Excellentiſſimi atq; ꝓfundiſſimi hu
manarum diuinarūq; litterarū doctoris fratris
Stephani Brulefer ordinis minoꝝ charitate
igniti reportata clariſſima in q̄ttuor ſancti Bo
nauenture doctoris ſeraphici ſentētiarū libros
Scoti ſubtilis ſecūdi incipiunt feliciter.

Quantum priſci nominis ac glorie eternitati ſtuduerint deuotiſſime frater ↄpertū habemus Alij enī in nominis ꝑpetuitatem ſibi ſtatuas eneas lapideaſq̄ erigere ſatagentes: ne ſimul fama ꝛ laus egregia clariſſimaq̄ eoꝝ facinora cum corꝑe terre obliuioniq̄ mādarentur his monumentis ſua nomīa atq̄ geſta inſcripſere: Hoc etiā nr̄i ſeculi plures fecere: vt ipſis abeuntibus: vitam apud poſteros oīs nanciſcant̄ immortalē. Quāta et quot noſter ille ꝛ pater ꝛ frater: frater Stephanus Bruleter theologus illuſtris: hac luce functus: monumenta reliquerit. ipe ꝑnoſti: qua diligentia: quo fraterne charitatis feruore: Subtiliſſimi Scoti in ſn̄ias ſcripta luculentiſſima interp̄tatiōe: In pariſioꝝ vniuerſitate elucidauerit. Quantaq̄ charitate ſuccenſus: multo fauore et amore: in Moguntinoꝝ gymnaſio Sancti Bonauēture doctoris ſeraphici ſcripta reſoluēdo dilucide aperuerit. Poſt plura etiam eius p̄clara longeq̄ laudāda opuſcula. Cogitabā, nudiuſtercius frater amātiſſime quāta vterq̄ deberet illi viro ac p̄ri theologo celeberrimo: qui nos ſemꝑ facile admiſit: benigne inſtruxit: immenſo fauore ꝛ charitate proſequēdo: quo officij genere eum amplecteremur: ne ſimul in patrem noſtrū ac preceptorez pientiſſimū: impietatis ꝛ ingratitudinis: atq̄ in noſtros oīs inuidentie accuſaremur atq̄ redargueremur. Deliberans tandē eius reportata in tres vltimos ſententiarū libros Deris congeſta: vnacū primo Moguntie in eaſdem ſcripto accuratiſſime interp̄tatas in ſcripta ſancti Bonauenture in lucē dare atq̄ in mediū. Tibi idcirco ꝑ humilliſſime ſupplicans qui eodem officio: eadē charitate ei obſtrictus es: reportata ſuꝑ p̄ꝰmo ad me dare velis: vt tandez grati in patrem ac preceptorē noſtrū: atq̄ in omnes alios et pij ꝛ benefici ſimus atq̄ dicamur. Qꝫ ſi p̄ces meas facile ad miſeris atq̄ audieris: profecto rem deo facies ꝙ̄ gratam: ꝛ mortalibꝰ iucundiſſimaz. Tu modo age reportata vt accipiā meq̄ tibi nūq̄ defuturū ſcito. Uale felix: meiq̄ memor.

Reſponſio.

Accepi litteras tuas ſiquidē mihi iucundiſſimas ſimul ꝛ gratiſſimas: quibus tuam oſtendis virtutē cognatam ꝛ vnice laudandā: qua ꝓbas quoſq̄ virtutis aut cuiuſuis egregij facinoris auctores eternitati commendandos. Qꝫ quidē tecum vna affirmo: vt ꝛ alijs ſuperſtitibus ſtudendi virtutibus ac litteris vehemētiſſima relinquatur occaſio: ne veluti iumenta ſilencio vitam tranſigant. Inde videris a me rem petere chriſtifidelibus profuturam: quā ſi negarem ferreus: nec rationis nec benignitatis officio monēdus ſim: ſed quaſi in lapidē obrigeſcere niterer. Quare fit: vt is ſim: qui et ſi non maiori: pari tamē ꝛ equali animo: illi deifico theologo patri Stephano Bruleſer afficio: laudi atq̄ nominis perpetuitati conſulens: hunc quē petis reportatorum librum: In ſctm̄ Bonauenturā doctorem ſeraphicum accipe: tuis votis poſitus: tu vero impreſſum hoc opus clariſſimum ad me aliquando dare velis. Uale cura: ab incepto ne reſileas habiturus me ſemꝑ ad vota deditiſſimū.

ACcipe candide lector: elaboratiſſima et iterum atq; iterum caſtigata: charitate igniti doctoris fratris Stephani Brulefer ordinis ſeraphici minorum de obſeruantia dicti Reportata longe clariſſima: In quattuor ſententiarū libros ſanctiſſimi Bonauenture. Quorū primū nobilis illa Germanie ciuitas Moguncia cōportauit. Que ſi legas ſtudioſe ac legendo reuiſes: tunc primum tibi p̄ſuadeas aliquātulū ſapiſcere. Ne igitur (vt callidus quiſq; rerum eſtimator) facile calumniā inferre p̄ſumas: ne vbi opus eſſe ⁊ intellexiſſe ſomniaris: deſipuiſſe: ac ſtomachoſe iniuriā irrogās deliraſſe dicaris. Nihil eniuero illa Teutonū clariſſima ingeuia: inuido correctori caſtigandū emendandumue reliquere. Vale nec ingratū tibi futurū opus arbitrare: vbi legeris ac ſimul intellexeris: atq; vale.

Reportata clariſſima

Reuerendi magiſtri fratris Stephani Brulefer ſacre theologie ꝓfeſſoris Scotici Alme vniuerſitatis Pariſieñ. ſacri ordinis minoꝝ de obſeruantia dicti ſuꝑ p̄mo ſententiarū ſcripto ſancti Bonauenture doctoris ſeraphici in Moguncia aurea nobilis Alemanie compoꝛtata ꝛc̄. Feliciter incipiunt.

CIrca ſancti Bonauēture Pro/logum p̄mi ſniarū Notandū ꝙ q̄druplices ſunt queſtiones. Nā p̄mo quedam ſunt ſubtiles ꝛ ſtudioſe. Scđo q̄dam ſunt difficiles et curioſe. Tercio quedā ſunt ciuiles et ꝯtencioſe. vel politice ꝛ litigioſe. Quarto quedam ſunt vtiles ꝛ virtuoſe. ¶ Primum genus queſtionū diſputatꝰ in ſcola theorica phoꝝ. vt in phiſica ꝛ metaphiſica ꝛc̄. ¶ Scđm genꝰ diſputatꝰ cōmuniter in ſcolis Mathematicoꝛuꝫ fantaſticoꝝ. ¶ Terciū genꝰ diſputatꝰ in ſcolis Juriſtarū vt de litibus et alijs ꝯtentionibꝰ. ¶ Quartū ꝟo genꝰ q̄ſtionū ſcꝫ vtiliū et ꝟtuoſarū: ſolet ꝑtractari in ſcolis theologoꝝ. Quia ibi ſemꝑ vtilia ad moꝛum edificationē ꝛ ad ꝯſequendā beatitudinem ꝑtractanꝰ. ¶ In pꝛimo igitur (quē p̄manibꝰ habemꝰ) Sctūs Bonauētura ꝑtractat q̄ōnes ſubtiles et ſtudioſas: vt patebit. Quia ibi de ꝓductione diuinarum ꝑſonarū ꝛ de electoꝝ p̄deſtin[illegible]ne agit. ¶ In ſcđo libꝛo pertractat de ſcđo genere q̄ōnū. Quia ibi ꝯſiderat naturā oꝛbiū: materie p̄me: ꝛ Jerarchias angeloꝛum. ¶ Sed cōtra Queſtiones difficiles ꝛ curioſe nō ſunt niſi vicioſe. ergo ꝛc̄. Rñdeo. Duplex ē curioſitas. Quedā ē curioſitas vicioſa ꝛ vitāda. q̄ ſcꝫ aliq̄s in inq̄rendo ſic curioſus ē ꝙ querat aliq̄d [illegible] nulla certa rnſio ꝑt dari. ¶ Pria ꝓpō. Jllo mō q̄ōnes difficiles ꝛ curioſe ſunt vicioſe. Sed illo mō a ſancto Bonuētura nō ꝑtrancta[illegible]ꝰ. Alia eſt curioſitas virtuoſa. Qua ſcꝫ q̄s nobilitate animi etiā occulta inquirere nō attediatur oꝛdinādo illa (ex bona cōſciencia) ad ſalutē ꝓpꝛiā ꝛ alioꝝ. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Jſto mō q̄ōnes difficiles ꝛ curioſeq̄ nō ſunt vicioſe. ꝓbatꝰ. Quia q̄cq̄d ex bona ꝯſcia (hoc eſt ſcḋm dictamē recte rōnis) pōt oꝛdinari ad ꝓpꝛiā ꝛ alioꝝ ſalutem nō eſt vicioſum. Sed aliq̄ q̄ōnes difficiles ꝛ curioſe ſūt huiuſmodi. ergo ꝛc̄. Coꝛrelariū doctoꝛ ſeraphicus in ſuo ſecundo q̄ōnes difficiles et curioſas ꝑtractat iſto modo. ¶ In tercio vero libꝛo q̄ōnes ciuiles maxime ꝑtractat eo ꝙ de virtutibꝰ ſpecialiꝰ ibi tractat. ¶ Maxime vero in quarto (licet in oibꝰ alijs libꝛis) ꝑtractat q̄ōnes vtiles ꝛ virtuoſas ¶ Quidā diſcipulus interrogauit ſctm̄ Thomā de aq̄no q̄s eſſet modꝰ ꝓficiēdi in theologia. Rñdit. Qꝛ eſt exercere ſe in doctoꝛe perito ꝛ experto. Diſcipulo q̄rēte. Quis ē talis? Cui ille. Alexāder de ales. Sed doctoꝛ cōſolatoꝛiꝰ Johannes gerſon de laudibꝰ ſancti Bonauenture ait. Ego ꝟo eligo ſctm̄ Bonauēturam. Nam doctoꝛ ille nō tm̄ cherubicꝰ (qꝛ intellectū illuminat) vocari pōt. Sꝫ recte ſeraphicꝰ appellatꝰ quia inflāmat ꝛ affectū. ¶ Unde doctoꝛes ſcientes cōſciētiam autē nō habentes: non ſunt ſeraphici ſed demones. Nā demon interp̄tatur ſciens. Nam ſciencia in homie malo nihil aliud eſt q̄ꝫ gladius in manu furientis. Tales quoq̄ꝫ dicunꝰ potius cacodemones. i. mali ſcientes. populū eñ ꝑdunt ꝛ hereſim ſeminant. ¶ Doctoꝛes ſūt i duplici differētia Quia alij textuales. Ut quatuoꝛ doctoꝛes eccleſie. ꝛ magiſter ſentētiarū q̄ fuit vltimꝰ. Alij ſunt Queſtionarij. Quoꝝ p̄mus in religioſibus mendicātiū fuit mgr̄ Alexander de ales. A quo ſanctꝰ Thomas multa

[illegible]
[illegible] receipit [illegible] Alexādro [illegible] in
ruenti. ¶ Dubiū [illegible]. Utrū meli⁹ ſit
ſimpl'r.i.deo magis acceptum docere in
ſcolis: vel in cathedra p̄dicare: an vaca/
re ſimplici contēplationi. Rn̄detur per
vnā diſtinctionē ⁊ aliquas ꝓpoſitiones.
¶ Diſtinctio. Triplex eſt opus ꝟtuoſū
⁊ laudabile ꝑut nūc ſufficit. Nā q̄ddā
eſt opus virtuoſum ſimplex ꝑtinens ad
vitaꝫ contēplatiuā: cuiſmodi eſt amare
deū. audire miſſam: ⁊ orare deū. Aliud
eſt opus virtuoſum ſimplex ꝑtinens ad
vitam actiuā: ſicut eſt recipere hoſpites
miniſtrare infirmis. Dicunt̄ aūt ſimpli/
cia: q2 nō ſunt permixta. Terciū eſt op⁹
virtuoſum pertinēs ad vitā actiuā: deri
uatur tamen a plenitudine ꝯtemplatio/
nis: vt eſt predicare: alios docere. Non
eñ ſimpliciter ꝑtinet ad vitā actiuā do/
cere: ſed etiā ad contēplatiuā. ¶ Prima
cōcluſio. Opus vite ꝯtēplatiue eſt ſim/
pliciter melius et nobilius q̄ ſit de fa/
cto opus ſimplex vite actiue. Ex q̄ vita
ꝯtemplatiua eſt ſimpliciter melior vita
actiua. ¶ Scđa ꝓpō. Opus ſimplex vi/
te actiue licet ſit ꝟtuoſum ⁊ bonū: nō eſt
tñ eque ꝑfectū imo min⁹ ꝑfectū oꝑe deri/
uato ex contemplatione. ¶ Sed dices.
Quāto aliqđ opus ē difficilius tanto ē
ꝟtuoſius. Sꝫ opus ſimplex vite actiue
eſt hmōi. g̃ ⁊c̄. ¶ Rn̄deo. Qđ duplex eſt
difficultas in oꝑe ꝟtuoſo. Una ex parte
oꝑantis: ⁊ hec nō facit opus in ſe eſſe vir
tuoſius. Non eñ ſeq̄tur. difficili⁹ eſt mi
hi ieiunare q̄ orare. g̃ melius ē ieiunare
q̄ orare ⁊c̄. Alia ē difficultas ex ꝑte oꝑe
ris in ſe. Et illa facit opus bonū magis
eſſe meritoriū. vñ docere ⁊ p̄dicare ſunt
difficiliora oꝑib9 ſolūmō ꝯtēplatōis dif
ficultate oꝑis in ſe: igit̄ ſunt magis meri
toria. ¶ Tercia ꝓpō. Opus vite actiue
deriuatū a vita ꝯtemplatiua eſt ſimpl'r
nobili⁹ ⁊ ꝟtuoſi⁹ in gñe moris q̄ ſit ſim/
plex ꝯtēplatio. ꝓbat̄. Magis ⁊ ꝑfecti⁹ ē
illuminare q̄ lucere. Illuminare eñ ꝑ/

ſuꝑ [illegible]
lumen ſunt di[illegible]
eñ [illegible] lucid[illegible]
corpore ꝑſpicuo. Eſt igitur effectus [illegible]
cis lumē. Illuminare ergo nihil pōt ni/
ſi cū h̄ luceat. ergo magis eſt illuminare
q̄ lucere. Sicut igitur mag̃ eſt illumi/
nare q̄ lucere. ita maius eſt contēplata
alijs tradere q̄ de facto contēplari ſoluꝫ
¶ Seq̄tur Correlariū. Q aliq̄ reli/
giones ſunt ꝑfectiores alijs. Unde reli/
giōes ordinate ad op⁹ ſimplex vite acti/
ue tenēt infimū gradum. vt ſunt religio
nes ordinate ad dimicandū pro fide ca/
tholica vel pro hoſpitibus recipiendis.
Religiones vero inſtitute ad ſimpliceꝫ
contēplationē tenent ſecundū gradum.
vt Bn̄dictineñ. ⁊ Carthuſieñ. Mendi/
cantes autē inſtituti ad terciū opus vir
tuoſum. ſcꝫ vite actiue deriuatum a con
templatione: ſunt ſuꝑmi. ¶ Correlariū
Nulli mendicanti ſaltim p̄dicatori vel
minori licet exire ſuā religionē. et ingre/
di religionē ſimplicis cōtēplationis vt
Cartuſieñ. vel Bn̄dictineñ. ptꝫ. Quia
nulli licet exire ſuā religioneꝫ ⁊ ingredi
laxiorem. ergo ⁊c̄. ¶ Dubium ſpeculati
uum ⁊c̄. ¶ Unde proueniat difficultas
queſtionū theologie. Reſpōdeo proch/
dolor pauci ſunt theologi. Difficultas
autem talis non eſt ex parte rei: ſed ſolū
ex parte noſtri. Ideo querit̄. Utrū diffi
cultas intelligendi vel cognoſcendi res
proueniat ex parte intellectus noſtri an
ex parte rerum intelligibiliū. ¶ Reſpon
dit cōmentator ſecūdo metaphiſice. Q
duplices ſūt res. ſcꝫ Materiales que ſcꝫ
componuntur ex materia ⁊ forma. Alie
ſunt Immateriales: vt angeli et deus.
¶ Sit igitur hec p̄ma ꝓpoſitio: ad men
tem cōmentatoris. Difficultas intelligi
res imateriales eſt obſcuritas intellect⁹
noſtri. Unde philoſophus. ij. metaphi.
Sicut oculus nictoracis vel noctue ſe
habet ad lumen ſolis. ſic intellectus no/
ſter habet ſe ad manifeſtiſſima nature.

Sed oculus noctue nō poteſt videre lu
men ſolis. ergo ꝛc̄. ¶ Scda propoſitio.
Difficultas intelligi res materiales eſt
ex parte rerum materialium. Quia il/
le res nō ſunt pfecte in actu eo ꝙ ſunt in
materia. ¶ Sed iſta ppō ſcda nō valet
Vn̄ ſm doctorē ſubti. ij. metha. tota dif
ficultas eſt ex pte intellect⁹ nr̄i. Iſta au
tem intellectus nr̄i infirmitas ſm aug.
ꝓuenit ex iniq̄tate. Probat᷑. Quia ſi res
materiales ex ſe eſſent difficulter intelli
gibiles: ꝗ cuicunq̄ intellectui eſſent ta/
les. probat᷑. Q̄cunq̄ aliq̄d de ſe eſt tal
le ſm naturā ſuam cuicunq̄ ꝯpara/
tum eſt tale. Si igit᷑ res materiales de
ſe ſunt difficiles ad intelligendum intel
lectui noſtro erunt etiam difficiles intel
ligendum intellectui diuino quod ē he/
reticum ꝛ erroneum. ergo ꝛc̄. ¶ Sed cō
tra Eccleſiaſtici. ij. dicitur. Cuncte res
difficiles. Reſpōdeo verum eſt intelle/
ctui non potenti eas apprehendere. Qd
inſinuat ipſe cōtinuo dicēs. non pōt eas
hō explicare ſermone.

Queritur primo. Que

ſit huius libri materia vel ſubiectum.
Liber iſte, ſcꝫ prim⁹ Sc̄ti Bonauē. di/
uiditur in duas partes. ſcꝫ prologum ꝛ
tractatum. Prima pars durat vſq̄ ad
primā diſtinctionē. Et diuiditur in du
as. In prima ponit quandā collationēꝫ
cōmendatoriā. In ſcda tractat de quat/
tuor cauſis: ꝛ de vnaquaq̄ facit ſpecia/
lem queſtionē. In prima parte ſcde par/
tis tangit materiam vel ſubiectum. Et
querit. Que ſit huius libri materia vel
ſubiectum. ¶ Pro quo notandū primo.
Qꝛ aliud eſt loqui de cauſis huius li/
bri ſcꝫ magr̄i ſententiarum. Et aliud lo
qui de cauſis ſcientie. Ponende ſunt igi/
tur alique ꝓpoſitiones per ordinem.
¶ De cauſis ſcientie ſit hec prima pro/
poſitio. Nulla ſcientia pōt habere quat
tuor cauſas ſcꝫ efficientem materialem
formalem ꝛ finalē ex quibus ſimul cau/
ſetur: probat᷑. Nam forma ſimplex cui
ſcilicet repugnat componi intrinſece ex
materia et forma poteſt habere quattu
or cauſas. Sed omnis ſcientia eſt for/
ma ſimplex cui repugnat componi in/
trinſece ex materia et forma. ergo nulla
ſcientia poteſt habere quattuor cauſas.
maior eſt nota: qꝛ ex oppoſito p̄dicati
ſequitur oppoſitum ſubiecti. minor pa
tet. Quia omnis ſcientia eſt forma acci
dentalis. ¶ Secunda propoſitio. Cu/
iuſlibet ſcientie create neceſſario ſunt
due cauſe. a quibus talis ſcientia cauſa/
tur. ſcꝫ efficiens et finalis. De efficiente
probatur. Quia omnis ſcientia creata
eſt effecta: igitur omnis ſcientia creata
habet cauſam efficientem. Sed ſi ha/
bet cauſam efficientem: habet ꝛ finalem
probatur ꝑ hāc regulā. Cuiuſcunq̄ ef/
fectus eſt cauſa efficiens: eiuſdē eſt ꝛ cau
ſa finalis: ꝛ econuerſo. Ratio autem hu
ius eſt. Quoniā cauſalitas cauſe fina/
lis eſt mouere efficiens ad agendum.
¶ Tercia propoſitio. Sola ſubſtantia
corporea habet quattur cauſas. ex qui/
bus et a quibus cauſatur. Probatur.
Quia omnis ſubſtātia corporea eſt cō/
poſita ex materia et forma. ergo habet
cauſam materialem et formalem: et vl/
terius quia eſt effecta ideo habet cau/
ſam efficientem. et ſi efficientem ergo et
finalem. vt prius. ¶ Quarta propoſi/
tio. Deus eſt principalis cauſa non ſo/
lum generaliſſima ſed etiam gratis dās
vel cauſans omnem ſcientiam creatam.
Probatur. Quia cauſa prima eſt omni
no independens in cauſando: nō ſic cau
ſa ſecunda. Omnes enim cauſe ſecunde
dependent a cauſa prima. Hinc eſt arti/
culus pariſienſis. Quicquid deus po/
teſt cauſare cum cauſa ſecunda extrinſe
ca: poteſt ſe ſolo cauſare. Notādū ꝙ du/
plex eſt gratia ſcꝫ gratumfaciens ꝛ et eſt
charitas q̄ facit hominem acceptū deo.
Et hec eſt ſolū pro vtilitate perſone cui
eſt data. Alia gratiſdata Et eſt donum

qď a deo cōferƭur alicui pſone ad pfeſ/ctum totius eccleſie vel cōitatis ⁊ adutilitatē oim: vt ſermo ſciētie ⁊c. ¶ Quinta ppō. Cauſa proxima particularis ⁊ īmediata cuiuſlibet ſciētie create eſt ipe intellectus cū obiecto ſiue pn̄tato in ratione obiecti. Probaƭ. Quia ſm beatū Auguſti. Ab obiecto ⁊ potētia pariƭ noticia. ergo ⁊c. Vn̄ ſicut viſio cauſaƭa vi ſu ⁊ viſibili ita ⁊ de ſcientia. Obiectum igitur vel ſpecies intelligibilis repn̄tās obiectū cū potētia intellectiua integrāt vnā cauſam totalē. ¶ Correlariū. Nec doctor exterior: nec lr̄a nec ſcriptura eſt cauſa efficiēs ſcie pncipalis: ſed ipſe intellectus cū obiecto: Hec linconienſis ſuper poſteriorum ¶ Quæriƭ ſ̄. An deus ſit ſubiectum huius libri ſententiarū Anteq̄ termini declarenƭ prius notāde ſunt cōditiones boni ſcolaris Bocci⁹ in diſciplina ſcolariū: aſſignat tres cōditiones quas quilibet ſcolaris debet habere. Prima. Qr ſit attētus ingenio ad intelligendū: ita q̄ non ſit intētus alijs occupationib⁹ inutilibus. Scd̄a. Qr ſit beniuolus aīo ad audiendū: vt nullum rancorē nullū odiuz habeat ꝯ magiſtrū. Tercia. Qr ſit docilis exercitio ad retinēdū ne faciliter tradat obliuioni audita ⁊c. ¶ His pmiſſis termini declarādi ſunt: deus: materia ⁊ ſubiectū. Primus terminus eſt deus ⁊ eſt equiuocus. Vn̄ put nunc ſufficit. Iſte termin⁹ deus ſex modis capiƭ. Primo mō nūcupatiue vł abuſiue: vt i pſ. lxxxxv. Oēs dij gentiū demōia. Et apl's. i. Cor. viij. Siqdē dij multi ⁊ dn̄i multi. Scd̄o accipiƭ adoptiue: vt in pſ. lxxxi. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi oēs. ¶ Propoſitio. Quilibet electus dicitur hoc modo filius dei per adoptionē. Tercio ſignificatiue pro hominibus in dignitate exiſtentib: vt Exodi. xxij. Dijs non detrahes. i. ꝑlatis. et Exod. xxi. Offerat eū dominus dijs. Quarto mō poteſtatiue: vn̄ domin⁹ ad moyſen Exod. vij. Ecce conſtitui te deū pharaonis: hoc eſt poteſtatē dedi cōtra arioloſ ⁊ deos pharaonis. Quinto mō ſollicitudinaliteƭ: vt apl'us ad Phil'. iij. Quorū deus venter eſt: tales em̄ tantā de ventre habēt ſollicitudinē vt obliuiſcantur dei. Sexto capitur eſſentialiter ſiue naturaliter: ⁊ ſic deus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs. vt dicit ſctūs Auguſti. in ſermone quodā de martyrib⁹. Quis eſt deus? Reſpōdit. Pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus. ¶ Correlariū. Nullū nomen eſt quin aliqua deſcriptione poſſit notificari quid per ipm importeƭ: quam obrem. Et ſi deus non ſit ꝓprie diffinibilis eſt tn̄ deſcriptibilis. Correlariū. Tamen in deſcriptione dei non oportet ponere oēs ꝓprietates deo conuenientes ſed ſufficit vnam vel aliquas ponere cū ly ſumme: vt dicēdo. Deus eſt ens ſumme bonū vel deus eſt ens pfectiſſimum. ¶ Scd̄m regulā priſciani ſuplatiu⁹ exponitur dupliciter ſcȝ affirmatiue ⁊ negatiue. Affirmatiue vt deus eſt ens perfectiſſimū. i. deus eſt ens perfectū et omī alio a ſe pfectius. Negatiue aūt ſic: de⁹ eſt ens pfectiſſimū. i. eſt ens perfectum ⁊ nihil eo pfectius illo modo dicit Anſelmus. Deus eſt quo mai⁹ excogitari nō poteſt. ¶ Animaduertendū q̄ duplicia ſunt predicata in diuinis ſcȝ eſſentialia ⁊ nocionalia. Aliter autē vtunƭ dn̄i phi hoc vocabulo eſſentiale et dn̄i theologi. Philoſophi dicunt eſſentiale qď diſtinguitur contra accidētale. Duplex autē eſt accidens ſcȝ cōmune ⁊ per ſe. i. ꝓpriū qď igitur neutro mō eſt accidens illud ē accidentale alicui. Correlariū. Eſſentiale igitur ſm phos eſt pdicatū in primo modo dicendi p ſe. Apud theologos nō ſic. Vn̄ quia eſſentia diuina hȝ cōitatem realē ſic q̄ vna ⁊ eadem eſſentia ſingulariſſima eſt trib⁹ pſonis cōitata realiter ipſa ꝓpter illā cōitatē realē vere pdicaƭ de trib⁹ pſonis. ¶ Eſſentialia igitur in diuinis vocantur illa que habēt ſimilē cōitatē realē per ſimilē modū pdicandi

cū eſſentia diuina: vt intellectus volun/
tas intellectio volitio ſapiā ꝛ iuſticia ꝛc̄.
¶ Nocionale ꝟo eſt illud qd̄ ꝯuenit vni
ſoli pſone vel ſolis duabus: vt paterni/
tas ſpiratio actiua. Dicunt̄ autē nocio/
nalia quia faciūt nos deuenire in notici/
am triū perſonarū. ¶ Scd̄s termin⁹ eſt
materia. Pro quo ſciendū ꝙ triplex eſt
materia ſcȝ in qua ex qua ꝛ circa quam.
Materia in qua eſt ſubiectū recipiēs in
ſe aliqd̄ accidēs. Propō. Om̄e ſubiectū
recipiēs aliqd̄ accidēs ab eo realiter di/
ſtinctū eſt materia in qua ipius accñtis
Correlarium. Materia in qua: cuiuſli
bet ſcientie eſt ipe intellectus. Omnis
em̄ color in corpe: ꝛ oīs ſciā in aīa. Sed
de illa nō eſt pñs intentio. ſed de mate/
ria circa quā. Materia ex qua eſt illa ex
qua cū forma conſtituit̄ cōpoſitū. Ma/
teria ꝟo circa quā eſt ipm obiectū potē/
tie circa qd̄ verſat̄ ipſa potentia. Et
de illa eſt ad propoſituȝ. ¶ Notandū ꝙ
q̄druplex ē nom̄ē ei⁹ de q̄ cōſiderat ſciā
ſcȝ ſubiectum obiectū gen⁹ ſcibile: mate/
ria circa quā. Dicitur ſubiectū rōne ſu/
arum ppꝛietatū quibus ſubijcit̄. Obie
ctum vero dicit̄ qꝛ eſt id in quod fert̄ po/
tentia: quia ſicut potentia fertur circa
obiectū ſic ꝯſideratio ſciē ꝛc̄. Genus ſci/
bile vñ pmo poſterioꝝ. Sciētia eſt vni/
us generis ſcȝ ſcibilis ſubiecti cui⁹ ptes
ꝛ ppꝛietates ꝯſiderant̄. ¶ Materia cir/
ca quā vt ſup̄. ¶ Nullo mō ſequit̄ Sciē
tia hȝ materiā circa quā. ergo hȝ cauſaȝ
materialē. Probat̄. Quia materia cir/
ca quā ſcie eſt cauſa efficiēs pcialis ip̄i⁹
ſcie: cauſa aūt efficiēs nullo mō ppꝛie lo
quēdo eſt cauſa materialis. ¶ Tercius
terminus eſt ſubiectū Et capit̄ octo mo
dis. Vn⁹. Obiectū verna poſitum ſub
cuiquid inheret. Qd̄ prius eſt copula
ppꝛij logicaliter infra. Quo ſimul ars
heret bis ſunt q̄terna ſubiecta. ¶ Vlte/
rius notandū ꝙ triplex eſt ſubiectū at/
tributionis ſiue ꝯſiderationis. Quod/
dam eſt ſpeciale propꝛiū ꝛ adequatum.

Propoſitio. Iſto modo ſylogiſmus eſt
ſubiectū totius logice. Aliud eſt ſubie/
ctum generale. Propoſitio ſic argumen
tatio eſt ſubiectū in tota logica. Tercio
mō eſt ſubiectū cōmuniſſimū ſeu gene/
raliſſimuȝ. Propoſitio ſic ſcd̄a intentio
eſt ſubiectū cōmuniſſimū i logica. Cor/
relariū. Ita in theologia ſubiectū ſpeci
ale ꝛ adequatuȝ eſt deus. Subiectū ꝟo
generale ꝛ cōmune eſt xp̄us. Sed ſubie/
ctum cōmuniſſimū theologie ſunt res ꝛ
ſigna. ¶ Vlterius notandū ꝙ ſubiectuȝ
cuiuſcunq; ſciētie primū ſm Scotū in
problemate pmi. Eſt illud qd̄ cōtinet
pmo virtualiter oēs veritates illi⁹ ſcien
tie vel illius habitus in quo ponit̄ ſubie
ctum. Sed quid eſt cōtinere primo vir/
tualiter dñe Scote. Reuera talis diffi/
nitio breuis quidē eſt in verbis ſed ſum
ma in ſpeculatione. Ideo vt pfectius in
telligatur pmo declarandi ſunt termini
¶ Unde quadruplex eſt continentia ſcȝ
eſſentialis vel formalis identica vel vni
tiua virtualis ꝛ potētialis. Continētia
eēntialis ſeu formalis eſt illa qua aliqd
cōtinet aliud in pmo modo dicendi p ſe
Propoſitio pma. Omne inferius conti/
net eſſentialiter tali cōtinentia ſuū ſupe
rius. Scd̄a ppoſitio. Om̄e diffinitum
cōtinet eēntialiter diffinitionē ſuā. Ter
cia ppoſitio. Om̄e cōpoſitū ex materia
ꝛ forma ꝯtinet eſſentiali ꝯtinentia mate
riam ꝛ formā. Patent he ppoſitiones qꝛ
oia iſta continent̄ in primo modo dicen
di per ſe. Correlariū. Iſta cōtinentia in
ter oēs alias eſt precipua. ¶ Continen/
tia identica ſeu vnitiua eſt illa qua ali/
quid cōtinet aliquid ſibi identificatum
realiter tñ diuerſificatū ab eo formalit̄
Unde due ꝯditiones ad ꝯtinentiā iden
ticam requirunt̄. Prima ꝙ continens ꝛ
cōtentū ſint vna ꝛ eadē res realit̄. Scd̄a
ꝙ inter ea ſit diſtictio formalis. Prima
ppō. Om̄e ſubiectū ꝯtinet idētica ꝯti/
nētia ſuas ppꝛias paſſiones. Probatur
Nā ſi eſſent quedā q̄litates diſtincte re

aliter a ſbiecto (vt Thomiſte dicũt) in ſcđa ſpecie q̃litatis tunc vnũ poſſet ſepa rari ab alio: patet. Quia p diuinã potẽ tiam abſq; ↄtradictione ocꝰus põt ſe parari a poſteriore. Per articulũ piſiẽ. Quãdocũq; ſunt duo entia abſoluta re aliter ꝛ eſſentialiter diſtincta quoꝝ vnũ eſt prius aliꝰ abſq; ↄtradictione deꝰ po teſt facere vnũ ſine alio. Ergo hõ põt ſe parari a riſibili quo cõceſſo oĩs demon ſtratio ꝛ oĩs ſciẽtia deſtruit: ſed ↄñs eſt falſum. ergo ꝛc̃. Regula. Nulla ꝓpria paſſio cuiuſcunq; ſubiecti eſt de diffini tione quidditatiua ipius ſubiecti. Pro batur. q2 ſi oppoſitũ ergo p̃dicatio ꝓpe paſſionis de ſbiecto nõ eſt p̃dicatio ſcđi modi dicẽdi p ſe ſed pmi modi. Propõ. Anima intellectiua cõtinet potẽtias ſu as intellectũ ſcʒ ꝛ voluntatẽ identice vł vnitiue. probat. Quia tales potẽtie ſũt idem realiter cũ ipa aĩa diſtinguunt ta men formaliter. Propõ. Eſſentia diui nã ꝓpter ſui ſimplicitatẽ ↄtinet quicq̃d habet cõtinentia vnitiua. Probat p re gulam bti Auguſtini ꝛ oim theologoꝝ. Deus eſt quicq̃d habet. quicq̃d em̃ eſt in deo realiter eſt deus ſed ſapia eſt ĩ đo realiter. ergo ꝛc̃. ¶ Continentia virtua lis eſt iſta q̃ aliquid põt ꝓducere aliq̃d ineſſe. Continentia virtualis eſt duplex ſcʒ ineſſe reali vł ineſſe nature ꝛ ineſſe co gnito. Cõtinẽtia ꝟtual ineſſe reali vel ineſſe nature eſt illa q̃ aliquid põt ꝓdu cere aliud ineſſe exiſtẽtie ſiue nature. Il lo mõ ſol continet virtualiter ranã. Et dicit ↄtinere id ẽ ſimul tenere. virtualit̃ id eſt in ſua virtute. Vñ termini q̃bus Scotus vtitur non ſunt ſic obſcuri.

¶ Pro hac cõtinentia nota ꝓpões. Pri ma ꝓpõ. Oẽs res creatas deus cõtinet virtualiter. i. ↄtinẽtia ꝟtuali ineſſe na ture. Probat quia ſua ꝟtute creat eas. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Omnis cauſa ꝓdu ctiua alicuiꝰ effectus ante ꝓductionem dicitur continere virtualiter ſuum effe ctum continentia virtuali ineſſe reali.

¶ Tercia propoſitio. Intellectus tali cõtinentia cõtinet ſuã intellectionẽ ꝛ vo luntas ſuã volitionem. ¶ Quarta ꝓpõ. Pater anteq̃ gignat filium cõtinet tali ↄtinẽtia ipm filiũ. ¶ Quinta ꝓpõ. Nul lũ ſubiectũ alicuiꝰ ſcie ↄtinet ꝟtualiter ineſſe reali ſuas paſſiones. Probat. Oẽ ſubiectũ eſt idẽ realiter ſuis paſſionibꝰ g̃ nullũ ſubiectũ ↄtinet ꝟtualiter ineſſe reali ſuas paſſiones: ↄſequentia tenet ex diffinitione cõtinẽtie virtualis ineſſe na ture. Nulla em̃ eſt res q̃ ꝓducat ſeipam g̃ ſubiectũ nullo mõ ineſſe reali põt ꝓdu cere ſuã paſſionem. Propter hoc em̃ aña ſctũs Auguſt. ꝛ oẽs theologi coacti ſũt ponere ſicut ꝛ eſt diuerſitatẽ realẽ inter patrẽ filiũ ꝛ ſpm̃ſanctuʒ in diuinis. Nã niſi ſic poneret pħi merito dicerẽt (ꝛ ve re) xpianos ponere talia que implicant cõtradictionẽ. ¶ Ex quibꝰ ſequit error Nicolai de orbelli in ꝓlogo ſup pħyſicã dicentis propriaʒ paſſionẽ emanare vel ebulliri de ſuo ſubiecto. Si p manere vł ebulliri intelligat productio falſum oĩ no eſt ꝙ paſſio manat a ſubiecto. Si au tem intelligat per manare paſſionẽ natu raliter eſſe poſteriorẽ ſubiecto ꝛ cõtineri virtualiter ineſſe cognito tũc p̃t admit ti. ¶ Continẽtia virtualis ineſſe cogni to eſt illa qua aliquid põt ꝓducere ali ud ineſſe cognito hoc eſt ineſſe ẜm quid. Propoſitio. Producere aliq̃d ineſſe co gnito eſt ꝓducere cognitionẽ vel notici am eius. Correlariũ. Oĩe ſubiectũ il lo mõ cõtinet ꝟtualiter ſuas ꝓprias paſ ſiones. ¶ Regula methaphiſical. Om nis quidditas vel entitas ex cuiꝰ cogni tione poteſt elici vel deduci noticia alte rius illa continet illaʒ ꝟtualiter. Unde ſi clare intelligeremus naturã humanã (quod tamen pro ſtatu iſto non poteſt fieri) intelligeremus omnes proprieta tes hominis videlicet vt eſt riſibilis fle bilis intellectiuus ãmiratiuus beatifi cabilis ꝛc̃. Ex proprietatibꝫ autẽ ꝛ ſub iecto formantur ꝓprietates ꝛ ꝓpoſitio

nes ſcibiles. ¶ Correlariuȝ. Deus vere
ponitur ſubiectū in theologia. Probaṫ
deus eīm ex rōne ſua ꝗdditatiua cōtinet
oēs proprietates theologie virtualiter.
ergo ⁊c̄. Unde beatiſſima virgo clare vi
dens ↄſſentiā diuinā quaſi in libro legit
om̄es veritates theologicas ⁊ oīa p̄dica
ta verificabilia de ipſa eſſentia. Sic eſt
et de quacunq̄ȝ natura clare cognita.
¶ Quarta continentia dr̄ potentialis: ⁊
eſt illa qua ſuperius continet inferiora:
ſm latitudinē ſeu communitatē quan
dam. ¶ Correlariū. Coniungere conti-
nentiam virtualem potentiali vel econ-
uerſo eſt chymericū quoddā. Sicut em̄
aſinus ⁊ homo ſunt ſpēs diſpate ſub eo-
dem genere ſcȝ animalis. ſic etiā continē
tia virtualis et potentialis ſunt ſpēs di-
ſperate ſub eodē genere ſcȝ cōtinētie ⁊c̄.
¶ Notandum ꝙ omnis queſtio vere ſco
laſtica diuiditur in tres partes. ſcilicet
in caput ⁊ ſunt argumenta pro ⁊ contra
Et illa nō debent accipi pro auctorita-
te. Aliquando em̄ procedunt ex ſuppoſi
tione falſi quod tamē reputatur verum
ab illo contra quē arguitur. Secunda
pars eſt corpus quod continet queſtio-
nis deciſioneȝ. ¶ Tercia pars ſunt pedes
qui ſunt argumentoꝝ ſolutiones ⁊c̄.

Reſolutō q̄ſtionis ſtat

in vna diſtinctione et aliq̄bus ꝓpōnib.
¶ Diſtinctio eſt talis. Cuiuſlibet ſciē-
tie pōt aſſignari triplex ſubiectū attri-
butionis. ſcȝ Radicale. integrale ⁊ vni-
uerſale. ¶ Subiectū radicale ē illud ad
qḋ oia reducunṫ tanq̄ȝ ad principiū ra-
dicale. vt in grāmatica ſubiectū radica
le eſt lr̄a. Unde lr̄a eſt minima ps vocis
q̄ ſcribi pōt ⁊ hoc ſm groſſiorem diffini-
tionē. Et diciṫ elementū ꝓpter ſui indi-
uiſibilitatē. ¶ Subiectuȝ integrale eſt
illud ad qḋ oia reducunṫ tanq̄ȝ ad totū
integrale. Et diciṫ totuȝ integrale eo ꝙ
integrat oia que ſunt ī illa ſciētia. Tale
autē ſubiectū in grāmatica vocaṫ orō in
tegra ⁊ congrua. ¶ Subiectū vniuerſa-
le eſt illud ad qḋ omnia in ſciētia tali cō
ſiderata reducunṫ tanq̄ȝ ad totū vniuer
ſale. Tale ſubiectū in grāmatica ē vox
articulata ordinabilis ad ſignificandū.
Et diciṫ articulata illa q̄ eſt bene ꝓpor-
tionata ſeu ꝓnunciata debite. ¶ In qua
druuialib autē. videlicet. Geometria.
Ariſmetrica. Aſtrologia. et muſica. In
geometria ſubiectū radicale eſt punct⁹
Subiectū integrale eſt corpus: quia cō
tinet omne genus dimēſionis. Eſt autē
triplex menſura vel dimenſio in ꝑmanē-
tibus quātitatib. vt longitudo. latitu-
do. ⁊ ꝓfunditas: que oēs ſunt in corpore
Subiectū vero vniuerſale eſt quātitas
¶ Subiecto autē radicali correſpondet
ſubiectū ſpeciale: ſubiecto vero integra
li ſubiectū generale. ¶ Prima ꝓpoſitio
Subiectū radicale theologie eſt deus:
patet quia oia ↄſiderata in tali ſcientia
reducunṫ ad deū tanq̄ȝ ad principiū. er-
go ⁊c̄. ¶ Scḋa ꝓpō. Subiectū integra-
le in theologia eſt xp̄us. Notandū ꝙ ille
termin⁹ xp̄s valet hoc complexū de⁹ hō.
¶ Propoſitio. Ab eterno verbū diuinū
nō fuit xp̄s: licet ab eterno eſſet verbū di
uinum ꝓbatur. Quia verbū diuinū ab
eterno non fuit hō. ¶ Contra. Xp̄s dicit
in iohāne. Anteq̄ȝ abrahā fieret ego ſum
ergo ⁊c̄. ¶ Rn̄deo ꝙ xp̄us loqtur de ꝑſo
na verbi. Et hoc pȝ. nō em̄ dicit. anteq̄ȝ
abrahā fieret ego ſum hō ſed ego ſū ⁊c̄.
Probaṫ alio medio. Xp̄s in triduo non
fuit hō. g̊ nō fuit xp̄s. patet quia nō fuit
verbū hō. Dicit em̄ damaſcen⁹ ꝙ xp̄s eſt
v̇bū hō. Correlariū. Lata igiṫ eſt diffe-
rentia dicere verbū ⁊ dicere verbum hō.
¶ Licet xp̄s dicat illud cōplexū de⁹ hō.
vel verbū hō: nō tn̄ ꝓprie dicit totū inte-
grale. Probaṫ: Xp̄s em̄ eſt deus: ſed de⁹
nullo mō pōt eſſe pars cū hoc dicat imꝑ
fectionē. ergo ⁊c̄. ¶ Ideo notandū ꝙ to-
tum integrale capiṫ dupl̄r. ꝓprie et im-
proprie. Proprie eſt illud qḋ cōponitur
ex partib q̄ntitatē habentib. ¶ Propoſ

ſitio. Illo modo xp̄s nō dicit totum inte
grale. patet q2 licet xp̄s duas habeat na/
turas: nō tñ ſunt eius partes. eo q͛ deus
nō pōt eſſe pars. g͛ xp̄s nō dicit compoſi/
tum. Totuȝ integrale improprie captū
eſt illud qd̄ cōplectit̄ plura entia non tñ
p̱ cōpoſitionē ſed p̱ ordinē vel vnionem.
¶ Propoſitio. Illo mō xp̄s dicit totū in
tegrale. ¶ Tercia ppō. Subiectum vni
uerſale in tota theologia dicunt̄ eſſe res
vel ſigna. Et pōt circūloqui dicendo cre
dibile. Et ſic poſſumus vti vno vocabu
lo pro alio. ¶ Circūlocutio eſt alicuius
dictionis deficientis nobis per aliā ſup/
pletio. Probat̄ ppō p̱ btm̄ Auguſtinū
dicenteȝ. Oīs doctrina eſt de rebus vel
de ſignis ꝛc̄. Pro quo notandū q͛ triplex
eſt res. Increata ꝛ de hac ſpāliter ē p̄m⁹
liber ſniarū. Creata ꝛ de hoc ſpāliter eſt
ſcd̄s ſniarū. Et tercia eſt res includens
rem creatā ꝛ increatā. Et de hac ſpāliter
eſt tercius ſententiarū qui eſt de chriſto
Quartus vero liber eſt de ſignis.

Concluſiones reſpon/

ſiue ad qōnē. ¶ Prima ꝯclō. Toti⁹ theo
logie ꝛ libri ſniarū. Deus ē ſubiectū pri
mum ad qd̄ oīa alia reducunt̄ tanq̄ȝ ad
p̄ncipium radicale. Et p̱ iſta cōcluſione
ſunt tria p̄ma argumēta q̄ facit ſanctus
Bonauentura in p̄ma qōne. Et licet di
ctum ſit in textu vel lr̄a Bonauenture.
Q2 p̄mus liber eſt de re increata: puta
deo. Oīs tñ etiā alij libri ſniarū. q̄cq̄d
tractāt hoc fit in q̄ȝtū talia ſunt a deo vl̄
creata vel inſtituta. ¶ Scd̄a concluſio.
Xp̄s eſt ſubiectū toti⁹ theologie ꝛ libri
ſniarū ad qd̄ oīa reducunt̄ tanq̄ȝ ad to/
tum integrū. i. totū p̱ vnionē. nō autē p̱
ꝯpoſitionē. Probat̄. Nā xp̄s cōplectit̄ ꝛ
naturā diuinā ꝛ humanā ꝛ includit ca/
put ꝛ mēbra: xp̄m ꝛ eccleſiā. vel verbū et
hoiem ꝛc̄. ¶ Tercia ꝯcluſio. Res vel ſi/
gna ſeu credibile inquantū eſt intelligi/
bile p̱ rōnē probabilē eſt ſubiectuȝ toti⁹
theologie ꝛ toti⁹ libri ſniarū ad qd̄ om/
nia reducunt̄ tanq̄ȝ ad totū vniuerſale.
Probat̄. Illud eñ ſubiectum in ſcia ſm
cui⁹ diſtinctionē ſeu diuiſionem. diuidit̄
ipſa ſcia. Secant̄ eñ ſcie id ē diſtinguunt̄
queādmodū res de q̄b⁹ ſūt. i. ſm diſtin/
ctionē rerū ſcibiliū diſtinguunt̄ ꝛ ſciētie
Iſtā regulā maxime practicat phs vi.
metaphiſice. vbi ſm triplices res tripli/
ces diuidit ſcientias. ¶ Unde triplices
ſunt res. Quedā ſunt res ꝯiuncte mate/
rie tam in eſſe q̄ȝ in diffiniri. i. ſemp̱ ſunt
in materia ꝛ nō poſſunt diffiniri ſine ma
teria. vt ſunt oēs res phiſice. Alie ſunt
res q̄ licet nō poſſint eſſe niſi in materia.
abſtrahūt tñ a materia ſm diffiniri.
Non eñ diffiniunt̄ p̱ materiā. vt eſt q̄n/
titas. Et de his erit alia ſcia. ſcȝ mathe/
matica. Alie autē ſunt res q̄ nec poſſunt
eſſe in materia nec diffiniri p̱ materiā. vt
vt ſunt ſubſtātie ſep̱ate. Et de his ē me/
thaphiſica. ¶ Notādū q͛ iſta opinio do
ctoris ſeraphici nō ꝯtradicit doct. ſub/
tili ſimplr̄. nec ecōtra doctor ſubtil̄ con/
tradicit ſimplr̄ dictis bonauēture. dicit
eñ ſanct⁹ bonauentura q͛ theologia ē de
reb⁹ vel de ſignis tanq̄ȝ de materia vl̄ de
his de q̄bus cōiter in aliqua ſcia tractat̄
nō tanq̄ȝ de ſubiecto adequato. Secun/
da p̱batio tertie ꝯcluſionis. Illud ē ſub
iectū libri alicui⁹ circa qd̄ verſat̄ aucto
ris intentio ꝛ tractat⁹. Sed credibile ē
hmōi. g͛ ꝛc̄. Minor p̱batur. Nam magi
ſter dicit in prologo. Propoſituȝ noſtrū
eſt fideȝ noſtrā munire clipeis dauitice
turris. ꝛ hoc fit qm̄ defacto adducūt̄ ra
tiones p̱babiles ꝛ ſylogiſmi p̱ defenſio/
ne fidei. Occaſione aūt hui⁹ dicti moue
tur tale dubiū. ¶ Utrū liceat alicui do/
ctori adducere rōnes demonſtratiuas ꝛ
rōnes p̱babiles ad probandū articulos
fidei. Et arguit̄ q͛ nō. Quia ſm grego/
rium. Fides nō hȝ meritū vbi rō huma/
na p̄bet expimentū. ergo ꝛc̄. ¶ Rñdetur
p̱ duas p̱poſitiones et vnā diſtinctionē.
¶ Prima p̱poſitio. Non ſunt aliq̄ rōnes
adducende: nec poſſunt rōnes neceſſarie

vel demonſtrationes adduci ad proban
dum aliqđ factū alicuiꝰ articuli mere fi
dei. ¶ Articuloꝝ fidei: quidā eſt mere fi
dei. vt xp̄s eſt deus ꝛ hō. deus eſt trinus
ꝛ vnꝰ. Alius eſt articulus fidei: nō mere
fidei, vt deus eſt vnus. Propoſitio. Iſte
articulus fidei pōt naturali rōne proba
ri ꝛ demonſtrari. Vñ ph̄s illā. Deus eſt
vnus pluries demonſtrat. ſcʒ in octauo
phiſicoꝝ ꝛ in metaphiſica. Propoſitio.
Xp̄s reſurrexit a mortuis: ꝛ eſſe naturā
cōmunicabilē pluribꝫ ſine ſui diuiſione.
Illa non ſunt demonſtrabilia naturali
rōne nobis euidente. ¶ Scđa ꝓpoſitio.
Poſſunt rōnes neceſſarie vel demonſtra
tiones adduci ad probandū poſſibilita
tem articuloꝝ mere fidei. patet. Quia ī
hoc laborauerūt antiqui doctores ꝯ he
reticos ꝛ perfidos ph̄os. vt ꝯ auerroym
vt patet de ſacramēto altaris. Et de ar
ticulis fidei. De trinitate. Videlicet ꝙ
nō implicent ꝯdictiones: ꝛ hoc ſufficit ꝑ
defenſione fidei. ¶ Itē in ratione p̄dicta
pro tercia concluſione vbi dicit ſanctus
bonauētura. Hoc eſt ad probandū fidē
nō inꝗ̄ꝫ fidē habitā ſed creditam ¶ Dili
gentius igitur recitabo intentione iſtiꝰ
doctoris ſeraphici ¶ Notandū igitur fi
des dupl̄r capitur. ſcʒ obiectiue ꝛ quali
tatiue. Fides obiectiue eſt ipſum obie
ctum fidei cōplexū. vt in ſymbolo atha
naſij. Hec eſt fides catholica. vt vnū deū
in trinitate ꝛ trinitatē in vnitate venere
mur. Alio mō qualitatiue. Et hoc du
pliciter. Vno mō pro fide infuſa. Que
eſt quidā habitus ſupnaturalis in intel
lectu imediate cauſatus a deo. ad aſſen
tiendū firmiter articulis fidei. Alio mō
capit̄ pro fide acquiſita. Que eſt quedā
qualitas vel habitꝰ. quidaʒ acqſitus ex
auditu teſtiū fide dignoꝝ. de quoꝝ veri
tate audiens non dubitat. vt cū dicit̄ ad
me ꝙ ſit Roma. vel ꝙ ſim baptiſatus.
¶ Propoſitio. Aliquis pōt habere fidē
acqſitā ſine fide infuſa. Patet de puulo
iudeo. iudeis rapto ꝛ inter xp̄ianos nu
trito ꝛ edocto.. talis eīn tm̄ habebit fidē
acquiſitā. ¶ Dictū eſt. Qꝛ res vel ſigna
vel credibile inꝗ̄ꝫtū intelligibile. i. ꝑ ad
ditionē reſpectus rōnis eſt ſubiectū in li
bro ſententiarū. ¶ Pro quo notandum.
Qꝛ credibile capit̄ tripl̄r. Primo modo
inꝗ̄ꝫtū innitit̄ prime veritati. Vel inꝗ̄ꝫ
tum eſt a prima veritate. ¶ Propō p̄ma
Illo mō credibile eſt obiectū fidei infu
ſe. ſcʒ ꝟtutis theologice. Scđo mō inꝗ̄ꝫ
tum habet rōnem autoritatis: ꝛ inducit
autoritatē. ¶ Propoſitio ſcđa. Illo mō
credibile eſt obiectū in ſacro canone bi
blie. Maior eſt eīn auctoritas ſacre ſcri
pture ꝗ̄ꝫ ſit ꝑſpicacitas cuiuſcūꝗ̄ꝫ igenij
humani. vt dicit Augꝰ. ſup Geñ. ad lit
terā. Probat̄. Quia eſt reuelata a p̄ma
veritate, q̄ nec falli nec fallere pōt. ꝗ ꝛc̄.
Tercio mō, capit̄ credibile inꝗ̄ꝫtū eſt in
telligibile ꝑ roꝫ ꝓbabilē. ¶ Propō tcia.
Illo mō Credibile eſt ſubiectū vniuer
ſale totius libri ſniarū. Et dr̄ intelligi
bile per rōnē. i. ꝑ rationē ꝓbabilē ꝓban
tem ſeu delarantē articulos fidei ¶ Cor
relarium. Ex dictis patet. Credibile eſ
ſe obiectum in tribꝫ ꝛc̄. ¶ Pro ſolutione
ſcđi argumenti in oppoſitum. Notan
de ſunt alique ꝓpōnes. ¶ Prima propo
ſitio. Non eſt dubiū quin cauſa efficiens
ꝛ finalis aliqñ coincidant. patet. Quia
deus eſt cauſa efficiens oīm ꝛ finis. ꝗ ꝛc̄.
¶ Scđa ꝓpoſitio. Simil̄r aliqñ idē eſt
cauſa efficiens. formalis. ꝛ finalis. nō tm̄
reſpectu eiuſdeʒ. Vt aīa intellectiua eſt
finis gñationis hoīs. ꝛ ipſamet eſt cā for
malis geniti: qꝛ dat ei eſſe formale. Sil̄r
forma grauis ē finis ꝓductionis ipſius
grauis: ꝛ eſt cauſa formal̄ ipſius grauis
ꝛ eſt cauſa efficiens ipſiꝰ motus deorſuʒ
¶ Propoſitio tercia. Illa propoſitio ne
gatiua materia ꝛ finis nō coincidūt: nō
habet̄ i ſcđo phiſicoꝝ. Sʒ talis affirma
tiua habet̄ ibidē. Qꝛ cauſa efficiens for
malis ꝛ finalis aliqñ coincidūt. de cauſa
vero materiali tacet ph̄s. Quarta ꝓpo
ſitio. Ex illa affirmatiua doctores elici

unt illam negatiuā. ſcȝ Q; materia ⁊ fi/
nis non coincidūt:q; eſt vera de materia
exqua. vt vult ſctūs Bonauē. ¶ Argui
tur ꝯ pdicta pmo ſic. Ois ſcia eſt de re/
bus vel de ſignis. ḡ theologia nō habet
p ſubiecto res ⁊ ſigna. pbaꝛ. Quia ſub/
iectū pmū nō debet excedere metas illi⁹
ſcie. Scdo arguiꝛ ſic. Ois ſcia de reb⁹
diſtinguiꝛ ꝯ ſcientiā de ſignis. ḡ theolo/
gia nō poteſt ſimul eſſe de reb⁹ et ſignis.
Añs pbaꝛ. Quia tres dūtaxat ſcie ſunt
de ſignis pncipalr ⁊ nō de reb⁹. vt gram/
matica. logica. rethorica. Et dicunꝛ ſer/
mocinales. ſunt eñ de ſermōe ſȝ nō abſo
lute ſed inqꝫtū ſermo ē ſignū. Ois autē
reſpect⁹ intentionalis ſiue ois ſcda inten
tio aliq mō eſt ſignū. Alie autē ſciētie vt
mathematica. phiſica. metaphiſica ſunt
pncipalr ⁊ dūtaxat de reb⁹. ¶ Rñdetur.
Q; licet nulla alia ſcia ſit ſimul de reb⁹ ⁊
de ſignis: vt iam dictū fuit: tñ theologia
ppter ſui latitudinē non ſolū eſt de reb⁹
verūctiā de ſignis. ¶ Pro q notandū q;
res ⁊ ſigna pñt capi duob⁹ modis. Uno
mō in ſua gñalitate. Et ſic vera eſt iſta.
Ois ſcia eſt de reb⁹ vel de ſignis. Sȝ ſic
res vel ſigna nō ſunt ſubiectū vniuerſale
totius theologie vel libri ſententiarum
Alio mō. Res ⁊ ſigna pñt capi ſub rōe
credibilis. Et hoc mō ſignū tm̄ valet ſi/
cut ſacramētū. Illo qȝ modo res vel ſi/
gna ſunt ſubiectū vniuerſale toti⁹ theo/
logie. ¶ Pro ſolutione ſcdi argumenti
notandū. Q; duplr poſſum⁹ loqui de
ſignis ⁊ de reb⁹. Uno modo abſolute et
in ſe captis. Et ſic de ipſis ſunt ſpeciales
ſcientie naturalr adinuente. vt phiſica.
metaphiſica. Alio mō poſſum⁹ loqui de
rebus ⁊ ſignis: cōparatiue comparando
ȝ ad deū: ⁊ put habent attributionem
ad deū. Et ſic theologia eſt de omnibus
Quia oia opera dei laudant deū. Et ſi/
cut in eſſendo ſic in opando oēs creatu/
re dependent eſſentialr a deo. Nec tamē
arguiꝛ theologiā nō eſſe ſcientiā vnā. Eſt
eñ vna a pmo eius ſubiecto qđ eſt deus

Oia autē alia ꝯſideranꝛ ſub attributio
ne ad deū. ¶ Arguiꝛ. Credibile eſt ob/
iectū fidei. ḡ nō eſt obiectū ſcie. Probaꝛ
ꝯſequētia. Quia idē nō pōt eſſe obiectū
alicui⁹ habitus ſiue ꝟtutis theologice ⁊
habit⁹ ſcientifici cū ſint diuerſi habitus
¶ Pro quo ſciendū. Q; tres ſunt virtu/
tes theologice ſcȝ Fides: ⁊ reſpicit credi
bile autenticū p obiecto. Et eſt in intel/
lectu. Spes ⁊ reſpicit affectōnē cōmodi.
Charitas ⁊ reſpicit affectionē boni ho/
neſti. Et ſunt in volūtate. Eſt autē du/
plex affectio ſcȝ cōmodi. Et eſt reſpectu
vtilitatis ppꝛie qua ſcȝ aliqđ amaꝛ ppꝛ
bonū vtile amanti. Affectio iuſticie ſeu
honeſti eſt illa q aliqđ amaꝛ ppter bonū
honeſtū amati. Quia eñ de⁹ nō ſoluȝ ē
bonū vtile ⁊ delectabile: ſed etiā ſummū
bonū honeſtuȝ ideo eſt ſumme amādus
amore iuſticie. Solutionē quere in tex/
tu. ¶ Arguiꝛ. Sicut ꝯſideratio hui⁹ li/
bri ꝟſatur circa fidē: ita etiā circa ſpem
⁊ charitatē: ergo ſi ſperandū nō eſt ſubie
ctum. nec credibile erit ſubiectū. ¶ Re/
ſponſio. Licet in libro ſententiarū petri⁹
Lumbardus tractet de ſpe et charitate.
Tamen iſte liber nō eſt pncipalr ad de/
fenſionē ſpei ⁊ charitatis ſicut pncipalr
eſt ad defenſionē fidei.

Queriꝛ ſecundo. Utrū

forma huius libri ſeu cauſa formalis ſit
modus pſcrutatorius. i. inquiſitiuus ſe
cretoꝝ. Dicti termini declarādi ſunt duo
ſcȝ Cauſa formalis ſiue forma: ⁊ ſecretū
¶ Quadruplex eſt forma. ſcȝ Informās
reſultās. qualificās ⁊ modificans ¶ For
ma informans eſt illa q informat mate/
riam: q eſt altera ps compoſiti vel ſubie
ctum completū. Et capiꝛ triplr. Primo
mō pro forma ſubſtātiali: ⁊ vocaꝛ forma
ptis. Et eſt illa p quā cū materia conſti/
tuitur intrinſece totū ꝯpoſitū ⁊c. Scdo
modo p forma accidētali. Et eſt duplex
ſcȝ abſoluta ⁊ reſpectiua. Tercio modo
forma informās capiꝛ trāſcendēter. Illo

modo eſt qđ cōmune forme ſubſtantiali
ꝛ accidentali. Et ſic capit ab autore ſex
pncipiorum. Cū dicat. Forma ē cōpoſitiōi
ꝯtingens ſimplici ꝛ inuariabili eſſentia
ꝯſiſtens. ¶ Prima ꝓpoſitio. Forma ſub-
ſtantial' dat eſſe ſimpl'r. pꝫ. Eſſe eīm ſub
ſtantiale eſt eſſe ſimpl'r. ergo. ¶ Scđa ꝓpō.
Forma accidētalis dat eſſe ſm qđ. Ille
due ꝓpōnes patēt ꝑ regulā illā metaphi
ſicalem. Omnis forma dat tale eſſe de-
nominatiue illi in quo recipit quale ipa
hꝫ qdditatiue. ¶ Correlariū. Ex q̄ igit
forma ſbalis hꝫ eſſe ſimpl'r. dat eſſe ſim-
pliciter. Forma ꝟo accidentalis eſſe ſm
qđ dat eſſe ſm qđ. ¶ Scđo eſt forma re-
ſultans ſiue per ſe ſiſtens. Et eſt natura
aliq̄ que ꝯſtituit intrinſece ex materia ꝛ
forma ita ꝙ realiter diſtinguitur ab eis
¶ Regula. Ex forma informāte ſubſtā-
tiali ꝛ materia ſemꝑ reſultat tercia enti
tas cōpoſiti. Ex forma autē accidentali
ꝛ ſubiecto in q̄ recipit non reſultat aliq̄
tercia entitas. ¶ Correlariū. Cōpoſitū
ꝑ accidens nō eſt p̄ciſe ſue ꝑtes: nec tamē
reſultat aliqua tercia entitas abſoluta.
Sed dicit vltra ꝑtes quendā reſpectū q̄
vocat a docto. ſubtili iformatio. ¶ Ter-
cio eſt forma q̄lificans: ꝛ eſt q̄rta ſpecies
q̄litatis ꝛ dicit qualificās quia eſt deter
miata aīali. Et ē qdā decor rei animate
Illo mō dr̄ ꝙ ſpēs ꝓami eſt forma eius.
¶ Quarto ē forma modificans: ꝛ eſt cir-
cūſtantia aliq̄ neceſſario ꝑtinēs ad actū
ꝟtuoſum vt ſunt p̄mo effīciens liberū ꝛ
volūtarie. Scđo in eſſe materiā debitā:
i. obiectū debituꝫ. Tercio debit⁹ finis
Quarto modus debit⁹. vt pꝫ in exēplo.
Quia oportet dare elemoſinā a volūta-
rio pauperi: ꝓpt deū: ꝛ mō debito. vnde
Deuterono. xvi. Qđ iuſtū eſt iuſte exe-
queris. vñ ꝓpt defectū hui⁹ circūſtantie
xp̄us redarguit phariſeos. Qr canerent
tuba dando elꝫnas. vt ſcꝫ viderent ab ho
minibꝫ. ¶ Correlariū. Illis q̄tuor mo-
dis forma ñ accipit in ꝓpoſito. ¶ Quito
mō aliqñ forma capit ꝓ mō ꝓcedēdi li
bri. Et h̄ mō q̄druplex ē: forma ſeu mo
dus ꝓcedēdi hui⁹ libri. ſ. diffinitiu⁹. di-
uiſiu⁹. diſcurſiu⁹ ſiue inq̄ſitiu⁹. ꝛ iſte dr̄
ſilogiſtic⁹ ſiue diſputatiuus. Et hi tres
modi ſciēdi ſunt ex ꝑte ſcibil'. Quartus
mod⁹ ꝓcedendi eſt exēplorum poſitiu⁹. Et
iſte mod⁹ ſciēdi ē ex ꝑte nr̄a. Exēpla eīm
ponim⁹ nō vt ita ſint ſꝫ vt ꝑ ea addiſcen-
tes addiſcāt. ¶ Scđs termin⁹ ē ſecretū.
Ubi notādū ꝙ ſecretū capit duobꝫ mo-
dis. Primo mō put eſt qddā ꝯplexū ſpe-
culatiuū ¶ Prima ꝓpō. Illo mō ſecretū
nihil aliud ē q̄ȝ ꝓpoſitiōes ſeu veritates
theologicales nō cognoſcibiles lumine
naturali intellect⁹: ſꝫ ſolū cognoſcibiles
ꝑ reuelatōnē. vt ſunt. de⁹ ē trin⁹ ꝛ vn⁹ ꝛc̄.
De iſtꝭ dr̄ Btūs apl'us cui reuelata ſūt
ſecreta celeſtia. Illo mō capit ſecretuꝫ a
ſctō Bonauentura in q̄onis titulo Alio
mō ſecretū capit put ē qddā incōplexū
practicū ꝛ agibile. ¶ Propō. Illo mō ſe
cretū ſunt q̄dā oꝑatones i ſecreto facte.
Et tale ſecretū ē duplex. ſcꝫ interi⁹ ꝛ ex-
teri⁹. Secretū interi⁹ ſunt oꝑatōes inte
riores aīe. vt ſūt volutiōes intellectiōes
Et merito dicūt ſecreta: eo ꝙ nulla crea
tura (ſiue āgel⁹ bon⁹ ſiue mal⁹) ꝑmittit
ea cogſcere. Sꝫ ſecretū exteri⁹. Eſt op⁹
factū in p̄ntia ſua dūtaxat vel vni⁹ alte-
rius perſone tm̄: q̄ eſt aliena ab actu ꝛc̄.
¶ Corelariū. Secretū nō violat ꝑ p̄ntiā
vni⁹ ſed ſolū ꝑ p̄ntiā duorum. ¶ Pro cuius
clariori declaratōe mouet dubiū practi
cū tale. ¶ Utrū aliqs teneat ad p̄ceptū
ſui ſuperioris vel ſui iudicis reuelare ſe
cretum: Rñdeo ꝑ vnā diſtinctionē ꝛ ali-
quas ꝓpōnes. ¶ Diſtinctio ē talis. Ali-
quis pōt cōmittere ſecretū: fidei alteri⁹
dupl'r. vel ꝑ ſigillū ꝯfeſſionis. vel ꝑ ſigil
li ſecreti. ¶ Per ſigillū ꝯfeſſiōis ꝯmittit
qđ p̄ciſe i ꝯfeſſiōe reuelatū ē. Et dr̄ p̄ciſe
Uñ ſi qs reuelaret layco aliqđ dicens:
reuelo tibi ſub ſigillo ꝯfeſſionis ꝛ ipſe re
cipit. Nō ē ſigillū ꝯfeſſionis ſꝫ ſigillū ſe-
creti. Et tenet nō reuelare tanq̄ȝ ſecretū.
¶ Per ſigillum ſecreti aliqđ cōmittitur

fidei alterius duplr. Uno modo ꝑ viā ʒ
ſecreti ſimplr ꝛ non ex mō oꝑandi. Alio
modo per modū oꝑis. vt due ꝑſone vir ꝛ
mulier peccantes ſimul. Et licet nullus
ꝓhibeat alteri dicere. tn̄ ex modo oꝑan-
di. ſecreſe vterqꝫ nouit. Alias eni nullo
mō facere vellent. ¶ Prima ꝓpō. Qui-
cunqꝫ receperit aliqͩd ſub ſigillo cōfeſſio
nis tenet illud celare ꝑ legē naturalē: di
uinā ꝛ poſitiuā. ꝛ ſic ꝑ omnē legē. Unde
peruerſiſſima eſt ſententia illi⁹ metri. Eſt
hereſis crimen qͦd nec confeſſio celat ꝛc̄.
¶ Nota nō ꝯfeſſor pͦt audire ꝯfeſſionē al
terius duplr. ſcʒ Caſualr ꝛ non a ꝓpoſi
to. Propoſitio. Talis tanta obligatio-
ne tenet celare audita ſicut defacto con
feſſor. Sed non peccat mortalr audien-
do ꝛc̄. Alio modo pōt audire doloſe. ſcʒ
a propoſito. Propoſitio. Talis peccat
mortalr ꝛ inſuꝑ tanta obligatione tenet
celare ſicut cōfeſſor. ¶ Correlariū. Pre-
lat⁹ in caſu q̄ cōfeſſor ſtulte reuelaret ei
crimē qͦdcunqꝫ tenet eque celare ſicut cō
feſſor. nec vllo modo debet procedere ad
punitionē illius pcī reuelati. ¶ Scḋa
ꝓpoſitio. Lege naturali ꝛ lege diuina ob
ligatur q̄cunqꝫ recipiens ſecretū ſub ſi-
gillo ſecreti illud celare. Ultimū patet.
Quia illud eſt ꝯ charitatē qua teneor
diligere ꝓximū ſicut meipſum. ergo ꝛc̄.
Regula. Unuſqͥſqꝫ ex lege charitatis te
netur alteri tantam ſeruare fidelitatem
q̄ntā ſibi vellet ſeruari. Primū patet ſcʒ
de lege naturali. Quia talis non vellet
ſibi fieri. ergo ꝛc̄. Regula. Quecūqꝫ vul
tis vt vobis faciant hoīes: eadē vos fa-
ciatis eis. Luce. vij. Quecūqꝫ vultis vo
bis fieri. ſcʒ ſm dictamen recte rōnis. vt
gloſat doctor ſubtil' libro quarto. diſt.
xxi. q. i. ¶ Tercia propoſitio. Quilibet
ſciens ſecretū q̄cunqꝫ alio mō qͦd ꝓbare
minime pōt ꝑ duos vel tres teſtes tenet
illud ſub pena pcī mortal' celare. hoc pʒ
ꝑ ſco. in q̄rto diſ. xv. q. iiij. Quia ponit i
publico qꝫ nō ē publicū: facitqꝫ ꝯ ordinē
iuris et inordinate agit ideo peccat ꝛc̄.

¶ Sequētes ꝓpōnes ſunt ipſi⁹ gerſon et
fundant in ſcoto lib. iiij. diſ. xix. q. vnica.
¶ Prima ꝓpō. Nullū p̄ceptū pōt iponi
ꝑ ꝑlatos ſiue eccl'iaſticos ſiue ſeculares
ſuꝑ actibꝫ interioribꝫ vel exterioribꝫ qui
nō pñt ſufficient' probari ꝑ teſtimonium
duoꝝ vel triū teſtiū. pʒ. Quia nullū pre
ceptū eſt faciendū de aliq̄ actu niſi talis
actus ſit trahendus ad forum publicū.
Sed actus tali modo occultus non eſt
tradendus ad forum publicum. ergo ꝛc̄.
Regula. Nulla ꝯſuetudo debet limita
re ꝯ legē nature: alias eēt corruptela ꝛc̄.
¶ Scḋa ꝓpō. ꝑlati indͥrētes de actibꝫ ſe
cretꝭ errāt ꝛ peccāt dānabilit'. i. mortalr
ꝑ hoc qͦd vſurpare iudicia diuina volunt
Non eni debēt indignari iudiciū dei ex-
cellere iudiciū ſuū. ¶ Dubiū ſpecificati
uum de ſecretis celeſtibꝫ ē tale. ¶ Utrū
viator manēs ſimplr in ſtatu vie poſſit
habere diſtinctā cognitionē ꝛ ſcientificā
de ſecretꝭ celeſtibꝫ id ē ꝟitatibꝫ theologi
cis q̄ cognoſcunt ꝑ reuelationē. ¶ Rñde
tur ponēdo duas deſcriptōes: vnā diui-
ſionem ꝛ aliquas cōcluſiones. ¶ Prima
ſit deſcriptio viatoris. Uiator (vt dicit
Ockam in ꝓma diſtinctione ꝓmi ſentē-
tiarum) Eſt ille qui nō habet noticiam
facialem vel intuitiuā dei. ſibi poſſibilē
de dei potentia ordinata: Primo requi-
ritur. Q' nō videt deum clare. Noticia
eni intuitiua cū fruitione dicit vere pa-
tria. Per ſecundā particulam excludun
tur damnati: quia viſio dei non eſt poſſi
bilis eis ſm potentiam dei ordinatam.
¶ Licet ille doctor ingenioſiſſimus fue-
rit. tamē in hoc nō bene dixit. Alias eni
oēs exiſtentes in purgatorio eſſent viato
res. Qͦd eſt falſum. Quia nullus ē via-
tor niſi ſit in ſtatu merendi ꝛ demerēdi:
quia niſi ſit talis eſt in termino. Sʒ nul
lus in purgatorio eſt in ſtatu merendi vl'
demerendi. ergo ꝛc̄. ¶ Sit ergo iſta ſe-
cūda deſcriptio viatoris ꝛ bona quā dat
magiſter Conrad⁹ monachus. Uiator
eſt qui nō habet premiū beatificum ſibi

poſſibile de lege cōi: exiſtens in ſtatu me
rendi z demerēdi. vel pt̄ eſſe de lege cōi.
Propter pmā particulā excludunt oēs
bti in patria. Per ſcdam ſecludunt oēs
damnati tanq̄ in termino. Per terciam
excludunt exn̄tes in purgatorio. Quar
ta particula ponit ppter paruulos non
habētes vſum rōnis: ſilr ppter furioſos
z amentes. Tales eīn cū non poſſint vti
rōne nec per ꝯſequēs mereri vel demere
ri pnt zc̄. ¶ Stat⁹ (fm qd diffinit Sco
tus) Eſt ſtabilis ꝑmanentia legib⁹ diui
ne ſapie firmata: vt ſtabilitū eſt adeo ſa
pientiſſimo q̄ pro ſtatu iſto nihil poſſit
intelligere hō niſi ꝑ ea q̄ relucent in fan
taſmate. Ita eīn inuenerunt phi ſtatum
iſtū: ideo dicit Ariſto. Nihil eſt in intel
lectu quin ꝓus fuerit in ſenſu. ¶ Regu
la methaphiſicalis. Qđcunq̄ vniuerſa
le intelligim⁹ actu fantaſiamur eius ſin
gulare. Prima propō. Iſta cōcordia
non ineſt aīe nr̄e vel intellectui nr̄o: vn̄
aīa eſt vel intellectus eſt. probat. Quia
ſepata intelligit ſubſtātias ſepatas: ſed
aīa ſepata non eſt cōiuncta fantaſie. ptz
Quia fantaſia eſt potentia organica: z
ideo tunc eſt deſtructa. ¶ Scda propō.
Iſta colligantia vel cōcordia intellect⁹
ad fantaſiā non eſt in aīa nr̄a vn̄ aīa eſt
in corpe. patet. Quia in btīs poſt reſur
rectionē generalē non erit talis alligan
tia. ergo zc̄. ¶ Tercia ppō. Nec iſta con
cordia ineſt intellectui nr̄o qz eſt iſi cor
pore mortali: patet. Quia in ſtatu inno
centie (licet adam habuerit corp⁹ morta
le) tn̄ in eo nō fuit talis alligātia. Et lz
eſſet mortalis: non tn̄ fuiſſet mortuus: ſz
antea tranſlatus. ¶ Quarta ppō. Iſta
concordia ineſt intellectui nr̄o q̄diu eſt
in corpe ex mera iuſticia diuina punien
te genus humanū ppter pcm̄ primi pa
rentis. Iſtam cauſam tāgit btūs Aug.
q̄nto de trinitate dicēs. Que cauſa eſt o
aīa q̄ lucē intellectus videre non poteſt.
Reſpondet. Infirmitas. Et quis illaz
tibi cauſauit? Reſpondet. Iniquitas.

¶ Diuiſio eſt talis: Triplex eſt ſtat⁹ hu
mane nature: ſcilicz inſtitute: deſtitute:
z nature reſtitute. In qōne aūt ſtat⁹ acci
pitur pro ſtatu nature deſtitute: qui dr̄
ſtatus vie zc̄. ¶ Ad qōnē rn̄det p aliq̄s
cōcluſiones. ¶ Prima cōcluſio. Poſſibi
le eſt viatorē (ipo ſimplr manente i ſta
tu vie) habere ſpēm intelligibilē diſtin
cte repn̄tatiuā eſſentie diuine. probatur
Omne illud eſt poſſibile deo q̄ non in
cludit euidenter ꝯtradictionem nec ad
ipm ſequitur neceſſario ꝯdictio. Sed vi
atorē (ſimplr manentē in ſtatu vie) ha
bere ſpēm intelligibilem diſtincte repre
ſentatiuā diuine eſſentie nō includit eui
denter cōtradictionē nec ad ipm ſequit
neceſſario ꝯtradictio. ergo de⁹ pōt via
tori ſimplr manenti in ſtatu vie dare ſpe
ciem intelligibilem diſtincte repn̄tatiuā
diuine eſſentie. Maior ptz. Quia aſſe
rens oppoſitū eſt hereticus. probatur.
Quia affirmat aliqđ cōtra euangeliū.
Luce pmo. Quia non erit impoſſibile
apud deū omne verbū. Ubi gloſa id eſt
Omne illud qđ nō includit ꝯtradictio
nē. Minor probat. Qz nō includat con
tradictionē. Quia clara viſio btē virgi
nis eſt repn̄tatiua diuine eēntie: z tamē
eſt aliquid creatuz. Nec ad iſtud ſequit
ꝯtradictio. Quia ſi viator eſt capax ꝑ
fectioris repn̄tatiui diuine eſſentie. ſ. vi
ſionis. ergo nō implicat ꝯtradictionem
ſibi dari a deo qđ eſt minoris ꝑfectiōis.
¶ Regula. Ois actus intelligendi ali
cuius rei eſt ꝓpria et expreſſior ſilitudo
rei q̄z ſit ipſa ſpecies intelligibilis eiuſ
dem rei. ¶ Scda concluſio. Uiator ma
nens ſimplr in ſtatu vie ꝑ hmōi ſpēm in
telligibilē repn̄tatiuā diuine eſſentie a
deo ſibi collatā pōt deuenire in noticiā
oīm veritatū theologicarū. probat. Om
nis intellectus habēs diſtinctā noticiaz
alicuius q̄dditatis pōt deuenire in noti
ciam oīm ꝓprietatū verificabiliū de ipſa
Sed intellectus viatoris zc̄. eſt hmōi.
ergo pōt deuenire i noticiā zc̄. maior pz

ex dictis in alia q̄ōne. ¶ Sed ꝯtra. Talis non eſſet viator. Oīs eīm habens claram ⁊ diſtinctā noticiā dei nō eſt viator. Sed habens talem ſpeciē repreſentatiuam diuine eſſentie eſt huiuſmodi. ḡ ⁊c̄. ¶ Reſpondetur per duas ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpō. Sola noticia intuitiua ⁊ facialis ponit hoīem extra ſtatum vie. probaꝛ. q2 ſolū beatitudo ponit hoīem extra ſtatū vie ſed cognitio abſtractiua nō eſt beatifica hm̄ōi aūt cognitio eſt abſtractiua. ergo nō eſt btifica. maior patȝ per talē ꝓpoſitionē. Nulla noticia abſtractiua facit hoīem beatū nec ponit eū extra ſtatū vie. minor probatur. ¶ Sequitur reſolutio q̄ōnis. ¶ Prima cōcluſio. Modus inquiſitiuus ſiue rōcinatiuus vel ꝑſcrutatiuus veritatū theologicarum vel articuloꝝ fidei cōuenit huic libro. Unde credibile aliter eſt ſubiectum in ſacro canone biblie q2 ibi ꝑ modum auctoritatis. Ideo nō oportet eaȝ procedere rōcinatiue vel argumētatiue dei eīm auctoritate paret certiſſima quin ipſe nec fallere nec falli pōt. Aliter autē in libro ſententiarū q2 ibi per modū vel ſub rōne inquiſitiui vel rōcinatiui ⁊c̄. Finis ponit neceſſitatē eoꝝ que ſunt ad finē. Nunq̄ꝫ eīm vellem abſciſionē vl' decoctionē fieri niſi propter ſanitatē. Sanitatē aūt volo q2 eſt mihi neceſſaria ad bene eſſe. ¶ Scḋa cōcluſio. Modus inquiſitiuus vl' argumētatiuus valet ad tria primo ad confundendū aduerſarios fidei. ſcḋo ad fouendum infirmos in fide. tercio ad delectandū perfectos. Uñ triplex eſt genus hoium. Aduerſarioꝝ fidei vt machometiſte arriani iudei infirmorum ⁊ paruuloꝝ vt ſtrupuloſi ꝓpter ſuā deuotionē ⁊ nouiter conuerſi. Perfectorum ſicut apl's paulus nunq̄ꝫ fuit infirmus in fide. Sicut eīm de⁹ charitatē infirmoꝝ fouet ꝑ bñficia tpalia. Ita fouet fidē infirmoꝝ ꝑ argumēta ꝓbabilia In iſto dicto cōprehendunꝛ duo. primū eſt deuotionis. ſcḋm ſpeculatiuū. vnde apparet iſtū doctorē non ſolū ſeraphicū ſeu deuotū verūetiā cherubicū. Prima pars declaraꝛ de mercatorib⁹ quoꝝ plures deū diligentes potius mori vellēt q̄ꝫ mortaliter peccare ſeu adulterari ⁊c̄. et ſic de⁹ remunerat eos dando eis diuitias licet aliq̄ñ nō ſic fiat. Scḋo declaraꝛ de nouiter conuerſis ad religionē vel reformationē. Infirmi eīm ſunt q̄m reuera durū eſt relinquere ꝯſueta. Et q̄ꝫuis deus nō det eis ſemper bona tꝑalia oīa eīm relinquūt dat tñ ipſis multo maiora. Maior eīm eſt refectio mētis q̄ꝫ ventris: vt dicit Aug. ſuper Joh. Nouiter eīm cōuerſis dura ſunt exercicia ſpiritualia ⁊ ideo deus ſepe eos ꝑ ꝯſolationes allicit. Nō ergo ſemꝑ magis meritoria eſt oratio deuota ſeu dulcis q̄ꝫ arida imo ſecundū plus eſt meritoriū ceteris paribus vicȝ conatu ⁊ charitate. Si aūt nouiter cōuerſi ad fidē viderēt doctos catholicos nō fortiter reſiſtere hereticis ſȝ magꝫ ſuccūbere plures eoꝝ deficerēt ⁊c̄. ¶ Tercia concluſio. Nihil libentius intelligim⁹ q̄ꝫ illud qḋ iam fide tenemus. Studere igiꝛ in theologia ad cōfundendū hereticos ad inſtruendū infirmos et ꝓpter amorē dei illud eſt magis meritorium q̄ꝫ orare. probaꝛ. Opus eſt meritorium plus vel minus ſm̄ difficultatem operū in ſe. Sed ſtudere eſt magis difficile difficultate operuȝ in ſe q̄ꝫ ſit orare ceteris parib⁹. ergo ⁊c̄. Nō vtiq̄ꝫ eſt dubiū q̄ ſtudere ꝓpter illos fines ſit opus perfectius q̄ꝫ ſit ſimplex contemplatio. ¶ Ad argumēta habita reſolutione corporis q̄ōnis attēdendū eſt. ¶ Scḋa concluſio probaꝛ per auctoritatē .i. Pet. iij. Parati oīm poſcenti reddere rōnem de ea q̄ in nobis eſt fide ⁊ ſpe. Multi autē ſunt poſcētes ⁊c̄. et multi ſunt impugnātes ⁊c̄. ¶ Preterea veritas nr̄e fidei theologie veritas ſacre ſcȝ ſcripture non eſt peioris cōditionis q̄ꝫ alie veritates aliarum ſcientiarū. Sed oīs veritas ſiue naturaliter inuenta ſiue theologia q̄ pōt ꝑ

rationē impugnari pōt: imo oportet ꝙ
ꝑ rōnē defendat̄. Malū em̄ eſt ꝟitates ꝑ
rōnē impugnari eo ꝙ rōnes ſūt ſophiſti
ce ⁊c̄. Sꝫ ꝟitas theological̄ eſt ꝟitas q̄
pōt ꝑ rōnē impugnari. g ⁊c̄. ¶ In h igit̄
loco. s. Bonauē. doc. deuotꝰ multū cō/
mendat argumētatiuū modū. Et ideo
diſcēda eſt logica ꝑ quā talis modꝰ ha/
bet̄ nō ſolū a doctoribꝫ ad defenſionē fi/
dei verūetiā a p̄dicatoribꝫ ꝓ declaratōe
vt enodet̄ ſeu enucleet̄ veritas ſacre ſcri/
pture. Un̄ dr̄ia magna eſt inter legere ⁊
declarare. Sequit̄ dubiū practicum.
¶ Utrū formare argumēta ⁊ rōnes ſylo
giſticas ꝓ defenſione et aſſertione fidei
nr̄e ſit opꝰ meritoriū vite eterne. ¶ Tri
plex eſt opus humanū. Quoddā em̄ eſt
mortuū qđ vicꝫ eſt factū ab hoie nō ha/
bente charitatē vel q̄ eſt in pctō mortali
qđ idē eſt vt dare elemoſynā a tali. Nō
em̄ hꝫ illas duas ꝯditiōes req̄ſitas. Ali
ud eſt viuū ⁊ eſt aliqđ opus elicitum ab
hoie habēte charitatē ⁊ gr̄am dei ſm in
clinationē illiꝰ charitatis. Et ſic duo re
quirunt̄. primo qđ fiat in charitate: ſcđo
ꝙ eliciat̄ ſm inclinationē illiꝰ qđ ponit̄
ꝓpter pctā venialia ⁊ actꝰ indifferētes vt
leuare feſtucā vel fricare barbā. Aliud
eſt mortificatū et eſt illud qđ fuit factū
ab hoie exn̄te in charitate q̄ tn̄ poſtea fe
cit pctm̄ mortale ꝑ qđ mortificat̄ opꝰ p̄/
cedēs. Illud aūt pōt reuiuiſcere ſꝫ opꝰ
mortuū nunq̄. ¶ Propō. Licet aūt opꝰ
mortuū nō ſit meritoriū ad vitā eternā
eſt tn̄ meritorium alicuiꝰ boni tꝑalis vt
diuitiarū ſanitatū ⁊ etiā cōſolatiōis de/
uotiōis ⁊c̄. Nullū em̄ bonū irremunera
tū nec aliqđ malū impunitū manebit.
¶ Nullus igit̄ pctōr q̄tūcunq̄ pctōr dꝫ
obmittere qđcūq̄ bonū qđ ſibi ſuggeſſe
rit animꝰ eius. ¶ Duplici de cā dr̄ aliqđ
opꝰ viuū. ꝑmo q2 elicit̄ a charitate q̄ eſt
vita aie ſm doc. Sicut em̄ aia dat vitā
naturalē hoi ſic charitas ē vita ſpūalis.
ſcđo pn̄t dici viua finalr̄: q2 ſunt merito
ria vite et̄ne. ¶ Dicunt̄ igit̄ oꝑa viua du
plicter. ꝑmo elicitiue q2 eliciunt̄ a vita
aie ſpūali. ſcđo ordinatiue: q2 ordinant
ad vitā eternā. ¶ Propō. Q2 mortuū ē
nūq̄ reuiuiſcet naturalr̄ loquēdo: ita ⁊
in moralibꝫ qđ mortuū eſt nūq̄ reuiui/
ſcet. ¶ Iac. Qui offendit in vno factus
eſt oim reus. i. ꝓpt̄ reatū ſuū ꝑdidit oia
bona oꝑa meritoria Si tn̄ hō talis agat
penitētiā de pctō ſuo deꝰ ex ſua liberali
tate nō ſolū dat ei gr̄am ſed etiā oia oꝑa
mortificata ſicut fuerūt viua ita reuiui
ficat. ¶ Propō. Nūq̄ igit̄ ſurgit pctōr
niſi cū pluribꝫ meritis q̄ ꝑus habuerat
nō tn̄ ſꝑ cū maiori gr̄a: illud aūt eſt ꝓpt̄
actū boni ꝯtritiōis. ¶ Triplex bonitas
moralis inuenit̄: q2 eſt bonitas ex gn̄e q̄
cōpetit alicui volitioni ſeu actioni libe/
re elicite ſm ꝙ ipa volitio vel actio trā/
ſit in obiectū ꝯueniens ſm rectā rōnem.
Quedā eſt bonitas ex circūſtantia ſiue
ꝟtuoſa vt dare elemoſynā indigēti. Dr̄
aūt bonitas ex gn̄e q2 ſicut genꝰ ē qđ in/
cōpletū ⁊ materiale ſic ⁊ iſta bōitas. Bo
nitas āt ꝟtuoſa ē q̄ ꝯuenit volitioni vel
actōi libere ex oibꝰ circūſtātijs q̄s recta
rō dictat vt dare elemoſynā pauꝑi ꝓpt̄
deū de ꝓpo. Et iſte ſt̄ ꝑncipales. ſūt āt ⁊
alie minꝰ ꝑncipales. Alia ē bōitas meri
toria theologica vl̄ gr̄uita. Iſta bōitas
nō eſt cōpleta i gn̄e mor: lꝫ non ſit extra
genꝰ. Ipa etiā addit vltra p̄cedētes ꝙ eli
ciat̄ ex charitate ⁊ ſm inclinatōꝫ charita
tis. Ois aūt actꝰ bonꝰ meritorie ē bonꝰ
ex gn̄e ⁊ bonꝰ ex circūſtātia ⁊ h eſt qđ do
cto. dicūt ꝙ opꝰ gr̄uitū ē bonū moralr̄
Nō āt q̄libꝫ actꝰ moralr̄ vl̄ ꝟtuoſe ſiue
ex gn̄e ē bonꝰ meritorie. ¶ Dubitat̄. An
de facto aliq̄ de q̄libꝫ ſecta paganoꝝ ſal
uent̄. Hoc dubiū mouet̄ ꝯ Greg. de ari
mino. videt̄ ꝙ ſic q2 mlt̄i ſunt pagani q̄
nūq̄ audierūt de fide xp̄iana ⁊ tn̄ viuūt
ſm rectā rōnē neminē opprimūt ⁊c̄. Cō
cedo partē affirmatiuā. Cōtra. Extra
fidē catholicā nemo ſaluatur. Itē ꝯtra
dicitis vobiſipi quia iſte eſt in peccato
mortali originali ſcꝫ culpa. ¶ Ad ꝑmū

cõcedo ꝑpõnẽ ſed ꝗſte de ꝙ in caſu pre poſito dictũ eſt: eſt extra fidẽ catholicã hoc nego. Et dico ꝙ per bona opa meri toria pura tñ̃ꝗ̃ de congruo licet nõ de cõdigno ꝓmeref viſitari a ſpũſctõ ⁊ ba‑ ptiſari baptiſmo flaminis ita ꝙ anteꝗ̃ moriaf ille hõ intelligat veritatẽ fidei. ¶ Ad ſcõm dico ꝙ nullũ bonũ irremũe‑ ratũ accipit igif ꝓ illis bonis opib⁊ bo‑ nũ tp̃ale.i.cognitionẽ veritatis. ¶ Pria ꝓpõ. Formare argumẽta ⁊ rõnes ſylogi ſticas pro defenſione vel aſſertione fidei nr̃e eſt opus bonũ ex gñꝫ: probaf ꝑ diffi‑ nitionẽ. ¶ Scõa propõ. Formare argu mẽta ⁊c̃. vt ꝑus. eſt opus ꝟtuoſuꝫ ſi fiat ſm debitas circũſtãtias non eñ͂ oportet arguere ꝓpter videri ſꝫ ꝓpter elucidati onẽ fidei ⁊ ex amore dei. ¶ Tercia ꝓpõ. Formare argumẽta ⁊c̃. ſi eliciaf ex charí tate eſt opus meritoriũ vite eterne. pro‑ baf ꝑ diffinitionẽ. ¶ Arguif ſic. Secre‑ ta celeſtia ſeu veritates theologice ſunt nimis alte ⁊ nimis fortes: igif ea ſcruta‑ ri nõ debem⁹ Ecci. iij. Altiora te nõ q̃ſi eris ⁊ fortiora te ne ſcrutat⁹ fueris. Itẽ Eſa.xl. Qui dat ſcrutatores ſecretoruꝫ q̃ſi nõ ſint. Dico ꝙ duplex eſt ꝑſcrutatio ſcꝫ curioſa vana ⁊ ꝑſũptuoſa ⁊ iſta vi‑ tuperaf ꝑ auctẽs qs ponit ſctũs Bona uẽtu. in lr̃a ſicut ſi qs multũ inueſtiga‑ re conaretur genealogiam melchiſedech Alia eſt ſtudioſa vtilis ⁊ neceſſaria: vñ xp̃s dicit iudeis Johis.v. Scrutamini ſcripturas ¶ Arguif. Modus argumẽ tatiuus vel ꝑſcrutatori⁹ non eſt in ſacra ſcriptura ſeu in canone biblie. g̃ in ſentẽ tijs nõ dꝫ ꝓcedi ꝑ talẽ modũ: ꝯñ̃ia ꝓbaf q2 ibi dꝫ eẽ mod⁹ in pte ⁊ i toto: ſꝫ liber ſniarũ ẽ ps ſacre ſcripture ꝑ ſe g̃ in ipſo nõ dꝫ eẽ mod⁹ ali⁹ ab eo q̃ eſt in canone. g̃ ⁊c̃. Reſolõ iſti⁹ argumẽti ſtat in q̃buſ dã ꝓpõib⁊ quarũ. ¶ Pria ẽ. Iſte liber ſniarũ nõ reducif ad libros canonis bi‑ blie tñ̃ꝗ̃ ps ei⁹ ſicut nec libri alioꝝ do‑ ctorũ.ꝓbaf ſic. Sacra ei ſcriptura ẽ hec cui⁹ auctoritas eſt tãta ꝙ excellit omnẽ

demõſtrationẽ. vñ Aug. ſup Gen̄. Sa‑ cre ſcripture auctoritas maior ẽ ⁊c̃. Et dr̃ canonica a canõ qd̃ eſt regula q2 a q̃li bet catholico firmiſſime ẽ tenẽda. ¶ Re gula. Quicq̃d eñ͂ dicit ſacra ſcriptura eſt tenendũ firmiſſime quicq̃d aũt repu gnat ſacre ſcripture ſimpl̃r eſt repudiã‑ dũ. ¶ Scõa ꝓpõ. Hoc gen⁹ ſcripturarũ a canone diſtinguif. Nã nõ ſic ex eis teſti monia ꝓferunf q̃n libeat ſentire ꝯ̃rium. ¶ Tercia ꝓpõ. Liber ſniarũ reducif ad ſacra ſcripturã vel ad canonẽ biblie per modũ cuiuſdã ſubalternatiõis. ꝓbaf ſa cra ſcriptura eſt de credibili inq̃tũ cre‑ dibile tñ̃ꝗ̃ de ſubiecto ⁊ illud innitif au ctoritati. Liber aũt ſniarũ eſt de credi‑ bile inq̃tuꝫ intelligibile ſꝫ credibile in‑ q̃tũ itelligibile ꝑ rõnẽ eſt inferi⁹ ad cre‑ dibile. Credibile eñ͂ in ſe ⁊ abſolute eſt in plus q̃ꝫ credibile ꝑ rõnẽ. Ergo ſubie ctũ libri ſniarũ aliq̃ mõ eſt ſub ſubiecto canonis biblie. g̃ aliq̃ mõ ſubalternaf. ¶ Scõo ꝓbaf ſic. Nõ q̃libet determina‑ tio facit ſubalternationem ſcientie: ſed q̃dã mõ diſtrahẽs. Pria eñ͂ eſſentialis nõ facit ſubalternationẽ. Sicut in ſcia ſuperiori id eſt ſubalternãte eſt aliq̃ certi tudo maior q̃ꝫ in inferiori ſeu ſubalṫna‑ ta ita eſt ali⁹ modus ꝓcedẽdi in ſupiori ⁊ inferiori. Ubi igif deficit certitudo in inferiori ſcia oportet recurrere ad ſupi‑ orẽ id ẽ ſubalternãtẽ. ¶ Sed notãdũ ꝙ vnã ſciam alteri ſubalternari intelligif duob⁹ modis. Uno mõ q̃tũ ad denoia‑ tionẽ intriſecã q̃n ipa ꝯtinef tñ̃ꝗ̃ ꝑ ſe in‑ feri⁹ ſub ꝑ ſe ſupiori. ¶ Propõ. Oẽ infe rius dr̃ ſubalternari ſupiori tali denoia tione. Sꝫ nulla ſcia ſic ſubalternaf alte ri q2 muſica nõ eſt arithmetica. Silr̃ ꝑ‑ ſpectiua q̃ eſt de linea viſuali nõ eſt ꝑ ſe inferi⁹ ad geometriã q̃ eſt de linea. Etiã ꝑſpectiua ẽ de quãtitate vl̃ linea radio‑ ſa vl̃ viſuali. Alio mõ aliq̃ ſcia dr̃ ſubal ṫnari q̃tũ ad denoiatõꝫ extriſecã q̃n ſb̃‑ iectũ illi⁹ ſcie dr̃ ꝯtineri ſub ſb̃iecto alte‑ ri⁹ ſcie ⁊ ſic ẽ muſica reſpcũ arithmetice.

¶ Superi⁹ pōt dupl'r ɔtrahi. Uno mō
p dr̄az eēntialē. Alio mō p dr̄az accn̄ta-
lē. Dr̄a āt eēntial' ē q̄ addita alteri. ſ. ſuo
ſupiori ɔſtituit vnū p ſe. Dr̄a accn̄tal' ē
q̄ addita alteri ɔſtituit vnū p accn̄s vt
hō alb⁹. Ens aūt p accn̄s ē qḋ includit ī
ſe res diuerſoꝝ generū vel p̄dicamētoꝝ.
¶ Propō. Ad h̄ vt vna ſcia dicaꝰ ſbalt-
nari alt̄i neceſſe ē ꝙ ſubiectū ſuū ſit vnū
p accn̄s inferi⁹ ſeu ɔtētū ſub ſbiecto ſub
alternātꝫ vt nūer⁹ ſonoꝝ⁹. Hoc iō oꝫ (ꝛ
ſuſhcīꝰex. ſ. poſterioꝝ) qꝛ eadē ē ſcia ſupi
oris ꝛ iferioris. ¶ Ad h̄ ꝙ aliq̄ ſcia ſbal-
terneꝰ alteri reqrīꝰ p̄mo ꝙ ſubiectū ſcie
ſbalternātꝫ ſit ſupi⁹ ad ſbiectū ſcie ſbalt
nate. Scđo ꝙ ſbiectū ſcie ſbaltnātꝫ ɔ̄ha
tur p dr̄az accn̄talē. Tercio ꝛ p̄ncipal'r
ꝙ ſcia ſbaltnata ſumat p̄ncipia a ſbalter
nāte h̄ eſt qḋ dicit. s. Bonauē. ꝙ qn̄ defi
cit certitudo ī inferiori ꝛc̄. ¶ Arguiꝰ ɔ̄
vnū ſupi⁹ dictū. Quelibet deſmiatio di-
ſtrahēs tollit rōꝫ ſui deſmiabil': ſi ḡ cre-
dibile deſmiaꝰ p deſminatōꝫ diſtrahētē
erit nō credibile. ¶ Nota triplex ē deter
miatio. ſ. Diſtrahes ꝛ ē illa q̄ tollit rōnē
ſui deſmiabil': vl' ē illa q̄ repugnat ſuo
deſmiabili: iō hō mortu⁹ nō ē hō. ¶ Re
gula. Arguēdo a tali deſmiatiōe cū ſuo
deſmiabili ad negatōꝫ ſui deſmiabil' eſt
bona ɔn̄a vt hic ē hō mortu⁹. ḡ nō ē hō.
Alia ē dimiuēs ꝛ ē illa q̄ nō tollit rōnē
ſui deſmiabil' nec etiā neceſſario pōit vt
itelligibile reſpcū rei ſil'r opinabil'z. In
telligibile eñ reſpectu roſe ſic̄ nō tollit
rōꝫ roſe ſic nec ponit Roſa eñ ſiue ſit ſi
ue nō ſp eſt intelligibil': ꝛ iō dicūꝰ deſmi
natōes indifferētes ab aliq̄b. Alia ē ɔ̄-
hēs ꝛ ē aliq̄ dr̄a accn̄tal' ɔ̄hēs aliqḋ ſupe
ri⁹ ad aliqḋ inferi⁹ ad ſtādū p illo vt al-
bedo. ¶ Regl'a. Iſta deſminatio nō re-
pugnat ſuo deſminabili ſꝫ ſp ipm ponit
ꝛ iſta facit ptē in mō. Ad h̄ igiꝰ vt aliq̄
ſcia dicaꝰ ſbaltnata ſbiectū ei⁹ ſp dꝫ ɔti
neri ſb ſubiecto ſubaltnātꝫ ſic̄ ps in mō.
Pria ppō. Sola ḡ deſminatio ɔ̄hēs fa-
cit ſciaꝫ ſbaltnatā. Scđa. Nulla deſmi-
natio diſtrahēs neqꝫ dimiuēs facit ali-

quā ſciaꝫ eſſe ſbaltnatā alteri. pꝫ ex dif
nitōe qꝛ tūc ſbiectū ei⁹ nō eēt inferi⁹ a
ſbiectū ſcie ſbaltnātꝫ. Tercia. Sola de
ſminatio ɔ̄hēs facit ſciaꝫ ſbalternatā a
teri. Doctor autē ſeraphic⁹ dicit ꝙ ſol
deſmiatio qḋdāmō diſtrahēs. i. ad al
p̄ncipia trahēs. Notant eñ dicit qḋd
mō: albedo eñ ē determiatio ɔ̄hēs poſ
tn̄ dici qḋdāmō diſtrahēs. ¶ Utrū th
ologia nr̄a ſubalterneꝰ theologie btōꝝ
vel dei. ¶ Rn̄. Theologia ē duplex. ſ. i
ſe ꝛ in nob. Quelibet eñ cognitio p ſt
tu iſto p̄t diſtingui ſeu dupl'r ɔſidera
ſcꝫ vt i nob ꝛ vt i ſe declaraꝰ p exm̄ fam
liare. vn̄ viſio ſol' p̄t capi dupl'r. ſ. in ſe
ē illa viſio tal' ꝛ tāta q̄lē ꝛ quātā ipe ſ
poſſꝫ cāre in aliq̄ ſibi ꝓportionato. vn̄
ocul⁹ aq̄le tātū eēt viſiu⁹ q̄ꝫtū ſol viſib
tūc aq̄la poſſꝫ hr̄e viſionē ſolis i ſe. Ali
ē viſio ſol' in nob ꝛ ē tal' ꝛ tāta viſio q̄
ꝛ quātā nos poſſum⁹ hr̄e vl' q̄lis in no
p̄t eē vel quātū viſus nr̄ eſt viſiu⁹. Th
ologia ḡ in ſe ē noticia de dō tal' ꝛ tant
q̄lē ꝛ q̄ꝫtā obiectū theologicū p̄t cāre i
itellectu ſibi ꝓportionato: tal' aūt eſt i
tellect⁹ diuin⁹ ꝛ ipe ſol⁹ q̄ eſt infinite a
tiuitatꝫ ſic̄ obiectū ipm ē ifinitū ꝛ p ɔn̄
infinite intelligibilitatꝫ ꝛ ſic de⁹ hꝫ the
logiā in ſe. Theologia i nob ē tal' ꝛ ta
ta noticia q̄lē ꝛ q̄ntā de dō hr̄e poſſum
¶ Pria ppō. Nr̄a theologia q̄ ē in no
nulli ſcie ſbalternaꝰ. pbaꝰ: qꝛ ei nō cōu
niūt ɔditiōes reqſite. Scđo ſic. Null
ſcia ſbaltnata ē de oib his de q̄b ē ſba
nās. Sꝫ theologia i nob ē d oib his c
dibilib: de q̄b ē theologia btōꝝ. ḡ ei n
ſbalternaꝰ. ¶ Scđa ppō. Nll'a alia ſci
ſbaltnaꝰ theologie. pbaꝰ qꝛ ōis alia ſci
hꝫ p̄ncipia natural'r nota: illa āt hꝫ p̄n
pia ſolū ſupnatural'r nota. igr̄. ¶ Ad a
gumēta ḡ ꝛ ſignant ad duo vltima. E
arguiꝰ ſic. Modus pcedēdi i ſcia dꝫ eſ
ɔueniēs materie illi⁹ libri ſꝫ mod⁹ inq
tiu⁹ nō ē ɔueniēs materie illi⁹ libri ḡ ꝛ
minor pbaꝰ: qꝛ materia illi⁹ libri ē cre
bile ſꝫ mod⁹ inqſitiu⁹ nō eſt ei ɔuenien

baf:qꝛ credibile ē ſup̄ rōz. ꝛ Gre. dicit.
fides ꝑdit meritū vbi hūana rō p̄bz ful
imētū. Diſciplinati hoīs ē inq̄rere cir/
a verū qđ hꝫ cā tā certitudinē q̄tā naťa
ei patiť. Un. i. Eth. ſm trāſlatōz nouā
ī qꝛ nō eſt ſilis certitudo i rethoricis ꝛ
nathematicis ſilr̄ petiū ē rethoricꝫ q̄re
e demōſtratiōes ꝛ mathematicꝫ ꝑſuaſi
nes. ¶ Rōnaľ intellect⁹ nr̄ capiť dupľr
Uno mō inq̄ꝫtū eſt ꝑfectibiľ naturalib⁹
ciētijs acq̄ſitꝫ ꝛ h̄ mō credibile ē ſup̄ rōꝫ
Alio mō inq̄ꝫtū ē ꝑfectibiľ donis ſpūali
b⁹ ꝛ ſciētijs ſupnaturalib⁹ ꝛ h̄ mō credi/
bile nō ē ſup̄ rōꝫ vt. ſ. eleuata ē ꝑ fidē. Fi
des ei intellectū inclinat ad aſſentiendū
hīs q̄ ſť credēda. Donū itellect⁹ ꝛ donū
ſcīe ſť aliq̄ doctrīne ſupnaturaľr infuſe et
date a dō inclināťes itellectū ad ea q̄ cre
dim⁹ ꝛ p̄ſupponūt fidē. Fides ē hit⁹ ifu/
ſus ad aſſentiēdū articľis fidei iclinās.
Donū āt ſapie ꝛ intellect⁹ inclināt ad in
telligēdū articľos fidei. Et mōtes. i. epi
deberēt hr̄e illud donū: ſed ſunt aſini in
vtroq̄ꝫ ſenſu. Item promouere in ꝑpoſi
to. i. ordinare vel ſublimare.

Tercō q̄riť p̄ncipaliter

de cā finali. ſ. de reuelatiōe abſcōditoꝝ.
Uerū iſtud op⁹. ſ. li. ſniaꝝ ſit ꝯtēplatio
nis gr̄a vľ vt boni fiam⁹. Prio declaran
di ſunt tmini. ¶ Finis q̄tū ad ꝑpoſitū
ſufficit: ſumiť q̄nq̄ꝫ mōis. Prio ꝑ cā fina
li alic⁹ effect⁹ ꝛ ſic ꝯſuare a pluuia grā/
dine ꝛ eſtu ē finis dom⁹. Cā aūt finaľ vt
amaťꝛ vt appetiť mouet ad cauſandū ef
ficiēs. Scđo ꝑ vltia opatiōe vľ ꝑfectiōe
ad quā ordinaťaliq̄ creatura ꝛ h̄ mō cla
ra viſio ꝛ fruitio dei erit finis ꝛ btitudo
nr̄a. Et h̄ ē duplex. Quedā ei btitudo ē
obiectiua ꝛ ē ipm obiectū btificū qđ at/
tingiť btitudie foꝛali vt ipē de⁹. Alia eſt
formaľ q̄ formaliť btificaťcreatura itel
lectuaľ vľ rōaľ. Tercō capiť ꝑ optio inť
aliq̄. vn̄ ph̄s. ij. phiſi. Sum⁹ nos q̄ddā/
mō finis oim. Nō em̄ hō ꝑpť ſtellas ꝛ ſo
lē ſꝫ oīa creata ſūt ꝑpť hoīeꝫ. Nā inť cre
ata ſenſibilia hō ē optimū Quarto ꝓ
tmio vľ vltio alic⁹ rei vt apđ fornacē vľ
feneſtras ē finis ſtube. Quito ꝑ obiecto
attingēdo ꝑ opatōz. Pōt addi ſext⁹ mo/
dus. ſ. ꝑ tmio duratōis alic⁹ rei vt mors
ē finis hoīs. Prio igiť ſilr̄ tercio et q̄nto
modiſ de⁹ ē finis. p̄mis q̄dē duob⁹ mōis
oim nō aūt vltio. ¶ Pria ꝑpō. De⁹ ē cā
finaľ oim reꝝ creataꝝ tā ſpūaliū q̄ꝫ cor/
paliū. Sapie. Oia ꝑpť ſemetipꝫ opat⁹
ē altiſſim⁹. ¶ Scđa ꝑpō. De⁹ nō ē finis
oim rerū q̄nto mō. ſꝫ ſolū illo mō ē finis
naťe intellectuaľ qꝛ ſola illa ē ꝑticeps dī
Et ſolū ſť tres naťe btificabiles. ¶ Ter/
cia ꝑpō. De⁹ ē finis ſupp̄i⁹ q̄nto mō: de⁹
aūt ipē e incābiľ eſt em̄ infinibiľ: nō for/
mabiľ: ineffectibiľ ꝛ imateriaľ. ¶ Illud
op⁹ dr̄ eē ꝯtēplatōis gr̄a qđ ē ſpeculatiū
Illud āt dr̄ fieri vt boi fiam⁹ qđ ē p̄ctiū
cū. Et eodē mō p̄t applicari ad ſciaꝫ ſic
ad op⁹: pōt igr̄ q̄ſtio formari ſic. Utrꝫ li
ber iſte ſit ſpeculatiu⁹ vel practicus.
¶ Reſoľo. s. Bonauē. ¶ Pria ꝑpō. In/
tellect⁹ nr̄ ē ꝑfectibiľ a ſcia. ꝓbať p̄mo ꝑ
auctē. iij. de aia. Aia nr̄a ē ſic tabula nu
da ꝛ pulcra in q̄ nihil ē depictū eſt tn̄ de
pigibiľ v̄tutib⁹ ꝛ ſciētijs. Scđo ꝓbať na
turali ſilitudine. Sicut materia p̄ma i
ph̄ia ꝑficiť a forā ꝛ ex ſe naturaliť incli
naťad eā etiā quācūq̄ꝫ: ita etiā intellect⁹
inclinaťad qđcūq̄ꝫ intelligēdū. Corre.
Sic nō p̄t eē violētatio materie a q̄cūq̄ꝫ
forā q̄tū ē ex ꝑte materie ita null⁹ mot⁹
violēť⁹ p̄t eē i ꝑfectōe ipi⁹ intellect⁹ a q̄/
cūq̄ꝫ noticia. ¶ Scđa ꝑpō. Intellect⁹ ḡ
nr̄ p̄t ꝯſiderari tripľr. Uno mō i ſe ꝛ ab
ſolute. Scđo mō vt extēdiť ad affectū i.
ad volūtatē. tercio mō ad op⁹. Extēdiť
em̄ intellect⁹ ad dirigēdū op⁹ regulādo
tale op⁹. Aduertēdū ſm mētē. b. Aug.
Regnū aīe nr̄e diuidiťi duas ꝑtes qꝛ in
regno vľ ipio aīe ē vna ꝑs iudicatia vel
iudex ſic itellect⁹. Alia ē imparia ſic vo
lūtas q̄ liba ē. Intellect⁹ āt iudicat ſibi
ꝛ alijs imparrix āt volūtas cū ſit libera
aliq̄n oppoſitū facit. Ex q̄ aūt intellect⁹
p̄t errare ꝛ ſepi⁹ erret: opꝫtet triplicē eſſe
habitū regulatiū. Illa cū ē vna maxia

in moralibꝫ. Oīs potētia q̄ pt errare in ī actibꝫ ſuis īdiget regl'atiuo vl' directio ne erret; cū ḡ intellect⁹ poſſʒ errare ſeq̄t' q̄ indigeat aliq̄ regl'a q̄ regl'et' ī actibꝫ ſuis. Prim⁹ ḡ ē vn⁹ hīt⁹ regulās intellectū vt ī ſe ʒ ē ſpeculatiu⁹. Ali⁹ eſt regl'atiu⁹ ipi⁹ affect⁹ ʒ iſte ē parti ſpeculatiu⁹ ʒ p̄ti practic⁹. Ali⁹ pficit intellectū q̄ ad op⁹ ſcʒ vt boni fiam⁹ ʒ iſte ē practic⁹. ¶ Pria ppō. Habit⁹ pficiēs intellectm̄ ſm ſe eſt ſolū ɔtēplatōis grā. ¶ Scd̄a. Habit⁹ pficiēs intellectm̄ p cōparatōʒ ad op⁹ ē ſolū vt bōi fiam⁹. ¶ Tercia. Habit⁹ pficiēs intellectm̄ p cōparatōeʒ ad affectū ē parti practic⁹ p̄ti ſpeculatiu⁹. ¶ Tercia ppō p̄ncipal'. Iſta doctrīa q̄ tractat' lib. ſen. eſt doctrina pficiēs ītellectm̄ q̄tū ad affectū: īō dr̄ ſapīa. Sapīa eī doctrine eſt (vt Ecc̄i. vi.) .i. ſm nomē ei⁹ hʒ nomē a re. i. ē ſapida ſcīa. Oportet ḡ bonū theologū. pꝛimo moueri intellectū ad pbandū ʒ ītelligēdū articl'os fidei: ſcd̄o vt affect⁹ e⁹ moueat' ad amādū deū. ¶ Cōcluſio rn̄ſalis. Iſta ſcīa h⁹ libꝛi nō ſolū ē cōtemplationis grā ſed etiā vt p eam boni fiamus; ʒ hoc quidem pꝛincipaliter: ille enim q̄ ſapit hʒ rē cuʒ ſapoꝛe hoc ē q̄ ad ppoſitū hn̄s ſapīaʒ hʒ noticiā cū amore. Nā hec cognitō amat fidē: ʒ fides ſic eſt ī intellectu vt q̄tū eſt de ſui rōe nata eſt mouere affectū: ʒ h̄ pʒ. Nā hec cognitio q̄ xp̄us mortu⁹ eſt ʒ ɔſil'es niſi ſit hō pctōꝛ ʒ dur⁹ mouet ad amoꝛē nō ſic iſta dyameter eſt aſſimiter coſte: ɔcedēdū ḡ eſt q̄ ip̄a eſt vt boni fiam⁹. hec Bonaue. ¶ Hic nota incidētal'r p declaratiōe h⁹ ppōis dyameter eſt aſſimiter q̄ſdā ppoſitiōes ; quarū p̄ma ſit hec. Quadrās ē figura ɔtinēs q̄ttuoꝛ latera eq̄lia vt □ Scd̄a dyameter ē līnea lōgiſſima in q̄drato diuidēs ī duas ptes eq̄les pcedēs ab vno cono vſq̄ ad aliū ſibi ɔdictoꝛiū vt ⧄ tercia coſta q̄drati ē līnea q̄ claudit q̄dratū ʒ ſūt q̄ttuoꝛ: vt pʒ. Quarta ſimiter eſt linea cōmēſurabil' coſte q̄drati vt □ Quīta. Aſſimit' eſt linea q̄ nō eſt cōmēſurabil' coſte q̄drati. ex̄m pꝛīn

ſcd̄a ppōe. Sexta Ad h̄ q̄ aliq̄ due quātitates ſint ɔmēſurabiles req̄rit' q̄ habeant vnā cōem mēſurā q̄ aliq̄tiēs reddit pciſe alterū vt numer⁹ binari⁹ ʒ ternari⁹ Dyameter ḡ ē aſſimit'. ¶ Sapīa q̄tū p nūc ſufficit capit' q̄nq̄ mōis. Pri⁹ p theologia quā acq̄rim⁹ p ſtudiū ſacre ſcp̄ture q̄ hīt⁹ q̄ ad explanatōʒ fidei ē pfectioꝛ q̄ fides infuſa et iſto mō ſapia includit ſciaʒ ʒ amoꝛē. Cognitio eī illi⁹ articuli xp̄s ē mortu⁹ p nob redimēdis pmouēs me ī amoꝛē dī ē ɔgnitio theologica. Secūdo capit' p charitate: vn̄ ſm doc. ſub. in .iij. q̄n dr̄. Btūs vir q̄ in ſa. moꝛa. intelligit' de charitate. Tercio p q̄dā ɥtute intellectuali et ſpeculatiua int' oēs hīt⁹ intellectuales nobiliſſima ʒ ſic capit'. vi. Ethi. Vn̄ aūt eſt q̄ iſte habit⁹ dr̄ ſapīa. Nota q̄ ātiq̄t⁹ tpe pitagoꝛe ſtudētes in ill' dicebāt' ſophi. Sophos em̄ grece ē ſapiētia latine. plato aūt pfitebat' ſe ph̄m id eſt amatoꝛem ſapientie. non ſophum .i. ſapientē. Quarto ſm holkot pꝛo aliq̄ noticia ſupnaturali ſiue infuſa imediate a dō ex inſpiratōe diuīa vl' ex aliq̄ intimitate grōſa dei: ſicut loq̄t' dio. ī de diuino. dicēs q̄ ierathe⁹ paſſus ē a dō ʒ patiendo didicit. Quito capit' apō moꝛales phōſ p collectōe oim ɥtutū tā itellectualiū q̄ moꝛaliū. Sapiens ḡ illo mō nihil aliud ē q̄ pfecte ɥtuoſu'. Et ſic loq̄t' ſeneca. In ſapiētē inq̄t nō cadit triſticia ¶ Notāde ſūt hic incidētal'r aliq̄ ppōes pulcre ɔ illos q̄ repmere nitunt' ſtudiū: tn̄ nihilomin⁹ ille ppōnes ſt' intelligēde ſm debitas circūſtātias. ſ. vt oʒ ʒ q̄n oʒ ¶ Pꝛima ppoſitio. Omnis impediens aliquē diſpoſitum ad litteras capiſcendas a ſtudio ſacre ſcripture; et a ſtudio theologie ex certa ſcia ʒ īduſtria peccat moꝛtal'r. pbat'. Quicūq̄ ipedit pꝛimū in neceſſarijs ad ſalutē peccat moꝛtal'r. Sed taliter īpediens eſt hmōi. ergo ʒc. ¶ Scd̄a pꝛopoſitio. Impedientes religioſos diſpoſitos ad litteras (q̄ ex vocatōe ſua hn̄t ſtudere ſacrā ſcripturā) a.

ſtudio ſacre ſcripture ex certa induſtria peccat mortalr. pbaf: qcūq ipediēs aliquē ab ope ne exerceat op⁹ ad qđ vocat⁹ ē a deo ex certa induſtria peccat mortalr Sʒ ipediēs religioſū diſpoſitū ad lras a ſtudio theologie ex certa induſtria impedit aliquē ne exerceat op⁹ ad qđ vocatus ē a deo. ḡ peccat mortalr vt ipediēs aliquē a celebratiōe vl̄ pdicatiōe ꝓ tpe ꝛ loco peccat mortalr. ¶ Tercia ppō. Cōſentiētes talibꝫ ipedientibꝫ et pbentes eis auxiliū ꝛ fauorē vl̄ detrahētes ꝛ obloqntes vt ipediant religioſi diſpoſiti ꝛc̄. a tali ſtudio peccāt mortalr ſm regulā oim theologoꝝ. Nō ſolū faciēs pctm̄ ſʒ etiaʒ ꝯſentiēs ei peccat. ¶ Quarta ppō. Impedientes frēs minores vl̄ frēs pdicatores diſpoſitos ꝛc̄. ex certa induſtria peccat mortalr. pʒ ꝑ ſupiora. Alia ppō. Quilibet frat minor diſpoſit⁹ ad lras capeſcēdas ex regla ſua tenef ad ſtudiū theologie. Nec tn̄ ſequit ꝙ oēs oporteat pdicare eo ꝙ illđ ſit pceptū affirmatiuū qđ nō ligat ad ſp ꝛ ꝓ ſp. ¶ Quinta ppō. Ois frat minor ꝛ frat pdicator diſpoſit⁹ ad lras capeſcēdas ſb pctō mortali habita oportunitate tpis: doctoris: ꝛ libroꝝ tenef ſtudere ſacrā theologiā. pbaf: qꝛ qlibet tenef iplere op⁹ ad qđ vocat⁹ ē a dō. ¶ Pro ſolutiōe argumētoꝝ ē notandū. Duplex ē finis. ſ. pncipalr ꝛ eſt ad quē pncipalr ordinaf aliq̄ res vt btitudo eſt finis hois. Ali⁹ eſt finis ſb fine et ē mediū ꝑ qđ puenit ad finē pncipalē vel eſt ille ad quē res ordinaf minus principaliter vt honeſte viuere.

Quarto querit de cauſa efficiēte.

Utrū iſti⁹ libri actor fuerit mgr petr⁹ lombard⁹ ep̄s pariſiē. Notādū ꝙ cā efficiēs ē duplex. Exēplaris ꝛ ē q̄ agit ꝑ intellectōeʒ ꝛ volitionē ꝛ vocaf multis mōis. In. ij. phico ꝛ vocaf agēs a ꝓpoſito: vñ idē ſūt agēs liberū: agens ꝑ intellectū: agēs ꝑ arte ꝛ agēs ꝑ ꝓpoſitū. Alia ē cā efficiēs nō exēplarꝫ et dr̄ illa q̄ nō agit ꝑ cognitōeʒ. Iſto mō ignis pducit calorē ꝛ vocaf agēs naturale. Illo at mō dr̄ qꝛ cā exēplaris hʒ in ſua prāte actionē ſuā poſitis oibꝫ neceſſarijs nō at agēs naturale. Sequif ḡ ꝙ cā exēplaris nō eſt q̄ntū gen⁹ cāe diſtinctū ꝯ gen⁹ cāe efficiētis. Cauſa igif exēplaris ē qdaʒ ꝑticulare efficiens. ¶ Aliqs pōt dici vel noiari cōpoſitor alicui⁹ libri qdruplr. Primo ſcriptor et ē ille q̄ aliena ſcribit nihil addēdo vl̄ mutādo. Scđo cōpilator ꝛ eſt ille q̄ ponit aliena addēdo etiaʒ ſʒ nō de ſuo. Tercio cōmētator ꝛ ē ille q̄ aliēa ponit i libro ſuo ſʒ cū h̄ addit ſua lʒ min⁹ pncipalr q ad declaranda pncipalia vt Auerrois. Quarto actor ꝛ ē ille q̄ addit ſua pncipalr ꝛ addit alia min⁹ pncipalr. ſ. ad ꝯfirmādū ſua. ¶ Docere vno mō idē ē qđ iprimere ſciam illi q̄ docef ꝛ h̄ mō ſolus de⁹ docet vl̄ imediate vl̄ mediāte intellectu nr̄o. Alio mō idē eſt ꝙ digito vl̄ ỽbo oñdere ſciaʒ vel applicādo obiecta. vide hic textū. ſ. Bonauenture ꝛ exēplū de reſtituēte vel dante viſum ꝛ de oſtendente viſibile.

Circa diſtinctionē pmā qrif pmo.

¶ Utrū vti ꝑ ēēntiā ſit act⁹ volūtatis vl̄ rōnis. Hic ſūt ſex termini declarādi vicʒ vti. ꝑ ēēntiā. volūtaſ. rō: act⁹ volūtatꝫ: act⁹ rōis. ¶ Pria ppō. In natura mere vl̄ pure intellectuali ad min⁹ oportet ponere duas potētias qꝝ vna ē apphēſiua alia appetitiua. pma vocaf intellect⁹. ſcđa volūtas: ꝛ ſūt tres: ds angls: aīa: hō aūt nō eſt pure intellectualis. Itē rō et intellect⁹ vt hic accipiunf idē ſūt. Itē act⁹ pm⁹ ē ille q̄ ē pductiu⁹ act⁹ ſcđi. ¶ Intellect⁹ eſt potētia nature intellectual q̄ ipa ē pductiua oim intellectionū ſuarū. Sed volūtas ē potētia nature intellectualis q̄ ipſa eſt pductiua oim actuū volūtatꝫ: ꝛ iſti ſūt act⁹ primi. Intellectio ỽo ꝛ volitio ſeu act⁹ intelligēdi ꝛ volēdi ſūt act⁹ ſcđi. Act⁹ em̄ ſcđs eſt q̄ producif ab actu pmo. Dictū eſt in illa pma ppōne ad minus vnde.

¶ Scd̃a ꝓpõ. In natura intellectuali creata neceſſariũ eſt ponere pter illas duas potẽtias: potentiã executiuã per quã exeqtur imperiũ volũtatis. Deus autẽ nõ h3 talẽ. ſuũ eñ velle ẽ facere. ¶ Articulus pariſienſ. Dicere angelũ vel intelligentiã mouere celũ per ſolũ imperium voluntatis ſue error. ¶ Actꝰ voluntat3 in cõi eſt duplex ſc3 velle: z ẽ actꝰ volũtatis quo ipſa acceptat aliqđ obiectũ ſibi cõueniens vt volo ſanitatẽ volo ſtudere volo ſcientiã eo ꝙ ipſa ſit pfectio anime. Idẽ autẽ ſunt ſm Scotũ. velle diligere amare: acceptare. Amare ei vel diligere eſt alicui velle bonũ. Alius actꝰ eſt nolle z eſt actꝰ poſitiuus voluntatis quo ipſa voluntas fugit aliqđ obiectũ ſibi diſconueniens vel reſilit ab obiecto ſibi diſconuenienti vt nolo infirmitatẽ. Nolle odire. deteſtari. deacceptare. reprobare. refugere. reſilire idẽ ſunt. ¶ Prima ꝓpõ. Oẽ nolle pſupponit velle. pt3 q2 a nullo refugio tãꝙ ab obiecto diſcõueniẽte niſi ppt aliqđ qđ magꝰ accepto ꝙ refugere pſupponit velle vł acceptare. Exẽplũ ponit Augꝰ. Auarꝰ nũmꝰ panis. Auarꝰ ei refugit panem vt reſeruet nũmũ. Aliud exemplũ. Nolo eſſe ocioſus quia diligo ſtudere. ¶ Correlariu3. Nullum nolle põt eẽ pmꝰ actꝰ volũtatis. pbaſ q2 ſemp pſupponit aliũ actum priorem ſc3 velle. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Oẽ velle concupiſcẽtie pſupponit velle amicicie. probaſ. Quia qđcũꝙ amatur amore cõcupiſcẽtie amatur ꝓpter aliud magis amatũ. ergo zc̃. Amo ſcia3 ꝓpter aia3 eſt eñ pfectio aie. ¶ Tercia ꝓpõ. Vñ duplex eſt velle: ſc3 amicicie et eſt illud quo voluntas amat amatũ in ſe ſeu ꝓpter bonũ amati: Aliud eſt cõcupiſcentie z eſt illud quo volũtas amat aliquid non in ſe ſed ꝓpter aliud magis amatũ: vt diligo bonũ vinũ. ¶ Arguiſ. Illud qđ eſt maxima occaſio peccandi aliquibꝰ hoc eſt ab eis fugiẽdũ probaſ. quia qui dat occaſionẽ dãni dãnum videſ dediſſe. Sed ſcia eſt maxima occaſio peccandi. ergo zc̃. ꝓpter iſtã minorem ¶ Queriſ. Utrũ ſcia ſit ſtudenti occaſio peccandi z inflandi. Et videtur ꝙ ſic. Scia eñ inflat ſm ap̃lm. Reſpondeo ponẽdo tres ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpõ. Nulla ſcia ꝗ̃tum eſt de ſe eſt occaſio alicui ſiue religioſo ſiue ſeculari ſupbiẽdi ſiue etiã peccãdi. probaſ. Nã nullum donũ ſpũſſancti vel grã gratiſdata ꝗ̃tum eſt de ſe eſt occaſio ſupbiendi inflandi vel peccãdi mortaliter alicui. hec probaſ: q2 tũc ſpũſſanctꝰ eẽt occaſio peccandi z auctor mali qđ eſt impoſſibile z ſequela probaſ p illã. Quicũꝙ dat occaſionẽ alteri peccandi peccat. Sed oĩs ſcia eſt donũ ſpũſſancti vel grã gratiſdata. ergo zc̃. Scd̃a ꝓpoſitio. Ois ſciẽtia quecũꝙ ſit illa eſt homini occaſio humilitatis ꝗ̃tu3 eſt de ſe reddẽs hominẽ promptũ et diſpoſitũ ad ſeruiendũ deo. probaſ. Omis gratia gratiſdata z oĩe donũ ſpũſſancti reddit hoiem obligatũ magis. vñ btũs Greg. Cum eñ augenſ dona rões creſcũt donorũ: ꝙ vnuſquiſꝙ pmptior debet eſſe ex munere quãto obligatiorẽ ſe cõſpicit in reddẽda ratione: hec Greg. Correlariũ. Scia non inflat ꝗ̃tum eſt de ſe ſed magis humiliat ꝗ̃tũ eſt de ſe: defectus aũt eſt ex parte ſcientis z nõ ex parte ſcie dummõ ſciens ſupbit. ¶ Tercia propõ. Sciẽs ſeu habẽs ſcia3 aliqñ capit ex puerſitate ſua ſeu volũtatis ſue occaſionẽ ſupbiendi ſeu peccãdi: z ſic abutunſ ſeu peruertunt ſciam ordinantes in malũ finẽ. Vñ ſic debet exponi apl's. Scia inflat. i. ſciẽs ex puerſitate ſue volũtatis capit occaſionẽ inflãdi ſeu gloriandi ſine charitate z ſi non ordinaſ ad honorẽ diuinũ. Nico. de lyra. Erant quidã ſcioli. i. parũ vel modico plꝰ aliis ſcientes. ſc3 ſimplicibꝰ chriſtianis videlicet ꝙ carnes imolatę idolis non accipiebant ſanctificationẽ ab idolis z gloriantes de tali ſciẽtia ſcandalizabãt ꝓximũ. Charitas autẽ edificat. i. ſcia charitate inflãmata. Tanta aũt eſt illa ſcia vt vo

cetur noīe charitatis. ¶ Itē duplex eſt
actus intellectꝰ ſcʒ adeq̄tus ⁊ inadequa/
tus. Nullus aūt intellectꝰ eſt hmōi ſed
intelligere eſt actus adeq̄tus intellectꝰ.
¶ Per eſſentiā eſt quoddā complexū ex
ꝑpoſitione cū ſuo caſuali ⁊ capit̄ dupl'r
Uno mō idē eſt ꝙ q̄dditatiue ſeu diffi/
nitiue vel eſſential'r. ¶ Propoſitio. Om
ne ens ſiue creatū ſiue increatū eſt ens ꝑ
eſſentiā primo mō ꝓbat̄: quia ens ꝑ̄dica/
tur q̄dditatiue de omnibꝫ entibꝫ realibꝫ
Alio mō idē eſt ꝙ independēter ſiue in/
dependēs. ¶ Propoſitio. Solus deꝰ eſt
ens ꝑ eſſentiā ſcđo mō ꝓbatur q꞉ in ſolo
deo nulla eſt dependētia. ¶ Propoſitio.
Ens ꝑ eſſentiā illo modo ſumptū diſtin
guitur ꝯ̄ ens ꝑ participationē. Hinc di
cit multiplicis notificatōis ratio ē mul/
tiplex acceptio eiꝰ qđ eſt vti. rō multi/
plicis acceptionis eſt comparatio eiꝰ ad
oppoſita. ¶ Uti capit̄ q̄nq꞉ modis. Pri
mo cōmuniſſime ⁊ ſic capitur ꝓ q̄cunq꞉
opatione naturali cuiuſcūq꞉ rei ad quā
res ipſa ordinat̄ natural'r. De hoc Ari/
ſtoteles in topicis. Cuiꝰ vſus bonus eſt
ip̄m quoq꞉ bonū: vt ſi equitare eſt bonū
equus ē bonus. Et ſic hʒ ocioſitatē ꝓ op
poſito. Ocioſus eīn eſt q̄ caret opatōne
ad quā ordinat̄ natural'r. Scđo capit̄
cōiter ⁊ ſic diſtinguit̄ ꝯ̄ diſſuetudinē ⁊ ē
actꝰ cuiuſcūq꞉ potentie frequēter elicitꝰ
⁊ ſic addit frequentiā ſupra ꝑmū modū
Tercio capit̄ ꝓprie ⁊ diſtinguit̄ ꝯ̄ habi/
tus memorie ⁊ intelligentie. i. ꝯ̄ ingeniū
⁊ doctrinā (doctores antiqui poſuerūt ⁊
hoc receperūt ab auguſtino) triplicē po
tentiā anime ſcʒ memoriā ⁊ illam repſen
tat patrē in diuinis. Intelligentiā ⁊ illa
filiū. Uoluntatē ⁊ illa ſpm̄ſanctū. Me/
moria (vt dicit Augꝰ) nihil aliud eſt q̄ꝫ
ipſe intellectꝰ cuʒ ſpecie intelligibili vel
obiecto in ſe p̄ſente. Et vocat̄ parens gi/
gnit eīn noticiā. Intelligentia ē ipſemet
intellectꝰ cū actuali intellectōne. Uolun
tas aūt accipit̄ ꝓut ſubeſt actuali voli/
tioni. Eadē autē potentia ꝑtinet ad me

moriā ⁊ intelligentiā nō igit̄ eſt trinitas
ex parte potētie in ſe ſʒ ex ꝑte additorū
Uti igit̄ ꝓprie ē aliq̄d aſſumere in actū
vl' facultatē. i. in dominiū volūtatis ⁊ h̄
eſt alicui amore inherere. Quarto capit̄
magis ꝓprie ⁊ ſic diſtinguit̄ ꝯ̄ actū quie
tatū. i. frui. ⁊ eſt aliq̄d aſſumere in facul
tatē volūtatis ꝓpter aliud vt diligo vos
ꝓpter deū ⁊ in deū. Frui aūt eſt alicui in
herere amore ꝓpter ſe. Quinto capitur
ꝓpriiſſime ⁊ ſic diſtiguit̄ ꝯ̄ actū iordina
tum ſcʒ abuti ⁊ eſt illud qđ in vſuʒ venit
referre ad id q̄ fruendū ē. i. alicui amore
inherere ꝓpter deū q̄ fruēdū ē: vel aliq̄d
odire vl' nolle ꝓpt' deū q̄ fruēdū ē. ¶ Re
ferre aūt capit̄ dupl'r. ſcʒ poſitiue ⁊ ē ali
quid qđ ex natura ſua ē referibile i deū:
vt amare ꝓpter deū. Alio mō negatiue:
⁊ eſt aliq̄d qđ ex ordinatōe ipſiꝰ volūtatꝭ
ꝓpter deū oditur vel reſpuit̄. Nā pctm
pōt referri in deū ⁊ in eū ordinari nolen/
do illud ⁊ fugiēdo ſeu pniaʒ agēdo. Un̄
caueant illi q̄ diffiniūt vti ſic. Eſt alicui
amore inherere ꝓpter aliud. ¶ Pro reſo
lutione q̄ōnis. ¶ Prima ꝓpō. Uſus vel
vti ꝑmis duobꝫ modis captū ē actus cu
iuſlibet potentie. patʒ ꝑ diffinitionē coꝝ
modoꝝ. ¶ Scđa ꝓpō. Uti aliis tribus
modis captū ſcʒ ꝓprie magis ꝓprie ⁊ ꝓ/
priiſſime eſt actus ſoliꝰ voluntatis. pʒ ꝑ
deſcriptiones. ¶ Tercia ꝓpō. Uolūtatē
aliq̄d aſſumere in facultatē ſuā eſt aliq̄d
ipſam amare. i. velle vel aliq̄d odire. i.
nolle. Peccatū igitur ſumit in facultatē
ſuā cū ipſum odio hʒ. ¶ Ad argumēta.
Primū ſoluit̄ ꝑ diſtinctionē in ꝓpōnibꝫ
aſſignatam. Rōne eīn huiꝰ argumēti pōt
queri. Utrū Quelibet potentia ſenſiti/
ua ſit habituabil'. ¶ Rn̄deo. Quelibet
potētia in hoie nō ſolū que eſt rōnalis ſʒ
etiā q̄ eſt obedibilis rōni eſt habituabil'
vt viſus auditus. ſil'r in manibꝫ pedibꝫ ⁊
mēbris pōt eſſe habitꝰ vt patet in manu
ſcriptoris eſſe abilitatem ſeu promptitu
dinem ¶ Propoſitio. Nulla entia q̄ ſunt
pure naturalia pn̄t habituari vt lapis.

Et licet man⁹ ſit ens naturale tñ inq̄tū eſt informata aīa: non eſt purū ens naturale. ¶ Scd̄m argumētū ſoluit̄ p̱ duas ꝓpōnes. ¶ Prima eſt. Illa ſola potētia ꝓprie dr̄ vti actu ſuo q̄ eſt dñā actus ſui probat̄ quia illa ſola potentia dr̄ ꝓprie vti actu ſuo q̄ ad libitū pōt referre actū ſuū. Sola igit̄ voluntas ꝓpriiſſime pōt vti actu ſuo. mouet enim ſeipſam ad bonum vel malū. ¶ Correlariū. Nullum brutū pōt vti actu ſuo. Hinc ē qđ dicit damaſcen⁹. Bruta ducunt̄ ꝛ nō ducunt. ¶ Uti tñ pōt capi dupl'r paſſiue ꝛ tunc brutū qñ appetit comedere fenū dr̄ vti. Nō tñ vtunt̄ actiue. ¶ Facultas volūtatis ſm Bonauē. ē dominiū volūtatis q̄ facil'r pōt in actū ſuū tanq̄ illi⁹ p̄nceps. ¶ Duplex eſt referre vel ꝯferre. Quodam p̱ modū collationis ꝛ tūc eſt intellectus. i. ꝑtinet ad intellectū vt cōferre premiſſas ad ꝯcluſionē. hoc mō nihil aliud eſt q̄ arguere. Aliud ē p̱ modū inclinationis vel ordinatōis ꝛ hoc mō eſt ipſius voluntatis. vnde voluntas ꝯferēs inclinationē vel dilectionē vni⁹ ad alteruꝫ vt mater diligit magiſtrū ꝓpter filiū magꝫ eñi inclinat̄ ad filiū q̄ magiſtrū ordinat quoq̄ amorē magiſtri ad amorem filij. ¶ Scd̄a ꝓpō. Oīs act⁹ alicui⁹ habitus ꝑficientis potentiā etiā eſt act⁹ illius potentie. Ars ꝯſiderat̄ dupl'r. Uno mō vt eſt quedā noticia ꝑtinēs ad intellectū. i. ad ſpeculatōnē. Nā ſpeculatio ſumitur general'r ꝓut diſtinguit̄ ꝯ oꝑa exteriora hoc mō ars nō vtitur. Alio mō vt extenditur ad opus p̱ voluntatē q̄ imperat vt artifex operetur.

Querit̄ ſecundo. Utrū

omni creato ſit vtendū. Pro declaratione t'mini nota. Utibile capit̄ duob' modis. Uno modo large ꝛ eſt om̄e ens quo voluntas pōt vti vt obiecto ſiue ordinate ſiue inordinate. ¶ Propoſitio. Om̄e ens ſiue creatū ſiue increatū ē vtibile h̄ modo. Nam licet non poſſit eo vti ordinate tñ inordinate. Omne pctm̄ eſt vti fruendis ꝛ frui vtendis. Unde vſus ordinatus ē ille quo voluntas vtitur aliq̄ ente de ſe referibili ad finē. i. eſt aliquis amor quo voluntas amat aliquē ꝓpter deū. Sed inordinatus eſt quo voluntas vtitur eo quo debet frui vt diligere deū ꝓpter me vl' propter bona ab ipſo mihi data non referendo vltimate ad ipſum. Alio mō capit̄ vtibile ꝓprie et dr̄ illud quo voluntas pōt vti ordinate p̱ vſum ordinatū hoc mō deus nō ē obiectū vtibile. Aug⁹. Duo amores fecerunt duas ciuitates. amor dei vſq̄ ad ꝯtēptū ſui ciuitatē dei. amor ſui vſq̄ ad cōtēptū dei ciuitatē diaboli. ¶ Ens ē duplex creatū. i. creatura. Increatū. i. de⁹ Increatū. i. incauſatū. licet eñi fili⁹ ꝓducat̄ nō tñ cauſatur vl' creat̄. ¶ Poſſum⁹ vti aliq̄ q̄tuor modis. Primo tanq̄ inſtrumēto vl' organo ꝛ ſic vtimur ocul' ad videndū ꝛ ſic potentia interꝑtatiua vtitur lingua ꝛ alijs. Scd̄o tanq̄ habitu regulāte vt ſunt habitus virtuoſi vel vicioſi. Unde. Non cōtingit voluntatē noſtrā recte vti omnibus tanq̄ habitu regulante. Tercio ſicut actu quo mouemur. Sunt autem aliqui actus q̄ mox nati cōiungunt̄ malo. i. habēt inuolutā maliciā vt blaſphemia. Quarto tanq̄ obiecto. ¶ Concluſio. Cōtigit voluntatē noſtrā vel hominem vti quolibet ente tanq̄ obiecto reſpuendo vel approbando. i. nolendo vel volendo. Non contingit aliquem hominem omnibus vti vt inſtrumentis Non eñi poſſumus vti igne ſic q̄ nō calefaciat paſſo approximato. ¶ Triplices ſunt potentie. ſcꝫ pure naturales vt ſunt ille ille que nullo modo ſūt nate obedire rationi vt potentia calefactiua ignis non eſt nata obedire rationi create. Simil'r potentia nutritiua potentia augmentatiua. Unde cibo ſumpto amplius augeri vel nutriri non eſt in noſtra poteſtate potentijs ergo pure naturalib' nō poſſumus vti. Alie ſunt pure rationales vt

intellectus et voluntas. Alie ſunt partim naturales et partim rationales: vt ſũt potẽtie ſenſitiue q̃ ſũt obedibiles rõi ¶ Aliq̃d dr̃ rõnale tripl'r ſcȝ ꝑ eẽntiã vt intellectꝰ q̃ eſt rõ formal'r vel entitatiue Per participationẽ vt volũtas. Per obedientiã vt potẽtie ſenſitiue q̃ dicunꝭ partim rõnales qꝛ ſunt obedibiles rationi ꝛ partim naturales qꝛ habẽt organa naturalia quibus exercent ſuas oꝑationes Item Augꝰ. in lib. lxxxiij. q. dicit. Vtimur reſpuendis. i. malis culpe ad valitudinẽ. i. ꝑ fortitudinẽ. Per fortitudinẽ eñ reſiſtimus malis iuxta illud. Eſtote fortes in bello. Et vtimur tolerandis. i. malis pene ꝑ iuſticiã ſeu ꝑ ſpẽm iuſticie q̃ eſt penitẽtia. Intẽtio ſcti bonauẽture hic eſt velle arguere a minori ad maius ¶ Duplicia ſunt obiecta ſcȝ Bona ꝛ eſt omne ens creatũ ꝛ increatũ ꝛ de iſtis nõ loq̃tur auctoritas. Alia obiecta ſũt mala ꝛ talia ſunt duplicia ſcȝ mala culpe et ſunt ipſa pctã mortalia vel venialia. Illa mala ꝓ formali nihil ſunt. Pctm̃ eñ pro formali nihil aliud ẽ q̃ʒ diſcordia voluntatis humane cũ voluntate diuina. Alia ſunt mala pene inflicte ꝛ ſũt duplicia ſcȝ voluntaria vt ĩ penitentibꝰ ꝛ inuolũtaria vt in dãnatiſ ꝛ vtraq; ſunt a deo. ¶ Sed hic remanet difficultas magna: quia doctor ſeraphicus hic videꝭ dicere ꝙ voluntas oĩ ente poſſit vti repudiando. Vñ notandũ ꝙ repudiare reſpuere vel odire deũ põt eſſe vel intelligi dupl'r Vno mõ interp̄tatiue et ſic q̃libet pctõr reſpuit deũ peccando: qꝛ contẽpnit p̄ceptũ eius ꝛ illud dr̃ odium dei interp̄tatiuũ ꝛ ſi ſic intelligat ſctũs bonauẽtura verũ dicit. Alio mõ põt intelligi formaliter ꝛ ſic illud ẽ odire deũ formal'r velle deũ nõ eſſe vel velle deũ deſtruere ꝛ illud dr̃ odiũ exp̄ſſum. Dicemꝰ ḡ cũ doc. ſubtili ꝙ voluntas nõ põt deũ odire formaliter vel reſpuere ſeu formali odio repudiare. ꝓbatur quia voluntas nõ põt impoſſibile ſed ſicut ĩpoſſibile eſt viſuȝ audire ſonũ. ſic etiã voluntas nõ põt ſũmũ amabile habere ꝓ obiecto odij. ſeq̃tur ḡ ꝙ nec voluntas ex ꝑuerſitate ſua poſſit habere actum odij formal'r reſpectu dei. ¶ Circa argumentũ ꝓbans ꝙ voluntas põt vti omni ente. Arguiꝭ ſic. Volũtas nr̃a põt vti malis ḡ põt vti bonis. Sed omne obiectũ vel ens eſt bonũ vel malũ ergo voluntas põt vti omni ente. Antecedens ꝓ p̄ma parte ꝓbaꝭ quia volũtas põt vti oĩ illo qð intellectꝰ intelligit. ḡ. antecedẽs ꝓbaꝭ ꝑ Augꝰ. x. de trini. Voluntas totaȝ intelligentiã capit dũ vtor omni eo qð intelligo. i. volũtas adequaꝭ intellectui. ¶ Propoſitio. Quicq̃d ẽ intelligibile ab intellectu hoc ẽ reſpuibile vel appetibile a voluntate qꝛ quicq̃d intelligo circa illud volitionẽ vel nolitionem habeo. Non eſt malũ in ciuitate qð dñs nõ fecerit. Hoc nõ ſolũ verũ eſt permiſſiue ſed effectiue ꝛ hoc intelligẽdo de mal' pene. Malũ aũt culpe eſt reſpuẽdũ mal' vero pene vti debemꝰ ꝑ tolerantiaȝ Bonis ꝟo vtimur acceptãdo ꝛ hoc ẽ nõ tm̃ ex parte ordinatõis ſed etiã ex parte rerũ vtibiliũ. ex natura eñ ſui ſunt referibilia in deũ ꝛ nõ ꝑ ſe diligibilia qꝛ creata. ¶ Vtibile ꝓprie vt eſt obiectũ vſus ordinati eſt illud qð de ſe ꝓpter deuȝ eſt amabile vel referibile in deũ ꝛ ſic oẽ ens aliud a deo eſt vtibile. ¶ Voluntas põt aliq̃d aſſumere in facultatẽ ſuam q̃drupliciꭲ. videlicet. Oꝑando vt qñ hõ oꝑatur oꝑa meritoria exterius vt dare elemoſynã. Acceptando qñ voluntas acceptat interiꝰ nihil exteriꝰ oꝑando vt diligere primũ. Tolerando ꝛ ſic mala pene ſunt patienter ferenda. Vñ boetiꝰ. Oĩa cũ quodã veniũt incõmoda fructu. Reſpuendo vt culpe ꝛ pctã. ¶ Virtꝰ eſt qua recte viuiꭲ ꝛ mediante q̃ nõ male agitur de quo inferiꝰ. Pnĩa eſt dolor volũtarie aſſumptꝰ ꝑ pctis a ſe cõmiſſis. Per virtutem igiꭲ pnĩe vtimur bene pctis. ¶ Arguitur. Non ꝯtingit vti niſi tribꝰ. ḡ non cõtingit vti oĩbꝰ. Añs ꝓbaꭲ ꝑ auguſtinũ

de doctrina xpīana q̄ttuoꝛ ſunt diligen
da ex charitate. primo deus. ſcd̄o nos. i.
ꝓpria natura. tercio ꝓxim⁹. quarto coꝛ/
poꝛa nr̄a. Solis autē creatis poſſumus
vti: ſed de iſtis diligibilib⁹ enumeratis
tm̄ tria ſunt creata. ergo tm̄ trib⁹ poſſu/
mus vti. Primum ergo obiectū charita
tis eſt deus cū ſit ſumme bonus et ſum-
mum ens. Scd̄o eſt ꝓpria natura. Sed
cōtra hoc. Melioꝛa ſunt magis diligen
da: vnūquodq̄ꝫ em̄ eſt diligibile ſ̄m bo
nitatem ſuā: ſed multi alij ſūt melioꝛes
me: ergo magis diligenda. Dico q̄ añce
dens verū eſt in illis bonis q̄ ſunt in eo/
dem oꝛdine. Oꝛdo aūt diligendi habet
quattuoꝛ gradus. In ꝑmo eſt deus. In
ſcd̄o quilibet tenet̄ diligere ſeipſum. In
tercio pꝛoximus. Beata ergo virgo cuꝫ
ſit melioꝛ beato petro et in eodē oꝛdine
eſt plus diligēda: ſic ergo hoc verū eſt ce
teris parib⁹ q̄ melius eſt magis diligen
dum ſi ſcꝫ illa ſunt in eodē oꝛdine dile/
ctionis. ¶ Propō. Quilibet tenet̄ plus
diligere ſeipm̄ poſt deū q̄ꝫ quēcunq̄ꝫ ali/
um: etiā angelos ꝛ archangelos: etiā be
atam virginē mariā. Sed ꝯtra. In euā/
gelio dn̄s dicit. Diliges pꝛoximū tuum
ſicut teipm̄: ꝰ teneris ipm̄ diligere tan/
tū q̄ntū te. ergo te non plus q̄ꝫ ipm̄. Re/
ſpondit Bonauētura ibi eſt fallacia fi/
gure dictionis: qꝛ hoc aduerbium ſicut
dicit ſimilitudinē ꝛ q̄litatē. tantū autē
dicit quantitatē. Tenet̄ ergo q̄libet di/
ligere pꝛoximū ſicut ſeipm̄ ſcꝫ ad eternā
felicitatē. Diligere em̄ pꝛoximū ex cha/
ritate eſt velle q̄ ꝓximus diligat deum.
¶ Aliud eſt diligere aliq̄d magis ꝛ ali/
ud diligere aliq̄d ad mai⁹. Diligere em̄
aliquid magis q̄ꝫ aliud ſic q̄libet natu/
ra intellectualis tenet̄ ſe magis diligere
q̄ꝫ aliud creatū: tn̄ ſepi⁹ ad min⁹ bonū
ſe q̄ꝫ aliā. Sed diligere ad mai⁹ ꝛ ſic te
etur q̄libet creatura rōnalis virginē glo
rioſam diligere q̄ꝫ ſeipaꝫ ꝛ quilibet an'
gelus ſic diligit beatā virginem. ¶ Ter
cio eſt diligendus pꝛoxim⁹. Pꝛoximus

ſic deſcribit̄ a Scoto⁹ In tercio in mate/
ria de charitate. Eſt oīs ille cuius ami/
cicia eſt grata deo. ¶ Prima ꝓpō. Qui
libet beat⁹ in patria eſt pꝛoxim⁹ noſter ꝛ
hoc ſiue angelus ſiue hō vir ſiue mulier
ꝓꝫ ex diffinitione. Hinc eſt q̄ angelus
in Apocal'. dicit ad Iohem. Uide ne fe-
ceris deū adoꝛa cōſeruus em̄ tuus ſuꝫ ꝛ
fratrū tuoꝛū habentiū teſtimoniū ieſu.
¶ Scd̄a ꝓpō. Nullus dānatus ſiue di-
abolus ſiue hō eſt pꝛoxim⁹ nr̄. ¶ Tercia
ꝓpō. De quolibet viatoꝛe exiſtēte in via
ſignato ꝛ in particulari dubiū eſt an ſit
pꝛoxim⁹ noſter. Neſcit em̄ hō an amoꝛe
vel odio dign⁹ ſit. ¶ Quarta ꝓpō. Nul
lus viatoꝛ exiſtēs in pc̄tō moꝛtali ē pꝛo-
ximus meus: qꝛ amoꝛ iſtius cū non ha/
beat charitatem non eſt gratus deo.
¶ Quinta ꝓpō. Quilibet viatoꝛ exiſtēs
in gr̄a eſt pꝛoxim⁹ me⁹ ſi ego ſum in gr̄a
¶ Sexta ꝓpō. Si igitur ſuꝫ in peccato
moꝛtali nullus eſt pꝛoxim⁹ meus. ꝓbat̄
qꝛ pꝛoximitas dicit relationē equiparā
tie q̄ equaliter denomināt vtrūq̄ꝫ extre/
moꝝ ſicut ſimilitudo: ſi igitur vn⁹ debet
eſſe pꝛoxim⁹ alterius: oportet q̄ ambo
ſint grati deo. ¶ Septima ꝓpō. Conſi-
derādo oēs viatoꝛes eccleſie militantis
ſine dubio aliq̄ ſunt ſibi inuicē ꝓximi.
¶ Aliq̄d pōt dici diligere aliud ex cha-
ritate qꝛ ipm̄ attingit ad finē vltimū: ꝛ
iſto mō de⁹ eſt ꝑmo diligēdus. ſcd̄o mō
ꝓpria natura: alio mō tanq̄ꝫ illud ꝑ qđ
deuenit̄ ad finē vltimū. Iſto mō oīa en/
tia a deo creata ſunt diligēda ex charita
te: qꝛ oīa poſſunt eſſe media ſuo mō: pe/
dicul⁹ em̄ eſt materia laudis dei. Nulla
autē natura inferioꝛ humana poteſt di/
ci pꝛoximus. Deus etiam non eſt pꝛoxi/
mus noſter ꝓpꝛiiſſime loquēdo: quia eſt
ſupꝛa nos ſeu pꝛoximū: quia ſolum ens
creatū eſt pꝛoximus noſter. ¶ Arguit̄.
Omnia quib⁹ vtimur ſunt in poteſtate
noſtra: ſed entia neceſſaria nō ſunt in po
teſtate noſtra. ergo eis non vtimur ꝛ per
conſequēs non poſſumus vti oibus en/

tibus conſequentia prima tenet in baro
co. Dicendū. Aliquid pōt dici in pote/
ſtate nr̄a duplr̄ vel quoad eſſe ⁊ iſto mo
do oīa creata ſunt in ptāte dei: vel q̄tū
ad acceptare ⁊ reſpuere: ⁊ iſto mō deꝰ et
angeli ſunt in ptāte noſtra. peccatoꝛ eīm
reſpuit deum mandata eius negligēdo.
Reſtant nūc duo argumēta probātia ꝙ
non ꝯtingit recte vti peccatis. Omē il/
lud quo recte vtimur bono fine facimꝰ
ſed quedam ſunt q̄ nullo bono fine fieri
poſſunt vt mēdacia que inuolutā habēt
maliciā: vt dicit doc. Subti. Sctūs au
tem Bonauen. dicit ꝙ mox noīata con/
iuncta ſunt malo. Pro ſolutione nota.
¶ Prima ppō. Nō ꝯtingit vti recte pec
catis vt habitu regulāte nec vt actu me
dio. ¶ Scđa. Contingit vti peccatis re
cte vt obiecto. ¶ Tercia. Contingit vti
recte peccatis ꝑ modū ꝯtritionis vl̄ per
modū deteſtationis. Vn̄ duplr̄ contin/
git bn̄ vti peccatis. Primo ipa fugiēdo
Scđo poſtq̄ facta ſunt penitentiam de
ipis agēdo. ¶ Circa minorē tercij argu/
mēti Bonauēture in oppoſitū dubitat̄.
¶ Utrū mētiri ſit actus de ſe neceſſario
malus. Rn̄det ponēdo p̄ambulū. Lata
eſt differētia inter dicere falſum ⁊ mēda
cium. Dicere falſum eſt proferre aliquā
ꝓpoſitionē falſam. Vn̄ multi doctores
dixerūt ꝯtradictoria ⁊ ſic vnꝰ ex ipis di
xit falſuꝫ. ¶ Prima propoſitio. Neutra
iſtarum conſequentiaruꝫ eſt bona. Iſte
dicit falſum ergo mentit̄ nec iſte mentit̄
ergo dicit falſum. Nam ſi iudeus in cre
dulo corde in feruorem xp̄ianoꝝ diceret
xp̄s veſter eſt deus mentiret̄ quidē tamē
diceret verū. Mētiri eīm eſt proferre ali
qđ dictum ſiue verū ſiue falſum contra
animū ⁊ contra opinionē ſuā. Eſt eīm cō
tra mentē ire. Sed mendaciū ſic deſcri/
bitur ab Auguſt. Eſt falſa ſignificatio
vocis cum intentione fallendi. Nō ergo
ſequitur iſte mentitur ergo dicit mēda/
cium. Due enim conditiones requirun
tur ad mēdacium. Prima eſt ꝙ dicatur
falſum. Scđa ꝙ intēdat fallere. Omne
ergo mendacium eſt mentiri ſed nō ecō/
tra. ¶ Prima propoſitio pro reſponſio/
ne ad dubiū. Dicere falſuꝫ nō eſt actus
neceſſario malus ſeu habēs inuolutam
maliciā. Probatur. Nullus actus ē ne/
ceſſario malus qui poteſt bene fieri: ſed
dicere falſum poteſt bene fieri. ergo. mi/
noꝛ probat̄: quia poſſet deus p̄cipere vt
quis diceret falſum qđ cum faceret me/
reretur apud deū. Scđo probat̄. Non
minus ille actus qui eſt occidere hoīem
innocentē ⁊ vtilem rei publice eſt malus
q̄ſ ſit dicere falſum: immo magis malū
eſſet. Sed occidere hoīem talem pōt be
ne fieri. ergo abraam eīm in hoc ſumme
laudat̄ et reputatuꝫ eſt ei ad iuſticiā qꝛ
voluit occidere ſanctū Iſaac ⁊c̄.
¶ Scđa propoſitio. Nullus actus elici
tus vl̄ factus contra p̄cepta vel p̄ceptū
aliqđ ſcđe tabule neceſſario eſt malus.
patꝫ: quia nullus actus neceſſario ē ma
lus qui poteſt eſſe meritorius aut q̄ non
eſt malus niſi quia prohibitus: ſed om/
nis actus elicitus vel factus cōtra prece
ptum ſcđe tabule eſt hmōi. ergo. maioꝛ
probat̄. poſſet eīm deus ſuſpēdere prece/
ptum ¶ Tercia propoſitio. Oīs actus
elicitus vel factus contra preceptū pri/
me tabule eſt neceſſario malus. probat̄:
qꝛ nullꝰ talis pōt bene fieri. ¶ Correla/
rium. Deus non pōt p̄cipere vt q̄s ado/
ret idola vl̄ vt q̄s blaſphemaret deum ⁊
hi actus ꝓprie mox noīati coniūcti ſunt
malo. ¶ Pro quo notandū. Quodlibet
peccatū ⁊ q̄libet trāſgreſſio cuiuſlibet p̄/
cepti ſcđe tabule pōt cōſiderari duplr̄.
Uno modo materialiter vel ꝑ ſubſtrato
vt actus loquēdi falſum cum intentio/
ne fallendi. Alio modo pro formali ⁊ ſic
dicit deordinationē vl̄ maliciā q̄ nunq̄ꝫ
fieri poteſt bene ſcꝫ vt fiat contra prece/
ptum dei. Aliquis aūt terminus poteſt
imponi non ſolum pro ſubſtrato: ſed eti
am pro deformitate peccati ⁊ ſic adulte
rari non ſolum dicit actum coeundi ſed

etiam addit cum aliena et contra prece/
ptum dei. Simile eſt de furto quia ille
terminus furtum non ſolū importat ab
lationē rei aliene etiā inuito dño ꝓpin/
quo ſed etiā importat illud fieri contra
voluntatem ſuperiorum ꝛ maxime dei.
¶ Virtus eſt bona qualitas mētis qua
recte viuitur ꝛ qua nullus male vtitur
quā ſolus deus in hoiem ſiue hoie ope/
ratur. i. ſine operibꝫ ſuis. Aug9. ſuper il
lud ps̄. Feci iudiciū ꝛ iuſticiā: ſic diffi/
nit iuſticiā eſt bona animi virtus quam
ſolus deus operatur in homie. Contra
quartā particulā diffinitionis virtutis
arguitur ſic. Ex actibus frequētatis ge
neratur habit9. Ad hoc dicit ꝙ ly ex di/
cit hic non cauſalitatē ſed poſterioirta/
tem. i. poſt actus freqnter iteratos. Ita
exponit franciſcus maronis. Moderni
tamē doctores dicūt magiſtꝝ hic nō dif/
finire niſi virtutez infuſam. Poteſt dici
ſm vtrāqꝫ opinionē. Aug9. eīn ſuper il/
lud ps̄. Feci iudiciū ꝛ iuſticiā gloſat il/
la verba per opus iuſtum et diffinit iu/
ſticiam: poteſt tn̄ etiā dici ꝙ diffiniat iu
ſticiam infuſam. i. charitatem. Nullus
actus hoīs eſt laudabilis vel vitupera/
bilis bonus vel malus niſi eliciat vl'im
peretur a charitate: volicio ergo primo
ꝛ per ſe eſt peccati radix. Nulla delecta/
tio potētie ſenſitiue eſt mala niſi actus
voluntatis circa illam ſit malus. Item
omnibus contingit abuti: omne pecca/
re eſt abuti. ¶ Prima propō. Quando/
cunqꝫ aliqs peccat mortaliter vel forma
liter vel equiualenter. i. interp̄tatiue ha
bet ſemper duos actus. probat. Omnis
peccans mortaliter fruit creatura ꝛ vti/
tur deo: plus eīn diligit creaturā ꝙ deū
ꝑpoṡit eīn volūtati di volūtatē ſuā: vti
tur aūt deo q: vult deū cauſare illud qd
vult ꝑuerſe. ¶ Scd̄a ppō. Peccās mor/
taliter regłariter coīter nō fruit ſuo ac/
tu nec ſuo obiecto: ſed fruitur ſeipō: dili
git eīn ſe inordinate et delectationē ſibi
vult mediante tali actu ꝛ obiecto.

Tercio querit. Utrum
ſolo bono creato ſit vtendū. Habitū eſt
ſupra quid ſit vtibile ꝛ quid ens creatū
Uidendū eſt vlterius pro declaratione
terminoꝝ quid ens increatum ꝛ quid ſi
gnificetur ꝑ ſolus. Ens ergo increatuz
eſt illud cui repugnat cauſari creari vel
effici: ꝛ tale eſt ſolus deus. Solus enim
ipſe eſt ens ſimpl'r independens. ¶ So/
lus capitur dupliciter ſcꝫ Kathegoreu
matice ꝛ ſic valet idem qd ſolitari9: vn̄
ſi multi currerent in vno campo: ſortes
aūt ſine ſocio in alio campo iſta eſſet ve
ra: ſolus ſortes currit. i. ſortes ſolitarie
currit ꝛ ſic nō facit ꝓpoſitionem excluſi
uam. Alio modo capit ſinkathegoreu/
matice: ꝛ ſic eſt ſignum excluſiuū ꝛ facit
propoſitionē excluſiuam. Unde illa eſt
propoſitio excluſiua in qua ponitur ſi/
gnum excluſiuū excluſiue tentū. Queli
bet autem propoſitio excluſiua excluſi/
ue tenta exponitur dupliciter ſcꝫ Gra/
tia alietatis: ꝛ tūc exponitur per ſuā pre
iacentem ꝛ per aliam propoſitionē in q̄
ponitur relatiuū ſubſtantie identitatis
cū ablatiuo mediante prepōne a vel ab:
vt ſolo bono creato eſt vtendum. i. bono
creato eſt vtendum et nullo alio a bono
creato eſt vtendum. Alio modo exponi
tur gratia infinitationis vel ꝯtradictio
nis ꝛ tunc exponitur per ſuam preiacen
tem ꝛ per terminū infinitū oppoſitū cō/
tradictorie ſubiecto ꝑme ꝓpoſitiōis vt
tantū hō eſt riſibilis. i. hō eſt riſibilis et
nihil nō homo eſt riſibile. Quotieſcūqꝫ
excluſiua pōt exponi gr̄a alietatis etiaꝫ
poteſt exponi gr̄a cōtradictionis lꝫ ver
ba diuerſa ſint. Quotieſcūqꝫ dictio nu/
meralis addit ſigno excluſiuo talis ꝓpo
ſitio debet exponi gr̄a pluralitatꝫ nō au
tem gr̄a alietatis vt tantū quinqꝫ ſunt
p̄dicabilia ſic exponit qnqꝫ ſunt p̄dica/
bilia ꝛ nō ſunt plura p̄dicabilia ꝙ qnqꝫ
ꝛ ē verū. Gr̄a alietatis aūt ſic: tātū qnqꝫ
ſunt p̄dicabilia. i. qnqꝫ ſunt p̄dicabilia

et nulla alia a quinq; ſūt p̄dicabilia qđ
falſum eſt: q2 ſi quinq; ſunt p̄dicabilia
duo vel tria vel quattuoꝛ (q̄ tñ non ſunt
quinq;) etiã ſunt p̄dicabilia. ¶ Prima
regula. Quotienſcunq; dictio excluſiua
addit̃ termino relatiuo in ꝓpoſitōne affir
matiua deeſt ſcđo adiacente: tūc illa ꝓ/
poſitio reddit̃ impoſſibilis ꝛ inuerifica
bilis vt tantū pater eſt. probat̃: q2 bene
ſequit̃ tantū pater eſt. ergo nō tantū pa/
ter eſt. probat̃: quia bene ſequitur tantū
pater eſt. ergo pater eſt vlterius pater ē
ergo filius eſt. patet ꝑ naturā relatiuoꝝ
vlterius filius eſt ergo alius a patre eſt
ꝛ hoc in diuinis vel aliud a p̄re eſt ꝛ hoc
in creaturis. Ulterius alius vel aliud a
patre eſt ergo non tantū pater eſt. de pri
mo ergo ad vltimū habetur propoſitū.
¶ Scđa regula. Quotienſcunq; dictio
excluſiua addit̃ alicui termino ſupponē
te pro re cōpoſita ex duab⁹ reb⁹ vel pro
re includente neceſſario duas res in pro
poſitione affirmatiua deeſt ſcđo adiacē
te talis ꝓpoſitio eſt falſa ꝛ inuerificabi/
lis ꝛ includens contradictoꝛia vt tantū
hō eſt: hō em̄ includit coꝛp⁹ ꝛ aiam qđli
bet em̄ illoꝝ eſt aliud ab hoie. ¶ Pro re
ſolutione qōnis. Prima ꝓpō. Solo bo/
no creato eſt vtendū. probat̃ extra textū
Exponētes illius excluſiue ſunt vere ḡ
ip̄a vera per locū ab exponēte ad expoſi
tam q̄ locus cōp̄rehendit̃ ſub loco ab in/
terp̄tatione. Scđo probat̃ illa ꝓpō ꝑ ra
tiones añ oppoſitū. ¶ Quādo arguit̃.
Oīe bonū aut eſt finis aut ad finē ꝛc̄.
Notandū q̄ duplex eſt ens ſil'r bonum.
Quoddā vocat̃ finis ꝛ eſt ip̄e deus. Eſt
em̄ finis oīm quia ꝓpter ſe diligendum
creauit oīa. Quoddā eſt ad finē ꝛ ē cre/
atura. Cauſa aūt finalis eſt illa que vt
amata mouet efficiēs ad cauſandum.
¶ Propō. Licet deus ab eterno dilexit
ſe ꝛ ſicut oīa cognouit ab eterno ſic etiā
oīa ab eterno dilexit tñ ſm oꝛdinē quen
dā. Ponim⁹ igit̃ q̄ttuoꝛ ſigna nature in
dilectione dei. In p̄mo ſigno nature di/
ligit ſeip̄m tanq̄ finē et in hoc eſt btūs.
Oīs em̄ rōnabiliter ſeu oꝛdinate volēs
ꝛ diligēs prius diligit finem q̄ ea q̄ ſūt
ad finē: vt pꝫ de medico. In ſcđo ſigno
diligit angelos ꝛ hoīes q̄ ſunt ei⁹ parti/
cipes. Ex hoc em̄ q̄ diligit ſe ꝛ amoꝛ il/
le nō eſt zelotipus nec inuidus vult ergo
cōdiligi ab alījs ꝛ tunc dicit̃ deus dilige
re intellectuales creaturas: q2 oꝛdinat
eas ad diligenduꝫ ip̄m. In tercio ſigno
vult ea q̄ ſunt neceſſaria ad hoc q̄ bene
diligam⁹ eū vt charitatē infuſaꝫ ꝛc̄. In
quarto ſigno vult oīa ſenſibilia ad alli/
ciendū nos ad amoꝛē dei. ¶ Pro tercio
argumēto añ oppoſitū nota. Deus ē bo
nū honeſtū ꝑ eſſentiā. i. independēs ꝛ ſu/
premū. Deus eſt ſummū bonū cōmodū
vtile vel conferēs. Deus eſt ſummū bo/
nū delectabile. Et licet de⁹ non ſit bonū
vtile ꝓprie tamē vtile capit̃ multis mo/
dis. Quarto em̄ mō capiendo vtile de⁹
eſt ſummū bonū vtile ſeu cōmodū. patꝫ
quia propter ſe eſt ſumme appetibilis ꝛ
ꝓpter aliud. i. ꝓpter beatitudineꝫ q̄ ſine
eo non pōt haberi. ¶ Scđa ꝓpō. Qui/
cunq; vtit̃ bono increato abutit̃ eo ꝛ pec
cat moꝛtaliter. Prima pars ꝓbat̃. q̄cūq;
oꝛdinat aliqđ ens ad illud ad qđ ex na/
tura ſua non eſt oꝛdinabile abutitur eo
Sed q̄cunq; vtit̃ bono increato oꝛdinat
aliqđ ens. ergo ꝛc̄. Uñ abuſus eſt oꝛdi/
natio vel oꝑatio ꝑuerſa qua oꝛdinam⁹
aliqđ ens ad illud ad qđ ex natura ſua
nō eſt oꝛdinabile vel q̄ nō oꝛdinam⁹ ali/
qđ ens ad illud ad qđ ex natura ſua ē oꝛ
dinabile. ¶ Nota ḡ hic aliq̄s ꝓpōnes.
Prima. Quicunq; vtit̃ fruēdis abutit̃.
Scđa. Quicunq; fruit̃ vtendis abutit̃.
Scđa pars iſtius ꝓpōnis probat̃: ſcꝫ q̄
peccet moꝛtaliter. Quicūq; diligit cre/
aturā plus vel ſup̄ deū peccat moꝛtal'r:
ſed qui vtit̃ deo plus diligit creaturā q̄
deū. igit̃ ꝛc̄. Q̄ñcunq; em̄ aliq̄s vtit̃ ali/
quo minus diligit illud quo vtit̃ q̄ il/
lud ꝓpter qđ vtitur. ¶ Sed contra hoc
arguitur. Cognitio facit ad amoꝛē ſed

plus cognoſco patrē q̄ deū. ergo plus
poſſum ordinate diligere patrē. Itē pa/
ratus ſum me exponere periculis ꝑpter
vitam patris quibus me exponere pro/
pter deū non ſum ſic paratus. Pro rnſi/
one pono aliquas propoſitiones. ¶ Pri
ma ꝑpō. Contingit aliquē viatorē non
peccare magis tamen diligendo creatu
ram q̄ deū ⁊ hoc intenſiue quo ad intē/
ſionē actus. patet: q2 amor ad patrē pōt
eſſe centū graduū ⁊ amor dei vix decem
graduū. Dilectione eñ fruitiua trium
graduū vel quattuor diligo deū. Dile/
ctione aūt vſus triginta vel centū dili/
go patrē ⁊ ſic actu intenſiori diligo pa/
trem q̄ deū. Illa igit̃ eſt diſtinguenda.
Nec tñ dilectio patris eſt ſimplr̃ nobili
or dilectione dei ſed ecōtra eo q̄ ſunt al/
terius ⁊ alterius rōnis ſicut albedo tri/
um graduū ē nobilior ⁊ melior nigredi/
ne centū graduū. ¶ Scda ꝑpō. Nō con
tingit creaturam recte ⁊ abſq3 pctō ma/
gis diligere creatura3 q̄ deū ⁊ hoc eam
magis appciando. Quilibet eñ pecca/
tor mortalis magis appreciat̃ ſe ⁊ ſuam
voluntatē q̄ deū: vñ tūc dicit̃ creatura
magis appciare creaturā q̄ deū qñ deū
⁊ mādata eius relinquit ⁊ adheret crea/
ture. ¶ Pro ſolutione primi argumenti
in oppoſitū querit̃. ¶ Utrū de facto qs
poſſit ordinare diligere deū et ſibi recte
ſeruire ꝑpter mercedē. Rñdeo ꝑ quaſ/
dam diſtinctiōes et ꝑpōnes. Un̄ duplex
pōt eſſe merces reddēda alicui ſeruienti
deo. Eſt ei vna merces q̄ eſt ipe de⁹ mer
ſicut dixit dñs abrae Gen. xv. Ego mer
ces tua magna nimis. Alia eſt merces q̄
eſt aliquid aliud a deo vt diuitie. Illa3
aūt mercedē q̄ eſt aliud a deo pōt qs in/
tueri dupliciter vel tanq̄ ꝑpter cauſa3
principaliter mouentē vl̃ tanq̄ propter
cauſam occaſionaliter vel cauſam indu
ctiuā ad diligendū deū vel ad ſeruitiu3
dei. ¶ Prima ꝑpō. Aliqs pōt ordinate
immo rectiſſime diligere deū ꝑpter mer
cedē q̄ eſt ipſemet de⁹. Ad hoc eñ eſt il/
lud pſ. Inclinaui cor meū ad faciēdas
iuſtificationes tuas ꝑpter retributionē
Et talis nō vtitur deo ⁊ licet diligat de
um ꝑpter mercedē q̄ illa merces nō eſt
aliud a deo. ¶ Scda ꝑpō. Aliqs pōt re
cte ſeruire ⁊ diligere deū propter merce
dem alia3 a deo occaſionaliter nec talis
vtitur deo licet ſeruiat ei ꝑpter tpalia.
Aliquis pōt diligere deum ꝑpter bona
tpalia duplr̃. Uno mō ꝑpter bona ter/
rena magis dilecta ab eo q̄ deus et hoc
nullus pōt ordinare. Alio mō ꝑpter bo
na terrena minus dilecta ab eo q̄ deus:
hoc mō pōt negociator ordinate dilige/
re deū propter diuitias talis eñ nō vtit̃
deo. Nō ḡ ſequit̃ ille diligit hoc propter
aliud ergo vtit̃ illo alio. Duplex etiā eſt
affectio ſc3 Iuſticie ⁊ eſt qua diligit̃ de⁹
in ſe vt ſummū bonū honeſtū. Alia ē af
fectio cōmodi qua ſc3 diligitur deus vt
bonū vtile ⁊ cōmodū amanti. ¶ Tercia
ꝑpō. Nullus pōt diligere deū ordinate
propter bona tpalia tanq̄ cauſam ꝑnci
palem magis mouentē ¶ Sed ɔtra pdi
cta arguit̃. Intellectus aſſentit firmius
alicui vero q̄ ꝑmo vero ḡ voluntas fir/
mius pōt adherere bono creato q̄ incre
ato. Ad hoc dr̄ q̄ nō eſt ſile: q2 intellect⁹
naturaliter aſſentit .i. habet noticiā ad/
heſiuā ſeu cognoſcit: ſed volūtas libere
aſſētit ſeu amore adheret. Topica. Cu
ius finis bon⁹ eſt ipm q̄q3 bonū. Finis
duplr̃ pōt intelligi bon⁹. Uno mō q̄tū
ad ſubſtantiā ꝑpriā ⁊ ſic oīs finis eſt bo
nus ⁊ ꝑpō nō eſt vera. Alio mō q̄tū ad
intentionē finiēdi: vñ qñ intētio alicu⁹
reſpectu finis eſt bona: iā finis dr̄ bon⁹.
S3 diceres: vſus dei vl̃ eſt bon⁹ vel ma/
lus: ſi bon⁹ ḡ qs pōt vti deo: ſi malus ḡ
deus eſt malus. Probat̃ per illā topicā.
cuius vſus malus eſt ipm quoq3 malū.
Dico q̄ hec ꝑpoſitio intelligitur de ha/
bentibꝫ ordinatō3 ad finē nō de ipo fine.
vel pōt dici q̄ vti vt ſic non capitur hic.
vel dic terciā ſolutionē quā habes in te/
xtu Bonauenture.

Quartò q̃ꝛitur. Quid ſit frui ꝑ eſſentiã. Pro declaratiõe termi noꝝ notandũ ꝙ differentia eſt ſm̃ grammaticos inter vis vires ⁊ virtus. Vis ꝓ ꝑe eſt potẽtia tã corꝑis ꝙ̃ aĩe Vis ei idẽ eſt ꝙ potẽtia. Vires aũt pertinẽt ad ſolum corpꝰ. Sed virtus ad ſolã animã. ¶ Vires pñt accipi dupl'r. Vno mõ large ⁊ ſic capiũtur ꝓ oĩbꝰ potentijs: et ſic vires nõ ſunt niſi potentie quibꝰ exeq̃mur aliq̃d: vñ ⁊ in ſpũalibus fortitudo ⁊ potentia idem ſunt. Alio mõ ſtricte ⁊ ſic reſtringitur ad duo q̃ tñ etiã ſunt potẽtie in moralibꝫ ſcꝫ cõcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis Vis cõcupiſcibilis ⁊ iraſabilis ſũt due vires ſiue due potentie: aĩe organice habentes duo organa circa cor ⁊ ambe nate ſunt triſtari ⁊ delectari circa ſuũ obiectum. Duo ſunt actus cõcupiſcibilis vt late declarat Scotus in .iij. diſt. xxxiij. ca. propria. Iſte due vires reſpiciũt obiecta appetibilia ⁊ fugibilia ⁊ hoc ꝑmo vel ſecũdario. Vñ obiectũ ꝑmo appetibile eſt illud qd̃ primo conuenit nature aĩalis vt cibus cani. Sꝫ obiectũ primo fugibile eſt illud qd̃ primo diſconuenit nature aĩalis vt carentia cibi. Miniſtrans ergo cibum eſt appetibile ſecũdario cani quia propter primũ appetibile ꝓhibẽs aũt vel impediens cibũ eſt fugibile ſecundario. ¶ Pro deciſione queſtionis ꝑncipalis adducit Bonauẽtu. opinionẽ q̃ videtur eſſe Antiſiodorẽſis ⁊ ſtat in duabꝰ ꝓpõnibꝫ. ¶ Prima ꝓpõ. Frui eſt actꝰ oĩm viriũ. i. potẽtiarũ. ſ. nõ ſolũ actꝰ volũtatis ſꝫ etiã ipiꝰ guſtus ⁊ auditus. probatur. Oĩs potẽtia põt frui q̃ põt remunerari: ſꝫ oĩs potẽtia põt remunerari. g͛ ⁊c̃. Iſta eſt opinio antiquoꝝ q̃ dixerũt ꝙ frui eẽt vel ſit q̃etari cũ delectatione. ¶ Scd̃a propõ. In patria frui magis ꝑtinebit ad rõnẽ. i. ad actũ intellectꝰ ꝙ̃ ad actũ volũtatꝫ. ¶ Frui capitur tripl'r ſcꝫ cõiter ⁊ ſic dicit motũ cũ delectatiõe ⁊ ſic diffinitur ab Aug. eſt vti cũ gaudio ⁊ hoc eſt dicit motũ. ſ. actũ voluntatis cũ gaudio. Et ſic oĩs oꝑatio volũtatꝫ gaudioſa ſeu cũ gaudio facta eſt frui cõiter et ſic hõ põt frui alia re. Alio mõ capitur ꝓprie ⁊ ſic dicit motũ cũ quietatiõe id ẽ oꝑationẽ volũtatis quietatiuã. Diffinitur aũt frui in cõi. Eſt alicui rei que eſt amore inherere ꝓpter ſeipſam. Et ideo fruitio eſt amor alicuius rei ꝓpter iſtaꝫ rem. Augꝰ. Inquietum eſt cor meũ dñe donec req̃ſcat in te. i. inq̃eta eſt volũtas mea. Tercio mõ capitur ꝓprijſſime ⁊ ſic cõplectitur vtrũqꝫ. ſ. oꝑationẽ cũ delectatione ⁊ q̃tatione. Et eſt q̃ſcere in cognitꝫ in q̃bus volũtas ꝓpter ſe delectatur. Vñ Augꝰ. Fruimur cognitis in q̃bus volũtas cõquieſcit ꝓpter ſe delectata et talẽ fruitionẽ habebimꝰ in patria. ¶ Frui ẽ oꝑatio volũtatis q̃tatiua et gaudioſa inq̃ꝫtũ quietatiua eſt reſpectu alicuius ꝓpter illd̃. ¶ Cõcluſio reſpõſiua. Frui q̃litercũqꝫ capitur ſiue cõiter ſiue ꝓprie ẽ actus voluntatis. Duplex tñ eſt fruitio ſcꝫ Ordinata ⁊ eſt illa q̃ fruimur obiecto q̃ eſt fruenduꝫ ex ſua natura illud ꝗ obiectũ eſt ſolus deus. Vñ obiectũ fruibile eſt illud qd̃ ẽ diligibile ꝓpter ſe vt eſt ſolus deꝰ. Alia eſt inordinata ⁊ eſt illa q̃ fruimur creatura q̃ eſt vtendũ ⁊ nõ fruendũ. Augꝰ. Inuiſa diligere poſſumus incognita nequaq̃ꝫ. Unde duplex eſt cognitio ſcꝫ fidei ⁊ clara ⁊ illa. ſ. clara erit in patria. Duplex eſt amor. ſ. Caſtus ⁊ dr̃ oĩs amor bonꝰ et virtuoſus vt amare primũ ꝓpter deũ ⁊ ſic oĩs fruitio ordinata ẽ amor caſtus. Aliꝰ ẽ amor iniquꝰ prauꝰ ꝑuerſus libidinoſus: ⁊ ſic oĩs fruitio inordinata eſt amor libidinoſus Libido aũt eſt praua animi cupiditas Vñ tot ſunt libidines q̃t vicioꝝ cupiditates vt cupiditas vindicte ẽ libido iracundie cupiditas vane glorie eſt libido ſuꝑbie. Si tamẽ non addatur aliqd̃ determinãs tũc libido ſtat cõiter pro luxuria carnis. ¶ Differunt gaudium ⁊ delectatio. Omne eñi gaudiũ eſt delectatio nõ

econtrario: gaudere eĩ pꝛopꝛie eſt ſolius voluntatis. Delectatio autẽ poteſt eſſe in omni potentia cognitiua etiã ſenſitiua. Unde potẽtia guſtatiua delectatur in cibo: auditus in ſono melodioſo ¶ Notandum pro regula in omnib' doctoribus tenenda ꝙ in omnib' argumẽtis que fiunt poſt motam queſtionẽ ante reſolutionẽ ſiue ſint pro parte vera ſiue non accipienda ſunt nequaꝗ̃ vt vera dicta ſm intentionẽ doctoꝝ: ſed illa que in corpore dicunt̃. Licet igitur iſte propoſitiones ſint date ab antiquis doctoribus. Bonũ reſpicitur a voluntate. verũ aũt ab intellectu tamẽ non ſunt abſolute vere. probatur tali ratione. Si verũ eſſet adequatũ obiectũ intellectus vt diſtinguitur contra bonũ ſequeretur ꝙ intellectus nihil poſſet intelligere niſi verum vt diſtinguit̃ contra bonum. probatur. Quãdocunq̃ ẽ aliqua potentia reſpiciẽs aliquid pro obiecto adequato talis potentia in nihil aliud poteſt niſi in tale obiectum ⁊ in alia contẽta ſub eo ergo intellectus non põt intelligere bonum. Si vero cognoſcit bonum tunc verum vt diſtinguitur contra bonum non erit obiectum adequatum intellectus. Q' autem intellectus intelligat bonũ patet: quia intellectus cognoſcit verum ⁊ bonum eẽ paſſiones entis ⁊ eas diſtinguit ab inuicem: ſi igitur diſtinguit inter verum ⁊ bonũ: igitur cognoſcit vtrũq̃ ꝯſeq̃ntia tenet. Om̃e diſtinguẽs ſeu ponens differentiã inter aliqua cognoſcit illa. ¶ Cõtra. Potẽtie diſtincte ſeu diſpate habent obiecta diſparata. intellectus ⁊ voluntas ſunt hmõi igitur. Itẽ voluntas diligit veritatem: ergo nõ habet bonum pro obiecto adequato. Maior prime rationis ſumit̃ a phõ. ij. de aĩa Pro cuius intellectu notandum. ¶ Duplices ſunt potentie diſtincte. Quedam ſunt potentie diſtincte omnino diſparate ſicut ſenſus exteriores vt viſus auditus ⁊c̃. ¶ Pꝛima propoſitio. Potentie omnino diſparate habẽt ſimpliciter diuerſa obiecta primaria vt color ⁊ ſonus circa oculum ⁊ aures. Alie ſunt potẽtie ſubordinate ſibi inuicẽ ⁊ ille ſunt duplices. Quedã ſunt ſubordinate in eodem genere. Duplex eĩ eſt genus potẽtie ſcʒ Cognoſcitiuũ et eſt cuius eſt cognoſcere. Appetitiuũ et eſt cuius eſt appetere delectari ⁊ triſtari. ¶ Scða propoſitio. Viſus ⁊ ſenſus cõis ſunt potẽtie ſubordinate in eodẽ genere. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Potentie ſubordinate in eodẽ genere habent obiecta ſubordinata. Vñ ſenſus cõis habʒ aliqð obiectũ cõmune ad obiecta oĩm ſenſuũ particulariũ. Obiectum eĩ ſenſus cõis eſt qualitas ſenſibilis. Oĩs aũt color eſt qualitas ſenſibilis non ecõuerſo. Alie potentie ſubordinate ſunt alteri' generis vt ſunt ille q̃rũ vna eſt cognitiua alia appetitiua. Iſte potentie ſubordinate alterius gñis cõiter habent idem obiectum ſub eadem ratione formali. Intellectus aũt ⁊ voluntas ſunt potentie ſubordinate. Nihil eĩ volitũ niſi precognitũ. ¶ Quarta ꝓpõ. Ens inq̃tum ens ⁊ ſub eadem rõne formali ſcʒ entitatis eſt obiectum vtriuſq̃ potentie ſcʒ intellectus ⁊ voluntatis. De his non intelligit̃ dictũ Ariſto. ij. de aĩa ſup̃ allegatũ. ¶ Quinta ꝓpõ. Bonũ dr̃ obiectũ volũtatis ⁊ verũ obiectũ intellectus ꝓpter ſpecialẽ ⁊ naturalẽ inclinationem in talia obiecta quia voluntas naturaliter inclinatur ad bonũ ⁊ refugit malũ. Intellectus vero naturaliter refugit falſum ⁊ inclinat̃ ad verum. In qðcunq̃ eĩ põt intellect' intelligẽdo in illud põt ⁊ volũtas appetẽdo vł fugiẽdo.

Pro ſolutione primi argumẽti in oppoſitum.

Nota ꝙ voluntas amat ſibi ⁊ alijs potẽtijs ⁊ inclinat alias vires ⁊ eis meret̃. Pꝛimo volũtas amat ſibi et alijs. Scðo inclinat alias vires. Unde Auguſtinus. Sicut intellectus iudicat ſibi ⁊ alijs ſic voluntas imperat

ſibi et alijs in regno anie. Inclinat ergo alias vires: vt viſum z linguā zc. ꝑ impe rium z ideo amat ſibi et alijs: amat em̄ viſui bonū cuȝ imperat ꝙ viſus deuote reſpiciat ſacramentum eucharistie zc. z potētie greſſiue ire ad eccleſiaȝ. Tercio dr̄ ꝙ ſibi z alijs mereat. Radix em̄ om/ nis meriti z cuiuſlibet demeriti eſt liber tas voluntatis. Nā nullus actus ē me/ ritorius vel demeritorius niſi ſit libere elicitus a voluntate. ¶ Prima ꝓpoſitio (Contra illos qui ponunt guſtū in pa/ tria habere aliquē humorē ſapidū zc.) Quñcunq̄ voluntas ſimpl'r quietaꝛ alie potētie in eadē natura ſimpl'r quieſcunt z quietanꝛ: z hoc eſt qđ dicit Bonauen. quietatio eiꝰ redundat in alias. Guſtus ergo in patria nullū actum habebit nec comedendi nec bibendi nec guſtandi.

¶ Sed contra ergo guſtus violentabiꝛ qꝛ ceſſabit ꝯtra inclinationē naturalem naturaliter em̄ inclinaꝛ in obiectuȝ ſibi ꝯueniēs. Item opus ad extra bonuȝ ad dit aliquid ſup̄ bonitatem volūtatis ſi/ cut malicia actus exterioris addit ſup̄ maliciā volūtatis ſm te ergo guſtus ꝓ/ pter talē bonitatē actus exterioris nō re munerabiꝛ ſimpl'r ꝓpter quietē volūta tis. Rñdit Scotus in q̄rto. Quñcunq̄ potētie ſeu nature ſunt ſub ordinate in eodē genere: tunc naturalitas ſupioris eſt maior naturalitate iferioris: qñcūq̄ igiꝛ voluntas q̄ eſt ſupior potentia ſim/ pliciter quietaꝛ: tunc ad quietē eiꝰ etiā guſtus z alie potentie quietanꝛ: vt tactꝰ olfactus z ſimpl'r naturalius ſeu pfectiꝰ quietatur q̄ in ſe. ¶ Naturalius ergo eſt guſtui quietari quietatione potētie ſu/ perioris puta voluntatis q̄ quietari in actu ſuo ꝓprio z particulari. ¶ Prima ꝓpō. Naturale eſt corpi nr̄o moueri de/ orſum inq̄ntum mouetur motu grauis qui eſt ei per ſe proprius z tamen nullo modo violentatur cum moueatur mo/ tu animalis ſcȝ ꝓgreſſiuo ſm differenti as in ante z poſt z ſurſum: ỽtimo eſt cor/ poꝛi perfectio maior ſic moueri ab anīa q̄ deſcendere. Idē patet in corporibus beatorum que tamē non violentabunꝛ. Similiter graue in caſu aſcendit ad vi tandū vacuum nec tñ ꝓprie violentatur qꝛ licet ſit ꝯtra inclinationē ſuā parcia/ lem non tñ eſt cōtra inclinationē totius nature. Itē eadem rōne ſequereꝛ ꝙ potē tia generatiua haberet actū ſuum in pa tria eo ꝙ naturaliſſime inclinaꝛ ad actū generandi. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Sicut ra/ tio cognoſcit ſibi z alijs ſic etiā volūtas delectaꝛ ſibi z alijs. Prima pars patȝ eo ꝙ intellectus iudicat tā ſibi q̄ volunta ti ꝙ tale ſit malū ſcȝ cōſiderare obiecta prouocātia ad peccatū: z ideo fugienda a volūtate vt cibum tpe ieiunij zc. Se/ cunda pars etiā eſt manifeſta. ¶ Pro ſe cundo argumento in oppoſitū nota du/ plex eſt fruitio ſcȝ patrie z eſt ille amor vel illa dilectio que ſequitur viſionē cla ram ꝓpter quā deus diligitur ſupeꝛ oia dicitur autem patrie qꝛ ipſa ponit extra ſtatum vie. Alia eſt fruitio vie: z eſt ille amor quo diligimus deū ſuper oia ſim/ pliciter propter ſe qui ſequiꝛ cognitionē fidei. Bonauētura igitur loquiꝛ de frui/ tione patrie z non vie: vt patet intuēti. ¶ Prima ꝓpō. In patria erunt tres ꝑfe ctiones in quolibet hoie beato ſuccedēn tes tribꝰ perfectionibꝫ i via. Primo erit in patria videre. ſcđo habere. tercio frui ſcȝ clara viſio dei: z fruitio z tentio z il/ la correſpōdēt fidei ſpei z charitati. Si enim aliquis non habeat iſtos tres ha/ bitus nullo modo ſufficiēter perficitur erga deum. Et iſtis correſpondent tres actus ſcȝ credere ſperare z diligere. Il/ lis aūt tribꝫ actibus vie ſuccedūt vide/ re habere z frui q̄ nō ſūt actus illorū ha bituum. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Tentio eſt actus voluntatis quo amat actu con cupiſcendo obiectum cōmoduȝ ſibi pre/ ſens. Obiectum autem cōmodū dupli/ citer pt̄ appeti vel reſpici: ſcȝ vt abſens z tale facit deſiderare. z ꝑtinet ad ſpem

velut preſens z tale facit tenere et ptinet
ad tentionē. Licet igitur tam tentio q̄
fruitio ſint actus voluntatis tamē frui/
tio ē actus amicicie. tentio eſt actus ſuc
cedens actui ſperandi z eſt de obiecto p̄
ſente z pōt dici actus vel amor concupi/
ſcentie. Iuxta q̄ dicit beatus Ambroſi⁹
in legenda beate Agnetis. Ecce qd̄ con/
cupiui iam teneo qd̄ credidi iam video.
¶ Tercia propoſitio. Nec visio nec
ipſa tentio eſt fruitio formal'r .i. eſſentia
liter (z loquitur de fruitione patrie) ſed
bn̄ redrunt diſpoſitiue vel ꝯcomitatiue
ad ipſā. Viſio eñ diſponit ad fruitionē
ſil'r tentio concomitat'. Amor autē eſt
ipſa fruitio. Tentio igit' concomitatur
ſicut in via actū fidei z charitatis con/
comitatur actus ſpei. Fruitio igit' eſſen/
tialiter eſt ille amor quo diligitur deus
propter ſeipſum. Unde ſi quis haberet
deū et videret z nō diligeret nunq̄ dele/
ctaretur. Unde etiā deus poſſet de po/
tentia abſoluta claram viſionē ſui dare
alicui dānato ipo manēte miſero. Amor
ergo ſuggerit delicia. Amor eñ eſt ſum
me penetratiuus et dicitur ſubintrare
vbi intellect⁹ ſtat foris nō realiter dicit'
penetrare ſed ſm intentionē. ¶ Act⁹ vo/
luntatis capitur dupl'r ſcz per modū ap
petitus vel put eſt appetitiuus. z ſic pre
cedit fruitionē z eſt actus correſpondēs
actui ſpei. Alio modo capit' p modū cō/
placentie z ſic ſeq̄tur fruitionē beatificā
¶ Bonauētura. Beatitudo pfectius et
principalius cōſiſtit in actibꝫ voluntatꝫ
ſeu in actu amandi. Sed ꝯtra dicit Glo
ſa magiſtralis. Viſio ē tota merces hec
diſtinguit' quia vel intelligit' principal'r
formal'r. pprie vel entitatiue z ſic ipſa ne
gatur vel intelliget' concomitanter vl' di
ſpoſitiue z ſic conceditur. Scotus etiā glo
ſat eā dicēs q̄ eſt tota merces ſcz intelle/
ctus. Itē auguſtin⁹ dicit. Summa mer
ces eſt vt ipſo pfruamur. Sanct⁹ Tho/
mas aūt gloſat auguſtinū ad mentē ſuā
ergo non incōuenienter. Scotus gloſat
auctoritatē magiſtralē. Si igit' intelli/
gitur illa auctoritas cōcomitāter .i. vi/
ſio concomitat' totā mercedē. cōceditur
quia de potētia dei ordinata vnū nō da/
bitur ſine alio. ¶ Per oēm actū virtutis
poſſum⁹ tendere i deū ſuo mō. Per actū
fidei tendim⁹ in deū credendo articulos
fidei nec ſic iſtud eſt vti. Per ſpem etiā
tendim⁹ in deū ipm tanq̄ ſummū bonū
cōmodū amando nec tñ eſt vti vt ſic. qa
me minus diligo. Per charitatē etiam
pprie tendim⁹ in deū ſcz fruitiue. Et dr̄
pprie charitas tendere in deū qr ipſius
eſt ordinare alios actus: oportet eñ om
nem actum meritoriū ſm inclinationē
charitatis elici.

Querit' quinto. Utrū

deo contingat frui. Hic ꝯſequēter tra/
ctat de obiecto fruitionis. Utrū ſcz de⁹
ſit fruibilis. Uñ fruibile capitur dupl'r
Uno mō cōmunit' ſiue large z ſic eſt ob/
iectum qd̄ pōt terminare fruitionē ſiue
ordinatā ſiue inordinatā. Alio mō ſtri/
cte z dr̄ illud qd̄ ex natura ſua diligēdū
eſt ppter ſe z qd̄ ſolū pt eſſe obiectū frui/
tionis ordinate. Uñ fruitio eſt duplex.
Ordinata z eſt illa q̄ aliqd diligim⁹ qd̄
ex natura ſua eſt fruibile ordinate. ¶ In
ordinata autē eſt illa qua aliqd diligit'
ppter ſe qd̄ tñ nō eſt diligendū ppter ſe
z terminat' ad creaturā. ¶ Correlarium
Fruitio in cōi in plus ſe hꝫ q̄ fruitio or
dinata. Rō ē qr quãcūq̄ aliq̄ potētia nō
determinat' ex ſe ad aliquē actū determi
natū act⁹ ei⁹ in vniuerſali eſt cōmunior
actu ei⁹ ordinato z determinato Sꝫ vo/
luntas ex ſe nō determinatur ad actū de
terminatū ſeu ꝟtuoſum. g̃ zc̄. ¶ Propō.
Qōlibet ens ē fruibile coīter capiendo
fruibile.

Reſponſio ad queſtio/

nem. Conclusio. Deo fruendum eſt non
fruitione inordinata ſed ordinata. Pro/
batur. illo fruēdū eſt quod finit quietat
z terminat z totaliter ſaciat animā z vo

luntatẽ noſtrã ſed deꝰ eſt hmõi. ℥. Maior pꝫ ex dictis de fruitione. ¶ Iſta etiaꝫ concluſio pbaꝛ ex rõnibꝫ ante oppoſituꝫ factꝭ. Quarũ pma ẽ. Illo fruendũ ẽ qḋ efficit nos beatos ſꝫ deꝰ ẽ hmõi. ℥. Maior pbaꝛ. q2 deꝰ ẽ btitudo nr̃a. Si ſanctꝰ bonauẽtu. diceret. Deꝰ erit btitudo nr̃a nulla eſſet difficultas. Pro intellectu ℥ iſtiꝰ ꝓpõnis. Notandũ. Duplex ẽ btitudo ſcꝫ obiectiua ⁊ ẽ obiectuꝫ btitudis qḋ btificat creaturã qḋ ſcꝫ attingiꝛ ꝑ verã viſionem ⁊ fruitionẽ. ¶ Propoſitio. Deꝰ ẽ beatitudo nr̃a obiectiua. Alia eſt formal' ⁊ eſt vna creatura q̃ dr̃ actꝰ clare viſionis ⁊ fruitõis ⁊ nõ ẽ deꝰ. Beatificamur em̃ in actibꝫ potentiarũ formal'r et pncipaliꝰ in actu volũtatis. Licet auteꝫ deꝰ ſit beatitudo nr̃a obiectiua tñ libere ⁊ contingenter nos beatificat. Quicq̃d em̃ deꝰ cauſat ad extra libere cauſat ſed beatificare ẽ aliq̃d ad extra cauſare ido libere beatificat ⁊ hic nõ vult beatificare nec alibi niſi pus meruerimꝰ. Negan da aũt eſt hec ↄ̃ña. deus hic nõ beatificat. ℥ non eſt beatitudo nr̃a obiectiua.

¶ Arguiꝛ ſcd̃o. Bonũ ẽ amabile. ℥ magis bonũ magis amabile ⁊ vltra. ℥ ſummũ bonũ ſumme amabile. Iſtud argumentũ ꝫ ſequẽs tenent ꝟtute illiꝰ topice Si ſimpl'r ad ſimpl'r ⁊ magis ad magis ſummũ ad ſummũ. Pro veritate huius topice notandũ ꝙ pmo oportet ꝙ arguatur in terminis recipientibꝫ ↄ̃parationem ſeu magis ⁊ minꝰ. Vñ nõ valet arguere hõ eſt aial. ℥ magis hõ eſt magis anial. Scd̃o oportet ꝙ arguaꝛ in ꝓpõnibꝫ ꝑ ſe ſeu neceſſarijs. vñ ñ valet. Albũ ẽ extẽſũ ſcꝫ ꝑ quãtitatẽ. ℥ magis albũ ẽ magꝭ extenſum. Sil'r non valet albũ eſt dulce. ℥ magis albũ ẽ magꝭ dulce. Itẽ deꝰ ẽ amabilis eſt in ſcd̃o mõ dicendi per ſe ſed ſm aliq̃s ẽ in pmo mõ. Bonũ ẽ amabile eſt i ſcd̃o mõ dicẽdi ꝑ ſe. ¶ Arguiꝛ tcio. Pulchrũ delectat ℥ magis pulchꝝ magꝭ delectat. ℥ ſũme pulchꝝ ſũme delectat. Sꝫ ↄ̃. Iſta ẽ ꝑ accidẽs vꝫ ↄ̃tingẽs pulchꝝ delectat ¶ Rñdeo ꝙ delectat capiẽ aptitudinal'r ꝑ delectatiuo. ¶ Vñ ẽ regl'a ſco. Q̃ñcunq3 ẽ aliq̃ ꝓpõ ↄ̃tingẽs in q̃ poniꝛ verbũ iportãs actũ ſi veltis hĩe ꝓponem neceſſariã muta actũ in aptitudineꝫ ſeu potentiã. vt hõ currit ẽ ↄ̃tingẽs. hõ aptꝰ eſt currere. hõ ẽ potẽs bibere. ¶ Auicenna. Delectatio ẽ ↄ̃iũctio cuiuſlibet ꝟtutis cum ↄ̃uenienti vt ſi auditꝰ cõiungaꝛ cũ pulcherrimo ſono delectaꝛ. Iſta aũt eſt p̃dicatio nõ formal' ſed cauſalis eo ꝙ delectatio ſequiꝛ ad ↄ̃iunctionẽ. Bonauentura aũt aſſumit illam ſñiam ⁊ bene delectatio ẽ ↄ̃iunctio ↄ̃uenientis cũ ↄ̃uenienti. ¶ Duplex aũt ẽ ↄ̃uenientia. Quedam ẽ vniuocatõis vel ſil'itudis ſpeciei ceſꝫ ẽ illa q̃ eſt ꝑ ꝑticipationẽ vniꝰ nature cũ ↄ̃uenientibꝫ. vt ſortes plato iohes. Participatõne em̃ ſpeciei plures hoies ſunt vnꝰ hõ. Et illa põt eſſe duplex quia natura ꝑticipata põt eſſe vel eſſentialis vt hoies ꝑticipant in natura hũana ſimpliciꝛ. vel eſt accidẽtal' vt homies albi.

¶ Propoſitio. Dei ad creaturã nulla ẽ ↄ̃uenĩẽtia vniuocatõis in natura ꝑticipata. Dico i natura ꝑticipata q2 bene ẽ ↄ̃uenĩẽtia vniuocatõis dei ad creaturaꝫ in ↄ̃ceptu q̃dditatiuo puta entis vt probat doc. ſub. Alia ẽ ↄ̃uenĩẽtia ꝓportõis vel analogie ⁊ illa ẽ triplex. Quedã ẽ ꝑ ſil'itudinẽ vt ↄ̃ꝑando duo ad duo vt ſicẽ ſe habet hõ ad aial ita albedõ ad colorẽ Alia ẽ ꝑ diſſimilitudinẽ vt ↄ̃ꝑando duo ad vnũ. Tũc aũt eſt ↄ̃uenĩẽtia ꝑ diſſimilitudinẽ ↄ̃ꝑando duo ad terciũ diſſimiliter vt qñ due ꝑtes cõueniũt corã iudice. in h̄ ꝙ ↄ̃ueniunt ⁊ reſolutio ambarũ ſtat ad iudicẽ eſt ↄ̃uenĩẽtia tñ ꝑ diſſimilitudinẽ q2 iiuriaꝛ ſibĩinuicẽ ⁊c̃. Sil'r qñ aial ⁊ cibꝫ ↄ̃ꝑanꝛ ad ſanitateꝫ q2 aial ↄ̃ꝑaꝛ ad ſanitatẽ tanq̃ ſubiectũ. Cibus ꝟo bñ diſpoſitus cõfert cauſat ⁊ ↄ̃ſeruat ſanitatẽ. Et ſic hñt ↄ̃uenĩẽtiã ꝓportõis ꝑ diſſil'itudinẽ. Alia ↄ̃uenĩẽtia ẽ ꝑ imitationẽ ⁊ hoc mõ creatura rõnalis habꝫ ꝓportionẽ ad deũ. Omnes eñ creature

imitanť deū. Natura tñ nr̃a eſt pticeps dei ꝛ ei⁹ capax in eo ꝙ videre pōt deuꝫ ꝛ diligere ꝑ imitationē qꝛ q̃tū pt capere tātū capit. hō em̄ eſt imago dei. Imago aūt diciť q̄ſi imitago. ¶ Differūt Similitudo ꝛ ꝓportio. Similitudo em̄ ponit cōuenientiā in aliq̄ qualitate. vñ ſeqtur hec ſunt ſimilia. ģ ſunt idē ſm qualitatē. Proportio aūt requirit diſſimilitudinē ꝛ diſtinctionē magnā inť extrema vt inť corpus ꝛ animā eſt ꝓportio ꝛ tñ nō eſt ſimilitudo qꝛ aīa eſt par angelis ſpūalis et nobiliſſima. Corpus ꝟo eſt fetiduꝫ et miſerū. Non ģ ſequiť inť illa ē ꝓportio. ģ ſunt ſimilia ſed potius. ģ ſunt diſſimilia. ¶ Proportio aīe nr̃e ad deum ponit in aīa inclinationeꝫ ꝛ indigentiā qꝛ ipſa inclinaťad intelligendū ꝛ amandū deuꝫ ꝛ anima indiget deo. In deo autē ponit delectationeꝫ ꝛ quietationē qꝛ deus cauſat ſummā delectationē in aīa ꝛ eā q̄etat. Sed ꝯ. Excellens ſenſibile corrūpit ſenſum. ergo excellēs intelligibile corrūpit intellectū: ſed deus eſt excellentiſſimū intelligibile. ergo. Ratio antecedentis eſt quia organū ſenſus oportet eſſe ī media ꝓportione ſuoꝝ ſenſibiliū. vt guſtus cōſiſtit in medietate dulcedis et amaritudinis. Unde ſi armonia ipſius guſt⁹ cōſiſteret in altero extremoꝝ iudicaret omnes liquores eſſe talis saporis vt patꝫ in aliquo qui excellenter amarā potionem ſumpſit. ad plures em̄ dies oīa videntur ei amara. Patet etiā in febricitantibus. patet etiaꝫ in organo viſus: quia ſi organū viſus eſſet nigrū tūc oīa que viderentur eſſent nigra. ¶ Rñdeo. Licet deus ſit excellens intelligibile tñ ꝯſītia nō tenet. Non em̄ eſt ſimile de ſenſibili ꝛ intelligibili. q̃to em̄ intellectus habuerit obiectū magis excellens magis delectat ꝛ ꝑficit ipſam potentiā. intellec⁹ em̄ nō depēdet ab organo ſed ē vis imaterialis. Ideoq̧ nō triſtaťin excellenti intelligibili ꝛc̄. Ad hoc etiā habes triplicē rationē in textu bonauēture expreſſe.

Pro ſolutōne vltimi argumenti in oppoſitū.

Nota Ens aliqď diciťinfinitum dupliciter vel per priuationem ꝑfectionis quod ſcꝫ priuať omni perfectione et iſto modo materia prima diciťinfinita eo ꝙ caret omi forma q̃tū eſt de ſe ꝛ tale nō eſt obiectū fruitionis. Obiectum em̄ fruitionis habet finire ꝛ ſaciare. materia autem potius finitur ꝛ perficitur. Uel diciťaliquod infinitum per priuationē limitationis eo ꝙ priuať limitatōne. id eſt illimitatū ꝛ hoc modo eſt infinitū quia nullā limitationē includit. ¶ Item Ariſtoteles. iij. phiſicoꝝ dicit. Infinitū eſt cui⁹ quātitatē accipientibus ſemper eſt aliquid vltra accipere. Et intelligitur de quantitatiuo ſeu infinito in potentia nō in actu. Unde infinitum entitatiue eſt quod ē ſupremuꝫ ens quod includit omnē entitateꝫ. ꝛ hoc modo infinitū eſt quietatiuū. Sed infinitū quantitatiuū eſt quod ſemꝑ eſt diuiſibile ꝛ illud diffinit phus vt ſupra. et illud infinitū non contingit ꝑtranſire nec hoc eſt quietatiuum.

Ultimo queriť Utrum

Solo deo ſiue bono increato ſit fruendum. Termini hui⁹ queſtionis ſunt declarati in precedentibꝫ. Exponentes autem qōis ſunt. Deo ſiue bono increato eſt fruendū ꝛ nullo alio a deo ſiue a ſummo bono increato eſt fruenduꝫ. ergo ꝛc̄.

Pro reſolutiōe queſtionis.

Prima ꝓpoſitio ꝑncipaľ. Solo deo eſt fruēdū accipiēdo frui ꝓprie. ꝓbatur. Illo ſolo eſt fruendū qď ꝑfecte finit animam: ſolus deus ē hmōi. ergo. Finire. ſ. quietare. Aīa em̄ ꝑfecte quietať in deo. Maior patet ex diffinitōne frui. Minor patet quia anima nō poteſt quietari niſi in illo. ¶ Sanctus bonauētura dicit. Intellectio ſeu cognitio aīe rōnalis nō eſt artata vnde nata eſt quodammodo

omnia cognoſcere. Sed contra videtur
ꝙ nō quia intellectꝰ noſter non intelligit
niſi ſenſibilia nō ergo pōt intelligere oīa
Itē quō intellectꝰ nr̄ nō eſt limitatꝰ vel
artatus cū m̄ ſit intellectus nr̄. ¶ Pro re
ſponſione. Nota ꝙ duplex eſt obiectum
naturale etiā adequatū intellectus nr̄i.
Primo eſt obiectū naturale ad qḋ intel/
lectus noſter naturalr̄ inclinat̄. Aliud
eſt qḋ intellectus nr̄ pōt naturalr̄ attin
gere. ¶ Itē intellectus nr̄ pōt capi. vl̄ cō
ſiderari duplr̄. Uno mō ſm ſe ⁊ abſolu/
te vt abſtrahit a ſtatu mortali ⁊ ab omī
ſtatu. Alio mō pōt cōſiderari vt in hoc
ſtatu. ¶ Prima ꝓpō. Quidditas rei ſen
ſibilis eſt primariū obiectū naturale. i.
naturalr̄ attingibile ab itellectu noſtro
pro ſtatu iſto. Quicq̇d em̄ intelligimus
ꝟtute ſenſibiliū cognoſcimus etiā illa q̄
de deo cognoſcimꝰ. Uñ apl̄s. Inuiſibi/
lia dei ꝑ ea q̄ facta ſunt intellecta conſpi
ciuntur. ¶ Corrclariū. Intellectus no/
ſter artatur ꝓ ſtatu iſto. Hinc eſt qḋ di/
cit ph̄s. Sicut oculus noctue ſe habet
ad lumē ſolis ita intellectus nr̄ ad ea q̄
ſunt manifeſtiſſima nature. ¶ Secūda
ꝓpō. Ens inq̄tū ens vt cōmune eſt deo
⁊ creature eſt obiectum naturale ad qḋ
naturalr̄ inclinat̄ intellectus nr̄. Sicut
em̄ materia inclinat̄ ad formā ⁊ ad quā/
cunꝫ formā. ſic etiā intellectꝰ nr̄ natura
liter inclinat̄ ad intellectionē cuiuſcūꝫ.
Et de hoc loqͥtur ſctūs Bona. qñ dicit.
ꝙ intellectio nō ſit artata ¶ Tercia ꝓpō
Ens finitū ⁊ limitatū abſolutū ⁊ reſpe/
ctiuū cuiꝰ tn̄ deus nō eſt terminꝰ eſt obie
ctum adequatū naturale. i. naturalr̄ at/
tingebile ipſius intellectꝰ ex natura po
tentie. Dicit̄ cuiꝰ terminꝰ nō eſt deus vt
em̄ cognoſcat̄ reſpectus naturaliū opor/
tet cognoſcere fundamentū ⁊ terminum
naturalr̄. ſed deus nō eſt obiectum natu
rale intellectꝰ nr̄i ſed ſolūmō voluntariū
vñ Augꝰ. Si vult videt̄. ſi nō vult non
videt̄. Item quicq̇d pōt naturalr̄ cogno
ſcere angelus illud poterit cognoſcere.

anima. ¶ Bonauentura dicit. Deus eſt
omne bonū. Contra. Deus nō eſt ange/
lus nec lapis. ergo nō eſt oē bonū Dico ꝑ
intellectu iſtiꝰ ꝓpōnis ꝙ ipſa pōt intelli/
gi duplr̄. ſcꝫ realiter ⁊ formalr̄ vel emi/
nenter ⁊ perfectionaliter. Si realiter et
formaliter ſic deus non eſt oē bonū ſed
ſi loquamur ſuꝑeminenter ⁊ ꝑfectionali
ter ſic eſt oīe bonū quia ſuꝑeminet om
nibus ⁊ ꝑfectior eſt omnibꝫ. Et ſic intel/
lexit Bonauentura. hinc dicitur Exodi
xxxiii. ca. Oſtendam tibi omne bonum.
¶ Pro ſecūda ratione Nota propoſitio/
nem. Nulla creatura poteſt eſſe beata
niſi eſtimet ſe beatā. probatur. Quicq̇d
poteſt cogitari ⁊ eſtimari hoc poteſt ap/
peti ⁊ diligi. Nullus ergo poteſt eſſe be/
atus niſi eſtimet ſe beatū. Si em̄ nō eſti
mat ſe beatū iam appetitus eius non eſt
quietatus et per conſequens ipſe non eſt
beatus. ¶ Corrclariū. Beatiſſima vir/
go maria niſi ſe eſtimaret beata nō eſſet
beata. ¶ Ex omnibꝫ rationibus poteſt
vna formari taliter. Fruendum eſt illo
quod eſt ſummū bonum ſummus finis
ſummū delectabile ſed ſolus deus ē hu/
iuſmodi. ergo ⁊c̄. Nam in delectatione ē
coniunctio: ſolus autē deus perfectiſſi
me coniungitur ſcilicet ſm intimitatē.
ergo ⁊c̄. De illapſu diuino ſm Bonauē
turam. Aliquid illabi alicui eſt ipſum
eſſe intimū preſens per preſentialitatē
per naturam ⁊ operationē. Exemplum
Ferrum poſitum in fornace et ignitum
ignis dicitur illabi ferro. In ferro enim
ſunt pori ſm philoſophos ī quos intrat
ignis ⁊ eſt ferro p̄ſens diffundens ſe per
naturam ⁊ operationem. Ita deus inti/
me eſt preſens anime ⁊ ſic intimus ꝙ inti
mior eſt anime q̄ꝫ anima ſibiipſi. Et nō
ſolum anime ſed cuicunꝫ creato ⁊ hoc ꝑ
naturam eo ꝙ propter ſui ſimplicitatē
⁊ infinitatem vbiꝫ eſt ⁊ per operationē
¶ Si dicas cū diabolus ſubintret cor/
pora hominum nunquid poteſt ⁊ illabi
anime peccatrici. Rñſio licet demones

propter ſubtilitatē ſuā ⁊ ꝓpter poteſta/
tem ſuā naturalē ſuꝑ ſenſibilia ⁊ corpo
ralia habeat ptātē ſubintrandi corpora
niſi prohibeant̄ a deo nō tn̄ habent pote
ſtatem ſubintrandi ⁊ illabi aīe. Nam ſi
illabi poſſet aliq̄ creatura alteri maxi/
me aīa illaberet̄ corpori qꝛ corꝑi eſt in
time p̄ſens: adhuc tn̄ doctores nō conce/
dunt animā illabi corpori. Sed ꝯ. De/
mon pōt ſubintrare corpus hōis viui
ergo ſubintrat animā illiꝰ. probat̄. quā/
docunq̄ aliq̄ duo eſſent in eodē loco qđ/
cunq̄ ſubintrat vnū ſubintrat ⁊ aliud.
patet ſi duo hoīes eſſent in eodeꝫ loco q̄
interficeret vnū ꝑforando corpus eiꝰ in/
terficeret ⁊ aliū. Propter hoc argumētū
quidā fuerūt cōpulſi dicere ꝙ diabolus
nō poſſit ſubintrare et illabi mēbris aīa
intellectiua informatis ⁊ poteſt teneri ꝙ
nulla creatura ꝓprie poſſit illabi alteri
creature. Pōt etiaꝫ dici ꝙ diabolus pōt
ingredi corpus hoīs viui ⁊ neganda ē cō
ſequentia. Demon em̄ non hꝫ ptātē ſuꝑ
animā ſicut ſuꝑ corpus nec ſuꝑ ſpūalia
ſicut ſuꝑ corporalia. Vn̄ demon nō pōt
intrare aliū demonē. Et neganda ē vlti
ma ꝯñtia eo ꝙ aīa ⁊ corpus nō ſunt ſimul
in eodē loco eodē modo. Non em̄ aīa eo
dem modo eſſendi in quo corpus ē in lo/
co eſt in q̄libet parte corporis ſcꝫ cōmē/
ſur atiue ⁊ circūſcriptiue. ¶ Deū imple/
re capacitatē aīe nihil aliud ē q̄ȝ deū cau
ſare clarā viſionē ſui in intellectu noſtro
⁊ fruitionē beatificā in volūtate noſtra.
¶ Scđa ꝓpoſitio ꝓncipal̄. Hō pōt frui
debite donis beatitudinibꝫ ⁊ fructibꝫ ca
piendo frui large. probat̄ quia frui ē ali/
quid amare cū gaudio ⁊ delectatione ſꝫ
ſic eſt de talibus enumeratis. ergo dona
ſpūſſancti ſūt ſeptē q̄ enumerant̄ Eſaie
xi. ſcꝫ ſapīa. intellectꝰ. ꝯſiliū. fortitudo.
ſcientia. pietas timor. Sꝫ octo ſunt bea
titudines q̄ enumerant̄ a ſaluatore Ma
thei. v. Fructꝰ autē ſpūs ſunt (ad Gal̄.
v.) Charitas. gaudiū. pax. longanimi/
tas. benignitas. fides. patientia. māſue/
tudo. modeſtia. cōtinētia. caſtitas. Licꝫ
autē tot ſint beatitudines dona ⁊ fructꝰ
ſpūs nō tn̄ iſta ſunt niſi ſeptē ꝟtutes ſcꝫ
tres theologice. fideq̄ ſpes charitas. ⁊ q̄/
tuor cardinales. prudentia. iuſtia. forti/
tudo. tēperantia. ¶ Pro reſponſione ad
ꝓmū argumentū ponēde ſunt alique ꝓ/
poſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Qđcūq̄
receptiuū alicuiꝰ forme finitū ſaciatur ⁊
quietat̄ ꝑfecte ꝑ aliqđ finitū receptū in
eo vt corpus meū quietat̄ ſufficient̄ rece
pta aīa mea finita ita ꝙ ipm nō pōt reci
pere aliā. Sil̄r patet de lapide exiſtente
in vno vbi in quo ſimul nō poteſt recipi
aliud corpus. ¶ Scđa ꝓpō. Anima ſeu
capacitas aīe reſpectu ſui obiecti nō pōt
ſaciari niſi in īfinito. probat̄ quia aīa ad
maius bonū ordinat̄ q̄ȝ finitū eo ꝙ incli
natur ad bonū infinitū intelligendū et
amandū ideo nō ſaciat̄ finito ſicut corpꝰ
qđ ordinat̄ ad formā finitā. ¶ Tercia ꝓ
poſitio. Tot ſunt appetitus in materia
quot ſunt forme receptibiles in ea ſiue ī
ſua amplitudine. Sic loq̄tur ſanctꝰ bo/
nauentura. ¶ Quarta ꝓpō. Nulla for/
ma ꝑfecte q̄etat ⁊ ſaciat oēs appetitꝰ ma
terie ad alias formas ſaltem extenſiue.
¶ Sed dubitat̄ pro ſolutiōe ſcđi argu/
menti. Vtrū aliq̄ creatura poſſit cogno/
ſcere deū cōprehenſiue ſeu q̄ȝtū eſt intel/
ligibilis. Si ſic cuꝫ deꝰ ſit intelligibilis
in infinitū ſeq̄tur ꝙ finitū capit infinitū
Rn̄det̄ ꝙ aliqua creatura pōt intellige/
re deū q̄ȝtū intelligibilis eſt. ¶ Prima ꝑ
ꝓpō eſt. Aīa nr̄a licet habeat capacitatē
finitā ⁊ licet finite capiat obiectū īfinitū
nunq̄ȝ tn̄ pōt ſaciari niſi ab obiecto infi/
nito. Vn̄ pro ampliori declaratōe ſcien/
dum. Capacitas aīe dr̄ dupl̄r ſcꝫ ſubie/
ctiue ⁊ iſta ē finita. eſt em̄ ipſa aīa que ē
ens finitū ⁊ limitatū. Obiectiue ⁊ iſta ē
infinita qꝛ ſic nō quietat̄ niſi intelligat ⁊
capiat obiectū infinitū qđ tn̄ minime cō
ꝓhendit. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Capacitas
aīe totał̄r abſorbet̄ quia in deo aīa nr̄a
habebit quicq̄d voluerit ⁊ total̄r quieta

tur ideo a deo abſorberi dz. ¶ Tercia propoſitio. Aia chriſti intelligit deum q̄tū intelligibil' eſt. Vn̄ Iſidorus. Trinitas ſibi ſoli nota eſt et homini aſſumpto. Hoc aūt intelligit q̄tū intelligibil' eſt nō q infinite intelligat cū aia chriſti nō ſit infinite intellectiuitatis. Unde an teq̄ aliqs intellectus cōprehendat obiectum duo reqrunt. Primo q intelligat ipſum q̄tuz intelligibile eſt. Secundo oportet q ſit tante itellectiuitatis i ſuo intellectu quante intelligibilitatis eſt illud qđ cōprehendit. Non igit ſequitur. Anima chriſti intelligit deū q̄tū intelligibilis eſt. ergo aia chriſti cōprehendit deū. ¶ Terciū argumentū probat q homine ſit fruendum ſic. Omni eo eſt fruendum quo deus fruitur ſed deus fruitur homine. ergo ꝛc̄. Minor probatur: quia deus amat hominem et nō niſi illo amore quo diligit ſe. probat quia in deo nō eſt niſi vnica intellectio ſimpliciſſima ſingulariſſima et diſtinctiſſima qua de⁹ intelligit ſuaz eſſentiā ꝛ oīa alia obiecta eodē mō nō eſt i deo niſi vnic⁹ amor vnica volitio vnic⁹ actus diligendi q̄ diligit ſe ꝛ oīa alia a ſe. ſi em̄ duo actus amandi eſſent in deo de⁹ eſſet mutabil' nec ſimpliciſſim⁹. ¶ Rn̄ſio. neganda ē minor quia eſt falſa: ꝛ ad ꝓbationē dicendū. licet ſit act⁹ diligendi in deo quo diligit ſe ꝛ oēs creaturas tn̄ ille idē actus vocat diuerſ noībꝰ ſcd'm q cōparat ad diuerſa obiecta. Cū ergo ille actus ē reſpectu ſui dz ꝛ eſt fruitio. qn̄ autē reſpectu hoīs eſt vſus. ¶ Dilectio dei qua diligit creaturas maxime ſtat in ꝓductione ſeu collatione effectus ꝛ quo ad hominē maxime apparet in exhibitione effect⁹ ſeu beneficij creationis redēptionis gratificatōis beatificatōis ¶ Duplex eſt rō quare deus diligendo comunicat ſeipm̄ ꝛ beneficia nobis: vna eſt habitual' et eſt bonitas. vnde bonum diffinitur eſt illud qđ eſt cōmunicatiuū ſeu diffuſiuū ſuipſius. Alia eſt actualis ꝛ eſt intellectio ꝛ volitio eius quia enim vult (inquit Bonauentura) ideo facit. ¶ Prima ꝓpō. Nullū bonū creatū ideo diligitur a deo quia bonū. ¶ Scd'a ꝓpō Omne bonū creatū quia volitum a deo vel quia diligitur a deo ideo eſt bonum. ¶ Correlariū. Virgo glorioſa non placuit deo ſimpl'r quia humilis fuit ſʒ ideo quia placuit deo ideo fuit humil'. Omnis em̄ ꝟtus datur ꝑncipalit' a deo. vn̄ argumentū qđ poſſet ſumi ex dictis ei⁹ qn̄ dixit in cantico. Quia reſpexit humilitatem ancille ſue. hoc ſoluit ex verbis ſequentib⁹ ſcʒ. Quia fecit mihi magna ꝛ potens eſt. ¶ Ulterius pro ſolutione iſtius tercij argumēti Propoſitio. Non eſt incōueniēs imo forte ē neceſſe q etiaz in creaturis aliqs actus vn⁹ reſpectu diuerſorū obiectoꝝ ſit fruitio ꝛ vſus. Sicut em̄ intellect⁹ pōt vnico actu licet collatiuo intelligere p̄miſſas ꝛ concluſionē ſic voluntas q nō ē min⁹ collatiua q̄ intellectus pt̄ vnicū actuz volendi habere ad duo obiecta q̄ reſpectu vni⁹ dicat fruitio reſpectu alteri⁹ vſus vt amor q̄ vtor fratre meo ꝓpter deū reſpectu ꝓximi obiecti tn̄ min⁹ ꝑncipal' vocatur vſus reſpectu vſus ꝑncipal' licet remoti dz fruitio. Hanc ſequēdo opinionē facil'r rn̄detur q licet ſit idē act⁹ nō tn̄ eſt fruitio reſpectu amboꝝ obiectoꝝ. ¶ Pro ſolutōe penultimi argumēti in oppoſitū fact. Qn̄ arguit. Illud qđ ſua virtute nos attrahit ad amorē ſui ē ꝓpter ſe appetibile. ſʒ tali ē fruēdū. Sʒ bonū honeſtū ē hmōi ſʒ. Dico q bonū honeſtū dz aliqđ dupl'r Uno mō pure ꝛ ſūme honeſtū ꝛ ſic inter oīa encia nō eſt niſi vnū bonū pure honeſtum. Alio modo ſimilitudinarie ſeu ꝑ quādā relucētiā. ꝛ ſic Quecūq ꝟtus eſt bonū honeſtū. In omi em̄ ꝟtute relucet ꝟtus diuina. Iuſticia em̄ creata ꝑticipat iuſticiā dei. Unde vlteri⁹ notandū ꝛ ſit. ¶ Tercia ꝓpō ꝑncipal'. Capiendo frui large omni ꝟtute creata eſt fruendū. delectatur em̄ qs in caſtitate ſua ꝛc̄. ſed nō debʒ ibi vltimate qeſcere. Nā ſcd'm Aug⁹.

xix. d ciui. c. xxv. Virtutes cū ad ſe refe/
runtur ſuperbe ſunt et elate vel inflate.
Contra hoc. Precipua ſpēs ꝑſeuerantie eſt
humilitas. Si ꝓpō vera eſt. ḡ humili/
tas eſt ſupbia. Dico ꝙ ꝯña eſt falſum hu
militas em̄ nullo mō eſt ſupbia nec cū ad
ſe referꝰ nec alias. probaꝰ. Qñcūq̧ ſunt
duo oppoſita formalr ex ſuis rōnibꝫ et
ſunt ſibi incōpoſſibilia vnū nō p̄dicatur
de alio nec ꝑ ſe nec ꝑ accidēs nec in cōcre
to nec in abſtracto. vñ falſe ſunt ille. Al
bedo eſt nigredo albū eſt nigrū viſio eſt
cecitas cecus ē viſus ſi das oppoſitū ſeq̄
tur ꝙ nō ſunt oppoſita. Sꝫ humilitas
⁊ ſupbia opponūꝰ formalr ex ſuis rōni
bus ſaltē priuatiue ſicut viſus ⁊ cecitas
⁊ hoc ſm aliquos. ergo ⁊c̄. Confirmatur
Eadē eſt via oppoſitōis inꝰ duo oppoſi
ta ſicut igiꝰ illa eſt falſa ſupbia eſt humi
litas ſic etiā illa humilitas eſt ſupbia vel
ſupbia. cū ergo tanta ſit diſtancia inter
illa ꝙ humilitas de ſupbia non dꝛ̄. ergo
nec econuerſo. ¶ De omnibꝫ ꝟtutibꝫ pōt
formari tale argumētū generale. Nihil
qđ eſt ꝑ ſe ⁊ de ſe ex natura ſua bonū pōt
dici ſuperbū: ſed om̄is virtus ex natura
ſua eſt bonū, ergo nō pōt dici ſuperbum
Maior patet quia om̄e ſuperbū ē malū
nulla ꝟtus de ſe eſt mala. ḡ nulla virtus
de ſe eſt ſuperba in cameſtres. Si dicas
quicq̄d de ſe eſt bonū nō pōt eſſe malum
verū eſt ſi non referaꝰ ad ſe ſed ad deū. ſi
autē referaꝰ ad ſe iam efficeretur malū.
Contra. Qñcunq̧ aliq̄d ex natura ſua
eſt tale cuicūq̧ cōpareꝰ ſemꝑ remanet ta
le. Patet de homie ſiue cōpareꝰ deo ſiue
boui ſiue aſino ſemper eſt animal rōnale
ſed omnis ꝟtus ex natura ſua eſt bona.
ergo cuicunq̧ comparetur ſemper rema
net bona ſiue igitur referatur ad ſe ſiue
ad aliud ſemꝑ erit bona. Non em̄ ſequiꝰ
tur ſi vtor deo ⁊ ſic abutor eo ꝙ deus ſit
malus. Conſimiliter ſi quis abutatur
humilitate nō ſequitur ꝙ humilitas ſit
ſuperba. Impoſſibile enim eſt male vti
virtute. ergo impoſſibile eſt vere dicere
humilitatē ſuperbam. Antecedens pa/
tet per diffinitionē virtutis ab auguſti/
no datam ſupra poſitam. Omni autem
ſuperbia cōtingit male vti. ergo. ¶ Pro
ſolutione ergo Not. quaſdam propoſi
tiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nulla virtus
q̄ſitū eſt de ſe eſt occaſio ſuperbie vel pec
candi mortaliter. ¶ Secūda ꝓpoſitio.
Omnis virtus q̄ſituꝫ eſt de ſe eſt occaſio
profunde humilitatis ⁊ diſponit homi/
nem q̄ſitū de ſe eſt ad reddēdū gratiarū/
actiones. ¶ Tercia propō. Omni eodē
modo quo ſciencia diciꝰ inflare tali mo/
do omnis virtus diciꝰ inflare. ¶ Quar
ta ꝓpoſitio. Homo viator nō confirma
tus in gratia habens virtutes ex ꝑuer/
ſitate ſue voluntatis poteſt habere occa
ſionem acceptaꝫ ad hoc vt ſuperbiat de
virtutibꝫ ſuis. Unde duplex eſt occaſio
ſcꝫ data ⁊ accepta. ſicut duplex eſt ſcan/
dalum ſcꝫ datum eſt qđ aliquis dat ab
opere qđ ex natura ſua ē ſcandalizatiuū
Et acceptū eſt qđ aliq̄s accipit ab oꝑe
tali. primū vocatur actiuū ſcandalum.
ſcđm paſſiuum. Virtutes ergo. i. homi/
nes habentes virtutes cū referunt illas
ad ſe gloriantes de eis ſuperbe ſunt. id
eſt tales homines ſunt ſuperbi ⁊ elati et
ſic ſemper debet exponi abſtractum per
concretū. Nam tales virtutes oportet ex
poni. Unde diciꝰ. Sabbato ſancto ⁊ ſūt
ꝟba ſancti gregorij. O felix culpa. Om
nis em̄ culpa eſt miſera ⁊ infelix ⁊ ideo il
la ꝓpoſitio eſt impropria et exponenda.
O felix culpa que talē ac tantū meruit
habere redēptorē. Loq̄tur em̄ ibi btūs
Gregoriꝰ exceſſiue de excellentia paſſio
nis quā ſuſtinuit chriſtus ad delendum
peccatū noſtrū recte in ſimili ſicut dici/
tur quandoq̧ hic eſt bonus fur vel la/
tro quia ſcit occultū ſuū exercere nego/
cium ⁊ peccatū cum tamen latrocinium
⁊ furtum non ſit bonū ſic etiā hic. Nul/
lus em̄ angelus nullus beatus nec bea/
tiſſima virgo Maria ſm omnes docto/
res meruit opus redēptōnis licet forſan

meruerit acceleratione ꝗto min⁹ culpa hoc potuit mereri. ¶ Ulteri⁹ notandū ꝙ claraviſio deiſuo cōtinet ſcȝ aliqd ab ſolutū ſcȝ q̄litatē de prima ſpē ſcȝ intelligentiā. Scdo includit attingentiā q̄ eſt relatio fundata in tali q̄litate ⁊ terminata ad deū. Et ſic eſt ens p accidēs et illa duo tantā habēt diſtictionē ꝙ de⁹ poſſit dare alicui creature intellectuali primū ſcȝ abſolutū illud ſine relatione. ¶ Propoſitio. Impoſſibile eſt aliquē eſſe btm p equalitatē abſolutā niſi ipſam comitetur reſpect⁹ attingentie. De⁹ em̄ de potentia ſua abſoluta poſſit in animā iude vel in intellectū luciferi ponere illud abſolutū clare viſionis diuine (ſicut nūc ē in btā ꝟgine) ſine reſpectu nec tn̄ ex hoc ſequeret ꝙ iudas vl' lucifer eſſet beatus vl' ꝙ videret diuinā eſſentiā ratio ē quia careret tali reſpectu attingentie qui neceſſarius eſt ad talem claram ⁊ beatificā viſionem.

Circa ſecundam diſtinctionē querit Utrum in deo ſit ponere eſſentie vnitatem. Pro declaratōne terminoꝝ quoꝝ tres ſunt ſcȝ deus eſſentia vnitas. Nota ꝙ deus (ſm ꝙ diffinit Trimegiſtus) eſt ſpera intellectual' cui⁹ centrum vbiqȝ eſt ⁊ circūferentie nuſꝗ. Et ſunt tres pticule. Primo dicit eſt ſpera ⁊ ponit loco generis. Sicut aūt in pfecta ſpera nec principiuȝ nec finis ita de⁹ nec habet principiū nec finem. Ipſe em̄ dicit alpha ⁊ o. Uñ ſpera hic capit metaphorice. Intellectualis ponit ad dr̄iaȝ ſpere material' vt ſol' ⁊ lūne. Centrū autē huius nr̄e ſpere ē eſſentia diuina. Uñ Gregorius ſup illud Cantic̄. v. Quo abijt dilect⁹ tu⁹ dicit ꝙ de⁹ ſit in oib⁹ rebus p eſſentiā pñtiā ⁊ potētiā. Hinc pȝ erroꝛ machometiſtaꝝ dicētiū deū eſſe in angulo padiſi ⁊ poꝛtari ab octo ſpiritib⁹. Nec ei magis ē deus ī celo ꝗ in terra vl' in inferno. Dicit tn̄ eſſe in celo ſpālit er quia ſolū ibi diſpoſuit beatificare ſpāliter et beatificat. In oib⁹ tn̄ locis eſt ꝓpter imēſitatē nec poterit ab imundicijs inq̄nari vel deturpari. Sicut em̄ nobil' aīa poterit eſſe in coꝛpoꝛe imundiſſimo puta leproſi vl' alio vt aīa ſanctiſſimi Iob cui⁹ coꝛpus totū putriduȝ erat ⁊ vermes de eo ſcaturiebāt. Itē nec radij ſolares deturpantur ſi tetigerint ſtercoꝛa campi. ¶ Coꝛrelariū. Quilibet g̊ multū timere debet facere pctm̄ licet nō ſint illic homines pñtes deus em̄ vbiqȝ ē preſens. Scdo de⁹ eſt vbiqȝ p pñtiā .i. p intuitiuā cognitionē oim rerū. Circa hoc errauerūt ph̄i dicētes deum nō intelligere res viles vt pulices vl' vermes alias ei⁹ intellectus vileſceret. Sed in hoc errāt quia de⁹ nō accipit cognitionē a reb⁹ ſicut intellect⁹ nr̄ ſed a ſua eſſentia in qua relucent oīa q̄ eſt obiectū adequatū intellectus diuini. Tercio de⁹ eſt vbiqȝ p potentiā q2 eſt cauſa ꝯſeruatiua oim rerum in eſſe ſcȝ poſitiue ⁊ effectiue. Conſtat animā ꝯſeruare hoiem ꝗdiu eſt in coꝛpoꝛe. Deus aūt multo intimi⁹ cōſeruat niſi em̄ de⁹ ſeruaret aīa eſſe nō poſſit Deū em̄ nō ꝯſeruare aliqd eſt ānullare. Dicit circūferentia nuſꝗ eſt ⁊c̄. Circūferentia eſt linea terminās ſperā. Circūferentia dei nuſꝗ ē .i. in nullo loco. deus em̄ eſt interminabil' ¶ Eſſentia ē primaria entitas alicuius rei q̄ eſt ſibi ſimpl'r prima rō eſſendi. Uñ res hȝ duplicē entitatem ſcȝ primariam ⁊ eſt ꝓpria entitas rei ſeu q̄dditatiua illa videlicet qua res eſt ſimpl'r. Alia entitas ē ſecūdaria ⁊ eſt accidēs. Nullū em̄ accidēs eſt de eſſentia ei⁹ cui⁹ eſt accidēs. humanitas aūt ē prima rō eſſendi hoiem. Iuxta hoc etiā loquitur btūs Aug⁹. vij. de trinita. c. iiij. ⁊. v. Qd eſt ſpūi ſapere eternitati eternū eſſe iuſticie iuſtū eſſe hoc eſt eſſentie eſſe. i. ſicut nullus ē ſapiens niſi ſapia nec potēs niſi potentia. ſic nullus eſt niſi eſſentia. Aug⁹. Illud qd ꝓprijſſime eſt: ꝓprijſſime vocet eſſentia. Sed tn̄ eſſe aliter cō

petit deo aliter creature. Ille eñ pponẽs de⁹ eſt; creatura eſt ;aliter ⁊ alit ſũt ve re. Prima eſt neceſſaria ⁊ in pmo mõ di cendi per ſe ⁊ in materia naturali: vñ na tura dei eſſentia dei ⁊ deitas idem ſunt. Scda aũt eſt contingens nec eſt in pmo modo dicẽdi p ſe ⁊ in materia contingẽ ti. Eſſe eñ mutabiliter cõpetit creatu re. ¶ Aliud eſt dicere quo pater eſt et ꝙ pr̄ eſt pr̄. Eſſentia eñ diuina eſt pma en titas in diuinis ꝙ ꝗlibet perſona eſt ſim pliciter. ¶ Sanctus Bernhardus. v. li bro ꝯſideratiõnũ ad Eugeniũ ponit no uem vnitates. Prima eſt collectiua ſiue aggregationis ⁊ dicit eſſe qñ plures res quantũcunqꝫ diuerſe ſit aggregant ſine ordinẽ ⁊ non faciunt aliqđ vnũ per ſe vt aceruus lapidũ. Scda eſt vnitas cõſti tutiua ⁊ eſt illa qua plura cõſtituũt vnũ tertiũ vt partes integrales vt plura mẽ bra conſtituũt vnũ corpus. Oia igitur mẽbra dicunt vnũ cõſtitutiue ⁊ iſta vni tas eſt maior ꝙ pma. Tercia eſt vnitas coniugatiua ⁊ eſt qñ duo propter matri moniũ inſtitutũ a deo efficiunt vna ca ro vt vnitas viri ⁊ mulieris in matrimo nio. Quarta eſt vnitas natiua qñ p car nem ⁊ aiam naſcit vnus homo in aiatio ne corporis ⁊ poſſit ſic expmi qñ ex par tibus eſſentialibus cõſtituitur totum. Quinta eſt vnitas poteſtatiua et eſt ꝙ homo virtuoſus non inſtabilis nec diſſi milis nitit videri ab aliis ſed ſemp vni formis apparere aliis ⁊ firmus in actio ne. Sexta eſt vnitas conſentanea ⁊ ẽ cũ aliꝗ plures efficiunt vnũ cor ⁊ aĩa vna per charitatẽ .i. in voluntate bona ⁊ con uerſatione ſicut Actuũ. Multitudinis aũt credentiũ erat cor vnum et aĩa vna. Septima eſt vnitas votiua ⁊ eſt qñ aĩa nr̃a vel ſpũs noſter votis omnib⁹ adhe ret deo propter qđ efficitur vn⁹ ſpũs cũ eo. Octaua vnitas eſt dignatiua et eſt qua natura noſtra de limo facta a deo ẽ aſſumpta in vnitatẽ perſone vel ſuppo ſiti. Nona eſt vnitas increata ⁊ illa ſola reperit in diuinis et eſt illa qua tres pſo ne pater fili⁹ ⁊ ſpũſſanctus ſunt vna eẽn tia. Et inter omẽs vnitates iſta dicit ha bere principatum.

unitas

Pro reſolutiõe queſtio nis. ¶ Prima propõ. Impoſſibile ẽ plu res deos eſſe. Ex hac ſequit. Impoſſibi le eſt plures eſſe deitates ſeu eſſentias di uinas quia ꝗlibet deitas cõſtitueret de um diſtinctum ſicut alia ⁊ alia humanĩ tas conſtituit aliũ et aliũ hominẽ ⁊ hoc eſt cõtra Arriũ. ¶ Scda propõ. Si re cte accipiatur ſignificatũ huius termi ni deus non ſolũ eſt impoſſibile plures deos eſſe ſed etiam non eſt intelligibile. Tunc aũt ille terminus deus recte acci pitur quãdo naturaliter capit. probat: quia non ſolũ in re ſed etiã in cogitatio ne deus accipit eſſentialiter. Accipiẽdo ergo deũ proprie patet ipm eſſe ſummũ ens ſed impoſſibile eſt plura ſumma eẽ ergo ipoſſibile eſt plures deos eſſe. Ma ior patet per opinionẽ oim pħoꝝ ⁊ An ſel. Item deus eſt quo maius excogi tari non põt. Minor probat per expoſi tionẽ ſuplatiui non quidẽ negatiue ali oquin poſſent plura eſſe ſaltem ratione expoſitionis ſed affirmatiue. Et de hac dicit priſcianus. Qđ per ſuphabundan tiã dicitur vni ſoli cõuenit. Exponẽdo igit affirmatiue dicere plura eſſe ſũma eſt ſimplr dicere ꝯdictoria. Neutrũ eñ ponit ſummũ. probat: vocetur vnũ a et aliud b. Arguit ergo a eſt ſummũ .i. om ni alio maius vel ſupra omẽ aliud ergo ⁊ ſup b ⁊ ſic b non erit ſummũ. Et ſimi liter arguatur de b reſpectu a ⁊ ſic a erit ſummũ ⁊ non ſummũ ⁊ ſilr b ꝙ ſunt ꝯdi ctoria vt clare pbat doc. ſubt. ¶ Bona uetura in occaſione ꝗſtionis dicit. Oia ſunt a deo ⁊ in ipo ⁊ ad ipm. Oia ſũt ad ipum tanqꝫ ad cauſam finalẽ. Et a deo qr ab ipo effectiua ⁊ tãqꝫ a cauſa efficiẽ te. Oia etiã ſunt in deo .i. infra deũ. Ali ter igit accipit Bonauẽtura i ipo vt pꝫ

in argumento q̄ꝫ apłus ad Rom̄.xi.di/
cens. Om̄ ex ipſo.i. a patre: potētia eīm̄
pductiua approꝑaꝛ pr̄i. Et ꝑ ipm̄.i.ꝑ fi
liū tanq̄ꝫ ꝑ ſapiaꝫ exemplare: ⁊ in ipo.i.
in ſpūſancto tanq̄ꝫ in fine ꝯſeruāte ꝑ bo/
nitatē ſunt oia. ¶ In diuinis differunt
propriū ⁊ appropriatū: Propriū eſt qđ
cōuenit vni ſoli ꝑſone vt paternitas pr̄i
vel ad maius duabꝰ vt ſpiratio actiua.
Appropriatū vero dr̄ qđ ꝓpter errorem
aliquoꝝ vitandū vel extirpandū alicui
ꝑſone attribuiꝛ: licet ſit cōe tribꝫ vt po/
tētia attribuiꝛ pr̄i ne impotēs credaꝛ. ſa
pientia filio ne minus ſapiens. bonitas
ſpūiſancto ne crudelis eſtimeꝛ. Unde er
rāt hi q̄ depingūt trinitatē (qđ tū viget
multū in alemania). Añ incarnationeꝫ
eīm̄ verbi diuini non decebat depingere
deū. Interim tū bene depingiꝛ xp̄us ſed
male: trinitas depingi eīm̄ nō debet.

Pro declaratiōe argu/

mentoꝝ añ oppoſitū q̄ ſunt pro ꝑteuera
Nota ꝙ ſex habenꝛ rōnes: prime tres ſu
munꝛ ex tribꝰ ſuppoſitionibꝫ quarū pri
ma eſt: deus eſt ſimpliciſſimꝰ. ſcđa deus
eſt oipotētiſſimus. tercia deus eſt ſum/
mus. ¶ Ulterius notandū ꝙ duplex eſt
ratio viꝫ oſtenſiua ⁊ ducēs ad impoſſi/
bile. vel duplex eſt ſylogiſmꝰ viꝫ Oſtē/
ſiuus ⁊ eſt iſte qui infert tm̄ vnā ꝯcluſio
nem verā ex duabꝰ p̄miſſis verꝭ: vt ois
hō eſt aial: ſortes eſt hō. ꝟ ſortes eſt aiaꝛ.
Alius eſt ſylogiſmus per impoſſibile et
eſt ille qui primo infert concluſionē fal/
ſam ⁊ impoſſibilē ex cuius interemptio
ne regreditur ad interimendū vnā pre/
miſſarū ⁊ ſic ibi ſunt duo proceſſus vt ſi
quis dicat ꝙ hō ſit aſinus. Cōtra. Nul
lus aſinus eſt aial rōnale: ſed hō eſt aſi/
nus per te. ergo hō nō eſt aial rōnale. iſte
proceſſus pōt dici oſtēſiuus. Sed vltra
illa cōcluſio eſt falſa. ergo aliqua p̄miſ/
ſarum ſed non maior: ergo minor. Su/
matur ꝟ ꝯtradictoriū ꝯcluſionis cū al/
tera p̄miſſarū ſcꝫ cū maiori ⁊ inferaꝛ op/
poſitū ꝯdictoriū minoris: ſic in ceſare.
Nullus aſinus eſt anial rōnale: ois hō
eſt anial rōnale: ꝟ nullus hō eſt aſinus.
¶ Idē ſunt cōis animi conceptio digni/
tas. ꝓpō per ſe nota. principiū indemon
ſtrabile. Diciꝛ principiū indemōſtrabi/
le q2 cognoſciꝛ cognitis ſuis terminis ⁊
per nullā aliā ꝓpoſitionē priorē ſe demō
ſtratur. Diciꝛ ꝓpō ꝑ ſe nota q2 per ꝓpri
os terminos. Diciꝛ dignitas q2 dignum
eſt ꝓpter ſui euidentiā vt ei aſſentiatur
dr̄ cōis animi cōceptio q2 oēs terminos
eiꝰ intelligētes ei aſſentiūt. ¶ Arguiꝛ ꝟ
primo ex p̄ma ſuppoſitione ſic: deꝰ ē ſim
pliciſſimꝰ ergo impoſſibile ē ꝙ ſint plu/
res dij. ꝯſeq̄ntia ꝓbaꝛ: q2 ſi eſſent plures
dij vocenꝛ a ⁊ b: ergo ꝯuenirēt in aliquo
puta in hoc ꝙ eſſent dij: differrēt etiā ab
inuicē q2 dicit ꝙ ſint duo. Itē impoſſi/
bile eſt idē ſm̄ idem ꝯuenire cū aliquo ⁊
differre ab eodeꝫ. ergo alio ⁊ alio diſtin/
guunꝛ ⁊ conueniunt: ⁊ vltra ergo ambo
ſunt cōpoſiti. Differētia ſunt alicui idē
entia S. Bonauē. vtiꝛ hic illo termino
cōicare poſſe aūt cōicare nihil aliud eſt
q̄ꝫ conuenire. Si dicis ad argumentū ꝙ
in nullo conueniūt ergo vnus ſcꝫ a non
cōuenit cū b in entitate ergo a eſt nō ens
⁊ ſic nihil ⁊ ꝑ ꝯſequēs nec deus. Hoc ar/
gumentū ꝯcludit deū non eſſe cōpoſitū
Uñ deus ꝓpter ſui ſimplicitatē ſolā in
nulla realitate conuenit cū creatura: ſeq̄
retur eīm̄ (ſi aliud dicaꝛ) cōpoſitio dei q̄
ad realitatem ſubiectiuā ex natura rei.
Non aūt ꝯcludit ꝯtra doc. Sub. q2 ne/
gat realitatē ſubiectiuā in deo q̄ conue/
niāt cū creatura. ¶ Qꝫ ſi arguas ꝟ con/
ceptꝰ entis quē ponis cōem deo ⁊ creatu
re nō erit realis ſꝫ ficticius. Nego ꝯſeq̄n
tiā: q2 ad h̄ ꝙ cōceptꝰ realꝭ dicaꝛ ſufficit
ꝙ imediate ſumaꝛ ab ipa re. ¶ Arguiꝛ
ſcđo ex ſuppoſitiōe ſcđa ſicut habeꝛ in te
xtu Bonauē. ⁊ eſt de oipotētia. Ipa ta
men ſicut iacet non concludit: hoc tamē
ſcꝫ ꝙ nō concludat non eſt inconueniēs:
quia non eſt de corpe q̄ōnis et ſic nullo

modo ſumēda eſt pro auctoritate iuxta vnam regulā ſuperius diſt. i. q. iiij. poſitam vide ibidē. ¶ Notandum ergo pro declaratione illius argumenti ꝙ omnipotētia eſt volūtas diuina vt reſpicit oē poſſibile fieri ꝛ contingēs. i. oīe poſſibile cauſabile. Neceſſariū igiꝰ ſimplr non eſt obiectū omnipotētie et hoc ſm omēs theologos. ¶ Itē impoſſibile ꝑduci nō pōt produci: filius in diuinis producitꝰ ergo pōt produci ſeu poſſibile eſt ipſum produci. Non tñ eſt obiectū oīpotentie patris. ptꝫ. qꝛ obiectū oīpotentie eſt poſſibile fieri ſeu contingens. Ratio ḡ non ꝯcludit. Ipa tamen pōt aliter formari ex dictis doct. ſub. Pro quo nota aliq̄s ꝑpoſitiones que ſunt due maxime apud oēs theologos. ¶ Prima ꝑpoſitio. Omnipotens pōt per ſuū velle ꝑducere ſeu cauſare in eſſe q̄dcunqꝫ poſſibile fieri. ¶ Scḋa propō. Oīpotens ſuo velle poteſt deſtruere omia entia alia a ſe contingentia. Et ꝑ iſtos pōt ratio Bonauen. colorari roborari ſeu gloſari ſic. Si eſſent duo dij ſint a ꝛ b: ſequiꝰ ꝙ a faciat b nullipotentē: quia non eſt neceſſe ꝙ concordāt in volūtate eo ꝙ duas habēt volūtates: ergo placeret vni facere ſpecies aīalis puta aſinos: alteri diſpliceret et ſic impediret ꝙ nullo mō poſſet facere ꝑmanere. Hoc aūt argumentū non procedit de trib⁹ ꝑſonis in diuinis: qꝛ habēt oīno eandē voluntatē. Si dicis ſomniā do (ſicut videꝰ ockam dicere) ꝙ habeāt inter ſe pactū firmiſſimū. Adhuc ꝑ primā regulā probaꝰ ꝙ vnus faceret alium nullipotentē: quia a volendo producere poteſt omne poſſibile. Ipm ergo h ꝑuenit ꝛ ſic alius nihil poterit cauſare.

¶ Pro tercia ratione fundata in ſuppoſitione de excellentia vel ſummitate nota ſm ſniam Auguſti. Idem ſunt in me re ſpūalibus: maius: melius: perfectius dignius: ſuperius. Summus etiā proprie eſt ſuꝑlatiuus hui⁹ poſitiui ſupra: licet etiam ſupmus ſit eiuſdem ſuperlatiuus: nam celſus habet alium ſuperlatiuum ſcꝫ celſiſſimus vel ꝯcellentiſſim⁹.

¶ Pro quarta ratione que eſt prima ducens ad impoſſibile. Qñcunqꝫ eſt aliq̄d in alio: eodē modo eſſendi in. tūc vnū eſt materiale alterius: non tñ ſemꝑ eſt vera qñ ſcꝫ vnuꝫ non eſt in alio informatiue. Vñ deus eſt in hoīe ꝛ in omni creatura nec tñ eſt materiale reſpectu creature. ¶ Propoſitio. Omne illud cui aliq̄d illabiꝰ dependet ab eo q̄d illabiꝰ: ſi ḡ a ꝛ b intelligāt ſe inuicē ꝑ intimitatē ḡ ꝛc̄.

Pro reſponſione ad argumenta. Maior prime rōnis tranſeat licet non ſit vera in ꝑpoſito. Quo ad minorem dico ꝙ eſt fictio non intellectio. Vñ duplex eſt intellectus ſcꝫ rōnalis et fantaſticus: concedo ergo ꝙ deus plus pōt facere q̄ꝫ hō intelligere intellectu rationali non aūt fantaſtico: qꝛ ꝑ hūc impoſſibilia cōponimus. Per intellectum fantaſticū intelligit fantaſiam interiorē que eſt nobiliſſima potentia ſenſitiua. ¶ Pro ſcḋo argumēto nota quaſdā propoſitiones. Prima. Plura bona finita ſunt meliora paucioribꝫ. Ratio qꝛ bonū finitū ſemꝑ augmētat ſeu addit aliquā bonitatē alio bono finito q̄libet eīm eſt pars. ¶ Scḋa ꝑpō. Bonū infinitū eſt illud q̄ maius cogitari non pōt ſed ſi duo bona infinita ſūt mai⁹ vno illoꝝ: ḡ illud nō ē infinitū ¶ Tercia ꝑpō. De⁹ cū oībꝫ ſuis creaturꝫ ſiꝰ nō eſt mai⁹ bonū q̄ꝫ ſolus de⁹. lꝫ ei angli ꝛ alie creature ꝯndāt ei⁹ bonitatē nllo tñ mō augēt. ¶ Pro ſolutiōe tercij argumēti qñ arguiꝰ. Quecūqꝫ hñt diuerſaꝫ oꝑationē ꝛ ꝟtutē illa hñt aliā ꝛ aliā eſſentiā: ſꝫ pꝛ ꝛ fi. ꝛ. ſſ. hñt aliā ꝛ aliā oꝑatōꝫ: ḡ. minor negeꝰ. Oꝑatio eīm trinitatꝫ ad extra eſt vna ꝛ eadē. ¶ Cōtra de apparitōe xp̄i in baptiſmo iordanis. Silr in trāſfiguratiōe nubes erat lucida in q̄ appuit ſpūſſctūs ꝛ pꝛ in voce ꝛc̄. ¶ Pro rñſione Prima ꝑpō. Pꝛ ꝛ fili⁹ ꝛ. ſſ. ꝯueniūt neceſſario in oī oꝑari

ie ad extra. ¶ Scđa ppō. Licꝫ opa tri
tatꝫ ad extra ſint indiuiſa nō tñ oportet
relatio ſit cōis trib⁹ ſeu ꝙ ↄueniat in
relatōe ad terminādū. patꝫ de vnione
ature humane ad verbū. Siſr in trāſ/
guratione nubes erat formata cui⁹ for
atio eſt opatio ⁊ cōis trib⁹. Jtē nubes
at ſignum ſenſibile ⁊ ſignificabat ſpm̄
tm̄ q̄ ſignificatio terminabat ad ſpm̄
tm̄ ſic ꝙ nō ad patrē. Conſilr dicat de
oce audita. Exemplū dat Aug. Nā in
rmatione hui⁹ ppōnis. Memoria eſt
ntellectus cū ſpē intelligibili vel obie/
o in ſe pñte: ibi cōcurrunt tria ſcꝫ me/
oria intelligētia et voluntas niſi enim
llē nō dicere ⁊c. ⁊ tñ memoria nō ſigni
cat illa tria. ¶ Ulterius nota ꝙ relati
nes creature ad deū ſūt duplices. Que
ā eſt creature inq̄tū cāte a deo ⁊ eſt ad
ū tanq̄ ad cauſam. Alia eſt alterius
itionis ab alijs relationib⁹ cauſati cu/
iſmodi eſt ſignificare ⁊ vnire ⁊ dr̄ rela/
o ordinis poſterioris ad p⁹us. ¶ Pria
pō. Ois relatio creature ad deū q̄ eſt
eature tanq̄ cauſate ad deū tanq̄ ad
uſam eſt cōis trib⁹. ¶ Scđa ppō. Nō
is relatio q̄ eſt alteri⁹ rōnis a relationi
us cauſati eſt neceſſario cōis trib⁹ pſo/
s. ¶ Pro ſolutione vltima a poſſe ad
ſe nunq̄ valet ↄſeq̄ntia formaliter. Jn
ernis tñ bñ valet arguere a poſſe ad eē
Nā ſm Ariſto. Jn neceſſarijs idē eſt eē
poſſe. ¶ Aliqd pducere aliud pōt in/
lligi tripſr. Uno mō ꝙ illud qđ pdu/
t pducat illud aliud de ſeipo. i. de ſub
ātia ſua ⁊ ſic pater producit filiū in di
inis. Alio mō ꝙ pducat de alio vt adā
e limo terre ⁊ Euam de coſta ade. Nā
go ſuut pprie creati. Tercio mō ꝙ p/
ucat de nihilo ⁊ illa productio dr̄ crea
o ſicut aia pducit de nihilo. ¶ Prima
pō. Deus pōt producere deū de ſeipſo
nt tñ vnus deus. ¶ Scđa ppō. Deus
ō pōt aliqd aliud producere de ſeipſo.
¶ Tercia ppō. Deus non pōt produce/
ſummū ens ſimplr. i. deū de aliq̄ alio
a ſe neq̄ de nihilo. ¶ Quarta ppō. De/
us poteſt producere ſummū ens in gene
re de alio ⁊ etiā de nihilo.

Scđo querit. Utrū in

deo ſit ponere pſonarū pluralitatē. Pre
ter in q̄ſtione pcedenti dicta ſunt hic ad perſona
huc duo termini declarādi ſcꝫ pſona et
pluralitas. Un̄ pſona ſm Boeciū eſt ra
tionalis nature indiuidua eſſentia vel
ſubſtātia. Sed iſta diffinitio nō eſt ſuf/
ficiens. probat: q2 ſi eſſet bona tūc in q̄li
bet hoīe eſſent due pſone q2 totū compo
ſitū eſt vna pſona et aīa eſſet alia pſona.
Jdeo ſm Rich. Perſona eſt intellectu/
alis nature incōicabilis exñtia. ¶ Due
igit ↄditiones requirunt ad pſonā. Pri/
mo ꝙ ſit natura intellectualis ⁊ in h̄ cō/
cordant Boeci⁹ ⁊ Rich. ⁊ ob hoc pſona
eſt nomē dignitatis ⁊ pſona ſolū inueni
tur in trib⁹ naturis. Scđo oportet ꝙ ſit
vel exiſtat incōicabiliter. Jncōicabili/
tas autē opponit cōicabilitati ⁊ q̄t mo/
dis dicit vnū oppoſitoꝝ tot modis ⁊ re/
liquum. ¶ Duplex aūt eſt cōicabilitas.
Quedam eſt vt qđ ⁊ iſta dicit cōicabili
tas p identitatē ⁊ eſt illa q̄ aliqđ ſuperi
us eſt cōicabile ſuis inferiorib⁹ ſic ꝙ p/
dicatur de ipis in recto: qđ em̄ eſt nři ca
ſus vt hō cōicatur ſorti platoni. Alia ē
cōicabilitas vt q̄ ⁊ dr̄ cōicabilitas p in/
formationē et eſt q̄ aliqđ dr̄ cōicari ali/
cui vt q̄ eſt ipm ⁊ ſic aīa cōicatur corpo/
ri non quidē p predicationē ſed vt q̄ ⁊ h̄
etiā modo oīe accidēs cōicat ſuo ſubie
cto. Anteq̄ aūt aliqd ſit pſona oportet
ꝙ ſit incōicabile duplici incōicabilitate
oppoſita duplici cōicabilitati iā dicte.
¶ Prima propō. Nullum ſuperius ſeu
comune eſt perſona quia nullum tale re
ſpectu inferiorum ſuorū eſt incōicabile
vt qđ. ¶ Scđa ppō. Nulla anima intel
lectiua ⁊ qōlibet accidens non eſt perſo/
na quia cōmunicatur ſubiecto vt quo.
¶ Tercia propoſitio. Eſſentia diuina
ſm ſe ⁊ formaliter non eſt pſona quia eſt

cōmunicabile vt qđ ꝛ vt quo. Nā eſſen-
tia diuina p̄dicatur in recto de ꝑſonis ꝛ
eſt etiā ratio ipſis ꝑſonis qua ſunt deus
¶ Iſta quatuoꝛ ꝑſona. ſuppoſitū. ſingu
lare vel indiuiduū. ꝑticulare habent ſe
per oꝛdinē ſic ꝙ omnis perſona eſt ſuppo
ſitum nō econtra. ꝛ ſic de alijs. Suppo-
ſitum em̄ eſt ſingulare ꝙ nec eſt cōmuni-
cabile vt qđ nec vt quo. Ratio igitur incō
municabilitatis ē ratio ſuppoſiti. Qđ-
libet igitur indiuiduū de genere ſubſtā-
tie excepta natura humana xp̄i eſt ſuppo
ſitum. Perſona autē vltra rōnē ſuppoſi
ti addit rationem nature intellectualis
Nullum autē ſingulare ſeu indiuiduū
accidentis eſt ſuppoſitū quia omne tale
eſt cōmunicabile vt quo vt hec albedo.
Species quoq; ſunt particularia reſpe
ctu generis ꝛ tamen nō ſunt ſingularia.
¶ Pro declaratione pluralitatis. Poſſu
mus imaginari (nō dico ponere) ſex plu
ralitates in diuinis. Prima eſt plurali-
tas eſſentiarū qn̄ ſcʒ ſunt plures eſſentie
tunc eſt pluralitas eſſentiaruʒ. ¶ Unde
¶ Prima ꝓpō. In diuinis nō eſt ponen-
da pluralitas eſſentiarū vt em̄ habitum
eſt in queſtione p̄cedenti. Impoſſibile ē
plures eſſe deos. Scđa eſt pluralitas ꝑ-
ſonarū. Tercia ꝓductōnū. Quarta rea
litatū ſeu formalitatū Et eſt pluralitas
aliquarū rationū formaliuʒ quarū vna
nō includit aliam in primo modo dicen-
di per ſe vt genus ꝛ differentia ſicut ani
mal ꝛ rōnale ſimiliter ꝛ riſibilitas flebi-
litas vnitas veritas bonitas. ¶ Scđa ꝓ
poſitio. In diuinis neceſſe ē ponere plu-
ralitatē perſonarū. Pluralitas ꝓductio
num eſt quādo ſunt plures ꝓductiones.
¶ Tercia propoſitio. In deo neceſſe eſt
ponere pluralitatē ꝓductōnū pʒ quia in
deo neceſſe ē ponere gnātionē ꝛ ſpiratio-
nem. ¶ Quarta ꝓpō. In deo ē ponēda
pluralitas realitatū ꝛ formalitatū. patʒ
quia in deo ſunt plures realitates ex na-
tura rei ſunt em̄ in deo intellectio volicio
bonitas veritas. Omnes tn̄ iſte ꝑfectio

nes licet ſint nō idem formalr̄ ſunt tamē
vna ſumma res. Si em̄ diſtinctio realis
puta diſtinctio perſonaruʒ ſcʒ diſtinctio
realis ſuppoſitoꝛū nō autem eſſentiarū
nō obuiat ſimplicitati diuine q̄̄to minꝰ
obuiat diſtinctio formalis (q̄ eſt minoꝛ
inter oēs diſtinctōes ex natura rei) ſim-
plicitati diuine. Bonitas em̄ ꝛ ſapia et
iuſticia ſunt vnica res eſſentialr̄ ꝛ nullo
mō diſtinguunt̄ realr̄. ¶ Pluralitas re-
lationū rōnis eſt inter aliq̄s reſpectꝰ ra-
tionis vel inter plures ſcđas intētiones
vt alia eſt relatio rōnis generū alia ſpe-
ciei. ¶ Quinta ꝓpō. Licet in deo nō ſit
ponēda pluralitas relationum rōnis ex
natura rei pōt tn̄ poni per intellectū no-
ſtrum cōparantē ipſum ad creaturas.
Prima ꝑs probat̄. quia relatio rōnis in
nullo pōt eſſe ex natura rei ſed in ꝓpoſi-
to probat̄. Quicq̄d em̄ ē in deo ex natu-
ra rei eſt deꝰ. dicere aūt deū eſſe relatōeʒ
rōnis eſt hereticū. Scđm pʒ quia intel
lectū noſtrū pōt deus cōparari ad crea-
turā in q̄̄tū eſt cauſa efficiēs ꝛ in q̄̄tū eſt
beatificans. & cē. tales em̄ ſunt plures re
lationes. ¶ Sexta ꝓpō. Oīs reſpectus
dei ad creaturā eſt reſpectꝰ rōnis vt rela
tio dei in rōne cauſe efficientis ad crea-
turam. Non dico quin deꝰ realr̄ cauſet
creaturā tn̄ denoiatio ſeu reſpectꝰ in deo
nō eſt niſi rōnis. ¶ Septima ꝓpō. Plu-
ralitas modoꝝ ꝯcipiendi idē obiectum
formale eſt quando idem obiectum foꝛ-
male concipitur diuerſis modis conci-
piendi. et hoc pōt fieri duplr̄ ſcʒ gram-
maticaliter vt conſiderando vt hō hoīs
hoī. vel logicalr̄ vt albū albedo. Silr̄ cō
cipiendo albū ꝛ albedinē idē obiectū cō-
cipit̄. ¶ Octaua ꝓpō. Licet in deo nō ſit
ex natura rei pl̄alitas modoꝝ ꝯcipiendi
idē obiectū pōt tn̄ poni ab intellectu nr̄o.
Prima ꝑs pʒ: qꝛ tal̄ pluralitas ē ꝑ intel-
lectū nr̄m. Scđa ſilr̄ pʒ vt prius. ¶ Re-
ſolutio. In diuinis neceſſe ē ponere plu-
ralitatē ꝑſonaꝝ. Nā ꝯſtat ꝙ quēlibet fi-
delē opoꝛtet ponere trinitatē ꝑſonarū di

uinarũ eſt em̄ articulus fidei. Trinitas autē eſt ſpēs pluralitatis. ĝ ꝛc̄. Nullum autē argumētũ eſt validius ꝙ̄ fides nr̄a ꝛ teſtimoniũ ſacre ſcꝛipture ¶ Utrũ. Iſta ꝓpoſitio ſit demōſtrabilis ꝑ rōnē natu/ralem. Pluralitas pſonaꝝ eſt in diuinis in vnitate eſſentie. Et rn̄deꝛ ꝑ duas ꝓpo ſitiones. ¶ Prima ꝓpō. Per nullā rōnes naturalē neceſſariā demoſtratiuā ꝛ euidentē pōt oſtendi a viatoꝛe de lege cōi ꝙ in diuinis ſunt tres pſone. patꝫ q2 nulla ꝓpō pōt demonſtrari niſi cognitꝫ termi nis. Si em̄ euidētiſſima ꝓpō ꝛ ꝑ ſe nota non pōt cognoſci niſi cognitis terminis ſed hui⁹ ꝓpōnis termini nō ſunt cogniti Pr̄ ꝛ filius ꝛ ſpūſſanct⁹ ſunt tres pſone ī vna eſſentia. ĝ ipſa nō pōt demonſtrari. Minoꝛ pꝛobaꝛ. q2 ad hoc ꝙ ipſa cogno/ſcatur opoꝛtet habere noticiā pfectā ſed hāc nullus viatoꝛ pōt hr̄e de lege cōi. ĝ. ¶ Scd̄a ꝓpō. Suppoſita hac veritate catholica ꝛ theologica pr̄ ꝛ filius ꝛ ſpūſ/ſanct⁹ ꝛc̄. pn̄t adduci alique rōnes ꝓba/biles ꝛ pſuaſiue tanꝙ̄ ꝯgruētie ad oſten dendũ ꝙ n̄ ſit īpoſſibile illud qđ dicim⁹ licet nō poſſim⁹ ꝓbare ꝙ ſit poſſibile ne ceſſariũ. Patet em̄ ꝙ pagan⁹ vel iude⁹ in genioſus exiſtēs bon⁹ phs diſputās cum aliq̄ fideli. Habet oēm ꝯceptũ quē fideł hꝫ de deo. pꝫ eo ꝙ intēdit ꝯdicere et vere ꝯdicit fideli qđ nō eſſet niſi hr̄et eundēꝫ ꝯceptũ de deo ſicut fideł. ¶ Amoꝛ ꝓua/tus ē ille quo q̄s diligit aliq̄d qđ n̄ vult cōdiligi ab alio ſicut auar⁹ diligit pecu niam. ¶ Iſta ꝓpō eſt ſimplr̄ falſa. Nul/lius boni ſine ſocio ē iocunda poſſeſſio. Pōt em̄ eſſe vt ego diligā me ex charita/te ꝛ volo me diligere deũ. Nā etiā dicit Rich. de ſctō victo. ꝙ ſi ꝑ īpoſſibile eſſet vna ſola pſona adhuc eſſet pfecte ꝛ vere beata. Itē de facto pr̄ oīa hꝫ a ſe oēm io cunditatē ſcꝫ ꝛ charitatē. Et dicere ꝙ fi lius det pr̄i iocunditatē ꝓpie ē hereticũ ¶ Scd̄a rō mīn⁹ cōcludit. Pro q̄ ſit hec Prima regula. Oīne ſupius ē ſimplici⁹ ꝛ vniuerſali⁹ ſuo inferioꝛi. ¶ Scd̄a regu la. Oīne inferi⁹ eſt cōpoſiti⁹ ꝛ pticulari⁹ ſuo ſupioꝛi. Quicq̄d em̄ eſt in aiali ē in hoīe ꝛ cũ hoc hō ē rōnalis. Cōmunicari aūt pluribꝫ cum ſui diuiſione dicit duo. Cōmunicari em̄ ē pfectōis. diuidi autē impfectōis. ĝ illud qđ ē pfectōnis eſt po nendũ in deo ꝛc̄. Si ꝯcluderet tunc infi nite pſone eſſent ponēde in deo. ¶ Pr̄ eſt fons ꝛ oꝛigo totius trinitatis. hinc dr̄ ꝙ pr̄ eſt fontal plenitudo. Pater eſt p̄ma pſona. i. pater eſt innaſcibilis.

Pro ſolutione argumē

toꝝ ī oppoſitũ. Arguiꝛ em̄ ſic. Quicq̄d eſt beatũ ꝑ eſſentiā ſibi ſoli ſufficit. pr̄ ē beat⁹ ꝑ eſſentiā. ĝ ſibi ſoli ſufficit ĝ non indiget filio. ¶ Aliqua natura pōt dici btā dupl'r ſcꝫ ꝑ eſſentiā q̄ eſt indepēden/ter a ſe btā ꝛ hoc mō deus ē beat⁹: duobꝫ tn̄ modis aliq̄ natura pōt dici beata per eſſentiā. Uno mō ſicut iā dictũ eſt. Alio mō. i. in eſſentia. Alio mō aliqua natu/ra pōt dici btā ꝑ participationē q̄ eſt de pendenter btā pticipando btitudinē ei⁹ qui eſt ꝑ eſſentiā btūs. Differũt aūt ille due nature q2 que ē ꝑ eſſentiā beata ſibi ſoli ſufficit. ¶ Prima ꝓpō. Non in mi/noꝛi obiecto neꝙ in pfectioꝛi pt̄ natura nr̄a beatificari ꝙ̄ illud ē in quo beatifi/catur natura diuina. In hoc apparet di gnitas nature humane. ¶ Scd̄a ꝓpō. Idē igitur ſub eadē rōne foꝛmali ē obie ctum beatitudinis nr̄e et btitudinis di/uine. Illud aūt eſt de⁹ ſub rōne deitatis ¶ Tercia ꝓpō. Pr̄ in diuinis nō req̄rit filiũ nec ſpūſſctm̄ vt beatificeꝛ vel vt ſit beat⁹. ꝓbaꝛ. q2 pr̄ ꝓus ē btūs ꝙ̄ generet filiũ. i. oēm pfectionē quā hꝫ pr̄ hꝫ a ſe et nullā a filio. Et ſi diceret ꝯ̄rũ eſſet here ticũ. Conſir'r nec aliquā iocūditatē vel leticiā. ¶ Quarta ꝓpō. Req̄riꝛ ĝ filius et ſpūſſanct⁹ tāꝙ̄ coicantia in btitudine ſuppoſita. Nā ſicut pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ ſpūſſctūs habēt eandē naturā ſic eandē hn̄t beati/tudinem. ¶ Quinta ꝓpō. Non ē alia rō quare de⁹ eſt trin⁹ niſi quia diuinitas eſt

talis natura q̄ neceſſario eſt in trib⁹ ſup-
poſitis vel ꝑſonis ⁊ ſicut neceſſario eſt in
patre ita neceſſario ē in filio ꝑ generatio
nem ⁊ in ſpūſancto ꝑ ſpirationē. ¶ Pro
ſcđo argumento. Eſſentia diuina nō eſt
plenius neq̄ ꝑfecti⁹ in trib⁹ ꝑſonis ꝙ̄ in
vna. Contrariū dicere ē hereſis. Sed ar
guitur. Ex q̄ eque plene ē in vna ſicut in
trib⁹. ḡ ſuꝑflue ponit̃ vel dr̃ eſſe in trib⁹.
Rñdit bonauē. ꝙ licet eque ꝑfecte ſit in
vna ⁊c̄. nō tñ eque declarat̃ in vna ſicut ī
trib⁹. Magis eñ quodāmō extenſiue de
clarat̃. Tn̄ tota reſolutio ſtat in hoc ꝙ
natura diuina detminata ad hūc patrē
ſic ꝙ ſi iſte pr̄ nō eſſet in diuinis nullus
eſſet in diuinis eſt determinata ex ſe ad
tres ꝑſonas ⁊c̄. nec hoc ponit̃ fruſtra. Ex
hoc eñ arguit̃. Talis natura ē formal̃r
infinita et ꝑfectiſſima eo ꝙ ſingulariſſi-
ma trib⁹ cōicata. ¶ Itē libri impꝛ̄ſſi in il-
lo argumēto hñt defectū. ſit igit̃ ſic. Si
ergo vltra plenitudinis ꝑfectionē addi-
tio eſt ſuꝑflua: pluralitas ē ſuꝑflua: ⁊ ſi
hoc cū in diuinis nihil ſit ſuꝑfluū plura
litas nō erit in diuinis. ¶ Om̄e ſuꝑius
creatū ſiue increatū eſt cōicabile ſuis in
ferioꝛib⁹ cū ſui diuiſione. ¶ Pro tercio
argumēto. Duplex ē pluralitas ſcꝫ per
additionē ⁊ iſta repugnat ſimplicitati.
Alia ꝑ originē ⁊ iſta non repugnat ſim-
plicitati. ¶ Primitas in ꝑſonis non ar-
guit nobilitatē ſed dicit̃ ꝑma: qꝛ alie ab
ipſa ſunt ⁊ ipſa a nulla. Et ſicut produ-
ctio nō dicit ꝑfectionē qꝛ alias pr̄ eēt no
bilioꝛ ⁊ ꝑfectioꝛ filio. ſic nec primitas di
cit ꝑfectionē. Hinc ē ꝙ ſctūs Auguſtin⁹
attribuit vnitatē patri quia a ſe.

Querit̃ tercio. Utrum

In diuinis ꝑſonis ſit ponere infinitatē.
Pro declaratione terminoꝝ. Notādū ꝙ
īfinitū capit̃ kathegoꝛeumatice ⁊ ſinka-
thegoꝛeumatice vt dixi ī tractatu diſtri
butionū et multiplr̃ ſubdiuidit̃ ꝓut tñ
ad p̄ſens ſufficit ⁊ ad ꝓpoſitū noſtrū ꝑti
net. ¶ Sex ſunt infinitates. Prima nu-
meralis et huic coꝛreſpōdet infinitū ſm
multitudinē. Scđa eſt molis ⁊ huic coꝛ
reſpondet infinitū ſm magnitudinē vel
extenſionē. Tercia eſt ꝟtutis ⁊ huic coꝛ
reſpondet infinitū ſm perfectionē vel en
titatem. Quarta eſt immēſitatis ⁊ huic
coꝛreſpondet infinitū ſm locū. Quinta
eſt durationis ⁊ huic coꝛreſpondet infi-
nitum ſm durationē vel tēpus. Sexta
eſt infinitas intenſionis ⁊ huic coꝛreſpon
det infinitū ſm intenſionē. Cuilibet er-
go infinitati coꝛreſpondet ſuū infinitū.
¶ Eſt autē infinitas numeralis illa qua
aliquid denominat̃ infinitū ſm multitu
dinē vt ſi eſſent infiniti hoīes numero et
de hac infinitate intendit queſtio mota
ſeu intelligitur.

Pro reſolutiōe queſtio

nis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Infinitas nume
ralis perſonalis in diuinis nō eſt ponen
da. Probat̃. Nihil qđ dicit imꝑfectionē
in deo eſt ponendū: ſed infinitas numera
lis dicit imꝑfectionem. ergo ⁊c̄. Minoꝛ
probatur: quia infinitas numeralis di-
cit inoꝛdinationē. Item ipſa recedit ab
oꝛigine ſuo a principio ſuo ſcꝫ ab vnita-
te. ergo dicit imperfectionē. Tenet con-
ſequentia vltra textū per iſtam ꝓpoſitio
nem Proculi phi. Unūqđq̄ ens natū ē
cōuerti ad illud a q̄ ꝓceſſit. Cū aūt ens
cōuertit̃ ad id a quo ꝓceſſit eſt ꝑfectū eo
ꝙ habet̃ ratio circuli q̄ dicit ꝑfectionem
Tūc eñ hō eſt ꝑfect⁹ cū cōuertit̃ ad deū
ꝑ clarā viſionē ⁊ fruitionē. Sicut ḡ con
uerti ⁊c̄. eſt ꝑfectōis ſic recedere ab oꝛi-
gine ē imꝑfectōis. ¶ Infinitas molis eſt
illa qua aliqđ dr̃ infinitū ſm quātitatē
extenſiuā. Et ſiue illa poſſit eſſe ſiue nō
nūc nō eſt diſputādū. ¶ Scđa ꝓpō. In-
finitas molis nō ē poneda in deo. ꝓbat̃.
Conſtat ꝙ quātitas coꝛpoꝛea dicit imꝑfe
ctionē: quātitas aūt mol̃ eſt coꝛpoꝛea. ḡ
Et phi idē dicūt. Cetere aūt īfinitates
coꝛreſpondent diffiniant̃ ſm predicta.
¶ Aliqđ eſſe infinitū in ꝟtute ī entitate

in ꝑfectione idē ſunt. Et deſcribitur ſic.
Ens in ꝟtute infinitū eſt cui nihil deeſt
entitatis eo mō quo poſſibile eſt oēm en
titatē haberi ab aliquo. ¶ Unde deum
habere oēm entitatē pōt intelligi dupl'r
Uno mō formal'r real'r ⁊ entitatiue et h̄
mō deus nō h̄ꝫ oēm entitatem. Alio mō
eminēter vel ꝑfectional'r ⁊ ſic h̄ꝫ oēm en/
titatē. Oēs em̄ ꝑfectiones ſimpl'r de⁹ h̄ꝫ
formal'r ⁊ real'r. Omnes aūt ꝑfectiones
creaturarū de⁹ habꝫ eminēter. Uel diffi
niatur ſic. Ens in ꝟtute infinitū ē illud
qđ excedit oīe ens finitū nō ſm quanti/
tatē vel determinatā ꝓportioneꝫ ſed ſm
oēm ꝓportionē datā vel dabilē determi
natam vel determinabileꝫ aſſignatā vel
aſſignabilē. Hoc aūt nullo mō cōuenit
creato. Nā albedo ſcientia anima ange/
lus ſunt creata q̄ꝝ vnū aliud excedit ⁊c̄.
Albedo ē accidens corporale ſeu mate/
riale ⁊ ſic excedit̄ a ſciā q̄ eſt accidēs ſpi/
rituale. Iſte aūt exceſſus ē ſm ꝓportio/
nem determinatā puta in trib⁹. Et ꝯſil'r
dicendū de angelo ⁊ fortaſſis in gradib⁹
mille vel magis ⁊c̄. Oīe ens finitū ex/
cedit vel excedit̄ ſm finitā ꝓportionē et
hoc reſpectu alteri⁹ finiti. ¶ Tercia ꝓpō
Infinitas ꝟtutis q̄ eſt īfinitas ꝑfectōis
neceſſario ē ponēda ī deo. ꝓbat̄. illud
qđ dicit ꝑfectionē eſt attribuēdū deo ſꝫ
infinitas ꝟtutis dicit ꝑfectionē. ergo ⁊c̄.
¶ Quarta ꝓpō. Infinitas imēſitatꝭ ne/
ceſſario ē ponēda in deo probat̄. Infini/
tas imēſitatis neceſſario ē in eo qđ ex ꝑ/
fectione ſua neceſſario ē vbiqꝫ incircum/
ſcꝑtibil'r. de⁹ eſt h̄mōi. g̃ ⁊c̄. ¶ Infinitas
duratōis ē illa q̄ aliqđ durās nō h̄ꝫ p̄n/
cipiū nec finē ſue duratōnis. ¶ Quinta
ꝓpō. Infinitas duratōis neceſſario ē po
nenda in deo. ¶ Infinitū ſm intentionē
dr̄ illud qđ h̄ꝫ infinitos grad⁹ intēſiona
les ꝑficiētes rē ¶ Sexta ꝓpō. Infinitas
intēſionis nō eſt ponēda in deo. ꝓbat̄: qꝛ
ipſa fit ꝑ grad⁹ ꝑficiētes rē. De⁹ aūt nō
ſuſcipit magis ⁊ minus nec ꝑficit̄ cū hoc
dicat imꝑfectionē. Uñ hoc habendū eſt
ꝓ vna maxima. Deo attribuēdū ē illud
qđ eſt ꝑfecti⁹ digni⁹ ⁊ nobili⁹ ⁊ illa ꝯcedit̄
ab oib⁹. Suppoſita g̃ illa maxima ſeq̄t̄
vlteri⁹. Diſtinctio aūt ē nobilior confu/
ſioni. In diuinis ꝑſonis ē diſtinctio. er/
go ibi nō eſt ꝯfuſio ⁊ vltra. g̃ ibi nō ē in/
finitas ꝑſonaꝝ qꝛ vbi maior multitudo
ibi maior ꝯfuſio. Item vbi nō eſt termi
natio ibi non eſt mediatio. mediū em̄ eſt
illud qđ ponit̄ inter extrema. Uñ ſi eſſet
linea nō h̄ñs p̄ncipiū nec finē illa non ha
beret mediū. ¶ Ultimū argumētū non
ꝯcludit. Doctor em̄ ſubtilis pulchre re/
ſpondet ad illud vide ibidē. Diuine vni
tati ꝓductiue in diuinis nō cōpetit aliq̄
ꝓductio imꝑfecta adintra ſaltē. Sed in
finitas numeralis dicit imꝑfectionē.

Querit̄ quarto. Utruꝫ

In diuinis ſit ponere trinitatē. Hec eſt
vltima q̄ſtio hui⁹ diſtinctōis. Ubi nota
ꝙ in diuina eēntia pt̄ imaginari triplex
trinitas. Prima eſt eſſentiarū ſic ꝙ i deo
ſint tres eſſentie. ¶ Prima ꝓpoſitio. Im
poſſibile eſt i deo eſſe tres eſſentias eſſen
tialiter ⁊ real'r diſtinctas. Probat̄. quia
ſi eſſet pluralitas eſſentiaꝝ eſſent plures
dii ſed hoc ē demonſtratū eſſe īpoſſibile
Alia trinitas imaginabilis eſt trinitas
ꝑſonarū. i. ipſe tres ꝑſone. ⁊ eſt ibi cōſtru
ctio intranſitiua. ¶ Scđa ꝓpō. In diui
nis neceſſe eſt ponere trinitatē ꝑſonarū.
Eſt em̄ prima ꝑſona ⁊ improducta que
eſt pater. eſt et ſecunda ſcꝫ filius que eſt
genita. tercia eſt producta a patre ⁊ filio
⁊ eſt ſpūſſanctus. Tercia trinitas eſt re/
lationum ⁊ ſunt tres relationes realiter
diſtincte. ¶ Tercia propoſitio. In deo
neceſſe eſt ponere trinitatē relationum.
Quelibet em̄ perſona habet relationeꝫ
ſibi propriam que nullo modo pōt con/
uenire alteri perſone vt paternitas ē re/
latio propria patri ⁊ ſicut pater real'r di
ſtinguit̄ a filio. ſic etiā p̄nitas. Et ē ſic
propria patri ꝙ repugnat etiam alteri
patri. Impoſſibile eſt enim eſſe plures

patres in diuinis. Scḋa relatio ē filia-
tio. Tercia ē ſpiratio paſſiua. ¶ Aliqui
(vt durādus) ponūt aliam relationē ſcꝫ
ſpiratōnē actiuā q̄ pr̄ ⁊ fili⁹ ꝓducūt ſpm̄
ſctm̄. Et dicūt ꝙ ſpiratio actiua diſtin-
guaṫ realr̄ a patre ⁊ filio ſed i hoc ponūt
quaternitatē. Et videṫ aliq̄ mō ſequi ioa-
chim abbatē ſed forſitan in ſequētibꝫ ma
gis improbabitur.

Circa reſolutōnē ſancti

bonauēture. Nota ergo circa iſtā partē
textus bonauēture. Rō neceſſitatis ⁊c̄.
talē ꝯcluſionē. In diuinis ponende ſunt
tres pſone neqꝫ plures neqꝫ pauciores.
Equalis em̄ periculi eſt aſſerere plu-
res ſiue pauciores vtrūqꝫ em̄ aſſerere ē
hereſis ¶ Iſta aūt ꝯcluſio nō pōt demō-
ſtrari a viatore de lege cōmuni euidēti
rōne. Oportet igiṫ ponere declarationē
fidei ⁊ ſic patebit cōcluſio. Et conſiſtit
in tribꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. In deo
eſt vna ſimpliciſſima ⁊ ſingulariſſima eſ
ſentia q̄ eſt cōiunctim pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſan
ctus ⁊ q̄libet illaꝝ ſingillatim. Eſſentia
em̄ diuina quia talis natura ideo ē tres
res realr̄ diſtincte. Vñ iſta ē vera pater
⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ ſunt eſſentia diuina
et illa. Pr̄ eſt eſſentia diuia. Item Om̄e
vniuerſale ē potentia ſingulare ideo vni
uerſalia relinquēda ſunt in deo et nullo
modo ponēda. ¶ Scḋa ꝓpō. Harū triū
rerū .i. pſonarū vna nō eſt alia realr̄ licꝫ
oēs tres res ſint vna ſumma res q̄ ſum-
ma res nec generat nec generaṫ. nec ſpi-
rat nec ſpiraṫ. nec ꝓducit nec ꝓducitur.
Si ergo q̄ras quot ſunt res in diuinis.
Dico ꝙ duplex eſt res eſſentialr̄ capta ⁊
pſonalr̄ capta. Vñ Aug⁹. Res q̄bꝫ fru-
endū eſt ſunt pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ ⁊ hi
tres ſunt vna ſumma res. ¶ Tercia ꝓpō
Inter iſtas tres res p̄ma generat filium
⁊ ſpirat ſpm̄ſctū ⁊ eſt oīno improducta
Scḋa ꝓduciṫ ⁊ ꝓducit. Tercia ꝓduci-
tur nō autē ꝓducit. ¶ Notandū vlteri⁹
ꝙ duplex eſt rō naturalis. Quedā eſt q̄
de ſe eſt euidens ⁊ demōſtratiua demon
ſtratione ꝓpter quid vel q̄ꝛ Alia eſt quā
poſſum⁹ formare ex puris naturalibus ⁊
iſte nō ſunt ſemꝑ neceſſarie ⁊ demonſtra
tiue ſed topice. Licet igiṫ Ockam dicat
ꝙ etiā vnū eſſe deū nō ſit demonſtrabile
euidēti rōne ⁊ neceſſaria ⁊ multū appa-
renter ſoluit rōnes quas dat doc. ſubtil
q̄ dicit ꝙ poſſit demonſtrari doctoris tñ
ſubtil. v̄ba intelligēda ſunt de rōne natu
rali ſcḋo modo capta. Neqꝫ em̄ ſanctus
bonauētura intelligit hic ꝑ rōnē neceſſi-
tatis niſi talē rōnē naturalē. Rōnes em̄
ſcoti ſunt magis ꝓbabiles q̄ꝫ quecunqꝫ
alie. Bonauētura aūt ⁊ alij docto. dant
rōnes q̄ nō ſunt min⁹ imo magis proba-
biles q̄ꝫ rōnes in oppoſituꝫ fidei. Nulla
pſona pōt eſſe fecunda niſi p̄cedat ſuā fe
cunditatē. Illa tantū valet ac ſi diceret
Omne agens p̄cedit ſuā actionē. Fecun
ditas autē ⁊ actiuitas quaſi idē ſunt ꝙ
productiuitas. Duplex aūt eſt ꝓductio
ſcꝫ ꝑ modū intellect⁹ ⁊ ꝑ modū volunta-
tis. Nam ſm̄ phm̄. Om̄e agens vel agit
ſine cognitione ⁊ tale diciṫ agens natura
le vt patꝫ de igne qḋ cōburit cōbuſtibile
nō cognoſcens q̄d faciat ⁊ illa dicuntur
agētia n̄ ſm̄ ꝓpoſitū a pho .ij. phiſicoꝝ.
Vel agens agit ꝑ cognitionē p̄uiā ⁊ ta-
le eſt agens liberū vel ꝑ voluntatē et ſm̄
propoſitū. ¶ Circa textū qñ dr̄. Ratio
cōgruitatis ſumiṫ ex ſufficientia cōbina
tionū. Triplex eſt amor ſm̄ bonauentu
ram ſcꝫ Gratuit⁹ et dr̄ eſſe ille quo aliq̄s
amat aliū liberalr̄ non expectādo ab eo
retributionē vt pr̄ diligit filiū cui etiaꝫ
multa beneficia cōtulit ⁊c̄. Iſte amor ap
propriaṫ patri in diuinis vnde pr̄ dat fi
lio ꝑ generatōnē om̄ia que habet filius
⁊ ſic nulla creatura p̄t amare deū. Scḋ'
Rich. Amor flori'd⁹ et iocundus debet
eſſe liberal' ⁊ cōmunis. Alius ē amor de
bitus ⁊ eſt ille q̄ aliq̄s amat aliquē a quo
multa accepit. Nullus igiṫ amor ꝓprie
gratuit⁹ pōt eſſe in creaturis eo ꝙ om̄is
creatura teneṫ ⁊ debet deū diligere. Hic

amoꝛ appꝛopꝛiatur ſpūiſancto qui reci/
pit ꝛ nihil dat. Tercius ē amoꝛ ꝑmixtus
ꝛ iſte appꝛopꝛiatᷣ filio qꝛ aliq̇d accipit et
aliq̇d dat accepit em̄ a pr̄e quia ab eo ꝑ/
ductus ꝛ dat quia ꝑducit ſpm̄ſanctum.
Iſta congruentia eſt multū impꝛopꝛia
imo de rigoꝛe ſermonis eſt hereticū dice
re ſpm̄ſctm̄ eſſe debituꝫ vel debere aliq̇d
patri. Non em̄ ſpūſſanctus magis debet
patri q̄ꝫ pr̄ ſpūiſancto. ¶ Circa illā̄ litte
ram vbi dr̄. Nō cōgruitatis ex parte nu
meri ꝛc̄. Conſtat ꝙ deus ē ens ꝑfectiſſi/
mum ḡ ſi poniᷣ aliqua pluralitas ī deo
ſeu numerꝰ maxime cōgruū eſt ꝙ nume/
rus ternarius ſeu trinitas ponatur ipſe
em̄ hꝫ in ſe pꝛimā ꝑfectionē. ¶ Quō aūt
numerꝰ ternarius ſit ꝑfectiſſimꝰ nota ꝙ
pōt tripl'r conſiderari. Uno mō ſm̄ ſe ꝛ
abſolute. Alio mō vt in quātitate con/
tinua. Tercio mō vt eſt in qualibet crea
tura. Iuxta illud ꝛc̄. ¶ Prima ꝓpō Nu
merus ternarius ſm̄ ſe ꝯſideratꝰ habet
ꝑmā ꝛ ſummā ꝑfectionē inter oēs nume/
ros. Pꝛobatᷣ. quia ipſe ē pꝛimꝰ numerus
ꝯſtans ex oib̄ꝫ ſuis partib̄ꝫ ſimul ſumptꝭ
nā cōſtat adequate ex vnitate ꝛ dualita/
te q̄ ſunt oēs ſue partes ſimul ſumpte.
¶ Secūda ꝓpō. Numerꝰ ternariꝰ conſi
deratus vt in quātitate cōtinua hꝫ ꝑmā
ꝛ ſummā ꝑfectionē inᷣ oēs numeros in/
ꝓtū ſcꝫ numeri applicanᷣ ad illā quāti/
tatem. ¶ Tercia ꝓpō. Numerꝰ ternariꝰ
cōſideratꝰ vt in q̄libet creatura hꝫ ꝑmā
ꝛ ſummā ꝑfectionē inter oēs numeros.
He due ꝓpōnes vltime declaranᷣ inferiꝰ
¶ Ulteriꝰ pꝛo declaratione ꝑme ꝓpōnis
dicit Bonauētura. Senariꝰ eſt ꝑmꝰ nu
merus ꝑfectoꝝ quia ꝯſtat ex oīb̄ꝫ ſuis
partib̄ꝫ aliq̇tiens ſimul ſumptis. Nam re
ſultat ex vno duob̄ꝫ trib̄ꝫ tria em̄ iunctꝭ
duob̄ꝫ faciūt quinqꝫ addatᷣ vnū fiunt ſex
Sed ꝯ. Uidetᷣ ꝙ doctoꝛ ſeraphicus ſibi
ꝯdicat qꝛ ſi ternariꝰ eſt ꝑmꝰ ſeu ꝑfectiſſi/
mus inᷣ numeros. ergo ſenarius non eſt
pꝛimꝰ numerꝰ ꝑfectoꝝ. Scd̄o videmini
dicere falſum quia binarius ē pꝛimꝰ nu/
merus conſtans ex omnib̄ꝫ partib̄ꝫ ſimulᷣ
ſumptis: quia ex duab̄ꝫ vnitatib̄ꝫ. ¶ Pꝛo
reſponſione notandū ꝙ duplex ē nume/
rus ſcꝫ par ꝛ impar. Par eſt ille qui ha/
bet mediū vel eſt ille q̇ pōt partiri in du
as partes equales ex hoc auteꝫ ſeq̇tur ꝙ
habeat mediū vt. iiij. vi. viij. Impar eſt
ille q̇ caret medio. vl' q̇ nō poteſt partiri
in partes equales. vt. iij. vij. ix. ¶ Item
Duplices ſunt partes numeri. Quedaꝫ
ſunt aliquote et illa diciᷣ ꝑs aliquota q̄
aliquotiens ſumpta reddit p̄ciſe ſuū to/
tum vt. v. eſt ꝑs aliquota denarij. bis em̄
ſumpta reddit denariū ſil'r eſt. iij. reſpe/
ctu nouē. Alia ē ꝑs non aliquota ꝛ diciᷣ
illa q̄ aliq̇tiens ſumpta non reddit totū
adequate. vt. iij. et. vij. reſpectu decē. Et
ſunt partes nō aliquote. Unde ſi bis ſu/
mas numerū ternariū vel ter vel quater
ſemꝑ habebis minꝰ vel magis q̄ꝫ decem.
ſil'r de ſeptē. ¶ Numerꝰ aliq̇s dr̄ ꝑfectꝰ
trib̄ꝫ modis. Uno mō dr̄ numerꝰ ꝑfectꝰ
qui oib̄ꝫ ſuis partib̄ꝫ aliquotis ſimul ag
gregatis eſt equalis vt numerꝰ ſenarius
eſt ꝑfectus. partes autē ſue aliquote ſūt
vnū duo tria q̇bus ſimul ſumptis ſena/
rius ē equalis. Unde vnitas ē pars ali/
quota cuiuſlibet numeri. Iſto modo nu
merus ternarius nō eſt ꝑfectus eo ꝙ nō
habet partes aliquotas ſoluꝫ em̄ habet
vnā partē aliquotā ſcꝫ vnitatē ꝛ talis ꝑs
nō eſt numerus. Alio mō numerus diciᷣ
ꝑfectus qui conſtat ex omnib̄ꝫ partibus
ſuis tam aliquotis q̄ꝫ nō aliquotꝭ ſimul
ſumptis ꝛ iſtud membꝛū excedit pꝛimū
ꝛ ſic numerꝰ ternariꝰ eſt ꝑfectioꝛ quia cō
ſtat ex vnitate parte aliquota ꝛ dualita/
te parte nō aliquota. ꝛ ſic habetᷣ ꝙ terna/
rius eſt perfectioꝛ ſenario eo ꝙ ſenarius
non conſtat ex oibus partib̄ꝫ ſimul ſum/
ptis aliquotis ꝛ nō aliquotis. Ex his er
go poteſt patere ſolutio ad obiecta. Li/
cet binarius conſtet ex partibus ſuis ali
quotis ſimul ſumptis nō tamē diciᷣ nu/
merus ꝑfectus ab ariſmetricis eo ꝙ nu/
merus binarius eſt numerus cuiꝰ partes

aliquote non ſunt numeri. Licet eñ vnitas ſit principiũ numeri nõ tñ eſt numerus. ternari⁹ autẽ licet habet partem aliquotã que nõ eſt numer⁹ ſcʒ vnitatẽ alia tñ pars cui⁹ non aliquota eſt numerus. Tercio numer⁹ dicit̃ pfectus ad quẽ ſtat reſolutio oim numerorũ. Vñ denarius ſm mathematicos dicit̃ numerus perfectiſſimus ſiue prim⁹ limes numerorũ eo ꝙ ſemp poſt reſumit̃. Denarius autẽ in ſe ductus eſt ſcd̃s limes vt decies decem ſunt centum. ducto autẽ primo limite in ſcd̃m habet̃ tercius limes. Nam decies centũ ſunt mille. Numer⁹ aũt ternarius eſt vtrobiqꝫ primus inter oẽs numeros impares. ¶ Notandũ. Q̃ reflexio alicuius numeri ſup ſe: Vel' aliq̃s numer⁹ põt reflecti ſup ſeipſum duob⁹ modis. Vno modo dicit̃ numerus reflecti ſup ſeipm̃. Quia ſemel ducit̃ in ſeipſum. ꝛ iſta dicit̃ impfecta vt bis duo ſunt q̃tuoꝛ. Et dr̃ impfecta eo ꝙ ſolum ſemel fit reductio nec talis reflexio cauſat numerũ ſolidũ ſed quadratũ. Alio modo numerus dr̃ reflecti ſuper ſeipſum: Quando bis ducitur in ſeipm̃ vt bis duo bis ſunt octo. ter tria ter ſunt vigintiſeptẽ. ¶ Regula Quandocũqꝫ numer⁹ reflectit̃ ſup ſe ſemel facit numerũ q̃dratũ. Qñ aũt reflectitur ſup ſe bis reddit numerũ ſolidũ. Numer⁹ q̃drat⁹ ẽ ille q̃ puenit ex ductu alicui⁹ numeri in ſeipm̃ ſemel. Dicit̃ q̃drat⁹ qꝛ diuiſim ſcp̃t⁹ habent̃ q̃tuoꝛ latera eq̃lia. Qis aũt deſcriptio nũeri debʒ fieri a radice nũeri ꝛ ẽ iſta radix numeri numer⁹ q̃ in ſeipm̃ ducit̃. Numer⁹ ſolid⁹ eſt iſte q̃ puenit ex ductu alicui⁹ nũeri in ſeipm̃ bis vt bis duo bis ꝛ ſunt octo ꝛ dr̃ ſolidus: qꝛ ſicut corp⁹ hʒ longitudinẽ latitudinẽ ꝛ pfunditatẽ. ſic etiã iſte numerus. Qñ ideʒ numer⁹ ducit̃ in ſeipm̃ bis equalet tribus numeris. ¶ Correlariũ. Quocienſcũqꝫ aliq̃s numer⁹ ducit̃ in ſeipſum bis ex ei⁹ reductõne binaria reſultat alius numer⁹ q̃ dicit̃ cubitus vt bis duo bis ꝛc̃. Unde oĩs numer⁹ cubitus ẽ ſolidus. dicit̃ etiã ſolidus quadrat⁹ non econuerſo. Nam bis duo faciũt quadratum ſcʒ q̃tuoꝛ ꝛ iſte nõ eſt ſolid⁹. Semel ergo vnũ ſemel non facit ſic quia vnitas nõ eſt numer⁹. Qis numer⁹ cubitus dr̃ cubit⁹ a corpore cubo. Corpus cubũ eſt illud qd̃ hʒ ſex ſupficies octo angulos et duodecim latera. Exemplũ põt videri in taxillis. latera dicunt̃ linee pficientes ꝛ ↄcludentes. ¶ Circa textũ vbi dr̃. Similiter ſi cõſideret̃ numer⁹ iſte in q̃titate cõtinua. Hic ↄ̃ſter declarat̃ ſecunda ppoſitio ſupius poſita q̃ probat̃ ſic: q̃a nõ eſt aliqua quãtitas cõtinua que non habeat principiũ mediũ ꝛ finẽ ſeu ↄſummationẽ. Ex his patet ꝙ nulla quãtitas cõtinua actu eſt infinita. duo extrema linee ſunt duo pũcta vnũ quo incipit. aliud quo terminat̃ ꝛ mediũ. Similiter ſupficies habet lineã a qua incipit ꝛ terminatur linea ꝛ habet mediũ. Similiter corpus incipit a ſupficie ꝛ terminat̃ ad ſuperficiem habens medium. Habet ergo numerus ternarius ſummã cõmunicationem eo ꝙ omnib⁹ quantitatib⁹ continuis cõmunicatur vt ſupra. diſcurrẽdo per omnes ſpecies eius puta lineam ſupficiem ꝛ corpus: quia ergo ſumma perfectio quantitatis cõtinue conſiſtit in numero ternario. ideo ſatis patet ꝙ numerus ternarius conſiderat⁹ vt in quantitate continua habet primã ꝛ ſummã perfectionem. Philoſophus primo de anima ꝛ in de celo ꝛ mundo dicit omne totũ trinum ꝛ perfectũ idẽ ſunt. Et poſt ſubdit Hoc eñ numero vtimur ad ſacrificationem deoꝝ. Qia eñ ſacrificia q̃ faciebant antiqui in igne thure. ꝛ oꝛ̃one faciebant. Sic eñ adhibuim⁹ noſmetipſos magnificare deum vnũ creatorẽ omniũ eminentẽ proprietatibus eorũ que creata ſunt. ¶ Sed tercia ppoſitio ſcʒ ꝙ numerus ternarius conſideratus vt in omni creatura habeat ſummã pfectionem. probatur. Non eſt eñ aliq̃ creatura ita parua etiã minima quin habeat aliquã

trinitatē quia vel ꝓpꝛiectatū vel verū ſi
ſit cōpoſita vel rationū. Jn qualibet em̄
creatura repitur veritas bonitas vnitas
Hic oīs creatura hꝫ veſtigiū illō trinita
tis vnū verū bonū. Quelibet creatura
eſt indiſtincta in ſe ꝛ diſtincta a qualibꝫ
alia ꝛ hoc eſt eſſe vnū. vnitas aūt appro/
pꝛiatur patri. veritas filio. bonitas ſpi/
rituiſancto. Pꝛimū dr̄ illud qđ cōuenit
omnibꝫ ꝛ hoc ꝑmū cōicatione. ¶ Jtē nu
merus ternarius habet ſumma ꝑfectio/
nem tā in natura angelica ꝙ̄ humana eo
ꝙ in ipſis cōſiſtit imago. Unde qn̄ ima/
gō nr̄a eſt reformata et deiformata tunc
habet beatitudinē re vel ſpe: quia cū eſt
reformata habet eam in ſola ſpe. ¶ Pri
ma ꝓpoſitio. Jmago trinitatis increate
q̄ inueniēda eſt in aīa vel hoīe inuenien/
da eſt in ſupꝛema parte aīe per quā hō di/
ſtinguit a brutis ꝛ nō in illa parte que ē
cōmunis nobis ꝛ beſtijs. Unde licet aīa
ſit vna in hoīe tamen habet tres partes
ſcꝫ ſenſitiuā que ē cōmunis nobis ꝛ bru
tis ꝛ iſta ē media. Uegetatiuā q̄ eſt infi/
ma pars. ꝛ intellectualē que eſt ſupꝛema
pars. ¶ Scđa ꝓpō. Jn parte intellecti/
ua ꝓpꝛie ſumpta ſunt duo actus pꝛimi
qbus correſpondēt duo actus ſecundi.
¶ Tercia ꝓpō. Omnis forma ſeu poten
tia productiua alicuiꝰ opationis dr̄ actꝰ
pꝛimꝰ reſpectu opationis. Jpſa ꝟo opa/
tio dicit actus ſcđs. ¶ Correlariū. Jn/
tellectus igit ꝛ voluntas ſunt actꝰ ꝑmi.
Jntellectio autē ꝛ volitio ſunt actꝰ ſcđi.
¶ Quarta ꝓpō. Actus ꝑmi ipſius aīe
intellectiue increatū intellectiua ē ſunt vna
ꝛ eadē eſſentia ꝛ vna ſubſtātia ꝛ vna res
cū ipſa idēptificant em̄ ꝛ n̄ diſtinguunt
realiter queadmodū potentie ſenſitiue q̄
reqrunt organa ¶ Correlariū. Jſti actꝰ
pꝛimi ſunt intellectꝰ ꝛ voluntas ꝛ eis cor
reſpondent actus ſcđi qui ſunt intellige
re ꝛ velle ¶ Quinta ꝓpō. Actꝰ ſcđi ipſiꝰ
aīe intellectiue diſtinguunt realr̄ ab ipa
aīa ꝛ ab ipſa ꝓducunt ordine quodā. ſe/
cunda ps patet quia intellectio produ/
citur ab intellectu ꝛc̄. volicio autē nō ꝓ/
ducitur niſi intellectio prius fuerit pro
ducta. ¶ Correlariū. Ad hoc ꝙ ſit ꝑfe/
cta imago in nobis tres reqꝛunt condi/
tiones. Pꝛimo ꝙ fiat repſentatio cōſub/
ſtantialitatꝫ diuine eſſentie. Scđo opoꝛ
tet ꝙ repſentet diſtinctionē realē perſo
narū. Tercio originē. Has cōditiones
quere in doc. ſub. q. vlti. diſ. iij. ¶ Sexta
ꝓpō. Jn actibꝫ ꝑmis aīe ꝑciſe ſolū nō pt
eſſe vel ꝯſiſtere imago trinitatis increa/
te in nobis. patet cū ſolū ſint duo actus
pꝛimi eſſet ergo imago dualitatis. Se/
cundo ꝓbatur. Licet em̄ repſentent con/
ſubſtantialitatē diuine eſſentie nō tn̄ di/
ſtinctionē ꝑſonarū realē. ergo ꝛc̄. ¶ Se/
ptima ꝓpō. Jn actibꝰ ſcđis ſolū et ꝑſe
ſumptis nō pōt ꝯſiſtere imago trinitatꝫ
in nobis pꝫ eo ꝙ ſunt ſolū duo. Jtē non
poſſunt repſentare conſubſtantialitatē
eſſentie diuine. ¶ Octaua ꝓpō. Jmago
ergo trinitatis ꝯſiſtit in actibꝫ pꝛimis ꝛ ſe
cundis ſimul. ptꝫ quia ibi eſt repſenta/
tio ꝯſubſtantialitatis diuine eſſentie. di
ſtinctionis ꝑſonaꝝ originū ꝛ ꝓductionū
¶ Correlariū. Jmago ḡ trinitatis non
ꝯſiſtit in aliquo vno ſed in pluribꝫ ꝯgre
gatis. Conſiſtit em̄ in actibus ꝑmis vt
ſubſunt ſcđis. ¶ Applicando magis ad
propoſitū pro lr̄a. ¶ Nona ꝓpō. Pꝛimꝰ
parens nr̄ adā peccando amiſit imaginē
dei ad quā vel ſm̄ quā factꝰ fuerat. Pro
quo nota ꝙ licet aīa poſſit intelligere et
velle aliqđ obiectū tn̄ illud nō eſt ꝓpꝛie
imago dei. Sꝫ ſolū qn̄ intelligit ꝛ amat
deū tūc ꝓpꝛijſſime ipſa aīa eſt ad imagi/
nem dei. Ex quo em̄ intellectio eſt ſimili
tudo expꝛeſſioꝛ etiam obiecti ita etiam
amoꝛe tendit in ipſum obiectum ꝛ ideo
aīa ſit deiformis impꝑfecte tamen in via
Habuit aūt adā ante caſum ꝑfectā ima
ginē qn̄ poſt creationē intelligēdo deū ꝛ
ipſum amādo ſibi regraciabat de ſuo be
neficio quā imaginem cadēs amiſerat q̄
iterū reformat intelligendo ꝛ amoꝛe frui
endo deo. Un̄ Augꝰ. Si in ſe ſeruaſſet

bonum qđ in illo creauit deus ſemꝑ lau
daret deū: non ſolum lingua ſed ꝛ vita:
hoc eſt non peccaſſet ſi imaginem dei nō
ꝑdidiſſet. Correlariū. Imago nō conſi/
ſtit in naturalib9 aie: alias eñ nō poſſet
homo eā perdere. ¶ Decima ꝓpō. Qui
libet peccās mortaliter ꝑdit imaginem
dei. patet: qꝛ imago dei ꝯſiſtit in intelle/
ctione ꝛ amore dī: peccator aūt nō amat
deū plus aliīs: ſed vtitur deo. ģ ꝛc̄. Cor
relariū. Sequit̄ ergo ꝙ in pn̄te noſtra
eſt ꝑdere imaginē dei in nobis. ¶ Unde
cima ꝓpō. Imago dei deꝑdita pōt ite/
rum reformari in nobis per grām. Du/
plex aūt eſt reformatio imaginis noſtre
ſcʒ perfecta ꝛ imꝑfecta. Perfecta refor/
matio erit in patria ſcʒ in eterna beati/
tudine vbi plene ꝛ ꝑfecte amabim9 deū
ſuꝑ omnia. Imꝑfecta ꝟo eſt in via ꝑ cō/
tritionē ꝛ penitentiā. Aia autē erit dei/
formis qñ perfectā habebit viſionē diui
ne eſſentie ꝛ fruitionē: ꝛ iſta eſt ꝑfecta re/
formatio: ꝛ de iſta loquit̄. S. Bonauē.
vicʒ de deiformatione ꝛ reformatione ꝑ/
fecta. ¶ Notandū etiā ꝙ duplex eſt mo/
dus producēdi vel agendi vicʒ nature ꝛ
ſic intellectus ꝓut diſtinguit̄ ꝯtra volū
tatem eſt ꝓductiuus ꝑ modum nature.
Alius modus eſt per modū voluntatis
libertatis: artis: per intellectū: ꝛ a ꝓpo/
ſito. ꝙ idem ſunt: vnde qđcunqꝫ ꝓducti
uum vel producit ꝑ cognitionē quā ha/
bet de ꝓducibili anteqꝫ ꝓducat vel duʒ
ꝓducit: vel non cognoſcit vt ignis lapis.
Agēs ģ naturale eſt illud qđ agit nō ꝑ
habita cognitiōe ꝑuia. ¶ Sʒ cōtra p̄di/
cta arguit̄. Phi ꝛ ſapiētes multi ꝛ ſibil/
le deuenerūt in cognitionē trinitatis. ģ
ꝑ naturalē rōnem ꝛc̄. ptʒ ꝑ auc̄tem Ari/
ſtotel' in de aia ſupius allegata. Rn̄det̄
ꝙ nō fuit intētio Ariſto. dicere deū eſſe
trinū: ſʒ intentio eius fuit loqͥ de ſacrifi/
ciīs quib9 honorat̄ deus ꝙ ſunt tria. Itē
plato nō intellexit ꝑ verbū qñ dixit illđ
In ꝑncipio erat ꝟbū (ſm ꝙ dicit Aug.
in lib. confeſſionū) ſed intellexit noticiā
non genitā idealē ꝑ quā ꝓduxit creatu/
ras. Si tñ qͥs velit dicere ꝙ cognouerit di
cat ꝙ hāc cognitōʒ nō habuerit ex puris
naturalib9 ſeu ꝑ aliquā demōſtrationē:
ſed forte ꝑ reuelationē. Unñ dr̄ ꝙ plato
trāſiens in egyptū legerit penthateucū
Pariformiter dico de ſibillinis ꝙ habu
erunt ex reuelatione. Ariſtoteles aūt lʒ
dixerit deū magnificandū numero ter/
nario: ex hoc tñ nō ſequit̄ ꝙ habuerit co/
gnitionem ſumme trinitatis. ¶ Cōtra.
Mercurius hermes trimigiſtus (Iſte
fuit vn9 phs ꝛ nomia illa interp̄tant̄ ſic.
Trimegiſtus. i. ter maxim9 Hermes. i.
interpres vel interp̄tator. Mercuri9. i.
eminēs vel pollēs in trib9 poteſtatib9 vt
in morib9 ſciētiīs ꝛ prudētia: vñ ꝛ gentī
les vocabāt paulū in actibus apl̄orum
mercuriū. i. in medio currentem ſm Be
dam ſcʒ inter aures ꝛ linguā) dicit ſic.
Monas. i. vnus deus genuit monaden
ꝛ ip̄e in ſeip̄m reflexit ardorē. i. amorem
videt̄ ģ ꝙ cognouerit ſummā trinitatē:
hec aūt dicit in lib. diffinitionū dei. Di/
cendū ꝙ ſenſus eſt ꝛ ſic exponit̄ in lib. de
ciuita. dei. ab Aug. Monas. i. vnus de/
us genuit monaden. i. vnū mundum ex
amore quē ad ſe habuit. Non igitur ſic
debet exponi. Monas. i. deus pater ge/
nuit monaden. i. deum filiū: non eñ hec
fuit intentio dicentis.

Pro reſponſione ad ar
gumenta ꝙ fiunt pro parte falſa. Quoꝝ
prima duo ſunt ꝙ ſint pauciores qꝫ tres
perſone ꝛc̄. Notandum ꝙ pater generā
do filiuʒ dat ei omnia que habet que di/
cunt perfectionem ſimpliciter nō ſolum
ſimilia: non ſolum equalia ſed eadē nu/
mero. Nam ſi ipſe aliquid poſſet dare fi
lio ꝛ non daret non eſſet perfectus: quia
argueretur de inuidia. Unñ et dominus
in euangelio. Q9 mihi dedit pater ma/
ius his omnibus eſt. Eſſentia enim di/
uina perfectior eſt omnibus angelis ho
minibus ꝛ omnibus creaturis. Iſtam

autem pater dat filio ꝛ intellectum ꝛ voluntatem. ¶ Duplicia autem ſunt p̄dicata in diuinis ſcʒ Eſſentialia ꝛ ſunt illa que ſunt cōmunia omnibus trib⁹ perſonis. Et tales ſunt omnes perfectiões ſimpliciter. Nam omnes perfectiones q̄ ſunt ſimiles in modo eſſendi ꝛ p̄dicandi dicunt̄ eſſentialia. Eſſentiale em̄ eſt qđ predicatur de tribus perſonis ꝛ dicitur ab eſſentia. Et ſicut eſſentia eadē numero eſt in tribus perſonis habens eundeʒ modum predicandi de tribus ſingillatim ꝛ coniunctim: ſic etiā eſſentialia ſūt illa que habent cōmunē modum eſſendi ꝛ p̄dicandi cum eſſentia. Alia ſunt predicata nocionalia ꝛ ſunt illa que conueniunt vni perſone vel duabus ꝛ nō pluribus. Et dicunt̄ nocionalia quia dant noticiam diuinarum perſonarum.

¶ Lata eſt differentia inter iſtas ꝓpoſitiones. Pater omne qđ habet dat filio et pater totū oīe qđ pōt dat filio: hec em̄ eſt vera. Iſta vero de rigore ſermonis ē falſa. ¶ Prima propoſitio. Pater omnia eſſentialia dat filio producēdo ipm filium. ¶ Scđa propoſitio. Pater producendo filium non dat ſibi omnia nocionalia ſicut generare. Concedo ergo q̄ ad argumentū ꝙ pater nō poteſt amplius ſeu maius vel aliud bonum dare ſpiritui ſancto q̄ꝫ filio. ꝙ ſi infers. ergo non poteſt producere ſpm̄ſanctū. cōſequētia neganda eſt. Non em̄ ſequitur non poteſt aliud dare. ergo non poteſt alio modo dare. eſt ergo fallacia accidentis.

¶ Pro ſcđo argumento. Filius in diuinis eſt verbum: quia noticia genita dicens id eſt declarans omnia. Et licet pater omnia declaret ſimilr̄ ſpūſſanctus tñ declarare appropriat̄ filio. Nota ex vi proceſſionis ſeu generationis filij filius non declarat modum libertatis vel volūtatis qui modus productiuus eſt ꝑfectionis. Cum ergo dicit Bonauētura ꝙ filius nō declaret oīa oīmi mō eſt ſic intelligendū quia ex vi ſue proceſſionis ꝛc. ¶ Pro tercio argumēto. Qñ arguit̄. Sicut filius quia generat̄ ante ſpirationē non pōt generare ſed ſpirare ſic ſpūſſanctus licet ſpiret̄ pōt tamē generare. Dicendū ꝙ non eſt ſimile ſufficienter qꝛ filius p̄cedit ſpirationē. Spūs ſanctus aūt non p̄cedit generationē. Filius ergo quia precedit ſpirationē: ideo poteſt ſpirare. Spūſſanctus vero qꝛ ſequitur generationē: ideo non pōt generare: qꝛ ſolum vna generatio eſt poſſibilis in diuinis ꝛ non plures gn̄ationes. ¶ Iſta eſt vera ſpūſſanctus qꝛ ſequit̄ generationem idō nō pōt generare. Iſta aūt falſa: qꝛ ſpūſſanctus eſt innaſcibilis: ideo poteſt generare. ¶ Prima propō. Modus producendi per artē eſt ſil'is aliq̄ mō cū modo ꝓducendi nature. Nam in vtroqꝫ mō productū eſt ſil'e producēti vt ignis generat ignē. Vñ ꝛ phus dicit. Dom⁹ ab extra fit a domo q̄ eſt in mente. ſic ergo patʒ ꝙ in vtroqꝫ mō productū eſt ſimile producēte. ¶ Scđa ꝓpō. Licet aūt in hoc ſit cōuenientia inter illos modos maior tamē eſt diſconueniētia vel diſſimilitudo q̄ꝫ ſimilitudo. Nam in modo producendi per naturā eſt ſilitudo naturaliter ꝛ in eſſentia licet nō in perſona In ꝓductione ṽo per modū artis ꝓducitur aliq̄d oīno diſtinctū realr̄ ꝛ eſſentr̄ aliter a ꝓducente. Domus em̄ q̄ ad eſſe ad intra habet eſſe diminutū. Similitudo ergo talis q̄ eſt inter producēs ꝛ productum per modum artis ex parte producti dicit imperfectionē.

Circa diſtinctionē terciā q̄rit̄ p̄mo. Vtruʒ deus ſit cognoſcibilis a creatura. Hic ſunt tres termini declarandi ſcʒ deus: cognoſcibile: creatura. Primus eſt ſuperius declaratus Cognoſcibile auteʒ dicit̄ omne illud qđ poteſt terminare actum cognoſcēdi vel actualem cognitionem: vel quod poteſt cognoſci a potentia cognitiua. Unde ſic

cut viſibile dicit illud quod poteſt terminare actualem viſionē: ſic cognoſcibile dicit illud qđ poteſt terminare actualem cognitionē. ⁊ intelligibile qđ poteſt terminare actualē intellectionē. ¶ Differentia aūt eſt inter cognitionē ⁊ intellectionē. Nā cognitio eſt ſuperius ad intellectionē. Oīs em̄ ſenſatio ꝑ quā ſenſus ſuū percipit obiectū eſt cognitio ſed non eſt intellectio. Cognitio aūt eſt duplex ſcʒ ſenſitiua ⁊ eſt illa noticia quam habet ſenſus de obiecto ſenſibili ſibi p̄ſente. Intellectiua autē eſt illa noticia quā habet intellectus de obiecto intelligibili ſibi p̄ſente ſiue in ſe ſiue in ſua ſpecie ꝓpria ſiue in ſpecie alia. Queſtio aūt noſtra nō querit de cognoſcibili cognitione ſenſitiua. ¶ Prima ꝓpō. Deꝰ nullo modo eſt cognoſcibilis a creatura cognitione ſenſitiua. probat. Nihil eſt cognoſcibile cognitione ſenſitiua niſi qđ eſt ſenſibile per ſe vel per accidēs: deꝰ nō eſt hmōi. ergo ⁊c̄. minor probat. Omne obiectum ſenſibile per ſe eſt quedā qualitas vel quantitas. Similiter nihil eſt ſenſibile per accidēs niſi in quo ſunt accidentia per ſe ſenſibilia: ſed neutrū illorum eſt dicendum de deo. In deo enim nullo mō ſunt accidentia ſenſibilia nec intelligibilia. ergo. ¶ Sed noticia intellectiua eſt duplex ſcʒ Incōplexa ⁊ eſt illa q̄ eſt de obiecto incōplexo: vt eſt noticia terminoꝝ. Alia eſt cōplexa ⁊ eſt illa que eſt de obiecto cōplexo: vt noticia ꝓpoſitionū. ¶ Noticia intellectiua eſt iterum duplex. Nā quedā eſt appꝛ̄henſiua ⁊ eſt illa que eſt reſpectu cuiuſcunq; qđ poteſt terminare actum potētie intellectiue ſiue ſit verum ſiue falſum: ſiue cōplexum ſiue incōplexum. Alia eſt iudicatiua et eſt illa que eſt reſpectu alicuiꝰ obiecti cui intellectus aſſentit vel diſſentit. Et iſta nunq̄ eſt niſi reſpectu cōplexi. Nunq̄ em̄ alicui aſſentimus niſi vero nec diſſentimus niſi falſo vel tanq̄ falſo Non ſolum em̄ vera appꝛ̄hendimus: ſed etiam falſa. non ſolū poſſibile ſed etiam impoſſibile. Alias debite negare nō poſſemus: hinc non pōt quis iudicare duas eſſe ꝯtradictorias niſi appꝛ̄henderet vnū falſum: immo niſi ſimul appꝛ̄henderet incōpoſſibilia. ¶ Prima ꝓpō. Oīs etiā cognitio intellectiua iudicatiua reſpectu alicuius cōplexi p̄ſupponit cognitionē intellectiuā appꝛ̄henſiuā reſpectu eiuſdē Conſtat em̄ apud multos: immo omēs intelligentes ꝙ alique ꝓpōnes ſunt neutre intellectui: licet in ſe ſint vere vel falſe: vt ſi quis dicat papa celebrat in eccleſia lateranenſi: nec aſſentio nec diſſentio qꝛ ego non video. ⁊ ipā eſt poſſibilis tamen ꝯtradictoria eiꝰ etiā pōt eſſe vera ⁊ ideo nō eſt mihi euidens et ſic relinquit ipſa neutra apud intellectum meum.

¶ Scđa propoſitio. Omnis cognitio intellectiua iudicatiua non ſolum preſupponit noticiam apprehenſiuam complexi: ſed etiaʒ terminorum. patet: quia omnis noticia intellectiua complexi preſupponit noticiam vel apprehenſionem incomplexorū. Queſtio igitur eſt de cognitione intellectiua apprehenſiua. ¶ Triplex eſt creatura. Quedā eſt cui repugnat cognoſcere ⁊ intelligere vt eſt illa que nullo mō poteſt cognoſcere vel intelligere vt lapis: lignū: ſol: luna. Sic non accipitur creatura in queſtione: qꝛ ſm phm. vij. methaphi. Ad hoc ꝙ omne probleuma ſit bonū oportet ꝙ p̄ſupponat certum ⁊ querat dubium. Certum eſt aūt ꝙ deus eſt cognoſcibilis et nulla talis creatura poteſt intelligere deum ⁊ ſic queſtio eſſet inanis. Alia creatura eſt cui repugnat intelligere non aūt cognoſcere vt eſt natura oīs bruti. Omne em̄ anīal habet ſenſitiuā potentiā: licet non om̄e habeat quinq; ſenſus. Si em̄ anīal non cognoſceret (vt canis) quereret alimentū in igne vel aqua quēadmoduʒ in coquina: ⁊ ſic periret. Deꝰ aūt nullo modo eſt ſic cognoſcibilis a creatura. Corrclariū. Creatura nō capitur hoc mō in

queſtione Bonauentu. Sequitur etiã ꝙ potentie nr̃e ſenſitiue non poterũt cognoſcere deum in ſe cũ ſint eiuſdẽ nature in nobis ꝛ brutis. Ipſe eñ ſicut ꝛ cetera bruta nihil cognoſcunt niſi ſenſibilia. ſed deus non eſt ſenſibilis. Tercia ẽ creatura cui non repugnat ſed conuenit intelligere ꝛ cognoſcere vt angelus ꝛ homo: ꝛ de hac intelligit̃ q̃ſtio mota.

Pro reſolutiõe queſtionis. ¶ Prima propõ. Cum deus in ſe ſit ſumma lux: ſequit̃ ꝙ deus eſt ſumme cognoſcibilis ꝛ ſumme intelligibil' q̃tũ eſt de ſe: ſicut enim vnũquodq; habet ſe ad entitatẽ ſic ſe habet ad cognoſcibilitatem. Sed duplex eſt lux ſcꝫ corꝑalis ꝛ creata: ꝛ ſic deus non eſt lux: alia eſt ſpiritualis ꝛ increata: ꝛ ſic deus eſt lux.

¶ Scd̃a propõ. Deus nõ ſolum eſt ſumme cognoſcibilis in ſe ſed etiam eſt ſumme cõplens intellectuꝫ nr̃m. Scd̃a pars patet: qꝛ illud eſt ſumme cõplens intellectum in quo põt perfecte q̃etari intellectus nr̃: ſed in d̃o põt ꝑfecte q̃etari intellectus noſter. ergo ꝛc. ¶ Tercia propõ. Deus eſſet a nobis viatorib⁹ ſumme cognoſcibilis ꝛ clariſſime q̃tum eſt de ſe: ſi non eſſet defectus ex parte nr̃i intellectus. Ratio eſt: quia ſumus in ſtatu nature lapſe: pro hoc eñ ſtatu nihil poſſumus intelligere niſi reluceat i fantaſmatibus. Status aũt eſt ſtabilis ꝑmanentia legibus diuine ſapientie firmata: vt de ſcotũ ſup hoc. Põt ãt duplex aſſignari ratio quare nullus põt intelligere aliquid pro ſtatu iſto niſi illa quoꝝ ſpecies relucent in fantaſmatibus. Prima eſt quia deus vult. Alia eſt ꝑpter iuſticiam punitiuã punientẽ pctm̃ primi parẽtis: et illam aſſignat Aug⁹. Uel eſt concordia potenciarum: quia pro ſtatu iſto nihil poſſumus intelligere niſi cuius ſingulare poteſt fantaſiari a fantaſia. Iſta concordia non ineſt anime noſtre inq̃tũ anima eſt: quia talis concordia non erit in anima ſeparata. Nec eſt propter corpus quia poſt reſurrectionem cum corpore poteſt anima intelligere deum ſicuti eſt. Nec vt eſt in corpe mortali: quia in ſtatu innocentie fuit anima coniũcta corpori mortali et tamẽ non habuit illã concordiam. Cauſa autem eſt quia anima eſt cõiuncta corpori mortali poſt lapſum ſeu poſt peccatum primi parẽtis.

¶ Notandum pro argumẽtis que ſunt pro parte vera: aliqua res põt capere deum duob⁹ modis. Uno modo eo ꝙ habet deum preſentẽ ſibi per ſubſtantiã et eſſentiam veram intimũ ſibi: hoc modo omne ens creatũ capit deum. Alio modo: quia poteſt attingere deum intelligendo ꝛ amando eum ſic ſola natura intellectualis intelligit eum vel capit eũ. Sed contra canitur. Quem totus non capit orbis ꝛc. Pro q̃ dico ꝙ tercio modo res poteſt capere deum detẽtiue ꝙ ſic ſit ibi: vt alibi eẽ nõ poſſit. vt carcer detinet captiuũ ꝛ ſic de⁹ a nullo poteſt detineri vel capi eo ꝙ neceſſario eſt vbiq;.

¶ Cognitio eſt duplex ſcꝫ per preſentiã obiecti ꝛ dicitur intuitiua vt cognoſco albedinem preſentem. Illa autẽ cognitio multo nobilior eſt q̃ cognitio ꝑ ſimilitudinem. Alia autem eſt cognitio per ſimilitudinem et illa dicitur abſtractiua et eſt illa qua aliquid non preſens in ſe cognoſcitur per ſuaꝫ ſpeciem. ¶ Propoſitio. Anima noſtra ſeu intellect⁹ noſter non eſt ꝓporcionatus pro ſtatu iſto ipſi deo in rõne obiecti. Unde licet deus ſit intime ipi anime preſens per illapſum ſeu intimitat nonẽ tñ eſt ſibi preſens in ratione obiecti itelligibilis. Unde anteq̃ aliquod obiectum intelligibile intelligatur a potentia noſtra intellectiua quattuor requiruntur ſcꝫ proporcio vt potẽtia ſit proporcionata tali obiecto. Unio vt potentia vniatur ſeu recipiat. Iudicium vt ipſa iudicet. Et informatio vt videlicet ipſa informetur a tali obiecto ꝛ ei⁹ intellectione: hoc tamẽ

eſt imperfectionis.

Pro ſolutione argumētorum Cognitio eſt duplex ſcʒ cōprehēſiua ⁊ apprehēſiua. Apprehenſiua eſt illa qua aliqđ obiectū intelligitur ab intellectu noſtro ſiue intelligatur q̄ntum in ſe eſt intelligibile ſiue no.i. ſiue intelligatur perfecte ſiue non. Intelligiť hic id eſt manifeſtatur intellectui. Alia cognitio eſt cōprehenſiua ⁊ eſt illa qua aliquod obiectū intelligitur vel cognoſcitur tantū q̄ntum ipſum intelligibile eſt hoc eſt qđ dicit Bonauentura ꝙ eſt illa que ꝯſiſtit in incluſione totalitatis. Sʒ talis modus loquendi non appreciatur a modernis doctoribus. Correlarium. Ex hoc ſequitur ꝙ intellectꝰ noſter non comprehēdit deum: immo nullus angelus nec intellectus beatꝰ alius ab intellectu anie xp̄i. Intellectus anime xp̄i intelligit deū q̄ntuʒ intelligibilis eſt. Nec tamē ex hoc ſequitur ꝙ anima chriſti cōprehendat deum: quia licet deus non cognoſcat plura obiecta q̄ intellectus anime chriſti: tamen intellectus diuinꝰ infinite ⁊ infinito actu independente omnino intelligit. Intellectus autem anime chriſti dependēter ⁊ finite intelligit oīa quia hoc ſibi cōmunicaťa deo. Vn̄ Iſidorus. Trinitas eſt ſibi ſoli nota ⁊c. Quid autem requiratur ad hoc ꝙ aliquid comp̄hendatur ab aliquo intellectu dictum eſt ſupra. ¶ Duplex autem eſt proportio ſcʒ Aſſimilationis ⁊ eſt illa. quādo extrema proportionabilia habent quandaʒ aſſimilationem. Alia eſt equalitatis quando extrema proportionabilia habent quandam equalitatē.

¶ Propoſitio. Anima noſtra intellectiua habet proportionem aſſimilationis ad quodlibet obiectum intelligibile: et per conſequens ipſum deum. patʒ: quia anima que eſt extremum proportionabile intelligit obiectū qđ eſt quid extremum per ſpeciem que eſt ſimilitudo obiecti. Patet etiam quia anima intelligit intellectione que intellectio eſt ſimilitudo obiecti. ergo aſſimilatur obiecto et ſic habet proportionē aſſimilationis: immo actus intelligēdi eſt expreſſior ⁊ maior ſimilitudo obiecti. Duplex autē eſt obiectum ſcʒ Intelligibile p̄ciſe vt deꝰ. Senſibile p̄ciſe vt lapis. Inter animaʒ autem noſtram ⁊ deuʒ nulla eſt proportio equalitatis. ¶ Duplex eſt diſtantia ſcʒ Entitatiua et ſic aliqua diſtant ꝼm rationē entis. Alia eſt ꝼm cognoſci ⁊ ſic aliqua diſtant ꝼm rationē cognoſcibil. ¶ Propoſitio. Plus diſtat verum increatum .i. deus ab intellectu noſtro q̄ obiectum ſenſibile ab intelligibili. Inter deum em̄ ⁊ creaturam eſt infinita diſtātia entitatiua. Deus aūt non diſtat tantum ab intellectu noſtro ꝼm rationē cognoſcibilis q̄ntum diſtat ꝼm rationem entis. Obiecta autem intelligibilia ſunt illa que nullo modo ſūt ſenſibilia. et ſic mere ſpiritualia dicunť obiecta intelligibilia prout diſtinguūtur contra ſenſibile vt deus angelus anima: ⁊ ſic accipit Sanctus Bonauentura. ¶ Pro ſolutione ſecundi argumēti ſumpti ex ſecūda ſuppoſitione. Nota ꝙ infinitum eſt duplex ſcʒ In q̄ntitate ⁊ illud dicitur ꝑ oppoſitionem ad ſimplex: quia ſi eſſet infinitū mole haberet infinitas partes. Aliud eſt infinitum in entitate ⁊ ſic anima intellectiua capit id eſt habet deū intelligendo ⁊ amando. Non tamen capitur eius totalitas. i. non tantū intelligitur q̄ntuʒ eſt intelligibilis. Non ergo ſequitur capit deum. ergo comprehendit deum. ¶ Iudicium eſt duplex Diſcretiuū et eſt illud quo intellectꝰ iudicat de aliqua re an ſit vel non: et dicitur cognitio iudicatiua. Aliud eſt approbatiuum ⁊ eſt illud quo iudicatur de particularibus ⁊ illa non eſt cuiuſlibet obiecti. iſta autem. Omne quod iudicat de aliquo habet poteſtatem ſuper illud verum eſt de iudicio approbatiuo ꝼm leges.

¶ Lata etiā eſt differentia inter legem ⁊ iudicium. Nam iudex preſupponit legem tanꝙ regulam:⁊ vñ non iudicat legem vel de lege verum vera ſit vel falſa. quia lex ſemꝑ eſt in vniuerſali: vt omnis homicida iniuſtus eſt interimēdus. Iudicat autem ſm legem de his que continentur ſub lege: quia iudicium vt eſt approbatiuū vel reprobatiuū ſemꝑ eſt de particularibus vt quia iſte eſt homicida iniuſtus ideo occidendus.

¶ Pro ſolutione tercij argumenti. Illa propoſitio eſt ſimpliciter falſa. Anteꝙ aliqđ obiectum intelligatur oportet ꝙ ipm̄ informet intellectum noſtrum. Cū autem additur per eſſentiam vel ꝑ ſpeciem iam aliud eſt Neceſſe eniȝ eſt cognoſcibile eſſe in cognoſcente. ¶ Aliquid eē in intellectu poteſt intelligi dupliciter: ſcȝ Subiectiue et realiter qđ informat intellectum vt ſunt intellectiones ſcientie. ꝟtutes: hoc modo lapis nō eſt in anima ſcȝ ſubiectiue. Alio modo obiectiue qđ intelligitur vel comprehendit͛ ab anima vel ab ipſa potentia intellectiua. vnde qđcunꝗ obiectum creatū quicquid ſit de increato per ſpeciem vel per actum intelligendi eſt in intellectu ſicut cognitum in cognoſceute. ¶ Duplex etiaȝ eſt ſimilitudo vel ſpecies ſcȝ Abſtracta et eſt ſpecies itelligibilis que abſtrahitur ab obiecto: ⁊ ſic deus non cognoſcit͛ per ſpeciem intelligibilem diſtincte repn̄tatiuam eſſentie dei: et hoc de potentia de ordinata ſiue de lege cōmuni. Alia ē impreſſa ⁊ per hāc intelligitur ipſa noticia obiecti vel intellectio actualis ipius obiecti ⁊ per talem ſpeciem poteſt intelligi deus Iſta ſimilitudo impreſſa a deo eſt inferior deo: licet poſſit dici qđdammodo ſimplicior anima in qua eſt. ¶ Iſta ſimilitudo dicitur quoddāmodo ſuperior anime intellectiue: quia efficit animam meliorem: nos eñ ſumꝰ meliores per cognitionem dei. Unde dicit Aug. ix. de trinita. capi. xi. Addens verbis illis predictis noticia dei digne placiteꝗ amata. ¶ Unde et anima comparat͛ ad tria obiecta ſm eundeȝ vbi ſupra. ſ. Ad excellentius ſe vt ad deum: ad indigniꝰ ſe ſcȝ ad corpalia. Ad equale ſibi ſcȝ ad animam ipam. Et ſm hoc recipit trinā ſimilitudinem. Actus ergo intelligēdi corporum ſeu corporalium eſt nobilior quoddāmodo ꝙ corpora: qꝛ modo ſpirituali eſt lapis in anima ſcȝ per ſpeciē. Eo igitur ꝙ in nobiliori natura eſt intellectio: ideo quoꝗ perfectior eſt obiecto. Nam ipſa intellectio formaliter habet tale eſſe quale participatiue vel denominatiue habet obiectum cognitum. ¶ Triplex autem eſt intellectio ſcȝ ſuperior ipſo obiecto vt intellectio corporis. Inferior ipſo obiecto vt intellectio dei. Equalis ipſo obiecto intellecto vt intellectio anime. Intellectio qua intelligit deum eſt ſimpliciter nobilior ⁊ ſuperior anima noſtra cum deus ſit ſummū obiectum. Si dicatur deꝰ eſt ſimpliciſſimū. ergo non poteſt intelligi per aliquā ſimilitudinem. Nam omnis ſimilitudo ſimplicior eſt ꝙ obiectum cuius eſt ſimilitudo. Dico ꝙ maior eſt vera de obiecto creato non autem increato. Intellectiones autem corporum ſunt nobiliores ꝙ ipſa corpora cū habeant eſſe ſpirituale: corpa vero corporale. Intellectio vero aīe qua intelligit ſeipām: nec eſt ſuperior: nec inferior ea: ſed equalis. ſunt eniȝ eiuſdem nature ſcȝ ſpiritualis. ¶ Iſta propoſitio. Omnis ſpecies eſt ſpiritualior ipſo obiecto cuiꝰ eſt ſpecies: vniuerſaliter intelligendo eſt falſa: ſed debȝ intelligi de corpalibus.

Secundo querit͛ Utrū deus ſit cognoſcibilis per creaturas.

Pro declaratione terminorum Nota ꝙ duplex eſt cognitio ſcȝ A priori et dicitur illa cognitio que habetur de aliqua re per ſuas cauſas vel per ſua principia vt cognitio hominis per ſua principia

intrinſeca ſcꝫ animal et rationale: dici/
tur cognitio a priori. Alia eſt cognitio
a priori q̄ eſt ꝑ cauſas: vt eſt illa. Quic
qd eſt cauſatū vel cauſabile ad btitudi
nē eſt btificabile. Sꝫ hō eſt cauſatus ad
beatitudinem. ergo hō eſt beatificabi/
lis: etiam eſt cognitio a priori per cau/
ſas puta efficientēꝫ finalē ꝛc̄. Et de illa
cognitione non querit queſtio quoniam
hoc impoſſibile eſt pro ſtatu iſto. Alia
eſt cognitio a poſteriori: ꝛ eſt illa que ha
betur de re per effectum ſuuꝫ: vt ex par/
ticularibus experientijs concludit̄ vni/
uerſalis. Et de hac loquitur q̄ſtio San
cti Bonauenture. Unde aliquis habēs
lapidem precioſum experitur ꝙ in au/
ro vł in metallo habet efficaciam. Item
medicus per experiētiam cognoſcit iſtā
Omne rebarbarū eſt abſtractiuū cole/
re: ignorat tamē cauſam eius. Similit̄
aliquis ſimplex cognoſcit ignem eſſe ca/
lefactiuū. ¶ Nota etiam ꝙ creatura in
hac queſtione non accipitur ſicut in pre
cedenti: quia ibi ſolum capiebatur pro
natura rationali: alias eīn̄ fatua fuiſſet
queſtio. hic vero capitur pro omni ente
alio a deo. Et dicuntur creatura: quia
omnia a deo creata ſunt large capiendo
creatum.

Reſolutio queſtionis

Sancti Bonauenture ſtat in vnica cō
cluſione: Que eſt talis. Cum deus ſit
prima cauſa et ſupremus artifex cuiuſ/
libet creature ipſe eſt cognoſcibilis per
creaturas et actu per ipſas cognoſci/
tur. Iſta concluſio habet duas partes.
Prima pars iſtius concluſionis ſic eui/
dens eſt vt cōcedant eam philoſophi di/
cunt enim ſtatum eſſe in cauſis. Secun
da pars prime partis probatur per il/
lud. Omnium eſt enim artifex omnem
habens virtutem omnia proſpiciēs. Li
cet enim ſol habeat cauſalitatem ſuper
multa entia non tamen poteſt facere lu/
nam nec ſtellas. Et ſic patet ꝙ deus eſt
ſupremus artifex. Secūda pars proba
tur in textu. ¶ Pro quo notandū ꝙ licet
creatura q̄tumcunq̄ perfecta diſtet in
infinitū entitate a deo: habet tamen que
libet creatura cōuenientiā analogie ad
deum. Ex hoc enim ꝙ eſt effectus dei ſi/
cut quodlibet artificiatum habet quan
dam conuenientiam cum artifice: vt pa
tet de domo ꝛ domificatore. Si eīn̄ qui/
libet effectus ducit in cauſam ſuam ſic
ꝙ in eo relucet ſapientia artificis multo
magis in qualibet creatura relucet di/
uina ſapientia. Multo eīn̄ magis depē/
dent a deo q̄ꝫ artificiatum ad artificem
vel ad quantūcunq̄ alium a deo. Un/
de Apoſtolus Roma. i. Inuiſibilia dei
a creatura mundi id eſt ab homine per
ea que facta ſunt intellecta conſpiciun/
tur id eſt ex intellectione creatorum ho
mo deuenit in cognitionem diuinorum
ſempiterna quoq̄ virtus eius ꝛ diuini/
tas ꝛc̄. Ideo autem homo dicitur crea/
tura mūdi: quia omnia creata ſunt pro/
pter hominem. Item homo conuenit cū
omni creatura ſm̄ beatum Grego. ha/
bet enim eſſe cōmune cum lapidibus vi/
uere cum plantis ſentire cum animali/
bus ꝛ intelligere vel diſcernere cum an/
gelis. ¶ Arguit̄ ſic. Omne ſimile ducit
in cognitionē ſibi ſimilis. Unde. Que/
libet creatura eſt ſimilitudo dei: vel vt
veſtigiū: vel vt imago. ¶ Queritur er/
go que ſit differentia inter veſtigium et
imaginem. Oportet ergo habere quid
ſit imago: ſed hoc declarabitur in ſequē
ti parte huius diſtinctionis. Tamen vt
intelligatur littera preſentis queſtionis
oportet aliqua nos conſiderare de veſti
gio. ¶ Unde veſtigium capitur dupli/
citer. Uno mō proprie: et ſic non reperi
tur niſi in corporalibus vel animalib⁹
Et ē ſimilitudo alicuius partis anima/
lis que imprimitur in aliquod corpus ſi/
bi cedens remanens ī eius abſentia eius vt
ſimilitudo manus vel pedis impreſſa in
niues vel in pulueres. Si autem totus

bō volutaret ſe ſeu imp̄meret in corp⁹ ſi bi cedens: illud diceret imago eius. Ue ſtigiū āt dicat imago z veſtigiū reſpectu diuerſoꝝ. veſtigiū ei dr̄ de toto q2 ducit i cognitōꝫ toti⁹ imago āt ptꝫ. Ueſtigiū trinitatis non ſolū reperit in ſenſibilib9 ſed in omni ente. Quodlibet em̄ ens eſt vnum verum bonū. In his aūt trib⁹ cō ſiſtit veſtigiū: vnitas em̄ appropriat pa tri: veritas filio: bonitas ſpūiſācto. Im poſſibile eſt q aliq̄d exiſtēs in deo dica/ tur formaliter pars. De rōne em̄ partꝫ eſt q ſit minor toto. Impoſſibile autēꝫ eſt q aliquid imperfectū dicatur de dō. Alio mō capitur veſtigiū ſimilitudina/ rie z trāſſumptiue. Ratio veſtigialis cō ſiſt in quibuſdā ꝯditionib9 cuilibet en/ ti creato cōuenientib9 dicentib9 pfectio/ nem ducentib9 nos in cognitione cōmu/ niū: vt illa ſunt appropriata trib⁹ pſo/ nis diuinis. Prima pticula patꝫ. ſm ei oēs doctores veſtigiū ꝯſiſtit in vnitate: veritate z bonitate. Et licet alias etiāꝫ poſſit aſſignari plurib⁹ modis: de h̄ ta/ men poſtea habebimus. Scda particu la ducentib9 nos zc̄. vt em̄ Aug⁹. dicit. Si oīs creatura eſt vnum verū zc̄. quā/ tomagis ipſarū creator eſt vnus ver⁹ zc̄. ¶ Ulterius notandum q triplicia ſunt p̄dicata ſcꝫ Cōmunia z ſunt illa q̄ com municant tribus perſonis: vt oīa eſſenti alia. Propria z ſunt illa que conueniūt vni ſoli perſone vel duabus tm̄. Appro priata z ſunt illa que ſm ſe ſunt commu nia tribus tamē appropriant ſpecialiter pſonis ad extirpandos errores. Regla. Omnia appropriata ſunt cōmunia tri bus pſonis. ¶ Creatura etiā ducit nos in cognitionē triuꝫ de deo: q2 ducit nos in cognitionē cōmuniū vt cōmunia ſunt vt ſunt eſſe viuere intelligere vicꝫ q de⁹ eſt ſi em̄ creatura eſt quātomagis deus eſt ſimiliter q ſit intelligēs: ſapiens: vo/ lens: z hoc modo dicitur vmbra. Propri arū vt propria ſunt vt q habeat memo/ riam fecundā intelligentiam z volunta/ tem: z ſic dicitur imago. Cōmunium vt appropriata ſunt: et ſic veſtigialia du/ cunt nos in cognitionem dei. Hoc eſt q antiqui dixerunt q creatura repreſenta ret deum tripl'r vicꝫ ſicut vmbra: vt ve ſtigium z vt imago. Dum em̄ videmus vmbrā alicuius app̄hendimus eſſe lucē ex alia parte oppoſita vmbre. Creatura ergo ſepe ducit nos in cognitionē dei et maxime homo: q2 vt vmbra. Nam vm/ bra ſepius ducit in cognitionē vmbrati ſicut legit de ſancto nicolao q ille agno/ uit eum per vmbrā. De hoc tamen z de quadruplici differentia inter veſtigium z imaginē in textu vide.

Pro ſolutione argumē

torū que ſunt pro parte falſa Arguit ſic Uia ad errorēꝫ nō eſt via ad cognitionē ſed cognitio per creaturā eſt via ad erro rem. ergo zc̄. Minor probat. Sap. xiiij Creature dei ſunt: in deceptionē: in odi um: z in muſcipulā pedibus inſipientiū Et Nicola. de lyra exponit de diabolo. Reſpōſio ſtat in trib⁹ diſtinctionibus z quibuſdā propoſitionib⁹. ¶ Prima di/ ſtinctio. Creatura poteſt capi dupliciť. Uno modo q̄tum ad ſpeciales ꝓprieta tes eius que dicūt imperfectionē. Alio modo q̄tum ad cōmunes proprietates dicentes perfectionē. Pro declaratione huius diſtinctionis. ¶ Prima ꝓpoſitio Omnis creatura q̄tumcūq parua ha bet aliquā perfectionem: pfectiones em̄ creaturarum ſunt diſperſe in creaturis. omnis em̄ creatura eſt bona Gen̄. i. Bo/ num autem z perfectū idem ſunt. v. me/ thaph. ¶ Scda ꝓpoſitio. Omnis crea tura q̄tumcunq magna habet aliquas imperfectiones. patet de angelis qui in ſua natura ſunt mutabiles: vt patet in caſu malorum angelorum: vt etiam di/ cit beatus Gregorius. v. moralium ſug illud Job. z in angelis ſuis reperit pra/ uitatem. ¶ Secunda diſtinctio. Propri etas importans imperfectionem poteſt

comparari ad deũ dupl'r. Uno mõ poſſitiue ꝛ attributiue vt lapis eſt durus ꝛ ledit pedẽ: deus ledit. Alio mõ negatiue: remotiue vel ablatiue vt deus nõ eſt durus ꝛ groſſus: deus neminẽ ledit. ¶ Tercia ppõ. Intellect⁹ creatus attribuens ꝓprietates ſpeciales creaturarũ q̃ dicũt imperfectionẽ ipſi deo errat. patet qꝛ nulla iperfectio ẽ deo attribuẽda. ¶ Correlariũ. Attribuere deo ꝙ ſeneſcat vel ꝙ habeat griſeam barbã eſt error. ¶ Quarta ppõ. Intellect⁹ creat⁹ remouẽs ꝓprietates ſpãles creature dicentes imperfectionem a deo recte iudicat. ¶ Tercia diſtinctio. Conditiones gñales creature q̃ dicunt ꝑfectionẽ poſſunt dupl'r ↄſiderari. Uno mõ ſiſtendo i ſe ꝛ abſolute. Exemplum pictura aliq̃ pulchra ſi conſideretur vt pulchra ſeu delectabil' viſui vel conſideratur vt repñſentatiua alicui⁹ vel vt imago. Alio mõ cõparando eas vel referendo ad deum a quo ſunt. ¶ Quinta ppõ. Intellect⁹ creatus cognoſcens cõditões creaturaꝝ dicẽtes ꝑfectionẽ ſiſtendo ibi tanq̃ in pulchritudine earum deuiat. ¶ Sexta ꝓpõ. Intellectus creatus cognoſcens ꝑfectiones vel cõditiones creaturarũ dicentes ꝑfectionẽ vt ſunt ſapientia bonitas veritas ꝛc̃. referendo ad deũ ꝛ attribuendo illas deo i ſummo cognoſcit eũ ꝑ eſſentiã. ¶ Regula. Ois perfectio ſimpl'r attribuenda eſt deo in ſummo. Nam viuere eſt ꝑfectionis. Cognoſcens ergo ſe viuere et illud attribuens vel referens in deuꝫ attribuit ei vitã per eſſentiã. ¶ Pro ſolutione ſecundi argumenti. Creatura eſt vmbra vel tenebra iſta eſt locutio methaphorica. Tenebra eñ nõ eſt niſi priuatio lucis. Ex quo autem creatura in quadam elongatione et confuſione repñſentat deũ ſeu ducit in cognitionem dei vt effectus in cauſam ꝛc̃. ideo dicitur vmbra ꝛc̃. vt ſupra habitũ eſt ¶ Aſcenſus in deum põt intelligi dupl'r Unus ꝑ quẽ aſcendim⁹ in pñſentialitatẽ dei. Alius eſt equalitatis vel equiparantie. ¶ Prima ppõ. Nulla creatura põt eſſe mediuꝫ aſcendendi in deum aſcenſu equalitatis. ¶ Scđa ꝓpõ. Creatura põt eſſe mediũ aſcẽdẽdi in deũ aſcenſu ad aſpectũ pñſentie eius. i. ad cognitionẽ dei. ¶ Item in tercio argumẽto bonauẽtura accipit cõmunicare cõmuniter vt cõmunicare in aliquo cum altero. i. conuenire cum illo.

Queritur tercio. Utrũ

Cognitio per creaturas ſit hois ſcḋm ad oẽm ſtatũ. Pro declaratõne ẗminoꝝ ſupponendo q̃ dicta ſunt. Adhuc duplex ẽ cognitio obiecti incõplexi. quedã eñ dr̃ Abſtractiua ꝛ eſt illa q̃ põt eſſe indifferenter tam exiſtentis q̃ nõ exiſtentis realiter. tam pñſentis in ꝓpria pñſentia reali q̃ non pñſentis vt cognitio roſe. Uñ ois noticia que cauſatur a ſpecie intelligibili rei vel ſimilitudine rei. ſiue res ſit pñſens ſiue nõ. eſt noticia abſtractiua Alia eſt intuitiua ab intuecor (que etiã dr̃ clara viſio vel noticia facialis qꝛ quaſi facie ad faciẽ) ꝛ eſt illa q̃ neceſſario eſt obiecti pñſentis in ꝓpria pñſentia reali vt pñſens eſt vel exiſtentis vt exiſtens ẽ. Uel eſt noticia alicuius obiecti cõtenti eminẽter in aliquo alio obiecto eminentiori. Sola autẽ noticia intuitiua eſt beatificatiua vel beatificabilis. Et iſto mõ noticia beatoꝝ de rebus creatis in eſſentia diuina eſt intuitiua. Franciſcus maronis vocat illam ſupintuitiuã ꝛ male. Nam cognitio beatorũ qua deum cognoſcunt dicitur intuitiua: ideo non placet aliam ſic nominare. Et illo modo nulla imperfecta cognitio põt eſſe in deo quia omnia perfectiſſime continẽtur in eſſentia diuina ꝛ plus q̃ ſi illa eſſent realiter pñſentia ¶ Iſte autẽ cognitiones tripl'r differũt Primo quia ituitiua noticia neceſſario eſt pñſentis. Abſtractiua vero nõ ſic. Secundo quia differũt per rõnes motiuas ꝓpria eñ ratio motiua noticie abſtractiue eſt ſpecies intelligibilis. Intuitiue

vero eſt res pñs in ſe. Mouere autem intellectum ad noticiam eſt cauſare noticiam. Abſtractiua fit per ſpeciē intelligibilem ſupplentē vicem obiecti non obſtante ꝙ aliquis preſentaret ipſum obiectum. Tercio q2 noticia intuitiua ſemp habet vnā relationē realem actualē ad obiectū que dicit attingentia q̄ attingit obiectum. Unde vltra qualitatē que eſt in intellectu ſcʒ operationē ipſius eſt relatio realis inter ipſam qualitatē et obiectum que dicit reſpectus attingentie. Iſta ergo queſtio nō eſt de noticia intuitiua. Nam ſm Auguſtinū. Si vult videtur: ſi nō vult non videtur. Itē patet ꝙ pro ſtatu iſto talis noticia non eſt nobis. Unde triplex eſt ſtatus ſcʒ nature inſtitute ⁊ vocatur ſtatus innocētie. Status nature deſtitute ⁊ vocatur ſtat9 poſt lapſum i peccatū. Stat9 nature reſtitute ⁊ eſt ſtatus glorificationis ¶ Noticia abſtractiua eſt duplex ſcʒ Simplex que habet de obiecto incōplexo. Alia eſt diſcurſiua que ab alijs vocatur arguitiua qua cognoſcēs diſcurrit ab vno in aliud Status eſt ſtabilis ꝑmanentia legibus ⁊c. vt ſupra. Stabilitū eſt a legib9 diuine ſapientie ꝙ beati nunꝗ offendēt deū ſed perpetuo permanebūt in dilectione dei. ¶ Item Adam in ſtatu innocentie nō vidiſſet deū: erat em̄ viator. Queſtio igitur illa intelligitur de omni ſtatu: et ſic includit tres queſtiunculas ꝑtiales.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſex ꝓpoſitionibus: quarū prima per duas ſequentes declaratur. ¶ Prima ꝓpoſitio. Aliud eſt cognoſcere deuʒ in creatura ⁊ cognoſcere deū per creaturam. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Cognoſcere deū in creatura eſt cognoſcere eius preſentiam realiter ſcʒ per actiuitatē et ei9 influentiā in creaturā. ¶ Correlarium. Nullus viator q̄diu viator eſt et q̄diu eſt in via de lege cōmuni poteſt perfecte cognoſcere deū in creatura. Viator em̄ ſemiplene cognoſcit. Influentiaʒ em̄ cognoſcimus naturaliter licet nō omnino clare. Non ſic preſentiam cognoſcimus. Illa em̄ Eſſentia diuia vere realiter eſt in qualibet creatura. eſt mere credita. ¶ Tercia propoſitio. Cognoſcere deū per creaturam eſt ex cognitione creature eleuari ad cognitionem dei quaſi per ſcalam mediā .i. per noticiā diſcurſiuā. Sic philoſophi cognouerunt deum. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Beati nō ꝓprie cognoſcunt deū ꝑ creaturā ſed magis complete cognoſcūt deū in creaturis. Et probatur ꝑma ps ꝑ duo vltima argumenta q̄ ſunt ꝓ parte vera. Nā hic doctor ſeraphicus nō tenet modū conſuetū in argumētis. Prima em̄ duo ſunt pro parte vera: cōſimiliter vltima duo. Intermedia ſunt pro parte falſa. Scd̄a pars iſtius ꝓpoſitōnis ꝓbatur per Auguſtinū in libro de ciuitate dei. vide textū. Per iſtaʒ ꝓpoſitionē ſoluuntur terciū ⁊ quartū argumentū: quia bene ꝓcedunt de cognitione dei in creaturis non autē ꝑ creaturas. ¶ Quinta ꝓpō. Homo in ſtatu inocentie cognouit deū per creaturas tāꝗ ꝑ ſpeculū clarū. Ex iſta ꝓpōne ſequunt alie due. ¶ Prima ꝓpō. Hō in ſtatu innocentie fuit ita creatus a deo ꝙ fuit plenus ſapiētia plenus ſciētia: ⁊ cognoſcebat oēs res creatas q̄tū erant intelligibiles. ¶ Scd̄a ꝓpō. Cognitio ſenſitiua in ſtatu innocentie nō erat in impedimētum cognitōnis intellectiue ſed erat ipſi in āminiculū. ¶ Sexta ꝓpō. Hō ꝓ ſtatu nature lapſe cognoſcit deum per creaturas tanꝗ per ſpeculū obſcurū ⁊ enigmaticū. ¶ Septima ꝓpō. Nullus viator q̄diu eſt viator cognoſcit clare minima rem q̄tū intelligibilis eſt. ¶ Correlariū. Nulli9 rei pro ſtatu iſto cognoſcimus quidditatem excepta rōne entis Patet quia ſi duo oua eſſent eiuſdē q̄ntitatis coloris ⁊ groſſitudinis ⁊ alia accidentia haberent omnino ſimilia: ⁊ ponerentur per diuinā potentiā in eodē loco

tunc nullus viator quantūcunqȝ acuti ingenij poſſet cognoſcere ꝙ eēnt duo oua Unde nullam perfectā cognitionē habemus de re. Patet: quia ſi aliquā ꝑfectaȝ haberem⁹ cognitionē maxime cognoſceremus differentiā eſſentialē. Sed oppoſitum dicit Boecius. ſcȝ: Q̄ differētie rerū ſunt nobis ignote. Patet de rōnali ꝙ nullo mō vere ꝓprie eſt differentia hominis: eo ꝙ anima ſeꝑata ſit rōnalis ⁊c̄. Propoſitio. Omnis res ē ſignuȝ in q̄tū in ea relucet ſapientia diuina.

Querit̄ quarto ⁊ vltīo.

Utrū per creaturas poſſit cognoſci pluralitas perſonarū. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna concluſione. ¶ Prima ꝓpoſitio. Pluralitas perſonarū diuinarū cum vnitate eſſentie eſt ꝓprietas ſolius nature diuine cui⁹ ſimile non reperitur in creatura: nec poteſt reperiri. nec rōnabiliter cogitari. Unde quot ſunt homines tot ſunt nature humane. Adequantur em̄ in creaturis natura ⁊ ſuppoſitū ſiue ſingulare. ita videlicet ꝙ ſunt tot nature ſiue eſſentie quot ſunt ſingularia. ¶ Propoſitio. Impoſſibile eſt vnam et eandē rem ſiue vniuerſalem ſiue particularem eſſe in duob⁹. Hec vn̄ ꝑ fuit mens doctoris Subtilis. Oppoſitum em̄ ponit in prima queſtione prologi. ¶ Ex ſecūda ꝑte ꝑme ꝓpōnis ſeq̄tur correlariū. Trinitas ꝑſonarū in diuinis nullo mō pōt cognoſci ꝑ rōnē naturalē neceſſariā ⁊ demonſtratiuā. ¶ Argumenta ſunt ſoluta ſupius in quadā queſtione ad mentem doctoris ſeraphici ⁊ nō contra eius intentum ⁊c̄. ¶ Secunda propropoſitio. Hereſes nō ſunt neceſſario connexe. Un̄ hereticus errans circa illū articulum ꝙ chriſtus ſit crucifixus poteſt cū hoc non errare circa trinitatē. Hoc eſt quod dicit ſanctus Bonauentura. Niſi philoſophi haberēt aliquē habitum fidei ſicut aliq̄ heretici qd intelligit̄ de fide acq̄ſita ¶ Un̄ ꝑ diſtinctōe eſt notandū. Q̄ duplex eſt habit⁹ fidei ſcȝ Acq̄ſit⁹ ⁊ īfuſus. Habit⁹ fidei acq̄ſit⁹ eſt habit⁹ acq̄ſit⁹ ex auditu. Ut ex relatiōe multoꝝ credo ꝙ ſit Roma. Ali⁹ eſt habit⁹ fidei q̄ vocat̄ fides infuſa. Et iſta non pōt eſſe ꝑe lege cōi cū hereſi. Propō. Omne pctm̄ quantūcunqȝ enorme pōt ſtare cū fide infuſa excepta hereſi. Propō. Nullum pctm̄ repugnat ſpei ſic ꝙ non poſſit ſtare cū ſpe preter deſperationē. Propoſitio. Nullum peccatum mortale poteſt ſtare cum charitate infuſa.

Pro ſolutione argumētoꝝ

toꝝ ante oppoſitū ꝓ primo ⁊ ſcdo argumentꝫ eſt notādū. Q̄ triplices ſunt res vide textū. Propō. Bonitas attribuit̄ ſpūiſancto. Potiſſim⁹ aūt effect⁹ bonitatis eſt redēptio hūani generis. Bn̄ficia em̄ creatōis parua ſunt in cōꝑatione beneficioꝝ redēptōis. ¶ Sciendū ē ꝙ imago nr̄a tria repſentat. ſcȝ Ordinē. diſtinctionem. ⁊ equalitatē. ¶ Primo ordinē. Sicut em̄ pater eſt prima perſona in diuinis: ſic mens noſtra eſt ꝑmū in imagine creata. Noticia autē eſt actus ſcds: ⁊ ꝑ̄ſupponit actū primū ſcȝ mentē. Amor vero ꝑ̄ſupponit noticiā. Quia nihil volitum niſi ꝑ̄cognitum. ¶ Correlarium. Mens ergo repreſentat patrem. noticia filium. amor vero ſpiritūſanctū. ¶ Secundo repreſentat imago noſtra diſtinctionem. Sicut enim perſone realiter diſtinguūtur: ſic etiaȝ actus primus ipſi⁹ anime realiter diſtinguitur ab actibus ſecundis. Mens autem actus primus idem eſt cū anime ſubſtantia. Subſtantia diſtinguitur realiter ab accidente. Unum accidens realiter diſtinguitur ab altero. ¶ Tercio repreſentat imago noſtra equalitatem. Nam quicquid reſpicit mens pro obiecto reſpicit et noticia ⁊ amor. Et ſic eſt ibi quedam equalitas. ¶ Ex predictis ſequuntur ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Naturalit̄ loquēdo quilibet poteſt cognoſcere dei imaginē

quantũ ad id quod eſt. Claruꝫ eſt em̄ ꝙ philoſophi intellexerũt actus primos et actus ſecundos que ſunt imago. ¶ Secunda propõ. Nullus viator ꝙ̄diu eſt viator pt̄ ↄgnoſcere imaginē incꝛ̄tũ imago ē. pꝫ qꝛ imago incꝛ̄tũ imago dicit reſpectũ ad id cui⁹ ē imago. Nullus autē reſpect⁹ pt̄ cognoſci niſi cognitis fundamento ꝛ termino. Imago aũt ē reſpect⁹ fundat⁹ in aīa tanq̄ in ſubiecto: ꝛ terminat⁹ ad tres ꝑſonas in diuinis vt ad terminũ ſcꝫ patrē filiũ ꝛ ſpm̄ſctm̄. ¶ Pro ſecundo argumēto aň oppoſitũ ē notādũ ꝙ q̄cq̄d de deo cognoſcim⁹ hoc duplici via cognoſcim⁹ ſcꝫ via affirmatōis ꝛ via negationis. Via affirmatōis attribuendo ei ꝑfectōnes reꝑtas in creaturis ꝑ excellētiā. Vñ eſt regula theological'. ꝙ q̄cq̄d eſt ꝑfectōnis attribuēdũ eſt deo in ſummo. Sed via negatōis ē remouēdo ab eo impꝑfectōes repertas in creaturis. Juxta aliam regulam theologicalē: ſcꝫ. Quicq̄d ē impꝑfectōis remouēdũ ē a deo ¶ Pro vltimo argumēto ē notādũ. ꝙ creatura eſt q̄ſi liber ꝓ quāto ducit ĩ cognitionē dei tripl'r. ſcꝫ vt vmbra: vt veſtigium: ꝛ vt imago ꝛc̄.

Nunc vero Quoad ſecundā pn̄tis diſtinctōnis partē. Primo querit' Utrũ in his trib⁹ ſcꝫ Memoria. intelligentia. ꝛ voluntate ↄſiſtat rō imaginis. Termini declarandi ſunt imago veſtigiũ: intelligētia: memoria ꝛ voluntas. ¶ Notandũ ꝙ duplex eſt aſſignatio imaginis. Prima ē: memoria: intelligentia ꝛ voluntas. De q̊ Aug⁹. x. de tri. ca. viij. ꝛ deinceps li. codē ca. vltimo. Scd̄a aſſignatio imaginis dr̄ Mens: noticia ꝛ amor vt idē dicit Aug⁹. ix. de trini. ca. iiij. ¶ Prim⁹ termin⁹ eſt imago. Ubi eſt notandũ. ꝙ imago quantũ ad ꝓpoſitũ ſufficit capitur quatuor modis. Primo large ꝓ aliqua ſimilitudine alicuius rei actual'r repn̄tante ipſaꝫ rem: ſiue ipſa ſimilitudo ſit cauſata a natura vl' a re naturali cui⁹ eſt ſilitudo: ſiue ab agente libero. ¶ Pria ꝓpõ. Quelibet intellectio alicui⁹ rei ē imago ei⁹. ¶ Secũda ꝓpõ. Quelibet ſpēs intelligibil' alicui⁹ rei ē ei⁹ imago. Vñ drīa eſt int' ſpēm intelligibilē ꝛ intellectionē. Nā ſpēs intelligibil' eſt act⁹ p̊m⁹ ꝓductiu⁹ act⁹ ſcd̄i ſcꝫ noticie ſupplens vicē obiecti. Et ꝑtinet ad memoriā. Intellectio autē actual' eſt actus ſcd̄s ꝛ ꝑtinet ad ſcd̄am partē imaginis. Dixi vltimo ſiue etiaꝫ cauſet' ab agente libero. i. artifice: ſicut ſtatua Herculis. Oīs em̄ imago fabricata ab artifice repn̄tatiua alicui⁹ dr̄ imago ei⁹: vt imago ceſaris ꝛc̄. ¶ Scd̄o capit' imago ſtricte ꝓ aliquo formato ab artifice repn̄tante actu alterũ inq̄ntũ illud alterꝫ hꝫ diſtincta accidētia ab alijs. Vñ alia eſt imago ſeraphici franciſci ꝛ alia ſcti Ludouici. ¶ Terco capit' imago ꝓ aliq̄ ꝓducto natural'r ꝛ vniuoce ab alio qd̄ ſm rōnē productionis ſue dr̄ ſimile ꝓducēti. Et iſte mod⁹ eſt ſubtilior alijs. Iſto mō fili⁹ genitus a pr̄e ſuo eſt imago ei⁹. Nā ex hoc ꝙ fili⁹ ꝓducit' gn̄atione dr̄ imago ſil'is ꝓducenti. Et ſic ſeq̄tur correlarie. ꝙ fili⁹ in diuinis ē vera imago patris non ſolũ imitationis ſed etiā adequationis. Non autē ſic ſpũſſanctus. licet em̄ ſimilis ſit patri ꝛ filio. hoc tamē nō habet ex ratione ſue productionis. Non em̄ naturaliter eſt productus. ¶ Quarto ꝛ vltimo capitur imago pro natura intellectuali creata cũ ſuis actibus primis ꝛ ſecundis vt anima cũ ſuis potentijs ꝛ actibus ſecundis ¶ Secundus terminus ē veſtigium (q̄uis extraneus ſit multum tamen ad propoſitũ deſeruit) Unde ſciendum ꝙ veſtigiũ capitur quatuor modis. ¶ Primo large. Et ſic dicit' omnis effectus derelictus ab aliqua cauſa determinate ſpeciei vel generis rememoratiuus ipſius cauſe: potēs nos ducere in cognitionē alicuius ꝓpōnis contingentis: enunciantis eſſe vel fuiſſe illi⁹ cauſe. vt fum⁹ derelictus in camino eſt veſtigiũ

tgnis. Silr cõbuſtionis ſigna in domi/
bus. Propoſitio. Canis hz excellentem
olfactiuā qua inſeqtur leporē. Nam oīs
beſtia ſilueſtris relinqt poſt ſe odorez q
eſt veſtigiū eius. ¶ Scdo capit veſtigiū
ſtricte pro impſſione facta ab aliq corpo
re in aliud ſibi cedens: remanēs tñ in ei⁹
abſencia. vt patet in impſſione ſigilli in
cera. ¶ Tercio capit magis ſtricte. Et
ſic eſt ſimilitudo alicui⁹ ptis aialis im/
preſſa ab ipſa parte in aliqd corpus ſibi
cedens: remanens tñ in abſencia eius: vt
veſtigiuz pedis. ¶ Quarto mõ ⁊ vltimo
capit ſtrictiſſime pro aliqbus conditio/
nibus cuilibet enti creato cõuenientibꝫ:
dicentibꝫ pfectionē: ⁊ ducētibꝫ nos in co
gnicionē appropriatoꝝ. vt appropriata
ſunt. vt vnū verū bonum ¶ Correlariū
Veſtigiū hoc mõ reperit in qualibet crea
tura cū in qualibet creatura hec tria re/
periant. ¶ Correlariū ſcdm. Imago ſo/
lum in creatura rõnali ſeu intellectuali
reperit ⁊c. ¶ Terci⁹ terminus eſt intelli
gencia. Pro quo notandū q intelligētia
põt capi qtuor modis. Primo mõ p na/
tura mere ſpūali: intellectuali ſiue rõna
li nataliſp ſe exiſtere. Vñ phi. Angelos vo
cant intelligentias ⁊ quidam doctores.
Scdo capit intelligētia pro potentia q̄
eſt cognoſcitiua cuiuſcūqꝫ cognoſcabil ⁊
iſto mõ ſolus intellect⁹ eſt intelligentia.
¶ Propoſitio. Iſtis duobꝫ modis nõ ca
pitur hic intelligentia. Tercio mõ capi
tur. Intelligentia pro ipſo intellectu ha
bente actu intellectionē genitā ſeu infor
mato actuali noticia. Propō iſto mõ ca/
pitur intelligentia in pñtis qõnis titu/
lo. videre meo. Aug⁹. cm̄. xv. de trini. cõ
parans duplicez aſſignationē imaginis
inter ſe: dicit primā eſſe clariorē. qd non
videret ſi noticia ⁊ intelligentia idē eēnt
Quarto et vltimo capit intelligentia p
ſola actuali intellectõne. Et ſic aliqbus
videt capi in titulo qõnis. ¶ Quartus
terminus eſt memoria. Vñ ſciendū. Q
memoria capit dupl'r. Primo modo pro
memoria q̄ eſt potentia ſenſitiua q̄ habz
organū in poſteriori parte cerebri: cui⁹
officium eſt recipere ſpēs ab eſtimatiua
Propoſitio. Iſta cõis ē nobis ⁊ brutis.
Alio mõ capit memoria p memoria in/
tellectiua. Et illa eſt duplex. ſcz pfecta ⁊
impfecta. Memoria intellectiua perfe/
cta: Eſt ipſemet intellect⁹ habēs pñs obi
ectum in ſe vel in ſpecie. Vñ illa duo vt
integrant vnā cauſam totalē dicunt me/
moria ſecunda. i. pductiua: a q̄ paritur
noticia ⁊ amor. Et ſic capitur in pſenti
qſtione. Sed memoria intellectiua im/
perfecta capit etiā dupl'r. Vno mõ pro
ipſo intellectu put eſt pductiu⁹ noticie.
Et dī impfecta qꝛ non eſt totalis cauſa
ipſius noticie. Non em̄ ſine obiecto in ſe
vel in alio pñte pt cauſare noticiā. Alio
modo memoria intellectiua impfecta ca
pitur pro ipſo obiecto inqtuz eſt pñs in
ſe vel in ſpecie ⁊c. ¶ Quint⁹ ⁊ vltim⁹ ter
minus eſt voluntas. Et notandū q vo/
luntas capit dupl'r. Primo mõ pro ipſa
potentia pductiua actus ſcdi: Et ſic eſt
actus pm⁹. Non aūt ſic capit in aſſigna/
tione imaginis iudicio meo: ſz pro actu
ſcdo. Et hoc ſm Auguſtinū etiā: qui ſe/
piſſime capit actū pmū pro actu ſecūdo
Vñ dicit. Nihil eſt tā in ptāte volunta/
tis qꝫ ipſa voluntas. i. act⁹ volendi. Alio
modo capit voluntas p actu ſcdo produ
cto ab actu pmo ſcz pro amore pducto.
Et ſic accipit in titulo queſtionis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabꝫ ppõnibus. ¶ Prima ppõ.
Imago trinitatis increate ↄſiſtit in nob
in his tribꝫ ſcz In memoria intelligētia
⁊ volūtate. vt includūt vnitatē eſſentie ⁊
pluralitatē actuū ſecundoꝝ. In qbus ē
ordo ⁊ origo vni⁹ ab alio. Dico pmo vt
includūt vnitatē eſſentie. Dico ſcdo. Et
pluralitatē actuū ſecundoꝝ: qꝛ nihil vo
litum niſi cognitū ¶ Scda ppoſitio. In
tellectio ⁊ volitio diſtinguuntur realr: ⁊
int eos ē ordo: qꝛ intellectio ꝑus pducit,

Et origo quia intellectio aliquo modo
pt dici licet improprie. ſcʒ ꝑ modū quen
dam diſponēdi to originare amorē. Unde
vera eſt opinio doctoris ſubtilis ꝙ dicit
Q) volūtas ſit tota cauſa ꝓductiua vo
litionis. Intellectio enī nō eſt ꝓductiua
alicuius libere. Sed volicio vel amor li
bere ꝓducit. Ockam tñ tenet ꝙ volūtas
nō ſit cauſa totalis volitōis: qꝛ ſm eum
etiā intellectꝰ hʒ ſe in rōne cauſe ad cau
ſandū amorē cū ipſa voluntate. Velꝰ
tñ videtur ſentire doctor ſubtil'. q dicit.
Q) voluntas ſe ſola cauſat amorē licet
bene intellectio pͤrequiratur non tamen
in ratione cauſe.

Ad argumēta ſciendū

ꝙ tria reqruntur ad imaginē in nobis.
Primo ꝙ illa ꝙ faciunt imaginē repñ
tent cōſubſtantialitatē. Scdo ꝙ faciāt
diſtinctionē realem. Tercio originē ſeu
ordinē ſiue productionē. ¶ Correlariū.
In nullo ente vno pōt dici imago trini
tatis. ¶ Prima ꝓpō. Voluntas vt actꝰ
pmꝰ nō ptinet ad terciā imaginis partē
ſed ad primā. ¶ Scda ꝓpoſitio. Pecca
tor mortal'r deū offendēs perdit amorē
dei. ¶ Correlariū. Pctōr offendens deū
pdit imaginē dei ſm Auguſtinū in ſer
mone de martyribꝫ. ¶ Tercia ꝓpoſitio
Quilibet pctōr ꝗtum in ſe eſt pōt refor
mare imaginē dei: licꝫ deꝰ ſit pncipalis
cauſa. ¶ Contra. ꝗ ſeqtur ꝙ imago ſtet
in accidentibꝫ ꝛ nō ſubſtantialibꝫ. ¶ Re
ſpondit ockam ꝙ imago capitur duobꝰ
modis. Uno mō pro imagine completa
Alio mō pro imagine incopleta. Com
pleta imago Eſt illa ꝙ nō ſolū ꝯſiſtit in
actibꝫ pmis ſed etiā ſcdis. ꝛ ꝑ ꝯñs in acci
dentibꝫ. Et illa nō eſt eſſentialis aie. In
completa imago: Eſt illa ꝙ ſolū cōſiſtit
in actibꝫ pmis ſubſtantialibꝫ. Et illa ra
dicaliter eſt ipſa aie eſſentia. ¶ Correla
rium pmū. Hec nō pōt perdi ſeu amitti
Illo mō loqtur pſ. In imagine ptrāſit
hō ¶ Correlariū ſcdm. Imago pmo mō
capta pōt perdi ¶ Nota vlteriꝰ pro ar
gumēto in oppoſitū. Q) adhuc duplex
eſt imago ſcʒ Rei ſenſibil' ꝛ rei ſpūalis.
Imago rei ſenſibilis dr̄ quaſi imitago.
id eſt imitans imaginatū in exterioribꝫ
accidentibꝫ. Et illo mō tenet argumētū
nō autē ſcdo modo prout eſt rei ſpūalis.
Propoſitio. Licet nō ſit origo inṫ actus
pmos tñ eſt origo inter actus ſcdos vtꝫ
circa ꝓpōnē primā pncipalē. ¶ Notādū
pro tercio argumēto ante oppoſitū. Q)
triplex eſt memoria ſcʒ ſenſitiua. remini
ſcitiua et intellectiua. Memoria ſenſiti
ua eſt retentiua ſenſibiliū ꝛ pteritoꝝ ꝛ il
la inuenit in brutis. Uñ ſapiens Uade
ad formicā ꝛc. Memoria remiſcitiua ē
ꝙ fit cū deliberatione ꝛ cū argumētatōe
Propoſitio. Iſta memoria reminiſciti
ua tm̄ eſt in hoibus ꝛ eſt potentia orga
nica. Uirtute aūt intellectꝰ cui ꝯiungit
et quē cōnotat. memoria reminiſcitiua ē
intelligibilium pteritoꝝ. Propopſitio.
Illa memoria nō pōt eſſe in brutis. Pa
tet. quia in ipſis memoria ſenſitiua non
cōiungit intellectui. Memoria autē in
tellectiua eſt ſpecierū innatarū. i. infuſa
rum ꝛ etiā acqſitarū. Propoſitio. Me
moria intellectiua nō ſolū eſt pteritoꝝ
vt alie due pdicte: ſed abſtrahit a pteri
tis ꝛ pñtibꝫ. ¶ Pro quarto argumēto
in oppoſitū (qd incipit. Itē imago atten
ditur in his ꝙ ꝛc.) Eſt notandū. ¶ Q)
aia nr̄a reformatur duobꝫ modis. Uno
mō ꝑ habitus. Alio mō ꝑ actus ſcdos. i.
actꝰ habituū. Primo ꝑ habitꝰ. vt pꝫ in
baptiſmate vbi reformat ipſa memoria
primo ꝑ ſpem ſm iſtuʒ doctorē. Et hoc
nititur ꝓbare ꝑ auctoritatē Auguſtini
in lra. Scdo modo dixi ꝑ actus ſecūdos
Et tunc tripl'r. Primo ꝑ actū ſpei ꝙ po
nitur in memoria (ſaltē ſm ꝯformitatē)
Scdo per actū fidei que in intellectu po
nitur. Tercio vero per actū charitatis:
que in ipſa voluntate cōſiſtit. ¶ Notan
dum inſuper ꝙ iterū duplex eſt reforma
tio ſcʒ in via et in patria. In via eſt illa

iam pdicta. Propositio. Anima nostra
reformaẗ in via imperfecte. In patria aũt
dabitur pro fide visio clara diuine essen
tie intellectui. pro amore imperfecto dabi
tur fruitio seu charitas pfecta. Pro spe
vero dabitur tentio. Propositio. Ani/
ma nostra reformatur in patria pfecte.
¶ Notandũ q voluntas nõ habet actuꝫ
adequatũ: sicut intellectus q̃ habet intel
ligere pro actu adequato. Sed pmo di/
uiditur in nolle ꝛ velle q̃bus non est ali/
quid cõmune. ¶ Pro penultimo argu/
mento põt dici q prima imago est filius
in diuinis. Et sic ptinet ad notitiam ꝛc.
vt in textu. Propositio. Large pñt dici
tres potentie eo q spẽs que ad pmã par/
tem ptinet facit differentiã.

Querit̃ secundo. Utrũ

attendaẗ imago per comparationẽ ipsa/
rum ad deũ. Notandũ pro intellectu se/
quentiũ Q, intellect⁹ põt intelligere qđ
cunq intelligibile: ꝛ voluntas pot dili/
gere vel respuere qđcunq amabile. Ido
posset q̃s dubitare. Utrũ imago sit qñ
intellect⁹ intelligit ꝛ volũtas vult aliqđ
creatũ sicut qñ intellect⁹ intelligit ꝛ vo/
lũtas vult aliqđ icreatũ. ¶ Ubi notan
dum Q, triplex est obiectũ aie. Primũ
est obiectuꝫ supius ꝛ nobilius ipsa aia.
Propõ. Tale obiectũ est de⁹. Scdm ob
iectum est equale ipsi aie. Propõ. Tale
est ipsa aia met qñ scꝫ intelligit se. Ter/
tium ẽ inferius ipsa aia. Propõ. Talia
sunt oĩa corporalia inferiora sensibilia
ꝛ materialia. ¶ Notandũ q doctores an
tiqui posuerũt duplicẽ portionẽ anime.
scꝫ Superiorẽ ꝛ inferiorẽ. Portio infe/
rior Est intellectus ꝛ voluntas inquan/
tum attingunt obiecta creata: ipsa intel
ligendo ꝛ volendo. Portio vero supior
est intellectus ꝛ voluntas: inquantũ at/
tingunt ꝛ respiciũt res fruibiles seu res
necessarias pro obiectis scꝫ volendo ꝛ in
telligendo. Propositio. Distinctio illa
nõ sumitur ex parte ipsius anime sed etiã
ex parte obiectorum. Nam portiones
he solum differunt penes officium cum
sint eedem potentie. ¶ Insuper notan/
dum q anima nostra diuiditur in duas
partes. In contemplationẽ videlicet et
actionẽ. Anima nostra diuiditur in con
templationem quando intellectus ꝛ vo/
luntas contemplantur eterna. In actio
nem vero quãdo intellectus ꝛ voluntas
agunt circa inferiora ꝛ temporalia.

Resolutio questionis

stat in tribus ppositionibus. ¶ Prima
ppositio. Perfectissima ꝛ completissima
ratio imaginis trinitatis increate consi
stit in his tribus. scilicet. Memoria. in/
telligentia ꝛ voluntate: prout respiciũt
deũ pro obiecto actu terminante actuꝫ
intelligendi ꝛ volendi. Patet ꝛ declara/
tur supponendo duo. Primũ oportet q
imago sit expressa conformitas seu simi
litudo ad imaginatum. Secundum est
q anima ẛm suas potentias cõformetur
his ad que conuertitur. Hoc est clarius
loquendo. Q, anima dum intelligit et
vult aliquid conformis est tali. Nam in
tellectio est expressa similitudo intelle/
cti: similiter ꝛ amor. Ista propositio p/
batur per quatuor rationes ante oppo/
situm quas expedire volum⁹. ¶ Argui/
tur primo mõ sic. Eo est anima imago
quo est capax dei: vt vult Augustinus
xiiij. de trini. Sed est capax q̃tũ ad por
tionem supiorẽ. g̃ ꝛc. Alia patet in lra.
Imago ẛm Damascenuꝫ dĩ eo q ducit
nos in prothotipum. i. in imaginati co/
gnitionem. ¶ Nota ẛm Augustinũ Q,
in eo solo quod ad contemplationẽ per/
tinet eternorum non solum trinitas sed
etiam imago inuenitur. In hoc autem
quod deriuatum est in actionem tempo
ralium ꝛ si trinitas reperiatur nõ tamẽ
imago dei inuenitur. Propositio. Illa
auctoritas intelligitur de perfectissima
imagine dei. vt probat Scotus p aliam
Augustini auctoritatem.

¶ Secunda ꝓpoſitio. Minus pfecta ⁊ minꝰ pncipalis rō imaginis pōt inueniri in his trib᷒. Memoria ſcꝫ itellectu ⁊ voluntate vt hñt animā pro obiecto. Et h̄ probaꝑ per ſcđam ſuppoſitioneꝫ. Nā qđ eſt ꝯforme imagini ē ꝯforme imaginato Cū aūt aīa ſit dei imago ſeq̄tur ꝙ mēs habet memoriā ſui cognoſcit ⁊ diligit ſe ¶ Tercia ꝓpō. Licet in iſtis trib᷒ ſcꝫ memoria intelligentia ⁊ voluntate vt reſpiciunt obiecta inferiora ipſa aīa ſit trinitas ſeu reperiaꝑ trinitas nō tñ imago trinitatis increate. Vñ intellectꝰ cū ſpecie vel obiecto pñte eſt memoria vt intellectus hñs ſpēm intelligibilē roſe dicitꝰ memoria ⁊c̄. Scđa ps pꝫ quia cū q̄s meminit pecuniarū intelligit ⁊ diligit ipſas in hoc nō hꝫ expreſſam ſimilitudinē dei: qđ tñ ad trinitatis imaginē req̄ritur. Sed potius hꝫ imaginē pecuniarū q̄ conformis ipſis. ¶ Pro penultimo argumēto. Nota hanc ꝓpōneꝫ. Peccator vt pctōr nō eſt ad imaginē dei. Probaꝑ ꝑ auguſtinū in ſermone de vno martyre. Si in ſe ſeruaſſet bonū qđ in illo creauit deus. i. imaginē ſuā ſemꝑ laudaret deū nō ſolū lingua ſed ⁊ vita ⁊c̄. ¶ Notandū vltimo Qꝫ adequatio pōt intelligi dupl'r vel eſt duplex adequatio. Una entitatiua. i. rei ad rem. Propō. Neceſſe ē ꝙ ꝯtū ad rationē imaginis imitātis includat in adequationē talē. Alia eſt adequatio ꝯtū ad cognoſci. i. tm̄ intelligiꝑ ꝯtū repñtatur in memoria. Propō. Illo mō adeq̄ntur memoria et intelligētia quia illa tm̄ intelligit ꝯtum ipſa memoria repñtat. ¶ Correlariū. Et ſic memoria dr̄ cognitum ⁊ intelligentia cognoſcens. Vel aliter pōt dici ꝙ in imagine aīe bene cognoſcens equatur cognito quādo videlicet ipſa anima intelligit ſeipſam.

Queritur tercō de iſtis

trib᷒ potentijs in cōpatione ad ipſam animā. Utrū ſint idem in eſſentia. Iſta q̄ſtio eſt multū aīaſtica ad libros de anima ꝑtinens. ¶ Nota tñ ad pñs. Qꝫ non triplicem ſunt genera potentiarū. ¶ Prima potentia dr̄ Actiua. Et ſic deſcribiꝑ. v. metaphiſice. Eſt illa q̄ eſt pncipiū tranſmutandi aliud inq̄ntū aliud. vt ignis trāſmutat aquā calore ſeu ꝑ potētiā ſuā actiuā. ¶ Scđa potentia dr̄ paſſiua per oppoſitū. hec diffiniꝑ hoc mō. Eſt illa q̄ eſt pncipiū trāſmutādi ab alio inquātū aliud. ¶ Propō. Gerundiuū hic accipiꝑ paſſiue. Regula. Cuilibet potētie actiue in natura correſpōdet aliqua potentia paſſiua ſimplicit̄. Alia regula. Non oportet ꝙ cuilibet potētie paſſiue naturali correſpondeat aliqua potentia actiua naturalis. Patet de aīa ſepata q̄ poſt mortē in reſurrectione habet potentiam paſſiuā ⁊ inclinationē naturaleꝫ ad corpus nō tñ ꝑ aliqđ agens naturale poteſt vniri actiue. Regula tcia. Cuilibet potentie actiue correſpondet potētia paſſiua. pꝫ hec regula intellectis prioribus ¶ Tercia potentia dr̄ obeditiua que ab omnib᷒ poniꝑ theologis (ꝯuis eam phi ignorauerūt) ⁊ eſt paſſiua. Nā ſubijci ē pati. Et eſt illa cui correſpondet potentia infinita dei ꝑ quā potentiā creatura ſubijciꝑ deo: ⁊ eſt in perfecta obedientia ad deū: ſm quā potentiā deus pōt facere de ea quicq̄d nō implicat ꝯdictionem ¶ Correlarium ſeq̄tur. Nulla creatura hꝫ potentiā obeditiuā ad aliā creaturā Regula pma ſeu ꝓpō. Propter illā potentiā obedientialē deus pōt omne ens creatū annihilari. ¶ Scđa regula. Propter iſtam potentiā obeditiuā deus pōt de nouo creare omne ens creabile nō creatum. ¶ Tercia regula. Propter iſtā potentiā obedientialē quā habet creatura ad deū. deus pōt aſſumere omnē creaturam ad vnionē ypoſtaticā vel ad vnionē ſuſtenſtificā. ¶ Quarta regula ſeu ꝓpō. Propter iſtā potentiā pfectam obedientialem deus pōt oēm creaturā ſeu entitatem creatā iam annihilatā ⁊ deſtructā eandem numero creare ⁊ reproducere.

¶ Quarta potētia dr̄ Mathematica q̄ trāſſumptiue et nō ꝓpe dr̄ potētia eo ꝙ imaginata. Et illo modo dicimus ꝙ linea pōt fieri quadratum: quia linea ducta in ſe quater facit quadratū Et tamē illa ſm rei veritatem nunq̄ eſt vera. Linea eſt quadratu3: ſicut nec illa: lapides ſunt domus. Bene aūt dicitur potentia ſimilitudinarie ī materialib9. Vn̄ ſicut in materialib9 ex materia et forma vere conſtituit vnū: ita imaginant ꝙ numer9 ternarius ter ductus in ſe fiat nouenarius: cum tn̄ ternarius nunq̄ poſſit vere eſſe vl' fieri nouenarius. Sed ternarius ⁊ nouenarius ſunt numeri eſſentialr̄ diſtincti Jdeo ſolū metaphorice dr̄: quia nihil eſt in potētia ad aliquid quin poſſit ſibi dari. ¶ Quinta potentia dicitur Logica. Et eſt illa q̄ dicit non repugnātiam terminorū. Regula. Potētia ī logica ꝓprie ſumpta de ſe nihil ponit in re neq̄ potentiam actiuā neq̄ paſſiuā. Jlla potētia ſepius vtitur doctor Subti. Unde ſi ab eterno deus nunq̄ fuiſſet: et fuiſſet aliquis homo vl' angelus formās iſtam potentiā mundus erit. Jlla fuiſſet poſſibilis poſſibilitate logica: et tamen planū eſſet ꝙ non eſſet potentia paſſiua que poſſit producere mūdum quia pono ꝙ deus non fuiſſet vel eſſet. Et ſic proprie non eſſet potentia actiua reſpectu huiuſmodi. Similiter non eſſet potentia paſſiua: q2 nihil eſſet in re ex quo eſſet producibilis mūdus: ⁊ pat3 regl'a. ¶ Sexta potentia dicitur Subiectiua Et eſt illa qua aliquid poteſt eſſe ſubiectum alicuius forme ſubſtātialis vel accidentalis. Regula prima. Quicquid poteſt recipere aliquam formam ſubſtātialem poteſt eſſe in potentia ſubiectiua ad ipam. Et ſimilis datur regula de formis accidentalibus. Et eſt notandum ꝙ ad hoc ꝙ aliquid dicatur eſſe in potētia ſubiectiua duo requiruntur. Primo requiritur ꝙ actu exiſtat. Correlarium Antixp̄s non eſt in potentia ſubiectiua.

Secdo requiritur ꝙ poſſit recipere in ſe aliquid aliud diſtinctū realiter ab eo vt formam ſubſtantialem vel accidentalē. Correlarium. Deus non poteſt eſſe in potentia ſubiectiua ad aliquid propter defectum ſcde conditionis. Correlariu3 ſcdm. Ultimū accidens vel vltimū ens quod dicitur imperfectiſſimum non poteſt eſſe in potentia ſubiectiua. Patet q2 ſi poſſet aliud recipere nō eſſet vltimū. ¶ Septima potentia dicitur Obiectiua. Et eſt illa qua res eſt producibilis ineſſe anteq̄ ſit producta. Ad hoc ꝙ res aliqua ſit in potentia obiectiua due requirunt conditiones. Prima ꝙ illa res ſit producibilis ad extra defectu cuius nullum ens prohibitum eſt in potentia obiectiua. Correlariū ſequitur. Q2 chimera hircoceruus ⁊c. non poteſt eſſe ī potentia obiectiua. Eſt autem ens prohibitum illud cui repugnat eſſe vt homo irrationalis ⁊c̄. Correlarium ſcdm. Eſſentia diuina non poteſt eſſe in potentia obiectiua. Secda cōditio. requiritur ꝙ res iam nō ſit ꝓducta ineſſe. Et h̄ eſt qd̄ dicit Scotus ꝙ diſtinguitur ꝯtra actū Correlarium. Nullum ens actu exiſtēs eſt in potētia obiectiua. Propoſitio. Jlla potentia obiectiua cōdiſtinguit ipm ens. Unde eadem res que eſt in potētia obiectiua poteſt poſtea eſſe in actu oppoſito potētie obiectiue. Correlarium ſcdm. Eadem res que anteq̄ producat eſt in potentia obiectiua et cum producitur eſt actus vt roſa in hyeme ⁊c̄. Propoſitio. Eiuſdē numero ſunt potentia ⁊ actus. Unde non ſolum eiuſdē generis: ſed etiā eiuſdem ſpeciei. immo ſunt eiuſdem rei qd̄ plus eſt. Unde hic etiā nota ꝙ potentia obiectiua capiendo potentiam formaliter pro reſpectu dicit reſpectum non realē ſed rationis fundatū in eſſe cognito ⁊ terminatum ad actum exiſtendi rei. ¶ Octaua potentia dr̄ Productiua. Et eſt illa que eſt ꝑncipiū producendi aliquod ꝓducibile ſiue cū trāſ/

mutatione ſiue ſine trãſmutatione. Pri
ma ꝓpõ. Jllo mõ diſtinguit potentia ꝓ
ductiua ↄtra actiuã ⁊ paſſiuã potẽtiã.
Propõ ſcda. De⁹ eſt in potẽtia ꝓducti/
ua ꝓprie loquẽdo ⁊ tñ nõ eſt in potentia
actiua nec paſſiua ꝓprie loquẽdo. Nam
pr̃ ꝓducit: fili⁹ ꝓducit ⁊ hoc ſine trãſmu
tatione. ¶ Cõtra. Ois potẽtia ꝓducti/
ua eſt actiua vel factiua. ergo ſi pr̃ eſt ꝓdu
ctiuus filij ⁊ nõ actiuus. erit factiuus.
¶ Rñdet ꝙ añs eſt falſuȝ. ¶ Uñ nota ꝙ
ois potẽtia ꝓductiua eſt reſpectu alicu
ius ꝓducibilis. Uel ergo illud ꝓducibile
eſt receptibile in aliquo ſcȝ ꝑ modũ in/
herẽtis. Uel eſt ꝑ ſe ſubſiſtens. Si pmũ
tũc vel recipit in ſeipo ⁊ ſic eſt actiua vt
intellectus ꝓducit in ſe intellectionẽ in/
herentẽ intellectui. Uel recipit in alio:
⁊ ſic eſt potẽtia factiua: vt ignis cauſat
calorẽ in aqua. Si ſcdm hoc eſt duplr:
qȝ vel eſt oino realr diſtinctũ ⁊ eſſentialr
a ꝓducẽte. Et tũc etiã eſt factiua: vt do
mificator facit domũ q̃ per ſe ſiſtit. Et
homo generãdo facit hoiem. Uel inter
ꝓducẽs et productũ eſt diſtinctio realis
ꝑſonalis ita tñ ꝙ ſine trãſmutatione ⁊ in
identitate eſſentiali. Correlariũ. Et ſic
illo mõ ptȝ ꝙ illa potẽtia ponit in diui/
nis. Notandũ vlterius. Q potẽtia pro
ductiua actiua dr̃ ꝓprie illa q̃ eſt ꝓdu/
ctiua alicuius in ſe. Productiua vero fa
ctiua dicitur illa ꝓprie que eſt alicuius
producibilis extra ſe. Et ideo illa ſemꝑ
ponit diſtinctionẽ eſſentialem. Sed po/
tentia productiua actiua ſolum ponit
diſtinctionem realem. ¶ Nona ⁊ vltima
dicitur potẽtia Operatiua. Et eſt illa
in qua formaliter eſt aliquis actus hu/
manus immanẽter. Uñ actio immanẽs
dicit eſſe quedã opatio alicuius potẽtie
que non eſt ꝓductiua ſui termini: vt vi/
ſio eſt actus immanẽs q̃ nõ eſt producti
ua termini vel obiecti qð videt. Actio
autem tranſiens dicitur eſſe actio ꝓdu/
ctiua ſui termini vt calefactio producit
calorẽ in ligno. Prima propõ. Potentia
opatiua reperit in deo. Patet quia non
dicit imꝑfectionẽ ſed ꝑfectionẽ. Jn deo
eñ formaliter ſunt intellectio ⁊ volitio:
⁊ ſic opationes immanẽtes dicte. Scda
ꝓpõ. Ois potẽtia cognitiua aialis ſiue
ſpũs ⁊ eius appetitiua correſpondẽs et
ſole iſte: ſunt ꝓprie opatiue. Correlariũ
Potentia mouendi ſurſum ſilr potẽtia
nutritiua ⁊ augmẽtatiua nõ ſunt opati
ue ſed trãſeuntes. ¶ Propõ. De iſtis po
tentijs opatiuis eſt qõ nr̃a. Utrũ intelle
ctus ⁊ volũtas ſunt idẽ realiter in eſſen/
tia aie. ¶ Pro ſcdi termini (qui ẽ Jdẽ)
declaratione eſt notandũ. Q idẽ et di/
ſtinctũ ſiue diuerſum opponunt. Quot
modis aũt dr̃ vnũ oppoſitoꝛ tot modis
dicit ⁊ reliquũ. i. Thopi. ¶ Propõ tri/
plex eſt diſtinctio ſcȝ rõnis: formalis et
realis. ¶ Diſtinctio rõnis eſt illa vel il/
la diſtinguunt rõne que habẽt diuerſas
relationes (id ẽ reſpectus) rõnis cauſa/
tas per actũ. i. opationẽ intellectus. Pri
ma propõ. Jdem oibus modis idẽ reali
ter ⁊ nullo modo diſtinctũ ex natura rei
põt diſtingui rõne: vt fortes eſt fortes.
de⁹ eſt deus. Scda ꝓpõ. Aliqua q̃ ſunt
plures res ⁊ eẽntialiter ⁊ realiter diſtin
cte poſſunt eſſe idẽ rõne. Jſta ꝓpõ eſt cõ/
tra errãtes ⁊ dicẽtes. Q identitas rati
onis inferat identitatẽ realẽ ⁊ oẽs alias
qð eſt hereticũ. Unde pater filius ⁊ ſpi/
ritusſanct⁹ diſtinguunt realiter ⁊ tamen
ſunt idẽ rõne. Probat: qȝ vna relatio ra
tionis conuenit ipſis trib⁹. probat: quia
ſunt vna cauſa creature. Cauſalitas aũt
in deo nõ dicit niſi relationẽ rõnis. Jtẽ
cum ſint realiter diſtincti pater filius et
ſpũſſanct⁹. ergo eis cõpetunt ſm te tres
relationes rõnis dominij ergo tres dñi.
Jtem nec in creaturis eſt verũ. ptȝ. Nã
aqua: verba ⁊ ablutio diſtinguunt rea/
liter ⁊ eſſentialiter: ⁊ tamen ſunt vnũ ra/
tione. Quia conueniũt in ſacramẽto ba
ptiſmatis. ¶ Diſtinctio formalis eſt il/
la q̃ eſt inter duas quidditates vel enti/
tates quarũ vna nõ includit aliã in pri/

mo modo dicendi per ſe. Propoſitio. Il-
lo modo diſtinguuntur aīa ⁊ intellectus
vt eſt potentia. patet. Nam ſi anima de-
finiret in eius diffinitione non poneret
intellectus nec volūtas. Unde illa ē fal-
ſa. Anima eſt intellectus. ¶ Tercia di-
ſtinctio eſt Realis. Et illa eſt duplex. ſ.
ſuppoſitoꝝ et naturarū. Propō prima.
Diſtinctio ſuppoſitoꝝ ⁊ nō naturarum
non inuenitur in creaturis. Patet: oīa eīm
q̄ diſtinguunt ſuppoſitalr in creatura
diſtinguunt ⁊ eſſentialiter. Propō ſcd̄a.
Diſtinctio perſonarū ⁊ non nature ſolū
reperitur in diuinis. ¶ Tercius termi-
nus eſt. In eſſentia. Un̄ nota ꝙ differen-
tia eſt inter aliqd eſſe idē in eſſentia cuꝫ
alio: ⁊ aliquid eſſe de eſſentia alicuius.
Un̄. Aliquid idē eſſe in eſſentia cū alio.
Eſt illud qd̄ identificat alteri eſſentialr
qn̄ vicꝫ habet vnā eſſentiā ⁊ eandē natu-
ram. Propoſitio. Illo mō pr̄ filius ⁊ ſ̄ſ.
in diuinis ſunt idē in eſſentia. Et de illa
eſt qd̄ nr̄a. Sed eſſe de eſſentia alicuius
Eſt qn̄ aliquid dr̄ de alio in pmo mō di-
cendi p ſe. Propō pma. Potētie ſūt idē
aīe in eēntia: ſed non ſunt de eſſentia aīe
quia nō p̄dicant de ea in pmo mō dicēdi
p ſe. Propō ſcd̄a. Omne ſuperius eſt de
eſſentia inferioris ſui. ¶ Quartus ⁊ vlti-
mus termin⁹ eſt Aīa. Pro q̄ nota ꝙ du-
pliciter definit a pho. ij. de aīa. Aīa eſt
actus pmus (.i. forma informās) corpo-
ris phiſici organici potētia vitā haben-
tis. Corpus aūt phiſicū eſt illud qd̄ cō-
ponit vere ex materia ⁊ forma: qd̄ ſcꝫ eſt
gn̄abile et corruptibile. Corpa organi-
ca dicunt que hn̄t diuerſa organa ad di-
uerſa opa deputata vel officia. Un̄ ar-
bores hn̄t radices q̄ aſſimilant ori quia
Anima. p has ſumūt nutrimētū: vicꝫ humores
vt fimū rorē ⁊ pluuiā. Propter vltimā
particulā in definitione poſitā. ¶ Nota
ꝙ q̄druplex eſt viuēdi gradus. Prim⁹
gradus viuendi eſt viuere p augmentū
⁊ decrementū aſſumēdo alimentū. Cor-
relariū. Illo mō oēs arbores, oēs herbe
viuūt. Correlariū ſcd̄m. Nihil inferius
plāta ppriē viuit: vt ſunt aurū: argentū
lapides ⁊c̄. Scd̄s gradus eſt viuere per
ſenſum. Propō pma. Iſte cōuenit cuili-
bet aīali ſiue pfecto ſiue imperfecto. Et
ad hoc ad omne minus requirit ſenſus
tactus. Propō ſcd̄a. Iſte gradus viuen-
di nobilior eſt pmo: qꝛ eſt cognoſcitiu⁹
cognitione ſenſitiua. Tercius gdus eſt
viuere motu pgreſſiuo. Prima ppoſitio
Iſte gdus ſolū ꝯuenit pfectis aīalib⁹.
Scd̄a ppō. Aīalia ſunt duplicia ſcꝫ pfe-
cta ⁊ imperfecta. Perfecta ſūt vt hō equ⁹
⁊ ſilia. Impfecta ſūt vt hoſtree q̄ ſolū mo-
uentur motu dilatationis ⁊ reſtrictiōis
Quartus gradus viuēdi eſt viuere in-
tellectualiter. Propoſitio. Ille nō ſolū
conuenit hoībus verū ⁊ angelis ⁊ deo.
¶ Aliter definitur aīa a pho. Aīa eſt
qua viuim⁹: ſentimus: mouemur ſm lo-
cum. ⁊ intelligim⁹. Propō. In iſta defi-
nitione cōphēdunt qttuor gdus viuēdi

Reſolutio q̄ſtiōis ſtat

in aliquibꝫ ppoſitionib⁹ ⁊ quibuſdā di-
ſtinctionibus. Pro pncipali argumēto
Thomiſtarū. ¶ Nota ꝙ argumētū ſub-
ſequēs eſt pncipaliſſimū argumentū eo-
rum in hac materia. Quecūqꝫ dr̄nt vel
diſtinguunt predicamētaliter non ſunt
idē. ſed potentie anime et aīa ponuntur
in diuerſis p̄dicamētis: igitur non ſunt
idē. Propter iſtud argumentū. S. Bo-
nauētura ponit primo diſtinctionē vicꝫ
¶ Potentia naturalis pōt capi tribus
modis. Uno mō pro abilitate vel agili-
tate quadā qua aliqs habens potentiā
poteſt faciliter vti ſua potentia. Corre-
larium. Et ſic nihil aliud dicit niſi mo-
dum exiſtendi in ſubiecto. Propoſitio.
Unde dico ꝙ potētia hoc modo capta
ponitur in ſecūda ſpecie qualitatis. In-
genioſitas enim eſt quoddam accidens
additum gratis intellectui per quā fa-
ciliter poteſt capere intelligēda que po-
nitur in ſecunda ſpecie qualitatis.

¶ Alio mō capit̄ potētia naturalis pro ipamet potentia egrediēte a ſubſtantia ſiue a ſubiecto ſuo. Et hoc dupl'r. Pri/mo modo capitur pro potentia natura/li egrediente a ſubſtantia mediante acci/dente vt potentia calefaciēdi egreditur ab igne in lignū mediante accn̄te puta calore. ¶ Propō. De illa dico ꝙ omnis talis potentia reponit̄ in tali p̄dicamen/to in quo ponit̄ accidens mediante quo egredit̄. Dices ꝯtra: Potētia eſt relatio accidēs abſolutū. ergo nō ponunt̄ in eo/dem p̄dicamēto. Reſpōdet̄ ꝙ potentia poteſt capi dupl'r. Uno mō formaliter pro reſpectu ſic non accipit Bonauen. Alio modo capit̄ potētia pro denoīato. Et ſic eſt aliqđ abſolutū. Et illo mō lo/quitur. S. Bonauentura in littera.

¶ Tercio mō capitur potentia pro na/turali potētia egrediente immediate a ſubſtantia ſine quocūꝙ accn̄te medio. Propoſitio. De illa dico ꝙ oīs potētia hoc modo eſt in eodē p̄dicamēto in quo eſt ſubſtātia a qua egredit̄: vt potentia generatiua hoīs eſt in p̄dicamento ſub/ſtantie ſicut homo. ¶ Scđa diſtinctio ꝛ eſt ſpecialior ꝙ̄ prima ꝛ magis ad ꝓpo/ſitum. Et eſt talis. Potētie aīe poſſunt capi tripl'r. ¶ Primo mō pro quadā fa/cilitate ſm quā aīa eſt facilis ad exercē/das opationes ſuas. ¶ Propō. Sic di/co ꝙ intellectus ꝛ potentie alie non ſunt potētie. Sꝫ illo mō ingenioſitas ē q̄dā facilitas reponibilis in p̄dicamēto q̄li/tatis. ¶ Propō. Oīs facilitas: oīs tar/ditas qua qs reddit̄ ꝓmptus vel tardus ad aliqđ exercendū eſt in ſcđa ſpecie q̄li/tatis. ¶ Alio mō capiunt̄ potētie anime put dicunt ordinē ipius anie ad opatio/nes ſuas. Et hoc dupl'r. vel ꝓut dicunt ordinē ad actū mediāte accn̄te vt habeo potentiā ſylogiſandi mediante logica. Propō. Dico ꝙ oīs talis potētia ponit̄ in tali ſpecie in qua eſt accn̄s mediāte q̄ hꝫ ordinē ad actū. ¶ Tercio mō capiū/tur potētie aīe ꝓ illis q̄ immediate egre/diunt̄ a ſubſtātia aīe ſine quocūꝙ accn̄/te medio. Correlariū de illis potētijs ē ad ꝓpoſitū. ¶ Uñ ponent̄ ꝓpōnes dire/cte ad qōnē r̄nſiue. ¶ Prima ꝓpō. Potē/tie tercio mō dicte ſunt cōſubſtantiales ipi aīe. ¶ Scđa ꝓpō. Potētie aīe imme/diate egrediētes a ſubſtātia cum ſunt in eodem p̄dicamēto ꝑ reductionē in q̄ eſt aīa. Aīa aūt eſt in p̄dicamēto ſubē. ergo ꝛ potētie puta intellectus ꝛ voluntas.

¶ Tercia ꝓpō. Licet potētie iſte imme/diate ſcꝫ egrediētes a ſubſtātia anie ſint ꝯſubſtātiales aīe: et in eodē p̄dicamēto. nō tñ ſunt oīno idē per eſſentiā ipi anie. Dicit p̄ma pars: licet potētie ſint ꝯſub/ſtantiales ꝛc. Ex q̄ ſequit̄ ſm S. Bona/uentu. ꝙ potentie ſunt idem realiter ipi aīe. Scđa pticula dicit ꝙ non ſint oīno idē ipſi anie ꝑ eſſentiā. Ex quo ſequit̄ ꝙ diſtinguant̄ formaliter. Illa eñ dicunt̄ eſſe non idē ꝑ eſſentiā quoꝝ vnū non in/cludit alterū in p̄mo mō dicendi per ſe. ¶ Notandum ꝙ ſimilitudo eſt duplex. accn̄talis vicꝫ ꝛ eſſentialis. Accn̄talis ſi/militudo eſt illa q̄ aliqua ſūt ſilia in ali/quo accn̄te. Eſſentialis aūt ſilitudo eſt illa qua aliqua ſunt ſilia in natura ſpe/ciuoca. ¶ Sciendū vlteri⁹ ꝙ adhuc du/plex eſt ſilitudo vicꝫ ſm rōnem ꝛ inten/tionē. Silitudo ſm rōnem eſt illa qua aliqua ſunt ſilia in aliqua rōne quiddi/tatiua. Silitudo vero intentionis eſt il/la q̄ eſt inter aliqua duo quoꝝ vnū eſt ſi/militudo alterius. ¶ Cōcluſio r̄nſalis ad obiectionē. Cōcedendū eſt ꝙ aīa nō eſt ſue potētie ꝑ eſſentiā .i. formaliter lꝫ ſint idē realr. ¶ Iuxta hoc nota ꝙ ꝑ eēn/tiam capit̄ dupl'r. Uno mō ꝑ eſſentiā .i. formalr. Illa aūt dicunt̄ eē idē formalit̄ quoꝝ vnū includit aliud in p̄mo mō di/cēdi ꝑ ſe. Nō idē ꝑ eſſentiā ſunt illa q̄rū vnū nō includit aliud in p̄mo mō dicen/di ꝑ ſe. Propō. Sic intelligit̄ vltima re/ſolutio S. Bonauē. q̄ dicit. Cōcedēdū eſt ꝛc. Alio mō ꝑ eſſentiā capit̄ ꝓut idē eſt qđ realiter. Et tunc illa dicunt̄ idē ꝑ

eſſentiā q̄ ſunt idē realiter. Propō. Illo mō dico q potētie ſūt idem p eēntiā ipi aie qꝛ idē realr. ¶ Predicatio eſt duplex ſcȝ eēntialis ꝛ accñtalis. Predicatio accidētal eſt accñtis de ſubiecto: et ſic illa aia eſt intellect⁹ nō ē pdicatio accñtal ꝛc. Predicatio eēntialis eſt de eo cui⁹ē eēntiale. Propō. Illō dr̄ eēntiale alteri qđ eſt idē realr illi. Et ſic ē ibi pdicatio eſſentialis ꝛc. ¶ Eſſentiale capit̄ qdruplr vel vt dicit eſſentiā rei: vt natura ſpecifica dicit totā qdditatē: vl ſcđo vt dic̄ eēntialis ↄſtitutiua: ſicut caput: coꝛ: materia ꝛ forma ꝛc. Uel tercio dicit ſine q̄ res nō pōt eſſe Uel q̄rto eēntiale dicit ſine q̄ ipm nō hȝ eſſe pfectū. Propō. Q̄ñcunq̄ aliq̄ ſic ſe hñt q ſūt idē realr: tūc multiplicato vno multiplicatur ꝛ reliquum. ¶ Pro intellectu hui⁹ ppōnis eſt notandū q Multiplicatio pōt eē duplex. prima eſt rerū. ſcđa rōnū formaliū. Propō. Intelligēdo ppōnē ſcđo mō ſcȝ de multiplicatōe rōnū formaliū: ipa nō ē vera. Nō em̄ multiplicato vno ſequit̄ q etiaȝ multiplicet̄ ꝛ reliquū. pȝ hoc de potentijs aie: q̄ lȝ multiplicent̄ non tamē ideo ipſa anima multiplicatur.

Conſequēter eſt qō de ſcđa aſſignatiōe imaginis. Utrū imago trinitatis ↄſiſtat in mēte: noticia ꝛ amoꝛe: vt in potētijs: aut vt i habitib: aut vt i potētijs ꝛ habitib ſil: vel tanq̄ in ſuba ꝛ habitib⁹. Primo declarādi ſūt t̄mini mens: noticia: amoꝛ: habit⁹ ꝛ ſuba ¶ Prim⁹ termin⁹ eſt mens. Et pōt capi qdruplr ſm qđ deriuat̄ a q̄ttuoꝛ. vide in textu. Primo a mene .i. luna ſeu defectus. ſic ſtat p tota aīa tā p potentijs ſuperioꝛib q̄ inferioꝛib. Scđo dr̄ mēs a metiēdo. Et ſic capit̄ mēs p q̄cūq̄ potētia cognoſcitiua vl iudicatiua: qꝛ talis mēſurat obiectū. Tercio capit̄ mens p ut dr̄ ab eminēdo Et ſic accipit̄ p pte ſuperioꝛi aie ſiue rōnis. Et ſic accipit cōiter Aug⁹. Propō. Iſto mō mens nōn reperit̄ in potētijs ſenſitiuis nec in aia ſenſitiua: nec in anīa vegetatiua nec etiā in potētijs aie vegetatiue: ſȝ ſolū eſt i potētione ſupioꝛi. Quarto capit̄ mens vt dr̄ a meminiſſe ꝛ tūc tm̄ valet ſic mēoꝛia. Ca pit̄ etiā p potētijs ſenſitiuis in quib mi nime ↄſiſtit imago. Prima ppō. Mens pmo mō capto nō capit̄ in qōne nec etiā ſcđo mō. Scđa ppō. Mēs q̄rto mō capitur in qōne. ¶ Scđs termin⁹ eſt noticia. Sepe hic termin⁹ fuit declaratus declarando qđ ſit cognitio. Dico tñ nūc ad ppoſitū q triplex eſt noticia habitualis vicȝ virtualis ꝛ actual. ¶ Noticia v̄tualis dr̄ illa q̄ itelligit̄ aliqđ nō vt pmo terminās intellectū nec vt pmo intellectū: ſȝ vt ps pmo intellecti vt itelligēdo hoīem intelligo anīal vt ptē pmi itellecti. ¶ Actualis noticia ē illa q̄ aliqđ actualit̄ intelligit̄ vt totale terminās actu illā noticiā vl intellectōeȝ actualē. Propō. Noticia actual eſt pma: Et prima ei eſt noticia virtualis. ¶ Habitual noticia eſt illa q̄ aliqđ ē pñs intellectui ſub rōne obiecti intelligibil ꝛ q̄ ipm obiectū eſt in prima diſpoſitiōe ad h vt intelligat̄. Prima ppō. Et ſic ſpēs intelligibil exiſtēs in intellectu etiā cuiuſcūq̄ intelligibil dr̄ noticia habitual. Scđa ppō. Iſta noticia pōt eē in doꝛmiēte: ſecus de poꝛib. Tercia ppō. In ppoſita qōne capit̄ noticia pro actuali cognitiōe ¶ Terci⁹ termin⁹ eſt amoꝛ. Pro cui⁹ intellectu eſt notādū q duplex eſt act⁹ volūtatis. prim⁹ eſt amoꝛ. ſcđs eſt odium: pmus eſt pfectioꝛ ſcđo. ¶ Uñ amoꝛ eſt act⁹ q̄ volūtas diligit vel acceptat aliqđ obiectū ↄueniēs vl qđ intellect⁹ iudicat tanq̄ ↄueniēs q̄uis nō ſit ↄueniēs vt ē amoꝛ cecus. ¶ Odiū aūt eſt q̄ voluntas reſilit ab obiecto diſcōueniēti vl vt diſcōuenienti. Et qꝛ imago ↄſiſtit in hiis q̄ pfectioꝛa ſunt in hoīe. Amoꝛ aūt eſt pfectioꝛ actus q̄ ſit odiū: ideo imago trinitatis in amoꝛe conſiſtit ꝛ non in odio.

¶ Quartus termin⁹ eſt habit⁹. Un̄ notandū eſt ꝙ habit⁹ capiť tripľr. Primo mō, ꝑ q̄cunq̄ꝫ forma hn̄te ꝑuationē ſibi oppoſitā. Et hoc modo lumē in aere dr̄ habit⁹: qꝛ tenebra ſibi opponiť. Et viſus eſt habit⁹: qꝛ cecitas ſibi opponiť. ¶ Alio modo capiť habit⁹ ꝑ corpis adiacentia vel eoꝝ q̄ circa corp⁹ ſūt. Et ſic ē vltimū p̄dicamentū. Tercio mō capiť habit⁹ ꝑ quadā q̄litate diſponēte ſbiectū (in q̄ ē radicata) ad oꝑationē. Et ſic capiť hic. Tamē hoc tercio mō capiť dupľr. Uno mō gn̄aliť ꝑ omi q̄litate diſponēte ſubiectū. ꝛ vt facit p̄mā ſpēm q̄litatꝫ. Et ſic capiť etiā pro ſpē intelligibili: ꝛ breuiť pro omi diſpoſitione. Alio mō ſpecialťr ꝑ quadā q̄litate aggn̄ata ex multꝫ actibus p̄cedētibꝫ inclinātē ad ꝯſil'es actus ꝛ ſic de difficili eſt mobiľ a ſubiecto. Et diſtinguiť habitus h̄ mō ꝯ̄ diſpoſitionē qꝛ dicit q̄litatē de difficili mobilē h̄ mō etiā p̄ſupponit diſpoſitionē ꝛ act⁹ p̄cedētes. ¶ Quintus terminus eſt ſuba. ꝛ capiť tripľr. Uno mō ꝑ ente q̄cunq̄ꝫ ꝑ ſe exiſtēte vľ potēte per ſe exiſtere. Propō. Hoc mō de⁹ eſt ſuba. Et ſic dr̄ a ꝑ ſe ſtādo: nec obuiat dictū Aug. vij. de tri. c. v dicentis deū abuſiue dici ſubam. Scd̄o mō capiť ſuba ꝑ quacūq̄ꝫ re potēte ſubſiſtere accn̄tibꝫ maxime. ſ. ꝛ p̄mo. Et ſic loquiť Aug. vbi. ſ. deū abuſiue dici ſubſtantiā. Et h̄ vtiq̄ꝫ verū eſt. Tercio capiť ſubſtātia pro cuiuſcūq̄ꝫ rei eſſentia. Propō. Hoc mō reperiť in omibꝫ p̄dicamētis. Propō. Subſtantia h̄ tercio mō capitur in titulo q̄ōis. ¶ Pro ampliori q̄ōnis intellectu aīaduertendū ꝙ in aīa ſeptē inueniunť. Primo ſuba aīe. i. eſſentia. Scd̄o potētie ꝯſubales quidē: ſꝫ nō oīno idē eſſentialťr. Tercio habitus ꝑp̄e dicti. ſ. tercio mō ſupra poſiti. Quarto ſpēs intelligibiles q̄ ſunt cauſe ꝑuie ad intellectiōes. Quinto repiť act⁹ intelligēdi. Sexto diſpoſitiones de facili mobiles a ſubiecto. Septimo reperiunť in aīa paſſiōes. Cōtra. Phs dicit ꝙ tm̄ ſūt tria in aīa. ſ. potētie: habit⁹ ꝛ paſſio ꝗ tu male dicis ꝙ ſeptē. Rn̄ſio. Uerū q̄dē ē de ꝯn̄tib⁹ ad diſpoſitionē: ſꝫ falſum ē de ꝑuijs ad intellectionē.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribꝫ ꝑpōnibꝫ negatiuis ꝛ vna affirmatiua q̄s doc. Sera. ponit i lr̄a. Et vna diſtinctōe. ¶ Diſtinctio ē taľ. Imago eſt duplex creatiōis vicꝫ ꝛ recreatōis. Imago creationis eſt ip̄a aīa cū ſuis potētijs: vt dictū eſt in p̄ma aſſignatōe imaginis. Imago aūt recreatiōis vel reformationis eſt ip̄a aīa reformata habitibꝫ ſuꝑnatura'ibꝫ. Ponūt em̄ aliq̄ q̄tuor habit⁹ ſuꝑnaturales. ſ. gr̄aꝫ: fidē: ſpem: charitatē q̄bꝫ reformať ip̄a aīa. ¶ P'ria ꝑpō ꝛ negatiua. Imago trinitatꝫ vt in tribꝫ p̄dictꝫ ꝯſiſtit. ſ. mēte: amore et noticia. n̄ eſt i eis vt in tribꝫ potētijs: qꝛ nō ſūt tres potētie. ¶ Scd̄a ꝑpō ꝛ negatiua. Imago nō cōſiſtit i his tribꝫ ſolū vt i hītib⁹: nā mens ibi ſtat ꝑ aīa. ¶ Tercia ꝑpō ꝛ etiā negatiua. Imago trinitatꝫ nō cōſiſtit i his tribꝫ vt i potētijs ꝛ hītibꝫ ſiľ: qꝛ tūc nō trinitas ſꝫ q̄ternitas eēt. ¶ Quarta ꝑpō ꝛ affirmatiua. Imago trinitatꝫ increate ꝯſiſtit i his tribꝫ: vt i ſuba aīe ꝛ habitibꝫ ſiľ. Correlariū ſeq̄ť. Hec aſſignatio imaginis differt a p̄ma q̄ ē mēoria: intelligētia ꝛ volūtas: q̄ ꝯſiſtit i actibus p̄mis ꝛ ſcd̄is. illa ꝟo i ſuba ꝛ hītibꝫ. Itē p̄ma ꝯſiſtebat i cōꝑatōe ad deū: hec ꝟo in comꝑatōe ad aīaꝫ. Itē p̄ma ē magis euidēs ſeu ꝑfecta ac exꝑſſior imago.

g

Pro ſolutione argumētoꝝ

Nota ꝙ p̄ma duo argumēta an̄ oppoſitū ſūt ꝑ p̄te ꝟa. Itē intelligere ꝛ velle nō ſūt act⁹ alicui⁹ hit⁹ ſꝫ ſūt act⁹ ip̄ius ſub̄e aīe. Nō negať tn̄ ꝑ h̄ q̄n habit⁹ etiā poſſit ꝯcurrere actiue ad illa. Sꝫ nō ſūt act⁹ habituū. i. nō ſubiectanť in hītib⁹ ſꝫ in ip̄a aīa. ¶ Nota etiā ꝙ habit⁹ memorie eſt ſpēs intelligibiľ: habit⁹ intelligētie eſt noticia actualis. habit⁹ ꝟo volun-

tatis eſt ipſe amor. Nota etiā φ habitꝰ capitur hic valde large ꝛ extēſe. ¶ Ulterius notādū φ habitꝰ ē triplr in aīa. Primo ex acq̄ſitōe.ſ.ex actibꝫ freq̄nt eliciť: hi n̄ ſūt coeui aīe. Scđo ex innata diſpoſitōe Et lʒ hec ſit coeua aīe: non tn̄ oportet φ habitꝰ ex tali ſit coeuꝰ aīe. Tercio bitꝰ eſt in aīa ex naturali origine aīe.hi ſunt cōcreati cōnaturales et coeui. Un̄ nota ſm.s. Bonauē.pmā ſolutōꝫ. Qꝛ aīa pt diligere aliena ex bitu acq̄ſito. Diligit etiā ꝓpriū cōmodū: ꝛ h̄ ex innata diſpoſitiōe q̄ faciliť cogſcit ꝛ diligit ſibi ꝯueniētiā ꝛ fugit diſcōueniētia. Diligit etiam ꝛ itelligit ſeipāʒ: ꝛ h̄ ex bitu naturali ſiue bitibꝫ ſibi īditis ꝯcreatꝫ ꝛ ꝯſubalibꝫ. Nota finaliter φ triplex ē habitus acq̄ſitꝰ vicʒ infuſus.ꝛ inditꝰ ſiue innatꝰ Et eſt ille q̄ eſt ꝯcreatꝰ ipi aīe. Propō. Talibus habitibꝫ ipā aīa naturali dilectione diligit ſe ꝛ intellectione ſibi naturaliť indita itelligit ſe: vt dicit.s. Aug.

Scđo queriť de iſtis in

cōpatōe ad inuicē ſm triplicē cōpatiōeʒ vicʒ ordis: eq̄litatꝫ et ꝯſubalitatꝫ. Prio ꝑ terminoꝝ declaratiōe venit notādum quō hec tria.ſ. mens: noticia ꝛ amor poſſint intelligi hr̄e ordinē eq̄litatē ꝛ ꝯſubſtātialitatē. ¶ De pmo declarať φ mēs: noticia ꝛ amor habeāt ordinē inť ſe pōt intelligi duplr. Uno mō ꝯſiderādo ea ī ſe ꝛ abſolute. Scđo mō φ hēant ordinē in cōpatōe ad actus. ¶ Prima ꝑpō. Si ꝯſideranť inť ſe ꝛ abſolute tūc nō hn̄t ordinē. patʒ: qꝛ iſta tria ſūt coeua aīe. ḡ nō hn̄t ordinē ſaltē tpis inter ſe cū habitus in ꝑpoſito capianť pro habitibꝰ inditis ꝛ non ꝑ acq̄ſitis. ¶ Scđa ꝑpō. Iſta tria ſm φ cōparanť ad actus ſuos hn̄t ordinē. patet hoc. Quia noticia ſꝑ precedit volitionē: quia nihil volitū niſi cognitū ¶ Declaratio ſcđi. Qꝛ mens: noticia et amor ſint equalia: pōt intelligi etiā dupliciter. Uno mō quoad vnitatē. Propoſitio. Non oportet φ illa tria ſint eq̄lia in entitate: nec de illa equalitate intelligitur ꝛc̄. Scđo mō pn̄t dici equalia ꝑ cōpationē ſuꝑ ſeipām. Propō. Tūc dico φ eſt ibi eq̄litas: nā aīa intelligēdo ſe pōt ſe cognoſcere quāta ipā eſt: ſi ſaltem diſtincte ſe cognoſcat. Etiaʒ tm̄ diligit ſe q̄ntū ſe cognoſcit ꝛ intelligit. Propō. De illa eq̄litate ē intelligēda qō. ¶ Declaratio tercij. Aliqua poſſunt intelligi ꝯſubſtātialia qn̄ ſunt vna ꝛ eadē res: lʒ ſit diſtinctio formalis inter ea: ꝛ ſic cum intellectus ꝛ voluntas ſint realiter ipſa aīa ꝛ idē realiter: licet diſtinguātur formaliter: ideo ibi eſt ꝯſubſtātialitas.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribꝰ ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝑpō. Iſta tria mens: noticia ꝛ amor ꝑ cōpationē ad actꝰ hn̄t ordinē. pʒ: qꝛ mēs ibi ſumiť pro ipā ſuba aīe: ꝑut includit duos actꝰ pmos vel duplicē fecūditatē: reſpectu noticie ꝛ reſpectu amoris. Et ſic pʒ quō ſit ibi ordo: nā aīa ꝑut eſt ſub pmo actu ꝑducit noticiā: Ipā etiā aīa ꝑut ē ſub actu ſcđo.ſ. volūtate ꝑducit amorē cui etiā pſupponiť intellectio ſiue noticia. ¶ Scđa ꝑpō. Mēs noticia et amor habent equalitatē in q̄ntuʒ conuertit ſe ſupra ſe. pʒ: qꝛ ipſa noticia noſcit ſeu intelligit ipām aīaʒ q̄ntū eſt intelligibilis ꝛ amor amat tm̄ q̄ntuʒ eſt amabilis ipā anima. ergo ꝛc̄. ¶ Tercia ꝑpō. Mens: noticia ꝛ amor habēt ꝯſubalitatē inť ſe: illam ꝑpōnem negaret doct. Subti. qꝛ noticia ꝛ amor cū ſint actus ſcđi: ꝛ accidētia nō pn̄t eſſe cū ipā aīe ſubſtātia idē realiter. Sed forte diceret ſm. S. Bonauentu. φ iſta ſunt conſubſtātialia anime: qꝛ dictū eſt ſupra φ noticia et amor quibus ipſa anima intelligit ſe ꝛ diligit ſe ſunt habitus concreati: ideo dr̄ φ ſūt conſubſtantiales anime.

Tercio et vltimo queri

tur: Utrū hec trinitas imaginis ſcʒ mentis noticie ꝛ amoris ducat neceſſario in

cognitionē trinitatis ꝗtum ad ꝑſonas. Termini ſunt ſuplus declarati: ideo videamus de reſolutione.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribꝰ ꝓpōnibꝰ. ¶ Prima eſt. Nullus viator ꝗtūcūꝗ pollēs ingenio pōt ꝑ rōnē naturalē ⁊ euidētē vel ꝑ imaginē trinitatis exiſtentē in nobis deuenire ſiue cognoſcere trinitatē perſonarū in vnitate eſſentie. Ubi notandū ꝙ duplex eſt intellectio in deo Ingenita. ſ. et ꝓducta. Ingenita eſt illa q̄ eſt eadē numero i tribus perſonis Noticia aūt genita eſt ipſe filius ⁊ ſcda ꝑſona i diuinis. ¶ Scda ꝓpoſitio. Fidelis ſeu catholicus ꝑ fidem quā habet pōt deuenire in cognitionem trinitatis ꝑſonarū cū vnitate eēntie. Et hoc ꝑ trinitatē imaginis creditā exiſtentem in nobꝫ ab eo ⁊c̄. Correlariū ſequit̄ Qꝛ hō creatus ad imaginē ⁊ ſilitudinē dei factꝰ ſit: ſolū eſt creditū. Et nō pōt naturali rōne demōſtrari. Notandū ꝙ duplex eſt amor: improductꝰ ſiue eſſentialis ⁊ eſt amor ꝓductus ſiue nocionalꝭ. Eſſentialis amor eſt actꝰ ſimpliciſſimꝰ q̄ deꝰ diligit ſe et oīa ꝓpter ipm̄. Et ille eſt cōis tribꝰ. Amor vero productus ſiue nocionalis ē ipſe ſpūſſctūs ſiue tercia ꝑſona in diuinis. ¶ Tercia ꝓpō eſt. Qꝛ ꝑhi ꝑ trinitatē quā habemꝰ in aīa nr̄a quā ipi ignorauerūt eſſe imaginē dei potuerunt deuenire in cognitionē triū appropriatoꝝ ꝑſonis diuinis: ſic patꝫ hec queſtio.

Circa diſtinctionem quartā querit̄ primo. Utrū hec locutio deꝰ genuit deū in diuinis ſit ꝯcedenda. Pro declaratione terminoꝝ. Notādū ꝙ oīa ꝟba cuiuſcūꝗ tꝑis ſiue pn̄ti ſiue futuri ſiue impoꝛtāt actus eēntiales ſiue nocōnales dicunt̄ vere de deo ⁊ eſt regula oīm theologoꝝ gn̄alis. Iſta regła fundat̄ in iſto dicto Augꝰ. ſuꝑ illo ꝟbo. Quecūꝗ audiui a pr̄e ⁊c̄. Notandū ꝙ iſta ꝟba lꝫ dicant̄ de deo nō dicūt tn̄ dn̄as diuerſas. ¶ Prima ꝓpō. Uerba diuerſoꝝ tꝑm nō dicūt dn̄aꝫ tꝑis ꝓut dicunt̄ de deo. ¶ Scda ꝓpō. Qꝛ idem ſunt pn̄s ꝑtm̄ ⁊ futurū in deo. ¶ Tercia ꝓpō. Qꝛ iſta ꝟba diuerſoꝝ tꝑm vt dicunt̄ de deo impoꝛtāt nūc eternitatꝭ nō tn̄ abſolute ſed ꝓut coexiſtit pluribꝰ partibꝰ tꝑis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna ꝓpōe ⁊ q̄ttuoꝛ regłis. ¶ Propoſitio eſt talis. Qꝛ hec ꝓpō deꝰ genuit deū de rigore ꝟboꝝ eſt vera. Ubi notādū ꝙ duplex eſt gn̄atio: vniuoca ⁊ equiuoca. Uniuoca eſt illa q̄ generat̄ aliqd ſil̄e in natura ſpecifica generāti. Equiuoca vero eſt q̄ generat̄ aliqd diſſil̄e in natura ſpecifica generāti. Propō nr̄a intelligit̄ de gn̄atione vniuoca. Notandū ꝙ qcqd hꝫ pr̄ realr̄ hꝫ a ſe: filiꝰ aūt qcqd hꝫ realr̄ hꝫ a pr̄e ꝑ gn̄ationē. ¶ Prima regła logicalis eſt talis. Nomē abſtractū imponit̄ a foꝛma ⁊ imponit̄ ipi foꝛme. Nomē ꝟo ꝯcretū imponit̄ a foꝛma: ſꝫ imponit̄ ſbiecto: vt albū imponit̄ a foꝛma albedinis: ſꝫ nō foꝛme imponit̄: ſꝫ ſuppoſito. i. ſbiecto. Correlariū. Om̄e ꝯcretū ꝑ ſe ſcato ſcat ſuā foꝛmā: vt albuꝫ albedinem. Pro denoīato aūt ſcat ſubiectū. ¶ Alia regła. Talia ſūt ſubiecta q̄lia ꝑmittūt̄ ab eoꝝ ꝑdicatꝭ. Illa regła ſb aliis ꝟbis aſſignat̄ a ſctō Bona. in textu. ¶ Correla. Nulla dictio reſtrigēs reſtringit aliquē terminū niſi ponat̄ i eadē pte cū illa dictōe. Sequit̄ correlariū. Nulla dictio poſita in pte ꝑdicati reſtringere pōt terminū poſitū a pte ſubiecti. Et ecōuerſo. Nihil poſitū a pte ſbiecti ⁊c̄. ¶ Scda regula eſt. Qꝛ terminꝰ hn̄s multitudinē ſuppoſitoꝝ. i. terminꝰ cōis: ſine diſtributione acceptꝰ: ſtat pro illo pro q̄ reddit locutionē verā: vt hō currit pro currente. Notandum ꝙ aliud eſt reſtringere. Aliud eſt locutionē reddere verā. ⁊ aliud eſt ſignificare. et aliud eſt ſupponere.

¶ Reddere locutionē verā eſt qñ reddit vera pro vnico ſuppoſito vbi tñ ſubiectū ſupponit ꝑ pluribꝰ diſiunctiue ⁊ hoc maxime in ꝓpone ꝑticulari. Terminū ꝟo reſtringere oportet ꝙ ſit dictio reſtrictiua poſita a parte eiuſdē termini. Exemplum. hō albus. Exemplū vbi nō valet hō eſt albus: rō eſt: quia additū illi ꝓpoſitioni ſignū vniuerſale fit vniuerſalis ⁊ valet deſcenſus copulatiue. Sed qñ additur termino reſtricto ſignū vniuerſale ſolū confundit terminū pro illis tm̄ q̄ ꝯtinentꝛ ſub termino reſtricto. ¶ Tercia regula eſt ꝙ termino habēti formā non multiplicabilē vt eſt terminꝰ ſingularis nō differt ꝑponere ⁊ poſtponere negationem. Vñ nō differt dicere. petrus nō currit ⁊ nō petrus currit. Que regula aliis ſub verbis talis ē. In terminis ſingularibus non refert negationē ꝑponere vel poſtponere ad faciendā negatiuā vel cōtradictoriā vniꝰ affirmatiue. Exemplū vt nō deus genuit deum: vel deus nō genuit deū: ꝯdicit huic deus genuit deum ¶ Terminꝰ ſingularis ē ille q̄ aptus natus eſt ꝑdicari de vno ſolo tm̄ ⁊ ſic ī hoc cōueniūt oēs logici ꝙ terminꝰ diſcretus ſignificat ſubiectū incōicabile ¶ Ex quo ſeqtur ꝯ ſctm̄ bonauētură. ꝙ deꝰ nullo mō eſt terminꝰ ſingularis. Ideo oēs ille ꝓpōnes. deus generat deū: ⁊ deus nō generat deū ſunt indefinite. ¶ Contra. ergo ſeqtur ꝙ illa ſit vera. deꝰ nō generat deū. Concedo ꝙ oēs ille ꝓpōnes ſunt vere. probatꝛ: qꝛ ſicut in illa ꝓpōne. deus genuit deū: deꝰ ſtat pro pſona pr̄is. ſic ī illa ꝓpōne. deus nō genuit deū. ly deus ſtat pro filii ſeu ſpūſſancti pſona. ¶ Sed tūc q̄d ad doctorē ſctm̄. Dicendū ꝙ h̄ fecit amore āliquoꝝ q̄ hoc dicebant ꝯ hereticos. ¶ Quarta regula ē iſta. Relatiuū refert antecedēs ſub eodē mō ſupponendi ſub quo añs ꝓceſſit ipm relatiuū niſi faciat relationē ſimplicē ¶ Ubi notādū ꝙ duplex ē relatio ſcꝫ Simplex ⁊ pſonalis. Relatio ſimplex. q̄ nō referꝛ idē añs numero. Exēplū. Mulier dānauit que ſaluauit genꝰ humanū. Relatio pſonalꝭ qua referꝛ idē añs numero. Exēplū. mulier currit q̄ mouetꝛ. Et hoc ē ꝙ ipſe ſanctus bonauētura dicit in lr̄a niſi habeat ſuppoſitionē ſimplicē. ¶ Notandū ꝓ ſolutione vltimi argumēti. Qꝫ qñcunq; mutatꝛ hoc aliqd in quale quid ſemꝑ cōmittitꝛ fallacia figure dictionis. Hoc aūt quid ē ſingulare. Sed q̄le quid eſt vniuerſale. Exēplū. Petrus eſt indiuiduū. ḡ hō eſt indiuiduū. Et ecōtra tenet illa regula. Exemplum. homo eſt ſpēs. ergo ſortes eſt ſpecies ⁊c̄.

Queritꝛ ſecundo. Utrū vnitas eſſentie admittat hanc. Deus generat aliū deū. Pro termino ꝝ declaratione notandū. Qꝫ oīs ꝓpoſitio in qua ponitꝛ ille terminꝰ alius vel differt vel diſtinguitꝛ: exponitꝛ ꝑ tres ꝓpōnes quarū due prime ſunt poſitiue extremoꝝ. Alia vero eſt negatiua extremoꝝ. Exemplū Sortes ē alius a platone. Exponitꝛ ſic. ſortes eſt. plato eſt. ⁊ ſortes nō eſt plato. Defectu cuꝰ illa ꝓpō eſt falſa. ſortes eſt alius a chymera. probatꝛ: quia aliqua exponentiū eſt falſa. patet ꝑ regulā generalem. Qñcunq; aliqua exponentiū eſt falſa ipa exponibilis ē falſa. Simili mō eſt de illa. Homo viuus differt ab hoīe mortuo. ¶ Nota differentia eſt int̄ illas tres ꝓpōnes. Sortes eſt alius ab hoīe. Sortes ē alius hūanitate. Sortes ē alius in humanitate. Nam cū dī. Sortes ē aliꝰ ab hoīe. hic ly hoīe eſt terminꝰ alietatis ⁊ ſtat ꝯfuſe diſtributiue ¶ Regula generalis. Oīs terminꝰ cōis ſequēs terminū alietatis tenetꝛ ꝯfuſe et diſtributiue. Et ideo iſta ē falſa. Sortes ē alius ab hoīe probatꝛ quia ſequeretꝛ ꝙ eſſet aliꝰ a ſeipſo Sed illa ꝓpō. Sortes eſt aliꝰ humanitate tñ valet acſi diceretꝛ. Sortes differt a prunello vel alio: humanitate: quia ſola ſua humanitate differt. cuꝫ humanitas ſit rō formalis differētie a prunello. Uñ

iſta eſt falſa. Sortes ē alius humanita-te a platone ꝛč. q2 humanitas nō ē ratio formal' differētie ſortis a platone ¶ Tercia ꝓpoſitio. Sortes ē ali⁹ in humanitate. ibi ly in humanitate ſpecificat terminum alietatis.

Reſponſio ad q̄ſtionez

Notanduz ꝙ doctor ſeraphic⁹ rn̄dendo ad q̄ſtionē primo ponit quandā opinionem quā improbat maxime ꝑ illā regulam generalem oīm grāmaticoꝝ videlicet. Q2 oīe adiectiuū habēs imediate ſibi adiunctū ſuū ſubſtātiuū n̄ pōt ſubſtantiuari: vt hō albus. ¶ Alia regula generalis logicoꝝ. Quotienſcūq3 ponit adiectiuū imediate ad ſuū ſubſtantiuū ponit ſignificatū ſuū circa ſubſtantiuū ¶ Alia regula. Non h3 locuz diſtinctio ſcz eſſential' vbi diuerſis ex cauſis nō eſt vnio. probat. Quia ꝓpter vnitatē eſſentie diuine q̄ eſt vna cauſa vniunt tres ꝑſone in diuinis. ꝛ ꝛč. Secus autē eſt de humanitate in q̄ ꝯueniūt ſortes ꝛ plato ¶ Notandū ꝙ in diuinis triplicia ſunt vocabula: quia quedā ſunt que importāt oīmodā diſtinctionē: quedam vero oīmodā vnionē. Alia vero q̄ partim important diſtinctionē ꝛ partim vnionem. ¶ Prima ꝓpō. In diuinis nō admittuntur vocabula que oīmodā importāt diſtinctionē. ¶ Correlariū. Ideo illa non admittit: imo eſt falſa. De⁹ generat aliū deū. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Vocabula oīmodam vnionē importantia: nō admittuntur in diuinis. ¶ Correlariū. Ideo illa eſt falſa. Deus genuit ſe ꝓpter illū terminū ſe. q̇ importat oīmodam vnionem ¶ Tercia ꝓpō. Vocabula medio modo ſe habētia q̄ videlicet iportant ꝑtim diſtinctionē ꝛ ꝑtim vnionē admittūt in diuinis. Correlariū. Illo mō admittit illa. De⁹ genuit deū. ¶ Notādū ꝙ lata ē dr̄ia inter alterū ꝛ ali⁹. Quia ali⁹ in neutro genere ſp dicit diuerſitatē nature vl' eſſentie. S3 alterū ſolū dicit diuerſitatē accidentalē. patet hoc q2 logici ꝯcedunt illā ꝙ ſortes ſenex ē alter a ſeipo. n̄ eſſentialiter ſcz ſ3 accidentalr. Et ideo illa cōceditur ab auguſtino. Pr̄ genuit alterū deū. ¶ Sed ꝯarguit. Illa ē vera. De⁹ genuit aliū. vel ꝗ aliū deū. vel alium nō deū: nō aliū nō deū. ꝗ aliū deū. ¶ Rn̄det ꝙ nec aliū nō deū nec aliū deū. ¶ Pro q̄ notandū ꝙ Qn̄cunq3 ſunt aliq̄ termini cōplexi ſiue cōpoſiti ad dandū ꝯdictōez neceſſe ē negationē cadere ſup totā complexionē vt pz in illis aliū deū ꝛ aliū nō deū: nō ꝯdicūt. pz quia negatio nō fert ſupra totā cōplexionē. S3 ille ſunt ꝯdictorie. Aliū deū ꝛ nō aliū deū. ꝓma ē falſa ꝛ ſcđa vera. Notandū vlteri⁹ ꝙ theologi faciūt differentiā int' alius ꝛ aliud: q2 ali⁹ in maſculino ꝛ feminino non dicit niſi diſtictionē ꝑſonarū. S3 aliud i neutro genere dicit diuerſitatē eſſentie. Notandū tn̄ ꝙ aliuſ ꝛ alia tm̄ admittunt in diuinis qn̄ nō addunt termino cōi ꝛč.

Querit tercio. Utrum

hoc nomē de⁹ grāmatice habeat pluralē numerū. Termini ſunt ſupra expoſiti. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat i vna diſtinctōe ꝛ duab⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Diſtinctio eſt talis. Deus capitur tripl'r. Uno modo nuncupatiue. Alio modo adoptiue. Tercō modo eſſentialr ¶ Prima ꝓpoſitio. Hoc nomen de⁹ ꝓmis duob⁹ modis dictū habet pluralē numerū. Probat per apoſtolum. ꝓme ad Chorinth. viij. Siquidez ſunt dij multi ꝛ dn̄i multi ꝛč. ¶ Secunda ꝓpō. Hoc nomen deus tercio mō dictum ſcz eſſentialiter: nō habet pluralez numerum.

Querit quarto Utrum

hoc nomē deus ſupponat pro natura vl' perſona. Pro declaratione terminoꝝ notandū. Q2 eſt differentia inter ſuppoſitionem ꝛ ſignificationē. ¶ Suppoſitio ſm Ockam i aurea ſua logica ſic deſcribitur. Eſt acceptio termini in ꝓpōne ꝑ

aliquo vel aliquib⁹. ¶ Significatio aũt eſt ꝓprietas termini ſiue in ꝓpõne ſiue extra ꝓpoſitionẽ. ¶ Notãdũ ꝙ oĩs terminus cõis hꝫ duplex ſignificatũ ſcꝫ primariũ ⁊ ſecundariũ. Primariũ ſignificatum ẽ natura aliq̃ cõis. Secũdariũ aũt ſignificatũ ſunt inferiora ſub illa natura cõmuni. ¶ Correlariũ. Non oportet terminũ ſemꝑ ſupponere pro eo ꝙ per ſe ſignificat vel pro primario ſignificato. Exẽplũ. Bõ currit: ibi bõ nõ ſupponit pro natura cõi. Aliud Correlariũ. Neceſſe eſt oẽm terminũ diſcretũ vel ſingularem ſupponere pro eo qḋ ſignificat. ꝓbatur: qꝛ ſignificat aliqḋ incomunicabile. ergo tm̃ pro illo ſupponit.

Reſolutio queſtionis.

Notãdũ ꝙ in iſta qõne ſunt tres opiniones. due ꝑme ſunt ↄtrarie et in extremo. tercia vera q̃ eſt doctoris ſeraphici eſt in medio. ¶ Prima opinio in trib⁹ ſtat pro poſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Hoc nomen deus ſignificat naturã diuinam ⁊ ſupponit pro ꝑſona. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Jlle termin⁹ deus. Aliud ſignificat ꝑ ſe ꝑmo. ⁊ aliud ſupponit. pꝫ qꝛ ſ̄cat naturã ꝑ ſe ꝑmo ⁊ ſupponit ꝑ ꝑſona ¶ Tercia ꝓpõ. Hoc mõ de⁹ aliq̃n ſupponit pro vna ꝑſona: Aliq̃n ꝑ duab⁹ ſolũ. Aliq̃n ꝑ trib⁹ ſimul. vt pꝫ in illis ꝓpõnib⁹. Deus generat. deus ſpirat. deus creat. ¶ Secunda opinio ſtat in vnica ꝓpõne que eſt talis. ¶ Hoc nomẽ de⁹ ꝓprie ſupponit ꝑ natura diuina ſicut ſ̄cat eandẽ ⁊ nõ ſupponit ꝑ ꝑſona niſi trahaṫ ab alio. Pria ps ꝓpõnis probaṫ: qꝛ de⁹ eſt termin⁹ ſingularis. q pro eo ſupponit qḋ ſ̄cat. Secunda ps ꝓpõnis pꝫ in illa ꝓpõne. deus gñat: vbi de⁹ ſupponit pro ꝑſona pr̃is. ¶ Tercia opinio vera q̃ eſt doc. ſera. ſtat in duabus ꝓpõnib⁹. ¶ Prima ꝓpõ. Jlle termin⁹ de⁹ ꝑtim ẽ termin⁹ ſingularis et ꝑtim ẽ termin⁹ cõis. Prima ps ꝓpõis pꝫ qꝛ ſ̄cat formã nõ multiplicabilẽ. Scḋa vero ps pꝫ qꝛ ſ̄cat naturã cõicabilẽ pluribus ſuppoſitis. ¶ Scḋa ꝓpõ ẽ. Jlle termin⁹ de⁹ aliq̃n ſupponit ꝑ natura aliq̃n pro ꝑſona. vt pꝫ ex p̄dictis. ¶ Notandũ ꝙ termin⁹ ꝑtitiuus ẽ ille q ex ſua ſ̄catione denotat diſtinctionẽ vni⁹ indiuidui ab alio. Regula. Qñcũꝗ termin⁹ ſingularis ſupponit pro indiuiduo addito ſibi termino partitiuo ſtat pro vno tm̃.

Circa diſtinctionem quintã ꝑmo queritur. Utrũ eſſentia diuina generet. Pro declaratõne terminoꝝ aduertẽdũ. Qꝛ duplex ẽ generatio Actiua videlicꝫ ⁊ paſſiua. Actiua ẽ illa q̃ generãs producit actiue genitũ ineſſe Sꝫ paſſiua ẽ illa q̃ aliqḋ produciṫ paſſiue ineſſe. De gñatõe actiua ẽ pñs q̃ſtio ſilr ⁊ ſcḋa. De gñatõe vero paſſiua ſunt alie due qões. ¶ Notandum ꝙ gñatio actiua i creaturis duas rões formales iꝑortat: q̃rũ vna nõ includit aliã formalr̃. Prima ẽ ꝓductio. q nõ dicit ipfectiõꝫ ſꝫ tm̃mõ reſpectũ producentis ad ꝓductũ Scḋa ẽ mutatio. q dicit ipfectionẽ. Nã mutatio illa nihil aliud ẽ: niſi act⁹ ipſi⁹ materie. q̃ ꝑcedit materia a ꝑuatõne forme ad formã. ¶ Prima ꝓpõ. Ad diuina nõ transſumiṫ gñatio inq̃tũ dicit mutationẽ. pꝫ qꝛ illo mõ includit ipfectionẽ ¶ Scḋa ꝓpõ. Ad diuina trãſſumiṫ generatio inq̃tũ dicit productionẽ. pꝫ qꝛ illa productio dicit ꝑfectionẽ. ergo ⁊c̃. ¶ Diuini verbi generatio nõ eſt mutatio ſed vera eius productio: non ſucceſſiua ſed indiuiſibilis ⁊ eterna: nõ raptim trãſiẽs ſeu fluens: ſed ſumme ꝑmanens. Jſta deſcriptio habet ſeptẽ particulas. Quarũ quatuor ſunt affirmatiue: ⁊ tres negatiue. Et vnaqueꝗ facit ſpecialem conditionem. ¶ Prima particula eſt ꝙ nõ eſt mutatio. Probatur. Nihil quod eſt imperfectionis eſt ponendum in deo: ſed mutatio eſt huiuſmodi. ergo ⁊c̃. ¶ Secunda particula eſt affirmatiua ſcꝫ: ſed vera eius productio. probaṫ: qꝛ pater in

diuinis vere producit filiū ſed nō niſi p generationē. ḡ generatio nō eſt niſi vera ipſi⁹ filij productio. Tercia pticula z negatiua: Non ſucceſſiua. Quarta particula z affirmatiua. Sed pmanēs. Iſte due pticule ſimul probant. Illa generatio non eſt ſucceſſiua ſed indiuiſibil' per quā illud qđ generat nō hʒ ſeu acquirit partē poſt partē: ſed ſimt' total'r producitur: ſed gñatio qua producit verbum diuinū eſt hmōi. ḡ nō ē ſucceſſiua ſʒ ī diuiſibilis. Quinta particula z affirmatiua: Sed eterna. probat: quia impoſſibile eſt q aliquid (qđ ē idē cū eſſentia diuina) nō ſit eternū: cū eſſentia diuina ſit eterna. ſed generatio qua generat fili⁹ eſt idē cū eſſentia diuia. ḡ eſt eterna. Sexta pticula z negatiua: Non raptim trāſiēs ſeu fluens. probat: nihil impfectionis eſt ponendū in deo ſed raptim trāſire ē impfectionis. ḡ zc̄. Septima z vltima particula: Sed eſt ſumme pmanēs. Patet q: ab eterno in diuinis fili⁹ genit⁹ ē: ſemper generat z ſemp generabit. ḡ eſt ſumme pmanens. Alia rō. Illa generatio ē ſumme pmanēs cui repugnat nō exiſtere z neceſſario cōuenit ſemp exiſtere: ſed generatio filij in diuinis ē hmōi. ergo zc̄. ¶ Notandū q iſta q̄tuor Generatiuū: potens gñare. generans: z pr̄. In creaturis dicūt quatuor rōnes formales ſepabiles ab inuicē. Hoc patet. Quia generatiuū dicit aptitudinē ad generandū ¶ Prima ppoſitio. Multa ſunt generatiua q̄ nō pñt generare vt pʒ de pueris. Sed ꝯ. Seqtur hʒ aptitudinē. ḡ potentiam. R̄ndeo. Differētia ē inter aptitudinē z potentiā. patet quia cecus hʒ aptitudinē ad videndū z tñ nō hʒ potentiā videndi ſm phm. Sil'r potentia differt ab aptitudine. Patʒ: quia lapis pōt eſſe ſurſum nō tñ hʒ aptitudinē eſſendi ſurſum. ḡ diſtinguunt. Vñ generatiuū in plus ſe hʒ q̄ potens generare. Scd'm ſe potens generare. Propō. Omē potens generare hʒ aptitudinē ad generandum z nō econtra. Terciū eſt. Generās. Propoſitio. Omne generās eſt potens generare. Probatur. Qm̄ ab eſſe z poſſe ſibi correſpondens eſt bona ꝯñtia. ergo zc̄. Quartū z vltimū eſt. Pr̄. Propō. Oīs pr̄ eſt generans vel fuit aliqñ generans. ¶ Correlariū ſeqtur. Multi ſunt q genuerunt filios quoꝝ tñ nunq̄ erūt pr̄es niſi in extremo iudicio. Patet de illo q morit poſtq̄ decidit ſemen in vtero matris anteq̄ viuebat fetus. ¶ Correlariū Lʒ oīa iſta p̄dicta dicāt ī creaturꝭ rōes diſtinctas formales. In diuiꝭ tñ oīa illa dicūt idē z ſunt oībus modis idē. Differunt tñ ſolum penes modos ſignificandi grāmaticales. ſcʒ Generatiuū: potēs generare: gñatio actualis: z paternitas.

Reſolutio queſtionis

cōſiſtit in trib⁹ ſuppoſitionib⁹. duab⁹ diſtinctionib⁹. z tribus ppōnib⁹. ¶ Prima ſuppoſitio. Hec veritas: ſic de⁹ ē trinus z vnus q nec trinitas ꝯfundit p vnitatē nec vnitas multiplicat p trinitatē ē fundamentū toti⁹ fidei catholice. Patet per Athanaſij ſimbolū. vbi dr̄. Hec ē fides catholica vt vnū deū in trinitate z trinitatem in vnitate veneremur zc̄. ¶ Scd'a ſuppoſitio. Oportune inuēta ſunt noīa imo a deo ſunt nobis manifeſtata que ſignificent pſonaꝝ diſtinctionē in eſſentie vnitatē: z vnitatē eſſentie ſine multiplicatione. pʒ quia ex quo credim⁹ pſonarū trinitatē cū eſſentie vnitate. ḡ oportunū fuit vt traderent nobis termini q̄bus ea explicare poſſem⁹. ¶ Tercia ſuppoſitio Sicut noīa in diuinis impoſita pſonis diuinis: ſunt incōmunicabilia in ſignificatione. Ita eſſentie diuine oportuit aliq̄ imponi noīa: que nō aliquā importarēt diſtinctionē in ſignificatōe. Probatur: Quia pſone diuine realiter pſonal'r diſtinguunt. ḡ zc̄. Sed q: eſſentia diuina eſt vnica ergo ſcd'a ps ſuppoſitōis vera Sunt aūt ad min⁹ duo noīa ſignificantia vnitatē eſſentie vtz̄ pʒ. Eſſentia di/

uína ⁊ deitas. Correlaríum. Ex quo ín fertur cōtra. S. Tho. Jn officio de eucharíſtia vbí dicit in quodā hymno. Te trina deitas. qd̄ nullo mō de rigore ver/ borū illa ē vera. vt patebít p ſequētia.

¶ Príma diſtinctio tríplex eſt nominū genus ſignificantiū eēntiā: quedā ſigni/ ficant ín cōcreto: vt hō nō deus qd̄ ſigní ficat diuínā eſſentiā ín cōcreto. Alía ſūt q̄ ſignificāt ín abſtracto ⁊ hoc vltímate abſtracto: vt eſt hoc nomē deitas qd̄ pcí ſe ſignificat diuínā eſſentiā. Alía ſunt q̄ ſignificant diuinā eſſentiā medio mō vt volūtas ſapiētía ⁊ hmōi. ¶ Scd̄a diſtín ctío. Aliquod nomē cōcernere aliquod ſuppoſitū pōt intellígí dupliciter. Uno modo p modū inberētie. Alío mō dicif ꝯcerní ſuppoſitū: quia importat aliquē actū vel originē quí eſt ſolius ſuppoſití Exēplū pmí vt puta potētía: bonitas: ſapía. Exemplū ſcdi: genitus pductus

¶ Prima ppō. Noīa ſignificātía eēntiā diuinā in ꝯcreto pñt vere ⁊ realiter ſup/ ponere p pſonis. Correlariū. Ergo iſta ppō de⁹ generat eſt admittenda. Scd̄a ppō. Noīa q̄ ſignificāt ín abſtracto et ħ vltímata abſtractiōe nullo mō pñt ſup/ ponere p pſonis vel ſuppoſitis. Correl/ ariū. ergo iſta ē oīno impropa ⁊ nullo mō a catholícis admittēda: eſſentia diuí na generat vl̄ deitas generat. ¶ Tercía ppō. Noīa ſignificātía eſſentiā diuínā medio mō. ſ. partim ín abſtracto ⁊ par/ tim ín ꝯcreto ſupponūt: partim p ſuppo/ ſitis ⁊ parti p eēntia. Correlariū. Ōēs tales ppōnes: ſapia eſt genita: amor eſt pductus: pñt admittí q2 ſunt partim p pſe ínq̄tum vícꝫ ſupponunt p pſonis: partim impropeínq̄tum ſupponūt pro eſſentía diuína. ¶ Notanduꝫ ergo. Q2 qñcunqꝫ ínueníf in ſctis doctoribꝫ. Jlla ppō Eſſentía diuía generat ſp eſt expo/ nēda ſic. Eſſentía díuína generat. ı. res illa q̄ eſt eſſentía díuína gñat. Hoc ídeo q2 ſctí ꝯ hereticos multa ſūt locutí ⁊ ex/ pſſius q̄ ſmonis expetebat ppꝛietas.

Pro ſolutione argumētoꝝ. Notandū pro ſolutíone pmí argu/ menti q̄ ſunt tm̄ tres ppꝛietates in díuí nis. ſ. pñitas: filiatío ⁊ ſpiratío paſſiua Diſtinguunt autē pſone ⁊ eſſentia p hr̄e ⁊ non habere: quia eſſentía díuína nō hꝫ ppꝛietates. pſone ꝟo habēt ppꝛietates. ¶ Ulterius notandū pro ſcdi argumētí ſolutíone: q̄ díuerſitas rōnis accipif du plíciter ín diuínis. Uno mō p habere dí uerſas ppetates. Propō. Jllo mō. Qñ eſt díuerſitas ppꝛietatū ín díuínís vnuꝫ diſtinguif realr̄ ab alío ⁊ vnū nō pdicaf de alío. Alío mō p hr̄e ⁊ non hr̄e. Et ſic nō diſtínguunf realiter. ¶ Notandū etí am q̄ duplex eſt ꝯtradictío. Quedā eſt q̄ nihil ponit: vel cuius vnū extremoꝛuꝫ nihil ponit vt ens ⁊ nō ens. Alía eſt cui⁹ extrema alíq̄d ponūt vt ín ppoſito habe re ppꝛietatē ⁊ nō hr̄e ppꝛietatē. ¶ Aníu aduertendum q̄ aliquē terminuꝫ nihil ponere eſt ipm nō poſſe verificarí de alí quo reali. Per oppoſitū. Jlla negatio dꝫ alíq̄d ponere q̄ pōt verificari de alíq̄ ter míno poſitiuo Et ſic eſt in ppoſito de il lo termino incōicabile. ¶ Regula gene ralís eſt q̄ Qñcunqꝫ alíq hñt diſtinctí/ onem rōnis vel etiā minimā tūc ſufficit ad hoc q̄ de ipſis ꝯdictoꝛia dícantur. ¶ Regula ſcd̄a. Jn omí ppōne índefiní ta affirmatíua ſubiectū ⁊ pdícatū codē mō ſupponūt. Et idē intelligif de partí cularibꝫ ⁊ ſingularib⁹ de quibus idē eſt iudícíū. ¶ Sciendū pro maiorí intelle/ ctu q̄ duplex eſt pdícatío. ſ. ſm ſubam ⁊ ſm rōnem. Scd̄m ſubam vt hō eſt aíal. Scd̄m rōnem: vt aíal eſt gen⁹. Jſta dí/ ſtínctío videf eſſe ppoſitiuí ⁊c. ¶ Propō Jlla pdícatío eſt veriſſima eſſentía diuí na eſt gñatio: eēntia díuína eſt pñitas. Ubi notandū q̄ duplex eſt in díuínís p dícatío. ſ. formalís ⁊ idēntica. Jdentica eſt illa. Jn qua vnū extremoꝝ eſt forma/ liter infinitū. Uel ambo ſunt infinita: ⁊ ambo ſumunf in abſtracto. Aut ſi vnuꝫ

in cõcreto oportet ꝙ ſubſtãtiue ſ aut con
cretiue teneaſ. Exẽplũ primi. Eſſentia
eſt pr̃nitas Exemplũ ſcdi ⁊ tercij. Eſſen
tia diuina eſt bonitas. Exemplũ q̃rti.
Eſſentia diuina eſt pr̃.i. pr̃ eſt id qd eſt
eſſentia diuina. Ex q̄ ſequiſ ex pᷓma con
ditione ꝙ nulla p̄dicatio eſt in creaturꝫ
ꝑ idẽtitatẽ cõtra Franciſcũ Maronis q̄
dicit ꝙ bene ſit in trãſcẽdentibꝫ p̄dicatio
identica. ¶ Regula gñalis. Quodlibet
ens infinitũ formaliter identificat ſibi
om̄e cõpoſſibile. Alia regula. Nullum
ens infinitũ formaliter eſt alteri cõponi
bile. pbaſ: qꝛ q̇cq̇d cõponiſ cũ alio pt eē
pars. Sꝫ eſſe pars dicit impfectionẽ. g̊
cũ ens infinitũ nihil habeat impfectõis
nõ ē cõponibile alteri. Alia regl̃a. Nul
la adiectiua vel ꝑticipia: vel verba pñt
p̄dicare ꝑ identitatẽ nec in diuinis nec
in creaturis. Idẽ ſunt generare: gñatio:
pr̃nitas: ⁊ pr̃ adiectiue tenẽt. ¶ Regula
gñalis. Qñcunqꝫ mutaſ p̄dicatio idẽti
ca in p̄dicatõnẽ ꝑ inherentiã ſemꝑ com
mittiſ fallacia figure dictõis. Exemplũ
Eſſentia diuina eſt pr̃. ergo eſſentia di
uina generat.

Scdo queriſ. Utrũ ſit

ↄcedendũ ꝙ aliq̇s generet de ſuba pr̃is
vt filius. Termini delarandi ſunt fili⁹
⁊ pr̃. ¶ Notandũ pᷓmo ꝙ filius eſt termi
nus cõcretus deſcendẽs ab illo abſtra
cto filiatio. Uidendũ eſt g̊ primo quid
ſit filiatio. Uñ filiatio eſt habitudo ali
cuius ꝓducti naturaliter ſilĩs ꝓducenti
in natura intellectuali vel ſenſitiua. Dr̃
pᷓmo habitudo loco gñis. Dr̃ ſcdo ꝓdu
cti naturalr̃: ad dr̃iam producti libere.
Ubi notandũ Qꝛ duplex eſt ꝓductum
ſcꝫ Naturalr̃ ⁊ diciſ illud qd neceſſario
ꝓduciſ a ſuo agẽte. Sed productũ libe
re eſt illud qd produciſ ꝑ volũtatẽ libe
re. Et ideo diciſ in diffinitione: ꝓducti
naturalr̃. Quia nihil qd produciſ libe
re dr̃ fili⁹. Diciſ tercio. Silĩs ꝓducẽti:
defectu cui⁹ rana ꝓducta a ſole nõ dr̃ fi
lius eius. Quarto dr̃. In natura intel
lectuali vel ſenſitiua: Quia filiatio tm̃
in illis reperiſ. Licet em̃ ignis gñet ignẽ
nõ tñ ignis genit⁹ eſt filius eius. Fui ãt
motus ponere filiationẽ in natura ſenſi
tiua ꝓpẽ auctẽꝫ iſtã Exod. xxiij. Nõ co
ques hedũ in lacte m̃ris ſue ¶ Scds ter
minus eſt pr̃. Pater eſt termin⁹ cõcret⁹
deſcendẽs ab h̄ abſtracto pr̃nitas: opor
tet g̊ pᷓmo videre q̇d ſit pr̃nitas. Unde.
Paternitas eſt habitudo ꝓducentis na
turaliter ſilĩs ꝓducto in natura intelle
ctuali vel ſenſitiua. Iſta diffinitio ptꝫ.
Ex his clare patꝫ q̇d ſit fili⁹ ⁊ q̇d pater.
¶ Notandũ vlteri⁹ ꝙ generaſ dicit paſ
ſiuã generationẽ. Eſt em̃ duplex genera
tio ſcꝫ actiua ⁊ paſſiua. q̄re ſup̄. ¶ Diui
ni verbi gñatio paſſiua non eſt mutatio
ſꝫ vera eius ꝓductio paſſiua: nõ ſucceſſi
ua ſed indiuiſibilis ⁊ eterna: nõ raptim
tranſiẽs ſeu fluens: ſꝫ ſumme ꝑmanens.
Iſta deſcriptio eodẽ mõ declaraſ ſicẽ ſu
perius: illa de gñatione actiua verbi fu
it declarata. ¶ Notandũ ꝙ iſta q̄tt noꝛ
generabile: potens gñari: gñari ⁊ filius:
dicũt rõnes formales diſtinctas a ſe in
uicẽ i creaturꝫ. pbaſ. Om̄e ei potẽs ge
nerari eſt gñabile ⁊ nõ ecõtra: qꝛ nõ om̄e
gñabile eſt potẽs gñari maxime natura
liter. ptꝫ. Quia ego ſum gñabilis cũ ha
beã materiã ⁊ formã: ſꝫ nõ poſſum gñari
Quia qd genitũ eſt ſm phm ampli⁹ nõ
põt gñari. Nam maxima eſt dr̃ia inter
aptitudinẽ ⁊ potentiã. patꝫ em̃ ſm phm
ꝙ cecitas dicit aptitudinẽ ⁊ tñ nõ poten
tiam: qꝛ poſuit ꝙ non poſſit fieri regreſ
ſus de pᷓuatione in habitũ ⁊c̃. Scdo bñ
ſequiſ. Gñari g̊ põt generari. patꝫ: qꝛ eſt
bona ↄſeq̄ntia ab actu ad potentiã ⁊ nõ
ecõtra: qꝛ antixp̄s eſt potens gñari ⁊ tñ
non eſt genitus. Tercio bñ ſequiſ: eſt fi
lius: ergo eſt genitus. ⁊ tñ nõ ſequiſ ecõ
tra. Non em̃ om̄e genitũ eſt filius ⁊c̃.
¶ Tamẽ in ꝓpoſito in gñatione paſſiua
filij ſup bñ dicta. Q̄ia illa ſũt idẽ oimo
de: ſꝫ bñ diſtinguanſ penes modũ ſcãdi.

¶ Tercius terminus eſt .de. Ubi notã
dum ꝙ iſta ꝓpoſitio de. Q̃ñcunqꝫ con/
iungit ſuo caſuali põt capi q̃ttuoꝛ mo/
dis. Pꝛimo mõ põt capi materialiter vt
cũ dicit Iſte cultellus eſt de ferro ſcꝫ tã/
q̃ꝫ de materia. Propõ. Sic accipiendo
de: illa ꝓpõ nullo mõ eſt vera filiꝰ gñat
de ſuba patris. Patet: qꝛ ſuba nullo mõ
eſt materia nec quaſi materia. Contra
Heinricũ et Gotfredũ. Scđo mõ capit
oꝛdinaliter: vt in illa ꝓpõne. De mane
fit meridies. i. poſt mane fit meridies et
ſic dicit oꝛdinẽ zc̃. Tercio mõ capit oꝛi/
ginaliter. Et illo mõ capit in illa ꝓpõe.
Iſte ſplendoꝛ eſt de igne. Et illo mõ di/
cit aliquã cauſalitatẽ. Propõ. Illo mõ
captũ nõ p̃ciſe accipit in ꝓpoſito. Quia
tũc opoꝛteret ꝙ ſubſtãtia pr̃is eſſet aliq̃
mõ cã filij. Quarto mõ capit ſubſtãtia/
liter Et illo mõ ſemꝑ dicit ꝯſubſtãtialẽ
ꝯueniẽtiam. inter extrema. Propõ. Il/
lo mõ filiꝰ dr̃ gñari de ſubſtãtia patris.
¶ Aduertendũ tñ ꝙ ly de: in illa ꝓpõne
filiꝰ eſt de ſuba pr̃is: nõ dicit ſolã ꝯſub/
ſtantialitatẽ z p̃ciſe: ſed etiã oꝛiginatõꝫ.
¶ Nota ꝙ ly de q̃n capit ſubaliter capit
q̃ttuoꝛ modis. Pꝛimo mõ ꝑcialiter: vt
cũ dr̃ caput ẽ de coꝛꝑe. Propõ. Illo mõ
nõ accipit in diuinis. Scđo mõ capitur
ſubaliter z oꝛdinaliter: vt cũ dr̃ de pane
fit coꝛpꝰ xp̃i. ibi capit oꝛdinaliter: quia
poſt panẽ fit coꝛpꝰ xp̃i. Capit etiã ſub/
ſtãtialiter: qꝛ vna ſubſtãtia trãſit i altã
diuina actione. Et ſic capta nõ capit in
ꝓpoſito. Ultimo mõ capit ſubſtãtialit
oꝛiginaliter. Et ideo dixi ꝙ de. in illa ꝓ
poſitione filiꝰ eſt de ſubſtãtia pr̃is nõ de
notat p̃ciſe ꝯſubſtãtialitatẽ: ſed cũ h̃ di/
cit oꝛiginẽ. Et hoc valde bñ declarat do
ctoꝛ Subti. Si eñ ſolum oꝛiginẽ dice/
ret ſeq̃ret ꝙ oĩs creatura eſſet de ſubſtã/
tia pr̃is. Iterũ ſi ſolũ diceret ꝯſubalita
tẽ ſeq̃ret ꝙ pr̃ eſſet de ſubſtãtia filij zc̃.
¶ Illa g̃. ꝓpõ. filiꝰ eſt de ſubſtãtia pr̃is.
exponit ſic. i. filiꝰ eſt de pr̃e q̃ eſt cõſubal
ip̃i filio. Et ſic ꝑ p̃dicta pꝫ reſolꝰo q̃õnis

¶ Notandũ ꝓ ſolutione argumẽtorum
Q2 oẽs p̃põnes dicunt trãſitiue ſm grã
maticos z ꝑ ꝯñs diſtinctõꝫ importãt: iõ
ſꝑ faciũt cõſtructionẽ trãſitiuã. Habet
g̃ p̃põ duplex ſcatũ gñale z ſpeciale. Ge
nerale ẽ illa trãſitio ſiue diſtinctio. Sꝫ
ſpeciale eſt ꝯſubſtãtialitas. ¶ Ulterius
notandũ ad h̃ ꝙ aliq̃d ſit de ſuba alicu/
ius duo requirunt. Pꝛimũ ꝙ productũ
producat ab illo. Scđo ꝙ ſit eiuſdẽ na/
ture in ſpẽ vel in numero cũ ꝓducente.
Ulterius notandũ ꝙ aliq̃d fieri de nihi/
lo põt intelligi tribꝰ modis. Pꝛimo mõ
negatiue ſicut tacẽs de nihilo loquitur.
Scđo mõ affirmatiue. Et ſic capit duo
bus modis. Pꝛimo mõ oꝛdinalit ſic di/
cimꝰ ꝙ creatura fit de nihilo qꝛ poſtq̃ꝫ
fuit nihil facta eſt. Scđo mõ affirmati/
ue materialr. Et ſic aliq̃d dr̃ fieri de ni/
hilo. i. de materia. Coꝛrelariũ. Illo mõ
impoſſibile eſt deo ꝙ poſſit aliq̃d fieri đ
nihilo tanq̃ꝫ ex materia. Scđm coꝛrela.
Illo mõ exponit illa auc̃tas phi ex nihi/
lo nihil fit: qꝛ nihil non põt eſſe materia
alicuiꝰ: lꝫ eñ ego ſim creatus de nihilo:
non tñ nihil ibi fuit materia: ſꝫ dr̃ de ni
hilo. i. ſine ſubiecto aliquo zc̃.

Circa ſcđm arti/
culũ querit pꝛimo. Utrum
ſuba ſiue eẽntia generetur.
Pro declaratõe t̃minoꝝ no
tãdũ ꝙ aliq̃d pt dici gñari duobꝫ mõis.
Uno mõ ſbiectiue. Alio mõ obiectiue vel
t̃miatiue. Illđ ãt dr̃ gñari ſbiectiue qđ ẽ
ſbiectũ gñatõis. Propõ p̃ma. Illo mõ i
oĩ gñatõe materia p̃ma dr̃ gñari. pꝫ: qꝛ
eſt ſubiectũ gñatõis. Scđa ꝓpõ. Illud
qđ gñat ſubiectiue: nõ opoꝛtet ꝙ ſumat
eſſe ꝑ gñationẽ: ſed p̃ſupponitur z prece
dit ipſam generationem. Alio mõ ali/
quid dicitur generari obiectiue. Et ſic
illud dicit gñari in creaturis qđ accipit
eſſe ſimpliciter. Uel qđ accipit eſſe per
ipſam generationem de nouo. Quãuis
queſtio preſens poſſit intelligi de vtraqꝫ

generatione: tñ doctoꝛ ſeraphicus acci/
pit gñationē ſcđo mō dictam: qꝛ q̄rit an
eſſentia diuina generef in rõne termini.
¶ Duplex eſt termin⁹ gñationis ſcʒ to/
talis ⁊ foꝛmalis. Terminus totalis ē il/
le q̄ pꝛimo ⁊ adeq̄te accipit eē p gñatõʒ.
Exemplū ptʒ de igne q̄ generaf ex aere.
In illa eñ gñatione pmo coꝛrūpif aer
p actionē ignis. Et materia coꝛrupti in
foꝛmaf foꝛma ipſius ignis: qꝛ in omi ge/
neratione neceſſe eſt pſupponere materi
am. Vñ totum cõpoſitū generatū dr̄ ter
minus gñationis totalis. Alius dr̄ eſſe
termin⁹ foꝛmalis vel parcialis. Et dr̄ il
le q̄ accipit eſſe p gñationē: licet nō pꝛi/
mo ⁊ adeq̄te. Pꝛopoſitio. In creaturis
vterq3 termin⁹ accipit eē de nouo p ge/
nerationē. Coꝛrelariū ſequif. Qꝛ agēs
ſiue pducēs hʒ duos reſpect⁹ realiter di
ſtinctos ad illos duos termīos realif di
ſtinctos. Notandū tñ q̄ qñ termin⁹ foꝛ/
malis nō diſtinguif a termino totali re/
aliter tūc non opoꝛtet q̄ termin⁹ foꝛmal'
recipiat eſſe de nouo. Sic ſili mō eſt in
diuinis: vbi eſſentia eſt termin⁹ foꝛmal'
⁊ idē realiter cū termino totali Ideo nō
accipit eſſe p generationē. Et ideo ſolui
tur hac diſtinctione argumentū ockam
ꝯtra doctoꝛē ſubtilē in eadē diſtinc.

Reſolutio queſtionis

Pꝛima ppō. Generatio de rõne ſua cõi
terminaf ad ſubaʒ. pꝛobatur. Quia phi
cõiter loquētes de motu ponūt quinq3
ſpecies ſcʒ generationē: augmentationē
coꝛruptionē: alterationē: ⁊ ſm loci mu/
tationē. Generationē aūt dicūt termina
ri ad ſubam. Vbi notandū q̄ duplex eſt
generatio ſcʒ ſm quid ⁊ ſimpl'r. Scđm
quid dr̄ illa q̄ terminaf ad terminuʒ ſm
quid. Simpl'r vero dr̄ illa q̄ terminaf
ad eſſe ſimpl'r. i. ſubſtantiā. Et termin⁹
ſm quid dr̄ foꝛma accñtalis. Et ideo ge
neratio alicuius accñtis dr̄ ſm q̄d et nō
ſimpl'r. ¶ Duplex eſt ſuba vicʒ pꝛima ⁊
ſcđa. Pꝛima ſuba dr̄ omē indiuiduū de
gñe ſube. Scđa ꝓ ſuba eſt aliq̄d cõe de
gñe ſube. ¶ Dupl'r poſſum⁹ loq̄ de ter/
mino gñationis. Vno mō q̄tū ad pdu/
ctionē. Pꝛopō. Illo mō pma ſuba ſp dr̄
termin⁹ gñationis pm⁹. Alio mō q̄tuʒ
ad intētionē. Pꝛopō. Illo mō ſcđa ſuba
ſp eſt pm⁹ termin⁹ gñationis. Pꝛobaf.
Quia vnūq̄dq3 generās intēdit ſibi aſ/
ſimilare genitū: ſʒ nō pōt illud niſi ī ali/
qua natura cõi: ḡ ſp intēdit pmo ſcđam
ſubaʒ q̄ eſt natura cõis. Tamē illud in/
telligif de gñatiōe vniuoca. Cõfirmaf:
Ariſto. ij. de aia. Omē ens ſp appetit eē
diuinū q̄d vocat ſp eſſe: ſed ſingl'are non
pt̄ ſp eſſe ſed vl'e. ḡ natura pmo intendit
eſſe vl'e. ¶ Scđa ppō. Quia in creaturꝭ
foꝛma cõis nūeraf in ſuppoſitꝭ: ideo ſic
coꝛrūpif ⁊ ſil' pducif in coꝛruptiōe ⁊ ge/
neratione cõpoſiti. Pꝛobaf p Ariſtote:
in pdicamētis. Deſtructis pmis ſubſtā
tijs impoſſibile eſt aliq̄d alioꝝ remane/
re. i. ſcđas ſbſtātias. ¶ Tercia ppō. In
creaturis ſcđa ſuba nō ſolū eſt terminus
pm⁹ gñationis tm̄ p intentionē ſʒ etiam
eſt terminus gñationis p pꝛoductionē.
Coꝛrelariū. Quia ḡ natura diuina nō
numeraf in pſonis: ideo nō multiplicaf
ſm multiplicationē ſuppoſitoꝝ vl' pſo/
narū. ¶ Pꝛopō reſolutoꝛia. Eſſentia di
uina nullo mō gñaf ꝯ abbatē ioachim
De h̄ vide canonē de ſi. ca. Dānam⁹ ⁊c.
§. Nos aūt ſacro ap. ꝯcilio credim⁹ ⁊ cõ/
fitemur cū petro q̄ vna quedā res eſt in/
cõpꝛehēſibil' quidē ⁊ ineffabilis ⁊c. Et
infra. Et illa res nō eſt generās nec geni
ta nec pcedēs. Sʒ eſt pr̄ q̄ gñat: ⁊ fili⁹ q̄
gignif: ⁊ ſpūſſctūs q̄ pcedit. vt diſtincti
ones ſint ī pſonis. ⁊ vnitas in natura ⁊c̄
Pꝛopō. Eſſentia diuina pꝓꝛie loquēdo
nō eſt filius pr̄i vl' filio. Ptʒ qꝛ ſilitudo ē
relatio real' ⁊ req̄rit diſtinctionē realem
termini: ſʒ diſtinctio realis inter pſonā ⁊
eſſentiā nō eſt ponēda. ḡ ⁊c. ¶ Aliā rñſi/
onē q̄re in lr̄a. Et alibi in Sco. cadē di/
ſtinctione. ¶ Notandū q̄ eſſentia diuina
poteſt accipi dupl'r. Vno mō pure con/

cretiue. Alio mō mere abſtractiue. Propoſitio pma. Generare dr̄ de deo inq̃tū importat diuinā eſſentiā in cōcreto. Secunda ppō. Generare nullo mō dicitᷣ de deo inqntum importat diuinā eſſentiam ptiſe in abſtracto. ¶ Un̄ regula Sco. ſumpta a Bonauen. hoc in loco eſt tal'. Q̄ñcunq̧ aliq̄ ſunt vltimate abſtracta tūc vnū non pōt p̄dicari de altero niſi p̄dicatio illa ſit in pmo mō dicēdi p ſe.

Scd̄o et vltimo queritᷣ

Utrū ſubſtātia p generationē cōicetur ¶ Pro declaratione terminoꝝ. Notādū eſt primo qd ſit p generationē cōicare. Rn̄deo. Aliud eſt p generationē ſeu pductionē aliq̃d cōicari. Et aliud eſt per gn̄ationē ſeu pductionē aliq̃d produci. patet: quia ſm oēs theologos. Eſſentia diuina nec generat nec pducit: neq̧ gn̄atur neq̧ pducitᷣ. Et tn̄ oēs theologi concedūt φ eſſentia diuina p gn̄ationē cōicatur. ¶ Ad videndū quō dn̄t cōicare z pducere vel cōicari et produci. Notādū φ productio ſeu generatio actiua hꝫ pro termio pmo illud qd̄ primo pducitᷣ Exemplū bos generat bouē: bos ibi eſt prim⁹ terminus illius gn̄ationis. Notādum tn̄ φ in omi tali gn̄atione. In qua agēs pducit aliqd̄ primo pductuꝫ ſunt duo termini .ſ. totalis z formalis. Terminus totalis dicitᷣ totū compoſitum ex materia z forma. Sed terminus partialis ſiue formalis dr̄ ipſa forma conſtituens cū materia ipm cōpoſitum ſicut eſt forma ſenſitiua bouis vel aīa intellectiua in homine. Correlarium. Generatio nunq̄ terminatᷣ ad materiā. Patet quia materia eſt ſubiectū generationis z preſupponitur. ¶ Notandū φ in creaturis generās aliq̃d ſeu producēs hꝫ duas relationes reales ad illos duos terminos videlicꝫ totalem z partialē ſeu formalē. probatur. Cum eīn termini diſtinguātur realiter inter ſe. ſequitᷣ φ z relatiōes diſtinguantᷣ realiter. Nūc ad ppoſitum In diuinis pater vere z realiter generat et terminus totalis illius gn̄ationis eſt filius ſuppoſitū illud nō cōpoſitū. Nūc illa relatio patris ad filiū eſt realis. probatur: quia fili⁹ realiter diſtinguitᷣ a patre. Relatio aūt q̄ eſt inter cōicans z cōicatum non eſt realis. ptꝫ: qꝛ termin⁹ formalis ſcꝫ eſſentia diuina non diſtinguitᷣ realiter a cōicante. Correlariuꝫ. Pater ḡ duplicē habet relationē ad terminos ſue gn̄ationis. Primus reſpect⁹ q̄ eſt inter patrē z terminū totalē eſt real'. Sed alius q̄ eſt inter patrē et eſſentiā diuinā eſt rōnis tm̄. ¶ Contra hoc arguitᷣ. Eēntia diuina realr̄ z vere cōicatur: igitᷣ reſpect⁹ inter cōicans z cōicatū erit reſpectus realis z nō rōnis. probatᷣ añs: qꝛ illud cōicare non eſt p rationē tm̄ ſed realiter. ¶ Rn̄deo cōcedo añs: z nego conſequentiā. Pro q̄ notandū φ dupl'r pōt relatio dici rōnis. Uno mō negatiue. Et dicitᷣ illa q̄ non hꝫ ꝯditiones req̄ſitas ad ꝯditionē relationis realis. Et ſunt tres Prima φ habeat extrema realia. defectū cuius ꝯtradictio non pōt dici relatio realis. Scd̄a eſt φ oportet φ extrema realiter diſtinguantᷣ. defectu cui⁹ identitas ad meipm non erit relatio realis. Tercia eſt φ oportet relatio iſta conſurgat ex natura extremoꝝ. defectu cuius relationes rōnis non dicuntᷣ eſſe reales. Sed in ppoſito licet relationi ille que eſt inter cōicans z cōicatū .i. inter patrē z diuinā eſſentiā cōueniat pma conditio. nō tn̄ ꝯuenit ei ſcd̄a ꝯditio. Quia extrema nō diſtinguūtᷣ realr̄: nō eſt eīn diſtinctio realis inter eſſentiā z patrē. Correlariū Relatio cōicantis ad cōicatū eſt relatio rōnis negatiue dicta. Alia ē relatio rōnis poſitiue dicta. Et dicitᷣ illa q̄ cauſatᷣ ab ope collatiuo intellectus ſicut cōiter ſūt oēs ſcd̄e intētiones in logica. Et qn̄ dicitᷣ eſſentia diuina vere et realiter cōicatur zc̄. Dicendū φ licet ego ſim idem mihimetipi ex natura rei tn̄ illa relatio ſm pħm non eſt realis ſed rōnis: ſic licet

eſſentia diuina realr̄ ⁊ ex natura rei cōi-
cetur tamen relatio cōicantis ad cōica-
tum nō eſt realis ſed rationis. ¶ Scḋo
eſt notandum ꝙ aliud eſt per generatio
nem cōicari. ⁊ aliud eſt eſſe terminū for
malem illius gñationis. Nam ſpiratio
actiua vere cōicatur filio per generatio-
nem: ⁊ tamen non eſt terminus formalis
illius generationis. ergo aliud eſt cōica
ri per generationē ⁊ eſſe terminū forma-
lem generationis. Q̄ꝰ autē filius habe-
at illam per generationē. Patet per ſan
ctorum auctoritates. Quicquid eñ ha
bet filiꝰ per generationē habet. ¶ Ter-
minus formalis ſic poteſt deſcribi. Eſt
ille quo formaliter terminus totalis ca-
pit vel habet eē. Vel quo formaliter ter
minus formalis eſt in actu. Nunc autē
ſpiratio paſſiua non eſt quo filius hab̄
eſſe. ſed eſt quaſi aduēticia. i. poſt eſſe cō
pletum filij aduenit filio. Correlarium
Sic pꝫ ꝙ Ockā male impugnat doc.
Subti. de termino formali. Ipē eñ ſic
deſcribit terminū formalem. Terminꝰ
formalis eſt ille qui totaliter accipit eē
per generationē. Non enim de rōne for-
mali ipſius termini formalis eſt ꝙ reci-
piat eſſe per generationē. Hoc pꝫ in di
uinis. Sed in creaturis qñcunqꝫ termi-
nus formalis diſtinguit̄ realiter a ter-
mino totali tunc terminus formalis ac-
cipit eſſe per generationē. Vñ argumē-
tum eſt contra eos. quia in gñatione car
nis per alimentū caro generatur. Et ea
dem caro in hoīe animat̄ poſt generati-
onem anima intellectiua. Et tamen ani
ma intellectiua que dicitur terminꝰ for
malis non habet eſſe per generationem.
Simili modo patet in reſurrectiōe vbi
corpus accipit eſſe ſeu producitur de no
uo non tamen accipit eſſe nouū terminꝰ
formalis. i. anima intellectiua que pri-
us manet. ¶ Notandum tercio. Q̄ꝰ ali
quid poteſt dici per generationē cōica-
ri tribus modis. Vno mō ſtrictiſſime.
Alio modo large. Tercio modo largiſ-
ſime. Strictiſſime dicitur illud cōicari
per generationem quod idē in generan-
te exiſtens capit etiā eſſe in genito. Pro
poſitio. Illa solū eſt in diuinis. Large
dicitur cōicari per generationē. Omē il
lud qḋ eſt in producto per generationē
ſiue ſit terminꝰ formalis ſiue totalis ſi-
ue etiā materia. Tercio mō dicit̄ cōica-
ri per generationē largiſſime ſcꝫ Omē
qḋ accipit eſſe per generationem ſiue di
ſtinguat̄ a producēte ſiue non.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima
propoſitio. Aliquid dicit̄ cōmune duo-
bus modis. Vno mō ſm potentiam tm̄
Et dicitur illud quod eſt ſm potentiā
cōicabile: ſed tamen ſm actū nunqꝫ com
municatur. Aliud eſt commune ſm po-
tentiam ⁊ ſm actum vt natura ſpecifica
¶ Scḋa propoſitio. Om̄ natura cōmu
nis vel vniuerſalis in creaturis de ſe eſt
cōicabilis non tamē communicatur niſi
per ꝓpagationē ſic natura diuina eſt de
ſe cōicabilis non tñ cōmunicatur actu
niſi per id per quod efficit̄ in tribꝰ ſuppo
ſitis. vel quod eſt in pluribus.
¶ Tercia propoſitio. Q̄ꝰ quia per ſpi-
rationem ⁊ generationem perſone multi
plicantur: ideo eſſentia diuina per ſpira
tionem actiuam ⁊ generationem actiuā
communicat̄. ¶ Notandum prout dicit
Scotus. Generatio in diuinis qua pa-
ter generat filium habet duas conditio
nes. Prima eſt ꝙ eſt aſſimilatiua: quia
illa producitur ſibi ſimile. Scḋa eſt qꝛ
eſt ⁊ diſtinctiua: diſtinguit eñ filiū a pa
tre ſuppoſitaliter.

Circa diſtinctio-
nem ſextam. Primo querit̄
Vtrū generatio filij ſit ſm
ↄditionē neceſſitatis. Hic
eſſent tres termini declarandi vicꝫ Ge-
neratio. filiꝰ. ⁊ neceſſitas. Sed duo pri
mi ſunt declarati in precedētibꝰ. Ideo

tm̄modo terci⁹ termin⁹ eſt hic declaran-
dus vicȝ neceſſitas. ¶ Pro quo notandū
ꝙ tres acceptiones ſiue diſtinctiōes poſ
ſūt dari de termino illo neceſſitas. Una
eſt cōiſſima. Altera cōis. Tercia ſpecia-
lis. Prima datur a logicis. Scđa a phi
loſophis. Tercia a theologis. ¶ Prima
diſtinctio eſt talis. Q: duplex eſt neceſ-
ſitas ſcȝ abſoluta ꝛ condicionata. Neceſ
ſitas abſoluta dicit̄ illa qua res aliqua
ſic habet eſſe ꝙ non pōt nō exiſtere. Pro-
poſitio. Illa neceſſitate ſolū ens infini-
tum eſt neceſſariū. Et de illa eſt qō nr̄a.
Alia eſt neceſſitas cōdicionata. Et eſt il
la que cōuenit rei non abſolute in ſe: ſed
poſita aliqua ſuppoſitione ſeu conditio
ne conuenit rei. Propoſitio. Illo modo
dicitur logica neceſſaria ſm̄ grammati-
cos. Dicūt em̄ ꝙ ſuppoſito ꝙ aliquis ve
lit effici bon⁹ grāmaticus neceſſaria ſit
logica. ¶ Scđa diſtinctio que eſt cōmu
nis ponitur a pho. v. metha. capi. de ne-
ceſſario: vbi dicit ꝙ neceſſariū aliqđ di-
citur quadrupliciter. Primo modo ali
quid dicitur neceſſarium ſic ꝙ ſine ipſo
res nō poteſt eſſe. Et illo mō cibus ꝛ an
helit⁹ ſunt homini neceſſarij. Scđo mō
aliquid dicitur neceſſariuȝ ſine quo res
non poteſt bene eſſe vel ſine quo non po
teſt acquiri aliqđ bonum vel vitari ali-
quid malum. Et illo modo bibere far-
maciā eſt neceſſarium: quia non pōt be-
ne acq̄ri ſanitas ſine potu nec vitari in-
firmitas. Illi duo modi poſſent vocari
neceſſitas indigentie. Et ſic voocantur
a doctore Seraphico. Licet Ariſtote.
non ſic nominet. Tercio modo aliquid
dicitur neceſſarium quod cauſat violen
tiam ſeu coactionem. Et illa vocatur a
doctoribus neceſſitas coactionis. Notā
dum tamen ꝙ eſt differentia inter violē
tiam proprie dictam ꝛ coactionem pro-
prie dictam. Quia volentia proprie di-
cta eſt ſolum inter agentia ꝛ paſſiua na-
turalia: quia violentum eſt cuius prin-
cipium eſt extra non conferente vim paſ
ſo. Exemplum patet de igne et aqua ca
lefacta ab igne: quia aqua non habet na
turalem inclinationem ad calefactioneȝ
ſed violentatur ab igne. Sed coactio ꝓ
prie dicta eſt ſolum inter res ſeu agētia
per voluntatem: quia talis coactio fit
proprie contra voluntatis libertatem.
Exemplum patet. Si aliquis cogatur
recipere diſciplinam ꝛc̄. ¶ Quarto mo-
do capitur neceſſariū pro illo quod im-
poſſibile eſt aliter ſe habere. Et illo mo
do dicitur deus eſſe ſapiēs. Propoſitio.
Illo modo neceſſitas diſtinguitur con-
tra contingentiam. Correlarium ꝑmū.
Omnes tres modi precedentes dicunt
imperfectionem. Et ideo non ſunt ponē
di in deo. Correlarium ſecundum. So
la neceſſitas iſto quarto modo ponit ꝑ-
fectionem. Et ideo eſt in deo ponenda.
Et de iſta etiam eſt queſtio noſtra.
¶ Tercia diſtinctio que eſt Specialis.
Et datur a theologis. Eſt illa Duplex
eſt neceſſitas. Quedam dicitur immu-
tabilitatis. Alia autē ineuitabilitatis.
Neceſſitas ineuitabilitatis eſt illa qua
aliquid ſic eſt neceſſariuȝ quod eius op-
poſitum non poteſt eſſe vel fieri. Propo
ſitio. Illo modo deus eſt neceſſarius.
Correlarium. Aliquid dicitur ſic neceſ
ſario fieri cuius oppoſitum non poteſt
fieri. Sic in propoſito deus pater neceſ
ſario genuit filium: quia ſic illa genera
tio dicitur neceſſaria ꝙ eius oppoſituȝ
non poteſt fieri. Neceſſitas auteȝ immu
tabilitatis eſt illa qua aliquid habet eſ-
ſe quod oppoſitum eius poteſt ſimplici
ter eſſe. Si tamen habet ſimul eſſe oppo-
ſitum non poteſt ſuccedere. Correlari-
um. Neceſſitas immutabilitatis abſo-
luta non negat niſi ſucceſſionem oppo-
ſiti oppoſito. Exemplum patet. Deus
ſcit antixp̄m fore eſt neceſſitas immuta-
bilitatis: quia oppoſitum eius non po-
teſt ſuccedere. Unde talis datur. Pro-
poſitio prima. Quicquid deus vult ad
extra neceſſitate immutabilitatis vult.

Non dico tamen ꝙ non poſſit velle oppoſitum. Sed ſi vult non poteſt oppoſitum ſuccedere. Secunda propoſitio. Quicquid deus vult ad extra non vult neceſſitate ineuitabilitatis ꝛc. Regula. Quandocunqꝫ aliqđ agens dr̄ neceſſario elicere ſuā actionē ſiue ſuā productionē: hoc pōt intelligi de triplici neceſſitate. Primo ꝙ eliciat ſuā actionē neceſſitate indigentie: vt ſortes neceſſario comedit. Scđo neceſſitate coactionis vel violētie: vt ſortes neceſſario tyrāno dat pecuniā. Tercio pōt intelligi ꝙ eliciat ſuā actionē neceſſitate ineuitabilitatis: vt deus eſt ſapiens. ¶ His p̄miſſis danꝰ alique ꝓpōnes. Prima ꝓpō. Deꝰ pr̄ nō genuit filiū neceſſitate coactionis. Patꝫ qꝛ deus eſt oīpotens. ergo non pōt cogi. Scđa ꝓpō. Deus pr̄ nō genuit filiū neceſſitate indigētie. Probaꝰ qꝛ ſequereꝰ ꝙ indigeret filio: ſed ꝯñs eſt falſum. ꝗ̄ et añs: qꝛ pr̄ nō eſt ſapiētioꝛ qꝛ genuit filium ꝛc. Vñ illa ꝓpō. Deus pr̄ eſt ſapiēs ſapiā genita ſapit hereſim. Tercia ꝓpō Deus pr̄ genuit filiū neceſſitate ineuitabilitatis. Patet: qꝛ tanta neceſſitate pr̄ generat quāta eſt pr̄. Sꝫ eſt pr̄ neceſſitate ineuitabilitatis. ergo ꝛc.

Reſolutio queſtionis.

Notandū ꝙ multiplex eſt neceſſitas: vide textū ꝛc. ¶ Poteſt aūt diſtinctio doctoris dari ſub alijs verbis breuioribus quā doctoꝛ ponit in textu plīxe. ¶ Quadruplex igitur eſt neceſſitas. Quedam eſt q̄ opponiꝰ contingētie. Et dr̄ ineuitabilitatis. Propō prima. Illa neceſſitas ponitur in deo. ¶ Scđa neceſſitas eſt coactionis. Scđa ꝓpō. Illa neceſſitas nō poniꝰ in deo. ¶ Tercia eſt neceſſitas indigentie. Propō. Illa ſiꝉi mō non poniꝰ in deo. ¶ Quarta eſt exigentie. Propō. Illa poniꝰ in deo. Probatur. Quia bonitas patris ſeu memoꝛia fecūda exigit ꝙ pater generat filiū. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt ineuitabilitas. Vna eſt ineuitabilitas ſimpliciter Et eſt illa qua aliqđ ita eſt neceſſarium ꝙ non poteſt ſimpliciter non eſſe. Et ſic ſolū deus eſt neceſſarius. Alia eſt ineuitabilitas ſm quid. Et dicitur illa qua aliquid ita eſt neceſſarium ꝙ non poteſt ſm nature curſum non eſſe: vt cibus dicitur eſſe neceſſarius animali.

Ad argumēta in oppoſitum.

Notandum ꝙ Juſticia oꝛiginalis eſt quoddā donū poſitū in voluntate datum a deo ipſi ade ꝛ filijs eius per qđ habebat perfectā quietationē in potentijs inferioꝛibus ad ſuperioꝛa ꝛc. ¶ Nota ꝙ ſimpliciter loquēdo iuſticia oꝛiginalis non eſt perfectioꝛ charitate ſeu gratia. patet: quia iuſticia oꝛiginalꝭ eſt donū gratis datum ꝛ non gratificās: licet habuerit alios effectus: vt patꝫ in eius diffinitione. Sed gratia eſt donuꝫ gratis datum gratificās .i. reddens habentem amicū dei ꝛ dignū vita eterna. ¶ Ad pꝛimū argumentū in oppoſitum Nota ꝙ duplex eſt agens ſcꝫ neceſſariū vel naturale. Et eſt illud ꝙ nō dominaꝰ ſue actioni: ſed ſubiacet actioni alteriꝰ. Scđo eſt agēs voluntarium. Et eſt illud quod dominatur ſue actioni ꝛc. ¶ Pro ſcđo argumento in oppoſitū Nota ꝙ dare aliquid ex mera libertate eſt dare aliquid ſic ꝙ nō eſt ex debito nec etiam ex merito: hoc eſt pꝛimum incluſum in amoꝛe gratuito. Scđo mō in amoꝛe gratuito includitur illud quod ſcꝫ non expectat retributionē. Vnde ſi aliquis daret alicui centum aureos et expectaret redditionem non eſſet amoꝛ gratuitus. ¶ Vltimum argumentum pꝛo parte vera poteſt ſic foꝛmari. Patrem poſſe generari filium eſt maximū poſſe quod habet pater. ergo illud poſſe detrahere eſt impoſſibile. ¶ Nota duplex eſt debitum. Quoddam eſt prouenien s ex parte meriti: vt pꝛinceps qui pꝛo rege foꝛtiter militauit meruit vt ſibi debeatur ſti

pendia. Propoſitio. Illo modo poſſu/
mus dicere q deus ſit quodãmodo de/
bitor noſter ꝓpter merita noſtra. Unde
paulus. ij. Thimo. iiij. De reliq̃ repoſi
ta eſt mihi corona iuſticie quam reddet
mihi dñs in illa die iuſtus iudex. Aliud
eſt debitũ proueniẽs ex neceſſitate natu/
re. Nam memoria fecũda patris exigit
q pater producat filiũ. Et ita eſt debi/
tum nature non meriti. Propoſitio. Il/
lo modo ꝓductio filij non eſt productio
mere liberalis: quia nõ ex merito ⁊c.

Queritur ſecundo. Utrũ

generatio filij ſit ſm rationẽ voluntatis
Pro declaratione terminoꝝ notandum
Q cuiuſuis ratio põt ſumi multis modis
tamen in ꝓpoſito tm̃ valet ſicut modus
ſiue conditio voluntatis. Queritur ergo
vtrũ generatio filij ſit ſm rationẽ volun
tatis. eſt querere an filius ꝓducatur ꝑ mo
dum voluntatis. ¶ Unde duplex ẽ mo/
dus ꝓducendi. Quidã eſt ꝑ modum vo
luntatis. Et dicitur ille q̃ eſt ꝓueniens vel
qui competit alicui qd ex ſe non inclinatur
neceſſario ad agenduꝫ naturaliter ſed pro/
ducit mere libere cõplacenter ⁊ eligibi/
liter ſuũ effectum. Propoſitio. Illo mo
do voluntas ꝓducit ſuã volitionẽ. Ali⁹
eſt modus ꝓducendi ꝑ modũ intellect⁹
ſiue nature. Et eſt ille qui competit ali/
cui agenti naturali quod ſcꝫ ex ſe incli/
natur ad agendũ. Propoſitio. Illo mõ
Ignis neceſſario calefacit.

Reſolutio queſtionis.

Q filius in diuinis producatur per mo/
dum voluntatis põt intelligi quatuor
modis. Primo modo q producat ipſuꝫ
per voluntatẽ antecedentẽ vel preceden
tem. Secundo modo q producat filiuꝫ
per voluntatẽ ſuccedentẽ vel ſubſequen
tem. Tercio modo q producat filium
per voluntatẽ concomitantẽ. Quarto
modo q producat filium per voluntatẽ
elicientem. ¶ Correlarium. Quadru/
plex eſt voluntas. Prima precedens vel
antecedens. Secũda ſubſequẽs vel ſuc/
cedens vel conſequens. Tercia concomi
tans. Quarta eſt eliciens. ¶ Voluntas
antecedens vel ꝑcedens: Eſt illa que prẽ
cedit effectum ſuum cauſalitate ⁊ dura
tione. Exemplũ vt aliquis vult habere
epiſcopatum quod forte nunq̃ habebit
ibi voluntas precedit effectũ. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Generatio filij in diuinis non
eſt ſm rationẽ voluntatis antecedentis
vel ꝑcedentis. probatur: quia pater ſua
voluntate nõ precedit duratõne filium.
Similiter pater nõ cauſat filiũ. ergo ⁊c.
Scot⁹ tamẽ aliter dicit q pater genuit
filium voluntate antecedente tamẽ non
contradicit huic doctori quia aliter ac/
cipit voluntatem antecedentem. ¶ Vo/
luntas ſubſequens dicitur illa que ſequitur
effectũ iam poſitum in eſſe vt poſtq̃ mi/
les fecit actũ fortitudinis in bello tran/
ſeunte actu. Ille vult actũ illum feciſſe.
Uñ breuiter volũtas accedẽs vel ſbſeqñs
eſt illa qua aliquis fit de nõ volente vo/
lens. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Generatio fi
lij in diuinis nõ fit per modũ voluntatis
accedentis. probatur. Alias eñ mutare
tur quod falſuꝫ eſt: q aũt mutaretur pa
ter ex vltima deſcriptione. ¶ Voluntas
concomitans: Eſt illa qua aliquis vult
aliquẽ effectum q̃diu durat. Exemplũ
Ut ego volo ſanitatẽ meã ⁊c. ¶ Tercia
propoſitio. Generatio filij in diuinis eſt
per rationẽ voluntatis concomitantis
Probatur: quia gñationẽ filij ſequitur pa
tris voluntas per quã patri complacet
gñatio filij. Uñ Math. xvij. Hic eſt fi/
lius meus dilect⁹ in quo mihi bene com
placui. ¶ Voluntas eliciens eſt illa que
eſt principium productiuũ ſeu elicitiuũ
alicuius producti. ¶ Quarta ꝓpoſitio/
Generatio filij in diuinis nõ eſt per ra/
tionem voluntatis elicientis quia aliud
formaliter eſt principiũ productiuũ fi/
lij ⁊ aliud eſt principium elicitiuum for
maliter ſeu ꝓductiuũ ſpũſſancti.

Querit tercio ꝛ vltimo

Utrū generatio filij ſit ſm rationem exemplaritatis. Termini declarandi ſunt duo ſcȝ Ratio ꝛ Exemplar. Pro primo nota ꝙ ratio poteſt capi ſeptem modis. Primo modo pro diffinitione quidditatiua alicuius diffiniti: ſic accipit ariſtoteles in pdicamentis cum dicit Uniuoca ſunt quoꝝ nomen eſt cōmune ꝛ ratio ſubſtantie eadem ꝛc̄. Propoſitio. Sic nō capitur ratio in propoſito. Secūdo accipitur ratio pro potētia ratiocinatiua: ꝛ illa potētia dicitur intellectus contra aliquos antiquos doctores qui poſuerunt ꝙ potentia rōcinandi eſſet alia potentia ab intellectu. Tercio capitur ratio pro aliqua oratione complexa oſtēdente aliqđ de aliquo. Propoſitō. Iſto modo eſt quecunꝗ oratio oſtendens cōcluſionem per premiſſas. Correlarium Illo mō proprie ſylogiſmus dicit ratio Quarto mō capitur ratio pro forma alicuius rei. Et ſic forma cuiuſcūꝗ rei dicitur ratio cognoſcendi rem illā ſiue materiam ¶ Regula. Omnis cauſa ſiue intrinſeca ſiue extrinſeca alicuꝰ rei poteſt vocari ratio. Illo mō capitur ratio in titulo queſtionis noſtre. Quinto mō accipitur ratio p eſſentia cōmuni pluribus Propoſitio. Illo mō: Eſſentia generis vel ſpeciei dicit ratio. Quare dicitur natura ſiue eēntia ratio. Reſpōdeo. Ideo: quia eſt obiectū rationis. Sexto modo accipit ratio p medio inferendi ꝯcluſionem. Et ſic capit ratio in diffinitōne argumenti vbi dr̄. Argumentū eſt rō rei dubie faciens fidē. Et illo mō differt rō a tercia acceptione: qꝛ ibi accipit pro ſylogiſmo: hic vero pro medio tm̄. Septimo ꝛ vltimo capitur ratio put idē eſt ꝙ modus vel conditio. Et illo mō accipit cōiter qn̄ ſoliti ſumꝰ dicere. Res pōt conſiderari dupl'r. Uno mō ſub ratione ꝛc̄. Alio modo ſub rōne ꝛc̄. ¶ Propoſitio. Illo mō ratio accipit in ppoſito. ¶ Notandū ꝙ Agens eſt duplex ſm rei veritatem: videlicet: Efficiens p naturam et Efficiens p exemplar. Agens ſiue efficiens per naturā Eſt agens p intellectum Agens vero per exemplar Eſt agens qđ agit per intellectū ꝛ voluntatē. ¶ Nota iſta conuertunt. Agens p intellectum: agens per artem: agens per voluntatem agens liberū: agens a ppoſito: ꝛ agens p exemplar. Omnia iſta ſunt omnino idē ¶ Qn̄ ergo querit doctor Seraphicus Utrū filij generatio ſit p exemplar: querit an ſit pductus per exemplar. Uel an pater agens ſit per voluntatē. Correlariū ſeqt. Qꝛ nō ſunt ponende tres cauſe diſtincte realiter Efficiens: Exemplar: ꝛ Finalis. Patet quia cauſa exemplaris nihil aliud eſt niſi quoddā efficiens per intellectū. Notandū ꝙ antiqui doctores poſuerūt deū eſſe cauſam creature in triplici cauſarū genere. videlicet. Efficientis. finalis. ꝛ exemplaris. ¶ Propoſitio. Deus eſt cauſa exemplaris omniū rerū patet: quia illud dicit eſſe agēs ſiue cauſa exemplaris quod agit p intellectum: ſed deus eſt huiuſmodi. ergo ꝛc̄. ¶ Secundus terminꝰ eſt exmplar. Ubi notandum ꝙ excēplar ꝛ imago poteſt capi dupliciter. Uno mō large. Et illo modo idem ſunt imago ꝛ exemplar. Alio modo ſtricte. Et ſic imago pprie eſt in aliquo producto expreſſe repreſentante aliquid. ¶ Correlariū. Quādocunꝗ aliquod productū expreſſe repreſentat aliquid dicit imago. Sed exemplar ſtricte dicit illud quod eſt in aliquo pducente perfecte repſentans aliquid. Et ſic videmus aliqualem differentiā magis grammaticalem ꝗ realem.

Reſolutio queſtionis.

Aliquid pcedere per modū voluntatis pōt intelligi dupl'r. Uno modo nō ꝙ ſit ipſa liberalitas: ſed qđ fit vel datur ex liberalitate. ¶ Prima ppoſitio. Omnes creature ſic pcedunt a deo. Liberalis di

dicitur ille qui dat non expectando reddi/tionem. Alio modo procedit aliquid ab aliquo per modum liberalitatis. Ita ꝙ ipm ſit ipſa liberalitas vel amor. ¶ Secunda propoſitio. Spiritusſanctꝰ Illo modo procedit per modū liberalitatis. patet: quia eſt ipſe amor et donum ꝛc̄. ¶ Secunda diſtinctio. Aliquid proce/dere per modum exemplaritatis poteſt intelligi duobus modis. Uno modo ſi/cut exemplatum a cauſa exemplari. Il/lo modo dicitur procedere quod cauſa/tur a cauſa per modum exemplaritatis Et illud dicitur effectus illius cauſe ex/emplaris. vt patet de domo cauſata ab artifice. ¶ Tercia propoſitio. Genera/tio filij in diuinis. Illo modo nō eſt ſm rationem exemplaritatis. immo nec ſpi/ritusſanctꝰ a patre ꝛ filio ſic dicitur pro/ductus per moduꝫ exemplaritatis. Pa/tet: quia non procedit a patre ꝛ filio in/quantum cauſatū a cauſa: nec eſſentiali/ter diſtinguitur ab eis. Alio modo ali/quid dicitur procedere ab aliquo ꝑ mo/dum exemplaritatis: vt ratio exemplari/tatis ¶ Quarta propoſitio. Illo modo generatio filij in diuinis eſt ſm rationeꝫ exemplaritatis. Probatur: quia filius producitur a patre tanq̄ noticia genita Et ideo dicitur procedere per modum exemplaritatis. Hoc idem patet per au/ctoritatem Auguſtini in littera. Filius eſt plena ars viuentiū omniū. Ideo com/muniter dicitur. Qui negat ydeam i di/uinis negat filium dei.

Pro ſolutōne argumē/torum.

Notandū Qꝛ quelibet natura creata vel creabilis anteq̄ producatur in eſſe. eſt in mente diuina. viuens ꝛ vita: ꝛ dicitur viuere ꝛ vita. Probatur ꝑ illud Johannis primo capitulo. vbi dicitur. Quod factum eſt. id eſt creatura. in ip/ſo vita erat. Un̄ lapis cognitus in men/te diuina ſm eſſe cognitum dicitur vita eterna. ¶ Regula. Omne obiectum co/gnitum participatiue tale habet eſſe ab intellectione: quale eſſe habet ipſa intel/lectio formaliter ¶ ydea alicuiꝰ rei nihil aliud eſt niſi eſſe cognitū. Et ſic deus di/citur artifex omniū. Notanduꝫ ꝙ ydee nō ſunt propria ſed appropriata. Quia non minus ſunt in patre ꝛ ſpiritusſancto q̄ in filio: licet approprientur ipſi filio. ¶ Correlarium. Quandocūq̄ dicitur filius eſt ars patris vel eſt noticia patris intelligitur de appropriatis. Nota nul/la ratio formalis cauſandi creaturas ē propria filio. Sed omnis talis eſt com/munis tribus perſonis. Probatur per Auguſtinū. Pater filius et ſpiritusſan/ctus ſunt vnus creator: ſicut ſunt vnus deus ꝛc̄.

Circa diſtinctio/nem ſeptimam. Primo que/ritur Utrum poſſe genera/re in diuinis dicat quid vel ad aliquid. Termini declarandi ſunt. Poſſe generare. quid. ꝛ ad aliq̄d. ¶ No/tandum primo. Qꝛ omnis queſtio vt ſit bona oportet primo ꝙ p̄ſupponat certū aliquod. Secundo ꝙ querat dubiuꝫ ex ſeptimo methaphiſice. Unde nulla eſt queſtio. Utrum homo ſit aſinꝰ vel verū lapis currat: quia actus currendi nō po/teſt competere lapidi. ¶ In hac igitur queſtione vnum ſupponitur aliud que/ritur. Suppoſituꝫ ḡ huius queſtionis eſt certum theologis. videlicet. Qꝛ po/tentia generatiua vel poſſe generare ſit in diuinis. Et ideo queritᷣ dubiū. Utrū ſit quid vel ad aliquid. ¶ Quero ergo. Utrum poſſe generare ſit in diuinis. ¶ Arguitur ꝙ non. Probatur. Quia poſſe generare non eſt niſi reſpectu poſſi/bilis. Sed in diuinis nihil eſt poſſibile. ergo in diuinis non eſt poſſe generare. Maior patet. Quia generatio in diui/nis non eſt reſpectu impoſſibilis: ſed eſt reſpectu poſſibilᷣ. Minor probatᷣ. Quia Quicq̄d eſt in deo realitᷣ neceſſe eſt eſſe.

Neceſſariū autem opponitur poſſibili.
¶ Pro quo notandū. Q͂ Poſſibile pōt
capi tribus modis. Primo prout oppo-
nitur ipoſſibili ¶ Propoſitio. Jllo mō
poſſibile dicit de q̄libet ente ſiue ꝯplexo
ſiue incōplexo. ¶ Correlariū. Deū illo
mō eſſe ē poſſibile. Scḋo mō capit poſſi
bile pro illo qḋ nō ē neceſſariū ex ſe. Et
ſic capit ab Auicen. vi. metaph. Propō.
Jſto mō nihil ē in deo poſſibile: ꝯuertit
eñ hoc mō cum contingenti. Tercio mō
capit poſſibile ꝓut opponit neceſſario a
ſe. Propō. Jſto mō filiꝰ i diuinis ē poſſi
bilis. ſilr ſpūſſanctꝰ. Et tñ pr nō ē poſſi
bilis illo mō. Valet eñ tm̄ ſicut origina
tum vel productū. ¶ Nota vlteriꝰ. Q͂
neceſſariū ē duplex. ſcʒ. Ex ſe formalr. et
ex ſe ꝛ a ſe. Propō. Primo mō (ſcʒ ex ſe
formalr) pr eſt neceſſariꝰ: ſilr filiꝰ ꝛ ſpiri
tuſſanctꝰ. patet qꝛ q̄libet ꝑſona eſt deus
ꝛ deitate formalr ē q̄libet ꝑſona neceſſa-
ria. Patet hoc. Quicq̇d eñ hʒ entitatē
formalr neceſſariā dicit neceſſariū ex ſe.
Scḋo mō eſt aliq̇d neceſſariū ex ſe ꝛ a ſe
qḋ ſcʒ nō hʒ eſſe ab alio. Propō. Jllo mō
ſolus pr eſt neceſſariꝰ. patet. Quicq̇d ei
hʒ filiꝰ hʒ a patre: ꝯſilr de ſpūſctō. Pro
q̄ nota ꝓpōnes ſequētes. ¶ Prima ꝓpō.
Poſſibile p̄mo mō captū nō eſt terminꝰ
potentie actiue ſiue gn̄atiue ſiue ſpirati
ue dei ad intra. Patet: qꝛ poſſibile illo
mō captum ꝯtinet ſub ſe oīa etiā neceſſa
ria. Et hoc mō deū eſſe eſt poſſibile. Sʒ
deus non p̄t eſſe terminꝰ alicuiꝰ potentie
actiue. ergo ꝛc. ¶ Scḋa ꝓpō. Poſſibile
ſcḋo mō captū n̄ ē terminꝰ potētie acti-
ue adequatꝰ correſpondēs ipſi potentie
in diuinis ad intra. Eſt tñ terminꝰ ade-
quatꝰ potentie actiue correſpondēs ipſi
ad extra. Et dr̄ a Sco. poſſibile cauſa-
bile qḋ eſt obiectū oīpotentie qḋ ſcʒ di-
ſtingui pōt eſſentialr ab ipſa potentia.
¶ Correlariuʒ. Poſſe generare in patre
nō cadit ſub oīpotentia. patet: quia int
oīpotentiā ꝛ terminū ſuū ſemꝑ eſt diſtin
ctio eſſentialis: filiꝰ aūt eſt idē eſſentialr
cū patre. nec ē cauſabilis. quia oīe cau
ſatum diſtinguit eſſentialiter a ſua cau-
ſa. ergo ꝛc. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Poſſibile
tercio modo captū ſcʒ prout opponitur
neceſſario a ſe. Eſt terminꝰ primꝰ corre-
ſpondens correlatiue potentie actiue in
diuinis ad intra. patet. qꝛ illo mō filius
ꝛ ſpūſſanctꝰ dicunt poſſibiles cū nō ſint
neceſſarij a ſe. Et poſſibile illo mō dicit
quoddā originatū vel ꝓductū vt ſupra
patuit. g̃ ꝛc. ¶ Cōcluſio rn̄ſal pro p̄mo
termino. Poſſe gn̄are in diuinis ē realr.
nō primo mō nec ſcḋo mō ſed tercio mō.
¶ Correlariū. Bene ergo ſupponit do-
ctor ſeraphicꝰ querēs. Vtrū poſſe gene-
rare in diuinis dicat q̇d vel ad aliquid.
¶ Scḋs terminꝰ declarādus eſt. Quid.
Vbi nota ꝙ Quid pōt capi duplr. Pro
prie videlicet ꝛ large. Proprie capit pro
rōne formali ꝛ q̇dditatiua alicuiꝰ rei: vt
hō eſt aīal rōnale. Propoſitio. Jllo mō.
quid eſt concretū: q̇dditas vero abſtra-
ctum. Et iſto mō non capit in q̄ōne eo ꝙ
nō diſtinguit ſeu opponit ipſi ad aliq̇d.
Jn omni eñ genere reꝑitur q̇d. Jn omi
eñ genere ſunt differētie: ſpēs ꝛ genera q̄
habēt diffinitiōes explicātes eſſentialia
diffinitoꝝ ꝛ quidditatē rei. Vñ Boetiꝰ
Diffinitio eſt q̄ indicat q̇d eſt eſſe rei per
eſſentialia ꝛc. Alio mō capit quid large
pro entitate abſoluta. Et hoc modo ca-
pitur in queſtione. Vnde ſenſus q̄ſtio-
nis eſt. Vtrū poſſe generare. i. potentia
generandi dicat abſolutum vel reſpecti
uum. ¶ Tercius terminꝰ eſt Ad aliq̇d.
Pro cuiꝰ intellectu nota ꝙ Ad aliquid
capitur tripliciter. Pro per ſe ſignifica-
to videlicet ꝛ ꝓ denominato ꝛ ꝓ vtroq̄.
Primo capitur Ad aliquid pro per ſe
ſignificato. ſcʒ quando capitur pro ſolo
reſpectu vel ꝓ ſola relatione. ¶ Prima
propoſitio. Hoc modo paternitas dici-
tur ad aliquid. ¶ Secūda propoſitio.
Jſto modo Accipit philoſophus ad ali
quid in predicamentis. dicens Ad ali-
quid talia dicuntur quecūq̄ hoc ipſum

qđ ſunt alioꝝ dicunť: vel quomodolibet aliter ad aliud. Correlariū. Hoc mō capitur ad aliqđ in pñti qōne. Scđo capitur pro denoiato ſcʒ pro fundamento qđ referť relatōne: vt pro iohāne q̄ eſt pr̄ nicolai. Tercio capiť ad aliqđ pro vtroqʒ ſcʒ pro denoiato vt ſubeſt relationi ſiue pro aggregato ex vtroqʒ.

Reſolutio queſtionis.

Nota ꝙ doc. ſera. pro qōnis reſolutione tres ponit opiniones. ¶ Prima opinio pōt reduci ad vnam diſtinctionē ⁊ duas ꝓpōnes. ¶ Diſtinctio ē hec. Potentia generandi in diuinis ē duplex ſiue pōt capi dupľr. Uno mō pro potentia nuda. Et dr̄ illa q̄ eſt indifferens ad generare. ⁊ nō gñare. ¶ Prima ꝓpō. Potentia generandi accepta vt nuda in diuinis dicit entitatē abſolutā. Et ſic dicūtꝗꝫ ꝙ potentia gñatiua vt nuda ē in patre: filio ⁊ ſpūſancto. Ecce venenū. Alio mō capiť potentia generādi in diuinis vt diſpoſita. Et illa dr̄ ſolū eſſe in patre. ¶ Scđa propō. Potentia generādi vt diſpoſita dicit entitatem reſpectiuaʒ. Hec opinio efficaciter improbať a docto. ſeraphico. Generatio em̄ filij dei eſt ſumme neceſſaria ⁊ ſumme determiata ad eſſe. ergo ⁊c̄. Itē In q̄cunqʒ ē potentia vt nuda in eodē etiaʒ diſponiť ⁊c̄. ¶ Scđa opinio eſt magiſtri ⁊ ſatis ꝓbabilis. Et breuiť conſiſtit in tribꝫ vel q̄tuor ꝓpōnibꝫ. ¶ Pria ꝓpō. In diuinis nō differunt poſſe ⁊ eſſe potentia ⁊ eſſentia. ¶ Scđa propoſitio. Quemadmodū ergo eſſentia ⁊ potentia dicūt quid ſic etiā eſſe ⁊ poſſe dicūt quid Unde ſicut eſſentia in patre et filio non plurificatur ſed eadeʒ eſt: ſic ⁊ potentia. ¶ Tercia ꝓpō. Eadeʒ eſt potentia qua pr̄ pōt generare filiū: ⁊ eadē eſt potentia qua filiꝰ pōt generarī a patre. ¶ Quarta ꝓpō. Licet poſſe generare dicat aliqđ abſolutū tn̄ connotat reſpectū ad perſonam. Unde potentia ſeu poſſe trahitur ꝑ verbū actiuū ad ꝑſonam patris. Per verbū paſſiuū trahiť ad filiū. ¶ Tercia opinio. Et eſt Modernoꝝ magiſqʒ probabilis ⁊ ſtat etiam in aliq̄bus ꝓpōnibꝫ ¶ Prima ꝓpoſitio. Potentia generādi in diuinis nō dicit q̄d: ſed ad aliqđ. probatur: q₂ Quicq̄d dicit habitudinē vnius ad alterū dicit ad aliqđ: ſed potentia generādi dicit habitudinē vniꝰ ad alterum. g̃ ⁊c̄. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Duplex eſt habitudo in diuinis. Quedā eſt ꝑſone ad ꝑſonā. Et ois talis eſt realis. Uñ dicunť habitudines ſimpľr. Alia habitudo in diuinis. Eſt eſſentie diuine ad creaturā. Et ois talis ē ꝑ intellectū ſiue relatio rōnis. Hoc eſt qđ dicit lr̄a ſācti bonaucture. ¶ Tercia ꝓpō. Principiū in diuinis capiť dupľr. Eſſentialr̄ videlicet ⁊ nocionalr̄. Eſſentialr̄ vt qñ potentia dei cōparatur ad creaturā tūc eſt eſſentiale. Si vero cōpareť ad intra tūc eſt nocionale. Sed principiū in diuinis capiť nocionalr̄ qñ videlicet eſt habitudo inter perſonas. ¶ Quarta ꝓpō. ⁊ reſponſiua. Potentia g̃ generatiua filij dicit ad aliqđ vel relationē q̄ eſt ꝓpria patri. Hoc em̄ mō. Potētia gñatiua nihil aliud dicit q̄ꝫ fecunditatē naturalē qua pr̄ producit filiū ſiue generat. Potentia filiȷ ſpiratiua ⁊c̄. ¶ Nota vlteriꝰ ꝙ Eſſe capiť dupľr. Uno mō em̄: Sum es eſt. facit ꝓpoſitionē de eſt ſcđo adiacente vt hō eſt. Alio mō facit ꝓpōnē de eſt tercio adiacente qñ videlicet aliud eſt p̄dicatū materiale ab hoc verbo ſum es eſt. vt ſcotus eſt in opinione alicuiꝰ doctoris. Itē Scotus viuit vt doctor Primo mō hoc verbū eſt ſcat exiſtentiaʒ actualē qñ ſcʒ facit ꝓpōnē de eſt ſcđo adiacente. Et eſt terminꝰ kathegoreumaticꝰ. Qñ aūt hoc verbū eſt facit ꝓpōnē de eſt tercio adiacente: tūc nō dicit actualē exiſtentiā ſed ſolū dicit habitudinē p̄dicati ad ſubiectum. Et eſt terminꝰ ſinkathegoreumaticus. Uñ regula bonauen. Qñcunqʒ g̃ arguiť ab eſt de tercio adiacēte ad eſt ſecundū adiacens rōne illiꝰ verbi eſt com-

mittitur fallacia figure dictionis. quia
mutatᷣ terminꝰ ſinkathegoreumaticꝰ in
terminū kathegoreumaticū. Et licet va
leat arguere. Hō eſt albus. ergo hō eſt. hoc
tñ nō eſt niſi rōne materie: q2 p̄dicatū eſt
vere accidētale ipſi ſubiecto. Ex iſtis re
gulis p3 differētia intᷣ eſſe ⁊ poſſe. Poſſe
eñ in ſe importat ꝑncipiare. Sed ſicut
duplex ē principiare ſc3 reſpectu creatu/
rarū ⁊ reſpectu ꝑſonarū: ſic etiā duplex
eſt poſſe. Vñ poſſe nocionalr̄ captū di/
cit principiare vel producere vel produ
ci ad intra in diuinis. Eſſe aūt ſemꝑ di/
cit abſolutā entitatē. Vñ qñ dr̄ deus eſt
dicit exiſtentiā actualez ſumme eſſentie.
Et eſt p̄dicatio in ꝑmo mō dicendi ꝑ ſe.
Qñ aūt dr̄ deus pōt vel eſt generatiuꝰ:
ſic p̄dicat terciu3 adiacens. Reſolue vt
potes. Hinc etiā dr̄ ꝙ eſſe ⁊ poſſe in diui
nis nō differūt: verū eſt realr̄. differūt tñ
formalr̄. Nota vlterius ꝙ Natura eſt
vis inſita reb9 ex ſimilib9 ſimilia ꝓcreās
Nota etiā ꝙ Perpetuum ꝓprie eſt illud
quod nunꝗ̄ poteſt nō eſſe per naturā li/
cet inceperit eſſe. Unde ſolus deus eſt
eternus proprie.

Circa iſtum paſſum Si

quis autē vult ſuſtinere poſitionē magi
ſtri ⁊c̄. Notandū. Q2 potentia gñatiua
actiue dicta pōt capi duplr̄. Uno mo/
do ſm ſe ⁊ abſolute. Et ſic dicit quid.
¶ Prima ꝓpō. Illo mō potentia gñati/
ua ſm ſe ⁊ abſolute in q̄tu3 potētia eſt:
eſt cōis patri filio ⁊ ſpūiſancto. Alio mō
capitᷣ potentia generatiua rōe adiuncti
ſeu additi. ¶ Scd̄a ꝓpō. Potentia gene
randi filiū: propriū ē patri: tūc eñ reſpe
ctiue dr̄. ¶ Notandū vlteriꝰ ꝙ q̄drupli/
cia ſunt noia in diuinis ſc3. Eſſentialia
eſſentialr̄ dicta: eēntialia ꝑſonalr̄ dicta:
nocionalia nocionalr̄ dicta ⁊ nocionalia
eſſentialiter dicta. ¶ Eſſentialia eſſentia
liter dicta ſunt illa q̄ conueniūt tribus
ꝑſonis ⁊ nō poſſunt dici niſi de tribus vt
deitas. deus. Et dicuntᷣ eſſentialia quia
habēt ſimilē modū p̄dicandi cū eſſentia
¶ Eſſentialia ꝑſonaliter dicta ſunt illa:
que quantū eſt de ſe ſunt cōmunia trib9
pñt tñ trahi ad vnā perſonā vt potentia
q̄ rōne adiuncti pōt trahi vt dicatur de
vna ꝑſona vt poſſe generare. ¶ Sed no/
cionalia nocionalr̄ dicta ſunt illa q̄ ſolū
vni vel ad plus duab9 ꝑſonis cōueniunt
nec pñt dici de trib9: vt genitū ſpiratum
¶ Nocionalia vero eſſentialr̄ dicta ſunt
illa que pñt dici de trib9 ꝑſonis rōne ali
cuius cōnotati: vt incarnatio eſt ꝓpriū
filio: rōne tñ connotati ſiue cauſalitatis
dicitᷣ de trib9 ꝑſonis q̄ effectiue cōcurre/
runt ad iſtam incarnationē.

Ad argumēta in oppo/

ſitum. Notandū ꝙ argumēta in oppoſi
tum ſoluuntᷣ ad ſuſtinendū mgr̄i opinio
nem. ¶ Circa ꝑmū argumentū in oppo
ſitū vbi allegatᷣ mgr̄ ꝑmo capitulo. No
ta ꝙ truncate allegatᷣ. Et ideo non indi/
get ſolutione: nec ſanctꝰ bonauētura ſol/
uit. Sed implicite ſeu tacite remittit te
ad magiſtrū. ¶ Pro ſcd̄o argumento in
oppoſitū. Cū dr̄ potentie diſtinguuntᷣ ꝑ
actus verū ē de actib9 adequatis. Poſſe
autē generare nō eſt actus potentie gene
ratiue cum filius poſſit generari eadem
potentia.

Queritᷣ ſecundo. Utrū

potentia generādi ſit in filio. Hic ē vni/
cus terminꝰ declarādus ſc3. Potētia ge/
nerandi. nā ſuꝑius declaratū ē qd̄ ſit po
tentia. Pro q̄ notandū ꝙ potentia gene/
randi hic capitᷣ pro potentia ꝓductiua.
In diuinis autē ad intra duplex ē poten
tia productiua. Generatiua videlicet ⁊
Spiratiua. Generatiua ē illa q̄ pr̄ pōt
generare filium. Sed ſpiratiua potētia
Eſt illa qua pr̄ et filius pñt producere
ſpm̄ſanctū. ¶ Qñ igitᷣ queritᷣ. Utrū po/
tentia generādi ſit i filio: eſt q̄rere vtrū
filꝰ in diuinis poſſit gñare. ¶ Notandū
vlteriꝰ ꝙ potentia generādi pōt capi du

plicıter. ſcʒ pro ꝑ ſe ſignificato ꝛ pro denominato. Primo mõ capit potentia generãdi pro ꝑ ſe ſignificato vt dicit reſpectum ꝓncipiationis ſeu ꝓncipij ad ꝓncipiatũ. Propoſitio. Illo mõ potentia generandi nõ dicit qd ſed aliqd. Et ſic capitur a ſctõ Bona. ¶ Correlariũ. Tũc dico ꝙ potentia generãdi hoc mõ nõ ẽ in filio. Alio mõ capit potentia generandi pro denoiato ſeu fundamẽto ſiue pro cõnotato. Et ẽ illud abſolutũ qð denoiat ab illa relatõne ꝓncipij ad ꝓncipiatũ ꝛc. Queritur aũt qd ſit illud abſolutũ qð denominatur. Rñdet. Eſt memoria fecũda q̃ eſt qd abſolutũ. Propõ. Potentia generãdi hoc mõ capta ẽ in filio. Regula. Quicqd eñ abſolutũ ẽ in diuinis: ẽ in trib9. Vñ om̃e illud abſolutũ qð ẽ potentia generãdi eque ẽ in patre ꝛ filio et ſpirituſancto.

Reſolutio queſtionis.

Nota ꝙ doctor ſeraphic9 reſoluẽdo hãc q̃ſtionẽ ponit duas opiniones ꝓmo falſam. ſcðo ſuã ꝛ verã. Prima ſtat in trib9 ꝓpõnib9. ¶ Prima ꝓpoſitio. In filio eſt potentia generãdi. Contra hãc ꝓpõneʒ arguitur. In quocunq; eſt potentia generandi illud poteſt generare. Sed in filio eſt potentia generãdi per te. ergo poteſt geneare. Et vltra poteſt generare. ergo generat. patet. Nã in diuinis nihil eſt poſſibile quin ſit in actu. Reſpondetur ꝛ eſt. ¶ Secunda propoſitio. Licet filius poſſit geneare non tamen generat: quia non competit ſibi. Sicut religioſo non competit manducare in die ieiunij ſeu generare licet poſſet. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Deus q̃tũ eſt de ſe pt ꝓducere infinitas creaturas: non tñ ꝓducit quia nõ eſt ſibi ꝯueniẽs. vel quia ſibi nõ complacet. ¶ Contra. Quicqd deus põt facere hoc cõpetit ſibi vel eſt ſibi cõueniẽs Sed deus poteſt per te producere infinitas creaturas. ergo ꝛc. Maior probatur. Quia impoſſibile eſt deum facere aliquid inconueniens. Impoſſibile eſt etiam eum poſſe facere inconueniens.

Reſpõſio doctoris ad

queſtionẽ ſm propriã ꝛ verã opinionem Et ſtat in duab9 ꝓpõnib9. ¶ Prima propoſitio. Potentia generãdi nõ eſt in filio ¶ Scða propoſitio ſeu concluſio. Poſſe generare nõ cõmunicatur filio a patre. Iſte ꝯcluſiones ad idẽ valent. Et hui9 ſunt due rões. Prima quia nõ põt. Secunda ratio quia nõ debet. Non poteſt Nam pr̃ generat filiũ eo ꝙ eſt prima perſona. Eſt eñ productio ꝑ modũ vt nat̃e prima. Impoſſibile eſt aliqð ens primũ cõicare ſuã ꝓmitatẽ alteri ab ipſo ꝓducto. Eſt eñ oppoſitũ in adiecto ꝙ ꝑſona producta ſit ꝓma. Scðo nõ debet. Iteʒ pr̃ cõicat filio qcqd hʒ excepto eo ꝙ relatiue dr̃. ¶ Notandũ vlteri9 ꝙ q̃tuor ſunt gradus ꝓncipales in hominib9 beatiſ in qb9 maxime apparet bonitas dei. ¶ Primus gradus eſt aliquoꝝ beatoꝝ q nũq̃ fuerũt inimici dei per peccatũ actuale: licet bene per peccatũ originale. ¶ Secundus gradus eſt illoꝝ q fuerũt inimici dei actual'r nõ ſolũ rõne peti originał ſed etiã rõne pctõꝝ mortaliũ actualium vel venialiũ. ¶ Terci9 gdus magis manifeſtans bonitatẽ ꝛ miſcðiã dei. Eſt alicui9 ꝑſone q̃ nũq̃ fuit inimica deo actualiter neq; rõne actualis peti mortał ſiue veniał neq; rõne peti originalis. Talis fuit virgo glorioſa dei genitrix Maria Ideo dicitur regina. Quidam autem multa loquuntur de laude virginis glorioſe. Unde Albertus magnus dicit in ea omnia fuiſſe ſacramenta etiam ordinis quod tamen proprie non poteſt intelligi ſaltem ꝙ fuerit preſbyteriſſa.

¶ Prima propoſitio. Maluiſſet glorioſa virgo Maria in naturalibus poſita mille millia peccata venialia feciſſe q̃ eſſe in peccato originali. Peccatum enim originale facit inimicum deo quod tamen non facit veniale pctm̃. Duplex eſt

vnū pctm̄ mortale videlicet originale et actuale. ¶ Secunda propꝑoſitio. Si beatiſſima virgo maria fuiſſet confeſſa ꝓprie loquendo peccaſſet mortal'r. Probatur ſic. Materia ꝯfeſſionis vel eſt peccatū mortale vel veniale. Sed ꝟgo glorioſa nullū fecit pctm̄. ergo ꝯfitendo fuiſſet mentita ⁊ ꝑ ꝯñs peccaſſet. Itē dicit eam fuiſſe ꝯfeſſā ſctō iohāni euāgeliſte. Sꝫ hoc nō eſt laudare ipſam ſed potiꝰ maculare. Dicit q̄ꝫ ipſam ꝯceptā in originali pctō. Vñ dico ꝯ eū. Si beata ꝟgo fuiſſꝫ ꝯfeſſa: ſicut pnīa eſt sacrm̄ peccaſſet mortaliter. Nā materia ſacramenti pnīe eſt pctm̄ mortale quod nunꝗ̄ cōmiſit: ita ſi fuiſſet ꝯfeſſa ꝓprie: fuiſſꝫ mētita ꝯfitēdo aliq̄ a ſe nō cōmiſſa ¶ Quartꝰ gradus in hoīe beato. In quo manifeſtat᷑ dei bonitas. Eſt alicuiꝰ hoīs beati q̄ hꝫ beatitudinē ſine merito ꝑcedente ⁊ tantā beatitudinē ꝙ nō pōt maiorē hr̄e nec ſolūmō hꝫ: ſed a ꝑncipio ſue ꝯceptōnis. Et hūc gradū ſolū tenet anima chriſti.

Argumenta in oppoſitum

pro pꝫte vera ſunt. beatꝰ Auguſtinꝰ in libro ꝯ maximū. Non oportuit filiuꝫ generare ſed ſi ſnō fuit oportunū ſeu ꝯueniens impoſſibile fuit. ergo ⁊c̄. ¶ Vñ ē vna maxima theologoꝝ. Quodlibet incōueniens ⁊ iniuſtū in deo ē impoſſibile. Sicut eñ deus non pōt peccare ſic non pōt facere incōueniens. ¶ Contra deꝰ poteſt dānare oēs beatos ⁊ pt ſaluare oēs damnatos. Sed hec ſunt maxima incōueniētia. ergo deus pt facere incōueniens. ¶ Reſponſio. Minor videlicet: poſſe damnare oēs beatos ⁊ ſaluare oēs damnatos ꝙ ſit deo incōueniēs (ſcꝫ de potētia dei abſoluta) ē ſimpl'r falſa. Nā ſi deꝰ damnaret matrē ⁊ ſctōs iuſte faceret: cū nihil iniuſtum facere poſſit. Et ſi obÿcias: facere ꝯ leges ꝑfixas. ergo incōueniēter Reſpōdetur ꝙ quia aliqua lex eſt volita ⁊ a deo ſtatuta. Ideo iuſta ⁊ bona ⁊ nō econtra Ideo dico ſi dānaret ſctōs aliā legē ſtatuiſſet: ⁊ vellet ſic fieri ⁊ quia vellet talis lex iuſta eſſet ⁊ bona nec eſſet incōueniēs Ideo adhuc ſtat regula ꝙ deus nullum incōueniens pt facere. ¶ Pro ſcd̄o argumento. Nota ꝙ iniq̄tas eſt q̄ aduerſatur ⁊ nocet homini. Vñ nota ſm̄ mentē beati Anſhelmi ꝙ differentia ē int᷑ Aduerſitatem ⁊ tribulationē. Multi ſcti ⁊ martyres habuerūt tribulatōes. Vt Iob petrus ⁊c̄. Sed aduerſitas eſt ꝓprie qd̄ nociuum eſt homi. Cui alludit illud. Nulla nocebit aduerſitas ſi nulla dominet᷑ iniq̄tas. ¶ Pro tercio argumēto. Notandum. Omne illud in quo diſtinguūtur aliqua duo neceſſario ſi illud competat neceſſario vni illoꝝ repugnat neceſſario alteri. Sed pater ⁊ filiꝰ neceſſario diſtinguuntur i eo qd̄ eſt gñare. ⁊ generare neceſſario cōuenit pr̄i. ergo neceſſario repugn̄t filio. Sicut ſi neceſſario ꝯueniat Salamandro eſſe in igne: vel alleci in aqua: ⁊ ſi aliud aīal per eſſe in igne neceſſario diſtingueret᷑ a Salamandro impoſſibile eſſet ꝙ eſſe in igne cōueniret ſibi.

Pro argumentis ante

oppoſitū. Notādū ꝙ hilarius. ix. de trinitate dicit. Filiꝰ habet naturā gignantem qd̄ mgr̄ exponit. i. hꝫ naturaꝫ patris gignentis. ¶ Sciendū vlterius ꝑ auctoritate Auguſtini. due negatōes faciunt affirmationem. Sed Augꝰ. ponit duas negationes. ergo ⁊c̄. Dicit eñ. Non potuit filiꝰ non generare. ¶ Vbi nota ꝙ iſta negatio: non: capit᷑ dupl'r. ſcꝫ Priuatiue et negatiue. Non qñ capit᷑ priuatiue: tunc valet: in. Et ſic iſta ē falſa. Filius nō potuit generare. i. impotens fuit. Et tunc negatur potentia ⁊ relinq̄tur aptitudo. Ois eñ oratio in qua ponit᷑ negatio priuans exponit᷑ ꝑ duas ꝓpōnes. In quarū ꝑma nega᷑ actus. in ſcd̄a ponit᷑ ſubiectū aptū natū. Vñ iſta. Filius nō potuit generare. i. filius eſt impotēs ad generādū exponit᷑ ſic. filius nō generat ⁊ filiꝰ aptꝰ eſt generare. Sed iſta eſt falſa: Pater.

Quia ſic ſequeref: q̄ poſſe z eſſe nō eſſet
idem in eternis: qđ eſt falſum. ergo zc̄.
¶ Sed quādo ly non capitur negatiue
tunc ſimpliciter negat nō ponendo apti
tudinem. Unde Auguſt. Negata filio
dei non generare infinitāter acceptum.
Et ſic negatio non bis capitur negāter
ideo non equiualet affirmatiue. Unde
in oībus iſtis: deus eſt infinitus: deus ē
immēſus: deus eſt immortalis. Si ly in
teneatur negatiue eſt vera et catholica.
Si vero teneaf priuatiue ſeu priuanter
ſunt falſe z heretice: quia ſic exponūtur:
deus nō eſt infinitus. et tamē deus apt⁹
natus eſt finiri. Deus non eſt mortalis
et tamen aptus natus eſt mori. ¶ Item
anima intellectiua eſt indiuiſibilis. pū-
ctus eſt indiuiſibilis. Corpus humanū
eſt inequale celo. Si ly in capitur pri-
uatiue: omnes ſunt falſe. Si vero negā-
ter omnes ſunt vere. ¶ Notandum fi-
naliter q̄ duplex eſt imago ſcz adequati
onis z imitationis. Imago adequatio-
nis dicit omnimodā ſimilitudinē ita q̄
vnitatem eſſentialem etiā numero Alia
imago eſt imitationis. Sic ſtatua her-
culis imitatur ceſarem z Johannes ſuū
patrem zc̄.

Tercio querif. Utrum

poſſe generare z poſſe creare ſit vnicum
poſſe. Ubi nota pro declaratione termi
norū q̄ poſſe creare z poſſe generare poſ
ſunt dupliciter accipi. formaliter ſcz et
fundamentaliter. Primo poſſe genera-
re et poſſe creare capiuntur formaliter
z pro per ſe ſignificato. Et tunc impor-
tāt relationem principiationis alicui⁹
principij ad principiatum. Unde poſſe
generare eſt relatio ipſius principij cre-
antis vel creatiui ad id qđ creatur. Et
ita eſt cōmunis tribus perſonis. Propo
ſitio. Iſta relatio eſt rōnis. Omnis em̄
relatio dei ad creaturas eſt reſpect⁹ ra-
tionis. Scđo capiunf poſſe creare et ge-
nerare fundamentaliter z tūc eſt ipa vo-
luntas dei. Propō ſcđa. Poſſe generare
importat habitudinem patris ad filiū.
Propoſitio tercia. Poſſe generare eſt re
ſpectus principij generantis ad genera-
tum. Exprimitur autez per illud quod
eſt paternitas Et eſt relatio realis in di
uinis ſcz poſſe generare. pater: quia ē re
latio ad intra pertinens ad diſtinctionē
originis: vt infra diſt. xxxix.

Reſolutio queſtionis

ſtat in aliquibus propoſitionibꝰ. ¶ Pri-
ma ꝑpoſitio. Poſſe generare z poſſe cre
are non ſunt idem formaliter et pro per
ſe ſignificato. probaf. Quia nulla rela-
tio rōnis eſt identificata cū relatione rea
li. Et ſic loquitur Sco. diſt. xxxix. ꝓmi
¶ Scđa ꝑpoſitio. Poſſe generare z poſ-
ſe creare pro formali intantū diſtinguū-
tur q̄ nihil vniuocū poteſt de ipſis dici.
¶ Nota ſm mentē doct. Seraph. q̄ poſ
ſe generare eſt pater z poſſe creare eſt eſ-
ſentia diuina. Et hoc capiendo poſſe ge
nerare z poſſe creare pro denon iatis.
¶ Prima propō. Sicut eſſe deū z eē pa-
trem ſunt vna z eadē res differunt tamē
rōne. ſic poſſe generare z poſſe creare ſūt
vnum poſſe differūt tamen ratione. Q2
autē deus z pater differāt rōne. patz: q2
eſſe patrem dicit relationem z eſt propri
um patri: eſſe aūt deum eſt quid abſolu
tum z cōe tribus pſonis. ergo zc̄. Scđa
pars patet q̄ ſunt vna res: ſed q̄ rōe dif-
ferant. patet: q2 poſſe generare terminaf
ad filium. Poſſe aūt creare terminaf ad
creaturas. ¶ Scđa propō. Sicut eſſen-
tia diuina z perſona ſunt vna z eadē res
differunt tamen ratione: ſic poſſe gene-
rare z poſſe creare ſunt vnum poſſe diffe
runt tamen ratione. ¶ Tercia ꝑpoſitio.
Sicut poſſe generare et poſſe creare di-
ſtinguuntur ſm rationem: ita habēt di-
uerſum ordinem inter ſe. ¶ Unde notā
dum q̄ poſſe generare z poſſe creare poſ-
ſunt cōparari ad id cuius ſunt vel ad id
ad que terminanf. ¶ Quarta ꝑpoſitio.

Quādocunq̄ iſta duo poſſe generare et poſſe creare comparanť ad id cuiꝰ ſunt: poſſe creare precedit poſſe generare. pbatur: quia illa que ſunt coſa tribꝰ precedunt propria cum ſint eſſentialia. Eſſentia quoq̄ precedit patrē. patet: quia ea que ſunt eēntialia ſunt immediatiora z priora q̄ que ſunt propria. ¶ Quinta propō. Comparādo tū illa duo ad illa ad que terminanť tunc generare pcedit poſſe creare: eo q̄ filius in diuinis ē terminus ipſius potētie generatiue. Et filius eſt prior creatura. ergo poſſe generare ſm hoc precedit poſſe creare.

Pro ſolutiōe argumēti primi in oppoſitū. Nota q̄ duplex eſt Alietas ſcʒ rōnis. Et de illa loquiť S. Aug. dicens. Alio pater eſt deus z alio eſt pater. Naʒ deitate eſt deus: pr̄nitate aūt eſt pater. Et videť hic poſſe concordari doctor Seraphicꝰ. cū doc. Subť. ¶ Nā arguo ſic. Si eſt diſtinctio rōnis inter pr̄nitatem z eſſentiam: vel eſt omīno per opus intellectus vel non. Nā duplex eſt diſtinctio rōnis ꝓpria ſcʒ et impropria. Prima z ꝓpria eſt illa q̄ preciſe fit ſeu cauſať ſeu potius derelinquiť fabricaturve ꝑ opus intellectꝰ collatiuū. Circūſcripto aūt omni ope intellectus adhuc eſſentia diuina eſt cōicabilis: paternitas incōicabilis. Cōſtat aūt q̄ cōicabile z incōicabile differūt etiā ex natura rei. ergo pr̄nitas z eſſentia non diſtinguuntur pciſe rōne illo mō dicta. Alia eſt diſtinctio rōnis q̄ eſt inter duas rationes formales in aliqua re ex natura rei repibiles zc̄. ¶ Alia eſt Alietas Realis de qua non intelligiť auctoritas Augꝰ. ſupdicta zc̄. Notandū vlterius q̄ actꝰ diciť habere completionē ab obiecto. ſ. quādo actus cauſať ab obiecto. Sʒ creare non cōpletur ab obiecto. patet: quia deus nullo modo dependet a creatura. Notandū finaliter q̄ duplex eſt obiectū potētie vicʒ primū z adequatū: z nō primum ſed ſecundariū. Primarium obiectum potentie creatiue eſt eſſentia diuina. Potentia em̄ creandi eſt volūtas dei diuina. Potentie ḡ plurificanť ſm pluralitatē ſubiectoꝝ: verū eſt de ſubiectis pmis z adequatis. De alio ſubiecto ſcʒ ſecūdario non oportet.

Quarto queriť. Utrum poſſe generari z poſſe creari ſit poſſe vniuocum. Pro declaratione terminoꝝ recurrať ad quintā diſt. ¶ Nota tamē pro pmo termio hic. q̄ eſt poſſe generari. q̄ in diuinis oīno idem ſūt ex natura rei: poſſe generari: generabile z gn̄ari actu: filiatio vel eſſe filiū. Nec diſtinguuntur formaliter ſed ſolum ſm modos grammaticales: idem etiam generatiuū: poſſe generare: generare actu z eſſe patrem: immo generatiuum quo ad ſignificatū eſt idem cū generabili. Eadem em̄ potētia qua pater generat filium generatur z patebit zc̄. ¶ Scdʒ terminus eſt creari vbi nota q̄ creari capitur dupliciter ſcʒ ſtricte z large. Stricte et ſic eſt aliquid produci a ſolo primo efficiente immediate poſt oīno nō eſſe vel poſt oīuo nihil: ita q̄ in eius productione non preſupponatur materia. Prima ꝓpoſitio. Si homo producatur de ſemine a cauſa ſcda: ſimiliter ſi a deo de limo: nō creatur proprie. Correlariuʒ. Si ergo creatura dicatur a creari ſtricte accepto. creatura non eſt cōmunis omnibus creatis. Secunda ꝓpoſitio. Soli angeli z anime intellectiue z habitus infuſi vt fides: ſpes: charitas: creantur proprie. Creari vero large: eſt aliquid produci a primo efficiente ſiue mediate ſiue immediate ſm primū ſuū eē poſt non eſſe. ſiue fuerit in materia illa negatio ſiue non. Propoſitio. Sic creari omnibus alijs a deo conuenit excepto chriſto. ¶ Notandum pro ampliori intellectu predictoꝝ q̄ ad creari tres conditiones requiruntur. Prima q̄ producatur a primo efficiente de

fectu cuius pater Iohānis non eſt crea/
tor eius. Scđa conditio ꝙ producatur
ſm ſui primū id eſt principale eſſe. Un/
de ſi deus daret alicui omnia accidētia
noua: omnem ſcientiam: perfectam bea/
titudinem ꝛc̄. Licet habitus ipſi crearē
tur non tamen homo ipſe cui darentur
crearetur. Correlarium. Chriſtus nul
lo modo vicȝ nec primo modo nec ſcđo
modo capiendo creari eſt creatura. pro
batur: quia chriſtus includit naturā hu
manam ꝛ diuinam in vnitate ſuppoſiti.
Sed manifeſtum eſt verbum diuinum
non fieri. ergo xp̄s ſm primū ſui eſſe nō
eſt factus. Tercia conditio eſt ꝙ produ
catur de nō eē. Propoſitio. Creare ſtri/
cte eſt primū efficiens aliquid produce/
re in effectu (id eſt in exiſtentia actuali)
de nihilo. ¶ Ubi nota ꝙ. de nihilo: po/
teſt capi tripliciter. Uno modo pure ne
gatiue: vt iſte loquitur de nihilo. i. nō lo
quitur de aliquo ꝛ ſic tacet. Prima pro
poſitio. Illo modo poſſunt iſte ꝓpoſiti/
ones concedi. Deus de nihilo fit. Eſſen/
tia diuina fit de nihilo id eſt nō fit de ali
quo. Alio modo poteſt: de nihilo: intelli
gi poſitiue ſic. quemadmodū ferruȝ eſt
poſitiuū de quo fit cultellus: ſic aliquid
fieri de nihilo tanq̄ȝ de materia imagine
tur. Secunda propoſitio. Illo modo
impoſſibile eſt aliquid fieri de nihilo.
Tercio. De nihilo: poteſt intelligi par
tim affirmatiue et partim negatiue: vel
partim priuatiue et partim poſitiue.
Tercia propoſitio. Illo modo capto di
citur de paupere fit diues: de mane fit
meridies. Et ſic capitur in propoſito.
Creare large proporcionabiliter deſcri
bi poteſt. Eſt aliquid producere a pri/
mo efficiente ꝛc̄. ¶ Tercius terminus
eſt vniuocum. Ubi animaduertendum
ꝙ vniuocum eſt aliquod cōmune quod
dicitur ſm eandem rationem de omnibꝫ
ſuis inferioribus. ¶ Preterea ad venien/
dum ad textuȝ ꝛc̄. Nota propoſitiones
ſequentes. ¶ Prima propoſitio. Nulla
res generabilis vł creabilis ante ſui pro
ductionem vel generationem habet ali/
quam potentiam paſſiuam ſm quā poſ/
ſit creari. ¶ Secunda propoſitio. Una
queqȝ res ante ſui creationem dicit̄ crea
bilis: ſolum denominatione extrinſeca.
¶ Tercia ꝓpoſitio. Anima antixp̄i non
eſt creata eſt tm̄ creabilis. Queri ergo
poteſt verum illa potentia paſſiua qua
dicitur creabilis ſit i antixpo. Pro quo
nota propoſitionem. ¶ Quarta propo/
ſitio. Unaqueqȝ res creabilis ante crea
tionem ſui denominatur extrinſece. ꝛc̄.
Exemplum. Eadem potentia actiua q̄
ſol poteſt ꝓducere ranam: rana eſt pro/
ducibilis. Et hoc quo ad rem: ſicut vi/
dere album: ꝛ album videri eſt eadē vi/
ſio. Album ergo dicitur viſum ſolūmo/
do denoiatione extrinſeca.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus propoſitionibus. ¶ Pri/
ma ꝓpoſitio. Poſſe generari ꝛ poſſe cre/
ari capiuntur q̄nqȝ ꝓ per ſe ſignificato:
qđ dicit. S. Bonauen. ꝑncipale ſignifi/
catū. Et ſic ſunt vnicuȝ poſſe. Alio mō
poſſe generari ꝛ poſſe creari capiunt̄ pro
cōnotato. Concluſio. Poſſe gn̄ari ꝛ poſ/
ſe creari quo ad connotata diſtinguunt̄
realiter. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Licet poſſe
creare ꝛ poſſe creari nō differāt in re. dif
ferunt tm̄ grāmaticaliter. Pro ꝑ ſe em̄ ſi/
gnificato importāt voluntatē diuinā: q̄
om̄e creabile ꝓducit̄. Eſt aūt idē cū in/
tellectu q̄ filiꝰ generat̄. Patet ꝙ differāt
grāmaticalit̄. Creare em̄ ſcat ꝑ moduȝ
actionis. creari ꝓo ꝛ gn̄ari ſcāt ꝑ modū
paſſionis. ¶ Tercia ꝓpō. Poſſe gn̄ari ꝛ
poſſe creari q̄ ad cōnotata intātū diſtin
guunt̄ ꝙ nō hn̄t aliqđ cōe vniuocū: licet
habeāt analogū. Poſſe em̄ generare con
notat patrē: generari aūt filium. Crea/
re cōnotat eſſentiam diuinam: ſed poſſe
creari cōnotat creaturam. g̃ ꝛc̄. Ubi no/
tandū ꝙ Analogum eſt illud quod per
prius dicitur de vno q̄ȝ de alio.

¶ Pro clarioꝛi ergo intellectu dictoꝛuꝫ
Nota ꝙ analogia eſt duplex. Quedam
eſt enim analogia que eſt per reductio/
nem ad vnitatem nature. Et de hac di/
cit Ariſto. ꝙ in vnoquoqꝫ genere ē vnū
qḋ eſt menſura omniū alioꝛum ſic ꝙ ſm
qḋ vnūquodqꝫ plus accedit vel recedit
ab iſta menſura eſt perfectius vel imꝑ/
fectius: vt in genere aīalis eſt homo ꝛc̄.
Alia eſt analogia per reductionē ad vni
tatem ſimilitudinis: ꝓpoꝛtionis. nō na
ture. Quod hoc modo analogaꝛ nō eſt
inter alia. Unde diſtributio ꝓpꝛie pro
illo non diſtribuit niſi ſit extenſa. Unde
deus non eſt ens inter omnia ſed ſuꝑ om
nia ꝛc̄.

Circa diſtinctio/
nem octauam pꝛimo querit
Utrum veritas ſit pꝛopꝛie
tas diuini eſſe. Termini de
clarandi ſunt veritas: pꝛoꝑetas ꝛ diui/
ni eſſe. ¶ Pꝛo pꝛimo termino nota tres
diſtinctiones. Pꝛima veritas ē duplex.
Quedam eīm eſt in rebus: alia eſt veri/
tas in intellectu. Scḋa diſtinctio. Veri
tas in reb⁹ eſt duplex. Tercia diſtictio.
Veritas in intellectu etiā eſt duplex.
¶ Pꝛima ꝓpō. Quādocūqꝫ aliqua res
pꝛoducta eſt ſimilis pꝛoducenti dr̄ vere
filius eius. De veritate cetera quere in
ſūmulis a me lectis. Scḋa ꝓpō. Veri/
tas capiendo ꝓut ē manifeſta ciuitas q̄
res eſt māifeſtatiua ſui. eſt paſſio entis.
¶ Scḋs terminus declarandus eſt pꝛo
pꝛietas. Notandum ꝙ Ariſtote. in pꝛimo
topicoꝝ etiā aliquos iſtoꝛum ponit q̄s
Poꝛphirius ponit. Pꝛopꝛietas autē eſt
abſtractum: pꝛopꝛiuꝫ vero concretum.
Pꝛopoſitio. Quot modis ergo dicitur
vnum illoꝛum: tot modis et reliquum.
Ubi notandum ꝙ pꝛopꝛiū dicitur qua
druppliciter. Pꝛimo modo pꝛopꝛium di
citur illud quod conuenit alicui ſpeciei
ſed non omni contento ſub ſpecie vt eſſe
logicum. Scḋo modo pꝛopꝛiuꝫ dicitur
illud quod conuenit omni cōtento ſub
ſpecie non aūt ſpeciei dicatur pꝛopꝛium
vt aptum natum ad habere duos pedes
Tercio modo pꝛopꝛiū dicitur illud qḋ
conuenit ſoli ſpeciei ꝛ omni cōtento ſub
ſpecie ſed nō ſemꝑ: vt caneſcere. Quar/
to modo pꝛopꝛiū dicitur illud quod cō/
uenit ſoli omni ꝛ ſemper: vt riſibile ho/
mini ꝛc̄. Sciendum vlterius. Ad hoc ꝙ
aliqua entitas dicatur pꝛopꝛietas alicu
ius in creaturis tria requiruntur. Pꝛi/
mo requiritur ꝙ conueniat ſoli illi cui⁹
dicitur pꝛopꝛietas. Scḋo ꝙ ſit ratio co
gnoſcendi illi cuius dicitur pꝛopꝛietas.
Non tamen opoꝛtet ꝙ a pꝛioꝛi. Tercio
opoꝛtet ꝙ differat ab illo cuius eſt pꝛo/
pꝛietas. Et ſic iſte doctoꝛ ponit pꝛopꝛi/
am paſſionem diſtinctam realiter a ſuo
ſubiecto. Hoc tamen doct. Subti. non
tenet. Doctoꝛ tamen Sera. etiam dicit
hoc eſſe imꝑfectionis quare non conue/
nit pꝛopꝛietati vt eſt in diuinis. ¶ Ter/
cius terminus eſt eſſe diuinum: cui⁹ de/
clarationem differo vſqꝫ in ſequentem
queſtionem.

Reſolutio queſtionis
ſtat in duabus diſtinctionibus: tribus
dictis ꝛ duabus cōcluſionibus. ¶ Pꝛi/
ma diſtinctio. Veritas tripliciter com/
paratur. Pꝛimo ad ſubiectum quod in
foꝛmat. Scḋo ad pꝛincipium qḋ repꝛe/
ſentat. Tercio ad intellectum quē exci/
tat. ¶ Pꝛimum dictum. Veritas in cō/
paratione ad ſubiectum quod infoꝛmat
non eſt niſi indiuiſio actus et potentie.
Unde iſto mō ſolum veritas perfecte re
peritur in deo. In neceſſarijs enim non
diſtinguitur eē ꝛ poſſe. In creaturis au
tem licet habeant quandā vnitatē ſim/
pliciter tamen ſunt diſtincta. In creatu
ris autem non niſi imperfecte reperitur
Anima enim hominis eſt actus: coꝛpus
poſſe. que aliquo modo ſunt indiuiſa in
viuente. Diſtinctio autem eſt imperfe/
ctionis. ¶ Scḋm ꝛ terciū dicta in textu

ſeu littera ſcti Bonauenture habes ꝛc̄.
¶ Prima cõcluſio. Ueritas vt opponiꝛ
falſitati cũ ꝯueniat nõ ſolũ deo ſed etiaꝫ
creature nõ eſt ꝓprietas eſſe diuini. Ad
iſtã ꝯcluſionẽ faciunt tria argumẽta in
oppoſitum. ¶ Ueritas vt opponiꝛ ꝑmix
tioni poſſibilitatis cũ actu ſola veriſſi/
me reperitur in deo: idõ ſic ẽ ꝓprietas deo
Ad hoc ꝓcedũt argumenta duo penulti
ma ante oppoſitũ. Nota vlteri⁹ ꝙ ſctũs
Bonauẽtura nõ ꝓprie capit imitationẽ
ſed capiꝛ ꝓ ꝑ adequationẽ. Illud qđ ſic
eſt ens in actu qđ nihil hꝫ de poſſibilita
te vere eſt ¶ Nulla aũt creatura hꝫ oẽm
ꝑfectionẽ creature etiã q̃ eſt ꝑfectõis ſim
pliciter. Angelus eñ nõ poteſt ꝓducere
ſubſtantiã ſimilẽ ſibi: qđ tñ põt hõ. ſiľr
de alijs ꝛc̄. ¶ Cũ diciꝛ nr̄m eſſe ꝯparatũ
ad diuinũ eſſe eſt nõ eſſe põt intelligi du
pliciter. Primo vt aut oĩno ſit nõ eſſe vt
chimera: hircoceru⁹ ꝛc̄. Et ſic nõ eſt veꝝ.
Alio mõ poteſt intelligi ſm ꝓportionẽ.
Et ſic eſt verũ: qꝛ nulla eſt determinata
ꝓportio data vel dabilis: ſm quã p̄ciſe
eſſe diuinũ p̄cedat eẽ nr̄m. Eſſe eñ nr̄m
ex hoc qđ ꝯꝑatur ad deũ nõ igiꝛ peioraꝛ
ſed potius melioraꝛ. Itẽ nota ꝙ verũ de
rõne ſui dicit reſpectũ ad cauſam exem/
plarem .i. ad intellectuꝫ cognoſcentẽ ſm
ꝙ eſt manifeſtatiua ſui itellectui poten/
ti ſe cognoſcere. Eſſentia dicit q̄d .i. ab/
ſolutũ. Ueritas autẽ ꝯditionis entis .i.
manifeſtatiuitatem ꝛc̄.

Queriꝛ ſecundo. Utrũ

Hec ꝓprietas conueniat deo in ſummo
hoc eſt dictu Utrũ diuinuꝫ eſſe ſit a deo
verũ qđ non poſſit cogitari nõ eſſe. Hic
declarãdi eſſent tres termini: ſed qꝛ vn⁹
ſuꝑius ẽ declarat⁹. Ideo tm̄ duo reſtãt
ſcꝫ Eſſe diuinũ ꝛ cogitari. ¶ Pro p̄mo
termino notandũ ꝙ quintuplex eſt eſſe.
ſcꝫ Eſſe eẽntie: ſubſiſtẽtie: ꝓpoſitionale
exiſtentie actualis: et eſſe obiectiuum.
¶ Eſſe eſſentie cuiuſcunq̧ rei Eſt ipſa
eiuſdẽ rei eſſentia ſic ꝙ nõ differunt niſi
rõne .ſcꝫ penes modos ſignificandi. Pro
poſitio. Eſſe ergo diuinũ ẽ ipa met eſſen
tia diuina ſic loquẽdo. ¶ Eſſe ſubſiſtẽn/
cie. Eſt eſſe actualis exiſtẽtie incõicabiľ
Uñ due ꝯditiones ad hoc req̄runꝛ. Pri/
ma ꝙ tale actu exiſtat. Scđa cõditio ꝙ
iam incõicabiľr exiſtat. Tale eſt ſuppoſi
tum ꝛc̄. ¶ Terciũ ẽ eſſe ꝓpõnale ſeu ſin/
kathegoreumaticũ (vt placet alijs) Et
illud ſignificat vnionẽ alicu⁹ intellect⁹
cõponẽtis ſeu vnientis p̄dicatũ cũ ſub/
iecto de ħ Ariſtoteles in pereryınenias.
Eſſe quandã cõpoſitionẽ ſignificat ꝛc̄.
Propoſitio. Tot ſunt ꝗ eſſe in homĩe q̄t
ſunt p̄dicata verificabilia de hoĩe. Pa/
tet. Nã eſſe ſapientẽ eſt aliud q̄ꝫ hominẽ
eſſe albũ. Uñ eſſe ſcat verũ: nõ eſſe autẽ
ſignificat falſum. ¶ Eſſe exiſtẽtie actua
lis Eſt ipſamet exiſtẽtia actuaľ. ¶ Eſſe
obiectiuũ. Eſt illud ſm qđ aliq̄d hꝫ eſſe
ſm q̄d terminãs oꝑationẽ potentie ope
ratiue. Et tale eſſe ſcꝫ obiectiuũ eſt du/
plex ſcꝫ intellectuꝫ ꝛ volitum. Eſſe obie
ctiuũ intellectũ Eſt illud ſm qđ aliq̄d
terminaꝛ actũ intellect⁹. Eſſe vero obie/
ctiuum volitũ. Eſt illud ſm qđ aliquid
terminat actũ voluntatis. Conformiter
p̄t diſtingui de eſſe diuino Queſtio nr̄a
intelligiꝛ de primo eſſe. ¶ Notandum ꝙ
doctor ſubtiliſ in ſcđa diſ. p̄mi. ſub alijs
terminis idẽ querit vtrũ ſcꝫ iſta. De⁹ eſt.
ſit ꝑ ſe nota. Pro p̄dictoꝝ intellectu no/
ta ꝓpõnes. ¶ Prima ꝓpõ. Diuinum eſſe
eſſentie ẽ vnicũ et ſingulariſſimũ exiſtẽs
in patre ꝛ filio ꝛ ſpũſctõ. Probaꝛ: qꝛ ipm
eſt diuina eſſentia: ſed eſſentia diuina eſt
vnica in trib⁹. ergo ꝛc̄. ¶ Scđa ꝓpõ. In
diuinis ſunt tria eſſe ſubſiſtentie ſicut
ſunt tres ꝑſone realr̄ diſtincte licet non
eſſentiaľr. ꝓpter idẽptitatẽ earũ realem
cũ eſſentia. Queſtio iſta põt ampliari ꝛ
extendi ad tale eẽ ſcꝫ ſubſiſtẽtie. ¶ Ter/
cia ꝓpoſitio. In diuinis tot ſunt eſſe ꝓ/
poſitionalia quot ſunt p̄dicata verifica
bilia de eſſentia diuina. De iſto eſſe non
eſt queſtio noſtra eſt eñ de eſſe reali: nec

tale eſſe eſt in deo ex natura rei. ¶ Eſſe actualis exiſtētie nullo modo diſtinguitur ab eēntia diuina ex natura rei. Propterea Eſſe pro actuali exiſtētia dicitur cōtingenter de creaturis. de deo autē in primo modo dicendi ꝑ ſe. ¶ Notandum ꝙ naturaliter de deo habere poſſumus quatuor cōceptus quidditatiue de deo dictos. Primꝰ eſt ens īfinitū. Secūdus vita intellectualis. Si eñ deus diffiniretur in eius diffinitiōne poneret̃ vita intellectualis. Tercius de deo ꝯceptus ē ſpiritus. Quartus cōceptus quē naturaliter de deo habemꝰ eſt exiſtere ſeu exiſtencia actualis. ¶ Scd̕s terminus eſt Cogitare. Ubi nota cogitare eſt concretum: ꝛ cogitatio abſtractū. Cogitatio autē capitur dupl'r. General'r videlicet ꝛ Specialiter. General'r capta capitur pro omni noticia ſeu actu cognoſcendi ſiue ſit ſenſitiua ſiue intellectiua. Unde noticia: cognitio: cogitatio idē ſunt. Uñ Omnis intellectio eſt cognitio ſed non ecōuerſo. Eſt eñ intellectio cognitio intellectiua. Et ſic nō capitur in queſtione Spāliter vero capitur adhuc dupliciť. Uno modo pro cogitatione ſenſitiua. Et ſic eſt quedā operatio ſenſus cuiuſdam interioris ſenſitiue qui vocatur potentia cogitatiua. Uñ ſm Auicen. quīqꝫ ſunt ſenſus iteriores. videlicet. Senſus cōmunis: imaginatiua: eſtimatiua: cogitatiua: ꝛ memoratiua. Tamē ſm phos cogitatiua forte eadē eſt cuꝫ imaginatiua. In hoc eñ Auicēna magis eſt cum medicis ꝗꝫ cū phis. Alio mō Cogitatio ſpālier capta: capiť pro cognitōe intellectiua. Et ſic capiť in q̄ſtionis titulo.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in trib' diſtinctionib' ꝛ nouē ꝓpoſitionib'. ¶ Prima diſtinctio. Cogitatio eſt duplex. Apphēſiua videlicet ꝛ aſſentiua ſeu iudicatiua vel adheſiua. Nunc ergo aliq̄d intelligi ſeu cogitari pōt dupliciter intelligi. Uno mō cogitatōe apphenſiua. Alio mō cogitatiōe adheſiua vel iudicatiua. ¶ Uñ p' ſcd̕a diſtinctōne notandū ꝙ Actus intellectꝰ ē duplex. ſ. ꝫ Apphēſiuꝰ ꝛ iudicatiuꝰ. Apphēſiuꝰ eſt ille q̄ intellectꝰ apphēdit obiecta tā cōplexa ꝗꝫ incōplexa. Hoc mō intellectꝰ apphēdit ꝯdictoria. Sꝫ actꝰ intellectꝰ Judicatiuus eſt ille quo intellectꝰ aſſentit vel diſſentit obiecto. ſcꝫ cōplexo. Nullo eñ aſſentimꝰ niſi qd̕ arbitramur verū ¶ Prima ꝓpō. Diuinū eſſe pōt cogitari vel intelligi apprehenſione falſa nō eſſe: Probať. Iſta pt apphēdi deus nō eſt: Itē ſtulti deū nō curantes ꝛc̄. Unde pſ̄ Dixit inſipiens in corde ſuo nō eſt deus De illo q̄ nō eſt q̄ſtio nr̄a. De ſcd̕o membro Aliq̄d pōt iudicari nō eſſe qd̕ tamē eſt: ꝛ hoc duobus modis. Primo ex defectu intelligentis. Defectus autē intelligentis eſt ignorantia ipſius vel cecitas. Unde Excecauit eos malicia eoꝝ. Alio mō pōt aliquid iudicari non eſſe qd̕ tamen eſt Ex defectu intelligibilis q2 valde parue entitatis. ¶ Tercia diſtinctio Cognitio rei eſt duplex. ſcꝫ. Si eſt et q2 eſt Cognitio rei. Si eſt. Eſt illa qua cognoſcitur de aliqua re qd̕ ſibi non repugnat eſſe. Et eſt cognoſcere q̄d ꝑ nomen importeť. Propoſitio. Hec cognitio pōt eſſe cuiuſcunqꝫ ſiue poſſibilis ſiue īpoſſibilis. Sed cognitio rei q̄d eſt: eſt duplex Quedā eñ eſt q̄d rei. alia q̄d nois. Cognitio quid eſt quid rei. Eſt illa qua cognoſcitur de re ſuum ꝓpriū quod q̄d eſt Cognitio autē quid eſt quid nois. Eſt illa cognitio qua cognoſciť quid ꝑ nomē importeť. Propoſitio. Hec cognitio eſt cōmunis omnib' entib' poſſibilib' ꝛ imaginalibus: hec igitur p̄ſupponiť cognitioni ſi eſt ꝛ quid eſt. Unde ſi eſt. p̄cedit quid rei. Non eñ querimus an aliquid poſſit eſſe: quin prius intelligamꝰ quid per nomen importeť. Unde ſic ſe habent per ordinem. Primo quid nominis. Secundo ſi eſt. Tercio quid rei ſiue quid ē Quarto quia eſt. ¶ Secunda propoſi-

rio. Intellectus noſter nõ poteſt cogita/
re quo ad intellectionẽ adheſiuã ſeu iu/
dicatiuã (Et loquendo de cognitione ſi
eſt) deũ nõ eſſe. ¶ Tercia propõ. Deus
ſiue ſumma veritas põt iudicari etiam
a viatore non eſſe altero iſtorum modoꝝ
imo vtroqꝫ illoruꝫ. Vel ſic. Licet pecca
tor nõ poſſit iudicare deũ nõ eſſe genera
liter põt tamen deuꝫ iudicare eſſe quod
non ẽ: vt idolum. Et non eſſe quod ẽ: ſi/
cut deũ non eſſe pium cogitat impatiẽs
¶ Quarta ꝓpoſitio. Viator poteſt iu/
dicare deũ non eſſe non ſimpľr vel ꝑmo:
ſed ex ꝯſequenti ⁊ ꝑ aliquas ꝯſequẽtias
Nam ex hoc ꝙ iudicat ipſum nõ eſſe iu/
ſtum: ſequiť deũ non eſſe. Probatur ſic.
Impoſſibile em̃ eſt deũ eſſe non iuſtum.
patet. nam iuſticia dei eſt ipſemet deus.
Sequiť ergo. tu cogitas deũ iniuſtum.
ergo cogitas non deũ. Cetera quere in
textu ſeu littera ſancti Bonauẽture ⁊c̃.
Notandum ꝙ Abeuntibus ſenſibilibꝫ
remanent ſpecies in fantaſia vel organo
ſentiendi. ſecundo de anima. ⁊ in de ſom
no ⁊ vigilia. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Nul/
lus põt cogitare deum nõ eſſe ex defectu
ꝑſentie ipſiꝰ rei: ꝑſens ẽ em̃ ſemꝑ: vbiqꝫ:
totaliter vbiqꝫ. ¶ Sexta propõ. Nullꝰ
põt iudicare deum non eſſe propter defe
ctum euidẽtie eſſe diuini. Nam iſta. deꝰ
eſt. ſumme euidens ẽ tam in ſe. ꝙ̃ in pro
batione ſua. ¶ Septima ꝓpoſitio. Om
nis veritas: omnis natura creata: omnis
intelligentia ſeu mens recta probat deũ
eſſe. ¶ Octaua propoſitio. Omnis pro
poſitio affirmatiua iudicat deum eſſe.
Omnis em̃ talis aliquid ponit. ergo ⁊c̃.
¶ Nona propoſitio. Negatiua propoſi/
tio non infert deum eſſe niſi ſophiſtice.
¶ Sed contra Arguo enim ſic. Aliqua
propoſitio affirmatiua eſt. ergo deus ẽ.
Probatur conſequẽtia. Aliqua propo/
ſitio affirmatiua eſt. ergo aliquis ẽ. Et
vltra. Aliquid eſt. ergo deus eſt. Proba
tur. Illud aliquid: vel aliud a deo ẽ: vel
deus eſt. Si deus eſt habeo propoſitũ.
Si aliud eſt: ſequitur cum nihil poſſit
eſſe niſi deo conſeruante ⁊ dante illi eſſe:
quod deus eſt. ergo ⁊c̃. ¶ Item ſecundo
arguo. Aliqua propoſitio negatiua in/
fert primã veritatem eſſe. ergo infert de/
um eſſe. Patet: quia prima veritas ẽ de/
us. Patet: bene em̃ ſequitur: nulla veri/
tas eſt. ergo prima veritas ẽ. Probatur:
quia bene ſequitur: Nulla veritas ẽ. er/
go aliqua veritas eſt. Et vltra. ergo ali
qua veritas prima: conſequentia patet:
quia ſi nulla veritas ẽ: iſta eſt vera: nul/
la veritas eſt. Iſtud argumentũ omnes
doctores fere ponunt. Doctor Subtił
ſecunda diſtinctione ꝑmi. Similiť gre/
goriꝰ de ariminio. Ockam. ⁊ ſanctꝰ tho/
mas. Et habẽt a ſancto Auguſtino. Si
nihil eſt: ergo deus ẽ. Probatur: quia ſi
nihil ẽ: verum ẽ nihil eſſe. Negatur illa
conditionalis. Unde illa regula. Om̃is
conditionalis ẽ vera cuius antecedens
non poteſt eſſe verum ſine conſequente:
habet veritatem quãdo conſequens nõ
reflectitur ſupra antecedens. Unde eſt
propoſitio falſificans ſeipſam.

Ad argumẽta ante op/

poſitum. Notandum ꝙ Cõmunis ani/
mi conceptio: dignitas: maxima: propo/
ſitio immediata. propoſitio per ſe nota
ſunt idem. Dicuntur autem Maxime:
quia ſunt maxime veritatis et maxime
certitudinis ⁊ euidentie. Dicuntur pro
poſitiones immediate: quia per nullam
aliam probantur.

¶ Pro quarto argumẽto nota ꝙ hec ꝑ/
poſitio eſt gloſanda. Nihil videlicet in/
telligimus niſi per primam lucem: quia
poteſt intelligi dupliciter. Uno modo
ꝙ lꝫ per dicat cauſam formalẽ ſic ꝙ pri/
ma lux ſit ratio formalis proxima in/
tellectionis. Intelligere enim per ali/
quid tanꝙ̃ per cauſam formalem eſt in/
telligere per illud tanꝙ̃ per formale re/

preſentatiuū. Sed multa intelligimus nihil cogitando de pma luce ꝛ veritate. Unde ppoſitio (ſic intelligēdo) ē falſa. Alio mō ꝙ lyꝰ p capiatur effectiue. Et ſic ppō eſt vera ꝙ videlicet Nihil intelligimus niſi p ꝛc. ¶ Pro quinto argumēto (Cum arguitur. Ois ſermo enūciatiuus aſſerit ſe eſſe verū ꝛc.) Notandū licet cōſequētia nō teneat: tñ ex quo eſt pro veritate nō eſt cura de ea. Regula. Ois ppō aſſertiua ſiue negatiua ſiue affirmatiua quātū eſt de ſe ſcat ſe eſſe verā: ſed nō ſequitur. ꝙ ponit veritatē: quātū em̄ ad modum enūciandi: ois ppō aſſertiua ſignificat ſe eſſe verā ꝛc. non autē quantū ad ſignificatū reale.

Argumēta poſt oppoſitum ſoluuntur in ſra ſcti bona.

Notādū ꝙ Contingit ɔ̄dicere dignitatibꝰ ſed nō aſſentire: ſunt verba phi. iiij. metaph. doctor ſeraphicꝰ aūt dicit ꝙ Contingit cōtradicere dignitatibꝰ quantū ad exteriorē. i. quantū ad expreſſionē quia ɔtradictorie dignitatū exp̄muntur. ſed nō q̄ntū ad interius. i. quantū ad aſſenſum.

Circa ſecundum articulū. Primo q̄ritur Utrū Immutabilitas ſit in deo. Hic vnicꝰ terminꝰ eſt declarandus. videlicet imutabilitas: q̄ etiam in ſequentibꝰ declarabitur. Immutabilitas aūt eſt terminꝰ ꝑuatiuꝰ ꝑuans mutabilitatē. Ois autē ꝑuatio cognoſcitur per ſuū habitū: ¶ Idcirco aīaduertendū ꝙ mutacio capitur tribꝰ modis. ſcꝫ. large ſtricte ꝛ ſtrictiſſime. Large illud dr̄ mutari qđ habet eſſe poſt nō eſſe vel econtra: qđ habet nō eſſe poſt eē. ¶ Prima ꝑpoſitio. Iſto mō hō q̄ñ generatur vel moritur. mutatur. Et vocatur a Damaſceno. verſio. Unde āgeli ſunt verſi a nō eſſe ad eſſe. Omnis em̄ creatura eſt vertibilis. Unde poteſt dici mutacio verſiua. ¶ Secunda ꝑpō. Sic ſcꝫ large capiendo mutationē: habet q̄tuor ſpecies: duas naturales. ſcꝫ generationē ꝛ corruptionē. Et alias duas theologicales ꝛ ſupnaturales. ſcꝫ Creationē ꝛ anihilationē. Stricte vero dr̄ illud mutari qđ dicitur habere aliquid qđ prius nō habuit: vel nō habere aliquid qđ prius habuit. Unde deus de nouo creando materiā de nouo ſub forma: materia nōn ſolum mutatur quia capit eſſe poſt nō eſſe: ſed etiam ſtricte quia habet formā quā prius nō habuit. Conſimiliter eſſet ſi deus me annihilaret. Mutatio tercio mō capitur ſtrictiſſime. Et ſic illud dicitur mutari qđ manēs ſm eſſentiā ſuā nō habet modo aliquid qđ prius nō habuit ita qđ prius fuit ſub forma: modo eſt ſub priuatione vel econuerſo. Et ſic capit phs cū dicit. Mutari eſt aliter ſe habere nunc ꝙ̄ prius ꝛc. Poteſt autēꝫ mutatio illo modo diuidi in Acquiſitiuam ꝛ Deperditiuā. Mutatio acquiſitiua eſt quādo materia vel aliquid acq̄rit aliquid qđ prius nō habuit. Mutatio vero deperditiua eſt quādo materia vel aliquid fit ſub ꝑuatione forme quā habuit.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in duabꝰ concluſionibꝰ. ¶ Prima cōcluſio. In deo eſt ſūma ſtabilitas ꝛ ſumma immutabilitas. Iſta concluſio probatur. Quia omnis mutatio vel eſt ad formā ſubſtantialem vel accidentalem. Si ad formam ſubſtantialem vt generatio que dicitur mutatio acquiſitiua: vel corruptio que dicitur deperditiua. Si ad formā accidentalem. Et ita vel eſt ad formam de genere vbi que dicitur localis: vel de genere quādo que dicitur tēporalis. Uel eſt ad formā qualitatis que dicitur alteratio. Uel vltimo eſt ad formam de genere quantitatis que dicitur augmētatio. Sed nulla illarum poteſt competere deo. ergo in deo eſt ſumma ſtabilitas ꝛ ſumma immutabilitas. Minor patet p ſequentes ꝑpoſitiones.

¶ Prima ꝓpoſitio. Deus eſt ingenerabilis ꝛ incorruptibilis. q͂a imaterialis. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Deus eſt imutabilis ſm locū: quia vbiq꜄ eſt. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Deus eſt imutabilis ſm tēpus: quia etern⁹. ¶ Quarta ꝓpō. Deus eſt inalterabilis ꝛ inaugmētabilis: quia nō eſt quātus quātitate molis. ¶ Scđa cōcluſio. Ipſe deus eſt cauſa oīs motus et mutationis. Iſta ꝯcluſio probatur. Cuiuſlibet em̄ entis ſeu effect⁹ poſitiui. de⁹ eſt cauſa. Unde omne qđ moueꝛ ab imobili moueꝛ. Unde ſicut in microcoſmo. Si cor qđ eſt ꝑmū imobile notabilr̄ moueretꝛ fieret magna indiſpoſitio ꝛ ꝑiculū in ipſo. Sic etiā in macrocoſmo. i. in maiori mundo. Oīa em̄ mouenꝛa deo imobili. g̃ ꝛc. Notandū etiā ꝙ Mobile capitur dupl'r. ſcȝ. Formal'r. Et eſt illud qđ ſubiectiue recipit motū. Et cauſal'r. Et ſic ſapia ē mobilior oībꝫ mobilibꝫ. Et ſic ſcđa ꝯcluſio ꝓcedit. ¶ Articulus pariſienſ. Dicere figulū nō poſſe mouere rotam ſuā: ꝛ ignē nō cōburere ſtuppā ceſſante motu ꝑmi celi error eſt. Sicut ſenſibile actiue dꝛ de aīali: ſic mobile dꝛ de deo nō autē paſſiue. ¶ Notandū quoq꜄ Q₂ aliquid dicꝛ habere aliq͂d tripl'r. Formal'r videlicet cauſal'r ꝛ exēplariter Formal'r dꝛ aliquid hr̄e aliq͂d q̄n ſcȝ eſt ſubiectū illi⁹ qđ habȝ: vt albū albedinis Alio mō dꝛ aliquid hr̄e aliud. Cauſal'r vel effectiue ſeu virtual'r q̄n ſcȝ pōt effectiue producere illud qđ ſic hȝ. Tercio mō dicꝛ aliquid hr̄e aliud Exemplariꝛ q̄n ſcȝ itelligit ſeu cognoſcit illud qđ ſic hȝ. I. to mō artifex hȝ domū. ¶ Correlariū. Sol ergo nō hȝ ranā exēplariter. Cognoſcens roſam hȝ eā exēplariter.

Ad argumenta poſt oppoſitum ꝛc.

Primū ſolutū ē. reſtat ergo ſoluere alia tria argumenta. Articulus pariſieſis. Dicere ꝙ aliq͂d poſſit trāſire de vno ꝯdictorio ad aliud ſine mutatione error. ¶ Prima propoſitio. Impoſſibile ē trāſire de vno ꝯdictorio ad aliud ſine mutatione. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Licet nunq͂ relatio realis ex natura rei de nouo adueniat aliq͂b⁹ ſcȝ duobꝫ extremis ſine mutatione in aliquo illoꝝ extremorum: non t̄n oportet ꝙ ſit in vtroq꜄. Exemplū pōt dari de nummo. Et licet relatio ꝑcij ſit rōnis: relatio t̄n vnionis xp̄i ē realis ꝛc. ¶ Tercia ꝓpō. Relatio que ē nature ad naturaȝ realis pōt eſſe noua abſq꜄ hoc ꝙ mutatio ſit in vtroq꜄: ſȝ ſufficit ꝙ vnū mutetꝛ. Cum em̄ diuerſe ſint eſſentie vna pt̄ mutari alia exiſtente imutabili vt in ꝓpoſito. ¶ Argumentū btī Ambro. ꝯ hereticū illū q͂ dixit ꝙ pr̄ non genuit filiū ab eterno ſed in tp̄e ꝛc. Si pr̄ de nouo ꝛ ex tp̄e generat filiū. ergo mutatꝛ: bene valet. Relatio em̄ ꝑſone ad ꝑſonā nō pōt eſſe noua ſine mutatiōe in vtroq꜄ extremoꝝ: habent em̄ eandem eſſentiā. Et ſic cū ſit eadē non pōt mutari ꝛ nō mutari. ¶ Pro ſcđi argumenti ſolutione nota ꝓpoſitionē. Ab antiqua voluntate omnino immutata ex parte ſui poteſt produci nouus effect⁹. Exemplū Hodie poſſum velle cras celebrare miſſam: ꝯtinuare quoq꜄ poſſum hanc volitionē quouſq꜄ legā ipſam: tūc ꝓducitur nouus effect⁹. Iſta em̄ miſſa ꝑus nunq͂ fuit lecta. Et ſic nouitas eſt in effectu et mutatio. In voluntate autē non eſt mutatio neq꜄ nouitas. Sic ē de voluntate dei ab eterno volentis creare mundum: Uult quoq꜄ mō creare antixp̄m: ſed nō pro mō. ¶ Scđa ꝓpō. Inꝛ agens qđ nō eſt ſua actio ꝛ inter effectū ab eo ꝓductū ſemꝑ cadit mediū diſponens. Notandū ꝙ quoddā agens ē ſua actio: quoddā nō eſt ſua actio. Correlariū. Nunq͂ agens qđ nō eſt ſua actio fit de nō agente agēs ſine ſui mutatione. ¶ Tercia ꝓpō. Inter agens qđ eſt ſua actio ꝛ inter ſuū effectū nō cadit mediū diſponēs. Correlarium ſcđm. Nunq͂ agens qđ eſt ſua actio fit de nō agente agens cū ſua mutatōe: licet cū mutatione effectus fiat de nō agente

ogens. ¶ Ultimo notandū ꝙ Illa cauſa vocaꝛ ꝓxima ꝛ imediata reſpectu ſubſtantie ipſiꝰ effectꝰ qñ inꝛ ipſam ꝛ effectū nulla ſubſtātia cauſans media. Illa ꝓo cauſa vocaꝛ ꝓxima ꝛ imediata reſpectu diſpoſitōis qñ nō addiꝛ noua diſpoſitio ad effectū ꝓducendū. Reſpectu actꝰ qñ actui ꝯiungiꝛ. Propō. Deus fuit cauſa ꝓxima ꝛ imediata ab eterno reſpectu ſbe ꝛ diſpoſitōnis ꝛ nō reſpectu actꝰ. Patet quia actui nō ꝯiungitur niſi pro tēpore quo vult agere.

Queriꝛ ſecundo. Utrū

Immutabilitas ſit diuine eēntie ꝓprietas. Declaratio illorum terminorum. ſcilicet. Diuinū eſſe: et proprietas ſupra eſt habita. Tñ vltra iſta q̄ heri fuerunt dicta quedā q̄ dicunꝛ in textu ſunt declaranda. ¶ Notandū igiꝛ ꝙ Immutabile capiꝛ duobꝫ modis ſcꝫ ꝑuatiue ꝛ negatiue. Priuatiue captū: tūc valet tm̄ ſicut illud qđ nō mutaꝛ: eſt tñ aptū natū mutari ꝑ regulā ſuꝑ datā. Omne ꝑuatiuū exponiꝛ ꝛc̄. Et ſic deꝰ nullo mō eſt imutabilis. Negatiue aūt illud dꝛ imutabile qđ nō ſolū de facto nō mutaꝛ: ſed nullo mō etiā mutari pōt ¶ Sciēdū ꝙ phs qnto phiſicoꝝ tres ponit mutatōes. Prima eſt de non ſubiecto ad ſubiectū. Per nō ſubiecto intelligiꝛ ꝑuatio vel nō eſſe in actu. Per ſubiectū vero intelligiꝛ eſſe vel ens. Et ſic iſta ē gñatio. Scđa mutatio eſt de ſubiecto ad ſubiectū: vt alteratio augmētatio ꝛ loci mutatio. Exēplū ꝑmi vt mutari de ſanitate in egritudinē Tercia mutatio ē de ſbiecto ad nō ſubiectū. i. de eſſe ad nō eſſe: ꝛ eſt corruptio. Et iſte tres mutationes ſunt naturales ꝛ phiſicales quibus alie tres ſuꝑnaturales correſpondent. Prime eīn correſpondet creatio. Scđe trāſſubſtantiatio. Tercie vero mutationi corrñdet ānihilatio ꝛc̄. ¶ Propō. De omni autē mutatione eſt queſtio nr̄a. Deus eīn nec ē gñabilis nec corruptibilis: nec variabilis: nec ē creabilis: nec annihilabilis: nec trāſſubſtanciabilis. ¶ Notandum ꝙ Mutatio pōt dupliciter capi. Uno mō poteſt capi de per ſe. Alio mō de ꝑ accidens. Mutatio de ꝑ ſe Eſt illa qua aliqđ mutaꝛ in natura ſua intrinſece ſiue mutatione ſubſtanciali ſiue accidentali. Propoſitio. Deus nullo mō eſt mutabilis de ꝑ ſe. Mutatio de ꝑ accidens eſt illa qua aliqđ mutatur ꝑ cōmunicationē ydiomatū ꝓpter naturā aſſumptā. Et eſt bona deſcptio quo ad ꝓpoſitum nr̄m. Propō. Illo mō deus pt̄ dici mutari ſm cōicationē idiomatū. Uñ dꝛ. Deus mortuꝰ ē: crucifixꝰ eſt. Et de illa nō eſt q̄ſtio nr̄a. ¶ Aiaduertendum ꝙ adhuc triplex ē mutatio. Quedā eīn vocaꝛ variatio. Et ē de ſubiecto in ſubiectū. Propō. Qñcūqꝫ ergo mutaꝛ aliqđ ſubiectū de accidēte in accidens variaꝛ. Alia mutatio vocaꝛ corruptio. Et ē illa q̄ fit de ente in actu ñ ens in potētia ſubiectiua ſcꝫ manēte potentia. Tercia mutatio vocaꝛ verſio. Et eſt illa qua fit de ente non ens ſimpľr. Propoſitio. Iſta mutatio cōmunis eſt omni creature. Patet. Omnis enim creatura vertibilis eſt.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in tribꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. In nulla oīno creatura pt̄ eſſe imutabilitas inuariabilitas neqꝫ ꝑ naturā neqꝫ ꝑ graciam. pꝫ. Ois eīn creatura ē variabilis Correlariū ꝑmū. Immutabilitas q̄ eſt inuariabilitas eſt ꝓprietas ꝓprie ꝓpria ipſi eſſentie diuine ¶ Scđa ꝓpō. Immutabilitas incorruptibilitas in aliqbus creaturis ē ꝑ naturā: in aliis ꝑ grāꝫ. Prima ꝑs patet de angelis ꝛ aiabus. Scđa patet de corporibꝫ glorificatis. Correlarium ſcđm. Immutatio incorruptio nō eſt ꝓprie ꝓpria deo. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Immutabilitas q̄ vocaꝛ inuertibilitas nō ꝯuenit aliqbꝫ creaturis ꝑ naturā licꝫ cōueniat omnibꝫ ꝑ graciā. i. ex gratuita dei voluntate nō vertētur. Ubi nota ꝙ

Inuertibile ꝑ naturã dicit illud qd̕ ex ſeipſo habet eſſe ⁊ independẽter. Correlariũ terciũ. Immutabilitas q̃ vocatur inuertibilitas eſt ꝓprietas ꝓprie deo cõueniens. Auguſtinus. In omni natura mutabili nõnulla mors ẽ mutatio. Unde cum dicit Apoſtolus. Solum deum immortalem; intelligit iſtam immutabilitatem ⁊c̃.

Ad argumẽta in oppoſitum.

Pro pmo argumẽto nota ꝙ ꝑ pñcipia intelligunt materia ⁊ forma. Loquitur em̄ de principijs naturalib̃. Phs aũt pmo phiſicorum dicit Q tria ſunt principia rerũ naturaliũ ⁊c̃. Uñ Materia pt dupl̃r capi. Primo mõ ſm ſe ⁊ abſolute vt eſt nuda ⁊ denudata ab omni forma. Iſto mõ ab Ariſtotele pmo de gñatõne ⁊ corruptione vocat yle. Uocat autẽ ab auguſtino ⁊ alijs materia informis. Uñ ſic materia diſtinguitur ab omni forma ⁊ nullã includit. Illo mõ materia eſt inuariabilis ⁊ imutabilis nec hʒ viciſſitudinẽ. Ubi nota ꝙ illud dr̄ habere viciſſitudinẽ qd̕ recipit vnũ poſt reliquum viciſſim. Qñcunqȝ autem aliqua viciſſim fiunt dicunt mutabilitatẽ. ergo ⁊c̃. Alio modo põt materia capi vt eſt formata. Et ſic nõ caret variabilitate ¶ Notandum ꝙ beati dupl̃r pñt ꝯſiderari. Primo quo ad pmũ ſuum beatificũ. ¶ Prima ꝓpõ. Beati quantũ ad pmũ ſubſtantiale vel eſſentiale non ſunt variabiles. Realr̃ em̄ nunqȝ variabuntur ex gratia Scdo poſſunt beati cõſiderari quo ad affectiones reſpectu inferiorum. Unde daniel. x. vij. Princeps perſarũ reſtitit mihi. i. angelus pſidens illi prouincie reſtitit mihi qui angelus preſum vobis iudeis ⁊c̃. Uñ angelus mihi deputat᷑ maiorem affectionẽ ãmonendo (me ſpecialius ad bonũ) ad me habet ꝙ̃ ad alium. ¶ Secunda propoſitio. Beati quantũ ad affectiones ſuas circa creaturas: et quantum ad motum ſunt variabiles.

¶ Sciendum ꝙ vndecim ſpere mobiles ſunt ponende. Primũ celum propinquus nobis eſt celum ſeu orbis lune. Dehinc mercurius. Tercium celum eſt veneris Quartum eſt ſolis. Quintũ eſt martis Sextum celum eſt orbis ſeu celum Iouis. Septimũ eſt orbis ſaturni. Et hoc ſm theologos relinquendo dicta philoſophorum aſtronomorum non catholicorum Et hij celi dicti ſunt ſeptem orbes ſeu celi ſeptem planetarum: ⁊ cõtinent ſtellas erraticas. id eſt planetas. Dicuntur autem erratice quia interduȝ errare nos faciunt ⁊ habẽt motus ſpeciales. Octauũ celum dicitur firmamentũ. Et hoc ſm Ariſtotelem. Et in illo orbe ſunt ſtelle fixe. Et ſm ipſum. Tempus eſt paſſio mot᷑ illius ſpere ſic ꝙ ipoſſibile eſt ipm motũ eſſe ſine tpe. Prolomeus aũt dicit Tempus eſſe paſſionem motus decime ſpere quã ipſe ponit primũ mobile. Nonam enim ⁊ decimam ſperas; ponit ipſe ptolomeus nõ quidẽ viſibiles ſed ſolum ratione probabiles. Has duas nonam videlicet ⁊ decimã etiaȝ ponit Albumaſar. Theologi autem vltra has ſperas mobiles ponunt ⁊ dicunt eſſe neceſſariũ ponere adhuc aliam ⁊ omĩno immobilẽ que dicitur celum Empireum: quod eſt primum ⁊ maximũ corpus. Et ideo neceſſe eſt ꝙ nõ ſit in loco: ⁊ ꝙ ſit extra tempus: Ideo dicitur vltima ſpera. ¶ Illa propoſitio. Uniuerſale eſt vbiqȝ ⁊ ſemper poteſt intelligi duobus modis. Primo poſitiue. Et ſic eſt falſa. Non enim aliquid idẽ in reali exiſtentia poteſt eſſe vbiqȝ naturaliter. Alio modo ꝙ vniuerſale ſit vbiqȝ et ſemper poteſt intelligi Priuatiue. Et ſic eſt verum quia nõ determinatur de ſe ad certum locum nec ad certum tempus: quantũ enim eſt de ſe poteſt eſſe in preterito: preſenti ⁊ futuro tempore. Non eſt autem niſi in ſuppoſitis. Conſimil̃r de loco ⁊c̃. ¶ Notandũ ꝙ iſta propoſitio. Omne compoſitum eſt reſolubile in ſuas ptes: eſt gloſanda.

quot celi

vel eñ compoſitu3 eſt reſolubile in ſuas ptes in re .i. actuali exiſtentia. Et ſic eſt neganda. vel eſt reſolubile in ſuas ptes in intellectu. ⁊ ſic ē ꝯcedenda. ¶ Notandum ſm btm Auguſtinū ꝙ aīa nr̄a nō eſſet imago ſi mortis termino clauderet ¶ Queritur ꝗ an ppetuitas ſit de rōne imaginis. Uel vtrū imago dei ſit perpetua. Uidet ꝙ non ꝑ btm Auguſtinū in ſermone de martyribus. Si ſeruaſſet in ſe ⁊c. ¶ Rn̄deo ꝙ imago pōt capi duob modis. Uno mō Originalr ⁊ radicalr. Et ſic eſt ipſa aīe eſſentia cū ſuis potentijs. Propoſitio. Illo mō imago aīe eſt ppetua ⁊ ppetuitas eſt de rōne imaginis Alio mō capit imago Cōpletiue ⁊ perfecte. Et ſic non ſolū ꝯſiſtit in actib primis ſed etiā ſcdis. nō etiā ſolū in potentijs ſed etiā in noticia ⁊ amore. Et ſic in actib q̄ ſunt accidētia ipi9 aīe. nec ſunt eque ppetua ſic ipſa aīa. Propoſitio. Illo mō ppetuitas nō ꝯſiſtit in rōne imaginis ꝓpter rōnē iam dictā. ¶ Propoſitio Actio creature ſemꝑ icipit ab eo ad qd terminat. tm̄ valet .i. actio creature ſemper incipit a materia: agit in materia vl ꝑ materiā ⁊ terminat .i. reſoluit in materiam: ſic ꝙ nullo mō pōt vertere de eſſe ad non eſſe ſimpliciter. ¶ Notandum ꝙ oīs natura eſt vertibilis .i. pōt annihilari. ¶ Queri ergo q̄ ſit cauſa hui9. Dico ꝙ non eſt aliqua cauſa poſitiua alia. Sed eſt aliqua cauſa defectiua .i. nō eſt cauſa efficiens ſed deficiens. vt p3 in peccato mortali ſimilitudo. Correlarium. Omēs ꝓuationes pure ſeu carentie vel puri defect9 nō habēt cauſas effectiuas ſed defectiuas ſolū. Unde nota ꝙ cauſa effectiua ſemꝑ h3 pro termino ens poſitiuū. Cauſa vero defectiua eſt rō ꝓpter quā aliquid nō eſt. Oñ ergo arguit ꝯ. Uertibilitas ineſt hoi a natura. ergo h3 aliquā cauſam poſitiuā. Rn̄deo Licet vertibilitas inſit naturalr hoi tn̄ ꝑ gratiam pōt hō eſſe inuertibilis. Uel aliter ſolue ꝑ diſtinctionē ſequentem. ¶ Pro q̄ notandū ꝙ natura hic tm̄ valet ſicut naturalis origo: nunc creatura duplicē habet originē: videlic3. Ex nihilo. ⁊ ex proprijs eſſentialib. Nunc ille paſſiones vanitatē: inſtabilitatē: vertibilitatē ſeu diſcordare a dei voluntate ꝯueniunt creature inquātū eſt ex nihilo. Et oēs tales nō oportet ꝙ habeant cauſam poſitiuā: ſed defectiuam. Alie autē paſſiones q̄ ſequunt naturam ex proprijs eſſentialib. Oportet ꝙ habeant aliquā cauſam poſitiuā vt riſibilitas competit homini inquantū hō. ꝗ ⁊c. Et ſic ſeqtur correlarie Q vertibilitas creature nō h3 cauſam efficientē ſed deficientē: ⁊ ſilr vanitas inſtabilitas ⁊c. Propō. Deus nullius eſt cauſa defectiua. Pctm̄ formalr eſt defectus ſc3 nō concordare ſeu diſcordare a dei voluntate. ꝗ ⁊c. Et ꝑ hoc p3 ad obiectionē. ¶ Pro vltimo argumēto Notandum ꝙ gratia capitur duplr. Uno mō ꝓ charitate q̄ eſt in aīa nr̄a. Sic nō capitur grā hic. Ut eñ celū ꝑpetuo ꝯſeruet in eſſe: nō eñ oportet ꝙ habeat talem habitum ſeu gratiā inherentem Alio mō capitur grā pro gratuita dei voluntate ⁊ iſta nō eſt inherēs ſed eſt ſumme per ſe ſiſtens. Et ſic accipit in ꝓpoſito. Et illo mō accepit Aug9. vbi ait. In reb ꝑ tēpus ortis ſumma grā eſt ⁊c. ¶ Notādū ſm ſctm̄ Bonauenturā ꝙ grā eſt adiutorium aliqd ꝓueniens a ſupiori reſpectu eius qd eſt ſupra poſſe nature. Et eſt duplex ſm lrā ſcti bonauenture. Quia aut eſt reſpectu eſſe ſimplr vt ꝯſeruatōis eē Aut eſt reſpectu pfecti eſſe vel meritorij eſſe. Prima dr̄ cōmunis. ſcda (ſc3 reſpectu pfecti eſſe) dicit ſpālis. Dicit autem prima ſc3 reſpectu eſſe ſimplr cōis: ideo quia oīb exiſtentib eſt cōis. Iſta eſt gratuita voluntas dei. Et vocatur grā gratis data. Alia dr̄ ſpālis: q2 ſolū iuſtis datur: ⁊ vocat grā gratūfaciens vt eſt charitas. ¶ Propō ſancti bonauen. ante ſolutionem vltimi argumēti. Ubi deficit natura ſuppet dei gratuita influētia ⁊c.

Circa ſcd'am illius diſtinctionis partē. Primo querit̄. Utrū in deo ſit ſumma ſimplicitas. Termini declarandi ſunt ſumma ꝛ ſimplicitas: nā deus ſuperius eſt declaratus.

¶ Notandum igitur circa primū terminum ꝙ ſummus idē eſt ꝙ ſupmus. Et eſt ſuplatiuus huius poſitiui ſupra: cōparatur em̄ ſic ſupra ſuperior ſupmus. Et non eſt ſuplatiuus huius poſitiui ꝗ eſt celſus. ¶ Sciendū aūt ꝙ quilibet ſuperlatiuus dupl'r habet exponi .ſ. poſitiue ꝛ negatiue Un̄ ſumma ſimplicitas affirmatiue ſeu poſitiue exponendo valet i. ſimplicitas oīm alia ſuperior. Et ſic fm Priſ. q̄d p ſuperabūdantiā dr̄ vni ſoli conuenit. Negatiue aūt exponēdo valet .i. ſimplicitas q̄ nulla eſt ſuperior. Magis aūt approbate capit̄ hic pmo mō. ¶ Notandū pro ſcd'o termino ꝙ dr̄ut ſimplex ſimpliciter ſimplex ꝛ ſumme ſimplex.

¶ Un̄ ſimpl'r ſimplex: ē illd q̄d nō eſt reſolubile in aliq̄ ipius cōpoſitiua ſeu cōſtitutiua: ſ3 vltia reſolutio ſtat ad ipm vt eſt ɔcept⁹ entis fm doc. Subti. Rō q2 ens eſt ſimpl'r primū: ſi aūt cōponeretur nō eſſet oīno ſimpl'r primū. patet: q2 eſſet cōſtitutiuū. Eſt aūt duplex ſimpl'r ſimplex ſcz phiſicū ꝛ metaphiſicū. Ens ſimpl'r ſimplex phiſicū. Eſt illud q̄d nō eſt reſolubile in ptes eētiales ipius cōſtitutiuas: ſed vltima reſolutio ſtat ad ipam: vt materia pma fm phos eſt ſimpliciter ſimplex. Et vocat̄ yle .i. nudata ab omi forma. Sic eodē mō vltima forma adueniēs alicui eſt ſimpl'r ſimplex. Et ſic aīa mea intellectiua eſt ſimplicit̄ ſimplex: nō em̄ cōponit̄ ex re ꝛ re: ſ3 ſic eſt forma ꝙ nihil h3 de materia: ſic etiā materia pma ſic eſt materia q̄d nihil h3 de forma. Ens vo ſimpl'r ſimplex metaphiſicū. Eſt illud q̄d nō includit aliq̄s ɔceptus dores ddditatiuos ex quib3 cōponit̄ vl in q̄s reſoluat̄: vt eſt cōceptus vltime differētie. Et eſt duplex. Quidam em̄ eſt ɔceptus ſimpl'r ſimplex ddditatiuus: vt eſt ɔceptus entis. Alius eſt cōceptus ſimpl'r ſimplex q̄litatiuus: vt ē cōcept⁹ vltime dr̄e. Ultime em̄ dr̄e ſic habent ɔceptus q̄litatiuos: vt nō ſit aliqd de q̄ dicant̄ in q̄d nec q̄d de ipſis p̄dicet̄ niſi denoīatiue. ¶ Summe ſimplex eſt illud q̄d non eſt in ſe cōpoſitū: nec aliqd eſt cōponibile ſibi: nec ipm eſt cōponſbile alicui. Defectu pme pticule nulla ſubſtātia corporea ē ſumme ſimplex. Defectu ſcd'e pticule: nullus angl's ē ſumme ſimplex: q2 aliqd eſt cōponibile ſecū cōpoſitiōe accn̄tis: vtpote intellectio ꝛ volitio. Defectu tercie pticule: vltimū accidēs nō eſt ſumme ſimplex. ptz cū ꝙ vltimū accn̄s non pōt recipe aliud accn̄s: alioquin nō eſſet vltimū. Et niſi ipm eſſet cōponibile cū altero nō eſſet accidēs.

Sicut aūt in oībus entib3 eſt pmū ens vn⁹ ſolus deus: ſic eſt vnicū vltimū accidēs. Et l3 in vnoquoq3 gn̄e ſit vltimū illius gn̄is: nō tn̄ vnūq̄dq3 tale eſt ſimpl'r vltimū. Prima ppō. In creaturis bn̄ inuenit̄ aliquid q̄d eſt ſimpl'r ſimplex. Secunda ppō. In creaturis nō inuenit̄ aliq̄d ſumme ſimplex. Omē em̄ creatū vel eſt cōpoſitū in ſe: vel cōponibile cū altero vel aliud cū ipo. Sicut cū angelo cōponit̄ ſua intellectio ꝛ volitio. Correlarium. Solus deus eſt ſumme ſimplex.

¶ Simplex dr̄ oīe incomplexū q̄d pōt intelligi terminās pmā opationē intellectus (q̄ eſt ſimpliciū vl' incōplexoꝝ apphēſio) ſiue cōponat̄ ex reb⁹ vl' ɔceptib⁹ ddditatiuis ſiue nō. Et illo mō homo ē ſimplex. Itē triplex eſt actus intellect⁹. Prim⁹ eſt ſimpliciū apphēſio. Scd's ē cōpoſitio ꝛ diuiſio. Terci⁹ ē diſcurſio.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna ɔcluſione: ꝛ eſt talis. ¶ In deo ponēda ē ſumma ſimplicitas. Q̄d pbo ſic. De⁹ eſt ens ſimpliciſſimū. g̃ in deo eſt ſumma ſimplicitas. Ans probat̄ in lra.

Omne eñ primũ eſt ſimpliciſſimũ: ſed
deus eſt primuȝ in gñe entium. ergo ec̃.
Quicq̃d eſt compoſitũ ex aliquibus hȝ
aliquod ṗus ſe. Oĩs eñ pars eſt prior
ſuo toto. ¶ Deus ideo dicit̃ ſumme ſim/
plex: q2 eſt quicq̃d habet. Pro intellectu
illius auctoritatis Aug. eſt notandũ ꝙ
duplex eſt modus habẽdi. Primus mo/
dus habẽdi eſt formaliter qñ ſcȝ ip̃m eſt
inexiſtẽs in eo formaliter: ⁊ hoc mõ deus
hȝ ſapiam. Alius modus habẽdi eſt cor
relatiue. Et eſt ip̃m referri ad aliud cor
relatiue. Et hoc mõ pr̃ habet filiũ. Be/
atus aũt Aug. cõiter exponit qđ intelli/
git de mõ habẽdi formali. Addit eñ ex
cepto eo ꝙ relatiue dicit̃. ¶ Maxia apđ
theologos. Oĩs entitas perfectionẽ di/
cens eſt attribuẽda đo in ſummo. Sim/
plicitas autem dicit ꝑfectionẽ. ergo ⁊c̃.
¶ Scđa regula theologicalis. Oĩs en/
titas importãs imꝑfectionẽ remouẽda
eſt a deo. ¶ Notandũ ꝙ quãto res ẽ ſim
plicior tãto eſt nobilior. Iſta ꝓpõ in re/
bus corruptibilibꝫ eſt falſa. Uñ tot⁹ hõ
melior ⁊ nobilior eſt q̃ȝ ſola aĩa. Intelli
gitur aũt in rebus incorruptibilib⁹ vt
in deo ⁊ angelis.

Pro argumẽto primo

in oppoſituȝ. Et eius ſolutione ponunt̃
ꝓpões. ¶ Prima ꝓpõ. Fides intelligit
deum: vt ſimpliciſſimũ ens: ⁊ vt ſumme
ſimplex. ¶ Scđa ꝓpõ. Cõtingit intelli/
gere tripl'r. vnũ in vno vel vnũ in pluri/
bus. Primo mõ ſicut hãc albedinem in
hoc pariete. Scđo mõ vt multiplicatũ
ſicut naturã in indiuiduis. Tercio mõ
vt nõ multiplicatũ: ⁊ ſic ſolũ eſt in deo.
¶ Tercia ꝓpõ. Simplicius intelligit̃
vnũ in pluribꝫ multiplicatũ q̃ȝ vnum in
vno. probat̃: quia in creaturis vniuerſa/
le ſemꝑ eſt ſimplicius ſingulari. Omne
eñ inferius eſt compoſitius ſuo ſuꝑiori
cum includit ipſum addẽs aliquid ⁊c̃.
¶ Quarta ꝓpõ. Multo ſimplicius im/
mo ſimpliciſſime intelligit̃ natura cõi/
cata pluribꝫ ſine multiplicatione ſui q̃ȝ
intelligat̃ eadẽ natura in pluribꝫ multi
plicata. ¶ Notãdũ ꝙ diuerſitas poteſt
oriri ſeu ꝓuenire dupl'r. ſ. ex additione ⁊
origine. Ex additione ꝓuenit: vt cũ ſci/
entia addit̃ homini. Correlariũ primũ
In deo nullo mõ ponẽda eſt diuerſitas
ex additione. Scđm correlariũ. Diuer
ſitas ꝓueniẽs ex origine ponẽda eſt in
diuinis. Magis tñ eſt alietas et diſtin/
ctio dicẽda q̃ȝ diuerſitas. Nã pr̃ eſt ali/
us a filio. Diuerſitas eñ ponit diſtin/
ctionem eſſentialẽ ꝓprie. ¶ Itẽ duplex ẽ
pluralitas. Una ẽ qua ſunt plura ſic ꝙ
duo plus faciũt q̃ȝ vnũ. Due eñ creatu
re ſemꝑ ſunt maius bonũ q̃ȝ vna ſola ex
ip̃is. Alia eſt pluralitas aliquoꝝ quoꝝ
duo non faciũt plus vel maius bonũ q̃ȝ
vnũ. Hec aũt pluralitas non repugnat
ſimplicitati ⁊c̃. ¶ Notandũ finaliter ꝙ
in diuinis quinq̃ȝ ſunt nociones. ſ. pr̃ni/
tas: filiatio ⁊ ſpiratio paſſiua. Et dicũ/
tur ꝓprietates. Ponit̃ innaſcibilitas q̃ ẽ
ꝓprietas pr̃is: q2 ip̃i repugnat produci
eſt tñ alia a pr̃nitate. Innaſcibilitate eĩ
pater cõparat̃ negatiue ad prius ſe: pr̃/
nitate aũt cõparat̃ ad poſterius origĩ
ne ⁊ affirmatiue. Spiratio autẽ actiua
nõ eſt ꝓprietas: ſȝ eſt cõis pr̃i ⁊ filio ⁊c̃.

Scđo querit̃ Utrũ ſim

plicitas ſit dei ꝓprietas. Termini ſupe
rius declarati ſũt. Pro maiori tñ decla/
ratione nota aliq̃s ꝓpões. ¶ Prima ꝓ/
poſitio. Simplicitas nõ importat ꝑciſe
entitatẽ poſitiuã ſed etiã ṗuatiuã. No/
tandũ igit̃ ꝙ duplex eſt entitas large ac
cepta ſcȝ poſitiua ⁊ priuatiua. Entitas
poſitiua eſt illa que ſeipſa (.i. formalit̃)
ex ratione ſua propria ponit entitatẽ ve
ram: non dico effectiue. Entitas priua/
tiua eſt illa que priuat realiter ex natu/
ra rei aliquã entitatẽ realẽ: vt cecitas ex
natura rei priuat viſionem. Non eñ ce/
citas cauſatur per intellectum ⁊c̃.
¶ Regula. Omnes priuationes forma

rum realiu3 vere exiſtentium ex natura
rei ſunt entia realiter priuātes entia po
ſitiua nec ſunt ſcđe intentōes. Simplex
em̄ eſt illud quod non eſt compoſitū.
¶ Scđa ꝑpoſitio. Simplicitas de rati/
one ſua formali importat aliquā relati/
onem. probatur. Quandocunq̧ em̄ ali
qua duo ſunt oppoſita ſi vnum illorum
eſt relatio et alterū. Sed ſimplicitas et
compoſitio opponunt᷑: compoſitio autē
eſt relatio. ergo ꝛ ſimplicitas. ¶ Vn̄ no/
ta duas regulas. Prima regula. Nulla
relatio inq̄ntum relatio oppoit᷑ abſo/
luto. Scđa regula. Nullum abſolutu3
opponitur reſpectiuo: vt ſic probantur
iſte regule. Nam non opponuntur con/
tradictorie: ambo enim ſunt entia. Ad
hoc enim ꝙ aliqua contradictorie oppo
nantur requiritur ꝙ alterum extremo/
rum contradictionis ſit purum nihil.
Nec opponuntur contrarie. Patet: quia
non ſunt eiuſdem generis quod tamen
requiritur ad contrariam oppoſitione3
ſicut eſt album ꝛ nigrum ꝛc̄. Nec relati/
ue patet manifeſte bene practicāti. Nec
quarto priuatiue: quia nullum eſt ꝑua/
tio. ergo ꝛc̄.

Reſolutio queſtionis.

Notandum ꝙ doctor Seraphicus re/
ſoluendo queſtionem duas ponit opini
ones. primo extraneam. ſcđo ſuam. Re/
ſolutio prime opiniones ſtat in trib⁹ di/
ctis. ¶ Primum dictum. Simplicitas
alicuius eſſentie priuat compoſitionē et
cum hoc priuat omnem differentiam eſ/
ſentialem ſiue diſtinctiouem. Hoc de/
clerari poteſt in diuinis. Sed ſuppoſi/
to hoc dicto, ſequitur ſcđm. ¶ Scđm di
ctum. Simplex ſic deſcribitur. Eſt il/
lud quod nou habet compoſitionē par/
tium et quod non habet multiplicitatē
formarum. Ex his duobus ſequitur
¶ Tercium dictum. Quia in ſolo deo
eſt priuatio omnis compoſitiouis. Et
cum hoc in eo eſt priuatio plurium for/
marum ſeu plurium actionum: ideo ſo/
lus deus eſt ſimplex. ¶ Notandum pro
preſenti ꝙ triplex ē Compoſitio. Que/
dam eſt compoſitio ex partibus eſſenti/
alibus. Et eſt illud quod componitur
ex materia et forma. Et dicit ꝙ iſta cō/
poſitio cōpetat ommnibus per ſe enti/
bus id eſt ſubſtantijs etiam angelis qđ
tamen non eſt verum. Alia eſt compoſi/
tio ex partibus integralib⁹ ſeu omoge/
nijs. Et eſt illud ſc3 totū quod eſt com/
poſitum ex pluribus partibus quātita
tiuis. Et iſta cōpoſitio eſt in rebus cor/
poralib⁹. Tercia compoſitio eſt ex par/
tibus diſſimilibus ſeu repugnantibus
ſc3 ex partibus integralibus etheroge/
nijs. Jſta requiritur ad corpus aīalis.
¶ Sub alijs terminis declarādo poteſt
dici ꝙ Quedam eſt compoſitio ex parti
bus integralibus omogenijs: q̄ ſc3 ſunt
eiuſdem rationis in toto et in partibus
vt quelibet pars aque eſt aqua. Et dici
tur Omogeneū ab omos qđ eſt vnum
et geneos qđ eſt genus quaſi vnius ge/
neris. Alia eſt ex partibus Etherogene
is: ex partibus vic3 que ſunt diuerſaru3
rationum in toto et in partibus: nō em̄
quelibet pars capitis eſt caput: nec que
libet pars homis eſt homo. Et dicitur
ab Etheron id eſt varium vel diuerſu3
et geneos id eſt genus quaſi variū in ge/
nere. ¶ Dehinc ponit iſta prima opinio
triplicem differentiā in creaturis. Pri/
ma eſt ſubſtantie: virtutis et operatio/
nis. Et illam dicit eſſe in omni creato:
vt eſt agens: et declaratur in igne cuius
virtus eſt calor: operatio vero eſt calefa
ctio. Patet autem ꝙ calor eſt accidens
igni. Nā in camino ignis vbi erant tres
pueri non erat ibi calefactio. ergo ꝛc̄.
Dehinc ponit propoſitionem dicens ꝙ
iſta differentia eſt in omni ſubiecto. Se
cunda differētia eſt: ſuppoſiti ꝛ eſſentie.
Hec dr̄ia eſt in om̄i indiuiduo. p3. Om
ne em̄ indiuiduū h3 eſſe limitatū. Ter/
cia dr̄ia ſ̄m iſtā opinionē eſt eſſe ꝛ eētie

hec eſt in omī creato ꝛ cōcreato. Jmagi nanſ eñ ſubam. primo creari: ꝛ accñtia ꝑo ꝯcreari ſubſtantie. Sꝫ falſiſſimū eſt: eſſe ꝛ eſſentiā differre. pbaꝛ. Qñ eñ ſūt aliq̄ duo entia abſoluta realiter ꝛ eſſentialiꝛ diſtincta: ꝛ vnū eſt prius alio: illud pꝛius pōt eſſe ſine poſteriore. Sꝫ eſſentia ꝛ eſſe ſunt hmōi. ḡ eſſentia pōt eſſe ſine eſſe qꝺ eſt manifeſta ꝯdictio. maior ē articulus pariſieñ. minor ꝯcediꝛ ab illis. ꝛc.

Reſolutio ſcōe et vere

opinionis ſtat in duabꝫ ꝓpōnibꝰ et vna diſtinctione. ¶ Prima ꝓpō. Simplicitas dicit ſolā priuationē cōpoſitionis. ¶ Diſtinctio eſt iſta. Cōpoſitio eſt duplex. Quedā eſt ex his: alia cū his. Cōpoſitio ex his eſt qñ aliqꝺ cōponiꝛ ex ptibus intrinſecis: vt totū integrale cōponitur ex partibꝫ integralibꝰ. Et ſilr oēs ſube corpales. Alia cōpoſitio eſt cū his: et ſic qꝺlibet accidēs eſt cōpoſitum. Et eſt illud qꝺ pōt cōponi cū alio: vel alterum cum ipo. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Omne ergo aliud a deo eſt compoſitū aliq̄ cōpoſitione. patet. Nam oīs ſubſtātia corporea eſt cōpoſita compoſitione ex his. Angelus autem eſt cōpoſitus cōpoſitione cum his. ¶ Corrolariū ſequiꝛ ſiue concluſio rñſalis ꝙ ſimplicitas eſt proprietas dei.

Ad argumēta in oppoſitum.

Pro pmo nota ꝙ iſta ꝓpō eſt ſimpliciter falſa. Ab vno nō ꝓcedit niſi vnū ptꝫ clare. Oia eñ ſunt ab vno deo. Jtē minor etiā eſt falſa. ſ. ꝙ vnitas ꝛ ſimplicitas eandē rōnē habeāt in deo. ¶ Jtem ponit ꝓpōnem falſaꝫ ꝙ. ſ. nihil ſit ſua dependentia. patꝫ. Nam eius oppoſita eſt vera. Omne ens creatū eſt ſua depēdentia ad deum. ergo aliqꝺ ens eſt ſua depēdentia. Oīs res creata dependēs ad aliam rem creatā non eſt ſua dependentia. patet: quia deus poteſt me facere ſine dependentia ad ſolē ꝛ ad alias creaturas.

¶ Vera ergo ſolutio argumenti qꝺ ſit de puncto eſt illa: licet punctus non ſit cōpoſitus cōpoſitione ex his: tamen bene eſt cōpoſitꝰ cōpoſitione cū his. ¶ Jn argumentis pro parte vera eſt difficultas illius auctoritatis. Jn omni creatura differt quo ꝛ quod. Boetius intēdit dicere ꝙ oīs creatura eſt dependēs. Et ſic illa dependentia eſt reſpectus: ꝛ creatura ipa eſt abſolutū. Et ſic licet nō differant realiter differunt tamen formaliter quo ꝛ quod hoc eſt dependēs et hoc ſua dependētia. Nō aūt realiter ꝛ ſic intelligiꝛ Boetij auctoritas. ¶ Jtē dionyſius. Poſt monadē dias eſt. i. poſt vnitatem ſequitur dualitas. Et ſic deficit ab vno quia dualitas ē diuiſibilis: vnitas vero indiuiſibilis.

Tercio queriꝛ. Utrum

anima rōnalis ſit in toto corpore ita ꝙ in q̄libet parte. Termini declarādi ſūt anima: totum ꝛ corpus. ¶ Pro pmo termino notandum ſm ꝙ etiam ſuperiꝰ dictum eſt ꝙ anima dupliciter diffiniꝛ ab Ariſtote ij. de anima. Primo anima eſt actus primus ſubſtātialis corporis organici phiſici in potentia vitam habentis. Scḋo ſic diffinitur. Anima eſt principium quo viuimus ſentimus ſm locū mouemur ꝛ intelligimꝰ primo. ¶ Scḋs terminus eſt totus. Unde notandū ꝙ iſte terminꝰ Totus capitur tripl'r. Uno mō kathegoreumatice: ꝛ tūc eñ valet ſicut habens partes: ꝛ ſic iſtud ſophiſma eſt verū: totū qꝺ eſt in mūdo eſt in oculo meo q: pupilla oculi mei. Alio mō capitur ly totus pure ſinkathegoreumatice: ꝛ idem eſt ſicut quelibet pars: ꝛ ſic verum eſt: totꝰ fortes eſt minor forte: ꝛ ſic capitur in noſtra propoſitione. Expo nit eñ ſe doc. Sera. Nullus enim phūs dubitauit de toto kathegoreumatice ſumpto: niſi Auerrois qui erronee ſm ſuam maledictam imaginationē aliud ponit. Tercio modo capitur totus por-

tim kathegoreumatice et partim ſinkathegoreumatice. Et tunc ly totus dicit de rebus indiuiſibilibꝫ non habentibus partes. ⁊ ſic illa eſt vera. Totus deꝰ eſt vbiqꝫ. Non eñ põt capi kathegoreumatice: nec etiã ſinkathegoreumatice: patꝫ exponẽti ipam ẜm vtrũqꝫ ſenſuꝫ. Exponitur aũt ſic: deus eſt vbiqꝫ ⁊ nihil eſt deus qđ nõ eſt vbiqꝫ. ¶ Propõ. Tota aĩa eſt in qualibet parte corpis: ly totus in iſta ꝓpoſitione capitur tercio mõ: ⁊ eſt ſenſus. Anima eſt in qualibet parte corpis ⁊ nihil eſt aĩa quin ſit in qualibet parte corpis. ¶ Tercius terminus eſt corpus Vñ notandũ ꝙ duplex eſt corpus. ſ. mathematicũ et naturale. Corpus mathematicũ eſt corpus de genere quãtitatis qđ nihil aliud eſt ꝙ̃ trina dimẽſio. ſ. longitudo latitudo ⁊ profunditas. ⁊ ſic eſt accidẽs nec capitur hic illo mõ. Naturale: eſt corpus de gñe ſubſtantie qđ eſt realiter compoſitũ ex materia ⁊ forma et eſt ſubiectũ: ſeu qđ aptũ natũ eſt ſuſcipere corpus mathematicũ. Et illud corpus naturale capitur dupliciter. Primo modo pro quadã q̃dditate ſpecifica reponibili in recta linea p̄dicamentali conſtituta ex ſubſtãtia tanq̃ ex genere et ex corporea tanq̃ ex differentia. Alio modo capitur corpus naturale pro altera parte cõpoſiti ex qua cum aĩa fit totum. Et ſic capitur in q̃one noſtra quãdo doctor noſter Seraphicus querit. Vtrũ aĩa rationalis ſit ⁊c̃.

corpus.

Reſolutio queſtionis

Notanduꝫ ꝙ doctor Sera. reſoluendo queſtionẽ hanc. duas ponit opiniones. primo antiquorum. ſcđo modernorum. Prima opinio ſtat in duabus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Anima rationalis ẜm eſſentiam ſuam eſt determinate in aliqua parte corporis. Licet tamen ẜm potentiam ſit in qualibet parte corporis: quia influit in ipas partes corporis. Exemplũ. Aranea facta tela exiſtens in medio ipſius ẜm ſubſtantiaꝫ poteſt tamen ipa eſſe ẜm potentiam in qualibet parte eius. ergo ⁊c̃. ¶ Scđa ꝓpõ. Cum cor ſit principiũ vite et domiciliũ vite aĩa erit ſolum in corde ẜm eſſentiaꝫ ⁊ ſubſtantiã tanq̃ eiꝰ inhabitator. Defectus aũt rõnis hic eſt quia experientiam ſequitur iſta opinio. Conſiderauerũt eñ ꝙ propter abſciſionem ſeu leſionem manus (et ſic de multis alijs membris) homo non moritur. Si autẽ cor tangit immediate moritur homo. ergo ponebant animam ẜm ſubſtãtiam in corde. ¶ Notandum ꝙ plato ponebat quattuor animas viꝫ aĩam ſenſitiuã: aĩam appetitiuam: aĩam nutritiuam ⁊ aĩam generatiuam. Primã ſcꝫ ſenſitiuã dicebat eſſe in cerebro ⁊ hoc ideo quia ibi eſt congregatio omniũ ſenſuũ. Scđam ſcꝫ appetitiuam quã ⁊ rõnalem vocãt ponebat i corde. Terciã vero hoc eſt animaꝫ nutritiuam ponebat in epate. Sed quartaꝫ ſcꝫ generatiuã aiebat eſſe in teſticulis id ẽ in membris genitalibꝰ. ¶ Scđa opinio Eſt beati Aug. dicentis. Animam rationalem eſſe in toto ⁊ in qualibet parte Iſta quoqꝫ opinio habet pro ſe experimentum: exemplum ⁊ rationẽ. Experimur enim ꝙ ita cito quis experitur ſi fricatur circa plantã pedis ſicut ſi circa cor fricetur. ergo anima eſt eque in remota parte ſicut in propinqua. Si enim anima eſſet in determinato loco prius ſentiret in proxima parte huic parti pcuſſe. Et ſic ſucceſſiue donec appropinquaret proxime parti vbi eſt anima. Exemplo patet. Nam quãdo anima ſeparatur in morte omnia membra dolent: hoc autẽ verum eſt de corpore perfecte animato: quod ſcꝫ eſt animatũ ẜm omẽs ſuas partes. Sicut homo perfecte ſanus dicitur ille qui eſt ſanus in qualibet corpis parte. Et talis eſt ſanus vnica ſanitate. Si ergo forma corporalis puta ſanitas eſt vna in toto corpore ⁊c̃. Vide in littera hoc exemplũ. Tercio modo fundatur iſta

beati Aug. opinio in rõne. Nam aia eſt forma ſimplex ꝛ motoꝛ ſufficiẽs. Unde aie duplex eſt officiũ. ſ. informãdi ſeu viuificandi ꝛ mouendi. Eſt ergo ſm ꝓmũ forma totalis ꝛ ſimplex. Ideoq; non eſt in aliqua parte corporis determinante. Scðo habet officiũ mouendi qꝛ eſt motoꝛ ſufficiens motu ꝓgreſſiuo mouẽs totum corpꝰ. ergo eſt in toto corpe. Quia ergo ſimplex ꝛ forma totius ſequit ratione ꝙ ſit tota vbiq; ſcʒ in corpe cuiꝰ eſt forma. Et eſt ſimplex ꝛ indiuiſibilis: iõ non põt pars eius eſſe in hoc ꝛc̃.

Ad argumẽta.

Aduertendũ ꝙ primũ argumentũ multos fecit errare noiales: inter quos fuit Burredanus dicens: digitũ hoīs eſſe hoiem. et ſic de alijs. ¶ Uñ eſt notandum ꝙ triplex eſt forma. Quedam eñ eſt forma q̄ perficit informabile. extendit ꝛ depẽdet ab ipſo: vt eſt forma ignis. Ois eñ forma informãs perficit. Extendit quoq; ſi cõicet actũ totius cuilibet parti. Forma igit que extendit ꝛ dependit denominat ꝯſimili denoiatione totũ et partes: vnde q̄libet pars ignis eſt ignis ꝛc̃. Secundo quedã eſt forma q̄ ꝑficit informabile ꝛ dependet ſed nõ extendit. Exemplũ patet. Anima vegetatiua ꝑficit corpus plante ſeu arboris. Dependet quoq; a corpore. Aia eñ vegetatiua ſeparata non poſſet habere operationes ſuas. Sed non extenditur ideo non communicat actum totius cuilibet parti. Forma illo modo non conſimiliter denominat partes ꝛ totum. vnde pes porci non eſt animal. Tercio quedam eſt forma q̄ perficit non tamen depẽdet nec extenditur: vt anima itellectiua. Illa forma nõ cõmunicat actum totius cuilibet parti. Nec etiam operationes totius cuilibet parti cõmunicat: vt ſunt intelligere et velle. ¶ Arguat aliquis. Anima ſi ē tota in toto: ꝛ tota in qualibet parte corporis (vt dicit ſcða opinio) ſequitur ꝙ vnus homo erit plures homines. Probatur. Quicquid componitur ex materia et forma intellectuali vel anima rationali ꝛ corpore eſt homo. Sed digitus eſt huiuſmodi. ergo ꝛc̃. ¶ Reſponſio. Quicquid componitur ex anima intellectiua ꝛ corpore tanq̃ ex adequato perfectibili eſt homo: et tũc minoꝛ eſt falſa. Nota. Animã ſenſitiuã eſſe totam in toto ꝛ totam in qualibet parte eſt problema neutrum apud philoſophum.

¶ Pro quarto argumento in oppoſitum notandum ꝙ partes corporis habẽt cõſiderari duobus modis. Uno modo ſm complexionem. Alio modo ſm organiſationẽ. Prima propoſitio. Omnes partes corporis quo ad complexionẽ conueniunt. patet: quia omnes ſunt perfectibiles ab anima et poſſunt viuere ꝛ ſentire. Scða propoſitio. Omnes partes corporis q̃tum ad organiſationem ſunt alterius rationis.

Ad argumẽta in oppoſitum

Reſtat ſoluere tria vltima argumenta in oppoſitum. Quia vero ſolutio argumenti quarti in ordine eſt multum intricata. Idcirco alique ponẽtur per ordinem ꝓpoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Anima intellectiua ē perfectio ipſius totius corporis humani. cui adequate corrñdet totum corpus pro adequato perfectibili. Patet ex diffinitiõe anime. Nam anima eſt actus corpis ꝛc̃. ¶ Scða propoſitio et ſequit ex prima. Aia rõnalis põt ſupra totũ ſuũ corpꝰ ꝛ q̃tum ad ſubſtantiã: ꝛ q̃tũ ad potẽtiã. Animã aũt poſſe ſupra corpus per ſubſtantiam: eſt viuificare corpus: per potẽtiã aũt eſt mouere corpus. Non tñ oportet ꝙ per omnẽ modum ſit in omnibus partibus corporis. In corde eñ eſt per modum influentie: vt patet in ſolutione vltimi argumẽti. ¶ Tercia propoſitio. Anima intellectiua ſiue rationalis diffinitur tam ſm ſubſtantiam ſuam q̃ ſm

potentiā per totum corpus ſuum ⁊ non per aliq̄d minus corpe. Ubi notandū ꝙ ly diffinitur capitur dupliciter. Uno modo diffinitur.i. explicatur per diffinitionē. Alio modo capitur ly diffinit̄ prout idē eſt q̄d eſſe in loco diffinitiue. Propoſitio. Ly diffinitur in tercia propoſitione capit̄ ſcd̄o mō ⁊ non p̄mo modo. Pro cuius intellectu eſt etiam notādum ꝙ eſſe in loco (prout nunc ſufficit) eſt dupliciter ſcʒ circūſcriptiue ⁊ diffinitiue. Circūſcriptiue eſſe in loco. Eſt qn̄ totum locatum eſt in toto loco ⁊ pars locati in parte loci. Sic ſunt corpora i loco. Propoſitio prima. Nihil em̄ eſt i loco circumſcriptiue niſi q̄d habet partes quātitatiuas. Scd̄a ꝑpō. Anima intellectiua non eſt in loco circumſcriptiue. Sed diffinitiue eſſe in loco. Eſt quādo aliquid ſic eſt in loco determinato ꝙ ex ſua natura ſeu naturaliter nō poteſt eſſe in alio loco. Correlarium. Anima rationalis ſic eſt in qualibet parte corporis ꝙ tamen eſt extra illā. Probat̄. Anima mea eſt i capite. eſt etiā in pede: ſed pes eſt extra caput. ergo ⁊c̄. ¶ Quarta propoſitio. Licet toto corpore moto moueatur anima ipſa: nō tamē oportet ꝙ moueatur mota parte. Prima pars patet per phm̄. Motis nobis mouentur oīa que in nobis ſunt. Scd̄a pars probat̄: quia nulla parte corporis diffinitur anima. Nulla enim pars eſt adequatū perfectibile ipſius: ⁊ vt dictum eſt ſic eſt in qualibet parte corporis vt ſit extra illā. Hec pro ſolutione q̄rti argumenti.

Quarto querit̄. Utrū

de⁹ ſit in aliquo determinato genere id eſt p̄dicamēto. Unicus terminus hic venit declarandus ſcʒ Genus. Notandū igitur q̄tum ad propoſitum ꝙ duplex eſt genus ſcʒ phiſicum ⁊ logicum. Gen⁹ phiſicum dicitur eſſe ſubiectū ſeu materia que eſt ſubiectū generationis ⁊ corruptionis. Prima ꝑpō. Omīa illa q̄ habent eādē materiā ⁊ cōmunē circa quam fiunt trāſmutatiōes naturales ſūt eiuſdē generis phiſici. Correlariū. Omnes ſubſtātie naturales ſicut ſubſtantie corporee dicunt̄ vnū genere phiſico. Scd̄a ꝑpoſitio. Subſtātia corporea ⁊ ſubſtā ſtantia incorporea differūt genere phiſico. Patet: q2 non habent materiā comunem ex quibꝫ cōponunt̄. ꝓbat̄ ꝑ Ariſto. x. metha. Corruptibile ⁊ incorruptibile differūt plus q̄ꝫ genere .ſ. phiſico. Angelus em̄ non habet materiā. Et de illo genere nō intelligit̄ q̄ſtio nr̄a. Aliud genus dicit̄ logicū. Et eſt illud q̄d p̄dicat̄ de plurib⁹ ſpecie differētib⁹ in eo q̄d q̄d. Et eſt duplex ſcʒ generaliſſimum ⁊ ſubalternum. De iſto eſt hic ad propoſitū. ¶ Notandū ꝙ aliud eſt genus q̄d dr̄ ciuile. Dicit̄ aūt ciuile gen⁹: q2 fuit in vſu cōiter loquentiū. Et capit̄ etiā dupliciter. Uno mō pro collectiōe pluriū ſeu multoꝝ. Alio mō ꝑ p̄ncipio effectiuo vl̄ generatiuo illi⁹ collectiōis vel ꝯſeruatiuo. Et lati⁹ ptractata fuere in ſūmulis ⁊c̄. Eſt ⁊ aliud gen⁹ .ſ. Grāmaticū: et illud etiā ē duplex .ſ. noīale ⁊ ꝟbale ⁊c̄. Eſt et gen⁹ mathematicū. Et illud dr̄ eē aliq̄d fundamētū ſeu ſubiectū aliq̄rū diuerſarū figurarū. Uñ phs dicit ꝙ ſupficies ē gen⁹ vel ſubiectū oīm figurarū ſupficialiū. Solidū aūt ē gen⁹ .i. ſbiectū oīm figurarū ſolidarū. Uñ ſi in vaſis aureis vel argēteis fiūt ſculpture dicunt̄ figure ſolide.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duobꝫ ꝑpōibꝫ. ¶ Pria ꝑpō. De⁹ nō eſt in vno gn̄e determinato. ꝓbat̄. Oē em̄ q̄d in gn̄e detmīato ponit̄ eſt finitū: deus aūt nō eſt finitus: ſed infinitus. ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄a propoſitio. Deus nō poteſt eſſe in pluribus predicamētis ſimul Nā ratio quare aliquid ē reponibile in pluribꝫ p̄dicamētis ē duplex. Quia vl̄ ꝓpt̄ multiplicitatē naturaꝝ vel ꝓpt̄ ſuicoitatē: ſʒ neutrū illoꝝ ꝯuenit deo. g ⁊c̄.

gʼenus du[illegible] ſplex.

Maioꝛ declaratur. Quero eñ albuꝫ in q̄ ꝑdicamento? Rñſio. In nullo determinato. patet per pħm dicentē ꝙ concretū nō eſt in genere. Intelligitur aūt de cōcreto accñtali. Rōne aūt qualitatꝫ ꝑ ſe importate eſt in ꝑdicamēto q̄litatis. Ratione vero ſubiecti eſt in ꝑdicamento ſubſtantie. Tranſcēdētia vero vt ens ⁊ vnū nō ſunt in ꝑdicamento ꝓpter ſui gn̄alitatē: immo in oībus ꝑdicamentis nō tamen vt genus nec vt ſpecies: ſed vt aliq̄ que predicant̄ de talibus predicamētis. ¶ Hec opinio antiquoꝝ ⁊ doctioꝝ modernoꝝ hꝫ pro ſe btm Aug. v. de trinit. vbi ait. Deus eſt bonus ſine qualitate: deus eſt magnus ſine quantitate. deꝰ eſt vbiq̄ ſine ſitu ⁊c̄.

Ad argumēta. Pro primo notandū. Quicq̄d hꝫ differentiā ꝑ quā differt ab alio eſt in ꝑdicamēto. pꝫ Nā ſi habeat differentiā ſpecificā eſt ſpecies. Si ꝓ materialē. i. indiuidualē eſt indiuiduū. Sꝫ deus a nullo differt per differentiā. Nā ſi ſic tūc deꝰ eſt cōpoſitꝰ qđ eſt hereticū. Et lꝫ diſtiguat̄ ab aliis iſta tñ diſtinctio non eſt ꝑ dr̄iaꝫ aliquā: ſed ſeipō eſt iſta diſtinctio. Vñ notādū ꝙ determinatū pōt capi vel intelligi duobus modis. Uno mō ꝓut idē eſt qđ diſtinctū ab alio. Et ſic pōt ſolui argumētū eo ꝙ natura diuina eſt determinatiſſima. Alio mō ꝓut idē valet ſicut finitū Et tūc verū ē qđ oīe ens determiatū. i. finitū eſt in ꝑdicamēto. ¶ Gregoriꝰ aūt de Arimino recedēs a ſuo mgr̄o ockam in hoc ⁊ ab oībus antiq̄s hꝫ pro ſe rationem ſequentē. ¶ Vñ arguit ſic. Oīe ꝑdicatū dictū in quid de ꝓnoīe demōſtrante aliquā rem ⁊ idē predicatū dictum in quid de ꝓnoīe demōſtrante aliā rem diſtinctā ſpē (addit Bonauētu. niſi predicetur de oībus) eſt genꝰ. Sꝫ ens eſt predicatū dictū in quid de ꝓnoīe demōſtrāte deū: ⁊ idē predicatū dictū in quid de ꝓnoīe demōſtrante aliā rem diſtinctam ſpecie. ergo ens eſt genus. Patet: q2 ens dicitur quidditatiue de deo ⁊ creaturis Preterea ſpiritus eſt tale ꝑdicatum vt dicendo hoc eſt ſpūs: demonſtrādo deū et hoc eſt ſpūs demonſtrando angelum. Spūs enim non eſt attributū. ergo ⁊c̄. ¶ Rñſio. Maioꝛ eſt inſufficiēter poſita verū eñ eſt ſi contrahat̄ per differentias formales formaliter oppoſitas. Et hec eſt intentio Ariſtote. Poꝛphirij ⁊ Boecij. Q? ſi ſic ponatur maioꝛ: tunc minoꝛ eſt ſimplr̄ falſa: q2 ſpūs non ꝯtrahit̄ per dr̄iam formalē ad deū: ⁊ oppoſitū dicere eſt hereticū. Oīs eñ dr̄ia cōtractiua gn̄is: cōſtitutiua eſt ſpēi: patet manifeſte in poꝛphirio. Et ſic ſequit̄ ꝙ deus ſit ꝯſtitutus qđ eſt hereticū. Rōnale eñ cū aīali ꝯſtituit hoiem. ¶ Notandū ꝙ quicq̄d eſt cōe deo ⁊ creature eſt trāſcendens ſed nullū tranſcēdēs ꝓprie ponit̄ in genere determinato: nec verum eſt qđ oīe tranſcēdēs dicat̄ de oībus. Sꝫ rō tranſcēdētis eſt vt ꝑ prius dicat̄ de ente q̄ ens diuidatur in decē ꝑdicamenta. Unde ens multas habet diuiſiones: per prius enim diuiditur. In ens finitum id ē creatum: ⁊ infinituꝫ id eſt increatū quā in decem predicamēta. Subdiuiditur autem poſtea ens creatū ſeu finitum in decem predicamenta. Nihil enim ponitur in predicamento niſi imperfectuꝫ ⁊ variabile. Sed deꝰ nullo modo eſt variabilis: nec eſt in vniuerſo tanq̄ pars vniuerſi. Et licet ſit in omnibus creatis: tamen non eſt de ipſis. Si eñ deus eſt de vniuerſo ſequitur ꝙ eſt pars vniuerſi. Omnis autē pars eſt minoꝛ ſuo toto. Sed deus cum omnibus entibus creatis non eſt maius ens q̄ ſine creaturis. ergo ⁊c̄. ¶ Sciendum vlterius ꝙ nihil eſt vniuerſale dictum in quid niſi cōtrahibile. Unde ſi doctoꝛ Sera. intelligit deo non eſt aliquid ſuperius id ē vl'e bñ dicit. Unde nec ens eſt genus: q2 non eſt contrahibile ad deum et creaturam. Deus dicitur ens per ſe q2 nullo egens

ıd eſt quia independēs. Sed ſic creatu/
ra nullo modo dicitur per ſe. Et licet deꝰ
nō ſit in alio tamen hoc ſic cōuenit ei vt
nullo modo indigeat ꝯſeruāte ⁊c̄. ¶ No
tandum vlterius ꝙ ſubſtantia capitur
dupliciter. Uno modo vt dicitur a ſub/
ſtando. Et ſic illud dicitur ſubſtantia qđ
poteſt ſubſtare accidentibꝫ. Propoſitio
Illo modo quicquid ponitur in p̄dica/
mento ſubſtātie poteſt ſubſtare acciden
tibus. Patet. Nam propriū eſt ſubſtan
tie ſubſtare accidentibꝫ. differēter tamē
quia prime ſubſtantie primario ſubſtāt
ſecunde vero ſecundario. Alio modo ca
pitur ſubſtantia ꝓut dicitur a ꝑ ſe eſſen/
do. Et ſic deus veriſſime eſt ſubſtantia.
Unū ſubſtātia ſic capiendo ⁊ eſſentia idē
ſunt. Sed ſic nō facit genus generaliſſi/
mum. Ex hoc ſequitur ꝙ deus non pōt po
ni in p̄dicamēto ſubſtantie. Arguatur eñ
ſic. Nihil ponitur in p̄dicamēto ſubſtātie
niſi qđ vel p̄mario vel ſecūdario ſubſta/
re pōt accidentibꝫ. Sed ſm te deus po/
nitur ⁊c̄. ergo ⁊c̄. cōcluſio ē heretica. Qꝫ
patet ꝑ btm Auguſtinū ſic dicētē. Ma
nifeſtū eſt abuſiue deū vocari ſubſtātiā
Sed ſi ponitur in p̄dicamento ſubſtātie:
ſubſtantia ꝓprie diceretur de deo niſi ponas
ſolū reductiue qđ eſſet ruſtice. Solutio
autē in textu ſeu lr̄a bonauēture poſita
nō eſt multū bona. Non eñ ſequitur ſi ali
qua duo differāt ſm ſpāles rōnes nō ſeq
tur ob id qđ nō poſſint ꝯuenire in cōi ra
tione. Non ḡ ſequitur deus non eſt in alio
independēter: creatura ē in alio depēden
ter: ergo nō ꝯueniūt in cōmuni rōne ⁊c̄.
¶ Notandū Qꝫ ſummo bono nihil de/
eſt de bonitate. Item ſummo enti nihil
deeſt de entitate. Uerum eſt eo mō quo
poſſibile eſt oēm entitatē eſſe in aliquo.
Sed nō eſt poſſibile omnē entitatē for/
maliter eſſe ⁊ ex natura rei in aliquo ente
quantūcunqꝫ infinito. Poſſibile autē eſt
omnē entitatē eſſe in aliquo eminenter.
Et hoc eſt qđ dicit ſanctꝰ Bonauētura
per equiualentiā immo multomagis ꝙ̄
per equiualentiā. Deus eñ non ſolum
equipollet omnibꝫ creatis. ſed ſuperemi
net omnibꝫ excedens oīa creata infinite.

Circa diſtinctio/nem nonā Primo queritur Utrū in diuinis ponenda ē generatio. Quia ille termi/nus generatio in q̄nta diſtinctōne ſupra eſt declaratꝰ. ideo ad dicta recurratur.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in vnica ꝯcluſione q̄ talis eſt. In di/
uinis ē generatio ponēda. ¶ Ubi ſcien/
dum ꝙ ſicut eſt articulus fidei: deū eſſe
trinū. Ita ꝙ ē ꝑſona patris: filij: ⁊ ſpiri/
tusſancti. Ita ē articulus fidei patrē ge
nerare filiū. Et ſic ibi eſſe generationem
actiuam ⁊ paſſiuā eſt mere creditum.
¶ Prima propoſitio. Per nullam ratio
nem naturalem poſſumus probare gene
rationem eſſe in diuinis. Tranſcendit
eñ oēm rationē naturalē. ¶ Scđa ꝓpo
ſitio. Licet generationem eſſe in diuinis
non poſſit probari rōne naturali: poteſt
tamen probari rōnibus ꝑſuaſiuis. Pri/
mo ex cōmunicabilitate eſſentie diuine.
Arguitur ſic. Natura diuina eſt cōmu/
nicabilis. ergo eſt actu cōmunicata. Pa
tet. Nā in diuinis nihil ē poſſibile quin
ſit in actu. Et ſi eſt cōmunicata hoc non
eſt niſi per generationē. ergo ſequitur ꝙ
generatio in diuinis eſt ponēda ⁊c̄. Pa/
tet per Ariſtotelem tercio metaphiſice
dicentē ꝙ In ꝑpetuis nō differunt eſſe ⁊
poſſe. Phus eñ opinabatur omne perpe/
tuum eſſe neceſſariū. Sed theologi di/
cunt corrigentes ipſū. In neceſſarijs nō
differunt eſſe ⁊ poſſe ¶ Notandum Qꝫ
aliud eſt aliquē articulum fidei oſtende
re rationibꝰ naturalibus. Et aliud eſt
recipienti articulos declarare ꝙ non in/
cludant contradictionē. ¶ Sciendum
ꝙ generare proprie captum Eſt ſimileꝫ

ſibi in natura et ſubſtantia producere.
Hanc deſcriptionem dat doctor Sera/
phicus de generatione vniuoca. ¶ No/
tandum vlterius ꝙ aliquem effectum
ſilem producenti produci. poteſt intel/
ligi tribꝰ modis. ¶ Primo mō ꝑ impſſio/
nem. ſicut ſigilluʒ in cera. Similiter ſol
producit lumen in aere. Similiter hoc
modo quodlibet obiectum cauſat ſpeci
em in ſenſu vel in intellectu. Non autem
filius hoc modo ꝓducitur: quod tamen
dicit Sabellius hereticus. Neqꝫ ſpiri/
tus hoc modo procedit per exſufflatio/
nem vt dicit Arrius hereticꝰ. Ponit em̄
diſtinctioneʒ realem inter perſonas. Se
cundo modo aliquem effectum produci
ſimilem producenti poteſt intelligi per
eductionē. Illo modo elementū produ/
cit de elemento. vt ignis producit igneʒ
de aere. Ignis autē eſt maxime actiuus
⁊ intendit omnia aſſimilare ſibiipſi. Sʒ
non generat de ſeipſo ſed de ligno vel de
aqua ⁊c̄. ergo ⁊ ille modus dicit imperfe
ctionem. Et ſic nō eſt in deo. Tercio ali
quid producit ſimile ſibi de ſe. vt homo
generat hominem. bos bouem. De ſeip
ſo enim miniſtrat materiam ipſi genito
et conuenit animalibus. Natura pro/
prie ſic poteſt deſcribi. Natura eſt vis
inſita (id eſt apta) rebus ex ſimilibus ſi
milia procreans Nota hanc diffinitio/
nem. Dicit em̄ ſanctus Bonauētura ꝙ
ille modus producendi. videlicet tercꝰ
qui eſt de ſe. ⁊ ſm naſcentiā. Et ē perfe/
ctionis. Ideo reperitur tam in deo ꝗ̄ in
creaturis: differenter tamen. ¶ Pro cu/
ius vlteriori intellectione eſt notandum
Q, producere alium de ſeipſo poteſt in
telligi duobus modis. Uno modo tāꝗ̄
de ſe toto: quando ſcʒ cōmunicat eandē
naturam numero ſuo producto. Corre
larium primū. Nihil generat ſibi ſimile
de ſeipſo toto in creaturis. Correlariū
ſecundū. Solus pater in diuinis gene/
rat filium ex ſe toto. Correlariū terciū.
Generatio que eſt de ſe toto ē perfectiſſi
ma. Si em̄ diuideretur natura eſſet im
perfecta. Correlarium quartū. In ſolo
deo eſt generatio perfectiſſima. Alio mo
do producere alium de ſeipſo poteſt in/
telligi tanꝗ̄ de parte ſui. Sic homo ge/
nerat homineʒ: ⁊ precipue mr̄ miniſtrat
materiam ⁊c̄. Item per ſeminis deciſio/
nem quod fuit aliquo modo aliquid ge
nerantis. Non tamen intelligendum eſt
ꝙ ſemen aliquando fuerit animatū. Sʒ
vt dicunt medici ſemen quod eſt ſuper/
fluum alimēti fit trina digeſtione. Una
em̄ fit in epate. Alia in ſtomacho. Ter
cia vero in corde qua digeſtione cauſa/
tur ſemen. ¶ Propoſitio. Licet genera/
tio vt eſt in creaturis dicat aliquid per/
fectionis (ſcilicet ꝙ aliquid producat ſi
bi ſimile) habet tamen tantam imperfe/
ctionem annexam: ꝙ nō ſolum nō poteſt
eſſe in deo: ſed etiam nō poteſt eſſe in an/
gelis. Non em̄ ſunt generabilia ⁊ corru/
ptibilia ⁊c̄. ¶ Deus largitur eſſe perpe/
tuum aliquibꝫ creatis dupliciter. Uno
modo per incorruptibilitatem vt intel/
ligentijs. Alio mō per generationem nō
in ſe ſʒ in ſibi ſimili. Unde Ariſtoteles.
Propter longe diſtare a principio reli/
quo modo compleuit eſſe deus: cōtinuā
etiam his faciens generationem. Que
quidē auctoritas ſic exponi habet. Pro
pter longe diſtare a ꝓncipio. id eſt a pri
mo ſuo eſſe: reliquo modo ſupplebit de/
us eſſe. id eſt propter diuturnitatē que
tendunt in nihilum vel incorruptionem
continuam etiam his generationem faci
ens. id eſt deus per generationē conſer/
uat talia ⁊c̄. ¶ Notandum vltimo ꝙ ali
quid dicit perfectioneʒ duobus modis.
Uno modo Simpliciter. Et quicquid
tale dicit cōuenit tribus perſonis. Sic
generare non dicit perfectionem. Alio
modo Aliquid dicit perfectionem ali/
qualem: non tamen perfectionem ſimpli
citer. Et ſic eſt de generare.

Queritᵣ ſecundo. Utrū Generatio in diuinis ſit perſonarum diſtinctiua. Termini ſunt omnes declarati ſuperius. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vnica concluſione que eſt talis. ¶ Generatio in diuinis dicit diſtinctionem realem perſonalem inter generantem ⁊ genitū: nō tamē dicit diſtinctionē eſſentialem. Hec concluſio duas habet particulas. Ultima particula ꝙ ſcʒ in diuinis nō ſit eſſentialis diſtinctio ꝑſonarum ponitur cōtra Arrium draconē malignū: qui inter patrem ⁊ filium in diuinis ponit diſtinctionē eſſentialem. Et infecit totā chriſtianitatē. vt dicit beatꝰ Auguſtinꝰ. excepta gallia. Sed huius ꝓpoſitionis prima particula poniᵣ contra Sabellium hereticū qui dicit filiuʒ nō diſtingui a patre niſi intellectualiter ſeu ratione. ¶ Notanduʒ ꝙ nihil poteſt eſſe a ſe ſcʒ poſitiue. alioquin idē generaret ſeipſum: tamē aliquid bene poteſt eē a ſe priuatiue. i. nō ab alio ⁊c.

Pro ſolutōne argumētorum ante oppoſitū. Pro primo notandum. ꝙ pater dat filio quicqd habet ⁊c. ſic intelligitur ꝓter generationē actiuā: vel preter ꝓprietates. Quia omnia que ſunt entia abſoluta ⁊ dicunt ꝑfectionem ſimpliciter pater dat filio. ¶ Pro ſecundo argumento notandū ꝙ Simplicitas nō eodē modo cōpetit vel conuenit eſſentie ⁊ ꝑſone. Quia conuenit eſſentie ſic ꝙ ꝓpter illam eſſentiaʒ ſit cōmunicabilis. Sed ꝑſone ſic conuenit ꝙ ꝓpter eam ſit omnino incōmunicabilis. ¶ Pro tercio argumēto. Qñ diciᵣ ꝙ eſſentia et ꝑſona ſint eadē res. Reſpondeᵣ ꝙ verū eſt: tamen nō ſunt ad idem: quia ꝑſona eſt ad aliam: eſſentia vero nō. Tamē ſm doct. ſubti. aliter ſoluitur: ⁊ ſic licet eſſentia ⁊ ꝑſona ſint idem realiter differūt tamen formaliter vel nō ſunt idem formaliter.

¶ Pro quarto argumento Notandū ꝙ antequā relationes diſtinguunᵣ requiriᵣ Primo ꝙ ſint mutue: ita ꝙ vna referaᵣ ad aliā. Unde paternitas ⁊ filiatio ſunt mutue. Relatio autem principij et finis nō ſunt mutue. Pater quia principiū eſt principiū principiati. Et finis ē finiti finis ſeu terminati. Unde licet pater ſit ſimilis alicui ꝑ albedinē nō ſequiᵣ ideo ꝙ ſint duo patres. Scđo ad hoc ꝙ relationes diſtinguant oportet ꝙ ſint relatiōes ſm eſſe ⁊ nō ſufficit ꝙ dicantur ſm dici. Relationes autē intellecti ⁊ intelligentis ſignificant abſoluta cōnotant tamen reſpectus. ¶ Unde notandū ꝙ duplicia ſunt relatiua. Quedam dicuntur ſm dici. ⁊ dicūtur illa que de principali ſignificato ſuo nō important relationem ſed tm̄ connotāt. vt virtus ⁊ viciū de principali eīm ſignificato importent qualitates ſcʒ habitus. Connotant tamē reſpectus qꝛ virtus eſt virtuoſi virtus. Alia ſunt relatiua que dicuntur ſm eſſe. Et ſunt illa que ſm principale ſignificatum important relationem vt diſcipulus et magiſter: pater ⁊ filius. ¶ Notanduʒ ꝙ nō eſt idē ponere pluralitatē perſonarū in eadē natura ſicut ponimus in eſſentia diuina. ⁊ ponere pluralitatē naturarū in eadeʒ ꝑſona. Hoc eīm eſt īpoſſibile. Eſt tñ notandū pro maiori intellectu ꝙ plures naturas eſſe in eadem perſona poteſt intelligi dupliciter. Primo per gratiaʒ. ¶ Propoſitio. Poſſibile eſt plures naturas eſſe in eadem perſona per gratiaʒ vnionis. Alio modo per naturā. Propoſitio. Impoſſibile eſt plures naturas eē in eadē ꝑſona ꝑ grām vnionis. Alio mō ꝑ naturā. Propo. Impoſſibile ē plures naturas eē in eadē ꝑſona naturalr. i. qđ ditatiue ⁊ eēntialr. Ex his ſeqᵣ rō q̄re relationes diſtinguūt ꝑſonas ⁊ ñ eſſentiā.

Queritᵣ tercio. Utrum Generatio diuina ſit eterna. Pro termi

ermi norum declaratione notanduȝ primo ꝙ
s. Eternitas ſm Boetiū in q̄nto libro de
cōſolatione phie. proſa ſexta. ſic diffinit.
Eſt interminabilis vite: tota ſimul: ⁊ ꝑ/
fecta poſſeſſio. In iſta diffinitōne q̄tuor
ſunt particule. Prima eſt poſitiua: alie
tres ſunt negatiue. Prima ē vita. Et ꝑ
hoc intelligit ꝑfecta exiſtentia. Exiſten/
tia eñ dr̄ quidditatiue de deo. Et poni
tur vita in deſcriptione eternitatis tāq̄
cōnotatū vel tanq̄ ſubiectū vel denomi
natū. Nam illud qđ denomiatur ab ali/
quo ſic ponit in diffinitione aliqua vt al
bum eſt res alba. Res eñ denominatur
ab albedine alba. Scđa particula dicit
interminabilis: qđ negat terminationē:
ſiue a parte poſt ⁊ ſic negat deſitionē: ſi/
ue a parte ante ⁊ ſic negat inceptionem.
Tercio ponitur tota ſimul: qđ excludit
ſucceſſionē. Motus eñ ꝑpetuus eſſe po/
teſt ſaltē ſm phm. Perpetuitas eñ non
repugnat ſucceſſiuis. Quarta particu/
la in diffinitione eternitatis poſita eſt ꝑ/
fecta poſſeſſio. Et illud negat dependen
tiam. patet hoc. Illud eñ dr̄ habere per
fectam vitam ſeu poſſeſſionē quod illaȝ
nō habet ab alio. hmōi eſt deus. ergo ⁊c̄.
Vñ angeli nō ꝑfecte poſſident vitā: deꝰ
eñ mltomagꝭ poſſet ānihilare oēs ange
los: q̄ ego interimere pulicē. ¶ Illa er/
go vita dr̄ eterna q̄ eſt exiſtentia ꝑfecta
carens ꝓncipio durationis et fine: carēs
omni ſucceſſione ⁊ carens omni dependē
cia. Correlarium. Eternitas inquantū
eternitas nihil eſt ex natura rei in deo.
Probat. quia eternitas inquantū eterni
tas nihil importat niſi triplicē carentiā
tanq̄ eius ꝑ ſe ſignificatū. Propoſitio.
Eternitas quantū ad connotatū ſuum
eſt vel cōnotat aliquid quod eſt ex natu
ra rei. Connotat eñ exiſtentiā dei. Cor
relarium ſecundū. Eternitas nō eſt mo/
dus intrinſecus. Et hoc cōtra franciſcū
Maronis. Et licet infinitas ſit modus
intrinſecus quā eſſentia diuina habet ex
natura rei: nō tamen ſic habet eternitatē
Patet: quia nulla negatio conuenit enti
poſitiuo ex natura rei. Imaginemur ꝑ
impoſſibile ꝙ eſſentia diuina eſſet eque
infinita ante ⁊ poſt ⁊ tamē nō eterna. Al
bedo eñ vnius diei nō eſt minus ꝑfecta
q̄ albedo decem annoꝝ. ¶ Notandū ꝙ
Richardus inquit. Carere ꝓncipio du
rationis: carere fine: carere omni muta/
bilitate: tribuit eternū eſſe. Corrigatur
per Boetiū ſicut ipſe correxit boetium
de ꝑſona. Sic eñ veſtra diffinicio tacet
cōuenit chymere: ergo eſt eterna. Boetiꝰ
autē corrigendo addidit vitā ⁊c̄. ¶ Pro
poſitio. Non eſt idem eſſe eternum ⁊ eſſe
ab eterno. Nihil eñ eſt eternum niſi ex/
iſtat. Eſſe eñ eternū eſt ꝓprietas exiſten
tie. Omnes tamē creature ſunt ab eter/
no in eſſe cognito. Eſſe enim ab eterno
eſt ſemper eſſe ſiue ī eſſe diminuto vel in
eſſe cognito ſiue in exiſtentia reali. Cor/
relarium tercium. Implicat contradi/
ctionem aliquā creaturam eſſe eternam.
Quia talis eſt dependens quod eſt con/
tra rationeȝ eternitatis. Patet per diffi/
nitionem eternitatis. vt ſupra. Non ta/
men negatur per hoc ꝙ deus non poſſit
facere ſeu feciſſe mundū ab eterno.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in vna cōcluſione iſta videlicet. Ge/
neratio filij dei eſt eterna. Probatur iſta
concluſio triplici ratione. Primo ratio/
ne generantis. Et hoc propter ſummaȝ
fecunditatem. id eſt actiuitateȝ. Secun
do probatur ratione geniti: ⁊ hoc ꝓpter
ſummā et perfectam equalitatem. Ter
cio mō probatur hoc propter ſummam
in vtroq̄ actualitatem. Probatur pri/
mo ſic. Omne agens naturale nō agens
per motum: ⁊ eſt ſufficiens ⁊ non impedi
tur poteſt habere ſeu producere effectuȝ
vel productū coeuum. Sed pater in di/
uinis eſt hmōi. ḡ pōt hr̄e ꝓductū coeuū.

Dicitur in maiori: non agens per motum. Motus enim neceſſario eſt in tempore. Ideoq; agens in tēpore neceſſario p̄cedit productū ſuū duratōne. Maior autē videt̄ eſſe btī Auguſtini. vi. de tri. vbi dicit. Si ignis eſſet etern⁹ ſplendor ignis eſſet coetern⁹. ¶ Ex ſcđo arguitur ſic. De pfectione oīmoda eſt ꝙ genitum ſit equale generanti. Sed pr̄ eſt infinit⁹ in duratione ꝛ eternitate. ḡ ꝛ filius. Nō autē pōt eſſe eternus niſi ſit generat⁹ ab eterno. Cū nō habeat eſſe niſi ꝑ generationē. ḡ generatio filij eſt eterna. ¶ Tercio probat̄. Ex actualitate. Quia poſſe ꝛ eſſe in diuinis ſunt idē: ſed pr̄ ab eterno potuit generare. ḡ ab eterno ꝓduxit Et ſic patet concluſio vera.

Ad argumēta in oppoſitum.

Pro p̄mo argumēto in oppoſitū eſt notādū. Q' idē eſt termin⁹ a quo generationis ꝛ termin⁹ ad quē corruptōis Generatio eīn eſt a non eſſe. Corruptio vero ad nō eſſe. Et hoc vult p̄ma ꝓpoſitio argumēti p̄mi poſt vel in oppoſitū. ¶ Prima ꝓpō. Corruptio de ſua rōne formali importat impfectionē. Probat̄. Nam corruptio de ſua rōne formaliſſime portat deſitionē q̄ eſt impfectio. Correlariū. Corruptio nullo mō transfert̄ ad diuina. Vn̄ argumentū non valet: quia procedit ꝑ ſicut: q: generatio non includit impfectionē. Et hoc inquantū eſt ꝓductio ꝛc̄. ¶ Scđa ꝓpō. Creatura ꝓducitur de nihilo. Et ideo eſt de nō eſſe ad eſſe. ¶ Tercia ꝓpō. Filius in diuinis nō producit̄ de nihilo ſed de ſbā patris. Et ſic patet ꝙ nō eſt ſile. ¶ Terciū argumētum in oppoſitū. Filius hʒ principium durationis ſue. ḡ nō eſt eternus. Añs pʒ quia filius hʒ principiū eſſendi. Sʒ ſuū eſſe eſt ſua duratio. ḡ ꝛc̄. ¶ Pro cui⁹ ſolutione nota diſtinctionē ſcti Bonauenture ꝙ principiū eſt duplex: ſcʒ Originale ꝛ iniciale. Principiū originale ē illud qđ eſt principiūʒ ꝓductiuū ipſius. Iſto mō filius hʒ principiū eſſendi ꝛ durationis. Sed principiū iniciale eſt illud qđ eſt iniciū durationis alicui⁹ rei. Et hoc repugnat eternitati: primū autē nō. Si tū volueris magis formal'r potes ſoluere taliter. ¶ Et eſt regula. Quotiēſcūq; iſtud nomē principiū additur vel ꝯſtruitur imediate cū illo gt̄io durationis: de rigore ſermonis ſiue ex vſu loquentium ſtat pro principio iniciali. Vn̄ arguendo. Filius habet principiū eſſendi. ergo habet principiū durationis cōmittitur fallacia amphibologie ꝛc̄.

Querit̄ quarto Utrum

Generatio filij ſit terminata. Pro declaratione terminoꝝ Notandū p̄mo ꝙ aliquid pōt dici terminatū dupl'r. Primo quia eſt ꝑfectū. Hoc mō terminatū dicit ꝑfectionē: ꝛ excludit impfectionē. Et ſic domus qñ fit non dicit̄ terminata. Alio mō aliquid dicit̄ terminatū quia eſt habens vel quia hʒ finē durationis. Et ſic dicit deſitionē: excludens durationem. Et ſic dr̄ vita homis terminari in morte ꝛc̄. Scđm iſtam diſtinctionē queſtio poteſt habere duplicem ſenſum ꝛc̄.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in duabus ꝯcluſionibꝫ ꝛ aliq̄bus diſtinctionibꝫ ¶ Prima ꝯcluſio. Pro p̄mo ſenſu q̄ſtionis ē Generatio filij dei ē terminata put terminata excludit imperfectionē. Patet: quia ē ꝑfectiſſima ¶ Secunda cōcluſio pro ſcđo ſenſu q̄ſtionis. Generatio filij dei nō eſt terminata put terminata excludit durationē. Probat̄. quia illud non eſt terminatū qđ adhuc durat. Sed generatio filij dei adhuc durat. ḡ non eſt terminata ſcđo mō. ¶ Notanda etiā ꝙ Generari nūc: generari ſēp: genitū eſſe ꝛ generanduʒ in diuinis ſunt idē ꝛc̄. ¶ Diſtinctio. Duplicia ſunt Encia. ſcʒ. ſucceſſiua ꝛ ꝑmanentia. Ens ſucceſſiuum eſt illud cui ꝯdictorie ex ſua ſcʒ. rōne formali repugnat habere oēs ptes

ſimul. Vñ formalr repugnat motui habere oīs ſuas ptes ſimul. Propō. Ens ſucceſſiuū qñ fit eſt: ꝛ qñ factū eſt non eſt vt qñ lectio fit eſt: qñ aūt lectio facta eſt ceſſat act⁹ legendi. Correlariū pmū. In entib ſucceſſiuis ſunt idem eſſe et fieri. Correlariū ſcdm. In entib ſucceſſiuis diſtinguunt factū eſſe ꝛ eſſe. Ens autē pmanens Eſt illud qđ requirit oēs partes ſuas ſimul ad hoc ꝙ exiſtat loquēdo de partib pncipalib. vt patet de domo. Non eñ reqrunt feneſtre ꝛc̄. Vel ſi non habeat ptes pōt coexiſtere alicui inſtanti indiuiſibili. Sunt aūt encia pmanentia duplicia. Quedā ſunt q̄ dependēt ſolum a ſuo pducēte primo in fieri ſed nō in eſſe: vt dom⁹ ꝛ hō depēdet a patre ſuo albedo: color. De iſtis nota ppoſitōes. ¶ Prima ppō. Encia pmanētia qñ fiūt non ſunt: ſed qñ fuerint facta tunc ſunt. ¶ Scđa ppō. In entib pmanētib illo pmo mō captis differūt fieri ꝛ eſſe factū. Alia ſunt encia pmanentia q̄ dependent nō ſolū quantū ad fieri ſed etiā quantū ad eſſe a ſuo proximo pducente. vt lumē in aere dependet a ſole. ¶ Prima ppoſitio. In iſtis pmanentib idē eſt fieri: eſſe ꝛ factum eſſe. Patet: quia lumen quādo fit factū eſt. Vñ dicit btūs Auguſtinus Lumen ſemp naſcitur. Itē qñ lumē primo modo fit in aere a ſole: aer eſt illuminatus. ¶ Secunda ppoſitio. Iſta vltima productio magis applicatur ad generationē filij in diuinis ꝙ pma. ¶ Tercia ppoſitio. Filius dei cū ſit ens pmanentiſſimū idem eſt ſuū eſſe ſuū generari ꝛ ſuū genitū eſſe. ¶ Pro intellectu ſecundi argumenti in oppoſitū quod tm̄ eſt pro parte vera eſt notandum ꝙ Infinitum capitur duob modis. ſcꝫ Intenſiue et perfectionaliter. Tunc dico ꝙ nec generatio filij: nec ſpiratio ſpiritusſancti: nec paternitas nec filiatio ſunt infinita intenſiue. Alio modo capitur Infinitum extenſiue ꝛ duratiue: quia ſcꝫ habet infinitatem in duratione. Et ſic quicqđ eſt in diuinis ſiue relatiuum ſiue abſolutum eſt infinitū. Et ſic capitur quando dicitur generatio filij ē infinita: quia eterna ꝛc̄.

Circa diſtinctionem decimā. Primo querit Vtrū In diuinis neceſſe ſit ponere pſonā procedentem per modū liberalitatis. Termini declarandi ſunt. Neceſſe: pſona: pcedens: liberalitas. Sed prim⁹ termin⁹ ſcꝫ Neceſſe ſuperius declaratus eſt diſtinctōe ſexta Ideo ad prius dicta recurratur. Scđs etiā ſcꝫ perſona declaratus eſt ſuperius diſtinctione ſcđa. Idcirco nūc ptranſeo Reſtat ergo nūc dicere quid ſit perſona procedens. Vnde notandū ꝙ perſona pcedens eſt pſona que producitur per proceſſionē proprie captā: ſiue per ſpirationem actiuā. Hec diffinitio duas habet particulas. Prima particula eſt pducit Produci eñ eſt ſuperius ad procedere. Vnde notandū ꝙ pcedere capit duplr. ſcꝫ large ꝛ ſtricte. Large put idem valet ſicut produci. Et ſic omne illud qđ procedit producit. Sed ſtricte capitur procedere put idem valet ſicut pduci p ſpirationē. ¶ Sciendū quoq ꝙ proceſſio proprie capta ſiue ſpiratio ſtricte capta ſic poteſt deſcribi. Eſt productio: nō de nihilo alicuius viuentis: cognoſcentis: non de vno ſolo: ſed de plurib: eiuſdem nature numero cum producto. Generatio autem actiua Eſt productio non de nihilo alicuius viuentis cognoſcētis ab vno ſolo eiuſdem nature numero cū producto. In iſta diffinitione ponitur productio loco generis. Non de nihilo: loco differentie nam ad differentiā creationis ꝛc̄. ¶ Notandum ꝙ duplex ē proceſſio ſpiritusſancti ſupra deſcripta ſcilicet Eterna ꝛ temporalis. De proceſſione eterna data eſt deſcriptio ſupra poſita. Et eſt duplex. Quedam eſt actiua, i. ſpiratio actiua. Et ē productio actiua

qua pater et filius ſpirant ſpiritumſanctum. Et eſt vnica in duabus perſonis. Alia proceſſio eterna eſt paſſiua. Et eſt illa qua ſpiritusſanctꝰ producitur a patre ⁊ filio. Proceſſio temporalis deſcribitur infra diſtinctiõe decimaquarta huius. ¶ Contra grecos breuiter ſit hoc dictum. Sicut eſſentia diuina neceſſario eſt in tribus ex ratione ſua: ſic etiam ſpiratio actiua neceſſario eſt in duabꝰ perſonis ⁊ non in pluribus. Spiratio vero paſſiua eſt proprietas ſpiritusſancti conſtitutiua ipſius in eſſe perſonali. Unde ſolum ſunt tres proprietates in diuinis poſitiue ſcʒ paternitas qua conſtituitur pater: filiatio: ⁊ ſpiratio paſſiua. Et q̃ꝫuis deſcriptio ſuperius de proceſſione ſeu Spiratione poſita conueniat tam ſpiratione actiue q̃ꝫ paſſiue: tamen quia queſtio noſtra eſt de ſpiratione paſſiua ſpecialiter applicabitur ad eandem ⁊c̃.

¶ Notandũ contra Gregoriũ de arimino propoſitiones ſequentes: qui dicit ꝙ nullo modo ſpiratio poſſit deſcribi.

¶ Prima ꝓpoſitio. Nec generatio verbi diuini nec proceſſio ſpiritusſancti eſt perfecte cognoſcibilis a nobis viatoribꝫ pro ſtatu iſto. Patet hoc per prophetaʒ dicentem. Generationẽ eius quis enarrabit? Sed ſpiratio ſpiritusſancti eſt eque ineffabilis. ergo ⁊c̃. ¶ Secũda propoſitio. Licet generatio verbi diuini et proceſſio ſpiritusſancti non ſint perfecte a nobis viatoribus pro ſtatu iſto cognoſcibiles tamen poſſunt explicari ⁊ declarari a nobis aliqua diffinitione quid nominis. Alioquin fruſtra laboraſſent ſanctus Auguſtinꝰ. Ambroſius. Hylariꝰ ⁊ Damaſcenꝰ qui fecerunt libros de trinitate ponentes differentias inter generationem ⁊ proceſſionẽ. Spiritusſanctꝰ procedit quomodo datus. Filius auteʒ quomodo natus. ¶ Tercia propoſitio. Friuolũ eſt ⁊ ſcandaloſum dicere ꝙ quilibet chriſtianus vel ſaltem doctus chriſtianus teneatur credere aliquid quod non poſſit explicare. ¶ Unde efficaciter arguitur contra Gregoriũ ſupra dictũ. Quicunqꝫ tenetur credere aliquem articulum tenetur intelligere eundem aliquomodo ſaltem. Patet: quia credere ẽ intelligere. Sed teneor credere expreſſe ſpirationẽ ſpiritusſancti. ergo ⁊c̃. ¶ Preterea arguitur. Quicquid poteſt concipi a nobis poteſt deſcribi diffinitiõe q̃d nominis. Unde etiam chymera poteſt diffiniri. Sed proceſſio ſpiritusſancti poteſt concipi. ergo ⁊ deſcribi. Unde et philoſophi deſcribebant deum dicentes ipſum eſſe ſummũ ens ⁊c̃. ¶ Notandum pro intellectu dictorum ꝙ in diffinitione ſpirationis ſeu proceſſionis quinqꝫ ponuntur particule. Prima eſt ꝙ dicitur ꝓductio: ⁊ ponitur loco generis non dico ꝙ ſit genus. Unde eſt notandum ꝙ duo ſunt principia ꝓductiua (⁊ eſt idẽ potentia ꝓductiua) Primũ eſt memoria fecunda que eſt principiũ ꝓducendi filiũ. Secundũ principiũ ꝓductiuũ eſt voluntas ꝑfecta: que eſt principiũ ꝓducendi: imo ſpirãdi ſpm̃ſctm̃. Scd̃a particula ⁊ oẽs alie ponunt̃ loco differentie. Ponit̃ ergo ſcd̃o: non de nihilo: ꝑ hoc diſtinguitur a creatione que licet ſit vera productio nõ tamen eſt proceſſio vel ſpiratio. Tercia particula. Alicuius viuentis dicitur ad differentiã cuiuſcunqꝫ producti non viuentis. Unde productio ignis de igne non eſt ſpiratio: productũ eñ non viuit. Quarta particula. Cognoſcentis: ponitur ad differentiã productionis in plantis ⁊ in herbis. Quinta particula. Non ab vno ſolo ſed de pluribus ponitur ad differentiam productionis filij in diuinis qui ab vno ſolo ſcilicet a patre producitur. Sexta particula. Eiuſdem nature numero cum producto dico numero propter naturam creatam ⁊c̃. Correlarie ſequitur ꝙ Spiratio neceſſario eſt a duobus. ¶ Contra illa argumentum potiſſimum Gregorij eſt illud. Nihil valet deſcriptio tua: quia dicis ꝙ genera-

tio paſſiua z ſpiratio paſſiua differunt per eſſe ab vno z p eſſe a duob⁹. Nūc aūt vnitas vel pluralitas nō variant rōnem formalē alicui⁹ pductionis. Exēplū pz de igne gñato a plurib⁹. g zc. Rñdet petrus de Aliaco. deridendo ipm q verū ē nō variant rōnē pductionis vel gñationis in creaturis tamen bene in diuinis. ¶ Quart⁹ z vltim⁹ termin⁹ eſt Liberalitas. Ubi nota q Liberalitas put nunc ſufficit ſumit duob⁹ modis. Primo mō pro quadā vtute morali. Et hoc mō accipitur. iiij. ethicoꝝ. Et deſcribit ſic. Liberalitas Eſt quedā vtus moralis: ſtatuens menſurā (.i. moderamen) in pecunijs paruis (.i. in bonis fortune) quo ad ſumpt⁹ datione vel acceptionē ſm vrbanam decentiā. Primo dr eſt vtus moral et qz cuilibet virtuti aſſignat materia. Ideo dr in pecunijs. Et dicit paruis ad differentiā magnificētie. Eſt aūt mediū inter illiberalitatē z pdigalitatē. Idem ſunt illiberalitas z auaricia. Itē Omne illud qd pōt numiſmate cōpari dicit pecunia. Prodigalitas ē minus viciū ꝙ illiberalitas: qz magis accedit ad liberalitatē eo q nō querit redditionem. Alio mō capit liberalitas pro liberalitate voluntatis. Hec autē eſt cōditio intrinſeca volūtatis ſm quā ipſa libere elicitiua eſt ſuarū actionū vel volicionum. Uñ. Uoluntas ē appetit⁹ cū rōne liber. Non eſt ergo mod⁹ intrinſec⁹ ſed eſt de rōe eius. Liberalis ē ille q dat nō expectando redditionez ſm Auicen. vi. metaph. Et hoc dicit quo ad aliqd z vtutē moralem z libertatem voluntatis. Qñcunqz aliqua donatur hoc fit p modū liberalitatis. Sed ſpūſanct⁹ eſt ſummū donū vt poſtea patebit. ideo zc. Itē ſpūſanctus omnia habet a patre z filio et nihil dedit patri z filio. ideo p modū liberalitatis procedit.

Reſponſio ad qſtionē

ſtat in vna ɔcluſione. ¶ Concluſio ē tal' In diuinis neceſſario ē ponēda tercia pſona que producit a patre z filio per modum liberalitatis q dicit donū. Illa tamen ɔcluſio nō pōt demonſtrari: tamen ad hoc triplex eſt rō pſuadens. Prima ē pfectio dilectionis z ponit ante oppoſitum. Dilectio z amor ɔuertunt. Uñ duplex eſt dilectio. Mutua z reflexa. Mutua dilectio ē illa qua diligens impēdit amorē dilecto z verſa vice dilect⁹ rependit vel refundit amorē dilecto. Reflexa qua aliqs diligit ſeipm naturā ſcz ppriā Et vt dicit Rich. Amor mutuus eſt floridus z iocund⁹. ¶ De his dilectionib⁹ nota ppōnes ſequētes. ¶ Prima ppoſitio. Cū vtraqz dilectio importat ſeu dicat pfectionē vtraqz eſt in diuinis vnde pr ſumme diligit eſſentiā ſuā ɔſilr infinite filiū et filius ecōuerſo tanto amore diligit patrē dicit ſanct⁹ Bonauētura. Perfectior eſt amor mutuus ꝙ amor reflexus. Duplex ē dilectio mutua ſcz Cōmunicata z nō cōmunicata. Cōmunicata eſt illa q aliqui duo ita mutuo ſe diligunt qd etiam volunt diligi ab alio z ab alijs et volunt alios diligere ſe mutuo. Dilectio mutua non cōicata eſt illa qua aliqui ſe mutuo ſic diligūt q nō volunt diligi ab alijs. et dr a doctore ſubtili. in iiij. diſ. xxviij. q. vnica. Amor pu at⁹. Et dicit ſctūs bonauētura. Iſte amor ſapit amorē libidinoſum. vñ talis amor communit deſtruit pollicias ¶ Scda ppō. Amor mutu⁹ nō cōmunicat⁹ n eſt ponēdus in diuinis dicit eīm impfectionem. Bonū eīm qnto cōmuni⁹ tanto melius. ¶ Tercia ppō. Amor mutu⁹ cōicatus ē ponēdus in diuinis dicit eīm pfectionem His habitis patet pma rō q eſt pfectio dilectionis ¶ Alia rō eſt pfectio emanationis q cōplectit duplicē rōnē. In diuinis ē duplex pncipiū pductiuū cū i creatis inueniat tale duplex dicēs pfectionez Primū dicitur natura z idem eſt in diuinis natura z memoria fecunda. Secūdū principiū dicitur voluntas zc.

Ad argumēta in oppoſitū.

Prima rō in oppoſitū poſſet ſic formari. Oēs creature producunt a deo ꝑ modū liberalitatis. ꝗ ſpūſſanct⁹ nō ꝓducitur ꝑ modū liberalitatis ꝛc. Ans verū eſt tanꝗ volitū ꝛ datū: ſed ſic nō procedit ſpūſſanct⁹. Volūtas nō eſt principiū ſpirandi ſpm̄.ſ. vt ipa voluntas omnino diſtinguit̄ ꝯ naturā: ſed vt ꝯcomitatur naturā. Nā volūtas nō ſolū ꝓducit ſpm̄ ſcm̄: ſed cū eſſentia in rōne obiecti ſumme amabilis. Sola igit̄ volūtas vt potētia nō eſt fecūda. Aliquid poteſt ꝓduci ꝑ modū liberalitatis dupliciter. Uno modo ſicut liberalitas vel ratio liberalitatis. i. ratio volens. Alio modo tanꝗ liberaliter factū. Cōſimiliter pōt diſtingui. Aliqd pōt produci ꝑ artē dupliciter vel tanꝗ ratio artis vel ipa ars Sic eſt filius dei. vel tanꝗ artificiatū. Sic oīs creatura produciť. Productio ꝑ modū artis in diuinis reduciť ad modum nature. Eſt em̄ ꝑ intellectū q̄ ē potentia naturalis. Sȝ in creaturis reducitur ad modū voluntatis.

Scđo querit̄. Utrū in

diuinis ſit neceſſe ponere ꝑſonā ꝓcedentem per modum amoris. Non eſt declarādus termin⁹ hic niſi ille termin⁹ amor Ultra diuiſiones iā datas Eſt notādū ꝙ amor eſt nobiliſſimū ꝓductū a voluntate: et hec eſt deſcriptio q̄d nois. Pro ꝗ notandū ꝙ duplex eſt actus volūtatꝫ. ſ. amor ꝛ odiū. Sic aūt realr̄ pōt diffiniri Amor eſt actus volūtatis quo acceptat aliqđ obiectū ſibi cōueniēs vel qđ iudicatur tanꝗ ꝯueniēs ab intellectu errante. Odiū aūt eſt actus voluntatis quo volūtas refugit obiectū ſibi diſcōueniens vel reſilit ab obiecto diſcōueniēte vel tanꝗ diſcōueniēte. ¶ Prima ꝓpō. Odium ponit ſꝑ imꝑfectionē de rōne ſui vel in ſe vel in obiecto ſuo. Correlariū. Deus nō pōt hr̄e odiū ad intra: ad extra tñ odit pctm̄. Correlarium. Nulla ꝑſona pōt ꝓduci ꝑ modū odij ſeu ꝑ actū volūtatis q̄ dr̄ odiū. Scđa ꝓpō. Oē odiū p̄ſupponit amorē vt refugio a frigore: qꝛ amo calorē. Duplex eſt amor: amicicie ꝛ ꝯcupiſcentie. Amor amicicie eſt ille ꝗ aliqs diligit aliquod obiectū in ſe ꝛ ille amor ſꝑ eſt ꝓpt̄ bonū amati. Amor ꝯcupiſcētie eſt q̄ aliqs diligit aliqđ obiectū ꝓpt̄ bonū amātis. Et ille amor cōcupiſcē ſꝑ eſt ꝓpter bonū amantis. Jō em̄ ꝯcupiſco panē ꝓpter bonū meū. Oīs amor ꝯcupiſcentie p̄ſupponit amorē amicicie Nō ergo pōt eſſe ꝑma affectio. i. prim⁹ actus volūtatꝫ: ſicut nec odiū. Sȝ amor amicicie eſt ꝑma affectio et nobiliſſima in actibus voluntatis.

Concluſio reſponſalis

Neceſſe ergo eſt in diuinis ponere terciam ꝑſonā ꝓduci ꝑ modū amoris. Multa pulcra ꝛ ꝑdicabilia in his qōnib⁹: dicit doct. Sera. vñ allegat Aug. xiij. de trinita. et alias ſepius dicentē. Affectio amoris eſt ꝑma inter oēs affectiōes ꝛ radix oim aliarū. Jtē in h̄ dono. i. amore ꝯſiſtūt oēs delicie ſube intellectual' ꝛc.

Pro ſolutiōe argumētoꝝ.

Et ꝑmo ꝓ ſolutiōe ꝑmi argumēti. Nota ꝙ dupl'r poſſum⁹ loq̄ de amore. Uno mō rōne ei⁹ qđ noiat. i. qđ importat hoc mō amor etiam in creaturis importat habitū. Scđo mō rōne illi⁹ circa qđ poniť vl' in q̄ poniť: qꝛ ꝗ amor eſt ī deo nullū accñs aūt pōt eſſe in deo: ꝛ ſic amor ꝑtinet ad hypoſtaſim. Hypoſtaſis grece ſuppoſitū latine. Totū em̄ in deo ē ſuba id ē oē qđ hȝ. Et cū amor dicat egreſſum dicit hypoſtaſim ſiue ꝑſonā. ¶ Propter q̄rtū argumētū nota ꝓpōnes ſeq̄ntes. ¶ Prima ꝓpō. Uis iraſcibil' et vis ꝯcupiſcibil' in pte ſenſitiua ſūt due potētie habentes diuerſa organa circa cor. ¶ Scđa ꝓpō Uis ꝯcupiſcibil' in pte ſenſitiua ē illa q̄ reſpicit obiecta ꝑmo appe

tibilia ꝛ ꝓpter ſe ꝛ pmo fugibilia etiā re ſpicit. ¶ Tercia ꝓpō. Uis iraſcibilis re ſpicit obiecta ſcūdario appetibilia non ꝓpter ſe et ſcōario fugibilia. ¶ Quarta ꝓpō. Organa iſtarū duarū viriū ſūt cir ca coꝛ ꝛ ſunt q̄ſi due pellicule vel vene ꝛ cum hō gaudet dilataꝶ. Doloꝛe autē re ſtringiꝶ talis vena: hinc aliq̄ dicūt ꝙ do loꝛe coꝛ reſtringiꝶ qđ nō eſt abſolute ve rum niſi intelligēdo de illa reſtrictione vene. Gaudiū ḡ eſt de pmo appetibilibꝫ Doloꝛ ꝓo eſt ꝓpꝰ pmo fugibilia Actus iraſcibilꝭ reſpicit offendēs vꝭ vidicabile Uñ falſa eſt ꝓpō aſſumpta in argumen to. Jn natura intellectuali ex pte moti ue potētie: affectus ſit accipe iraſcibilē q̄ reſpicit hoiem nec eſt incōueniēs cum ſit argumentū añ reſolutionē. Henricꝰ de gandauo tamē illius eſt opinionis. ¶ Quinta ꝓpō. Uis iraſcibilꝭ et ↄcupi ſcibilꝭ nō hñt tantā diſtinctōēʒ in pte in tellectiua ſeu inuolūtate ſicut in pte ſen ſitiua. Eadē eī voluntas oino eadē dr̄ vis ↄcupiſcibilꝭ ꝛ vis iraſcibilꝭ inq̄ntū th̄ reſpicit aliud ꝛ aliud obiectū. vñ qñ re ſpicit obiecta pmo appetibilia vꝭ fugibi lia dr̄ vis cōcupiſcibilꝭ. Qñ aūt reſpicit ſcōario appetibilia vꝭ fugibilia dr̄ iraſci bilis. ¶ Sexta ꝓpō. Jſte due vires i vo lūtate nō ponunꝶ niſi ꝓpꝰ diſtinctōʒ vir tutū moraliū: nō aūt ꝓpꝰ diſtinctōʒ ꝟtu tū theologicaꝝ. Rō eſt. Obiectū cuiuſ libet ꝟtutis theologice eſt deꝰ ſub rōne delratis ꝛ ↄcediꝶ ab ipo henrico. Sʒ ds nō pt eſſe obiectū iraſcibilꝭ, oꝛdiate ſaltē ḡ ſpes cū hēat obiectū idē cū fide ꝛ cha ritate, nec aliqs poſſit oꝛdinate deū hr̄e ꝓ obiecto vindicabili. i. cui velit penā nō eſt i iraſcibili. vñ obiectū iraſcibilꝭ nō ē qđ arduū: ſʒ eſt aliqđ diſcōueniēs. vnde phs. Jraſci eſt appetere vindictam (ſm Ariſt. iiij. rethoꝛice) ꝓpter apparentem paruipenſionē.

Tercio querꝭ. Utrum

ſit neceſſe ponere pſonā ꝓcedentē p mo dū mutue charitatis. i. mutue amoꝛis Ꝛcādū ꝓ declaratiōe ſmioꝝ ꝙ hic cha ritas tm̄ valet ſicut dilectio. Duplex āt ē dilectio. ſ. mutua ꝛ reflexa ꝛc. vide ſ i p cedēti q̄one. ¶ Rñdeꝶ. Affirmatiue pꝫ q2 ex p̄cedentibꝫ ↄſtat ꝙ neceſſe ē ponere pſonā ꝓcedētē p modū amoꝛis ḡ p mo dū mutue charitatꝭ: q2 talꝭ ē pfectiſſimꝰ vt pt ex q̄onibus pꝛioꝛibus.

Pꝛo ſcđo argumēto in

oppoſitū. Aliqđ pōt dici debitū duobꝰ mōis. Uno mō. i. rectū ꝛ bonū Quicqđ eſt in diuinis h̄ mō eſt debitū. Alio mō q2 p̄ſupponit aliquā obligationē ꝛ ſic ni hil eſt debitū i diuis. ¶ Ꝓpō. Amoꝛ fi lij q̄ diligit p̄reʒ lʒ neceſſario diligat pa trē: nulla tñ ibi ē obligatio. Hec ei ſp di cit ſupioꝛitatē ꝛ inferioꝛitatē vꝭ ſbiecti onē cuiuſmōi nō eſt in dō. Readamatio eſt rō maioꝛis amabilitatꝭ: vñ diligēdo petrū ꝛ iohēʒ: q2 eq̄ ꝟtuoſi ſi ꝓpēdo vnū me amare magꝭ diligā ipm: ſi eī clau dicat amoꝛ nō eſt iucūdiſſimꝰ. Richar. de ſctō victo. in lj. de trinit. multas pōit difficultates et obſcuritates de amoꝛe. Ubi notādū ꝙ triplex ē amoꝛ ſm ipm i diuis. ſ. ḡtuitꝰ: debitꝰ et pmixtꝰ. Amoꝛ ḡtuitꝰ dr̄ q̄ ē ab aliq̄ amāte q̄ dat ſp a mato ꝛ nihil recipit ab eo. Amoꝛ debitꝰ ꝓo eſt ille q̄ aliqs amat vel q̄ eſt ab aliq̄ amāte q̄ ſp recipit ꝛ nihil dat. Amoꝛ p mixtꝰ eſt ille q̄ eſt ab aliq̄ amāte q̄ aliqđ recipit ꝛ aliqđ dat. Dicit ḡ Rich. ꝙ a moꝛ ḡtuitꝰ eſt pr̄is: debitꝰ ſpūſſcti: pmi xtꝰ ē ipiꝰ filij q̄ dat ſpūiſctō. ¶ Pꝛia ꝓpō Jn diuinis nō eſt admittendus ille ter minꝰ pmixtꝰ amoꝛ. Ois ei amoꝛ in diui nis ē puriſſimꝰ. ḡ de rigoꝛe ſmonis nul lo mō pmixtꝰ. Uñ pariſien. nihil curant Rich. in h̄. ¶ Scđa ꝓpō. Nullꝰ amoꝛ i diuinis ꝓpꝛie loq̄ndo eſt debitꝰ: ꝓpe eī dicit obligationē. ¶ Tamē ꝓ reuerētia illiꝰ doct. dici pōt ꝙ intelligēdo per iſta ꝟba metaphoꝛica diuerſos modos ema nandi admitto: ꝛ ſic pr̄ hʒ amoꝛē gratuitū

ſtrum.i.pr̄ nō ē ab alio. Fili⁹ hʒ gmixtū id ē filius eſt a pr̄e ꝛ cū ipſo ꝓducit ſpm̄ ſctm̄ ꝛc. Sʒ ſic nihil eſt ad ꝓpoſitū vel parū. Si aūt intelligis ꝑ hoc diſtinctio nē amoris nō admitto. Uñ. s. Bonauē. ait. Iſte ꝯditiones nō dicūt modū amā/ di circa amorem: ſed modū emanādi cir ca perſonas.

Circa ſcd̄m arti/ culum primo q̄rit. Utrum charitas ſit ꝓpriū ſpūſ. ꝛc. Iſta eſt q̄ō prima ſcd̄e par/ tis diſtinctionis. x. Tres termini ſunt hic declarādi. ſ. charitas vel amor. ſcd̄s propriū. tercius ſpūs. Notandū ꝙ in di uinis differūt ꝓpriū ꝛ appropriatū. Uñ propriū in diuinis dicit̄ illud ꝙ cōpetit vni ſoli ꝑſone ꝛ nō pōt competere alteri: vt pr̄nitas eſt ꝓpium patri. Appropria tum autē in diuinis eſt illud ꝙ de ſe eſt cōmune trib⁹: ſed dicit̄ appropriatū ali/ cui ꝑſone vel rōne alicuius ꝯueniētie cū illa ꝑſona vel remotionis alicuius erro ris: vt ſapia: charitas. Dicit̄ aūt ꝯueni/ entie qñ illud appropriatū habʒ aliquā cōuenientiā cū illa ꝑſona ſiue cū ꝓprio illius perſone. ¶ Ex his ſequunt̄ alique regule. Prima regula. Oia illa q̄ cōcer nunt intellectū appropriant̄ filio in diui nis. Uñ ratio exēplādi exēplata eſſentia liter capta ſcʒ pro noticia ingenita .lʒ ſit vere cōis tribus appropriat̄ filio. Pro/ pter cōuenientiā q̄ꝫ cū modo emanādi ſpūſcti ꝙ eſt ꝑ modū volūtatis oīa que reſpiciūt voluntatē appropriant̄ ſpūi/ ſancto: vt miſericordia: bonitas: pietas Patri aūt attribuit̄ oīpotentia: nā pr̄ ha bet poſſe generare et poſſe ſpirare: pro/ pter conuenientiā igitur (quia filius nō habet poſſe generare) patri attribuitur omnipotentia. Item propter remotio/ nem errorum aliqua appropriant̄ per/ ſonis diuinis: vt ſupra. Iſti tres termi/ ni in preſenti diſtinctiōe capiuntur pro eodem a Bonauentura. Charitas: dile ctio: amor. Duplex eſt charitas. Crea/ ta que hic non deſcribitur: ſed in .xvq̄. diſtinctione. Increata Et eſt ipſe deus. Unde quicquid eſt charitas vl̄ dilectio increata: eſt ipſe deus. In diuinis ergo ſolum reperit̄. Et capitur trib⁹ modis. Uno modo eſſentialiter: et eſt illa dile/ ctio qua quelibet perſona in diuinis dili git ſe ꝛ alias perſonas. Alio modo capi tur nocionaliter: ꝛ eſt ipſa ſpiratio acti/ ua qua pater ꝛ filius ſpirāt ſpm̄ſanctuꝫ cōcorditer. Tercio modo capitur pſo/ naliter. et eſt ipſa perſona que producit̄ per voluntatē. Pater em̄ ꝛ filius eandē habentes voluntatē ꝛ eſſentiā diuinam ſibi preſentē (ꝯcordia que amor dicitur ꝛ eſt nocio) ſpirāt ſpm̄ſctm̄. Nociale in plus ſe habet q̄ꝫ propriū. Scd̄o patet. Quia omne proprium eſt nocionale: et non econtra: quia propriū tm̄ conuenit vni perſone. Nocionale ꝑo duabus.

Concluſio reſponſiua.

Amor tercio mō captus eſt propriū ſpi ritui ſancto. Dicit em̄ ꝓductionē paſſi/ uam ſpūſſancti. ergo.

¶ Pro ſolutione argumentoꝝ nota Q2 Emphaſis eſt color rethoricus nec ob/ ſtat ꝙ quidā grāmaticus numerat ſub tropo inter illas figuras. Multi em̄ co/ lores rethorici etiā ſunt figure: et eſt qñ propter maiorem expreſſionem vtimur abſtracto ꝑ cōcreto: vt iſte frater eſt vir tus. i. multū virtuoſus. Et iſte modus dicit̄ emphaticus. In diuinis ſpūſſan/ ctus habet rationem vere amoris: ꝛ rati onem hypoſtaſis. Probat̄. Quicq̄d pro ducitur per voluntatē ꝯcordē eſt amor ergo ꝛc. Regula. Omnis entitas abſo/ luta in diuinis eſt cōmunis tribus per/ ſonis. Quicquid eſt proprium perſone dicit relationem. Unde amor tercio mo do captus dicit relationē ad amantem id eſt ſpirantem. Unde ſpirituſſanctus hoc modo non eſt amans: nō enim eſt ſpi rator ꝛc.

Scdo querit. Utrū spi-ritussanct⁹ sit nex⁹ vł vnitas amboꝝ.i. p̄ris ɀ filij. Docto. cōiter dicūt spm̄sctm̄ eē nexū. Et videt iste termin⁹ deriuat⁹ a dictis dionysij q̄ fuit multū obscur⁹. Dicit em̄ dionysius. Amorē siue diuinū siue intellectualē vnitatē dicim⁹ eē v̄tutē Non est intelligendū q̄ essentialr vniat sȝ fm volūtatē vnit amantē amato ɀ ecōtra. Vñ dicit. s. Bonauē. in legēda sctissimi p̄ris frācisci pulcra v̄ba q̄ nllo mō sunt fm dicta alberti quondā regēt parisius q̄ fuit tpe Scoti ɀ ordie minoꝝ q̄ sctissim⁹ pr̄ solūmō p imaginatoȝ fortissimā fuit insignit⁹ signis passionis xp̄i q̄ falsuȝ est qꝛ a xp̄o sibi impssa sunt.

¶ Cōclusio rn̄siua. Spūsſctūs p̄pe loquēdo est nexus siue vnitas p̄ris et filij. Nota q̄ amoꝛ mutu⁹ est duplex. In creaturis sp est duplex sic q̄ nō pōt esse vnicus: vt qn̄ diligo Jo͞hem ɀ ipe rediligat. me sunt duevolūtates ɀ ɔ̄siter duo amores. In diuis v̄o ē vnic⁹ Est em̄ spūsſanctus est q̄ȝ substātific⁹ qꝛ est suppositū.

Pro solutiōe argumentoꝝ in oppositū. Pro p̄mo Triplex ē separatio. Quedā est fm localē distantiā inter istos pōt esse nexus p mutuas relationes siue p nunciū: vt p lr̄as. Quedaȝ est fm d̄riam substātialē. Quedā ē fm p̄prietatē relatiuā. Pro scdo argumēto nota. Illa dicunt ɔuenire ɔueniētia originali cuȝ aliq̄ q̄ vniformiter ɀ ɔcordit pducūt ipm̄. Terciū argumentū est q̄si replicatio: si ei sufficit illa ɔueniētia originalis sequit q̄ pr̄ est nexus filij. Cōueniētia original' est duplex. Quedā est q̄ aliq̄ duo vł plures origināt ab aliq̄ vno Quedā ē q̄ vn⁹ originat a duob⁹. ¶ Prima ppō. Prima ɔueniētia original' nō facit nexū. rō est: qꝛ nexus ē vnio ɔ̄seq̄ns distinctōeȝ. Sȝ vnitas in origine p̄cedit distictōȝ. ¶ Scda ppō. Cōueniētia originalis q̄ vn⁹ originat a duob⁹ facit nexum. Breuius tn̄ pōt dici ɀ meli⁹ Dico q̄ nō est sil'e de p̄re ɀ filio: sicut de spūsſcō Fili⁹ em̄ pducit g̃natiōe a p̄re: spūsſctūs aūt p voluntatē. Quia ɔ̄vnica pductōe pr̄ ɀ fili⁹ simul pducūt spm̄sctm̄: iō spūsſctūs d̄r nex⁹ coꝝ. ¶ Pro vltimi argumēti solutione recurre ad textū Bonauen. Nota qn̄ d̄r spūsſctūs est nexus amboꝝ tm̄ valet. i. spūsſctūs est amoꝛ vniformit̄ ab vno p̄ncipio pductio pduct⁹ a duob⁹.

Tercio querit. Utrum spūsſctūs p̄pꝛie sit spūs. Hic dedarādi sunt duo termini. prim⁹ spūsſctūs. scdꝰ spiritus. Ubi nota q̄ per spm̄sctm̄ intelligim⁹ terciā psonā i diuinis pductā vnica spiratōe a p̄re ɀ filio realr distictā ab ipis ɀ eētialit̄ eadē ipis Notādū q̄ spūs p̄ma sui diuisione est duplex. sc. Spūs increatus: ɀ spūs creatus. Spūs increatus est ipe de⁹. Spūs creat⁹ ē creatura. Spūs icreat⁹ accipit triplr̄. Primo mō essentialr̄. ¶ Prima ppō. Et sic ɔuenit toti trinitati. ¶ Scda ppō. Spūs essentialr̄ captus d̄r a spūalitate distiguēdo ɔ̄ corpoꝛeitatē. ¶ Tercia ppō. Spiritus essentialr̄ capt⁹ d̄r in p̄mo mō dicēdi p se de deo. Scdo mō capit nocionaliter ¶ Propō. Spūsſctūs h̄ mō d̄r a spirādo actiue ¶ Propō. Spūsſctūs h̄ mō ɔuenit solū p̄ri ɀ filio ɀ nececessario illis duob⁹: iō nō ē psonale p̄pe lȝ nocionale sic. Tercō mō capit psonalr̄ Et d̄r a spirari passiue. h̄ mō solū d̄r de tercia psona in diuinis. p hoc scdm̄ argumētū pȝ. Ista psona recte vocat spūs qꝛ spirat vt amoꝛ ¶ Spūs creat⁹ ē duplex: coꝛpoꝛe⁹ ɀ incoꝛpoꝛe⁹ creat⁹. Coꝛpoꝛeus ɀ ē duplex nā spūs d̄r quidā spūs a spūalitate vt distinguit ɔ̄ corpulētiā. vñ dicit Auicēna ɀ Constabulus in lib. de d̄ria spūs ɀ aīe. Qꝛ spūs sint coꝛpa sb̄stātialia ex̄n̄tia in potentiarū sensitiuarū organis tā q̄ in locis ɔtigua ipsis organis sȝ tales spūs non sunt anima. Et sunt multiplices ɀc. Alio mō spūs coꝛpoꝛeus d̄r a spi

rando id eſt flādo.pš. Ignis grādo nix glacies ſpūs pcellarū.i.ventus ſeu flat⁹ vñ aer quē attraho ⁊ reſpiro pt dici ſpiritus me⁹. Spūs incorporeus creatus vno mō dicit̄ a ſpūalitate.⁊ ſic capit̄ p ſubſtātia ſpūali. Et eſt duplex. Quidā ſcʒ facit ſpeciē cōpletā ⁊ dr̄ cōpletus: vt ſpūs angelicus. Quidā non facit ſpēm completā et dicit̄ icōpletus vt anima. Alio modo dicit̄ a ſpirando. ¶ Propoſitio. Hoc mō ois amor pductus a volūtate ſiue humana ſiue diuina vocat̄ ſpiritus nō tamē amor diuin⁹ dr̄ ſpūs creatus. Amor aūt nr̄e volūtatis dicitur ſpiritus p ſimilitudinē ad ly ſpūs a ſpirādo vel a ſpiratione aeris. Actus ſpirationis in corpe aialis hʒ qnqʒ ↄditiones. Prima eſt ꝙ ſit actus internus: qꝛ fit a pulmone attrahēte ⁊ ingroſſante aerem intert⁹ circa cor. Vñ actus ille reſpirationis in aiali eſt pter duo neceſſari⁹. Primo ppt̄ mitigationē caloris. Scdo pter formationē vocis. Scda ↄditio ē ꝙ ſit actus cōtinu⁹: alioqn morit̄ aial ſi nō eēt. Tercia eſt ꝙ ſit act⁹ viuificus.i. ptinēs ad vitā. ſine ipo eīn nō ↄtingit viuere. Quarta eſt ꝙ ſit actus hñs originem a calore: hinc eſt ꝙ oſtree non reſpirant. Quinta cōditio eſt ꝙ ſit actus naturalis: quia fit ſm motū naturalē. pʒ quia nō fit libere. ¶ Correlariū. Scdm quattuor primas cōditiones amor ſpiritualis dicit̄ ſpirari ⁊ ideo ex ↄſequēti dr̄ ſpiritus in nobis: non aūt ſcdm quintaʒ ↄditionem q̄ dicit imperfectionē. Hoc pʒ nam primo amor noſter dicitur actus internus quia eſt nobis intimior ⁊ magis latens q̄ aliquis alius actus. Secūdo patet quia eſt ↄtinu⁹ maxime ſi eſt ordinatus. Tercio eſt viuificus: quia amor eſt vita noſtra ſcdaria. Unde vita precipua anime cōſiſtens in actu perfecto ſecundo eſt amor. Vñ Hugo de arra anime: hoc ſcio anima mea quia amor eſt vita tua ⁊c. Quarto modo dicitur procedere a calore quia amor intenſus eſt feruidus ⁊ inflammat habentē ⁊c. Quinta conditio ideo nō conuenit amori noſtro quia eſt libere product⁹ ⁊c. ¶ Si dicas quare tercia perſona dicitur ſpiritusſanctus. Reſpōdeo ꝙ amor procedit vel inordinate: vt amor nūmi ⁊ dicitur amor auarus vel ordinate et dicitur ſanctus. Et licet omnes tres perſone ſint ſancte: tamen filius ex modo ſui productionis non dicitur ſanctus. Sed ſic attribuit̄ ſpiritui ſancto: quia filius producit̄ generatione. Nota ſpirare vno modo ideʒ eſt ꝙ inſpirare. Aliquid eīn dr̄ inſpirari tūc a tota trinitate in anima nr̄a quādo aliquid cauſatur in anima noſtra vt intellectio vel amor. Alio modo ſpirare idem eſt ꝙ ſpm̄ſanctum producere.

¶ Notandum ꝙ a diſtinctione decima incluſiue vſqʒ ad decimāſeptimā excluſiue magiſter ſentētiarū tractat de ſpiritu ſancto.

Circa diſtinctionem vndecimā primo queritur. Utrum ſpiritusſanctus procedat a patre et filio. Termini queſtionis ſunt omnes declarati in precedentibus. Pro textu ſequenti notandum eſt ꝙ duplex eſt proceſſio large capta: vicʒ localis ſicut aliquis progreditur de vno loco ad alium. Alia cauſalis vt̄ productiua ſicut aliqua intellectio pducitur ab intellectu ⁊ obiecto tūc non oporter proceſſioneʒ eſſe ab vno ſolo cōſimiliter de amore.

Pro ſolutione queſtionis ponitur vnica concluſio talis. Spiritusſanctus procedit a patre et filio ſimul. ¶ Nota ꝙ quicūqʒ articulus fidei pro certo habēdus eſt: periculūeſt ipm relinqui ſub dubio. Unde optime factū eſt ꝙ declaratum eſt beatiſſimam virginem eſſe conceptam ſine originali pctō. ¶ Sententia grecorū (vt dicit Linco.) de proceſſione ſpūſancti eſt. Primo eīn

concedunt nobiſcum ꝙ ſpiritusſanctus procedit a patre: ſimiliter omnia q̄ ſunt in euangelio. Scđo concedunt ꝙ ſpiritusſanctus eſt ſpirit⁹ filij ſicut dicit apoſtolus. Tercio ꝙ ſpiritusſanctus procedit a patre per filium: ⁊ in his nõ diſcordant a nobis. Quarto ꝙ ſpiritusſanct⁹ procedit a patre ⁊ manet in filio quod ⁊ nos cum eis cõcedimus. Quinto ꝙ ſpiritusſanctus procedit a patre ⁊ filio hoc nonvolunt concedere vic₃ ꝙ procedat a filio. De quo dicit optime doct. ſubti. ſic ꝙ nullus doctorum melius. Si eſſet vnus grecus ſapiens vel plures et conſimiliter latini amatores vere ſapientie ⁊ non proprie dictionis (vnde propria eſt id eſt propriorum dictorum) conuenirent forte in re ⁊ inuenirent ſolam diffe/rentiam vocalem. Amatorem aute₃ eſſe proprie dictionis valde reprehenſibile ⁊ preiudiciale eſt. Quid autē iacture paſſus eſt ſanctus Auguſti. doctor eximi⁹ eo ꝙ fecit librum retractationu₃ in quo per multas propoſitiones retractans ſe male intellexiſſe minusue benedixiſſe cõfitetur. Laudes nimirum immortales ex hoc conſecutus eſt apud omnes pſtātes ſapientesq̄ viros. ¶ Nota tamen ꝙ aliqui doctorum dicūt grecos fuiſſe vocatos ſed renuiſſe venire. Vnde Joh. Damaſce. dicitur ab aliquibus veniſſe ſed occulte. ¶ Poſſet dici ꝙ ex inſtructu ſpiritusſancti non fuerint vocati eo ꝙ ſine dubio aliqui ſancti epi ibi fuerint.

¶ Si non fuerint vocati licet non videatur omnino ſm charitatem ſeu preter charitatem tamen proculdubio romana eccleſia habuit magnam cauſam eos non vocandi. Aut propter eorum contumaciam vel ob aliud: nec factum eſt cõtra charitatem: ſed propter melius. Nota quicquid eſt contra charitatem ſiue directe ſiue indirecte eſt peccatum mortale vel ipſum conſequitur peccatū mortale. Illud autem dicitur indirecte fieri contra charitatem quo facto quis capit ſcandalum paſſiue ſed non actiue: vt in dei in chriſto. Et licet domin⁹ perfectiſſime operatus ſit: tamen ipſi occaſione ſanctorum operum iudicarūt ipm quo iudicio peccauerunt mortaliter deletes demeritorie charitatē ſi q̄ in eis fuiſſet.

Pro ſolutione argumētorum. Pro illo argumento procedere ſeu tendere aliquis in aliud poteſt intelligi dupliciter. Primo ſicut in obiectum. Scđo ſicut in illud in quo quieſcit vel recipit. Pro ſcđo verbū exterius ⁊ eſt loquela interius. ⁊ eſt noticia actualis cuiuſlibet obiecti. ¶ Pro tercio argumēto Nota duplex eſt nexus vt in p̄cedenti q̄one. Scđo mõ iſte eſt nexus in quo tanq̄ in tercio conueniūt aliq̄ duo. Et ſic habet rationē tercij non autē medij. Nota ſpūſſanctus procedit vno modo a patre ⁊ filio. Vn̄ non magis debet dici ꝓcedere in filiū q̄ in patre. Si eni ſolū ideo dicitur ſpūs filij quia in eo eſt eadem rõne pater diceref ipius filij nec non filius ſpūſſancti. Tamen in ꝓducētibus rõne modi originādi eſt differentia: quia pr̄ quicq̄d habet hoc habet a ſe fili⁹ aūt a patre habet oīa. ¶ Nota poſt cõcilia apoſtolorꝫ de quib⁹ modo nõ loquor fuerūt quattuor ꝓncipalia cõcilia (vt narrat gratianus. xv. diſt.) quorum primum fuit nicenū. ſcđm. Coſtantinopolitañ. tercīū. Epheſinū. quartū. Calcedoneſe. Et hec fuerūt maioris auctis In quib₃ cõgregati fuerunt ſancti epi ⁊ martyres. Ex his dictis tā gratiani q̄ Gregorij dicit iſte Bedinus indoctus qui cõpoſuit faſciculū tpm ꝙ fuerūt ſex ſynodi equalis vel tante auctis quante eſt ſacrū euangeliū qđ eſt falſu₃ ſimplr. Et licet bene dicat Gregorius ꝙ iſta q̄ttuor concilia dicta amplectanſ ſicut euāgelium nullo mõ tamen valet inferre ergo tantū vel tante ſunt auctis. Itē contra Gratianum iuriſtam conditorē decretorum qui dicit alia ſequentia mino

ris auctoritatis. Ipſe ponit ſex concilia ꝛc̄. ¶ Auctoritatē habere ſuper aliū eſt dupliciter tanꝙ dominus ſuper ſeruum: et ſic dicit dominiū. Aut tāꝙ producens: quia dat aliquid. Ultimum argumentum pro parte vera eſt valde bonum ꝛc̄. Nota Johānes damaſcenꝰ tante deuotionis fuit virgini glorioſe ꝙ manus ſibi ab aliquo ablata reſtituta fuit per miraculum ꝛc̄.

Scđo querit᷑. Utrū ſpi

rituſſanctus procedat a patre ꝛ filio inq̃tum ſunt vnum aut inq̃tum differentes. Notandum ꝙ pater ꝛ filius conueniunt in aliqua re ſingulariſſima (relatiua tamen) ꝛ ſunt vnū in illa in qua ſpirituſſanctus nō eſt vnū cum eis: vel non conuenit cum eis in illa: patet de ſpiratione actiua q̄ eſt de ſe hec. Nō ergo meo videre cum querit᷑ inq̃tum vnum intelligitur in eſſentia. Quia in omni entitate abſoluta dicente perfectionē ſimpliciter pr̄ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus ſunt vnū ꝛc̄. Et eſt ſenſus q̄ōnis. Utrū ꝛc̄. Inq̃tum vnum id eſt inq̃tum vnum notione vel vnica ſpiratione. Iſta dictio inq̃tum ē ſignū reduplicatiuū. Et eſt magis proprium ꝙ dicere dictio reduplicatiua.

¶ Propoſitio reduplicatiua deſcribit᷑ ſic. Eſt illa in qua ponitur aliqđ ſignū reduplicatiuū reduplicatiue tentū. Signum reduplicatiuum eſt illud ꝙ denotat rationem ſm quā aliud ineſt alteri ly predicatū ineſt ſubiecto: vt ſunt iſta ſm ꝙ: in eo ꝙ: ea rōne: inq̃tū ꝛ vt. Iſta quinꝙ et ſi q̄ ſimilia. Nota ꝙ in qualibet ꝓpoſitione reduplicatiua ſunt quatuor termini. Primus eſt predicatū ꝑncipale. Scđs ſubiectum ꝑncipale. Tercius eſt terminꝰ reduplicatus. Et eſt ille ſuper quē cadit ſignum reduplicans. Quartus eſt ſignū reduplicans: vt homo inq̃tum rationalis eſt riſibilis. Nota ly inq̃tum ꝛ quelibet dictio reduplicatiua poteſt capi dupliciter. Uno modo ſpecificatiue quādo ſcꝫ denotat p̄dicatum ineſſe ſubiecto ſub aliqua ratione vl' ſub aliquo modo ſpeciali. Ideo dicitur ſpecificatiue: quia ſpecificat ſubiectum vt ignis inq̃tum calidus calefacit nā in igne ſūt duo: caliditas ꝛ ſiccitas. Inq̃ntum illo modo accipitur in queſtione noſtra Alio modo reduplicatiue ꝓprie. Et hoc modo dupliciter: vel denotat reduplicatōꝫ cauſe vl' ꝯcomitātie Si primū ſcꝫ vt dicit cauſe reduplicationē: tunc vltima ꝓpoſitio exponens eſt cauſalis. Si ſcđm: tunc vltima eſt cōditionalis. ¶ Omnis propoſitio reduplicatiua ꝓprie ſumpta affirmatiua exponitur per vnā copulatiuā cōpoſitam ex tribus kathegoricis in quarū prima p̄dicatū ꝑncipale dicitur de ſubiecto ꝑncipali. In ſcđa terminus reduplicatus predicat᷑ de ſubiecto principali. In tercia predicatū principale predicat᷑ de termino reduplicato vniuerſaliter ꝛ affirmatiue. Quarta eſt vna hypoſtatica in cuius añcedēte terminus reduplicatus verificat᷑ de aliquo trāſcendente ꝛ in cōſequēte de relatiuo identitatis ſubſtātie p̄dicat᷑ predicatū principale vere ꝛ affirmatiue: vt hō inq̃tuꝫ rōnalis eſt riſibil' exponit᷑ ſic: hō eſt riſibilis: ꝛ hō eſt rōnalis: ꝛ oīe rōnale eſt riſibile. Et q2 aliqđ eſt rōnale ideo eſt riſibile. Si aūt accipiatur grā ꝯcomitātie: tūc q̄rta eſt cōditionalis ſcꝫ. Et ſi aliquid eſt rōnale: ideo illud eſt riſibile ꝛc̄. Uñ a reduplicatiua ad ſuā p̄iacētē ē optima ꝯña. Ly inq̃tū qñ addit᷑ termino cōi reduplicato ſꝑ denotat vniuerſalitatē ita ꝙ deſignat p̄dicatū vl'e ineſſe tali termino reduplicato Iſta eſt vera ſm reduplicationē ꝯcomitātie intelligēdo ſeu exponēdo grā ꝯcomitātie: hō inq̃tū riſibil' eſt flebil'. Sic illa dr̄ia inq̃tū dr̄ia ſūt ꝯueniētia grā cāe ſūt falſe. Dr̄ia em̄ nō eſt cā ꝯuenientie ꝛ ecōuerſo. ¶ Notāde ſunt hic alique ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Pr̄ ꝛ filius ꝓducūt ſpm̄ſctm̄ nō inq̃tū vnꝰ. Si em̄ affir

natiua eet vera ſeq̄ref φ oia q̄ ſunt vnū pducerent ſpm̄ſctm̄. ergo negatiua ſibi correſpodens eſt vera. ¶ Secunda propoſitio. Similiter hec eſt falſa pr̄ et filius pducūt ſpm̄ſctm̄ inq̄tum diſtincti ḡ negatiua vera. Doctor ḡ ſeraphic⁹ accipit inq̄tū nō prope ſed ſpecificatiue.

Pro reſpōſione ad queſtionē ponit tal' ↄcluſio. Pr̄ z fili⁹ pducunt ſpm̄ſctm̄ inq̄tum ſunt vnū in fecūditate volūtatis vel in volūtate fecūda Nō aūt inq̄tū vnū in pſona nec inq̄tū ſunt vnū in eēntia: q2 ſic ſpūſſctū e vnū cū ipis: ſ3 inq̄tū vnū notione. i. vnū in ſpiratiōe. z hoc ſm vnā opinionē de q̄ in ſolutione vltima. Qñ dico voluntatē fecūdā q̄ſi duo video: dicere. ſ. rōnē volūtatis z rōnem pductiui. vñ iſta eſt falſa volūtas pducēdi eſt in ſpūſctō. Iſta āt admitti pōt volūtas que eſt rō pducēdi ſpm̄ſctm̄ eſt in ſpūſcō. Principalitas pt capi dupl'r. Uno mō vt dicit reſpectum primitatis. ad ſcdariū vl' prioritatis ad poſterius: hoc mō dr̄ dux eſt p̄ncipalis: miles ſub eo min⁹ p̄ncipalis. Iſto mō dicit diuerſitatē: hoc mō pr̄ in diuinis non p̄ncipal'r pducit ſpm̄ſctm̄ nec p̄ncipali⁹ Alio mō dicit auctē reſpectu alicui⁹ habentis ſub auctē: hoc mō pr̄ p̄ncipalius ſpirat ſpm̄ſctm̄ id ē pr̄ ſpirat a ſe Et ſic p̄ncipalius nō dicit diuerſitatē niſi modos originantiū. Ideo ↄcedim⁹ illā. pr̄ pducit ſpm̄ſcm̄ p filiū. Hereticū ā t vide ref dicere φ fili⁹ pducat ſpm̄ſcm̄ p pr̄e3

Pro ſolutione p̄mi argumenti in oppoſitū. Nota aliq̄d agere p aliqd pōt eē q̄drupl'r. Primo φ aliq̄d agat p aliud tāq̄ p formalē rōnē agēdi z p̄ncipiū pductiuū formal'r exiſtēs i eo vt ignis agit p calorē. Scdo tanq̄ p inſtrumentū: vt faber lignarius agit p ſecurim. S3 hoc vt inſtrumētū agētis depēdet. Tercio tāq̄ p cauſa3 ſcdam ſibi ſubordinatā: vt de⁹ mediāte intelligētia mouet celū. Quarto tanq̄ p aliqd ſuppoſitū cui cōicat eandē vtutē agēdi vel pducendi quā habet. Et ſic pr̄ oia fecit per verbū. vñ Johis. i. Oia per ipſum facta ſunt. Sicut illa ergo eſt ↄcedenda pr̄ creat p filiū: ita eadē rōne iſta eſt neganda cū ſit heretica filius creat per patrē. pt3: quia filius non cōicat patri virtutē agendi. Pater em̄ nihil habet a filio. Sequunt aūt ppoſitiones cōformiter ad diſtinctiones. ¶ Prima ppoſitio Pater nō ſpirat ſpiritū per filiū tanq̄ p rationē formalē. patet. filius em̄ nō exiſtit patri formal'r: ſed ſunt due pſone realiter diſtincte. vnde nec ad extra nec ad intra: pater aliq̄d p̄mo mō agit per filiū Et licet filius ſit rō exemplādi creatat hoc tamen eſt pſonali ſc3 noticia genita et non eſſentiali ſc3 noticia ingenita.

¶ Scda ppoſitio. Pater non ſpirat ſpiritumſanctum per filiū tanq̄ p inſtrumentum. abſit em̄ hoc dicere. ¶ Tercia ppoſitio. Pater nō ſpirat ſpm̄ſctm̄ tanq̄ per cauſam ſcdam. patet. Quia omnis cauſa ſcda dependet a prima φ nullo modo eſt hic. Item ois cauſa ſcda eſt impfectior p̄ma. ¶ Quarta ppō. Pater producit vl' ſpirat ſpm̄ſctm̄ tanq̄ p ſuppoſitū cui cōicat vim ſpiratiuam.

¶ Pro ſcdo argumento. Nexus de ſua rōne formali duo dicit. Primo procedit a diſtinctione. Scdo tendit ad vnitatē Nexus em̄ eſt duo2 vnio. ¶ Terciū argumentum poteſt ſolui vel ſm modum loquēdi id eſt logicaliter vel realiter zc Nota φ volūtas capit dupliciter. Uno modo abſolute: et ſic eſt in tribus. Alio modo vt eſt prior ſpiratione: et ſic eſt in patre et filio. Et ſic vis ſpiratiua eſt voluntas vt prior ſpiratione. Et hec ē opinio mgr̄i. Alia eſt opinio φ vis ſpiratiua eſt ipa ſpiratio actiua: dr̄nt tñ in mō ſignificādi: ſpiratiuū em̄ dicit aptitudinē z ſm hāc formant tres ppōnes q̄ ſup innuunt circa ↄcluſionē reſolutoriam. Et opinio iſta magis placet q̄ eſt mgr̄i.

Circa diſtinctionem duodecimam. Primo queritur. Utrum ſpūſſanctus prius ꝓcedat a patre q̄ a filio. Oēs termini ſunt declarati in precedentibus preter prius.

Reſolutio queſtionis.

Nota ꝙ licet Ariſtoteles multos ponat modos poꝛitatꝭ q̇nto methaphiſice. Nō tñ narrabo niſi q̄tuoꝛ modos q̄ ſunt ad ꝓpoſitū de q̄bꝰ doctoꝛ ſeraphicꝰ loq̇tur. Nā aliquid dr̄ ꝑus altero: vel duratōne vel cauſalitate: vel oꝛigine: vel auctoꝛitate. Duratione dr̄ ꝑus qđ p̄cedit aliud tp̄e. Ut ſenioꝛ dicitur prioꝛ iuuene. ¶ Propoſitio. Nihil dicitur ꝑus duratōne nihil etiā dr̄ prius cauſalitate in diuinis pſonis ad intra. Scđo cauſalitate: ⁊ ē illud qđ eſt cauſa alterius. Per oppoſitū diffinitur poſterius: vt poſterius cauſalitate: eſt illud qđ eſt effectꝰ aliculꝰ. De iſtꝭ ergo nō eſt q̄ſtio nr̄a. Tercio oꝛigine: et eſt illud qđ eſt principiū productiuum aliculꝰ. Et diffinit ſic Scotus. Eſt eſſe a quo alius ē: Poſterius oꝛigine qđ eſt ab alio. Prius auctoꝛitate: et ē illud qđ dat aliq̇d illi quo dr̄ prioꝛ. ¶ Nota tria ſigna oꝛiginis ponuntur in diuinis pſonis Pater eſt in p̄mo ſigno. Filiꝰ eſt in ſcđo: q: ab alio p̄ciſe. Spūſſanctꝰ in tercio: q: ab vtroq̄. Licet prioꝛitas oꝛiginis ponatur in diuinis pſonis nō tñ eſt inter p̄re ⁊ filio vt ꝓducūt ſpm̄ſctm̄. Probatur ſcđa ps quia ꝓducunt ſpm̄ſctm̄ vt vnū ꝓductiuum p̄ncipiuꝫ. Spūſſanctꝰ procedit ꝑus auctoꝛitate a patre q̄ a filio. Auctoꝛitas illa nō dominatiōne ímpoꝛtat nec ſubiectiōne in aliquo ⁊ per ꝯſeq̄ns nec ponit diuerſitatē in natura: p̄t tñ nominari quedā p̄ncipalitas. Un̄ pr̄ principaliter ꝓducit ſpm̄ſanctū quia a ſe hꝫ qđ producit ſpūſſanctuꝫ. Filius autem a patre hꝫ. Un̄ ꝑus auctoꝛitate ⁊ principalius idē ſunt ſm̄ iſtū doctoꝛem.

Queritur ſecundo. Utrū ſpūſſanctꝰ ꝓcedat plenius a patre q̄ a filio. Iſte terminꝰ plenꝰ de ſuo ſignificato duo dicit. vel ſaltē vnū ꝑ ſe ſignificat aliud cōnotat. Primo eīn ponit graduꝫ ꝑfectionis vt ſi aliq̇s eſt plenꝰ coloꝛatꝰ vel calidus altero. Scđo dicit compoſitionem in aliquo.

Concluſio reſponſiua.

Spūſſanctꝰ nō procedit plenꝰ a patre q̄ a filio. patet p̄mo quia ſpūſſanctꝰ non habet aliq̇d ꝑfectionis maioꝛis a patre q̄ a filio nec ibi ſunt gradus intēſionis. Item ſcđo ſpūſſanctꝰ non eſt cōpoſitus. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Spūſſanctꝰ p̄cedit a patre p̄ncipalr̄ ꝑ ſe ⁊ pꝛopꝛie eo mō quo nō procedit a filio. Prima ps patet quia illud dr̄ principalr̄ ꝓduci ab aliq̄ q̄ñ ꝓducens hꝫ a ſe ꝓducere. Ideo dixi principalr̄: quia ꝙ producit hoc pr̄ hꝫ a ſe. Sanctꝰ Ieronymꝰ dicit Spūſſanctū ꝓpꝛie procedere a patre. Et Auguſtinus. xv. de trini. ⁊c̄. ¶ Pro primo argumento. Dicitur autē pr̄ ꝑ ſe producere ſpiritūſanctū: q: et mediate ꝓcedit a patre ſcꝫ mediante filio ⁊ imediate. Filius autem ſolū imediate producit ſpm̄ſanctuꝫ. Nota ꝙ illa topica. Propter quod vnū quodq̄ ⁊ ipm magis: q̇drupl'r nō tenet. Primo nō tenet niſi in cauſis et ideo ad intra nō hꝫ locū in diuinis. Scđo opoꝛtet ꝙ ſint cauſe p̄ciſe effectuū. Ideo non valet. domꝰ eſt ſolida ꝓpter domificatoꝛem. ergo domificatoꝛ eſt magis ſolidꝰ. Tercio opoꝛtet ꝙ illud p̄dicatū in quo cōparantur cauſa ⁊ effectꝰ cōueniat cauſe: Un̄ non valet. Inferioꝛa ſunt generabilia ⁊ coꝛruptibilia ꝓpter ſupioꝛa. ḡ hec magis. Quarto nō tenet in cauſis accidentaliter oꝛdinatis. Un̄ nō tenet. Soꝛtes eſt hō ꝓpter platonē. ḡ plato magis eſt hō. Sed ſolū tenet in cauſis eſſentialiter oꝛdinatis. Cauſe eſſentialr̄ vel accidentaliter oꝛdinate ſunt iſte: quarū ſcđa ſemꝑ dependet a p̄ma nō ſolū in eſſendo

ſed etiā in cauſando vt deus ſol:non de/pendet a prima in cauſando:licet ī eſſen/do vt petrus ꝛ iohānes reſpectu filij ꝛc. Nota aliquas ꝑpōnes. ¶ Prima ꝑpō. Pr̄ hꝫ auctoritatē ſup filiū ꝛ ſpm̄ſanctū ¶ Scd̄a ꝑpō. Filius dr̄ habere auctori/tatem ſup ſpm̄ſctm̄: quia dat ei quicqd habet. ¶ Tercia ꝑpō. Filius hꝫ ſubau/ctoritatem reſpectu patris quia ab ipſo oīa hꝫ. ¶ Quarta ꝑpoſitio. Spūſſanct⁹ nullā auctoritatē hꝫ ſup patrē vel filiuꝫ quia nihil dat eis. ¶ Quinta ꝑpoſitio. Filius in ꝓducēdo ſpm̄ſctm̄ hꝫ auctori/tatem ꝛ ſubauctoritateꝫ. Quicqd enim dat aliqd alicui ꝛ hoc dare hꝫ ab alio hꝫ auctoritatē reſpectu ei⁹ cui dat ꝛ ſubau/ctoritatē reſpectu alteri⁹. ¶ Sexta ꝑpō Habere ergo auctoritatē ꝛ ꝑncipalita/tem idē eſt. Et ſic fili⁹ principalr̄ produ cit ſpm̄ſctm̄. Et licet Aug⁹ nō dicat op poſitū:tñ nō dicit. Itē dicit Aug⁹. qḋ fi lius babeat auctoritatē ſup ſpm̄ſanctū. Sed idē eſt auctoritas ꝛ principalitas. ¶ Septima ꝑpō. Pr̄ ꝑncipali⁹ producit ſpm̄ſctm̄ ꝙ fili⁹. ¶ Octaua ꝑpō. Licet ſpūſſanct⁹ procedat principalr̄ a filio tñ ꝑncipali⁹ ꝓcedit a pr̄e. Et licet m̄lti do/ctores ſint ꝯ ſextā ꝑpōnem. tñ nō eſt cu/ra cū multū ꝓbabilr̄ ꝛ ſolide loqͥ̄ ſctūs Bonauētura. Illud em̄ dicit̄ ꝑncipali⁹ producere qḋ hꝫ auctoritatē ꝓducendi aliqd ꝛ candē cōmunicat alteri ꝛc.

Queritur tercio. Utrū

Spūſſanct⁹ ꝓcedat a pr̄e mediāte filio. Hic nō ē declarādus termin⁹ niſi medi/ante. Pro q̄ dicēdū. Qꝺ mediatio capit̄ trib⁹ modis. Prio mō dr̄ mediatio ꝓut excludit imediationē tm̄. Qñ effect⁹ vl/tim⁹ producit̄ a cauſa aliq̄ media totalr̄ ſic ꝙ ꝑma cauſa nihil cauſat: tūc prima cauſa excludit imediationē tm̄ vt Adā eſt cauſa mediata filij ipſi⁹ Chayn. Hic pōt argui de pctō cōmiſſo ab hoīe reſpe/ctu cui⁹ de⁹ nō eſt cauſa ꝛ tñ videt̄ ꝙ de⁹ ſit cauſa mediata ex deſcriptione ꝛc. Di cendū ꝙ pctm̄ pro formali nihil eſt tñ fa/cit aliquid poſitiue licet demeritorie. ¶ Prima ꝑpō. Iſta mediatio dicit ordī nē agentiū:diuerſitatē ꝟtutis agentiū. ¶ Scd̄a ꝑpō. Quicqd ē cauſa mediata ꝑpe ſumpta hoc mō nō producit effectū reſpectu cui⁹ dr̄ mediata: nec tñ ſeqͥtur ꝙ nō ſit cauſa ei⁹ mediata. Sꝫ qꝛ produ cit cauſam q̄ ꝓducit vltimū effectū ideo dr̄ cauſa. Iſta mediatio dicit etiaꝫ ſepa/rationē ipſoꝝ agentiuꝫ in agendo. Itē im/poſſibile eſt deū eſſe cauſam mediatā ali cui⁹ creati hoc mō loquēdo. Mediatū ꝛ imediatū iſto mō opponunt̄: ꝛ ideo non pn̄t ꝯuenire. Scd̄o mō capit̄ prout dicit ordinē agentiū ꝛ diuerſitatē agentiū:nō tñ dicit ſeparationē ipſoꝝ in agēdo ¶ Ter cia ꝑpō. Deus q̄ntienſcūꝗ producit ali/quē effectū cū cauſa ſcd̄a dr̄ cauſa media ta. Iſta tñ mediatio nō excludit imedia tionē ſed excludit ſolitudinē. Eo em̄ ꝙ non ſe ſolo producit ſed cū cauſa ſcd̄a eo dr̄ mediata ¶ Quarta ꝑpō. Cuiuſlibet effect⁹ creati de⁹ ē cauſa imediata. Iſta eſt cauſa imediata q̄ imediate attingit effectū ſeu eēntiā producti et intime ſua ꝓpria ꝟtute agit. Mediatū ḡ ꝛ imedia/tum hoc mō non opponunt̄. Tercio mō vt dicit ꝑciſe ordinē agentiū ꝛ nō diuer/ſitatē in ꝟtute agentiū nec ſeparationem. ¶ Quinta ꝑpō. Hoc mō mediatio bn̄ cadit in diuinis pſonis reſpectu creatu/re proprie:vt reſpectu angelicale. Hinc concedimus ꝙ pater eſt cauſa mediata creature. Et tamen pater ꝛ filius ꝛ ſpi/rituſſanct⁹ vnica productione ꝛ vna vir tute producunt creaturā. Opera enim trinitatis ſunt indiuiſa ad extra. Corre larium. Reſpectu quoꝗ ſpirituſſancti pater eſt producens mediatū.

Pro reſolutione q̄ōnis

Notande ſunt alique propoſitiones. ¶ Prima ꝑpoſitio. Productio ſpūſſan/cti a patre ē mediata ꝛ immediata. Pri/ma pars probatur:quia productio ſpi/

rituſſancti nō eſt a ſolo patre ſed etiam a filio. Sed ipſe filius producit a patre z ipſi cōmunicatur eadē virtus ꝓducēdi. Scḋa pars probat: quia pr̄ ſua propria v̄tute z ſua ꝓpria voluntate a ſe ꝓducit ſpm̄ſanctū. ¶ Secūda ꝓpō. Productio ſpirituſſancti a filio ſolū eſt immediata. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Sola mediata productio nō poteſt eſſe reſpectu ſpūſſancti.

Pro ſolutione argumētorum.

Nota Cauſa ꝑ accidēs dicit imperfectionē. Tollit em̄ rōnē cauſe ſupreme. Mediatum nō dicit imperfectionē. Deus em̄ nō ſolum per ſe vult agere ſed etiā vult rebus cōmunicare actiuitatez z hoc eſt bonitatis. Cauſa ꝑ ſe eſt cauſa que per naturā propriā et non per aliqḋ accidens ſibi producit effectū. hinc ſcḋo phiſicoꝝ dicitur policletus eſt cauſa ſtatue z aliter ſtatuifica eſt cauſa eiuſdem. Cauſa per accidens eſt cauſa que per aliud agit z nō per propriā naturam ſicut policletus per artez cauſa eſt ſtatue z ſic agit per aliud tanq̄ ꝑ accidens ſibi inexiſtēs. Deus quicquid agit hoc agit per naturam propriā. Voluntas em̄ diuina eſt diuina eſſentia. Nullo modo cōcedendum eſt ſupremā cauſam eſſe cauſam per accidens. Omnis em̄ talis preſupponit cauſam per ſe.

Querit quarto. Utrum

Emanatio verbi diuini ſit prior ſm̄ rationem intelligendi ſpiratione vel econtra. Nota prout nunc ſufficit duplex ē Ordo ſcꝫ Realis et Rōnis. Realis eſt ille qui eſt inter duas naturas quarum vna eſt perfectior alia: Ut ſemꝑ eſt inter duas ſpēs creatas: z pōt diuidi in ordinem tp̄is z ꝑfectionis zc̄. Et de hoc nō ē queſtio noſtra. Alius eſt rationis et ille qui eſt ſm̄ modum intelligendi. Et de hoc ad propoſitum. Non enim in diuinis aliquid eſt prius tempore altero nec perfectione.

Concluſio reſponſalis.

Emanatio verbi diuini eſt prior ordine rōnis. Ad hoc vltra textū eſt ꝑſuaſio talis. Ubicunq̧ eſt primū ſcḋm z terciū: z ſcḋm z terciū producūt a p̄mo. prior eſt ꝓductio ſcḋi q̄ tercij. Iſta videt eſſe per ſe nota niſi em̄ p̄us ꝓduceretur ſcḋm nō eſſet ſcḋm. Sed oēs ꝯcedunt ꝙ in diuinis ſit prima ſcḋa z tercia ꝑſona. ergo zc̄. ¶ Pro ſolutione argumentoꝝ. Nota ꝙ duplex eſt appetitus. Unus inhiantis: z eſt appetitus deſiderij quo hō deſiderat aliquid habere. Inhiare em̄ eſt deſiderare. ¶ Propō. Iſte appetitus ē ante habitā cognitionē. Alius ē cōplectentis vel fruentis z eſt appetit⁹ quo amat aliquod ſibi p̄ſens z delectat in eo zc̄.

Circa diſtinctionem tredecimam queritur. Utrū in diuinis ſit ponere proceſſionē. Suppoſita declaratione (habita in p̄cedentib⁹) huius termini proceſſio.

Pro reſolutione q̄ōnis

Notande ſunt he ꝓpōnes. ¶ Prima propoſitio. Proceſſio in creaturis de neceſſitate vel de rōne ſui p̄mo z ꝑ ſe importat duos reſpect⁹ vnū ad principiū a quo z reſpectū ad terminū ad quē quoꝝ null⁹ importat imꝑfectionez. Exēplū. Radi⁹ procedit a ſole: flos ab arbore. Si em̄ ꝓcedit ab aliquo ꝓcedit zc̄. Scḋa ꝑs patz quia quicq̄d ponit in deo nō dicit imꝑfectionē. Sed ſpūſſanct⁹ ꝓcedit a patre et filio. ergo proceſſio nō dicit imꝑfectionē etiā ſm̄ vtrūq̧ reſpectū. ¶ Scḋa ꝓpō. Proceſſio in creaturis ſecundario z min⁹ p̄ncipalr̄ imo accidentalr̄ importat motum z mutationē z elongationē a termino a quo z vtrūq̧ dicit imꝑfectionē. vbi autē eſt ſumma vnitas ibi nō eſt elongatio. Correlariū. Proceſſio non ponitur in diuinis ſm̄ hos reſpectus: ſed ſolum ſm̄ priores per ſe: et primo importatos

per hoc nomen proceſſio. ¶ Tercia propoſitio. Cum illi duo reſpect⁹ proprie importati per proceſſionē replantur in diuinis ꝓpꝛiiſſime ibi ponitur proceſſio ¶ Nota ꝓ ſolutione vltimi argumenti ꝙ proceſſio eſt duplex. ſcʒ localis: ⁊ illa ē eſſentialr mot⁹. Alia eſt q̄ſi cauſalis: qꝛ productiua ad modum cauſalis. Et eſt duplex. Uno mō terminaꝛ in procedēte .i. ꝓducto ita ꝙ nihil vltra reſpicit: hoc mō filius procedit a patre. Alio modo prout effect⁹ reſpicit aliquē vt terminū Nā pr̄ producit ſp̄mſctm̄ inq̄ꝫtū diligit filiū ⁊ ecōuerſo fili⁹ producit ſp̄mſanctū inq̄ꝫtū diligit patrē: quia eſt nexus amborum. vt ſupra ⁊c̄.

Queritꝛ ſecundo. Utrū

ꝓceſſio ſpūſſancti ſit generatio. Pro declaratione terminoꝝ. Notandū ꝙ ſm fidem catholicā neceſſe eſt ponere in diuinis duas productiones paſſiuas. Nota ꝙ generatio capitꝛ quatuoꝛ modis. Primo mō cōmuniſſime ⁊ eſt productio alicuius de nō eſſe ad eſſe ſiue illud producatur de nihilo ſiue de aliquo. Sicut in productōnib⁹ naturalib⁹ ſiue accidentalibus. Et ſic generatio includit creationem. Iſto mō nō eſt i diuinis generatio Et eſt duplex videlicet ſimplr̄ ⁊ ſm qd Sc̄do mō capitur cōiter ⁊ eſt productio alicui⁹ nō de nihilo. Et ē duplex. Quia vel eſt alicui⁹ de nō eſſe ad eſſe: vt in generatione hoīs. Uel eſt ad eſſe ſimplr̄ q̄ꝫuis nō de nō eſſe. Hoc mō ponitꝛ in diuinis non primo mō. Nota generatio ſimpliciter eſt ad eſſe ſubſtātiale ſiue ꝑ creationē ſiue naturalr̄ accipiatꝛ. Tercio mō capitur ꝓpꝛie: ⁊ eſt productio nō de nihilo alicui⁹ viuentis cognoſcētis eiuſdem nature in ſpē vel numero ⁊ per modū naturalis fecunditatis vel volūtatis fecunde. Ponitꝛ ꝑmo ē productio q̄ eſt ſupius ad generationē: dr̄ ſc̄do nō de nihilo ad differentiā creationis: dicitꝛ tercio viuentis: ad differentiā ignis: dicitur quarto cognoſcentis ꝓpter plantas. dicitꝛ q̄nto eiuſdeʒ nature: ꝓpter pediculos hoc tercio mō (qui etiā large pōt dici eſſe generatio) tā filius q̄ꝫ ſpūſſanctus in diuinis poſſunt dici generari. Quarto mō capitur generatio ꝓpꝛiiſſime ⁊ eſt productio nō de nihilo alicui⁹ viuentis cognoſcētis ab vno ſolo ſuppoſito eiuſdē nature numero ⁊ ꝑ modū naturalis fecūditatis.

Concluſio reſponſiua:

Proceſſio paſſiua proprie capta nō eſt generatio paſſiua. Probatꝛ. Generatio paſſiua eſt filiatio. proceſſio autem paſſiua eſt ſpūſſanctus. Filius autem non eſt ſpūſſanct⁹. ergo ⁊c̄. ¶ Pro ſolutione argumentoꝝ. Nota productio ſubſtantie eſt triplex. Diſſimilis producenti vt ſol producens ranā: vel ſimilis ꝓducēti ⁊ hoc vel ꝑ fecunditatē nature vt bos bouem. hō hominē. vel ꝑ fecunditatem voluntatis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nulla productio ſubſtantie: diſſimilis producēti eſt generatio. ¶ Secunda propoſitio. Non eſt verū ꝙ q̄ñcunq̄ꝫ de ſubſtantia producatꝛ ſubſtātia ſimilis ei ꝙ ibi ſit generatio. Eua em̄ producta eſt de coſta Ade: ⁊ tamen illa productio nō dicitur generatio.

Queritꝛ tercio. Utrum

Proceſſio ſpūſſancti realiter diſtinguatꝛ a generatione filij an ſolū ſm rationē intelligendi. Pro declaratione terminoꝝ nota. In diuinis duplex ē generatio. ſcʒ. actiua ⁊ paſſiua. Actiua ē habitudo patris generantis ad filiū. ⁊ eſt eadē res ex natura rei cū paternitate: ſolū aūt differunt grāmaticaliter illa tria. generare. paternitas. generatio actiua. ¶ Paſſiua generatio eſt habitudo filij geniti ad patrem generantē: et eſt omnib⁹ modis idē cū filiatione: ⁊ cū generari. Nota dicitꝛ generatio actiua ⁊ paſſiua. non ꝙ ibi ſit actio vel paſſio: ſed quia ſignificatur per verbū actiuū vel paſſiuū. Nota generatio actiua eſt propriū conſtitutiuū pr̄is

gñatio duplex

z per ↄſequens non eſt in filio nec in ſpũ ſancto.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſeptẽ ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Prima pro poſitio. Generatio et ſpiratio actiua nõ tñ differunt ſm modũ dicẽdi ſeu intelligendi: ſed etiã penes differentiã vl' modum originis z habitudinis. Prima ps patet ex ſcda rõne in textu. Vñ ſcda ps probaẜ. Qꝛ illa differunt penes dñam originis z habitudinis que habẽt diuerſos modos originandi et diuerſos modos ſe habendi. Sꝫ generatio filij z ſpiratio habẽt diuerſos modos originãdi z diuerſos modos ſe habẽdi. ergo generatio z ſpiratio differunt penes differentiã originis z habitudinis. Maior ptꝫ Illa dicunẜ differre penes modũ originis q̃ habent diuerſos modos originandi. Differẽtia modoꝝ originandi nõ repugnat eẽntie nec pſone. Vñ ſunt ĩ vna pſona ſcꝫ pre. Differẽtia rei et rei repugnat vni pſone. Unde nõ vult ꝙ ſit realiter ꝓprie ſeu ſtricte diſtĩctio realis differentia: non eñ cõcedendũ eſt ꝙ ſint diſtincte real'r niſi cũ addito .ſ. ſm modũ originãdi vl' diſtinctõe reali ſuppoſitoꝝ ¶ Scda ꝓpõ. Prima ratio dñe vel diſtinctionis inter ſpirationẽ actiuã ſpũs ſcti: z inter generationẽ filij non põt aſſignari ex rõne terminoꝛũ q̃ ſunt perſone. Hec eñ paſſiue differunt nõ actiue. Prima pars probaẜ: quia ſic eſſet circulus: non eñ eſt prima ratio. Quero eñ q̃re habẽt terminos differẽtes: vel q̃re termini differunt. Rñdeẜ. Propter emanationes nec ex rõne ꝑncipioꝝ. ptꝫ in lr̃a Bonauenture. Nota aliqd differt actiue q̃ ſunt ratio differentie que ſcꝫ faciunt differentiam: paſſiue vero que differũt zc̃.
¶ Tercia ꝓpoſitio. Aliud eſt loqui de iſtis emanationibꝰ ſm eſſe. Et aliud eſt loqui ſm diſtingui. ¶ Quarta ꝓpõ. Loquendo de iſtis emanationibus ſm eſſe habent perfectiſſimũ eſſe. vel perfectiſſimam rationem eſſendi a ſuis principijs productiuis pfectis in diuinis vere exiſtentibꝰ. Quia eñ eſt memoria fecũda: z voluntas infiniti amoꝛis. Ideo ibi eſt generatio actiua filij z ſpiratio ſpũſcti.
¶ Quinta ꝓpoſitio. Loquẽdo de iſtis duabus emanationibꝰ ſm diſtingui diſtinguunẜ ſeipſis. Unde ſicut ſm omnẽ viam tã nominaliũ ꝙ̃ ſcotiſtaruꝫ. Due vltime differẽtie ſeipis diſtinguuntur. Licet moderni dicãt quaſi de omnibꝫ ꝙ ſeipſis diſtinguantur: ſic dicendũ eſt in ꝓpoſito. Addit doctoꝛ ſubtilis ꝙ ſe totis diſtinguuntur. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Quia generatio z ſpiratio ſeipis diſtinguuntur ꝑmo: ideo ad illã ſequunẜ due differentie: quarũ prima eſt. Qꝛ generatio ſolum eſt in patre. z ſpiratio eſt in patre z filio. Scda ꝙ ſpiratio eſt nexus amboꝝ. ¶ Septima ꝓpoſitio. Per iſtas duas differendias vltimo dictas: ſequitur cõcomitantia generationis z ſpirationis.

Pro argumentis in oppoſitum.

Pro ꝑmo argumẽto dicit Auguſti. Licet pater ꝓducat filiũ z ſpiritũ ſanctũ: tamen filius ꝓcedit quõ natus: ſpũſſanctus quõ datus: pater ergo nec inq̃tum vnus nec inq̃tum plures producit filiũ z ſpm̃ſanctũ: ſed alio modo z alio mõ ſe habens producit filium ꝑ modum nature: ſpm̃ſanctũ per modũ liberalitatis. Scdm argumentuꝫ eſt quaſi replica: ſm omnes verum eſt. Qꝛ pater ratione fecunditatis nature generat: ratione fecunditatis volũtatis ſpirat: ſed in deo idem eſt voluntas z natura. g̃ zc̃. Ad qd reſpõdet doctoꝛ ſeraphicus. Qꝛ volũtas capiẜ ſeu ↄſideraẜ dupl'r. Uno modo abſolute. Alio modo ↄſideratur vt principium: ↄſimiliter et de natura. Licet ergo idem ſint voluntas z natura abſolute: tamen in ratione nõ ſic. Et ſic eſt eadẽ ſolutio ſentẽtialiẜ ad ſolutioneꝫ Scoti qui dicit natura z volũtas ſunt

idem summa identitate simplicitatis ⁊ realiter: diſtinguunt̄ tn̄ formaliter. Ex hac nanq̄ q̄one doctor Subti. maximā occaſionē habere potuit inueſtigādi diſtinctionē formalē. Ipſam nanq̄ vere ponere videt̄ Bonauen. ſm rem lȝ non ſm nomen. Quarta ratio peccat fallacia figure dictionis. Quotienſcunq̄ eīm mutatur gen⁹ cauſe efficientis in gen⁹ cauſe formalis: eſt fallacia figure dictionis. Unde non ſequit̄ differentia albedinis ⁊ differentia nigredinis ſeu albedo et nigredo ſunt ab alijs cauſis. ergo nō differunt ſeipis. Conſimiliter de vltimis differētijs que originant̄. Et ſic generatio filij ⁊ creatio ſūt vna ⁊ eadē res. ergo generatio ⁊ proceſſio ſunt idem. probat̄ cōſequētia: q2 plus differunt creatio actiua ⁊ generatio cum hec ſit productio ad intra illa .i. creatio ad extra q̄ generatio ⁊ productio. Reſpondet̄. Licet generatio actiua magis habeat cum creatione per ſe: vel formali ſignificato q̄ eſt eſſentia ⁊c̄. vide textum.

Quarto querit̄. Utrū

ſpūſſanct⁹ ſit ingenitus. In diſt. xxviij. Doctor ſubtil̄ ponit longā declarationem huius termini ingenitus. Aliū tamen modū tenebo nihil dimittēdo. Unde nota. Ingenitū capit̄ tripliciter. Uno modo negatiue: ⁊ hoc dupliciter: vel prout dicit negationem extra gen⁹: vel prout dicit negationem in genere. Negatio extra genus eſt illa que dicitur de quolibet vel ſua affirmatio: ita q̄ ſemꝑ eſt extremum ꝯtradictionis: vt non equ⁹ nō aſinus. De iſta dicit Ariſto. iiij. metha. De quolibet affirmatio vel negatio et de nullo ſimul. Scd̄o mō capitur priuatiue: ⁊ ſic ingenitum eſt illud qd̄ non eſt genitū: eſt tamen aptum natum generare. Hoc modo ſolus pater eſt ingenitus. Tercio mō capitur poſitiue: et eſt aliquod ſuppoſitū non productū a quo alia producuntur. ¶ Prima propoſitio Negatio extra genus nihil ponit. Unde dicitur tam de ente q̄ de non ente indifferēter. Negatio in genere eſt aliqua negatio que p̄ſupponit neceſſario aliqd̄ ens: de quo dicatur vt negatio īcluſa in hoc verbo differt. ¶ Scd̄a propoſitio. Iſta ergo ponit aliquid q2 p̄ſupponit aliqd̄ ens. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Iſta non dicitur indifferenter de ente ⁊ non ente. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Iſta negatio ſcȝ in genere non pōt eſſe extremū ꝯtradictionis. Si ergo ingenitū importat negationem extra genus: tūc tm̄ valet ſicut nō genitū. Hoc modo ingenitū dicitur de nō ente. Item de diuina eſſentia ⁊ de patre ⁊ ſpūſancto. Si autem dicat negationem in genere: ingenitū tm̄ valet ſicut ens non genitum. Hoc modo ingenituȝ dicitur de eſſe diuina. Item de patre nec non de ſpūſancto: ſed nō de chimera. hoc eſt q̄ dicit Bonauentu. priuatiue tamē magis ꝓprie capio priuationē ⁊ nō pro negatione in genere: ſed cum hoc q̄ importat negationem dicit aptitudinē in ipſo ⁊c̄. Omnis eīm priuatiua dictio ꝓprie capta exponit̄ per negationem act⁹ ⁊ poſitionē aptitudinis. Unde oīs propoſitio in qua ponitur talis dictio exponitur per vnā copulatiuā cuius prima pars eſt negatiua. ſcd̄a poſitiua. Iſto ergo modo proprie loquendo de ꝑuatiuo. Nihil in diuinis dicitur ingenitū: quia ſemꝑ ſcd̄a exponēs eſt falſa. vicȝ q̄ pater ſit aptus natus generari. ergo ⁊c̄. Nullum enim priuatiuū propriiſſime loqn̄do de noīe priuāter capto pōt verificari de aliquo in diuinis. Nō eīm de⁹ ſic eſt immortalis: q2 nullo modo eſt apt⁹ mori. Per iſta dicta patet reſolutio q̄onis. Et cōcordant̄. S. Ieronym⁹ et ſanctus Auguſtinus: quoꝝ prior dicit ſpm̄ſanctum ingenitum. Auguſtinus vero dicit ipm̄ non ingenitum. Unde patet manifeſte equiuocatio huius termini ingenitum ex predictis.

Circa diſtinctionem decimamquartã: pmo queritur. Utrum ſit ponere proceſſionem tpalem ſpiritusſancti id eſt Utrũ aliqua proceſſio ſpũſſancti dicatur temporalis. Iſte terminus proceſſio tpalis eſt declarandus Nota ꝙ proceſſio in diuinis capitur dupliciter. Uno modo pro pductione paſſiua vnius perſone ab alia. Iſto modo dicitur de filio et ſpũſancto. Unde hoc modo ſunt due proceſſiones in diuinis ſicut ſunt due perſone procedentes. Et de illa ait xp̃s. Johis.xvi. Ego exiui a patre ſupple per eternam generationem ⁊ veni in mundũ ſupple tpali natiuitate: Alio modo capitur prout importat principaliter hmõi productionẽ paſſiuam: cõnotando tamẽ ipſam perſonam productam eſſe in aliqua creatura rationali de nouo ſcdm ſpecialem modum: puta per gratiam: per quã ipſam ſanctificat: et ad vitam eternam acceptat. Et hec eſt proceſſio tpalis. Hic ponuntur alique propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Proceſſio tempalis neceſſario ⁊ primo ⁊ per ſe importat productionẽ paſſiuam vnius perſone ab alia. ¶ Secunda propoſitio. Pater non poteſt procedere tpaliter. ¶ Tercia propoſitio. Solus filius ⁊ ſpũſſanctus precedunt temporaliter. ¶ Quarta propoſitio. Proceſſio tpalis neceſſario cõnotat ipã; perſonam productã: eſſe de nouo in aliqua creatura rationali: ſm aliquez ſpecialẽ modum. Unde licet pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanct⁹ ſint in omi re preſencialiter: eſſentialiter et potentialiter: tamẽ deus poteſt itelligi dupliciter preſens alicui eſſe. Uno modo ſm preſentiam generalem. Alio modo ſm ſpecialem modum preſentie et potentie quo ſanctificat creaturam. Et hac homo dignus eſt vita eterna. Non enim ſolum ſanctificat tali ſpeciali modo id eſt a peccato mũdat: ſed etiam ad vitam eternam acceptat. Unde hoc modo ſpiritusſanctus eſt in iuſtis: non autem in peccatoribus: de lege poſitiua. Unde de lege cõmuni quilibet adultus aut eſt in gratia: aut in peccato mortali. Si eſt in peccato mortali: tunc eſt filius eterne perditionis: quem ſi de⁹ liberat: dicere poteſt miſericordia dei: quia non ſum⁹ conſumpti. Qui vero ſunt in gratia ſunt filij regni et in eis habitat ſpiritusſanctus tanꝗ in habitaculo ſuo. Spiritusſanctus nullum ſanctificat et acceptat ad vitam eternam: niſi illum in quo eſt charitas. ¶ Nota de rigore ſermonis iſta eſt falſa ꝙ ſint due proceſſiones ſpiritusſancti. Probatur: quia proceſſio ſpiritusſancti eſt ipſemet ſpiritusſanctus: ſed tm̃ vna perſona procedens eſt ſpiritusſanctus. ergo non eſt niſi vna pceſſio. Sed contra. Nihil idẽ eſt temporale et eternum: ſed eſt proceſſio ſpiritusſancti eterna: et eſt temporalis. ergo non eſt vna. Pro ſolutione Nota hic aliquas propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Proceſſio temporalis addit vnam rẽ vel res realiter diſtinctã vel diſtinctas a pceſſione ſeu pductõe paſſiua ſpũſſancti: que res ẽ gratia ſeu charitas quod idem eſt. ¶ Secunda propoſitio. Licet proceſſio ſpiritusſancti qͣtum ad per ſe ſignificatũ ſit eterna: tamen ratione connotati dicitur temporalis.

¶ Tercia propoſitio. Licet ſpiritusſanctus procedit ab eterno: non tamen pcedit tpaliter ab eterno. Hinc magiſter ſententiarum dicit cũ alijs doctorib⁹ ꝙ gemina eſt proceſſio ſpiritusſancti. Pro quo nota ſequentem propoſitionẽ ⁊ hoc etiam concernit ſecundam queſtionem. Quandocunqꝫ enĩ aliquid capitur ſm ſe: poſtea vero cum addito. per hoc non fit numerus niſi entitatum. Non enim ſubiecti ſeu cui ſit additio. Proceſſio ergo temporalis et eterna non ponunt in numerum proceſſionum: quia non ſunt due proceſſiones ſed vna. Ponunt tamẽ

in numerū: q2 ſunt diuerſe entitates ſcʒ productio paſſiua: ſpūſſancti ꝛ gr̄a. Exemplū groſſum. Quātitas abſolute ſumi pōt ꝛ vt ſub albedine. q̄ntitas ğ abſolute: ꝛ q̄ntitas ſub albedine nō ponūt in numerū quātitatū: lʒ ponāt in numerum entitatum.

Reſolutio queſtionis

ſtat in q̄ttuor ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Licet ꝓceſſio in diuinis cōiter accepta dicaƚ tā de filio q̄ȝ de ſpūſctō: differēter tñ dr̄ de ipſis. Prima pars pʒ ex p̄cedētibus. Scd̄a pars pʒ: q2 ꝯuenit filio ꝓceſſio: vt dicit p̄ncipiū a q̄ ſcʒ a p̄re. Spirituiſctō aūt vt p̄ncipiū a q̄: ꝛ terminū ad quē. Pr̄ em̄ ingt̄ū diligit filiū ꝓducit ſpūſſ. nō ingt̄um diligit ſe. ¶ Scd̄a ꝓpō. Procedere ab vno in aliū pōt intelligi dupl̄r. Uno mō ſicut in terminum. Alio mō ſicut inſuſceptiuum. Hoc mō lumē a ſole ꝓcedit in aerē. Amor aūtē q̄ amo vos: eſt in amante vt in ſubiecto: in vobis amatis: vt in obiecto et termino. Receptiuū aūt ꝛ ſuſceptiuū qd̄ idem eſt dicit impfectionē. ¶ Tercia ꝓpō. Jdeo ꝓcedere ab vno in aliū. ſcd̄o mō non eſt in diuinis: ſed ſolū p̄mo mō. ¶ Quarta ꝓpō. Proceſſio t̄palis potiſſime ꝛ p̄cipue attenditur penes gr̄am ſeu charitatem: a ſpūſancto ipſi creature rōnali libere ꝛ gratuite collatā: per quā ipſa ſanctificatur: et ad vitam eternā acceptatur. Nunq̄ȝ em̄ ſpūſſanct⁹ de lege ordinata procedit ad inhabitandū aliquē niſi ꝑ gr̄am gratūfacientē: vt dictū eſt.

Pro vltimi argumenti

ſolutione. S. Bonauentu. ponit talem regulam. Q̄n̄cūq̄ȝ eſt aliqua tota copulatiua vel copulatū compoſitū ex duab⁹ partibus. quarū vna eſt dignior altera: totū copulatū denominaƚ ab indigniori. patet: q2 ſi vna pars copulatiue fuerit falſa vel contingēs: tota copulatiua eſt falſa vel cōtingens. Unde non eſt verum abſolute q̄ ſemꝑ a digniori fiat denominatio. Hoc aūt patet in copulato. Quia ꝓ proceſſio t̄palis eſt copulatū, Includit em̄ (vt dicit hic. s. Bonauē.) emanationē eternā pſone: ꝛ emanationē gratie que eſt t̄palis: ideo dicitur totuʒ temporale.

Scd̄o queriƚ. Utrum

proceſſio t̄palis ponat in numeruʒ cum eterna. Jddud diciƚ ponere in numeruʒ ꝯtra aliud vel cū alio: vel cōtra aliū: qn̄ diſtinguiƚ realiter ab ipſo. Quando ergo queriƚ Utrū proceſſio t̄palis ponat in numerū cuʒ eterna. eſt q̄rere Utrum proceſſio t̄palis diſtinguaƚ realiter a proceſſione eterna.

Reſolutio queſtionis.

¶ Prima propoſitio. Proceſſio t̄palis ꝛ ꝓceſſio eterna ſpūſſancti: non ponunt in numerum ꝓceſſionū: quia non ſunt due proceſſiones. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Productio t̄palis et eterna ponunt in numerū entitatuʒ. Nota q̄ proceſſio aliq̄ poteſt dici geminari tripliciter. Primo ratione procedentiū. vt ſi idem pater ꝓducat duos filios. Hoc mō proceſſio geminaƚ Nam tot ſunt ꝓductiones paſſiue: quot ſunt procedētes. ¶ Scd̄o mō rōne modi procedēdi. Declaraƚ: quia alia ē proceſſio verbi: ꝛ amoris in nobis. Similiter in diuinis proceſſio actiua geminaƚ. Tercio ratione modi dicēdi qui eſt triplex ſcʒ vniuocus: equiuocus ꝛ analog⁹ Qui ſint iſti modi loquendi magis patebit in logica. Et ſm̄ hoc ponūtur tria dicta. ¶ Primū dictum. Aliquid diciƚ geminari ratione modi dicendi equiuoci quādo fit geminatio ſolum circa dici ꝛ non circa eſſe. Exempli gratia: eſt homo viuus ꝛ homo pictus: vnde illud dicitur fieri circa eſſe quo ad modum dicēdi quod eſt circa principale ſignificatū ſed homo depictus et homo viuus non ſunt duo homines. Sed homo dicitur

multipliciter: q? dupliciẗ. ¶ Scđm di/
ctū. Aliquid dicit̃ geminari rōe modi
dicēdi vniuoci qñ fit geminatio ſm eſſe
z non ſm dici: vt homo geminat̃ in pla/
tone z iohāne. ¶ Tercium dictū. Ali/
quid dicitur geminari ratione modi di
cendi analogi: quādo geminatio eſt nō
ſolum ſm dici ſed etiam circa dici. Ana
logum eñ participat vniuocū: z partici
pat equiuocū qđ nullo modo ſic debꝫ in
telligi q ſit mediū inter vniuocū z equi
uocum. Probatur: quia inter contradi
ctoria nō eſt mediū. Idem z nō idē ſunt
ꝯtradictoria z p̄dicari ſm eandem rati/
onem z non p̄dicari ſm eandē rationem
Uniuoca aūt predicant̃ ſm eandem ra/
tionem. Equiuoca aūt nō predicantur
ſm eandem ratione. Sꝫ ſic intelligit̃ q
analogum aliqñ ſe tenet ex parte vniuo
ci: aliquādo ex parte equiuoci. Ex par/
te vniuoci: vt genꝰ ꝑ priꝰ dī de vna ſpe
cie q̄ alia: z tñ vniuoce. vñ ē regula me/
thaphiſicalis. Oē omē genus eſt analo/
guꝫ ſuis ſpeciebꝰ. vñ analogū eſt qđ pri
us ſcat vnum z per poſterius ſignificat
aliud. Hinc Ariſto. dicit. In genere la/
tent equiuocationes nō ſic in ſpecie. vn/
de in ſpecie ſpecialiſſima ꝓprie fit cōpa/
ratio: z tamen genus eſt vniuocum ſuis
ſpeciebꝰ. Ex parte equiuoci: quia ride/
re ſm analogiam cōuenit prato z ori et
hoc equiuoce. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Pro/
ceſſio tpalis z eterna ſpūſſancti non dici
tur ꝓprie vniuoce nec equiuoce: ſꝫ ana/
logice. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Conuenien
ter ergo poteſt dici ſm opinionem anti/
quorum doctoruꝫ proceſſio temporalis
et eterna dupliciẗ. dicitur nō tamē hoc
ſolū: ſed etiam duplex poteſt dici. Licet
hoc ſit minus proprie: vt pꝫ in fine litte
re queſtionis zc̃.

Tercio querit̃. Utrum

ſpiritusſanctus detur in propria perſo/
na hominibus ſcꝫ iuſtis et ſanctis. Uel
Utrum etiam in donis ſuis puta ſapiē/
tia et gratia zc̃. detur. Notandum q in
iſta queſtione nihil videtur declarandū
niſi dare z dari. Aliquid dari alicui cre
ature rationali nihil aliud eſt q̄ tribui
aliquid ita q ipa creatura rōnalis pote
rit illo vti rationabiliter ad iuſte ope/
randum quādo ſibi placuerit. Dare ali
quid creature rationali eſt aliquid con/
ferre creature ſic q ipſa creatura ratio/
nalis poterit illo vti rationabiliter ad
iuſte operandum quando ſibi placue/
rit. Correlarium. Deus non ſolum po/
teſt dare bona ſua vt bona fortune q̄ nō
ſunt ipſe: ſed poteſt etiam dare ſeipſum.
Unde homines dant ſic ſe hominibus.
Hoc modo oratores ſepiſſime vtunt̃ in
dicendo gratiarūactiones ad occaſionē
queſtionis. ¶ Prima propoſitio. Ami/
cis dei nō ſolum dantur creata ſpiritusſ/
ſancti dona ſed etiam propria ſpūſſan/
cti perſona. Prima pars patet per pau/
lum p̄me ad Chor. xij. c. Alij datur ſer
mo ſapientie alij ſermo ſcientie. ¶ Se/
cunda propoſitio. Licet ſint multa do/
na ſpūſſancti libere data hominibꝰ: nul
lum tamen niſi gratia ſeu charitas facit
amicum dei. Probatur. Quia ille dici/
tur amicus dei q eſt gratus deo: ſed nul
lus eſt gratus deo niſi per gratiam. er/
go zc̃. Secunda pars prime propoſitio
nis probatur per auctoritates a magi/
ſtro in preſenti diſtinctione. Item Joh.
xvi. dicit ſaluator. Ego rogabo patrem
z alium paraclitū dabit vobis: ſed nul/
lum donum creatum dicitur paraclitꝰ
ergo zc̃. Unde tamen ipſe chriſtus fue/
rat apoſtoloꝝ paraclitus q̄diu cū ipis
fuerat. Item Luce. i. Angelus ad virgi
nem. Spūſſanctus ſuperueniet in te et
virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Per
primam partem intelligitur dari ſpiri/
tusſanctus in propria perſona. Per ob/
umbrari intelligitur dona creata. Pro/
batur rōne. Cuicūq cōpetit deſcriptio

et deſcriptum. Sed ſpiritulſancto competit deſcriptio dari. ergo ꝛc. Maior patet. Minor ꝓbatur: quia ſpiritusſanctus ex ſua incōprehenſibili bonitate paratus fuit non ſolum virgini glorioſiſſime: ſed etiam ſanctis apoſtolis ſic cōdeſcendere vt quicq̄d rationabiliter vellent: fieret: et maxime hoc eſt de virgine glorioſa. ¶ Tercia propoſitio. Amicis dei nunq̄ datur perſona ſpiritusſancti niſi detur gratia id eſt charitas nec vnq̄ datur charitas quin de facto det̃ ſpiritusſanctus. Probat̃ prima pars. Quicunq̄ habet ſpiritumſanctum eſt amicus dei: ſed quicunq̄ eſt amicus dei habet gratiam. ergo ꝛc. Maior probatur. Quicunq̄ ſpiritu dei aguntur ſunt filij dei: ꝛ econtra: qui non habent ſpiritū non ſunt eius. Minor probatur. Quia ſola charitas diſtinguit inter filios regni ꝛ perditionis. Scd̕a pars probatur vicȝ ꝙ non datur donum ſpiritusſancti ſcȝ gratia ſine ſpiritusſancto. Quicunq̄ habet charitatem eſt amicus dei: ſed q̄ non habet ſpiritumſanctum nō eſt amicus dei. ergo nunq̄ datur ſpiritusſanctus quin ſemper dantur dona creata et increata. ¶ Quarta propoſitio. Poſſibile eſt de potentia abſoluta ſpiritū ſanctū dari ſine charitate vel ſm̃ dona ipſius creata et econtra. Patet: quia nō implicat contradictionem ꝙ ſpūſſanct⁹ ſcȝ condeſcenderet alicui non habenti gratiam gratumfacientem. ¶ Quinta propoſitio. Spiritusſanctus de facto non datur alicui niſi quē acceptat ad vitam eternam et ſanctificat. Hoc autē nunq̄ eſt ſine charitate. ¶ Sexta propoſitio. Licet de rigore ſermonis poſſemus concedere forte ſpiritumſanctum dari in fide ſpe ſapientia ꝛc. non tamen placuit doctoribus cōcedere: ſed ſolum de charitate qua debemus concedere dari ſpiritumſanctum. Item panem noſtrū ſuperſubſtantialem da nobis: qd̕ bene intelligitur de ſpiritusſancto. Et licet xp̄s ſit panis: tamen verum eſt ꝙ non habemus ſpiritumſanctum ſine filio et patre qui ſunt vnus panis ꝛc.

Reſolutio doctoris ſeraphici ſtat in claris propoſitionibus.

¶ Prima propoſitio. Dare eſt aliquid habendum vel poſſidendum.

¶ Secunda propoſitio. Habere vel poſſidere aliquid eſt cum aliquid eſt in facultate poſſidentis. ¶ Tercia propoſitio. Eſſe in facultate habentis vel poſſidentis eſt eſſe p̄ſto ad faciendū vel vtendum ip̄o: perfecta autem poſſeſſio eſt cū homo habet illud quo poſſet vti: et quo poſſet frui. ¶ Quarta propoſitio. Sed recte frui nō eſt niſi deo. ¶ Quinta propoſitio. Et recte vti non conuenit niſi ꝑ gratiam gratumfacientem. Sed cōtra Si iſta propoſitio eſſet vera ſequeretur ꝙ nullus peccator poſſet aliq̄ recte vti. Sed conſequens eſt falſum. ergo ꝛc. Intelligitur ergo hec ꝓpoſitio ſic. Nullus poteſt recte vti id eſt meritorie aliquo: niſi per gratiam. ¶ Correlarium ergo Perfecta poſſeſſio eſt in qua habetur deus ꝛ eius gratia: ſed perfectum donū eſt ad perfectam poſſeſſionem. ergo ꝛc.

¶ Sexta propoſitio. Nō eſt donū optimum et donum perfectum niſi detur donum increatum qd̕ eſt ſpiritusſanctus: et donum creatum qd̕ eſt gratia.

Pro ſolutione argumētorum.

Spiritumſanctum dari non eſt ipſum habere per informationem: ſicut charitas habetur: ſed per aſſiſtentiam. Licet aūt ſpiritusſanctus ſit in peccatore: non tamen habet facultatem fruēdi ipſo meritorie. Nota aliquid tripliciter datur. Primo modo ſicut finiēs: ꝛ ſic datur premium beatificū qui eſt ipſe de⁹. Scd̕o modo ſicut perficiens. Hoc modo datur gratia cōſencienti. Propoſitio

Quicquid datur primo vel ſcdo modo non oportet q ſit in poteſtate accipiētis patet in exemplis poſitis in littera. Ratio quia qd̕ taliter datur: habet ꝛ habeẗ nam habens gratiam: habeẗ ab ipſa habetur a dono quo fruitur. Tercio modo datur ſicut ſubſeruiēs: vt equus militi qui datur vt poſſeſſio limitata ꝛc̃.

Quarto querit̃. Utrū ſpiritusſanct⁹ detur ab aliquo viro ſancto.

Nota aliquis dicitur ſanctus dupliciter videlicet per eſſentiam et participationem. Sanctus per eſſentiam dicit̃ ille qui neceſſario et independenter habet ſanctitatem ſcȝ a ſeipſo. Ab iſto ſanctoomnes ſancti per participationē efficiuntur ſancti. Nam ſicut nemo bonus niſi ſolus deus: ſic illo modo nemo ſanctus niſi ſolus deus. Sanctus per participationem dicitur ille qui contingenter eſt ſanctus. hoc modo omnis ali⁹ ſanctus a deo eſt ſanctus. Et dicitur dupliciter per participationē ſanctus. Uno modo quia eſt comprehenſor et beatus: ꝛ ſic q̄libet videns deū in patria eſt ſanctus. Alio modo quia eſt viator viuēs vita mortali. Et ſic quilibet exiſtens in gratia eſt ſanctus. Nota. De comprehēſoribus etiam poſſet formari queſtio et eſſet maior q̄ ſit poſita a Bonauentu. ¶ Concluſio. Non eſt in poteſtate omnium ſanctorum ſimul etiam ſumptorum dare alicui ſpiritumſanctū nec gratiam gratumfacientem. Probatur primo de ſcdo: quia gratia ſolum eſt creabilis: ſed potētia creandi non poteſt cōmunicare creature. ergo ꝛc̃. Nota etiam q viator poteſt dici ſanctus dupliciter. Primo rōne officij ſeu officialiter: quando ſcilicet ſacra miniſteria habet miniſtrare ratione officij et precipue ſi habet conficere miniſterialiter ſacramentum corporis et ſanguinis dominici: qd nec beatiſſima virgo habet nec habuit. Secundo modo ratione gratie gratumfacientis. Propoſitio. Omnis habēs gratiam gratumfacientē eſt ſanctus illo modo. Correlarium. Quantumcunq̄ viator polleat ſcientia: ſapiētia: conſilio: fide ꝛ ſpe: ſi non habeat charitatem non eſt ſanctus. Correlarium. Nullus peccator eſt ſanctus. ¶ Propoſitio. Poſſet ſtare q homo faceret multa miracula et tamen non eſſet ſanctus. patet ex euāgelio. Correlarium. Iſtud argumentum non valet. Iſte homo facit miracula. ergo eſt ſanctus. Non em̄ conuincit nec dicendum eſt q eccleſia propter ſola miracula ſit fundata: ſed propter opera et vitam virtuoſam. Unde aliqui opinantur (recito ſolum) q eccleſia poſſit errare in canonizatione ſanctorum. Quicq̄d ſit de hoc. Patet tamen manifeſte q errare poteſt circa matrimonium clandeſtine contractum. Queſtio noſtra eſt de viatore ſancto.

Reſolutio queſtionis

ſtat in aliquibus propoſitionibus.

¶ Prima propoſitio. Spiritumſanctū et gratiam gratumfacientem dari alicui ab homine: immo a quocunq̄ creatura tanq̄ a principio effectiuo eſt omnino impoſſibile. patet: quia quicquid dat aliquid alicui habet aliquid poſſe actiuum ſuper illud datum. Sed nulla creatura habet principium actiuum ſeu poſſe actiuum ſuper ſpiritumſanctū igitur ꝛc̃. Secunda pars patet. Quia eſt effect⁹ ſolummodo creabiẗ. ergo ꝛc̃. Gratiam gratumfacientem dari ab aliquo poteſt intelligi tripliciter. Primo miniſterialiter: et tunc datur tanq̄ ab aliquo miniſtrante ſacramenta. Secundo tanq̄ ab annunciante ſalutaria dona: vt a p̄dicante ſeu ligante. ¶ Secūda ꝑpoſitio. Gratia poteſt dari ab aliquo miniſtrāte ſiue bono ſiue malo. pȝ de ſa

cerdote audiēte ꝯfeſſiones ī pctō morta li. Scđo mō pōt dari grā impetratiue. Et ſic datur gratia qn̄ aliqͥs ſanctoꝝ p̄ oꝛōnes ſuas meretur alicui gratiam. ¶ Tercia ꝓpō. Grā pōt dari ab hoīe ſo lo bono ⁊ iuſto impetratiue. Hoc modo laici ⁊ vetule poſſunt dare grām: etiam ſummo pōtifici ſi eſſet peccatoꝛ. Corre/ larium. Nunq̄ p̄ces alicuius creature ſunt grate deo: niſi ſit in gratia. Probat̄ per illō Geñ. iiij. Reſpexit dñs ad abel ⁊ ad munera eius. Ad cayn aūt non re/ ſpexit nec ad munera eius. Coꝛrelariū. Oblationes ⁊ p̄ces peccatoꝛis non ſunt grate deo Eſaie p̄mo. Cū multiplicaue/ ritis p̄ces non exaudiā: manus eīm v̄re plene ſunt ſanguine. Ex his aliq̄ volue/ runt dicere (narro tm̄) et Johēs gerſon cancellarius pariſien. narrat ꝙ aliquis obligatus ad oꝛandum ſeu miſſas legē/ dum nō ſatis facit ſi dicat in pctō moꝛta li. Unde qui habent exequias ⁊ anniuer ſaria facere: videant ne ſint in pctō moꝛ/ tali. Si eīm hoīes eos in moꝛtali pecca/ to noſcerent: nullo modo ab ipſis pete/ rent talia fieri. Irrōnabile enim multū eſſet velle aliquē placare mediante inimi co eius. Iſta concluſio videtur eſſe val/ de rigoroſa: licet ſit multum apparens. Tercio modo dicit̄ gratia dari effecti/ ue: ⁊ ſic a ſolo deo dari pōt.

Pro ſolutiōe argumen

toꝝum Nota pro p̄mo argumēto. Nul/ la forma deiformis ſiue ſubſtantialis ſi/ ue accidētalis poteſt produci a creatu/ ra (de ſubſtātiali exēpla) Angelus: aīa. Sunt eīm forme tam nobiles ꝙ non ha/ bet creatura nec poteſt habere efficienti am ſuper ipſas. Nota forma dicitur dei formis dupliciter. Uno modo ex eo ꝙ habet ſimilitudinem dei: et eſt facta ad imaginem dei. Aliquo mō quia imme/ diate cōiungit deo. Quia gratia imme/ diate inclinat ad ſumme diligēdū deū. Ideo eſt forma deiformis. ¶ Pro aliō argumēto lux eſt in coꝛpe lucido: lumē in coꝛpe dyaphano. Pro q̄rto argumen to. Aſ q̄ grā creat̄ effectiue ab eodē anni/ hilat̄ deſtructiue. Quātū aūt eſt ex par te ſui grā ſemp̄ maneret: demeritoꝛie tā men pctm̄ opponit̄ ipi gratie. Nō eīm ex natura rei: ſꝫ ex oꝛdinatione diuina grā opponitur pctō moꝛtali. Hoc nō eſt foꝛ maliť. ſicut albedo formaliť opponitur nigredini. Et ſicut albedo formaliť ex/ pellit nigredinem nō tamē effectiue: ſed agens efficiens albedinem: ſic deus effe/ ctiue expellit pctm̄. In ſolutione quin/ ti argumenti habes quō peccatoꝛ ſe de/ bet humiliare aliter ⁊ aliter deo homini ⁊ ſacramētis. Deo eīm ſicut a quo ſalus datur: homini ſicut a quo ſalus mini/ ſtratur.

Circa quintā de/

cimam diſtinctionē p̄mo queritur Utrum miſſio ſit in diuīs. Nota miſſio p̄o/ ut nūc ſufficit eſt duplex vicꝫ miſſio acti ue dicta: et miſſio paſſiue dicta. Miſſio actiue dicta: eſt illa qua aliquid dicitur mittere aliquem actiue. Mittere eſt ali quid in aliud producere. Miſſio paſſi/ ue dicta: eſt illa qua aliquid dicitur mit ti paſſiue: mitti eſt perſonam productā per nouam exiſtentiā in creatura ratio/ nali ſm̄ ſpecialem modum exiſtendi ſcꝫ per gratiam in ea manifeſtari. Mittere ꝑo eſt pſonā productā p̄ nouā exiſtenti/ am in creatura rōnali ſm̄ ſpecialem mo dum exiſtendi ſcꝫ per gratiam in ea ma nifeſtare. Uñ mitti non dicit per ſe vnū ſed ſicut dictum eſt de proceſſione qōne p̄mo diſtinc. xiiij. Sic poteſt dici de miſ ſione. Q: ſcꝫ per ſe ſignificet productio nem eternam: ⁊ connotat tpale. Miſſio paſſiua expreſſius loquendo eſt produ/ ctio paſſiue perſone producte ab alia q̄ mittitur ad creaturam: ad ſanctifican/

dum eam. Manifeſtatio ergo ꝑſone fit
operando aliquid circa creaturam vł in
creatura: puta gratiam. primū Correla
rium. Mittere in diuinis eſt eſſentiale.
ſecundū Correlariuꝫ. Eadem perſona
poteſt ſeipſam mittere. terciū Correla-
rium. Quelibet ergo perſona poteſt mit
tere licet nō quelibet poſſit ſeipſam mit
tere. patet quia pater nō pōt ſe mittere.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in vna Concluſione. quatuor diſtin
ctionibus: ⁊ quinq̃ dictis. ¶ Concluſio
eſt talis. Miſſio ē in diuinis. Et trāſfer
tur a creaturis ad diuina. Pro declara-
tione illius concluſionis ponunꝛ quedā
diſtinctiones. ¶ Prima diſtinctio ⁊ prin-
cipalis. Miſſio paſſiua in creaturis di-
cit triplicem reſpectū: videlicet. Miſſi
ad mittentē: mittentis ad miſſum: ⁊ re-
ſpectum ad id quo mittitur. i. ad termi-
num. ¶ Scđa diſtinctio ⁊ eſt ſubdiſtin-
ctio. Ad mittentē poteſt cōparari miſſio
paſſiua. id eſt miſſus ſub triplici habitu
dine: vel tanq̃ ad dantem eſſe. Et ſic ra-
dius mittitur a ſole. vel tanq̃ ad dantē
virtutem. Et ſic lapis mittitur a proici
ente. Vel tercio tanq̃ ad dantē auctori-
tatem. Et ſic legatus vel nuncius mitti
tur a papa. ¶ Tercia diſtinctio ⁊ ē etiā
ſubdiſtinctio. Miſſus ad terminū etiaꝫ
poteſt comparari tripliciter. Quia vel
mittitur alicubi vt ibi quieſcat vt lapis
deorſum ad centrū: vel mittitur alicubi
vt ab aliq̄ habeaꝛ. vt aliqs alicui mittit
donū. vel tercio mittiꝛ alicubi: vt ad ali-
quid ſcꝫ operetur. ¶ Primū dictū. Miſſio
vt dicit triplicē reſpectū ad mittentē eſt
cōpletiſſime. i. perfectiſſime in diuinis:
patet. Quia ſpūſſanctus mittiꝛ a patre
⁊ filio tanq̃ habēs eſſe ⁊ virtutē ⁊ aucto
ritatē in operando ab eis. ergo ⁊c̄. ¶ Se-
cundū dictū. Miſſio vt dicit triplicē re-
ſpectū: cōparata ad terminū eſt in diui-
nis. patet. Quia mittiꝛ filius vel ſpiri-
tuſſanct⁹ vt alicubi ad inhabitandū: et
ad poſſidendū vt donū: ⁊ vt ad aliquem
effectum operandū. ergo ⁊c̄. ¶ Quarta
diſtinctio ⁊ eſt tercia ſubdiſtinctio. Si
miſſio in iſtis inferioribꝫ cōparaꝛ ad ter-
minū ad quē. i. ad miſſum. Sic in iſtis
inferioribꝫ importat triplicē conditionē
imꝑfectionis. Quia dicit ſeparationem
ꝓpter diſtantiam termini ad mittentem
¶ Terciū dictū. Miſſio q̄tū ad iſtā con
ditionē nō eſt in diuinis. patet: quia mit
tens in diuinis ſcꝫ deus eſt vbiq̃. Corre
lariū loco huiuſmodi ꝯditionis in diui
nis eſt emanatio ſiue egreſſio miſſi a mit
tente. Secūdo dicit ſubiectionēꝫ propꝛ
differentiā mittentis ad miſſum: ſupple
in ſubſtantia. ¶ Quartū dictū. Illo mō
nō eſt miſſio in diuinis. patet: Quia in
diuinis non eſt eſſentialis diſtincto ſiue
differētia: nā omnia ſunt ibi equalis per
fectionis in mittēte ⁊ miſſo. Correlariū
Loco illius ꝯditionis in diuinis eſt ſub
auctoritatis emanatio in miſſo. Tercio
miſſio paſſiua in creaturis comparata
ad miſſum dicit mutationē ꝓpter diſtan
tiam miſſi a termino. Quia em̄ nō eſt in
termino ad quē mittitur: ideo oportet
ꝙ mutet locū. ¶ Quintū dictū. Miſſio
illo modo nō eſt in diuinis. patet Quia
in diuinis miſſus nulli loco abeſt: ideo
nō oportet ꝙ ꝑſonaliter accedat: et ideo
nō eſt ibi mutatio. ¶ Correlarium. Ta
men loco illius conditionis eſt alicuius
effectus. ſ. gratie de nouo productio.

Querit̄ ſecundo. Utrū

miſſio in diuinis ſit ex tp̄e tm̄: an etiam
ab eterno. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat
in vna concluſione. ¶ Miſſio in diuinis
nullo modo dicitur ex tēpore. patet quia
miſſio importat effectum nouum: puta
gratiā. Probaꝛ: quia quādo totū copu-
latum conſtituiꝛ ex partibus quarū vna
eſt ꝑfectior altera. Illud totū copulatū
denominaꝛ ab imꝑfectiori. Sed miſſio
in diuinis neceſſario importat eternū et
tp̄ale. ergo ⁊c̄. ¶ Pro ſolutōe argumen-

toꝛum Nota iſta ꝓpoſitio de rigoꝛe ſer/
monis eſt falſa. miſſio eſt deus. patet: q2
ſanctificatio creature quam dicit miſſio
nõ eſt deus. Et hoc dicit Bonauentura
ſub alijs verbis. Et q̄uis in ſequenti ſo
lutione admittat tamē hoc eſt ad oſten/
dendū fallaciā argumēti. Capiendo au
tem miſſionē pꝛo pꝛincipaliozi ſignifica
to: bene admitti poteſt.

Queritur tercio. Cui⁹

ſit miſſio vt miſſi: Dictū eſt in p̄cedenti
queſtione q miſſio dicit triplicem reſpe/
ctum. Quia ſi eſt miſſio: eſt ab aliquo: ꝛ
eſt alicui⁹ miſſio: ꝛ eſt ad aliq̇d. Et ideo
eſt queſtionis ſenſus q̄ ſit pſona que mit
titur vel q̄ poſſit mitti: Unde hec q̄ſtio
eſt de miſſione paſſiua.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in aliquib⁹ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Pꝛima
ꝓpoſitio. Miſſio de ſuo ſignificato ꝛ in/
tellectu impoꝛtat duo. Pꝛimo emanatio
nem. i. pductionē paſſiuā. Sc̄do conno/
tat vel ponit manifeſtationē. hoc eſt qđ
heri dictū eſt in pꝛecedenti diſtinctione.
¶ Sc̄da ꝓpō. Sola pſona in diuinis q̄
eſt pꝛoducta pōt mitti. Coꝛrelariū. Pa
ter nō pōt mitti. Et licet veniat ad ſan/
ctos eque ſicut ſpūſſanctus et manifeſtet
per cauſationē effectus: puta gratie vel
alicui⁹ alterius effectus viſibilis: non ta
men hoc ſufficit. Coꝛrelariū. Tota tri/
nitas nō mittitur: patet quia nō eſt pꝛo/
ducta. Coꝛrelariū. Eſſentia diuina nō
mittitur eadē ratione. Nota ſm docto/
rem ſubtilem in p̄ſenti diſtinctione: mit/
ti eſt manifeſtari procedere. Et hoc eſt
q dicit Auguſtin⁹. Mitti eſt cognoſci
eſſe ab alio. ¶ Concluſio. Miſſio ergo
vt miſſi nō eſt totius trinitatis nec eſſen
tialiter nec patris. Sed ſolius filij ꝛ ſpū
ritusſancti eſt miſſio vt miſſi. ¶ Pro ſe
cundo argumento Nota q dicit Johan
nis. xiiij. Si quis diligit me ſermonem
meū ſeruabit: ꝛ pater meus diliget eum
ꝛ ad eū veniemus ꝛ manſionē apud eum
faciemus. ¶ Pꝛopoſitio. Quādocunq̄
aliquis peccatoꝛ de nouo iuſtificatur et de
nouo recipit gratiā gratūfacientē: tunc
tota trinitas venit ad eū ſpeciali modo.
Illud autē venire nihil aliud eſt q̄ ſan/
ctificare ipm̄ ꝛ acceptare ad vitā eternā.
Unde tria facit valde bona in tali ad/
uentu. pꝛimo remittit peccata. ſc̄do con/
fert gratiā. Talia nō conſueuerūt face/
re pꝛincipes terreni. Quando eīm dimit
tunt offenſas raro ſpāliter honoꝛāt reos
imo raro in gratiam recipiunt ſed vel a
regno ſuo repellunt vel non curant eos.
Omnis autem peccatoꝛ moꝛtalis pꝛodi
toꝛ eſt ſui ꝛ dei ꝛ tamē deus eū recipit in
gratiā. Tercio acceptat eū ad vitā eter
nam. De potentia dei abſoluta hec poſ/
ſent ſeparari licet de potētia oꝛdinata dei
nunq̄ ſeparent. Quartū pōt ſuperaddi
quod exaudit eum in omnib⁹ rationa/
bilibus petitionibus. Dicit eīm. Petite
ꝛ accipietis.

Queritur quarto. Cuius

ſit miſſio vt mittentis. Iſta queſtio ē de
miſſione actiua ſeu de mittēte. Circa q
notandum q de mitti cōcoꝛdant oēs do
ctoꝛes. Sed de mittere ſunt diſcoꝛdes
ſolēniſſimi viri. ſcꝫ Magiſter ſententiaꝝ
ꝛ Guilhelm⁹ altiſiodoꝛēſis: vtraq̄ tamē
eſt pꝛobabilis. ¶ Opinio magiſtri ſtat
in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio
eſt. Mō mittere cōuenit cuilibet pſone
in diuinis. Coꝛrelariū pmū. Mittere ē
eſſentiale i diuinis. Sc̄m Coꝛrelariū.
Non eſt idē mitti ꝛ mittere. Pꝛobatur:
quia mitti eſt notionale: mittere vero ē
eſſentiale. ¶ Secūda pꝛopoſitio. Inter
mittentē ꝛ miſſum in diuinis non opoꝛ/
tet q ſit perſonalis diſtinctio. ¶ Tercia
pꝛopoſitio. Mittens ꝛ miſſum in ratio/
ne mittētis ꝛ in ratione miſſi: diſtinguū/
tur tm̄ ſm rationem intelligendi. Ut fi
lius inquantū donū mittitur. Inquan/
tum deus mittit ſeipſum. Conſimiliter

de ſpiritusancto dicendū. Unde Auguſtinus quarto de trinitate quando dicit mitti a patre filius ſine ſpiritusancto nō potuit ⁊c̄. Ad hanc auctoritatez diceret Guilhelmꝰ altiſſiodorenſis. Qꝫ ſpūſſanctus nō mittit filium ſm diuinam naturam: ſed auctoritas itelligitur de humana natura ſm ꝙ eſt minor patre. Sic dicitur Eſaie ſexageſimo primo. Spūs dñi ſuper me ad annūciandū manſuetis vel ad euangeliſanduz pauperibꝰ miſit me. Dicitur ergo de miſſione ſm naturam humanā. Uel auctoritas exponi poteſt ſic. Uerū eſt eo ꝙ impoſſibile eſt quo ad rem ꝙ filius fuerit genitus in diuinis ⁊ ſpirituſſanctus non ſpiratus ¶ Contra primam reſponſionem. Miſſio ſm diuinam naturam eſt duplex. videlicet: In mentem hominis iuſti ⁊ de iſta ſunt preſentes queſtōnes. Alia eſt miſſio que eſt diuine nature in carnem que eſt alia et alia miſſio. ergo oportet ꝙ intelligatur illa miſſio eſſe diuine nature miſſio ⁊ nō humane nature: quia illa nondū fuit nec habebat illam ⁊ de prima intelligit Auguſtinus. ¶ Secunda opinio eſt Guilhelmi altiſiodorenſis ⁊ ſtat in tribꝰ propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio eſt. Mitti competit ſolum duabꝰ perſonis productis ſcilicet filio ⁊ ſpirituiſancto. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Mitti dicit ſubauctoritatem immiſſo: eo ꝙ producitur ab alio: ⁊ cum hoc dicit diſtinctionez qa mittitur. Probatur primum quia illud dicitur habere ſubauctoritatem ꝙ producitur ab alio. Secunda pars patet: quia nihil poteſt mittere ſeipſum.

¶ Tercia propoſitio. Mittere dicit auctoritatem et diſtinctionem in mittente ⁊ miſſo: patet quia ſemper inter mittentem ē diſtinctio realis. ¶ Primū correlarium. Mittere connotat productionem actiuam ſicut mitti productionez paſſiuum. ¶ Secundū Correlarium. Spirituſſanctus nullam perſonam mittit: patet quia nullam producit. ¶ Tercium Correlarium. Nulla perſona mittit ſeipſam. Probatur: quia nulla producit ſeipſam. ¶ Quartum Correlariū. Tantum filius et ſpirituſſanctus mittuntur ¶ Quintum Correlariū. Mittere ſolum conuenit patri et filio. ¶ Sextum Correlarium. Tantū ſunt due perſone mittentes ſicut due perſone miſſe. ¶ Seprimum Correlarium. Mittere nō eſt amplius eſſentiale ꝙ̄ mitti. Confirmāt autem ſuam opinionē tali medio. Quia pater nunꝗ̄ dicitur mitti: quia non habet ſubauctoritatem. ergo a ſimili ſpirituſſanctus nō dicitur mittere: quia non habet auctoritatem ſupra ſeipſum. Et ſic reſpondent argumentis magiſtri ⁊c̄.

Sz licet hec poſitio poſſit ſuſtineri rationabiliter. Tamē propter auctoritates ſanctorum doctorum ⁊ reuerentiam magiſtri tenebimus opinionem quam tenet magiſter. Unde dat regulam hic ſanctus Bonauentura: ꝙ nō debemus auctoritates ſanctorum ad noſtram trahere rationem. Sed magis rationem noſtram ſubijcere eiſdem. hoc eſt contra aliquos friuolos qui omnem auctoritatem nituntur exponere ſeu trahere ad propria ſentimenta ⁊c̄.

Pro ſolutione argumētorum Notande ſunt propoſitiones.

¶ Prima ꝓpoſitio. Et ſi miſſio importet de ſuo intellectu neceſſario iſta duo ſcilicet manifeſtationem perſone producte ⁊ emanationem perſone. principaliꝰ tamen importat manifeſtationem: ⁊ connotat emanationem: Patet: quia miſſio principaliter dicitur temporalis. Et ad hoc videtur eſſe Auguſtinus dicens. Mitti eſt cognoſci eſſe ab alio.

¶ Secunda propoſitio eſt. Licet manifeſtatio talis importetur per iſtud verbum mittere actiue: et ꝑ modū actionis

et permitti paſſiue: tamē emanatio ſcilicet paſſiua vniformiter ꝑ vtrūq̧ impor‑tatur. Et in hoc eſt differētia inter magiſtrū ⁊ altiſiodorenſem. Probatur. Mitti‑tere eſt manifeſtare produci. Mitti eſt manifeſtari produci ¶ Tercia ꝓpoſitio Ablatiuus reſpectu verbi paſſiui et no‑minatiuus reſpectu verbi actiui regula‑riter denotant habitudinē principij acti‑ui: vt a patre generatur filius. pater gene‑rat filiū. ¶ Quarta ꝓpō. Quādocunq̧ nominatiuus reſpectu verbi actiui ⁊ ab‑latiuus reſpectu verbi paſſiui denotat habitudinē principij reſpectu vtriuſq̧ ſcȝ tam emanationis q̄ manifeſtationis tunc talis eſt propriiſſima. vt pater mit‑tit filium. ¶ Quinta ꝓpō. Quando no‑minatiuus reſpectu verbi actiui ⁊ abla‑tiuus reſpectu verbi paſſiui denotat ha‑bitudinem ſolū reſpectu principij mani‑feſtationis ⁊ nō emanationis tunc talis eſt propria: licet non ſit ita propria ſicut p̄cedens. Unde hec eſt ꝓpria filius mittit ſe. Spūſſanctus mittit ſe. Spūſſanctus mittit filiū. ¶ Sexta propō. Quia ne‑ceſſario in perſona miſſa requiritur miſſio paſſiua ſeu emanatio paſſiua. Hinc eſt q̧ iſte negātur. Pater mittitur a ſe: tota tri‑nitas mittitur. ¶ Notandū igitur q̧ mitte‑re capitur tripliciter. Uno mō vt importat dominiū in mittente ⁊ ſeruitutē i miſſo Hoc modo dñs miſit gabrielem ad vir‑ginem glorioſam. Correlariū. Illo mō mittere dicit differentiā eſſentialē. Corre‑larium. Illo ergo modo nulla perſona mittit aliam. Scđo modo capitur mit‑tere vt dicit p̄ceſſe auctoritatē i mittente ſeu producere. Et ſubauctoritatē. id eſt ꝓduci in miſſo. Propoſitio. Hoc modo pater ⁊ filius mittunt ſpm̄ſanctū: ⁊ pa‑ter filiū. Correlariū Nulla tamen perſo‑na poteſt ſeipſaȝ mittere hoc modo: ⁊ ſic ponit diſtinctionem perſonarū. Tercio modo accipitur mittere inquantū im‑portat ſolam diſtinctionē ſm modū in‑telligendi. Sicut cum dicitur voluntas mouet ſe. Correlarium. Illo modo vna perſona mittit ſeipſam. vt cum dicitur ſpi‑ritusſanctus mittit ſe ⁊c̄.

Circa ſecundam partē huius diſtinctionis pri‑mo queritur. Utrū hec miſſio ſit ſm dona gr̄e gratūfacien‑tis vel gr̄e gratiſdate: hoc ē querere vtrū Inuiſibilis miſſio ſpūſſancti ſit ſm do‑na. ¶ Notandū q̧ rō cuiuſcunq̧ ꝓuatio‑nis ſumitur ex rōne ſui habitus: patet quia oīs priuatio ꝑ ſuū habitū habet cogno‑ſci. Inuiſibile ꝓuat viſibile. ġ ratio miſ‑ſionis inuiſibilis habȝ declarari ⁊ ſumi a rōne miſſionis viſibilis. Nota miſſio abſolute ſumpta pōt ſic diffiniri. Eſt exitus pſone a pſona ad ſanctificandum creaturā. Per exitū intelligo productio‑nem paſſiuam: ⁊ de tali dicebat chriſtus Exiui a patre. Johis. xvi. Dicitur ſecun‑do ad ſanctificandū ⁊c̄. Et hoc idem eſt qđ ad manifeſtandū. Miſſio autē viſi‑bilis vltra miſſionē in cōmuni addit: q̧ talis miſſio fiat per aliqđ viſibile ſignū non debet intelligi q̧ ſemper oporteat. Miſſio viſibilis ſic deſcribitur eſt exi‑tus perſone a perſona: ad ſanctifican‑dum creaturaȝ de nouo: vel ad denotan‑dum ipſam eſſe ſanctam: que ſanctifica‑tio fit per ſignum ſenſibile: apparens ex‑terius quod eſt ſignum ſanctificationis et termini interioris. Miſſio inuiſibilis eſt illa miſſio que fit ſine tali ſigno appa‑renti. Unde eſt exitus perſone a perſona ad ſanctificandam creaturam: que ſan‑ctificatio fit interius ſine quocunq̧ ſi‑gno exteriori de nouo facto. Licet enim in ſacramentis ſit ſignum: non tamē de nouo ſicut erat in baptizatione chriſti. ¶ Nota duplex eſt gratia. ſcilicet gra‑tiſdata ⁊ gratumfaciens. Gratia gratū‑faciens Eſt aliquis habitus ſupernatu‑ralis: infuſus immediate a deo: in crea‑tura intellectuali: Per quem habitum ipſa creatura eſt digna vita: ꝫ vita inq̧

grā duplex.

eterna: ⁊ carus ⁊ gratus deo: dicitur primo habitus ſupnaturalis: quia non pot cauſari ex puris naturalibus: habitus ponitur loco generis. ⁊ dicitur ſupnaturalis per quod excludũtur ſciētia ſapiētia ꝯſiliũ: dicitur ſcḋo imediate infuſus a deo: quia ſolum pōt creari a deo dicitur tercio i natura itellectuali propter nobilitatē habitus. dicitur quarto eſt digna vita eterna. Vñ quicunq; hꝫ gratiá illá eſt dignus vita eterna. ⁊ ecōtra: qui nō hꝫ eſt dign⁹ pena eterna. Iſta gratia eſt veſtimentū nuptiale ſine quo nemo acceptatur et admittitur ad vitam perhennē ⁊ beatā. Omnis habēs gratiā amic⁹ dei appellatur et eſt ſanct⁹: licet in hac peregrinatione exiſtentes nō ſint cōfirmati. In patria tñ ſunt ſancti ꝯfirmati. ¶ Gratia gratiſdata eſt aliqd additū naturalibus eſſentialibus creature rōnalis pparans ⁊ iuuans aliquo modo ipſam ad vſum vel habitū gratie ſcꝫ gratūfacientis. Unde gratia gratiſdata ſemper eſt accidēs. Nota duplicia ſunt Naturalia creature videlicet Eſſentialia ⁊ accidentalia. Naturalia eſſentialia ſunt eſſentia aīe: vt intellect⁹ ⁊ volūtas: que ſcꝫ ſibi neceſſario cōueniūt. Naturalia accidentalia ſunt aliq̄ accidētia que īſunt ipi aīe a pncipio ſue originis. vt ingeniū: clementia ingenita: ⁊ pulcritudo quo ad corpus. Et ſic patet primo quare dicatur additū: quia accidens. Scḋo quare dicatur naturalibus eſſentialibus: dicitur tercio nature rōnalis: quia propter iumētis nō datur gratia gratiſdata. Ultima particula dicitur iuuans ⁊c̄. quia ois gratia gratiſdata debet vel propter charitatē. ¶ Nota q; triplex ē gratia gratiſdata. ſcꝫ habitualis: actualis ⁊ motiua. Habitualis eſt donū habitua le ſupadditum naturalibus eſſentialibus ⁊c̄. vtꝫ. hoc mō ſcientia datur. Et dicitur donū habituale quia ē habitus. Nā in quolibet ſcientifico ſcientia debet ipm magis inflāmare ad ſequendū deū q; ad ſequēdū mundi vanitates. Actualis eſt donum actuale ſupadditū naturalibus eſſentialibus ⁊c̄. Hoc mō bona monitio vel bona locutio: vel aliqua flagellatio per quā de⁹ excitat mentē noſtrā ad deū querenduꝫ eſt gratia gratiſdata. ¶ Dupliciter aliqui trahuntur ad deū. Uno modo ſuauiter. Alio mō violenter. Suauiter per bonas inſpirationes. Uiolenter vero per tribulatōes ⁊ vexationes. Gratia motiua et eſt ſpāle dei auxiliū vel beneplacitū quo ipſe mouet nos ad bene agendū vel ad bene loquendū. ¶ Nota q; tercia gratia gratiſdata differt a ſcḋa: quia tercia immediate datur a deo. Et fundatur in eo loco vbi dicitur Joh. iij. Spirit⁹ vbi vult ſpirat. ⁊c̄. Hoc ſepe experiuntur multi hoies. Scḋa autē cōmuniter fit per creaturā. Nota duplici motione ſpūſſanct⁹ mouet creaturam. Uno modo motione generali. ⁊ ſic deus mouet quēlibet peccatorē: ⁊ quālibet creaturā. De hoc intelligitur dictū doctoris ſubtilis in. iiij. diſt. xiiij. dicentis. Q; ſtante influentia generali pctōr pōt dolere de pctis ſuis ⁊c̄. Hec non eſt gratia gratiſdata ſpālis cuꝫ ſit cōmunis. Alio mō mouet ſpūſſanct⁹ creaturaꝫ motione ſpeciali qñ videlicet aliquē ſubito mouet ſic patet de pphecia balaam: ⁊ alioꝝ pphetarū qui ferunt dixiſſe nō poſſum⁹ nō loqui que dixit deus ⁊c̄.

Reſpōdendo doctor ſeraphicus ponit duas opiniones: quarū primā nō multū improbat nec tñ approbat. Sed ſcḋam tenet. ¶ Prima ergo opinio ſtat in vna diſtinctione ⁊ duabus ppoſitionibus. Uide textū: quia valde clar⁹ ē. Dicit autē ſctūs Bonauētura ad primā opinionē q; dantē oppoſitū iſti⁹ ſolutionis. i. negantē q; ſapiētia dicatur a ſapere vno mō: ⁊ alio mō a ſapore. Et q; ſpūſſanct⁹ detur vt ſpūs ⁊ detur vt ſctūs. adhuc pōt ſoluere queſtionē quis ⁊c̄. ¶ Scḋa opinio ⁊ doctoris ſtat in vna diſtinctione et aliqbus ppōnibus. ¶ Diſtinctio Spiritū ſanctū dari vel mitti eſt dupliciter. vno mō ſimpliciter. alio mō quantū ad hoc. i. ſm quid. vel ad hoc. i. ad vtilitateꝫ eccleſie.

¶ Prima ꝓpoſitio Spūſſanctus nunꝙ datur ſimplr̃ alicui: nec etiā filius niſi ꝑ grām gratumfacientē: patet quia nulli datur ſpūſſanct⁹ nec fili⁹ niſi quē ſantifi/cat. ¶ Correlariū. Nunꝙ ꝓprie datur ſpūſſanct⁹ niſi habeat̃ ꝗ̄tum ad vſum ꝛ fructū: hoc eſt habere ſimplr̃. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Qn̄cunꝙ creatura pōt diligere deū meritorie ſic ꝙ dilectio ſit grata deo tūc h3 ſpm̄ſctm̄ ꝗ̄tū ad vſum ꝛ fructum Nota hn̄s magnā ſcientiā nō autē chari tatē habet ſpm̄ſctm̄ quo ad hoc .i. ſm ꝗd nō ſimplr̃: quia pctō2 mortalis non pōt frui ſpūſctō licet bene poſſit vti ſciētia.

Pro ſolutōne argumētoꝝ.

Nota. Spūs dn̄i venit in eū vel ad eū ſic notat̃ ꝙ ſpūſſanct⁹ habeat̃ ſimplr̃. Sed ſup eū hoc non eſt ſemꝑ ad inhabi/tandū ſicut dr̃ ſpūs dn̄i factus ſup ſaul Propoſitio. Fili⁹ nunꝙ mittit̃ in reuela tione facta ꝑ angelum: ſed in ſola reuela tione facta imediate a deo: quia reuela/tio ſi fiat in grā gratūfaciente fili⁹ mitti tur ſimplr̃: ſi nō: mittit̃ ſm ꝗd. Propoſi tio. Filiū cognoſci ab alio ꝓcſe nō ē ipm mitti: ſed oportet ꝙ cognoſcat̃ in aliquo tanꝙ in habitaculo ¶ Notandum tn̄ ꝙ nō poſſum⁹ certitudinalr̃ cognoſcere ſpi ritūſanctū ꝛ filiū mitti niſi ex fide. Pro quo notande ſunt alique ꝓpōnes. ¶ Pri ma ꝓpoſitio. Non ſufficit qcunꝙ cogni tio filij ad hoc ꝙ fili⁹ mittat̃ ſimplr̃. Et ſic gloſand⁹ eſt Aug⁹. ꝗ dicit. Filiū mit ti eſt cognoſci ipm eſſe ab alio. S3 opor tet ꝙ cognoſcat̃ eſſe ab alio in aliu3 vt in habitaculū ꝑ charitatē. ¶ Scḋa ꝓpō Quāꝗ̄ ſpūſſanct⁹ mittat̃ ꝛ fili⁹ ad quē libet iuſtū: nullus tn̄ pōt hoc cognoſce/re naturalr̃: ſed ſola fide.

Querit̃ ſecundo. Utrū

ſm eadē dona grē dicat̃ mitti fili⁹ ꝛ ſpiri tuſſanct⁹. Pro declaratōne hui⁹ termini dona. Nota ꝙ in ꝗlibet natura intelle/ctuali ſunt due potentie ſimpliciter beati ficabiles .ſc3: intellect⁹ ꝛ volūtas. Quia eni iſte due potentie imediate pn̄t deum diligere ꝛ amare: ſic ꝙ non deficit intelle/ctus nec voluntas donec clare de⁹ videa tur ꝛ fruat̃ in patria. Un̄ Aug⁹. in libro ꝯfeſſionū. Inquietū eſt co2 meū dn̄e do/nec requieſcat in te. Sic etiam in via ſunt dona ꝑficiētes intellectū ꝛ volūtatē Et dona intellect⁹ ſunt ꝟtutes ſeu habit⁹ in tellectuales: vt fides ſcīa ꝛc̄. dona ꝟo vo luntatis ſunt habit⁹ ſeu ꝟtutes morales habit⁹ ſc3 affectiui ꝛ grā gratūfaciens.

Reſponſio ſancti bona

uenture doctoris ſeraphici ſtat in aliq̄b⁊ ꝓpōnib⁊. ¶ Prima ꝓpō. In miſſione inui ſibili ſemꝑ eſt donoꝝ collatio in ꝗbus ē manifeſtatio ꝛ ihabitatio pſone. Prima ps ꝓbat̃: quia nunꝙ mittit̃ aliq̄ diuia pſona ad aliquē quin det aliqḋ donum. Scḋa ps de manifeſtatōe p3: ſilr̃ et ſcīa de inhabitatōe. ¶ Scḋa ꝓpō. Poſſum⁹ loqui de donis dei trib⁊ modis. ꝑmo mō ꝗ̄tū ad radicē. ſcḋo mō ꝗ̄tū ad ad actū tercio mō ꝗ̄tū ad habitū ¶ Tercia ꝓpoſitio. Grā ſiue charitas eſt radix oīm bonoꝝ gratuitoꝝ. Probat̃. Quia nulla bona gratuita ſine charitate valent ad vitā eternā. Iſta ꝓpō ſm modū etia3 lo quēdi ſc3 de radice: patet ꝑ Gregoriū in Omelia quadā. Nec ꝗ̄cꝗ̄ h3 ram⁹ bo ni operis niſi maneat in radice charitatis ¶ Quarta ꝓpoſitio. Fili⁹ ꝛ ſpūſſanctus dant̃ i eodē dono ꝗ ad radicē p3: Quia nec fili⁹ nec ſpūſſanct⁹ ſimplr̃ dat̃ niſi grā gratūfaciēs detur. ¶ Quinta ꝓpō. Tri plices ſunt habit⁹ ſc3 pure cognoſcitiui: pure affectiui: ꝛ ꝑtim cognoſcitiui par/tim affectiui. Habitus pure cognoſciti ui dicunt̃ illi qui ſolū ꝑficiunt intellectū vt fides ſcientia. Et omnis qui pertinet ſolū ad intellectū. Alij ſunt habitus pu re appetitiui ꝛ ſunt illi ꝗ ſolū ꝑficiunt vo luntatē vt charitas ꝛ ſpes iuſticia ꝛ caſti tas ꝛc̄. Alij ſunt habitus partim cogno/ſcitiui et ꝑtim affectiui .i. partim ꝑtinēt

ad intellectū partim ad voluntatē vt eſt ſapiētia (meo iudicio) Importat eñ cognitionē dei ꝛ charitatē qua deꝰ ſapidꝰ ē ꝛ nullus alius habitꝰ. Et ſic dicit duo. ſcꝫ charitatē ꝛ ſcientiā. Vñ dicit doctor ſubtilis i tercio. diſ. xxxiiij. Qꝛ ſapia in ſacra ſcriptura pro charitate cōiter capitur: vt ibi. Beatꝰ vir q̄ in ſapia morabit̄ ¶ Sexta ꝓpō. Sicut ſpūſſanctꝰ datur ꝛ mittit̄ in habitibꝰ affectiuis ita filiꝰ dicit̄ dari in habitibꝰ cognoſcitiuis. Ex quo eñ ſpūſancto ex vi ſue ꝓductionis appropriant̄ oia que reſpiciūt voluntatem Vt pietas ꝛ miſericordia. licet eque cauſetur a patre ꝛ filio ꝛ ſpūſancto tñ appropriatur ſpūiſctō. Eodeꝫ modo declarat̄ alia ꝑs. ¶ Septima ꝓpō. In habitibus partim cognoſcitiuis partim affectiuis ſm diuerſas rōnes q̄s ꝯtinent: tā filiꝰ q̄ ſpūſſanctꝰ mittit̄. Oia dona dei que dat deus: ſoluꝫ ꝓpter duos actus dat: ſcꝫ ad inflāmandū ꝛ illumīādū. Vñ ¶ Octaua ꝓpō. Licet varia ſint dona dei tñ oia dona dei pñt reduci ad duos actꝰ. ſ. illuminationē ꝛ inflāmationē. ¶ Nona ꝓpō Quoniā iſta dona ſcꝫ illuminatio ꝛ inflāmatio ſemper ſunt coniuncta ꝛ cōiunctim dantur a deo: ideo miſſio filij ꝛ ſpirituſſancti ſunt inſeperabiles. Et licet inflāmatio ſit cōmunis tribus tamē per appropriationē eſt ſpūſſancti. Similit̄ de illuminatione eſt dicendū. Iſta propoſitio ſoluit magnā queſtionē videlicꝫ ¶ Vtrū miſſio filij ꝛ miſſio ſpirituſſancti poſſint diuidi. Dicenduꝫ ꝙ poſſumꝰ loqui de iſtis duabꝰ miſſionibꝰ duplicit̄ Uno modo quantum ad realem diſtinctionem ipſoꝝ. Alio modo quantum ad actualē ſeparationē. ¶ Propoſitio. Miſſio filij ꝛ miſſio ſpūſſancti quantū ad realem diſtinctionē ipſorum realiter diſtinguuntur: ꝛ hoc ſiue de per ſe ſignificatis ſiue de cōnotatis: pro per ſe ſignificatis ſm vnam opinionē eſt productio paſſiua. Sed due ſunt productiones paſſiue filij ꝛ ſpirituſſancti. ſcꝫ generatio et ſpiratio paſſiua. Pro cōnotatis vero etiāꝫ ſic diſtinguūtur: quia aliud eſt donum illuminatio: ꝛ aliud inflāmatio. Tamē in ſapientia concurrūt. Semper autem ex parte productionū eſt diſtīctio realis. Quantū autem ad actualem ſeparationem nunꝙ diuiduntur. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Non autē oportet ꝙ ſit tanta connexio vel vnio inter miſſionem viſibilem filij ꝛ miſſionē viſibilem ſpūſſancti: quanta eſt inter miſſionē inuiſibilem ipſorum. Patet eñ ꝙ quādo filius fuit incarnatus fuit miſſus viſibili miſſione. Sed ſpirituſſanctus tunc nō fuit viſibiliter miſſus.

Querit̄ tercio. Utrum

miſſio filij ꝛ ſpūſſancti ſit ſm eadem dona gratie augmentata Huiꝰ queſtionis ſub verbis magis patentibus. ſenſus eſt. Vtrum quotienſcunꝙ gratia vel dona augentur (vt quando fides vel ſpes augetur) ſemper mittatur filius ꝛ ſpirituſſanctus. ¶ Pro declaratione terminorum notandum. Qꝛ augmentare grām poteſt intelligi dupliciter. Uno modo effectiue. Alio modo meritorie. Effectiue ꝛ ſic ſolius dei eſt augmentare grām. Sed meritorie augmentatur per bona opera. Unde communiter eſt ꝛ regulariter: ꝙ ad meritū cuiuſꝙ boni operis augetur gratia. Et ſic ex magna liberalitate et miſericordia deus bene auget graciam quantum ad ſubſtantiaꝫ: propter bona opera. Tamen non vult diminuī quantum ad ſubſtantiam. Licet bene quantum ad feruorem propter veniale feruor tamen iſte non eſt gratia. patet in peccatore mortali.

Reſolutio queſtionis.

Doctor ſeraphicꝰ reſpondendo ad queſtionem narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duobus dictis. ¶ Diſtinctio. Gratiā augeri poteſt eſſe dupl'r. ſcꝫ ꝑceptibil'r: quando

ſcꝫ cognoſcit ille in quo augeť ſeu pcipit ꝙ augmentať. ¶ Primũ dictum. In tali augmento grã datur vel mittiť filiꝰ ꝛ ſpiritusſanctus. Scđo mõ põt grã augeri imperceptibiliter cũ ſcꝫ aliquis nõ pcipit ꝙ augmentať in eo charitas ſeu gratia. ¶ Scđm dictũ. In tali augmẽto nõ mittitur ſpũſſanctus. Et rõ illoꝝ eſt: Quia tũc diciť dari vel mitti cũ mente pcipiť. Hanc opinionẽ doctor ſeraphicꝰ nec improbat nec approbat. ¶ Secunda opinio cõſtat in vna diſtinctione ꝛ duabus ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Diſtinctio. Augmentum gratie põt eſſe dupliciter vel ꝓpter profectũ in grã habita ꝑus: aut eiusvſu vel propter collatiõnẽ noui vſus vť etiã doni gratuiti. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non oportet ꝙ filius ꝛ ſpũſſanctus mittatur ꝓpter ſolũ profectũ gratie. Tũc eñ non dr̃ mitti nec filius nec ſpũſſanctꝰ. In cõfirmatione aliquis fit miles xp̃i ad defendũ fidẽ chriſti vt oportet ꝛ vbi oportet. ¶ Scđa propõ. Quotienſcunq; augetur grã ꝑ collatiõnẽ noui doni vel noui vſus ſicut fuit in apoſtolis in die pentecoſtes tũc mittiť filiꝰ ꝛ ſpũſſanctꝰ.

Circa diſtinctionem ſeptamdecimã Primo queriť. Quid eſt miſſio viſibilis. Inť oẽs doctores nullus eſt q̃ tam multa dicat de miſſione ſpiritusſancti ſicut iſte doctor: vt patet pluribus diſtinctionibuſ. Omne equiuocũ ꝑus eſt diuidendũ q̃ diffiniendũ. ¶ Nota ergo Qꝫ duplex eſt miſſio viſibilis. Quedã ẽ que ẽ ꝑ realẽ aſſumptionẽ alicuius nature create viſibilis in vnitatẽ ꝑſone. Hoc mõ fuit miſſus filiꝰ a patre qñ aſſumpſit naturã humanã in vnitate ſuppoſiti. Alia eſt q̃ nõ eſt ꝑ realẽ aſſumptionem alicuiꝰ nature in vnitate ꝑſone Vñ iſte ſunt heretice. Spũſſanctus fuit columba: nec vnq; vniuit ſibi naturam ignis. Sꝫ erat ibi vnio ſignati ad ſignũ Columba eñ exterius apparẽs ſignum erat ſpũſſanctũ ꝛ inhabitare ꝛc̃. ¶ Nota miſſio viſibilis ſic põt deſcribi. Eſt aliq̃ apparitio rerum corporaliũ: facta circa creaturã rõnalẽ humanã: eidẽ creature rõnali repñſentans miſſionẽ inuiſibilẽ ꝑſone diuie. In iſta deſcriptione ſunt tres ptes. Prima apparitio rerũ corporaliũ qꝛ cũ diuine ꝑſone ſint inuiſibiles de ſe: ſi viſibiliter mittãť oportet ꝙ fiat ꝑ aliqua corporalia apparentibꝫ nobis. Per ſcđam excludunť irrõnalia ꝛ angeli: Licet eñ ſpũſſanctꝰ miſſus fuerit angelis bonis dũ eſſent viatores. ſed tñ hoc non oportuit eſſe viſibilr̃. tercia poniť: quia nunq; mittiť aliqua ꝑſona niſi ad ſanctificandum ꝛ ſic nunq; fit talis apparitio niſi ad repñſentandũ aliquẽ effectũ ſpãlẽ circa illũ cui mittitur puta charitatem. Qñ primo fit miſſio viſibilis in aliquo nõ oportet ꝙ ſit ſignũ ꝙ miſſio inuiſibilis ꝑſone de nouo ſeu primo fiat. Unde qñ ſpũſſanctus viſibiliter fuit miſſus in baptiſmo chriſti repñſentabať ꝙ grã ꝑus infuerat ꝛ ꝑmanebat nec augebať gratia in chriſto. Aliud fuit de apoſtolis.

Reſponſio ſancti bonauenture.

¶ Prima ꝑpõ. Miſſio viſibilis ꝓſupponit miſſionẽ tanq; ſupius ꝛ ſuperaddit differentiã q̃ eſt viſibile. ¶ Scđa ꝑpõ. Miſſio cõmuniter dicta dicit inmiſſo emanationẽ ꝛ ſupaddit manifeſtationẽ illiꝰ emanationis. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Quia manifeſtatio emanatõis non fit niſi ſup eũ in quo inhabitat ſpũſſanctus ꝑ gratiã gratũfacientẽ. Inde eſt ꝙ miſſio in cõmuni dicit manifeſtationem non ſolũ emanationis ſed etiã inhabitationis. ¶ Arguiť ꝯtra. Conſtat ꝙ ſpiritusſanctꝰ mittiť q̃tidie illis qui cõfitenť peccata ſua vere ꝑ ſacramentũ penitẽtie ꝛ tñ ipſi neſciunt ꝙ ſpũſſanctꝰ eis mittiť vt patet de vetulis. ꝑ miſſio nõ dicit manifeſtationẽ inhabitationis gratie. Itẽ etiam docti neſciunt ſi ſint in gratia. per conſequens miſſio nõ eſt manifeſtacio.

¶ Reſpõdeo ꝙ duplex eſt manifeſtatio
emanationis: vel põt eſſe duplex. ſ. actu
alis ⁊ habitualis. Actualis eſt illa qua
aliquis actualiter cognoſcit ſpm̄ſanctū
emanare a p̄re ⁊ filio. Habitualis eſt il/
la qua aliq̄s habitualiter cognoſcit ſpi/
ritūſanctū emanare a p̄re ⁊ filio. Uel ſic
breuius cõprehẽdendo vtrūq̧. Duplex
eſt manifeſtatio emanationis ⁊ cõſimili
ter inhabitationis. Quedā eſt actualis
Et eſt illa qua aliq̄s cognoſcit actualiť
ſpm̄ſanctū ꝑduci a patre ⁊ filio et inha/
bitare ꝑ grãm. Tūc dico ꝙ nullus via/
tor de lege cõmuni põt cognoſcere actu/
aliter cognitione infallibili ꝙ ſpūſſctūs
mittať ad eū: ⁊ hoc ꝯcludit argumentū
Scđa eſt habitualis. Et eſt illa qñ ali/
quid ſit per qđ põt cognoſci vnā ꝑſonā
produci ab alia: et ꝙ ſpūſſanct⁹ inhabi/
tet aliquē hominez. Licet igitur iudei
vidẽtes linguas igneas non cognouerit
actualiter nec fideles: tñ ſuffecit habitu
alis cognitio ſcʒ ꝙ poterant deuenire in
cognitionē emanationis ꝑſone a ꝑſona
et inde habitatiõez grẽ. ¶ Quarta ꝓpõ
Iſta differẽtia viſibiľ aduenies miſſio/
ni tāq̧ ſupiori ꝯhit ipam ad manifeſta
tionē exteriorē ad manifeſtandū ꝑſonaʒ
procedentē ⁊ inhabitantē. ¶ Quinta ꝓ/
poſitio. Miſſio viſibilis eſt appitio ex/
terior in qua manifeſtať diuina perſona
non vt operans tm̄: ſed etiam vt inhabi
tans: non vt inhabitās tm̄. ſed etiam vt
emanans: q̄ſi ab alio veniēs. Per primū
excludit apparitionē dei in q̄libet crea
tura. Perſone diuine ſunt in omni re /
vt operans. Omēs em̄ effectus ſunt effe
ctus dei. Sed etiā vt inhabitans hoc dr̄
ad differentiaʒ apparitionis qua ꝑſona
diuina apparuit moyſi vel abrae. Qđ ſi
ita ſit ꝙ ſpūſſanctus ⁊ pater ⁊ filius ap/
paruerint ſanctis patribus. iſta appa/
ritio non fuit ad ſignificandum inhabi/
tationem iam exiſtentez. licet etiā eſſent
in gratia. Sed per iſtas apparitiones ſi
gnificabatur inhabitaturū eſſe deuz in
humana natura. De h̄ vide Richardū
¶ Nota. Deus dicitur eſſe in reb⁹ q̄nq̧
modis. Primo modo eſt generaliter in
omnib⁹ rebus ⁊ iſte modus ſubdiuidiť
in tria membra. Quia in q̄libet re eſt ꝑ
eſſentiā: preſentiaʒ: potentiā. Scđo mo
do dicitur eſſe in aliqua re ſacramentali
ter. Et ſic dico ꝙ tota trinitas eſt in ſa/
cramento altaris. Sed tamen nec hoc ē
ad propoſitū: nec illo mõ dicitur filius
proprie mitti. Patet de malo ſacerdote
celebrante in pctõ mortali. Tercio mo/
do. Deus dicitur eſſe in aliqua re ꝑ rea/
lem aſſumptionē alicuius nature in vni
tatem ſuppoſiti. Hoc mõ non eſt incon
ueniens ꝙ filius alio modo inſit nature
humane q̄ȝ pater ⁊ ſpūſſanctus. Quar/
to mõ. Spūſſanctus eſt in aliq̄ re ꝑ ſpe/
cialem inhabitationem. Sicut dicitur
Pater noſter qui es in celis. ſ. in ſanctis.
In quibus ſpecialiter ſpūſſanct⁹ inha/
bitat per gratiā. et hoc mõ deus ꝯmittiť
inuiſibiliter. Quinto mõ. Eſt in aliquo
tanq̧ ſub ſpeciali ſigno repreſentante il
lam miſſionez interiorē. ſic ſpūſſanctus
miſſus eſt i ſpecie colūbe flatus ⁊ ignis.
Et ſic deus mittiť viſibiliter.

Scđo queriť. Ad quid

ſit vtilis miſſio viſibilis. Quid ſit bonū
vtile: ⁊ quotuplex ſup̄ habitum eſt. Du
plex aūt eſt miſſio. q̄re in p̄cedēti qõne.
¶ Reſpõſio ad queſtionē ſtat in vna cõ/
cluſione: diſtinctionib⁹ ⁊ ꝓpoſitionib⁹.
¶ Concluſio. Miſſio viſibilis fuit vti/
lis ad manifeſtandū emanationē ꝑſone
miſſe. Et ad manifeſtandū inhabitatio
nem in perſonis ad quas miſſus eſt.
¶ Nota duplex eſt inhabitatio ſpiritus
ſancti in homine. Una per ſanctificatio
nis ſufficientiam. Alia ſm redundanti/
am plenitudinis. ¶ Prima propoſitio.
Quotienſcunq̧ aliquis hõ recipit gra/
tiam de nouo ſpūſſanct⁹ habitat in eo ꝑ
ſanctificationis ſufficientiā. ¶ Secūda
propoſitio. In om̄i tali ſuſceptione gra

cie gratumfacientis inuiſibiliter mittit
ſpūſſanctus. Sed de hac non ad propo/
ſitum. ¶ Scđa diſtinctio. Duplex ē ge/
nus credentiū: quidā volūt ſigna vtpu/
ta ſenſibiles .i. ſimplices. quidā volūt in
telligentiā: vt perfecti in fide. ¶ Tercia
ꝓpoſitio. Miſſio viſibilis eſt vtilis ad
manifeſtandū inhabitationē plenitudi/
nis redundātē: ꝛ hoc ꝑſonis manuducē/
dis ꝑ ſenſum. Uide litterā Bonauētu.
quia pulcra eſt.

Tercio queritur. Quibꝰ

modis fit miſſio viſibilis. ¶ Notādū ꝙ
legimus quattuor miſſiones viſibiles
perſonarū diuinarū. Prima fuit excellē
tiſſima q̄ filius vnitus eſt homini .i. na/
ture humane in vnitatem ſuppoſiti. Se
cunda qua ſpiritusſanctꝰ fuit miſſus in
ſpecie colūbe dum baptiſabatur chriſtus.
Math. iij. Tercia qn̄ ſpūſſanctus fuit
miſſus in ſpecie flatus ad denotandū ꝙ
ſpūſſanctus ſpiratur Johis. xx. Quar
ta qua ſpiritusſanctꝰ fuit miſſus in ſpe/
cie linguarum ignearū in die penthecoſ.
Actuū. ij.

Reſolutio queſtionis.

¶ Prima ꝓpō famoſa in phia. Finis ſe
imponit neceſſitatem his que ſunt ad fi
nem. Et eſt ſenſus neceſſitas medioꝝ cō
ſideratur ad neceſſitatem finis. Uñ ne/
ceſſe eſt ſeruare mandata dei: non quidē
abſolute: ſed ſi volo ſaluari. Nec hoc eſt
abſolute neceſſariū: niſi ad bene eſſe ſcʒ
ſi volo ſummā euadere miſeriam ꝛ ſum
mā habere beatitudinē. Modus autē
apparendi ſumendus eſt iuxta finē ope
rationis. ¶ Scđa ꝓpō. Filius apparuit
vt mediator. ſpūſſanctus vt doctor. patʒ
Joh. xvi. Cum venerit do. vo. o. ve. ꝛc.
vide lrāʒ que eſt plana. ¶ Sed vtrū illa
columba erat vera columba. magna dif
ficultas hic fit aliqn̄ a curioſis ꝛ non ſo/
lum a vetulis. ¶ Reſpondeo ꝑ aliquas
propoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Co/
lumba ſub qua apparuit ſpiritusſanctꝰ
non fuit verum animal. ¶ Scđa propo
ſitio. Illa columba ſub qua ſpiritusſan
ctus dicitur apparuiſſe erat vera res. Cō
ſimiliter dicendum eſt de igne: quia nec
comburebat ꝛ poſt non fuit. Tamen ra
tiones iſte nō ſunt demōſtratiue. Tho.
iij. parte ſumme. queſti. xxxix. arti. iij. ex
intentione mouet iſtaʒ queſtionem. Et
dicit ꝙ erat vera columba. Sed argu/
mentum et rationes eius ſoluuntur a
San. Bonauētu. Sanctus Bonauen/
tura habet pro ſe ſacrā ſcripturaʒ: quia
in euāgelio dicitur Luce. iij. Deſcēdit ſpi/
ritusſanctus corꝑali ſpecie ſicut colum/
ba in ipm̄. ꝛ Math. iij. et Mar. i. Tho.
in diſtin. pñti. q. iij. in ſolutione tercij ar
gumenti dicit ꝙ non fuerit vera colūba
Uñ patet ꝙ ſibi ꝯtradicit. Sicut et de
ꝯceptione beate virginis ſup ſentētias ꝛ
in ſumma. Item i quarto dicit ꝙ papa
poſſit diſpēſare in voto ꝯtinentie ſeu ca/
ſtitatis. In prima parte ſumme dicit ꝙ
non.

Circa diſtinctio/

nem decimāſeptimam. Pri
mo queritur. Utrum pter
donum charitatis increate
ſit ponere donum charitatis create id ē
Utrū charitas qua diligimus deum ſit
ſpiritusſanctus. Uidendum ergo eſt qđ
ſit charitas: eſt quedam habitus ſuper/
naturalis inherēs formaliter nature be
atificabili: per queʒ ipa acceptatur a deo
ad vitam eternā: tanq̄ digna tanto pre/
mio: et per quē ipſa eſt amica dei: et ſibi
grata ꝛ cara: et per quē actus eius elici/
tus ſm inclinationem talis habitus eſt
meritorius vite eterne. Prima particu/
la eſt habitus. Scđa ſupernaturalis ꝛc̄
Primo tamen videamus de deſcripto.
Et ꝑma ſui diuiſione diuiditur in cha/
ritatem increatam ꝛ creatam Charitas
increata eſt ipſemet deus Et eſt duplex
ſcʒ Eſſentialis. et ſic eſt cōmunis tribꝰ

chari tas.

Alia eſt perſonalis ⁊ eſt perſona ſpūſſ. quia procedit per modū amoris. Queſtio noſtra non eſt de charitate increata nec eſſentialiter nec perſonaliter capta. Licet charitas increata perſonaliter capta ponatur in titulo queſtionis. Alia eſt charitas creata que capitur tripliciť Primo modo pro habitu de charitate. Hoc modo eſt queſtio noſtra. Secūdo modo pro actu. Eſt quicunq; actus beniuolentie vel liberalitatis exhibit⁹ alicui ex charitate: vel fact⁹ pro aliquo ex charitate. Hoc modo dicimus. Iſte fecit mihi magnam charitatem ⁊c̄. Item in euāgelio. Maiorem hac charitatē nemo habet ⁊c̄. Johis. xv. Tercio modo pro obiecto. Et eſt duplex. Primarium qd̕ eſt de⁹. Et ſic eſt charitas creata obiectiue reſpiciens deum. Secundarium et eſt proximus. Qui diligit proximuz legem impleuit. ¶ Primo dicitur eſt habitus ad differentiaz aliorum membrorum. Scdō dicitur ſupernaturał ⁊ merito; quia non eſt producibilis ab agente naturali: ſed a ſolo dō creabilis. Tercia particula. Inherens formaliter ⁊c̄. et ponitur ad differentiā gratie aſſiſtentis. Pro quo notandum qd̕ duplex eſt charitas ſcz Aſſiſtens. Unde ſpūſſanct⁹ aſſiſtens nobis ⁊ acceptās opera noſtra eſt charitas aſſiſtens. Quidam enim admittebant ſpiritumſanctum eſſe habitum ſed non poteſt dici inherens. Inherens charitas. Eſt vna forma accidentalis decorans animam per quam ipſa acceptatur ad vitam eternam. Quarta particula. Nature beatificabili. vbi notandum Q? duplex eſt natura beatificabilis ſcz increata et creata. Creata: vt angelica humana. et de illa intelligitur Quinta particula. per quē ipā acceptatur. Pro quo notandum ꝙ duplex eſt acceptatio diuina ſcilicet large vel communiter dicta. Et eſt illa qua acceptat aliqd̕ ad aliquod bonum id eſt cui de⁹ vult aliquod bonum. Et ſic deus omnē rem poſitiuam acceptat. ¶ Correlariū Deus acceptatione generali que eſt ad eſſe acceptat actum ſubſtratum peccatiť Alia eſt acceptatio ſpecialis. Et eſt illa qua deus acceptat aliquā naturam rationalem vel intellectualē ad vitam eternam tanꝙ dignam tanto premio. Et de illa intelligitur. Sexta particula. Per quē ipſa eſt amica dei. Ubi notandum ꝙ Amicus dei diciť dupliciť. Uno modo generaliter quē ſcz diligit deus generaliter. Hoc modo peccatores ſunt amici dei. Alio modo ſpecialiter quē ſcz ſpecialiter diligit deus ⁊ ad bonum ſpeciale ſcz ad vitam eternam. Et ſm̄ iſtas duas particulas. ſ. quintā ⁊ ſextā. Iſte habitus vocatur amicicia; gratia et charitas. Et perſona habens talem veſtē nuptialem et illam margaritā acceptatur ad vitam eternā ſiue operetur ſiue nō. ¶ Septima particula. Per quez actus elicitus ⁊c̄. Ubi notandum ꝙ Aliter acceptatur perſona et aliter actus eius: nā ad acceptationem actus tanꝙ meritorij de condigno requiruntur duo. Primo ꝙ fiat ab habente charitatem. Et ſic excluduntur bona opera facta in peccato mortali. Secundo oportet ꝙ eliciatur ſcd̕m inclinationem talis habitus. Ad differentiam illorum actuū qui ſunt indifferentes: et propter peccata venialia. Patet: quia aliquis poteſt peccare venialiter; licet exiſtat in charitate: vt ptz de cantante miſſam cum aliquali vana gloria; quia ſcilicet propter melodiam aliqualiter eleuatur; ſic tamen ꝙ ibi nō ſtet ⁊c̄. Iſta charitas vniformiter ab omnibus doctoribus dicitur vita ſpūalis. ¶ Correlariū. Omnis exiſtens in pctō mortali eſt mortuus. nā ideo diciť peccatuz mortale: quia demeritorie priuat vitam ſpiritualem. Exemplum de imperatore qui decreuiſſet ꝙ omnis habēs veſtem viridem eſſet amicus dei: ⁊ daret quibus vellet ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis.

Circa hanc queſtionē fuerūt opiniones ab antiquo. Prima fuit magiſtri et ſtat in vna cōcluſione. ¶ Charitas qua diligimus deū ⁊ qua pater ⁊ filius diligunt nos eſt ſpūſſanctus ita ꝙ preter ſpm̄ſanctum nō eſt aliud ſeu alius habit⁹ quo diligimus deū. Et antiqui voluerunt eum ſic defendere dicētes. ¶ Scđa propoſitio. Q; ſicut lux conſideraꝛ abſolute ī trāſparenti ſeu diaphano: ⁊ in corꝑe terminato. Unde lux eſt q̄litas q̄ eſt in corꝑe lucido: lumen ꝓo eſt in corꝑe ꝑſpicuo ſeu tranſparenti. color ꝓo eſt in corpore terminato ⁊c̄. Primo modo dicitur lux. Scđo mō lumen. Tercio mō ſubiectum coloris. ¶ Tercia ꝓpō. Ita dicūt ꝙ ſpūſſanctus tripliciter conſideratur ſcʒ in ſe. Et ſic eſt amor pr̄is ⁊ filij. Alio modo in q̄ntum inhabitat aīam noſtraʒ Et ſic diciꝛ gratia. Tercio modo pōt cōſiderari vt vnitur voluntati nr̄e. Et ſic ſpiritusſanctus eſt charitas qua nos diligimus deum. Et addūt illi ꝑuerſores (⁊ nō expoſitores) errorē errori dicētes. Q; ſpūſſanctus vniaꝛ voluntati nr̄e hypoſtatice. Preterea dicūt ꝙ ſicut fili⁹ ſolus eſt hō: licet tota trinitas ſit oꝑata illam vnionem. ſic ſpūſſanctus ſolus vnitur voluntati: licet illam operēꝛ tota trinitas. ¶ Sed cōtra eos arguiꝛ. Si ſpiritusſanctus vniretur voluntati ſicut filius humane nature. ergo ſequiꝛ cōicatio idiomatū. i. ꝑdicatoꝝ. ergo ſpūſſanctus erit ꝑdicabilis ⁊ ꝯuertibilis. Sāctus Bonauētu. arguēdo capit vnibile pro vnito. Dicere eīm ꝙ ſpūſſanctus nō ſit vnibilis voluntati ſicut fili⁹ nature humane eſt falſum. ¶ Aliter ergo exponitur magiſter a ſctō Bonauen. Et ſtat ſua expoſitio in vno dicto et aliquibus ꝓpoſitionibus. ¶ Iſtud dictū aggregatum quo diligimus deū. poteſt capi tribus modis ſcʒ effectiue: exemplariter et formaliter. ¶ Prima propoſitio. Illud quo diligimus deū effectiue eſt tota trinitas: licet appropriate ſit ſolū ſpiritusſanctus. Probatur ergo ꝑma pars Illo diligim⁹ deū effectiue qđ cauſat amorē in nobis. Sed tota trinitas eſt hmōi. ergo ⁊c̄. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Illud quo diligimus deum exemplariter eſt ipſe ſpiritusſanctus. Probaꝛ: quia dilectio noſtra imitatur dilectionē patris ⁊ filij. ergo ⁊c̄. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Itē hoc quo diligimus deum formaliter eſt affectio animi. i. actus amandi ſeu amor voluntatis. ¶ Correlarium. Preter ſpm̄ſctm̄ et preter actum voluntatis nō eſt ponēdus alius habitus quo diligim⁹ deum: puta qualitatē habitualem. Et hec ſm opinionem magiſtri. Et ideo dimittiꝛ. ¶ Cōcluſio. Q; ſcʒ Neceſſe ſit ponere habitū creatum quo diligimus deū informans aīam ⁊c̄. Fundamentū autem huius eſt dictū apoſtoli. Ad Cor. xiij. Si linguis hominū loquar ⁊ angelorū charitatē aūt non habeam ⁊c̄. Et alibi. Nunc autem manent fides: ſpes: charitas tria hec. Maior aūt horum eſt charitas ⁊c̄. ¶ In reſolutione qōnis Sanct⁹ Bonauen. ponit diffinitionem charitatis: dicens. Charitas eſt bonitas ſuꝑple habitualis creature rōnalis ꝑficiēs ⁊ diſtinguens ipām ⁊ ordinans atq; diſponens ad vitā eternā. ¶ Nota ꝙ quadruplex eſt bonitas ſcʒ naturalis ⁊ entitatiua. Ex genere ⁊ incōplete moralis. Uirtuoſa et cōplete moralis. Gratuita ſiue bonitas meritoria. Prima diciꝛ bonitas naturalis ⁊ entitatiua. Et eſt illa que competit cuilibet enti poſitiuo ſm gradum ſue entitatis magis vel minus Unde ſm ꝙ entia ſunt perfectiora tāto magis participant de illa bonitate. Et illa bonitas eſt ꝓpria paſſio entis. Secunda eſt bonitas ex genere ⁊ ſm q̄d moralis. Et eſt illa q̄ cōpetit alicui actui vel operationi ex eo ꝙ tranſit ſuꝑ obiectum ſibi conueniens ſm dictamē recte rationis: vt dare elemoſynam indigēti.

Obiectū autē poteſt eſſe cōueniēs actui dupliciť. Uno modo ex natura ſua. Sicut eſt cib⁹ cōmeſtioni vel colos viſui ꝛč. Et de iſta nihil ad propoſitū. Aliud eſt obiectū conueniens actui ſm rectā rōnē Et de iſta ꝯueniencia eſt ad propoſitū. Quare autē illa bonitas diciť incōplete moralis. Reſpondeť ꝑpter obiectum qď eſt prima circūſtancia in genere moris. Unde ſicut animal ē ꝯtrahibile ꝑ differentias: ſic quodāmodo actus bonus ex genere eſt ꝯtrahibilis .i. circūſtantionabilis alijs circūſtantijs. Tercia eſt bonitas virtuoſa ꝛ complete moralis. Et eſt illa que competit alicui actui vel operationi ſm qď elicitur cū omnib⁹ ſuis circūſtancijs dictatis a recta rōne ſibi conuenire. vt dare elemoſynaꝫ indigenti de ꝓprio propter deū: ꝛ loco cōgruenti ꝛč. Et hoc eſt qď dicit dioniſius. Bonū eſt ex integro ꝛč. Quarta ē bonitas meritoria: ſiue bonitas gratuita: vľ bonitas ex acceptatione dei in ordine ad meritum. Et eſt illa que competit actui ſuppoſita triplici bonitate dicta: ꝛ cum hoc ꝙ fiat ſm inclinationē charitatis ſeu principij meritorij. Correlarium. Omnis actus bonus meritorie ē bonus moraľr. ꝛ non econtra. Itē oīs actus bon⁹ moraliter ē bon⁹ ex gñe ꝛ nō ecōtra ꝛč. Uñ duplex ē bonitas ḡruita. ſcꝫ habituaľ ꝛ actualis Habitualis ē illa qua aliqua ꝑſona beatificabilis acceptať ad vitaꝫ eternā ſiue opetur ſiue non. Uel ſic. Eſt aliq̇s habitus quo aliqua ꝑſona beatificabilis acceptatur ad vitā eternam. Actualis eſt illa qua aliq̇s actus acceptať tanꝗ̄ meritorius vita eterna. Correlariū. Iſta addit ſupra primā: ꝙ ſcꝫ eliciať ſm inclinationem charitatis: ꝛ nō ſufficit ꝙ eliciať ab habente charitatē. Uñ ſicut ſuꝑ dictum eſt exiſtēs in charitate pōt peccare ꝛ tñ deus nō acceptat pctā venialia ꝑpť habitū inexiſtentē. Correlariū. Charitas nō inclinat ad actus indifferētes: vt fricare barbā nec inclinat ad act⁹ peccatorū venialiū. multomagis nec ad act⁹ pctōꝝ mortaliū. Correlariū. Licet apľi fuerit ꝯfirmati in gr̃a poſt miſſiōem ſpiritusſancti: tñ adhuc peccauerūt venialiť patet. Quia ſcriptura ſctā nihil falſum ponit. Sed ſctūs paulus ſcribit ꝙ reſtiterit Cephe coraꝫ oib⁹: q2 reprehenſibilis erat. Itē ſiľr videť de paulo ꝛ barnaba: ꝙ aliquis eoꝝ vel ambo peccauerūt venialiť ꝛč. ¶ Itē ex ꝑmiſſis declarať diffinitio charitatis data a ſctō Bonauentura q̄ ſic intelligiť. Charitas eſt bonitas (ſupple meritoria habitualis) creature rōnalis (quia nulli inferiori creature datur) ipſam ꝑficiens (id eſt formaľr ei inherens) Unde perficere capitur dupliciter. Uno modo effectiue. Et ſic deus ꝑficit me dando mihi vitam: vel eſt effectiue vita mea. Alio mō formaľr et ſic aīa mea corpori meo dat vitā vel ē vita corporis formaliter. Illo mō charitas ꝑficit creaturā rationalē ꝛ diſtinguēs ꝛ diſponens ad vitam eternam. Unde Auguſtinus. Sola charitas eſt que diſtinguit inter filios regni ꝛ ꝑditionis.

Solutio argumentorū

Nota ꝙ ponuntur nouem argumenta pro parte falſa: ꝛ ſimiliter nouē ꝓ affirmatiua parte. Prime tres rationes ſumuntur ab eſſentia charitatꝫ. Alie tres ab actu. Nota regulaꝫ illam logicalem vbi eſt vnū propter alterum ibi tm̄ vnū ꝛ ſic eſt de charitate et anima rationali: Probatur: quia ibi eſt vna bonitas videlicet hominis propter charitatē quia ex charitate homo acceptať. ¶ Pro maiore ꝑmi argumenti Nota iſtam regulam. Quandocunqꝫ ſunt due ſpēs eſſentialiter diſtincte ſemper vna excellit aliā ꝛ minimū ſcꝫ indiuiduū contentum ſub perfectiori ſpecie excedit omne contentū ſub ſpecie imperfectiori. Regula illa eſt pro declaratione illius maioris vbi dicitur. Q⁹ nullū accidens eſt melius ſubſtantia. Uel ſic. Qñcunqꝫ ſunt due ſpe-

cies nunq̄ vna eſt eque ꝑfecta ſicut alia ſed ſemper inter quaſcunq̄ ſpecies diuerſas ꝛ inter q̄cunq̄ ꝯtenta ſub diuerſis ſpeciebus eſt oꝛdo perfectionis. Unde Coꝛrelariū. Minimū indiuiduum (ſi ſuſcipiat ſubſtantia magis ꝛ minus) ſpeciei humane eſt perfectius ſummo in diuiduo equi. ¶ Pꝛo ſolutione ſecundi argumenti Nota aliquem actum eſſe dignum vita eterna ē dupliciter. Uno modo ꝙ ille actus ſit dignus ex ſe vita eterna. Et ſic nullus actus eſt dignus vita eterna. Alio modo ꝙ ille actus ſit dign⁹ vita eterna ſm̄ eſtimationē ꝛ oꝛdinationem dei qua deus acceptat eū. Pꝛo hac diſtinctione mouetꝛ dubium quintuplex

Pꝛimum dubium. **Utrū aliquis act⁹** elicitus ab exiſtente in charitate ꝛ ſm̄ inclinationē charitatis ſit dign⁹ vita eterna. ¶ Reſponſio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duab⁹ pꝛopoſitionibus. ¶ Diſtinctio. Aliquē actum eſſe dignū vita eterna vel pꝛemio eterno poteſt intelligi duob⁹ modis. Uno modo ꝙ ille actus habeat dignitatem ex natura rei: ꝑ quem eſt dignus vita eterna. Alio modo. Et eſt eadem diſtinctio cum pꝛioꝛi. Unde Scotus accepit a Bonauentura: vnde vt habeat acceptationē dei. ¶ Pꝛīa ꝓpoſitio Nullus actus elicit⁹ ex charitate et ſm̄ inclinationē charitatis quantūcunq̄ bonus ſit eſt dignus vita eterna ex natura rei. Pꝛobatur. Non ſunt cōdigne paſſiones huius tempoꝛis ad futuram gloꝛiā que reuelabitꝛ in nobis. Item chꝛiſt⁹ in euāgelio luce. xvij. Cum feceritis oīa q̄ pꝛecepta ſunt vobis dicite ſerui inutiles ſumus ꝛc̄. Sed ſi homo faceret actus ex natura rei dignos eterno pꝛemio nō eſſet ſeruus inutilis. ¶ Secunda pꝛopoſitio Omnis actus elicitus ab habente charitatem ꝛ ſm̄ inclinationem charitatis ſolum eſt dignus vita eterna pꝛopter paſſiuam acceptationē dei. Exemplum de rege ſtabiliente ꝙ qui h₃ talē denarium erit pꝛinceps ꝛc̄. Secundum dubium.

Utrū deus neceſſitetur vel neceſſario acceptet habentē charitatem ad vitā eternā. ¶ Reſponſio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duab⁹ ꝓpoſitionibus ¶ Duplex eſt neceſſitas. ſc₃ Abſoluta et ꝯditionata. Abſoluta Et dicitꝛ illa qua aliquid ſic eſt vel ſic ſit qꝺ nō poteſt non eſſe vel nō fieri. ¶ Pꝛima ꝓpō. Deus nulla neceſſitate abſoluta acceptat habentē charitatē: illa qua aliquid neceſſe eſt vel fit ex ſuppoſitione aliqua. ¶ Coꝛrelariū. Omnē quē deus acceptat ad vitam eternā cōtingenter acceptat. Alia ē neceſſitas conditionata. Et eſt illa qua aliquid neceſſario ē vel fit ex ſuppoſitione aliqua. ¶ Scḋa ꝓpō. Deus neceſſitate quadā ꝯdicionata habentē charitatem acceptat ad vitā eternā. Pꝛobatur Stabiliuit eī̄ de⁹ lege ſue ſapie ꝙ oēm habentem charitatem finaliter velit acceptare ad vitā eternā. Terciū dubium

Utrū de⁹ potuerit iſtā acceptationem ponere in alio habitu q̄ charitate. Dicis eī̄ ꝙ ex ſe charitas nō eſt digna vita etna. hoc ē querere. Utrū deus potuerit ponere in fide vel in ſpe. ¶ Reſponſio: breuiter dico ꝙ deus illā acceptationē que eſt extrinſecū quoddā charitati potuit ponere nō ſolum in alio habitu virtuoſo: a charitate diſtincto: ſed etiam in quocūq̄ habitu coꝛpoꝛali. Unde licet charitas m̄lto nobilioꝛ imo nobiliſſima foꝛma accidentalis ſit ſimilitate nō t̄n charitas mag₃ eſt digna vita etna: dignitate ex natura rei q̄ ſimitas vel criſpitudo. Exēplū de rege ſtatuēte qꝺ denari⁹ aureus plus valeat argēteo. Et licet ſit ſic ex natura metalli. t̄n potuiſſet contrariū ſtatuiſſe. Sic deus potuit: licet charitas ſit aurū reſpectu aliorum habituum. ¶ Quarta difficultas.

Utrū deus poſſit dam- nare habentē charitatē et poſſit ſaluare

peccatorē blaſphemantē ſe. Dico qđ de potētia dei abſoluta deus poſſet. Nam oēs dicunt ꝙ de potentia abſoluta deus poſſet oēs dānatos ſaluare: eo ꝙ non implicat contradictionē. Similiter dico ꝙ poſſet oēs beatos dānare. Sicut enī figulus pōt oīa vaſa que ordinauit ad honorē deſtruere vel ordinare ad contumeliam ſic ⁊ deus. Quinta difficultas.

Contra predicta dicis

ꝯtra teipſum ⁊ deſtruis dictū oīm doctorum ⁊ maxime Scoti qui dicit. Omnē actū elicitū ſm charitatis inclinationē ⁊ in charitate eſſe dignū premio eterno. Unde dico ꝙ deus poſſet oēs actus noſtros bonos remunerare in vnius hore ſpacio per aliquā leticiam ſpiritualem. ¶ Pro ſolutione tercij argumenti Nota duplex eſt bonū videlicet ꝑ eſſentiā. Et ſic ſolus deus ē bonus ſcʒ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctꝰ. Unde nemo bonus niſi ſolus deus. Et eſt illud ꝙ neceſſario ē bonum. ¶ Prima ꝓpoſitio. Bonū ꝑ eſſenciam nō poteſt nō eſſe. ¶ Secūda propoſitio ē. Non poteſt non eſſe non bonum. ¶ Tercia propoſitio. Qꝛ bonū ꝑ eſſentiam nō poteſt eſſe malū. Alio modo eſt bonū per participationē ⁊ ē omne aliud a deo. Et eſt duplex: vel quia eſt ens participans bonitatē: vel quia eſt ipſa participatio. Omne ergo ens creatū eſt bonum per participationē ¶ Quarta propoſitio. Charitas creata poteſt ſimpliciter nō eſſe. Patet: quia ipſa non eſt bona per eſſentiam. Charitas ſi exiſtat: nō poteſt nō eſſe bona. Patet quia charitas eſt ordinatio ad vitam eternā. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Habens charitatem poteſt eſſe malus. ¶ Nota charitas dicit̄ forma virtutum. Pro cuius declaratōne pono talem propoſitionē. ¶ Omnis virtus ⁊ quicunq; actus virtuoſus ſine charitate dicitur informis. Patet quia omnis virtus ⁊ omnis actus qui eſt vel fit ſine forma virtutū ē informis. ergo ⁊c̄. In hoc dicitur charitas eſſe forma virtutū quia omnis virtus ⁊ omnis actus virtutʒ habent a charitate ꝙ acceptant̄ ad vitam eternam ¶ Correlarium. Acceptare ad vitam eternā eſt forma virtutū et actuū virtuoſoꝝ. ¶ Correlariū. Charitas nō poteſt eſſe informis. Aliud Correlariū. Omnes alie virtutes et actus poſſunt eſſe informes ⁊c̄.

Item hocipſum oſten

ditur rationibꝫ ſumptis a virtute. Maior autē prime rationis que eſt pulchra ⁊ ſatis poſitiua maxime fundatur in dictis Auguſtini. Qui fecit vel creauit te ſine te: nō ſaluabit vel iuſtificabit te ſine te. Qꝛ autē cooperemur deo: patet per orationē eccleſie. Adiuua nos deus ſalutaris noſter. Sed ſi nihil cooperamur deus proprie non adiuuat nos. ¶ Pro ſecundo argumento Nota talem regulam. Omne agens qđ poteſt in ſua actione recte agere ⁊ nō recte: bene agere et deficere: indiget in aliquo regulante: ad hoc ꝙ recte agat: tale regulās eſt charitas virtus creata. ¶ Nota ꝙ charitas quinq; actus habet facere. Primo nāq; habet recreare vel reformare animā noſtram. Secundo vnire nos deo. id eſt facit nos gratos deo. Tercio diligere deū et proximū. Quarto viuificare. Quinto diſtinguere. Habet ꝓmo reformare. Quandocunq; enim ſumus in peccato mortali imago dei in nobis eſt deformata: immo proprie in nobis non eſt imago dei. vt ſupra diſtinctione tercia. Reformare autē preſupponit informare qđ eſt imperfectionis. Ideo quo anima reformatur eſt habitꝰ creatꝰ. Nunq; reformatur anima noſtra ſeu recreatur niſi ꝑ creationē: nō tamen dico anime ſed charitatis. Unde non eſt minus quo ad aliqđ maioris virtutis ē recreare q̄ꝫ creare ⁊ hoc in genere cauſe efficiētis. Per hoc poteſt gloſari dictū Auguſtini. Maius eſt iuſtificatio impij q̄ꝫ creatio celi ⁊ ter

Bonum.

qualiter intelligitur Maius est iu-
ſticatio impij quam etc.

re. Et videtur q non Cum ad vtrumq requiratur infinita potentia. Et poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ex parte potentie iuſtificantis z creantis. Et ſic dico q eſt equalitas non maioritas. Alio modo ex parte effectus. Hoc modo maius eſt facere de impio piū quam creare celū z terrā. plures eni effect⁹ tūc ꝯcurrunt q̄ in creatione mundi. Patet in iuſtificatione impij eque eſt creatio gratie: ſicut in creatione mundi erat creatio. Itē dimittit offenſas. Itē ordinat ipm ad vitam eternā. Sed hocē maius q̄ creare mundū. Patet ergo q oſtenſiue magis ē iuſtificare impiū q̄ creare celum z terrā. Simplr tamē nō eſt maius quia eiuſdē potentie. ¶ Pro tercio argumento nota talem ꝓpoſitionē. Omnis creatura inquantū eſt ex nihilo eſt vanitas. i. nō eſt firmitas ſed poteſt non eſſe. Nota charitas nec inclinat angelū neq hominē ad diligendū deū quantū debet diligi. Patet. Charitas nō inclinat ad impoſſibile. Sed diligere deum quantū eſt diligēdus ſm ſe eſt impoſſibile angelo ſimilr z homini zč. Inclinat tamen ipſa charitas ad diligendū deū quantum eſt diligēdus a tali ſcz a viatore vel a cōprehenſore ipſo. Solus deus diligit ſe quantum diligendus eſt. i. quantū debet diligi. Patet quia infinita dilectōne z infinite. ¶ Aliquid magis diligere poteſt intelligi dupr. Uno modo intenſiue. Hoc modo aliquis poteſt intenſiori dilectione diligere patrē aut matrē q̄ deum. Nec oportet vt peccet in hoc. Patet quia promptior eſſem alicui ad reſiſtendum ledenti patrem meū q̄ peccanti in deū. Alio modo appreciatiue. Hoc modo quelibet creatura rationalis tenetur diligere deum ſuper omnia. licet nō ſit obligata ad gradus intenſiores.

¶ Nota pro tercio argumento in oppoſitum. Unde Hugo de ſancto Uictore. Hoc ſcio anima mea quia amor eſt vita tua. Sed omnis vita participatione alicui competens eſt ab informante ex quo z viuificabili fit vnum: ſed ex deo et anima impoſſibile eſt fieri vnum taliter: igitur zč. ¶ Prima propoſitio. Gratia gratiſdata ſiue charitas eſt vita ſpiritualis anime. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Opera humana ſunt in triplici differentia. Quedam ſunt viua: quedam mortua: quedam mortificata. ¶ Tercia propoſitio. Omnia opera humana que eliciuntur ab homine habente charitatē z ſm inclinationē charitatis dicuntur viua. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Et duplici de cauſa quia a principio viuo: z quia ordinantur ad vitam eternam: z ſic principaliter z finaliter. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Omnia opera facta ab homine non habente charitatem ſunt mortua. Et hoc per oppoſitum: quia nō eliciuntur a charitate nec vnq̄ accepta erunt ad vitam eternā Correlariū. Opera mortificata dicuntur omnia illa opera humana que fuerunt elicita in gratia z ſm inclinationē charitatis: ſed tamen per peccatū mortale ſuperueniēs ſunt mortificata. Correlarium. Opera mortua nunq̄ fuerūt viua nec vnq̄ reuiuiſcent. Correlariū. Oīa opa mortificata reuiuiſcūt in reditiōe ad charitatē. Correlariū. Quilz reſurgens a peccato mortali ſemper reſurgit cum maiori merito. Probatur quia omnia merita reuiuiſcunt: z cum hoc reſurgens cōtinuando contritionem meretur per eam. Reſurgens tamen a peccato nō oportet vt reſurgat in maiori gratia. Deus eni ita ordinauit q reſurgens a peccato ſm q magis ſe diſponit vel minus ad recipiendā gratiam ſm hoc maiorē vel minorē grāā recipiet ¶ Correlarium. Homo aliquando reſurgit a peccato cum maiori gratia aliquando cum equali aliquando cum minore. ¶ Correlarium. Omnis exiſtens in peccato eſt mortu⁹. Uñ pš. cēteſimodecimotertio Non mortui laudabunt te domine neq omnes qui deſcendunt in infernum.

Querit̃ ſecundo. Utrū charitas ſit amabilis ex charitate. In ſuperioribus habuiſtis quid ⁊ quotuplex ſit amor. conſimiliter de charitate. Nota tamen pro declaratōne tituli queſtionis. Quod aliquid amari ex charitate ē ipſum ordinari in ſummū bonū: quod p ſe charitas diligit. Unde pro regula habendum eſt ꝙ quotienſcunq; aliqd ordinat̃ in vltimū finē ⁊ ſummū bonū illud amatur ex charitate. Uolūtatē ergo diligere aliquid ex charitate: eſt ipſam diligere vel ordinare aliquid ad vltimū finem. Nota voluntas põt aliquid diligere ex charitate dupl'r. Uno mõ ꝙ diligit aliquid ſic: ꝙ ipſum dilectū natū ſit pueniꝛe ſeu attingere vltimū finez. Et ſic tm̄ ſunt quatuor diligibilia. Deus: natura ppꝛia: proximus: ⁊ corpus noſtrū. Alio mõ tanq; illud p quod põt deueniri ſcʒ ad ſummū bonū. Et ſic quelibet creatura põt eſſe ſuo mõ mediū deueniendi ad ſummū bonum. ¶ Correlariū primum Charitas ergo creata pmo mõ nõ eſt diligenda. Scōm Correlariū. Charitas tñ eſt diligenda ex charitate ſcōo mõ ⁊c.

Tota Reſolutio q̄onis ſtat in duab' diſtinctionib': ⁊ quinq; ppoſitionibus. Quia eīn dilectio ⁊ charitas ſunt idē. Ideo ſicut duplex eſt dilectio: ſic ⁊ charitas eſt duplex. ſcʒ increata ⁊ creata. ¶ Prima ppõ. Quia deus ē primariū obiectuʒ charitatis capiendo charitatē pro charitate increata. cōſtat ꝙ ipſa eſt diligenda ex charitate ſup oīa ¶ Scōa propõ. Capiendo pro habitu gratuito informāte voluntatē charitas eſt diligenda ex charitate nõ tñ ſup oīa. ¶ Scōa diſtinctio. Triplex eſt amor. ſ. Amicicie. Concupiſcētie. ⁊ Cōplacētie Amor amicicie ē quo aliquis alicui optat bonū. Iſte ſemp eſt ppter bonū amati. Amor ɔcupiſcētie eſt ille quo aliqs ſibi deſiderat aliqd. vt nūmos: cibū. et ſic hic amor ſemp eſt ppter bonū amantis. Amor complacentie eſt ille quo aliquis requieſcit ⁊ delectat̃ in re deſiderata cuʒ pñs ē. Innuit ḡ Bonauētura ꝙ amor ɔcupiſcētie ppꝛie nõ eſt de re pñte ſed de obiecto abſente. Cñ large accipiēdo amorē ɔcupiſcētie p̄t etiā eſſe de re pñte ¶ Tercia ppoſitio. Charitas q̄ eſt habitus gratuit' ppꝛie nõ eſt amabilis amore amicicie. patet quia ppꝛie nõ opto ſibi bonū amicabilitatis in beatitudinem patet nullū eīn accidens eſt beatificabile. ¶ Quarta ppõ. Charitas q̄ eſt habitus gratuitus ē amabilis amore cōcupiſcentie: ptʒ. Iuſte eīn poſſuʒ deſiderare amorē meū gratū eſſe deo. Sed hoc non põt eſſe ſine charitate. Poſſum ergo deſiderare charitatē dūmodo ē abſens imo teneor deſiderare ⁊ petere vt detur mihi a deo. ¶ Quinta ppoſitio. Charitas p habitu eſt amabilis amore cōplacentie q̄n eſt preſens. Auguſtin' ḡ in doctrina chꝛiſtiana dicēs tm̄ quatuor ſup̄dicta eē diligenda loquitur de diligendis amore amicicie.

Pro ſolutōne argumētoꝝ Nota pro tercio argumēto iſtā ppoſitionē. Tam actus fidei q̄ʒ actus ſpei ē impfect' ⁊ de ſe importat impfectionem patet quia fides eſt reſpectu obiecti non clare ſʒ obſcure cogniti. ſpes ſo reſpectu abſentꝭ. ¶ Correlariū. Fides ⁊ ſpes euacuabuntur in patria. Actus charitatis de ſe nõ eſt imperfectus. Correlarium. Charitas ñ euacuabit̃ in patria. ¶ Pro vltimo argumēto nota iſtā reglaʒ. Nulla forma põt reflecti ſupra ſe niſi ſit tranſcendens forma ſeſt dictū cōmune. Nam vera ē iſta. Entitas eſt ens. Unitas eſt vna. Ueritas ē vera. Non ſic de formis ſpecialib'. Nam iſta ē impropria. Albedo eſt alba. Conſimil'r ergo erit de illa. Charitas eſt dilecta. ⁊ dilectio ē dilecta Reſponſum ꝙ charitas ē dilecta eadem charitate quo ad habitū: ſed alia q̄ntum ad actum. ¶ Nota aliquā formā reflecti

ſupra pdicatū pōt intelligi dupľr Uno mō ex natura ſua ꝛ ſic cōcedo ꝙ dilectio non dicit dilecta. Hoc eni mō ſolū eſt de traſcendentibus. Alio mō rōne ſubiecti in quo eſt. ¶ Propoſitio. Oēs forme exiſtentes in potentijs reflexiuis ſup ſe pñt reflecti ſupra ſe. Intellectus ꝛ voluntas ſunt reflexiue potentie. Ois potentia q̄ nō eſt organica ſꝫ mere ſpiritualis eſt reflexiua ſupra ſe. Nulla aūt potentia ſenſitiua exterior eſt reflexiua ſupra ſe. Uñ alius eſt ſenſus qui videt ſcilicet potētia viſiua alia que videt videre et eſt ſenſus communis.

Queritur tercio. Utrum

Charitas ſit certitudinaliter cognoſcibilis ab habente. Certa noticia ē illa q̄ eſt abſq̧ dubitatōe ꝛ deceptione. Certitudo ergo excludit duplicē imꝑfectionē ſcꝫ dubietatē ꝛ deceptionē. noticia ergo certa eſt noticia vera abſq̧ dubitatione et deceptione.

Reſponſio ad q̄ſtionē

ſtat in vna diſtinctōe ꝛ aliq̄bus ꝓpōnibꝫ ¶ Diſtinctio ē talis. Charitatē cognoſci certitudinaľr ab aliquo ē dupľr. Uno mō in vniuerſali ꝛ ꝯfuſe. ¶ Prima ꝓpō. Uiator poteſt certitudinaľr cognoſcere charitatē in vniuerſali. patetꝫ qꝛ ꝑ fideꝫ cognoſcit certitudine fidei i generali. patet Quia ois talis ſcit ꝙ ſine charitate impoſſibile ē placere deo: ḡ ſaltim aliq̄ mō ſcit quid ſit charitas. Idē pꝫ de articulis fidei: q̄s ſcio certitudinaľr: licꝫ nō ſint mihi euidētes. Uñ magna ē differētia inter certitudinaľr ſcire ꝛ habere euidentiā de aliquo obiecto. Alio modo in ſpeciali. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Charitatē cognoſci certitudinaľr in ſpeciali eſt ipſam eē cognoſcere in ħ ¶ Cōcluſio. Nullus hō mortalis quādiu viuit in p̄ſenti vita mortali pōt cognoſcere certitudinaliter de lege cōmuni ſe vel aliū eē in charitate. Probaṫ ſcd̄a pars. Nemo pōt ſcire q̄ ſunt intra hoīem niſi ꝑ aliqua ſigna exteriora. Sed oīa ſigna exteriora per que poſſum cognoſcere ipm̄ eſſe in charitate ſunt fallibilia: quia conſimilia poſſunt fieri ab ypocrita et a ſuperbo. ḡ ꝛc. Pro ſcd̄a parte ſanctꝰ Bonauentura ponit quatuor rōnes probabiles ꝛ p̄dicabiles. quarū prima meo iudicio concludit de alijs nō oportet. Eſt ergo pma. Eſſe acceptū deo ꝛ habere charitatē infallibiliter ſe comitanṫ. Sed nemo pōt ſcire ſe eſſe acceptū deo. Probaṫ. Neſcit eni hō an amore dei an odio dignꝰ ſit. ergo ꝛc. Circa qđ notandū ꝙ ſanctꝰ Bonauētura ſm opinionē cōmunē. Charitatē ponit eſſe diſtinctaꝫ a gratia ꝛ charitatem forte in voluntate: grām vero in eſſentia ſicut cōmunis opinio ponit: tamē eſt neceſſaria cōcomitantia de lege communi. Scotus tñ ponit eſſe eadē ſcꝫ charitatē cuꝫ gratia. Et dicitur gratia charitas: quia facit charū deo. gratia vero: quia facit gratuꝫ. Scd̄a ratio eſt ſimilitudo ipſiꝰ ad dilectionē acquiſitā. Poteſt eni cōtingere aliquē inflāmari ad amanduꝫ deū per aſſuefactionē. Tercia rō eſt oculi noſtri lippitudo. Unde oculus noſter ſicut oculus noctue ad manifeſtiſſima nature ꝛc. Uñ ſicut oculus lippus neſciret diſcernere inter lumē diei ꝛ flāme vel lune: ita oculus nr̄ ſpūalis inṫ lumē grē gratiſdate. ꝛ grē gratūfacientis. Quarta rō eſt diuinoꝝ iudicioꝝ diſpenſatio. Deus eni claudit oculos ſeruoꝝ ſuoꝝ quantū ad ea q̄ ſpectant ad coꝝ dignitatem. Uñ gr̄a eſt cōtraria ſupbie. Supbis eni ñ aperit oculos ad talia. ¶ Ultima ꝓpō. Licet nullꝰ poſſit certitudinaľr ſcire aliquē eſſe in gr̄a imo nec ſeipm̄: pōt tñ ꝑ ſigna ꝓbabilia hmōi cognoſcere ſe vel aliū eſſe in gr̄a. Et ſunt quatuor. Potiſſimū aūt ſignū ꝛ pmū. Quo hō pōt cōiecturare ſe eſſe in gratia eſt qñ hō habet mortificationē carnis ꝛ omniū deſideriorum mundanoꝝ. Secundū eſt quando aliquis nō habet remorſum conſcientie: maxime de mortali. pme Chorinth. iiij.

Nihil mihi conſcius ſum tamen in hoc non iuſtificat⁹ ſum. Tertiū eſt gaudere cū gaudentib⁹ flere cū flentib⁹: quia charitas oīa ſuffert. Quartū eſt excuſatio peccati alieni ſeu ꝓximi dum nō poteſt ſufficiēter probari. Charitas enī operit multitudinē peccatoꝝ.

Reſtat ſoluere argumēta que probant ꝙ aliqͥs certitudinaliter poſſit cognoſcere ⁊c̄. Notandū autē pro auctoritate Auguſtini ⁊ Johannis. qͦd idē ſunt frater me⁹ ꝓximus ⁊ amicus de ꝓximo ſatis habitū ē ſup̄. In ꝑma igit̄ ſolutōne virtualiter habent̄ iſte ꝓpōnes ¶ Prima ꝓpō. Charitas ē ens per accidens. patet quia importat duo ſcʒ amorem dei habitualē ſed nō ſolum hoc: ſed etiā paſſiuam acceptationē dei. ¶ Scd̄a ꝓpō. Sicut actus meritorius ē ens per accidens: ſic etiā charitas eſt ens ꝑ accidens. In actu enī tali primo requirit̄ ꝙ ſit actus libere elicitus ab habente charitatē: ⁊ ſm inclinationē illius. Secundo oportet ꝙ acceptet̄ a deo. Et iſta acceptatio paſſiua dicit̄ vel vocat̄ formale in actu meritorio ⁊ nō eſt niſi reſpectus rōnis. Dicit aūt Bonauētura ſic. Charitas nō tm̄ dicit dilectionē ſʒ vltra hoc addit ꝙ ſit gratuita. Quātū ad habitū dilectōis certitudinal'r eſt cognoſcibilis q̄ꝫtū ꝟo ad id ꝙ dicit ḡtuitū nō ē cognoſcibilis. Itē ꝑme Joh. ij. Unctio ei⁹ docebit vos de oīb⁹. ſ. neceſſarijs ad ſalutē.

Querit̄ quarto. Utrū Charitas ſit cognoſcibil' a nō habente. Iſti duo t̄mini charitas ⁊ cognitio ſunt pluries declarati. Reſtat declarare ly nō habens charitatē. Et oportet declarare ne quis dicat queſtionē nō p̄ſupponere dubiū. Non enī eſt dubiū quin canis nō poſſit cognoſcere charitatē. ¶ Nota Nō habens charitatē capit̄ tripl'r. Primo negatiue. Hoc mō dicit̄ de omnib⁹ reb⁹ nō habentib⁹ gratiā gratūfacientē: ſiue ille res ſint ſuſceptiue ſiue nō ipſius charitatis. Hoc mō lapis dicit̄ non habens charitatē. ¶ Scd̄o mō ꝑuatiue. hoc mō dicit̄ de ſolis reb⁹ ſuſceptiuis charitatis nō habentib⁹ tamen eā. Sola autē natura itellectual' illo mō eſt ſuſceptiua charitatis. Duo ergo reqͥrunt̄ ad hoc ꝙ aliquid dicat̄ nō habere charitatē ꝑuatiue primo ꝙ nō habeat charitatē. ſcd̄o ꝙ ſit ſuſceptiuū charitatꝭ. vt ſunt paruuli nō baptiſati. ¶ Tercio mō ꝯtrarie. hoc mō dicit̄ de rebus q̄ ſunt ſuſceptiue charitatis nō habentib⁹ tm̄ eā. Et que poſuerūt obicem ſeu habentib⁹ aliqͥd repugnans charitati. Regula. Omnis culpa mortalis eſt ꝯtraria ⁊ incōpoſſibilis gratie ⁊ hoc ex lege ordinata. Sic eſt de q̄cūq̄ peccatore exiſtente in mortali. ſimilit̄ de paruulis q̄ habent originalē culpā q̄ repugnat gr̄e. Tamē nō poſuerūt obicem per proprios defectus: quemadmodum adulti. Queſtionis igitur noſtre ſenſus eſt de nō habente charitatem contrarie adulto. Nota duplex eſt peccatū mortale. ſcʒ Originale ⁊ actuale. Originale ē illud qͦd quis ꝯtraxit ab aliquo. Actuale eſt illud qͦd quis cōtraxit per propria opera. Q₂ autem originale ſit mortale. Probat̄ primo ſic. Omne illud eſt pctm̄ mortale cui ex iuſticia diuina debet̄ pena eterna. Sed peccato originali debet̄ ex diuina iuſticia pena eterna. ergo ⁊c̄. Maior patet ſm oēs doctores de puero nō baptizato decedēte in originali. Unū mirū eſt qͦd aliqui ad laudē ꝟginis marie attribuunt ipſi ꝙ nunq̄ꝫ peccauerit venialiter. Et tn̄ eā deturpant dicentes peccato originali ſubiacuiſſe. Arguitur ſcd̄o. Omne illud eſt pctm̄ mortale qͦd eſt incōpoſſibile gr̄e dei ex lege diuina. Sed pctm̄ originale eſt incompoſſibile gratie dei ex lege diuina. ergo peccatum originale eſt peccatū mortale ⁊c̄ Tercio ꝓbat̄. Omne illud ē pctm̄ mortale ꝓpter qͦd hō eſt inimic⁹ dei ⁊ in ira dei: et filius perditionis. Sed ꝓpter pctm̄ originale hō eſt inimicus dei. ergo ⁊c̄.

Reſolutio ſancti bona

uenture ꝯſiſtit in vna diſtinctione ⁊ no/
uem ꝓpoſitionib. ¶ Diſtinctio Eſt talis. Du
plex eſt cognitio. Quedā eſt experientie.
Quedā ſpeculationis et tm̄ valet ſicut
cognitio Intuitiua et abſtractiua. Unā
Intuitiua Eſt illa q̄ eſt rei exiſtentis in
quantū exiſtit ⁊ pñs eſt. Alia ē abſtracti
ua. Et eſt illa q̄ habet̄ de re ꝑ ſpēm ime/
diate repñtatiuā rei ſiue res exiſtat ſi/
ue nō. ¶ Prima ꝓpoſitio Non hñs cha/
ritatē nō poteſt cognoſcere charitatē: co
gnitione experimentali. ¶ Secunda ꝓpō.
Adultus pctōr mortalis pōt cognoſce/
re charitatē cognitione ſpeculatoris. Ad
iſtā ꝓpoſitionē ſunt argumēta in oppo/
ſitum. ¶ Tercia ꝓpō. Non habēs chari
tatē nō pōt cognoſcere ipſam ꝑ eſſentiā
charitatis neq̄ ꝑ ſimilitudinē acceptam
a ſenſibilib. Hec ps patet: quia non eſt
ſenſibilis. Prima ps patet: quia cogno/
ſcere aliq̄d ꝑ eſſentiā ſuā eſt ipm̄ cogno/
ſcere per ꝓpriā pñtiā et vt exiſtens eſt:
ſicut cognoſco vos ſcribere. ergo ⁊c̄.
¶ Quarta ꝓpoſitio. Non habens chari
tatem ſolū pōt cognoſcere charitatē ꝑ ſi/
militudinē innatā vel infuſam. ¶ Quin
ta ꝓpō. Quicq̄d cognoſcit̄ ab hoīe per
ſpēm infuſam vel ꝑ ſpēm innatā cogno/
ſcitur ab eo in luce increata vel eterna:
ſiue in deo. qđ idem eſt. Et eſt Auguſti
ni. ¶ Sexta ꝓpō. Sequentes declarant
quintā. Aliq̄s pōt cognoſcere in luce in/
creata duob modis. Uno mō quia co/
gnitio illi⁹ imediate infundit̄ a luce eter
na. hoc mō fuit in ꝓphetis. Alio modo
qꝛ cognitionē illi⁹ imprimit lux eterna:
hoc eſt ꝑ ſpēm innatā: hoc mō quicq̄d in
telligant hoīes mali ſiue boni et pagani
intelligunt in luce increata ¶ Septima
ꝓpō. Charitas nō cognoſcit̄ a peccatori
bus adultis ꝑ ſpēm infuſam: licet bene
ꝑ ſpēm innatā: puta ꝑ lumen directiuū:
Hoc eſt per ipſum met intellectum.
¶ Octaua ꝓpō. Duplex eſt ſpēs innata
Quedā que eſt ſolū ſimilitudo rei in ſe
Alia ē que nō ſolū eſt ſimilitudo rei i ſe:
ſed etiā eſt ꝑ ſe lumē. Intellectus enī no
ſter q̄ꝫtū eſt de ſe eſt ſimilitudo oīm rerū
nō tn̄ hoc ſolum: ſed etiā eſt veritas. Ex
emplum. Lumē dicit̄ quedā ſimilitudo
oīm rerū corporaliū: quia ſine lumine ni
hil videre poſſum⁹. ¶ Nona ꝓpō. A cre
atione aīe intellectiue data ē ei quoddaꝫ
lumē directiuū: ⁊ quedā directio natu/
ralis. Data eſt ei etiā affectio volūtatꝫ.
cognoſcit ergo aīa quid ſit rectitudo: et
quid affectio: ⁊ ſic q̄d rectitudo affectio
nis. Et cū charitas ſit hoc: cognoſcit eā
ꝑ veritatē: q̄ tn̄ eſt ſimilitudo charitatꝫ.

Circa ſecundum
articulū de augmēto chari
tatis querunt̄ quatuor. Pri
mo Utrū charitas poſſit au
geri ſm ſubſtantiā ſeu ſubſtantialr̄. No
ta duplex eſt augmētatio: quedā eſt Ex/
tenſiua ⁊ quedā Intenſiua. Extenſiua
eſt duplex. Quedā eſt diſcreta vel nume
roſa: ⁊ quedā eſt cōtinua. Numeroſa eſt
illa que fit ꝑ additionē aliquarū partiū
realiter diſtinctaꝫ nō facientiū ꝑ ſe vnū
vt grex ouiū auget̄ additione multarū
ouiū. Continua Et eſt illa q̄ fit ꝑ addi/
tionē alicui⁹ partis ad aliā partē facien
tis vnū ꝑ ſe. ſ. quantū extenſum cum illa
parte: diſtincte ab eadē loco ⁊ ſitu: vt qn̄
vna aqua addit̄ alteri aque faciūt vnuꝫ
maius ꝯtinuū ſcꝫ maiorē aquā. De iſta
hic nō eſt ad ꝓpoſitū. Alia eſt Intēſiua
Et eſt illa q̄ habet fieri ꝑ additionē par
tis ad partē: facientis vnū ꝑ ſe cū illa par
te: ⁊ indiſtincte loco ⁊ ſitu ab illa parte.
Si ergo calor augeat̄. primo oportet ꝙ
ſit additio partis gradualis ad partem
graualē. Quilibet enī gradus caloris
additus alteri gradui facit maius nō tn̄
extenſiuū: ſed intenſiuū: ⁊ fit vnū ex ipſis
Propter terciā particulā: eo ſcꝫ ꝙ vbi/
cunq̄ priores ſunt ibi ⁊ poſteriores: di/
ſtinguit̄ a quātitate extenſiua continua

Et illa augmētatio idem eſt ꝙ intenſio. Et ſolum eſt in quātitate intēſiua. Per ſcđam particulā differt ab augmētatione extēſiua diſcreta. Correlariū. Omis forma q̄ augmentatᷣ iſta augmentatione intenſiua intenditᷣ. Scđm correla. Ois forma q̄ ſuſcipit magis z min⁹: ſiue ois forma q̄ intenditᷣ z remittitᷣ: habet neceſſario latitudinē graduū ſm q̄s ſit ſuſceptibilis magis z minus. Nota latitudo vt hic capitᷣ ſic deſcribitᷣ. Eſt pluralitas partiū realiter diſtinctarū ↄſtituentiū ꝑ ſe vnū vel extēſum vel intēſum. Et ſm hoc duplex eſt latitudo ſcꝫ extenſa et intenſa. Defectu prime particule. Latitudo non eſt in deo nec in angelis: nec proprie in ſubſtātia: ꝑpter aliā: licꝫ plures hoīes ſint in vna ciuitate: non tñ faciūt latitudinē eo ꝙ non poſſunt conſtituere vnū per ſe. Propoſitio. Oēs gradus alicui⁹ forme realiter diſtinguuntᷣ: nati ſūt tñ facere vnū ꝑ ſe. Nota latitudo extenſiua. Eſt pluralitas partiū realiter diſtinctarū ↄſtituentiū ꝑ ſe vnū extenſum. Alia eſt latitudo intēſiua. Et eſt pluralitas partiū realiter diſtinctarū ſibi inuicē coexiſtentiū cōſtituentiū per ſe vnū intenſum. Nota duplex eſt pars. ſ. extenſiua z intēſiua. Extenſiua: z nulla talis eſt gradus. Alia eſt intēſiua: z talis eſt gradus z vocatᷣ a doct. Subti. portio. Correlariū. Ois gradus caloris poteſt coexiſtere alteri ḡdui. Gradus eſt pars latitudinis intenſiue: vel ſic et redit in idem. Eſt quedā ps forme q̄ addita alteri parti forme ſibi realiter coexiſtēs et faciens vnum per ſe cum ipſa.

Concluſio reſponſiua

Bonauēture ſtat in vna ↄcluſione: z eſt talis. Charitas augmentatᷣ ſm ſubſtantiam ſeu eēntiam ſuā qđ idem eſt. Subſtātia hic nec dicitur a per ſe eſſendo nec a per ſe ſubſtando: ſed eſt idem ꝙ eſſentia: z illo modo in quolibet predicamento eſt ſubſtantia. Iſta cōcluſio probatᷣ auctoribus. Aug⁹. ad Bonifacium. Charitas meretur augeri vt aucta mereatᷣ ꝑfici. Item Aug⁹. vij. de trinitate. viij. c. In ſpūalibus idem eſt maius z melius. Sed cum charitas ſit ſpirituale z poſſit meliorari poſſibile eſt eam ſm ſubſtā tiam effici maiorem. Item conſtat ꝙ in vno z eodē charitas pōt in maiorē actuꝫ ſed cū ille ſit a maioritate virtutis ḡ zc.

¶ De modo ponēdi ſūt due opiniones. Quarū prima ſtat in vno dicto z duabꝫ ꝑpoſitionibꝫ et vna diſtinctione. ¶ Primum dictū. Augmentū tūc fit et dr̄ eſſe qñ minori ſuccedit mai⁹. ¶ Diſtinctio. Hoc autē poteſt intelligitᷣ dupl̄r. Vno modo ſcꝫ ꝙ iſtud min⁹ idē manens fiat maius. Et ſic eſt augmentatio in omi re aīata: vt in puero z aīali. Alio modo ꝙ minus nō maneat ſed qđ maius aliud ei ſuccedat: ſic quādo vna dies maior ſuccedens alteri: tunc dies dicitᷣ maiorari. ¶ Prima ꝑpoſitio. Charitas non dicitᷣ augmentari pmo mō. ¶ Scđa ꝑpoſitio Charitas bene augmentatᷣ ſcđo modo. Dicunt eñ ꝙ ſemꝑ dum maior datᷣ minor que prius habebatᷣ annihilatur. Sꝫ iſta poſitio deſtruitur per vltimū argumentū ante oppoſitū ſcꝫ ꝙ neceſſario aliqua virtus ſit ſua ſubſtātia z augeatur alias in infinitū procederetur. Et eadē ratione charitas.

¶ Poſitio ſancti Bonauēture ſtat ī vno dicto z diſtinctione vna z duabꝫ ꝑpoſitionibus. ¶ Primum dictū. Augmentuꝫ ↄſequitᷣ quantitatē. Quicquid ergo augmentatᷣ neceſſario habet quantitatem. ¶ Diſtinctio eſt talis. Duplex eſt quantitas ſcꝫ molis. Et eſt ipſa extenſio: ſcđa virtutis. Et dicitᷣ a S. Bonauen. methaphorice quātitas. Ex iſta diſtinctione ſequitᷣ alia ꝙ duplex eſt Augmētatio de qua in principio lectionis. ¶ Prima propoſitio. In charitate eſt quantitas virtutis z nō in ſummo: ideo augeri poteſt. ¶ Scđa ꝑpoſitio. Cum charitas ſit virtus eius id eſt quātitas eius ſi au

gmentatur ſm virtutē augmētatur ſm ſubſtantiā. Iſta ponif contra illos q̄ dicunt φ virtus charitatis ſit accñs ipſi charitati ſicut calor eſt accidēs igni.

Solutio argumētorū

Ad primū dicit Bonauētu. verū eſt φ eſſe forme ſit inuariabilis de forma vniuerſali hoc eſt qḋ dr̄ φ ſm eſſe quidditatiuū ſeu ſpecificū q̄libet forma eſt inuariabilis. Eſſe aūt q̄dditatiuū eſt diffinitio ipſius ꝛc̄. Vel dr̄ φ Gilbertus porretanus nihil aliud voluit niſi attribuere forme ſimplicitatē oppoſitā cōpoſitioni ex ptibus quātitatiuis. ¶ In ſolutione tercij argumenti ponit duas ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Quantitas molis diſtinguif realiter a re quāta (verba doctoris ſeraphici Sancti Bonauē.) Nā quātitas molis eſt accñs eſſentialr̄ differēs a quāto. Sꝫ quātitas virtutis nō diſtinguif realiter a re quanta. Nā quātitas virtutis eſt eſſentialis ipſi quanto. ¶ Scḋa propō. In oīni augmētatione quādo augmentaf ſubſtātia p alimentū ſemp ſunt duo termin. Vnus formalis ſiue per ſe. Alius vero per accidēs. Primo eſt terminus formalis. ꝛ eſt ipſa quātitas. Alius terminus ſcꝫ accidentalis eſt ipa ſuba. Nunq̄ em̄ in aniali eſt augmētatio quātitatis quin noua ſubſtantia gn̄ef puta noua caro: ꝛ nou⁹ ſāguis.

Scḋo querif. De modo augmēti charitatis

Doctor deuot⁹ ponit duas opiniōes. Prima eſt (Scoti ꝛ ockam iudicio meo) falſa: ꝛ ſtat in q̄tuor ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Augmētū charitatis eſt p depurationē vel impmixtionē cū ſuo ꝯtrario. Iſta opinio ortum hꝫ a phō q̄ in tercio topicorū dicit. Illud eſt albius qḋ eſt nigro impmixtius. ergo ſequif φ ſepatio ſiue depuratio a ſuo ꝯtrario ſit cā intētionis. Et tñ. s. Bonauē. dicit φ ſtultū ſit dicere añ poſitionē ꝓpriā in argumēto. ¶ Scḋa ꝓpō Cū ꝯtrariū amoris caſti ſit amor ꝯcupiſcētie quāto magis extinguif ꝯcupia in nobis tāto magis intendif ꝛ depuraf charitas. Vñ duplex eſt amor ſcꝫ amor caſtus ꝛ amor libidinoſus. Amor caſt⁹ eſt aliq̄s habitus inclinās voluntatē noſtram ad diligendū deū ſup oīa ꝛ ad diligendū creaturā ꝓpter deū. Ideo dicif caſtus q: honeſtus: ꝛ ē charitas. Amor aūt libidinoſus: eſt aliq̄s habitus inclinans voluntatē nr̄am ad diligendū creaturā plus q̄ deū: vel ad diligendū creaturā ſm ſe vel ad fruendū ipa. Superbia eſt libido qua aliq̄s diligit honores inordinate. Auaricia eſt libido q̄ aliq̄s diligit pecunias inordinate mortaliter. Omis em̄ amor prauus vocatur amor ꝯcupiē vel cupiditatis vel potius libidinoſus. Amor ꝟo ordinat⁹ vocaf amor caſtus. ¶ Tercia ꝓpō. Quāto magꝭ depuratur charitas: tāto magis appropinquat ꝛ aſſimilaf deo: ꝛ tāto magis augef ¶ Quarta ꝓpō. Charitas augef in nobis per aſſuefactionē in bono ꝛ p debilitationē ꝯcupiſcētie. Et concordant auctoritates Aug. in plurib⁹ locis.

Opinio ſancti Bonauenture

ſtat in quattuor ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Augmētū charitatis fit p appoſitionē ptis charitatis ad partēs charitatꝭ: hec fuit declarata heri de gradibus gradualibus. Sicut aqua addita aq̄ facit vnā aquā ꝛ tñ diſtinguif realit. Nec tñ eſt oīno ſimile ſicut nec ſequens. Quo ad hoc tñ verū eſt q: ſic ptes aque ſunt realiter diſtincte ꝛ tñ ex ipſis natū eſt fieri vnū ſic etiā ex gradibus realiter diſtictis fit vna charitas. ¶ Scḋa ꝓpō. Sicut lumē maius additū minori ipm auget: ſic charitas ſupaddita auget minorem. ¶ Tercia ꝓpō. Charitas nō augetur virtute propria: ſed ſolū diuina. probatur. Sicut em̄ a ſolo deo pōt creari charitas infuſa: cū quilibet grad⁹ forme ſit forma: ſicut minimus g̃dus albe

dinis eſt albedo: ſic a ſolo deo poteſt au gmentari. g zč. Licet ergo poſſit augeri ab hoie meritorie: nõ tamen effectiue. ¶ Quarta ppõ. Jdẽ eſt pncipiũ augen di charitatẽ z pducendi eã: hec eſt decla ratiua poris. ¶ Correlariũ. Sicut a ſo lo deo hʒ ortũ ita z augmentũ.

Solutio argumẽtorũ.

¶ Pro ſolutione ſcdi argumenti ſit hec prima propoſitio. Charitas eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex ptibꝫ quantitatiuis mol. ¶ Scda ppõ. Licꝫ charitas nõ hẽat p ſe ptes quãtita/ tiuas quãtitate molis: hʒ tñ ptes quã/ titatiuas quantitate virtutis. ¶ Dicit doctor ſeraphicus ꝙ punctũ eſt ſimpli/ ciſſimũ in genere quãtitatis. Aliquãdo aũt dicitur pfectiſſimũ ſm ꝙ aliq̃ textus habent: z tũc debet exponi perfectiſſimũ id eſt ſimpliciſſimũ. ¶ Ad illud ꝙ obijci tur ꝙ quãto aliq̃d eſt cõpoſitius tãto ẽ impotentius: iſta vniuerſaliter ẽ falſa. ¶ Prima ppõ. Omẽ compoſitum eo ꝙ cõpoſitũ habet partes z quõ eſt cõpoſi/ tum eo mõ hʒ partes. ¶ Scda ppoſitio Duplices ſunt partes: z fundaṫ iſta di/ ſtinctio in primo de generatione caplo de Augmẽto. ſ. materiales z formales. Partes materiales z phus nominat ſm materiã. Et dicuntur ille que nõ habẽt virtutẽ productiuã z dant actũ ipi cuiꝰ ſunt pars non tñ dãt agere. Partes for/ males z dicunṫ a pho partes ſm ſpẽm. i. formã. Et dicunṫ ille q̃ dãt actum z etiã ṽtutẽ pductiuã ipi toti. ¶ Correlariũ. Utreꝙ ptes ſunt cõpoſite ex materia z forma: dicũṫ aũt ptes materiales: nõ qꝛ ſint materia: ſꝫ qꝛ ſũt fluide z debileſ ad agendũ: z faciles ad patiendũ. Exẽplũ ptꝫ de carne fluida queadmodum eſt in pinguibꝰ et flegmaticis cõiter. Dicuuṫ autẽ partes formales non: quia forme: ſed quia maxime actiue z ſolide. zč. Di/ cit ergo ſanctus Bonauẽ. Simplex igi tur magis põt dici per priuationẽ ptiũ materialiũ: z tunc habet ppoſitio veri/ tatẽ: quia tales ptes potius dãt pati q̃ agere. Uñ quãto aliquid magis elonga tur a materia tanto potentius. Si aũt dicatur magis ſimplex qꝛ pauciores hꝫ partes formales ſiue actiuas: falſum eſt qꝛ tũc ignis minor potẽtior eſſet q̃ ma/ ior. Ponit aliã ſolutionẽ q̃ nõ videṫ ſic bona ſicͭ prima eo ꝙ indiget expõne. Jn veritate eñ ſic eſt ꝙ charitas centũ g̃du um eſt cõpoſitior q̃ charitas .x. g̃duũ. ¶ Ad q̃rtũ argumentũ Rñdent q̃dã ꝙ g̃dus additi alijs diſtinguanṫ eẽntialr. ſic ꝙ nõ ſint vna charitas: ſicut diuerſa lumina in aere ſunt diſtincta z incõfuſa lꝫ reddãt maius lumẽ ppṫ cõcurſum in vnũ ſuſceptibile. Sic i lumie ſpũali qḋ eſt grã dicendũ ꝙ diſtincta ſũt eẽntialr: tñ vnũ maiꝰ efficiũt in mouẽdo li. arbi. Sed tñ illud nõ eſt ſiſe: qꝛ diſtinctio lu minariũ i aere venit apte originũ diuer ſarũ: vtputa q̃ñ plura ſunt lucẽtia. Nõ ſic eſt i grã. Et ido dicendũ ꝙ ex eis fit vnũ. Et cũ obijciṫ vl̕ q̃riṫ qḋ ſe hꝫ i rõne materialꝰ. Dicẽdũ ꝙ augmẽtatio dupl̕r fit. Aut p ṽtutẽ augmẽtabiṫ: aut p ṽtu tem extrinſecã. vide textum.

Tercio q̃riṫ. Utrũ charitas poſſit diminui.

Nota charitas eſt duplex. ſ. increata z creata. De charita/ te increata nõ eſt ad ppoſitũ. De creata charitate ẽ q̃ nr̃a. Et hec ẽ duplex q̃dã eſt infuſa z q̃dã acq̃ſita. Jnfuſa z illa eſt grã g̃tũ faciẽs q̃ infundiṫ imediate a do aie rõali z iſta s late ẽ declarata. Acq̃ſi ta: vñ ſicͭ ex actibꝫ alijs freq̃ntatꝭ pt g̃na ribitꝰ: ita ex actibꝫ diligendi deũ z pxi/ mũ pt g̃nari hitꝰ inclinãs ad ſilẽs actꝰ il̕ ex q̃bꝫ g̃nabaṫ. ¶ Propõ. Ois ei hitꝰ ſiue ṽtuoſus ſiue viciosus idinat ad cõ ſiſes actꝰ il̕ ex q̃bꝫ g̃nabaṫ. Ex his ſeq̃ṫ ꝙ charitas acq̃ſita ſic deſcribiṫ. Chari tas acquiſita. Eſt quidã amor habitu/ alis inclinans ad diligendum deum ſu per omnia et creaturam propter deum.

Et iſta pōt eē in peccatore mortali. Et vocatur amicicia acquiſita. Dicitur habitualis ad differentiā actualis: q2 pōt eē in dormiente. Iſta non diſtinguit inter filios regni z pditionis. Omnis habit9 acquiſitus ex actibus frequentatis pōt diminui. Et diminuit per actus oppoſitos. Et de illa charitate non eſt qſtio noſtra: ſed de charitate infuſa. vnde duplex eſt charitas creata infuſa ſcʒ habitualis z actualis. Habitualis: z eſt illa que in ſuperioribus deſcripta eſt p quā homo ſiue vigilet ſiue dormiat eſt gratus deo. Actualis. Sicut eñ de9 infundit habitū ita poſſet infundere actum. Item actus elicitus ab habente charitatem z ſm inclinationē charitatis pōt dici charitas creata infuſa actualis. Et de illa non eſt qō nr̄a. ¶ Nota duplex eſt cupiditas. ſ. habitualis z actual. Habitual ē qdā amor habitual exiſtens ī aīa inclināns ad diligendū creaturā plus q̄ deum z ad vtendū deo. i. inclinat ad vtendum fruendis: z fruendum vtendis.

¶ Prima ppoſitio. Cupiditas z charitas acquiſita opponunt ɔtrarie. ¶ Secunda ppoſitio. Omnis cupiditas eſt habitus vicioſus q2 immediate inclinat ad viciū. ¶ Tercia ppoſitio. Quot ſunt ptā mortalia tot ſunt cupiditates mortales z ecōtra. Actualis. Cupiditas eſt quidā amor ſeu actus volūtatis quo voluntas diligit creaturam plus q̄ deum Et hec eſt actualis mortalis. ¶ Prima propoſitio. Charitati create infuſe non opponit ɔtrarie cupiditas habitualis: ſed eſt ſibi cōpoſſibilis. Patet de iudeo ɔuerſo baptiſato qui habet habitū auaricie zc̄. ¶ Scđa ppoſitio. Nulli actui charitatis infuſe opponit ɔtrarie cupiditas habitualis. ¶ Tercia propō. Nec charitati infuſe habituali: nec etiā actui eius contrariatur cupiditas venialis. ¶ Quarta ppō. Cupiditas venialis eſt amor q̄ aīa diligit creaturā aliq̄ mō inordinate non tñ plus q̄ deū. ¶ Quinta ppō. Charitas infuſa habitualis z ipſa cupiditas mortalis opponunt cōtrarie. Sunt eñ duo incōpoſſibilia: hoc tñ ſolum eſt ex ordinatione diuina. Aliqd dr̄ ɔtrariari alteri dupl'r Uno mō ex natura ſua intriſeca: hoc mō nullū pctm̄ mortale opponit ɔtrarie charitati. Alio mō ex ordinatione diuina. Et ſic quodlibet mortale opponit charitati. ¶ Sexta propoſitio Charitas acqſita habitual z cupiditas mortalis habitualis ſunt duo habitus ɔtrarij z incōpoſſibiles. probatur. Illi duo habit9 ſunt incōpoſſibiles qui inclināt ad act9 ɔtrarios z incōpoſſibiles: ſed ſic eſt de charitate acqſita habituali z cupiditate habituali mortali. ergo zc̄. probat minor ex p̄cedētib9 ſcʒ ex deſcriptionib9. cupiditatis habitualis. ¶ Septima ppō. Licet charitati infuſe z eius actui nō ois ɔcupia ɔtrariet formaliter ɔtrariat tñ ei aliq̄ mō virtual'r. Un9 habitus tūc ɔtrariat virtual'r alicui alteri qñ inclinat ad act9 cōtrarios actib9 alterius habitus. ¶ Correlariū. Et licet cupiditas venial pcti non ɔtrariet charitati infuſe formaliter: ɔtrariat tamen ei aliquo modo virtualiter.

¶ Quantū ad declarationem huius termini diminutio: dicat corrñdenter diuidēdo z diffiniēdo ſicut dictū eſt p̄ma. q. ſcđe partꝫ huius diſt. de augmētatione Quia tot modis dr̄ vnū oppoſitorū q̄t modis z reliquū. Diminutio eſt duplex extēſiua z intēſiua. Extenſiua eſt illa q̄ fit p ablationē ptis pte q̄ erat vnū p ſe in diſticto tñ loco z ſitu. Intēſiua ꝓo eſt illa q̄ fit p ablationē vl' deꝑditionē ptis a pte q̄ faciēt vnū p ſe indiſtincto tñ loco et ſitu erāt ab alia pte. Conſimiliter de alijs diuiſionibus zc̄.

Sanctus Bonauentura

ra reſoluēdo ponit duas opiniones. Prima nō tenet z ſtat in qnq vel ſex dictis. ¶ Primū dictū. Charitas auget p immixtionē cū ſuo ɔtrario qđ ē cupiditas

moꝛtalis.¶ Scđm dictū. Sicut imper
mixtio maioꝛ fit ſm maioꝛē liberi arbi
trij abilitationē:⁊ ſm maioꝛē ꝯcupie di
minutionē ita ecōtrario ꝑmixtio maioꝛ
fit ꝑ maioꝛē liberi arbitrij dehabilitōꝫ:
⁊ ſm maioꝛē ꝯcupie vel cupiditatis au
gmētationē.¶ Terciū dictū. Charitas
diminuit̄ in nob ſm ꝙ cupiditas auget̄:
⁊ hoc intelligunt de cupiditate veniali.
¶ Quartū dictū. Cupiditas venial' lꝫ
habeat diminuere charitatē non pōt tñ
eā tollere.¶ Quintū dictū. Cupiditas
moꝛtal' nō diminuit: ſꝫ tollit ſeu deſtru
it charitatē.¶ Sextū dictū. Cupiditas
moꝛtal' ⁊ venialis i hoc differūt:qꝛ moꝛ-
talis cupiditas inclinat ad diligēdū cre
aturā plus ꝙ̄ deū. Venialis ꝟo inclinat
ad diligendū creaturā nō ꝓpter deum:
nec tñ plus ꝙ̄ deū. Et hoc approbat do
ctoꝛ Sera. Exēpluꝫ. Canonicus aliq̄s
ſurgit ad matutinū cogitās ⁊ ſciēs pñti
am ſibi dari et ſic ſurgit ꝙ ſi ſolus eſſet
amoꝛ dei nō ſurgeret: tñ ꝓpt̄ vtraq; va-
dit: ꝑncipalius tñ ꝓpt̄ deū:⁊ minꝰ ꝑnci-
paliter ꝓpt̄ pñtias peccat venialr̄. In eo
eīm ꝙ nō ſolū ꝓpt̄ deū ſurgeret vel iret ſi
nō etiā eēnt pecunie ē iſoꝛdinatꝰ amoꝛ ⁊c̄.
Coꝛrela. Qñcunq; aliq̄s plꝰ diligit cre
aturas ꝙ̄ deū peccat moꝛtalr̄. Coꝛrela
riū. Qñcūq; aliq̄s creaturā inoꝛdinate
diligit: nō tñ plꝰ ꝙ̄ deū peccat venialit̄.

Scđa opinio que tene-

tur ⁊ ſtat in aliquibꝫ ꝓponibꝫ.¶ Prima
ꝓpō. Augmentū charitatis fit a ſolo dō
ſm influentiā diuinā: patet ex p̄dictis.
¶ Scđa ꝓpō. Charitas ſm ſubaꝫ (.i. eſ
ſentiā) nō diminuit̄. ꝓbat̄: qꝛ nō ꝑ moꝛta
lia: eo ꝙ eam deſtruunt: etiā nec ꝑ venia
lia: qꝛ ſi ſic: tādē totaliter poſſet deſtrui:
qđ eſt falſum.¶ Tercia ꝓpō. Licet cha-
ritas ſm eſſentiā nō diminuat̄ ꝑ pctā ve-
nialia: tñ minuit̄ feruoꝛ charitatis. Ad-
do tñ tres ꝓpōes ſeq̄ntes.¶ Prima ꝓpō
Quelibet charitas creata ſiue infuſa ſi-
ue acq̄ſita eſt ſimpl'r ⁊ abſolute diminu-
ſibilis. ꝓbat̄. Ois foꝛma ⁊ habitus au
gmētabilis et intēſibilis eſt diminuibil'
⁊ remiſſibilis: ſed q̄libet charitas eſt foꝛ
ma augmētabil' ⁊ diminuibilis g̊ ⁊c̄. mi
noꝛ diffuſe ꝓbatur a Sco. ⁊ lādolphus
diſt. xvij. q. x.¶ Scđa ꝓpō. Charitas in
fuſa ⁊ creata de lege dei oꝛdinata nunq̄
diminuit̄. ꝓbat̄: qꝛ ſi charitas diminue-
ret̄: hoc maxime eēt ꝑ actus demeritoꝛi-
os: ſed hoc nō eſt. ꝓbat̄: qꝛ vl' ꝑ pctm̄ moꝛ
tale vl' veniale: nō ꝑmū quia ꝑ moꝛtale
amittit̄ charitas in toto. neq; ꝑ veniale.
ꝓbat̄: qꝛ oē finitū ꝑ ablationē finiti ſm
replicationē tādē deficit totalr̄. g̊ ꝑ pec
catū veniale tandē poſſet deſtrui.¶ Se
quunt̄ tres regule cōes oibꝰ theologis.
¶ Prima regula. Deꝰ eſt ꝓnioꝛ ad miſe
randū ꝙ̄ ad puniēdū. ꝓbat̄: qꝛ miſicoꝛ-
dia ſuperexaltat iudiciū ⁊c̄.¶ Scđa regu
la. Deꝰ eſt ꝓnioꝛ ad dandū ꝙ̄ ad auferē
dū illa patꝫ eadem rōne.¶ Tercia re-
gula. Quicūq; eſt ſufficiēter diſpoſitꝰ
ad recipiendū grāꝫ de ꝯgruo: in vltimo
inſtāti illius diſpoſitiōis (vicꝫ cū ſuffici
ens eſt) deꝰ immediate eā tribuit. Coꝛ-
relarium. Qñ aliq̄s p̄parat ſe ſeu diſpo
nit vt auferat̄ ab eo grā de ꝯgruo. deus
tñ nō aufert eā ab eo. Scđm coꝛrelariū.
Quācq; aliq̄s ſe indignū reddat: ſeu de
cōgruo demereat̄ ſibi auferri grāꝫ: mul-
tiplicādo venialia: tñ deus ex abūdanti
miſicoꝛdia nūq̄ aufert: niſi addat moꝛ-
tale. Coꝛrelariū. Licet pctā venialia nō
diminuāt charitatē q̊ ad ſubaꝫ tñ q̊ ad
feruoꝛē diminuūt.¶ Dubiū aūt eſt non
paruū inter doctoꝛes qđ ſit feruoꝛ cha-
ritatis. Dimiſſis opinionibꝫ rñdeo per
aliq̄s ꝓpōnes.¶ Prima ꝓpō. Per feruo
rē grē nihil aliud intelligo ꝙ̄ charitatē
acq̄ſitā.¶ Scđa ꝓpō. Habēs charitatē
infuſaꝫ ⁊ charitatē acq̄ſitā: hꝫ maioꝛem
feruoꝛē in eliciēdo actum charitatis ꝙ̄
ſi ſolā hꝫet charitatē infuſam. patꝫ de no-
uo baptizato iudeo erga xp̄m: ⁊ de xp̄ia
no deuoto.¶ Tercia ꝓpō. Charitas
acq̄ſita nō ſolū pōt diminui ꝑ diuinam

potentiã:ſed etiã ꝑ act⁹ agẽtis creati op
poſitos ꝓbaẗ. Oĩs habitus acq̃ſibiľ na
turaliter ꝑ act⁹ freq̃ntatos eſt corrupti
bilis ꝑ actus oppoſitos:ſed charitas ac
q̃ſita eſt hmõi. ergo ꝛc̃. ¶ Cupiditas ni
hil aliud eſt niſi amor ↄcupiſcendi tpa/
lia aut trãſitoria. ¶ Cõcupiſcẽtia mor/
talis habitualiľ:eſt quidã habitus incli/
nans ad diligendũ creaturã ſup oĩa: vľ
eque vt deũ. Cõcupiſcẽtia venialis ha/
bitualis:eſt quidã habitus inclinãs ad
diligendũ creaturã plus q̃ꝫ diligi debe/
at:non tñ eque vt deũ. ¶ Argumenta fa
cta pro pte falſa añ oppoſitũ bñ probãt
ſaltẽ aliq̃ ꝙ de potẽtia dei abſoluta cha
ritas poſſit diminui:nõ aũt ↄcludũt de
potentia ordinata. ¶ Argumenta facta
poſt oppoſitũ:licet ſint pro nob̃ nõ tamẽ
oportꝫ ꝙ ſimplr̃ ſeu formalr̃ ↄcludat ꝛc̃

Quarto querit. Utrũ

charitas habeat ſtatũ vel terminũ vltra
quem nõ poſſit augeri. i. Utrũ charitas
poſſit augeri ĩ infinitũ. ¶ Reſolutio qõ
nis ſtat in aliquib⁹ ꝓpõnib⁹. ¶ Prima
ꝓpõ. In augmẽto charitat' eſt ſtat⁹ ſm
oẽm modũ ſm quẽ ↄuenit eẽ ſtatũ ĩ mo/
tu augmenti. ¶ Scđa ꝓpõ. Augmentũ
in corꝑalib⁹ hꝫ ſtatum a trib⁹. ſ. a ꝟtute
agẽte: a potẽtia ſuſcipiẽte ꝛ a forã ꝑfici/
ente. Notãdũ ꝙ ſm phm in li. de aĩalib⁹
vita aĩalis ↄſiſtit in humido radicali et
in calore naturali. Per h̃ qđ calidũ natu
rale agit ĩ humidũ radicale ↄtinue. Ex/
emplũ de lampade vbi ignis agit in hu
midũ donec deficiat vel q̃ꝫdiu lãpas ar/
det:niſi ex accidẽti aliq̃ ignis extinguaẗ
Uñ niſi oleũ ꝑ equiualẽs reſtaureẗ ſtati
extingueret. Ita etiã eſt de calore natura
li. Uirtus eñ naturalis vel eſt tanta ꝙ
plus cõuertit q̃ꝫ fuit deꝑditũ: ꝛ tũc non
ſolũ reſtauraẗ deꝑdĩtẽ (idẽ fit nutritio)
ſed etiã fit augmentatio. Sed ſi ſolũmõ
tñ ↄuertat q̃ntũ deꝑdiẗ:tunc fit tñ nu/
tritio. Si aũt adeo debiliteẗ ꝟtus ꝙ nõ
tñ ↄuertit de alimento q̃ntũ deperdiẗ:
tũc fit diminutio ꝛ aliq̃lis reſtauratio ꝛ
tandẽ ſequiẗ mors. Sic ꝑ oẽm modũ di
cendũ eſt de charitate. ¶ Tercia propõ.
Status in augmento charitatis fit tri/
pliciter. Quia vľ apte ꝟtutis agentis:
vel ſubiecti recipiẽtis ꝛ forme ꝑficiẽtis.
¶ Quarta ꝓpõ. Status alicui⁹ augmẽ
tabilis põt fieri a duplici ꝟtute vicꝫ ab
agẽte naturali ꝛ ab agẽte libero ¶ Quĩ
ta ꝓpõ. Status ab agẽte naturali fit qñ
agẽs nõ põt ãplius agere. ¶ Sexta ꝓpõ
Status charitatis ꝓpter ſcđm eſt duꝫ
agẽs non vult amplius agere. ¶ Septi/
ma ꝓpõ. Status charitatis fit qñ deue/
nitur ad menſuram quã deus diſpoſuit
ſm diſtributionem ſue ſapientie. Hanc
pulcre ponit. S. Bonauen. li. ij. diſt. ix.
q. iiij. in fine corꝑis q̃ſtionis. ¶ Octaua
ꝓpoſitio. Deus eñ nõ operaẗ ſm oĩmo
dam ſuã potentiã in augmentando cha
ritatẽ:ſed ſm diſpoſitionẽ ſue ſapie limi
tantis varios ſuos effect⁹. ¶ Nona ꝓpõ
Status charitatis q̃ꝫtum ad potentiaꝫ
ſuſcipientẽ põt intelligi triplr̃ fieri:aut
ſm actũ vel aptitudinẽ vel ſm poſſibili
tatem. Exemplũ ꝑmi de beate virgine q̃
in cõceptione filij ſui tantã recepit grãꝫ
quantã mõ habet ꝛ ideo ipa habuit ſta/
tũ ſm actũ. Hoc vult ockam ꝛ alij. Con
ſimiliter aliq̃ volunt ꝙ apľi in miſſione
ſpũſſancti ita habuerũt ſtatũ in grã ſm
actũ:hoc tñ nõ teneo. Alio mõ ſm apti/
tudinẽ ꝛ ſic eſt charitas in btis: qꝛ deus
ſic diſpoſuit ꝙ ibi charitatẽ ampli⁹ non
velit augere: ideo ſtat ſm aptitudinem
Tercio mõ ſm poſſibilitatẽ: vtputa qñ
potẽtia tantã hꝫ gratiã quãte grẽ eſt re/
ceptiua. ¶ Decima ꝓpõ. Sicut aĩa xp̃i
hꝫ tantã glĩaꝫ q̃ntũ recipere põt creatu/
ra ſic tantã habet charitatẽ: quãta reci/
pi potuit ab aliqua creatura. ¶ Undeci
ma ꝓpoſitio. Aĩa xp̃i tãtã habuit glĩaꝫ
quãta nata fuit poſſibile recipi. ergo tantã
gratiã habuit quanta poſſibilis fuerat
recipi vel quãta poſſibile fuit creari.

Circa diſtinctionem decimamoctauā primo queritur. ¶ Utrū ſpirituſſanctus ſit donum in quo omnia alia dona donantur. Suppoſito ex precedentibus ꝙ ſpirituſſanctus ſit donum. De proceſſione eī temporali ꝛ eterna ſpūſſancti tractatum eſt a decima diſtinctione vſqꝫ ad preſentem Et hec eſt vltima diſtinctio de ꝓceſſione tpali. Eſſent autē tres termini declarandi niſi ſupra diffuſe aliqui declarati fuiſſent. Tamenquia nō eſt declaratus ille terminus donum formalit. Notandum ꝙ donum capitur quatuor modis Primo mō. Cōmuniſſime. Scdo cōmunius. Tercio cōmuniter. Quarto ſpecialiter. Primo mō cōmuniſſime. ꝛ ſic capitur pro omni illo ꝙ eſt liberaliter cōmunicatū alicui. Propō. Omnis entitas ſiue ſit increata vt deus: ſiue creata dicitur donum illo modo. Eſſentia eīm diuina liberaliter cōicat filio a patre ꝛ ab ambobus liberaliter cōicatur ſpūiſancto. Et hoc mō falſa ē illa. Inter dātem ꝛ donum eſt diſtinctio realis. Sed bene oportet ꝙ inter dantem et illuꝫ cui donatur ſit diſtinctio realis. Itē ꝓbat ſcōm. Quid habes ꝙ non accepiſti Uñ omni creature deus cōmunicat eſſentiā propriam. ¶ Contra. Pater in diuinis nō eſt donum. Quia licet cōicet eſſentiā filio: non tamē ſequit. ꝙ ſit donū. Pr eīm non eſt cōicabilis. Rñdeo. negando añcedēs. Uñ dico ꝙ pr ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus ſunt vere donum creature rationał hoc autē patet in ſupradictis ꝛ Probat ꝙ deus det in propria perſona. Quia ille datur in propria perſona qui eſt paratus ad faciendum omnia illa que aliqs vult rationabiliter. Sed deus pater et filius et ſpirituſſanctus eſt paratus ad faciendum omnia que creatura rationalis rationabiliter vult. ergo ꝛc. Maior eſt ipſius ockam. Item hoc idem probatur aucte. Joh. xvij. Si quis diligit me ſermonē meum ſeruabit ꝛ pater meus diliget eum: et ad eum veniemus ꝛ manſionem apud eum faciemus ꝛc. Alio modo capitur donum cōmunius: ꝛ iſto modo capitur donū pro omni illo ꝙ eſt productum liberaliter ab aliquo. Et ſic dico primo. Q? omnis creatura eſt donuꝫ dei. Scdo. Q? filius ꝛ ſpirituſſanct? dicunt donum hoc modo. Differentia autem eſt inter liberaliter producere: et libere producere. Unde licet filius non producat libere a patre: producitur tamen liberaliter. Prima pars probatur: quia libere producere eſt oppoſitus modos producendi contra producere naturaliter. ¶ Prima propoſitio. Pater nō datur nec eſt donum. ¶ Scda ꝓpoſitio. Eſſentia diuina nō eſt donum. Producens liberale eſt illud ꝙ ex plenitudine ſue perfectionis producit: non expectās perfici a ſuo producto. Et ſumitur ab Auicēna. Tercio mō accipit donū cōit ꝛ ſic capitur donū pro aliquo libere collato alicui: et quaſi in poſſeſſionem ꝛ dominium eius tranſlato. Patet primo in groſſo exemplo ſicut datur alicui veſtis ¶ Propoſitio. Hoc modo donuꝫ poteſt dici tam de deo ꝗ̄ de creaturis. Prima pars patet. Secunda pars probat. Deus pater libere confertur alicui et quaſi in poſſeſſionem probatur per ſacram ſcripturam Joſue decimo. Stetit itaqꝫ ſol in medio celi ꝛ nō feſtinauit occū. ꝛc. obedienti deo voci hominis. ergo quaſi fuit in poteſtate hominis ꝛc. Preterea dixit domin? moyſi. Dimitte me vt iraſcatur furor me? in populum iſtum ꝛc. Et illud donum eſt duplex: quia quoddam eſt donum per ſe exiſtens vel aſſiſtens. Et eſt ipſe pater et filius et ſpirituſſanctus: quia aſſiſtunt iuſtis vt faciant voluntates iuſti. Et illo modo fili? dr̄ qtuor modis donū. Primo ꝑ vnionē hypoſtaticā: vñ in quodā hymno cantat. Se naſcens dedit ſociū: hō mō nec pr nec

spūſſanct⁹ eſt donū. Scđo ſacramētalr̄
Conueſcēs in edulū. Tercio in pciū .i.
in morte ad redimendū nos. Quarto ſe
regnās dat in pmiū. vn⁹. Senaſcēs de/
dit ſociū ꝯueſcēs in edulū ⁊c. Aliud eſt
donū informās. Et eſt duplex: qꝛ qđdā
eſt gr̄e gratūfacietis: qđdā ꝓ gr̄e grtiſ/
date. Et nō eſt niſi vnū ſm Sco. ⁊ ockā
ſcꝫ charitas ⁊ gr̄a. Gr̄a gr̄tiſdata ſūt oīa
illa q̄ preparāt hoiem ad ſuſcipiendum
graꝫ grtūfaciētē ⁊c. De illo dono eſt qō
nr̄a. Tercio mō capit coīter. Quarto
mō ſumit donū ꝑprie. Et ſic capit ꝑ pro
primo dono qđ eſt donū oīs doni: ⁊ ꝑ qđ
oīa alia habent rōnē doni: ⁊ ſine q̄ nihil
hꝫ rationē doni. Propō. Illo mō charī/
tas ſiue amor eſt donū primū. Correla/
rium. Sine amore nō eſt donum ꝑprie.
Et ſic pꝫ ꝙ bñ dicit ꝑprie: qꝛ oīa alia di
cunt dona rōne illius. Propō. Illo mō
donū captū adhuc dr̄ de deo ⁊ creaturis
probat: qꝛ eſt charitas. Vñ notandū ꝙ
duplex eſt charitas ſiue donū charitatꝫ
ſcꝫ eſſentialiter dictū: ⁊ pſonalr̄. Primo
mō ꝯuenit tribꝫ pſonis. Scđo mō ē ipē
ſpūſſanctus.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in duabus diſtinctionibꝫ et ſeptem
dictis. ¶ Prima diſtinctio. Hec ꝑpoſi/
tio ſpūſſanctus eſt donum in quo omīa
alia dona donantur eſt diſtinguēda: qꝛ
ille ablatiuus quo poteſt capi dupliciť.
Vno modo poteſt dicere concomitanti
am. Alio modo poteſt dicere cauſalita/
tem. Quando dicit concomitantiā ſen/
ſus eſt: quādo ſpirituſſanctus datur re/
liqua ſua dona dantur. Quādo vero di
cit cauſalitatem tm̄ valet ſpūſſanct⁹ eſt
cauſa omniū aliorum donorum id eſt a
quo omnia alia dona donantur.
¶ Primum dictū. Illa ꝑpoſitio capien/
do ly q̄ cōcomitanter ⁊ vniuerſaliter ipa
eſt falſa. Senſus em̄ eſt ꝙ quando ſpiri/
tuſſanct⁹ datur tūc omnia dona ſimul
donantur. ¶ Scđm dictum. Dona ſpi/
rituſſancti ſunt in triplici differentia:
q̄dam ſunt ſine q̄bus nunq̄ datur ſpiri
tuſſanctus: ⁊ ſunt duo ſcꝫ gratia gratū/
faciens ⁊ ſapientia. Et hec eſt quidā ha
bitus inclinās non ſolum intellectuꝫ ad
conſiderandum ſed etiam affectum ad
ſumme amanndū deum. Quedam ſunt
cum quibus nunq̄ ſtat ſpirituſſanctus
vt timor ſeruilis. Nūq̄ datur charitas
alicui defacto quin detur ipi habitus il
luſtrans intellectum. Omnis em̄ amor
preſupponit noticiam amati. Tercio.
Quedam ſunt cum quibus aliquando
eſt ſpirituſſanctus. Aliquādo non ſicut
fides ſcientia: ⁊ omnis gratia gratiſda/
ta. Nota ꝙ quadruplex eſt timor. ſ. mū
danus vel humanus: ſeruilis: initialis ⁊
caſtus. Mundanus eſt quādo timem⁹
ſic pericula carnis vel perdere bona tē/
poralia: vt peccem⁹ mortaliter. Iſte in/
utilis eſt et malus: nec eſt donum ſpiri/
tuſſancti. Seruilis eſt cum homo pro/
pter timorem gehēne abſtinet a peccatis
ſolum ſcꝫ propter timorem pene. Iſte ē
bonus et vtilis: ſed non eſt ſufficiens: et
eſt donum dei. Timor ſeruilis mouet ⁊
diſponit ad bonum. Cum timore ſerui/
li nunq̄ ſtat ſpirituſſanctus. Hunc em̄
timorem foras mittit charitas. Timor
initialis eſt ille quo homo incipit ama/
re illud quod ſibi videbatur durum: et
hoc non ſolum propter timorem pene:
ſed etiam propter amorem dei. Timor
caſtus eſt ille quo homo timet offendere
chriſtum ſuum ſponſum dilectum ne de
relinquat ipſum. Et eſt amor filialis et
ſtat cuꝫ perfecta charitate. ¶ Tercium
dictum. Hec propoſitio ſpirituſſanct⁹
eſt donum quo omnia alia donantur ca
piendo ly quo concomitanter ⁊ particu
lariter eſt vera. Senſus em̄ eſt ꝙ quan/
do ſpūſſanctus datur aliqua dona dan/
tur vł ꝙ ſpūſſanctus datur cum aliqui/
bus puta gratia vel ſapientia. ¶ Scđa
diſtinctio. Si autē ille ablatiuus quo
dicat cauſalitatem. Hoc poteſt eſſe tri/

pliciť. Quia vľ dicit cauſalitatē ſimpľr vel qꝛ dicit cauſalitatē ꝫ ſubauctoritatē vel qꝛ dicit cauſalitatē ſubauctoritatē ꝫ exēplaritatē. Si pmo ly quo dicat cauſalitatē ſimpľr. ¶ Quartū dictū. Illo mō pr̄ ꝫ fili⁹ ꝫ ſpūſſanct⁹ eſt donū in quo oīa alia donāť cauſaľr. patet. Quia opa trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Si ſecundo mō ly q̄ dicat cauſalitatē ꝫ ſubauctoritatē. ¶ Quintū dictū. Illo mō nec dū ſpūſſanct⁹ ſed etiaꝫ fili⁹ eſt donū in q̄ oia donanť. patet. Quia qcqd cauſat fili⁹ ad extra cauſat ſubauctoritatiue: qꝛ bꝫ a patre: filr ꝫ ſpūſſanct⁹: nō aūt pater Sí tercio mō ly q̄ dicat cauſalitatē ſubauctoritatē ꝫ exēplaritatē. ¶ Sextū dictum. Spūſſanct⁹ illo mō eſt donū quo oīa alia dona donanť. patet. Quia ſpirituſſanct⁹ ex mō ſue productōis eſt donū ¶ Notandū ꝑ vltima ſolutōe ꝙ ipſa eſt duplex. Et pma ſolutio ē falſa. Eſt eñ directe ꝯ phm q̄nto phiſicoꝝ. Expreſſe eī phus negat ꝙ mot⁹ nō eſt mot⁹: nec vt termini: nec vt principiū. Itē includit cōtradictionē. Si eñ mot⁹ ſit ꝓncipiū motus: tūc mot⁹ poſterior eſt termin⁹ mot⁹ ꝓoris. Dicēdo q̄ affirmatiuā: ſeqtur neceſſario falſitas ſue negatiue. Vñ ſcda ſolutio ē bona: q̄ innuiť cū dr̄. Preterea donū in diuinis veram ypoſtaſim dicit. Vñ cōceſſa iſta donū eſt doni: nullo mō habes inferre. q̄ motus ē motus ꝛc̄.

Querit̄ ſecundo. Utrū

Spūſſanct⁹ ſit donū ab eterno vľ ex tpe. Nota dr̄nt eſſe cū tpe: eē i tpe: ꝫ eē ex tpe. Eſſe cū tpe ē coexiſtere tpi. ¶ Pria ppō. De⁹ ē cū tpe. pbať. De⁹ ē mō ꝫ tēp⁹ ē mō q̄ de⁹ eſt cū tpe. Requirunť eñ ad hoc due ꝯditōes. ſ. eſſe dei: ꝫ eſſe tēpis ꝫ ſimultas ¶ Scda ppō. Angel⁹ ē cū tpe. ¶ Tercia ꝓpoſitio. De⁹ ab eterno nō erat cū tpe. ¶ Quarta ppō. Neqꝫ de⁹ neqꝫ aliq̄ res creata poſt iudiciū erit cū tpe. Eſſe i tpe eſt menſurari tpe ſicut gn̄abilia ꝫ corruptibilia. ¶ Prima ppō. De⁹ nō eſt in tpe pꝫ qꝛ mēſura ē eternitate. ¶ Scda ppō. Angeli ꝓprie nō ſunt i tpe. Correlariū. Vñ ſeqtur. Ille ē in tpe: q̄ eſt cū tpe ſed nō eꝯ. Eſſe ex tpe ē eē de nouo vel ē ipm incipe eſſe. ¶ Propō. Oīe illud qd incipit eē ē ex tpe. Eſſe eternū ē nūꝙ incepiſſe nec incipere eſſe.

Reſolutō ſancti bona.

ſtat in q̄tuor ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima propō. Donū dicit reſpectū nō ſolū ad dantē ſꝫ etiaꝫ ad eū cui dať. ¶ Scda ppō. Donū vt dicit reſpectū ad illū cui dať. dicit ſeu capiť tripľr. Uno mō actuaľr (dīc ſctūs bona. ſm actū) ꝫ idē eſt. Diciť aūt actualiter donū q: dať actu. Alio mō habitualiter. Diciť aūt ſm habitudinē qꝛ donādum aliq̄ādo. Tercio modo aptitudinaliter. Dicitur autem ſm aptitudinē quia donabile. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Si ſpūſſanct⁹ dīc donū actuaľr: dr̄ donū ex tpe ſolū ¶ Quarta ppō. Capiēdo donū habitualr et aptitudinaľr ſpūſſctūs dr̄ ab eterno donum ſm Auguſtinū.

Querit̄ tercio. Utrum

cōuenienti⁹ dicať de ſpūſctō donū ꝙ datū Termi ſunt ſ̄ declarati. Et ſctūs bona. ponit ꝯtualr talē ꝯcluſionē.

Concluſio reſponſiua.

Licet cōuenienter de ſpirituſancto tam donū ꝙ datū dicať. tñ magis proprie et ꝯuenienti⁹ dr̄ de ſpūſctō donū ꝙ datum. Prima ps pꝫ extra textū. Vñ apľs ad ro. Charitas dei diffuſa ē in cordibꝫ nr̄is ꝑ ſpmſctm̄ q̄ dat⁹ ē nobis. Et Iohis. xvi. Rogabo patrē ꝫ aliū paclitū dabit vob Q: aūt etiā cōueniēť dicať donū: pbať auctoritate eccľie q̄ canit. Qui paclitus diceris donuꝫ dei altiſſimi ꝛc̄. Pro ſcda pte eſt duplex rō. pma ē grāmaticaľ ꝫ parū valet qꝛ datū cū ſit pticipiū vel nomē verbale cōcernit tēpus. Donū aūt a tpe ſubtrahit ꝫ ideo qꝛ oia dona (ſuple mere ſpūalia) ſup tēpus ſunt ꝯuenienti⁹ dr̄ in diuinis donū ꝙ datū. Scda rō eſt quia

donū ſup̄ rōnē dati addit ɔditionē nobilitatis magne: datuꝫ eſt aliqd qḋ libere datur alicui ſiue liberalr̄ ɔferat̄ ſiue nō. Hoc eſt quod alij dicūt ſiue redibiliter .i. nō liberaliter ſiue inredibiliter. i. non expectando reditionē ſui dati nec in ſe nec in equalenti ⁊ p̄ ꝑñs liberalr̄. Unde idē eſt datio inredibil' ⁊ datio liberalis Hec eīn eſt q̄ dat̄ aliqd nō expectādo reditionē. Donū aūt eſt datio inredibilis ¶ Duplicia aūt ſunt dona naturalia data nobis a deo: corporalia ſcꝫ ⁊ ſpūalia. vt vita eſſe ꝙ eſt p̄mū donum. Tn̄ pprie non dicūtur dona corporalia naturalia Gratuita vel ſpūalia vt ſapia charitas. Ois grā gratūfaciens ē gratiſdata licet nō ecōtra. Gratuita quodāmodo magꝭ libere dantur q̄ naturalia: ⁊ ideo magis habent rationem doni.

Queritur quarto Utrum

Donū proprie cōueniat ſpūiſctō. Nota proprie capit̄ dupl'r. Uno mō grāmaticaliter. ⁊ hoc dupl'r. vno mō prout importat ppietatē alicui⁹ locutōis ꝯuenientē ex debita pportione modoꝝ ſignificādi. Ois ergo locutio congrua hoc mō dicit̄ propria. Illo mō proprie opponitur cōgruo. Alio modo prout importat pprietatem locutionis ꝯuenientē ex parte ſignificationis terminoꝝ. vel ex parte terminoꝝ vel vtriuſcꝫ. Illo mō orationem aliquam eſſe propriā eſt ipſam de rigore ſermonis eſſe verā. Iſta ergo eſt impropria ſecundo modo grāmaticaliter. Renus currit: quia quicquid currit prope habet pedes. Similiter iſta pratū ridet. Alio modo proprie capitur logicaliter. Et hoc dupliciter. Uno mō logicaliter ⁊ communiter ⁊ ſic capiendo proprie: eſt aliquod p̄dicatū quod aliquo modo cōuenit alicui. Secundo modo proprie logicaliter capitur ſtricte. Et ſic capitur pro vno predicato quod conuenit alicui in quarto modo. Hoc modo homo proprie eſt riſibilis. hoc modo iudicio meo capitur in queſtione noſtra.

Reſolutio ſancti bonauenture

datur p ſeptē ppōnes ¶ Prima ppoſitio. Donū dr̄ proprie ⁊ pſonalr̄ de ſpūſctō ⁊ nō eſſentialr̄. probat̄ ſcḋa pars Illud dr̄ eſſentialr̄ in diuinis ꝙ ē cōmune trib⁹. Sed pr̄ nō ē donū. g̊ ⁊c. Nā de rigore ſermonis. ſicut iſta eſt heretica pr̄ eſt ſpūſſanct⁹: ſic illa pater eſt donū. ¶ Scḋa ppō. Spūſſanct⁹ ⁊ donū in diuinis ſunt idē ɔuertibil'r. ¶ Tercia propoſitio. Sicut verbū proprie dr̄ de filio ita donum proprie dr̄ de ſpūſctō. Et eſt Aug⁹. v. de trinitate. Uñ ſicut iſta ē heretica. Spūſſanct⁹ ē verbū: ſic illa. filius eſt donū. Donū eīn nō dicit niſi pductū p modū liberalitatis. ¶ Quarta ppō. Datū in diuinis pt̄ dici eſſentialr̄ ⁊ cōit̄ ⁊ pſonalr̄ ⁊ pprie. pꝫ. Illud eīn dr̄ cōiter ꝙ ɔuenit trib⁹. Sed q̄libet pſona dat ſeipſam. Uñ dr̄ Ioh. xvij. Et ad eū veniemus ⁊c. Scḋa ps pꝫ: quia dare proprie eſt donū producere. g̊ datū eſt donū productū. ¶ Quinta ppō. Datū idē eſt qḋ cōicatū. ¶ Sexta ppō. Aliqd pt̄ dici cōmunicatū trib⁹ modis. Primo mō ex liberalitate ſolū. Et ſic dare cōuenit toti trinitati. Omēs eīn pſone cōicant ſe bōi .i. pati ſunt facere petitōnes iuſtoꝝ rōnales. Alio mō ex liberalitate ⁊ auctoritate Hoc mō ſolū conuenit filio ⁊ ſpūiſctō q̄ hn̄t ſub auctoritatē reſpectu pr̄is. Tercio mō pōt datū dici cōitatū ex auctoritate ⁊ liberalitate ⁊ eū productōe p modū liberalitatis. hoc mō eſt ppiū ſpirituiſctō cui⁹ ppiū eſt pcedere ꝑn rōnem liberalitatis. ¶ Septima ppō. Datū et donū iſto vltimo mō ſunt idē. Differūt tn̄ quia donū eſt in habitu ſic ꝙ nō oportet actualr̄ cōmunicari. Datum autē dicit cōmunicationē in actu.

Nota pro ſolutione ar

gumentoꝝ aliqs ppōnes. ¶ Prima ppō Donū addit aliquid ſupra datū ¶ Secūda ppō. Donū addit ſ datū aliqd: qḋ

dicit emanationē p modū liberalitatis. ¶ Tercia ppoſitio. Datū addit ſ donū ronē actual' cōicationis: donū em̄ ſolum dicit habitualē cōicationem ¶ Quarta ppō. Quia donū addit ſup datū aliqđ qđ eſt ppriū ſpūſſancti ideo donum erit perſonale ꝛc.

Queritᷣ quinto. Utrū

Donabilitas ſiue donū ſit pprietas diſtinctiua pſone ſpūſſcti. Pro declaratōe terminorū notandū q donabile capit duobꝫ modis. Uno mō idē eſt qđ aptuz natū dari. Alio mō qꝛ poſſibile ē donari Diſtinguunt aūt qꝛ aliqđ ē poſſibile ad aliqđ qđ tñ nullo mō ē aptū natū ad h. pꝫ. lapidē poſſibile ē eſſe ſurſum. Nō tñ aptus nat' eſt ad eſſe ſurſum. Sit ergo Prima ppō. Spūſſanct' ē donabil'. i. aptus nat' donari. probat: qꝛ ſpūſſanct' ex vi ſue productōis ē donabil'. g ꝛc. ¶ Secunda ppō. Fili' nō eſt donabil' iſto mō. ¶ Tercia ppō. Fili' eſt donabil'. i. poſſibilis donari.

Doctor deuotus reſol-

uendo q̄ſtionem ponit duas opiniones. Pria opinio ſtat in vna diſtinctōe ꝛ duobus dict'. ¶ Diſtinctio ē. Donū pt capi duobꝫ modis. Uno mō vt dicit reſpectū ad datorē. ¶ Primū dictum. Hoc mō dicunt q pprie ſit propriuz ſpūſſcti. Alio mō vt dicit reſpectū ad illū cui daf. Si Iſta opinio ſic intelligat q donū primo mō non dicat niſi reſpectū ſpirati ad ſpiratorē. ſcꝫ ad patrē ꝛ filiū tunc nō eſt dubium quin ſit verū. ¶ Scđm dictū. Capiendo donū vt dicit reſpectū ad illū cui daf nō eſt pprietas ſpūſſancti. pꝫ: qꝛ p reſpectū rōnis nihil realr diſtinguit: ſed ille reſpect' eſt rōnis. g ꝛc. Itē ꝯſtat q anteq̄ eſſet creatura erat pfecte ſpūſſanct' in diuinis. g ꝛc. ¶ Addit tñ terciū dictū q donū vt dicit reſpectū ad eū cui datur eſt ꝯſequēs ad proprietatē diſtinctiuam ¶ Contra hꝰ vltimū dictū arguit doctor ſeraphicus: et ſua reſponſio ſtat in quinqꝫ propoſitionibꝫ. ¶ Prima ppoſitio. Donum neceſſario importat duos reſpect' vnum ad dantē: alium ad eū cui datur. ¶ Secunda ppoſitio. Ille reſpect' qui importatur per donum ad dantē poteſt eſſe tripliciter. vel ſm actum vt quia datus: vel ſm habitū quia dandū. vel ſm aptitudinē quia donabilis. ¶ Tercia propoſitio. Iſti duo reſpectus importati p donū ſunt ita connexi q impoſſibile eſt intelligere primū ſine ſcđo: nec poſſibile eſt ipſum eē ſine ſcđo. In hoc differt iſta opinio a pcedente opinione. ¶ Quarta propoſitio. Scđs reſpectus non aufert pmo: quin ille pus ſit pꝑetas diſtictiua ſpūſſancti: licꝫ ſit ſibi neceſſario ꝯnexus ¶ Quinta ppō. Donū ē pprietas diſtinctiua pſone ſpūſſancti rōne pmi reſpect' nō repugnante tñ ſcđo reſpectu ſed conſonante. Prima opinio magis approbatur a doctore ſubtili. Differunt tñ in ſolo tercio dicto. Mira tñ videt tercia propoſitio bonauēture ſi ſit vera. Cum nullum ens reale neceſſario reſpectuz rōnis includat. ¶ Nota pro ſolutione vltimi argumēti aliquas propoſitōnes. ¶ Prima ppoſitio. Omne pſonale eſt nocionale: ſed non econtra. patet. Nocionale em̄ vt diſtinguit contra pſonale non competit vni ſoli ꝛc. ¶ Scđa ppō. Amor: ſpiritusſanct' ꝛ donū importāt (ſm ſcđm Bonauēturā) eādē nocionē. ſub diuerſis tamen rationibus. Nam productione paſſiua ſpiritusſanct' dicitur ſpūſſanctus. Sed per comparationē ad vnum producentē ſeu ſpiratorē qui eſt pater ꝛ filius dicit amor: quia nexus amborum Inquantū vero dicit reſpectum ad creaturam ꝛ nectit nos deo: dicitur donum. ¶ Tercia propoſitio. Filius: verbum ꝛ imago idem ſunt: dicitur tamē filius inquantum generatur. id eſt per modū nature producitur. Inquantū autē eſt noticia exp̄ſſa dicit imago. Inquantum autem illa noticia expreſſa eſt exp̄ſſiua ſeu declaratiua alioꝝ dicit verbum.

Queritur ſexto. Utrum rōne donabilitatis dicatur ſpūs noſter. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in quinqʒ dictis ¶ Primū dictū. Meum et alia pnomina poſſeſſiua vt tuū et noſtrū pñt attribui alicui dupl'r. Uno mō mediante cōpoſitione: qñ ſcʒ attribuunt alicui in ppōne: vt liber ē meꝰ. Alio mō imediate ſeu ſine ɔpōne: qñ ſcʒ attribuūt alicui ſine copula ḟbali. ¶ Scōm dictū. Qñ meū et tuū attribuunt alicui mediāte aliq̄ cōpoſitione ponūt habitudinē ppriam ſcʒ poſſeſſionē. ¶ Correlariū. Quicūqʒ hʒ deū hʒ etiā oīa q̄ ptinent ad deū cōiter. ¶ Correlariū. De eſſentialibꝫ in diuinis dicunt pronoia poſſeſſiua: vt deus deus meus. dñe dñs nr̄. ¶ Tercīū dictū. Jlla pronoia ſpecialius dicunt de filio qȝ de eſſentialibꝫ pp̄ter incarnationē ¶ Quartum dictū. Specialiſſime tñ dici poteſt p poſſeſſionē quod ſpūſſanctꝰ eſt nr̄: eo q ſpūs ē pignꝰ hereditatis eterne ¶ Quintum dictū. Qñ illa pronoia adduntur alicui ſine ɔpoſitione non ponunt ſuam ppriā habitudinē: niſi ſolū ad terminū cui addunt. Reliq̄ vide in lr̄a ſcti bona.

Circa diſtinctionem decimānonā Querunt octo. Primo Utrū in diuinis ſit ponere eq̄litatē. Hic venit declarādus ille terminꝰ Equalitas. vbi nota. Q2 duplex ē equalitas Quedam ē equalitas pp̄rie z ſpāliter ſumpta Et eſt qdā relatio pdicamētalis fundata ſup re de genere q̄titatis: tanqȝ ſuper fundamēto remoto: z ſup vnitate illius tanqȝ ſup ratione prima ſeu fundamēto proximo. Et intelligendū eſt de vnitate ſpecifica nō generica: alioquin oēs q̄ntitates eſſent equales fundandi ſeu fundamēto primo. Prima pticula dr̄ ad differentiā relationū tranſcendentiū. Nā ſm q̄nto methaphiſice. Tria ſunt genera relationū fundatarū ſup vnum zc. Scda particula ponit ad differentiā ſimilitudinis z aliarū relationū pdicamētalium nō fundatarū ſuper quantitate. Circa ſcdam particulā notandū q due q̄titates pñt ɔſiderari dupl'r. Uno mō inq̄tū ſunt vnū: z ſic fundāt equalitatē Alio mō inq̄tū ſunt diuerſe z ſic fundāt alias relatōes diſq̄parantie. ¶ Pria ppō Equalitas pp̄rie loquēdo nō dr̄ de deo patet q2 nullū pdicamētū nec paſſio alicuius dr̄ de deo pp̄rie. Equalitas large ſumpta. eſt quedā relatio tranſcendens que pōt fundari in quolibet ente ſm qd illud tenet certū gradū i entibꝫ. Relatio tranſcendēs dr̄ illa q̄ ɔuenit enti vt ē cōe enti finito z infinito. Correlariū. Hoc eīm mō ɔuenit enti plus qȝ in decē pdicamenta diuidat. ¶ Scda ppō. Omne ens ſiue creatū ſiue increatū pt̄ ɔſiderari tribus modis. Primo mō in ſe vt eſt quid. ¶ Tercia propō. Jn omni ente vt eſt q̄d fundat relatio trāſcendens idēptitatis vel diuerſitatis. Patet q2 omne ens eſt idē vel diuerſum alteri. Scdo vt habet certū gradū in entibꝫ. ¶ Quarta ppoſitio. Omne ens hoc modo ɔſideratū fundat quandā relationē que dr̄ equalitas vel ineq̄litas. vt hō z equus ſunt inequalia. Sortes z plato equalia. Tercio mō inq̄tū ē forma vel hñs formā eēntialem ¶ Quita ppō. Jn oī ente vt ē forma. i. inquantū habet differentiā ſpecifiuocam alteri cōparato fundatur quedā relatio trāſcendēs: q̄ dr̄ ſimilitudo vel diſſimilitudo. Hoc mō ethiops z hō albꝫ ſunt ſimiles. Et nota q ille ḡdus perfectionis dr̄ magnitudo ſeu q̄titas pfectionis vel ipſa pfectio ḟtutis. Jſta autē magnitudo pfectionis attendit penes formā ſpeciuocā z nō penes formā materialē. Jndiuidua eīm nō hñt pp̄rios gradus q̄titatis ḟtutis: loquendo de gradibꝫ eſſentialibꝫ. Et nota. Q2 in ſpūalibꝫ idem eſt maiꝰ: meliꝰ z ſupiꝰ eē. Correlariū Eq̄litas trāſcēdēs in diuinis fūdat i eſſentia diuia vt in fundamēto remoto: z i vnitate nūerali eēntie vt i fundamito pximo.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in vna ↄcluſione. vna diſtinctione et duabꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Concluſio ē talis. In diuinis neceſſario ē ponere equalitatem pꝫ ꝑ Auguſtinū ad diſcipulū. Eq̄litatē inq̄t ineq̄litati iure preponis: nec eſtimo aliquē bū ano ſenſu ꝑditū. cui hoc nō vi/ deatur. Idem pꝫ in ſimbolo Athanaſij. Tres ꝑſone ſunt coeq̄les ꝛc̄. ſed hoc ne/ ceſſario dicit equalitatē. g̊ ꝛc̄. Nota du/ plex eſt q̄titas ſcʒ ꝓprie vel ꝟtutis ꝛ im/ proprie ſeu molis. ¶ Prima propoſitio. Quātitas molis nō eſt in deo. ¶ Scđa ꝓpō. Oīs ꝑfectio eſſentialꝭ vniuſcuiuſqꝫ rei eſt q̄titas ꝟtutis. Non ē em̄ aliq̄ en titas creata in vniuerſo quin habeat cer tum gradū bonitatis q̄ dicitꝰ q̄titas vir tutis. ¶ Correlariū. Sūma talis quan/ titas. i. ſumma ꝑfectio repitur ī deo. Et per ↄñs duplex eſt eq̄litas vt in ꝑncipio habitū eſt. ¶ Pro penultimo argumēto nota aliquas ꝓpōnes. ¶ Prima propō. Licet deꝰ ſit incōp̄henſibilis ab aliquo finito eſt tñ ↄp̄henſibilis ab infinito. pri ma ps pꝫ: quia ↄprehendere eſt ſimul ca pere. ſcđa ps pꝫ: quia deꝰ intelligit ꝛ dili git ſeip̄m. Et intellectꝰ eiꝰ eſt infinite in/ tellectiuꝰ: ꝛ voluntas diuina eſt infinite amatiua. g̊ ꝛc̄. ¶ Scđa ꝓpō. Licʒ aliqđ obiectū ↄprehenſibile ab infinito cōpre/ hendatꝛ: nō tñ ſeq̄tur qđ illud ſit finituꝫ niſi ſꝫm quid. Realꝛ em̄ adeq̄tur poten/ tia in rōne intellectiue ipſi obiecto in ra tione intelligibilis. ¶ Pro vltimo argu mento dicendū. Qꝫ diuerſitas ꝓprie po nit diſtinctionē eſſentialem: ꝛ ideo nō eſt admittenda in diuinis.

Queritꝛ ſecundo. Utrū

In diuinis ſit ſumma eq̄litas. Nota ꝙ ſummꝰ eſt ſuꝑlatiuus illius ꝑpoſitōnis ſupra. Et exponitꝛ dupl'r. ſcʒ Affirmati/ ue ꝛ negatiue. Et ſꝫm hoc poteſt titulus qōnis dupl'r intelligi. Primo vtrū in di uinis ſit ſumma eq̄litas affirmatiue. i. vtrū ſit aliqua in diuinis eq̄litas que ſit maior omni ea q̄ diſtinguitꝛ ab ipſa. Cor relariū. In hoc ſenſu eſt accipiēda q̄ſtio Scđo negatiue vtrū videlicet ſit aliqua equalitas in diuinis: qua nulla alia ſit maior. Et ſic ↄcedit Scotus ꝙ ſint tres equalitates ſumme in diuinis. i. pr̄is ad filiū: ꝛ eↄ̄ ꝛ ſpūſſancti ad patrē ꝛ filiū ꝛc̄.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in vna ↄcluſione. ¶ Concluſio ē tal. In diuinis ē ſumma eq̄litas etiā vtroqꝫ mō. Probatꝛ: Quia tam mgr̄ ſniarum qꝫ oēs alij doctores dicūt ꝙ tres ꝑſone ſunt equales in tribꝫ ſcʒ eternitate: magnitu/ dine ꝛ ꝟtute. i. potentia. Si em̄ eſſent in equales hoc aut eſſet in eternitate aut in magnitudine. i. in ꝑfectione: aut in po/ tentia. Sed nullū illoꝝ eſt dicendū. er/ go ꝛc̄. ¶ Pro ſolutione vltimi argumēti Propoſitio. Producere ꝑſonā non ↄſeq̄ tur ꝑſonā in diuinis in q̄tū bona ſed in/ quantū fecunda. Alioq̄n q̄cq̄d haberet bonitatē eēntialꝛ ꝓduceret ꝛ ſic ſpūſſan/ ctus produceret qđ eſt falſum.

Queritꝛ tercio. Utrum

In diuinis ſit equalitas cū conuerſione Nota Conuerſio capitꝛ multipl'r. Uno mō pro quadā ꝓpria paſſione ꝓpoſitio/ num participantiū vtroqꝫ termino ordi ne cōuerſo Scđo mō ꝑ mutatōne rei po ſitiue in rem poſitiuā. Et eſt duplex ſub ſtantie in ſubſtantiā ꝛ Accidentis in ac/ cidens. Subſtantie in ſubſtantiā eſt du plex. ſ. vini in ſanguinē. ꝛ panis in corpꝰ chriſti. vbi nō ſolū forma ſed ꝛ materia. Et eſt ſuꝑnaturalis. Alia eſt partialis q̄ñ ſcʒ elementū in aliud ↄuertitꝛ vꝫ vnū mixtū in aliud. Accidentis in accidens vt cōuerſio ſancti pauli a malicia in bo/ nitatē. Tercio mō pro annihilatione ali cuius rei ꝛ dicitꝛ mutatio verſio. Quar/ to modo capitꝛ pro ↄuertentia vt cū dici mus relatiua dicuntur ad ↄuertentiā et eſt mutua referibilitas. hoc mō capitꝛ hic Utrū in diuinis ꝛc̄. Hoc ē vtrū ſicut pr̄ refertꝛ ad filiū equaliter. Ita econuerſo.

filius ad patrem ꝛc.

Reſolutio queſtionis.

ſcti Bonauē. ſtat in vnica ↄcl'one aliqͣbꝫ ꝓpōnibꝫ ꝛ coꝛrelarijs. Cōclo ꝛñſiua ad qōeꝫ ē tal'. Eq̄litas dr̄ de oibꝫ pſonis diuinis mutue. i. cū ↄuerſiōe. Nō em̄ ē aliqua pſona in diuinis quin ſit equalis alteri. ¶ Coꝛrelariū. Equalitas ī diuinis denoīat extrema ſimili denominatione. Coꝛrelariū. Equalitas in diuinis eſt relatio eq̄parantie ꝛ mutua. ¶ Pꝛopoſitio Omnis em̄ relatio denominās extrema cōſimili denominatione eſt talis. ¶ Ad habendū igiꝛ ſenſum doctoꝝ Notandū ꝙ equalitas capiꝛ duplr̄. Uno mō vt dicit reſpectū equiparantie. Hoc mō diciꝛ equalitas equaliter de pſonis ꝛ ē mutua Uñ ſanct⁹ Bonauentura. Neceſſe eſt ꝙ ſit ibi recipꝛocatio. Alio mō impoꝛtat actū coequationis. Id autē qꝺ coequaꝛ alteri imitaꝛ ipſum. Illud coequari dicit ſubauctoꝛitatē ꝛ pꝛoduci ꝛ eſt ī filio: nō in patre. vnde filius ē equalis patri: p̄r autē nō coequaꝛ filio: quia nō imitaꝛ filiū: ſed potius ecōuerſo. Non em̄ p̄r ꝓducitur a filio ſed ecōtra. ¶ Coꝛrelariū Impoſſibile eſt tantā eſſe equalitatē in creaturis inter patrē ꝛ filiū: q̄nta ē inter patrē ꝛ filiuꝫ in diuinis. patet qꝛ ꝓmū fundamentū ſeu rō fundandi equalitatē in diuinis ē vnitas numeralis ipſi⁹ eſſencie: inquantū infinitū gradum entitatis habet. In creaturis vero ē vnitas minoꝛ vnitate numerali q̄ eſt fundamentū ſpeciei. Et multū diminuta in ↄpatione ad illam vnitatē diuine eſſentie. Uñ notandum ꝙ duplex ē coequatio ſcꝫ imitationis pfecte ꝛ imitatōnis impfecte. Et hec (ſi ꝓpꝛie loq̄mur) dicit ipfectōnē ſeu minoꝛitatē in eo q̄ imitatur aliū: nec ē in diuinis illo mō. Unde ſanctus Bonauentura bene falſam ponit cum dicit. Unde non dicitur pater coequari filio: quia filium nō imitatur nec pfecte nec imperfecte. Quaſi diceret fili⁹ quidā imitaꝛ patrem. circūſcripta ſcꝫ ſeu ablata rōne minoꝛitatis ꝛ impfectionis.

Queriꝛ quarto. Utrū

In diuinis ſit equalitas cū circūinceſſione. Hoc ē querere vtrum p̄r ſit in filio circūinceſſiue ꝛ fili⁹ i patre ꝛ ſpirituſctō. Circūinceſſio venit a circūincedo quia incedunt in ſeinuicē. ¶ Circūinceſſio eſt quedā inexiſtencia actual' qua aliq̄d dr̄ inexiſtere alicui qꝺ eſt realr̄ diſtinctum ab eo: ꝑ intimā p̄ſentialitatē ꝛ ↄſubſtancialitatē idētificā. Tres p̄ticule ſunt in iſta deſcriptione poſite. Pꝛima eſt qua diciꝛ eſt quedā inexiſtentia actualis ꝛc. ¶ Pꝛo quo notandū ꝙ triplex ē inexiſtēcia. Pꝛimo ſcꝫ ꝑ Contingentiā hoc mō locatū eſt inexiſtens loco ſuo: quia cōtingit ipſum. i. tangit locatū. Et ſic non eſt ad ꝓpoſitū. Alio modo per p̄ſentiam ꝛ per omnis diſtancie carentiā: hoc modo angelus eſt p̄ſens coꝛpoꝛi meo qui cuſtodit me. Eſto etiam ꝙ ex permiſſione dei ſit in coꝛpoꝛe meo: hoc tamen tm̄ eſt per p̄ſentiā non per contingentiā. Illud em̄ quod inexiſtit ꝑ ↄtingentiā eſt q̄ntū mole. Sed hmōi nō eſt angel⁹. Tercio mō ꝑ intimā p̄ſentialitatē ꝛ ↄſubſtātialitatē idētificā: hoc mō inexiſtentia nō eſt in creaturis ſed ſolū in deo: hoc enim mō vna pſona ī diuinis ē in alia. Exemplum ſicut ſi natura mea ꝓpꝛia eſſꝫ in te eo mō quo ē in me nunq̄d eſſet ↄſubſtancialis tibi ꝛ idem. Hoc modo eſt in patre ꝛ filio eadē eſſentia: qꝛ ſunt eadē ſbaꝛ licet ſint diuerſi in pſonalitate. Pꝛima p̄ticula. Inexiſtētia actual' ꝛ poniꝛ loco generis. Scđa particula: qꝺ eſt realr̄ diſtinctū ab eo. Ad circūinceſſionē igitur requiriꝛ realis diſtinctio ꝛc. Tercia particula ꝑ intimā p̄ſentialitatē: ꝛ poniꝛ ad differentiā alioꝛum modoꝝ inexiſtencie Coꝛrelariū. Ad verā circūinceſſionē q̄tuoꝛ ↄditiones req̄runꝛ. Pꝛima eſt ꝙ ſit in exiſtentia vni⁹ in alio. Scđa ꝙ ſit ibi intima p̄ſentialitas. Tercia ꝙ ſit ibi re/

alis diſtinctio. Quarta q ſint realr di‑ſtincti qui circũincedũt. Ideo ꝓ maiori declaratõe hu⁹ ponã aliquas ꝓpoſitões bene notandas. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nulla creatura põt in alia eſſe circũinceſſiue patet q2 nulla eſt alteri idẽ ꝯſubſtãtialr ¶ Scda ꝓpoſitio. Nulla creatura põt eſſe in deo circũinceſſiue nec ecõuerſo. p3 ꝑ iã dictã rõnez. ¶ Sexta propõ. Licet de⁹ ſit intime pñs cuilibet rei: non tñ eſt ei ꝯſubſtãtialis: ḡ nec circũinexiſtit alicui. ¶ Quarta ꝓpõ. Et ẽ ꝯcluſio reſponſiua ad qõnẽ. Una pſona diuina ẽ i alia circũinceſſiue z ecõuerſo. p3 quia Cuicunqȝ ꝯuenit diffinitio eidẽ ꝯuenit z diffinitũ: ſed pſonis diuinis ꝯuenit circũinceſſionis diffinitio. ḡ eis ꝯuenit z diffinitũ zc̃. Itẽ equalitas ẽ in diuinis cũ circũinceſſione z pſone diſtinguunť realiter z in eis eſt vnitas eſſentie z ſubſtantie q̃ non reperiuntur in creaturis. ergo zc̃. ¶ Quita ꝓpoſitio. Totalis cauſa illi⁹ circũinceſſionis ẽ diſtinctio realis: z vnitas eſſentie diuine numeralis in eiſdem. ¶ Sexta ꝓpõ. Perſona diuina nõ eſt in eſſentia diuina circũinceſſiue nec ecõtra patet quia non diſtinguitur realr ab ea ¶ Septima ꝓpõ. Relatio perſonalis in diuinis non eſt circũinceſſiue in eſſentia nec econuerſo. ¶ Octaua ꝓpõ. Paternitas licet ſit in filio circũinceſſiue non tñ eſt in patre circũinceſſiue. prima ps patz quia diſtinguitur realiter a filio. ſecũda patet: quia nõ diſtinguiť realiter a patre ſed eſt ipſe pater. Contra. Relationes ſunt in eſſentia ex natura rei. ergo zc̃. Concedo q ex natura rei ſunt i eſſentia ſicut in fundamento: ſed nõ ſunt in eſſencia circuminceſſiue.

Solutio argumentorũ

Maxima. Quãdocunqȝ aliq̃d eſt in aliquo in eodẽ eſt quicq̃d eſt in ipſo. Sed pte pater eſt in filio z filius eſt in patre. ergo pr̃ eſt in patre. Ad iſtud argumentum ẽſt duplex ſolutio in textu Bonauenture. prima nõ acceptať a ſancto Bonauentura cũ nõ ſit bona. Conſequẽtia nõ valet eo q ibi ſit fallacia accidẽtis nõ tamen ꝓpter illã cauſam quã ipſi dicunt ſed ideo quia eſſe in vt eſt ad ꝓpoſitum dicit diſtinctionẽ realem inter illa que ſibi inſunt cum vnitate numerali eſſentie Propoſitio aſſumpta pro maxima vniuerſaliter loquendo eſt falſa: non em̃ eſt vera de relationibꝫ eq̃parantie. Exẽplũ iſta ẽ falſa. Quicq̃d eſt ſimile: eſt ſimile omni eo qḋ eſt ſimile tali vel omni ſimile ſibi. verũ tamen eſt addendo ſic eſt ſimile omni ſimili tali aliq̃ a ſe. Quia niſi illud addať ſequereť q idẽ eſſet ſimile ſibi; qḋ eſt falſum: vt paulus ſilis eſt iohanni: z iohãnes ſimilis ẽ paulo. ſi ergo illa eſſet vera ſequereť q paulus eſſet ſimilis ſibi. Licet ergo filius ſit in patre: z pater ſit in filio nõ tamen ſeq̃tur q pater ſit in patre. ¶ Pro tercio argumento Deũ illabi anime. Eſt ipſuz eſſe intime pſentẽ anime manutenendo z ꝯſeruãdo ipſam. Tamen quia illud nõ eſt per conſubſtantialitatez: ideo deus nõ ineſt anime per circuminceſſionẽ: in ſolutione accipit materiale pro dependente. ¶ Pro quarto argumento. Eſſe aliquem in patre circuminceſſiue. Eſt eſſe aliquem patri conſubſtantialem qui tamen diſtinguitur realiter a patre. Licet ergo eſſe in ſit eſſentiale tamen non eſſe in patre: ſed artatur eſſe in per additum ad ſtandum pro aliis a patre. ¶ Pro quinto argumẽto. Iſte propoſitiones pater eſt in filio: filius eſt in patre important eandem habitudinez: verum eſt ſpecie eandem: ſed nõ numero. Sicut pater eſt equalis filio z filius eſt equalis patri non eadem equalitate numero: ſed ſpecie. Equalitas em̃ qua pater eſt equalis filio eſt formaliter in patre; non ſic de alia qualitate. Iſta tamen habitudo qua filius eſt in patre circũinceſſiue non eſt habitudo illa qua ſe filius habet ad patrem vt ad principium.

¶ Pro ſexto argumento Nota ꝑpões
ſunt in q̄druplici differentia. Quedam
important habitudinē repugnantie: vt
aduerſus. ¶ Prima ꝓpō. Nulle ꝑpoſi-
tiones importãtes habitudinē repugnã
tie dicunt de ꝑſonis diuinis. Scđo ſunt
quedã q̄ importãt habitudinē diſtantie
vt ad propter. ¶ Scđa ꝓpō. Nulle ꝑpo
ſitiones importãtes habitudinē diſtan-
tie recipiunt in diuinis: quia vna ꝑſona
non diſtat ab alia. Tercio ſunt quedã q̄
important habitudinē cauſe vel ꝑncipij
large tñ capiendo cauſam. vt de ex ⁊c̄.
¶ Tercia ꝓpō. Prepoſitões iportantes
habitudinē ꝓductõis recipiūt i diuis ſʒ
ñ ꝯuerſim. Quarto ſunt q̄dã q̄ iportãt
ꝯueniẽtiã: vt in: cū ⁊c̄. ¶ Q̄rta ꝓpō. Pre
põcs iportãtes hitudinē ꝯueniẽtie reci
piūt a doctoribꝫ i diuinis: etiã ꝯuerſim.

Circa ſecundam

partē hui⁹ diſtinctõis ꝑmo
querit. Utrū in diuinis ſit
ponere totū integrale No-
ta Totuʒ eſt duplex: ſeu decē ſunt tota.
Sed ſolū ꝑmi duo modi ſunt ad ꝓpoſi-
tum. Alij modi declarabunt in dialecti
cis ſeu topicis ⁊c̄. Primū ē totū integra-
le. ſcđʒ vniuerſale. terciū totū in quãtita
te. q̄rtū in mō. q̇ntū in tp̄e. ſextū in loco.
ſeptimū copulatū. octauū diſiũctū. nonū
ꝓ̄ãtiuū. decimū ſucceſſiuū. vndecimū ē
totū eēntiale. Scđa diſtĩctõ Totū capit
tribꝫ modis ⁊ data eſt ſupra diſtinctõne
viij. Utrū aĩa ſit in toto corpore. Eſt to
tum ꝑmo ſinkathegoreumatice ⁊ ſic tm̄
valet ſicut q̄libet ꝑs: ⁊ ſic cõcedit illa to
tus ſortes eſt minor ſorte. Alio mō capi-
tur kathegoreumatice: ⁊ ſic tm̄ valet ſi-
cut aliq̄d ens habēs ꝑtes. Et ſic cõcedit
illa totū quod eſt in mundo: eſt in oculo
meo: quia pupilla eſt totū: ⁊ ē in mūdo:
⁊ eſt in oculo meo. Alio mō capitur par
tim kathegoreumatice et partim ſinka-
thegoreumatice. ¶ Prima ꝓpō. Quan-
docunq̄ totū addit alicui enti indiuiſi-
bili neceſſe eſt q̄d capiat ſinkathegoreu-
matice ⁊ partim kathegoreumatice ſi ꝓ-
poſitio ſit affirmatiua et vera vt in iſta
tot⁹ de⁹ eſt vbiq̄. ¶ Scđa ꝓpō. Omnis
ꝓpoſitio affirmatiua i qua ponit ly tot⁹
captū ꝑtim ſinkathegoreumatice ⁊ par-
tim kathegoreumatice exponit per vnaʒ
copulatiuã: cui⁹ ꝑma pars affirmat ꝑ̄di
catū de ſubiecto: et ſcđa negat aliq̄d eſſe
illius ſubiecti de quo non dicat ꝑ̄dicatū
vt ſic. totus de⁹ eſt vbiq̄. i. deus ē vbiq̄
⁊ nihil eſt eius quin ſit vbiq̄. Totū duo
bus modis capit. Uno mō poſitiue. Et
hoc duobꝫ modis. Uno mō abſolute. et
ſic tm̄ valet ſicut ꝑfectū: ⁊ hoc dicit ph̄s
iij. phiſicoꝝ. ⁊ q̇nto methaphiſice. Alio
mō reſpectiue vel cõparatiue et ſic ē idē
q̄ habēs ꝑtes. Alio mō totū capit priua-
tiue. Et ſic dī ens nō hñs partem extra
partem nec intra partem priuat ꝑ̄ par-
tem vel partes. Ad hoc ꝑ̄ due ꝯditiones
req̄runt ꝑmo q̄ ſit ens: ſcđa q̄ nō habeat
ꝑtes: nec ꝑtes extra partes: neq̄ partē in
tra partē. Hoc mō dicit de oībꝫ indiuiſi-
bilibus. Et ſic totū dī de aĩa. dicitur de
angelo. Et eſt neceſſaria talis diſtinctio
quia dicit Auguſtin⁹. Tota eſſentia eſt
in patre. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Totū poſi
tiue ⁊ abſolute ſumptum veriſſime dicit
de deo. hoc nō dixerūt moderni ſeu ꝑ̄les
ex ipſis. Uñ antiq̄ꝝ logica nō ē ſꝑnēda.

Reſolutio ſancti bona

uenture ſtat in ſex ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Pri-
ma propoſitio. Capiendo totū poſitiue
⁊ abſolute: vere totalitas eſt in diuinis.
¶ Secunda ꝓpoſitio. Capiendo totum
priuatiue totalitas ē in diuinis. patet ꝑ
deſcriptioneʒ ⁊c̄. ¶ Tercia propoſitio.
Capiendo totū poſitiue ⁊ comparatiue
nulla totalitas eſt ponenda in diuinis.
¶ Correlariū. Totalitas capta compa
tiue obuiat ſimplicitati diuie. ¶ Quar
ta ꝓpoſitio. Parcialitas vel ratio ꝑtis
nullo mō ponēda eſt in diuinis. patet q̄a
nihil imꝑfectionis ē ponendū in diuinis

Sed partialitas eſt imperfectionis.er/go ꝛc. ¶ Quinta propoſitio. Nec tota litas integralitatis.i.nec totũ integra/le nec pars integralis eſt in diuinis.
¶ Sexta ꝓpoſitio. Nec totũ integrale nec partes integrales ſtant cũ ſumma equalitate. ¶ Diffinitio. Totum inte/grale eſt aliqͦd ens compoſitũ ex partibꝫ integralibus.i. ex partibus quantitatẽ habentibꝰ.et eſt duplex ſcꝫ Omogeneũ eſt illud qͦd eſt eiuſdẽ rationis in toto et partibꝰ ſuis: cuius ſcꝫ q̃libet pars reci/pit p̃dicationẽ totius in recto vt q̃libet pars vini eſt vinũ. Et dicit ab omos qͦd eſt vnũ et genos quaſi vnius generis et nature. Totum Etherogeneũ eſt illud qͦd non eſt eiuſdẽ rõnis in qualibet par te ꝛ toto ꝛc. Et dicitur ab etheron quod eſt variũ ꝛ genos.i. varij gñis. Nam ca/put non eſt homo ſimilit̃ ꝛ cor nõ eſt ho/mo. ¶ Pro vltima ſolutione. ¶ Prima propoſitio. Totum integrale conſequi tur pluralitatem ſub ratione conſtituti onis. ¶ Scḋa propoſitio. Conſtituẽtia cuiuſcunq̃ tercij ſunt minoris perfecti/onis q̃ ipſum cõſtitutũ: ideo nullo mo/do ſunt plura ꝯſtituentia in diuinis ꝛc.

Scḋo querit̃. Utrũ in diuinis ſit ponere totuꝫ vniuerſale. No ta triplex eſt vniuerſale vt valet ad pro poſitum ſcꝫ poſterioriſticum: prioriſti/cum et vl'e p̃dicabile. Uniuerſale poſte rioriſticũ. Eſt omne illud predicatũ qͦd p̃mo ineſt alicui ſubiecto: vt riſibile re/ſpectu hominis: ſimiliter hoc totum ani mal rationale. ¶ Regula. Omne predi/catum conueniens primo alicui ſubie/cto eſt vniuerſale poſterioriſticuꝫ primi tas dicit hic adequationem. Illud eñ conuenit alicui primo quod conuenit ſi bi per rationem propriã et non per ali/am rationem: ſed alijs conuenit ꝑ ip̃m. Unde due cõditiones requiruntur ad hoc qͦd aliq̃d ſit vniuerſale poſterioriſti cum. Prima ꝙ predicetur de ſubiecto in materia naturali. Scḋa ꝙ ꝯuertatur cum ſuo ſubiecto: vt om̃e riſibile eſt ho mo ꝛc. ¶ Propoſitio. Nullum accidens poteſt dici vniuerſale poſterioriſticũ re/ſpectu ſubſtantie.patet ex ſcḋa conditi/one requiſita. Om̃e eñ accidens p̃dica tur de ſubiecto in materia contingenti. Nullũ ſuperius reſpectu ſui inferioris poteſt dici vniuerſale poſterioriſticum. Conſtat eñ ꝙ nullũ ſuperius cõuertit̃ cũ ſuo inferiori. ¶ Correlariũ. Lata ẽ differentia inter vniuerſale poſterioriſti cum et p̃dicabile. De illo vniuerſali po ſterioriſtico eſt ad propoſituꝫ. Quia in diuinis bene eſt tale vniuerſale: vt eſſen tia in tribus perſonis. ¶ Uniuerſale poſterioriſticum ſm Ariſtotelem p̃mo poſteriorũ. Eſt illud qͦd eſt de om̃i: ꝛ de per ſe: ꝛ de ſm ꝙ ip̃um. Et nota ꝙ ſcḋm qͦd ip̃m: adequate: cõuertibiliter: p̃mo: incõtũ: tale: per propriam naturã: ſunt idem. Unde ad hoc ꝙ aliquid dicatur vniuerſale prioriſticum. Tres conditio nes requiruntur. ¶ Prima vt dicatur de omni: quia oportet ꝙ conueniat omni/bus ſuppoſitis pro omni differentia tẽ/poris. Secũda conditio vt dicatur per ſe: quia oportet ꝙ predicetur vel in pri/mo vel in ſcḋo modo dicendi ꝑ ſe. Ter/cia conditio eſt. Qꝛ ſit de ſm ꝙ ip̃um vnde tria predicta ſe habent per ordinẽ propter qͦd ponentur alique propoſitio nes quarum p̃ma ſit hec. ¶ Prima pro/poſitio. Omnis propoſitio de per ſe eſt de omni: ſed non econtra: nã omnis ho/mo eſt coloratus ꝛc. ¶ Scḋa propoſitio Omne ſm quod ip̃m eſt per ſe: ſed non econtra: nam ſortes eſt animal: vl' homo eſt riſibilis: ꝛ eſt quideꝫ per ſe: non tñ ſm qͦd ipſum. ¶ Tercio mõ eſt vniuerſale predicabile. Et eſt aliquod ſuperius re ſpectu ſuorum inferiorum contrahibile ad ipſa inferiora per differentias forma les vel materiales. Differẽtie formales dicuntur ille que ſunt de qualitate cõſti tuti per eam: Materiales aũt dicuntur

alia que nõ ſunt de quidditate ↄſtitutiue. ¶ Prima propoſitio. Omne genus diuiditur per differentias formales. ¶ Secunda propoſitio. Omnis differētia conſtitutiua ſpeciei eſt formalis. ¶ Tercia propoſitio. Nulla ſpēſſpecialiſſima diuiditur per differētias formales: ſed ſolum per materiales. ¶ Correlarium. Totum vniuerſale non eſt illo modo in diuinis. probatur. Omne em̄ tale eſt potentiale. Sed deus eſt puriſſimus actus nõ potentia. ergo ꝛc̄. Item omne tale eſt contrabibile ad inferiora. In diuinis non eſt contractio. ergo ꝛc̄. Nota duplex eſt vniuerſale p̄dicabile. ſ. quidditatiuū ꝛ qualitatiuū. Quidditatiuum. Eſt illud qđ predicatur in q̄d hoc aūt ſic deſcribitur. eſt aliqđ ſuperius ꝛc̄. Qualitatiuū eſt illud qđ p̄dicat̄ in quale ſiue accidentale ſiue eſſentiale. Differentia formalis eſt illa que eſt diuiſiua gn̄is ꝛ ↄſtitutiua ſpeciei: ſic ꝙ illius ſpeciei dicit partē formalē quidditatis. Merito ḡ dicit̄ differentia formalis q̄dditatiua quia ſumitur ſemꝑ a forma q̄dditatiua: q2 dicit partē quidditatis. Differētia materialis eſt illa que eſt cõſtitutiua alicuius indiuidui ſic ꝙ nõ dicit partē q̄dditatis eius. Nulla em̄ entitas incõicabilis eſt de q̄dditate alicuiꝰ. Tamen duo ſunt vniuerſalia q̄dditatiua ſcꝫ genus ꝛ ſpecies. Predicabile vniuerſale qualitatiuū eſt ipſa differentia ↄtractiua gn̄is ꝛ cõſtitutiua ſpeciei: vel eſt ꝓpria paſſio ↄſequens aliquā ſpeciē conuertibilis cum ea que ineſt ſpeciei ꝑ ipſam differētiam. vel eſt aliqđ accidēs cõmune. ¶ Prima propõ. Ens vt eſt cõmune deo et creature non eſt vniuerſale patet. quia non contrabit̄ ad deum nec per differencias formales nec materiales. ¶ Secunda propoſitio. Ens nõ eſt vniuerſale decē predicamētis. pꝫ: quia nõ ↄtrabitur per differentias: ſed ſolū ꝑ modos intrinſecos. ¶ Tercia ꝓpõ. Licꝫ om̄e vniuerſale ſit commune: tñ non omne cõmune eſt vniuerſale. pꝫ. Eſſentia em̄ in diuinis eſt cõis tribus: ꝛ tamen nõ eſt vniuerſale.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vndecim ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Cum fides nr̄a catholica ponat in diuinitate trinitatem: neceſſario ponit ↄueniētiā ꝛ diſtinctionē. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Et quia cõueniencia nõ eſt niſi in aliquo cõmuni aliquibꝫ. diſtinctio aūt non eſt niſi per propria: ſequit̄ neceſſario ꝙ i diuinis erit ponere rationē cõmunis ꝛ rationē proprij. ¶ Tercia propoſitio. Licet in deo ꝛ in creaturis ſit diſtinctio ſuppoſitoꝝ: aliter tamen eſt in deo ꝙ̄ in creaturis. ¶ Quarta ꝓpoſitio Diſtinctio ſuppoſitoꝝ maior eſt ꝙ̄ ſit diſtinctio accidētalis. probat̄ vltra textū: q2 triplex eſt diſtinctio ſcꝫ naturarū ſuppoſitoꝝ vel ſuppoſitalis ꝛ accidentalis. Naturarū eſt illa que eſt inter duas eēntias ſiue ſpecie ſiue materialr̄ diſtictas. Et dicit̄ eſſentialis alio noīe. Suppoſitorum vel ſuppoſitalis eſt illa: que eſt inter duo ſuppoſita ſiue babeant eandem naturā ſiue nõ. Accn̄talis eſt illa q̄ fit ꝑ accidentia ↄñtia ipa diſtincta. ¶ Prima propõ. In creaturis quecū ꝗ diſtinguūtur diſtinctione ſuppoſitoꝝ diſtinguūtur eſſentialiter. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Et hoc nõ eſt i diuinis. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Diſtinctio eſſentialis ſeu naturarꝫ eſt maxima. ¶ Quarta propoſitio. Diſtinctio accidentalis eſt minima diſtinctio: quia idem legēs differt a ſeipſo dormiēte. ¶ Quinta ꝓpõ. Diſtinctio accidētal' non eſt in diuinis. Correlarium. Quot ſunt ſuppoſita in creaturis tot ſunt nature. Nõ ſic in deo: q2 tres ꝑſone ſunt in diuinis: ſed vnica natura. Accn̄tal'. Diſtinctio eſt minor ſuppoſitali: hec em̄ eſt ꝑ propria cõſtitutiua ſuppoſitorū. Illa aūt per poſteriora. ¶ Quinta ꝓpõ p̄ncipalis eſt. Quāuis diſtinctio ſuppoſitorū innoteſcat ꝑ accidētia i creaturis: ta-

men iſta diſtinctio nō fit ꝑ accidētia. ꝓ/
batur ſcḋa pars. Quia circūſcriptis oī/
bus accidētibꝫ adhuc eſt diſtinctio ꝑſo/
nalis ſeu ſuppoſitalis. ḡ nō cauſaꝛ ꝑ acci
dentia. Añcedēs ptꝫ in diuinis: ꝓ ꝑma
parte Boetius dicit: differentiā ī nume
ro: varietas accñtium facit. ſ. innoteſce/
re. vñ ergo ſequiꝛ ꝓpoſitio vera. ¶ Se/
xta ꝓpoſitio. Diſtinctio ſuppoſitalis ſi
ue in creaturis ſiue in deo: neceſſe eſt ꝙ
fiat: vel ab origine: vel ab originali ꝑnci
pio. Probaꝛ extra lr̄am. Diſtinctio ſup
poſitoꝝ aut fit ꝑ priora: aut ꝑ poſterio/
ra: ſed nō ꝑ hec. ſ. accidētia. ergo ꝑ prio/
ra: ſed om̄e prius aut eſt origo aut prin/
cipiū originis. ergo ꝛc̄. ¶ Septima pro
poſitio. Diſtīctio ſuppoſitalis capiꝛ ab
origine ſolū quādo vnū ſuppoſitū ſolū
differt ab alio ꝑ ſolā originē: vt in diui/
nis: qꝛ pater producit filiū: ideo filiꝰ dif
fert a patre. Nā idem non pōt ꝓducere
ſeipm̄. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Diſtinctio
ſuppoſitoꝝ q̄ eſt ſolū ꝑ originē licet inue
niatur in deo: nō tñ pōt inueniri in crea/
turis. Prima pars patet: qꝛ ꝙ aliqua ſo
lum differant penes originez eſt ex eo ꝙ
ip̄a habeant eandē naturā numero. Sꝫ
in diuinis ſic eſt. ergo ꝛc̄. Scḋa pars pꝫ
Quia ī creaturis duo ſuppoſita nō poſ/
ſunt habere eandem naturā numero er /
go ꝛc̄. Scḋo ptꝫ. Quia in natura talis
diſtinctio eſt penes partē materie cōica
tam. ergo ꝛc̄. ¶ Correlariū. Diſtinctio
in creaturis accipitur penes materiam
et formam. ¶ Nona ꝓpoſitio. Cū diffe/
rentia ſuppoſitalis in creaturis non ac/
cipiatur ſolum penes originez ſequitur
ꝙ accipiatur ab aliquo originali prin/
cipio. ¶ Decima propoſitio. Iſtud ori
ginale principium qḋ eſt cauſa diſtincti
onis ſuppoſitorum in creaturis: non eſt
forma ſolum: nec eſt materia ſolum: ſed
eſt forma adueniens materie. Nō forma
quia eſt cōicabilis: ꝛ ſic magis eſt cauſa
ꝯuenientie q̄ꝫ diſtinctionis. Nihil enim
cōmune in q̄ꝫtum tale eſt principium di/
ſtinguēdi. Nec materia ſolū: quia nihil
indiſtinctū eſt principiū indiuiduatio/
nis: ſed materia ē indiſtincta in ſe. ḡ ꝛc̄.
Tercia pars: ſed eſt forma adueniens
materie ſimul: quia tunc determinat ſi/
bi certam partē ꝛ limitat eam ad facien
dum corpꝰ particulare qḋ eſt hic ꝛ nūc.
¶ Undecima propoſitio. Quoniā ergo
in diuinis nulla eſt contractio forme ad
materiā neqꝫ ad partē. Ideo in diuinis
no eſt vniuerſale nec particulare. Ratio
quia vbi eſt vniuerſale oportet ꝙ ſit cō/
trahibile ꝛ habēs rationem materie: ſed
nihil hmōi eſt in deo. ergo ꝛc̄. ¶ In om/
nibus ſum cū eo: excepta penultima pro
poſitione. Nā ſi forma aduenīēs mate/
rie eſſet preciſe cauſa diſtinctionis perſo
nalis in creaturis: ſequeretur ꝙ in ange
lis nō eſſet diſtinctio ꝑſonalis: cuꝫ in eis
non ſit materia. Sed illud eſſet hereti/
cum. ergo ꝛc̄.

Solutio argumētorū.

Nota vniuerſale capiꝛ dupl'r. Uno mō
ſtricte. alio mō large. Primo mō ſtricte
deſcriptū eſt in declaratione terminoꝝ.
Hoc mō negaꝛ a mgr̄o ſniarū ꝛ doctore
eē ī diuinis vl'e. Alio mō large: ꝛ ſic nō ē
niſi aliqḋ cōicabile. Hoc mo eſſentia di
uina dꝛ vl'e. Sīl'r mō duplex eſt particu
lare. ſ. large ꝛ ꝓprie. Uñ large dꝛ omne
incōicabile. Alio modo ꝓprie. Et ſic eſt
qḋdā inferius addēs vltra ſuū ſuperius
differentiā ꝯtrahentē. ¶ Pro tercia ſolu
tione Notandū qḋ habere eſſe ꝑ additi
onē ad aliud: eſt cōtrahibile eſſe. Sꝫ qꝛ
eſſentia diuina non eſt cōtrahibilis: idō
ꝑſona nō habet ſe ad ipſam ꝑ additionē
idō nec ē hec vniuerſalis: nec illa ꝑticula
ris. ¶ Pro penultimo argumēti ſoluti/
one. Nota ꝙ pr̄nitas in diuinis pōt cō/
parari dupliciter. Uno modo ad eſſen/
tiam diuinam. Alio modo ad oppoſi/
tum ſcꝫ filiationem. Propoſitio. Inq̄n/
tum paternitas comparatur ad eſſenti/
am diuinam diciꝛ modus ꝛ nō diciꝛ res.

Propō. Incꝫtuꝫ p̄rnitas cōparatᷣ ad op
poſitū dr̄ res. Et eſt vere res: vñ iſta di/
ſtinctio inter eēntiā ⁊ p̄rnitatē eſt ex na/
tura rei. ¶ Notandum ꝙ iſte modus lo
quēdi quo dr̄: ꝙ p̄rnitas compata eſſen/
tie ſit modꝰ ⁊ nō res (meo iudicio) ſum/
ptus eſt a boetio ꝑmo libro de trinitate
Vñ dicit ꝙ Quedā ſunt demōſtratōes
q̄ monſtrāt rem: quedā mōſtrant circū/
ſtantias reruꝫ ſeu habitudines: vñ dicit
ꝙ ſolū ſuba quantitas ⁊ q̄litas ſint res
ſeu mōſtrant res. Alia aūt ſunt circūſtā
tie rerum. Nullo mō tn̄ eſt intelligendū
ꝙ nō ſint oīno res ſed ꝙ non ſint tāte en
titatis quante illa tria ꝓdicamēta. Sic
in ꝓpoſito cū dicitᷣ p̄rnitas cōparata eſ/
ſentie nō eſt tante nec ꝯſimilis entitatis
cum ipſa. Compata aūt filiationi eſt tā
te ⁊ conſimilis entitatis. Vñ hec diſtin/
ctio. S. Bonauen. non eſt oīno repudi/
anda ſed ſic intelligenda ſicut eam expo
nit doctor ſubt. in q̄olibeto. q. iij. Ome
multiplicabile vniuoce eſt aliq̄ mō cōi/
cabile. Non aūt oē cōicabile eſt multi
plicabile. patet in diuinis. In creaturis
aūt ꝯuertuntᷣ. Quot em̄ ſunt ſuppoſita
creata: tot nature: nō oportet inter con/
ditiones vniuerſalis ponere ꝙ ſit limita
tum: qꝛ vniuerſale de ſe dicit limitatio/
nem ⁊ determinatū predicamentū ſicut
genus: vt Bonauen. hic dicit.

Tercio q̄ritᷣ. Utrum in

diuinis ſit principiū materiale. Notan/
dum pro declaratione terminorum illi/
us queſtionis. Q. principium poteſt ca
pi vel dici vndecim modis que ponūtur
quinto metha. a pħo: ſed multum obſcu
re et reducuntur ad tria ſcꝫ ad principi/
um eſſendi; fiendi et cognoſcēdi. ¶ Prin
cipium eſſendi dicitur illud ꝙ eſt princi
pium alicuius in eſſe eius. Et eſt duplex
vel capitur dupliciter. Uno modo capi
tur pro prima parte alicuius rei a qua
incipit eſſe: vt motus augmentationis
incipit a longitudine; poſtea progreditᷣ
in latum demum in profundū. Et dicitᷣ
principium a quo. Propoſitio. Iſto mo
do quecunqꝫ pars a qua incipitᷣ motus
vocatur principium. Alio modo capitᷣ
pro ꝑma parte generata reſpectu alicu/
ius totius cōpoſiti: ex qua cum alijs cō/
ſtituitᷣ totum. Exemplum de fundamē/
to reſpectu totius domus. Et illo mo/
do lignum curuum eſt principiū nauis.
Similiter principium in animali perfe
cto (vt homine) eſt cor. ¶ Aliud eſt ꝑnci
pium fiendi. Et dicitur illud quod eſt
principiū in fieri ſeu cauſari alicuiꝰ rei.
Propoſitio. De tot dicitur principium
fiendi de quot cauſa. Et ſic erit princi/
pium effectiuū; formale: materiale et fi/
nale Et ſicut duplex eſt cauſa ſcꝫ ꝑma
ria ⁊ ſecundaria. ſic etiam principiū fi/
endi eſt duplex ſcꝫ primarium ⁊ ſecūda/
rium. ¶ Aliud eſt principiū cognoſcen/
di. Et capitur dupliciter ſcꝫ demōſtra/
tiue. Et ſic eſt vnū primū principiū id ē
per ſe euidēs ex quo cum alio principio
poteſt inferri cōcluſio per demonſtrati/
onem: vt omne totum eſt maius ſua par
te ⁊c̄. Alio modo capitur diffinitiue. Et
ſic omnis diffinitio ſiue large ſiue ſtri/
cte capta dicitur principium cognoſcen
di diffinitum. Et differunt quia primū
eſt vna propoſitio. Scōm vero eſt vna
oratio. Ultra illa octo ponit nonum.
¶ Nono ergo mō capitur pro aliq̄ indu
ctiuo vel prouocatiuo propter qđ fit ali
quid. Et dat exemplū Ariſtotel. vt bel
lum fit ex conuicio. Et ſic diuerſitas op
poſitionū eſt principiū litis; et precipue
propter res temporales. Nam ille dicit
hec vilia ſeu ciuitas eſt mea: alter dicit
non ſed mea ē. ¶ Decimo capitur princi
pium pro aliquo vere productiuo alicu
ius quod tamen nullo mō eſt cauſa ipſi/
us. Et eſt duplex ſcꝫ generatiuum ⁊ ſpi
ratiuum. Generatiuum. Et hoc modo
pater in diuinis eſt principium genera/
tiuum filij. In creaturis non reperitur
illo modo principium. Spiratiuum vt

pater ⁊ filius ſunt vnicū principiū reſpectu ſpūſſancti. In ꝓpoſito aūt capiť ꝑncipiū pro ꝑncipio fiendi materiali: idē em̄ ſunt principiū materiale: cauſa materialis ⁊ materia ex qua.

Reſponſio ſancti Bonauenture

Reſponſio ſancti Bonauenture ſtat in vna ↄcluſione. In deo nullo mō nec ꝓprie nec tranſſumptiue recipitur materiale principiū. Ratio huius eſt quia materia dicit principiū paſſiuum ⁊ ita incompletū:⁊ qm̄ a diuino eſſe omnis icōpletio ⁊ omnis paſſio remouenda eſt: ideo nullo modo genꝰ materialis principij in deo eſſe ponitur. vnde Auguſtinꝰ in libro cōfeſſionū dicit ꝙ materia ꝓprie nihil ſit. Ubi notandum ꝙ deus creauit in principio quatuor ſimul: vnum ꝓpe ſe ſcꝫ angelos ⁊ ille eſt in loco ſcꝫ in celo empireo qđ ē ſcđm. Tercium prope nihil ſcꝫ materiaꝫ primam. Quartū eſt tempꝰ. Auctoritas Augꝰ. de materia prima intelligenda eſt de illꝭ qui per ſe vel collateraliter ſunt in predicamento et non de illis que reductiue ſunt in ꝑdicamēto ſubſtantie. Ūn̄ materia ꝑma eſt perfectior qualitate: quātitate ⁊ alijs ꝑdicamētis accñtalibꝫ ¶ Cōtra: materia non eſt ens. ergo nō eſt perfectior qualitate ⁊c̄. Añtecedens probať: quia nec eſt ſubſtātia nec accidēs. Probatur primū: qꝛ nec eſt ſubſtātia corporalis nec ſpūalis. ¶ Dicūt formaliſantes ꝙ licet non ſit ſubſtantia nec ens: eſt tamē ſubſtātie vel entis. Uel dicatur ꝙ ſubſtātia capiť dupľr. Uno mō pro illo qđ per ſe eſt in recta linea ꝑdicamentali. Et ſic materia nō ē ſubſtātia. Alio modo pro illo qđ eſt reductiue in ꝑdicamēto ſubſtātie. Illo mō materia prima eſt ſubſtantia ⁊c̄.

Solutio argumētorū.

Maior prime rōnis q̄ eſt iſta. Q̄ñcunꝗ aliqđ eſt de aliq̄: ita ꝙ ipm̄ eſt diſtinctū: ⁊ illud de q̄ eſt ſibi indiſtinctū: eſt de illo tāꝗ de materiali ꝑncipio. Et probatur extra textū: qꝛ duo inſtrumēta ferrea diſtincte figurata ↄueniunt in ferro qđ de ſe non eſt ſic diſtinctū: ꝓpter diuerſitatē aūt inſtrumentalē diſtincta ſunt: ⁊ ſunt de ferro tāꝗ de materia. Pro quo nota ꝓpoſitiones ſequentes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Illa nō recipiť doctoribꝰ filius eſt de ſubſtantia. Significať em̄ diſtinctio realis inter filiū ⁊ ſubſtātiam. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Hec tñ admittiť filius eſt de ſubſtātia patris. i. originať a patre tanꝗ ↄſubalis ipſi. ¶ Tercia ꝓpō. Filꝰ nō eſt de ſubſtantia p̄ris tanꝗ de materia. ¶ Pro ſcđo argumēto nota has ꝓpones ¶ Prima ꝓpō. Nullius eſt cauſa efficiens quin ⁊ ſit eiuſdem cauſa finalis. ¶ Scđa ꝓpō. Et eſt idē. Cuiuſcūꝗ eſt cauſa efficiēs eiuſdē ē ⁊ cauſa finalis. ꝓbanť ſimul. Quia cāliťas cauſe finalis ē mouere efficiēs ad agendū. Cauſalitas aūt cauſe efficiētis eſt cāre ꝓpť finē. ģřē ¶ Pro tercio argumēto. Prima propō. Nulla habitudo cuiuſcunꝗ cauſe ſiue intrinſece ſiue extrinſece eſt in deo reſpectu ad intra. patꝫ: qꝛ inter cauſam ⁊ cauſatū eſt diſtinctio eēntialis. Correlariū Licet pater ꝓducat filiū nō tñ eſt cauſa ipſius. Conſiľr de ſpūſancto eſt dicēdū ¶ Scđa ꝓpō. Habitudo cauſe efficiētꝭ et cauſe finalis reſpectu creaturarū (excepta dependentia) poniť in deo. ¶ Tercia ꝓpō. Nulla cauſa intrinſeca ponēda eſt in deo nec ad intra: nec reſpectu creature. patet: qꝛ nihil dicēs imꝑfectionē eſt ponendū in deo: ſed illud eſt hmōi. ergo ¶ Quarta ꝓpō. Duplex eſt forma. ſ. exemplaris ⁊ cōſtitutiua. Exemplaris eſt aliqđ agēs ꝑ intellectionē ⁊ volitionem ¶ Propō. Forma exemplaris eſt in deo Scđm em̄ ꝙ intelligit ⁊ vult ſic oīa diſponit. Cōſtitutiua eſt illa q̄ eſt cōpoſitiua: cōponit em̄ ſe cū altera ꝑte cōpoſiti ſcꝫ cū materia cōpoſitū. ¶ Contra. Cōiter dicitur ꝙ deus eſt forma prima ergo deus eſt forma. Dico ꝙ eſt forma ꝑ ſe ſi-

ſtens et nõ infor̃mãs. Et illud debet ſic
intelligi qḋ cõiter dr̃ deus eſt prima for
ma .i. purus actus nõ dependẽs a poſſi/
bili. ¶ Propoſitio. Forma ↄſtitutiua nõ
eſt in deo. ¶ Quīta ꝓpoſitio. Cauſa ef/
ficiens ꝛ cauſa finalis coincidũt in idem
numero. patet de deo ꝑ ſalomonē. Oīa
ꝓpter ſeipm̃ creauit altiſſim⁹. ¶ Sexta
ꝓpoſitio. Forma cõſtitutiua et materia
nunꝙ̃ coincidũt: neꝙ̃ in idē numero: ne
ꝙ̃ in idem ſpecie. ¶ Septima ꝓpõ. For
ma ↄſtitutiua ꝛ efficiens ꝛ finis coinci/
dunt in idē ſpecie; licet non in idē nume/
ro: patet: qꝛ forma ſubſtãtialis ignis ge
nerãtis ꝛ ignis geniti forma ſubſtãtial':
ſunt eiuſdē ſpeciei. Et tamē ille due for
me ſunt efficiēs forma ꝛ finis. Ignis eīm̃
generãs eſt efficiēs. Forma ignis geniti
eſt finis generationis: ꝛ eſt forma geniti.
Duplex eſt finis ſcꝫ generationis et rei
genite. Vñ vltima forma introducta eſt
finis generationis. Vel ſic generatiõis.
Et eſt vltima forma que producit̃ et in
troducit̃ vt in generatione hominis eſt
anima intellectiua. Alius eſt rei genite.
Et eſt vltima perfectio rei producte vt
beatitudo reſpectu hoīs. Et de hoc non
intelligit̃ ſeptima ꝓpõ. ¶ Octaua ꝓpõ
Forma exēplaris coincidit in idē nume
ro cũ cauſa efficiente ꝛ finali. ¶ Pro ſo/
lutione quarti argumenti. Propoſitio.
Materia dicit̃ infinita .i. indeterminata
ad quãlibet formam. Duplex eſt infini/
tas. Quedã eſt ex imꝑfectione ſeu ex de
fectu ꝑfectionis. Alia ṽo eſt ex ꝓuatione
limitationis. Primo mõ materia eſt in/
finita non ſcḋo mõ. ¶ Pro ſolutione vlti
mi argumẽti. Nota duplex eſt diſtinctio
ſcꝫ entitatiua: ꝛ hec nõ eſt a forma ſeu ꝑ
formam: ſed per propriam rationem vn
de circũſcripta omni forma adhuc ma/
teria ſeipſa diſtinguitur a nõ materia.
Alia eſt ſpecifica ꝛ completa. Et hec eſt
a forma.

Quarto querit̃. Utrũ

in diuinis ſit ponere differentiam ſm̃ nu
merum. Nota differẽtia ſm̃ numerum
capitur duobus modis: large ſcꝫ et ſtri/
cte. Stricte capta eſt illa q̃ eſt inter que
cunꝙ̃ duo entia facienda diuerſum nu/
merum. Vñ due cõditiones requirunt̃
ad hoc. Prima ꝙ ſint plura. Scḋa cõdi
tio eſt ꝙ oportet illa plura facere diuer/
ſum numerũ ſic ꝙ ipa conſequit̃ illa paſ
ſio: que eſt numerus. Alio mõ capit̃ lar/
ge. Et eſt illa que ē inter quecũꝙ̃ entia
que poſſunt vere numerari ſiue illa faci
ant diuerſum numerũ ſiue nõ.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duab⁹ cõcluſionibus et aliquib⁹
ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima concluſio. Tres
perſone diuine differũt ſm̃ numerũ lar/
ge capiẽdo. patet: qꝛ ſunt vna vt pr̃: ſũt
due: vt pr̃ ꝛ filius; ſunt tres; vt pr̃ ꝛ fili/
us et ſpũſſanctus. ¶ Scḋa cõcluſio. In
diuinis ꝓprie loquẽdo ꝛ ſtricte capiẽdo
non eſt differẽtia ſm̃ numerũ. patet: qꝛ
omnia que differunt ſic: faciũt diuerſuꝫ
numeruꝫ. Vñ iſta paſſio q̃ eſt numerus
conſequit̃ talia; vt ioh̃es ꝛ paulus faci/
unt numerũ binariũ. Numerus eſt mul
titudo ex vnitatibus aggregata in qua
plus eſt in toto ꝙ̃ in ſingulis partium.
In diuinis autē licet ſint tres perſone:
non tñ eſt plus vel maius in vna ꝑſona
ꝙ̃ in trib⁹: nec ecõuerſo. ¶ In quolibet
ente cõpleto intelligimus illa duo q̃ eſt
ſcꝫ: ꝛ qḋ eſt: per quo eſt ſemꝑ intelligas
naturã ſpecificã vel genericã. per qḋ eſt
ſemꝑ intelligas indiuiduum. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Unitas ſpecifica ſemꝑ ſumit̃
penes quo eſt. ¶ Scḋa ꝓpõ. Identitas
numeralis vl' ſuppoſital' ſumit̃ penes qḋ
eſt. ¶ Tercia ꝓpõ. Sic iſta duo quo eſt
ꝛ quod eſt: ſunt coniuncta in creaturis:
qḋ nunꝙ̃ numerat̃ vnũ quin numeret̃ et
reliquũ: qꝛ q̃t hoīes tot nature humane
ſunt. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut in di/
uinis non numerat̃ q̃ eſt: ita in diuinis:
nec numerat̃ qḋ eſt ſibi corñdẽs adeq̃te

Vñ cuiuſlibet abſtracti cõcretũ eſt ade/quatũ qđ eſt: vñ pſona nõ eſt qđ eſt ipi⁹ eſſentie diuine ſeu deitatis: ſed de⁹. Et ſicut vna eſt eſſentia ſic vnus deus. ¶ Quinta ppõ ppꝛie loquendo. Eſſen/tia diuina nõ eſt vnũ numero: qꝛ nõ pdi catur de vno ſolo ſed de tribus. ¶ Coꝛ/relariũ. In deo nõ eſt differentia ꝑm nu merũ. ¶ Sexta ppõ. Eſſentia diuina te net mediũ inter vnũ nũero ꝛ plures nu/mero. ¶ Septima ppõ. Tria imagina/mur in diuinis ſcʒ q̃ eſt: qđ eſt ꝛ q̃ eſt: vt eſſentia: deus: pſone diuine. ¶ Octaua ppõ. In diuinis non multiplicaꝛ quo ē: nec qđ ē: licet q̃ ē mlꝛiplicet. ptʒ qꝛ vnica ē eẽntia diuina ꝛ vn⁹ de⁹. ¶ Pro vltima ſolutione. Omñe ens numerale eſt finitũ Nullũ ergo infinituʒ eſt numerale. Vñ ad formã rñdẽdo: ſi ſic argueres bñ ar/gueres. Idem ꝛ diuerſum. i. diſtinctum diuidũt ſufficiẽter ſeu ſunt immediata circa ens. ergo idem numero vel diuer/ſum numero ſunt immediata circa ens numerale. Sed in diuinis nihil eſt nu/merale eo ꝙ omnia ſunt infinita. ergo ꝛc̃ vide textum.

Circa viceſimam diſtinctionem pꝛimo q̃rit. ¶ Utrũ in diuinis ſit pone re potentie adequationem ꝗꝫtum ad numerũ poſſibilium: Equali tas: Adequatio: Equatio accipiuntur pꝛo eodem a San. Bonauentu. In pꝛe cedenti autem diſtinctione declarat⁹ eſt ille terminus. cõſimiliter alij. Potentia put nunc ſufficit capitur duob⁹ modis. Uno modo pꝛout opponitur actui. ¶ Pꝛima pꝛopoſitio. Et ſic eſt quedam differentia entis diuidens ipſum ens cõ tra actum. ¶ Scđa ppoſitio. Hoc mo/do non ſolum diuidit ens creatum incõ/muni: ſed diuidit etiã qđlibet ens crea/tum ſiue ꝑm genus: ſiue ꝑm ſpeciem: ſi/ue ꝑm numerum. ¶ Tercia pꝛopoſitio. Omne eñ tale pꝛius eſt in potentia ob/iectiua ꝙ̃ in actu. ¶ Quarta ppoſitio. Iſta potẽtia nõ eſt in diuinis. Alio mo do capitur potẽtia vt idem valet quod pꝛincipiũ: ſicut dicit phus. v. metaphi. ca. ix. ꝙ idem ſunt potẽtia ꝛ pꝛincipium Hoc modo potẽtia capitur in ppoſito. Potentia vt eſt pꝛincipiũ eſt duplex ſcʒ potentia actiua ꝛ paſſiua. Actiua eſt illa qua aliqđ ſuppoſitũ pꝛoducit. Et ta lis eſt in deo. Qꝛ potentia actiua ſit in deo ptʒ: qꝛ ꝑm omnẽ phm deus eſt cauſa efficiens omniũ factibiliũ. Vñ hoc mo/do capitur hic. Paſſiua eſt illa qua ali/quid eſt pducibile. ¶ Quinta ppoſitio. Potẽtia paſſiua nõ eſt in diuinis. pʒ: qꝛ dicit impfectionẽ. Potẽtia actiua in di uinis capitur duobus modis. Uno mõ large. et ſic capiꝛ pꝛo omni potẽtia pdu/ctiua ſiue ad intra ſiue ad extra. Hoc modo cõtinet tres potẽtias actiuas lar/ge capiendo ſcʒ potentiã generãdi; potẽ tiam ſpirãdi; ꝛ potentiam creandi. Ca/piendo potentiã actiuam large: pater ꝛ filius ꝛ ſpũſſanctus non ſunt equales in potentia ſcđm extenſionem. Pater: quia pater poteſt pꝛoducere filium: et tamẽ filius non pꝛoducit filium. Unde ſic nõ capitur in pꝛopoſito potẽtia. Alio mo/do capitur ſtricte ſcʒ pꝛo omnipotẽtia. Et ſic capitur pꝛo potentia effectiua ali cuius cauſabilis. De iſta eſt queſtio no ſtra et ſequẽtes. Pꝛima de intẽſione. ſe/cunda de extenſione. Omnipotẽtia eſt potentia actiua cauſatiua reſpectu cu/iuſcunꝗ creabilis. Eſt eñ diſtributio obiecti ipſius potentie diuine. Non eñ potentia pꝛopꝛie capiẽdo in diuinis eſt diſtribuibilis cum ſit tñ vna. ¶ Pꝛimũ coꝛrelariũ. Filius non eſt obiectum om/nipotentie. ¶ Scđm coꝛrelariũ. Spiri tuſſanctus non eſt obiectũ omĩpotentie. ¶ Terciũ coꝛrelarium. Solũ poſſibile cauſabile eſt obiectum omnipotentie. ¶ Eq̃litas illius omnipotẽtie. ſ. volun/tatis diuine põt intelligi dupliciter ſcʒ. intenſiue ꝛ extenſiue. Intẽſiue. i. ꝗꝫtum

ad intenſionem in ſe ſic ſcilicet ꝙ vna ſit eque pfecta ſicut alia. Extēſiue ſcꝫ quo ad numerum obiectorum cauſabilium. Iſta mēbra nō ſūt eadē. Exemplū duo colores quoꝝ vnus eſſet .xx. graduū. alius .xxx. graduū. patet ꝙ non ſunt equales intenſiue: tamen extenſiue. vnus pōt in tot in quot aliꝰ. ¶ Nota potētia actiua in deo capiť tripľr. Uno mō eēntialiter: hoc mō capitur pro potētia creatiua: ꝛ ſic ē volūtas diuina q̄ eſt cōis trib ꝛ ſic capitur in qōne. qn̄ queriť. Utrum in diuinis ſit ponere potentiā actiuā eq̄liter vľ equalē in omnibꝰ perſonis. Alio modo capiť nocionaliter. Et ſic eſt potētia ſpirādi: non aūt potētia generādi qꝛ hec eſt pſonalis. Nocionale aūt licet aliquando capiatur pro pſonali: in ppoſito tamē diſtinguiť ɔtra pſonale. Tercio mō perſonaliter Et ſic eſt potētia generādi. Et cōuenit ſoli patri.

Concluſio reſponſiua.

Pater et filius ꝛ ſpūſſanctus ſunt eque potentes: ꝛ equales in potētia eſſentialiter capta: ſic ꝙ potentia eſſentialis que eſt reſpectu actus creandi: ad nihil ſe extendit in patre: quin ad illud potentia in filio ſe etiā extendat. Patet: quia potentia actiua ſic capiendo nihil eſt niſi voluntas diuina cōparata ad creaturaꝫ factibilē. ¶ Pro ſolutione cuiuſdā argumenti. Iſta ɔſequētia eſt falſa: filiꝰ ꝛ creatura ſunt producta: ꝛ ſūt plura. g̃ ſunt plura pducta: quia ibi plura ponit ſuū ſignificatū circa pducta: ꝛ ſic notat pluralitatem eſſentialē pductoꝝ: ſed eēntia diuina nō eſt producta. ergo.

Scḋo queritur. Utruꝫ

in diuinis ſit equalitas q̄tum ad intenſionem potentie. ¶ Reſponſio ad queſtionem ſtat in vna concluſione. ¶ Concluſio. In diuinis eſt potētia eque perfecta ꝛ eque nobilis ꝛ oīmode equalis in patre ꝛ filio ꝛ ſpūſancto. Patet: quia pater et filius et ſpiritusſanctus habent eandem eſſentiam numero eque perfectā et eque ſummā. ergo ꝛc.

Solutio argumētoꝝ.

In ſcḋa ratione accipitur potentius aduerbialiter cū ſic arguiť. Potentius aliquid pōt qḋ eſt primum pncipiū q̄ non primū. Sed pr̄ eſt primū pncipiū. ergo vnū ꝛ idem potētius pōt pr̄ q̄ filiꝰ. Dicendū ꝙ primū et principiū: aut ſolū dicit ordinē: aut ſubſtantialē differentiā: ſi ſolum ordinem cū vnum ꝛ idē ſit vtrobiq̄ nō eſt potentius in patre q̄ in filio Si aūt dicit differentiā ſubſtantialem cū ordine tūc maior eſt vera: ꝛ minor falſa. ¶ Nota pro ſolutione vltimi argumenti aliq̄d agere p aliud pōt intelligi quadrupliciter. Uno mō tanq̄ per inſtrumentū. ¶ Propoſitio. Hoc mō pater non agit per filium tanq̄ per inſtrumentum: qꝛ ſemp inſtrumentum eſt imperfectius principali agente. Alio modo tanq̄ per cauſam formalem vel principium formale exiſtēs formaliter in eo vt ignis per calorem. ¶ Propoſitio. Pater non producit quicq̄: hoc modo per filium. Alio modo tanq̄ per cauſam ſecundariā ſimul agentē. ¶ Propoſitio. Hoc modo deus per ſolem producit hominem et ranam. ¶ Propoſitio. Semp agens hoc modo per aliquid eſt perfectius eo. ¶ Correlarium. Neq̄ hoc modo pater producit per filium. Alio modo tanq̄ per perſonā cui cōmunicat eandē virtutem agendi quā habet.

¶ Correlarium. Pater ſic agit per filium. ¶ Correlarium. Filius non agit illo modo per patrē. ¶ Correlariū. Spiritusſanctus non agit illo modo per filium. ¶ Correlarium. Illo modo filius agit per ſpiritumſanctum. Unde agere per aliquid eſt habere auctoritatem: et eſt producere: habere vero ſubauctoritatem eſt produci.

Circa ſecundum articulū querit̄ p̄mo. Utrū in diuinis ſit ordo. Unicus eſt hic terminꝰ declarandus ſcꝫ ordo. Ubi nota ꝙ ordo pōt ſic deſcribi. Ordo ē habitudo p̄oris ad poſteriꝰ ⁊ ecōtra. In iſta deſcriptōe due particule ponunt̄. Prima particula ē habitudo: ⁊ ponit̄ loco generis. Seqt̄ur ꝙ ordo non eſt abſolutuꝫ. Scd̄a p̄ticula prioris ad poſterius. ⁊ ecōtra. ⁊ ponit̄ ad differētiā relationū q̄ nō ſunt prioris ⁊ poſterioris ¶ Primū Correlariū. Ubicunqꝫ eſt ordo ibi eſt p̄us ⁊ poſterius. patet ex diffinitione. ¶ Scd̄m Correlariū. Ubicūqꝫ eſt p̄us et poſterius ibi eſt ordo. hanc nō concedit ſanctꝰ Thomas (ſeu thomiſte moderni) ⁊ tn̄ concedit primā. Patet tn̄ correlariū quia inter p̄us et poſteriꝰ neceſſaria eſt habitudo: alioquin nō erunt prius ⁊ poſteriꝰ. ¶ Terciū Correlariū. Duplex eſt ordo ſcꝫ prioritatis ⁊ poſterioritatis: Prioritatis ē habitudo prioris ad poſterius. Poſterioritatis ē habitudo poſterioritatis ad p̄us ¶ Quartū Correlariū. Quot modis p̄nt dici p̄us ⁊ poſterius tot modis poteſt dici ordo. ¶ Nota ſeptē ſunt ordines ſiue prioritates famoſe licet plures poſſint dari. Primus eſt ordo durationis. ⁊ eſt ille qui ē inter aliqua duo quoꝝ vnus eſt p̄us duratione ſeu p̄cedit duratione reliquum Et ſic eſt ordo inter hominē mille ānoꝝ ⁊ inter hoiem triginta annoꝝ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ordo durationis nullo modo ponēdus ē in deo: patet quia quicq̄d eſt in deo ad intra eſt eternū. Scd̄s ē ordo originis. Et ſm̄ mentē ſcti Bonauēture. Eſt ordo q̄ eſt inter duas res: quaruꝫ vna eſt vere originans aliam ⁊ alia vere originata. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Ordo originis neceſſario ponit̄ i diuinis. De iſto ordine non intelligebat in ſymbolo ſuo Athanaſiꝰ cū dicebat. nihil p̄us aut poſterius: ſed de p̄mo ſcꝫ duratiōis. Unde eſſe aliq̄d prius origine eſt eſſe aliquid a quo alius ē. Sed poſterius origine ē aliquid eſſe ab alio. ¶ Et notādū ꝙ ſm̄ ſanctū bonauēturā ſunt tria ſigna originis. Primū ſignū originis eſt eſſe a ſe vel eſſe a quo alij ſunt. Scd̄m ſignuꝫ eſt eſſe ab alio generante. Terciū ſignū eſt eſſe ab vtroqꝫ. Illa tn̄ ſigna aliter aliqn̄ accipit doctor ſubtilis. Tercius eſt ordo cauſalitatis et ē ille q̄ eſt inter duas res quarū vna eſt vere cauſa alteriꝰ. ¶ Tercia propō. Iſte ordo cauſalitatis nullo mō ponit̄ in diuinis: patet q2 nulla ē habitudo cauſe ad intra i diuinis Un̄ licꝫ Ockam nō diſtinguat inter ordinem (⁊ hoc male) originis ⁊ cauſalitatis: nō tn̄ ſunt idē. Poteſt tn̄ dici ꝙ ordo originis ſit ſup̄ius ad ordinē cauſalitatis: quia vbicunqꝫ ē ordo cauſalitatis ibi ē ordo originis ſed nō econtra. Quartꝰ ē ordo nature. Et de illo ordine habebit̄ in ſequenti q̄ſtione eo ꝙ ponit̄ in titulo qōis ſequētis. Quintꝰ ordo eſt eminēcie ⁊ perfectionis vel dignitatis. Et eſt inter aliqua duo quoꝝ vnū eſt nobilius alio. Et hoc dupl'r. Primo mō qua vna res tota ſua eēntia ē nobilior altera Et tal' ordo eſt inter oēs ſpēs vniuerſi ⁊ iſte ē ꝑ reſpectum ad eſſentiā vniuſcuiuſqꝫ. Alius ē ordo eminencie ſm̄ voluntatē vt rex per voluntatē hoim eſt prior ordine dignitatis ruſtico. ¶ Quarta ꝓpō. Licet ordo eminencie ſit in deo reſpectu creaturarum nō tn̄ in deo ad intra ē ordo eminēcie. prima ꝑs patet: quia deus ē eminentiſſimū ⁊ primū ens inter oia entia. Secunda patet quia vna ꝑſona nō eſt perfectior alia. Sextus ē ordo cōmunitatis ⁊ eſt inter aliqua duo quoꝝ vnū eſt communius altero. Et ſic iſte eſt inter om̄e inferius ⁊ ſuū ſup̄ius. Un̄ om̄e ſup̄ius ē prius cōmunitate ſuo inferiori. Iſte ordo eſt in diuinis ad intra. Et licet ꝓprie nō ſit ibi ſuperius ⁊ inferius. Eſt tn̄ ibi cōmunius quia deus ē cōmunius patre. Septimꝰ eſt ordo localis vel ſituatōnis

Et eſt ille q̄ eſt inter aliqua duo: q̄ꝛū vnū ē ꝓus alio loco. Et fit duob9 modis (q̄nto metaphiſice.c.de ꝓori) Uno modo ꝑ ꝯparationē ad aliq̄d qd naturalr̄ eſt primū. Alio mō ꝑ ꝯparationē ad aliquid qd ſtatuit̄ ꝓus in loco. Exēplū ꝑmi modi. Reſpectu celi qd eſt ſupmū: ignis eſt prioꝛ aere. aer aqua. aqua terra q̄ eſt infima. Exēplū ſcōi q̄ eſt in angulo ſeu in coꝛnu menſe: vbi dexterā manū h3 liberā eſt in ꝑmo loco: videlicet ſm ꝙ angulus aliq̄s ex ordinatione hoim eſt dignioꝛ locus. ¶ Quinta ꝓpoſitio. P̄t non eſt ſic prioꝛ filio: nā talis oꝛdo nō ē in diuinis: licet de9 ſit in omni loco immenſiue.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in diſtinctōe z aliq̄bus ꝓpoſitōnib9 ¶ Diſtinctio. Triplex ē oꝛdo. ſc3 ſm poſitionē. z Eſt eoꝝ q̄ ſic ſe habēt ꝙ vnū ē ſupius z aliud inferius. Et hoc ē duplr̄ Uno mō ſm poſitionē localē: ſic ignis ē ſupioꝛ aere. Alio mō ſm dignitatē3. Et ſic rex eſt ſupioꝛ ruſtico. ¶ Prima ꝓpō. Iſti duo oꝛdines nō inueniunt̄ in diuinis ad intra. Scōo eſt oꝛdo ſm Anteceſſionem: z eſt eoꝝ q̄ꝛū vnū eſt ꝓus et alterū ē poſterius. Et hoc ē duplr̄: q2 vel vnū eſt ꝓus altero tp̄e: z iſte ē ꝓꝓꝛie ſm anteceſſionē z duratōnē. Uel vnū ē ꝓus altero natura. i. naturali intelligētia. ¶ Scōa ꝓpō. Omne ſupius hoc mō eſt ꝓus inferioꝛe: p3 q2 ſupius p̄t intelligi ſine inferioꝛe. ¶ Coꝛrelariū. Et ſic nō ē in diuinis vtroq3 mō. Tercio ē oꝛdo ſm originem Et ē ille q̄ eſt inter producens z ꝓductū ¶ Tercia ꝓpoſitio. Oꝛdo ſm originē3 eſt in diuinis. ¶ Pro ſolutōe cuiuſdā argumenti nota. Iſta tria vocabula ſc3 ꝓprietas. oꝛdo. z nocio: noiant in generali oēs nociones vel aliquas. Spiratio eīm actiua nō eſt ꝓprietas: tn̄ alia duo nominant oēs gn̄aliter ¶ Ad vltimū argumētum melioꝛ ē ſcōa ſolutio. Nā prima ꝙ oꝛdo originis ſit ꝓꝓꝛie oꝛdo: nihil valet Item oēs ꝓpter ꝑhm neceſſario habent ponere inter ſupius z inferius oꝛdinē et tn̄ falſum ē ꝙ ꝑſupponant numerū.

Querit̄ ſecundo. Utrū

in diuinis ſit oꝛdo nature. Nota duplex eſt oꝛdo in generali. ſc3 Oꝛdo eſſential' z accidentalis. Oꝛdo eſſential' eſt ille qui ꝯſeq̄tur extrema ex ſuis rōnib9 formalibus z q̄dditatiuis. Et ſeq̄tur imediate eſſentias rerū. Oꝛdo aūt accidētalis eſt ille q̄ ꝯpetit extremis ꝑ accidēs: vt oꝛdo duratōnis: oꝛdo ſituationis. Nā oēs oꝛdines de q̄bus heri dictū eſt p̄nt reduci ad illā diuiſionē3 bimēbꝛem. Maxima Dis eīm oꝛdo cōpetit extremis vel per ſe vel ꝑ accidēs. Dicit̄ autē ꝑ ſe: q2 ꝯſeq̄tur eſſentialia. Per accidēs: quia ꝯſequitur accidentalia. De oꝛdine eſſentiali nota ſequentes ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Subſtantia z accidens hoc mō habēt oꝛdinē. ¶ Scōa ꝓpō. Silr̄ inter totū z ꝑtes eſt talis oꝛdo. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Similr̄ inter deum z creaturam eſt talis oꝛdo. ¶ Quarta ꝓpō. Inter materiā z foꝛmā eſt oꝛdo eſſential'. ¶ Quinta ꝓpō. Inter q̄ſcunq3 cauſam z cauſatū eſt oꝛdo eſſentialis. Duplex ē oꝛdo eſſential' quidā eſt neceſſari9 ſimplr̄. Et ē ille: q̄ nō pōt mutari: etiā ꝑ potentiā diuinā: etiā abſolutam. Uñ deus nō pōt facere ꝙ poſteri9 eſſentialr̄ poſſet eſſe ſine prioꝛe eſſentialr̄ Et ſic relatio nō pōt eſſe ſine fundamento z t̄mino. Hoc mō etiā ē oꝛdo int̄ totū z ꝑtes. Quidā ē oꝛdo eēntial' neceſſari9 neceſſitate ſm q̄d. Et ē ille q̄ nō p̄t mutari per naturā: licet bñ ꝑ potentiā diuinā Hoc mō eſt oꝛdo eſſential' neceſſari9 int̄ ſbām z accidēs: z nō neceſſitate ſimplr̄. De9 eīm p̄t facere poſteri9 illo modo ſine ꝓoꝛi vt albedinē ſine ſubiecto. ¶ Oꝛdo nature capit̄ trib9 modis. Primo modo ꝓꝓꝛie ꝓ oꝛdine exiſtēte int̄ duas natural' realr̄ z eſſentialr̄ diſtictas ¶ Sexta ꝓpō Hoc mō eſt oꝛdo int̄ quaſcunq3 ſpecies ſpāliſſimas toti9 vniuerſi: vna eīm ex ſua rōne foꝛmali ē ꝑfectioꝛ altera. ¶ Septi-

ma propoſitio. In diuinis non eſt ordo nature proprie. Implicat enim contradictionem ꝙ ſint plures nature in diuinis Secundo modo capitur large vel communiter pro ordine exiſtente inter perfectiones naturales: ſiue ſint realiter diſtincte ſiue formaliter. ¶ Octaua propoſitio. In diuinis eſt ordo nature hoc modo. Ideo dicitur nature: quia inter perfectiones naturales. patet ſm Scotum. Quia pater prius intelligit ꝙ vult Neqꝫ enim intelligere eſt origo neqꝫ velle: ſed eſt actus eſſentialis. Unde in omni natura intellectuali actus intellectꝰ eſt prior volitione. Nam ſm Auguſtium. Nihil volitum niſi precognitum. ¶ Correlarium. Inter intellectionem et volitionem non eſt origo: licet bene ordo nature. ſecundo modo dictus. Tercio modo capitur ordo nature cōmunius pro ordine naturalis intelligentie. ¶ Nona propoſitio. Omne id ꝙ natū eſt prius concipi alio dicitur prius natura ipſo. i. naturali intelligētia. Unde ordo nature pro ordine naturalis intelligentie ē quedā habitudo inter aliq̄ quorum vnū eſt prius altero naturali intelligentia.

Reſponſio ſancti Bonauenture Doctoris Seraphici ſtat in quinqꝫ propoſitionibus ⁊ aliqbꝫ Correlarijs.

¶ Prima propō. Ordo dī eſſe alicuius dupliciter. Aut vt ordinati: aut vt rōnis ordinandi. In oī enim ordine neceſſario ſūt aliq̄ ordinata Et eſt aliq̄ forma ſm quā ſūt ordīata. Ut ſi ſit inter nos ordo ſituationis. inter me ⁊ te eſt ordo noſtrū ſituatorum: ⁊ loci tanqꝫ rationis ordinandi ¶ Secunda propoſitio. Ordo in diuinis ſicut ordinati eſt ipſius patris et filij et ſpiritusſancti: ⁊ eſt ipſius nature diuine tanqꝫ rōnis ordinādi. ¶ Tercia propō. Natura ī diuinis dicit vim productiuā quia clarū eſt ꝙ natura in diuinis eſt fecunda. Immo natura diuina eſt productiua filij vt memoria. vel vt eſt obiectū intellectus. Et ſpūſſancti vt eſt obiectū voluntatis. Circa ꝙ aduertendū ꝙ licꝫ eſſentia diuina et natura diuina important eandē rem: nō tamē eodē modo (ſimiliter natura creata ⁊ eſſentia creata) nam abſolutiſſime cōſiderata res dicitur eſſentia ſine comparatione ad aliquid. Natura vero importat eandem rem in cōparatione ad productionē. ¶ Quarta propoſitio. Quia in diuinis eſt ordo ſm productionē: ideo ibi eſt ordo nature. id eſt naturalis originis. Ordo enim naturalis originis prouenit ex eo quod eſt vnum producens: aliud productum ¶ Tercia propō. Iſte genitiuꝰ nature cōſtructus cū ly ordo nō cōſtruitur cū ly ordo ſubiectiue ſꝫ declaratiue. id eſt ex vi declarationis eſſentie vel demonſtratōis eſſentie ſicut etiā hic albedo claritatis. ¶ Regula. Quādocunqꝫ aliquis genitiuus conſtruitur cum aliquo recto ſubiectiue: ſignificatū illius genitiui eſt ſubiectum illius nominatiui. i. rei importate per rectū vt albedo petri. Unde ſicut dicitur hō auctoritatis: auctoritas non ſignificatur eſſe ſubiectū hominis: ſed declarat hominē: ita cum dicitur ordo nature declaratur ꝙ eſt natura que habꝫ vim productiuam. ¶ Correlarium. Iſte genitiuus nature habet reſolui per alios duos genitiuos. Unde ordo nature. id eſt ordo naturalis originis. Unde nō eſt ordo in diuinis tanqꝫ ordo nature: tanqꝫ ordinate ſed tanqꝫ rationis ordinandi. Unde iſta nunqꝫ admittitur. In diuinis eſt ordo eſſentie diuine. Nota ordo naturalis originis. In creaturis duo dicit ſcilicet Emanationem ⁊ Anteceſſionem Nā calor emanat ab igne: qui ignis antecedit calorem quia eſt effectus ipſius. Et hoc eſt ideo: quia ſemper cauſa et effectus habent diuerſas naturas.

¶ Correlarium. In diuinis nunqꝫ admittuntur illa nomina cauſa et cauſatum. Ordo autem naturalis originis. In diuinis ſolum dicit emanationem:

ad quam' non ſeq̄tur eſſentie diuerſitas
¶ Nota duplex eſt ordo nature quidā ē
q̄ alter eſt ꝑus natura altero ⁊ alter po-
ſterius natura altero. Et hoc eſt proprie
nec ſic ē in diuinis eo ꝙ ē eadē natura in
diuinis. Quidā eſt ordo nature q̄ alter
eſt ex altero. ¶ Prima ꝯcluſio affirmati-
ua. In diuinis ē eſt ordo nature quo al
ter eſt ex altero in eadē natura. ¶ Corre
lariū. Idē eſt ordo nature hoc ſcđo mō
⁊ ordo originis. Hec autem eſt rō quare
etiam dicat̄ ordo nature q2 eſt ordo pro
ducentis et producti in eadem natura.
¶ Scđa ꝯcluſio negatiua. In diuinis
nō eſt ordo nature quo alter ſit poſteri⁹
natura altero. patet; q2 vt ſic dicit diſtin
ctionem eſſentialē. Correlariū. Et licet
nō ſit ibi prius et poſterius nō tñ̄ ſeq̄tur
quin ſit ibi ordo nature: cū ibi ſit produ
cens et productum.

Pro ſolutione argumē
torum Nota Q2 triplex eſt ſubſtantia
ꝓducēs Quedā ꝓducit ꝑ tp̄s magnū vt
hō hominē. Quedā producit ꝑ tempus
impꝑceptibile: vt ſol ſplendorē. Quedā
producit in inſtanti vt deus. Nota tri-
plex eſt cognoſcens. primū ꝑ tempus vt
ſunt homies. ſcđm in inſtanti vt angeli.
terciū ſimul natura: vt deus.

CIrca diſtinctio-
nem vіceſimāprimā primo
querit̄ Utrū dictio excluſi
ua in diuinis vere addatur
termino ſubſtātiali. Sed q2 hoc poſſet
fieri a pte ſubiecti vel a pte ꝑ̄dicati. Ideo
primo querit̄ Utrū dictio excluſiua in
diuinis vere addat̄ termino ſubſtantia-
li a parte ſubiecti. Pro declaratione ti-
tuli queſtionis nota. Q2 dictio excluſi-
ua eſt illa q̄ priuat aſſociatōnē ⁊ exercet
excluſionē. Prima particula videt̄ aſſu-
mi ab ariſtotele i. ꝑmo elencoꝝ dicētē ſo
lus eſt nō cū alio dūtaxat. Pro ſcđa par-
ticula notandū ꝙ hoc verbū excludo ſi-
gnificat excluſionē ſicut hoc verbū nego
ſignificat actū negandi. Aduerbia autē
exercent. Propoſitio excluſiua eſt illa in
qua ponit̄ dictio excluſiua excluſiue ten
ta. In q̄ diffinitione ſunt due particule
Circa ꝙ aduertendū ꝙ quantū ſufficit
ad propoſitum req̄runt̄ quatuor ad pro
poſitionē excluſiuā. Primū eſt dictio ex
cluſiua vt ſunt tm̄: dumtaxat: ſolus: vni-
cus ⁊c̄. Scđo requirit̄ termin⁹ cui addi-
tur dictio excluſiua ⁊ eſt ſubiectū in pro
poſito. Termin⁹ autē ſuꝑ quē cadit ex-
cluſio proprie eſt excluſum. Tercio pre-
dicatū ꝙ dicat̄ de termino cui addit̄ ex-
cluſio. Oīs eīm̄ excluſiua infert ſuā pre-
iacentē. Quarto implicite ponit̄ exclu-
ſum ꝑ dictionē excluſiuā. Excluſum au
tem eſt omne illud qđ vere negatur de
ſubiecto ꝓpōnis. Ut tm̄ hō eſt riſibilis.
id eſt nihil aliud ab homine eſt riſibile.
¶ Prima ꝓpoſitio. Oīs ꝓpoſitio exclu
ſiua affirmatiua exponit̄ ꝑ duas ꝓpoſi-
tiones quarū prima eſt ꝑ̄iacens ſua ⁊ ſe
cunda eſt vna negatiua in qua remouet̄
a ſubiecto omne illud a quo remouetur
ꝑ̄dicatū: vt tm̄ hō eſt riſibilis. Exponit̄
ſic. tm̄ hō eſt riſibilis. hō eſt riſibilis ⁊ ni
hil nō hō eſt riſibile. Et eſt grā infinita
tionis vel grā ꝯ̄dictionis: qn̄ ſcꝫ in ſcđo
negatur ꝑ̄dicatū excluſiue a termino in
finitato: videlicet a ſubiecto ſumpto cū
negacione infinitante vel ꝯ̄dicente. Et
hic modus exponendi magis placet do-
ctori ſubtili ꝙ̄ expoſitio grā alietatis.
Omnis tñ̄ ꝓpoſitio excluſiua vera: grā
alietatis eſt vera gratia infinitationis.
¶ Regula prima. Oīs dictio excluſiua
addita termino relatiuo: in ꝓpoſitione
affirmatiua: de eſt ſcđo adiacente facit ꝓ
poſitionē falſam ⁊ impoſſibilem vt illa
Tm̄ pr̄ eſt. probat̄. Quia bene ſeq̄tur.
Tm̄ pr̄ eſt. ē pr̄ eſt: et vltra pr̄ eſt. ē fili⁹
eſt. ⁊ vltra filius ē. ē aliud a patre eſt. ē
nō tm̄ pr̄ eſt. ¶ Scđa regula. Oīs illa
ꝓpoſitio ē falſa ⁊ impoſſibilis ad quā ne
ceſſario ſeq̄tur ſua ꝯ̄dictoria. nam bene

ſequitur tm̄ pater eſt ergo non tm̄ pater eſt. ¶ Tercia regula. Omnis dictio excluſiua addita alicui termino ſignificante totum conſtitutum ex partibus eſſentialibus ſiue integralibus: in propoſitione de eſt ſcd̃o adiacente facit ip̄am falſam ⁊ impoſſibilē. vt tm̄ homo eſt: ergo homo eſt. Ulterius homo eſt: ergo anima rationalis eſt. Ultra ergo aliud ab homine eſt ergo nō tm̄ homo eſt. Duplices ſunt termini. Quidē ſunt ſubſtantiales qui dicūtur predicata eſſentialia q̄ ſcꝫ cōueniunt tribus perſonis eo modo quo eſſentia predicatur. Hec em̄ p̄dicaẗ in ſingulari numero de ſingulis: ⁊ etiaꝫ de omnibus ſimul: vt pater eſt eſſentia ⁊ pater ⁊ filius ⁊ ſp̄ūſſanctus eſt eſſentia. Quidē termini ſunt nocionales q̄ dicūtur predicata nocionalia que ſolum dicuntur de vna perſona vl' ad plus de duabus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ⁊ duabus ꝓpoſitionibꝰ. Et quia de illa dictione tm̄ nō eſt dubiū nec equiuocatio. Ideo Sctūs Bonauentura diſtinguit de hac dictione ſolus. Illa em̄ dictio ſolus aliquādo capitur ſinkathegoreumatice: aliquādo kathegoreumatice. Uñ kathegoreuma eſt dictio que per ſe eſt ſcatiua alicuius rei vniuerſalis vel particularis. Dictio autem ſinkathegoreuma eſt dictio q̄ nō eſt ꝑ ſe ſignificatiua ſed eſt diſpoſitio dictionū kathegoreumaticarū. ¶ Uñ propoſitio prima. Iſtud nomē ſolus vt capitur kathegoreumatice non admittiẗ in diuinis etiam de predicatis eſſentialibus. Unde hylarius ep̄us pictauieñ. dicit. Dñs non eſt ſolitarius ꝯfitēdus. ¶ Scd̃a ꝓpoſitio. Solus kathegoreumatice captum non facit propoſitionem excluſiuā: eo ꝙ kathegoreuma non facit propoſitionem excluſiuā. Regula. Iſta dictio excluſiua ſolꝰ ſinkathegoreumatice tenta: ⁊ quelibet equiualens bñ additur termino eſſentiali poſito a parte ſubiecti reſpectu cuiuſcunqꝫ p̄dicati: ſiue ſubſtantialis: ſiue perſonalis qd̃ ſolī deo competit: vt ſolus deus creat: ſolus deus eſt pater id eſt deus eſt pater et nihil aliud a deo eſt pater ſcꝫ in diuinis. Nō ſic eſt iſta ſolus pater eſt deus.

Solutio argumētorū.

Sophiſta vno mō idꝫ eſt ꝙ ſapiēs logicus: ſophos em̄ grece eſt ſapientie latine hoc modo accipit ſanctus Bonauētu. Alio modo capitur in malum pro aliq̄ querente vanam gloriam per falſa argumēta. ¶ In lib. Augu. de regulis fidei. Res generis vel res ſpeciei capitur pro forma cōmuni. Sed res generꝭ capitur pro ſingulari vel pro ſuppoſito. Sicut aliqui conſueuerunt dicere om̄e animal fuit in archa noe vera eſt pro generibus ſinguloꝝ nō pro ſingulis generū. ¶ Notandū tamen ꝙ ſolutio hec ſcd̃a vl' ſcd̃i argumēti nō eſt bona. Non em̄ eſt bona logica dicere ꝙ in eadē ꝓpoſitione idem terminus habeat ſuppoſitionē ſimplicē et ſuppoſitionem perſonalem. Nam ſi ſic non eſt vna. Item terminus nō ſupponit in reſpectu ad aliud ꝙ̄ ad predicatum. Unde ſoluendum eſt argumentum ſicut ſoluit doctor ſubtilis. Nam omnes moderni logici derelinquūt ip̄m Sanctū Bonauentu. in iſto. Cum ergo dicis ſi ipſa eſt vera cum ſit indefinita locutio redditur vera vel pro patre vel ꝓ filio vel ꝓ ſpirituſancto. Dico ꝙ ſub termino ſtante confuſe tm̄ non licet deſcendere ꝙ tamen tu vis facere. Eſt aūt regula doctoris ſubtilis. Om̄e ſubiectum (ſi ſit terminus cōmunis) excluſiue ſupponit confuſe tm̄. Omnis enim excluſiua affirmatiua conuertiẗ in vnaꝫ vniuerſalem affirmatiuam de terminis trāſpoſitis ſi termini eius ſint cōmunes

Scd̃o queritur. Utruꝫ

dictio excluſiua vere poſſit addi termi-

no ſubſtantiali a parte predicati. Pro
declaratione illius termini a parte pre-
dicati ¶ Notandum primum dictum q̄
dictio excluſiua poteſt addi in propoſi-
tione tripliciter. Primo modo tanq̄ de
terminatio ſubiecti tm̄. Scd'o mō tanq̄
determinatio predicati tm̄. Tercio mō
tanq̄ determinatio totius ꝓpoſitionis.
¶ Scd'm dictum. Quandocūq̄ dictio
excluſiua vel ſignū excluſiuū ponitur in
ꝓpoſitione ſic q̄ eſt determinatio ſubie-
cti tm̄ vel predicati tm̄: tunc nō facit pro
poſitionē excluſiuam: ſed ꝓpoſitionē de
excluſo ſubiecto vel excluſo predicato.
¶ Tercium dictum. Quando ſignū ex
cluſiuum ponit̄ in propoſitione ſic q̄ de-
terminat totā ꝓpoſitionē facit ipam ex-
cluſiuā. ¶ Prima regula. Omnis pro-
poſitio de excluſo ſubiecto equiualet
vni propoſitioni kathegorice in qua po
nitur ad ſubiectum: ly exiſtens vel ali-
quid ſimile qd' exiſtit: z poſt ſubiectum
ponitur hoc complexū. Non aliud: vel
non plura: vel non plures: vt ſolus pa-
ter eſt pater Si ly ſolus determinet ſub
iectum: tm̄ tunc ſenſus exiſtēs pater: vl'
qui eſt pater: z non alius eſt pater. Un-
de lata eſt differentia inter ſenſum exclu
ſiue: z de excluſo extremo quo ad hanc z
multas alias: ſolus pater eſt de⁹: vt cū
eſt vna excluſiua eſt heretica: q2 ſenſus
eſt pater eſt deus z nullus alius a patre
eſt deus. Quando autem eſt vna de ex-
cluſo ſubiecto: tunc eſt ſenſus qui exiſtit
pater: et non alius eſt deus.

¶ Secunda regula. Omnis propoſi-
tio de predicato excluſo equiualet vni
kathegorice in qua ad predicatum po-
nitur ly exiſtens et poſt additur non ali
ud vel non plura: vel nō plures: vt iſta
Trinitas eſt vnus ſolus deus et verus
id eſt ipſa trinitas eſt exiſtens vnus de-
us et non plures. Et non debet exponi
per aliud vel per alius cum in ea pona-
tur termin⁹ numeralis qui exigit vt ex-
ponat̄ gratia pluralitatis.

Reſpondendo ad que-
ſtionē. Sanct⁹ Bonauētura ponit du-
as opiniones primam reprobat. ¶ Opi
nio prima ſtat in duobus dictis. ¶ Pri-
mum dictū. Regula. Iſta dictio ſolus
nunq̄ debet addi ad p̄dicatum: ſed om
nes propoſitiones in quib⁹ ponitur ad
predicatum ſunt improprie. Et hoc vo-
lunt probare per Auguſtinū dicentem
q̄ iſta ſit impropria: pater eſt ſolus de-
us. ¶ Scd'm dictum. Iſtud ſignum ſo-
lus additum predicato valet tantū ſeu
equiualet huic ſigno tm̄. Sed contra.
Hi in ambobus dictis deuiant. Nā ter
minus poſitus ad predicatum ſupponēs
ſuam formam ſufficienter excludit om-
ne aliud a ſe. Unde ſuperflue additur z
nugatorie ſignum excluſiuum

Secūda opinio et pro-
pria ſtat in vna diſtinctione z aliquib⁹
dictis. ¶ Diſtinctio. Hec dictio ſolus
poteſt addi termino ſubſtantiali id eſt
cōi vel eſſentiali in diuinis dupliciter.
Uno modo per ſe ſolum ſumpto. Alio
modo cum termino numerali vel parti-
tiuo ſumpto. ¶ Primū dictum. Quoti-
enſcunq̄ ſignum excluſiuum addit̄ ter-
mino eētiali a parte predicati p̄ ſe ſum
pto eſt impropria. Unde omēs tales (ſm
Bonauenturā) debent exponi ſeu refer-
ri ad ſubiectum. Unde Aug. vij. de tri-
nitate. patrem dicimus eſſe deum. Sed
non eſſe ſolum deum. ¶ Tercium dictū.
Quandocunq̄ dictio excluſiua addi-
tur termino ſubſtantiali a parte predi-
cati ſumpto cū termino numerali. pro-
poſitio eſt propria et exponitur per non
plura vel non plures. Non enim poteſt
dici q̄ ly ſolus referatur ad ſubiectum
in iſta. Trinitas eſt vnus ſolus deus cū
ibi eſſet incongruitas. Item non debet
exponi per aliud. non enim magnum di-
xiſſet Aug⁹. ſic intelligēdo quia impli-

cat contradictionem manifeſtam ꝙ aliqui ſint homines ⁊ ſint aliud ab homine nec taliter intendebant arriani ⁊ maximinus. ¶ Correlarium. Iſta dictio ſolus et quodlibet ſignum excluſiuum poteſt proprie addi termino ſubſtantiali poſito a parte predicati ſumpto cum dictione numerali: vel termino partitiuo.

Pro ſolutione argumētorū

Nota pro penultimi ſolutione argumēti. Q? ois dictio excluſiua importat duo ſcilicet alietatem et negationem vt ſolus homo currit id eſt homo currit et nullus alius ⁊c̄. Et dicit ſanctus Bonauentura ꝙ quando ponitur ad predicatum tunc ratione negationis preponitur copule: ⁊ licet ſm ſitum ponaꝛ poſt copulam. ratione tamen alietatis poniꝛ poſt copulam. Nec eſt inconueniens ꝙ idem terminus ſm diuerſa ponaꝛ a parte predicati et ante copulam: vnde ſi dicatur video ſolum Conradum. ſenſus eſt video conradum et non video alium a conrado. In iſta ꝑpōne negatio ponitur ante copulam. ⁊ alietas poſt copulā ¶ Primum argumentum eſt tale. Hec dictio ſolum eſt diſpoſitio ſubiecti ſicut hoc ſignum omnis: ſed quando omnis additur ad predicatum: locutio eſt falſa et impropria. ergo ſimiliter quando hec dictio ſolus additur ad predicatū locutio eſt falſa et impropria. Dicendū ꝙ hoc ſignum ſolus non eſt ita propria diſpoſitio ſubiecti ſicut hoc ſignum omnis: quia omnis diſtribuit pro ſuppoſitis pro quibus termin⁹ ſubijcitur ⁊ nō predicatur ſaltem ſimul ſumptis.

Circa ſcd̄m articulum primo queriꝛ. Utrū dictio excluſiua poſſit addi termino relatiuo vel termino perſonali reſpectu predicati proprij. ¶ Nota duplex eſt relatiuū diuinis ſcʒ ad extra: et ad intra. Relatiuuʒ ad extra eſt illud ꝙ importat relationē rationis dei ad creaturas: vt creator dominus. ¶ Regula. Omnis reſpectus dei ad extra eſt rationis. Relatiuum ad intra eſt illud ꝙ importat relationē vnius perſone ad aliam. Unde relatiuum ad intra et nocionale cōuertuntur. Omne enim relatiuum ad intra eſt nocionale. Et omne nocionale eſt relatiuum ad intra. Et ſi illud relatiuū ad intra perſone ad perſonam ſit negatiuum erit negatiuum nocionale. Et ſi illud relatiuum ad intra fuerit affirmatiuum: erit nocionale affirmatiuum.

¶ Correlarium. Nullus reſpectus ad extra eſt nocionalis. Patet: quia nocionale eſt reale ſiue affirmatiuum ſiue negatiuum. ¶ Nota predicata in diuinis ſunt duplicia Quia quedaʒ ſunt cōmunia. quedam autem ſunt propria. Communia adhuc ſunt duplicia. Quia quedam ſunt eſſentialia. quedā ꝓo nocionalia. Eſſentialia ſūt illa q̄ ꝯueniūt trib⁹. Nocionalia que cōueniūt duab⁹. vt ſpiratio actiua: quia non conuenit tribus. Commune enim predicatum eſt qđ conuenit pluribus. Alia autem predicata ſunt propria. Proprium autem predicatum eſt illud ꝙ vni ſoli conuenit. Et de hoc eſt ad propoſitum. Senſus igiꝛ queſtionis eſt. Utrum illa ſit vera. Solus pater eſt pater et ſolus filius eſt fili⁹ ⁊c̄.

Reſpōſio ſancti Bonauenture

ſtat in vna diſtinctione ⁊ ꝯcluſione. ¶ Diſtinctio eſt tal̄. Solus pōt capi dupliciter. Uno mō katbegoreumatice. ⁊ ſic eſt nomē adiectiuū ⁊ ſignificat ſolitudinē. Illo mō ſolus nō capiꝛ in ꝑpoſito. Alio mō capiꝛ ſinkatbegoreumatice. ⁊ tm̄ valet ſicut non cū alio. Et ſic facit ꝑpoſitionē excluſiuaʒ. Et ſic recipiꝛ in ꝑpoſito. ¶ Prima ꝯcluſio. Hec ꝑpoſitio ſolus pater eſt pater: eſt vera: capi

endo ly ſolus nō kathegoreumatice: ſed
ſinkathegoreumatice. Scdm enī ꝙ im/
portat puatiōnē aſſociationis vera eſt:
qz cū tripliciter poſſit eam importare in
qlibet ſenſu locutio ē vera. Poteſt ei hec
dictio ſolus ip̄ortare puatiōnē aſſociati
onis reſpectu forme termini: vt dicatur
ſolus pater id ē ille qui eſt ſolus pater: z
ſic abſq dubio habet veritatē. Solus
pater eſt pater: vel importat priuatio/
nem aſſociationis reſpectu pdicati. Et
hoc dupliciter: quia vel in participādo
vt quia alij non conueniāt: z ſic adhuc ē
vera: quia hoc predicatum pater ſoli p/
ſone patris conuenit: vel in cōparticipā
do: vt cum dicitur petrus comedit ſo/
lus: non quia alij etiam eodem tempore
non comedant: ſed quia nullus compar
ticipat cum eo ſic ſcz vt ſit comedens de
eadem portione quāuis participent alij
ſic ꝙ etiam comedūt: z ſic locutio adhuc
eſt vera: quia perſona patris non cōpar
ticipat cum alia in proprietate paterni/
tatis cum non participet. Et tamē com
participare eſt participare.

Pro ſolutione argumē
torum. Alietas eſt duplex formalis z eſt
diſtinctio formalis. Suppoſitalis z ē di
ſtinctio ſuppoſitalis. Aliud poteſt addi
termino alicui. Uno modo immediate
vt iſte eſt alius aſinus. Alio modo me/
diante ppoſitione: vt hō eſt alius ab aſi
no. Correlarium. Quandocunq ly ali
ud additur termino mediante prepoſiti
one non importat neceſſario identitatē
ſpecificam: Unde iſta eſt vera homo eſt
aliud ab aſino. Illa autem falſa homo
eſt alius aſinꝰ ab aſino. Regula. Quā
docunq iſte terminus alius addit im/
mediate alicui termino ſine prepoſitio/
ne: tunc ponit identitatem ſpecificā in/
ter extrema ipſius alietatis. Unde iſta
eſt falſa. Equus eſt alius aſinus a bru/
nello.

Scdo querit. Utrū di/
ctio excluſiua vere addat termino per/
ſonali reſpectu cōmunis pdicati. Utrū
ſcz iſta ſit vera. Solus pater ē deꝰ. Cir
ca hanc queſtionem eſt opinio antiquo/
rum doctorum que ſtat in duobꝰ dictis
falſis. Primum dictū. Hec propoſitio
ſolus pater ē deꝰ: eſt vera abſq diſtincti
one. Scdm dictū. Dictio excluſiua ad/
dita relatiuo alicui: nunq excludit ſu/
um correlatiuum. Et hic eſt defectus in
logica. z ex hoc dicto ſequitur primum.
Unde dicunt ꝙ quando dicitur Tantū
pater eſt: non excluditur filius. Habēt
autem hanc rationem: quia dictio exclu
ſiua non excludit illud ꝙ eſt de ratione
termini cui additur illud ſignum exclu
ſiuum. Patet enī ꝙ anima non excludit
in iſta: tm̄ homo currit. Et ſi arguatur
ꝙ nō ſit ſimile de anima z de filio: quia
filius opponitur patri. Habent quan/
dam reſponſionem. quere in littera Bo
nauenture. ¶ Sed hec opinio non valet.
Probatur extra litteram Bonauenture
quia primo phicorum arguit Ariſtote.
cōtra illos quos dicebat ponere omnia
vnum eſſe principium: tali modo Tan/
tum principium eſt ergo principiatum
non eſt. Scdo arguitur. Si ſic hec poſ/
ſet eſſe vera tantū creatura eſt. et creator
eſt: quia ſunt duo correlatiua ſicut argu
it Ockam. Sed contra. Quandocūq
dictio excluſiua additur alicui ſubie/
cto excludit ab eo omne illud de quo ve
re negatur vt tm̄ homo currit. ergo ca/
nis non currit Sed pater in diuinis nō
eſt filius: nec filius eſt pater. ergo dictio
excluſiua addita patri a parte ſubiecti:
excludit filium. Dubium tamen eſt an
ſignum excluſiuum additum termino
excludat partes eſſentiales eius ſeu in/
tegrales. Et licet doctor ſubtilis nō ap/
te dicat non tamen cōtradicit. Unde di/
co ꝙ de rigore ſermonis dictio excluſi/
ua addita termino ſignificante totum:

excludit partes eſſentiales ſiue integrales ſm q̄ fuerit totum. Probatur. Quandocūq̄ dictio excluſiua additur alicui termino excludit omne illud q̄ vere negatur de illo. ergo ꝛc. Tamen ſm vſum cōmunē aliq̄n cōceditur oppoſitū.

Opinio Bonauenture ſtat in aliquibus propoſitionibus.

¶ Prima propoſitio. Dictio excluſiua addita alicui relatiuo excludit ſuū correlatiuum. ¶ Correlarium. Dictio excluſiua addita patri excludit filium. ¶ Correlariū. De rigore ſermonis iſta ꝛ ſimiles ſunt falſe. Solus pater eſt deus. patet: quia omnis propoſitio exponibilis cuius vna exponens eſt falſa ipa eſt ſimpliciter falſa. Sed vna exponens iſtius eſt falſa. ergo ꝛc. Minor ptz. Nā exponitur ſic. Solus pater eſt de⁹ ꝛ nullus alius a patre eſt deus; et hoc ſi ſit excluſiua. Q̄d autem iſta. Solus pater eſt deus vt eſt vna excluſiua exponi debeat per alius et non aliud. Probat̄ ſic. Omnis excluſiua falſa habet exponentem falſam. Sed hec. Solus pater ē deus eſt excluſiua falſa. ergo habet exponentem falſam. Sed hec exponēs nō eſt falſa. Pater eſt deus et nihil aliud a patre eſt deus. ergo habet aliam. Illam. ſ. ꝛ nullus ali⁹ a patre eſt de⁹. quā ponit ſanctus Bonauētu. Minor probatur Omnis excluſiua equipollet ſeu infert ꝛ conuertitur per vnam vniuerſalem affirmatiuam de terminis trāſpoſitis. ergo iſta: ſolus pater eſt deus infert illam omnis deus eſt pater. Sed hec eſt falſa ergo et p̄ ɔ̄ns illa ex qua ſequit̄ añcedēs patꝫ: quia valet illam. Omne q̄d eſt deus eſt pater: alioquin nō erit vniuerſalis vniuerſalitate poriſtica. Item q̄ illa ſit falſa. Solus pater eſt deus ꝛ debeat exponi per ly alius ꝛ non aliud. Probatur ex ſupradictis. Sicut probatum eſt ex pho. Signum excluſiuum excludere correlatiuum. Nec eſt ſimile de excluſiuis cōpoſitis ex extremis limitatis eo q̄ ſemper alius et aliud in creaturis ſeſe concomitantur. Item creature ſunt cōpoſite ex partibus qua propter non valet expoſitio per ly alius ¶ Nota hec. Solus pater eſt deus eſt diſtinguenda: quia in eo eſt duplex cōpoſitio ſcꝫ min⁹ principalis ratione ſcꝫ ſubiecti q̄d eſt ſolus pater: ꝛ eſt ſenſus. Ille qui eſt ſolus pater eſt deus. Alia principalis et eſt illa que denotatur per copulam: et tūc facit excluſiuam. Iſta autē diſtinctio patebit. ¶ Secunda propoſitio. Si ly ſolus facit excluſionē cōpoſitionis in ſubiecto eſt vera: quia ſic excluduntur alij in ſola forma ſubiecti: ꝛ nō in forma predicati. Et tunc non eſt excluſiua: ſed eſt vna de excluſo ſubiecto; vt ſolus pater eſt deus id eſt ille qui eſt pater ꝛ non alius eſt deus: vel exiſtens pater qui nō eſt non pater eſt deus. Auguſtin⁹. Solus ſpirituſſanct⁹ eſt tantus quantus eſt pater et filius. Si illa diſtinctio non admittitur (vt quidaꝫ doctor arguit) tūc Auguſtin⁹ dixit hereticam. patet: quia ſic exponitur ſpirituſſanctus eſt tantus quantus eſt pater et filius; ꝛ nullus alius eſt tantus quantus eſt pater ꝛ filius et ſcd̄a eſt falſa; ꝛ per conſequens heretica. Sed ſic exponitur id eſt ille qui ē ſolus ſpirituſſanct⁹ eſt tantus quātus ꝛc. ¶ Tercia propoſitio. Si ly ſolus faciat excluſionem circa compoſitionem principalem: illa ſolus pater eſt deus eſt falſa. Patet per exponentes. Et omnes ſimiles niſi addatur determinatio vt arctetur id eſt reſtringetur excluſio vt ibi. Tu ſolus altiſſimus Ieſu chriſte cū ſancto ſpiritu in gloria dei ꝛc. Unde omnes tales propoſitiones in quibus ponitur excluſiua proprie loquendo eſſent falſe: ſi dimitterentur determinationes vt Deo patri ſit gloria eiuſq̄ ſoli filio. ſed tñ addit̄ cū ſpiritu paraclito ꝛc.

Pro ſolutione argumẽtorum. Nota nemo capitur dupliciter. Uno modo proprie et de rigore ſermonis. Et ſic valet tm̃ ſicut nullus homo. Hoc modo non intelligitur iſta auctoritas nemo nouit filium niſi pater. Alio modo capitur vſualiter. ꝛ ſic ſtat pro natura aliqua non cognoſcente. et ſic iſta eſt vera. Nemo inter angelos niſi gabriel nunciauit virgini marie chriſti cõceptionem. ¶ Scdm cõmunem opinioem quandocunqꝫ additur dictio excluſiua alicui toti non excludit partem. Unde iſta nunꝗ̃ poſſet eſſe vera. Solus ſortes eſt albus: ſi excluderenť partes. ¶ Nota ꝙ his non obſtantibus ſm veros logicos dictio excluſiua addita toti de rigore ſermonis excludit partes ipſius totius; vt patet per ſuperiora. Sed contra. Si dictio excluſiua addita toti excluderet partes totius ſequeretur ꝙ excluderet diffinitionem a diffinito: ꝛ ꝯñs ab añte. ſed ꝯñs eſt falſuꝫ. ğ ꝛ añs. Rñdeo. Notandũ ꝙ duplex eſt diffinitio. Quedã eſt q̃ nihil diſtinctum realiter a diffinito addit vel ponit. ¶ Propõ. Omnis talis diffinitio nõ excluditur a diffinito Secundo. Quedam eſt que aliquid diſtinctum realiter a diffinito ponit. ¶ Propoſitio. Omnis diffinitio ſecũdo modo diſtinguitur a diffinito. Et ideo excluditur per ſignum excluſiuum vel ſaltem partes eius que realiter diſtinguunť a diffinito. ¶ Notandũ inſup ꝙ duplex ẽ conſequens. ꝛ etiam añcedens. Quodã eſt cõſequens qꝺ non diſtinguiť realiter ab antecedẽte; vt animal ad hominem. Et quolibet ſuperius ad ſuum inferius. ¶ Propoſitio. Dictio excluſiua addita tali antecedenti non excludit conſequens. Quoddam conſequens eſt qꝺ diſtinguitur realiter ab antecedente vt filius eſt conſequens ad patrem ꝛ ecõuerſo. ¶ Propoſitio. Dictio excluſiua addita tali antecedenti excludit conſequens realiter diſtinctũ ab eo ꝛc̃. Et ſic patet ſolutio argumenti.

Quarcauiceſimam ſecundam diſtinctionẽ primo queritur. ¶ Utrum deus ſit nominabilis. Nota in ꝓpoſito Nominabile Effabile Narrabile: idẽ ſunt ſm ſanctũ Bonauẽ. Nominabile ẽ illud ꝙ poteſt dici vł vocari vel appellari. Et capiť dupliciter. Uno mõ aptitudinaliter. Et ſic eſt illud qꝺ eſt aptum natum dici. Alio modo potẽtialiter. Et ſic eſt illud ꝙ poteſt dici: nec ſunt idem: conſtat eñ ꝙ cecus eſt aptus natus videre: non tamẽ poteſt videre naturaliter. Ediuerſo de lapide reſpectu vbi ſurſum. ¶ Correlarium. Omnis res creata eſt apta nata nominari.

Reſolutio ſancti Bonauẽture ſtat in ſeptem ꝓpoſitionibus.

¶ Prima propoſitio. Sicut intelligere dicitur dupliciter: ita etiam effabile et nominabile dicitur dupliciter.

¶ Secunda propoſitio ꝛ probat primã partem. Intelligere dicitur dupliciter Uno modo per perfectam comprehenſionem. Alio modo per ſemiplenã cognitionem. Unde ille dicitur aliquid intelligere per perfectam cognitionem qñ intelligit rem ipſam quantũ ipſa eſt intelligibilis intenſiue: et omnia predicata verificabilia de ipõ extẽſiue. ¶ Correlarium. Nullus viator pro ſtatu iſto poteſt intelligere aliquã rem perfecta comprehenſione. ¶ Correlariũ. Nulla creatura q̃tumcunqꝫ beata poteſt intelligere deum primo mõ. Probatur: quia nulla habet infinitam intellectiuitateꝫ. Intelligere aliquid per ſemiplenam cognitionem eſt aliquid intelligere confuſe et imperfecte. Hec cognitio eſt nobis poſſibilis. ¶ Tercia propoſitio. Effabile eti

am dicit dupliciter. Uno modo per perfectam expreſſionem quādo exprimitur ſeu declaratur quantum declarari poteſt. Alio modo per ſemiplenam narrationem. Et eſt quando exprimitur imperfecte ſeu confuſe. ¶ Quarta propoſitio. Si effabile capitur primo mō tunc dico ꝙ ſicut deus ſibi ſolus eſt intelligibilis: ſic ſibi ſoli eſt effabilis ⁊ nominabilis: non alio nomine ꝙ̄ ipe ſit: nec alio verbo ꝙ̄ ipſe ſit. ¶ Quinta propoſitio. Sicut deus eſt nobis incōprehenſibilis ſic eſt nobis ineffabilis. Unde dionyſius de diuinis nominibꝰ. Deum neqꝫ dicere neqꝫ intelligere poſſumus id eſt cōprehenſiue. ¶ Sexta propoſitio. Quicquid contingit cognoſci cōtingit appellari. et ex hoc probatur ſexta ꝓpoſitio. Capiendo effabile ſcdo mō quēadmodum a nobis deus eſt cognoſcibilis: ſic etiam eſt effabilis a nobis. Omne enim credere eſt intelligere quoddam.

¶ Septima propoſitio. Ille qui meliꝰ cognoſcit deum diſtinctius nominat.

¶ Correlarium. Beati diſtinctius poſſunt noiare deum ꝙ̄ viatores. ¶ Aliud correlarium. Fideles diſtinctius loquūtur de deo ꝙ̄ infideles ⁊ philoſophi.

Solutio argumētorū.

¶ Nota pro quarto argumēto pro parte vera. Q; quecunqꝫ noticia producta de aliquo obiecto eſt verbum eius. Signum autē verbi eſt vox. Nam vox eſt index verbi id eſt indicat verbum.

¶ Pro prima ratione que eſt tercium argumentum ante oppoſitum. Notandū ꝙ intellectus meus eſt proporcionatus diuine eſſentie nō tamen eſt ſimilis. Unde illa eſt falſa finiti ad infinitum nulla eſt proporcio. ¶ Pro ſcda ratione nota. forma quia eſt forma ducens nos in cognitionem alterius per repreſentationē Omnis enim forma eſt quia intellectui noſtro que eſt ratio cognoſcendi aliud per repñſentationē: vt ſunt ſpecies intelligibiles. Sed quia non habemus ſpeciem diuine eſſentie. Ideo dicit Auguſtinus. Deus qui omnem formā ſubterfugit intellectui quius eſſe non poteſt.

¶ Pro ſolutione vltimi argumenti. Notandum Q; Subſtantia ⁊ qualitas capitur dupliciter Uno modo proprie et ſtricte. Et ſic duo ſunt pdicamenta ſubſtātia ⁊ q̄litas. Alio mō large. Hoc modo omne vocat ſubſtantia qd poteſt intelligi vt quid. Ratio autē cognoſcendi illud dicit qualitas. ¶ Nota duplex eſt demonſtratio ſcꝫ ad ſenſum et ad intellectum. Prima fit per ſenſibilia. ſcda per intelligibilia ⁊c.

Scdo queritur. Utruꝫ

deus habeat vnum ſolum nomē an plura. ¶ Pro declaratione terminorum notandū Q; Nomē prout nūc ſufficit capit tripl'r. Primo mō capitur pro omi voce ſignificatiua incōplexa. Et ſic idē ſunt nomē: dictio ⁊ terminus. Hoc modo nulla oratio eſt nomen. Iſto mō verbū participiū ⁊c. eſt nomen. Hoc modo capit hic. Alio mō pro voce ſignificatiua incōplexa ſignificante ſubſtantiā cū qualitate per modum habitus et quietis. Et ſic non capitur in titulo queſtionis. Tercio modo capitur pro fama alicuius. Un̄ Salomon. Melius eſt nomen bonum ꝙ̄ diuitie multe. Inde dicitur nominioſus id ē famoſus. Ignominioſus id eſt infamis.

Reſponſio ſancti Bo-

nauenture ſtat in ſeptem vel octo propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. In qlibet nomine (capiēdo primo modo) tria ſunt ſcꝫ vox: ſignificatio: ⁊ ratio innoteſcendi quia notamen: patet exēplariter quia iſta vox homo eſt nomen habēs ſignificationē ſcꝫ habitudinem ad rem ſignificandā ⁊c. Secunda propoſitio.

Nomen capitur tripliciter Uno modo pro voce ſignificāte: vt Johannes. Aliquando pro re ſignificata. Unde Tullius. Bonum ꝫ honeſtum ſunt idē nomine id eſt eadem res ſignificata. Hoc modo accipit porphirius. ¶ Tercia propoſitio. Capiendo nomen pro voce ſignificante ſunt plura nomia dei. Tercio modo capitur pro ratione innoteſcendi ſeu pro ipſo notamine: vt factio ex humo eſt ratio innoteſcendi vel notificatio hominis. ¶ Quarta propoſitio. Accipiendo nomen pro re ſignificata qōdāmodo eſt vnum nomē in deo: qōdammō alio modo ſūt plura noia. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Si enim res capiatur eſſentialiter ꝫ nō pro re nominata nō eſt niſi vnum nomē. Capiendo vero rem perſonaliter ſic ſūt plura: vt pater vnū ꝫ ſpūſſanctus aliud. ¶ Sexta propoſitio. Capiendo nomen tercio modo pro ratione innoteſcēdi qōdāmodo eſt vnum nomen ꝫ qōdāmodo plura. ¶ Septima propoſitio Si enim accipiatur ratio innoteſcendi ex parte dei ſic innoteſcit per virtutem que vna eſt et magna: et ſic eſt vnum nomen. Si autem accipiatur ratio innoteſcendi ex parte effectuum: ſic ſunt plura nomina dei. ¶ Ultima propoſitio ꝫ octaua. Deus innoteſcit et cognoſcitur a nobis tribus vijs ſcꝫ per cauſalitatem: hoc modo deus dicit᷑ gubernator creator et cauſa prima. Hoc modo et etiā duobꝰ ſequētibus philoſophi deuꝫ cognouerūt: perfectius tamen fideles cognoſcunt. Tercio modo per ablationem; hoc modo cognoſcitur remouendo impfectiones repertas in creaturis: vt deus non eſt porcus: non eſt lapis. Tercio modo per excellentiam: vt qñ attribuimus ipſi deo oīa que dicunt perfectionē. ¶ Unde regula theological'. Quicq̇d dicit pfectionem in creaturis eſt attribuēdum deo in ſummo: vt deus eſt ſummū ens: ſummum bonū; ſumme neceſſarius.

Solutio argumētorū.

Primum argumentum nō ſoluitur formaliter. Scōm poteſt ſic formari. Si ſunt plura nomina dei ſūt ſinonima. ergo ſuperflua. Probatur añcedens: quia omne quod eſt in deo eſt deus: omnis ergo terminus ſignificans aliquid qō eſt in deo ſignificat deum ꝫc̄. Solum illa nomina dicuntur ſinonima que ſolū differunt in voce non autē in re ſignificata. Nomina ſinonima ſunt nomina diuerſa penitus eandem rem importantia: vt Marcus tullius. Si igit᷑ marcus ſignificaret illum hominē inꝗtum phs: ꝫ ſic Tullius eundē ſignificaret inꝗtū orator nō eſſent ſinonima: non eñ inter ip̄a eſſet ſinonimia. ¶ Propō. Quāq̄ſ ſapia dina' iuſticia et bonitas ꝟitas et miſiacordia importent eandē rem habēt tamen diuerſaꝫ rōnem innoteſcendi reſpectu creaturarū. Prima pars patet. Secunda probat᷑: quia iuſticia dei innoteſcit in punitione peccatorū. Unde apoſtolus ad Hebreo. vi. Horrendū eſt incidere in manus dei viuentis; licet ſemper concurrat miſicordia etiam in inferno. Tamen magis innoteſcit in hac via penes patientiā quā habet cum peccatoribus: qꝛ poſſet eos in inſtāti punire etiam annihilando et iuſte faceret: ſed non facit. Et ſic patet argumēti ſolutio.

Tercio querit᷑. Utrum

omnia nomina diuina dicantur trāſlatiue: an etiam quedam dicantur proprie Hugo de ſancto victore dicit ꝙ Quadruplicia ſunt nomina diuina, quedam ſunt multiuoca; quedam diuerſiuoca: alia ſimbolica ꝫ alia anagogica. Primo quedā ſunt multiuoca. Et dicunt᷑ illa q̄ ſub multiplicatione vocum important vnam et eandem rem oino: vt theos: deus. Omnia talia ſunt ſinonima in diuinis. ¶ Regula. Omnia nomina diuina multiuoca ſunt ſinonima. Alia ſunt di-

uerſiuoca. Et dicuntur illa nomina diuina que important vnū ⁊ idem ſignificatum ſub alia ⁊ alia ratione: ſicut veritas diuina ſub ratione veritatis. iuſticia diuina: miſericordia diuina: eſſentia diuina. Alia ſunt ſimbolica et dicunt illa nomina diuina que ex viſibilibꝫ creaturis quaſi tranſſumptiue attribuimus deo. Sicut lux ⁊ ardor. Dicimus enī ꝙ deus eſt lux: quia nihil obſcurū ē in deo: licet non ſit lux corporea. Sub illo modo attribuitur deo: leo. ⁊ hoc ꝓpter fortitudinem. lapis ſeu petra ꝓpter ſtabilitatem. Item chriſtus ē agnus ⁊c̄. Nota Simbolus dicit̄ eſſe collatio viſibiliū formarū ad inuiſibiles: a ſin ꝙ eſt con et bolos: qđ eſt cōuenientia. Nomina anagogica dicunt̄ nomina que attribuunt̄ deo cum exceſſu vt deus eſt ſupſubſtantialis. Et eſt hec diſtinctio Hugonis.

¶ Propriū capitur duobꝫ modis. Uno modo vt diſtinguitur ꝯtra cōmuniter. ⁊ ſic illud dicit̄ proprie cōpetere alicui qđ ſibi ſoli cōuenit. Cōmuniter enī dicitur quod pluribꝫ competit. Alio modo diſtinguitur contra tranſlatiue vel tranſſumptiue ſeu metaphorice vel ſimilitudinarie. Tunc illud cōuenit alicui proprie: quādo terminus ꝑncipaliter impoſitus eſt illi: qđ rei ineſt vere. ¶ Prima regula. Quādocunqꝫ aliquis terminus dicitur proprie de aliquo tūc res importata per talem terminū realiter cōuenit illi rei. ¶ Secunda regula. Quandocunqꝫ aliquis terminus dicitur methaphorice de aliquo tunc res importata ꝑ talem terminū non realiter ſed ſolum ſimilitudinarie conuenit illi rei. Ut pratum ridet.

Doctor ſeraphicus reſpondendo

ponit primo opinionem que ſtat in q̄tuor dictis. ¶ Primū dictum. Nomina diuina quedā ſunt que deus impoſuit ſibimet. Alia ſunt que nos impoſuimus ei. ¶ Secundū dictum. Omnia nomia que imponit deus ſibipſi dicuntur proprie ⁊ non tranſlatiue. ¶ Tercium dictum eſt verū ⁊ valde pulchrum Et eſt tale. Licet multa nomia deus ipſe ſibi impoſuerit: tamen principaliora ſūt. Qui eſt: ⁊ Bonum. Prima pars patet per ſcripturam. Nomen meum Adonay magnum ⁊c̄. Secunda pars patet: quia Dioniſius excellentiſſimus theologus qui erat edoctus a doctore qui immediate habebat a ſancta trinitate ſcꝫ a ſancto paulo qui raptus fuit in tercium celum ⁊c̄. Dioniſius ille dicit ꝙ bonum ſit principalius Damaſcenus vero dicit quod: qui eſt ſit principalius nomē. Dicit ḡ Bonauētura Dioniſiꝰ attēdit in nomine perfectionem: quia ſm philoſophum. Bonum eſt perfectum. Damaſcenus autem abſolutionem. Bonū ẜm importat reſpectū cōmunicatiui vtercꝫ tamē proprietatem. Dicit ergo illa opinio ꝙ nomina que deus ſibi impoſuit ſunt propria ⁊ hoc quidem verum eſt

¶ Quartum dictū. Sed ꝙ vltimo dicit ꝙ omnia nomina que nos ei impoſuimꝰ ſunt tranſlatiua: hoc nō eſt verum: bene autem verum diceret ſi diceret aliqua. Cum enim cognoſcimus deum tripliciter vt in reſolutione proxime queſtionis habitum eſt. ſcilicet per effectum et per excellentiam et per ablationem ⁊c̄. Et omnibus his modis contingit deum nominare. Si per effectum: Nulla eſt ibi tranſlatio. ſimiliter ſi per excellentiam et ablationem. Patet quia tranſlatio attenditur ſm aliquam ſimilitudinē. Omnes enim transferētes ſm aliquam ſimilitudinem transferunt. ſexto topicorum

Opinio ſancti Bonauenture

ſtat in vna diſtinctōne ⁊ tribus dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Triplicia ſunt nomina aliquid in diuinis ſignificantia. Quedā nomina ſignificant rem

cuius veritas eſt in deo ⁊ oppoſitum eſt in creatura. ¶ Primū dictum. Omnia nomina talia dicūtur ꝓprie de deo ſic ꝙ per nullam ſimilitudinē: vt immēſus ¶ Correlariū. Talia nomina nō transferuntur ad diuina. Secundo ſunt que ſignificant rem cuius veritas eſt in deo: ſed ſimilitudo ē in creatura: vt ſunt omnia iſta que important perfectionem. ¶ Secundū dictum. Omnia talia nomina ſecundo modo dicta transferūtur ex creaturis ad diuina non ſm rem ſed ſm impoſitionem: quia prius impoſita ſunt creaturis. Tercio ſunt nomina que ſignificant rem cuius veritas eſt in creaturis ⁊ conſimilis proprietas reperitur in deo vt lapis et leo. ¶ Tercium dictū Omnia talia nomina tercio modo ſunt tranſlatiue dicta de diuinis. ¶ Correlarium reſponſiuum ad queſtionem Non omnia nomina dicuntur tranſlatiue de deo.

Queritur quarto et vltimo.

Utrum omnia nomina dicta de deo dicantur ſm ſubſtantiā. ¶ Pro declaratione queſtionis. Notandum ꝙ vt vult Auguſtinus .v. de trinitate. Et eſt Regula theologicalis. Omne nomē dictū de deo vel dicitur ſm ſubſtantiā vel dicitur ſm relationem excepto iſto nomīe homo. Nam omnia nomina que dicunt de deo ſm ſubſtantiā ſunt cōmunia tribus perſonis. ¶ Notandū etiam ꝙ ſubſtantia capitur dupliciter. Uno modo ſubſtantia capitur vt eſt ens ꝑ ſe. Subſtantia vt eſt ens per ſe dicitur de omnibus in diuinis. Unde hoc modo relationes in diuinis ſunt ſubſtantie. Alio modo capitur ſubſtantia vt eſt ens ad ſe .i. abſolutum. hoc modo ſubſtantia diſtinguitur contra relationē. Et ſic capitur in titulo queſtionis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Hoc modo nō omnia nomina de deo dicta dicuntur ſm ſubſtantiā. ¶ Secūda propoſitio. Nec omnia dicuntur de deo relatiue ſeu ſm relationē. ¶ Unde Illa dicuntur ſm relationem que ſunt nocionalia vel perſonalia. Quicquid autē dicitur ſm relationē eſt relatiuum ſed ille terminus homo nō eſt relatiuus terminus. ergo ⁊c̄.

Reſolutio ſancti bonauenture

ſtat in vna diſtinctōne ⁊ quinqꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Diſtinctio eſt hec. Dici diuerſimode poteſt capi tripliciter. Primo modo ſm diuerſum modum eſſendi Eſt autē duplex modus eſſendi. ſcꝫ ꝑ ſe ⁊ per accidens. Secūdo modo ſm diuerſum modū intelligendi. Tercio modo ſm diuerſos modos ſe habendi. ¶ Prima propoſitio. Nulla nomina dicta in diuinis de deo dicunt ſm diuerſum modum eſſendi. patet. Quia in deo nullus eſt accidens ſed eſt vnus modus eſſendi ¶ Secunda propoſitio. Omnia ꝑdicata in deo que dicimus in diuinis dicunt ſm diuerſos modos intelligendi. Et bene patet in hac q̄ſtionis ſolutione ꝙ ſanctus Bonauētura nō poſuit diſtinctionem formalem inter attributa. Uñ non ſolum eſt dici diuerſimode ſecundo modo in nominibꝫ diuīs: ſed etiā oīmode id eſt ſm oīa genera dicere. Deus eñ dicit per modū ſubſtantie: ſapiens ꝑ modum qualitatis. immenſus per modum quātitatis. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Diuerſus modus ſe habendi eſt medius inter diuerſum modū eſſendi ⁊ inter diuerſum modum intelligendi. Diuerſus modus eſſendi dicit diuerſitatē eēntialē diuerſus modus ſe habendi arguit diſtinctionem realem perſonalē. Quomodo eñ ſe habet filius ad patrē? reſpōdetur tanq̄ productū ad producens. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Scd̄m diuerſum modum intelligendi nulla omnino attēditur in re diſtinctio. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Illa predicata dicuntur de deo ſm ſubſtantiā que

ſunt abſoluta et intrinſeca. Nomina ꝓ
relatiua dicuntur ſm relationē. ¶ Cor
relarium. Attributa ſignificata per mo
dum qualitatis dicũtur de deo ſm ſub-
ſtantiam.

Pro ſolutōne argumē-
torum ſequuntur quedã notabilia. Per
ſe aliquando opponitur illi ꝙ eſt per ac
cidens: aliquando illi qđ eſt ad aliud.
¶ Pro vltimo argumento Notandũ ꝙ
duplicia ſunt nomina relatiua in diui-
nis. Quedã ex ſuo principali intellectu
important relationē. quedam de ſecun
dario intellectu ſui important relationē
Que important relationē ex ſuo princi-
pali intellectu ſunt triplicia. Quedam
ſignificant relationē ⁊ referuntur vt pa
ter. Quedã important relationē ſed nõ
referuntur vt paternitas. Quedã nõ di
cunt relationem poſitiue ſed priuatiue.
vt ingenitũ. Nam dicitur ingenitũ. i. nõ
productũ. Que important relationē ex
conſequenti intellectu: ſimiliter ſunt tri
plicia. Quia quedam ſunt que dicũtur
relatiue tamen ex conſequenti: quia po-
nuntur pro relatiuis vt generare ⁊ gene
rari. Nam pater generat filium: filiꝰ ge-
neratur. Quedam dicuntur relatiue:
quia claudunt in ſuo ſigificato interius
relationem vt incarnari. Unde incarna-
ri nihil aliud eſt ꝙ facere incarnationē
cum hoc includens vnionem. Unde pa-
ter licet fecerit incarnationem illam be-
nedictam: nõ tamen terminat illam vnio
nem: quare nõ dicit incarnatꝰ. Senſus
enim eſt incarnatus. id eſt carni vnitus
Quedam dicuntur relatiue quia clau-
dunt relationem in ſuppoſitis vt ſimilis
⁊ equalis Non eñ ſunt ſimiles niſi quia
referuntur ⁊ diſtinguũtur. ¶ Notandũ
vlterius Qꝫ duplex eſt nomen. ſcꝫ ꝑme
impoſitionis ⁊ ſecũde impoſitionis. No
mina prime impoſitionis ſunt duplicia.
Quia quedam ſunt prime intentionis.
Alia ſecunde intentionis. Nomina pri-
me intentionis ſunt illa que ſignificant
veras res. Nomina ſecunde impoſitio-
nis dicuntur omnia illa nomina que ſi-
gnificant vlterius alia nomina vel alias
voces ſignificatiuas vel proprietates ea
rum. Exemplum primi. Nomen: verbũ
Exemplum ſecundi. Caſus. Genꝰ. Nu
merus. Figura. Item ſub alijs verbis.
Nomina prime impoſitõnis. ⁊ prime in
tentionis. Sunt omnia illa nomina que
ſignificant veras res. vt albedo: homo.
Sed nomina prime impoſitionis: et ſe
cunde intentionis. Sunt omnia illa no
mina que ſignificant intentiones ſecun-
das ſeu reſpectus rationis. vt Genꝰ: ſpe
cies. differentia ⁊c̄. ¶ Prima ꝓpoſitio.
Illud nomen tetragrãmaton nõ eſt no-
men ꝑme impoſitionis. Non enim ſigni-
ficat rem vt diſtinguitur contra vocem
Non enim ſignificat deuꝫ nec ſignificat
creaturam contra vocem diſt inguendo.
¶ Secunda propoſitio. Hoc nomē the-
tragrãmaton eſt nomen ſecunde impoſi
tionis. Probatur. Quia eſt nomen ſigni
ficans nomen q̃tuor litterarũ: qđ vix vel
oĩno nõ erat ꝓferibile. ꝑ ⁊c̄. Componit te-
tragramaton a tetra quod eſt q̃ttuor et
gramaton littera: quaſi nomen quattu-
or litterarum. Et nota ꝙ iſtud nomen
apud hebreos tante ſanctitatis reputa-
tur qđ non debeat nominari niſi a ſum-
mo ſacerdote: et ſolum in benedictioni-
bus fiendis in templo. Ideo loco illius
nominis pronunciatur hoc nomen ado-
nay ⁊c̄. Sicut apud nos hoc nomē deus
propter ſui ſanctitatem non eſſet licituꝫ
nominari: ⁊ vbicunqꝫ inueniret ſcriptuꝫ
loco illius ꝓnunciaretur dominus. Et
hoc modo tranſlatio noſtra. Exodi. vi.
(vbi dicitur in hebreo: et nomen meum
tetragramaton non indicaui eis) habet
Adonay loco nominis domini Tetra-
gramaton.

relatiua in diuinis.

CIrca diſtinctio/nem viceſimātercia3 primo queritur Utrum debuerit in diuinis transferri nomē perſone. ¶ Iſta eſt viceſimatercia diſtinctio in qua magiſter agit de trib9 nomi/nibus ſc3 perſona ſubſtantia et eſſentia. Declarationem huius termini perſona quere ſecūda diſtinctione. ¶ Hoc nomē perſona poteſt capi quatuor modis: vt colligitur ex preſenti queſtione Bona/uenture. Primo modo dicitur perſona quidā hiſtrio repſentator cōmediarum z tragediarū. Vñ idē eſt pſona latine z grece proſopon. vñ pmo mō ē hō larua/tus. i. habēs laruā ſeu obtectam faciem z hoc vt magis fingeret perſonā quā re/pſentare voluit. Et differūt comedie z tragedie: Quia in comedijs ſolum nar/rabantur facta ſimplicium ſeu plebeio/rum: In tragedijs vero facta regū et ma gnatū. Sed z alie ſunt differentie. Alio modo capitur perſona pro accidēte ſeu pro aliquo modo ſignificandi accidenta li alicuius partis orationis: z ſic ego eſt prime perſone. Tercio modo capitur p aliquo homine habēte gradum eminen/tie in eccleſia dei: vt epiſcopus z curat9. Et etiam eſt quedam tranſſumptio. Quarto modo capitur perſona p ſup/poſito nature intellectualis. Huius in/telligentiam z declaratione quere ſecun da diſtinctione huius primi.

Reſponſio ſancti Bo/nauenture

ſtat in aliquibus ppoſitioni/bus et Correlarijs. ¶ Prima ppoſitio. Perſona de ratione ſui dicit ſuppoſitū diſtinctum aliqua proprietate ad digni tatem pertinent. Unde duo requirun/tur ad perſonam. primo eñ q ſit ſuppo/ſitum. ¶ Correlariū primū. Nullum ac cidens eſt perſona. patet quia nullu3 ac/cidens poteſt eſſe ſuppoſitum cum om/ne accidens ſit communicabile vt quo.

¶ Correlariū ſecundum. Nullum ſupe rius de genere ſubſtantie ē perſona quia omne tale eſt cōmunicabile. Correlariū terciū. Natura humana vnita verbo di uino nō eſt perſona neq3 ſuppoſitum: pa tet eadē ratione. ¶ Correlariū quartū. Anima intellectiua nō ē pſona Secūda cōditio q ſit diſtinctū aliq ppꝛietate zc. ¶ Prima ppoſitio. Omnis pſona eſt na tura intellectualis vel in ipſa: quia ſola talis habet dignitatem ſuper alia.

¶ Secunda ppoſitio. Nullum indiui/duum de genere ſubſtantie aliud ab in/diuiduo hominis z angelice nature ē p/ſona: Unde perſona dicitur quaſi per ſe vna. Sed illud eſt per ſe vnū qd eſt indi ſtinctum in ſe z diſtinctū a quolibet alio Sed nihil eſt magis tale q ſuppoſitum diſtinctum. ergo ſuppoſitū diſtinctū eſt pſona. Rurſum perſona dicitur a per/ſonando quaſi per ſe reſonādo. Reſona/re autem dicitur qd in ſono eminet alijs Et ideo perſona dicitur ſuppoſitum di ſtinctum habens dignitatē. Cetera vide in textu.. ¶ Correlarium reſponſiuum. Hoc nomē perſona ꝯuenientiſſime trāſ/fertur ad diuina. ¶ Pro ſolutōe ſcdi ar gumenti Nota aliqs ppōnes. ¶ Prima ppō. In diuinis pprie loquendo non eſt pticulare q2 nō eſt ibi ps: nec habēs ſe p modū partis. ¶ Scda ppō. Hoc nō ob/ſtante in diuinis ē pſona q2 pſona de rōe ſui nois importat pfectionē. Et licet in creaturis ſic ſit q omē ſuppoſitū ſit par ticulare z nō ecōuerſo. Nō tñ ſic eſt in di uinis. Itē licet ſit maxima cōpoſitio in/diuidui ſubſtantie materialis rōnalis: vt ſit dignius alijs. hoc tamē accidit ra tioni perſone. Eo eñ q homo eſt in ge/nere ideo oportet q ſit eggregatio mul/tarum differentiarū zc.

Querit ſecundo. Utrū

nomen ſubſtantie dici debeat in diuinis. ¶ Pro declaratione termino2 nota Q/ ſubſtantia capitur tripl'r. Uno mō pro/

prie ꝛ ſic dicif aliqđ ens per ſe qđ nō ē in alio. Hoc mō ſubſtantia ſolū dicitur de deo: ꝛ de omnibꝫ reponibilibꝫ in predicamento ſubſtantie. Alio mō cōmuniter: ꝛ ſic dicif ens a ſe: hoc mō dicif de deo et de tribꝫ pdicamētis pmis. Ens em̄ abſolutum ꝛ ſubſtantia hoc mō ꝯuertuntur Tercio mō capitur ſubſtātia magis cōmuniter: ꝛ ſic ſumitur pro eſſentia alicuius rei. hoc mō repitur in omnibꝫ rebus Unde capiēdo ſubſtantiā tercio modo idē eſt eſſe ſubſtātiale ꝛ eſſe q̇dditatiuū.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in vna diſtinctione ꝛ q̇buſdā ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Diſtinctio ē talis. Subſtantia proprie dicta capif dupl̄r. Uno modo vt dr̄ a per ſe ſtando. Alio mō prout dicif a ſubſtando alij vel alijs. ꝛ hoc tripliciter. Quia vel alij inherenti vel alij diſtinguenti vel alij ꝑficienti. ¶ Prima ꝑpō. Capiendo ſubſtantiā ꝑprie dictaꝫ primo mō: ꝑpꝛijſſime inuenif nomē ſubſtantie in deo. Nam oīa alia dependent a deo. ¶ Scđa ꝑpō. Capiendo ſubſtantiam vt dicif a ſubſtando alij tanq̄ inherenti: nullo mō dicif in diuinis. patet qꝛ quicq̇d eſt ſubſtātia hoc mō pōt ſuſcipe accidens. ¶ Tercia ꝑpoſitio. Capiēdo ſubſtantiā vt dr̄ a ſubſtando alij tanq̄ diſtinguēti: poteſt aliquo mō ꝑprie dici ſubſtātia in diuinis: licet nō omnimode proprie. patet quia paternitas ꝛ filiatio ſunt in eſſentia diuina diſtinguētes pſonas. ſcđa ps patꝫ: qꝛ ſemꝑ inter illud qđ ſubſtat et cui ſubſtat ē diſtinctio realis. Non ſic ē in diuinis. Uñ Richardꝰ dicit ꝙ melius dr̄ exiſtentia q̄ ſubſtantia. ¶ Quarta ꝑpō. Subſtantia vt dicif a ſubſtando alij vt ꝑficienti: magis ex noſtro intellectu euenit q̄ ex diuio eſſe Eſt em̄ iſte modus magis circa noſtrū intelligere q̄ circa diuinum eſſe.

Querif tercio. Utrum

nomē eēntie dici debeat in diuis. Declarationem huius termini eſſentia habes diſtinctione ſecunda.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in duabꝫ ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝑpoſitio. Quatuor ſunt vocabula greca ꝛ quatuor latina eiſdē correſpondentia q̇bus doctores catholici vtunf ꝛ vti pñt licite in diuinis. Greca ſunt vſia vſioſis ipoſtaſis ꝛ proſopon. Uſia correſpōdet eſſentie. vſioſis ſubſtātie. ipoſtaſis ſubſiſtentie. ꝛ proſopon pſone. Prima ſufficientia aſſignatur ſic. quicq̇d ē in diuinis aut eſt cōmunicabile aut incōmunicabile. Si primū hoc eſt dupl̄r vel dicit q̇o eſt: vel dicit qđ eſt. Si primū ſic ſignificatur ꝑ hoc nomen eſſentia. Si ſcđm ſic ſignificaf ꝑ hoc nomē ſubſtantia. ¶ Correlariū. Illa duo noīa eſſentia ꝛ ſubſtantia tenēt ſe a ꝑtecōmunis. ¶ Scđa ꝑpō Quicq̇d ē incōmunicabile in diuinis ē diſtinctū. Illud ꝗ qđ eſt incōmunicabile in diuinis vel eſt diſtinguibile ꝛ ſic ſignificaf noīe ſubſiſtentie ſiue ipoſtaſis: vel inquantū diſtinctū ꝛ ſic ꝑ nomē ſubſtantie. Sed in hoc deficit iſta ſufficientia eo ꝙ diſtinctum ꝛ diſtinguibile oīno idē ſunt in deo Tñ hoc bñ euadunt moderni: eo ꝙ dicūt duplici noīe poſſe ſignificari: tñ nō recipif a bonauētura. ꝛ h̄ qꝛ greci vtunf vocabulo qđ ſignificat actu diſtinctū ꝛ nō aliquo qđ ſignificat diſtinguibile ꝛc̄. vt in textu. Igif licet iſta q̇tuor inuenianf in diuinis quo ē. quid ē. qui ē. ꝛ quis ē. Non tñ differunt ex natura rei ſed ſolū penes nr̄m modū intelligendi. Poſt primā ꝗ ſufficientiā ponit ſctūs Bonauentura duos alios modos ſufficientie ꝛ poſtea oēs tres reprobat ponēs quartū. Quarta ſufficientia ſctī bonauenture: licet parū a modernis doctoribꝫ differat ē hec. Cū fides dicat deum eſſe trinū ꝛ vnū inquantū dicit vnū nō poſſumus intelligere vnū quin intelligamꝰ quod ē ꝛ quo ē vnū. ꝛ quo ē vnū eſt id quo eſt: ꝛ quod ē vnū eſt id qđ eſt.

primū eſt eſſentia. ſecundum ſubſtantia Si intelligamus trinū neceſſe ē vt intelligamus eum qui diſtinguitur ⁊ quo diſtinguitur: hoc eſt proprietates. Ille autem qui diſtinguit̄ ſemꝑ ſignificatur vt diſtinctus. Et hoc poteſt eſſe dupliciter vel vt diſtinctus proprietate quacunq̄: et ſic ſignificatur nomine ſubſiſtentie q̄ dicitur prima ſubſtantia vel diſtinctum notabili proprietate ⁊ ſic dicit̄ ꝑſona.

Circa ſecundum articulum Querit̄ primo. Utrū ī diuinis numeretur hoc nomen ſubſtantia hoc eſt querere vtrum katholice poſſumus dicere ꝙ numeret̄ ſubſtantia ſeu ꝙ ſint tres ſubſtantie: ⁊ ꝯiungendo vtrum ſint tres ſubſiſtentie.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in vna diſtinctione ⁊ aliq̄bꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Diſtinctio ē hec. Subſtantia capitur dupliciter. Uno mō put idē qđ ꝑ ſe ſtans Alio modo inquantū ſtat ſub alio. id ē ſub proprietate. Et ē aduertendū etiā ꝙ quodlibet iſtoꝝ nominū tam ſubſtantia q̄ȝ ſubſiſtentia importat actum ⁊ prepoſitionem. Patet quia ſubſtantia vno modo idē eſt qđ per ſe ſtās. Alio modo idem eſt ꝙ ſtans ſub alio. Non ſub alio quod inhereat: ſed ſub proprietate cui ſupponitur. ¶ Prima ꝓpoſitio. Capiendo ſubſtantiā primo modo tunc dico ꝙ ē vna in diuinis ⁊ nullo modo numerat̄. ¶ Secunda propoſitio. Capiendo ſubſtantiam ſecundo modo inquantū dicit reſpectum ad proprietatē tunc numeratur ⁊ ſic capitur pro perſona. ¶ Correlarium. Subſtātia primo modo capta coreſpōdet huic vocabulo greco vſioſis ¶ Corelariū. Subſtātia ſecūdo modo capta correſpondet huic vocabulo greco qđ ē ipoſtaſis: Et hoc modo accipiūt Hilarius. Anſhelmus: ⁊ aliquando ſic vſi ſunt. Sanctꝰ aūt Auguſtinꝰ ⁊ Hieronymus capiūt primo modo. Unde ſi quis noſtris temporibꝫ vellet vti ſecūdo modo tres dicens eſſe ſubſtātias articularetur pariſiꝰ ⁊ hoc propter morē vtenſium: et hoc ē ꝙ innuit doctor ſeraphicꝰ in fine huius queſtionis.

Querit̄ ſecundo. Utrū

numeretur hoc nomē eſſentia in diuinis ⁊ ē ſenſus vtrū in deo ſint plures eſſentie

Reſolutio q̄ſtiōis ſtat

in ſex ꝓpoſitionibus ¶ Prima ꝓpoſitio. In omni ſubſtantia cuius ē eſſe ⁊ operari: neceſſario intelligimꝰ naturam ⁊ habentem naturā. ⁊ hec ſupponit̄ a Bonauentura tanq̄ȝ maxima eo ꝙ actus ſunt ſingulariū. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Et ē correlaria ad primā. Cum in deo ſit eſſe et operari neceſſario intelligimus naturaȝ in deo ⁊ habentē naturaȝ. ¶ Tercia propoſitio. Naturam in diuinis vocamus eſſentiam: habentē naturā dicimus perſonas. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Quomodo in creatura rationali contingit vnam et eandem perſonā habere plures naturas mere diſtinctas. ſcꝫ corporalē ⁊ ſpūalem ſic ⁊ a ꝯtrario ſenſu ꝯtingit in deo ꝓpter ſummā ſimplicitatē vnā naturā a pluribus haberi: quia ꝯtingit eā haberi alio ⁊ alio modo: quia pater habet a ſe: filius a patre: ⁊ ſpirituſſanctus a patre ⁊ filio ¶ Quinta ꝓpō. Quia ergo ē vna ⁊ eadē natura tm̄ habita in diuinis ⁊ nō numerata: ideo dicit̄ tm̄ vna eſſentia. Ex hoc ſequitur ꝙ nō numerat̄ nomen eſſentie. ¶ Sexta propoſitio. Quia vero ſunt plures habentes naturam eandē in diuinis: ideo ſunt plures ꝑſone. Unde Auguſtinus improprie loq̄tur ſexto de trinitate. Cur hec tria nō dicantur vna ꝑſona ⁊ loq̄tur ibi de perſonis ꝓpter maiorem expreſſionē: ſed nullo modo vtendum eſt talibꝫ locutionibꝫ. nam imediate quis articularetur pariſiꝰ. Unde re

gula eſt. In maſculino genere vel femi/
nino genere ens ſolū ponit numerū cir/
ca ſuppoſitum ſeu trahit numerū a ſup/
poſito cui adiūgitur: vt ſunt tres entes
pater filius ⁊ ſpūſſanctus. i. tres perſone
In neutro eñ genere nō ſolum numerat
ſuppoſitū: ſed etiam forma. vnde nō de/
bet admitti ſed debet Auguſtinus glo/
ſari: cū dicit hec tria intellige tu ſcʒ ſup/
poſita. Termini autem numerales ⁊ ter
mini partitiui vt alius alter poſſunt di/
ci de ꝑſonis diuinis in maſculino ⁊ femi
nino generibus nō autē in neutro: quia
neutrū genus dicit eſſentiam. Non ergo
dicūtur plura entia in diuinis: ſicut nec
plura eſſe: quia idē eſt eſſe ⁊ eſſentia.

Queritur tercio. Utrū

catholice poſſimus dicere plures deos.

Reſolutio queſtionis.

Stat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ ¶ Prima ꝓ/
poſitio. Catholice poſſumꝰ dicere plu/
res deos nūcupatiue. i. abuſiue. Probat
Catholice eñ locutꝰ eſt apl'us cū dicit.
Siquidē dij multi et dñi multi. ¶ Se/
cūda ꝓpoſitio: Catholice poſſimus dice
re plures deos adoptiue. probat. Quia
omnis natura rōnalis creata beatifica/
bilis ē deus adoptiue: ſed cōſtat ꝙ plu/
res ſunt tales ergo ⁊c̄. ¶ Tercia propō.
Impoſſibile ē vere et catholice dicere ꝙ
ſint plures dij eſſentialiter. Probatur.
Numerus eñ pluralis ſeu terminꝰ plu/
ralis ponit ſeu ſignificat plurificationē
ſm̄ ſuppoſitum ⁊ formam: ⁊ hoc ſi adda
tur termino ſubſtantiuo. Si autem ad
datur termino adiectiuo ſolum impor/
tat plurificationē ſuppoſitorum. Unde
hec eſt catholica. In diuinis ſunt plu/
res creantes ſed dicere pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpi/
ritusſanctus ſunt tres creatores nō reci/
pitur. De hoc vide Scotum. xij. diſtin/
ctione primi. queſtione prima. ante ar/
gumentorum principaliuʒ ſolutionem.
¶ Regula eſt quādo terminus numera
lis additur adiectiuo ſolum dicit mul/
tiplicationem ſuppoſitorum: ſed quan/
do ſubſtantiuo nō ſolum dicit multipli/
cationem ſuppoſitorum ſed etiaʒ forma
rum.

Pro ſolutione argumē

tor̄ Notādū ꝙ ad ꝑmū argumētū ē rñſio
duplex. Una ē ꝙ habens deitatē pōt di
ci neutraliter ⁊ maſculine ⁊c̄. quere in lit
tera. ¶ Ad vltimum argumentum po/
nit duas ſolutiones quarum ſecunda eſt
melior. ¶ Ex iſtis duarum queſtionum
reſolutionibus patet ꝙ de rigore ſermo
nis iſte ſunt falſe. Eternus pater: eternꝰ
filius: eternus ſpiritusſanctus Et tamē
nō tres eterni: ſed vnus eternus. nec tres
immēſi ſed vnus immēſus ⁊ ſimiles. Et
patet: quia ipſe dicit: ſed tote tres perſō/
ne coeterne ſibi ſunt ⁊ coeq̄les. ⁊ ⁊c̄. Igit
notanduʒ ꝙ ſanctꝰ Athanaſius qui erat
magnus doctor fecit ſimbolum magis
pro omniuʒ vtilitate ꝙ̄ pro ſolis doctis
ideo non curauit quo ad omnia proprie
loqui: ſed in pluribus improprie eſt lo/
cutꝰ. Unde inter alia que dixit ait. Si/
cut anima rationalis ⁊ caro vnus eſt ho
mo: ita deus et homo vnus eſt chriſtus.
tamē patet ꝙ ibi eſt compoſitio: hic autē
nō. Similiter dicit nec tres increati nec
tres immenſi ⁊ tamen ſunt tres creantes
ergo tres omnipotentes quia eadem eſt
potentia creatiua ⁊ omnipotentia.
¶ Aliter reſponderet Sanctus Bona/
nauētura (vt videtur) de iſta. Non tres
eterni vt habetur ſecūda queſtione vice/
ſimequarte diſtinctionis. Qr eternitas
ſolum dicitur eſſentialiter nō perſonali/
ter ſicut vnus. Nihilominus tamē quo
ad rigorem ſermonis videtur tenere hoc
argumentū ſunt tres creantes. ergo tres
omnipotentes. Antecedens eñ concedi/
tur ⁊ cōſequentia probatur: quia apud
omnē doctum idem ſunt omnipotentia
⁊ potentia creatiua. ergo ⁊c̄.

Circa diſtinctio-
nem viceſimãquartã q̃ritur
primo Utrũ hoc nomẽ vn⁹
dicaꝛ in diuinis ꝓuatiue vl̃
poſitiue. Pro q̊ notãdũ q̊ triplex ẽ ter
min⁹ numeraꝛ. Aliq̃s ẽ pure numeralis
ꝛ eſt ille q̊ ſolũ importat numerũ vt tres
Alius ẽ numeralis ꝛ partitiuus ſimul:
ꝛ ẽ termin⁹ importãs numerũ vel princi
pium numeri ꝛ cũ hoc diſtinctionẽ vni⁹
ab alio vt vn⁹. Et de illo ſunt due prime
q̃ões. Tertius ẽ qui includit vtrũq; .ſ.
terminũ pure numeralẽ ꝛ terminũ nume
ralem ꝛ partitiuũ: vt trinitas q̊ termin⁹
importat numerũ pure ſcʒ tres ꝛ cũ hoc
diſtinctionẽ pſonarum. De his vltimis
duob; ſunt alie q̃tuor q̃ſtiones. Et no-
tandũ ꝙ de illo termino vn⁹ ponunꝛ aliq̃
diſtinctões. Prima vnus põt capi duob;
modis. Uno modo kathegoreumaticeꝛ
ſic ſignificat differentiã entis ꝛ de iſto lo
quitur phus. v. metaphiſice. Et ẽ q̃dru
plex. Uñ ibidẽ diuidit ariſtoteles vnuʒ
in q̃tuor mẽbra ſcʒ in vnũ genere: nume-
ro: ſpecie: ꝛ ꝓportione. Unũ numero eſt
illud qð p̄dicaꝛ de vno ſolo. Unũ ſpecie
ſunt q̊ ſunt eiuſdeʒ ſpeciei ſpecialiſſime.
Unũ genere ſunt q̊ ſunt eiuſdẽ generis.
Unũ ꝓportione ſunt q̊ habent ſimilẽ ha
bitudinẽ ad aliqua. Illa eñ attenditur
penes ſimilitudinẽ habitudinis aliquo-
rum comparatoꝝ ad aliqua. ¶ Regula
Quotienſcunq; eñ aliqua duo ſupiora
cõmunia habẽt ſimilẽ habitudinem ad
ſua inferiora dicunꝛ idem ꝓportione: vt
color ꝛ animal ſunt vnũ ꝓportione. Se
cundo mõ vn⁹ diciꝛ ſinkathegoreumati-
ce ꝛ ſic dicit rõnẽ intelligendi terminum
cui addiꝛ pro vno ſolo ſuppoſito deter-
minato indeterminate tñ vt ſortes ẽ vn⁹
hõ: vel vn⁹ hõ legit nõ dico ſortes vl̃ pla
to. Et ideo illa ẽ falſa plures hoĩes ſunt
vnus hõ pticipatione ſpeciei. ¶ Alia di
ſtinctio. Unũ põt capi dupl'r. Uno mõ
proprie ꝛ ſtricte. Et hoc duob; modis.
Uno mõ vnũ dꝛ aliqð ens qð non inclu
dit multitudinẽ partium realiter diſtin
ctarum: hoc mõ angelus dꝛ vnũ: ſimiliꝛ
aĩa. Chimera autẽ nõ ſic dꝛ vnũ. Scðo
dꝛ ens qð includit multitudinẽ partiuʒ
realiter diſtinctarũ. Et ẽ adhuc duplex
Q̊dã includit multitudinẽ partiũ rea
liter diſtinctaꝝ: ꝛ illarum quedam ſunt
eiuſdẽ rõnis vt tota aqua habẽs ptes in
ſe diſtinctas. Alie non ſunt eiuſdẽ rõnis
ſed ſunt alterius rõnis vt hõ. Alio mo-
do ꝑncipaliter capiꝛ large ꝛ improprie:
ꝛ ſic totũ imperiũ romanũ dꝛ vnũ ꝛ tot⁹
mũdus diciꝛ vnũ. Et tale vnum ẽ illud
qð nõ põt verificari niſi de multis: ita ꝙ
de illis ſimul ſumptis verificeꝛ ꝛ de illis
nullus cõceptus p ſe reponibilis in pre-
dicamẽto dici põt: vt pp̄ls quia nõ ẽ ſub
ſtancia nec aĩal nec hõ. ¶ Unũ vt cõuer
titur cũ ente põt ſic deſcribi non tñ diffi
nitione q̊dditatiua cũ ſit trãſcendens ꝛ
dicat ꝯceptũ ſimpl'r ſimplicẽ: ſed diffini
tione quid noĩs. Eſt aliqð ens ꝙ non eſt
encia. Pro quo notandũ ꝙ aliqui dicũt
ꝙ neq; ens neq; vnũ pro ſtatu iſto cogno
ſcatur. Querere ḡ vtrum dicaꝛ poſitiue
vel priuatiue ẽ male q̃rere ſm eos: quia
omne ſimpl'r ſimplex aut totaliter ſcitur
aut totaliter ignoraꝛ. Sed nõ totaliter
ſcitur q꞉ diuerſi diuerſimode ſentiũt de
de vno ꝛ ente ergo totaliter ignoraꝛ. Nõ
obſtante illa opinione dicendũ ꝙ poteſt
cognoſci. Uñ Auicẽna. Ens ꝛ res ꝑma
impſſione imprimunꝛ in aĩa nr̃a. Ideo ĩ
deſcriptione ſupius data p primã parti
culam excludiꝛ chimera ꝛ alia encia pro
hibita. p ſecundã excludiꝛ pp̄ls quia eſt
encia. Uñ nõ ſeq̊tur vn⁹ pp̄s. ergo vnũ.
Ex quo ſeq̊tur ꝙ in notificatione q̊d no
minis vni⁹. poniꝛ aliq̊d poſitiuũ q꞉ ens
ꝛ aliqð priuatiuũ: quia nõ encia. Et licʒ
ſit ſubtilis deſcriptio illa: põt tamẽ alia
dari. Unũ ẽ aliqð ens in ſe indiuiſum ꝛ
ẽ eadẽ cũ p̄dicta q꞉ indiuiſum poniꝛ ad
differentiã illoꝝ q̊ includũt plura encia
ſicut populus: ꝛ poſitiuũ ẽ ens: ꝓuatiuũ

aũt eſt in ſe indiuiſum. Unũ ḡ in ſua ge neralitate dicit quid poſitiuum et quid priuatiuũ. Uñ ille terminus dicif poſi tiue cuius ſignificatũ principale eſt ali qua entitas vera vt homo. Jlle aũt ter minus dicif priuatiue cuius principa le ſignificatũ nõ eſt aliqua vera entitas: ſed ſolum priuatio entitatis: vt cecus qꝛ dicit carentiã viſus. Ex quo ſequitur ꝙ oẽs termini infiniti dicuntur priuatiue ꝛ hoc large: ſicut hoc complexũ capitur priuatiue: nõ laborat: nõ currit. Scðo ſequif. Qꝛ oẽs termini importãtes pri uationẽ dicũtur priuatiue. Et accipitur hic priuatio ita large: vt ſe extendit ad negationẽ. ¶ Aliqui dicũt ꝛ male ẜm ali quos: vnũ eſt qđ eſt in ſe indiſtinctũ ꝛ di ſtinctum a quolibet alio. Nã deus ab eterno erat vn⁹: ꝛ tamẽ nihil erat a quo eſſet diſtinctus: qꝛ nulla creatura erat. Tamẽ in ſequenti queſtione ponetur re ſponſio ad illud obiectum.

Reſpondendo ad que ſtionem doctor ſeraphicus narrat duas opiniones. Quarũ prima eſt magiſtri ſententiarũ. Et ſtat in vna cõcluſione. ¶ Concluſio eſt talis. Jlle termin⁹ vn⁹ nõ dicif de deo niſi priuatiue: vt de⁹ eſt vnus. i. non eſt tres: deus eſt tres perſo ne: id eſt nõ eſt quattuor. Et probat per hylarium ꝙuis nõ dicat expreſſe niſi ꝙ horũ nominũ vſus in deo inuẽt⁹ eſt ma gis cauſa ꝑuandi ꝙ̃ aliqđ ponẽdi.

¶ Opinio ſcða ꝛ vera ſtat in ſeptẽ ꝓpo ſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſum⁹ loquꝭ de hoc nomĩe vn⁹ in creaturis du obus modis. Uno mõ ꝙ̃tum ad rem in tellectam. Alio mõ ꝙ̃tum ad rõnem in telligẽdi. ¶ Scða ꝓpoſitio. Loquendo de vno ꝙ̃tum ad rõnem intelligendi ſic vnum dicif ens qđ eſt in ſe indiuiſum id eſt quod caret diuiſione ꝛ multitudine. Et nota ꝙ vnum ꝛ multa opponuntur ex quinto: ſexto: ſeptimo et decimo me thaphiſice. ergo cum multa dicat poſiti onem: oportet ꝙ vnũ dicat priuationem eius. Corrclarium. Et ſic dicif vnum ꝑ priuationẽ multitudinis et diuiſionis.

¶ Tercia ꝓpoſitio. Si capitur vnum in creaturis ꝙ̃tum ad rem intellectam hoc eſt dupliciter: quia vnus dicit reſpe ctum ad materiã et formam. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Si capitur vnum vt habet re ſpectum ad materiam dicif priuatiue: quia in ſe indiuiſum et diuiſibile in po tencia: quia eſt in potentia ad aliam for mam. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Si capitur vnũ vt habet reſpectũ ad formã dicitur poſitiue: quia dicitur vnus homo q̃ ha bet vnam animã. ¶ Sexta propoſitio. Quia deus caret oĩmode materia et eſt oĩmode forma pura: quia actus purus ideo vnum dicitur de deo ſolũ poſitiue nõ priuatiue. ¶ Septima ꝓpoſitio. Jn creaturis dicif vnus priuatiue ꝛ poſiti ue. priuatiue quãdo habet reſpectũ ad materiã. poſitiue vero quãdo habet re ſpectum ad formam.

Scðo queritur. Utrũ vnus dicatur ẜm ſubſtantiam an ẜm re lationem. ¶ Pro declaratione queſtio nis eſt notandum ꝙ omnia predicata in diuinis ad intra vꝉ dicuntur ẜm ſubſtã tiam vel ẜm relationem. ¶ Unde ſunt due regule. Prima regula. Omnia pđi cata que dicuntur de deo ẜm ſubſtanti am ſunt cõmunia tribus ꝑſonis: ſed non econuerſo. Subſtantia aũt hic nõ acci pitur vt diſtinguitur contra attributa. Secunda regula. Omnia predicata q̃ conueniunt ſolum duabus perſonis vel vni ſoli dicuntur ẜm relationẽ: ſed edi uerſo nõ eſt vniuerſaliter verũ: eo ꝙ cre ator dicitur ẜm relationem.

Reſolutio queſtionis ſtat in decem ꝓpoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Ratio vnitatis eſt ratio di ſtinctionis cum indiuiſione. Nam ẜm antiquos cõmuniter vnũ duo importat

Eſt em̄ quid indiſtinctū a ſe: ⁊ diſtinctū a quolibet alio: ſic etiā imaginatur ille doctoꝛ. Hoc tamen nō placet modernis ꝙ ad hoc: quia licet eſſentia diuina ab eterno fuerit: nō tamē fuit diſtincta ab alijs eo ꝙ nihil aliud a deo erat. Tamē ſuſtinendo Bonauenturā poſſet dici ꝙ licet deus non actualiter diſtinctus erat ab alijs: erat tamen aptitudinaliter: vnum em̄ cum ſit paſſio videtur dicere aptitudinem. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Quia in diuinis ponimus eſſentiā diuinā diſtinctam ab alijs naturis ꝑ ſeipaꝫ: ⁊ perſonā diſtingui ab alijs per ꝓprietatē: neceſſe eſt etiā in diuinis ponere vnitatē eſſentialem ⁊ pſonalem. ¶ Tercia propoſitio. Quia perſona in diuinis non eſt aliud realiter ab eſſentia: ideo vnitas perſonalis nō differt realiter ab vnitate eſſentiali: ſed ratione. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Unitas in vniuerſali non dicitur de hac (id eſt eſſentiali) ⁊ de illa (ſcꝫ pſonali) equiuoce. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Quia cōcretum accipit ſpecialem ſignificationē ab abſtracto: ideo hoc nomen vnus impoꝛtat vnitatē eſſentialē ⁊ perſonalem in diuinis. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Quia iſte terminus vnus quando tenetur adiectiue: indifferenter impoꝛtat vtrāq꜄ vnitatē: ideo neceſſe eſt vt determinetur per adiūctum. ¶ Septima ꝓpoſitio. Cum iſte terminus vnus additur termino ſubſtantiuali: tūc impoꝛtat vnitatem ſubſtantialem: qñ aūt additur termino pſonali: tunc dicit vnitatem pſonalē. Unū cum dicitur pater et filiꝰ ſunt vnus deus: ſunt vna eſſentia: ſunt vnus dñs: impoꝛtatur vnitas eſſentialis. Cum vero dicitur pater eſt vnus generās: filius eſt vnū ſuppoſitum: impoꝛtatur vnitas pſonalis. ¶ Octaua propoſitio. Quia neutrum genus impoꝛtat illud qđ dicit ſub indiſtinctione: vel ſine diſtinctione: ideo vnū in neutro genere merito appropriatur vnitati eſſentiali. ¶ Nona ꝓpoſitio. Quia maſculinum genus et femininū dicunt diſtinctionē ⁊ ſuppoſitum certū: et quia dicit rationem ꝓducentis: ideo vnus in maſculino genere vel feminino appropriatur vnitati perſonali: ideo ille ſunt falſe. Pater ⁊ filius ſunt vnus: pater ⁊ filiꝰ ſunt vna: licet iſta ſit vera pater ⁊ filius ſunt vnū. ¶ Decima propoſitio ⁊ eſt reſponſiua ad queſtionem. Si vnus capiatur vt dicitur ab vnitate eſſentiali dicitur ſm ſubſtantiam. Si vero capiatur vt dicitur ab vnitate pſonali dicitur ſm relationem. Unde hoc modo capiendo vnitatem valet tm̄ ſicut vnica ꝓprietas. ¶ Notandum ꝙ doctoꝛ ſeraphicus ad tercium argumentum dat duas ſolutiones. Prima eſt ꝙ nō eſt ſimile de ly eternus ⁊ ly vnus: quia illud ſolum eſſentialiter dicitur: hoc etiam perſonaliter ſeu nocionaliter dicitur ⁊c. Scđa reſpōſio (ꝗ tamē non videtur multū valere) eſt ꝙ ly vnus ſit dictio partitiua includēs in ſe ſuum pronomen articulare: et ideo non poteſt dici ſubſtantialiter in maſculino ⁊ feminino generibus.

CIrca ſcđm articulum queritur de noībus pure numeralibus vt ſunt duo ⁊ tres. Et primo Utrū dicātur poſitiue aut priuatiue in diuinis. ¶ Reſoluendo queſtioneꝫ ponit primo opinionem magiſtri que ſtat in duabus propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Nomina pure numeralia dicuntur ſolum priuatiue in diuinis. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Illi termini numerales in diuinis ꝑuāt minorē vel maiorē numerū. Exemplū. Iſta pater eſt vnus: valet illā: pater nō eſt duo vel tres. Pater ⁊ filius ſunt duo id eſt nō ſunt tres nec quattuoꝛ. ¶ Sed hec poſitio deſtruit ſeipām qđ ꝓbatur ſic. Nam ſi noīa deſignantia pluralitatem dicuntur priuatiue: ⁊ ſimiliter impoꝛtātia vnitatem: ⁊ cum ſibi opponuntur vtrūq꜄ erit priuatio alteriꝰ et erit circulatio in notificando. ¶ Contra. Ois ꝑuatio

eſt alicuius habitus priuatio. Nam priuatio non eſt priuationis priuatio. Sȝ per te pluralitas dicitur priuatiue ſic ꝙ priuat vnitatem ⁊ ediuerſo vnitas priuat pluralitatē. ergo dicendo ꝙ vtrūqȝ importet priuationē ſequitur ꝙ vtrūqȝ dicat poſitiuum.

Reſolutio ſancti Bonauenture

ſtat in quinqȝ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Termini numerales vt dicuntur de deo ⁊ etiā ille terminus vnus ponūt aliquid ⁊ non ſolū priuant. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. In diuinis aliquo modo eſt numerus et aliquo modo non. ¶ Tercia ꝓpoſitio. In diuinis nō eſt numerus per aggregationem vel ſeparationē numeratorū. Ubicunqȝ eīm eſt aggregatio ibi plures ſunt aliqͩd maius ꝙ̄ vnus. Sed omnes tres perſone non ſunt aliquid maius ꝙ̄ vna perſona. ergo ⁊c̄. ¶ Quarta propoſitio. In diuinis eſt ponendus numerus: vt dicit diſtinctionē perſonalē. ¶ Quinta ꝓpoſitio. In diuinis ergo licet non ſit numerus ſimplr̄ eſt tñ ibi numerus ꝑſonarū.

Scḋo queritur. Utrū

predicta nomina puta duo tres ⁊c̄. dicātur ſm ſubſtantiā aut ſm relationem.

¶ Pro declaratione queſtionis notādū ꝙ oīe nomē qḋ in diuinis dicitur proprie ſm ſubſtātiā: dicit̄ de oībus ꝑſonis ſimul ſumptis in ſingulari: et cū hoc de qualibet ſingillatim vt eſſentia. Dico ꝓprie ꝓpter hoc nomē ꝑſona. de q̄ in diſtinctione. xxv. q. i. huius. ¶ Pro maiori intellectu q̄ōnis. Notāde ſunt alique ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Quia in diuinis eſt vnitas eſſentie et pluralitas relationum: ideo neceſſario ponēdi ſunt duo modi p̄dicādi in diuinis. ſ. modus p̄dicādi ſm ſubſtātiā ⁊ modus predicādi ſm relationē. Prima pars ꝯcluſionis patȝ ex fide. Scḋa pars patȝ: qȝ modus predicandi ſm ſubſtantiā cōſequit̄ vnitatē eſſentie: ali⁹ modus p̄dicādi ſm relationē ꝯſequit̄ pluralitatē ꝑſonarū. ¶ Scḋa ꝓpō. Oīa noīa abſoluta q̄ ſcȝ nullo modo includūt reſpectū neqȝ implicite neqȝ explicite: neqȝ ad extra: neqȝ ad intra: ⁊ ſola illa dicunt̄ ſm ſubſtātiā. ¶ Tercia ꝓpō. Oīa noīa relatiua in diuinis ſiue ſint relatiua ad intra ſiue ad extra ſiue explicite ſiue implicite p̄dicātur ſm relationē. ¶ Quarta ꝓpō. Duplex eſt relatiuū in diuinis. Qḋdā ē relatiuū ad intra: vt termini importātes relationē ꝑſone ad ꝑſonā: vt pr̄. Aliud eſt relatiuū ad extra: qḋ. ſ. importat relationē dei ad creaturā: vt dñs creator. Nā oīa relatiua in diuinis ſiue ad intra ſiue ad extra ſiue explicite ſiue implicite dicunt̄ ſm relationē. Uñ licet aliqua relatiua (vtpote ad extra) habeāt modū predicandi ipſius eſſentie: nō tamen dicuntur ſm ſubſtantiā: vt creator dñs et huiuſmodi. ¶ Quinta ꝓpō. Relatiuū ad intra dupliciter dicit̄ ſcȝ implicite. et eſt illud qḋ implicat (licet non expreſſe dicat) relationē vt duo tres. Explicite aūt eſt illud qḋ expreſſe ponit relationē: vt pater. ¶ Ex quib⁹ ſequit̄ correlariū ꝙ ſubſtātia nō capit̄ hic vt diſtinguitur ꝯtra attributa. Oīa eīm attributa ſaltē abſoluta dicunt̄ ſm ſubſtantiam. Subſtātia ergo capitur hic ꝓut idem eſt qḋ ens abſolutū ad ſe. Uñ dici ſm ſubāȝ ē eē nomē vel p̄dicatū abſolutū. Dici aūt ſm relationē eſt eſſe p̄dicatū relatiuū.

Reſpondendo ergo ad

queſtionē: n doctor narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio ſtat in vnica ꝯcluſione. ¶ Huiuſmodi termini numerales duo tres nihil ſignificāt niſi qḋ ſignificat hoc nomen ꝑſone. Et ideo dicūt ꝙ iſta tres ſunt perſone equiualet huic ꝑſone ſunt ꝑſone. ¶ Alia eſt opinio q̄ ſtat in duabus ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima propoſitio. Huiuſmodi termini numerales duo tres dicuntur ſm relationem et

non ſm ſubſtanciam. probatur. Quia illi termini dicũtur ſm relacionem qui importãt nociones vel relaciones. ergo rc. Maior aũt illi termini duo tres important relacionem. probatur: quia huiuſmodi termini importãt diſtinctionẽ: quia ſm omnes phõs omnes termini numerales ab illo termino vnus dicũt diſtinctionẽ. Diſtinctio autem eſt relacio. ergo rc. Et vltra diſtinctio eſt a proprietatibus: cum ergo illi termini importent diſtinctionẽ ſequitur ꝙ important proprietates quibus diſtinguuntur. ¶ Secunda propoſitio. Huiuſmodi termini nũerales important nociones in cõcreto. Unde eadẽ relacio q̃ eſt in patre poteſt dici nocio vt paternitas dicitur nocio: quia per ipãm noſcitur pater. Et notandũ etiam ꝙ eadem relacio vocatur proprietas: in quantũ vni ſoli cõuenit. Inquantum aũt eſt diſtinctiua ipſius a filio dicitur vnitas. Con ſimiliter dicitur de filiatione et ſpiratione paſſiua: que ſunt tres vnitates perſonales: facientes trinitatẽ in eẽncia diuina ¶ Sequitur ergo correlarie ꝙ licet in diuinis ſit tm̃ vna vnitas eſſentialis ſunt tamen ibi tres vnitates perſonales ſiue relatiue. ¶ Pro ſolutione primi argumenti dicitur ꝙ licet numerus in creaturis ſit quãtitas: in diuinis tamen numerus eſt relacio. ¶ Ad ſcd̃m reſpõdetur ꝙ duplices ſunt nociones ſcz cõſtitutiue perſonarum ſeu perſonales et nõ perſonales. Nocio perſonalis dicitur illa q̃ ſolũ cõuenit vni perſone: vt paternitas: filiatio: ſpiracio paſſiua. Nõ perſonalis eſt que cõuenit duabus perſonis: vel nõ conſtituit perſonam in eſſe perſone: vt ingenitum: innaſcibilitas in patre. Has proprietates non importat ly tres: ſed alias puta perſonales. Unde cum dicitur tres perſone: tres dicũt proprietates cõſtitutiuas ſingularum perſonarum que ſunt tres vnitates quibus diſtinguuntur perſone.

Circa tercium articulum queritur De differencia nominum numeraliũ ſicut eſt hoc nomẽ trinus vel trinitas. Et primo. Utrum huiuſmodi nomina importẽt vnitatẽ. ¶ Pro declaratione illius termini trinitas. Notandum ꝙ trinitas ſm ethimologiã tm̃ valet ſicut trium vnitas.

Reſponſio ſancti Bonauenture

ſtat in tribus propoſitionibus. ¶ Prima eſt. Quia in diuinis ſingulari modo eſt numerus ſcz cũ diſtinctione ſuppoſitorum et vnitate forme. Ideo debuit exprimi nomine qđ ſignificat vnitatem et pluralitatem. Rei enim ſubiectus eſt ſermo. ¶ Scđa eſt. Quia iſta nomina trinus et trinitas importãt vnitatem et pluralitatẽ ſimul: ideo ſunt ſimilia nominibus collectiuis. Nam nomen collectiuum ſemper importat vnitatem aggregationis. Unde aliquãdo grãmatici propter talem aggregationẽ plurium diſtinctorũ eſſentialiter addũt numero plurali: vt vidi turbã magnã rc. ſtãtes ante thronũ. ¶ Tercia eſt. Quia vnitas collectiuorum nominum eſt vnitas aggregationis que ſimpliciter ſequitur pluralitatẽ: ideo hec noĩa in diuinis trinus et trinitas nõ ſũt noĩa collectiua: eo ꝙ vnitas ſignificata per ipſa nõ eſt aggregationis nec ſequitur pluralitatem.

¶ Pro ſolutione argumentorum. Et primo pro ſolutione ſecundi ponitur hec propoſitio. ¶ Trinitas reſpectu diuerſorũ importat diſtinctionẽ et indiſtinctionẽ: quia alias importaret oppoſita. Indiſtinctionẽ ſeu vnitatẽ propter eſſentiã. Diſtinctionẽ vero ex parte ſuppoſitorum. ¶ Pro alio argumẽto dicitur ꝙ triplex ponit ſuũ ſignificatũ circa eſſentiã. Unde illud qđ eſt triplex nõ eſt ſimplex: vnde ſiue ex vſu loquentiũ ſiue ex rigore ſmonis: doctores negãt (ſicut narrat magiſter)

hoc nomē triplex a diuinis deus etiā nō eſt ternarius nec deitas.

Querit̃ ſecūdo. Cuiuſmodi ſit illa vnitas quam importat hoc nomen trinitas vel trinus. Utrū videlicet ſuppoſiti vel eſſentie. ¶ Pro declaratione huius queſtionis notandum ꝙ duplex ē vnitas. ſcʒ eſſentialis ⁊ perſonalis Eſſentialis eſt illa qua eſſentia formaliter dicit̃ vna inquantū eſſentia. Et ſicut vnica ē eſſentia ſic nō ſunt plures vnitates eſſentiales ſed vnica. ¶ Perſonal' eſt illa qua formaliter perſona dicit̃ vna inquantū pſona. Et ſicut tres ſunt perſone in diuinis ſic tres ſunt vnitates perſonales. ¶ Unde regula eſt. Omne nomen quod dicit̃ ſm ſubſtantiaꝫ ꝓprie in diuinis dicitur de omnibꝫ pſonis ſimul ſumptis ⁊ de qualibet ſingillatim. Exemplum vt pater ⁊ filius et ſpūſſanctus ſunt eſſentia ſic ⁊ pater ē eſſentia. ⁊c̃.

Reſolutio queſtionis.

¶ Prima propoſitio. Jſtud nomē trinitas habet duplicē ethimologiā etiā ſm antiquos. Prima ē: trinitas vno modo valet tm̄ ſicut vnitas ter. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Sed vnitas ter dicit vnitatē replicatam ⁊ plurificatā. ¶ Correlarium Sequēdo iſtā ethimologiā trinitas dicit vnitatē perſonalem ⁊ nō eſſentialem. ¶ Sed non videt̃ habere veritatē: quia ſic in deo nihil eſſet trinum quia nihil in deo eſt ter vnus: neqꝫ eſſentia eſt ter vna Alia ethimologia et vera (quia pͥma nō multū valet vt patet in textu Bonauenture) Trinitas. i. triū vnitas ¶ Tercia ꝓpoſitio. Et ſic dicit vnitatē eſſentialem ¶ Quarta ꝓpoſitio. Hoc nomen trinitas importat pluralitatē ⁊ vnitatē: pluralitatem perſonarū: ⁊ hoc in obliquo: ⁊ vnitatē eſſentialem ⁊ hoc in recto ¶ Correlarium ſeqt̃ur ꝙ illi termini trinitas ⁊ trinus quodāmodo dicunt̃ ſm ſubſtantiam (inquantum ſcʒ ponunt vnitatem eſſentialem). Et quodāmodo dicuntur ſm relationem inquantū important pluralitatem perſonarū. ¶ Ulterius notandum ꝙ trinū dicit vnitatē concernendo ſuppoſita. Unde dicit doctor ſeraphic⁹ in ſolutione vltimi argumenti ꝙ hoc nomen trinus importat vnitatem: vt in concretione ⁊ ita inherentem pluribus. Ideo de deo ſolo dicit̃ qđ importat vnitatem vt in concretione: vt hoc nomen deus quod quidem ſupponit pro perſona. Ideo hec eſt vera. deus eſt trinus. Et iſta falſa. deitas ē trina quia deitas non ſupponit pro pſona. Similiter illa trinitas ē trina nō eſt vera. Unde ꝯtrari⁹ eſt text⁹ Bonauēture illi verſui in hymno. Te trina deitas vnaqꝫ poſcim⁹ ⁊c̃. quē dicitur feciſſe thomas. Bene autem poſitū eſt in alio ymno. Te ſumma deitas vnaqꝫ ⁊c̃. ¶ Sed ꝯtra arguit̃ deitas eſt vna triū ergo deitas ē trina. Probat̃ per ethimologiā ſiue ab interpretatōne ad interpretatū. Dicendum ꝙ nō valet: quia antecedēs eſt verū eo ꝙ vna ibi accipitur ſubſtantiue ⁊ tm̄ valet ſicut deitas ē vnitas trium. Jlla quidē concedit̃ ditur eſſentia diuina eſt trinitas ⁊ eſſentia diuina eſt paternitas ⁊ ſunt idēptica Sed aliud eſt de illis ꝑdicatis trinum ⁊ generat/eo ꝙ nullū predicatū denominatiuum pōt dici vere et affirmatiue de vltimate abſtracto niſi conueniat ipſi in pͥmo modo dicēdi per ſe.

Circa diſtinctionem viceſimāquintā queritur primo. Utrū pſona dicatur i diuinis ſm ſubſtantiam vel ſm relationem. hoc eſt querere vtrū perſona dicat nomen abſolutū vel an relatiue dicatur. ¶ Hic ſunt due opiniones falſe ⁊ friuole ¶ Prima ponit vnā diſtinctionē ⁊ duo dicta. ¶ Diſtinctio ē

Illud nomen perſona vel dicitur in ſin
gulari vel in plurali ¶ Primũ dictum.
Si hoc nomẽ perſona dicitur in ſingu/
lari numero dicitur ſm ſubſtantiam.
¶ Secundũ dictum. Si hoc nomẽ per/
ſona eſt pluralis numeri dicitur relati/
ue. ¶ Contra hanc opinionem arguitur
ſic. Eadẽ eſt ſignificatio termini ſingu
laris numeri ꝛ eiuſdẽ termini pluralis
numeri. Et hoc eſt quod dicit priſcianꝰ
ꝙ plurale geminat ſuum ſingulare. Nã
magiſtri: dicit duos habentes dignita/
tem magiſterij. Si ergo hoc nomen per/
ſone aliud ſignificaret ꝙ̃ perſona eſſet
etheroclitum ſignificatione: quod tamẽ
nõ eſt verum. Secũdo nõ valet hec opi/
nio. Regula enĩ eſt ꝙ nullum nomen qđ
dicitur ſm ſubſtantiã in diuinis poteſt
predicari de ipſis perſonis cum alteritate
Sed dicitur in ſingulari alia pſona pa/
tris: alia filij: quod dici nõ poſſet ſi dice/
retur ſm ſubſtantiam cum nõ ſit alia et
alia ſubſtantia. ¶ Secunda opinio illa
diſtinguit. Vel ante cõcilium nicenum
ꝛ ſic dicebatur ſm ſubſtantiã vel poſt: ꝛ
ſic non ſed relatiue. ¶ Contra hanc opi/
nionem arguitur ſic. Eccleſia rationa/
biliter decreuit reſponderi hereticis in/
terrogantibus. Tres ſunt qui teſtimo/
nium dant in celo vt Iohãnes ponit in
ſua Canonica. Quãdo ergo querũt qđ
tres debet reſponderi tres perſone: ꝛ ma
gis hoc nomẽ ꝙ̃ aliud ſubſtantiale: ꝛ nõ
impoſuit tunc ſignificationem. ergo re/
ſponſio eccleſie nihil facit ad mutationẽ
ſignificationis.

Reſponſio ſancti bona
uenture ſtat in vndecim ꝓpoſitionibus

¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Perſona ẽ ratio/
nalis nature ſuppoſitum ꝓprietate di/
ſtinctum. Prima particula ẽ rationalis
nature. ſecunda ſuppoſitum. tercia pro
prietate diſtinctum. tamen ſuppoſitum
ſimpliciter ẽ prima particula ꝛ ponitur
loco generis. Secũda rationalis nature
ꝛ ponitur ad differentiã bouis ꝛ aliorũ
Tercia ponitur propter maiorẽ expreſ/
ſionem. ¶ Vnde ſuppoſitũ eſt ens com
pletum non conſtituens cum alio vnum
ens: nec alteri inherens: nec ab altero ſu/
ſtentatum actu. Et ponũtur hic quatu/
or particule. Prima eſt. Ens completũ
per hanc excluditur anima intellectiua
Vnde regula ẽ. Qđ nulla pars conſtitu
ens aliquod totũ inquantũ pars ẽ ſup/
poſitum: quia nulla pars eſt ens comple
tum. Idcirco nulla materia ẽ ſuppoſitũ
quia ipſa ẽ pars ꝛ ens incompletum. Se
cunda particula nõ conſtituẽs cum alio
vnum ens: per hanc excluditur eſſentia
diuina. Ex quo ſequitur primo ꝙ nulla re
latio in diuinis eſt ſuppoſitum. ſecundo
ſequitur ꝙ eſſentia diuina nõ eſt ſuppoſi
tum. Probatur: quia eſſentia diuina cũ
proprietate conſtituit vnũ ens large ca/
piendo cõſtituere. Tercia particula nec
alteri inherens ad ſecludendũ acciden
tia. Nam nullum accidens poteſt dici
ſuppoſitum. Quarta particula a nullo
alio actu ſuſtentatum per quam exclu/
ditur natura humana in chriſto. Non
enĩ dicit duas perſonas chriſtus. ¶ Pri
mum Correlarium. Omnis perſona ẽ
ſuppoſitum ſed non econtra. Vnde hic
bos eſt ſuppoſitum. ſimiliter hic lapis.
patet per deſcriptionẽ. Vnde regula eſt
ꝙ quodlibet indiuiduum de genere ſub
ſtantie preter naturam humanã aſſum
ptam a verbo eſt ſuppoſitum ¶ Secun
dum Correlariũ. In ratione ſuppoſiti
aliquid ponitur poſitiuum ꝛ aliquid ne
gatiuum. primũ eſt ens completum. ſe/
cundum ẽ nõ conſtituens ꝛc. ¶ Terciũ
Correlarium. Hec habẽt ſe per ordinẽ
particulare: ſingulare: ſuppoſitum ꝛ per
ſona. Nam ſpecies ẽ particularis reſpe/
ctu generis ꝛ tamẽ nõ eſt ſingulare. Sed
hec albedo ẽ ſingulare nõ autem ſuppo/
ſitum ꝛc. ¶ Quartum Correlariũ. Per/

ſona vltra ſuppoſitum addit rationalē
naturam: vnde perſona eſt nomen digni
tatis. Dicitur vltimo in diffinitione p/
prietate diſtinctū propter maiorem ex/
preſſionem videlicet propter perſonam
increatam puta perſonas in diuinis.
¶ Secuſda propoſitio. Suppoſitū ra
tionalis nature conſtat eſſe ſubſtantiam
proprietatem diſtinguentem cōſtat eſſe
relationem. Prima pars ē vera tam in
creaturis ꝙ̃ in diuinis. Secūda pars ē
ſumme vera in diuinis non ſic in creatu/
ris. ¶ Tercia propoſitio. Cum perſona
hoc nomē de ſua ratione vtrūqꝫ impor/
tet ſcꝫ tam ſuppoſitum rationalis natu/
re ꝙ̃ ꝓprietatem: cōſequens ē ꝙ dicatur
tam ſm ſubſtantiam ꝙ̃ ſm relationem.
¶ Quarta propoſitio. Licet hoc nomē
perſona importet vtrūqꝫ tamē principa
lius & de primo & generali intellectu no/
minis importat ſubſtantiā. Patet quia
perſona dicitur de deo & de angelis & ho
minibꝰ. Unde ſufficit dicere perſona ē
ſuppoſitum intellectuale. Tercia parti
cula magis habet locum in diuinis ad/
dita a ſancto Bonauētura. ¶ Quinta
propoſitio. Iſtud nomen perſona quan
tum eſt de vltimo intellectu nominis et
ſpeciali importat in deo relationem.
¶ Sexta propoſitio. Propter iſtā cau/
ſam videlicet quia importat ſubſtantiā
& relationem. Ideo doctores quandoqꝫ
dicunt perſonam vel nomen perſone ſm
ſubſtantiam aliquando ſm relationem
dici. ¶ Sed contra arguitur ſic dici ſm
ſubſtantiam et dici ſm relationem ſunt
oppoſiti modi predicandi in diuinis. er/
go eidem nō poſſunt competere. ¶ Re/
ſponſio huius argumenti ſtat in alijs ſe/
ptem propoſitionibus ſequentibus.
¶ Septima ꝓpoſitio. Dici ſm ſubſtan/
tiam accipitur dupliciter vel indicādo
naturam communē. alio modo indican
do certum ſuppoſitum. Nam aliter ho/
mo ſignificat ſubſtantiam. aliter hic ho
mo ſignificat ſubſtantiam vel Sortes.
Unde homo importat naturam ſeu ſub
ſtantiam communem & dicit quid. Sed
hic homo dicit aliquid vel aliquem.
¶ Octaua propoſitio. Licet hoc nomen
eſſentia vel ſubſtantia dicatur ſm ſub/
ſtantiam quia indicat naturaꝫ commu/
nem: hoc tamen nomen perſona dicitur
ſm ſubſtantiam quia indicat ſuppoſitū
certū. Perſona eīm non dicitur niſi de fi/
lio: patre: vel ſpirituſancto: quorū qui/
libet eſt ſuppoſituꝫ certum. Unde eſſen
tia eſt quaſi ſubſtantia ſecunda. Perſo/
na vero eſt quaſi ſubſtantia prima.
¶ Nona propoſitio. Illud quod dicit
ſubſtantiam communem ita dicitur ad
ſe: ꝙ nullo modo ſm relationem dicitur
Unde bonitas iuſticia miſericordia: et
maxime eſſentia ſolum dicūtur ſm ſub/
ſtantiam. ¶ Decima propoſitio. Illud
quod dicitur ſm ſubſtantiam ſic ꝙ ſup/
poſitum certuꝫ importat ita dicitur ſm
ſubſtantiam ꝙ ſibi nō repugnat dici ſm
relationem. ¶ Undecima & vltima pro
poſitio eſt. Dici ſm ſubſtantiam vt ſup/
poſitum certum et dici ſm relationem
non opponūtur: licet dici ſm ſubſtantiā
vt naturam communē opponantur. Et
ſic currit argumentum ſupra.
¶ Ad vltimum argumentū (quod non
recte procedit) Poteſt dici ꝙ et ſi intel/
lectus ꝑſone poſſit abſtrahi ab hac pro/
prietate determinate: tamen de ſuo gene
rali itellectu claudit itellectū ꝓprietatꝫ.
¶ Ulterius notandum ꝙ tribus modis
queritur hoc queſitiuo qd. Primo mo/
do quid querit ſubſtantiam vel eſſentiā
propriam: ſuppoſito quid eſt quod per
nomen importatur. ¶ Propoſitio. Qd
hoc modo reſpondet ad interrogationē
factam per quid pure dicit eſſentiā. Un
de Quid eſt duplex ſcilicet quid nomi
nis & quid rei. Quid nominis eſt illud
quod indicat ſignificatum termini: vt
homo eſt quid factum ab humo: Et tri/

nitas eſt triumvnitas. Quid rei eſt pro pria eſſentia. Alio modo quid querit quid per nomen ſignificatur ſuppoſi/ta voce indeterminate. Tercio modo non querit eſſentiam propriam neqꝫ ſi/gnificatum nominis: ſed ſuppoſitis bis duob⁹ querit de quo dicitur aliquis ter minus dependens vt ſi dicatur albi cur runt. Conſtat em̄ apud grāmaticos ꝙ adiectiuum eſt terminus dependēs. Et tunc eſt querere ſubſtantiuū de quo di/citur illud adiectiuum. Et ſi queratur quid albi: poteſt reſponderi homines vel aſini. Et quod reſpondetur ad interro/gationē per quid tercio modo nō opor/tet ꝙ pure dicat eſſentiam. Hoc modo heretici queſierūt quid tres: quia ſanct⁹ Johānes dixit in Canonica ſua capitu lo quinto. Tres ſunt qui teſtimonium dant ꝛc. Non em̄ queſierūt qui tres cuꝫ reſponderet eis ſanctus iohannes, conſe/quenter dicēs. pater: verbum: ꝛ ſpiritus/ſanctus: qui em̄ querit de ſuppoſito cer/to ſiue reali: ſed querebant de nomine cō muni ſeu de ſuppoſito reſpectu cui⁹ hoc quod eſt tres ſignificatur in adiacentia adiectiuū em̄ concernit ſuppoſitū. Et ido ab eccleſia hereticis reſponſum eſt que/rentibus quid tres ſicut dicit Auguſti/nus ꝛ magiſter in littera hoc nomē per/ſone vel ſuppoſituꝫ. Unde ſpiritusſancto ſuggerēte peroptime ꝛ nobiliter ꝛ catho lice (ſicut dicit Richardus) reſpondit eccleſia (et ꝑmo in Cōcilio Niceno vbi multi ſancti fuerūt ꝯgregati) magꝭ hoc nomē perſona ꝙ̄ aliud.

Hic querit̄ incidentali ter de quatuor diffinitionibus perſone. Nam Richardus de ſancto victore po/nit duas Boetius vnā ꝛ magiſtri pari/ſienſes tempore ſancti Bonauēture po/ſuerūt quartā. Queritur ergo quomo/do differant iſte diffinitiones ꝛ que illa/rum ſit melior. ¶ Pro ſolutione notan/dum ꝙ diffinitio Boetij eſt illa. Perſo/na eſt rationalis nature indiuidua ſub/ſtantia. Unde omnis perſona eſt indiui duum ſed nō econuerſo ideo ponitur lo co generis indiuidua ſubſtantia. Secū da autem particula que eſt: rationalis nature: ponitur loco differentie ¶ Con tra iſtam diffinitionem arguitur. Si ipſa eſt bona: ergo anima rationalis eſt perſona. conſequens eſt falſum. ergo ꝛc. ¶ Probatur conſequentia. Cuicunqꝫ em̄ conuenit diffinitio et diffinitū. Sed diffinitio illa conuenit anime ſeparate. ergo ꝛ diffinitū. Minor probatur. quia anima intellectiua eſt indiuidua ſubſtā tia rationalis nature. licet nō ſit incom/municabilis: Et licet forte poſſet ſalua/ri hec diffinitio eo ꝙ ipſe ſpecialiter vel alio modo accipit ſubſtantiam ꝙ̄ com/muniter ſicut habitum eſt diſtinctione viceſimatercia. queſtione tercia. Et ex/poni poſſet indiuidua. id eſt incommu/nicabilis. Expreſſius tamen loquit̄ Ri chardus. Unde diffinitio Richardi eſt. Perſona eſt intellectualis nature incom municabilis exiſtentia. hec diffinitio de clarat precedentem. Pro declaratione autem huius termini incōmunicabilis. Notandum ꝙ ex quo incōmunicabile et communicabile opponuntur: Jdeo vi/dendum eſt ꝑmo quot modis capiatur cōmunicabile. Unde notandum ꝙ du plex eſt cōmunicabile. Primo modo ca/pitur pro illo qd̓ cōmunicatur ſic qd̓ eſt idē cū quolibet cui cōmunicat̄. Et voca tur cōmunicabile per identitatem: ab alijs autē vocatur cōmunicabile quod eo ꝙ predicatur in recto de illis quibus communicatur: vt quod eſt ipſum. ¶ Prima propoſitio. Omne ſuperius eſt ſic communicabile ſuis ꝓ ſe inferio/ribus. ¶ Corelariū. Hoc mō anima in/tellectiua ſeparata nō eſt cōmunicabilis corpori. Alia eſt cōmunicabilitas qua aliquid cōmunicat̄ alicui tanꝙ̄ id quo

ipſum eſt. Et dicit cōmunicabilitas for
me ab aliquibus vel cōmunicabile vt quo
¶ Prima ꝓpoſitio. Quelibet forma in
formans materiā cōmunicatur vt quo.
¶ Scđa ꝓpō. Omne accidens cōmuni
catur ſuo ſubiecto vt quo ¶ Corrolariū
Omnis anima ſeparata eſt cōmunicabilis
vt quo: ideoq3 nō eſt pſona ¶ Corolariū
Vtraq3 ꝙ incōmunicabilitas oppoſita
ſcʒ duplici cōmunicabilitati requiritur
adeſſe pſone. Richardus ergo cōprehen
dit vtrāq3 incōicabilitatē exponēs diffi
nitionē ipſius Boecij vel corrigens: ꝓpt
reuerentiā: tñ primū melius ſonat ¶ Se
cunda diffinitio pſone a Richardo da
ta eſt. Perſona eſt quoddā p ſe exiſtens
ſolū: ſm quendā ſingularē exiſtentie mo
dum rōnalis creature. Unde p primā
particulā excludunt accidentia: q non p
ſe exiſtunt. Per ſecundā particulā exclu
duntur ſecūde ſubſtantie q nō ſolū (id ē
ſolitarie) per ſe exiſtūt ſed i indiuiduis.
Tercia particula eſt ſm vel iuxta quen
dam ſingularē exiſtētie modū. Iſta par
ticula ſolū reperit in diuinis. Unū q̄uis
alie tres pticule ꝯueniāt ſorti vel iohan
ni: tercia tñ nec competit angelis nec ho
minibꝰ. Unū hec ē diffinitio pſone diuine
que ſola ſingulari quodam modo nobis
nō pfecte intelligibili ꝓ nūc cōſtituit ſcʒ
relatione. ¶ Quartā diffinitionē perſone
poſuerunt magiſtri pariſienſes ⁊ eſt hec
Perſona eſt ypoſtaſis diſtincta proprie
tate ad dignitatē ſeu nobilitatē ptinēte
Dicit pmo ē ypoſtaſis .i. ſuppoſitū. Se
cundo dicit diſtincta ꝓprietate ⁊ per cō
ſequens incōmunicabile: duplici ſcʒ in
cōmunicabilitate. Dicit tcio ad nobili
tatem ptinente. in quo dat intelligi rōna
lis natura. Et ſic magiſtri idē dixerunt
cum Richardo de ſancto Victore licet
magis habuerint reſpectum ad tranſla
tionem illius termini perſona: quare vi
delicet fuerit tranſlatum hoc nomē per
ſona: eo ſcʒ ꝙ eſt nomē dignitatꝭ ⁊ digni
tatem importet. ⁊c.

Queritur ſecundo de hoc

noīe pſona quid ſit ſm diffinitionē Nam
diffinit eā Boetius ſic. Perſona ē rōna
lis nature indiuidua ſubſtantia. intelli
gendo igit p ſubſtantiā ſuppoſitū ſicut
ſupra dictū eſt. Querit vtrū diffinitio
cōueniat pſone diuine. ¶ Hic eſt opinio
que reſpondet ꝙ ſic. Sed arguit contra
ꝙ nō. Nullū ſimplex eſt diffinibile pſo
na in diuinis eſt quid ſimplex ergo per
ſona in diuinis nō eſt diffinibilis. Ma
ior patet quia omnis diffinitio debet da
ri per aggregationē. Probat quia diffi
nitio ſemper habet duas partes ad mi
nus. Proprie eñ omnis diffinitio debet
dari p genus ⁊ differentiā. Sed iſta duo
nō dicunt penitus idē: alioquin eſſet nu
gatio .i. eiuſdē inutilis repetitio. ¶ Eſt
euaſio hic dicendo ꝙ licet deꝰ ſit ſimplex
ſm rem nō tñ ſimplex ſm rōnē intelligē
di. ¶ Contra hanc euaſionē arguitur in
textu vel vltra textū poſſet ſic argui. In
tellectus intelligens pſonam diuinā eſſe
compoſitā ſm rationē: vel verum intelli
git vel nō. Si ſic: ergo pſona in re nō eſt
ſimplex. Si nō: ergo eſt falſus intellectꝰ
¶ Ad hoc argumentū ponit duplicē re
ſponſionē. Scđa autē eſt de intentione
eiꝰ. ¶ Prima Dupliciter aliquid ē dif
finibile. Uno mō diffinitione in recto et
p differentiā addentē .i. cōtrahentē poſi
tiue. Alio mō diffinitione in obliquo et
p differētiā priuatiuā vt ſimitas ē naſi
curuitas. ¶ Prima propoſitio. Diffini
tio primo mō dicta dicit aggregationē
⁊ cōpoſitionē ⁊ hoc modo ſolū aggrega
tum eſt diffinibile. ¶ Scđa ꝓpō. Perſo
na in diuinis nō eſt primo mō diffinibil
Illo eñ mō ſolū compoſitū eſt diffinibi
le. Scđa autē diffinitione q eſt in obliq
⁊ p differentiā priuatiuā nō ſignificatur
ſubſtantia rei aggregari ⁊c. vt in textu.
Hanc igitur opinionē bene improbat
doctor ſeraphicus in littera ¶ Unde ali
ter reſpōdet Bonauētura ꝙ iſta diffinit

tio vel ratio ꝑſone ipſius Boetij ponit
vere aggregationē rei in creaturis: in di
uinis ꝟo nō dicit aggregationē ſm rem
ſed ſm intelligendi rōnē: nec tñ eſt vana
eo qꝺ oia que dicunt in rōne ꝑſone inue/
niunt i deo: licet nō ꝑ diuerſitatē. Et cō
ſequenter ponit talē differentiā inter ꝑ/
ſonā creatā ⁊ increatā declarando vt pa
ret in lra. ¶ In fine tñ hui⁹ ſolutōnis in/
nuit breuē ſolutionē dicens. Eo ꝙ deus
cadit a rōne diffinitionis. Nam proprie
nihil diffinit niſi ꝙ eſt in genere. Sed ni
hil in diuinis eſt in genere. g ⁊c̄. Licet g
deus nō ſit ꝓprie diffinibilis eſt tñ notu/
ficabilis ſm ꝙ intelligit a nobis. ¶ Pro
ſcꝺo argumēto notandū ꝙ rōnale capit
dupl'r. Uno mō dicit qꝺ habet potentiā
diſcernendi bonū a malo. verū a falſo. ⁊
ſic deo ⁊ creature cōuenit. Hoc mō acci
pit Boetius in diffinitione vel notifica
tione ꝑſone. Alio mō dicit qꝺ hꝫ poten/
tiam diſcernēdi ꝑ inquiſitionē ⁊ diſcur/
ſum. Et illo mō nō accipit in diffinitio/
ne ꝑſone. ¶ Correlariū. Rōnale in veri
tate nō eſt ꝓpria differētia hoīs cū etiaꝫ
ꝯueniat angelo. Et intelligendū ē ꝙ hō
inquirit cū labore ⁊ difficultate ſcientiā
Uñ ſunt notande due ꝓpōnes ¶ Prima
ꝓpō eſt. Quilibet angelus ꝗtū eſt de na
tura ſua pōt habere ꝓprias cognitōnes
rerū in ꝓprio genere ꝑ inquiſitionē: diſ/
curſum ⁊ collationeꝫ. Et licet in minore
tꝑe poſſit ꝙ̄ nos adhuc pōt in tēꝑe licet
quaſi inꝑceptibili. ¶ Scꝺa ꝓpō. Etiam
ſi angelus ſimul tēꝑe cognoſceret in in/
ſtanti premiſſas ⁊ concluſionē adhuc tñ
diſcurreret quia nō eſt incōueniēs ꝙ cau
ſa ⁊ effectus ſimul tꝑe incipiant dum ta
men cauſa ſit naturalis ipſi⁹ effect⁹. Uñ
licet angelus ſimul tꝑe vel eodē inſtanti
haberet noticiam ꝑ̄miſſarū ⁊ ꝯcluſionis
adhuc tamen ꝑ̄miſſe ſunt cauſa ꝯcluſio
nis. ¶ Correlariū ad diſcurſum nō req
ritur neceſſario tēpus. patet de angelo.
¶ Correlariū ad diſcurſū ſufficit noti/
ciam ꝑ̄miſſarū cauſam eſſe noticie ꝯclu

ſionis. ¶ Correlariū. In deo auteꝫ non
ſic qm̄ deus nihil cognoſcit niſi ꝑ eſſen/
tiam ꝓpriaꝫ: ideo cōmuniter negatur ꝙ
ſit diſcurſus in diuinis ſaltē ſm rōnem
cauſalitatis ꝑ̄miſſarū reſpectu ꝯcluſio/
nis. ¶ Ad illud qꝺ in penultio argumē
to querit. Utrū hoc nomen ꝑſona ſtet ꝑ
cōmuni aut pro ypoſtaſi. Primo ponit
reſponſiones duas quarū prima non va/
let. Secunda autē ſtat in hac diſtinctio
ne. Triplex eſt incōmunitas ſeu incom/
municabilitas ſicut triplex eſt cōmuni/
tas ſeu cōmunicabile. ſcꝫ per ꝑ̄dicationē
cōpoſitionē ⁊ vnionē. Cōmunicabile ꝑ
predicationē eſt illud qꝺ ꝑ̄dicatur in re
cto de illis quibus cōmunicat. Hoc mo
do omne ſuperius cōmunicatur ſuis in/
ferioribus: ⁊ omne vniuerſale ſuis ſingu
laribus. Cōmunicabile per cōpoſitionē
eſt illud qꝺ eſt cōponibile cū alio ad cō/
ſtituendū vnū terciū. Cōmunicabile au
tem per vnionem eſt illud qꝺ eſt vnibile
alteri tanꝙ̄ digniori vnione ypoſtatica.
Hoc mō natura humana in xp̄o eſt com
municabilis nō autē primo nec ſcꝺo mō
Et ſic eodē mō triplex erit incōmunica/
bile. ¶ Prima ꝓpoſitio. In cōmunicabi
le ꝑ ꝑ̄dicationē eſt de rōne ypoſtaſis: nul
lum em̄ ſingulare eſt cōmunicabile per
ꝑ̄dicationē. ¶ Scꝺa ꝓpoſitio. Alia du
plex incōmunicabilitas eſt de rōne indi/
uidui: ſic ꝙ indiuidua ſubſtantia dicat
id eſt incōmunicabilis exiſtētia. ¶ Cor/
relariū ſcꝺm. Per iſtū ergo nō oīs ypo/
ſtaſis ē indiuidua ſbā: qꝛ indiuidua ſbā
dicit duplicē incōicabilitateꝫ: ⁊ ſic plus
dicit ꝙ̄ ypoſtaſis. Et ſic diceretur ꝙ ani
ma eſſet ypoſtaſis licet non perſona. Et
licet bene ſaluet ꝙ ibi nō ſit nugatio ta/
men doctor Seraphicus bene querit ab
eo quomodo capiatur ſubſtātia in diffi
nitione ypoſtaſis qua ſaltē diceretur eſt
ſubſtantia ſingularis non ꝑ̄dicabilis de
pluribꝫ. ¶ Unde tercio dicit ꝙ ſubſtan/
tia i illa diffinitōe ſtat ibi ſm qꝺ hoc no
men ſubſtantia diuiditur in primā ⁊ ſe/

cundam ⁊ ita in quadã cõmunitate ad ſubſtantiã vniuerſalem ⁊ particularem Et illud nomẽ indiuidua coartat illam in differentiã illius noĩs. ¶ Ultimũ vel penultimũ argumentũ nõ ſoluit: poteſt tamẽ ex dictis ſolui dicẽdo quia dicitur ꝙ indiuidua ſubſtãtia ſtat pro incõica/bili exiſtẽtia ⁊ ꝑ hoc excluditur anima.

Circa ſecundum articulum queritur primo vtrũ hoc nomẽ perſona ſit vere cõmune ꝑſonis increatis. ¶ Pro declaratione notandũ ꝙ ꝑſo/na eſt duplex ſcʒ increata ⁊ creata. Perſona increata ſolũ dicitur de trib⁹ ſuppoſitis in diuinis. Sed ꝑſona creata dicit̃ de omnib⁹ angelis ⁊ etiam hominib⁹ excepto chriſto. Unde ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnis angelus eſt perſona patet inductiue. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Omnis homo excepta humanitate chriſti eſt ꝑſona ¶ Tercia ꝓpõ. Licet in diuinis ꝑſona neceſſario dicat̃: in creaturis tamẽ mere ꝯtingenter dicitur. Prima pars ꝓbatur quia illud neceſſario eſt ꝑſona qđ nõ poteſt nõ eſſe ꝑſona. Sed in diuinis perſo/na non poteſt nõ eſſe ꝑſona. ergo ⁊c̃. Secunda pars patet: quia ꝑſona creata poteſt nõ eſſe perſona. ¶ Ex quo ſequũtur correlaria. ¶ Primũ ꝙ aliqua natura q̃ actu eſt ꝑſona poteſt deſinere eſſe ꝑſona: ¶ Secũdũ correlariũ. Aliqua natura q̃ nõ eſt ꝑſona poteſt incipere eſſe perſona: patet quia natura humana aſſumpta a xp̃o q̃ nõ eſt ꝑſona poſſet de potentia abſoluta dimitti a verbo. Dicere aũt naturam humanã in xp̃o eſſe ꝑſonã eſt hereticum: licʒ xp̃s ſit ꝑſona: quia xp̃s ẽ nomẽ ſuppoſiti in duab⁹ tñ naturis. ¶ Terciũ correlariũ. Perſona increata non poteſt deſinere eſſe perſona nec poteſt incipere eſſe perſona.

Reſolutio hui⁹ q̃ſtiõis

ſtat in trib⁹ ꝓpoſitõnib⁹ vel trib⁹ modis dicẽdi vel opinionib⁹. ¶ Prima propõ. Eſſentia in diuinis eſt cõmunis tribus ꝑſonis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Perſona ẽ aliquid cõmune trib⁹ ꝑſonis ſcʒ patri et filio ⁊ ſpirituiſancto. Probatur ꝑ rõnes ante oppoſitũ. Et prima eſt ſancti Auguſtini ⁊ minorẽ valde notandã aſſumit Auguſtinus ſeptimo de trinitate. Ideo inquit dicũtur tres perſone quia cõmune eſt eis qđ eſt perſona. Sed conſtat ꝙ ad pluriſicationẽ nõ ſufficit cõmunitas nomis. ergo ⁊c̃. ¶ Unde regula. Omne numeratũ in aliquib⁹ ponit vniuocatiõnem in eis in quib⁹ numeratur. Equiuocum eñ vt equiuocũ nunq̃ numeratur. Cõſtat eñ ꝙ omnino improprie dicitur ꝙ ſydus celeſte ⁊ animal laterabile ſint duo canes. Sequeretur eñ niſi ſic ꝙ homo pictus ⁊ homo viuus eſſent duo homines ⁊ tamẽ conſtat ꝙ homo depictus nõ eſt homo. ¶ Alia regula. Omne nomen qđ in ſe recipit ſignuʒ diſtributiuũ ẽſt vere cõe oĩb⁹ illis ꝓ q̃bus diſtribuit̃. Sola eñ vox ſi ſupponat perſonalr̃ põt diſtribui. Sed perſona recipit diſtributionẽ vt oĩs ꝑſona diuina eſt neceſſaria: ergo ⁊c̃. Ex quo ſeq̃tur ꝙ impropriiſſime porphirius dicit. Si quis oĩa entia vocet equiuoce nuncupabit. Dicit eñ duo ꝯtradictoria: vel contraria in eadẽ pro/propoſitione. vnum expſſe ſcʒ equiuoce: alterum implicite ſcʒ vniuoce vt arguitur ex duabus regulis. ¶ Alia regula. Quandocunq̃ terminus cõmunis recipit ſignum diſtributiuũ tunc ſignificatum terminũ illius eſt vniuocũ ſuppoſitis pro quibus diſtribuitur. ¶ Tercia propoſitio. Eſſentia diuina et perſona ſunt duo communia tribus perſonis. Alius tamen eſt modus communitatis ipſius eſſentie: ⁊ alius ipſi⁹ perſone. Prima pars eſt epilogatio duarum propoſitionum p̃dictarũ. Secũda pars patet. quia eſſentia nõ pluriſicatur in ꝑſonis. Perſona autem pluriſicatur in ipſis. ¶ Et licet queſtio ſit ſoluta: tñ de diffe/

rentia illoꝝ modoꝝ cõmunitatis ipſius eſſentie⁊ ꝑſone: ponit tres opiniones probabiles ⁊ text⁹ ẽ clarus ¶ Prima opinio ſtat in vna diſtinctione ⁊ duobus dictis ¶ Diſtinctio ẽ talis. Aliq̃d eſſe cõmune pot intelligi dupl'r. Uno modo poſitiue: ſicut aial ſuis inferioꝛibus. Alio modo ꝓuatiue: vt nõ aial eſt cõmune lapidibus lignis ⁊ alijs. ¶ Primuꝫ dictum. Eſſentia diuina eſt comunis ſm poſitionem idẽ poſitiue trib⁹ ꝑſonis. ¶ Scõm dictũ. Perſona ẽ cõis trib⁹ ꝑſonis ꝑ ꝓuatione: patet quia dicit' incõmunicabilis quaſi nõ cõmunicabil'. ¶ Scđa opinio etiã ſtat in vna diſtinctõe ⁊ duob⁹ dictis ¶ Diſtinctio. Duplex eſt communitas: Una eſt ſm vnitatem nature abſolute. Alia ſm ſimilitudinẽ habitudinis. Primo modo illud dr̃ cõmune qđ eſt poſitiue in plurib⁹: ſicut quelibet ſpẽs in ſuis indiuiduis. Scđo mõ illud dr̃ cõmune qđ habet ſimilẽ habitudinẽ. Exemplũ. Modus regendi illo mõ eſt cõis naute ⁊ rectoꝛi ſcolariũ. ¶ Primũ dictũ. Eſſentia diuina eſt cõis ſm vnitatẽ nature abſolute. ¶ Scõm dictũ. Perſona ẽ cõmunis trib⁹ ꝑſonis ſolũ ſm ſimilẽ habitudinem. Illũ modũ dicendi doctoꝛ magis approbat et bene. ¶ Tercia opinio ſtat in vna diſtinctione ⁊ duob⁹ dictis. ¶ Diſtinctio. Duplex ẽ cõmunitas. ſcꝫ Rei et rõnis. Rei dr̃ illud cõmune qđ eſt vere cõmune ſuis inferioꝛib⁹. Cõmune vero rõnis dr̃ illud qđ nihil dicit cõmune rei ſed ſolũ vnã relationẽ rõnis ¶ Primum dictũ. Eſſentia diuina eſt cõis trib⁹ communitate rei. ¶ Scõm dictũ. Perſona ẽ cõis trib⁹ ꝑſonis cõitate rõnis. patet q̃a hoc dicit ꝑſona in diuinis qđ indiuiduũ in creaturis. Sed illud dictum vltimũ eſt ſimpl'r falſum. ¶ Prima opinio tranſeat. Scđa placet. Tercia aũt reprobat' a doctoꝛe ſubtili q2 nihil poſitũ in diffinitione ꝑſone dicit ens rõnis. ¶ Ulterius ſanct⁹ Bonauẽtura poſt tres opiniones recitatas epilogando ⁊ quo ad aliquid oẽs approbando dicit. Oẽs iſti modi dicendi ꝯueniẽtes ſunt ⁊c̃. Perſona eñ dicit incõmunicabile ſm rõnẽ. i. diffinitionẽ ⁊ hoc dicit priuationẽ cõmunitatis. ſcꝫ rei vt patet in ſolutione. Perſona vlterius quia incõmunicabilitateꝫ habet rõne eius qđ ſubeſt ꝓprietati diſtinguẽti dicit habitudinẽ ad ꝓprietatẽ ſicut ꝑ nomẽ ipoſtaſis. Exemplũ. Pr̃ eſt incommunicabilis rõne paternitatis ⁊ cum paternitas et filiatio ſint relationes ꝑ ꝯñs ꝑſona patris dicit neceſſario habitudinem ad ꝓprietatẽ filij. Subeſt autẽ ꝑſona patris ꝓprietati ſicut ꝯſtitutum ſub ꝓprio conſtitutiuo.

Solutio argumentoꝛũ

¶ Pro ꝓmo argumẽto in oppoſitũ Notandũ. Quia ꝑſona diuina nõ eſt ꝑ additionẽ numerata in trib⁹ ꝑſonis ideo non eſt vniuerſale. Itẽ qđ priuat cõitatem nõ eſt ſm hãc cõe: ſed ꝑſona ꝓuat cõitatem rei nõ autẽ rõnis. i. diffinitõnis. Et qñ arguit' ſic. Perſona dicit quid cõmune trib⁹ ꝑſonis ꝑte: ⁊ dicit' ſm ſubſtantiã Sꝫ om̃e qđ eſt cõe ſm ſbam: dr̃ ſm ſbam cõmunẽ. g̃ ꝑſona nõ plurificabil'. Dicendum ꝙ in argumento ſunt quatuoꝛ termini quia in maioꝛi accipit' cõmunitas vel cõmune ſm ſimilitudinẽ habitudinis. In minoꝛe aũt capitur cõmune ſm vnitatẽ nature abſolute. Et ideo ibi eſt fallacia accidẽtis ꝓpter diuerſam medij habitudinẽ. ¶ Ex his ſequunt' due ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpõ. Perſona ẽ cõis nõ ſolũ cõitate rõnis ſed nois. rõnis ⁊ rei Rõnis. i. ꝯcept⁹ cui aliq̃d corñdet in realitẽ ꝓpoꝛtionalr̃. ¶ Scđa ꝓpõ. Cõitas in re ẽ duplex. Quedã ſm vnitatẽ rei in ſe ⁊ abſolute. Alia ſm ſimilẽ ꝓpoꝛtionẽ vel habitudinem.

Querit' ſecundo. Utrũ

hoc nomẽ ꝑſona ſit cõe vniuocũ creatis ⁊ icreatꝫ ꝑſonis. Nõ q̃rit' hic vtrũ vniuoce ꝓdicet' ſed vtrũ ſit vniuocũ ꝓdicatuꝫ ad perſonã creatã ⁊ increatã ¶ Notãdũ

 aliud eſt pdicari vniuoce: et predicatum vniuocum: predicari vniuoce eſt pdicari ſm vnū nomen et ſm eandem rationem quidditatiue et in primo modo dicendi per ſe. Predicatū vero vniuocū eſt qd predicatur ſm vnū nomen et eandem rationem: ſiue hoc ſit quidditatiue vel denominatiue. Jllo modo album dictum de ligno et lapide eſt predicatū vniuocū. Et de illo q̄rit queſtio noſtra.

Reſponſio ſancti Bonauenture ſtat in duabus diſtinctionibus et ſeptem ppoſitionibus. ¶ Prima diſtinctio ē hec. Duplex eſt cōmunitas. Quedam eſt ſm cōitatem nature abſolute. Alia eſt ſm cōitatem ſimilis habitudinis. ¶ Prima propoſitio. Perſona non eſt cōmunis cōmunitate nature abſolute deo et creaturis. Patet: quia nulla res eſt cōmunis deo et creature. ¶ Secunda propoſitio. Perſona vt eſt cōmunis deo et creature ſolum dicit cōmunitatem ſimilis habitudinis ſup quā poteſt fundari relatio rationis. Patet: qz ſicut pater et filius ſunt ſuppoſita nature diuine diſtincta proprietatib⁹: ſic michael et gabriel ſunt ſuppoſita nature angelice: et iohannes et petrus ſunt ſuppoſita nature humane. ¶ Tercia propoſitio. Quia conſimilis habitudo reperit in perſonis creatis et increatis: ideo hoc nomen perſona non dicit pure equiuoce ſed analogice de ipſis. ¶ Secūda diſtinctio. Cōmunitas ſimilis habitudinis poteſt capi duobus modis. Uno modo per reſpectū ad res eiuſdem generis: vt petrus et paulus ſunt indiuidua. Alio modo per reſpectū ad res diuerſorū generum ſicut ſi compararetur hec albedo et ſortes penes ſimilem habitudinem.

¶ Quarta ppoſitio. Quādocunq eſt ſimilis habitudo aliquorum eiuſdem generis: tunc non ſolū ibi eſt analogia: ſed etiam ibi eſt vniuocatio et equalitas ſm equalitatē. ¶ Quinta propoſitio. Quādocunq eſt ſimilis habitudo aliquorū diuerſorum generum: tūc eſt ibi tm̄ analogia penes inequalitatē. ¶ Unde communis opinio eſt (cui videtur fauere doctor iſte) q accidentia differunt numero ppter ſubiecta et ſiue ſit vera ſiue non mihi non eſt cura: eo q non lege Scotū tenet em̄ oppoſitū ſcʒ q perſona ſit vniuocum deo et creature in tercio diſtinctione pma. q. i. ¶ Sexta ppoſitio. Perſona dicitur de pſonis increatis ex vna parte ſolum: et de pſonis creatis ex alia parte ſolum: non tm̄ analogice: ſed etiā vniuoce. ¶ Septima propoſitio. Perſona vt dicit de pſonis creatis et increatis non dicit vnū cōmune vniuocum ipſis pprie: ſed magis analogicū. ¶ Octaua ppoſitio. Hoc nomen perſona ſm rem prius dicitur de pſonis increatis q̄ creatis: tamen ſm nomē per prius dicitur de perſonis creatis. Scda pars patet: qz prius nomē eſt impoſitum creatis. Prima pars pbatur: quia perſona ſm rem nihil eſt niſi ſuppoſitum intellectuale. Sed conſtat q perſona diuina eſt in natura intellectuali nobiliſſima. Unde et ipſa eſt nobiliſſima perſona. Nobiliſſimum autem eſt prius ignobiliori.

¶ Rationes poſt oppoſitū ſunt ad ſuū propoſitū: ſed facile eſt Scotiſte eas ſoluere. Jtem cōtra. Si ratio ſua valeret concluderet q nullum gen⁹ eſſet vniuocum ſuis ſpeciebus: eo q ſpecies nō ſunt equaliter in ipſo ſm Areſtotelē. Nam vna eſt mēſura aliarum. ergo. ¶ Primū argumentū qd ſoluit bonum eſt ſi ponderetur: nec plene ſoluit eo q licet particulares rationes perſone diuine et create ſint diuerſe cū hoc tamē ſtat q ſit vniuocum in ratione cōmuniori. Unde notandum q nulla perſona diuina eſt alteri perſone diuine cōmunicabilis in vnitatem ſuppoſiti. Jmpoſſibile enim eſt q pater aſſumat filium. Et tm̄ de illa diſtinctione.

Circa viceſimam ſextam diſtinctionem queritur primo. Utrum in diuinis ſit ponere ꝓprietates.

¶ Pro declaratione terminorū notandum ꝙ proprietas diuinarum perſonarum capitur dupliciter. Uno modo pro ipſiſmet perſonis adequate. Hoc modo ꝓprietas patris eſt ipſe pater. Hoc modo capit ſanctus Hieronymus dicens. Impietatē ſabellij declinantes tres perſonas expreſſas nominamus: non tm̄ nomina: ſed etiam nominum proprietates confitemur: vt ſit intrāſitiua cōſtructio ꝓprietates perſonarum id eſt proprietates que ſunt perſone. Alio modo capiūtur proprietates in diuinis: pro quibuſdam entitatibus que nō ſunt adequate ipſe perſone: ſed ſunt ipſarum cōſtitutiue. Nam in patre ſm fidem eſt duplex entitas. Una eſt cōicabilis ⁊ omnino eadem in patre ⁊ filio ⁊ ſpirituſancto: et ē eēntia diuina. Alia eſt entitas in patre incōmunicabilis per quā diſtinguitur pater a filio: ⁊ dicitur paternitas ſeu generatio actiua. Et eſt entitas diſtinctiua patris a filio: ⁊ cōſtitutiua ipſius in eſſe patris. Cōſimiliter in filio ponitur duplex entitas ⁊c̄. Practicare potes ſicut ī patre. Conſimiliter in ſpirituſancto.

¶ Ulterius notādum ꝙ duplex eſt proprietas in diuinis ſcʒ poſitiua ⁊ priuatiua. Properates poſitiue in diuinis ſunt tm̄ tres ſcʒ generatio actiua: filiatio et ſpiratio paſſiua. ¶ Gregorius tamē de arimino et eius ſequaces ponunt terciū genus dicentes ꝙ proprietates perſonarum poſſunt capi pro cōplexis ſignificabilibus: quale eſt. Pater genuit filiū. De proprietate autem priuatiua nō eſt preſens intētio: ſed infra diſtinctione viceſimaoctaua: vt eſt innaſcibilitas.

Reſponſio ſancti Bonauēture diuiditur in duas partes. In prima parte ponit cōcluſionem ſacram omniū catholicorum. In ſecunda parte ponit duos modos dicendi. ¶ Concluſio eſt talis. Omnes catholice tractatores ⁊ theologi poſuerūt ꝓprietates perſonales in diuinis. Et probatur ſeptem rationibus: quia doctor remittit ſe ad argumenta et maxime ad quintū argumētum. ¶ Unde proprietas perſonalis eſt quedam entitas diſtinguens vnā perſonā ab alia et conſtituens ipſam in eſſe perſonali. ¶ Propter primaʒ particulā ſcʒ ꝙ ſit vna entitas. Sequitur correlariū ꝙ nulla proprietas priuatiua: vt innaſcibilitas, ꝓpriiſſime dicitur perſonalis. Scd̄a particula ponitur propter ſpirationem actiuam. Tercia ſcʒ ⁊ conſtituens ⁊c̄. ponitur propter maiorem expſſionē. Scd̄m correlariū. Generatio actiua et paternitas ſunt eadem ꝓprietas. Terciū correlariū. Generatio paſſiua ⁊ filiatio ſunt eadē proprietas. ¶ Unde maxima logicalis. Illa que vni ⁊ eideʒ incōicabili ſunt eadem illa inter ſe ſunt eadem. Sed ſpiratio actiua et paternitas ſunt eadem vni et eidem incōicabili ſcʒ patri. ergo ⁊c̄. Quartum correlariū Generatio actiua ⁊ filiatio non ſunt eadem proprietas. probatur. Quia pater et filius differūt realiter. ergo paternitas ⁊ filiatio differunt realiter. patʒ. Quia tanta eſt diſtinctio inter ꝓprietates q̄nta eſt inter perſonas. ¶ Et nota ꝓpoſitionem ſm Scotum ꝙ ſpiratio actiua ē eadem realiter cum paternitate ⁊ eadeʒ ſpiratio actiua eſt eadem realiter cū filiatione. Probatur: quia ſpiratio actiua eſt eadem cum patre ⁊ filio. ergo eſt eadem cū paternitate et filiatione. Et licet generatio actiua ſiue paternitas et ſpiratio actiua ſint eidem realiter differunt tamen formaliter. probatur. Impoſſibile enim eſt ꝙ idem omnibus modis idem ſit communicabile et incōmunicabile vere et realiter. Sed ſpiratio actiua eſt cōmunicabilis: quia filio cō-

municatur: et generatio actiua non communicabilis. ergo ⁊c̄. ¶ Eſt autem opinio durādi in primo Diſtinctione .xiij. ꝙ ſpiratio actiua ſit realiter diſtincta a paternitate et filiatione. Et idem videtur hic dicere Sanctus Bonauentura Pariſienſes tamen hodie hoc non dicerent: eo ꝙ ſequitur ꝙ ſint quatuoꝛ res realiter diſtincte in diuinis. Et hoc relatiue ſaltem concedit durandus. Item ſequeretur ꝙ in eadem perſona ſimpliciſſima eēnt due res realiter diſtincte. Itē contra eum vadit maxima ſupꝛa poſita Et foꝛmatur dubium Utrum paternitas ⁊ filiatio ſint idem realiter cū ſpiratione actiua. ¶ In ſecūda parte que incipit ibi. Sed diuerſificati ſunt ponuntur duo modi dicendi. Pꝛimus repꝛobatur et ſtat in duabus pꝛopoſitionibus. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Quia quelibet perſona in diuinis habet ſummā ſimplicitatem: et eſt eque ſimplex ſicut eſſentia: et ſicut in eſſentia diuina non differūt quo et quid: ita in perſona non differunt realiter: qui diſtinguitur ⁊ quo diſtinguit̄. ¶ Secunda pꝛopoſitio. Suppoſitum ⁊ pꝛopꝛietas qua diſtinguitur ſunt omnino idem in diuinis ſm rem: differunt tamen ſm modū intelligendi ſeu rationem. ¶ Iſta eſt opinio nominaliū. Tamen anteꝗ̄ eſſent nati moderni Sancti doctoꝛes: vt Bonauentura et Thomas repꝛobauerūt eā. Solus tñ̄ ſanctiſſimꝰ ockam in iſta parte eſt vere realis. Gregoꝛius de arimino ⁊ multi alij moderni videntur eſſe huius opinionis falſe ⁊ periculoſe.

Opinio ſancti Bonauenture ſtat in ſeptem ꝓpoſitionibus.

¶ Pꝛima pꝛopoſitio. In eadem perſona in diuinis ſunt due pꝛopꝛietates non ſolum diſtincte in modo loquendi: ſed ſunt etiam due pꝛopꝛietates diſtincte realiter. Iſta ꝓpoſitio pꝛobatur per quintum argumentum ante oppoſitum. Et hoc patet. Quia ille due pꝛopꝛietates generatio actiua et ſpiratio actiua ſunt in patre ⁊ diſtinguuntur nō ſolum rōne ſed etiā realiter. g̊ ⁊c̄. ¶ Quita aūt ratio an̄ oppoſitū q̄ ꝓbat̄ iſta ꝓpō ē hec. Sicut ſupꝛa pꝛobatum eſt ꝙ differunt paſſiua generatio ⁊ pꝛoceſſio realiter alioquin non differrent perſone. ergo generatio ⁊ ſpiratio differunt realiter. Sed tam generatio ꝗ̄ ſpiratio eſt in vna perſona non multiplicata (Et hoc patet ꝙ loquitur de generatione actiua et ſpiratione actiua) ergo cū perſona patris ſit realiter vna: ⁊ pꝛopꝛietates realiter plures. ergo ponere eſt pꝛopꝛietates realiter in diuinis differentes: ſed non differentia eſſentiali nec perſonali cum non ſint in eadem perſona. ergo nocionali.

¶ Unde triplex differētia vel diſtinctio poteſt imaginari in diuinis ſcꝫ eſſentialis perſonalis et nocionalis. Diſtinctio eſſentialis non habet locum in diuinis. Diſtinctio autēꝫ perſonalis eſt illa que eſt inter aliquas duas res quarum quelibet eſt perſona: ⁊ vna non eſt altera: vel que ſunt in diuerſis perſonis realiter diſtinctis. Sed diſtinctio nocionalis eſt illa que eſt inter aliquas duas nociones quarum vna non eſt alia. Et hec eſt inter generationem actiuam et ſpirationē actiuā. ¶ Coꝛrelarium. Diſtinctio perſonalis habet locum in diuinis. Et inter perſonas ⁊ tres pꝛopꝛietates perſonales. ¶ Notandum etiam ꝙ diſtinctio realis eſt duplex ſcꝫ pꝛopꝛie ſumpta: et large capta. Diſtinctio realis pꝛopꝛie ſumpta eſt illa que eſt inter rem et rem. Et licet Bonauentura videatur dicere ꝙ ſic diſtinguantur paternitas ⁊ ſpiratio actiua tamne poſſet ꝯcoꝛdari pꝛo ſecundo membꝛo. Sed diſtinctio realis large capta accipitur pꝛo illa q̄ eſt inter duo et hoc ſiue ſint duo realiter ſiue due rōnes foꝛmales ita ꝙ ſecluſo omni intellectu adhuc eſſet talis diſtinctio inter ipſa. Et hoc ſcd̄o modo dicit Sco

tus diſtingui paternitatē et ſpirationē actiuā. Primo mō autē non. ¶ Et ſcias q in tribus locis ſcz de potentijs aie diſtinctione tercia primi libri: ꝛ terciadecima diſtinctione eiuſdē libri: ꝛ in pſenti loco ſcz diſtinctiōe viceſimaſexta. q. ſ. ponit doctor ſeraphicus diſtinctionem formalem: licet nō baptizet eam: licet videantur verba eius ſonare q ſit diſtinctio realis: hoc autē multipliciter pbaē ex littera ſm doctorem ſubtilem (q non tantā poneret diſtinctionē quantā videtur verba ſancti Bonauentu. ſonare ſcz qd ſint plures res) dicit q licet paternitas vel generatio actiua ſit eadē res (ſed non eadem notio) cum ſpiratione actiua: eſt tamen non idem formaliter cum ipſa. Unde ſpiratio actiua nō eſt paternitas nec econuerſo. Et hoc eſt propter abſtractionem. Et quia nullū formaliter eſt infinitum. ¶ Scđa ppoſitio. In diuinis vna perſona comparatur ad aliam perſonam ſm vnā relationem ſimpliciſſimā. Patz: quia pater refertur ad filium pr̄nitate. ¶ Tercia propoſitio. In diuinis vna perſona ſimpliciſſima refertur ad plures perſonas p vnam relationem ſimpliciſſimā. patet de ſpirituſancto q ſpiratione paſſiua refertur ad patrem ꝛ ad filium. Nam ſicut ego habeo vnicam dependentiā ad tres perſonas: tanq̄ ad vnum creatorem: ſic ſpūſanct⁹ refertur ad patrem ꝛ filium vnica ſpiratione paſſiua. ¶ Quarta ppoſitio. In diuinis vna perſona refertur ad plures perſonas per diuerſas habitudines. patet de filio qui refertur ad patrem filiatione: ſpiratiōe vero actiua refertur ad ſpiritumſanctum. ¶ Quinta propoſitio. Plures perſone in diuinis per vnicam habitudinem ſimpliciſſimā referūtur ad vnam perſonam: vt pater et filius ad ſpiritūſanctū per ſpirationē actiuam. ¶ Sexta ppoſitio. In diuinis vnitas vel pluralitas habitudinis non pōt accipi a parte eēntie: nec ex parte perſone que refertur: nec ex parte perſone ad quā refertur. Hec ppoſitio patz ex pcedentibus. Si em̄ vnitas relationis ſumeretur a parte eſſentie: ſicut vnica eſt eſſentia ſic vnica eſſet habitudo. Conſimiliter patēt alia membra. ¶ Septima ppoſitio. Reſtat ergo q vnitas vel pluralitas relationū in diuinis ſit ſumēda penes aliū modum a parte rei qui ſit diſtinctus a trib⁹ illis modis. ¶ Ad dandum illum modum nota propoſitiones ſequētes in quib⁹ cōſiſtit reſolutio proprie opinionis.

Reſolutio queſtionis

ſm propriā opinionem. Et conſiſtit in octo propoſitionib⁹. ¶ Prima propoſitio. In diuinis proprietates differunt a ſe inuicem realiter. ¶ Scđa ppoſitio. Properates perſonarū differūt ab ipſis perſonis aliquo modo ex natura rei vel a parte rei ꝛ eſt idem. ¶ Tercia propoſitio. Quia in vna eſſentia in diuinis nō plurificata: ponimus tres perſonas realiter: ideo modus dicendi eſſentialiter ꝛ modus dicendi perſonaliter non differunt ſolum a parte noſtra id eſt a parte noſtri intellectus: ſed etiam a parte rei. Prima pars eſt articulus fidei. Secunda pars patet: quia modus dicēdi eſſentialis ſumitur ab eſſentia: ſed modus eſſendi perſonalis ſumitur a perſona: modo perſona ꝛ eſſentia diſtinguuntur realiter. ergo ꝛc. ¶ Quarta propoſitio. Sicut ille modus dicēdi eſſentialiter: ꝛ modus dicendi pſonaliter ſunt a parte rei: ita dicendum eſt de modo dicendi perſonaliter ꝛ de modo dicendi nocionaliter. ¶ Quinta propoſitio. Modus dicendi in diuinis ſm magiſtros pariſienſes eſt triplex. Primus eſt modus dicendi eſſentialis. Secundus perſonalis. Tercius vero nocionalis. Modus dicendi eſſentialis eſt quando al quod predicatum dicitur de qualibet perſona ſingillatim: et de omnibus ſimul ſumptis in

ſingulari. Modus dicendi perſonalis: eſt quādo aliquod predicatum dicitur de vna ſola perſona: ſic ꝙ non poteſt di/ci de alia: vt pater generat. Modus vero dicendi nocionalis: eſt quando aliqđ predicatum dicitur de pluribus perſonis: ſed nunꝙ poteſt dici de tribus nec de vna ſola. Exemplum: vt pater et filius ſpirant etc. ¶ Sexta propoſitio. Iſti tres modi predicandi in diuinis vocant ab antiquis doctoribus aliis tribus nominibus ſcꝫ modus predicandi in quid et eſt eſſentialis. Modus predicandi in quis: et eſt perſonalis. Modus predicandi in quē id eſt in quo non ſe habet. et eſt nocionalis. ¶ Septima propoſitio. Ex cōmutatione alicuius iſtorum modorū predicandi in alium: fit fallacia figure dictionis: ſicut in creaturis ex cōmutatione vnius predicamēti in aliud fit talis fallacia. Exemplum in creaturis. Quicquid heri emiſti hodie comediſti: crudum heri emiſti. ergo crudum hodie comediſti: ibi cōmutatur ſubſtantia in qualitatem. Exemplum vbi cōmutat vnus illorum modorum predicandi in aliū: vt pater generat: eſſentia diuina eſt pater. ergo eſſentia diuina generat. Hic mutatur predicatio identica in formalem. Minor enim eſt identica. Et ideo videtur etiam debere dici eſſentialis. Uel clarius tale erit exemplū pro Bonauenture diſtinctione. Omne quod eſt pater generat: Eſſentia diuina eſt pater ergo eſſentia diuina generat.

¶ Octaua propoſitio. Sicut igitur in diuinis vere eſt eſſentia et vere ſunt perſone: ita vere ſunt perſonarum proprietates. Correlarium. Erubeſcāt igitur nominales qui dicunt ꝙ ſolum in modo loquendi differūt ille proprietates ꝙ ſapit heresim.

Pro ſolutione argumētorum.

Notandum Q? primum argumentū in oppoſitum eſt per auctoritatē Hylariȷ̄ de trinitate: et arguit ſic. Pater et filius et ſpūſſanctus ſolum differūt nominibus: igitur non ſunt ibi reales proprietates. Pro cuius ſolutione nota regulā generalē. ¶ Q? qñcūꝗ (regulariter) ſacra ſcriptura: vel doctores ſancti loquūtur de noibus diuinis intelligitur ſemper de re nominata vel accipiūt ſemper pro rebus importatis: vt domie dominus noſter ꝗ̄admirabile eſt nomē tuum domine etc. ¶ Pro ſecunda ſolutione notandum Q? differre ratione capitur tripliciter. Uno modo differre ratione eſt a parte noſtre apprehenſionis.

¶ Propoſitio. In deo magnitudo et bonitas differūt ratione: ſolum a parte noſtre apprehenſionis. Et illa nihil ponit in re ſeu a parte rei. Alio modo differre ratione eſt ſm differentiā attributionis

¶ Propoſitio. Eſſentia et perſona in diuinis differunt taliter. Eſſentia eīm eſt communicabilis: ſed perſona eſt incommunicabilis. ergo etc. Et huic differentie rationis correſpondet aliquid in re/alias non eſſet maior prima. Et reuera illa eſt diſtinctio formalis quā ponit doctor ſubtilis. Tercio modo differre ratione eſt differre ſm pluralitatem diſtinctionum. ¶ Prima propoſitio. Illa ponit diſtinctionem realem. ¶ Secunda propoſitio. Hec non repugnat ſumme ſimplici cum fundatur ſuper reſpect?: nec dicit diſtinctionem eſſentialem.

¶ Tercia propoſitio. Illa diſtinctio inducit tantam diſtinctionem ꝙ ſic diſtincta non predicantur de ſe inuicem. Non tamen inducit tantam in diuinis ꝙ diſtinguantur eſſentialiter etc. ¶ Notandum ꝙ prima ratio ſcꝫ poſt auctoritatē Damaſceni videtur ire principaliter cōtra diſtinctionem proprietatū in eadem perſona: quod patet ex applicatione diſtinctionis dicte ibi. Dicenduꝫ igitur ꝙ proprietates perſonales non diſtinguūtur in eadem perſona. Q? ſi quis vellet arguere de diſtinctione proprietatis a

perſona. Dicendum ꝙ maioꝛ argumen
ti non eſt vera niſi de differentia tercio
modo dicta : ⁊ cũ hoc ſup abſoluto fun/
data ⁊c̃. ¶ Pꝛo tercio ⁊ quarto argumẽ/
tis in oppoſitum. Notandum ꝙ duplex
eſt differentia. Quedam em̃ eſt inter en
titates abſolutas. ¶ Pꝛopoſitio. Hec
differentia repugnat ſimplicitati diui/
ne. ¶ Regula. Quicquid eſt abſolutuȝ
in diuinis eſt idem cum eẽntia ⁊ cũ qua/
libet perſona. Alia eſt differentia: que ẽ
inter plures relationes. ¶ Pꝛopoſitio.
Differentia relationum non obuiat ſim
plicitati diuine. Iſtam diſtinctionẽ po/
nit textus ſancti Bonauẽture. Licet nõ
ſic oĩno appunctuate. Differentia autẽ
rationis accipitur tercio modo ſm plu/
ralitatem diſtinctionũ. ¶ Ponit quoqȝ
duas ꝓpoſitiones dubias: pꝛopter q̃s
notandum ꝙ vt dicit ſimplicius in pꝛe/
dicamentis. Mutatio eſt duplex ſcȝ ad
ſe ⁊ ad aliud. Mutatio ad ſe vl' illud di
citur mutari ad ſe qđ mutatur ſm ali/
quam entitatem abſolutam: vt quando
aliquis deperdit ſanitatẽ ⁊ acquirit in/
firmitatem. De hac intelligitur ¶ Pri/
ma pꝛopoſitio. Dubia ſancti Bonauen
ture vbi dicit. Uidemus aliquem reſpe
ctum de nouo eẽ circa aliquid: illo nul/
lo modo mutato ſupple mutatiõe ad ſe
Mutatio vero ad aliud vel ad alium
eſt illa qua aliqua entitas reſpectiua de
perditur vel acquiritur. ¶ Pꝛopoſitio.
Poſſibile eſt aliquem reſpectũ de nouo
aduenire alicui eo nullo modo mutato
ad ſe: vt ſi ethiops fiat albus fit ſimilis
mihi. Scotus autem de alia dicit. Im/
poſſibile eſt aliquẽ reſpectum de nouo
aduenire alicui quin illud mutetur ſcȝ
ad aliquid. ¶ Secũda pꝛopoſitio. Du/
bia. Impoſſibile eſt ꝙ plures reſpectus
reales realiter ⁊ eẽntialiter diſticti ſint
in aliquo quin ſit compoſitius. Oppo
ſitum videur dicere ſctũs Bonauẽtura
vbi dicit dubitando tamen. Uidemus
aliquẽ habere plures reſpectus: ipſo ta
men manente ſine cõpoſitione. Et ſumi
tur in illo dicto pꝛo exemplo. Album ſi/
mile non eſt compoſitius albo. Nota ta
men ꝙ compoſitio eſt duplex ſcȝ ex rebꝰ
abſolutis. Et ſic vera eſt ꝓpoſitio ſancti
Bonauenture vbi dicit. Uidemus ali/
quid habere plures reſpectus ipſo ſine
cõpoſitione (ſcȝ ex rebus abſolutis) exi/
ſtente. Alia eſt compoſitio ex duabꝰ re/
bus ſiue abſolutis ſiue reſpectiuis. De
hac cõpoſitione intelligitur pꝛopoſitio
oppoſita ꝓpoſitioni ſancti Bonauẽtu.
Nam album ſimile cõpoſitius eſt albo
tm̃ ſm talem compoſitionem.
¶ Pꝛo ſolutione quarti argumenti No
tandum ꝙ pꝛopꝛietates ſunt duplices
ſcȝ eſſentiales et perſonales. Pꝛopꝛieta/
tes eſſentiales ſunt ille que conſequũtur
eſſentiam inquantũ eſſentia eſt vt boni/
tas: veritas: ſapientia: miſericoꝛdia: cle
mentia: iuſticia ⁊ huiuſmodi. Pꝛopꝛie/
tates vero ꝑſonales ſunt ille que diſtin/
guunt perſonas a ſe inuicem.
¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Pꝛopꝛietates eſſenti
ales in diuinis quia ſunt abſolute nõ di
ſtinguuntur. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Pꝛo/
pꝛietates perſonales in diuinis qꝛ ſunt
reſpectiue nihil obſtat ꝙ diſtinguantur
¶ Tercia pꝛopoſitio. Pꝛopꝛietates eẽn
tiales tranſeunt in eſſentiam diuinam.
Relatio autem manet ſcȝ cum aliquali
diſtinctione. ¶ Unde notandum ꝙ trã/
ſire in eſſentiã (ſm doctoꝛes cõmunes)
eſt oĩno eſſe idem ipſi eſſentie ſeu omni/
no identificari ipſi eſſentie.
¶ Pꝛo ſolutione vltimi argumenti. No
ta pꝛopoſitiones. ¶ Pꝛima pꝛopoſitio.
Eſſentia diuina non poteſt referri rela
tione reali niſi ad aliam eſſentiam.
¶ Secunda pꝛopoſitio. Eſſentia diui/
na ⁊ relationes non referuntur ad ſe in/
uicem relatione reali. ¶ Tercia pꝛopo/
ſitio. Eſſentia diuina non poteſt referri
relatione reali. Pꝛobat. Quicquid re/
fertur ad aliud relatione reali oꝛdinat
ad ipſum. Sed ſicut vult phus. xii. me

thaphiſice. Deus non ordinatur ad res ſed res ad ipm: quia eſt principiū ordinis vniuerſi: nō aūt eſt de vniuerſo. 𝔤 ꝛc̄ Uñ cum dicitur dñs creature innuit relatio rōnis ſm dici. ¶ Et ſi arguas contra. De⁹ eſt realiter dñs creature. ergo habet dominiū realiter. ¶ Reſpōdeo q ſi intelligas realiter .i. vere tunc cōcedo q eſt dñs realiter id eſt vere. Si autem velis q ſit dñs realiter id eſt habēs realem habitudinem ad creaturam ſic nego: quia illa habitudo eſſet realiter idē cum deo tanq̄ fundamentū ſm Scotū: quia nihil reale eſt in deo ꝓpter ſummā ſimplicitatem quin ſit deus. Et tunc ſequeretur q deus non poſſet eſſe ſine creatura: qꝛ relatio non poteſt eſſe ſine fundamento ꝛ termino ꝛc. ¶ Pro quo notādum q referri ſeipō tripliciter poteſt intelligi. Uno modo q inter rem ꝛ reſpectum rei nullū ſit medium. Hoc modo materia ſeipā refertur ad formam: ꝛ ecōuerſo forma ſeipſa informat materiam. Non intelligēdo q iſte reſpectus ſit idē realiter ipſi anime. Sed quia in anime eſſentia fundatur ille reſpect⁹. Alio modo referri ſeipſo poteſt intelligi ſic q inter ipm ꝛ ſuum correlatiuum nihil mediat quod nō ſit alterum illorum. Tercio modo poteſt intelligi aliquid ſeipſo referri ſic ſcꝫ quia ipſum quod refertur nō eſt niſi relatio: ſic ſcꝫ q nihil aliud ſit niſi reſpectus. Hoc modo nihil poteſt referri ſeipſo. Unde Auguſtinus. Relatiuum ſemper eſt aliquid excepta relatione. Ubi notandū q eſt differētia inter relationem: relatiuū ꝛ relatum. Nā relatio ipſa eſt ratio referendi. Non tamen negatur quin relatio aliqua poſſit referri: vt ſimilitudo ad aliam ſimilitudinem ſm proporcionem Sed ſimilitudo non eſt proporcio. Relatiuum vero eſt illud quod refert: vt patet. Sed relatum eſt fundamentum ipſius relationis vt homo.

Scđo queritur de proprietatibus quid ſint ꝛ quot ſint relationes. Et ſenſus queſtionis eſt. Utrum proprietates diuine ſint entitates abſolute vel reſpectiue. ¶ Om̄ omnis entitas aut ē abſoluta aut reſpectiua. Ideo notandum q entitas abſoluta eſt illa cui⁹ ratio formalis eſt eſſe ad ſe: vnde abſoluitur a termino. Entitas vero reſpectiua ſeu relatiua eſt illa cui⁹ ratio formalis eſt eſſe ad aliud ꝛc.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna ꝯcluſione: ꝛ eſt talis. ¶ Omnes ꝓprietates in diuinis neceſſario ſūt relationes ſicut pňitas. Patet: qꝛ ſunt incōicabiles. Uñ arguo ſic. Quicquid eſt incōicabile in diuinis ꝛ vni ſoli cōuenit eſt relatio. Sed omis proprietas eſt incōmunicabilis. ergo omis proprietas eſt relatio. Procedit autē ſm cōmunem opinionē theologorū. ¶ Unde eſt regula. Omne abſolutum in diuinis eſt cōmune tribus. Correlarium. Nullū abſolutū in diuinis eſt incōicabile. ¶ Dicit ſctūs Bonauētu. innuēs aliā rationē tum etiā qꝛ realiter differunt. Et arguit ſic. Quicquid realiter differt ab alio in diuinis eſt relatio vel relatiuū. Sed proprietates in diuinis differunt realiter a ſe inuicem. ergo ꝛc. Maior ꝓꝫ: qꝛ omnia abſoluta in diuinis cōueniūt tribus perſonis. Nullū eīm abſolutū in diuinis diſtiguitur realiter ab alio. Omnia enim ibi abſoluta ſunt eſſentialia et omnia eſſentialia tranſeūt in eſſentiam diuinā. ¶ Dicit ſanctus Bonauentura Sola relatio manet in diuinis: hoc eſt licet ſit eadem cum eſſentia diuina differunt tamen realiter inter ſe: ipe proprietates: hoc eſt qđ dicitur cōmuniter q in diuinis ſolum vnū gen⁹ relationis manet. ¶ Ad declarandum iſta ponuntur quinq̄ dicta a doctore Seraphico.

¶ Primum dictũ. Relatio conuenit in
aliquibus cum alijs generibus ſeu pre/
dicamentis ꝛ in aliquibus differt. Si/
cut eĩm alia genera ſunt predicamẽta ſic
ſic etiam relatio. Item in hoc ꝙ eſt ge/
nus entis. Item in eo ꝙ cõuenit cũ octo
predicamentis: licet non cum ſubſtãtia
Inquãtum aũt eſt ad aliud differt a qua
litate ꝛ quantitate. Quia eĩm importat
habitudinem ad obiectum id eſt ad ter
minũ. Et ex hoc patet ꝙ etiã differt pe/
nes maiorem dependentiã. Non enim ſo
lum dependet ad ſubiectum ſuum: ſed
etiã ad terminũ. ¶ Scdm dictũ. Quan
tum ad primas cõditiones: inquãtum cõ/
uenit cum alijs generibꝰ ſcꝫ cũ qualita/
te ꝛ quantitate. Impoſſibile eſt illo mõ
manere relationẽ in diuinis. ¶ Terciũ
dictum. Quantũ ad conditiones ſcdas
in quibus ipã relatio differt ab alijs ge
neribus: neceſſe eſt quoddãmodo ipam
manere in diuinis: ꝛ quoddãmodo non
manere. Nam due ſunt conditiones in
quibus differt ab alijs: vt ſupra probat
Quantum enim ad habitudinem neceſ
ſario manet inquãtum ſcꝫ dicit reſpectuꝫ
ad obiectum id eſt ad terminum ꝓpter
veram diſtinctionem. Eo ꝙ pater neceſ
ſario ponitur in diuinis. Nam nõ eſt in
telligibile ꝙ aliquis ſit pater alicuius ꝛ
ꝙ nullam habitudinem habeat ad ipm
Quantũ vero ad dependentiam neceſ/
ſe eſt non manere relationem ꝛc̃.
¶ Quartum dictũ. Alia genera ſcꝫ ſub
ſtãtia: qualitas: quãtitas: tranſeũt ſim/
pliciter in eſſentiã. ¶ Regula. Quicqd
eĩm eſt in deo realiter ſiue abſolutum ſiue
reſpectiuũ eſt eſſentia diuina. Propoſi
tio. (Magis tamẽ apta ad ſcdm dictũ)
Sicut alia genera tranſeunt in eſſenti/
am diuinam: ſic etiam relatio quantum
ad omnes conditiones in quibus conue
nit cũ alijs generibus. Unde relatio in
diuinis non manet ſm rationem gene/
ris vel predicamenti. ¶ Quintum ꝛ vl/
timum dictum. Relatio tranſit in diui
nis in identitatem eẽntie diuine quãtum
ad id quod dicit imperfectionem in cre/
aturis ꝛ cõpoſitionẽ ꝛ dependentiã.

Tercio queritur de pro

prietatibus quãtum ad actuꝫ. Et querit
Utrum actus huiuſmodi proprietatũ
ſit hypoſtaſes diſtiguere aut diſtinctas
oſtendere ꝛc̃. ¶ Notandũ primo pro de
claratione terminorum ꝙ differentia eſ
ſentialis: generica vel ſpecifica hꝫ tres
actus. Primo habet diuidere genꝰ. Se
cundo habet conſtituere ſpeciem. Ter/
cio ſpo habet facere differre. Et ſm hos
tres actus tria ſortitur noĩa. Nam ſm
primũ actum dicitur diuiſiua: ſm ſcdm
cõſtitutiua: ſed ſcdm tercium dicitur di
ſtinctiua. ¶ Prima propoſitio. Diuiſio
in diuinis non habet locum. ¶ Secun/
da propoſitio Alij autem duo actus ſcꝫ
diſtinguere et conſtituere ſunt in diui/
nis. Non tamen eſt proprie ibi differen/
tia: quia nullum predicamentũ eſt in di/
uinis: ſed tantũ principia diſtinguẽda.
probatur. Quia cogimur ponere prin/
cipium diſtinguendi in diuinis. ergo et
eſſendi. Idem autem eſt principium eſ/
ſendi ſeu cõſtituendi ꝛ diſtinguẽdi. Ra/
tionale enim eſt conſtitutiuũ hominis ꝛ
diſtinctiuũ ipſius ab omni alio. Propri
etatis ergo in diuinis eſt duplex actus
ſcilicet conſtituendi perſonam ꝛ diſtin/
guendi eaſdẽ. ¶ Pro ſecunda parte que
ſtionis (vbi dicitur aut diſtinctas oſten
dere) Notandum ꝙ Petrus et Paulus
oſtendũt diſtinctas perſonas. Nam di/
uerſa nomina propria manifeſtãt diſtin
ctionem nominatorũ. Similiter de di/
uerſis accidẽtibus. Item diuerſitas lo/
corum notificat et oſtendit diſtinctionẽ
locorum. Sequitur ergo ꝙ aliud eſt hy
poſtaſes diſtinguere id eſt cõſtituere in
eſſe perſonali et a priori. Et aliud ſoluꝫ
oſtẽdendere eas iam eſſe diſtinctas: ꝛ ſic
eſſe quaſi aduenticia.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus opinionibꝫ. ¶ Prima opinio eſt cōmunior ⁊ verior quā etiam doctor ſubtilis tenet et ſtat in tribꝫ dictis. ¶ Primū dictū. Abſtractis ꝓprietatibꝫ ꝑſonalibꝫ in diuinis. Impoſſibile eſt intelligere ꝑſonas eſſe diſtinctas ad inuicem realiter. probatur. Remotis em̄ ſeu nō intellectis ꝓprietatibꝫ nihil manet niſi abſolutū. Sed omne abſolutū eſt cōmune tribꝫ. ergo ⁊c̄. Omnis relatio ad intra poteſt vocari ꝓprietas. ¶ Scd̄m dictū. Proprietates ꝑſonales in diuinis dant eſſe ꝑſonale ipſis perſonis diuinis et cōſtituunt eas in eſſe ꝑſonali. Prima pars patet in lr̄a ſctī Bonauenture. Intelligit autē de eſſe ꝑſonali licet non addat. Patet em̄ ꝙ pater deitate ē ſimplr̄ paternitate autē eſt pr̄. Scd̄a ps probatur. Nam cōſtituere in eſſe ꝑſonali ē dare eſſe incōmunicabile: ſed hoc nō eſt niſi per proprietatē ꝑſonalē. Eo ꝙ oīa alia ſunt cōmunia. ergo ⁊c̄. ¶ Terciū dictū. Iſte proprietates ꝑſonales diſtinguunt ꝑſonas inter ſe inuicē. Et nō ſolū manifeſtant diſtinctionē. Probaṫ. Eius em̄ ē diſtinguere cuiꝰ eſt cōſtituere. Sed proprietates ꝑſonales ꝯſtituunt. ergo etiā diſtinguunt. Et hec opinio videtur ſecurior. ¶ Secūda opinio ſtat etiā in tribꝫ dictis. ¶ Primū dictū. Abſtractis proprietatibꝫ in diuinis adhuc poſſibile eſt intelligere ꝑſonas eſſe diſtinctas. probatur: quia abſtracta paternitate adhuc ē intelligere illū: qui ab alio: ⁊ quo alius. ¶ Scd̄m dictū. Proprietas ꝑſonalis in diuinis nō eſt ratio diſtinguēdi ꝑſonas ſm̄ rem: ſed ſolum ſicut rō manifeſtandi diſtinctionē perſonarū. ¶ Terciū dictū pro maiori expꝛſſione perſone diuine conſtituuntur aliquibꝫ entitatibꝫ abſolutis: prioribꝫ ſeu pcedentibꝫ ipſas ꝓprietates relatiuas. Probaṫ ex ſcd̄a ꝓpoſitione ꝙ ſit intentio illoꝝ. Proprietas ꝑſonalis ē ratio manifeſtandi diſtinctionē ꝑſonalē vel ergo manifeſtant verū. Et ſic diſtinctio eſt iam facta: vel manifeſtant falſū: qḋ nō eſt concedendū. Unde dicūt ꝙ aliquo abſoluto conſtituaṫ perſona tanꝗ̄ a priori. Et licet videatur (Sicut dicit ſcotus) valde noua iſta opinio forte tamen nō ſic noua ē. Eo ꝙ iſti de hac opinione negarent ꝙ omne abſolutū in diuinis eſſet cōmune tribꝫ. Nam dicerent abſoluta tripl'r eſſe i diuinis. Et fundarent ſe in Richardo de ſancto victore. Et ſupra in textu habitū eſt ꝙ duplex ē abſolutū in diuinis. Quoddā dicit naturā cōmunē: quoddā vero ſuppoſitū certū ⁊c̄. ¶ Alius tn̄ modus dicendi eſt quē innuit ſanctꝰ Bonauentura. Et eſt prepoſitini dicentis ꝙ perſone nō diſtinguuntur entitatibus abſolutis vt in tercio dicto addidi: ſed ſeipſis diſtinguanṫ. ¶ Sed contra iſtā opinionē fortiſſime arguit doctor Subtilis.

Reſolutio proprie opinionis

Doctor ſeraphicꝰ poſtꝗ̄ poſuit duas opiniones extraneas. Ponit ſuam propriam opinionem. Que conſiſtit in ſeptē vel nouem ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. In diuinis ypoſtaſibus intelligimus originem ſiue emanationē ⁊ habitudinē id eſt relationē. Hec ꝓpoſitio fundatur in articulo trinitatis. ¶ Secunda propoſitio. Licet ſm̄ rationē intelligendi origo pcedat illud quod oritur: tamen ſm̄ eandē rationē intelligendi habitudo ſequitur ipſum quod refertur. Prima pars patet ſicut (vt groſſo modo loquar) factio domus ſeu domificator pcedit domū: ⁊ generatio precedit hominē ita in propoſito. Secūda pars patet quia ꝑus oportet aliquid eſſe anteꝗ̄ referatur. Et fundatur i dicto beati Auguſtini. Oē relatiuū eſt aliquid excepta relatione. ¶ Tercia propoſitio. Si proprietas relatiua in diuinis dicat ſolam relationē tunc nō eſt ratio diſtinguendi ꝑſonas: ſed eſt ratio manifeſtan

di perſonarū diſtinctionē. Hec propoſi
tio eſt pro ſecunda opinione precedente.
Aliquo em̄ modo ſanctꝰ Bonauentura
cōcordare nititur illas opiniones magꝭ
tamē declinat ad primā vt patebit. Hec
autē tercia ꝓpoſitio probatur ex ſecūda
Quia em̄ habitudo conſequitꝛ ipſum qđ
refertur cum ipſa proprietas dicat habi
tudinem ꝑſupponit ipſum qđ refertur.
Et ita ſolū manifeſtat diſtinctionē per/
ſonarum. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Si pro/
prietas in diuinis nō ſolū dicat habitu/
dinem: ſed etiā originē: tunc talis ꝓprie
tas nō ſolum eſt rō manifeſtandi diſtin/
ctionem perſonarū: ſed etiā inquantum
originē dicit: eſt rō diſtinguēdi: ⁊ ꝑ cōſe/
quens ꝯſtituēdi ꝑſonas ¶ Quinta ꝓpō.
Circūſcripta omni origine ſiue emana/
tione. impoſſibile eſt in diuinis intelli/
gere ꝑſonas diſtinctas. Probatur: quia
propter emanationē fuerūt coacti docto
res ſancti ponere pluralitatē perſonarū
Unde ſi filius nō produceretur a patre
non eſſet diſtinctus a patre. ergo ⁊c̄.
¶ Sexta ꝓpō. Licet i diuis ꝑſonis ſint
idē oriri: eē ⁊ ſe ad alterū habere. iſta ta
men tria ſunt ordinata ſm̄ intellectum
Unde generari: oriri ⁊ eſſe filiū eſt idem
filio. Spirari: oriri eſt idem ſpūiſancto
Unde ſm̄ modū noſtrū intelligendi pri
mum eſt oriri. Eſſe ſcōm: ſed ſe habere
ad alterū eſt terciuꝫ. Nam filius accipit
eſſe per origineꝫ ſeu oritur ⁊ habet eſſe a
patre ⁊ habet ſe ad patrē. ¶ Septima ꝓ
poſitio. Quia origo ⁊ habitudo in diui
nis ſunt omnibꝫ modis idē: ideo eiſdem
nominibꝫ congrue nominanꝛ. Circa qđ
notandū ꝙ duplex ē origo in diuinis ſcꝫ
Origo generatio qua filius accipit eſſe
⁊ origo ſpiratio q̄ ſpūſſanctꝰ accipit eſſe
Et eſt duplex ſpiratio vt habitū ē ſupra
ſcꝫ actiua ⁊ paſſiua. Spiratio actiua eſt
habitudo pr̄is ⁊ filij tanq̄ꝫ vniꝰ ſpirato/
ris ad ſpm̄ſctm̄. ¶ Correlariū. Pr̄nitas
nō ſolū vocaꝛ relatio ſed etiaꝫ origo q̄ eſt
generatio actiua. Ad maiorē expſſioneꝫ
nota ¶ Octauā ꝓpōnē. Licet origo ⁊ ha
bitudo poſſint eodē noīe noīari: gn̄atio
tn̄ ⁊ ſpiratio ꝓprie ſm̄ modū intelligēdi
nr̄m dicūt originē. Et pr̄nitas ⁊ filiatio
relationes. ¶ Nona ꝓpō. Quia ſm̄ vſuꝫ
cōmuniter loquentiū in theologia: ⁊ do/
ctoꝝ theologoꝝ loquētiū de ꝓprietatibꝫ
proprietates nō ſolū importāt relatōes
ſed etiā origines. Ideo ꝓprietates nō ſo
lum ſunt rō manifeſtandi diſtinctionem
ſed etiam diſtinguendi.

Ad argumentū primū

cū ſic arguitꝛ. Omne reſpectiuū reducitꝛ
ad abſolutū. Sed qđ reducitꝛ ad aliqđ
ſm̄ rōnē intelligēdi ſeqtur illud. Cum
igitꝛ ꝓprietates ſint reſpectiue: ypoſtaſes
vero abſolute. ꝓprietates reducunꝛ ad
ypoſtaſes: igitur ypoſtaſes ſunt priores
¶ Rn̄det ꝑ diſtinctioneꝫ. Quia ꝓp̄etas
inq̄ntū origo reducitꝛ ad abſolutū ſicut
ad ꝑncipium. Inquātū vero ꝓprietates
ſunt relatōes tūc nō ſunt rō diſtinguēdi
ꝑſonas ⁊c̄. vt ē̄ dicto ſcđo i ſcđa opiniōe
¶ Dat aliā ſolutionē cui initiꝛ Ockam
Quia maior vera ē de reſpectiuo depen
dente. In deo autē nulla ē dependentia.
¶ Notandū ꝙ neqꝫ doctor Subtilꝭ neqꝫ
Ockam approbāt illā diſtinctionē ꝙ ꝓ/
prietates inq̄ꝫtū origines diſtinguāt: ſic
ꝙ ſint rō diſtiguēdi ⁊ ꝯſtituēdi ꝑſonas.
inq̄ꝫtū vero relatōes nō: qꝛ ſm̄ ſctm̄ Bo
nauētură ſequunꝛ illud qđ referꝛ qđ eſt
ꝑſona. Quare nō approbēt vide in ipis
¶ Notandū ꝙ abſolutū dr̄ dupl'r. Uno
qꝛ eſt ens ad ſe: vel cuiꝰ rō formalꝭ eſt eſſe
ad ſe. Hoc mō pr̄nitas nō eſt abſolutū.
Alio mō dr̄ abſolutū quia independēs.
Hoc mō pr̄nitas ⁊ filiatio in diuis ſunt
abſolute ꝓprietates ¶ Propō ſcti bona.
Si ꝑ intellectū nr̄m pr̄nitas abſtrahe/
retur a pr̄e nō ē poſſibile in re nec in intel
lectu ipm eſſe diſtinctū a filio ⁊ ſpūſctō.
Quid ḡ remaneret? Rn̄deo ſola eſſentia
cū attributis. Sil'e eſt ſi ab hoīe abſtra
hereꝛ rōnale: nō diſtingueretꝛ ab aſino.

Querit̃ quarto de pro-prietatib9 ꝗtū ad numerū ꝛc̃. querit̃ er/go q̄t ſint nociones in diuinis ſeu ꝓprie tates. Pro intellectu qōnis notandū ꝙ Proprietas: nocio: ꝛ relatio ſunt idē in diuinis.

Reſolutio queſtionis

Notandū ꝙ doctor ſeraphic9 reſoluēdo hāc qōnē duas ponit opiniones. Primo alienā. Scdo ſuā ꝓpriā. Dehinc in calce reſolutōis adhuc alias tres recitat opi/niones. ¶ Prima opinio ꝯſiſtit in nouē ꝓpōnib9. ¶ Prima ꝓpō. Iſta tria noīa nocio: ꝓprietas: relatio: differūt in diui/nis penes diuerſas rōnes formales. Nā ꝓprietas dr̄ qḋ vni ſoli perſone cōuenit: dato etiā ꝙ nō eſſet relatio. Illud autē vocat̃ relatio in diuinis inq̄tū ē habitu do ad alterū. Nocio ꝟo dr̄ inq̄tū ē prin/cipiū innoteſcēdi vel cognoſcēdi ꝑſonas ḡ ꝛc̃. ¶ Scda ꝓpō. Ois ꝓprietas in di/uinis ē nocio. probat̃: quia idē eſt princi/pium diſtinguēdi ꝛ cognoſcēdi. Sȝ ois ꝓprietas ē rō diſtinguēdi. ḡ ꝛ cognoſcen di. ḡ ois proprietas eſt nocio. ¶ Tercia ꝓpō. Ois relatio in diuinis ē nocio. ptȝ ꝑ idē. ¶ Quarta ꝓpō. Aliqua ē nocio i diuinis q̄ nō ē proprietas. pȝ quia ſpira tio actiua in diuiſ ē nocio ꝛ tn̄ nō eſt pro prietas. ḡ ꝛc̃. Probat̃ aīs. Quia ſpira/tio actiua eſt rō cognoſcēdi patrē ꝛ filiū inq̄tū ſunt vn9 ſpirator. Nihil aūt com municabile ē proprietas ſtricte ſcȝ capi/endo vt vni ſoli cōpetit. ¶ Quinta ꝓpō Aliqua ē nocio in diuinis q̄ nō ē relatio Prima ps patet: qꝛ innaſcibilitas ducit nos in cognitionē p̄ris cū ei ſoli cōpetat Scda ps patet. qꝛ p̄uat relationē ſeu ꝓ/ductionē. Sed qḋ p̄uat relationē nō eſt relatio ſicut p̄uatio viſus nō ē viſus. In naſcibilitas priuat relationē: ꝛ valet idē qḋ ſuppoſitū nō ꝓductū. ¶ Sexta ꝓpō. Hoc nomē nocio eſt in plus in diuis q̄ꝫ relatio: ꝛ etiā q̄ꝫ propretas. Correlariū. Nocio eſt cōe ad vtrūqꝫ. ¶ Septia ꝓpō Eſt aliqua ꝓprietas q̄ nō eſt relatio. pa tet quia innaſcibilitas eſt ꝓprietas p̄ris ꝛ tn̄ nō ē relatio. ptȝ ex dictis circa q̄ntā ꝓpōnē. ¶ Octaua ꝓpō. Aliqua relatio in diuis nō ē ꝓprietas. ptȝ de ſpiratione actiua. ¶ Nona ꝓpō. Proprietas ꝛ rela tio ſe hn̄t ad inuicē ſicut excedēs ꝛ exceſ/ſum ꝛ eq̄liter. ¶ Correlariū p̄mū. In di uinis ſolū q̄tuor ſunt ꝓprietates ſcȝ pa/ternitas: filiatio: ſpiratio paſſiua: ꝛ inna ſcibilitas ¶ Correlariū ſcdm. In diuis ſunt tm̄ q̄tuor relatiōes. ſ. p̄nitas: filia/tio: ſpiratio paſſiua: et ſpiratio actiua. ¶ Correlariū terciū. In diuis ſunt q̄nqꝫ nociones. p̄ma ē p̄nitas. ſcda innaſcibi/litas: tercia filiatio. q̄rta ſpiratio actiua. q̄nta ſpiratio paſſiua. ¶ Iſtā opinio nem doctor ſeraphic9 nō reprobat. oſten dit tamen ꝙ non eſt neceſſariū preciſe ſic diſtinguere.

Secūda opinio ꝛ pro-pria que eſt ſcti Bonauenture.

Et ſtat in q̄nqꝫ ꝓpōnib9. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ois proprietas in diuis ē relatio. probatur. Quicq̄d diſtinguit in diuis eſt relatio: qꝛ ſm cōem opinionē nō eſt diſtinctio in abſolutis. Sed ois ꝓprietas in diuinis aliquo mō diſtinguit: etiā ſi ſit nocio vt ſpiratio actiua. Patrē em̄ ꝛ filiū inq̄tū ſunt ſunt vn9 ſpirator diſtinguit a ſpiri/tuſancto. ḡ ois ꝓprietas in diuinis ē re/latio. ¶ Scda ꝓpō. Ois relatio eſt pro prietas. probatur. Omē illud qḋ diſtin guit aliquo mō eſt proprietas. patet ꝛc̃. Correlariū. In diuinis ꝓprietas ꝛ rela tio ꝯuertunt̃. Verū ē large capiendo ꝓ/prietatē ꝛ relationē. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Omnis nocio in diuinis eſt proprietas. ¶ Quarta ꝓpō. Ois nocio ē relatio in diuis: qꝛ omē nocionale diſtinguit̃ ꝯ ab ſolutū. ḡ ois nocio ē relatio: tenet ꝯn̄a: qꝛ q̄cq̄d ē in diuis vel ē abſolutū vel re/ſpectiuū. Et vltra ḡ ois nocio ē ꝓprietas: quia omnis relatio eſt proprietas ꝛc̃. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Iſta tria proprie/

tas:relatio:et nocio poſſunt capi duob⁹ modis ſcȝ ſtricte ꝛ large. Prima opinio que ſubtilis et vera eſt accipit illa tria ſtricte. Secūda vero opinio q̄ eſt ſancti Bonauenture accipit ea large. Vñ Bonauentura extenſo nomine.i.extenſiue ꝛ large capiendo illa tria ſunt idē. Et ſic poſſunt concordari predicte opiniones. Huic opinioni cōmuni alludit doctor Subtilis p̄ma q̄ſtione quotlibeti. Ubi ponit regulā talem. Omne nocionale eſt relatiuū ad intra. Scda regula. Omne relatiuū ad intra eſt nocionale. ¶ Unde duplex ē relatiuū ſcȝ Ad intra ꝛ Ad extra. Relatiuū ad intra eſt illud qd̄ dicit relationē que eſt inter duas pſonas ſic ꝙ fundatur in vna ꝛ terminatur ad aliam Unde omnis relatio que terminatur ad extra vt reſpectus rōnis magis debet dici ad extra quā ad intra. Licet eñ ſit ad intra talis reſpectus fundamētaliter non tamē eſt adintra terminatiue ſeu tanꝙ in termino. Relatiuū vero ad extra eſt illud qd̄ dicit reſpectū ad creaturas vt creatio:gubernatio ꝛc. ¶ Hic recitat tres opiniones ꝛc. ¶ Pria opinio. Quidam enim dixerunt ꝙ infinite ſint nociones ꝛ imaginati ſunt ꝙ omnis creatura habet rationē ydealem in deo. Et p omnes tales reſpectus et creaturas poteſt cognoſci ꝛ innoteſcit deus. ¶ Sed nihil valet hoc: quia nocio attenditur ſolū penes reſpectus originis. Nullus autē reſpectus dei ad creaturā eſt nocio. ¶ Secunda eſt opinio quorundā dicentiū ꝙ nō ſint niſi tres ꝓprietates. Iſta accipit nimis de ꝓpinquo. prima vero nimis de longinquo. Unde prima magis deficit ꝙ̄ ſecūda. Sunt eñ tm̄ tres ꝓprietates pſonales: licet quinꝙ ſint nocionales ꝓprietates. Proprietas perſonalis ꝯuerti tur cū pſona: nō aūt ꝓprietas nocional'. ¶ Tercia opinio ē. In diuis tm̄ quinꝙ ſunt nociones ſeu ꝓprietates ſiue relationes. Hec eſt veriſſima. ¶ Sufficientia autē illarū triū poteſt ſic aſſignari. Omnis nocio in diuinis eſt ratio diſtinguendi vel innoteſcendi pſonas. Secūdo omnis ratio diſtinguendi in diuinis venit a parte originis. Uel ergo hoc eſt priuatiue vel poſitiue. Si primū hoc eſt dupliciter quia vel priuationē a parte producentis dicit. Et ſic nō eſt in diuinis: quia nō producere nō dicit nobilitatem Omnis autē proprietas in diuinis debet dicere nobilitatē. Uel dicit priuationem per modū vel a parte producti. Et hoc vel ſpecialiter vel generaliter. ſi ſpecialiter ꝛ ſic non dicit nobilitatē. aliodu etiā ſpirituſſanctus diceret innaſcibilis Si generaliter: ſic dicit nobilitatē. Et illo modo tm̄ eſt vna nocio. ſcȝ innaſcibilitas. Si autem nocio ſeu ratio vel proprietas diſtiguēdi ſumat a pte originis poſitiue. Cū duplex ſit origo ꝛ neceſſario correſpōdeat duplex habitudo de neceſſitate erūt quatuor nociones. ſcȝ generatio actiua: ꝛ paſſiua. ſpiratio actiua ꝛ paſſiua. Et ſic in vniuerſo erūt qnꝙ.

Pro ſolutione argumētorum. ¶ Regula. Quādocunꝙ ꝓpter idēptitatem aliquarū relationū in vno ſuppoſito infertur idēptitas inter ſe cōmittitur fallacia accidentis: eo ꝙ mutatur habitudo. vt pater eſt paternitas et pater eſt innaſcibilitas. ergo innaſcibilitas eſt paternitas. Item pater eſt generatio actiua: pater eſt ſpiratio actiua. ergo generatio actiua eſt ſpiratio actiua nō ſequitur. Item ibi eſt fallacia figure dictionis quia in p̄miſſis eſt modus dicendi pſonalis. In conſequente vero eſt modus dicendi nocionalis ꝛ propter talem mutationē nō valet. ¶ Nota finalit pro Damaſceni auctoritate qua dicit. In diuinis omnia ſunt vnū preter generationē in generationē et proceſſionem. Sub ly generationē comprehendit tam actiuam ꝙ̄ paſſiuā conſimiliter ſub proceſſione. Sed p ingenerationē intelligit innaſcibilitatem ꝛc.

Circa diſtinctio/
nem.xxvij.Primo queritur
Utrū eſſe patrē ⁊ generare
ſit vna ⁊ eadem nocio.Ter
mini ſunt declarati ſuꝑius.Notandū ꝙ
iſta q̄tuor.ſcȝ generatiuū: potens gene/
rare:generās ⁊ pr̄ importāt quatuor ra
tiones formales ꝑ ordinē ſe includentes:
q̄ in creaturis pn̄t ſeꝑari.¶Un̄ pro cla/
riori noticia nota ꝓpoſitiones ſequētes.
¶Prima ꝓpoſitio. Om̄e potens genera
re ē generatiuū ſed nō ecōtra.Nihil eñ
pōt generare niſi ſit aptū natū ad gene/
rare.patet de angelo.¶Scđa ꝓpō.Nō
omne generatiuuȝ pōt generare vt puer
ꝑuulus.Patet aūt ꝙ aptitudo ⁊ poten/
tia in multis differūt.Nā ſm phm.Nō
eſt poſſibilis regreſſus de ꝑuatione ī ha
bitū in ceco.Et tñ ois cecus ē aptus na
tus ad videndū.Et hoc exēplariter ē ad
ꝓpoſitū.Per oppoſitū hȝ ſe exemplū de
lapide quia poteſt eſſe ſurſum:ſed nullo
mō aptus natus ē eſſe ſurſum.Eſt tñ no
tandū ꝙ phus in hac ꝓpōne.ſcȝ.Nō eſt
poſſibilis regreſſus ⁊c̄.falſuȝ dixit:eo ꝙ
ibi errauit vt manifeſtū eſt.¶Tercia ꝓ
poſitio.Om̄e generās ē potens genera/
re nō tñ ecōtra.patet quia de eſt ad poſſe
valet conſequētia.¶Quarta ꝓpoſitio.
Ois pr̄ eſt vel fuit generās ſed nō econ/
tra.probaꝛ pma ps.Quia impoſſibile ē
aliquē eſſe patrē alicuiꝰ quē non genuit
nō eñ ē intelligibile¶Correlariū.Uir
go glorioſa nullo mō dicēda ē fuiſſe ma/
ter ſcti Johānis euāgeliſte.cōtra aliq̄s
qui licet ꝯcedant ſctm̄ iohānē nō eſſe ge/
nitū de glorioſa ꝟgine Maria:tñ dicūt
ꝙ ipſa fuerit vera mater eius.Scđa ps
iſtius ꝓpōnis patet:quia multi genuerūt
vł generauerūt qui tñ nunꝙ erunt pr̄es
vſꝗ ad extremū iudicium Nam poſtꝙ
deciderūt ſemen anteꝙ puer formatus
eſſet:mortui ſunt.ergo ⁊c̄.¶Quinta ꝓ
poſitio.In diuinis iſta q̄tuor.generati/
uum:potens generare:generans ⁊ pater
ſunt omnibꝫ modis idem ex natura rei.
Sunt eñ penitus eadem res.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus ꝓpōnibꝫ.¶Prima ꝓpō.
Eſſe patrē ⁊ generare ſm rē ⁊ ex natura
rei ſunt penitꝰ vna ⁊ eadē nocio:vna ⁊ ea
dem res ſeu relatio.Probaꝛ.Qñcunꝗ
aliqua duo ſic ſe habēt qđ vnū p̄dicatur
de alio tā in concreto ꝙ̄ in abſtracto ve/
re:ipſa ſunt vna ⁊ eadē res.Sed genera
re ⁊ pr̄:⁊ generatio ⁊ paternitas vere p̄/
dicantur de ſe.ġ ⁊c̄.Minor patȝ.Nam
ſicut illa ē vera:pr̄ generat:ita hec etiā ē
vera.paternitas eſt generatio.ġ ꝯcluſio
vera.¶Scđa ꝓpō.Licet pr̄ et generare
ſint eadē res:differētī tñ mō ſignificant
talē ꝓprietatē eandē.¶Un̄ ſeq̄tur alia
ꝓpō.Triplex ē differētia inter ly pater ⁊
generare ſm modum intelligendi:quia
iſtud nomē generatio vel generare ipor/
tat modo generaliori ꝓprietatē ꝑſone et
ly pr̄ importat eādē mō ſpecialiori.Nā
ad eſſe patrē ſeq̄tur generare ſed nō econ
tra.Alio mō differūt quia iſtud nomen
pr̄ importat intra ſe ipoſtaſim circa quā
ponit proprietatē.Nam pr̄ eſt ille q̄ hȝ
paternitatē:non ſic aūt gn̄are.Sed (vt
dicit mgr̄ in lr̄a) eget ſuppoſito vt gene
ret quis.Tercia differētia ē.Quia ge/
neratio actiua vel generat importat ori
ginē ſeu emanationē vniꝰ ꝑſone ab alia.
Et illud nomē pr̄ vel paternitas impor
tat habitudinē patris ad filiū que licet
idē ſit in re cū emanatione vel ꝓductiōe
differūt tamē rōne intelligendi.

Pro ſolutione argumē

torum ⁊c̄.Notandū pro pmo argumēto
qñ ſic arguiꝛ.Si eadeȝ eſt ꝓprietas:eſſe
patrē ⁊ genitorē vel generare tūc ſeq̄tur
ꝙ ille eſt baptizatus:q̄ baptizaꝛ in noie
genitoris ⁊ geniti ſicut in noie pr̄is et fi/
lij ⁊ ſpūſſancti.¶Dicenduȝ ꝙ licet ſit ſi/
gnificatiue baptiſmꝰ:nō tñ formalr̄ vel
ſm modū ꝓferendi.Et quia baptiſmus
nō requirit ſolū idē ſignificatū ſed etiaȝ

formā a xp̄o datā. vł forma ab ap̄lis traditā (ſpūſctō volēte) ⁊ i grecia forte etiā ꝑcticatā puta baptizet̃ ſeru⁹ xp̄i ⁊c̄. Cū latin⁹ illā formā aſſumens peccaret mortaliter licꝫ baptizaret. Aliqͦs tn̄ temerarie attentans ⁊ volens baptizare ſub hac forma. Ego baptiſo te in noīe genitoris ⁊ geniti ⁊ ſpūſſancti nō baptizaret. Sīc nec ſi ſic. In noīe ſctē trinitatis. Et licet decretalis hoc dicat tn̄ eſt exponenda ſcꝫ explicite. In noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti Et nota ſm Scotū Qꝫ illud nomen genitor ꝑncipal'r importat ꝓprietatē:ſed illa noīa pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ ꝑncipaliter importāt ꝑſonas. ¶ Notandum vlterius ꝙ duplex ē ꝑdicatio. Prima eſt per modū denoiationis. Et hec ſemꝑ fit per cōcretū. Omīe eñ cōcretū eſt denominatiuū. Et vocat̃ a doctore ſubtili predicatio formalis. Alia ē ꝑdicatio ꝑ modum idēptitatis. Et ē illa qua abſtractū ꝑdicatur de abſtracto alio. Et hoc ſi alteꝝ ſit infinitū formaliter. Et iſta ꝑdicatio vocatur a doctore ſubtili idēptica. Vn̄ ꝑdicatio identica in diuinis que nuſꝙ reperitur in creaturis proprie loquēdo Eſt illa in qua alterum extremoꝝ ē formaliter infinitū vel ambo ſunt formaliter infinita. ¶ Prima propoſitio. Omnis predicatio qua abſtractuꝫ ꝑdicatur de abſtracto quoꝝ alterum vel ambo ſunt infinita eſt ꝑdicatio identica vt paternitas eſt eſſentia: volūtas eſt eſſentia Intellectus ē eſſentia ⁊c̄. ¶ Secunda ꝓpoſitio ſeu regula eſt. Quādocunqꝫ predicatur abſtractū de abſtracto quorum neutrū eſt formaliter infinitū: ꝑdicatio eſt falſa: niſi fuerint omnino idē. Unde iſta eſt falſa paternitas ē ſpiratio actiua Similiter iſta. paternitas ē innaſcibilitas. Iſta tn̄ ē vera. paternitas ē gn̄atio actiua. Nā iſta ſunt oībꝫ modis idem.

Querit̃ ſecundo.

Que iſtarū ſit ratio intelligēdi alterā. Id eſt Utrū ypoſtoſis patris ſiue pr̄: ideo generet quia eſt pr̄. vel vtrū pater ideo ſit pater quia generat.

Reſolutio queſtionis.

ſtat in duabꝫ opinionibꝫ. Quarū prima eſt falſa ⁊ nō tenēda. Scđa autē vera eſt et ideo tenenda. ¶ Prima opinio ſtat in duabꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Proprietates relatiue ecotrario ſunt in deo et in creaturis. Patet quia in creaturis ſunt aduenītes: ⁊ ideo accidentales. In deo autē vt inſiſtentes igit̃ ⁊c̄. ¶ Scđa ꝓpō. Licet in creaturis actus generatōnis ſit cauſa relationis. In diuinis tn̄ relatio eſt cauſa actionis vel eſt rō actus generatiui. patet in creaturis: quia nihil eſt pr̄ niſi cui competit actus gn̄ationis ſeu qꝛ generauit. ¶ Sed ꝯtra. Sicut ſe habet generatio paſſiua ad filiū: ſic ſe habꝫ generatio actiua ad patrē. Sed generatio paſſiua eſt cauſa eſſendi filiū. ergo generatio actiua eſt cauſa eſſendi patrē. Dicimus eñ ⁊ vere ꝙ quicqͦd filius habet hꝫ ꝑ generatōnē. Nam qđ eſt filius hꝫ ꝑ generationē. Nunqꝫ eñ diceret̃ filius niſi quia genitus. Generatio ergo paſſiua ꝓcedit filiationē. Relatiua autē ſunt ſimul natura nō tm̄ in eēndo ſed etiā i intelligendo. ergo generatio actiua ē ratio dicendi paternitatem in deo. ¶ Secunda opinio ſtat in vnica concluſione que talis eſt. ¶ Ideo pater eſt pater in diuinis quia generat filiū. Si eñ alia cauſalis eſſet vera tunc nihil generaret niſi qđ eſſet pater: ſed hoc eſt falſum. Patet de pediculo quem generat hō. Tamē hoc non concludit contra dictā opinionē: dicit eñ nō ſic eſſe in creaturis ſicut in diuinis. Tamen concluſio patet. Nam generatio ſm ꝓpriā rationē dicit originem: paternitas vero habitudinē. Sed origo ſeu actus generandi eſt cauſa habitudinis ſm noſtrū modū intelligendi Probatur. Prius enim eſt magis cauſa poſterioris: ꝙ econtra ſed generare ē in plus ⁊ prius ꝙ pater. ergo ⁊c̄.

Pro ſolutõe argumẽ-
torum. Notandũ pro primo argumẽto
q̄ nõ ſequitur. Ille fecit bonũ argumen-
tum: ideo eſt bonus loycus. Nec ſequit̄
q̄ ideo ſumus boni: quia fecimus bonũ
opus. Patet hoc in naturalib9 de domi-
ficatore: poteſt em̄ a caſu fieri q̄ malus
edificator faciat bonam domũ: ſic ſimili
modo poteſt malus loycus bonũ argu
mentũ facere. Bene tamẽ ſequitur ille
eſt bonus logicus: ideo facit bonum ar-
gumentũ ſaltem ſi operetur ſm habitũ
a quo perficitur meliori modo quo pote
rit. ¶ Pro ſolutione ſecundi argumenti
Notandum q̄ nulla proprietas in diui-
nis nec aliquid intrinſecũ proprie acqui
ritur: quia quelibet eſt eẽntia: tamẽ ſm
rationẽ intelligendi paternitas ineſt ꝑ
generationẽ ſiue originem. ¶ Ultimum
argumentũ poteſt ſic formari. Pater ge
nerat in diuinis: vel ergo generat inquã
tum de9: vel inquantũ pater: vel inquan
tum innaſcibilis. Non primũ: alioquin
filius generaret quod eſt hereticum. Si
ſecundũ habeo propoſitũ. Non tercium
quia innaſcibilis dicit natiuitatẽ priua-
tionẽ. Sed nulla pura priuatio poteſt
eſſe ratio entis poſitiui. ergo ꝛc̄. ¶ Re-
ſponſio ſtat in duabus propoſitionib9.
¶ Prima ꝓpoſitio. Pater inquantũ in-
naſcibilis generat filium. ¶ Secunda
ꝓpoſitio. Pater inquantum improceſſi
bilis ſpirat ſpiritũſanctũ. Cum autem
arguis. Impoſſibile eſt priuatõnem eſſe
rationem habitus. id eſt entitatis poſiti
ue. ¶ Duo ſunt modi ſoluẽdi. Primus
modus dicit verum quidẽ eſt de priua-
tione pura ſimpliciter. Sed aliqua pri-
uatio cum habitu ſubſtrato. id eſt enti-
tate poſitiua bene eſt ratio habitus. Ex
emplum. Sicut homo liberalis inuitat
aliquẽ ad comedendũ ſecum ex liberali
tate quia ſolus. Sic in diuinis pater ge
nerat ex liberalitate ꝛ ne ſit ſol9. Et ido
cũ ſemel generatio erit ꝛ ſpirator ampli
us nõ generat ꝛc̄. ¶ Secundus modus
ſoluendi concedit maiorẽ quãdo videli
cet ſic arguitur. Impoſſibile eſt aliquã
priuationẽ eſſe cauſam ſeu rationẽ ali-
cuius poſitiui. Sed innaſcibilitas ē pu
ra priuatio (illam minorẽ negarent illi)
Probatur minor quia illud dicit̄ inna-
ſcibile qđ nõ poteſt generari: nec ē aptũ
natum generari: nec generatur. ¶ Re-
ſpondetur per hanc concluſionẽ. Licet
innaſcibilitas vocaliter videat̄ eſſe pri-
uatio: ſeu ſm vocẽ ſit priuatio: tamẽ ſm
rem eſt vera poſitio ſeu perfecta entitas
poſitiua. Prima pars patet. Quia om-
ne nomen compoſitũ ex illa prepoſitione
in poteſt capi priuatiue ꝛc̄. Secũda ps
iſtius cõcluſionis probatur per nouem
rationes. Quarũ quinq̄ prime vocan-
tur rationes. Alie autẽ motiua quia ab
auctoritate ſumuntur. ¶ Primo proba-
tur. Innaſcibilitas dicit primitatem.
Sed paternitas dicit conditionẽ entita
tis perfectam. ergo innaſcibilitas dicit
nobilem conditionem entis. Probatur
maior. quia innaſcibile vt dicit proprie
tatem patris ſic deſcribitur. Eſt ſuppo
ſitum non productũ ab alio. Ex prima
particula que eſt ſuppoſitum ſequitur
q̄ eſſentia diuina nõ eſt innaſcibilis. Se-
cunda particula nõ productũ: excludi
tur ſpirituſſanctus qui licet nõ ſit apt9
natus naſci: poteſt tamen produci. Tũc
arguitur ſic. Innaſcibile dicit ſuppoſi-
tum quod non eſt ab alio. Sed ens non
ab alio eſt primũ. ergo innaſcibile dicit
primitatem. ¶ Propoſitio. Tam nobi-
lem entitatem importat paternitas q̄
ad poſitionem primi ſequitur poſitio ſe
cundi. Ad rationem em̄ primi ſequitur
ratio principij ſm philoſophum. Sed
ſi principium eſt: poteſt habere princi-
piatum. ergo ꝛc̄. Unde dicit beatus Au
guſtinus. Qꝛ pater eſt principium toti-
us deitatis quia a nullo. ¶ Secundum
argumentum et primũ motiuum. Poſ-
ſet autẽ queri quare eſtis moti Sancte

Bonauẽtura Rñdit ꝑpter auctoritatẽ
maximoꝝ doctoꝝ. Antiq̄ eñ doctores q̄
fuerũt ante ſctm̃ bonauẽturã dixerũt ꝙ
innaſcibilitas in patre dicit fontalẽ ple/
nitudinẽ. Eſt aũt fontalis plenitudo ni
hil aliud q̃ȝ omnimode plenitudo ꝓdu/
ctiuitatis. Vñ habere fontalẽ plenitu/
dinẽ eſt hr̃e plenitudinẽ prĩtis in produ
cendo. Sed illud nõ põt intelligi reſpe/
ctu creaturarũ. patet quia illa plenitu/
do ẽ in trib⸫ nec ẽ in patre reſpectu ſpiri/
tusſancti: quia illa etiã ẽ in filio. ḡ eſt re/
ſpectu filij. Et ſic fontalis plenitudo in
patre ponit generationeȝ. Et tũc arguit
ſic. Innaſcibilitas ẽ fontalis plenitudo
ḡ dicit aliquã entitatẽ poſitiuã .ſ. gene/
rationẽ ¶ Aiaduertendũ ẽ hic ꝙ doctor
ſeraphicus videt dicere ꝙ innaſcibilitas
ꝛ fontalis plenitudo dicat generationeȝ
Rñdet eñ ad terciũ argumẽtũ ſic dicen
do ꝙ pr̃ generat q: deus innaſcibilis ꝛ et
ſpirat q: improceſſibil. Dicit poſtea trã
ſitis .xij. vel .xiiij. rigis Rõ primitatȝ in
aliq̄ genere ẽ rõ principiati in illo (vt rõ
principij ꝑ modũ nature ẽ rõ principia/
ti geniti) ideo q: pr̃ eſt primuȝ reſpectu
emanatõis gñationis ꝛ proceſſionis. Et
qm̃ primũ in genere gñatõnis q: innaſci
bilis. primũ ꝟo in genere ſpiratõis quia
deus improceſſibilis ideo generat q: de⁹
innaſcibilis: ꝛ ſpirat q: deus improceſſi
bilis. Tñ in fine ſeptime rõnis q̄re inna
ſcibilitas dicat poſitiuũ dicit ꝙ paterni
tas ꝛ ſpiratio actiua reducant ad inna/
ſcibilitatẽ. Non aũt idẽ reducitur ad ſe.
Videt igit fuiſſe intentio ſcti Bonauen
ture ꝙ innaſcibilitas diceret relationem
principij in generali: ꝛ hoc ex ↄñti tñ ad/
huc ꝓmo reſpectu gñatõnis ꝛ ꝓceſſionis
dicit eñ diſ. xxviij. q. i. ante ſolutionẽ ar/
gumentoꝝ ꝙ pr̃ eſt principiũ tot⁹ diui/
nitatis q: a nullo eſt ꝛc̃. hoc idẽ videtur
dicere eadẽ diſt. q. ij. Vbi dicit Innaſci/
bilitas quantũ ad ↄſequentẽ intellectũ
dicit vniuerſalẽ principalitatẽ ſiue fon/
talem plenitudinẽ in corpore q̃ſtionis.

¶ Scd̃m motiuũ ꝛ tercia rõ. Quia oẽs
tam antiqui q̃ȝ moderni dicũt ꝙ innaſci
bilitas eſt ꝓprietas patris. Sed innaſci
bile ſi dicit ſolam priuationẽ nõ põt eſſe
ꝓꝓetas patris. Seu ſic: īpoſſibile eſt ꝙ
innaſcibile ſit ꝓprietas patris ꝛ dicat ſo
lam priuationẽ. ergo innaſcibile non di/
cit ſolam priuationẽ. Patet alioquin tã
eſſentia q̃ȝ ſpũſſanct⁹ dicerẽtur innaſcibi
lia. pȝ quia nec generantur nec pñt gene/
rari nec ſunt apta nata generari. ḡ inna/
ſcibilitas nõ dicit purã ꝓuatõnẽ. ¶ Ter
ciũ motiuũ ꝛ quarta rõ. Hilarius dicit
pr̃ eſt auctor filij nõ quia creator nec fa/
ctor ſed q: genitor. Sed pater nõ habet
ſummã auctoritatẽ niſi quia innaſcibil.
ergo ꝛc̃. ¶ Quartũ motiuũ ꝛ quinta rõ.
Quia ſm̃ phm̃. Quãto cauſa prior tan
to eſt potentior ꝛ plus influit. ḡ a ſimili
quãto perſona prior tanto plus ꝓducti
uior ꝛc̃. Dat ſignũ hui⁹ dicẽs. Videm⁹
ꝙ prima in generib⸫ ſunt principia alio/
rum: ꝛ q̄ ſunt ſimpliciora vt in plurib⁹:
ita ꝙ in eis ſit ſtatus: habẽt potentiã in
finitã: vt punctus reſpectu lineaȝ. Et
vnitas reſpectu numeroꝝ ꝛc̃. Punct⁹ ha
bet potentiã infinitã ſupple in copulan/
do. Similr̃ vnitas reſpectu numeroruȝ
ſcȝ potentialiter. ſic etiã in eſſentia diui/
na quia eſt ꝓma reſpectu creature. Hoc
argumentũ minus valet alijs. ¶ Sexta
rõ ꝛ quintũ motiuũ. Sicut poſſibile eſt
intelligere ꝑſonã patris ꝛ filij nõ intelle/
cta ypoſtaſi ſpũſſancti. Sic etiã poſſibi
le eſt ꝛc̃. Alias rõnes ſcȝ ſeptimã: octauã
ꝛ nonam quere in littera ſancti Bonauẽ
ture. Septima incipit ibi. Sic videm⁹
ꝙ ſunt plures ꝑſone ī vna natura. Octa
ua incipit ibi. Amplius paternitatis et
generationis proprietas ꝛc̃. Et nona in
cipit ibi. Poſtremo cum idem ſit primũ
ꝛ principium. Et concordat cum prima
ratione.

Querit tercio. Utrum
contingat proprietates abſtrahi. Ter/

mini ſuperius declarati ſunt. ¶ Reſolutio queſtionis totius ſtat in vna diſtinctione et quinqȝ dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Abſtractio ē duplex ſcȝ realis ſeu ex natura rei ⁊ intellectualis ſeu rōnis. Abſtractio realis ⁊ ex natura rei: eſt illa qua abſtractū ab aliquo pōt remanere in actuali exiſtentia: abſqȝ eo a q̄ abſtrahitur. Tali abſtractione abſtrahit anima in morte a corpe. Vñ abſtractio realis et ſeparatio idem ſunt. Dicit Ita San. Bonauen. Sic abſtrahit vniuerſale a pticulari ⁊ forma a materia. Vniuerſale eñi poteſt abſtrahi reali abſtractione ab omni particulari determinato. Nec vult. S. Bonauētura ꝙ vniuerſale poſſit eſſe ſine indiuiduo: ſed qd̄cunqȝ indiuiduū determinatū detur: ſemp pōt ſaluari in alio deſtructo illo vt pȝ. ¶ Propoſitio. Omne accidens abſolutum realiter ⁊ eſſentialiter diſtinctum a ſubſtantia pōt taliter abſtrahi a ſubſtātia: vt patet in ſacramento altaris. Abſtractio vero intellectualis ſeu rōnis: eſt illa qua intellectus intelligit aliquā rationē formalem non intelligēdo aliam. ¶ Propoſitio. Quodlibet ſubiectuȝ eſt abſtrahibile abſtractione intellectuali a ſua propria paſſione ⁊ ecōuerſo: ſed nō abſtractione reali. Queſtio autē iſta eſt de vtraqȝ abſtractione. ¶ Primū dictū. Vbicūqȝ eſt abſtractio realis ibi eſt cōpoſitio ⁊ diuerſitas. Patet hoc de omnibus exemplis datis: vt de vniuerſali et particulari. De accidente ⁊ ſubiecto et de corpore ⁊ anima: in quibus eſt cōpoſitio. ¶ Scdm dictum. Quandocūqȝ intellectus noſter intelligit aliquod obiectum completū complete: tunc neceſſario intelligit ipſum ſub duplici ratione ſcȝ ſub ratione quod ⁊ ſub ratione ſeu p modum quo. ¶ Propoſitio. Quandocunqȝ intellectus noſter intelligit aliqd intelligibile: tunc intelligit ipſum ſub aliqua ratione. Ratio ergo eſt quo intelligitur. Obiectum autē eſt quod intelligitur. Exemplum. Cum intelligo hominem inq̄ntum rationalis: tunc homo eſt qd intelligitur: rationalitas autem eſt ratio quo. Et fortaſſis ibi accepit doctor Subtilis illam diſtinctionē qua vtitur ſepius in ſua doctrina ꝙ genus accipitur vt quid vel vt modus ⁊c̄. ¶ Propoſitio alia et habetur in logica. Quandocunqȝ intellectus noſter intelligit aliquid complete: tunc ibi eſt quid quod terminat actum intellectus: ⁊ ratio intelligendi vt quo: terminat actus intellectus. ¶ Tercium dictum. Realis abſtractio nullo modo ponēda eſt in deo: neqȝ quo ad eſſentiam: neqȝ quo ad perſonas. patet: quia ipſa preſupponit compoſitionē. Sed nulla eſt in diuinis compoſitio. igitur ⁊c̄. ¶ Quartum dictum. Quia intellectus noſter intelligit aliquid in diuinis: vt quod: ⁊ aliqd vt quo: ideo eſt ibi ponenda abſtractio ſm intellectum noſtrum ſiue quo ad eſſentiam: ſiue quo ad perſonam. Probat. Quia qd ⁊ quo ſic ſe habent per omnia ſicut abſtractum et cōcretum. Sed deitas vel eſſentia vocatur abſtractum deus vero concretum. Similiter intelligitur pater per modum qd et paternitas per modū quo. ergo ⁊c̄. ¶ Quintum dictum. Quia modus ſignificandi conſequitur modū intelligendi. Ideo poſſumus aliquid nominare in cōcreto ⁊ etiā in abſtracto in diuinis: tam in eēntia q̄ȝ in perſona. probatur: quia ſicut rem intelligimus ſic eam nominamus: ſed intelligimus eſſentiam per modū quo ſiue in abſtracto. ergo poſſumus eam nominare in abſtracto. ¶ Correlariū. In diuinis eſt abſtractio intellectualis ⁊ rationis.

Quarto querit. Vtrū peccatum ſit contrarie de nocionibus ſiue proprietatib⁹ opinari.

Termini declarandi ſunt tres ſcȝ peccatum: proprietas et contrarie opinari.

¶ Pro primi termini intellectu notãdũ q̄ peccatũ eſt duplex ſcʒ veniale de hoc in ſcđo ꝛ Mortale ꝛ tale ẽ duplex. ſ. originale: ꝛ de illo etiã nihil ad ꝓpoſitũ: et actuale de hoc eſt qđ nr̃a. ¶ Ūn̄ peccatũ mortale actuale (ſm Aug.) eſt dictũ vł factũ vel concupitũ ꝯtra legẽ dei. Tres prime particule hui⁹ diffinitionis denotant tria genera peccatoꝝ. Om̄e eñ peccatũ mortale actuale vel eſt locutio: vel cogitatio: vł operatio. Et hec tria genera peccatoꝝ ſm ordinẽ tãgunt in deſcriptione dicta. ¶ Prima ꝓpõ. Nulla cogitatio quantũcunq̧ mala videat eſt peccatum: ſi ꝓueniat volũtatis libertatem ſeu ſm q̄ ꝓuenit. ꝓbat. Quia nihil eſt peccatũ niſi voluntariũ. ¶ Scđa ꝓpõ. Nullus actus exterior nec aliqua cogitatio nec aliqua locutio eſt peccatũ niſi quia voluntarium: ſeu q2 a voluntate. Ūn̄ btũs Aug⁹. li. de aiabus. Peccatũ eſt volũtas retinẽdi vel cõſequẽdi: qđ iuſticia vetat. Et hec diffinitio ẽ formalior q̄ prima. Eſt ergo pctm̄ volũtas. ſ. volitio mala. Et accipit actũ ꝓmũ pro actu ſcđo: ſicut cõiter facit. Et he due diffinitiones dant de peccato cõmiſſionis. Eſt autẽ etiã peccatũ obmiſſionis. Et valde dubiũ eſt vtrũ aliq̇s ſolo pctõ obmiſſionis poſſit peccare. Exẽplũ de obdormiente matutinũ q̇ tñ debito tpe ſe poſuit dormitũ: alioquin ipſe eẽt culpabilis. Aliter diffinit btũs Ambroſi⁹ dicẽs. Peccatũ eſt ꝑuaricatio legis diuine ꝛ celeſtiũ inobedietia mãdatoꝝ. ꝛ ponitur in libro de paradiſo. Scđa pars exponit primã. Oĩs eñ trãſgreſſio precepti diuini voluntaria: eſt pctm̄ mortale. ¶ Correlariũ a multis doctorib⁹ infertur. Q2 nec eccl'ia tota: nec papa: nec quicunq̧ ꝓlatus poteſt obligare aliquẽ ad peccatum mortale: intelligitur ſi nõ dirigitur immediate a ſpũſancto. Patʒ ex duabus diffinitionib⁹ peccati mortal' Preceptũ eñ pape vel eccleſie ſeu prelati non eſt lex diuina: ſed om̄e peccatum eſt inobedientia mãdatoꝝ dei. ergo ꝛc. ¶ Scđs terminus eſt proprietas qui ſuperius diffuſe declaratus eſt ideo nunc ꝑtranſeo. ¶ Pro tercio termino ſcʒ ꝯtrarie opinari. Nota primã diſtinctionẽ in reſolutione queſtionis: ꝛ ſic habebis ei⁹ declarationem.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quattuor diſtinctionib⁹ ꝛ ſeptem ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima diſtinctio. Contigit dupliciter cõtrarie opinari. Uno modo ꝯtingit ꝯtrarie opinari circa ea q̄ ſpectãt ad doctrinã xp̄iane religionis vt circa articulos fidei: ꝛ circa ea q̄ cõtinentur in ſacro canone biblie. Alio mõ contingit ꝯtrarie opinari circa ea q̄ ſpectant ad doctrinã humane inſtitutionis: vt qđ vniuerſale nihil ſit in re ꝛc. ¶ Prima ꝓpoſitio. Circa ea q̄ ſpectant ad doctrinam inſtitutionis humane: licitũ ẽ nõ ſolũ ꝯtrariũ opinari: ſʒ etiã ꝯtra aſſerere ꝓbat. Illud eſt licitũ qđ nulla lege ẽ ꝓhibitũ ꝛc. ¶ Scđa diſtinctio. Spectãtia ad doctrinã xp̄iane religionis ſũt in triplici dr̃ia. Nã q̇dã ſunt de neceſſitate fidei: q̇dã ſunt de certitudine ſacre ſcripture. q̇dã vo ſunt anneſa his vel illis. Exemplũ primi: ſunt articuli fidei. Exemplũ ſcđi: ſunt oĩa q̄ ꝑtinent in canone biblie. Exemplũ tercij: vt ea q̄ ſpectant ad explanationẽ ſcripture ſacre: vt q̄ſtiones ꝛ ſcripta doctorum. ¶ Scđa ꝓpõ. Opinari cõtrarie circa ea q̄ ſunt de neceſſitate fidei ſimpliciť eſt pctm̄ mortale in altero ſcʒ in illo qui falſe opinatur. ¶ Tercia propoſitio. Si ille qui opinatur falſum circa ea que ſunt de neceſſitate fidei habeat ſimplicem opinionẽ falſam: tunc eſt peccatũ erroris. Si autẽ habeat aſſertionem ſic vt affirmet et defendat eſt peccatum hereſis. Unde dicit errare potero: ſed propter hoc heretic⁹ non ero. Unde error ꝛ hereſis habent ſe ſicut ſuperi⁹ ꝛ inferi⁹. Abbas ioachim habuit errorem peſſimũ ꝛ periculoſiſſi-

mum: quia de trinitate: non tamen fuit hereticus. ¶ Nota hic inuehit magiſter noſter contra inquiſitores quorū multi non habent differentiam inter errorē et hereſim: condēnantes quoſdā vt hereticos: qui tamen parati ſunt deponere errorem. ¶ Tercia diſtinctio. Homines ſe habent in duplici differentia circa ſacram ſcripturam. Quidam ignorāt ſacram ſcripturam: nec tenentur ſcire: ſicut ruſtici. Alij ſciunt ſacram ſcripturam: z tenentur ſcire: ſicut epiſcopi qui magis tenentur ſcire q̄ doctores.

¶ Quarta propoſitio. Ignorātes ſacrā ſcripturam nec tenentes ſcire: poſſunt cōtrarie opinari: ſeu licet eis: vt ſi quis diceret ꝙ Jacob eſſet pater Jſaac: alius diceret ꝙ non. ¶ Quinta propoſitio. Non licet ſcientes ſacram ſcripturam opinari contrarium de aliquo contento in ſacra ſcriptura: alioquin alter opinantiū peccat: qđ ſi paratꝰ eſt defendere peccat mortaliter: et eſt hereticus. Probatur. Quiſquis enim contradicit ſacre ſcripture et eſt pertinax ad defendendū eſt hereticus. ꝙ rc. Uñ oportet eſſe circūciſum labijs. Nullo modo ergo admittendum nec credendum ꝙ (vt dixit Pariſius quidam orator in cathedra) ꝙ Sanctus Hieronymus correxerit Matthe/um euangeliſtam de triginta argenteis. Non eſt verū ſed magis expoſuit. Item ſanctus Hieronymus exponens ſacram ſcripturā ibi. (Oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virū) dicit ꝙ bigamia cō/tracta ante baptiſmū non impedit ordinationem epiſcopalem. Sanctus vero Auguſtinus exponit oppoſito modo dicens: ꝙ impediat. Et hoc communiter tenetur. Et in alijs conſimiliter eſt dicendum ſcꝫ ꝙ non corrigunt ſacram ſcripturam: ſed expoñūt. ¶ Quarta diſtinctio. Illa que ſunt annexa fidei et ſacre ſcripture ſunt in duplici differētia. Nā quedam ſunt que ſequunf euidenter ex fide vel ex ſacra ſcriptura: z oppoſita repugnant fidei, ſeu ſacre ſcripture. Alia ſunt annexa fidei vel ſacre ſcripture: tamen non ſequunf euidenter ex ſacra ſcriptura vel fide. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Circa annexa fidei z ſacre ſcripture primo modo ſi quis cōtraria opinetur ante determinationē eccleſie eſt licitum: ſꝫ poſt determinationē non licet. Unde Gilbertus epiſcopus porritanus ante conciliū remenſe tenuit ꝙ tres proprietates eēnt in diuinis que non eſſent deꝰ. In tali autem concilio libere reuocauit: vt dicit Bernhardus. ¶ Huius opinionis tamen videtur eſſe Gregorius de arimino qui in primo videtur ſuſtinere illum errorem. Gilberti porretani dicēs. Or generare filiū ſit complexum ſignificabile qđ nec ſit pater nec ꝓprietas patris. Si placet eū videre potes. ¶ Septima propoſitio. In his que ſunt annexa fidei et ſacre ſcripture: nec ſequuntur euidēter ſilogiſtice vel alias: nec repugnāt (quia dubia ſunt) licet cōtraria opinari. Nō tamen licet aſſerere dubium circa deuꝫ quia (vt vtamur verbis doctoris Seraphici) Opinari eſt rationis conferētis. Sed aſſerere dubium circa deum eſt rationis ſuperbientis. ¶ Correlarium finale. Dicere mendaciū in religione xp̄iana: eſt aſſerere oppoſitum alicuius articuli fidei. Non tamē ſic accipit Sanctus Bonauentura in fine huius queſtionis rc.

Circa ſcđam huius diſtinctionis partē primo querif. Utrum verbuꝫ dicatur eſſentialiter vel notionaliter. Termini declarādi ſūt tres ſcꝫ verbum: eſſentialiter z notionaliter. Eſt tamē prius notandū ꝑut p̄hus. vij. metaphiſice inđt ꝙ Omē ꝓbleuma ſeu queſtio bona p̄ſupponit aliquid certuꝫ z querit dubium. Certū autē eſt ꝭm dicta oim doctoꝝ: immo ꝭm ſacrā ſcripturam ꝙ in diuinis ſit verbū. patet Jo. i.

In principio erat verbū ꝛ verbum erat apud deum. Et hoc eſt qd̄ ꝑſupponitur in titulo pſentis q̄onis. Scd̄o queritur vtrum tale verbū dicatur eſſentialiter vel nocionaliter. ¶ Notandum igitᷣ pro primi termini intellectu ꝙ verbū eſt noticia intellectualis: actualis: naturaliter pducta. In iſta deſcriptione ſunt quatuoꝛ particule. Prima eſt noticia: ꝛ ponitur loco generis. ¶ Prima ꝑpō. Nulla operatio ſiue nullus actꝰ potētie appetitiue pōt eē verbū. Coꝛrelariū. Nulla volitio eſt verbum. ¶ Scd̄a ꝑpoſitio Verbum eſt actus ſiue operatio alicuius potentie cognoſcitiue ſiue apprehenſiue. ¶ Scd̄a particula eſt intellectualis: ꝛ ponitur ad differētiam noticie ſenſitiue. Unde duplex eſt noticia ſcʒ ſenſitiua ꝛ intellectiua. Noticia ſenſitiua eſt illa quā habet ſenſus de obiecto. Et eſt duplex ſcʒ interioꝛ ꝛ exterioꝛ. ¶ Tercia propoſitio. Nulla ſenſatio pōt dici verbum. ¶ Quarta propō. Nullus actus potentie ſenſitiue ſiue interioꝛ ſiue exterioꝛ poteſt dici verbum. Coꝛrelarium. Verbū ſolum ptinet ad intellectum.

¶ Tercia particula dicitᷣ actualis: ꝛ ponitur ad differentiā noticie habitualis. ¶ Quinta ꝑpō. Nullus habitꝰ exiſtēs in intellectu poteſt dici verbū. ¶ Sexta propō. Nulla ſpecies intelligibilis exiſtens in intellectu pōt dici verbū: ſʒ pcedit verbū: q2 nō eſt noticia. ¶ Septima ꝑpoſitio. Potētia intellectiua nō poteſt dici verbū. ¶ Ultima particula dīr naturaliter ꝑducta. De rōne eīn verbi neceſſe eſt ꝑduci naturaliter ꝛ nō volūtate Vñ q̄dā ꝑducunᷣ libere: quedā ꝟo naturaliter. Libere ꝑducunᷣ illa q̄ volūtate ꝯcurrente ꝑducunᷣ. Naturalitᷣ ꝟo vñ volūtas nō ꝯcurrit. ¶ Octaua ꝑpō. Si deꝰ cauſaret in me noticiā alicuius obiecti totaliter: eſſet noticia intellectualis actualis: nec tamē eſſet verbū: q2 libere produceretᷣ a diuina volūtate. Coꝛrelariū. Si deꝰ cauſat totaliter viſionē beati (licet ſit pfectiſſima) nō tñ eſt ꝟbū. Vñ eſt opinio doctoꝝ multoꝝ ꝙ pfectiſſima noticia in creaturis nō eſt ꝟbū. Et hoc neceſſe eſt dicere. ſi quis dicat ꝙ volūtas diuina ſe ſola cauſet viſionē beatificā in ꝟgine glioſa et alijs btīs: ſic ꝙ intellectus creatꝰ nō ꝯcurrat actiue ad talē noticiā btificā. Itē ſicut nec oīs noticia increata eſt verbū. patet de noticia eſſentiali improducta in diuinis: ſic nec oīs noticia ꝑducta eſt ꝟbū. ꝓtꝫ: q2 ſpūs ſanctꝰ eſt noticia ꝑducta (licet nō ap̄p̄iate) ꝛ tñ nō eſt verbū. ¶ Coꝛrelariū. Ad hoc ğ ꝙ aliquid ſit ꝟbū requirunᷣ due ꝯditiones. Prima opoꝛtet ꝙ ſit intellectio. Scd̄a ꝯditio ꝙ ſit naturaliter ꝑducta. Vñ poſſet breuius ſic deſcribi Verbū eſt intellectio naturalitᷣ ꝑducta ¶ Propō. Omis intellectio naturalitᷣ ꝑducta eſt ꝟbū. ¶ Notandū ꝙ intellectio actualis q̄ eſt foꝛmaliter ī patre: filio ꝛ ſpūſancto: non eſt verbū q2 ē actus eſſentialis non ꝑductus. Verbū ſic diffinitum eſt cōmune ꝟbo creato ꝛ increato. Non tñ eſt niſi quedā notificatio et hoc ſi cōiter capiatur. Verbū eīn diuinum id eſt filius ſolū ap̄p̄iate eſt noticia ꝛ intellectio: vt habet Scotus queſtione. viij. quodlibeti. Verbum autem creatū poteſt ſic deſcribi: eſt noticia naturaliter genita creata. Verbum vero increatum eſt intellectio ſeu noticia naturaliter producta ſubſiſtens.

¶ Notandum vlterius ꝙ Agēs per intellectum diſtinguitur vno modo cōtra agens a voluntate ꝛ arte. Illo modo eſt agens naturale ſicut ignis reſpectu cōbuſtionis ſtuppe. Alio modo agens per intellectum diſtinguitur contra agens naturale. Illo modo ſepius capitᷣ a philoſopho et eſt agens liberum. Notandū etiam ꝙ amoꝛ concurrit ad rationē verbi non vt intrinſece requiſitū: ſed vt concomitans. ¶ Sciendum eſt ſm doctrinam doctoꝛis Subtilis. Anteq̄ꝫ habeamus verbum in nobis ꝙ quinqꝫ entita-

tes reqrunt. Primo reqrit intellect⁹ ipe. Scdo intelligibile. Tercio act⁹ intelligēdi ſeu noticia pducta. Exm̄ ad intelligēdū lapidē. pmo reqrit intellect⁹ intelligēs. ſcdo lapis itelligibil. ⁊ tercio actualis noticia. Quarta entitas ē pductio actiua: q eſt reſpect⁹ ipi⁹ intellect⁹ pducētis ad ipaȝ intellectōȝ pductā q reſpectus vocat pductio actiua: vl' pducere i cōcreto ſeu elicere: vel elicito. Itē vocat pnitas. itē vocat gignere. itē ꝟberare. i. ꝟbū gñare et ꝟbatio actiua. Itē vocat loq apud ſe. Vocatur qꝫ tal' reſpect⁹ ɔcipere a Bonauē. Item alio noie dicere. ¶ Correla. Termin⁹ g ipi⁹ dicere ē verbū. Intellect⁹ g dicit ꝟbū. i. pducit ꝟbū id ē intellectōeȝ. Nō inquā dicit vocalit ſꝫ mētaliter. Iſta ē lingua angl'oꝝ de q in ſcdo li. Quita entitas ē reſpect⁹ ipi⁹ noticie pducte ad itellectū pducētē. Et noiat pduci: elici: dici. et a. s. Bonauē. ɔcipi ⁊ cōceptū. Itē gigni ꝟberari. Itē vocat ꝟbū: filiatio ⁊c. Querere g Utrū ꝟbū dicat eēntial'r vl' nocional'r ē qrere vtrū ꝟbū dicat vl' ɔueniat trib⁹ pſonis: an alicui ⁊ alicui non.

Reſolutio qōnis ſtat i trib⁹ opinionib⁹.

Quarū pma ſtat i vna diſtinctōe. ⁊ trib⁹ ppōib⁹: ⁊ totidē dictꝭ. ¶ Diſtinctio eſt tal. Dicere capit tripl'r in diuis. Uno mō idē eſt qꝺ intelligere. Alio mō idē ē qꝺ gñare. Tercio mō idē eſt qꝺ creare. ¶ Pria ppō ſm iſtā opinionē. Dicere in diuis pmo mō ɔuenit cuilibet pſone. Et eſt eſſentialiter dictū. ¶ Scda ppō. In diuis dicere ſcdo mō ſoli pri conuenit. Et capit nocionaliter. ¶ Tercia ppō. Dicere tercio mō ɔuēit cuilibet pſone. Vñ ſcriptū ē. dixit ⁊ creata ſunt. i. creauit ⁊ creata ſūt. Et ſic eſt eēntiale in diuis. ¶ Primū dictū. Verbū increatū nō corrñdet dicere put ideꝫ eſt qꝺ intelligere. ¶ Scdm dictū. Verbū increatū corrñdet dicere put idē eſt qꝺ gñare. In his nō rephendit iſta opinio a. s. Bonauē. Sꝫ addūt qꝺ non placet. ¶ Terciū dictū. Nullū ꝟbū corrñdet ei qꝺ eſt dicere tercio mō id ē creare. Et in hoc rephendit a ſctō Bonauētu. ¶ Scda opinio ſtat etiā i vna diſtinctione ⁊ duob⁹ dictis. Breuit em̄ illi ſe expediūt dicētes. ¶ Dicere vno mō capit eēntial'r. ⁊ ſic idē eſt qꝺ intelligere. Alio mō capit nocōnal'r. ⁊ ſic idē eſt qꝺ gñare ¶ Primū dictū. Verbū pmo mō dictuꝫ dr eēntial'r vt. ſ. corrñdet ipi dicere pmo mō eſt cōe trib⁹ pſonis. ¶ Scdm dictū. Qñ dicere capitur nocional'r eſt in ſolo patre ⁊c.

Reſolutio tercie et proprie opinionis ſtat in qbuſdā ppōnib⁹.

¶ Prima ppō. Dicere eſt idē qꝺ loqui. ¶ Scda ppō. Loqui capit dupl'r: aut apud ſe: aut apō alterū. Loquit hō apō ſe dū cogitat. ¶ Tercia ppō. Loq apud ſe eſt aliqd mēte ɔcipi. i. pducere ſiue intelligere: verbū em̄ eſt loquela interior. ¶ Quarta ppō. Mens nr̄a intelligēdo aliqd aliud a ſe pducit: verbū ſil'e alij intellectio: ſꝫ intelligēdo ſe producit ꝟbū ſil'e ſibi. Declarat ſic. Mens intelligendo aliqd aut intelligit ſe vl' nō intelligit ſe ſed aliud. Ois aūt intellectio eſt ſilitudo obiecti illi⁹ cui⁹ eſt ⁊c. ¶ Quinta ppō. Mens intelligendo ſeipam ɔcipit ꝟbū ſil'e ſibi p oia. ¶ Sexta ppō. Loq vl' dicere apud alterū eſt ɔceptū mentis expmere alteri: cui loq corrñdet ꝟbū exterius plarū. ¶ Septima ppō. Sicut i nob dupl'r accipit dicere: ſic in deo eſt dicere apud ſe: et dicere dei apud alterū. vñ Iohis pmo. Et ꝟbū erat apud deū. ¶ Octaua ppō. Pr in diuis dicit apud ſe verbū: qn generat prolē ſibi ſimilem. ¶ Nona propō. Huic dicere pris corrñdet ꝟbū eternū ſeu ꝟbū increatū natū. ¶ Decima ppō. De⁹ loquit apud alteꝝ qñ exprimit ⁊ declarat ſeipm p creaturā: cui locutiōi corrñdet creatura ad extra Et in h opinio pcedēs fuit improbata.

Quia nō ē aliqs effect⁹ q̄ nō manifeſtat z declarat ſuā cāz zc̄. Vn̄ de⁹ loquit̄ val de qn̄ pducit peſtilētias. Vn̄ qn̄ de⁹ in ſpirat m̄ltas inſpiratiōes loquit̄ hoi vn̄ Spūs vbi vult ſpi. z vocē ei⁹ audis zc̄. Correlariū. Duplex ē v̄bū reſpectu dei Quoddā eſt v̄bū qd̄ correſpondet p̄mo dice re qd̄ eſt loq apud ſe. z eſt v̄bū eternū h̄ eſt fili⁹ dī. Aliud eſt v̄bū corrn̄des ſcd̄o dicere. z eſt v̄bū tp̄ale corrn̄dēs locutiōi dei ad alterū z ē creatura. ¶ Propō. xi. Verbū increatū ſoli⁹ ē filij in diuis cui⁹ eſt ↄcipi: ſicut dicere ſoli⁹ eſt p̄ris cui⁹ ē concipere. ¶ Duodecima z vltima ppō. Verbū in diuis dī ſolū nocionalit̄ z nō eſſentialiter quia dicitur de ſolo filio.

Pro ſolutione argumē

toꝝ. Notādū q doc. Sera. duo p̄ma ar gumēta ſil̄r ſoluit. Nā pcedūt ab inſuffi cienti diffinitiōe. Vn̄ ſicut patuit heſter na lectiōe. Verbū ē noticia intellectual̄ actual̄ naturalr̄ pducta. g̃ nō valēt ar gumēta. Silr̄ notādū q duplex eſt noti cia ſcʒ genita z ingenita. Nā noticia ge nita eſt ppriū v̄bi. Noticia v̄o ingenita ē eēntial̄ z p ↄñs cōis trib⁹ zc̄. vide textū ¶ Itē notādū q ois noticia actual̄ ē de claratiua z manifeſtatiua illi⁹ cuius eſt Nō tn̄ ois noticia eſt v̄bū: vt ſ̄ pꝫ. Sʒ noticia ↄcepta. i. naturalr̄ pducta vl̄ ge nita ē v̄bū. In pposito em̄ doct. Sera. accipit ↄcipere pro naturalr̄ producere vt patet etiā in ſequentib⁹ ſolutionib⁹ i te xtu z in ſeqn̄ti q̄ōne. ¶ Notandū q dice re dei apud ſe: idē eſt qd̄ gn̄are filiū ſibi ſil̄em cui correſpondet v̄bū eternū. Et ſic eſt ſolus vnus dicens.

Scd̄o querit̄ de verbi

eterni ↄnotatiōe. Vtrū v̄bū eternū con notet aliqd ex pte creature. Vn̄ notādū q cōnotare eſt aliqd p̄ter ſcatū p̄ncipa le importare. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in xij. ppōnib⁹. ¶ Prima ppō. Tūc verbū dī vel generat̄ qn̄ mente ſil̄itudo vl̄ ima go alicui⁹ cognoſcibil̄ ↄcipit̄. Iſta ppō pꝫ ex deſcriptione v̄bi in pcedēti lcone bita: vbi dicit̄ q verbū eſt noticia intel lectualis actualis zc̄. q2 verbū eſt ipa ſi militudo z imago obiecti. ¶ Scd̄a ppō Cū verbū ſit ſil̄itudo ↄcepta obiecti ſe quit̄ q verbū dicit reſpectū ad illud cu ius eſt ſcʒ verbū. quia noticia eſt alicu ius noticia. ¶ Tercia ppō. Quia mens nr̄a nec ſil̄ nec vna z eodē actu videt ſe z alia: ideo alio v̄bo dicit ſe z alijs verbis dicit alia. Patʒ em̄ q intellect⁹ me⁹ non ſil̄ z eodē actu itelligit ſe z alia. Sil̄ em̄ z ſemel intellect⁹ nō intelligit plura pfe cte. ¶ Quarta ppō. Tot ſunt in mente nr̄a v̄ba q̄ ſunt obiecta intellecta actu ab ea: z tot pn̄t eſſe v̄ba q̄ ſūt eſſe intel lecta ab ea. ¶ Quinta ppō. Quia ſum mus ſpūs in p̄re ſe z oīa videt vno aſpe ctu. i. intellectione z eodē actu. Ideo co gnoſcit ſe vt eſt p̄ncipiū oīm alioꝝ. Oia em̄ ſunt clara oculis dei. ¶ Sexta ppō. Quia in p̄re vis ↄceptiua ↄcipit ſil̄itu dinē oīa circūplectentē ſub intuitu vno ſiue aſpectu: ideo ↄcipit ſiue generat vnū verbū qd̄ ē ſil̄itudo p̄ris imitatiua: z eſt ſil̄itudo creaturarū opatiua vel exēpla tiua tenēs mediū per quā p̄r opari dici tur. Hec ppō tres hʒ ptes. Prima dicit̄ vis cōceptiua: p quā debet intelligi me moria fecunda que eſt vis generatiua: q̄ cōcipit. i. pducit ſimilitudinē. i. verbū: oīa circūplectentē. i. continentē ſub in tuitu vno. i. habentē eſſentiā ſibi pn̄tem Scd̄a pars eſt declaratiua prime par tis. Niſi em̄ generaret verbū quod eſſet ſimilitudo patris z alioꝛum ſimilitudo em̄ ſeu verbū non oīa complecteret̄ niſi eſſet z patris et alioꝛum. Differenter ta men quia patris ē quaſi imitatiua. Vel potius vt vult doctor Subtil. Eſt per adequationē ſil̄itudo patris. Alioꝛum autē per exemplationē. ¶ Septima pro poſitio. Filius in diuinis dicitur virt⁹ dei z ſapiētia patris in ſcripturis ſacris Non tamen intelligendum eſt q ſit for

maliter virtus patris: ſed ſuppoſitaliter cui ſcȝ pater cõmunicat eandẽ virtutem operandi. Unde patrẽ operari per filium poteſt intelligi tanq̃ per rationẽ formalẽ agendi. Et ſic non intelligitur Uel poteſt intelligi tanq̃ per ſuppoſitum cui cõmunicauit pater eandem virtutem operandi. ꝛ iſto modo intelligitur Et ſic ſimiliter agit filius ꝛ pater p ſpiritumſanctũ. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Verbum diuinum non ſolum dicit reſpectũ ad patrẽ a quo generatur: ſed etiã dicit reſpectum ad creaturã per modum exemplaritatis diſpoſitiue: ꝛ virtutis operatiue. Patet ex ſexta ꝓpoſitione ꝛc. Unde verbũ eſſe exemplans creaturã poteſt intelligi tripliciter. Uno mõ actu. Et hoc qñ producit aliquid cũ patre ꝛ ſpũ ſancto. Unde cauſa exemplãs ꝛ efficiẽs ſunt idem. vnde intellectio dicitur ſimilitudo obiecti ita verbũ qð eſt ipſa noticia dicitur exemplans omnium rerum. Scðo mõ dicitur exemplans ſm habitũ: inq̃ntum poteſt facere creaturã ꝛ inq̃ntum aliqua creatura põt creari. Tercõ mõ dicitur exemplans ſm aptitudinem. Quia eſt aptũ natũ cum patre ꝓducere creaturã tanq̃ exẽplar ipſius. Dictũ em̃ eſt ſup̃ q̄ donũ vt dicitur de ſpũſctõ nõ ſolũ dicit reſpectũ ad dantẽ: ſed etiaȝ ad illũ cui datur. Et hoc tripliciter: quia vel ſm actũ vel ſm habitũ: aut ſm aptitudinẽ. Require ſup̃. ¶ Nona ꝓpõ. Exẽplãs ſm actũ non competit verbo ab eterno: ſed ex tempore. ¶ Decima propoſitio. Exẽplans ſm habitum reſpicit creaturã vt poſſibilẽ fieri. Et qꝛ creatura ab eterno fuit poſſibilis: ideo verbũ ſemꝑ fuit exẽplans ſm habitũ. Et hoc appropriate. Correlariũ. Potentia diſpoſitiua exemplatiua ꝛ operatiua idem ſunt. ¶ Undecima ꝓpoſitio. Quemadmodũ dictũ fuit ſuperius de dono: eodem modo dicendum eſt nunc de verbo reſpectu potẽtie operatiue ſcȝ ſm actum: habitudinem ꝛ aptitudinem. Et hoc large loquẽdo de aptitudine. ¶ Duodecima ꝓpõ. Licet verbum vltra principale ſuũ ſignificatũ importet ab eterno reſpectũ ad creaturam ſm aptitudinẽ ſeu reſpectũ aptitudinalem et etiaȝ habitualẽ: non tamen dicit reſpectũ actualem ad creaturã ab eterno.

Pro ſolutiõe argumentorum.

Notandũ q̄ vltima ratio eſt melius argumentuȝ qð hic fit. Et eſt tale. Si verbum diceret reſpectũ ad creaturam: poteſt dici verbũ creature qð expꝛeſſe beatus negat Anſelmus in monologion. Probatur conſequẽtia: quia ideo dicitur filius patris ꝛ verbũ patris: quia dicit reſpectum ad patrem. Si dicas q̄ dicit reſpectũ ad dicentẽ principaliter. Unde nõ põt dici niſi verbũ pr̃is: eadẽ ratione cũ ſpũs dicat reſpectũ ad ſpirantẽ ꝓncipaliter non poterit dici ſpũs moyſi vel ſpũs helye qð eſt ꝯtra ſcripturã ſacrã Itẽ ſi dicit reſpectũ ad creaturã cũ omne nomẽ dicẽs reſpectũ ad creaturã ſit eſſentiale. ergo verbũ nullo mõ dicitur perſonaliter. ¶ Reſpondeo. Spũs dicitur dupliciter. Uno mõ dicitur ſpũs ab actu perſonali vel nocionali. viȝ a ſpirari vel a ſpirare id ẽ ꝓducere. Hoc mõ non accipitur ſpũs in ſacra ſcriptura cũ dicitur ſpũs helye vel ſpũs moyſi ꝛc. Alio mõ dicitur ſpũs ab actu eſſentiali: q̄ eſt inſpirari vel inſpirare. Et hoc vult. S. Bonauẽ. qñ dicit vel ab actu ſpirãdi. gloſa. i. inſpirãdi ¶ Mouet dubiũ ꝯñter. Utrũ poſſit dici ſpũſſctũs hoĩs: ſicut ſpũſſctũs helye. Et lȝ mgr̃ ſniarũ dicat q̄. ſſ. ſolũ ꝯuenit tercie perſone i diuinis: hoc nõ obſtãte. Dico q̄ ſpũſſanctus et põt dici ſpũſſanctus hominis ſicut ſpũs hoĩs. probatur. Nam eo dicitur ſpũs hominis quia inſpirat cõſimiliter ideo qꝛ ſctã inſpirat alicui ꝛ nõ tm̃ ſpiritum prophetie: ideo dici poteſt ſpũſſctũs alicuius. Sicut Danie. vlti. dicitur Suſcitauit deus ſpm̃ſanctũ pueri iunioris. Quia em̃ ſctõ Danieli inſpirauit ſancta: retractionẽ ſcȝ illius impudici cõ

filiū ⁊ puerſiſſimi ꝓpoſiti illoꝝ peſſimoꝝ ⁊ iudicij iniq: ideo dicit̃ ſpūſſanct⁹ pueri. Et licet biblie moderne ſeu nouiter impreſſe nō habeāt ſepi⁹ in hoc loco ſanctum. Antiqui tñ libri manu cōſcripti habent: niſi ꝙ ab ignorātib⁹ ⁊ q̄ iſtū antiquum doctorem non viderūt aliqui libri bene ſcripti corrumpunt̃ hoc in loco ſicut et in alijs. Patet de ep̄la que legitur ſabbato ante Inuocauit: vbi Eſaie lviij. dicit̃ Auertens ſemitas inquietem multi ſcioli corrumpūt ⁊c̄. ¶ Notandū ꝙ in fine huius q̄onis dicit. S. Bonauentu. Magis aūt filius ⁊ ſpūſſanctus nominant̃ nominibus dicentibus reſpectum ad creaturā ꝙ̄ pater. Qm̄ ſm rationem intelligēdi ⁊ appropriandi quaſi mediū ſint inter nos ⁊ deū: ⁊ ſm rationem appropriandi ſunt reducentes ad deum. Poteſt autem hoc dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ ſm naturā diuinam mediāt inter patrē et creaturā ſic non debet intelligi. Alio modo dicit̃ per appropriationē. Quia ſm beatū Auguſtinū. Pater eſt principium ad qđ reducimur: fili⁹ forma quā ſequimur: et ſpūſſanctus gratia q̄ recōciliamur. Un̄ ⁊ ipſi magis ꝓprie dicunt̃ nobis dari ꝙ̄ pater ⁊c̄.

Tercio queritur cū filius ſit verbum ⁊ ſapientia qđ illoꝝ ſit

prius ſm rationem intelligendi. Notandum pro intellectu terminoꝝ ꝙ filius in diuinis quattuor nominatur nominibus. Uocatur em̄ filius: imago patris: verbum patris ⁊ ſapiētia ⁊ noticia. Et eſt notandū ꝙ hic implicite tria querūtur. Primo quare hoc nomen verbū dicitur proprie de filio: et ſapientia eſt appropriatū. Omnia em̄ appropriata ſūt cōmunia tribus. Nullum autem ꝓpriū eſt cōmune tribus: ſed conuenit vni ſoli perſone. ¶ Scđo queritur. An ſm modum intelligendi noſtrū precedat ſapiētia verbū: an econuerſo. ¶ Tercio querit̃ que ſit differentia iſtorum nominū: ſapientia: filius imago ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus dictis. ¶ Primum dictū. In intellectu verbi cadunt iſte tres conditiones. Intelligētis cognitio: ⁊ ſimilitudinis conceptio ⁊ alicuius expreſſio. Hoc probat p̄mo per auctoritatē anſelmi in litera ſancti Bonauentu. Et ſcđo ratione vel diffinitiōe ſumpta ex illa auctoritate. Unde verbū eſt noticia genita expreſſiua alicuius obiecti intelligibilis cuius eſt perfecta imago vel ſimilitudo naturalis: hanc deſcriptionem inuenit ſanctus Bonauentu. Et eſt eadē cum illa nuper dicta ſm docto. Subti. In qua quidē deſcriptione tres ponunt̃ particule. Prima particula eſt Noticia et ſic patet prima pars dicti ſcȝ intelligētis cognitio: qđ idem eſt quod noticia. Scđa genita: ⁊ intelligit̃ per ſimilitudinis conceptionē. Unde in intellectu verbi id eſt de rōne quidditatiua verbi eſt ꝙ ſit productum. Tercia particula eſt Expſſiua ⁊c̄. Per hoc patet tercia clauſula nr̄e ꝓpoſitionis p̄me ⁊ per ꝯſequēs ipſa tota propoſitio. Et ſic patet ꝙ verbum includit iſta tria ſcȝ noticiā genitā id ē generationē ⁊ imaginē ⁊ ſimilitudinem obiecti. ¶ Scđm dictum. Sapientia ⁊ noticia cum dicāt aliquod abſolutum ſunt cōmunia tribus: verbū tamen ⁊ imago ⁊ filius ſunt ꝓpria filio. Prima particula patet: quia ſunt abſoluta: appropriantur tamē filio. ¶ Tercium dictum. Iſta quattuor nomina habent ſe per ordinē: ſapiētia: filius: imago et verbum: put dicunt̃ de ſcđa pſona in diuinis. Primo em̄ dicit̃ ſapiētia ſm modū noſtrū intelligendi: dehinc filius. tercio imago. quarto verbū. Uide iſta lati⁹ in textu. Uerbū em̄ dicit ⁊ intellectionē ⁊ genitū ⁊ modū expſſum emanādi ⁊ ſupaddit vltra hec tria rationē exprimēdi et manifeſtandi.

Queriť quarto Utrum hoc nomē verbū debuit ad diuina trāſferri ⁊c̄. Notandū pro declaratione terminoꝝ ꝙ ly verbū accipiť quatuor modis. Primo hoc nomen verbū accipitur pro deceptione. vt Uerba dat omnis amans. Secundo modo pro parte orationis. vt Uerbū eſt pars orationis ⁊c̄. Tercio modo pro filio dei. vt Uerbum caro factum eſt. Quarto modo capitur verbum pro loquela. Unde verſus. Eſt deceptio: pars: loquela: filius dei. ¶ Notandum vlterius ꝙ verbuʒ captum pro loquela ē triplex. ſcʒ. Exterior loquela: interior: ⁊ media. Hoc ē ꝙ dicit beatus Auguſtinꝰ. xv. de trinitate. Q2 ē verbū ſenſibile: intelligibile vel intellectuale: ⁊ mediū. Loquela interior ſeu verbū intellectuale ē ipſa actualr̄ noticia intellectualis: naturalr̄ producta. Sed loq̄la ſeu verbū exterius: ſiue verbū ſenſibile: eſt illud qđ attendiť in vocis prolatione vel ē ipſamet vox ſignificatiua. Loquela ꝟo media ſiue verbuʒ mediū: eſt noticia vel cogitatio quedā de voce prolata ſeu proferenda exterius. Uñ verbuʒ intellectuale attēdiť in cogitatōe rei. Uerbum mediū in cogitatione vocis: verbū ꝟo ſenſibile attendiť in vocis prolatōne Uñ in aīa nr̄a iſta tria ſunt ſubordinata. Prio ē intellectio rei: vt lapidis: ⁊ vocatur verbū mentale. Scđo ē intellectio vocis vel de ꝓferēda voce ⁊ illa ē tm̄mođo de voce ⁊ nō de re: ⁊ vocať loquela media: quia mediat inter intellectioneʒ rei ⁊ vocē ipſam ſenſibilē. Tercio ē ipſa vox q̄ eſt loquela exterior. Exēpli cauſa. Doctor lecturꝰ. ꝑmo cogitat lectionē ſuam legendā. ſcđo cogitat quō vult eā proferre ſeu declarare. Quia nō ſufficit doctori rem intelligere: ſed etiā oportet doctorem ꝑmeditari quō vtiliter ⁊ clare velit exprimere q̄ intelligit. Nō em̄ inq̄ꝫtum rōnabiliter agens neceſſe hꝫ ꝓcogitare. Tercio ē ipſa vox ſenſibilis ⁊c̄. ¶ Poſſet ergo q̄ſtio fieri ꝑmo de verbo ſenſibili. Utrū trāſferať ad diuina verbū exteriꝰ ¶ Scđo vtrū verbū mediū trāſferať ad diuinā ¶ Tercio an verbū mētale trāſſeratur ad diuina ⁊ de illo ꝟbo principalr̄ querit queſtio nr̄a. Et nota ꝙ reſponſio ad q̄ſtionē nō fuit reducta ad propōnes per doctorem.

Reſolutio queſtionis ſtat in ſex ꝓpōnibus ¶ Prima ꝓpoſitio. Nullū verbū ſenſibile prolatū exterius transferť ad diuina. Patet q2 tale verbū nihil aliud eſt q̄ꝫ vox q̄ potius dr̄ index verbi: proprie eī̄m nō eſt ꝟbum: licet dicatur ꝟbū ſenſibile. Et ſic habeť reſponſio pro ꝑma formatōe q̄ōnis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Nullū verbū mediū trāſfertur ad diuina. Et ꝑ hoc pꝫ ſcđa queſtio patet iſta ꝓpō. Quia verbū mediū nō ē niſi cogitatio de expſſione verbi proprie dicti. ¶ Tercia propoſitio. Solū verbū proprie dictū ſcʒ intellectuale trāſfertur ad diuina. Et quia textus ſcti Bonauēture non eſt obſcurus. Ideo ipm̄ in vlteriores nō reſoluā ꝓpōnes. ¶ Uñ eſt notandū ꝙ duplex pōt eſſe trāſlatio alicuius nois. Una ſm rem. Alia vero ſm impoſitionē. Pro ꝑma trāſlatione nota talem regulā. ¶ Q̄ñcunqꜫ aliqđ nomē pri̇mo ⁊ ꝑ ſe: ⁊ ꝓprie ſignificat aliquā rem propter aliquā tñ̄ ſimilitudinē repertā in alia re: trāſferť ad ſignificandū illam improprie. Exemplū. Ridere ſignificat primo ⁊ proprie actū oris ⁊ transferť ad florere. ¶ Pro ſcđa trāſlatōe nota ſecundam regulā. ¶ Scđa regula. Q̄ñcunqꜫ aliqđ nomē eſt impoſitū alicui ſiue proprie ſiue minus proprie: ⁊ trāſferť ad ſignificandū aliq̄d qđ ꝑus ⁊ ꝑfectius eius ſignificatū ē: tūc eſt trāſlatio ſm impoſitionē. ¶ Quarta propoſitio. Cum nec verbū ſenſibile nec etiā verbū medium trāſfertur ad diuina ⁊ nō ſit aliud verbū q̄ꝫ intellectuale ſeq̄tur ꝙ ipm̄ trāſfertur ad diuina. ¶ Quinta ꝓpō. Sicut ergo

rō paternitatis p̄ p̄us ē in diuinis: ſpm tamen nō transfert a creaturis ſicut etiā lux ⁊ verbū ⁊ ſic de aliis. ¶ Dicit ergo q̄ ſicut rō trinitatis reperitur in ſenſu reperitur etiam in ratione conuerſa ad ſenſum: ⁊ reperitur in rōne ſm ſe: ſic ⁊ rō v̄bi Exemplū de potentia viſiua. Primo eſt potentia viſiua. ſcōa ipſa viſio. tercio p̄ſecutio vel appetitus quo ſenſus proſequitur obiectum ſibi conueniens. Non ē tamē expreſſa ſimilitudo. vnde nec imago dicenda ē. ¶ Sexta propō. Verbum noſtrū intellectuale habet ſimilitudinē ad verbum increatuꝫ quantū ad tria ſcꝫ quantū ad originem: quantū ad diſpoſitionem: quia verbū diuinū eſt ars plena omniū rōem viuentiū. i. omniū obiectorum intellectorꝫ. Et in illa arte omnia ſunt exemplata. tercio verbū noſtrū intellectuale habet ſimilitudinē ad verbū increatū q̄ꝫtum ad vnionē co: q̄ vnitum eſt nature humane ſic tamē q̄ manet integrum apud patrē: ſicut verbū noſtrum vnitur voci vt inoteſcat: ⁊ tamē nō tranſit in vocem ſed manet in mente integrū. ¶ Notādū eſt p̄ v̄bis beati Auguſtini. Q ois creatura inquātū cognita a deo dicit viuere in deo. Tale eñ eſſe extrinſece ⁊ participatiue habꝫ cognitū: quale eſſe habet cognitio formaliter ⁊ intrinſece. Unde dicit phs q̄ actus intellect⁹ eſt vita. Nullus eñ intelligit niſi viuat ⁊ ipſa intellectio ē vita. Et hoc in creaturis licet accidentalis. Dom⁹ ergo intellecta viuit. Hinc dicit beatus Auguſtinus q̄ imperfectiora habēt nobili⁹ eſſe in intel ectu q̄ꝫ in ſe: Unde dom⁹ cum dicat artificiale: habet nobilius eſſe in cognitione q̄ꝫ ad extra: licet nō habeat nobilius eſſe dom⁹: quia eſſe domus dicit eſſe ad extra. Ita ego habeo nobilius eē in intellectione diuina q̄ꝫ in propria exiſtentia. licet nō habeā nobilius eſſe hominis in intellectu diuino q̄ꝫ ad extra. Conſimiliter oēs creature habent ſimpliciter nobilius eſſe ⁊ verius ī cognitio ne diuina q̄ꝫ in ſe. Ab eterno eñ vitale eſſe habuerūt a deo. Unde btūs Auguſtinus ſuper primo capitulo Johannis. Quod factum eſt: in ipſo vita erat. Qꝫ factū eſt: in ipſo vita creatrix erat: in ipō ſcꝫ filio. Hinc canit ſctā mater eccleſia. Regem cui omnia viuunt. ¶ Propoſitio. Non quodlibet verbū in mente nr̄a habet ſimilitudinē q̄ꝫtuꝫ ad illa tria ad verbū increatū. Patet quia multa ſunt verba in nobis importātia imperfectioneꝫ Nam eſt verbū dubiū: eſt verbū falſum verbū impotens: ⁊ verbū diſplicēs. Exemplum pmi. Omnis cogitatio qua dubito de aliquo ſicut phs. Utrū mund⁹ eſſet eternus. ¶ Propoſitio. Verbū dubium nunq̄ꝫ eſt ad ſimilitudinē verbi diuini. patet quia incertū nō eſt ſimile verbo certiſſimo. Exemplū ſecūdi. Cogitamus ſepius ſcire que neſcim⁹. ¶ Propoſitio. Verbū fallax ſeu falſum nunq̄ꝫ poteſt eſſe ad ſimilitudinē verbi diuini. patet quia falſum nō poteſt eſſe ſimile verbo veriſſimo ⁊ veraciſſimo. ¶ Propoſitio. Nec verbuꝫ diſplicens eſt ad ſimilitudinem verbi diuini. Nec etiā verbum Impotens. Quia dicit ſanct⁹ Bonauentura. Frequēter cogitam⁹ que neſcimus Et ſic verbo noſtro cōiuncta eſt fallacia frequēter cogitam⁹ q̄ nolum⁹ Et tūc cōiuncta ē diſplicētia: frequent etiā cogitamus que nō poſſum⁹. Et tunc coniuncta eſt impotentia. Diuinū autē verbuꝫ eſt veriſſimū: placentiſſimū: omnipotentiſſimum. Ideo expreſſa eius ſimilitudo non conſiſtit in verbo noſtro niſi ſit verbum certe noticie ⁊ cōplacentie ⁊ potentie. Et hoc eſt verbum quod conſiſtit in cogitatione iuncta ſibi affectiua. i. amore ⁊ operatiua. id eſt virtute. Unde beatus Auguſtinus. ix. de trinitate. Verbum eſt cum amore noticia ⁊ ſi addatur virtus tunc eſt ratio perfecta. Verbum ergo eſt cū amore ⁊ virtute noticia: ſupple concomitanter nō formaliter.

Circa diſtinctionem .xxviij. Primo querit͛. Utrū hoc nomē innaſcibilitas ſiue ingenitus dicat͛ ſm ſubſtātiā vel ſm relationē. Pro declaratione illius termini Ingenitū (q2 alij declarati ſunt ſufficient͛) nota hanc regulam firmiſſimā apud oēs logicos. Q2 oīs dictio cōpoſita ex aliquo multiplici ꝛ ex particula priuatiua ē dupl͛r multiplex. Primo em̄ rōne affirmatōīs oppoſite. Scđo rōne ꝑuationis. Iſta regula ſumit͛ a pħo q̄nto metaphiſice. capitulo de potentia. vbi diſtinguit impotentiā. Primo ſm modos potentie. ſcđo ſm modos ꝑuationis. Ingenit⁹ aūt eſt talis dictio quia eſt compoſita ex ly genitus qđ eſt multiplex. Et ex ꝑuatōe ptȝ q2 ꝑpoſitio in addita ꝑ cōpoſitionē accipit͛ ꝑuatiue. Et q2 priuatio hȝ cognoſci ꝑ habitum. ¶ Notandū igit͛ prout ad ꝓpoſitū ſufficit ꝙ aliqđ pōt dici genitū trib; modis. Primo mō ꝓprie Genitū illo mō eſt aliqđ ꝓductū ꝑ gn̄ationē tanq̄ ꝑm⁹ terminus gn̄ationis ¶ Propō. Solus fili⁹ dī ꝓprie genit⁹ illo mō. Scđo mō capit͛ genitū cōiter. Et ſic dī eſſe aliqđ qđ eſt cōicatū ꝑ gn̄ationē tanq̄ termin⁹ formalis gn̄ationis. ¶ Propō. Hoc mō eēntia diuina pt̄ dici genita. Un̄ dicit Hilari⁹ li. de trinitate. Nihil hȝ fili⁹ niſi natū .i. niſi ꝑ natiuitatē cōicatū. Tercio mō Genitū pōt capi cōmunius ſcȝ pro aliq̄ producto qđ nō eſt termin⁹ total͛ gn̄ationis neq̄ termin⁹ formal͛. eſt tn̄ neceſſario preexigens gn̄ationē. ¶ Propō. Solus ſpiritus ſanct⁹ dī genit⁹ hoc mō ꝛ hoc ad intra. ¶ Nūc vlteri⁹ eſt notandū ꝙ Priuatio pōt capi trib; modis ſ. ꝓprie: cōiter: et cōmuni⁹. Priuatio ꝓprie capta eſt qn̄ aliqđ caret aliqua forma quā natū ē habere ſm ſe: ꝛ qn̄ oportet: et quō oportet: ſm debitas circūſtātias. Un̄ ſi aliquis hō poſt annū vel duos nō habeat dentes eſt edentul⁹. Et ſi catul⁹ poſt nouē dies nō videat dicit͛ cecus. Priuatio cōmuniter capta eſt qn̄ aliquid caret aliqua forma quā natū eſt habere ſm ſe: ſed nō ſm debitas circūſtantias. Hoc mō catulus eſt cecus ante nonū diē. Priuatio autē cōmunius capta eſt qn̄ aliquid caret aliqua forma quā nō eſt natū habere ſm ſe ſed ſm ſuum genus. Hoc mō talpa dicitur ceca. Unde licet talpa nō ſit nata videre ſm ſe: eſt tn̄ nata videre ſm ſuū ſuperius. Unde pħus quinto methaphiſice capitulo de priuatione dicit ꝙ talpa nō ſit ceca inq̄tum animal. ¶ Regula. Nulla priuatio ꝓpriiſſime loquendo poteſt eſſe in diuinis. Probatur. Omīs priuatio ꝓpriiſſime loquēdo dicit imperfectionē. Uel ſic. Omne priuatū inquantū priuatū proprie eſt imꝑfectum. Sed nihil imꝑfectū eſt i deo. ergo regula vera. Patet maior quia priuatū proprie aptū natum eſt aliquid recipere ꝛc̄. ¶ Unde eſt animaduertendū pro maiori declaratione ꝙ duplex eſt negatio. ſcȝ in genere ꝛ extra gen⁹. Negatio extra genus contradicit affirmationi: et indifferenter dicit͛ tam de ente q̄ de nō ente. Et illa negatio nihil ponit. Negatio vero In genere eſt illa que p̄ſupponit naturam alicuius generis vel entis de quo dicatur: vt diſtinctio dicit non identitatem ſcȝ negationem in genere: quia nihil eſt diſtinctum niſi fuerit ens. Eſt em̄ diſtinctio paſſio entis. ¶ Ingenitū ergo poteſt capi quatuor modis. Primo propriiſſime. Secūdo proprie. Tercio communiter. Quarto cōmuniſſime. Primo propriiſſime. Et dicitur illud quod non eſt genitum: eſt tamen aptum natum generari. ¶ Prima propoſitio. Hoc modo ingenitum totaliter repugnat diuinis. Primo probatur hoc ratione. Secundo exemplariter. Quia ponit priuationem propriiſſime. Negat enim formā ꝛ ponit aptitudinem. Sed nihil tale eſt in diuinis. ergo ꝛc̄. Patet quia aptitudo generari ꝛ gn̄are in diuīs nō differūt

Quia quicq̃d aptũ natũ eſt generari eſt genitũ. g̃ ꝛc. Ingenitũ ꝓprie dr̃ aliq̃d ſubſiſtens nõ genitũ. ¶ Scõa ꝓpõ. Ingenitũ hoc mõ nõ ſolũ dicit̃ de patre ſed etiã de ſpũſctõ. ¶ Tercia ꝓpõ. Eſſentia diuina nõ dicit̃ ingenitũ hoc mõ quia cõditio ꝑma deficit: licet em̃ eſſentia diuina ſit ens nõ genitũ: nõ tñ eſt ſubſiſtẽs. i. ꝑſona. Tercio mõ capit̃ ingenituꝫ cõiter. Et ẽ illud qđ nõ generat̃ nec aptũ natũ eſt generari nec eſt cõicabile ꝑ generationem. ¶ Quarta ꝓpõ. Hoc mõ Eſſentia diuina nõ diceret̃ ingenita. Eſſentia em̃ diua actu cõicat̃ ꝑ gñatõꝫ. Quarto mõ capit̃ ingenitũ cõmuniſſime. vt idẽ valet ſicut ſuppoſitũ nõ productũ. Et ſic requiruntur due ꝯditiones. Prima ꝙ tale ſit ſuppoſitũ. Scõa ꝙ non ſit productum. ¶ Quinta ꝓpõ ꝛ reſponſiua. Sol⁹ pr̃ in diuinis ẽ ingenitũ cõmuniſſime. Quñ ergo doctores loquunt̃ de ingenito communiter ſic ſumunt.

Reſolutio queſtionis.

Notandũ ꝙ ſanct⁹ Bonauentura hic q̃tuor adducit opiniones. Quarum due ꝑme nihil valent. tercia autẽ opinio probabilis ẽ. Ipſe tñ doctor ſeraphic⁹ magꝫ declinat ad quartam opinionẽ. Anteq̃ autẽ accedam⁹ ad opiniones ẽ notandũ ꝙ eſt maxima apud oẽs theologos ꝙ ingenitũ dicit̃ ſm relationẽ. ¶ Prima opinio ſtat in duob⁹ dictis. ¶ Primũ dictũ. Licet ingenitũ dicat ſolũ priuationẽ relationis vel relationẽ priuationis tamẽ iſtud ſufficit ad hoc qđ dicat̃ de ſolo patre nocionaliter. Vñ duplex eſt relatiũ: Quia quoddã poſitiue importat relationem. Aliud priuat relationẽ. Et nõ ꝓprie eſt relatiuũ: ſed eſt relatiuũ priuatiue ſic ꝙ ẽ diſtractio. ¶ Scõm dictũ Priuatio ſola nõ ſolũ põt dici dignitatẽ ſed etiã negatio pura põt eẽ rõ vel principium diſtinguẽdi vnã perſonã ab alia Exemplũ nõ regi dicit dignitatẽ i rege. Vide illius opinionis improbationẽ in lra. Et ẽ multũ groſſa opinio. falſuꝫ em̃ eſt ꝙ pura negatio ſit principiuꝫ diſtinguendi: nec valet in propoſito: q2 eſſentia diuina nõ eſt genita. Itẽ nec pura negatio dicit nobilitatẽ. Sed ꝑ te ingenitum dicit purã negationẽ. g̃ ꝛc. Silr̃ ſi diceret nobilitatẽ ꝛ ꝑfectionẽ tũc ſequeretur ꝙ pr̃ eſſet ꝑfectior filio ꝛ nobilior: q2 haberet aliquã nobilitatẽ quã nõ haberet filius ſed hoc eſt falſum. g̃ ꝛc. ¶ Secunda opinio ſtat in duob⁹ dictis ſimilr̃ ¶ Primũ dictum. Ingenitũ nõ ſolũ importat relationẽ ꝑuatiue ſed etiã poſitiue. Et vt declaret ponit (licet deficiat) ſcõm dictũ. ¶ Scõm dictũ. Sicut inequale priuat equalitatẽ et ponit relationem illi oppoſitam ſic ingenitus priuat relationem ꝛ ponit oppoſitã. Sed nõ declarat quã ponat. Et etiaꝫ in dicto deficit. Vñ eſt regula Oĩs relatio originis vl̃ eſt ad ꝑncipiatũ. i. productũ vel eſt relatio ad principiũ. i. ad producens. Et ex hoc improbat̃ ſcõa opinio vt pꝫ in litera ¶ Tercia opinio ſtat in octo ꝓpoſitionibus ¶ Prima propoſitio. Ingenitũ ſm qđ eſt proprietas patris: dicit̃ ſm relationẽ partim ꝑuatiue ꝛ partim poſitiue ¶ Secunda ꝓpoſitio. Ingenitus ẽ ideꝫ qđ ñ genit⁹. Et ẽ btũs Aug⁹. ix. de triñ. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Non genit⁹ põt capi trib⁹ modis. Vno mõ. vt eſt negatio extra gen⁹. Alio mõ vt ẽ negatio in genere. Tercio mõ vt eſt negatio partim in genere partim extra gen⁹. ¶ Quarta propoſitio. Hoc nomẽ nõ albũ põt capi tripliciter. Vno mõ vt eſt negacio extra genus. Et ſic nihil poſitiue ponit: et negat oẽm qualitatẽ ꝛ omnẽ entitatẽ. Alio mõ vt eſt negatio i genere ſcꝫ proximo. Sic nõ albũ negat albedinẽ: ꝛ ponit ſpẽm oppoſitã albedini ſub eodẽ genere ſcꝫ coloris: vt nigrũ vel rubeũ ꝛ ſic de aliis quia oĩa ſunt in genere coloris. Exemplum. Iſte eſt nõ albus eſt tñ bene niger. Tercio mõ põt capi: non albũ: vt eſt negatio partim in genere ſcꝫ remoto ꝛ partim ex

tra genus ſcȝ ꝓrimū. Hoc mō non albū
diceret̄ de angelo. Vn̄ angelus eſt nō al/
bus ſic ꝙ nō hȝ albedinem nec colorē:hȝ
tamen alias q̄litates. Vn̄ talis negatio
negat ꝓrimū gen⁹ puta coloris ꝛ ponit
genus remotū ſcȝ q̄litatē:ꝛ eſt ſenſus: li
cet angelus non habeat colorē:habet tn̄
q̄litates. Genus aūt non capit̄ ꝓprie ſed
pro colori. Vn̄ ens hoc mō dicit̄ genus·
¶ Quinta ꝓpō. Ingenitū importat or/
dinē id ē relationē:ꝛ hoc negatiue ſm ſe
ꝛ abſolute in rōne generꝫ remoti. Et im
portat ordinē vel relationē ad principi/
um in rōne generis ꝓrimi. Vel pōt dice
re ordinē in rōne ꝑncipij cōpletim tāq̄
ſm ꝓpriā rationē. Sicut eñ genitū af/
firmatiue importat ordinē ad ꝑncipiū.
Ita ingenitus vl' ingenitū importat or
dinē ad principiū ꝑuatiue ſeu negatiue
¶ Sexta ꝓpō. Si ingenituȝ ſit negatio
extra genus: tunc ille dicit̄ ingenitus q̄
non generat̄: nec habet ordinē nec relati
onem. ¶ Correlariū. Ingenitū vt dicit
negationē extra genus dicit purā priua
tionē. ¶ Septima ꝓpō. Si ingenitū ſit
negatio in genere tūc ille dicitur ingeni
tus qui nō generat̄: habet tn̄ ordinē ad
principiū ſcȝ vt priuatiue aut poſitiue.
¶ Correlariū. Illo mō ingenitū non ſo
lum dicit̄ de patre: ſed etiaȝ de ſpūſctō.
ptȝ:qꝛ ſpūſſanctus nō generat̄ ꝛ dicit re
lationē ad ꝑncipiū ſpiratiuū. ¶ Octa/
ua ꝓpō. Si ingenitum ſit negatio ꝑtim
in gn̄e ꝛ partim extra gen⁹: tūc ille dī in
genit⁹ q̄ nō generat̄ nec hȝ ordinē ad ꝑn/
cipiū:hȝ tn̄ ordinē importātē nobilitatē
¶ Correlarium. Ingenitū hoc mō dī de
p̄re. patȝ: declarādo particulas. Prima
ptȝ:qꝛ p̄r nō generat̄. Scd̄a ꝓbat̄:qꝛ nō
ꝓducit̄ ab aliq̄. Et ſic non hȝ ordinē po
ſitiue ad principiū. Et ex hoc ſeqnit̄ ter
cia particula. Ex quo eñ nō ꝓducit̄ eſt
ꝑma ꝑſona ꝛ ꝑmitas importat nobilita
tē. ergo ꝛc̄. ¶ Correlariū r̄nſiuū inferēs
primā ꝓpoſitionē. Ingenitū vt ſoli p̄ri
cōpetit dī ꝑtim ꝑuatiue ſm relationē et
partim poſitiue ſm relationē:qđ idem
eſt cuȝ eo qđ dī partim in gn̄e ꝛ partim
extra gen⁹. ¶ Eſt tn̄ notandū ꝙ dicere
ꝑmitatem ꝛ dicere nobilitatē in p̄re ꝑſo
nalē nō eſt intelligēdū ꝙ pater ſit nobili
or filio. Dicere eñ nobilitatē pōt eē du/
plicit̄. ſ. poſitiue ꝛ negatiue. Dicere no/
bilitatē negatiue: eſt nō dicere impꝑfecti
onem ꝛ ignobilitatē. Et ſic dȝ accipi di/
ctū illius opinionis ad hoc vt ſit verū ꝛc̄
¶ Quarta opinio ſtat in quinq̄ ꝓpoſi/
tionib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Licet ingenituȝ
vt eſt ꝓprietas p̄ris ꝑmo ꝛ principaliter
importat priuationē relationis: illud ta
mē ex ꝯn̄ti pōt importare relationē po/
ſitiue. Prima ps patȝ:qꝛ hoc ꝑuat inge
nitū qđ ponit genitū. g ꝛc̄. Scd̄a pars
ex ſequentib⁹ declarabit̄. ¶ Scd̄a ꝓpō.
Aliquid pōt dici nō gn̄ari trib⁹ modis
Vno mō qꝛ ſimpl'r non generat̄ hoc mō
nō gn̄ari dī de trib⁹ in diuinis ſcȝ de p̄re
filio ꝛ ſpūſctō. Alio mō dī non gn̄ari: et
qꝛ nō generat̄:ꝛ qꝛ non accipit̄ ꝑ gn̄atio/
nē. Hoc mō eēntia diuina nō dicitur nō
gn̄ari. Hoc mō dī de ſpūſctō nō gn̄ari.
Tercio mō dicit̄ aliquid nō generari:qꝛ
nō generat̄ ſimpl'r nec accipit̄ ꝑ generati
onē nec ꝯſequit̄ gn̄ationē. Illo mō ſol⁹
p̄r dī nō generari. Correlariū. Nō gn̄a/
ri tercio mō ꝛ ingenitū : vt eſt ꝓprietas
p̄ris cōuertunt̄. ¶ Ingenitū ergo eſt qđ
nō generat̄ nec accipit̄ ꝑ gn̄ationē nec cō
ſequit̄ gn̄ationē. Prima particula po[...]
tur ad differentiā filij. Scd̄a ad di[...]
tiam eſſentie. Tercia ad d̄riam ſpū[...]
Spūſſanct⁹ eñ ꝓducit̄ in poſterio[...]
gno originis: hoc eſt qđ breuiter ꝛ[...]
liter loquitur Scotus. Ingenitū[...]
poſitū nō ꝓductū. ¶ Tercia ꝓpō. [...]
generatio vel ꝓductio filij nō prec[...]
ꝓductionē ſpūſſancti ordine tꝑis ve[...]
rationis: precedit eā tn̄ ſm rationē in[...]
ligendi. ¶ Quarta ꝓpō. Aliquid dic[...]
ingenitū tripliciter. Primo qꝛ non gene
ratur. Scd̄o qꝛ nō accipit̄ ꝑ gn̄ationē.
Tercio mō aliq̄d dī ingenitū qꝛ nec ge/

neraſ nec accipitur per generationē nec ꝓſuppoñit generationē. ¶ Quinta ꝓpō. Ingenitū vltimo mō captū dicit primitatem ⁊ fontalem plenitudinē ⁊ ſuppoſitum qd̄ oino eſt a ſe. ¶ Correlariū. Ingenitū vltimo mō captū ex ↄſequēti dicit poſitionē. ¶ Notandū ꝙ per fontalē plenitudinē in prēnō eſt intelligendū eē in ipō (ſm Scotū) aliquā relationē realem poſitiuā diſtinctā a generatiōe actiua et a ſpiratione actiua q̄ cōueniat ſoli pr̄i. Vn̄ licet doctores moderni nō multum appreciēnſ ſeu improbent illud dictum de fontali plenitudine. Tamē ſanctus Bonauētura non vult aliud ꝙ̄ ꝙ fontalꝭ plenitudo dicit generationē actiuam ⁊ ſpirationē actiuaꝫ: iſtas duas ſcꝫ ꝓductiones. Et ſic q̄ſi vnū per accidens ſcꝫ logice loquēdo non methaphiſice.

¶ Sexta ꝓpō. Fontalis plenitudo non dicit preciſe generationē actiuā: nec preciſe ſpirationē actiuā: ſed dicit vtrūqꝫ ſimul. ¶ Correlariū. In filio nō eſt fontalis plenitudo. Et ꝙ ſic loquiſ ſanctꝰ Bonauētura. Patet ex rñſione ad vltimum argumentū vbi dicit. Bene dicit Augꝰ. ꝙ diciſ ad nō genitorē; qꝛ ingenitus ſignificat remotioneꝫ genitoris ſm vero ꝙ importat relationē poſitiue ⁊ ex ↄſequēti ſic reſpectu principiati. In hoc verbo innuit ꝙ fontalis plenitudo dicit duplicem principiationē ſeu fecundita/ m ſicut duo ſunt principiati in diui/ cꝫ filius ⁊ ſpūſſanctus. Tūc hoc eſt ū. vide. q. ij. diſt. p̄cedentis.

do queritur. Utrū tus importet eandem relationem oc nomen pater. Hoc eſt querere. um innaſcibilitas ⁊ paternitas im/ tent eandem relationem. ¶ Notan/ m pro terminoꝝ intellectu ꝙ Innaſci ilitas eſt priuatio g̃nationis: q̄ ſcꝫ aliquid non generaſ: nec accipitur per generationē nec generationē conſequitur. In iſta deſcriptione quattuor ponūtur particule. Prima particula eſt ꝑuatio generationis. Innaſcibilitas eīn eſt in generatio. Et accipitur large priuatio. Scd̄a particula eſt. Qua aliquid non generaſ: ⁊ poniſ ad differentiā filij q̄ generaſ. Tercio diciſ. Nec accipiſ p̄ generationē: ad differentiā eſſentie diuine q̄ licet nō genereſ: tamē accipitur per generationē in filio. Quarta particula eſt. Nec conſequitur generationē ad drām ſpūſſancti q̄ licet non genereſ: tamē cōſequiſ generationē. ¶ Correlariū ſequiſ. Ꝙ ingenitū ſiue innaſcibilitas illo mō eſt ꝓprietas pr̄is. ¶ Vn̄ aiaduertendū ꝙ Paternitas eſt habitudo ꝓducentis naturaliter filiis ipſi producto in natura intellectuali vel ſenſitiua. In iſta deſcriptione etiā q̄tuor ponunſ particule. Prima particula eſt Habitudo ꝓducētis: ⁊ poniſ ad differentiā filij. Et eſt habitudo cōius p̄rnitate. Scd̄a eſt Naturaliter ꝓducti. Et p̄ hoc excludiſ habitudo patris et filij reſpectu ſpūſſancti q̄ libere ꝓduciſ. Tercio poniſ filiis ꝓducto ad differentiā ſolis reſpectu rani et hoīs reſpectu pediculi quem producit. Quarta particula eſt. In natura intellectuali vel ſenſitiua ad differētiā ignis reſpectu ignis. Et licet aliq̄ dicāt ꝙ ſolū in natura intellectuali ſit p̄rnitas: tn̄ ꝓpter auctoritatē ſacre ſcripture q̄ dicit nō coques hedum in lacte mr̄is ſue ideo pono. ¶ Propō. Licet p̄rnitas ſit vel dicat verā realē habitudinē ⁊ poſitiuā: tn̄ innaſcibilitas nō eſt niſi priuatio relationis ſcꝫ de principali ſignificato. ¶ Correlariū. Innaſcibilitas non dicit eandē relationē cū p̄rnitate. patꝫ: qꝛ vera relatio ⁊ ꝑuatio non ſunt idē formaliter: ſed p̄rnitas ⁊ innaſcibilitas habent ſe ſicut relatio ⁊ priuatio. ergo ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vnica ↄcluſione: ⁊ eſt talis. ¶ Innaſcibilitas dicit aliā relationē ꝙ̄ p̄rnitas nō ſolū ꝙ̄truꝫ ad p̄ncipalē intellectū

ſed etiã ꝗꝫtum ad ꝯſequentẽ. Prima ps patet ex innaſcibilitatis deſcriptione. Scđa pars pbať. Quia innaſcibilitas ex ꝯſequẽti (vt ex ṗcedenti qōne ptꝫ) dicit fontalẽ plenitudinẽ: fontalis plenitudo aũt duplicem dicit fecunditatẽ ſic ꝙ nõ vnicã ſed ṗncipiatiõnẽ duplicẽ. Paternitas aũt dicit vnicam. ergo nõ oĩno ſunt idem. ¶ Pro vltimi argumẽti ſolutione eſt notandũ ꝙ Primũ capi põt dupliciter ſcꝫ ṗuatiue ꝛ poſitiue. Priuatiue: ſic primũ dicitur qđ non habet ṗus ſe: negat em̃ priorẽ. Et ſic virgo glorioſiſſima genuit filiũ ſuũ primogenitũ .ſ. prius nõ genuerat aliquẽ. Poſitiue ꝛ ſic dicit ordinẽ ad ſecundũ. Hoc modo hereticus voluit intelligere ſanctũ euãgeliũ de virgine glorioſa: dicẽs ꝙ poſt xp̃i generationẽ habuerit filios cum ioſeph Accipiendo ergo primũ priuatiue ſcꝫ p priuationẽ prioris ſic primũ ꝛ principium idem ſunt re: ſed nõ rõne: capiendo autem poſitiue ſunt idem re ꝛ rõne.

Tercio querif. Utrum

innaſcibilitas ſit proprietas perſone patris. Hoc eſt q̃rere an pñitas ſit innaſcibilitas. Pro declaratione terminoꝝ eſt notãdũ ꝙ duplex eſt ꝓprietas in diuinis ſcꝫ pſonalis: ꝛ non pſonalis. Diffinitur aũt ꝓprietas pſonalis ſic ẜm Scotum. Eſt illa que conſtituit perſonaꝫ in eſſe pſonali: ꝛ primo diſtinguit ipſam ab omni alia. Scđm ḃo ſctm̃ Bonauẽtu. ſic proprietas pſonalis eſt prima ꝛ propria habitudo ipſius pſone poſitiua et completa. In iſta diffinitione quatuor ponuntur particule. Prima eſt prima: ꝛ ponitur ꝓpter diſtinctionẽ: quia primo eſt diſtinctiũ. Scđo dicaf propria habitudo. Et ſic excludif ſpiratio actiua q̃ eſt cõis habitudo. Tercio ponif poſitiua ꝛ p illã particulã excludif ingenitũ. Quarta particula eſt completa: qꝛ conſtituit ineſſe perſonali.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna concluſione: ꝛ eſt talis. ¶ Paternitas eſt ꝓꝓetas pſonalis ipi⁹ pſone pr̃is ꝛ nõ innaſcibilitas. Correlariũ. Pr̃ ꝯſtituif p pñitatẽ nõ p ingenitũ. Q⁹ ſi arguaf. Innaſcibilitas ex ꝯñte dicit fontalẽ plenitudinẽ. ġ ẜm talẽ rõnẽ põt eſſe ꝯſtitutiua pr̃is. Rñdet ad hoc ꝙ aliq̃ relatio ſit pſonalis oportet ꝙ dicat illi⁹ pſone primã et ꝓpriã hitudinẽ ꝛ p modũ poſitõis ꝛ cõpletõis. Sꝫ ꝯſtat ꝙ innaſcibilitas ꝗꝫtũ ad ꝯſequentẽ intellectũ nõ dicit ſpecialẽ relationẽ: ſꝫ fontalẽ plenitudinẽ. Silr̃ ſpiratio nõ dicit ꝓpriã relatõꝫ. Et iõ neceſſe ẽ ꝙ pñitas dicat.

¶ Propõ. Per itellectũ plene cõpҺendẽtẽ qđ ẽ pſona pr̃is: nõ eſt bñ intelligibil abſq ꝯdictiõe pſona ſine pñitate. Sic ei intelligere ẽ intelligere ꝯdictoria qđ nihil ẽ. ¶ Damaſcen⁹. In diuis oĩa ſũt vnũ ṗter gñatiõnẽ (.ſ. actiuã ꝛ paſſiuã) in gñatiõnẽ ꝛ ꝓceſſiõnẽ duplicẽ ſcꝫ ſpirationẽ actiuã ꝛ paſſiuam.

Quarto querif. Utrũ

improceſſibilitas ſit nocio pr̃is ſic innaſcibilitas. Uñ eſt notãdũ ꝛ p intellectu terminoꝝ ꝙ improceſſibilitas eſt priuatio ſpirationis: q̃ ſcꝫ aliqđ nõ ſpiraf: nec ſpiratiõe accipif: nec ſpirationẽ ꝯſequif. In q̃ qđẽ deſcriptõe q̃tuor notanf pticule. Primo ponif. Priuatio ſpiratõis ꝛ ẽ ṗncipale fcatuꝫ ei⁹. Scđo ponif. Quã aliqđ nõ ſpiraf ad drãꝫ ſpũſſcti q̃ ſpiraf Tercio ponif. Nec p ſpirationẽ accipif ad drãꝫ eẽntie diuĩ e q̃ ꝓpe nõ dr̃ improceſſibilis: qꝛ accipif p ſpiratõꝫ. Quarta pticula ẽ. Nec ſpirationẽ ꝯſequif ad differentiã oĩs creature q̃ ꝯſeq̃f ſpiratõeꝫ.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna regula theologicali ꝛ ſex correlarijs. ¶ Regula theologicalis. Nihil poteſt eſſe noticio in diuinis niſi dicat reſpectũ poſitiuuꝫ vel ex primo intellectu ſui: vel ex ꝯſequẽti id ẽ vel de p ſe ſignificato: vel de cõnotato. Patet declarãdo

ſic. Quia qđ dicit puram negationem
eque dicit᷑ de eēntia ſicut de pſona: vt nō
produci eque dicitur de eēntia ſicut de
patre. ¶ Correlarium primū. Ingeni/
tum non eſſet nocio niſi ex ꝯſequenti im
portaret reſpectum poſitiuū. ¶ Scđm
correlariū. Improceſſibilitas nō poteſt
dici nocio in diuinis niſi ex conſequenti
dicat reſpectū poſitiuū. ¶ Tercium cor
relarium. Improceſſibilitas vł' inſpira
bilitas non poteſt dicere aliquē in diui/
nis reſpectū alium a ſpiratione actiua.
¶ Quartū correlariū. Sicut innaſcibi/
lis dicit᷑ qui nec generatur nec generati/
onem conſequitur: ſic etiam improceſſi/
bilis dicitur qui nec procedit nec ꝓceſſi
onem cōſequit᷑. ¶ Quintum correlariū.
Innaſcibilitas ꝛ improceſſibilitas non
ponunt in numerū in patre. Improceſ/
ſibilitas eñ dicit aliquā rationē ipſius
innaſcibilitatis quaſi partialiter.
¶ Sextū correlarium ꝛ vltimū. Impro
ceſſibilitas non pōt eſſe nocio diſtincta a
ſpiratione actiua in filio: eo ꝙ connotat
ipam ſpirationē actiuā ꝛc̄. quere latius
in textu.

Circa viceſimam nonam diſtinctionē primo
queritur (ſuppoſito ꝙ prin
cipium dicatur eſſentialit᷑)
Utrū hoc nomē principiū etiā poſſit ac
cipi pſonaliter ſiue nocionalit᷑. Hic vni/
cus terminus reſtat declarādus ſcʒ pͥn/
cipiū. Et eſt notandū ꝙ in tota illa di/
ſtinctione principiū capit᷑ pro principio
ꝓducente. ¶ Nota tamen pro clariori il
lius termini intellectu ꝙ principiū ꝓdu
ctiuum poteſt capi duob⁹ modis. Uno
modo pro ꝑ ſe ſignificato. Et ſic non di/
cit niſi relationē principij ꝓducentis ad
principiatū. vt deus eſt principium cre/
ature: ly principiū importat pͥncipiatio
nem fundatā in principiante ꝛ termina/
tam ad creaturā. Alio mō capit᷑ pͥncipi/
um ꝓductiuū pro cōnotato. Et ſic ē ꝓxi
mū illius relationis fundamentū. Hoc
mō volūtas diuina eſt pͥncipiū. ¶ Notā
dum vlterius ꝙ pͥncipiū formaliter ca/
ptum capit᷑ adhuc dupl'r. Primo mō ꝓ
pͥncipio q̄. Et ſic eſt ipe reſpect⁹ ſiue re/
latio abſtractiue ſcāta. Unde ſi querat᷑
quo deus creauerit creaturā poteſt dici
creatione actiua. Alio modo pro princi
pio qđ. Et ſic eſt propriū cōcretū ipius
abſtracti: vt creator. Exemplū ad pro/
poſitū. Pater eſt principiū qđ: genera/
tio principiū quo: ſed memoria fecunda
eſt ꝑ ſe ſignificatū. ¶ Unde eſt vlterius
notandum ꝙ Principiū formaliter et ꝓ
per ſe ſignificato capit᷑ tripliciter in di/
uinis ſcʒ eſſentialiter: nocionaliter ꝛ per
ſonaliter. Principiū formaliter eſſentia
liter captum eſt reſpectus ipſius eſſen/
tie diuine creantis ad creaturas q̄s cre/
at: ꝛ vocatur creatio actiua. ¶ Regula.
Omnis reſpect⁹ cauſalitatis dei ad cre
aturā eſt eſſentialis. Hoc mō principiū
ſolū dicit reſpectū rōnis. ¶ Correlariū.
Hoc mō principiū nō dicit relationem
ad intra. Sed principiū formaliter no/
cionaliter captū dicit quendā reſpectum
pr̄is ꝛ filij inq̄ntū ſunt vnus ſpirator ſpi
ritusſancti. ¶ Correlariū. Principium
nocionaliter captū ꝛ formalit᷑ eſt relatio
realis. ptʒ: qꝛ nihil aliud eſt q̄ȝ ſpiratio
actiua. Principiū ṗo formaliter pſona
liter captū: dicit relationē pſone generā
tis ad pſonā genitā. Et vocat᷑ generatio
actiua. ¶ Correlariū. Principiū pſona/
liter captum ſoli patri ꝯuenit. ¶ Aliud
correlariū. Principiū pſonal'r captū eſt
relatio realis. ¶ Aliud corre. Principi/
um nocionaliter captū ꝯuenit duobꝰ ſcʒ
pr̄i ꝛ filio: inq̄ntū ſunt vn⁹ ſpirator. Sic
ergo ſuppoſitis iſtis vicʒ ꝙ principium
dicat᷑ eſſentialiter. Querit᷑ an etiā poſſit
dici pſonaliter ſiue nocionaliter.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quiqꝫ ꝓpoſitionib⁹. Prima ꝓpō.
In diuinis non ſolū eſt origo vera: ꝛ ve

ra emanatio:ſed etiam ipa eſt cōpletiſſima. Prima ps pz ex dictis diſt. ij. Sed ſcda pars pz ſic: qz nihil imperfectiōis eſt in deo. ergo zc. ¶ Scda ppō. Ad hoc q orīgo in diuinis ſit cōpletiſſima: neceſſe eſt q emanās. i. productū habeat oimodā eqlitatē z vnitatē in ſuba. Si eni filius haberet aliā ſubam a pre tūc non ſtaret oimoda equalitas inter ipos. ¶ Tercia ppō. Ad exprimendū originē z emanationē in diuinis ꝯuenienter z catholice debent accipi termini dicētes originē. Et non debēt accipi termini dicētes imperfectionē: inequalitatē vel diuerſitatem.

¶ Quarta ppō. Quia iſti duo termini principiū z principiatū dicunt veritatē originis: ideo recipiuntur in diuinis.

¶ Quinta z vltima ppō. Quia intētio cauſe z cauſati dicunt diuerſitatē: finis vero z finiti intentio dicit inequalitatē. Sed initiū z initiatū dicunt imperfectaz durationē. Prius aūt z poſterius. ſ. tpe dicūt imperfectionē: ideo nō recipiunt in diuinis. ¶ Correlarium ſequit. Intētio pducētis z pducti recipitur in pſona reſpectu pſone. Patet: quia poſſibile eſt q pductus ſit ſumme pfectus. ergo zc.

Pro ſolutione argumētorum.

Et primo pro primo qd eſt tale. Principiū z principiatū idē ſunt. ergo vnū eſt dicere pncipiū z pncipiatū ē notādū. ¶ Propoſitio. Sicut ſm hylariū pr eſt maior filio nec tn filius dr minor. ita pr eſt prior filio: licet fili⁹ nō ſit poſterior. Iſta tn ppō eſt calūniabilis: qz pōt hr̄e multiplicē ſenſum. Vn licet ſm naturā humanā pr ſit maior filio: dicere tamen q ſm naturā diuinā ſit maior: nullo modo eſt admittendū ſine expoſitione: ſic ſcz q per ly maior intelligatur primū ſignum originis. ¶ Prima ppoſitio. Licet in diuinis ſit ordo z origo, prius tamen eſt ibi origo q̄ ordo. Scda ps pz: qz niſi ibi eſſet origo nullo mō admitteretur ordo. ¶ Scda ppō. Licet in diuinis ordo originis recipiat tn ordo durationis abijcitur. ¶ Tercia ppō. Illud nomē pncipiū ſimplr recipit in diuinis: licet ordo nō recipiat niſi cū determinatione ſcz originis. ¶ Ad ſcdm argumentum dicit M. q initiū capit dupl r. Vno mō large ad principiū eſſendi z durādi. Hoc mō pōt admitti in diuinis: qz pr eſt principiū eſſendi: z durandi filio duratione eterna. Alio mō capitur ſtricte pro noua ſcz duratione z imperfecta: q̄ diſtinguit ꝯtra eternitatē. Sic nō admittitur in diuinis. ¶ Pro vltimo notandū q argumentū vltimū non valet: qz finis ſemp eſt melior his que ſūt ad finē: ideo non eſt ſimile de principio.

Scdo queritur. Utrū

hoc nomē principiū (cum dicat eſſentialiter: nocionaliter z pſonaliter) dicatur vniuoce vel equoce: hoc eſt q̄rere. Utrū principiū dicat vniuoce de pncipio nocionaliter z eſſentialiter dicto. Hic vnicus terminus eſt declarādus. ſ. pncipiū. ¶ Vn eſt notandū q principiū in diuinis ſm q differenter dr ſcz eſſentialiter nocionaliter z pſonaliter habet triplicem actū ſibi correſpondentē. Vn put dr eſſentialiter hz pro actu ſibi correſpōdēte actum creandi. Scdm vero q dicit perſonaliter habet pro actu ſibi correſpondente actum generandi. Sed ſm q dicitur nocionaliter habet pro actu ſibi correſpondēte actum ſpirandi. Queritur ergo Utrum principium dicatur de illis relationibus vniuoce vel equoce.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quinqz dictis. ¶ Primū dictum. Aliquod nomē poteſt accipi in diuinis differenter tribus modis. Primo q̄tuz ad ſuppoſitum. Scdo q̄tum ad ſignificatum. Tercio q̄tum ad connotatū. Exemplum primi. Sicut hoc nomē deus in iſtis: deus eſt trinitas; deus generat. Ille eni terminus deus idem ſignifi

cat ⁊ connotat. Tamen ꝙtum ad ſuppoſitũ ly deus diuerſimode accipitur. Nã hic. Deus eſt trinitas: accipitur pro eſſentia diuina. In ſcđo vero accipitur ly deus pro perſona cum dicitur: de⁹ generat ¶ Scđm dictum. Diuerſificatio nominis ſolum penes ſuppoſitũ non inducit equiuocationem vel multiplicitatem in diuinis. Patet in exemplo illarum propoſitionum. ¶ Scđo poteſt aliquod nomen in diuinis accipi differẽter ꝙtũ ad ſignificatum. Exemplum. vt Pater generat. Pater noſter qui es in celis. Naꝫ ly pater in pͥmo exemplo ſignificat pſonam. In ſcđo vero ſignificat eſſentiam. ¶ Tercium dictum. Diuerſificatio termini in diuinis penes ſignificatũ inducit multiplicitatẽ ſimpliciter. Patet: qꝛ quãdo termin⁹ aliud ⁊ aliud ſignificat eſt equiuocus. ¶ Tercio. Aliquod nomen in diuinis poteſt accipi differenter ꝙtum ad connotatũ: vt hoc nomẽ principium eſſentialiter dictũ connotat creaturam. Sed perſonaliter ſeu nocionaliter dictum nihil creatum cõnotat: ſed increatum. ¶ Quartũ dictum. Diuerſificatio nominis in diuinis facta ratione connotati non inducit ſimpliciter equiuocationem: licet inducat multiplicitatem ſm analogiã. ¶ Quintum dictum quaſi correlarium. Principium in diuinis: vt dicitur de principio eſſentiali: nocionali et perſonali nõ dicit equiuocationẽ: tamen dicitur ſm analogiã. Nã principium de ſua impoſitione: impoſitũ eſt ab actu producendi non creandi nec generandi. Vñ ſicut producere dicitur ſm analogiã de productione filij ⁊ creature non equiuoce: ita hoc nomen principiũ ſm has tres cõparationes accipitur differenter. Exemplũ pro regula phi que talis eſt. Si aliqđ in vna ſua acceptione habet vnũ oppoſitum: ⁊ in alia aliud dicitur multipliciter. Intelligenda eſt tamen ſi illa oppoſita non vniantur in aliꝗ nec vniuoce nec analogice.

Pro ſolutione argumẽtorum Eſt notandũ ꝙ iniuſticia capitur dupliciter. Vno mõ negatiue. Alio modo poſitiue. Quando accipitur negatiue: tunc idem valet ſicut nõ iuſticia. Et ſic habet ꝯtradictorie oppoſitũ ſcꝫ iuſticiam. Alio modo capitur poſitiue. ⁊ ſic eſt vicium ⁊ vnus habitus poſitiu⁹. Et tunc ꝯtrarie habet oppoſitũ iuſticiam. Et ſic intelligitur dictuꝫ phi vbi dicit. Si aliquid in vna ſui acceptione habet vnũ ſignificatũ: ⁊ in alia aliud dicitur multipliciter ⁊c̃. ¶ Cõtra illud qđ doctor ſeraphicus dicit in lr̃a ſcꝫ Qꝛ analogũ ſit mediũ inter equiuocũ vere ⁊ vniuocum vere. Arguitur ſic. Inter nulla (quoꝝ diffinitiones includũt contradictoriũ) eſt mediũ. Sed vniuocũ ⁊ equiuocum ſunt huiuſmodi. ergo ⁊c̃. Probatur: quia eẽ eadem ⁊ non eſſe eadem ſunt ꝯtradictoria ergo ⁊c̃. ¶ Regula. Omne nomẽ cõmune aliquib⁹ vel habet eandẽ rationẽ: vel non habet rationẽ: ſi primũ: eſt vniuocũ ſi ſcđm: eſt equiuocũ. Quid ergo ad doctorem. ¶ Reſpondetur ꝙ vniuocum accipitur dupliciter. Vno modo dicit eandem rationem equaliter participatã ab illis quibus nomẽ eſt cõmune: Hoc modo inter vniuocum ⁊ equiuocum bñ eſt mediũ. Sola em̃ ſpẽ ſpẽcialiſſima hoc modo eſt vniuocum. Alio modo vniuocuꝫ dicit nomen cõmune ⁊ eandẽ rationẽ: inequaliter tamẽ participatã ab illis quibus eſt cõmune. Hoc mõ genus eſt vniuocũ. Vñ ad ꝯcordandũ doc. Subti. ⁊ doct. Seraphicũ poſſet dici ꝙ. S. Bonauentu. loquitur de vniuocatione vel vniuoco pͥmo mõ Scotus vero de vniuoco ſimpliciter. ¶ Propoſitio. Licet idem ſit eſſentia et pſona in re: non tamen idẽ eſt intelligere eſſentiã et perſonam.

Circa pſentis diſtinctionis articuluꝫ ſcđm primo queritur. Vtrũ pater ⁊ fili⁹ poſſunt dici vnũ prin/

cipiū ſcʒ nocionale ſpūſſcti ⁊c̃. Notādū q̄ .s. Bonauē. incidētalit̄ duas has po‑nit q̄ones cū magis ptineant ad diſt. xij. Eſtq̄ʒ notādū q̄ q̄ō nr̄a intelligit̄ de pn‑cipio nocionaliter capto. Nā q̄ nō intel‑ligat̄ de pncipio eſſentialr̄ vl̄ pſonalr̄ ſa‑tis pʒ ex dictis in primis q̄onib. Prin‑cipiū autē nocionalit̄ nihil aliud eſt niſi vis ſpiratiua. Et nō eſt niſi volūtas di‑uina in illo pori ſm q̄ itelligit̄ ſpūſſctūs nondū pductus. Principiū ḡ nocionalr̄ captū fundamentalr̄ eſt ip̄a vis ſpirati‑ua. Formalit̄ aūt vocat̄ ſpiratio actiua.

Reſolutio queſtionis

directe ſtat ī vna ɔcluſione q̄ʒ oēs theo‑logi ɔcedūt. Et ē talis. ¶ Pr̄ ⁊ fili⁹ ſunt vnū pncipiū reſpectu ſpūſſcti. vn̄ btūs Aug. ix. de tri. Sicut pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ .ſſ. ſunt vn⁹ de⁹ ⁊ relatiue ſunt vnus creator ad creaturā: ſic pr̄ ⁊ filius ſūt vnū pncipiū reſpectu .ſſ. Et lʒ apud theologos in cō‑cluſione nō ſit diſcordia: tn̄ in mō ponen‑di diuerſificant̄ pp̄ter pmū argumentū in oppoſitū qđ eſt difficilius de p̄nti le‑ctione. Vn̄ bn̄ format̄ q̄ō a doct. Sera. Et ponit q̄tuor opiniōes rn̄dētes argu‑mēto ¶ Pria opinio ɔſiſtit ī duob dictꝫ ¶ Primū dictū. Hoc nomen pncipiū in illa ppōne: nec dicit eſſentiā: nec pſonā: nec dicit nocionē. Sed dicit ɔuenientiā pluriū pſonarū in vna nocōne. ¶ Scōm dictū. Sicut hoc nomē trinus dicit di‑uerſitatē ſuppoſitoꝝ vt ɔueniūt in vna natura: ſic hoc nomē principiū dicit in iſta ppōne diuerſitatē pſonarū: vt cōue‑niunt in vna nocione. ¶ Reprobatio hu‑ius opinionis ponitur in lr̄a .s. Bona‑uentu. Quia hec poſitio ſiue tranſlatio non habet̄ ex vi ſermonis: ideo nullā ha‑bet firmitatem hec poſitio.

¶ Scđa opinio ſtat etiam in duob⁹ di‑ctis. ¶ Primū dictū. Hoc nomē princi‑pium importat nocionē in adiacētia. i. in quadā ɔcretione: ⁊ hoc adiectiue. In hoc deficiūt: quia principiū nō eſt nomē adiectiuū apud grāmaticos. ¶ Scōm dictū. Quādo iſtud nomen adiectiuum numerale vnū: additur huic nomini pn‑cipium tunc in tali ppoſitione cadit a ratione nominis: et tenetur aduerbiali‑ter. Et valet tātū ſicut ly vno modo vt ſit ſenſus. Pater ⁊ filius ſunt vnū princi‑pium id eſt vno modo ſpirant ſpm̄ſctm̄. ¶ Sed contra. Iſtud nomen principiū de ſua impoſitione eſt ſubſtantiuū ⁊ nō adiectiuum. ergo ⁊c̃.

¶ Tercia opinio ſimiliter in duobus cō‑ſiſtit dictis. ¶ Primū dictuꝫ. Licet hoc nomen principium q̄ʒtum eſt de ſe dicit ſemp eſſentiam: poteſt tamē attrahi vel cōtrahi per additionē ad perſonā: vt cū dicitur. Pater eſt principiū filij: pater ⁊ filius ſunt pncipiū ſpūſſancti. ¶ Scōm dictum. Unum in illa ppoſitione ponit vnitatem circa eſſentiam: vt determina‑ta vel cōtracta ad perſonam. ¶ Sʒ hec opinio non cōcordat dictis btī Aug⁹. ⁊ mgr̄i in oib⁹. igit̄ ⁊c̃. ¶ Quarta opinio ⁊ ppria pōt redigi ad duo dicta. ¶ Pri‑mū dicū. Hoc nomē pncipiū ī illa ppōe ſtat p nocione: non ſolū in cōpatione ad ſuppoſita: ſʒ etiā in cōpatione ad vnam vim ſpiratiuā. ¶ Scōm dictū. Unū in illa ppōne ponit vnitatē nocionis in cō‑paratione ad vim ſpiratiuā. Dicit ergo ſanct⁹ Bonauē. q̄ principiū ſtet pro no‑cione. Et eſt parua dr̄ia inter doctorem Subti. et hūc ſeraphicū: q2 vterq̄ʒ dicit q̄ vtrūq̄ʒ ſcʒ tā vis ſpiratiua q̄ʒ nocio im‑portet̄ p ly pncipiū. Sctūs Bonauē. tn̄ dicit q̄ pncipalit̄ importet̄ nocio ⁊ cōno‑tet̄ vis ſpiratiua. Doctor autē Subti. ediuerſo vult q̄ pncipalr̄ vim ſpiratiuā importet pncipiū: q̄ eſt abſolutū: ⁊ ɔno‑tet̄ nocio q̄ eſt ſpiratio actiua. Vn̄ dicit doctor Subti. Pr̄ ⁊ fili⁹ ſunt vnū prin‑cipiū ſpūſſcti .i. ſunt vna vis ſpiratiua: q̄ ſpirāt vnica nociōe. Pro q̄ nota ppōnes ſequētes. ¶ Pria ppō. Pr̄ ⁊ fili⁹ pducūt ſpm̄ſctm̄ inq̄ntū vn⁹ de⁹ ip̄roceſſibil̄. pʒ: q2 diffinitio ip̄roceſſibil̄ ɔuenit vtriq̄ʒ.

¶ Scḋa ꝓpō. Pater ⁊ filius inq̄tū vnꝰ deus habent vnitatem in voluntate. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Pater ⁊ filius inq̄ntum ſunt impꝛoceſſibiles vel inq̄ntum ſunt vnus deus impꝛoceſſibilis habent vnicā voluntatis fecunditatē. ¶ Quarta pꝛopoſitio. Voluntas fecunda oībus modis eadem eſt in patre ⁊ filio ſine diſtinctione.

Pꝛo ſolutione argumētorum.

Notandū ꝙ Gregoꝛius de Arimino ꝓpter ſcḋm argumentū poſt oppoſitū dicit (licet ſobꝛie: implicat eīn ſine ꝑiudicio ſine aſſertione et huiuſmodi) ꝙ pr̄ ⁊ filius ſint duo pꝛincipia. Et hoc maxime ꝓpter illā regulā. Quūcunqꝫ in aliqua ꝓpone ponunt iſta duo ꝓnomīa hoc ⁊ illud ſemꝑ ſupponūt pꝛo diuerſis Sed in re vera ipſe eſt ſuſpectus in hoc ⁊ nullo mō admittit. Vn̄ duplicem ſolutionem. S. Bonauentu. ponit. Pꝛima eſt ſubtilis licet rigoꝛoſa. Scḋa eſt mitioꝛ quia diſtinguit. Et in ſcḋa ſolutione ſumpſit doctoꝛ Subtilis regulā talem Quūcunqꝫ arguit a pluralitate ſuppoſitoꝝ ad pluralitatē foꝛmaꝝ eſt fallacia ꝯſequētis. Dicit iſte ꝙ eſt fallacia figure dictionis. Et vtrūqꝫ eſt verum. ¶ In ſcḋa ſolutione huius ſcḋi argumēti foꝛma exponit ꝑ vīm ſpiratiuā vel notionē ¶ Pꝛo penultimo argumēto poſt oppoſitū. Regula. Quūcunqꝫ ex vnitate foꝛme infertur vnitas ſuppoſitoꝝ eſt fallacia ꝯſequētis maxime in diuinis. ¶ Pꝛo vltimo argumēto eſt regula. Sub termino ſtante confuſe tm̄ non licet fieri deſcenſus copulatiue vel diſiūctiue. Et licet phs pꝛimo phiſicoꝝ ꝯtra permenidē ⁊ melliſſum arguat ſic. Si oīa ſunt vnū ergo oīa ſunt hoc vnū vel hoc vnū puto lapis. Hoc tamen argumentū foꝛmaliter non valet: licet materialiter bene arguat Ariſtote. eo ꝙ imponit eis ꝙ omnia dicerent vnum eſſe vnum determinate. De hoc doctoꝛ ſubtilis diſt. iij. pꝛimi de vniuocatione entis. ¶ Regula alia: Quilibet terminus cōmunis ſumptus cum termino numerali ſingl'ari poſitus a parte pꝛedicati reſpectu ſubiecti copulati vel diſiūcti ſtat confuſe tm̄. Et poſſet ampliari regula ſic ꝙ etiam terminꝰ ſingularis numeri ſine termino numerali reſpectu talis ſubiecti ſupponat cōfuſe tm̄: vt rome ⁊ pariſius vēditur piper. Exemplum pꝛimi. Pater et filius ſunt vnum pꝛincipiū ſpūſſancti.

Scḋo queritur.

Utrū iſte ſint concedende Pater ⁊ filius ſunt vnus ſpiratoꝛ ſpūſſancti. Et pater ⁊ filius ſunt idē pꝛincipiū ſpūſſancti. Queritur ergo de veritate duarū ꝓpoſitionum iſtarum. Pꝛima. Utrū iſta ſit cōcedenda pater ⁊ filiꝰ ſunt vnꝰ ſpiratoꝛ reſpectu ſpūſſancti. Scḋa vtrū hec ſit vera. Pater ⁊ filius ſunt idem pꝛincipium ſpūſſancti. Et non eſt idem dicere idem pꝛincipium ⁊ vnum pꝛincipiū: qꝛ ly idē eſt pꝛonomē referens perſonam: non aūt ly vnus. Nam vnus ſaltē in neutro gn̄e dicit vnitatem eſſentie.

Reſolutio ꝓpꝛia et directe

ad q̄ſtionē rn̄ſiua ſtat in vna ꝓpoſitione q̄ eſt talis. ¶ Pꝛopoſitio. Licet hec ꝓpō Pater ⁊ filiꝰ ſunt vnū pꝛincipiū reſpectu ſpūſſancti ſimplr̄ recipiat. Hec tn̄ pr̄ ⁊ filius ſunt vnus ſpiratoꝛ nō recipit. Silr̄ hec nō recipit pr̄ ⁊ filius ſunt idē pꝛincipiū ſpūſſancti. Vn̄ vult ꝙ iſte nō equiualeāt ⁊ patꝫ in lr̄a. ¶ Notandū ꝙ cū. S. Bonauē. in iſta ꝯcluſione folꝰ eſt Egidius de roma: Nā alij cōiter tenēt oppoſitū. Sꝫ qꝛ eſt difficultas grāmatical'. ideo nō eſt magna cura ⁊ vtrūqꝫ habet foꝛte ꝓbabilitatē. ¶ Ad ſcḋm argumentū rn̄dendo accipit ſuppoſitū pꝛo ſingulari large ſcꝫ ⁊ non pꝛopꝛie: qꝛ nō ꝓ incōicabili ¶ Clarius ſic fieret vltimū argumentū. Pater ⁊ filius ſunt eadem ſpiratio actiua. ergo ſunt idem pn̄

cipium. Non ſequitur ſm ipſum ꝛ ſuis dictis ꝯſequēter dicēdo bñ ſoluit.

Opinio tñ Scoti ē oppoſita. Unde concedit illā pater et filiꝰ ſunt vnus ſpirator reſpectu ſpūſſancti. Nunqȝ tamen concedit illā pater ꝛ filiꝰ ſunt vnus ſpirans. Et hoc ꝓprie capiendo ſpirans eo ꝙ eſt adiectiuū. ¶ Regula enī eſt. Quādo terminꝰ numeralis adiectiuus additur alteri termino adiectiuo nō ponit ſignificatū ſuum circa illud cui additur: cum ambo ſint adiectiua et dependentia. Et ideo requirit aliud ſcȝ terminus ſubſtātiuus termināns dependentiam illoꝝ circa quod terminus numeralis ponit ſuum ſignificatū vt ſunt ſpirans: quis: perſona vel ſuppoſitū. Sȝ due perſone ſpirant. ¶ Ex dictis conſequenter dicendo. Iſta eſt falſa. Pater et filius ſunt duo ſpiratores. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Iſta etiā eſt falſa. Pater et filiꝰ ſunt vnus ſpirans. Unde egregiū dictū dicit doctor Subtilis in fine diſtinctōis duodecime. vide ibi. ¶ Ad primum argumentū quod pro ſe relinquit ſanctus Bonauentura Diceret doctor Subtil' ꝙ nō equipollent ſpirator et qui ſpirat: ſeu ſpirans. Spirator enī ſignificat per modum habitus ꝛ quietis. ¶ Ad ſecundum argumentū diceret ꝙ Nullum nomen ſubſtātiuū numeratur ad numerationem ſuppoſitoꝝ. Et ideo non ſufficit numeratio ſuppoſitoꝝ ad numerationē naturarū ſeu forme. Adiectiuū autē numeratur ad numerationē ſuppoſitoꝝ. Unde ſm Scotū. Iſta eſt vera. Pater et filius ſunt vnus ſpirator. Similiter illa eſt vera ſm ipſum. Pater ꝛ filiꝰ ſunt duo ſpirantes. Iſta autem ſm ipſum eſt falſa. Pater ꝛ filiꝰ ſunt duo ſpiratores. ¶ Ad vltimum argumentum. Patet ꝙ ly idem requirit certum ſuppoſitum ſicut et alia pronomina ſm Priſcianum. id eſt certum ſingulare ꝛc.

Circa diſtinctionem .xxx. Primo queritur. Utrū aliqd dicat de deo ex tpe. Notandū ꝓ intellectu qōnis ꝙ ſm iſtū doctorē Aliq dicuntur de deo ſm eſſentiā: aliq ſm inherentiā vel qſi inherētiā. ꝛ aliq ſm cām. Illa pdicata dicunt de deo ꝑ eſſentiā q pdicant de deo in pmo mō dicēdi ꝑ ſe. vt Deꝰ ē vita deus ē ſpūs. deꝰ ē exiſtētia actual' intellectual'. Sȝ illa pdicata dicunt de deo per inherētiā (meliꝰ tñ eſſet dicere ꝑ denoiationē ſeu formalr ſm doctorē ſubtilē) q dicūt qſi entitatē ſecūdariā: vel denoiationē vel ſm doc. Subt. q dicūt formalr vel denoīatiue. Sicut ſūt oīa attributa vt ſapia: bonitas: iuſticia ꝛc. ¶ Regula Quicqd dr̄ de deo ꝑ eſſentiā ꝛ etiā qcqd dr̄ de eo ꝑ inherētiā vel qſi inherētiā eſt eternū. Nihil enī eſt in deo ex natura rei qn ſit eternū. pȝ qr oē qd ē in deo ex natura rei: ē ipſe deꝰ. ¶ Corrolariū. Nihil dictū de deo ꝑ eēntiā vel qſi ꝑ inherētiā eſt tpale. Tercio mō aliqd dr̄ de deo per cām. Ut tu es patiētia mea .i. tu cauſas in me patientiam: dñe ſpes mea .i. cauſa ſpei mee. Quarto mō aliqd dr̄ de deo ꝑ vnionē. Hoc mō oīa predicata q dicunt de natura aſſumpta a vbo dicūt de vbo diuino etiā vt xps ē flagellatꝰ: ꝓ nobis mortuus ꝛc. Quinto aliqd dr̄ de deo ꝑ quādā ꝯpationē ad aliqd tpale. vt dñe refugiū: Hec enī nec dicuntur ꝑ vnionē: nec ꝑ cām. Dominiū enī nihil reale dicit qd cauſet. ¶ Un̄ ponit tal' ꝓpō de iſtis tribꝫ vltimis modis. Illa q dicūt de deo ꝑ cām pciſe vl' ꝑ vnionē pciſe vel ꝑ qndā ꝯpationē ad tpale dicunt de deo ex tpe. ¶ Notandū ꝙ dr̄a eſt int' illa tria. Eſſe in tpe: eſſe cū tpe: ꝛ eſſe ex tpe. Aliqd eſſe cū tpe nihil aliud ē ꝙ ipm exiſtere ſimul cū tpe. ¶ Prima ꝓpō. Hoc mō deꝰ cū ſit nūc: ꝛ tēpus etiā ē nūc: ipſe eſt cū tpe. ¶ Scda ꝓpō. Deꝰ non fuit ab eterno cū tpe. patet; quia tēpus nō fuit ab eterno.

¶ Tercia ꝓpoſitio. Poſt dīē iudicij nulla res erit cū tempore. Probatur ex apocalipſi ſancti Iohānis. Iurauit quidaꝫ angelus ꝙ amplius tempus non erit. Eſſe in tempore eſt aliquid menſurari tempore. ¶ Propoſitio. Quicq̄d eſt in tempore eſt cū tempore: ſed nō econtra. Unde deus eſt cū tempore. Sed non eſt in tēpore. Patet. Quicq̄d eñ eſt in tempore eſt corruptibile ⁊ generabile ⁊ menſuratur tēpore. Sed deus nō eſt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. ¶ Correlariuꝫ. Nec deus nec angelus nec anima intellectiua dicitur proprie in tēpore. ¶ Eſſe ex tempore valet tm̄ ſicut de nouo eē ſeu incipere eē quādoqꝫ. Unde quicq̄d de nouo incipit eſſe dicitur eſſe ex tempore. Notandū tamen ꝙ aliqua poſſunt dici ex tēpore duobus modis. Uel quia ſimul receperunt eſſe de nouo cuꝫ tempore. Hoc modo angeli ſunt ex tempore licet nō ſint in tempore. Alio mō quia inceperunt eſſe poſt tempus: vt omnia generabilia et corruptibilia. Primo modo tēpus eſt ex tempore non ꝙ omne tempus preceſſerit tempus: ſed quia de nouo eſſe incepit.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ⁊ ſex ꝓpoſitionibus. ¶ Diſtinctio eſt talis. Aliquid dici ex tpē eſt dupliciter: aut quia ipſum quod dicit̄ ex tempore eſt tēporale: aut quia dicit reſpectū ad tēporale licet ipſum nō ſit temporale. ¶ Prima propoſitio. Nihil p̄dicatur de deo ex tēpore primo modo dicto: per eſſentiā vel etiā per inherentiā. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Aliq̄ p̄dicantur de deo ſecundo modo ex tempore. Uel ſic. Multa p̄dicantur de deo ex tēpore per cauſam: per vnionē vel per comparationē ad tēporale: nec ſequitur ergo deus mutatur. ¶ Tercia ꝓpoſitio Licet creator ⁊ dñs de principali ſignificato importent eſſentiā diuinam tamen connotāt temporale aliquod. Secūda pars patet quia creator cōnotat creaturam: dominus ſeruū. Prima pars patet quia dñs de p̄ncipali ſignificato importat dominiū. Dominiū autē nihil aliud eſt in deo ꝙ̄ poteſtas coercendi creaturam. Nihil autē aliud eſt illa poteſtas ꝙ̄ eſſentia diuina ſeu volūtas diuina dominantiſſima. Et hoc eſt fundamentaliter. Formaliter autē (ſm doctorē Subtilem) nō dicit niſi reſpectū rationis. Et ſic poſſunt concordari iſti doctores.

¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut illud quod implicat in ſe contingens ⁊ neceſſariū eſt totū contingens: ita quod implicat in ſe temporale ⁊ eternū eſt totū temporale: Declaratur iſta ꝓpoſitio per Regulam ſylogiſmoꝝ. Quia ſi altera p̄miſſarum fuerit contingēs totus ſylogiſmus erit cōtingens. vel ſi altera premiſſarū fuerit particularis negatiua totus ſylogiſmus dicit̄ particularis negatiuus. ¶ Quinta ꝓpō. Iſta noīa Creator: dñs: ⁊ ſimilia noīa: licet rōne principalis ſignificati qđ ē eſſentia diuia ſiue volūtas diuia importent rem eternā dicunt̄ tñ ſimplr̄ ex tēpore de deo. ¶ Sexta ꝓpō. Omne quod dicit̄ de deo ꝑ eſſentiā vel inherentiam nō dicit̄ de deo ex tp̄e. ¶ Septima ꝓpō. Omne illud qđ dicit̄ de deo ꝑ cauſam: dicit̄ de aliquo tēporali ꝑ eſſentiaꝫ vt deus ē potentia. Patientia autē dicit̄ ꝑ eſſentiaꝫ de patientia hac: puta ipſius Iob vel huiuſmodi. Unde hec ꝓpoſitio. Quicq̄d eſt in deo eſt eternū pōt intelligi duplr̄. Quia aliq̄d pōt dici eſſe ī deo per realē exiſtentiā. ¶ Propō. Oīe tale eſt eternū. Alio modo aliquid dicit̄ de deo ꝑ p̄dicationē ſolū. Et illo ſecūdo modo nō omne qđ eſt in deo eſt eternum vt deus eſt dilectus a Iohāne. Et hec diſtinctio eſt ſm doctorē Subtilē. ¶ Nota ꝓ ſolutione penultimi argumenti ſm ſanctū Bonauenturā. Qꝫ in illa propoſitione. Omne quod p̄dicatur de deo ē eternū poteſt teneri adiectiue vel ſubſtātiue. Adiectiue illud eſt eternum cuius duratio eſt eterna. Hoc modo ꝓpoſitio

eſt falſa. Subſtantiue eternum eſt illud quod ꝓſupponit aliquod eternū. Et ſic dicit̄ illud eternū ſubſtantiue quod dicitur de eterno. Ideo non ſequit̄. Creatio eſt deus ⁊ deus eſt eternus. ergo creatio eſt eterna: ſed eſt fallacia accidentis: q̄a ibi mutatur adiectiuum in ſubſtantiuum ⁊c̄.

modi per ſe

Querit̄ ſecundo. Utrū que dicunt̄ de deo ex tēpore dicātur per ſe vel per accidens. Hic duo veniunt termini declarandi ſcȝ per ſe ⁊ per accidēs. nam alij ſupius ſunt declarati. Ubi notandum ꝙ quatuoꝛ ſunt modi dicēdi ꝑ ſe ſm pħm pꝛimo poſterioꝝ. ¶ Pꝛimus modus dicendi ꝑ ſe eſt: q̄ñ diffinitio ꝑdicatur de diffinito: vel pars diffinitionis vel q̄ñ aliquis cōceptus quidditatiuus ꝑdicatur quidditatiue de aliquo ſubiecto cui⁹ eſt conceptus. ¶ Regula pꝛima Omnis diffinitio ꝑdicatur in ꝑmo mō dicendi ꝑ ſe de ſuo diffinito. ¶ Scd̄a regula. Om̄e genus ꝑdicatur de ſuis ſpeciebus in ꝑmo mō dicendi per ſe. ¶ Tercia regula. Oīs differentia ꝑdicatur in ꝑmo mō dicendi ꝑ ſe de illo cuius ē differentia. ¶ Quarta regula. Ens pꝛedicat̄ in quid in ꝑmo modo dicēdi ꝑ ſe de omnibus conceptib⁹ non ſimpliciter ſimplicibus. ¶ Secundus modus dicendi per ſe Eſt q̄ñ paſſio ꝑdicatur de ſuo ſubiecto ſiue ſit paſſio adequata ſiue non: vt homo eſt riſibilis: hō eſt vnus: homo eſt verus. ¶ Tercius modus non eſt ꝓpꝛie mod⁹ dicēdi: ſed eſt magis modus eſſendi. ¶ Quare ponit̄ talis ꝓpoſitio. Nulla ꝓpoſitio poteſt eſſe in tercio modo dicendi per ſe. Pꝛobatur. Omis ꝓpoſitio eſt modus dicendi ꝓpꝛie: ſed tercius modus non eſt modus pꝛedicandi. ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Sola illa entia que per ſe ⁊ incōmunicabiliter exiſtunt ſunt in tercio modo dicendi per ſe. Unde ad hoc ꝙ aliquid ſit in tercio modo dicendi per ſe due conditiones requirunt̄. Pꝛima ꝙ per ſe exiſtat. Et ſic nullum accidens eſt in tercio modo dicendi per ſe. Quia nullum accidens per ſe exiſtit. Secunda conditio eſt Incōmunicabiliter ⁊c̄. ¶ Pꝛopoſitio. Oīa indiuidua de genere ſubſtantie pꝛeter humanitatem chꝛiſti ſunt in tercio modo. Et ſic patet ꝙ ille modus nihil aliud eſt q̄ȝ per ſe exiſtere incommunicabiliter. ¶ Quartus modus qui pꝛopꝛie nō debet dici mod⁹ eſſendi: nec pꝛopꝛiiſſime modus dicendi licet etiam dicatur modus dicendi: pꝛopꝛie tamen a Scotiſtis vocatur modus cauſandi. Et eſt quādo pꝛoxima ratio inherentie ꝑdicati ad ſubiectum includitur in ipſo ſubiecto. vt voluntas vult Ratio em̄ pꝛoxima quare volūtas vult eſt quia voluntas eſt voluntas: ſeu tale ens. Et in hoc quarto modo ponuntur ꝓpoſitiones immediate tam neceſſarie q̄ȝ contingentes: dūmodo tamen in ſubiecto includatur pꝛoxima ratio inherentie pꝛedicati ad ſubiectum. Exemplum Animal rationale eſt riſibile: hec eſt immediata ⁊ neceſſaria. Exemplū ſecundi. calidum calefacit. hec eſt immediata ꝗ̄ licet cōtingens. ¶ Coꝛrelarium. Hec nō eſt in quarto modo. homo eſt riſibilis: quia in ſubiecto nō includitur pꝛoxima ratio inherentie pꝛedicati ad ſubiectuȝ ¶ Pꝛopoſitio. Omnis ꝓpoſitio in quarto modo dicendi per ſe eſt immediata. patet ex deſcriptione iam dicta.

ens per accidens

¶ Secundus terminus eſt ens per accidens. Notandum ꝙ ens per accidens capitur dupliciter. ſcilicet Methaphiſicaliter ⁊ logicaliter. Ens per accidens methaphiſicaliter. Eſt illud quod aggregat in ſe res diuerſoꝛum pꝛedicamentoꝛum. Et eſt duplex. Quia quoddam eſt ens per accidens quod includit res diuerſoꝝ generū: ita tn̄ ꝙ vnū ē accidens alterius. Aliud eſt ens ꝑ accidens quod ſcilicet includit res diuerſoꝛum generū

ita tamē q̄ vnū nō accidit alteri ſed ambo illa accidunt aliquo tercio. ¶ Correlarium. Et ſic ē duplex modus p̄dicādi p accidēs. Un⁹ qn̄ vnus accidēs accidit alteri vt hō albus. Scd̄s mod⁹ p̄dicādi per accidens eſt qn̄ vnū dicit̄ de altero ⁊ ambo accidunt vni tercio vt album eſt muſicū. Ens p accidens logicaliter ſiue logice loquēdo. Eſt aliqd̄ aggregatum ex duob⁹ cōceptib⁹ quoꝝ neuter includit aliū quidditatiue: ⁊ neuter ē per ſe determinatiuus alterius. Un̄ due cōditiones requirunt̄ ad tale ens per accidens. Prima eſt q̄ ſint duo cōcept⁹ quorum neuter includat aliū quidditatiue defectu cui⁹ iſtud nō eſt ens p accidens. aīal hō. Scd̄a ꝯditio eſt. Q2 neuter ſit cōtractiuus ſeu determinatiuus alteri⁹ defectu cui⁹ iſtud nō eſt ens p accidens t aīal rōnale (ſed p ſe) quia contrahit aīal ad hominē. ¶ Propoſitio. Omnis ꝓpoſitio in qua p̄dicatur differētia de ſuperiori genere vel ecōuerſo eſt ꝓpō p accidens: vt rōnale eſt aīal. ¶ Correlarium. Lata ē dr̄ia inter ꝓpōnē p accidēs ⁊ ens p accidēs logice. Ad ꝓpoſitōnē eīn p accidens ſufficit q̄ p̄dicatū ſit extra rationem ſubiecti ⁊ econtra vt aīal eſt rōnale vnde qn̄ additur differentia ad gen⁹ ſine copula nō eſt ens per accidens: ſed tn̄ qn̄ additur mediante copula eſt ens p accidens. ¶ Propoſitio. Licet ens p accidēs methaphiſicaliter loquendo non poſſit inueniri in deo: poteſt tamen inueniri ens per accidens logicaliter loquēdo in diuinis. Prima pars illius ꝓpoſitōnis patet: quia in tali ſemp̄ vnū accidit alteri ſeu vnū eſt accidens alterius vel ambo accidūt t̄cio. Scd̄a ps patet de illa ꝓpōne. Eſſentia eſt paternitas. Nullus eīn eſt de rōne qdditatiua alterius. Nec paternitas ē determinatiua eſſentie: ſed magis pſone. Eſſentia eīn eſt determinata de ſe. ¶ Correlarium. Proprietates in diuinis non determinant eſſentiā ſed ypoſtaſes.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ⁊ quinq̄ dictis. ¶ Diſtinctio ē tal̄. Dici ſm accidens accipitur trib⁹ modis ſicut accidens dicitur trib⁹ modis. Primo modo capitur accidens vt opponitur ſubſtantie. Secundo vt diſtinguitur contra p ſe. Tercio vt diſtinguitur contra neceſſarium. Primo mō accidens dr̄ quedā forma accidental̄ inherens real̄r alteri. Et ſic ponitur ¶ Primū dictū. ¶ Nihil dicit̄ de deo p accidens capiendo accidēs primo mō. patet: q2 nullū accidens ē in deo nec aliq̄ forma accidental̄. Et pro illo dicto faciūt due rōnes in oppoſitū. Scd̄o mō dici p accidēs tm̄ valet ſicut dici p aliud Un̄ omē p̄dicatū qd̄ dr̄ de aliq̄ p aliud dr̄ de eo p accidens. Ubi notandū. Q2 aliqd̄ dici p aliud pōt eſſe dupl̄r. Quia vel p aliud qd̄ real̄r diſtinguit̄ ab eo de quo dr̄. Ut paries diſgregat hoc eīn fit p albedinē. Uel ſcd̄o p aliud qd̄ ē quodāmodo idē ſecū: ⁊ quodāmodo diuerſum. vt quando ſuperiori conuenit aliquid per rationem inferioris. vt figura habet tres angulos. Habere eīn tres p̄imo competit triangulo. Et ſic conuenit omnibus per ſe ſuperioribus vt figure. Item quādo inferiori conuenit aliquid per rationē ſuperioris. Ut ſortes eſt riſibilis. Animal eſt riſibile: Licet eīn ſuperius ⁊ inferius ſint idem realiter differunt tamen formaliter. ¶ Secundū dictum. Nihil dicitur de deo per accidens primo et ſecundo modo capiendo accidens. Patet quia in deo non eſt proprie ſuperius et inferius nec aliquid ibi dependet. Tercio modo aliquid dicitur p accidens vt opponitur neceſſario. Et ſic dicitur omne illud quod contingenter dicitur de aliquo. ¶ Tercium dictum. Omnia que dicuntur de deo ex tempore dicūtur per accidens. id eſt contingenter: quia ab eterno nō competebant deo vt Deus eſt homo ⁊c̄.

¶ Quartū dictū. Licet oīa iſta q̄ dicun tur de deo ex tpe dicantur p accidens de deo: tñ dicunt p ſe de deo: p comparatio nem ad creaturā. Probat: quia illud di citur de deo p ſe in cōparatione ad crea turas qđ dicit de deo ſeipſo. Sed deus ſeipſo refertur ad creaturam: ergo zc̄. ¶ Correlariū ſeqt. Q2 illa opinio ē ſub tilior q̄ ſit opinio doctoris Subtilis q̄ tenet q deus referat ad creaturam reſpe ctu rōnis. Oppoſitū tenet Doctor Se raphicus: q2 ſeipſo cauſat. i. p nullū re ſpectum refertur ad creaturā: nec rōnis nec realem. ¶ Quintū dictū: Licet mo dus dicendi p accidēs opponat modo di cendi p ſe in creaturis: nō tñ ſic ē in diui nis. Probat. Ois ppō p ſe eſt neceſſaria licet nō econtra. Non eīn ois neceſſaria eſt per ſe. vt aial eſt rōnale eſt neceſſaria (ſaltem ſi rōnale ſit propria differentia hoīs) z tñ non eſt p ſe ſed p accidens. In telligit autem de duobus modis dicen di per ſe.

Querit tercio. Utrum

ea que ſic dicunt de deo ex tpe dicantur ſm ſubſtantiā an ſm relationē. Termi ni declarati ſunt ſupius. Nota tñ ad p̄ ſens. Q2 aliqd pōt referri ad aliud du pliciter. Uno mō ſm rem. Alio mō ſm modū. Scdm rem dicit illud referri ad aliud qđ refert ad aliud p verā z realem habitudinē in eo formalr exiſtentē: aliq̄ liter diſtinctā a fundamento z termino. Hoc mō pr̄ in creaturis refert ad filium Illud dicit referri ſm modū: qđ non re fertur ad aliud p verā z realem habitu dinem in eo formalr exiſtentē: ſed ſolum refertur ad aliud: quia illđ aliud ad ip ſum refert. Exemplū. Scientia ſm rem refert ad ſcibile ecōtra vero ſm modum ſcibile refert ad ſcientiā. ¶ Propoſitio. Deus nullo mō pōt referri ſm rem ad creaturā. Probat: quia dei ad creaturā nulla ē relatio realis. g̃ ppō vera. Ante cedens probat. Quia ſi in deo eſſet rela tio realis ad creaturā: ſequeret q deus vel neceſſario depēderet a creatura: vel quod deus ſimul neceſſario exigeret crea turam. ſed conſequēs eſt falſum. ergo et antecedens.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabꝰ diſtinctionibꝰ z noue dict9 ¶ Prima diſtinctio. Dici ſm relationē eſt duplr. Aut ſm rem: aut ſm modum ¶ Scđa diſtinctio. Relatio realis ē tri plex. Quedā fundat ſup proprietatē ac cidentalē. i. formā accidentalē vt ſimili tudo in duplici albedine. Quedam fun datur ſup dependentiā eſſentialē: ſicut relatio materie ad formā: fundat ſup de pendentiā eſſentialē. i. ſup ipſā materiā dependentē eſſentialr ad formā: quia in trinſece pficitur a forma. Alia ē relatio realis que fundat ſup originē naturalē vel ē ipſa origo naturalꝫ ſicut relatio effe ctus ad cauſā: z filij ad patrē. ¶ Primū dictū. Prima relatio q̄ ſcꝫ fundat ſup ac cidēte nullo mō ponēda ē in deo. Quia illa ponit cōpoſitionē cū ſuo fundamen to. ergo zc̄. ¶ Scđm dictū. Relatio illa q̄ fundat ſup dependentia eſſentiali nul lo modo ponenda ē in deo pꝑter rōnē iā dictā. ¶ Terciū dictū. Licet tercia rela tio (que ſcꝫ ē originis naturalis) repiat in deo reſpectu pſone ad intra: nō tamen repit in deo reſpectu creature. ¶ Quar tum dictū. Quia in diuinis vna pſona vere ordinat ad aliā: z habet verā habi tudinē ad aliā et aliā pſonā. Ideo refert vna perſona ad alias relatione ſm rem. Prima pars patet: quia vere in diuinis vna pſona eſt pma: alia ſcđa: alia tercia Uñ patet ex hac ppōne ſcđm Bonauen turā nō negare oīmode ordinē: licet non ſit ordo ſtricte loquendo. ¶ Quintū di ctum. Quia deus nō ordinat ad creatu ram: necꝫ hꝫ habitudinē realem ad ipſā nec hꝫ aliā z aliā habitudinē ad aliam z

aliā creaturaꝫ.i.ad diuerſas creaturas.
Jdeo nō referꝛ ad ipſas relatione ſm rē
ſed ſolū relatione ſm modū Patet enim
ꝙ omnia creata ſunt cauſata a deo. Et
licet ſit aliqua differentia in modo ſe ha
bendi creaturarū. tamē ſm phm.xi.me
thaphiſice. Deus nō ordinaꝛ ad creata
¶ Sextū dictū. Quia creatura habet or
dinem ad deum: ⁊ habet habitudinē ad
deū mediante accidente: ⁊ mediante de-
pendentia eſſentiali: ⁊ mediante origine
naturali. Jdeo creatura ſm oēm modū
relatōnis realis refertur ad deū ſm rem
Probatur vltimū: quia fundamentū et
termin⁹ ſunt realia ⁊ realiter diſtincta.
ergo ⁊c̄. ¶ Septimū dictū. Qn̄cunqꝫ in
tellect⁹ noſter intelligit aliquid referri
ad aliud ſm rem intelligit illud ad qđ
illud refertur ſm moduꝫ reſpectus. Et
hoc ſaltē importat relationē ſm dici ſeu
rōnis ¶ Octauū dictū. Quia intellect⁹
noſter intelligit creaturā immediate re
ferri ad deū ſm rem. Jđo intelligit deū
ſub modo reſpectus ꝑ modū ſcꝫ denomi
nationis tanqꝫ ſcꝫ terminū ad quē refer
tur creatura. ¶ Nonū dictū. Jlli reſpe-
ctiui nihil correſpondet ex parte dei in re
niſi eſſentia diuina (ne intellectus ſit va-
nus) licet bene correſpondeat ei aliquid
ex parte creature ¶ Correlarium pmū.
Omnia nomina dicta de deo ex tempo-
re importāt relationem in deo ſm mo-
dum intelligendi: non ſm rem. ¶ Corre
larium ſecundū. Non omnis relatio di-
cit dependentiaꝫ ⁊ ordinem. Patet de re
latione equiparantie. ¶ Correlariū ter-
cium. Propter nouitatem creature non
oportet ponere reſpect⁹ aliquos nec rea
les nec rationis: qꝛuis ſint ponendi re-
ſpectus rationis in deo. Et maxime ſm
Sanctum Bonauenturam. Patet de
ꝓdcis ⁊ hic. Et licet communiter vtatur
talib⁹ terminis relatio ſm dici: ſm mo-
dum: ſm rationem: ſunt tamen idem qđ
relatio rationis.

Circa diſtinctio-
nem. xxxi. Primo queritur
Utrū hec nomina ſimile et
equale vt dicunꝛ in diuinis
dicanꝛ ſm poſitionē an ſm priuationem
Termī declarandi ſunt. Simile ⁊ equa
le. ¶ Pro primo termino nota ꝙ Simi-
litudo capitur dupliciter. ſcꝫ Stricte ⁊
large. Similitudo ſtricte capta in crea
turis eſt duplex. ſcꝫ Accidentalꝭ ⁊ eſſen-
tialis. Similitudo accidentalꝭ attendi
tur penes differentiaꝫ accidentalem ſeu
qualitatē accidentalem. Et eſt rerū dif-
ferentiū eadē qualitas. Similitudo ꝟo
eſſentialis attenditur penes differentiā
eſſentialem ſpecificā aliquorū ſimilium.
¶ Prima ꝓpoſitio. Omnia que habent
eandē differentiā eſſentialem ſpecificam
ſunt ſimilia ſimilitudine eēntiali ¶ Cor
relarium. Omnia indiuidua eiuſdē ſpe
ciei ſunt ſimilia eſſentialiter. ¶ Secun-
da ꝓpoſitio. Ad ſimilitudinē eſſentialē
vel ad hoc ꝙ aliqua dicanꝛ ſimilia ſilitu
dine eſſentiali nō ſufficit ꝙ habeāt eādē
differentiā eſſentialē genericā. Probaꝛ.
Alioqn aſinus ⁊ hō eſſent ſilia ſilitudi-
ne eſſentiali. ¶ Tercia ꝓpō. Nec reqriꝛ
ꝙ habeāt eandē differētiā eſſentialē nu-
mero: qꝛ hoc ē impoſſibile in creaturis.
¶ Quarta ꝓpō. Ad talē ſimilitudineꝫ
reqriꝛ ⁊ ſufficit ꝙ aliq̄ habeāt eandē dif-
ferentiā ſpēſpecialima. ¶ Quinta ꝓpō.
Differētia eſſentialꝭ ſpecifica vocaꝛ qua
litas eſſentialis ſm phm. ¶ Correlariū.
Hec ſilitudo eſſentialꝭ repiꝛ in oib⁹ gene
rib⁹. Patet qꝛ eſt inꝛ oīa indiuidua cu-
iuſcūqꝫ ſpeciei ¶ Correlariū ſcđm. Hoc
mō phus nō accepit ſilitudinē dicendo.
Propriū eſt q̄litati ſm eā ſile vel diſſile
dici. patet qꝛ etiā alijs generib⁹ cōpetit.
¶ Correlariū tercium. Silitudo hoc mō
accipiendo nō eſt in diuinis. ¶ Formanꝛ
ꝓpōnes correſpondenꝛ de accidentali ſi-
militudine. ¶ Prima ꝓpō. Ad ſimilitu-

dinē accidentalē non ſufficit eadē q̄litas genere. ¶ Scd̄a ꝓpō. Nec req̄rit̄ eadem q̄litas accidētalis numero. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Sed req̄rit̄ ⁊ ſufficit ꝙ habeant eandē q̄litatē accidentalē ſm̄ ſpeciē ſpecialiſſimā. Vn̄ Areſtoteles. v. methaph. Vnū in q̄litate facit ſil'e. Vn̄ duplex ē fundamētū q̄litatis accidētal'. ſcȝ ꝓpinquū ⁊ remotū. Fundamentū remotū eſt q̄litas. ꝓpinquū ꝟo ē vnitas q̄litatis ſpecifica ſm̄ ſpeciē ſpecialiſſimā ¶ Scd̄o mō ſilitudo capit̄ large. Et ſic accapit̄ trāſcendent'. Circa qd̄ notandū. Ꝙ q̄libet eſſentia vel natura pōt ꝯſiderari duob⁹ modis. Vno mō vt qd̄. Hoc mō dicit Auicēna. Equinitas ē tm̄ eq̄nitas: hoc ē ſm̄ ſe cōſiderata ē q̄ddītas ab alijs diſtincta. Alio mō pt̄ cōſiderari vt aliq̄d hn̄s certū gradū in entib⁹. Nā natura q̄cūq̄ abſtracta hȝ certū gradū ꝑfectionis: ⁊ vocat̄ magnitudo ſeu q̄titas ꝟtut̄. Tercio mō pt̄ ꝯſiderari eſſentia q̄libet vel natura. vt q̄daȝ forma vel quidā act⁹. vt humanitas ē forma hōis. Et hec forma capit̄ trāſcendent'. Et conuenit omni enti. vt q̄n̄ dr̄ ꝙ om̄e ens conſiderat̄ vt forma: ⁊ ſic materia ē forma. Vn̄ ſm̄ hāc triplicē ꝯſiderationē pt̄ fundari triplex relatio. ſ. ydēptitatis vel diuerſitatis: equalitatis vel inequalitatis. Similitudinis vel diſſimilitudinis Vnde philoſophus decimo methaphiſice. Omne ens omni enti comparatum: vel eſt idē vel ē diuerſum. Ex iſta ꝓpōne phi a ſimili ſumunt̄ due alie ꝓpōnes de eq̄litate ⁊ ſilitudine. ¶ Correlariū. Iſte tres relatōes ſic capte ſunt trāſcēdentes patet quia ꝯueniunt tā enti limitato q̄ȝ illiminato. Nec eſt ſimilitudo accidentalis nec eſſentialis.

Reſolutio queſtionis

Notandū ꝙ doctor ſeraphic⁹ primo recitat magiſtri opinionē. Que ſtat in duobus dictis. ¶ Primū dictū. Oia noia in diuinis q̄ nō dicūt ꝓprietatē ꝑſonalē nec dicūt vnitatem eſſentie dicunt̄ ꝓuatiue. Exēplū p̄mi. vt p̄mitas. Exemplū ſcd̄i Deitas: deus: bon⁹: ſapiens ⁊c̄. Exēplū tercij. vt duo: tres: ſil'e: equale. Patet em̄ ꝙ ſil'e ⁊ eq̄le nō dicūt ꝓprietatē ꝑſonalē: quia ſunt cōia trib⁹: neq̄ dicūt vnitatē eſſentie. q̄ eſſentia ē ad ſe: ſil'e autē dicit relatione. ℊ ⁊c̄. ¶ Scd̄m dictum ⁊ quaſi Correlariū. Quia ſil'e et equale nec dicunt ꝓprietatē ꝑſonaleȝ nec eſſentialem. Ido oia talia dicunt̄ ſm̄ ꝓuatione. Vn̄ cū dr̄ p̄r eſt equalis filio. exponitur. i. pater nō ē maior filio: nec ē minor filio. Sȝ hic mgr̄ ab omnib⁹ dimittit̄. ¶ Notādū ſm̄ doctorē ſubtilē in p̄nti diſtinctione. Ꝙ ad relationē realē ſufficiūt hec tria. Primo ꝙ habeat extrema realia. Scd̄o ꝙ ipſa extrema realiter diſtinguantur. Tercio ꝙ ꝯſeq̄tur ipſa extrema ex natura rei: ſic ꝙ nō fiat per opus intellectus. ¶ Correlariū. Equalitas de p̄mo ſui intellectu nō dicit comēſurationē vt videt̄ ſed dicit vnū in quātitate. Vn̄ dicentes ꝙ ille ꝯditōnes req̄rant̄ ad relationē realem nō dicūt ſicut doctor ſubtil'. Nō em̄ ipſe dicit req̄runt̄: ſed dicit ſufficiūt. Nā ſm̄ ip̄m bn̄ eſt relatio real' eiuſdem ad ſe vt relatio mouētis ad motū. Idē em̄ pt̄ ſeip̄m mouere. Et licet mot⁹ ſit accidēs ipſi moto. tamen animal mouens ſe totum nō diſtinguitur a ſeipſo ⁊c̄. ¶ Correlarium ſecundum. Non oportet ad diſtinctionem realem relationū ꝙ vel vnū vel vtrumq̄ extremū vnius diſtinguatur realiter vel etiam ex natura rei ab extremo vel extremis alterius. Patet in idemptitate: ſimilitudine et equalitate tranſcendenter captus. Sed certe difficillimū eſt videre ꝙ relationes fundate ⁊ terminate ad idem ſimpliciter ſint diſtincte realiter.

Reſponſio ſancti bonauenture

ſtat in vna concluſione que eſt talis. Iſta nomina ſimile ⁊ equale accipiuntur poſitiue in diuinis.

¶ Pro vltimo argumento (qđ poſſet ſic formari) Jtē hec eſt falſa. P̄r ē eſt inequalis filio: ꝛ nō ob aliud niſi aliqđ remouetur. i. p̄uiaf. eo ꝙ inequale ē termin⁹ priuatiuus: nec aliud p̄uat niſi equalitatem. ꝫ ꝛc. ¶ Notandū ꝙ difficultas ē cōtra Durandū de illis ſimilitudinib⁹ et equalitatib⁹. Nā maior ratio Durandi quare ponit quatuor res relatiuas i diuinis eſt. Quia ois relatio realis habēs terminū realē diſtinctū realiter a termino alteri⁹ relationis ē res realiter diſtincta ab illa alia. Ut patet de generatione actiua ꝛ ſpiratōe actiua. ¶ Preterea eodem mō de ſimilitudine arguo. Pater ē ſimilis ſpūiſancto. ſilr filius terminat ſimilitudinē q̄ eſt in ſpūſctō. Et illi duo termini ſunt realiter diſtincti. ꝫ in ſpirituſancto erūt tres res relatiue: realiť diſtincte. Conſimilr in alijs pſonis ꝓpť eādē rōnē p̄t argui. Et q2 nō videť ſanū in eadem pſona eſſe duas res realiter diſtinctas ſiue abſolutas ſiue relatiuas. Jdeo nullo mō ſimus cū Durando licꝫ verba Doctoris Seraphici videantur hoc ſonare. Jtē de hoc habes in diſ. xxvi

Querit̄ ſecundo. Utrū

noīa p̄dicta dicantur ſm ſubſtantiā an ſm relationē. Termini prius ſunt declarati in precedentibus.

Reſolutio queſtionis.

Notandū ꝙ Doctor Seraphic⁹ reſpondendo ad qōnē ponit p̄mo tres ꝓpōnes omnib⁹ cōmunes. Secūdo allegat tres opiniones quarū duas p̄mas reprobat: terciā vero tenet. ¶ Prima propoſitio. Quia ſimile ꝛ equale dicūt cōuenientiā plurīū in vno. Jdeo importāt diſtinctionem in ſuppoſitis ꝛ vnitatem in eſſentia (declarat p̄mā partē in creatura) vide litterā. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Quia diſtinctio pſonarū ſpectat ad modū dicendi ſm relationē: ꝛ vnitas eſſentie ad modum dicendi ſm ſubſtantiā. Jdeo hmōi noīa nec omnino dicunť ſm ſubſtantiaꝫ nec omnino ſm relationē. Hec ꝓpoſitio duas habꝫ partes (ſicut quelibet hypotetica) Antecedēs eius hꝫ duas partes Patet aūt ſcđa pars: quia illa noia ꝛ important vnitatē eſſentie ꝛ diſtinctionem ¶ Tercia propoſitio. Quia nulla noia in diuinis pñt dici eque principaliť ſm illū duplicē dicendi modū. Hincē ꝙ neceſſe eſt illa duo noia principalr dici ſm alteruꝫ. Prima ps patet: Quia illi duo modi dicendi ſunt oppoſiti. ergo ꝛc.

¶ Prima opinio ſtat in tali ꝯcluſione licet iſta noia equalis et ſimil' in concreto ſumpta dicanť principalr ſm relationē tñ in abſtracto ſumpta dicunť ſm ſbām Prima ps probaf quia ſimiles ſunt habentes ſimilitudinē: ſed perſone ſunt habentes ſimilitudinē ꝛ pſone ſunt relatiue. ergo illa noia in concreto dicunť ſm relationē. Sed in abſtractione q2 illa ſimilitudo ē vnitas eēntie: iđo dī ſm ſubſtantiā. ¶ Sed hec opinio nō valet ſicut bene dicit doctor ſeraphicus. Eadē eſt eīn ſignificatio abſtracti ꝛ cōcreti principaliter. ¶ Scđa opinio ſtat in tali concluſione. Hec noia ſimile et equale tam in cōcreto accepta q̄ in abſtracto dicunť principalr ſm ſubſtantiaꝫ: connotatiue tñ importāt diſtinctionē in pſonis. Ratio eſt quia cuꝫ ſimilitudo reſpiciat iſta duo. ſcꝫ cōuenientiā ꝛ differentiā: immediatius ꝛ p̄ncipalius ꝛ cōpletius reſpicit cōuenientiā. Dicuntur eīn differētes eſſe ſimiles in q̄tū ꝯueniūt ꝛc. Addunt ergo illi de hac opinione ꝙ ſimilitudo importat diſtinctionē p modū materie. id eſt min⁹ p̄ncipalr ꝛ connotatiue: ſed p modū forme. i. p̄ncipalr vnitatē eſſentie ¶ Contra. Similitudo importat principaliter reſpectū pſone ad pſonā: ergo principaliter dicif ſm relationem.

Tercia opinio ꝛ ꝓpria

ſtat in trib⁹ dictis. ¶ Primū dictum eſt. Simile ꝛ equale p̄ncipalr importāt relationē formalr loquēdo. ¶ Scđm dictū.

Unitas eſſentie ꝛ pluralitas cadit in ſi/
gnificato illoꝝ noim in rōne cauſe. De/
claratur p logicā: quia de locis habet. Si/
militudo eſt rerū differentiū eadē qua/
litas. Unitas ergo in qualitate ꝛ plura
litas habentiū illā: eſt qſi effectiua cau/
ſa ipſius ſimilitudinis. ¶ Correlariū.
Sequitur ꝙ talis diffinitio ē cauſalis.
Uñ auctoritates doctoꝝ ꝛ etiā mgrī in
telliguntur cauſaliter. ¶ Terciū dictū.
Simile ꝛ equale ꝓprie ꝛ pncipaliter im
portant vel dicunt ꝺm relationē: ꝛ ex con/
ſequenti ſo ꝺm ſubſtantiā dicunt cauſa
liter loquendo declarat in creaturis in
textu. ¶ Pro ſolutione argumentorum.
Notandū ꝙ duplicia ſūt relatiua in di/
uinis. Quedā ſunt relatiua diſtinctiua
relatorum: vt pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanct⁹
Nam pſone ſunt relate: illa aūt tria ꝛ il/
la ſola important relationes diſtincti/
uas pſonarū. Alia ſunt relatiua diſtin/
ctorum id eſt relationes cōſequentes di
ſtinctionē importātia: vt ſunt relatiua
cōmunia ſicut ſile ꝛ equale. Uel ſic du/
plices ſunt relationes. ſ. originis ꝛ cōes.
Relationes originis ſunt ille q̄ dicunt
productionē. Cōmunes aūt ſunt relati
ones equiparātie. Et relationes origi/
nis diſtinguūt pſonas. Relationes aūt
cōmunes oſtendunt diſtinctas: vel ſub
aliis verbis. Quedā relatiua dicunt di
ſtinctionē exercitā id eſt exercēt ſeu faci/
unt: vt pnitas pater. Alia aūt dicūt di
ſtinctionē ſignatā id eſt ſignificāt vt cō/
ceptā. Et ſic eadē diſtinctio tripliciter
hic habetur.

Tercio querit. Utrum

dicant mutuā relationē id eſt Utrum
hec noīa dicant ad ꝯuertentiā. Uñ dice/
re mutuā relationem eſt mutuo referri
ſub habitudine alicui⁹ obliqui caſus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ꝛ aliquib⁹ dictis
¶ Diſtinctio eſt talis. Simile et equa/
le dupliciter accipiunt. Uno mō ꝓut im/
portant purā ꝯuenientiā in q̄litate vel
quātitate. Alio mō ꝓut ſup ꝯuenientiā
addunt imitationē vel expſſionē pfectā
ſeu rationē originis ꝛ ꝓducti. ¶ Primū
dictū. Sile ꝛ eqle primo mō dicunt mu
tuā relationē. Patet p rōnes poſt oppo/
ſitū. ¶ Scōm dictū. Silis ꝛ equalis ſe/
cundo mō tm̄ valet ſicut aſſimilatus et
adeq̄tus. i. ſilis p productionē: ꝛ adeq̄/
tus. i. equalis p productionē. ¶ Terciū
dictū. Similis ꝛ eq̄lis illo mō nō dicūt
relationē mutuā ſeu equiparātie: ſꝫ diſ/
quiparantie. Hoc mō ſepe loquunt do/
ctores antiq̄. Uñ dicit Hylarius. Fili⁹
eſt ſilitudo pris. Pater aūt nō eſt ſimili
tudo filii. ¶ Ideo qñ dicit Scot⁹ ꝙ rela
tio diſq̄parantie fundat in relatione cōi:
vt aſſimilatio in ſilitudine debet intelli
gi fundamentaliter. Nā aſſimilationē q̄
eſt ꝓductio pſone: ſequit ſilitudo ad pro
ducentē q̄ ſilitudo dicitur fundare aſſi/
milationē: qꝛ fundat in eſſentia q̄ vt vna
fundat illā ſimilitudinē ꝛ ſic rōne eēntie
fundantis ſilitudinē dr̄ in ſimilitudine
fundari. Licet aſſimilatio vere fundet
in eſſentia: qꝛ eſſentia vt vna eſt funda/
mentū aſſimilationis ꝛ nō ſimilitudo.
¶ Correlariū. Pater ſcdo mō non eſt ſi/
milis filio nec ſpūiſancto. ¶ Ulterius ſi
militudo in diuinis prima ſui acceptio/
ne capit dupliciter. Uno modo pſonali/
ter. Alio modo eſſentialiter. Perſonali
ter ſic dicitur de perſona producta ꝛ vo
catur a doctoribus ſimilitudo ſubſtan/
tifica id eſt pſonalis. ¶ Propoſitio. Li/
cet ſimilitudo ſubſtantifica poſſit dici
tam de filio q̄ꝫ de ſpiritusancto: appro/
priate tamen dicitur de filio: eo ꝙ eſt no
ticia genita. Prima pars patet: quia il/
le eſt ſimilis tali ſimilitudine qui ꝓdu/
ctione alteri aſſimilatur. Eſſentialiter
autem dicta ſimilitudo eſt duplex. Nā
quedam accipitur ꝺm eſſentiam diuinā
non inq̄ntum eſt quid: ſed inq̄ntum eſt
quaſi forma ſeu dans eſſe perſonis diui/

nis. Alia vero eſt que recipit̃ non ſolum ſm eſſentiã: ſed etiam ſm oia attributa. Correlariũ. Illa ſilitudo ſcda correſpõdet ſilitudini accidẽtali in creaturis: eo ꝙ attributa qſi circũſtant eſſentiã. Prima aũt ſilitudo eſſentialiter dicta correſpondet ſimilitudini eſſentiali in creaturis. ¶ Prima ꝓpõ. Quot ſunt pfectiones in diuinis tot ſunt eq̃litates in diuinis. pꝫ: q2 q̃libet hꝫ ſuã ꝓpriã infinitatẽ: eodẽ mõ de ſilitudine. Et tot ſunt infinitates formaliter diſtincte ab eſſentia diuina q̃t ſunt attributa formaliter diſtincta. ¶ Scda ꝓpõ. Licet ſint tot eq̃litates ⁊ tot ſilitudines in diuinis: quot ſũt attributa: tñ ſicut attributa ſũt realiter eadẽ res: ita tales eq̃litates ⁊ ſimilitudines attributoꝝ ſunt eadem ⁊ realiter idem.

Circa ſcdam partem huius diſtinctionis q̃ duos habet articulos. Pro primo articulo querit̃ primo. Utrum imago in diuinis dicat̃ ſm ſubſtantiã vel ſm relationẽ. ¶ Termini ſuperius fuerunt declarati.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſeptẽ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima propoſitio. Sicut exẽplar de rigore vocabuli importat expreſſionẽ p modũ actiui: ita imago ſm ꝓprietatẽ vocabuli importat expreſſionẽ p modũ paſſiui. Uñ exprimere: declarare: expſſio ⁊ declaratio idem ſunt. Uñ exemplar eſt illud ad cuius imitationẽ fit aliquid. Uerbigrã Pictor volẽs depingere ceſarꝫ imaginẽ optime: neceſſe habet ꝯſiderare pñtẽ ceſarem ſm accidẽtia ei⁹. Ibi ceſar eſt exẽplar. Quia eſt illud ad cui⁹ imitationẽ fit aliq̃d ſcꝫ talis pictura. Pictura autẽ dr̃ imago. Quia eſt illud qd̃ exp̃mit alterũ ⁊ imitat̃ ſcꝫ ceſarẽ: q2 non eſt pfecte ceſar. ¶ Correlariũ ꝓprie loquẽdo. Exemplar ⁊ imago nõ ſũt idẽ. ꝓbat̃. Quia tanta eſt differẽtia inter exẽplar ⁊ imaginẽ quãta eſt inter cauſam ⁊ effectum. ¶ Scda ꝓpõ. Imago in creaturis accipit̃ dupl'r ſm ꝙ duplex eſt expſſio vl' declaratio. Uno mõ in nature cõitate vel vnitate. Alio mõ in nature diuerſitate. Exemplũ hui⁹ pꝫ in pictura vel denario. Uñ Math. xxij. Cui⁹ eſt hec imago ⁊ ſupſcriptio. ¶ Correlariũ. Ois filius inq̃ntũ fili⁹ eſt imago pr̃is. Filius g ceſaris eſt imago ei⁹: q2 eſt eiuſdẽ nature ſpecifice. ¶ Tercia ꝓpõ. Reſpectu dei cõformiter ſicut in creaturis põt accipi duplex imago ſcꝫ imago ſm nature vnitatẽ: ⁊ imago ſm nature diuerſitatem. Prima vocatur increata. Scda creata. Creata eſt natura intellectualis ⁊ inferior. Incraata vero eſt ipẽ filius dei. ¶ Quarta ꝓpõ rñdet ad q̃ſitũ ⁊ eſt hec. Imago increata dr̃ totaliter ſm relationẽ ⁊ non ſm ſubam. pꝫ: q2 fili⁹ dr̃ patris filius: ⁊ fili⁹ eſt imago pr̃is. g imago increata q̃ eſt filius dei dr̃ ſm relationẽ. ¶ Quinta ꝓpõ. Sicut ꝯtingit aliqñ ꝙ abutimur illo noie exẽplar: ita cõtingit abuti iſto noie imago. Unde abuti aliquo termino eſt impꝓpe capere ipſum. Prima pars ꝓpõnis patet: q2 in vſu aliqñ capim⁹ exẽplar p exẽplato. Scda ps pꝫ: q2 aliqñ q̃ prius vidit filiũ aſſimilatum pr̃i: ⁊ poſtea vidẽs patrẽ: dicit ecce imago illi⁹. ¶ Sexta ꝓpõ. Quia creatura fit ad exprimendũ vl' ꝓpter expſſionẽ vnitatis eſſentie in trinitate pſonarum: ido tota ipa trinitas põt dici imago creature impꝓpe tñ et abuſiue. hoc patet. Quia aliqñ accipim⁹ imaginẽ p imaginato. Sꝫ eẽntia eſt imago imaginãs. ergo põt accipi pro imagine. Imago imaginans dr̃: q2 facit imaginẽ. Et tñ eſt vere imaginatũ id ẽ expſſum p imaginem. Et hec ꝓpoſitio ſexta ponitur ꝓpter auctoritates doctoꝝ ⁊ ſacre ſcripture. Et hoc idem dicit magiſter ſententiaruꝫ in ſcdo. Unde recitatiue tm̃ hic ponitur: ⁊ non originaliter. Poſſet tamẽ dici ꝙ non

abuſiue locuti ſūt doctores. Sed ꝙ ali quo modo eſſentia diuina dicaꝛ imago creature: quia terminat imaginē creatā ¶ Septima ꝓpoſitio. Imago qualiter cunqꝫ capiaꝛ nunqꝫ dicitur ad ſe pure: ſed ſemꝑ ſm relatione. patet: qꝛ impoſſibile eſt intelligere imaginem ſine reſpectu ad imaginatū. ¶ Correlariū. Triplex eſt imago. Capiꝛ enī imago ꝓprie ꝛ improprie. Proprie aūt dupliciter ſcꝫ ꝓ in creata: e ſic eſt fili⁹ in diuinis. Et ꝓ imagine creata. Et ſic eſt ipa creatura intellectiua. Improprie aūt hoc modo eſſencia diuina (vt in trib⁹) eſt imago imaginans licet vere ſit imaginatū. ¶ Propoſitio. Imago creata eſt quelibet natura intellectualis creata. ¶ Imago creata dicit reſpectum creature ad deū. Imago enim dicitur quaſi imitago. Vñ duplex eſt imitatio ſcꝫ in diuerſitate nature ꝛ i vnitate nature. ¶ Propō. Omnis imitatio in diuerſitate nature eſt cū defectu ꝛ imꝑfectione. Talis ergo non eſt in filio dei. Alia eſt imitatio in vnitate nature ſcꝫ ſingularis non ſolū ſpecifice ꝛ hec dicit adequationē. ¶ Correlariū. Talis imitatio eſt in filio dei. ¶ Nota illa auctoritas hylarij. iiij. de trinita. aū oppoſitū. Deus ad cōem ſibi cū deo imaginē: eandēqꝫ ſilitudinē reperiꝛ hominē oꝑari. Sic exponiꝛ. De⁹ ſuꝑple pr̄: reperiꝛ oꝑari: id ē feciſſe hoīem: ad cōmunē imaginē: qꝫ ꝑ eandē ſilitudinē: ſibi cū deo ſcꝫ filio ꝛc̄.

Scd̄o queritur. Utrū

imago ſit ꝓpriū filij. Termini hui⁹ q̄ſtionis in ſuꝑiorib⁹ fuerūt declarati ſufficientiſſime: ideo hic nullus venit declarandus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quinqꝫ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Imago in diuinis nō tm̄ dicit expſſionē ſed etiā dicit expſſionē in ſūmo ¶ Scd̄a ꝓpō. Expreſſio in ſummo duo ponit ſcꝫ ꝓductionē vnius ab vno: ꝛ ſcd̄o ꝙ illa expſſio ſit ſm oēm modū exꝓmēdi. Prima pars ptꝫ. Impoſſibile eſt enī ꝙ aliqđ declaret plura in ſummo. Patet ꝑ naturā ſuꝑlatiui qꝛ (ſm priſtianū) qđ ꝑ ſuꝑhabundantiā dr̄ vni ſoli cōuenit. Itē plura nō pñt vnū exꝓmere ſumme. ergo ꝛc̄. ¶ Tercia ꝓpō. Solus fili⁹ eſt imago di pr̄is. ꝓbaꝛ. Quia illud eſt ſolū imago pr̄is qđ expſſio eſt in ſummo. Sed fili⁹ eſt expſſio in ſummo. ģ ꝛc̄. Patꝫ enī ꝙ filius eſt vnus ab vno. Spūſſanct⁹ antē eſt a duob⁹. Nā fili⁹ pōt dupl'r ꝯſiderari. Uno mō inq̄ntū eſt a patre. Alio mō inq̄ntum ꝓducit ſpm̄ſanctū. ¶ Quarta ꝓpō. Licet ꝓpter tres rōnes ſolus fili⁹ dicaꝛ imago in diuinis. potiſſime tñ dr̄ imago: qꝛ procedit ſeu ꝓduciꝛ ꝑ modū nature. Vñ prima ratio eſt: qꝛ vnus ab vno. Scd̄a: quia filius ꝓducit ſpm̄ſctm̄ cū patre: ꝛ he ſunt cōgruētie. Tercia autem ratio eſt; qꝛ fili⁹ ab vno tm̄ ꝓcedit per modū nature. Hec ꝓprie eſt ratio. ¶ Quinta ꝓpō. In filio dei iſta tria idē ſunt ſm rem: filius: verbū ꝛ imago: licet differāt ſm aliū ꝛ aliū modū intelligendi. Probaꝛ ꝓma pars. Quia ideo dr̄ filius qꝛ verbū: ꝛ qꝛ verbū: ideo imago ꝛc̄. Nā Aug⁹. vi. de trinita. dicit. Eo fili⁹ quo imago ꝛ verbū. Scd̄a ꝓbaꝛ. Quia filius emportat reſpectū ad patrē: imago aūt importat eundē reſpectū ꝛ cōnotat productionē ſpūſſancti. Verbū aūt ſimiliter importat eundē reſpectū cum declaratiōe ſiue reſpectu declarātis creaturam. Et hoc eſt ꝙ ſoliti ſumus dicere. Beati oīa vident in verbo. ¶ Correlarium ſequitur. Qꝛ imago erit ꝓpriū filij. Unde Aug⁹. vi. de trinitate. Solus filius eſt imago. ¶ Unde imago increata in diuinis pōt ſic deſcribi. Eſt ꝑſona ꝓducta per modū nature. In iſta deſcriptione ſunt tres ꝑticule. Prima ē ꝑſona: ꝛ poniꝛ ad drīam eēntie: qꝛ eſſentia nō dr̄ imago. Scd̄a ꝑticula ꝓducta: q̄re pr̄ non dr̄ imago. Tercia ꝑticula: ꝑ

modū nature:ideo ſpūſſanctus nō dicit imago:q; ꝓcedit ꝑ modū volūtatis.

Tercio querit. Quare

eternitas approprief patri ſpecies imagini ꝛ vſus muneri. ¶ Pro declaratione terminoꝝ. Notandū ꝙ iſte termin⁹ eternitas eſt declaratus optime diſt.ix. Et iſte terminus pater diſt.v. Species aūt declaratur in p̄dicabilib⁹. Imago autē in.iij.diſt.huius primi. Ly vſus ꝓ pluſ rius eſt declaratus p̄ma diſt.huius. Et ille termin⁹ mun⁹ licet in ſe nō fuerit declaratus eſt tamē idē qđ donū cuius explanationē pulcram habes diſt.xviij.

¶ Pro vlteriori tn̄ declaratione Notandum ꝙ licet ꝑſone diuine diuerſis nominibus nominent a diuerſis doctoribus: tamen ſunt tres aſſignationes nominuꝫ p̄cipue. Prima eſt ipſius veritatis Mathei vlti. Ite in vniuerſum mundū ꝛc. baptiſantes eos in nomīe patris ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti. Scđa eſt ipſius iohānis euāgeliſte. Tres ſunt qui teſtimoniū dant in celo:pater:verbū ꝛ ſpūſſanctus. Tercia eſt ipſius hylarij ſcꝫ pater ꝛ imago.i. filius ꝛ munus.i.ſpūſſanctus. Alia ꝗꝫ aſſignat ſcꝫ eternitas:ſpecies:vſus. Vn̄ licet illa tria ſint cōmunia tribus perſonis. Primū tn̄ approprief patri. Scđm filio. terciū ſpūiſancto. Triplex igit qō lr̄alis hic formari poteſt. Prima ſcꝫ q̄re eternitas approprief pr̄i. Scđa q̄re ſpecies appropat filio. Tercia q̄re vſus approprief ſpiritui ſancto.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſex ꝓpoſitionibus. Sanctus Bonauentura in principio reſolutionis primo ponit vnam ſuppoſitionem dicens. Appropatio hylarij fuit ad explicandū ꝑſonarū originē. Dehinc ꝓpōnes addit ꝛ rn̄ſiuas ad qōnē. ¶ Prima ꝓpō ꝛ cā̄lis Quia pr̄ caret origine ſeu p̄ncipio:ideo appropriat ei eternitas. Eternū em̄ dicit carentiā p̄ncipij. Et lꝫ fili⁹ careat p̄ncipio durationis hꝫ tn̄ p̄ncipiū ꝓductiuū ¶ Scđa ꝓpō cā̄lis. Quia ſpūſſctūs ꝓcedit ꝑ modū volūtatis:ꝛ ꝑ modū amoris ꝛ vſus eſt act⁹ volūtatis:iō ꝯueniēter approprief vſus ipi ſpūiſctō. Vt em̄ ē dictū ſup̄ ꝓpt ꝓceſſionē ſpūſſcti ꝑ modū volūtatis approprian̄ ei oīa q̄ hn̄t ſe ex ꝑte volūtatis vt mīa:donū:vſus ꝛc. ¶ Tercia ꝓpō cauſal. Quia fili⁹ ꝓducit a pr̄e per modū nature:idō ꝓducit ab eo ꝑ modū exp̄ſſe et ꝑfecte ſilitudinis.ꝓbat. Quia natura ē vis inſita reb⁹ ex ſilib⁹ ſilia procreās:cū ḡ fili⁹ ꝓcedat ꝑ modū nature ſequit ꝙ ē ſilis oīmode ꝓducēti. ¶ Quarta ꝓpō cā̄lis. Quia fili⁹ ꝓducit a pr̄e ꝑ modū ꝑfecte ꝛ exp̄ſſe ſilitudinis ꝛ ꝑ modū intellect⁹:iō fili⁹ hꝫ rōnē ꝑfecte cognitionis. ¶ Quinta ꝓpō cā̄lis. Quia fili⁹ ꝓducit a pr̄e tāq̄ ꝑfecta ſilitudo:ꝛ tāq̄ ꝑfectiſſima noticia vl' rō cognoſcēdi: iō dr̄ ſumma pulcritudo:pꝫ: q; eſt pulcritudo illius a q̄ ꝓducit: ꝛ eſt pulcritudo oīm exēplatoꝝ ſcꝫ reſpectu quorū eſt rō cognoſcēdi ſcꝫ creaturarū:ideo eſt ſumma pulcritudo. Exemplū ſi optim⁹ pictor (vt groſſe loquar) depingeret imaginē imparoris meliori mō q̄ poſſet imago eſſet pulcerrima. ꝛ hoc ꝓpt duplicē cām. Pri̇o q; eēt pulcre ꝑtracta. Scđo q; ſumme exp̄ſſiua iparoris eo mō q̄ pōt exp̄mi taliter. Sic fili⁹ ſumme declarat pr̄em. Et licet ſpūſſanct⁹ ſit pulcerrim⁹ ꝛ pulcre ꝑtractus (vt ita dicā) id ē ꝓductus:tn̄ ex vi ſue productionis nō habꝫ ꝙ ſit ars ꝛ noticia plena oīm rationū viuentiū. Et licet eq̄ omia intelligat ꝛ omnia in ratione cognitionis viuant in ſpiritu ſancto ſicut in filio:ſpūſſanct⁹ tamē non ꝓcedit ꝑ modū intellect⁹. ¶ Sexta ꝓpō. Species ergo ꝯueniētiſſime attribuit filio. Et hoc ꝓpt tria. Primo ꝓpt ſilitudinē. Scđo ꝓpter rōnem cognoſcēdi. Tercio ꝓpter pulcritudinē. Patet igitur ex iam dictis ꝙ filius eſt ſimilitudo patris. Eſt etiam ratio cognoſcendi creata ꝛc.

Solutio argumētorū.

Damaſcenus bonor imaginis refertur ad prothotipū.i.imaginatū. Exemplū nō bonoro imaginē ꝟginis glorioſe niſi referendo ad prothotipū.i.ad beatā virginē. Eſt tamē differētia inter bonorē ꝛ pulchritudinē. quia bonor vel adoratio nullo mō ſtat in imagine ſed in imaginato. Pulchritudo ꝟo ſic referſ ad imaginatum: qd tamē babet ꝓpriā pulchritudinem. ſcꝫ quia eſt decenter lineata: et ex hoc magis laudaſ pictor: quia vero repſentat imaginatū pfecte: ideo ſcdo ē pulchra ꝛ refertur ad prothotypū. Quia ſi bec imago eſt tam pulchra qnto magis imaginatū. Exemplū de pictura diabo liq̃ poteſt dici pulchra ꝓpter repſentationē licet in ſe ſit ſūme deformis. ¶ Nota ꝓpter illa verba ſancti Bonauenture ꝙ bonor imaginis ſic referſ ad prothotypum. Queritur vtrum crux chriſti ſit adorāda adoratiōe latria. Rñdent aliq̃ ꝙ ſic. Quia bonor imaginis (ſm Damaſcenū) refertur ad prothotypū. ergo ꝛc. ¶ Sed ɔtra arguitur ſic. Si eſſet crux chriſti adoranda latria aut hoc eſſet q2 eſt deus: vel quia eſt tale lignū: vel tercio q2 portauit chriſtū. Non inq̃tū deꝰ quia illud lignū in quo pependit ſaluator nō eſt deus. Non inquantū lignum: alias omne lignū eſſet adorandū adoratione latrie. Nec ſcdo inquantum portauit corpus chriſti. patet quia latria eſt bonor ſoli deo debitus ꝛ exhibitus. Sꝫ illud portare nō mutauit naturā ligni. ergo ꝛc. Oꝫ ſi dicas illud lignū ex quo portauit chriſtuꝫ: babet babitudinē ad ipſum propter quā adoratur taliter ſcꝫ adoratione latrie. ¶ Contra. Beata virgo etiam portauit chriſtū: et multo longius ꝙ̄ chriſti crux: quia nouē menſibꝰ Si ergo lignū propterea debet adorari quia portauit chriſtū: multo magis beata virgo adoranda eſt adoratione latrie qd tñ eſt falſum. ¶ Itē eadē rōne eſſent adoranda adoratione latrie accidentia in ſacro altarꝭ: qd tñ eſt falſiſſimū. ergo ꝛc. Et licet dicaſ ſacramētū: adoramꝰ tamē verū chriſti corpus qd continetſ in ſacramento ꝛ nō ſacramentum. ¶ Quid ergo tūc ad auctoritates eccleſie. Dico ꝙ omnes auctoritates ſancte eccleſie ſic intelliguntur. ſcꝫ Aue crux ſpes vnica. i. aue chriſte pro nobis crucifixe. Crucē tuam dñe adoramus. i. te dñm crucifixū adoramus. ¶ Unde dicendū eſt cuꝫ bolkot ꝙ iſta ſimpliciter eſt falſa. Eadē adoratione vel tanta adoratōne eſt adoranda imago quanta eſt adorandus ille cuius eſt imago.

Circa ſecundum articulū queriſ principalr de appropriatione Auguſtini qua appropriatur vnitas patri. Equalitas filio. Concordia equalitatis ſpūiſancto. vnde principalir queruntur tres queſtiones.

Queriſ primo Utrum

deus poſſet dici vnū cū creatura. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in tribꝰ dictis. ¶ Primum dictū. Ad hoc ꝙ duo entia dicanſ vnū ſimplr nō ſufficit ꝙ babeant conformitatem voluntatis: ſed neceſſe eſt ꝙ babeant vnū in natura. Alioquin oēs beati eſſent vnuꝫ ſimplr. ¶ Scdm dictum. Quia ergo deus ꝛ creatura nullam conuenientiā babeant in natura: imo ſumme differūt in natura: ideo nō debent dici vnū. ¶ Terciū dictū. Quia vir iuſtꝰ per charitatē adberet voluntati diuine plus ꝙ̄ alicui alij: ideo vir iuſtus diciſ vnus ſpūs cuꝫ deo. Et boc poniſ ad ſoluendū argumentū qd fieret ex apoſtolo pme Chor. vi. Qui adberet deo eſt vnꝰ ſpūs cum eo. i. babet conformitatē amoris ꝛ voluntatis cū eo. Spūs eñ bic voluntas diciſ amor. ¶ Cū ergo arguiſ. Juſtus ē vnus ſpūs cum deo. ergo vna res ſpūs eñ eſt res. ¶ Dicendū ꝙ eſt fal

lacia a ſm quid ad ſimplr. Nec ſpūs ibi capitur pro ſubſtantia: ſed pro actu voluntatis ꝛ vn⁹ dicit cōformitatē affect⁹ humani ad diuinā voluntatē. ¶ Nota propoſitio hec. Amor trāſformat amantem in amatū. ſcz intelligenda ē ꝑ actualem cogitationē vel meditationē et concordiam voluntatis: nō ꝑ realem nature exiſtentiam. Unde duplex eſt vnio ſcz in natura vel nature. hoc mō pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanct⁹ ſunt vnū. Alio mō in amore vel cōformitate voluntatis. Illo modo vir iuſtus ꝛ deus ſunt vnum ¶ Corrrelarium. Licet deus amet ſeipm: nō tamen trāſformaꝛ in ſeipſum amatum. patet. Quia tranſformatio ē relatio: ꝛ ſicut ſimilitudo requirit extrema realiter diſtincta ſic etiam tranſformatio requirit diſtinctionē realem ꝛ eſſentialem. Ideo nullo modo poteſt deus trāſformari in ſeipſum. ꝙuis per naturā ſe amet. Ideo illa ē vera. Amor nō tranſformat amantem in amatum ꝑ naturā: licet actu vitali. id ē cognitione ꝛ amore trāſformet. ¶ Pro ſolutōe vltimi argumenti. Nota ꝙ chriſtus inꝗtū hō influit ſenſum et motū. i. cognitionē ꝛ amorē. per paſſionem enī ſuam promeruit omnibꝫ iuſtis gratiā. Antiquis quidē per ꝑuiſam poſterioribus per exhibitam.

Querit̄ ſecundo. Utrū vna creatura poſſet dici vnū cum alia. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in quinqꝫ ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝑpō. Due creature diſtincte realr nō pñt habere aliquā vnitatē niſi conformitatis. Pro quo notandū ꝙ duplex ē vnitas ſcz conformitatis. Et ē illa q̄ aliqua ꝯueniūt ſm triplicem ꝯformitatē ꝛc. Alia eſt vnitas nature vel indiuiſionis: vt ē vnitas numero. Et ē illa q̄ aliquid ē diſtinctū in ſe ꝛ diſtinctū a quolibet alio. ¶ Scđa propō. Non q̄libet conformitas facit aliq̄ duo dici vnū ſimplr ſed ſolū cōformitas ſimpliciter ꝛ nō conformitas ſm q̄d. ¶ Tercia ꝑpoſitio. Ad plenā ꝛ ꝑfectā cōformitatē aliquoꝝ requirit̄ triplex ꝯformitas ſcz In natura. In voluntate: ꝛ cōformitas in opatione. ¶ Correlariū. Quelibet alia ꝯformitas ad quā nō ꝯcurrunt ille tres cōformitates dicit̄ conformitas ſm quid. ¶ Quarta ꝑpoſitio. Qñcūqꝫ ille tres ꝯformitates cōcurrūt in duobꝫ ſeu aliquibꝫ illa poſſunt dici vnū ſimpliciter: nō tamen vnitate nature ſed vnitate cōformitatis. Hec autē dicunt̄ ꝑpter multas auctoritates. Nam apl'us dicit prime Cor. iij. Qui plantat ꝛ qui rigat vnū ſunt. ¶ Quinta propō. Si aliqua duo ſint vnū in voluntate ſolum vel in actione ſolū vel ſolū in actione ꝛ voluntate vel in natura tm̄. ꝛ ſic de alijs. Non ſunt vnum ſimplr vnitate cōformitatis ſed cum determinatione diminuente. ¶ Correlarium. Meretrix ꝛ fornicator nō ſunt vnū vnitate conformitatis licet ſint vnū corpus ꝑpter actum carnalem. patet. Quia licet concordant in operatione ꝛ natura non tamen in voluntate. Unde cōmuniter dicit̄ ꝛ eſt dictū valde egregiū ꝛ predicabile. Quilibet malus bonū propriū querit ꝛ non cōmune. Un de quantūcunqꝫ mali videant̄ concordanunqꝫ tamē ſunt concordes ſimpliciter. Unde metrix querit vel intendit principaliter pecuniā: aut propriā delectationem. Fornicator vero aliquid aliud. ¶ Aliud Correlariū. Uxor legittima ꝛ eius maritus in actu matrimoniali ſi debite circūſtantie comitentur poſſunt dici vnum. patet: intendunt enī ambo procreationē prolis ad laudem diuinā educandam. ¶ Prima ꝑpoſitio. Actus matrimonialis poteſt exerceri ſine peccato tam veniali ꝙ mortali. ¶ Secunda propoſitio. Actus matrimonialis poteſt eē meritorius vite eterne. Unde vult Auguſtinus ꝙ difficile ſit diſtinguere inter caſtitatem ſancti Johannis ꝛ matrimonium abrahe. Et dicit Ambroſius in libro de virginibꝫ. Non eſt impar meritū

continentie in Johāne qui nullas expertus eſt nuptias ⁊ in abraham qui filios genuit. ¶ Pro ſolutione tercij argumenti Notandū Qꝫ licet duo raptores vel latrones conueniant in fine propinquo ſemper tamen diſcordant in fine remoto E diuerſo eſt de iuſtis. Juſti enim licet aliquando diſcordent in volito propinquo: ſed tamen concordant in fine principaliter intento. Exemplum de barnaba ⁊ paulo qui recedebant a ſe propter ſanctum Johannē qui cognominabatur marcus. Sanctus em̄ paulus noluit eū habere eo ꝙ prius dimiſerat eos propter timorem pene vel propter amorē parentū Unde quando duo diſſident habentes bonas intentiones: niſi inferior conicere probabiliter poſſit ꝙ maior fructus vel malus bonum ſequatur ſi nō conſenſerit debet dimittere propriam intentionem ſeu voluntatem ⁊ ſequi intentionem maioris.

Queritur tercio de ratione appropriationis trium nominū predictorum. ſcilicet. Unitas. Equalitas. et concordie.

Eſt igitur vltima queſtio huius diſtinctionis de aſſignatione ipſius beati Auguſtini. Sunt autem illa appropriata. Unitas patri. equalitas filio. concordia equalitatis ſpiritui ſancto Sepius autem dictum eſt ꝙ in diuinis ſunt predicata propria et appropriata. ⁊ de appropriatis hic eſt queſtio. Queritur ergo Utrum iſta appropriatio beati Auguſtini ſit bñ aſſignata. Jlle terminus vnitas fuit declaratus viceſima quarta diſtinctiōe. Similiter quot ſint vnitates. ſupra diſtinctōne ſecunda. Pater fuit declaratus ſupra diſtione quinta. Equalitas. ſupra in diſtinctione decima nona ⁊ viceſima et in principio huius diſtinctōnis. Ultimus terminus eſt Concordia vnitatis ⁊ equalitatis et tm̄ valet ſicut nexus patris ⁊ filij. Unde aliter capiuntur ly vnitas ⁊ equalitas in recto ⁊ aliter capiuntur in obliquo. Unde equalitatis et vnitatis hic accipiuntur pro illis quibus appropriantur. Jn recto vero accipiuntur pro appropriatis vel pro appropriabilibus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quatuor dictꝫ. ¶ Primum dictū. Sicut aſſignatio vel appropriatio Hylarij fuit ad explicandum perſonarum originem ⁊ productionem: ſic appropriatio ſancti Auguſtini eſt data ad explicandum ordinem perſonarum.

¶ Secundum dictum. Quia perſona patris eſt. perſona prima ante quā nulla eſt alia: ⁊ que non eſt ab alia: ideo ſibi cōgrue appropriatur vnitas: que eſt prima in numero: ante quam nulla eſt alia. Per ſequentem diſtinctionē ſoluuntur argumenta ab ipſo ſancto Bonauentura. ¶ Triplex eſt vnitas. ſcilicet. Jndiuiſionis. Et eſt illa qua aliquod ens eſt vnum in eſſentia. ¶ Alia eſt conformitatis. Et eſt illa qua aliquis eſt conformis in volitione alteri. ¶ Tercia eſt vnitas paternitatis. Et eſt illa ante quam nihil eſt in numero. ¶ Tercium dictum Quia perſona filij ſm rationem intelligendi eſt ſecunda perſona: perfecte exprimens primam: ideo congrue equalitas ratione ordinis appropriatur. vel primo reperitur in filio. Probatur. Tunc enim primo intelligitur equalitas in diuinis cum filius intelligitur naſci: ſecundū Auguſtinū: ergo anteꝗ̄ intelligitur ſpiritusſanctus prius intelligebatur equalitas. ergo ⁊c̄.

¶ Propoſitio. Ratio appropriationis equalitatis filio eſt prima aſſociatio et perfecta: non autem ratio vnitatis ſiue equalitas que eſt vnum ſiue vnitas in quantitate. ¶ Quartum dictum. Quia pſona ſpiritusſancti ſm rationem intelligendi eſt tercia. ⁊ cōcordia pſupponit

duos:cōcordabiles et concordantē:ideo
primo incipit cōcordia: vbi primo intel/
ligitur oriri pſona tercia. Ubi notādū
ꝙ cōcordia in diuinis nō ponit ſic:ꝙ ali
quādo ibi fuerit diſcordia ſed hoc ideo
eſt:quia ſicut nihil ſtricte loqndo i crea
turis eſt concordans niſi amor concor/
dia autē ptinet ad amorem:ideo ↄgrue
appropriatur ſpūiſancto. ¶ Propoſitio
Ratio potiſſima quare ſpūiſancto appro
priatur concordia ē iſta ꝙ ſpūſanct⁹ ex
vi ſue productionis procedit ꝑ modum
amoris. Amor em̄ eſt prima ratio cōcor
die. Nec em̄ pecunia nec dominiū ali/
cuius terre ſubmiſſum:valeret ad cōcor
diam niſi talia amarentur ꝛc̄.

Circa diſtinctio/nem.xxxij. Primo queritur Utrum illa locutio ſit ad/mittenda. Pater ꝛ fili⁹ dili gunt ſe ſpiritu ſancto. Termini ſunt ſu/pra declarati decima diſtinctione ꝛc̄.

Reſolutio queſtionis.

Sanctus Bonauētura reſpondēdo ad
queſtionē ponit tres opiniones:due pri/
me nihil valent. Tercia ē opinio ꝓpria.
¶ Prima opinio ē quorūdā doctorū qui
dicunt ꝙ illa nō eſt cōcedenda ſed eſt ſim
pliciter falſa.ſcꝫ Pater ꝛ filius diligunt
ſe ſpiritu ſancto. Quādo ergo dicitur.
Sanct⁹ Auguſtin⁹ ponit illā. Dicūt ꝙ
retractauerit eam:licet nō in ſe ſed in ſi/
mili.vtputa in illa. Pater eſt ſapiens ſa
pientia genita ꝛc̄. ¶ Secunda opinio eſt
Q̄ꝫ illa ſit ſimpliciter ↄcedenda. Unde
eſt vera per appropriationē. Unde eſt
ſenſus. Pater et filius diligunt ſe ſpiri/
tuſancto.i.diligunt ſe amore qui appro/
priatur ſpirituiſancto. ¶ Sed iſta opi/
nio nihil valet. Quia ſi iſta tali modo
eſſet cōcedenda ſequeret ꝙ iſta eſſet con/
cedenda. Pater ꝛ filius ſunt boni bonita
te que appropriat ſpirituiſancto.conſe/
quens eſt falſum.ergo et antecedens ꝛc̄.

Tercia opinio Bona/

uenture (ꝛ vera) eſt. Q̄ꝫ illa pater ꝛ fili⁹
diligunt ſe ſpūſancto in aliquo ſenſu eſt
vera:et in aliquo ſenſu eſt falſa. Unū eſt
diſtinguēda. Et conſiſtit opinio illa in
vna diſtinctione ꝛ duobus dictis. ¶ Di/
ſtinctio eſt talis. Diligere in diuinis ca/
pitur duob; modis. Uno modo eſſentia
liter. Alio modo nocionaliter. Diligere
eſſentialiter captū dicit voluntatis diui
ne complacentiā que eſt cōmunis trib⁹:
Ubi notandum ꝙ duplex eſt in diuinis
amor.ſcꝫ pſonalis ꝛ eſſentialis. Amor ꝑ
ſonalis ē amor product⁹ ſiue ꝑ ſe exiſtēs
ꝛ eſt ſpūſanct⁹. Amor eſſentialis eſt ille
quo oēs tres pſone ꝛ ſingule amant eſſen
tiam diuinam tanꝗ̄ ſummū amabile: ꝛ
omnia alia tanꝗ̄ ſecūdario. Amor eſſen
tialis ē improduct⁹. ¶ Propoſitio. Ille
amor eſt vnicus ꝛ cōmunis trib;. Et eſt
ipſum velle vnicum diuine voluntatis.
Alio modo capitur diligere nocionalit
ꝛ ſic dicit voluntatis diuine fecunditatē
id eſt ſpirationē ad producendū terciaꝫ
perſonā:que fecunditas ē ſolū in duab;
pſonis:licet voluntas ſit in trib⁹. ¶ Pri
mū dictum. Si capiatur diligere eſſen/
tialiter in p̄dicta ꝓpoſitione ipſa ē falſa
patet quia illud diligere nō eſt aliud ꝗ̄
amor eſſentialis. Sed patet ꝙ illa dile/
ctio eſt formaliter in patre ꝛ filio:nec eſt
plus ſpūſanct⁹ ꝗ̄ pater:ergo eque illa
eſſet cōcedenda ſpūſanctus ꝛ filius dili
gunt ſe patre:qḋ eſt falſum ꝛ inconueni/
ens.ergo ꝛc̄. ¶ Scḋm dictū ſi lꝫ dilige/
re capiat nocionalr ipſa ē ↄcedenda: prꝫ
qꝛ ſenſus ē pr̄ ꝛ fili⁹ ſpirant ſpmſctm̄ qui
eſt nex⁹ amboꝝ vel amor nectens ambos
Idē dicit Scotus ꝛ Ockam. Et tūc eſt
conſtructio retranſitiua ꝛ eſt ſenſus pa/
ter diligit filium ꝛ filius diligit patrem
ꝛ diligendo ſe mutuo cōcorditer produ
cunt ſpmſctm̄ q̄ eſt amor patris et filij.

¶ Regula. Omis ꝓpoſitio in qua poni
tur illud pronomē ſe in plurali numero
imediate poſt aliqđ verbū plural' nume
ri eſt diſtinguēda: eo ꝙ pt̄ eſſe ꝯſtructio
reciproca vel pōt eſſe ꝯſtructio retrāſiti
ua. Circa qđ notandū ſm petrū belie. ꝙ
duplex eſt ꝯſtructio ſcȝ trāſitiua ⁊ intrā
ſitiua. Intrāſitiua ē illa in qua ꝯſtructi
bilia ſunt idē vel videnť eſſe idē. Exem-
plum. Johānes ē capra ē ꝯſtructō intrā
ſitiua. Et hec eſt duplex. ſcȝ Simplex et
reciproca. Et hoc ſm aliquos Conſtru/
ctio intranſitiua ſimplex eſt illa in qua
ꝯſtructibilia ſimpl'r videnť eſſe idē. Re
ciproca autē eſt illa in qua actus verbi
imediate regrediť ad ſubſtātiam: a qua
fuit egreſſus. Exemplum vt diligo me.
Conſtructio trāſitiua ē illa in qua con-
ſtructibilia ꝑtinent ad diuerſa: vel vidē
tur pertinere ad diuerſa. Conſtructio
trāſitiua ē duplex ſcȝ Simplex ⁊ retran
ſitiua. Simplex eſt illa in q̄ actus verbi
egrediť ab vna ꝑſona ⁊ tranſit imediate
ſuꝑ aliā: ſine aliqua regreſſione. vt Ui-
deo hominē. Conſtructio tranſitiua re-
trāſitiua Eſt illa in qua act⁹ verbi egre
ditur ab aliquo ſuppoſito in aliud: ⁊ ite
rum ab hoc regrediť ad primū ſuppoſi-
tum vt Diligo te vt tu diligas me. Ego
do vt des. Talis em̄ ꝯſtructio ē in ꝟbis
matrimonij ſm Scotū. ¶ Scđm petrū
belye. Ois ꝯſtructio ꝓprie retranſitiua
cōponiť ex duabꝫ tranſitiuis: ⁊ ſic nō eſt
vna ꝯſtructio ſimpl'r. Unde reſoluiť in
vnā ypoteticā in logica. Exemplū ꝑ re-
gula iā data. Iſti pugnant vt vincant ſe
Unde iſta ē diſtinguēda qꝛ ſi eſt cōſtru-
ctio reciproca eſt falſa: qꝛ ſenſus ē. Sor-
tes pugnat: vt vincat ſe: ⁊ plato pugnat
vt vincat ſe: ſed hoc ē falſum. Si autem
eſt cōſtructio retrāſitiua: eſt vera: qꝛ ſen
ſus eſt. Sortes pugnat vt vincat plato-
nem: et plato pugnat vt vincat ſortem.
Sic applicando regulā iſtā ad ꝓpoſitū
Iſta ꝓpoſitio. Pr̄ ⁊ filius diligūt ſe ſpi
rituſctō. poteſt intelligi dupl'r. Quia ſi
hic ē ꝯſtructio retrāſitiua ē vera: qꝛ ſen-
ſus eſt. Pr̄ diligit filiū: ⁊ filius diligit pa
trem ⁊ diligendo ſe producunt ſpūſctm̄
qui eſt nexus amborū. Idē dicit doctor
Subtilis et Ockam qui hic hauſerunt
ab illo fonte. Si autē ſit ꝯſtructio reci-
proca tūc ē falſa vt dicit ſanct⁹ Bonauē
tura ⁊ ſenſus ē. Pr̄ diligit ſe ⁊ filius dili
git ſe ſpirituſancto.

Pro ſolutiōe quarti ar-
gumenti Nota ſequentes ꝓpoſitiones.
¶ Prima ꝓpoſitio. Generatio in diuis
pōt dupl'r ſignificari. Primo per termi-
num ſignificantē emanationē p̄ciſe ⁊ ab
ſolute. Alio mō ꝑ terminū ſignificanteȝ
emanationē ſuꝑaddendo declarationeȝ
ſeu expreſſioneȝ in ꝑſona genita. Primo
mō ſignificať per hoc verbum generare
qđ dicit reſpectū gignentis ad genitum
ſic expꝛ̄ſſius dicit Scotus. Scđo modo
ꝑ hoc verbū dicere ſignificatur ꝙ ſigni-
ficat ipſam emanationē ſeu productio-
nem. ſcȝ generationē actiuā ſuperaddita
expꝛ̄ſſione (exprimit doctor ſubtilis) cuȝ
reſpectu declaratōnis ¶ Nota ꝙ doctor
Subtilis magis audax fuit ſancto Bo
nauentura: quia ꝯcedit hic ꝙ pr̄ diligit
ſe ſpū ſctō: tanta tn̄ fuit difficultas iſti⁹
propōnis quā determinauit in hac q̄ōne
ſctūs Bonauētura: ꝙ mgr̄ ſententiaruȝ
non reſoluit eā licet mouerit ſed dicit ſe
relinquere eā lectori ſagaciori.. ¶ Scđa
ꝓpō. Sil'r ſpiratio pōt dupl'r accipi in
diuinis. Primo mō ꝙ ſignificet illā ema
nationem p̄ciſe ⁊ abſolute. Alio mō pōt
ſignificare ſm ꝙ dicit emanationē cum
actu nectendi ſiue cōcordandi duas pſo
nas in ſe. Primo mō ſignificať ꝑ ſpirare
Scđo mō ꝑ diligere. Un̄ diligere nocio
naliter nō p̄ciſe ſignificat illā emanatio-
nem: ſed cū hoc cōnotat actū amoris ſeu
actū ꝯcordantie qđ eſt eſſentiale. ¶ Ter
cia ꝓpō. Sicut dicere iportat in diuinis
generationē connotando actū declaran
di. Sic diligere nocional'r importat re-

ſpectū emanationis:cōnotando actū cō cordandi:ſiue actū amoris. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut cōceditur iſta pr̄ dicit ſe verbo ꝓpter actū declarandi in verbo ſic iſta ē cōcedenda pr̄ diligit ſe ſpū ſctō ꝓpter actuꝫ concordie ſiue amoris. Vñ ſenſus illius ē.pater dicit ſe verbo.id eſt pater generat verbū qḋ declarat omnia Silr̄ pater diligit ſe ſpūſctō. id ē pater ꝓducit ſpm̄ſctm̄ qui eſt nexus amborū. ¶ Regula. Omnis nocio que dicit̄ in di uinis ɔcretiue ſeu denoīatiue de aliqua ꝑſona illa etiā dicitur idēptice de eadē. Exemplū. Pater generat.ergo pater eſt generatio.

Querit̄ ſecūdo. In qua

habitudine ɔſtruitur ille ablatiuus cū dicit̄ pater ꝛ filius diligūt ſe ſpūſancto. Pro declaratione terminoꝝ notandum q̄ꝫ qñcunq ablatiuus ſeqtur verbum tranſitiuū: tūc ſemp ɔſtruit̄ cū illo ſub aliqua habitudine. ¶ Diligere in diui nis pōt capi trib⁊ modis. Uno mō mere eſſentialr̄. Alio modo mere nocionalr̄. Alio mō partim eſſentialr̄ ꝛ partim no cionaliter. Qñ capitur mere eſſentialr̄: tūc capitur pro amore eſſentiali qui eſt cōmunis trib⁊:quoſcꝫ oēs tres perſone amant quicqd amant. Iſte amor eſt for maliter in omnib⁊ ꝑſonis. Alio modo ca pitur diligere mere nocionalr̄ ꝛ ſic idem eſt q̄ ſpirare. Et ſic tm̄ valet pr̄ ꝛ fili⁹ di ligūt ſe.i.ſpirant ſe ſpūſctō:ꝛ ſic nō ca pitur in pn̄ti qōne. Tercio mō capit̄ di ligere partim eſſentialr̄ ꝛ partim nocio naliter ꝛ ſic tm̄ valet ſicut ꝓducere ſpm̄ ſctm̄ prout ē amor nectens ambos. Uel aliter ſm̄ Scotū. Diligere ē producere ſpm̄ſctm̄ q̄ eſt amor pr̄is ꝛ filij. Et ſic di ligere addit reſpectū amoris ad amabi le. ¶ Sic ɔformiter diſtinguit̄ de dicere. Qꝛ dicere pōt capi tr̄ pl̄r.ſcꝫ mere eſſen tialiter:mere nocionalr̄: ꝛ ꝑtim eſſentia liter ꝛ partim nocionalr̄. Dicere primo mere eſſentialr̄:nihil aliud ē q̄ꝫ intellige re:ꝛ tale eſt vnicū in diuinis. Scḋo Di cere mere nocionalr̄ nihil aliud eſt q̄ꝫ ge nerare. Et ſic dicim⁹ pater dicit filiū.i. generat filiū. Tercio capit̄ partim eſſen tialiter ꝛ partim nocionalr̄. Et ſic dice re importat reſpectū generationis ꝛ cuꝫ hoc ſupaddit expreſſionē ſeu declaratio nem omnis declarabilis.

Reſolutio queſtionis.

Doctor ſeraphicus Rñdendo ad qōnē Primo ponit duas opiniones quas non tenet. Scḋo ponit propriā quam tenet. ¶ Prima opinio ē magiſtri ſymonis tor nacēn. qui dicit q̄ ille ablatiuus ſpūſctō ɔſtruitur cū verbo ſub habitudine ſigni ꝛ nō ſub rōne forme. Et tunc ſic exponit̄ illa. Pr̄ ꝛ filius diligūt ſe ſpūſctō.i.dili gunt ſe ꝛ ſignū hui⁹ dilectionis ē ſpūſſan ctus. Sꝫ hec opinio nihil valet quia ea dem rōne concederet̄ illa. Pater ꝛ filius diligunt ſe creatura ꝛc̄. ¶ Scḋa opinio Guillermi altiſiodorenſis eſt q̄ ille abla tiuus ſpūſancto conſtruit̄ cum verbo in rōne forme. Probat̄: quia ſpūſſanct⁹ eſt nexus amboꝝ ꝛ hoc formaliter.ergo ꝛc̄. Improbationē illius opinionis vide in lra ſancti Bonauēture. ¶ Opinio pro pria ꝛ etiā Hugonis de ſancto victore ē q̄ ille ablatiuus cōſtruit̄ cū verbo in ra tione effectus formalis: ſi licet nomiare effectū qḋ eſt ex principio. Probatur ꝑ ſimile. Quia ſicut ibi in illa oratione. Ego diligo te amore a me procedente ē conſtructio in ratione effectus formalis ſic in propoſito in illa. Pater ꝛ filius di ligunt ſe ſpiritu ſancto:ille ablatiu⁹ ſpi ritu ſancto conſtruitur in ratione effe ctus formalis. In hoc tamen eſt differen tia quia amor a re procedens in creatu ris eſt in re requieſcens:vniens ꝛ inherēs quia accidēs. Sed in diuinis amor a pa tre ꝛ filio procedens eſt in eis requieſcēs ꝛ vniens:nō tamen vt inherens: quia nō eſt accidens ſed ſubſtantia ꝛ ypoſtaſis. Uide litteram.

Circa ſecundum articulum Queritur primo. Utrū hec. Pater eſt ſapiēs ſapientia genita ſit admittenda. In principio huius prologi queſtione tercia eſt declaratus ille terminꝰ ſapientia. Sapientia ē duplex. ſcꝫ creata ꝛ increata. Creata capitur quīqꝫ modis vt in principio ꝛc̄. Increata eſt ipſe deus. Et capitur dupliciter. Uno modo eſſentialiter et eſt actus ſapientialis ipſius intellectus diuini quo pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctꝰ ſunt vna ſapientia: qua tam eſſentiam diuinā qꝫ omnia alia cognoſcūt. Alio modo capitur appropriate: ꝛ ſic eſt filius dei quia producitur per intellectum. De ſapientia increata ꝑmo modo dicta nō eſt queſtio noſtra. patet em̄ ꝙ pater eſt ſapiens ſapientia taliter capta cuꝫ formaliter ſit in ipſo. Sed de ſapientia ſecūdo modo dicta eſt queſtio noſtra. Eſt ergo queſtio Utrum illa ſit cōcedenda. Pr̄ eſt ſapiens ſapia genita.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna ꝯcluſione. Concluſio ē talis. ¶ Hec ꝓpoſitio. Pr̄ eſt ſapiens ſapiētia genita ſimplr̄ eſt falſa ideo nullo mō admittenda. Eſſe em̄ ſapientē ſolū dicitur eſſentialiter nō autē nocionaliter ſeu proprie. Et ſi alicui legatur ab aliquo ſctō eſt exponēda. Un̄ licet ſctūs Auguſtinꝰ in libro ꝯfeſſionū dixerit eā: tn̄ in libro retractatōnū illā retractat ꝛ dicit ſe meliꝰ dixiſſe in libris de trinitate ꝛ maxime in vi. ꝛ. xv. de trinitate.

Pro ſolutōne argumētorum

Notande ſunt ſequentes ꝓpōnes ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnē entitatē quā habꝫ pater ſiue abſolutā ſiue reſpectiuā realē. pater habet a ſe: ꝛ nullā a filio: nec etiā a ſpiritusancto. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Licet hec ꝓpō in diuinis cōcedatur filius ē ſapientia patris. Hec tamē ſimpliciter eſt falſa: pater ē ſapiens ſapiētia genita. Ad declarationem prime partis notandū ꝙ aliquid dicitur eſſe alicuiꝰ dupliciter vel tanqꝫ ſubiecti vt albedo ē petri. Aut tanqꝫ principij productiui vt filius patris. ¶ Tercia propō. Filius in diuinis nō eſt ſapiētia patris tanqꝫ ſubiecti. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Filius in diuinis eſt ſapientia patris tanqꝫ principij. Quare autē hec ſit falſa. Pater eſt ſapiens ſapientia genita ē: quia ille ablatiuꝰ cōſtruitur in rōne cauſalitatis vel in habitudine. i. rōne forme vel principij: ꝛ maxime forme: ſed filius nec ē cauſa nec forma nec principiū patris: ideo ipſa falſa. Quare autē nō poſſit ꝯſtrui in rōne effectus formal'. ſicut amor pōt cōſtrui cum ablatiuo in rōne effectꝰ formal' vt pr̄ ꝛ filius diligūt ſe ſpūſctō. ¶ Prima rō generalis eſt ſumpta a creatura. Pro cuiꝰ intellectu notandū ꝙ dicit ſctūs Bonauētura (ſiue ſit verū ſiue nō) Actꝰ qͥſdā eſſe q̇ dicūt motū a reb; ad animā: vt intellectio ꝛ ſapia. Quidā actꝰ alij dicūt motū ab aia ad res vt amare: ideo ꝯparatio amoris ē ad amantē in rōne exiſtētis forme: nō in rōne impcientis. ꝛ ideo amor de ſe iportat formā ꝛ effectū nō ſic ſapia q̄ tm̄ formā ꝛ nō effectū. ¶ Quinta ꝓpō. Licꝫ hec ꝓpō cōcedatur. Pr̄ nouit oīa in filio hec tamē nō eſt concedenda. pater nouit oīa filio. Ratio prime partis eſt. Quicunqꝫ cognoſcit aliquē perfecte ꝛ ſm omnem modū ſm quē eſt cognoſcibilis: cognoſcit omnia que ſunt in eo: ſed pater cognoſcit filiū taliter. ergo ꝛc̄. Sed omnia creata ſunt in filio. ergo ꝛc̄. Omnia em̄ creata ſunt in deo tanqꝫ obiecta cognita. Et licet prima videatur ſimpliciter concedenda: tamen ipſe multū ſubtiliter et logice eam diſtinguit. Quia (in filio) poteſt determinare nouit in comparatione ad ſubiectum: et ſic eſt falſa: Unde pater i filio nouit omnia illo modo ſenſus eſſet ꝙ filius ſit patri ratio cognoſcendi. Uel (in filio) pt̄ determinare

illud verbū nouit in cōparatione ad ob
iectū:ꝛ ſic eſt vera. Vñ pr̄ nouit oīa in fi
lio:ſenſus eſt: ꝙ fili⁹ ſit reb⁹ cognitis rō
ꝛ exēplar ꝛ cauſa exēplādi:ꝛ hoc a ꝓprie
tate. ¶ Sexta ꝓpō. Licet hec cōcedatur
a doctorib⁹ ſacris. Pater dicit ꝟbo que
cunqꝫ dicit. Hec tñ nullo mō eſt admit
tenda:pr̄ intelligit verbo. Prima ꝑs pa
tet:q2 ſenſus ē. pr̄ generat verbū qđ ē de
claratiuū ꝛ exp̄ſſiuū patris:et oīm crea
toꝝ. Capiendo eñ ly dicit mere eſſentia
liter nō eſt ꝯcedenda. Pater dicit verbo
nec mere ꝑſonalr̄: quia nō eſt verū ꝙ pr̄
generat verbo. Scđa autē ꝓpō non pōt
eſſe vera niſi verbū eſſet rō cognoſcendi
patri:qđ eſt falſum. Intelligere eñ ſolū
capitur eſſentialiter.

Queriť ſecundo. Vtrū

hec ſit admittenda. Pr̄ eſt potens poten
tia quā genuit ſiue ꝟtute quam genuit.
Pro declaratōe terminoꝝ notandū. Q2
virtus ꝓut ad ꝓpoſitu3 ſufficit capitur
tripl'r. Primo mō capitur ꝓ aliquo ha
bitu ꝑficiente animā ꝛ inclinante ea3 ad
recte agendū. Et ſic diuidiť in ſeptē vir
tutes quarū tres ſunt theologicales vt
fides:ſpes:ꝛ charitas. Quatuor mora
les ſeu cardinales:vt tēperantia:fortitu
do:iuſticia ꝛ prudētia que ꝓprie ē regu
la virtutū moraliū. Vñ Ariſtoteles ſe
cundo ethicoꝝ. Virtus ē (ſupple quali
tas) q̄ habentē ꝑficit:et eius opus bonū
reddit. Aliā deſcriptionē ponit ſanctus
Auguſtin⁹. Virtus eſt bona qualitas
mētis:qua aliq̄s recte viuitur: ꝛ nullus
male vtitur ꝛ quā ſolus deus in homine
oꝑatur. Iſta deſcꝑtio datur ꝑ quatuor
cauſas. Primo nāqꝫ ponitur. Virtus ē
qualitas bona:loco cauſe formalis. Se
cundo mētis ꝛ poniť loco cauſe materia
lis:eo mō quo accidentia ħabēt materiā
ſc3. In qua. Tercio. Qua recte viuitur
ꝛ nullus ꝛc̄. ꝛ ponitur loco cauſe finalis
quia bene viuere ꝛ bene vti virtute eſt fi
nis virtutis. Quarto poniť. Et quā ſo
lus deus in hoīe oꝑatur. Et poniť loco
cauſe efficientis. Et ſic patet ꝙ illa de
ſcriptio ſolū intelligiť de virtutib⁹ infu
ſis quas deus cauſat ī nobis ſine nobis.
licet nō ſine nobis ꝯſentientib⁹. ¶ Corre
lariū. Oēs alie virtutes ꝛ dona ſpūſſan
cti reducunť ad aliquas illaꝝ. Alio mō
capitur ꝟtus pro quacūqꝫ potentia pro
ductiua alicui⁹ effectus. ſiue libera ſiue
naturali. Hoc mō capitur pro omni po
tentia:ſiue ꝓductiua:ſiue actiua:ſiue re
mota:ſiue ꝓpinqua. Et ſic lapis precio
ſus hʒ virtutē. Tercio mō capitur ꝓut
eſt vltimū potentie:vt dicit ph̄us de ce
lo ꝛ mūdo. Iſto mō virtus eſt potentia
productiua ꝓpinqua:vltimo diſpoſita:
accepta ſm̄ ſuū totū conatū:ꝛ ſm̄ totu3
eſſe. ¶ Correlariū. Iſtis duob⁹ ſecūdis
modis pōt capi virtus in ꝓpoſito nō pri
mo mō. Virtus ſeu potentia ꝓductiua
in diuinis capiť dupl'r. Eſſential'r ꝛ eſt
voluntas diuina qua tres diuine ꝑſone
ſunt eque potentes ad producendū effe
ctum. Alio mō appropriate ꝛ ſic non eſt
niſi filius dei. In hoc ſenſu illa ē falſiſſi
ma. Pater ē potens potētia quā genuit:
quia ſequeretur ꝙ pater haberet poten
tiam a filio.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vnica ꝯcluſione. Concluſio eſt ta
lis. Hec ꝓpō Pr̄ eſt potentia genita eſt
ſimpl'r falſa. ꝛ hec magis eſt impropria
quā aliqua predictarum.

Pro ſolutione argumē

toꝝ. Nota ſequentes ꝓpōnes. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Iſta ꝓ̄poſitio per aliter ꝯſtrui
tur cū verbo abſoluto et aliter cū verbo
trāſitiuo. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Quoti
enſcunqꝫ ly ꝑ cōſtruiť cū verbo abſoluto
tūc denotat in ſuo caſuali auctoritatem
vt ego ſum bon⁹ per deū:ego viuo ꝑ deū
ſignū eſt ꝙ deus eſt auctor ꝛ creator mee
bonitatis. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Quoti
enſcunqꝫ hec ꝓ̄poſitio ꝑ ꝯſtruiť cū verbo
trāſitiuo denotat in ſuo caſuali ſubau

ctoꝛitatē: vt rex occidit vł punit ꝑ bali-
uū: ꝑ lictoꝛē. Rex punit ꝑ baliuū. i. ꝑ il-
lū ꝗ gerit vicē eiꝰ. ¶ Quarta ꝓpō. Licꝫ
hec ꝓpō pr̄ eſt potēs ꝑ filiū ſit falſa. Illa
tn̄ eſt vera: pr̄ operaꝛ ꝑ filiū. Opari em̄
⁊ creare idē eſt: ⁊ ſunt verba trāſitiua. et
ſic denotaꝛ ſubauctoꝛitas in filio. Vn̄
arguēdo pr̄ opaꝛ ꝑ filiū. ḡ pōt ꝑ filium.
Negaꝛ ꝯn̄tia: eo ꝙ eſt fallacia figure di-
ctionis. ¶ Cum arguiꝛ ſicut ſe hꝫ noſſe
ad ſapientiā: ita opari ad potentiā: ſed
bene ſequitur ille nouit per illum: ergo
eſt ſapiens per illum: ergo ⁊ bene ſequiꝛ.
iſte operaꝛ per illum. ergo habet potēti-
am per illum. ¶ Dicendū ꝙ non eſt ſimi
le de noſſe ⁊ opari ꝗuis em̄ noſſe ſit ver-
bum tranſitiuū: tn̄ non ꝯnotat effectum
ſicut operari: ⁊ ideo ꝓpō ꝑ non pōt cum
ſpō impoꝛtare ſubauctēm. Vbi em̄ eſt
ſubauctoꝛitas notaꝛ ꝙ aliꝗd ſcꝫ terciū
ſit a duobꝫ: ⁊ ab vno ꝑ alterū. ⁊ ſic pꝫ ar-
gumentū. ¶ Nota agere ꝑ aliꝗd pōt eſſe
quadrupliciter. Primo tanꝗ̄ ꝑ rationē
foꝛmalē agendi. Scd̄o tanꝗ̄ per inſtru-
mentū. Tercio ſicut per cauſam ſcd̄am
Quarto tanꝗ̄ ꝑ aliquid cui communi-
cat eandē potentiā numero. Itē licet. s.
Bonauēt. non concedat ꝙ pater agat
vel opereꝛ per ſpm̄ſanctū non tamen ne-
gat oīmode. Nam ſicut pater diciꝛ ope-
rari ꝑ filium: ita etiam cōmunicat ean-
dem virtutem agendi ſpūiſancto. et ſic
non eſt inconueniens ꝯcedere pater ope-
ratur per ſpm̄ſanctū. Probatur ex pſ̄.
Verbo dn̄i celi firmati ſunt id eſt per fi-
lium dei. Additur ⁊ ſpiritu oꝛis eiꝰ om
nis virtus eoꝛum: qđ intelligitur de ſpi
rituſancto. Tamen illud appꝛopꝛiaꝛ fi-
lio. Et licet filius ⁊ ſpiritusſanctus ſint
eque potentes: tamen brachium dexte-
ra ⁊ manus appꝛopꝛiantur filio. Digi-
tus vero appꝛopꝛiatur ſpirituiſancto eo
ꝙ pater per filium pꝛoducit creatoꝛē nō
ſolum creaturam.

Circa triceſimā-
terciam diſtinctionē pꝛimo
queritur Vtrū pꝛopꝛietas
i diuinis ſit ipa ꝑſona. hoc
eſt ꝗrere in claris terminis. Vtrū pr̄ni-
tas ſit pater: filiatio filiꝰ ⁊ ſpiratio paſ-
ſiua ſpūſſanctꝰ. Termini ſupꝛa ſunt de
clarati.

Reſolutio queſtionis

Doctoꝛ ſeraphicus reſpondendo ponit
tres opiniones. ¶ Pꝛima opinio eſt Gil
berti poꝛritani: ⁊ ſtat in vna cōcluſione
¶ Cōcluſio ē talis. Pꝛopꝛietates ꝑſona
rum diuinarū nō ſunt ꝑſone diuine: nec
ſunt in ipſis ꝑſonis: ſed aſſiſtunt ipſis ſi-
cut relationes. Motiuū eoꝝ fuit ſimpli-
citas ꝑſonarū diuinarū. ¶ Sed contra.
Quicquic eſt deꝰ realiter: eſt pr̄ vel fili-
us vel ſpūſſanctꝰ: ſed ꝓꝑetates tres ſunt
deus realiter. ḡ ſunt pr̄ ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſctūs
¶ Rn̄debant ad minoꝛē ꝙ nō ſunt pꝛo-
pꝛie deus. ¶ Contra. Vel ſūt creatoꝛ vł
creatura. Nō creatura pꝫ: qꝛ ab eterno
ſunt ꝓpꝛietates diuinarū ꝑſonarū. ergo
creatoꝛ. ¶ Dicebant ꝙ nec hoc nec illud
ſed abſtrahūt ab vtroꝗ. In hoc fuit cō-
demnata iſta opinio in cōcilio remenſi.
⁊ mgr̄ Gilbertus poꝛritanus ꝓpꝛio oꝛe
eam retractauit. ¶ Caueat ergo Gre-
goꝛius de arimino dicens ꝙ pꝛoꝑetates
diuinarū perſonarū ſint quedā cōplexa
ſignificabilia que nec ſint aliquid extra
animā: nec ſint deꝰ nec creatura. Dicūt
em̄ ꝙ ſoluꝫ incōplexum ſignificabile ſit
deus vel creatura. ¶ Scd̄a opinio ꝓpo-
ſitiui eſt in alio extremo: ⁊ ſtat in vna cō
cluſione. ¶ Pꝛopꝛietates diuinarū ꝑſo-
narum ſunt totaliter ipſe perſone ſic ꝙ
differunt ſolum in modo loquēdi: qꝛ ſcꝫ
ſicut abſtractum ⁊ concretū. ¶ Contra.
Impoſſibile eſt eandē rem ⁊ penitus eā-
dem plurificari ⁊ nō plurificari: ſꝫ pꝛo-
ꝑetates plurificanꝛ non plurificata ſeu

multiplicata persona: vt patet de pater nitate ⁊ ſpiratione actiua. ergo ⁊c.

¶ Tercia opinio eſt magiſtroꝝ pariſieñ. Concluſio. Proprietates diuinarũ pſonarũ: licet identificent realiter ipſis pſonis: diſtinguunt tñ aliquo mõ realiter, ſcʒ ſm modũ ſe habẽdi. Vñ nota regulam theologicã. In eadẽ pſona non poſſunt eſſe plures res realiter ⁊ eſſentialiter diſtincte ꝓprie vt res ⁊ res. ¶ Pro ſcḋa pte concluſionis Notandũ ꝙ duplex eſt diſtinctio realis, ſcʒ eſſentialis: ⁊ ſm diuerſum modũ ſe habendi. Vñ pʒ ꝙ. s. Bonauentura ponit diſtinctionẽ mediã aliquo mõ realem, inter eſſentialẽ ⁊ diſtinctionẽ rõnis q̃ fit per actum intellectus. Et videt̃ oĩno idem eſſe cũ dicto docto. Subtil. ꝙ ſit diſtinctio formal' inter pſonã ⁊ ꝓprietatẽ. Et Franciſcus maronis aliqñ vocat diſtinctionẽ modalẽ: ⁊ videtur eſſe ſumptuʒ ab hoc ſctõ doctore: qz dicit ꝙ ſit diſtinctio penes diuerſuʒ modũ ſe hñdi. Vñ merito cõparat̃ hic doctor. S. Bonauẽtu. leoni tanꝗ̃ rex inter doctores. Scotus aũt aq̃le q̃ eſt rex auiũ ⁊c. ¶ Pro ſolutione auctatis Boecij Nota ꝙ Boecius noluit dicere ꝙ relationes nõ habeãt eſſe ſed vult dicere ꝙ nõ habeãt eſſe abſolutũ: nec vnꝗ̃ fuit intentio ei⁹ ꝙ relatio nõ ſit in aliq̃ cũ ꝯcedat ꝙ ſit accidens in creaturis. vñ dicit ſctũs Bonauen. ꝙ relatio tã in diuinis ꝗ̃ in creaturis eſt in aliq̃. vñ dicit Boecius de trinitate. Relatio nõ eſt ĩ eo qḋ eſt eſſe cõſiſtit: ſed in cõpatione. i. relatio non dicit eſſe ad ſe ſeu abſolutũ: ſed ad aliud vel aliũ. ¶ Nota duplex eſt mutatio ſcʒ abſoluta. Et eſt illa q̃ eſt ad aliquã entitatẽ abſolutã. Sic intelligitur dictũ Bonauẽtu. ꝓpriũ eſt relationi aduenire alicui ſine ſui mutatione: lʒ nõ ſine mutatione termini. Alia eſt reſpectiua. Et eſt illa q̃ eſt ad aliquã entitatem reſpectiuã ⁊c. Pro vera opinione ſunt argumẽta in oppoſitũ. ⁊ ſunt regule pulcre et bene notande. Prima eſt. Omne ſimpliciſſimũ eſt id qḋ habet excepto eo ad qḋ relatiue dicit̃. Vnde duplex ẽ modus habendi in diuinis ſcʒ formaliter et relatiue ſeu correlatiue.

Scḋo queritur de comparatione ꝓprietatis ad eſſentiã.

Et eſt q̃ſtio Vtrũ ꝓprietas ſit eſſentia diuina. ¶ Reſpondẽdo igitur ad queſtionẽ doctor ſeraphicus premittit duas opiniones. Prima opinio fuit aliquoꝝ ⁊ imponitur pictauieñ quã etiã recitat mgr̃ in littera q̃ heretica eſt (meo iudicio). Et ſtat in hac ꝯcluſione. ¶ Proprietas nec eſt eſſentia: nec eſt in eſſentia: ſed ſolũ aſſiſtens. ¶ Contra hanc optime ꝓcedũt quattuor rõnes añ oppoſitũ q̃ ſunt capiende pro auctoritate: eo ꝙ ſctũs Bonauentu. remittit ad illas. Prima eſt. Nihil eſt adorandũ latria niſi diuina eſſentia: ſed ꝓprietas eſt adoranda adoratione latrie. ergo ⁊c. Minor pʒ. Eccl'ia canit. In pſonis adoret̃ ꝓprietas. vnde Bern. Illã ꝓprietatẽ q̃ de⁹ nõ eſt: nõ mihi adorabilẽ credo. ¶ Correlariũ. Nulla imago inq̃ntum imago (etiã ſi ſit excitatiua ad honorẽ dei) eſt adoranda adoratione latrie. Probat̃. Nihil creatũ qḋ eſt excitatiuũ creature ad honorem dei eſt adorandũ adoratione latrie: ſed imago crucifixi inq̃ntum imago eſt creatũ. ergo ⁊c. Probatur maior alioquin oĩa creata eſſent adorãda adoratione latrie Sanctus eñ Franciſcus ⁊ multi alij ex viliſſimis creaturis excitabatur ad laudem dei. Et cum dicis Idem eſt motus adorationis in imagine ⁊ imaginatum. Quero aũt intelligis motũ corpalẽ vel ſpiritualem. De primo paruʒ vel nihil ad propoſitũ. Omnis eñ motus eſt inter terminũ a quo ⁊ terminum ad quẽ: ⁊ denominatur a termino ad quẽ. Vnde licet excitetur natura rationalis vł homo ab imagine ad adorandũ deum latria. nullo modo tamen ꝓpter hoc ꝓprie dicendum eſt ꝙ imago creata ſit adorã

ta latria. Et licet abſq; dubio ſententia antiquoꝝ doctoꝛuꝫ bona fuit tñ modus loquendi ꝓprie non põt ſtare: q̄rit eñ quid reduplicet ꝛc.

Scđa opinio et ꝓpria:

que ſtat in ſex dictis. ¶ Primũ dictum. Licet relatio ratione cõparationis ad ſubiectũ trãſit in ſubſtantiã: rõne tamẽ cõparationis ad terminũ ſiue obiectuꝫ manet ſcꝫ res diſtincta. Prima pars pꝫ: quia omnia in diuinis identificant ipſi eſſentie: ꝛ hoc eſt trãſire. Scđa pars pꝫ: quia paternitas cõparata ad obiectum vel oppoſitum ſcꝫ ad filiationẽ eſt realiter diſtincta. ¶ Scđm dictum. Paternitas ꝛ quelibet pꝛopꝛietas differt ab eẽntia non quia dicit aliam ꝛ aliã eſſentiam eſſentialiter: ſed quia dicit modum aliũ ſe habendi id ẽ modaliter. Hoc bene declarat doctoꝛ ſubtilis in qolibeto. q. iiij. Paternitas eñ cõparata eſſentie diuine dicitur modus formaliter eñ paternitas nõ eſt tante entitatis q̄nte eſſentia quia hec eſt realitatis abſolute ꝛ illa relatiue. Et ſm hoc eſt intelligẽdus ſctũs Bonauentura. Paternitas eñ non dicit perfectionẽ ſimpliciter. ¶ Terciũ dictum. Quia paternitas diſtinguit aliqualiter ab eſſentia: ꝛ per comparationem ad oppoſitum eſt vera res: ideo nõ eſt vanitas in modo intelligendi. patet: quia paternitas comparata ad oppoſitum idẽ filiationẽ eſt vera res: quia eſt tante entitatis quante ipſa filiatio ꝛc. ¶ Quartum dictũ ꝛ eſt rñſiuũ ad queſtionem. Quoniã ergo ille reſpectus vł ꝓpꝛietas non dicit aliud ab eſſentia cõparata ad eſſentiam: nec aliud a perſona comparando ipſam pꝛopꝛietatẽ ad perſonam: ideo ipſa eſt tam eſſentia q̄ perſona. ¶ Quintum dictum. Quia reſpectus pꝛopꝛietatis non eſt eſſentie diuine ad aliud: ſed eſt perſone ad perſonã ad intra: ideo talis reſpectus pꝛopꝛie eſt in perſonis non in eſſentia. Pꝛobat. Quia diuine perſone ipſis reſpectibus ꝓpꝛietatum referunt: ꝛ diſtinguunt et nõ eẽntia diuina. ergo ꝛc. ¶ Sextum dictum. Licet ꝓpꝛie ꝛ ſtricte loquendo: ille pꝛopꝛietates ſint in perſonis: tamen cõmuniter ꝛ impꝛopꝛie loquẽdo poſſunt dici eſſe in eẽntia: ſm qđ omne illud dicitur eſſe in eſſentia qđ eſt ipa eſſentia realiter ¶ Coꝛrelarium. Licet pater ꝛ paternitas ſolum differũt in modo loquendi ſicut abſtractum et concretũ: tamẽ pater aliquando capitur ſubſtantiue: ꝛ tũc ſignificat totum ſuppoſitum: ꝛ ſic pater ꝛ paternitas diſtinguuntur foꝛmaliter et ex natura rei: ꝛ non tñ ſm modum loq̄ndi ꝛc. Pater adiectiue captum: tũc illa non eſt vera. Eſſentia eſt pater. pater: quia illo modo pater ꝛ generat idẽ ſunt ꝛ illa eſt falſa Eſſentia generat.

Pro ſolutiõe argumentoꝛum.

Pro vltimo argumento querit. Quare cõceditur ꝙ pꝛopꝛietates diuine ſint eſſentia ꝛ adoꝛande: ꝛ tamen non conceditur ꝙ paternitas ſit creatrix vel ſapiens. ¶ Reſponſio. Licet ꝓpꝛietas ꝛ eſſentia diuina ſint vna ꝛ eadem res: nõ tamen opoꝛtet ꝙ quicq̄d dicatur de vno dicatur de alio: quia ad hoc excludendũ ſufficit diſtinctio penes diuerſum modũ ſe habẽdi. ¶ Nota. Eſſentia diuina põt conſiderari tripl'r. Uno mõ ſm ſe ꝛ abſolute in oppoſitione ad creaturã id ẽ vt eſt diuerſa a creaturis. Alio mõ vt ẽ in pſonis trib⁹. Tercio mõ vt eſt pncipiũ opationis: vt eſſe potentẽ: eſſe ſapiẽtem: eſſe creatricẽ. ¶ Primũ dictũ. Oia pdicata q̄ cõueniũt eſſentie ſm ſe: vt ẽ diſtincta a creaturis: etiã cõueniunt ꝓpꝛietati: vt eẽntia diuina eſt immẽſa: increata: adoꝛãda: ſic etiã pñitas eſt immẽſa. Nã ꝓpꝛietas etiã diſtinguit a creatur̄. ¶ Scđm dictũ. Nulla pdicata dicta de eſſentia diuina: vt eſt cõis pſonis trib⁹ dicunt de ꝓpꝛietate. pꝫ: qꝛ eẽntia eſt cõicabilis ꝛc. ꝛ tñ ꝓpꝛietas nõ eſt cõicabilis.

¶ Terciū dictū. Nulla predicata dicta de diuina eēntia: vt eſt ꝑncipiū creature dicunť de ꝓꝓetatibꝫ. pꝫ. Illa eñ ꝑdicata etiā dicunť de eēntia vt ē cōis tribꝫ: añꝙ eñ itelligant ꝓductōes neceſſarie. ſ. ad itra. ¶ Quartū dictū. Qñcūꝙ aliqđ ꝑdicatū dꝛ de eēntia diuia vt eſt diſtincta a creatura illud nō ꝯuenit creature. Sꝫ iſtud ꝑdicatū adorandū latria diciť de đo vt diuerſus a creatura. ergo ꝛc̄.

Tercio queriť. Utrum

vna nocio ſiue ꝓprietas vni⁹ ꝑſone ꝑdiceť de alia. ſ. eiuſdē ꝑſone. Iſta ſunt idē large accipiēdo. Nocio: ꝓprietas ꝛ relatio. Sunt ḡ tres nociones in pr̄e. ſ. pr̄nitas: gñatio actiua: ꝛ inaſcibilitas. Queriť ergo. Utrū vna illarū ꝑdiceť de alia: vel vtrū ꝓprietas vnius ꝑſone ꝑdiceť de nocione alia eiuſdeꝫ ꝑſone. Nā ſi velles intelligere de alia oppoſita: q̄ſtio nō eēt ſatis dubia: Ideo q̄riť. Utruꝫ pr̄nitas ſit generatio actiua.

Reſpōſio ad queſtionē

doctoris ſera. ſtat i duab⁹ diſtinctionibꝫ ꝛ duabus ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima diſtinctio. Duplex eſt ꝑdicatio. Quedā eſt ꝑ identitatē ꝛ quedā eſt ꝑ inherentiā. Predicatio ꝑ identitatē eſt illa q̄ fit in abſtractione ꝛ rōne forme. i. nature iportate ꝑ terminos ꝛ nō rōne ſuppoſiti: vt iuſticia eſt bonitas: iuſticia eſt virt⁹. Predicatio ꝑ inherentiā ſeu ꝑ denoiationē eſt illa que eſt vera rōne ſuppoſiti: vt albū eſt muſicū. ¶ Scđa diſtinctio. Una nocio pōt cōparari ad aliā vel in cōcretione vel in abſtractione. Exm̄ ꝑmi. Pr̄nitas eſt innaſcibilitas. Exm̄ ſcđi. Pr̄ ē innaſcibilis. ¶ Prima ꝓpō. Una ꝓꝑetas eiuſdē ꝑſone ꝑdicať vere de alia eiuſdē ꝑſone in cōcreto: ꝑdicatione q̄ſi ꝑ inherentiā: vt generās eſt ſpirans. ¶ Scđa ꝓpō. Una nocio nō ꝑdicať de alia in abſtracto ꝑ idētitatē. patet: qꝛ talis ꝑdicatio nō eſt niſi rōne forme: ſed vnus reſpectus iportat⁹ ꝑ vnā formā nō ē ali⁹ reſpect⁹ importat⁹ ꝑ aliā. ḡ ꝛc̄. patꝫ. Propetates formaliť nihil ſunt niſi relationes: ꝛ tales ſunt diuerſe. ergo ꝛc̄. ¶ Doctor ſubtilis vidēs male ſonare illū terminū inherentiam: ꝓprie eñ non eſt niſi accidētis. Ideo nominat illā ꝑdicationē ꝑ inherentiā ꝑdicationē formalē. Ubi notandum ꝙ ſm̄ Scotū duplex eſt ꝑdicatio in diuinis. ſ. identica ꝛ formalis: q̄ vocaťa. s. Bonauentu. ꝑ inherentiā. Predicatio ꝑ idētitatē eſt ꝑdicatio abſtracti de abſtracto: in qua alterū extremoꝝ eſt formaliter infinitum: vel ambo ſunt formaliter infinita. In iſta deſcriptōe ponunť tres ꝑticule. Prima ꝑticula: eſt ꝑdicatio: ꝛ ponitur loco gñis. Scđa ꝑticula: abſtracti de abſtracto: ꝛ poniť ad differentiaꝫ ꝑdicatōis formalis ¶ Correlariū ꝑmū Nulla ꝑdicatio facta in cōcreto eſt identica ſtricte accipiēdo. Tercia ꝑticula ē. In qua alterū extremoꝝ ē formaliť ꝛc̄. Exm̄ ꝑmi. Eſſentia diuina eſt pr̄nitas. Exm̄ ſcđi. Eſſentia diuina eſt bonitas. ¶ Correlariū ſcđm. In creaturis ꝓꝑe loquēdo nulla eſt ꝑdicatio idētica. pꝫ: qꝛ oportet ꝙ alterū extremoꝝ ſit formaliter infinitū. Erubeſcat ḡ Frāciſcus de maronis: q̄ cōcedit ꝑdicationē identicā in trāſcēdētib⁹: vt bonitas ē entitas ꝛc̄. Predicatio formal': eſt ꝑdicatio cōcreti de concreto: ſiue ambo extrema ſint formaliter infinita ſiue nō. ¶ Correlariū. Nulla ꝑdicatio abſtracti de abſtracto dꝛ ꝑdicatio formalis. ¶ Et notandū ꝙ ꝑdicatio formal' ſm̄ doctrinā doctoris ſubti. eſt duplex. Quia vno mō accipiť ꝑdicatio formal' pro ꝑdicatiōe q̄dditatiua: q̄ eſt in ꝑmo mō dicēdi ꝑ ſe. Et illo mō iſta. Eſſentia diuina eſt entitas: eēntia diuina eſt ſpūs: eſt formalis. Nō tñ ſunt formales ꝓut ꝑdicatio formalis diſtinguiť ꝯtra identicā: ſed ſunt identice ſaltem prima. ¶ Correlariū. Illo mō ꝑdicatio formalis nō accipiť in propoſito. Scđo mō. ꝑdicatio formalis accipi

tur pro pdicatione denoīatiua: vł q̄ſi p inherentiā. ¶ Hoc mō pdicatio formał accipiř in ppoſito. ¶ Ulterius notādū φ pdicatio identica ſiř accipiř dupř. Uno mō accipiř pro omī illa pdicatione in q̄ predicatū affirmatiue verificař de ſubiecto: vel in q̄ ſubiectū ⁊ pdicatū ſupponunt pro eodē: vel ſignificāt vnā ⁊ eandē rem. ¶ Correlariū. Sic oīs predicatio vera: affirmatiua eſt identica. Alio mō predicatio identica capiř ſtricte ⁊c̄. Et ſic accipiř in ppoſito. ¶ Correlariū. Illa pdicatio non eſt formalis. Paternitas ē generatio actiua. Uel innaſcibilitas eſt paternitas.

Solutio argumētorū.

Ad primū argumentū qđ eſt ſylogiſm⁹ expoſitorius talis Pater eſt paternitas et pater eſt innaſcibilitas. ergo innaſcibilitas eſt paternitas. ¶ Dicit. S. Bonauē. φ ſylogiſmus expoſitorius nō valeat gratia forme: ſed ſolū gratia materie. Et eſt cōmune dictū antiquoꝝ. Tamen aliter dicam⁹ ⁊ melius φ ſylogiſm⁹ expoſitorius eſt formalis ꝯñtia ſi debite arguař. Ad hoc ergo φ ſylogiſm⁹ expoſitorius ſit bon⁹ ſeu qđ debite arguatur ſylogiſmo expoſitorio: oportet φ a pmiſſa affirmatiua ſi eſt affirmatiu⁹ in q̄ ponit termin⁹ ſingularis ſequař vna de omī: ⁊ a pmiſſa negatiua (ſi eſt negatiuus) ſequař vna de nullo: hoc ē φ alij dicūt: φ oportet addi ſubiecto maioris hoc cōplexū omē qđ ē: manēte ppone in veritate. Et in h̄ cordam⁹ cū marſilio ⁊ ſic illa eſt falſa: omē qđ eſt pr̄ eſt pr̄nitas. ¶ Illa ḡ maxima dz ſic poni. Quecunq̄ vni ⁊ eidē vniuoce tento ⁊ incōicabili (cui ꝯuenīēter pōt addi hoc totū cōplexū omē qđ eſt) ſunt eadē: illa inter ſe ſunt eadē. Q̄r em̄ oporteat addi incōicabili ẜm docto. ſubti. ptz: q̄r dicit oportet mediū ſylogiſmi expoſitoriꝫ eſſe hoc aliqđ. Sꝫ h̄ aliqđ dicit nō ſolū ſingulare: ſed etiā incōicabile Gloſat tū doctor ſeraphicus illā. Quecunq̄ vni ⁊ eidem ſunt eadē ⁊c̄. ſufficiēter ad ſuū ppoſitū dicēs φ oportet φ ſint idē tali ẜm idē: ⁊ in relatiuis etiā ad idē. Nā non ſequiř ſi Johēs ⁊ petr⁹ ſunt ſiřes paulo φ inter ſe ſunt ſiřes. Nā in caſu q̄ paulus ⁊ iohes ſint boni logici. Petr⁹ aūt nō ſit logicus ſit tū albus ſicut paulus. Johes aūt ſit niger: ⁊ ḡ dr̄ ẜm idē ⁊c̄. In ppoſito pr̄ et fili⁹ ſunt relatiua: ſiř innaſcibilitas dicit reſpectū puatiue: non aūt ad idē: q̄r pr̄nitas ad filiū eſt. Innaſcibilitas aūt ad nō habere pncipiū: ⁊ ió dr̄ ad idem.

Quarto queriř. Utrū

eadē ppꝛietas ſiue nocio pdiceř de ſe denoīatiue. ¶ Denoīatiua ẜm Ariſto. in pdicamēt' Dicūř q̄cunq̄ ab aliq̄ ſolo caſu ſunt dr̄ia: ⁊ ẜm illud nomne hñt appellationē. Illa ſic declarař. Denoīatiua dicunř q̄cunq̄ id ē q̄ ab aliq̄. i. a ſuis denominātib ſolo caſu. i. ſolis finalib⁹ terminationib⁹ differūt: ⁊ hñt appellationē. i. denoīationē ẜm illud nomē. i. ẜm noīa abſtractoꝝ: vt pr̄ a pr̄nitate: fili⁹ a filiatione. Quid aūt ſit denoīatiue pdicari ſupius habitū eſt. Ex his eliciunř aliq̄ regule. ¶ Prima regula. Oīa cōcreta q̄ntū ē de ſe nata ſunt denoīatiue pdicari. patꝫ: q̄r oīa cōcreta ſiue in diuinis ſiue in creaturis ſunt denomīatiua. ¶ Scđa regula. Oīa noīa adiectiua nata ſunt denoīatiue pdicari. patet: q̄r oīa ſignificāt ſuū ſignificatū p modū adiacētis alteri. ¶ Tercia regula. Oīa vba adiectiua nata ſunt denoīatiue pdicari patꝫ eadē rōne. ¶ Quarta regula. Oīa pricipia nata ſunt denoīatiue pdicari excepto hoc pricipio ens. Qñ ergo queriř Utrū vna proprietas poſſit denoīare ſe ipam eſt q̄rere. Utrū tales ſint vere. paternitas generat: filiatio generař.

Reſponſio ſancti Bonauenture

ad queſtionē ſtat in trib⁹ dictis. ¶ Primū dictū. Nulla nocio in di-

uinis denoiat ſeipãz. ¶ Scdm dictũ ſeq
tur ex pmo. Oẽs tales pꝛnitas gñat: fi/
liatio generat̃ ſunt falſe. ꝓbat̃. Quia de
nominatio nocionis impoꝛtat emanati/
onis actum ꝛ relationẽ emanationis: vt
ptꝫ de generare ꝛ ſpirare: ſed tam relatio
ꝗꝫ emanatio eſt ſuppoſiti ꝛ non foꝛme ꝗ
non conueniunt pꝛnitati q̄ eſt foꝛma ſcꝫ
reſpectiua. Unde duplex eſt foꝛma in di
uinis ſcꝫ abſoluta ꝛ reſpectiua: vel cõica
bilis ꝛ incõicabilis. ¶ Tercium dictũ.
Licet nulla nocio in diuinis denominet
ſeipãm ꝓpꝛietates tñ eſſentiales ꝛ pꝛime
ꝓpꝛetates denominãt ſeipãs. Et hec pꝛo/
poſitio ponit̃ ꝓpter argumẽta: vt ſapiã
eſt ſapiẽs: bonitas eſt bona: veritas ẽ ve
ra: Nota triplices ſunt ꝓpꝛietates in di
uinis ſcꝫ eſſentiales: ꝑſonales ꝛ nociona
les. Eſſentiales dicunt̃ eſſe attributa eſ/
ſentie diuine que dicunt ꝑfectiones ſim/
pliciter: vt ſapientia bonitas. Perſona/
les ſunt relationes q̄ conſtituũt ꝑſonas
in eſſe ꝑſonali. Nocionales ſunt relatio/
nes que non conſtituunt ꝑſonas: vt ſunt
ingenitum: innaſcibilitas. Pꝛopꝛietates
vero pme ſunt ꝓpꝛietates trãſcendẽtes:
que ſcꝫ conueniũt enti inq̄ntum ens: vt
bonitas: veritas ꝛ vnitas. Uñ hec eſt ve
ra: vnitas eſt vna ꝛc̃. ¶ Arguit̃ penulti/
mo ſic. Generãs eſt paternitas. ergo pa
ternitas eſt generãs. Pꝛobat̃ per cõuer/
ſionẽ ſimplicẽ. Dicendũ ꝙ generans in
pma capit̃ ſubſtantiue ꝛ pꝛo ſuppoſito:
ideo vera. In ſcda ꝓo capit̃ adiectiue: ꝛ
appellat ſuã foꝛmã: ſeu capit̃ rõne foꝛme
ꝛ ideo eſt falſa. Pꝛima ergo ſic cõuertit̃
ergo paternitas eſt id qđ eſt generans.
¶ Regula. Omnis illa ꝓpoſitio in qua
pꝛedicatur pꝛopꝛium concretũ: de pꝛo/
pꝛio abſtracto exceptis tranſcendentibꝫ
eſt impꝛopꝛia ꝛ falſa: nõ pꝛopter diuerſi
tatẽ rei: ſed pꝛopter diuerſum modũ in/
telligendi. Unde iſta eſt falſa: albedo ẽ
alba. De rigoꝛe em̃ ſermonis ſignificat̃
ꝙ albedo infoꝛmetur: alia albedine qđ
eſt falſum. ergo ꝛc̃.

Circa triceſimã quartã diſtinctionẽ pꝛimo
queritur. Utrũ ſit ponere
in diuinis additionẽ. hoc ẽ
q̄rere. Utrũ res nature in diuinis ad/
dat aliq̄d ſupꝛa naturam. ¶ Nota addi
tio eſt triplex: quedã eſt extẽſiua: alia in
tenſiua: alia cõpoſitiua. Additio exten
ſiua eſt duplex: qꝛ quedã eſt multitudi
nis: quedã magnitudinis. Multitudi/
nis eſt illa que fit ꝑ appoſitionẽ alicuiꝰ
rei ad rem: non vnibilis ipſi cui apponit̃
nec potẽtis facere vnũ per ſe cũ ipſa: ſed
diſtincta eſſentialiter loco ꝛ ſitu ſepara/
ta. Exemplũ de grege ouiũ. ¶ Pꝛopoſi
tio. Talis additio nõ eſt ĩ diuinis. pꝛo/
batur: quia talis fit ꝑ illa que diſtincta
ſunt eſſentialiter ꝛ ſeparata ꝛc̃. Alia eſt
additio extenſiua magnitudinis Et eſt
illa q̄ fit per additionẽ alicuius rei ad
rem facientis per ſe vnũ cũ alia re: loco
ꝛ ſitu diſtincta: vt in appoſitiõe aque ad
aquã: ꝛ vini ad vinũ. ¶ Pꝛopoſitio. Ta
lis additio etiã non ponit̃ in diuinis: tũ
quia illa additio eſt quãtitatiua molis
ergo ꝛc̃. tum qꝛ eſt diſtincta loco ꝛ ſitu.
ergo ꝛc̃. Alia eſt additio intẽſiua. Et ẽ
illa q̄ fit per vnionẽ vnius rei cũ alia re
facientis ꝑ ſe vnũ cum illa re ꝛ indiſtin/
cta loco ꝛ ſitu ab ea. Et talis additio fit
qñ alicui foꝛme intenſibili addunt̃ gra/
dus ad gradus q̄ gradus faciũt vnum
ꝑ ſe. ¶ Pꝛopoſitio. In diuinis nõ eſt po/
nenda additio intenſiua. patꝫ: quia vbi
cunq̃ eſt talis additio ibi ẽ foꝛma inten
ſibilis ꝛ remiſſibilis: ſed nihil tale eſt in
deo. ergo ꝛc̃. Alia eſt additio compoſiti
ua: ꝛ eſt duplex ſcꝫ methaphiſicał ꝛ phi/
ſicalis. Phiſicalis eſt illa q̄ fit ꝑ vnionẽ
foꝛme cum materia ex quibus vnitis re
ſultat vnũ terciũ. Exemplũ de coꝛpoꝛe
ꝛ anima fit homo. ¶ Pꝛima pꝛopoſitio.
Omne compoſitũ ex materia ꝛ foꝛma
vltra quãlibet partẽ addit aliã entitatẽ
¶ Scda pꝛopoſitio. Omne totũ eſſenti

ale vltra omnes ſuas partes addit enti
tatem realiter diſtinctā ab omnib9 parti
bus ſuis ſimul ſumptis. Totum eſſenti
ale eſt illud quod eſt compoſitum ex ma
teria et forma. ¶ Correlarium. Talis
additio nullo modo eſt in diuinis: patz.
Quia in deo non eſt materia nec forma
informans. Additio compoſitiua mera
phiſicalis. Eſt illa que fit per aliquam
realitatem actualem contrahentē aliam
que eſt in potentia ad ipſaz. Et talis fit
per differentiam et genus: ſic enim diffe
rentia cōtrahit genus. De iſta dicit do-
ctor ſubtilis ꝙ Omne inferius addit vl-
tra ſuum ſuperius aliquod ſcz differen-
tiam. Et illa etiam compoſitio metha-
phiſicalis: aliquando vocatur compoſi
tio logicalis. ¶ Correlarium. Talis ad
ditio methaphiſicalis nō eſt in diuinis:
tum quia nihil eſt potentiale: ſeu cōtra-
hibile ibi: tum quia nullum eſt ibi com
poſitum reale. ¶ Correlarium reſponſi
uum ſm talem modum dicēdi: additio
nullo modo eſt in diuinis. Tamen ali-
ter diſtinguit ſanctus Bonauētura de
additione: vt patebit: reſoluendo textū.
¶ Natura capitur multis modis. Pri-
mo modo capitur prout eſt principium
motus ꝛ quietis. Et ſic dicitur de prin-
cipijs rerum naturalium. Illo mō ſcdo
phiſicoꝝ Ariſtoteles diffinit eam dicēs
Natura eſt principium motus et cauſa
quietis ei9 in quo eſt ſm ſe ꝛ non ſm ac-
cidens. Et ſic non capitur in queſtione
noſtra. Alio modo capitur natura pro
quidditate ſeu eſſentia primaria cuiuſ-
libet rei. ¶ Correlariū. Illo modo na-
tura reperit̄ in diuinis. Correlarium.
Hoc modo humanitas mea dicitur na-
tura mea. Tercio modo capitur natu-
ra pro aliquo agente diſtincto cōtra vo-
luntatē: vel accipitur pro agēte natura-
li prout diſtinguitur contra agēs liberū.
Correlariū. Natura illo modo dicitur
agens naturaliter producens ſuum effe
ctum. Quarto modo accipitur natura
pro quacunqꝫ ſpecie ſpecialiſſima cōmu
nicabili ſuis indiuiduis. Correlarium
Illo modo nullū indiuiduū dicitur na
tura. patz: quia eſt incōicabile. Correla-
rium. Illo mō eēntia diuina dr̄ natura:
ptz: qꝛ eſt cōicabilis trib9 pſonis: lz non
dicatur ſpēſſpālīſſima. ¶ Res autē na-
ture dicitur ipm ſuppoſitum: et natura
dr̄ ipſa eēntia cōicabilis. Querit̄ ergo.
Utrū res nature ꝛc̄. hoc eſt qrere Utrū
pr̄ addat aliqd ſupra diuinā eſſentiam.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quattuor propoſitionib9. ¶ Pri-
ma ꝓpō. Dupliciter poteſt intelligi ꝙ
perſona diuina ſiue res nature in diui-
nis addat aliquid ſupra naturaz. Uno
modo ꝙtum ad rem. Alio modo ꝙtuz
ad intellectum. Probatur. quia duplex
eſt additio ſcz rei ad rem id eſt realis: et
alia per intellectum tm̄: ꝛ dicitur rōnis.
¶ Secunda propoſitio. Perſona diui-
na neceſſario aliquid addit ſupra natu-
ram diuinam ꝙtum ad intellectū. pro-
batur: qꝛ neceſſario includit intellectuz
nature diuine ꝛ p̄ter ipſam includit pro
prietatē per quā diſtinguitur. ergo ꝛc̄.
Antecedēs probatur per diffinitionem
perſone: quia perſona eſt rationalis na-
ture ſuppoſitum proprietate diſtinctū.
¶ Tercia propoſitio. Huiuſmodi addi
tio licet non diſtinguat naturā nec com
ponat perſonam. Intellectus tamē illā
additionē intelligens non eſt vanus ne-
qꝫ falſus. Prima pars patet: quia eſſen-
tia diuina ſingulariſſima ſtat cū tribus
proprietatibus indiſtincta. Scđa pars
patet: quia intellectus ſan9 ꝛ fidelis in-
telligit perſonam quālibet eſſe perfectiſ
ſimā: ꝛ ſumme ſimplicē. ¶ Declarat̄ ſic.
Nam ſicut intellectus ſanus intelligit
eſſentiā diuinam ꝛ multitudinem attri
butorum perfectionū formaliū: ꝛ tamē
ſine cōpoſitione: ſed cum ſumma ſimpli
citate: ita in ꝓpoſito. Et ſicut iſte intel-
lectus de eſſentia ꝛ attributis nō eſt va-

rus ſic nec ille. Et licet non correſpōde/ant ipſis in re diſtincta: tamen ſapientia vere eſt in deo ⁊ eſt ipa eſſentia. ¶ Quarta propoſitio ⁊ ad queſtionem formali/ter rñſiua. Cū additio ex parte rei po/nat neceſſario cōpoſitionē: ⁊ pſona diui/na ſit ſimpliciſſima. Impoſſibile ē ꝙ res nature in diuinis ſiue pſona addat (ſm rem) aliquid ſupra naturā. Hec ꝓpoſi/tio pꝫ ex dictis añ reſolutionē qonis. ſ. in declaratione terminoꝝ. ¶ Sꝫ hic do/ctor Seraphi. ponit dubiū difficillimū Quō pſona pōt eſſe diſtincta ſm rem et eſſentia nō. Ad hoc q̄litercūqꝫ intelligē dum cuꝫ hoc ſit ſupra vires humani in/tellectus. Sciendū ꝙ duplex eſt diſtin/ctio ſcꝫ p qualitates ⁊ per originē. Di/ſtinctio p qualitates eſt qñ aliquid di/ſtinguitur ab alio p qualitates abſolu/tas: vt homo albus et homo niger. Di/ſtinctio vero per originē eſt illa q̄ fit per productionē: qñ vicꝫ vnus producit ab alio. Et vtraqꝫ diſtinctio eſt diſtinctio ſm rem. Et ſumpſit a Richar. de ſctō victore. ¶ Quinta ꝓpō. Quāuis pſona diuina non ſe habeat ad naturā diuinā per additionē tñ aliquo mō diſtinguit ab ea ſcꝫ ſm rationē. probat: qꝛ nō eſſet intelligibile ꝙ plurificaret pſona: remanente eſſentia vnica. Ubi notandū ꝙ duplex eſt diſtinctio rōnis ſcꝫ pciſe p intel/lectum: ſicut fortes ē fortes. Alia eſt di/ſtinctio rōnis que ſcꝫ eſt diſtinctio rati/onum formaliū exiſtentiū ibi ex natura rei. Et de illa dicit doctor Sera. ꝙ per/ſona inq̄tum perſona diſtinguitur ra/tione ab eſſentia. Et iſta diſtinctio vocatur a doctore ſubtili. diſtinctio formal. ¶ Sexta propoſitio. Quoniā ergo modus ſe habēdi ad aliū et oriendi ab alio non ponit compoſitionē in perſona ſm rem: ſed diſtinctionē realem ab alia perſona. Ideo modus ille cōparatus ad eſ/ſentiam vel perſonam cuius eſt: tantum eſt modus: cōparatus vero ad illum ad quem eſt (cum faciat veram diſtinctio/nem ſm rem) vere res eſt. ¶ Correlariū Modus ille ſe habendi ad alium facit vno modo diſtinctionē realem perſona/lem (ſcꝫ cum comparatur ad perſonam oppoſitam) Alio modo diſtinctionem rationis cum ſcꝫ comparatur ad eſſentiam. Iſta patet p precedentia.

Scd̄o queritur. Utruꝫ

res nature vel perſona predicetur de natura vel econuerſo. Res nature hypoſtaſis ſuppoſitū ⁊ pſona illa quattuor ſunt idem in diuinis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſex dictis. Primum dictum. Du/plex eſt predicatio ſcꝫ per identitatem ⁊ per inherentiam. Predicatio per identi/tatē neceſſario requirit vnum extremo/rum eſſe abſtractum. ¶ Scd̄m dictum. Utraqꝫ pdicatio tam p identitatem q̄ per inherentiā reperitur in diuinis. Exemplum primi. Pater eſt paternitas: deus eſt creatio. Exm̄ ſcd̄i. deus creat. ¶ Tercium dictum. Predicatio p identitatem ꝓprijſſime reperitur in diuinis ꝓpter ipſius rei ſummā ⁊ perfectiſſimā identitatem. Patet: quia quicquid eſt in diuinis eſt pfectiſſima idētitate idē cum eſſentia. ¶ Quartum dictū. Predicatio per inherentiam ꝓprie nō eſt in di/uinis a parte rei: ſed ſolum ꝓpter noſtri intellectus defectibilitatē. Probat pri/ma pars. Quia omnia in diuinis habēt rationem ſubſtātie. Scd̄a pars pꝫ: quia intellectus noſter per intellectionē rerū ſenſibilium deuenit in cognitionē intel/ligibilium: ſed inuenit in reb⁹ ſenſibili/bus inherētiā. ergo ⁊c. ¶ Quintū dictū Licet in deo nulla ſit inherētia proprie loquēdo tñ intellectus noſter formās et cōponens pdicationes p inherentiā non eſt falſus. Pꝫ ſcd̄a pars a ſimili decla/rando. Sicut intellectus noſter abſtra/hens lineam a materia non eſt falſus eo ꝙ illam abſtractionem ponit circa ſuuꝫ

intelligere ſic in propoſito. ¶ Sextū dictum. Quāuis in deo ſit ſumma ſimplicitas: tamē illa non poteſt exprimi ab intellectu noſtro niſi p cōpoſitiones. Unde Auguſtin⁹. Deus verius eſt ꝙ cogitatur et verius cogitatur ꝙ dicatur: quia licet poſſit aliquo mō ſimplex intelligi. nō tn̄ pt exprimi illa ſimplicitas ſūma a nobis niſi mediante cōplexione. Probatur. Quia nō exprimim⁹ illā niſi per ꝓpoſitiones quas componit intellect⁹ noſter. ergo zc̄.

Pro ſolutiōe ſecūdi ar

gumēti ſeu pro auctoritate Dioniſij dicentis ꝙ negationes de deo ſunt vere: affirmationes vero incōpacte: cuz ergo in diuinis nō ſit aliquid a nobis affirmare ergo nec ꝑdicare. ¶ Sciendū ꝙ videtur eſſe intentio Dioniſij ꝙ nō intelligamus deū niſi negatiue vt ꝙ nō eſt lapis z huiuſmodi. Dicendū ꝙ nullū nomen exprimit diuinā eſſentiā oīno ſicuti eſt z ideo incōpacte. i. obſcure. Vel dic ꝙ affirmatio vno modo eſt idēptitas z illa vere eſt in deo z a parte rei. Alio modo eſt affirmatio: compoſitio: z ſic reſpectu huius eſt incompactio: quia nulla eſt ibi realis compoſitio zc̄.

Queritur tercio. Utrum

In diuinis ſit ponere appropriationem. Nota ꝙ Appropriatio eſt alicuius predicati cōmunis tribus perſonis vni ſoli attributio: ꝓpter conuenientiā illius ꝑdicati cū proprio illius ꝑſone: vel ꝓpter erroris amotionē ab intellectu viatoris. Exemplū. Amor cōuenit cum proprio ſpūſſancti: ideo appropriatur ipſi. Sapientia autē cum proprio filij zc̄. ¶ Correlarium Differūt propriū z appropriatum. Illud em̄ eſt propriū quod vni ſoli vel ad plus duob⁹ conuenit. Appropriatum autē ſemꝑ eſt cōmune trib⁹. ¶ Correlarium ſecundū. Appropriatio poteſt fieri duab⁹ de cauſis. Una eſt cōuenientia appropriatorum cum proprijs. Secunda eſt excluſio erroris ab intellectu viatoris.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione z duab⁹ propoſitionibus. ¶ Diſtinctio. Poſſum⁹ loqui de appropriatis in diuinis duobus modis. Uno mō ꝙtum ad id qđ ſignificāt. Alio modo ꝙtum ad ordinē quē connotant. ¶ Correlariū. Hic habetur ꝙ appropriata cōnotant ordinē z originē diuinarum perſonarū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Appropriata in diuinis nō appropriantur ꝙtū ad ſignificata ipſorū ꝓpter aliquā rationem ſumptā ex parte rei: ſed ſolum propter erroris remotionem. Videt em̄ homo carnalis ꝙ quanto filius ſm carnem creſcit: tanto pater magis decreſcit z ſic de alijs. Filius aūt ꝙto iunior tanto inſipientior. Spūſſanctus autē videtur ſonare incredulitatē. vt eſt illud ſpiritus procellarū. ſpirit⁹ turbinis. Ideo intellectus ſpūalis vt eleuetur a carnalitate patri attribuit potentiā: filio ſapiētiā z ſpiritui ſancto clemētiā ſeu bonitatem ¶ Secūda ꝓpoſitio. Appropriata in diuinis ꝙtum ad ordinem vel originem quā cōnotant appropriantur per rationem ſumptā a parte rei. ſcz propter conuenientiam ipſorum ad propria perſonarum. Propriū patris eſt eſſe priorē alijs ꝑſonis. Propriū filij eſt eſſe a ſolo patre: z ſic eſſe ſecundā perſonā. Propriū ſpiritus ſancti eſt eſſe terciā perſonā. Hec autem clarius habentur in littera Sancti Bonauenture. Et ideo potencia attribuitur patri. ſapiencia filio. bonitas ſpiritui ſancto. Potencia em̄ precedit ſapienciam. Omnis homo nanq̄ habet potenciam intellectiuam nō tamen omnis homo eſt ſapiens. Item multi ſunt corporaliter fortes z tamē nō ſunt ſapiētes. Item multi ſunt ſapientes qui ſunt mali. Et ideo aliquo modo potencia prior eſt ſapiētia: quia cōmunior: z ſapiencia

bonitate eadem ratione. ¶ Intellectus carnalis eſt intellectus iudicans de deo per ſenſibilia ſm ſimilitudinē ¶ Intellectus ſpiritualis eſt ille qui intelligit de deo ſicut intelligere cōueniens eſt.

Querit quarto Utrum

In diuinis ſit ponere trāſlationē. Trāſlatio prout hic capitur eſt vnius dictionis vnū proprie ſignificantis tranſſumptio ad ſignificandū aliud ſimilitudinarie: ꝓpter aliquā ſimilitudinē repertā in ipſis. vt ridere trāſfertur ad ſignificandū virorem prati.

Reſponſio ſancti bonauenture

ſtat in ſex ꝓpoſitionibꝫ. Prima ꝓpoſitio. Ratio vel finis tranſlationis nominū creaturarū ad deū eſt duplex. Una eſt laus ⁊ gloria dei. Alia ē manuductio intellectus noſtri ad intelligēdū deū. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Propter laudem ⁊ gloriā dei neceſſaria eſt tranſlatio nominū ipſarū creaturarū ad deū. Probatur: quia deus laudabilis nimis. ideo ne ꝓpter inopiā vocabulorꝫ contingeret ceſſare a laude dei: ſacra ſcriptura docuit nomina creaturarū ad deū trāſferri. In omni eñ creatura eſt reperire aliquam perfectionē: ⁊ perfectiones diſperſe in creaturꝫ eminēter vnite ſunt in deo ideo deꝰ vocat a theologis oinominabilis ⁊ hoc ſm mentē ſancti Dionyſij de diuinis nominibus. Ipſa eñ met veritas nominat ſe vitem. granum frumenti ⁊c. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Ad manuductionē intellectus noſtri ad cognoſcendū deum neceſſaria eſt tranſlatio nominū creaturarum ad deum. ¶ Quarta propoſitio. Quia tranſlatio illa fit ad laudem dei. ideo nomina importancia deformitatē (vt diabolus) non debent tranſferri ad diuina. ¶ Corrolariū. vel regula. Nulla nomina importantia imperfectionem debent tranſferri ad diuina. Unde barba griſea non debet tranſferri ad deum.

¶ Contra Antiquus dierū dicit imperfectionem: ⁊ tamē ſanctus Daniel ſeptimo capitulo tranſtulit illud nomen ad diuina. Dico ꝙ nō dicit imperfectionez ſed deus pater dicitur antiquus dierū propter eternitatem. Unde gloſa. Antiquus dierum dicitur deus: vt eternitas iudicis demonſtretur. Senex quoqꝫ deſcribitur vt maturitas ſnie comprobet. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Quia tranſlatio fit propter noſtrā inſtructionē ideo tranſlatio debet incipere vel fieri a nominibus creaturarum ⁊ nō a deo. ¶ Sexta propoſitio. Quia magna ſimilitudo mater eſt falſitatis: ideo nō tranſferuntur nomina multū ſimilia: vt nomina angelorum. ¶ Regula. Non eſt inconueniens idem nomen ſm diuerſas vel propter diuerſas conditiones tranſferri ad diuerſa. Leo eñ propter crudelitatem ſignificat diabolum. propter fortitudinem vero chriſtum.

Circa diſtinctionem

triceſimāquintā. Primo queritur. Utrū in deo ſit ponenda ratio ydealis. id eſt ydea. ¶ Sciendum ꝙ quot fuerūt capita doctorum tot quaſi ſunt ſenſus ⁊ opiniones de ydeis. Sicut autem Johannes euangeliſta altiſſime intonuit: ita Doctor Subtilis ceteris altius locutus eſt: ⁊ ideo hunc ſequar ſicut alias in pñti materia. ¶ Unde Scotus pre ſenti diſtinctione ſic diffinit ydeā. ydea eſt ratio eterna in mente diuina ſm quā aliquid ē formabile ad extra: vt ſm propriam rationē eius. Prima particula eſt ratio: ⁊ ponitur loco cōmunioris. Particula ſecunda eterna quia nō temporalis Tercia in mente diuina ⁊ non in humana vel angelica. Quarta ſm quā aliqd ⁊c. Probatio prime particule. Deus ad extra nō agit irrationabiliter ſeu ignoranter ſicut ignis. ergo agit ratione. Probatur conſequentia ex ſecundo phiſicorum

quia omne agens aut eſt agens per intellectum: aut per naturam. Omne autem agens per intellectum agit ratione. Exemplum de domificatore. Unde Auguſtinus octuagintatrium queſtionum. queſtione quadrageſimaſexta. Alia ratione conditus eſt homo. alia ratione condit⁹ eſt equus: ⁊ intelligit per rationē ydeam vt ibi patet. Sed deus nō poteſt aliquid habere de nouo. ergo illa ratio eſt eterna ⁊ hoc denominatione extrinſeca. ergo nō formaliter. ⁊ ſic patet ſecunda particula. Probatio tercie particule. Ille rationes ydeales ſunt m̄te vt iam patuit per auctoritatem Auguſtini ⁊ non ſunt extra deum. ergo ſunt in mente diuina: ſed nihil eſt in mente diuina niſi eternū: ergo ydea eſt ratio eterna in mente diuina. ¶ Correlarium. ydea nihil aliud eſt in deo q̄ creatura cognita in intellectu diuino. Probatur: quia ſicut ſe habet archa in mente artificis creati ad archam formandam exterius: ſic ſe habet ydea in mēte diuina reſpectu creature formande exterius. Sed archa in mente artificis creati nō eſt niſi archa cognita ab ipſo artifice. g̊ ⁊c̄. ¶ Venerabilis Ockam in hoc inſequitur Doctorem Subtilem declarans quaſi ipſum ſic. ydea eſt aliquod cognitum: a principio actiuo intellectuali: ad quod ipſum actiuum reſpiciens poteſt aliquid producere in eſſe reali. Cuius deſcriptōnis tres ſunt particule. Prima eſt aliquod cognitum ⁊ ponitur loco generis. Secunda particula a principio actiuo ⁊c̄. Patet quia ydea ſolum ponitur in agente per intellectū. ¶ Correlarium. In brutis non ſunt ponende ydee. Ducuntur em̄ ⁊ non ducunt reguntur ⁊ nō regunt. Tercia particula. Ad quod ipſum actiuum reſpiciens ⁊c̄. quia agens poteſt producere aliquid ad extra: per ydeam tanq̄ per exemplar ¶ Primū Correlarium. Eſſentia diuina formaliter non eſt ydea. Probatur. Quia fere ſm omnes doctores et maxime Auguſtinum vbi ſupra. plures ſunt ydee creaturarum: ſed eſſentia diuina ē in pluriſicabilis ⁊ vnica. ergo eſſentia diuina nō eſt ydea. ¶ Secundū Correlarium. ydea non eſt aliquis reſpectus ipſius eſſentie diuine ad creaturam neq̄ realis: neq̄ rationis. Prima pars patet quia nullus reſpect⁹ rationis poteſt eſſe ratio et exemplar producendi aliquod reale. Sed ydea ē ratio producendi aliquid in eſſe reali. ergo non eſt reſpectus rationis. ¶ Tercium Correlariū. Creatura ipſa in eſſe reali: et in eſſe actualis exiſtentie: nō poteſt dici ydea. Patet q̄a creatura in eſſe reali nō eſt ſm qd̄ aliq̄d a deo eſt producibile: ſed eſt ipſum formatum. ergo ⁊c̄. Item creatura ſm eſſe actuale ⁊ reale non eſt in mente diuina. ergo ⁊c̄. Quid ergo erit ydea: quia nec eſt eēntia: nec creatura: nec reſpect⁹ medius inter deum ⁊ creaturam. ¶ Quartum Correlariū. Ipſa creatura vt actu cognita ab intellectu diuino eſt ydea vt homo cognitus ab intellectu diuino dicitur ydea hominis ⁊ ſic de alijs. Intellectio em̄ diuina non ſolum terminatur ad eſſentiam diuinam: ſed etiam ad omnes creaturas tam creatas q̄ creabiles ⁊ hoc ſecundario. Et dicitur in diffinitione: ydea eſt ratio: nō formalis ſed obiectiualis: eterna quia ab eterno habuit eſſe cognitum in mente diuina tanq̄ cognitū in cognoſcente. Sunt igitur ydee rationes obiectiuales nō formales.

¶ Quintū Correlarium. ydee nō ſunt ponende in deo vt ſint rationes intelligendi ipſas creaturas. Patet Quia ſola eſſentia diuina eſt ratio intelligendi intellectui diuino. ergo ⁊c̄. In hoc deſtruitur opinio fratris Iohānis de ripa ¶ Sextū correlariū. ydee nō ſunt ponēde in deo tanq̄ obiecta media inter deū cognoſcentē ⁊ creaturas cognitas. Hoc eſt ↄtra landolffum. Probat̄: quia in co/

gnitione intuitiua nihil mediat inter rem cognoſcentē ⁊ rem cognitā: ⁊ in hoc differt ab intellectione abſtractiua q̄ ſemꝑ eſt ꝑ ſpēm tanq̄ per mediū. Sed cōſtat q̄ oēs creaturas deus intuitiue cognoſcit. ergo ydea non mediat. ¶ Septimū correlariū. ydee non ſunt ponēde in deo tanq̄ quedā ſimilitudines repſentantes creaturas ipſi itellectui. Probaꝛ. Quia tales ſimilitudines vel eſſent reales vel rōnis: ſed nullum illoꝝ. ergo ⁊c̄. primū patet. Quia nō poſſunt eſſe eſſentia diuina. vt pꝫ ſupra. ergo nō ſunt reales. Secundū patet ſupra. Itē ſola eſſentia diuina repſentat ſibi clariſſime obiecta ſecundaria. ergo ⁊c̄. ¶ Octauū correlariū ydee non ſunt in deo realr̄ ⁊ ſubiectiue: ſed ſolū ſunt in deo obiectiue ⁊ terminatiue. Prima ps patet per Correlarium quartum quia creature cognite nō ſunt realiter in deo ⁊ ſubiectiue. Item omne qḋ eſt in deo realr̄ ⁊ ſubiectiue ē ipſe deꝰ. Sed creatura nō eſt deus. ergo creatura nō eſt realiter ⁊ ſubiectiue in deo. Secunda pars probaꝛ. Illud eſt obiectiue ⁊ terminatiue in intellectu aliquo quod intelligitur ab ipſo. Sed ydee ſunt huiuſmodi. g̃ ⁊c̄. Poteſt aliqḋ eſſe in intellectu meo duplr̄ ſcꝫ ſubiectiue: ſicut ſūt habitus realiter informantes intellectū meū: Alio modo obiectiue ſiue terminatiue. ⁊ ſic illud eſt in intellectu meo: qḋ actu terminat actū intellectus mei. Duplex eſt autē obiectum intellectus diuini. ſcilicet primarium ⁊ ſecundariū. Primarium eſt ipſa eſſentia diuina. Secundarium eſt ipſa creatura eternaliter intellecta. ¶ Nonū correlariū. Oim rerū factibiliū a deo ſunt ydee diſtincte ⁊ diuerſe ſicē res ipſe ad extra ſunt diſtincte. ¶ Decimū Correlariū. Materie et forme: ⁊ generaliter omniū partiū integralium ⁊ eſſentialium realiter diſtinctarū alie ⁊ alie ſunt ydee. Hoc eſt cōtra q̄ſdā doctores qui dicunt q̄ ſolum compoſiti ſit ydea. ¶ Undecimum Correlariū ydee ſunt primo ſingulariū ⁊ nō vniuerſalium. Patet q2 ydea eſt ratio ſm quā aliquod eſt pmo ꝓducibile. Sed nullū vle eſt pmo ꝓducibile: ſed ſolū cauſanꝛ q2 ſingularia cauſanꝛ. g̃ ⁊c̄. ¶ Duodecimum Correlariū. Generis ⁊ ſpēi ⁊ ſimpliciter nulloꝝ vniuerſalium ſunt ydee. ¶ Decimūtercium Correlariū. Nulla entia rationis habent ydeas. Patet: q2 repugnat ipſis produci in eſſe reali. ¶ Decimumquartū Correlariū. Deus nō habet ydeam neq̄ aliquid idem realiter cum deo. Patet: quia deus non eſt cauſabilis: ſed ydea eſt ſolius cauſabil'. ergo ⁊c̄. ¶ Decimūquintū Correlariū. Sola res creata ⁊ creabilis habet ydeā ¶ Decimumſextū Correlariū. Nullarū negationū: priuationū: aut etiā mali culpe ponende ſunt ydee. Patet: quia nihil tale eſt producibile a deo. ergo ⁊c̄. ¶ Decimumſeptimū Correlariū. Non ſolum entium que quādoq̄ fuerunt: que aliq̄n ſunt: vel que quādoq̄ erunt ſunt ponende ydee in deo: ſed etiam entium omniū poſſibilium. Et alterius ſolis ab hoc: immo infinitoꝝ: ſi ſint creabiles infiniti ¶ Decimūoctauum Correlariū. Deus habet infinitas ydeas. Patet ſic. Cuilibet creabili correſpondet ydea in deo: ſed infinita ſunt creabilia. ergo ⁊c̄.

Reſpondendo doctor Seraphicꝰ ponit duas opiniones. Prima eſt falſa ⁊ ſtat in vno dicto. Deus nō cognoſcit ſm ratione ydee. ſed ſm rationem cauſe: quia inquantuꝫ cognoſcit ſe: cognoſcit totam virtutē qua poteſt producere creaturam: ⁊ ſic quia intelligit ſe pncipiū infinitoꝝ ex ꝯñti cognoſcit infinitas creaturas. Declarationē illiꝰ opinionis quere in littera ſancti Bonauenture. ¶ Correlarium. In deo non ſunt ponende ydee ¶ Sed contra p̄dictā opinionē arguit doctor Seraphicus qua

tuo: medijs. Primū eſt. Deus nō cognoſcat per collationē principij ad principiatum ſed ſimplici aſpectu: nō ſcʒ diſcurrēdo a principio notiori tanq̄ cauſa ɔcluſionis. ḡ deus nō cognoſcit ſm rōne cauſe. Et hoc mediū tangit cū dicit. Sʒ hec poſitio non pōt ſtare pmū quideʒ. ſcdm cū dicit Et iterū. terciū cū dicit rurſus. quartū mediū tangit cū dicit. Et iteruʒ aliqua cognoſcit q ab ipſo nō ſunt ꝛc.

Opinio propria ſtat in

trib⁹ dictis. ¶ Primū dictum. Deus cognoſcit p ydeas ꝛ hʒ in ſe rōnes et ſimilitudines creaturarū. ¶ Secundū dictū. In iſtis rationibus ꝛ ſimilitudinib⁹ rerum creatarum q̄s deus habet nō ſoluʒ ipſe cognoſcit res creatas ſed etiam oēs aſpiciētes i eā cognoſcūt p illas. Unde ſi deo placeret poſſet oſtendere ſctō petro ꝙ clarius videret in eſſentia diuina nos oēs q̄ ego: nō tñ neceſſario oſtendit etiā p̄ſuppoſita ɔnſiōe eſſentie diuīe: qꝛ diuina eſſentia eſt obiectū voluntarium ¶ Terciū dictuʒ. Iſtas rōnes rerū creatarum vocat Auguſtin⁹ ydeas ꝛ cauſas primordiales quia vnaqueq̄ res fit ſm ſuā ydeā que p:oducit. Et dicunt cauſe pmordiales: quia quicqd fit ſm eas formatur. ¶ Ad intelligentiā autē obiectorum ponunt quatuor dicta ¶ Primum dictū. ydea ē ſimilitudo rei cognite. ꝛ ratio cognoſcendi rem. In iſta deſcriptiōe ponunt tres particule. Prima ē ſimilitudo. ſcdo rei. tercia cognite: loco differentie. Prima particula ē ſimilitudo que ē cōmunius. ¶ Scdm dictū. Duplex ē ſimilitudo ſcʒ vniuocationis et repñſentationis. Similitudo repñtationis eſt qñ vnū diſtincte repñſentat aliud: ſiue cōueniant in cōmuni aliquo ſiue non: vt ſpēs intelligibilis roſe ē ſimilitudo ei⁹. Hoc modo ydea ē ſimilitudo. tercio ē ſimilitudo imitationis de qua in ſolutione ſecundi argumenti. Q: autē in eadē ſolutione addit ſiue ponit ſimilitudinem expreſſionis eſt idē cū ea q̄ hic dī repñſentationis. ¶ Terciū dictū. ydea eſt ſimilitudo que eſt ratio cognoſcendi rem. Et nota ſm iſtū doctorē ꝙ ſpēs intelligibiles in nob ꝛ in angel ſunt ydee. ¶ Quartum dictū. Aliter eſt ydea in nobis: aliť in deo. In nobis ydea ē ſimilitudo que eſt ratio cognoſcendi rem ꝛ veritatē. res autē cognita eſt ipſa veritas ſeu entitas Ediuerſo ē in deo: quia ratio cognoſcēdi in diuinis ē veritas: ꝛ ydea ē ſimilitudo. Nam eſſentia diuina ē ratio cognoſcendi creaturas. ydea autem ſeu res cognita creata eſt ſimilitudo. Omnis eīn res creata ē ſimilitudo dei: ſiue ppinqua p imaginē vt natura rōnalis: ſiue remota .i. longinqua per veſtigiū. Ipſa eſſentia diuina inquantū eſt veritas faciens cognoſcere rem creatam eſt ydea. Longe ergo diſtat hec opinio a doctore ſubtili. Et imaginant iſti ſm dictū Auguſtini quia diuina eſſentia ē quaſi ſpeculum in quo vident omnia creata ſeu in q̄ cognoſcunt obiecta ſecūdaria ꝛc.

Pro ſolutōne argumē-

torum ꝛ pmo pmi pro argumēti ſolutione Notādū Q: triplex ē ſimilitudo ſcʒ vniuocatōis vel p̄ticipatōis imitatōis ꝛ exp̄ſſiōis. Siľitudo vniuocatōis ſeu p̄ticipatōis ē qñcūq̄ aliq̄ duo hñt aliquē ɔceptū cōmunē vniuocū eis. Similitudo imitationis eſt qñ vnū imitatur reliquū. ¶ Propoſitio. Oīa entia creata imitant deū. Nam eia participant (ſaltem eſſe) ab ipſo deo. ¶ Correlariū. Licet oīa creata imitatione ſimilitudinis ſint ſimilia deo: tñ illa ſimilitudo ē modica. patet. Semp eīn maior eſt diſſimilitudo q̄ ſimilitudo. Similitudo autē exp̄ſſionis ē ſumma ꝛ nō modica. ¶ Pro ſolutione ſcdi argumenti nota. Q: duplex eſt noticia quedā eſt p eſſentiaʒ rei que a doctore ſubtili intuitiua dicitur. Alia ē noticia per ſpēm nō per rem in ſe p̄ſentē q̄ abſtractiuā vocat idē doctor.

¶ Prima ꝓpoſitio. Deus non intelligit res per aliquas ſimilitudines cauſatas a reb⁹. Probat̃: quia intellectus diuinus non eſt paſſiuus a reb⁹ creatis: alioquin ꝑficeret̃ a reb⁹ ⁊ vileſceret. ¶ Scḋa ꝓpō. De⁹ intelligit q̄cq̄d intelligit ꝑ eſſentiā ſuam tn̄ q̄ ꝑ ſimilitudinē pfectiſſimā. ¶ Querit̃ incidentalr̃ Utrū de⁹ cognoſcat creat̃as ꝑ ydeas. ¶ Rn̄deo q̄ ly ꝑ in illa ꝓpōne. De⁹ cognoſcit res creatas et creabiles ꝑ ydeas pōt h̄re q̄druplicē ſenſum. Primo pt̄ dicere circūſtantiā cauſe motiue ſiue efficientis vt hic aīa intellectiua cognoſcit roſam ꝑ ſpēm intelligibilem. ¶ Prima ꝓpō. De⁹ nō intelligit creata ꝑ ydeas ipſoꝝ: tanq̄ ꝑ cām efficiētē. Alio mō circumſtantiā potentie intellectiue vt cū dr̄ aīa intelligit ꝑ intellectū. ¶ Scḋa ꝓpō. De⁹ nō intelligit ꝑ ydeas hoc mō. Tercio mō ly per pōt dicere circūſtantiā obiecti medij vt cum intelligimus deū ꝑ ꝯceptū ꝓpriū ſcʒ inq̄ꝝtum eſt ens īfinitū. ¶ Tercia ꝓpō. Illo mō n̄ intelligit de⁹ ꝑ ydeas. pʒ quia nō ſunt obiecta media int̄ deū ⁊ creaturā. Quarto mō ly ꝑ pōt dicere circūſtantiaʒ obiecti terminātis: vt cū dr̄: beati vidēt deū per eſſentiā diuinam. i. ipſamet eſſentia viſa erit ⁊ ē termin⁹ viſionis. ¶ Quarta ꝓpō Hoc mō deus intelligit res creatas per ydeas. i. cognoſcit ipſa obiecta cognita q̄ ſunt ydee: ⁊ eſt ꝯſtructio intranſitiua: ¶ Arguit̃ ꝯ doctorē ſubtilē. Nulla creatura ē eterna. Sed Auguſtinus dicit q̄ ydee ſunt forme eterne. ⁊ cͤ. ¶ Reſponſio. Aliq̄d dr̄ eternuʒ dupl̃r ꝓprie ſcʒ et large. Eternū ꝓprie ē q̄ vere et proprie realr̃ ⁊ actualr̃ exiſtit ab etno. Hoc mō dicit articulus pariſienſis ponere plura eterna ē error. Eternū aūt large captū dr̄ illud q̄ ē eternalr̃ ⁊ imutabilr̃ intellectū ⁊ cognitū. hoc mō ydee ſunt eterne. id eſt eternaliter obiecta cognita.

Querit̃ ſecundo. Utrū

ſit ponenda pluralitas in ydeis ꝭm rem. Hoc eſt q̄rere verū pluralitas ydeaꝝ ſit realis. Duplex ē pluralitas. ſ. ꝭm rē ſiue rerū: realr̃ ⁊ actualr̃ exiſtētium. ſicut bō aſin⁹ lapis. Alia ē plr̃itas rōnū ſiue relationū rōnis: ⁊ ē qn̄ ſūt plr̃es reſpect⁹ rōis ſicut plures ſecunde intentiones.

Reſpondēdo ad q̄ōneʒ

Doctor ſeraphi. ponit duas opiniones. ¶ Prima ſtat in tali ꝯcl̃one. ydee in deo ꝭm rem h̄nt diſtinctionē. ¶ Correlariū. ydee realr̃ ſunt in deo ꝭm iſtā opinionē. Et dicit q̄ forme pn̄t ꝯſiderari tripl̃r. ſ. vt ſūt in materia. in aīa. ⁊ in deo. Exemplū pmi. Albedo vt ineſt ſubiecto hʒ diſtinctionē ⁊ ꝯpoſitionē cū ipſo ſubiecto eo q̄ realr̃ diſtinguit̃ ab eo: ⁊ opponit̃ nigredini. Forme aūt pur ſunt in intellectu licet habeāt diſtinctionē ⁊ ꝯpoſitōnē nō tn̄ h̄nt oppōem: q̄ pn̄t duo ꝯ̄ria ſimł̃ intelligi: ſunt em̄ in itellectu ſicͭ cognitum in cognoſcēte. Intellectōes em̄ ꝯ̄rioꝝ nō ſunt ꝯ̄rie. Eſſe aūt formas in aīa ē ipſas itelligi vl̄ ꝑ ſpēs itelligibiles i ipa ꝯfuari: in deo aūt ſūt forme ſiue ydee diſtīcte ſine ꝯpōe tn̄ ⁊ ſine oppōe: ꝓpt̃ ſūmā ſimplicitatē: ſunt tn̄ vnū exēplar ¶ Contra Ponere pluralitatē realē aliā a plr̃itate ꝑſonarū in diuis ē hereticū. Sʒ hec opinio dicit ydeas eſſe plures res. ⁊ cͤ.

Opinio propria eſt q̄

ydee nō diſtinguūt̃ ꝭm rē ſed ſūt vnū ꝭm rē in deo: nec ſūt plr̃es ꝭm rē. ꝓbat̃: ydea em̄ i deo nō ē niſi ipa eēntia diuina vel diuina ꝑitas q̄ eſt ſitudo: q̄ ē rō cognoſcendi res: ⁊ q̄ illa ē vna tm̄. ꝗ oīs ydee ſunt vnū. Et hoc dicit Aug⁹. expſſe q̄ in illa arte oīa ſunt vnū ⁊ cͤ. ¶ Correlariū. Eſſentia diuina ꝓpt̃ illimitationē ſui ē ſitudo oim rerū q̄ꝝtūcūq̄ diuerſaꝝ: nō tamen ſimilitudo in genere. patet: quia eſt rō cognoſcendi res.

Queritur tercio. Utrū

in ydeis ſit pluralitas ꝭm rōnē. Hoc eſt q̄rere Utrū ydee in deo ſint plr̃es relatio

nes. ¶ Rñſio ſtat in qnqȝ ꝓpōnibꝰ ¶ Pri
ma ꝓpō. Quāuis in deo nullus ſit reſpe
ctus ad creaturā a pᵗe rei: tñ ꝯtingit ip
ſam eſſentiā diuinā ſignificari i reſpectu
ad creaturā ꝑ multa noīa. Prima ps pȝ
qꝛ dei ad creaturā nullꝰ ē reſpectꝰ realis
vt dictū ē diſ. xxx. Scḋa ps pȝ: qꝛ deꝰ eſt
creatoꝛ. dñs ꝛc̄. q̄ noīa īpoꝛtant reſpectū
rōis ¶ Scḋa ꝓpō. Hoc nomē ydea ſcat
eſſentiā diuinā in ꝯpatione: vel in reſpe-
ctu ad creaturā. probaꝛ: qꝛ īpoꝛtat eſſen
tiā diuinā inq̄ꝫtū ē veritas vel ſilitudo
rei cognite ꝛ rō cognoſcendi creaturas.
Sȝ ſilitudo dicit reſpectū. g̃ ꝛc̄. ¶ Ter
cia ꝓpō. Quāuis iſte reſpectꝰ importatꝰ
ꝑ ydeā ſm rē ſe tenet a pᵗe dei cognoſcen
tis: tñ rōne modi intelligēdi et dicēdi ſe
tenet magis ex pᵗe cōnotati: qꝛ referꝛ ad
ydeatū et cōnotat ipm̄. ¶ Quarta ꝓpō.
ꝛ rñſiua ad q̄ōnem. Quia cognoſcēs eſt
vnū: ꝛ cognita ſunt plura: ideo oēs ydee
in deo ſunt vnuȝ ſm rē licet ſint plᵉs ſm
rōnē intelligendi ſiue dicēdi. ¶ Quinta
ꝓpō. Et licet oēs rōnes ydeales ī deo de
beant dici vnū q̄d: nō tñ ꝓpꝛie debēt dici
vna ydea: ſed plures. Prima ps pȝ quia
ſunt eſſentia diuina. Scḋa ps pȝ quia
ydea nō ſignificat eſſentiaȝ abſolute ſed
in reſpectu ad creaturas.

Solutio argumentoꝝ

¶ Primū argumentū poſſet ſic foꝛmari
Aut illi plᵉitati reſpectuū coꝛrñdet ali-
q̄d in re: aut nihil. Si aliq̄d coꝛrñdet in
re: hoc non erit eſſentia cū ſit vnica. g̃ ꝛc̄.
Si nihil ſeq̄tur ꝙ iſta plᵉitas ē ficticiū.
¶ Rñdet ꝙ ex pᵗe dei ſubeſt illi plᵉitati
abſolutū .ſ. eſſentia diuina nō reſpectus.
Ex pᵗe ꝟo creature ſubeſt verꝰ reſpectꝰ.
Sic pluralitati reſpectuū q̄ꝫuis nō ſub
ſit pluralitas ex parte dei: ſubeſt tamen
ex parte connotatoꝛum. ¶ Regula ad
plurificationem reſpectuum ſiue realiū
ſiue ratōnis ſufficit pluralitas termino
rum. ¶ Pro ſolutione tercij argumenti
ponunꝛ quinqȝ propoſitiones. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Pluralitas ydearū eſt ex par-
te connotatoꝝ. ¶ Secunda propoſitio.
Poſſumꝰ loqui de connotatis q̄ꝫtum ad
eſſe ipſoꝝ: ꝛ q̄ꝫtum ad hoc ꝙ ſunt cōnota
ta. ¶ Tercia ꝓpō. Connotata ꝑ ydeas
nō ſunt ab eterno. Patet quia cōnotata
ydearū ſunt creature: ſed cōſtat ꝙ crea-
ture nō ſunt ab eterno. ¶ Quarta ꝓpoſi
tio. Connotata ydearuȝ ab eterno ſunt
connotata. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Tempo
ralia poſſunt ab eterno connotari ꝛ con-
notantur: vt deus eſt ab eterno creatiuꝰ
Nota ydeatuȝ actu eſt creatura ſm eſſe
exiſtentie: nō tamen opoꝛtet ꝙ ydeatum
potētialiter habeat eſſe actualis exiſten
tie. ¶ Creatura dicitꝛ dupliciter habere
eſſe ſcȝ in pꝛopꝛio genere: ꝛ in deo. Illud
autē habet eſſe in pꝛopꝛio genere quod
actu exiſtit. Omne creatuȝ quod exiſtit
actualiter habet eſſe in pꝛopꝛio genere.
¶ Coꝛrelariū. Nihil non exiſtens habet
eſſe in pꝛopꝛio genere. Eſſe in deo dicitꝛ
eſſe cognitum. ¶ Coꝛrelarium. Omnis
creatura et omne creabile habuit eſſe in
deo ab eterno ¶ Pro quarto argumento
Nota. Qꝫ aliquid eſſe in deo poteſt ca-
pi dupliciter. Uno modo foꝛmaliter vel
ſubiectiue ꝛ realiter. Et ſic quicquid eſt
in deo eſt realiter ipſe deus. Alio modo
obiectiue vel terminatiue. Et ſic illud
non eſt realiter deus. Illo mō creature
ab eterno fuerūt in deo. ¶ Ultimū argu
mentū eſt ſatis ponderādū: ꝛ militat nō
ſolum contra ſanctū Bonauenturā: ſed
etiā contra omnē opinionē theologoꝛum
de ydea. Cuȝ ergo arguitur. ydea aut ē
aliquid: aut nihil. Si nihil ergo nec plu
res nec vna. Si aliquid. ergo ſi ſunt plu
res ydee: ſunt plures res. ergo ſi plures
ydee ſunt ab eterno plures res ſunt ab
eterno. Sȝ nō plᵉs res ꝑſonalꝛ: qꝛ ydea
nō dicit q̄d ꝑſone. g̃ plures eſſentialiter.
¶ Scotiſta ſic reſponderet. Aliq̄d ꝛ res
pñt capi dupliʳ. Uno modo pro aliquo
exiſtente actualꝛ: ꝛ ſic nō oīa ſunt res.
Alio mō capitꝛ aliq̄d pro ente poſſibili.

exiſtere. Hoc modo nō dicit̄ de chimera Ad ꝓpoſitū ydea eſt aliq̄d ſc̄do modo Tūc arguendo ydee ſunt plures res cō/ cedo vniformiter capiendo rem pro illo qd̄ pōt eſſe. Sed tūc vltra inferendo er/ go plures eſſentie vel ꝑſone. Nego conſe quentiā quia arguit̄ ab eſſe poſſibili ad eſſe actuale ⁊ eſt fallacia ſm q̄d ad ſimpli citer. Solutionē doctoris ſeraphici vi/ de in lr̄a que eſt duplex ⁊c̄.

Querit̄ quarto. Utrū

ydee plurificent̄ per ↄparationē ad ydea/ ta ſm multitudinē ydeatoꝝ q̄tū ad di/ uerſitatem vniuerſaliū vel ſingulariū. ¶ Aliqua pōt dici ydeata dupl'r ſcꝫ lar/ ge ⁊ ſtricte. Large pro omni illo qd̄ pōt cauſari: etiam ſi nunq̄ fiat vt alter mun dus. Stricte ydeatum eſt ſolum illud quod eſt cauſatum exiſtens. ¶ Propoſi tio. Oīs res actualiter exiſtens ex natu/ ra rei vel in rerum natura: aliud a deo ē ydeatū. ¶ Correlarium. Nihil eſt ydea tum niſi cauſabile ⁊ hoc large. ¶ Corre larium. Stricte autē nihil ē ydeatū ni/ ſi actualiter exiſtens. ¶ Uniuerſalia vt hic capiunt̄ ſunt genera ⁊ ſpēs ⁊ oīa ſu periora ꝑme intentionaliter capta reſpe ctu ſingulariū actual'r exiſtentiū. Et no ta ꝙ fuit opinio aliquoꝝ: ꝙ ydea tm̄ eēt vniuerſaliū ⁊ nō ſingulariū: ⁊ ideo ꝓpter illos Doctor Seraphicus querit hanc queſtionem.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quatuor ꝓpoſitionib;. ¶ Prima propoſitio. Licet ydea in deo ſm rē ſit diuina veritas ſm rationē tñ intelligen/ di eſt ſimilitudo obiecti cogniti. Et no/ ta ꝙ eſſentiam diuinā eſſe expreſſiuā vel declaratiuā creature ⁊ eſſe ſimilitudinē creature atq̄ rationē intelligendi crea/ turā idē ſunt: ⁊ illud nihil aliud eſt q̄ re latio rōnis. Patet ergo ꝙ ydea ſm Bo nauenturā (vꝫ ēt etiā habitū ē) nō ē eſſen/ tia abſolute ſed eſſentia cū reſpectu ex/ preſſionis vel ſimilitudinis in q̄tum ſcꝫ eſſentia eſt ratio intelligendi creaturas Iſte autē reſpectus nō poteſt eſſe niſi ra tionis. Ex quo habet̄ ſm eundē ꝙ ydea nō dicit ꝑ ſe vnū. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Hec ſimilitudo q̄ dicit̄ ydea in deo ē ra/ tio expꝛ̄ſſiua cognoſcendi: nō tm̄ vniuer/ ſale in q̄tū vniuerſale ſed etiā ſingulare ¶ Tercia ꝓpoſitio. ydea non ſolum eſt ſimilitudo vl'is in q̄tū vniuerſale ē: ſed etiā eſt ſingularis in q̄tū ſingulare eſt. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Quia ydea ē ſimi litudo vtroruq̄ ideo multiplicabit̄ ſm multiplicationē: nō ſolū vniuerſalium ſed etiā ſingulariū. ¶ Pro ſolutione vlti mi argumenti Nota aliquas propōnes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non oportet ꝙ ydea habeat ꝓprietates ſui ydeati nec ſm rem nec ſm rationē. ¶ Secunda prꝑpoſitio Inter ydeas nulla ē prior altera ¶ Ter cia ꝓpoſitio. Inter ydeas nulla eſt com poſitior altera. patet: q̄a ſimplicitas cō/ poſitio ⁊ prioritas ſumunt̄ ſm eſſe rerū. ¶ Quarta ꝓpō. ydea hꝫ vnā proprieta/ tem ſui ydeati. ſcꝫ diſtinctionē. Singu/ lariū autē ꝓprie eſt diſtinctio. ⁊ ideo ip/ ſorum ꝓprie ē ydea. Et nota ſm Scotū ꝙ idea eſt ꝑmo ſingulariū ⁊ nō vniuerſa lium. Probat̄: quia ydee ponunt̄ ſm q̄s res formabiles formant̄ ad extra: ſꝫ nihil eſt ꝓducibile ad extra niſi ſingulare. g. maior patet per diffinitionē ydee ſupra poſitam.

Querit̄ quinto. Utrū

in deo ſit ponere multitudinē ydearum. Hoc ē q̄rere Utrū ydee in deo ſint fini/ te vel infinite ſm numerū: ⁊ capitur hic finite ⁊ infinite numeraliter ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vnica cōcluſione. ¶ Deus hꝫ infi/ nitas ydeas ſm ꝙ ſunt infinite res ꝓdu/ cibiles ab eo. Probat̄ ſicut diuine ſapie non eſt numer⁹: ſic rōm cognoſcendi ſm quas cognoſcit creaturas. Sꝫ rōnes co/ gnoſcendi ſunt ydee. ergo nō eſt numer⁹ ydearū quare ſunt infinite. ¶ Sed ↄtra

Arguitur. Auguſtin⁹ de ciuitate dei li/bro. xi. Quicquid ſcitur ſciētis cōprehē/ſione finitur. Sed ↄſtat φ rōnes cogno/ſcendi ſciunt. ergo finiunt. ſed q̄cunq̄ fi/niunt ſunt finita. ergo ⁊c. ¶ Pro ſolutio/ne notande ſunt aliq̄ ꝓpoſitiones. ¶ Pri/ma ꝓpoſitio. Omne ſcibile ſiue intelli/gibile per cōprehenſionē eſt finitū cōpre/hendenti ipm. Circa qḋ notandū φ ap/prehendere eſt aliquid aliquo mō intel/ligere ſiue clare videndo ſiue partialiṫ. Cōprehēdere autē eſt ſimul ⁊ totaliter capere. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. ydee vel rati/ones eterne a ſolo deo cōprehenduntur Patet: q2 ydee ſunt infinite: ſed intelle/ctus creatus non pōt cōprehendere infi/nita. ergo ⁊c. ¶ Correlarium. Soli deo ydee ſunt finite. Sed cōtra. Sunt fini/te intellectu dei. ergo ſunt finite: eſt fal/ſa ſm qḋ ad ſimpliciter. ¶ Pro ſcḋo ar/gumento nota has ꝓpoſitiones. ¶ Pri/ma ꝓpoſitio. Multitudo ydearū nō eſt reſpectu ydeatarū actualiter exiſtentiū. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Multitudo ydearū eſt ſm multitudinē ydeatarū poſſibiliū exiſtere. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Nulla mul/titudo eſt entiū actualiter exiſtentiū in/finita formaliter et realiter. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Deus poteſt infinita numero facere: licet de facto non ꝓducat. ¶ No/ta duplex eſt infinitas ſcʒ per defectū et ꝑ exceſſum. Infinitas per defectū ponit imperfectionē: ⁊ eſt in creaturis ſicut ſtru/ctura dicit infinita q̄ nunq̄ cōplebitur. Per exceſſum vero dicitur eo φ excedit omnia: ⁊ ſic eſt in diuinis.

Sexto ⁊ vltimo queri/tur.

Utrū in ydeis ſit ponere numerum ordinatū. Numerus ordinatus vel ordi/natoꝝ hic capiṫ ꝓ ordine. Ubicūq̄ eīn eſt ordo ibi eſt pluralitas ordinatoꝝ: et ſic ois numer⁹ includit ordinē. Sed qḋ ſit ordo ſuperius fuit dictum.

Reſolutio queſtionis

ſtat i duab⁹ ꝓpōib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Nō eſt ordo i ydeis neq̄ ſm rem neq̄ ſm ra/tionē cōparādo eas ſibi inuicē. ¶ Scḋa ꝓpō. Licet ydee habeāt ordinē ad ipſa ydeata nō tñ habēt ordinē inter ſe. Pma ps ptʒ. ſcḋa pars ꝓbaṫ: q2 nō eſt ordo in ter aliq̄ q̄ ſic ſe habēt φ ſunt oino ſimul ſed ydee in deo ſunt oino ⁊ penit⁹ ſimul. ptʒ: q2 vna nō eſt prior altera duratiōe: q2 ſunt ab eterno: nec vna eſt dignior al/tera. Uñ licet hō ſit nobilior aſino non tñ ſic eſt de ydeis: quia licet dicāt reſpe/ctus tñ vtraq̄ eſt eēntia diuina nec vna ꝓducit aliā. ¶ Nota φ doctor ſera. in vl/tima rōe pro pte vera ponit talē. ¶ Ois infinitas aut oino ꝓuat ordinē aut tol/lit pfectionē ab ordine: q̄ ꝓpō nō intelli/giṫ de ordine originis. Hec indiget de/claratione: licet nō ſit multū ſententioſa. Notandū igiṫ φ ſm Ariſtotelē ſunt in/finite dies a pte añ: ⁊ ſic nō eſt dare pmū Sed vbi nō eſt dare primū nec ſcḋm eſt dare: ⁊ vbi nō eſt dare ſcḋm nec tercium cōſtat dari: ⁊ ꝑ ↄñs nec eſt ordo. Scḋm patʒ. Numerus eſt in infinitū augmēta/bilis: nō eīn eſt dare tā magnū quin poſ/ſit dari maior: ⁊ ſic eſt impfectus: q2 in/cōpletus. ydee aūt ſunt in deo infinite. ergo vel nō ſunt ordinate vel ſunt incō/plete. Sed nihil eſt in deo incōpletū. er/go ydee nō habēt ordinē inter ſe.

Circa diſtinctiō/nem. xxxvi. queriṫ de exiſtē/tia reruʒ in deo. Et hʒ tres articulos. Prim⁹ querit de exiſtētia. Scḋs de mō. Tercius ꝑo de numero. ¶ Pro primo articulo queriṫ pmo Utrū res fuerūt in deo ab eterno. Pro declaratione terminoꝝ nota φ du/plex eſt res ſcʒ neceſſaria ⁊ poſſibilis. ¶ Res neceſſaria eſt res increata infini/ta cuiuſmodi eſt ſol⁹ de⁹. Et pōt ſic de/ſcribi. Res neceſſaria eſt entitas infini/ta q̄ non pōt nō eſſe. ¶ Correlariū. Nō bñ diffiniṫ res neceſſaria ꝑ ſolā negatio/

nem ſic eſt qđ nō pōt nō eē: q2 talis diffi/
nitio ꝯuenit chimere. ¶ Res vero poſſi/
bilis eſt res creata finita cuiuſmodi eſt
creatura. Et eſt entitas q̄ pōt eſſe et non
eſſe ſeu q̄ cōtingenter eſt qn̄ eſt. ¶ Nota
ſcđo ꝙ aliquid poteſt dici eſſe ab eterno
dupliciter ꝓprie ſc3 ⁊ impꝓpe. Proprie
ab eterno eſſe dicit illud qđ vere realit
⁊ actualiter fuit exiſtēs ab etno. ¶ Pro/
poſitio. Solus deus illo modo fuit ab
eterno. Et ſic nō accipit in pñti q̄ſtione.
Eſſe aūt ab eterno impꝓprie ſumptū ſi
ue large dicit illud qđ immutabiliter ⁊
eternaliter eſt cognitum vel qđ eternali
ter eſt cauſabile. ¶ Propō. Omē creabi
le ⁊ ois creatura eſt ab eterno hoc mō.
¶ Notandū tercio ꝙ aliquid habere eē
in deo pōt intelligi quadrupliciter. ¶ Pri
mo ſubiectiue et formaliter qđ ſc3 eſt in
eo ſm realem ⁊ formalem exiſtentiam.
¶ Prima ꝓpō. Creature non fuerunt in
deo ſubiectiue ⁊ formaliter nec ſūt actu/
aliter ⁊ ex natura rei. ¶ Scđa ꝓpoſitio.
Nulla creatura alia ab humanitate xp̄i
⁊ ab his q̄ includunt eſſentialiter in hu/
manitate xp̄i fuit in deo etia3 ex tpe nec
erit formalit ⁊ ſubiectiue. ¶ Tercia pro
poſitio. Humanitas xp̄i ⁊ aīa eiꝰ ⁊ quic
quid eſt de eſſentia eius ſunt in deo for/
maliter ⁊ ſubiectiue ex tpe ꝓpter reale3
aſſumptionē ipſius a v̄bo. patet: q2 eſſe
ſubiectiue non accipit hic qđ ſit eſſe ꝑ in
herentiā: ſed eſt eſſe per realē exiſtentiā.
¶ Quarta propō. Omnia attributa et
omēs ꝑfectiones ſimpliciter ſunt in deo
formaliter ⁊ ſubiectiue. ¶ Quinta pro/
poſitio. Omnes relationes reales q̄ ſūt
in diuinis: ⁊ ꝑſone diuine ſūt in deo for/
maliter. Scđo mō aliq̄d dicit eſſe in đo
obiectiue: ſicut cognitū in cognoſcēte: ⁊
volitū in volēte. ¶ Sexta ꝓpō. Oēs cre
ature ab eterno fuerūt in deo obiectiue
Correlariū. Aliquid eſſe in deo obiecti
ue nihil aliud eſt ꝙ̄ actualiter ipum co/
gnoſci. Tercio modo aliquid eſt in deo
virtualiter vł cauſaliter. Et dicit illud
eſſe virtualiter in deo qđ poteſt cauſari
ab eo. Iſto modo rana eſt in ſole. ¶ Se/
ptima propoſitio. Omnes creature ab
eterno fuerunt in deo virtualiter et effe/
ctiue. Correlarium. Illo modo ois eſſe
eius ante. ꝙ̄ producatur eſt virtualiter
in ſua cauſa. Quarto mō aliq̄d dr̄ eſſe
in deo eminenter. Et nihil aliud eſt ꝙ̄
aliquid ꝯtinere aliquid in aliquo perfe/
ctiſſimo. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Oēs crea
ture ab eterno fuerunt eminēter in deo.

Reſolutio queſtionis

Aliquid poteſt dici eſſe in alio triplici/
ter ſc3 Scđm actualem exiſtentiā. Sic
omnis res creata exiſtens de eſſe in mū/
do. Alio modo ſm ſimilitudinis pſen/
tiam quādo ſc3 cognitū eſt ab ipſo. ⁊ ſic
eſt idē quod eſſe obiectiue. Tercio mo/
do ſm creatiuā potentiā. i. virtualiter.
¶ Prima ꝓpoſitio. Res create vel crea
biles non ſunt in deo ab eterno ſm actu/
alem exiſtentiā. ¶ Correlarium. Male
dicit opinio albertiſtarū ꝙ quidditates
fuerint ab eterno eſſe eſſentie. Item con/
tra Frāciſcū maronis. Quidditates nō
ſunt ab eterno. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Res
create ⁊ creabiles habuerūt eē in deo ab
eterno ſm ſimilitudinis pſentiā ⁊ ſm
creatiua3 potentiam. ¶ Tercia propō.
Omnes creature ſm ſe totas fuerūt ab
eterno in deo ſm creatiuam potentiam
non ꝙ fuerint in actu ſed in potētia. Vn
de eſſe actuale eſt duplex ſc3 ſimpliciter
⁊ ſm propriam eſſentiam. Aliud ſm q̄d
hoc modo eſſe cognitu3 eſt eſſe actuale.
Unde eſſe cognitum eſt eſſe terminū co/
gnitionis diuine. ¶ Correlariū. Nō eſt
idē eſſe cognitū ⁊ eſſe poſſibile. Creatu/
ra eñ habet eſſe cognitū in deo quia ab
eterno actualiter cognoſcitur a đo. Ha
bet aūt eſſe poſſibile quia poteſt creari
a deo. Unde rana habet eſſe poſſibile re
ſpectu ſolis: ⁊ eſt ſolum denominatio ex
trinſeca.

Scđo queritur. Utruȝ res ſint in deo rōne eſſentie vel pſone.

¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna diſtinctione ꝛ tribus propoſitionibꝰ. In diuinis contingit tria cōſiderare. primo eſſentiam diuinā abſolute: vt eſt cōmunis. ſcđo proprietatē. tercio appropriata cōtingit conſiderare. ¶ Prima ꝓpoſitio. Res create vel creabiles non ſunt in deo ratione pſone. ¶ Scđa propō. Res create vel creabiles non ſunt in deo ratione eēntie. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Res create vel creabiles ſunt in deo rōne appropriatorum. patet: q2 res ſunt in deo ratione potentie creatiue: ſed potentia attribuitur patri. Item ſunt in deo ratione ſapiētie q2 obiectiue in q̄tum ſcȝ habēt eſſe cognitū. ¶ Nota producere capitur dupliciter ſcȝ nocionaliter ꝛ eſſentialiť. Producere nocionaliter captū eſt in diuinis ratione pſone non eīn conuenit tribus. Eſſentialiter vero producere id ē creare. Hoc modo eſt in diuinis ratione eſſentie magis q̄ rōne pſone.

Circa ſcđm articulum querit primo. Utrū omnia que ſunt in deo ſunt in ipſo vita vel dicantur viuere: vt lapis ꝛ alie creature. Nota vita capitur multis modis. Primo pro principio formali viuendi: ſic anima dicitur vita. Et ſm ꝙ triplex eſt aīa ſic triplex eſt vita ſcȝ intellectiua: ſenſitiua ꝛ vegetatiua. Et ſic non capitur in propoſito. Scđo mō capitur pro natura viuente: ꝛ ſic dicitur de deo quidditatiue: nō eīn eſt niſi ipſa eſſentia viuētis. Unde Scotus prima qōne q̄olibeti dicit. Si diffiniretur deus vita intellectualis ponere tur in ipiꝰ diffinitione. Uita ergo ħ modo dicitur quidditatiue tam de deo: angelis q̄ hominibꝰ: ꝛ differt a primo modo: quia natura humana nō eſt vita primo modo: ſed ſcđo modo. Et eſt duplex ſcȝ mere ſpūalis ꝛ mere corporalis. De re ſpūalis eſt duplex ſcȝ increata ꝛ creata. Corporalis eſt duplex ſcȝ vegetatiua ꝛ animalis. Animalis eſt duplex ſcȝ ſenſitiua et rationalis. ¶ Tercio modo capitur pro operatione alicuius viuentis in q̄tum viuens eſt. Et dicunť opationes vitales omēs ſcȝ opationes q̄ ſunt a viuēte in q̄tum viuēs. Uñ Ariſtote. ſcđo de aīa. Intelligere eſt vita. Quarto mō capitur pro viuere ſic ꝙ ſolū differunt penes modos grāmaticales. Et ſicut quadruplex eſt viuere ſm Ariſto. ſcđo de aīa: ita quadruplex eſt vita. Primus gradus viuendi vel primum viuere fit per augmentū ꝛ per ſuſceptionem alimenti. ¶ Corrolariū. Oīa vegetabilia hoc modo viuunt ꝛ nihil inferiꝰ planta. i. imperfectius: viuit. Scđs eſt viuere per ſenſum: hoc mō ſentire eſt viuere. ¶ Corrolariū. Ois operatio animalis in q̄tum aīal hoc mō eſt vita: ꝛ conuenit oībus aīalibus. Tercius eſt viuere per motū ꝓgreſſiuū: ꝛ ſic cōuenit ſolum animalibus pfectis. Quartus eſt viuere p intellectū: ꝛ de hoc eſt ad ꝓpoſitū.

Reſpondendo ad queſtionē doctor Sera. duas ponit opiniones. ¶ Prima ſtat in duabus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nō omnia q̄ ſunt in deo dicunť vita in ipō deo: ſed ſolum ea q̄ ſunt in eo: vt diſpoſita fieri et cauſari ab eo. ¶ Pro declaratione notādum ꝙ aliqua ſunt in deo que aliquādo fuerunt vel ſunt vel erunt ꝛ dicuntur factibilia: aliquādo exiſtentia. Alia ſunt poſſibilia que nunq̄ erunt: licet ſint poſſibilia vt alter mundus ꝛ pfectior ħ mūdo ꝛ hec non viuunt ſm hāc opinionē in deo ꝛc. ¶ Scđa ꝓpō. Ad ħ ꝙ aliqd dicatur viuere i deo requiritur ꝙ ſit in deo q̄tum ad potentiā id ē ꝙ poſſit pduci. et q̄tum ad noticiam: ꝛ q̄tum ad volūtatem producendi id eſt ꝙ cognoſcat et aliqñ producantur vel pducta fuerint.

¶ Sed hec poſitio eſt ꝯtra Auguſt. vi. de trinita. vbi dicit ꝙ filius eſt ars plena oim rationũ viuentiũ. Sed cõſtat ꝙ non implet̃ niſi rõnibus infinitis. ꝑ infinite rões rerũ viuunt in deo. ergo non ſolũ entiũ ⁊ futurorũ: ſed etiã oim poſſibiliũ. Et iterũ Auguſti. lxxxiij. queſtionum dicit ꝙ ratio eſt etiã ſi nunꝙ aliqd ꝑ illã fiat. Sʒ cõſtat ꝙ ratio eſt in mẽte artificis etiã ſi res corrumpat̃ ad extra. ergo ⁊c.

Reſponſio ſancti Bonauenture

ꝓpria ſtat in quinqꝫ ꝓpoſitionibus cũ quibuſdam correlarijs. ¶ Prima ꝓpoſitio. Res create vel creabiles ſunt in deo tripliciter. Primo tanꝙ in ꝑncipio ꝓducente .i. potẽte ꝓducere hoc eſt rõne potentie. Scdo tanꝙ in exẽplari exprimẽte: hoc eſt rõne ſapiẽtie vł noticie. Tercio tanꝙ in fine ꝯſeruãte: hoc ẽ rõne volũtatis. ¶ Scda ꝓpõ. Res create vel creabiles inꝗ̃tum ſunt in deo tãꝙ in ꝑncipio ꝓducente tm̃: nõ ſunt in eo vita: nec ſunt aliquid: ſed purũ nihil: et eſt ꝯtra Franciſcũ maronis. Probat̃: qꝛ creatio eſt poſt purum nihil. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Res create vel creabiles inꝗ̃tum ſunt in deo tanꝙ in fine ꝯſeruante ſunt diuerſimode: ſcʒ quia quedã res dicunt̃ vita in deo: ⁊ quedã non. Deus em̃ ꝯſeruat res ſm eſſe propriũ ipſarum rerum ſcʒ eo mõ quo habẽt eſſe. Hoc mõ anialia ⁊ oẽs nature viuentes in deo viuũt: metalla vero non. ¶ Quarta ꝓpoſitio. ¶ Res create vel creabiles ſunt in deo tanꝙ in exemplari exprimẽte: ideo habẽt vitã in ipõ. Vel ſm Scotũ. Res inꝗ̃tũ ſunt i intellectiõe diuina ⁊ intellecte a deo ſunt vita in ipſo. ¶ Quinta ꝓpoſitio ⁊ vltima. Non ſolũ illa q̃ ſunt vel aliquando erunt vel fuerunt dicunt̃ vita in deo: ſed omnia poſſibilia fieri: Propter exiſtentiã eni non eſt clarior in intellectio diuina ꝙ ſi non exiſterit. vnde ab eterno deus eque clare cognouit me pro nunc legere ſicut modo cognoſcit. Unde Iohis pmo. Qd factũ eſt in ipſo vita erat. Sed non erat vita creata ab eterno. ergo vita creatrix. Non autẽ debet punctuari: ſicut Arrius voluit. Nota omne obiectũ cognitũ ab aliquo inꝗ̃tum cognitũ ab eo: tale habet eſſe obiectiue extrinſece (.i. pticipatiue ⁊ denomiatiue nõ dico realiter) q̃le eſſe habet ipſa intellectio ſeu noticia. ¶ Correlarium primuꝫ. Oia creata ſunt in deo ſm triplex genus cauſe ſcʒ efficiẽtis: finalis ⁊ exemplaris que proprie nõ diſtinguit̃ ab efficiente. Et ſicut ꝯceditur ꝙ lapis in mente diuina eſt vita creatrix que eſt deus: ita põt concedi ꝙ lapis in mẽte diuina eſt deus. Sed poſt inferre. ergo lapis eſt deus: cõmittitur fallacia a dicto ſm quid ad ſimplr. ¶ Correlariũ ſcdm Oia ſunt in deo modo iſtorum triũ appropriatoꝝ ſcʒ potentie: noticie ⁊ bonitatis. Et nota ꝙ oẽ obiectũ cognituꝫ inꝗ̃tum cognitũ ab aliq̃ tale habet eſſe participatiue ⁊ extrinſece quale eſſe habet ipa intellectio ſeu noticia formalit̃.

Scdo queritur. Utruꝫ

res ſint in deo verius ꝙ in vniuerſo ſiue in proprio genere. Pro declaratione terminorum nota ꝙ res create habent duplex eſſe ſcʒ ſm quid: ⁊ eſſe ſimplicit̃. Eſſe ſm quid ꝓut ad preſens ſufficit eſt eẽ cognitum ipſius creature ſm ꝙ actualiter terminat actionẽ alicuius intellect⁹ Et illud eſt duplex ſcʒ eſſe ſm quid: ab eterno: aliud eſt eſſe ſm quid ex tpe: ſm ꝙ duplex eſt intellectus ſcʒ increat⁹ ⁊ creatus. Eſſe ſm quid ab eterno eſt qd habuerũt omnes creature in intellectu diuino ab eterno. Eſſe aũt ex tpe eſt illud quod habet cognitum in intellectu creato. Eſſe ſimpliciter rei eſt eſſe verũ eſſentie ſiue actualis exiſtentie ſm ꝙ actualiter res eſt in ſua propria entitate: ⁊ ſm illud eſſe res dicunt̃ in proprio genere. Unde eſſe in vniuerſo: eſſe in proprio ge

nere eſſe in mundo: eſſe ſimpliciter: eſſe
eſſentie: eſſe actualis exiſtentie: ⁊ eſſe na-
ture vel in ꝓpria natura ſunt omnib⁹
modis idem. ¶ Habet autē queſtio iſta
(ſm. S. Bonauentu.) duplicē ſenſum.
Unus eſt vt fiat cōparatio eiuſdem rei
ad ſeipam penes tamē diuerſum modū
eſſendi. Et tūc eſt ſenſus. Utrū lapis vł
homo verius ſit in deo ꝙ̄ in ſeipſo. Ali-
us ſenſus eſt: vt nō ſit comparatio eiuſ-
dem ad ſeipſum: ſed ſit cōparatio rei ad
rationem intelligēdi talem rem. Et eſt
ſenſus. Utrum lapis habeat verius eſſe
ꝙ̄ ſua ſpēs vel ratio intelligendi.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quinq̄ ꝓpoſitionibus. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Triplex eſt exiſtentia rerū ſcꝫ
in exemplari eterno: in intellectu creato
⁊ in mūdo: ⁊ hoc eſt dictum in principio
lectionis. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Res create
habēt eſſe in exemplari eterno. i. in intel
lectu diuino ⁊ intellectu creato per ſuas
ſimilitudines: et in mūdo ſm entitatem
ꝓpriā. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Unaqueq̄
res creata habet verius eſſe in ſeipſa vel
in ꝓprio genere ꝙ̄ habeat in exemplari
eterno. Et hec ꝓbaṫ tribus rōnib⁹ in
oppoſitum. ¶ Quarta ꝓpō. Similitu
do rei create verius eſt in dō ſimpliciter
loquendo ꝙ̄ ipſamet creatura in ſemet-
ipſa. Patet ſm ipſum: quia ſimilitudo
rei create in deo eſt ipſa eſſentia diuina.
Sed eſſentia diuina eſt infinita. ergo ⁊c̄.
¶ Quinta propoſitio. Similitudines
rerum creatarum ſunt nobiliori modo
et veriori modo (etiam in intellectu cre
ato) ꝙ̄ in ꝓprio genere: ſeu in ſeipſis: ꝓꝫ
nam ſunt in intellectu ſpirituali modo.
In ſe autem habent eſſe corporale. Exē
plū. Equus eſt groſſus: ſed ſpecies equi
eſt mere ſpiritualis. Nam commune di-
ctum Boecij eſt ꝙ receptum recipitur ꝑ
modum recipientis. ¶ Correlariū. Si-
cut ad rem cognoſci non ſequiṫ rem eſſe
ita ad verius cognoſci nō ſequiṫ veri⁹ eē

¶ Doctor ſubtilis in quarto ad iſtam
queſtionem dicit. Aliud eſt loqui de eē
veriori ⁊ perfectiori ſimpliciter alicui⁹
rei. Et aliud eſt loqui de perfectiori eſſe
alicui⁹ rei in ꝙ̄tum talis res. Unū dicit.
¶ Prima propoſitio. Qꝫ quelibet res
creata habet verius eſſe in intellectu di
uino ꝙ̄ in ſeipa ſimpliciter. Patet: quia
omne qḋ ego habeo in deo eſt ipſe deus.
quod conceditur a Bonauētura: quia
ponit ꝙ ydea ſiue ſimilitudo ipſius cre
ature eſt ipſe deus. Probatur aliter: qꝛ
tale eſſe habet ipſum obiectum cognitū
participatiue quale habet ipſe intelle-
ctus. ergo. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Lapis in
ſe habet verius eſſe lapidis ꝙ̄ in intelle-
ctu diuino. Patet. Licet eīm lapis habe-
at nobilius ⁊ verius eſſe in intellectu di
uino cognitū non tamen eſſe reale quod
eſt eſſe ꝓpriū. Hoc modo intelligit Bo-
nauentura ⁊ declaratur per Scotum.
De intellectu creato. ¶ Pria ꝓpoſitio.
Omnes forme accidentales ⁊ omnia ac-
cidentia materialia habēt nobilius eſſe
in intellectu creato. ¶ Scḋa ꝓpoſitio.
Subſtantie quecūq̄ ſiue corporee ſiue
incorporee habent verius eſſe in ſeipſis
ꝙ̄ in intellectu creato. Patet: quia eſſe
cognitum eſt accidens. Sed omnis ſub
ſtantia eſt nobilior accidēte. ergo ⁊c̄.

Circa ſecundum
articulum queritur ꝑmo.
Utrum mala ſint in deo.
Duplicia ſunt mala ſcꝫ pe
ne ⁊ culpe. Mala pene ſunt ipſe pene de
quibus hic non queritur. ¶ Propoſitio
Omnia mala pene ſunt in deo. Probaṫ
Omnia ſunt in deo que ſunt factibilia
a deo: ſed omnes pene ſunt factibiles a
deo. ergo ⁊c̄. Minor patet per ꝓphetā.
Non eſt malum in ciuitate quod nō fit
a dn̄o. Mala culpe ſunt ipa culpa ⁊ pec
catum. Et de iſtis eſt queſtio plena. Et
tale malum culpe eſt duplex ſcꝫ obmiſſi
onis: ⁊ commiſſionis. ¶ Peccatum ob-

miſſionis fit quando aliquis deliberate obmittit illud ad quod neceſſario obligatur de neceſſitate p̄cepti: alioquin nō eſſet mortale. ¶ Peccatū autē cōmiſſionis eſt aliqs actus poſitiuus elicit⁹ vel factus ↄtra legē dei. ¶ Correlariū. In ꝗlibet pctō cōmiſſionis duo ſunt. ſ. materiale ⁊ formale. Materiale ſiue ſbſtratū eſt act⁹ ipe poſitiu⁹. Formale aūt eſt ꝑuatio rectitudis q̄ deberet ineſſe actui Eſt eñ ꝑuatio ↄformitatis voluntatis create ad increatū. ¶ Prima concluſio. Oia pctā cōmiſſionis: ⁊ oia mala ꝗ̄tuʒ ad ſubſtratū ſunt i deo: qꝛ ſūt entia poſitiua: ¶ Scda ↄclo. Nullū pctm̄ ꝗ̄tum ad formale eſt in deo: quia eſt priuatio quarum nulla ponitur in deo.

Reſponſio ad queſtionē

ſtat in duabꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Licet mala a deo cognoſcant̄ nō tñ exiſtūt in deo ſm ꝙ mala. ¶ Regula. Ois potētia cognoſcitiua alicui⁹ entis poſitiui eſt cognoſcitiua ꝑuatiōis tal' entis: ⁊ h̄ ꝑuatiue. De⁹ ḡ cū ſit lux ⁊ cognoſcat lucē ꝑ ↄ̄ns etiā cognoſcit ꝑuatiue tenebras. i. pctā. Fuiſtis aliqñ tenebre: nunc aūt lux in dño. ¶ Scda ꝓpō. Cū mala culpe nec etiā falſitas aliq ínꝗ̄tū mala ⁊ ínꝗ̄tū falſitas nō habeāt ydeā in deo: ideo nō cognoſcunt̄ ab ipo niſi ꝑuatiue. Prima ps pꝫ: qꝛ nihil hꝫ ydeā niſi factibile. Sꝫ malū ꝓ formali nō eſt factibile. ergo nec aſſimilabile. i. nō habet ydeā. ¶ Solutio argumentorū in oppoſitum Arguit̄ pmo ſic. Omē qđ cognoſcit̄ ab aliq̄ q eſt ſua cognitio eſt in illo tāꝗ̄ in cognoſcēte. Sed de⁹ cognoſcit mala: qꝛ ea punit ⁊ reprobat ⁊ de⁹ ē ſua cognitio. ergo mala ſunt in deo. Minor pꝫ (Maior eſt falſa) Sꝫ tñ ꝓbat̄: qꝛ omē cognitū eſt in cognitiōe. Sꝫ ois cognitio dei eſt ipe deus cognoſcens. ḡ omē cognitū a deo eſt ipe de⁹ cognoſcēs ſeu in ipo tāꝗ̄ in cognoſcēte. ¶ Itē oē qđ cognoſcit deus aut cognoſcit intra ſe: vel extra ſe. Sꝫ de⁹ nihil cognoſcit extra ſe. ḡ oia cognoſcit intra ſe. ḡ oia etiā mala ſūt i đo ¶ Rñdeo. Pōt ↄcedi ꝙ ſūt obiectiue in deo. i. termināt cognitionē diuinā: nō tñ ſūt in deo ſubiectiue cuiuſmōi ſūt ꝓꝑetates ꝑſonales q̄ formalit̄ ſūt in deo: nec exēplarit̄. ſ. poſitiue ſeu ydealiter: nō eñ hñt ydeas in deo. Vñ nota dr̄iam int̄ cognoſci in deo: ⁊ eſſe in đo. Illud eñ dr̄ eē in deo qđ de⁹ cognoſcit ꝑ ydeā ⁊ poſitiue. Cognoſci aūt in deo dr̄ oē qđ de⁹ cognoſcit ſiue poſitiue ſiue ꝑuatiue: et ſic eſt in plus ꝗ̄ eſſe in deo: q̄re arguit̄ a poſitione ↄ̄ntis ad poſitionē añtis: dicēdo De⁹ intra ſe mala cognoſcit. ḡ mala ſūt in đo ⁊ cōmittit̄ fallacia ↄ̄ntis. ¶ Regula. Qñcūꝗ̄ arguit̄ a poſitione ↄ̄ntis ad poſitiōꝫ añtis eſt fallacia ↄ̄ntis. Vñ aūt ſequitur hoc eſt in đo. ergo cognoſcit̄ in deo: ſed non econuerſo.

Scđo queritur Utrum

impfecta ſm ꝙ hmōi ſint in deo. ¶ Notādū ꝙ impfectū capit̄ duobꝫ mōis: pro ꝑ ſe ſignificato. ſ. ⁊ pro ſubſtrato. Impfectū ꝑ ꝑ ſe ſcato ſeu formali: carētiā importat ꝑfectōis. ¶ Propō. Impfecta formaliter capta nō ſunt in deo. pꝫ: qꝛ nulla ꝑuatio eſt in deo ⁊c̄. Vñ q̄ttuor ſūt q̄ nō ſūt in deo. ſ. ꝑuatiōes: negationes: impoſſibilia ⁊ entia ꝓhibita ſeu pctā: quia nullū taliū eſt factibile: qꝛ nihil ꝑ ſe ſūt. Sꝫ impfectū ꝓ ſubſtrato ſeu materiali dr̄ ens poſitiuū qđ nō hꝫ cōplete ꝑfectū eſſe in natura: vt ps reſpectu toti⁹ ē impfectū: ⁊ materia reſpectu forme q̄ eſt ens perfectum.

Reſpondendo ad queſtionem

ponit duas opiniones. ¶ Opinio prima ſtat in vnica ꝓpoſitione q̄ talis eſt. ¶ Entia impfecta nō ſunt in deo nec cognoſcuntur a deo per ydeas ꝓprias niſi per ydeas ſuorum oppoſitorum Et ſm iſtos materia non habet ydeam propriā quia eſt impfectū: ſed cognoſcit̄ a deo per ydeā forme. ¶ Contra hoc po

teſt argui ex verbis ſancti Bonauēture taliter. Quicquid dicit entitatē factibilem a deo habet propriā ydeam in eo ſm ꝙ ipm eſt diſtinctum factibile ab alijs. Sed imperfecta pro ſubſtrato vt partes ꝛ materia prima dicunt entitatē factibilem a deo. ergo habēt proprias ydeas. Ex quo eīn dicūt entitatē dicunt veritatem. ꝛ per ꝯſequēs neceſſario aſſimilationē ad primam veritatem.

¶ Opinio propria ſtat in vna diſtinctione ꝛ quattuor ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Diſtinctio talis eſt. Imperfectum poteſt capi dupliciter. Uno modo rōne imꝑfectionis. i. formaliter vel pro per ſe ſignificato: ꝛ ſic ſolū dicit priuationē ſeu carentiam perfectionis. Alio modo rōne eius qđ ſubeſt. i. pro ſubſtrato. ¶ Prima propoſitio. Imꝑfecta ratiōe imꝑfectionis non ſunt in deo. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Entia imꝑfecta rōne eius qđ ſubeſt ponenda ſunt in deo. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Omne illud qđ dicit de ſe rationē entitatis vel habet ſeu poteſt habere aliquā entitatem producibilem a deo eſt in deo.

¶ Quarta ꝓpoſitio. Priuationes ꝛ peccata nō ſunt in deo: q2 omne dicēs priuationē hocipſo amittit rationē veri eſſe/ ctus ꝛ rationē aſſimilationis: ideo nullum tale eſt in deo.

Circa diſtinctionem triceſimāſeptimā que habet duas partes principales quarū prima tres habet articulos. Et circa primū articulū queritur primo. Utrum deus ſit vbiꝙ id eſt in omnibꝰ rebus. Animaduertendum ꝙ nullus terminus hic eſt declarādus niſi terminꝰ ille vbiꝙ. ¶ Ubi notādum ꝙ vbiꝙ capitur dupliciter. Uno modo ſtricte ꝛ ꝓprie: ꝛ ſic eſt quidā terminus diſtributiuus pro omnibꝰ locis aduerbialiter ꝛ affirmatiue: quia tm̄ valet ſicut in omni loco: ꝛ eſt totū in modo Alio modo large: vt eſt terminꝰ diſtributiuus pro omnibus rebus: ꝛ ſic capitur in p̄ſenti queſtione. Et eſt diſtributio accomoda id ē in omnibꝰ alijs a ſe. Sicut hic celum tegit omnia. ¶ Nota aliquid eſſe vbiꝙ vel in omnibꝰ rebus poteſt intelligi tripliciter. Primo vt ſit in omnibꝰ rebus per preſentiā ſiue preſentialiter. Alio mō eſſentialiter. Tercio modo potentialiter. Illud dicitur eſſe in omnibus rebus preſeſentialiter: quod ſc3 cognoſcit clare ꝛ diſtincte omnes res: ꝛ de iſto tractabitur diſtinctione. xxxix. huius. ¶ Correlariū. Deꝰ neceſſario eſt in omnibus rebus per p̄ſentiam ſiue preſentialiter. patet. Quia illud dicitur p̄ſens vbiꝙ in cuius conſpectu oīa ſunt preſentialiter preſentia: ſed deus eſt hmōi ergo. Scđo modo per potentiam ſeu potentialiter: ꝛ eſt ipm cauſare ꝛ conſeruare omnes res in eſſe. Tercio modo per eſſentiam ſeu eſſentialiter ꝛ eſt ipſum vel naturam eius eſſe in omnibus rebus vere ꝛ realiter.

Reſolutio queſtionis

¶ Prima ꝓpoſitio. Deus neceſſario eſt in oībus rebus ꝑ preſentiā. pt3: q2 illud eſt vbiꝙ p̄ntialiter qđ eſt indiſtans omnibꝰ rebus: ſed deꝰ eſt hmōi. vnde dicit mgr ſniarū. Nihil aliud a deo eſt p̄ſens oibus reb3 ꝛ hoc ex ꝓpria natura. ¶ Nota ꝙ duplex eſt p̄ntia. ſ. obiectiua ꝛ ſubiectiua ſiue realis. P̄ntia obiectiua ē in eſſe cognito ꝛ volito. Hoc mō eſſe p̄ntialiter in oibus ſeu preſentē omnibus vel habere omnia preſentia dicit relationē3 rōnis. S3 p̄ntia ſubiectiue ſeu realis ē localis large loquēdo de eſſe locali: imo q̄ſi improprie ꝑut deꝰ immēſu eſt dr̄ eē in loco. ¶ Scđa ꝓpō ſiue concluſio. Deus neceſſario eſt in omnibus rebus ꝑ potētiā ſeu potētialiter. ¶ Tercia ꝓpō. Deꝰ neceſſario eſt in oibus rebus ꝑ eſſentiā. Probant iſte ꝯcluſiones ex dictis Gregorij ſuper illud canticoꝛū. Quo abijt dilectus tuus; vbi dicit. Deꝰ eſt in om/

nibus rebus eſſentialiter: potentialiter ⁊ p̄ſentialiter. Itē pſalmiſta Si aſcendero in celum tu illic es: ſi deſcēdero ad infernum ades. ¶ Si queris q̄ ſit neceſſitas eſſendi deum in omnibus rebus ¶ Reſpondetᷣ ꝙ duplex eſt neceſſitas ſcʒ abſoluta. Hoc mō deus non neceſſario eſt in rebus. patet: quia deus ab eterno non fuit in rebus creatis. Alia eſt neceſſitas cōditionata. Hoc modo debet intelligi qđ dicit. S. Bonauē. De⁹ neceſſario eſt in omnibus rebus. i. ſuppoſito ꝙ res create ſint: non pōt eſſe quin deus in ipſis ſit. ¶ Unde dicit ſctūs Bonauētura. Neceſſitas exiſtendi deū in omnibus ſumitur p̄mo a p̄te p̄fectionis ſumme ipſius dei. Scđo a parte indigentie creaturarū. Ex quo em̄ deus immēſus eſt ⁊ ſumme potēs nec pōt habere vnam partem hic ⁊ aliam alibi: ſed ſit ſumme ſimplex: ideo in omnibus inuenitᷣ tanq̄ immēſum. Et cū ſit virtuoſiſſimū in infinitum ⁊ ſumme ſimplex: ideo virt⁹ ei⁹ in omnibus eſt ⁊ virtus eius idem eſt ꝙ ſubſtātia eius: ideo neceſſe eſt ꝙ ſit in oībus. ¶ Scđo ex parte creature eſt neceſſitas. Creatura em̄ eſt paſſibilis ⁊ vana et vtriuſq̄ cauſa eſt: quia eſt de nihilo: quia em̄ creatura accipit eſſe ab alio cū prius non eſſet: ex hoc non eſt ſuum eſſe: et ideo non eſt purus actus: quia habet poſſibilitatem. Ratione hui⁹ habet variabilitatē: ⁊ caret ſtabilitate: et ideo nō poteſt eſſe niſi per p̄ſentiam eius q̄ dedit ei eſſe. Et exemplū huius aptum eſt in impreſſione forme ſigilli in aqua que non conſeruatᷣ ad momentū: niſi p̄ſente ſigillo. Item quia creatura de nihilo producta eſt: ideo habet vanitatem: et quia nihil vanū in ſeipſo fulcitur. i. firmatur neceſſe eſt ꝙ omnis creatura ſuſtentetur per p̄ſentiam virtutis eius. Et eſt ſimile ſi quis poneret corpus pōderoſum in aere ſine ſuſtentatione.

¶ Pro declaratione huius ſoliti ſumus dicere de hoīe inſtabili ꝙ ſit vanus: ſtultus enim vt luna mutatur. Et ſicut corpus ponderoſum naturali inclinatione tendit deorſum: ſic etiā omnis creatura ex quadam inclinatione tendit ad nihilum: ⁊ redigeretᷣ in nihilum: niſi de⁹ conſeruaret. Ex dictis quedam ponuntur correlaria. ¶ Primum correlarium. Deus non verius eſt per eſſentiam ⁊ potentiam in paradiſo q̄ꝫ i iſta ſtuba. ¶ Correlarium ſcđm. Deus non verius eſt in eccleſia q̄ꝫ in coquina per eſſentiam potentiam ⁊ p̄ſentiam: nec ſequitur ergo in eccleſia non debeo magis deum adorare q̄ꝫ in coquina: quia ſunt etiam alij modi eſſendi in. ¶ Tercium correlariū. Deus eſt in eccleſia per ſanctificationē ſpecialiter. ¶ Quartum correlariū. Deus vniformiter eſt in omnibus rebus ꝑ eſſentiam: per p̄ſentiam ⁊ per potentiam. Patet em̄ ꝙ de⁹ equaliter intelligit muſcam ⁊ angelū: ⁊ ſic de alijs.

Scđo queritur. Utrum

deus ſit vbiq̄ localiter. i. in omnib⁹ locis. vbi in loco. ¶ Nota aliquid dicitur eſſe in loco quattuor modis ſcʒ circūſcriptiue: diffinitiue: ſacramētaliter ⁊ immēſiue. Circūſcriptiue aliquid dicitur eſſe in loco qđ ſic eſt in loco ꝙ totum locatum correſpondet toti loci: et partes locati correſpondent partibus loci. Hoc modo omnia corpora ſunt in loco excepto celo empireo. Diffinitiue autem aliquid dicitᷣ eſſe in loco qđ eſt p̄ſens alicui loco per realem p̄ſentiam ⁊ actualem exiſtentiam: ſic tamen ꝙ quando eſt in illo loco non poteſt eſſe in alio vel alibi ex ſua natura vel per ſuam potentiā. Sacramentaliter vero illud dicitur eſſe in loco qđ eſt p̄ſens alicui loco per realem p̄ſentiam et actualem exiſtentiam: ⁊ ſic eſt illi p̄ſens qđ eſt ibi ſicut ſub ſigno ſenſibili. Quarto aliquid eſt in loco immenſiue ſcilicet quod propter ſuam immenſitatem ex ſua natura neceſſario eſt p̄ſens cuilibet rei.

¶ Prima ꝓpoſitio. Deus nō pōt eſſe in
loco circumſcriptiue. ¶ Scḋa ꝓpō. Nec
angelus: nec aīa de ſe: nec punct⁹: nec ali
quod indiuiſibile ē in loco circūſcripti/
ue. patet quia nullū tale hꝫ pres integra
les. ꝗ ꝛc̄. ¶ Tercia ꝓpō. Eſſe in loco cir/
cūſcriptiue: occupatiue: cōmenſuratiue
et dimenſiue. i. q̄titatiue: idē ſunt. Pro
ſcḋo mēbro (ſcꝫ aliqͩ eſſe in loco diffini/
tiue) Patet ꝙ angelus dūmō eſt hic non
eſt in celo empyreo licet ſemꝑ ſit in para
diſo. i. in beatitudine. Sicut xp̄s dixit
latroni in cruce. Hodie mecū eris in pa
radiſo. i. eris beat⁹ clara viſione diuine
eēntie. Patet em̄ ꝙ latro illa die nec fuit
in ꝑadiſo terreſtri: nec in celo empyreo:
ſed in limbo. ¶ Correlariū. Deus non
poteſt eſſe in loco diffinitiue. Pro tercio
membro (ſcꝫ aliqͩ eſſe in loco ſacramen/
taliter) ¶ Propō. Corpus xp̄i nō pōteē
in omnibꝫ rebꝫ ſacramētaliter. Patet qꝛ
tūc eſſet in omnibꝫ tanq̄ ſub ſignis ſenſi
bilibus. Sed nec angelus nec eſſentia di
uina eſt ſignū ſenſibile. ꝗ ꝛc̄. Corpus tn̄
xp̄i pōt eſſe vbiq̄ ſacramētaliter: capien
do vbiq̄. i. in omni loco. Nec impedit ꝙ
eſſe alicubi ſacramētalr̄ nō eſt ꝓprie eſſe
in loco. ſufficit em̄ ꝙ generalr̄ cōprehen/
datur ſub eſſe in loco. Vn̄ poſito ꝙ cor/
pus xp̄i de potencia diuina abſoluta eēt
ſub omnibꝫ rebꝫ ſenſibilibꝫ: vel ꝙ ſole ſpe
cies ꝯſecrate ſint: corp⁹ chriſti eēt vbiq̄.
id eſt in omni loco. Hic autē non accipi/
tur hoc modo eſſe in loco ſed quarto mo
do ſcꝫ immenſiue.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ꝛ tribꝫ ꝓpoſitio/
nibus. ¶ Diſtinctio ē talis. Triplex eſt
ꝓprietas ſiue ꝯditio ſm̄ quā locus ꝛ lo/
catum pn̄t cōparari. Prima dr̄ ſaluatio
nis ſeu ꝯſeruationis. Hoc mō locus ex/
cedit locatū: practica in ph̄ia. Vinū me
lius ꝯſeruat̄ in cauea terre frigida q̄ ſi
ponat̄ ad ſolē. Itē in hac terra non gene/
rantur leones ꝛc̄. ¶ Prima ꝓpō. Deus
nō poteſt eſſe in loco ſic ꝙ ꝯſeruet̄ a loco
Scḋa ꝯditio dicit̄ cōmenſurationis ſeu
equalitatis: ꝛ ſm̄ hāc ꝓprietatē nec loc⁹
excedit locatū nec ecōuerſo. ¶ Secūda
ꝓpō. Sola corpora ſunt in loco cōmen/
ſuratiue. Conditio tercia dr̄ impletōis
ꝛ ſm̄ illā locatū excedit locū: locus enim
hoc modo indiget locato. patet ſi alicui
eruant̄ oculi erit turpis quia cōcauitas
iſta ſine organo eſt magne imꝑfectionis
¶ Tercia ꝓpō. Iſta tercia ꝓprietas nō
dicit imꝑfectionē ideo ponēda ē in deo
Unde Iheremie. xxiij. Celū et terram
ego impleo ꝛc̄.

Circa ſecundum

articulum primo queritur
Utrū eſſe vbiq̄. i. in omni/
bus locis et omnibꝫ rebꝫ ſit
ꝓpriū deo. Et ſumit̄ ꝓpriū quarto mo/
do qḋ ſcꝫ conuenit omni ꝛ ſoli ꝛ ſemꝑ vt
homo eſt riſibilis.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in duabꝫ cōcluſionibꝫ. ¶ Prima con
cluſio. Solus deus ꝑmo ꝛ ꝑ ſe eſt vbiq̄
ſic ſcꝫ ꝙ nulli alteri cōuenit illud. Patet
quia deus hꝫ neceſſario naturā illimita
tam. Unde immēſitas nihil aliud dicit
niſi illimitationē ſm̄ locū: qꝛ menſus re/
ſpicit locū. Vn̄ ſicut eſt eternus quia in
omni tp̄e: ita imenſus quia in omni loco
Probat̄ iſta ꝯcluſio ſic. Nulla creatura
pōt eſſe immenſa niſi ſolus deus: ꝛ deus
ꝓpter ſuā immenſitatē eſt vbiq̄ nec pōt
eſſe alia rō ꝑ ſe. ergo nulla creatura pōt
eſſe vbiq̄ ꝑ ſe. i. independēter licet bene
per miraculū. Et nota ꝙ cū dico deus ē
vbiq̄ dico quatuor ꝯditiones quarum
due ſe tenent ex ꝑte dei. ſcꝫ idēptitas ꝛ to
talitas. Alie due tenent ſe ex ꝑte nature
ſcꝫ pluralitas ꝛ vniuerſalitas. Per pri/
mā ꝯditionē ſcꝫ idēptitatē: excludit̄ vni
uerſale: quia licet poſſit cōcedi aliqḋ vni
uerſale eſſe in omnibꝫ. Hoc tn̄ non eſt in
idēptitate ſuppoſiti. licet ergo illud vni/

uerſale ſba: ſit in omnib⁊ hoc tñ nõ eſt in
identitate ſed eſt cũ magna diuerſitate
⁊ diuiſione. Nã eadẽ natura vna nũero
finita nõ p̃t eſſe in plib⁊ idiuiduis. Per
ſecundã conditionẽ excludit̃ numerus:
quia licet vbiq ſit numer⁹ eo ꝙ ſm ali/
quos nõ eſt niſi res numerate. Sʒ vbiq
ſunt res hoc ẽ in totalitate. Numer⁹ eñ
nõ eſt vbiq niſi per partes quia aliqua
res numerata eſt hic. alia alibi. de⁹ autẽ
totaliter ⁊ nõ ꝑ partes eſt vbiq. Scdm
alios autẽ licet diſtinguat̃ numerus a re
numerata eſt tñ accidẽs exiſtẽs in ipſis
reb⁊ numeratꝫ ſubiectiue: ⁊ ſic adhuc nõ
cõuenit numero ſm ſe totum eſſe vbiq:
ſed ſolũ ꝑ ſua ſubiecta. Tercia cõditio
ſecludit animã que licet ſit in qualibet
ꝑte corporis eadẽ ⁊ tota: nõ tñ ſi ſeꝑent̃
partes principales vt cor ⁊ caput ⁊c̃.
¶ Correlariũ. Licet per ſe ⁊ ꝓprie nulla
creatura poſſit eſſe vbiq per accidẽs tñ
oĩa vel aliqua creatura poteſt eſſe in om
ni loco: ⁊ ſic vbiq. patet. Quia ſi deus
ꝑ ſuam potentiã abſolutã deſtruat om/
nia alia a me: et a loco in quo ego ſum.
tunc ille locus eſſet omnis locus: ⁊ ꝑ cõ/
ſequens ego eſſem vbiq. Item deus de
potẽtia ſua abſoluta poſſet aliquod ens
facere eſſe in plurib⁊ locis. Quarta par/
ticula excludit corpus chriſti quod non
eſt vniuerſaliter in omnib⁊ locis. ¶ Con
cluſio ſecunda. Eſſe vbiq ſiue in omni
loco eſt propriũ ſoli deo. ¶ Ponit autem
doctor vnam propoſitionẽ que indiget
gloſa. ſcʒ. Tot ſunt voces quot ſunt au/
res audientium. Gloſa. tot ſunt ſpecies
ſenſibiles vocis quot ſunt aures licet ip
ſa vox ſit vna. Probatur: quia vox ſe dif
fundit ſperice ⁊ cauſat ſpecies ſenſibiles
in medio ⁊ cauſantur ab vno ſenſibili ſi/
mul vel vna ab alia. ⁊ ſic ſpecies ille reci
piuntur in aure ⁊ cauſant auditum. Et
ſic ſi eſſent mille aures eſſent mille ſpẽs.

Solutio duoꝝ argumẽ

torum. Poſſet eñ in paucis ſic Argui.
Deus poteſt facere creaturam eſſe ſemꝑ
ergo etiam poteſt facere creaturam eſſe
vbiq. Antecedẽs patet quia deus facit
angelos eſſe ſemꝑ. Et quia prolixus eſt
in ſolutione Doctor Seraphicus: ideo
redigã ipſam ad ꝓpoſitiones. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Tam eſſe vbiq ꝗ̃ eſſe ſemper,
important quandã infinitatem: licet di/
uerſimode: patet quia eẽ vbiq dicit im
menſitatem ſm locũ: eſſe ſemper ſm tem
pus. ¶ Secunda prppoſitio. Cum infi
nitas ſempiternitatꝫ que eſt ſm duratio
nem ſit infinitas potentie vel impotẽtie
non repugnat creature. Angelus eñ eſt
ſempiternus ⁊ infinitus taliter. ¶ Ter/
cia propõ. Cum eſſe vbiq dicat infinita
tem actualem vel quandã immenſitatẽ
actualem: illa nõ poteſt cõmunicari cre/
ature. Prima pars patet: quia eſſe vbiq
dicit immenſitatẽ ſimultatis. Secunda
pars patet quia nihil actualiter infini/
tum poteſt cõpetere creature. Et ex his
ſolutum eſt argumentũ eo ꝙ eſt diſſimi/
le. Nã ſm morem ſuũ doctor Seraphi/
cus ſupabundanter dicit. ¶ Quarta ꝓ/
poſitio. Aliqualiter eſſe vbiq et eſſe in
pluribus aliqua: cõmunicant̃ creature.
Pro quo notatur diſtinctio ⁊ poteſt eſſe
Quinta propõ. ¶ Triplices ſunt crea/
ture ſpũales. ſcʒ per abſtractionẽ: vnio/
nem: ⁊ ſeparationẽ. Per abſtractionem
ſicut vniuerſalia: ⁊ illud ſpirituale repe/
ritur vbiq quia in omni loco ⁊ in omni
re includitur ens. Alie ſunt creature ſpi
rituales per ſeparationẽ a materia vt ip
ſa anima intellectiua ⁊ ſic ꝓpter hoc po
teſt eſſe in plurib⁊ partibus corporis to/
ta in toto ⁊ in q̃libet eius ꝑte tota. Alia
eſt res ſpiritualis per vnionẽ vt huma/
nitas verbo vnita: ſiue corpus chriſti qđ
eſt cibus ſpũalis: qđ etiã aliqualiter po
teſt eſſe vbiq vt in ſacramento altaris.
Notandũ tamẽ ꝙ ſm Auguſtinũ de mo
ribus eccleſie. Solus deus ẽ incorpore⁹
verũ eſt independenter per propriã eſſen
tiam. Angelus autem licet ſit ſpũalis ta

men dependenter. Eſt em̄ ſpiritualis ꝑ ſeꝑatōnē a materia ſicut etiā aīa rōnal'.

Poteſt etiā incidentaliter hic queri

Utrū idē corpus ꝑ diuinam potentiā poſſit eſſe vbiq̄.i. in omnibus locis. ¶ Reſpondetur per vnicā cōcluſionem. Deus de potentia ſua abſoluta pōt facere idem corpus eſſe vbiq̄ circūſcriptiue. Probatur hec concluſio ſic. Ubicunq̄ vel in quocunq̄ loco de⁹ poteſt facere aliquod corpus eſſe nō ſub ſuo modo naturali:ibi vel in eodez loco poteſt facere idez corpus ſub ſuo modo naturali. Sed de⁹ poteſt facere corpus chriſti eſſe in diuerſis locis ſub mō alio a ſuo modo naturali.ergo etiā pōt facere ipſum eſſe ī diuerſis locis ſub ſuo modo naturali. Maior probať quia ꝓmū includit duplex miraculū ⁊ eſt plus q̄ ſecundū:quia hoc ſcꝫ ꝙ faciat idē corp⁹ in diuerſis locis ſub modo naturali ſolum includit vnū miraculū. Sed eadez rōne qua poteſt idē corpus facere eſſe in pluribus locis: eadē rōne ⁊ in omnibus ¶ Sed contra. Tu dimittis doctorē ſeraphicū qui dicit ꝙ eſſe vbiq̄ ſit ꝓprium dei: ¶ Reſpondeo ꝙ eſſe vbiq̄ poteſt eē dupliciter. Uno mō ꝙ aliquid ſit vbiq̄ neceſſario et independenter propter immenſitatez proprie eſſentie. Hoc modo eſt propriū ſolius dei. Alio modo ꝙ aliquid ſit vbiq̄ cōtingenter ⁊ dependenť: ⁊ nō propter immenſitatē proprie eſſentie. Et illo modo bene aliquid poteſt eē vbiq̄.i. in diuerſis locis. Uel breuius poteſt dici ⁊ eſt idē. Aliquid eſſe vbiq̄ poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ex natura propria ſeu propria virtute. hoc modo eſt propriuꝫ deo. Alio modo virtute aliena ſcꝫ diuina. Et ſic Scot⁹ in quarto concedit ꝙ idem corpus poſſit eſſe circūſcriptiue etiam in omnib⁹ locis et per conſequens vbiq̄. ¶ Utrum hec ſit concedenda. Homo iſte eſt vbiq̄: demonſtrādo chriſtum. Reſpondeo ꝙ ſic. per communicationē ideomatū. Quia ſicut iſta conceditur. deus eſt mortuus. Homo ille creauit ſtellas. ergo a ſimili ⁊ iſta. Homo eſt vbiq̄.

Queriť ſecundo.

Utrū Eſſe vbiq̄ cōueniat deo ſemꝑ:ſiue eternaliter. ¶ Semper eſt vna dictio comprehendens omne tempus aduerbialiter et affirmatiue:⁊ ideo eſt totuꝫ in tempore. Dicitur affirmatiue ꝓpter nunq̄. Unde triplex eſt differentia temporis: ſcꝫ. Preſens. Preteritū. ⁊ Futurū. Illud ergo quod conuenit alicui ſm omnē differentiam tēporis conuenit ei ſemꝑ. Semper em̄ idē eſt ꝙ in omni tempore.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus diſtinctionib⁹ ⁊ quatuor ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima diſtinctio. Eſſe ſemper prout dicitur de deo poteſt capi duobus modis. Primo modo eſſe ſemꝑ vt dicitur de deo importat diuinam immenſitatem ſm durationem:que nō habet principiū durationis nec finē:⁊ tunc nihil aliud eſt q̄ eternitas. Et hoc modo immenſitas capitur large quia proprie eſt ſm locum. ¶ Prima propoſitio. Eſſe ſemꝑ vt ſic diciť de deo ab eterno: quia ab eterno deus non habuit principium. ¶ Correlariū. Solus deus ē eternus. Angeli autē ⁊ anime ſunt perpetue Secūdo modo. Eſſe ſemper importat diuinā immenſitatē ⁊ cōnotat ſimultatē temporis. ¶ Secunda propoſitio. Hoc modo eſſe ſemꝑ cōuenit deo a principio tēporis ⁊ ſic non ab eterno. ¶ Secunda diſtinctio. Eſſe vbiq̄ Uno mō importat preſentialitatē diuine immenſitatis: per quā eſt p̄ſens omni illo qđ eſt:ſiue ſibyꝑſi ſiue aliꝗ ſit p̄ſens. Et ſic idē eſt eſſe vbiq̄ ⁊ eſſe immenſiue. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Hoc mō eſſe vbiq̄ couenit deo eternaliter. Ex quo patet ꝙ eſſe vbiq̄ hoc modo captum eſt deo ꝓpriū quarto modo;q: cōuenit omni ⁊ ſoli et ſemꝑ. Alio modo eſſe vbiq̄ vltra p̄dictā p̄ītialitatē

connotat locū creatū ſiue rem creatam. ¶ Quarta ppō. Hoc mō conuenit deo ab initio rerū ⁊ locoꝝ ꝓpter cōnotatū: et cōuenit ſempꝫ adhuc eſt ꝓpriū deo quia cōuenit ſoli ſcʒ neceſſario ⁊ independenter ⁊ ſemp vno mō licet nō eternalr̄. Quia tñ vt videtꝰ ex titulo qōnis Bonauentura nō querit Utrum illa duo puta eſſe vbiqꝫ ⁊ eſſe ſemp conueniāt deo diuiſim accepta ſed ſub vno ↄceptu. Utrum eſſe vbiqꝫ cōueniat deo ſemp vel eternaliter quaſi diceret. Ex quo ꝑus determinatū eſt ꝙ cōpetat ſoli deo. Si competeret ei ſemper ſiue ab eterno eſſet deo ꝓprium. quarto mō Ideo pōt poni talis concluſio. ¶ Eſſe vbiqꝫ dictū ſine cōnotatione ad creata ſiue ad locū cōuenire deo ab eterno neceſſe eſt fateri.

Circa terciū articulum querit̄ ꝑmo Utrum deus ſit in omnibꝫ rebꝫ eq̄liter ſiue vniformiter. ¶ Reſponſio ſtat in duabꝫ diſtinctionibꝫ ⁊ tribus ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima diſtinctio. Deū eſſe in rebꝫ pōt dupliciter intelligi. Uno mō ꝙ idē ſit ꝙ eſſe pſentē ꝑ intimitatē cuilibet rei nō cōnotando effectum ¶ Prima propoſitio. Deus ē in omnibꝫ rebꝫ equaliter ꝑ naturā ſiue ꝑ eſſentiam intime nō cōnotando effectum. Alio mō deū eſſe in rebꝫ cōnotare pōt effectum ſicut artifex dr̄ eſſe in artificio per cōnotationē effectus: ⁊ ꝑ impſſionē ſue ſimilitudinis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Deꝰ abundantiꝰ ⁊ plenius ē in vna re ꝙ̄ in alia cōnotando effectum. Magis em̄ deus ē in ꝟgine glorioſa ꝙ̄ in ſctō petro vel in aliquo ſanctoꝝ cōnotando ſcʒ effectū: quia mirabiliores effectꝰ ⁊ maiorē grām cauſauit in virgine glorioſiſſima ꝙ̄ in aliis ſanctis. Ite ſpecialiſſime eſt in xp̄o. Un̄ apl'us ad Colloſenſes. ij. dicit. In quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter. ¶ Scḋa diſtinctio. Deū eſſe in vna re magis ꝙ̄ in alia pōt intelligi duplr̄. rōne ſcʒ effectus. Uno mō intenſiue. hoc mō deus magis eſt in aia ſenſitiua ꝙ̄ in celo. Omne em̄ viuum pſtantius eſt nō viuo. Et ſic illud ē eſſe in vna re magis ꝙ̄ in alia intenſiue quo ad opationē q̄ opatur pfectius vel nobiliorē effectū ꝓducit in vna ꝙ̄ in alia. Alio mō extēſiue aliq̄d dr̄ magis eſſe in vna re ꝙ̄ in alia: quia diutius eā ↄſeruat. Hoc mō deus plenius ē in celo ꝙ̄ in aia ſenſitiua. patʒ quia diutius ↄſeruat celū ꝙ̄ animā ſenſitiuā. Deus aūt pfectius ſiue plenius ē tam intenſiue ꝙ̄ extenſiue in aīa rōnali. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Deus vniformiter ē in omnibꝫ rebus. hec diſtinguēda eſt ſm ꝟtutē ſermonis: quia vel ly vniformiter pōt determinare illuʒ terminū deus: vel pōt determinare res. Si ꝑmū tunc deus vniformiter eſt in omnibꝫ rebꝫ quia vniformitas ē ipſius eē diuini. Sed ex parte effectuū ſi intelligatur tūc eſt falſa.

Querit̄ ſecundo q̄bus modis ⁊ qualiter deus ē in oibus rebus ¶ Auguſtinꝰ de pñtia dei ad Dardanū Deus ē in aliquo triplr̄. ſcʒ ꝑ naturā: et ſic deus ē in oibꝫ rebꝫ. Alio mō ꝑ gratiā inhabitantē. Sic ē in iuſtis. Tercio mō ꝑ vnionē. Sic eſt in xp̄o. Gregorius aūt ſup illud. v. Canticoꝝ. Quo abijt dilectus tuus: ponit aliā aſſignationē ſcʒ ꝙ deus ē in oibus rebꝫ pſentialr̄. potentialiter ⁊ eſſentialiter. Queritur ergo de diſtinctione ſufficienti a ⁊ ordine iſtoꝝ modorum. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ aſſignatio Auguſtini reſpicit diuerſitatē modorum eſſendi deū in rebꝫ. Sed aſſignatio Gregorij reſpicit cōditiones modorum eſſendi. Ubicūqꝫ em̄ eſt deus ſiue per naturam ſiue per gratiā ibi eſt eſſentialiter: pſentialiter ⁊ potentialiter. Alia patent i lr̄a Bonauēture ⁊ i textu ſniaꝝ. Et lʒ iſti ſint tres modi gn̄ales ſunt tn̄ multi ſpeciales. Auguſtinꝰ libro cōfeſſionum. Deus eſt in ſeipſo vt alpha ⁊ o. Eſt aūt in mundo vt creator ⁊ gubernator. Et

aũt in angelis vt beatificatoꝛ. Vñ dicit pater nr̃ qui es in celis.i.in iuſtis non in celo empireo. Vñ ⁊ thꝛonus ſapie aia iuſti dicitur. Vñ ⁊ illud: fiat voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra.i.ſicut in iuſto ſic in peccatoꝛe vt ſcꝫ cõuertatur Eſaias. Celum mihi ſedes eſt: terra ſcabellũ pedũ meoꝝ.i.iuſtos inhabito per grãm. Impios pꝛemo ꝑ eterni iudicij diſtrictoꝫ.

Circa ſcdam partem huius diſtinctionis q̃ duos habet articulos. Circa pꝛimũ articulũ pmo q̃ritur. Vtrũ deus ſit localis intra locum. ¶ Locale eſt illud qđ cõtinetur a loco: menſuratur loco: conſeruatur in loco: ⁊ terminatur loco. ¶ Correlariũ pꝛimũ. Deus non eſt localis. ptꝫ: qꝛ iſte ↄditiones poſite in deſcriptione localis dicunt perfectionẽ ex parte loci ⁊ imperfectionẽ ex pte locati. Sed nihil imperfectionis eſt in deo ergo ⁊c. ¶ Correlariũ ſcdm. Nihil eſt locale niſi qđ eſt in loco circũſcriptiue. ¶ Nota. intra ⁊ extra poſſunt capi duobus modis. Vno mõ negatiue. et ſic extra locũ dicit non eſſe in loco: vt ſum extra choꝛum.i. nõ ſuꝫ in choꝛo. Antixp̃s eſt extra terram id eſt non eſt in terra. ¶ Pꝛima ppõ. Deus non eſt extra locũ negatiue. Eſſe intra locũ negatiue eſt eſſe ſic in illo loco ꝙ non in alio. ¶ Scda ppõ. Deus hoc mõ non eſt intra aliquẽ locũ. Alio modo capiuntur poſitiue. Sic eſſe intra locũ eſt eſſe pñs loco per indiſtantiã pñtialitatis. Extra locũ ꝓo poſitiue eſt eſſe in aliquo loco alio diſtante ab illo loco. ¶ Tercia propoſitio. Hoc modo deus eſt intra omnẽ locũ ⁊ etiã extra locũ. Deus eñ propter ſuã ſimplicitatem infinitatẽ ⁊ immenſitatẽ ſic eſt intra oia ꝙ etiã eſt extra oia ſm Gregoꝛiũ Per has ppoſitiones debite intelliguntur dicta Auguſtini: qui dicit deuꝫ nec eſſe intra nec extra locũ. Gregoꝛius aũt dicit ꝙ ſit extra ⁊ intra. Et hic capit poſitiue: ille aũt negatiue.

Reſponſio ad queſtionem ſtat in tribus ppoſitionibꝰ. ¶ Pꝛima ppõ. Locale dr̃ illud qđ ſequitur leges loci ſicut tpale vocatur illud qđ leges tpis ſequitur. Unde vna lex.i. conditio tpis eſt ꝙ excedantur oẽs res tpales. ¶ Correlarium. Angeli nõ ſunt res tpales q̃tuꝫ ad iſtam ↄditionẽ: qꝛ durabunt imppetuũ Alia lex tpis eſt ꝙ oia tpalia tabeſcũt.i. ſeneſcunt in tpe. ¶ Scda ppoſitio. Lex loci eſt q̃druplex. Pꝛima eſt cõtinere locatum. Scda eſt mẽſurare locatũ. Tercia eſt ſaluare. Quarta ẽ terminare locatum. Et ſm iſtas conditiones locus habet ſe per modũ impꝛimentis hoc eſt vt dicunt moderni doctoꝛes ꝑ modũ actiui. Locatũ vero ꝑ modũ recipientis vel ſuſcipientis: hoc eſt per modum paſſiui ¶ Tercia ppoſitio. Quia deus nihil recipit a loco: neqꝫ põt ſaluari a loco: nec detineri a loco: ideo nõ põt dici localis. ¶ Pro ſolutione pꝛimi argumenti. Nota ꝙ non eſt idẽ eſſe in loco: eſſe locatũ et eſſe locale. Unde iſta oino abijcitur a magiſtro ſententiarũ: deus eſt locatus ⁊ multo foꝛtius illa deus eſt localis. Deus aũt eſt in loco immẽſiue. Nam de rigoꝛe ſermonis quãdo abſolute dicitur eſſe in loco ſm vſum phoꝝ videtur ꝙ dicatur aliquid eſſe tanꝙ determinatum loco ⁊ ſic nõ conceditur abſolute ſm cõem vſum loquendi: tñ ex vi vocabuli bene põt concedi deũ eſſe in loco. q̃re in lr̃a Bonauẽ. ¶ Penultimũ argumentũ poteſt ſic foꝛmari. Deus eſt vbiqꝫ. ergo deus eſt hic ſed qđ hic ẽ: eſt in loco determinato: ⁊ qđ eſt in loco determinato eſt locale. g̃ ⁊c. ¶ Rñdeo. ꝙ lꝫ hic põt teneri demonſtratiue tm̃ vl' demõſtratiue ⁊ diſcretiue Si capitur demonſtratiue tm̃: ſic conſequentia vera: quia nõ eſt ſignare locum cui deus non ſit pñs: ⁊ ſic tenet illa conſequentia a toto in loco ad ſuam partẽ. Alio modo poteſt teneri demõſtratiue

z diſcretiue. ſic ꝯſequẽs eſt falſum: quia tunc ſignificatur ꝙ deus ſic ſit hic ꝙ nõ ſit in alio loco diſcernẽdo ſcȝ hunc locū ↄtra alia loca: nec ſequitᷣ ſic ex añcedẽte. ſed potius ↄtradicit antecedenti.

¶ Pro ſolutione vltimi argumẽti. Nota ꝙ iſta eſt diſtinguenda. Deus ſm ſe totum eſt in loco. Nam deus eſt in quolibet loco totus nõ tamẽ eſt totaliter in loco. patet: quia deus non eſt in loco ſm partẽ: quia eſt ſimplex: nec ſm totuȝ: qꝛ infinitus. Et ideo dicendus eſt totus eẽ in quolibet loco non tamen totaliter. vt de lr̄am. quia eſt plana zc̄.

Scḋo queritur. Utruȝ

deus ſit mutabilis ſm locum. ¶ Pro declaratione terminoꝝ. Nota ꝙ triplex eſt mutatio ſm locum. Una eſt deꝑditiua tm̄: z eſt illa qua aliquid deꝑdit locum: nullum nouū locū acquirendo: vt ſi de⁹ me poneret extra vniuerſum vel omnia deſtrueret a me. Alia ẽ acquiſitiua tm̄: z eſt illa qua aliqḋ de nouo acquirit locum non deꝑdendo aliū: vt qñ adã creatus eſt in cãpo ante paradiſum acqſiuit de nouo locū non deꝑdendo locū: quia prius non erat. Tercia eſt mutatio acqſitiua partim z partim deꝑditiua: q̄ ſcȝ aliqḋ ſic deꝑdit aliquẽ locū ꝙ acqrit alium vt dūmõ vado ad eccleſiam.

Reſponſio ad queſtio=

nem ſtat in vna ꝓpõne. ¶ Deus non eſt mutabilis ſm locū nec per ſe nec ꝑ accidens. Ratio hui⁹ eſt immẽſitas diuina.

¶ Pro ſolutione argumẽtoꝝ. Nota Et pmo pro vltimo argumẽto pro pte vera Qꝛ ſicut de⁹ non põt moueri ita nec ꝗeſcere ꝓprie. ptꝫ: qꝛ quies eſt termin⁹ priuatiuus: ſed nulla ꝑuatio ꝓprie cõpetit deo. Uñ quãdo inuenitᷣ in ſacra ſcriptura vel in doctoribus ꝙ deus quieſcat debite eſt intelligẽda ſcriptura. ¶ Solutio vltimi argumẽti z declaratio ſequẽtis argumẽti. Et debẽt emendari libri habentes ſic. Hinc eſt ꝙ nõ ꝑ ſe ſed per accidẽs mouetᷣ: qꝛ talis textus contradicit reſolutioni. S. Bonauentu. Uñ delendum eſt: ſed z ponendū eſt nec per accidens. Periculū quoqꝫ eſſet dicere deū per accidẽs moueri. ¶ Ad argumentū ſatis ſubtile videlicet tale. Si intelligamus corpus (vtputa vinum de vaſe vel hmõi) egredi de loco nullo introeunte tunc remanet vacuū: aut ergo de⁹ eſt ibi aut nõ. Si ſic: ergo deus eſt in eo qḋ nihil eſt qḋ ſtultū eſt dicere. Si non: cum prius ibi fuerit videtᷣ mutari ꝑ accidẽs ¶ Rñdet ꝙ ſi ꝑ impoſſibile ponatᷣ locū euacuari: tunc remanere intelligitᷣ capacitas: ſcȝ ſpaciū imaginatū loci: priuata capacitas aūt aliquid eſt. Dicit notãter per impoſſibile qꝛ naturaliter vacuū eẽ eſt impoſſibile. Eſt aūt ſimpliciter poſſibile deo annihilare ignem z aquã zc̄. z ſic facere vacuum.

Tercio queritᷣ. Utrum

deus ſit ſeꝑabilis ab omi loco: vel ſit extra oẽm locū. Iſta q̄ſtio habet duas partes. Prima pars eſt. Utrū deus ſit ſeparabilis ab omi loco. Scḋa pars. Utrū deus ſit extra oẽm locū. ¶ Rñſio ad primam partẽ q̄nis ſtat in vna diſtinctione z q̄ttuor ꝓpõib⁹. ¶ Diſtinctio eſt talꝫ Aliqḋ dꝛ ſeparari ab alio dupꝉr. Primo ꝑ diſtantiã qḋ ſcȝ elõgatᷣ ab alio: vt duo ſi fuerint Baſilee z vnus vadat argentinam: alius aūt conſtantiã. Alio mõ per independentiã qua vnū dicitur ſeparari ab alio qḋ ſcȝ nullo mõ dependet ab alio. ¶ Prima ꝓpõ. Deus non eſt ſeparabilis ab aliqua re per diſtantiam.

¶ Scḋa ꝓpõ. Deus eſt ſeꝑabilis a quali bet creatura ꝑ independentiã: qꝛ deus a nulla depẽdat creatura. ¶ Tercia propoſitio. Quelibet creatura eſt inſeparabilis a deo per dependentiã. ¶ Quarta propoſitio. Licet deus ſit ſeparabilis a loco: locus tamen non eſt ſeparabilis a deo ſcȝ ſuppoſito ꝙ locus ſit.

¶ Ad ſcdam partem queſtionis. Rñſio ſtat in vna diſtinctione: z aliquib⁹ propoſitionib⁹. ¶ Diſtinctio eſt talis. Aliquid poteſt dici extra oēm locum dupliciter ſcz Poſitiue. Illo modo eſſe extra aliquem locum: eſt eſſe in aliquo loco diſtante ab hoc vel illo. ¶ Corrclarium. Illo modo impoſſibile eſt deum eſſe extra oēm locū. vt patebit. ¶ Propoſitio. Si de⁹ miraculoſe faceret me eſſe ſimul hic z hieroſolymis: tunc ego eſſem extra hunc locum poſitiue: non aūt negatiue Unñ nō valet tūc: tu es extra iſtum locū. ergo tu nō es in iſto loco: ſed ſic. ergo nō ſolum es in iſto loco. Sic etiā eſſe intra aliquem locū poſitiue eſt ipm eſſe pſens illi loco per indiſtātiam pſentialitatis. Deus ergo eſt intra omnē rem quia omnibus eſt pſens. Unde Gregorius. Deus eſt extra omnia non tñ excluſus: z eſt intra omnia non tamen incluſus. ¶ Cū ergo querit. Utrum deus ſit extra oēm locum. Rñdet q ly extra vno mō eſt differentia loci. Hoc mō dicit ſitum z poſitionē. Et tūc huius ppoſitionis de⁹ eſt extra omnē locum: ſenſus eſt. Deus eſt in loco q eſt extra oēm locū vel qui nō eſt qd eſt manifeſta cōtradictio Sicut añ. Uno mō eſt differētia tpis: z ſic impoſſibile eſt q deus ſit ante tpus; qz tunc ſenſus eſſet deus eſt in tpe qd eſt añ omne tps: qd manifeſte implicat. Alio mō extra dicit exceſſum vel ſuperexcellentiā z eternitatis diuinē z immenſitatis reſpectu loci: z hoc mō deus eſt extra oēm locum. i. excellit oēm locū. Sic añ cū denotat exceſſum earundē reſpectu tpis z ſic deus eſt añ tempus.

Circa ſcdm articulū partis ſcde querit primo. Utrum angelus poſſit moueri localiter ſine corpe. Pro termino z declaratione Nota q angelus dr dupliciter officio ſcz z natura. Angelus officio dr quicunq nūcius a deo ad hoīes miſſus ppter aliqua miniſteria complēda. Et ſic angelus nō ſolū dr de ſpiritib angelicis: ſz etiā de hoib vñ Malach. iij. Ecce ego mitto angelū meū zc. i. Johem baptiſtā. Et angl's in greco dr malao: in latino nūcius Et hoc nomē angl's trāſlatū ē ab officio: dr eñi angelus: qz nūcius. Nā poſt diē iudicij nō erūt angeli qz non mittent ad hoies. Et ſilr hti ſpūs: vt michael: gabriel tā non ſemp ſunt angeli: ſz qñ trāſmittunt ad nos. Angelus aūt natura ſic pōt deſcribi Eſt natura intellectual': finita: cōpleta: incorporea: ſimplex z mere ſpūal'. Que deſcriptio ſex in ſe ptinet pticulas Ex quib ſex ſequunt correla. ¶ Primū. Nulla natura irrōnalis ſiue nō intellectualis pōt dici angl's. ¶ Scdm corre. Eſſentia diuia nō pt dici angl's natura. ¶ Terciū correla. Nec aia intellectiua qtūcunq pfecta pōt dici angl's natura ¶ Quartū correla. Licet hō poſſit dici angl's officio nō tñ pōt dici angl's natura. ¶ Quintū corre. Angl's nō eſt cōpoſitus ex materia z forma. ¶ Sextū correlariū. Angl's eſt ſpūs in pmo mō dicēdi p ſe. Spūs eñi in pmo mō dicēdi p ſe dr d angl'o z de do. ¶ Notādū inſup q duplex eſt corp⁹ ſcz mathematicū z naturale. Corp⁹ mathematicū eſt corp⁹ de gñe quātitatis: z nihil aliud eſt q̄ trina dimēſio. Hoc mō nō ſumit in titulo qōnis Corp⁹ autē naturale vel reale eſt aliqd cōpoſitū ex materia z forma realiter: natū recipe trinā dimenſionē. Et eſt de genere ſubſtātie z ſumit duplr. Primo mō p qddicate ſpeciuoca ſtituta ex gñe. ſ. ſuba z corporeo tanq ex dña intrinſece Hoc mō eſt in recta linea pdicamētali. z ſic capit methaphiſicalit. Alio mō corpus naturale ſumit phicaliter. Pro altera parte cōpoſiti pfectibili a forma. Et vtroq mō pōt capi in qōne. ¶ Deinde Nota q quadruplex eſt corp⁹ de genere ſubſtantie ſcz celeſte: vt luna: celum. Aliud elementare; vt ignis: aqua aer.

¶ Corrolariū. Angelus aſſumēdo corpus nō aſſumit corpus celeſte nec elemētare. Aliud eſt corpus pfecte mixtū: vt lapis granū hō. Aliud eſt imperfecte mixtum: vt grando nix q̄ ſcȝ faciliter reſoluuntur. ¶ Corrolariū. Angelus de cōmuni curſu nō aſſumit corpus perfecte mixtum (nō dico ꝙ nō poſſit) ſed corpꝰ impfecte mixtū aſſumit. ptȝ: qꝛ in dimiſſione ſtatim reſolnit qḋ non fieret ſi eſſet perfecte mixtuȝ. ¶ Poſtremo nota ꝙ motus localis eſt duplex ſcȝ Circūſcriptiuus: ꝛ eſt quo aliquid fertᷓ de loco ad locū circūſcriptiue vel ſm circūſcriptionem. Alius eſt diffinitiuꝰ quo aliquid fertur de loco ad locum diffinitiue quādo ſcȝ aliquid nō cōtum mole ſed limitatum moueᷓ de loco certo ad aliū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Angelus non pōt moueri de loco in locū circūſcriptiue ſiue corpe aſſumpto. ¶ Scḋa ꝓpō. Angelus pōt moueri de loco ad locū circūſcriptiue p accidēs cū corpore aſſumpto. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Angelus p ſe pōt moueri de loco ad locū diffinitiue. lȝ pħs nō diceret.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Prima ꝓpō. Angelus pōt moueri de loco ad locum ſimpliciter. ¶ Scḋa ꝓpō. Angelus non ſolū moueᷓ de loco ad locū cū corpore aſſumpto: ſȝ etiā ſine corpe aſſumpto

Pro ſolutiōe argumentorum.

Nota aliquas propōnes. ¶ Prima propō. Omē qḋ mouetur naturaliter ſeu motu naturali moueᷓ propter indigentiā; patet de igne: aqua terra ꝛc. ¶ Scḋa ꝓpō. Non oē qḋ moueᷓ motu voluntario: mouetur ꝓpter indigentiā. Ptȝ de militibꝫ exercentibꝰ ſe in armis: aliquando ꝓpter vanā gloriā: aliqñ ad cōplacendū dñabus ꝛc. ¶ Itē non ſolū doctor ſubtilis dicit relationes mouentis ꝛ moti cōpetere eidē ſic ſcȝ ꝙ idē moueat ſeipm (vt patet de graui puta lapide ſurſum poſito ꝛ de anima. licet in corporibus ſeu corporalibꝰ ſemp poſſit aliqua diſtinctio inueniri inter p ſe mouens ꝛ per ſe motū) ſed etiā doctor ſeraphicus hoc dicit. Sȝ eſt dña magna: qꝛ Bonauentu. addit ꝙ ſm materiā ſit habilis ad moueri: ſed ſm formaȝ mouet: ſed hoc nō tenebimus. Alia argumenta ſunt pro parte affirmatiua: et ideo concedenda.

Scḋo queritur Utrum

angelus moueaᷓ per mediū: vel nō. Nota Motus localis eſt duplex ſcȝ Continuus et eſt variatio ſucceſſiua diuiſibilis ad diuiſionē magnitudinis ſup quā fit hmōi variatio. Et habet hec deſcriptio tres particulas. Prima eſt ly variatio: et poniᷓ loco generis. Scḋa particula eſt ly ſucceſſiua: pro q̄ talis poniᷓ. ¶ Propō. Implicat ꝯtradictionē motū continuum eſſe in inſtanti: quia de ratione ſua eſt ſucceſſius. Sed eſt contradictio ens ſucceſſiuū eſſe in inſtanti. g̃ ꝛc. Et etiā diciᷓ ad differentiā mutationis inſtantanee. Tercia particula eſt diuiſibilis ꝛc. Et de iſto motu eſt q̄ſtio iſta. ¶ Alius aūt eſt motus localis indiuiſibilis: et eſt quedam mutatio inſtātanea qua mobile vel mutabile tranſit de vno extremo in aliud inſtātanee. Primo dr̄ eſt mutatio: quia localis motus indiuiſibilis non eſt motus proprie Patet per ſcḋam particulam ſcȝ inſtantanea. Tercia particula eſt qua mobile ꝛc. Sequūtur alique ꝓpoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Nihil qḋ moueᷓ indiuiſibiliter de loco ad locū tranſit per mediū. Unde ſi angelus ab hac aula in inſtanti faceret ſe preſentē eccleſie tunc nō moueretur p clauſtrum. ſed in aliquo tempe eſſet hic ꝛ in alio tpe ſequente illud inſtans eſſet in eccleſia. ¶ Scḋa propoſitio. Omis motus localis cōtinuus qui eſt ab extremo ad extremū fit per medium neceſſario. Unde duplex eſt medium Aliquod etiā

eſt medium quod nihil eſt extremoꝝ vt ignis reſpectu ſpere lune et ſpere aeris. Aliud eſt mediū qđ eſt aliquid extremorum. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Angelus virtute ſua propria ⁊ naturali non pōt trāſire de extremo ad extremū ſine medio maxime ſi mediū ſit aliquid extremorū ⁊ loquendo de motu cōtinuo. Unde angelus exiſtens in celo virtute ſua ꝓpria non poteſt ſe immediate facere in terra. patet: qꝛ ſi hoc poſſet ſequeref ꝙ q̄tumcunqꝫ magna diſtantia nō impediretur angelus ab operacione ſua: ſed exiſtens in celo empireo poſſet ogari in terra. Et tūc videf ꝙ ſit virtutis ⁊ opationis infinite ⁊ illimitate: ſed hoc eſt falſum. g ⁊c̄.

Sanctus Bonauentura

rñdendo ad queſtionem duas recitat opiniones. ¶ Prima opinio eſt oino falſa que ponit angelos non poſſe tranſire per mediū: patet falſitas: quia angelus ſic pōt cuſtodire hominē: vt non deſerat eum ⁊ ſic moueaf cū eo per mediū. pꝫ de iuniore thobia cū quo angelus raphael continue per magnum iter trāſiuit ⁊c̄. ¶ Scđa opinio. Aliquid dicit verū et aliquid improbabile. Exemplū quoqꝫ ipius non eſt ꝯueniens vt pꝫ in Bonauentura. In hoc bñ dicit ꝙ angelus poſſit ſe mouere per mediū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Angelus pōt virtute ꝓpria ſe mouere motu indiuiſibili ab vno loco ad aliū ꝓpinquū. puta qui includif in toto loco ſibi adequato ⁊ hoc ꝓpter perfectionem ſue virtutis. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Angeli habent varios affectiones circa eundem hoiem. Uñ angelus cuſtodiēs me magis afficitur mihi cū ſequor inſpirationes mihi ab ipō immiſſas: q̄ quādo offendo dominum deū negligendo bonum.

Tercio querif. Utrum

ſpiritus angelicus pertranſeat medium motu ſubito vel ſucceſſiuo. In precedentibus declarati ſunt termini. Unde ſicut non ſequitur hoc mouetur motu indiuiſibili. ergo mouetur. Sic nec ſequif hoc mouef motu ſubito. ergo mouetur cum idem ſint motus inſtantaneꝰ indiuiſibilis ⁊ ſubitus.

Reſolutio queſtionis

Doctor ſeraphicus rñdendo ad queſtionem narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio ſtat in quibuſdā dictis cum propoſitionibus aliquibus. ¶ Primum dictum. Prima ⁊ perfecta ſucceſſio in motu prouenit ex quadruplici cauſa ſcꝫ ex medij diſtātia: ex medij reſiſtētia ex grauibilitate mobilis: ⁊ ex virtute mouentis finita. Pro primo mēbro talis ponitur. ¶ Prima ꝓpoſitio. Quāto maior eſt diſtantia alicuiꝰ ſpacij intercepti inter terminum aliquē a quo et terminū ad quē tanto motus eſt magis ſucceſſiuus. pꝫ ad ſenſum: quia ab hinc ad franckfordiam motus eſt velocior q̄ ad argentinā. Pro ſcđo membro. ¶ Scđa propoſitio Quāto medium eſt rarius ⁊ ſubtilius tanto minus reſiſtit mobili ⁊ motori: et quāto mediū eſt denſius ⁊ groſſius tanto magis reſiſtit mobili et motori: quia quanto mediū eſt ſubtilius ⁊ rarius tanto motus factus in tali medio eſt velocior ⁊ quanto medium eſt denſius tanto motus factus in tali eſt tardior. Pꝫ de aere ⁊ aqua ⁊ equo currente. Pro tercio membro. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Quanto aliqđ mobile habet plures partes tāto motus eius eſt tardior. Pro quarto. ¶ Propoſitio quarta. Quanto aliqua virtus mouēs eſt perfectior (ceteris paribus) tanto motus eius eſt velocior: et quāto virtus eſt imperfectior tanto motus eſt tardior. Ex dictis pꝫ hoc dictū philoſophi ſcꝫ qualis eſt ꝓporcio medij ad medium in ſubtilitate ⁊ denſitate: tāta eſt ꝓporcio motus ad motum in velocitate ⁊ tarditate. ¶ Corrolariū. Quia angelus eſt ſimplex ⁊ indiuiſibilis ⁊ ſpa

cium eſt compoſitum ꝛ diuiſibile ſequit ꝙ tam angelus ꝙ̃ eius virtus eſt improportionabilis ſpacio: quia nullum indiuiſibile eſt proporcionabile diuiſibili.
¶ Scd̄m dictum. Uirtus motiua angeli intantū excedit ſpaciū ꝙ pōt ſubito et motu improportionabili ſpaciū ꝑtranſire. ¶ Correlariū. Motus angeli eſt ſupnaturalis. ¶ Sed hec opinio nihil valet: qꝛ ſicut idem corpus virtute naturali non pōt eſſe in pluribus locis circumſcriptiue: ſic nec angelus ſua virtute poteſt eſſe in pluribus locis ſibi adequatiſ diffinitiue. Alioquin non eſſet diffinitiue in loco: qꝛ per te ſimul eſt in trib' ꝑtibus mediȷ̄. ergo pōt eadē rōne eſſe in infinitis: ꝛ ſic nō erit determinate alicubi.

Opinio ſancti Bonauenture ꝓpria ſtat in quinqꝫ ꝓpōnib'.

¶ Prima ꝓpō. Angelus non mouet per medium ſubito motu ſed ſucceſſiuo.
¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Succeſſio in motu ꝓuenit ex q̃druplici cauſa. ¶ Tercia propoſitio. Uirtutis finite mouentis ꝓprie eſt mouere in tp̄e: maxime ſi fiat ꝑ ſpacium vl' mediū. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Motus angeli per mediū non eſt ꝑfecta ſucceſſione ſucceſſiuus: eo ꝙ deficit ibi reſiſtentia mediȷ̄ ꝛ ꝑtibilitas mobilis.
¶ Quinta ꝓpoſitio. Motus angeli ratione diſtā̄tie ſpaciȷ̄ ꝛ finitatis virtutis mouentis ꝑ mediū: eſt vere ſucceſſiu'.
¶ Primū argumentum in oppoſitū ſic poſſet formari. Uirtus angelica non eſt minor ad ꝑtranſeundū mediū ꝙ̃ virtus ſolis Sed ſcd̄m Auguſtinum. Radius (ſcꝫ ſolaris vl' luminoſus) nō citius peruenit ad loca ꝓpinquiora ꝙ̃ remotiora ergo virtus angelica poteſt pertranſire medium inter celum et terram ſubito. Sanctus Bonauentura ponit duas ſolutiones ad hoc argumentum. Uidelicet eram.

Circa diſtinctionem triceſimāoctauā (In qua magiſter ſentētiarū incipit tractare de preſciētia id eſt noticia ſeu cognitione diuina)
¶ Quantū ad primū articulū. Primo queritur. Utrū p̄ſcientia diuina ſit cauſa rerū. ¶ Pro declaratione terminorū. Nota ꝙ p̄ſcientia diuina eſt noticia certa ꝛ infallibilis futuroꝝ. Cuius deſcriptionis quattuor ſunt particule. Poſteriores ponunt loco differētie. Prima ꝓo indicat quidditatē p̄ſcientie. Sicut eīm p̄ſcire neceſſario eſt ſcire: ſic p̄ſcientia de rōne ſua eſt ſciētia. Sed oīs ſcientia eſt noticia. ergo ꝛc̄. Per ſcd̄am aūt particulam ſcꝫ certa: ꝛ terciā ſcꝫ infallibilis indicatur qualitas ipſius ſcꝫ ꝙ ſit abſqꝫ dubitatione ꝛ deceptione. Quarta. ſ. futurorū indicat obiectū ipſius p̄ſciētie.
¶ Correlariū primū. Nulla noticia de preteritis inq̃ꝫtum p̄terita ſunt eſt p̄ſcientia. patet: qꝛ p̄ſcientia eſt futuroꝝ: ſꝫ preterita vt p̄terita ſunt: non ſunt futura.
¶ Scd̄m correlariū. Nulla noticia de p̄ntibus vt p̄ſentia ſunt eſt preſcientia. patet ſicut primū. Itē patet ex vi vocabuli p̄ſcientie qd̄ idem eſt ꝙ ante ſcire.
¶ Tercium correlariū. Nulla noticia q eſt de rebus neceſſariȷ̄s: ꝛ impoſſibilibus aliter ſe habere: ſiue de rebus imutabilibus ſm ſe: ſeu ſempiternis eſt preſcientia. ¶ Quartū correlariū. De' nō poteſt habere preſcientiā de ſeipō. ſeu de aliquo intrinſeco ſibi abſolute ꝛ in ſe cōſiderato. ¶ Quintū correlariū. De' poteſt habere p̄ſcientiā de ſeipō in cōparatione ad effectus quos quādoqꝫ producet.
¶ Sextū correlariū. Nulla noticia de impoſſibilibus eſt p̄ſcientia. patꝫ: qꝛ preſciētia eſt futuroꝝ noticia: ſed nullū impoſſibile eſt futurū. ¶ Septimū correl'. Nulla noticia de ꝓpoſitionib' falſis vel erroneis eſt p̄ſciētia. patꝫ: qꝛ p̄ſcia diuina nullo mō eſt falſa: ſꝫ noticia de falſis fal

tem obiectiue ē falſa. ¶ Octauū corre. Nulla noticia dubia pōt dici pſcia. ptz qꝛ diuina noticia nō pōt eſſe cū dubitacione nec cū ſuſpitione. ¶ Nonū correl. Nulla noticia q̄ ē de poſſibilib⁹ q̄ nū̄ ꝓ erūt ꝓprie dr̄ pſcia. Vn̄ duplicia ſūt poſſibilia: q̄dā nunꝗ̄ erūt: quedā aūt erunt ꝛ ſic ſunt futura. ¶ Inſup nota ꝙ futurū eſt duplex ſcꝫ Cōplexū ſicut hec ꝓpō de futuro ꝯtingēti vera: antixp̄us erit ꝛ ꝯſiles. ¶ Futurū incōplexū eſt quedā entitas q̄ non eſt: qn̄ꝗ tn̄ erit vt antixp̄s. ¶ Correlariū primum. Nulla res actu exiſtēs in actuali exiſtētia: vt exiſtit ē futurū incōplexū. ¶ Scd̓m correl. Nihil qḋ pōt eſſe: nunꝗ̄ tn̄ erit dr̄ futurū incōplexum. ¶ Futurū cōplexū eſt ꝓpō de futuro ꝯtingēti vera ꝛ de ineſſe. ¶ Primū correlariū. Nullū incōplexū ꝛ nlla ꝓpō falſa etiā de futuro ꝯtingēti: ꝛ nulla propoſitio de p̄ñti copula: nec aliq̄ de ptō: eſt futurū cōplexū. ¶ Scd̓m corre. Oē futurū cōplexū qn̄ꝗ erit verū. ¶ Demū notandū ꝙ duplex eſt cā. ſ. in eſſendo ſiue in ꝓducendo: ꝛ eſt q̄ vere ꝓducit effectū ſuū. Alia eſt cā in inferēdo ſiue in cōſequēdo: ꝛ eſt q̄ infert aliud ꝑ bonā ꝯſequētiā. Hoc mō aliq̄ duo p̄ñt ſibi inuicem eſſe cauſe: vt ſicut bn̄ ſequit̄ pr̄ eſt. g̊ fili⁹ eſt ita bn̄ ſequit̄ fili⁹ eſt. g̊ pr̄ eſt. Et de vtraꝗ pōt intelligi queſtio.

Reſolutio ſancti Bonauēture

Reſolutio ſancti Bonauēture ſtat in octo dictis. ꝛ trib⁹ correlarijs. ¶ Primū dictū. Preſciētia dicit ꝑcognitionē futuri. ¶ Scd̓m dictū. Dupliciter poſſum⁹ loq̇ de pſcia. Vno mō q̄tū ad rē ſignificatā ꝑ illud nomē pſcia Alio mō inq̄tū tal̓ res ẜcat̄ ꝑ illō nomē pſcia diuina q̄tū ad rē ẜcatā eſt ſapia et noticia diuina. Sꝫ de⁹ oīa q̄ facit ꝑ artē facit ꝛ ꝑ cognitiōꝫ. g̊ cū noticia dei ſit cā oim rerū pſcia diuia q̄tū ad rē ſignatā eſt cā rerū. ¶ Terciū dictū. Licet noticia dei ꝛ ſapia dei ſit cā reruꝫ: tn̄ vt ẜcat̄ hoc noīe pſcia non eſt cā rerū. Prima ꝑs ptz. Scd̓a ꝓbat̄: qꝛ vt importat̄ ꝑ h̄ nomē pſcia nō habetur niſi ordo ꝑoritatis ipſius noticie diuine ad res creabiles.

¶ Quartū dictū. Licet pſcia dī q̄tū ad ẜcatū ſit cā alicui⁹ rei future: nō tn̄ eſt cā cuiuſlibet futuri ꝛ pſciti. ꝛ ad h⁹ declaratiōꝫ ſequit̄. ¶ Quintū dictū. Futurū eſt in triplici dr̄a. Qḋdā ē futurū qḋ totalit̄ cauſat̄ a dō. ſ. qḋ creat̄ a dō: vt aīa angl̓s Aliud ē futurū qḋ totalr̄ cāt̄ ꝛ fit eo mō q̄ fit a creatura: ſic pctm̄ ꝛ mala. Nō em̄ hn̄t cām niſi defectiue. Terciū ē futuꝝ qḋ cauſat̄ ꝛ fit ꝛ a creatura ꝛ a dō ſil̓: vt oīa entia i inferioribꝫ q̄ naturalit̄ ꝓducūt̄. ¶ Sextū dictū. Licet dś ſit cā tota futuri ꝑmo mō capti: nō tn̄ ē cā futuri ſcd̓o mō dicti: ſꝫ de⁹ reſpectu tercij mōi ē cā ſꝫ nō tota. ¶ Dictū. vij. Preſcia diuia eſt cā oim rerū poſitiuarū futurarū ꝯtingenciū. ¶ Dictū. viij. De⁹ nō eſt cā pctōꝝ pſcitoꝝ. ¶ Corre. ꝑmū. Lꝫ noticia dei ſit vnica ac ſimpliciſſima ac ſūme eadē ſibi: tn̄ ꝓpt̓ diuerſos ſtat⁹ rerū ꝛ ꝓpt̓ diuerſos effect⁹: noticia diuia qn̄ꝗ noīat̄ pſcia: qn̄ꝗ ſapia: qn̄ꝗ ꝓuidentia: qn̄ꝗ diſpoſitio: qn̄ꝗ predeſtinatio: qn̄ꝗ ꝓuidētia. Pōt etiā vocari ars: ſcia ſapia ꝛ noticia. Illa aūt q̄tuor dicūt noticiā dei vl̓ cognitionē inq̄tū eſt de oibꝫ Preſcia ꝟo dei ſoluꝫ eſt de futuris. ꝛ ſic dicit eandē noticiā q̄ ſapia: vt trāſit ſuper futura: ſimilit̄ preuidētia. Diſpoſitio eſt noticia dei inq̄tum eſt de rebus fiendis. Unde ſicut ſapientia et noticia eſt in plus q̄ preſcientia obiectiue. ſ. ratione obiectoꝝ: ita etiam pſcientia eſt in plus q̄ diſpoſitio. Preſcientia enim eſt tam de bonis q̄ de malis futuris. Diſpoſitio autem ſolum eſt de rebus poſitiue fiendis: ꝛ ſic non eſt de malis.

¶ Scd̓m correlariū. Qualibet entitatē futurā incōplexā de⁹ neceſſario cognoſcit. ¶ Tercium correlariū. Nullū futurū complexū cognoſcit de⁹ neceſſario: vt antixp̄s erit. Sicut em̄ illa i ſe eſt ꝯtingēs: ita etiā de⁹ ꝯtingēter cognoſcit eā.

Sed bene ſequit᷑. Deus preſcit me celebraturū. ergo celebrabo. Itē deus p̄ſcit antixp̄m dānandū. ergo damnabit᷑ zc̄. Vñ noticia dei eſt cā in conſequendo vel in inferēdo mali z nō in eſſendo Et ibi ē neceſſitas ꝯñtie non aūt ꝯñtis. ꝗ nec antecedentis.

Scđo queritur. Utruz p̄ſcientia diuina ſit cauſata a rebus.

¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in duab⁹ opinionib⁹. ¶ Opinio p̄ma (ꝙ nō tenet) ſtat in vna diſtinctione z duab⁹ cōcluſionibꝫ ¶ Diſtinctio eſt talis. Cauſa capit᷑ dupliciter. Uno mō ꝓprie: z eſt illa q̄ producit rem in aliq̄ gñe cauſe. Hoc modo ſunt ſolū q̄ttuor cauſe. ¶ Cōcluſio p̄ma Nullo mō res create ſunt cauſe p̄ſciētie diuine, ꝓprie capiēdo cauſam. Alio mō cauſa ſumit᷑ large: z eſt illa ſine qua res non eſt z dicit᷑ cauſa ſine q̄ non. ¶ Cōcluſio ſcđa. Res p̄ſcite ſunt cauſa ſine q̄ nō p̄ſcientie diuine. ¶ Sed hoc non bñ eſt dictum. probat᷑: quia ſolum ſunt q̄ttuor gñ'a cauſarū ſm phm̄. ij. phiſicoꝝ. ꝗ zc̄. Itē cauſa ſine qua non coincidit cū aliqua alia cauſa ex quattuor. Aliam rationem ponit Bonauentu. in ſr̄a.

Opinio ſancti Bonauenture

ꝓpria ſtat in vna diſtinctione z tribus ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Diſtinctio ē tal'. Triplex ē cauſa ſcꝫ in eſſendo: in inferēdo: z in dicendo. Uel cauſa pōt capi ſm triplicē rōnem: ſcꝫ eſſendi: inferendi z dicendi. Cauſa eēndi eſt illa que vere producit effectū in aliquo cauſarū genere. ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet p̄ſcientia diuina ſit cauſa aliquoꝝ p̄ſcitoꝝ z non oīum non tñ econuerſo id ē ipſa p̄ſcita nō ſunt cauſa p̄ſcientie dei. Et dicit᷑ non oīum: qꝛ licet cognoſcat peccata non tamē eſt cauſa ipſoꝝ: ſed ſolū eſt cauſa oīm poſitiuoꝝ. Prime due ptes patent in q̄ſtione prima p̄cedenti. Tercia ps probat᷑ p rationes ī oppoſitū. ¶ Nota p̄ſcientia dei duo importat. Unū eſt principale ſignificatū: z illa dicitur vnica dei intellectio que nihil eſt niſi eſſentia diuina. Scđm eſt connotatū: z illud eſt ipſa futura preſcita. Cauſa in inferendo eſt illud quod infert aliud in bona ꝯſequētia ſiue cauſet illud ſiue non. ¶ Scđa propoſitio. Res preſcite ſunt cauſa in inferēdo preſcientie diuine z ediuerſo. Unde bene ſequitur antixp̄s erit. ergo deus nouit eū futurū: z econtra zc̄. Cauſa dicendi nihil aliud eſt ꝙ ratio aliq̄ nominandi vel appellādi aliquā rem. Hoc mō dicūt doctores antiqui ꝙ ledere pedem eſt cauſa lapidis. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Entia preſcita ſunt cauſa dicendi ipſius p̄ſcientie diuine z non ecōuerſo. Patet prima ps quia p̄ſcientia ē ſcientia ante rem: id eſt quaſi ante ſciētia. Nam niſi entia eſſent futura: ſcientia dei non diceret᷑ p̄ſciētia. ¶ Correlarium. Poſt diem iudicij de⁹ non habebit preſcientiā generandorū z corrumpendoꝝ in iſtis inferioribus. Futurum ergo eſt ratio nominandi preſcientiam.

Circa ſecundum

articulum queritur primo Utrum diuina preſcientia ponat neceſſitatē circa preſcitum. Unde preſcitū nihil aliud eſt ꝙ aliquod futurū precognitum a deo. ¶ Reſolutio queſtionis. Doctor Seraphicus rñdendo ad queſtionem narrat tres opiniones. Quarū prime due ſunt heretice z falſe. Tercia vero catholica z vera. Prima ſtat in vno dicto. ¶ Preſciencia diuina imponit neceſſitatē rebus. ¶ Iſta opinio eſt tam falſa ꝙ nō ſolum theologi verūetiam philoſophi abhorrent eam: z ratio huius eſt. Nam phus primo Periarmenias dicit. Si oīa neceſſario euenirent oportebit neqꝫ conſiliari nec negociari zc̄. ¶ Scđa opinio omnino aufert preſcientiam a deo: z ſtat in vna propoſitione. ¶ Propoſitio. Deus

nō p̄ſcit aliqua futura: quia ſi eſſet ali
qua p̄ſcientia in deo imponeret neceſſita
tem reb9: ſed hoc ē falſū. ergo ꝛc̄. ¶ Iſta
opinio nō ſolū eſt contra bonos mores.
ſed etiā dehonorat deū: quia plus ē pre
ſcire futura ꝙ̄ ſcire p̄ſentia quia ꝛ homo
multa cognoſcit p̄ſentia. Et huius opi
nionis fuerūt antiqui rhomani. ſcꝫ Tul
lius ꝛ p̄deceſſores eius vt valerius ꝛ aliȷ̄
Et oīa q̄ faciebant nō faciebant ꝓpter
deū: ſed ſolū ꝓpter rem publicam quam
quaſi deam putabant.

Opinio tercia que eſt

katholica (quā tenet doctor ſeraphic9)
ſtat in duab9 ꝓpōnib9 ¶ P̄ria ꝓpō. De9
cognoſcit futura eo mō q̄ futura: et eo
mō quo p̄nt cognoſci. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio.
Omnē ꝓpoſitionē de futuro cōtingenti
verā cognoſcit deus mere contingenter.
¶ Ad intelligentiā autē obiectoꝝ Notā
dum Q2 cognitio dei poteſt capi dupli
citer. Uno mō ſm ſe ꝛ abſolute et ſic eſt
neceſſaria ſimplr̄ p̄ſcientia: quia eſt ipſe
met deus. Alio mō inq̄ꝫtū trāſit ſup ob
iecta: ſeu obiectiue ¶ Propō. Licet diui
na p̄ſcientia vel cognitio ſm ſe abſolute
ſit neceſſaria: nō tn̄ inq̄ꝫtū trāſit ſup ob
iecta. i. ſup complexionē ꝯtingentē futu
ram. ¶ Et nota ꝙ duplex ē neceſſitas ſcꝫ.
abſoluta q̄ cōmuniter vocat̄ ꝯſequentis
Et eſt illa q̄ opponit̄ ꝯtingentie qua ſcꝫ.
aliquid nō pōt aliter eſſe. Alia ē neceſſi
tas r̄ſpectiua q̄ vocat̄ ꝯſeq̄ntie. Et ē illa
qua ad aliq̇d ān̄s neceſſario ſequitur ali
q̇d ꝯn̄s: ſiue ān̄s ſit neceſſariū ſiue cōtin
gens: vt ſortes currit. g̊ ſortes mouetur.
¶ Propō. In rebus p̄ſcitis nō eſt neceſſi
tas abſoluta. ¶ Ad argumēta. Et p̄mo
videam9 argumēta pro p̄te vera. ¶ Pri
mo arguit̄ ꝑ ſimile. Et eſt Auguſtin9 in
libro de libero arbitrio. Sicut mea me
moria nō cogit facta eſſe que p̄terierūt.
Sic dei p̄ſcientia nō cogit faciēda eſſe q̄
futura ſunt. ergo ꝛc̄. ¶ Scd̄a ratio. Si
de9 intelligat̄ nihil p̄ſcire nihil accreſcit
ex hoc libero arbitrio. ergo poſitio p̄ſci
entie nihil aufert libero arbitrio. ergo cū
liberū arbitriū de ſe ſit cauſa rerum ad
vtrūlibet contingentiū diuina p̄ſcientia
hoc nō tollit. ¶ Tercia rō. Diuina p̄ſci
entia futuroꝝ pluriū (puta maloꝝ) nō
eſt cauſa: aut non eſt cauſa tota. Sed q̇d
dat alicui neceſſitatē habet rōnem cauſe
quia a quo eſt eſſe: ꝛ eſſe neceſſariū. ergo
cū diuina p̄ſcientia nō ſit cauſa multoꝝ
futuroꝝ nullā rebus imponit neceſſita
tem. ¶ Quarta rō ſic poſſet fieri. Diui
na p̄ſcientia p̄ſcit res ſicut ſunt euenture
ergo cū ſcit aliquē peccaturū p̄ſcit ꝙ cō
tingenter peccabit ſic ſcꝫ ꝙ poſſet nō pec
care ſi vellet: ꝛ ſic p̄ſcit illū peccaturū ꝑ
voluntatē: ꝛ ſic ipm̄ aliter poſſe facere.

Solutio argumentoꝝ

Pro p̄mo argumēto in oppoſitū Nota
Q2 duplex eſt ꝓpō de ineſſe ſcꝫ de ineſſe
vt nunc: que ſcꝫ eſt vera pro aliquo tem
pore vt magiſter legit. Alia eſt de ineſſe
ſimpliciter: ꝛ eſt illa que eſt vera pro om
ni tempore pro quo res eſt vt homo eſt
coloratus. Propoſitio de ineſſe ſimplici
ter eſt duplex: ſcꝫ ꝯtingens et eſt illa que
licet ſit vera pro omni tempore pro quo
res eſt: tamē ſimpliciter eſt contingens.
Alia eſt ꝓpoſitio de ineſſe ſimplr̄ neceſſa
ria: vt hō ē animal. ¶ Regula. Nulla ꝓ
poſitio cōtingens eſt de ineſſe ſimplr̄: ſic
vt ex ipſa ꝛ vna de neceſſario ſequat̄ con
cluſio de neceſſario. patet quia nō ſequit̄
Omne quieſcens de neceſſitate nō moue
tur. Sed lapis in centro terre eſt q̇eſcēs
ergo lapis in centro terre de neceſſitate
non mouet̄. ¶ Nota in illa ꝓpōne philo
ſophi. Omne quod eſt: qn̄ eſt: neceſſe eſt
eſſe: ſunt quatuor ſcꝫ ſubiectū principa
le: vt ly quod ē. Scd̄m eſt p̄dicatū prin
cipale ſcꝫ eſſe. Terciū eſt copula princi
palis vt ly eſt. Quartū eſt determinatio
Et eſt duplex: quarū vna tenet ſe ex par
te ſubiecti ponens actualē ipſius exiſten
tiā. Scd̄a determinatio ē neceſſe: tenens

ſe ex parte p̄dicati. ¶ Regula q̄d poſitū eſt in actu: incōtrū poſitum eſt: nō eſt amplius in p̄tāte cauſe: p̄terita eñ non p̄nt n̄ fuiſſe. Q̄ ē autē ponēdū in actu incōtrū ponēdū ē: in p̄tāte cauſe ē. ¶ Pro ſolutōe ſcđi argumēti Nota ꝙ pōt Areſtoteles gloſari (ſm Scotū) ⁊ vidiꝛ ꝙ fuerit intentio eius videlicet ꝙ nō velit dicere ꝙ nulla ꝓpō de futuro ꝯtingenti ſit de neceſſitate vera. Sed ꝙ ſit dr̄ia veritatis ꝓpōnis de p̄terito de p̄nti ⁊ de futuro cōtingenti. Q; ſi ſit intentio eiꝰ ꝙ nulla ꝓpoſitio de futuro ꝯtingenti ſit determinate vera: eſt relinquendꝰ ꝓpter fidem. ¶ Un̄ ſciendū ꝙ quidā doctores pariſienſes voluerūt dicere ꝙ nulla ꝓpō de futuro ꝯtingenti ſit determinate vera ſed habeat expectatā veritatem ſeu expectationē quādā veritatis: ꝯ̄ q̄s fuit determinatū Rhome oppoſitū eſſe verū. ¶ Pro ſolutione tercij argumēti Nota aliquas ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Falſitas in aliqua intellectōne venit ex diſcordia intellectionis ad obiectū intellectū: vt dū intelligo aliquē eſſe nigrū cum ſit albus ¶ Secūda propō. Potentia fallendi in intellectu (qui poteſt decipi) venit ex potencia diſcordādi ipſius intellectus a re cognita. ¶ Corelariū p̄mū. Intellectus q̄ nō pōt intelligere res aliter q̄ ſint: nō pōt decipi. ¶ Correlariū ſcđm. Intellectus diuinus non poteſt decipi nec falli. ¶ Correlariū terciū. Sciencia ⁊ p̄ſciencia dei ſeq̄tur res ſcitas ꝑ cōcomitanciā ⁊ e diuerſo de reb; vt s̄ dictū ē: ſic ꝙ bene ſeq̄tur celebro miſſaȝ. ergo deus p̄ſciuit ⁊ econtra. ¶ Pro ſolucione vltimi argumenti. Nota ꝙ hec ꝓpō aliquid pōt aliꝛ eſſe vel euenire q̄ deꝰ ſciat. Uno modo pōt eſſe diuiſa: ⁊ ſenſus eſt Deus ſcit aliquid ⁊ poſſibile eſt ꝙ oppoſitū eius eueniat vt deus ſcit diē iudicij fore ⁊ tamen illud ē ſimpl'r nō neceſſariū. Alio modo pōt eſſe cōpoſita ⁊ tūc ē cathegorica ⁊ eſt ſenſus deus ſcit aliq̄d eſſe futurū ⁊ poſſibile eſt illud nō euenire. Un̄ duplex eſt poſſibile ſcȝ quoddā cui nō eſt annexum aliq̄d impoſſibile vt deus ſcit me celebraturū eſt poſſibile cui non eſt annexū impoſſibile. Aliud ē poſſibile cui eſt annexum aliquod impoſſibile: vt deus ſcit me celebraturū et ego faciā oppoſitum. Aliter tamen videꝛ dicere ſanctꝰ Bonauentura ⁊ videtur eſſe melior ſolutio q̄ iſta. vide textum.

Queritꝛ ſecundo. Utrū diuina p̄ſciencia habeat in ſe neceſſitatē Hoc ē vtrū neceſſe ſit deū p̄ſcire q̄d p̄ſcit ¶ Nota ꝙ diuina p̄ſcientia capiꝛ dupl'r Uno mō pro ꝑ ſe ſignificato. Hoc modo nihil aliud eſt q̄ noticia diuina: ⁊ ſic p̄ſciencia diuina eſt neceſſaria. patet q̄a oīa q̄ vere ſunt in diuinis ſunt ſimpliciꝛ neceſſaria. Alio mō pro cōnotato ſumiꝛ diuina p̄ſciencia. Hoc mō nō ſolū dicit diuinā noticiam ſed etiam res futuras. ¶ Propoſitio. Licet diuina p̄ſciētia ꝓ ꝑ ſe ſignificato ſit ſumme neceſſaria: pro cōnotato tñ eſt cōtingens. Probaꝛ quia res futura ē ꝯtingēſ: p̄ſcia aūt dicit ordinationē futuri ad illū actum (diuinā ſcȝ noticiā) Hoc ē ꝙ dicunt aliq̄ ꝙ diuina p̄ſciētia formal'r ē ſumme neceſſaria. obiectiue v̄o ē ꝯtingens. ¶ Et ſil'r duplex ē p̄ſcitū ſcȝ Incōplexū ⁊ eſt ens q̄d nūc nō eſt: aliq̄n tñ erit vt antixp̄s. Complexū autē eſt ꝓpō vera de futuro ꝯtingenti de q̄b; ⁊ ſupra determinatū eſt. ¶ Prima ꝓpoſitio. Quālibet entitatē futurā incōplexā neceſſario p̄cognoſcit deꝰ clare: et intuitiue ⁊ euidēter: patet quia deus cognoſcit fienda ſicut facta. Sed exiſtētia cognoſcit clare. g̃ ⁊c̄. Nihil autē cognoſcit deus abſtractiue quia importat imperfectionem. In hoc ſenſu nō tractatur queſtio p̄ſens ſed in ſequenti. ¶ Secunda propoſitio. Nullū enunciabile futurum (.i. nullam ꝓpoſitionē dē futuro cōtingenti verā) deus neceſſario precognoſcit. Probaꝛ. Quia alias ille propoſitio eſſet neſſaria. ergo ⁊c̄. Et in iſto ſenſu in-

relligitur queſtio noſtra.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vnica ↄcluſione. ¶ Concluſio eſt talis. Hoc totū dictū deum pſcire aliqđ futurū contingens: eſt contingens iudicandum. Quod dictū ſanctus Bonauētura probat duabus rationib⁹ aliarum opinionum: deinde reprobat eaſdem. ¶ Ratio prima. Quandocunqꝫ vnū dictum totale includens duas partes vnā ſcilicet neceſſariam: ⁊ aliam contingentē totum eſt contingens. patet ex vera logica: quia ad contingentiā copulatiue ſufficit alteram partem eſſe contingentem. Sed iſtud totale dictum eſt huiuſmodi. ergo totum eſt contingens. ¶ Secunda ratio fundatur in duabus regulis. ¶ Prima regula eſt. Si alicui⁹ vere conditionalis (ampliemus dicendo conſequentie bone) antecedens fuerit neceſſarium: cōſequens eſt neceſſarium. ¶ Secunda regula. Si antecedens alicuius cōſequentie bone fuerit ↄtingens: conſequens erit contingens. ¶ Et licet omes theologi in concluſione cōcordent tamē ratio quare illud dictum ſit contingens diuerſimode aſſignatur. Secūda tamē opinio magis appropinquat ad veritatem. In hoc tamen peſſime dicit ꝙ preſcientia dei dependeat a futuris. ¶ Tercia regula. Omnis propoſitio de preterito vera ē neceſſaria. Unde dixit Agathon et Solon vnus ſapientiſſimorum grecorum. Hoc ſolo priuatur deus: facere ingenita que genita ſunt. Cum ergo illa. Deus preſciuit antichriſtū fore habeat dictum de pterito: videtur ꝙ ſit neceſſaria. ¶ Tamen ſicut dictum eſt in ratione prima hoc dictum includit neceſſarium: quia cognitionem diuinam ⁊ contingens. ſcꝫ connotatū. Unde aliud eſt conſiderare cognitōnem diuinam in ſe: quia ſic eſt neceſſaria. Aliud vt trāſit ſuper obiectum cōtingens: quia ſic contingens denominatur.

Opinio ſancti Bonauē

ture ⁊ propria. ¶ Quadruplex eſt dictū de pterito. Quoddā eſt de pterito ⁊ pro pterito: vt heri comedi. Aliud ē de preterito: ſed tamē pro futuro: vt antichriſt⁹ fuit naſciturus. Terciū eſt de pterito et pro preterito: ſed dependet a futuro. vt philoſophū dixiſſe verū: naual'e bellum fore. Ueritas enim noſtre cognitionis et opinionis dependet a re. Ultimū eſt de preterito quod non dependet a futuro. ſed connotat veritatē circa futurum: vt deus pſciuit antichriſtū fore ¶ Nota ꝙ hec. Deus pſciuit te ſaluandū includit duas ppoſitiones. ſcꝫ deus pſciuit hanc ppoſitionē tu ſaluaberis. Una eſt tu ſaluaberis. Alia ē. deus habet cognitionē de ſalute tua. Et hec expoſitio poteſt applicari tam ad prophetias ꝙ̄ ad reuelationes. ¶ Unde ad practicandū. Non ſequitur. Deus predixit petro ipm ter negaturum ſe noſſe chriſtū: ⁊ illa reuelatio tranſierat in preteritū. ergo neceſſarium erat petrum negare chriſtum.

Pro ſolutōne argumē

torum. Nota ꝙ mutabile dicit̄ aliquod ens actu exiſtens quod nūc alio modo ſe habet ꝙ̄ ſe prius habuit. Immutabile autē dicit̄ dupliciter. Uno mō poſitiue ⁊ ſic eſt ens actu exiſtens. Alio mō negatiue: ⁊ ē nō ens actu exiſtēs. Hoc mō kymera ē immūtabil'. ¶ Arguit̄ ſic. Deus pōt ſcire antichriſtū nō fore. Sed ponat̄ ꝙ actu eū preſciat nō fore. ergo deus eſt mutabilis quia tranſiuit de vno contradictorio in aliud: quia heri preſciuit antichriſtū fore: hodie nō pſcit. ¶ Dicendū ꝙ ex quo poſitum eſt deum preſcire antichriſtum nō fore: negetur per artem obligatoriā illud ꝙ deus heri preſciuit antichriſtum fore tanqꝫ repugnās poſitioni. Unde cum ponitur deū preſcire antichriſtum non fore: ponitur ab eterno deum preſciuiſſe Antichriſtum non fore.

quia in deo non eſt tranſitus de oppoſi/to ad oppoſitum qui requiritur ad mutationem.

C Irca diſtinctio/nem triceſimānonā q̄ duos habet articulos. Pro p̄mo igit̄ articulo querit̄ primo. Utrū deus cognoſcat alia a ſe. ¶ Pro de claratione q̄ōnis ponunt̄ alique ꝓpōnes z aliqua Correlaria. ¶ Prima propō. Licet cognitio diuina in ſe ſit vn⁹ actus intelligendi ſimpliciſſim⁹ z vnicus: quo intelligit oīa tam eternū q̄ tpalia: tñ ꝓpter diuerſa cōnotata dī multiplex cognitio diuina. ¶ Secūda ꝓpō. Triplex eſt cognitio diuina. Quedā ē ſimplicis intelligencie q̄ eſt reſpectu oīm entium: ſiue eternoꝝ ſiue tpaliū: et tam reſpectu p̄teritoꝝ q̄ p̄ſentiū futuroꝝ z poſſibiliū ¶ Correlariū. Cognitio diuina ſimplicis intelligentie vel noticie ē reſpectu in finitoꝝ obiectoꝝ. Alia ē cognitio viſionis z eſt oīm entiū exiſtentiū vel p̄teritorum vel futuroꝝ z etiā eternoꝝ. Iſta autem dicit̄ cognitio viſionis: eo ꝙ connotatur ꝙ illud cognitū vel habeat vel habuerit vel habiturū ſit exiſtētiā. ¶ Correlariū. Deus nihil qḋ nō erit ꝯgnoſcit ſciencia viſionis. Tercia eſt cognitio approbationis in deo. et eſt illa que ſolum ſe extendit ad illa que acceptantur a diuina voluntate tanq̄ bona. ſiue operata ſiue operatiua. ¶ Tercia propoſitio. Cognitio approbationis nō eſt reſpectu malorum ſed ſolum bonorum. ¶ Correlarium. Cognitio ſimplicis intelligentie in plus ſe habet q̄ cognitio viſionis Et cognitio viſionis ē in plus q̄ cognitio approbationis. Et hanc diſtinctionem ponit ſanctus Bonauētura reſpondendo ad ſequentē queſtionē. ¶ Unde ſcientia diuina eſt cognitio omniū tam eternorum q̄ poſſibilium. Preſcientia autem p̄ſupponit ſcientiam z eſt in minus q̄ ſcientia. Diſpoſitio eſt certa cognitio practica. id eſt factiua qua cognoſcit res factibiles: factas vel fiendas: inquantum habent ordinem inter ſe. Unde duplex eſt ordo: Unus eſt eminentie ſeu nature: z talem ordinem habent res create inter ſe: vel ad ſe inuicem. Alius eſt ordo rerum ad finem: et talis poteſt ſubdiſtingui de fine propinquo z remoto. Prouidentia eſt certa cognitio dei practica: quā habet reſpectu futuroꝝ inquantum illa futura ordinantur ad finem vltimum. Prouidus eīm eſt iſte q̄ bene coniecturat de illis que ſunt ad finem: z de his que poſſunt impedire conſecutionem finis. ¶ Correlarium. Prouidentia p̄ſupponit diſpoſitionem. Sicut enim videmus ꝙ in domo bene ordinata paterfamilias prius ordinat familiam inter ſe ſm officia. Dehinc prouidet de neceſſarijs tam quo ad victum q̄ quo ad veſtitum. Unde Boetius diffinit prouidentiam. Quarto de conſolatione. Prouidentia ē ratio in mente principis omnium conſtituta qua cuncta diſponit. prouidētia

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in vna concluſione. ¶ Concluſio eſt talis. Pium z neceſſariū eſt dicere ꝙ de⁹ cognoſcat aliud a ſe. Prima pars patet quia pium zc̄. Omnis enim rectus animus hoc dicit quia nō latet deum quod cognoſcit animus noſter. Secunda ps neceſſarium zc̄. quia non poteſt opus latere ſapientiſſimū opificem: z ideo oppoſitum dicere eſt impium z impoſſibile.

Solutio argumentoꝝ

Et pro primo ponit diſtinctionem quia aliquem intellectū intelligere aliud hoc aut eſt per ſe: aut per aliud a cognoſcente. ¶ Propoſitio. Omnis res creata q̄tumcūq̄ parua: eſt nata cauſare intellectionē ſui in intellectu creato. ptꝫ: q: oīs intellect⁹ creat⁹ eſt paſſiuus z receptiu⁹ intellectōis ꝑ aliud vl' ab alio. Licꝫ aūt

intellectus diuinus cognoſcat oia alia a
ſe:nō tñ p aliud a ſe:quia nō ē receptiu⁹
⁊ ſic bñ pōt gloſari Ariſtoteles. ¶ Pro
ſolutione vltimi argumēti Notandū ꝙ
intellect⁹ diuinus hꝫ duplex obiectū ſcꝫ
primarium ⁊ eſt ipſa diuina eſſentia. ⁊ ſe
cundariū ⁊ eſt ipſa creatura. ¶ Propoſi
tio. Omnē nobilitatē ⁊ omnē pfectionē
quā hꝫ intellectio diuina hꝫ ab obiecto
primario:nō ab obiecto ſecūdario qꝛ nō
eget eo:nec dependet ab eo.

Querit̃ ſecundo. Utrū

deus cognoſcat oia alia a ſe. ¶ Reſolu-
tio qōnis ſtat in vna diſtinctōe ⁊ duab⁹
ppōnib⁹. ¶ Diſtinctio ē talis. Duplex ē
cognitio in deo. ſcꝫ approbationis ⁊ ſim-
plicis noticie. Noticia approbatōnis cō
notat complacentiā voluntatis.. ¶ Pri
ma ppoſitio. Deus nō cognoſcit omnia
noticia approbationis. patet ex deſcriptio
ne ipſi⁹ in pcedēti qōne. Hinc abacuc. i.
Mūdi ſunt oculi tui dñe ne videas ma
lum. i. pctm̄ nō approbas. ¶ Scda pro-
poſitio. Noticia ſimplicis noticie deus
cognoſcit oia alia a ſe. Ad hebreos. iiij.
Oia ſunt nuda et aperta oculis ei⁹. Et
iterū. Uiuus ē ſermo dei ⁊ efficax ⁊c. et
nō eſt aliqua creatura inuiſibilis in con
ſpectu eius.

cognitio in deo.

Pro ſolutōne argumē-

toꝝ. Exemplū pro pma ſolutōne q̄ dicit
ꝙ aliqͬd eſſe melius ⁊ nobili⁹ eſt duplr qꝛ
vel ſimplr vel huic. Unde panis ē nobi
lior ⁊ melior mihi ꝙ̄ mus. Et tñ mus ē
ſimplr nobilior pane. ¶ Pro ſcdi ſolu-
tione argumēti. Nota ꝙ triplex ē poten
tia cognoſcendi ſiue cognoſcitiua. ſ. po-
tentia ſenſitiua particularīꝫ: ⁊ ſunt qnqꝫ
ſicut ſunt quinqꝫ ſenſus. Alia eſt poten-
tia media inter ſenſum ⁊ intellectū ⁊ etiā
eſt organica vt imaginatiua. Et iſte due
dicunt̃ materiales. Tercia potentia co-
gnoſcitiua eſt intellectus. Hec nō eſt or
ganica ¶ Propoſitio. Dicit ergo ſanct⁹
Bonauentura ꝙ ex materialitate ꝯiūct̃

videlicꝫ ſenſuū p quas intellect⁹ p ſtatu
intelligit:non pōt ſingularia intelligere
ſeu cognoſcere vt intellectus:niſi intelle
ctus ſit ſeparatus ſiue diuinus. Pōt tamē
dici ꝙ intellect⁹ nō ſolū intelligit vlia:ſꝫ
etiā ſingularia etiaꝫ pro ſtatu iſto. Pro-
batur. Diligo ſingulare ſcꝫ iohannē vel
petrū. g̃ cognoſco ſingulare. ꝯñtia patet
Quia nihil volitū niſi pcognitū. Et lꝫ ñ
diſtincte cognoſcam⁹ ſingularia: hoc nō
obſtat quin cognoſcamus. Nullā eñi na
turā etiā vlem intelligim⁹ diſtincte ⁊ p-
fecte pro ſtatu iſto. Et ꝯcedēda ē aucto
ritas phi. Intellect⁹ eſt vniuerſaliū ⁊ ſen
ſus ſingulariū. Ultimū eſt cū pcuſione.
primū pro nō. Nec ꝫ eñi dicit Ariſtoteles
ꝙ intellectus nō ſit niſi vniuerſaliū.
¶ Pro ſolutōe vltimi argumēti nota hāc
ppoſitionē. ¶ Propō. Infinitas ⁊ imen-
ſitas cognitōis diuine tā intenſiua ꝙ̄ ex
tenſiua nō patit̃ aliqͬd latere deū: ſicut
imenſitas diuine pñtie nō patit̃ aliquid
abſentari a deo. ¶ Correlariū. De obie
cto viliſſimo pōt eē cognitio nobiliſſima.

Querit̃ tercio. Utrum

deus poſſit ſcire vel pſcire plura ꝙ̄ ſciat
¶ Reſolutio qōnis ſtat in trib⁹ ppōnib⁹
¶ Prima ppoſitio. Deus non pōt ſcire
plus ꝙ̄ ſcit loquēdo de noticia ſimplicꝫ
intelligentie. Probat̃. quia illo modo co
gnoſcit oia poſſibilia: q erūt vel nō erūt
ſunt vel fuerūt. g̃ ⁊c. ¶ Scda ppō. De⁹
pōt ſcire plura ꝙ̄ ſcit loquēdo de ſciētia
viſionis. patet qꝛ deus pōt noticia viſio
nis cognoſcere aliū mūdū vel aliū ſolē ⁊
et tñ nūc nō cognoſcit: eo ꝙ nō faciet. er-
go ⁊c. ¶ Tercia ppoſitio. Deus pōt ſcire
plura noticia approbatōis ꝙ̄ ſciat mō.
patet quia pōt approbare fornicationē
quā tñ mō nō approbat. patet ſimilr de
abrahā ⁊ yſaac de interficiēdo ⁊c.

Solutio argumētoꝝ.

¶ Scdm argumentū in oppoſitū pōt ſic
formari. Si de⁹ pōt plura pſcire ꝙ̄ ſciat
aut plura incōplexa: aut plura cōplexa.

Non plura incomplexa: q2 res ſcit deus etiã ſi nunq̃ ſint: ſcit em̃ oĩa q̃ poſſunt fieri. Siĩr non plura cõplexa: q2 cuiuſli bet ꝯdictionis ſemꝑ altera pars eſt vera altera falſa. ꝗ de cõplexis ſemꝑ tot ſunt vera q̃t ſunt falſa. ꝗ ſi ſcit oĩa nõ poſſunt ſciri plura: quia nõ pñt eſſe plura vera. Propter hoc argumentũ Ockam decli nat ad aliã partẽ. ¶ Sed tñ ꝯ Ockam põt ſic argui. Deus põt ſcire hanc ꝓpo ſitionẽ. Ego cras ero rhome z tñ illã nõ ſcit. ꝗ deus põt ſcire aliqͥd qđ mõ nõ ſcit patet ꝯñtia. Añs patet. nã poſſet me fa cere eſſe cras rhome. Itẽ deus põt ſcire oẽm ꝓpoſitõnẽ poſſibilẽ verã. ꝗ añs verũ Cõ autẽ nõ cognoſcit mõ patet: q2 ſcia dei nõ eſt reſpectu falſi. Dicendũ ꝙ noti cia viſionis vel approbatõis verũ ẽ (ſm ſcm̃ Bonauẽ.) deũ aliqͥd ſcire ꝙ nõ ſcit mõ: ſed nõ noticia ſimplicis intelligẽtie

Circa ſecundum articulum primo queritur Utrũ deꝰ cognoſcat ſe z alia vniformiter. Nota ꝙ lꝫ vni formiter in ꝓpõne iſta põt determinare vno modo cognitionẽ dei ſeu illud ꝟbũ cognoſcat. ¶ Prima propõ. Hoc modo deus vniformiť cognoſcit ſe z alia. Alio modo poteſt determinare obiecta cogni ta ſcꝫ ſe et alia. ¶ Secunda propoſitio. Hoc modo deus non cognoſcit ſe z alia vniformiter: quia nulla eſt vniformitas dei z creaturarũ. Unico tamen actu in telligendi improducto pater et filius et ſpiritusſanctus intelligũt tam ſe q̃ alia Eſſentia tamen diuina que eſt obiectũ primarium diuini intellectus ſola eſt ra tio cognoſcẽdi ſe z omnia alia: ſic ꝙ nul la creatura q̃ eſt ſecũdariũ obiectũ ipſiꝰ itellectꝰ diuini mouet ipm̃. Et nota ꝙ rõ intelligendi: z obiectũ primariũ idẽ ſunt in diuinis zc̃. Qu ãuis illa ſint vera: ta men ꝙ aduerbium determinet nomina z non verbum: non videtur eſſe de pro prietate locutionis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione et tribus dictis. ¶ Diſtinctio talis eſt. Duplex eſt cogni tio: quedã cauſatur z ortum habet a co gnoſcibili z dependet ab eo. ¶ Prima ꝓ poſitio. Omnis nature itellectualis co gnitio creata ẽ talis. Alia ẽ cognitio ſm rem: que idem eſt ꝙ cognoſcens: nec cau ſatur nec dependet a re. ¶ Secũda ꝓpo ſitio. Sola cognitio diuina ẽ talis. Pri mum dictũ. Cognitio que dependet et cauſatur a re intelligibili variatur ſm exigentiã cognoſcibilis q̃tum ad rem z q̃tum ad modum. Unde cognitio dici tur variari ſm rem: quãdo eſt de re mi nus nobili z magis nobili. Sed dicitur variari ſm modũ qñ eſt de obiecto pre ſente in ꝓpria pñtia: z poſt de obiecto abſente vel econuerſo. ¶ Secũdũ dictũ. Cognitio que non cauſatur a re: nec de pendet a re cognita vel cognoſcibili: acci pit idemptitatẽ quantũ ad rem z modũ a parte cognoſcentis: nõ a parte cogniti id eſt eadẽ eſt realiter cognoſcenti: z ſem per eſt intuitiua. ¶ Regula methaphiſi calis. A quocunq̃ em̃ res habet entita tem ſuã: ab eo habet idemptitatẽ vel di uerſitatem: eo ꝙ hec ſint paſſiones entis ¶ Terciũ dictũ. Quia ꝯgnitio dei qua cognoſcit ſe z alia ẽ eſſentia diuina. z eſt omnino eadẽ non diuerſificata ideo vni formiter cognoſcit ſe z alia.

Pro ſolutione argumẽ

torum talis ponit̃ diſtinctio. Cognitio diuina vno mõ ꝯparatur ad deũ vel intel lectũ diuinũ ꝯgnoſcentẽ. Hoc mõ ẽ vni formitas pfecta. Alio mõ põt cõpari ad res cognitas. z ſic ẽ diuerſitas. ¶ Regu la. Qñcunq̃ ex diuerſitate obiectoꝝ in tellectoꝝ arguit̃ diuerſitas intellectõnũ vel intellectionis. ſemꝑ ẽ fallacia acciden tis i deo. In nob ſolũ tenet gr̃a materie.

Querit̃ ſecundo. Utrũ

deus cognoſcat mutabilia imutabiliter

¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna di/
ſtinctione ꝛ duabꝰ dictis. ¶ Diſtinctio ē
talis. Iſtud aduerbiū in mutabiliter pt
determinare actū ſciendi dei. ¶ Primū
dictū. Hoc modo deus imutabiliter co
gnoſcit mutabilia. Circa actum em̄ co
gnitionis diuine non eſt tranſmutatio.
Alio mō iſta diſpoſitio. ſ. determinatio:
pōt determinare actū eſſendi rerū ſcʒ ly
mutabilia. ¶ Secunduʒ dictum. Si ly
mutabiliter determinet mutabilia: tūc
deus nō cognoſcit mutabilia imutabilr
ſʒ mutabiliter. Cognoſcit em̄ eos ſicut
ſunt: ſed ꝯſtat ꝙ ſūt mutabilia. ergo ꝛc.
Quia ſi imutabilr cognoſceret tūc eſſet
ſenſus ꝙ eſſent mutabilia et imutabilia
qḋ eſt oppoſitū in adiecto. ¶ Et ꝗ̄uis ꝗ̄ di
cta ſint vera: tū diſtinctio non eſt logica
Unde modo in noſtra ſcola nō oportet
queſtionē diſtingui: ſed ſimplr eſt conce
denda. Et ſicut ſatis groſſum eſt exem-
plum qḋ dat ſanctꝰ Bonauētura in hac
queſtione: ꝛ hoc propter groſſiores ꝛ ſim
pliciores: ita etiam ꝓpter theologos no/
uellos ponit diſtinctionē prefatā ꝛc.

Queritur tercio. Utrum

deus cognoſcat oīa p̄ſenter. ¶ Pro decla
ratione qōnis Notandū ꝙ p̄ſenter dicit
p̄ſentialitateʒ. Eſt autem duplex p̄ſens
Quoddā ē raptim trāſiens. Aliud ſim
plex ꝛ pmanēs. Et illud pñs nihil aliud
eſt niſi inſtans vel nunc indiuiſibile: co/
pulans pꝰus cum poſteriore. Solum em̄
duo ſunt tēpora. Preteritū ꝛ Futurum
Nam ſoluʒ habemus de tempore ipſum
nūc quod eſt indiuiſibile: copulans pre/
teritum cū futuro. Ipſum autem p̄ſens
ſeu nūc nō eſt tempus. Aliud eſt preſens
ſimpliciſſimūʒ permanens. Et eſt nunc
cedens eternitatis: qḋ eſt ipſa eternitas
dei: nō autē pars eternitatis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ꝛ duobus dictis
¶ Diſtinctio talis eſt. Deum cognoſce-
re omnia p̄ſenter dupliciter poteſt intel-
ligi. Uno modo vt ly p̄ſenter dicit p̄ſen/
tialitatem omniū obiectoꝝ cognitorum
¶ Primū dictū. Hoc modo deus nō co/
gnoſcit omnia preſenter. Aliqua em̄ ob/
iecta ſunt preterita: aliqua futura. Ut
antichriſtus. Unde cum nō ſit ſimultas
ſeu preſentialitas obiectorum. queſtio
non eſt vera hoc modo loquendo. Alio
modo ly preſenter poteſt dicere preſen/
tialitateʒ diuine cognitionis. ¶ Secun
dum dictū. Deus cognoſcit omnia pre/
ſenter: vt notatur preſentialitas diuine
cognitionis ad omnia ſibi p̄ſentia: quia
per vnicum actum ſimpliciſſimū intelli
git ꝛ habet omnia preſentia ſibi: tam il/
la que ſunt: ꝙ̄ que fuerunt: ꝛ que erunt.
Nihil em̄ eſt futurum deo. Nullius em̄
rei noticia aduenit deo de nouo. ¶ Cor/
relarium. Licet deus cognoſcat futura
cōtingentia certitudinaliter non tamen
cognoſcit aliquod futurum ſibi futurū
patet. nullum em̄ tale eſt ſibi: quia om/
nia ei ſunt preſentia.

¶ Pro ſolutione vltimi argumenti. No
ta ꝙ duplex eſt noticia in deo. Una dici
tur Apprehenſiua: que eſt tam poſſibi/
lium ꝙ̄ impoſſibilium: tam falſorum ꝙ̄
incompoſſibilium. Hac noticia deus co
gnoſcit ſimul duo contradictoria. Ta
lis etiā eſt in nobis: niſi em̄ cognoſcerem
ambo contradictoria nō iudicarem ipſa
eſſe incompoſſibilia nec cōtradictoria.
Alia ē iudicatiua noticia ſeu adheſiua.
Et iſta ſolū eſt reſpectu veri. Unde ſic
cognoſcit ꝯ̄dictoria ꝙ ſcit vnū alteri eſſe
incompoſſibile vnum tamen alteri poſſe
ſuccedere.

notitia duplex

Circa diſtinctio/
nem quadrageſimaʒ ꝗ̄ tres
habet articulos. Primꝰ eſt
de p̄deſtinatione ꝛ continet
duos articulos ꝑtiales: ꝛ quilibet duas
hʒ qōnes. Scḋs ē de electione hn̄s duas
qōnes. Tercius de reprobatōe qui ſimi/
liter duas queſtiones habeꝫ.

Circa primū igitur articulū queritur pmo Utrū pdestinatio sit quid eternum vel tēporale. ¶ Pro declaratione illi⁹ termini pdestinatio notandū. Q₂ ista materia scʒ pdestinatōis similis est serpenti qui dicit ydra: qui cum diuidit seu abscindit sibi caput in alia pte nascit sibi aliud caput: ꝛ sic hʒ duo: ꝙ si illa duo abscindant habebit quatuor vel sex capita. Et ideo ſm fabulas cū hercules pliaret cū eo: tandē necessariū habuit cū igne cōburere eū ꝛ oīa eius capita. Sic etiā est de ista materia. Nā cū vna difficultas in ista materia soluitur surgunt alie due difficultates maiores. Sequar autē duos doctores pcipuos i ista materia vnū antiquū textuariū scʒ btm̄ Augustinū ꝛ aliū questionarium. Et duos modernos pcipuos Scotū scʒ ꝛ Bonauenturā. ¶ Uñ pdestinatio ſm Scotū in pñti distinctōe est pordinatio alicui⁹ creature intellectual: ad gloriaʒ pncipalr: ꝛ ad grām ꝛ ad merita: ꝛ ad q̄dam alia in ordine ad gloriā minus pncipaliter: facta a voluntate diuina. In ista descriptione quatuor vel quinqꝫ sūt particule. Prima pticula ē. Preordinatio facta a diuina voluntate. Uñ pdestinatio formalr nō est nisi actus diuie voluntatis qua ordinat creaturā rōnalem ad finē suū supnaturalē. Uñ duplex est finis creature rōnalis. Quidā est naturalis: ad quē scʒ ipsa ꝑtute sua naturali potest ꝯtingere vt finis ignis est esse sursum. Finis autē creature supnaturalis est ille (ad quē licʒ ordinet) ipa tamē nō pōt acquirere illā ꝑtute sua ꝓpria. Sicut sagitta nō pōt ire ad signū nisi sagitans mitteret seu destinaret ante se: Sic null⁹ pt ptingere ad vitā eternaʒ nisi añ fuerit destinat⁹ a deo. vñ ioh. vi. Nemo pōt venire ad me nisi pr̄ meus traxerit eum. ¶ Nota ꝙ ſm modū nostrū intelligendi quatuor sunt signa naturę in predestinatione diuina: licet deus ab eterno simul intellexerit oia. Primū qđ sequitur nō est vnū de quatuor. In pmo signo nature deus intelligit se tanqꝫ summum intelligibile: ꝛ in hoc nō est pdestinatio. In scđo signo pūidet oēs creaturas intellectuales in purꝫ naturalib: ꝛ in hoc etiā est pūisa incarnatio ꝟbi diuini. Dimittam⁹ alias creaturas q̄m nō sunt ad propositū (scʒ de pdestinatione) Intellectus ergo repñtat voluntati ipsas rōnales creaturas in puris naturalibus. In tercio signo tanqꝫ clemētissim⁹ eligit q̄s vult ad gloriā: ꝛ in illo signo nō sunt merita: sed q₂ ex mera sua liberalitate vult eis dare vitā. Et in hoc signo nihil vult iude ꝛ aliīs dānatis dare. non gloriā q̄m non obligatur ipsis sicut nec obligabat petro ꝛ paulo. In q̄rto signo videt oīa hoies casuros ꝛ peccaturos in adā. Sed cū sua ineffabilis sapia stabiliuit ꝙ nullus saluabi cū petō. ideo voluit et oportuit eis pūidere de remedio. Et sic i q̄rto signo ordinauit xp̄m pati pro liberatione pdestinatoꝝ. Et licʒ doctor Subtilis solū quatuor signa ponat in primo tñ in tercio ponit talia. ¶ Correlarium In quinto signo pūidet iudā ꝛ alios dānatos eē dānados. Uñ pdestinare nō ē nisi velle dare gloriā alicui creature rationali. Sed velle nō est actus intellect⁹ formalr. ergo ꝛc̄. ¶ Correlarium pmū. Predestinatio nō est actus intellect⁹ diuini neqꝫ intellectio. patet p superiora. ¶ Correlariū scđm. Predestinatio nō ē pscientia diuina formalr loquēdo. Dicitur formalr: quia oīa in diuinis sunt idē realr. Contra Richardū de media villa: pʒ quia illa ē actus intellectus ꝛc̄. ¶ Correlariū terciū. Predestinatio primo ꝛ principalr ꝛ formalr iportat actuʒ diuine voluntatis: concomitanter tamē ꝛ psuppositiue iportat pscientiā diuinā seu actū intellect⁹ ¶ Correlariū quartū Descriptio data ab Augustino in libro de bono pseuerantie de pdestinatione q̄

mitur a peccato qđ infuit. Hoc modo omnes homines excepto xpo z beata maria virgine glorioſiſſima fuerūt redempti ſubleuatiue. Alia eſt redemptio preſeruatiua qua aliquis redimitur a peccato: non qđ aliqñ infuit: ſed qđ infuiſſet niſi redemptus fuiſſet. Hec redēptio multo nobilior eſt. Patet in exēplo familiari. Tres vadant in cāpis quoꝝ vnus ſcit latentem foueam z viam zc̄.

¶ Undecimū correlariū. Nullus inter predeſtinatos eſt predeſtinatus ideo: qꝛ alius preuiſus eſt caſurus quia ſi hoc ſequeretur ꝙ ille predeſtinatꝰ deberet gaudere de peccato alterius. ſed hoc eſt incōueniens. Hoc correlariū ptz: qꝛ anteꝗ̄ deus puideret caſum tam angelorū ꝗ̄ hoim predeſtinauerat omēs electos. Illud eſt ꝯtra opinionem illorum qui dicunt homines eē predeſtinatos propter caſum angelorum qđ eſt falſum.

¶ Correlarium duodecimū. Licet paſſio xpi fuerit ſolum efficaciter oblata et accepta pro electis non tamen pro omnibus predeſtinatis: quia nō pro angelis: ſed tm̄ pro hominibꝰ. Probaꝛ. Quia ſi paſſio xpi fuiſſet pro angelis oblata efficaciter: hoc aut eſſet ꝓ bonis aut malis. Non malis ptz. nec pro bonis ptz: quia tm̄ propter peccata mortuus: et paſſus eſt xps. Nam angelos nuſꝗ̄ apphēdit gloſa. i. nunꝗ̄ ꝓpter angelos paſſus eſt.

¶ Auguſtinus tripliciter deſcribit pdeſtinationē. Primo in libro de fide ad petrum dicens. Predeſtinatio eſt gratuite donationis pparatio. i. preordinatio alicuius creature intellectualis ad gloriam facta a volūtate diuina. Uñ Eſaias ait ꝙ oculus non vidit nec auris audiuit zc̄. que preparauit deus diligentibus ſe et hoc ꝗ̄tum ad preparationem. Dicitur ſcđo gratuite donationis. Patet eñ ꝙ gratia gratis datur alioquin non eſſet gratia: z ſic per ſcđam particulam non ſolum gloriam: ſed etiam alia media intelligamus. ¶ Idē Auguſtinꝰ diffinit eam in libro de bono perſeuerātie dicens. Predeſtinatio eſt preſcientia beneficiorū dei et hoc concomitanter et pſuppoſitiue. ¶ Tercio in libro de predeſtinatione ſanctorum et magis proprie. Predeſtinatio eſt propoſitum miſerendi. Et debet ſic intelligi. predeſtinatio eſt propoſitum dandi vitam eternam. Unde miſericordia vno modo capitur large pro liberalitate. Hoc modo accipitur in illa auctoritate Pauli vbi dicit gloſa cui vult miſeretur id eſt miſericorditer vitam eternam largitur. Et ſic capitur in iſta deſcriptione. Predeſtinatio enim non habet pro obiecto malum: ſed ſolum gloriam. Alio modo accipitur ſtricte ſm ꝙ dictum eſt zc̄.

¶ Correlarium primum. Licet propoſitum: electio z predeſtinatio ſint idem realiter z ſm rem in deo: diſtinguuntur tamen ratione. Propoſitum enim nihil eſt niſi velle aliqđ facere. Unde ille proponit qui firmiter vult aliquid facere. Electio autem addit aliquid inꝗ̄tum ſcilicet vult illud diſtinguendo contra oppoſitum: et ſic addit ſegregationem. Si enim omnes vellet beatificare diceretur propoſitū: non autem electio. Predeſtinatio dicit aliquem firmiter aliqđ velle facere: z cum hoc conotat ſegregationem: z tercio cōnotat gloriā eternā zc̄.

¶ Secundum correlariū. Propter identitatem realem illorū trium: ſacra ſcriptura quandoꝗ̄ et doctores ſacri vtuntur vno nomine pro alio. Unde. Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperamur in bonum: his qui ſm propoſitum. Gloſa id eſt ſm predeſtinationem zc̄. Ibi dicitur in gloſa ordinaria ꝙ etiam peccata cooperantur predeſtinatis in bonum ſcꝫ vt ſint cautiores: humiliores z feruentiores. Exemplum de ſancto Petro quem deus cadere permiſit: vt illum poſtea cautiorē redderet. Scđo patet exemplū de milite habente multas cicatrices: et hoc ꝓ beatis.

¶ Tercium correlariū. Gloria: vita eterna: beatitudo: viſio clara z fruitio ſeqns illā clarā viſionē oibus modis idē ſunt Et dicit vita eterna a pte poſt: nō a parte añ. ¶ Correlariū quartū. Ille ſolus dicit pdeſtinatus cui pᵽoſuit de⁹ dare vitā eternam. Unde. Cui vult miſeret z quē vult indurat. i. non miſeret. Miſericordia eñ ppriiſſime loquendo reſpicit pro obiecto ſuo miſeriā vel pene vel culpe: z ſic ſemp h3 pro obiecto remoto malum. Obiectū aūt ppinquū ipſius miſericordie eſt nolle miſeriā eē in alio: propriiſſime eñ ſm aliqs null⁹ dr̄ miſereri ſui Illud aūt obiectū ppinquū miſcdie (ſicut etia3 cuiuſlibet virtutis moralis obiectū ppinquū) eſt actus ad quem inclinat miſericordia talis habitus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſex dicis. ¶ Primū dictū. Predeſtinatio duo dicit ſeu importat ſc3 pncipale ſignificatū z cōnotatū. ¶ Scdm dictum. Principale ſignificatū predeſtinationis eſt ipſa diuina volitio q̄ nihil aliud eſt q̄ eſſentia diuina. Nec tamen doctor ſubtilis cū dicit q ſit diuina volitio ɔtradicit ſancti Bonauē. ſed ſubtiliat z iuuat textum ſcti Bonauētu. ¶ Terciū dictū. Connotatū ipſi⁹ pdeſtinationis eſt triplex creatura. ſ. gratia gloria z ipſa pſona ſaluāda. Ex his pz diffinitio Scoti data de pdeſtinatione. ¶ Quartū dictū. Predeſtinatio importat illa duo ſc3 principale ſignificatū et ɔnotatū nō abſolute: ſed cū ordine añceſſionis vnius ad alteru3 ſc3 cū ordine añceſſionis diuine volitionis et eſſentie diuine ad connotatū: ſicut eternū tpale. ¶ Quintū dictum. Quia principale ſignificatū pdeſtinationis eſt eternū: ido pdeſtinatio iudicanda eſt eterna. ¶ Sextum dictu3. Quia predeſtinatio importat ſuum principale ſignificatu3 cum ordine anteceſſionis ad ɔnotatum et illa anteceſſio eſt eterna: predeſtinatio erit eterna.

Scdo queritur. Utru3

predeſtinatio principalius importet ſcientiā an voluntatē. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in tribus ppoſitionib⁹. ¶ Prima ppoſitio. Cū predeſtinatio ſignificet diuinā eſſentiā: vt cauſam gr̄e z gl̄ie z hoc ſm ordinatā diſtributionē gr̄e et glorie: q̄tum eſt de ſe non tm̄ importat ſcientiā: ſed etiā voluntatē z potentiam Impoſſibile eſt eñ q deus predeſtinauerit aliquē quē non pſciuerit. ¶ Scda ppoſitio. Quia cauſalitas gr̄e z glorie attribuit pprie volūtati: vt efficiēti: ſed ſciētie vt diſponenti: z potētie vt exeqnti. Ideo etſi predeſtinatio importet illa tria: tn̄ principalius importat voluntatem. i. actū volūtatis. Scdm Bonauē. tn̄ z alios doctores etiā Scotū potētia dei non eſt aliud niſi volūtas dei. ¶ Tercia propoſitio. Quia predeſtinatio importat illa tria vel formaliter vel concomitanter vel pſuppoſitiue. Hinc eſt q Auguſtin⁹ diffinit eā p illa tria. Quo aūt intelligende ſint ille diffinitiones ſuperius dictū eſt.

Circa ſcdm articulum in ſpāli querit de neceſſitate predeſtinatiōis. Primo Utru3 predeſtinatio inferat neceſſitatē ſalutis libero arbitrio. ¶ Nota q duplex eſt neceſſitas. Quedam eſt conſequētis: z eſt illa qua aliquid ita eſt q non pōt non ita eſſe: vł qua ita ſit vt non poſſit oppoſitū eius fieri. Et dicit abſoluta. De iſta neceſſitate abſoluta eſt preſens q̄ſtio: z eſt ſenſus Utrum predeſtinatio abſolutā neceſſitatem ſalutis inferat predeſtinato: ſic q liberū arbitrium eius neceſſario ſimpliciter operetur meritorie. Seu ſuppoſito q ſim predeſtinat⁹. Querit. Utrū iſta ſit neceſſaria ego habebo gloriam. Alia eſt neceſſitas ɔſeqntie que eſt qua

vna ꝓpoſitio ſiue neceſſaria ſiue contingẽs: in bona ꝯſequentia infert aliã ſiue cõtingentẽ ſiue neceſſariã. Et de illa nõ eſt queſtio: quia oẽs doctores cõcedunt nec ẽ difficultas quin ſit neceſſaria conſequentia. Deus p̄deſtinauit iohannẽ ergo ſaluabit᷑. ¶ Itẽ duplex ẽ ſalus creature rõnalis ſcꝫ efficiens ſiue effectiua minus principalis ⁊ meritoria. Et ẽ xp̄us ſm humanã naturã. Unde. Nos autẽ gloriari oportet in cruce dñi noſtri ieſu xp̄i in quo ẽ ſalus nr̃a ⁊c̃. Alia ẽ efficiẽs principalis. Et ẽ tota trinitas. Licet ergo chriſtus ſm naturam humanã ſit redemptor noſter effectiue: meritorie ſcꝫ hoc tñ eſt minus p̄ncipaliter. Trinitas autẽ tota ẽ principalis redemptrix nr̃a. ¶ Nota ꝙ adhuc duplex ẽ ſalus. Quedam ẽ obiectiua ⁊ ẽ ipſa diuina eſſentia. Alia ẽ formalis ⁊ ẽ ipſa clara viſio ⁊ fruitio eſſentie diuine. ¶ Correlariũ. Beatitudo formalis: ſalus formalis: finis ſupnaturalis: fruitio cũ viſione ſunt idem.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna ꝯcluſione. ¶ Concluſio. Predeſtinatio non infert neceſſitatem ſaluti nec ĩfert neceſſitatẽ libero arbitrio. Oppoſitum huiꝰ ꝯcluſionis ẽ hereticũ. Probatur: quia p̄deſtinatio qua deus predeſtinauit hominẽ velle ſaluare nõ violentat liberũ arbitriũ nec cogit: ſed ſtat cũ ipſo dimittens eũ in ſua libertate ⁊ contingentia: ergo p̄deſtinatio nõ infert neceſſitatẽ libero arbitrio. Antecedẽs perſuadetur. Quia ſic cõtingenter quis facit bona opera vel mala cũ eſt p̄deſtinatus: ſicut ſi deus cum nõ predeſtinaſſet. Unde concluſione poſita dicit ſanctus Bonauentura. Quoniam p̄deſtinatio nõ eſt cauſa ſalutis niſi includendo merita ⁊ ita ſaluando liberum arbitrium Hec ille. Sicut eñ ſi velit quis iohanni cras aliquid dare: nõ tollit aliquid a libero arbitrio eius: ſic nec deus.

Pro ſolutõne argumẽtorum

Notandũ ꝙ preſcientia duo importat. ſcꝫ rationẽ preſcientie: ⁊ rationẽ cauſe. Importat cauſalitatem ſcꝫ reſpectu gratie ⁊ glorie. ¶ Correlariũ. Deus non ẽ tota cauſa ſalutis tue: ſed cum voluntate tua. Quid autẽ frangis caput tuum per diuerſas cogitationes ⁊ fantaſias Facienti qđ in ſe ẽ deus nunꝙ deficiet. Unde quidã doctor. Si nõ es predeſtinatus fac vt p̄deſtineris. Unde in poteſtate tua ẽ damnari vel ſaluari: Nã xp̄us dixit. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata. Nouit deus mutare ſententiam ſi tu noueris mutare vitã. Unde ſi habes melancoliã ꝙ deus p̄ſciuerit te ad penã dico tibi fac quod conſulo tibi. Et tibi aſſero ⁊ promitto ⁊ pro te in die iudicij reſpondebo. Conuertaris a via tua mala: ⁊ a ſtudijs tuis inutilibꝰ. a tali occupatione tui intellectus vaniſſima ⁊ exerce te in amore ⁊ delectatione diuine benignitatis infinite: ⁊ ſaluaberis ꝑſeuerando. Quero eñ a te quare xp̄us venit in mundũ predicans ⁊c̃. Reſpondebis: propter ſalutem peccatoris. Si ego ſtans in colle viderem diuerſas vias vnam ad franckfordiã: aliam ad argentinam: ⁊ terciã ad moguntiã ⁊c̃. Quere illud in ſancto Bonauentura: quia valde clare ibi ponitur.

Mouet igit᷑ circa quartum Argumentum queſtionem talem.

¶ Utrum p̄deſtinatus poſſit damnari

Tota reſolutio doctoris ſtat in quinꝙ ꝓpoſitionibus ⁊ vna ratione. ¶ Prima ꝓpoſitio. Hec propoſitio p̄deſtinatus poteſt damnari: eſt ſimpliciter vera: ⁊ ſine diſtinctione cõcedenda. Et poteſt ꝓbari ſic. Omnis ꝓpoſitio eſt ſimpliciter concedenda que ſic ſignificat ſicuti eſt: ſed iſta eſt huiuſmodi. ergo eſt ſimpliciter concedenda. In hac ꝓpoſitione Scotus ⁊ moderni doctores nõ ſunt cum eo

quia diſtinguunt eam. ¶ Secunda pro/
poſitio. Quāuis hec ꝓpoſitio p̄deſtina'
tum damnari eſt poſſibile: vel p̄deſtina
tum poſſe damnari ē poſſibile ſit diſtin-
guenda: quia poteſt eſſe de re vel de di-
cto. i. de ſenſu diuiſo vel cōpoſito. Hec
tamen nō eſt diſtinguenda: p̄deſtinatus
poteſt damnari. Unde ſm ipſum ē diffe
rentia inter modalez in qua ponitur di/
ctum ſcȝ in accuſatiuo: ⁊ inter modalem
in qua ponitur ſignificatū dicti in recto
¶ Regula. Omnis propoſitio modalis
in qua ponit̉ dictū ꝑ actm̄ ⁊ ꝟbū infiniti
ui modi eſt diſtinguenda: quia vel eſt de
re vel de modo ¶ Secūda regula. Om
nis ꝓpoſitio modolis in ſenſu diuiſo ſꝫ
dicit̉ eſſe de re. In ſenſu vero cōpoſito di
citur de dicto. vt clare patet in iſto Ex-
emplo. Album eſſe nigrum eſt poſſibile
Si eſt de dicto tunc ſenſus eſt. Hec pro
poſitio albū eſt nigrū eſt poſſibilis. Si
vero eſt de re tunc valet tantū. Resque
modo eſt alba poſtea pōt eſſe vel fieri ni
gra. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Iſta ꝓpoſitio p̄
deſtinatus poteſt damnari poteſt intel/
ligi ſeu imaginari triplicem habere cau
ſam veritatis. Prima eſt ſic ꝙ p̄dicatuȝ
poſſit ieſſe ſubiecto capto ſub forma im
plicata: ⁊ ſic tunc eſt ſenſus p̄deſtinatus
vt p̄deſtinatus pōt damnari. Alia eſt ꝙ
p̄dicatū poſſit ineſſe poſt formā implica
tam ſic ſcȝ ꝙ poſtq̄ȝ quis fuit p̄deſtinat⁹
heri hodie damnaret̉. Tercia ē ꝙ predi/
catum poſſit ineſſe ſubiecto non ſub for/
ma implicata nec poſt formā implicatā
ſed pōt ineſſe ſubiecto abſolute ſumpto
¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet hec propoſi
tio predeſtinat⁹ poteſt damnari in duo-
bus primis ſenſibus nō poteſt eſſe vera
tamen in tercio eſt vera. De primo patet
quia ſicut album manens album nō po/
teſt eſſe nigrum: ſic nec p̄deſtinatus ma/
nens vel inquantū eſt predeſtinatus po-
teſt namnari. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Quo
cunq̄ȝ modo predicatuȝ illius ꝓpoſitio/
nis predeſtinat⁹ poteſt damnari poteſt
ineſſe ſubiecto illo modo ipſa eſt ſimpli-
citer concedenda. Sed illud ſolum eſt
tercio modo. ¶ Ratio. Tam fides q̄ȝ ra
tio clamant ꝙ hec cōſequentia eſt bona.
Iſte eſt predeſtinatus ergo ſaluabitur.
Hec eſt ſuppoſitio. Sed conſequens il-
lius cōſequentie eſt cōtingens. ergo etiā
autecedens illius ē contingens. Qui di
ceret contrariū huius: totam artem ſilo
giſticam deſtrueret. Uirtus eīm inferen
di concluſionē in logica vera eſt: vt op-
poſitum cōſequentis nō poſſit ſtare cum
antecedente. Sed oppoſitum cōtingen/
tis poteſt ſtare cuȝ neceſſario. Iſtum er/
go eſſe predeſtinatū nō eſt neceſſarium.
ergo vel eſt contingens vel impoſſibile.
Sed vltra iſta ē contingens. Iſte eſt pre
deſtinatus ergo poteſt nō predeſtinari.
ergo poteſt preſciri. id ē reprobari. Ne/
ceſſe ē omnē hominē eſſe predeſtinatū vel
preſcitum. ¶ Nota ꝙ preſcitū eſſe ⁊ dam
nari ſe concomitantur quia bene ſequi-
tur ille ē preſcitus. ergo ipſe damnabit̉
⁊ debet accipi preſciri proprie ⁊ nō large
¶ Ulteri⁹ dicit in lr̄a S. Bonauētura.

Hoc tamen difficile eſt

intelligi. Poteſt tamen ſic capi ſi pre/
ſupponamus quatuor dicta vera.
¶ Primū dictuȝ. Preſens diuine eterni/
tatis circūplectitur omne tēpus Per ly
preſens intelligitur nūc vel inſtans eter
nitatis permanens non enim tranſit in
preteritum: ſed idem nunc eternitatis
quod coexiſtebat tempori in principio
mundi eſt hodie. Si enim ſm philoſo/
phos idem eſt tempus in toto vniuerſo:
eadem ergo hora que nūc eſt pn̄s: ē pn̄s
omni loco: quia ⁊ in Babylonia ⁊ Rho
me ⁊ apud imperatorem. Hoc idē pro/
batur per Anſhelmū in libro de concor/
dia p̄ſcientie ⁊ libero arbitrio: qui dicit
ꝙ ſicut p̄ſens tēpus complectitur omnē
locū: ⁊ omne qđ in loco eſt: ita p̄ſens eter

nitatis dicte tēp⁹. Et hoc necessariū ē poni quis non possum⁹ hoc plene intelligere Uidemus em̄ eius oppositū esse falsum et impossibile: quia sic hoc non esset: tunc mutaretur pōs diuine eternitatis. ¶ Scdm dictum. Deus vnico actu intelligendi simplicissimo et inuariabili intelligit omnia. ¶ Tercium dictum. Cum dicimus diuinam cognitionem vel voluntatem ordinari ad hoc cognoscibile vel aliud: vel ad creaturā non ponimus respectum in deo actu: sed solum in creatura cognita non in actu sed in habitu. id est potentia: nec de p̄senti sed de futuro. Sequēs dictum multum valet ad intelligendum propositum. ¶ Quartum dictum. Omne futurum sub ratione futuri quod semel ponitur futurum: semper fuit futurum. Et omne non futurum quod semel ponitur n̄ futurum sp̄ fuit n̄ futurū. Exēplū primi. Ista ponitur. ¶ Antichrist⁹ erit et ista semper fuit vera ab eterno. Si ergo ponas istum saluandum ab eterno verum fuit iste saluabitur. Nō videtur tamen esse simile de negatiuis. Unde licet istud positum sit verum. Christus post resurrectionem non morietur etc. Non tamen christus non morietur.

¶ Correlarium. Aliquid potest poni in esse quod tamen nō erat prius in esse et tamen sine mutatione sui.

¶ Arguitur sic. Predestinatus non potest incipere esse prescitus. ergo non potest esse prescitus. ¶ Pro quo nota q duplex est eternum. Quoddam implicat temporale. Aliud vero implicat eternū ¶ Nota q sm̄ Doctorē Subtilem Hec Predestinatus potest damnari potest et debet distingui. In sensu composito valet illam. Hec propositio. Predestinat⁹ damnatur est possibilis. In sensu autem diuiso valet illam. Qui ē vel potest esse p̄destinatus potest damnari.

Queritur secundo. Utrū

predestinatio ponat certitudinē in euentu vel non. ¶ Notandū q quadruplex ē certitudo. Quedam ē inuariabilitatis seu immutabilitatis: et illa opponitur mutabilitati. Et est illa que negat possibilem successionem: oppositi ad oppositū cognitum certitudinaliter. Non enim deus potest cognoscere aliquod futurū et postea illud cognoscere non futurum. ¶ Correlarium. Noticia dei de futuris contingentibus ē certa hoc modo. Alia est certitudo infallibilitatis q̄ opponitur fallibilitati et deceptioni. Falli autem est rem opinari aliter esse q̄ sit pro illo nunc pro quo opinatur esse.

¶ Correlarium. Deus non potest falli: quia non cognoscit rem aliter q̄ se habeat. Tercia est certitudo necessitatis que opponitur contingentie et est illa que nō potest aliter se habere: vel non potest aliter esse q̄ sit. Hec ergo certitudo ponit necessitatem in obiecto cognito.

¶ Correlarium. Nullum futurum contingens potest esse certum certitudine necessitatis. Cognitio ergo dei de futuris contingentibus nō est certa tali certitudine. Uel sic. Deus non cognoscit futura cōtingentia tali certitudine cognoscit tamē futura ɔtingentia certitudine infallibilitatis. Quarta dicitur certitudo firmitatis que opponitur dubitationi: cōsequitur autem certitudinem infallibilitatis et ē quasi idem: et est que excludit omnem dubitationem.

Resolutio questionis

stat in tribus dictis et vna distinctione. ¶ Distinctio. Certitudo in prescientia diuina et predestinatione potest accipi dupliciter. Uno modo a parte rei euenture vel euenientis. Alio modo ex parte dei prescientis vel preordinantis ¶ Primū dictū. Prescientia dei large vel p̄destinatio diuina nō ē certa certitudine ex parte rei euenientis: quia hec repugnat ɔtingentie

et ponit neceſſitatē in re euentura: que tamen nō eſt in ea. ¶ Corelariū. Numerus electorum. numerus damnatoꝝ. numerus cuiuſcunqꝫ rei de futuro euenientis nō eſt certus deo certitudine neceſſitatis ſeu certitudine ex parte rei eueniētis: alioquin omnes res eſſent neceſſarie ¶ Secundū dictum. Noticia dei eſt certa certitudine inuariabilitatis ⁊ infallibilitatis. Hoc ē qđ dicit ſanctus Bonauentura certitudine a parte dei cognoſcentis. ¶ Terciū dictum. Noticia dei ē certa certitudine firmitatis. ¶ Correlarium. Numerus electoꝝ eſt certus certitudine inuariabilitatꝭ infallibilitatꝭ et firmitatis ¶ Pro ſolutōe pmi argumēti Nota ꝙ aliquis poteſt dici dignus corona eterna. Uno modo ſm pſentem iuſticiam. Alio modo ſm pdeſtinationē diuinam. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnis homo viator quādocunqꝫ eſt in gracia ſeu charitate: tunc habet locum in paradiſo ⁊ coronam ſm preſentē iuſticiam. i. ſm illam gratiā que dicitur iuſticia infuſa quā habet pſentialiter: per quā eſt amicus dei: ⁊ ordinatur ad vitam eternā ſm eam. ¶ Secunda propoſitio. Aliquis exiſtens in inferno maiorē habuit iuſticiam ſeu ad maiorē gloriam ordinatus fuit ſm preſentem iuſticiam ꝙ̄ multi in celo. Exemplum de Juda vel aliquo heremita. ¶ Tercia ꝓpoſitio. que ponitur a Scoto in quarto. Aliquis exiſtens in inferno habet maius ius in paradiſo ꝙ̄ aliquis exiſtens in paradiſo. Et dicitur ius ſopitum a iuriſtis quia poſuit obicem. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Omnis peccator finaliter penitentiā acturus dignam eſt iuſtus ſm predeſtinationē diuinam. ¶ Nunc reſtat ſolutio duoꝝ argumētorum vltimoꝝ quoꝝ primū ſoluitur per diſtinctionē datā. Sed vltimū ē multorum ſtultoꝝ ſic dicentiū. Si certū eſt q̄ ⁊ quot ſaluabunt ita ꝙ ſic eueniet ⁊ non aliter ꝙ̄uis poſſet aliter eſſe nullus tūc pdeſtinatus damnabit: nec ecōtra. ergo nullus debet curare an faciat bene vel male: quia ſi pſcitus eſt quicquid faciet in fine damnabit. Si pdeſtinatus eſt ſaluabitur. Stultus ergo eſt qui nō comedit ⁊ letatur ⁊ non recipiat bona in vita ſua. ¶ Reſpondet ſanctꝰ Bonauētura pmo refutando ⁊ retorquēdo ſic dicens. Illud ē argumentū ſtultoꝝ quod ducit eos in torporē ⁊ impietatis excuſationē. Nam ſimiliter ſic poſſet argui. Deus pdeſtinauit Utrum tu debeas cras mori an nō ad qđ ergo bibis ⁊ comedis. Qui ſic argueret ⁊ tali rōni ꝯſentiret argueretur demētie: ſic ⁊ in ꝓpoſito. Secundo reſpondet argumentando. Tu dicis ꝙ deus pdeſtinat ⁊ ego dico ꝙ (¶ Regula prima) Deus tanqꝫ iuſtus iudex iuſte remunerat. (¶ Scđa regula) Nullum bonū irremuneratū (¶ Tercia regula) Et nullum malū impunitū. ¶ Correlariū. Nullus ergo laborat ſine fructu: nullus torpet ſine damno. ¶ Reſpōſio ſancti Bonauēture in fine. ¶ Prima ꝓpoſitio. Predeſtinatio nō ē niſi cū particulari rei euentu. patet quia non ē niſi ꝑ merita. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Deus nō preſcit in omnē rei euentū: ſed etiā cū particulari euētu. ¶ Tercia ꝓpō. Salus noſtra nō ſolū ē ex parte dei: ſed etiā ex parte noſtra (nō eīn vult inuitos) Et cū ipſe velit omnes hoīes ſaluos fieri et omnibꝫ gratiā impartiri: ſolū ex noſtra malicia vel negligentia venit defectus noſtre ſalutis. Hec Bonauētura. ¶ Nota ꝙ Scotus in quarto dicit ꝙ qñ malū dimittit impunitū: duo ſunt mala. primū eſt malum cōmiſſum vel omiſſum. ſecundū eſt ipſa impunitio.

Circa ſecundum articulū principalē qui eſt de electione queritur pmo. Utrū electio ſit in deo eternaliter vel ex tempore.

¶ Nota ꝙ triplex eſt electio. Prima eſt
electio dilectionis: ꝛ eſt preoptatio diui/
ne voluntatis qua preoptat vel vult da
re vitam eternam aliquibus creaturis
rationalibus ꝛ nō alijs. Solum vltima
particula eſt propria electioni que ad/
dit diſcretionē vel ſeparationē int᷑ aliqua.
¶ Correlariū. Electio in deo ē etna nō
temporalis. Vñ ad Ephesios ꝑmo. Ele
git nos ante mūdi ꝯſtitutionē vt eſſemꝰ
ſancti ꝛ imaculati corā ipſo. ſed cōſtat ꝙ
nihil tpale fuit ante ꝯſtitutionē mundi.
ergo ꝛc. Alia ē electio finalis gratifica
tionis ꝛ eſt collatio gr̄e finalis ipſi crea/
ture rōnali. ¶ Correlariū ꝑmū. Gratia
finalis non eſt in aliquo hoīe q̄ꝺdiu eſt in
via: quia ꝓ nullo inſtanti vie aliq̄s eſt in
gr̄a finali: ſed in ꝑmo inſtanti mortꝭ gr̄a
fit finalis q̄ i fuit. ¶ Scōm Correlariū.
Dilectio final' gratificatōis eſt tpalis.
nō etna. patet quia eſt effectus puta da
tio ſeu collatio gr̄e finalis. ¶ Terciū
correlariū. Electio finalis gratificatōis
eſt ſignū infallibile: ꝛ effectus ipſius ele/
ctionis dilectōis. ¶ Quartū correlariū.
Nulla gr̄a in via eſt certū ſignū p̄deſti/
nationis. Tercia ē electio p̄lationis. Et
eſt collatio alicuiꝰ dignitatis vel eminen
tie alicui creature rōnali: ſup alias crea/
turas rōnales quēadmodū dī eṗs eſt p̄/
latus. Vnde chriſtus. Ego elegi vos et
vnꝰ ex vobis diabolus ē. Et intelligitur
deſcṗtio de ſeculari etiā p̄latione ¶ Cor
relariū primū. Electio p̄lationis nō eſt
ſolū bonoꝝ ſed etiā maloꝝ. ¶ Secundū
correlariū. Nec eſt oīm bonoꝝ. Vñ qui
dam apparuit poſt mortē cuidā (vt ha/
betur in epl'is ſancti Iheronimi) dicēs.
Si fuiſſem de numero eṗoꝝ fuiſſem de
numero dānatoꝝ. ¶ Terciū correlariū.
Nec eſt ſignū electionis dilectōnis talis
electio.

Reſolutio queſtionis

ſt ꝛc in vna diſtinctione ꝛ duobus dictis
¶ Diſtinctio. Electio dicit᷑ dupl'r. Vno
vt dicit dilectionē cū diſcretione ſolum.
¶ Primū dictū. Hoc mō eſt i deo. Alio
mo put dicit dilectionē cū diſcretione p̄/
cedente ꝛ deliberatōe ꝛ inq̄ſitione. ¶ Se
cundū dictū. Hoc mō eſt in creatura in
qua cadere pōt ignorātia. ¶ Correlariū
Non ſolū intellectꝰ ē diſcretiuꝰ: ſed ma/
gis voluntas. Patet eīm ꝙ illa q̄ etiā vo
luntate ſeparant᷑. puta qꝛ aliquid ad hanc
dignitatē ordinat᷑ aliud ad aliā (intelle
ctione p̄cedente voluntateꝫ) indiſtincta
intelliguntur quo ad iſtas dignitates.
¶ Secundū correlariū. Electio obiecti
ue eſt tpalis ſed realiter eſt eterna.

Reſtat ſoluere argumē

ta. Ad illud qđ obijcit᷑ ꝙ voluntas dei ꝛ
dilectio eſt ſine diſcretione qꝛ deus vult
oēs hoīes ſaluos fieri. Dicit᷑ ꝙ duplex ē
voluntas in deo ſcꝫ añs ꝛ ꝯñs. Vñ licet
in deo ſit vnica voluntas et vnicꝰ actus
volendi ſimpliciſſimꝰ: tñ penes connota
ta ꝛ ꝓpter diuerſa obiecta volita dī du
plex vel multiplex. Volūtas añs in deo
reſpectu ſalutis hoīm ſm̄ Bonauentu/
ram eſt q̄ vult q̄tū eſt in ſe. Hanc decla
rat doctor Subtilis dicens ꝙ eſt illa q̄
deus dedit vel dat dona naturalia ipſis
hoībus ꝛ leges rectas: ꝛ adiutoria com/
munia ſufficiētia ad ſalutē: q̄bus pñt cō
ſequi beatitudinē. dona autē naturalia
ſunt intellectus ꝛ voluntas. Leges recte
ſunt deuꝫ diligere ſup oīa ꝛ primū ſicut
ſeipſum. Adiutoria ꝟo cōia ſunt ſacra/
menta. ¶ Correlariū ꝑmū. Omīa dona
naturalia (ptinēt ad voluntatē dei ante
cedentē) reſpectu ſalutis: ꝛ oīs gr̄e gra
tis date vt ſciētia: donū linguarū: inter/
pretatio ſermonum ꝛc. ¶ Scōm correla
rium. Oīa p̄cepta diuina et oīa conſilia
euangelica. ꝛc. ¶ Terciū correla. Oīa
ſacramēta fidei: oēs deuotōnes. oēs reli
giones: oēs ritus ꝓceſtantes diuinū ob/
ſequiū vt oēs orōnes ꝛ oīa opera merito
ria ptinent ad voluntatē dei anteceden/
tem. ¶ Quartū Correlariū. Voluntas

dei añs nō ſemꝑ adimpletᷣ. ¶ Voluntas ꝯñs dei reſpectu ſalutis hoim̄ ē illa qua deus efficaciter vult dare alicui ſalutē: ſic ꝙ ponit eā in effectu: ꝑpter merita p̄cedentia. ¶ Correlariū p̄mū. Hec ſemꝑ eſt efficax. ¶ Scd̄m correlariū. Hec ſemper adimpletᷣ. Et p hec intelligitᷣ z ſolutio ſancti Bonauēture z auctoritas ap̄li Similiter illa. Deus illuminat oēm hominem venientē in hunc mundū. ¶ Vel exponatᷣ p diſtributionē accomodā. Et ſic deus vult oēs hoies ſaluos fieri ſcʒ de his q̄ ſalui fiunt. Et licet Auguſtinꝰ ſic exponat z Gregorius de arimino dicat aliā non valere ꝑpter puulos qui ſe nō p̄nt baptiſare zc̄. Sed hoc argumentū nihil ꝯcludit imo ipſis pueris ſufficientia remedia a deo exhibentᷣ ſalutis: licet non imediate ſed mediante ſcʒ gentibus z alijs mediantibꝫ. Tamē iſta de voluntate añcedēte z ꝯñte q̄ ſumitᷣ a Damaſceno ē melior: licet neutra ſit rep̄hendēda.

¶ Pro declaratiōe ſolutiōis ſcd̄e rōnis aliq̄s ꝓpōnes z correla. ¶ P̄ria ꝓpō. Si adā non peccaſſet nulli reprobi fuiſſent nati. ¶ Correlariū p̄mū. Sic multi homines alios patres z matres habuiſſent ¶ Secūda ꝓpō. Si adā nō peccaſſet ſoli electi nati fuiſſent. ¶ Correlariū ſcd̄m Si adā nō peccaſſet electio qua eligitᷣ et ſeparatur bonꝰ a malo nō fuiſſet: fuiſſet tñ electio qua ſeparatur melior a minꝰ bono. ¶ Tercia ꝓpō. Si adā nō peccaſſet oēs electi nati fuiſſent. ¶ Quarta ꝓpō. Si adā nō peccaſſʒ ꝟgo glorioſa nata fuiſſʒ z filꝰ dei incarnatꝰ fuiſſet. pʒ quia xp̄us inter oēs electos ē p̄imꝰ: q2 p̄mogenitꝰ in multis fratribꝫ. ¶ Quīta ꝓpō. Si adā nō peccaſſet virgo glorioſa ꝯcepiſſet ſp̄ūſctō et genuiſſet xp̄m. Ex hoc ſeq̄tur ꝙ proſa illa de ꝟgine glorioſa vbi dr̄ ſaltem ſententialr. Ne abhorreas peccōres ſine q̄bus nūꝙ̄ digna fuiſſes tanto filio eſt falſa. ¶ Sexta ꝓpō. Si adam non peccaſſet adhuc aliqui naſcerētur perfectiores alijs patet de chriſto. ¶ Solutio tercie rationis eſt multum fecunda: z ex ipſa videtur Doctor Subtilis valde multa ſumpſiſſe ſeu induſtria permagna eduxiſſe. Dicit ergo ſanctus Bonauentura ꝙ dilectio duplex eſt. Quedaʒ eſt que oritur ex conſideratione bonitatis. Alia eſt que eſt principiū bonitatis Similiter duplex eſt electio. Quedam cauſatur a diuerſitate z p̄eminentia eligibilium. Hec cōſequitur eligibilia vt dilectio humana. Alia eſt ratio diuerſitatis i eligēdo (vt diuina) z hoc diſſimilium: non que ſunt ſed que futura ſunt. Et talis precedit eligibilia z eſt eterna. Niſi eñ eſſet diuina electio omnes eſſemus reprobi z mali. Hec Bonauētura Conſidera attentius z declara vltimaʒ propoſitionē ſatis mirabilem z egregiā atꝗ aureā. Hanc practicauit de virgine glorioſa que ait. Reſpexit humilitatem ancille ſue: ecce eñ ex hoc beatā me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens eſt zc̄. Niſi eñ eam ab eterno i dei matrē elegiſſet: nūꝙ̄ peccato originali caruiſſet zc̄.

Queritᷣ ſecūdo quid ſit electio. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna diſtinctione et tribus dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Triplex ē electio. Eſt enim electio ſm affectionē dilectionis. ¶ Primum dictum. Electio ſm affectionem dilectionis eſt eterna: z eſt idem qḋ predeſtinatio. Alia eſt ſm effectum finalis gratificationis. ¶ Secundū dictum Electio ſm effectum finalis gratificationis eſt temporalis: z ſignum infallibile prime electionis. Tercia eſt ſm ſtatū prelationis. ¶ Terciū dictum. Electio ſm ſtatum p̄lationis eſt temporalis: et nec effectus nec ſignum eterne electionis Multi eñ (dicit Bonauētura) eliguntur mali z reprobi: z vtinam nō ſint plures mali ꝙ̄ boni.

Circa ſecundum articulum qui eſt de reprobatione ⁊ ſpecialiter de obduratione primo queritur. Utrum obduratio ſit pena vel culpa. ¶ Culpa idē eſt quod peccatū: ⁊ de hoc ſupra. Pena declaratur in textu ideo nō eſt neceſſe declarari ſpecialiter ¶ Reprobatio eſt duplex negatiua ſcʒ et affirmatiua. Et ad intelligendum hanc diuiſionem eſt neceſſarium cōſiderare quatuor ſigna Doctoris Subtilis ad hoc vt diſtincte ⁊ ſubtiliter intelligat. ¶ Notandum igitur ꝙ licet deus ab eterno pdeſtinauerit omnes electos ⁊ angelos ⁊ homines: reprobauerit ab eterno omnes malos ſm modū tamen intelligendi noſtrum quatuor poſſunt cōſiderari ſigna nature. In primo ſigno nature Judas ⁊ omnes reprobi ⁊ etiam petrus (p quē intelligo omnes predeſtinatos) fuerunt diuine voluntati pſentati per intellectū: in puris naturalibus: ⁊ in hoc ſigno nature voluit petro vitam eternam. Jude autem nihil voluit quia nihil debuit ei Habuit ergo actum negatiuū circa ipſum ⁊ omnes damnandos. In ſecundo ſigno voluit petro gratiā ⁊ nihil iude: ⁊ dicitur reprobatio negatiue. In tercio ſigno vult vtrūqꝫ eſſe de maſſa perditionis ⁊ hoc voluntate pmiſſiua. Et iſte eſt primus actus poſitiuꝰ voluntatis vniformis circa petrum ⁊ iudam. In quarto vero ſigno vult damnare poſitiue iudam. id eſt vult ſibi eternam damnationem. ¶ Unde reprobatio negatiua eſt alicui non velle dare gloriam eternam. ¶ Affirmatiua vero reprobatio eſt velle damnare vel punire aliquē pro peccatis ¶ Correlarium primū. In eodem ſigno predeſtinantur electi ⁊ reprobantur preſciti: ⁊ hoc negatiue. Patet quia in pmo ſigno iudas reprobatus eſt negatiue ⁊c. ¶ Secundū Correlarium. Reprobationis negatiue nulla eſt cauſa vel ratio ex parte obiecti: ſicut nec pdeſtinatiōis eſt cauſa obiectiualis. Et per hoc cōcordantur moderni doctores. vt Ockam ⁊ Gregorius de arimino qui videntur cōtradicere Scoto. Sed hic non eſt locutus de reprobatione negatiua. ¶ Tercium Correlariū. Non in eodem ſigno ſunt reprobati damnati affirmatiue: in quo predeſtinati ſunt electi. ¶ Quartum Correlariū. Reprobationis poſitiue eſt dabilis aliqua ratio obiectiualis ex parte obiecti propter quā reprobatur. ¶ Quintum Correlarium Propter finale peccatū preuiſum reprobatur quicunqꝫ reprobatur ¶ Sextum Correlariū. Licet pdeſtinationis nō ſit ratio ex parte obiecti tamen reprobationis poſitiue eſt ratio.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ⁊ aliquibꝰ propoſitionibus. ¶ Diſtinctio eſt talis. Duplex eſt obduratio. Quedā eſt corporalis ſeu proprie dicta. Et eſt quedā duricies inherens formaliter alicui corpori duro: per quā ipſum eſt inhabile ad ſuſcipiendum. ſtabile ad permanendū. firmum ad rebellandum vel reſiſtendum. Alia eſt obduratio ſpiritualis ſeu metaphorice dicta. ¶ Prima propoſitio. Obduratio in ſpiritibus tranſlatiue: dicta eſt ab obduratione proprie dicta. ¶ Secunda propoſitio. Duriciē corporalem ſequitur triplex proprietas que ineſt corpori duro per eandem naturam Durum enī eſt quod eſt inhabile ad ſuſcipiendum: ſtabile ad permanendum: forte ad reſiſtendum. Duricies autem eſt qualitas quedam ſic inexiſtens lapidi ſicut aliud accidens. ¶ Tercia propoſitio eſt. Secundū iſtā triplicem proprietatē in corporalibus tranſfertur obduratio ad ſpiritum. ¶ Unde obduratio ſpiritualis ē triplex:

Quedā eſt ineptitudinis ſeu inabilita-
tis. Et eſt quedā inabilitas ſeu indiſpo
ſitio ipſi⁹ volūtatis ad ſuſcipiendū gra-
ciam dei z charitatē diuinā. Hec ē pena
nature intellectualis nō culpa proprie:
ꝓpt pctm̄ em̄ ꝑmi parentis natura nr̄a
eſt prona ad malū. Alia eſt ſtabilitatis
ſeu firmitatis z ē actus volūtatis obſti-
nate in malo cui ꝑſeueranter et firmiter
adheret. Tercia ē obduratio ſpūalis re
bellionis et ē actus volūtatis obſtinate
in malū cui ꝑtinaciter adheret: z ē prom
pta ad rebellandū ꝯtra deū: z eius man
data ¶ Quarta ꝓpō. Prima obduratio
ſpūalis: q̄ eſt ꝓmptitudo ad peccanduȝ
indiſponit nos ad recipiendū grām Sȝ
iſta pronitas ē pena originalis peccati.
¶ Quīta ꝓpoſitio. Secūda obduratio
ſpūalis ſtabilitatis: ſcȝ eſt peccatuȝ z pe
na cū diſpoſitōe: ſiue diſpoſitio pcti ꝑce-
dentis. Hec ē maior culpa multis alijs.
¶ Sexta ꝓpō. Obduratio rebellionis
eſt impugnatio veritatꝫ agnite. Et illa
eſt peſſima quia eſt ſpeciale pcti gen⁹ ſcȝ
pctm̄ in ſpm̄ſanctū. Et ſm̄ illū triplíceȝ
modū diuerſe auctoritates procedunt.
¶ Corrclariū reſponſiuū. Obduratio
vno mō eſt pena: z nihilomin⁹ alijs mo-
dis ē culpa ſiue diſpoſitio culpe. ¶ Pro
ſolutione vltimi argumēti. Nota ꝙ oīs
pena inflicta aut infligit̄ propter pecca-
ta cōmiſſa ſeu cōtracta. vel ꝓpter proba
tionē hoīm iuſtoꝝ: ſicut ipſi Iob z mar-
tyrib⁹. Aut ꝓpter gloriaȝ dei: vt de ceco
nato. Cecitas em̄ ē pena. Sed chriſtus
ait. Nec hic nec parentes eius pecca-
uit ſcȝ vt cecus naſceret̄. Triplex ē pena
ſcȝ inflicta: ꝯtracta z acta. Et licet ꝑme
due nō ſint peccata: (quia nō ſunt in po
teſtate noſtra) ſunt tamē diſpoſitio ad
peccandum.

Querit̄ ſecundo. Utrū

obduratio ſit a deo ſiue ſit effectus dei
reprobantis. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in
quinq ꝓpōnibus cum vna diſtinctōne.

¶ Prima ꝓpoſitio. Obduratio inq̄ꝫtū
pena ē dicit ineptitudinē aīe z defectum
penalem. ¶ Secunda propoſitio. Quia
oīs pena inq̄ꝫtū pena: eſt iuſta et ordina-
ta: ideo obduratio inq̄ꝫtū pena: dicit de
fectum ordinatū ſeu iuſtū. Declaratur.
Deus em̄ nunq̄ etiam ꝑ modicū tēpus
ſiue inſtans tpis) dimittit pctm̄ ſine pe-
na. Nunq̄ em̄ dedecus culpe ē ſine deco
re iuſticie. Hinc Auguſtin⁹ in libro con
feſſionū dicit. Iuſſiſti dn̄e vt vnuſquiſq̄
peccator ſit pena ſibipſi. ¶ Notandū ꝙ
duplex ē pena reordinatiua culpe Una
ē inuolūtaria. Et ē pena īflicta quā aliq̄s
cū murmure tenet. Oīs em̄ pena infli-
cta pro pctō eſt reordinatia peccati. Et
hec pena ē duplex. Nā quedā eſt inimici
cia dei: que cuicunq̄ pctō mortali corre
ſpondet: ſic ꝙ omnes tales ſunt filij ire.
Qn̄cunq̄ em̄ peccat quis deus recedit
ab eo ſubtrahendo grām. Et licet pecca
tores minus conſiderent tamen in hoc
ſtultiſſimi ſunt. Quādurū em̄ eſſet ali-
cui prudenti viro eſſe in indignatione
mortali ſui principis: cuius manus effu
gere impoſſibile eſſet. Hec pena reordi-
nat culpā manentē: ſed nō aufert. Alia ē
pena inuoluntaria. vt ē pena infernalis.
Pena vero reordinatiua culpe volunta
ria eſt deletiua culpe. Et eſt illa qua ſcȝ
q̄s penitēdo ſe punit fructuoſe. Et ē il-
la quā acceptam⁹ in ſacramēto penitētie
¶ Tercia ꝓpoſitio. Quia obduratio in
quantū defect⁹: nō hȝ aliquā cauſaȝ niſi
deficientē: ideo de⁹ nō eſt cauſa deficiens
obduratōis: ſed liberū arbitriū deſtitu
tum. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Obduratio
inq̄ꝫtū eſt ordinata hȝ duplicē cām: vnā
merentē ſiue demerentē: z aliā retribuen
tem. Unde culpa demerentis ē cauſa me
rens. Cauſa retribuēs eſt diuina iuſti-
cia hoc loquunt̄ tres auctoritates in ꝓn-
cipio q̄ōis. ꝑma ē bti pauli ad Rom̄. ix.
Cui vult miſeretur z quē vult indurat.
¶ Quinta ꝓpoſitio. Oēs auctoritates
q̄ vident̄ ſonare ꝙ deus ſit cauſa indura

eſt talis q̄ p̄deſtinatio eſt preſcientia be neficioꝝ dei non eſt formalis: ſed debet intelligi cōcomitanter et p̄ſuppoſitiue. patet: Nihil em̄ volitū niſi precognitū. ¶ Quintū correlariū. Solus de⁹ prede ſtinare pōt. Cum em̄ de rōne ſua forma li includat diuinaꝫ voluntatē ſequit̄ q̄ non poſſit competere alicui creature. ¶ Sextū correlariū. Sicut nullus an gelus q̄ꝰtumcunq̄ ꝑfectus nec aliq̄s ſan ctus q̄ꝰtūcunq̄ beatificatus pōt beatifi care ꝓprie ꝛ principaliter aliquē: ſic nec poſſunt predeſtinare. Prima pars ptꝫ: q꞉ beatificare effectiue eſt clare oſtende re eſſentiaꝫ diuinā. ergo ꝛc̄. ¶ Septimū correlariū. Deus nullo modo eſt prede ſtinabilis. patet. Om̄e predeſtinās ha bet poteſtatē ſuꝑ predeſtinatū. ergo ꝛc̄. Vel ſic. Quicquid predeſtinat̄ cōtingē ter beatificat̄ vel beatificabitur. Sꝫ de us neceſſario beatificatur. ergo ꝛc̄. ¶ Octauū correlarium. Predeſtinatio eſt ꝯtingens. patꝫ: q꞉ nō eſt aliud q̄ꝫ vel le diuinū: vt tranſit ſuper creaturā rati onalē. Sed ſicut quicquid de⁹ ad extra agit cōtingenter agit: ſic quicquid vult ad extra ꝯtingenter vult. ¶ Nonū corre lariū. Licet predeſtinatio ſit ꝯtingens: eſt tamē eterna: licet em̄ nō det creature gloriā niſi ex tpe: voluit tn̄ dare ab eter no. Aliud em̄ eſt dare ꝛ aliud velle dare Et eſt rn̄ſiuū ad queſtionem primā Bo nauenture. ¶ Decimū correlariū. Licet deus predeſtinauerit ab eterno creatu ras rōnales: ꝛ voluerit ab eterno eis da re gl̄iam: non tn̄ voluit eis dare pro eter no. Nam nunq̄ꝫ de⁹ edificabit mihi do mum in paradiſo: niſi ego edificē cum eo. Edificare em̄ domū in paradiſo eſt mereri vitam eternā. Edificare ergo ta bernaculū in paradiſo non eſt ipſa p̄de ſtinatio: ſed effectus ipſius. ¶ Undeci mum correlarium. Licet ſint multi ꝛ va rij effectus predeſtinationis: principali ores tamē ad quos alij reducuntur ſunt quatuor ſcꝫ vocatio: iuſtificatio: magni ficatio: ꝛ xp̄i paſſio. Prima pars ptꝫ: q꞉ omnia bona tp̄alia ꝛ omnia que ſunt in vniuerſo vt terra: celum: ſol: luna: ſtelle. paradiſus ꝛ celum empireū ſunt effect⁹ predeſtinationis. Non em̄ deus indigu it: vt faceret ſolē: aues: aquā ꝛc̄. niſi pro pter electos. Unde phus. ij. phiſicoruꝫ. Sumus nos quoddāmodo finis oium. Item Geneſis primo. Dominamini pi ſcibus maris ꝛc̄. ¶ Sed pro ſcd̄a parte loquit̄ de primis apoſtolus. Quos pre ſciuit hos ꝛ p̄deſtinauit: quos predeſti nauit hos ꝛ vocauit: quos vocauit hos ꝛ iuſtificauit ꝛc̄. Ubi notandum q̄ pre ſciētia dei capitur dupliciter. Uno mo do large: Et ſic eſt reſpectu omniū futu rorum bonorum et malorū. Hoc modo accepit apl̄us preſcientiā cum dicit pre ſciuit: prout p̄ſcientia eſt quedā noticia precedens predeſtinationē. Non em̄ de us ignoranter predeſtinauit. Alio mo do capitur ſtricte pro noticia ſolum re ſpectu malorū. Vel capitur pro repro batione: ꝛ illo modo opponitur predeſti nationi. Vocatio (licet ſint alie expoſitio nes tamen hec mihi placet) eſt attractio ad fidē ſcꝫ per predicationē: vel per in ſpirationē: etiam poſt perditā innocen tiam baptiſmi: vn̄ dicit ſcriptura: trahit rebelles noſtras volūtates: qḋ et ſancta eccleſia ſepius petit. ¶ Duodecimū cor relariū. Finis ꝓpinquus ꝛ immediat⁹: ꝓpter quē creauit dn̄s vniuerſum: ſunt homies predeſtinati. ¶ Correlariū. xiij. Licet paſſio xp̄i fuiſſet ſufficiens etiam pro infinitis hominibus: ſi deus voluiſ ſet acceptare pro eis: Nunq̄ꝫ tamen fuit accepta neq̄ꝫ efficaciter oblata a xp̄o ni ſi pro electis. ¶ Quartūdecimū correla rium. Nullum bonum meritoriū eſt ſuf ficiens ad vitam eternam: niſi quia de⁹ acceptat. Et tn̄ eſt ſufficiens ad vitam eternam quantum deus acceptat: et ad tantū gradum beatitudinis: ad quantū acceptat deus. Sufficientia enim no ſtra ex deo eſt. Per magnificentiā intel

ligitur glorificatio in patria. Hic ergo
recita ſigna illa quattuor ſupradicta.
Cognoſcens enim ꝙ omnes electi pecca-
turi eſſent vel actuali peccato vel origi-
nali (excepto xp̄o et btā virgine que fuit
preſeruata) ordinauit ⁊ voluit xp̄m tan
q̃ primogenitum in multis fratrib⁹ et
perfectiſſimū electum ſatiſfacere debere
pro omnib⁹. Scd̄a particula deſcriptio
nis predeſtinationis eſt alicuius creatu
re intellectualis. ¶ Primū correlarium
Omnis natura contingenter beatifica-
bilis eſt predeſtinabilis. Probat̃: quia
omnis natura ordinabilis ad gloriam
per merita eſt p̄deſtinabilis. Sed om-
nis natura contingenter beatificabilis
eſt ordinabilis ad gloriam per merita.
ergo omnis talis eſt predeſtinabilis.
Unde duplex eſt natura beatificabilis
Quedā eſt que neceſſario eſt beatifica-
bilis: vt natura diuina. Hec nō beatifi
cat̃ per merita p̄cedentia. Alia eſt natu-
ra btificabilis ꝯtingēter: vt eſt rationa
lis natura creata ſiue angeli ſiue hoīes.
Neq̃ enim adulti neq̃ paruuli neq̃ an-
geli beatificant̃ niſi p̄cedentib⁹ meritis.
Un̄ deus ordinauit ſua ſapiētia ꝙ nul-
lus beatificabit̃ niſi per precedentia me
rita, et niſi mereat̃ vitam eternam: in ſe
vel in alio. ¶ Scd̄m correlariū. Sola
natura cōtingēter beatificabilis eſt p̄de
ſtinabilis. ¶ Terciū correlariū. Nulla
natura inferior hoīe eſt predeſtinabilis
patet: q2 ſola natura btificabilis eſt pre
deſtinabilis. Sed nulla natura inferi-
or hoīe eſt beatificabilis. ergo. ¶ Quar
tum correlariū. Omēs angeli ⁊ oēs ho
mines ſunt p̄deſtinabiles. pat3: quia ali
qui hoīes ſunt predeſtinabiles: g̃ omēs.
Et licet ꝯn̄tia non valeat gr̄a forme: tn̄
gr̄a materie bene valet: eo ꝙ ſit materia
naturalis. ¶ Quintū correlariū. Licet
oēs creature intellectuales ſint predeſti
nabiles: non tamen oēs predeſtinantur.
¶ Sextū correlariū. Predeſtinatio p̄nci
paliter reſpicit finem ſupnaturalē natu
re intellectualis. Sicut enim dictū eſt fi-
nis ſupnaturalis eſt ille qui excedit fa-
cultatē nature ſic ſc3 ꝙ ipſa ex puris na-
turalibus non pōt acquirere illum.
¶ Septimū correlariū. Licet predeſti-
natio principaliter reſpiciat gloria3: tn̄
ꝯcomitanter reſpicit vocationē ⁊ gr̄am
⁊ merita: ⁊ cetera bona in ordine ad glo
riam. ¶ Octauū correlariū. Xp̄s inter
predeſtinatos eſt p̄mus predeſtinatus.
Probatio: quia omnis ordinate volens
prius vult finē q̃ illa que ſunt ad finē.
Et ſicut prius vult finē q̃ illa que ſunt
ad finem: ita prius vult illud qd̄ eſt fini
ppinquius q̃ illud qd̄ eſt remotius a fi
ne. Sed de⁹ eſt ordinatiſſimū volēs. Et
cōſtat ꝙ xp̄s eſt ppinquior deo q̃ aliq̄s
alius ſanct⁹. ergo de⁹ prius vult gloriā
nobiliſſime aīe xp̄i q̃ alicui alteri ſctōꝝ.
Ex quo ſequit̃ ꝙ in ſignis nature ſupe-
rius dictis poſſunt aſſignari alia ſigna.
Un̄ ad Rom. viij. Xp̄s eſt primogenit⁹
in fratrib⁹. ¶ Nonū correlariū. Si adā
nō peccaſſet adhuc xp̄us incarnatus fuiſ
ſet. Probat̃: quia cū xp̄us ſit prius natu
ra p̄deſtinatus q̃ aliq̄s hoīm. Et omēs
electi fuerunt prius predeſtinati q̃ ali-
quid p̄ſciret deus de pctō: licet deus ab
eterno oīa ſimul intellexerit. ergo ſi ho-
mo non cecidiſſet adhuc fuiſſet incarna-
tus. Unde licet paſſio ſit ppter peccata
noſtra: non tn̄ p̄ncipaliter. et p̄mo eſt in-
carnatus ppter peccatū. Non enim eſt ve
riſimile ꝙ ſummu3 bonum in creatis ſit
ſolummodo occaſionatū: ⁊ non ſolū hoc
ſed occaſionatū occaſione peccati. Sed
ſummū qd̄ fecit deus eſt ꝙ aſſumpſit na
turam humanā. ergo ⁊c̄. Minor patet
per Auguſtinū. In rebus p temp⁹ ortis
ſumma gratia eſt: vt deus hoīe in vnita
te pſone copularetur. ¶ Decimū corre.
Si adam non peccaſſet xp̄s nihilominꝰ
incarnatus fuiſſet ⁊ potuiſſet veniſſe: vt
redemptor. Ubi notandū ꝙ duplex eſt
redemptio ſc3 Subleuatiua: et eſt illa
qua aliquis poſt lapſum liberat̃ ⁊ redi-

tionis debet intelligi deū eſſe cauſaʒ obdurationis ꝙ̄tum ad ordinationē: non ꝙ̄tum ad defectū. Et dat exemplum ſatis manifeſtū Si qs eēt adiudicat⁹ morti vt ſcʒ periret fame ⁊ ego poſſem ipi miniſtrare panē nec facio. Ego tūc iuſte dicor facere: licet nihil faciaʒ: ſed q2 iſtud non facere eſt ordinatū. Carentia ḡ cibi eſſet in iſto cauſa mortis: ego aūt non occidi: ſed pmiſi. Hec Bonauētu. ſententialiter. Sed pulcrius ipſe loquit̄ ⁊ alia multa ſatis pulcra ponit in littera.

Pro argumētorum ſolutione.

¶ Pro ſolutione ſcd̄i argumenti nota ꝙ ſctūs Bonauētura arguendo dat maximā. Si aliqd eſt cauſa alicuius et oppoſitū eſt cā oppoſiti ⁊c̄. Et pmo poſterioꝝ phus dicit. Si affirmatio eſt cā affirmationis: ⁊ negatio eſt cā negationis. Vñ ſnialit̄ allegat hic ſctūs Bonauen. phm: Ut ſi habere pulmonē eſt cā reſpirādi: ⁊ nō habere eſt cā nō reſpirandi. Sed velle miſereri eſt cā gratificationis: ergo nolle miſereri eſt cauſa obdurationis. Prima ſolutio nō placet. ¶ Dicendū ergo ꝙ phs loquit̄ de cā proxima ⁊ immediata: ⁊ q̄ eſt tota cauſa non exigens aliaʒ: ⁊ in omni tali tenet (hec etiam eſt gloſa Scoti) Sed ꝙ̄uis volūtas dei ſit cauſa ⁊ efficiēs gratificationis: tñ ad ſalutē cōcurrit liberū arbitrium vt cōſentiēs. Quia ergo iſta duo ꝯcurrūt qđlibet boꝛū pōt cauſare defectum: ⁊ nō cauſat diuina volūtas q̄ eſt liberaliſſima: ſed cauſat liberū arbitriū: qđ ꝙ̄uis nō poſſit neqꝫ ſufficiat efficere: pōt tñ eſſe deficiens cauſa: que ſufficiēs eſt ad defectum effectus. In bonis enim facilius eſt deſtruere ꝙ̄ ꝯſtruere. ¶ Itē ſi aliquid per ſui preſentiā eſt cauſa alicuius: per ſui abſentiam eſt cauſa oppoſiti. Hec alia maxima eſt phi. Et ſumitur ex ſcd̄o phiſicoꝝ: vbi dicit ꝙ ſi nauta eſt cauſa ſalutis nauis per ſuam preſentiam id eſt per directioneʒ ⁊c̄. ſi ergo eſſet abſens non ſcʒ dirigendo quia dormiens vel ebrius: eſſet cauſa periclitationis nauis. Si ergo de⁹ per ſui preſentiam eſt cauſa mollificationis cordis: ꝑ ſui abſentiam eſt cauſa obdurationis. ¶ Rñdet ꝙ cū abſentia alicuius eſt malum aut ipſe ē cauſa ſue abſentie aut nō Si ille eſt cauſa ſue abſentie: dicit̄ ꝑ conſequens cauſa eſſe eius qđ incurrit̄ ex abſentia. Exemplū de interficiente nautā. Deus autem nō eſt cauſa abſentie ſue a peccatore: immo ꝙ̄tuʒ eſt de ſe ſemꝑ eſt paratus pñs eſſe (ſcʒ per grāʒ) ideo reuera nullo modo dicēdus eſt cauſa nr̄e obdurationis. Sʒ illud rōne cui⁹ ſe iuſte abſentat: ideo vere nr̄m pctm̄ ⁊ nō deus eſt cauſa. Peccata eñ nr̄a diuiſerunt inter nos ⁊ deum noſtrum.

Circa diſtinctionem q̄dragefimāprimā que duos habet articulos. Circa primū ergo articulū primo querit̄. Utrum predeſtinatio vel reprobatio in nobis habeat cauſam meritoriā. ¶ Cauſa meritoria duo includit ſcʒ cauſam ⁊ meritorium. Pro declaratione ergo notandū eſt ꝙ cauſa capitur dupliciter. Uno mō ꝓprie ⁊ ſtricte: ⁊ ſic eſt aliqua res q̄ habet aliā rem tāꝙ̄ effectum ſuum: quā cauſat ſeu efficit. Et diſtinguit̄ in efficientē: finalē: materialē et formalē. De iſta non eſt q̄ſtio pñs. Alio modo cauſa capit̄ large: ⁊ ſic dr̄ eſſe vna ꝓpō inferēs aliā naturali ꝯña: ⁊ cauſali neceſſaria: ⁊ non ecōuerſo: vt q2 ſol lucet dies ē. ¶ Regula. Qñcūqꝫ ex vna ꝓpōe infert̄ alia naturali ꝯña ⁊ nō econuerſo: tūc ipa eſt cā ſcd̄e. Et h̄ mō accipit̄ cā in qōne iſta. ¶ Prima ꝓpō. In agētib⁹ mere naturalib⁹ nō eſt reꝑibilis cā meritoria. Probat̄: q2 cauſa meritoria nō eſt niſi volūtas vel act⁹ ſequēs volūtatē: ſʒ in agētib⁹ mere naturalib⁹ nō eſt volūtas nec talia ſequunt̄ voluntatem. ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. In ſola natura intellectu

ali reperit causa meritoria. Patet: qꝛ nihil meret niſi volēs. ergo zc. ¶ Tercia ppō In ſūpma natura intellectuali ſiue diuina non pōt repiri cā meritoria. pbat: qꝛ cā meritoria nō eſt repibilis niſi apd illā naturā q̄ pōt mereri z demereri. Sz natura diuina nō eſt hmōi. ergo zc. Maior ptz: qꝛ ið dr cā meritoria: qꝛ meret vl demeret. Minor pz: qꝛ nulla creatura pōt mereri vel demereri niſi reſpectu ei⁹ nature q̄ pōt ipaz pmiare. ¶ Quarta ppō Cauſa meritoria nō eſt proprie efficiēs nec finalis: nec formalis: nec materialis reſpectu pmij: pz: qꝛ cauſa meritoria nō eſt niſi merita: ſed ſolus de⁹ cauſat effectiue gl'iam ſubiectiuā: neqz eſt cā finalis. ergo zc. ¶ Quinta ppō. Cauſa meritoria large capta ē duplex. Una eſt mali: z hec pprie loquendo dr cā demeritoria. Alia eſt boni: z hec pprie dr meritoria. ¶ Correlariū. In titulo qōnis ſcti Bonauē. capit cauſa meritoria large. ¶ Sexta ppō. Cauſa meritoria licz nō ſit pprie cauſa eſt tñ diſpoſitio neceſſaria preqſita (ſtāte lege dei ordinatā) ad habendā gl'iam. Statuit eñ lex diuina q nullus vnqz ſaluabi ſine meritis ſuis pprijs: z hoc ſi fuerit adultus vtēs ratione: vel alienis ſi fuerit paruulus. ¶ Correlariū. Cauſa meritoria dr cauſa qꝛ diſpoſitio ad gl'iam vel ad penā.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſex ppoſitionibus. ¶ Prima ppō. Sicut in pdeſtinatione tria intelligun tur ſcz eternū ppoſitū: tpalis gratificatio: z finalis glorificatio: ita in obduratione tria intelligunt ſcz eternū ppoſitū tpalis obduratio: z finalis damnatio. ¶ Scda ppoſitio. Licet pena et gl'ia cadant ſimpliciter ſub merito: eternuz tñ ppoſitū (eo q eternū) nullū pōt habere meritū. Scda pars patet: qꝛ propoſitū eternuz eſt voluntas diuina. ¶ Tercia ppoſitio. Licet obduratio tpalis cadat ſimpliciter ſub merito: gratificatio tamen tpalis nō cadit ſimpliciter ſub merito: nec tñ ſimpliciter eſt extra meritū. Prima pars patet p queſtionē vltimam pterite diſtinctionis. Scda pars declaratur p ſequentem ppōnem. ¶ Quarta ppō. Triplex eſt meritum. Quoddam eſt meritū cōgrui. Et eſt qñ hō exiſtens in pctō facit qd in ſe eſt: z p ſe: vt ſi qs exiſtens in mortali pponit ɔfiteri z humiliat ſe orans deū: vt ipm eripiat a pctō. Aliud eſt meritū digni: z eſt qñ aliquis exiſtens in gratia orat vel facit opus bonum p alio. Et fit ſolum ab exiſtente in gratia. Terciū eſt meritum condigni: z eſt qñ homo exiſtēs in gratia facit aliqd opus bonuz vel orat pro ſe. Uñ nullus peccator pōt mereri merito condigni. ¶ Correlariū primū. Meritū congrui dicit meritū ſm quid a modernis: quia meritum pprie eſt reſpectu vite eterne. ¶ Scdm correlariū. Meritū tam de digno q̄ de condigno ſolū fit ab habente gratia: qꝛ non eſt dignū: vt de⁹ peccatores audiat. Uñ dicit. S. Bonauētura. Peccator qdiu eſt peccator omi bono ē indignus. patz: qꝛ peccator eſt inimicus dei mortalis. Uñ exemplariter loquendo. Sicut aliqs exiſtēs inimicus mortalis alicui⁹ eſt indignus vt elemoſynam ab eo accipiat (licet ille in tpe neceſſitatis teneat) ſic magnus elemoſynari⁹ ille id ē de⁹ nihil obligat pctōri zc. ¶ Quinta ppoſitio. Licet granficatio poſſit cadere ſub merito cōgrui: z ſub merito digni: nunqz tñ pōt cadere ſub merito cōdigni loquēdo ſcz de pma grā. ¶ Sexta ppoſitio q̄ eſt ɔcluſio rñſiua. Predeſtinatio z reprobatio qtum ad principalē ſignificatū: nunqz cadunt ſub merito tñ qtum ad connotatū cadūt ſub merito differenter tamē: quia reprobatio cadit ſub merito ſimpliciter: pdeſtinatio vero ſm quid. ¶ Correlariū primū Reprobationis ē cauſa demeritoria ex parte preſciti. Unde iſta cauſalis eſt vera. Quia iſte peccabit finalit ipſe dānabit.

¶ Scđm correlariū. Predeſtinationis non eſt cauſa ex parte pdeſtinati. Unde pz ex dictis ꝙ bene ꝯcordat doctor ſubtilis cū ſancto Bonauē. ¶ Notandū finaliter ꝙ propoſitū non dandi vitā eternam non hꝫ cauſaꝫ demeritoriā: ſed propoſitū puniendi eternaliter ꝛ obdurandi habet cauſam demeritoriā. Hoc eñ eſt connotatū: illud ꝓo ꝑ ſe ſignificatū.

Scđo queritur. Utruꝫ

predeſtinatio et reprobatio habeant in deo ratonē motiuā. Termini ſuperius ſunt declarati. ¶ Notandū tamē ꝙ triplex eſt ratio. Prima eſt cauſalis: et eſt illa q̄ eſt productiua ſeu cauſatiua alicuius effectus. Uel eſt illa per quā cau ſat cauſa effectū ſuū tanq̄ ꝑ ratonē cau ſandi: vt ignis per calorē ſuum calefacit aquā. ¶ Prima ꝓpoſitio. Predeſtinatio ꝛ reprobatio nullā habēt in deo rationē cauſalē. Patet ex dictis. Uñ ꝓprie queſtio nō eſt de illa ratione: quia de hac nō eſt dubiū. Alia eſt ratio meritoria ꝛ eſt actus aliquis meritorius cui de lege dī ordinata corrñdet gloria eterna pro premio. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Licet reprobatio habeat cauſam meritoriā in malis: tñ predeſtinatio non habet cauſam meritoriam ſimpliciter. Nec de illa eſt queſtio. Tercia eſt ratio congruitatis vel cōgruentie: ꝛ eſt illa q̄ probat ꝯuenientiā vel decentiā alicuiꝰ opis. ¶ Tercia propoſitio. Ratio congruitatis remunerationis eſt: oīs fideliter ſeruiēs deo pmiabitur gloria eterna. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet pdeſtinatio et reprobatio habeant rationē ꝯgruitatis tam generalē q̄ ſpecialē: ſpecialis tñ nō eſt noƀ certa. ¶ Et videt̄ velle in ſolutione ſcđa de aſſignatione beneplaciti per ſacrā ſcripturam: ꝙ ſit aliqua cauſa reprobationis ꝛ predeſtinationis a priori ꝓpter quid: et eſt voluntas diuina. Alia eſt cōgruitatis ꝛ a poſteriori ꝛ ſunt demerita vł merita. Senſus ergo queſtionis non eſt de pdeſtinatione ꝛ reprobatione inq̄tum dicunt voluntatē: vel actū volūtatis diuine. Sed intelligit̄ q̄tum ad ꝯnotatū que oritur ex parte voliti: ſic ꝙ illa ratio ſe tenet ex parte obiecti.

Reſpōdendo ad queſtionē

Doctor ſeraphicꝰ narrat duas opiniones: quarū primā improbat ꝛ ſcđam tenet. ¶ Prima opinio ſtat in vna ꝯcluſione. Licet ratio cauſalis et meritoria pdeſtinationis dari non poſſit: tñ ratio ꝯgruitatis ꝛ decētie aſſignari pñt. Et ſi querat̄ q̄ eſt illa? Rñdēt. ¶ Correlariū. Uolūtas diuina ſibiipi eſt ratio. ¶ Sꝫ cōtra. Si eñ nō eſſet alia ratio: q̄re deꝰ iſtū elegit: aliū nō. ꝗ iā non occulta dicerent̄ diuina iudicia: ſed manifeſta: cum quilibet hāc rationem capiat.

Opinio propria ſancti

Bonauēture ſtat in aliq̄bꝫ dictis ꝛ correlarijs. ¶ Primū dictū. Propoſitū dei eternū (ſicut dicit Aug.) ꝛ volūtas illa rōnabiliſſima eſt: ꝛ rōnē hꝫ ab eīno: aliā ꝛ aliā nō tñ ꝓpt̄ eſſentiā: ſꝫ ꝓpt̄ ꝯnotatū ¶ Scđm dictū. Que autē ſit illa rō vel iſta in electiōe vł reprobatōe hoīm: noƀ nō eſt oīno notū nec oīno ignotū. ¶ Propter ħ notandū ꝙ q̄dā ſūt opa q̄ exeūt a voluntate diuina cū aliq̄ alio ad ħ ordinato ordine neceſſitatis: ſiue neceſſitatē ſumamꝰ in cauſando: ſiue in merēdo vel diſponēdo: vt pluere ꝛ remunerare ſiue ſaluare ꝛ dānare. ¶ Correlariū. Uolūtas diuia reſpectu taliū opm hꝫ rōnē in gñali ꝛ ſpāli. pꝫ. Quia ſi q̄rat̄ q̄re vult deꝰ pluere? Rñdet̄. ꝓpt̄ nr̄am vtilitatē: ꝛ hec ē rō gñalis. Et ſi q̄rat̄ q̄re vult pluere in hyeme? Rñdet̄: q: vapores aquoſi magis in hyeme habūdāt q̄ in eſtate: et hec eſt rō ſpālis. ¶ Silr̄ ſi q̄rat̄ q̄re magis vult ſaluare petrū q̄ iudā? Rñdet̄: ꝙ quia iſte habuit bona merita: ille ꝓo mala. ¶ Scđo ſunt q̄dā opa q̄ ſunt a diuina volūtate: cū aliq̄ alio ad hoc ordi

nato ordine ɔgruitatis: vt eſt nr̃a grati/ficatio vel iuſtificatio: que eſt a diuina voluntate cum p̄paratione z coopatiõe liberi arbitrij. Adiutores eñ dei ſum⁹. Et hoc dictũ eſt ſm ɔgruentiã et legem cõem. Nã aliqñ ſine p̄paratione z coope ratione iuſtificat: vt p3 de ſcrificatis in vtero: z de btõ paulo vt dicunt aliqui.

¶ Correlariũ. Volũtas diuia reſpectu taliũ operũ h3 rõnẽ in gñali z in ſpẽali: ſ3 certã in gñali: z in ſpẽali occultã. p3. Quia ſi q̃raṫ quare de⁹ vult hũc iuſtificare? Rñdeṫ ad mie ſue oñſionem. Et ſi q̃riṫ q̃re nõ vult oẽs hoĩes iuſtificare vo lũtate bñplaciti: vel volũtate ɔñte. Re ſpondeṫ ꝓpter iuſticie ſue manifeſtatõꝫ Vñ Aug. xxij. de ciuita. dei. Si remane rẽt oẽs in pena: non appareret miſicors gr̃a redimẽtis: z ſi oẽs trãſferreṫ de tene bris ad lucẽ: i nullo appareret ſeueritas vltionis diuine zc. Et hec eſt rõ i gñali

¶ Si aũt q̃raṫ de rõne ſpẽali: q̃re. ſ. vult magis illũ ſaluare z iſtũ dãnare: duob⁹ ſilib⁹ demonſtratis: vt Petro z iuda in puris naturalib⁹ ex̃ñtib⁹. ¶ Rñdeo. Li cet poſſent eẽ multe rõnes ɔgruẽtie: non eſt tñ ibi certitudo a pte rei: p3: q2 cũ co gnitio nr̃a pẽdeat a certitudine rei: nul/lus certã noticiã hui⁹ habere põt: niſi ſi bi reueleṫ ab illo cui dubia ſunt certa.

¶ Et ſi q̃raṫ q̃re illa noticia nõ fuit nob̃ reuelata? Rñdeṫ q2 ñ fuit nob̃ expediẽs ad ſalutẽ illa cognitio: iõ de⁹ eã a nob̃ occultauit ꝓpter ɔſeruandã humilitatẽ Jdeo ap̃ls non fuit auſus illã inq̃rere: ſed oñdit defectũ nr̃e intelligẽtie cũ cla/mauit. Ad Rom. xi. O altitudo ſapiẽ z ſciẽ dei: q̃ȝ incõp̃hẽſibilia ſũt iudicia eius z inueſtigabiles vie eius.

Circa ſecundum articulũ q̃ eſt de intermina bilitate diuine cognitionis p̄mo q̃riṫ. Vtrũ de⁹ cogno/ſcat res p modũ cõplexionis. ¶ Pro cu/ius declaratiõe norandũ ꝙ triplex eſt cõ plexio. ſ. vocalis: intellectualis z realis.

¶ Cõplexio vocalis eſt illa q̃ eſt in voce ſeu orone vocali Et eſt duplex. ſ. diſtãs: z eſt illa cuius extrema vniunṫ ſibi inuĩ cẽ mediãte copula ṽbali: vt hõ ẽ albus. Et dr̃ diſtãs: q2 p̄dicatũ diſtat a ſubie/cto mediãte copula: vel q2 multũ diſtat a voce incõplexa. Plus eñ diſtat q̃ȝ in/diſtans: vt hõ albus. Complexio aũt in diſtans eſt illa cui⁹ extrema immediate ſibi vniunṫ. quorũ tñ alterũ eſt determi/natõ: z alterũ ei⁹ determinabile: vt hõ al bus. Et ad hãc cõplexionẽ tria requirũ tur. Primo plures voces ſignificatiuẽ. Scdo requiriṫ ꝙ ſibi immediate vnianṫ ſic tñ ꝙ vna ſe habeat p modũ determi/nabilis z alia p modũ determinationis defectu cuius illa hõ anĩal non eſt cõple xio vocalis indiſtãs. Tercio ꝙ illa vox cõplexa (indiſtãti cõplexione) ſignificet ſuũ ſignificatũ mediãte ɔceptu cõplexõ Nec hic eſt ſermo de cõplexione lr̃arũ et ſyllabarũ: ſed vocũ. ¶ Pro ſcd̃a cõplexi/one ſciendũ ꝙ p prius cõplexio eſt in in/tellectione ſeu intellectu q̃ȝ in voce.

¶ Cõplexio igiṫ intellectualis eſt illa q̃ eſt in actu intelligendi cõplexo: ſeu cõce ptu intellectus cõplexo. Vñ duplex eſt conceptus ſc3 Simplex: et eſt vnius rei intelligibilis ſimplex intuitus. Conce/ptus cõplexus eſt duarũ rerũ vel pluri/um ſimul app̃henſarũ cõplexus intui/tus: vt intellectio qua q̃s intelligit ho/minẽ eſſe coloratũ. ¶ Pro maiori decla/ratione ſciendũ ꝙ vnaq̃ꝗ res põt con cipi ab intellectu noſtro dupliciṫ. Vno modo ſm ſe z abſolute non comparãdo ipam ad aliam rem. Et ſm hãc ɔſidera tionem fit conceptus ſeu intellectio ſim/plex: vt qñ intelligo hoĩem. Alio modo per cõparationẽ ad aliam rem: ſeu ſub habitudine ad aliud: vt intelligẽdo ho/minẽ per comparationẽ ad calorẽ: vt hõ eſt calidus. ¶ Nota q̃ ſequunṫ ſunt de mente. S. Bonauentu. ¶ Propoſitio. Omnis intellectus cognoſcens multa:

complexio

z per multa:quia ſcʒ vel per multas ſpe
cies:vel per multas intellectiões cogno
ſcit per modum complexionis.¶Corre
larium primum.Intellectus angelicus
cognoſcit per modū cōplexionis.ptʒ:qꝛ
angelus hʒ diuerſas intellectiones:nec
vnica intellectione intelligit q̄cunq; in/
telligit.¶Scd̄m correlariū.Intellect⁹
human⁹cognoſcit ꝑ modū cōplexionis.
¶Tercium correlarium.Intellectus diui/
nus nō cognoſcit ꝑ modum cōplexionis
cōplexione q̄ ſe teneat a pte intellectiōis
qꝛ z vnicā hʒ intellectionē:z vnicā ratio
nem intelligendi ſcʒ diuinā eſſentiam.
¶Cōplexio realis nihil aliud eſt q̄ cō/
poſitio rei .ſ.qua aliqua res ad extra ex
iſtens eſt realiter cōpoſita ex plurib⁹ re
bus realib⁹.Vñ cōplexio realis:z cōpo
ſitio realis idē ſunt.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione z q̄tuor ꝓpoſi/
tionib⁹.¶Diſtinctio. Deū cognoſcere
res ꝑ modū cōplexionis pōt intelligi tri
pliciter. Aut em̄ modus cōplexionis ca
dit circa res vt exiſtētes. Et tūc eſt ſen/
ſus de⁹ cognoſcit res cōpoſitas vt cōpo
ſitas.Alio mō vt cadit ſup rem vt ē co/
gnita ab intellectu nr̄o z vt exprimit̄ ꝑ
vocem. Et tūc eſt ſenſus q̄ deus cogno/
ſcit res:non tm̄ vt ſunt:ſed etiā vt intel/
lectus exprimit.Tercio modo pōt intel
ligi q̄ modus complexionis cadat circa
intellectū diuinum.¶Prima ꝓpoſitio.
Deus cognoſcit res ꝑ modū complexio
nis ſic q̄ modus cōplexionis teneat ſe a
parte rerū. Et eſt ſenſus. Deus cogno/
ſcit res ꝑ modū cōplexionis exiſtere id ē
eſſe cōpoſitas:puta ex materia z forma:
vel ex accidēte z ſubiecto.¶Scd̄a pro/
poſitio.De⁹ cognoſcit res ꝑ modū com
plexiōis: vt modus cōplexiōis cadit cir
ca res:vt intellectas a nobis z expſſas a
nob:qꝛ intelligit z voces z intellectiões.
¶Tercia ꝓpō.De⁹ non cognoſcit ꝑ mo
dū cōplexionis : vt modus cōplexionis
cadat circa intellectū diuinū.ptʒ:qꝛ vni
ca z ſimpliciſſima intellectiōe intelligit
omnes res. ¶Quarta ꝓpō. Intelligere
multa ꝑ multa ꝑ modū cōplexionis nō
eſt oīno ꝑfectionis nec eſt oīno imꝑfecti
onis.Patet pma pars:qꝛ oē qd̄ eſt oīno
perfectionis ſimplr̄ debet deo attribui.
Nec eſt oīno imꝑfectionis idō repugnat
ſenſui.¶Tamē circa primū argumētū
poſſet ꝗs errare.Vñ pro maiori reſolu/
tione notande ſunt quedā ꝯcluſiones.
¶Prima ꝯcluſio. Licet ſenſus interior
et exterior nō poſſit formare cōplexionē
diſtantē:tn̄ pʒ q̄ facit z cognoſcit cōple/
xionē indiſtantē.ptʒ em̄ q̄ imaginatiua
imaginat̄ montē aureū. Item viſus co/
gnoſcit vinū in vaſe vel vitro:cū ꝗs vult
bibere z incauſtū in cornu: licet non co/
gnoſcat ꝓprie hoc eſſe in hoc:ſed hoc eſt
ipſius intellectus.¶Scd̄a ꝯcluſio. Li/
cet nulla cōplexio in eē reali fuerit ab et
no:tn̄ veritates ſignificate ꝑ cōplexa fu
erūt ab eterno:vt veritates ſignificate ꝑ
has:de⁹ eſt bon⁹:de⁹ eſt colendus:deus
eſt creatiuus zc̄. Prima pars ptʒ: quia
oīs complexio vel eſt vocalis vel intelle
ctualis vel realis.Sed nulla res cōpoſi
ta fuit ab eterno: neq; vox: nec cōplexio
intellectualis quia talis ſolū cōpetit in/
tellectui creato.ergo zc̄.

Querit̄ ſecundo.Utrū

enūciabilia ſiue ꝯplexa q̄ deus ſemel co/
gnoſcit ſemꝑ cognoſcat.In ꝓpoſito enū
ciabilia idē ſunt qd̄ enūciationes.Et cō
plexa capitur hic pro propoſitionibus
mentalibus vel vocalibus.

Reſolutio queſtionis

ſm̄ ꝓpriā opinionē ſtat in vna diſtinctōe
et q̄tuor ꝓpōnibus.¶Diſtinctio tal' eſt
Scire diuinū pōt capi duobus modis.
Uno mō large:z idem eſt qd̄ intelligere
diuinū ſeu cognoſcere:inq̄tū extendit ſe
ad oīa cognoſcibilia¶Prima ꝓpoſitio
Deus ſcit hoc modo oīa complexa z in/
complexa:oīa neceſſaria z cōtingentia:

oĩa poſſibilia ⁊ impoſſibilia: oĩa vera et
oĩa falſa. ¶ Scđa ꝓpō. Scire large ca/
ptū nihil conotat a pte obiecti cogniti:
necꝫ actualē exiſtenciā ⁊ necꝫ poſſibilita
tē: necꝫ veritatē: necꝫ falſitatē. Patꝫ: qꝛ
deꝰ noticia apꝓhenſiua (vt alij dicūt) co
gnoſcit etiam impoſſibilia ⁊ falſa. Alio
modo ſcire ſumitꝛ ſtricte: ⁊ eſt idē qđ ve/
rum cognoſcere. ¶ Tercia ꝓpō. Scire
hoc modo nō eſt de falſis necꝫ de impoſ/
ſibilibus: nec ꝓprie eſt de incōplexis.
¶ Quarta ꝓpō. Scire ſtricte captū con
notat ex pte obiecti veritatē. Unde di/
cit ſctūs Bonauētu. ꝙ ſcire vno mō ca/
pitur vt eſt verbū ꝓhereticū id ē adheſi
uum: vera aūt deꝰ cognoſcit cognitione
adheſiua vel aſſentiua. Uel dicitꝛ ꝓhe
reticū. i. electiuū: vera aūt eligūtꝛ ex fal/
ſis: tñ prima expoſitio eſt melior. ¶ Alij
aūt vt Scotus ⁊ Ockam dicūt ꝙ ſit co
gnitio apꝓhenſiua ⁊ adheſiua ⁊ eſt idē
Prima cognitio eſt omniū tam poſſibi/
lium ꝙ̄ impoſſibiliū. Scđa vero ſcꝫ ad
heſiua tm̄ eſt verorū. ¶ Pro maiori reſo
lutione notande ſunt alique ꝓpōnes per
ordinem ipſius Ockam. ¶ Prima ꝓpō.
Oia enūciabilia ꝗ deꝰ ſemel cognoſcit
ſemper cognoſcit accipiēdo ſcire primo
modo. ¶ Scđa ꝓpō. Non oia enūciabi
lia ſiue cōplexa ꝗ deus ſemel cognoſcit
ſciuit ſemꝑ vꝉ cognoſcit ſemꝑ: capiendo
ſcire ſtricte. ptꝫ. Deus em̄ ſciet me mo/
rientē: ⁊ tñ ſtricte loquēdo añ nō cogno/
uit. Item cognoſcit ⁊ ſcit me modo lege
re hanc lectionē: et prius non ſciuit ſtri/
cte: prius em̄ non erat verum. ¶ Tercia
ꝓpoſitio. Licet deus poſſit aliqua ſcire
de nouo que prius non ſciuit: non tamē
eſt nouitas in ſcientia dei: ſed ſolum in
obiecto cognito. Prima pars ptꝫ ex di/
ctis. Scđa pars declaratur ſic. Sicut
enim deus poteſt multa creare de nouo:
que prius non erant: nec prius deus ea
creauerat: nec ideo eſt mutatio in poten
tia creatiua dei: ſed ſolum in obiecto cre
ato: ſic eſt in propoſito. ¶ Quarta pro/
poſitio. Licet deus poſſit incipere mul/
ta ſcire que nunꝙ̄ ſciuit: non tamen po/
teſt ſcire plura ꝙ̄ ſciuerit. Probatꝛ: quia
deus ab eterno cognouit oia vera. Sed
non poſſunt eſſe plura vera ꝙ̄ fuerint. er
go deus non poteſt plura ſcire (etiā ſtri
cte capiendo) ꝙ̄ ſciuerit. Minor proba
tur per propoſitionē ſequentē. ¶ Quin
ta propoſitio. Licet qđ eſt verum in vno
tempore: poſſit eſſe falſum in alio tꝑe: ta
men in omni tempore vera ſunt equalia
quo ad materiam. Prima pars ptꝫ. Se
cunda probatur: quia quelibet ꝓpoſi/
tio vera habet ſuam propoſitionem fal/
ſam ſcꝫ contradictoriam ipſius. In om/
ni ergo tempore tot ſunt vera quot falſa
Sed quādocunꝙ vna ꝓpoſitio vera fit
falſa: eius ꝯtradictoria ſemper fit vera.
Et hec ſunt de mēte Ockam qui decla/
rat. S. Bonauentu. Nec eſt de numero
nominalium quorū opinionem recitat
ſctūs Bonauentura ⁊ vocat eos nomi/
nales ab vnitate nominis. Sed doctor
ſubtilis etiam poſſet dici nominalis: qꝛ
notabilis. ¶ Dicūt ergo iſti nominales
ꝙ ſicut albus: alba: albū. Licet ſint tres
voces: vt patet: eſt tamen vnum nomen
quia ſignificant rem eādem: ſic chriſtus
eſt moritur: xp̄s eſt mortuus: xp̄s mori
tur: licet ſint tres complexiones: ſunt ta/
men vnum enunciabile. quia res eadem
ſignificatur per omnes tres. ¶ Sed hoc
eſt contra phm in ꝑdicamentis dicentē
ꝙ eadem oratio prius vel primo eſt fal/
ſa: poſtea vera: vel econtra. ¶ Propoſi/
tio prima. Implicat ꝯtradictionē ꝙ al/
bus: alba: album: ſint tres voces: ⁊ vnū
nomen. Hoc probatur ſic. Impoſſibile
eſt multiplicare ſuperius niſi multipli/
cando inferiora. Uel ſic. Impoſſibile ē
inferiori non multiplicato multiplicari
(ſm illud inferius) ipm per ſe ſuperius
ſed vox eſt ſuperius ad nomen etiam ſm
grāmaticos. ergo poſito ꝙ ſit vnum no/
men implicat ꝙ ſint tres voces ⁊ nō vna
Item etiam mala eſt eorꝫ adaptatio ꝙ

enunciabile nō ſignificat rem. ¶ Scḋa
ꝓpoſitio. Nulla ꝓpoſitio kathegorica
ſignificat rem: ſed ſignificat modum ſe
habēdi: id ē ſignificat rem taliter ſe ha/
bere: vnde homo eſt albus ſignificat ꝙ
homo habeat in ſe albedinem. Vñ Ariſ
ſtoteles. Eſſe quandā cōpoſitionem ſi/
gnificat quā ſine extremis non eſt intel/
ligere. ¶ Correlarium. Tria ſunt enū/
ciabilia ſcꝫ xp̄s naſcitur: xp̄s natus eſt:
xp̄s naſcetur: quorum vltimū eſt hereti
cum. ptꝫ. Quia hereticū eſt dicere xp̄m
naſciturū de virgine Maria ꝛc̄.

Circa diſtinctio/
nem q̄dragesimā ſecundam
primo queritur. Vtrū de⁹
poſſit aliquid aliud a ſe.
¶ Pro declaratiōe terminoꝝ Notandū
ꝙ poſſibile cōplexum accipit̄ tripliciter
Uno modo vt diſtinguitur cōtra verū
Et ſic om̄is ꝓpoſitio falſa: que tamē po
teſt eſſe vera: eſt iſto mō poſſibile. Ex q̄
patet ꝙ due requirūtur cōditiōes ad ta
le poſſibile cōplexū. Prima ꝙ ſit falſum
Scḋa ꝙ poſſit eſſe verū. Secūdo modo
capitur vt diſtinguit̄ contra neceſſariū.
Unde Om̄is ꝓpoſitio que pōt eſſe ve/
ra ꝛ poteſt eſſe falſa: ſeu omnis ꝓpoſitio
ↄtingens: dicit̄ poſſibile cōplexum hoc
modo. Tercio capitur ꝓut diſtinguit̄
ↄtra impoſſibile. Et ſic om̄is ꝓpoſitio
que non eſt impoſſibilis: eſt poſſibilis.
Cum ergo neceſſarie ꝓpoſitiones ꝛ con
tingentes nō ſint impoſſibiles: ſequitur
ꝙ ſint poſſibiles hoc modo. ¶ Poſſibile
aūt incomplexū ꝓut diſtinguit̄ cōtra ne
ceſſariū: accipit̄ etiā duob⁹ modis. Uno
modo vt diſtinguit̄ ↄtra neceſſariū ex ſe
formaliter. Et ſic dicit̄ eſſe om̄e creatuꝫ
poſſibile. ¶ Correlariū. Solū deus illo
modo nō eſt poſſibilis loquēdo de enti/
bus. Et tale poſſibile ↄuertit̄ cū cauſa/
bili: creabili ꝛ creatura. Et de hoc poſſi
bili incōplexo ex ſe formaliter eſt q̄ſtio.
immo tota diſtinctio. Alio modo poſſi/
bile incomplexum capitur vt diſtingui
tur contra neceſſariū ex ſe formaliter ꝛ a
ſe. Hoc modo ↄuertit̄ cum producibili
ꝛ ſic filius in diuinis eſt poſſibilis. ꝛ hoc
modo non eſt obiectum diuine potētie.
¶ Deinde ſciendum ꝙ omnipotentia ſic
deſcribitur. Omnipotentia eſt potētia
actiua: cauſatiua: ꝓmi efficiētis: reſpectu
cuiuſcunqꝫ creabilis ſeu cauſabilis. In
hac deſcriptiōe quattuor ponunt̄ parti/
cule. Declarādo ergo grammaticaliter
Omnipotentia eſt terminus cōpoſitus
ex ly omnis ꝛ potētia. Vñ rōne ly om̄is
importat vniuerſalitatē: nō in potētia:
cū vnica ſit in diuinis ſed reſpectu obie/
ctoꝝ poſſibiliū. Prima ꝑticula eſt. Po/
tentia et ponitur loco generis. Dicitur
ſcḋo actiua ad differentiā paſſiue. Om̄is
eñ potentia paſſiua inq̄ꝫtum paſſiua eſt
imꝑfectionis. Dicit̄ tercio cauſatiua: q̄
ſcꝫ eſt reſpectu alicuius termini eſſentia
liter diſtincti ab eo: ꝛ dicit̄ ad differenti
am ġñatiuitatis: que pōt dici large po/
tentia actiua. Quarta particula ꝓmi
efficientis: ꝛ dicit̄ propter maiorē expreſ
ſionē. ¶ Correlarium. Nullū ſcḋarium
agens eſt oipotens. Et capit̄ dupliciter
oipotentia. Uno mō methaphiſice: ꝛ ſic
eſt potentia actiua cauſatiua: ꝓmi effici
entis reſpectu cuiuſcūqꝫ creabilis: me/
diate vel immediate. Alio mō capit̄ the
ologice. ꝛ ſic eſt potētia actiua: cauſati/
ua: primi efficientis: reſpectu cuiuſcūqꝫ
creabilis immediate. Quicquid eñ po
teſt deus mediantibus cauſis ſecundis
poteſt ſine ipſis. Et dicitur potētia the
ologica illo modo: quia eſt mere credi/
ta. ¶ Correlarium primum. Generatio
filij et ſpiratio ſpūſſancti non ſunt obie/
ctum diuine potentie. ¶ Scḋm correl.
Pr̄ ꝛ filius ꝛ ſpūſſanct⁹ ſunt eque potē/
tes. ¶ Terciū correla. Oipotētia nō eſt
aliq̄ potētia diſtincta cōtra intellectū et
voluntatē. patꝫ: quia nulla tercia poten
tia executiua eſt ponenda in deo: ſed be/
ne in angelis et in nobis.

¶ Quartum correlariū. Oīpotētia eſt ipſa voluntas diuina q̄ eſt principale ſignificatū ipſius oīpotētie: ꝯnotat tñ vltra hāc oēm creaturā īncōptum eſt poſſibilis fieri: vel omni poſſibile.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione et duob' dictis. ¶ Diſtinctio. Poſſe aliud vel in aliud pōt intelligi dupliciter. Uno mō tanq̄ in diſtinctū vel diuerſum ſm eſſentiam: ⁊ remotū ſm diſtantiā. Et ad hoc vt aliquid agat ſm illud poſſe p̄requirit̄ approximatio. ¶ Primū dictū. Poſſe agere i aliud ñ pōt cōpetere deo h̄ mō: q2 de9 a nullo eſt diſtās eo ꝙ vbiq̄ eſt. Alio mō pōt intelligi aliquid poſſe in aliud tāq̄ in diuerſum ſm eſſentiā ⁊ formā: non tñ tanq̄ remotū ſm aliquā diſtantiam. ¶ Scðm dictū. Deus pōt agere in aliō vel pōt aliud hoc mō. Nec em̄ ponit diſtantiā: nec dependētiā: nec indigentiā. ¶ Pro ſolutione penultimi argumenti. Nota ꝙ duplex eſt potentia. Quedā eſt ſuus actus ſeu potētia infinita: hec nullius indiget. Alia eſt potentia q̄ non eſt ſuus actus: ſiue potētia finita: hec ſemp̄ dependet ab alio in agendo.

Scðo queritur Utrum

deus poſſit in om̄e illud in qð pōt omne agens creatū. ¶ Pro declaratione terminorū notādum Q2 duplex eſt agens ſcʒ Primū vel primariū: ⁊ dr̄ eſſe ipe de9 q̄ eſt cauſa cuiuſlibet effectus primaria. Aliud eſt agens ſcðm ſiue ſecundariū: ⁊ dr̄ om̄e agēs creatū qð dicit̄ cauſa ſcða. Et hec dependet a p̄mo agente. ¶ Primum documentū. Qñcunq̄ cōcurrunt plures cauſe ad ꝓducendū eundem effectum: illa q̄ eſt p̄fectior altera: dr̄ prima reſpectu alterius p̄mitate perfectionis vt ſol ⁊ ignis ꝯcurrūt ad cauſandū calorem. ¶ Scðm documentum. Qñcunq̄ ſunt aliq̄ cauſe quarū vna pōt plures effectus producere q̄ alia. illa q̄ in plures pōt effectus eſt p̄ma cauſa: p̄mitate illimitationis. ¶ Correlariū. Iſte p̄mitates non ſunt eedē. Sol em̄ cōcurrit cum deo ⁊ hoīe ad generationē hoīs. Cōparando ergo ſolē ⁊ hoiem ad inuicē. Pꝫ ꝙ hō eſt prima cauſa p̄mitate p̄fectiōis. ſol autē eſt cauſa prima p̄mitate illimitationis. ¶ Uñ cauſa pōt dici p̄ma p̄mitate durationis duob' modis. Uno mō q2 ipa p̄cedit aliā in eſſe quo ad durationem. Alio mō q2 p̄us duratione cauſat q̄ alia. Exemplū. Si aliq̄s primo trahat nauim ⁊ alius aduenies adiuuet eū ¶ Concluſio p̄ma. Deus eſt ſimpliciter prima cauſa p̄mitate p̄fectionis. pꝫ: q2 eſt p̄fectiſſim9. ¶ Scða ꝯcluſio. Deus ē ſimpl'r prima cauſa p̄mitate illimitationis. patꝫ: q2 oino illimitatiu9 eſt in cauſando. ¶ Tercia ꝯcluſio. Deus eſt ſimpliciter prima cauſa p̄mitate duratiōis primo mō: pꝫ: q2 eſt eternus. ¶ Quarta ꝯcluſio. Deus non eſt cauſa prima vniuerſaliter id eſt reſpectu cuiuſcūq̄ cauſabilis p̄mitate durationis ſcðo modo. ¶ Quinta ꝯcluſio. Licet de9 non ſit cā prima vniuerſaliter p̄mitate duratiōis ſcðo mō: pōt tñ eſſe cauſa prima tali primitate. pꝫ: q2 de9 poſſet me conſeruare per aliqð tempus ſine cauſalitatib' cauſarū ſcðarum: ⁊ poſt illud tp̄s poſſet vel le cōcurrere cauſas ſcðas. ¶ Agēs ſecūdarium qð dicitur cauſa ſcða eſt omne agens creatū qð dependet in ſua actiōe a primo agēte. Et eſt duplex. Quoddā eſt naturale: ⁊ eſt illud qð poſitis oibus neceſſario req̄ſitis ad agēdū: ⁊ nullo impedimēto exiſtēte ad hoc vt poſſit agere non pōt non agere: vel non eſt in poteſtate ſua non agere. Aliud eſt agens creatum liberū: et eſt illud qð poſitis omnibus neceſſario requiſitis ad agendum: nullo impedimento exiſtente ad hoc vt poſſit agere: nō neceſſario agit: ſed in ei9 poteſtate eſt: vt agat vel non agat. Exēplum de homine agente a propoſito. ¶ Primum correlarium. Actio agentis

naturalis nō eſt in eius poteſtate. ¶ Secundū Correlariū. Actio agentis liberi eſt in eius poteſtate. Et ſic patet quomō differant. ¶ Terciū Correlariū. Sicut in poteſtate agentis naturalis nō ē eius actio: ita nec modus actionis vel agendi. Unde nō eſt in poteſtate ignis cōburere vel vrere intenſe vel remiſſe. ¶ Quartū Correlariū. Sicut ē in poteſtate agentis liberi ſua actio: ita etiā modus agendi. Unde ſicut in poteſtate mea ē ire ad eccleſiā dicere horas: ita etiā eſt in poteſtate mea dicere diligenter ꝛ debite.

Reſolutio queſtionis

ſtat i vna diſtinctōe ꝛ trib⁹ dictis. ¶ Diſtinctio ē talis. Poſſe in aliqua ē triplex Quoddā eſt poſſe in aliqua: qđ poſſe eſt potentie ſimpl'r perfecte: vt poſſe intelligere. Aliud ē poſſe potentie impfecte: vt currere: ambulare: quia licet actuꝫ producat: recipit tñ illum curſum ꝛ fatigat Tercium eſt poſſe impotentie ſimpl'r: ſicut poſſe peccare. Hoc eñi eſt potētie defectiue: ſicut poſſe mori. ¶ Primū dictū. Cum potentia dei ſit pfectiſſima illa ſaltem poteſt deus in ſe et p ſe: que ptinent ad potentiā ſimpl'r perfectā. Dicit in ſe: quia talia ſunt formal'r in deo. Dicitur p ſe: quia nullius alteri⁹ indiget. ¶ Secundū dictū. Licet deus p ſe poſſit i illa que ptinent ad potentiā imperfectā non tamē poteſt in ſe. Unde. Deus poſſet p ſe tanq̄ cauſa totalis cauſare in me curſum: ſic ꝙ ſolūmodo ſuſciperem vel reciperem illum curſum. nō tamen poſſet in ſeipſum recipere curſum illum. ¶ Tercium dictū. Deus non poteſt in illa que pertinent ad impotentiā: nec in ſe: nec p ſe. patet: quia deus ſm naturā diuinam non poteſt mori nec peccare. ¶ Correlarium. De rigore ſermonis illa nō eſt cōcedenda. Deus poteſt in omne illud in quod poteſt agens creatum: niſi cum determinatione. ¶ Pro ſolutione primi argumenti. Nota ꝙ potentia dicit ſex modis. Quia primo eſt quedā potētia omnino actiua que eſt ſufficiens ad actum ſicut potentia dei creatiua. Secundo ē quedā potentia pure paſſiua: que nihil agit: vt potentia materie. Tercio eſt potentia defectiua: vt potentia peccandi. Tamen ſi peccare dicat actum cum deformitate nō ſolum dicit potentiam defectiuam ſed etiam actiuam. Quarto ē potentia partim actiua et partim paſſiua: vt potentia ambulandi. Quinto eſt potentia partim actiua ꝛ partim defectiua: vt potentia ſm quā ſibipſi quis infligit penam. Sexta eſt potētia partim paſſiua ꝛ partim defectiua: ſicut potentia ad moriendum. ¶ Propoſitio. Reſpectu dei ad intra nulla eſt harum potentiarum: et hoc probant argumēta in oppoſitum.

Queritur tercio. Utrum

diuina potentia ſe extendat ad omne illud quod alij agenti eſt impoſſibile. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt impoſſibile. ſcꝫ Incomplexum ꝛ eſt aliquod figmentum cui repugnat eſſe in rerum natura cui etiam repugnat cauſari in exiſtentia actuali: vt chymera. homo irrationalis. Aliud eſt impoſſibile complexum et eſt aliqua enunciatio falſa: cui repugnat ꝙ ſit vera. Unde ad impoſſibile complexū requiruntur due cōditiones. Prima cōditio eſt ꝙ ſit falſa. Secunda cōditio ē: ꝙ ei repugnet veritas. vt homo eſt aſin⁹ deus nō eſt. ¶ Correlariū. Contingens falſum non eſt impoſſibile complexum. ¶ Quodlibet illorum adhuc eſt duplex Quia quoddam eſt impoſſibile incomplexum ſimpliciter. quoddam ſm quid Impoſſibile incomplexum ſimpliciter eſt illđ quod ſcꝫ nec a deo nec ab aliquo agente creato poteſt cauſari. Et dicitur figmentū: quia nihil ei correſpondet in re. Aliud eſt impoſſibile incomplexum

ſm quid: z eſt illud qđ nō poteſt fieri nec eſſe cauſalitate agentꝭ naturalis vt duo coꝛpoꝛa eſſe in eodē loco. Cecū a natiuitate illuminari. Et virginem parere. ¶ Sic z impoſſibiliū complexoꝝ: quoddam eſt impoſſibile ſimpliciter. Et eſt ꝓpoſitio falſa: que nec per potentiam naturalem: nec per ſupernaturalem poteſt verificari: vt deus non eſt. Complexum vero impoſſibile ſm quid: eſt ꝓpoſitio falſa: que licet per potentiā naturalē nō poſſit verificari: ꝑ potētiā tñ ſupnaturalem pōt verificari. vt virgo parit filium ¶ Poteſt etiā ſub alijs terminis dari diſtinctio impoſſibilis. Unde quoddā eſt impoſſibile ſm naturā: z eſt illud quod nō poteſt fieri vel eſſe per naturam: licet poſſit eſſe ꝑ agens ſupnaturale. Et pꝛopꝛijſſime loquendo queſtio intelligitur ſolum de illo impoſſibili. Aliud eſt impoſſibile ſm tēpus ſiue ꝑ accidens: z dicitur illud quod eſt pteritum ſeu quod aliqñ fuit. Et circa hoc ē difficultas vt videbit. Unde queſtio iſta eſt ſubtiliſſima z pclariſſima. Dixit eñ agaton Solon. Hoc ſolo priuaf deus. facere ingenita que genita ſunt. ¶ Terciū eſt impoſſibile ſm diſciplinā z eſt aliquod oppoſitum aliciuꝰ pꝛincipij ſcientie ſeu diſcipline. Unde pꝛimū pꝛincipiū eſt Oppoſita eidē ſm idē nō poſſunt ineſſe. Modo Omnia oppoſita poſſunt ineſſe eidē ſm idē. Hec eſt impoſſibilis ſm diſciplinā.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione: duabꝰ ꝓpoſitionibus: z quatuoꝛ dictis. ¶ Diſtinctio ē. Impoſſibile eſt quadruplex. Quoddā eſt impoſſibile ꝓpter limitationē agentis naturalis vel potentie: ſicut virginē parere: vel vitulum facere de trunco: et eſt exemplū Anſhelmi. Aliud ē impoſſibile ꝓpter limitationē noſtre intelligentie. Intellectus eñ noſter ꝓpter peccatū multa nō intelligit: vt idem coꝛpus eſſe in diuerſis locis. Terciū eſt impoſſibile ꝓpter pꝛiuationē omnis exiſtentie ſm omnē comparationē: ſcʒ pꝛincipij medij z vltimi: vt preteritū nō fuiſſe preteritū. Quartū eſt impoſſibile ſm illuſtrationem veritatis eterne: et oꝛdinem diuine ſapientie: ſicut eſt illud impoſſibile duo oppoſita inſunt eidem z ſm idem. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Deus nō poteſt facere preterita non fuiſſe. Pꝛobatur: quia omnis factio (large capiendo factionē) vel ē de ente ad nō ens (z fundaf in philoſopho qnto methaphiſice. vbi dicit ꝙ pōt fieri mutatio de non ſubiecto ad ſubiectum. vel zc.) Uel eſt de nō ente ad ens. vel eſt de ente ad ens. Exemplū pꝛimi. Annihilatio. Secundi. Creatio: ſub qua compꝛehēditur generatio. Tercij: vt alteratio z ſic de alijs. Quarta pōt imaginari ſcʒ de nō ente ad nō ens. Sed hoc omnino eſt impoſſibile: quia nullius potentie eſt. ergo zc. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Quāuis deus de omni ente alio a ſe poſſit facere nō ens: nō tamē poteſt facere de preterito nō preteritum. ¶ Pꝛimū dictum. Omne illud quod eſt impoſſibile ſolū ꝓpter limitationē naturalis potentie eſt deo poſſibile. ¶ Secundum dictum. Omne quod ē impoſſibile ſolum ꝓpter limitationeʒ noſtre intelligentie: eſt deo poſſibile. ¶ Terciū dictū. Omne illud quod ē impoſſibile ꝓpter carentiā omnis exiſtentie ē deo impoſſibile. Et dicitur impoſſibile ſm tēpus vel ꝑ accidens quia licet actus vel ens in ſe fuerit contingens: tamen quia pterijt: nō poteſt nō preterijſſe: z pterito accidit ei. ¶ Quartum dictuʒ. Omne impoſſibile ſm illuſtrationem veritatis eterne: ſiue oꝛdineʒ diuine ſapientie: ē deo impoſſibile.

Dubitatur vtruʒ deus

poſſit facere ꝙ pteritum nō fuerit. vel ꝙ preteritū nō ſit preteritū. ¶ Circa quod notandū ꝙ aliqui nominales (ambulan

res in circuitu) non aggrediuntur diffi
cultatem illam: ſed dicunt illud clarum
eſſe apud omnes doctos viros ꝙ omnes
ꝓpoſitiones tales eſſe de rigore ſermo-
nis veras: ſcȝ p̄teritū poteſt nō fuiſſe. vel
p̄teritū poteſt nō eſſe preteritū. patet: quia
omnis terminus cōmunis p̄cedens hoc
verbū poteſt: vel hoc nomē poſſibile: vel
aduerbiū poſſibiliter: ſupponit ꝓ omni
illo quod eſt vel fuit vel erit vel pōt eſſe.
Preteritū ergo cum ſit terminus cōmu-
nis: ſequitur ꝙ ſic ſupponit. Et ſic ꝓpo-
ſitiones verificantur pro illis que in re
ſunt futura poſſunt tamē eſſe preterita.
patet quia erunt p̄terita. ¶ Aliqui etiaȝ
nominales dicunt ꝙ ille ſunt modales:
et ideo poſſunt capi in ſenſu compoſito:
vel in ſenſu diuiſo. Senſus compoſitus
eſt. Hec ꝓpoſitio ē poſſibilis. p̄teritum
nō eſt preteritū. ¶ Sed patet apud oēm
doctū ꝙ illa ꝓpoſitio ē falſa: ideo diſtin-
ctio eſt minus ad propoſitū. Senſus di-
uiſus eſt: illa res que p̄terijt poteſt nō p̄
teriſſe. ¶ Alij moderni dicunt ſuppoſi-
to ꝙ preteritū p̄terierit: deus nō poteſt
facere ꝙ nō p̄terierit. ¶ Sed hoc nihil ē
quia nulli difficultant. vtrū deus poſſit
futurū facere nō futurū. patet eñ ꝙ po-
teſt facere antichriſtū non futurū. Et ta
men clarū eſt ꝙ ſuppoſito ꝙ ſit futura
aliqua res: non pōt eſſe nō futura. Item
ſicut deus nō pōt facere album inq̄tum
album eſſe nigrum: ſic non poteſt facere
futurū inq̄tum futurū nō eſſe futurum
¶ Eſt igitur difficultas Vtrū ſicut de⁹
rem que eſt futura pōt facere ꝙ non eue-
niat: ita etiā poſſit rem que preterijt fa-
cere ꝙ nō preterierit ¶ Gilbertus porre
tanus ⁊ Guilhelmus altiſiodorenſis te-
nent partem affirmatiuā: ꝙ ſcilicȝ deus
poſſit facere ꝙ res p̄terita nō preterierit.
Et doctores vniuerſitatis anglicane ſcȝ
Oxonienſes tenent cōtra pariſienſes il-
lorum opinionem. Vnde Gregorius de
arimino ponit vtramq̄ opinionem ⁊ ra-
tiones eoꝝ. ¶ Sanctus aūt Hieronim⁹
(hiis nō obſtantib⁹) tenet ptē negatiuam
Vñ ſic loquitur. Audacter dico ⁊ dicā
ꝙ deus licet ſit omnipotens: nō tamē po
teſt virgineȝ ſuſcitare poſt ruinam. i. de
corrupta nō pōt facere virginem. Silr
beatus Auguſtin⁹ in ſcđo libro contra
fauſtū dicit. Hanc ſententiā quā dicim⁹
p̄teritā fuiſſe de⁹ falſam facere nō pōt: qꝛ
ſi hoc faceret: hoc eſſet facere vt ea q̄ vera
ſunt: eoipſo qđ vera ſunt: eſſent falſa: et
ita eſſet cōtrarius veritati.

Concluſio ſancti bonauenture reſponſiua.

Deus de re que fuit
p̄terita ſimpliciter nō poteſt facere ꝙ nō
preterierit. Probatur per ratiōnē in que-
ſtione p̄cedenti poſitā. ¶ Probatur etiā
ſic. Omnis factio large capiendo nō po
teſt imaginari niſi quadruplex: qꝛ om-
nis factio vel eſt de non ente in ens. vel
econtra. vel de ente in ens. vel de nō ente
in non ens. Sed facere preteritū nō pre-
teritum: nō eſt facere de ente ens. patet:
nec de nō ente ens: quia non fuiſſe vel nō
preteritum nō eſt ens: nec quartū: quia
nō eſt intelligibile. ergo ⁊c̄.
¶ Deinde ponit aliam ratiōnē propter
indiuiſionem que non multum valet: ni
hil eñ cōcludit niſi ꝙ hec ꝓpoſitio non
poteſt verificari preteritū eſt nō preteri
tum. ¶ Poſt hec ſubiungit terciā ratio-
nem que redit in idem cum prima. Si
deus poteſt facere hoc (id eſt preteritū)
nō fuiſſe aut hoc poteſt quieſcendo ſiue
nihil operando aut faciendo aliqd: aut
deſtruendo ⁊c̄.

Arguitur in contrariū

¶ Et primo arguunt anglicani contra
Hieronimum ſanctiſſimum et doctiſſi-
mum dicentes capitoſe. Qꝛ periculo-
ſa ſit propoſitio ſancti ⁊ doctiſſimi Hie
ronimi allegata in preſenti: tali proban-
tes medio. Qualemcunq̄ mulierem de-
us poteſt creare: talem poteſt repara-

re etiam poſt corruptionem: immo poſt
annihilationē. Sed deus creauit euam
virginē. ergo poteſt reparare euam cor/
ruptam. ¶ Dicendū eſt ꝙ maior ē vera
de qualibet entitate abſoluta.

Sed obijciet aliq̄s ⁊c̄.

Hic quincꝫ ponunť inſtantie que ſunt
contra opinionē ſancti Bonauenture.
¶ Eſt igitur prima inſtantia talis. Pro
poſitio de p̄terito eſt vera. ergo nō dicit
nihil ſed ens. Probatur ꝯſequētia: quia
veritas neceſſario requirit fundamentū
¶ Ad cuius ſolutionē tres ponunť pro/
poſitiones. ¶ Prima propoſitio eſt. Ve
ritas ꝓpoſitionis de preterito nō dicit a
parte rei nihil omnino: quia ſi illa ꝓpo/
ſitio. Heri celebraui miſſam nihil pone
ret omnino a parte rei: ſequiť ꝙ chyme/
mera heri celebrauit miſſam: vel cocus
heri celebrauit miſſam eſſet vera. ¶ Se/
cunda propoſitio. Veritas ꝓpoſitionis
de p̄terito non dicit a parte rei necꝫ in re
aliquid actuale. ¶ Tercia propō. Veri
tas ꝓpoſitionis de p̄terito dicit a parte
rei aliquod ens fuiſſe ⁊ modo non eſſe.
¶ Correlarium. Ex hoc ſoluiť argumē
tum ꝙ veritas talis fundať in re creata
que fuit: ſed modo nō eſt ¶ Secundo ar
guitur cōtinuando. Cum dico preteri/
tum: aut aliquid dico: aut nihil. Si om
nino nihil: ergo chymera eſt p̄terita. Si
aliquid (puta illud ſuꝑ quo fundať ve/
ritas ꝓpoſitionis de p̄terito) ergo prete/
ritam nō fuiſſe nō eſt impoſſibile ꝓpter
carentiā omnis exiſtentie: eo ꝙ p̄teritū
dicit aliquid ¶ Conformiter reſpondeť
per duas ꝓpoſitiones cū diſtinctione ta/
li. ¶ Preteritū capitur dupliciter. Vno
modo pro per ſe ſignificato: ⁊ ſic eſt ſuc/
ceſſio tēporalis. i. ipſum tēpus preteritū
vel ſic eſt pars temporis que preterijt.
Due eñ ſunt partes temporis. ſcꝫ prete
ritum ⁊ futurum. ¶ Prima propoſitio.
Preteritū pro per ſe ſignificato: eſt tem/
pus in primo modo dicendi per ſe. Alio
modo preteritū capitur pro denomina/
to. Et ſic eſt aliqua res que fuit ⁊ modo
nō eſt. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Preteritū hoc
modo nō eſt tempus quidditatiue: imo
nec realiter: ſed ſolum denominatiue: q̄a
temporale. vt adam. ⁊ celebratio miſſe.
¶ Primū dictum. Omne tempus prete
ritum pro per ſe ſignificato: ⁊ omnē par/
tem temporis deſtructā: deus poteſt fa/
cere eſſe preſens. Probatur exēplariter:
quia deus poteſt diem heſternū facere
preſentem. ¶ Secundū dictum. Omne
p̄teritū pro denominato: poteſt deus fa
cere preſens: vt deus poteſt facere adam
eſſe p̄ſentem. Ratione vero ſic probanť
illa dicta. Omnē entitatem creatā poſt
deſtructionē ⁊ annihilationē eius: poteſt
eandē numero deus reparare. ergo oīne
tempus preteritū ⁊ omnē rem preteritā
poteſt eandem numero deus reparare.
Antecedens probatur: quia deus nō mi
nus poteſt ſuper rem creatam annihila/
tam q̄ꝫ ſuper eam poterat ante eius crea
tionem. ¶ Tercium dictum. Licet deus
reparare poſſit tam tēpus p̄teritū pro ꝑ
ſe ſignificato: q̄ꝫ rem preteritā: nō tamē
ſequitur nō fuiſſe illam rem: etiam ſi de
facto faceret ſeu repararet. ¶ Tercio ar
guitur. Si deus non poteſt facere p̄teri
tum nō fuiſſe: ergo nec poteſt facere futu
rum nō eſſe futurū. ¶ Arguitur quarto
Non preſens nihil dicit: ſed deus poteſt
facere de nunc nō p̄ſente ꝙ nuncꝫ fiat pre
ſens. ergo ⁊c̄. ¶ Quinto ſic. Deus poteſt
facere de p̄terito p̄ſens: ſed nullum pre/
ſens eſt p̄teritum. ergo faciendo de prete
rito p̄ſens facit preteritū nō fuiſſe. Mi/
nor probatur: quia ſunt oppoſite diffe/
rentie tēporis. ¶ Dicendū eſt. Licet for/
maliter capiendo ſunt oppoſita: tñ vnū
pōt denominatiue predicari de alio pro
ſubſtrato. ergo non opponuntur.
¶ Nota ergo iſtā ꝓpoſitionē. In inten
tionib⁹ ſeu cōceptib⁹ generalib⁹ nō eſt in

cōueniens ꝙ aliqđ oppoſitū dicaṫ de ali quo in ꝓmo mō dicendi ꝑ ſe: ⁊ ſuū oppoſitum dicaṫ de eo denoīatiue: vt prius ⁊ poſterius ſunt intentiones generales et opponuntur ſimultati. ⁊ tñ hec ſunt vere prius inq̄tū ꝓus eſt prius poſterioꝛe. et prius inq̄tū prius ē ſimul cū poſterioꝛe Hec em̄ ē denoīatiua ⁊ quaſi in ſcđo mō dicendi ꝑ ſe: quia em̄ ſunt relatiua: ideo ſunt ſimul natura ⁊ hoc eſt paſſio relatiuoꝝ. Prima ꝟo eſt in ꝓmo mō dicendi ꝑ ſe. ¶ Itē potentia ⁊ actus ſunt oppoſita Potentia tñ receptiua q̄dditatiue ē potentia. Et potentia receptiua eſt actus. Hoc exēplū de potentia ⁊ actu nō videṫ multū valere: quia potentia vt opponiṫ actui non capitur ꝓ potentia receptiua: ſed obiectiua. ¶ Etiā exemplū eſt de ſingulari ⁊ vniuerſali. Illa em̄ Singulare eſt ſingulare ē quidditatiua. Iſta vero Singulare ē vniuerſale eſt denoīatiua. Itē maſculinū eſt maſculinū. Maſculinum ē neutrū eodem modo. ¶ Contra. Quandocunq̄ ſunt aliqua duo oppoſita quoꝝ vnū dicıṫ de aliquo ꝑ ſe: alterū nō pōt dici de eodē nec ꝑ ſe nec ꝑ accidēs Exemplū rōnale ⁊ irrōnale opponūtur Et rōnale ꝑ ſe competit homini in ꝓmo mō: ⁊ irrōnale nec ꝑ ſe neq̄ denominatiue pōt competere ipſi homini. ¶ Dicendum ꝙ talia oppoſita ſunt generalia: q2 poſſunt dici de reb9 diuerſoꝝ generum vere et affirmatiue. Rationale autem ⁊ irrationale ſunt oppoſita ſpecialia.

¶ Coꝛrelariū. Licet deus poſſit deſtruere oēm ꝓpoſitionē ⁊ omne dictū et omnē rem creatā tamē nō pōt falſificare ꝓpoſitionē de p̄terito verā: ſalua illa ꝓpōne ⁊ ſignificatione eius. patet. Falſificare em̄ pꝛopꝛie nō eſt deſtruere pꝛopoſitionem veram. ¶ Secundum Coꝛrelarium. Quot poteſt deus creare tot poteſt annihilare ⁊ econuerſo.

Solutio argumentoꝛū

¶ Pꝛo ſolutione ꝓmi argumēti Nota ꝙ intellectus nr̄ pōt intelligere aliquid cū implicatione ꝯdictionis: vel cū ꝯdictiōe ſe tenēte ex parte intellecti. ¶ Prima ꝓpoſitio. Deus nō pōt facere ꝙ intellectus nr̄ intelligat cū tali cōtradictione. Alio modo intellectus pōt intelligere multa que nō ſunt poſſibilia per naturā ſine tamen ꝯdictione ſe tenente ex parte intellecti. ¶ Pꝛopoſitio. Hocmō nihil poteſt a nobis intelligi quin deus poſſit facere Et hec diſtinctio ē ſcoti in quodlibeto. Oia ergo que pñt dici ⁊ cogitari ſm rationem recte intelligentē ⁊ recte pꝛonunciantē ſunt deo poſſibilia. Per iſta dictā ſoluunṫ auctoꝛitates multe. Item poſſe peccare nō eſt poſſe ꝓpꝛie nec ē de nobilitate potentie. vnde deus nō pōt peccare ¶ Pꝛo ſolutione ſexti argumenti Nota aliqua dicta. ¶ Primū dictū. Oīs creatura eſt poſſibilis ⁊ in potentia obediētiali ad hoc vt aſſumaṫ a deo. ¶ Scđm dictū. Licet deus ⁊ creatura plus diſtēt q̄ duo oppoſita quantū ad naturarum differentiā: nō tñ plus differunt q̄tū ad ſimultatis exiſtentiā: quia deus ē in omni creatura. Contraria autē nō poſſunt ſimul eidē: ⁊ ſm idem ineſſe. ¶ Pꝛo ſolutione penultimi argumēti. Nota ꝙ duplex ē oꝛdo nature. Unus ē ſpālis et ſic omniū grauiū ſm gradus ſue grauitatis ē eſſe deoꝛſum. Leuiū autem ſm gradus ſue leuitatis ē eſſe ſurſum. Alius ē oꝛdo nature gñalis. Et iſte oꝛdo attenditur penes potentiā obedientialē. Et que ſit illa dictū ē diſtinctione tercia.

Queriṫ quarto ⁊ vltio.

Utrū poſſibile ſimplr̄ dicaṫ ſm cauſas ſupioꝛes. i. ſm potentiā diuinam: an ſm potentiā creatā. Prim9 termin9 hic declarandus ē. Poſſibile. Scđs: ſimplr̄. Tercius ſm quid. Quart9: poſſibile ſimplr̄ Quint9: poſſibile ſm q̄d. Sext9: cauſe ſupioꝛes. Sed iſti termini in p̄cedentibus ſunt declarati. Exponit aūt ſeipm̄ doctoꝛ ſeraphicus dicens ſe ꝑ cauſas ſu-

perioꝛes in plurali ſolū intelligere cau/
ſam pꝛimā .i. eſt diuinā potentiā accipi
endo plurale pꝛo ſingulari. ¶ Notandū
tñ eſt ꝙ iſta dictio Simpliciter pōt capi
quinqꝫ modis. Pꝛimo valet tm̄ ſicut ſine
addito. Et ꝑ oppoſitū ſm quid .i. cū ad/
dito. Hoc mō capit in ꝓpoſito: ⁊ etiam
in fallacia ſm qd ⁊ ſimplr. Alio mō va/
let tm̄ ſicut vlr. Exemplū. Silogiſmus
ſimplr eſt ſubiectū in tota logica pꝛout
ſcꝫ cōplectit oēs ptes ſuas ſubiectiuas ⁊
etiā integrales ⁊c. Tercio mō valet tm̄
ſicut incōtracte. Hoc mō ſylogiſmꝰ ſim/
pliciter .i. non ꝯtractus ad materiā ꝓba
bilem nec neceſſariā ē ſubiectū in libꝛis
pꝛioꝝ. Quarto mō valet tm̄ ſicut ī actu
vt hō exiſtens dr̄ hō ſimplr. Antichꝛiſtꝰ
autē dicit hō ſm quid. Quinto mō va/
let tm̄ ſicut vniuoce vel vno mō. Sic di
cit poꝛphirius in libꝛo p̄dicabiliū caplo
de genere. Videt autē neqꝫ genꝰ neqꝫ ſpe
cies ſimplr dici ⁊c. ¶ De poſſibili tñ ſm
quid et poſſibili ſimplr ſunt duo modi
dicendi ꝓbabiles. ¶ Pꝛimꝰ eſt doctoꝛis
ſolennis henrici de gandauo que ſtat in
quatuoꝛ dictis. ¶ Pꝛimū dictū. Sicut
futurū eſt duplex (quoddā eñ eſt futu/
rum ſm quid. aliud eſt futurū ſimplr)
ita duplex eſt poſſibile. ſcꝫ poſſibile ſm
qd ⁊ poſſibile ſimplr. ¶ Secundū dictū
Aliquod eſt futurū ſm cauſas natura/
les ſi relinquerent ſue cauſalitati nec im
pedirentur: qđ tamē nō eſt futurum nec
euenire poterit ꝓpter cauſam ſuperioꝛē
pꝛohibentē cauſas inferioꝛes ne exerce/
ant cauſalitates ſuas. patet ex ſacra ſcri/
ptura: quia niſi fuiſſet ꝓhibitus ignis:
futura erat cōbuſtio pueroꝝ in camino
ignis ſub nabuchodonoſoꝛ. ¶ Tercium
dictū. Illud qđ eſt futurum ſm cauſam
ſuperioꝛē pꝛohibentē inferioꝛes eſt futu
rum ſimpliciter. Illud autē quod eſt fu
turum ſm cauſas inferioꝛes que poſſunt
pꝛohiberi eſt futurū ſm quid. Ideo do/
ctoꝛes cōmuniter diſtinguunt ꝙ duplex
eſt pꝛophetia. Una eſt p̄deſtinationis ⁊
hec ſemper impletur. Alia eſt ꝓphetia
cōminationis. Et eſt illa que fit ſm diſ/
poſitionē cauſarū ſecundarū. ¶ Quar/
tum dictū. Poſſibilia ſimpliciter dicunt
illa que ſunt poſſibilia deo. poſſibile au/
tem ſm quid eſt poſſibile ſm cauſas infe
rioꝛes. Hanc opinionē appꝛobat doctoꝛ
Subtilis .xxi. diſtinctione tercij ſenten/
tiarū. ¶ Alius ē modus dicendi. ¶ Pꝛo
poſitio. Poſſibile ſimplr dicit nō ſolum
ſm cauſas ſuperioꝛes nec ſolum ſm infe
rioꝛes: ſed ſm vtraſqꝫ. Poſſibile igitur
(ſm illos) ſimplr: eſt illud qđ pōt fieri
ſm potentiā dei cū actiuitate creature.
¶ Sed ꝯtra. Si iſta opinio eſſet bona:
ſequeret ꝙ nō eſſet poſſibile ſimplr ꝙ ce/
cus illuminetur ſeu de ceco fiat videns.
¶ Tercius autē modus dicendi (qui ſe/
cundus modus eſt ꝓbabilis) eſt ipſius
ſancti Bonauenture: qui vult ꝙ qñ non
eſt potentia paſſiua in inferioꝛib⁹ tūc nō
eſt poſſibile ſimplr ſcꝫ ſine addito ſed ē
poſſibile diuine potentie vel huiuſmodi
de quo iam dicetur.

Reſolutio queſtionis

ſm mentem doctoꝛis Seraphici ſtat in
duodecim ꝓpoſitionib⁹ cū vna epiloga/
tione. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Poſſibile ſim/
pliciter poteſt dicere potentia p̄ſentem⁊
vel potentiā futurā. ¶ Declaratio huiꝰ
Homo poteſt currere. Uno modo idē
valet ꝙ homo poteſt habere potentiam
ad currendū: ⁊ ſic eſt vera de antichꝛiſto
⁊ ſic dicit potentiā de futuro. Alio mo/
do vt dicit potentiā p̄ſentē ⁊ ſic ſenſus ē:
homo de facto habet potentiā ad curren
dum. Et ſumit hec diſtinctio ex pꝛimo
pꝛioꝝ vbi philoſophus diſtinguit illam
A continget eſſe B. ¶ Secunda pꝛopo/
ſitio. Poſſibile vt dicit potentiā de futu
ro poteſt dicere poſſibile ſimpliciter vel
ſm cauſas ſuperioꝛes: vel ſm cauſas in/
ferioꝛes. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Poſſibile
vt dicit potentiam pꝛeſentem: impoꝛtat
potentiā realem actualem realiter in re

exiſtentem: que ſignificatur ordinari ad alterum. Unde ſi dicatur homo poteſt currere. ſi dicat potentiā preſentem ponit realem potentiam actualem ad curſum ordinatam. ¶ Quarta propoſitio. Quādocunq; in re cui attribuitur poſſibile eſt potentia ſimpliciter: tunc dicitur poſſibile ſimpliciter. ſi autem in re ſit potentia ſm quid: tunc poſſibile dicitur ſm quid. ¶ Quinta ppoſitio. Duplex eſt potentia in re ſcʒ actiua: ⁊ eſt pncipium tranſmutandi aliud inquantuʒ aliud. Alia eſt potentia paſſiua: ⁊ eſt pncipium tranſmutandi ab alio inquantū aliud. Nota ꝙ gerundia ⁊ actionē ⁊ paſſionem ſignificant ⁊ ideo tranſmutandi in prima diffinitione capitur actiue ⁊ regit accuſatiuū ⁊c̄. ¶ Sexta propoſitio. Licet potentia actiua reperiatur in deo ⁊ creatura: ⁊ vtrobiq; ſit potētia ſimpliciter: tamen potentia paſſiua ſolum reperitur in creaturis. ¶ Septima ppoſitio Potentia paſſiua in generali eſt duplex Quedā eſt propinqua actui. Alia eſt remota ab actu. id eſt quedam eſt propinqua: alia remota. ¶ Octaua ppoſitio. Potentia paſſiua in ſpeciali eſt triplex. Quedā poteſt reduci ad actum a potentia inferiore: cooperante tamen ſuperiori. Alia eſt potentia paſſiua que nata eſt reduci ad actum a potentia ſuperiori: cōſonante inferiori. Tercia eſt potentia paſſiua que nata eſt reduci ad actum a ſuperiori deficiente inferiori: nō autem cōſonante. Exemplō ſecundi. Juſtificatio impij. Deus em̄ neminē inuitum ſaluat. Exemplū tercij. Reſuſcitatio mortui ſeu potentia ad reſuſcitandum mortuum. ¶ Nona ppoſitio. Potentia paſſiua ſimpliciter attēditur ſm potentias ſuperiores ⁊ inferiores ſimul ¶ Decima propoſitio. Jlla potentia paſſiua in creaturis que ſolum poteſt reduci ad actū per cauſam ſuperiorem: nō concurrente potentia creata: eſt potentia ſm quid. Jlla tameȝ propoſitio eſt valde dubia: quia multi tenent oppoſitum. ¶ Undecima ppoſitio. Jſta potentia que ſolum poteſt reduci ad actum per potentiā diuinam vocatur potentia obedientialis. Jn hoc alij nō cōtradicūt ei. Unaqueq; em̄ creatura quantumcunq; nobilis: eſt plene ſubiecta potentie diuine: vt ꝗcꝗd velit deus pōt facere de ea: qd̄ ſcʒ nō implicat contradictionē. Potentia obedientialis ergo pōt dici potentia qua oīs creatura eſt nata obedire ad nutū creatoris. ¶ Correlariū. Potentia obedientialis nō eſt alicuius creati ad aliā rem creatā: ſed ad ſolū deum. ¶ Duodecima ppō. Poſſibile nō dicitur vniformiter a potentia: nec oīno vniuoce: ſed analogice Probatᷣ: quia aliqn̄ dicitᷣ a potentia actiua: ⁊ tūc eſt poſſibile ſimpl'r: quia potentia actiua eſt potentia ſimpl'r. ¶ Ceterꝰ textus ē epilogatio: ⁊ datur ꝑ modū ſufficientie ſic. Poſſibile pōt dicere ordinē ad agere vel ad fieri. Si ad agere tunc dicit potentiā actiuam. Et hoc dupliciter: quia vel dicit ordinem ſubſtantie increate ad actum ſuum: ſicut dicimus deus poteſt creare mundū: illuminare celum. vel dicit ordinem ſubſtantie create ad actum ſuum. Si autem dicit ordinem ad fieri tunc dicit potentiam paſſiuam. Et cetera.

Sequunᷣ obiectiones

¶ Et Ockam breuiter ſic arguit. Aut erat poſſibile cecum natum videre aut nō erat poſſibile ipſum videre. De quolibet em̄ affirmatio vel negatio. de nullo vero ſimul. Jn contradictorijs enim non eſt dare medium. Sed illa ſunt contradictoria. ergo ⁊c̄. Qꝛ ſi dicatur: non erat poſſibile ſimpliciter ipſum videre: ſed cum addito erat poſſibile a deo.

¶ Contra. Hoc non querit argumentū ſed vnum contradictoriorū que aſſumpta ſunt. Sed bene ſequiᷣ erat poſſibile ergo erat poſſibile ſimpl'r quia poſſibile ſine addito eſt poſſibile ſimpliciter.

¶ Poſſet etiã hic queri. Quare dicit ſanctus Bonauẽtura. Potentia obediẽtialis vocat imperfecta. Aut eñ rõne ſui aut rõne fundamẽti: aut rõne termini: nõ ratione termini. patet quia ẽ perfectiſſima potentia. Q ſi dicat rõne ſui. Cõtra eadem rõne potentia paſſiua in creatura quã vocat tñ ſimplr potentiã aliqñ. Sz oĩs potẽtia paſſiua ẽ imperfectionis ergo oĩs talis debet dici potentia ſm quid.

¶ Arguit etiã ſic. Deus põt dare potentiam viſiuã ceco. ergo cecus põt eã recipere. Probat ꝯſequentia: quia nihil põt deus dare alicui cui repugnat illud recipere. ¶ Argumenta ante oppoſitũ nihil ꝯcludunt ꝯtra Scotũ ⁊ alios. Oĩs res eſt poſſibilis: quia intellecta a deo poſſibilis ẽ produci. Et licz pduci dicat paſſionẽ ſm modũ ſignificandi: nõ tñ oportet ꝙ correſpondeat ei potentia paſſiua. Maior igit ſcđe rõnis nõ ẽ admittenda patet quia ab eterno erat poſſibile mundum produci ⁊ tamen nulla erat potentia paſſiua.

Circa diſtinctionem quadrageſimãterciam primo querit. Utrũ potentia dei ſit infinita. ¶ Reſolutio qõnis ſtat in vna ꝯcluſione tali ſcz ¶ Concluſio. Diuina potentia ẽ omnimode infinita tam in actu ꝙ̃ in habitu. Unde p diuinã potentiã intelligim⁹ voluntatẽ diuinã inꝙ̃tũ creatiua oĩm poſſibiliũ fieri. Unde intellect⁹ dei vt intellectus nõ dr̃ oĩpotentia. Poſt declarationem igit aliqualẽ ꝯcluſionis in qua oẽs doctores catholici ꝯueniũt. ¶ Notãdũ ꝙ diuina potentia capitur dupl'r. Uno mõ habitualiter. Et ẽ ipſa voluntas diuina inꝙ̃tũ opatiua ſeu creatiua. Alio mõ actualiter ⁊ ẽ velle diuinũ quo deus oĩa creat. Hec diſtinctio ẽ eadẽ cum illa (doctoris ſubtilis ⁊ alioꝝ) duplex ẽ act⁹ ſcz prim⁹ ⁊ ſcđs. Prim⁹ ẽ entitas productiua alicui⁹ effect⁹. Actus ſcđs ẽ aliqd productũ. Conformiter ſeu correſpondenter ẽ in diuinis ꝙ̃uis eñ velle diuinum nõ ſit productũ tñ habet rõnẽ producti. Probat ꝯcluſionẽ reſumendo rationes ante oppoſitũ. Nec tamẽ oportet oẽs rõnes eſſe demonſtratiuas ſed ſufficit ꝙ ſint probabiles. ¶ Penultimũ eñ argumenũ patitur calumniã vt patet in pma diſtinctiõe quarti qõne pma Scoti ¶ Pricipal'r tñ ſic pbat ꝯcluſio. Eſſentia diuina ẽ infinita. g potentia diuina eſt infinita. Probatur conſequẽtia quia ſumma idẽptitate ſunt vnũ nec poſſunt diſtingui. Item poteſt argui. Eſſentia diuina ẽ vbiqꝫ. ergo potẽtia dei ẽ vbiqꝫ qꝛ idẽ ſunt. Et ꝙ̃uis queſtio eſt prolixa tamen eſt clara.

Pro ſolutione argumẽtorum. Sciendũ ꝙ duo prima argumẽta ſimul ſoluit dupl'r. Ex ſcđo argumẽto eñ magis patet primum: quõ ſcz probetur eſſe ſtatus in potentia dei: quia nõ extendit ſe ad mala. Licet autez vtraqꝫ ſolutio ſit bona. Scđa tamẽ eſt clarior. Prima ſolutio ſtat in his dictis. ¶ Primum dictũ. Diuina potentia ẽ infinita reſpectu eoꝝ: que poſſe ẽ potentie. ¶ Secundũ dictũ. Non ẽ ergo reſpectu illoꝝ que poſſe ẽ impotentie infinita: nec ẽ infinita reſpectu malicie: quia nihil ex eis põt. ¶ Terciũ dictum. Nec tñ potentia dei inuenit terminũ nec exceſſum. patet. Exceſſus eñ et termin⁹ rei attendit ſm ea ad que res ſe extendit ſeu q̃ reſpiciuntur ab ipſa: ſed diuina potentia ſolũ extendit ſe ad bona. Et non ſunt tot bona creabilia aſſignabilia: quin deus poſſit in plura. Et ꝙ̃uiz ad talia bona nunꝙ̃ ſcientia ẽ pluriũ ꝙ̃ potentia. ¶ Secũda ſolutio. Poteſt aliter dici ſcz ꝙ potentia dei ⁊ ſcientia dei in ſe ſunt eque infinita nec vnũ excedit aliud. Alio mõ cõparari põt potentia ad obiecta ⁊ ſil'r ſcientia ⁊ ſic eſt loqui dupl'r aut eñ ſm formam ſeu ſpẽm: vel ſm numerũ. Scđm nume/

rum potentia dei non exceditur a ſapiē/
tia: quia poteſt in infinita ſm numerum
Si ſm ſpeciem tūc potentia exceditur a
ſcientia: non tamen ſequitur ꝙ ſit finita.
Exemplū de duabus lineis in infinituꝫ
ꝓtenſis vbi vna illarū excederet ab am/
babus nō tn̄ eēt finita quo ad ꝓtēſionē.

Scđo queritur. Utruꝫ

eēntia diuina ſit infinita ſiue diuina po
tentia ſit infinita q̄tum ad eſſe: non ſcꝫ
q̄tum ad poſſe. ¶ Pro cuius declarati/
one q̄ōnis quinq̇ ponuntur diuiſiones.
Dicitur aūt infinitum ab in id ē non et
finitū q̄ſi non finitū. Ideo pōt capi du/
pliciter rōne negatiōis: q̄ pōt ſumi aut
negatiue aut priuatiue. ¶ Prima diui/
ſio. Infinitū capitur dupliciter. Uno
modo ſinkathegoreumatice ꝛ hoc dupli
citer: aut em̄ addit multitudini: ꝛ ſic tm̄
valet ſicut aliquot ꝛ nō tot quin plura:
vel ſm aliam expoſitionē: valet tm̄ ſicut
aliquot et quelibet plura: vt infiniti ſūt
dies ſeculi. Si aūt addat magnitudini
ſic tm̄ valet ſicut aliquantū ꝛ non tantū
quin maius vel (ꝛ in idem redit) .i. ali/
quantū ꝛ quātolibet maius: vt linea eſt
infinita .i. linea eſt aliquāta ꝛ quantoli/
bet maior. Hec expoſitio videtur magꝭ
exprimere. Sed ſic non capitur in ꝓpo/
ſito infinitū. Alio mō Infinitū capitur
kathegoreumatice: ꝛ eſt aliqua res h̄ñs
infinitatē. ¶ Scđa diuiſio. Infinitum
kathegoreumatice captū ſumit tripliciter.
ter. Primo pure negatiue: ꝛ eſt illud qđ
non habet terminū ſeu finē: nec eſt aptū
natum habere terminū. Iſto modo pū/
ctū eſt infinitum. Scđm Areſtotelē em̄
in quinto ꝛ ſexto phiſicoruꝫ. Qđ habet
terminū includit duo ꝛc̄. Alio modo ca
pitur pure priuatiue: et eſt illud qđ ca/
ret termino eſt tn̄ aptum natum habere
terminū. Uerbi gratia imaginet linea
exiſtere ablatis punctis terminantibus
ab ea. Tercio modo. Infinitū kathego
reumatice captū ſumit pure ꝯtrarie: ꝛ ē
illud qđ habet poſitiue infinitatem ꝛ de
hoc eſt ad propoſitū. ¶ Tercia diuiſio.
Infinitū kathegoreumaticū pure ꝯrie
captum eſt duplex: quoddā eſt infinitū
ꝯtrarie extra genus: ꝛ dicitur eē aliqua
res habens infinitā entitatē in ꝑfectione
cuiuſmodi eſt ſolus deus: ꝛ de hoc mem
bro eſt queſtio preſens. ¶ Quarta diui/
ſio. Infinitum ꝯtrarie in genere eſt qua
druplex ſcꝫ ſm multitudinem et corre/
ſpondet infinitati numerali: ſicut eēt in
finitus numerus: ſi poſſet eſſe vt infiniti
homines actualiter exiſtētes. Aliud eſt
infinitū ſm extenſionem vel magnitudi
nem ꝛ corr̄ndet infinitati molis. Terci/
um eſt ſm durationem. Quartum vero
ſm intenſionē: ſicut eſſet albedo habens
infinitos gradus. ¶ Quinta diuiſio.
Q̄libet illorū poteſt capi dupliciter.
ſcꝫ in actu ꝛ in potentia.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus opinionibus: quarū ꝑme
due ſunt heretice. Tercia vero ē katho
lica et tenenda. ¶ Prima opinio ſtat in
vna diſtinctione ꝛ duobus dictis. ¶ Di
ſtinctio. Eſſentia diuina pōt dupliciter
ꝯſiderari. Uno mō ſub ratione eſſentie.
Alio mō ſub rōne potētie. ¶ Primū di/
ctum. Eſſentia diuina in rōne eſſentie ē
finita. ptꝫ: q2 nominat deū vt in ſe: q̇ vt
ſic eſt finitus: q2 cōprehendit a finito: vt
beatis: ꝛ hoc ptꝫ ꝓpter eſſentie ſimplici/
tatem q̄ tota videtur: ꝛ per ꝯñs compre
henditur. ¶ Scđm dictum. Eſſentia di
uina in ratione potentie eſt infinita: ptꝫ
quia vt ſic dicit reſpectū ad effectus in/
finitos. ergo ꝛc̄. ¶ Sed contra. Iſta opi
nio manifeſte eſt erronea: ptꝫ. Nam iſta
ſunt incōpoſſibilia ꝙ eſſentia ſit finita: ꝛ
potentia ſit infinita: cum ſint oīno idē.
¶ Pro declaratione tamē aliquorū iam
dictorum. Notande ſunt quedā ꝓpōnes
¶ Prima ꝓpō. Oēs bti ſunt cōprehēſo/
res comꝑhenſione ꝑfecte viſionis: ſꝫ non
cōprehēſione incluſionis. ¶ Scđa ꝓpō.

Nullus btūs (excepto xpo ſeu aīa xpi) intelligit deū quantum intelligere poſſet deo volente. ¶ Correlariū. Intellectus noſter pro ſtatu iſto nullā rem cōpreben dit. Probaṫ: q2 neq3 corpalem neq3 ſpiri tualem ſic intelligit: vt oīa pdicata de eo verificabilia cognoſcat. Item nō co/ gnoſcimus differentias indiuiduales. ¶ Scda opinio etiā ſtat in vnica diſtin ctione z duob9 dictis. ¶ Diſtinctio. Du plex eſt infinitū ſc3 ſimpliciter: z nobis. ¶ Primū dictū. Tam eſſentia q̄3 poten tia diuina eſt ſimpl'r et ſm veritatē fini/ ta: pt3. Quia eſt ipi deo finita q̄ eſt ſum ma veritas. ergo zc̄. ¶ Scdm dictum. Tam eſſentia q̄3 potentia diuina eſt no bis infinita: pt3: q2 improporcionabiliṫ nos excedit. ergo zc̄. ¶ Sed cōtra: quia ſicut ſupra probatū eſt q potentia diui na eſt actu infinita: ſic eſt z de eſſentia di uina. ¶ Tercia vero opinio katholica z tenenda ſtat in vnica pcluſione. ¶ Con cluſio. Tenendū eſt tanq̄3 verum (eo q eſt magis pſonū fidei: q̄ dicit deū immē ſum: z auctoritatibus ſanctoꝝ q̄ oēs di/ cunt deu3 infinitū) q eſſentia diuina eſt actu infinita. Un̄ Damaſcenus dicit q deus eſt quoddā pelagus ſubſtantie in/ finitum. ergo zc̄.

Tercio queriṫ. Utrum

diuina potētia poſſit in effectū actu infi nitū. Notandū q hec q̄ſtio includit q̄t/ tuor q̄ſtiones: de quarū q̄libet eſt maxi ma difficultas pcipue ſm q tractāt mo derni doctores viri vtiq3 doctiſſimi eas ¶ Infinitum em̄ kathegorcumatice ca/ ptū cōtrarie in gn̄e eſt q̄druplex ſc3 ſm multitudinē: extenſionē: intēſionē z ſm durationē. ¶ Un̄ infinitū ſm multitu/ dinē eſt duplex. ſ. in actu z ī potētia. In/ finitu3 in actu ſm multitudinē eſt aliq̄ multitudo actu infinita q̄ nō ptingit da ri maiorē: vt ſi eēnt infiniti hoīes: mul/ titudo illoꝝ eſſet infinita taliter. Infi/ nitū vo in potētia ſm multitudinē ē ali qua multitudo actu finita data vel da/ bilis: q̄ ptingit dare maiorē in infinitū. ¶ Senſus igiṫ q̄ōis Prim9 pt eē. Utrū diuina potētia poſſit pducere infinitos hoīes: vel muſcas: z ſic de alijs ſm mul/ titudinē in actu: vel ī infinitū ī potētia. ¶ Scdo mō. Infinitū dr̄ ſm extenſionē z h' iterū ē duplex. ſ. in actu vl' in potētia In actu eſt aliq̄ multitudo hn̄s actu in finitā q̄titatē extēſiue: q̄ nō pōt eſſe ma ior extēſiue. ¶ Et de tali infinito ē ſcda pcialis difficultas. Uel eſt infinitu3 ſm potētiā: z eſt aliq̄ magnitudo hn̄s actu finitā q̄titatē extēſiue q̄ pōt eē vl' dari maior ī infinitū. Aliq̄ em̄ dicūt q ignis pōt augeri in infinitū illo mō: et ſic hec eſt vera. Omni igne dato vel dabili pōt eſſe maior. ¶ Tercio mō dr̄ infinitū ſm intēſionē: z hoc iterū aut in actu vl' in po tētia: ¶ Si in actu ſic eſt aliq̄ forma in/ tēſibilis hn̄s infinitos grad9 intēſionis pfectionales q̄ non ptingit dari maiorē ¶ Aliud aūt eſt infinitū ſm intēſionē in potentia: z ē aliq̄ forma intēſibilis data vl' dabilis q̄ pōt intēdi ī infinitū. ¶ De q̄ tercia pōt eſſe difficultas. ¶ Infinitū aūt q̄rto mō dr̄ ſm duratione: z hoc vel ſimpl'r vel ſm q̄d. ¶ Infinitū ſm durati onē ſimpl'r ē illud q̄d nō h3 pncipiū ſue durationis: nec finē. Et dr̄ alio noīe eter nū. Infinitū aūt ſm duratiōnē ſm q̄d ē illud q̄d licet habeat pncipiū ſue durati onis nō tn̄ h3 finē. Et dr̄ infinitū ſm du/ ratiōnē a pte poſt q̄d dr̄ ppetuu3. ¶ De hoc eēt q̄rta difficultas de q̄ tn̄ ſpecialiṫ tractabiṫ in ſcdo. Utrū ſc3 de9 poſſit vl' potuerit facere creaturā eterna3 ſeu ab eterno.

Opinio modernoꝝ do

ctoꝝ. ¶ Pro q̄ poſſent allegari q̄dragin/ ta rōnes hincinde diſpſe in Hybernico. Elinckam Bockinkam. Adam z Gre/ gorio de arimino qui quaſi eſt princeps illi9 opinionis: z ſtat in q̄tuor pcluſioni bus. ¶ Prima pcluſio. De9 pōt pduce/

tē aliquā mltitudinē actu īfinitā. ¶ Se
cūda ꝯcluſio. De⁹ pōt facere aliquā ma
gnitudinē actu infinitā. ¶ Tercia ꝯclo
De⁹ pōt facere aliquā q̄litatē intēſibilē
actu infinitā. ¶ Quarta ꝯclo. De⁹ pōt
facere infinitū ſm durationē ſimplr̄ ꝛ h̄
etiam ſm plures ſcotiſtas. ¶ Probatio
harū ꝯcluſionū. Quia oē illud ē poſſi
bile deo qḋ nō includit euidēter ꝯdictōꝫ
nec ad ipm ſequitur neceſſario ꝯdictio.
Sꝫ infinitas actualis et multitudo non
includūt ꝯdictionē poni ſiſ nec ad eas ſe
quiſ neceſſario ꝯdictio. Silr̄ infinitas
actualꝭ ꝛ magnitudo ꝛc̄. nō includūt ꝛc̄.
ergo ꝛc̄. Maioꝛ eſt Scoti in qrto. Sed
minoꝛ ꝓbaſ: qꝛ infinitas ꝛ rō multitudi
nis nō repugnāt. ꝓbaſ: qꝛ rō mltitudis
ſeu multitudo inq̄tū multitudo nō in/
cludit finitatem nec infinitatem. Infi/
nitas ergo non deſtruit rationem multi
tudinis: nec rationem magnitudinis. lo
quēdo de infinito in actu in gn̄e tn̄: pꝫ
eñ ꝙ nihil aliud a deo pōt eſſe infinitū in
actu ſcꝫ in ꝑfectione. ¶ Tenēs has ꝯclu
ſiones nō dimittit Scotū. pꝫ de quarta
difficultate: qꝛ doctoꝛ ſubtilꝭ ē neuter in
ſcḋo. Soluit ei argumēta ꝓ vtraqꝫ pte
Jtē vult ꝙ finitas ꝛ infinitas nō variāt
rōnē foꝛmalē eoꝝ cui⁹ ſunt. ¶ Sꝫ h̄ nihil
videſ ad ꝓpoſitū. patꝫ eñ ꝙ dato ꝙ de⁹
faceret talia infinita: adhuc vnūqḋqꝫ ta
liū haberet finitatē entitatiuā, vt modū
intrinſecum omni creabili.

Reſponſio ſancti Bo/

nauēture ſtat in vna diſtinctiōe ꝛ duabꝫ
ꝯcluſionibꝫ. ¶ Diſtinctio. Duplex ē in/
finitū .ſ. actu ꝛ potentia. ¶ Prima ꝯclo.
Infinitū in potētia deus facit. ¶ Scḋa
ꝯclo. Infinitū in actu nō pōt facere nec
facit. Ponit rōnē q̄ parū curaſ ab alijs.
Aliter etiā ſic ꝓbaſ. De⁹ non pōt facere
tot hoīes quin facere poſſit plures. ꝓbaſ
qꝛ q̄tcūqꝫ dederis eū feciſſe. q̄ro Utruꝫ
de⁹ poſſit facere alios aut nō. Si non. ꝗ
potētia diuina eſt infirma ꝓpt creatioꝫ
illoꝝ: ꝛ ſic finita ꝛ limitata Uel pt̄ alios
facere (ꝛ hoc mēbrū opoꝛtet admitti) ꝗ
illi q̄ adhuc pn̄t fieri additi alijs augēt
eos. ¶ Alia opinio diceret etiā ſi de⁹ fa/
ceret albedinē infinitoꝝ graduū ſeu (qḋ
idē eſt) infinitū actu ſm intenſionē: ad/
huc illa albedo eēt minoꝛis entitatis q̄
minima ſubſtātia: immo q̄ mīma qua/
litas ſpūalis alterius ſpeciei ab ipſa.
¶ Argumēta añ oppoſitū nō ſunt meli/
oꝛa q̄ fieri poſſunt. Uñ ꝛ ſctūs Bonauē
tura bñ ſoluit. Concedit aūt ꝙ de⁹ pōt
facere infinita ſinkathegoꝛeumatice ca/
piendo .i. quātūcunqꝫ multa fecerit pōt
facere plura. ¶ Argumētoꝝ declaratio
pro parte prime opinionis. Et pmū alij
ſic ſoluunt. Infinito nihil eſt maius: ve
rū eſt de infinito ſimplr̄ ſeu extra gen⁹.
Aliud eſt infinitū in genere ſeu in ſpecie
vt infinitū in multitudine ſicut infiniti
homines. Dicunt ergo. Licet deus infi/
nitos faceret homines: adhuc in entita/
te eſſent imperfectius ens q̄ minim⁹ an
gelus: quia eſt alterius rationis.
¶ Ad ſcḋam vero rationem dicerent ꝙ
caloꝛ infinitus ſm intenſionē eſt infini/
tum ſm quid ſeu in genere eēt eñ in ge/
nere qualitatis. Et eſſet imꝑfectioꝛ mi/
nima ſubſtantia. De tali infinito nō eſt
verū ꝙ ſit ſimpliciter ſimplex. De quo
infinito notande ſunt alique ꝓpōnes ſm
illā opinionē. ¶ Prima ꝓpō. Deus po/
teſt creare infinitas aīas. ¶ Scḋa ꝓpō.
Deus poteſt creare infinitas gratias in
iſtis animabus. ¶ Tercia propoſitio.
Deus poteſt ſeparare illas gratias ab
aīabus ſicut mō ſeparat q̄titatem et
q̄litatē a ſubſtātia panis in ſacramento
altaris. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Deus po/
teſt ſeparatas gratias vnire ſibiinuicē.
Sicut ſi eſſent infinite gutte aque quo
ad numerum ſeu multitudinem poſſent
vniri in vnum mare. Poſtq̄ autem eſ/
ſent vnite in vnam gratiam illa eſſet in/
finita intenſiue. Huic vltimo manifeſte
videſ Scotus in tercio diſtinctione. xiij

ꝯtradicere. ergo ⁊ illi ex quo ſequit᷑.

Quarto querit᷑ de infinitate diuine potētie q̄tū ad rōnē ope/randi. Utrū ſcʒ ſe extēdat in infinitum. ¶ Pro declaratione queſtionis notādē ſunt aliq̄ ꝓpoſitiones per ordinem. ¶ Prima ꝓpoſitio. Intellectus vt ē pri or voluntate: nihil pōt cauſare niſi neceſ/ſario et naturaliter. Sed quicq̄d deus cauſat ad extra mere libere et ꝯtingēter cauſat. ¶ Scđa ꝓpō. Uolūtas diuina vt eſt opatiua ad extra ad nihil ſe exten/dit: niſi qđ eſt precognitū ab intellectu. ¶ Tercia ꝓpō. Ratio diuina operandi ad extra non ſe tenet p̄ncipaliter ex par/te voluntatis: ſed ex parte intellectus. Probat᷑. Ratio diuina opandi ad extra eſt illa ſm quā deus rōnabiliter operat᷑ ⁊ cauſat rōnabiliter. Sed cauſare rati/onabiliter p̄ncipaliter ꝑtinet ad intelle/ctum. ergo ⁊c̄. Nā deus nihil pōt opari ad extra niſi rōnabiliter: clarū eſt em̄ ꝙ de⁹ non eſt agēs ignorāter. ¶ Uñ ratio ope randi in deo eſt duplex ſcʒ habitualis: ⁊ eſt ſciētia ſiue ſapiā dei: ſiue condeſceſſio bonitatis eius: vel cōdecentia bonitatꝭ ipſius. Alia eſt actualis: ⁊ illa attendit᷑ ex parte creature. Et eſt exigentia meri toꝝ a parte creature. Et ſic mundū to/tum ⁊ oīa deus creauit ꝓpter electos.

Sanctus Bonauentura reſpōdendo ad queſtionē narrat vnā opinionē quā ⁊ mgr̄ recitat ī lr̄a: ⁊ ſtat ī vnica concluſione. ¶ Concluſio. Ratio diuine potētie eſt finita. ꝓꝫ: q: de⁹ nihil pōt facere ſeu dimittere niſi ex optima ⁊ iuſta ratione: ⁊ iſta eſt finitoꝝ: vt puta que facit. ergo eſt finita. Iſta opinio eſt erronea ⁊ bene improbat᷑ a doctore Se raphico. vide litterā. ¶ Opinio ꝓpria ſtat in quinq̄ dictis. ¶ Primū dictum. Duplex ē act⁹ diuine potētie. Unus ꝑ modū habitus ſcʒ poſſe: alius ꝑ modū actus: ſcʒ operari. Sub alijs verbis (ſm Scotū) vt actus primus: vel vt actus ſcđs. ¶ Scđm dictū. Sicut duplex eſt actus diuine potētie: ſic duplex eſt ratio operandi: ſcʒ habitualis ⁊ actualis. ¶ Tercium dictum. Ratio diuine po/tentie habitualis (q̄ eſt diuina ſciētia ⁊ diuine bonitatis cōdecētia) ſe extendit ad infinita. ꝓꝫ: q: illa eſt reſpectu oīm poſſibiliū fieri. ¶ Quartū dictum. Ra tio operandi diuine potētie actualis eſt diuina diſpoſitio ſiue p̄ſcia et meritoꝝ exigentia. ¶ Quintū dictum. Diſpoſi/tio ⁊ p̄ſcia diuina ſm ꝙ eſt ratio actua/lis in deo operandi: non extēdit ſe ad in finita. ꝓꝫ. Quia multa ſunt poſſibilia que non creabuntur.

Circa diſtinctionem quadrageſimāquartā que duos habet articulos. Primo querit᷑ circa primū articulum. Utrū deus potuerit facere mundū meliorem q̄tum ad ſubſtantiā partiū integraliū. ¶ Pro terminoꝝ de/claratione. Notandū ꝙ mundus capit᷑ ſex modis. Primo pro congregatiōe vl̄ aggregatione oīm rerū creatarū ſiue il/le ſint ſubſtātie: ſiue accidentia. Et ſic omnia alia a deo ſimul aggregata ſunt mundus ſiue vniuerſum. Deus aūt eſt rector vniuerſi. Hoc modo capitur in queſtione iſta. Scđo modo capitur pro vniuerſitate creaturarum contentarum infra eandem ſperam: que a nullo conti/netur comprehendo ipām cum alijs. Et dicitur mundus ſenſibilis. Hoc mō an geli non ſunt de mundo. Solum enim corporalia hoc modo ſunt de mundo. ¶ Propoſitio. Mundus ſenſibilis fact⁹ eſt propter hominem non tamen quem/libet: ſed propter bonos tm̄. Non ſic an/geli ſunt creati propter nos: licet de⁹ ex ſua benignitate deſtinet ipſos ad nos: vt adiuuemur ab ipſis. Tercio modo capitur pro mundo architypo. Et eſt fi lius dei vel noticia diuina. Unde ſan/

ctus Auguſtin⁹ dicit ꝙ mūdus iſte ſenſibilis fact⁹ ē de nobiliſſimo mūdo Etiā ſm aliq̄s mūdus architypꝰ capit̄ ꝑ mundo exēplari. Ab archos qḋ ē pnceps ⁊ typus qḋ ē mūdus q̄ſi pncipal̄ mūd⁹. Et iſto mō mūdus nihil aliud ē niſi eſſe cognitū rerū creabiliū ſiue ydea: vt ſūt incōplexa neceſſaria aut determinatōe voluntatis: vt ꝯtingētia. Et de iſto mūdo exēplari loq̄tur Boeti⁹. iij. de ꝯſolatōne Metro nono. ad deū. Tu cuncta ſupno ducis ab exēplo. Pulchꝝ pulcherrimus ipſe. Mundū gerens: ſimiliq̄ʒ ab imagine formās. Quarto capit̄ mūdus ꝑ hoīe qui dr̄ microcoſm⁹. i. minor mūdus ſm phm ⁊ ſctm̄ Gregoriū. quia iuxta aliq̄d oīs creatura hō de hoc non eſt pn̄s q̄ſtio ſpāl'r. Quinto ꝑ ſupiori et ꝑfectiore pte mūdi ſenſibil'. videlicet pro illa pte que ꝯtinue mouet̄ ⁊ motu regulari ſcʒ ꝑ ſperis. Sexto capitur mūdus ꝑ amatoribꝫ mūdi Hec aūt acceptio mūdi ē eq̄uoca.

¶ Deinde notandū ꝙ melioritas eſt duplex. ſ. abſoluta et reſpectiua. Melioritas abſoluta dr̄ illa q̄ ꝯuenit rebꝫ ſm ſuas ſbas abſolute ſcʒ nō ꝯparando. Sic melior ē mus q̄ʒ panis. Alia eſt melioritas reſpectiua: q̄ ſcʒ ꝯuenit rebꝫ ſm ꝙ cōparant̄ vel ad agens vel ad obiectuʒ: vel ad aliq̄d aliud. Vn̄ Aug⁹. Melior eſt panis in domo q̄ʒ mus. i. ad ꝯſeruandū hoīem. Hec aūt qḋ ſolū ē de melioritate abſoluta. pʒ q₂ dicit quo ad ſubſtantiā.

¶ Poſt hec ſciendū ꝙ partes integrales vniuerſi ſunt duplices ſcʒ principales ⁊ min⁹ pncipales. Partes min⁹ pncipales dicunt̄ ille q̄ nō ſunt de ꝑfectione eſſentiali vniuerſi ſine q̄bꝫ ſcʒ vniuerſum manet eſſential'r ꝑfectū. Partes aūt pncipales dicunt̄ ille que ſunt de ꝑfectiōe eſſentiali vniuerſi ſine quibus ſcʒ vniuerſum non manet eſſentialiter ꝑfectū. Vn̄ linconienſis ſup̄ primū poſteriorꝝ dicit ꝙ oēs ſpecies ſint de ꝑfectōne eſſentiali: q₂ ꝑfectio ⁊ decor vniuerſi ſtat in diuerſitate ſpecierum. Vn̄ dicit Aug⁹. Q₂ ſi omīa eſſent oīa: ſeu vnū: oīa non eſſent oīa. Vn̄ vult linconienſis ꝙ licʒ in aliq̄bꝫ regionibꝫ ſit intēperies ꝑpter quā aliqua indiuidua multarū ſpecierū deficiant: tn̄ in alijs cōſeruāt̄. Indiuidua aūt q̄cunq̄ʒ ſint: ſunt partes integrales vniuerſi min⁹ pncipales.

¶ Correlariuʒ. Deus nullo mō ē ps vniuerſi. Probat̄. Oīs ps ē minor ⁊ imꝑfectior illo cui⁹ eſt ps: ſed deus in infinitum eſt ꝑfectior oībꝫ creatis ſimul: nec oēs creature cū deo dicūt aliq̄d ꝑfectius q̄ʒ deus ſolus. ergo ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribꝫ dictis cum diſtinctione tali

¶ Exceſſus bonitatis eſſentialis pōt attendi dupl'r. Vno mō q̄ʒtū ad eſſentiarū nobilitatē ⁊ gradus. Alio mō q̄ʒtum ad eſſe prout ꝯcernit additionē ſiue augmētum. Tunc dicendū exēplariter ꝙ q̄ʒtū ad eſſentie nobilitatē ⁊ ſubſtantie: minimū indiuiduū auri: vt vnic⁹ aure⁹ excellit talentū argenti. Licet talentū argēti q̄ʒtū ad additionē valeret plus centū aureis. Primū dictū ¶ De⁹ ſimpl'r nō pōt facere iſtū mundū q̄ eſt (ipſo remanēte) meliorē q̄ʒtū ad ſbam ſuarū partiū integraliū. Probat̄: q₂ deus nō poteſt facere mundū hūc meliorē niſi trāſſubſtāciando faciendo de hoīe angelū ⁊ de angelo nobiliorē eſſentiā: ⁊ hoc quidem pōt: ſed mūdus iſte nō maneret tūc. g̃ ⁊c̄. Sicut in ſacramēto altaris ſba panis ⁊ vini deperdit̄ nec remanet: licet nō annihiletur. Vn̄ ſi deus vellet me mutare in angelū vtiq̄ʒ rogarē eum dicendo. Dn̄e ſufficit mihi ꝙ ſum hō: g̃ras tibi ago ꝑ eo ꝙ me creaſti. Crea dn̄e de nouo angelos q̄tq̄t tibi placent: ita tn̄ ꝙ me nō trāſſubſtanties: q₂ ſi me trāſſubſtātiaueris in angelum ego n̄ manerē. ¶ Scd̄m dictū. De⁹ ſimpl'r pōt facere alium mundū meliorē iſto. patet. Omi em̄ corpori dato vel dabili deus pōt facere nobilius corp⁹. Et pōt facere ꝑfectiores ſbas q̄ʒ ſint angeli imo dico ꝙ omni mūdo dato vel dabili

deus pōt creare meliorē. Vñ est questio nimis curioſa querere cur nō fecerit meliorē. ¶ Terciū dictū. Deus ſimpl'r pōt facere iſtū mundū eſſe meliorē q̄tū ad eſſe ſiue additionē. Nec iſta ↄ̄dicit p̄me. Poſſet eñ puerū facere (manēte ſubſtantia eius) fortem gigantem.

Reſtat ſoluere argumēta.

¶ Pro ſcd̄o igif argumēto ſciendū q̄ deus in p̄ncipio creauit q̄tuor ſimul. ſcȝ nobiliſſimū corpus hoc ē celū empyreū qd̄ ē loc⁹ bt̄oꝝ ⁊ in ipſo creaturā ſpūalēȝ nobiliſſimā ſcȝ angelicā naturā ⁊ terraȝ vł materiā p̄mā ¶ Naturā angelicā eſſe ꝓpe deū p̄t intelligi dupl'r. Vno modo q̄tū ad attingentiā beatificā. Hoc mō intelligit ſctūs Aug⁹. Et ē illud qd̄ dixit Bonauē. q̄ ſit ꝓpe q̄tū ad imediatā receptōnē ⁊ ↄuerſionē. Alio mō p̄t intelligi q̄tū ad entitatē vel naturā ꝓpriam Sic nō intelligit q̄ angelus ſit ꝓpe deū ¶ Materia p̄ma eſt ꝓpe nihil. Iſta ꝓpō (ex Auguſtino in libro ↄfeſſionū) eſt intelligenda de iſtis q̄ ſunt de p̄dicamēto ſb̄e. vel ꝑ ſe vel reductiue ſeu tanq̄ ꝑtes ſb̄e. Inť talia eñ materia p̄ma eſt infimū nō aūt imꝑfectior q̄ntitate vł q̄litate ⁊c̄. ¶ Pro ſolutōe tercij argumēti. Nota q̄ potentia obeditiua eſt potētia paſſiua: ſm̄ quā ipſa creatura ſubicif deo: ita q̄ pōt creator de ipſa creatura ſua facere q̄cq̄d vult. ¶ Prima ꝓpō. Deus nullaȝ creaturā cōplet totał'r q̄ntū ad potētiā obedientialē totā. Probaf: q2 poſſet eaȝ anihilare: ſȝ nō facit. g̃ ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. Deus poſſibilitatē obediētie ī materia cōplet p̄tialiter ſm̄ diſpoſitōnes in ipſa Vñ in p̄mo phiſicoꝝ Ariſtoteles repre/hendit Anaxagorā q̄ dicebat q̄ ex quolibet fieret q̄dlibet qd̄ non ē verū. Itē de⁹ non dat alicui bt̄o tantā grām ſeu charitatem quantū eſt capax excepto chriſto. Sed deus dat vnicuiq̄ beatorum gloriam ſm̄ merita ſua. Hoc habef in mille paſſibus ſacre ſcripture.

Querif ſecundo. Vtrū

mundus potuit fieri melior q̄tū ad partium integrantiū ꝓprietates. ¶ Pro declaratione q̄ōnis huius. Sciendū q̄ duplex eſt ꝓprietas ſcȝ eſſentiał ⁊ accidentalis. Eſſentiał eſt duplex. ſcȝ ſpeciuoca ⁊ eſt illa q̄ ↄſtituit ſpēm aliquā in eē ſpeciuoco: ⁊ eſt de eſſentia illi⁹ ſpeciei. Hoc mō rōnale eſt ꝓprietas hoīs. ¶ Propoſitio. Quelibet differentia eſſentiał cōſtitutiua ſpeciei eſt ꝓprietas eſſentiał ſpeciei quā ↄſtituit. Probaf: q2 ↄuertif cū ea ⁊ illi ſoli ↄuenit. Et de illa nō ē q̄ſtio hec. Alia ē ꝓprietas eſſentiał indiuidualis: ⁊ eſt illa q̄ ↄſtituit indiuiduū in eſſe indiuidui: vel ↄſtituit ſuppoſitū in eſſe ſuppoſiti: qd̄ d̄r propter ꝑſonas diuinas que proprie nō ſunt indiuidua: quia ibi nullū eſt indiuiduū ſeu diuiſum. Et eſt ipſa dr̄ia indiuidualis q̄ d̄r gradus ypoſtaticus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ois differentia indiuiduał conuertif cū ſuo indiuiduo. ¶ Secunda ꝓpō. Omnis differentia indiuidualis ſeu ꝓprietates ypoſtatice ſunt de intrinſeca ratione indiuidui ſeu ſuppoſiti. Nec̄ de illa eſt q̄ſtio p̄ſens. ¶ Proprietas autē accidentał ſimiliter eſt duplex. Quedam eſt proprietas accidentalis ꝑ ſe: ⁊ dicif propria paſſio rei cōueniens ipſi in ſcd̄o mō dicendi ꝑ ſe. Et de iſta nō videf eſſe queſtio iſta ſed p̄cedens. patet: quia ſunt eedem res cum eſſentijs ⁊ ideo variatis ſubſtantijs variantur tales proprietates neceſſario Alie ſunt proprietates accidentales per accidens: ⁊ ſunt alique entitates realiter diſtincte a ſuis ſubiectis: pertinentes ad aliquod nouem predicamentoꝝ. ¶ Propoſitio. Oīa accidentia de aliquo nouē p̄dicamētoꝝ poſſunt dici ꝓprietates ſubſtantie. Probaf. Quicq̄d ↄuenit alicui in aliquo mō ꝓprij pōt dici ꝓprietas: ſed ſic eſt de illis nouē generib⁹. patȝ diſcurrendo ꝑ ſingula. ergo ⁊c̄. Et de illis eſt queſtio iſta.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabꝫ diſtinctionibꝫ. decem ꝓpoſitionibꝫ ⁊ tribꝫ dictis ¶ Prima diſtinctio Partes vniuerſi ſunt duplices. ſcʒ manētes ⁊ trāſeuntes. Partes manētes dicuntur ille ꝑtes q̄ nō poſſunt corrūpi vel deſtrui ꝟtute agentis naturalꝰ. ⁊ q̄ ſunt immediate a deo ꝓducte. vt angeli. celi. oīa elemēta. ¶ Prima ꝓpoſitio. Partes manentes vniuerſi ſunt de integritate ipſiꝰ vniuerſi. Unde ſi mūdus eſſet ſine terra nō eſſet cōpletus ſicut domꝰ ſine tecto vꝉ fundamēto. ¶ Scd̄a ꝓpō. Mundus nō pōt exiſtere ſine partibꝫ manentibꝫ patet ¶ Tercia ꝓpoſitio. Partes manētes vniuerſi ſemꝑ manebūt et nunq̄ꝫ corrūpentꝰ de potentia dei ordinata: licʒ de potētia dei abſoluta poſſent corrūpi. Un̄ xp̄us In euangelio Luce viceſimoprimo capitulo: Celū ⁊ terra tranſibunt verba autem mea non tranſibunt. poteſt intelligi dupꝉr. Uno mō quo ad motū ⁊ quo ad generationē ⁊ corruptionē: ⁊ ſic debet intelligi: quia illo mō trāſibunt. Alio mō quo ad corruptionē ſimpꝉr ⁊ ſic nō debet intelligi. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Partes manentes vniuerſi meliorabuntꝰ ⁊ renouabuntꝰ poſt iudiciuʒ. Un̄ Eſaie. iij. Erit lux lune ſicut lux ſolis. ⁊ lux ſolis ſicut lux ſeptē dierū. ¶ Partes vniuerſi trāſeuntes dicuntꝰ ille ꝑtes q̄ pn̄t corrumpi vel deſtrui ꝟtute agentis naturalꝰ: et nō ſunt imediate a deo ꝓducte. vt hic hō aſinus. leo. bos ⁊c̄. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Partes tranſeuntes vniuerſi nō ſunt de integritate vniuerſi: patʒ q2 ſi ſic q̄tidie vniuerſum aliq̄n eſſet integrū aliq̄n non ¶ Sexta ꝓpō. Oīa gn̄abilia ⁊ oīa corruptibilia ſunt ꝑtes tranſeuntes vniuerſi. ¶ Septima ꝓpō. Licet ꝑtes trāſeuntes nō ſint de ꝑfectōe eſſentiali vniuerſi: ſunt tn̄ ꝑtes vniuerſi per accidēs. ¶ Octaua ꝓpō. Licet q̄libet ſpēs ſit de ꝑfectōe vniuerſi: nullū tn̄ generabile ⁊ corruptibile eſt de ꝑfectione eſſentiali vniuerſi. patet. Perfectio em̄ eſſentialis vniuerſi ꝯſiſtit in ordine diuerſarū eſſentiarū. ¶ Nona ꝓpoſitio. De quacūq̄ꝫ ſpecie creata manent ſemꝑ indiuidua vel aliquod indiuiduum. Hoc dicitꝰ propter fenicē auem qui vnicū hʒ indiuiduū: puta in aliqua regione. ¶ Decima ꝓpō. Quelibet ſpēs in vniuerſo ē de integritate ſeu ꝑfectōne vniuerſi. ergo poſt diē iudicij vniuerſuʒ nō erit integrū nec ꝑfectum eſſentialiter. ¶ Diceretꝰ forte ꝙ eſſent de ꝑfectione mūdi ſtante motu celi ⁊ gn̄atione ⁊ corruptione. ¶ Primū dictū ſancti Bonauēture. Partes trāſeuntes ipſiꝰ vniuerſi pn̄t fieri meliores q̄ꝫtū ad ꝓprietates ſiue intelligatur de ꝓprietatibꝫ in eſſe nature: ſiue i eſſe moris. patet em̄ ꝙ tales partes quotidie meliorantꝰ ⁊ peiorantꝰ quo ad ꝓprietates naturales. patet de ſanitate et egritudine. Sic ⁊ de vicijs ⁊ ꝟtutibus. ¶ Secūda diſtinctio. Partes manētes poſſe meliorari intelligitur dupꝉr Uno mō q̄ꝫtū ad ꝓprietates in ſe et abſolute. ¶ Scd̄m dictū. Partes manētes vniuerſi pn̄t fieri meliores in ſe ⁊ abſolute q̄ꝫtū ad ꝓprietates accidētales. Alio mō pōt intelligi q̄ꝫtū ab ꝓprietates in ordine ad deū. ¶ Terciū dictuʒ. Partes manentes vniuerſi nō poſſunt fieri meliores per reſpectum ad vltimū finem. Hoc eſt verū quo ad terminum ipſius reſpectus. Tamen de hoc latius in q̄ſtione ſequenti.

Sed queritꝰ Utrū deus

poſſit facere hominē impeccabilem per naturam. ¶ Reſpondet ſanctus Bonauentura ꝙ ſic. Sed aliter dicitur. Q2 ſi deus faceret talem hominē impeccabileʒ per naturam ille homo nō eſſet eiuſdem ſpeciei cum homine creato. Probatur: Quandocunq̄ꝫ aliquod p̄dicatum conuenit neceſſario alicui indiuiduo per rationē ſpeciei illud n̄ repugnat alij indiuiduo. Sʒ iſtud p̄dicatū peccabilitas ſeu ꝟtibilitas de bono ad malū ꝯuenit neceſſario alicui idiuiduo puta viatori per

rationem ſpeciei.ergo nõ repugnat aliq̃. Licet p̄hus diceret q etiã neceſſario conueniret cuicunq̃ indiuiduo eiuſdẽ ſpẽi. Uñ licet xp̄s nõ dicat̃ peccabil'r tñ natura hũana q̃ in xp̄o ẽ:ſimpl'r ẽ peccabilis. Uñ ſicut de⁹ cõtingent̃ ſibi vniuit illam naturã:ſic de potẽtia dei abſoluta poſſz eam dimittere: ⁊ ſic poſſet peccare ſicut alius viatoꝛ ſi de⁹ faceret eã ſcʒ naturaʒ viatoꝛẽ. ¶ Pꝛo ſolutõe penultimi argumenti Nota q illa ꝑpõ. Deus agit ex tota potẽtia ſua põt intelligi dupl'r. Uno mõ vt ly tota determinet ſeu teneat ſe ex pte potentie. Et ſic ẽ verũ:qꝛ de⁹ nõ agit ꝑ partialẽ potentiã cũ nõ habeat: ſʒ ſua volũtate agit. Alio mõ põt ly tota ſe tenere ex pte effect⁹ ſic ſcʒ q tantũ effectuʒ producat quãtũ põt ꝑducere. Et ſic eſt falſa: quia producens coꝛpoꝛalia poterat producere ſpiritualia.

Querit̃ tercio. Utrum Deus potuerit mundũ facere melioꝛeʒ q̃tũ ad oꝛdinẽ ptiũ ¶ Reſol'o q̃õis ſtat i ſeptẽ ꝑpõib⁹ ⁊ vna diſtictõe ¶ Pꝛia ꝑpõ Duplex ẽ oꝛdo partiũ vniuerſi. Quidã eſt ad ſe inuicẽ ſiue in vniuerſo. Alius ẽ ipſarũ partiũ ad deũ. Et habet̃ illa diſtinctio oꝛiginal'r ab Ariſtotele.xij.methaphiſice. vbi dicit q exercit⁹ hʒ oꝛdinẽ int̃ ſe ſeu ptes ei⁹ ad inuicẽ:⁊ etiã hʒ oꝛdinem ad ducẽ exercit⁹. Sic etiã mũdus ẽ q̃ſi exercit⁹ dei. ¶ Scda ꝑpõ. Pꝛim⁹ oꝛdo q̃ eſt ptiũ vniuerſi int̃ ſe reſpicit ſapiẽtiam diuinã appꝛopꝛiate. Scds reſpicit ſeu oñdit bonitatẽ dei. Niſi eñ bonitas diuina ꝯſeruaret res oĩo deficerẽt. Jtẽ niſi miſcdia dei tolleraret pctõꝛes: imediate ipſis peccantib⁹ a demonib⁹ ad infernum raperent̃. ¶ Tercia ꝑpõ. Oꝛdo partiũ vniuerſi int̃ ſe eſt ꝑpter aliũ oꝛdinem.ſcʒ ꝑpter oꝛdinationem ad finem. ¶ Quarta ꝑpõ. Oꝛdo partiũ in finẽ eſt nobilioꝛ q̃ oꝛdo partiũ int̃ ſe. ¶ Diſtinctio. Si loq̃mur de oꝛdine partiũ int̃ ſe diſtinguo:qꝛ poſſum⁹ loq̃ de ptib⁹ pꝛincipalib⁹ ⁊ manẽtibus.ſcʒ incoꝛruptibilib⁹ vel de partib⁹ min⁹ ꝑncipalib⁹ ⁊ nõ remanentib⁹:vt coꝛruptibilib⁹. ¶ Quinta ꝑpoſitio. Partes ꝑncipales mũdi ⁊ ꝑmanẽtes nõ potuerũt meli⁹ oꝛdinari ſimpl'r a deo:ſed ſunt optime oꝛdinate:põt pꝛobari:qꝛ in tali oꝛdine conſiſtit decoꝛ vniuerſi. Circa qð notandũ q oẽs ptes mũdi reducunt̃ ad tres.ſcʒ ad naturã intellectualẽ:naturã celeſtẽ int̃ q̃s celũ empyreum tenet ꝑmatũ:⁊ ad naturã elemẽtarem. Et ad declarandũ ꝑ incipientibus Elemẽtũ dr̃ leue ſimpl'r ⁊ leue mixtum. ſic etiam aliqð dr̃ graue ſimplicit̃ aliud aũt graue mixtũ. Elementũ leue ſimpl'r eſt illud qð nihil hʒ grauitatis ſicut eſt ignis. Sʒ natura leuis ẽ ceſſurſum ideo ignis ẽ ſupremũ. Leue aũt mixtũ ẽ illud qð hʒ aliq̃d leuitatis ⁊ aliq̃d grauitatis vt aer q̃ ſcðm tenet locũ. Sʒ ꝑpt̃ noſtrã ꝯſolationẽ eſt in aliq̃ pte cõtiguus terre Aliud ẽ elemẽtũ graue mixtũ qð ſcʒ hʒ aliq̃d grauitatis ⁊ aliq̃d leuitatis ſicut aq̃ que hʒ terciũ locũ. Non eñ imediate ſuccedit igni qꝛ directe ꝯtraiat̃ igni q̃a ignis ẽ ꝑmo calidus et ſiccus. Aqua ꝟo eſt frigida ꝑmo ⁊ humida. Ne ergo eſſet nimia eoꝝ impꝛopoꝛtio ex actõne ipſoꝝ vehemẽter ad inuicẽ violenta deus optime oꝛdinauit. Elementũ graue ſimpl'r eſt illud qð nihil hʒ leuitatis vt ẽ terra q̃ inf.mũ ſoꝛtit̃ locũ. Sic etiã ẽ de oꝛbiũ celeſtiũ oꝛdinatione puta ſtellarũ cratica rum.i.planetarũ ⁊ ſtellaꝝ fixarũ. ¶ Sexta ꝑpõ. Partes min⁹ ꝑncipales mũdi vt generabiles ⁊ coꝛruptibiles) potuerunt meli⁹ oꝛdinari a deo q̃ vt nũc ſunt oꝛdĩnate.patet:quia in fine mũdi melius oꝛdinabunt̃:quia habebunt requiẽ electi dei. ¶ Septima pꝛopoſitio. Partes vniuerſi ſiue pꝛincipales ſiue min⁹ ꝑncipales:nõ potuerunt melius oꝛdinari q̃tũ ad finem vltimũ:patet:quia nihil poteſt melius oꝛdinari niſi ad ſummũ bonum quod eſt deus. Sed omnia oꝛdinant̃ ad deũ tanq̃ ad vltimũ finẽ.ergo ⁊c̃.

Solutio argumentoꝝ

Tercio pro argumēto qđ etiam probat ꝯdinē partiū vniuerſi nō poſſe melioꝛari. Nota ſequētes ꝓpōnes. ¶ Prima propoſitio. Quattuoꝛ elementa nō pñt melius oꝛdinari in vniuerſo ſm̄ ſuas qualitates. Duplicia em̄ ſunt elemēta .ſ. ſimboliſantia: ꝛ dſcunſilla que conueniunt in aliqua qualitate: vt aqua ꝛ terra: aer ꝛ ignis: qꝛ tam terra ꝙ̄ aqua eſt frigida ꝛ aer ꝛ ignis calidus. Quattuoꝛ em̄ ſūt qualitates ꝯtrarie. pꝛimo actiue ſcꝫ caliditas: humiditas: frigiditas et ſiccitas. Cuilibet aūt elemēto ꝯueniūt due ex ipſis. Vñ phs. ij. de gñatione. Aer eſt calidus ꝛ humidus: ignis eſt calidus et ſiccus. Aqua ē frigida ꝛ humida. Terra ꝟo eſt frigida ꝛ ſicca. Et vt ibideꝫ dicit. Ignis eſt ꝯtrarius aque: ptꝫ qꝛ calidus ꝛ ſiccus. Terra ꝟo aeri. patꝫ: qꝛ eſt frigida et ſicca: aer ꝟo eſt calidus ꝛ humidus. Elementa nō ſymboliſantia dicuntur illa q̄ non ꝯueniūt in aliqua qlitate vt aer ꝛ terra: aqua et ignis. Simboliſare aūt eſt in aliqua qualitate conuenire. Ignis em̄ vt iam dictum eſt calidus eſt ꝛ ſiccus. Aer eſt humidus ꝛ calidus niſi facta ſit alteratio in aere. Poteſt em̄ fieri frigidus: ſicut aqua q̄ de ſe eſt frigida. poteſt fieri calida ꝑ alterationem. Caliditas tñ non pͥmo ꝯuenit aeri ſicut nec aqua pͥmo eſt humida. Aqua em̄ pꝛimo eſt frigida ꝛ etiam deinde humida. Elemēta igitur ſymboliſantia vl' ſunt ambo ſupioꝛa vel ambo inferioꝛa. Aer ergo in caliditate ſymboliſat cum igne in humiditate cū aqua: ideo ꝯgrue ponitur inter ignē ꝛ aquam ꝛč. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Elemēta ſunt optime oꝛdinata ꝙ̄tum ad ſuas foꝛmas ſubſtātiales. Probaṫ. Elementa ſunt optime oꝛdinata ſm̄ ſuas qualitates. ergo etiā ꝙ̄tum ad foꝛmas ſubſtantiales. Probaṫ ꝯñtia quia oꝛdo qualitatum eſt ab oꝛdine foꝛmarū eſſentialiū ſicut ꝛ ipſe qualitates.

¶ Tercia ꝓpoſitio. Elemēta ſunt optime oꝛdinata ꝙ̄tum ad ſitum. ptꝫ ex dictis ſuperius de leui et graui. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Elementa ſunt optime oꝛdinata in vniuerſo ſm̄ propoꝛciones numerales: vel ſm̄ ꝓpoꝛcionē. Probaṫ per ſimile. Sicut ligāṫ octo ad. xxvij. p. xij. et. xviij. ita etiaꝫ ignis qui eſt leuiſſim⁹ et terra grauiſſima liganṫ per duo inter media. ¶ Ubi notandū ꝙ̄ talis poniṫ ꝓpō. Octo ꝛ. xxvij. ſūt duo pͥmi numeri ſolidi quadrati et ligantur ad inuicem per. xij. et. xviij. ¶ Unde duplex eſt numerus quadratus. Unus eſt quadrat⁹ tm̄: ꝛ eſt ille qui ꝯuenit ex ductu alicui⁹ in ſe ſemel tm̄: vt quaternarius eſt pͥm⁹ illoꝝ: bis em̄ duo ſunt quattuoꝛ. Alius eſt numerus quadratus ſolidus: q̄ ꝯuenit ex ductu duplici numeri in ſeipm̄: vt bis duo bis ſūt octo. Binarius ḡ eſt radix pꝛimi numeri q̄drati. Radix em̄ eſt numerus qui duciṫ in ſe. Dicitur auteꝫ quadratus: qꝛ diuiſim ſcriptus per vnitates ſemꝑ hꝫ quatuoꝛ latera eq̄lia: ꝛ dꝫ incipi a radice numeri q̄drati. Ali⁹ aūt dr̄ numerus ſolidus qui (ſicut coꝛp⁹ habet tres dimenſiones) habet q̄ttuoꝛ latera. Vñ numerus ſolidus pc̄iſe vl' tm̄ eſt ille q̄ ꝯuenit ex duplici ductu alicui⁹ numeri in aliū: vt bis tria bis ſunt duodecim. ¶ Documentū pͥmū. Quotieſcūꝫ aliq̄s numerus duciṫ bis in ſeipm̄: tunc cauſaṫ numerus ſolidus quadratus. ¶ Scđm documentū. Si ꝟo aliq̄s numerus bis ducaṫ in aliū eſt quidē ſolid⁹ ſed nō q̄dratus. ¶ Coꝛrelariū pͥmum. Octo eſt pꝛim⁹ numer⁹ ſolidus q̄dratus. ꝓbaṫ: qꝛ cauſaṫ ex pͥmo numero bis in ſeipſum ducto. ¶ Scđm coꝛrel'. xxvij. eſt ſcđus numerus cubicus ſiue ſolidus q̄dratus. ꝓbaṫ: qꝛ iſte eſt ſcđs numerus ſolidus q̄dratus q̄ cauſaṫ ex duplici ductu pͥmi numeri impis in ſeipſum. Sed hmōi eſt. xxvij. ꝓbaṫ: qꝛ pͥmus numerus impar eſt. tria. Sed ter tria ſunt nouē. Nouenarius ḡ eſt ſcđs numer⁹ q̄drat⁹:

ſed non eſt ſolidus. Sed ter tria ter ſūt xxvij. ſicut ter. ix. ſunt. xxvij. Et ſic patz pma pars pponis. Scda ps pponis eſt iſta: q iſti duo numeri quadrati pmi li/gantur ad inuicē p. xij. z. xviij. ¶ Prima regula. Inter quoslibet duos numeros cubicos ſunt ſemp duo media pporcio/nalia. i. duo numeri medij pporcionales ſeu pporcionātes illos. ¶ Scda regula. Iſta duo media ↄſurgūt ex ductu radi/cis ſiue lateris vnius in aliā radicē bis. ¶ Tercia regula. Maius mediū ſp erit numerus latriculus z numer⁹ mediū ſp erit aſſer. Exēplū bis duo bis ſeu octo: et ter tria ter ſiue. xxvij. ſunt duo cubici primi. Min⁹ ergo mediū qd dr aſſer (qz deſcribēdo illos numeros p vnitates bz figurā aſſeris) puenit ex ductu duplici minoris radicis ſcz minoris cubici in ra dicem maioris: vt bis duo bis ſunt. xij. Qualē ei pporcionē hñt. xxvij. ad. xviij talē pporcionē habet. xviij. ad. xij. et. xij. ad. viij. Vbiqz em̄ eſt pporcio ſeſquial/tera. Sicut em̄. xxvij. ↄtinet. xviij. z alte rā partē eius ſcz adhuc. ix. ita. xviij. ↄti/net. xij. z alterā ptē eius ſcz. vi. z. xij. ↄtī/net octo. z alterā partē eius ſcz q̄ttuor. Nō tñ eſt intelligēdū q ſit mens ſancti Bonauē. q ſit oīmoda ſiīitudo ſcz ſic q ignis excederet aquā in ſola pporcione ſeſquialtera. Phs em̄ vult q vnū elemē tū excedat aliud in pporcione decupla.

Solutio argumentoꝝ

in oppoſitū. Et pro ſcdo z tercio argu/mētis. Notādū q duplex ē ordinatio. ſ. ppria z pticularis. Alia ē ordinatio vni/uerſalis. Et ſm hāc mūdus non pōt fie ri melioris ordinis. ¶ Itē arguit. Res in vniuerſo nō ſunt optime. g ordo earū nō eſt optim⁹ ſeu nō ſunt optime ordina te. Probat ↄñtia: qz ordo eſt reſpectus ↄñs ipſas res. Sed nullus reſpectus eſt maioris entitatis ſuo fundamento. g zc. ¶ Rñſio. Vñ ſicut aliqua entia in ſe ſūt ↄtingētia: z tñ neceſſario hñt ordinē ad deū: ita q̄uis aliqd non ſit optimū in ſe tñ optime ordinat. Similitudinis pma pars ptz: qz bñ ſequit Ego ſum: ergo de pendeo a deo: z tñ ſuz ↄtingens. Scdaz partē declarat: qz licet pes in ſe ſit igno bilior oculo: tñ eque bene eſt ſituatus ſi cut oculus.

Quarto querit. Utruʒ

deus potuerit facere mundū antiquiorē. Hec q̄ſtio pōt duplicem habere ſenſuz. Unus eſt. Utrū de⁹ potuerit mundum facere antiquiorē. i. ab eterno. Ali⁹ eſt. Utrū de⁹ potuerit facere mundū in tpe finito tñ longiore: puta p centū vel mil le annos q̄ ſit illud a q̄ pduxit mundū

Reſolutio queſtionis

ſtat in trib⁹ opinionibus. ¶ Prima opi/nio ſtat in vna ppōne. ¶ Propō. De⁹ nō potuit facere mūdum antiquiorē. i. ab eterno. Mens em̄. S. Bonauētu. eſt q deus nihil potuerit creare ab eterno. ¶ Quia tñ alterius opinionis ſunt aliqi theologi: vt ſctūs Thomas z aliqui aliq forte moderni: z doctor ſubtilis in ſcdo ſoluit rōnes p vtraqz opinione: ideo te/neat vnuſqſqz qd placet. Vñ nec argu/mentū Bonauētu. ↄcludit: qz minor ne gat: z ad pbationem diſtinguit de initio ſm durationē z ſm cauſalitatē. ¶ Unde ſcda opinio tenet q de⁹ nō potuit facere mundū in longiore tpe vel in tpe priori q̄ fact⁹ ſit. pbat: qz prioritas z anterioři/tas nō ſunt niſi tpis differētie: ſz tps nō fuit añ mundū: qz ſimul incepit cū mū/do: ſicut z angelus z materia pma. g zc. Illi g dicūt q q̄ſtio ſit irrōnabilis qz ſe quat imaginationē falſam q̄ſi tps poſſit eē ſine mūdo. ¶ Alia opio (. ſ. tercia) di/cit ſine diſtinctione. Sicut de⁹ pōt face/re mundū maiorē q̄ ſit iſte mundus: ſic potuit facere mundum antiquiorem. ¶ Sanctus Bonauētu. pro dicit q iſta deus potuit facere mundū antiquiorē eſt diſtinguēda: ſicut illa de⁹ pōt facere

mūdū altio:ē.i.in alio loco ꝙ̄ in quo ſit Et hoc ſuppoſito ꝙ nihil creet:tūc non pōt fieri: quia non eſt alius locus ꝙ̄ in ꝗ mundus eſt. Si aūt intelligaꝛ. Utrū poſſit facere in maiori loco creando ſcʒ aliū locū ſeu alia corpa: tunc ꝯcedendū eſt ꝙ poſſet facere aliū mundū complectentē etiā hunc mundū. Conſimilr̄ eſt diſtinguēda ꝓma. Sicut eīm potuit expectaſſe ſeu nō creaſſe mundū vſq mō: ſic potuit añ facere creando tpā etiā qð fuiſſet anterius ꝙ̄ illud qð fuit concreatum mundo.

Secūdus articulus

lus hʒ tantū vnā queſtionē ſcʒ Utrū qð deꝰ ſemel pōt ſemp poſſit ¶ Iſta q̄ſtio eſt clara ſi intelligāꝛ dicta in ſuperioribꝰ. Utrū ſcʒ deus omē enūciabile qð ſemel ſciuit ſemp ſciat;patet eīm ꝙ q̄ñq ſciuit me eſſe Pariſius.modo aūt nō ſcit.patʒ qꝛ ego modo non ſum Pariſius: ſed ſuʒ in Maguncia. Et nullum falſum deus proprie ſcit.

Reſolutio queſtionis

De iſto ꝗ ſophiſmate rñdendū eſt ſicut de ſciā in fine diſtinctionis.xli. Et ſunt due opiniones. ¶ Noiales q̄dā dicūt talē ꝯcluſionē. Cū potētia dei ſit oīno immutabilis ſm rē: q̄c̄q̄d pōt deꝰ ſemel ſp potuit;et quicq̄d potuit ſp pōt. ¶ Sed ꝯtra hanc arguiꝛ: ꝛ eſt vnū añ oppoſitū. Deꝰ potuit reſuſcitare xp̄m a mortuis. ꝗ pōt reſuſcitare xp̄m a mortuis. ¶ Sʒ ipſi rñdēt ꝙ nō dʒ ſic argui. Sʒ ſic debet inferri. ꝗ pōt xp̄m ſuſcitaſſe a mortuis. Sʒ in argumēto p̄dicto cōmittiꝛ fallacia figure dictionis:qꝛ cōmutaꝛ res in modum ſignificādi. ¶ Sed cōtra ipſos multū apparēter pōt ſic argui. Deꝰ potuit velle mundū nō fuiſſe: ſed mō nō pt deꝰ velle mūdū nō fuiſſe. ꝗ ꝛc̄. ¶ Itē potuit facere me non legere miſſam hodie: ſed cū legi nō pōt amplius facere me nō legiſſe.ergo ꝛc̄. ¶ Licet ergo mgr̄ ſententiarū fuerit illiꝰ opinionis:tamē non bñ ſoluunt argumentū; qꝛ dāntē oppoſitū ſolutionis eorū adhuc ꝯtingit ſoluere. Hoc nō formata rōne(in qua nō mutaꝛ tps) pōt quicq̄d potuit:ſed potuit nō feciſſe mundū. ꝗ ꝛ mō pōt non feciſſe.

Opinio ſancti Bonauenture

uenture ſtat in ſeptē dictis. ¶ Primū dictum. Licet diuina ſciā ſit oino in ſe immutabilis:ipā tñ deſinit ſcire aliqð mutabile qð prius ſciuit. ¶ Scðm dictum Deus deſinit ſcire aliquod enunciabile qð prius ſciuit: ex eo ꝙ ip̄m prius verū efficitur falſum. ¶ Correlariū. Licet deus ſciat aliquid qð prius non ſciuit ꝛ incipit ſcire qð prius nō ſciebat: nō tñ mutatur:ſed ſolū res ſcita mutaꝛ. ¶ Tercium dictū. Diuina potētia cōnotat in re poſſibilitatē q̄ reſpicit potentiā agentē ſub rōne potētie:non ſub rōne impotentie;ſicut hō dꝛ poſſe peccare:poſſe mori qꝛ talia ſunt impotentie. ¶ Quartū dictum. Multa poſſibilia fiunt impoſſibilia p accidēs:ꝛ multa poſſibilia fiunt entia:ꝛ qñ facta ſunt; fūt impoſſibilia fieri. Prima pars patʒ: ſicut me nō fuiſſe in Maguncia fuit poſſibilis : modo eſt impoſſibilis p accidens. Unde. Impoſſibile per accidēs eſt illud qð in aliquo tpe erat verū;puta in p̄terito:ꝛ ꝓpť trāſitionē tpis ē impoſſibilis. Scðā pars patet in quotidianis generationibꝰ ꝛc̄. Tercia pars eſt ſubtilis. Circa qð Notandum ꝙ fieri (in rebus permanentibꝫ ſaltem) dicit primariam eſſe rei ſic ſcʒ ꝙ prius non fuerit. ¶ Quintum dictum. Sicut facere ꝙ non ens non ſit nihil eſt facere:ita facere quod factum eſt : nihil eſt facere. Prima pars in ſuperioribꝫ eſt declarata queſtione. Utrū ptm̄ poſſit fieri nō ptm̄. Nā ſi deꝰ faceret me poſtꝙ̄ me fecit:aut aliq̄d facit ð nouo aut nihil Si nihil facit. ꝗ nō facit. Si aūt aliq̄d facit de nouo. ꝗ non facit qð factū erat.

¶ Sextū dictū. Deus non pōt niſi q̄d poſſe eſt potētie. ¶ Septimū dictū Nulla mutatione facta in potētia dei: ſʒ deo eq̄liter manēte potēte fit aliq̄d deo impoſſibile q̄d p̄us erat ei poſſibile, ꝓpt̄ mutationē rei. Ex hoc ſequit̄ ꝙ iſta eſt neganda. Quicq̄d de⁹ ſel' pōt: ſemp pōt. ꝗ ei⁹ ɔtradictoria eſt cōcedēda. Non q̄cq̄d deus ſemel pōt: ſemp poteſt.

Circa diſtinctionē q̄dragesimāquintā (in q̄ mgr̄ ſniarū incipit tractare de volūtate diuīa) q̄ tres bʒ articulos. Prim⁹ eſt de volūtate q̄ ad q̄dditatē. Scd̄s q̄ ad cauſalitatē. Tercius ꝓ articulus eſt de voluntate q̄ ad rationē ſignificādi.

Circa primū igitur articulū.

Primo querit̄. Utrū ſit in deo ponere voluntatē. ¶ Pro q̄onis diſcuſſiōe ſciendū ꝙ hoc complexū voluntas diuina pōt capi duob⁹ modis. ſ. ꝓprie ꝛ tropice. ¶ Volūtas diuina ꝓprie capta ſignificat voluntatē dei ſiue diuinū beneplacitū eternū: q̄d nihil aliud eſt niſi ipe de⁹. In deo em̄ duas potētias ponimus vnā cognoſcitiuā: aliā appetitiuā. Appetitiua aūt capta vt diſtinguit̄ ɔtra intellectiuā nō cognoſcit ¶ Correlariū p̄mū Volūtas ꝓprie capta eſt ipe de⁹ realit̄. ¶ Scd̄m correla. Volūtas diuina non eſt formal'r intellect⁹ diuin⁹. ¶ Terciū correla. Licet volūtas diuina nō ſit formaliter intellectus: eſt tn̄ realiter intellectus diuinus. ¶ Volūtas diuina ipꝛo prie vl' tropice ſiue methaphorice: nō ſignificat diuinū velle: ſʒ ſignificat aliq̄d q̄d eſt ſignū bn̄placiti diuini. Nā ex vſu loquendi plerūq̄ ſigna nominant̄ nominibus ſignificato2. patet. Quia elemoſynam mihi exhibitā dico miſericordiā cū tamen magis ſit ſignum miſericordie quā habʒ ille qui facit elemoſynā. Nec̄ em̄ actus miſericordie ꝓprie eſt miſericordia. Item dicitur ille fecit mihi magnam charitatē. Itē teſtamentū alicuius dicit̄ vltima voluntas eius: cum tamen magis ſit ſignū volūtatis. ¶ Unde doctores cōiter diſtinguūt de voluntate dei. Eſt em̄ duplex ſcʒ volūtas bn̄placiti ꝛ volūtas ſigni. Que diſtinctio nō eſt intelligēda ꝙ ſcʒ diuina volūtas diuerſificet̄: ſed ſolum eſt diſtinctio nominū. ¶ Prima ſcʒ volūtas bn̄placiti realiter eſt ipe de⁹: et eſt conſtructio intrāſitiua vtrobiq̄. ¶ Alia tamen eſt opinio Franciſci maronis q̄ habetur infra p̄ma queſtione tercij articuli hui⁹ diſtinctionis. ¶ Propoſitio. Voluntas ſigni nec ē formaliter in deo nec eſt realiter ipſe de⁹. ¶ Scd̄a ꝓpō. Voluntas ſigni eſt ſignū diuine volūtatis. Hec videt̄ eſſe intētio mgr̄i ſniarū in textu. ¶ Sciendū igit̄ ꝙ voluntas ſigni diuiditur in quinq̄. ſ. in p̄ceptum: ꝓhibitionē: ɔſiliū: impletionem et ꝑmiſſionē. Preceptū eſt duplex ſcʒ affirmatiuū ꝛ negatiuū: tamē ꝓprie p̄ceptū cōiter a magiſtro ſniarū ꝛ doctoribus capit̄ pro precepto affirmatiuo q̄ bona tenemur operari. Prohibitio eſt preceptum negatiuū malū deuitare demonſtrans ꝛ aſtringens. Conſiliū aūt eſt indifferens tam ad affirmatiuū q̄ȝ negatiuum preceptū. Impletio eſt ſignū volūtatis diuine: ſicut xp̄s impleuit obediētiam moriens pro nobis in cruce. ¶ Voluntas aūt beneplaciti etiā eſt duplex. ſ. ſimplicis cōplacentie: vel ſimplicis volitionis ꝛ nolitionis. Alia eſt volūtas bn̄placiti ꝓſecutionis ꝛ fuge. Hec diſtinctio (quia eſt ſubtilis) declarat̄ per illaʒ de ſcia Scientiarū em̄ quedā eſt ſimplicis noticie: ꝛ hec eſt reſpectu oīm intelligibilium poſſibilium etiam que nunq̄ȝ fient. Alia eſt ſcientia iudicatiua vel aſſentiua vel adheſiua: et hec eſt ſolum de complexis: quia eſt illa qua de⁹ iudicat aliquid eſſe vel fore verum. Volūtas ergo diuina propter connotata ꝛ non abſolute dr̄ duplex In p̄tū em̄ eſt reſpectu

oim incõplexoꝝ poſſibiliũ etiã q̃ nunq̃ erunt eſt voluntas ſimplicis cõplacẽtie Inq̃tum ꝟo eſt reſpectu eorũ que vult efficaciter eſſe vel fieri in actu: dicit̃ volũtas beneplaciti: proſecutionis ⁊ fuge.

¶ Inſuper ſciendũ ꝙ proſecutio appetitus vel volũtatis nihil aliud eſt q̃ ipm appetitũ velle aliquid fieri vel eſſe. Fuga ꝟo appetitus vel volũtatis nihil aliud eſt q̃ ipm appetitũ nolle aliquid fieri vel eſſe. Proſecutio ergo correſpõdet ſcientie ſimplicis noticie. Vñ Areſtote. vij. ethicoꝝ. Illud qđ eſt negatio ⁊ affirmatio in intellectu: eſt proſecutio et fuga in volũtate. In volũtate igit̃ nr̃a diuerſe ſunt volitiones ⁊ oppoſiti actus. ſ. velle ⁊ nolle. In deo nõ ſic: ſed ſolũ propter diuerſa obiecta eadem volũtas dei dicit̃ velle: puta reſpectu bonoꝝ: ⁊ nolle reſpectu malorum. ¶ Correlarium. In deo ponẽda eſt ꝓſecutio ⁊ fuga: ptꝫ ꝑ deſcriptionem ipſorum. Tamen pro reuerentia. S. Bonauentu. (qui negat) dicendum ꝙ proſecutio et fuga. Vno modo capiuntur proprie: ⁊ ſic ſunt in deo: ⁊ ſic ſunt hic deſcripta. Alio modo capiũtur vt includunt imperfectionẽ ⁊ indigẽtiã ſicut eſt in creaturis. Hoc modo loquitur ſctũs Bonauentura.

Concluſio reſponſiua

eſt clariſſima non ſolum apud omẽs theologos: ſed etiã apud phõs ſcꝫ ꝙ in deo eſt ponere voluntatem. Perſuadetur tñ ⁊ rõnibus ⁊ auctoritatibus. q̃re in lr̃a.

¶ Pro ſcđo argumento id eſt ſcđa ratio ne pro parte vera. Notandum ꝙ voluptas aliquãdo ſonat in bonum: vt torrẽte voluptatis tue potabis eos: ⁊ ſic capitur pro beatitudine. Alias ſonat in malũ. Et ſic nõ accipit̃ in ꝓpoſito.

Scđo queritur. Vtrum

voluntas dei ſit omniuolens. Et ſumitur omniuolens a volũtate: ſicut omnipotens a potentia: ⁊ a ſcientia omniſciens. Vnde quaſi grãmaticaliter loquendo. Omniſciens eſt ille qui ſcit omẽ ſcibile. Omnipotẽs: qui poteſt omne poſſibile. Omniuolens vero dicit̃ qui vult omne volibile. Vnde volitio dei eſt duplex. Vna eſt ſimplicis complacentie ⁊ diſplicentie. Alia eſt volitio dei efficax. Volitio ſimplicis cõplacentie vl' diſplicẽtie: eſt illa q̃ deus vult omne volibile. Vnde ſicut intellectus diuinus intelligit omẽ intelligibile ſiue ſit ſiue non ſit futurũ: ſic etiã volũtas diuina vult omne volibile volitione ſimplicis complacentie. ¶ Nec ſequit̃ deus nõ vult peccata: ergo non eſt omniuolens. ptꝫ: quia licet nõ velit volitione efficaci: vult tamẽ volitione ſimplicis cõplacentie ⁊ diſplicentie. Volitio efficax eſt illa q̃ de⁹ vult efficaciter aliquid eſſe vel fieri in actu: vel habet nolle efficax reſpectu alicuius ne ſit vel nẽ fiat: vel q̃ non vult efficacit̃ aliquid eſſe vel fieri in actu. ¶ Propõ. Oia q̃ ſunt volita a deo volitione efficaci qñq̃ fuerunt vel ſunt: vel qñq̃ erunt. Et oia illa que non vult deus nolitione efficaci (ſaltẽ pro illo tpe pro q̃ nõ vult) non erunt. Ex dictis intelligẽdus eſt textus. S. Bonauentu.

Reſolutio ſancti Bonauenture

ſtat in ſeptem ꝓpoſitionib⁹.

¶ Prima ꝓpõ. Hec locutio deus eſt omniuolens eſt diſtinguenda ex eo ꝙ ly omne põt diſtribuere ſimpliciter vel vt nũc ¶ Scđa ꝓpoſitio. Si ly omne diſtribuat ſimpliciter: tunc ſenſus huius de⁹ eſt omniuolens eſt: deus vult omne volibile. patet: quia tunc diſtribuit q̃tum ad actum: ⁊ q̃tum ad habitum. Inq̃tum eñ dicitur deus vult dicit actum: volibile aũt dicit habitum. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Si omne diſtribuat vt nunc: tũc ſenſus illius ꝓpoſitionis: deus eſt omniuolens eſt: deus vult omne volitum. Tam enim ly vult q̃ volitum dicunt actum. Talis diſtinctio etiam poſſet poni in ta

libus. Deus eſt omnipotens id eſt deus poteſt omne poſſibile: vel de⁹ poteſt omne factum. Eſt tamen magna differentia quia licet multi concedant ꝙ deus vult omne volibile: illā tamē omnes negant. ¶ Quarta propoſitio. Iſta ꝓpoſitio eſt falſa: deus vult omne volibile. pꝫ ꝑ primam rationē ante oppoſitū. Ratio bene probat de volitione efficaci: et ſic debet intelligi propoſitio iſta. ¶ Quinta propoſitio. Hec ꝓpoſitio eſt falſa deus vult omne volitum. patet: quia de⁹ non vult furtum: nec fornicationē: et tamen homo vult talia. ¶ Q⁹ ſi dicatur homo non vult peccatū: ſed ſubſtratū. ¶ Contra Auguſtin⁹. Peccatū eſt adeo voluntariū ꝙ ſi non ſit voluntariū non eſt peccatum. ¶ Sexta ꝓpō. Hec ꝓpō de⁹ eſt oīuolens nullo mō eſt ꝯcedenda. pꝫ: qꝛ ſi eſſet cōcedenda: hoc eſſet in aliq̄ ſenſu illoꝝ duoꝝ: ſed in vtroqꝫ ſenſu eſt falſa. Intelligenda eſt ꝛ hec ꝓpoſitio de volitione efficaci. Sicut em̄ deus intelligit omne poſſibile ita etiā pōt: et ſicut pōt ita etiam cōplacet ſibi ꝙ poteſt talia. ¶ Septima ꝓpō. Licet hec ꝓpoſitio de⁹ eſt oīuolens ſit neganda; he tamen ſunt concedende deus eſt omniſciens: ꝛ deus eſt omnipotens. Rationes duas ponit ſed non ꝯcludūt de volitione ſimplicis complacentie ꝛ diſplicentie. Licet bene concludant de volitione efficaci.

In fine vero argumen

torum qōnis querif. Utrum ſapientia: potentia ꝛ voluntas ſint equalis ambitus. ¶ Et rn̄det in fine qōnis ꝙ de iſtis trib⁹ poteſt loqui tripliciter. Uno modo quo ad actū. ¶ Prima ꝓpō. Scientia voluntas ꝛ potentia q̄tum ad actū ſunt equalia: quia quicq̄d de⁹ pōt et quicq̄d ſcit: hoc vult ſe poſſe: ꝛ vult ſe ſcire: ꝛ q̄cq̄d de⁹ ſcit ꝛ vult hoc pōt ſcire ꝛ pōt velle: ꝛ ſic de aliis. Alio mō poteſt loqui de ſcia: potētia ꝛ volūtate q̄ ad effectum. ¶ Scd̄a ꝓpō. Hec tria ſunt eq̄lia q̄tū ad effectū quē de⁹ facit ad extra: ſeu eq̄liter ſe extēdūt. pꝫ: qꝛ quicq̄d de⁹ facit h̄ intelligit pōt ꝛ vult. Tercio mō q̄tum ad obiectū pōt de ipis loqui. ¶ Tercia ꝓpō. Iſta tria q̄tū ad obiectū nō ſūt eq̄lia. pꝫ: qꝛ hn̄t ſe in pl⁹ ꝛ min⁹, ꝓbaf ꝑ tria dicta. ¶ Primū dictū. Scia dei ē reſpectu oim̄ entiū poſſibiliū futuroꝝ ꝛ nō futuroꝝ ꝛ reſpectu oīm bonoꝝ ꝛ maloꝝ. ¶ Scd̄m dictū. Licet potētia dei extendat ſe ad oīa poſſibilia futura ꝛ nō futura: nō tn̄ extēdit ſe ad mala ſeu peccata. ¶ Terciū dictū. Volūtas dei ſolū extendit ſe ad entia bona ꝛ futura. Et ſic pꝫ ꝙ ſp accipit voluntatē pro efficaci volūtate. Volūtas aūt ſimplicis cōplacētie ꝛ diſplicētie extendit ſe ad tot: ad quot ſe ſcientia extendit.

Circa ſecundum

articulū querif pmo. Utrū voluntas dei ſit cauſa rerū. ¶ Notandū ꝙ ꝓprie q̄ſtio eſt de cauſa efficiente. Pro q̄ ſciendū ꝙ cauſa efficiēs ꝛ pncipiū ꝓducēs hn̄t ſe ſicut ſuperi⁹ ꝛ inferius. Oīs em̄ cauſa efficiēs eſt pncipiū ꝓducēs nō aūt ediuerſo Et ſic pꝫ ꝙ cauſa efficiēs eſt inferi⁹ ad pncipiū ꝓducens. ¶ Correlariū primū. Generare filiū de ſua rōne formali nō ē cauſare ¶ Scd̄m corre. Spirare de rōe ſua formali nō eſt cauſare. ꝓbaf: qꝛ in diuinis ad intra eſt gn̄are filiū ꝛ ſpirare ꝛ tn̄ non eſt diſtinctio eſſentialis. ¶ Terciū correl. Gn̄are ꝛ ſpirare eſt vere ꝓducere. ¶ Quartū correl. Creare eſt vere cauſare.

Reſolutio queſtionis

ſtat in ſex ꝓpōnib⁹ ſiue dictis. ¶ Primū dictū. Quāuis diuina eſſentia ſit vnū q̄d ſimpliciſſimū: tn̄ eſt pelagus ſubſtātie infinitum. Hec habet duas partes. Uū ſimpliciſſimū ꝛ ſumme ſimplex conuertunf. Et eſt illud q̄d non eſt compoſituꝫ: nec eſt cōponibile alteri: nec aliud

cum ipſo. ¶ Correlariū. Nulla creatura eſt quid ſimpliciſſimū. Scōa ps accipitur a Damaſceno pmo libro caplo ſeptimo. Et eſt methaphorica locutio: qꝛ pprie non eſt mare: ſed eſt ſenſus. Eſſentia diuina eſt infinita entitatiue. Vñ Infinitū eſt illud cui nihil deeſt entitatis: eo mō quo poſſibile eſt omnē entitatem haberi ab aliquo vno ente. Dicitur notāter eo mō quo poſſibile eſt rc. quia impoſſibile eſt ꝙ oēs perfectiones entiū formaliter ꝛ realiter includanꝛ in aliquo vno. Omne em̄ ens dicit perfectionem. ¶ Duplices autē ſunt pfectiones. ſ. ſimpliciter: ꝛ limitate. ¶ Propoſitio. Ois pfectio ſimpliciter reperiꝛ in deo in ſummo. i. cū infinitate ꝛ realiter ꝛ ex natura rei. Limitatas aūt pfectōes nō habet in ſe formaliter ꝛ ex natura rei: ſꝫ ſolū eminenter. i. habet entitatē infinitā eminentem omnibꝫ creatis ꝛ creabilibꝫ in infinitum. ¶ Scōm dictum. Oēs pfectiones ſimpliciter q̄ reperiunꝛ in creaturis per diuerſitatē ꝛ diſperſionē: nobilius ꝛ excellentius ſunt in diuinis p omnimodā identitatē: pfectionē ꝛ veritatē. Vñ licꝫ homo ſit intelligēs: volēs rc. non tñ eſt incorruptibilis: nec eſt ſimplex. ¶ Tercium dictū. Sicut in nobis hoibꝫ ſcꝫ ꝛ angelis eſt ſapia: potētia ꝛ volūtas (quoꝝ qdlibet eſt vere ens ꝛ cauſa rerū q̄ ſunt a nobis) ita illa ſunt vere in deo p oimodam vnionē. ¶ Quartū dictū. Quāuis illa tria ſint oino in deo idem: tñ quia intellectus noſter non pōt infinitatē diuine eſſentie cōprehēdere: nec p vnū verbū exp̄mere: ideo multis modis intelligim⁹ deū ꝛ diuerſis nominibꝫ exp̄mim⁹. Declaraꝛ hoc dictū p rōnem cōprehēſionis ¶ Quintū dictū. Cū alio mō intelligimus deū cum dicimus eum eſſe bonū: ꝛ alio modo cū dicimus eum eternū: recte ꝯcedimus eū ſe diffundere inq̄ꝫtum bonum: ꝛ non inq̄ntum eternus. ¶ Sextū dictū. Cū intelligam⁹ voluntatē vere eſſe in deo: ꝛ volūtati cōpetat vere pducere liberaliter ſuos effect⁹ ideo recte attribuim⁹ cauſalitatē rerū diuine voluntati. ¶ Propoſitio. Bonitas diuina eſt ratio creandi oēs res creatas: ꝛ futuras: et in rōne effectiui: et in rōne finis. Hec ppoſitio eſt multū pdicabilis. Que em̄ eſt ratio q̄re aliquis euadit peſtem mortem ꝛ multa mala alijs pereūtibꝫ rc. bonitas diuina. ¶ Notandū ꝙ ex textu. S. Bonauentu. alique habenꝛ deſcriptiones boni. Prima. Bonū ē diffuſiuū ſui ipſius. i. coicatiuū ſuipius. Scōa. Bonum eſt ppter qd ſunt oia. Bonū etiam eſt qd oia appetūt ex pmo ethicoꝝ. Itē Gregorius dicit ꝙ Amor dei ocioſus eē non pōt: operaꝛ em̄ magna ſi eſt: ſi autē non operaꝛ: amor non diciꝛ. ¶ Sciendū etiā ꝙ quidā doctor (puta robertus) dicit ꝙ licet oēs peccatores ſint mali. per antonomaſiam tñ ſoli auari ꝛ immiſeri cordes q̄ non ſubueniūt indigentibꝫ dicendi ſunt nō boni. Vñ liberales viri et miſericordes (licet etiā peccatores ſint) dicunꝛ boni. ¶ He deſcriptiones colligunꝛ ex dictis. Dionyſij in q̄rto de diuinis nominibꝫ vbi dicit. Bonitatē vt cōtinētiā: vt pncipiū: ꝛ vt finē appetūt oia rc. Vñ dicim⁹. Amor eſt quidā aureus circulus etern⁹: ex optimo ꝛ p optimū et in optimo. Et h̄ lꝫ intelligaꝛ etiā de creatꝫ tñ ad intra etiā pōt practicari. vñ amor diuin⁹ q̄ nos diligit ē ex optimo. i. a p̄re ꝛ p optimū. i. per filiū: ꝛ in optimo. i. ad ſpm̄ cui appropriaꝛ ratio finis.

Pro argumentorū ſolutione.

Sciendum ꝙ modus pducendi naturaliter non eſt nobilior mō producendi libere: alioquin filius in diuinis nobiliori mō pduceretur quā ſpiritusſanctus. Nec modus producendi libere eſt nobilior modo producendi naturaliter. Aliud autem eſt loqui de modo agendi naturaliter et modo agentis libere. In creaturis enim per accidens: Quia voluntas non eſt omnipotens:

ideo modus agētis naturaliter in iſtis inferioribus eſt nobilior modo agentis libere. Non eñ qꝛ homo vult equus ge/nerat. Tamen ſimpliciter loquēdo de⁹ agit libere non aūt agit (ꝓprie loquēdo de agere) naturaliter. ergo ⁊c̄. De h̄ magis in ſcd̄o libro.

Scd̄o queritur. Utruʒ

voluntas diuina ſit cauſa ⁊ immediata ¶ Pro declaratione nota ꝙ Cauſa pri/ma efficiens plures habet deſcriptiões. ¶ Prima deſcriptio. Cauſa ꝑma effici ens eſt cauſa efficiēs cuius nō eſt alia cā efficiēs. Cuius due ſunt particule. Pri ma ponit̃ loco generis. Scd̄a ad differē tiam oīm aliarū cauſarū a prima. Nam oīs cauſa efficiēs ſcd̄a (etiā ſm phos) ha bet cauſam efficientē. ¶ Correlarium. Solus deus eſt cauſa ꝑma. Eſt eñ inef fectibilis infinibilis: immateriabilis et informabilis .i. non formabilis. Scd̄a deſcriptio. Cauſa efficiēs ꝑma eſt cauſa efficiens prior omī alia cauſa efficiente. Tercia deſcriptio ⁊ redit in idē cū ſcd̄a Cauſa efficiēs prima eſt cauſa efficiens q̄ nulla alia eſt prior. De aūt vltime de ſcriptiones due ſumunt̃ ex expōne hui⁹ ſuplatiui prima. ¶ Uñ vna cauſa pōt di ci prior alia multipliciter. Primo aliq̄ cauſa dr̄ prior alia ꝑmitate ꝑfectionis: q ſcʒ eſt perfectior alia: vt ſol et ignis ſunt cauſe ꝓductiue caloris. Sol aūt eſt cau ſa prior ꝑfectione q̄ ſit ignis. ¶ Prima ꝓpō. Deus eſt cauſa ꝑma prioritate ꝑfe ctionis: pʒ: qꝛ ꝑfectiſſimus. Alia dr̄ cau ſa prior primitate illimitationis que po teſt cōcurrere ad plures effectus ꝓducē/dos: vt ſol reſpectu hominis. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Deus eſt cauſa ꝑma primita/te illimitationis. Tercio aliqua dicitur cauſa prior ꝑmitate durationis: ⁊ illa ē duplex. vt ſupra patuit diſtin. xlij. que ſtione ſcd̄a. Uñ hō in priori tpe: trahens naui q̄ alius hō eſt cauſa prior duratio ne non ſm eſſentiam ſeu naturā: ſed ſolū tpis. ¶ Tercia ꝓpō. Deus eſt cauſa pri ma prioritate durationis ſm eſſentiam ſcʒ ⁊ naturā ꝓcedentē omnem cauſam. ¶ Quarta ꝓpō. Deus nō eſt cauſa ꝑma prioritate durationis ſm tpus: ſic ſcʒ ꝙ prius tpe cauſet q̄ ſcd̄a cauſa. Hec ta/men ꝓpō intelligēda eſt reſpectu eiuſdē effectus: alioquin eſſet error. pʒ: qꝛ de⁹ prius creauit celū et terrā q̄ animalia. Sed qñ de⁹ ſol ⁊ hō generāt hominem. deus non in aliquo inſtāti tpis ꝑus cau ſat hominē ⁊ poſt ſol: qꝛ idem bis cauſe/ret qđ eſt impoſſibile. ¶ Quinta ꝓpoſi/tio. Licet de⁹ non ſit (defacto ſcʒ ⁊ regu lariter) cauſa ꝑma primitate duratiōis tpis: pōt tñ eſſe. pʒ: qꝛ poteſt impedire actionē ſolis: ⁊ poſtea ꝑmittere ſolē con/cauſare. Nulla ꝗꝫ cauſalitas ſcd̄e cau/ſe efficiētis ꝓprie requirit̃ ad cauſandū effectū cuʒ deo ꝓpter ꝑfectionē ſcd̄e cau ſe addendā cauſalitati diuine: ſed ſoluʒ ꝓpter liberā volūtatē dei. ¶ Correlariū. Poſt diem iudicij ſol ⁊ corpa celeſtia nō habebunt actionē ſuper electos. ¶ Pro ſcd̄o termino declarando (qui eſt cauſa immediata) Sciendū ꝙ cauſa immedi ata eſt illa q̄ poſita ponit̃ effectus: ⁊ qua non poſita oibus alijs ꝯcurrētibus ſm ſiſ̄es ꝓprietates: ꝯditiones ⁊ diſpoſitio/nes non ponit̃ effectus. ¶ Primū correl. Deus ē cauſa immediata cuiuſlibet rei create. pʒ: qꝛ oibus alijs ab ipo ꝯcurrē tibus ⁊c̄. nō poſito deo: nullus ſequit̃ ef/fectus: patʒ de tribus pueris in camino ignis. Uñ aliquā cauſaʒ poni intelligit dupl̄r. Uno mō ꝙ ponat̃ q̄tum ad eſſe. Hoc mō prima cauſa ſcʒ de⁹ poſitus eſt ab eterno. Alio modo q̄tum ad oꝑari. Hoc mō ⁊ non primo debet intelligi de/ſcriptio cauſe immediate. ¶ Scd̄m cor/relarium. Cauſa vniuerſalis (que remo ta non ponitur effectus) eſt eque cauſa immediata ſui effectus ſicut cauſa par/ticularis: vt ſol in generatione hominis ¶ Tercium correlarium. Omnis cau/ſa ꝓprie capta eſt cauſa immediata: di/

citur proprie capta: quia iſta ē falſa ſeu impropria. Quicqd eſt cauſa cauſe: eſt cauſa cauſati: ſicut falſum ē ꝙ auus ſit pr̄ meus. Probatio correlarij quia quelibꝫ cauſa imediate attingit effectū ꝛc. Eundeꝫ eñ calorē quem ꝓducit ignis: eundē attingit ſol in ſuo ordine. ¶ Contra. Ignis naturalr̄ ꝓduceret ignē ſi conſeruaref a deo ꝛc. Itē Nulla cauſa ē cauſa mediata ꝓprie loquēdo. Qñ ergo dr̄ Deus agit mediāte cauſa ſcđa. i. agit cū cauſa ſcđa. Deus eñ imediate oem effectum attingit. ¶ Sciendū inſup ꝙ cauſa eſt duplex. Quedā ē vniuerſalis: ꝛ eſt illa q̄ eſt indeterminata et quodāmodo illimitata: ad producendū varios effect⁹ ſpecie: eiuſdē tñ generis ꝓpinqui vel remoti. Exēplū pꝫ de ſole. Cauſa vero pticularis eſt illa: que ē ordinata ad ꝓducēdum eundē effectū ſpecie: ſub eodē genere remoto vel ꝓpinquo: vt ignis dr̄ ſub eodē genere qꝛ licet ignis in genere ſubſtantie nō poſſit niſi producere aliquod ſuppoſitū ignis: tñ producendo ignem: ꝓducit etiā calorē: ſplendorē ꝛc. ¶ Iter duplex ē cauſa. ſcꝫ Totalis ꝛ partialis. Cauſa totalis dr̄ tripl̄r. Primo quantū ad potētiā productiuā: ꝛ eſt illa q̄ quantum ē de ſe pōt ſe ſola effectū producere nulla alia ꝯcauſante ſecū ¶ Correlariū primū. Deus ē cauſa totalis hoc mō cuiuſlibet creati ¶ Scđm correlariū. Nulla cauſa ſcđa pōt hoc mō eſſe cauſa totalis. ¶ Terciū correlariū. Solus deus ē cauſa total' hoc mō. Alio mō cauſa totalis dr̄ q̄tū ad actualē productionē: ꝛ eſt illa q̄ ſe ſolo actu effectum cauſat. ¶ Primum correlariū. Deus ē cauſa totalis ſcđo mō omniū angeloꝝ. oīm gratiarūꝫ ꝛ oīm q̄ imediate creata ſunt vel creanf a deo. ¶ Scđm correlariū. Deus nō eſt cauſa total' oīm creatoꝝ q̄tū ad actualem productionē. pꝫ quia mediantibꝫ ſole. luna. celis producit gn̄abilia ꝛ corruptibilia. Tercio mō cauſa total' dicif in ſuo ordine ſcꝫ q̄ ſe ſola ſufficit ad effectū producendū in ſuo ordine ita ꝙ nō eget in ſuo ordine alia cauſa. Exēpluꝫ patet de hoīe generante hoīem: ꝛ licet ſol ꝯcurrat hoc tñ nō eſt in eodē ordine.

Reſolutio queſtionis

ſm mentē ſcti Bonauenture ſtat in vna diſtinctōne. tribꝫ dictis. ꝛ duobꝫ correlarijs. ¶ Diſtictio In creaturis duplex ē cauſa. ſcꝫ vl'is ꝛ pticularis. Quid ſit cā vl'is ꝛ pticularꝫ patuit ī declaratōe terminoꝝ. ¶ Primū dictuꝫ. Cauſa vl'is in creaturis vno mō plus influit in effectū q̄ cā pticularis. alio mō min⁹ ¶ Scđm dictū. Cauſa vl'is q̄tū ad intimitatem (qꝛ eſt prior agens) magis influit in effectum q̄ cauſa pticularꝫ ¶ Terciū dictū Cā vl'is q̄tū ad actualitatē ꝛ q̄tū ad ea q̄ ſunt ꝓpria dei: min⁹ influit in effectuꝫ q̄ cauſa ſcđa. Probaf: qꝛ cauſa vl'is creata nō hꝫ oīmodā actualitatē: nec pfectā potentiā: ꝛ ideo nō pōt venire ad formā ſpālē niſi p agens pticulare. ¶ Primum correlariū rñſiuū. Quia volūtas diuina eſt cauſa pma ꝛ vl'iſſima ꝛ actualiſſima. ideo pt in totūꝫ ī totā rei ſbām: etiā ſine adminiclo cauſe pticl'aris ¶ Scđm correlariū rñſiuū. Et qꝛ nulla alia cauſa pt aliqd ſine ipa: ideo ipſa ē cauſa imediata in omni actōe ꝛ omni re ꝛc.

Circa terciū articulū q̄rif pmo Vtrū illa diuiſio ſeu diſtinctio ſit conueniēs. ſ. volūtas diuina alia ē bñplaciti. alia ſigni. ¶ Notādū ꝙ Franciſcus maronis dicit. Volūtas bñplaciti eſt volūtas dei efficax reſpectu cuiuſcūqꝫ ꝓducibil' vl' ꝓducti. i. ē volūtaſ dī q̄ ē determinat⁹ vltimate ad ꝓducēdū aliqd Volūtas aūt ſigni ē volūtas dei nō efficax reſpectu cuiuſcūqꝫ ꝓducibil' vl' producti. ¶ Correlariū pmū. Tā volūtas bñplaciti q̄ volūtas ſigni ē ipſemet deus. ¶ Scđm correl'. Volūtas bñplaciti ſp adimplef ¶ Terciū correlariū Volūtas ſigni nō ſp adimplef. ¶ Quartū correl'.

Voluntas ſigni ē voluntas ꝯditionata
vt deus vult omnes homines ſaluos fie
ri volitione ſcꝫ conditionata. i. ſi nō pec/
cauerint mortaliter vel ſi penituerint.
¶ Quintū correlariū. Volūtas bñpla-
citi ē volūtas abſoluta. ¶ Et licet mľti
ſcotiſte magni ſequāť eū: tñ mihi nō mul
tū placet ꝙ volūtas ſigni ſit ipſe deꝰ ſꝫ di
co ꝙ ibi ſit ꝯſtructio itrāſitiua. ſcꝫ vo/
lūtas ſigni. i. volūtas q̄ eſt ſignū: Et ido
ſicut nuꝑ declaraui ita teneo. ſcꝫ ꝙ volū
tas ſigni ē ſignū diuine volūtatis ¶ Aliť
dr̄. Q: hmōi ꝯplexū volūtas dei accipiť
dupľr. Vno mō ꝓprie. Alio mō impro-
prie vľ metaphorice. Volūtas dei ꝓprie
eſt ipſa met volūtas diuia ſeu bñplacitū
dei. Et vocať voluntas bñplaciti. i. ipm
met bñplacitū diuinū. z ē ꝯſtructio itrā
ſitiua. Alio mō capiť metaphorice z im/
proprie. Et ſic nō ē ipſa volūtas diuina
(ꝯ̄ frāciſcū maronis) nec aliq̄d formaliť
exiſtēs in deo: ſed ē aliqđ ſignū diuie vo
lūtatis. Et ē ꝯſtructio itrāſitiua nō trā
ſitiua. Vñ ſepe aliq̄ ſigna ſignificanť no
minibꝫ ſignificatoꝝ. vt cū dicimus. Iſte
fec̄ mihi magnā charitatē ¶ Primū corr.
Voluntas ſigni nō eſt voluntas diuina
¶ Scđm correlariū. Diuiſio volūtatis
in voluntatē bñplaciti z ſigni ē diuiſio
vocis in ſignificata ſeu equiuoci in ſua
equocata. ¶ Sed fortaſſis franciſcū vo
lens tenere nō multū ꝑ dicta anxiaretur
qꝛ ſicut diceret ꝙ deus ab eterno voluit
oēs hoīes ſaluos fieri: ita etiā ab eterno
voluit dare p̄cepta: ꝯſilia z hmōi. Et li/
cet velle dare p̄cepta nō ſit p̄cipere: vt tñ
aliquid ſubtiliꝰ cōſideremꝰ intelligamꝰ
ꝙ eſt p̄cipere actiue: z eſt p̄ceptio actiua
z eſt p̄ceptio paſſiua: ſaltē de prohibitio
ne magis patet. Prohibitio ergo actiua
qua deus prohibet aliq̄d non fieri nō eſt
fundamētaliter niſi diuinū velle z volū
tas dei q̄ eſt eterna. Mandatū vero ali-
quod eſt id qđ prohibeť. hō eſt cui pro/
hibetur. Sicut autē creatio actiua fun-
damētaliter capiendo nihil aliud eſt q̄ꝫ
diuina potentia z voluntas: ita p̄ceptio
prohibitio z hmōi ꝯuenienter videntur
poſſe dici fundamentaliter ſaltē loquen
do diuinum velle ſeu diuina voluntas.
Prohibitio autē eſt voluntas ſigni. Et
formaliter prohibitio actiua nō ē aliud
q̄ꝫ relacio rōnis ipſius diuini velle ad id
qđ prohibeť. Per hec dicta poſſent con-
cordari antiqui doctores z franciſcꝰ ma
ronis. ¶ Itē voluntas bñplaciti pōt di'
uidi in voluntatē antecedentē z ꝯſequen
tem. Voluntas antecedēs eſt voluntas
ſimplicis cōplacētie vel diſplicentie z ſic
antecedenter vult oīa poſſibilia. Volun
tas ꝯſequēs eſt voluntas proſecutōnis z
fuge. Preceptū. ꝯſiliū. ꝓhibitio ſunt ſi/
gna voluntatis bñplaciti ſimplicis com
placentie vľ diſplicētie. Impletio eſt ſi/
gnū voluntatis bñplaciti proſecutōnis
Permiſſio vero eſt ſignū fuge.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Tā
rō q̄ꝫ auctoritas compellit nos vt diſtin
guamꝰ volūtatē dei in volūtatē ſigni z ī
volūtatē bñplaciti. Apľs enī dicit p̄me
Theſſaľ. iiij. Hec eſt voluntas dei: ſctifi
catio vr̄a. Hec nō ē p̄dicatio ꝑ eſſentiā z
pꝫ: qꝛ ſctificatio nr̄a nō ē eterna: ſꝫ nihil
non eternū p̄dicať de deo ꝑ eſſentiā. & zc.
¶ Vñ p̄dicatio ī diuinis ē triplex. Una
eſt ꝑ eſſentiā: vbi ſcꝫ p̄dicatū ē de eēntia
ſubiecti: vt deꝰ ē ſpūs: vita: z hmōi. Alia
eſt p̄dicatio ꝑ cauſalitatē. vt tu es patiē
cia mea. Tercia ē ꝑ ſignificatōnē vt fiat
volūtas tua. i. fiāt p̄cepta tua z conſilia
tua ſicut ī celo. i. ſicut in angeľ vel in bo/
nis. z in t̄ra. i. in hoīb z pctoribꝫ vt ꝯuer
tanť. ¶ Scđa ꝓpō. Quēadmodū intelle
ctus qñqꝫ dr̄ vis intellectiua. qñqꝫ dr̄ ob
iectū cognitū: ita etiā voluntas aliqñ dr̄
vis volitiua: aliqñ obiectū volitū ¶ Cor
relariū. Volūtas ē vis appetitiua reſpe/
ctu cuiuſcūqꝫ appetibiľ. ¶ Tercia ꝓpō.
Ipſa vis volitiua dei ſiue ipſa volūtas
dei in ſe ē volūtas bñplaciti: obiectū ꝓo

volitũ (nõ qđlibet: ſ3 illud qđ ẽ ſignũ vo luntatꝭ bñplaciti) ẽ voluntas ſigni. Vñ licet ſolẽ lucere ſit obiectũ volitũ a deo: nõ tñ dr̃ voluntas ſigni. Jtẽ vrina eſt ſana. Hec ẽ p̃dicatio p ſignificationẽ. Solum em̃ aial eſt ſanũ formaliter.

Querit̃ ſecundo de numero ⁊ ſufficiẽtia ſignoꝝ diuine volũtatis. ¶ Notãdũ ꝙ mgr̃ ſniarũ qnq; ponit ſigna q̃ hoc ꝯtinent̃ verſu. Precipit ⁊ prohibet: ꝑmittit: ꝯſulit: implet.

Reſpondẽdo ad q̃ões ponit ſctũs Bonauẽtura duas ſufficiẽtias faciles q̃dẽ ſ3 pulchras. ¶ Ad intelligendũ ⁊ habẽdũ p̃mã ſufficiẽtiã ponit ꝓpõnẽ hãc. ¶ Volũtas diuina ꝓprie loquẽdo eſt p̃ntiũ ⁊ futuroꝝ: p̃teritoꝝ aũt nõ eſt alio mõ ꝙ̃ p̃ntiũ. Volũtas ğ diuina ſi ẽ reſpectu p̃ntis aut illud ẽ bonũ. ⁊ ſic ẽ impletio aut malũ ⁊ ſic eſt ꝑmiſſio. Si reſpectu futuri: aut illud ẽ malũ: et ſic ẽ prohibitio. aut ẽ bonũ neceſſariũ: et ſic ẽ p̃ceptio: aut bonũ ſuperogatõis. ⁊ ſic ẽ ꝯſiliũ. Vñ bonũ ſuperogatõis ẽ aliqđ bonũ opus: factũ a creatura rõnali: p̃ter illa opa ad q̃ tenet̃ p̃ceptorie de lege cõi vel obligat̃. ¶ Correlariũ. Petõr ꝓpriiſſime loquẽdo nõ ſuperogat. p3 q2 ſuperogare p̃ſupponit ꝙ aliqs faciat illđ ad qđ obligat̃. Per ſcđam ꝑticulã p3 ꝙ de⁹ nõ p̃t ꝓprie facere opa ſuperogatõis. Opus em̃ ſuperogatõis icludit meritũ ſ3 de⁹ ꝓpe nõ p̃t mereri: q2 nõ h3 ſupiorẽ ꝓpt̃ ꝑticulã eandẽ excludunt̃ irrõnalia. Propt̃ tertiã ꝑticulã ſacerdotem dicere horas nõ ẽ ſuperogatõis. Jtẽ ieiunare ꝑ q̃dragesimã nõ ẽ ſuperogatõis. Jtẽ aliqđ alicui aliqñ ẽ ſuperogatõis et poſtea nõ ẽ ſuperogatõis ſed neceſſariũ. Sicut aliquẽ ſeruare regulã fratrũ minorũ añ votũ ẽ ſuperogatõis: poſtea eſt bonũ neceſſariũ. Poſt ꝓfeſſionẽ em̃ ex cõi lege vouentiũ tenet̃: q2 vouẽtib⁹ ẽ lex poſita de reddẽdo. Bonũ aũt ſuperogatõis nõ h3 malũ oppoſitũ. ideo nec ꝯſiliũ h3 ſignũ oppoſitũ ¶ Scđa ſufficiẽtia etiã ẽ bona Voluntas em̃ diuina aut ſimpl'r vult aliqđ aut ꝯditional'r: ſiue ꝙ̃tũ ẽ in ſe: et vtroq; mõ ꝯtingit eã ſignificari. Voluntas ğ abſolute p̃t cõparari ad aliqđ aut ꝑ modũ cõplacẽtie aut diſplicẽtie. Si per modũ diſplicẽtie tunc nullo mõ fit ⁊ ita nõ p̃t ſciri aliq̃ ſigno exteriori. Si p̃mũ hoc ẽ dupl'r. aut q2 placet illud qđ fit: et ſic ẽ impletio: aut q2 placet aliud qđ ſeq̃tur ad illud qđ fit: ⁊ ſic ẽ ꝑmiſſio. Deus em̃ (ſm Auguſtinũ) nihil mali ꝑmittit quin aliqđ boni ex hoc eliciat: ſicut ꝑmiſit petrũ cadere vt eſſ3 humil' nec de ſuis ꝯfideret virib⁹. Jtẽ aliq̃s qui in iuuẽtute fuerãt caſti ꝓpter ſupbiã in ſenectute cadere ꝑmittit vt humilient̃: ⁊ cognoſcãt ſe dei gr̃a eſſe qđ ſunt. ¶ Sciẽdũ ꝙ franciſcus maronis adhuc qnq; ponit ſigna (que tñ ad hec qnq; ſupius enumerata p̃nt reduci) ſc3 monitionẽ q̃ ad ꝯſiliũ p̃t reduci: promiſſionẽ q̃ ad p̃cetũ: cõminationẽ ad prohibitionẽ: remunerationẽ ⁊ punitionem: que ad impletionem reduci poſſunt.

Circa diſtinctionem quadrageſimãſextam. Primo queritur. Utrum deus velit oẽs homines ſaluos fieri: voluntate beneplaciti.

Reſponſio ad q̃ſtionẽ ſtat in duab⁹ ꝓpõnib⁹ ⁊ earũ declaratõe. ¶ Prima propõ. Quilibet catholic⁹ neceſſario h3 illã ꝯcedere: deus vult oẽs homines ſaluos fieri (cũ ſctũs apl's dixit eã p̃ma ad Thimothũ. ij.) que propõ h3 veritatẽ de volũtate añcedete. Probatur. Ois ꝓpõ q̃ aſſerit̃ in canone ſacro biblie a q̃lib3 xp̃iano eã ap̃phẽdẽti neceſſario ẽ credẽda. S3 iſta ẽ ꝓpõ q̃ aſſerit̃ in ſacro canone biblie. ğ ⁊c̃. ¶ Scđa ꝓpõ. Et q2 illa propõ nõ põt verificari de volũtate ſigni: ideo neceſſe ẽ eã exponere de voluntate bñplaciti. Sed cũ nõ oẽs ſaluent̃ neceſſe eſt ꝙ vis fiat in mõ diſtribuẽdi ⁊c̃.

Unde ſanct⁹ Auguſtin⁹ ponit duplicē modū circa illā propoſitionē dicendo q duplex ē diſtributio. Una ē diſtributio accomoda: z eſt acceptio termini cōmunis pro ſuis ſingularib⁹ omnibus illis q̄ notant vel includunt in verbo vel participio poſito ibi: vt celū tegit oīa ſcʒ que tegunt. Deus creauit oīa ſcʒ creata vel entia que creantur. Itē exemplū ſancti Bonauēture. Oīs hō timet in mari ſcʒ qui eſt in mari. ¶ Alij dicunt. Diſtributio accomoda eſt acceptio termini cōis p ſuis ſingularib⁹ alijs ab vno: vt celum tegit oīa ſcʒ alia a ſe. Sed pma eſt magis ad mentē ſcti Auguſtini. Et dicit diſtributō accomoda. i. alijs a ſe cōmodata vl' accōmoda. i. comodata a cōi vſu loquentiū. Impropa em ē z ideo dr̄ cōmodata. Facit etiā ſcrūs Aug⁹. aliā vim in diſtributione qd pōt fieri p ſingul' generū: ſic ipſa ē falſa: qz non vult iudā ſaluare ſed dānare. Sed pro generib⁹ ſingulorū ipſa eſt vera. Et p genera ſingulorū pn̄t intelligi diuerſi ſtat⁹. vt de ſtatu mercatorū aliqui ſaluabunt z ſic de alijs. vel de grecis latinis zc̄. ¶ Sed ſm iudiciū doctoris ſubtilis meli⁹ diſtinguit iohānes damaſcen⁹ in penultimo capitulo ſcdi libri Q deus vult oēs hoīes ſaluos fieri voluntate antecedēte: nō aūt conſequente. ¶ Pro quo ſciendū q voluntas aīs dei eſt illa q̄ reſpicit dona naturalia: z regulas iuſticie legalis in vniuerſali: z adiutoria ſufficiētia ad ſalutē. Hec ē deſcriptio ad mentē ſcti Bonauēture z habet tres pticulas. Prima pticula dona naturalia. Dedit em dona naturalia ſcʒ intellectū z voluntatē ſm q̄ ſum⁹ capaces ſalutis z btitudinis. Corpus aūt z ſenſus corporales ex ꝯſequēti beatificāt. ¶ Prima ꝑpoſitio. Voluntas antecedens non ſemp adimpletur. ¶ Secūda ꝑpoſitio. Deū velle ſaluare aliquē eſt ipſum ordinari in ſalutē a deo: non autē eſt ei dare ſalutē. Secunda particula eſt. Et regulas iuſticie. Dedit em homini p̄cepta diuina p que ſufficienter pōt regulari z dirigi in his q̄ ſunt ad finē. Tercia particula. Et adiutoria zc̄. Dedit nāq adiutoria ſufficientia homini ad ſalutē zc̄. qz dedit ſacramēta ſcʒ baptiſmum penitentiam zc̄. ¶ Voluntas ꝯſequens dei ē illa que reſpicit iudicia i particulari: facta ſm merita vel demerita p̄cedentia particulariū hominū. ¶ Prima ꝑpoſitio. Voluntas aīcedens dei z ꝯditionata (z eſt qua ſcʒ aliq̄d vult ſub cōditione. i. ſi velint z ſi nō ponāt obicē) idē ſunt. ¶ Secunda ꝑpō. Voluntas ꝯn̄s dei z voluntas dei abſoluta (q̄ ē volitio dei q̄ vult efficaciter z determinate eſſe vel fieri aliquid) idē ſūt. Et hec ſemp adimpletur.

Querit ſecundo. Utrū

deus velit mala fieri. ¶ Notandū q triplex eſt malū. Unū eſt malū nature. Et eſt quedā deformitas ſeu monſtruoſitas exiſtens i aliquo ente naturali: ꝑueniēs ex ſuperfluitate vel diminutōe materie vl' aliqua alia indiſpoſitione materie ad recipiendū formā. Aliud ē malum pene. i. ipſa pena qua aliquis affligitur vel punitur. Terciū eſt maluʒ culpe z eſt ipſa culpa qua aliquis reprobat. i. peccatuʒ Et de hoc malo proprie tractat Bonauentura queſtionē: licet etiā poſſit fieri de alijs malis. ¶ Prima ꝑpoſitio. Ens naturale eſt ens compoſitū ex materia z forma. ¶ Scda ꝑpoſitio. Malum nature nō poteſt reperiri in angelis. ¶ Tercia ꝑpoſitio. In animab⁹ intellectiuis inquantū intellectiue ſunt nō poteſt eſſe malū nature. ¶ Quarta ꝑpoſitio. Solum res corruptibiles poſſūt habere malum nature. ¶ Sciendum inſuper q duplex eſt pena. Quedā em eſt p̄ciſe afflictiua: z eſt illa que ſolum affligit tanq̄ diſconueniens potentie. vt ſi deus de potentia abſoluta daret penā virgini glorioſe Marie. Alia eſt pena non preciſe afflictiua ſed etiam punitiua. Hec ſemper eſt propter peccatuʒ precedens. Eſt

igitur illa q̄ affligit et eſt inflicta ꝑpter pctā. Oīs ḡ pena punitiua ē afflictiua ſed nō ecōuerſo. ¶ Pzimū dictū. Nulla pena ſiue afflictiua ſiue punitiua pōt in eſſe nature nō cognoſcitiue: ſꝫ ſolū in cognoſcitiua ſicut ſunt aīalia. De h̄ plus in tercio. ¶ Scdm dictuꝫ. Malū culpe nō pt inueniri niſi ī natura intellectuali creata. Uñ. Maluꝫ pzo ꝑ ſe ſignificato: nihil aliud ē q̄ carentia alicuius boni. Nā malū nature dicit ꝑuatonē debite forme naturalꝰ vt naſci cecū: ꝛ naſci cum duobꝫ capitibꝫ. Malū aūt pene ē pꝛiuatio debite ſeu ꝯuenīētis obiecti ad ipſaꝫ potētiā. Malū culpe ē carentia cōcordie q̄ deberet ineſſe voluntati nr̄e ad voluntatē diuinā in hiis q̄ nobis ſunt precepta. Pzo denoīato aūt malū eſt quidā actus poſitiuus ꝛ hoc loquendo de peccato commiſſionis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quatuoꝛ ꝓpōnibꝫ. ¶ Pꝛima ꝓpō. Deus nō pōt velle malū aliqđ ſub rōne foꝛmali mali. i. pꝛo ꝑ ſe ſignificato. Pꝛobatur qꝛ deꝰ nō pōt velle illud qđ ē extra rōnē obiecti diuine volūtatis: ſed malū inq̄tum malū: vel ſub rōne mali ē extra rōnē obiecti diuine volūtatis. ḡ deus nō pōt velle malū inq̄tū malū. Maioꝛ pꝫ. Minoꝛ pbaꝛ: qꝛ ſm doctoꝛē ſubtilē: obiectū volūtatis diuine ē ens inq̄tū ens. Scdm alios aūt bonū ē obiectū voluntatis. pꝫ ꝙ malū inq̄tū malū nec eſt ens nec bonū. ḡ ꝛc̄. ¶ Scda ꝓpō. Deus vult malū nature: et de facto vult. ¶ Tercia ꝓpō. Deus pt velle malū pene ꝛ de facto vult. Pꝛobantur iſte due ꝓpōnes ſimul Quia deꝰ pōt velle oē illud ex q̄ maius bonū relucet in vniuerſo: ſed ex malo nature ꝛ malo pene ſepe relucet maioꝛ bonitas ipſiꝰ dei vel hoīs. patet de ceco nato quē ſanauit dñs. Et de Job cuius patiētia pbabaꝛ ꝛ appꝛbat. ¶ Quarta ꝓpō. Deus nō vult nec pōt velle malum culpe. pꝫ qꝛ tale nō eſt volibile: qꝛ nō eſt ens: qꝛ eſt ꝑuatio rectitudinis q̄ debuit ineſſe. ¶ Hugo tñ de ſctō victoꝛe eſſe videtur illiꝰ opinionis ꝙ deꝰ velit pctā: dicit tñ deū nō eſſe cām pcti ſed aliū a deo volente. ¶ Tñ dimittendꝰ ē hugo ꝛ tenēdꝰ Auguſtinꝰ ꝛ mgr̄ ſniarū. Et licet deꝰ ꝑmittat mala fieri et ſic voluntate ſigni velit: nō tñ ſeq̇tur. ḡ vult mala. ſed ē fallacia a ſm quid ad ſimpliciter.

Pꝛo ſolutione argumētoꝝ.

Nota pꝛo pˀmo argumēto ex anſhelmo dicētis. Deꝰ nō vult qđ īpoſſibile eſt fieri. ḡ ꝑ ꝯñtiā ecōtrario qđ poſſibile eſt fieri deꝰ vult. Sed malū ē poſſibile fieri ḡ ꝛc̄. ¶ Notandū ꝙ ꝯñtia ecōtrario (ſm Bonauēturā) nō tenet niſi in ꝯ̄dictoꝛijs ꝛ nō in ꝯtrarijs. Unde ꝯñtia ecōtrario eſt qñ in pꝛima ꝯñtia arguiꝛ ab añte ad ꝯñs: et in ſcda ex oppoſito ꝯñtis arguiꝛ ad oppoſitū añcedentis. vt ſi hō eſt: aīal eſt: ſed nullum aīal eſt. ḡ nullus hō eſt. ¶ Uñ impoſſibile ē fieri qđ deꝰ nō vult. Non velle capiꝛ dupl̄r. Uno mō negatiue ꝛ ſic ꝓpō eſt falſa: qꝛ deꝰ nō hꝫ volitionem ꝙ aliꝰ ſol fiat: ꝛ tñ non eſt īpoſſibile ſed poſſibile. Alio mō ꝑuatiue. Melius tñ dicit doctoꝛ ſubtil ꝙ capiaꝛ ꝯ̄iūcte: ꝛ ſic nō vult ē vna dictio: ꝛ ē tercia pſona huius ꝟbi nolo: ꝛ loco huiꝰ tercie pſone ꝓpꝫ differētiā expſſam et maioꝛē expſſionem quidā groſſo mō loquunꝛ dicentes nult: ſed hec dictio nō videꝛ eſſe latina. Si igitur nō vult capiꝛ ꝯ̄iūctiue ꝓpō eſt vera in ſenſu ꝯpoſito: nō in ſenſu diuiſo. ¶ Ultimū argumentū añ oppoſitū poſſet ponderari: nō tñ hꝫ magnā vim ſi apte conſidereꝛ. Poſſum eñ voluntate deliberata velle aliquē ſurgere ꝛ ipm leuare: ad qđ neceſſario ſeq̇tur ꝙ ceciderit: et tñ illud cecidiſſe mihi nō placuit: non tñ volo ꝙ ſurgat ita ꝙ nō ceciderit.

Queriꝛ tercio. Utrum

mala fieri ſit bonū. Queſtio illa ē de malo culpe ꝛ nō de malo pene: qꝛ clarū eſt: ꝙ bonū eſt ꝙ petōꝛes puniāꝛ. Uñ tri/

plex eſt bonū. ſcʒ vtile. honeſtū ꝛ delecta
bile. Bonū vtile ē illud qđ ꝓpter ſe pro
prie non eſt appetibile: ſed ꝓpter aliquē
finē ꝯſequendū: vt potio amara infirmo
Bonum honeſtū (ſm̄ Tulliū) eſt illud
qđ ſua vi nos attrahit: et ſua dignitate
nos allicit ad ſui amorē. Bonū delecta/
bile eſt qđ cauſat delectationē in poten/
tia ꝛ quietat eā: vt pulcherrimū viſibile
Et illud ē duplex. qꝛ aliud eſt delectabi
le honeſtū: aliud vero inhoneſtū. ¶ Cor
relariū primū. q̄ſtio nō eſt de bono hone
ſto. ¶ Scḋm correlariū. Nec de bono de
lectabili: peccare em̄ ſepius ē delectabi/
le ꝛ quaſi ſemꝑ. ¶ Tercium Correlariū.
Queſtio eſt de bono vtili.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vndecim ꝓpōnib9. ¶ Prima ꝓpō
In opib9 humanis illud ē bonū vtile vł
ꝯferens: qđ in finē bonū ducit: ſiue ē via
ad bonū. ¶ Pro declaratione nota ꝙ eſt
dr̄ia inter opus humanū ꝛ opus hoīs.
Opus humanū eſt opus ex certa delibe
ratione ſeu a ꝓpoſito factū ab homie. vt
dicere horas ꝓpter deū. Itē de malis vt
fornicari. Itē facere foueā ad ſepeliēdū
mortuū eſt opus humanū. Opus hoīs
eſt opus ab hoīe factū ꝑter rōnē ꝛ nō de/
liberate: vt fricatio barbe ꝛ hmōi. ¶ Se
cunda ꝓpō. Aliqđ dicit̄ ducere ad bonū
finē tripl'r. ſcʒ ꝑ modū cauſe. ꝑ modū ca/
ſus. ꝛ ꝑ modū occaſionis. ¶ Tercia ꝓpō
Hec tria cauſa caſus ꝛ occaſio different
ducūt nos ad aliquē finē. ꝓbat̄. Quia
cauſa ducit nos in finē inꝗ̄tū producēs
ꝛ inꝗ̄tū intendēs. Caſus vo ducit nos
in finē inꝗ̄tū producēs: ſed nō inꝗ̄tū in
tendens. Occaſio vo ducit in finem: nec
inꝗ̄tū producēs: nec inꝗ̄tū intendens:
ſed tanꝗ̄ alliciēs ꝛ excitans. Vn̄. ij. phi
ſicoꝝ dicit̄ ꝙ q̄tuor ſunt cauſe due ꝑ ſe: ꝛ
due ꝑ accidēs. ſcʒ cauſa natural' vel agēs
naturale. Huic correſpondet caſus pro/
prie loquēdo Et cauſa libera. Huic cor
reſpondet agens fortuitū vel a fortuna.

Tamē in l'ra Bonauēture caſus nō acci
pitur ſic proprie: ſed quaſi indifferenter
¶ Quarta ꝓpō. Occaſio ē duplex. vna
eſt actiua: et eſt illa q̄ quodāmodo exci/
tat efficientē: ꝛ hʒ rōnem actiui: ſicut qñ
aliqs dat alteri occaſionē ſeu exēplū ad
peccandū: vt ſcandalū datū vel acceptū
q̄ ſunt inferiora ad occaſionē. Exemplū
de illo q̄ dicit aliū mentiri ad alliciendū
ipm ad ſe ꝑcutiēdū. Alia ē occaſio paſſi
ua: et eſt illa q̄ hʒ rōnē paſſiui tanꝗ̄ illđ
ex quo aliqs aſſumit rōnem: vt ſiquis ex
malo exēplo alterius aliqđ boni operet̄
oppoſito modo. Exēplū patet de illo q̄
ſe corrigit ꝓpter iuſticiā factum alicui
publice. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Malum
ſiue pctm̄ duo dicit: vnū formale: aliud
materiale ſiue ſubſtratū. i. naturā ordi/
nabilē: ꝛ priuationē q̄ eſt formale. Exē/
plum de crucifixione xp̄i q̄ erat formal'r
priuatio rectitudinis. pʒ quia nō confor
mabant voluntatē ſuā voluntati dei: q̄
dixit Innocentē nō occidas. Et fuit ibi
actus poſitiuus crucifixionis. Et dr̄ na
tura ordinabil' quia crucifixio illa fuit
nobis ordinata ad impetrandū eternam
bitudinē. ¶ Sexta ꝓpō. Peccatū rōne
malicie ſue ꝛ rōne ꝓuationis cōparat̄ ad
bonum qđ elicit̄ ex eo: ſicut occaſio paſſi
ua. Subſtratū autē pcti cōparat̄ ad bo
num qđ elicit̄ ex eo: ſicut occaſio actiua.
¶ Septima ꝓpō (ꝛ eſt epilogatio) Ali/
quid pōt ducere ad alterū ꝑ ſe. Alio mō
nō ꝑ ſe. ¶ Octaua ꝓpō. Illud qđ ducit
aliquid ad bonū finē ꝑ modū cauſe: illđ
habet in ſe rōnem bonitatis ꝛ ordinatio
nis. Illud vero qđ ducit alterū in bonū
finē rōne occaſionis: nō habet intra ſe ra
tionē bonitatis neceſſario. Exemplum.
Si irem ad eccleſiā ad rogandū deū vt
dimittat vobis iniuriā quā intuliſtiſ ꝛc.
¶ Nona ꝓpō. Malum qđ preciſe habet
rationem occaſionis boni nō debet dici
bonum ſimpliciter. ¶ Decima ꝓpoſitio
Cum malū non ducat de ſe neqꝫ per ſe
in rationē boni: ſequitur ꝙ malum fieri

nō debet dici bonū ſimpliciter: quia nihil habet ratione bonitatis niſi ducat ꝑ ſe in bonū. ¶ Undecima ꝑpoſitio. Mala fieri poteſt dici bonū cum additione. Unde crucifixio chriſti fuit mala: quia peccatū quo ad iudeos q̄ crucifixerunt chriſtū fuit etiā bona reſpectu dei q̄ nouit ꝛ elicuit inde bona. ¶ Itē Bonauentura dicit ꝙ iſta ꝑpoſitio quā dicit ſanctus Gregorius ſit impropria ſcʒ Iuſtū eſt vt qui in ſordib⁹ eſt ſordeſcat adhuc. patet em̄ ꝙ iniuſtū eſt ꝙ peccauit: ꝛ iniuſtius ē ꝙ plus pctā cōtinuet: Dicit ergo ſanct⁹ Bonauētura ꝙ valde ꝑ accidens intelligit̄ ſic ſcʒ quia iuſtū eſt vt peccans a deo derelinquat̄: ad qd̄ ſequit̄ ꝙ ſordidior erit.

Reſtat diſcurrere argumenta pro parte vera. Et ſunt illa que fiunt in oppoſitū. ꝑpter regulā que ponitur in quarta rōne ex qua ſumit̄ ꝯñtia in ipſo. Notandū ergo ꝙ ꝯſequentia in ipſo terminoꝝ eſt illa, in cui⁹ antecedēte aliqd̄ ꝑdicatū verificat̄ de ſubiecto: ꝛ in ꝯſequēte oppoſitū ꝑdicati ꝑdicatur de oppoſito ſubiecti. vt Iuſticia eſt virtus ergo iniuſticia ē viciū. Conceſſa igitur illa malū fieri eſt bonū. ſequit̄ ergo bonū fieri eſt malū. ¶ Itē per locū a ꝯuertibilibus ſequit̄. Malum fieri eſt bonū. ergo malū facere eſt bonū. ꝯſequens ē falſum: ergo ꝛ antecedens.

Querit̄ quarto Utrum mala fieri ſit verū. ¶ Pro quo ſciendum ꝙ duplex eſt veritas. ſcʒ in reb⁹ ꝛ in intellectu. Ueritas in rebus ē duplex. Quedam enim eſt veritas in rebus abſolute ſumpta: qñ ſcʒ non ſumit̄ in cōparatione ad intellectū. Alia eſt veritas in rebus ſumpta reſpectiue ſeu in comparatione ad intellectū. Et eſt proprie entitas rei ꝓm quā res eſt manifeſtatiua ſui: intellectui potenti eā cognoſcere. Omnis aūt veritas ſiue ꝓm ſe ſumpta ſiue nō eſt reſpectus. Ueritas abſolute ſumpta in rebus eſt cōformitas rei producte ad rem ꝑducentē: ꝛ eſt duplex ſcʒ ꝑ adequationem omnimodā. ¶ Correlariū. Solus filius ī diuinis hoc mō ē veritas. Alia ē ꝟitas (in reb⁹ abſolute ſumpta) ꝑ imitatione ꝛ eſt ꝯformitas rei pducte ad ꝑducentem ꝑ imitationem. ¶ Correlarium. Omnis creatura dicit̄ veritas reſpectu exēplaris eterni: ſeu reſpectu eſſentie diuine. ¶ Secundū correlariū. Ois imitans eſt imꝑfectior illo quē imitat̄. Nā omnis imitatio eſt cū imꝑfectione. Non igitur verū eſt ꝙ dicunt maroniſte q̄daʒ dicentes ꝙ nulla quātitas ꝛ materia prima ꝛ relationes poſſint aliquid producere: quia ſunt entitates ſteriles. Non em̄ ita ſteriles ſunt quin poſſint cōgenerare intellectionē ſui in intellectu creato. Et ꝓm hoc ens ꝯuertit̄ cū principio productiuo. Et ſic ꝯceditur illa tm̄ principiū eſt: de quo magis videbitur in principio phiſicoꝝ. Ueritas in intellectu ē duplex ꝓm ꝙ duplex ē actus intellect⁹ ſcʒ Ueritas cōplexa ꝛ eſt conformitas actus complexi ad rem intellectā complexā. Ueritas autē incomplexa eſt cōformitas act⁹ incomplexi ad rem intellectā incōplexā. ¶ Propoſitio. Falſitas opponit̄ ꝯtrarie veritati complexe. Ignorantia vero opponitur (priuatiue ꝛ nō contrarie) ſimplici veritati. ¶ Correlarium. Ueritas formaliter capta eſt in ipſo actu intelligendi complexo ſubiectiue: ꝛ in propoſitione vocali vel ſcripta tanꝙ̄ in ſigno. ¶ Propoſitio igitur vocalis vel ſcripta ideo dicit̄ vera: quia ſignificat verū. Et eſt ſimile de ſanitate que eſt ſubiectiue in corpore animalis: ꝛ in vrina q̄ dicitur ſana: quia ſignū eſt ſanitatis. Propoſitio autē mentalis ſcʒ intellectio cōplexa obiectiue ē vera vel falſa formalr̄. ¶ Correlariū. Ceſſante q̄libet actu intellect⁹ nulla ꝑpō formalr̄ ē vera vl̄ falſa. Sicut ſi nullū aīal eſſet: ſanitas non eſſet: etiā ſi vrina exiſtat. Et licʒ ſctūs Bonauētura videat̄ velle oppoſitum illius correlarij.

Tamē dicendū ē ſicut dixi: ꝙ ſi nullus intellellect⁹ ē impoſſibile eſſet: ꝛ hec ꝓpō eſſet ſcripta. De⁹ ē: ſignū veritatis eēt: ſed nulla veritas eſſet. Queſtio noſtra eſt de malis culpe.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in vnica concluſione. ¶ Concluſio. Concedendū ē ſine diſtinctione ꝙ mala fieri eſt verū. ¶ Pro ſolutione pmi argumenti. Nota hanc regulam. ¶ Regula. Quñcuꝗ mutat veritas cōplexionis in veritatē incōplexā eſt fallacia figure dictionis: nec eſt ꝯriū ꝙ ipſe dicit eſſe fallaciā accidētis: q2 vtraꝗ ē in illo argumēto. ¶ Solutio pma tercij argumēti clara eſt apud maroniſtas. q ꝯcedunt tales Chimera ē chimera ꝛ tñ illa nō h3 veritatem rei. Vñ. De fundamēto veritatis ꝓpōnis inqrendo ponit quatuor opiniones qrū qrtā ipſe tenet. Tercia ē de mente docto. ſubt. ſi itelligat fundari i actu ītelligēdi: nec argumētū bonauētu. ꝯcludit. Nec tenem⁹ ꝙ ſignū ſeu relatio ſigni formal' ſit rō veritatis: ſicut circul⁹ ante tabernā inꝯſtā ſignū nō eſt vinū. Cū etiā relatio ſigni nō pōt eſſe niſi ꝑ ꝯatōne intellect⁹: nec ē ſignū aliꝗ ſcriptura alterius rei niſi ꝑ intellectū. Pōt tñ concedi ꝙ poſito ꝑ impoſſibile (ex quo iſti termini ſunt impoſiti ad ſignificandū) ꝙ null⁹ intellect⁹ exiſteret: iſta eſſet aptitudinaliter ſignū veritatis: deus eſt.

Querit quinto. Utrū

malū ſit ordinabile a dei volūtate. Iſta queſtio ſicut ꝛ pcedens ē de malo culpe: non aūt de malo pene inflicte: licet pctm ſit pena derelicta ſeu nature derelicte: q2 manifeſtū ē ꝙ malū inflictū ē ordinabile ꝛc. Quid ſit ordo habitū eſt diſtinctione. xxi. ¶ Duplex autē eſt ordo (vt hic ſufficit) ſcꝫ nature et iuſticie. Ordo nature prout hic capit eſt ordo eminentie vel nobilitatis eſſentiarū creaturarum ſiue ſpecierū q eſt inſtitut⁹ a deo. Voluit eñ de⁹ vnā ſpēm eſſe nobiliorē alia. Ordo vero iuſticie ē ordo creaturarū rōnalium in pmio vel ſupplicio ſm exigentiā meritorū vel demeritorū ipſarū. Iuſticia eñ punitiua ꝛ pmiatiua proprie ē reſpectu creaturarū rationaliū. Et ſolū iſte ordo ē in pmio. ¶ Propō. Nullū pctm ē ordinabile ordine nature. patet quia nō eſt eſſentia creata. Itē ordo nature eſt factus a deo: ſed deus nullū malū fecit. ¶ Eſt ergo queſtio vtrū ſit ordinabile ordine iuſticie a deo. ¶ Pro quo ſciendū ꝙ nō eſt idē malū ordinari a deo: et malum fieri a deo: q2 hoc eſt īpoſſibile. Uñ Deū ordinare malū nihil aliud ē: ꝙ̄ ꝙ deus puniat illos q fecerūt pctā. Unde dicit Boeti⁹. Pena eſt reordinatiua culpe. Et pꝫ ꝙ de⁹ oēm malū punit vel puniet. ꝗ malū eſt ordinabile a dei volūtate. Unde. Maior eſt iuſticia in inferno ꝙ̄ in curia imperatoris vel regis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in qtuor ꝓpōnib⁹. ¶ Prima propō. Queadmodū aliqd dr̄ ſanum tripl'r ſcꝫ ſubiectiue: diſpoſitiue vel oſtenſiue: ſic aliqd dr̄ ordinatū tripl'r: q2 vel ſicut ordinis ſuſceptiuū vl' ſicut diſpoſitiuū ſcꝫ q2 diſponit ad ordinationē: vl' ſicut oſtēſiuū. Sanū ſubiectiue ē ſubiectū ſanitatis vt aial. Diſpoſitiue ſanū dr̄ illud qd diſponit ad ſanitatē vt potio. Oſtēſiue vero vrina ſana dr̄. ¶ Scḋa ꝓpō. Cum nihil ſit ordinabile tanꝙ̄ ſuſceptiuū ordinis niſi ſit aliqua natura vel ens: ſeq̄t ꝙ malū non eſt ordinabile tali mō niſi ꝑ accidēs ſcꝫ ꝑ ſubſtratū ſuū bonū. ¶ Tercia. ꝓpō. Licet malū ſit ordinabile tanꝙ̄ diſpoſitiuū; nō tñ eſt diſpoſitio ponens ſed pūans. Uñ duplex eſt diſpoſitio ſcꝫ ponēs. i. poſitiua. Et illa ē ſemꝑ aliqua entitas poſitiua. Alia eſt diſpoſitio priuans ꝛ eſt priuatio oppoſita entitati.

¶ Quarta. ꝓpō. Malum eſt ordinabile in ordine iuſticie ſicut oſtenſiuū diuine iuſticie: q2 nullū malū manet impunitū. Item ꝑ oppoſitū oſtendit pctm iuſticiā

dei ⁊ bonitatem. Oppoſita em̄ iuxta ſe
poſita magis eluceſcūt. Vn̄ ex vicio cla
rioꝛ fit virtus. Per hoc ꝗ ꝙ multi ſunt
incōtinentes. patꝫ ꝙ magna virtus eſt ⁊
magna gratia a deo iuuenē eſſe continē
tem ⁊ caſtum.

Pro ſolutione argumē
toꝝ. Et qn̄ in ſolutione p̄mi argumenti
dı̄ Q2 malū eſt p̄uatio particularis na/
ture. ¶ Aduertendū aūt ꝙ malū nō p̄i/
uat bonū qđ inſuit ſꝫ qđ inſuiſſet: ſi ma/
lum nō fuiſſet. Sicut cecitas nō ſp̄ p̄uat
aliq̄ qđ inſuerit: ſed qđ inſuiſſet. ¶ Oꝛ/
do nature eſt vt iuſte fiant opa nr̄a. Sꝫ
qꝛ malū p̄uat talē oꝛdinē nature: ideo
incurrit in oꝛdinē iuſticie. Itē aliq̄d po
teſt oꝛdinari in bonuꝫ finē dupl'r. Vno
mō ſm ſe ⁊ in ſe. Hoc mō malū nō eſt oꝛ
dinabile. Alio mō p accidēs ⁊ per aliud
Et illo mō malum eſt oꝛdinabile.

Sexto querit. Utrum
malū ſit de cōplemēto vniuerſi. i. de de/
coꝛe mundi. ¶ Reſpōdendo ad q̄onē do
ctoꝛ ſeraphicus ponit duas opiniones.
¶ Prima opinio ſtat in duob' dictis cū
diſtinctione tali. ¶ Malū pōt conſide/
rari duob⁹ modis. Vno mō vt eſt in po
tentia facientis. Alio mō vt eſt in facto.
¶ Primū dictū. Malū vt eſt in potētia
faciētis ptinet ad decoꝛē vniuerſi. Pro/
batur. Melioꝛ eſt natura intellectualis
⁊ libera ꝙ̄ natura p̄cīſe ſenſitiua que. ſ.
non eſt peccabilis. ¶ Scōm dictū. Pec/
cata in q̄ntum fiunt vel ſunt in facto id ē
in ope non ſunt de cōplemento vniuerſi
¶ Scđa opinio ſtat in trib⁹ ppōnibus
⁊ iſta diſtinctione. ¶ Decoꝛ vniuerſi eſt
duplex ſcꝫ eſſentialis ⁊ ſubſtātialis. Ali
us eſt accidentalis. Decoꝛ eſſentialis et
ſubſtātialis vniuerſi: eſt ille q̄ ↄſiſtit in
oꝛdine naturarū incoꝛruptibiliū ⁊ ſem/
per p̄manentiū. Incoꝛruptibiliū dico p
naturā: vt ſunt oēs celi: ſtelle: planete: et
quattuoꝛ elemēta. Partes accidentales
ſunt ille q̄ ſunt coꝛruptibiles p naturā.
Et ſm hoc. Decoꝛ accn̄talis eſt ille q̄ eſt
ſm partes accn̄tales. ¶ Prima ppoſitio
Mala ſiue pctā non ptinēt ad decoꝛem
vniuerſi eſſentialē: nec p ſe nec p acci/
dens. ¶ Scđa ppō. Mala ptinēt ad de/
coꝛē accn̄talē vniuerſi: nō in q̄ntum pctā
ſed in q̄ntum oꝛdinata. ¶ Tercia ppō.
Mala faciūt ad decoꝛē accn̄talē vniuer
ſi tripl'r ſcꝫ rōne ſubiecti qđ oꝛdinat'. ra/
tione oppoſiti qđ manifeſtat'. ⁊ rōne boni
qđ elicit'. Vn̄ pctōꝛ eſt ſubiectū qđ oꝛdi/
nat' per diuinaꝫ iuſticiā. ¶ Propoſitio.
Multa bona: immo maxima bona fa/
cta ſunt ⁊ fiunt q̄ non fierent niſi maluꝫ
occaſionē p̄ſtitiſſet. Exemplū eſt de ope
noſtre redēptionis. ¶ Vn̄ hic pōt elici
talis ppō (ſed certe minus ſufficienter)
Si adam nō peccaſſet xp̄s incarnat⁹ nō
fuiſſet. Et eſt de cōi intētione multoꝛuꝫ
doctoꝝ. Sed hoc nō placet doctoꝛi ſub/
tili. lib. iij. diſt. vij. q̄one p̄ma.

Utrum. Si adam non
peccaſſet ⁊c̄. ¶ Propter verba igitur
ſancti Bonauētu. in dubiū venit. Utrū
Si adā non peccaſſet filius dei incarna
tus fuiſſet. Pro cuius deciſione quedaꝫ
ponunt' ppōnes. ¶ Prima ppō. Si adā
nō peccaſſet nihilomin⁹ filius dei incar
natus fuiſſet. Et pbat' breuiter (qꝛ ma/
gis ptinet ad terciū) Si adā nō peccaſ/
ſet omēs electi et p̄deſtinati fuiſſent: ſed
xp̄s eſt p̄deſtinatus. ergo ſi adā nō pec/
caſſet: xp̄s fuiſſet. Sꝫ vltra: xp̄s fuiſſet:
ergo filius dei incarnatus fuiſſet. Ma/
ioꝛ pbat' (⁊ cōiter conceditur a doctoꝛib').
Eadē rōne qua ſoli p̄deſtinati nati fuiſ
ſent eadē ⁊ xp̄s: qꝛ p̄deſtinatus. ¶ Scđo
confirmat' ppō tali medio. Maximum
bonū in entib⁹ (⁊ ſignāter in hoīb⁹ vel in
natura humana) nō eſt bonū occaſiona/
tum occaſione peccati: ſed incarnatio fi
lij dei eſt optimum bonū in entibus. er/
go ⁊c̄. Minoꝛ patet per Auguſtinum.
In rebus ex tpe oꝛtis non eſt maioꝛ gra
tia ꝙ̄ vt deus homo fieret. ¶ Tercio ſic.
eſt

Quiſcunq̃ gaudet licite de aliquo: lici/
te poteſt gaudere de eo quod eſt ratio/
illius gaudij: ſed chriſtus ſumme gau/
det de eo q̃ eſt glorificatus in humana
natura. ergo poteſt etiam gaudere de il
lo quod eſt ratio ſui gaudij. Sed dicen
do propoſitionis oppoſitum: peccatum
eſt huiuſmodi (id eſt ratio propter quã
chriſtus gaudet rc̃.) ergo rc̃.
¶ Confirmatur. Dato q̃ chriſtus gau
deat de peccato: ſequitur q̃ eſt malus:
conſequens eſt falſum. ergo r antecedẽs
¶ Quarto ſic probatur. Maximum
malum nno eſt cauſa maximi boni: ſed
peccatum Ade fuit maximum malum
(ſcilicet extenſiue punitum) ergo pecca
tum Ade non fuit occaſio redemptio/
nis. ¶ Quinto. Si Adam non peccaſ/
ſet: chriſtus fuiſſet caput eccleſie. ergo
Si adam non peccaſſet: xp̃s incarnatus
fuiſſet. Añcedens probat: quia ſi adam
non peccaſſet: adhuc eccleſia tota mili/
tans katholica vnum caput habuiſſet.
Si em̃ non habuiſſet caput: fuiſſet ace/
phala r mõſtruoſa: ſicut corpus ſine ca/
pite. ¶ Si dicat: habuiſſet caput ſed nõ
xp̃m. ¶ Contra. Idem fuiſſet caput. pʒ
quia ſi adam non peccaſſet: adhuc oẽs
electi fuiſſent qui modo ſunt. ergo idem
caput qd̃ nunc eſt. ¶ Sexto probatur.
Auctoritate Bernhardi qui (exponens
illud Jone tercio.) Propter me orta eſt
tempeſtas. Dicit q̃ lucifer vidit in ver/
bo q̃ ipm̃ incarnandum eſſet: r ideo in
uidit. ergo rc̃. ¶ Septimo arguit. Prin
cipalis ratio incarnationis fuit dilectio
dei. Propter nimiam em̃ charitatẽ qua
deus dilexit mundũ eſt incarnatus (Un
de Johãnis ſexto. Sic deus dilexit mũ
dum vt filium ſuum vnigenitum daret
rc̃.) Sed deus non minꝰ dilexiſſet homi
nes ſi in ſtatu innocentie perſtitiſſent q̃̃
modo: immo magis. ergo rc̃. ¶ Secun/
da propoſitio. Si adam non peccaſſet:
nihilominus chriſtus fuiſſet filius vir/
ginis marie. Probatur. Ab eterno erat
preuiſa: vt filius dei de ea naſceret: ſed
nec peccatum nec innocentia poteſt mu/
tare eternum: cuiuſmodi eſt predeſtina
tio. ergo rc̃. ¶ Unde poſſumus (deuoti
one concitati) dicere. O glorioſiſſima
virgo: celorum regina: r dei mater imã/
culata gaude: r tuis meritis noſtra de/
le peccata: quoniã ſi noſtra peccata (que
ſolum tibi et filio tuo non gaudiuʒ ſed
maximã intulerũt triſticiaʒ) nõ fuiſſent
nihilominus digna mater dei fuiſſes.
Unde falſa eſt illa ꝓſa que cantatur in
aliquibus eccleſijs. Nec abhorre pecca/
tores ſine quibus nunq̃ digna tanto fi/
iſſes filio. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Si adã
non peccaſſet nihilominus filius dei po
tuiſſet veniſſe vt perfectiſſimꝰ redẽptor
non tamen vt redemptor ꝑ paſſionem r
mortem. ¶ Pro cuiꝰ ꝓpoſitionis expla/
natione notandum q̃ modus redimen/
di eſt duplex ſcʒ ſubleuatiuus r p̃ſerua
tiuus. Subleuatiuus (qui eſt imperfe/
ctior) eſt ille quo quis vel a pctõ actua/
li ſubleuatur vel originali. Et iſte ẽ tri
plex. Primus modus eſt quo aliquis re
dimitur a peccato poſt lapſum in mor/
tale. Hoc mõ redẽpta eſt maria magda
lena. Secundus eſt quo aliquis redimi
tur poſt lapſum in veniale r non in mor
tale. Unde dicere q̃ aliquis non poſſit
etiam per totam vitã ſuam non peccare
mortaliter eſſet erroneũ: quia deus non
obligat ad impoſſibile. Tercius modꝰ
redimẽdi ſubleuatiuus eſt quo aliquis
redimitur poſt lapſum in originale ſi/
cut liberantur cõiter pueri xp̃iani in ſa
cramento baptiſmatis. ¶ Modus autẽ
redimendi preſeruatiuus (qui perfecti/
or eſt) ſimiliter tres habet modos ſcd̃m
q̃ triplex eſt peccatum ſcʒ mortale: veni
ale et originale. Primus igitur mo/
dus (qui et quartus eſt in ordine) eſt q̃
aliquis redimitur preſeruatiue ne poſ/
ſit cadere in mortale. Hoc modo fuerũt

redempti apoſtoli per aduentum ſpiri tuſſancti in die penthecoſtes. Quintus eſt quo aliquis redimitur preſeruatiue ne cadat: non ſolum in mortalia: ſed nec in venialia. Et ſm aliquos ſic fuit ſanctus Johānes baptiſta redemptus. Et recipiunt occaſionem ex illo dicto quod de eo canit eccleſia. Ne leui ſaltem famine ꝛc̄. Sed hoc non aſſero. Nam Auguſtinus aliter videtur dicere ſuper illam auctoritatem. Omnes peccauerūt. Et ſi dicimus quia peccatum non habem⁹ nos ꝛc̄. Sextus modus eſt quo aliquis redimitur preſeruatiue ne ſcʒ cōtrahat peccatum mortale: actuale: nec originale: nec veniale. Et ſic beata maria fuit redempta. ¶ Sciendum inſuper pro declaratione illius propoſitionis quā ſanctus Bonauentura allegat ꝛ eſt gregorij in benedictione cerei paſcalis. O felix culpa que talem ac tantum meruit habere redemptorem: ꝙ ipſa de rigore ſermonis ꝛ in ſenſu quem faciunt verba iſta eſt falſiſſima. Patet. Quia quicq̄d eſt felix eſt bonum. Sed culpa eſt felix. ergo culpa eſt bonum. tenet conſequentia in darij. Sed cōcluſio eſt falſa. ergo aliqua premiſſarum. Non maior: ergo minor Maior. ſcʒ Quicq̄d eſt felix ꝛc̄. ¶ Probatur. Quia omnis felicitas eſt bona. ergo omne felix eſt bonum. per locum a coniugatis qui tenet in predicatis per ſe cuiuſmodi ſunt felicitas et felix. Falſitas cōcluſionis patet: quia per culpam intelligimus peccatum mortale. ¶ Confirmatur. Quia ſanctus Bonauentura (vt ſupra patuit) dicit ꝙ falſum ſit: malū fieri eſſe bonum. ergo magis illa eſt falſa. Malum eſt bonum. ¶ Arguitur ſecundo in Ferion. Nulla miſeria eſt felix: ſed culpa eſt miſeria. ergo culpa nō eſt felix. ¶ Uel aliter arguitur in Celarent. Nulla miſeria eſt felix. Omis culpa ē miſeria. ergo nulla culpa eſt felix. Maior probaꝛ: q2 miſeria et felicitas ſunt duo oppoſita ex ſuis rōnibus formalib⁹ icōpoſſibilia. Sed taliū neutruʒ poteſt predicari de altero: nec in abſtracto nec in concreto.

¶ Tercio ſic arguitur. Nullum demeritum ex ſua ratione formali mereꝛ aliquod bonum: ſed culpa eſt demeritum ergo culpa non meretur ꝛc̄. ¶ Item ſanctus Bonauentura in tercio dicit ꝙ incarnatio chriſti nō cadat ſub merito creature. ergo ꝑpō falſa. ¶ Dicit quidā anglicus Johānes roditon doctor: ꝙ cum illa ſit falſa de rigore ſermonis: ꝛ de⁹ nō indigeat nr̄o mendacio ad laudes ſuas ideo ſit delenda illa bn̄dictio cerei ſeu corrigenda. Sed ait cardinales plus curare de mulis ſuis ꝛ mēſis q̄ de altaribus. Sed ſentiamus nō plus q̄ oportet ſapere: ſed ad ſobrietatē vel q̄ auferꝛ culpa. ¶ Notandū tamen ꝙ illa propoſitio in ſenſu quem intendit eccleſia ꝛ quē ſanctus Gregorius intendebat eſt vera: ꝛ eſt ille. O felix culpa id eſt O felix eſt q̄ meruit nob: ita ꝙ felix conſtruaꝛ cum modo redimēdi ꝛ nō cū culpa: ꝛ q̄ id eſt q̄ modus redimendi culpā Ade q̄ fuit ꝑ talē ꝛ tantū redemptorē. De⁹ em̄ potuit redimere hominē per angelū vel per alium iuſtū ꝛc̄.

Utrum vniuerſum ſine

malis ꝛ ſine pctīs ſit ſimplr̄ melius ꝛ ꝑfectius ꝛ magis decorū: q̄ vniuerſuʒ cū bonis ꝛ malis. ¶ Reſpondent aliq̄ Q ſi mundus eſſet ſine malis ꝛ pctīs nō eēt melior q̄ ſit iſte mundus cū peccatis: et hoc ideo q2 de⁹ multa bona elicit ex peccatis. ¶ Sed illud aliquib⁹ doctoribus nō placet. Quare aliter reſpōdeꝛ ꝑ vnā ꝓpoſitionē: ꝛ aliqua correlaria. ¶ Propoſitio. Uniuerſuʒ ſine malis ꝛ ſine peccatis eſt ſimpliciter melius: ſimplr̄ pulcrius et ſimpliciter magis decorū q̄ ſit vniuerſum cū illis deformitatib. ꝓbaꝛ.

Omne ens qđ ſic ſe habet ad alterū ꝙ ꝯtinet totā bonitatē alterius ⁊ cū h̄ ſup addit aliquā bonitatē quā non habet: il lud eſt melius illo: ſed vniuerſū ſine ma lis ꝯtinet totā bonitatē alterius ⁊ vltra hoc aliā. ergo ⁊c. Maioꝛ patꝫ: qꝛ aliq̄d dr̄ melius a maioꝛi bonitate. Minoꝛ ꝓ batur pꝛo pͥma pte: qꝛ ſi adā nō peccaſ ſet idem ſol fuiſſet: ⁊ ſic de alijs. Et licet mali nō fuiſſent nō tn̄ ſequit̄ oppoſitum cū ipſe Bonauentu. dicat ꝙ mali ſūt de ſupabundātī. Itē mali ſunt maculoſi ⁊ putridi. ergo deturpāt vniuerſum: ſed qđ deturpat: nō ſpectat ad decoꝛē. g ⁊c. Mꝫ aūt haberet vniuerſum aliq̄d boni qđ ita nō habet. pꝛobat̄. Quia oīs carē tia mali eſt bona: ſicut carētia cecitatis eſt bona; ſed vniuerſum ſine malis ha bet talem carentiā mali. ergo ⁊c. ¶ Pri mū coꝛrelariū. Uniuerſū carēs malis ⁊ vniuerſū cum malis cōparata ſibi in uicem non habent ſe ſicut excedens ⁊ ex ceſſū mutuo (ꝯtra ſanctū Bonauētu.) pꝛobat̄: quia pꝛimum totaliter excedit ſcđm ⁊ non excedit̄ ab eo. ¶ Scđm coꝛ relariū. Si angeli nō cecidiſſent: ⁊ mali non eſſent in vniuerſo: magis valuiſſet vniuerſum q̄ nūc. Nā exēplū qđ ponit pꝛo ſe videt̄ eſſe pꝛo nobis. pꝫ: qꝛ ciphus non fractus ſi circūligaret̄ circulis au reis ne frangeret̄ eſſet melioꝛ q̄ ſi relige tur poſt fractionē. Et ſic fuiſſet de mun do ſine malis; qꝛ etiā fuiſſent circuli nr̄i aurei qui ſunt duo: xp̄s ⁊ virgo gloꝛioſiſ ſima. Hec mgr̄ Stephanus Bꝛuleſer. ¶ Sed certe nondū ſolutum eſt illud ꝙ deus ex malis etiam (ſm̄ ſanctū Augu ſtinum) multa bona elicit: etiam non lo quēdo de bonis redemptionis noſtre et gloꝛificationis. ¶ Item quid de bonita te eſſentiali vniuerſi cum lucifer ſit pꝛin cipium creature dei. ¶ Reſpondeo per exemplum. Eſto ꝙ ſit aliquod coꝛpus ſaniſſimum ⁊ aliud coꝛpus eque pulcrū excepto ꝙ habet tybiam putridā: tunc ne ipſa inficiat alia membꝛa opoꝛtet ꝙ habeat medicinas pꝛeſeruatiuas. Hec ſunt bone pꝛopter pꝛeſuppoſitionem: ſi cut etiam ne mali inficiant alios opoꝛ tet ꝙ puniantur. ¶ Notandum ꝙ An titheta figura eſt habens fieri quando contraria contrarijs immediate ponun tur vel nectunt̄. Et dicit̄ ab anti qđ eſt contra ⁊ theſis poſitio quaſi contrario rum poſitio. Unde etiā poteſt dici anti theſis. ¶ Pꝛo ſolutione vltimi argumē ti Sciendū ꝙ Miſericoꝛdia eſt duplex ſcꝫ liberās: ⁊ parcens ſiue mitigās. Mi ſericoꝛdia liberās eſt duplex ſcꝫ pſerua tiua: ⁊ eſt illa qua aliquis miſericoꝛs p̄ ſeruat aliquē ne cadat in miſeriā. Hoc modo xp̄us fecit miſericoꝛdiam virgini gloꝛioſe. Alia eſt ſubleuatiua: et eſt illa qua miſericoꝛs ſic ſubleuat aliquē a mi ſerijs ſuis ꝙ totaliter eſt liber. ¶ Coꝛre larium. Miſericoꝛdia liberans non eſt in inferno. Miſericoꝛdia vero parcens ſiue mitigās eſt illa: qua miſericoꝛs ali quid tollit de miſeria debita alicui. ¶ Coꝛrelarium. Miſericoꝛdia parcēs eſt in inferno: quia deꝰ ſemper punit ci tra condignū. Non tamen ſic eſt intelli gendum ꝙ aliquis gradus culpe mane at impunitus: puta ſi culpa eſſet decem graduum et ſolum nouem puniantur. Sed deus non tm̄ punit q̄ntum poſſet iuſte punire. Tunc dico ꝙ miſericoꝛdia pꝛeſeruatiua fuiſſet manifeſta: ⁊ iſta eſt nobiliſſima. ¶ Sanctus Bonauentura Si q̄ras a me nonne melius eſſet: ſi oēs eſſent beati: q̄ ꝙ quidam beati: ⁊ quidā damnati. ¶ Reſpondeo (ſicut credo) ſi homo ſtetiſſet: non perueniſſent plures ad hieruſalē ſupernam q̄ ſic peruentu ri ſunt. Unde mali ſunt quaſi ex abun danti: nec ſunt in cōputatione ⁊c.

Circa diſtinctio nem quadrageſimamſeptī mam pꝛimo querit̄. Utrū voluntas bn̄placiti dei poſ ſit impediri. ¶ Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna diſtinctione: ⁊ quattuor propoſitionibus. ¶ Diſtinctio. Voluntas beneplaciti (ſm Johannem Damaſcenum) eſt duplex. Vna eſt voluntas antecedēs Et dicitur a doctoribus pariſienſib⁹ cōditionata. Et eſt illa qua deus vult aliquid fieri q̄ntum eſt in ſe: ſi ſcꝫ creatura rationalis velit. Alia eſt voluntas conſequens ſeu abſoluta: qua ſcꝫ deus aliquid efficaciter vult qđ nouit certitudinaliter euenire. ¶ Prima propō. Nulla voluntas dei poteſt ſuperari.

¶ Scđa propoſitio. Nulla volūtas dei poteſt caſſari. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Voluntas antecedēs non ſemꝑ adimpletur ¶ Quarta propoſitio. Neceſſe eſt volūtatem dei conſequentē impleri: ⁊ impoſſibile eſt eam impediri. Probatio ꝑme ꝓpoſitionis. Nulla voluntas dei poteſt vinci. ergo nec ſuperari. ¶ Contra. Deus vult nos ſeruare precepta ſua: ⁊ nos nolumus. ergo ſuperamus voluntatem dei. Nō ſequitur. Voluntas eñ dei vel ſemper impletur ab homine: puta ſi homo faciat voluntatē dei antecedentē. vel impletur de homine id eſt ſi non vult homo facere ſcđm antecedentem dei voluntatem: deus facit voluntatem ſuam cōſequentē: quia damnabit talem cum omnibus reprobis ſpiritibus. ¶ Notādum ꝙ illud dicitur caſſum vel fruſtra quod fruſtratur ſuo effectu quem intendit facere. ¶ Sed attendēdum eſt ꝙ neceſſitas cōſequētie ⁊ ɔſequentis ⁊c̄. Circa hunc textum notande ſunt he propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Volūtas dei in ſe ⁊ abſolute eſt neceſſaria ſimpliciter. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Hec cōſequētia eſt neceſſaria. Volūtas di abſoluta vult hoc. ergo fiet: tamen ɔſequēs eſt contingens. ¶ Tercia propoſitio. Licet conſequentia illa ſit neceſſaria: tamen voluntas tranſit ɔtingenter ſuꝑ effectū.

Solutio argumentorū

¶ Pro ſolutione primi argumenti. Nota ꝙ Nulla voluntas dicitur impediri niſi quādo manet ordinatio voluntatis ſeu cōꝑatio ad volitū: ⁊ tñ non euenit illud volitum. Illud autem non eſt poſſibile de voluntate dei.

¶ Pro ſolutione penultimi argumenti Notande ſunt he propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Diuina voluntas nō artat potentiā in poſſendo: quia plura poteſt ꝙ̄ velit. ¶ Scđa propoſitio. Diuina voluntas artat potentiam in agendo id eſt agere dei et velle non excedunt ſe. Quando ergo dicitur. Deus poteſt cōtrariū ſue voluntatis: quia poſſet Judā ſaluare quem tamen mō vult damnare Dico ꝙ hoc poteſt intelligi dupliciter. Aut voluntate mouente ad contrariū: ⁊ ſic notatur repugnantia volūtatis ad potentiā: ⁊ hoc ē impoſſibile. Aut volūtate non mouente ad contrarium. et ſic notatur non impedimentum: vel repugnantia: ſed ꝙ volūtas libere poteſt. Et hoc eſt poſſibile: quia ita vult Judam damnare ꝙ potuiſſet eius oppoſitū.

Scđo queritur. Vtrū aliquis poſſit facere contra voluntatem ſigni.

In ſuperioribus dictum eſt quid ſit voluntas ſigni: et ꝙ ſit quintuplex.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus propoſitionibus.

¶ Prima propoſitio. Aliquis poteſt facere contra iſta tria ſigna ſcꝫ preceptuꝫ: conſilium: et prohibitionem.

¶ Secunda propoſitio. Nullus poteſt facere contra iſta duo ſigna ſcꝫ impletionem ⁊ permiſſionem Et illa duo ſigna ſunt voluntatis dei abſolute: non ꝙ deo placeat malū: ſed vult permittere. De quo in ſequēti habebitꝫ. Impletio eſt reſpectu bonorum: permiſſio vero reſpe

ctu maloꝝ. ¶ Regula. Quia volun/
tas dei abſoluta nõ põt impediri: ideo
contra iſta duo ſigna ſcꝫ impletionem ꝛ
permiſſionem nullus poteſt facere.
¶ Secunda regula. Quia volũtas dei
conditionata poteſt impediri ideo con/
tra iſta tria ſigna ſcꝫ preceptum: conſi/
lium ꝛ prohibitionem aliquis poteſt fa
cere. Unde. deus non vult ꝙ nihil fiat
omnino aliter ꝙ̃ qđ oſtendit ſe velle: ſed
voluit nos eſſe liberos. Unde. potentia
peccandi eſt a deo capiendo potentiam
pro poſitiuo vt pro voluntate. Sed fa
cere contra voluntatẽ dei non eſt a deo.
¶ Pro ſolutione vltimi argumẽti ſcien/
dum ꝙ ꝑmiſſio ſiue permittere in ſacra
ſcriptura capitur quattuor modis. Pri
mo modo vt idem eſt ꝙ non cohibere ꝛ
non impedire. Hoc modo dñs permit
tit mala: quia non cohibet. Et hoc mo/
do eſt ſignum voluntatis diuine diſtin/
ctum contra preceptum. Et non eſt idẽ
non prohibere: et non poſſe prohibere.
Poſſibile enim eſt deo peccatores cohi/
bere ne peccent ꝛ tamen non facit. Alio
modo permittere idem eſt ꝙ nõ punire
tpaliter. Et ſic dicitur libellus repudij
ꝑmitti Matth. xix. Moyſes ad duritiã
veſtrã permiſit. Tercio modo idem eſt
ꝙ non prohibere. Unde gloſa ſup illud
Iraſcimini ꝛ nolite peccare: dicit. Per/
mittit qđ neceſſitatis eſt. i. nõ prohibet.
Quarto modo eſt minus bonum indul
gere. Unde gloſa ſup illud. i. Cor. vij.
Hoc autem dico ſcđm indulgentiã ꝛc.
dicit. permittit.

Tercio querit. Utrum

de⁹ debeat mala ꝑmittere. ¶ Licet iſta
queſtio poſſet formari de malis pene: ſi/
cut deus permiſit beatũ Iob percuti a
diabolo. tamen ſanctus Bonauentura
tractat eam de malis culpe. ¶ Et vt cla
re intelligamus quid ſit permiſſio. No/
tandũ ꝙ in voluntate noſtra eſt duplex
actus ſcꝫ velle ꝛ nolle: et vterqꝫ eſt vere
poſitiu⁹. Et quando iſti duo actus ſũt
circa idem obiectum: tunc ſunt contra/
rij ꝛ exprimuntur ab alijs nominib⁹ ſcꝫ
amare ꝛ odire. Unde nolle eſt actus po
ſitiuus volũtatis quo voluntas refugit
vel reſilit ab obiecto ſibi diſcõueniente.
Uelle autem eſt actus poſitiuus volũ/
tatis quo voluntas acceptat obiectũ ſi/
bi aliquo mõ conueniens. ¶ Itẽ duplex
eſt volitio ſcꝫ efficax ꝛ remiſſa. Uolitio
efficax eſt illa qua voluntati non ſolum
placet volitum: ſed etiam ſi poteſt ſta/
tim ponit in effectum. Uolitio remiſſa
vero eſt illa qua voluntati placet voli/
tum: non tamẽ intantũ vt ponat in effe/
ctum: etiam cum poſſit. ¶ Similiter no
litio eſt duplex ſcꝫ Efficax ꝛ eſt illa qua
voluntas non ſolũ odit nolitũ: ſed etiaꝫ
ſi poſſit oĩno impedit ꝛ deſtruit ipm̃: vt
eſt reſpectu infirmitatis in probo medi
co. Alia eſt nolitio remiſſa: et ẽ illa qua
voluntas odit nolitum: ita tamen ꝙ nõ
deſtruit ſeu impedit nolitum: vt eſt in/
firmus qui poſſet ſibi prouidere de re/
medijs: ꝛ tamen non facit. ¶ Propoſitio
Permiſſio in nobis ẽ nolitio remiſſa re/
ſpectu alicuius mali qđ ſcimus fieri et
non prohibemus dum tamen poſſemus
Et ſm hec poſſet dici ꝙ permiſſio eſſet
nolitio dei remiſſa reſpectu peccati qđ
non cohibet: dum tamen poſſit.
¶ Alius eſt modus cõmunior ꝛ facilior
licet prior ſit ſubtilior (vterqꝫ ponitur
a doctore Subtili) ꝙ permiſſio non ſit
actus poſitiuus: ſed ſit nõ cohibere pec/
catum.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus propoſitionibus.
¶ Prima propoſitio. Deus permittit
mala fieri ordinatiſſime: quam propoſi
tionem probat ex duplici ordine.
¶ Scđa propoſitio. Duplex eſt ordo re
rum. Unus eſt ipſarum inter ſe. Alius

eſt ordo ipſarum ad finem: et habetur duodecimo metaphiſice a philoſopho de duce et exercitu. ¶ Tercia propoſitio. Vterque ordo exigit quod mala fiant. Probatur. Ad perfectionem enim vniuerſi neceſſe fuit fieri creaturam arbitrio liberam: et peccare potentem: ſed adminiſtratio vniuerſitatis eſt vt deus ſic res conditas adminiſtret vt eas agere proprios motus ſinat: vt dicit Auguſtinus ſeptimo libro de ciuitate dei. Ideo cum debuerit dare potentiam peccandi et debuerit regere ſaluo ordine ſue conditionis: ſi voluit peccare debuit id eſt non incongruum fuit permittere: et ſic mala permittere debet. Nam ordo ad finem hoc exigit.

¶ Unde duplex eſt finis in vniuerſo ſcilicet principalis: et eſt laus diuina. Alius eſt minus principalis: et eſt ſalus electorum.

Pro ſolutione primi argumenti. quando arguitur. Permittere eſt conſentire. Notandum quod Conſentire eſt tacere cum quis poſſit redarguere non corrigere cum poſſit corrigere vel incumbat ſibi ex officio. Et ſic deus non conſentit peccatori: licet permittat eum peccare.

Quarto queritur. Utrum deus poſſit mala precipere. ¶ Pro cuius declaratione ſciendum quod duplicia ſunt precepta .ſ. affirmatiua et negatiua. Precepta affirmatiua ſunt que exprimuntur per propoſitiones affirmatiuas: et hec obligant ad ſemper. ſed non pro ſemper. Negatiua vero precepta ſunt que exprimuntur per propoſitiones negatiuas: et iſta obligant ad ſemper et pro ſemper.

¶ Correlarium. Stat quod aliquis viator per totum tempus vite ſue non fuerit precepti affirmatiui tranſgreſſor: quod tamen preceptum nunquam adimpleuit facto. Patet. Quia ſi parentes alicuius ſint diuites: et ſint in loco remoto valde ab ipſo: et ſic nec honore reuerentiali: nec honore ſubuentiali tenetur talis: et hoc quoad factum. Unde conſequentia iſta non tenet (niſi de negatiuo precepto) Ille non impleuit preceptum diuinum. ergo eſt tranſgreſſor.

¶ Queſtio igitur eſt. Utrum deus poſſit mala precipere tam affirmatiuo precepto quam negatiuo. ¶ Pro quo notandum. Quod duplicia ſunt precepta ſcilicet prime tabule et ſecunde tabule. Precepta prime tabule ſunt illa que immediate reſpiciunt ſeu habent deum pro obiecto: ita ſcilicet quod ordinent ipſum hominem erga deum. Et ſunt tria prima. Precepta vero ſecunde tabule ſunt illa que reſpiciunt proximum tanquam immediatum obiectum: et que ordinant nos circa proximum immediate: et ſunt alia ſeptem.

¶ De tabulis autem (quare ſcilicet dicantur precepta prime tabule et ſecunde) poſſumus loqui dupliciter: quia vel ſecundum litteralem ſenſum: vel ſecundum ſenſum moralem. Si loquamur de ipſis ſecundum ſenſum litteralem. Sic eſt triplex opinio.

¶ Prima opinio eſt ipſius Joſephi qui dicit quod in vna erant niſi quinque: et in alia totidem. Hic fuit hyſtoriographus iudeus: et laudatur a ſancto Hieronymo non propter iudaiſmum: ſed alijs de cauſis. ¶ Alia eſt opinio Origenis: qui dicit quod prima quattuor precepta erant ſcripta in prima tabula: et in alia tabula ſex.

¶ Tercia opinio eſt ſancti Auguſtini dicentis quod in prima tabula ſolummodo fuerunt tria ſcripta: et in ſecunda tabula alia ſeptem: et hec opinio communiter tenetur.

¶ Sed his dimiſſis quia poſſibile eſt quod Joſephus dicat verum ſicut et alij: nec poſſumus eſſe certi de aliqua iſtarum opinionum. Ideo poſſunt accipi precepta prime ta-

bule(meo iudicio) ſcđm ſenſum moralē ſic q per primam tabulam intelligatur deus: q eſt firmiſſima petra: hoc eſt ſum me ſtabilis: z tutiſſimu eſt refugere ad ipſum. Per ſecundam autem tabulam intelligatur proximus. Et in prima tabula dicuntur illa precepta que immediate ordinant in deum. ¶ Primum dictum. Deus non poteſt diſpenſare circa precepta prime tabule. ¶ Scđm dictum. Deus poteſt diſpenſare circa precepta ſecūde tabule. ¶ Unde duplex eſt diſpenſatio ſcʒ iuris declaratio. Alia ē iuris reuocatio: z hec eſt proprie diſpenſatio. ¶ Regula. Preceptū ſpeciale priuat z reuocat mandatum cōmune. Patet de Abraam in immolatione yſaac. Probatio primi dicti. Quia deus non poſſet facere q ipſe non eſſet colendus z amandus vt deus: quia non poteſt facere q non ſit deus: nec poteſt alium facere deum. ergo zc̄. Unde ydolatria nō cadit ſub diſpenſatione. ¶ Item oppoſita preceptorum prime tabule ſunt eſſentialiter mala: ſed circa eſſentialiter mala non poteſt fieri diſpenſatio. ergo zc̄. ¶ Oppoſita vero ſecunde tabule nō ſūt eſſentialiter mala. ergo in ipſis poteſt fieri diſpenſatio. ¶ Unde. Malum neceſſario z eſſentialiter eſt illud quod nō poteſt bene fieri: vel illud quod non poteſt eſſe bonum: ſicut blaſphemare deum. ¶ Aliud autem eſt malum contingēter vt occidere innocentem: z poteſt dici accidentaliter malum. Et eſt illud qđ poteſt eſſe bonum in ſenſu diuiſo: ſicut ſanum poteſt eſſe egrū. In reſolutione tamen queſtionis Bonauentura vtitur alijs terminis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus diſtinctionibus et tribꝰ propoſitionibus. ¶ Prima diſtinctio. Deum precipere malum poteſt intelligi duobus modis. Uno modo q preceptum malum manens malum: ita ſcʒ q facto pcepto diuino maneat maluʒ. Alio modo ita q pcipiendo deꝰ faciat illud bonum: puta quia actus qui alias eſſet malus: tamē per preceptum diuinum fiat bonus. ¶ Prima propoſitio. Impoſſibile eſt q deus precipiat aliquod malum manēs malum. ¶ Scđa diſtinctio. Malum eſt duplex ſcʒ in ſe: et eſt illud qđ prius dictū eſt cōtingenter malum. Aliud eſt malum ſm ſe: z eſt illud quod non poteſt bene fieri: qđ dicitur neceſſario malum. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Deꝰ poteſt precipere malum in ſe ſiue maluʒ contingenter. Patet de Abraam. ¶ Tercia propoſitio. Impoſſibile ē deum precipere malum ſm ſe: hoc eſt eſſentialiter malum. Probatur per primam propoſitionem. Nullus poteſt odire aliquod obiectū niſi ſit odibile (ſicut nullus poteſt videre aliquid niſi ſit viſibile) ſed deus non eſt odibilis: quia nulla ratio mali eſt in eo. ergo zc̄. ¶ Et ſcđm hoc poſſet ſolui illud argumentū. Deus poteſt precipere omnem entitatē poſitiuam poſſibilem fieri ab aliquo: ſed ab aliquo fit odium dei. ergo zc̄. Maiore conceſſa ſcđm aliquos. Minor negatur. Sed ſic dicendo non videtur poſſe dicere aliquem q oppoſitum ſcđe tabule ſit eſſentialiter malum: quia videtur q poſitiue poſſit fieri. Unde maior non videtur concedēda. Tamen illud de ordine eſt verum. Dicēdum igitur q maior eſt de malo in ſe vera: non autem de illo poſitiuo quod non poteſt fieri ſine deformitate: ſed ſi fiat neceſſario habeat maliciam annexam: ſicut blaſphemare deum. ¶ Item illud Oſee pmo Duceret vxorem fornicariam. Sanctus Bernhardus exponit ad litterā. Sanctus Hieronymus vero exponit de fornicatione ſpirituali.

Circa diſtinctionem quadrageſimāoctauā que eſt de cōformitate volūtatis noſtre ad voluntatem diuinā. Et habet duos articulos. Circa primū articulū Primo querit Utrum poſſibile ſit voluntatē noſtrā cōformari diuine voluntati. ¶ Uoluntas humana eſt duplex ſiue capitur duobus modis. Uno mō pro ipſa potentia que eſt elicitiua ſui actus. Et eſt actus primus libere producens ſeu productiuus volitionis z nolitionis. Alio mō pro actu ſecundo. Et eſt ipm velle vel nolle libere productum. Et vtraqꝫ acceptio patet i illa auctoritate Auguſtini. Nihil tam eſt in poteſtate voluntatis ꝙ ipſa voluntas. id eſt volitio z nolitio. ¶ Item duplices ſunt actus voluntatis. Quidā act⁹ ſunt pueniētes rōnis deliberationē: z dicunt act⁹ ſurreptitij: z iſti actus nō ſunt peccata mortalia. Alij ſunt actus q̄ ſequunt deliberationē: z plene ſunt in poteſtate voluntatis. Et iſti actus pñt eſſe peccata mortalia: ꝑmi aūt nō ſunt in poteſtate noſtra. ¶ Propoſitio. Cōformitas voluntatis noſtre ad diuinam nō eſt in his actib⁹ querēda q̄ pueniunt deliberationem. ¶ Sciendū inſup ꝙ duplex ē ꝯformitas ſcꝫ naturał z moralis. Conformitas naturał eſt illa qua aliquid ē conforme alteri ſm aliquā entitatē naturalem ſiue eſſentialē ſiue accidētalē vt duo oua dicūt ꝯformia ſm albedinē. Itē oīa indiuidua eiuſdē ſpeciei cōueniunt in cōformitate naturali eſſentiali. Conformitas em̄ conſiſtit in quadā aſſimilatione dicitur em̄ conformitas quaſi ſimilis forme Et de hac non eſt pñs intentio. Conformitas autē moralis ē illa qua aliqḋ eſt cōforme alteri ſm aliquē actū bonum moralr: vel malū: vel ſm aliquē actum meritorium vel demeritorium. Intelligitur igitur queſtio de conformitate morali ſtricte: que ſolum fit per reſpectum ad actum bonū. ¶ Item Conformitas eſt adhuc quintuplex. Una eſt ſimilitudinis z eſt quādo aliqua duo participāt vnā formā eiuſdem ſpeciei vt duo homines albi: duo homines iuſti participant iuſticiam. Alia eſt cōformitas imitationis ſeu repreſentationis: z eſt quādo aliqua duo ſic ſe habent ꝙ vnū eſt ſimilitudo alterius: vt ſpecies roſe et roſa. Hoc modo imago crucifixi eſt conformis crucifixo: licet deficiat. Tercia ē conformitas exemplaritatis z eſt quādo vnū continet exemplar alterius: vt oculus me⁹ eſt conforme exemplariter albedini quā videt: ita ſpeculū in quo ſpecies mea relucet eſt ſic ꝯforme. Differt autē iſte modus a ſecundo: quia ſpeculū licet contineat exemplar non tamen eſt exemplar. In ſecundo autē ipſum cōforme ē exemplar. Quarta eſt vniuocationis z eſt qñ aliqua duo entia includunt aliquid qḋ dicit quidditatiue de ipſis. Hoc mō omnis creatura eſt cōformis deo: quia cōueniunt in conceptu quidditatiuo ſcꝫ ente. Quinta eſt cōformitas ꝓportionis z illa conſiſtit in hoc ꝙ aliqua duo ſimiliter ſe habent ad alia duo. Uerbi gratia. Sicut ſe habet animal ad hominē ita color ad albedinē. Et de iſta eſt hic ad propoſitum et nō de alijs. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nulla creatura poteſt cōformari deo cōformitate ſimilitudinis: patet ex deſcriptione. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Aliqua creatura eſt cōformis deo cōformitate imitationis. patet de clara viſione dei. Omnis em̄ intellectio eſt expreſſa obiecti ſimilitudo. Itē fruitio et gratia (vt dicit Bonauentura in textu) eſt ſic conformitas. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Omnis creatura quantūcunqꝫ imperfecta poteſt dici cōformis deo conformitate imitationis quia quelibet res eſt veſtigium trinitatis nō tamen perfecte. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Aliqua creatura poteſt conformari deo conformitate exemplaritatis. patet quia anima noſtra facta eſt ad imagī

nem dei ⁊ continet imaginē ⁊ similitudi/
nem dei.¶ Quinta ꝓpoſitio. Poſſibile
eſt voluntatē noſtrā conformari deo ſeu
voluntati diuine conformitate propor/
tionis. Nam ſicut deus vult me libere
amare parentes propter deum:itaꝫ ego
poſſum velle.¶ Item triplex eſt confor/
mitas qua vna voluntas poteſt confor/
mari alteri ſcȝ obiectiua:obeditiua ⁊ q̄/
litatiua. Obeditiua eſt quando aliqua
voluntas vult illud qđ alia voluntas iu
bet eā velle vt de ꝓceptis dei ſcȝ de bono
re parentū ⁊c̄. Obiectiua eſt qn̄ vna vo/
luntas vult idem obiectum qđ vult alia
vt chriſti paſſionē voluit deus: ⁊ iudei
volebant. Qualitatiua eſt illa quando
aliqua voluntas vult taliter obiectum
qualr̄ alia voluntas vult ipſam velle.
Uel quādo due voluntates cōſimili mo
do volunt idem obiectuȝ. Patet autē ꝙ
poſſibile eſt voluntateȝ noſtram confor/
mari voluntati diuine tam conformita
te obiectiua ꝙ̄ obeditiua ⁊ qualitatiua

Reſolutio queſtionis

ſtat in quatuor dictis.¶ Primū dictum
Aliquid conformari alteri contingit du
pliciter:aut quantū ad ſimilitudinem:
aut quantū ad proportionē.¶ Secun/
dum dictum. Aliquid conformari ali/
cui ſm ſimilitudineȝ contingit tripliciť
Primo modo quādo aliqua duo parti/
cipant eandē ſpeciem. Secundo quādo
vnū eſt ſimilitudo repñtatiua alteri⁹
vt ſpecies coloris. Tercio quādo aliqđ
participat ſimilitudinē alicui⁹ ⁊ eſt ꝓus
dicta exemplaritatis¶ Terciū dictum.
Cum proportio nihil cōmune requirat
ipſa poteſt eē inter aliqua entia ſumme
diſtantia.¶ Correlariū. Cum deus et
creatura ſumme diſtent.nihil tamē pro/
hibet quin habeant proportioneȝ. Item
proportio entitatū eſt ſimilis compara/
tio rerum eiuſdem generis:diſtinguun/
tur autem proportio ⁊ proportionabili
tas ſtricte capta.¶ Quartū dictū. Uo/
luntas noſtra poteſt cōformari volunta
ti diuine per ſimilem habitudinē ⁊ pro/
portionē:tam quo ad actum ꝙ̄ quo ad
obiectum volendi.

Queriť ſecundo. Utrū

conformitas voluntatis noſtre ad diui/
nam faciat eam iuſtā.¶ Reſolutio que/
ſtionis ſtat in ſex ꝓpoſitionibꝫ.¶ Prima
ꝓpoſitio. Conformitas voluntatis no/
ſtre attenditur ſm proportionē ⁊ nō ſm
ſimilitudinē¶ Scđa ꝓpoſitio. Duplex
eſt proportio voluntatis. Quedā eñ eſt
ad actum. Alia eſt voluntas ad obiectū
volitū. Tercia ⁊ quarta ꝓpoſitiones de/
clarabunt iſtā.¶ Tercia ꝓpoſitio. Si/
milis ꝓportio ad actum conſiſtit in hoc
ꝙ ſicut deus vult aliquid ex charitate ⁊
liberaliter iuſte ⁊ recto fine: ſic et homo
velit. Et dicť a doctoribꝫ conformitas
in modo volendi.¶ Quarta ꝓpoſitio.
Similis proportio ad obiectū eſt vt qđ
deus vult:etiā homo hoc velit: vt patet
de iudeis.¶ Quinta ꝓpoſitio. Confor/
mitas voluntatis noſtre ipſi voluntati
diuine vel ad voluntatē diuinā.tam ſm
actum ꝙ̄ ſm obiectum eſt ſufficiens ad
hoc vt voluntas noſtra ſit iuſta¶ Regu
la. Quotienſcunqꝫ voluntas noſtra con
formatur voluntati diuine tam in obie/
cto volito ꝙ̄ in ratione volendi tunc vo
litio noſtra eſt iuſta. Ratio eñ volendi
eſt modus volendi:iuſte: liberaliter ⁊c̄.
¶ Sexta propoſitio. Sola conformi/
tas voluntatis noſtre ad voluntatem di
uinam penes obiectum nō ſufficit ad iu
ſtificandum voluntatem noſtram. Un/
de ſi aliquis ex libidine vel auaricia (pu
ta quia graue eſt ſibi patrem ſuum do/
minari ſibi ⁊ corripere ipſum ꝓpter ma
la facta:vel quia libenter haberet pecu/
nias) vellet patrem ſuum mori:quē etiā
deus vellet mori:ille peſſime vellet. Itē
Aliquis qui male cōtentus propter cor/
rectiones ſibi inflictas vel propter alias
diſplicentias friuolas deponit prelatuȝ

ſuum: quē etiam deus vult non preferri propter humiliationem eius vel alias: non ſequitur ꝙ ille ſubditus habeat iuſtam voluntatem.

Alia ē reſpōſio ad queſtionem: ꝛ ſtat in vna diſtinctōne ꝛ ꝗnqꝫ propoſitionibus. ¶ Diſtinctio eſt talis. Triplex eſt conformitas. ſcꝫ obiectiua: obeditiua: ꝛ qualitatiua: vt ſup̄ patuit ¶ Prima ꝓpoſitio. Ubicunqꝫ eſt conformitas qualitatiua: ibi eſt conformitas obiectiua ꝛ nō econtra. ¶ Secunda propoſitio. Ubicunqꝫ eſt voluntas obeditiua ibi eſt conformitas obiectiua ꝛ qualitatiua: ſed non econtra. Prima pars patet: quia ſi obedit deo eſt de eodem obiecto volitio ſua de quo eſt voluntas dei: ꝛ eo modo ſecunda pars patet: quia aliquis poteſt facere opera ſupererogationis: puta ſi quis vellet ſeruare caſtitatē etiam nō aſtringendo ſe voto: ꝛ hoc propter deum ꝛc̄. Obedientia eñ proprie ē reſpectu preceptorum vel ad que quis obligatur. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Ad hoc ꝙ voluntas noſtra ſit iuſta non ſufficit conformitas obiectiua. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Quandocunqꝫ voluntas noſtra ē conformis voluntati diuine conformitate qualitatiua: eſt ſemper iuſta ¶ Quinta propoſitio ē. Quandocunqꝫ vero voluntas noſtra eſt cōformis voluntati diuine ꝯformitate obeditiua etiā eſt iuſta ¶ Pro ſolutione vltimi argumenti. Appetens vindictam non conformat ſe deo in modo ſiue in ratione volendi: qui appetit enim vltionem iniurie illate ſibi: vt plurimum vult libidine vindicte. Si autem aliquis appetat ſolum zelo iuſticie (ſicut deus) et ex charitate: tunc dicerem eum habere voluntatē iuſtam. Et habere poſſumus exemplum de ſancta Anaſtaſia que ſcripſit ſancto Criſogono vt oraret dominum ꝙ Publius vir ſuus moreret̄ ſi nō ſit ad veraꝫ fidem preuiſus ne impediat ꝯfitentes chriſtū.

Circa ſecundum articulum queritur primo Utrum teneamur conformare voluntatem noſtram voluntati diuine in ratione volendi. ſcilicet ex charitate.

Reſolutio queſtionis ſtat in vna concluſione ¶ Concluſio eſt Nos homines etiam viatores tenemur conformare voluntatem noſtram voluntati diuine in ratione volendi ſic ſcilicet ꝙ ex charitate tenemur velle quod deus vult nos velle. Patet. Deus vult ꝙ diligamꝰ euꝫ ex charitate. Perſuadetur ſic Clarum eſt ꝙ deus nō vult ꝙ diligamꝰ eum dilectione non grata ſibi. id eſt dilectione quam repudiat: vel quam deacceptat: ſed dilectio dei non ex charitate ſeu in peccato non eſt grata deo. Et aliqui dicunt ꝙ deacceptet ꝛ repudiet (ſed ſatis eſt) de negatiua eñ eſt nimis rigoroſa vt videtur. ergo deus non vult ꝛc̄. Minor etiā eſt de mente Doctoris ſubtilis. vt videtur in tercio: qui dicit ꝙ aliquis non debet velle aliquem diligere deum cuius dilectio non eſſet grata deo vt patet de demonibus ¶ Correlarium Quilibet tenetur ſub pena peccati mortalis habere charitatem.

Ad oſtendendū tamen rigorem opinionis ſancti Bonauenture (licet vera ſit ſi bene intelligatur) quedam ſubiungenda ſunt argumenta ſiue rationes argumentorum. ¶ Arguitur primo contra eum. Non tenemur facere oīa opera noſtra ex charitate. ergo ꝛc̄. ¶ Item Arguitur ſecundo. Peccator mortalis nō tenetur immediate ſemper poſt cōmiſſum peccatū ire ad ꝯfeſſionem niſi i certis caſibꝰ: vtputa. Si ꝗs debeat tranſfretare mare (eo ꝙ ſibi imminet periculum mortis) ſi eſt in peccato morta

li tenetur confiteri. Item ſi vadat per latrones et huiuſmodi.ergo ꝛc. ¶Sanctus Bonauentura declarando ſuā opinionem dicit. Attendendum autē ꝙ hec eſt obligatio ꝑ modū pcepti affirmatiui ꝛc. Ubi notandū Q᷑ habere charitatem eſt pceptū affirmatiuū obligans ad ſemꝑ ſed nō pro ſemꝑ. Sic aūt teneor cōformare voluntatē meā voluntati diuine vt non velim id qđ vult de᷒: oppoſito mō illi mō ſm quē vult de᷒: vt ſcʒ nō velim ex libidine ꝛ hmōi. ¶Occaſione dictoꝝ ponēde ſunt alique ꝓpōnes ꝑ ordinem. ¶Prima ꝓpō. Oēs habentes charitatē tenenꝫ aliqñ ad eliciendū dilectionem dei ex charitate ſcʒ in qualibet die dñica. ¶Scđa ꝓpō. Non habentes charitatem (ſicut pctōres) nō tenenꝫ pro impletione pceproꝝ dei vt faciant opera ex charitate. ¶Tercia ꝓpō. Peccator mortalis teneꝫ facere qđ in ſe ē vt habeat charitatē ꝛ gratiā: ſed nō pro ſemꝑ: ſed ſufficit ꝙ in qdrageſima: niſi haberet aliam cauſam. ꝛ hoc quo ad confeſſionē. Unde quāuis pctōr ſummo affectu et feruore monēdus ſit vt ſe citiſſime cōuertat: tñ deus nō indiget mendacio ad ſaluandū hominē. ¶Lege verba doctoris ſeraphici qm ꝑ totam queſtionē hanc breuia ſentencioſa ꝛ pulcherrima ſunt verba illi᷒. Unde in ſolutione penultima dicit ꝙ licet non ſit in potentia ꝓpinqua peccatoris vt habeat charitatē. eſt tñ in poteſtate ei᷒ diſpoſitiua. poteſt em̄ quilibet facere quo facto habeat charitatē. Et ideo ſi nō facit imputaꝫ ſibi nec excuſaꝫ ꝑ impoſſibilitatē: quia nō eſt impoſſibilitas vbi ſuccurrit aliunde poteſtas. In vltima vero ſolutione dicit. Si autem queras quis ſit locus ꝛ tempus pro quo ſcʒ quis tenetur facere qđ in ſe eſt. Reſpondet. Melius docet vnctio ꝙ̄ ars: tamen quādo dominus viſitat peccatorē interiori allocutione: vel exteriori pdicatione: vel aliquo tali in quo eſt oportunitas redeundi ad cor: ſi tunc negligat inducit in contemptum ꝛ obmiſſionis peccatum. Hec ille.

Queriť ſecundo. Utrū

teneamur conformare voluntatē noſtrā voluntati diuine in volito.i. vtrum teneamur velle id quod deus vult. Queſtio hec eſt de conformitate obiectiua.

Reſpondēdo ad qōnē

doctor Seraphicus duas ponit opiniones. ¶Prima opinio eſt Wilhelmi antiſiodorenſis ꝛ conſiſtit in trib᷒ dicť. Eſt autē queſtio iſta de conformitate voluntatis viatoris ꝛ nō beati ad diuinam voluntatem. ¶Primū dictum. Nos viatores nō tenemur conformare voluntatem noſtrā volunti diuine in omni eo quod vult deus: ſed ſolum hoc eſt pfectionis et ſupererogationis. Dicitur viatores: quia beati tenentur ſe cōformare voluntati diuine: quia omnia vident in eſſentia diuina: ꝛ ſic ſciunt voluntatē dei: ſecus autē eſt de nobis. ¶Secundū dictū Nos viatores ſolum tenemur conformare voluntatē noſtram voluntati diuine in omnibus his volitis que ipſe de᷒ vult nos velle. Quedam em̄ ſunt ſimpliciter volita efficaci voluntate que tamē deus nō vult nos velle. Exemplum ſicut ſolem radiare. Item vult pluere ſepius et tamen eccleſia rogat vt nō pluat. ¶Tercium dictum. Illa que deus vult viatores velle: ſunt illa que deus precepit vel prohibuit. ¶Hec opinio videtur eē magis pia: ſequens autē eſt magis deuota que eſt ipſius ſancti Bonauenture. Unde dicit Auguſtinus ꝙ filius vult patrē non mori: quem tamen deus vult mori. ¶Sanctus Bonauentura vero dicit ꝙ licet iſta via ſit facilior: tamen quia Auguſtinus dicit. Impius eſt cui non placet diuina prouidentia. nō tamen videꝫ ꝙ homo teneaꝫ velle dei mādata ſed etiā ꝙ teneaꝫ velle dei oꝑa. Illud tñ dictum

faciliter poteſt ſolui: quia vel nõ placet intelligi pure negatiue ⁊ ſic nõ eſt verũ alioquin qlibet dormiens eſſet impius. Vel põt intelligi ↄtrarie ⁊ remurmura/tiue: ⁊ ſic h3 veritatẽ: ⁊ tunc nõ eſt ↄ nos.

Eſt igit̃ ſecũda opinio ipſi⁹ ſctĩ Bonauẽture (quã ⁊ Gregorius de arimino tenet) q̃ in tribus ſtat dictis ¶ Primũ dictũ. Nos viatores non tene/mur velle omne qđ de⁹ vult: ſed ſolũ qđ vult ⁊ innoteſcit nobis. nec adhuc omne tale tenemur velle. Hec tercia ps patet: quia innoteſcit nobis ꝙ bñplacitũ ẽ deo intrare religionẽ: nec tamen tenemuur. ¶ Scđm dictu3. Oia illa q̃ ſcim⁹ deum velle voluntate abſoluta: tenemur velle abſolute: licet poſſim⁹ velle oppoſita il/loꝝ voluntate ↄditionata. ſc3 ſi placeret deo. Vñ xp̃s ẜm voluntatẽ humanã no/lebat ↄditionalr̃ mortẽ ſuã. Vñ orabat Pr̃ ſi poſſibile eſt trãſeat a me calix iſte. ¶ Tercũ dictũ. Deus oſtendit ſe aliq̃d velle q̃tuor modis. ¶ Primo mõ oſtẽdit ſe aliq̃d velle voluntate abſoluta ⁊ q̃tũ in ſe eſt. Hoc mõ deus vult oia bona ſi/ue bona nature ſiue bona moralia ¶ Se cundo mõ deus oſtendit ſe aliquid velle voluntate abſoluta ſed tñ q̃tu3 in ſe eſt vellet oppoſita. Hoc mõ deus vult oẽs penas infernales ⁊ ſimilia. Vult eñ ab/ſoluta voluntate: q: ſic fit. Sed tñ q̃tũ in ſe eſt nõ vellet: q: magis vellet nos nõ peccare ⁊ p ↄñs nõ dãnare. Vñ Eſaie. i. Heu heu cõſolabor ſup hoſtibus meis. Vñ hugo dicit ꝙ in nobis voluntas eſt triplex. ſc3 rõnis pietatis ⁊ carnis. Volũtas rõnis eſt ipſa voluntas deliberatiua inq̃tũ reſpicit deũ vł alia obiecta in or/dine ad deũ q̃ eſt eternus. Volũtas pie/tatis eſt q̃ ſolũ reſpicit tp̃alia inq̃tũ cõ/uenientia ſunt. Et ẽ voluntas delibera/tiua. Nam hac voluntate btã virgo ma gnum meritũ habuit. ¶ Conſiderandũ eſt hic ꝙ ſicut eade3 voluntas d̃r portio ſupior qñ reſpicit eternũ: vel alia in ordĩne ad eterna: ⁊ inferior d̃r inquãtũ reſpicit tp̃alia: ſic etiã eadẽ voluntas d̃r rõis ⁊ pietatis. Dicitur voluntas rõnis ſicut portio ſupior: ⁊ voluntas pietatis ſicut portio inferior. Voluntas aũt carnis ẽ appetit⁹ ſenſitiuus ¶ Vñ in xp̃o vt dicit hugo fuerũt q̃tuor voluntates ſeu appe titus. Prim⁹ eſt appetit⁹ rõnis increate ⁊ vocatur ab ipſo voluntas deitatis ⁊ ẽ voluntas diuina. Alius ẽ appetit⁹ rõis create: ⁊ eſt volũtas intellectui corrſpõ dens creato. Terci⁹ ẽ appetit⁹ pietatis. Quart⁹ ẽ appetit⁹ ſenſitiu⁹. Et iſte ſub diuidi põt in dũq appetit⁹ p̃tiales. Vñ dicit ipſe ꝙ voluntas deitatis ſñiam per iuſticiã dictabat. Voluntas rõnis per obedientiã veritatem approbabat. Vo luntas pietatis p cõpaſſionẽ in malo ſu/ſpirabat. Voluntas aũt carnis p paſſio nem in malo ppřio murmurabat. Eſt tñ notandũ ꝙ murmurare capit̃ ab hugo/ne improprie nõ put eſt pctm̃ qñ dicit ꝙ volũtas carnis ĩ xp̃o murmurabat. hoc eſt naturalr̃ maxime dolebat. Tercio mõ deus oſtẽdit ſe aliq̃d velle q̃tũ in ſe eſt circa qđ ↄſiſtit ſubſtantialr̃ ordo ſa/lutis cuiuſmodi ſunt p̃cepta ⁊ ꝓhibitio nes. Et ad volendum oia talia abſolute tenemur. ¶ Correlariũ. In iſtis tribus modis tenemur cõformare voluntatem noſtrã voluntati diuine. Vñ. Si lauda tur Abrahã quia voluit imolare filium ſuũ propter preceptũ diuinũ: ita audeo dicere laudando virginem glorioſam ꝙ ipſa licet ſumme compateret̃ chriſto: et poſt chriſtũ ſumme doleret de ei⁹ morte ⁊ paſſione tamẽ voluit eñ mori pro pec/catoribus tanq̃ cõſtantiſſima ⁊ ſeuera. Vnde Iohãnis. xix. Stabat iuxta cru/cem iheſu mater eius ⁊c. Quarto modo oſtendit ſe deus aliquid velle quantum in ſe eſt tanq̃ expediẽs ad ſalutẽ: vt ſunt conſilia: ſicut intrare religionẽ. ¶ Cor/relarium. Ad volendum talia non tene/mur: quia ad talia nõ obligat: nec vult obligare. Vult eñ aliquos ſaluare ſic:

aliquos autē ire via latiori. ¶ Ad illud qđ obiicitur. Q beata virgo de paſſione chriſti flebat ⁊ dolebat. ergo chriſti paſſionē nolebat. patet. Quia triſticia ſm Auguſtinū eſt de his rebus q̄ nobis nolentib accidunt. ¶ Dicendū q beatiſſima virgo maria volūtate abſoluta: hoc eſt voluntate rōnis: volebat qđ deus p̄volebat ſcʒ vnigeniti ſui mortem: tm̄ voluntate cōditionata: ſiue voluntate pietatis debebat velle cōtrariū. Et hac voluntate merebaꝛ (quoniā hoc nō ē nature tm̄ ſed etiā rationis) in paſſione filij ſui. cui beatiſſima mater ⁊ virgo Maria patienti (quantū ſexus muliebris fragilitas ſuſtinere poterat) ꝯpatiebaꝛ. Nullo tm̄ mō eſt dubitandū quin virilis eius anim⁹ ⁊ ratio ꝯſtantiſſima vellet etiam tradere filiū ſuū pro ſalute generis humani. vt mater p omnia cōformis eēt patri. Et in hoc miro modo debet laudari ⁊ amari: q placuit ei q vnigenit⁹ ſuus p ſalute humani generis offerreꝛ. Et tamē etiam compaſſa eſt (vt ſi fieri potuiſſet) omnia tormenta que filius pertulit: ipa multo libentius ſuſtinuiſſet. Uere ergo fuit fortis ⁊ pia: dulcis pariter ⁊ ſeuera: ſibi parca: ⁊ nobis largiſſima. Hec ergo p̄cipue eſt amanda ⁊ veneranda: poſt trinitatē ſummā ⁊ eius prolem beatiſſimā dominū noſtrū iheſum chriſtū: a cuius diuinitatis miſterio enarrādo cetere lingue deficiunt: quia conſummatio ſermonum ipſe eſt. Ei ergo qui poteſt omnia facere ſuperhabundantius q̄ꝫ petimus aut intelligimus: ſecundū virtuteʒ que operatur in nobis. Ipſi gloria in eccleſia ⁊ in chriſto iheſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum. Amen.

Reportata longe clariſſima In ſancti Bonauēture doctoris Seraphici. Primum ſententiarū. Anno dn̄i Milleſimo quadringenteſimononageſimo. In beatorum Petri ⁊ Pauli apoſtoloꝝ vigilia fini quamfeliciſſime data ſūt Ad pedes quoqꝫ Reuerendi magiſtri fratris Stephani Brulefer ſacre theologie profeſſoris eximij: necnō cōuentus fratrū minoꝝ de obſeruantia. In Moguntia nobilis alemanie aurea: lectoris ac ſtudij directoris digniſſimi: cōportata et cōſcripta Impreſſa vero per magiſtrū Jacobum de Phortzenheim Ciuem Baſilienſem. Anno ſalutis ⁊ gratie Milleſimoquingenteſimoprimo.

¶ Lectura reuerēdi mgr̄i fris ſtephani
Brulefer ſacre theologie ꝓfeſſoris Sco
tici alme vniuerſitatis pariſieñ. Sacri
ordinis minorū de obſeruātia dicti ſup
ſcd̄o ſententiarū ſcripto ſancti Bona/
uenture Metis gallie reportata ꝛc̄.

Circa ſcd̄m
librū ſentētiaꝝ do/
ctoris ſeraphici ſā/
cti Bonauenture
aīaduertendum ꝙ
oēs ſacrarū lr̄arū
ſcriptores aſſerūt ꝙ
q̄ttuor ſunt genera
queſtionū Quedā
eīm ſunt ſubtiles ꝛ ſtudioſe. Alie diffici
les ꝛ curioſe. alie ſeculares ꝛ cōtentioſe.
Alie vtiles ꝛ ꝟtuoſe. Primum genus ſo
let diſputari in ſcola phoꝝ. ſcd̄m in ſco/
la fantaſticoꝝ. terciū in ſcola legiſtarū.
quartū i ſcola theologoꝝ. Ommiſſis qō
nibus curioſis q̄ vanitatē afferūt et ob/
miſſis. q. le. q̄ lites generāt ſctiſſim⁹ Bo/
nauentura cui⁹ ſcd̄m habem⁹ p̄ manib⁹
i ſua exceſſiua doctrina ſcd̄i qōes Sub
tiles ꝛ vtiles diligētiſſime ꝑſcrutaꝫ. Nā
. q. ſubtiles ingenioſiſſime proponit ſoli
diſſime tractat ꝛ reſolutiſſime terminat
. q. ꝟo vtiles optime ꝓponit ſoluit ꝛ de/
ſcidit: q̄propter doctor iſte cherubicus
et ſeraphicus dr̄. Cherubicus quidē qꝛ
erudit multipliciter intellectū. Sera/
phicus ꝟo qꝛ inflāmat ardenter affectū
nam dū ſtudet illuminationi intellect⁹
totum refert in pietatē affectus. Quia
igiꝫ qōnes ſubtiles ſapiētiſſime ꝛ vltra
ꝙ̄ credi pōt ſcientifice enucliauit ꝓpter
plenitudinē ſcientie doctor cherubicus
vocaꝫ merito. Quia ꝟo qōnes vtiles et
virtuoſas ad deuotionē ꝛ amorē dei in/
citatiuas in eadē ſua doctrina inſeruit
doctor ſeraphicus recte appellaꝫ. Sera
phin eīm ardētes vel incēdentes interp̄/
tantur. Vn̄ ꝛ oīa opuſcula ei⁹ miro mō
in amorē dei ſūt allectiua q̄propter ab
indeuotis ſcholaſticis quoꝝ maior ē nu
merus hic doctor eſt dimiſſus. Nam fi/
lij hoim diligētes vanitatē ꝛ q̄rentes mē
daciū plus curioſis ꝙ̄ vtilibus intēdūt
De hoc doctore bonauētura refert Jo/
hannes gerſon. Si q̄ris q̄s inter docto/
res pl⁹ ſit idoneus Rn̄deo abſq̄ p̄iudi/
cio ꝙ dn̄s Bonauētura. Ipe eīm in docē
do ſolidus eſt ſecurus ꝛ iuſtus pius ac
deuot⁹ hec ille. Igiꝫ circa ſcd̄m ſcti Bo
nauenture intendimus aliq̄ inueſtigare

Circa primā di/
ſtinctionē ſciendū ꝙ diſtin
ctio iſta diuidiꝫ i duas par
tes. In p̄ma tractat magr̄
de exitu rerū a deo in q̄ꝫtū principium.
In ſcd̄a de exitu rerū in q̄ꝫtum eſt finis:
qꝛ alpha ꝛ o. In p̄ncipio hui⁹ diſtinctio
nis queriꝫ de rerū exitu a deo ꝛ ſunt due
q̄ſtiones: prima gn̄alis ꝛ ſcd̄a ſpecialis.
Prima vtrū res habeant principiū cau/
ſale. Scd̄a vtrū habeāt principiū initi/
ale ꝛc̄. Pro intelligētia q̄ dicunꝫ in hac
ꝑte declarādi ſunt termini de rerū exitu
ineſſe: quia nulla eſt ꝓpoſitio ita euidēs
q̄n req̄rat neceſſario cognitionē ſuorū
terminoꝝ nam p̄ncipia cognoſcim⁹ in q̄ꝫ
tum terminos cognoſcim⁹. ¶ Igitur in
iſta qōne ſunt quinq̄ꝫ termini declarādi
Prim⁹ eſt exitus: ſcd̄s res: tercius eſſe ꝛ
iſta in qōne gn̄ali: in alia qōne termin⁹
primus p̄ncipium initiale: ſcd̄s princi/
piū cauſale. ¶ Exitus eſt ꝓductio paſſi
ua alicuius rei in eſſe reali ſm̄ ꝙ̄ forma
liter diciꝫ produci ab alia re. In iſta de
ſcriptione ſunt q̄tuor particule. Prima
ꝙ exitus eſt productio: ꝓductio poniꝫ
loco generis. Scd̄a paſſiua ad differen
tiam productionis actiue. Tercia qua
aliqua res producitur ineſſe reali Hoc
poniꝫ ad differentiā productionis rōnis
Quarta ꝛ vltima ſm̄ quā res diciꝫ pro
duci ab alia re. Exitus eſt relatio: ideo
diffiniꝫ ꝑ terminū ideo iſta particula po
nitur tanq̄ꝫ terminus. Pro vlteriori tn̄
declaratione ponunꝫ ſex propoſitiones

Prima licet oīs exitus ſit ꝓductio non
tñ econtra hic patet prima ps: qꝛ omis
exitus eſt productio, Scđa patet: quia
ꝓductio actiua nō eſt exitus. ¶ Scđa ꝓ
poſitio nulla ꝓductio actiua eſt exitus.
Probatˀ qꝛ ſi productio actiua diceretˀ
productio pater produceretˀ qđ eſt here
ticū ⁊ falſuꝫ. ¶ Tercia ꝓpoſitio duplex
eſt productio. prima intētionalis. ſcđa
realis qua producitˀ res realis. Exitus
eſt talis productio. Alia eſt productio
intentionalis q̄ aliquid producitˀ ineſſe
cognito vñ poſſum producere antixp̄m
ineſſe intētionali. ¶ Quarta ꝓpoſitio ē
nulla ꝓductio intētionalis pōt dici exi-
tus qꝛ exitus eſt producere ineſſe reale.
¶ Quinta ꝓpoſitio eſt ꝙ nulla res pōt
exire a ſcipā iſta ptꝫ ex p̄cedentibꝰ qꝛ ali
quā exire a ſcipſa eſt ſeipām producere
qđ eſt inconueniens ⁊ impoſſibile vñ ne-
ceſſario habetˀ diſtinctio ꝑſonarū in di-
uinis. ¶ Sexto ꝙ ſola productio realis
pōt dici exitus. ¶ Dico propterea ꝙ du
plex eſt exitus ſcꝫ creatꝰ ⁊ increatꝰ. Cre
atus q̄ vna res producitur ab alia. In-
creatꝰ q̄ vna res icreata ab alia ꝓducitˀ.
Hoc mō deus pr̄ producit filiū. ¶ Iterū
duplex eſt exitus increatus: generatiuꝰ
⁊ ſpiratiuus. Exitus generatiuus eſt q̄
filius producitˀ a patre ꝑ generationē.
Spiratiuus eſt quo ſpūſſctūs produci-
tur ꝑ ſpirationē. Exitus creatus ex par
te fundamēti ſolū eſt duplex ſcꝫ īmedia
tus ⁊ mediatus. Immediatꝰ eſt produ-
ctio paſſiua qua producitˀ creatura im-
mediate a đo ſine quacūqꝫ cauſa media
Hoc mō angeli creati ſunt: qꝛ nullo me
dio nec extrinſeco: vt ſole aut alio agen
te: nec intrinſeco qꝛ abſqꝫ materia. Exi-
tus mediatus eſt qñ producitˀ res a deo
mediāte cauſa ſcđa vt ſole ⁊ homine: hō
¶ Notāde ſunt pro iſtis aliq̄ ꝓpōnes.
¶ Prima ꝙ angeli exiuerūt a deo exitu
immediato. ¶ Scđa ꝓpoſitio celum em
pireum: materia prima exiuerunt a deo
exitu immediato quia ex nihilo: qꝛ deꝰ
ab initio creauit quattuor ſcꝫ ſpūs an-
gelicos celum empireū materiā primaꝫ
et tpˢ: iſta exiuerunt immediate a deo.
¶ Tercia propoſitio eſt ꝙ oīs anima in
tellectiua producitˀ a deo exitu immedi
ato quia abſqꝫ cauſa media. ¶ Quarta
ꝓpoſitio eſt ꝙ virtutes theologicales fi
des ſpes charitas ⁊ gr̄a ⁊ omis habitus
ſupnaturalis exeunt a deo exitu imme-
diato qꝛ nulla cauſa media: immo om-
nes angeli non poſſent cōferre gr̄aꝫ aut
virtutes ſupnaturales. ¶ Quinta pro-
poſitio ꝙ elementa ⁊ omnia alia corpo-
ra exiuerūt a deo exitu mediato qꝛ me-
diante materia prima. Vñ argutum eſt
ꝙ omnes compoſiti ſunt ex materia et
forma quicqđ dicat ariſtoteles. Nota ꝙ
non habuerūt cauſam mediā extrinſecā
ſed intrinſecam. ¶ Sexta propoſito om
nia iſta corpora ⁊ gñabilia exeunt a deo
mediate mediāte ſcꝫ cauſa media efficiē
te extrinſeca et intrinſeca. ¶ Queritˀ de
quo eſſe intelligitˀ qñ res producitur in
eſſe. Pro declaratione maiori ponūtur
alique ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio.
Nullū non ens poteſt eſſe principiū cau
ſale: qꝛ oportet ꝙ ſit cauſa: non ens non
eſt cauſa male. ergo dicitur ꝙ intelligē-
do roſam in hyeme producatur roſa.
¶ Scđa ꝓpoſitio Nullum ens rationis
pōt cauſare aliqđ ens reale neqꝫ intelle-
ctionē ſui. probatio: quia qđ non eſt nō
poteſt cauſare ens reale. res rōnis nō eſt
in rerum natura: quia ſi eſſet iam eſſet
ens reale. Ens rōnis ſolū habet termi-
nare intellectū: vt non mouere neqꝫ mē-
ſurare. ¶ Tercia propoſitio Nulla res
poteſt dici principiū cauſale alicuiꝰ rei
ex eo ꝙ pōt ipām cauſare ſed requiritur
ꝙ actu cauſet. ¶ Quarta propoſitio oē
principiū cauſale diſtinguitˀ eēntialiter
a principiato ex hoc ſequitur ꝙ pater in
diuinis licet vere producat filium ⁊ pa
ter ⁊ filius vere producant ſpm̄ſanctū.
nec tamen pater eſt principium cauſale
filij nec pater ⁊ filius ſpūſancti quia pa

ter non diſtinguitur a filio eſſentialiter
Eſt ergo in diuinis principiū productiuum ſed non principium cauſale: qꝛ ad principium productiuū ſufficit diſtinctio formalis ꝛ realis. Jn ſcdo autem requirit diſtinctio eſſentialis. Jtem quattuor ſunt principia cauſalia ſcꝫ cauſale effectiuum formale materiale et finale. De principio effectiuo non eſt dubium: quia omnes ponūt primā cauſam ſcꝫ effectiuā. Primo hoc ꝓbat multiplicitas rerum q̄ reducunt ad vnum principiū. Jtem mutabilitas probat principium cauſatiuū quia omne mutabile reducit ad immutabile quia omne qđ mouetur ab alio mouetur. Jtē probat hoc ordo rerū: quia ordo ortū habet a ꝑncipio ſic probat hoc ipfectio rerū: qꝛ omnis ꝑuatio reducit ad habitū: ois eīm priuatio cognoſcit vel habet cognoſci ꝑ habitū. Jmpfectū dicit priuationē pfectionis: ergo reducit ad perfectū: quia ergo res create habēt imperfectionē reducuntur ad primū qđ eſt ſumme perfectum.

¶ Querit vtrū res mūdane ſint producte ſm principiū materiale. Reſolutio q̄ſtionis ſtat in duabus ꝓpoſitionibus.

¶ Prima mūdus ſm ſe totū in eſſe ꝓductus eſt. Jſta eſt regula ad cognitionē ꝓpoſitionū prius oportet intelligere terminos. Dico ğ pmo ꝙ mūdus capit quinqꝫ modis. ¶ Primo mō ꝑ aggregatione oium rerū creatarū ſiue ſube ſiue accidētis. Et ſic creature ſil' ſumpte dicunt mūdus. Jſto mō de⁹ nō eſt de mūdo nec ps mūdi. Nō ſi de⁹ eſſet ps mūdi ſeq̄ret ꝙ aliq̇d eſſet pfectius deo qđ ē inconueniēs. Deus ſolus ita pfectus eſt et infinitus eſt. et ꝑ ipm mūdus factus eſt Jo. pmo ſic accipit mūdus in q̄ſtione.

¶ Scdo mō capit mūdus pro vniuerſitate oim creaturarū ꝯtētarū ſb eadē ſpera q̄ tū ſpera nō ꝯtinet ab aliquo ipſoꝝ. Hoc mō mūdus dī eē ꝯgregatio oium rerū ꝯtentarū corpaliū ſub octaua ſpera id ē empireo hoc mō angeli non ſunt de mūdo qꝛ non ꝯtinuent ſub ſpera ita ꝙ in ipſam influat. ¶ Terciomō capit pro mūdo archetipo ꝛ eſt principalis figura ad quā mūdus factus ē. Jſte mūdus eſt fili⁹ dei ꝑ quē tanqꝫ per artē factus eſt mundus. Hoc mō dī archetipus. id ē ꝑncipalis figura ad quā fact⁹ eſt mūdus. Hic mūdus nō eſt fact⁹ nec eſt ad ꝓpoſitū. ¶ Quarto mō capit mūdus microcoſmus pro homie ꝓpter quē factus eſt mundus ꝛ cōicat cū omī creatura. Vn̄ marci vltimo. ꝑdicate euāgeliū omni creature. hoc mō capit mūdus pro nobiliori parte mundi. hoc mō celū ꝛ ſtelle vocant mundus qꝛ ſunt ꝑncipalior pars mundi.

¶ Quinto modo capitur mundus pro amatoribus huius ſeculi. vnde mūdus eū non cognouit. capitur etiam pro ſtatu mūdane cōuerſationis q̄tū ad miſeriā pene Joh. xvij. Hi ſūt in mūdo ego nō ſum de mūdo. Capit pro ſtatu mūdi q̄ ad culpā Jo. x. Mundus in maligno poſitus eſt. Capit pro multitudine reproborum Joh. xvij. Nō rogo pro mūdo id eſt pro reprobis.

¶ Scda propoſitio ſeu ꝟitas eſt. Principia intrinſeca mundi non ex alijs ꝑncipijs. ſꝫ de nihilo ſūt ꝓducta. Vult ğ dicere ꝙ materia ꝑma eſt producta ꝛ forma. Ad maior ē declarationē nota.

¶ Prima propoſitio Deus in principio producit angelos oēs de nihilo.

¶ Scda propoſitio. Deus in principio produxit celum empireum: materiā primam et tēpus de nihilo. Probatio. Jn principio enim creauit deus celū et terram Gloſa. Jn principio creauit celum empireum repletum angelis dicit ſtrabus ergo creauit angl'os ſimul ecce duo prima. Si ergo creauit: ergo de nihilo. Et terram id eſt materiam primaꝫ que eſt ſubiectum tranſmutationis ex qua omnia alia facta fuerūt poſtmodū que materia vocatur terra: abyſſus aqua et tenebra Geneſ primo.

¶ Tercia ꝓpoſitio. Materia nunq̄ caruit forma ſic q nullaȝ q̄n q̄ habuit ſed ſemꝑ habuit aliquā formā. Iſta ꝓpō eſt doctoris. Nā ſctūs bonauētura habet ꝓ inconuenienti materiā eſſe ſine omi forma Vñ imaginandū eſt q qñ deus creauit materiā primā creauit ſibi formā coeuā ꝛ iſta ſemꝑ eſt in materia. Ita q hec forma etiā ſit i angl'is ꝛ incorporalib'. Et in gn̄abilib' et corruptibilib'. Et licet alie forme corrūpant' tñ iſta ſp ē in materia. ¶ Quarta ꝓpō. q forma illa coeua materie ꝑficiēs materiā fuit ꝓducta de nihilo. hec forma eſt alterū principiū eſſentiale mūdi. Dices hec forma nō eſt de nihilo quia producta in materia. Reſpondet' q̄uis hec forma ſit producta in materia nō tñ ex materia: ſicut aīa ꝓducitur in corpore organizato nō tñ ex corpore: infundit' eīn creatōne. ¶ Queritur Vtrū potētia creādi ſit cōicabil' creature. Rñdeo ꝑmittēdo vnā ſuppōem ſcȝ q creare eſt aliq̄d de nihilo in effectu ꝓducere. ꝓducere ponitur loco generis quia nō omne ꝓducere eſt creare ſed econtra. De nihilo ponit' ad differētiā generationis. In effectu ponit' ꝓ actuali exiſtētia Dico ḡ ad queſtionē q potentia creatiua nullo mō eſt cōicabilis creature etiā ꝑ potentiā diuinaȝ. In deo ſunt duo tm̄ ꝑncipia cātiua ſcȝ volūtas ꝛ intellectus In creaturis ſunt tria. ſcȝ intellectus voluntas ꝛ potentia executiua. Vñ eſt error ꝛ articulus pieñ. q angelus poſſit ſola voluntate exequi vel ꝓducere effect' ſed req̄ritur terciū ſcȝ potentia executiua: ſed in deo ſuū velle eſt ſuū facere pater ergo potentia creatiua eſt voluntas diuina q̄ eſt formal'r deus ꝛ formal'r infinita. ergo incōicabilis. ¶ Queri' de productione paſſiua. Quid ē creatio paſſiua. vtrū ſit ſubſtātia vel accidēs. Rñdeo q creatio paſſiua nec eſt ſubſtātia vel accidens ſed eſt via ad vtrūq;. Nam per creationē fit ſubſtātia. ſed hec rñſio non valet. Rñdetur ḡ per duas ꝓpoſitiones ¶ Prima eſt q aliq̄d creari nihil aliud ē q̄ aliq̄d accipere nunc primū eſſe a deo. ¶ Notādū q creari importat tria. vnū poſitiuū ꝛ abſolutū ſcȝ eſſe ꝓpriū creati. Vñ aīa creatur. i. nūc habet eſſe. ꝑterea importat duos reſpect'. Prim' eſt real' qui ſcȝ importat ordinē ad primū ens. Scdꝰ reſpect' eſt rōnis q̄ ſcȝ cōnotat reſpectū eſſe ad nō eſſe. Creatur: ſenſus ē: accipit eſſe poſt nō eſſe. Eſt differētia inter conſeruari ꝛ creari. Res dicit' creari in ꝑmo nūc ſui eē. Cōſeruari aūt dicit reſpectū ipſius eſſe nunc habiti ad idē eſſe ꝑhabitū. ¶ Scda ꝓpoſitio. Sola ſubſtantia corporea habet q̄tuor cauſas ex q̄bus cauſat' patet quia habet materiaȝ ꝛ formā cauſas intrinſecas ex quo ſequitur q nulla cauſa intrinſeca pōt cauſare ſine cauſa efficiēte quia efficiēs agit ꝓpt finē ꝛ ſic cōcurrūt due cauſe extrinſece. ꝛ ſic erūt q̄tuor. ¶ Queſtio quare materia nō eſt ab alio. dices quia ē principiū oim alioꝝ. Rñdeo q forma fit ex materia tanq̄ ex ſubiecto. Notandū q aliq̄d fit ex alio trib' modis. Primo mō tanq̄ ex parte intrinſeca ſui: vt ignis generās ignem de ſua forma intrinſeca in ligno. Scdo modo. Totū cōpoſitū generat' ex materia tanq̄ ex aliqua parte ſui intrinſeca: generatur forma tanq̄ ex ſubiecto ſuppoſito. Tercio mō aliquid dr̄ fieri ex aliquo tanq̄ ex termino corrupto vel oppoſito vt ex aere corrupto fit ignis et dicuntur oppoſita quia incōpoſſibilia. Rñſio hui' q̄ōnis ſtat in trib' ꝓpōnib'.

Queri' ſcdo. Vtrū mūdus ꝓduct' ſit ex tpe an ab eterno. ¶ Pria ꝓpō ē q de facto mūdus nō fuit ꝓduct' ab eterno pȝ q2 in ꝑncipio creauit de' celum ꝛ terrā ꝛ mūd' ipm factꝰ ē. Joh. i. In ꝑncipio creauit. i. in inicio tēporis. ¶ Scda ꝓpō poſſibile ē ſimpl'r mundū fuiſſe ab eterno ꝓductū ſi deo placuiſſet ꝓducere. patet iſte due ꝓpōnes q2 oē illō eſt deo poſſibile qd nō iplicat ꝯdictionē

q2 apud deū poſſibile eſt omne verbū.i. qđ non implicat ꝯtradictionē ſed mundū fuiſſe ab initio nō implicat ꝯdictōꝫ.

¶Tercia ꝓpoſitio rōnabilius eſt ponere materiā ab eterno eē informatā actu aliq̄ forma ſubal' ꝙ̄ ponere eā nudā eē omi forma Bonauētura hꝫ ꝓ incōuenienti ꝙ materia ſit nuda ab omi forma. Differētia eſt inter cōprehēdere ⁊ apprehēdere. Cōprehēdere eſt ipaꝫ rem intelligere ꝙ̄tū intellectual' eſt ⁊ cū hoc ipm intelligentē hr̄e totū itellectiuitatē acti ue ꝙ̄tu hꝫ obiectū intellectiuū paſſiue. Vñ habeł ꝙ deus a nulla creatura cōprehenditur:q2 deus hꝫ entitatē ⁊ intellectiuitatē paſſiuā infinitā ꝙ̄ ⁊c̄. Itē lꝫ intellect⁹ aie xp̄i intelligat eſſentiā diuinā ꝙ̄tum pōt intelligi nō tn̄ cōprehēdit hoc eſt nō intelligit ꝙ̄tum poſſet intelligi. Videt ꝗ aia xp̄i diuinā eſſentiā ꝙ̄tū viſibilis ē a creatura. Solus intellect⁹ diuinus cōprehēdit eēntiā diuinā ꝙ̄tū intelligibilis eſt:q2 intellectus eſt infinitus ſicut intelligibile. Apprehēdere aliquā rem eſt ipam cognoſcere pfecte vel impfecte. Ad ꝓpoſitū cū dr̄ impoſſibile eſt cōprehēdi infinitū ab finito ꝟtute Dico ꝙ nō eſt impoſſibile virtutē finitā cōphendere infinitas res finite entitatis:ſed nō cōphendere entitatē intenſiue infinitā. Vñ ſm̄ Scotū. Aia xp̄i habet infinitas intellectiones actuales.

¶Q2 deus et oēs res create ⁊ creabiles ſimul ſumpte non faciūt deū pfectiorē: q2 ſolus de⁹ eſt ens infinitū abſolute extra gen⁹ quo nihil pōt eſſe pfectius. Et ergo ſi res create adderēt aliquid pfectionis:deus non eſſet ſumme pfectus.

¶Quare ergo creauit deus creaturā. Rñdeo ꝙ ſolū ꝓpter bonitatē ſuā cōicādam. ¶Queri poſſet. Si angelus poſſet facere polū figuli aut pꝑcere lapidē cū non habeat manus. Et certū eſt ꝙ ſic Quia angelus ſiue bon⁹ ſiue malus ſola virtute ſua ſine organo:quod hō pōt cum organo hoc poteſt. Unde angelus habet triplicem virtutē. pmā intellectiuam:ſcđam volitiuā. terciā executiuam que excedit omnē virtutē humanā Si ergo angelus habet talē virtutē ꝙ poteſt facere ſine organo:quanto magis de⁹ q̇ excedit oēs angłos in infinitū. Et ideo non ſunt in deo niſi due potētie ſcꝫ intellectiua et volitiua abſꝗ potētia executiua:q2 volūtas exequitur ipo velle q2 eſt ens ſimpliciſſimū agit ſeipſo ſtabilis manens dat cūcta mouere. Itē deus agit ꝑ ſuā eſſentiā. Nā velle ſuū imperioſum vel efficax eſt ſuū agere que voluntas eſt deus. ergo actio dei nihil eſt niſi ſuum eſſe.

Tercio queritur. Utrū res producte ſint a pluribus pncipꝭs.

Notandū ꝙ duplices ſunt res viſibiles ⁊ inuiſibiles. Utrū ergo ſit vnū principiū viſibiliū ⁊ aliud inuiſibiliū. Et hoc mō accipił in qōne. Poſuit manicheus ꝙ deus bonus ꝓduxit oēs res inuiſibiles ⁊ vocat eū deum lucis. Et alius de⁹ ꝓduxit res viſibiles ⁊ tenebroſas et vocat deuꝫ tanꝙ̄ deum tenebrarū. Rñdeł ꝙ oēs res viſibiles ⁊ inuiſibiles ſunt ab vno deo. Unde ille error manicheorum tm̄ valuit cōtra eccl'iam ꝗ ad ſimplices ante Auguſtinū ꝙ pene maior pars fuit infecta:⁊ hoc ꝑ pietatē quia non attribuebāt deo aliqđ producere vile vł' malum vel aduerſum:ſed omi a hec produxit deus malus ⁊ fecit antiquū teſtamētum deus tenebrarū et dāpnant nuptias:hec omnia ſunt abſurda. Et ſic manicheus fuit deceptus ex ebetudine.

¶Notandū ꝙ opera trinitatis ſunt indiuiſa:vnde cum dico homo pctōr:dico duas res qđdāmō ſcꝫ naturā ⁊ vicium. Natura eſt bona ⁊ diligenda. Cū dico peccator aliqđ dico ſcꝫ pctm̄ quod non eſt res:nec a deo:et ideo odiendū. Cum dicitur Pereant peccatores a terra ⁊c̄. ⁊ ſimilia intelliguntur in ſenſu cōpoſito: et non in ſenſu diuiſo:hoc eſt pereat ho-

mo peccator non homo. Suppoſito ꝙ
non ſit niſi vnū principiū productiuum
omniū rerum viſibilium ꝛ inuiſibiliū.

Quarto querit̃ Utrum

illud principiū produxerit alia a ſe per
ſe vel mediāte alio aliquo vt ſol produ/
cit hominē per aliū hominē. ¶ Nota ali
quid agere ꝑ aliquid pōt intelligi q̄tu
or modis. Uno modo tanq̄ꝫ inſtrumen
tum vt faber per martellū. Scḋo mō di
citur ꝓducere ꝑ aliquid tanq̄ꝫ per ꝓnci/
pium formale .i. rōnem formalē in eo ex/
iſtentē vt ignis producit effectū i aliquē
per calorē tanq̄ꝫ per rōnem formalē vel
principium formale formaliter in eo exi
ſtens. Tercio mō ꝗ aliq̄d agit tāq̄ꝫ ꝑ ali
qḋ ſuppoſitū cui cōicat eq̄liter virtutē
agēdi ſecū ꝑ q̄uā ipm ſuppoſitū produ
cit immo eſt vnū coagens: ꝛ ſic pater cre
at per filiū tanq̄ꝫ per ſuppoſitū cui cōi/
cat eandē virtutē per quā agit cum pr̄e
faciendo creaturas. Et hoc mō intelli/
gitur illa ꝓpoſitio. Oia per ipm facta
ſunt ſcꝫ per verbum diuinū facta ſunt a
patre. Quarto mō tanq̄ꝫ per cām ſcḋaꝫ
agentē ſimul. Hoc modo deus mouet
celū per angelū ꝓdu... ranam per ſolē.
Ad cuius intelligentiā ponunt̃ q̄ttuor
ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt ꝙ pr̄ non pro/
ducit per filiū tanq̄ꝫ per inſtrumentum
patꝫ q2 inſtrumentū eſt ſemꝑ indignius
agēte principali: ſed filius non eſt indi/
gnior patre ergo. ¶ Scḋa ꝓpoſitio de⁹
pater nō producit omnia per filium tā/
q̄ꝫ per rationē formalē formaliter in eo
exiſtens: quia filius non eſt in patre for/
maliter nec tanq̄ꝫ ſubiectiue: licet filius
dicatur eſſe in patre per circūinceſſionē.
¶ Tercia ꝓpoſitio deus pater non pro/
ducit oīa alia ꝑ filiū tāq̄ꝫ ꝑ cauſaꝫ ſcḋaꝫ
ptꝫ q2 filius in diuinis nō eſt cauſa ſcḋa
añs ptꝫ q2 pr̄ ꝛ filius ꝛ .ſſ. ſunt vnica cā.
cōfirmat̃. Ois cauſa ſcḋaria depēdet a
cauſa ꝓma vt ſol a deo: ſꝫ fili⁹ in diuinis
nō depēdet a pr̄e: q2 in diuinis nō eſt de
pendētia. ¶ Quarta ꝓpoſitio de⁹ pr̄ oia
creata ꝓducit ꝑ filiū tāq̄ꝫ ꝑ ſuppoſitū re
aliter diſtinctū ab eo cui cōicauit virtu
tē eandē ꝑ quā producit oia: hoc eſt cōi/
cauit voluntatē ꝑ quā oia facta ſūt. Di
ces ꝙ filius agit ꝑ pr̄eꝫ ſicut pr̄ ꝑ filium
dico ꝙ nō eſt ſilr̃ q2 pater nihil accipit a
filio ſilr̃ econtra. ¶ Quinta ꝓpoſitio pr̄
ꝛ filius oia ꝓducūt ꝑ ſpm̄ſctm̄ q2 cōicāt
ei eandē virtutē ꝑ quā faciūt oia. verbo
dñi celi firmati ſunt ꝛ ſpū oris eius oīs
virtus eorū .i. ꝑ ſpm̄ ꝟbi dei. Iſta q̄ſtio
ꝯtinet q̄ttuor q̄ſtiones. ¶ Prima q̄ſtio.
Utrū primū ꝓncipiū ꝓduxit oia alia a
ſe mediāte alio ꝓncipio tanq̄ꝫ per inſtru
mentū. Rñdeo ꝙ nō ptꝫ q2 de⁹ eſt virtu
tis infiniteꝫ iō nō indiget auxilio: dixit
ꝛ facta ſunt. ¶ Scḋa q̄ſtio. Utrū ꝓmū
ꝓncipiū ꝓducit mediāte alio principio
tanq̄ꝫ formali formalr̃ inexñte. Rñdeo
ꝙ nō ptꝫ q2 de⁹ ꝓducit res ꝑ volūtatē q̄
nō eſt aliq̄ forma diſtincta a deo. ¶ Ter
cia q̄ſtio. Utrū ꝓducit alia mediāte cā
ſcḋa. Rñdeo ꝙ nō ptꝫ q2 de⁹ in ꝓma pro
ductione rerum ꝓducit res de nullo ſed
nulla cā ſcḋa pōt ꝓducere de nullo q2 h̄
eſt propriū dei. ¶ Quarta q̄ſtio. Utrū
de⁹ pr̄ res alias producit creatas medi/
antib⁹ duobꝫ ſuppoſitis ab eo realr̃ di/
ſtinctis hñtib⁹ eandē virtutē cum ipo.
Reſpōdeo ꝙ ſic q2 pr̄ producit oia ꝑ fi/
liū ꝛ ꝑ ſpm̄ſctm̄ q̄ ſunt ſuppoſita haben/
tia eandē virtutē. Pro dictorum intelle
ctu ponunt̃ tres ꝓpoſitiones. ¶ Prima
aſſerere ꝙ deus producat aliqua alia a
ſe per aliquod aliud mediū in prima ꝓ/
ductione rerū eſt hereticū. ¶ Scḋa aſſe/
rere ꝙ de⁹ in prima ꝓductione rerū pro
ducit alia a ſe ꝑ aliud nō ſolum eſt ꝯtra
fidem ſed etiam ꝯtra rōnem ꝙ creatura
producat aliq̄d de nihilo. ¶ Tercia ꝓ/
poſitio aſſerere ꝙ deus pater producit
omnia alia per filium ꝛ ſpm̄ſanctū: hoc
eſt catholicū ergo non potuit cōicare po
teſtatē creandi: nec creatura ē capax re/
cipere potentiā. Nota ꝙ tanta virt⁹ re/

quiritur ad creationem muſce ſicut ad
creationem angeli: qꝛ omnis creatio re/
quirit ꝟtutē infinitā quā deus nulli po
teſt cōicare eo ꝙ creatura non eſt capax
potentie:

Quinto querit᷑. Utrū.

productio q̄ creatio appellat᷑ dicat᷑ mu/
tatio. Reſolutio tota ſtat in vna ꝓpoſi/
tione ꝛ tribus dictis. Propoſitio talis
eſt triplex eſt ꝓductio q̄dā ē qñ produ/
ctum aliter ſe hꝫ nunc ꝙ̄ prius. Alia eſt
qua productū aliquo mō ſe habet nūc ꝛ
nullo mō vt prius. Alia ꝓductio eſt q̄ ꝓ
ductū eodē mō ſe hꝫ vt prius. prima vo
catur generatio naturalis: ſcđa creatio
ſupnaturalis. tercia productio perſona
rum eternalis. Omne productū gñati/
one naturali aliter ſe habet nunc ꝙ̄ pꝰs
ſm partē ſui per creationē ꝙ nullo mo/
do fuit prius aliquo mō ſe hꝫ nūc. Om
ne ꝙ producit᷑ per creationē aliquo mō
ſe hꝫ in ꝑmo inſtāti ſue creationis ꝛ nul/
lo mō vt pꝰs. Tercia ꝓductio ē in diui/
nis perſonis: tunc ponantur tria dicta.
Primū eſt ꝙ prima productio q̄ eſt gñā
lis habet rōnem motus productionis ꝛ
mutationis: habet rōnem motus ꝑ diſ/
poſitionē nature. ꝑ qualitates actiuas
ꝛ paſſiuas añ introductionē forme ſub
ſtātialis q̄ forma eſt terminus ad quem
hꝫ rōnem ad quā. Scđm dictū ſcđa ꝓ/
ductio caret rōne motus hꝫ tñ rationē
mutationis ꝛ productionis pꝫ qꝛ mu/
tatio fit in inſtāti ꝗ nō hꝫ rōnē motus q̄
eſt ſucceſſiuus hꝫ mutatiōis rōnē qꝛ fit
in inſtāti hꝫ rōnē productionis qꝛ acq̄ri
tur aliq̄d. Terciū dictū tercia ꝓductio
q̄ eſt ꝓductio filij dei caret rōne motus
ꝛ mutationis hꝫ tñ rationē ꝓductionis
pꝫ qꝛ deus eſt inuariabilis ꝛ immuta/
bilis ergo nō eſt motus ꝛ mutatio in đo
hec etiā dicit impfectionē q̄ non ſunt in
deo. ¶ Qꝛ aūt ſit ibi ꝓductio pꝫ qꝛ fi/
lius producit᷑ a patre vere.

Sexto querit᷑. Utrum

creatio dicat mediū aliud inter creatorē
ꝛ creaturā Pro maiori declaratione no
ta ꝓpōes. ¶ Pria nulla ꝓductio alicuiꝰ
effectꝰ ab aliq̄ cā ſcđa dr̄ creari qꝛ creari
ē a ꝑmo efficiēte ꝓduci: qꝛ creari termi/
nat᷑ ad ꝑmū efficiens ¶ Scđa nulla gñā
bilia ꝛ corruptibilia q̄ ꝓducūt᷑ a deo me/
diātibꝫ cauſis ſcđis ꝓprie dicunt᷑ creari
pꝫ qꝛ creari eſt imediate a deo ꝓduci.
¶ Tercia ē. oēs angli oēs aīe oēs habi/
tus ſupnaturales ꝛ infuſi dicunt᷑ creari
pꝫ qꝛ imediate ꝓducūt᷑ a deo ꝛ poſt oīno
nihil. ¶ Quarta eſt celū empireū mate
teria ꝑma ꝛ tp̄s fuerūt creata pꝫ ꝑ p̄du/
cta. ¶ Quinta eſt. Nullus hō ꝓpe eſt
creatura ſiue ꝓp̄e dr̄ creari. pꝫ qꝛ nullꝰ
hō imediate ꝓducit᷑ a đo. vñ nec adā ꝛc̄.
Et ſi iuenit᷑ ꝙ fuit creatꝰ dꝫ expōi. i. fa/
ctꝰ. ¶ Sexta ē. Cū ſacratiſſimū corpꝰ
xp̄i fuerit formatū de puriſſimis ſāgui/
nibꝫ ꝟginis nō fuit creatū. Nota ꝙ cor/
pus xpi nō fuit de ſemie ꝟgis ſꝫ de ſāgui
nibꝫ puriſſimis ipiꝰ ꝟgis marie. Et ſic
pꝫ ꝙ corpꝰ xp̄i ꝓp̄e loq̄ndo ñ fuit nec ē
creatura: qꝛ creatio nihil ꝑſupponit: pꝫ
etiā ꝙ oīa elemēta oēs ſpere celeſtes oīa
gñabilia ꝛ corruptibilia nō dicunt᷑ ꝓp̄e
creari. Creatura ꝗ ē aliq̄d ens ꝓductū
imediate a deo poſt oīno nihil. Nota ꝙ
q̄uis xp̄s nō ſit creatura tñ natura hūa
na in xpo ē vere creatura ſꝫ illa nō ē xp̄s
qꝛ xp̄s ē nomē ſuppoſiti qđ cōuēit ꝑſone
diuine idō eſt hereticū tenere ꝙ xp̄s in tri
duo fuit hō qꝛ nō erat ibi hūanitas pro
prie loq̄ndo qꝛ aīa erat ſepata. Et xp̄s
cōplectitur duas naturas vnitas. Cre/
ator capit᷑ duobus modis pro denomi/
nato ꝛ pro ſignato. Primo mō eſt deus.
Scđo mō pro ſignificato dicit aliquē
reſpectū ipſius dei creantis ad creatu/
rā quā creat. ¶ Prima ꝓpoſitio creator
aliqñ fuit qñ oīno nihil creauit pꝫ qꝛ đs
ab eťno fuit ꝛ ñ creauit niſi ex tp̄e. Scđa
creator fuit quando non fuit creator. ſi/
militer dñs fuit qñādo nō fuit dominꝰ.
Unde Auguſt. Conſtat ꝙ deus factus

eſt dñs ex tp̄e: quia ab eterno nō habuit ſeruū; hereticū eſt dicere q̄ fili⁹ ſm̄ dei/ tatē obediuit vel fuit ſeruus. Creator capitur ſtricte loquēdo pro p̄mo efficiē te a quo ꝓducitur aliud imediate poſt oīno nihil. Nota prima ꝓpoſitio. Deus nō eſt creator oīm accipiendo ſtricte: q2 nō produxit gn̄abilia ⁊ corruptibilia niſi mediāte cauſa ſcda. ¶ Scda ꝓpoſitio deus ſolū eſt creator angelorū celi empi/ rei aīarū rōnaliū ⁊ habituū infuſaꝝ ma terie prime ⁊ tp̄is. Creator large accipi tur pro p̄mo efficiēte a quo aliq̄d ꝓduci tur mediate vel immediate poſt non eſſe ſiue ſimpl'r ſiue in ſuo ſubiecto. ¶ Pria propoſitio eſt q̄ oīe aliud a deo nō eſt creator. ¶ Scda q̄ de⁹ eſt creator oīum rerū viſibiliū et inuiſibiliū. In ſcda pte hui⁹ p̄me diſtinctionis querit̄ primo.

Septimo querit̄ Utrū

a primo efficiēte potuerit vel debuerit eſſe rerū multitudo. Reſolutio ſtat in quattuor ꝓpoſitionib9. ¶ Prima ꝓpo/ ſitio multitudo ſiue diſtinctio rerū cre atarum nō potuit eē a primo p̄ncipio cauſali materiali. probat̄: q2 omis mate ria cuiuſcūq3 rei materialis ſm̄ ſe ⁊ nu/ da eſt eiuſdē ſpeciei cū altera materia q̄ non principiū diſtinctiuū. Nā in funda mento nature nihil eſt diſtinctū vt dicit ph̄s. ¶ Scda ꝓpoſitio multitudo ſiue diſtinctio formalis ⁊ intrinſeca rerū ve/ nit a primo p̄ncipio formali intrinſeco rerū pat3 q2 actus diſtinguit ⁊ ſeparat Actus id ē forma q̄ ⁊ nō niſi intrinſece. Vn̄ dicit ph̄s q̄ mēbra leonis nō diſtin guunt̄ niſi ab aīa ⁊ etiā cerui. ¶ Tercia ſiue multitudo rerū extrinſeca ⁊ cāliſ ve nit a p̄mo efficiēte ſumme vno pt3 p̄ pre dicta q2 a q̄cūq3 res h3 eſſe in gn̄e cauſe efficiētis ab eodē ⁊ diſtinctionē ſuā ha/ buit. ¶ Quarta eſt q̄ multitudo ſiue di/ ſtinctio rerū extrinſeca et cālis venit ab vltimo fine q̄ eſt idē cū p̄mo efficiēte pt3 p̄ p̄dicta q2 a q̄cūq3 habuit eē in gn̄e cāe formalis ab eodē ⁊ diſtinctionē. Nulla creatura eſt ſumme ſimplex ſ3 ſolus de⁹ eſt ſūme ſimplex. ¶ Quinta eſt. De dif/ ferētijs ſm̄ q̄s res ſunt multiplicate:

Octauo querit̄. Utrū

hec diſtinctio debeat eſſe in vniuerſo et vtrū ſit ꝯueniēs. Et poniſtalis ꝯcluſio Ad pfectionē vniuerſi req̄rit̄ triplex ge nus rerū ſc3 q̄ aliq̄ ſit corpalis: alia ſpūa/ lis: alia cōpoſita ex vtraq3 vt elemēta. Alia ꝯcluſio pfectio vniuerſi cōſiſtit in amplitudine ambit⁹ in ſufficiētia ordi/ nis ⁊ in influētia bonitatꝪ. ¶ Tercia cō cluſio q̄ iſta triplex pfectio vniuerſi oñ dit triplicē pfectionē in ſummo ꝯditore Nā amplitudo oñdit ſufficiētiā poten/ tie oñdit̄ ſapientia in ordine et bonitas in diffuſionē ſui. Ordo dicit ſupmū me diū ⁊ infimū in rebus creatis: ſupmū eſt natura angelica: infimū ē materia p̄ma q̄ eſt infimū in gn̄e ſub̄e ſ3 nō reſpectu ac cidentiū ſcdo eſt nobilior oī accn̄te. De diū eſt corp⁹ aīatū p̄cipue hō. ¶ Nota q̄ l3 multi ſint modi participādi deū tn̄ ſupm⁹ modus eſt participare p̄ viſionē ⁊ fruitionē: ⁊ hec pticipatio ſolis conue/ nit creaturis rationalib9 ⁊ intellectua/ lib⁹. Oia creata ſunt ad oñdendū boni tatē ⁊ magnificentiā dei. Aut ad ptici/ pandū. Ois creatura manifeſtat potē/ tiā ⁊ gl'iam ⁊ bonitatē dei. Sole creatu re rōnales ⁊ intellectiue ſunt facte ꝓpter bonitatē dei pticipandū in ſe ⁊ abſolute qd̄ eſt attingētis viſionē ⁊ fruitionē qd̄ ſolū ꝯuenit p̄dictis. Oēs alie creature facte ſunt in obſequiu3 participantib9. Nota pro textu aliq̄s propoſitiones. ¶ Prima q̄ in ꝯiūctione rōnalis aīe cu3 corpe ē maxima ꝓportio tā abſolute q̄3 in relatione ad vltimū finem. Abſolute p3 p̄ ſcdā3 ꝓpoſitionē q̄ eſt q̄uis ſupmū ſpūs ⁊ infimū corpis multā habeāt elon garionē tn̄ ſupmū corpis ⁊ infimū ſpūs maximā hn̄t vicinitatē p3 in textu. Aia eſt p̄ncipiū q̄ viuim⁹: p̄ncipiū q̄ ſentim⁹

q ſcdm locū mouemur: quo intelligim⁹ primum. hec diffinitio phi eſt de anima. Alia diffinitio. Aia ē act⁹ corpis orga/ nici phici potētia vitā habētis. ¶ Nota q differētia eſt inter ſpiritum et animā. Spūs eſt aliquod corpus ſubtile nō habens magnam corpulentiā. Hec diffinitio eſt cōmunis ſpiritib⁹ vitalib⁹ naturalibus⁊ aialib⁹. hoc mō nō eſt aia: ſed corpus. Spūs vitalis habet pncipiū in corde naturalis in epate. aialis in cerebro Spūs vitalis eſt quoddā corpus ſubti/ le neceſſario diſponēs ad vitā. Unde in corpore aiato ſūt quedā corpora parua ⁊ ſubtilia ſine qbus aia non pōt viuifi/ care corpus ⁊ pmo oriunt in corde ⁊ non ſunt cōtigui licet ſine cōtigui cordi: ſed mittunt ad cerebrū ⁊ p alia mēbra ⁊ ſemper ſunt in motu. Spūs naturales ſunt corpora ſubtilia diſponētia ad corporis complexiones eqles. Spūs aiales ſunt corpora ſubtilia diſponentia corpus vt animet a forma. i. aia rōnali. Iſti ſpirit⁹ dicunt nexus ⁊ vincula quia p ipſos aia innectitur ⁊ vinculat ad corpus. Nota q p trigonū intelligit triangulus a tris q eſt tres ⁊ angulus: tetragonū eſt quadrangulus a tera q eſt qtuor. panthagonum qnquangulus a patha q eſt qnqȝ. ¶ Duplex eſt rōnabile vnū vnibile materie ⁊ hoc neceſſario includit naturam aialis. Aliud nō eſt vnibile materie et h nō includit aial ⁊ talis eſt angelus.

Queritur nono. Quis

finis ſit pncipalior cōditionis rerū vtrū diuina gloria vel vtilitas noſtra. Nota q finis capit qnqȝ modis. ¶ Primo mō pro cauſa finali pter quā res creatur. ⁊ ſic de⁹ eſt finis oim rerū. Sapie.

Omnia preter ſeipſum fecit altiſſimus Et hoc modo capitur in queſtione noſtra. De hoc fine dicitur Apocalip. i. Ego ſum alpha ⁊ o inicium ⁊ finis. Et eſt duplex finis. Unus principalis⁊ ali/ us minus principalis. i. finis ſub fine et hoc mō omnia facta ſunt pter electos ¶ Scdo mō capit finis p pfectione formali ⁊ vltima alicui⁹ rei ad quā res ordinatur ⁊ ſic beatitudo ⁊ viſio dei eſt finis rationalis creature et ſic dr finis hominis beatitudo. ¶ Tercio mō capitur finis pro optimo alicui⁹ gener; q conti/ netur ſub eodē genere ⁊ hoc mō optima ſpēs contenta ſub aliquo genere ē finis oim ptentor ſub illo genere: vt hō eſt fi/ nis oim aialiū ¶ Quarto mō capitur finis p vltimo alicui⁹ rei; vt termin⁹ alicuius rei eſt finis eius vt mors eſt finis hominis. ¶ Quinto mō capit finis p obie/ cto attingibili p opationē alicui⁹ poten/ tie ⁊ ſic deus ē finis humane mētis quia attingim⁹ deū p intellectu⁊ dilectionē et viſionē ſi bene vixerim⁹. Concludēdo q licet deus ſit finis. i. cā oim creatura/ rum ipſe tn̄ ſolū eſt finis attingendus a creatura rōnali. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in qtuor ppoſitionib⁹. Prima ppō eſt finis pductōis oim rerū principalior eſt bonitas diuina et non vtilitas noſtra, p batur p ſapientē. Omia pter ſeipſum creauit altiſſim⁹. ¶ Secūda ppō. de⁹ nō condidit res pter bonitatē ſuā augmētandā patet qz deo nihil accreſcit pter multitudinē creaturarū. ¶ Tercia ppō Deus cōdidit oēs res pter bonitatem ſuā oſtendendā patet quia creata oſten/ dunt bonitatē dei. ¶ Quarta ppō. deus creauit pncipalit naturā intellectuale; ſiue rōnalē pter bonitatē pticipanda; angeli eñ ⁊ hoīes facti ſunt pter ptici/ pationem bonitat; dei. Dico q nulla vtilitate creature facte a deo ſunt vtilis res deo loqndo de vtraqȝ vtilitate p; de pma quia nō regūt deū. de ſcda patet qz deus nō indiget de nobis. Bonor meor nō indiges. ps. xv. Deus non creauit creaturā pter vtilitatē ſua; ſed ſolum pter noſtrā. q deus creauit omnes res pter vtilitatē gubernationis dignita/ tis et pfectionis quia creauit res pter vtilitatem rerum.

Queritur decimo. Utrū natura pure ſpūalis dignitate nature ꝓcellit naturam compoſitā ex corporali ⁊ ſpūali. Nota ꝙ angelus ⁊ hō pñt cōſiderari dupl'r. Uno mō ꝗtū ad eſſe nature ⁊ ſic minim⁹ angelus eſt nobilior ſupma intellectiua. Alio mō capiunt' ꝗtu3 ad eſſe grē ⁊ ſic non oēs angeli ſunt nobiliores omnibꝫ hominibꝫ imo natura humana in xp̄o ⁊ ꝟgine eſt nobilior oī ſpū angelico. ¶ Correlarium. Aīa xp̄i eſt nobilior in donis gratuitis ſimpl'r ꝗ oēs angeli ſimul ſumpti ¶ Prima ꝓpō. humanitas xp̄i eſt nobilior oībꝫ angelis ſil' ſumptis ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Uirgo glorioſa ē nobilior in donis gratuitis ꝗ oēs angeli de xp̄o indubitanter teneo ꝙ gr̄a xp̄i excedit oēs alias gr̄as. Credo tñ pie ꝙ virgo maria habet oēm gratiā quā oēs angeli habent ſimul. Ideo dr̄ regina celoꝝ dña angeloꝝ. Dō in vtroq ſexu fecit deus ſupare angelos ꝗtū ad gratuita. In ſexu maſculino eſt xp̄s. In feminino eſt beata virgo maria. ¶ Prima ꝓpō. Nota ꝙ natura mere ſpūalis cuiuſmodi ē angelus ꝓcellit dignitate oēm creaturā corporalem. ¶ Scd̄a ꝓpō. Natura cōpoſita ex ſpūali ⁊ corporali vt hō ꝓcellit omnem creaturā mere corporale3. Nota ꝙ ruina angeloꝝ vel reparatio ciuitat3 ſuperne nō ē cauſa finalis cōditōis hominis q2 hō eque bene fuiſſet ꝓduct⁹ ſi angeli non ruiſſent.

Queritur vndecio. Utrū angelus ⁊ aīa differūt ſpē tm̄ vel nūero. Rūdeo ꝙ angelus ⁊ aīa ſpē differant q̄ ſit autē illa differētia q̄rit' iā. Nūc autē iuxta cōem poſitionē oīm tenendū eſt ꝙ eſſentialr differāt ⁊ in gñe ſbē. Unde cōcedende ſunt rōnes ꝓbantes angelum et animā eē ſpē differentes. eo mō quo licet dicere animā rōnalē eē ſpēm. Nā ꝓpe loquēdo poti⁹ ē forma ſpēi ſiue ꝑs formal' ꝗ ſpēs extēſo tñ noīe p̄t ſpēs appellari.

Queritur duodecimo. Que ſit illa dr̄ia per quā angelus ⁊ aīa differunt. Notandū ꝙ triplex ē angelus Angelus officio ⁊ eſt ꝗ licet nūci⁹ miſſus a deo ad hoīes ꝓpter aliq̄ miſteria iplenda circa hoīes. Mal. iij. Ecce ego mitto angelū meū. Btūs etiā frāciſc⁹ ē angel⁹ habēs ſignū dei viui. Xp̄s etiā vocatur magni conſilij angelus. Angelus dignitate ⁊ ſic ē ſacerdos ꝯſecrās corpus xp̄i. Mal. ij. Labia ſacerdot3. Angelus eſt natura licet eſſentia diuina ſit ſūma natura intellectual' tñ nō p̄ot dici angelus q2 angelus ē finitus. Nulla aīa rōnalis intellectual' ꝗtūcunq ſit ꝑfecta p̄t dici angelus natura quia nō eſt ſba cōpleta. Diffinitio. Angel⁹ ē natura itellectual' finita cōpleta incorporea ſimplex ⁊ mere ſpūalis ⁊ hoc mō eſt q̄ſtio p̄ſens. Diffinitio aīe. Aīa intellectualis eſt natura intellectualis finita incōpleta cōſtitutiua hoīs in eſſe ſpecifico ⁊ vltimate perfecto ſimplex ⁊ mere ſpūalis. Ex his p3 ꝙ nulla aīa ſenſitiua vl' vegetatiua ꝑciſe ſumpta p̄t dici aīa rōnal'. p3 etiā ꝙ licet aīa rōnalis cōtineat ꝟtual'r ſenſitiuā vegetatiuā nō tñ formal'r. Ideo in hoīe nō ſunt tres aīe diſtincte ¶ Rūdet bonauētura ꝑ tres ꝓpōnes. ¶ Prima propō. Animā vniri corpori hūano in rōne forme informantis nihil aliud ē ꝗ viuificare illud corpus hoc nō p̄t angelus. ¶ Scd̄a ꝓpō Iſte act⁹ q̄ eſt viuificare corpus hūanu3 nō eſt accidēs patet q2 vnio q̄ aīa vnitur corpori nō eſt accidēs ſed ē vita hominis nec aduenit poſt eſſe cōpletū ſed ꝯfert eē cōpletū. ¶ Tercia ꝓpō. Uiuificare corpus humanū non eſt accidēs patet quia viuo importat actū nobilē. Ex quo ſeq̄tur quarta ꝓpō. ꝙ angelus ⁊ aīa diſtinguuntur ſpē ꝑ hoc qđ eſt viuificare corpus ⁊ nō viuificare corpus. Et ſic argumenta ſcoti nihil valent contra doctorē ſeraphicum.

Circa ſecundā di‑
ſtinctionē in q̄ mgr̄ tractat
de ꝓductione rerū. Primo
querit̃ de ſpūali ꝓductione
.i. de angelis. Utrū ſpūalia habeāt men
ſurā ꝓpriā. Rn̄deo dicēdū q̄ ſic. Qd ſi
queras q̄ ſit illa. Rn̄dendū ſm ſctōs et
pħos q̄ dr̄ eternitas creata aut euū. ſed
qm̄ eternitas ꝓprie accipit̃ pro increato
ꝛ euū frequēter accipit̃ pro tpe. Ideo ꝓ‑
prio noīe pt̄ euiternitas appellari. Sic
rn̄dendū eſt ſi querat̃ de mēſura q̄ reſpi‑
cit ip̄m eſſe ſpūale creature eſſe inquam
imutabile ꝛ ꝑpetuū. Si autē q̄ratur de
mēſura angelicarū affectōnū. Utrū illa
ſit a tpe diuerſa hoc habebit qōnē infra.
Nunc aūt planū eſt q̄ illa mēſura q̄ dici
tur euiternitas. Uariatōnē affectuū nō
mēſurat vt dicit Aug⁹. ad oroſiū. Euū
em̄ ſolius eſſe incōmutabilis eſt mēſura
Concedendū eſt igit̃ q̄ aliq̄ mō ſpūalia
hn̄t menſurā ꝓpriā reſpectu tpis ꝛ tpa‑
lium. ¶ Notandū q̄ ſpūale capit̃ dupl̄r
Primo mō ꝑ denoiato ꝛ ſic nihil aliud ē
q̄ res hn̄s aliquē ſpm̄. Et hoc mō nō ſo
lum angeli dicunt̃ ſpūales ſed etiā hō eſt
res ſpūalis q2 hȝ ſpm̄. Iſto mō nō capit̃
in qōne. Alio mō capit̃ pro ꝑ ſe ſignato
ſpūali. ꝛ ſic idē eſt q̄ ipſe ſpūs. Nota q̄
ſpūale eſt ꝯcretū ꝛ ſpūs abſtractū. Hoc
mō capit̃ in qōne. Spūs diuidit̃ in ſpm̄
increatū ꝛ creatū. Prim⁹ eſt de⁹. Scđs
eſt creatura. Dicit̃ ſpūs vno modo a ſpi
rante ꝛ ſic cōuenit trib⁹ ꝑſonis. Alio mō
dicit̃ a ſpirando actiue ꝛ ſic cōuenit duo
bus perſonis tm̄ ſcȝ prī ꝛ filio. Alio mo
do dicit̃ ſpirari paſſiue ꝛ ſic cōuenit ſpi‑
ritui ſancto tm̄. Et ſm̄ h̄ capit̃ ſpūs icre
atus tripl̄r ſcȝ eſſentialiter nocionaliter
ꝛ ꝑſonaliter. primū trib⁹ ꝑſonis. ſecūdū
duobus ꝑſonis actiue. terciū ſpūiſācto
paſſiue. Alius ſpūs dicit̃ creatus: quidē
eſt corporeus alius incorporeus de iſtis
duob⁹ poteſt eſſe queſtio ¶ Nota q̄ qua
druplex eſt menſura. p̄ma eſt eternitas.
Eſt mēſura durationis cuiuſlibet entis
nō habentis ꝑncipiū neq̄ finem ꝛ ſic ſo‑
lum conuenit deo ſm̄ Boetiū. Eſt inter
minabilis vite tota ſimul et ꝑfecta poſ‑
ſeſſio. omēs em̄ creature dependēt a deo
habēt ꝑfectam poſſeſſionē. ¶ Scđa men
ſura eſt euū vel euiternitas ꝛ ſic pōt de‑
ſcribi. Euū eſt menſura ꝑ ſe cuiuiuſlibȝ
entis ꝑmanentis habentis principiū ſed
nō finē ſue durationis. Euum eſt men‑
ſura nunq̄ deficientis ſed potentis defi
cere. Tempus eſt menſura rei potentis
deficere ꝛ de facto deficientis. Eternitas
eſt menſura nunq̄ deficientis nec poten
tis deficere. Inſtans eſt mēſura cuiuſli‑
bet rei que tm̄ durat per vnū inſtans vt
mutatū eſſe dicendo. Angeli habere mē
ſuram diuerſam ꝛ ꝓpriā diſtinctā a tem
pore qđ eſt menſura rerū corporalium.
Hoc pōt intelligi dupliciter. Uno mo‑
do loquendo de diuerſitate menſure in
genere menſure intrinſece que eſt ſubie‑
ctiue menſurato vt latitudo ꝛ profundi
tas rei ſunt menſura intrinſeca. Locus
eſt menſura extrinſeca locati. Alio mo‑
do de diuerſitate in genere entis poſſibi
le eſt. Et ſic eſt q̄ aliqua ſunt diuerſa in
genere menſure ꝛ nō erunt diuerſa in ge
nere entis patet quia eadem ſuperficies
corporis cōtinentis eſt menſura intrinſe
ca corporis continentis ꝛ extrinſeca cor‑
poris contenti.
¶ Queritur. Utrum angelorum ꝛ cor
poralium ſit eadem menſura ſm̄ ſubſtā
tiam vel entitatem. Reſpondeo q̄ ſpiri‑
tualia habent menſuraȝ entis vniformi‑
ter ſe habentis. econtra corporalia quia
menſurantur tempore. Triplices ſunt
potentie. Intellectiua. Affectiua. ꝛ mo‑
tiua. Potentie affectiue correſpondent
operationes voluntatis. Angeli quan‑
tum ad affectiones ſuas non menſuran‑
tur euo ſed tempore. Temp⁹ accipitur
a ſanctis quatuor modis. Communiter

Communiſſime ꝓprie ⁊ magis ꝓprie.
Tēpus cōmuniſſime acceptū ē menſura
cuiuſlibet rei create ⁊ ſic continet ſub ſe
euum. Alio mō capit̄ cōmuniter ꝓprie ꝓ
mēſura cuiuſlibet mutationis ſiue ſubi
ta ſiue ſucceſſiua: ⁊ ſic gnātio eſt in tēpo
re ⁊ creatio ⁊ ſic accipit̄ illud. In princi
pio creauit deus .i. in inicio. Tercio ca
pitur tp̄s ꝓprie ⁊ eſt menſura cuiuſlibet
mutationis ſucceſſiue ſiue cōtinuata ſi
ue nō: ⁊ ſic affectiones angeloꝝ mēſuran
tur tpe. Quarto capitur magis ꝓprie:
⁊ ſic eſt mēſura ꝑmi mobilis.

Querit̄ ſecundo. Utrū

ſpūalia habeant vnā menſurā ꝑ eſſentiā
hoc eſt querere. Utrū ſit vnū euū omniū
euiternoꝝ. Reſolutio ſtat in duab⁹ cō
cluſionib⁹. Prima ē ꝙ eſſentia diuina ꝑ
fectiſſima ē menſura extrinſeca extra ge
nus oīm rerū creatarum in omni genere
mēſure inquātū cōtinet excellenter per
fectōes oīm creaturarū. Scđa cōcluſio
eſt ꝙ p̄ter tēpus ⁊ p̄ter euū ſunt alie mē
ſure. Pro deciſione q̄ſtionis. Nota ꝙ ſi
cut ſe habet euiternū ad euū. ita ſe hab;
tp̄ale ad tēpus. Et quia ph̄s facit qōnē
vtrū ſit vnū tp̄s oīm tp̄aliū. Ideo rñſio
doctoris ⁊ reſolutio ſtat ī trib⁹ ꝓpōnib⁹
quarū Prima quot ſunt euiterna nūero
diſtincta tot ſunt eua numero diſtincta
patet q2 cuilibet euiterno correſpondet
ſuū ꝓpriū euū. ¶ Scđa ꝓpō oīm euiter
noꝝ vnū eſt euū qđ eſt menſura extrinſe
ca extra gen⁹ ſimplr̄ ſcȝ deus. ¶ Tercia
ꝓpoſitio. oīm euiternoꝝ eſt vnū euū qđ
eſt menſura extrinſeca in genere omniū
euiternoꝝ qđ ſcȝ eſt nobiliſſimū ens ſub
deo. Nota ꝙ aliq̄ eſſe ſimul pōt intelligi
dupl'r. Primo mō ꝑ mēſurarū cōicantiā
Alio mō ꝑ menſure idēptitatē. Illa di
cuntur eſſe ſil' ꝑ cōicantiā quoꝝ mēſure
cōicant̄. i. ſil' currūt vel ſil' ſunt vt euiter
nitas angeli ⁊ eternitas dei et tp̄s eq ſil'
ſunt. Illa dicunt̄ ſil' ꝑ mēſure idēptitatē
ſeu indifferētiā vt petrus ⁊ paulus ⁊ alii
nus qui habent vnā menſurā durat ōnis
ſcȝ tēpus quo menſurantur.

Querit̄ tercio. Utrum

ſpiritualia habeāt menſurā permanētē
vel ſucceſſiuā. ¶ Nota ꝑ Rñſione qōnis
q̄tuor ꝓpōnes. Prima ꝓpō. In euo for
mal'r ⁊ real'r eſt inuenire ꝑus et poſteri⁹
ex q̄ ſeq̄tur Rñſio ad q̄ſtionē ſcȝ ꝙ euū
menſura euiternoꝝ eſt q̄d ſucceſſiuū pȝ
hoc quia ſm Ieronimū tm̄ deus eſt qui
nō nouit fuiſſe vel fore. ergo angelus eſt
q̄ nō nouit fuiſſe ⁊ fore ⁊ ꝑ ꝯñs habet mē
ſurā ſucceſſiuā: Itē anſhelm⁹ exponens
illud. Dñs regnabit in eternum ⁊ vltra.
dicit ꝙ dñs nō regnabit vltra in eternū
q̄ſi poſt finē eternitatis debeat regnare:
quia eternū nō habet finē: ſed intelligit̄
ꝙ eternitas increata ē tota ſimul. ⁊ eui
ternitas creata. i. euum nō eſt tota ſil'.
¶ Nota ꝙ iſta eſt falſa de rigore ſermo
nis. Deus diutius fuit hodie q̄ȝ heri vel
vltra mille ānos quia duratio dei eſt to
ta ſimul. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Alia eſt ſuc
ceſſio in euo formal'r ⁊ alia eſt in tpe for
maliter ⁊ ſic ꝙ diſtinguunt̄ ſpecie. patet
quia ſucceſſio in tpe eſt cum variatione.
Succeſſio in euo dicit ſolū durationem
ſine variatione ⁊ innouatione. ergo ſeq
tur quia ſūt alia ⁊ alia ſpecie. ¶ Tercia
ꝓpoſitio. Sicut aliter radius ꝓcedit a
ſole. aliter riuulus a fonte. Ita eſt alia
ſucceſſio formal'r in tpe et alia ſucceſſio
in euo. Radius ſolis procedit a ſole nō
cum ſucceſſione quaſi aliud ⁊ aliud lu
men. ſed eſt ſucceſſio vel progreſſio. id eſt
conſeruatio. Riuulus procedit a fonte
per continuā renouationē. Similiter in
motu ⁊ tempore ſemꝑ eſt innouatio per
acquiſitionē ⁊ deperditionē. Angeli au
tem habent eſſe qđ continue dependent
a deo conſeruante. Et hec dependentia
eſt eius duratio ⁊ euum.
¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet ſpiritualia
habeant totū eſſe ſimul. nō tñ habent to
tam durationē ſimul. ſȝ ꝯtinue depēdēt

primum patet qꝛ eſſe cuiuſlibet rei ſpūa lis eſt indiuiſibile ergo hñt totū ſimul. Non tñ hñt totā durationē ſimul: qꝛ ſi deus nō ꝯtinuaret ſtatim deſinerēt eſſe.

Quarto querit̃. Utruꝫ

euū p̄cedat tēpus aliꝗ̄ prioritatis gene re. Reſolutio.q.ſtat in iſtis ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō. In ꝗlibet motu tres enti tates ſunt ꝯſiderande. entitas mot⁹. en titas mobilis et duratio ſucceſſiua illi⁹ motus. ¶ Scđa ꝓpō. tēpus nō eſt realr̃ ipe mot⁹; ſed diſtinguit̃ realr̃ ꝛ eēntialr̃ ab ipſo: pꝫ quia menſura ꝛ mēſuratū di ſtinguunt̃. ꝗ. ¶ Tercia ꝓpō. tēpus nihil aliud ē realr̃ ꝙ duratio ſucceſſiua ipſi⁹ mot⁹ exiſtens realr̃ et ſubiectiue in ipſo motu. ¶ Quarta ꝓpō. Sicut lōgitudo extenſionis eſt q̄dā quantitas ꝑmanens exiſtens ſubiectiue in corpore longo a q̄ formalr̃ ipm corpus dr̃ longū. ſic tēpus eſt duratio ſucceſſiua exiſtens formali ter i ipo motu ꝛ ſubiectiue a qua forma liter dr̃ mot⁹ durare. Ex iſtis ſequitur diffinitio tpis. Tēpus eſt quātitas con tinua ſucceſſiua habens aliquas partes q̄ ſunt p̄teritū ꝛ futurū copulatas adin ſtaus tanꝙ̄ indiuiſibile. Nec deus poſſꝫ facere tp̄s ſine ipſo inſtanti. ergo tēpus exiſtit propter inſtans.

Quinto querit̃. Utruꝫ

inter tp̄s ꝛ euū ſit aliq̄ menſura media. Reſolutio.q.ſtat in trib⁹ dictis. ¶ Pri mum. Iſte mot⁹ primi mobilis ꝛ tp̄s qđ eſt in eo non fuit creatus in inicio creatu re. ¶ Scđm dictū. Poſt diē iudicij ceſſa bit motus ꝛ tp̄s qđ eſt in eo. ¶ Terciuꝫ dictū. Succedentia tormēta in inferno ꝛ intellectōes angeloꝝ poſt iudiciū non menſurant̃ tpe ſtricte capto. ¶ Prima ꝓ poſitio. Uariatio i tormētis ꝛ in intel le ctu archanico nō mēſurāt̃ tpe nec euo ſꝫ menſura media. pꝫ ex p̄dictis ꝙ mēſura media vocat̃ a bonauētura ſeculū. ¶ Se cunda ꝓpō. Inter euū ꝛ tp̄s ꝓprie dictū nō eſt aliqđ mediū ſm rem. ſꝫ tm̄ ſm ra tionē. Patet ex dictis aliqđ mediare int̄ tēpus ꝛ euum pōt intelligi dupl̃r. Uno modo in rōne menſure ꝛ ſic nihil mediat Alio mō in rōne mēſurati ꝛ ſic ē mediū ꝙ vt angelus q̄ menſurat̃ vtroꝙ̄. Euo q̄. ad ſubſtantiā. Tpe quo ad actiones.

Querit̃ ſexto. Utrum

ſpūales ſubſtātie ꝛ corporales ſiml̃ ſint create. Primo mō dr̃ ſimul eternitate: q̄ ſcꝫ nō habēt ꝑncipiū duratōis neqꝫ finē ſue duratōis; ſed ſꝑ fuerūt ꝛ erūt. ꝛ nihil creatū eſt ſil̃ ſed tm̄ tres ꝑſone in diuis ſunt ſimul hoc mō. ¶ Scđo mō dr̃ ſiml̃ tpe quoꝝ duratio vni⁹ incipit ſimul cuꝫ duratione alteri⁹ ꝛ ecōtra. vel deſinit. et ecōtra. vel illa ſiml̃ ſunt quoꝝ duratōes ſūt ſimul: de hac ſimultate tpis eſt que ſtio noſtra. ¶ Tercio mō dr̃ ſimul q̄ ſit ꝓducunt̃ ab eadeꝫ cauſa vel diuerſis in eodē tpe vt ſi arbor ꝓducit flores ſimul igit̃ ſunt ſimul origine. De hoc etiā pōt intelligi qō nr̄a. ¶ Quarto mō dr̃ ſiml̃ electione q̄ ſic ſe hñt ꝙ vnū nō eſt eligibi lius alio. ¶ Quinto mō dr̃ ſiml̃ diuiſio ne q̄ ſimul ꝛ ſemel diuidunt vnū ſupius vt due ſp̄e diuiſiue generis dicunt̃ ſiml̃. ¶ Sexto mō dr̃ ſimul natura quoꝝ vnū nō pōt conſiſtere ſine alio. nec ecōtra nec vnū eſt cauſa alterius. Uñ ad hoc ꝙ ali qua dicunt̃ ſiml̃ natura duo reqrunt̃. Primū ꝙ vnū poſſit eſſe alio vt relatiua Scđm ꝙ vnū nō ſit cauſa alteri⁹ qꝛ oīs cauſa ē ꝓor natura ſuo effectu. ¶ Septi mo modo dr̃ ſimul communitate q̄ ſunt eſſentialis cōitatis ſic ꝙ ꝯuertuntur ad inuicē vt ſubiectū et ꝓpria paſſio. Reſo lutio qōnis ponit̃ ſupius. In principio deus creauit q̄tuor ſimul. ſcꝫ celū empy reum. angelicā naturā. materiā ꝛ tēpus ¶ De celo empyreo ꝗ̄tum ad quiddita tem queritur.

Querit̃ ſeptimo. Utrū

celū empyreū ſit ꝛ ſi ſit cuiuſmodi ſit na

ture. Rñdeo q ꝗ̄uis sancti parū loquūtur de hoc sc; celo q; latet nr̄os sensus. ꝫ ph̄i adhuc minꝰ. tñ est ponere celū empyreū. sic dicit sacra scriptura. In pn̄cipio creauit deus celū. Strabꝫ exponit de celo empyreo. Et hoc ꝑsuadet rō finis triplex. Una ē ꝑfectio vniuersi. Alia ē ꝑpt motū firmamēti. Tercia pn̄cipalr̄ ꝑpter habitationē hoīs beati. Et qm̄ finis imponit necessitatē his q̄ sunt ad finē. ꝑpt ꝑfectionē vniuersi necesse ē ipm̄ esse vniforme: quia cū sit celū luminosum difforme. si nō esset vniforme: non esset vniuersum cōpletū. ꝑpter motū firmamēti ponendū est ipm̄ imobile: vt motus mobil' fiat circa imobile. sc; centrū: ꝫ intra continens mobile ꝫ locans sc; empyreū. ꝑpt habitaculū hoīs beati ponēdū est ipsu; luminositatis ꝑfecte: vt habitatio congruat suo habitatori. Ex his ꝗ colligit' quare sit factū ꝫ cuiꝰ sit dispositionis inter alias quia vniforme ꝫ immobile ꝫ luminositatis ꝑfecte. Job. xxxviij. Cū me laudarēt astra matutina. Astra eiꝰ erūt hoīes beati ꝫ quasi sol eiꝰ erit agnus dei nō eget sole.

Querit' octauo. Utru;

empyreū influat in hec inferiora an non. Rñdeo dicēdū videt' q cū celū empyreū sit pm̄ū creatū inter corpora qđ ē maximū mobile ex ꝟtute q; ē maximū mobile oīa corpora locat ꝑ ambitū ꝫ cōtinentiā. Quia maximū ꝟtute cetera vegetat et cōseruat per suā īfluentiā. Quia est locus spiritualiu; substantiarū. locus em̄ corpo; glorificato; ꝫ qm̄ cōuenientia ē loci ad locatū vel manifesta vel occulta videtur influentia illius celi esse cōsona corporibꝫ nostris ꝫ animabꝫ amica: non rōne sui sed ratione suo; corpo; que ꝑficiunt ꝫ informant. ꝯcedende ergo sunt rōnes ad hoc adducte.

Questio nona Utrum

loci corporalis sit locare angelos hoc ē. vtrum angeli sint in celo empyreo corporeo. Terminꝰ declarandus ē locus. Dico q locus est duplex quidē spūalis. aliꝰ corporalis. Spūalis est duplex quidem ꝯseruatiuus locati. Alius limitatiuus vel descriptiuus. Locus cōseruatiuus est ipsa virtus diuina cōtinens ꝫ conseruans ꝫ gubernans oīa Unde scriptū est Spūs dn̄i repleuit orbem terrarū ꝫ hoc qđ cōtinet omnia: scientia; habet vocis. Hoc qđ continet hoc tenet' substantiue ꝫ infert ens sc; spiritꝰ dn̄i quod cōtinet omnia. Deus ē in omni loco presentialiter potentialiter ꝫ essentialiter. p̄senciāliter quia clare videt oīa ꝫ omnia presentia sunt eius conspectui. Potentialr̄ quia cōseruat cōtinue. Essentialiter. i. per ꝑpriam naturā vbiq; est: nec amplius est in celo ꝗ̄ in inferno. Alius est locus spūalis limitatiuꝰ vel circūscriptiuus: ꝫ sic ꝑpria finitas vel limitatio cuiuslibet rei est eius locus ꝫ sic limitatio angeli est locus eius spūalis. Alius ē locus corporalis ꝫ hic pōt capi duobꝫ modis. Uno mō fundamentalr̄. Alio modo formaliter. Primo mō est superficiens cōcaua corporis continentis locatū ꝫ sic est quātitas quia est superficies. Secūdo modo sc; formalr̄ est respectus extrinsecus adueniens fundatꝰ in superficie concaua continente ꝫ terminatus ad locatum ꝫ est de genere vbi. ¶ Nota q aliud esse in loco potest intelligi quadrupliciter. Primo modo circūscriptiue. Scdo modo diffinitiue. Tercio modo sacramentaliter. Quarto modo immēsiue. ꝫ conscriptiue quādo totus locus corresp ondet toti locato ꝫ quelibet pars loci cuilibet parti locati. hoc modo corpus est in loco. Diffinitiue in loco est qđ est p̄sens alicui loco per realem presentiā; existentiam sic tamen q quando est in illo loco per sua; potentiā naturalem non potest esse in alio loco et sic angelus est in loco qui sic p̄sens est vni loco q nō est in alio non tamen circūscribitur loco quia non

habet quantitatē. Diffinit ergo ſibi locum .i. determinat. Sacramentaliter in loco/eſſe eſt qđ eſt pñs per realem exiſtē tiam tamꝙ ſub ſigno ſenſibili ſic tamē ꝙ cum hoc poteſt eē in alio loco et ideo nō diffinitiue .i. nō ſolum determinat ad illum locum vt angelus. ⁊ ſic corpus xp̄i eſt in ſacramento altaris quia eſt in tot locis quot ſunt hoſtie ꝯſecrate. Immenſiue in loco eſt qđ neceſſario eſt ex natura ſua in quolibet loco ⁊ in qualibet re ⁊ ſic ſolus deus eſt in loco. Rn̄deo dicendum ꝙ celum empyreū locat angelos vt eſt locus angeloꝝ ſpūalis.

Querit̄ decimo. Utrū

vnus angelus ſimul ⁊ ſemel ſit in pluribus locis: an tm̄ in vno. Iſta queſtio poteſt eſſe de facto. Prima queſtio vnus et idem angelus nō eſt ſimul ⁊ ſemel in pluribus locis ſed eſt tm̄ in vno loco patet per Damaſce. quia quādo angelus ē in vno loco non eſt in alio. Alio modo pōt formari quo de poſſibili et tractat eā de poſſibili doc. ⁊ ſic habet duplicē ſenſum ſm ꝙ eſt duplex potentia abſoluta ⁊ ordinata. De poteſtate dei abſoluta nō implicat contradictionē vnum et eundem angelum ſimul ⁊ ſemel eſſe in pluribus locis quantūcunqꝫ diſtantibꝫ: ⁊ hoc modo nō tractat eam doctor. Reſolutio .q. ſtat in iſta ꝯcluſione. Impoſſibile eſt ꝙ vnus ⁊ idem angelus de potentia ſua naturali ſit in pluribꝫ locis ſed ē hic et nūc Rōne indiuiduatōnis: ⁊ rōne limitationis angelus nō eſt vbiqꝫ. Alia cōcluſio. Poſſibile eſt de potentia dei abſoluta ꝙ idem corpus numero ſit ſimul et ſemel in pluribꝫ locis quantūcunqꝫ diſtantibꝫ Probatur. Omne illud ē poſſibile deo qđ nō includit euidenter cōtradictionē nec ad ip̄m ſeqt̄ur neceſſario ꝯtradictio Luce p̄mo. Non ē impoſſibile apud deum omne verbū. gloſa .id eſt omne illud cuiꝰ intellectio vel noticia vel verbū vel conceptus nō includit contradictionem

Non minoris virtutis ⁊ potētie eſt deꝰ reſpectu angeli ꝙ̄ reſpectu corporis .id eſt ad ponendū vnū ⁊ eundē angelū numero ſimul ⁊ ſemel in pluribus locis ꝙ̄ ad ponēdū vnū et idem corpus numero ſimul ⁊ ſemel in diuerſis locis.

Querit̄ vndecio. Utrū

angelus ſit in loco in parabili vel punctali. Rn̄ſio bonauenture ꝙ angelus cū contineat̄ a loco corporali ꝙ eſt in loco ꝑticulari tamꝙ̄ in loco p̄mo vt patet in textu. ¶ Querit̄ vtrū angelus poſſet eē in loco ꝙ̄tūcunqꝫ magno. Reſpōſio bonauenture ꝙ dicit exiſtētia anime in corpore ⁊ exiſtentia angeli in corpore quia anima pōt eſſe in corpore ita paruo ꝙ̄tū poteſt in minori: quia anima eſt ꝑfectio corporis ⁊ non cuiuſcunqꝫ corporis ſed organici ⁊ ideo requirit quātitatem ſm multitudinē organoꝝ. Anima ergo reqrit corpus debite ꝙ̄titatis. Unde phus in libro de aīa. Omni natura cōſtantiū poſitus eſt certus terminꝰ augmēti ⁊ decremēti. Non ſic ē de angelo quia angelus nō eſt ꝑfectio corporis ſed eſt in corpore ſicut in loco ⁊ ideo nō eſt dabil' minimus locus angeli ſicut nō eſt dabilis minima ꝙ̄titas. ¶ Utrum poſſet angelus eſſe in loco ꝙ̄tūcūqꝫ magno. Rn̄ſio bona. ꝙ nō qꝛ dabile ē maximū corpꝰ vt empyreū: angelꝰ nō p̄t eſſe in tali corpore ꝙ̄ ad oēs ꝑtes naturalr̄ ⁊ ſm naturā angeli qcqđ ſit đ potētia dei. Opinio ſcoti Dico ꝙ ꝙ angelꝰ nō p̄t eē in duobꝫ adeqtis: ſꝫ nō ē incōueniēs ꝙ ſit in duobꝫ locꝭ inadeq̄tis etiā diſiunctꝭ. Un̄ ſi angelus hꝫ eccleſiā ꝓ loco adeq̄to p̄t eſſe in plibꝫ partibꝫ eccleſie etiā diſiunctim.

Queritur duodecimo.

Utrum plures angeli poſſint ſimul eſſe in eodem loco primo. Iſta queſtio habet duplicem ſenſum. ¶ Primo modo quo poteſt eſſe de facto. Secūdo modo poteſt eſſe de poſſibili. Si ſit de facto.

¶ Reſpondeo ꝙ regulariter plures angeli nō ſūt in eodē loco. Si q̄ō ſit de poſſibili tūc duplex eſt intellect⁹. Uno mō de potētia naturali ꝛ ſic reſpōdeť ꝙ nō. Si de potētia dī dico ꝙ ſic: immo ſi deus vellet poneret oēs angelos in eodem loco. Iſtud ptꝫ qꝛ nō includit ꝯtradictionē duo corꝑa eſſe in eodē loco ſed non minus duo angeli pñt eſſe in eodē loco. Ꝗ ꝛc̄. maior ptꝫ ꝑ exemplū in natiuitate xpi: ꝛ in reſurrectōe. Et ĩ ingreſſu ad diſcipulos ianuis clauſis. Nota ꝙ aliq̄d dī impleri dupľr. Uno mō q̄ ad impletionē vacui: ꝛ ſic celū non eſt repletū angelis qꝛ ſi nullus angelus eēt in celo adhuc in celo empireo non eſſet vacuū: qꝛ angeli non ſunt in loco impletiue nec ꝑ eoꝝ aduentū in celo fit alicui⁹ corporis ceſſio p̄exiſtētis. Alio mō dī aliquid impleri q̄ ad ornatū ꝛ ſic celū empireū factum eſt repletū angelis ꝛ ornatū angelis. Tenendū eſt etiam de facto ꝙ diſtincti ꝛ ſeparati ſunt angeli in celo.

Circa terciam diſtinctionē oſtēditur quales facti ſunt angeli.

¶ Primo querif. Utruꝫ in angelo ſit cōpoſitio ex diuerſis naturis ſcꝫ materia ꝛ forma. Reſolutio oīm modernoꝝ eſt ꝙ angelus non eſt cōpoſitus ex materia ꝛ forma tāq̄ꝫ ex diuerſis naturis. ptꝫ qꝛ angelus eſt ſimplex. Opinio Bonauenture eſt ꝙ angelus eſt vere cōpoſit⁹ ex materia ꝛ forma ex diuerſis naturis.

Querif Secundo

Dato ꝙ ĩ angelis ſit materia (large capta) ¶ Utꝝ ſit eiuſdē rōis cū materia corꝑaliū. Reſolutio. q. ſtat ĩ trib⁹ opinionib⁹ Prima ē ꝙ in angelis ē eadē materia cū corꝑib⁹ vnitate analogie. Alia opinio ponit ꝙ ē eadē vnitate ſpecifica vel generica. Reſolutio bonauēture eſt ꝙ materia eſt eiuſdē rōnis in oibus tam corporalibus q̄ꝫ ſpūalib⁹ ſcd̄m metaphiſicos.

Tercio queritur.

Utrū materia ſpūalium ꝛ corporaliū ſit vna ſm numerū vel ſm aliā vnitatē. Nota ꝙ triplex eſt vnitas: quedam cōtinuitatis cuius q̄libet pars cōtinuať alteri vt corpus vnū Simplicitatis eſt q̄ð nō eſt cōpoſitū ex partib⁹ integralib⁹ vel quātitatiuis et q̄ð non pōt eſſe ꝑs cōponens aliq̄ð totū per ſe ꝛ ſic angelus eſt vnum vnitate ſimplicitatis ꝛ aīa non eſt h̄ mō vna nec etiā materia ptꝫ ex dictis. Unū ſiue vnitas hōgeneitatis eſt cuius q̄libꝫ pars recipit p̄dicationē totius vľ q̄ð hꝫ ꝑtes eiuſdē rōnis vt aq̄ ignis aer. pono talem ꝯcluſionē. Materia oīm ſpūaliū ſm ponētes materiā in angelis eſt materia oīm corporaliū. vel ſic. Materia in q̄buſcunq̄ꝫ ē: eſt vna non ſolum vnitate ſpecifica ſed etiā vnitate numerali intelligibili .i. vnitate mere priuatiua. Alia cōcluſio. Oēs materie quorūcūq̄ꝫ materialiū ſunt vnū vnitate ſpecifica. Nota ꝙ materia eſt ens in actu qꝛ eſt termin⁹ creationis. Materia non eſt in potētia obiectiua ſed ſubiectiua. Nota ꝙ materia ꝛ forma ꝛ q̄libꝫ pars eēntialis diſtinguitur realiter a ſuo toto qꝛ nihil idē cōſtituit ſeipſum.

Quarto querif

Utrum in angelis ſit mera diſcretio perſonalis Magr̄ attribuit quattuor angelis. p̄mū eſt eſſe eſſentie ſimplicis. ſcd̄m diſcretio ꝑſonalis. tercium rō naturaliter inſita. quartū liberū arbitriū. Reſpōſio ſcti Thome ꝑiſius eſt reprobata ſed ē alia opinio ſobria canonica que ſtat in vna ꝓpoſitione q̄ talis eſt. In angelis eſt ponere diſtinctionē q̄ꝫtum ad ꝑſonalitatē tm̄mō aut in oibus angelis aut ſaltē in aliq̄bus. Illa dicunť tm̄mō differre ꝑſonaliter q̄ continenť ſub eadē ſpē ſpāliſſima ꝛ vtrūq̄ꝫ illoꝝ eſt ꝑſona vt ſortes et plato. Oīs diſtinctio q̄ nobis apparet de angelis innoteſcit nobis vel per ſacrā ſcripturā vel ꝑ dicta ſanctorū vel ꝓpter

diuerſa officia miniſteria vel opationes eoꝝ ⁊ hoc eſt a poſteriori ⁊ ideo a priori non pōt dubitari ꝙ angeli oēs ſint diuerſi ſpē vel nūero tm̄. Scđ̄s bonauentura in breuiloquio dicit ꝙ omēs ſm ꝙ maſſa pditionis erāt debebāt dāpnari. Ideo plures reprobanť ꝙ̄ eligantur vt oſtendatur ꝙ ſaluatio eſt ſm grāꝫ ſpūs ſcti ſpālē ſed dāpnatio ſm iuſticiā cōem

Quinto querit. Utrū

pſonalis proprietas ſit in angelis accñtalis vel ſubalis. ¶ Opinio Bonauēture verior ſtat cū tribus ꝑpoſitionibus. ¶ Prima eſt ꝙ ꝓprietas pſonalis dicit de pncipali ſignificato aliquā entitatē ſubalē ipis pſonis. ſ. angelis ⁊ hoībus. ¶ Scđa proprietas pſonalis ex ꝯſeqnti neceſſario connotat aliqđ accñtale. ex q̄ ſequit correlariū ꝙ pſona neceſſario īmportat duo ſcꝫ pncipale ſignificatū ⁊ cōnotatū ex hoc ſequit ꝙ pſona nō eſt accidens. ¶ Tercia ꝑpoſitio illud accñs qđ neceſſario importaf p perſonā oriť immediate a principiis accñtalibꝰ. probatur. Sicͭ ſe hꝫ ꝓprietas indiuidualis ad indiuiduū: ita ꝓprietas pſonalis ad pſonā. ſed ꝓprietas indiuidualis neceſſario importat aliqđ ſubſtātiale ⁊ cōnotat accidens ḡ etiā proprietas pſonalis. Maior eſt nota. minor patꝫ. Nā indiuiduū duo importat. Primo indiuiduū eſt qđ eſt indiuiſum a ſe ⁊ diſiunctū a quolibꝫ alio. Indiuiſum dicit ſubſtātiale qꝛ indiuiſibilitas eſt ex vnione nūero cū forma. Sic oportet dicere de pſonali ꝓprietate q̄ addit vltra proprietatē indiuidualē dignitatē duplicem. Primo nobilitatē ſup omēs naturas creatas irrōnales. Iſtas nobilitas eſt eſſentialis: qꝛ competit ex parte eſſentie ſue ſcꝫ intellectualitatꝫ. Iterū dicit dignitatē. ſ. actualem eminentiā ſup oēs naturas exiſtentes cū ea in eodem ſuppoſito ſcꝫ natura totius cōpoſiti ꝗ eſt dignior ꝗcūꝗ pte. Hec dignatio eſt accñtalis. Exemplū. Sor. hꝫ in ſe multas naturas: qꝛ multas entitates diuerſoꝝ pdicamētoꝝ hꝫ ſed nulla entitas eſt pſona in forma niſi illa que hꝫ actualē eſſentiā ſup oēs naturas exiſtentes in ſorte que eſt ipemet ſortes. Ideo dicimus ꝙ natura humana in verbo diuino non eſt pſona qꝛ habꝫ eminentiorē naturā cum ea ſcꝫ verbū diuinū. Sed ſi deus p potentiā abſolutā dimitteret naturā humanā tunc eſſet vere pſona qꝛ haberet accidētalē eminentiā. Rñdeo ad qōnē ꝙ ſi accipit pro nobilitate vel eminentia nature in eodē ſuppoſito id eſt pro cōnotato dico ꝙ proprietas perſonalis ineſt angelis. ¶ Nota ꝙ ſingularia pñt cognoſci dupliciť. Uno mō determinate diſtincte vere et perfecte ſub ꝓpriis rōnibus formalibꝰ et ſic pro ſtatu iſto nec intellectus nec ſenſus humanꝰ intelligit ſingularia. Alio mō poſſunt cognoſci i cōfuſo ⁊ ſic intellectꝰ et ſenſus bene cognoſcūt ſingularia tam ſenſibilia ꝙ̄ intelligibilia. Uidebimus deū facie ad faciē non intelligitur de viſione corpali: quia nunꝗ̄ videbimꝰ eū viſu corpali qꝛ non corpalis. Sed videbimus cū oculis mentis qui ſūt multo digniores vt corpus nr̄m ⁊ humanitas chriſtiglorioſa.

Sexto querit. Utrum

diſcretio pſonalis ſit a pte principii formalis vel materialis. Rñdeo breuiter ⁊ dico ſm ſcotū ꝙ neꝗ materia que ē altera pars cōpoſiti neꝗ forma que eſt altera pars cōpoſiti neꝗ vnio mutua neꝗ quātitas eſt principiū indiuiduationis: ſed principiū indiuiduatiōis eſt differentia indiuidualis. Nam ſicut natura ſpecifica conſtituitur per differentiā ſpecificā in eſſe ſpecifico ſic indiuiduū conſtituitur in eſſe indiuiduali per differentiam indiuidualem que eſt materia totius et eſt realiter eadem cum forma totius: ſcilicet humanitate licet formaliter diſtinguatur a forma ſcilicet to

tius. Nota q̄ diſtinctio perſonalis ali/ter fit in deo et aliter in creaturis: quia in deo fit ſolum per originem. In crea/turis aūt non fit per originem. Et dicit perſona per analogiā de deo ⁊ creaturis quia per prius dicit de deo q̄ creaturis Autoritas boetij ſcʒ q̄ ſpecies ſit totuʒ eſſe indiuidui eſt vera ſi intelligatur de eſſe q̄dditatiuo ⁊ eſſentiali. Ex quo ſeq̄/tur q̄ indiuiduū non habet diffinitionē quidditatiuā ꝓpriā. ⁊ per ꝯſequēs de in/diuiduo non eſt ſciētia. Differētia indi/uidualis nō eſt de eſſentia indiuidui lʒ ſit de intrinſeco indiuiduo.

Septimo querit Utrū deus fecerit ipm angelū malū in princi/pio ſue creationis. Triplex eſt malū ſcʒ nature pene culpe. Malum nature eſt qd̄ deformitas vel mōſtruoſitas exiſtēs in aliquo ente naturali promouēs ex ſu/perfluitate materie vel diminutiōe ma/terie vel alia indiſpoſitione. Naturam voco vel ens naturale compoſitū ex ma/teria ⁊ forma: et ideo in angelis non eſt malum nature. Malum pene idem eſt q̄ ipſa pena: ⁊ ibi eſt cōſtructio intrāſiti/ua. Duplex ē pena quedā afflictiua tm̄ Alia afflictiua et punitiua. Prima eſt quoddā incōmodum qd̄ infligitur ali/cui creature intellectuali abſq̄ ſuo de/merito. Hoc modo Job habuit maluʒ pene afflictiue non punitiue. Similiter cecus natus euāgelicus. Scd̄a eſt incō/modū quod infligitur propter peccata cōmiſſa. Et ideo licet deus affligat ali/quem iuſtum non tamen punit. Et de iſto malo non eſt ad propoſitum. Ma/lum culpe idem eſt q̄ ipſa culpa id eſt ipſum peccatum: quo deus formaliter offenditur: de hoc malo eſt hic ad pro/poſitum. ¶ Utrum deus fecerit angelū malum id eſt peccatorem. Peccatum et malum illud deſcribitur ab Auguſti/no ſic. Eſt preuaricatio legis diuine et celeſtiū inobediētia mandatorum. Ex quo ſequitur q̄ tot ſunt peccata morta/lia q̄t ſunt precepta diuina ſed precepta ſunt decem: ergo peccata mortalia ſunt decem. Ubi nota q̄ illa diuiſio peccato/rum in ſeptem mortalia eſt valde inſuf/ficiens. ¶ Alia propoſitio. Quicunq̄ tranſgreditur legem preceptiuam pec/cat mortaliter. Nota quomō dicit pre/uaricatio diuine legis ⁊ ce. inob. māda. non pape non regis. Item Aug⁹. Pec/catum dicit mortale eſt aliqd̄ dictū vel factum vel concupitū contra legem dei. Nota concluſionē. Ponere q̄ diabolus habuit a deo innatā ſibi maliciā demo/nis vel culpe non ſolū eſt falſum: immo eſt hereticū ⁊ blaſphemū: quia ſine ipo factum eſt nihil. patet quia dicere vel at/tribuere deo peccaſſe vel feciſſe peccatū eſt blaſphemiuʒ. Blaſphemia eſt attri/buendo deo qd̄ ſibi nō pt̄ conuenire. vn/de ſcriptum eſt. Deus eſt in quē pecca/tum non cadit. Oīne opus dei neceſſa/rio habet quattuor cōditiones ſcʒ q̄ ſit Laudabile: ordinabile: acceptabile ⁊ ꝑ/fectum vel ꝑfectibile. ¶ Pro reſolutio/ne argumēti in quolibet malo ſiue pec/cato ſunt duo mala: productio ⁊ produ/cti ordinatio propter quod ponunt due concluſiones. ¶ Prima productio mali culpe non eſſe a deo: quia fedat ⁊ detur/pat totum vniuerſum et q̄tum eſt de ſe corrumpit ordinem hominis: ⁊ oīa que facta ſunt propter hominem quia pecca/tum mortale nihil aliud eſt formaliter q̄ quedam diſcordia qua voluntas cre/ata diſcordat a voluntate diuina prece/ptiua. Ex quo ſequitur q̄ peccatū for/maliter nihil eſt: quia eſt carētia cōcor/die quā de⁹ vult eſſe in homine reſpectu ipſius: ⁊ illa cōcordia nihil aliud eſt q̄ iuſticia. Ex quo ſequitur q̄ peccatū nō poteſt eſſe a deo: aliud peccati vero non habet cauſam efficientē. aliud peccatuʒ hʒ ſolū cām deficientē. ¶ Scd̄a propo/

ſitio ſiue cõcluſio. Licet productio mali non ſit a deo: tamen mali reordinatio eſt a deo quia reordinatur per penas qꝛ niſi puniret eſſet duplex malũ et iſta reordinatio facit ad decorẽ vniuerſi. Pro ſcđo nota ꝙ iuſticia ibi accipitur ꝓ iuſticia infuſa ꝛ non morali. ¶ Duplex eſt priuatio ſcꝫ large ꝛ ſtricte capta Large capta eſt que nõ tm̃ negat actum ſed etiam aptitudinem: vt Lignum nõ videt. Stricta capta eſt illa q̃ tm̃ negat actuꝫ ꝛ ponit aptitudinem: vt Homo non videt. Et iſta nõ ſolum includit priuationem ſed et deformitatem.

Octauo queriť. Utrũ

angelus in primo inſtãti ſue creationis fuerit malus actu proprie voluntatis. Tria ſunt inſtantia originis. Primum eſt eſſe illud a quo aliud eſt vel originatur. hoc modo pater eſt in primo inſtanti originis: quia ſemꝑ originans eſt prius ſuo originato prioritate originis. ¶ Scđm inſtans originis eſt eē ab alio ſolum ꝛ ſic filius eſt in ſcđo ſigno originis. ¶ Tercium inſtans ſigni originis eſt eſſe ab alijs. ꝛ in hoc ſigno diciť ſpũs ſanctus. Inſtans eternitatis eſt ipſamet eternitas que eſt interminabilis vite tota ſimul ꝛ perfecta poſſeſſio. Inſtãs eui eſt quedam entitas realis: accidentalis: indiuidualis actualiter exiſtens in euo menſuratiua indiuiſibiliter rei vniformiter ſe habentis. De hoc inſtanti eſt queſtio. ¶ Utrum angelus cum primo fuit potuit peccare. Et qđ hoc ſit poſſibile videtur per ſolem quia ſol in primo inſtãti ſue creationis luxit. Duplex eſt actus volũtatis. ſ. velle ꝛ nolle. Ex iſtis inferuntur aliqua correlaria. ¶ Primũ oĩs actus voluntatis eſt deacceptiuus vel acceptiu⁹. ¶ Scđm om̃e nolle neceſſario preſupponit aliquod velle qꝛ non fugio incõmodũ niſi propter cõmoduꝫ. Ex quo ſequitur ꝙ primus actus angeli non potuit eſſe nolle quia omne nolle preſupponit velle. ¶ Tercium angelus non potuit eſſe malus in primo inſtãti ſue creationis per aliq̃d nolle inordinatum quia omne nolle inordinatum preſupponit velle ordinatum. ¶ Quartũ eſt ꝙ ſi angelus peccaſſet in primo inſtãti ſue creationis neceſſario peccaſſet per velle inordinatum. ¶ Triplex eſt velle ſcilicet Amicicie Concupiſcentie ꝛ Cõplacentie. ¶ Amicicie et eſt actus volũtatis quo voluntas amat aliquid ꝓpter bonum dilecti: vt diligo talem propter virtutem ſuam et bonum ſuum et ſanitatem et ſalutem iſte amor eſt purus nõ meritorius. ¶ Amor concupiſcentie eſt actus voluntatis quo voluntas amat aliq̃d propter bonum ſcilicet amantis: vt amo vinum propter me: vel diuitem propter commodũ. ¶ Amor complacẽtie ſcđm Bonauenturam: vt charitas habita non poteſt eſſe bonum amicicie: nec bonum concupiſcentie. Duo amores edificauerunt duas ciuitates: amor ſui vſqꝫ ad contemptum dei fecit ciuitatem diaboli. Amor dei vſqꝫ ad contemptum ſui fecit ciuitatẽ dei Hec Auguſtinus in q̃rto de ciuitate dei. ¶ Articulus pariſieñ. Dicere ꝙ inter creationem angeli et lapſum eius nulla fuerit morula eſt error.

¶ Concluſio reſponſalis. Conditio angeli precedit ordine duratione ꝛ tempore peccatum eius. ¶ Opinio ſcoti per propoſitionem. Licet angelus in primo inſtanti ſue creationis non peccauit de facto potuit tamen in inſtanti ſue creationis peccare patet: quia omne habens actum primum ſufficientem ꝛ perfectũ ꝛ non impeditum ab alio reſpectu act⁹ ſcđi põt talem actum producere. ſed voluntas angeli eſt actus primus perfectus et non impeditus etiam ab in inſtãti ſue creationis. ergo potuit egredi in actum ſcđm id eſt ſuum effectum.

Notandũ ꝙ duplex eſt paradiſus.ſ. coꝛpoꝛalis qui eſt duplex ſcʒ celũ empireũ et terreſtris. Alius eſt paradiſus ſpiritualis ꝛ hoc dupliciter ſcʒ obiectiue: et ſic eſt deus. Et foꝛmaliter ſiue ſubiectiue ꝛ ſic eſt clara viſio dei. Et iſto mõ diabolus non fuit in paradiſo: ſed pꝛo tanto dr̃ fuiſſe in paradiſo quia deus dedit ſibi oẽs ſpẽs innatas omniũ rerum. Notanduʒ ꝙ coꝛrumpi dr̃ dupliciter. Uno modo entitatiue ꝛ poſitiue ꝛ hoc mõ coꝛrumpit̃ qđ nihil fuit vel eſt. Alio modo pꝛiuatiue vt illud qđ non eſt nec fuit: ſʒ fuiſſet niſi impedimentũ obfuiſſet. Exẽplum cecitas a natiuitate pꝛiuat ꝛ coꝛrumpit viſionẽ que nõ fuit ſed ꝗ fuiſſet.

Nono querit̃. Utrum

angelus omnia creata que cognoſcit cognoſcat per ſpẽs innatas: an aliqua per ſpẽs acquiſitas. Notãdũ ꝙ omnes theologi conueniũt in iſta affirmatiua ꝙ intellectus angelicus cognoſcit res ꝑ ſpecies innatas vel per ſpẽs intelligibiles. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio eſt. Qꝛ ſolus deꝰ cognoſcit omnes res ꝑ eẽntiã ſuã ꝓpꝛiã et nullo modo per eſſentias rerũ ipſarum patet quia eſſentia diuina pꝛopter ſuaʒ infinitatem repñtat pꝛopꝛio intellectui omne ens creatum vel creabile. Scđa pars patet quia ſi intellectus diuinꝰ cognoſceret res per ipãs res: ipẽ res mouerent intellectum diuinũ et ſic intellectꝰ diuinus vileſceret. ¶ Scđa pꝛopoſitio. Intellectus angelicꝰ non cognoſcit alia a ſe per eſſentiam pꝛopꝛiaʒ ſed per eſſentias rerum vel per ſpecies quia per eſſentiam pꝛopꝛiam cognoſcit ſeipſum ſoluʒ et non alia. Opinio Bonauenture ſtat in tribus pꝛopoſitionibus.

¶ Pꝛima eſt licet intellectus angelicus poſſet recipere ſpecies acquiſitas ꝗcunqꝫ tamen intelligit per ſpecies innatas. Pꝛima pars patet quia intellectꝰ agens angeli nõ eſt minoꝛis actualitatis ꝗ̃ intellectus agens hominis: ſed intellectꝰ hominis agens poteſt cauſare nouã ſpeciem ĩ intellectu potentiali: ergo ꝛ intellectus agens angeli. ¶ Secunda ꝑs patet quia deus in ꝑ̃ncipio creationis angeli concreauit ſibi omnes ſpecies vniuerſaliũ ſeu rerum fiendarum. ¶ Scđa pꝛopoſitio. Deus in pꝛimo inſtanti creationis angeli impleuit intellectũ angelicum tot ſpẽbus ꝙ poterat intelligere omnia creata ſine noua creatione ſpẽi.

¶ Tercia pꝛopoſitio. Intellectus angelicus aliter cognoſcit vniuerſalia ꝑ ſpecies illas innatas: ꝛ aliter cognoſcit ſingularia patet quia per iſtas ſpecies innatas intelligit vniuerſalia pꝛimo ꝛ per ſe ſed tanqꝫ per ꝓpꝛia repñtatiua ipſoꝝ intelligit aũt ſenſus alicuius ſigularia non ꝑ̃mo ꝛ per ſe ſed per applicationem quandã illarũ ſpecieruʒ vniuerſaliũ ad diuerſa ſingularia per quandã applicationem collationẽ vel cõpationẽ pꝛout intellectꝰ angelicꝰ fert̃ in ipm̃. ¶ Nota ꝙ angeli tripliciter addiſcũt. Pꝛimo ꝑ ꝓpꝛiam induſtriã ꝛ ꝑ applicationẽ ſpecierũ. Scđo addiſcũt per reuelationẽ. Tercio per experientiã. ¶ Quarta pꝛopoſitio. Ad cognoſcendũ particularia ꝛ contingentia non ſufficiunt ad hoc ſpecies innate ſed cũ hoc requiritur applicatio ꝛ appꝛoximatio vt dictum eſt.

¶ Nota ꝙ angeli exiſtentes in celo empireo non cognoſcunt nos in particulari nec opationes noſtras pꝛopter nimiã diſtantiam loci ꝛ angelus exiſtens in anglia non cognoſcit nos eſſe hic in particulari pꝛopter hoc et ratio iſtoꝛum eſt ꝙ intellectus angeli eſt finitus et limitatus. Et ideo non erat neceſſe ꝙ omẽs angeli cognouerunt omnes articulos fidei circa incarnationem vſqꝫ poſt aſcenſionem licet aliqui bene cognouerint vt gabꝛiel. Et hoc modo intelligitur apoſtolus qui dicit Ephe. iij. vt innoteſcat pꝛincipibus et poteſtatibus multifoꝛmis ſapientia dei. Et gloſa ibi dicit angeli multa didicerũt ab eccleſia. Et ad

hoc faciũt ille autoritates. Quis eſt iſte qui venit de edom.

Decimo querit. Utrum angelus per cognitionem naturalem di/uinam eſſentiam cognouerit in ſeipſa id eſt nude et pure ſine omni medio ⁊ crea/ture adminiculo id ē intuitiue. Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna ꝯcluſione. ¶ Angelus nō potuit naturali cognitione videre diuinam eſſentiam in ſeipſa: patz q2 ſm Auguſtinū. Eſt in poteſtate diui/na ſiue diuine eſſentie videri a creatura vel non videri. Nam eſt voluntaria ⁊ li/bera ad omnē actum exteriorem. Pro/batur ſc̄do: quia viſio clara dei eſt pre/mium beatificum creature rationalis. Si ergo angelus poſſet naturaliter vi/dere deum poſſet ſe naturalr̄ premiare quod falſum eſt: quia deus eſt lux inac/ceſſibilis omnibꝰ creaturis. ¶ Nota ꝙ angelus dicitur ſpeculum dei: quia eſt imago dei et dicitur clarum quia nō obumbratur carne. ¶ Q2 deꝰ ſit p̄ſens ali/cui poteſt intelligi dupliciter. Uno modo vt principiū conſeruans et continēs rem et ſic deus eſt preſens omnibus cre/atis. Iſta prima non ſufficit ad cognitionem. Alio modo deus poteſt eſſe pre/ſens tanꝗ̄ obiectum mouens potentiaz ⁊ ſic non eſt preſens omnibus ſed ſolum beatis. ¶ Nō poſſe cognoſcere aliq̄d cognoſcibile poteſt contingere dupliciter. Uno modo propter cognoſcētis obſcu/ritatē. Alio modo propter cogniti pro/funditatem vel ſublimitatem. Primo modo dicitur impediri propter velamē impediens. Hoc impedimentum nō fu/it in angelis. Secundo modo dicit̄ im/pediri cognitio non ꝑpt velamē cogno/ſcētis ſz ꝑpt cogniti ꝓfunditatē. Reſolō eſt in ꝓpōib9 ſex ſcʒ. ¶ Prima ꝓpō. Non eſt impoſſibile deum cauſare aliquā ſpeciem intelligibilem diſtincte repreſentatiuā diuine eſſentie. patz quia non plus repugnat ꝙ ſit aliqua ſpecies diſtincta repreſentatiua eēntie diuine ꝗ̄ ꝙ ſit ali/quis actus diſtincte repreſentans eſſentiam diuinā: ſed deus pōt cāre talē actū repreſentatiuum ſcʒ actum beatificum vel viſionem claram: ergo etiam pōt fa/cere ſpeciem repreſentatiuam diſtincte rep̄ntans eſſentiam ipſam diuinam.

¶ Secunda propoſitio. Huiuſmodi ſpecies repreſentatiua diſtincte eſſentie diuine eſt cōicabilis intellectui huma/no et angelico patet. Nō plus repugnat intellectui creato recipere ſpeciem rep/ſentatiuā diſtincte eſſentie diuine ꝗ̄ recipere actum repreſentatiuuʒ diſtincte eſſentie diuine: ſed intellectus recipit talem actum. ergo etiam ſpeciem.

¶ Tercia propoſitio. Intellectus crea/tus ꝟtute talis ſpeciei poteſt habere perfectam noticiam abſtractiuam tamē eſ/ſentie diuine. patet quia omis actus primus ſufficiens ad actum ſc̄dm: poteſt cauſare actū ſcd intellectus creatus ha/bens talem ſpecieʒ intelligibilem habet actum primū. ergo ⁊c̄. Duplex ē actus ſcʒ Primus qui eſt in ꝓpoſito ſpecies intelligibilis. Actus ſc̄dus eſt ipſa intel/lectio producta. ¶ Quarta propoſitio. Uirtute huiuſmodi ſpeciei intellectus poteſt cognoſcere omnes veritates theologicas neceſſarias tā mediatas ꝗ̄ im/mediatas. patet quia quicūꝗ habet noticiam abſtractiuam perfectam ⁊ diſtinctam alicuius obiecti virtualiter includentē omnes veritates neceſſario formales de obiecto ille poteſt cognoſcere omnes veritates theologicas. ergo ⁊c̄. pōt cognoſcere omnes veritates de neceſſa/rio formales de eſſentia diuina.

¶ Quinta propoſitio. Huiuſmodi no/ticia abſtractiua habita ꝟtute talis ſpeciei cōicate intellectui: q̄dāmodo eſſet naturalis intellectui ⁊ q̄dāmodo ſup/naturalis. patz quia illa noticia abſtractiua eſſet naturalis receptiue q2 omnē

naturaliter recipit intellectus: ꝛ eſſet ſu
pernaturalis q̄dāmodo: quia eſſet ſu/
pernaturalis motiue et effectiue q2 cau
ſaretur ab agente ſupernaturali q2 nul
la creatura poſſet cauſare illam ſpecieꝫ
perfecte repꝛeſentatiuā eſſentie diuine.
¶Sexta pꝛopoſitio. Veriſiĺe eſt ꝛ mul
tum pꝛobabile ꝙ deus dederit angelis
et ipi homini in pꝛincipio creationis ta
lem ſpeciem repꝛeſentatiuā: patet quia
dei perfecta ſunt opera ꝛ ideo facit ange
los cum perfecta noticia. Et ſic foꝛte in
tellexit Aug⁹. ꝙ angeli pꝛius viderunt
res in verbo diuino. Ex quo ſequit̄ alia
pꝛopoſitio. ꝙ huiuſmodi cognitio ab/
ſtractiua eēntie diuine ꝛ diſtincta ꝛ per
fecta habita mediante tali ſpecie nō po/
nit viatoꝛem extra ſtatum vie: ptꝫ quia
ſola viſio clara intuitiua ponit hominē
extra ſtatum vie: ſed hec ſpecies non eſt
viſio clara intuitiua ſed abſtractiua. er
go ꝛc. Hec dicta ſunt cōtra ſanctū Bo/
nauenturā quia ipſe loquitur de cogni/
tione intuitiua. Hec autem ſpecies cau
ſat noticiā abſtractiuam.

Undecimo queritur.

Utrum angeli naturali dilectione dile/
xerunt deum pꝛopter ſe ꝛ ſuper omnia.
Dico ꝙ triplex eſt dilectio: Quedam
eſt entitatiua: Quedam confoꝛmatiua
quedam pꝛincipiatiua. ¶Dilectio enti
tatiue et quidditatiue eſt quedam incli
natio naturalis ipſius voluntatis q̄ in/
clinatur ad ſummā beatitudineꝫ tanq̄
ad vltimū finem. Pono pꝛopoſitiones.
¶Pꝛima pꝛopoſitio. Iſta dilectio na/
turalis non eſt actus elicitus a volunta
te. patet quia non eſt niſi inclinatio na/
turalis ipſius voluntatis qua inclinat̄
Nulla inclinatio nature eſt actus potē/
tie. ¶Secunda ꝓpoſitio. Iſta dilectio
naturalis nihil aliud eſt realiter q̄ ipſa
voluntas licet diſtinguatur foꝛmaliter
patet quia omnis reſpect⁹ aptitudina/
lis diſtiguitur foꝛmaliter ab illo cuius
eſt reſpectus ſed iſta inclinatio qua vo/
luntas inclinatur eſt aptitudo. vnde la/
pis inclinat̄ ad deſcenſuꝫ. ¶Tercia pꝛo
poſitio. Omnis creatura rationalis ne
ceſſario ꝛ ſumme ꝛ perpetuo diligit ſuā
beatitudinē iſta dilectione naturali. pa
tet quia omnis creatura inclinat̄ ad be/
atitudinē: ſed inclinatio eſt dilectio na/
turalis. Ex quo ſequitur Coꝛrelariuꝫ
ꝙ demones ꝛ damnati diligunt ſumme
beatitudinem. ¶Quarta pꝛopoſitio.
Q2 appetitus naturalis dilectio natu/
ralis inclinatio naturalis ad beatitudi/
nē ꝛ ipa beatificabilitas ſunt idē in vo/
luntate. De iſta dilectione naturali non
eſt qō nr̄a. ¶Alia eſt dilectio naturalis
cōfoꝛmatiua q̄ eſt actus elicitus a volū
tate libere cōfoꝛmiter ad inclinationeꝫ
naturalem quo actu voluntas acceptat
aliqđ obiectum. Exemplū inclinoꝛ ad
fugiendū moꝛtem et fugio actu elicito.
Alia eſt dilectio naturalis ꝑncipiatiue
qua ſcꝫ elicitur a voluntate ſecluſis om
nibus donis gratuitis gratūfacientib⁹
ſupple ꝛ ſic homo exiſtēs in moꝛtali pec
cato diligens deū diligit dilectione na/
turali hoc modo ꝛ ſic diſtinguitur dile/
ctio naturalis ꝯtra dilectionē gratuitā
meritoꝛiam ſupple. Hoc mō capit̄ dile/
ctio naturalis in qōne nr̄a. Dilectio li/
bera nō gratuita q̄ eſt actus elicit⁹ a vo
luntate non habēte grām. ꝛ de ipa ē qō.
Reſolutio qōnis ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹.
¶Pꝛima ꝓpō. Q2 angelus ex puris ſu
is naturalibus in ſtatu nature inſtitu/
te potuit diligere ſuper omia immo de
facto dilexit. ¶Scđa ꝓpō. Homo ī ſta/
tu nature inſtitute ex puris ſuis natu/
ralibus potuit. vt ſup̄. Diligere deū ſu
per omnia poteſt intelligi dupliciter vl
duobus modis ſcꝫ extenſiue ꝛ intenſiue
Extenſiue quādo diligit deum plus q̄
oia alia a deo. Intenſiue ſuper omia di/
citur omnia diligere deum qui maioꝛi

affectu vult de deo melius eſſe ſuper om nia id ē melius ꝙ̄ omnibus creaturis. Nota ꝙ triplex eſt ſtatus hoīs ſcʒ ſtatꝰ nature inſtitute: nature deſtitute et nature reſtitute. vide in textu. ¶ Nota ꝙ diligere deū ſuper omnia amore amicicie eſt nullo cōmodo vel incōmodo velle ipm̄ offendere nec amicicias ſoluere. Propter nullū cōmodū adipiſcendum nullus debet offendere deū mortaliter. Similiter etiā propter nullū incōmodum euitandū nullus debet offendere deum mortaliter. Similiter dilectione concupiſcentie diligere deum ſuper omnia eſt nullo cōmodo vel incōmodo velle illū perdere. Iſtud dictū amor transformat vel iungit amantem in amatum poteſt intelligi dupliciter. Uno modo de coniunctione reali ⁊ ſic non intelligitur hic. Alio modo de coniunctione intentionali ⁊ amor iūgit amantē in amatū: q2 amans habet intentionem in amatū. ¶ Homini facienti qđ in ſe eſt nunꝙ̄ deeſt deus Ubicunꝙ natura deficit in ſuis operationibus ibi deus ſupplet vicem eius ſicut patet in corpore humano formato puro: quia nō poteſt ꝑtingere ad vltimā ꝑfectionē hoīs. Ideo deus non deficit. Quicunꝙ vtitur creatura ꝑpter ſe peccat mortaliter.

Duodecimo queritur.

Utrum angelus naturali dilectiōe magis diligit ſuperiorem: an parem: an inferiorem. tres ſunt queſtiones. Pro ampliori declaratione ponuntur alique diſtinctiones. ¶ Prima diſtinctio. Aliqs angelos eſſe pares ſiue ſimiles ſibi: hoc poteſt intelligi tribus modis. Uno modo per naturam qui continentur ſub eadem ſpecie ſpecialiſſima et diſtinguunt ſolo numero: vt ſortes et plato. Secundo modo per gloriam qui habent equalem gratiam vel gloriam. Tercio modo per officium et ſic angelus cuſtodiēs te et angelus cuſtodiens me ſunt pares in officio de oīm̄ parilitate. Poteſt eē qđ. ¶ Secunda diſtinctio. Aliquos angelos eſſe ſuperiores aliis poteſt intelligi tripliciter ſcʒ ſm̄ naturam: ſm̄ gloriam ⁊ ſm̄ officium. Illi dicuntur ſuperiores ſcđm naturam qui habent nobiliorem naturam et ſuperiorem ſpeciem. Et ſm̄ hoc ſunt tres opiniones. Sāctus Thomas dicit ꝙ quot ſunt angeli tot ſūt ſpecies. Sanctꝰ Bonauētura dicit ꝙ omnes angeli ſunt eiuſdem ſpeciei. Alij tenent opinionem mediam. ſcʒ ꝙ tot ſunt ſpecies quot ordines. Alio modo dicūtur ſuperiores per gloriam qui ſcʒ habent maiorem gloriā. Tercio modo dicuntur ſuperiores per officia ſicut ſuperiores habent officium contemplādi deum. Mediocres regere mundū in cōi. Inferiores vero habent regere ſuperiores perſonas. ¶ Tercia diſtinctio. Ultimo pro reſponſione ad queſtionē ponit talis diſtinctio. Q2 aliqs diligat magꝭ aliquem poteſt intelligi tribus modis. Uno modo ꝙ magis diligat rōne boni optati. Hoc modo diligo virginem mariam magis meipſo id eſt ad maius bonum: ⁊ ſic quilibet angelus plus diligit ſuperiorem ſe ratione boni optati. Secundo modo ratione affectus magis intenſi. Aliquis diligit alium ad quē affectio ſua magis trahit ratione familiaritatis ⁊ domeſticitatis ⁊ ſic pono concluſionem ſcđaꝫ ꝙ angelus diligit plus parem ſibi hoc ſcđo modo ꝙ̄ ſuperiorē vel inferiorem. Tercio modo ratione effectus impenſi Aliquis magis diligit illum cui maiora beneficia impēdit. Sic mater plus diligit filium ſuum paruū ꝙ̄ grandeuū. Et ſic pono concluſionem terciam ꝙ angelus hoc modo magis diligit inferiorem ſe ꝙ̄ parem vel ſuperiorem.

Circa quartā di/
ſtinctionem querit doctoꝛ
Bonauentura. ¶ Utrum
angeli creati ſint in beati/
tudine ſiue in gloꝛia. Duplex eſt beati/
tudo ſcʒ quedam obiectiua: alia ſubie/
ctiua ſiue foꝛmalis. Beatitudo obiecti
ua dicit̄ eſſe eſſentia diuina ſeu ipſa tri/
nitas increata. de hac non eſt qō. Alia ē
beatitudo ſubiectiua ⁊ foꝛmalis que cō
ſiſtit in clara viſione et in fruitione ſe/
quente viſionē ⁊ in firma tētione. Et di
citur foꝛmalis quia conſiſtit in actibus
que ſunt accidētia et ſunt ſubiectiue in
beato ⁊ infoꝛmant ipſum beatū. ¶ Se/
cunda diſtinctio Duplex eſt beatitudo
ſcʒ quedam eſt: que eſt ſtatus omniū bo
noꝛum aggregatiōe perfectus. Alia eſt
beatitudo que eſt ſtat⁹ aliqualiter per/
fectus ſcʒ per carentiam omnis mali:
in deſcriptione Boecij. Tercia notan/
ter primo ponit̄ ſtatus loco gñis. Sta/
tus eſt ſtabilis permanentia legibus di
uine ſapientie firmata Scd̄a particula
omniū bonoꝛum aggregatione que pꝛin/
cipaliter ſunt tria ſcʒ viſio clara: fruitio
perfecta: et tentio firma: ad que omnia
alia bona reducuntur. Tercia particu/
la eſt perfectus quia ille eſt ſtatus per/
fectus cui nihil deeſt quia ille ē beatus
qui habet quicquid vult et nihil mali
vult: vt dicit Auguſtinus. Alia eſt be/
atitudo per carentiam mali. Et eſt ſta/
tus carens omni malo tam culpe q̄ȝ pe/
ne: et in iſto fuerunt creati angeli: quia
fuerunt creati innocentes. Et nota be/
ne per iſtam diſtinctionem ſoluuntur
infinite auctoꝛitates pꝛecipue Auguſt.
¶ Felicitas ſm philoſophū pꝛimo ethi/
coꝛum. Eſt operatio optime potentie
ſm optimam virtutem in vita conti/
nua et perfecta. Sunt tres partes. Pꝛi/
ma eſt operatio optima potentie ſcilicʒ
voluntatis ſequentis intellectum. Et

q̄d Boetius ſtatū addit iſte vocat ope/
rationem quia eſt operatio quietis.
Secunda pars ſm optimam virtutem
ſcilicet ſapientiam per quam poteſt in/
telligi clara viſio dei: et fruitio dei qua
ſi ſapida ſciētia et in hoc et in tercia par
ticula concoꝛdat cum Boetio. omniuʒ
bonoꝛū ⁊c̄. ¶ Dicitur angelus erat ple/
nus ſapientia pꝛopter omnium bonoꝛū
noticiā in pꝛopꝛio genere. ¶ Dicitur fu
iſſe in delicijs paradiſi: pꝛopter ſpeciem
intelligibilem diſtincte repꝛeſentatiuā
diuine eſſentie. ¶ Dicitur q̄ diligebant
deum et fruebantur. Dicendum q̄ du/
plex eſt fruitio ſcʒ vie et patrie. Fruitio
vie eſt amoꝛ quo diligimus deum ſuper
omnia non tamen clare et perfecte ⁊ iſta
eſt iuſtoꝛum. Fruitio patrie: eſt beato/
rum: et eſt amoꝛ quo diligimus deuʒ ſu
per omnia clare. ¶ Dicitur liberum ar/
bitriū inuertibile dupliciter. Uno mo/
do per naturaʒ et eſt illud cui repugnat
verti vel verſio de bono in malū ⁊ iſtud
eſt diuina volūtas. Alio modo dicitur
per gratiam inuertibile et ſic voluntas
beati eſt inuertibilis pꝛopter confirma
tionem gratie ad beatitudinem. Deus
ergo fecit angelos ſic inuertibiles q̄ ſte
tiſſent ſi voluiſſent: ſed reliq̄t eos in ma
nu ſui conſilij. Et ſi queratur. ¶ Utrū
deus poſſet creaturam rōnalem impec/
cabilem facere per naturam. Reſpōdet
q̄ non quia deus non poteſt facere illud
quod immplicat contradictionē ſed im
poſſibile eſt ſimpliciter creaturā ratio/
nalem eſſe per naturā impeccabilē. patʒ
quia de ratione creature eſt ipſa vertibi
litas vł mutabilitas ⁊ ꝓpꝛietas ſui pꝛo
pꝛia paſſio dei eſt non poſſe peccare. Si
ergo creatura eēt impeccabilis eſſet de/
us quod eſt impoſſibile per naturam.
¶ Queritur ſecundo. Suppoſito q̄ nō
fuerint creati in beatitudine ꝑfecta.

Querit̃ ſc̃do. Utrũ fuerint angeli creati in gr̃a. Gr̃a ⁊ caritas oĩno idẽ ſunt ⁊ ſynonima. ideo qđ dĩ de vno de alio dr̃. Gratia duplex eſt quedã gratũfaciens. alia gratiſdata. Gr̃a gratũfaciens eſt quidã habit⁹ ſupnaturalis infuſus imediate a deo ipſi creature rationali: p quã ipſa ẽ digna vita eterna: ⁊ p quã ẽ grata ⁊ cara ⁊ accepta ⁊ amica deo: ⁊ p quã oẽs actus ei⁹ eliciti ſm inclinationẽ illi⁹ habit⁹ ſunt accepti deo dicitur ſupernaturalis q2 cauſat̃ a deo: ideo nõ põt cauſari ab agente naturali volũtario. põit̃ p quã. ad differẽtiã alioꝝ habituũ infuſoꝝ ſicut habit⁹ fidei quia niſi habuerim⁹ veſtẽ nuptialẽ nõ erim⁹ digni vita eterna ⁊ hoc ſolũ p beneplacitũ dei ⁊ nõ ex natura rei: q2 caritates mille nõ ſufficiunt ad cõferendũ vitã eternam ſed ipſa charitas facit dignũ vita eterna ꝓpter acceptationẽ diuinã quia qñcũqꝫ inuenit hominẽ in charitate acceptat ipſum tanqꝫ dignum vita eterna. Car. eſt la liuree du roy celeſte. p quã oẽs ⁊c̃. qa nõ omne opus hoĩs factũ in charitate ẽ meritoriũ quia pñt eſſe actus indifferentes. ⁊ etiã patet de pctis venialib⁹ cũ quibus ſtat charitas. ¶ Gr̃a gr̃tiſdata ẽ aliquid ſupadditũ naturalib⁹ eſſentialib⁹ ipſi⁹ creature rõnalis iuuans ⁊ ꝑparans ipſam ad gratiã gratũfacientẽ. Duplicia ſunt naturalia eſſentialia in nobis quedã vt corpus aĩa intellect⁹ bonitas ⁊ hmõi: ⁊ iſti non dicunt̃ gr̃e gratiſdate. alia ſunt accidẽtalia ⁊ iſta ſunt q̃ nobis dant̃ a natiuitate ſicut ingenioſitas pietas naturalr̃ vel cõpaſſio ⁊ hmõi talia dicunt̃ gr̃e gr̃tiſdate. ¶ Pono ↄcl'onẽ. Omne donũ dei ſiue habituale ſiue actuale ſiue intrinſecũ ſiue extrinſecũ qđ iuuat nos ad exhibendã gratiã gratũfacientez põt dici ⁊ eſt gr̃a gradiſdata. Jđo flagella vel ⁊ increpatiões ⁊ monitiones p̃dicatorum ſunt gratiſdate. ſilr̃ ſcientie ingeniũ. fortitudo. ſanitas ſm Scotũ. Si tenemus hanc opinionẽ ꝙ omnes angeli fuerũt creati in gr̃a cũ opinione tunc neceſſe eſt ponere tres moras. Jn prima mora angeli fuerũt creati in gr̃a ⁊ p illã laudauerũt deũ. Jn ſc̃da mora boni pſeuerauerũt in bono: ⁊ mali declinauerũt ⁊ demeruerũt. Jſta ſc̃da mora nõ fuit inſtantanea ſed dimẽſibilis: quia i iſta boni multa bona meruerũt: ⁊ multa mala mali fecerũt tẽptando alios ⁊ tunc fuit bellum ſiue prelĩã magnũ in celo. Peccauerunt odio ſupbia inuidia et iſta non poſſunt fieri i inſtãti. Tercia mora ꝑncipalis ẽ qua boni fuerũt ꝑmiati recipiendo beatitudinẽ ⁊ mali fuerũt dãpnati et puniti. Scđm Bonauẽ. ⁊ alios. angeli non fuerũt creati in gr̃a. Nota rõnes in textu. Et ſi vis tenere hanc opinionẽ ponende ſunt q̃tuor more. Jn ꝑma omnes angeli fuerũt creati in puris naturalib⁹ Jn ſc̃da ꝓpter regratiationem naturalium omnib⁹ dedit gratiã ⁊ adhuc om̃s fuerũt vniformes. Jn tercia mora mali demeruerũt ⁊ boni pſeuerauerẽt. Quarta mora eſt ꝑmiationis in qua boni fuerunt beatificati ⁊ mali dãnati. ¶ Queritur. Quid ſunt iſte more. Dicũt quidã ꝙ iſte more ſunt inſtantia eui. Ad autoritates q̃ ponunt̃ in principio q̃õnis. Reſpondet̃ per vnam diſtinctionẽ gr̃e. Gratia capit̃ trib⁹ modis. Large. ꝓprie ⁊ magis ꝓprie. ¶ Primo mõ capitur pro ſupaddito eẽntialib⁹ naturalib⁹ vt ingeniũ ſciẽtia: ſcire bene cãtare ¶ Sc̃do mõ capit̃ p ſupaddito libero arbitrio diſponẽte ad rectitudinẽ vt virtutes naturales vt inocẽtia mitilitas pietas ⁊c̃. ¶ Tercio mõ capit̃ pro ſupaddito libero arbitrio rectificans ⁊ cõplens ⁊ eleuans. Et hec gr̃a dr̃ gratũfaciens quia facit hominem acceptabilẽ deo. Et ideo autoritates ꝓbantes ꝙ angeli creati ſunt in gr̃a intelligunt̃ primo mõ vel ſc̃do modo vel tercio mõ. Põt etiam alia ſolutio eſſe ꝙ angelum eſſe creatũ in gr̃a. Hoc põt intelligi duplr̃. Uno mõ formalr̃ ⁊ actua

liter z ſic nō fuerūt hoc mō. Alio mō di/
ſpoſitione z tūc bene concedendū ē. Ro
ta ꝓpoſitionē. Deus ita ſtatuit z deter/
minauit legibus ſue ſapie ꝙ nullus ſiue
hō ſiue angelꝰ beatificabitur ſiue habe/
bit gratiā z gloriā niſi mediāte merito
vel ꝓprio vel alieno. Propo inꝗꝫ ꝓ adul
tis. alieno pro infantibꝫ z hoc merito cō
grui. Meritū de cōgruo eſt aliqđ opus
bonū de genere moris diſponēs ad grāꝫ
factum ſine grā vt dare elemoſinā extra
charitatē. Meritū de cōdigno eſt aliqđ
bonū elicitū ſm inclinationē charitatis
¶ Queriť quō charitas dī forma virtu
tum cū tn̄ nō ſit ſubiectiue in ꝟtutibus
Dico ꝙ ꝟtutes z opa nr̄a dicunť forma/
ta ꝑ charitatē q2 nec virtutes nec opa ac
ceptanť niſi ſint formata ſeu producta ꝑ
charitatē. Nota ꝑ illa autoritate Eze/
chiel. xviij. Aurū opus decoris tui z fo/
ramina in die q̄ conditꝰ ē. Aurū ē chari
tas foramina ē diſpoſitio q̄ eſt in creatu
ra rōnali ad recipiēdū charitatē diuinā

Queriť tercio. Utrum

aliqbus data ſit future glorificationis
ꝑſciētia. Aduertendū quod quedā ſunt
poſſibilia q̄ nūqꝫ erūt vt antixp̄s. Alia
ſunt poſſibilia q̄ nun.ꝗꝫ erūt vt ꝙ ſit aliꝰ
ſol z alia luna. Opinio talis eſt ꝙ nulli
angeli nec boni nec mali habuerūt pre/
ſcientiā ſui ſtatus z hec eſt ꝯclo rūſalis
Rō eſt q2 certa cognitio future btitudi
nis magis ꝑtinet ad ſtatū p̄mij ꝗꝫ ad ſta
tum meriti. Pono diſtinctiōes ¶ Prima
diſtinctio duplex ē certitudo quedā po
tentie cognitiue. alia potentie effectiue.
¶ Scđa diſtinctio duplex eſt certitudo
intellectꝰ quedā eſt infallibilitatis. alia
eſt probabilitatis. ¶ Prima eſt illa qua
aliqs ita cognoſcit aliqđ ꝙ nō pōt falli.
vt cognitio ꝙ viuo. ¶ Scđa eſt illa q̄ ha
betur ꝑ ꝓbabiles rōnes vel veriſiſes ad
vnā partē ſic ꝙ ad oppoſituꝫ nulle ſunt
ꝓbationes vel valde pauce vt ſcio: ꝙ oīs
mater diligit filiū ſuū. ¶ Tercia diſtin/
ctio. Certitudo volūtatis ē duplex ꝗdā
expectabiľ alia ē tentationis. Prima ꝑti
net ad viatorē. Scđa ad compꝛhenſorē.
Spes eſt certa expectatio future beati
tudinis prouenuens ex gratia z meritis
¶ Prima ꝓpō. Angeli ꝗꝫdiu fuerūt via/
tores tētationis nō habueřt certitudinē
infallibilitatis de ſua glificatione. pꝫ q2
deus nō reuelauit eis nec poterant ſcire
ex ipſis: q2 nullus intellectꝰ creatus pōt
ſcire ꝑ naturalē virtutē futura ꝯtingen
tia. ¶ Scđa ꝓpō. Angeli in ſua creatōe
habuerūt certitudineꝫ ꝓbabilitatis ſue
glificationis: pꝫ q2 poterant cognoſcere
ex rōnibꝫ ꝓbabilibꝫ ꝙ aliqn̄ haberēt glo
riam. pꝫ q2 nullū in ſe īpedimētū vel pec
catū. ¶ Tercia ꝓpō. Nulli angeli ꝗꝫdiu
fuerūt viatores tentatōis de ſua glifica/
tione q2 tentatio ē actꝰ cōcupiēdi q̄ con/
cupiſco deū vt p̄ns mihi ¶ Quarta ꝓpō
Angeli in ſua creatione nō fuerūt certi
certitudine etiā ſpei de ſua glificatione
patꝫ quia nō habuerūt in ſua creatione
ſpem nec fidē nec gratiā. ¶ Quinta ꝓpō
Hoies viatores exiſtētes in grā hn̄t ma
iorē certitudinē đ ſua futura btitudine
ꝗꝫ habuerūt angeli ī ſua creatōe de ſua
glificatiōe patet q2 hoīes iuſti hn̄t fidē
ſpem z charitatē. angeli aūt in ſua crea/
tione nō habuerūt poſito q2 creati ſunt
in puris naturalibꝫ. ¶ Sexta ꝓpō. An/
geli in ſua creatione habuerūt certā ex/
pectationē ſemiplenā de ſua glificatōne
patet quia habuerunt rōnes probantes
ſcꝫ innocētiāz dei liberalitatē. ¶ Septi
ma propō. Licet angeli in ſua creatione
fuerint propinquiores deo ꝗꝫ homines
ꝗꝫtum ad ſtatum. Homines tamē iuſti
propinquiores ſunt deo ꝗꝫtum ad meri/
tum. patet quia angeli habuerunt ſtatū
innocentie in principio creationis. Nos
in principio autem noſtri peccatores fu
mus z ſumus omnes in ſtatu miſerie.
¶ Secunda pars patet eo ꝙ quia homi
nes iuſti viatores habent pignus vite
eterne angeli non.

Quarto querit᷑. Utru₃ malis angelis releuari potuit ſu⁹ caſus Caſus dicit᷑ de candēdo ſiue candētia. Eſt dr̄ia inter cauſa₃ caſum ꝛ occaſionē ſm̄ bonauēturā. Cauſa eſt ꝙ producit effectū ꝛ intēdit ipm̄ producere. Caſus eſt cauſa q̄ attingit effectū: ſed nō intēde bat tn̄ vt fodiens inuenit theſaurū. Occaſio eſt ꝙ nō eſt cauſa efficiēs: nec inten debat aliq̄d facere: tn̄ aliq̄d ſeq̄tur: vt ſi q̄s in cōgregatione profert incōſulte ver bum: ex quo audiens iraſcit᷑. Illud v̄bū prolatū nō eſt cauſa: nec proferens inten debat: ſed ē occaſio. ¶ Nota ꝙ duo ſunt agentia. Primo agens a propoſito agit ꝑpter finē cognitū. Scd̄o agens natura le non agit ꝑpter ſuū incognitū. Caſus theologice eſt delectio alicu⁹ de aliquo ſtatu. Et eſt triplex in angelis. Nā p̄m⁹ eſt caſus a ſtatu grē. Scd̄s a ſtatu glie. Terci⁹ a celo empyreo. A ſtatu gratie ceciderūt quē probabilr̄ habuerunt. A ſtatu nr̄o ceciderūt: nō quia habuerūt: ſed q꞉ habuiſſent ſi non peccaſſent aut ſi penituiſſent: de oibꝫ iſtis eſt q̄ſtio. Ali⁹ caſus poſſet aſſignari ſcꝫ caſus a ſtatu innocentie ſi fuerint creati in puris na turalibꝫ. Quintū caſum expectant poſt diē iudicij in abyſſum iferni. Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſex ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Angelus nō potuit p̄ſcire certitudinalr̄ caſum ſuū anteq̄ꝫ peccaret ex ſeipſo na turaliter. patet q꞉ illud erat verū futu₃ contingens ſed nullus intellect⁹ creatus pōt certitudinaliter ſcire futura contin gentia ex ſeipſo naturalr̄. nā hoc ē ꝓpriū deo. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Cū de⁹ ſciat na turalr̄ ꝛ certitudinalr̄ futura ꝯtingētia angelus malus non potuit p̄ſcire pecca tum ſuū niſi a deo reuelante. Prima ps patet q꞉ ſolus ille intellect⁹ cui⁹ noticia nō dependet a re creata noſcit futura cō tingētia certitudinalr̄ intellectus diui nus ēſt hmōi. ergo ꝛc̄. Noticia intellect⁹ angelici dependet a re: ſed futura contin gentia non ſunt a re. ¶ Tercia ꝓpoſitio Si angelus malus ſciuit certitudinalr̄ caſuū ſuū ſeq̄tur ꝙ deus reuelauit ſibi. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Deus non potuit de potentia ſua ordinata reuelare ange lo ſuo malo caſum ſuū. ¶ Quinta ꝓpō. Licet deus potuit p̄dicere angelo malū caſum ſuum non tamen potuit reuelare. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Reuelare eſt certam illuminationē cauſare interi⁹ in illo cui fit reuelatio de aliq̄ reuelato. Ūn̄ vna ꝛ eadē ꝓpō numero pōt dici corā omnibꝫ exiſtētibꝫ in aliq̄ loco et pōt vniformiter audiri ab omnibꝫ ꝛ tn̄ non reuelabit᷑ niſi vno vel aliq̄bus ſicut pꝫ de doctore ꝓfe rente verba q꞉ aliqui intelligūt ꝛ habēt nouū aſſenſu₃ alij v̄o nō. Nota ꝙ dolor ē de his que nobis ignorantibꝫ aduenūt. Triſticia ē de his q̄ nobis nolentibꝫ ad ueniunt. ¶ Querit᷑ vtru₃ angeli in ipſa creatōne. i. in inſtanti creatōis habuerūt cognitiōnē matutinā. ¶ Triplex eſt co gnitio quedā eſt meridiana: alia matu tina: alia veſptina. Cognitio meridiana eſt clara dei viſio: ꝑ quā btūs clare ꝛ nu de videt ipſam eſſentiā diuinā in ꝓpria exiſtentia vel p̄ſentia. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nulla noticia abſtractiua eſſentie diui ne q̄ꝫcūqꝫ diſtincta eſt noticia meri diana. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Cognitio meridiana nō ē cōmunicabilis viatori manenti in ſtatu vie. Cognitio matuti na eſt cognitio creatura₃ que cauſatur imediate a verbo diuino ſiue claro viſo. ſiue non. Iſta cognitio eſt duplex. Que dam eſt proprie dicta que eſt complete ꝛ perfecte matutina. Alia eſt large ca pta que eſt incomplete ꝛ imperfecte ma tutina. Prima ē cauſata cognitio a ver bo diuino clare viſo. ¶ Prima propoſi tio. Noticia intuitiua dei inquantū ter minatur ad eſſentiam diuinā non eſt ma tutina. ¶ Secunda propoſitio eſt. Om nis cognitio matutina proprie capta eſt mere ſupernaturalis. Alia eſt cognitio matutina large capta quādo cauſatur:

ĩmediate a verbo diuino nõ clare viſo.
¶ Scđa ꝓpõ. Licet angeli in principio
ſue cognitionis nõ habuerunt cognitio
nem matutinã ſtricte captã habuerũt tñ
aliã. ¶ Tercia ꝓpõ. Nulla noticia alicu
ius rei create imediate cauſata per ſpẽs
acq̃ſitas põt dici cognitio matutina nec
large nec ſtricte: patꝫ quia oĩs cognitio
matutina cauſaꝛ a verbo diuino. Cogni
tio veſꝑtina eſt cognitio rerum creatarũ
imediate cauſata ab ipſis rebꝰ in ꝓprio
genere vel a ſpeciebꝰ intelligibilibꝰ acq̃ſi
tis ſupplentibꝰ vicẽ ipſarũ rerũ. ¶ Cor
relariũ. Cognitio rerũ creatarũ q̃ habeꝛ
ꝑtute ſpecierũ innatarũ ꝓprie nõ eſt ve
ſpertina. Dico ex iſtis dictis ꝙ melior
opinio ſtat in duabꝰ diſtinctionibꝰ ⁊ pro
poſitionibꝰ. ¶ Prima diſtinctio duplex
ẽ noticia matutina ſtricte ⁊ large capta.
¶ Prima ꝓpõ. Nulli angeli nec boni nec
mali q̃diu fuerũt viatores habuerunt
noticiã matutinã ſtricte captã patet q̃a
nulli angeli habuerũt noticiã rerũ in ver
bo diuino clare viſo. ¶ Scđa ꝓpoſitio.
Oẽs angeli habuerũt in ꝑncipio ſue cre
ationis noticiã matutinã large captam
patꝫ q2 habuerũt noticiã oĩm creatarũ
rerũ cauſatã a verbo diuino ¶ Scđa di
ſtinctio. Angelus põt dici lux dupliciter
Uno mõ ab irradiatiõe a luce ſuꝑma ꝓ
cedẽte ſm ſtatũ nature ꝑ quã irradiati
onẽ cognoſcũt oẽs res creatas. Pono ꝓ
poſitiones. ¶ Prima. oẽs angeli in ꝑnci
pio ſue creationis fuerũt lux ꝓpter talẽ
irradiationẽ. ¶ Alio mõ angeli pñt dici
lux ab irradiatione ſuprema luce proce
dente ſm ſtatũ plenitudinis grẽ ꝯſũma
te ſiue glorie. ¶ Scđa ꝓpõ. Soli angeli
btĩ ſiue boni facti ſunt lux ꝑ irradiatõeꝫ
ſcđo mõ dicta. Rõnes ad ꝑmã ꝑtẽ intel
ligunꝛ de cognitõe matutiã large capta
Rõnes ad oppoſitũ intelligunꝛ de cogni
tione matutina proprie capta.

Quinto queriꝛ. Utruꝫ
in angelis ſit cognitio veſꝑtina poſt glo
rificationẽ. Reſolutio. q. ſtat in octo pro
poſitionibꝰ. ¶ Prima ꝓpõ eſt. Oĩs crea
tura q̃tũ eſt de ſe tenebre eſt. ꝯ ens poſi
tiuũ nõ eſt tenebre vel priuatio lucis. g
Rñdeo ꝙ ꝓpõ ꝑdicta exponitur dupliꝛ
Uno mõ creatura capiꝛ dupliꝛ ꝑmo enti
tatiue poſitiue ⁊ quidditatiue. Hoc mõ
creatura nõ ẽ tenebra. ¶ Scđo mõ crea
tura ꝯparatiue ꝑ reſpectũ ad deũ q̃ eſt lux
⁊ quia dei ad creaturã nulla cõparatio:
ſicut nec lucis ad tenebras. ideo creatu
ra dꝛ tenebra. Alio modo exponiꝛ ꝓpõ.
Oĩs creatura q̃tuꝫ eſt de ſe eſt tenebra
nõ entitate ⁊ realꝛ ſed q̃tũ eſt de ſe. i. ni
ſi deus creaturã ꝯſeruaret creatura ni
hil eſſet ſicut tenebra nihil eſt. ¶ Scđa
ꝓpõ. Sicut dies dat illuſtrationẽ a luce
procedente ſuꝑ hec tenebroſa. Ita ma
ne ⁊ veſpere dicunꝛ media inter diẽ ⁊ no
ctem ꝑ acceſſum ⁊ regreſſum. ¶ Tercia
ꝓpõ. Deus ẽ lux: ⁊ tenebre in eo nõ ſunt
vlle. ¶ Quarta ꝓpõ. Cognitio dei in ſe
dicitꝛ dies ⁊ meridies. ¶ Quinta propõ.
Diuina lux illuminãs angelũ illumina
tione ꝑfecta ad cognitionẽ ſui, facit ipm
angelũ eẽ lucẽ. ¶ Sexta ꝓpõ. Quicũq̃
angelus illuminatꝰ cognoſcit creaturaꝫ,
tũc cognitio eius dꝛ matutina vel veſꝑ
tina. ¶ Septima ꝓpõ. Quicũq̃ angelꝰ
illuminatꝰ ſiue btũs cognoſcit creaturã
in ſeipſa ⁊ in ꝓprio genere, talis cognitio
eſt veſꝑtina. ¶ Octaua ꝓpõ. Quicunq̃
angelus illuminatꝰ refert creaturã quã
intellexit in genere ꝓprio ad laudeꝫ dei
ſiſtendo. in diligẽdo deũ, talis cognitio ẽ
matutina. Ex his ſeq̃tur Correlariũ ꝙ
cognitio matutina multo clarior eſt q̃
veſpertina. Alia eſt cognitio tenebroſa
que nõ laudat deum. illa ſcꝫ qua ꝑeligi
tur propria voluntas q̃ diuina ⁊ qua ꝑ
ponitur creatura creatori. Hec cognitõ
eſt in malis ⁊ peccatoribꝰ. ⁊ poteſt voca
ri erronea et falſa. Argumenta patent
in textu ⁊ poſſunt notari pulchre auc
toritates ad predicandum.

Circa quintā di/
stinctionē querit̄. ¶ Utruʒ
lucifer peccauerit pctō sup
bie. Pro rn̄sione notādū ꝙ
duplex est pctm̄ scʒ cōmissionis ⁊ obmis
sionis. Pctm̄ cōmissionis est act⁹ libere
⁊ volūtarie elicitus vel impatus a volū
tate cōtra aliqđ ꝓceptū diuinū. Prima
particula est act⁹ ad drīam peccati ob/
missionis loco gn̄is. ¶ Scđa libere ⁊ vo
lūtarie qꝛ nullus peccat nolēs qꝛ pctm̄
adeo volūtariū ⁊c. Tercia elicit⁹ vł im
patus ponit̄ ista disiūctiua ꝓpter actuʒ
duplicē.s.interiorē ⁊ exteriorē. Intelle/
ctus ꝓpter actū interiorē sicut non con/
cupisces. Impat⁹ ꝓpter actū exteriorē.
¶ Quarta particula est ꝯ aliq̄d ꝓceptū
diuinū. Et ꝯformiter diffinit Aug⁹. ꝙ
pctm̄ est oīe ꝯcupitū vel factū vł dictū
⁊ h̄ est materiale ꝯtra legē dei ⁊ illud est
formale. Idē pctm̄ est volūtas assequē
di vel retinendi qđ iusticia vetat. Am/
bro. in lib. de paradiso. Pctm̄ est p̄uari
catio legis diuine ⁊ celestiū inobediētia
mādatoꝝ. Aliud est pctm̄ obmissionis
Est obmissio libera alicui⁹ actus ꝓce/
pti affirmatiui ꝑncipal' quē ommittēs
tenet̄ eligere vel facere. Prima ꝑticula
est obmissio libera: qꝛ si nō esset libera
non esset pctm̄. Scđa est actus alicuius
ad differentiā actus circūstantionat⁹ qꝛ
dicere officiū diuinū cū euagatione non
est obmissio sed negligētia. Tercia par
ticula ꝓcepti affirmatiui ponit̄ ad diffe
rentiam transgressionis ꝓceptoꝝ negati
uorum sicut furtū cōmittēdo nō obmit
toꝛ: sed obmissio est circa precepta affir/
matiua sicut honorare parētes. Quar/
ta principalis ponitur ad differentiam
actuū minus principalium sicut ire ad
matutinū est principalis actus indue/
re palium minus principalis. Ex istis
inferuntur correlaria. ¶ Primū. Volū/
tas creata sine omī positiuo actu libere
elicito ab ea vel imperato potest peccare
mortaliter patet qꝛ voluntas obmittit
aliquid ad qđ tenet̄ peccat mortaliter:
put accipitur in ꝓposito sicut obmissio
honorādi parētes. patet hoc ꝑ exemplū
sicut habeo parētes indigentes tūc vo/
lo deliberare vtrū tenear subuenire nō
tamē refuto sed suspendo illud ꝓceptuʒ
⁊ ponatur ꝙ parentes moriant̄ in illo in
stanti tūc peccat mortaliter sine actu eli
cito libere ⁊c. ¶ Scđm nulla transgres/
sio fctā ꝯtra tradictionē hoīs inq̄tuʒ
hō est: est pctm̄ mortale. ¶ Terciū. Nul
la transgressio facta ꝯtra ꝑlatū aliquem
inq̄tum est alius ꝑlatus a deo ⁊ distin/
guitur a deo: nulla talis ē mortale pec.
¶ Quartū. Tota ecclesia vt non innitit
tur spūisancto vel vt distinguitur a spū
sancto pōt obligare ad pctm̄ mortale.
Per ecclesiam intelligo congregationē
pape cardinaliū ⁊ omniū in terra viuen
tium inq̄tum distinguit̄ a spūsctō et sic
non pōt obligare ad pctm̄ mortale. Ex
quo sequitur ꝙ summus pōtifex nō po/
test obligare ad pctm̄ mortale ⁊ genera
liter oēs homines. Nullus legislator si/
cut princeps secularis vel ecclesiasticus
prelatus pōt obligare aliquē ad exercē/
dum actū aliquē sub aliqua pena quaʒ
ipe non pōt infligere. Sed nullus talis
potest infligere penā peccati mortalis.
Maior patet. quia si rex ꝓciperet mihi
ꝙ irem pisius sub pena destructiōis vł
interfectiōis aīe mee illud ꝓceptū nihil
valeret. Minor ptʒ: qꝛ nullus potest in/
fligere penā eternā nisi solus deus quia
pena peccati mortalis est pena eterna.
¶ Quintuʒ. Ecclesia vt innititur spūi/
sancto etiam summus pontifex vel ali/
quis ꝑlatus inq̄tum innititur spūisctō
pōt obligare ad pctm̄ mortale. Et ideo
est ꝙ ecclesia obligat ieiuniuʒ q̄dragesi/
male qꝛ innititur spūsctūs. Alia ꝑsua/
sio est ꝙ sicut solus deus dat vitam eter
nam et gratie: sic solus auctoritatē obli
gandi ⁊ infligēdi penam eternam. solus
claudit ⁊ nemo aperit. aperit ⁊ nēo clau

dit Duplex eſt peccatū ſcʒ mortale ⁊ veni/
ale. Pro declaratione ponunt̄ ꝓpões.
¶ Prima. Omne peccatū pro quāto eſt of
fenſa dei pro ſua ꝯditione ⁊ indignita/
te mortiferū ⁊ mortale: ⁊ ſeparatiuū eſt
a gratia dei. Probat̄: qꝛ qlibet offenſa
dei pōt puniri iuſte a deo iudice non ſo
lū tpali pena ſcʒ mortis ſed etiam pena
eternali. pʒ qꝛ qlibet offenſa dei ē digna
morte ⁊ deꝰ iuſte pōt illā infligere penā
peccati. pʒ ꝯñ: qꝛ nulla nec tpalis nec
eternalis pena eſt tā mala ſicut q̄cunqꝫ
offenſa dei; vñ citius eſſet toleranda pe/
na mortis q̄ admittere offenſaʒ dei ⁊ ſic
in nullo caſu licitū eſt offendere deū.
¶ Scða eſt. Nulla offenſa dei ē de ſe ve
nialis niſi reſpiciēdo ad diuinā miſeri/
cordiā q̄ nō vult reputari ⁊ obligari of/
fenſam nr̄am ad penā eternā. pʒ qꝛ qd/
libet peccatū eſt mortiferū eſſentialr ſolū.
¶ Tercia ꝓpō. Peccatū mortale ⁊ veni/
ale in eē peccati ⁊ ināptum peccatū non di/
ſtinguunt̄ additatiue ⁊ formaliter ⁊ in/
trinſece ſed diſtinguunt̄ ſolū ꝑ reſpectū
ad diuinā miſcordiā q̄ vult imputare
vnū ⁊ ñ aliud ad mortē. pʒ qꝛ oē peccatū
ſiue mortale ſiue veniale eſt offenſa dei
q̄ eſt mortifera qꝛ qlibet offenſa dei eſt
mortifera. ¶ Quarta eſt. Duplex ē dif/
ferentia inter peccatū mortale ⁊ veniale.
Prima eſt de peccō mortali qꝛ peccatū mor
tale punit̄ pena eternali ex iuſticia dei
ordinata: et peccō veniali correſpondet pena
tpalis. Ex hoc patet ꝙ opinio theologie
eſt nimis crudelis dicēdo ꝙ peccā venia
lia puniunt̄ in inferno pena eterna: qꝛ de/
us nō ſic ordinauit. Alia eſt differentia
ab extrinſeco: qꝛ peccatū mortale deſtruit
grām dei ⁊ ſeparat a deo. Veniale nō de
ſtruit grām nec ſeparat a deo eo mō quo
mortale: quia ſic placuit deo ordinare.
¶ Ex quo ſequit̄ correlarium contra il/
los qui dicūt ꝙ peccatū dicitur veniale
quia meret̄ veniam: hoc falſum eſt quia
nullū peccatū poteſt habere rōnem ad
merendā veraciter veniam; immo deme
retur. Et ideo omnis offenſa dī eſt mor
talis de ſe ⁊ deus iuſte poſſet auferre no
bis grāʒ ⁊ vitam ſpūalem: ſed ex ſua mi
ſericordia ſtatuit ꝙ nō auferret nobis il
lam ꝓpter quācunqꝫ offenſam.
¶ Quinta ꝓpō. Nos obligamur deo
ad gratitudinē et gratiarūactionem ex
eo ꝙ non punit noſtra peccata venialia
pena eterna. Quātū ſibi obligamur de
remiſſione peccōꝝ mortaliū: qꝛ cōmutat
penam eternā in tpalem. ¶ Sexta ꝓpō.
Peccans venialiter ex deliberatione pre
uia abutit̄ miſcordia dei qua concedit
peccatū veniale non eſſe mortale: tamen
adhuc ille cōſenſus in peccatū veniale non
eſt adhuc niſi venialis: qꝛ cōſenſus veni
alis nō eſt niſi venialis ſm oēs doctores.
¶ Septima ꝓpō. Quodlibet peccatū ſiue
mortale ſiue veniale eſt ꝯtra aliqd pce/
ptum: cōtra illos q̄ dicunt ꝙ veniale eſt
cōtra conſiliū cū quibꝰ eſt ſcotus. patet
quia nullū eſt peccatū niſi qꝛ prohibitū.
Pſ. cxviij. Preuaricātes reputaui ⁊c. qꝛ
oīs peccator eſt ꝑuaricator ⁊ tranſgreſ/
ſor. ¶ Aliqd eſt prohibitū tripliciť. ſ. le
ge naturali vel lege dei vel humana da/
tas ſcripto voce vel mēte ꝑ leges. ⁊ ꝑ di/
ſtinctiōes ꝑt ſolui argumentū. ¶ Scðs
terminꝰ eſt ſupbia que q̄tum ad p̄ſens
eſt duplex ſcʒ p̄ſumptionis ⁊ ambitiōis
Supbia p̄ſumptionis eſt immoderatꝰ
amor amicicie ſuꝑpius quo aliquis pōt
plus diligit ſeipm̄ pluſqꝫ rō recta dictat
⁊ lucifer peccauit: hoc peccō nimis inor/
dinate ⁊ immoderate diligendo ſeipm̄.
Ideo Auguſt. xi. de ciuitate dei dicit ꝙ
ſuperbi dicuntur placentes ſibi. Unde
ex iſto amore fundata eſt ciuitas diabo/
li. Unde etiā Auguſti. nono de ciuitate
dei dicit ꝙ duo amores fecerūt ſibi du/
as ciuitates. Superbia ambitionis eſt
inordinatus appetitus ⁊ immoderatus
amor proprie excellētie ſuper alios. Et
hanc deſcribit Augꝰ. Eſt praue celſitu
dinis inordinatus amor ſiue inordina/
tus appetitus. Ille proprie eſt ſupbus

ſm Bonauenturā qui omnia vult face‑re omēs alios ſpernit ꝛ nihil bene facit. ¶ Reſpōſio Bonauenture ꝛ opinio eſt ꝙ angeli peccatū poteſt conſiderari tri‑pliciter. Primo q̄tum ad inchoationē: vel q̄tum ad ingreſſum. Scḋo q̄tū ad eius conſummationē: vel q̄tum ad pro‑greſſum. Tercio q̄tum ad eius confir‑mationē ſeu obſtinationē: vel q̄tuꝫ ad egreſſuꝫ. ¶ Tota reſolutio huius reſpō‑ſionis ſtat in tribus propoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Q᷒ pctm̄ ꝓmi an‑geli q̄tum ad eius inchoationē fuit ſu‑perbia ꝑſumptionis: patet per diffiniti‑onem ſuperbie ꝑſumptionis. ¶ Scḋa ē. Q᷒ primū pctm̄ luciferi q̄tum ad eius conſummationē fuit ſuperbia ambitio‑nis: vide ſupra. ¶ Tercia eſt. Q᷒ ꝓmū pctm̄ luciferi q̄tum ad eius confirma‑tionē id eſt obſtinationē fuit inuidia et odium dei ꝛ ibi conſummata fuit mali‑cia. Correlarium. Diabolus peccauit pluribus peccatis: quia melior actus ꝛ magis meritorius eſt amor dī. Sic ecō‑tra peior actus qui poſſit eſſe eſt odium quia ſicut in bonis actibus eſt procede‑re a magis bono ad maius bonuꝫ. Sic etiam in operibus vicioſis eſt procede‑re a minus malo ad maius malum. Ex his patꝫ ꝙ peccauit pluribus peccatis lucifer. Et vltra textum videndū eſt in quibꝫ ꝛ quot ꝓpoſitiones ponende.

¶ Prima propoſitio Peccatum luciferi non potuit eſſe niſi in voluntate: patet. quia non potuit peccare per actus potē‑tiarū ſenſitiuarū: tum quia non habet: tum etiam quia nullus actus potentie ſenſitiue eſt malus niſi inq̄tum proce‑dit a mala voluntate: nec potuit eſſe in intellectu angelico: q꞉ hoc non potuit eſ‑ſe niſi male et falſe iudicando qḋ fit per errorem quoniam error non eſt peccatū ſed pena peccati.

¶ Secunda propoſitio. In voluntate poteſt eſſe duplex actus ſcꝫ velle et nolle ſiue diligere et deteſtari.

¶ Tercia propoſitio. Nullum nolle po‑teſt eſſe primum peccatum luciferi. patꝫ omne nolle preſupponit velle: ꝛ omē nol‑le inordinatum eſt velle inordinatum.

¶ Quarta propoſitio. Duplex eſt velle voluntatis: quoddam amicicie: ꝛ quod‑dam concupiſcentie. Voluntas amici‑cie propter bonum amati. Volūtas cō‑cupiſcentie propter bonum amātis.

¶ Quinta propoſitio. Omne velle con‑cupiſcentie preſupponit velle amicicie. quia non concupiſco vinum niſi quia di‑ligo meipſum. ¶ Sexta propoſitio. In‑ter omnes actus voluntatis velle amici‑cie primum eſt. ¶ Septima propoſitio. Inordinatus amor amicicie ſui quo lu‑cifer plus dilexit ſeipſum q̄ deum fuit primum peccatum eius: ꝛ iſtud fuit pri‑mum fundamentū ciuitatis babyloni‑ce. Scḋm illud Aug⁹. Duo amores fe‑cerunt ſibi ꝛc̄. ¶ Primū ergo peccatum luciferi ſm Bonauenturā ꝛ omnes do‑ctores fuit ſuperbia. Sed ſcotus dicit ꝙ fuit peccatum luxurie propter ꝙ ſciē‑dum ꝙ luxuria poteſt cōſiderari dupli‑citer. ¶ Vno modo proprie capiēdo lu‑xuria pro fluxu carnis: et de iſta nō pec‑cauit angelus. ¶ Alio mō large pro in‑ordinato amore ſuiipſius vel alterius ꝛ de iſta peccauit lucifer. Tūc ſufficit fa‑cere fundamentum babylonice ciuita‑tis ſed ſuperaddidit multa alia pctā.

¶ Scḋm peccatum Lucifer fuit inordi‑natus amor ſuiipſius ꝯcupiſcentie.

¶ Tercium peccatum. Quia concupi‑uit beatitudinē intēſiſſime: quia nō mi‑norem q̄ deus habet. ¶ Quartum pec‑catum. Quia cōcupiuit beatitudinem minis accelerando: quia nolebat eā me‑reri ſed ante tempus determinatum vo‑lebat habere. ¶ Quintum peccatum. Quantū ad cauſam cōcupiſcendo bea‑titudinem quia volebat eam habere ſi‑ne meritis vltra ordinationē diuinā.

¶ Sextum peccatum. Fuit inordinat⁹ amor excellentie ſuper alios.

¶Septimū pctm̄ fuit in nolle q2 habu/it plura nolle in oppoſitū eoꝝ q̄ cōcupi/ſcebat:q2 pmo nolebat habere minorem beatitudinē ꝙ deus ibi fuit inuidia.

¶Octauū pctm̄ fuit q2 noluit expecta/re beatitudinem tpe debito ⁊ ibi eſt ira. ¶Nonū pctm̄ q2 noluit hr̄e beatitudi/nem p merita ⁊ etiā ē ibi ira. ¶Decimū pctm̄ q2 nouit ſubeſſe deo ¶Undecimū pctm̄ fuit infidelitas qd̄ ſumit̄ ſm beati/tudinem q2 errauit q2 nō credebat ꝙ de/us eū puniret vel iudicaret. ¶Duode/cimū peccatum fuit pctm̄ curioſitatis. ¶Tredecimū pctm̄ ommiſſionis quia ommiſit facere ꝙ debebat. ¶Decimum quartū pctm̄ fuit ingratitudo q2 debe/bat regratiari dō de bonis ſibi ab eo da/tis. ¶Decimūquintum pctm̄ fuit ſedu/ctio vel ſeditio q2 fecit ſeditionē magnā in celo traxit terciā partem ſtellarū ⁊ ſe ducebat alios. ¶Decimūſextū pctm̄ fu/it homicidiū q2 Jo. dicit ꝙ ab initio fu/it homicida ⁊ ſuipius ⁊ alioꝝ q2 occaſi/onē peccati mortal̄ dedit alijs incitādo ¶Decimūſeptimū fuit furtū q2 abſtu/lit rem alienā inuito dn̄o. Sicut adhuc nitit̄ auferre dō aīas. ¶Decimūoctauū fuit pctm̄ tyrānidis. ¶Decimūnonum pctm̄ fuit guloſitatis q2 voluit habere cibū qn̄ debebat ieiunare ⁊ auide cōcu/piuit illū cibū q̄ quidē cib⁹ eſt clara dei viſio q̄ eſt panis angelorū. ¶Uiceſimū pctm̄ fuit odiū ⁊ deteſtatio dei ⁊ ꝯſum/mauit tūc maliciā Alij etiā ponūt blaſ/phemiā q̄ pōt reduci ad alia. Aliud fu/it etiā deſperatio. Et alij etiā ponunt ꝙ fuit falſa dogmatiſatio. Et gn̄aliter lo/quēdo nō eſt aliq̄ ſpēs pcti imaginabil̄ qn̄ cōmiſerit lucifer. Et ſi dicat̄ ꝙ ī vno ſolo motu peccauit: dicendū ꝙ p motuꝫ intelligit̄ pꝛimū pctm̄ aliter doctores ſi/bi ꝯtradicerēt ſepe.

Scdo querit̄. Quid ap

petijt lucifer. ¶Utrū deo eq̄parari appe/tierit. ¶Reſolutio ſtat ī iſtis ꝓpōnib⁹.

¶Pꝛima ſilr̄itudo dei eſt duplex quedā eſt eq̄litatis ⁊ eq̄parātie: alia eſt ꝯformi/tatis ⁊ imitabilis: pma eſt q̄ aliquis eſt ſilr̄is deo in oībus p oīmodā adeq̄tionē. Et h̄ mō fili⁹ dei in diuinis eſt ſilr̄is deo pr̄i ⁊ ſpūiſctō. Alia ſilr̄itudo dei imita/bilis eſt q̄ qs imitat̄ in aliqb⁹ actib⁹ vel in aliq̄ pfectōe diuina pricipādo eā. Ex/emplū pmi de ꝟtutib⁹ theologicis ⁊ mi/rabilib⁹. Exm̄ ſcdi ſicut iudices imitāt̄ iuſticiā dei ⁊ ſapiētes ſapiam. ¶Scda ꝓpō ſilr̄itudo dei ⁊ eq̄parātie nō eſt imi/tabilis creature. pꝫ q2 implicat ꝯdictōꝫ creature oīmodā hr̄e equalitatē dei.

¶Tercia ꝓpō. In filio dei eſt ſilr̄itudo dei pr̄is oīmoda eq̄litatis ⁊ eq̄parantie q2 eſt ſibi ſilr̄is in oībus. ¶Quarta. In ſpū ſctō eſt ſilr̄itudo dī pr̄is ⁊ filij eq̄lita/tis oīmoda atq3 pfectiſſima. ¶Quinta Silr̄itudo dei eq̄litatis ⁊ eq̄parātie non pōt iuſte ⁊ ordinate appeti a nulla crea/tura q2 nō eſt cōicabilis. ¶Sexta. Si/militudo dei ꝯformitat̄ ⁊ mutabilis eſt duplex. Una eſt virtuoſa qn̄ aliqs imi/tat̄ deum in actib⁹ ꝟtuoſis puta in iuſti/cia hūanitate ⁊ caſtitate iuxta illd̄ mat. xi. Diſcite a me, q2 mitis ſum ⁊c. Alia ē vicioſa ⁊ diſplicēs deo. ⁊ ē q̄ aliqs appe/tit ſilr̄is eſſe deo in aliq̄ q̄ non decet eū. ſi/cut appetere hr̄e dn̄ium ſup alios: ſe vin/dicare de inimicis q2 nullus ꝙtūcunq3 pfectus hr̄e pōt iuſto dn̄ium ſup alios a ſeipō ſꝫ q̄ vocat̄ a deo tanꝙ aaron. Uin/dicta opponit̄ correctioni: q2 vindicta ꝓ/pꝛie fit recordatiōis culpe: correctio ꝟo fit grā correcti vt ſcꝫ emēdet̄. De⁹ vindi/cat pctā in damnatis ſed non corrigi

¶Septima. Silr̄itudo imitabilis ⁊ cō/formitatis ꝟtuoſa pōt ab oī hoie vel angelo appeti: patꝫ q2 eſt grata deo ⁊ q2 cōſiſtit in ꝟtuoſis opib⁹. ¶Octaua eſt. Silr̄itudo dei vicioſa imitabilis ⁊ ꝯfor/mitat̄ non pōt iuſte appeti a nulla crea/tura q2 deo diſplicet. ¶Nona ē. Silr̄itu/do dei eq̄litatis ⁊ eq̄parantie eſt duplex quedaꝫ eſt oīmoda totalis et eſt q̄ aliqs

eſt ſiliis dõ totaliter vt filius in diuinis
Alia eſt parcialis z aliqualis et eſt illa
qua quis eſt ſimilis deo in aliqua con/
ditione vt habere tantã ſcientiã quantã
deus habet. ¶ Decima ꝓpõ. Impoſſibi
le eſt creaturam rõnalem appetere oĩmo
dam ſimilitudinẽ eq̃litatis dei. patʒ qꝛ
ſi quis appeteret eã faceret vnũ figmen
tum ſicut chimerã. ergo non appeteret
equalitatẽ dei ſm ſuam fictionem z de
bet intelligi de appetitu efficaci z nõ ſim
plicis cõplacentie. ſm ſcotũ. ¶ Undeci/
ma ꝓpoſitio. Licet ſimilitudo dei equa
litatis z equiparãtie parcialis z aliqua
lis poſſit appeti a creatura rõnali nõ ta/
men ordinate. ptʒ quia creatura põt ap
petere tantã ſcientiã quãtã ſicut fortaſ/
ſis appetijt eua. z ſic dicendum eſt de do
minio primi angeli. ¶ Duodecima eſt.
Lucifer appetijt equalitatem dei con/
formitatis z intimitatis inordinate ta/
men qꝛ appetijt dominari z preeſſe alijs
patet ergo ꝙ non placebat deo. ¶ Deci/
matercia ꝓpoſitio. Lucifer appetijt ſimi
litudinẽ dei equalitatis z equiparantie
parcialẽ aliqualẽ deordinatiſſime tamẽ
patet: quia appetijt habere excellentiã
ſuꝑ alios auctoritate ꝓpria qd̃ fuit ĩpoſ
ſibile. Uñ duo appetijt vnum dominiũ
habere ſuꝑ alios. Aliud habere illam au/
ctoritate ꝓpria z independẽter z in hoc
grauiſſime peccauit. ¶ Nota ꝙ in textu
dicitur ꝙ lucifer appetijt oĩmodã equa
litatẽ dei. Hoc debet intelligi ſm ſcotũ
appetitu deſideratiuo qd̃ idẽ ẽ cũ appeti/
tu ſimplicis cõplacẽtie. Nõ potuit aũt
appetere ipſam eq̃litatẽ appetitu dei ele/
ctiuo q̃ eſt ſm ſcotũ appetit⁹ efficax. Ex
q̃ ptʒ ꝙ iſti doctores idẽ dicunt tñ alijs
ꝟbis. ¶ Nota ꝙ duplex eſt celũ ſcʒ Cor
porale z ſunt celi materiales. Spũale ẽ
duplex qd̃dã increatũ ſcʒ pr̃ fili⁹ et. ſſ. et
d̃ iſto loq̃bał lucifer. Aliud creatũ z ẽ q̃li
bet aĩa hñs gr̃am vel angl̕s. Et hoc mõ
capił qñ dicim⁹ Fiat volũtas tua ſicut
in celo z in terra. In celo. i. in hoĩbus iu

ſtis. in terra id eſt peccatoribus.

Tercio queritur. Utrum minores angeli peccauerũt pctõ ſuꝑbie
Reſolutio q̃õnis ſtat in ꝓpoſitionibus
¶ Prima ꝓpõ. Inter oẽs angl̕os lucifer
fuit ꝑfectior ceterꝭ. Iſta ꝓpoſitio q̃uis
ſit multoꝝ z magnoꝝ nõ tñ videł ꝓbabi
lis vt patebit infra. ¶ Scd̃a ẽ. Lucifer
etiã fuit maxim⁹ in malicia inter oẽs ma
los qꝛ fuit occaſio oĩum maloꝝ excedit
eñ oẽm creaturã angelicã peccatricẽ vel
humanã in malicia. Uidetur eñ ꝙ fuit
multo peior q̃ antixp̃s q̃ erit peſſimus
hoĩm: ſicut xp̃s fuit optimus hoĩm cui
ↄtrari⁹ erit antixp̃s. Nota ꝙ ſub q̃libet
ſpẽ in ordine angeloꝝ ſunt plures angl̕i
ergo ipẽ lucifer habebat multos ſocios
eq̃les in natura cũ ſint eiuſdẽ rõnis: z idõ
nõ oportet dicere ꝙ ipſe fuerit nobilior
oĩbus angelis eẽntialr̕ etiã in puris na/
turalibꝫ. Et videł ꝓbabile ꝙ michael fu
erit nobilior eo: qꝛ ſm Anſhelmũ z aliĩ
q̃s doctores qñ factũ fuit ꝓliũ in celo in
ter malos angl̕os z bonos z fuit duplex
preliũ. Primũ fuit ĩ volũtatibꝫ. Scd̃m
fuit in reſiſtẽdo malis etiã ꝓpria ꝟtute
motiua z naturali q̃ ipſe michael ꝓiecit
ipm̃ luciferũ de celo: quẽadmodũ ei de⁹
potuiſſet illud ꝑ ſe feciſſe. Eſt tñ ꝓbabi/
le ꝙ ipẽ fecerit mediantibꝫ angl̕is ſctĩs.
Ita ꝙ ipẽ michael expulit ꝟtute ꝓpria
tanq̃ ipſo fortior z robuſtior etiã in pu
ris naturalibus. oportet ꝑ hoc dicere ꝙ
fuit ꝑfectior in eſſentia qꝛ ptãs motiua
naturalis maior ↄſequił naturã z eſſen/
tiã p̃ſtantiorẽ z ꝑfectiorẽ. Ex h̃ ptʒ ꝙ lu
cifer nõ fuit ꝑfectiſſim⁹ angl̕oꝝ ĩ eẽntia.
Rñdeo ad q̃õnẽ. Dicendũ ꝙ ſicut luci/
fer peccauit pctõ ſuꝑbie etiã oẽs angeli
mali peccauerũt ſuꝑbiẽtes nõ tñ ita gra
uiter. Modus q̃ peccauerunt ſm aliq̃s
fuit qꝛ ↄſenſerũt ſuꝑbie luciferi. z q̃ con/
ſentit ſuꝑbie eſt ſuꝑbus. Iſte modus di
cẽdi parũ videł qꝛ veriſil̕e eſt ꝙ ꝓus ap/
petiuerũt excellentiã ꝓpriã z requiẽ ali

quā. Anteꝗ̄ peccarēt viderūt in verbo diuino ad beatitudinē ſe eē creatos quā tamen obtinerēt cum meritis ⁊ ꝙ deberent obſequi hoībus ꝗs deus creaturus erat: ſed lucifer nolebat habere ꝑ merita nec ſeruire hoīb⁹ hoc reputās indigniſſimū. Et talē minores angeli alij appetebant libertatem. Amor caſtus eſt amor ordinatus qui ſemꝑ tendit eſſe ſurſum ad deū ſpōſum caſtiſſimū. Sicut ignis ſemꝑ tendit ſurſum. Amor aūt libidinoſus eſt amor quicūꝗ̄ inordinatus ꝗ̄ cōtrariat᷑ amori caſto quia ſemꝑ incuruat᷑ ad creaturā. Itē eſt amor honeſti ꝗ̄ ſemper eſt bon⁹ et eſt amor caſtus. Eſt etiā amor ꝯcōmodi quo peccauerūt minores angeli in appetēdo libertatē ſb lucifero.

Quarto querit᷑ Utrum

peccatū minoꝝ angeloꝝ habeat aliquē ordinem ad pcc̄m luciferi: queſtio ꝓpoſita habet tres ſenſus. ¶ Primus. Utruꝫ peccatū luciferi fuerit grauius peccato minoꝝ angelorū. ¶ Scd̄s. Utrū peccatum luciferi fuerit cauſa quare peccauerunt ⁊ ſi non peccaſſet peccaſſent. ¶ Tercius. Utrū pcc̄m luciferi fuerit in aliq̄ mora cōmiſſuꝫ an̄ pcc̄m minoꝝ angeloꝝ Et eſt triplex Oppinio ꝑma. Licet peccatum luciferi ꝓceſſiſſet prioritate intentionis non tamē prioritate cauſalitatis ⁊ durationis ⁊ omnes in hoc ꝯcordant. ¶ Scd̄a eſt. Licet peccatum luciferi ꝓceſſerit peccato aliorum angelorum intentione ⁊ cauſalitate non tamen tempe due prime partes ſunt vere ſed vltima eſt falſa ¶ Tercia eſt doctoris ſeraphici ꝙ peccatū luciferi fuerit prius ꝗ̄ peccata aliorum angelorum ⁊ prioritate intētionis ⁊ cauſalitatis et ꝓritate temporis: quia fuit grauius ſm omnes. preceſſit in tꝑe: quia ipē lucifer aliqādo ſolus in peccato fuit quia nō potuit fieri ꝙ minores angeli in eodem inſtanti viderēt volitionem luciferi ⁊ etiam commodū ⁊ deliberarēt peccare ⁊ peccarent: Preceſſit etiam cauſalitate: quia cauſa occaſionis fuit peccatoꝝ aliorum. Sicut habet᷑ Apocal᷑. xij. Draco traxit terciā ꝑtē ⁊c. qd̄ ſācti ⁊ mgr̄i exponūt de lucifero. Si traxit ergo aliquo mō procurauit. Iteꝫ Ioh. viij. dicit᷑. Pater mendacij ⁊ ipē mēdax. Capitur ibi ſpecies pro genere ſm glo. ſcꝫ mendacium pro peccato. ergo videt᷑ ꝙ fuerit pater peccati. Nota ꝙ quilibet angelus ſiue bonus ſiue malus ſi permittat deus ex puris naturalibꝫ poteſt cognoſcere cogitationes ⁊ voluntates noſtras cum ſint ſub obiecto intellectus noſtri. Vñ deus nō ꝑmittit cōiter ſicut deus non ꝑmiſit ꝙ cognoſceret virginitatē marie ¶ Duplex ē deformitas ſcꝫ nature ⁊ voluntatis. Voluntatis nō eſt niſi diſcordia volūtatis create a volūtate dei ꝑ̄ceptiua ⁊ iſta non eſt cognoſcibilis alijs ab illo qui talem deformitatē habēt. Nature non eſt niſi quedaꝫ monſtruoſitas qua aliquis caret perfectione que debet ſibi cōpetere. Peccatū angeli fuit remiſſibile vſqꝫ ad terminū vie ſicut peccatū hominis eſt ſemper remiſſibile vſqꝫ ad inſtans mortis: poſtea autem non eſt remiſſibile. Sic dicendū eſt de peccato luciferi: ꝗ̄diu fuit in mora ſiue in via ſi penituiſſet habuiſſet veniā.

Quinto querit᷑. Utruꝫ

cōuerſio minorum angeloꝝ ad deum fuerit virtute nature vel auxilio gratie. ¶ Cōuerſio theological᷑ eſt duplex quedam entitiua: ⁊ quedam mentalis. Entitiua eſt totalis tranſitio vnius entitatis in aliam rem. Sicut trāſitio ſpecierum panis ⁊ vini in ſacramento altaris in verum corpus chriſti que dicitur totalis ad differentiā trāſitionis phicalis qui eſt parcialis ⁊ illa nō poteſt fieri niſi a deo: et de iſta dicitur fuiſſe conuerſa vxor loth ita ꝙ corpus fuerint redactū in ſtatuam ſalis ⁊ hoc ſm aliquos: nihil omin⁹ deus potuit hoc facere. Alia mētalis ſiue intellectualis et eſt triplex.

¶ Prima dicitur naturalis et eſt quan/
do mens creature rōnalis ſm naturā ſu
am eſt ordinabilis ad deum ⁊ ſemp ten/
dit ad eum appetitu naturali. Et ſic lo
quebatur proculdus qui dicebat ꝙ res
habent triplex eſſe. Vnū in ſua cauſa ſi/
ne deo: aliud in egreſſum ⁊ aliud in pro/
greſſum ⁊ ſm hoc vtraqꝫ res eſt perfecta
quando reuertitur in ſuum finē ⁊ ad id
vnde egreſſa eſt: ſicut patet in circulo.
¶ Scđa cōuerſio dicitur gratioſa ſiue
gratuita quādo mens creature rōnalis
coniungit ſuo principio per habitū cha
ritatis ⁊ gratie. Et iſta eſt triplex ſalicꝫ
habitualis: virtualis ⁊ actualis. ¶ Ha
bitualis fit ſolūmodo in habitu chari/
tatis et non in actu. Iſto mō dormiens
in charitate eſt cōuerſus ad deū cōuerſi
one habituali. ¶ Virtualis iſta nō fit
ſolum in ſolo habitu charitatis ſed req/
rit aliquē actum elicitū a charitate qui
ſemp nō eſt ꝯtinuatus ſicut aliquis vo/
lens celebrare in principio actualr̄ ⁊c.
¶ Actualis cōſiſtit tam in habituali ꝙ̄
in actuali actu charitatis ⁊ iſta eſt meri/
toria. ¶ Tercia cōuerſio mentalis dicit
glorioſa ſiue beatifica: et eſt diligere de
um clare viſum ad differentiā conuerſi
onis vie. Et ſuper oīa ad maiorē explīſſi/
onem. ¶ Auerſio eſt triplex. Quedam
habitualis que quidē nunꝙ̄ fuit i actu
illo in quo eſt: tamen bene fuit in alie/
no ſuppoſito ⁊ iſta ē auerſio peccati ori/
ginalis. Alia eſt non ſolum habitualis
ſed etiā actualis propter actū illi⁹ auer
ſi preciſe qui pertranſijt in preteritum.
Et hoc mō exiſtens in pctō mortali de
quo non penituit eſt auerſus a dō quia
in eo remanet quedā obligatio. Alia eſt
pure actualis et eſt inordinata affectio
voluntatis qua ſpernit bonū incōmuta
bile ⁊ non dicit qđ poſitiuum ſed priua
tiuū. ¶ Adhuc eſt duplex auerſio qđaꝫ
formalis et contraria et eſt odio habere
deum ⁊ inuidere excellētie eius ⁊ iſta eſt
in demonibus ſed raro in viatoribus.

Alia eſt virtualis et eſt quecūqꝫ tranſ/
greſſio facta contra precepta facta non
tamen ex contemptu formali ipſius dei
⁊ iſta eſt in oīni peccato mortali. Et no
ta ꝙ differunt aliqđ facere ex contēptu
⁊ cū contemptu. Illud fit ex contemptu
qñ contēptus eſt cauſa illia ꝙ alias nō fa
ceret qſi dicendo ego faciā hoc in deſpe/
ctu veſtri ⁊ tūc eſt maximū pctm̄. Illud
fit cū contēptu qñ aliquis facit ꝯtra p̄/
ceptum ſuperioꝝ ita tamen ꝙ cōtēptus
non eſt in cauſa ꝙ hoc facit. Reſolutio
queſtionis ſtat in propoſitōnib⁹ ſequen
tibus. ¶ Prima propoſitio. In conuer
ſione actuali vel habituali ad deū attē/
ditur rectitudo ſeu iuſticia creature ra
tionalis. ¶ Scđa ē. Nulla creatura an/
gelica vel humana poteſt eſſe recta ⁊ iu/
ſta niſi conuertat ad deum actu vel ha/
bitu. Probatio. Nulla creatura pōt di
ci iuſta niſi habeat iuſticiam ⁊ recta ni/
ſi habeat rectitudinē ſed iuſticia creatu
re rōnalis eſt iuſticia charitatis p quaꝫ
opa ſunt accepta deo: ḡ nulla creatura
pōt eſſe iuſta niſi habeat iuſticiā theolo
gicalē. ¶ Pro q̄ notandū ꝙ triplex ē iu
ſticia. ſ. innata. acqſita: infuſa. ¶ Prima
eſt ipa volūtas nr̄a vel rectitudo natu/
ralis. ¶ Scđa pōt dici q̄cunqꝫ vtꝰ mo/
ralis p quā poſſumꝰ recte agere: ⁊ h̄ mō
iuſticia eſt vtus cōis. ¶ Infuſa ē iſta iu
ſticia theologicalis q̄ noiat charitas ⁊ ē
decor oīm vtutū ⁊ ē ſufficiēs ad beatitu
dinē. ¶ Tercia ꝓpō eſt Queadmodū
duplex ē rectitudo nature intellectualꝭ
ita duplex ē ꝯuerſio creature rōnalꝭ. ſ. na
ture inſtitute naturalis: ⁊ meritoria ſiue
gratuita: quādo. ſ. angeli conuerſi ſunt
ad deum etiam ſine adiutorio gratie re
gratiādo de ſuis naturalib⁹ et tunc non
fuit conuerſio niſi inchoatiua et infor/
mis: licet mererentur ſibi dari charita/
tem de congruo. Et poſtꝙ̄ habuerunt
illam: deū dilexerunt meritorie de cōdi/
gno. Inceperunt ergo conuerſionem ſui
ad deum virtute nature ita ꝙ nō habi/

etiãt ꝑueniẽtem. Nota ꝙ grã dr̃ ꝑueni-
ens que eſt cã actus ſequẽtis. Sequens
qñ ſequit̃ actũ ꝑcedentẽ. Dicit̃ operans
qñ coopat̃ ad eliciendũ actũ meritoriũ.
Juſtificare eſt de nõ iuſto facere iuſtũ.
Ad maiorẽ declarationẽ notãdũ ꝙ nõ:
poteſt capi tribus modis. Uno modo
pure negatiue. Alio modo priuatiue.
Tercio modo cõtrarie. ¶ Primo modo
nõ iuſtum eſt qd̃ nõ hꝫ iuſticiã nec aptũ
natũ eſt hr̃e iuſticiã. Hoc mõ lapis eſt
nõ iuſtus. ¶ Scd̃o mõ eſt qd̃ nõ hꝫ iu-
ſticiã actu tñ eſt aptũ natũ habere illaꝫ.
Sic ergo angeli creati in puris natura-
libus fuerunt non iuſti priuatiue.
¶ Tercio mõ eſt qd̃ nõ ſolũ caret iuſti-
cia ſed etiam habet pctm̃ mortale quod
quidẽ eſt cõtrariũ iuſticie infuſe ſm di-
uinã ordinationẽ. Dupl'r põt capi iuſti-
ficare. Uno mõ idẽ eſt qd̃ facere iuſtum
de nõ iuſto ꝑuatiue. Alio mõ facere iu-
ſtum de nõ iuſto ↄtrarie. i. de impio fa-
cere pium Et hoc modo angeli boni nõ
fuerũt iuſtificati. Nota ꝙ triplex eſt di-
lectio dei ſcꝫ concupiſcentie amicicie et
obediẽtie. ¶ Dilectio ↄcupiſcentie eſt q̄
volũtas inq̃ƺtũ volũtas naturaliter dili-
git deum inq̃ƺtum eſt beatificans queli-
bet em̃ natura diligit cõmodũ ſuum et
h̄ naturaliter: iſta dilectio potuit ẽẽ ꝛ fu-
it in angelis anteq̃ƺ haberent gratiam.
¶ Dilectio amicicie fit a voluntate ele-
ctiua ꝛ deliberatiua et hec fuit in ange-
lis inchoatiue ꝛ eſt qua quis optat deo
honorẽ ꝛ gloriã electiue ꝛ deliberatiue.
¶ Dilectio obediẽtie eſt qua in obſequi-
um diuinum captiuatur ipſa voluntas
tota ꝛ hec dilectio eſt a grã vt in religio-
ſis qui offerunt ſe deo ꝑ profeſſionẽ.

Sexto querit̃. Utrum

in eorum conuerſione meritum ſequat̃
premium. Diffinitio meritum eſt act⁹
libere a voluntate elicitus vel impera-
tus: deo ſpecialiter acceptus ſcꝫ tanq̃ƺ
dignus premio pro eo reddendo. Et po-
nitur actus loco generis ꝛ cetera ad dif-
ferentiaꝫ. Nota ꝙ duplex eſt acceptatio
dei .ſ. generalis ꝛ ſpecialis. ¶ Prima eſt
qua deus acceptat oẽm entitatẽ ſm gra-
dum ſue bonitatis ipſam producẽdo cõ-
ſeruando ꝛ ad ſe finaliter ordinãdo. Et
iſta non eſt ad propoſitum. Acceptatio
dei ſpecialis eſt duplex. Quedam habi-
tualis qua deus acceptat creaturam in-
tellectualem ad vitam eternã tanq̃ƺ gra-
tam amicam ꝛ ſibi charam: ꝛ tali no cu-
rat de bobus. Alia eſt actualis qua ali-
qd̃ libere elicitum ꝛ imperatũ a volũta-
te creata acceptat̃ a deo tanq̃ƺ dignũ pre-
mio pro tali opere retribuendo: ꝛ ſic ac-
ceptat oẽ opus qd̃ factum eſt ex charita-
te. Acceptat etiã opus bonum q̃ƺuis nõ
ex charitate elicitum ſed non niſi ad tẽ-
porale. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non omnis
actus eſt meritorius. ¶ Scd̃a ꝓpoſitio.
Om̄e meritũ eſt actus quia in diffiniti-
one meriti ponit̃ actus. ¶ Tercia ꝓpõ.
Nulla obmiſſio mali vt obmiſſio pecca-
ſe dicitur meritũ quia talis obmiſſio vt
ſic non eſt actus ſed priuatio eius.
¶ Quarta ꝓpõ. Nullus põt mereri ni-
ſi agendo vel operãdo actualiter: patet
qꝛ oẽ meritũ eſt actus. ergo mereri ẽ age-
re ptꝫ ꝑ locũ a cõiugatis. ¶ Correlariũ.
Nullus meretur ꝑciſe obmittendo. Si
dicatur contra predicta ꝙ omnis obſer-
uans precepta dei ex charitate meretur
ſed aliquis poteſt ſeruare aliqua prece-
pta dei ſolum obmittendo ex charitate:
vt patet de ꝑceptis negatiuis ergo ꝛc̃.
¶ Reſpondeo. Dicendum ꝙ maior eſt
vera: ſed minor non eſt vera. Sed nõ ſuf-
ficit ſola obmiſſio: quia lapis vel pueru-
lus non occidit nec mechatur nec tamen
meretur: ſed oportet habere actionẽ po-
ſitiuã vt pote nolí mechari vel occidere
et nolle eſt actus. ergo ꝛc̃. Sed dicas ꝙ
nullus laudat̃ ab eccleſia de aliquo tan-
q̃ƺ de merito niſi ſit meritum: ſed eccle-
ſia laudat ſanctos de obmiſſione actus
prohibiti tanq̃ƺ de merito vt patet cum

dicitur abſtinens ſe ab omni opere ma/
lo ꝛc. ergo ꝛc. Dicendū ꝙ illud propter
quod laudantur ſancti nō eſt ſola nega/
tio actus poſitiui quo ſancti habuerūt
nolle reſpectu maloꝝ ꝓpter deum. Et ſi
dicas ſola obmiſſio actus boni poteſt eē
demeritū. ergo ſola obmiſſio act⁹ prohi
biti poteſt eſſe meritū. patet a ſimili: q͡a
deus nō eſt pronior ad puniendū ꝙ̄ ad
remunerandū. Aliqui dicunt ꝙ antece/
dens eſt falſum: quia nullus demeretur
per ſolā obmiſſionē: ſm alios: q2 nūꝙ̄
eſt obmiſſio ſine actu poſitiuo alic⁹ amo
ris inordinati: quia nullus obmittit ali/
quid facere niſi q2 amat aliquid qḋ non
debet ſm doctorē ſeraphicū qui videtur
eſſe illius opinionis. Scḋm alios reſpō
detur ꝙ antecedens eſt verum: ſed conſe
quentia eſt falſa: quia facilius eſt deme/
reri ꝙ̄ mereri ſicut facilius aliquid de/
ſtruitur ꝙ̄ conſtruitur. ¶ Prima ꝓpō.
Nullus actus poteſt dici meritorius ni
ſi ſit libere elicitus vel imperatus a vo/
luntate: quia nullus actus poteſt eē lau
dabilis niſi ſit libere vt ſupra. Unde ſe
cundo ethicoꝝ. In his que ſunt nobis a
natura nec laudamur nec vituperamur
¶ Secunda ꝓpoſitio. Meritū formal'r
ſeu eſſe meritoriū addit ſup actum qui
dicit meritorius duplicē relationē. Pri/
ma eſt ipſius actus acceptati ad diuinā
voluntatē acceptabilē. Alia eſt ipſius
actus relatio ad illud bonū ad quod ac
ceptatur tanꝙ̄ ad premiū pro eo reddē
dum. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Meritū dicit
formal'r duplicē relationē rationis que/
dam dicit contingenter de actu et pacci/
dens: ꝛ poteſt ſeparari ab illo. patet pri
ma pars: quia illa relatio eſt cauſata ꝑ
actū voluntatis diuine collatiuū: ꝛ de⁹
acceptat contingenter actus noſtros.
¶ Secunda pars patet: quia iſta eſt cō/
tingens volitudo qua volo dare elemo/
ſinam quia eadē operatio poteſt eſſe me
ritoria ꝛ non meritoria ſimul ſed nō ali/
quid ſimul. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Nul/
lus actus ex natura ſua quātūcunꝙ̄ cō/
formis recte rationi ꝛ quantūcunꝙ̄ bo/
nus eſt meritori⁹ neꝙ̄ eſſentialiter neꝙ̄
neceſſario. patet quia tota ratio meriti
ꝓuenit ex ſola acceptatōe diuina loquē/
do de merito condigni. ¶ Quinta ꝓpō.
Nulla eſt condignitas ex natura rei for
maliter exiſtens in actibus elicitis libe/
re a creatura rationali ad vitam eternā
vt patet ex ſupradictis. Et nota ꝙ de ri
gore iuſticie non debetur merito tempo
rale niſi premiū temporale. ¶ Correla/
rium eſt ꝙ actus noſtri eliciti ſm incli/
nationem charitatis ſint digni et meri/
toriū vite eterne ſolum eſt ex ineffabili li
beralitate ꝛ miſericordia dei qui talem
actū dignatur reputare dignū vite eter
na. Et hoc adhuc ſub conditōne ſcilicet
ſi opans perſeuerauerit in charitate vſꝙ̄
ad mortē incluſiue. ¶ Nota ꝙ meritum
non attenditur in multis operibus exte
rioribus: ſed ex feruore ꝛ amore quo fit
illud opus. Meritū principaliter atten
ditur in actu voluntatis intenſo. ¶ Du
plex eſt adhuc meritū ſcꝫ condigni ꝛ cō/
grui. Meritū de condigno eſt aliquod
opus libere elicitū vel imperatū a volū/
tate informata charitate ꝛ ſm inclinati/
onem charitatꝫ. Non eī omne opus eli/
citum vel imperatum a voluntate infor
mata charitatē meritoriū ſed hoc opor
tet ꝙ fiat ſm inclinationē charitatis. id
eſt ꝙ ꝓducat' ꝑticulal'r a charitate effe/
ctiue. Meritū de congruo eſt opus libe
re perfectū a voluntate regulata ſm re
ctum dictamen rationis. Licet nō ſit in
formata charitate. Nunꝙ̄ eī aliquod
opus eſt meritorium de congruo niſi ſit
bonū moraliter quod fit quādo opus ē
ſm rectum dictamē rationis. Et nota ꝙ
omnis virtuoſus actus moraliter fact⁹
ab homine exiſtente in charitate eſt me/
ritorius de condigno. Si autē nō ſit in
charitate eſt meritorius de congruo ſcꝫ
bonoꝝ temporaliū eſt etiā diſpoſitiue
meritorius vite eterne: quia eſt merito-

rius de cōgruo gratie. Non tamē dicen-dum eſt ꝙ talis actus ſit meritorius vi-te eterne etiā de congruo ſed ſolum gra-tie. Reſolutio ſtat. ¶ Prima propoſitio eſt. Qꝫ nullus actus factus eſt merito-rius niſi ſit elicitus a volūtate informa-ta charitate. Ex hoc ſequitur Correla-rium ꝙ pagani nō merentur ex ſuis ope-ribꝫ bonis de genere. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Ad hoc ꝙ opus ſit meritoriū requiritur ꝙ fiat ab habente charitatem ꝛ ſm incli-nationē charitatis. Quedā alia propo-ſitio de merito congrui eſt talis. ¶ Nul-lum opus eſt meritoriū de congruo niſi ſit opus bonum ꝛ virtuoſum moraliter Ex quo ſequitur Correlarium ꝙ actus indifferēs vel vicioſus nō poteſt eſſe me-ritorius. ¶ Secūda. Omnis actus bo-nus ꝛ virtuoſus factꝰ ab homine exiſten-te in charitate eſt meritorius vite eterne de congruo. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Omīs actus bonus et virtuoſus factus ab ho-mine exiſtente ſine charitate poteſt eſſe meritorius de congruo. ¶ Quarta ꝓpo-ſitio. Licet iſta opera de ꝯgruo nō mere-antur vitam eternā: merentur tamen re-tributionem temporalē. diſponunt etiā de cōgruo ad gratiam. vt patet de Cor-nelio ꝛ alijs ꝛc̄. ¶ Premiū beatoꝝ eſt du-plex ſcꝫ eſſentiale aliud eſt accidentale. ¶ Eſſentiale premiuꝫ nihil aliud eſt ꝙ̄ clara viſio dei: ꝛ ipſa fruitio ſequens: et hoc premiū a nullo vnꝙ̄ habebitur niſi mereatur illud merito condigno ꝓprio vel alieno: ſicut paruuli ſaluantur meri-to paſſionis chriſti: qđ meritū fuit de cō-digno. Et quia angeli nihil receperunt de merito chriſti. Jdeo oportuit eos me-reri gloriam merito proprio. ¶ Premiū accidentale eſt quoddam gaudium acci-dentale quod habent beati preter p̄miū eſſentiale. ꝛ ſic angelus hꝫ gaudiū acci-dentale de penitentia peccatoris. Hoc autem gaudio priuatur cum ille quem cuſtodit in peccatum cadit non tamen triſtatur: quia dicitur ſeptimo ethicoꝝ

Qꝛ delectatio vehemens expellit omnē triſticiam. Nedum perfectā immo mini-mam. Et nota ꝙ omnis aureola eſt p̄e-mium accidentale ſed non econuerſo: ita ꝙ gaudiū accidentale eſt ſuperiꝰ. ¶ Au-reola ſic diffinitur. Eſt quoddā gaudi-um accidentale in beatis propter excel-lentem modū victorie ſuper aliquem ad-uerſarium ſalutis: vt ſcꝫ contra mundū carnem vel demonē. Jta ꝙ aureola vir-ginum eſt gaudiū quoddā de virginita-te propter excellentem modū victorie ſu-pra carnē de hoc ſcꝫ ꝙ nunꝙ̄ habuerunt experientiam delectationis carnalis. et ſic de alijs. Gaudiū ergo accidentale qđ habet angelus de ſalute quē cuſtodit nō dicitur aureola. queſtio nō intelligitur niſi de premio merito. ¶ Reſpondeo ſm doctores. Dicendū ꝙ meritū angeloruꝫ preceſſit premiū ipſorum nō tamen tem-pore nec duratione: ſed ſolū natura. Jta ꝙ ſimul ſimultate tēporis habuerūt gra-tiam ꝛ gloriam: preceſſit autēꝫ gratia et meritū premiū ſiue gloriaꝫ: tanꝙ̄ diſpo-ſitio quedam ad gloriā: ꝛ gratia cum in-uenit motum liberi arbitrij ordinatū fe-cit meritū ꝛ penſatur meritū ſm quanti-tatem gratie: nō ſm multitudinē operū Et nota de attritione que quidē non eſt meritoria niſi de congruo: adueniente autē gratia facit illud meritū attritio-nis eſſe meritum de cōdigno et vocatur contritio. Opinio magiſtri ſententiarū ab omnibus nō tenetur. Opinio ſcoti et modernoꝝ. Eſt ꝙ meritū angelorū pre-ceſſit non ſolum nature: ſed etiā tempo-re premiū. Jn ſtatu autem primordiali angeloꝝ fuerunt quatuor morule. ¶ Jn prima fuerunt creati in puris naturali-bus: ſecludendo charitatē. ¶ Jn ſecūda erant omnes vniformes. ¶ Jn tercia de-dit omnibus gratiā. Jn qua boni remā-ſerunt in gratia ꝛ ex illa merebant̄. Alij autem corruerunt. Et hec mora nō fuit indiuiſibilis quia boni reſtiterunt ma-lis: ꝛ mali multa peccata perpetrauerūt

Et boni multa habuerũt merita. illud
autem tempus nõ fuit tempus niſi lar-
ge. ¶ In quarta mora fuit terminus vie
in qua boni receperunt gloriam et mali
corruerunt de celo: in iſtum aerem cali-
ginoſũ. Hec opinio videt̃ ꝓbabilior. Et
nota ſm Bonauenturã ꝙ gloria datur
ſm quantitatẽ gratie; nõ autẽ ſm multi
tudinem operum. Scotus dicit oppoſi
tum ꝙ gloria datur ſm multitudinẽ ope-
rum: quia nuſq̃ habetur in ſcripturis ꝙ
deus ſit redditurus vnicuiq; ſm gratiã
habitam: ſed ſm merita vel opera ſua.
Unum autẽ meritum intenſum ꝑualet
multis meritis remiſſis ¶ Propoſitio a
Scoto. Melior eſt vnus bonus actus
intenſus a volũtate q̃ mille remiſſi. Si
cut aliquis daret elemoſinam vnam ex
maximo feruore ⁊ charitate plus mere-
tur q̃ alter dans mille elemoſinas ex vo
luntate remiſſa ⁊ tepida. quia deus non
penſat quantum: ſed ex quanto. Angeli
autem dilexerunt deum tanto feruore ⁊
charitate ꝙ illa dilectio ſic intenſa pre-
cellit in acceptatione diuina forte mille
actus diligendi deum remiſſi et tepidi.
Et nota ꝙ plura merita poteſt intelligi
dupliciter. Uno modo intenſiue ⁊ ſic an
gelꝰ plus meruit q̃ homo. Alio modo
extenſiue: ⁊ ſic hoĩes bene poſſunt plus
mereri.

CIrca ſextam di-
ſtinctionem querit̃. Quid
eſt ordo angelicꝰ. Et quot
ſunt ordines angeloꝝ. Et
quomodo diſtinguũtur. Et primo que-
ritur. Utrum Lucifer fuit de ſupremo
ordine. ¶ Notandum ꝙ ordo vt eſt ad
propoſitum ſcꝫ angelicus ſm magiſtrũ
diſtinctõe nona ⁊ Gregorium. Eſt mul-
titudo celeſtium ſpirituum qui inter ſe
aliquo munere gratie ſimilãtur ſicut in
naturaliũ donorum participatione con
ueniunt. In iſta deſcriptione ſunt tres
particule. ¶ Prima tangit fundamentũ
ordinũ qui eſt multitudo celeſtiũ ſpiri
tuum. ¶ Secunda tangit complemen-
tum que eſt qui inter ſe aliquo munere
gratie ſimilat̃. ¶ Tercia particula deno
tat diſpoſitionẽ mediã inter fundamen-
tum ⁊ complementũ que eſt ſicut in na-
turalium donoꝝ participatione conue-
niunt. ¶ Sciendũ ꝙ ſunt tres ternarij
ordinũ in angelis. ¶ Primꝰ eſt ſeraphin
cherubin throni. Et iſte ternarius facit
primã ierarchiam que gerit typum con-
tẽplationis. Sunt eĩ in nobis tres po
tentie ſcꝫ intelligentia memoria ⁊ volun
tas. Throni gerũt typũ memorie: quia
ipſe requieſcit in eis ſicut obiectũ requi
eſcit in memoria vel per ſe ſi aſſit vel per
aliquod repreſentatiuum. Cherubin te
nent typum intelligentie quia interꝑta-
tur plenitudo ſcientie. Seraphin quaſi
incendentes charitatẽ gerunt typum vo
luntatis in qua ꝓprie reſidet charitas.
Sunt ergo throni in curia celeſti quaſi
cubicularij dei. Cherubin quaſi conſi-
liarij ſunt. Seraphin quaſi aſſeſſorij vel
acceſſorij. ¶ Secundus ternarius ordi-
num ſunt dominationes. virtutes et po-
teſtates. Et facit ſcđam ierarchiam: ⁊ hi
ordines diſtinguũt̃ penes vitã actiuã ⁊
adminiſtratiuã. Licet eĩ deꝰ ſapientiſſi
mus poſſet ⁊ ſciret totum vniuerſi per ſe
regere immediate voluit tamen ipſum
regere per angelos ⁊ inde eſt ꝙ cuilibet
corporum celeſtium eſt datus angelus.
⁊ ſic de alijs. vt infra patebit. Domina-
tiones habent dare ſententiã de regimi-
ne vniuerſi. Uirtutes vero remouẽt im
pedimenta ⁊ reſiſtunt malis ſpiritibus
Poteſtates autẽ exequuntur ſententiaꝫ
predictã. Dominationes tenent locũ do
minorum regulariũ. Et Uirtutes tenẽt
locum principuꝫ milicie. Et poteſtates
ſunt quaſi iudices exequentes. Et nota
ꝙ iſte ternarius ſic ordinatus eſt in illa
patrie celeſtis curia per quandam ſimi-
litudinem ad curias vite preſentis.
¶ Tercius Ternarius ordinum ſunt

Principat⁹ Archangeli et angeli. Et hi
tres etiam differunt penes vitam actiuā
magis coartatā ꝙ̄ in secundo ternario:
in quo fit sermo de vita actiua in gene/
rali. In isto autē principatus presidēt
vni toti regno: ita ꝙ quodlibet regnum
habet vnū particularē angelū de isto or
dine. Archangeli ꝑsunt alicui parti ali/
cui⁹ regni ⁊ probabile est ꝙ quilibet epi
ſcopatus habet vnū archangelū qui ha
bet solū curam totius cōmunitatis non
vnius singularꝫ hoīs. Angeli vō ꝑsunt
ꝑticularibꝫ ꝑsonis singuli singul'. Prin
cipat⁹ ergo sunt quasi ꝑpositi. Archan/
geli quasi balliue. ⁊ angeli quasi milites
particulares ¶ Quādo ꝙ̄ queritꝰ de quo
ordine fuit lucifer: nō ꝙ fuerit in aliquo
ordine completiue sed solū dispositiue.
Dicendū ꝙ cum lucifer fuerit multū ex
cellens in puris naturalibꝫ etiā pre cete/
ris si stetisset in sūmo ordine fuissꝫ col
locatus: ꝙ autē fuerit multū excellens
in puris naturalibꝫ habetꝰ in multꝫ passi
bus sacre scripture. Et nulli dubiū ꝙ si
precelluerit ceteros angelos in puris na
turalibꝫ fuisset sūmus primi ordinis si
nō peccasset. Et ꝙ excelluerit videtꝫ ꝑ il
lud Job. xl. Ipse principiū viarū dei. sꝫ
nō ordine nature ꝙ̄ ordine dignitatis.

Queritꝰ secundo. Utrū

minores angeli fuerūt de omnibꝫ ordini
bus. Nota ꝙ Aug⁹. dicit ⁊ bonauētura
allegat in ista q̄stione insolutōe cuiusdā
argumenti. Qꝫ ꝯsideratio angeli in pec
cando fuit ꝯtrario mō consideratōi cen
turiōis q̄ dixit Math. viij. Ego suꝫ hō
sub potestate ꝯstitutus ⁊ habeo sub me
milites. Ecōtrario lucifer: ꝑmo lucifer
cōsiderauit milites ⁊ ministros sibi sub
ditos. Ideo eleuatus est in supbiā. Ille
tñ centurio recognouit se habere superi
orem. scꝫ xp̄m quādo dixit. Non sum di/
gnus. Ideo sicut fuit humilim⁹ capita/
neus. Sic iste fuit capitaneus supbissi/
mus. ¶ Nota etiam aliā solutionē vlti/
mi argumenti qn̄ dicitꝰ. Qꝺ est incredi/
bile ꝙ deus nobilissimā creaturā suā sic
perire ꝑmitteret. Dicendū vt ait bona/
uentura ꝙ mira in hoc dei iusticia osten
ditur qui tm̄ seruat iusticiā vt ordinem
institutum nullo mō infringat: tñ odit
pctm̄ vt pctm̄ ipsum quos reprimit abꝫ
ciat. Unde credo ꝙ tam spectādū mon/
strum diuine seueritatis in an angelo no
bilissimo ⁊ ꝑmo homie quoꝝ vtrūqꝫ pro
manibꝫ plasmauit ⁊ decorauit de⁹ infir/
mis nobis apposuit ⁊ ostendit vt addi/
scamus q̄tū deus odit peccatū ⁊ maxi/
me superbiā qua etiā vno motu cordis
nobilissima creaturarū oim eternaliter
⁊ sine spe venie est damnata. Et ꝑ vno
esu pomi ⁊ ipse adam et tota posteritas
vsqꝫ ad finē mundi est mortalitati ⁊ mul
tiplici penalitati subiecta ⁊ nisi dñs reli
quisset nobis semen quasi sodoma fuisse
mus. Ex his efficacissimū argumētū re/
linquitur ꝙ horrendū est incidere in ma/
nus dei viuentis. Hebreoꝝ. x. Quia si
deus nō pepercit angelo superbienti quid
erit de vilissimo cinere in alto se extollen
ti cū iacere debeat in cinere ⁊ cilicio imo
in ipso sterquilinio ¶ Queritur de quo
ordine prolapsi sunt minores angeli.
Respondeo ꝙ sancti dicunt ⁊ accipiunt
in scriptura de omnibꝫ ordinibꝫ aliqui
prolapsi sunt. Et hoc expsse dicit hugo
etiā gregorius in omelia quadā. Et ra/
tio persuadet. Cum em̄ de sūmo ordi/
ne aliqui auulsi sint vt Lucifer creden/
dum est multo fortius ꝙ de omnibꝫ aliis
ordinibus.

Queritur tercio conse/

quenter. In quid ceciderūt. Utrum in
infernuꝫ? Quantū ad locū infernus est
duplex. quidē localis: quidem penalis.
Localis est quidam locus teterrimus ⁊
horrendissimus spurcissimus nephan/
dissimus: et immundissimus. Sicut
enim deus ex pijssima sua misericordia
preparauit locum quendā amenissimū:

clariſſimū iocundiſſimū pulcherrimū et altiſſimū electis ſuis. Ita ex ſeueritate ſue iuſticie parauit locū turpiſſimū nephandiſſimū et cetera: veluti carcerem ꝑpetuū puniēdis trāſgreſſoribꝫ mādatorum ſuoꝝ ⁊ eſt infern⁹ localis. Infernus autem penalis eſt ipſum infernale ſupplicium quo puniunt̃ ⁊ cruciantur impij ⁊ peccatores. Unū inq̄ ifernale ſuppliciū aggregatū ex multis cruciatibꝫ ⁊ doloribus ⁊ hoc mō ſunt tot inferna quot ſunt pene in inferno locali ⁊ hunc infernū portant ſecū dāpnati q̄cunq̄ ꝑgunt. Infernus localis quidē eſt qui dr̃ locus dāpnatorum qui decedūt in pctō mortali ⁊ nō egerunt penitentiā. Iſte infern⁹ impioꝝ ſic deſcribit̃. Eſt quidē locus ſubterraneus exiſtens in centro terre in quo qui exiſtunt carent viſione dei ⁊ gratia dei ⁊ multiplici ⁊ acerbiſſima pena torquent̃ ſenſitiua ⁊ affligunt̃. Et nota ꝙ tot mala poſſunt attribui iferno impioꝝ quot bona attribuūt̃ celo empyreo qđ eſt paradiſus beatoꝝ: quia ſi nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs aſcendit. ꝓme Coꝛ. ij. Infern⁹ pueroꝝ eſt ſecundus locus ſubterrane⁹ poſit⁹ ſupra locū dāpnatoꝝ in quo exiſtētes carēt viſione dei ⁊ grā: nō tñ puniunt̃ pena ſenſitiua ⁊ de his duobꝫ dr̃ in inferno nulla ē redēptio. Nota ꝙ geometre dicūt ꝙ infernus diſtat a ſupficie terre. tria mille milia. cc. q̄dragintaq̄nq̄. Et eſt directe vt fert̃ ſub ꝑadiſo terreſtri. Infern⁹ aūt localis qui dr̃ purgatoriū eſt locus ſubterraneus poſitus ſupra limbū pueroꝝ in quo poſiti carēt viſione dei habent tñ gratiā qua non obſtante puniunt̃ penis ſenſitiuis ⁊ doloribꝫ magnis ad tempus tñ a quibus liberant̃ ꝑacta pnia. ¶ Limbus autē patrū eſt quidē locus ſubterraneus ſupra purgatoriū poſitus ī quo exiſtentes carēt viſione dei: ſed non gratia dei: ſunt autē abſq̄ omni pena ſenſus afflictiua: eſt tñ mō vacuus. Et nota ꝙ eſt valde probabile ꝙ xp̄s poſtq̄ reddidit ſpm̄ in cruce deſcēdit nō ſolū ad limbum patrū: ſed etiam ad purgatorium. ¶ Nota. Si enī latro ꝓpter vnū verbū deuotionis liberat⁹ ab omni culpa ⁊ pena virtute paſſionis xp̄i q̄to magis ⁊c̄. Itē bene ↄcordat articulis fidei ſcꝫ quo dicit̃ Deſcendit ad inferna. q̄ ad plura nō autē ad infernū impioꝝ neq̄ pueroꝝ q̄ ad limbū patrū ⁊ purgatoriū. Et ita tunc ſpoliauit purgatoriū ex toto: ⁊ hoc ꝓpter habundantiſſimā indulgentiā q̄ fuit effuſa ſuꝑ gen⁹ humanū merito panis xp̄i q̄ illo die fuit oblat⁹ ſumme maieſtati. R̄nſio doctoꝛ ſeraphici ad qōeꝫ. Dicendū ꝙ locus demonū poſt lapſum nō eſt locus ſubterrane⁹ quē infernū vocamus ſed eſt aer caliginoſus in quo generaliter multitudo demonū habitat et hoc vſq̄ ad diē iudicij. Eph. ij.

Querit̃ quarto.

Utrū autē aliqui detruſi ſint in infernum hoc ego neſcio nec inuenio a ſanctis determinatū: tñ creditur ⁊ dr̃ a multis doctoribus ꝙ ipſe lucifer ſit religatus a tēpore paſſionis xp̄i: ſoluendus tꝑe antixp̄i vel circa. et ꝙ etiā aliqui demones deſcēdūt ad torquendas aīas ſ̄m ꝙ ſunt inter ſe deputata maledictōnis officia. Et nota ꝙ aer habet tria interſticia. Sup̄mū qđ dr̃ ether ⁊ eſt ꝑs aeris vicina et contigua ſpere ignis calidiſſima ⁊ ſbtiliſſima ideo inhabitabilis. Infimū interſticiū eſt ꝑs aeris cōtigua terre vbi ſumus ⁊ tꝑatur ꝓpter reflectionē ſolis. Mediū interſticium ē media ꝑs aeris obſcura ⁊ tenebroſa vbi fiūt tonitrua coruſcationes ⁊ alie impreſſiones methеorice quibus demones frequēter imiſcent ſe ⁊ cauſant ī eis effectus mirabiles q̄ nō poſſunt fieri pure naturalr̄: eo quo fiūt a demonibꝫ applicatiue tñ. Rō autē quare ſunt in hoc aere ē ꝓpter humanū exercitiū ſicut enī dicit Aug⁹. Nūq̄ deus q̄s p̄ſciebat futuros malos eos feciſſꝫ niſi pariter noſcet q̄bꝫ bonoꝝ vſibꝫ eos accōmodaret. Unū

diuina diſpoſitio hoc exegit vt etiā pre/
uaricātibꝫ angelis obſequiū quodāmo/
do electoꝝ trahat ⁊ eliciat. Scit eñ bñ
vti maloꝝ prauis voluptatibꝫ ⁊ ideo eos
nō detruſit in infernū ſed locum aptū de
dit eis: tū q̄ꝫtū ad ſtatū peccati: tū q̄ꝫtū
ad locū exercitij ſiue belli. Aer eñ cali/
ginoſus ꝑpter caliginē cōuenit tenebro/
ſitati culpe: ſed ꝑpter mobilitatē ⁊ ſub/
tilitatē cōuenit velocitati angelice. Vñ
Gregori⁹ dicit ꝙ frequenter circa nos vo
lant ſicut muſce.

Quinto querit̄. Utruꝫ

ſit in inferno redēptio. Rñdeo. In infer
no nulla eſt redēptio. Si dicat̄ cōtra de
traiano ꝙ fuerit liberat⁹ ab iferno. ꝙ ⁊c̄.
Rñdeo. Aliq̄ doctores dicūt ꝙ nō fue/
rit in inferno locali: ſed deus ipſum po/
ſuerat in aliquo loco vbi puniebat̄ ꝑui/
dens orōes gregorij pape ⁊c̄. Tamē po
teſt dici ꝙ nō eſt incōueniens ꝙ fuerit in
iferno ⁊ ab eo liberatus. Et illud dictū
eccleſie in inferno nulla eſt redēptio de/
bet intelligi de lege cōmuni vel poſt diē
iudicij vel ſm alios. Aliqui ſunt in infer
no cōditionaliter. alij autē abſolute ⁊ de
iſtis vltimis pōt intelligi dictū p̄dictū.
Et probabile eſt ꝙ mlti fuerūt in infer/
no damnatoꝝ etiā ⁊ damnati q̄ tamē fue
runt liberati vt patet de illis quos ſuſci
tauerūt apl̄i ⁊ alij ſcti quoꝝ multi exigē
tibus pctis erant cōdemnati. vt patꝫ de
illo quē ſuſcitauit btūs iohānes euange
geliſta. Et de multis alijs q̄ erāt dānati
quos de⁹ miraculoſe ⁊ p̄ter ſolitū moreꝫ
ſue iuſticie liberauit ⁊ ſaluauit.

Querit̄ ſexto. Utrum

demones ceciderīt in infernale ſuppliciū
.i. vtrū cruciant̄ ſupplicio ifernali. ſcꝫ pe
na ignis. vtrū ſemꝑ portent ſecuꝫ ignem
ſuū. Rñdeo ꝙ demones nō affligunt̄ pe/
na ignis nec habent tormēta ſibi debita
ſed pena coꝝ differt̄ vſq̄ ad iudiciuꝫ vt
nos exercitent. In hoc etiā relucet miſe/
ricordia dei que ſuſtinet vaſa ire apta in
interitū in multa patiētia vſq̄ ad diem
quo retribuet oibꝫ ſm factū ad inuentio
num ſuarū. Pōt etiā probabil̄r dici ſm
ſtephanū bruleſer. Qđ iā demones affli
gunt̄ pena ignis nō habendo tñ corpora
ſibi inſeꝑabiliter vnita vt dicit quedam
opinio alia. Ignis autē material̄ qñ eſt
approximat⁹ corpori aiato ſenſibili: aia
ſenſitiua hꝫ duplicē actionē. Unā inten
tionalē ⁊ equocā. aliā realem ⁊ vniuocā
Cauſat autēꝫ ignis vniuoce in corpore
ſenſibili calorē. Ignis aūt approximat⁹
potētie app̄henſiue tanq̄ꝫ obiectū diſpo
nens tñ in potentia ſenſitiua triſticiā et
dolorē. Et niſi iſta intentional̄ eēt nūq̄ꝫ
ignis affligeret corp⁹ ſenſibile q̄ꝫuis ip/
ſum deſtrueret ſicut facit in ligno: ſꝫ illa
actio intentional̄ qua ignis in potentiaꝫ
ſenſitiuā vel intellectiuā requiritur ad
cauſandū triſticiā ⁊ etiā ſufficit ſine acti
one reali: ⁊ iſta ſola affligunt̄ demones ⁊
aie etiā: ⁊ ita demones hñt ſemꝑ ab ini/
tio ſui caſus cognitionē actualem ignis
nō ꝑ p̄ſentiā realē ignis: ſed ſufficit ſpēs
intellectual̄ ipſi⁹ ignis. nec pñt cogitare
vl̄ intelligere aliud ab igne. ⁊ hoc modo
cupiūt vehemēter ſcꝫ intelligere alia ab
igne ⁊ ꝑpter illā volūtatē vehemēter af/
fligunt̄: ⁊ lꝫ aliud cogitēt nō tñ ita itenſe
ſicut ignem nec ita libere ſicut volunt.
¶ Utꝝ int̄ dmones ſit ordinū diſtictio.
Reſolutio qōnis ſtat in vna diſtinctōe.
¶ Diſtinctio ē triplex ſtat⁹ angeloꝝ. ſcꝫ
glie. nature iſtitute ⁊ nature lapſe. Sta
tus glie āgeloꝝ ē ſtat⁹ btitudinis ipſoꝝ
in quo vidēt clare deū. Et ſic dico duas
ꝑpōnes. ¶ ¶ Prima ē. Angeli ſcti lꝫ non
fuerūt ſꝑ in tali ſtatu: in ipſo tñ ſtatu ſꝑ
⁊ ineternū ꝑmanebūt. ¶ Scđa ꝑpō. De/
mones nūq̄ꝫ fuerūt i ſtatu glie: nec nūq̄ꝫ
erūt: pꝫ qꝛ nūq̄ꝫ viderūt deū clare ⁊ ibūt
in ignē eternū. ¶ Stat⁹ nature iſtitute.
Eſt ille ſtat⁹ in q̄ angeli fuerīt creati: iſte
ſtat⁹ fuit ſtat⁹ vie ⁊ in h̄ fuerūt demones
¶ Stat⁹ nature lapſe Eſt ſtat⁹ in q̄ ſunt

lapſi poſt pctm̄. ¶ In ſtatu nature inſti
tute nullū fuit pctm̄. ſm iſtos tres ſtat⁹
pono tres ꝓpōnes. ¶ Prima eſt. ꝙ in an-
gelis bn̄is ꝗtū ad ſtatū glie ponēda eſt
diſtinctio ordinū ꝑfectiſſima ⁊ cōpletiſſi
ma. pꝫ qꝛ diſtinctio ordinū cōplet̄ per
gratiā. ¶ Scđa ꝓpō. In angelis ꝗtum
ad ſtatū nature inſtitute ponenda eſt di
ſtinctio ordinū licꝫ imꝑfecta: pꝫ qꝛ ordo
incboat̄ a natura ſm diuerſitatē donoꝝ
naturaliū: ſed cōplet̄ ꝑ grām. ¶ Tercia
ꝓpō. ꝙ in angelis malis ꝗtū ad ſtatum
nature lapſe ponēda ē diſtinctio ordinū
licet imꝑfecta ⁊ ꝑuerſa: pꝫ qꝛ in demoni-
bus ꝑmanſerūt naturalia integra et ab
ipſis incboat̄ diſtinctio ordinū. Eſt aūt
in ipſis ꝑuerſus ordo: qꝛ qui grauiꝰ pec
cauit deberet omnibus ſubeſſe: ſed econ
trario ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſu
perbie. Iob quadrageſimoprimo. In
demonibꝫ licet poſſet dici ordo nō tamē
ierarchia: qꝛ ierarchia ē ſacer ⁊ ſanctꝰ pn-
cipatus. ¶ Querit̄ verū inter malos an
gelos ſit p̄latio. Rn̄deo ꝙ p̄latio capit̄
p̄mo mō formal̄r ⁊ addicatiue. Et ē or-
do ſuꝑioritatis ꝑſone p̄ſidētis ad perſo
nas ſibi ſubiacētes. Prima ꝓpō est. ꝙ in
diuinis ad intra nulla ē p̄latio. pꝫ qꝛ in
diuinis nulla ꝑſona p̄ſidet aut ſubiacet
alteri ſꝫ ſūt eq̄les loquēdo de diuina na-
tura. ¶ Scđa ꝓpō. In deo ad extra eſt
ſup̄ma ⁊ p̄ma ⁊ ſūma platio pꝫ qꝛ p̄ſidet
oibꝫ creaturis. ¶ Tercia ꝓpō. In brutꝭ
aialibꝫ nulla ē platio quia in brutis nō
ſunt ꝑſone. ꝯ ⁊c. ¶ Quarta ꝓpō. Paſtor
gregis vel cuſtos porcoꝝ nō eſt p̄latꝰ re-
ſpectu coꝝ: pꝫ qꝛ nō hꝫ ꝑſonas ſubiectas
¶ Quinta ꝓpō. Poſt diem iudicij nulla
erit p̄latio in creaturis pꝫ ꝑ aplm̄. Nam
euacuabit omnē p̄ncipatū ⁊ dn̄ationē.
Ex q̄ ſeq̄tur ſexta ꝓpō. ꝙ poſt diē iudi-
cij ſolus deꝰ erit p̄latus. ¶ Septia ꝓpō.
Prelatio nō dat relationē aliquā realem
ex natura rei exiſtentē in eo q̄ dr̄ p̄latus:
ſed ſolū dat relationē rōnis. pꝫ qꝛ cū q̄s
eligitur in p̄latū nihil ſibi reale addit̄ ꝑ
illā relationē: ſed voluntas dei vel hoīs
facit illā relationē rōnis que eſt p̄latio.
Scđo capitur p̄latio materialr̄ ⁊ appli
catiue. Et ſic platio eſt q̄dā ꝓmotio q̄
aliq̄s ꝓmouet̄ in p̄latū iure legitio facta
qn̄ fit ex electōne. Aduertendū ꝙ aliqui
preſunt alijs ex iuſticia: vt q̄ legitime eli
gunt̄ vel ꝓponunt̄ alijs talis p̄latio eſt a
deo. Et de hac loq̄tur aplꝯ. Ois ptās a
deo eſt. Et qui ptāti reſiſtit deo reſiſtit.
Alij p̄ſunt ex aſtucia vt ambitioſi qui ꝑ
phas ⁊ nephas ꝓcurāt ſuas electōes. Alij
p̄ſunt ex violētia vt p̄lati intruſi. Iſta p̄
latio ex aſtucia vel violētia pt̄ dupl̄r cō-
ſiderari. Uno mō ꝗtū ad ſubditos ⁊ ſic
eſt iuſta ⁊ ex deo qꝛ deꝰ approbat ⁊ acce-
ptat ꝓpter pctā ſubditoꝝ. Alio mō talis
p̄latio ꝗtū ad volūtatē p̄ſidētis ē: et ſic
deꝰ nō acceptat nec a deo ē niſi ꝑmiſſiue
nō effectiue. pꝫ qꝛ eſt ex volūtate mala et
ꝑuerſa. Un̄ ꝓpha. Ipſi regnauer̄t ⁊ nō
ex me: p̄ncipes extiterūt ⁊ non cognoui.
Un̄ hugo de nouo caſtro dicit ꝙ ambi-
tioſi in ordine p̄latōnē affectātes peccāt
mortal̄r. Tercio mō capit̄ p̄latio vſual̄r
et executiue. ⁊ ſic p̄latio nihil aliud ē q̄
ip̄m exerciciū vel executio quā tenet p̄la
tus exequēdo ſuū officiū ⁊ hec pōt eſſe a
deo vel nō. Quarto mō Prelatio ante-
cedenter ⁊ acq̄ſitiue ē modus ꝑueniendi
ad ipſam p̄lationē. Et hec ſil̄r pōt eſſe a
deo vel a diabolo. Iterū duplex ē p̄latio
ſcꝫ p̄latio de iure ⁊ eſt aliq̄ autoritas ad
iperandū aliq̄ ſm deū ⁊ ꝯſciaꝫ. Et pono
ꝓpōnē. ꝙ int̄ demones nulla ē p̄latio de
iure: qꝛ nihil imperāt ſm deū ⁊ ꝯſciētiā.
Prelatio de facto eſt aliqua autoritas
vſurpata ab aliquo per phas ⁊ nephas.
Hoc modo pono vnam propoſitionem.
¶ Prima. Inter dmones eſt prelatio de
facto ⁊ non de iure. Probatur quia filij
tenebrarum quodammodo imitari co-
nātur licꝫ falſo ⁊ imꝑfecto mō. Unde ſi
cut vident angelos bonos ordinate offi-
cia exequi ſm impia ſapientioꝝ ⁊ maio
rum ſimilit̄ ipſi faciūt maleficia. Unde

licet ſint iurgia inter eos tm̄ concordant ſimul ad ꝑſequendū hominē ſicut herodes ꝛ pylatus q̄ erāt antea inimici ad inuicem tm̄ facti ſunt amici ad ꝑſequendū xp̄m. Sic ꝙ ē ibi p̄latio nō electione nec violētia ſed credo ꝙ natura ꝛ diuina inſtitutione a ſua eīn cōditione data ē vis adminiſtratiua ꝛ deꝰ ordinauit ꝙ vt minus ſapientes vel potētes magis potentibus ꝛ ſapientibꝰ ſubeſſent in miniſtrādo. Si autē querat̄ vtrū de iure ſit iſta p̄latio. Dicendū ꝙ nulla oīno eſt p̄latio de iure qꝛ cū ipſi demones ſubiectis nihil ꝑcipiant niſi ꝯ ius eo ꝙ ruperūt ius ꝛ fedus ſempiternum. ideo nulla manet ibi iuris obligatio. Ex his ſeq̄tur ꝙ tal' obligatio non eſt a deo niſi ꝑmittente et reſpectu ipſiꝰ p̄lati ſed bene ſi conſideret̄ reſpectu eoꝝ q̄ ſe vinciunt. Iteꝝ duplex eſt p̄latio ſcꝫ politica ꝛ ciuilis. Et ē illa qua prelatus ſic p̄ſidet ſuis ſubditis vt aliq̄n liceat ſubditis reſiſtere prelato et ip̄m monere. Alia eſt diſpolitica ꝛ ſeruil'. Et ē illa qua aliq̄s taliter p̄ſidet vt non liceat ſubditis reſiſtere. Reſolutio queſtionis ſtat in vna ꝓpōne. Inter angelos malos eſt p̄latio mala patꝫ: quia aliqui mali imperant ꝛ aliȷ̄ mali obediunt.

CIrca ſeptimā diſtinctionē q̄rit̄ p̄mo. Utrū affectio vl' volūtas demonū poſſit rectificari. Reſpondeo ad q̄ōnē ꝑ ꝓpōes quarū Prima eſt. ¶ Uoluntas diaboli ꝯtrū eſt ex ꝑte ſui ꝛ de lege cōmuni nullo mō pōt rectificari ꝑ gratiā nec ſufficient' diſponere ad gratiam: quia ē in termino ꝛ extra ſtatū merendi. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. De potētia tn̄ dei abſoluta pōt recipere gratiā gratū facientē ꝛ ſufficient' ſe diſponere ad illā: quia h̄ non implicat ꝯdictionē quia eſt eiuſdeꝫ rōnis cū voluntate boni angeli. Et ſi querat̄ quare eſt impotentia reſurgendi a pc̄tis in ipſis demonibꝰ. Reſpōdendū. Tercia ꝓpō. Ad rectitudinē ſcꝫ infuſam voluntatis ꝑ actuale pc̄ti lapſe duo neceſſario cōcurrūt ſcꝫ pn̄ia ex parte voluntatis: ꝛ gr̄a ſanans ex parte dei. patet illud Luce. xiȷ̄. Niſi penitentiam egeritis oēs ſimul ꝑibitis. Et illud Auguſti. Qui fecit te ſine te nō iuſtificabit te ſine te. ¶ Quarta ꝓpō. Pn̄ia fructuoſa ꝛ gr̄a dei ſanās: ꝑpetuo deerūt diabolo. ideo deeſt ſibi oīmode via rectificabilis ꝛ hoc qꝛ eſt in termino. ¶ Correlariū. Uoluntas ḡ demonū nō pōt rectificari pn̄ia fructuoſa: et illa eſt quā hꝫ viator cū hꝫ diſplicentiā de pc̄tis ſuis cū propoſito emendendi ꝛ cōfitendi ꝛc̄. Pn̄ia infructuoſa eſt quedā diſplicētia de pc̄tis ſine debitis circūſtantȷ̄s. Si querat̄ vnde veniāt defectus gr̄e vel que ſit ratio. Rn̄deo. ¶ Quinta ꝓpō. Defectus pn̄ie fructuoſe eſt cauſa q̄re demon nō habet gratiā gratificantē: quia ſi vellet penitere ſine fictione ꝛ cū propoſito emēdendi deus daret ei gratiā: nō ergo qꝛ deus nō dat gratiā: ideo nō recipit: ſed quia non ſe diſponit. ideo deus non dat gratiā. tū etiā quia pn̄ia informis ē diſpoſitio ad gratiā: ꝛ hanc nō pōt habere. Et nota ꝙ actus humani formati ꝛ boni ſunt quando fiunt ex charitate. Si autē fiunt ſine charitate q̄ꝛuis ſint boni dicūtur informes vt dare elemoſinā ſine charitate. et ſic de alȷ̄s. Pn̄ia ergo informis ē diſplicētia de pc̄tis antequā aliq̄s habeat gratiam. Si autē fit cū gr̄a dicit̄ formata. Prima dr̄ attritio. Scd̄a cōtritio. Et ſi queras vnde ꝓuenit defectꝰ pn̄ie que requirit̄ ꝛ p̄requirit̄ neceſſario ad gratiam Et eſt querere quare non pōt penitere. Rn̄deo. ¶ Sexta ꝓpō. Quia gr̄a gratiſdata deficit in demonibus q̄ preuenit voluntatē vt peniteat: ꝛ ſine qua nemo vnq̄ſ ſe p̄parat ad gratiā: ideo nō poteſt penitere. Ideo dic ꝯ ſcotū ꝙ non ſufficit influentia dei gn̄alis ad hoc ꝙ q̄s peniteat vel faciat qd̄ in ſe eſt: ſed req̄rit̄ ſm bonauētură neceſſario aliqua gr̄a gratiſdata ꝓueniēs ꝛ p̄parās voluntatē ad

penitendū. Hec aūt grā nūq̄ deeſt pec/
catori viatori: ſed ſp deus ſtat ad oſtiū
cordis humani pulſans ꝛ volens ingre/
di per grām: hinc dicebat xp̄s Joh. xij.
Nemo pōt venire ad me niſi pr̄ me⁹ tra
xerit eū. Et paulus Roma. ſcdo. Igno
ras qm̄ benignitas dei ꝛc̄. Et ſi queras
q̄ eſt cauſa defectus gr̄e gratiſdate. Re/
ſpōdeo ꝑ ſeptimā ꝓpōnē. ¶ Defect⁹ gr̄e
gratiſdate in demonib⁹ nullā hꝫ cauſaꝫ
effectiuā: ſed ſolū deficientē: patet qꝛ eſt
pura ꝓuatio. ¶ Octaua ꝓpō. Nec̄ꝫ de⁹
nec̄ꝫ natura angeli eſt cā poſitiua defe/
ctus gr̄e gratiſdate in demonib⁹ patꝫ qꝛ
nulla ꝓuatio habet cauſam poſitiuā.
¶ Nona ꝓpō. Ipſa culpa q̄ diabolus
ita egrotauit vt nō pateat ſibi adit⁹ gr̄e
eſt cauſa defectiua quare non hꝫ gratiā
gratiſdatā. patet qꝛ continue manet in
culpa: ſic ꝙ non vult penitere. Et ſi que
ras quare diaboli peccatū fuit irremiſ/
ſibile: peccatū aūt hoīs eſt remiſſibile.
¶ Notandū ꝙ ad hāc queſtionē eſt qua
druplex opinio quarū tres prime nihil
valēt ¶ Quarta. Eſt opinio bonauētu
re ꝛ ſumit rationē ꝑ cōparationē ad tp̄s
ꝑfixum. Juſtiſſim⁹ em̄ iudex de⁹ ꝑfixit
angelis et hoī aliqđ tp̄s in quo eſſent in
ſtatu merēdi ꝛ demerēdi ita ꝙ ī illo tp̄e
oē peccatū ſit remiſſibile poſt aūt illud
tp̄s decreuit deus nullū peccatū remit/
tere. Ideo durante iſto tp̄e: qđ dicit tp̄s
vie nullū peccatū quantūcun̄ꝫ enorme
eſt remiſſibile: ſed etiaꝫ in vltimo hyatu
vel ſuſpirio mortis adhuc peccator po/
teſt penitere digne ꝛ ſufficienter: poſt il/
lud aūt tp̄s nequaq̄ꝫ poteſt quis penite
re: iuxta illud Job. Vbicū̄ꝫ ceciderit
lignū ibi erit id eſt in cuiuſcū̄ꝫ obiecti
amore creatura fuerit inuēta in vltimo
vie in illo eternaliter ꝑmanebit. Simi/
liter autem dicendū eſt de angelis q̄ꝫuis
tempus vie prefixū ipſis angelis ꝛ ange
licis fuit multo breuius q̄ꝫ tp̄s ꝑfixum
hominibus. Non aliūde ergo eſt pecca/
tum angeli irremiſſibile q̄ꝫ pctm̄ hoīs:
ſꝫ vtrobīꝫ eſt eadē rō irremiſſibilitatꝭ
ſcꝫ ſtatus termini. Iſtud aūt tp̄s ſm̄ iſtū
doctorē fuit ꝑfixum ipſis angl'is vſ̄ꝫ ad
primam auerſionē. Scotus aūt dicit ꝙ
fuit vſ̄ꝫ ad precipiciū coꝝ de celo empi
reo. Et hoc mō aſſignauit damaſcenus
cū dicit ꝙ h̄ eſt angelis caſus qđ ē mors
hoībus. Et ſil'r Aug⁹. de fide ad petrū.
Sic creauit de⁹ anglos vt q̄ vellet p̄ ſe
tuo boni eſſent ꝛ q̄ nollent nunq̄ꝫ eos di/
uino munere repararet: ꝛ ita fuit tp̄us me
riti ꝛ ſtat⁹ ꝑfixus vſ̄ꝫ ad ꝓmū ꝯflictū.
Et hāc rōnē credo ꝓpriā ꝛ eſſe neceſſariā
am ꝛ pꝫ qꝛ ſi aliq̄ paſſio ineſt aliquibus
ſubiectis ineſt eis ꝑ aliqđ cōe ſed pctm̄
luciferi ꝛ inde vel alterius dānati eſt ir
remiſſibile ergo ꝛc̄. In ꝯditione em̄ re/
rū nō attēdit̄ ratio miſicordie ꝛ iuſticie
ſed ſapie principal'r. Decreuit em̄ ſapia
diuina in vniuerſo facere duplicē crea/
turā rōnalē ad hoc ꝙ vniuerſum eēt cō/
pletū. Vnā corꝑi vnitā. Aliā abſolutā
a corꝑe h̄ ē ſpūalē. Et qm̄ ſuba ſpūal' eſt
oīno ingn̄abil' ꝛ icorruptibil': nō potuit
angl's vnus ex altero ꝓduci: ideo ſimul
ꝑfecti ſunt ꝛ ſicut ſūt ſimul ꝑfecti ita ſil'
etiaꝫ glorificandi ſi ſint diſpoſiti ad ſil'
glificari. Et qꝛ ſunt ſpūales ꝛ nullū ha
bent retardatiuū: hinc eſt ꝙ ſunt ꝯditi
in loco glorie ꝛ ita de proximo ad glori/
am diſtincti ꝛ ratione nature ꝛ rōne lo/
ci: et ideo tempus meriti eſt eis ita bre/
ue prefixum ſicut potuit. Homini autē
quia conditus eſt in corꝑe aīali ad pro/
creandū ꝓlem ad cultū dei ꝛ in remotio
ri loco a gloria ꝑfixus eſt ei termin⁹ diu
turnior ꝓpter officiū procreandi prolē
patet igit̄ ꝙ voluntas angeli non eſt re/
ctificabilis nec fuit a tp̄e ex quo cecidit
quia em̄ fuit extra ſtatū meriti: certiſſi/
me reuelata eſt ei ſua damnatio quēad/
modū reuelat̄ vnicuīꝫ anime cum egre
ditur de corpore. Si ſit in peccato mor
tali ſua eterna damnatio. Et ſicut bea/
ti non poſſunt timere damnationem: ita
dānati non poſſunt ſperare ſuam ſalutē

contra origenem qui nimis extulit miſe
ricordiã dei quia paris erroris eſt aufer
re deo actum iuſticie ſicut actum miſeri
cordie. Origenes aũt totũ dei miſicor/
die attribuit et abſtulit locũ iuſticie iõ
turpiter errauit. ¶ Qꝛ autē voluntas
angeli non ſit rectificabilis non prouē/
nit ex parte dei nec ex parte nature ange
li nec etiã ex parte peccati. Qꝛ autē non
fuit ex parte dei patꝫ triplici rõne. Ob
ſtinatio eni male voluntatis vel impoſ/
ſibilitas ad rectitudinē voluntatis ē de
fectus non poſitio: ergo non habet effici
entem cauſam ſed deficientē: ſed deꝰ nul
lius eſt cauſa deficiens. ergo ꝛc. Itē de/
us antecedenter vult omnes homies ſal
uos fieri ꝛ angelos: vt dicit Damaſce/
nus: quia non creauit ad penam ſed ad
gloriã: ſi ergo non vult angelos malos
bñficari hoc eſt ſolũ volũtate ꝯñte: ſed
cõſequēs voluntas eſt exceſſus ex cauſa
nr̃a. ergo voluntas dei non eſt cauſa ꝛc.
¶ Nota ꝙ hec ꝓpoſitio. Deus vult oēs
homines ſaluos fieri eſt veriſſima et de
neceſſitate fidei. quia cõtinetur in ſacro
canone biblie ꝛ quelibet ꝓpoſitio de ſa/
cro canone predicto aſſertiua eſt conce/
denda de neceſſitate a quolibet catholi/
co. Hec aũt ꝓpoſitio exponitur ab Au/
guſtino per diſtributionē accomodam.
Sic dicendo. Deus vult oēs hoīes ꝛc.
ſcꝫ qui ſaluabunt. Diſtributio accomo
da eſt acceptio termini cõis pro omnibꝫ
ſuis ſimplicibꝫ que continent ſub ver/
bo vel participio poſito in propoſitiōe.
Damaſcenus ſic autē exponit predictã
propoſitionē per duplicē voluntatem
dei ſcꝫ ꝯſequentē ꝛ antecedentē. Volun
tas aũt añcedens eſt illa que reſpicit do
na naturalia et regulas iuſticie legalis
in vniuerſali: ꝛ ſufficiētia adiutoria ad
ſalutē. Deus eni dedit dona naturalia
cuilibet nature intellectuali medianti/
bus quibꝰ poteſt natura intellectualis
conſequi ſalutem que quidem dona ſũt
intellectus ꝛ voluntas. Dedit precepta
decalogi que ſunt regule iuſticie diuine
per quorum obſeruantiã poſſumus ſal/
uari. Dedit etiã adiutoria. i. ſacramēta
diſpoſitiua ad grãm. ergo hac volũtate
añcedente vult deꝰ oēs hoīes ſaluos fi.
vt patet ex predictis: hec ille. Volũtas
ꝯſequēs eſt que reſpicit particularia iu
dicia ꝛ in particulari facta ſm merita ꝛ
demerita hoīm particulariũ ꝛ anglorꝫ.
Nota ꝙ differentia eſt inter legem ꝛ iu/
dicium. Lex eſt de vniuerſali vt hec lex
Omnis homicida eſt interficiēdus. Iu
diciũ ē quaſi cõcluſio ſilogiſmi: cuiꝰ ma
ior eſt lex: ꝛ minor eſt probatiua alicuiꝰ
particularis ꝛ cõcluſio eſt iudiciũ. Vo/
luntas conſequēs dei q̃tum ad ſalutē ꝛ
damnationē preſupponit merita vel de/
merita ex parte eius circa quē operatur
talis voluntas dei ſcꝫ ꝯſequēs: quia ne/
minē ſaluat vel damnat niſi ꝓpter meri/
tum vel demeritũ. Voluntas dei conſe/
quens ſemp impletur que dicitur bene/
placitũ. Volũtas autem añs que eſt vo
luntas ſigni non ſemper impletur.
¶ Tercia ratio eſt ꝙ nõ eſt ex parte dei:
quia ſi diabolꝰ peteret veniã a deo habe
ret: quia deus nullõ reſpuit cõfugientē
ad ſe ſm Ambroſiũ. Sed diabolus nũ/
ꝙ poteſt petere veniã. Nota exemplum
de Machario. Probatio. Licet eni dia/
bolus poſſit petere veniã de potentia dei
abſoluta nõ tamē poteſt de potentia dei
ordinata. Ideo iſta cõditionalis: ſi dia/
bolus peteret veniaꝫ haberet: eſt veriſſi/
ma. Licet vtraqꝫ pars ſit īpoſſibilis de
potentia dei ordinata. Probatur q̃rũ/
cũqꝫ homo deo ſeruierit: ſi penitet de bo
nis deus bona preterita nõ acceptat. er/
go ſimiliter. ſi penitet de malo videt ꝙ
mala remittat ꝛ hoc pertinet ad ſumme
miſericordē deũ. ergo. Ratio quare vo/
luntas diaboli non põt rectificari nõ pt
venire pncipaliter ex parte dei. Item ꝙ
nõ ſit ex parte nature angeli: eſt ex eadē
natura q̃ fuit in ſtatu immortali. Unde
Augꝰ. de fide ad petrũ. Si natura hu/

humana poſtq̄ a deo auerſa eſt q bonitatē pdidit volūtatis ex ſeipa rurſus hēe po tuiſſet. Multo poſſibilius hʒ hoc natura angelica q̄ humana q̄ quāto maius grauabaꝛ pondere terreni corpis tanto magis hac eſſet pdita facultate. Itē qꝛ angl's peccādo nō amiſit liberū arbitriū qꝛ ei generale et eſſentiale ſm rōnem liberi arbitrij erat ſuſceptibilis rectitudinis a ſui natura. ergo ꝛc̄. Itē ſi natura eſt cauſa illius impoſſibilitatis et cuiuſcunq̄ rei p modū nature eſt cauſa de us ſilr deus eſt cauſa. qꝛ ſola voluntas aduerſatur deo ꝛ oia obediunt deo excepta volūtate creata. ergo eēt cauſa q̄ tamen fecit naturā. ergo ꝛc̄. Qꝛ aūt nō ſit impotēs ex rōne peccati patet qꝛ quātulacunq̄ gratia ſi adueniret voluntati diaboli expelleret totā culpam et hoc gratia gratūfaciente. Sed morbus qui modico remedio adueniēti pt curari nō dicitꝛ de ſe incurabilis ſed propter defectum remedij ſi illud non aſſit ergo impotēs rectitudinis in voluntate angeli non eſt rōne culpe pncipaliter. Et nota q vnum ꝛ idem pctm̄ qd primo curabile ſolo tranſitu tpis fit incurabile. Reſpōdeo q̄ rc pctm̄ angeli eſt irremiſſibile eſt ex parte ſtatus quia ſunt in termino et extra ſtatū merendi. quia ſic decreuit ſapientia dei q voluntas creata exiſtēs in termino cum pctō mortali non poteſt rectificari per grām gratumfaciente.

¶ Suppoſito q in voluntate demonis non ſit poſſibilis rectificatio.

Scdo queritꝛ. Utrū ſit in eis male volūtatis ꝯtinuatio:

Volūtas capitur pro ipſa volitione. Primus terminus declarandus eſt malū. Malicia ꝛ bonitas opponunꝛ: quot modis dī vnū oppoſitorū tot modis ꝛ reliquum. Dicamus ḡ de bonitate q q̄ttuor ſunt. ¶ Prima bonitas vocaꝛ naturalis ꝛ entitiua ꝛ eſt illa q̄ competit volitioni vel actui volendi inq̄tum eſt ens poſitiuū et hec bonitas conuenit omni enti. Unde vidit deus cūcta q̄ fecerat ꝛ eſt ppria paſſio entis ens ḡ bonū. ¶ Prima ppō. Oꝫ oē ens eſt bonū bonitate naturali ꝛ entitatiua: ptʒ qꝛ bonū eſt paſſio entis. ¶ Scda ppō. Oēs volitiōes demonis ꝛ oēs actꝰ volēdi q̄s hñt: ſunt boni volūtate naturali ꝛ entitatiue. pʒ qꝛ ille volitiōes ſunt entia: lō qō nō eſt de iſta bonitate. ¶ Tercia ppō. Nulla entitas repugnat ꝯrie ipi bonitati naturali ꝛ entitatiue pʒ qꝛ ſi eēt aliq̄ entitas repugnās bonitati naturali illa nō eſſet bona: qꝛ oē ens bonū: ḡ bonitas repugnaret bonitati qd ē impoſſibile. ¶ Quarta ppō. Malicia q̄ opponiꝛ bonitati ipi naturali eſt puatio vꝉ defectꝰ bonitatꝫ entitatiue debite vt mors q̄ ē puatio vite. Malicia ḡ naturalis ē carētia ſeu puatio entitatis debite ꝯueniēte ꝛ pōt dici monſtruoſitas accipiēdo mōſtruoſitatē p p ſe ſignato qꝛ p denoiato eſt bñ entitas. ¶ Scda bonitas dī ex gñe: ꝛ eſt q̄ cōpetit volitiōi ſm q trāſit ſup obiectū ꝯueniēs ſm dictamē rōnis: vt ē dare elemoſynā vꝉ nolle dare elemoſynā paupi. Et nota q aliq̄d obiectū ꝯueniēs potentie dī vno mō ex natura rei: vt lumē ē obiectū ꝯueniēs potētie viſiue. Alio mō obiectū dī cōueniēs potētie ſm rectā rōnē. Et dī bonitas ex gñe: p ſilitudinem ad genꝰ locatū qꝛ genꝰ locatū eſt ꝯbibile ꝛ pfectibile p drās: ita genꝰ morale ꝯbiꝛ p circūſtātias tāq̄ p drās vt dare elemoſynā paupi de ppo ppꝛ deū. Nō oprʒ ḡ oēs volitiōes demonū eē malas malicia q̄ opponiꝛ iſti bonitati ex gñe: qꝛ cū diligūt ſeipos: ille actus diligendi trāſit ſuper obiectū conueniēs ſm rectā rationē odiunt etiam penaʒ. Malicia autem ex genere eſt que competit volitioni inq̄tum trāſit ſup obiectuʒ diſcōueniēs ſm rectā rōnē: vt odire deum ꝛ diligere malum vꝉ pctm̄ ꝛ dare elemoſynā diuiti. ¶ Tercia moralis ꝛ virtuoſa. Bonitas ex circūſtantia eſt q̄ cōpetit actui vꝉ vo-

litioni ſm q elicit cū oibus circūſtātijs
dictatis a recta rōne ſibi debere cōpete/
re vt dare elemoſynā pauperi de ꝓprio
ꝓpter deū. Et huic cocordat dionyſius
dicēs q bonū cōſtat ex cā integra. i. omi
bus circūſtātijs. Malicia aūt moralis
eſt q̄ cōpetit volitioni ex defectu alicuiꝰ
circūſtātiarū q̄ deberet ꝯuenire actui vt
dare elemoſynā paupi de furto vł ꝓpter
vanā glīaꝫ Et de iſta malicia pōt eē qō
et pōt rn̄deri ad qōnē q oēs volitiones
demonū ſunt male malicia ex circūſtan
tia. ptꝫ qꝛ qcq̄d faciūt ad malū inferūt
finaliter ꝛ ſic nunq̄ bonū faciūt ſꝫ ſemꝑ
malū. ¶ Quarta eſt theologicalis boni
tas meritoria ſiue gratuita ꝛ ē q̄ cōpetit
actui volūtatꝫ habēti duplicē bonitatē
ꝓcedentē ꝛ cū hoc addit q actus ille eli/
ciatꝰ ſm inclinationem charitatꝫ vt dare
elemoſynā paupi de ꝓprio ꝓpter deū et
ex charitate. ¶ Prima ꝓpō. Omis boni
tas meritoria ꝓſupponit bonitatē ex ge
nere ꝛ virtuoſitatē. ptꝫ qꝛ nullus actus
eſt meritoriꝰ niſi ꝟtuoſus: nec ꝟtuoſus
niſi bonus ex gn̄e. ¶ Scōa ꝓpō. Omis
bonitas ꝟtuoſa ꝓſupponit bonitatē ex
gn̄e nō ꝓſupponit alias duas. Malicia
aūt demeritoria vel theologicalis eſt q̄
eſt in q̄libet pctō mortali et ſic quelibet
trāſgreſſio ꝓcepti diuini facta delibera
tiōe eſt mala malicia demeritoria. Et d̄
iſtis duabꝫ malicijs eſt qō. Nota q alid̄
eſt pcm̄ aliud demeritū. Dānati em̄ cō
tinue peccāt non tn̄ cōtinue demerentꝰ qꝛ
ſunt extra viā. licet doctor iſte teneat cō
trariū ſꝫ dimittitꝰ a doctoribꝰ. Pria ptꝫ
qꝛ ſꝑ blaſphemāt deū ꝛ odiūt. Scōa pꝫ
qꝛ tūc eoꝝ pena i infinitū augeretꝰ qō nō
eſt veriſiłe. ¶ Rn̄ſio ad qōnē ſtat i vna
diſtinctione ꝛ tribꝫ ꝓpōnibꝫ. Diſtinctio
Poſſumꝰ loq̄ de malicia diaboli tripłr.
Uno mō q̄tum ad deformitatē. Alio
mō q̄tū ad inclinatōꝫ. Tercio mō q̄tū
ad actualitatē. ¶ Prima ꝓpō. Volūtas
demonis ſꝑ eſt mala q̄tū ad deformita/
tē qꝛ ſꝑ remanet in reatu pcti. Qn̄cūq̄

em̄ aliq̄s peccauit ꝛ trāſiuit remanet de
formitas a q̄ q̄s dr̄ pctōr ꝛ illa deformi/
tas eſt obligatio ad penā eternā. ꝛ qꝛ di
abolus ex q̄ peccauit nunq̄ penituit ſꝑ
ḡ eſt obligatꝰ ad eternā penā. Et dr̄ hec
deformitas macula qꝛ eſt diſcōueniens
aīe. Dr̄ autē reatus inq̄tū terminatꝰ ad
penā eternā ꝛ inq̄tū infligitꝰ alicui ꝓpt
pctm̄ qō fuit ꝯ deū dr̄ offenſa: ita q offē
ſa eſt reſpectu di. ¶ Scōa eſt. Volūtas
demonis inq̄tū ad inclinationē ꝯtinue
peccat et ſemꝑ peccabit. licet alio mō q̄
ꝑus. Patet qꝛ ꝑmo appetijt excellentiā
ſuꝑ alios adhuc appetit q̄tū in ſe eſt ſed
h̄ eſt ſm inclinationē ꝛ ꝓnitatē. Cū aūt
ꝑmo appetijt ſperabat hr̄e: mō autē non
ſperat hoc: ſed deſperat de dn̄io ſiue ex/
cellentia ꝛ maxime ſuꝑ brōs. Nota pul
critudo eſt ꝓportio mēbroꝝ cū ſuauita
te caloris dicit Augꝰ. Nullum perpe/
tuum violentum intelligitur in agenti/
bus naturalibus et non liberis.

¶ Tercia ꝓpō. Voluntas demonū con
tinentie ē mala q̄tum ad actualē ꝯtinu
atiōnē peccatoꝝ ita q ſordens ſemꝑ ſor/
deſcet q̄uis non ſꝑ vno genere peccati:
ſed mō peccat in malicia mō in ſuꝑbia:
mō odio mō ira ꝛc̄. Ita q eiꝰ volūtas in
fatigabilis eſt ſꝑ in actu peccati: qꝛ non
dormit nec quieſcit: ꝛ ſm hūc doctorē q
oīa peccata q̄ continuat ſunt demerita
ꝛ pro ip̄is puniētꝰ poſt iudiciū tn̄ ſm ali
os illa non ſunt demeritoria ſed ſolū pe/
na peccati. Qꝛ aūt diabolus ſemꝑ ſit in
malo actu dicit Augꝰ. de fide ad petrū
Demones nō poſſunt carere mala volū/
tate nec pena qō eſt intelligendū habitu
aliter. Itē Ieronimus idē ſibi arrogat
qō ꝑus ꝓſumpſit. Et videtꝰ rōne q dia/
bolus eſt obſtinatus. Quid eſt obſtina
tio. Eſt firmatio in ꝑori malo. ḡ volun/
tas eſt mala diaboli ꝛ cōfirmata in ma/
lo qō cōmiſit. Itē angeli ꝯfirmati in bo
no ſunt ſemꝑ in bono actu habitualiter
et actualiter ꝛ eandem quā habuerūt in
ſui glorificatione ita q tenentꝰ oēs beati

ſemꝑ ⁊ ad ſemꝑ diligere deū. Et ſi ꝑ inſtans brūs ceſſaret a dilectione dei peccaret mortaliter ergo ab oppoſitis ſimiliter videt᷑ de demonib⁹ cū ſint obſtinati. Sed contra Jac. ſcdo. Demones credunt ⁊ contremiſcunt: ſed credere ⁊ tremere non ſunt actus male volūtatis: ergo videt᷑ ꝙ aliqñ mouent᷑ ſine obliq̄tate ⁊ illa eſt aliqua interpellatio. Rn̄deo ꝙ illud credere ⁊ timere qđ habent demones eſt malū: ex ſe non: ſed ex adiūcto q2 peruertūt illud cū murmure ⁊ impatiētia credūt ⁊ timēt. Et nota ꝙ differunt credere deo in deū ⁊ credere deū: primū eſt credere ꝙ omia verba dei ſunt vera. Credere deū eſt credere ꝙ eſt aliqs ſumus ⁊ primus princeps totius mundi ⁊ vniuerſi. Credere aūt in deū eſt adherere deo ꝑ cognitionē ⁊ amorē. Et ſic nullus peccator credit in deū q2 non tendit ad deū ꝑ cognitionē et amorē gratuitū. Et ſi dicas ꝙ ille timor quē habent demones retrahit a malo. Dicendum ꝙ eoꝝ timor ē tā exilis ⁊ volūtas tā reproba ad pctm̄ qđ ꝓpt̄ h̄ nō ceſſent. Sicut in latrone q̄ timet furcā. tn̄ ꝓpter appetitū furādi nō ceſſat a furto ⁊ ipſo peccat q2 diſplicet ei dei iuſticia quā formidat

¶ Querit᷑ Utrū ſit poſſile odire deum. Rn̄ſio ſcoti ꝙ implicat ɔ̄dictionē ꝙ deus odiat᷑: q2 nihil odit᷑ niſi ꝓpt̄ malū aliqđ exiſtēs vel apparēs: ⁊ in deo nulla ē nec apparet malicia. Alij tn̄ fere oēs dicunt ꝙ volūtas creata pōt ex ſua ꝑuerſitate odire deū ⁊ hoc ꝓpter ſuā libertatē ⁊ hec opinio videt᷑ cōcordare ſcptur℥. Uel dic etiā ꝙ deus in ſe ⁊ abſolute nō pōt odiri ſm ſcotū. Si aūt cōſideret᷑ inq̄tū puniens ſic bene pōt odiri in ſuo effectu ⁊ ſic poſſunt opiniones concordari.

Querit᷑ tercio. Utrum

in demonib⁹ ſit male volūtatis intenſio

¶ Intenſio capit᷑ pro aliq̄ augmentatōe intēſiua alicui⁹ forme intēſional᷑ vt altitudo. c. graduū: vel malicia dr̄ intenſa ⁊ hoc mō intenſio opponit᷑ remiſſioni ⁊ hoc modo capit᷑ in qōne pro augmētatōe ſue malicie aut ꝙ ſit peior nūc q̄ȝ qñ cecidit. ergo ⁊c. ¶ Querit᷑ vtrum demones ſint peiores extēſiue nūc q̄ȝ ꝑus. ita ꝙ plura habeāt pctā nūc q̄ȝ ꝑus. Rn̄ſio bonauēture ſtat in ſequētib⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Duplex eſt vis in angelo ſiue bono ſiue malo ſcȝ ɔtēplatiua ⁊ adminiſtratiua. Prima vis ē intellect⁹ ⁊ voluntas angeli inq̄tū recipiunt deuȝ pro obiecto. ¶ Scđa eſt vis adminiſtratiua ⁊ ē ipſemet intellect⁹ ⁊ volūtas angeli inq̄tū reſpiciunt hoiem pro obiecto. Angeli eīn facti ſunt ꝓpt̄ duo: ꝓpter finē ꝑncipaleȝ q̄ eſt ipſe deus: ⁊ finē min⁹ ꝑncipalē q̄ eſt hō. Uoluit eīm de⁹ vt res ſic eſſent ɔdite ꝙ maiores iuuarēt minores: ⁊ q2 angeli ſunt multo maiores q̄ȝ homies ideo ab inicio voluit de⁹ ꝙ angeli eſſent miniſtri hoim. ¶ Nota ꝙ licet mr̄ carnalis q̄ȝtūcunq̄ȝ diligat ⁊ nutriat filiū ſuuȝ dulcit̄ ⁊ diligēter: adhuc ſcti angeli habēt maiorem curam de nobis ⁊ nos cōſolant̄ in oib⁹ tribulationib⁹ nr̄is. Et h̄ ꝑ vim admiſtratiuā. ¶ Scđa ꝓpō. Malicia demonū q̄ȝtū ad vim ɔtēplatiuā nō intenditur nec creſcit nec pōt creſcere: ⁊ in h̄ cōuenit cū prima opinione: q2 demones qñ ceciderūt ꝑmo intim̄ oderūt deū ꝙ nō potuiſſent mag℥ odiſſe: ⁊ qñ dr̄ ſupbia eoꝝ q̄ te oderūt aſcēdit ſemꝑ intelligit᷑ extenſiue nō intenſiue. ¶ Tercia ꝓpō. Malicia demonū creſcit ⁊ creſcet cōtinue vſq̄ȝ ad diē iudicij q̄ȝtū ad vim admiſtratiuā q2 nonas malicias adinueniunt ⁊ fabricant q̄tidie. ¶ Quarta ꝓpō. Ad cremētum voluntatis male ſiue demeriti non ſufficit mala actio: ſed req̄rit᷑ ſtatus merendi ⁊ demerēdi: q2 poſt diē iudicij oēs dānati ɔtinuabūt ſuas malicias non tn̄ demeritorie q2 ſunt extra ſtatū merēdi. ¶ Quinta ꝓpō. Quia demones ɔtinue demerent᷑ ideo nō ſunt ſimpl̄r in t̄mino: ſȝ ſunt ſm q̄d viatores: q2 ɔtinue demerebunt᷑ vſq̄ȝ ad diē iudicij: q2 non remane-

bunt ipuniti de malis q̄ nobis faciūt. In die iudicij autē recipiēt plenā mercedē maliciarum ſuarū. Opinio ſcoti ē q̄ demones ſunt in termino q̄tū ad hoc qd̄ ē mereri ⁊ demereri ſ; mala q̄ faciūt ſunt pena peccatoꝝ ſuoꝝ prioꝝ q̄uis non habeant tantā penā q̄tā habebūt poſt iudiciū: q̄ tamē ei debetur ſed nō pro nūc. ¶ Nota q̄ duplex ē ɔ̄tēptus dei qdā formalis ⁊ eſt odiū dei ⁊ blaſphemia ⁊ etiā idolatria q̄ de⁹ in ſe odit ⁊ iſte cōtēptus nō ē cōiter in pctōrib⁹ hoib⁹: ſed ſemꝑ ē in demonibus ⁊ dānatis q̄ odiunt deum formaliter ſiue in ſe ſiue in effectu ſuo. Ali⁹ eſt ɔ̄tēptus ꝟtual' ⁊ interꝑtatiuus ⁊ eſt aliq̄s actus inordinat⁹ quo preponim⁹ volūtatē noſtrā volūtati diuine ꝑceptiue. Notādū q̄ in quolibet ente ē mod⁹ ſpēs ⁊ ordo. Iuxta illud. Oia in numero: numer⁹ ē ſpēs: pond⁹ eſt ordo. mēſura ē mod⁹. Modus aūt dī limitatū in ꝑfectōne. Spēs importat pulchritudinē ⁊ ordo importat inclinationē ad opus. Et in iſtis conſiſtit veſtigiū creatoris. ita q̄ mod⁹ repn̄tat patrē cui appropriat' potentia: ſpēs filiū cui appropriat' pulchritudo: ⁊ ordo ſpūiſācto cui appropriat' bonitas q̄ eſt cauſa opatōis.

Querit' quarto. Utrū ɔ̄firmatio imutet libtatē arbitrij. Ita q̄ ſit aliud an̄ ɔ̄firmatōē: aliud poſt. Iſta tria volūtas libertas ⁊ libe.ar. dicūt idē ¶ Notandū q̄ duplex ē liberū arbitriū ſc; increatū ⁊ creatū. Primū ɔ̄ſt ipſa voluntas dei cui oia ſubiacēt. ¶ Pria ꝑpō Liberū arbitriū increatū ē formal'r ⁊ ex natura rei in deo: q: aliud ē q̄ ipſa voluntas. ¶ Scda ꝑpō. Liberū arbitriū increatū eſt ipſemet de⁹: q: eſt in deo ex natura rei ⁊ oīe tale ē deus. ¶ Tercia ꝑpō. Liberū arbitriū increatū nō ē vertibile de bono in malū. ¶ Quarta ꝑpō. Liberū arbitriū nō ē defectibile nec potens deficere. ſed eſt imutabile penitus. ¶ Quinta ꝑpō. Liberū arbitriū increatum nullo mō pt̄ peccare: q: liberū arbitriū ē in deo ⁊ ſibi repugn̄t poſſe peccare de ratione liberi arbitrij. ¶ Sexta ꝑpō. Poſſe peccare nō ē libertas nec ps libertatis vt dicit anſihelmus: q: ſi de rōne libertatis eſſet poſſe peccari. g̃ de⁹ poſſet qd̄ eſt ipoſſibile. ¶ Nota q̄ duplex eſt liberū arbitriū creatū ſic duplex ē voluntas creata q: quoddā ē angelicū ⁊ q̄ddā hūanū. Angelicū ē volūtas āgeli ¶ Prima ꝑpō. Oīe liberū arbitriū creatū ē ꝟtibile de bono in malū. ¶ Scda ꝑpō. Eſt defectibile ⁊ potēs deficere. ¶ Tercia ꝑpō. Eſt ſimpl'r mutabile ꝑ naturā: pꝫ q: cōſtat q̄ angeli creati fuerūt boni oēs: ⁊ tn̄ aliq̄ eoꝝ ſunt mutati de bono in malū ⁊ ꝑ ɔ̄ñs fuerūt defectibiles ⁊ ſimpl'r mutabiles ꝑ naturā ¶ Quarta ꝑpō Licet de rōne liberi arbitrij inq̄tū liberū arbitriū ſit: vt dic̄ poſſe peccare. Tā rōe liberi arbitrij inq̄tū ē finitū ⁊ limitatū i libertatē ɔ̄ſeq̄tur neceſſario poſſe peccare qd̄ ē ꝑpria paſſio liberi arbitrij creati. ¶ Triplex ē libertas liberi arbitrij creati ſc; oppoſitionis diſpationis ⁊ effectualitatē. ¶ Prima ē libertas oppoſitionis ⁊ ē q̄ liberū arbitriū ē liberū ad eliciēdū oppoſitos act⁹ vt ſī vellē ⁊ nolle amare ⁊ odire. ¶ Prima ꝑpō. Libertas oppoſitōis ponit ſimpl'r mutabilitatē ⁊ impfectionē in libero arbitrio pꝫ q: qñ ſubiectū aliqd̄ mutat' de vno oppoſito in aliud: eſt in eo mutabilitas ⁊ impfectio: ſ; libertas oppoſitōis ē hmōi. g̃ ponit ⁊c̄. ¶ Scda ꝑpō. Hec libertas nullo mō ē ponēda i deo. pꝫ q: dicit ipfectionē ⁊ mutabilitatē ¶ Tercia ꝑpō. De⁹ nō hꝫ act⁹ oppoſitos in volūtate ſua: q: nō ē liber libertate oppoſitōis ſ; de⁹ ꝑ vnicū velle ⁊ ſimpliciſſimū vult oīa obiecta volibilia. Sicut intellect⁹ ei⁹ ex ſua infinitate vnico actu intelligendi intelligit oīa intelligibilia. S; tn̄ dicas q̄ deus odit pctm̄ ⁊ diligit iuſticiā ⁊ iſti act⁹ ſunt oppoſiti. g̃ ⁊c̄. Dicendū q̄ vn⁹ ⁊ idē act⁹ licet ſit ſimpliciſſim⁹ ſortiunt' tn̄ diuerſa

noīa ſm diuerſitatē obiectoꝝ. Ita ꝙ in/
quantū trāſit ſuꝑ bonos dicit̄ amoꝛ vel
velle vel dilectioꝛ inq̄ꝫtū tranſit ſuꝑ ma
los ꝛ pctm̄ dr̄ ꝛ odiū. Et ſic bñ ē diuerſi
tas in obiectis ꝛ effectibꝫ ſed nulla i ipſo
actu volendi. ¶ Scđa libertas dr̄ diſpa
rationis. ꝛ eſt q̄ eſt ad diuerſa et diſpata
obiecta volibilia. ¶ Prima pro poſitio.
Hec libertas diſpationis ē reſpectu om
niū entiū non ſolū exiſtentiū ſed etiā im/
poſſibiliū qꝛ poſſuꝫ diligere illa q̄ nō ſūt
ſicē ea q̄ ſunt vt patrē meū q̄ nō ē. Et de⁹
dilexit oīa ab ет̄no diligibilia. ¶ Scđa
ppō. Hec libertas nullā ponit īpfectiōꝫ
in voluntate ſed pfectionē: qꝛ pfectionis
eſt in aliq̄ potentia ꝙ ipſa poſſit attinge
re ad diuerſa obiecta q̄ ſunt ſua ſicut in
intellectu pfectōis eſt ꝙ poſſit intellige/
re oīa ſua obiecta. ¶ Tercia ppō. Hec
libertas ē ponēda in deo cū dicat pfectio
nem ꝛ diligat oīa diligibilia. ¶ Quarta
ppō. Iſta libertas eſt oīno pͥmaꝛ pfecta
cū ponat̄ in deo. ¶ Quinta ppō. Iſta li
bertas ſtat cū neceſſitate in deo qꝛ de⁹ di
ligit neceſſario ſeipſum ꝛ oīa diligibilia
ſibi complacentia ꝛ tamen libere hac li/
bertate ¶ Tercia libertas effectualitatꝭ
eſt qua liberū arbitriū pōt pducere va/
rios effect⁹ ad extra vt eſt ſcribere ambu
lare cātare. Et dr̄ ad extra qꝛ ītra eſt li
bertas oppoſitōnis. ¶ Prima ppō. Hec
libertas nullā ponit impfectōnē licet nō
ſit pͥma. Prima ps pꝫ quia ponit̄ in deo.
Scđa ptꝫ qꝛ p̄ſupponit libertatē diſpa/
tionis que eſt ad intra. Iſta aūt reſpicit
ad extra. ¶ Scđa ppō. Hec libertas eſt
ponēda in deo: ptꝫ qꝛ de⁹ pducit varios
effect⁹ ad extra. ¶ Tercia ppō. Licet ꝫ
hec ponat̄ ꝛ diſpationis nō tñ ē libertas
oppoſitōis vt pꝫ' ſ. ¶ Sciēdū tñ etiā ꝙ
adhuc eſt triplex libertas. ſcꝫ. Prima a
ſeruitute culpe. Scđa a ſeruitute pene.
Tercia a ſeruitute coactōis neceſſarie.
¶ Prima ppō. Liberꝫ arbitriū angeloꝝ
mlt̄o liberi⁹ ē libertate a ſuitute culpe
poſt ꝯfirmatōnē q̄ꝫ añ. qꝛ poterāt pecca
re tūc mō nō. ¶ Scđa ppō. Liberū arbi
triū angeloꝝ btōꝝ mlt̄o liberi⁹ ē q̄ꝫ ante
loquēdo de libertate a ſuitute pene. pꝫ
qꝛ ante ꝯfirmationē potuerūt ſubiacere
pene mō nō. ¶ Tercia ppō. Nō eſt tñ li/
bertas poſt ꝯfirmatōeꝫ q̄ꝫ añ neceſſarie
coactōis. pꝫ qꝛ añ ꝯfirmatōeꝫ liberū ar/
bitriū ñ poterat cogi ſicͭ nec mō ¶ Cōfir
matio ſic deſcribit̄. Eſt pſeuerātia conti
nua firma ꝛ pfecta volūtatis i bono. Et
pono ppoſitionē talē. ¶ Pͥa ppō. Apli
q̄ꝫtūcūqꝫ boni fuerīt nō tñ fuerīt cōfirma
ti. qꝛ nō fuit in eis pſeuerātia continua.
¶ Scđa ppō. Uirgo glͥoſa ab ānis ſue
diſcretōnis fuit cōfirmata in gr̄a p diffi
nitionē ſupdictā. ¶ Tercia ppō. Iohā/
nes baptiſta ab ānis diſcretōis fuit ꝯfir
mat⁹ in gr̄a patꝫ ex pdictis. qꝛ cōfirma/
tio ē impoſſibilitas peccādi p grām pue
niens ſolū ex manutenētia dei oīpotētis
q̄ tenet ſemꝑ iuſtos in recta ꝛ bona volū
tate. ¶ Nota ꝙ duplex ē impoſſibilitas
peccādi. ſcꝫ p naturā ꝛ p gr̄aꝫ. Prima cō
uenit deo ſoli: ꝛ ideo de⁹ nō eſt ꝯfirmat⁹
in bono. Iſta ipoſſibilitas peccādi nō ē
cōmunicabil' creature qꝛ oīs creatura ē
vertibilis. Nā vertibilitas ē ppͥa paſ/
ſio creature. ¶ Nota ꝙ mlt̄i ſūt ſcti i pa
radiſo q̄ excedunt̄ in gr̄a a viatoꝛibꝫ vt
ſunt viatores in pſenti vita: ꝛ tñ poſſunt
peccare. illi autē non. per hoc notū eſt ꝙ
nō eſt gratia gratūfaciēs: ſed gratia gra
tiſdata. Ex iſtis infertur propoſitio ꝙ
iuſti nō poſſunt peccare. ¶ Querit̄ vtrū
iſta impoſſibilitas peccandi per gratiā:
qua ſunt cōfirmati beati poſſit comuni/
cari viatori. Reſpondet̄ per diſtinctōnē
et ppoſitiones. ¶ Diſtinctio talis eſt ꝙ
duplex eſt viatoꝛ. quidā eſt viatoꝛ pur⁹
ſcꝫ q̄ vere eſt cōphenſoꝛ vt xp̄us q̄ ab ini
cio ſue cōceptionis fuit btūs ꝛ vidit cla
re deū. ¶ Prima ppoſitio. Aliq̄s verus
hō viatoꝛ licet nō pur⁹ q̄ꝫdiu fuit in via
habuit tātam impoſſibilitatē peccandi
per gratiam quantam habent beati: vt
xp̄s quia etiā ipſe fuit beatus ſicut mō.

¶Secunda ꝓpoſitio. Apoſtoli poſt re
ceptionē ſpūſſancti in die penthecoſtes:
nō habuerūt ipoſſibilitatē peccādi ꝑ gra
tiam nec fuerūt ꝯfirmati tali ꝯfirmatōe
patet ꝑ ſcptūrā qꝛ petrus fuit reprehēſus
a paulo ⁊ reprehēſibil' erat qꝛ recto ñ am
bulabat ad legē euāgelij:⁊ ſicut ipſe qui
erat pncipalioꝛ peccauit ſic alij potuerūt
peccare. ḡ ꝓpō ē vera ¶Tercia ꝓpō. Li
cet ꝟgo glioſa in inſtāti ſue ꝯceptōis nō
fuerit ꝯfirmata tali ꝯfirmatōe:tñ in con
ceptione filij dei fuit ꝯfirmata tali cōfir
matione ſcꝫ ꝙ habuit ipoſſibilitatē pec/
candi. pꝫ qꝛ aīa ipſi⁹ ꝟginis nūꝙ̄ caruit
gr̄a ⁊ nūꝙ̄ fuit ifecta pctō oꝛiginali qꝛ i
eodē iſtāti tpis ꝯceptiōis marie tria fue
runt ſil' facta. Pꝛimo fuit aīa ꝟgīs crea
ta. Scḋo in eodē inſtanti habuit gratiā
ḡtūfacientē. Tercio in eodē inſtāti tpis
fuit aīa ipſi⁹ oꝛnata ꝟtutib⁊ ⁊ charitate
⁊ ꝯiūcta coꝛpi. Et tñ ꝓpt hāc gr̄aꝫ acce/
ptā nō fuit ipeccabil' vſqꝫ ad incarnatio
nē filij ſui. pꝫ qꝛ qñ xp̄s pmo ī vtez ꝟgis
deſcēdit nō venit inanis ⁊ vacu⁹ ſꝫ venit
cū magnis muneribꝫ inter q̄ recepit tria
pncipalr. Pꝛimū ē ꝑfectiſſima charitas
⁊ tantā quantā nūc hꝫ et maioꝛē ꝙ̄ vnꝙ̄
dederit pure creature. Scḋm donuꝫ vt
pie credit' fuit clara viſio dei. vidit enim
eſſentiā diuinā in q̄ viſione ſūme ⁊ ieffa
biliter gaudebat. Licet nō ſemꝑ habue/
rit illā clarā viſionē ꝙ̄diu vixit ſed cre/
do firmit' ꝙ tūc habuerit. Si eñ de⁹ de/
dit paulo hanc gratiā ⁊ btō ſtephano vt
legit' vel etiā moyſi quare negabim⁹ hāc
gratiā factā btiſſime matri dei tā in con
ceptione filij ſui ꝙ̄ in natiuitate ⁊ reſur/
rectiōe ⁊ ꝯ̄plurie s vidit. Terciū donū
fuit ipoſſibilitas ad peccandū. pꝫ qꝛ nul
lus mot⁹ ioꝛdinat⁹ erat ī ea. ¶Quarta
ꝓpō eſt. Qꝛ btā virgo glioſa ſiue ante
conceptionē ſiue poſt cōceptionē filij ſui
nūꝙ̄ habuit aliq̄s motus inoꝛdinatos ⁊
illicitos in parte ſenſitiua. pꝫ qꝛ illa au/
la ſctiſſima erat p̄paranda ⁊ ꝯſecranda:
totalr ſpūſancto ſermo toti⁹ trinitatis

Ex quo ſeqtur Rñſio ad q̄ſtionē ſcꝫ im
poſſibilitas peccādi ꝑ gratiā eſt cōicabi
lis creature pure. pꝫ de ꝟgine. Sed io/
hannes baptiſta nō habuit ipoſſibilita
tem ſꝫ habuit bñ illā quā habuerūt aplī.
Reſolutio qōnis ſtat in vna diſtinctōe ⁊
tribꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶Diſtinctio ē talis. Qꝛ
duplex ē mutatio alicui⁹ rei quedā ē ſm
ſbam rei. Alia ſm ſtatū ſicut hō qñ mo/
ritur ſm naturaꝫ ⁊ ſbam:⁊ qñ infirmat'
mutat' ſm ſtatū vel alijs ꝟbis. Et eſt du
plex mutatio ſcꝫ ꝙ̄tū ad eſſe. Alia ē ſm
bene eſſe qꝛ illud idē liberū arbitriū vo/
luntatē ⁊ libertatē quā habebant angeli
ante cōfirmationē habēt poſt. Dioniſi⁹
dicit ꝙ in angel' naturalia remāſerūt in
tegra. ¶Pꝛima ꝓpō. Eſt ꝙ cōfirmatio
btoꝝ angeloꝝ non mutauit liberū arbi/
triū ipſoꝝ ꝙ̄tū ad ſbam vel ꝙ̄tū ad pmū
eſſe pꝫ:qꝛ illud liberū arbitriū qḋ pꝛius
habuerūt illud idē habēt adhuc:qꝛ ſm
dioniſiū in angel' naturalia remāſerunt
integra. ¶Scḋa ꝓpō. Cōfirmatio bea
toꝝ angeloꝝ mutauit liberū arbitrium
ipſoꝝ ꝙ̄tū ad bñ eſſe ⁊ cōplemētū ⁊ ꝙ̄tū
ad ſtatū. pꝫ qꝛ liberū arbitriū iā eſt libe
rius nūc ꝙ̄ tunc fuit. Iā eñ liberū eſt a
future culpe ⁊ pene vel miſerie. Et idō
liberū arbitriū eoꝝ eſt alterutrū ⁊ non
aliud factū. Et quia queſtio queritur.
Vtrū ſit factū aliud. Ideo ſimpliciter
pōt reſponderi negatiue ꝙ non.

Querit' quinto. Vtruꝫ

obſtinatio in demonibꝫ tollat libertati
vſuꝫ. ¶Obſtinatio vno mō capit' ꝓ fir
ma adheſiōe i malo: q̄ eſt ꝑſeuerātia ꝯti
nua ꝑfecta ⁊ firma in malo qḋ obſtinat⁹
elicuit. Alio modo capit' pꝛo impoſſibi
litate reuertendi ad penitentiā fructuo
ſam. Et ſic deſcribit'. Eſt impoſſibilitas
reuertendi ad dignū fructū penitētie ꝓ/
ueniens ex iuſticia dei punitiua: q̄ decre
uit oēs dānatos nunꝙ̄ ſibi reconciliari.
¶Duplex eſt penitentia. ſcꝫ fructuoſa ⁊
infructuoſa. ¶Penitētia fructuoſa. Eſt

dolor voluntarie aſſumptus pro peccatis a ſe cōmiſſis: inquātū ſunt offenſiua dei. Et xps nō penituit licet multa mala paſſus fuerit: quia nō ꝓpter pctā a ſe cōmiſſa. Nec virgo glorioſa ꝯtra Albertū magnū q dicit ꝙ fuit cōfeſſa beato iohāne euāgeliſta. Si btā virgo ꝯfeſſa fuiſſ; confeſſione ſacrāli in qua oportet confiteri: vel de mortali vel ſaltem de veniali peccaſſet mortalr ꝯ illos qui dicūt ꝙ habuit oīa ſacramēta. Et quia ipſa pctm nō habebat mētita fuiſſet ꝯfitendo. Penitentia infructuoſa Eſt q caret aliqua circūſtantiarū q ſunt poſite in deſcriptione pnie fructuoſe. ¶ Vſus capitur qntuplicitet. ¶ Primo cōiſſime pro omi opatione alicui⁹ potentie; vt ſecare equitare iij. topicoꝝ. Cui⁹ vſus eſt bon⁹ ipm q; bonū eſt ¶ Scdo cōiter pro actu frequēter elicito vt dicit victorius ꝙ natura facit habilē. ars facilez: vſus ꝓo potentem ¶ Tercio ꝓprie pro qcunq; actu volūtatis elicito a voluntate vt dicit Aug⁹. ꝙ vti eſt aliqd aſſumere in facultatē voluntatis: vt amare vel odire. ¶ Quarto magis ꝓprie vt diſtinguitur ꝯ actū obſtinatum z ſic vti eſt aliqd amare ꝓpter aliud vel eſt alicui adherere. ¶ Quinto propriiſſime ſc; pro actu volūtatis recto vt diſtinguit ꝯ abuti: z ſic vti eſt referre qd in vſum venit in illud quo fruimur vt amare deū ꝓpter deu;. Iſto mō capitur in qſtione. ¶ Reſolutio qōnis ē ꝙ vſus capit tripl'r. Vno mō eſt actus elicitus a potētia ſiue bonus ſiue malus. Et ſic vſus liberi arbitrij eſt libere velle aliqd Alio mō vt eſt act⁹ elicit⁹ a potentia ad illū finē ad quē recte ordinat. z ſic actus liberi arbitrij eſt rectitudinē ſeruare in actu ad quā actus rect⁹ debet ordinari. ¶ Prima ꝓpō. Obſtinatio nō aufert demonib⁹ libertatis vſum pmo mō captū. ¶ Scda ꝓpō. Obſtinatio aufert demonibus libertat; vſum ſcdo mō captum q2 nō poſſunt habere vſum liberi arbitrij ordinatum.

Querit ſexto. Vtrum

cōfirmatio vel obſtinatio dirimat libertatis dominiū. Iſta qſtio includit duas qōnes ſc; Vtrū angeli poſt cōfirmationem habeāt tantā ptātē z libertatem ſicut ante. ¶ Alia. Vtrū obſtinati demones habeant tantā libertate; ſicut ante. Reſolutio qōnis ſtat in vna diſtinctiōe Quoddā eſt dñium libertatis ꝙ opponitur coactioni. Aliud eſt qd opponit ſubiectioni. ¶ Prima ꝓpō. Dominiū libertat; qd opponit coactioni nihil alid eſt ꝙ ipſa libertas ſiue voluntas in ſe et eſſentialr q non pōt ſimpl'r cogi. Illud dñium dicit pfectionē ſimpl'r. ¶ Scda ꝓpoſitio. Dominiū iſtud eſt eſſentiale z naturale cuilib; libero arbitrio ſiue create ſiue increato cū nō ſit niſi ipſamet libertas z voluntas. ¶ Tercia ꝓpō. Dominiū libertatis iſtud non pōt diminui nec augeri. patet q2 eſt ipſa voluntas q eſt ſba que non poteſt augeri nec minui. ¶ Quarta ꝓpō. Iſtud dominiū ē eſſentialiter in omib⁊ naturis intellectualib⁊ ſiue bonis ſiue malis ſiue in deo ſiue in creatura. ¶ Aliud ē dominiū qd opponitur ſeruituti vel ſubiectioni. z illud ē duplex ſm qd ē duplex ſubiectio. ſc; culpe z miſerie. Seruit⁹ culpe eſt q cū quis facit pctm ſeruus eſt pcti. Ioh. viij. Seruitus miſerie. Ois aūt culpa ē miſeria ſed nō econtra. vt patet de Iob qui ſubiectus fuit magnis miſerijs ſed non culpis. ¶ Prima propō. vel Sexta. Dominium aūt hoc eſt libertas ipſa a culpa et miſeria iſta neceſſario et eſſentialr eſt in deo ſm naturā diuinā. ſm autē naturā humanā habuit bene miſeriā ſc; pene et nō culpe: quia dolor ē miſeria. ¶ Septima ꝓpoſitio. Libertas a culpa z miſeria nō eſt naturalis vel eſſential' libero arbitrio creato: ſed ſibi ineſt ſolū ꝯtingenter z patienter. pt; quia hec libertas aliqn ineſt libero arbitrio. aliqn nō ineſt. ꝛc. ¶ Octaua ꝓpō. Iſtas libertas recipit

magis ꝛ min⁹ nec eſſentialr̄ ineſt oībus quia ineſt angelis libertas a culpa ꝛ iuſtis v:atoꝛib₉ ſed magis angelis. Siċr libertas a miſeria plus ineſt viatoꝛib₉ ꝙ dānatis ¶ Nona ppō. Eſt ꝙ libertas in creaturis ſubiacet mādatis. Et in deo ē ſup omne mādatū. Hinc eſt ꝙ dominiū libertatis pleniſſime ꝛ pfectiſſime reſidet in deo: quia deus nō habet ſupioꝛē ergo nō pōt mandatū recipere ab alio. ¶ Decima ppoſitio. Dominiū libertatis qđ opponit̄ ſubiectioni tā culpe ꝙ miſerie augetur in beatis p confirmationē quia liberioꝛes hac libertate ſunt angeli poſt cōfirmationē ꝙ ante: quia ante poterāt peccare ꝛ p cōſequēs incidere in miſeriā poſt aūt cōfirmationē nō poſſunt p gratiam. ¶ Undecima ppō. Hoc dominiū in demonib₉ p obſtinationē minuit̄ quia modo nō poſſunt nō peccare: nec poteſt nō eſſe miſer. ¶ Duodecima ppō. Licet ergo obſtinatio minuat dominiū libertatis a culpa ꝛ miſeria: cōfirmatio tamē auget ſemp. ¶ Decimatercia ppoſitio. Dominiū qđ opponit̄ coactioni non augetur p cōfirmationē. ¶ Decimaquarta ppoſitio. Dominiū libertatꝫ ꝙ opponitur coactioni nō diminuit̄ p obſtinationem ptꝫ quia hec libertas vel dominiū eſt ipſa libertas vel voluntas q̄ non mutatur ſed manet eadē in beatis ꝛ damnatis. ¶ Duplex eſt neceſſitas ſcꝫ imutabilitatis ꝛ coactionis. Neceſſitas imutabilitatis nullā dat imperfectionē ꝛ ponit̄ in deo. ¶ Propoſitio. Neceſſitas imutabilitatis nō repugnat libero arbitrio pꝫ quia hec neceſſitas eſt i deo q̄ neceſſario diligit bonum: ſed neceſſitas coactionis repugnat libero arbitrio.

Querit̄ ſeptimo.

Utrū in demonibus deceptio cadat ſiue erroꝛ circa pſentia. Reſolutio ſtat in quinqꝫ ppoſitionib₉. ¶ Prima ppō eſt. Deceptio ꝛ erroꝛ intellect⁹ venit ex deceptione iudicij ſiue deuiatione. ¶ Scđa ppō. Iudiciū intellectus ē duplex quoddā ē ſpeculatiuū. Aliud eſt practicū. Primū ē reſpectu cognoſcibilitatis. Aliud eſt reſpectu agendoꝝ. primū eſt reſpectu veri vel falſi. Scđm eſt reſpectu boni vl̄ mali agibilis. Scđm ockam Licet oīs hereſis ſit erroꝛ nō tñ oīs erroꝛ eſt hereſis: patet qꝛ hereſis eſt dogma falſum fidei oꝛthodoxe cōtrariū. Erroꝛ eſt ꝓpꝛie in ſcientijs phiſicalib₉ ſed hereſis ē circa fidem catholicā. ¶ Tercia ppō. Quicqđ boni angeli faciūt ꝛ opantur hoc ꝓpter amoꝛē dei faciunt: ſed qcqđ mali angeli faciunt ꝛ opant̄ hoc in deſpectu dei faciunt. Ideo dicit bonauētura ꝙ ſemp peccant et ſemp appetūt hoīes pcipitare in malū ꝛ finalr̄ intendūt facere diſplicitū deo. ¶ Quarta ppoſitio. Quia demones ſunt curioſi ꝛ pſumptuoſi frequēter iudicāt de illis que nō ſubſunt iudicio coꝝ. Idcirco a vitatis tramite i erroꝛē labūt̄ etiā ꝗtū ad iudiciū ſpeculatiuū. Que ſunt illa q̄ nō ſubſunt iudicio demonū. Dico ꝙ ſunt futura cōtingentia: quia iſta cognoſcere ptinet ad deum vel illū cui voluerit deus reuelare: quia excedunt intellectum humanū. Nota ſm ſcotū ꝙ potiſſimū argumētū qđ fiet cōtra antixpm eſt. Cū ſis antixps maledictus ꝛ dicas te xpm eſſe in lege pmiſſum Dic mihi qđ cogitabo cras vl̄ p⁹ cras i tali hoꝛa ꝛ momēto qđ neſciet qꝛ ſoli cōpetit deo. ¶ Coꝛrelariū. Si demones q̄ habēt clarioꝛē noticiā ꝛ ſubtilioꝛē ꝙ homines viatoꝛes ſepe decipiunt̄ in iudicando illa q̄ non ſubſunt iudicio coꝝ. ſ. futura ꝯtingentia multo magis decipiuntur nr̄i aſtrologi q̄ nō valent cognoſcere qdditatem minime alicui⁹ rei. Ido eſt truſaticum ꝛc̄. ¶ Secundū Coꝛrelarium. Si demones recte vocantur pꝛeſumptuoſi a doctoꝛib₉ ſanctis: quia volunt iudicare de futuris contingentibus ꝗtomagis aſtrologi noſtri eſt dialetica heretica ars. ¶ Quinta pꝛopoſitio eſt. Tale autem iudicium eſt in demonib₉

quia ſunt in ↄtinuo reprobo ſenſu. Jdo
traditi ſunt a deo in reprobum ſenſum.
Aliquē dari in reprobum ſenſum nihil
aliud eſt ꝗ̄ ipſum puniri pena excecatio
nis in intellectu ſuo ꝗ̄tum ad agibilia:
ſic ꝙ nō videt que ſunt agenda. Et ſi pri
mum iudicium ſcʒ ſpeculatiuum rema/
neat integrum ꝗ̄tum ad ſubſtantiā po/
tentie nihilominus per culpam in demo
nibus obnubilatū vel obtenebratū eſt.
¶ Correlariū. Lʒ demones ſi pmāſiſſēt
in bonitate fuiſſent doctiores ꝗ̄ modo
ſūt: mlta tñ clare pfecte ꝛ diſtīcte cogno
ſcunt ꝛ maxime illa quoꝝ noticia eſt eis
innata in principio ſue creationis: quia
deus eſt ita bonꝰ ꝙ nō vult auferre eis ꝛ
p illas poſſunt cognoſcere encia creata.

Querit̄ octauo. Utrū

obliuio cadat in demonibꝫ circa preteri
ta. Reſpondeo ad queſtionē. ¶ Prima
ppoſitio. Obliuio eſt puatio memorie
ꝛ nō cadit in demonibus quia demones
tot habent ſpecies intelligibiles rerum
quot habebant ante lapſum quia talis
ſpēs eſt quedā gratia gradiſdata quam
cōmuniter deus abſtrahit ppter pecca/
tum. Quidā dicūt ꝙ ſpēs intelligibilis
remanet ꝛ actualiter mouet intellectuʒ
demonū: ſed nō habent ex hoc delectatio
nem ſed ſummā triſticiā et penam Jpſi
eñ ſumme odiunt deum et intelligunt
eum velint nolint ſumme beatuʒ ſumme
perfectū. Et ex hoc cauſatur in eis ſum/
ma et maxima triſticia: quia nolunt ta/
les perfectiones eſſe in deo vel ineſſe deo
¶ Secunda ppoſitio. Obliuio cadit in
demonibꝫ quia obliuiſcūtur ſalutis ſue
ben ficioꝝ dei ꝛ maloꝛum que fecerunt.
Homo autē dicitur imemor ſue ſalutis
quādo cōtinue viuit in tali ſtatu in quo
nō vellet mori nec auderet. ¶ Nota ppo
ſitionē. Dicere ꝙ moꝛes hoim vel euētꝰ
futuri hominū ꝗ̄tuʒ ad modū viuendi
bene vel male virtuoſe vel vicioſe depen
deāt ab influētijs corpoꝛum celeſtiū nō
ſolum eſt falſum ſed hereticū diabolicū
ꝛ ſacrilegū. pʒ qꝛ eſt erroꝛ pſcillianiſtaꝝ
qui ponūt fatū. Et patet p Augꝰ. in ſer
mone epl'e. ꝛ Gregoriū i omelia ephie.

Querit̄ nono. Utrum

in demonibꝫ ſit pcognitio quo ad futu/
ra. Reſolutio iſtius queſtionis ſtat in p
batione iſtius ppoſitionis: quia intelle/
ctus ſiue angelicus ſiue humanus pōt
cognoſcere certitudinaliter euidētia ſm
quid futura cōtingētia. Primo mō pōt
habere pcognitionem de futuris. Scdo
modo poſſunt iudicare de futuris cōtin
gentibꝫ ſed nō ita certitudinalr. Tercio
mō nulla creatura pt cognoſcere futura
cōtingentia niſi ſolus deus. ¶ Prima p/
poſitio dicere ꝙ demones ſciant certitu
dinaliter futura cōtingentia a libero ar
bitrio dependentia eſt attribuere demo/
ni ꝙ ſoli deo competit ideo eſt ibi infide
litas cui annexa eſt idolatria. ¶ Secun/
da ppoſitio. Licet eñ demones nō poſ/
ſint pcognoſcere futura contingentia a
libero arbitrio dependentia poſſunt ta/
men cognoſcere coniecturaliter ꝛ ſuſpi/
catiue. Hoc autem prouenit ſm Augu
ſtinū. iij. ſuper Geneſ. Aut eñ ſenſus vl
ingenij acrimonia. vt quādo vident ꝛ di
ligenter et conſiderant ad quid inclinet
affectio noſtra vel que ſunt inducentia
vel retrahentia. Aut ſecundo experien/
tia tempoꝛis quia ex talibus vidit talia
accidiſſe. Aut tcio doloſa cautela: quan
do proponet aliquid facere: ꝛ predicit ꝙ
aliquid ſit futurum. Aut quarto aliena
doctrina quādo iuſto dei iudicio pmit
titur addiſcere ab angelis bonis. Et ſic
patet ꝙ demones futura contingentia
ꝛ ſi poſſunt pſentire pbabiliter non poſ/
ſunt tñ certitudinaliter pſcire ¶ Prima
ppoſitio. Et ſi aſtronomi ꝛ mathemati/
ci quādoqʒ verū dicant de futuris cōtin
gentibꝫ dependentibꝫ hoc tñ non eſt niſi
coniecturando ſiue per legem aſtroꝛum
ſiue per diabolica cōmertia.

¶ Scđa ꝓpoſitio. Ois viatoꝛ ꝛ aſtrologus q̄ſcūcq; doct⁹ aſſerens ꝑtinaciter ꝛ defendēs ꝙ ipſe ꝑ ſeipm̄ vel ꝑ acquiſitam ſcientiā poſſit futura q̄ dependēt a libero arbitrio noſtro certitudinalr̄ pꝛecognoſcere eſt hereticus blaſphem⁹ impius infidelis ꝛ cōburendus quia ꝙ ſolius dei ē ſibi vſurpat impie ꝛ attribuit ¶ Terciapꝓ. Diuinatio nihil aliud ē niſi vſurpata futuroꝝ euentuū ad ſolaꝫ ſapiaꝫ diuinā ꝑtinentiū ꝑcognitio vel ꝓnūciatio. ¶ Quarta ꝓpō. Ois ꝑcognitio vel ꝓnunciatio hūana futuroꝝ moꝛū hominū bonoꝝ vel maloꝝ q̄ non innitit̄ reuelationi diuine eſt illicita diuinatio quia eſt vſurpata ꝓnunciatio futuroꝛū euentuū ad ſolius dei ſapiaꝫ ꝑtinentiū. ¶ Quinta ꝓpō. Quia demones ſunt maxime ſupbi ideo ſepius vendicāt ſibi honoꝛes diuinos ꝛ ideo dicūt ſe (mēdoſe tn̄) ꝙ ſciant futura ꝯtingentia ſicut de⁹ ¶ Tercia ꝓpō. Solus deus pōt cognoſcere ꝟtute ꝓpꝛia cōtingentia in ſeipſis euidentiſſime ꝛ ineuitabiliter.

Querit̄ decimo. Utrū

omnis foꝛme inductio ſit a datoꝛe. i. creatoꝛe. An aliqđ agēs ꝑticulare ſiue creatum poſſit aliquā inducere. Reſolutio q̄ōnis ſtat i trib⁹ dictis. ¶ Pꝛimū dictū. Foꝛme generales ante ſui generationem ſunt in materia tanq̄ in potētia incepti ua quodāmodo actiua: ſiue coopatiua. Materia eīm habꝫ inclinationē naturalem ꝛ poſſibilitatē ad recipiendū foꝛmā nō ſolū ſed etiā ad coopandū. Notandū ꝙ foꝛma generalis ante ſui generationeꝫ tripl̄r eſt in materia. Pꝛimo mō in potētia remota paſſiua. Scđo mō in potentia ꝓpinqua paſſiua. Tercio mō in potentia actiua quodāmō ꝛ coopatiua ipi materie ad ſui generationē rōne alicui⁹ vnitatis naturalis actiue cōmunicante ſibi ab agente naturali q̄ virtus in pꝛopagatis dr̄ ratio ſeminal̄. ¶ Scđm dictum. Foꝛme generales ante ſui gn̄atio nem ſunt in agente naturali particulari tanq̄ in pꝛincipio oꝛiginali ꝛ effectiuo. Ois eīn effectus anteq̄ ſit hꝫ eſſe ꝓducibile in pꝛincipio ꝓductiuo ſui. Et ponunt exēplū de candela in textu. ¶ Tercium dictū. Licet foꝛme gn̄abiles ante ſui generationē nō habeāt ex q̄ materialr̄. habēt tn̄ ex quo oꝛiginalr̄. ideo nō dicūt̄ ꝓpꝛie creari ¶ Materia dr̄ tripl̄r. Illđ dr̄ eſſe materia a q̄ qđ ꝓducit̄ actiue ab ipſa materia: ꝛ coopatiue. Et h̄ mō materia ſcđa eſt quodāmō actiua ad foꝛmaꝫ ſubalē. et ſic ipſa foꝛma ſbalis eſt in ipſa materia Scđa aliq̄ mō actiue: Illud ē materia in qua qđ recipit̄ in ipā tāq̄ in potentia pure paſſiua. ꝛ ſic omēs foꝛme ſubales naturales ſunt. Tercio. Illud eſt de materia ex q̄ qđ cōponit̄ extriſece ex materia tāq̄ ex pte ſui ſic̄ foꝛma alicuius toti⁹ cōpoſiti. ꝛ ſic nulla foꝛma ante ſui gn̄ationeꝫ pꝛoducit̄ ex materia: qa foꝛma gn̄abilis nō cōponit̄ ex materia: ſed eſt vnū ꝑncipiū cū materia toti⁹ compoſiti: q2 ſm̄ phum. Pꝛincipia nou ſunt ex alterutris. ſunt tn̄ ex agente naturali tanq̄ ex pꝛincipio oꝛiginali. Et hec opinio eſt Scoti.

Querit̄ vndecīo. Utrū

verarum foꝛmarū inductio poſſit eſſe a ſpū maligno. Reſolutio ſtat in duab⁹ diſtinctionibus ꝛ octo dictis. ¶ Pꝛima diſtinctio queſtio nr̄a pōt intelligi dupl̄r. Uno mō de foꝛma naturali. Alio modo de foꝛma artificiali. Si de artificiali ꝓpꝛie non habet dubiū: q2 planū eſt ꝙ demones pn̄t depingere pulchꝛe plus q̄ q̄cunq; viatoꝛ. ꝛ facere alias foꝛmas artificiales. Si auteꝫ intelligitur qō de foꝛmis naturalib⁹ tūc eſt difficultas. ¶ Secūda diſtinctio. Q2 demon poſſit inducere veras foꝛmas naturales in natura pōt intelligi dupl̄r. Uno mō ꝟtute pꝛopꝛia. Alio mō virtute aliena. ſcꝫ rerū naturaliū quas optime nouit ꝛ ſcit eas applicare adinuicē. Exēplū de agricola q̄

segetes mediāte semine iacto in terra et terra germināte ꝛ aqua irrigante fructificare facit ꝛ hoc virtute aliena ꝓpria aūt ꝟtute germinat simile: ꝛ ratio est q2 forma naturalis nō ꝑducit nisi a ꝯditore vel a natura operāte sed operatio in agricola opat: vt artifex iō pn̄t adiuenire ꝛ expedire. Primū dictū. Spūs maligni pn̄t formas artificiales inducere ī materiā virtute ꝓpria et imagines ꝛ picturas et figuras melius q̄ quicunq3 viator de cōi cursu q2 h3 intellectū practicū viuacissimū ꝛ omnes artē q̄ cōiter habet a viatoribus ꝛ pfectius q̄ viator. Scdm dictū. Demones non possunt veras formas naturales ꝟtute ꝓpria inducere in materiā: quia quicqd agūt extra se agunt p artē ꝛ nulla forma naturalis est educibilis p artē de materia. ḡ ꝛc. ¶Terciū dictū. Demon pōt p ꝟtute alienā veras formas natales educere de potētia materie. pt3 q2 demō optime nouit oēs res naturales ꝛ earū ꝟtutes ꝛ scit applicare actiua passiuis quo facto ꝑducunt vere forme naturales nō ab ipo nisi ministerialr: sed ꝑducunt ab ipsa natura: vt ab agēte ꝓprio. Et ē silr de illo q̄ facit ignē applicando ligna igni ꝛ in hoc hō opat solū ministerialiter ꝛ applicatiue. Et si q̄ras non pn̄t demones inducere veras formas naturales ꝓpria ꝟtute. Rn̄deo q2 quicqd agit demon agit p modū artis. ¶Quartū dictū. Sicut natura nō producit formā artificialē sic ars non ꝑducit formā naturalē: nullū agēs naturale agēs p modū nature pōt producere formā artificialē: nec agens p modū artis potest ꝑducere formam naturalem. ¶Quintū dictū. Et ratio est limitatio potētie agentis ad talē et talē effectū ſm dispositionē dei ꝛ ꝑmariā ordinationē causarū. ¶Sextū dictū Ordo sapie diuine h̄ exigit sc3 q in toto vniuerso sint tria agētia vltimata sic sibi inuicē ordinata q primū necessario ꝑsupponitur a scdo: ꝛ scdm a tercio. Primū agēs est deus Scdm ē natura. Terciū ē intelligētia. Per naturā intelligit agēs naturale ꝛ p intelligentiā intelligit ars siue agens p intellectū. Deus eni opat ex nihilo. Natura ꝟo nihil facit ex nihilo s3 ex ente i potencia: ars ꝟo ꝑsupponit opat onē nature ꝛ opat sup ens cōpletū. Nō eni pōt facere lapides sed domū de lapidibus. ¶Septimū dictū. Unde sicut natura non pōt anticipare opationē dei q̄ est de nihilo producere: sic nec ars opationem nature: sed eam necessario ꝑsupponit: ꝛ rō est q2 opatio naturalis p naturā ē prius in eodem q̄ opatio p artē. ¶Octauū dictū. Quia demones pn̄t vere trāsmutare formas naturales aliq̄s in alias non ꝟtute ꝓpria s3 aliena iō in illis trāsmutationibus nō sūt ꝑncipales agentes: s3 solū sunt ministri applicādo actiua passiuis. sicut hō applicando ignē igni. ¶Quid est miraculū. Rn̄deo q est aliqd opus arduū ꝛ insolitū sup spem ꝛ facultatē existētis admirātis. Nota q in ista diffinitione sunt tres particule. ¶Prima pticula: est opus arduū. Fit eni miraculū in istis opibus in quibus natura ꝑ tunc nō pt vt q fiat rose in hyeme vel dr arduū q2 solus deus illud facit. ¶Scda pticula insolitū q2 est ꝯ cursum nature cōem vel pt. Tercia pticula sup spē sensus: est q ipse admirās nō h3 spem naturalē q tale qd debeat fieri vel q fiat nec facultatē ad faciendū. Ex h̄ inferunt correlaria. ¶Primū correlariū. Incarnatio ꝟbi diuini siue opus incarnatōis est miraculū. pt3 q2 sibi competit plene ꝛ pfecte rō miraculi. ¶Scdm correlariū. Aug. In rebus p tps ortis: nulla maior gracia ē. i. nulla maior gratuita ꝯdescensio q̄ q deus fieret hō ꝛ hō deus. ¶Terciū correlarium. Productio eue de costa ade fuit miraculū q2 sibi competit diffinitio miraculi. ¶Quartū cor. Justificatio petōꝝ ꝛ impij est miraculū. pt3 p illud glo. sup ps. Cōfitebimur tibi deus q̄ dicit. In iustificatione impij qd laudas nisi miracula di

plus eſt miraculū videt̄ eſſe. Laudas q2 mortui ſuſcitāt̄ ſ3 lauda q2 mortui pdi/ti hoīes releuant̄. ¶ Quintū correlariū. Glificatio nature intellectualis eſt mira/culū: p3 q2 ſi iuſtificatio ipī eſt miracu/lū ḡ glificatio q2 maiꝰ ē glificare ꝙ iu/ſtificare. ¶ Sextū correla. Reſurrectio gn̄alis erit miraculū. pt3 q2 ſi reſuſcita/tio pticularꝫ hoīs nūc eſt miraculū ḡ a fortiori reſurrectio gn̄al̄ erit miraculū. ¶ Notandū ꝙ tria ſunt gn̄a miraculoꝝ. Quedā ſunt q̄ fiūt ꝑ iuſticiā publicam ſcꝫ ꝑ impetrationē deuotoꝝ exn̄tiū i grā dei. ſ. qbꝰ cōdeſcēdit publica iuſticia. i. deꝰ ꝑ grām. ¶ Alia ſunt ꝑ ſigna publice iuſticie q̄. ſ. ſunt maloꝝ hoīm in qbꝰ non eſt iuſticia publica. i. deꝰ ꝑ grām ſ3 tn̄ ob reuerentiā ſui noīs cōdeſcēdit ad facien dū miracula ꝛ iſti ſūt hypocrite ¶ Alia fiūt ꝑ ꝑuatos cōtractus. i. ꝑuatā ptātē. Notandū ꝙ duplex ē ptās: qdā ē ꝑuata q̄ eſt qdā pticularis ptās quā deꝰ ꝯfert vnicuiqꝫ creature i ſua creatōe ſm gdū ſue pfectōis. Alia eſt publica ptās q̄ eſt dei q̄ regit oīa ꝛ eadem ptās dr̄ iuſticia publica: q2 iuſtiſſime ꝛ potētiſſime regit oīa. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt miraculū qddā ē ꝙtū ad rē miraculi. Et ē qn̄ ſu ſcipiēs nō h3 ordinē naturalē ad ſuſcipi endū ſuſceptū: vt ꝙ cecus natus videat. Aliud eſt ꝙtū ad modū faciēdi qn̄ illd ꝙ mutat̄ h3 ordinem naturalē ad illud ad qd mutat̄ Licet nō poſſit in tā parua mora fieri ſicut fit: qn̄ fit vinū ex aq̄ vel ſerpētes ex ꝟgis: ſicut ꝟga moyſi ꝯuerſa fuit in verū draconē: aliqn̄ nō fuiſſ3 veꝝ miraculū. quia etiā deuorabat ſerpētes malifici Exod. vij. Et iſta ſūt duplicia: qdā fiūt i inſtāti. alia repēte. Pria fiūt ꝑ ꝟtutē diuinam. Scda aliqn̄ fiūt a de/monib. Jterū miraculū capit̄ dupliciť. Uno mō cōiter. alio mō ſpāliter. Prio mō eſt oē illud qd fit pter cōem curſum nature ſiue fiat repēte ꝛ a ꝟtute creata: ſiue i inſtāti ꝛ ꝟtute diuina. Alio mō ca pit̄ ſtricte ꝛ ē qn̄ a ſolo do fit nec pt̄ fieri

a creata. L3 ḡ demōes faciāt ꝑa opa tn̄ n̄ ſt̄ miracl'a ſpālr̄ ꝛ ſtricte capta. Ex h̄ ſeqt̄ ꝙ miracl'a atteſtāt̄ vl̄ attbuāt̄ diue potētie ſi capiāt̄ ꝓpe. Dr̄nt aūt miracl'a dei ꝛ demonū: q2 miracl'a dei fiūt ab ipo deo: demones aūt ſua faciūt miniſteria/liter. Alio mō q2 miracl'a dei fiūt ꝑ pu/blicā iuſticiā ſm ꝟitatē ꝛ apparētiā. De monū fiunt ꝑ ꝑuatos ꝯtractꝰ et ſic dr̄nt ex pte miſtroꝝ. Tercio mō dr̄nt ex pte finis: q2 xp̄s facit ad vtilitatē ꝛ gl'iā3 dei ſed magi ad deceptionē et vanā gl'iam. vn̄ ſūt q̄ſi inutilia. Aduertēdū eſt ꝙ mi raculū ſignū ꝛ pdigiū dr̄nt: q2 ſigna ſūt pua miracl'a: pdigia ꝟo ſūt mag ſicut ē reſuſcitatō mortui. ſignū facere ranā. mi raculum cōmune vtriſqꝫ.

Duodecimo q̄rit̄ Utrū

aliqͥs poſſit vel miniſterio ſeu famulatu demonū i faciēdis hmōi miracl'is abſqꝫ pctō. ¶ Nota qd ſit diuinatio. Utrū ar tes magice vel diuinatōes poſſint eē abſ qꝫ pctō i faciēdis hmōi miracl'is. Quid eſt ars magica ꝛ q̄t h3 ſpēs. Nota ꝙ ars magica eſt qdā noticia vl̄ qdā genꝰ ar tis hn̄s ſub ſe multas ſpēs. ſ. ſeptē pnci/pales. Pria dr̄ mācia ꝛ dr̄ a mceos qd eſt diuinatio ꝛ ypes qd eſt ſcia q̄ſi ſcia d̄ natura. ꝛ h3 ſeptē ſpēs. Prima dr̄ pyro/mācia q2 eſt diuinatio facta circa ignē. Scda Aeromācia in aere. Tercia ydro mācia in aqs. Quarta geomācia in t̄ra ꝛ corporib groſſis. Quinta cyroman/cia: circa manus. Sexta Ornizomācia fit in gutture vel pectore pulloꝝ vl̄ gal linarū. Septima nigromancia fit circa cadauera mortuoꝝ: ꝛ dr̄ a nigros qd eſt mors. ¶ Scda ſpēs magica dr̄ mateſis. q̄ fit tripl̄r. Primo mō in horis: ꝛ dr̄ ho/riſpiciū diuinatio facta ex inſpectiōe ho rarū ꝛ tpm. Scdo mō fit in aris ꝛ eſt au riſpiciū q̄ fit ex inſpectione ad aras vl̄ al taria. Tercio mō in auib fit ꝛ eſt augu riū q̄ fit in garritu auiū vl̄ volatu auiū ꝛ ē auſpiciū. ¶ Tercia ſpēs mathemati/

ce artis eſt ſortilegiū qđ fit p ſortes vł p oſſa mortuoꝝ vel p v̄ba ꝛ ſic de alijs. ¶ Quarta eſt pſtigiū ꝛ eſt quedā illuſio humanoꝝ ſenſuū: ꝛ dr̄ a pſtringo gis. q2 pſtringit ſenſus hūanos. ¶ Quinta eſt maleficiū ſimpl'r. ¶ Sexta eſt maleficiū ad tps: ꝛ dr̄ ꝓcutum aialiū faſcinatio. i. quidā tremor vel obſtupētia. Et de oībus iſtis eſt qō. Et nota bn̄ textū Bonauenture egregiū. Rn̄ſio qōnis ſtat in ſequentibꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Artes magice ſiue diuinatōes q̄cunq3 non pn̄t ab aliq̄ fieri abſq3 pctō mortali ¶ Scđa ꝓpō. Nullus catholicus pōt a diabolo requirere ꝯſiliū auxiliū ſiue miniſterium volūtate ꝓpria abſq3 pctō mortali. pz auctē dn̄i Leuitici. xx. Ubi ille precipit̄ occidi a deo q̄ ſciſcitat̄ magos ꝛ arioloſ Exemplū pbat̄. iiij. Regū. xxv. Ubi reꝑhendit̄ ꝛ punit̄ rex iſrl' Ochozias q̄ miſit ad ꝯſulendū deū acharon. Et pbat̄ p Aug⁹. de vita xp̄iana. Ubi dicit eſſe dānādas ꝛ fugiēdas diuinatōes: q2 ibi interciđūt pacta demonū. ¶ Tercia ꝓpō. q̄tieſcunq3 hō volūtario cōmercio vtit̄ artibꝫ magicis quibuſcūq3 tūc peccat vł pctō fiidelitat; vł idolatrie vel iobediētie. pz q2 vel attribuit demoni qđ ꝓpriū eſt dei: vt ipſi magici adorāt demonē vł ſi nihil hoꝝ aſſit: eſt tn̄ ad min⁹ pctm̄ inobediētie. ¶ Quarta ꝓpō. Rō ꝓhibitionis iſtarū artiū magicarū ē q vtēs tali b⁹ peccat i ſemetipm̄ in eccl'iā ꝛ in deū. Primū pz q2 exponit ſe voluntarie periculo pcti mortal'. q2 vult hr̄e familiaritatē cum illo q̄ vult ipm̄ trahere ad peccatū mortale. Peccat etiā i eccl'iā q2 hꝫ familiaritatē cū inimico mortali ipi⁹ eccleſie. Peccat tercio in deū eo q deberet petere ab ipſo deo optimo ꝛ benigniſſimo ſapiētiſſimo ꝛ potentiſſimo illud qđ petit ab ipſis demonib⁹. Diabolus em̄ eſt doloſus et fraudulētus ꝛ vtitur ſeductiōe. patet quia conſtat nullum diligere vniſi ipm̄ ſeducat. ergo ꝛc̄. Eſt etiā inimicus dei ꝛ xp̄i ꝛ q̄ facit ꝯuentionē cum aduerſario xp̄i eſt mortale pctm̄.

Circa octauā diſtinctionē q̄rit̄. ¶ Utrū angeli habeāt corpa naturalr̄ ſibi vnita. Notandū q aliqđ corpus pōt vniri dupl'r. Uno mō naturaliter qn̄ ſcꝫ corpus tale hꝫ naturalē inclinationē ad illud cui vnit̄ ſicut corpus humanū reſpectu aīe. Alio mō vnit̄ corpus alicui volūtarie qđ ſcꝫ vnit̄ p ſolam voluntatē vniētis ꝛ nō hꝫ naturalē inclinationē ad illud cui vnit̄ ſicut corpus aſſumptū ab anglo. Aliqđ aūt corpus dr̄ vniri tripl'r. Uno mō tanq̄ toti cōpoſito intriſece ꝛ naturalr̄ ex ipo corpore: ſicut corp⁹ humanū toti hoi. Alio mō tāq̄ pficiēti ꝛ viuificāti ꝛ informāti ipm̄ ſic corp⁹ hūanū vnit̄ aīe. ¶ Tercio mō tāq̄ motori ſuo ſicut mobile vnitur mouēti: ꝛ ſic corp⁹ hūanū vnit̄ anie ſcđo mō: ꝛ tercō mō q2 aīa reſpectu corpis ſui hꝫ duplex officiū ſcꝫ viuificādi ꝛ mouēdi. qđ aūt intelligitur de iſto triplici mō vniōis ꝛ eſt ſenſus. ¶ Utrū angli ſint cōpoſiti intrinſece ex corpe tanq̄ pte cōpoſiti. Rn̄ſio ad qōnem. Dōm q lꝫ magni doctores circa hāc qōnē dubie fuerit locuti vt Aug⁹. ꝛ Bern̄. Modo aūt ſatis certitudinalr̄ tenetur. ꝛ Richardus de ſancto victore dicit q angeli ſunt naturaliter incoporei nec habēt corpora ſibi vnita nec etiā demones. Et hui⁹ ſignū eſt ſicut dicit Richardus Marci q̄nto de illo qui dixit. Legio mihi nomen eſt. Dionyſius dicit in plurib⁹ locis q angeli ſunt diuine mentes ꝛ ſpūalia lumia imateriales ꝛ icorporei. Cui valde credēdū ē i hac materia q2 p reuelatōꝫ pauli cognouit meli⁹ alijs naturā angelicā.

Scđo querit̄. Utrū angeli aliqn̄ aſſumāt corpa volūtarie. Sciendū q triplex eſt aſſumptio. ¶ Prima eſt trāſlatiua vł p trāſlationē fctā: Et ē q̄ aliqđ trāſfert̄ de vno loco ad aliū. Exemplū vt aſſumpta eſt maria in celū ꝛc̄.

¶Scđa eſt applicatiua ꝑ applicationē
⁊ ē illa q̄ aliq̇d aſſumit̄ ab aliq̄ ꝑ moduꝫ
habit⁹ vł ornamēti vł indumēti vt aſſu
mere cappā. Tercia eſt vnitiua ꝑ vnionē
q̄ aſſumēs vnit ſibi illud qđ aſſumit ſm
aliquē modū vniōis. Triplex eſt vnio:
q̄dā eſt ꝑ informationē vt aīa vnit̄ cor/
pori: alia ē ꝑ ſbſtātificatōꝫ alicui⁹ natu
re vt eſt incarnatio ꝟbi ⁊ dr̄ vnio ꝑſona
lis ⁊ hypoſtatica. Tercia eſt vnio moto
rū ad mobile: ⁊ de aliqua iſtarū vnionū
intelligit̄ qō nr̄a. ¶Prima ꝓpō. Angłs
volūtarie aſſumēs aliquā naturā corꝑa
lem nō vnit̄ ſibi ſicut informās informa
to q⁊ angelus eſt ſuppoſitum cōpletū iō
ſibi repugnat informare. ¶Secūda eſt
Angłs volūtarie aſſumēs aliqđ corp⁹
nō vnit̄ ſibi vnione hypoſtatica ſiue ꝑſo
nali q⁊ angłs aſſumēs corp⁹ nō ſbſtātifi
cat ipm corp⁹ nec pōt ꝟtute ꝓpria ſbſtā
tificare alterā naturā a ſua: ꝗuis poſſꝫ
ꝟtute diuina. Angel⁹ g̊ aſſumēs corp⁹
nō p̄t ipm informare nec ſubſtātificare.
¶Tercia eſt. Angłs volūtarie aſſumēs
corp⁹ vnit̄ ſibi ſicut motor intrinſec⁹ ſuo
mobili ad exercendum aliq̄s opationes
circa hoīes. Angelū ergo aſſumere cor/
pus nō eſt niſi ipm eſſe coniunctū corꝑi
aſſumpto tanq̄ intrinſecum motorē ad
exercendū opationes circa hoīes et hoc
vnio eſt volūtaria q⁊ fit volūtate ipius
aſſumētis. Dico ꝙ angelus mouēs celū
nō vnit ſibi intrinſece celū tanq̄ motor
intrinſecus. Rn̄deo ad qōnē. Dicendū
ꝙ in angelis eſt duplex vis: quedā ꝯtē/
platiua: alia adminiſtratiua. Vis ꝯtē/
platiua in angelis eſt intellectus ange/
licus et voluntas eius vt tendūt in deū
per cognitionē ⁊ amorē. Vis aūt admi/
niſtratiua ſunt ipemet potētie in q̄tum
intendūt ad tꝑalia vt ſcꝫ reſpiciunt iſta
inferiora et maxime hoīes ad quos eorū
miniſterium ordinat̄ ſm apłm Heb. pmo
Angeli aūt ꝓpter vim cōtemplatiuā nō
indigent ſolatio corporis: ſed ſolū pro/
pter vim adminiſtratiuā indigent cor/
pori ſed ꝓpter nos. Et hoc ꝓpter tria.
Tum ꝓpter operationes corꝑales exer
cendas: tum etiā ad manifeſtandū ſe no
bis qđ non pn̄t ſine corꝑe: tū deniq̄ ad
nos letificandos ⁊ ꝯfortādos etiā corpo
raliter ⁊ viſibiliter: vt p⁊ꝫ de Thobia ⁊
cecilia ⁊c̄. Aſſumūt autē corꝑa ſicut in/
ſtrumēta ⁊ ordinatiua ad operandum.
Scđo ſicut ſigna ad manifeſtanduꝫ ſe.
Tercio ſicut cooꝑimenta ⁊ habitacula.
Et q⁊ hō delectat̄ in ſpē humana: iō bo/
ni angeli cōiter apparēt in ſpē hūana ad
ꝯſolandū hoīes. Cōiungit̄ g̊ corp⁹ ange
lo ſicut inſtrumētū motori ⁊ ſicut ſignū
ſignato: ⁊ ſicut habitaculū habitatori.
Hoc aūt faciūt boni ad vtilitatē hoīm.
Mali nunq̄ apparēt ex ſe niſi ꝓpt̄ ma/
lum hoīs. Pōt aūt diſcerni apparitio
boni angłi ab apparitione mali: q⁊ boni
in pn̄cipio terrēt ſed in fine ꝯſolatū reli/
quunt hoīeꝫ: mali aūt demulcēt in pn̄ci
pio ſed in fine relinquūt ſummā triſtici
am ⁊ amaritudinē vſq̄ ad deſꝑationē.

Tercio querit̄. Utrum

illud corp⁹ ꝙ aſſumit̄ ab angelo ſiue bo
no ſiue malo habeat verā formā corꝑis
humani. Duplex eſt corp⁹ verū ſcꝫ fan/
taſticū ⁊ humanū. Quid eſt corpus hu
manū verū: eſt corpus phiſicū ꝑfecta mi
xtione mixtū eſſentialiter cōplexionatū
ꝑfectiſſima organizatione organizatuꝫ
viuificabile ab aīa rōnali vel intellecti/
uā ⁊ diſpoſitā imediate ad ei⁹ ſuſcepti/
onē. Pono ꝓpōnes. ¶Prima ꝓpō. Nul/
lū corpus celeſte pōt eſſe corp⁹ verū hu/
manū. ¶Scđa eſt. Nullū corp⁹ imꝑfe/
cte mixtū pōt dici verū corp⁹ humanū.
¶Tercia eſt. Nullū corp⁹ elemētare. ſ.
elementū pōt eē verū corpus humanū.
¶Quarta eſt. Nulla planta pōt eſſe ve
rum corpus humanuꝫ. ¶Quinta ꝓpō.
Nullū corpus anīał bruti pōt verū cor
pus humanū dici. Hec ꝓpōnes patēt ex
deſcriptiōe ⁊ diffinitione corꝑis hūani.
Rn̄deo ad qōnē. Dicendū ꝙ licet corꝑa

aſſumpta a bonis vel malis angelis ha/
beāt regulariter effigiē corꝑis humani. Illa tñ corꝑa nō ſūt vera corꝑa hūana: nec verā formā ꝛ complexionē corꝑis humani habent. Et dr̄ regulariter: q2 demones aliqñ aſſumunt effigies corꝑorū brutoꝝ. Corpus em̄ humanū non cōpetit miniſterio eoꝝ ꝛ ſolū aſſumūt corpora ad miniſteriū. Indigēt em̄ corꝑoribꝰ velocibꝰ ꝛ leuibꝰ vt ſint apta nata diſcurſui ꝛ veloci motui ipſoꝝ. Corpus autē humanū eſt pōderoſuꝫ ꝛ graue nec multum aptum ad motum.

Quarto querit̄. Utrū corpꝰ illud qđ aſſumit angl's fiat de natura celeſti vel elemētari. Reſolutio qō nis ſtat in q̄nqꝫ dictis. ¶ Primū dictū ē φ angelus ſiue bonus ſiue malus regl'ariter qñ aſſumit corpus non aſſumit de natura celeſti. ¶ Scđm dictū. Angl's qñ aſſumit corpus regulariter non aſſumit de natura elemētari ſimplici.
¶ Terciū dictum. Angelus qñ aſſumit corpus regulariter nō aſſumit de natura elemētari ꝑfecte mixta. ¶ Quartum dictū. Angelus qñ aſſumit corpꝰ regularit̄ aſſumit elemēta imperfecte mixta ¶ Quintū dictū. Angelus bonꝰ cōiter aſſumit corpꝰ de ſupiori ꝑte aeris q̄ dr̄ ethera. Mali aūt de ꝑte inferiori ſcꝫ caliginoſa et intellige φ angeli boni non aſſumūt corpora de ſupiori ꝑte aeris niſi cōpatiue ſcꝫ reſpectu illius ꝑtis: in q̄ parte mali angl'i aſſumūt. iſta dicta patent ꝑ argumēta facta ꝑ ꝑte vera.

Quinto querit̄. Utruꝫ in corꝑe aſſumpto angl's exerceat operationes aīe vegetatiue. Notandū φ aīa eſt actꝰ corꝑis phiſici in potētia vitā hñtis Corpus organicū eſt corpus hñs diuerſas i ſitu ꝑtes et figuras ad diuerſa opa vite deputatas. Rñſio. q. ſtat in ꝓpōibꝰ ¶ Prima ꝓpō. Spūs angelicꝰ in corꝑe aſſumpto nō hꝫ opationē aīe vegetatiue nec q̄ ad vim nutritiuā nec augmētatiuam nec q̄tum ad vim generatiuā. Ex quo ſequitur correlariuꝫ. Q2 demones in aſſumpto corꝑe nō poſſunt generare nec minorare nec augmentare. ¶ Secunda ꝓpō. Spūs angelicus in corꝑe aſſumpto habꝫ vel habere pōt aliq̄s operationes multuꝫ conformes opibus aīe vegetatiue lꝫ non in toto ſint conformes ſed ſolū imꝑfecte vel ſemiplene. Patent iſte ꝓpōnes primo in actu cibationis. Nā in cibatione duo ſunt. Eſt cibi ſumptio ꝛ conſumptio. ſcđo eſt ꝯuerſio alimēti in alitū. vel et iſta conuerſio fit virtute aīe ꝛ fit ad reparandū id qđ cōſumpſit calor naturalis q̄ continue conſumit humidū radicale qđ reſtaurat̄ ꝑ cibationē ſm φ eſt in ea duplr̄. Angeli aūt i corꝑoribꝰ aſſumptis cibant̄ ſm id qđ eſt primum in cibatione id eſt maſticare traijcere in ventrē: non tamē aluntꝫ corpora ſic qđ illa nutritiua conuertantur in corpus ſuum ſed reſoluūt ipſum cibum in alia corpora. Et iſtum modū tangit auguſt. dicens φ aliter abſorbet aquā terra ſitiens ꝛ aliter radius calefaciens: quia terra abſorbet aquā ad germinandū germinātia. patꝫ etiā de actu ḡnationis. Pro quo aduertendū φ demones q̄ dicunt̄ ſpūs immūdi aſſumūt corpora aliqñ in ſpē mulieris et ſupponūt ſe viris ad recipiendū ſemē ꝛ ipm ſemen cuſtodiūt in naturali diſpoſitione q̄tum ad tpˢ ꝛ aſſumūt corpꝰ in ſpē et ſupponūt ſe mulieribꝰ infundētes ſemē in matricē. ¶ Nota φ triplex ē digeſtio. Prima eſt in epate cuiꝰ ſuꝑfluū eſt vrina. Scđa fit in ſtomacho cuiꝰ ſuꝑfluū eſt ſtercus. Tercia fit in corde cuiꝰ ſuꝑfluū eſt ſemen. Pono ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Licet demones nō poſſint ꝓprie generare in corꝑibꝰ aſſumptis pñt tñ gnare impꝓpe indirecte miniſterialr̄. ꝓma pars pꝫ q2 demones nō pñt ꝯuertere aliū in ſemine. ſcđa ps ꝓbat̄: q2 hñ pñt recipere ſemē ꝛ traſſundere. ¶ Scđa ꝓpō Demones in corꝑoribꝰ aſſumptis ꝓpter

ſubtilitatē ſuā hn̄t tantā ptātē ſuā i coꝛpus ꝙ pn̄t miniſterialiter ⁊ applicatiue aliquā mulierē impḡgnare ſine violentia ſic ꝙ ↄciperet ipa tamen manēte ꝟgine. ¶ Tercia ꝓpō. Licet mulier poſſit ꝟtute naturali ↄcipe fetū in vtero ⁊ remanere virgo tā coꝛpe ꝙ̄ mente: tn̄ nō pōt parere naturaliter cū virginitate coꝛpali. Et nota de conceptu ⁊ partu filij dei ꝙ fuit maximum miraculum.

Sexto querit̄. Utrum

exerceat angelus in coꝛpe opationes potētie ſenſitiue. Rn̄ſio ſtat in ſeptē dict̄. ¶ Primū dictū eſt. Aīa tā intellectiua ꝙ̄ ſenſitiua aialib᷒ pfectis duplici vnione vnit̄ coꝛpi ſcʒ vt motrix mobili ⁊ vt forma i formali ſiue vt pfectio impfectibili. Et h̄ patʒ per ph̄m in ſcd̄o de aīa. Aīa ſenſitiua eſt ꝑncipiū q̄ aiantia viuunt ſentiūt: ⁊ ſunt aiantia pfecta q̄ mouent̄ ſm̄ locū. ¶ Scd̄m dictū. Quedam ſunt opationes q̄ ſequunt̄ ipam aiam vt eſt motrix coꝛpis: quedā inq̄ꝫtum eſt pfectio: q̄dā parti ſic ⁊ parti ſic: vt moueri ꝑgreſſione: ponēdo vnā partē coꝛpis añ aliā eſt opatio aie inq̄ꝫtuʒ eſt motrix ſed ſentire ſiue audire ⁊c̄. ſunt opatiōes ↄſequētes aiam inq̄ꝫtum eſt pfectio coꝛpoꝛis: ridere aūt conſequit̄ aiam inq̄ꝫtū eſt motrix ⁊ pfectio coꝛpis q2 motio genarū ↄſequit̄ aiam inq̄ꝫtum eſt motrix. ſed illud gaudiū ſiue coꝛdis exhylaratō conſequit̄ aiam inq̄ꝫtum eſt perfectio.

¶ Tercium dictū. Differēti mō exercet aia opationes in coꝛpe q̄ conueniūt ei inq̄ꝫtum eſt motrix ⁊ alias inq̄ꝫtū eſt perfectio coꝛpis: q2 exercet primas ꝑ coꝛpus ſed non cū coꝛpoꝛe: ſicut motus oīm mēbroꝛū exterioꝛū vt ſunt pedes man᷒ ⁊c̄. q2 coꝛpus nō eſt cauſa ſed aīa. Ex quo ſequitur coꝛrelariū. Q2 ſi anima a coꝛpoꝛe ſuo eſſet ſepata: poſſet ipum mouere ⁊ ſepelire. Exercet aūt alias opatiōes ⁊ per coꝛp᷒ ⁊ cū coꝛpe vt eſt videre q2 viſus eſt a coꝛpoꝛe inſtruit̄ ⁊ cauſat̄ ab aia cum coꝛpoꝛe. ¶ Quartū dictū. Prime opationes q̄ competūt aie inq̄ꝫtū eſt motrix: competūt anie vt eſt hoc aliq̄d ſcd̄e nature q̄ conſequunt̄ ipam inq̄ꝫtū eſt pfectio coꝛpis competūt ipi vt eſt forma informās actu coꝛpus. ¶ Quintū dictum Quia angelus vnit̄ coꝛpi aſſumpto non vt pfectio ſed vt motoꝛ pcaſe ideo ꝑmas opationes exercet plene in coꝛpe: ſcd̄as minime. tercias q̄ꝺdāmō ſic et q̄ꝺdāmō ſic: vt oīs motus membꝛoꝛū exterioꝝ et oēs alie opationes q̄ ↄſequunt̄ aiam inq̄ꝫtum eſt motrix pn̄t exerceri ab angelo ſiue bono ſiue malo. Nullā aūt opationē ↄſequentē aiaʒ inq̄ꝫtum pficit coꝛp᷒ vt forma: pn̄t exercere angeli in coꝛpe vt eſt videre audire ⁊c̄. Coꝛrelariū. Aīa ſeparata a coꝛpoꝛe nō habet aliq̄s potentias ſenſitiuas. Ex quo ſequit̄ ꝙ demō in coꝛpe aſſumpto non hʒ potentiā ſenſitiuā. patet q2 non infoꝛmat ipm coꝛp᷒. Scd̄m coꝛrelariū. Potētie ſenſitiue diſtinguunt̄ realiter ab aīa. ¶ Sextū dictum. Si vocentur opationes ſenſitiue ipemet actus exercēdi per oꝛgana. dicendum eſt breuiter ꝙ angelus in coꝛpe aſſumpto nō pōt exercere opa potētie ſenſitiue: q2 tales opationes ſm̄ ph̄m ſūt totius coniūcti ſiue cōpoſiti ex coꝛpe ⁊ aia ¶ Septimū dictū. Si vocent̄ aūt opera potētie ſenſitiue illa q̄ ſunt ab aia inq̄ꝫtum eſt motrix coꝛpis angelus in coꝛpe pōt illa exercere. Ex his ſequunt̄ coꝛrelaria. Primū coꝛrelariū. Angl̄s i coꝛpe aſſumpto pōt cāre oēm motū localē poſſibilē cāri ab agēte creato in coꝛpe aſſūpto. Cum nō ſit minoꝛis potentie circa coꝛp᷒ aſſumptū ꝙ̄ aīa circa coꝛp᷒ ſuū et ipa pt cāre talē motū circa coꝛp᷒ ſuū q2 ē adeq̄tū mobile ipi coꝛpi. Pōt etiā oēs opationes ad laboꝛē ptinētes ſil̄es illis q̄s facit aia in coꝛpe ſuo ſicut eſt reſpirare: mouere palpebꝛas oculoꝛuʒ ⁊c̄. Pōt etiā trudere trahere ⁊ ꝟberare et manu ad manuʒ pugnare ⁊ ſic de alijs. niſi hō haberet tantā ptātē ꝙ poſſet ei reſiſtere. ptʒ

ꝑ textū: qꝛ anglꝯ in corꝑe pōt oēs oꝑati ones exercere q̄ ſequunt̄ aiaȝ in corꝑe in q̄tum motrix eſt corꝑis ꝛ tales oꝑatio/ ones ſunt hmōi ꝙ. Nota ꝙ in corꝑe aſſū pto demones pn̄t aliquā ꝟginē corꝑalr̄ deflorare ꝛ violenter opprimere vi ꝛ vio lētia cogēdo eā. pȝ qꝛ oīa iſta ꝑtinēt ad motū localē: ꝛ ipi pn̄t ſuꝑ q̄ocūqꝫ motū locale. Itē pn̄t i corporibꝫ aſſūptis obſi dere ciuitatē vnā ꝛ machias ꝛ luctari ꝛ oēs occidere ꝛ cito reedificare muros ꝛc̄. Nec exercēt p̄dicta illuſione vel imagi/ narie ſȝ vere realr̄ ſine fictione ꝛ decepti one. qꝛ deꝰ in p̄mordio creatiōis angloꝝ dedit ipis anglis oēm ptātem mouendi quā lȝ creaturā corꝑalē ſm locū: ſm pla citū ſue voluntatis: ꝛ talis gr̄a g̃tiſdata remāſit in demonibꝫ. ꝛ in h̄ ꝯcordāt oēs doctores vt dicit mgr̄ Bzuleſer. Et ad dit ꝙ forte minor demō q̄ ſit dānatus ſi deꝰ ꝑmitteret poſſet mouere ipm celū ſi ue primū mobile ꝛ ꝑ ꝯn̄s circa iſta infe/ riora mutare ad libitū ſui. Faciunt aūt iſta nō ꝑ ſolā voluntatē: qꝛ dicere ꝙ an/ gelus ꝑ ſolū imperiū volūtatis moueat celū error ē: vt vult articulꝰ ꝑiſieñ. No/ ta de ſortilegis qꝛ demō pōt eas depor/ tare de loco ad locū realiter ꝛ veriſſime: ſepe tn̄ illudunt̄ circa talia. Propō. Tā ta breuiter eſt demonū fortitudo ꝙ pn̄t elemēta cōmouere: mare ꝯcitare: mōtes trāſferre de loco ad locum deſiccare her bas ꝛ h̄ deo ꝑmittēte. Et dicit Aug. iij. de trinitate ꝙ corꝑa obediūt q̄ ad loca/ lem motū demonibꝫ ad nutū. Et nota ꝙ gloſa q̄dā ſuꝑ illo paſſu ep̄le pauli di cit quodā dolore agitatꝰ a demone pau lus vexabat̄ ꝛ eſt ſenſus verboꝝ: vide in textu Pōt cōmouere humores diuerſos in corpore ꝛ ſic cauſare diuerſas infirmi tates: ſicͭ agitabat ſaulē p̄mi. Reg. xvi. Et dicit p̄dicta glo. ꝙ paulus torq̄bat̄ paſſione iliaca vel colica tanta a demo/ ne. Et niſi eſſent boni angeli qui nos cu ſtodiūt facerent nobis demones infini/ ta mala ſed ab ipis bonis ꝓhibent̄. Ido debemus eos multum diligentiſſime in uocare et reuereri.

Septimo querit̄ Utrū

demones habitare in humanis corꝑibꝰ poſſint. Notandū ꝙ reſolutio q̄ōnis ſtat in duabꝰ ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō. De mones per naturā ſue ſubtilitatis ꝛ ſpi ritualitatis pn̄t q̄cunqꝫ corpora pene/ trare et in eis ſine aliquo impedimento ſiue obſtaculo ſubſiſtere id ē exiſtere hec ꝓpoſitio patet ex textu euangelij quo te ſte nouimꝰ xp̄m multos curaſſe obſeſſos a demonibus. Hec etiam propoſitio eſt Augꝰ. de diuinatione demonum. In/ uadent inq̄t demones miris et inuiſibi/ libus modis per eoꝛuȝ ſubtilitatem ho minum corpora non ſenſum penetran/ do ergo ꝛ ibi quieſcere.

¶ Scḋa ꝓpō. Demones ratione ſue po/ teſtatis poſſunt corpora in quibus ſunt cōmouere ꝛ conturbare hoc patet ꝑ ex/ perientiam ꝛ per ſacrum euangelium.

¶ Correlarium. Demones quādo per/ mittuntur in corpus introire dicuntur ipm obſidere. Permittit aūt deus ſiue ad ſue glorie oſtenſionē cū expellunt̄ de/ mones per miraculū: aliquādo ad pec/ cati punitionē ſiue ad peccantis corre/ ctionem ſiue ad eruditionem noſtram. Sed ex qua iſtarum cauſarū determi/ nate permittit: latet hoc humanā indu/ ſtriam propter hoc ꝙ occulta ſunt dei iu dicia hoc tamen planum eſt ꝙ non in/ iuſta Que non debemꝰ inueſtigare niſi velimus errare. Nunq̄ȝ autem talia per mittit ſine cauſa rationabili.

Octauo querit̄. Utrū

demones poſſint illabi aiabꝰ. Notādū ꝙ q̄druplex eſt illapſus dei ſcȝ diuine eſ ſentie. ¶ Primus illapſus generalis eſt quedā inexiſtētia actualis ipius eſſentie diuine q̄ eſt pn̄s intime cuilibet creatu/ re ipaȝ manuducēdo ꝛ ꝯſeruādo in eſſe

qđ eſt intime ſibi in ea operari ꝛ hic illa
pſus eſt cōis oibꝫ creaturis. ¶Scđs il/
lapſus dr̄ ſpālis: eſt q̄dā inexiſtētia actu
alis diuine eſſentie q̄ eſt intime pn̄s crea
ture rōnali ꝑ grām ꝛ charitatē ipa3 gra
tificādo ꝛ acceptādo ꝛ ſpāliṫ viuificādo
ꝛ eſt ꝓpri⁹ illapſus creature rōnali ꝛ iu/
ſte ꝑ charitatē. ¶Tercius illapſus ſpā
lioꝛ eſt quedā actual' diuine eēntie inex/
iſtētia q̄ eſt pn̄s intime creature rōali vt
obiectū btificū ipam actu btificās ꝛ glo
rificās ꝛ dr̄ illapſus glie. Scđs aūt illa
pſus grē: ꝛ prim⁹ dr̄ illapſus entitatiu⁹.
¶Quartus illapſus ſpāliſſim⁹ eſt q̄dā
inexiſtētia actualis diuine eēntie ſm̄ quā
ē itime pn̄s alicui creature rōali eā ſibi
vniēdo vnione hypoſtatica ꝛ ꝑſonali et
hic illapſus eſt ſolū in xp̄o. Rn̄ſio. Di/
cendū ꝙ illabi alicui aliq̇d importat ꝙ
illud ſit intimū ſibi et ꝙ intime opeṙ in
eo: ita ꝙ ſūt ibi duo. Unū qđ ſit intime
pn̄s. Scđm qđ intime opeṙ in eo. Cū āt
nihil ſit reſpectu aīe intellectiue ꝙ ſit in
time pn̄s: ꝛ ꝙ itime opeṙ in ea niſi ſolus
de⁹. Hinc eſt ꝙ ſolus pn̄s ſpūs diuin⁹ il
labiṫ aīe intellectuali. Ex q̄ ſequiṫ ꝙ de/
mones nō pn̄t illabi aīe intellectiue. Il/
lud ṽo qđ eſt intimum in aīa eſt ſupre/
mū qđ eſt ſm̄ mgr̄m nr̄m natura intelle
ctualis q̄ eſt de q̄ntitate anie rōnalis eo
em̄ aīa eſt capax dei q̄ eſt natura intelle/
ctualis qđ eſt eē ad imaginē dei ꝛc̄.

Nono queriṫ Utrū de/

mon poſſit ſenſus illudere. Dicendū q̄
ad q̄onē ꝙ abſq̄ dubio demones pn̄t il/
ludere multipl'r ſenſus humanos tā ex
ꝑte organi q̄ȝ medij q̄ȝ ex parte obiecti:
vt p3 per experientiā. Aduertendū tn̄ ꝙ
q̄ō apud theologos non eſt multum du/
bia: ſed modus illudendi eſt difficilis.
Ideo reſolutio q̄ōis ſtat in ꝯcluſionibꝫ.
¶Prima cōcluſio. Demon q̄n̄ ludificat
ſenſus nr̄os dico ꝙ illudit ſup̄ naturā ꝛ
hoc tribꝫ modis. Primo mō a ſuꝑiori in
fluendo. Scđo ab intrinſeco mouendo
fantaſiā. Tercio ab exteriori ſpēs pn̄tā
do ſiue obijciēdo. Demon aūt ſcit opti/
me naturā ſpecularē ꝛ ſcit cōdenſare ae/
rem vt recipiat ſpēs ſpeculares ꝛ ſic ſen
ſus iudicat ſpēs ſibi pn̄tatas tanq̄ȝ res:
iſte modus videṫ ſatis ꝓbabilis. S3 mi
rū eſt ꝙ demon faceret tam magnū. Eti
am mirū eſt ꝙ videndo ſpeciē in ſpeculo
non rē. Nā videm⁹ in ſpeculo rē inſepa/
biliter ꝯiunctā ſpeculo: iō eſt ali⁹ mod⁹
dicendi de mō ludificādi. Et ſta i ſcđa
ꝯcluſione. ¶Scđa cōcluſio. Demones
pn̄t ludificare ſenſus nr̄os in gn̄ali tribꝫ
modis. Primo mō oſtēdendo aliq̇d eſſe
pn̄s qđ non eſt pn̄s. Scđo mō pn̄tando
rem aliter eſſe q̄ȝ ſit. Tercio mō abſcon
dendo illud qđ eſt pn̄s. ¶Correlarium
Q3 primū modū illudēdi facit ſpecies
offerendo. Scđm facit ſenſum diuari/
ando. Tercium modū facit impedimē/
tum p̄ſtando p3 declaratio in textu.

Decimo queriṫ. Utrū

demon poſſit cogitatōes immittere. No
tandū ꝙ immiſſio eſt actus ꝓm⁹ ꝓducti
uus alicui⁹ actus ſcđi in aliq̇ qđ eſt inti
mū alicui. Reſolutio q̄ōnis ſtat in pro/
poſitione. ¶Prima. Suppoſitio eſt im
miſſio ꝛ dicit actū cui⁹ effectus termina
tur in eo quod intus eſt. Diſtinctio im/
mittere capitur dupl'r. Uno mō ꝓpꝛie ꝛ
ſpāliter ꝛ eſt alicui⁹ cāe ꝓncipal' ꝛ ꝓnci/
paliṫ efficiētis illū actū q̇ inuittiṫ. Alio
mō large et cōiter et eſt alicui⁹ ipellētis
vel excitātis ad actū q̇ immittiṫ. int⁹ l3
nō cauſantis. Sequunṫ dicta. ¶Primū
dictū. Solus de⁹ pōt immittere ꝓꝑe co
gitatōes in aīa3 vel intellectiue ſiue i in
tellectū ſc3 ꝓmo mō capiēdo immiſſionē
¶Scđm dictū. Demones nō pn̄t h̄ mō
immittere cogitationes intellectui nr̄o
l3 poſſint large ꝛ cōiter ꝑ modū excitan
tis ꝛ ipellētis. Pria ꝑs p3 q2 ſolus deus
h̄ pōt. Scđa ꝑs p3 q2 pōt ſuggerere ꝛ of
ferre obiecta intellectui ꝑ motionē fan/
taſmatū vel alio mō. Suggeſtio diabo/

lica nihil aliud eſt ꝙ̄ praue cogitatõnis in miſſio loquẽdo de imiſſione large dicta. Si querat᷑. Utruꝫ neceſſario poſſit nos cõpellere ad hoc ꝙ recipiam⁹ oblatum. Rñſio bonauẽture ꝙ non pñt facere quo facto neceſſario cogitem⁹ malum niſi in caſu videlicet cũ cogitatio aĩe nõ ẽ circa vtilia occupata tũc em̄ euagat᷑ ⁊ eſt ociosa: põt ei diabol⁹ offerre imaginationẽ turpẽ ⁊ vanã ⁊ ideo volenti malas cogitatõnes effugere ſollicite ⁊ diligent᷑ cauẽdum ẽ ne contingat aliqñ animum a bonis ⁊ ab vtilib⁹ cogitationibus reuocari. Hoc tamen facile eſt ei qui ſollicitus ẽ in bonis animũ exercere cui multo facili⁹ eſt ⁊ delectabili⁹ in bonis cogitationib⁹ verſari: ꝙ̄ ſit in fedis ⁊ turpibus carnalib⁹ ⁊ ſic de alijs.

Querit᷑ vndecio. Utrũ

demones poſſint malas affectões incẽdere. Notandũ ꝙ incẽdere nihil aliud ẽ ꝙ̄ igni pabulũ miſtrare vel applicãdo cõbuſtibile igni vel ignẽ ꝯbuſtibili. Reſolutio. Ignis ſpũalis eſt cõcupia ſiue libido ꝑuerſa: pabulũ aũt hui⁹ ignis ſũt affectiones carnales ⁊ frene et delectationes fede ⁊ ita incendere in ſpiritualib⁹ nõ tm̄ accipit᷑ reſpectu affectionũ immo etiã cogitationũ: ⁊ reſpectu vtrarũꝙ̄ nõ dicit actũ ſicut ꝑncipal'r agentis ſꝫ ſolũ ſicut excitãtis ⁊ ſubmiſtrantis. Qui igitur diabol⁹ pt nos ad malas cogitatões ⁊ affectões excitare licet nõ poſſit eas in nobis ſua ptãte efficere. Idõ ꝓprie ⁊ recte a ſctis doctorib⁹ ſacre ſcꝑture incenſor dr̄. Nota diabol⁹ ẽ coc⁹ ſm illd̄ Oſee vij. Oẽs adulterãtes ſicut cliban⁹ ſuccenſus a coquẽte. in gloſa. Cliban⁹ ẽ peccator: coquus diabol⁹. Incẽdere ſpũal'r eſt miſtrare malas affectões vel intellectiones q̄ inclinãt ad flãmã libidinis. ergo nõ eſt immiſſor ⁊c̄.

Queritur duodecimo.

Utrũ poſſint ſcrutari ſecreta ꝯſcie nr̄e.

Notandũ ꝙ duplex ẽ ſecretũ ſcꝫ ſpeculatiuũ qd̄ eſt q̄libet veritas ꝓfundiſſima ⁊ altiſſima q̄ nõ pt cognoſci natural'r ab intellectu viatoris ſed ſolũ ꝑ reuelatõeꝫ ſicut theologica ꝟitas ẽ ſecretũ vt i iſta ꝓpoſitõe. Fili⁹ in diuinis generat᷑ a p̄re. De iſtis dr̄ beat⁹ apl's cui reuelata ſunt ſecreta celeſtia. Sunt etiã archana ꝟba q̄ audiuit paul⁹ in tercio celo. Aliud eſt incõplexũ agibile ⁊ practicũ. Nihil alid̄ eſt ꝙ̄ qd̄libet occultũ qd̄ nõ pt probari ĩ iudicio ſiue foro publico ꝑ teſtimoniuꝫ duoꝝ vel triũ. Et hoc ẽ duplex q2 q̄ddã eſt opus exteri⁹ qd̄ eſt tñ ꝑuatũ vel occultum. Aliud ẽ opus interi⁹ q̄les ſunt cogitationes ⁊ volũtates ꝯſcie nr̄e. Et de iſto eſt qõ. Idõ addidit cõſcie nr̄e: q̄a de ſecreto nõ dubiũ. ¶ Poſſet hic q̄ri vtrũ ſubdit⁹ ad p̄ceptũ ſui p̄lati teneat᷑ reuelare ſecretuꝫ ſue fidei cõmiſſum. Rñdet᷑ ꝑ diſtinctionẽ. Diſtinctio eſt. Aliq̄d põt cõmitti duobus modis. Uno mõ ſub ſigillo ꝯfeſſionis. Alio mõ ſub ſecreto fidei vl' ſigillo ſecreti. Et dicit ſcot⁹ ꝙ nõ ſolũ obligor celare qñ accipio ſub ſigillo ſecreti ſꝫ etiã qñ ex mõ loquẽdi poſſuꝫ aduertere: ꝙ nõ diceret niſi celaturũ me crederet. ¶ Scd̄a diſtinctio. Duplicia ſunt ſecreta: q̄dã nõ pñt celari ſine pctõ vt ſi mihi diceret᷑ ſub ſecreto ꝙ aliquis vellet interficere ſociũ ſuũ vel cõburere domũ. Alia pñt celari ſine pctõ vt oia ſecrata q̄ nõ vergũt in detrimẽtũ alicuius ¶ Prima ꝓpõ. Secreta q̄ nõ pñt celari ſine pctõ cõmiſſa fidei alicui⁹ nõ debent reuelari etiã ad p̄ceptũ p̄lati. Hec ꝓpoſitio eſt Roberti hollzot. Et probat᷑ q̄a illa q̄ ſunt de lege nature ſeruãda nõ debent reuelari etiã ad p̄ceptũ alicui⁹ prelati ſed celare ſecretũ ⁊ vitare fraudẽ eſt de lege nature. g̃ ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpõ. Nullus p̄latus q̄tũcũꝙ̄ magn⁹ etiã ſumm⁹ pontifex põt aliquid p̄cipere ꝯ̃ ius naturale patet. minor lex nõ põt ĩ maiorẽ ſed lex nature maior eſt lege cuiuſcunꝙ̄ ꝑſone. g̃ ⁊c̄. ¶ Tercia ꝓpõ. Secreta nõ pñt

celari ſine peccato debent reuelari prelato pcipienti:ſed qd ſi habuero ſub ſigillo cõfeſſionis. Rndeo ꝙ nullo mõ debet dici etiã pro morte pferenda. Ubi nota ꝙ q̃ habenť ſub ſigillo cõfeſſionis nullo mõ debent reuelari nec verbo nec nutu nec ſigno nec aliq̃ alio modo. ¶ Quarta ppõ. Oĩa pcepta et iuramẽta q̃ exiguń in publico debẽt interpͣtari ſeruato ordine iuris. Jã nõ eſt ordo iuris vt id qđ ẽ occultũ publiceť. ¶ Quinta ppõ. Reuelans ſecreta ſue fidei ꝯmiſſa peccat mortaliť ⁊ incurrit crimẽ prodĩtõis loq̃ndo de ſecreto qđ põt celari licite. ¶ Sexta ppõ. Nullus platus põt habere pceptũ ſup ſecreta ꝯſcie vel ſup actib᷒ nr̃is ſecretis exteriorib᷒ oĩno occultis q̃ nõ poſſũt probari p teſtimoniũ ⁊ ideo non debent plati indignari ſi ipſis in his non obediť Reſolutio q̃õnis ſtat in ſeq̃ntib᷒ ppoſitionib᷒. ¶ Prima ppõ. Sicut de᷒ dedit voluntati creature rõnali dominiũ ſiue arbitrium cui nulla potentia pſidet niſi diuina ſic ei᷒ cognitõne dedit ꝯſcie ſecretum cui᷒ ſecreta ⁊ profunda nõ penetrat niſi diuina ſapia. ¶ Scđa ppõ. Et ĩdo dico ꝙ nulla creatura nec angelica nec humana põt ꝯſcĩe hũane noſcere ſecreta niſi p ſigna:⁊ cõiecturas vel niſi nouerit de reuelatõe aut hoĩs denũciatione ſiue detectione. Hoc intelligiť de ſecretis cõſcientie alteri᷒ a ſua: q: bene cognoſcere poſſũ cogitationes meas euidẽter. Hoc pꜫ p illud.iij.Reg.viij. Tu noſti corda filioꝝ hoĩm. Et Jeremie.xvij. Eſto dñs ſcrutãs corda ⁊ renes.i.affectiones. Et pme Coꝛ.ij. Nemo ſcit q̃ ſunt hoĩs niſi ſpũs hoĩs qui eſt in illo. ¶ Tercia ppõ. q: ñ pauca ſunt ita ſecreta qn pdeant in opa exteriora vel appareãt in exteriori apparẽtia faciei vel p ſigna cordis qđ diuerſimode mouetur ſm diuerſitatẽ affectionũ. Hinc eſt ꝙ multe cogitationes ⁊ affectiones nr̃e depͥhendi pñt a malignis ſpiritib᷒ niſi arceanť ṽtute dei. Correlarium. Jſta cognitio q̃ demones cognoſcunt ſecreta ꝯſcie nr̃e eſt cognitio coniecture pciſe ⁊ nõ certe ſciẽtie. Et ſi dicas diabolus in die iudicij de ſecretis ꝯſciarũ ſciet. Dicendũ ꝙ nõ ſolũ ipſe demon ſed etiã coꝛ noſtrũ. Uñde ⁊ ſi de exteriorib᷒ ⁊ viſibilib᷒ accuſari poſſim᷒ a diabolo de ſecretis ⁊ occultis nõ: neutra tñ ĩpunita relinq̃neť q: non deerit accuſatoꝛ. Et nota ꝙ diabol᷒ in die iudicij nõ erit teſtis ſꜫ ſola ꝯſcia: tñ accuſabit nos de operibus exterioꝛibus.

CIrca nonam diſtinctionem queritur pmo. Utrũ angeli diuerſoꝝ ordinum ſint diuerſarũ ſpecieꝝ p naturã. Notandũ ꝙ ordo angelic᷒ eſt multitudo celeſtiuꜫ ſpirituũ q̃ ſe in aliq̃ munere gr̃e inť ſe ſimilanť ſicut ĩ donoꝝ naturaliũ pticipatõe. Hec deſcꝑtio cõtinet pmo fundamẽtũ ordinis. ſcđo perfectionẽ ordinis. ⁊ tercio diſpõnẽꜫ mediã. Primũ ẽ natura. Scđm ẽ gr̃a. Terciũ eſt donũ naturale. Ex his ſeq̃tur ꝙ ĩ demonib᷒ nõ eſt ordo ppꝛijſſime loquendo quia demones nõ habent gratiã q̃ eſt cõplementũ ordinis. ¶ Triplex eſt ierarchia ãgeloꝝ ſcꜫ celeſtis. ſupceleſtis. ſubceleſtis. ¶ Jerarchia ſm dioniſiũ eſt diuina pulchritudo vt ſimpla: vt optima: vt cõſũmatiua vel ꝯſũmata. pdicta diffinitio cõpetit ierarchie increate. in q̃ ſunt q̃tuoꝛ inueniẽda. ¶ Pͥmũ ẽ ſumma vnitas eſſentie in trinitate pſonarũ: eſt trinitas pfecta pſonarũ cũ ſumma vnitate eſſentie. ¶ Scđm ẽ ꝙ ſumma vnitas nõ piudicat pfecte trinitati. ¶ Terciũ ẽ ꝙ nec trinitas perſonarũ piudicat vnitati ſumme: quia eñ ibi eſt vnitas ⁊ pluralitas ſed nõ reſpectu eiuſdem quia eſt vnitas ſumma eſſentie ⁊ pfecta trinitas perſonarum. ¶ Quartũ eſt ꝙ vnitas eſſentie facit ad perfectionẽ trinitatis ⁊ trinitas ad perfectionẽ vnitatis. Ex hoc eñ ꝙ eſſentia diuina eſt pfectiſſima ⁊ infinita: eſt cõmunicabilis trib᷒ pſonis reali-

ter diſtinctis:qđ nō eſt in creaturis. Je/
rarchia angelica diffinit. Eſt diuin⁹ or/
do:ſcia. ⁊ actio dei ſic forme q̄tū poſſi/
bile eſt ſimilans ⁊ ad inditas ei diuinit⁹
illuminationes ꝓportionabiliter in dei
ſimilitudinē aſcendēs. ¶ Notandum ꝙ
creatura rōnalis egreditur a deo ſub ra
tiōe imagīs ⁊ ſimilitudinis. Et nota ꝙ
imago reſpicit ꝓprie naturalia:ſimilitu
do autē gratuita. ſcȝ gratiaȝ gratūfaci/
entem cū ceteris habitib⁹ infuſis ⁊ hec ſi
militudo eſt hic imperfecta. Jn ꝑma au
tem eſt ꝑfecta diuin⁹ ordo.i. diuina po/
teſtas que repñtat priorem. ſcientia re
ꝑſentat filiū. actio repñtat ſpiritūſan/
ctum. Ex his elicitur vna diffinitio ma
giſtralis que eſt Jerarchia eſt rerum ſa
crarum ⁊ rōnabiliuȝ ordinata poteſtas
in ſubditis debitum retinens principa/
tum. Et hec diffinitio eſt cōmunis ange
lice ⁊ humane ierarchie. ſequitur ergo ꝙ
in brutis et demonib⁹ non eſt ierarchia:
quia nō ſunt res ſacre:nec in latronibus
⁊ malis hominib⁹ qui habent principem
tyrannidē. De ierarchia angeloꝝ vt ſu/
pra diſtinctiōe ſexta. ¶ Reſolutio queſti
onis ſtat in iſta opinione cum duab⁹ pro
poſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſibi/
le eſt de facto ⁊ ita eſt ꝙ ſunt plures ange
li ſolo numero differentes. ¶ Secunda
ꝓpoſitio. Poſſibile eſt de facto ⁊ ita ē ꝙ
aliqui angeli diſtingunt ab aliis angelis
ſpecie. ¶ Correlariū contra ſanctū Bo
nauenturā. Non oēs angeli ſunt eiuſdeȝ
ſpeciei. Sed dices quot erūt ſpecies an/
gelorum. Dico ꝙ ad minus nouem ſpe/
cies ⁊ veriſimiliter dicendū ꝙ etiā in eo
dem ordine quidā diſtinguūt ſpecie ab
aliis eiuſdē ordinis: ſed quot ſunt Jlle
nouit qui creauit. Opinio ſancti thome
ponit ꝙ quilibet angelus differt ſpecie
ab alio.

Querit ſecundo. Utrū
ꝑncipalis cauſa diſtinctōis ordinū ſit a
natura vel grā. Reſpondeo ꝙ ꝑncipalis
diſtinctio ordinum angeloꝝ prouenit a
gratia tanꝙ a cauſa cōpletiua ⁊ nō a na
tura angelica patet ꝑ diffinitionē ordi/
nis ſuperius poſitā vbi tria ponunt ſcȝ
natura tanꝙ fundamentū. grā tanꝙ cō
plemētū. dona naturalia tanꝙ quoddā
diſpoſitiuuȝ ad ꝑfectionē ordinis. Sic
apparet manifeſte ex coꝝ officio ⁊ actio/
ne ⁊ noiatione ipſoꝝ ordinū int quos ꝑ/
cipuus eſt ordo ſeraphin qui denoiatur
ab ardore dilectionis que nō eſt in ange
lis cōſummata ⁊ ꝑfecta niſi per gratiā.
Jtē throni vt dicit Gregorius dicunt ꝙ
tanta diuinitate replent vt in eis ſedeat
deus. Si ergo deus nō dr̄ ſedere nec in/
habitare niſi ꝑ gratiā gratūfacientē. er/
go thronoꝝ ordo nō niſi a grā. ergo pari
rōne videtur de aliis. Jtē deus nō ꝑfert
hominē homini ꝓpter naturalia ſed ꝓpt
merita. ergo ſi diſtictio ordinū ē ſm di/
uinam acceptatōnē nō eſt ſm naturalia
ſed ſm gratuita.

Quertur tercio. Utrū
ſm maiorē capacitatem naturalium de
tur a deo maiora dona gratuita. Notan
dum ꝙ dona ḡtuita ſunt duplicia. que/
dam ſunt grē gratiſdate ⁊ hec nō diſtin/
guūtur ab ipis naturalib⁹ accidētalib⁹.
Alia ſunt gratumfacientia ſicut eſt ſola
gratia ⁊ charitas que nos facit deo gra
tos ⁊ acceptos: queſtio eſt de grā gratū/
faciente. Rñdeo ꝙ maiorem gratiā dari
ſm maiorē capacitatē naturaliuȝ poteſt
intelligi tripliciter. ¶ Uno mō vt li ſm
dicat efficaciam cauſalitatis ⁊ eſt ſenſus
maior capacitas donoꝝ naturalium eſt
cauſa gratie. ¶ Secūdo modo vt dicat
diſpoſitionē congruitatis ad gratiam ⁊
eſt ſenſus. maior capacitas donoꝝ natu/
ralium eſt quedā diſpoſitio de congruo
ad maiorem gratiam. ¶ Tercio modo.
vt ly ſm dicat diſpoſitionē neceſſitatis:
et eſt ſenſus. maior capacitas naturaliū
eſt quedam diſtinctio neceſſitans ad ma
iorem gratiam.

¶ Prima ꝓpoſitio. Quia aūt bona na/
turalia non ſunt cā grē. Jdō maioꝛ grā
nō daꝛ ſm capacitatē donoꝝ naturaliū.
¶ Scđa ꝓpoſitio. Quia ꝟo aliquo mō
diſponūt ad gratiā de cōgruo ſcʒ inde ē
ꝙ maioꝛ grā daꝛ ſm maioꝛitatē bonoꝛū
naturaliū vbi nō ē obſtaculū: ſed q̄s diſ
ponit ſe ad grāiā ſm illa dona. ¶ Tercia
ꝓpō. Quia eñ bona naturalia ſunt q̄dā
diſpoſitōes ad grām grāfacientē: ⁊ ipſis
deꝰ nos monet q̄tū in ſe ē ad ꝑparandū
nos ad maioꝛē grām ⁊ q̄to maioꝛ fuerit
ꝑparatio tanto maioꝛē grām dabit dñs
¶ Quarta ꝓpō. Quia ꝟo ipſa bona na
turalia nō de cōdigno neceſſitāt ſimpl'r
ad grāʒ hic ē ꝙ nō ē neceſſario ꝙ maioꝛ
grā deꝛ ſm maioꝛitatē donoꝝ naturaliū
Reſolō. q. ſtat ī ꝓpōib. ¶ Pīa ꝓpō Eſt
ꝙ grā diuina ſeu charitas nō daꝛ hoib
nec angelis ſm maioꝛa dona naturalia.
¶ Scđa ꝓpō. Sic eſt de facto ꝙ angeli
habētes melioꝛa naturalia habuerūt et
receperunt melioꝛē ⁊ maioꝛē gratiā. Et
cauſa fuit qꝛ ſm oēm ꝟtutē ⁊ conatū na/
turaliū conuerſe ſunt ad deum.

Queritꝛ quarto de oꝛdi

num noīatione. Rñdeo ꝙ angeli pñt no
minari ꝑ ea q̄ ſūt eis pure naturalia. Se
cundo ꝑ ea que ſunt eis pure gratuita.
Tercio ꝑ ea naturalia que poſſunt eſſe
gratuita. vide textum.

Queritꝛ quinto. Utruʒ

ad ſingulos oꝛdines angeloꝝ fiat aſſum
ptio ſaluandoꝝ. Reſolutio. q. tota ſtat.
¶ Pīa ꝓpō Ad ꝑfectōʒ oꝛdis duo ꝯcur
rūt. ſ. naṫa ⁊ grā. Natura tāq̄ fundamē
tū ⁊ diſpoſitio. grā ꝟo tāq̄ cōplemētū ⁊
ꝯſummatio ptʒ ex diffinitōe angeloꝝ qñ
dicitꝛ. Oꝛdo angelicꝰ eſt multitudo cele
ſtiuʒ ſpirituū: ibi tangitꝛ natura q̄ inter
ſe aliquo mō munere grē ſimilanꝛ hic eſt
cōplementū ſicut naturaliū donoꝝ. Et
hec eſt ꝑma diſtinctio intꝛ ſe. Coꝛrelariū.
Jn demonib ⁊ ꝑuis hoibꝰ non eſt oꝛdo
ꝓpꝫe loquēdo. ¶ Scđa ꝓpō. Sicut autē
aliq̄d dicitꝛ eſſe ſm quid tale qñ eſt in ſo/
la diſpoſitione. Sic dī ſimpl'r tale qñ ē
in ſua ꝑfectione vt pʒ de illo q̄ eſt altera
tus aliq̄liter vel aliq̄ mō infirmꝰ vtpote
habēs febꝛes. ¶ Tercia ꝓpō. Cū demo
nes ⁊ angeli couenīāt in naturalib dicū
tur aliqñ demones fuiſſe de diuerſ oꝛdi
nib angeloꝝ q̄uis nun̄q̄ plene fuerint
in aliquo oꝛdine. vnde hoc intelligitꝛ ſm
q̄d ⁊ nō ſimpl'r. Un̄ qñ dī ꝙ demones ſe
ciderūt de q̄libet oꝛdine intelligitꝛ ꝙ erāt
diſpoſiti ſm naturalia ad illos oꝛdines
de q̄b ruiſſe dicuntꝛ. Jdeo ſeq̄tur ꝙ licet
demones fuerint de oꝛdinib angeloꝛuʒ
ſm q̄d nū̄q̄ tñ fuerūt ſimpl'r ¶ Quarta
ꝓpō. Quia hoīes pñt ad eminētiā grē ⁊
glīe in q̄ ſunt angeli eleuari. Jnde eſt ꝙ
ex hoib ⁊ angelis idē oꝛdo pōt cōſtitui:
ꝑma ꝑs patet ex gloſa ſuꝑ illud pſ. Cō
ſtitues eos ꝑncipes ſuꝑ oēm terrā. Ele/
git pauperes vt exaltaret ad oꝛdines an
geloꝝ celi: q̄uis nō cōueniant in natura
tamen aſſimulanꝛ in gratia.

Queritꝛ ſexto. Utrum

p̄latio q̄ eſt in oꝛdine reſpectu oꝛdinis
euacuetꝛ poſt iudiciū. ¶ Rñdeo. Dicen'
dum ꝙ ad rationem ꝑfecte p̄lationis de/
bent cōcurrere in p̄lato iſta tria. ſcʒ ꝙ ex
cedat. ꝙ influat. ꝙ imꝑet reſpectu ſubdi
toꝝ: quia ſunt in ſtatu ꝑfectionis exercē
de: debent eñ purgare: illuminare ⁊ per
ficere. Hoc mō eſt nunc in p̄latione que
attenditꝛ inter oꝛdinē ⁊ oꝛdinem in ierar
chijs angelicis ⁊ etiā ierarchia eccleſiaſti
ca. Jn angelis eñ qui oꝛdini p̄fertur ex/
cedit in naturalib ⁊ gratuitis ⁊ quodā/
modo influit purgando illuminādo et
ꝑficiendo ⁊ etiā miniſteria cōplenda in/
iungit. Cum ergo queritꝛ. Utrū ceſſet
p̄latio oꝛdinis ad oꝛdinē. Dicendū ꝙ ſi
intelligatur de p̄latione q̄tū ad primā
conditionē ſcʒ ratione exceſſus non eua/
cuabitꝛ ſed remanebit: qꝛ oꝛdo oꝛdinē ex
cedit tā in grāuitʒ q̄ ī naturalib. ita pꝰ

iudiciū ſicut ꝛ nūc. Si autē intelligitur ratione duoꝝ ſequentiū ceſſabit et euacuabitur qꝛ illuminatio quā debet recipere angelus ab angelo et imperiū ſi qd eſt ibi attendiť ꝑ cōparationē ad nos q̄bus miniſtrāt nō ꝑ cōparationē ad deū in quo deſcunt et britudinis cōpletione ꝑfecte illuminanť. vñ ꝑme Coꝛ. xv. Cū euacuauerit oēm ꝑncipatū et ꝑtātem et ꝟtutē. ergo in die iudicij ꝑncipatꝰ ꝛ poteſtas enacuabuntur.

Querif ſeptimo. Utrū ſit ſtatꝰ in nouenario. An protendať numerus vſq ad denarium ¶ Nota ꝙ iſta q̄ſtio nō intelligiť ꝑciſe de angelis ſed de hoib. Utrū ſcꝫ hoies faciant decimū ordinē. Rñdeo. Dicendū ꝙ ad q̄onē non ſunt rōnes niſi cōgruitatis nec autoritates ꝑciſe. Jdo eſt triplex opinio. Prima dicit ꝙ in paradiſo nō erit ordo denariꝰ ſed ſolū nouenariꝰ quia ad oēs ordines angeloꝝ aſſumenť oēs hoies. et ſic cōpetit vt ſit ibi exp̄ſſa figuratio ad ſuꝑ mūdanam ierarchiā q̄ in trinitate conſiſtit Et ſi obicitur de btā ꝟgine. Dicendū ꝙ ſit piuilegiū. ꝛ iſta opinio videť probabilioꝛ. Eſt igiť tercia poſitio. Adbuc ꝙ ſuꝑ nouē ordines addeť ordo decimꝰ ibi ſupra dicit additionē ꝛ capiť improprie qñ aūt capiť proprie dicit excellentiam.

Querif octauo. Utrū in angelis ordo cōpatiatur ſecū equalitatem. Reſolutio q̄onis ſtat in ſequentibus ꝑpoſitionib. ¶ Prima ꝑpō eſt. Sicut in ſuꝑma ierarchia ꝑpter ſummā ꝑfectionē repitur pulchꝛitudo ex ꝑfectiſſima equalitate et ſimilitudine partium. Sic in angelica ierarchia repitur pulcritudo ꝑfecta in gñe ex quadā ḡdatiōe diſpariū. ¶ Scd̄ ꝑpō. Duplex ē pulcritudo q̄dā eſt ꝑfecta ſimpľr q̄ conſiſtit in ſumma vnitate ꝛ ſumma equalitate pa rium ꝛ hec ſolū eſt in deo: nō eſt autē taľ pulchꝛitudo in creaturis quia nō poteſt inueniri ſumma vnitas. Alia ē pulchꝛitudo in genere ꝑfecta q̄ conſiſtit in quadam cōgruenti gradatione diſpariū vt vult Augꝰ. de vera religione. Unde aduertendū ꝙ ſumma pulchꝛitudo nō pōt eſſe in aliqua creatura. Jdeo opoꝛtet ꝙ ſit in multis quarū quelibet hꝫ quendā ḡdū ꝑfectōis. Sicut in paradiſo intelligimus ꝙ vnꝰ eſt ordo apłoꝝ. alter martyrū. alter confeſſoꝝ. alter ꝟginū ꝛ ſic de alijs. ꝛ tamē in his ordinib eſt gradatio quedā. Nec poteſt inueniri omnimoda equalitas cū de quolibet ſcō poſſit dici Non eſt inuentꝰ ſimilis illi ſic ſuo modo intelligendū eſt in ſpiritibus angelicis. ¶ Tercia ꝑpō. Eſt reſpōſiua ꝛ eſt ꝙ in quolibet ordine angeloꝝ ē ponenda quedam gradatio ꝛ exceſſus licet nō ſit tantus quātus repitur in angelis diuerſoꝝ ordinū. Rñdeo ergo ad q̄onē negatiue ꝙ ordo in angelis non cōpatitur ſecum inequalitate ꝛ hoc vult mgř in lra.

Querif nono. Utrum alijs ſubſtātijs rōnalib q̄ꝫ angelis competat ꝑ ordines diſtingui. ¶ Notanduꝫ ꝙ quadruplex eſt ſba rōnalis quedā eſt increata vt deus. Alia angelica que continet mediū inter deū ꝛ hominē. Tercia eſt hō. Quarta eſt aīa intellectiua que ē incōpleta: quia oīs pars eſt incōpleta reſpectu ſui toti. De trib vltimis eſt q̄ō non de prima q̄ eſt deus. Reſolutio ſtat in trib cōcluſionib. ¶ Prima cōcluſio. Qꝛ in ſolis angelis ꝑprie ꝛ ꝑfecte poniť diſtinctio ordinū. Ná ad ꝑfectā rōnē ordinis cōcurrit ꝑcellentia naturalium et gratuitoꝝ ſibinuicē coꝛreſpondentium ſed iſta duo ſolū ſunt in angelis ergo ꝛc̄. ¶ Scd̄a ꝯcluſio. Jn hoib aūt ſm ſtatū p̄ñtē non eſt ꝑprie ordinū diſtinctio ſm gratia. Licet aliq̄ mō ſit ſm auctoꝛitates ꝛ officia ꝛ ſtatus profeſſionū in eccleſia. Jn hominib eñ ꝛ ſi ſit repire pceellentiā in naturalib ꝛ etiam in gratuitis tñ hec duo vt plurimū ſibi nō coꝛreſpon

dent ꝛ ꝙ hodie minoꝛ eſt in meritis cras
foꝛtaſſe maioꝛ eſt. ¶ Tercia ↄcluſio. In
hominibꝫ beatis q̄uis repiatur gratia ꝛ
gloꝛia ſtabiliter: nō tamē ſic repitur vt
opoꝛteat eos q̄ p̄cellunt in gr̄a p̄cellere
in natura: ꝛ ideo nota ꝙ in hominibꝫ ſal
uatis ſaluabitur p̄cellentia naturaliū
ſicut hic i via. Ita ꝙ qui hic habuit me
lioꝛa naturalia habebit etiā ibi ꝛ ꝙ mi
noꝛa illa retinebūt i tali gradu. Poteſt
tn̄ dici ſm alios cum quibꝫ eſt magiſter
noſter ꝙ deus ↄferet melioꝛa naturalia
accidentalia ſm quantitatē gr̄e. Ita ꝙ
ꝙ hic habuit maioꝛē gratiā ꝛ minoꝛa na
turalia. ibi habebit gratiam et melioꝛa
naturalia.

Circa decimā di/
ſtinctionē queritˀ. Utrū ali
qui angeli mittantˀ. Scien/
dum ꝙ miſſio ē duplex acti
ua ꝛ paſſiua. Actiua dicit reſpectū mit/
tentis ad miſſuꝫ. Paſſiua dicit reſpectū
miſſi ad mittentē. pꝛima ē ſubiectiue in
mittente. ſcd̄a i miſſo. De ſcd̄a eſt q̄ſtio
¶ Miſſio paſſiua in creaturis pōt cōpa
rari ad tria ſcꝫ ad pꝛincipiū. terminū et
miſſum. Qn̄ miſſio cōparatˀ ad ſuū pꝛin
cipium ſcꝫ mittentem poteſt comparari
ad ipſum ſub triplici habitudine. Uno
mō vt tanq̄ a dante eſſe vt radius ſolis
mittitˀ a ſole. Scd̄o mō ad ipm̄ mittentē
tanq̄ ad dantē virtutē ſicut iaculū mit
titur a pꝛoiectoꝛe. Tercio mō ad ipſum
mittentē tanq̄ ad dantē iuriſditionem
miſſo ꝛ poteſtatē ſicut mittitur nuncius
a p̄ceptoꝛe. Tribꝫ modis mittuntˀ a deo
ad nos angeli beati: qꝛ habēt ꝛ eſſe ꝛ vir/
tutem ꝛ poteſtatē ſiue iuriſditionē quia
mittuntˀ a deo ſicut radius a ſole: ſicut
iaculum mittitur a pꝛoiectoꝛe cōtra de
mones. Miſſio autē paſſiua pōt compa
rari ad finēꝫ tanq̄ ad locū. vt lapis mit
titur ad quieſcendum in eo. vl' tanq̄ ali
quid poſſidendū ſicut donum mittitur
amico ad poſſidendū. Uel tercio tanq̄
ad operandum ſicut baliuus mittitur a
rege ad faciendū iudiciuꝫ his tribꝫ mo/
dis mittuntur ad nos beati angeli quia
frequenter nobiſcū moꝛantur ꝛ dant do
cumentum ſiue inſtructionē ad operan
dum: ꝛ etiaꝫ vt ipſos poſſideamus ſicut
amicꝰ poſſidet amicū. Miſſio etiā paſſi/
ua comparata ad miſſuꝫ dicit triplices
habitudines imperfectionis. ¶ Pꝛimo
comparatˀ miſſio ad miſſum ſub ratione
ſeparationis ¶ Scd̄o ſub rōne mutatio
nis. Si eñ mittitur romam non eſt hic.
¶ Tercio ſub rōne ſubiectionis quia ꝙ
mittitur ſubiacet autoꝛitati mittentis.
¶ Reſolutio tribꝫ modis angeli beati
mittuntur ad nos. Separantˀ non a deo
qui vbiq̄ eſt: ſed ſolum a celo empyreo.
Mittuntˀ etiā ꝛ deo ſubijciuntˀ. Mutantˀ
etiam de loco ad locum alium.

Queritˀ ſecundo. Utrū
omniū angeloꝝ ſit mitti. ¶ Notandum
ꝙ duplex eſt miſſio angeloꝛum. Que/
dam eſt interioꝛ. Quedam exterioꝛ: et
eſt qua angeli mittuntur ad nos reue/
landum nobis myſteria vel voluntatē
dei. Interioꝛ eſt qua aliq̄ angeli mittun
tur ad alios angelos ipſos interius illu
minando de agendis vel explendis circa
homines et hoc pꝛopter homines. et hoc
modo conueniunt ꝙ angeli ſupꝛeme ie/
rarchie mittuntur ad angelos ierarchie
medie. medij autē illuminant inferioꝛes
ꝛ hec miſſio eſt pꝛopter nos: ꝛ etiam exte
rioꝛ. Unde apoſtolus ad hebꝛeos deci/
mo. Omnes ſunt adminiſtratoꝛij ſpiri/
tus. ¶ Reſolutio ſtat in tribꝫ ſequentibꝫ
ꝓpoſitionibus. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. No
ta ꝙ omnes angeli mittuntˀ ad nos miſ/
ſione exterioꝛi. ¶ Secunda ꝓpoſitio.
Angeli vero de ſupꝛema ierarchia com/
muniter ꝛ regulariter mittuntur ad me
dios ꝛ medij ad inferioꝛes miſſione inte
rioꝛi. Deus eñ ita oꝛdinauit regulari/
ter ꝙ pꝛius reuelauit ſecreta ſua ſupꝛe/
mis angelis. ꝛ ſupꝛemi medijs: ꝛ ipſi infi

mis. Ita ꝙ ꝑus illuminatur anima xp̄i que ab inſtanti creationis ſue fuit perfecte illuminata a beatiſſima trinitate: et poſt reuelat ſue matri ⁊ mater chriſti ipſis ſeraphin ⁊ ipi ſeraphin cherubin ⁊c̄. ⁊ ſic cōſequenṫ. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Omnes angeli cuiuſcunq̄ ierarchie mittuntur vel miſſione interiori ꝓpter nos. vel exteriori ad nos. qualiter mittūtur communiter angeli vltime ierarchie ⁊ ſic ſaluantur autoritates apoſtoli ⁊ dioniſij ⁊ concordātur. Dioniſius dicit de miſſione exteriori. Apl'us aūt de interiori. Et ſic interiori vel exteriori mittūṫ miſſiōe. ⁊ ſic vtrūq̄ dicit veruȝ. Pōt etiā dici ꝙ quinq̄ ordines mittunṫ regulariter exterius ſcȝ poteſtates ad repellendū aduerſarios. Virtutes ad operanduȝ que dominationes dictant facienda pro bono regimine vniuerſi. et principatus ad cuſtodiam regum ⁊ principum. Archangeli autē ad cuſtodiaȝ prouinciarū ſiue cōmunitatū. Et demū angeli ad cuſtodiam ſingularis perſone. Alij autē ſuperiores mittunṫ ad intra ſic ꝙ dominationes ſunt vltimi qui mittuntur interius Poteſt etiā dici ꝙ gabriel fuit de ſupremis ordinib⁹. Omnes autē angeli ſunt nobis in adiutorium ⁊ nos omnes adiuuant vel mediate vel immediate ſiue in miniſtrandis reuelationib⁊ ſiue in perferendis noſtris orationibus. Dum enim agmina ſuprema que ſunt nobis neceſſaria agminib⁊ inferioribus reuelant ⁊ dū ſimul cum illis pro nobis ad deum interpellant ⁊ petitiones noſtras deo offerunt.

Queriṫ tercio. Utrum

mittantur ad inflāmandū affectum noſtrum. Reſponſio. Dicendū ꝙ affectuȝ noſtrum inflāmari ab aliquo poteſt intelligi dupliciter. Uno modo tanq̄ a principali agente ⁊ efficiente ⁊ hoc modo voluntas noſtra a nullo poteſt inflāmari niſi ab ipſo deo qui nos principaliter inflāmat igne ſui amoris. ¶ Secundo modo tanq̄ ab excitāte vel adiuuante ⁊ hoc modo affectus noſter inflāmatur a beatis angelis. Et ſic reſpondetur ad queſtioneȝ ꝙ beati angeli mittuntur a deo ad inflāmandū affectum noſtrum inſtrumental: ⁊ applicatiue: qui applicant voluntati noſtre beneficia dei ⁊ bonas inſpirationes dando et bona documenta. Qui autem inflāmat principaliter eſt ipſemet deus. ſm illud. Deus noſter ignis conſumans eſt.

Queriṫ quarto. Utruȝ

angelus mittatur ad illuminandum noſtrum intellectum. Quid eſt illuminatio angelica. Eſt quedā edoctio intellectualis miniſterialiter ab angelo illuminante procedens: reſpectu veri reuelati antea neſciti ab illo: qui dicitur illuminari. ¶ Reſolutio ſtat in ſequētib⁊ ꝓpoſitionib⁊. ¶ Prima ꝓpō. Illumiatio angeli illuminati nō pertinet ad augmētū iuſticie ſue voluntatis ſed noticie intellectualis. prima pars patet quia angel⁹ illuminatus poſt illuminationē non eſt iuſtior q̄ ante nec purgaṫ ab aliqua iniuſticia. Secūda pars patet: quia quandocunq̄ aliquis illuminatur de aliquo cognoſcit quod prius non cognoſcebat. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Nullus angelus poteſt illuminare principaliter aliū angelum nec hominem ſaltem quantū ad portionem ſuperiorem: licet bene miniſterialiter. Patet per Auguſtinū dicētē ꝙ ſolus deus eſt lux mentium rationalium ⁊ hoc intelligitur ꝓncipaliter. Et Johannis primo. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū. Ubi dicit Auguſtinus ꝙ ſola lux eterna ⁊ increata illuminat mentem noſtram principaliter.

¶ Tercia propoſitio eſt. Licet locutio poſſit eſſe indifferenter de vero et falſo: tam in hominib⁹ q̄ꝫ demonibus:

Illuminatio tñ eſt ſemꝑ de vero: qꝛ nul/
lus eſt illuminatꝰ cognoſcẽdo ad falſum
¶ Quarta ꝓpoſitio. Nulla cognitio q̄
habet̃ de aliquo obiecto in genere ꝓprio
ꝛ virtute intellectus nr̄i. i. nulla facta re
uelatione debet dici illuminatio. Ita ꝙ
ponit̃ reuelatio ad differẽtiã cognitõis
naturalis. ¶ Quinta ꝓpoſitio eſt. Licet
aliq̄ locutio poſſit eẽ de cognitis ꝛ mani
feſtis illi cui fit locutõ. illumiatio tamẽ
nõ niſi de ꝑus neſcitis. Et ex his pꝫ diffi
nitio. Reſolõ ſtat ĩ ꝓpõibꝫ. ¶ Pria ꝓpõ.
Solus deus põt illuminare animã no/
ſtram vel intelligentiã noſtrã q̄ꝫtum ad
portionem ſuperiorẽ ſit in pluribꝫ locis
oſtendit Augꝰ. in libro. lxxxiij. q. Men/
tem dicimꝰ que ita ad imaginẽ dei facta
eſt ꝛ in media et a prima veritate formet̃
ꝛ in pluribꝫ dr̄ ꝙ inter mentẽ ꝛ deũ nihil
cadit mediũ. ergo cũ intelligentia atten
ditur ſm aĩe ſupremũ videt̃ ꝙ nõ poſſit
illuminari ab angelo. Et gloſa ſuꝑ illõ
pš. Manus tue dñe fecerũt me. Per ſe/
metipſum irradiat pias mẽtes. Nota ꝙ
actus ierarchici qui competunt vel pñt
cõpetere cuilibet ordini de qualibet ie/
rarchia ſunt in triplici differẽtia. ¶ Pri
mo põt dici ꝙ ſunt viſio fruitio ꝛ tentio
penes intelligentiã voluntatẽ ꝛ memo/
riam. intelligentia videt voluntas fruit̃
memoria tenet. Et tales actꝰ ſunt cõmu
nes omnibꝫ beatis. ¶ Scdõ modo pñt
aſſignari qui ſunt ſcꝫ loqui audiri ꝛ mit
ti. Alij ſunt purgare illuminare ꝛ ꝑfice/
re. Vñ duplex eſt purgatio. quedã eſt a
peccato ꝛ hec nõ eſt in angelis. Alia eſt a
quadã neſcientia ꝛ hec eſt bene in angel̃
Purgant̃ eñ a tali neſcientia qñ docent̃
de prius neſcitis. Illuminant̃ autẽ per
clarã cognitionem illius prius neſciti ꝛ
ꝑficiunt̃: qꝛ talis illuminatio eſt ꝑfectio
nature intellectualis create. Sicut patꝫ
de ſole qui qñ illuminat aerẽ ꝑmo ipſuꝫ
purgat a tenebris inicio. Scdõ iformat
ipm̃ lumine in progreſſu. Et tercio ꝑfi/
cit ipm̃ quia lumẽ eſt ꝑfectio quedã aerꝫ
ꝛ hec tria ſunt ſimul duratione ſed ordi/
nantur naturalr̃. Vel aliter eſt dicẽdũ
ꝙ iſta tria denotant aliqua ad que ordi
natur doctrina angelica: quia primo re
mouet impedimẽta. ſcdõ docet verũ. ter
cio inflãmat ad amorẽ boni.

Querit̃ quinto. Utrũ

locutio angeli idem ſit qđ eius cognitio
Notandũ ꝙ locutio angelica Eſt ſpon/
tanea ꝛ voluntaria expͥſſio intellectorũ
complexe ſignatorꝫ ꝑ ſigna nota eſſe de/
termiata ſigna illi cui fit locutio. Ange/
li ꝑpoſiti ſignant minoribꝫ quod de dei
voluntate ꝑſentiũt qđ fit aliq̄bus nuti/
bus aut ſignis ¶ Notandum ꝙ locutio
exterior põt fieri tripl'r. Uno mõ quan/
do nulla eſt mutatio in loquẽte ſed ſolũ
ĩ illo cui fit locutio. Hoc mõ deꝰ loq̄tur
nobis ꝛ ſpiritibꝫ angelicis cauſando in
nobis vel in ipſis aliquã illuminationeꝫ
vel inſpirationẽ. ¶ Scdõ modo fit locu
tio ꝑ mutationẽ ꝛ loquẽtis ꝛ eius cui fit
locutio. differunt tñ quia in eo cui fit lo
cutio eſt de nouo aliqua intellectio. In
loquente autẽ eſt tm̃ ſm reſpectũ actio/
nis. ¶ Tercio mõ fit locutio qñ eſt ex/
preſſio vocalis ꝑ ſigna ſenſibilia quorũ
medio exͥmimus ꝯceptus noſtros. ꝛ
hoc addit vltra predictos duos modos
¶ Prima ꝓpoſitio. Locutio interior ſi/
ue in deo ſiue in angelo ſiue in homine
nihil addit vltra cogitationẽ vel cogni/
tionẽ ꝛ eius formationẽ. ¶ Secunda ꝓ/
poſitio. Locutio exterior ꝑter ipſam co
gitationẽ actualẽ aliquid addit. Diffe/
runt tñ in deo angel' ꝛ hominibꝫ. ¶ Ter
cia ꝓpoſitio. Locutio exterior ſicut ad
alterũ in deo addit ſuꝑ intellectionẽ re/
uelationẽ ei cui loq̄tur. ¶ Quarta ꝓpo
ſitio. Locutio exterior in hoĩe ꝑter ipſaꝫ
cogitationẽ ꝛ formationeꝫ eius addit et
actũ ꝛ ſignũ ſenſibile. Patet ad ſenſum.
¶ Quinta ꝓpõ. Locutio exterior in ſub
ſtãtijs mere ſpũalibꝫ ſiue angelis addit
ꝑter cogitationẽ ꝛ formationẽ interiorẽ

in loquēte quendā actū ſiue reſpectū lʒ nullū ſenſibile ſignū addat. ptʒ qꝛ cogitatio angeli de ſe eſt ſecreta et ideo ſi angelus vult ꝙ alij ſciant cogitationes ſuas oportet tn̄ ꝙ pandat aliquo nutu vel ſigno nō ſenſibili ſed ſpūali noto illi cui fit locutio. ¶ Correlariū. Locutio angeli differt realiꝰ a cogitatōe ſua actuali ſʒ non reqrit mediū deferens ſpeciem Ex q̄ ptʒ ꝙ triplex eſt locutio ſcʒ dei angeli et hoīs. ¶ Prima ꝓpō. Locutio dei exterior qua loquiꝰ creature nullā mutationē ponit in eo: tamē ponit aliquē effectum in eo cui loquiꝰ. ¶ Scđa ꝓpō. Locutio humana ponit mutationē taꝫ in loquēte q̄ꝫ i medio q̄ꝫ etiā in eo cui loquiꝰ. ¶ Tercia ꝓpō. In locutiōe angelica ē mutatio tā in loqnte q̄ꝫ i eo cui loqꝰ licʒ nulla ſit mutatio i medio deferēte. ¶ Correlariū rn̄ſiuū. Locutio i angelꝰ differt realꝰr a cogitatiōe ſua actuali: lʒ non tm̄ differāt ſicut in hoībus. ¶ Prima ꝓpō. Sicut hoīes per quedaꝫ ſigna ſenſibilia exprimūt cōceptus ſuos. Ita angeli exprimūt ꝯceptus ſuos ꝑ quedā ſigna intellectualia ad plenum ſignificantia. ¶ Scđa ꝓpō. Boni angeli loquūtur ſibi inuicē ꝑ quedā ſigna intellectualia ad plenum ſ̄cantia multiplicibus gn̄ibus linguarū. ptʒ. hoīes pn̄t. multo magis angeli. ¶ Tercia ꝓpō. Sicut in productione ade ꝛ eue fuerunt eis data a deo aliqua ſigna ad plenum ſ̄cantia. Ita angelis fuerunt data aliq̄ ſigna intellectualia ad plenum ſignificantia. ¶ Quarta ꝓpō. Probabile eſt ꝛ veriſiꝰle ꝙ oēs angeli ſiue boni ſiue mali cognoſcant oīa genera linguaruꝫ quorūcunq̄ꝫ hoīm. ¶ Quinta ꝓpō. Probabile ꝛ veriſimile eſt ꝙ diuerſitas ideomatū hoīm fuit deriuata a diuerſitate linguarū angeloꝝ. pʒ qꝛ angeli ſciunt oīa ideomata hoīm: ſed nō didicerūt ab hominibus. ¶ Sexta ꝓpō. Non oīa ſigna ꝑ q̄ loquūtur boni angeli inter ſe cognoſcuntur a demonibꝰ. lʒ econtra boni angeli cognoſcant oīa q̄ loquunꝰ demones. ptʒ qꝛ boni angeli ſ excedūt malos in noticia.

Sexto queriꝰ. Utrū eadem locutio poſſit eſſe a deo et angelo.

¶ Sciēdū ꝙ triplex eſt locutio ſcʒ angelica humana ꝛ diuina. Et illa ē duplex. quedā fit immediate a deo ꝑ ſemetipm ſine angelo medio et hec fit ꝑ reuelationem: nec eſt ad ꝓpoſitū. Alia qua loquitur nobis deus ꝑ miniſteriū angeloruꝫ de qua dꝛ in Apocaꝰ. Loquēs ꝑ angelū ſeruo ſuo iohanni. Et de iſta eſt q̄ſtio. Deus eīm ſepiſſime indicat voluntatem ſuā nobis ꝑ angelos ſuos: vel verbis tm̄ vel rebus tm̄: aliqn̄ ṽbis ꝛ rebus ſimul aliqn̄ imaginibꝫ oculis cordis oſtenſis. Exemplū qn̄ loquiꝰ deus nobis ꝑ angelos verbis tm̄ Johis. xij. Clarificaui ꝛ iterū clarificabo. Exemplū qn̄ loquiꝰ ſignis tm̄ vt ezechiel vidēs viſiones dei. Exemplū qn̄ loquiꝰ ṽbis ꝛ ſignis ſimul Adā audiuit vocē dei deambulātis ad auram poſt meridiē: deambulatio poſt meridiē ſignabat elōgationē a deo refrigerationē ardoris charitatis. Aliqn̄ indicat volūtatē ſuā imaginibꝰ cordis noſtri vt iacob vidit ſcalā. Aliqn̄ imaginibus an̄ oculos cordis ex aere aſſumptis vt abraam vidit tres viros et vnū adorauit. Aliqn̄ loquitur ꝑ ſubſtātias celeſtes vt per nubē. vt Matt. xvij. Vox venit de nube hic eſt filius meꝰ dilectus. Aliqn̄ loquiꝰ ꝑ ſubſtantiaꝫ terreſtrē vt aſinus balaam. Aliqn̄ loquiꝰ ꝑ ſubſtātias terreſtres ꝛ celeſtes vt apparuit moyſi in rubo ardēte. Aliqn̄ loquiꝰ ꝑ angelos q̄ angelus apparet in propria ꝑſona oculis cordis: vt apparuit angelus in ſomnis ioſeph. Et angelus ingreſſus eſt in zachariā ꝓphetā et loquebatur in eo. ¶ Reſolutio. q. ſtat in ꝓpōibꝫ ¶ Prima ꝓpō. Sicut dicitur deum triplꝰr videre ſcʒ viſione corꝑali imaginaria itellectuali. Sic dꝛ triplꝰr audire. Corꝑalis viſio eſt qn̄ corꝑalibꝫ oclis videmꝰ deū: vt

abꝛaā vidit deū in ſuba creature. Viſio imaginaria eſt qñ vt dormiēs vt vigilās aliquas ſpecies imaginarias cernit quibus aliquid ſignat vt pharao vidit ſeptem ſpicas ꝛ hoc in ſomno. Petrus vigilās in extaſi vidit in lintheo quadrupedia ꝛc. Viſio intellectualis eſt qñ ſpū ſctō reuelante intellectui mētis veritatē myſterioꝝ capimus ſicut etiā iohannes in Apocalipſi frequēter vidit deū. Similiter triplex eſt auditio qua audit deus. ¶ Auditio coꝛpalis eſt que fit p aliqđ ſignum ſenſibile exterioꝛibꝫ auribus oblatū. Freqnter hac auditione deꝰ fuit auditus patet in lege moyſi etiā in euāgelio. Hic eſt filius meꝰ dilectus ꝛc. Auditio imaginaria eſt que fit per aliqđ ſignum i interioꝛi ſenſu foꝛmatū hoc modo auditus eſt deus a pꝛophetis. Auditio intellectualis eſt que fit per aliqđ inſpirationis verbū nr̄is mentibꝰ imediate a deo inſpiratuꝫ. ¶ Scđa pꝛopoſitio pꝛincipalis. Sicut deus tripliciter auditur a nobis ita tripliciter dicit loqui nobis ſm ꝙ triplicem i nobis excitat auditum. ptꝫ quia cuilibet auditioni coꝛreſpondet ſua locutio. ¶ Tercia pꝛopō Locutio illa qua deus loquitur nobis ſigno exterioꝛi id ē locutione coꝛpali ſiue interioꝛi id eſt locutione imaginaria ſemp vel frequēter fit miniſterio angelico. ¶ Quarta ꝑpō. Locutio intellectualis q ſcꝫ deus inſpirat aliqđ in mentibus noſtris: licet qđdāmodo miniſterialiter poſſit fieri ab anglo pncipalr tamē fit a deo. Pōt fieri ab anglo ab inferioꝛi ¶ Quinta ꝑpō. Prima locutio ſcꝫ coꝛpoꝛalis et ſcđa ſcꝫ imaginaria ſūt ſimul ꝛ dei ꝛ angeli: lꝫ dei vt imꝑantis ꝛ pncipaliter agentis ꝛ angeli vt exequētis. ¶ Sexta ꝑpō. Qñ deus loquit p angelū tūc ſermo illius exeqntis pōt capi dupliciter. Vno mō vt refert ad pſonā dei in cuius pſona loquit. Alio mō vt refert ad pſonā angeli vt ſcꝫ ipe angls ſit nunciꝰ. Exemplū pmi. Ego ſuꝫ deꝰ abꝛaā yſaac et iacob. Exemplū ſcđi. Ego ſum gabriel Luce. i. ¶ Septima ꝑpō. Locutio intellectualis eſt ꝓpꝛia ipi ſoli deo q ꝓpter nō pōt cōpetere ipſi angelo ꝛ ideo non pōt eſſe eadem locutio intellectualis dei ꝛ angeli.

Circa vndecimā diſtinctionē querit pꝛimo. ¶ Utrū angli deputari debuerūt ad cuſtodiā hoīs lapſi. ¶ Sciēdū ꝙ triplex eſt cuſtos hoīs qdā vniuerſalis ꝛ eſt ipſe deꝰ qui ſpecialiter curā hꝫ de nobis. vñ Job. vi. quid faciā tibi o cuſtos hoīm. Cuſtos particularis eſt vnus angelus deputatus a deo ad cuſtodiendū vnū pncipē in ſpūl pncipaliter toti pplo pncipat vel vnum regnū vel vnā patriaꝫ. Alius eſt cuſtos hoīum et ſingularis ꝛ eſt angelus deputatus ad cuſtodiā ſingularis pſone: qꝛ cuilibet creature rōnali deputat angls a pmoꝛdio natiuitatis vel ſm alios a pncipio ꝯceptionis. vñ Hieronymꝰ. Magna dignitas animarū eſt qm̄ qlibet ab oꝛigine natiuitatis habeat. vnū angelū cuſtodē. Queſtio eſt de cuſtodia particulari ſiue ſingulari. ¶ Dicendū ꝙ poſt peccatum vel lapſuꝫ ꝓthoplaſtoꝝ. Hō reſtitutus eſt bꝛūs. Conueniēs fuit hominē lapſum angelice cuſtodie ꝛ angl'm deputari ad cuſtodiendum hoiem: tum quia decet altitudinē diuine potētie: tū quia decet oꝛdinē diuine ſapientie: tum qꝛ etiā decet dulcedinē diuine miſericoꝛdie. Mgr̄ tenuit abſolute ꝙ ab inſtanti conceptionis ſcꝫ qñ anima infundit coꝛpoꝛi oꝛganico qꝛ eſt verus hō et magis indiget cuſtodie in vtero matris ꝙ̄tum ad aliquid ꝙ̄ extra.

Secūdo querit. Utrū competēs fuerit angelū deputari ad cōditi cuſtodiā. Competēs. i. conueniēs. ¶ Notandū ꝙ triplex eſt ſtatus hoīs. ſ. inſtitutus lapſus ꝛ refoꝛmatꝰ. Inſtitu

tus eſt in q̄ fuit forte p ſex horas. Et de iſto ſtatu eſt qō. ¶ Rñſio q̄ ſi angelus deputatus ad cuſtodiaꝫ hoīs in multis proſit ei vt ſubueniat: tñ ſpecialr̄ ad h̄ deputat̄ vt ab inuiſibili aduerſario de/fendat: ⁊ quia ſunt inuiſibiles coadiutores ad ſuſipius defenſionem. Non ſolū ſm ſtatū nature lapſe fuerunt neceſſarij ſed ſm ſtatū nature inſtitute quātomagis nunc q̄ꝫ tunc.

Tercio querit̄. Utrum angelus poſt obſtinationē ſubtrahat cuſtodie beneficiū. ¶ Rñſio. Q̄ effectus angelice cuſtodie eſt reſpectu boni ꝯſeruandi vel acquirendi vel reſpectu mali deſerendi vel euitādi ⁊ minuendi. Bonus igit̄ angelus obſtinatos non deſerit q̄ꝫtum ad actū cuſtodie q̄ reſpicit malū quia ſemp retrahit hoīem ne labatur in peius. ¶ Nota q̄ mediocriter mali ſunt illi q̄ fragilitate peccāt ⁊ volūt penitere Nota q̄ excōicatio debet fieri ad correptionē delinquētis. Si prelat⁹ videret aliquē obſtinatū non debet ipm̄ excōicare. Nota q̄ antixp̄s habebit angelū ad cuſtodiendū ipm̄ a malo ſed non q̄ꝫtum ad bonum promouendum.

Quarto querit̄. Utruꝫ ex btitudine cuſtoditi angelo cuſtodiēti amplificet̄ gaudiū. ¶ Rñſio ſtat in diſtinctionib⁹. ¶ Prima diſtinctio. Gaudium creſcere pōt intelligi dupliciter. Uno mō extenſiue ⁊ intenſiue: qñ de primo mō loquitur. Extenſiue gaudiū angeloꝝ creſcit de pl'ib⁹ ei gaudet nunc q̄ꝫ prius. ¶ Pono primā propoſitionē. Angelus plus gaudet extenſiue q̄ꝫ pus cuꝫ aliquis ſaluat̄. patꝫ q̄ꝛ de pluribus gaudet nunc q̄ꝫ prius. Alio mō creſcit gaudium in angelo intēſiue qñ affect⁹ eius copioſius ⁊ magis de aliquo gaudet. ¶ Scd̄a diſtinctio. Gaudiū augmētari in angelis poteſt intelligi dupliciter. Uno modo de gaudio ſubſtātiali vl' accidentali. Et vera opinio ſtat in duab⁹ ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpō. In angelis nullo modo accreſcit gaudium ſubſtantiale qd̄ ſcꝫ eſt premiū habitū de bono increato ⁊ eſt gaudium eſſentiale qd̄ habēt de deo ⁊ in deo clare videndo ⁊ ſuper oīa amato ⁊ dilecto: quia in his duobus conſiſtit beatitudo. ¶ Scd̄a ꝓpō. Gaudiū accidentale qd̄ eſt de bono creato continue intenditur ⁊ creſcit in angelo. quia vbi eſt maior materia gaudij ibi gaudiū: ſed in angelis eſt maior materia gaudij in continua ſaluatione hominum et reſtauratione ſuperne ciuitatis. Et dicitur premiuꝫ accidentale q̄ꝛ nō eſt de obiecto beatifico in quo eſt premium eſſentiale. patet reſolutio ¶ Nota q̄ duplex eſt beatitudo. Quedaꝫ eſt ſtatus perfectus per plenitudinem omnis boni: de iſta Boetius dicit q̄ beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Quedam q̄ eſt ſtatus aliqualiter perfectus ſcꝫ per carentiam omis mali. In deſcriptione Boetij tria notant̄. Primo ponitur ſtatus loco generis. Status eſt ſtabilis permanētia. legib⁹ diuine ſapientie firmata ſm doc. ſubti. Et ſm hanc deſcriptionē applicātur ⁊ exponuntur tres ſtatus ſcꝫ Stat⁹ nature inſtitute deſtitute et reſtitute. Scd̄a particula eſt oim̄ bonoꝝ aggregatione que principalr̄ ſunt tria. ſcꝫ viſio clara fruitio perfecta ⁊ tentio firma. ad que omīa alia reducuntur. Tercia particula eſt perfectus: quia nihil deeſt. q̄ꝛ ille eſt beatus qui habet quicq̄d vult et nihil mali vult. vt dicit Aug⁹. Alia eſt beatitudo ſcꝫ per carentiā oīs mali. Et eſt ſtat⁹ carens omni malo tam culpe q̄ꝫ pene. Et in iſto fuerunt creati angeli q̄ꝛ fuerunt creati innocentes. Nota q̄ duplex eſt voluntas ſcꝫ abſoluta ⁊ conditionata ſiue antecedens. Unde angelus vult ſaluari quos preſcit ſi ipſe ſciat voluntate conditionata nō abſoluta.

Circa diſtinctio/
onē duodecimā q̄rit̄ primo
¶ Utrū materia corp̄aliū
creata ſit i oīmoda poſſibi/
litate. Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna diſti
ctione. ¶ Diſtinctio eſt q̄ poſſum⁹ loqui
dupl'r d̄ materia. Uno mō ſm q̄ exiſtit
i rerū natura. Sc̄do mō vt ɔſideratur ab
aīa. ¶ Prima ꝓpō. Materia ſm eſſe q̄d
habꝫ in aīa pōt ɔſiderari abſq̄ omī for
ma ⁊ ſic pōt ɔſiderari in oīmoda poſſi
bilitate paſſiua ſupple ſubiectiua. patꝫ
q̄2 intellectus pōt ɔſiderare eſſentiā ma
terie vt eſt nudata omī forma ⁊ vt potēs
recipere formā. ¶ Sc̄da ꝓpō. Materia
ſm q̄ exiſtit in rerū natura nō eſt de fa
cto ſine loco ⁊ ſine tempe ⁊ ſine motu vel
q̄etē: nec eſt etiāꝫ ſeparabilis per agens
naturale ab omī forma. ¶ Tercia ꝓpō.
Implicat ɔtradictionē materiā eſſe in
rerū natura ⁊ ipam eſſe ſeparatā ab om
ni forma et iō non pōt ſeparari ab omni
forma etiā ꝑ diuinā potentiā. ¶ Scot⁹
hāc ꝓpoſitionē improbat. Arguitur ſic
Q̄ñcūq̄ ſūt aliq̄ duo entia abſoluta re
aliter ⁊ eēntialiter diſtincta ⁊ vnum eſt
prius alio deus pōt facere prius ſine po
ſteriori. Iſte eſt articulus pariſieñ. ſꝫ ma/
teria eſt hmōi. ergo ⁊c̄. minor patꝫ q̄2 eſt
receptiua forme ſubſtātialis. ergo nō eſt
reſpectus ⁊ diſtinguit̄ realiter a forma ⁊
eſt prior forma. ergo ⁊c̄.

Sc̄do querit̄. Utrū ma

teria illa ꝑducta ſit ꝑfecta actualitate.
Dico q̄ aliq̄d poteſt eſſe in actu dupli/
citer. Uno mō quia p̄ñtialiter exiſtit et
⁊ eſt actu exiſtēs in rerum natura. Alio
modo aliq̄d eſt in actu: quia eſt in actu
cōpleto ⁊ perfecto. Exemplū corpus hu
manū dupliciter eſt in actu. primo quia
p̄ñtialiter exiſtit et ſic corpus mortuum
ita bñ eſt in actu p̄ñtialitatis ſicut cor/
pus viuū ſed nō eſt in actu cōpleto ⁊ ꝑ/
fecto et ſpecifico niſi per aīam rōnalem
ſeu formā vltimā. ¶ Propoſitio. Omne
q̄ eſt in actu cōpleto actualiter exiſtit ſꝫ
nō ecōtra. ¶ Sc̄da diſtinctio. Duplex ē
actus ſcꝫ entitatiuus ⁊ trāſcendēs. et eſt
ille quo aliq̄d habet eſſe extra cauſaſ ſu/
am ⁊ actu principaliter exiſtit. vnde iſte
actus non eſt niſi propria entitas rei et
ſic dicit ſcotus Q̄ ſi de⁹ ſepararet ma/
teriā ab omni forma adhuc tamen eſſet
in actu entitatiuo. hic actus dicitur trā
ſcendens quia conuenit omni rei. Et ſic
non oīs actus eſt a forma. Alius ē actus
formalis ⁊ eſt ille quo res eſt in actu cō
pleto ⁊ perfecto ⁊ ſpecifico De hoc actu
eſt q̄ſtio preſens. Nam non eſt dubium
quin fuerit creata i actu imperfecto quia
fuit terminus creationis. In hoc dubio
eſt duplex opinio. Prima eſt Aug⁹. qui
ponit q̄ omnia fuerunt creata imperfe/
cte actualitate. ⁊ allegat Eccleſiaſticū
dicentē. Qui viuit in eternum creauit
omnia ſimul'. Alij (ſcꝫ omēs doctores) di
cūt ɔtrariū adherentes textui Geñ. ⁊ ca
ptiuantes intellectum ſuū iugo fidei et
ſacre ſcripture q̄ de⁹ fecit omnia per or/
dinem vt cōtinetur in textu biblie. Cre
auit tamen deus quattuor in principio
ſcꝫ celum empireum naturā angelicam
tempus ⁊ materiam informē. Licet om/
nia entia fuerunt creata ſimul: nō tamē
omnia entia fuerūt ſimul facta.

Tercio queritur. Utrū

materia illa corporalium creata ſit ſub
aliqua formarum diuerſitate. Querit̄.
Utrum de rigore ſermonis ſit concedē/
dum q̄ naturaliter et ſm phm materia
poſſit eſſe ſine forma. Pro declaratione
pono propoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio
ſm phm. Notandū q̄ ab omni forma re
aliter eſt ſepabilis maetria: quia ab iſta
et ab illa ⁊ ſic de alijs ⁊ nō eſt dabilis ali
qua forma a qua non ſit ſeparabilis. er
go ⁊c̄. Ex quo ſequit̄ q̄ iſta eſt ɔcedēda
¶ Sc̄da ꝓpoſitio. Materia poteſt eē ſi/
ne forma ⁊ ibi forma diſtinguit̄ ⁊ confun

dicitur rõne negatiõis incluſe in hoc ſin cathegorematico ſine. ꝛ pꝫ ꝑpõ q2 pt eē ſine hac foꝛa ꝛ ſine illa ꝛ ſic de alijs ꝗ ꝛc. Et daꝛ exemplū ꝑ iſtam terciã ꝑponē. ¶ Tercia ꝑpõ. Coꝛp9 pt eē ſine loco nõ loquēdo de pmo coꝛpe. ¶ Quarta ꝑpõ. Materia aūt nunꝗ eſt ſepata ſimul et actu a foꝛma ſic ſcꝫ quin habeat aliquã foꝛmã ſicut de coꝛpe i loco : impoſſibile eſt enim materiã eē quin habeat aliquã foꝛmã: immo qñcūq eſt ſub aliq̃ foꝛma pticulari. hꝫ duas foꝛmas: vnã ſibi con creatã ꝛ aliã ꝑ gñatiōꝫ naturalē ꝛc. Po teſt tñ deus facere materiã ſine foꝛma. ¶ Quinta ꝓpõ. Materia põt exiſte re actu per diuinã potentiã ſine q̃cunq foꝛma. pꝫ q2 eſt ens abſolutū reale ꝛ nõ neceſſario depēdēs ineſſe ab aliq̃ creato ¶ Rñ. Dicendū eſt ꝙ iſta opinio eſt te nenda ꝑ q̃ ponūꝛ ꝑpoēs. ¶ Prima ꝑpõ Materia illa ꝑfecta eſt ſub aliqua foꝛ ma incōpleta tamen que non dabat ſibi eſſe ꝑfectuꝫ: ideo dicebaꝛ infoꝛmis. Hec aūt foꝛma pt dici foꝛa coꝛpeitatis pmo in materia ꝗ cõcreata eſt quedaꝫ foꝛma ſubſtãtialis q̃ non põt gñari nec coꝛrū pi ꝑ agēſ naturale: ſꝫ ſolū ē a dõ ānibila bilis. Hec aūt foꝛma diſponebat ad foꝛ mas vlterioꝛes. ¶ Scḋa ꝑpõ. Quia ma teria iſta hꝫ appetitū ad multas foꝛas ideo habet quandã diuerſitatē in ſe ꝛ in ſuis partib9: q2 q̃t ſunt foꝛme receptibi les in materia : tot habet appetitus di uerſos. In materia ſm Scotū: tot fue runt ꝓducte foꝛme reſpectiue: quot po terãt recipi foꝛme in ea. Sic ergo mate ria fuit producta cū vna foꝛma abſolu ta; fuit tñ creata ſub diuerſis foꝛmis re ſpectiuis q̃ ſunt appetitus actuales ad diuerſas foꝛmas. Et poniꝛ exemplū de embrione. Tenendū eſt firmiter ꝙ ma teria non fuit producta ſub diuerſitate foꝛmarū ſubſtantialium.

Quarto queriꝛ. Utrū celeſtium ꝛ terreſtrium vna ſit materia

q̃tum adeſſe. ¶ Notandū ꝙ coꝛpoꝛa ce leſtia ſunt que ſunt ingñabilia et incoꝛ ruptibilia ꝑ naturã ꝛ intrãſmutabilia ad inuicē. Coꝛpa autē terreſtria ſunt q̃ ſunt gñabilia ꝛ coꝛruptibilia ꝛ ꝑ natu ram trãſmutabilia ad inuicem: vt ſunt quattuoꝛ elemēta ꝛ omnia coꝛpa mixta ſiue ꝑfecta ſiue impfecta. ¶ Reſolutio q̃ōnis ſtat in ꝑpoſitionib9. ¶ Prima ꝓpo ſitio. Materia coꝛpoꝝ celeſtiū ꝛ ter reſtrium habet vnū ꝛ idē eē loquēdo de eſſe qḋ habuit añ productionē illoꝝ coꝛ poꝝum. pꝫ q2 de eadē materia oia ſunt facta. ¶ Scḋa ꝑpõ. Materia nõ hꝫ vnū ꝛ idē eē in coꝛpib9 celeſtib9 ꝛ terreſtrib9 poſt productionē illoꝝ coꝛpoꝝum. patet quia in celeſtib9 non eſt gñabilis nec coꝛ ruptibilis nec trãſmutabiꝉ: i terreſtrib9 ꝑo ecõtra. Loq̃ndo ſupple ꝙ ſit gñabiꝉ ꝛ coꝛruptibilis ſubiectiue: q2 nõ poteſt gñari terminatiue vꝉ obiectiue. ¶ Alia ſolutio ſtat in diſtictionib9. ¶ Prima di ſtinctio eſt quadruplex vnitas in mate ria ſm eſſentiã ſcꝫ eſſe incompletū ꝛ cõ pletū remotū. ¶ Scḋa diſtinctio q̃dru plex eſt materia quedaꝫ que ſolū ſubeſt foꝛme ſubſtantiali. Alia que ſubeſt foꝛ me ſubſtãtiali ꝛ quãtitati Alia q̃ ſubeſt foꝛme ſubſtãtiali q̃ntitati ꝛ q̃litatibus ꝯtrarijs Alia q̃ ſubeſt pter predictã foꝛ mam vniformitati partiū. Exemplum pmi vt materia in angelis. ¶ Pono pro poſitionē ꝙ in ſpūalib9 ꝛ in coꝛpalibus vna eſt materia q̃tum ad eſſentiã. Exē plum ſcḋi vt materia coꝛpoꝝ celeſtiū. ¶ Scḋa ꝑpõ. Oim coꝛpaliū ſiue coꝛru ptibiliū ſiue incoꝛruptibiliū vna eſt ma teria. Exemplū tercij vt materia oium coꝛpoꝝ inferioꝝ. ¶ Tercia ꝑpõ. Capiē do materiaꝫ tercio modo ſcḋm eſſe non eſt eadē coꝛpoꝝ celeſtiū ꝛ terreſtriū. Ex emplū q̃rti vt materia ignis ꝛ aque non aeris. ¶ Notãdū ꝙ eē eēntie vniuſcuiuſ ꝙ rei eſt ipamet eēntia rei penit9 cū ipa re. Differēs ſolū penes modū cõcipiēdi q2 eſſe dicit ꝯcretū ꝛ eēntia abſtractū vt

humanitas hominis eſt eſſentia ſua. Et ſicut ſe habet eſſentia ſic ſe hȝ eſſe actualis exiſtentie. Et de vtroqȝ eſt qō.

Quinto querit̃. Utruȝ

materia pducta fuerit añ oēm dieȝ. Reſolutio. q. ſtat in ppōnibꝰ. ¶ Prima ppō Materia ſm ordinē nature fuit creata añ oēm diē ſm oēs doctores. ¶ Scđa propoſitio. Inter creationē materie prime ꝛ inter pductionē lucis vel cuiuſcūqȝ alterius rei fuit aliqua mora tpīs ꝛ in illa mora vt fert̃ fuit factū pliū in celo inter bonos ꝛ malos angelos. Et qñ deus dixit: fiat lux: mali ceciderunt ꝛ boni fuerunt confirmati.

Sexto querit̃. Utrum

materia illa pima habuerit ſitum vel locum. ¶ Rñſio. q. ſtat in ppoſitionibus. ¶ Prima propō. Cum materia illa prima eſſet moles quedā habēs extenſionē ꝛ habens celū empireū ambiens ipſam: ipſa fuit de facto in loco. ¶ Scđa ppō. De facto materia illa cum eſſet ſubſtantia corpulenta ꝛ quanta erat in loco repletiue. Nā repleuit totā cōcauitatē celi empirei per modum nebule. ¶ Tercia propō. Qꝛ in partibꝰ illius materie pme erat quedā diſtinctio ſm ſubtilitatem ꝛ groſſiciē: l[illegible] non plene ꝛ perfecte ſed impfecte. Nam pars ſuperior de qua facti ſunt celi erat ſubtilior: pars ꝟo inferior de qua facta ſunt elemēta erat groſſior. ¶ Dicendū ꝙ duplex eſt locus quidā ſpūalis: alius corpalis. Scđa diſtinctio ſpūalis eſt duplex quidā cōſeruatiuus locati vel loci. Alius limitatiuus vel deſcriptiuus. Cōſeruatiuus eſt ipa virtus diuina conſeruās ꝛ gubernans ꝛ continēs oia pro q̄ dico ppoſitionē. Qꝛ cuilibet rei create ſiue ſpūali ſiue corporali virtus diuina eſt locus gubernans ꝛ conſeruatiuus oia hinc eſt qđ dr̃ ſapie Spūs dñi repleuit orbē terrarū quia vt ipe dicit celū ꝛ terram ego impleo. Spiritus dñi id eſt ſpūs qui eſt ipſe deꝰ hic tenetur ſubſtātiue: hoc ens qđ eſt deus continet oia. Adhuc deus eſt in loco tripliciter. Uno modo p pñtiaȝ. Alio modo per potentiā. Tercio modo p eēntiā Illud dr̃ eſſe in loco p pñtiam qđ eſt pſens oibus rebus: hoc mō deꝰ eſt in loco pñtialiter: quia clare videt non ſolū facta ſed etiam fienda. Itē deus eſt pſens potentia ꝯſeruando oia ꝛ eſt mihi itimius qȝ anima mea. ¶ Illud dr̃ eſſe pñs per eſſentiā qđ habet naturā ſuā propriam veraciter in illa re cui dr̃ eſſe pñs. Iſto modo preſens eſt deus cuilibet re nec ē verius in celo per eſſentiā qȝ in inferno vel alibi. Implicat ꝯtradictionē deuȝ facere aliquā rem de nouo et non eſſe in eadē per eſſentiā. Alius eſt locus limitatiuus vel deſcriptiuus ꝛ ſic ppria limitatio ppa finitas vl' clauſio dr̃ locus limitatiuꝰ cuiuſlibet rei. Uñ pprius locus limitatiuus angeli eſt ppria eiꝰ natura vel finitas ſue nature: nec eſt qō de illa. Corpalis locus capit̃ dupl'r. Uno mō fundamentaliter ꝛ nihil aliud eſt qȝ quedā ſupficies ꝯcaua corpis cōtinētis locatū. Alio mō capit̃ formal'r ꝛ eſt qdā reſpectꝰ extriſecꝰ aduenīēs fūdata in ſupficie ꝯcaua circūſcripta ꝛ locāte: ꝛ tminatꝰ ad locatū ꝛ vocat̃ circūſcriptio actiua locus formal'r q eſt hitudo circūſcripti ad circūſcriptuȝ. ¶ Notandū ꝙ aliqd eē in loco pōt intelligi qttuor mōis. ¶ Pꝛīo circūſcriptiue. Et ē illud qđ eſt ſic pñs ꝙ totū locatū corrñdet toto loco ꝛ qlibȝ ps locati corrñdet alicui pti loci Sēp locū ꝛ locatū ſt adeq̄ta ꝛ ſic ego ſū in loco. Ex q ſeqt̃ ꝙ deꝰ nō pt eē in loco circūſcptiue qꝛ deꝰ nō hȝ ptes. ¶ Scđa ppō Quicqd ē in loco circūſcriptiue hȝ ptes. Ex q ſequit̃ ꝙ angli nō ſūt in loco circūſcriptiue qꝛ nō hñt ptes: qꝛ eē i loco dimēſiue ꝛ occupatiue ſt idē. Aīa rōalis qȝtū eſt de ſe ꝛ etiā pūcta nō ſunt in loco circūſcriptiue qꝛ non hñt ptes. ¶ Scđo mō capit̃ diffinitiue. Et eſt illud qđ eſt pñs loco p realē exñtiā et pñtiā ſic tñ ꝙ

qn̄ eſt pn̄s vni loco nō pōt eſſe in alio lo/
co qꝛ ſunt entia limitata. Iſto mō ange
li ſunt in loco qꝛ ꝯtrū ē de natura ange
li nō pt eē in pluribꝫ locis niſi de poten/
tia dei. ¶ Tercio mō capit̄ ſacr̄alr̄. Et
eſt illd̄ qd̄ eſt pn̄s ꝑ verā pn̄tiā alicui ꝑ
ſignū ſenſibile ſic tn̄ ꝙ qn̄ eſt pn̄s vni lo/
co pt etiā eē pn̄s alteri loco Iſto mō cor
pus xp̄i eſt in loco. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ corpꝰ
xp̄i no pōt eſſe ſub q̄libet re ſacr̄alr̄ ſed
oportet ꝙ ſit ſenſibile ſignū qꝛ in anglis
ꝛ aiabꝫ nō eſt ibi ſacr̄alr̄. ¶ Quarto mō
capit̄ immēſiue. Et eſt illud qd̄ neceſſa/
rio eſt in q̄libet loco ſi ponat̄ locus: vl̄ in
qualibet re ſi ponat̄: ꝛ ſic deus eſt in q̄li
bet re ſiue loco.

CIrca decimam/
terciā diſtinctiōꝫ q̄rit̄ p̄mo.
¶ Utrū ꝑ illā lucē q̄ dr̄ eſſe
opus prime diei intelligat
ſcriptura lucē corꝑalē vel ſpūalē. Aug.
ponit talē ꝯcluſionē. Illa lux q̄ fuit pro
ducta: prima die nō eſt lux corꝑalis ſed
ſpūalis. pꝫ qꝛ illa lux eſt natura angeli/
ca q̄ ē natura ſpūalis. Alij ponūt ꝯclu/
ſionē ꝙ illa lux que facta eſt p̄ma die nō
erat ſpūalis ſꝫ mere corꝑalis. Et intelli
git̄ no ſolū de luce q̄ eſt accn̄s: ſed cū dr̄
fiat lux id eſt corpus lucidum.

Secūdo querit̄. q̄liter

illa lux faciebat diē ꝛ noctē. Notādū ꝙ
nox capit̄ q̄druplr̄. ¶ Uno mō ꝓ ip̄is de
monibꝫ vt vult Aug. ſuꝑ Gen̄. ¶ Scd̄o
mō ꝓ pctō vt dr̄ a nocco ces. qꝛ pctm̄ plꝰ
oibꝫ nocet. Pmo mō dr̄ a nicteniȷ̄ qd̄ eſt
nigrū. ¶ Tercio mō capit̄ ꝓ abſentia il/
lumiat ois ſuꝑ emiſperiū nr̄m. ꝛ ſic capi
tur in qōne. Et h̄ mō capit̄ duplr̄. Uno
mō ꝓ abſentia ſolis. Alio mō ꝓ abſētia
luis cāti a nube lucida q̄ fuit fctā p̄ma
die. Quarto mō capitur pro tribulati/
one vt dicit gloſa ordina. ſuꝑ p̄mū pſ̄.

Tercio q̄rit̄. Utrū lux

ſit corpꝰ vl̄ forā corꝑis. ¶ Notādū ꝙ du
plex ē lux. ſ. ſpū. al̄ ꝛ corꝑal̄. Spūalis eſt
duplex. q̄dā eſt icreata q̄ eſt eēntia dina
dr̄ em̄ puriſſima lux ꝑ ꝑuatōꝫ ſeu nega/
tionē cuiuſlibꝫ tenebroſitatꝫ ꝛ obſcuri/
tatꝫ ꝛ cuiuſlibet paſſibilitatꝫ materie ꝛ
cuiuſlibꝫ ignorantie ꝛ cuiuſlibꝫ pctōꝝ.
Quedā ē creata lux ſpū al̄ q̄ eſt triplex:
q̄dā eſt eēntialis; q̄dā ꝯſubalis: ꝛ q̄dam
accn̄talis. Pria ē natura āgelica. Scd̄a
eſt potētia intellectiua angl̄i vl̄ hoīs: qꝛ
eſt idē eēntialr̄ cū eēntia angl̄i vel aīe.
Tercia eſt oīs intellectio ꝛ oīs cognitio
ꝛ oīs ſapiā ꝛ ſciā. Et de iſtis nō ē qō nec
ad ꝑpoſitū. Lux corꝑal̄ de q̄ eſt ad ꝑpo
ſitū ſic deſcribit̄. Eſt q̄dā q̄litas accn̄ta
lis realr̄ inherēs corꝑi lucido cāūa ꝛ ꝓ
ductiua luis tāq̄ꝫ ꝑp̄e ſue ſpēi in corꝑe
dyaphano. ¶ Rn̄ſio ꝙ in iſta. q. duplex
eſt opinio. ¶ Pria ſtat i diſtictōe iſta ꝙ
duplex eſt corpꝰ ſcꝫ purū ꝛ non purum.
Purū corpꝰ eſt qd̄ non eſt cōpoſitum ex
materia ꝛ forma vt ſol: ꝛ tunc dicunt ꝙ
tale corpus eſt lux. Aliud eſt corpꝰ non
purū ſcꝫ qd̄ eſt compoſitū ex materia et
forma: tunc ꝙ tale corpꝰ nō eſt lux. Iſta
opinio eſt falſa ¶ Scd̄a opinio ponit eti
am diſtinctionē ꝙ lux pōt capi duplici/
ter ſcꝫ in abſtracto vel abſtractiue: vl̄ in
concreto vel concretiue tunc dicūt ꝙ lux
in abſtracto capta eſt forma corꝑis. licꝫ
in concreto eſt corpus.

Quarto querit̄. Utruꝫ

lux ſit forma ſubſtātialis vel accn̄talis.
¶ Rn̄ſio. ꝙ in. q. duplex eſt opinio. Pri/
ma eſt ſcoti ꝛ vera ſcꝫ ꝙ lux eſt accidens
corpori luminoſo ſicut calidum accidit
corpori calido. Iſta ſe habent per ordi/
nem lux luminoſum ꝛ luciduꝫ. Lux eſt
qualitas corporis lucidi de tercia ſpe
cie qualitatis. Lucidū eſt ipſum corpꝰ
habens lucem. Luminoſum eſt ip̄m cor
pus illuminatum.

Quinto q̄ritur Utrum

lumē qd̄ emittit̄ a corꝑe lumioſo ſit cor
pus an q̄litas corꝑalis. Notandū ꝙ lu/

men diuidit in lumē ſpūale ⁊ corporale. Spūale ē duplex: qđdā increatū aliud creatū. Lumē increatū eſt duplex qđdā eſt eſſentiale ſiue eſſentialiter dictū. aliđ eſt nocionale ſiue nocionalr̄ vel pſonalr̄ dictū. Eſſentialia ī diuinis ſūt q̄ dicūt̄ de trib⁹ pſonis ſil̄ ⁊ ſingillatim Et dicunt̄ eſſentialia eo q̄ hn̄t ſilem modū pdicandi cū eēntia q̄ pdicat̄ ſingillatim de ſingulis pſonis in recto ⁊ de omnib⁹ ſimul Nocionalia ꝟo ſiue pſonalia dicunt̄ que cōia tribus pſonis non ſunt: ſed couenīunt vni ſoli et ad plus duab⁹ pſonis ſicut ſpirare. Lumē ğ increatū eēntiale ē eēntia diuina ⁊ etiā oīa eēntialia et ab h̄ lumine fluit omē lumen creatū ſicut dicit iacobus vocās ipm p̄rem luminum. Et capitur p̄r eēntialiter non nocionaliter quēadmodū in ořone dn̄ica. Lumen autem nocionale eſt q̄libet pſona diuina et ita ſunt tria lumīa ⁊ ſic capit̄ ī ſimbolo niceno: deū đ deo lumē de lumīe. Et hec tria lumina nocionalia ſunt vnū lumen eēntiale. Et đ vtroq̄ pōt intelligi illud pš. In lumine tuo videbim⁹ lumē. Lumen ſpūale creatū eſt duplex: qđdā ē angelicū: aliud eſt aiaſticum. Angelicum aūt lumen eſt triplex ſcȝ eſſentiale ɔſubſtantiale ⁊ accn̄tale. Primū eſt ipa eſſentia angeli que ꝓpter ſui puritatē caret opacitate ⁊ omī tenebroſitate ⁊ paſſibilitate materie. Inde eſt q̄ vocat̄ a dionyſio ſpeculū clarū. Lumen ɔſubſtantiale eſt ipe intellectus angelic⁹ Et pro reg'a nota q̄ oīs potētia cognitiua dr̄ lumen potentiale. Lumē angelicū accidētale ē duplex ſcȝ actuale: aliud eſt habituale. Primum eſt cognitio angeli qua cognoſcit aliqđ: vn̄ oīs cognitio p quā vere cognoſcit̄ obiectū aliqđ dr̄ lumē accn̄tale. Lumē ğ angelicū accn̄tale actuale ē duplex. ſ. btificū q̄ ē clara viſio dei. Aliud ē nō beatificū ⁊ eſt oīs alia vera intellectio angeli de quocunq̄ obiecto alio a deo vel noticia abſtractiua de deo ab intuitiua cognitiōe diuina. Lumē aūt habituale angelicū dr̄ eſſe oīs habit⁹ intellectualis exiſtēs in intellectu angelico q̄ determinate vere apphēdit omē intelligibile aggeneratus ex actib⁹ freq̄ntat; vł infuſus a deo vt ſunt ſapia ſcia prudentia. Et oēs iſte diſtinctiones pn̄t dici de aīa pro declaratione luminis aiaſtice. Lumen corpale accipit̄ dupl̄r. Vno mō p corpe illuminato actu ⁊ ſic aer illuminatus dr̄ lumē et etiā ignis ⁊ cādela ⁊ h̄ mō vocat Aug. ſolē lucem ⁊ ignē. Hoc mō capiēdo lumē ē ens p accidēs. Alio mō capit̄ proprie pro quadā forma corporis illuminati per quā formaliter corpus dicit̄ luminoſuȝ. Lumē ğ ſic captū pōt ſic deſcribi. Eſt quedam q̄litas corporalis accidētalis: ſubiectiue in corpe dyaphano exiſtēs cāta ⁊ producta a luce ipaȝ lucē naturalit̄ repn̄tās tāq̄ eius naturalis ⁊ expſſa ſimilitudo et imago. ¶ Rn̄. ad qōnē. Dicendū q̄ vera opinio ſtat ī vna diſtinctōe ⁊ trib⁹ dictis. ¶ Diſtinctio. Lumē vel radius ſolis capitur dupl̄r. Vno mō p aere illumiato ꝟm lineā dyametralē ⁊ hoc eſt ꝟm rectā lineā vel etiā ꝟm eius ꝓfunditatē et h̄ mo lumen captū eſt corpus. Alio mō capitur ꝓprie ⁊ eſt quedā qualitas accidētalis ⁊ corpalis exiſtēs ſubiectiue in corpe dyaphano ⁊ hoc modo lumen non eſt corp⁹ ſed eſt accidens.

Sexto queritur. Utrū

lumē ſit forma ſubalis vł accn̄tal. ¶ Reſolutio. Obmiſſis falſis opinioib⁹. Pro ꝓa opinione ſcoti pono. ¶ Prima ꝓpoſitio. Q̄ lumen eſt quedā qualitas accidentalis reponibilis in tercia ſpecie q̄litatis que dicitur paſſibilis qualitas. pȝ in diffinitione luminis ſup. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Lumē nō eſt ſolū ſpūaliter ſiue intentionaliter in medio ſed etiā ɔcretiue naturaliter et inheſiue eſt in medio. pȝ q2 lumē eſt in aere ⁊ eſt accidēs et nō eſt ſubiectiue in ſole. ergo eſt ſubiectiue in aere ſiue in medio.

Circa decimam/quartã diſtinctionẽ querit̃. primo. Utrũ criſtallinũ celum ſit de natura aq̃. Sciendũ ꝙ duplex eſt celum ſcȝ ſpũale ꝛ corporale. Spũale eſt duplex ſcȝ increatũ. Et ẽ ipſa trinitas beata de quo dicebat lucifer. Aſcendã in celũ ꝛ ero ſimilis altiſſimo. Aliud celũ ſpũale ꝛ creatũ ẽ ipẽ angelus btũs. Licet natura angelica ante peccatũ poſſit dici celũ. Unde cũ dr̃. In ꝑncipio creauit deus celum. Ibi ſm Aug⁹.capit̃ pro natura angelica. Anima etiã q̃libet exiſtens in gr̃a põt dici celum ſpũale.ſm illud Celũ mihi ſedes ẽ ꝛ aĩa iuſti ſedes eſt ſapie. Uñ etiã. Celi enarrãt gloriã dei.i.apoſtoli. Celũ corporale ſm Rabanũ eſt ſeptuplex.ſcilicȝ Aereum. Ethereuȝ. Olimpiũ. Igneũ. Sydereũ. Aqueũ. Et celũ empyreum. Phus autẽ ſolũ locutus ẽ de octo celis ſiue ſperis de orbibus ſcȝ ſeptẽ planetarum ꝛ octaua ſcilicet vbi ſunt ſtelle fixe. Theologi autẽ ponũt cũ ꝑdictis celum aqueũ.i.criſtallinũ et empyreũ. ¶ Celũ criſtallinũ de quo eſt ad ꝓpoſitũ ſic deſcribitur. Eſt ꝑmũ mobile qđ mouetur vniformiter ab oriente in oriens ꝑ occidens: ꝛ ſuo motu ꝛ ꝟtute ſua rapit ꝛ trahit oẽs alios orbes inferiores. Ita ſcȝ ꝙ in vna die naturali reuoluunt̃ ab oriẽte in oriẽs ꝑ occidens. Corpus ꝑſpicuũ carens ſtellis: frigefactiuũ ſiue refrigeratiuũ. ¶ Notandũ ꝙ aqua accipit̃ tripl'r Primo mõ capitur pro iformi materia que fuit creata cũ angelis vt cũ dicitur Spũs dñi ferebat̃ ſuꝑ aquas. ¶ Secundo mõ capitur pro aqua tranſparenti et retẽtiua lumis ꝛ tũc eſt celũ criſtallinũ Geneſis ꝑmo. Diuiſit aquas ab aquis. ¶ Tercio modo capitur pro polo aqueo Uñ ibidẽ dr̃ ꝯgregent̃ aque in locũ vnũ ꝛ appareat arida. Reſolutio q̃õis ſtat i ſequentibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ponẽde ſunt aque corporales ſuꝑ celum ſtelliferũ patet ꝑ Geñ.i. ¶ Scđa ꝓpõ. Iſte aque ſuꝑiores nõ ſunt eiuſdeȝ nature cuȝ aquis inferioribꝫ. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Iſte aq̃ q̃ ſunt ſuꝑ celos nominantur noĩe aque ꝓpter ꝓprietatẽ quam habẽt cũ aqua elemẽtari. Habẽt eñ ꝑſpicuitatẽ frigiditatẽ ꝛ grauitatẽ. Non ſolũ eſt ꝑſpicuũ receptiuũ lumis ſȝ etiã retentiuũ. Uñ rubini probant̃ in aqua de nocte: ꝛ tñ rubinus nõ eſt lucidus: et nõ eſt illa luminoſitas ex aere. ſȝ ex aqua quã retinet. Rñdeo. Notandũ ꝙ ſupra celũ ſydereũ nullũ eſt celum aqueũ. Et ad ſcripturã dicunt ꝙ aque q̃ ſupra celum ſunt vocant̃ angeli ꝛ auguſtin⁹ videtur hui⁹ opinionis eſſe dicit ꝙ ille aque ſunt ĩmobiles: debet intelligi de aq̃s ſpiritualibꝫ. Tamẽ ſcđa opinio eſt ꝙ ſuper celũ ſydereũ ſunt aque ſiue celũ criſtallinum de natura aque ꝛ ponit̃ ibi ad refrigerium etheris. Et dicũt licet ille aque nõ ſunt fluide ſunt tñ eiuſdẽ ſpeciei cum aquis inferioribꝫ. ¶ Querit̃ quid ẽ celũ empyreũ. Rñdeo. Eſt ſubſtãtia corporea prima inter actiuas ĩmobilis: vniformis: ꝑfecte lumĩoſa a deo creata ꝓpt inhabitationẽ oĩm bonoꝝ. Celũ ꝟo empyreũ eſt vniforme ꝛ q̃lbet eius ꝑs ẽ lucidior in centuplo ſole. Unde ſicut iuſticia dei equiſſima deputauit loca damnatorum turpiſſima. Ita ꝑparauit celum empyreũ ꝓpter conſolationẽ bonoꝝ. ergo celũ empyreũ eſt corpus nobiliſſimũ ꝑmũ ꝛ maximũ inter oĩa corpora inanimata ꝛ celeſtia ſm ſe totũ lucidũ cuius aſtra ſunt angeli ꝛ hoĩes beati ꝛ ſol eius eſt agnus dei. De iſto dr̃ Apocal'. Ciuitas illa non indiget ſole ꝛ luna ſed claritas dei illuminabit eam ꝛ agnus.

Querit̃ ſecundo. Utrũ

firmamẽtũ ſit eiuſdẽ nature cũ igne elemẽto. Notandũ ꝙ firmamentũ eſt illud celũ i quo ſunt ſtelle fixe qđ in primaria rerũ cõditione poſitũ eſt in medio aquarum. Alio mõ cõiter pro omnibꝫ orbib⁹

telo𝔞ũ capitur ꝛ de vtroq; eſt q̃ſtio nr̄a.
Sciendũ ꝙ q̃druplex eſt ignis quidē q̄
accendit̄ aqua ꝛ extinguit̄ oleo ſicut pꝫ
de calce viua. Alius ē vſtiuus ſed nō eſt
cōbuſtiuus: moleſtiā ꝛ dolorem: ſed non
cōſumptionē inferēs. ꝛ talis eſt forte gla
dius verſatilis poſitus ante paradiſuꝫ
treſtrē. Et poſſet etiā dici ꝙ ignis infer
nalis eſt hmōi. Ideo aliqui dixerunt ꝙ
ignis infernalis nō eſt eiuſdē rōnis cum
igne elemēto. nō em̄ lucet ſicut nr̄. Ali⁹
eſt ignis q̄ conficitur aliq̄bus cōfectioni
bus ꝛ ſi talis ignis eſſet in capillis alicu
ius illuminat̄ et ſufficiēter comā ſed nul
lam infert leſionē. Alius ē ignis elemen
tum ꝛ eſt triplex. ſcꝫ carbo. flāma. ꝛ lux.
Lux in ſua regione. Si autē eſt in terra
ſiue materia terreſtri dicit̄ carbo. Si in
aere dr̄ flāma. Ignis autē infernalis eſt
carbo. ¶ Rn̄deo. Dicendũ ꝙ ſicut ſup̄
dictũ eſt: ꝙ celum criſtallinũ cenſeri pōt
noie aque quia aliquā ꝓprietatē eius in
ſe habet. Sic eſt in propoſito ꝛ intelligi
pōt ¶ Triplex eſt em̄ ignis proprietas
ſicut dictuꝫ eſt de aqua. Una luminoſi-
tas. Altera caliditas. Et tercia leuitas:
ꝑ quā mouetur motu qui eſt ſurſum.

Querit̄ tercio. Utrum

in celo ſit ponere dextrũ ꝛ ſiniſtrũ. Sci-
endũ ꝙ ſunt ſex differētie poſitionũ ſiue
ſitus. ſcꝫ ſurſuꝫ deorſum. dextrũ ſiniſtrũ
ante ꝛ retro. ¶ Reſolutio q̄onis ſtat in
ſquentibus ꝓpōnib;. ¶ Prima ꝓpoſitio.
Quāuis ſurſum ꝛ deorſum dicāt termi
nos longitudinis. dextrum ꝛ ſiniſtrũ ter
minos latitudinis. ante ꝛ retro termios
ꝓfunditatis. nō tñ nomināt illos preciſe
ſed ꝑ cōparationē ad motũ. Nam clarũ
eſt ꝙ in nullo corpore ponit̄ dextrũ ꝛ ſini
ſtrum niſi ꝑ cōparationē ad motũ ꝑ̇oreꝫ
vel fortiorē. Unde quia oēs partes lapi
dis equaliter ꝛ indifferent̄ mouētur idō
non eſt lapidi dextrũ ꝛ ſiniſtrum. Item
dextrũ ꝛ ſiniſtrũ poſſunt eſſe in aliq̄ du-
pliciter. Uno modo ex natura rei. Alio
mō per comparatōnē ad aliud. Dextrũ
ꝛ ſiniſtrũ et ſi in aiali ſunt ex natura rei.
In aliis rebus eſt dextrũ ꝛ ſiniſtrũ ꝑ cō-
parationē ad animal vt dextrũ cornu al
taris ꝛ ſiniſtrũ cornu. Dextrũ eſt illa ꝑs
aialis a qua incipit motus localis expli
catiue ſicut patet qñ hō vult ambulare
ꝑ̇us mouet pedē dextrũ. ꝛ ſic de quolibꝫ
animali perfecto. ¶ Secũda ꝓpoſitio.
Dextrũ ꝛ ſiniſtrũ non ſunt in celo empy
reo: quia dextrũ ꝛ ſiniſtrũ accipiunt̄ pe-
nes ꝯparationē ad motũ. ¶ Tercia ꝓpō
Q: dextrũ ꝛ ſiniſtrũ in celis ſoluꝫ eſt in
celis vel orbibus mobilibus.

Querit̄ quarto. Utruꝫ

primũ mobile a deo imediate ſit tm̄ aut
mediāte ꝟtute creata. ¶ Sciendũ ꝙ pri
mum mobile ſm theologos eſt celũ cri-
ſtallinũ ſed ſm phōs eſt celũ ſtellatum.
¶ Reſolutio q̄onis ſtat in ſequētib; ꝓ-
poſitionib;. ¶ Prima ꝓpoſitio. In omi
opatōne ꝛ effectu ꝛ creatura deus opera
tur intime ꝛ imediate: patet quia deus
eſt intime p̄ſens ſuo effectui ꝛ ſeipſo opa
tur. ergo ꝛc̄. Auguſtin⁹. Uoluntas dei
imediate attingit effectuꝫ. ¶ Secunda
ꝓpoſitio. In aliquibuſ operib; deus ſic
operatur ꝙ eſt tota cauſa ꝛ nulla ſecun-
da cauſa ſit cũ eo. In aliis autē ſic opa-
tur ꝙ cauſa ſecunda cauſat cũ eo. Exem
plum primi: vt in creatōne angelorum ꝛ
iuſtificatione impioꝝ. Exemplũ ſecũdi
vt ignis cũ deo producit ignem. ¶ Ter
cia propoſitio ē. Prima opera que fiunt
a ſolo deo dicuntur mirabilia. Alia ꝟo
dicuntur voluntaria ſiue naturalia. pa-
tet quia iuſtificare impiũ eſt mirabile.
¶ Reſolutio queſtionis. Primũ mobi-
le nō mouetur a deo ſolo ſed mouetur a
deo ꝛ ab aliqua creatura. Et cōgruum
eſt quia ille motus eſt ſucceſſiuus ꝛ hoc
poteſt cōpetere creature. ergo congruit
ꝙ cum deo creatura moueat ipſum celũ
¶ Sciendũ ꝙ deum eſſe cauſam imme-
diatam alicui⁹ effectus poteſt intelligi

duplićter. Uno modo q deus intime z per ſeipſum agat z producat ipm effectum. z ſic deus eſt cauſa cuiuſlibet creature. Hoc etiā modo mouet omnia imobilia. Alio modo quia ſe ſolo cauſat et ē totalis cauſa z ſic cuiuſlibȝ effectus preciſe producte per creationē deus eſt cauſa imediate. Et ſic capitur in queſtione vt anima angelus materia prima zč.

Querit quinto. Utruȝ

motus celoꝝ ſit a propria forma vel intelligentia. ¶ Intelligentia capit multipliciter. Primo modo p aliqua natura intellectuali vel rōnali mere ſpūali nata per ſe exiſtere: z hec eſt duplex. Quedaȝ eſt increata vt deus. z capitur duplr ſcȝ eſſentialr z ſic de⁹ ē vna intelligētia. Secundo nocionalr z ſic ſunt tres intelligētie. Quedā creata. z eſt duplex. ſcȝ angelica z aīaſtica. De angelica eſt queſtio. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in vna ppoſitione. ſcȝ. ¶ Deus mouet celū mediante intelligentia creata vel mediante angelo z ſunt tot angeli mouentes quot ſunt orbes. Opinio iſta ē verior ¶ Nota q motus naturalis dicit qui eſt a pricipio intrinſeco. motus violentus qui eſt a principio extrinſeco. Et ſic opinio phoꝝ dicentiū. Q celi habent aīas z cōponuntur ex anima z corpore ſicut homo. reprobatur tanq̄ heretica.

Querit ſexto. Utrum

luminaria poſita ſint in eodem corpore continuo; an in diuerſis. ¶ Reſolutio queſtionis Cōmunis opinio que fundatur Gen̄. pmo. vbi dicitur. Fiant luminaria in firmamēto celi (z nulla mentio fit de aliīs ſperis) ponit q omnes orbes faciūt vnū corpus. Et hec opinio ſtat in q̄tuor ppōnibȝ. ¶ Prima ppō. ſm oim opinionē tam phoꝝ naturaliū q̄ mathematicoꝝ aliq̄ lumiaria celi locant in diuerſis orbibȝ. ¶ Scōa ppō. Diuerſitas orbiū nō venit ex diſtinctōe formarū ſubſtantialiū nec venit ex diſcōtinuatōe ſuperficiei ſed venit ex diuerſitate motuū. Aliq̄ pnt diſtingui tribȝ modis. ¶ Primo per ſuas formas ſpecificas. vt bō z aſin⁹. ¶ Scdo p diuerſas ſupficies vt duo lapides. ¶ Tercio p diuerſitatē motuū vt ptes maris cui⁹ vna pars vadit ad vnā partē. alia in aliā partē. ¶ Tercia ppō. Diuerſitas ſola motuū non tollit continuitatem corporis ſubtilis rarefacti ad motū. patet q aqua moue ad oēs differentias poſitionū z tn̄ eſt vnum corpus. ¶ Quarta ppoſitio. Licet luminaria celi ſint poſita in diuerſis orbibus ſunt tn̄ omnia in vno corpore locata quod vocatur firmamentum.

Querit ſeptimo. Utrū

luminaria moueant in orbibȝ ſuis motibus pprīs. ¶ Duplicia ſunt luminaria ſcȝ fixa z erratica. Oīs planeta eſt ſtella z nō ecōtra. de ſtellis fixis nō ē dubium. ¶ Reſolutio ptholome⁹ dicit. Q firmamentū mouet tribȝ motibȝ ſcȝ motu diurno ab oriente p occidēs in oriēs: z hic nō eſt pprius mot⁹: ſed ē pprius mot⁹ pmi mobilis. Mouet ptera ſm eū motu acceſſus z receſſus ſup pma puncta libre z arietis z illo motu complet vnū gradū. octingētis ānis. Preterea dicit q firmamentū mouetur motu pprio qui eſt contrari⁹ motui diurno ab occidente in orienꝰ z complet vnū graduȝ illius motus in centū annis. Et ſunt trecenti gradus in circulo zodiaco. Et ſic complet ſuum circulum in trigintaſex milibus annis. Secundum aſtrologos planete mouen pprīs motibus ſcindendo celum: ſicut auis qui mouetur in aere vel piſcis in aqua. ¶ Alia opinio eſt philoſophoꝝ cum quibus eſt Bonauētura qui dicūt Q planete non mouētur niſi motu ſuorum orbium: Nam non eſt imaginabile q ſtelle moueantur in celo ſicut piſcis in aqua ſcindendo aquam: quia celum nō poteſt ſcindi nec eſt frangibile.

Querit octauo. Utrū

conueniat alicui orbi moueri abſq; ſtel/lis. Notandū q duplex eſt celū qd caret ſtellis quoddā deſcens vt celū empyreū. Aliud eſt mobile z hoc eſt criſtallinum. Et de iſto ē qō. ¶ Reſolutio ſtat ī vna ɔclone q̄ eſt. Q2 pter celū ſtellatū opor tet ponere vnū celū ſine ſtellis qd eſt pri mū mobile. Et hoc pz p rectores ſacre ſcripture. ſ. moyſen, pphete z apli poſue runt illud. Et ſi dicas q ſcriptura non ponit celū aqueū mobile dicendū q do/ ctores theologi rōne neceſſaria ɔcludūt celū illud eſſe mobile.

Querit nono. Utrum

luminaria diuerſitatē habeant pfectio/ num hoc eſt q̄rere. Utrū luminaria celi diſtinguant ſpē. ¶ Reſolutio ſtat ī vna ɔcluſione q̄ eſt. Q2 inter luminaria celi reperire eſt diuerſitatē z q̄tuz ad ſpēm et q̄tū ad formā. patet pſuppoſito q eorū que ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime z eiuſdē forme habent eaſdē pprietates et opationes vt vinū calefacit z acetū frige facit. Ideo ſunt diuerſarū formarū pz quia illa q̄ habent alias z alias pprieta tes z opationes diſtinguunt ſpecie. Sic eſt de luminaribꝫ. g patet q2 ſol eſt cale factiuus. ſaturnus autē frigefactiuus. ergo differunt ſpecie.

Querit decimo. Utrū

diuerſa luminaria habeāt diuerſas im/ preſſiones ſupra corporalia. Impreſſio quatuor modis capit. ¶ Primo mō ca/ pitur cōiter pro q̄cunq; derelicto ex ad mixtione vel vnione vel applicatōe duo rum corpoz vel qualitatū ad inuicē. vt impſſio ſigilli in cerā. Et ſic impſſio eſt figura de genere q̄litatis. ¶ Scdo mo/ do capitur pprie, p quadaz admixtione vel alteratione duarū qualitatū pmarū vel qualibet. derelictis ex illa cōmixtio ne z alteratione. Hoc modo dicim⁹ q co ruſcatio z cōgelatio dicunt impſſiones: z ſic impſſio etiā eſt qualitas. ¶ Tercio modo capit magis pprie z ſic capit pro quodā corpore mixto imperfecto tn̄ dere/ licto vel cauſato ex actionibꝫ qualitatū pmarū ad inuicē z ſic nix grādo pluuia dicunt impſſiones. ¶ Prima ppoſitio. Impreſſio iſto mō eſt corpus naturale z phiſicum imperfecta tamē admixtione mixtū. ¶ Scda ppō. Impreſſio iſto mo do eſt ſubiectū libri metheoroz et vocat impſſio metheorica. ¶ Quarto mō capi tur cōmuniſſime ſcz p omni effectu cau/ ſato ab aliquo agēte in aliquo ſubiecto Et hoc mō capitur in pſenti qōne in pri mo loco. ¶ Rn̄deo. Dicendū q cōditor mūdi poſuit corpora celeſtia z incorru/ ptibilia ad gubernādū z regendū corru ptibilia q̄ ſunt diuerſa z multiformia et dedit eis btutes ɔſequētes ſuas ſpecies ſm quas diuerſa luminaria aſpectū ha/ bent ad diuerſa elemēta. z ad diuerſa lo ca mineralia. Un̄ quia luna ex btute ſi/ bi indita cū adiutorio luminis aſpectū habet humidū. Ideo p ſuā influentiam humidū augmētat ad ei⁹ pſentiā excre/ ſcunt maria z quaſi exeſtuant z effluūt: ad abſentiā bo in ſinū ſuū colligunt z re/ fluunt. Sic etiā intelligendū eſt in alijs luminaribꝫ. patet reſolutio.

Querit vndecio. Utrū

ex impſſionibꝫ illoz luminariū cauſetur in hoibꝫ diuerſitas moz. Ex dictis ma/ giſtri Graciani ɔpilatoris libri decre/ toz in pma diſtinctōne. Iſta ſe hn̄t p or dinē. mos cōſuetudo z lex. Mos eſt con ſuetudo longa ex moribus tantūmodo tracta. conſuetudo addit ſupra morem vim legis. Un̄ eſt q̄d dā ius moribꝫ bo/ nis inſtitutū qd ſuſcipit pro lege vbi nō eſt lex. Lex addit ſupra ɔſuetudinē con ſtitutionē ſtrictā. Un̄ lex eſt conſtitutio ſcripta. ¶ Nota q duplices ſunt mores quidā mali z ſunt act⁹ facti z eliciti con/ tra rectū dictamē rōnis. quidā ſunt bo/ ni z ſunt act⁹ eliciti ſm dictamē rectum

rōnis. Bonitas moralis: eſt integritas
oīm circūſtantiarū quas recta ratio iu/
dicat debere hēre ipi agēti in ſuo actu vel
ipſi actui. Malicia moral' fit ecōtrario
deficientib⁹ circūſtantijs debitis. ¶ Ad
hoc ꝙ aliquis actus ſit bon⁹ Requirūtur
nouē. ¶ Primo. Quid agis: orō. ¶ Se
cundo. Quis dicit circūſtantiā agentis
vt ſacerdos debet celebrare miſſam non
aūt alius quicunqꝫ: vñ ozias fuit pcuſ/
ſus lepra quia vſurpauit ſacerdotium.
¶ Tercio. Cui. ſoli deo eſt offerendū ſa
crificiū: ideo errauit ſalomon in fine vi
te adorando idola ⁊ eſt circūſtantia ob/
iecti. ¶ Quarto. Quātū. in hoc defecit
loth quia nimis bibit: ideo cecidit in in
ceſtū cognoſcendo ꝓprias filias ⁊ eſt cir
cūſtantia quātitatis. ¶ Quinto. Qua/
liter. ⁊ dicit circumſtātia modi agendi.
Iſto modo eſau defecit nimis feſtinan/
do comedere cibum iacob fratris ſui.
¶ Sexto. Quādo. in iſta circumſtātia
defecit ille qui collegit ligna in die ſab/
bati. ¶ Septimo. Ubi. dicit circūſtan
tiam loci: iſto modo defecerunt duo re/
ges amazias ⁊ azarias qui non amoue/
runt excelſa poſt edificationē templi.
¶ Octauo. Per quid. dicit circūſtanti
mediātē quo. Et iſto modo defecit ſaul
conſulēs phitoniſſam. ¶ Nono. Propt
quid. Iſto mō deficiūt omnes hypocri/
te ordinantes facta ſua ad laudē hoīm.
¶ Rñſio. Dicendū ꝙ mores hominū ⁊
euentus futurorum a ſideribus cauſari
dupliciter poſſūt. Aut neceſſario ⁊ ſuffi
cienter ⁊ hoc non tm̄ eſt falſum: immo ⁊
hereticū ⁊ diabolicū figmētū: qꝛ pmo re
pugnat xpiane religioni dum eſt contra
veritatē fidei ⁊ honeſtatē morū dū omia
a ſideribus euenire: tollit meritū ⁊ con/
ſequēter premiū: tollit etiā grāz ⁊ ꝯ con
ſequens gloriam. Honeſtas morū patit
dum culpa peccantis in ſidera refundit
licentia malefaciēdi ꝯcedit: ⁊ hō ad colē
dum ſidera incuruat. Scdo repugnat
ſenſui apparet in iacob ⁊ eſau qui ſimul
concepti ⁊ nati in eadē ꝯſtellatione ⁊ ta/
men in omnibus his ſunt diuerſificati.
Tercio repugnat recte rōni. vñ Aug⁹.
Uitā quippe hoīum ſolus qui creauit
cōditor adminiſtrat. Non eñ ꝓpter ſtel
las homo: ſed ꝓpter hominez ſtelle facte
ſunt. Alio mō capit diſpoſitiue ⁊ cōtin/
genter. ¶ Prima ꝓpō. Dicere mores ho
minum a ſideribus variari tamē diſpo/
ſitiue ⁊ cōtingenter nō repugnat ratio/
ni neqꝫ fidei. patet quia diſpoſitio facit
ad diuerſos mores qꝛ aīa noſtra cōplexi
ones corporis vt plurimū imitat ſm Bo/
nauēturā ⁊ Scotū ꝓpter quādā famili/
aritatē eorū inter ſe. non ꝙ ſit neceſſitas
ſꝫ inclinatio ⁊ diſpoſitio Subter te erit
appetitus tuus Gen. iij. ¶ Scda ꝓpō.
Plus facit ad qualitatē complexionis
virtus nature inferioris ꝙ̄ virtus ſide/
ris. patet per Aug⁹. v. de ciuitate dei.
De duobus fratrib⁹ geminis qui ſimul
infirmabant ⁊ ſimul curabant. et hoc erat
ꝓpter conſimilē complexionē. ¶ Corre
larium. Melius ⁊ firmius pōt iudicare
medicus peritiſſimus de futuris mori/
bus hoīm ꝙ̄ aſtrologus. patet qꝛ ad di/
uerſitatē morum plus faciūt complexi/
ones ꝓpinque ꝙ̄ ſidera remota. ¶ Se
cundū correlariū. Si ergo nō eſt credē/
dum medicis expertis de moribus futur
hoīm: multominus credendū eſt perito
aſtrologo. Et nota ꝙ colerici ſunt ira/
cundi. melancolici inuidi. ſanguinei be/
nigni. flegmatici pigri ⁊c.

Duodecimo queritur.

Quid eſt fatum? ¶ Rñſio. Fatū eſt cau
ſa fatati ⁊ fatatū eſt effectus fati. Fatuꝫ
ꝓprie loquēdo nō eſt niſi ordinatio cau/
ſarum ſecundarū ad effectus diuinitus
pulſos: fatatū eſt effect⁹ diuinit⁹ pulſus
¶ Prima ꝓpoſitio. Licet fatatuꝫ ſit in
deo cauſaliter ⁊ principiatiue tamen eſt
in cauſis ſcdis materialiter et ſubiecti/
ue. ¶ Scda ꝓpō. Licet fatū pro forma/
li ſignato. i. vt eſt pulſio diuina ſit vnū

z pncipłatiue conſiſtat in deo: materia/liter tamen id eſt pro materiali ſignato ſunt plura entia quia alius eſt ꝓcurſus cauſe ad effectū et alius effectus ad cauſam. ¶ Corrolariū. Fatū pro materiali ſignato ē ens ꝑ accidens: pro formali ē ens per ſe. ¶ Tercia ꝓpō. Effectus qui immediate producunt a deo non cadūt ſub fato nec dicunt fatati. Exemplū vt angeli anime. ¶ Quarta propō. Omnes effectus a deo qui producunt mediantibus cauſis ſcdis cadunt ſub fato et ſunt fatati. Aug⁹. diffinit fatū ſm eſtimationē mathematicoꝝ qui vocant fatum vim poſitionis ſiderū z conſtellationum qua exiſtente quando homo cōcipitur z naſcitur cognoſcitur qualis ſit futurus. Et hoc mō captuz nihil eſt: vt dicit Aug⁹. in omelia epiphanie. ¶ Nota ꝙ cometa eſt exalatio terreſtris ſicca calida groſſa pinguis z viſcoſa habens partes multū compactas eleuata vſqꝫ ad regionem ſuprema aeris. in qua propter vicinitatem ignis z viſcoſitatē ei⁹ inflammatur et eſt inflammata. ¶ Correlarium. Cometa non eſt celum nec aliqua pars celi. nec de natura celeſti. patꝫ quia nulla exalatio eſt. ¶ Correlarium ſcdm. Nulla ſtella fixa vel erratica pōt dici vere cometa nec econtra cometa eſt vere ſtella. pꝫ quia ſtella eſt pars celi zc̄. ¶ Tercium correlarium. Cometa non eſt de natura elemētari ad iſtum ſenſuꝫ qḋ dicit purū elementum. patet diſcurrendo. ¶ Quartum correlariū. Cometa nō eſt corpus perfecte mixtū ex quattuor elementis. patet quia eſt impreſſio metheophorica. Cometa habet quattuor nomina. Primo cometa. Scḋo ſtella comata. Tercio ſtella barbara. Quarto ſtella caudata. Et ſignat quinqꝫ ſm phm. Primū eſt ſignum ſiccitatis z ſterilitatis. Scḋo eſt ſignū multitudinis ventoꝝ. Tercio eſt ſignū belloꝝ. Quarto eſt ſignum ſeditionis. Quinto eſt ſignum mortis principis.

Circa decimam quintā diſtinctionē primo querit. ¶ Utrum ſenſibilia qꝫtum ad aiam ſint producta ex aliquo vł ex nihilo. q̄ſtio nr̄a intelligitur fieri de aliq̄ materialiter. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima propō ſiue opinio eſt Scoti: que videt eſſe verior z eſt talis. Quelibet aia ſenſitiua immediate creat a deo ita ꝙ nulla cauſat a celo nec ab angelo: Et h̄ ponit in. xviij. diſtin. ſcḋi ſen. patꝫ qꝛ non ex ſemine quia ſemen corrumpit: cū forma carnis itroducit. Nam quod non eſt non pōt producere: ſed cum anima ſenſitiua iā ſemē diu fuit corruptū. ergo zc̄. Non a celo. pꝫ quia om̄e viuū preſtantius eſt non viuo: ſed celū nō viuit z oīs aia ſenſitiua viuit. ergo zc̄. Nō ab angelo. quia angelus nō producit niſi mediante celo: ergo ſolum eſt a deo. et hoc videt dicere galienus qui dicit. ꝙ in ſemine ſunt virtutes diuine quas nō intelligit.

Scḋo querit. Utrū corpora animaliū cōpoſita ſint ex quattuor elementis: an ex vno tm̄. ¶ Reſponſio Scoti eſt Qꝫ quattuor elemēta nō manent in mixto ſm formas ſubſtantiales. nec ſm eſſe remiſſum. nec ſm eſſe ꝑfectuꝫ nec intenſum. ¶ Probat primo. Nulla eſt ponenda pluralitas ſine neceſſitate: ſed neceſſitas non cogit in mixto pluralitatē elementoꝝ. Item dicere ꝙ in quolibet mixto ſit ignis: eſt ponere igneꝫ in profundū maris. Item quelibet forma ſubſtātialis eſt nata cōſtituere vnū ens ꝑ ſe: ḡ ſi in corpe meo eſt vera forma ſubſtantialis ignis z ſubſtātia forma aeris terre z aq̄. ḡ erūt q̄ttuor ſuppoſita: z cū ex q̄ttuor fit vnū ergo q̄lіbet ſuppoſitū mixtū erit q̄nqꝫ ſuppoſita: qḋ eſt abſurdum. ¶ Dico ergo ꝙ elemēta nō manēt in mixto formaliter ſed tm̄ ꝟtualiter.

Tercõ q̃rif. vtrũ corpa aialiũ magꝫ ↄſtet ex elemẽtis paſſiuis q̄ꝫ actiuis vel ecõuerſo. Elemẽta actiua dicũf illa q̄ ſũt leuiora: paſſiua q̄ ſt grauiora. Actiua aer ignis. Paſſiua terra aq̄ ¶ Reſolu. q. ſtat in ꝑpoib. ¶ Pria ꝑpo Sicut duplex ẽ q̄ntitas. ſ. molis ⁊ ꝟtutꝫ ſm h̄ põt dupl'r attẽdi elemẽtoꝝ p̄dñantia vicꝫ q̄ꝫtũ ad molẽ ⁊ q̄ꝫtũ ad ꝟtutem. Si p̄mo mõ p̄dñanf elemẽta paſſiua: et ſõ ex eis maxime dicunf eẽ facta. Si loq̄mur q̄ꝫtũ ad q̄ntitatẽ ꝟtutis cũ corp⁹ cõplexionatũ ſit natũ regi ab aĩa mediãtib elemẽtis actiuis. ſic p̄dñanf i eis elemẽta actiua. ¶ Scđa ꝑpõ. Elemẽta actiua p̄dñanf in corpib aialiũ ſm q̄ntitatem ꝟtutis. ¶ Tercia ꝑpõ. Elemẽta paſſiua p̄dñanf q̄ꝫtũ ad quantitatẽ molis. Hoc mõ dicit Gen. producat t'ra vl' aq̄ ¶ Circa ſcđm articulũ q̄ritur q̄ ordine ſunt ꝑducta. Et primo querif.

Quarto querif. Utrũ oĩa ſenſibilia facta ſint ꝑpt hoiẽꝫ. Senſibile dr̄ tripl'r. ſcꝫ elicitiue repñtatiue ⁊ obiectiue. Elicitiue dr̄ qđ eſt aptum natũ elicere ſenſationẽ: hoc mõ tm̄ aial eſt ſenſibile. Repñtatiue qđ eſt aptum natũ repñtare aliqđ obiectũ ſenſibile h̄ mõ ſpẽs obiecti dr̄ ſenſibile. Obiectiue qđ põt eẽ obiectũ ſenſus lꝫ q̄ poſſet extẽdi ad ſenſibilia. His trib modis tñ doctor videf artare ad ſenſibilia elicitiua id ẽ aialia. ¶ Reſolutio. q. ſtat in vna diſtinctõe ⁊ duob dictis. Diſtinctio ẽ: aialiũ irrõnaliũ duplex ẽ finis. Prim⁹ p̄ncipalis ⁊ vltim⁹. Alius eſt finis ſub fine q̄ſi ue min⁹ p̄ncipal'. ¶ Primũ dictũ. Oim creaturarũ tã rõnaliũ q̄ꝫ irrõnaliuꝫ tam ſpũaliũ q̄ꝫ corpaliũ de⁹ eſt finis p̄ncipal' Uñ Eccl'iaſtic⁹ Oĩa ꝑpter ſeipm̄ fecit altiſſim⁹. ¶ Scđm dictũ. O' oĩa aialia irrõnalia h̄nt ip̄m hoiẽꝫ ⁊ ad ip̄m ordinanf tã q̄ꝫ ad finẽ ſub fine ſiue finẽ min⁹ p̄ncipalẽ hoc dicit ſcriptura ſacra ⁊ phs. ij. Ethi. Sum⁹ eñi nos qđdãmõ finis oim.

Quinto querif. De ordine ꝑductionis ſenſibiliũ aialiũ q̄ꝫtuꝫ eſt ex ꝑte tpis. Utrũ ordo eſt diei. ¶ Reſolutio ſtat in vna diſtinctione. Duplex ordo attendif in ꝑductione ſenſibiliũ. Unus ordo eſt diei a die. Alius attendif ſm ordinẽ coꝝ q̄ eodẽ die ꝑducta ſũt ¶ Nota q̄ tp̄us creatõis tm̄ durauit añ tps ornatus q̄ꝫtũ angl'i mali fuerunt in paradiſo: ſꝫ ipi fuerũt ꝑ aliquã morã in paradiſo. ⁊c. In meridie incepit op⁹ diſtinctõnis. In ſcđa die fuit creatũ firmamentũ. In tercia fuerũt facta elemẽta. In p̄ma fuerũt creata q̄ttuor coeua ſic cõplef op⁹ diſtinctionis. In aliĳs tribus dieb fuit factũ opus ornatus. In q̄rta die ornauit firmamẽtũ ſole ſtellis ⁊ planetis. In quinta ornauit aerem et aquã: aerẽ volatilib⁹: aquã natatilib⁹. In ſexta ornauit terrã reptilib⁹ beſtĳs ⁊ iumentis. In meridie ſm franciſcũ factus eſt homo.

Sexto querif. Utrum deus poſt q̄ꝫ aialia produxit ab oĩ opere q̄euerit. ¶ Reſolutio qđ ſtat i ꝑpoib ¶ Prima ꝑpõ. Oĩs artifex ꝑfect⁹ opus inchoat vt ad ꝑfectõeꝫ ꝑducat. ¶ Scđa ꝑpõ. Oẽ opans ꝑpt' q̄d ↄſũmato eo ꝑpt' qđ agit deſcit. ¶ Tercia ꝑpõ. Oẽ agẽs ꝑfectũ ſic opaf vt aliq̄ñ q̄eſcat. ¶ Quarta ꝑpõ Cũ de⁹ ſit agẽs ꝑfectiſſimũ i producẽdo vniuerſum neceſſe eſt ip̄m aliq̄ñ q̄eſcere. ¶ Prima diſtinctio. Quies capif duob modis. Uno mõ vt dicit ceſſationẽ ab oĩ ope laborioſo. Iſto mõ deus nõ q̄eſcit. Alio mõ capif q̄es vt dicit ceſſationẽ ab ope facto ſiue labore ⁊ fatigatiõe. ⁊ iſto mõ de⁹ q̄uit. ¶ Scđa diſtinctio. Duplex ẽ ꝑfectio vniuerſi: q̄dã primaria: alia ſcđaria ſiue ſm eẽ ꝑmanẽs ⁊ ſm eẽ accñtale vel ſm eẽ p̄marũ ⁊ eſſe ſecũdariũ. Perfectio vniuerſi p̄rimaria ⁊ permanens ſtat in ſpeciebus et entibus

ſm eſſe ſpecificum vl' in cōpleto numero ſpecierū. Hec pfectio non pōt ſtare ꝗ in indiuiduis qꝛ nō manēt ſʒ quotidie ſuccedūt. Alia eſt pfectio vniuerſi q̄ attendit ſm eſſe decurrēs ꝛ ſucceſſionē ꝯtinuam indiuiduoꝝ. ¶ Quinta ppō. Quia ſm primā pfectionē vniuerſi cōpleuit deus totū vniuerſum in ſex dieb⁹ ſcʒ q̄tuʒ ad principia vniuerſi q̄ ſunt celū ꝛ quattuoꝛ elementa ꝛ q̄tum ad ſpēs: ideo quieuit ab omni opere ſuo. ¶ Sexta propō. Quia deus continue operat q̄tum ad indiuiduoꝝ pductionē: ideo deus dicit operari vſq nunc et operat vſq in finē. vñ Joh. v. Pater meus operat vſq nūc ꝛ ego operoꝛ.

Circa decimāſextam diſtinctionem q̄rit primo. ¶ Utrū homo ſit imago dī vere. ¶ Reſolutio. q. ſtat in ppoſitionib9. ¶ Prima ppō. Eſt q imago trinitatis increate eſt expſſa ſimilitudo ei⁹ Similitudo ponit loco generis qꝛ oīs imago eſt ſimilitudo ſed nō ecōtra qꝛ imago addit vltra ſimilitudinem imitationē ad pus: pbat hoc Aug. Ponant duo oua oino ſimilia vnū nō eſt imago alterius. vnde dr̄ imago qꝛ imitago. ¶ Scda ppoſitio. Licet neceſſe ſit oēm creaturam aſſimilari aliquo mō et imperfecte ipſi deo tamē neceſſe eſt ad cōpletionē vniuerſi q ſit aliqua creatura pfecta ꝛ expſſa ſimilitudo dei. ptʒ qꝛ omnis creatura habet eſſe. ergo aſſimilat deo in eſſe. Scda pars pʒ in hoīe ꝛ angelo. ¶ Tercia ppō. Licet quelibet creatura poſſet ee veſtigiū dei non tñ q̄libet natura eſt imago. ¶ Quarta ppō. Quadruplex eſt ſimilitudo quedā p ꝯuenientiā oimodā in natura. Alia p participationē alicuius nature vniuerſalis. Tercia eſt ſm pportionē. Quarta p ꝯuenientiā oꝛdinis. Prima ſilitudo ſolū reperitur in diuinis pſonis. ¶ Coꝛrelarium Imago nō regit in creatura ſm iſtū mo dum. Scda ſilitudo hō ꝛ aſin⁹ ſūt ſiles in natura aialis. Tercia ſilitudo attēditur in ſili ſe hñe vt auriga ꝛ nauta ſūt ſimiles ſm pportionē. ¶ Quarta ſilitudo eſt exēplificati ad exēplarū ꝛ p oꝛdinē qꝛ opoꝛtet q pmo ſit exēplar vt imago ceſaris hʒ oꝛdinē ad ceſarē qꝛ eſt poſterioꝛ ipo. ¶ Quinta ppō. Licet duob⁹ pmis modis capiēdo ſilitudinē natura creata poſſit deo aſſimilari tñ oīs creatura deo aſſimilat duobus vltimis modis. ptʒ qꝛ oīs creatura eſt actiua q̄tuʒ ad pportionē: pʒ etiā q̄tum ad exēplar qꝛ oīs creatura eſt exemplata ab exēplari increato. ¶ Sexta ppō. Creatura rōnalis vt hō eſt expſſa imago dei p ꝯuenientiā pportionis ꝛ ꝯuenientiā oꝛdinis.

Secundo querit Utrū

hō ſit imago dei naturalr̄. Notandū q triplex eſt imago. Quedā artificialis q̄ repn̄tat imaginatū p foꝛmā artificialē. Alia eſt imago naturalis q̄ ſcʒ repn̄tat ſuuʒ imaginatū p foꝛmā naturalē vel p aliqđ qđ hʒ a natura vt fili⁹ regis ē ima go ſui pr̄is. Alia eſt imago cōnaturalis q̄ repn̄tat ſuū imaginatū non ſolū p naturā ſeu p aliqđ qđ hʒ a natura ſed etiā p ꝯuenientiā oimodā in natura cū imaginato vt fili⁹ dei eſt imago pr̄is. ¶ Reſolutio ſtat in propoſitionib9. ¶ Prima ppō. Q homo non eſt imago artificialis dei: ſed eſt imago dei naturalis. patʒ qꝛ hō per ſua naturalia repn̄tat naturalia ꝗ. ¶ Scda ppō. Licet hō ſit natural' imago dei nō tñ eſt imago connaturalis dei: ſʒ ſolus fili⁹ eſt imago dei cōnaturalis. pma ps ptʒ qꝛ hō non ꝯuenit cū deo p oimodā ꝯuenientiā in natura ergo ꝛc̄.

Tercio querit. Utrum

eē imaginē ꝯueniat hoī pprie ita q nulli aliȷ ab ipo. ¶ Reſolō ſtat in ppōnib9. ¶ Prima ppō. Eſſe imaginē dei non eſt ppriū hoi ſimplr̄: qꝛ nō ꝯuenit ſibi ſoli: ſed etiā angelis. ¶ Scda ppō. Eſſe imaginē dei eſt ppriū hoi ad aliqd. ptʒ qꝛ cō

tienit omī homini: ꝛ eſt ſibi ꝓpriū ꝑ re
ſpectum ad bruta.

Quarto querit᷑. Utrū

ratio imaginis ꝑncipalius inueniat᷑ in angelo ꝙ̄ in aīa. ¶ Reſolutio.q. ſtat in ꝓpōnib᷒. ¶ Prima ꝓpō. Cū exp̄ſſio imaginis ↄſiſtat in ↄueniētia ordinis ꝛ proportiōis: intētio dignitatis imaginis cōſiſtit ſm̄ intētionē ↄuenientie q̄tū ad ꝓportionē vel ordinē. ¶ Scḋa ꝓpō. Duplex eſt ↄueniētia creature ad deum ſm̄ ordinē: quedā eſt de eē imaginis: ꝛ q̄dā de bn̄ eſſe imaginis .i. accn̄talis. Ordo eēntialis creature rōnalis eſt ꝙ ordinet᷑ ad deū fruendū tanꝙ̄ finē vltimū. Hic ordo eſt eēntialis imaginis. De bn̄ eē ē ꝙ creatura rōalis ꝑponat᷑ alijs et ꝙ alia ordinent᷑ ad ipſam. ¶ Tercia ꝓpō. Triplex eſt ordo in creatura rōnali ſm̄ quā ↄformat᷑ deo. ¶ Prim⁹ ordo eſt ſm̄ queꝫ creatura rōnalis eſt nata ↄiūgi deo ꝑ dilectionē ꝛ amorē. ¶ Correlariū. Angl's ꝛ aīa eq̄parant᷑ in rōne imaginis q̄tū ad iſtū ordinē. pꝫ q: erim⁹ eq̄les angl'is q: oēs immediate ordinamur ad deum.

¶ Scḋs ordo eſt ꝙ creatura rōnalis p̄ponit᷑ alijs creaturis. Jſto mō angl's eſt exp̄ſſior imago dei ꝙ̄ aīa: pꝫ q: angl'i p̄ponunt᷑ oī creature: etiā ipi hoī ꝛ nō ecōuerſo. ¶ Tercius ordo ē ꝙ̄ creature irrōnales ordinant᷑ ad rōalē creaturā. iſto mō hō ē exp̄ſſior imago ꝙ̄ angl's: pꝫ q: ſenſibilia ꝛ aīalia nō ſunt facta ꝓpt᷑ āgelos ſꝫ ꝓpt᷑ hoīeꝫ ¶ Quarta ꝓpō ꝑncipalis eſt O. duplex eſt ↄueniētia ꝓportionis ſiue ſi̇tudinis in creatura rōnali ad ipm̄ deū: q̄dā eſt q̄ eſt de eē imagīs. alia eſt de bn̄ eē. illa q̄ ē de eē imaginis attēdit᷑ penes intriſeca aīe ſiue potētias vt mēoriā intelligētiā et volūtatē. Quātū ad bn̄ eē attēditur penes extriſeca circa corpus. ¶ Quinta ꝓpō. Hec ↄueniētia ꝓportiōis q̄ eſt de bn̄ eſſe imagīs aīe q.ſ. attēdit᷑ ꝑ reſpectū ad corp⁹ pōt eſſe magis vl' min⁹ exp̄ſſa dupl'r.ſ. ꝑuatiue vel poſitiue. ¶ Sexta ꝓpō. Licꝫ aīa in q̄tū ad ꝓportionē q̄ ē de bn̄ eſſe imagīs q̄tū ad corp⁹ ē imago exp̄ſſior dei poſitiue: tn̄ angl's ē imago exp̄ſſior ꝑuatiue. Non ꝙ in corpe ſit imago: ſꝫ q: aīa ꝑ cōparatō ad corp⁹ ſi̇lat᷑ deo: q: ſic̄ de⁹ eſt in q̄libet creatura: ita aīa eſt tota in toto ꝛ tota ī q̄libet pte. Si̇l'r q: aīa hꝫ corp⁹ generat vt pr̄. Jteꝫ ſicut oīa ab vno deo: ita oēs hoīes ab vno. Jn angl'o eſt maior exp̄ſſiorꝙ ſi̇l'itudo ꝛ rō imagīs ꝑ cōparationeꝫ ad corp⁹ ꝑuatiue: q: ſicut de⁹ ꝑuat᷑ corpore ita angl's. ¶ Primū correlarium. Quantū ad ↄueniētiā ꝓportiōis q̄ ē de eē imaginis int᷑ hoīeꝫ ꝛ angelū eſt oīoda eq̄litas ¶ Scḋm corre. Quātū ad ↄuenientiā ꝓportiōis q̄ eſt ſolū de bn̄ eē aīa eſt exp̄ſſior imago poſitiue. ¶ Tercium corre. q̄tum ad ↄuenientiā ꝓportiōis q̄ eſt de bn̄ eſſe angelus eſt expreſſior imago priuatiue.

Quinto querit᷑. Utrū

ꝑncipalius ſit imago in maſculo ꝙ̄ i femina. ¶ Reſolō.q. ſtat in vna diſtinctōe Diſtinctio eſt: imago capit᷑ dupl'r. Uno mō q̄tū ad ea q̄ ſūt de eſſe vl' eſſe imaginis. Alio mō q̄tū ad bn̄ eſſe vel q̄tū ad accn̄talia. ¶ Primū dictū. Jmago q̄tū ad id qḋ eſt de eſſentia ſiue cōpleto eius eq̄liter repit᷑ in maſculo ꝛ feīa. pꝫ q: ↄſiſtit in actib᷒ p̄mis ꝛ ſcḋis aīe: ſꝫ cū iſti ſit eq̄liter in vtroꝙ. ergo ꝛc̄. ¶ Scḋm dictū. Jmago q̄tum ad aliquā accn̄talē proprietatē ſiue q̄tum ad bn̄ eſſe ſcꝫ vt aīa hꝫ quandā relatiōnē ad corp⁹. Tūc ꝑncipalius dr̄ ↄſiſtere in viro ꝙ̄ in muliere. pꝫ q: imago in viro eſt in ſexu pfectiori. Etiā q̄tū ad p̄ſidentiā: etiā q̄tū ad rōnē ꝑncipiādi. ¶ Sexus eſt dr̄ia accidētalis q̄ mas differt a feīa ꝛ econtra femia capit᷑ tot modis q̄t vir. Primo mō Etate. p̄me Cor. xiij. Cū fact⁹ ſum vir euacuaui. Scḋo mō vt diſtinguit᷑ cōtra ſexum femineū. Tercio mō pro marito. Quarto mō pro quocunꝙ hoīe ṽtuoſo

ſiue ſit maſculus ſiue femina. Btūs vir q̄ non abijt. Quinto mō methaphiſice ⁊ ſic dicit ſupiorē partē rōnis p̄me Co. xi. Vir eſt imago ⁊ glīa dei: q̄ qn̄ bō reſpicit eterna eſt vir: qn̄ terrena eſt mlier Mulier dr̄ vir moll' ⁊ de facili ad pctm̄ flexibilis: vn̄ vocant̄ effeminati. hoc mō exponit̄ illa auctas. Melior eſt iniqtas viri q̄ȝ mulier bene faciens.

Sexto querit̄. Utrum imago p̄ncipalius ſit in cognitiua q̄ȝ in motiua ſiue affectiua. ¶ Querit̄ ḡ q̄re doctor querit vtrū imago ꝯſiſtat in potencia motiua. ¶ Rn̄ſio q̄ duplex ē motiua ſcȝ imparatiua ⁊ executiua. Imparatiua idē eſt q̄ volūtas. Executiua idē eſt q̄ affectiu⁹. Imago et ſimilitudo dr̄nt: q2 imago eſt ꝯfiguratio ī q̄ntitate q̄ eſt cōformis figurato. Silr̄tudo eſt rerum differentiū eadē q̄litas. Imago ḡ eſt in q̄ritate ſilr̄tudo ī qualitate: ⁊ ſm̄ iſtas drās ſequunt̄ tres opiniones. Prima eſt hugonis. Imago accipit̄ aliq̄n p̄ illo ad cui⁹ exēplar aliq̄d fit hoc mō eſſentia diuina eſt imago: ideo cū dr̄ Gen̄. i. Faciamus hoiem ad imaginē ⁊ ſilr̄tudinē no. accipit̄ pro eſſentia diuina: pōt etiā accipi pro filio dei ⁊ hoc mō pōt intelligi auctoritas p̄dicta. Tercio pōt accipi vl' exponi q̄ imago ſtet ibi p̄ re creata. ¶ Correlariū rn̄ſiuū. Licet imago creationis p̄ncipalius ſit in pte cognitiua: tn̄ imago recreationis eſt p̄ncipalius in parte affectiua ſiue motiua. ¶ Prima ps patȝ quia imago creationis cōſiſtit in memoria intelligentia ⁊ volūtate: iam memoria ⁊ intelligētia ſe tenent ex pte cognitiue: ⁊ in voluntate tm̄ ex parte affectiue. ¶ Scd̄a pars patet q2 imago recreationis ſtat in ſpe fide et charitate: iam ſola fides ſe tenet cognitiue et ſpes et charitas ſiue amor ſe tenēt ex parte affectiue Bonauētura Albertus Henric⁹ Thomas tenēt q̄ in volūtate ſunt due potentie ſcȝ ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. Scot⁹ tenet ꝯtrariū ⁊ ſm̄ eū verū eſt q̄ illi act⁹ habēt diuerſa organa ſcȝ pelliculas q̄ in motu cōcupiſcibili ꝯſtringunt̄ cū dolet aut timet in motu iraſcibili pellicula extendit̄ ebullit ⁊ aſſurgit: q2 ira eſt ebullitio et accenſio ſanguinis circa cor. Et ideo dicit Scotus q̄ bn̄ ſūt potētie due In potētia ſenſitiua tn̄ nō ſunt niſi vna potētia in aīa ſcȝ volūtas q̄ hȝ duplicē affectionē ſcȝ affectionem iuſticie q̄ eſt libertas naturalis. Alia eſt affectio volūtatis cōmodi in qua eſt ſpes. vide Scotum in ſcd̄o.

Circa decimāſe ptimā diſtinctionē querit̄ p̄mo. ¶ Utrū aīa p̄mi hoīs p̄ducta ſit de dei ſubſtātia. ¶ Rn̄ſio bonauētura dicit q̄ de⁹ ad creaturas hȝ in rōne cauſe efficiētis formal' ⁊ finis. Pro quo aduertendū q̄ aliquid dr̄ cā formal' duplr̄. Uno mō q̄d pficit materiā ⁊ cū ipſa ſit totū cōpoſitū et ſic de⁹ nō eſt cā formal'. Alio mō capit̄ cauſa formalis large p̄ cauſa exēplari. Ois cauſa q̄ agit p̄ intellectū ⁊ p̄ noticiaȝ dr̄ cauſa formalis ſiue exēplaris Hoc mō capit Bonauētura in ſolutione ſed hec cauſa formalis nō diſtinguit̄ a cauſa efficiēte Ro. xi. Ex ipō: p̄ ipm̄ ⁊ in ipō ſūt oīa. Ex ipō tāq̄ȝ p̄ncipio effectiuo q̄d attribuit̄ pr̄i: p̄ ipm̄ tanq̄ȝ cām exēplarē ⁊ attribuit̄ filio q̄ eſt exēplar oīm. In ipō tanq̄ȝ in fine finis habet rationem boni ⁊ attribuit̄ ſpūiſctō.

Secundo querit̄ Utrū aīa ade p̄ducta fuerit ex materia. Adā capit̄ tripl'r. p̄mo mō idē eſt q̄d hō. ſcd̄o mō xp̄s vocat̄ ſcd̄s adā. tercio mō capit̄ p̄ primo hoīe. ¶ Reſolo. q. ſtat in trib⁹ opinionib⁹. Prima eſt ſcoti ſcȝ q̄ nullus angl's nulla aīa intellectiua: nulla aīa ſenſitiua eſt cōpoſita ex materia ⁊ forā. Ponit tn̄ aliquā cōpoſitionē q2 in q̄lib; ente p̄ ſe exn̄te eſt duplex realitas ſcȝ q̄d

dicas q̄ dr̄ forma totius: ⁊ materia toti⁹ q̄ eſt dr̄a indiuidualis: hec eſt vera opi nio. ¶ Sc̄da opinio eſt Guilhelmi wa rillon q̄ dicit ꝙ quilibet angl's quelibet aīa intellectiua et ſenſibilis eſt cōpoſita ex materia ⁊ forma. ¶ Tercia opinio eſt Bonauēture media dicēs ꝙ angl's ⁊ aīa rōnalis ſūt cōpoſiti ex materia ⁊ forma: q: p ſe exiſtūt. Nō ſic de aīa bruti, iō dī cit ꝙ aīa bruti non eſt cōpoſita ex mate ria ⁊ forma. Si dicas qd̄ idē eſt iudiciū de aīa hoīs ⁊ bruti: q: vtraqꝫ eſt eq̄ ſim plex. Rn̄dit ꝙ nō eſt ſic: q: aīa intelle ctiua p ſe ſubſiſtit: aīa bruti non.

Tercio querit. Utrum

aīa ade ꝓducta fuerit an̄ corpus vl' po ſtea. ¶ Reſolutio. q. tenendū eſt ꝓcerto ꝙ aīa ade non fuit ꝓducta an̄ corpus ſꝫ ꝓducta fuit in corpe. Licet aug. aliqn̄ vi deat ſenſiſſe ꝯtrariū vel ſaltē dubitaſſe: ptꝫ q: aīa vnit corpi vt ꝑfectio naturalis ꝑfectibili ⁊ ſicut motor mobili ꝗ hꝫ na turalē inclinationē ad corpus: ꝗ fuiſſet ſibi penale non hr̄e ad qd̄ inclinat natu raliter ⁊ ſic habuiſſet penā an̄ culpā. Itē ſine corpe nō pōt mereri vel demereri. ꝗ non debuit eſſe ſine corpe.

Quarto querit. Utrū

corp⁹ p̄mi homis ꝓduci debuit pure de natura celeſti. ¶ Reſol'o. q. ſtat in ꝑpō nibus. ¶ Prima ꝑpō. Corp⁹ ade nō fu it pure formatū de natura celeſti. patet Gen̄. ij. Formauit de⁹ hoīeꝫ de limo tr̄e. ¶ Sc̄da ꝑpō. Cōgruentia ordinis exi gebat ꝙ corp⁹ p̄mi hoīs nō debebat for mari de natura celeſti pure: imo debuit formari de natura elemētari q: ſapiētia diuina oīa fecit ſm̄ decentiā ⁊ originem ¶ Tercia ꝑpō. Quadruplex ordo hoīs reqrebat ꝙ corp⁹ ſuuꝫ debebat formari de natura celeſti ⁊ nō pure celeſti. patet primo q̄tum ad ordinē ad ſeipm̄: q: ho mo condit⁹ fuit ad cognoſcendū multa ⁊ ideo eget diuerſis organis. ſc̄do reqre bat ordo ad inferioreꝫ creaturā q̄ facta ſunt ꝑpter hoīem. tercio q̄tum ad crea turā parē: q: ſicut facta eſt creatura vna rōnalis in ſupmo loco: ita decuit ꝙ alia fieret in īfimo loco. Quarto ordo ad fi nem ſiue ad deu hoc reqrebat. Nā iō fa ctus eſt hō vt ꝑ humilitatē ſubiectionis aſcēderet: vn̄ diabolus ſupbiens cecide rat: ideo decuit vt fieret de humili ⁊ vi li materia.

Quinto querit. Utruꝫ

corpus ade conſtitutū fuerit de natura pure elementari: aut ſimul cum natura elementari ad eius conſtitutionē cōcur reret natura celeſtis. ¶ Reſpōdeo ꝙ ſūt opiniones. ¶ Prima opinio eſt ꝙ natu ra celeſtis corporis venit ad cōſtitutio nem corporis humani non ſicut vnū de elemētis ſed ſic mediū ligans ⁊ cōciliās elemēta. ¶ Alia opinio ē huic ꝯria ⁊ re probant ambe. ¶ Tercia opinio ſtat in vna diſtinctione. ¶ Diſtinctio eſt ꝙ na tura celeſtis capitur dupliciter. Uno modo per proprietatem et veritatem. Alio modo per ſimilitudinem. Illa eſt natura celeſtis per proprietateꝫ que eſt vere celum vel pars celi hec eſt incorru ptibilis: de hac pono ꝑpoſitiōes. ¶ Pri ma ꝑpoſitio. Q⁹ natura celeſtis ꝑ pro prietatē ſm̄ veritatē ⁊ ſubſtantiā nō ve nit ad conſtitutionē corporis humani li cet bene ſm̄ virtutē quia influūt in hec inferiora. Illa natura dicit celeſtis ꝑ cō formitatē vel ſimilitudinē q̄ eſt confor mis celo: ⁊ in ſubtilitate puritate ⁊ cla ritate eleuata ſup q̄litates actiuas ⁊ paſ ſiuas. Hoc mō ſpūs vitales ſpūs anima les ſpūs naturales dicunt de natura ce leſti. ¶ Sc̄da ꝑpō. Natura celeſtis per ꝯformitatē vere ⁊ ſm̄ ꝑpriā eēntiā venit ad ꝯſtitutionē corpis hūani. ptꝫ q: cor pus aīalis habꝫ illos ſpūs ſupradictos ¶ Correlariū. Iſti ſpūs ſm̄ veritatē ſūt de natura elementari. parꝫ quia corrū puntur ⁊ reſtaurant.

Sexto queriť. Utrum corpus p̄mi hoīs cōſtitutū fuerit ex elementis in cōpoſitiōe vel cōplexione elemētali.i. Utrū i ei9 corpe tm̄ ſit de igne de aqua de aere ſicut de terra. ¶ Reſolutio.q. ſtat in ꝓpōnib9. ¶ Pria ꝓpō. Eſt ꝙ eq̄litas miſcibiliū in mixto eſt duplex quedā eſt a pondere: alia eſt a iuſticia. ¶ Scđa ꝓpō. Eq̄litas a pondere ē triplex fm medicos: quedā eſt fm quātitatem molis: alia fm quantitatē virtutis tercia fm quantitatē molis ⁊ ṽtutis ſil'. ¶ Tercia ꝓpō. Eq̄litas miſcibiliū a pōdere q̄tum ad quātitatē molis ⁊ virtutis ſil' nō eſt poſſibilis in natura. Nā ſicut impoſſibile eſt aurū purum eſſe eq̄le in pōdere ⁊ valore argēto vel ferro. Ita nec pōt eq̄litas ignis ⁊ terre in mixto eē q̄tū ad q̄titatē molis ⁊ ṽtutis. Etiā ab eq̄li ꝓportione nō fit actio. ¶ Quarta ꝓpō. Eq̄litas a pōdere in mixto fm q̄titatē molis nō eſt poſſibilis: ptʒ q2 ſi tātus eſſet ignis in me q̄ta terra ſtatim cōſumeret terram. Etiā neq̄ aſcēderet neq̄ deſcēderet: q2 qōlibet elementū traheret ad ſuam regionē. ¶ Quinta ꝓpō. Equalitas a pōdere ipoꝝ miſcibiliū in mixto fm quātitatē ṽtutis etiā eſt ipoſſibilis quo ad naturā: q2 ſi terra tm̄ reſiſteret q̄tum ageret ignis non eſſet actio quia fm phicos in eq̄li ꝓportione nō eſt actio. ¶ Correlariū. Quocūq̄ mō capiať eq̄litas a pōdere ſiue p̄mo mō ſiue ſcđo mō ſiue tercio mō eſt impoſſibilis q̄ ad naturā. Alia eſt eq̄litas a iuſticia. ¶ Sexta ꝓpō. Eq̄litas a iuſticia miſcibiliū in mixto attēdiť in cōmēſuratiōe miſcibiliū in mixto fm ꝓportionē debitam ⁊ fm exigentiā forme introducēde. ¶ Septia ꝓpō. Iſta eq̄litas a iuſticia nō eſt punctalis ſeu cōſiſtēs in indiuiſibili ſʒ hʒ amplitudinē ⁊ latitudinē gradu um. ¶ Octaua ꝓpō. Scđm diuerſos ſtatus hoīs diuerſa eſt eq̄litas a iuſticia ipoꝝ miſcibiliū in corpe humano. Nona ꝓpō ꝙ triplex eſt ſtat9 hoīs.ſ. glīe miſerie ⁊ innocētie. ¶ Nona ꝓpō. In ſtatu glīe erit pfectiſſima eq̄litas a iuſticia ipſoꝝ miſcibiliū i corpe hūano ſicut eſt i ſtatu miſerie ipfecta ⁊ i ſtatu innocētie media

Circa decimam/ noctauā diſtinctionē queriť p̄mo ¶ Utrū mlier formata fuerit. Et ſūt tres q̄ſtiones. Prima vtrū ſit de viro. Secunda vtrū de coſta. Tercio vtrū de dormiēte. Primus terminus eſt vn.⁊ capiť dupl'r. Uno mō localiter. Alio mō cāliter Primo mō eſt aduerbiū loci. Scđo mō dič cauſaʒ: et q2 ſunt q̄tuor cauſe. capitur q̄drupl'r. Primo pōt dicere cauſaʒ efficientē vt vn̄ ē oīs creatura. Rn̄deť a deo. Unde venit ꝙ de9 voluit creare hoiem. Rn̄deť ꝓpť bonitatē ſuā ⁊ vt faceret pticipare glīam btitudinis eťne q̄tū ad ſinē. Un̄ eſt ꝙ hō eſt riſibilis. Rn̄deť q2 rōnalis q̄tum ad cām formalē. Un̄ eſt cultellus. Rn̄deť de ferro q̄tuʒ ad cām materialē. Sopor ē quedā dulcedo immiſſa maxime a deo ipi aīe p quā totaliter abſtrahiť ab actib9 exterioꝝ ſenſuuʒ hic erat in adā ⁊ nō ſomn9 ꝓprie.

Scđo q̄riť. Utrū mulier formata ſit de coſta viri fm rōnem ſeminalē. ¶ Rō ſemialis fm ſcotū eſt forma ſubalis ipi9 ſeminis: vel q̄dā qualitas neceſſario ꝯns formā ſubalē ſemis q̄ eſt q̄dāmō alteratiua ſiue diſpoſitiua ad corruptionē ſeminis vt ex ipo generetť aliq̄d ſitč pfecti9. ¶ Correlarium Xpi corp9 nō fuit formatū ex ſeie.ptʒ q2 fuit de puriſſimis ſanguib9 ṽgis. Aug. ponit q̄druplices rōes rerū. Prio p̄mordiales ⁊ ſūt ille q̄ ſť imediate diuia potētia fm q̄s de9 ꝓducit cūctas res creatas dicūť p̄mordiales q2 nulle ſť priores ⁊ ſūt priores oib9 aliis ¶ Scđo ydeales inq̄tū dicunť cognitū quia idea dr̄ cognitio. ¶ Tercio dicuntur exéplares fm. ꝙ fm

ipſas res pducunt. ¶ Quarto dicunt cauſales increatū ſunt cauſe rerū. Rō obedietialis ē q creatura ē in obedietia creatoris ad faciēdū in ea qcqd ſibi placuerit. ¶ Reſolutio qōnis in ſeqntibꝰ diſtinctionibꝰ ¶ Prima diſtinctio ē. Rōes ſeminales ⁊ cauſales pñt capi dupl'r. Uno mō de rigore ſermonis. Alio mō vt diſtinguunt ab inuicē. Cauſa ē cōis ad intrinſecā ⁊ extrinſecā. ⁊ ſic extendit ſe ad oēm cauſam. Rō ſeminal' nature tenet ſe ex pte nature vel forme. ¶ Primū correlariū. Loquēdo de rōne ſeminali ⁊ cauſali de rigore ſermonis hñt ſe ſicut ſuperius ⁊ inferiꝰ pȝ ex dictis. Scdō eſt loquēdum increatū diſtinguunt ab inuicē. ⁊ ſic dico increatū rōnes cauſales ſolū ſunt i mente diuina. Ratio ſeminal' ſolū in creatura. ¶ Correlariū. Rōnes pmordiales ⁊ cauſales ſunt idē re licet differūt rōe. Rōes materiales ⁊ ſeminales ſunt idē re ⁊ differūt rōe: qꝛ ſunt rōes materiales ſm ꝙ ex ipſis mō ↄſueto aliqd pducit. Rōnes ſeminales qñ fit ex eis tanꝗ ex pncipio materiali ſiue naturalr ſiue alit. ¶ Scda diſtinctio. Aliqs effectus fieri a deo pōt dupl'r cē. Primo mō ita ꝙ nulla ē actio ipiꝰ creature aut ſaltē nulla eſt potētia niſi potētia obediētial' vt qñ deꝰ creauit celū ⁊ trā nulla erat potentia nec actiua nec paſſiua ad ipm effectū niſi obedientialis. vel vt qñ xps ſaciauit qnqꝫ milia hoīm de qnqꝫ panibꝰ. pȝ etiā in ſacro altaris. panes nō fecerūt ſȝ erāt in potētia obediētiali tm. Potētia obediētial' eſt q̄ reſpicit oi potētiā creatoris ſiue pmi efficientis: ſm quā pmum efficiēs pt facere de creatura qcqd nō iplicat ↄdictionē. ¶ Pono pmū dictū. Oēs effectꝰ q ſic ſm potētiā obediētialē hñt tm rōnes cauſales ⁊ nō ſeminales. Alio mō pōt effectus pduci ſic ꝙ nō ſolū ē in potentia paſſiua vel obediētiali ſed etiā in potētia intrinſeca actiua vt triticū fit ex ſemine. bos ex ſemine ⁊c. ¶ Scdm dictū ē. Oꝫ hec pductio ē ſm rones ſeminales. ¶ Tercia diſtinctio. Aliq potētia nature q ordinat ad aliquos effectꝰ pducibiles ē duplex. Quedā ppinq ⁊ ſufficiēs. Alia remota ⁊ inſufficiēs. Exēplū pmi vt ſemen hoīs bouis vl' tritici poſitū i loco debito Primum dictū. Potentia ppinq ⁊ ſufficiens nature ad pducēdū aliquē effectū ordinata determiate dr rō ſeminal'. Exēplū ſcdi vt panis ſiue alimētū ē in potētia remota ad pducendū hoiem vel bouē non imediate ſȝ mediātibꝰ tribꝰ digeſtionibꝰ ¶ Prima i epate vt ipurū ē vrina ⁊ emittitur. Scda digeſtio fit in ſtomacho et impurū eſt ſtercus ⁊ emittit p ſeceſſum. Tercia digeſtio fit calore cordis ⁊ ipur ↄuertit in ſemie puro ⁊ ↄuertit i ſanguinē ⁊ carnē. ¶ Scdm dictū. Iſta potētia remota ⁊ inſufficiēs nature ad pducēdū effectū nō dȝ dici pprie rō ſeminal'. licet largo mō poſſet dici. ¶ Quarta diſtinctio. Illud qd ē in remota diſpoſitōe reſpectu effectꝰ pducēdi pōt pduci ad illū effectū duobꝰ modis. Uno mō mediate. Alio mō imediate. ¶ Primū dictū. Si aliqs effectꝰ pducit ex aliq habēte potentiam remotā ad ipm mediate ⁊ ad ipm ordinaꝰ. tūc dico ꝙ illud corpꝰ hñs potētiam nō ē rō ſeminal'. ¶ Scdm dictum Si effectꝰ ille pducit imediate ex hñte potētiā remotā illud hñs potētiā nō eſt rō ſeminal' reſpectu illiꝰ effectꝰ vt ſi deꝰ ex pane imediate faceret carnē panis nō eſſet rō ſeminal' reſpectu illiꝰ carnis. Ex dictis pȝ rñſio ad qſtionē cū qrit. Utrū mulier facta ſit de coſta ade tanꝗ de rōne ſeminali ⁊ reſpondet ꝙ non.

Queritur tercio Quid ſit rō ſeminal' ſm eſſentiā. Et cū ↄſtet eā eē formā eſt qſtio. ¶ Utrū ſit forma vl'is vl' ſingl'aris. ¶ Rndet ſm doc. Rō ſeminalis ē eſſētia forme producēde differēs ab illa ſm eē cōpletū ⁊ incōpletū vel ſm eſſe i actu ⁊ in potētia. Propōnes ſcoti. ¶ Pria ppō. ꝙ ſemē nō ē ipa eētia materie nec rō ſcialis. pȝ qꝛ qñ duo aliq ſic ſe

habent ꝙ vnum manet altero corrupto
illa nō ſunt eadē. ſed ſic ē de ſemine et de
eſſentia nature: qꝛ ſemē corrūpit, ꝛ mate
ria manet ſub alia forma ſcꝫ ſanguis et
carnis. ¶ Scḋa ppō. Rō ſeminal' vel ſe/
men nō ē potētia paſſiua materie. ptꝫ qꝛ
potētia materie pt manere corrupto ſe/
mine vel rōne ſeminali. pꝫ vt ꝑus qꝛ po/
tentia paſſiua nō pt ſeparí a materia, qa
ſe eſt receptiua aptitudinal'r. ¶ Tercia
ppō. Rō ſeminal' nō eſſe forme ꝑducen
de vel generāde ꝑexiſtēs i materia diffe/
rens ab ea ſm eſſe ſicut incōpletū a com
pleto. pꝫ qꝛ ens naturale ꝑducit totū eē
forme. ¶ Quarta ppō. Nec ſemē nec rō
ſeminalis ſunt coeua ipſi materie. pꝫ qꝛ
materia ꝑcedit tpe. Nam ſemē fit ex ali
mēto. ergo materia ꝑus fuit ſub forma ali/
menti. ¶ Quinta ppō. Semē nō ſe eſt i
aiali ſemināte. ptꝫ qꝛ ſemē fit ex ſupfluo
alimēti. ſꝫ nō oē aial hꝫ ſupfluū alimēti.
¶ Sexta ppō. Semē nō ↄcurrit effecti/
ue ad gñationē ſic ſcꝫ ꝙ attingat effectū
.i. formā productā, ptꝫ qꝛ eodē inſtāti in
quo producit forma terminans gñationē
nō ē ſemen. ergo ſemē nō producit: qꝛ qḋ nō
eſt nō pt cauſare. Nā act⁹ ſcḋs ꝑſupponit
actū ꝑmū alioqn act⁹ ſcḋs eſſꝫ act⁹ ꝑm⁹.

Querit quarto Utrum

anime oīm hoīm ſit vna ſba vel diuerſe.
¶ Rñſio. Dicendū ꝙ ꝑma opinio eſt fal
ſa q̄ dicit oīm aialiū eſt tm̄ vna aia. eadē
nūero. Scḋa eſt heretica q̄ dicit ꝙ oīm
hoīm exiſtentiū ſcꝫ q̄ ſunt fuerūt et erūt ē
vna aia nūero. Tercia ē catholica ꝛ phi
loſophica ꝙ tot ſunt aīe q̄t ſunt hoīes.

Querit quinto. Utruꝫ

aie oīm hoīm fuerīt ſimul ꝑducte. ¶ Re
ſpondeo ꝙ opinio catholicoꝝ ſtat in hac
ↄcluſione. Nō oēs aie hoīm fuerīt ſimul
create ſed ſucceſſiue creant ſicut corpo/
ra ſucceſſiue producunt. pꝫ qꝛ aia ſimul
creando infundit ꝛ infundēdo creatur li
cet infuſio aīe ꝛ eius creatio ſint due mu
tationes ſimul tpe exiſtentes tn̄ vna eſt
prior alia ordīe nature. Qꝛ ſint due mu
tationes diſtincte patet ꝑ hos terminos
diſtinctos. Nā ꝑ vnū aia incipit eſſe ſim
pliciter ꝑ aliā accipit eſſe ſm q̄d ſiue eē
informatū ſiue vnitum.

Querit ſexto. Utrum

aia rōnal' ſit ex traduce. Tradux vl' tra/
ductio eſt productio alicui⁹ aiati ab ali/
quo aiato ꝑ deciſionē ſeu diuiſioneꝫ ali/
cuius corporis vel ptis corporis a ꝑdu/
cente. ¶ Rñſio catholica ē ꝙ aie nō ſint
ex traduce ſed imediate creant a deo Et
cauſa ↄgruentie ē qꝛ aia eſt imago dei ꝛ
pōt attingere imediate deū. Ideo ſicut
in ſolo q̄etatur. Ita a ſolo debuit creari
ꝛ eſſe vt tota ferretur ī deū ꝑ amorē. Et
alia propter immortalitatē.

Circa decimāno

nam diſtictionē q̄rit primo
¶ Utrū aia rōnalis ꝑ natu
ram ſit imortal'. ¶ Reſolu/
tio qōnis eſt. Qꝛ aia rōnalis ꝑ naturā ē
imortal': ꝛ ꝑ gratiā .i. manutenentiā dei.
Et probat qꝛ licet phs dicit ꝛ cōcedit ꝙ
aia eſt imortal'. tn̄ ſcot⁹ dicit ↄtriū. Nā
ſi phs cognouiſſet certiſſime conceſſiſſet
reſurrectionē: qꝛ aia naturalr eſt incli/
nata ad corp⁹. Et natural' inclinatio nō
pt eſſe fruſtra. ergo. ¶ Nota Si phs credi
diſſet ꝑfecte animā eſſe imortalē: ſm ſco/
tum crediđiſſet reſurrectionē mortuoꝝ

Querit ſecundo. Utrū

oīs aia vtpute brutal' nō ſolū rōnalis ex
ꝑma ↄditōe fuerit imortal'. Non ē q̄ſtio
¶ Utrū aia ſenſibilis morit ſed vtrū ex
prima ↄditione fuerit imortalis ꝛ tanq̄
facta ſit mortal' ꝑ pctm̄. ¶ Rñſio ꝙ tcia
opinio. Eſt ꝙ nulla aia niſi rōnalis eſt
imortal'. probat qꝛ duplex eſt finis. ſcꝫ fi
nis vltim⁹ ꝛ finis ſub fine. Deus eſt vlti
m⁹ finis. Creatura rōnal' ē finis ſub fine
Scḋm iſtos duos fines ſumūt due rōes
Prima ē ꝙ ſola creatura rōnal' pt attin
gere vltimū fineꝫ. ergo ſola creatura ra/

tionał iſtū finē aſſeqtur ꝗ erit in eterna
fruitōe dei. Scđa rō eſt ꝙ ſola oīa bru/
ta ꝛ hec corruptibilia facta ſunt ꝑpt re-
leuandā indigētiā hoim: ſꝫ poſt iudiciū
nō indigebūt hoies. ꝗꝛc. Dico ꝑpoſitio
nē ꝙ poſt iudiciū nulla erūt bruta nul/
la mineralia. nulle plante: nulle arbores
erūt. pꝫ qꝛ ñ erit vltra gñatō ꝛ corruptō

Queritur tercio. Utrū

aīa peccante poſſet corpus ade diſſolui.
¶ Rñſio. Diſtinctio eſt ꝙ aīa ade non
peccante poſſet corpꝰ ade diſſolui eſt du/
plex ſenſus .ſ. ꝙ illi ablati abſolute ſum/
pti pñt determinare illud ꝟbuꝫ poſſet vel
ꝟbū diſſolui. ¶ Primū dictū. Si deter/
minēt ꝟbū pōt ꝑpō eſſe vera: qꝛ ſenſus ē
dū adā exiſteret in ſtatu innocētie habe/
bat poſſe ad diſſoluēdū ſiue poſſe ad mo
ri. ¶ Scđm dictū. Si illi ablati abſolu
te ſumpti determinant illud ꝟbū diſſolui
ſenſus eſt falſus qꝛ ſenſus ē corpꝰ ade po
terat diſſolui in ſtatu innocētie. Jta ſcꝫ
ꝙ adā innocēs fuiſſet mortuꝰ ꝛ diſſolutꝰ
ꝙ falſum eſt.

Querif quarto. Utruꝫ

adā peccante corpꝰ eiꝰ potuiſſet ꝑpetua-
ri ꝑ eſum ligni vite. Aduertendū ꝙ licet
varia ꝛ diuerſa gña lignoꝝ fuiſſent in pa
radiſo treſtri: tñ inf alia erāt duo ſpecio
ſiſſima. Unū lignū vite. Aliud ſcīe bo/
ni ꝛ mali. ꝛ fuerūt in medio ꝑadiſi, ꝛ vnū
iuxta alterū, vt ex vno acciperet affectū
amoris, ꝛ ex alio timoris dei. Fuerūt ꝗ in
ꝑadiſo triplicia ligna, ſcꝫ in nutrimentū,
in documentū: ꝛ ad viuendū ꝑpetuum.
¶ Reſolutio ſtat in ſequētibꝫ ꝑpōnibus
¶ Prima ꝑpō eſt. Sicut diuia iuſticia
nō patif innocentē oimode mori ſiue pa
ti ſeu etiā puniri: Jta etiā non patif ali/
qđ malū ipunitū. Pro ꝓbatōe ꝑme ꝑtis
aduertendū ꝙ ille ē oimode innocēs qui
nec hꝫ pctm̄ mortale, veniale, nec origina
le, ꝛ de facto ꝛ ex mō ꝯceptōis. Hoc dico
ꝑpter ꝟginē mariā, q nō habuit de facto,
habuiſſet tñ niſi deꝰ ꝓſeruaſſet eā ex mo/
do ꝯceptōnis. Et ideo ſolus xp̄s ē h̄ mō
innocens. Pro ſcđa ꝑte dico ꝙ ſi xp̄s ad/
mitteret aliqđ impunitū nō eſſet verus
nec iuſtꝰ iudex. ¶ Scđa ꝑpō. Diuinuꝫ
decretū fuit ꝙ ſi adā trāſgrederef māda
tum dei, ꝛ eſſꝫ ſibi inobediēs, ꝙ aīa rōna/
lis ꝑderet dominiū ſuꝑ carnē, ꝛ ſic ꝓpria
volūtate recederet a deo: ita ipſa inuita
recederet a carne: vt illud corpꝰ reſolue
ref in puluerē de ꝗ ſumptꝰ fuerit. Gen̄. ij.
Jn ꝗcunqꝫ die comederis morte morie/
ris, ꝛ puluis es ꝛ in puluerē reuerteris.
¶ Tercia ꝑpō. Quia diuinū decretum
erat iuiolabile hinc ē ꝙ poſtqꝫ hō pecca/
uit qꝫtūcūqꝫ comediſſet de fructu ligni
vite tñ tandē mortuꝰ fuiſſet. ¶ Correla/
riū. Qꝛ ꝑ eſum ligni vite nō potuit cor/
pus ade ꝑpetuari.

Querif quinto. Utruꝫ

illa imortalitas ieſſet hoi a naf a vł a gr̄a
¶ Reſolutio ſtat in ꝑpōnibꝫ ſequētibꝫ.
¶ Prima ꝑpō. Sicut hō cū dr̄ ē btifica/
bilis duo ibi tāgūf ſcꝫ aptitudo ꝛ diſpo/
ſitio ad btitudinē. Jta cū dr̄ hō ē imor/
talis duo dicunf ſcꝫ aptitudo ꝛ diſpoſi/
tio. ¶ Scđa ꝑpō. Sicut hō dr̄ btifica/
bilis ꝗdāmō ꝑ naturā. ꝗdāmō ꝑ grām:
ita hō dr̄ imortał ꝗdāmō ꝑ naturā ꝗdā
mō ꝑ grām. Qꝛ btificabilitas ineſt hoi
a natura ꝗdāmō pꝫ qꝛ ꝑ h̄ differt a bru/
tis. Qꝛ etiā ꝗdāmō ē a gr̄a pꝫ qꝛ i dāna
tis ē aptitudo ꝛ tñ nunqꝫ btificabunf et
impoſſibile eſt: qꝛ homo ꝓpria virtute ꝛ
naturaliter pertingat ad beatitudineꝫ.
Similiter dicenduꝫ eſt de imortalitate
hois i ſtatu inocētie. ¶ Tercia ꝑpō eſt.
Tripłr pt mors ꝯtingere hoi. Uno mō
ꝑ pugnā ꝛ diſſolutōeꝫ elemētoꝝ. Scđo
mō ꝑ hūidi radicał ꝯſūptionē. Tercio
mō ꝑ extrinſecā leſionē. ¶ Quarta ꝑpō.
Lꝫ imortalitas vt dic̄ ꝓuatōz tā ſm actū
ꝛ potētiā illiꝰ triplicis gñis mortꝫ ſit ꝑ/
fecte in btis imortał tñ tm̄ dicit ꝓuatōz
actꝰ moriēdi illiꝰ triplicis gñis moriēdi
¶ Quinta ꝑpoſitio. Reſpōſiua ad que/
ſtionē. Jnmortalitas ꝗ fuit in ſtatu inu

nocentie ꝙtū ad aptitudinē fuit a natu
ra.ꝙtū ad actū fuit a gratia.

Querit̃ ſexto. Utrum
eadē eſſet īmortalitas innocentie ꝑ eſſen
tiam cū īmortalitate glorie ſi hō ſteriſſʒ
Innocētia capit̃ q̄druplr̄. ¶ Primo pro
pura innocentia ꝑ eſſentiam. ꝛ ſic dr̄ eſſe
bonitas cui ex ſe annexa eſt oīs ꝑfectio ꝛ
cui repugnat naturalr̄ oīs impꝑfectio ſi
ue miſerie ſiue culpe ſiue cuiuſcū꜖ alte
rius tā potētia ꝙ actu: ꝛ ſic ſolus deus
eſt innocens. Scd̄o capit̃ innocentia pu
ra ꝑ participationē ꝛ ſic eſt quedā boni
tas ꝑ participationē carens omni miſe
ria tā culpe ꝙ pene: tā actu ꝙ habitu ſi
ue potentia ſiue poteſtate. hec ſolum re
peritur in beatis ſpiritibꝫ. ¶ Tercio ca
pitur pro ſtatu q̄ caret viciis et pctis ta
men ille ſtatus eſt mixtus multis miſe
riis penalibꝫ. Hoc mō oēs ſcti viatores
ſunt innocētes. ¶ Quarto mō capit̃ pro
ſtatu carente culpa ꝛ miſeria pene poſſi
bili tamē ad vtrū꜖. In hoc ſtatu erant
adā ꝛ eua ante peccatū ¶ Reſolutio ſtat
in ſequentibꝫ ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō.
Cū idē ſit ſignificatū ꝑncipalis ꝛ ſūpti
ꝛ abſtracti ꝛ concreti iſtud nomē immor
tale habebit idē ſignificatū cū iſto noīe
mortalitas. ¶ Scd̄a ꝓpō. Sic immor
tale in ꝓpō ē idē ꝙ potens nō mori ſiue
aptū natū nō mori. Ita īmortalitas eſt
aptitudo vel potentia ad nō moriendū.
¶ Tercia ꝓpō. Hec potētia nō moriēdi
nihil aliud ē ꝙ potētia aīe i regēdo cor
pus ꝛ ꝯtinuādo corpus vt nū꜖ deficiat
ꝛ vt non ſeparet̃ a corpore q̄ q̄dē poſtea
ꝯſeq̄tur liberū arbitriū ꝛ ꝯformatur ei.
¶ Quarta ꝓpō. Sicut hō in ſtatu inno
centie poterat peccare ꝛ nō peccare ideo
in ſtatu gl̄ie impoſſibile ē hoīem mori ꝛ
animā deſerere corp⁹ ¶ Correlariū ſub
alia diſpoſitōe ē īmortalitas in gl̄ia ꝛ in
alia fuit in adā. ¶ Quinta ꝓpō. Quia i
ſtatu miſerie in q̄ ſum⁹ neceſſe ē nos na
ſci i pctō originali ad min⁹. Ido neceſſe
eſt nos mori. Peccare neceſſario capitur
duplr̄. Uno mō vt eſt aliquē actū elicere
inordinatū. ꝛ ſic oē pctm̄ ē voluntariū ꝛ
null⁹ peccaret neceſſario hoc mō. Alio
mō peccare idē eſt ꝙ in pctō eē vel i pctō
manere ꝛ ſic dico ꝙ neceſſe ē nos in pctō
eſſe ſiue peccare ꝛ hoc de lege dei ordina
ta: ſed btā v̾go ſimplr̄ ꝑuilegio fuit p̄ſer
uata. ¶ Sexta ꝓpō. Quēadmodū liberꝫ
arbitriū in patria ꝛ i via eſt idē. alit̃ tñ ꝛ
alit̃ diſpoſitū ita eadē eſt innocētia i via
ꝛ in gl̄ia. alit̃ tñ ꝛ alit̃ diſpoſita. ¶ Se
ptima ꝓpō. Una ꝛ eadē īmortalitas per
eſſentiā fuiſſʒ i ſtatu innocētie q̄ nūc ē in
ſtatu gl̄ie ſed alit̃ ꝛ aliter diſpoſita ſicut
liberum arbitrium.

Circa viceſimam
diſtinctionē querit̃ primo.
¶ Utrū in ſtatu innocentie
fuiſſet ſexuū cōmixtio. Sta
tus ē ſtabilis ꝑmanētia legibꝫ diuine ſa
pientie firmata. Triplex eſt ſtat⁹ ſcʒ na
ture īſtitute lapſe ꝛ gl̄ificate. ¶ Reſolō
q̄ōnis ſtat ī ſequētibꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima
ꝓpō. In ſtatu innocētie abſ꜖ dubio hō
genuiſſet hoīeʒ. Geñ. i. Creſcite ꝛ mlt̄i.
Mulier facta ē in adiutoriū. pʒ rōne qꝛ
vnūqd̄꜖ ē ꝑfectū cū p̄t gñare ſibi ſiłe: ſʒ
hō in ſtatu īnocētie erat ꝑfect⁹. ergo ꝛc̄.
¶ Scd̄a ꝓpō. Quia nec vir nec mulier
ꝑ ſe ſufficit ad gñatōnē ſʒ oportet vt mu
tuū ſibi p̄beāt auxiliū in ꝓcreatōe ꝓlis.

Querit̃ ſecundo. Utrū
in illa cōmixtiōe fuiſſet ſeminuʒ deciſio.
In ꝓcreatōe ꝓlis req̄rit̃ deciſio ſeīs vtri
uſ꜖ ſcʒ maris ꝛ feīe. ¶ Rñdet̃ ad q̄ōnē ꝑ
ꝯcluſiones. ¶ Prima ꝯcl̄o. Gñatio ꝓlis
ꝙtū de ordine et ptāte nature hʒ fieri in
cōmixtione maris ꝛ feīe in hoībꝫ q̄ ſe hñt
ꝑ modū materialꝰ ꝛ efficientis. ¶ Scd̄a
ꝯcl̄o. Rō materialꝰ ſiue paſſiui plus reſi
det penes mulierē ꝙ rō efficiētiꝫ ꝛ rō effi
ciētis plus reſidet penes virū ꝙ rō mate
rialꝰ ¶ Tercia ꝯcl̄o Neceſſe eſt tā ſm or
dinē nat̃e lapſe ꝙ ſm ordinē nat̃e īſtitute

ad generationē prolis aliq̄s ꝑticulas tā a viro q̄ꝫ a muliere deſcindi in quibꝫ ſit ꝟtus ⁊ rō ſeminal' reſpectu corporis propagandi. ¶ Correlarium rñſiuū. Inſtatu innocentie vir ⁊ mulier de deciſione ſeminum generaſſent.

Queritur tercio. Utrū

in illa ſeminū emiſſione eſſet delectatōis intenſio ¶ Rñſio bonauenture. Licet in deciſione ſeminū ⁊ ꝯmixtione ſexuū etiā in ſtatu innocētie fuiſſet aliqua delectatio: moderata tñ ⁊ regulata ſm dictamē recte rōnis: nō tñ fuiſſet tanta ſicut modo eſt. Thomas dicit q̄ maior nec inordinata fuiſſet: quia oēs vires aīe fuiſſent ſub imperio rationis.

Querit̄ quarto Utrum

in illo coitu fuiſſꝫ integritatꝫ corruptio ¶ Reſolutio ſtat in tribꝫ dictis ſequentibus. ¶ Primū dictū. Integritatꝫ corruptio tria dicit. Prio aptionē clauſtrorum. Scdo dicit penalē paſſionē. Tercio fedā delectatōeꝫ. ¶ Scdm dictū. In ſtatu inocētie fuiſſꝫ itegritatꝫ corruptio pmo mō. ¶ Terciū dictū. Corruptio integritatꝫ nō fuiſſet cū penalitate ⁊ feditate

Querit̄ quinto. Utrūꝫ

in q̄libet coitu fuiſſet ꝓlis ꝓcreatio. ¶ Rñdet̄ q̄ vir in q̄libet actu coit⁹ habuiſſet ꝓlem ex vxore. ⁊ rō hui⁹ eſt qꝛ congruentia ordinis exigebat ⁊ ꝑfectio virtutis ad hoc ſufficiebat. Exigebat nāqꝫ hoc cōgruentia duplicis ordinis ſcꝫ virtutis gñatiue ad rōnē ⁊ vtriuſqꝫ ad finē. Uis eñ gñatiua ordinē habebat ad rationē. ordinē inqꝫ ꝑfecte ſubiectōis. Jō in actu non exigebat niſi ſm q̄ rō dictabat. Rō dictat nulla re vtendūꝫ niſi ad id ꝓpter qđ eſt. Uis autē gñatiua data fuit hoi ad multiplicationē ꝓlis. ḡ ⁊c.

Querit̄ ſexto. Utrum

equalis fieret multiplicatio virorum et mulierū. ¶ Rñdetur q̄ ſi hō ſtetiſſet in ſtatu innocētie natura eq̄liter multiplicaret viros ⁊ mulieres. ¶ Correlariū q̄ equaliter fuiſſent viri et mulieres multiplicati.

Circa vigeſimā⸗primā diſtinctioneꝫ querit̄ primo. ¶ Quid mouet diabolū ꝓncipalr̄ ad tēptandū hoīeꝫ. Tēptatio vt hic ſumit̄ eſt quidā mot⁹ vel act⁹ nat⁹ inclinare ad aliqđ illicitum, ꝓcedens a tēptatore vt ſumat experimētū de bonitate vel malicia tēptati. ¶ Prima ꝓpō eſt. Ois tēptatio ꝓprie loquēdo eſt act⁹ defectuoſus. ¶ Scda ꝓpō. Ad hoc q̄ ſit ꝓprie tēptatio de q̄ loqmur tria reqrunt̄. ¶ Primo act⁹ defectuoſus ſiue malus act⁹ intēdens ſiue inclinans in malum. ¶ Scdo experientia dubij. ¶ Tercio q̄ temptator intendat vtrūqꝫ. ¶ Tercia ꝓpō. Deus ꝓpriiſſime loquēdo nō tēptat nec pt̄ tēptare aliquē patet qꝛ in deo nullus ē actus defectuoſus. Deus eñ intēptator malorꝫ eſt Jacobi pmo. Contra temptauit abraā ⁊c. ¶ Rñdeo q̄ tēptatio ibi capitur large et ſimilitudinarie: quia reddidit fidem abrahe indubiā. Et etiā ibi tēptauit illos ⁊ inuenit eos dignos ſe. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Mund⁹ ꝓprie neminē tēptat. pꝫ quia res mūdi nō mouēt niſi obiectiue: nec intendūt tēptare ſiue experientiā habere dubij ſiue tēptati: quia tēptare eſt alicuius ꝓponētis aliqđ obiectum ⁊ intendentis inducere ad malū. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Caro nr̄a ꝓprie nō temptat nos patet quia nō intendit habere experientiā de bonitate vel malicia voluntatis. ¶ Sexta ꝓpō. Hō cū nō refrenat ſe: ſed ꝓcipitat ſe in actū carnalē non tēptat ſe: pꝫ quia nō intēdit habere experientiā dubij: qꝛ certus ē q̄ vult fornicari. ¶ Correlariū. Solus diabolus ⁊ ſolus homo pōt tēptare hoiem. patet quia hō tēptat hoiem q̄ñ verbo verbo vel facto oſtēdit aliqua viſibilr̄ ex q̄bus hō inclinatur ad

malū. Diabolus temptat inuiſibil'r qn̄ ꝓponit nobis fantaſmata iclinatiua ad malū. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in ſequentibus ꝓpōnib₃. ¶ Prima ꝓpoſitio. Duo pctā ſcꝫ ſupbia ꝛ inuidia maxime poſſident mentē diaboli. Ex his duob' vicijs ille qui fuit Lucifer in paradiſo factus eſt diabolus in inferno.

¶ Secūda ꝓpoſitio. Supbia ꝛ inuidia regulariter ſe habēt ꝛ ſe concomitanť et vnū raro eſt ſine reliquo. patet q₃ ſuperbia nihil aliud eſt q̄ȝ amoꝛ inoꝛdinatus ꝓprie excellentie: necvult habere parem ꝛ quia hoc nō pōt obtinere quia m'tos inuenit excellentioꝛes ſe ideo inuidet.

¶ Tercia ꝓpoſitio. Propꝛie mens diaboli ab his duob' vicijs poſſeſſa: videns hoiem in ſtatu vnde poterat cadere vel de quo ſub diabolicā ptātē: ꝛ quo poterat aſcendere ad ſupernā felicitatē₃ ex q̄ ipſe ceciderat ex ſupbia eſt motus ꝛ inuidia ad tēptādū eū: quia ſm Auguſtinū. Inuidia eſt odium felicitatis aliene.

¶ Quarta ꝓpō eſt. In tēptatione pᵐoꝛum parentū ſupbia fuit pᵐū mouens: ꝛ inuidia fuit ꝓximū ꝛ imediatū. prima pars patet quia ideo tēptauit vt qui nō poterat dn̄ari augelis: dominareť hominib'. Pro ſcd̄a parte poniť. ¶ Quinta ꝓpō. Eſto φ diabolus nunq̄ȝ dominiū habuiſſet ſup hominē: tn̄ ad impediēdū eū a felicitate eterna ex inuidia tēptaſſ₃ Et φ hec inuidia ſit ꝓxima cauſa ꝛ pꝛīcipua cauſa. pat₃ q₃ illa eſt cauſa ꝓxima q̄ exiſtente ſequereť effect' etiā alijs cauſis nō ꝯcurrētib₃. Sic ē de inuidia diaboli q̄ȝtū ad tēptationē hominis.

Queriť ſecōdo de temptatione pᵐoꝝ parentū q̄ȝtū ad inſtrumentū mediū.

¶ Reſolutio ſtat in ſequētib' ꝯcluſionib₃. ¶ Prima ꝯcluſio. Ille mod' tēptandi hoiem p ſerpentē nō ſolū fuit ex diabolica electōe ſed etiā ex diuina pmiſſione. Nā ſm auguſtinū. Non licuit oimode diabolo temptare hoiem q̄ vellet ꝛ poſſet: q₃ nō ē ptās ſup terrā q̄ ei cōpareť. ¶ Scd̄a ꝯcluſio. Diuina ſapia q̄ oia gubernat pmiſit vt diabolus temptaret hoiem in effigie aialis bꝛuti non cuiuſcūq₃ ſed ſerpētis ſicut exigebat cōgruētia oꝛdinis ¶ Tercia ꝯcluſio. Triplex cōgruentia oꝛdinis exigebat pᵐo reſpectu operis: q₃ hō naturalr inclinať ad bonū vt nūc. g̃ ꝯgruū fuit φ tēptareť in ſpē bꝛuti aialis. ¶ Scd̄o reſpectu finis intenti: q₃ diabolus intendebat hominē facere ſimilē bꝛutis cū ꝯtēpto bono incōmutibili adhereret bono cōmutibili ſicut beſtia. ¶ Tercio reſpectu diuini iudicij cōgruū fuit q₃ deus ē pius ꝛ miſericoꝛs ꝛ nō pmittit nos tēptari ſup id qd̄ poſſum': ideo noluit φ diabol' appareret in ſpē hūana: ſed ſerpētis vt monitionē ſerpētis haberet ſuſpectā̄ g̃ ipſe temptauit ſuggeſtione que ſuggeſtio ſerpit ad coꝛ.

Queritur tercio de temptatione pᵐoꝝ parentū q̄ȝtū ad oꝛdinē ꝛ ꝓgreſſum.

Et dicit ſcptura φ ſerpens acceſſit ad mulierē quā decepit ꝛ p mulierē ſupplantauit virū. ¶ Queriť ergo Utrū iſte modus fuit cōueniens diabolice aſtucie ꝛ diuine pmiſſioni. ¶ Reſolutio ſtat in tali ꝯcluſione. Nonē dubitandū quin tēptatio diaboli a muliere inceperit ꝛ p eā ꝑuenerit ad virū. Et eſt duplex ratio. ¶ Prima ſumiť ex pte diuine ſapie: q₃ deus pmiſit ꝓpter triplicē rōnē. Prima ē ꝓpter viri exercitationē₃ Scd̄a ne mulier haberet excuſationem. Tercia ꝓpter noſtrā eruditionē. ¶ Ex parte diaboli aſtucie ſumiť etiā triplex rō. Quia diabolus attendebat mulierē Minoꝛis ſapie. Debilioꝛis cōſtantie. Et impoꝛtunioꝛis adherentie.

Queriť quarto. Utrū carnis ſit tēptare.

¶ Rn̄deo φ tēptatio fit q̄tuoꝛ modis. ſc₃ A deo. Ab homine A diabolo. Et a carne. ¶ Primo modo tēptat deus ad pꝛobandū ad appꝛoban

dum z probatũ oſtendere. ¶ Scđo mo/do ab hoīe. Aut ille pulſus pōt eſſe ad probandũ z ad habenduꝫ experimentũ de ignoto. z ſic hō tēptat hoiem. vñ Eccl. iꝫ. Ex multis loquelis interrogabit te. ¶ Tercio mō a diabolo z eſt tactus quo aliqs tāgit mentē ad ꝓbandũ reprobandum z reprobatũ oſtendenduꝫ. Hec eſt tēptatio diaboli. ¶ Quarto mō a carne z pōt eſſe pulſus ſic ꝙ pulſans nō intendit probare nec reprobare nec approbare: ſed tñ ad hunc pulſum ſeqtur ꝓbatio approbatio ſiue reprobatio. Et hec eſt tēptatio carnis. Seqtur Correlatiũ reſponſiuum ad queſtionē ſcꝫ ꝙ carnis eſt temptare.

Querit̃ quinto. Utrũ

cōtingat tēptationē carnis a tēptatione diaboli ſepari. ¶ Rñdet̃ p diſtinctioneꝫ ꝙ tēptationē eſſe ab hoſte vel carne pōt intelligi dupl'r. Uno mō tanꝙ a mouente principali z remoto. Alio mō tanꝙ a mouēte ꝓximo. Si loqmur de pmo pono primũ dictũ ſcꝫ ꝙ tēptatio carnis nō eſſꝫ ſine tēptatione hoſtis: licet bñ econtra. ptꝫ quia ois tēptatio carnis ſeqtur corruptionē ipſi⁹ ad inſtinctũ demonis in pmis parentib᷒. Q2 bene econtra ptꝫ q2 hoſtis bñ temptauit xpm. g2c. ¶ Secundũ dictum. Qñ tēptatio diaboli ad pctm̃ nos trahit tūc tēptatio diaboli et carnis ſe concomitant̃: q2 cũ conſentim⁹ diabolo tēptanti ducimur per carnē ad delectabilia ſiue ad honores ſciētias voluptates ſiue diuicias. z ſic omne pctm̃ mũdi eſt a ↄcupiſcētia q̄ oritur a carne. ¶ Terciũ dictũ. Si loqmur de tēptatione vt eſt a mouente ꝓximo: ſic tēptatio carnis z hoſtis ſepant̃ ab inuicē nō ſoluꝫ diſtantia formali ſed etiā diſtantia temporali. ꝙ diſtātia formali patet q2 caro nō eſt diabolus. Diſtantia tpali ſepant̃ quia vna pōt eē ſine alia: q2 hō habens liberũ arbitriũ pōt peccare abſꝗ alicuius inſtinctu: vel ſolũ ad inſtinctum carnis vl' demonis. ¶ Quartũ dictũ. Temptatio diaboli pot ſeperari a tēptatione carnis z econtra.

Querit̃ ſexto. Cui ha/

rum duarũ tēptationũ ſcꝫ carnis z diaboli difficilius ſit reſiſtere. ¶ Rñdetur. Diſtinctio eſt ꝙ tēptatōnē eſſe ab hoſte vel carne pōt intelligi dupl'r. Aut reſpectu eiuſdem pctī. aut reſpectu diuerſoꝝ peccatoꝝ. Si reſpectu pctī carnalis tūc pono Dictũ primũ ꝙ reſpectu eiuſdem peccati carnalis vt gule vel luxurie ad qđ inſtigat caro z diabolus difficilius ē carni reſiſtere. Hoc mō dicit magiſter in lr̃a ꝙ tēptatio carnis interior difficilius vincitur: quia nulla peſtis efficacior ad nocenduꝫ q̄ familiaris inimicus. ¶ Scđm dictũ. Si cōparatio fuit reſpectu diuerſoꝝ peccatoꝝ ſcꝫ carnaliũ z ſpiritualiũ tunc habent ſe iſte tēptationes ſicut excedentia z exceſſa. ¶ Terciũ dictum. In illis hominib᷒ q̄ ſunt proni et inclinati magis ad carnalia q̄ ad ſpiritualia. difficilius ē reſiſtere pctis carnalibus. ¶ Quartũ dictũ. In hoibus pronis ad peccata ſpũalia eſt reſiſtere difficilius tēptationi diaboli. vt patet in ſuperbis z inuidis qui aliqñ parũ tēptant̃ de carnalib᷒. ¶ Quintũ dictũ. Tēptatio carnis ſimpl'r loquēdo eſt difficilior ad reſiſtendum. Unde ſcriptum eſt. Omnis caro corruperat viam ſuam. Geneſis octauo.

Querit̃ ſeptimo. Utrũ

temptatio carnis ſit ſemper cum culpa. ¶ Reſpondetur ꝙ opinio fere omnium doctorum z etiam ſancti Bonauēture. in dubijs litteralibus eſt ꝙ temptatio carnis ſemper eſt cum veniali peccato. Tamen iudicio meo iſta opinio eſt nimis rigoroſa et falſa. Ideo dico ꝙ poſſibile eſt. Et quandoꝗ ſtat ꝙ ſit tēptatio q̄dā carnis q̄ oīno non ſit pctm̃ quia nō eſt in ptāte nr̃a tēptari vel non temptari

carnis in homie abſq culpa veniali. Et probaṫ nullus peccat in eo qđ vitare nõ põt: ſed hõ nũq nõ põt vitare tẽptatio/nem carnis. ergo in illa tẽptatione nõ ẽ ali/quod pctm̃. maior pʒ quia nemo peccat niſi libere ꝯſentiat. In neceſſarijs nõ eſt pctm̃. minor patet qꝛ tẽptatio carnis nõ eſt in ptãte hoīs. ergo. antecedẽs pʒ qꝛ mul/ti ſancti ſuſtinent tẽptationẽ carnis cum magna triſticia. Itẽ omẽ pctm̃ eſt adeo voluntariũ qđ ſi nõ eſt voluntariũ nõ ẽ pctm̃: ſʒ tẽptatio carnis ml'toties nõ eſt volũtaria. pʒ in paulo q̃ habuit ſtimulũ carnis. Et gregorius dicit ꝙ tẽptatio ñ eſt pctm̃ niſi ei ꝯſentiaṫ: ſed eſt materia virtutis exercende ſed hõ frequẽter non ꝯſentit tẽptationi carnis. ergo ⁊c. Itẽ illđ ꝑ qđ qs poteſt mereri vitã eternã nõ eſt pctm̃ nec veniale nec mortale. quia cha/ritas nõ agit' ꝑperã ſed ꝑ tẽptationem carnis aliquis meretur vitã eternã for/ti ter reſiſtendo. ergo vide bonauẽturã in pri ma q̃õne ſcđi articuli. diſt. xli.

Queriṫ octauo. Utrũ

peccatũ ꝓmoꝝ parentũ potuerit eſſe ve/niale. ¶ Rñdeo q̃tũ ad primã opinionẽ q̃ eſt ſcoti. ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet pri/mũ peccatũ ade fuit mortale: tñ potuit peccare venialiṫ. ¶ Scđa ꝓpõ. Lʒ adã potuit peccare venialiṫ ĩ ſtatu ĩnocẽtie. nõ tñ oĩ pcti gñe veniaľ. ¶ Tercia ꝓpõ. Duplex ẽ pctm̃ veniale. Quoddã dr̃ ve niale ex genere act⁹. Aliud eſt veniale ex ſurreptione ⁊ pronitate. Exemplũ ꝓmi vt verbũ ocioſum. riſus diſſolutus. men daciũ iocoſum. Exemplũ ſcđi. vt mot⁹ carnales et ſenſuales. ¶ Quarta ꝓpõ. Licet adã nõ potuit peccare venialiṫ ſe/cundo genere pcti venialis. potuit tamẽ peccare veniaľr ꝓmo genere pcti veniaľ Prima ps patet. qꝛ ſenſualitas omnino erat ſubdita rõni. Scđa ps pʒ. qꝛ potu it dicere ỽbũ ocioſum. ¶ Scđa opinio dicit ꝙ adã in ſtatu innocẽtie nõ potuit peccare venialr: ſʒ bñ mortalr. Pria opi nio eſt ſcoti ⁊ modernoꝝ et ſecurior. Et probaṫ quia iuſticia originalis vel ille ſtatus nõ magis vniebat hoīem ad deũ q̃ gr̃a in ſtatu nature lapſe: ſed homo ĩ iſto ſtatu exiſtens in gr̃a peccat venialiṫ ergo ⁊c. Maior ptʒ qꝛ ſummũ bonũ do/num dei eſt eius gr̃a. ſm omẽs doctores pariṫ. plenarius ꝯſenſus in pctm̃ ve/niale non eſt niſi de veniali pctõ. ¶ Pri/ma ꝓpõ. Omne pctm̃ actũale eſt deuia tio ab aliqua lege naturali vľ diuina vľ humana recte poſita. ¶ Scđa ꝓpoſitio Quelibet lex iuſta ⁊ recta habet quãdã vim coherẽtiã ⁊ coactiuã ꝑ penas patet quia fruſtra eſſet lex q̃ nõ poſſet punire trãſgreſſores. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Se/cundũ vnãquãq legẽ illud pctm̃ vocaṫ mortale: qđ puniṫ mortis pena. illud vo catur veniale qđ punitur pena leuiori: vt ſm legem humanaꝫ homicidium eſt peccatum mortale. qꝛ lex humana pu/nit illud pena mortis. Pena pecuniaria eſt pctm̃ veniale q̃tum ad legẽ huma/nam. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut pecca tum mortale eſt deuiatio a lege diuina qua quis mereṫ puniri pena mortis eter ne: Ita pctm̃ veniale eſt deuiatio a lege dei qua quis mereṫ pena nõ eterna ſed le uiori ⁊ tp̃ali. Correl'arius. Quodlibet pctm̃ actuale ſiue mortale ſiue veniale ẽ contra deum.

Queritur nono. Utrũ

peccatũ quod ſecutum eſt primo ex illa tẽptatione fuerit remiſſibile vel irremiſ ſibile. ¶ Reſolutio ſtat ĩ iſta ꝯcluſione. Q⁊ pctm̃ primi parentis ſimpl'r fuit re miſſibile ⁊ de facto eſt ſibi remiſſum. ¶ Queriṫ circa hoc q̃re pctm̃ hoīs ẽ re/miſſibile. ⁊ peccatũ angeli fuit irremiſſi bile. ¶ Rñdeṫ ꝙ pctm̃ hoīs fuit remiſſi/bile ⁊ nõ angeli ꝑpter tres rõnes. ¶ Pri ma eſt mortalitas carnis. ¶ Secũda eſt vertibilitas voluntatis. ¶ Tercia eſt ex cuſabilitas trãſgreſſionis quia diabol⁹ nullo ſuggerente peccauit: ⁊ hõ ſuggerẽ/

te diabolo. ideo ꝛc.

Querit̄ ultimo utrū qđ ex illa tētatiōe ſubſecutū eſt fuerit grauiſſimū oīm pctōꝝ. ¶ Reſolo. q. ſtat in ꝓpoſitionib. ¶ Prima ppō. Unū pctm̄ pōt dici grauiꝰ altero trib9 modis. primo mō ꝓpter maiorē libidinē. ſcđo ppt̄ maiorē ingratitudinē. tercio ꝓpter maiorem corruptionē ſiue leſionē. ¶ Scđa ppō. Peccatū ꝑmi homis nō fuit maximū ſimpl'r nec fuit maximū pctōꝝ oium ꝗtū ad maiorē libidinē. ptꝫ qꝛ diabolꝰ peccauit maiori libidine. Et etiam filij adam ex maiori libidine peccauerūt ꝗ adā. Capit̄ libido ꝑmo ſm Aug. Nihil videmꝰ in toto malefaciēdi gn̄e niſi libidinē dn̄andi hͦ eſt improba voluntas q̄ fuit in diabolo. ¶ Scđo. Libido eſt immoderata delectatio cuiuſlibet delectamenti vt cupiditas vindicte pecunie et honoris. ¶ Tercio capit̄ libido ſtricte ꝛ ſic eſt corruptio vicioſa exiſtēs in vi generatiua. ¶ Tercia ppō. Pctm̄ ade non fuit maximū ſimpl'r ſed ꝗtum ad ingratitudinē: fuit tn̄ maximū oim peccatoꝝ humanoꝝ: qꝛ plura dona acceperat a deo: nō fuit alteri homini ab adam tāta gr̄a facta quāta ade. nō em̄ habebat inclinatiuā rebellionē ſicut nos habemus hoc dico ꝓpter xp̄m ꝛ beatā virginē qui habuerūt maiorē gr̄aꝫ. ¶ Quarta ppō Peccatū ade ꝗtum ad leſionem vel corruptionē quā fecit qđdāmō fuit grauiſſimū ꝛ qđdāmodo non. ¶ Quinta ppō. Aliqđ peccatū eſſe magis leſiuū alio poteſt intelligi dupliciter. Uno modo intenſiue. Alio modo extēſiue. Intenſiue qn̄ intenſius ledit. Extēſiue qꝛ pluribꝰ ledit vel nocet. ¶ Sexta ppō. Peccatū ade nō fuit maximū intēſiue. ptꝫ qꝛ non maxime corrupit eius volūtatē ꝛ ſm doctores pctōꝛes obſtinati multo grauiꝰ modo peccant ꝗ fecerit adā vt blaſphemi ſodomite. Uñ ſi adā pro illo pctō fuiſſet damnatus nō fuiſſet tm̄ punitus ſicut multi peccatores mō morientes ſm Scotū. ¶ Septima ppō. Peccatū ade ꝗtum ad leſionē extenſiue fuit maximū humanoꝝ peccatoꝝ. ptꝫ qꝛ pluribus ledit ꝛ nocuit ꝗ pctm̄ cuiuſlibet homis.

Circa viceſimā ſecundā diſtinctionē queritur primo. Utrum mulier peccauit pctō ſupbie. ¶ Reſponſio. q. ſtat in propoſitionib. ¶ Prima ppō. Principale peccatū hoīs p qđ homo lapſus eſt ꝛ per qđ deriuat̄ mors in poſteros fuit peccatum inobediētie. ¶ Scđa ppō. Nemo appetit malū aſpiciēſ ſb rōe mali nec appetit malū niſi ſb ſpē boni. ptꝫ qꝛ q̄ aſpicit ſub rōe mali nō appetit ſed fugit. Si hō apprehenderet malū ꝙ euenit ei pro pctō nunꝗ peccaret. ¶ Tercia ppō. Diabolus clare depꝛhendēs ꝙ nō poſſet mulierē pcipitare in peccatū niſi oſtenderet ſibi aliqua delectabilia et appetibilia, ꝓpoſuit ſibi illa ad q̄ oīs homo naturaliter inclinatur. ¶ Quarta ppō. Sicut oīs homo naturaliter appetit beatitudinē q̄ eſt bonuꝫ glioſum copioſum ꝛ delicioſum: ita appetit naturaliter excellentiā ſufficientiam ꝛ leticiā qꝛ tria vltima includunt̄ in tribus primis. ¶ Quinta ppō. Qꝛ in ordinato appetitu excellentie ſufficientie ꝛ leticie ꝯſiſtit iuſticia ꝛ virtus. Sic in inordinato ꝛ imoderato appetitu illorū triū ꝯſiſtit culpa ꝛ viciū. ¶ Sexta propō. Sicut ſupbia eſt immoderatus appetitus excellentie: ita auaricia ē immoderatus appetitus ſufficientie ꝛ habūdātie: ꝛ gula immoderatus appetitꝰ cibi ſuauiter reficiētis. ¶ Septima propoſitio. Diabolus volens pcipitare mulierē in culpā ꝓmiſit ſibi tria. Primo dignitatis excellentiā. Scđo cognitionis abundantiā. Tercio experientiā ſiue dulcedinē. ¶ Octaua ppō. Qn̄ mulier ſuggeſtioni diabolice ꝯſentit iō ꝑmo fuit ſuperba. ſcđo auara. tercio guloſa. q̄rto

fuit pctō inobis inuoluta. ¶ Nona ppō. Pctm mlieris incboatū est in ſugbia: p greſſuz in auaricia ⁊ ɔſummatū i gula. ¶ Corrolariū. Sugbia fuit primū peccatum mlieris lz non principale. ¶ Decima ppō. Mulier comedēdo de fructu ligni vetiti fuit inordinata ꝗtū ad tres potentias ſcʒ ꝗtum ad iraſcibilem duz appetijt alta: ꝗtum ad rōnalem dū appetijt ſcientie occulta ⁊ ꝗtum ad concupiſcibilem dū voluit guſtare ſuauiſſima Iſtis tribus generib⁹ peccatoꝝ tētauit diabolus xpm lz non eodē modo.

Scdo ꝗrit. Utrum qđ mulier appetijt vir et iam concupierit. ¶ Rñſio ꝙ lz vir fuerit cōformis in trāſgreſſione pcepti diuini non tamē fuit ſibi cōformis in appetibili ⁊ pncipali motiuo. Prima ps patz qz ſm aplm adam non fuit ſeductus nec credidit ſuaſionē ſerpentis eſſe verā nec comedit pomum propter ſcientiaz nec propter ſuauitatē gule. Scda pars ptz quia vterqꝫ inobediens fuit. Peccauit etiā vterqꝫ ſugbia auaricia ⁊ laſciuia. ¶ Nota ꝙ aliqs poteſt deſiderare equalitatē dei dupliciť. Uno mō formaliter vt ille q nullo modo vult ſubijci deo ⁊ ſic nec angelus nec adam deſiderauit equalitatē dei. Alio mō interpratiue ⁊ ſic ois peccans mortaliter ſe tamen non oſtēdit equalem deo: ſed ſuperiorē inꝗtum voluntatē ſuam pſupponit volūtati diuine: ⁊ iſto mō angelus et adam appetierūt equalitatem dei ⁊ rapere diuinitatem.

Tercio ꝗrit. Quis eorum grauius peccauit. ¶ Reſolo ſtat in dictis. ¶ Primū dictuz. Unū pctm pōt dici vel eſſe grauius altero trib⁹ modis vt ſ. q. nona. ij. diſtin. ¶ Scdm dictum. Pctm mlieris fuit ḡuius pctō ade ꝗtū ad libidinē. pʒ qz peccauit ex maiori im pba volūtate ⁊ maiori conatu ⁊ ardētiori. ¶ Terciū dictū. Pctm viri fuit ḡui⁹ ꝗtum ad leſionē inꝗtū cā pncipalis le dēs. ptz qz pctm ade fuit cā trāſitionis peti originalis ⁊ nō peccatū eue. ptz qz adā accepit ſolus iuſticiā originalē p ſe et ſuis poſteris. Eua habuit p ſe ſola et non p poſteris. Adā recepit immediate a deo. Eua po ab adā intermedio. Auguſtin⁹ dicit ꝙ peccauerūt impari ſexu ſed pari faſtu. ḡ pari pctō dereliquerūt ¶ Reſolo diſtinguo qz eqlitas peti pōt capi dupľr. Uno mō ꝗtū ad interiorē affectionē ⁊ ſic nō pari faſtu peccauerūt qz eua inteſiꝰ peccauit. Alio mō ꝗtū ad exteriorē actionē ⁊ ſic eqli faſtu peccauerūt: qz adā ſicr comedit de fructu ſicut eua. Sʒ quid fuiſſet factū ſi adā nō peccaſſz mlire peccāte. Utrum fuiſſem⁹ nati in pctō originali ¶ Rñ. ꝙ nō. Dico tñ ꝙ eua fuiſſet eiecta extra padiſum et de⁹ creaſſet aliā mulierē ⁊ dediſſet ade. ¶ Utrū pctm pmorū parentū fuerit ex ignorātia. ¶ Rñſio. q. ſtat in iſta diſtinctione. Aliqđ pctm eē ex ignorātia pōt intelligi dupľr. vno mō pprie. alio cōiť. Illud pctm pprie fit ex ignorātia qđ fit et diſtinguiť ꝯ pctm qđ fit ex induſtria ⁊ malicia ⁊ infirmitate. Illđ pctm dř eē ex ignorātia cōiter qđ ꝯmittiť aliq neſciētia exiſtēte circa peccantē rōne cui⁹ peccās nec ɔſiderat grauitatē culpe nec pene. ¶ Primū dictū. Pctm pmoꝝ parētū nō potuit eē ex ignorātia pprie loqndo. ptz qz ignorātia pprie loquēdo ē negatio ſcie cū debito habendi eam: ſed in ſtatu innocētie nō habebāt ignorātiam alicui⁹ qđ debebāt ſcire. Item hec ignorantia eſt pena inflicta pper pctm pmorū parentū. ḡ nō fuit in ſtatu innocētie. ¶ Scdm dictū. Pctm pmoꝝ parentum fuit ex ignorātia cōiter dicta: ptz qz circa ipos erat neſcientia grauitatis culpe et pene.

Quarto ꝗrit. Utruz ignorātia in aliq hoie poſſit eſſe culpa. ¶ Rñ. ſtat in pponibus. ¶ Prima ppō.

Ignorãtia q̃ nõ eſt ꝑuatio cognitõis neceſſarie ad ſalutẽ nõ eſt culpa nec pctm̃ vt ignorare agriculturã vel artẽ mechanicarũ: ſed q̃ dicit priuationẽ cognitionis ad ſalutẽ neceſſarie manẽte tẽtatiõe in nobis eſt culpa ꝛ pctm̃ in nobis. patꝫ qꝛ q̃libet adultus ſane mentis tenet̃ ſcire neceſſaria ad ſalutẽ ſꝫ qñ q̃s obligat̃ ꝛ tenet̃ eſt mortale peccatum ꝛ nõ excuſat. ¶ Scd̃a ppõ. Ignorantia que dicit priuationẽ cognitionis neceſſarie ad ſalutem nõ remanente tẽtatione non eſt culpa nec pctm̃ in hmõi ignorãtib9 vt in infantib9 vel amẽtibus. Alius modus dicendi ſtat in vna diſtinctione vicꝫ ꝙ triplex eſt ignorantia ſcꝫ erronea: affectata craſſa vel ſupina. Itẽ duplex eſt ignorãtia iuris ꝛ facti. Cognitio ignorãtie pẽdet ex cognitione ſcientie. vide Bonauenturam.

Quinto querit̃. Utrũ

ignorantia ſit culpe excuſatoria. Queſtio eſt de ignorantia Et eſt duplex: quedam inuincibilis: alia eſt vincibilis: inuincibilis eſt reſpectu eorum que non poſſum9 ſcire nec tenemur vt ſcire diem iudicij ꝛ iſta excuſat a peccato. Alia inuincibilis eſt culpabilis vt inebrioſo nec excuſatur. Ignorãtia vincibil̃ ẽ duplex quedã ẽ iuris. alia facti. Prima eſt eoꝝ operabiliũ que tenemur ſcire ꝛ poſſumus ſcire et hoc in generali. Scd̃a eſt in ſpeciali ſcꝫ eorum opabilium que tenemur ſcire in pticulari. Exemplũ primi vt quis ignorat ꝙ q̃libet ſemel tenet̃ confiteri in anno: vel ceſſante legitimo impedimẽto quilibet debet ieiunare q̃dragesimã. Exemplum ſcd̃i: vt cum q̃s ignorãs ꝙ primũ diem q̃dragesime comedit carnes feria quarta cinerũ. Dico ꝙ ignorãtia affectata nõ excuſat ſed aggrauat pctm̃ De ignorãtia ſupina dicit Aug. licet aliqualiter excuſet culpã nõ tñ ſic excuſat quin eterno igne exurat̃. ¶ Concluſio rñſalis eſt ꝙ omnis ignorantia diminuit peccatum ꝛ rationẽ culpe. patet quia diminuit grauitatẽ culpe ꝙ aufert rõnem voluntariam ſed omnis ignorantia eſt hmõi. quia nihil volitum niſi precognitũ. Intelligendũ tamen ꝙ ignorantia affectata inq̈tum ignorantia excuſat inq̈tum affectata aggrauat. ¶ Queritur vtrum infirmitas magis excuſet q̈ ignorãtia. ¶ Rñſio ꝙ vtraq̈ excuſat tñ igrãtia ſimpl'r magis excuſat: poſſet tamen eſſe ſm Bonauenturã tanta infirmitas ꝙ magis excuſaret. ¶ Quero vtrũ ebrioſus faciens homicidiũ: facit peccatũ homicidij. Sꝫ nõ cum ſe inebriat: quia tunc non facit homicidiũ, Non etiam cum actu occidit: qꝛ non vtitur ratione. ergo nullo modo peccat. ¶ Rñ. ꝙ lꝫ nõ vtat̃ rõne pro tũc tamẽ vtebat̃ rõne ꝛ dedit operã rei illicite ſe inebriãdo. Ex hoc ſequit̃ ꝙ loth in cognoſcendo filias excuſat̃ a tanto non a toto. Et dico ꝙ iacob cognoſcẽs lyam excuſat̃ a toto credebat habere rachel: tamen ſm Scotũ non excuſatur a toto.

Circa viceſimam

tereiam diſtinctionẽ querit̃ primo. ¶ Utrũ de9 debuit hoiēꝫ facere inexpugnabilẽ an talẽ ꝙ poſſet expugñri. ¶ Rñſio. De9 nõ debuit facere hoiēꝫ ipeccabilẽ nec inexpugnabilẽ per grãm. ſꝫ expugnabilẽ ꝛ peccabilẽ: hui9 ratio non põt dari a priori. Nam diuina opatio nõ indiget approbatione nr̃a: ſed volũtas dei eſt ſumma ratio eius operis: poſſunt tamẽ aſſignari aliq̃ perſuaſiones ꝛ congruitates: prima ratio eſt manifeſtatio diuine ſapientie. ſcd̃a diuine potentie. tercia diuine miſericordie: q̃ ad longum ponunt̃ in textu.

Scd̃o querit̃. Utrũ de-

buit deus pmittere hominẽ impugnari. Iſta q̃õ differt ab alia: qꝛ illa eſt de potentia ꝛ iſta eſt de facto. ¶ Rñſio ſtat in

hac concluſione. Licet deus potuiſſet cohibere aduerſariū ne hominē impugnaret: decuit tamen permittere temptari ⁊ ideo ꝯdeſcendere pōt ſiue ex rationibus alteri⁹ queſtionis. Et pter illas pñt aſſignari quattuor alie rōnes. ¶ Prima attendit ex ordine qui eſt ex cōparatione virtutis ad propriū actū: quia vtrunq; permiſit agere qd voluit ſiue hunc ad tētandum ſiue illū in ꝯſentiēdo. ¶ Scđa ratio ſumitur ex ordine qui attenditur per compatione boni ad ſuū oppoſitū in q̄ manifeſtanda erat fortitudo ⁊ eminentia charitatis. ¶ Tercia ratio ſumitur ex ordine qui attendit ex compatione morbi ad remedium: ſic deus debuit hoiem ꝑmittere peccare: quia decebat eidem ipm redemptorē pſtare. ¶ Quarta ratio ſumit ex ordine qui attendit ex compatione meriti ad premiū: quia nō eſt dign⁹ coronari niſi qui legittime certauerit.

Tercio q̄rit. Utrū tentatiōis īpulſio debeat deſiderari a viro iuſto. ¶ Rñſio. Dicendū q̄ ſūt due opiniones. Prima ſtat in ꝓpōnibus. ¶ Prima propoſitio. Triplex eſt tentatio ſcʒ a deo a diabolo ⁊ a carne. ¶ Scđa propoſitio. Tentatio que eſt a deo ſimpliciter appetenda eſt a viro iuſto. ptʒ quia oē bonū eſt appetibile ſed tentatio dei eſt bona quia ipſe intentator maloꝝ eſt ergo ⁊c. ¶ Tercia ꝓpō. Tentatio q̄ eſt a carne ſimpliciter eſt fugienda ⁊ nō appetenda. patet q2 illa non pōt eſſe abſq; culpa. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Tentatio que eſt a diabolo aliquibus eſt fugienda et aliquibus appetenda. ¶ Quinta propō. Tentatio a diabolo eſt appetenda ab his q̄ ſūt fortes in charitate: infernus ꝟo minime eſt appetend⁹. ¶ Sexta propoſitio. Licet tentari a diabolo non ſit malum tamen in tentationem induci ſemper eſt malum. Dicit durandus q̄ nulla tentatio proprie capta debet appeti: quia tētatio eſt declinatio vel motus ad illicitū. Scđa opinio ſtat in ſequentibus dictis. ¶ Primum dictū Duplex eſt tentatio: quedā a diabolo: alia a deo Tentatio a diabolo ſemper eſt impulſus ad aliquod illicitum. Tētatio que fit cōiter fit per flagella ſiue in proprio corpore vel in filijs vel in rebus. Et hoc modo dicit. Tentauit deus ſanctos ſuple permiſſiue et inuenit eos dignos ſe. De hac tentatione dicit Jacobus. Omne gaudiū exiſtimate fratres cum in varias tētationes incideritis: pš. imple facies eorum ignominia ⁊ querēt nomē tuum domine. ¶ Scđm dictum. Tentatio diaboli poteſt capi dupliciter. Uno modo ſub propria rōne ⁊ ſm ſe vt ſcʒ eſt tentatio abſolute. Alio modo vt eſt materia exercēde virtutis. ¶ Tercium dictū. Tētatio diaboli ſub ꝓpria ſua rōe ⁊ ſm ſe nullo mō eſt appetenda ſed horrenda: patet quia oīs impulſus ad malum eſt fugiendus: ſed tentatio diaboli eſt hmōi ergo. ¶ Quartū dictum. Tentatio diaboli conſiderata vt eſt materia exercende virtutis. Et ſi poſſet appeti a viris perfectis non tamen eſt deſiderāda ab imꝑfectis infirmis ⁊ debilibus in charitate. ¶ Quintū dictū. Uiri perfecti ⁊ iuſti maxime appetūt illud genus tentationis qd eſt in flagelloꝝ perpeſſione vt patet de Thobia Job ⁊ martyribus ⁊c.

Quarto querit. Utrū ſi hō ſtetiſſet ī ꝯgnitōe ꝓfeciſſet ꝑ tpm interualla. ¶ Reſolō ſtat ī ſeqntib⁹ dictʒ. ¶ Primū dictum eſt. Q2 profect⁹ ſcientie tripliciter poteſt ꝯſiderari. Uno modo ex parte ſcibiliū. Scđo ex parte modorum cognoſcēdi. Tercio ex parte maioris habilitationis in cognoſcendo. Ille proficit in ſcientia ex parte ſcibilium qui modo plura ſcit q̄ prius ſciuit. Correlarium. Anima chriſti nunq̄ profecit ex parte ſcibilium: patet quia non plu

ra ſciuit in plena etate ꝙ̄ ſciuit in vtero
matris. ¶ Scd̄m correlariũ. Adam nõ
profecit ex parte ſcibiliũ patet quia adã
a pͥncipio cognoſcebat oīa ſcibilia et hoc
loquẽdo de ſcibilibꝫ incõplexis quia nõ
fuit res quã nõ cognoſceret; patet quia
cognouit deũ ⁊ angelos ⁊ oẽs res corpo/
rales quibꝫ noīa impoſuit. Profectus ex
parte modoꝝ cognoſcẽdi eſt qñ aliquis
cogſcit pluribꝫ modis cogſcendi aliquã
rem ꝙ̄ pͥus cognouit. ¶ Primũ correla/
rium. Anima xp̄i ⁊ ipſe xp̄s profecit ex
parte modorũ cognoſcendi patet quia
eaſdẽ res quas pͥus cognouit abſtracti/
ue poſtea cogͥuit intuitiue ⁊ ꝑ experien
tiam. ¶ Scd̄m correlariũ. Adam etiaꝫ
hoc mõ profecit. Profectꝰ ſcientie ex par
te maioris habilitatõnis ⁊ habitus ẽ qñ
aliquis intendit habitũ ſcientie quẽ ha/
bet. ¶ Primũ dictũ. Xp̄s nõ potuit pro/
ficere iudicio meo ꝙ̄tũ ad maiorẽ inten
ſionẽ habitus vel habituũ infuſorũ ſibi
patet quia ſm̄ ſcotũ. Xp̄s habuit om̄es
gratias ⁊ virtutes in ſummo. ¶ Scd̄m
dictũ. Triplices ſunt res ſcibiles. Alie
ſunt ſcibiles curſu naturali. Alie ſunt
ſcibiles q̄ fiũt curſu mirabili. Alie ſunt
res ſcibiles q̄ fiunt curſu volũtario. Ex
emplum primi vt ortꝰ ſolis. riſus hoīs:
deſcẽſus grauis. Exẽplũ ſcd̄i vt ſuſcitatio
mortui: illũiatio ceci: mũdatio leproſi.
Exemplũ terciȷ̄ vt ſunt actus volunta/
tis qui ſcꝫ dependent a libero arbitrio.
¶ Terciũ dictuꝫ. In cognitione rerum
que fiunt curſu naturali adam nõ profe
ciſſet ſi ſtetiſſet ꝙ̄tum ad noui habitus
acquiſitionẽ; patet quia qñ aīa ade fuit
creata fuit repleta ſpeciebꝫ omniũ reruꝫ
¶ Quartũ dictũ. In cognitione que na/
turali curſu fiunt adam profeciſſet ſi ſte
tiſſet ꝙ̄tum ad alium modũ cognoſcen/
di ⁊ ꝙ̄tum ad maiorẽ habitum ⁊ habili
tationem ſciendi. Prima pars patet q̄a
illud qđ cognoſcebat noticia abſtracti/
ua poſtea nouiſſet intuitiue ⁊ experimẽ/
taliter. Secunda pars patet quia adã
frequenti meditatione ⁊ conſideratione
rerum ſemper intendiſſet habitum noti
tie. ¶ Quintũ dictuꝫ eſt. In cognitione
rerum que fiunt curſu voluntario ⁊ ad/
mirabili et ſupnaturali ſimpliciter adã
potuiſſet proficere ſi ſtetiſſet non ſolum
ꝙ̄tum ad modũ cognoſcendi ſed etiam
ꝙ̄tum ad nouam cognitioneꝫ rei. patet
quia nõ potuit ſcire incarnationem filiȷ̄
dei niſi per reuelationẽ nec potuit futu/
ra contingentia nec ſecreta cordiũ ſcire.
¶ Sextum dictuꝫ eſt. Cognitio rerum
que fiunt curſu mirabili et voluntario
nõ repugnat ſtatui beatitudinis nec ſta
tui innocentie. Nam multi angeli q̄ti/
die cognoſcunt que prius non cognoſce/
bant. Unde apoſtolus. Ut innoteſcat
principibꝫ ⁊ poteſtatibꝫ ⁊ virtutibꝰ mul
tiformis ſapientia dei. Gloſa dicit. Q̄
multi angeloꝝ adiſcerũt per apoſtolos
paſſionẽ chriſti quia neſciebant fuiſſe.

Querit̄ quinto. Utruꝫ
ſi ſtetiſſent in ſtatu innocentie aliquãdo
decipi potuiſſent. ¶ Reſolutio catholi/
ca ſtat in ꝓpõnibꝫ ſequentibꝫ. ¶ Prima
ꝓpoſitio eſt. Si in ſtatu innocẽtie fuiſſꝫ
in homine alicuiꝰ neſciẽtie imperfectio
tamẽ nulla fuiſſet in eo deceptio. Prima
pars patet quia adam habuiſſet neſcien
tiam de multis puta nõ ſciuiſſet cogita
tiones vxoris ſue. Secunda pars patet
quia iudiciũ rationis eius nõ fuiſſet ob
liquatus. i. inordinatus. i. nõ iudicaſſet
verum falſum ⁊ ecõuerſo. ¶ Secũda ꝓ/
poſitio eſt. Sicut in adam ĩ ſtatu inno/
cẽtie nulla fuiſſet paſſio corporalis neqꝫ
ab intrinſeco neqꝫ ab extrinſeco: ſic ĩ ani
ma ipſius nulla fuiſſet deceptio intelle/
ctualis neqꝫ ab extrinſeco neqꝫ ab intrin
ſeco. Prima pars patet quia nunꝙ̄ mor
tuus fuiſſet nec habuiſſet febres. Secũ/
da pars patet quia nullum malum iudi
ciũ feciſſet de proximo. Pro pͥmo argu/
mento. ¶ Prima ꝓpõ. Sciendũ ꝙ tam
vir ꝙ̄ mulier fuerũt ſeducti licet alio et

alio modo. ¶ Secūda ꝓpō. Licet ſeductio tam eue ꝙ̄ viri ꝓcederet peccatū inobedientie ⁊ ſuperbie in ambobꝰ: tamen ſecuta eſt peccatū pſumptionis. Jdo dico ꝙ primū peccatū pmoꝝ parentū fuit ſuperbia pſumptionis: ⁊ ex illa preſumptione ſecuta eſt pſumptio.

Querit̃ ſexto. Utrum

adā cognouerit in ſtatu innocētie eo genere cognitionis quo expectamus deū cogſcere in ſtatu glorie. ¶ Rn̄det pmo ponēdo pambulum ſcʒ ꝙ oēs doctores dicunt adā habuiſſe cognitionē mediā inter beatos ⁊ homies viatores. Et opinio catholica ſtat in ſequentibꝰ ꝓpōnibꝰ ¶ Prima ꝓpō eſt. Cognitio ſtatꝰ innocentie media eſt inter cognitionē ſtatus glorie ⁊ cognitionē ſtatus miſerie. Sicut paradiſus terreſtris eſt locus mediꝰ inter vallem hanc miſerie ⁊ paradiſum celeſtem: quia eſt in loco altiſſimo terre vnde aque diluuīj nō appropinquerūt. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Quēadmodū paradiſus terreſtris plus ſe tenet cū terra ꝙ̄ cum celo. ſic cognitio ſtatus innocentie plus eſt conformis cognitioni ſtatus miſerie ꝙ̄ cognitioni ſtatus glorie. ¶ Tercia ꝓpoſitio eſt. Jn ſolo ſtatu glorie videbitur deus immediate ⁊ in ſua ſubſtantia. ita ꝙ nulla erit ibi obſcuritas. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Tam in ſtatu innocētie ꝙ̄ in ſtatu nature lapſe videtur deus nō in ſe ſed mediante ſpeculo differenter tamen in vtroꝗ ſtatu. ¶ Quinta ꝓpoſitio eſt. Licet cognitio ade quā habuiſſet de deo fuiſſet ſpecularis et clara ⁊ nō enigmatica. Noſtra tamē cognitio licet ſit ſpecularis tamen eſt obſcura et enigmatica. Scđm Auguſtinū. Enigma eſt ſimilitudo obſcura. Hec cognitio vel noticia enigmatica eſt fides nr̄a. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Quadruplex eſt genus cognoſcendi deū ſcʒ per fidem: per contemplationē. per apparitionē. et per apertam viſionē. Primꝰ modus eſt communis gratie ⁊ conuenit omnibꝰ chriſtianis. Scđs eſt excellentis gratie. Terciꝰ eſt ſpecialis gratie. Quartus eſt cōſummantis glorie. ¶ Septima ꝓpoſitio eſt Primū genus cognitionis ⁊ vltimū non competebat ſtatui innocentie. Primum ꝓpter perfectionē. Scđm ꝓpter imperfectionem. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Duo genera intermedia ſcʒ ↄtēplationis ⁊ apparitionis poſſunt competere vtriꝗ ſtatui ſcʒ innocentie ⁊ miſerie. ¶ Nona propoſitio. Licet genꝰ contemplationis ſit in ſtatu miſerie multo tamē excellentiꝰ viguiſſet in ſtatu innocentie.

Circa vigeſimā quartam diſtinctionē queritur pmo. De adiutorio homini collato per qđ poſſit reſiſtere. ¶ Reſolutio ſtat in tali concluſione. Jmpoſſibile fuit hominem vel aliquā creaturā rationalem per naturā habere liberum arbitriū inflexibile ad malum: per naturā dico: quia per gratiam aliqua creatura fit inflexibilis ſiue ipeccabilis. Non ꝙ gratia mutet naturā ſed ſunt impeccabiles per gratuitā dei manutenentiā quia deus nō vult eis cooperari in peccatū ſed continue ſuſtentat in bono.

Querit̃ ſecundo. Utrū

datum fuerit homini adiutoriuʒ per qđ poſſet abſꝗ omni gratia tēptationi reſiſtere. ¶ Reſolutio ſtat in vna diſtinctōe. ¶ Diſtinctio. Aliqđ poſſe reſiſtere temptationi virtute ꝓpria abſꝗ omni gratia poteſt intelligi dupliciť. Uno modo ita ꝙ excludatur continuatio diuine influentie. Alio modo vt excludatur appoſitio noue gratie. ¶ Prima propoſitio. Jmpoſſibile eſt ſimpliciter hominē reſiſtere temptatōni diabolice niſi deus ſue bonitatis influentia cōtinua in bono cōſeruaret. patet pma pars qa liberū arbitriū ñ reſiſteret niſi diuina bonitas con

ſeruaret in bonitate. Scđa pars patet:
quia adam in ſtatu innocentie potuiſſet
reſiſtere abſq̧ noue gratie appoſitione
diabolice tēptationi .patet quia adā ha
buit liberum arbitriū perfectuꝫ ſimilr̄
intellectum ⁊ voluntatē ⁊ nō inclinātes
ad malum. Jdeo nō eſt ſimile de nobis:
⁊ de adā in ſtatu inocētie. qꝛ in ſtatu illo
nulla infirmitas fuiſſet in potentĳs aīe.

Queritur tercio. Utrū

intellectus ⁊ affectus ſiue ratio ⁊ volun
tas ſint potentie diuerſe ꝑ eſſentiā. ¶ Jn
anima duplex eſt potentia. Quedā eſt q̄
eſt cognitiua vt intellectus ⁊ ratio. Alia
eſt affectiua ⁊ eſt voluntas. Utrum iſte
potentie diſtinguanr̄ eſſentialiter ⁊ vtrū
diſtinguātur realiter ab eſſentia anime
¶ Reſolutio ſtat ī trib⁹ ſequētib⁹ ꝓpoſi
tionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Poten-
tie anime nō ſunt ita idē ipſi ſubſtantie
anime ſicut ſunt idem principia eius in/
trinſeca ⁊ eſſentialia. patet quia quādo
aliq̄d eſt idē alicui ſic ei⁹ ꝑncipiū intrin
ſecū ⁊ eſſentiale eſt idē cū illo q̄ddītatiue
⁊ in ꝑmo modo dicendi ꝑ ſe ⁊ ab ipſis ꝑn
cipĳs dependet. Hoc dicit Scotus ſub
alĳs vbis ꝙ potentie nō ſunt eiuſdē ani
me formaliter quia eſſentia anime nō ha
bet intellectū ⁊ voluntatē in ꝑmo modo
dicendi ꝑ ſe. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Potētie
anime non ita ſunt diuerſe nec diſtincte
ab ipſa eſſentia anime ꝙ ſint accidentia
ſibi inherentia realiter ab ipſa anima di
ſtincta ſed reducunr̄ ad p̄dicamētū ſub-
ſtantie cū ipſa ſubſtātia anime. Hoc di/
cit ſcotus ꝙ anima ⁊ eius potentie ſunt
idem realiter. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Licet
intellectus ⁊ voluntas et eſſentia anime
non ſint diuerſe eſſentie ſimpliciter neq̧
diſtinguanr̄ eſſentialiter: intellectus ta/
men ⁊ voluntas ſunt diuerſe potentie in
genere potētie ⁊ iſtius opinionis eſt ſan/
ctus Bonauentura.

Querir̄ quarto Utrum

uperior portio anime ⁊ inferior ſint di/
uerſe potentie. ¶ Reſolutio q̄onis ſtat
in ſequentib⁹ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓ/
poſitio. Portio ſuꝑior ⁊ portio inferior
nō ſolū differūt per diuerſos aſpect⁹ ſed
etiā differūt penes diuerſas diſpoſitōes
⁊ diuerſa officia. Habēt diuerſas diſpo
ſitiones: quia ſuperior eſt fortis. inferior
debilis. Differunt penes diuerſa officia
quia portōnis ſuꝑioris eſt regere: ⁊ infe
rioris eſt regi. Unde ſuperior dicir̄ vir.
Jnferior mulier. ¶ Scđa ꝓpō eſt. Jſta
diuerſitas diſpoſitionuꝫ in portione ſu-
periori ⁊ inferiori nō habet ortū ex diuer
ſitate nature ſicut nec diuerſitas officio
rum ꝓuenit ex diuerſitate naturarū ſed
magis diuerſitas officiorūꝫ prouenit ex
diuerſitate diſpoſitionū. ¶ Correlariū
Jn angelo non eſt portio inferior ⁊ ſupe
rior. patet quia non ſolum diuerſitas
iſta oritur penes diuerſos aſpectus ſed
ſm̄ diſpoſitioneꝫ fortiorē et debiliorem
que diſpoſitiones nō ſunt in angelo.

Querir̄ quinto. Utruꝫ

iſta diuiſio voluntatis per naturalem ⁊
deliberatiuā ſint diuerſe potētie. ¶ Re/
ſponſio ſm̄ bonauenturā. Uoluntas na
turalis ⁊ deliberatiua non ſunt due po-
tentie ſed vna. Et dicir̄ voluntas natu-
ralis vt tendit immutabilr̄ ⁊ neceſſario
in aliquod bonum vt voluntas que dili
git propriam beatitudinē eſt naturalis
Uoluntas deliberatiua eſt voluntas q̄
tendit contingenter ⁊ mutabiliter in ali
quod bonū modo adherendo modo de-
ſerendo vt voluntas in dando elemoſy-
nam. in celebrādo miſſam: ⁊ ſtatim poſt
nolo. Ex quo ſequitur ꝙ voluntas deli
beratiua ſemꝑ eſt reſpectu oppoſitorū.
¶ Correlarium. Uoluntas naturalis
inq̄ꝫtum naturalis nō eſt actus elicitus
ſm̄ ſcotū ſed inclinatio naturalis. Do/
ctores ponunt ſex differentias diuiſio-
num potentiarum anime primo diſtin/
guunr̄ potentie anīe vt diſtinctio eſt in

natura anime: ⁊ ſic eſt diuiſio ꝙ triplex eſt potentia aīe ſcʒ vegetatiua ſenſitiua et intellectiua. Item etiā eſt alia duplex potentia aīe ſcʒ affectiua ⁊ intellectiua. ¶ Scd̄s modꝰ ſumendi diuiſionē potentiarū eſt penes officia ſm ꝙ hñt diuerſa officia tal' eſt illa ꝙ aīe duplex ē portio: ſcʒ ſuperior ⁊ inferior. ¶ Terciꝰ modus ſumit penes diuerſos ſtatꝰ ⁊ ſic dī ꝙ duplex ē intellectꝰ ſcʒ practicꝰ ⁊ ſpeculatiuꝰ differūt penes ſtatū: qꝛ ſtatꝰ practicꝰ eſt dirigere voluntatē ad debitū opꝰ. Status intellectꝰ ſpeculatiuꝰ ē ꝑ ſe ꝯficere et nō dirigere ad opus. ¶ Quartꝰ modus eſt penes diuerſos aſpectꝰ. Hoc mō magiſter ⁊ auguſtinꝰ diuidūt intellectū in rōnē. intellectū ⁊ intelligētiā. Eſt rō cū aſpicit inferiora. Cū aſpicit eq̄le dī intellectꝰ. Cū intelligit ſupiora ſe dī intelligentia. ¶ Quintꝰ modꝰ ſumit penes diuerſos actꝰ ⁊ ſic dicit boetiꝰ ꝙ intellectꝰ hʒ duas ptes ſcʒ inuētiuā ⁊ iudicatiuā ⁊ ideo diuidit nouā logicā in inuētiuā et iudicatiuā ſcʒ in dialecticā ⁊ demonſtratiuā ¶ Sextꝰ modus ſumit penes diuerſos modos mouēdi ⁊ ſic ē diuiſio voluntatis in naturalē ⁊ deliberatiuā.

Queritur ſexto. Vtrum

intellectꝰ agēs ⁊ intellectꝰ poſſibilis ſint vna potentia vel diuerſe. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in ſequētibꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio ē. Qꝫ intellectꝰ agēs ⁊ intellectus poſſibilis nō ſunt penitꝰ vna potentia ⁊ eadē: ſed ſunt due potētie. ¶ Secunda ꝓpoſitio ē. Qꝫ intellectꝰ agens hʒ magis rōnē potentie habitualis. Intellectus vero poſſibilis ratoineʒ potentie paſſiue vel receptiue licet verūqꝫ reſpicit totū compoſitū dicit habitual' ⁊ actiuus: quia ois habitꝰ eſt actiuꝰ ſed potētia que dī intellectus agens ē actiua. ꝗ. ¶ Tercia propoſitio eſt. Qꝫ intellectꝰ agens ⁊ intellectus poſſibilis non diſtinguuntur ſicut due nature nec ſicut due ſubſtantie. nec realiter: nec eſſentialiter licet ſint due potentie ¶ Scoti opinio in ꝓpoſito eſt duplex. Nam ſm aliquos ſcotiſtas intellectus agens et poſſibilis ſunt due potentie. Et hi diuerſificātur quidē dicunt ꝙ intellectus agens ſolum cauſat omnē intellectionem ſiue ſpecies intelligibiles in intellectu poſſibili: et nihil plus facit ſed poſſibilis receptam ſpecieʒ intelligit ⁊ eſt illud Ariſtotil' ꝙ intellectꝰ agens eſt quo eſt oīa facere. verum eſt q̄tū ad actū primū. Aliꝗ dicunt ꝙ intellectus agens cauſat omnē intellectionē ⁊ poſſibilis recipit omnē ſpeciem intelligibilem tm̄ ⁊ nō intelligit. Aliꝗ dicunt ꝙ intellectus agens ⁊ poſſibilis ſolum ꝓducit intellectionē ſeu ſpēs intelligibiles in intellectu poſſibili ⁊ nihil plꝰ facit. Aliꝗ dicunt ꝙ intellectus agens ⁊ poſſibilis nō ſūt due potētie nec due nature et nullo mō diſtinguūt nec re nec realitate ſed ſunt idē penitus cum quibus magiſter ſtephanus Brulefer ſtat.

¶ Qualiter pctm̄ per vires anime progreditur ad ꝯſummationē. Et ē q̄ſtio.

Querit ſeptimo. Vtrū

in ſupiori parte rōnis habeat eſſe peccatum ſm ſe. ¶ Opinio ſtat in tribꝫ dictis ¶ Primū dictū eſt. Duplicia ſunt peccata ſcʒ carnalia ⁊ ſpūalia. ¶ Scd̄m dictū eſt. Nulla peccata carnalia poſſunt eſſe in ſuperiori parte vel portione rationis abſqꝫ inferiori. Ideo de ſe nō peccat peccato carnali. Hoc probat Auguſtinus dicens. Ratio noſtra deduci ad conſenſum peccati non poteſt: niſi cum delectatio fuerit mota in illa parte animi q̄ debet obtemperare rationi: tanq̄ rectori viro ſuo: ergo nunq̄ peccat ratio ſuperior niſi peccatum pcedat in parte inferiori. Loquitur de progreſſu in ꝑpetratione peccatorū carnaliuʒ. ¶ Tercium dictum ē. Peccata mere ſpiritualia poſſunt eſſe in portione ſuperiori ſm ſe ⁊ abſolute abſqꝫ inferioris cooperatione: vt patet in peccato hereſis. Blaſphemie.

Similiter in odio dei. Deus pōt odiri in ſe ſm oēs noiales ⁊ hoc ē grauiſſimū pctm̄ ⁊ ptinet ad portionē ſuperiorē.

Querit̃ octauo. Utrū

in ſupiori portione rōnis poſſit eſſe peccatū veniale. ¶ Opinio vera ē q in portione ſupiori pt eſſe pctm̄ veniale.

Queritur nono. Utrū

aliqd pctm̄ habeat eſſe in inferiori parte rōnis abſq ſenſualitate. ¶ Rn̄detur p quinq dicta. ¶ Primū dictū eſt. Senſualitas capit̃ dupl'r. Uno mō pro quadam vi q̄ appetit bonū vt nūc. Ubi aduertēdū q duplex eſt bonū ſcʒ bonū ſimpliciter ⁊ hoc eſt de⁹. Aliud eſt bonū vt nūc vt bonū creaturʒ. Hoc mō capiendo ſenſualitatē ipſa nō ſoluʒ eſt in carne ſed etiā in volūtate. Alio mō capit̃ ſenſualitas ſtricte ⁊ ſic ē q̄dā vis aīe ſenſitiue vt ſenſitiua ē ⁊ ſic viſus audit⁹ guſt⁹ dicuntur operationes ſenſuales. hec non inuenit̃ in parte rōnali. ¶ Scd̄m dictū eſt. Non ɔtingit pctm̄ eſſe in inferiori parte rōis abſq motu ſenſualitatis pmo mō dicte pʒ q: qn̄ voluntas peccat inq̄tuʒ portio inferior appetit bonū vt nūc. ¶ Terciū dictū eſt. Cōtingit aliqd pctm̄ eſſe in inferiori pte rōnis abſq ſenſualitate ppe dicta ⁊ hoc intelligēdo de pctis ſpūalib⁹ ¶ Quartū dictū eſt. Q: vix aut nūq ē pctm̄ in inferiori portione loquendo de pctis carnalib⁹ quin etiā ſit pctm̄ in ſenſualitate. pʒ q: pctm̄ carnale ortū hʒ a ſenſualitate tanq a ſerpēte. ¶ Quintū dictū q̄rit. Quid eſt inferiorē portionē rōnis comedere. ¶ Rn̄detur. Portio inferior ratōnis dicitur comedere de cibo vetito non propter delectationē ſenſitiuam ſed quia condelectat̃ appetitui ſenſitiuo ⁊ ɔſenſit ipſi delectationi. ¶ Correlarium. Incipit tranſire a ſenſualitate ad inferiorē partē rationis cum ipſa ratio incipit condelectari appetitui ſenſitiuo.

Querit̃ decimo. Utrū

ps inferior poſſet peccare mortal'r abſq ſupiori. ¶ Reſolutio ſtat in ſequentib⁹ ppōnib⁹. ¶ Prima ppoſitio. Poſſibile ē mulierem ſine viro comedere. i. poſſibile eſt inferiorē partē ſiue portionē comedere ſine ſupiori potione. ¶ Scd̄a ppō. Impoſſibile eſt portioneʒ inferiorē ſine viro. i. ſine portione ſupiori pctm̄ mortale cōmittere. ¶ Tercia ppō. Aliud ē pctm̄ mortale cōmittere ⁊ aliud abū vetitū guſtare. ¶ Scd̄a ppō. Pʒ q: pctm̄ mortale hʒ q̄ndā auerſionē a deo ⁊ ɔtemptum dei: q: q̄ peccat mortaliter peccat ɔ̄ legē dei ⁊ auertit ſe a lege et p ɔſequēs a legiſlatore. ¶ Quarta ppoſitio. In oī tēptatione ad aliqd pctm̄ in q̄ tēptatus delectat̃ eſt talis pgreſſus q pmo delectabile offertur ſiue pcipitur. Scd̄o delectatio ſentit̃. Tercio ɔſentitur.

Querit̃ vndecīo. Utrū

in ſenſualitate poſſit eſſe pctm̄ veniale. ¶ Rn̄ſio ſtat i iſta diſtictōe ¶ Diſtictio Senſualitas dupl'r pt ɔſiderari. U.. mō in ſe. Alio mō p ɔpationē ad rōnem inq̄tū ſcʒ eſt ordinabil'a rōne⁊ ſub rōne ¶ Propoſitio ē talis. Q: etſi in ſenſualitate ſm ſe cōſideratā pctm̄ eſſe nō poſſit poteſt tamen in ea eſſe peccatū vt eſt ad rationem ordinata.

Querit̃ duodecīo Utrū

in ſenſualitate poſſit eſſe peccatū mortale. ¶ Reſolutio ſtat in vna ppōne. ¶ Propoſitio eſt. Q: peccatū mortale nec inq̄tum culpa nec inq̄tū viciuʒ ponendū eſt in ſenſualitate. Et ratio eſt hui⁹ quia peccatū viciat ⁊ deordinat de ordinatōe pfecta: ſed hec ē in auerſione a deo ⁊ contemptu que ſolum competunt portioni ſuperiori. ergo ⁊c. ¶ Correlariū. Omne peccatuʒ mortale in ratione ponitur ⁊ nullum in ſenſualitate. Et hoc pbant rōnes in oppoſitū ⁊ concedende ſunt.

Tredecimo q̃rit̃ Quã/
ta mora tẽpis faciat q erat veniale eſſe
mortale. ¶ Rñdeo. Dicendum q mora
tpis q̃tũ eſt de ſe nõ facit vt qd̃ prius erat
veniale fiat mortale: ſed ſolũ occaſionali
ter. videlicet q2 inducit conſenſum verũ
vel interp̃tatiuũ. Tũc aũt inducit con/
ſenſum verũ qñ ex diuturnitate delecta
tionis creſcit libido adeo vt homo velit
oino in vicioꝝ delectatõne pſiſtere z mo
rari. Tũc vero inducit ꝯſenſum interp̃ta
tiuũ qñ hõ aduertens piculũ delectatio
nis retente negligit eã repmere. Hoc ei
nõ ẽ abſq3 ꝯtẽptu ſalutis ꝓprie ptz q2 di
ſcrimini ſe exponit. Illa eñi delectatio
ſubintrat ſicut ſerpens z venena diffun/
dit p q̃ rõnalis ſpũs interit morte culpe
Sicut igit̃ ſalutẽ ſuã corporalẽ neglige
ret q̃ ſerpentez iuxta ſe ſcient̃ collocaret
ſic in tali delectatione auertẽs piculum
vel debens auertere voluntarie verſatur:
exponit ſe diſcrimini qñ negligit repelle
re z pro tanto dicit magiſter ipm pecca/
re mortaliter.

Circa viceſimam
quintã diſtinctionez querit̃
primo. ¶ Utrũ liberũ arbi
triũ ſit in ſolis habẽtib9 rõ/
nẽ: an etiã ſit in brutis aialib9. ¶ Rñſio
eſt q liberũ arbitriũ nõ repitur nec repe
riri põt in brutis: ſed ſolũ in naturis ra/
tionalib9 z in oib9 illis reperit̃ ſc3 in deo
in angelis in hoib9 et in aiabus ſepatis.
Prima rõ ſumit̃ ex pte libertat3. Scd̃a
ex pte arbitratõis. Rõ p̃ma ĩ octo dict3
ſequẽtib9 ſtat. ¶ Primũ dictũ eſt. Q2 li/
bertas opponit̃ ſeruituti. Illa ſola po/
tentia dr̃ libera q̃ dominiũ habet plenũ
tam rõne obiecti q̃3 rõne actus proprij.
¶ Scd̃m dictũ ẽ. Illa potentia dr̃ habe
re dominiũ ex libertate reſpectu obiecti
q̃ nõ eſt artata ad aliqd̃ gen9 appetibil̃:
ſed ipſa eſt nata appetere oia appetibi/
lia z fugere oia fugibilia. ¶ Terciũ di/
ctum eſt. Tria in genere ſunt appetibi/
lia ſc3 bonũ honeſtũ. bonũ cõferens ſiue
vtile. z bonu3 delectabile. Et mala his
cõtraria ſunt fugibilia ſc3 malũ inhone/
ſtum inutile z triſtabile. ¶ Quartũ di/
ctum eſt. Licet bonu3 vtile z delectabile
nata ſint appeti a brutis bonũ tñ hone/
ſtum a ſolis rõnalib9 natum eſt appeti.
¶ Quintũ dictũ ẽ. In ſolis ſubſtantijs
rõnalib9 repitur virtus habẽs perfectã li/
bertatẽ reſpectu obiecti. ¶ Sextũ dictũ
eſt. In ſolis ſubſtãtijs rõnalib9 repitur
virtus habens pfectã libertatez reſpectu
actus ꝓprij. ¶ Septimũ dictũ ẽ. Volun
tas in ſubſtãtijs rõnalib9 nõ ſolũ ꝯpeſcit
z refrenat manũ vel pedẽ ſed etiã ſeipſaz
z odit qd̃ naturalr̃ diligit vel ecõtra ex
ꝓprio imperio. ¶ Octauũ dictũ eſt. In
brutis animalib9 licet ſit aliquo mõ re/
periri dominiũ reſpectu actus exterioꝝ
nunq̃3 tñ eſt dñiũ reſpectu act9 interioꝝ.
patet quia canis cohibet̃ virga ne come
dat carnes .q̃uis nõ poſſit cohiberi eius
appetitus quin velit z appetat. ¶ Scd̃a
ratio ex parte arbitrationis pro cui9 de
claratione ponuntur ꝓpoſitõnes. ¶ Pri
ma ꝓpoſitio. Q2 liberũ arbitriũ eſt iu/
dicium ad cui9 nutũ cetere virtutes mo
uentur z obediunt. ¶ Secũda ꝓpoſitio
Iudicare eſt illius ſolius potẽtie ſm ra
tionẽ completa3 cui9 eſt diſcernere quid
iuſtũ quid iniuſtũ. qd̃ honeſtũ quid in/
honeſtum. ¶ Tercia ꝓpõ. Nulla poten/
tia nouit quid iuſtum z iniuſtum hone
ſtum et inhoneſtũ niſi ſola potentia que
intellectiua eſt.

Querit̃ ſecundo. Utrũ
liberum arbitriu3 ſit potentia diſtincta
contra rationẽ z voluntatẽ. ¶ Reſolu/
tio ſtat in iſta que eſt vera opinio. ¶ Pri
ma ꝓpoſitio. Sicut mens accipitur du/
pliciter cõmuniter z ꝓprie. Ita libeꝝ ar
bitrium accipit̃ duplr̃ ſc3 coiter z ꝓprie
¶ Ubi ſciendũ q mens vel põt dici ab
eminẽdo z ſic includit tres potentias in
quib9 eſt imago dei. vel mens dr̃ a memi

niſti ⁊ ſic accipit̃ ꝓprie ⁊ dicit vnã illarũ potentiarũ ſcꝫ ipſam memoriam. Unde Aug⁹. in .xiiij. de trinitate dicit qđ imago dei eſt mens noticia ⁊ amor. Sic pariformiter liberũ arbitriuꝫ cõiter ẽ ipſe intellectus ⁊ voluntas. Alio modo capitur ꝓprie ⁊ ſic dicunt liberũ arbitriũ eẽ tertiã potentiã diſtinctã ab intellectu ⁊ voluntate. ¶ Scđa ppõ. Liberũ arbitriũ eſt virtus ſeu potentia aie diſtincta ꝯtra intellectũ ⁊ voluntatẽ imperãs intellectui et voluntati ⁊ vtrũqꝫ regens et mouens cui⁹ actus nõ eſt diſcernere nec velle. ſed eſt quidã actus reflexus ſuper velle ⁊ diſcernere. ¶ Tercia propõ. Iſte actus quo quis vult diſcernere aliqđ et vult ſe velle eſt ꝓprius actus liberi arbitrij vt diſtinguit̃ contra voluntatẽ ⁊ rationẽ qui eſt primus tam ad diſcernere q̄ꝫ ad velle. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Ex parte potentiarũ motiuarũ aie in iſtis tribus potentijs ſcꝫ rõne voluntate ⁊ libero arbitrio conſiſtit quedã imago trinitatis increate. patet quia. Ratio repñtat filium ⁊ voluntas ſpm̃ſanctũ ⁊ liberũ arbitrium patrẽ. Et ſicut pr̄ eſt principiũ totius productionis. Ita liberum arbitriũ ꝓductiuũ toti⁹ effect⁹. Bona ꝯclo.

Querit̃ tercio. Utrum

liberũ arbitriũ cõplectat̃ ſimul rõnem ⁊ voluntatẽ. ¶ Rñdeo. Notandũ ꝙ liberꝫ arbitriũ ſimul cõp̄hendit ⁊ rõnẽ ⁊ voluntatẽ. Et hoc nõ ſolũ manifeſtat ipſa noiatio ſed etiã ipa notificatio ⁊ ſue proprietatis inquiſitio. Nomiatio manifeſtat dicit̃ em̄ liberũ ⁊ dr̄ arbitriũ: ⁊ arbitriũ eſt ipſi⁹ rõnis. libertas vero ipſius volũtatis ad cui⁹ nutũ ⁊ imperiũ: moueri habẽt cetera q̃ ſunt in nobis ⁊ hoc eſt ꝙ dicit Aug⁹. Liberũ dr̄ ab arbitrando quia a rõnali parte qđ eligat qđue recuſet nomẽ accepit. Hoc etiã ꝑ eius notificationẽ patet. dicit̃ em̄ eſſe facultas rationis ⁊ voluntatis ſiue ꝯſenſus rõnis ⁊ voluntatis. Poſtremo manifeſtat̃ ꝑ ſue ꝓpetat' inquiſitionẽ li. em̄ ar. ſiue noie: habitũ ſiue potẽtiã noiat ipſaꝫ potentiã vt dominã vl' dñiũ illi⁹ potẽtie ⁊ h̄ planũ ẽ ex ipſo noie libertatis ⁊ pꝫ ꝙ complectit̃ rõnẽ ⁊ voluntatẽ. Et ꝙ liberũ arbitriũ ſit quedã ptãs ſiue quoddã dominiũ reſultans ex ꝯiunctione iſtarum duarũ potentiarũ ſcꝫ rõnis ⁊ volũtatis qđ optime noiatur ꝑ hoc ꝙ dr̄ liberũ arbitriũ non vno noie ſed cõpoſito vt vnũ nomen. reſpondeat rõni ⁊ alterũ voluntati.

Querit̃ quarto. Utrũ

liberũ arbitriũ complectat̃ rõnem ⁊ voluntatẽ per modũ potentie an ꝑ moduꝫ habit⁹. Potentia vt hic capit̃ eſt illud quo poſſumus exire in actum. Habitus vt hic capit̃ eſt quedã habilitas vel facilitas qua potentia prompte et faciliter exit in actũ ſuũ. Differunt quia habens potentiã ⁊ non habens habitũ põt exire in actũ ſuũ: ſed nõ faciliter. Habens autem habitũ exit faciliter in actum ſuuꝫ. Itẽ differunt quia potentie ꝓprie ſemꝑ ſunt cõſubſtãtiales ⁊ ſunt idẽptice cum eo cui⁹ ẽ potẽtia. Habit⁹ vo aliqñ diſtinguit̃ ⁊ ſeparatur qꝛ acqrunt̃ per exercitiũ. Ideo habitus eſt accidens. Reſolutio vt ſupra penultimo argumẽto.

Querit̃ quinto. Utrũ

liberũ arbitriũ addat aliquid ſuꝑ rõnẽ ⁊ voluntatẽ. ¶ Reſolutio patet quia illud nõ includit additionẽ alicui⁹ qualitatis noue ſuper rationẽ: ſed ſolũ concomitantiam voluntatis: quoniã ſine voluntate: ratio libera nõ eſſet vel econuerſo. Si autem iſte due potentie ponantur in aliquo quantũcunqꝫ nude: neceſſe eſt ponere in eo arbitrij libertatẽ: ⁊ ſic planum eſt ꝙ liberum arbitrium et ſi dicat habitum complectentẽ rationem ⁊ voluntatem: non tamen dicit habitum accidentalem ſicut gratia vel virtus: immo potius dicit illarum duarũ potentiarũ dominiuꝫ naturale reſpectu eius actus

qui eſt eligere ſiue ↄſentire. Et ppterea ſcti magis vocant liberi arbitrij facultatem: vel ptātē q̄ vocent habitu oſtēdentes differentiā eius ad alios habit⁹ aie.

Queritur ſexto. Utrū

liberū arbitriu3 ſit habit⁹ ſiue facultas reſidens penes rōnē ⁊ voluntatē coniunctim vl' penes quā iſtarū potētiarū ṗncipalius nobis inſit. i. Utrū ſit eq̄liter in oib⁹ in q̄b⁹ eſt. ¶ Rn̄ſio dicendū q̄ cū liberi arbitrij facultas ſiue dominiu3 ex q̄ reddit potētia facil'nō ſolū ad mouēdū ſed etiā ad mouēdū ſeipſam ſicut rō mouendi ſe inchoat in rōne ⁊ ↄſumat in voluntate ſic arbitrij libertas reſidet penes rōnē ⁊ voluntatē: ita q̄ in vna illarū potentiarū inchoat ⁊ in alia ↄſūmatur. Ideo autē dico motū inchoari in rōne: q2 non mouet appetit⁹. i. voluntas: niſi pambulo cogitatu. neq̄ eni poſſum⁹ amare niſi cognoſcam⁹: et ideo ad hoc q̄ motus fiat p̄reit cognitio diſponens et ſubſeq̄tur voluntas p̄ficiens: q̄tūcunq̄ eni p̄cedat cogitat⁹. i. recta rō nūq̄ motus ſeq̄tur niſi ipm impet volūtatis affectio: ⁊ ſicut volūtas nō h3 moueri ad obiectū in acceptando vel refrenādo illud: niſi pambulo cogitatu: ſic etiā nō h3 approbare vel reſpuere ſiue eligere ⁊ refrenare actū pp̄riū niſi rōnis act⁹ p̄cedat q̄ ipm dicet eſſe bonū vel malū p̄ficiendū vel refrenandū. ex tali eni actu pambulo volūtas in actu ſuo incipit complacere vel diſplicere. Et ſic p3 q̄ libertas arbitrij ſiue facultas q̄ dicit liberū arbitriū in rōne inchoat ⁊ in volūtate ↄſūmatur

Querit ſeptimo. Utrū

in omnib⁹ in q̄bus eſt liberū arbitriū ſit equaliter aut ſm magis aut min⁹: q̄rit de libero arbitrio p cōparationē ad ſubiectum. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ in libero arbitrio intellectu tria claudunt videlicet a coactione imunitas. excellentie dignitas. ⁊ prās ſiue facultas. Quātū ad pmū liberū arbitriū in omnib⁹ in q̄bus eſt eq̄liter ſe habꝫ ſicut dicit Bernard⁹ in libro d libero arbitrio. Manet libertas voluntatis tam plena in bonis q̄ in malis: ſed in bonis ordinatior: tam integra q3 ſuo mō in creatore q̄ in creatura: pro eo q̄ in omī in q̄ ponit ſimpl'r et vniuerſal'r oēm excludit coactionē. Et ppterea dicit bernardus q̄ ita plena eſt arbitrij libertas in creatura ſuo modo: ſicut in creatore. ¶ Quātū ad ſcdm ſc3 excellentie dignitatē eſt eq̄liter in cōpatione creaturarū adinuicē ⁊ ineq̄liter in compatione creaturarū ad creatorē. Dignitas eni liberi arbitrij increati ſupercellit omnem dignitatem liberi arbitrij creati. q2 illa eſt dignitas ſumma: ⁊ omnis dignitas creata eſt dignitas infra illam: ⁊ propter illam. et ſic ineq̄lis eſt in libertate arbitrij q̄tū ad dignitatē put conſideratur in creaturis et creatore. ¶ Quātū ad tercium. ſc3 facultatē aut ſeruande iuſticie poteſtatē: ſic ineq̄litas reperitur non ſolū in creaturis ⁊ creatore ſed etiā in creaturis cōpatis ad inuicē3 Una eni creatura multo potentior ē q̄ altera in rectitudine ſeruāda ſicut beata q̄ miſera. Et ſic p3 rn̄ſio ad p̄dicta. De liberi arbitrij p ↄpationē ad actum

Querit octauo. Utrū

ſit actuū contingentiū ⁊ neceſſariorū an ↄtingētiū tm̄. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ in libero arbitrio ē ↄſiderare. i. actu volendi et ipm volitū. Et inq̄tū liberū arbitrium eſt deliberans neceſſe eſt q̄ contingentia ſit circa vtrūq̄ iſtoru3: vel circa alterum. Circa alterū vt cum quis deliberat vtrū debeat ſibi placere vel diſplicere malū qđ fecit: vel vtrū debeat conſentire vel diſſentire appetitui natural'r inſerto: vtpote appetitui beatitudinis. Circa vtrūq̄ vt cū quis deliberat vtrū velit intrare religionē vel diligere inimicum. Sic igitur actus liberi arbitrij deliberantis q̄uis poſſit eſſe circa neceſſarium: ſemp eſt contingens: actus vero li

beri arbitrij vt liberū eſt non ſolū poteſt eſſe circa neceſſariū: ſed etiā neceſſari⁹ in ſe: ⁊ per h̄ p3 rñſio ad ꝓpoſitā qōnem.

Nono querit. Utrū liberu3 arbitriū ſm q liberū eſt poſſit in malū: hoc eſt q̄rere. Utrū malū ſit in obiectum. ¶ Rñſio ſtat in ꝓpoſitionibus. ¶ Pria ꝓpō. Liberū arbitriū pōt capi dupl'r. Uno mō gñaliter ⁊ cōiter. Alio mō ſpāliter ⁊ ſtricte. Primo mō liberu3 arbitriū eſt cōe oibus deo angelis ⁊ hoibus. Scdo mō liberū arbitriū ſolū capit in creatura. ¶ Scda ꝓpō. Obiectū liberi arbitrij gñaliter ⁊ cōiter capti eſt iſtud bonū ⁊ equū ſiue iuſtū et non ipm malū. ¶ Tercia ꝓpō. Obiectū capit ibi pro eo vt ad h̄ intendit potētia vt qd facit potētia: ⁊ nō accipit vt pro eo qd reſpuit vl deteſtat malū q3 etiā deus deteſtatur malū. ¶ Quarta ꝓpō. Liberū arbitriū creatū ſiue ſpāliter captū inq̄tū eſt liberū natū eſt exire ſolū in actū eqtatis ſuſceptibilē ⁊ eq̄tate informatū. p3 q3 non eſt potētia niſi potēs ſeruare rectitudinē. ¶ Correlariū. Liberū arbitriū inq̄tū liberū non pōt exire in actu3 iniquū. ¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitrium creatū ſiue ſpāliter inq̄tu3 deficiēs exit in actū deformatū ⁊ malū tā moraliter q̄ꝫ demeritoriū. ¶ Sexta ꝓpō. Licet malicia nō ſit obiectū liberi arbitrij ſiue a libero arbitrio ſm q liberū ē ſenſus deficiens: actus autē ſubſtratus exit a libero arbitrio ſm q liberū eſt in quolibet pctō cōmiſſionis. Duo ibidē ſunt ſc3 actus ſubſtratus malicie et ipſa malicia formaliter: vt volo fornicare. Iſte actus volendi eſt act⁹ ſubſtrat⁹ et ē ibi malicia formalis q̄ eſt quedā diſcordia a volūtate diuina: ⁊ iſta diſcordia dr̄ priuatio cōcordie: ⁊ iſta ꝑuatio eſt ꝓ pctm̄ Et hoc eſt qd dicit ſine ipo factū ē nihil id eſt diſcordia priuationis.

Decimo querit. Utrū liberū arbitriū ab aliquo agente creato poſſit cogi. ¶ Reſolutio. q. ſtat in ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Duplex ē act⁹ liberi arbitrij: vnus exterior: ali⁹ interior ſiue ꝓprius ſiue alien⁹. Actus interior liberi arbitrij eſt velle ⁊ vocat a ſcoto actus elicitus: ⁊ de iſto iudicat ſol⁹ de⁹: ideo dr̄ interior. Exterior ſiue alien⁹ eſt actus aliarū potētiarū quibꝫ voluntas imperat vt pedib⁹ vt ambulent. ¶ Scda ꝓpō eſt. Q3 in actibus exterioribꝫ liberi arbitrij pōt interuenire ſimpl'r coactio p3 q3 aliqs pt cōpelli ↄtra cōſenſum vt flectat genua corā idolis. ¶ Tercia propoſitio. Liberū arbitriū q̄tū ad actu3 interiorē q̄ eſt velle eligere vel ↄſentire non pōt cogi ſimpl'r. p3 ꝑ Bern. Clarū eſt etiā q3 liberū arbitriū de rōne ſua includit immutabilitatē ab oi coactione: ideo non pōt cogi. ¶ Quarta ꝓpō. Tātā dignitatē habet liberū arbitriū nr̄m vt inq̄tum liberū arbitriū nulli agenti creati ſubijciat: ſed ſoli deo. Ex hoc ſeqꝛtur q immenſas grās actiones debem⁹ referre dō nr̄o de tanta dignitate nobis data. ¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitriu3 pōt induci ad ↄſentiendū in aliquid ta3 ꝑ blādicias q̄ꝫ etiā ꝑ minas ⁊ tormēta. ¶ Sexta ꝓpō. Iſta inductio q̄ pōt induci liberū arbitriū nr̄m pōt ſimpl'r impediri ne exeat in actū ꝓpter ↄiūctionē ſui ad corp⁹. ¶ Septima ꝓpō. Impeditio liberi arbitrij tollit ſimpl'r vſum liberi arbitrij nō tamē talis impeditio ⁊ ligatio eſt coactio liberi arbitrij q3 coactio ponit actum nolitū. ¶ Octaua ꝓpō. Licet liberum arbitriū poſſet induci ad cōſentiendū in aliqd: etiam poſſet impediri ab aliquo creato: nullum tamē agēs creatum pōt ipſum cogere ſimpliciter. ¶ Nona ꝓpoſitio. Nullus metus poteſt cōpellere aliquem ad peccatum mortale ſm rectam rōnem propter quācunq̄ penam vitandā: quia non eſt tam mala pena ſiue temporalis ſiue eternalis: ſicut pena peccati mortalis. Mors corporalis:

mutilatio enormis: ſtuprum ⁊ ſeruitus. Iſta q̄ttuor cadūt in conſtantē virū.ſ. virtuoſuꝫ. Ex hoc ſequit̄ ꝙ metus pctī mortalis nō eſt inconſtantē virū qꝛ pro annihilatione oīm creaturarū nō debemus deū offendere mortaliter.

Undecimo q̄rit. Utrū

liberū arbitriū poſſit cogi a deo. Deus dī primū mouēs immobile. R̄nſio ſtat in ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Liberū arbitrium poſſe cogi a deo pōt intelligi dupl'r. Uno mō auferendo libertatē ab eo ⁊ ſuperinducēdo coactionē. Alio mō pōt intelligi manēte libertate ei⁹ ⁊ ſalua natura libertatis ei⁹. ¶ Scđa ꝓpō. Qꝛ de⁹ ex immēſitate ſue potētie pt̄ cogere liberū arbitriū libertatē auferēdo ab eo ⁊ ſupinducēdo coactionē: quia coactio non repugnat libero arbitrio niſi rōne libertatis: ḡ auferendo libertatē h̄ mō nihil repugnat ſupinduci coactōeꝫ. Itē de⁹ poteſt facere quicq̄d eſt impoſſibile ⁊c̄. ¶ Tercia ꝓpō. Cū liberū arbitrium manēte libertate in eo ſimpl'r cogi nedum ſit impoſſibile: verūetiam intelligibile: ſed nō deus nō pōt cogere liberum arbitriū. ¶ Quarta propoſitio. Liberum arbitriū manens liberū ſimpliciter cogi īplicat in ſe duo contradictoria oppoſita. ¶ Quinta propoſitio. Cum impoſſibile ſit qđ intra ſe claudit vtrāq̄ partē ꝯtradictionis: non tamē eſt impoſſibile creature verūetiam creatrici eſſentie: quia deus non poteſt ſimpliciter cogere liberū arbitriū. ¶ Probatur. quia ſi rationale auferat̄ ab hoīe tolletur homo. cū ergo libertas ſit de eſſentia liberi arbitrij: ergo nō poteſt eſſe ſine eo. quia eſt de quidditate alicui⁹ ſine quo illud non pōt intelligi. ſed libertas eſt de eſſentia liberi arbitrij. ergo ⁊c̄. ¶ Primū dictū eſt. Qꝛ differt dicere voluntatē induci ab aliquo voluntatē mutari ⁊ voluntatē cogi ab aliquo. ¶ Secundū dictum. Qꝛ licet volūtas noſtra poſſit induci ab agēte creato ⁊ a ſolo tamen deo poſſit immutari a nullo tamē neq̄ a deo neq̄ ab angelo neq̄ ab homine aliquo poteſt cogi. De comparatiōe ad corpus coniunctum.

Duodecimo queritur.

¶ Utrū liberū arbitriū ꝓpter ineptitudinē corporis ligari habeat q̄ꝫtum ad vſum. ¶ R̄nſio ꝙ experientia hoc plane docet qđ ligatur in puulis ⁊ dormientibus ⁊ furioſis. ¶ Utrū pollutio nocturna ſit peccatū. ¶ R̄nſio ſtat in ꝓpōnib⁹. ¶ Prima propoſitio. Nulla pollutio inchoata et perfecta in ſomnis eſt peccatum mortale: quia nullū peccatuꝫ mortale eſt actuale niſi ſit voluntariū cū etiam nullus poteſt peccare mortaliter niſi habeat vſuꝫ liberi arbitrij. ſed in ſomno q̄ꝫdiu eſt in ſomno non habet vſum liberi arbitrij: ⁊ dicitur inchoata qꝛ aliquis poſſet habere cogitationē immundam qua vigente poſſet labi in ſomno ⁊ tunc illa radix mala eſſet. ¶ Scđa ꝓpō. Pollutio corꝑalis in ſomnis pōt cōtingere nedū abſq̄ pctō mortali: ſed etiam cū magno merito: qꝛ aliquando ꝓuenit ex arcta abſtinentia. ergo licet illa pollutio nō ſit meritū ꝓuenit tamē ex merito: vt etiā eſt confeſſorib⁹ qui audiūt cōfeſſiones abſq̄ tamen ꝯſenſu. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Nulla immūdicia corporalis quecūq̄ ſit illa eſt impeditiua ꝑ ſe a celebratione miſſe. Licet aliq̄n ſit ꝑ accn̄s impeditiua ꝓpter aliquā ſequelā in aīa vtputa hebetudo mentis ⁊ depſſio ad carnalia vel indeuotō. ¶ Quarta ꝓpoſitō. Poſſibile eſt abſq̄ repħēſione immo cū magno merito pollutum tractare ſacroſancta myſteria precioſi corporis et ſanguinis xpi. patet qꝛ ad debite celebrandum eo mō q̄ poſſumus ſufficit ꝙ nō habeat ꝯſciētiā de pctō mortali ⁊ ꝙ nō habeat legittimū impedimentū vt ſi quis hr̄et ſtomachū oneratū. vel alio mō ⁊ ſꝑ talis ꝑparatio nō excludat totaliter de

notionem: ſed poſſibile eſt ꝙ pollut⁹ iſta tria habeat. ergo ⁊c.

Circa viceſimam ſextam diſtinctionē querit. ¶ Utrū gratia ſit aliqd circa acceptantē vel circa acceptatū. ¶ Grã dei aliqd ponit circa gratificatū: dicit em̄ Joh. pmo. De plenitudine eius accepimus omnes gratiā pro gratia. Si igit qd accepimus in nobis eſt gratia diuina in gratificatis ſiue acceptatis a deo habet eſſe. In diffinitione ponunt quattuor pticule. Prima dicitur habitus q: gratia ⁊ charitas ſunt idem. Ex quo ſequitur ꝙ gratia eſt accidens per quā eſt digna vita: quia non eſt mediū inter gratiā ⁊ peccatū: quia niſi quis ipſe ſit in gratia: eſt in pctō mortali: ⁊ ſi ſit in gratia eſt extra peccatum. Quandocūqꝫ habemus gratiā tria occurrunt ſcꝫ acceptās id eſt deus qui omnes diligit. Acceptatus id eſt ille homo qui habet gratiā ⁊ qui eſt in gratia. Et eſt forma per quā acceptatur ſcꝫ gratia gratūfaciens. Require in quarta diſtinctione. q. ij. ſup. ¶ Nota ꝙ omnes gratie gratiſdate date ſunt ad adiuuandū ſe ad acquirendā gratiā gratumfaciens. Gratia gratiſdata eſt triplex. Quedā habitualis ⁊ eſt quoddā donū habitua le iuuans et preparans ipſam ad habendum gratiā gratumfacientem vt ſcientia acquiſita bonitas. Quedam actualis eſt quoddam donum actuale ſuper additū naturalib⁹ eſſentialibus ipſius creature rōnalis etiam iuuans quicūqꝫ em̄ actus inductionis ad diligendū deum: et dicitur gratia gratiſdata actualis. Et ſunt duplices iſte gratie: quedā conſolatorie: quedam afflictiue. Prima vocatione fuit vocatus Johānes euangeliſta et iſti portantur inter brachia ac trahantur em̄ per conſolationes ſpirituales. Scḋa vocatione vocantur peccatores et duros per flagella. Quedā eſt motiua ⁊ eſt ſpeciale dei auxilium quo ipſe mouet ſpecialiter voluntatē noſtraꝫ ad bene operandum. Et de iſta grã gratiſdata non eſt qō: ſed de gratia gratumfaciente. ¶ Reſponſio ſtat in ppoſitionib⁹. ¶ Prima propoſitio. Nullus de potentia dei ordinata poteſt eſſe amicus dei ⁊ dignus vita eterna niſi habeat habituꝫ gratie gratūfacientis. Probat per paulum. Si linguis loquar hoīum ⁊ angelorum: ⁊ omnes virtutes habeā nihil pſunt ſupple ad vitam eternam.

¶ Scḋa propoſitio. Aliquis pōt eſſe de potentia dei abſoluta amicus dei et dignus vita eterna abſqꝫ ꝙ habeat gratiā gratūfacientē Et in hoc dimittit opinio aureoli qui dicit contrariuꝫ. Probatur Oēm dignitatem quā creatura pōt dare ad vitam eternam omnē talem dignitatē deus pt ſeipſo dare: quia quicquid deus poteſt facere mediante cauſa ſcḋa. pōt per ſeipm̄ ⁊c.

Scḋo queritur. Utruꝫ gratia ſit quid creatum vel increatum. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt gratia: quedā increata et capitur tripliciter. Uno modo pro grata dei prouidētia quā omnibus rebus gratis impēdit eis qui ꝯueniunt: quia omnia q̄ habemus a deo habemus. Scḋo capitur pro gratuita cōdeſcenſione volūtatis diuine qua ſpecialiter condeſcendit ipſi creature rōnali gratis in aliquo ope ſpeciali. Et de iſta Augu. dicit. In rebus per tempus ortis nulla maior eſt q̄ ꝙ deus homo fieret ⁊ homo deus. ¶ Tercio capitur gratia increata pro ipemet deo liberaliter ſe facientē gratis pſentem alicui rei ſpeciali preſentia ⁊ ſingulari vt in ſacramēto altaris. nō eſt ad propoſitū. Gratia creata poteſt capi tripliciter. Primo cōmuniſſime ⁊ capit pro q̄cūqꝫ dono nob collato a deo ſiue ſit accn̄tale ſiue eēntiale. Et ſic oīs creatura ē grã dei: ⁊ de iſta apl's loqt. Quid habes ꝙ nō accepiſti.

Scđo capiť cōiter pro aliquo dono acci
dētali ſupadddito nature ⁊ gratis dato a
đo vt opatio miracułoꝝ ⁊ eſt manifeſta
tio ſpūs ad vtilitatē iſto ſcđo mō vt eſt
gr̄a ꝟbi:⁊ gr̄a faciēdi miracula. Tercō
capiť ꝑprie ⁊ eſt gr̄a gratūfaciēs vt ſ̄ di
ctū eſt. Uel eſt forma nobis a deo grat;
data ſine meritis p̄cedētibꝫ: gratūfaciēs
habentē:⁊ eiꝰ opus bonū reddens. Gr̄a
dr̄ operās inq̄tū reddit aīam gratā deo
vel inq̄tū dirigit interiꝰ. Cooperās āt
inq̄tuз dirigit in opus exterius ſiue in/
q̄tum dirigit ad bonū opus ⁊ eſt eadeз
gr̄a. Qđ ſpūs ſctūs in ꝑpria ꝑſona dat
ſeipm̄ hoi:q2 ꝯſtat ꝙ ille dat in ꝑſona al
teri q̄ offert ſe q̄tū poſſibile eſt ad faciē/
dū oēs petitiōes eiꝰ iuſte petitas q̄s aliꝰ
facit. Sed ſic eſt de ſpūſctō reſpectu iu/
ſtoꝝ ḡ ⁊c̄. Un̄ dicit Jo. xv. Ad eū venie
mus ⁊ māſionē apud eū faciemꝰ. Dupli
cia ſunt in diuinis ſcз propria et appro/
priata. Propria ſunt illa que conueniūt
vni ꝑſone vel duobus ad plus et nunq̄
tribus. Appropriata conueniūt omni/
bus ꝑſonis licet appropriant́ vni.

Tercio q̄riť. Utrū gr̄a

ſit in gn̄e ſubſtātie vel accidētis. ¶ Ad
maiorē declarationem ſciendū ꝙ gr̄a vt
eſt q̄d cōe gr̄e gratiſdate ⁊ gr̄e gratūfaci
entis cōparať tripliciter ſcз q̄tuз ad ſu/
um principiū ſcз deū ⁊ ſic oīe donū eſt
gr̄a. Scđo cōparať ad ſubiectū ſuū id ē
ad aiam. Tercio ad oppoſituз circa qđ
eſt penes principiū cōpata. Et eſt q̄dru
plex. Primo eſt gratia p̄deſtinationis:
vocationis:iuſtificationis ⁊ magnifica/
tionis Rom. viij. quos p̄ſciuit ⁊c̄. Prio
a deo creatore p̄parať. Scđo offertur.
Tercio conferť. Quarto compleť. Gr̄a
p̄deſtinatiōis eſt ordinatio creature rō/
nalis ad gr̄aз ⁊ gl̄iaз: ⁊ iſta fuit ab etno.
Ro. ix. Cū nondū nati eēnt pueri eſau
⁊ iacob. Jacob dilexi eſau odio habui.
Gr̄a vocationis eſt illa q̄ gr̄a nob̄ offerť
a deo ꝑ aliq̄s monitiones vel flagellati/
ones. Gr̄a iuſtificatiōis eſt illa q̄ deꝰ no
bis infundit gr̄aз gratumfacientē. Gr̄a
magnificatiōis eſt collatio gl̄ie etne pro
meritis p̄cedētibꝫ. Alio mō compať ad
ſubiectū in q̄ eſt ⁊ eſt triplex ſcз cogita/
tionis volitionis ⁊ ꝑfectiōis. Et hec di/
uiſio ſumiť a btō Bern̄. primā deꝰ opať
in nob̄. ſcđaз nobiſcū. terciā ꝑ nos. Un̄ ē
triplex potētia in aīa intellectiua. voli
tiua ⁊ motiua q̄ exequiť imperiū volun
tatis: q2 nō ſolū eſt meritū audiēdo ꝟba
dei ſed etiā ponendo in opē. ¶ Pro p̄ma
potētia eſt gr̄a cogitationis ⁊ eſt vna bo
na cogitatio: de q̄ paulus: nō ſumꝰ ſuffi/
cientes cogitare aliq̄d boni tanq̄ ex no/
bis ſed ſufficiētia nr̄a ex deo eſt. Gr̄a vo
lūtatis eſt bona volitio ⁊ iſtā deꝰ operať
nobiſcū: q2 volūtas eſt libera ⁊ ita deus
nō coget eā. Un̄ Aug. Qui fecit te ſine
te nō ſal. te ſi. te. Gr̄a ꝑfectiōis eſt qn̄ ex/
equiť actū q̄ eſt potētia motuū et iſtam
opať deꝰ ꝑ nos q2 ſumꝰ inſtrumēta. Gr̄a
ad oppoſitū circa qđ eſt q̄druplex. ſ. pro
tectionis liberatiōis extractiōis ⁊ ſalua
tionis. Et iſta diſtinctio ſumiť penes di
uerſa mala a quibꝫ per gr̄am dei libera
mur. Un̄ eſt q̄druplex malū: ſcз pugne
pene culpe ⁊ ſeq̄la pcti mortalis. Et ſm
q̄ttuor iſta ſunt iſte q̄ttuor gr̄e. Pria. ſ.
ꝓtectionis eſt reſpectu pugne diabolice
a qua deus nos protegit. Exemplum ſi
duo hoīes eſſent eiuſdē complexionis. ſ.
ſanguinei ⁊ vnus illoꝝ temptareť fortiꝰ
altero de peccato carnis. Jlle qui minꝰ
temptať habet gratiaз protectionis: ta/
men omnes protegunť ſm illud apoſto/
li: deus fidelis qui faciet cum temptati/
one pro. ⁊c̄. Gratia liberatiōis eſt illa q̄
deus liberat nos a malo miſerie et pene
perfecte ⁊ hoc erit quando erimus in pa
tria: minus perfecte in iſto mūdo. Gra/
tia extractionis eſt illa qua extrahimur
a malo culpe poſtq̄ peccauimus. Ps.
Eduxiſti ab inferno animā meam. Gra
tia ſaluationis eſt quādo aliquis nō ha
bet amplius ſequelā peccati: et iſta erit

perfecte in gloria. Sequela peti eſt fo/ mes ⁊ deordinatio ⁊ multe alie ſūt. Iſte gratie ſumūtur ab Iſaia.xij. Proteget dñs deus exercituum caſtra hierl'm libe rans extrahens ⁊c.

Quarto querit'. Utruꝫ gr̄a ſit in genere accñtis corruptibil' an incorruptibilis. ¶ Reſolutio.q. ſtat in quattuor dictis. ¶ Primū dictū eſt ꝙ gr̄a eſt aliqđ accidēs corruptibile: quia oē accidēs qđ hꝫ oppoſitū potens ineſſe ſuo ſubiecto eſt corruptibile ſed gr̄a eſt hmōi. ergo ⁊c. ¶ Utrū gratia ex natura ſua repugnet culpe mortali. Rñdet' per alia tria dicta. ¶ Primū dictuꝫ eſt. ꝙ de potētia ⁊ lege dei ordinata gr̄a ⁊ cul/ pa mortalis quecūꝗ repugnāt ⁊ oppo nunt'. Nā deus ſic ordinauit ꝙ quicūꝗ haberet culpā mortalē ſiue originalē ſi/ ue actualē nūꝗ habebit gr̄aꝫ. ¶ Scđm dictū. Potentia dei abſoluta nullā im/ plicat ꝯtradictionē ꝙ aliqs hō ſit q nec ſit in gr̄a nec in culpa. ¶ Terciū dictū. Ex natura rei nulla culpa mortalis vi/ detur repugnare gratie quia ſolum op/ ponuntur de lege dei ordinata. Sicut gratia ex nihilo producitur ſic in nihilū redigitur qñ corrumpit'. pꝫ quia omis entitas que immediate creatur a đo ab ipo ſolo eſt annihilabil' ſed gr̄a ē hmōi. Talis modus corrumpendi ſcꝫ in nihi/ lum redigi ſimpliciter nō competit ſolū gratie rōne ſui initij ſed etiā ratione ſui proprij eſſe: vel ratione modi exiſtendi: quia gratia habet deū pro cauſa et non eſt ex proprijs principijs noſtris. Inter omnes corruptiones rerum corruptibi liū nulla corruptio tm̄ diſplicet đo ſum mo auctori et conſeruatori omniū ſicut corruptio gratie: qꝛ tam benigne crea/ uit illam in aīa noſtra vt ſimus ipſi ſi/ bi acceptabiles. ¶ Nota ꝙ peccatū mor tale deſtruit gratiam demeritorie et nō poſitiue ⁊ effectiue; qꝛ gr̄a a ſolo đo cre/ atur ⁊ annihilatur.

Quinto querit'. Utruꝫ gratia pmo inſit ſubſtantie anie vel po/ tentijs. Sciēdū pro declaratiōe qōnis ꝙ cū gratia ſit nobiliſſimus habitus q eſt in anima nr̄a pro pñti vita ſequit' ꝙ iſte habitus nō eſt in anima ſm illā par teꝫ quā aīa intellectiua habet que eſt cō munis nobis ⁊ beſtijs. Nā nobiliſſima pfectio debet habere nobiliſſimū pfecti/ bile. Notandū ꝙ anima intellectiua ha bet tria: ſcꝫ ſubſtantiam potentiam co/ gnitiuam qui dicitur lumē naturale vt eſt intellectus. ps. Signatū eſt ſup nos lumen tuum domine. Preterea eſt potē/ tia affectiua ſiue voluntas. Ex quo ſeq/ tur ꝙ gratia eſt nobiliſſim⁹ habit⁹ ani/ me: ⁊ ponitur in anima ex parte intelle/ ctiua. Querit' in quo ponit' ſubiectiuē gratia hoc eſt in ſubſtātia anime vel in potētijs. Thomas dicit ꝙ intellectus et volūtas ſeparāt' realr ab aīa. Scđm ali os. Intellectus ⁊ volūtas ſunt idē cum anima. Scotus dicit ꝙ potentie aīe ſcꝫ intellectus ⁊ volūtas diſtinguunt' ſolū/ modo formalr ⁊ nō realr vide in textu. ¶ Utrū gr̄a cōparet' ad aīam in ratione motoris. Motor eſt aliqđ agens: moue re ē aliqđ cauſare in alio ꝓprie: cauſans aliquē effectū in mobili. Aliquod agēs ponit' loco gn̄is: qꝛ oīs motor eſt agens ⁊ nō oīe agēs eſt motor. Ex quo ſequit' ꝙ deus non pōt eſſe mouēs reſpectu ſui ipſius. pꝫ qꝛ nihil pōt cauſare in ſeipſo. Scđo ſequit' ꝙ de⁹ eſt prim⁹ motor cu/ iuſlibet creature. Tercio ſequit' ꝙ nullū agens aliud a deo pōt eē motor reſpectu dei. Quarto ſequit' ꝙ deus eſt primum mouens immobile. Igitur eſt queſtio. ¶ Utrum gratia cauſet in aīa motum. Et reſpondetur p tres propoſitiones. ¶ Prima ꝓpō. Liberum arbitriū habꝫ moueri a gr̄a ⁊ ab ea excitari. Nam mo uere nihil aliud eſt ꝙ̄ cauſare aliqđ in mobili: ſed gr̄a hꝫ aliqđ cauſare in libe/ ro arbitrio; qꝛ inclinat aīam noſtrā ađ

bonū.ergo ⁊c.¶Scđa ꝓpō. Liberū ar/
bitriū noſtrū a gratia operāte preueniť
⁊ a gratia cooperāte ad bonū opus me/
ritoriū eleuať: diciť gratia operās eo ꝙ
facit aīam gratā deo:⁊ de inimicis facit
amicos;eo aūt ꝙ iclinat ad bona opa dr̄
ſubſequēs ſiue cooperās.¶Tercia ꝓpō
Reſpectu opis meritorij grā ē ſicut pn/
cipalis motrix:et volūtas ſicut pediſſe/
qua:q2 nunꝗ deus acceptaret bonas vo
litiones nr̄as niſi mediante gratia. Re/
gula gn̄alis. Oblatio nō accepti nō eſt
accepta ex parte offerētis. vt pz de abel
⁊ cayn. Scotus. Qñcūꝗ ſunt due cau/
ſe cōcurrentes ad vnū effectū:quarum
vna eſt naturalis:⁊ alia libera: totus ef
fectus ſequens erit voluntarius ſiue li/
ber.¶Nota. Motor non motus eſt de/
us:quia non poteſt moueri a ſeipſo nec
ab alio agente libero ſm illud Boecij.
Stabilis permanes das cūcta moueri.
Motor autē motus diciť omne illud ꝙ
mouetur ab alio.

CIrca viceſimam
ſeptimam diſtinctionē que/
ritur.¶Utrū gratia gratū
faciens diuidi habeat ꝑ dif/
ferētias diuerſas ꝑ ēentiā.¶Gratia ha
bet cōparari primo ad ſuū principium
⁊ tunc diffiniť ab Iſidoro ſic. Eſt donū
miſericordie diuine per qđ eſt bone volū/
tatis exitus .i. bona opatio. Due ſunt
particule ⁊c. Diffiniť ſcđo per cōparati
onem ad ſuum ſubiectum:et eſt quidā
nitor anime id eſt quedā pulcritudo cō/
ſilians ad amorem ſctm̄ ſcz dei. ¶Ter
cio comparatur gratia gratumfaciens
ad oppoſitū. Et ſic diffinitur ab expo/
ſitoribus. Gratia eſt iuſtificatio ⁊ remiſ
ſio peccatorū;quia gratia et culpa op
ponuntur de lege dei cōmuni. ¶Quar/
to diffinitur per comparationē ad effe/
ctum et eſt ſanitas mētis et ē delectatio
cordis ⁊ datur a criſoſtomo. ¶Quinto
eſt ſimilitudo glorie. Ex iſtis omnibus

ſumiť diffinitio magiſtralis q̄ eſt. Grā
eſt forma ⁊c. Queſtio nr̄a eſt. ¶Utrum
ſint plures gratie gratūfacientes .ſ. vna
in intellectu ⁊ vna in voluntate ⁊ vna in
eſſentia anime. ¶Rn̄ſio ꝙ in vna anima
non oportet ponere niſi vnam gratiam
gratumfacientem per quā anima et to/
ta ꝑſona efficiť grata ⁊ deo cara. ¶Dif/
finitio magiſtralis gratie gratūfaciētis
Grā eſt forma nobis a deo ḡtiſdata ſi/
ne meritis precedētibꝫ: gratūfaciens ha
bentem ⁊ eius opus bonum reddens.
¶Utrum hoc ſit verum ꝙ deus non ac
ceptat hoiē ſm qđ. ſed ſi acceptat totū
acceptat. Rn̄deo ꝙ ſic:q2 ſm ꝯſuetudi/
nē eccleſie cōfeſſus ſimplici ſacerdoti ab
oibꝫ pctis abſoluiť. ¶Nota ꝙ aliqđ dr̄
gratuitum a gratia gratūfaciente et ſic
omnia opera facta ex charitate dicūtur
gratuita et etiam virtutes exiſtentes cū
gratia.

Scđo q̄riť. Utrū gra/

tia gratūfaciens et virtus gratuita dif/
ferant per eſſentiā id eſt Utrum gratia
diſtinguať a charitate fide ⁊ ſpe. ¶No/
ta ꝙ gratia nō eſt fides nec ſpes:ſed cha
ritas ſm ſcotū licet n̄ ſm antiq̄s. Uirtꝰ
capitur tribus modis. Uno mō cōmu/
niſſime ⁊ ſic extendit ſe ad omnes virtu/
tes tam morales ꝗ naturales et theolo/
gicas. Uirtus naturalis eſt vltimū de
potentia id eſt attendiť in potentia aliq̄
ſm id ſm qđ poteſt in vltimum ⁊ ſupre/
mum ſui actus debiti: vt ſi homo poſſet
ferre centum libras in qua deportatio/
ne eſſet actus debitus ſibi vltra ꝗ vlte/
rius progredi non poſſet. Et alius non
poſſet portare q̄nq̄ginta a nō vltimo de
potentia haberet. ¶Regula generalis.
Omnis potentia eſt perfecta quādo po
teſt in vltimū ſui actus debiti. Uirtus
etiam ſm ph̄um. Eſt diſpoſitio perfecti
ad optimum. Alio modo capiť cōmuni
ter ⁊ ſic cōprehēdit virtutes morales (vt
ſūt iuſticia hūilitas) ⁊ theologicaſ. Uir

rus moralis in ſcďo ethico. Eſt quidam
habitus qui habentē perficit: et ei⁹ op⁹
laudabile reddit. Alia diffinitio. Eſt
habitus electiuus immediate ꝯſiſtens:
recta ratione determinatus ſm ꝙ ſapi/
ens determinabit. Alio modo capitur
virtus ꝓprie ⁊ ſic cōtinet ſolūmodo vir
tutes theologicas vel aſſociata virtuti/
bus theologicis. Et ſic deſcribitur ab
Aug⁹. Eſt recta ratio perducēs ad vl/
timum finē. Et ſunt tres ſcꝫ fides ſpes ⁊
charitas. Alia diffinitio Aug⁹. Eſt bo
na qualitas mentis qua recte viuitur: ⁊
qua nullus male vtitur: ⁊ quā de⁹ ope/
ratur in nobis. Alia diffinitio virtutis
ſm Aug. Eſt ordinatus amor qua nul/
lus ⁊c̄. ¶ Nota ꝙ aliq̄d pōt dici tripli/
citer gratuitum. Uno modo quia ē do/
num gratiſdatum a deo vt intellect⁹ vo
luntas hec ſunt dona gratuita ¶ Scďo
modo dicitur gratuituꝫ ex eo ꝙ eſt aliq̄
dono ſupadditu nature gratis collato
a deo vt ꝓphīa ſiue ſit naturale ſiue ſit
ſupnaturale. ¶ Tercio mō aliq̄d dicit̄
gratuitū vt gratie ꝯſolidate cuꝫ gr̄a gra
tūfaciente et ſic omēs virtutes exiſtētes
in nobis cuꝫ gratia dicunt̄ gratuite: ſic
fides ⁊ ſpes dicuntur gratuita qñ fiunt
cū charitate ſiue gratia: quia gratia eſt
forma virtutū. ¶ Rñſio dicendū ꝙ vir/
tus que ē habilitatio potētie abſqꝫ gra
tia gratūfaciente in formis eſt: ſicut ſine
lumine; ſed ea adueniēte ex qua tota ani
ma in ſe ⁊ ſuis potentijs decorat̄: forma/
ri ⁊ viuificari dicuntur habitus virtu/
tum ⁊ effici deo accepti.

Tercio querit̄ de gr̄a ī

comparatione ad gloriam. Et eſt q̄ſtio
¶ Utrū differāt per eſſentiā eſſentialr.
Reſolutio q̄ōnis ſtat in propoſitionibꝫ.
¶ Prima ꝓpō. Gratia gratumfaciens
nominat diuinam influentiam per quā
anima habet deū et deus habitat in ani
ma: de⁹ dicitur habitare in nobis quia
eſt paratiſſimus exaudire p̄ces noſtras.

Longe autem a peccatoribus quia ſm
Aug. Peccator nō eſt dignus pane quo
veſcitur: ⁊ anima dicit̄ habere deū quia
eſt in gratia eius. ¶ Scďa ꝓpō. Anima
dicitur habere deū dupliciter. Uno mo
do perfecte. Alio mō ſemiplene. Perfe/
cte in ratione quieſcētis. Semiplene in
ratione tendentis. Duplex eſt ſtatus ſcꝫ
vie ⁊ patrie. Status vie ſcꝫ merendi et
demerēdi. Et eſt ſtat⁹ patrie ſcꝫ beatitu
dinis. Unde inquietū eſt cor meū (inq̄t
Aug.) dñe donec requieſcat i te. Et no/
ta ꝙ peccatores nulloꝝ iſtorum modo/
rum habent deum. ¶ Tercia ꝓpoſitio.
Quia quies competit ſtatui patrie: ⁊ tē
dentia competit ſtatui vie; ideo primuꝫ
eſt glorie: et ſcďm eſt gratie ⁊ meriti.
¶ Quarta propō. Om̄ idem poteſt eſſe
per eſſentiam magis perfectuꝫ et minus
perfectum. hinc eſt ꝙ gratia ⁊ gloria ſm
qď diſtinguunt̄ ſm modum habendi de
um differunt ſolum ſm ſtatum: quia in
ſtatu vie eſt imperfecta: ſed in ſtatu pa/
trie erit perfecta. ¶ Quinta propoſitio.
Quia nos habere deum nō eſt aliud q̄ꝫ
deum habitare in nobis.
¶ Sexta propoſitio. Cum dicitur de/
um habitare in homine: duo dico. Pri/
mum dignationem diuinam qua hoīeꝫ
acceptat ⁊ ſibi confederat. Scďo huma
naꝫ exaltationē ex qua homo ea que dei
ſunt excellenter participat. Hoc proꝑe
erit in patria in participando habundā
ter dona dei. ¶ Septima propoſitio. Il/
la influentia ſcꝫ illum habitum infuſuꝫ
a deo per quam deus in nobis inhabi/
tat ſcďm comparationem id eſt ſm diui
nam dignationem: illa dicitur gratia et
eſt pignus gratie ſm ꝙ nos exaltat.
¶ Octaua propoſitio. Gratia et gloria
vt diſtinguuntur ſm modum habitan/
di deum in nobis non dicunt̄ per eſſenti
am ſed ſola comparatione.
¶ Nona propoſitio. Uita eterna nomi/
natur gloria et gratia. Roma. vi. Gra/
tia autem dei vita eterna.

¶ Decima ppõ. Gratia gratũfaciens et glia nõ dr̃nt p eſſentiã: ſʒ dr̃nt aliq̃ mõ: hoc eſt ſm aliã z aliã rõʒ: ſi ſint ſit ſicut in btis: qꝛ dr̃ grã ſm ꝙ aĩa eſt deo grata z dr̃ glia ſm ꝙ ipa aĩa eſt exaltata z glorificata: vel differũt ſm aliũ z aliũ ſtatũ ſi inſunt ſucceſſiue eidẽ qꝛ in ſtatu vie ẽ impfecta in patria aũt pficitur. ¶ Nota ꝙ angeli nõ cognoſcunt̃ in iſto ſtatu z cognoſcũt̃ in patria nec ſequit̃ ex hoc ꝙ differant eſſentialr̃. Nullus põt ſcire ſe eẽ in ſtatu grẽ q̃tũcunqꝫ ſit iuſtus certitudinaliter abſqꝫ reuelatione. Et oĩa ſigna a doctoꝛibꝫ aſſignata ſunt fallibilia: licet coniecturalr̃ aliquo mõ poſſit ſciri nõ tñ certitudinaliter.

Quarto querit̃. Utruʒ

p gratiã cõtingat mereri ipm gratie donum. Sicut puer q̃ habet gratiã z facit multa bona opa p illaʒ gratiã. Querit̃. Utrũ p illa bona mereat̃ gratiã habitã ¶ Et videt̃ ꝙ non ꝯtingit mereri habitum gratie p̃cedentẽ nec q̃tuʒ ad meritum ꝯgrui nec q̃tũ ad meritũ ꝯdigni. ¶ Sciendũ ꝙ meritum ſic diffinit̃. Eſt actus a volũtate mediante dono gratie elicitus vel imperatus: libera volũtate diuina accept⁹: tanq̃ p̃miabilis vita eterna vel btitudine: actus ponit̃ loco gñis ¶ Ex quo ſequit̃ p̃ma particula. Nulla obmiſſio alicuius mali põt dici act⁹ meritoꝛius ꝓpꝛie loquẽdo. ¶ Scđa particula. Nullus meret̃ nihil agendo qꝛ meritum eſt actus z nullus eſt actus meritoꝛius niſi eliciat̃ ex charitate vl̃ gratia. ¶ Tercia pticula. Nullus actus põt dici meritoꝛius niſi ſit imputabil̃ ad pꝛemiuʒ: ſed nullus actus eſt imputabilis ad p̃miũ niſi ſit in nr̃a ptãte. g̃ mediãte dono grẽ effectiue ꝯcurrẽte zc. ¶ Quarta pticula. A diuina volũtate null⁹ act⁹ eſt meritoꝛius niſi acceptet̃ a diuina volũtate. ¶ Meritũ capit̃ gñaliter. Et eſt q̃dcunqꝫ opus factũ a nob̃ oꝛdinatũ ad p̃miũ vel ad ſupplicitũ reddendũ pꝛo eo. Aug. diffinit dicẽs. Lex diuina ẽ q̃dam ratio ſumma intelligẽda cui ſꝫ obtempãdũ eſt. p quã boni vitã: z mali moꝛtem merent̃ eternã. Alio mõ ſumit̃ ſtricte z tũc eſt aliqđ opus qđ ſolũ oꝛdinat̃ ad bonuʒ meritũ. ¶ Coꝛrelariũ. Nulla eſt cõdignitas ex natura rei operũ nr̃oꝝ ad vitam eternã qꝛ niſi placeret deo nos p̃miare pꝛo illis z illa acceptare nõ eẽnt merita. Triplex eſt meritũ. ¶ Pꝛimum congrui eſt Quãdo aliq̃s peccatoꝛ facit qđ in ſe eſt: pꝛo ſe vt ipſe pcipiat graʒ: de us nõ deficit ſibi. ¶ Scđm digni ẽ. Qñ aliquis vir iuſtus ſiue exñs in grã facit aliq̃d pꝛo alio hoie peccatoꝛe vt ipſe accipiat grãm. Et dr̃ de digno: qꝛ eſt q̃dã indignitas in pctõꝛe z dignitas in iuſto ¶ Terciũ ꝯdigni ẽ. Quãdo aliq̃s oꝛat pꝛo ſe z ſua ſalute. Reqre multa de merito in q̃nta diſtinctione ſuperius.

Quinto q̃ritur Utrum

mereamur hui⁹ grẽ augmentũ. i. Utrũ ꝯtingat p grãm mereri ipius cõplementũ ſcꝫ celeſtẽ gl'iaʒ: hoc ẽ ipm p̃miũ glie. Ponunt̃ due diſtinctiões pꝛo declaratione q̃onis. ¶ Pꝛima diſtinctio. Cõtingit aliquid augeri per additionẽ ſcꝫ per ciborũ ſumptionẽ et ſic gratia auget̃ per additionẽ graduũ: quia eſt intenſibilis et iſte modus eſt famoſioꝛ inter doctores. Alio modo contingit aliquid augeri per magnificationẽ rei: et ſic coſta ade fuit augmẽtata. Et etiã quinqꝫ panes: et iſte modus eſt ſatis pꝛobabilis. Ultimo contingit aliquid augeri p acceſſionem ad ſummũ bonũ. ¶ Scđa diſtinctio. Meritum de condigno non eſt niſi plene z cõpleta reperiat̃ ratio meriti. Nullus pꝛo ſtatu vie põt mereri de condigno augmentũ gratie. Reſtat g̃ ꝙ ſi meret̃: meretur de congruo. Eſt meritum de cõgruo: quãdo eſt aliqua diſpoſitio cõgruitatis reſpectu ei⁹ ad qđ diſponitur et oꝛdinatur que tñ deficit a ratione congruitatis.

Queritur ſexto. Utrū

ↄtingat p gratiā mereri ipſi⁹ cōplemētū Hoc ip̄ ī pmiū glorie ē ſcȝ celeſtē gloriā q₂ grā ꝛ gloria nō differūt niſi ſm perfe/ctum ꝛ impfectū penes diuerſum ſtatuȝ hoc eſt q̄rere. Utrū cōtingat p grām me/reri gloriā ꝛ hoc merito cōdigno. Sunt due opiniones. prima ſtat in iſta ppōne ¶ Prima propō. Nullus purus viator q̄ntūcunq̄ purus ꝛ pfect⁹ ſit pōt mereri celeſtem gloriā de cōdigno: ſed ſi merer̄ tm̄ meretur illā de cōgruo ꝛ iſta opinio eſt valde deuota ꝛ fulcir̄ multis autori/tatib⁹ primo Auguſtini. Juſticie nr̄e ſi/cut pān⁹ mēſtruate. Et luc. xvij. Quis veſtrū habet ſenſum poſtq̄ feceritis oīa dicite ſerui inutiles ſumus. ¶ Secūda opinio. Eſt q̄ nō ſolū contingit hominē mereri vitā eternā de cōgruo ſed etiam de cōdigno. ¶ Prima ppoſitio. In quo/libet ope meritorio vite eterne eſt aliqd de merito cōgrui ꝛ cōdigni ſm diuerſas opationes. patet quia meritū pōt com/parari primo ad p̄cipiū a quo exigit. ſ. ad voluntatē ꝛ ad fineȝ pro quo fit. ſ. ad deū ꝛ ad ſtatū in quo fit. pȝ ergo q̄ opus meritoriū ↄſideratū in cōpatione ad vo luntatē libertatē ꝛ diſpēſatoris liberali tatem ꝛ tpis oportunitatē eſt meritoriū merito congrui ꝛ condigni.

Circa viceſimam

octauā diſtinctionē querit̄ primo. Utrū liberum arbitriū abſq̄ grā gratūfacien te poſſit a culpa reſurgere. Capitur ibi culpa pro pctō mortali ¶ Pro rn̄ſione pono talem q̄ōnē ſm oēs doctores. Q₂ nullus viator q̄ndiu eſt in peccato mor/tali pōt reſurgere a culpa per ſeipſum: ſed ad hoc qḋ reſurgat neceſſe eſt habere gratiā: q̄cunq̄ bona opera faciat. ¶ Ad reſurgendū a pctis tria requirunt̄. Pri/mo gratuita dei voluntas q̄ eſt cauſa p̄n cipalis quare reſurgit. ¶ Scḋo eſt libe/ralis paſſio xp̄i. Unde nullus vnq̄ re/ſurgit a pctō niſi mediante paſſione xp̄i tanq̄ meritoria. ꝛ licet ante aduētū ſuū non fuiſſet exhibita erat tn̄ preuiſa: ꝛ ex illa ſemper deus remiſit culpas noſtras ¶ Tercio cōcurrit grā infuſa in aīa ita q̄ due p̄me nō ſufficiūt cōditiones abſq̄ grā ſm legem dei ordinatam: quia expel lit peccatum in rōne forme. Alia duo ſe habent in rōne efficientis. Iſta q̄ſtio pōt perſuaderi tali exemplo. Ponat̄ q̄ aliqs habeat gladiū in manu ſua: p illud pōt ſe occidere ſi vult. poſtq̄ tn̄ fixit gladiū ſuū in corde ꝛ ſe occiderit. nō pōt per ſe/metipſum reuerti ad vitā. Sic pōt pra cticari de peccatore: q̄a in poteſtate ſua eſt peccare: non tn̄ eſt in ſua poteſtate re ſurgere. Similr̄ pōt dici de aliquo qui proijcit ſe in puteo aliquo.

Querit̄ ſecundo. Utrū

liberū arbitriū abſq̄ grā gratūfaciente poſſit aduerſariū ſuum vincere. ¶ Re/ſpondeo. Dicendū q̄ iſta tria differunt in quocunq̄ bello ſp̄ūali vel corporali. ſcȝ. Reſiſtentia. tropheum. ꝛ triūphus. ¶ Reſiſtentia eſt qn̄ non vincit̄ ab inimi co ſuo nec etiā vincit eū, ¶ Tropheū eſt qn̄ pars aduerſa fugit ſana ꝛ nō leſa alia parte nō ↄſequente. ¶ Triūphus eſt qn̄ pars aduerſa ꝛ inimica penitus deſtrui/tur nullo tn̄ detrimento vel minimo ha bito in alia parte. Et de iſta victoria eſt queſtio ¶ Reſolutio ſtat in ſequentibus ppoſitionib⁹. ¶ Pria ppoſitio. Differt dicere aliquē reſiſtere diabolo aduerſa/rio: ꝛ vincere diabolū aduerſariū. p̄ma pars patet. q̄a reſiſtentia eſt in hoc q̄ nō ↄſentimus tēptationi eius. patet ſecūda ps: quia victoria ē in hoc q̄ habem⁹ op/poſitum de hoc qḋ volebat diabolus. ¶ Scḋa ppoſitio. Cū diabolus tēptās hominē intendebat ip̄m facere inimicū dei ꝛ dignum pena eterna. Tunc vincit ip̄m qn̄ in vincendo efficitur maior ami cus dei q̄ ante victoriā: ꝛ aſſequitur oppo

ſtrum ei⁹ q diabolus intendebat ¶ Tercia ppō ē. Licet aliqs ſine grā gratūfaciente poſſit reſiſtere diabolo. Non tū ſine grā gratūfaciente pōt eū vincere. prima ps patet vt aliquis pōt reſiſtere diabolo ne faciat furtū homicidiū zc̄. ſcḋa pars patet quia peccator reſiſtēdo abſq gratia non reddit vincentem in maiori amicicia dei.

Queritur tercio. Utrū

abſq grā gratūfaciente liberū arbitriū poſſit oīa mandata implere. ¶ Aduertendum ſm yſidorū q mandatū dr̄ quaſi manuductū. Iſta tria differūt ſcꝫ mandatum. prohibitio. z preceptū. Mandatum eſt qd cōmune ad prohibitionē z p̄ceptum. Preceptū ppꝛie loquēdo ē mandatū p̄ceptiuū. Prohibitio eſt mādatū de negatiuis. Sunt decē p̄cepta. ſed mādata tria ſunt in gnē. iudicialia cerimonialia z moralia. Et de iſtis eſt queſtio. ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctōe. ¶ Diſtinctio. Mandata cōtingit dupl'r adimplere. Uno modo q̄tum ad genus operis. Alio modo q̄tuꝫ ad intentionē mandātis et dei p̄cipientis. Intentio dei eſt vt p impletionē mandatoꝝ ſuoꝝ q per illa opera pueniam⁹ ad vitam eternam. Si vis ad vitā ingredi zc̄. ¶ Prima ppoſitio ē. Q ſola grā gratiſdata abſq grā gratūfaciente pōt hō implere oīa mandata dei q̄tū genus operis quia hō pōt facere illa opa. i. que pcipiunt per mandata ſicut per fideꝫ mandatuꝫ de adoratione ſecluſa grā gratūfaciente. ¶ Scḋa ppō ē. Nullus viator q̄tūcunq habeat habūdantiā gratiarū gratiſdatarū poteſt implere mādata dei ſm intentioneꝫ dei p̄cipientis abſq grā gratūfaciente. Et fundatur iſta ppoſitio p̄me ad Corinth. xiij. Si linguis hoīm loquar zc̄. ¶ Dicere q hoīes teneť adīplere precepta ex charitate eſt puertere z retrahere homines a bonis fiendis. In omni precepto z mandato duo ſunt ꝯſideranda. ſcꝫ materia p̄cepti z eſt illud op⁹ ꝯtuoſum qḋ p̄cipitur. Finis p̄cepti z ē illud ad qḋ puenit p obſeruātiā p̄cepti. Materia p̄cepti ſemp cadit ſup obligatione quia qlibet teneť facere materiā p̄cepti. Ad finē autē p̄cepti nō teneť niſi ad intentionē mandātis. Materia precepti. Unū deū adorabis. ſabbata ſanctifices honora parentes zc̄. Et iſta cadunt ſub obligatione z nō ſunt dimittenda pꝑter peccata. Finis p̄ceptoꝝ eſt q impleam⁹ illa vt p illa mereamur vitam eternam. ¶ Tercia ppō. Nullus viator teneť ſub pena peccati mortalis adimplere oīa p̄cepta q̄tū ad intentionē mādantis ſic ſcꝫ q illa intentio cadat ſub obligatione quia deus nō dixit. honora parentes ex charitate licet intendebat z illa intentio nō obligat. Ex iſtis q̄ſtionibꝫ eliciūtur due ppoſitiones. ¶ Prima ppō. Gratia gratūfaciens eſt neceſſaria ad remiſſionem peccatoꝝ: z reſiſtentiā tēptationū z obſeruantiā diuinoꝝ p̄ceptoꝝ ſm intentionē mandātis. ¶ Scḋa ppō. Deuote implorāda eſt a nobis vt habeam⁹ remiſſionē peccatoꝝ: reſiſtentiam ꝯ tēptationes z obſeruem⁹ diuina p̄cepta: quia facienti qḋ in ſe eſt nunq̄ deus deficiet. Regula theologicalis eſt.

Querit' quarto. Utrū

liberum arbitriū deſtitutū a gratia gratiſdata poſſit ad gratiā gratūfacientem ſufficienter ſe diſponere. ¶ Pro quo notandū q grā gratiſdata eſt omne illud q eſt additū eſſentialibus creature rōnalis iuuans z p̄parans ipſam creaturā rationalem ad habendū gratiā gratūfacientem ſiue ad vſum gratie gratūfaciētis ſiue illud gratiſdatū ſit habit⁹ ſiue etiā ſit actus ſiue ſpeciale dei adiutoriū mouens voluntatē noſtrā ad gratiā. ¶ Reſolutio ſtat in ſequētibus ppoſitionibꝫ. ¶ Prima ppoſitio ē. Uix aut nunq̄ hō habēs vſum liberi arbitrij repitur ſine grā gratiſdata aliq̄ ſed cōiter hꝫ aliquā

et patet p diffinitionē gratie gratiſdate pcedentē. Ex hoc ſeqtur q multū obligamur deo q̄ ſemp vocat nos ad ſalutē ex quo ſeqtur q q̄to plus habz q̄s grās gratiſdatas tanto plus obligatur deo. ¶ Correlariū. De q̄to plus q̄s hz grās gratiſdatas de tanto etiā tenet magis ſe diſponere ad gratiam gratumfacientē. ¶ Scda ppō ē. Q timor ſeruilis ē donum ſpūſſci z bon⁹ vt eſt q̄ timore pene eterne ambob oculis declinat a malo et facit bonū. tñ eſt minus. Alius ē inicial z eſt ille qui reſpicit penā oculo ſiniſtro: ſed oculo dextro reſpicit offenſaz. p oculum ſiniſtrū intelligit cōſideratio min⁹ pncipalis. per dextrū magis pncipalis. Et iſte timor ē melior pcedenti. Timor filialis eſt caſtus z eſt q oculo dextro reſpicit amorē dei ſed oculo ſiniſtro reſpicit offenſam. De pmo. Confige timore tuo zc. De ſcdo. Iniciū ſapie. De tercio Timor dñi ſanctus pmanet in ſeculū ſeculi. Et iſte optimus eſt z ſpeciale donū dei. ¶ Tercia ppoſitio eſt. Sine aliqua gratia gratiſdata nō poteſt homo peccator ſe ſufficienter diſponere ad gratiam grūfaciētē. vt pz in iſta Collecta. Deus in te ſperantium zc. Et quia nihil poteſt mortalis infirmitas: quia eſt mediū ad gratiam gratumfacientem. ¶ Quarta ppoſitio eſt. Donum gratie gratiſdate eſt donuz medians inter gratiam gratūfacientem z voluntatez noſtram. Ut eſt exemplum de illo qui eſſet in puteo qui eleuatur mediante fune. ¶ Quinta z vltima ppoſitio eſt. Si liberum arbitriū excitetur per aliquod donū gratie gratiſdate poteſt ſe pparare ad gratiā. Si non excitetur nō poteſt reſurgere. Nullus viator ex puris naturalibus q̄tum cunq fuerit preditus ingenio poteſt cognoſcere ſuam beatitudinē in ſpeciali.

Queritꝰ quinto. Utrū liberum arbitrium ſcz tam gratiſdata q̄ gratūfaciens omni gratia deſtitutuz poſſet alicui tēptationi reſiſtere. ¶ Notanduz q temptatio ſic deſcribitur. Eſt motus vel actus inclinans ad aliquod illicitum qui fit a temptante vt ſumat experimentum de bonitate vel malicia temptati. ¶ Primū correlarium eſt. Q in omni temptatione tria cōcurrunt ſcz actus defectuoſus: experientia dubij: et q intendat verū q temptator. Ex quo ſequitur q deus proprie loquendo non temptat: quia non indiget experientia. ¶ Secundū correlarium eſt. Mundus nō temptat quia res mundane nō intendunt nos prouocare ad malum: ſed diabolus. ¶ Terciū correlarium eſt. Caro noſtra nec homo proprie temptat ſeipſum quia iam habet z habuit experientiam. Solus diabolus z ſolus homo pprie loquendo temptant hominē quādo offerunt aliquod obiectuz inclinans ad aliquod illicitum propter quod volunt capere experimentū de bonitate z malicia temptati viſibiliter vel inuiſibiliter dicto vel facto. ¶ Reſolutio ſancti Bonauenture ſtat in ſequenti propoſitione ¶ Prima ppoſitio. Liberum arbitriuz omni gratia deſtitutum nō poteſt omni temptationi reſiſtere. patet quia liberū arbitrium eſt inſtabile: quia voluntas noſtra nata ē condelectari appetitui ſenſitiuo niſi refrenetur per gratiam z moderetur per precepta diuia. Scotus vr detur tenere contrariū ſed non contradicit quia intelligit de gratia gratumfaciente. Bonauētura de gratia gratiſdata loquitur. Item Scotus de peccato mortali. Bonauentura de peccato veniali. Ad illam auctoritatē Jeronymi. Qui dixerit deum precepiſſe impoſſibile anathema ſit. ¶ Dicendum q aliquid dicitur poſſibile alicui duobus modis. Uno modo quia poteſt fieri ſine alieno ſuffragio. Sicut ſanus poteſt comedere ſine adiutorio alicuius ſi habeat cibum. Alio modo. Nota in dubijs litteralibus.

Queritur ſexto. Utrum liberum arbitriũ omni grã deſtitutũm poſſit ad aliqđ bonũ ex genere ¶ Notandum ꝙ in actibꝫ voluntatis duplex põt inueniri bonitas ſcȝ naturalis ⁊ moral'. De naturali nõ ē hic ad ꝑpoſitũ. ¶ Moralis eſt triplex ex gñe. ſcȝ bonitas virtuoſa. meritoria. ⁊ gratuita. ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctõe. ¶ Diſtinctio. Opꝰ humanũ põt dici tripl'r bonũ. Nã ꝗddã eſt qđ eſt bonũ ſimpl'r. Aliud ē bonũ qđ eſt diſpoſitũ de cõgruo ad finē. Aliud ē bonũ qđ eſt ordinabile in finē. Primũ ē illud qđ eſt ordinatiuũ in finē ⁊ eſt meritoriũ vite eterne. Unde omne opus virtuoſum elicitũ a nobis ſm grãm omne tale opus ē meritoriũ vite eterne. ¶ Primum dictũ. Liberum arbitriũ lapſum abſqȝ auxilio grē gratũfacientis nõ põt in opus bonũ ſimpl'r. ¶ Scđm dictum. Liberũ arbitriũ lapſum abſqȝ munere grē gratiſdate nõ põt in bonum diſpoſitiuum de congruo. In bonũ ſimpl'r patet ꝗa indiget grã gratiſdata ad hoc ꝙ ſciat ꝙ oĩa dona ꝗ hꝫ ſunt a deo: qꝛ non ē paruũ bonũ cognoſcere ipm munus grē ¶ Terciũ dictũ. Liberũ arbitriũ lapſũ abſqȝ grã gratiſdata ex puris ſuis naturalibus põt in tale bonũ ex genere qđ eſt ordinabile in finē. ¶ Quartũ dictum. Nullum bonũ opus ꝗtũcunqȝ paruũ poſſumꝰ facere ſine diuino auxilio ⁊ generali influentia. patet quia ſcđa cauſa non poteſt agere niſi mediante prima. ergo ⁊c̃.

Circa vigeſimã nonã diſtinctionē queritur pmo. Utrũ abſqȝ dono gratie homo eſſet acceptꝰ in ſtatu innocentie. Aduertendum ꝙ queſtio eſt de grã gratumfaciente. Iſta ſũt ſynonima hominē eſſe acceptũ vł charũ deo. ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctione. ¶ Diſtinctio. Contigit aliꝗd eē acceptũ deo dupliciť. Uno mõ acceptatiõe generali Alio mõ ſpãli. Generalis ē illa qua deꝰ acceptat oẽm creaturã tanꝗ̃ bonã et ipſam cõſeruat ineſſe iſto mõ acceptat deꝰ oĩa encia. Et dr̃ de iſta diligis domine oĩa ⁊c̃. Specialis ē illa ꝗ̃ deus reputat aliquã creaturã eſſe dignã vita eterna ⁊ iſto mõ ſolũ acceptat creaturã rõnalem Et de iſta eſt queſtio pro declaratione. ¶ Prima ꝑpõ. Omne opus dei acceptatur ab ipſo acceptatõne generali. ¶ Secunda ꝑpõ. Sola creatura rõnalis licȝ nõ omnis ſed ſola illa ꝗ ſolũ habet grãꝫ gratũfacientē acceptatur in vitã eternã a deo acceptatione ſpãli quia ſola eſt capax beatitudinis. ¶ Tercia ꝑpoſitio ē. Creaturã rõnalē acceptat deus illa acceptatione ſpãli qñ cõſecrat eã in tẽplũ ⁊ adoptat in filiũ ⁊ aſſumit in coniugiũ De iſto tẽplo dr̃. Pater nr̃ ꝗ es in celis. id eſt iuſtis. De ꝯiugio ſpũali põt applicari liber ꝺ cãtic; canticoꝝ. ¶ Quarta ꝑpoſitio. Acceptatio gñalis non requirit aliqđ donum grē ſupadditũ nature. Licet acceptatio ſpãlis nõ poſſit eſſe ſine grã gratũfaciente. Due conditiones ſunt in iſta acceptatõe ſcȝ cõdeſcenſus liberaliſſimus ⁊ ſublimatio talis creature qñ adoptat eos in filios. ¶ Quinta ꝑpõ. Nõ in ſtatu innocentie ad hoc qđ placeret deo indigebat gratia gratumfaciente: quia ſine gratia impoſſibile eſt deo placere.

Queritur ſecundo. Utrũ homo in ſtatu nature inſtitute poſſet in opus meritoriũ exire abſqȝ dono gratie ¶ Reſolutio q̃onis ſtat in ſequentibus ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝑpoſitio ē. Non ſolum grã eſt neceſſaria ad merendũ ſm ſtatũ innocẽtie. patꝫ qꝛ ois hõ de lege dei ordinata ſi ē ĩ grã põt mereri. ſi ſit in pctõ ꝗlicũqȝ ⁊ nec angeli ⁊ qđcũqȝ opꝰ faciat nõ meretur ad vitam eternam. Correlarium. Homo in ſtatu innocentie ſine dono grē nõ potuit mereri: nec etiã ãgeli ſi creati fuerĩt ĩ pur; naturalibꝫ de ꝯdigno

¶ Tercia ppō ē. Nunq̄ deus acceptat opa hoīs viatoris niſi pus acceptet pſo/nam. Magis inclinati ſum⁹ ad bonū q̄ ad malū: qꝛ obiectū volūtatis eſt bonū. Sicut lapis deſcēdit naturalr: ſic etiaꝫ voluntas inclinatur ad bonum niſi libe rum arbitriū depuatū ſit p culpā.

Queritur tercio. Utrū

hō ante lapſum habuerit grām. ¶ Reſo lutio. Adā ante lapſum grām gratiſa/cientē habuit: p quā nō ſolū malo reſiſte re ſꝫ etiā bono pficere potuit: ꝛ illa gra/tia adiutus: ita bene meruiſſet mādatū dn̄i obſeruādo: ſicut demeruit tranſgre diēdo ꝛ antiq̄ dicūt q creat⁹ fuit in grā.

Querit quarto. Utrū

hō ſimul cōdit⁹ fuerit in gratuitis ꝛ na/turalibus. ¶ Reſolutio ſm Thomā q adam fuit creatus in charitate ꝛ eſt pro babil' ſatis ſꝫ opinio bonauē. videt pba bilioꝛ. Et eſt q fuerunt tres moꝛule. In pma fuit creat⁹ in puris naturalib9. Et poſtea diligēdo deū ſup oīa diſpoſuit ſe de cōgruo ad habendū grām quā de⁹ de dit ei qꝛ fuit creatus plen⁹ grā. Ideo in ſcdā moꝛula habuit gratiā diligēdo de/um. In tercia moꝛula peccauit in q̄ fuiſ/ſet grat⁹ ſi ſtetiſſet in grā reſiſtēdo vxoꝛi ꝛ diabolo. Auguſtin⁹ q̄ creauit te ſine te nō iuſtificabit te ſine te.

Querit quinto. Utrū

habuerit adā tot vtutes ante lapſum q̄t habuit poſt lapſum. Capitur ibi vtus theologice ꝛ cōiter. ¶ Reſolutio ſtat in ſequētibus ppōnib9. ¶ Prima ppoſitio. Cū ſit ꝯpatio multitudinis donoꝝ grē ad ſtatū nature lapſe ꝛ ſtatū nature inſti tute. hoc pt itelligi vel de donis grē gra tuite ſiue gratiſdate vel de donis gratie grūfacietis. ¶ Scda ppō. Si intelliga tur de donis grē grtiſdate ſic ſe hn̄t ſicut excedētia ꝛ exceſſa. p co q aliq̄ dona grē grtiſdate habuit adā in ſtatu illo: vtpote imoꝛtalitatē ꝛ ipaſſibilitatē: que non ha buit aliqs poſteroꝝ eius. Et aliq̄ dona grē gratiſdate habēt poſteri ei⁹ q̄ ipe nō habuit ſicut grā ſanitatū ꝛ opatio vtū ꝛ genera linguarū ꝛ ꝯſilia. Nō aūt hui⁹ diuerſitatis venit ex hoc q alia dona ex pediebant illi tpi ꝛ alia competunt iſti. Tercia ppō. Dona grē gratumfaciētis ſunt in eq̄li numero in ſtatu nature inſti tute ꝛ in ſtatu nature lapſe loquēdo de donis ꝛ vtutib9 q̄tū ad actus ꝛ habit⁹ q̄ pfectionis ſunt. ¶ Quarta ppō. Uirtu tes ſiue dona tā grē gratiſda: e tā gratie gratūfaciētis q̄ impoꝛtāt q̄tū ad actus ſuos aliquā ipfectionē nō fuiſſent in ſta/tu nature inſtitute licet ſint in ſtatu nr̄e miſerie. Si adā nō peccaſſet vere nō fu/iſſent ꝛ ceteri dānati qꝛ ſoli electi fuiſſent

Circa triceſimaꝫ

diſtinctionē querit pꝛimo. ¶ Utruꝫ coꝛruptio ſupple penalis quā videm⁹ in hu/mana natura inſit ei ex ſue ꝯditōnis pꝛi/moꝛdio: an ex pcti merito .i. demerito. ¶ Rn̄deo. Dicēdū q abſq̄ dubio natu ra hūana a pncipio ſue ꝯditōis nō eſt in ſtitura tantis miſerijs coꝛruptionib⁹ i quātis modo ſumus. Hoc eni veritas ſi dei pdicat. ſacre ſcpture cōfirmat: rōnis pbabilitas manifeſtat ¶ Sciendū q du plex eſt coꝛruptio q̄dā penal' ꝛ eſt pꝛiua tio alicui⁹ rei ꝯuenietis q̄tū eſt de ſe ipi creature rōnalis pter carentiā iuſticie debite cui⁹ iuſticie ipſa ſcꝫ creatura vel alia ē debitrix ſibi inflicta vel volūtarie ſuſcepta vel patiēter tolerata. Et dicit volūtarie ſuſcepta pter xp̄m vel patiē/ter tollerata pter vginē glorioſam: q̄a licet nullū pctm̄ habuerit tn̄ poꝛtauit il las penas patienter. Alia ē culpabilis coꝛruptio q̄ eſt carētia rectitudinis q̄ de beret eſſe in actu ꝛ nō ineſt ꝛ nō eſt aliud q̄ pctm̄ foꝛmalr captū: Quecūq̄ eni vo luntas creata ē nata ꝯfoꝛmari ꝛ debꝫ cē in hiſq̄ ſunt agenda regule q̄ ſunt ſup/me iuſticie q̄ eſt volūtas dei in obliqua

bilí ꝛ hec cōcoꝛdia vel cōfoꝛmitas eſt iu/
ſticia. Si aūt voluntas creata diſcoꝛdet
a volūtate increata tūc efficit̄ iniuſta et
caret rectitudine debita i actu ſuo. No/
ta ꝙ iuſticia oꝛiginalis erat in omīb᷑ po
tentijs aīe ſenſitiuis ꝛ intellectualibus.
Ita ꝙ q̄libet potentia habebat ſuū do/
num ꝑ qḋ regebatur.

Querit̄ ſecundo. Utrū

merito ꝑme trāſgreſſionis hūana natu/
ra fuit coꝛrupta penal'r tm̄: an etiam cul
pabil'r. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ abſq3 du
bio tota maſſa nō ſolū penal'r ſ3 etiā cul
pabil'r fuit coꝛrupta. Probatio. Quili/
bet hō deſcendēs ab adā ſeminal'r. hoc ē
ꝑ ꝯcubitū viri ꝛ mulieris ꝯ̄hit pctm̄ oꝛi
ginale in ſui ꝯceptione per qḋ efficit̄ aīa
inimica dei ꝛ filia ire. Debet intelligi cō/
cluſio bonauēture. Non eſt aliq̄ regula
q̄ nō habeat exceptionē. Nec ꝑuilegiu3
ꝑiudicat regule gn̄ali. Nunq3 aīa virgi
nis marie fuit ſine grā nec ꝑ aliqḋ inſtās
ſic iſta tria fuerunt ꝑiter. ſc3 creatio aīe
vnio cum coꝛpoꝛe ꝛ infuſio grē. Et ideo
iſta regula nō intelligitur de ipſa ꝟgine
maria ſed fuit ꝑuilegiata. Melius eſſet
hoī nō eſſe ꝛ annichilari q̄3 ſtare in pctō
moꝛtali ꝛ actuali. q2 eſt maxima penarū
eſſe in pctō per qḋ ē in ira dei ſui: ſed nō
de pctō oꝛiginali quia imediate dat̄ re/
mediū per gratiā baptiſmalem.

Querit̄ tercio. Utrum

oꝛiginale pctm̄ ſit ꝯcupia. ¶ Notandū
pctm̄ oꝛiginale diffinit̄ ab auguſtino di
cens. ꝙ eſt ꝯcupia. Et anſhelm⁹ dicit ꝙ
eſt carentia iuſticie oꝛiginalis: ꝛ q2 ꝑua/
tiones nō cognoſcunt̄ niſi ꝑ habitus ſibi
oppoſitos: ꝛ cū pctm̄ oꝛiginale ſit priua
tio iuſticie oꝛiginalis ipm̄ nō cognoſcit̄
niſi ꝑ iuſticiā oꝛiginalem. Iuſticia oꝛigi
nalis eſt quoddā donū ſupnaturale im/
mediate ꝑducibile a deo in ipſa volun/
tate. reddens deū delectabilioꝛē ipſi vo/
luntati q̄3 qḋcunq3 bonum ſenſibile: tol
lens dēm rebellionē oīm viriū inferioꝝ
ad ſupioꝛes: ꝛ faciens pfectā tranquilli/
tatem inter eas ꝛ pacē. In ꝑmo em̄ hoīe
iuſticia oꝛiginalis erat quaſi frenū quo
mediante ipſa aīa regebat coꝛpus ad im
periū ſue voluntatis ſine rebellione: ſed
cū omni facilitate. In nobis autē illud
frenū ablatū eſt: ideo aīa nō regit ſm re
ctam rationē niſi cum magno laboꝛe et
difficultate ꝛ hoc. ꝑpter abſentiā iuſticie
oꝛiginalis. Ex hoc ſeqtur ꝙ iuſticia oꝛi
ginalis nobilioꝛ erat ſm q̄d ipſa charí/
tate. tn̄ ſimpl'r charitas ē nobilioꝛ iuſti
cia oꝛiginali quia q̄uis nō faciat illum
effectū ſc3 pacē ꝛ tranq̄llitatē viriū infe/
rioꝝ ad ſupioꝛes. fac tn̄ vnū aliū effectū
nobilioꝛē q̄ eſt eſſe gratū deo ꝛ dignū vi/
ta etna qḋ nō faciebat illa iuſticia oꝛigi
nalis. ¶ Nota ſm aliq̄s ꝛ ſcotu3. Q2 q̄li
bet appetitus ſenſitiuus habuit ꝑpꝛia3
iuſticiā oꝛiginalem. Et pōt ſic deſcribi
Eſt quoddā donū ſupnaturale imedia
te pꝛoducibile a deo in appetitu ſenſiti/
uo rectificans ſic ipm̄ vt libētius obedi
at volūtati quā trahat̄ a ſuo appetibili.
Libentius capit̄ pꝛo delectabilius. Iu/
ſticia ergo oꝛiginalis in voluntate facie/
bat voluntate recte imperare ꝛ alie i ap
petibilib᷑ ſenſitiuis. faciebāt recte obe/
dire pꝛomptius ipſas potentias ſenſiti/
uas ipſi voluntati. ¶ Nota ꝙ peccatum
oꝛiginale capitur dupl'r. Uno mō mate
rialiter. ꝛ ſic eſt ꝯcupiſcētia intenſa ꝑut
ꝯtrahitur a ꝑma oꝛigine. ꝛ ſic intelligit̄
ab auguſtino ꝛ magiſtro in litera. Alio
modo capit̄ foꝛmal'r. ꝛ ſic ſm anſhelmu3
eſt carentia iuſticie oꝛiginalis debite in
eſſe: nō qualitercū ꝙ: ſed ex eo ꝙ eſt acce/
pta in pꝛimo pente noſtro ꝛ in eo amiſſa
Ex hoc ſeqtur ꝙ adā ꝛ eua nō habuerūt
peccatū oꝛiginale: ꝛ qḋ nō acceperant iu
ſticiam oꝛiginalē in alio que erat coꝛu3
parens. vterq3 em̄ fuit immediate ꝑdu/
ctus a deo ꝛ acceperant iuſticiā oꝛigina/
lem ab ipſo deo immediate. Sequitur
etiam ꝙ ſi deus faceret hominē in puris

naturalib⁹ ſine charitate ⁊ iuſticia origi nali iſte non eſſet in peccato quia non de beret eam habere. i. non eſſet obligatus ad habendā eam. ¶ Notandū ꝙ concu piſcentia ſenſitiua eſt duplex. Quedam habitualis ⁊ eſt habitus inclinans appe titum ſenſitiuū ad imoderate appeten dum delectabilia ⁊ fugiendū triſtabilia Iſte habitus dicitꝰ pronitas ad malum. Actualis cōcupiſcentia eſt actus vicio ſus elicitiuus .i. productiuus talis habi tus. Duplex eſt cōcupiſcentia in volun tate ſcʒ habitualis que eſt quedā proni tas viciosa inclinās voluntatē ad facili ter condeſcendendū ipſi appetitui ſenſi tiuo i his que inordinate cōcupiſcit. Et de iſta intelligitur queſtio. Cōcupiſcen tia actualis in voluntate eſt actus elici tiuus talis a volūtate. vel elicitus a ta li habitu. ¶ Reſolutio ad queſtionem. Sicut peccatū actuale dicit non ſolum auerſionē a deo ſed etiā conuerſionē ad bonū cōmutabile. ſic dicendū eſt de pec cato originali ſuo modo. ¶ Propoſitio. In omni peccato mortali commiſſionis auerſio a deo eſt formale in peccato. con uerſio ad creaturā vero vel ad bonū cō mutabile eſt materiale in peccato.

Queritꝰ quarto. Utrum

peccatum originale ſit ignorantia. De ignorantia dictū eſt viceſimaſecūda di ſtinctione. ¶ Sciendum tamen vltra ꝙ iſta pronitas quā habemus ad malum vocatur multis nominib⁹. ¶ Primo pec catum originale quia ineſt nobis a pma noſtra origine. Uocatur etiā fomes q̄a inclinat ad malum ⁊ peccatū. ſicut ignis fouetur per lignū. ſic peccatū actuale p fomitē hunc. Ideo dicitꝰ pabulum mor tis ⁊ nutrimentū facinoris. Dicitꝰ etiam concupiſcentia iſta de cauſa vt eſt incli natio actualis. Dicitꝰ concupiſcibilitas ppter aptitudinē. Dicitꝰ languor natu re inq̄ntum reddit voluntateʒ noſtrā in habilem ſiue difficilem ad bonū. Dicitꝰ tyrannus inq̄ntum ſenſualitas captiuat rationē ſibi. Uocatur etiam lex carnis: quia eſt ex carne per concubitum viri et mulieris. Dicitꝰ lex membrorum quia illi cite mouet membra. Dicitꝰ ignorantia: quia ex iſtis motib⁹ diminuitur vſus ra tionis. Paulus vocat concupiſcentiā ſti mulum carnis. Dicitꝰ etiā angelus ſatha ne q: nuncius eſt diaboli. Et ſunt man gones ⁊ garciones q̄s mittit āte ſe. Uo catur libido ppter inordinatam delecta tionem. Dicitꝰ rebellio viriū inferiorum ad ſuperiores. ¶ Reſolutio ſm hugo. Ipſe inſinuat ipſum originale eſſe vicium qd̄ cōtraximus per ignorantiā. Hoc decla rat anſhelmus dicēs ꝙ omē peccatū eſt iniuſticia: ⁊ omnis iniuſticia ⁊ iuſticia in voluntate conſiſtit. patet ergo ꝙ pecca tum originale dicitꝰ ignorantia. ¶ Igno rātia dupliciter capitur. Uno modo vt dicit pure neſcientiā. Alio modo vt eſt coniuncta concupiſcentie.

Queritꝰ quinto. Utrum

aliquid tranſeat in veritatem humane nature per actū generatiue. Scd̄m ſco tum. Omne illud dicitꝰ eſſe de veritate nature humane qd̄ ē vere animatum vel fuit aliquādo animatū vt anima intelle ctiua ⁊ omnes partes carnis ſunt de vir tute humana. Ex quo ſequitꝰ ꝙ homo re ſurget cum omnib⁹ partib⁹ que fuerunt de veritate hūane nature. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in ſequentib⁹ ppōnibus. ¶ Prima ppoſitio ē. Sicut deus reſer uat ſibi creationē animarū ppter ipſarum imortalitatē. Ita reſeruat ſibi multipli cationē corporum hūanorum ⁊ augmētatōnē ¶ Secunda ppoſitio. Sicut deus mul tiplicauit panes euangelicos. Ita deus augmentat humanū corpus ex modico ſemine. ¶ Tercia propoſitio eſt. Licet deus multiplicet ex tam paruo ſemine corpus humanū ita magnū. non tamen facit miraculū quia opatur per naturā. Natura enim alendo ⁊ nutriēdo quaſi

fouet extrinſec⁹ ꝛ de⁹ nutrit intrinſecus.
¶ Nota ꝙ aliq̄d eſt de veritate nature
hu̅ane tripl'r. Uno mō q̄ntū ad neceſſita
tem ꝛ hoc mō illud eſt de veritate huma
ne nature ſine quo hō nō pōt eſſe vt ſunt
ꝑtes ꝓncipales hoīs vt coꝛ epar caput.
Alio mō q̄ntū ad cōplemētū vt ſunt iſta
q̄ ꝑtinent ad bene eſſe, vt eſſe ꝑfectū ꝛ in/
tegrū vt man⁹ pedes ꝛc̄. Alio mō q̄ntuꝫ
ad decoꝛem cuiuſmodi ſunt capilli ꝛ vn
gues. Propt'e ꝛ ꝯuenient nō pōt dici ve/
ritas nature aſinine vel canine: ſicut dr̄
veritas hu̅ane: quia nō oꝛdinatur ad in/
coꝛruptionē ꝛ reſurrectionē.

Circa triceſimā/

primā diſtinctionē q̄rit pri/
mo. ¶ Utrū aīa ſenſibilis ī
hoīb⁹ ſit a generāte. Senſi/
bile actiue dictū ē qđ eſt aptū natū ſenti
ri actu paſſiuo ꝛ tūc tm̄ valet ſicut ſenti
re ꝛ ſic capit in q̄ōne ¶ Reſolutio q̄ōnis
ſtat in ſequētib⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō.
Aīa hꝫ multas potētias etiā ſenſitiuas:
vt ſunt potentie ḡnatiua viſiua auditi/
ua ꝛc̄. Et ita ipſa aīa dr̄ viſiua in q̄ntum
pōt videre ꝛ ſic de alijs: eſt tm̄ vnica ſub/
ſtantia. ¶ Scđa ꝓpō. Extremū ſpūs ſi/
ue aīe eſt formalitas aīe ꝯcurrens cū oꝛ/
gano ad ꝯſtituēdū potentiā ſenſitiuam.
Extremū aūt coꝛpoꝛis ē oꝛganū diſpoſi
tum ad recipiendū illā aīe formalitateꝫ
ꝛ ꝓ iſta ꝑte coꝛpoꝛis capit ſenſus. ¶ No/
ta ꝙ potentia ſenſitiua capit tripliciter
Uno mō pro materiali ꝛ ſic eſt oꝛganuꝫ
cuiuſlibet potentie ſenſitiue neceſſario
requiſitū ad actū ſentiendi vtputa duo
oculi vel duo nerui ſe in modum crucis
ſancti andree habentiū ī potentia viſiua
ꝛ ſic capiendo animā ſenſitiuā: aīa rōna
lis non trahit ſecū potentias ſenſitiuas
cū ſeꝑatur a coꝛpoꝛe. Alio mō capitur
pro formalitate q̄ ſe tenet ex parte aīe q̄
hꝫ multas formalitates ex q̄b⁹ ꝛ oꝛganis
materialib⁹ fiunt potentie ſenſitiue com
plete que ſunt alique entitates diſtincte
real'r ab ipſis partib⁹ ex q̄b⁹ ꝯſtituunt et
reſultant. ꝛ hoc mō capit ꝓpꝛie potentia
ſenſitiua ſcꝫ ꝓ illa tercia entitate et iſtas
non trahit aīa ſecū cū ſeꝑatur a coꝛpoꝛe
ſed coꝛrūpitur. Sed ſolum trahit ipſas
capiēdo pro formali ſiue pro eo qđ ē ex
parte aīe. et ſic debet intelligi autoꝛitas
Auguſtini. q̄n dicit. Q2 aīa cū recedit
trahit ſecū potentias ſenſitiuas ꝛc̄.

Querit ſecundo. Utrū

oꝛiginale pcc̄m ꝯhatur in aīa ex carne ex
aliquo appetitu ꝛ voluntate aīe. ¶ Sci
endū ꝙ duplex ē appetit⁹ aīe vel volun/
tatis nr̄e. vnus deliberatiu⁹ alius natu/
ralis. Prim⁹ ē ipſamet volūtas ſm ꝙ ē li
bera ꝛ libere elicit oꝑationes ſuas. Na/
turalis appetitus eſt q̄dā inclinatio vel
tendētia volūtatis ſm quā inclinat ad
aliqđ ſibi cōueniēs: ꝛ iſti duo appetitus
differūt q2 ꝓm⁹ ꝑrequirit cognitionē: q2
nihil volitū niſi ꝑcognitū. natural' autē
nō ꝑſupponit aliquē actum intellectus.
¶ Triplex ē ſenſus. Prim⁹ dicere aīam
appetere appetitu deliberatiuo infectio
nem carnis ꝛ ꝯtra ctionē pcc̄i anteq̄ȝ aīa
cōiungatur coꝛpoꝛi vel carni ē hereſis.
¶ Scđs ſenſus. Dicere animā ꝯtrahere
oꝛiginalē culpam ex carnis coꝛruptione
tanq̄ȝ ex materiali ꝛ ex appetitu natura
li ipſi⁹ aīe ex cauſa efficiēte ē multū ꝓba
bile ſed iſta ꝯcl'o reꝓbat. ¶ Terci⁹ ſen
ſus ꝛ ver⁹ ſtat in iſta ꝓpōe. Dicere ꝙ aīa
nr̄a ꝯhit pcc̄m oꝛiginale ꝑ appetituꝫ na/
turalē ſui quā hꝫ ad carnē infectā ita tm̄
ꝙ vnio aīe ad coꝛp⁹ nō ſit cauſa ꝓncipal'
q̄re pcc̄m oꝛiginale ꝯhit. Sed peccatuꝫ
oꝛiginale ſiue viciū qđ naſcēdo ꝯhimus
ineſt aīe ꝓmo rōne ꝑtis ſenſitiue. ꝛ ſic pꝫ
rn̄ſio. Concede ḡ ꝙ oꝛiginale pcc̄m ꝓut
eſt viciū in nobis primo inchoat a parte
ſenſitiua: q2 triplex ē coꝛruptio: q̄dā eſt
qua ꝑſona coꝛrūpit naturam ſicut fecit
adā. Alia qua natura coꝛrūpit ꝑſonā.
Tercia qua perſona coꝛrumpit ſeipſam
peccando actualiter.

Tercio querit. Utrum maior ſit infectio generatiue ꝑ origina/le ꝙ̃ alteriꝰ potẽtie. ¶ Rñſio dicendū ꝙ abſqꝫ dubio inter ceteras potentias ſen/ſibiles maxime corrupta eſt vis genera/tiua. Uñ ſicut cõſueuit dici. Alie vires non ſolū dicunt̃ corrupte. ipſa ꝟo corru pta dicit̃ ꝛ infecta ꝑpter ꝯcupiſc pruritū ꝛ vehementiā q̃ reſidet in ipſa: qm̃ eſt ra dix infectionis ꝛ corruptiõis. Hinc eſt ꝙ illa vis q̃ eſt adminiſtratiua illiꝰ ſemis plus hꝫ in ſe de infectione ꝛ corruptione originali.

Quarto querit̃. Utruꝫ aĩa inficiat̃ a carne. ¶ Rñſio dicendū ꝙ abſqꝫ dubio oẽs doctores ꝯueniũt i iſta ꝯcluſione ꝛ tenẽt ꝙ aĩa ꝯtrahit pctm̃ ori ginale mediãte carne ſupple ſemiata ab adam. ¶ Prima ꝑpõ. Q aĩa vnit̃ carni mortali ꝛ paſſibili quã nõ põt regere ef/ficitur ꝯcupiſcẽs: ꝛ ſic cõtrahit maculã originalis culpe: qꝛ ipa ꝯcupiſcẽtia ſiue neceſſitas ꝯcupiſc reddit aĩam ꝑuerſam ¶ Scða ꝑpõ. Et qm̃ caro mortalis ha/bet ꝑpagari ex carne mortali: ꝛ mortali/tas fuit in carne primi parẽtis propter pctm̃ inobediẽtie: hinc eſt ꝙ pctm̃ origi nale in nos dicit̃ trãſire a pͥmo parente. ¶ Tercia ꝑpõ. Per naturam prebet ca ro ipſi aĩe obſtaculū vel offendiculū vt non habeat illã iuſticiã ex hoc ꝙ ꝑpaga ta eſt a pͥmo parente. ¶ Quarta propõ. Uñ ex ꝯiunctione anime ad talẽ carneꝫ ſcꝫ ꝑpagatã ab adã: ille qui naſcit̃ dicit̃ filiꝰ ade. i. ire. ¶ Quinta propõ. Et qꝛ adã offendit deū: non tm̃ pro ſe: ſed etiã in tota ſui poſteritate. Hinc eſt ꝙ anıa hoc ipo ꝙ tali carni ꝯiũgit̃ et ſpectat ad genus ade: qꝛ peccauit in adã: indigna efficitur vt ſibi iuſticiã apponat: ꝛ cum debeat hře ꝛ non hꝫ culpabil̃ eſt et rea ꝛ per ꝯſequẽs effcit̃ cõcupiſcẽs ꝛ vana: ſi/cut manus paralitica effcit̃ tremuloſa ex diſſolutione ꝟtutis regitiue. Itẽ da to ꝙ deus crearet hoiem de digito nouū vl̃ aliqđ excepto ſemĩe nõ ꝯtraheret ori ginale pctm̃. Fomes pcti eſt quedã qua/litas morbida in carne exñs cauſans re/bellionẽ viriū inferiorū ad ſupiores in/clinãs ad motꝰ ſenſuales ꝛ inordinatos. Iſta diffinitio eſt mgři ꝛ antiquoꝝ que pro parte eſt vera ſicut experimur. ¶ Sed querit̃. Utrum fuerit in virgine maria. Sũt due opiniones vna dicit ꝙ ſic. in conceptione filij dei fuit totaliter ſopitus ꝛ extinctꝰ. Alij dicũt ꝛ tenẽt fir/miſſime cū qbꝰ eſt mgř nr̃ ꝙ nũꝙ̃ habuit fomitẽ nõ qn infuiſſet niſi deꝰ ꝑſeruaſſet eã ꝛ ſic ſm vtrũqꝫ moduꝫ in ea non fuit motus aliqˢ ſenſualis ꝛ inordinatus vt ſit tota pulcra et nulla macula ſit in ea ſm ſacrã ſcripturam.

Quinto querit̃. Utruꝫ originale cõtrahat̃ in aĩa ex carne ex ali quo appetitu ꝛ volũtate anie. ¶ Rñſio dicendū ꝙ nunꝙ̃ caro põt aĩam inficere niſi aĩa haberet colligãtiã ad ipam ꝑpt̃ hoc ſimplr̃ cõcedendū eſt pctm originale eſſe contractum ꝛ nullo mõ debet dici actum. Et hoc ipſum nomen indicat qđ dicitur pctm̃ originale eſſe cõtractū: nõ actuale dr̃ naturale nõ voluntariū.

Circa triceſimaꝫ ſcðam diſtinctionem querit̃ primo. ¶ Utrū baptiſmus deleat originale pctm̃ ꝙ̃tū ad culpã. ¶ Rñſio dicenduꝫ ꝙ iuſticia dei ordinauit poſtꝙ̃ adã perdidit iuſti/ciam ꝙ nunꝙ̃ videret faciẽ ſuã niſi illã recuparet in ſe vel in equiualẽti: ſed nul lus deſcendẽs ab adã per ꝑpagationem poteſt recupare eam ſed in equiualenti ſcꝫ in gratia dei que dignior eſt ipa iuſti cia poteſt recuperari: ſed culpa origina lis nõ promeretur pena ſenſus ſed pena damni: quia dixit iuſticia diuina nũꝙ̃ videbit me homo. Unde cum excludit̃ carẽtia debite iuſticie ꝑ gřam baptiſma

le: remanet ↄcupiſcentia rōne pene ⁊ ſic concedo pctm̄ oꝛiginale ꝙtuꝫ ad culpā remitti ⁊ deleri in baptiſmo. Etiaꝫ ſine confeſſione ꝑma: licet debeat habere cōtritionē ⁊ ratio eſt q2 nondū habet ꝑmā tabulā naufragiȷ̄ ſcꝫ baptiſmum.

Scd̄o queritur. Utruꝫ

oꝛiginale pctm̄ deleri babeat ꝙtum ad cauſam. ¶ Rñſio dicenduꝫ ꝙ duplr̄ eſt loq̄ de cauſa oꝛiginal. Aut ſm ↄſiderationem vnius hominis in ſe. Sic ſemꝑ cuꝫ deletur oꝛiginale pctm̄ delet̄ cauſa oꝛiginalis peccati ꝙtum ad hoc vt non poſſit pctm̄ oꝛiginale deinceps cauſare in anima baptiſati. Remittitur em̄ qd̄dāmō feditas carnis et ꝑ ↄ̄ſequens improbitas ſui tyrannidis ratione cuius babebat ſpiritum in ſeruitutem peccati redigere: qd̄ quidem non poteſt facere poſt baptiſmū ꝓpter auxiliū gratie qd̄ ibi datur ſpūi: per qd̄ pꝛeſidet carni et ita effectus illius gratie qd̄dāmō redundat in carnē. Aut ſcd̄o per compara tionē ipſius ad alterū: ex ipo ꝓpagandum ſic per baptiſmū non delet̄ oꝛiginale ꝙtum ad cauſaꝫ ſiue radicem. Ratio huius: quia coꝛruptio q̄ eſt cauſa peccati oꝛiginalis ꝓpagandi eſt coꝛruptio nature ↄ̄ſiſtens penes vim generatiuam q̄ habet radicari in carne.

Tercō querit̄ in quo ſit

concupiſcētia tanq̄ in ſubiecto videlicꝫ ¶ Utrū ſit in aīa vel in carne. ¶ Rñſio dicendū ꝙ ſi quis vellet ꝓpꝛie ſubiectū ↄ̄cupiſcentie carnalis aſſignare: nec tm̄ diceret carnē: nec tm̄ diceret animā: ſed ipſum totum coniunctū: vt ſicut ſentire eſt actus coniuncti: ſic etiam actus coniuncti eſt delectari carnaliter ⁊ concupiſcere. Un̄ rōnes docto. ꝙ ↄ̄cupiſcentia magis eſt in aīa q̄ in carne ſunt concedende. ¶ Utrum ſit a deo tanq̄ a ꝑncipio. ¶ Rñſio dicendū ꝙ homo meretur babere talem ogatiōnē ex ſua culpa ⁊ in obedientia. Deus ꝓo hoc malum ad illud ꝑexiſtēs oꝛdinat ex ſua iuſticia. Ex quo ſequit̄ ꝙ pena inq̄tum eſt a deo eſt iuſta.

Quarto querit̄. Utruꝫ

illam maculā quā anima ↄtrahit ex carne debeat de⁹ ſibi iputare id ē. Utrum iuſtū ſit ꝙ deus imputet maculā peccati oꝛiginalis ¶ Rñſio dicendū eſt abſq̄ dubio ꝙ deus imputet oꝛiginale peccatum ipſis paruulis in demeritū: quia in reatū pene: ſaltē pene damni. Hoc exigit diuine potētie altitudo. Si anima rationalis hoieꝫ deo non reddit cum in ſe non habeat decus imaginis diuine ꝑ qd̄ honoꝛari debet: neceſſe eſt ꝙ deus decus culpe recōpenſet in decoꝛem iuſticie Scd̄o hoc reqrit ſapiētie diuine pulcritudo: q2 non patitur aliqd̄ turpe ſed omne peccatum actuale vel contractum eſt pꝛiuatio modi ⁊ ſpeciei ⁊ oꝛdinis. neceſſe eſt ꝙ inoꝛdinationem nature deus recompenſet per oꝛdinem pene. Tercio hoc etiam requirit diuine iuſticie rectitudo. In quocunq̄ igit̄ eſt illius iuſticie carentia: merito ſibi imputat̄ a diuina iuſticia. Deus ꝓo recte exigit a natura qd̄ ipſe dedit et qd̄ iuſte debetur. Gregoꝛ. de arim ino tenet ꝙ punient̄ pena ſenſus ſed i hoc dimittitur ab omnibus. Sed ſm aliquos nullam triſticiaꝫ habebunt ⁊ gaudebūt ad inuicem ⁊ venient ſuper terram: tamē carebunt ſummo gaudio viſione dei.

Quinto querit̄. Utruꝫ

deceat diuinam iuſticiam animam tali carni infundere. ¶ Reſpōſio dicendū ꝙ iuſticia dupliciter capit̄. Uno mō vt eſt ipius diuine bonitatis condecentia hoc modo decet diuinā iuſticiam aīam rationalem infundere carni ex adam pꝛopagate: tum ex hoc qd̄ eſt rerū ↄ̄ditoꝛ. de

tet appetitu naturę ſatiſfacere: tū etiaꝫ ex hoc ꝙ rerū conſeruator ſiue prouiſor decet eū ſic ꝯſeruare ſm ꝙ nata eſt ꝯſeruari: tum quia gubernator ſic debet administrare ſm ꝙ inſtituit et naturę ſue indidit virtutē ꝛ potentiā ad mouendū ꝛ operandū. Aug⁹. in. vij. de ciuita. dei. Sic res quas condidit adminiſtrat vt eas agere ꝓprios motus ſinat. Ex hoc colligitur neceſſario ꝙ ad diuine bonitatis condecentiam ſpectat inquantum eſt rerū adminiſtrator ꝙ aīas talib⁹ corporib⁹ infundat. Exemplum. Si ꝓmiſiſſem alicui quecūꝙ dolia faceret de aliqua arbore implere ea vino: ꝛ radix illius arboris ſic inficeref vt oia dolia ex illa arbore facta vinū inficerent: qd illis infunderef non eſſet culpa mei infundentis vinum in talia dolia: qꝛ ego facio qd debeo ꝛ ꝓmiſi: ſed ei⁹ culpa eſt q radicē arboris infecit ꝛ inepta dolia ꝑparauit Et ſic patꝫ rn̄ſio. Scdm aliqs paruuli pueri i limbo habebūt leticiā naturalē inter ſe per amiciciā ꝛ ſic nō debent velle non eſſe: quia magnū eſt eſſe creaturā dei ꝛ melius ꝙ eſſe non ſimpl'r. Senſus iſtius auctoritatꝫ Grego. O felix culpa que talem meruit habere redemptorem: eſt o felix redemptor qui voluit facere talem redemptionē vt eſſem⁹ a culpa liberati ꝛ in grā reſtituti.

CIrca triceſimā tertiam diſtinctionē queritur primo. ¶ Utrū peccata parentū proximoꝝ filijs imputentur: ꝛ ad eos tranſmittanf. ¶ Parentes proximi dicuntur illi a quib⁹ immediate aliquis filius generatur. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ ꝛ ſi circa actum generatiuū attendatur: nō tamē dicit corruptionem q̄ fit in ipā virtute generatiua ſm ſe: ſed qui conſiſtit circa voluntatem rationalē: ꝛ ita circa perſonam: ꝛ ꝓpter hoc culpa adulterij ſm ꝙ culpa in prolem trāſfundi non habet. Nihilominus tn̄ quia circa actū gn̄atiuū conſiſtit plus imputaf proli ꝙ alia peccata parentum. Vn̄ vilis ꝛ abiectus reputatur ille qui eſt natus de adulterio: ꝛ etiā ſm leges humanas hereditate paterna indignus reputatur. Unde illud peccatum plus redundat in prolem ꝙ alia actualia. Non tamē ſic redūdat vt culpa primi parētis qui poſteritatē ſuam nō tm̄ obligat ad ignorantiā ꝛ penā: ſed etiam fedauit pcti originalis macula ob quaꝫ quilibet cum naſcitur dignus eſt ira: et indignus viſione dei.

Secūdo querif. Utruꝫ primus parens pro poſteris ſuis ſatiſfacere potuit: ſicͭ potuit eos ex culpa ſua viciare id ē inficere ¶ Rn̄ſio ſm ſcotum Satiſfactio eſt duplex: quedā generaliter capta: ꝛ quedaꝫ ꝓprie dicta. Prima eſt redditio volūtaria equiualentis pro equalenti: alias indebiti. abſoluta datio non poteſt dici ſatiſfactio: dicif volūtaria qꝛ ſi non eſt talis magis ſatis paſſio eſſet: ꝙ ſatiſfactio: damnati ſatis patiuntur non tamen ſatiſfaciunt quia nō ſuſtinēt voluntarie. dꝛ equalentis. i. equalentis alias indebiti: quia ſi ſum⁹ obligati ad aliqua opera non poſſum⁹ ſatiſfacere per illa: et iſta eſt cauſa de operationibus tam interioribus ꝙ exterioribus. Proprie dicta eſt operatio exterior laborioſa et penalis: vel aliqua paſſio vel pena voluntarie aſſumpta ad puniendum peccatuꝫ a ſe cōmiſſum vel ab alio: et hoc propter diuinam iram placādam. Et ſic Adam ſatiſfacere non poterat vt impediretur tranſfuſio culpe originalis in poſteritatem ſuam. ¶ Nota bene id eſt doctiſſime. Uolūtas dei plene ſatiſfacit pro peccatis noſtris. Scda cauſa ꝛ meritoria eſt paſſio xp̄i a qua habent efficaciam ſacramēta.

Tercio querit̃. Utrum

originale in oibꝰ reperiat̃ eq̃liter. ¶ Reſpōſio dicendū ꝙ ſicut ſi adam ſtetiſſet: oēs eq̃les eſſent innocētes. Ita nūc cum adam peccauit: oēs facti ſūt eq̃liter peccatores: ⁊ ita culpa originalis in oibus reperitur eq̃liter: ita ꝙ nō maior ī vno ꝗ̄ in altero: nec etiā intendi habet in eodem ſubiecto. Excepta virgine maria. ¶ Nota ꝙ maioritas vel minoritas vel equalitas ꝑuationis ſumit̃ ſm quātitatem habitꝰ: ita ꝙ tāta eſt priuatio quātus eſt habitus ſibi oppoſitus.

Quarto querit̃. Utrū

ſit ponere vnū originale vl' plura. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ in vno homīe vna eſt aīa q̄ per originale pct̄m inficit̃. Et vnius hominis vna eſt generatio in qua et per quā originale pct̄m tranſfunditur ⁊ ideo originale pct̄m in vno hoie eſt vnū ſolū ꝗ̄tuꝫ ad vnitatem ſm ſpeciē ⁊ ꝗ̄tū ad vnitatē ſm numerū. Peccatū ade dr̄ eo vnū qđ eſt origo oim pctōꝝ: ⁊ ſic non tm̄ vnuꝫ ſpē ſed etiā vnū numero. Alio modo dr̄ originale pct̄m qđ eſt in nobis origine. Et hoc mō nō fuit originale in adam ſed actuale In nobis aūt originale ⁊ non actuale.

Quinto querit̃. Utruꝫ

paruuli decedētes in ſolo originali puniantur pena ignis materialis ¶ Rn̄ſio ꝯcordat pietati fidei ⁊ iudicio rōnis ꝙ qꝛ paruuli decedētes cū originali carēt iuſticia ⁊ ſpūs ſcti gr̄a qui eſt pignꝰ eterne hereditatis: ꝑuant̃ in eternū viſiōe dei ſed qꝛ nō habuerūt in ſe actualē delectatione peccati nec in ſpū nec in carne: ideo non ſentiūt pene ignis acerbitatem ¶ Nota ꝙ licet damnati puniantur infinitis penis ⁊ tormentis .i. valde multis tamen ponuntur tres quaſi principales grauiſſime. Prima eſt carentia viſionis dei q̄ dicit̃ eſſe grauiſſima ſm Criſoſto. ꝗ̄tum ad damnū q̄ ꝑdiderūt bonū infinitum: qꝛ tā mala eſt ꝑuatio alicuiꝰ boni ꝗ̄ eſt illud bonuꝫ cuius eſt priuatio. Scđa eſt vermis ꝯſcientie q̄ eſt triſticia de beatitudine amiſſa ꝓpter pct̄m ꝓpriū actuale ⁊ deſpatio ⁊ rabies ⁊ eſt grauiſſima pena ſenſus interiorum anime. Tercia eſt pena grauiſſima ſcꝫ ignis infernalis ꝗ̄tum ad acerbitatem doloris cauſati in carne. ¶ Nota ꝙ eſt quidam ignis qui accēdit̃ aqua ⁊ extinguit̃ oleo vt ptꝫ de igne calcis. Aliꝰ eſt ignis vſtiuus ſed nō cōbuſtiuus q̄ infert paſſionē magnā ſed nō ꝯſumptionē Et de iſto loquitur comeſtor dicens ꝙ talis fuit gladius verſatilis poſitꝰ añ paradiſuꝫ terreſtrem ⁊ hmōi eſt ignis infernalis. Et de iſto eſt q̄ſtio. Alius eſt ignis qui tm̄ mō illuminat ſine cōbuſtione ⁊ vſtione. Et iſtos tres ignes ꝑter ignē elemētarē ponit Guilhelmꝰ pariſien̄. in ſūma ſua. Nota ꝙ phūs in thopi. ponit triplicem ignē ſcꝫ ignis carbo ⁊ iſte viuit in materia terreſtri: et talis eſt ignis infernalis qui ſulphureus ⁊ niger ⁊ ſumme afflictiuus eſt. Alius eſt ignis flāma qui viuit in aere. Alius eſt ignis lux et iſte viuit in ꝓpria regione. ¶ Et ſic patet reſponſio ꝙ paruuli non punient̃ pena ſenſus ſed damni. ¶ Utrum paruuli decedentes in ſolo originali puniant̃ aliquo dolore interiori. Nota ꝙ dolor et triſticia diſtinguuntur proprie loquēdo. Quia dolor proprie eſt paſſio que ineſt anime primo ex carne ⁊ ſm partē ſenſitiuuam. Triſticia auteꝫ eſt paſſio q̄ primo ineſt anime ſm ſe ⁊ ſm partem intellectiuam Ex quo ſequitur ꝙ demones proprie nō dolent nec etiam anime ſeparate ꝗ̄diu ſunt ſeparate ſed bene ambo habent triſticiam: tamen vnū capitur pro reliquo In hac q̄ſtione capitur dolor large pro triſticia que dicitur dolor interior. Triſticia eſt q̄ ex his q̄ nobis nolentibus accidunt Scđm magiſtrū ſtephanū Bruleſer. Iſte doctor videtur ibi nimis eſſe rigoroſus: quia ſm ipſum ꝓbabile videt̃

ꝙ iſti paruuli erunt in iſto mundo poſt diem iudicij: ⁊ proficiet in ſcientia ⁊ poterūt diſputare ⁊ letari ad inuicē; tamē nihil habetur certū.

Circa triceſimā quartam diſtinctionē queritur primo. ¶ Utrum malum ſit a bono vt ab origine. ¶ Reſponſio dicendū eſt igitur ſicut fides ſana et magr̄ in littera ſanctorum auctoritatib⁹ manifeſtat ꝙ maluꝫ a bono habet originem. Scd̄m autē ꝙ malū dicitur malus actus interior ſic pōt eſſe primū in genere mali: ſed non in genere entis. In genere mali poteſt eſſe primū ſicut in prima deordinatione volūtatis luciferi anteꝙ̄ nulla preceſſerat malicia nec tamen poteſt eſſe principiū in genere entis. Actus em̄ ois a potentia pcedit ⁊ poſterior illa eſt. tanꝙ̄ effectus eſt poſterior cauſa. Et qm̄ potētia illa bona eſt de genere bonorum. patet ꝙ malū originem habet a bono.

Scd̄o queritur. vtrum malum ſit a bona cauſa: vtpote a voluntate efficiente ⁊ deficiente. ¶ Rn̄ſio dicēdum eſt ꝙ abſqꝫ dubio malū ſiue pctm̄ eſt a volūtate vt deficiente: vt dicit Auguſt. in Ench. Nemo querat cauſaꝫ male voluntatis: nō em̄ habet cauſam efficientem ſed deficientem. Et hoc pōt dici tripliciter ſm ꝙ triplex eſt defectus circa volūtatem ſcꝫ naturalis culpabiľ penalis. Nam defectum naturalem voco ipſam defectibilitatē q̄ eſt a voluntate hoc ipo ꝙ ex nihilo. Defectū culpabilem voco ipm peccatum. Defectum penalē voco illud damnū ſiue nocumentū ſiue leſionem que conſequitur ad illud. vñ Auguſt. Nunꝙ̄ em̄ eſt dedecus peccati ſine decore vindicte.

Tercio querit̄. vtrū malum ſit a bono ſm intentionem vel pter. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ de malo eſt loqui dupliciter. aut de eo qd̄ eſt malum. aut de malo ſub ratione mali. Cum ergo queritur vtrum fiat per intentioneꝫ vel preter. Dicendum ꝙ ſi intentio comparetur ad id qd̄ eſt malum: ſic bene cōtingit malum intendere ⁊ tanꝙ̄ finem ⁊ tanꝙ̄ id qd̄ eſt ad finem: ſicut aliquis intendit finaliter luxuriari vel vane gloriari tanꝙ̄ id qd̄ eſt ad finem: ſicut facere furtum intendit vt inde poſſit viuere voluptuoſe: ⁊ intendit mentiri vt poſſit falſo laudari. Si vero intentio comparet ad malum ſub rōne mali poteſt eſſe dupliciter. Aut ita ꝙ intendat hoc facere tanꝙ̄ malum ſimpliciter et malum ſibi ⁊ hoc modo nullus intendit: quia nihil appetitur a voluntate niſi ſub rōne boni ſimpliciter vel boni ſibi. Aut ita ꝙ intendat hoc tanꝙ̄ malum ſimpliciter: verumtamen bonum ſibi: ⁊ ſic malum pōt fieri per intentionē ⁊ fit aliquādo. licet nō ab omnibus: ſed a malicioſis quib⁹ propter corruptionem palati interioris mala ſapiunt vt bona. Qm̄ igitur illud qd̄ eſt malum cadit ſub intentione: ⁊ aliqua ſunt que habent maliciā coniunctā inſeparabiliter: ⁊ qui intendit aliquid: per conſequens iudicat intendere qd̄ eſt illi vnitū inſeparabiliter hinc eſt ꝙ malum iudicatur ⁊ punitur: vt factum per intentionem. Ex his patet Reſpōſio ad queſtionem.

Quarto queritur. vtrū aliqd̄ malum ſit ab omni bono ſeqſtratum. Et hoc eſt querere. ¶ Utrum aliquid ſit ita malū ꝙ nihil habeat de bono: ſed ſit in ſummo. ¶ Rn̄ſio dicenduꝫ ꝙ ponere malū aliquod eſſe quod nihil habeat de bono non ſolum eſt peruerſitatis heretice: ſed etiam manifeſte cecitatis et ſtulticie. Sicut enim in opponendo monſtratum eſt ipa poſitio implicat

in ſe oppoſita. Implicat em̄ ꝙ illud ſcꝫ ſumme malum ſit et non ſit: ꝙ idem poſſit et non poſſit. ꝙ idem ſciat et neſciat. Et dum implicat in ſe oppoſita deſtruit ſeipſam. Auguſtinꝰ dicit ꝙ manicheꝰ neſciuit quid eſſet malum et quia voluit de malo diſputare neſciens quid hoc eſſet. Ideo ſe et multos precipitauit in errorem.

Quinto q̄ritur. vtrum malum ſiue malicia ſit in bono ſibi oppoſito. ¶ Reſpōſio. Dico enim ꝙ malū ſubſtantificatur in bono et non ſoluꝫ in bono: ſed etiam quoddāmō ſibi oppoſito. Unde auguſtinus. Cum bona ⁊ mala nullus ambigat eſſe contraria: nō ſolum ſimul eſſe poſſunt ſed mala omnino ſine bonis ⁊ niſi in bonis eſſe nō poſſunt Hic expreſſe habetur ꝙ mala ſunt ī bonis ſibi oppoſitis. In bono autem ꝙ directe et formaliter opponitur ſubſtantificari non habet: ſicut dicit Auguſtinꝰ vt opponitur virtus ⁊ viciū: gratia ⁊ culpa. ¶ Utrum malum ſit in bono tanq̄ꝫ aliquis habitus: an ſit pura priuatio. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ malū ſiue peccatuꝫ dupliciter poteſt accipi. Uno modo abſtractiue. Alio modo concretiue. Sc̄dm autem ꝙ malum dicitur concretiue ſic concernit illud quod deformat vel aliquā actionem vel aliquā ſubſtantiam: et ſic dicitur malum res mala vtpote actio mala vel anima mala. et hoc modo malum aliquid eſt ⁊ habet eē nature: et ſi peccator dicatur nihil eē: hoc dicitur q̄ꝫtum ad bene eſſe: quod quidē eſt eſſe ordinatum. De quo dicit Boecius. Or eſſe eſt qđ ordinem retinet ſeruatq̄ꝫ naturā. Contingit iterum loqui de malo ſiue peccato abſtractiue et hoc modo malum ſiue peccatum in recto ſiue p̄dicatione formali non eſt aliq̄d ſed nihil: quia non eſt ens nec bonū: ſed priuatio boni. Quāuis autem maliciam vel peccatum nihil ſit in recto: in obliq̄ tamen alicuius eſt et alicuius vt oppoſiti: et alicuius vt ſubiecti. Alicuius vt oppoſiti vtpote boni. Malum enim eſt priuatio boni: ⁊ quia ſic eſt priuatio boni: vt tamē non ſit omnino vera boni adnihilatio ſic priuat bonum gratie ꝙ relinquit bonum nature: ſic priuat actuꝫ vt relinquat aptitudinem ſic priuat bonum q̄ꝫtum ad effectum vt tamē in ſubiecto relinquat debitum: ⁊ ideo malum abſtractiue ſumptum formaliter loquēdo priuatio eſt: ⁊ idō nihil eſt. Eſt entis alicuius vt ſubiecti: quia eſt in aliquo ente. Non enim eſt omnimoda priuatio ſiue adnihilatio.

Circa triceſimaꝫ quintam diſtinctionē queritur primo. ¶ Utrum peccatum aliqđ bonum habeat corrūpere. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ abſq̄ꝫ dubio ſicut Auguſtinus in pluribus locis dicit. Peccatum corrumpit ⁊ aliquo bono priuat. Cum enim per peccatum fiat anime deformatio et obſcuratio nec poſſit intelligi aliquid deformari vel obſcurari ſine ammiſſione alicuius luminis et pulcritudinis neceſſe eſt intelligi: per peccatuꝫ aliquod in nobis bonum corrūpi. ¶ Notandum eſt ꝙ peccatum non eſt qualiſcunq̄ꝫ priuatio nec cuiuſcunq̄ꝫ boni: nec in quacūq̄ꝫ creatura reperta: ſed peccatum ſiue culpa priuatio eſt iuſticie. Iuſticia autem vt dicit Anſhelmus. eſt rectitudo voluntatis. Uoluntas autem eſt in ſola rationali creatura: ac per hoc et iuſticia: et ſicut iuſticia eſt voluntatis rectitudo: ſic culpa que iniuſticia eſt. eſt volūtatis obliquatio. Sicut igitur per obliquationē fit declinatio a rectitudine: ⁊ quedaꝫ rectitudinis exterminatio: ſic in culpe cōmiſſione fit in anima quedam rectitudinis adēptio ſiue corruptio. Et eſt attē

dendum ꝙ cum ad rectitudinem volun tatis tria ꝯcurrãt: ſcʒ ipſa potẽtia recti/ tudinalis et ipſe habitus rectitudinis: et ipſa habilitas media: peccatum non coꝛrumpit ip̄am potentiam ſcd̄m ꝙ po tentia nec ſimpliciter nec fm quid: ip̄m vero habitum rectitudinis ſimpliciter tollit. Ipſam vero habilitatẽ mediam quoddãmodo coꝛrumpit ⁊ quoddãmo do relinquit. ergo potentiam nec dimi/ nuit nec aufert. iuſticiã ſimpliciter tol/ lit. habilitatem vero mediam diminuit. dum homo per peccatum minus et mi/ nus redditur ad rectitudinem iuſticie habilis fm ꝙ linea que magis et magis curuatur: minus eſt habilis ad diſpoſi tionem rectitudinis. Patet reſponſio.

Secũdo queritᷣ. Utruʒ

peccatum ſit ipſa coꝛruptio paſſio eſſen tialiter loquendo. ¶ Reſponſio. Notan dum ſicut p̄tractatum eſt. Peccatum eſt coꝛruptio conſiſtens circa voluntatem ⁊ eius actũ cũ ſit obliquatio a rectitudi ne iuſticie. Volũtas autem in actu ſuo eſt inſtrumentum ſeip̄m mouens. Un/ de quando voluntas ad aliquid moue/ tur libere: ſi moueatur nihil afficiatᷣ in/ oꝛdinate: illa inoꝛdinatio reſpicit et vo luntatem mouentem ⁊ voluntatem mo tam. Quia voluntas dum inoꝛdinate afficitur inoꝛdinate mouet: ⁊ inoꝛdina/ te mouetur: qm̄ igitur culpa pꝛout con/ ſideratur in actu nihil aliud eſt q̄ꝫ mo/ tus voluntatis inoꝛdinatus: et ad illuʒ motum concurrit actio ⁊ paſſio: non tm̄ eſt coꝛruptio actio: immo etiam coꝛru/ ptio paſſio. Nam ⁊ inoꝛdinatio qua ani ma ſe deoꝛdinat: quia pꝛouenit ex pecca to nihil aliud eſt q̄ꝫ abſentia vel caren/ tia vbi debet eſſe. Sed priuatio iuſticie paſſiua nihil aliud eſt q̄ꝫ carentia debi/ te iuſticie. Et inoꝛdinatio qua anima deoꝛdinatur: vtraq; eſt culpa differens comparatione: vna tamen per eſſenti/ am. Et quia quales ſunt actus tales ſũt habitus maxime cum habitus generan tur ex actibus ſicut eſt in genere maloꝝ habituũ. Hinc eſt ꝙ defoꝛmitas vel pꝛi uatio in voluntate relicta ⁊ habet in ſe aliquid coꝛrñdẽs actioni: ⁊ aliq̄d coꝛre ſpõdẽs paſſioni. Et ſic eadẽ culpa ẽ coꝛ/ ruptio ſiue pꝛiuatio boni non ſolũ acti/ ue ſed etiam paſſiue dicta fm veritatem loquendo: fm appꝛopꝛiationem ꝓo coꝛ rupt'o illa inq̄ꝫtum eſt actiue intellecta tenet mere rationẽ culpe: inq̄ꝫtum vero paſſiue dicta tenet rationẽ pene. Quia inq̄ꝫtum eſt actiue dicta tenet rationem voluntarij Inq̄ꝫtum ꝓo paſſiue rationẽ inuolũtarij: nec iſta ſunt incõpoſſibilia circa eandem actionem ⁊ motum. Nam expꝛeſſe videmus ꝙ in eadẽ actione coꝛ/ poꝛali vna et eadem actio ⁊ delectat ⁊ le dit ⁊ ꝑ cõſequens ꝯtriſtat ſicut cum ſca bioſus ſcalpendo cutem ſuam dilaniat et dilaniando delectatur et etiam ledi/ tur et vnum placet et reliquum diſpli/ cet. Similiter et eadem actione ſpiritu ale eſt auerſio ab incõmutabili bono et conuerſio ad cõmutabile bonum cõuer ſio placet ⁊ auerſio diſplicet. Sic i pꝛo/ poſito dicendum eſt ꝙ eadem culpa po/ teſt dici actiue ⁊ paſſiue: ꝓut tamẽ acti/ ue dicitur pꝛopꝛie: tenet rationem cul/ pe. inq̄ꝫtum vero paſſiue tenet rationeʒ pene. Patet reſponſio.

Tercio queritur. Utrũ

peccatũ ex hoc ꝙ coꝛrũpit bonũ ꝯtrarie tur bono increato. ¶ Nota hanc diſtin/ ctionem ꝙ malum cõtrariari alicui bo/ no poteſt itelligi dupliciter. Primo mo do pꝛout malum contrariatur bono in ſe foꝛmaliter. Secũdo modo pꝛout ma lum contrariatur bono in ſuo effectu. Ex his ſequũtur alique pꝛopoſitiones ¶ Pꝛima pꝛopoſitio eſt. Malum non poteſt contrariari ſummo bono: cum

illud ſit bonū p eſſentiā cui nihil oīno ē contrariū. ¶ Scḋa ꝓpō. Nihil pōt repugnare deo in ſuo ope: qm̄ virtus dei oīpotentiſſima eſt: ideo nullū poteſt inuenire obſtaculū. Tantus eſt ꝛ talis ordo vniuerſitatis quē ei conditor dedit vt a nullo poſſit malo ꝑturbari: vt vult Auguſtin⁹. ¶ Tercia ꝓpō. Aliquid pōt repugnare deo in effectu ſuo: quia per malum bene cōtingit aliquē dei effectū reddi minus habilē ad ſuſceptionē diuine influentie ad obtentū perfectionis ꝛ beatitudinis ad quē ordinaẜ ex ſua primaria cōditione. Patet reſpōſio. Cum em̄ diciẜ ꝙ aliquis hō̄ aduerſaẜ deo hoc non intelligiẜ ꝙ aduerſeẜ ꝛ inimiceẜ volūtati bn̄placiti cui nullus poteſt reſiſtere: immo ſemꝑ impletur vel ab homine vel de homine. q: cū deus ꝑcipiat vnū ꝛ homo malus facit ꝯtrariū deo aduerſaẜ. De⁹ odit non affectu ꝛ repugnātia voluntatis ſed effectu punitionis: ſic em̄ hoīem affligit ſicut quis affligeret ſuū aduerſarium ꝛ reddit ſubiectum.

Quarto queriẜ. Utrū per qōlibet malum habeant iſta tria. ſ. modus ſpecies et ordo corrumpi ſimul ꝛ inſeparabiliter. ¶ Rn̄ſio dicendū eſt ꝙ creatura rōnalis ꝛ eſt natura quedā ꝛ eſt vlterius ꝑter alias creaturas operans per volūtatem: ꝛ vtroqꝫ modo habet comparari ad deum et vtroqꝫ habet reperiri in ea mod⁹ ſpecies ꝛ ordo vtroqꝫ etiam modo habet circa eam reperiri quod eſt iſtorū trium corruptiuum ſed malū culpe ꝓprie habet conſiſtere circa ipām ẜm ꝙ eſt voluntarie operans ꝛ ideo priuare habent modum ſpeciē et ordinem ẜm ꝙ conſiſtunt circa ipām voluntatem vt eſt voluntarie operās. Uoluntas aūt cum habet modū ſpeciem et ordinem ſicut debet bona eſt. Tunc autem voluntas noſtra bona eſt quādo in mouendo ſiue operando continuaẜ diuine virtuti: vt principio mouenti et conformatur ei vt regule dirigenti ꝛ vniẜ ei vt fini quietanti: et in primo attenditur modus. in ſcḋo ſpecies: et in tercio ordo ẜm comparationē in triplici genere cauſe. Quandocūqꝫ vero aliquis peccat neceſſario diſcōtinuatur a deo tanqꝫ a ꝑncipio mouente: quia deus nunqꝫ mouet ad peccatū. Diſcordat a deo tanqꝫ a regula dirigente ꝛ elongat ſe ꝛ deordinat aliquid a fine quietante: ponens creaturam finē: ꝛ in omi peccato neceſſe eſt iſta tria cōcurrere. et ſic patet ꝙ omne peccatum circa voluntatem corrūpit: hec tria ſcꝫ modum ſpeciem et ordinem ſimul et inſeparabiliter.

Quinto q̄riẜ. Utrum hec tria per qōlibet peccatum corrūpantur equaliter. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ cum illa tria videlicet modus ſpecies ꝛ ordo prout priuanẜ per modum culpe ſunt conditiones eiuſdem bone voluntatis: non ſolum ab inuicem inſeparabiles: verumetiam equales equaliter priuantur per qḋcunqꝫ malum culpe. Qḋlibet enim malum culpe intantū deordinat inqꝫtū facit deo diſſimilem: ꝛ intm̄ elongat a deo: ita ꝙ queadmodum gratia equaliter reddit animam ordinatā et ſpecioſam et potentem in bonum. tm̄ vel magis culpa deordinat ipām ꝛ deijcit in malum. Et quemadmodū in gloria ſimiliter eſt adequatio dotū: ſic etiam in culpa equaliter fit priuatio borū triū. Et ideo dicitur viſio in gloria eſt tota merces propter connexionem ꝛ eqlitatem in dotibus glorioſis: ſic etiā vt dicit Auguſt. in libro octuaginta triū queſtionū ꝙ totum nomen mali de ſpeciei priuatione repertū eſt: nō quia malum per ſolā ſpeciem priuetur vel ꝑncipaliter ſed quia in priuatione ſpeciei intelligitur priuatio aliorum. Patet reſolutio.

Querit̃ ſexto. Utrum per malū contingat hec tria corrūpi totaliter. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ abſq̄ dubio p̄ malū culpe nō ↄtingit oīno remoueri ꝛ priuari habilitateꝫ volūtatis ad bonū nec modū ſpēm et ordinē q̄ ſm illā attendunt̃ ꝛ hoc manifeſte apparet quia nūq̄ voluntas p̄t eſſe ſine naturali habilitate ꝛ aptitudine ad bonū: ſicut ḡ non p̄t voluntas peccādo deſinere eſſe ſic nō p̄t totā habilitatē illā pdere ꝛ modū ſpeciem ꝛ ordinē q̄ ſm illā attendūt ꝛ totaliter amittere. Et hoc q̄dē exp̄ſſe Aug⁹. dicit. Et in h̄ oēs doctores cōiter ↄſentiunt. Dū em̄ hō peccat deuꝫ offendit ꝛ ex hoc efficit̃ indign⁹ ꝛ inept⁹ ad ſuſcipiēdū grām dei. reddit̃ pron⁹ ad malū ꝛ inept⁹ ad opa ꝟtutū: ſed planū ē iſtud q̄ nūq̄ eſt aliq̄s adeo indign⁹ gr̄a dei quin adhuc poſſit eſſe indignior: q2 nunq̄ offendit: quin q̄diu ē in ſtatu vie ſit ſuſceptibilis gr̄e: ꝛ ita nunq̄ ex illa pte efficitur inhabilis in ſummo ad ſuſceptionē gr̄e.

Circa triceſimāſextā diſtinctionē queritur primo. Utrū pctm̄ ſit pena pcti. ¶ Rn̄deo. Dicendū ē q̄ abſq̄ dubio ſicut autoritates ſctōꝝ expreſſe dicūt tenendū eſt q̄ pctm̄ eſt pena pcti non tm̄ cauſalr̄ ſed etiā eſſentialiter Nā pena duo dicit ſcꝫ malū ſiue damnū ꝛ dicit ordinē ad p̄cedens meritūꝫ ꝛ hec duo cōtingit reperiri circa ſequēs pctm̄ Dānificatio em̄ ꝛ nocumentū eſt in ipſo ſm q̄ pctm̄: eo em̄ eſt pctm̄ quo nocet et magnū malū icurrit q̄s cū icidit i pctm̄ etiā ſi nihil aliud deberet habere poſterius. Ordinationem vero habet in eo q̄ ſequens. Hoc ipſo em̄ q̄ homo eſt in peccato dignus eſt dimitti cadere in aliud. Apocalipſis vltimo. Juſtum eſt vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc.

Querit̃ ſecundo. Utrū paſſiones anime ſint pene tm̄. an pene ſimul ꝛ pctā. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ ſicut expreſſe dicit mgr̄ ꝛ probat p̄ auguſtinū multe ſunt paſſiones aīe q̄ nō ſunt ſoluꝫ penales: verūetiā culpabiles: ſicut ira et inuidia licet hmōi paſſiones pctā ſint: tm̄ nō ſunt pctā inq̄tū paſſiones vt dicit Aug⁹. Ois paſſio inq̄tū ipſā aliq̄s patitur nō eſt peccatū: ſed hmōi paſſiones pctā rōne inordinationis volūtatis coniuncte vel antecedenter vel conſequēter. Paſſio illata ab extrinſeco non eſt meritum vel demeritū niſi inq̄tū a voluntate reſpuit̃ vel acceptat̃. Un̄ occidi p̄ xp̄o nō eſt meritoriū niſi inq̄tū volitum ſed ſufferētia paſſionis. Paſſio illata ab intrinſeco vna orit̃ ex corruptione nature qm̄ natura eſt voluntas libere corrupta vicioſa corruptione p̄ ↄcupiſcentiā ꝛ tales ſunt paſſiones ire ꝛ inuidie. Alia oritur ex corruptione penali p̄ mortalitatē inflictā vt fames ꝛ ſitis ꝛc̄. Voluntas em̄ aliqñ cōuertit̃ ad bonū ſimplr̄. ꝛ tunc deteſtatur ꝛ odit qđ aduerſat̃ illi bono. vt pote pctm̄. ꝛ hoc mō paſſiones inde conſurgentes ſunt iuſte ꝛ meritorie. Si voluntas cōuertat̃ ad bonū ꝓpriū ꝛ ad bonum vt nūc. tunc paſſiones q̄ inde cōſurgunt culpabiles ſunt ꝛ male: vtpote qñ homo vult iraſci ꝛc̄.

Queritur tercio. Utrū cōtingat in aliquo ponere culpā ſine pena ſubſequēte. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ impoſſibile eſt culpā in aliquo eſſe quin ad ipſam ſeq̄tur pena inſepabiliter. Et rō hui⁹ p̄ōt ſumi. Primo ex perfectione diuine equitatis. ¶ Scdo ex pulchritudine vniuerſitatis talis eſt iſta pulchritudo q̄ nullo mō fedari p̄ōt nec pctm̄ a pena ſepatuꝫ p̄ōt eſſe. ¶ Tercio ex corruptione culpe fedātis. q̄n mod⁹ ſpēs ꝛ ordo circa actionē voluntatis p̄uertur. Auguſtin⁹. Nemo habet iniuſtū lucrū ſine iuſto dāno: vbi lucrū ibi dānū. ¶ Quarto ex cōditione nature peccantis perdit magnū bonū ſcꝫ deū perdit honorē: pro/

prīum ſolacium. et incurrit remorſum. Tanta em̄ extatis eſt deus q̄ eſt iudex oīm vt nō patiaſ dedecus pcti ad modicum eſſe ſine decore iuſticie: omī em̄ modo debet iuſticia iniuſticiā fugare. Ex pulchritudine vniuerſitatis. Ex corruptione ꝛ inordinatōe culpe fedātis. Et ex conditione nature peccantis.

Queriſ quarto Utrum pena eſſe poſſit in aliquo ſine culpa precedente. ¶ Rñdeo. Dicendū eſt ꝙ ſi intelligaſ de cauſa meritoria de cōd:gno ſic nō habet veritatē: ſi autē intelligatur de cauſa ſine qua nō ſic aliq̄ modo hꝫ veritatem. Nulla eīm eſſet pena in homine niſi pcceſſiſſet culpa. Et ſic patet ꝙ omīs pena aliquo mō reſpicit culpā: ſed quedam vt pſentē in ſe: vtpote pena inferna lis: quedā pteritā in ſe: ſed pſentē in reatu ꝛ ſeq̄la: ſicut pena purgatoria. Quedam vero ſolū vt preteritū ꝛ hoc in eo q̄ punitur: et ſic eſt omnis pena iuſtorum chriſto excepto. Quedā ṽo reſpicit culpam nō in ſe ſed i alio ſicut patet in xpo: quia fuit voluntarie. Et per hoc patet Reſpōſio qua queriſ. Uerū pena poſſit ſeparari a culpa. Concedendū ē ꝙ ſic ꝓpt ordinationē quā hꝫ ad bonū poſterius qđ ex ea elicitur.

Queriſ quinto. Utruꝫ aliqua pena ſit a deo. Rñdeo. Dicēdū ꝙ pena plus dicit q̄ malū. Malum em̄ importat abſentiā ſiue defectū boni vbi debet eſſe. Pena ṽo importat ordinē ad ipm meritū pene: ꝛ ſimul cū hoc diſpoſitionē aliquā ſignat circa ipm punibile. Qm̄ igitr̄ ordo q̄ diſpoſitio rei dꝫ eſſe a deo ſicut a pncipio. hinc ē ꝙ rōnabiliſ concediſ ꝙ pena ſit a deo. illa potiſſime que importat ordinē fundatū ſup talem diſpoſitionē. Et qm̄ dicit aliquo modo ordinē pcedentē ꝛ culpa pcedens nō ē ex ꝯſtitutione nature ſed potius ex voluntatis inordinatōe. Hinc ē ꝙ ꝛ ſi pena dicatur a deo: nō tamē diciſ a deo faciente ſed a deo vindicante. Concedendum eſt ergo aliquas penas a deo eſſe ſicut oſtendunt rōnes ad hoc inducte pro eo ꝙ aliq̄ que pene ſunt diſpoſitiones ipſius punibilis et diſpoſitiones nō qualeſcūq̄: ſed ordinate ſm rigorē diuine iuſticie.

Queriſ ſexto. Utrum omnis pena ſit a deo. ¶ Rñdeo. Notandum ꝙ pena de generali acceptōne dicit nocumentū ordinatū. Nocumentū autē comparationē habet ad ipſum nocēm ꝛ ad illud qđ patitur nocumētū: ꝛ ad illud ſm cuiꝰ priuationē nocumētū illud attendiſ. Et ſm iſtā triplicē ꝯparatōnē nomē pene habet triplicem acceptionē. Unde diciſ pena aliq̄n actio rei ledētis. ſm ꝙ aduſtio ignis infernalis diciſ eſſe pena reproboꝝ. Diciſ etiaꝫ pena paſſio rei leſe ſiue punite ſm ꝙ diciſ afflictio reproboꝝ eſt eoꝝ pena eterna. Diciſ etiaꝫ defectus alicuiꝰ boni in quē incurritur ex illa paſſione ſicut defectus quietis. ſalutis ꝛ pacis eſt pena reproborū. Quocunq̄ autē iſtoꝝ modoꝝ dicaſ pena ſiue actio ſiue paſſio ſiue defectus ſemp nomen pene vt ſic impoſitū eſt ab ordine ꝛ qđ dicit noiat vt ordinatū. Et quoniaꝫ omne ordinatū vt tale procedit a deo a quo eſt omnis ordo. quocunq̄ modo dicatur pena: ꝛ quicq̄d diciſ pena in q̄tuꝫ pena a deo eſt: ꝛ quoniā omne ordinatū a deo eſt: a deo em̄ habet ꝙ ſit ordinatū. ꝛ ideo placet omnis ordo: ꝛ idem eſt fieri deo auctore ꝛ deo volēte. Sed ſm magiſtrum diſtinctione. xxxij. non conceditur ꝙ fomes ꝛ concupiſcētia habeat deū auctorem: ſed diabolum ꝛ hominē. Unde nec conceditur a deo eſſe excecatio obduratio imaginis deformatio: nec gratie ſubtractio ſiue expoliatio nec error nec ignorantia nec ꝯcupiſcentia nec his ſimilia. omnia enim hec vel dicunt defectum vel deordinationē aliquam.

Circa triceſimã ſeptimã diſtinctionẽ queritur primo. Utrum omnis actio ſm q actio ſit a deo. ¶ Reſpondeo dicendũ q illa opinio verior ſit que dicit q omnis actio ſiue ſubſtrata peccato ſiue non. ſm id quod eſt actio eſt a deo nec immerito: quia illud oportet ponere ſi penſetur eminentia diuine potentie z indigentia potentie creature. Et ideo hec poſitio que dicit oẽm actionem eſſe a deo ſm q actio eſt abſq omni ambiguitate tenenda eſt. Unde anſhelmus in libro de predeſtinationis concordia z pſcientie. Omnis qualitas z omnis actio: z quicquid habet aliquã eſſentiam a deo eſt. a quo eſt omnis iuſticia z nulla iniuſticia. Facit igitur deus omnia iuſta: ſine iniuſta voluntate. id ẽ bona opera et mala. In bonis quidem facit q ſunt z q bona ſunt. In malis vero q ſunt: ſed non q mala ſunt. Et iterum ibidem. Omnes actiones z omnes motus facit deus: quia ipſe facit res: a quibus: z ex quibus: z per quas et in quibus fiunt: z nulla res habet vllam potentiaz volendi aut faciendi niſi illo dante: ipm quoq velle qd aliquãdo iuſtum eſt aliquando iniuſtũ: a deo eſt. Non vero bonum eſſe nõ eſt quid: nec a deo eſt z ſic patet Reſolutio.

Queritur ſecundo. Utrũ

omnis rei cõſeruatio ſit a deo. ¶ Reſpõdeo. Dicendũ q non ſolum omnẽ actionem: verũetiam omnẽ conſeruationẽ neceſſe ẽ eſſe a deo. Unde gregorius. Cuncta in nihilum cederent niſi manus conditoris ea cõtineret. ergo omnia que conſeruantur a deo conſeruantur. Et ratio huius eſt neceſſitas z indigentia ex parte creature. Omnis eñ creatura ex nihilo eſt z aliunde habet eſſe. Quia ex nihilo eſt: ideo quodãmodo vana eſt et vanitati ſubiecta eſt. Quia vero aliunde habet eſſe. Ideo eſſe eſt ſibi quodammodo accidentale. cõtrario modo eſt in deo Unde Hylarius ſeptimo de trinitate. Eſſe non eſt accidens deo: ſed ſubſiſtens veritas z manens cauſa et naturalis generis proprietas. patz ergo q omnis rei conſeruatio eſt a deo tanq ab immediato principio: nõ tamen eſt ab ipſo ſicut a tota cauſa. Sicut in creatura ẽ aliqua virtus operatiua creata: ſic etiã aliqua virtus conſeruatiua.

Queritur tercio. Utrũ

omnis compoſitio ſit a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendũ. cum compoſitonis nomẽ tripliciter accipiatur in qualibet ſuarũ acceptionũ aliquid dicit. Dicitur enim compoſitio componentis actio. Dicitur etiã compoſitio ponibilis paſſio. Dicit tercio modo compoſitio rei compoſite diſpoſitio. Et quoniã tam actio q̃ paſſio q̃ etiam diſpoſitio rei compoſite ſm q compoſita eſt aliquid dicit: z omne qd dicit aliquam poſitionẽ a deo eſt. Concedendum eſt ſimpliciter q omnis compoſitio ſit a deo ſm q compoſitio. ſicut z omnis actio z conſeruatio. Attendendum tamen eſt q quemadmodũ quedã actiones ſunt que mox nominate coniuncte ſunt male. ſicut mendacium z adulterium. Sic quedam quarundam rerum compoſitiones ſunt quas inſeparabiliter concomitatur aliqua deformitas et inordinatio. Unde quemadmodũ actio que coniuncta eſt defectui malicie inſeparabiliter dicitur a deo eſſe. Ita q defectus malicie non eſt a deo ſed a defectu creature vtpote libere voluntatis. ſic cõpoſitio cui cõiuncta eſt deformitas z inordinatio ſic eſt a deo q illa deformitas q̃ vere defectus eſt a defectu alicuius cauſe componentis create: vel a defectu ipſorum componibiliũ. Patet ergo q omnis compoſitio eſt a deo.

Querit quarto. Utrū

actio iniuſta ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendum cū iniuſticia ſiue malicia circa actionem dicat defectum et priuationem: et defectum deordinatum de ſe: ⁊ defectum carente debito fine: facere actionē iniuſtā. hoc repugnat potentie ſapie et bonitati. Eſt em̄ puatio vtilitatis ⁊ ordinis ⁊ entitatis. ⁊ quia nihil eſt attribuēdo deo niſi qđ decet potentiā ſuā. ſapientiā ⁊ bonitatem. Ideo actionē malā deo tribuere nō ſolū falſitatis ē ſed etiā blaſphemie ⁊ impietatis. patet ergo ꝙ actio mala et iniuſta ſm ꝙ huiuſmodi nō eſt a deo.

Queritur quīto. Utrū

operatio fortuita ſm ꝙ eſt fortuita ſit a deo. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ ⁊ ſi caſuale ⁊ fortuitū ſm id qđ eſt ſit a deo inq̄tū tñ caſuale vel fortuitū a deo nō eſt. Et rō hui⁹ eſt quia caſuale et fortuitū aliquid ponunt vtpote effectū q̄ eſt ex concurſu cauſarū ad aliud inceptarū. Aliqđ etiā puat: dicit em̄ caſus ⁊ fortuna defectum intentionis ⁊ pcognitionis. ⁊ qm̄ opatio cauſarū ⁊ concurſus ad producendū tales effectus aliqđ eſt: ideo a deo eſt: quia vero priuatio intentionis defectus eſt: ideo a deo nō eſt. Et qm̄ caſuale ⁊ fortuitum vt ſic noiantur impoſita ſunt a tali defectu. Hinc eſt ꝙ nō ſunt concedenda a deo eſſe. Et hoc vult dicere Auguſtin⁹ in libro octuagintatriū queſtionū. Cū dicit. Qđ caſu fit temerarie fit: ⁊ ideo ſicut nō concedim⁹ ꝙ temerariū ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo ſic nō eſt cōcedendum ꝙ caſuale vel fortuitū ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo.

Querit ſexto. Utrum

enunciatio falſa ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo. ¶ Rñdeo. Dicendum ꝙ falſitas nihil aliud eſt q̄ defectus veritatis in re q̄ nata eſt verificari. ſicut malicia dicit priuationem bonitatis ⁊ rectitudinis circa actionem que nata eſt rectificari et ideo actio mala inq̄tum actio eſt a deo: inq̄tum vero mala ⁊ iniuſta a deo nō eſt: ſic enunciatio falſa. inq̄tū enūciatio a deo eſt: inq̄tū vero falſa nō eſt a deo. Quāuis nō poſſit concedi ꝙ deus faciat falſitatem orationis ſiue orationē falſam ſm ꝙ falſa eſt pōt concedi ꝙ deus faciat aliquid quo facto aliqua oratio eſt falſa neceſſario. Sicut cū iuſtificat impiū facit aliquid quo facto hec enunciatio eſt falſa. Iſte eſt impius: patet ergo ꝙ enunciatio falſa ſm ꝙ falſa nō ſit a deo.

CIrca triceſimā octauā diſtinctionē

querit primo. Utrū voluntas ſit bona ⁊ cōmendabilis rōne boni finis. ¶ Reſpondeo dicendū ꝙ cū dicit voluntas eſſe bona ex bonitate finis. Hoc eſt ꝙ voluntas eſt bona ex ordinatione ad bonū finem. Ad hoc ꝙ ſit recta ordinatio ad bonū finem. Requirit ꝙ bonus finis ſit duob⁹ modis. videlicet ſm id qđ eſt: ⁊ ſub ratione finiendi. Aliquid em̄ eſt bonum in ſe: quod tamē nō recte ordinatur ad alterū ratione finis ſicut minus bonū q̄uis ſit bonum: non tamē eſt bonus finis maioris boni: pro eo ꝙ finis melior debet eſſe his que ſunt ad finem. Similiter ex parte ordinationis duo requiruntur. videlicet ydoneitas ex parte ordinabilis: ⁊ actualis conuerſio ex parte voluntatis ordinantis: ⁊ cum iſta cōcurrunt. tunc abſq̄ dubio voluntas bona ex fine bono iudicet. Cū autē hoꝝ aliquid deficit bonitas finis non ſufficit ad bonitatē voluntatis: vtpote ſi ſit finis bonus in ſe: nō tamen ſufficit ad finiendū vel complendum illud quod fit propter ipſum. Sicut mā ducatio q̄uis ſit bonum in ſe: nō tamen habet completam rationem finiendi reſpectu predicatōnis. Similr̄ mendaciū

nõ eſt ordinabile ad bonũ cum ſit ſm ſe malũ: z ideo q̃tũcunq3 qs mẽciat ꝓpt aliqđ bonũ mẽdaciũ nõ eſt bonũ: q2 deficit ibi rectitudo ordinatõis ꝓpt defectum idoneitatis ex pte actus quẽ volũtas refert ad illũ finẽ. Et ſic p3 Reſolo.

Querit ſecũdo. Quis ſit ille finis ex cui⁹ bonitate volũtas eſt bona z ad quẽ debẽt referri nr̃e voluntates ad hoc ꝙ ſint recte. ¶ Rñdeo. Dicendum ꝙ mgr recte dicit in eo ꝙ finem oĩs bone volũtatis charitatẽ aſſignat. ſecutus ẽ eñ in hoc apli doctrinã q̃ expſſe dicit ꝙ charitas ẽ ↄſummatio pcepti z plenitudo legis. Aug⁹. dicit ꝙ oĩa pcepta diuina referunt̃ ad charitatẽ. Idẽ de doctrina xp̃iana. Oſtẽdit ꝙ ad charitatis mãdatũ cõmẽdatũ ordinat̃ tota ſcptura z ita charitas nõ tm̃modo eſt finis bone volũtatis ſed etiã toti⁹ ſacre ſcripture et cognitionis ſm pietatẽ. Licet eñ xp̃s vł beatitudo ſiue deus poſſet dici finis bone volũtatis. maluit tñ magiſter dicere ꝙ charitas ſit finis ꝓ eo ꝙ cõpleta ratio fruẽdi competit ipſi charitati z eſt finis amabilis.

Quertur tercio. Utrũ bone voluntatis ſit vnus ſolus finis an poſſint eſſe plures. ¶ Rñdeo. Dicendu3 ꝙ bone voluntatis vn⁹ ſolus finis ẽ principalis. Notandũ ꝙ plures fines ſtatuere hoc põt eſſe tripl̃r. Uno modo ita ꝙ finis ſit ſub fine z ꝓpter fine3. Alio modo ita ꝙ ſit finis pncipalis: alter nõ principalis. ita tñ ꝙ finis nõ principalis nõ referatur ad pncipalẽ actualiter. Tercio modo ita ꝙ vterq3 ſit finis principalis. Exemplũ aute3 hui⁹ põt aſſignari in eo ꝙ frequẽter accidit. videlicet. Cũ quis vadit ad eccleſia3 ad ꝑcipiendas diſtributiones. Hoc eñ põt facere tripliciť. Aut ita ꝙ pncipalr̃ intendit honorẽ dei z gloriã cũ vadit decantare laudes: z ſimul cũ hoc intendit obtinere pecuniam vt pauperib9 diſtribuat. vel i alios vſus licitos ad honorẽ dei conuertat. ¶ Alio modo põt aliqs ire ad eccleſiã intendẽs deo placere: z ſimul cũ hoc pecuniã acq̃rere: ita tñ ꝙ eius acq̃ſitionẽ ad deu3 nõ refert. nec tñ ipſam pecuniã ſtatuit fine3 pncipalẽ pro eo ꝙ ipſam nõ diligit ꝓpt ſe. ¶ Tercio mõ vadit qs ad eccleſiã duplicata intentione: ita ꝙ vult deo placere: z vult obtinere pecunia3 quam ſicut auarus appetit acq̃rere vt poſſit theſaurum ſuũ ampliare et in eo delectari ꝓpt ſe. ¶ Primo mõ eſt bonum z meritoriũ z ꝑtinet ad bonã voluntatẽ. ¶ Scđo mõ nõ eſt bone volũtatis formal̃r loquẽdo: q2 eſt ibi pctm̃ veniale nõ mortale. Hoc dicit Auguſtin⁹. Din⁹ te amat q̃ tecum aliq̃d amat qđ nõ ꝓpter te amat ¶ Tercio mõ ſtatuere diuerſos fines ñ ẽ bone volũtatis imo ↄ bonã volũtatẽ. talis eñ vult duob9 dñis ſeruire. z hoc ẽ impoſſibile. Math. vi. Cũ eñ vnũ ſolũ ſit ſummum z verũ bonũ qđ q̃etat humanũ deſideriũ neceſſe ẽ ꝙ voluntas bona ad hoc ꝙ recta ſit ſtatuat ſibi finem vnicũ.

Querit̃ quarto Utrum male volũtates habeãt vnicũ finẽ. ¶ Reſpondeo. Dicendũ ꝙ ecõtrario eſt in bonis voluntatib9 z in malis. Nã voluntatum bonarũ vnic⁹ eſt finis ſiue bone volũtates ſint diuerſe diuerſitate numerali ſiue diuerſitate formali. Diuerſitatẽ numeralẽ voco qñ plures hoĩes in eodẽ genere affectionis afficiunť circa aliq̃d Diuerſitatẽ autẽ formalẽ voco qñ ide3 hõ diuerſis habitib9 ↄtrariis afficit̃ circa diuerſa. Siue enim ſic ſiue ſic cõtingat plures fines proximos et proprios aſſignare: tamen finem vltimum z principalem neceſſe eſt eſſe vnicũ videlicet ipſum deũ. Econtra de malis voluntatib9 ꝓpt impfectionẽ amoris z appetibilis. Propter impfectionẽ nãq3 amoris libidinoſi volũtates ſolo nũero differẽtes diuerſos habẽt fines. ꝓpterea q2 amor libidinoſus ſemp q̃rit qđ ſuũ eſt. tñ vnuſq̄ſq3

querit finē ſuū ꝓpriū: vtꝑꝫ in adultero ⁊ meretrice: q͛ iſte q̄rit delectationē ⁊ il la q̄rit nummū. Etiā ꝓpter imꝑfectionē appetibil' neceſſe eſt diuerſas volūtates formal'r differētes habere diuerſos fines q͛ luxuria appetit iocunditatē ⁊ leticiā ⁊ auaricia ſufficiētiā ⁊ ſupbia excellētiā Et hec oia ñ ꝯtingit repiri circa eādē rē creatā ſed circa diuerſas. Hinc eſt ꝙ vo lūtates male differētes formal'r nō vnū: ſed diuerſos fines ſibi conſtituunt.

Querit̃ quinto. Utrū

intentio ſit in his ſolis q̄ participāt ra tionē. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ triplex ē ap petitus videlicet natural'. ſenſualis ſiue aialis. ⁊ rōnalis. ⁊ quilibet iſtoꝝ appeti tuū habet ſuū regimē. nō abſurde regi mē cuiuſlibꝫ iſtoꝝ triū appellat̃ intētio. maxie tñ ꝓprie vocat̃ intētio regimē ap petit⁹ rōnal'. Et rō hui⁹ ē q͛ ad regimē ⁊ directiuū appetit⁹ natural' magis ſpe ctat dirigi q̄ꝫ dirigere. ad directiuū vero appetit⁹ rōnal' ſpectat ꝓprie dirigere. di rectiuū vero appetit⁹ brutal' q̄dāmodo mediū tenet. Et hinc ē ꝙ naturalia mo uent̃ q̄dā neceſſitate. rōnalia vero mera liberalitate. bruta mouent̃ vero q̄dā im petuoſitate: q̄ eſt infra libertatē ⁊ ſupra neceſſitatē. nō eñ pñt ſe oino reprimere et tñ pñt ad oppoſitas partes tendere. Si cut igit̃ regula directiua opationis repi tur in rōnalibꝫ ꝓprie. in ſenſualibꝫ min⁹ ꝓprie. in naturalibꝫ improprie: ſic ⁊ in tentio. ſic patꝫ Reſolutio de intentione ſm ꝙ reperitur in rationalibus.

Queritur ſexto. vtrum

ſe teneat ex pte intellectus vel ex pte affe ctus. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ ſicut ad re ctum motū ꝯgreſſiuū ꝯcurrit ſil' opatio pedis incedētis. Sic in actu intendendi claudit̃ ſiml' act⁹ rōnis ⁊ volūtatis vni⁹ vt aſpiciētis. alteri⁹ vt tendentis. Et q͛ iſti act⁹ cōiuncti ſunt. ideo p vnū vocabu lum ꝯpoſitū iportant̃. Ex his pꝫ rñſio. Concedendū ē eñ ꝙ intentio noiat ali qd ex pte volūtatis ſicut rōnes ad ꝑmā partē ꝯcludūt. Uerūetiā eſt ꝙ intentio noiat aliqd ex pte rōnis. Rōne cui⁹ dr̄ ⁊ oculus ⁊ lumē ſicut rōnes alie: ⁊ q̄ꝫtum ad hec duo intentio hꝫ dirigi fide ⁊ cha ritate: fide clarificante oculū intellect⁹ et charitate rectificante pedē affectus.

Circa triceſimā-

nonam diſtinctionē primo q̄ritur. Utrū ꝯſcia teneat ſe ex pte intellect⁹ vel ex pte affect⁹. ¶ Rñdeo. Dicendū ē ꝙ ſicut no men intellect⁹ aliqñ accipit̃ pro potētia intelligēdi. aliqñ p habitu. aliqñ p ipſo ꝑncipio itellect⁹. Sic nomē ꝯſcie tripl'r ꝯſueuit accipi a doctoribꝫ ſacre ſcpture. Aliqñ ꝯſcia accipit̃ pro ipſo ꝯſcito: ⁊ ſic dr̄ Joh. da. Q͛ ꝯſcia ē lex intellect⁹ nr̄i. Lex eñ ē illud qđ p ꝯſcientiā nouimus Aliqñ pro ꝯſcia accipit̃ pro eo p q̄ cōſcij ſum⁹ ſcꝫ p habitu. Sic ꝯſcia accipit̃ pro habitu ſcie cognoſcentis. Aliqñ accipit̃ ꝯſcia pro ipſa potētia ꝯſcie vt ita dicam ſm ꝙ dr̄ ꝙ lex natural' ſcripta eſt in ꝯſci entijs nr̄is. Si igit̃ q̄ratur ꝯſcia cui⁹ po tentie ſit habit⁹. Dicendū ꝙ ē habit⁹ po tentie cognitiue. aliter tñ q̄ꝫ ſit ipſa ſpe culatiua ſcia: q͛ ſcia ſpeculatiua eſt pfe ctio intellect⁹ nr̄i inq̄ꝫtū eſt ſpeculatiu⁹. ꝯſcia vero ē habitus pficiens intellectū noſtrū inq̄ꝫtū eſt practicus ſiue inq̄ꝫtum dirigit in opere. ⁊ ſic intellect⁹ habꝫ quo dammodo ratiouē motiui. nō quia effi ciat motū: ſed quia dictat ⁊ inclinat ad motū: ⁊ ꝓpterea talis habit⁹ non ſimpl'r noiatur ſcientia ſed cōſcientia. vt in hoc ſignificet̃ ꝙ habit⁹ iſte non pficit illā po tentiā ſpeculatiuā in ſe: ſed put eſt quo dāmodo iuncta affectioni ⁊ operationi. ꝓpter qđ nos nō dicim⁹ ꝙ dictamē ꝯſcie ſit ad hoc ꝑncipiū. omne totū eſt maius ſua parte ⁊ ad ſimilia. ſed bene dicim⁹ ꝙ ꝯſcia dictat deū eſſe honorandū: ⁊ conſi milia ꝑncipia q̄ ſunt ſicut regule agen-

doꝝ. Concedendū eſt igitur ſicut rōnes oſtendūt ꝙ ꝯſcientia ſe tenet ex parte potentie cognitiue. licet non ſe teneat ſm ꝙ eſt ſpeculatiua ſed ſm ꝙ ē practica. Intellectꝰ eñ ſpeculatiuꝰ ⁊ practicꝰ eandē potentiā dicunt ſola extenſione differentem ſicut dicit phūs. nec ē aliquo modo intelligendū ꝙ intellectꝰ practicꝰ ſit appetitus vel voluntas. Hoc eñ negat ipſe philoſophus.

Queritur ſecundo. Utrū

ꝯſcientia ſit habitus innatus aut acquiſitus. ¶ Rñdeo. Dicendū eſt ꝙ habitus cognitiui quodāmodo ſunt nobis innati: quodāmodo acq̄ſiti: nō tm̄ loquendo de cognitione in particulari ⁊ de cognitione cōcluſionū: ſed etiā de cognitione ꝓncipioꝝ. Qm̄ igitur ꝯſciētia nominat habitū directiuū noſtri iudicij reſpectu operabiliū habiti qđ quodāmodo habitum nominat innatū ⁊ quodāmodo nominat acquiſitū. Innatū reſpectu eoꝝ q̄ ſunt de primo dictamine nature. Acquiſitum reſpectu eoꝝ que ſunt inſtitutionis ſuperaddite. Innatū dicit reſpectu luminis directiui. Acquiſitū reſpectu ipſius ſpeciei cognoſcibilis. Naturale eñ lumen habeo ꝙ parentes ſunt honorandi ⁊ proximi nō ſunt ledendi. Concedo ꝙ conſcientia dicit habitū quodāmodo innatū videlicet ratione illius luminis ſuper nos ſignati. qđ quidā oſtendit nobis bona ⁊ quoddā ſeminariū alioꝝ habituum acquirendoꝝ ⁊ concedo ꝙ dicit quoddā habitū acquiſitū reſpectu ſpecialium operabilium. Ex his patet Reſponſio ad illā queſtionē qua queritur. ¶ Utrū omnis cognitio ſit a ſenſu. Et dicendū ꝙ non. Neceſſario eñ oportet ponere ꝙ aīa nouit deū ⁊ ſeipſā ⁊ q̄ ſunt in ipſa ſine amminiculo ſenſuū exterioꝝ. Unde ſi aliquando dicat phūs ꝙ nihil eſt in intellectu qđ prius nō fuerit in ſenſu: ⁊ ꝙ omnis cognitio ortū habet a ſenſu: intelligēdū eſt de illis que quidē habent eſſe in anima ꝑ ſimilitudinē abſtractam: ⁊ illa dicunt eſſe in anima ad modum ſcripture. Et ꝓpterea valde notabiliter dicit phūs ꝙ in anima nihil ſcriptum ⁊ eſt tabula nuda non quia nulla ſit in ea noticia. ſed quia nulla eſt in ea pictura vel ſimilitudo abſtracta. Et hoc eſt qđ dicit Auguſtinꝰ de ciuitate. Inſeruit nobis deus nobile iudicatoriū vbi quid ſit lucis: quid tenebrarū cognoſcit in libro lucis q̄ eſt veritas: quia veritas in corde hominū naturaliter eſt impſſa. De conſcientia q̄tū ad effectū ligatōis.

Queritur tercio. Utrum

teneamur ad omne illud qđ ꝯſcīa dictat neceſſariū eſſe ad ſalutē. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ cōſcīa aliqñ dictat aliqđ qđ eſt ſm legē dei ⁊ ſic ſimpliciter ⁊ vniuerſalr ligat pro eo ꝙ ad illa hō ligatus ē ꝑ legē diuinā: ⁊ ꝯſcientia q̄ illi concordat ligatum oſtendit. Aliqñ aliquid qđ eſt ꝓ̄ter legē dei ꝯſciētia ligat q̄diu manet. Unde vel tenetur hō ꝯſcientiā deponere vel tenetur illud ꝙ dictat ꝯſcīa adimplere. vtpote ſi dictat qđ neceſſariū eſt ad ſalutē feſtucā de terra leuare. Aliqñ aliqđ qđ eſt ꝯ legē dei: ⁊ loq̄mur hic de dictamine ꝑ modū ꝓ̄ceptionis vel ꝓhibitionis. nā ꝑ modū cōſilij ſiue ꝑſuaſionis: non ligat ad faciendū vel nō faciendū ſed ligat ad ſe deponendū pro eo ꝙ cum talis ꝯſcientia ſit erronea errore repugnante diuine legi neceſſario q̄diu manet ponit extra ſtatū ſalutis: ⁊ ideo neceſſe eſt ipſam deponere: quia ſiue homo faciat qđ dictat ſiue eius oppoſitū mortalr peccat. Romanoꝝ. xiiij. Omne qđ nō eſt ex fide peccatum eſt. Ibi gloſa. Omne qđ ad conſcientiam ꝑtinet. ſi aliter fiat dicit apoſtolus eſſe peccatū. Et ratio huiꝰ eſt: quia nō tm̄ attendit deus qđ homo faciat ſed quomō faciat: ⁊ iſte qui facit quod deus iubet credens facere cōtra ipſam dei voluntatem nō facit bono animo ſed malo. et ideo peccat mortaliter.

Queritur quarto. Utrum ſynderesis ſit in genere cognitiōis vel affectionis. ¶ Rn̄deo. Dicendū queadmodum ab ipſa creatōne aic intellect⁹ hʒ lumen qđ ē ſibi naturale iudicatoriū dirigens ipm intellectum in cognoſcēdis. ſic affect⁹ hʒ naturale q̄ddā pond⁹ dirigēs ipm in appetēdis. Et ſunt in duplici genere ſcʒ honeſti ⁊ cōmodi. Sicut cognoſcibilia ſunt in duplici genere ſcʒ ſpeculabiliū ⁊ moraliū. Et queadmodū ꝯſcia nō noiat illud iudicatoriū niſi inq̄tum dirigit ad opera moralia. ſic ſynderesis nō noiat illud pondus volūtatis niſi inq̄tū illā hʒ inclinare ad bonū honeſtuʒ. Et queadmodū nomē ꝯſcie pōt accipi ꝑ potentia cū tali habitu vel pro habitu talis potētie: ſic etiā ſynderesis. Uſitatiori tn̄ mō loquendi ſynderesis poti⁹ noiat potentiā habitualē q̄ȝ noiet habitum. Et q: illa potentia nunq̄ȝ ſeparatur ab illo habitu. Hic ē ꝙ habit⁹ ⁊ potētia vno noīe cōprehēdunt ⁊ potentia illa vt ſic habilitata nomē ſui habit⁹ ſortitur. Et ſic ptʒ Reſolutio ad qōnē qua q̄rit. Utrū ſynderesis dicat qđ affectiuuʒ vel cognitiuuʒ. Dico em̄ ꝙ ſynderesis dicit illud qđ ſtimulat ad bonū: ⁊ ideo ex parte affectionis ſe tenet.

Queritur quinto. Utrum ſynderesis poſſit ꝑ pctm̄ extingui. ¶ Reſpondeo. Dicendū ꝙ ſynderesis q̄tū ad actū impediri pōt: ſed extingui nō poteſt. Ideo aūt nō pōt extingui: q: cum dicat qđ naturale nō pōt a nobis oīno auferri. Un̄ gloſa ſup illud Luce. x. Abierūt ſemiuiuo relicto. Immortalitatē exuere: ſed rōnis ſenſum oīa abolere nō poſſunt qn̄ hō poſſit ſape ⁊ deum cognoſcere: nec vnq̄ȝ vnum delet extra nature veſtigia. Quāuis aūt actus eius oīno nō auferri vel extingui non poſſet: pōt tn̄ ad tēpus impediri ſiue ꝑpter tenebrā obcecatōis ⁊ laſciuiā delectatōis: vel duritiā obſtinationis. ¶ Primo dico ꝑpter tenebram obcecationis impedit ſynderesis ne malo remurmeret pro eo ꝙ malū credit eſſe bonū ſicut ē in hereticis q̄ moriētes pro ipietate erroris: credunt ſe mori ꝑ pietate fidei: ⁊ ideo remorſum non ſentiūt ſed magis gaudiū ſiccuʒ ⁊ vanū. Scđo ꝑpt laſciuiā delectatōnis ſit'r impedit. aliqn̄ em̄ in pctis carnalibꝫ ita abſorbetur hō ab actu carnis: vt remorſus locū non habeat: q: carnales hoies tanto impetu delectationis ferunt vt rō tunc nō habeat locū. Tercio ꝑpter duriciā obſtinatōis etiā ipedit ad bonū ſynderesis ne ſtimulet. Sicut in dānatis q̄ adeo ſunt in malo ꝯfirmati vt nunq̄ȝ poſſint ad bonū inclinari. Et ideo ſynderesis q̄tū ad inſtigationē ad bonū ſempiternū hʒ impedimentū ⁊ ꝑpterea q̄tū ad iſtū actum pōt dici extincta: nō tn̄ extincta ſimpl'r: quia hʒ aliū vſum videlicet remurmuratōnis Scđm em̄ illū vſum quē ſynderesis habet pungere ⁊ remurmurare ꝯ malū maxime vigebit in dānatis ⁊ hoc tenet rōnē pene nō ꝑut tenet rōne iuſticie: q: remurmuratio erit ad cōmendandū diuinā iuſticiā: ſed nō erit ad eliciendū fructuoſā pn̄iam. Un̄ remurmurabit ſynderesis in dānatis ꝯ culpā in relatiōe tm̄ ad penā ⁊ ſic nō pt extingui q̄tuʒ ad oēm actum ⁊ omne tēpus. patet Rn̄ſio de ſynderesi q̄tum ad abuſum. Et eſt queſtio.

Queritur ſexto. Utrum ſynderesis poſſit depuari ꝑ pctm̄. ¶ Reſponſio. Dicunt ſcti ꝙ ſynderesis q̄tū ē de ſe ſemp ad bonū hʒ ſtimulare et pctō remurmurare q̄ȝdiu ſumus in ſtatu vie. Ideo aliq̄ noiant eā voluntateʒ ſm quā hʒ natural'r mouere: ⁊ qm̄ pctm̄ nō hʒ ee circa actū voluntatis vt ē natura vel vt mouet natural'r ſed ſolū vt mouet deliberatiue. Hinc ē ꝙ ſynderesis per pctm̄ n̄ hʒ depuari: q: ipſa hʒ alias regere ⁊ dirigere: ⁊ dominiū regēdi pt ꝑdere. hinc eſt ꝙ ꝯtingit ꝑ culpa p̄cipitari. Preſidētia em̄ dominiȳ a duobꝫ pendet videlicet

a rectitudine preſidentis ꝛ ab obtẽpan/tia familiaritatis ꝛ quamuis ſindereſis quantũ eſt de ſe ſit recta ſemper; quia ta men ratio ꝛ voluntas freq̃ter ei obui at. Ratio ꝑ erroꝛis exceatiõe; et volũ/tas ꝑ impietatis obſtinatiõe. Hinc eſt ꝙ ſindereſis ꝑcipitari dicitur pro eo ꝙ effe ctus eius ꝛ ꝓſidentia in vires alias deli/beratiuas propter earũ repugnantiã re pellit ꝛ caſſat. Et ponit exemplũ in mi/lite qui quantũ eſt de ſe ſꝑ bene ſedet ſu/per equũ: equo tñ ruente ꝑcipitari dicit. Sic ꝛ in ꝓpoſito intelligẽdũ eſt: hic aũt modus dicendi tanꝙ rõnabilioꝛ a plu/ribus ſuſtinetur.

Circa quadrageſimã diſtinctionẽ ꝑmo que/ritur. ¶ Utrũ q̃litas operũ ſꝑ reſpõdeat q̃litati intenti onis. Et hoc eſt q̃rere. Utrum oẽ op⁹ qđ fit bona intẽtione ſit bonũ. ¶ Rñſio dicendũ ꝙ intentionis q̃litas dupl'r po/teſt accipi ſm ꝙ intentio dupliciter dr̃. Uno modo intentio dicit voluntatẽ fi/nis. Alio mõ vero non tm̃ dicit volunta tem finis. ſed etiã oꝛdinationẽ ei⁹ qđ ẽ ad finẽ quẽ appetit. Et ſm hoc dupli ci ter põt dici intẽtio bona vel mala. Uno modo dr̃ intentio bona in qua eſt perfe cta ꝛ bona oꝛdinatio operis ad finẽ intẽ tum: ꝛ ecõtra dr̃ mala in qua eſt oꝛdina/tio indirecta; ꝛ hoc mõ bonitas intentio nis nõ tm̃ reſpicit bonitatẽ finis: ſed eti am rectũ oꝛdinẽ eius qđ eſt ad ipm̃ finẽ hec em̃ duo neceſſario requirunt ad hoc ꝙ oculus ſit ſimplex ſicut dicit Bern. ad eugeniũ. vi; ꝙ veritas ſit in electio/ne ꝛ charitas in intentione. Et hoc ẽ di/cere ꝙ tũc eſt oculus mẽtis ſimplex ſiue intentio bona; qñ hoc amat finaliter qđ eſt amandũ: ꝛ eligit qđ eſt eligendũ. ꝛ h̃ mõ q̃litas opis ſemꝑ rñdet q̃litati inten tionis nec h; inſtantiã: immo ſi oculus eſt ſimplex totũ coꝛpus erit luminoſu;. ꝛ ſi oculus eſt tenebroſus hoc eſt intẽtio mala ꝛ opus iudicat malũ. Alio mõ dr̃ intentio bona q2 illud qđ finaliter inten dit eſt bonũ. Et mala: q2 illud qđ finali ter intendit eſt malũ. Et hoc mõ non eſt generaliter verũ: q2 q̃litas opis cauſat a q̃litate intentionis: ꝛ h̃ dico ꝙtum ad qualitatẽ q̃ eſt bonitas. Si qs em̃ men/tit vt pote ad liberationẽ innocẽtis: vel furat vt paſcat pauperẽ: non dr̃ bñ face/re. ſicut dicit Aug. ꝛ etiã apl's. Nõ ſunt facienda mala vt eueniãt bona. Quan tum aũt ad qualitatẽ malicie nõ habet inſtantiã: immo neceſſario malicia opis coꝛrñdet intẽtioni male intẽdẽti. Qua lecũꝙ em̃ ſit op⁹ dũ faciat illud hõ ma/la intentione. Deus q̃ ſcrutatur coꝛda malũ reputat. Cũ em̃ ad bonitatẽ boni opis neceſſario requirit intentio boni fi nis. ſola illa deſiſtente opus iudicat eſſe malũ; nõ tñ illa ſola aſſiſtẽte iudicatur eſſe bonũ: q2 plura exiguntur ad ꝯſtru/endũ ꝙ ad deſtruendum.

Secũdo querit. Utru; ꝙtum qs intendat tantũ faciat: vt ſicut opus ab intentione recipit aliq̃ mõ qua litatẽ: ita etiã recipiat quãtitatẽ. ¶ Re/ſpõſio dicendũ ꝙ ſicut ꝑcedẽti ꝓbleu mate duplex dicitur q̃litas intentionis Sic ꝛ in hoc intelligendũ eſt ꝙ quanti/tas intẽtionis dupl'r põt intelligi vi;. Aut rõne actus intendẽdi aut ipius in tenti. Et ſm hoc diſtinguit q̃ntitas in/tentionis dupl'r. Aut rõne actus inten/dendi: aut rõne ipius intenti. Et ſm h̃ diſtinguit iſta locutio dupl'r. ꝙtum in/tendis: tantũ facis. Quia tm̃ ꝛ ꝙtũ pñt eſſe noĩa vel aduerbia. Si aduerbia tũc dicũt quãtitatẽ actus intẽdendi: ꝛ tunc eſt locutio vera gñalit ſiue reſpectu bo/noꝝ ſiue reſpectu maloꝝ: q2 ꝙtũ actus intẽdendi eſt intenſus in bonitate ꝛ ma/licia: tm̃ opatio exterioꝛ eſt bona vel ma la. Omẽ em̃ meritũ ꝛ demeritũ ad actũ volũtatis reducit. licet circũſtantie exte rioꝛes aliquo mõ faciãt ad maioꝛẽ volũ

tatis deprauationē. Si aūt q̄ſtum ⁊ tm̄
ſunt noia tunc dicūt quantitatē ex parte
intenti: ⁊ ſic nō eſt generaliter verus il/
le ſermo: quia opus exterius factum nō
ſemꝑ cōmenſurat̃ ei qđ intentio intēdit.
Frequēter ei intendit hoc facere magnū
bonū ⁊ facit paruū: qꝛ modicā hꝫ chari/
tatem. Habet tn̄ aliquo mō veritatē in
malis: vicꝫ intendēdo licet nō diminuē/
do et prout tm̄ ⁊ q̄ſtum dicunt quandā
cōparationē ꝓportionis nō cōmenſura/
tionē equalitatis. Vn̄ qui intendit mul
tum peccare multū peccat: q̄lecūq; opꝰ
faciat. Non tn̄ qui intēdit parū peccare
parum peccat: maxime ſi opus facit qđ
mltū hꝫ de deformitate. Et ſic pꝫ rn̄ſio.
De bonitate operū q̄ſtū ad neceſſitatē.

Tercio querit̃. Utrum

vicꝫ intentio abſq; bonis operibus ſuffi
ciat ad vitam eternam. hoc eſt querere.
Utrū intentio ⁊ voluntas interior ſuffi
ciat ad meritum abſq; opere exteriori.
¶ Reſponſio diſtinguendū eſt. Aut em̄
ille qui habet intentionē habet faculta/
tem bene operādi aut nō. Si non habet
facultatem cum nemo obligetur ad im
poſſibile: ſi bonā habet voluntatē et di/
rectā intentionē: tūc ſola plenitudo vo/
luntatis interne ſufficit ad meritū abſ/
q; opere exteriori vite eterne. Si autē
aſſit facultas ⁊ ſe offert oportunitas: in/
tentio non pōt ad meritū ſufficere abſq;
opere. Ratio autē huius eſt diuini mā/
dati obligatio: et virtutis perfectio: et
voluntatis plenitudo. vnde Grego. Ne
mo debet ſibi blandiri de bona volunta
te: immo ad dilectionē cōditoris lingua
mens ⁊ manꝰ req̄rit̃. ꝑme Joh. i. Dilige
re debemus non ſolū verbo ⁊ lingua: ſed
opere ⁊ virtute. Cū igit̃ adeſt facultas ⁊
ſe offert oportunitas abſq; operib' exte
rioribus nō eſt mandatoꝝ dei impletio
nec virtutis ꝑfectio: nec voluntatis ple
nitudo ⁊ abſq; his nō eſt ſufficiētia me/
riti: hinc eſt ꝙ ad meritū vite eterne non
ſufficit bonitas intentionis abſq; boni/
tate operis exterioris.

Quarto querit̃. Utrū

opera exteriora aliquid addant ſuꝑ bo/
nam intentionē rōne ſue excellētie et di/
gnitatis: ſicut ſunt opera priuilegiata.
¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ maius bonū poteſt
aliq̄d dici dupl'r. Aut intenſiue vtpote
qꝛ plus deo placet. Aut extenſiue: vtpo
te qꝛ pluribꝫ prodeſt ⁊ ſm hoc dupl'r po
teſt intelligi ꝙ opus ꝓuilegiatū addat
ad bonitatē intentionis. Aut q̄ſtum ad
ꝓximoꝝ edificationē: aut q̄ſtum ad dei
approbationē. Et ꝑmo mō attenditur
augmentū q̄ſtum ad exemplū. ſcđo mō
q̄ſtū ad meritū. Si igit̃ loq̄mur de ad/
ditione q̄ſtum ad exemplū ſic abſq; du/
bio opus priuilegiatū addit ad bonita/
tem intentionis: qꝛ bonitas intentionis
nō lucet exterius niſi ꝑ oſtēſionē bonoꝝ
operum ⁊ maxime ꝓuilegiatoꝝ. Si aūt
loq̄mur ſcđo mō ſcꝫ q̄ſtū ad additionē
q̄ attendit̃ q̄ſtum ad meritū. Sic diſtin
guendū eſt ꝙ eſt loqui de merito reſpe/
ctu ꝑmij ſubal' ⁊ reſpectu ꝑmij accn̄tal'.
Reſpectu ꝑmij accn̄tal' opꝰ ꝓuilegiatū
addit ſuꝑ bonā intētōꝫ ⁊ volūtatē. qꝛ ꝑ/
miū accn̄tale qđ ē aureola nō debet̃ volū
tati ſm ſe: ſꝫ volūtati in opē. Si aūt loq̄
mur de merito reſpectu ꝑmij ſubalis ad
huc oportet ſubdiſtinguere: qꝛ ē meritū
cōgrui ⁊ eſt meritū cōdigni. Quātū ad
meritū ꝯgrui abſq; dubio opus priuile
giatū addit ſuꝑ bonitatē intentionis ꝓ
eo ꝙ voluntas in illo opere preparatur ⁊
diſponitur ad ſuſceptionē maioris gra/
tie per quam digna eſt maiori retributi
one. Si autem loquamur de merito cō
digni ſic abſq; dubio non addit pro eo
ꝙ q̄ntitas meriti cōdigni pēſatur ex q̄n/
titate radicis: ⁊ tm̄ placet đo q̄s qui ha
bet voluntatē plenam ⁊ non pōt habere
opus q̄ſtum ille qui habet voluntatē et
opus q̄ſtum ad eſſentialis ꝑmij retribu
tionē ſi ſunt in equali charitate. Et ſic

patet ꝙ opus priuilegiatum ratione di gnitatis ſue aliquid addit ſupra boni tatem intentionis. Licet nõ addat omni mõ additionis. Et ſic pꝫ reſpõſio.

Quinto queritur. Utruꝫ

bona opera ſupra bonam intentionẽ ad dant ꝗ̃tum ad quantitatẽ dati. ¶ Reſio. Notandũ ꝙ de quãtitate dati eſt lo qui dupliciter. Aut cõparãdo datum ad datum ſolum. Aut comparãdo hec ad inuicem ⁊ ad dantis facultatem. Pri mo modo loquẽdo maioꝛ quãtitas da ti aliquid addit ad bonitatem intentio nis: non inꝗ̃tum reſpectu pmij eſſentia lis directe: ſed quia aliquo mõ diſponit hoĩem ad proficiendũ in bono ⁊ ad rece dendũ a malo. Qui eñ maius munus tribuit vt ſibi faciat amicũ de mãmona iniquitatis magis recipientem obligat ad oꝛandum pro ſe ⁊ qõdãmodo in obli gando illum obligat deum: ⁊ ideo plus ſe diſponit ad gratiã ꝙ̃ ille qui dat mi nus munus. Similiter p'us ſe diſponit ad recedẽdum a malo: quia in hoc ꝙ fa cit maioꝛem elemoſynã: abſolui meref a maioꝛi pena: ſm ꝙ dicit Luce. xi. Date elemoſynã ⁊ omnia munda ſunt vobis. Et Thobie. xij. Elemoſyna a moꝛte li berat. Et Daniel. iiij. Peccata tua ele moſynis redime. Similiter ſi compare mus quãtitates datoꝛum in cõparatio ne ad facultatẽ dantiũ: maioꝛ quãtitas non addit ꝗ̃tum ad meritum pmij ſub ſtantialis directe ſed qõdãmõ diſpoſiti ue. vel quia diſponẽdo ad charitatẽ diſ ponit ad maioꝛem gloꝛiam: vel quia eri piendo a malo celerius facit hoĩem per tingere ad coꝛonam. Scdm enim diuer ſas cõditiones vnum datũ plus pꝛomo uet ꝙ̃ reliquũ. Unde dominus dixit. ꝙ vidua plus miſerat in gazophilacium ꝙ̃ omnes diuites: quia totum victũ ſu um poſuerat: tũc ſe habent ſicut excedẽ tia ⁊ exceſſa. Maioꝛ enim quantitas da ti plus valet ad euadendum penã: quia ſicut dicitur Pꝛouerbioꝝ. xiij. Redem ptio aie viri ſunt ꝓpꝛie diuitie. Maioꝛ ꝟo quãtitas dati ſm facultatem dantis plus valet ad acquirendã gratiam ꝓ eo ꝙ talis ſe magis diſponit ad perfectio nem beatitudinis ſcꝫ paupertatis. Et per hoc patet reſpõſio.

Sexto queritur. Utrum

bonitas operum addat ad bone intenti onis meritum quantum ad numeroſita tem. Et eſt queſtio talis. ¶ Utrum bo num opus additum operi reddat ope rantem dignum maioꝛi pꝛemio eſſentia li. ¶ Reſponſio. Notandum ꝙ pꝛoface re in merito vel ad meritum põt eſſe du obus modis ſm duplicẽ differentiã pꝛe mij. Quoddã eſt pꝛemium ſubſtãtiale: qõ qdẽ cõſiſtit in viſione ⁊ fruitione dei qõ ideo dicitur pꝛemium ſubſtãtiale qꝛ fundamentũ ⁊ ſubſtantia totius nr̃e be atitudinis eſt deus: ⁊ illo pfecte habito: pfecta eſt in nob btitudo. Aliud ꝟo eſt pmiũ accñtale qõ quidẽ cõſiſtit in gau dio qõ habef de bono creato vel de libe ratione ab aliquo malo. Accipiẽdo me ritũ reſpectu pmij ſubſtãtialis cõtingit dicere ꝙ aliqd valet ad pꝛofectũ meriti tripliciter. Aut qꝛ p illud meref hõ ma ioꝛẽ gꝛiaꝫ ⁊ h̃ mõ maioꝛ charitas vel me lioꝛ voluntas facit ad pꝛofectũ meriti. Aut quia diſponit ad merendum maio rem gloꝛiam: ⁊ talia ſunt opera perfecti onis que dicuntur facere ad meriti pꝛo fectum. Aut quia cõſeruat illud per qõ meretur homo gloꝛiam: ⁊ ſic omnia bo na opera pꝛoficiũt ad meritum: quia in ipſis exercetur charitas ⁊ operatur: con ſeruaf ⁊ radicaf vt hõ finaliter pſeueret i illa. Et hoc nõ eſt paruũ: qꝛ quicqd hõ faciat nõ ſaluatur niſi finaliter perſeue ret. Et ſic pꝫ ꝙ operum multiplicatio qõdãmodo valet ad pfectũ in merito re ſpectu pꝛemij ſubſtãtialis. Et hoc dico diſponẽdo ⁊ conſeruãdo non autem me rendo maioꝛẽ gloꝛiã ex condigno. Siẽr

ad profectum maioris pmij accidētalis pōt aliqd valere tripliciter. Aut ratiōe adeptionis aureole. Et ſic opa ſubſtāti alis excellētie faciūt ad profectū meriti voluntatis bone. Aut rōne adeptionis alicuius delectationis interne: z ſic oīa opa que fiunt ex gr̄a qddāmō valēt ad profectū pmij accntalis: qz ſm q̄ bō plu ra bona facit opa: ſm hoc de pluribꝰ io cundatur in ꝯſciētia ſua. Aut rōe dimi nutionis pene: z ſic opa difficilia z pena lia faciūt ad profectū meriti et addunt ad meritū bone voluntatis: qz remiſſio nem alicuius pene merer̄ hō ex volūtate cū ope quā nō merer̄ ex ſola volūtate.

Circa quadrage ſimāp̄mā diſtinctionē q̄ri tur. Cum actio deliberati ua diuidar̄ in bonā z malā. ¶ Utrū diuidar̄ tanq̄ per drīas oppo ſitas. ¶ Rn̄ſio. Notandū q̄ actio delibe ratiua nata eſt habere duplicē bonitatē ſcz Bonitatē nature inq̄tuz eſt actio ꝓ cedens ab aliqua virtute. Et bonitatez moris inq̄tum eſt procedēs a libero ar bitrio ſiue a volūtate. ¶ Cum ergo q̄ri tur. vtrum bonitas z malicia circa acti onē habeāt repugnantiā: ita q̄ ipam di uidant tanq̄ mēbra oppoſita. Dicēdū q̄ hoc non eſt veruz de bono prout dicir̄ a bonitate eſſentiali vel naturali: ſic eñ bonū nō ē drīa actionis: immo conuerti tur cū ente z repir̄ in omi actioni. Prout aūt bonū dr̄ a bonitate moris: ſic eſt di uiſiua drīa actionis: pro eo q̄ bonū mo ris in triplici differentia eſt. Quoddaz e ñ eſt bonū in genere. Quoddā ex cir cūſtantia. Quoddā ꝟo bonū perfectuz ſiue p̄ncipale: ſiue ſm ſe bonū. Et q̄libz harū differentiarū habet differentiā ma li ſibi ex oppoſito rn̄dentē. Nā bono in genere opponitur malū in genere. bono ex circūſtantia opponitur malum ex cir cumſtātia. Et bono ſimpliciter ſiue ſm ſe opponitur malū ſm ſe ſiue demerito rium. Horum aūt exempla ſunt mani feſta. Sic igitur actio procedēs a volū tate deliberatiua diuidi habet per acti onem bonam z malam: non ſolū per dif ferentias tanq̄ diſparatas: ſed etiam dire cte oppoſitas.

Scd̄o queritur. Utruz hec diuiſio ſit per differentias eſſentia les aut per accidentales. ¶ Rn̄ſio. No tandū q̄ idem eſt querere. Utrū hec di uiſio. Actionū alia bona alia mala ſit per differētias ēētiales. Qd̄ eſt q̄rere. Utrum bonitas z malicia ſint ꝓprieta tes vel cōditiones ēētiales actionis vo luntarie. Licet iſtud aliquo mō videar̄ concedi poſſe ei qui ſuſtinet illā opinio nem q̄ non oīs actio a deo eſt. Tamē ſm illā opinionē que cōiter ſuſtiner̄ q̄ omis actio a deo eſt: et ſm id qd̄ naturalir̄ eſt bona eſt. cōcedi non debet nec pōt ratio nabiliter ſuſtineri q̄ malicia eſſentialis ſit actioni cū potius dicat defectū circū ſtantie alicuius qui accidebat actioni. Si eñ non accideret nō poſſet priuari actione manēte. Attendendum tamē eſt q̄ malicia tripliciter contingit com parari ad actionem. Aut ſm q̄ eſt actio aut ſm q̄ eſt hec actio. aut ſm q̄ eſt ta lis actio. Si compare malicia ad actio nem ſm q̄ actio ſic tenet rōnem acciden tis ſepabilis z cōis Rationē accidentis ſepabilis tenet in hoc q̄ actio q̄ ꝯſueuit fieri cum culpa poteſt cauſa aliqua in teruenīēte fieri abſq̄ culpa. Rationem vero accidētis cōis tenet: quia circa acti onem eiuſdem ſpeciei contingit malici am in aliquibus inuenire: in aliquibus vero non ſicut aliquis predicādo fidem xp̄i ex vana gloria peccat: alius vero me retur. Si copen̄ malicia ad actionē ſm q̄ eſt hec actio: ſic tenet rōnez accidētis inſeparabilis z ꝓprij. Rationē tenet ac cidētis inſepabil̄ in hoc q̄ illa actio que eſt mala eadē numero nec poteſt vlteriꝰ eſſe bona. Sed rationē tenet accidētis

ppꝛiū aliquādo: licet non ſemper in hoc ꝙ illa malicia oꝛtum habet ex ꝓprietatibus agentis ꝛ patientis: ex quarū cōparatione neceſſario ſurgit inoꝛdinatio. ſicut patet cū filius cognoſcit matrē vel cū homo blaſphemat deum. Si vero cōparetur malicia ad actionē ſm ꝙ talis ē ſic poteſt habere rationē differētie eſſentialis actioni male ſm ꝙ mala. Et quoniā quedam ſunt noīa que imponuntur actionibus non ſm ꝙ ſunt actiones tm̄: ſꝫ ſm ꝙ ſūt defoꝛmes hinc ē ꝙ talia moꝛ nominata cōiuncta ſunt malo. Et ſicut caſtitas ponitur in genere boni eſſentialiter: ſic adulterium ꝛ mēdaciū ponit in genere mali eſſentialiter.

Tercio querit. Utrū

diuiſio actionis deliberatiue per bona et mala ſit per differentias immediatas an ſit ponere per differentiam terciā videlicet actionē indifferentē. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ cum queritur. Utrū actio diuidatur per bonum ꝛ malū tanꝗ̃ per dr̄ias immediatas: eſt qō de actione voluntatis deliberatiue: ſm ꝙ deliberatiua eſt Illa em̄ eſt que diuidit per bonum ꝛ malum. Notandum ꝙ in operibus voluntatis deliberatiue eſt ponere medium inter maliciam ꝛ bonitatem Nam quedā actio a voluntate deliberatiua procedens eſt oꝛdinata ad finē debitum ſcꝫ ad deum ꝛ hec quidem eſt bona: ꝛ ſi ſit ex charitate eſt meritoꝛia vite eterne merito condigni. Si autem fiat extra charitatē meritoꝛia merito ꝯgrui Quedam vero actio deliberatiua ex voluntate procedēs eſt nō oꝛdinata ad deum tanꝗ̃ ad finem: et hec eſt diuiſio per immediata: ſed non omnis actio non oꝛdinata ad deum tanꝗ̃ ad finem eſt mala. Quedam non oꝛdinatur pꝛopter inoꝛdinatam conuerſionem ad creaturaꝫ. Quedam vero non oꝛdinatur pꝛopter operantis negligentiam. Quedaꝫ vero non oꝛdinatur pꝛopter operantis infirmitatem ꝛ miſeriam. ¶ Pꝛima differentia actionis non oꝛdinate eſt mala malicia cōmiſſiōis. Scd̄a obmiſſionis. Tercia vero neutro mō eſt mala ſed indifferens. Talis autem actio eſt quando ꝗs facit aliquā operationē ita ꝙ circa creaturam non afficitur inoꝛdinate: nec tamen illam operationē cōparat ad deum ſed facit pꝛopter aliquē finem qui reſpicit indigentiaꝫ nature vt cum quis ambulat vt recreetur: vel comedit vt reficiatur talis actio indifferens iudicatur quia deus nec illam remunerat nec īputat in culpam: ꝛ hoc quia in tali actione non eſt malicia cōmiſſionis: quia non eſt inoꝛdinata dilectio: nec etiam obmiſſionis non em̄ ſemper obmittit homo quādo actiones ſuas non refert in deum. Indulgetur enim nature fragili ꝛ infirme vt multa poſſit talia facere: nec deus requirit ab homine in tali ſtatu diſtractionis ꝛ miſerie ꝙ oīa que facit referat ad ſe: requirit tamen aliquādo quando eſt locus et tempus: ꝛ tunc ſi homo non referat obmittendo peccat. patꝫ ergo ꝙ diuiſio actionis per bonam ꝛ malā non eſt ꝑ differentias immediatas: pꝛo eo ꝙ inter has differentias contingit reperiri medium. ſiue actio conſideretur ſm genus operis. ſiue reſpectu operātis.

Quarto querit. Utrū

omne peccatum actuale ſit voluntarium. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ voluntarium poteſt dici aliquid tripliciter. Aut voluntate aliena. Aut voluntate pꝛopria. Aut partim volūtate aliena et partim volūtate pꝛopria. Et ſm triplicem hunc modum dicendi voluntariuꝫ triplex eſt differentia peccati. Peccatū nanꝗ̃ oꝛiginale voluntarium eſt: ſed nō voluntate eius in quo eſt: ſed voluntate eius a quo ſcꝫ ade. Adam enim voluntaria tranſgreſſione coꝛrupit ſe ꝛ totam poſteritatem. Voluntarium autem voluntate pꝛopria eſt peccatum actuale

moꝛtale hoc quidem genere peccati nullus peccat niſi conſentiens. Voluntarium aũt medio modo ſcꝫ partim volũtate propria: partim voluntate aliena eſt veniale peccatum: illud maxime qđ cõſurgit ex repugnantia carnis ad ſpiritũ vel corruptionis viriũ anime. Hoc inq̃ꝫ peccatum: quia partim eſt a voluntate aliena: partim a voluntate ꝓpria. Ideo qđdãmodo ſm Auguſti. Quia hõ non voluit vitare peccatum dum valuit inflictum eſt vt non poſſit dum velit. Voluntariũ inquã dicitur per comparationem ad volũtatem ade quia adam deliberatiue voluit: vnde ⁊ corruptio ſubſecuta eſt ex qua oriuntur in nobis motus inordinati qui dicuntur eſſe peccata venialia. Voluntariũ autem voluntate propria peccantis non eſt eſſe peccatum veniale ſimpliciter: ſed ſm quid. Illud eñ volũtarium ſimpliciter eſt a voluntate ꝑambula ⁊ mouente. Illud aũt qđ oritur cõcomitante voluntate ⁊ non ꝓhibente vel precauente dum poſſit prohibere vel precauere dicitur voluntarium qđdãmodo ſiue interpretatiue pro eo ꝙ talis deordinatio voluntati imputatur: ⁊ hoc modo ſaltem omne peccatũ veniale dicitur voluntarium: quia nemo peccat venialiter niſi cum habet voluntatis vſum: nemo etiam venialiť peccat in eo ꝙ nullo modo poteſt prohibere nec etiam potuit precauere. Venialia enim peccata ⁊ ſi oĩa nõ poſſint precaueri nec prohiberi. nullum eſt tamẽ ſingulare peccatum qđ non poſſit prohiberi: vel qđ ſaltem nõ poſſit precaueri. Licet eñ aliquis ſit ſtatus in quo neceſſe ẽ aliquẽ cadere in aliqđ peccatum predeterminatum: illum tamen ſtatum potuit quis precauere: ⁊ ideo ſi non precauerit voluntati eius imputatur q̃uis tũc illud prohibere non poſſit. Patet ergo ꝙ omne actuale eſt voluntarium. Nã mortale eſt voluntarium ſimpliciter. Veniale autem vel eſt voluntarium ſimpliciter: ſicut illud quod fit ex deliberatione: vt mendacium iocoſum vel ſm quid ſiue quoddãmodo: ſicut illud quod fit ſurreptione ſicut ſunt primi motus hominum.

Quinto q̃rit. Utrum

omne peccatum ſit circa voluntatem ſicut circa ſubiectum propriũ. ¶ Reſponſio. Notandum ꝙ peccatum de ſua ratione duo dicit. Primo dicit deordinationem ſiue priuationẽ ordinis circa actuꝫ alicuius potentie. Dicit nihilominus illam deordinationationem vt dignã vituperatione ⁊ punitione ⁊ q̃tuꝫ ad primum peccatum tenet rationem vicij aliquo modo corrũpentis: q̃tum ad ſcđm tenet rationem culpe et demeriti. Cum autem comparamus peccatũ ad ſubiectum propriũ. Aut loquimur de ipõ inq̃tum eſt culpa: aut inq̃tum eſt viciũ. Si de ipõ loquimur inq̃tum eſt culpa et demeritũ: ſic proprie et preciſe reſpicit liberum arbitriũ. Qm̃ eñ libero arbitrio cõmiſſum eſt regimen totius hominis: ſi aliq̃ deordinatio fiat in regno totius anime ipſi libero arbitrio imputatur. Vñ ſi omnia membra ⁊ oẽs potẽtie in quibꝰ deordinatio facta eſt traherenť in cauſam oĩa conquerenť de libero arbitrio cui ſubiecta ſunt. Si loq̃mur de culpa ſm ꝙ eſt vicium dupľr oportet loqui. Comparať autẽ deordinatio illa ad actũ alicuius potentie tanq̃ꝫ ad materiale circa qđ et tanq̃ꝫ cauſale a quo. Si igitur loq̃mur de illa deordinatiõe materialiť ſic dico ꝙ nõ ſolũ circa actũ voluntatis ſed etiam circa actus aliarũ potentiarũ anime conſiſtit. Actus enim memorie ⁊ intelligentie: ⁊ aliarũ potentiarum aĩe ſubiacentiũ voluntati deordinari habent per diuerſa peccata. Si autem loquamur de illa deordinatione cauſaliter: ſic oĩs talis deordinatio eſt a volũtate. ¶ Si querať ratio huius dicendũ ꝙ eſt triplex. Prima quia peues

voluntatē conſiſtit regiminis dominiū Secunda quia ad ipſam pertinet regiminis complemētum pro eo ꝙ ipſa alijs potentijs imperat et a nulla imperatur. Tercia quia in ipſa reperitur rectitudinis principium. Amor eñ principiū eſt rectitudinis z obliquitatis: ſicut oſtendit Auguſtin⁹. Unde bonus amor eſt fundamentum ciuitatis dei. Et malus fundamentum ciuitatis diaboli. Et huius ratio eſt: quia amor eſt radix omnium affectionum et tante adherentie vt transformet amantem in amatum. In obliquatione conſiſtit bonitatis amiſſio hinc eſt ꝙ ab ipſa voluntate oritur omne peccatum. Patet igitur ꝙ peccatum inq̄ꝝtum tenet rationem culpe voluntatem reſpicit vt ſubiectū inq̄ꝝtum etiam tenet ratonē vicij reſpicit voluntatem vt principium z vt ſubiectum primum licet aliquo modo reſpiciat actus aliarum potentiarum.

Sexto querit. Utrum ſicut peccare ſic etiam puniri ſit voluntatis propriū. ¶ Reſpōſio. Dicendum ꝙ pena rōne pene duo nominat vicꝫ nocumentum nature et inſtrumentū diuine iuſticie: vnum tamen materiale: reliquum tanꝙ formale. Unde pena et eſt vlcio z eſt paſſio. Cum ergo pena cōparatur ad aliquid. Hoc pōt eſſe aut inq̄ꝝtum vlcio aut inq̄ꝝtum paſſio. Si inq̄ꝝtum vlcio ſic proprie habet cōparari ad ipſam voluntatē. Deus eñ non vlciſcit̄ de ſe manu vel pede vel aliqua potentia ſenſitiua: ſed de voluntate deliberatiua de qua vlciſcitur deus non ſolum affligendo ipām in ſe ſed etiā affligēdo eā in ceteris membris corpis in quibus ipſa cupiebat delectari. Sic patet igitur ꝙ pena z inq̄ꝝtum eſt vlcio z inq̄ꝝtum ē paſſio plene tenens rationem pene directe reſpicit ipſam voluntatē ꝙ ꝓprium eſt ipſius voluntatis puniri.

Circa quadrageſimāſecundā diſtinctionem queritur pmo. ¶ Utrū peccatum voluntatis z operis ſint duo peccata vel vnum. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ dupliciter contingit cōparari peccatū operis exterioris z voluntatis interioris Uno modo put iſta duo cōiuncta ſunt z ordinata: ita ꝙ vnū eſt ex altero: z ſic voluntas interior cum actu exteriori non facit diuerſa peccata pro eo ꝙ vnus eſt ibi contemptus z vna auerſio z vna cōuerſio. Uoluntas enim eſt que contēpnendo conuertitur dū ad bonum cōmutabile cōuertitur: non ſolum q̄ꝝtum ad actum proprium: ſed etiam q̄ꝝtum ad actum inferioris potētie qui ei ſubijcitur. Quia igitur peccatuꝫ ſm ꝙ hmōi dicit deordinationē per contemptum z auerſionem a deo z conuerſionem ad creaturam Hinc eſt ꝙ cum ibi ſit vna deordinatio. patet ꝙ peccatū voluntatis z operis vnum eſt loquēdo formaliter prout illa cōiuncta ſunt. Licet aūt vna ſit ibi ratio deordinandi: plura tñ ſunt ibi deordinata: z ideo q̄ꝝuis peccatum ibi vnum ſit formaliter: plura tamen ſunt ibi materialiter. Si aūt cōparemus voluntatē interiorē ad opus exteri⁹ put ſepata ſunt: ita ꝙ vn⁹ peccet voluͤtate tm̄: alius peccet volūtate z opere ſic peccatū voluntatis z opis ſunt diuerſa pctā: non ſolū materialiter: verūetiaꝫ formaliter pro eo ꝙ actus voluntatis in quo conſiſtit prima ratio deordinandi numeratur z eſt alius z alius. Hoc aūt modo non querit magiſter in littera. Utrum voluntas interior z actio exterior ſint diuerſa peccata. Hoc eñ nō eſt dubiū ꝙ diuerſis peccatis peccat quis ſi vna vice tm̄ velit malum: alia vice velit et perficiat. ſed de hoc q̄rit. Utrum voluntas interior et actio exterior ſint diuerſa peccata: ſcdm̄ ꝙ vnum ab altero procedit z vnum alteri coniungitur.

Et ad hoc reſpōdendū ꝙ q̄uis ſint plura opa culpabilia et plura deordinata. tamē quia vna eſt ratio deordinandi:et vnus eſt ibi actus voluntatis nec alter eſt culpabilis niſi ꝓpter illū vnū eſt ibi peccatū. Et huic modo dicendi magis cōcordat magiſter in littera reſpōdens obiectionibus que fiunt pro parte altera. Et recte facit in hoc qꝛ q̄uis aliqd poſſet dici numerari ex quadā improprietate ſolummō ex parte principij materialis:tamen ꝓprie loquendo nō numeratur aliqd ex parte principij materialis niſi qꝛ cū numeratione ex parte principij materialis ꝯcurrit nūeratio ex parte formalis:ſicut albedo numerat̄ in duobus hominibus albis. Non ſic autē eſt in propoſito. Et ideo rationes oſtendūt ſcꝫ voluntatem interiorem ⁊ actionē exteriorem eſſe vnum peccatū.

Secūdo querit̄. Utrū

peccatum operis addat ſuꝑ peccatū voluntatis. ¶ Reſpōſio. Dicendū ꝙ cum queritur vtrum opus addat aliquid ad maliciam voluntatis:hoc dupliciter poteſt intelligi. Uno modo reſpectu volūtatis que pōt in opus ꝓcedere:ſed tñ nō procedit:quia oīno nō plene vult ⁊ reſpectu talis abſq̄ dubio malicia opis addit. Cum eīm peccatū ꝯſummat̄ in opere tunc eſt planior cōſenſus:⁊ non ſolum mō dicitur mādu care mulier ſed etiam vir:⁊ ideo peccatum tunc maius ⁊ grauius eſt ratione maioris cōuerſionis et etiaꝫ auerſionis. Alio mō pōt intelligi reſpectu voluntatis que quidem in op⁹ non procedit:non qꝛ non velit: ſed qꝛ nō poteſt. Et tunc mouetur iſta qō cū vtro bſq̄ ſit plena voluntas. Utrum grauius peccet qui vult ⁊ non poteſt:aut qui vult et facit:eſto ꝙ vterq̄ moueatur ex equali amore. Hoc igitur modo queſtione intellecta reſpondendū eſt ꝙ vnum peccatū dicitur eſſe maius altero tripliciter. Aut ratione maioris contēptus dei. Aut ratione maioris libidinis ſiue delectationis. Aut ratione maioris dānificationis. Primo mō loquēdo opus non addit ad iniquitatem voluntatis: quia voluntas plena a deo auertitur ꝑ ſe:ſicut cū eſt operi ꝯiuncta. Quātū vero ad delectationem ſiue libidinem addit ⁊ aggrauat:maxime q̄tum ad gen⁹ peccati carnalis.quo quideꝫ peccat homo in ſeipſo. Similiter q̄tum ad damnificationē addit: ⁊ hoc maxime q̄tum ad gen⁹ peccati quo quis peccat in proximum. Quantūcunq̄ enim aliquis cū velit fornicari:nunq̄ delectat̄ ſicut quādo voluntas coniungitur actui. Similiter quantūcunq̄ velit aliquis alteruꝫ occidere: non tm̄ facit damnum q̄tum ſi actu occideret. Et quoniam deus iudex iuſtus in puniendo non tm̄ conſiderat in peccato magnitudinem contemptus:ſed etiam magnitudinem delectationis et magnitudinem damnificationis hinc eſt ꝙ aliquo modo opus addit ad nequiciā voluntatis.

Tercio querit̄. Utrum

veniale ⁊ mortale conueniant in auerſione. ¶ Reſponſio. Dicendū ꝙ abſq̄ dubio peccatum veniale non communicat cum mortali in auerſione ſm̄ ꝙ auerſio dicitur proprie: importat eīm del cōtemptum:⁊ cōtemptus dei iram meretur ⁊ mortem. Peccatū autem quo quis meretur iram ⁊ mortem non dꝫ dici veniale immo potius mortale:et propterea cōiter tenetur ꝙ auerſio ꝓprie loquendo reperitur in peccato mortali non veniali. Et iſtud melius patet ſi modū attendamus ꝑ quē homo dicit̄ auerti a deo ⁊ cōtemnere deū cōmittēdo adqꝺ pctm̄ in q̄ nihil cogitat de deo. Aut eīm auertit̄ homo a deo qꝛ facit contra diuinū mandatū. Aut qꝛ ponit ſibi bonū creatū tanq̄ finem vltimum. In hoc nanq̄ ꝙ facit cōtra diuinū mandatū recte a deo auertit̄ quia mandatū eſt via recte perueniendi

ad deū:qui igit̄ facit ꝯ mandatū incedit directe via ꝯria. Ideo quaſi faciē ſuam retrorſum ꝯuertēs tergū vertit ad illuꝫ in quē debebat ꝑ mādatū tendere. Sil'r cum ſtatuit ſibi creaturā tanꝙ finē vltimū:recte dr̄ a deo auerti. Ala em̄ media eſt inter creaturā ⁊ deū inꝙtū eſt imago dei. Dū ergo ad creaturā ſe tanꝙ ad finem ꝯuertit:faciē ſuā q̄ debebat eſſe ſurſum verſa deorſū inclinat:⁊ ideo ſe auertit a deo. Et vtroqꝫ dictoꝝ modoꝝ auerſio nō eſt ſine ꝯtēptu. nā qui mādatū dei trāſgredit̄ ꝯtēpnit mādantē. Veniale pctm̄ nec eſt directe ꝯ dei mādatū nec ſtatuit creaturā tanꝙ finem vltimū ⁊ ideo nō ē in eo nec auerſio nec ꝯtēptus. Sed quia veniale fit preter dei mandatum. in veniali peccato creatura nō refert̄ in deū. hinc eſt ꝙ ꝑ veniale quodāmodo recedit homo a via mandandi quodāmodo etiaꝫ moroſe adheret ei per quod deberet tranſire. Vñ ⁊ in veniali eſt quedam elongatio ⁊ quedā retardatio.

Querit̄ quarto Utrum

veniale ꝯueniat cū mortali i reatu pene et'ne. ¶ Rñdeo. Notādū ꝙ ſic̄ fides nr̄a dicit pctō mortali debetur pena eterna. Quare aūt pctō mortali debeatur pena eterna multiplex cōſueuit aſſignari rō. ad preſens ſufficit vna ſcꝫ. dum homo peccat mortal'r ſepat ſe a via gr̄e ⁊ ſubicit ſe ꝑpetue impotētie exeundi de culpa ꝙtū ē de ſe. Nemo em̄ pōt a culpa mortali reſurgere niſi ꝑ creationē ⁊ infuſionem noue gr̄e ⁊ noue vite. ⁊ ꝓpterea rōne iſti⁹ impotētie pctō mortali annexa ē obligatio ad et'nitatē pene. Hec autē pena et'na ⁊ ſi oī pctō mortali debet̄ non tm̄ oī ꝓſoluit̄: qa ꝙuis mortale pctm̄ reddat hoiem impotentē ad reſurgēdū ꝑ ſeipm̄ ꝯtingit tn̄ hoiem releuari ꝑ diuinū auxilium. Debet̄ igitur pctō mortali pena eterna:qꝛ ſepat hoieꝫ a vita:ꝓſoluit̄ aūt pena eterna i eo ꝙ tenet hoiem in eternū ſepatū a vita. Qm̄ igit̄ veniale pctm̄ nec ſepat hoiem a vita: qꝛ nō excludit gr̄am nec tenet hoiem ꝑpetuū ſepatum a vita Hinc ē ꝙ pctm̄ veniale nec de ſe obligat ad penā eternā:nec ei ſm̄ ſe reddit̄ pena eterna. Quia ꝓ pctm̄ veniale cōiungi hꝫ ei qđ ſepat a vita. Hic ē ꝙ rōe adiūcti pena ei debet̄: ⁊ pena eterna ꝓſoluitur ſi decedat cū mortali ſimul ⁊ cum veniali. Et rō hui⁹ eſt qꝛ nullū pctm̄ deleri pōt abſqꝫ gr̄a: et ꝙdiu durat culpa durare debet ⁊ pena. Nihilominꝰ tn̄ ei ꝙtū eſt de ſe debet̄ pena tpalis:cum ſimul poſſit ſtare cū gr̄a:et ꝓpterea veniale noiat̄ vt in hoc diſtinguat̄ a genere pcti mortalis qꝛ mortale aufert principiū vite ⁊ venie videlicet ipſam grām. Veniale aūt ꝙtū eſt de ſe nō aufert:imo ſimul cū illa manet. ꝗ patet ꝙ pctō veniali non debet̄ pena eterna: niſi rōne cōiunctionis.

Querit̄ quinto. Utruꝫ

pctm̄ diuidi habeat ꝑ differētias materiales tm̄:an etiā ꝑ formales. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ dupl'r cōtingit loq̄ de pctō. Aut in cōcretione: aut in abſtractione. Si in abſtractōe ſic dicendū ē ꝙ queādmodū pctm̄ cū ſit ꝑuatio nō hꝫ ordinari niſi ꝑ accidens ſcꝫ ꝑ ꝯpationē ad ſuū oppoſitū:ſic etiā non hꝫ formal'r diſtingui niſi rōne ſui oppoſiti: ꝑuationes diſtinguunt̄ em̄ ꝑ habit⁹. Vñ ſicut caſtitas et fortitudo ſunt ꝟtutes formal'r differentes in genere virtutis. Sic etiā luxuria ⁊ puſillanimitas q̄ oppoſita ſunt iſtarū duarū ꝟtutū formal'r dicunt̄ differre in genere viciorum. nō tamen ſm̄ formam ſuam:ſed ſm̄ formā ſui oppoſiti. Si autem loquamur de peccato in concretione ſic non tm̄ dicit priuationē ſed etiam actum vel habitū ſubſtratū:⁊ qm̄ actus vel habit⁹ ſubſtrat⁹ peccato nō tm̄modo diuerſificat materialiter immo etiā formali differentia. alia em̄ eſt pronitas ad luxuriā. alia pronitas ad ſuperbiam: et alius actus quo ſuperbit aliquis ⁊ ali⁹ quo luxuriatur. non tm̄modo ſm̄ mater/

riam ſed ſm formã ꝓpter formalẽ differentiam obiectoꝝ. Hinc eſt ꝙ peccatum ſm ꝙ concretiue accipiť diuidi habet ꝑ differentias nõ tm̃ materiales verũetiã formales. Formales dico nõ reſpectu deformitatis: ſed reſpectu habitivel actus ſubſtrati.

Queriť ſexto. Utrum

peccatum habeat diuidi per auerſionez ⁊ conuerſionẽ tanq̃ per diuerſas peccatorum differentias ſiue per diuerſa peccata. ¶ Reſpondeo. Dicendum ꝙ auerſio dupliciter capitur. Uno modo prout dicit deordinationẽ circa actum conuerſionis. Alio modo prout dicit actuz a conuerſione diſtinctum. Primo modo conuerſio nõ ponit in numerũ cum auerſione: nec faciunt diuerſa peccata. immo illa duo eſſentialiter clauduntur in omni peccato mortali. Nam conuerſio non eſt culpa niſi quia inordinata: nec eſt inordinata niſi q̃a auertitur homo a deo cui deberet inherere tanq̃ fini vltimo. ⁊ hec auerſio eſt a peccato in cuius perpetratione peccator nihil cogitat de deo. ¶ Secundo modo ſcilicet prout auerſio dicit actum diſtinctũ contra conuerſionem ſic conſtituit diuerſum peccati genus. Hoc enim modo auerti eſt odio haberevľ inuidere: ſicut ſupra dixit magiſter diſtinctione quinta. Et conſtat ꝙ aliud genꝰ peccati eſt odire deũ: ⁊ aliud amare cõmutabile bonũ. Et quoniã vt plurimũ auerſio in peccato accipiť tam prout dicit deordinationẽ a deo tanq̃ a fine: q̃ ꝓut dicit motũ inordinatũ cõtra deũ. Hinc eſt ꝙ conuerſio ⁊ auerſio potius comparanť ad peccatum ſicut differentie conſtituentes q̃ ſicut differentie diuidentes. Et ideo concedendũ ꝙ hoc modo auerſio ⁊ conuerſio nõ faciunt diuerſa peccata: ſed quia ſunt diuerſe radices concurrentes ad completionẽ vnius peccati.

Circa quadrageſimãtertiã diſtinctionẽ q̃riť ꝑmo. Utrũ pctm̃ in ſpm̃ſanctum dicat genꝰ pcti diſtinctum ab alijs generibus pctõꝝ. Rñdeo Dicendũ ꝙ pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ dicit genꝰ pcti diſtinctũ ab alijs generibꝰ pctõꝝ ratione triplici. ſcꝫ ꝑncipij. oppoſiti. ſubſtrati. ¶ Rõe ꝑncipij q: pctm̃ in ſpm̃ſanctum dr̃ eſſe illud qđ eſt ex certa malicia ſiue induſtria ex q̃ non ꝓcedit omne peccatũ: ſed illud ſolũ qđ facit homo ſcienť ¶ Rõne oppoſiti ſilr̃ diſtinguiť quia cũ triplex ſit gr̃a ſcꝫ innocẽtie. baptiſmalis ⁊ pnĩalis. Peccatũ in ſpm̃ſctm̃ ꝓprie hꝫ opponi gr̃e pnĩali: ⁊ eã impugnat q̃tuz ad ſui iniciũ ⁊ q̃tũ ad ſui terminũ. Sic ꝑ originale ꝑditur gr̃a innocentie: ⁊ per actualia impugnať gratia baptiſmalꝭ. ¶ Ratione vero actus ſubſtrati ſimiliter diſtinguitur. quia cum peccatũ illud ſit impugnatiuũ gratie: ⁊ malicia ſit in ipſo ſpiritu ſm ſe. pctm̃ in ſpiritũſctm̃ conſiſtit circa actũ ipſiꝰ ſpũs ſicut patet in deſperatõe ⁊ obſtinatõe. Uñ fornicatio ⁊ adulteriũ nõ põt aliquo mõ dici pctm̃ in ſpm̃ſctm̃. ¶ Rõne ergo ſui ꝑncipij ⁊ oppoſiti ⁊ actꝰ ſubſtrati pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ eſt genus pcti determinatũ. Et rõne hoꝝ triũ ſic noiať vt dicať pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ videlicet rõne malicie a q̃ procedit: q̃ directe opponiť bonitati appropriate ſpũiſctõ. Rõne pnĩalis ſiue finalis gr̃e quã ꝓuat: que eſt effectꝰ appropriatus ſpũiſancto. ¶ Ratione etiã actus ſpũalis circa quẽ conſiſtit. Unde directe dicitur peccatũ in ſpiritũſanctũ qđ eſt in ſpiritu: ⁊ circa actũ ſpũs malignitatꝭ. Et ſic pꝫ ꝙ pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ eſt genus pcti ab alijs generibus peccatoꝝ diſtinctũ.

Queriť ſecundo. Utrũ

peccatuz in ſpm̃ſctm̃ ſemꝑ habeat aliud pctm̃ p̄ambulũ. ¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ de peccato in ſpm̃ſanctũ differẽter eſt lo

qui ſm eius ſpēs differentes. Quedam eīm ſunt ſpēs peccati in ſpiritūſanctū que nullo modo poſſunt eſſe abſq3 pctō pre/ambulo. ſicut ſunt obſtinatio deſpera/tio ⁊ finalis ipenitētia. talia ei reſpiciūt pctm̄ p̄ambulū q̄ſi materiā circa quā et etiā ſicut cauſam. Nemo enim deſperat de venia niſi q̄ fecit malum. nemo impe nitens eſt niſi qui habet vnde peniteat. Sunt et alie ſpecies peccati in ſpiritum ſanctum que quidem poſſunt eſſe abſq3 preambulo: pro eo ꝙ actus ipſarū non reſpicit determinate peccatum p̄ambu/lum ſicut ē inuidētia fraterne gratie: et impugnatio veritatis agnite ſicut eſt p̄ſumptio de impunitate. Poteſt eīm quis fraterne gratie inuidere ⁊ veritatē agni tam impugnare ⁊ de inpunitate p̄ſume re: etiam ſi nulla actualis culpa p̄ceſſit: ⁊ hoc ꝓpter libertatem voluntatis que in quolibet horum peccatoꝝ propria de ordinatione poteſt ſe p̄cipitare. attamē quia iſta ſunt peccata valde grauia vix aut nunq̄ contigit ꝙ aliquis in hec ca/dat niſi mens eius fuerit per alia pecca ta deprauata. Concedēdum eſt ergo ꝙ peccatum in ſpiritumſanctū non ſolum eſt genus peccati diſtinctum ab alijs ge neribus peccatorum ſm formā ſed eti/am ſeparari poteſt ſm exiſtentiam ita ꝙ committatur ſine culpa: q̄uis rariſſime p̄ambula contingat.

Queritur tercio. Utrū illud peccati gen⁹ ſit grauiſſimū. ¶ Re ſpondeo. Dicendū ꝙ peccatū in ſpiritū/ſanctū eſt grauiſſimū. ⁊ quia naturā ma xime ledit: ⁊ q2 oculos dei maxime offen dit. Naturā inq̄ maxime ledit: dum nō ſolum aufert ei ſanitatē: ſed etiā p̄cludit viā ad ſanitatē. Unde ſicut morbꝰ peri/culoſior eſt qui non tm̄ ledit naturā ſed etiā precludit viam ad ſumptionē cibi vel medicamēti. Sic intelligendū eſt de illo morbo ſpūali. Oculos dei maxime offendit: quia nullum habet colorē excu ſationis: ⁊ ideo peccans hoc genere pec/cati meretur ſe verius iudicari. Et pro/pter hec duo dicit magiſter. ꝙ hoc pec/catum ceteris eſt grauius ⁊ abhomina/bilius: vt grauius dicatur ratione ma/ioris leſionis: abhominabilius ratione defectus excuſationis. Ratio autem hu ius eſt: quia peccatum in ſpiritūſanctū eſt ex malicia et non ſolum ex malicia: ſed ex malicia et induſtria. Peccat enim tunc quis peccato in ſpiritūſanctū quan do ad malum mouetur: ex nequicia ſpi/ritus ſciens ſe moueri ad malū. Unde peccatum in ſpiritūſanctum eſt ex mali cia conflata. ex concurſu malicie ex ori/ginali peccato contracte ⁊ malicie actua lis coniuncte induſtrie ⁊ ideo non tm̄ di citur eſſe ex malicia ſed etiā ex certa ma/licia. Prima autē malicia ſcilicet ex ori/ginali relicta hoc peccatum nō excuſat: quia talis malicia eſt ex ipſa voluntate ſm ſe: ⁊ ideo cum voluntati ſubiaceat: nō minuit rationem voluntarij: ſicut fa/cit infirmitas ⁊ ignorantia: et quia non minuit rationem voluntarij: non dimi/nuit de ratione peccati: ⁊ propterea non ſolum non excuſat: ſed et multum ag/grauat: tum ratione improbitatis pro/prie. tum ratione cognitionis adiuncte: vtriuſq3 eſt enim aggrauare: et ſic patet ꝙ oculos dei maxime offendit: quia ex certa malicia. Naturam etiam ledit ex eadē cauſa. Leſio enim peccati ꝓprie et principaliter ↄſiſtit in deordinatiōe vo luntatis: et quanto voluntas magis ſe deordinat et deprauat tanto magis im/probe ad aliquid ſe inclinat. Et quia ex certa malicia hoc peccatum procedit. Ideo in hoc peccati genere ſciēter ⁊ pru/denter: immo etiam impudenter pecca/tor preelegit malum: et ideo voluntas eius in hoc peccato magis reſpuit bonū q̄ in alijs quia amplius inficitur volun tatis guſtus. Et hinc eſt etiā ꝙ reſpuit medicamentum quemadmodū guſtus maxime infectus reſpuit bonum cibum

Qm̄ ergo hoc peccatū ex certa malicia procedit. Hinc ē ꝙ eſt ceteris grauius ꝛ abbominabilius ꝗꝫcū eſt ex genere pcti. Hinc ē etiā ꝙ ē maxime nature leſiuum ꝛ maxime oculoꝝ diuine maieſtatꝫ offenſiuum. patet ergo ꝙ eſt grauiſſimū.

Querit̄ quarto. De huius pctī irremiſſibilitate.

¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ſicut mgr̄ in lr̄a innuit quorundam opinio fuit ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſcm̄ diceretur irremiſſibile: qa vix aut raro aut difficiliter dimittit̄. Alij vero dixerunt ꝙ illud pctm̄ dr̄ irremiſſibile: qꝛ nullo mō remitti hꝫ pro eo ꝙ tali pctō peccans digne penitere non pōt. Vterqꝫ aūt iſtorū modoꝝ dicendi cōueniēs eſt ꝛ verus nec vn⁹ repugnat alteri ſi recte intelligant̄. Sicut em̄ remiſſibile dicit̄ duplr̄. Vno mō dicit aptitudinē. Alio mō dicit conſuetudinē. Sic ꝛ irremiſſibile duplr̄ pt̄ dici. Vno mō vt dicat̄ irremiſſibile. i. ineptū ſiue īpoſſibile ad remittendū. Alio mō vt dicat̄ irremiſſibile qđ eſt incōſuetum remitti. Vtroqꝫ iſtoꝝ modoꝝ dicit̄ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ eē irremiſſibile. Nam omne pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ vel eſt impnia vl̄ hꝫ īpenitētiā ānexā. Impnia aūt dr̄ duobus modis ſicut ꝛ ꝑſeuerātia. Vno mō ꝑſeuerātia ꝓpoſitū ꝑſeuerādi. Alio mō ꝯtinua ꝑmanētia in bono vſqꝫ ad finem. Sic ꝛ impnia dr̄ duplr̄. Vno mō dr̄ impnia ꝓpoſitū nō penitēdi. Alio mō cōtinua ꝑmanētia in malo vſqꝫ ad diē extremū incluſiue. Et ſm̄ iſtū moduꝫ duplr̄ pt̄ dici. Vno mō ꝓut claudit in ſe īpniaꝫ q̄ quidē eſt finalis ꝑſiſtentia ī malo ꝛ ſic dr̄ irremiſſibile: qꝛ n̄ pt̄ remitti. ſic̄ final̄ gr̄a nō pōt ꝑdi. Sed h̄ mō peccare peccato in ſpm̄ſctm̄ nemini eſt attribuendū vſqꝫ ad illud inſtans in q̄ poſſet dici de iſto ꝙ final̄r ſit īpenitens. Et valde ſtricte accipit pctm̄ ī ſpm̄ſctm̄. Alio mō dr̄ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ ꝓut claudit in ſe impenitentiā. i. ꝓpoſitū nō penitendi. hoc mō dicit̄ irremiſſibile. i. inconſuetū remitti. Quāuis em̄ nō ſit īpoſſibile ad remiſſionem: quia tale ꝓpoſitū mutari pōt. Raro tamē ꝛ vix remittit̄: quia tale ꝓpoſitū claudit viā ad gratiā ꝛ impedit ſpūſſcti ingreſſum. Illud qđ gratiā introducit ꝛ qđ ad gratiā diſponit de cōgruo: eſt voluntas recedendi a pctō: ꝛ ideo cū volūtas faciē ſuā obfirmauit in oppoſitū niſi fiet ei ſpālis gr̄a ꝛ donū vocationis ꝛ adiutoriū nō ꝑuenit ad remiſſionis beneficium. Vltima tn̄ rō videt̄ oſtendere ꝙ nullo mō debeat dici irremiſſibile: ſed iam manifeſta eſt ꝑ ea q̄ dicta ſunt: ſed dicitur irremiſſibile quia priuat diſpoſitionem ad bonum.

Querit̄ quinto. De numero ꝛ ſufficiētia ſpecierū hui⁹ pcti.

Et cōiter ꝯſueuerūt hui⁹ pcti ſex ſpēs aſſignari. ſcꝫ deſperatio. p̄ſumptio. obſtinatio ꝛ inuidētia fratne gr̄e. īpugnatio veritatis agnite. ꝛ finalis īpenitētia. ¶ Reſpondeo. Dicēdū ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ dr̄ recte eſt ꝯ effectū ſpūſſancti. qui quideꝫ dicit̄ gr̄a penitētialis. Hec autē pnialis gr̄a ſm̄ ꝙ in ſacramēto ꝯſiderat̄ tria reſpicit. videlicet medicū. egrotū. ꝛ miniſtrum. Ex parte medici duo cōcurrunt ſcꝫ miſericordia per quā remittit offenſam: ꝛ iuſticia ꝑ quā exigit emendā. contra miſericordiā eſt deſperatio. cōtra iuſticiam eſt p̄ſumptio. Ex parte egroti duo cōcurrunt. videlicet deteſtatio peccati p̄teriti. ꝛ propoſitum nō peccandi. contra deteſtationē eſt obſtinatio. ꝯtra ꝓpoſitū nō eſt peccādi finalis īpenitentia. Ex parte miniſtri ſimilr̄ duo concurrunt. veritas doctrine per quā peccatores inſtruat. et ſanctitas gratie ꝑ quā ipſum adiuuat ꝛ ſubleuat. contra veritatem doctrine eſt impugnatio veritatis agnite. contra ſanctitatem gratie eſt inuidentia fraterne charitatis. Iſte modus quo aſſignantur ſex ſpecies conuenientior ꝛ communius tenetur. ꝛ ſic patet Reſponſio.

Queritur ſexto de ſpeciebꝰ hui⁹ peccati q̄tū ad rōnes ꝓprias. ¶Rñdeo. Dicendū ꝙ queadmoduꝫ in opibꝰ meritorijs charitas dat formā:ita ꝙ nihil ē meritoriū niſi ex charitate ꝓcedat. Sic intelligēdū in pctō in ſpm̄ſctm̄ ꝙ malicia dat formā huic pctō. vñ nihil dicēdū ē eſſe pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ niſi qđ ex certa malicia ꝓcedit. Et qm̄ fere omnes act⁹ aie q̄ ꝓcedūt ex certa malicia pñt ꝓcedere ex infirmitate ꝛ ignorātia:ꝛ noīa pctōꝝ īponunt ab actibꝰ. hinc ē ꝙ nullū nome pdictarū ſpecierū ē impoſitū alicui earū ſm qđ ē pciſe pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ ꝛ ꝓpterea in oibꝰ opus ē a gñali ꝛ cōi diſtinctōne. vt dicam⁹ ꝙ iſta ſex noiant peccatuꝫ in ſpm̄ſctm̄ ſm ꝙ ſunt ex malicia. Si aūt pter maliciā: vtpote ex ignorantia ꝛ infirmitate tunc nō ſunt peccata in ſpiritūſanctum.

Circa quadrageſimāquartā diſtinctionē primo q̄rit. Utrū potentia peccandi ſit in nobꝰ a deo. ¶Reſpondeo. Dicendum ꝙ cum dico potentia peccādi. Duo dico. ꝛ dico aliquam potentiam: et dico potentiam ad talem actum ordinabilem. Si igitur loquamur de potētia peccādi ſm ꝙ potentia eſt: cū illa potentia ſit liberi arbitrij:ſic abſq̄ dubio a deo ē. Si aūt loq̄mur de ordinabilitate illi⁹ potētie ad pctm̄. tūc dicendū ē ꝙ ſicut pctm̄ aliquando accipitur abſtracte. aliqñ ꝯcrete. Aliqñ em̄ noiat actionē deformē. aliqñ ipſam deformitatē. Sic dupl'r eſt loq̄ de illa ordinabilitate ad peccandū: aut reſpectu deformitatis: aut reſpectu actōis ſubſtrate. Si reſpectu actionis ſubſtrate ſic talis ordinabilitas a deo ē ſicut actio ſubſtrata pctō. Si autē loq̄mur de ordinabilitate illa q̄tū ad deformitatē ſic cum illa deformitas nihil aliud ſit q̄ ꝓuatio. ꝛ defect⁹. tal' ordinabilitas nihil aliud ē q̄ defectibilitas. Et ideo ſicut defect⁹ deformitatis nō eſt a deo. Sic nec tal' defectibilitas ē a deo ſꝫ ē in ipſa creatura rōali q: ex nihilo. Sic igit potentia peccādi. Uno mō ꝓcedit a deo. alio ꝟo minime.

Querit ſecundo. Utrū potentia peccandi ſm ꝙ hmōi ſit mala. ¶Rñdeo. Dicēdū ꝙ ſicut potētia reſpectu bonoꝝ nō hꝫ actualē ordinationē ad effectū ſed ſolū habitualē. Uolūtas ꝟo dicit actualeꝫ ordinationē ſic ꝛ in malis intelligendū ē ꝙ potētia nō dicit actualē ordinationē ad defectū:ſed potius habitualē. Uñ nō dr̄ aliq̄s hr̄e potentiā malefaciendi q: actualr̄ tendat in mala:ſed q: pōt tendere in malū. Uoluntas autē actualē ordinationē dicit. nō em̄ dr̄ iſte vult malū:niſi qñ actualr̄ tendit i malū. Uoluntas aūt eſt approximatiua ipſi⁹ potētie ad agendū ꝛ ideo q: eſſe malū dicit aliquē defectū pñtē in eo vel circa id de q̄ dr̄. Hinc ē ꝙ volūtas peccādi mala ē ꝛ velle peccare ē malū. potētia aūt peccandi ſiue poſſe peccare nō dr̄ eſſe mala. patet ergo ꝙ potentia peccandi inq̄tuꝫ huiuſmodi nō eſt mala.

Querit tercio. Utrum poteſtas dñandi ſit a deo. ¶Rñdeo. Dicendū ꝙ ptās pſidendi dr̄ eſſe illud p qđ aliq̄s pſidet ꝛ dñat alteri. Illud aūt per qđ pſidet dupl'r pt dici. Uno mō dr̄ ipa ꝟtus p quā q̄s pualet alteri et hec ꝟtus abſq̄ dubio a deo ē. Alio mō p qđ preſidet dr̄ modus puenīedi ad hanc ꝟtutis excellentiā. Et ſic diſtinguēdū ē. Nam q̄dā preſunt alijs ex iuſticia. q̄dā ex aſtucia. ꝛ quidā ex violentia. Qñ aūt aliq̄s pēſt alijs p iuſticiā tūc illa ptās dñandi loquēdo ſimpl'r a deo ē ꝛ reſpectu pſidētis ꝛ reſpectu ſubiacētium. Qñ aūt pēſt aliq̄s p aſtutiā vel p violentiā: tūc dicendum ꝙ talis ptās ꝛ hꝫ ꝯpari ad voluntatem pſidētis: ꝛ hꝫ ꝯpari ad meritū ſubiacentis. In cōpatione ad meritū ſubiacentis tal' pſidentia iuſta ē: q: aut eſt ad bonoꝝ ꝓbationē. aut ad maloꝝ punitio

nem. Si aūt ↄpetur ad voluntatē p̄ſidentis ſic iniuſta eſt. Et p̄mo q̄dāmodo dr̄ a deo eſſe faciente ⁊ ordināte ſm ꝙ dr̄ Iob. xxxiiij. Facit regnare ypocritā ꝑpt̄ peccata populi. Et oſee. xiij. Dabo eis regē in furore meo. ¶ Scđo mō autē ſcȝ in ↄparatione ad volūtatē p̄ſidentis ſic dr̄ eſſe a deo ꝑmiſſiue nō autē approbatiue ꝓpter qđ dr̄. Ipſi regnauerūt ⁊ nō ex me ⁊ p̄ncipes extiterūt ⁊ nō cognoui. Concedendū eſt igit̄ ꝙ oīs p̄tās p̄ſidendi ſm id qđ eſt ⁊ etiam reſpectu ei⁹ ſup quē eſt: iuſta ē: ⁊ a deo eſt. Si in ↄparatione ad voluntatē p̄ſidentis pōt eſſe iuſt⁹ ⁊ iniuſt⁹ ⁊ ſm ꝙ iuſt⁹ ē a deo ē: ſm ꝙ iniuſt⁹ eſt a deo nō eſt. Quia ꝓ nūq̄ ē ita iniuſt⁹ ex vna p̄te quin ſit iuſt⁹ ex altera. Ideo de nulla potentia p̄ſidendi dici poteſt ꝙ nō procedat a deo.

Querit̄ quarto. Utrū

poteſtas p̄ſidendi ſit in hoīe ſm inſtitutionem nature vel ſm punitionē culpe. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ p̄tās dn̄andi vel p̄ſidēdi dr̄ tripl̄r. ſcȝ largiſſime cōiter ⁊ ꝓp̄e ¶ Largiſſime dn̄andi p̄tās dr̄ reſpectu oīs rei q̄ hō pōt ad libitū ⁊ votū ſuū vti ⁊ h̄ mō dr̄ hō eſſe dn̄s poſſeſſionū ſuarum ſiue mobiliū ſiue imobiliū. ¶ Alio mō p̄tās p̄ſidēdi ſiue dn̄andi dicit excellentiā p̄tāt̄ i impando ei q̄ ē capax rōis et p̄cepti. ¶ Tercio mō p̄tās dn̄andi dr̄ p̄tās cohercendi ſubditos ⁊ hec p̄tās dicit quādā coarctationē libertatis ⁊ talis p̄tās dn̄andi ꝓprie dr̄ dominiū cui rn̄dȝ ſeruit⁹. Primo mō p̄tās dn̄andi cōis eſt oī ſtatui videlicet ſtatui nature cōdite ſiue inſtitute ⁊ nature lapſe ⁊ nature glorificate ⁊ excellēciori mō fuit in ſtatu nature inſtitute q̄ ſit in ſtatu nature lapſe. Scđo mō cōpetit ſtatui vie ſiue ꝓ ſtatu nat̄e inſtitute ſiue ꝓ ſtatu nat̄e lapſe. Si eī hō ſtetiſſet ⁊ vir potuiſſet īpare vxori ⁊ pr̄ potuiſſet imparare filio. Et hoc reperitur etiā in angelis q̄diu ſunt admiſtratorij ſpūs: q2 ex illa p̄te aliquo mō ſunt in ſtatu vie. Hec tn̄ p̄ſidentia nō manebit in gl̄ia. ¶ Tercio mō vera p̄tās dominādi in hoīe eſt ſolū ſm ſtatū nature. Ineſt eīm ſm culpe punitionē nō ſm nature inſtitutionē ⁊ hoc quia ſeruit⁹ ſibi correſpondēs (ſm ꝙ dicūt ſcti) eſt pena pcti. Et q2 iſto mō loq̄mur hic de p̄tāte dn̄andi. ⁊ ſic pȝ ꝙ talis p̄tās nō ineſt hoī ſm p̄mariā ↄditionē ſuā: ſiue ſm ſtatuȝ nature inſtitute.

Querit̄ quinto. Utrū

xp̄iani teneant̄ ſubeſſe tyrānis ſiue poteſtati ſeculari i aliq̄bꝰ ¶ Rn̄deo. Dicēdū ꝙ cū libtati fuit⁹ opponat̄ ſm ꝙ triplex dr̄ eſſe libertas. ſcȝ a coactione a culpa ⁊ a miſeria. Sic ſeruit⁹ pōt dici tripl̄r q̄ attendit̄ in libertat̄ȝ arctatione. Scđm eīm arctationē libertatis a culpa attenditur ſeruit⁹ pcti. De q̄ Ioh. viij. Qui facit pctm̄ ſeru⁹ eſt pcti. Et Roma. vi. Nō regnet pctm̄ in vr̄o mortali corpore. Scđm ꝓ arctationē libertatis a miſeria attendit̄ ſeruit⁹ pene ⁊ mortis. De q̄ dr̄ Roma. vij. Seru⁹ vocat⁹ es nō ſit tibi cure: ſȝ ſi potes liber fieri magȝ vtere. Hec aūt ſeruit⁹ attendit̄ in coarctatōne libertatis coactōne nō q̄tū ad interiorē motū volūtatis q̄ cogi nō pōt: ſed q̄tuȝ ad exteriorē. Vn̄ ⁊ ſeruitus introducta fuit in h̄ ꝙ vn⁹ alteꝝ vicit ⁊ ſeruituti ſue addixit. vt n̄ liceat facē ↄ̄riū ei⁹ qđ ipſe mādauerit. Cū g̃ triplex ſit ſeruit⁹ vna hȝ ortū ab altera. Nā nō eſſet ſeruit⁹ pene niſi p̄ceſſiſſet ſeruit⁹ culpe: nec ſeruit⁹ cōditionis ſubſeq̄ret̄ niſi illa duplex p̄cederet. Cū g̃ aliq̄s regenerat̄ in xp̄o ⁊ efficitur xp̄ian⁹: liberat̄ a ſeruitute pcti: ſed tn̄ nō ſic liberat̄ q̄netiā poſſibilitatē ⁊ ꝓnitatē habeat redeūdi in idē gen⁹ ſeruitutis: ⁊ hinc eſt ꝙ ꝓpter ei⁹ ꝓmotionē et hūiliatōnē reliquit dn̄s ſeruitutē mort̄ȝ ⁊ cōditōis. Vn̄ ita moriunt̄ xp̄iani ſicᷓ ⁊ alij. Et ꝓpter ꝓnitatē ad malū ⁊ cōcupiſcentias militantes in mēbris ex q̄bꝰ conſurgunt bella ⁊ lites. ita indigēt regi ter

reno principe ſicut ⁊ alie gentes: et ideo
nō ſolū ſm humanā inſtitutionē: ſʒ etiaʒ
ſm diuinā diſpenſationē inter xp̄ianos
ſunt reges ⁊ principes: dn̄i ⁊ ſerui. et ſm
diſtinctionē p̄tātis ei ſubiciunt ⁊ tenent
ſm plus ⁊ minus. Et hoc ipſe dn̄s dicit
Math. xxij. Reddite q̄ ſunt ceſaris ce/
ſari: ⁊ q̄ ſunt dei deo. Et prime Thimo/
thei vitimo. Hoc docet ⁊ ꝯriū p̄dicātes
cōdēnat. Ait em̄ ſic. Quicūqꝫ ſunt ſub
iugo ſeruitutis dn̄os ſuos dignos oi ho
nore arbitrent: ne nomen dn̄i ⁊ doctrina
blaſphemetur. Si q̄s autē aliter docet
et nō acquieſcit ſanis ſermonibꝫ dn̄i nr̄i
ieſu xp̄i ſupbus eſt nihil ſciens. Et hoc
ip̄m probat Roma. xiij. Et in pluribus
alijs locis docet ⁊ mandat. Et ideo con
cedendū eſt ꝙ xp̄iani ſunt terrenis dn̄is
obligati. n̄ tn̄ in oibꝫ. ſed tn̄ in his ſolū q̄
nō ſunt ꝯtra deum. Necꝫ in his omnibꝫ
ſed in his que ſm rectam ꝯſuetudinē ſta
tuta ſunt rōnabiliter ſicut tributa ⁊ ve/
ctigal ⁊ conſimilia.

Querit ſexto. Utrum

religioſi teneant p̄latis obedire in omni
bus que nō ſunt contra deū. ¶ Rn̄deo.
Dicendū ꝙ aliter loquendū eſt de obe/
dientia exigenda prelato a ſubdito reli/
gioſo ſm obedientie pfectionē. Alit ſm
neceſſitatis obligationē. Si loq̄mur de
ipſa ſm pfectionē ſic dicendū eſt ꝙ ſicut
dicit Bernardus. Perfecta obedientia
finē neſcit: ⁊ pfectus obediens nō ſolum
in his que mandat: ſed etiā ſupra eā que
mandat promptū habet affectū ad ſub/
iacendū p̄cepto p̄lati deſiderās illū imi/
tari qui humilians ſeipſum factus eſt
obediens vſqꝫ ad mortē. Si autē loqua
mur de obedientia ſm neceſſitatem vel
ſm neceſſariā obligationē ſic habet ter/
minum ⁊ menſurā iuxta magnitudineʒ
voti emiſſi. Non em̄ amplius tenent obe/
dire ſuis p̄latis niſi in his que pmiſerūt
dn̄o obſeruare: ⁊ que nō ſunt contraria
anime ſue ⁊ regule. Unde ſi p̄latus aliq̄d
p̄cipiat qḋ ſit ſupra votū: ſubditus non
tenetur ad illud implendū. Et ideo con
cedendū eſt ꝙ religioſi nō tenent p̄latis
ſuis obedire in omnibꝫ. licet ſanū ſit con
ſilium ꝙ in omnibꝫ obediant q̄ non ſunt
cōtra deum. Et ſic patet ꝙ religioſi de/
bent obedire.

¶ Reportata reuerendi mgr̄i fris Ste/
phani Brulefer ſacre theologie profeſſo
ris Scotici alme vniuerſitatꝫ pariſien̄.
ſacri ordinis minoꝝ de obſeruātia dicti
ſup ſc̄do ſententiarū ſcripto ſc̄ti Bona/
uenture Metis gallie comportata. Im
preſſa p magiſtrū Jacobum de pfortzen
Anno nr̄e ſalutꝫ M. ccccci. finiūt feliciter

CIrca pri/
mã diſtinctiõz ter
tij ſniaꝝ ſancti Bo
nauenturꝫ Prio q̃
ritur: Utrũ diui/
na natura potue/
rit vniri cũ huma/
na natura. Termi
ni declarandi ſunt
¶ Primus termin⁹ ẽ natura: ꝛ capit̃ q̃/
druplr̃ ſm̃ Boetiũ in lib. de duab⁹ na/
turis ꝛ vna pſona Uno mõ p eo qđ põt
diſtincte ꝛ pfecte intelligi ab intellectu
noſtro ꝛ poſitiue. Propoſitio. Iſto mõ
oĩs natura poſitiua ẽ nat̃a. Propoſitio.
Iſto modo de⁹ ꝛ angeli dicunt̃ natura.
¶ Scđo mõ capit̃ p aliq̃ ſuba que põt
agere vel pati nõ ſolũ inſtrumẽtalr̃ ſed
etiã tãq̃ pncipale agẽs Propoſitio Iſto
modo ſola ſubſtãtia de genere ſubſtan/
tie ẽ natura: Propoſitio. Iſto mõ de⁹ nõ
ẽ natura: nec accidẽs ẽ natura: ptꝫ p de/
ſcriptionẽ. ¶ Tertio mõ capit̃ p differẽ
tia ſpecifica cõſtituẽte vnã ſpẽm ſpecia/
liſſimã vel ſubalternã: vt rationale re/
ſpectu hoĩs. ¶ Quarto mõ capit̃ natu/
ra prout ẽ principiũ motus ꝛ q̃etis. Et
ſic ſm̃ phm̃. ij. phiſicoꝝ. Natura eſt pn/
cipiũ mouẽdi ꝛ quieſcendi: ei⁹ in quo eſt
pmo ꝛ p ſe ꝛ non p accidẽs. Scđm vero
Hylariũ. Natura ẽ oẽ illud qđ põt eſſe
pncipiuꝫ natiuitatis alicui⁹: vel qđ põt
eſſe pncipiũ alicui⁹ qđ dr̃ natũ. Propo/
ſitio. Iſto modo volũtas in diuinis non
eſt natura: qꝛ nõ ẽ pncipiũ alicui⁹ qđ dr̃
natũ: qꝛ ſpũſſanct⁹ nõ naſcit̃ ſed pcedit.
Propõ. Iſto mõ ſm̃ Franciſ. de maro.
iſta ſe habẽt p ordinẽ: ſubſtantia: natu/
ra: eſſentia ꝛ quidditas. Uñ omnis ſub/
ſtantia ẽ natura: ſed nõ ecõtra: oĩs natu
ra eſt eſſentia ſed nõ ecõtra. oĩs eſſentia
eſt quidditas ſed nõ ecõtra. Nam poni/
mus multas quidditates in deo ſcꝫ bo/
nitatẽ: volitionẽ: ꝛ intellectiõeꝫ: ꝛ tñ non
ponitur niſi vna eſſentia.

Pro cuius vlteriori de
claratõe querunt̃ aliqua dubia. ¶ Prio
vtrũ omne naturale ſit natura. Rñdeo
q nõ. ptꝫ: qꝛ in deo nõ ẽ niſi vna natura
ꝛ tñ ponim⁹ multa naturalia. vt volun/
tatẽ intellectuꝫ. ꝛ ſic de alijs ¶ Secũdo
vtrũ incarnatio filij dei fuerit naturalis
Rñdeo q naturale capit̃ q̃ttuor modis
Uno mõ vt diſtninguit̃ ꝯ ſupnaturale.
Propõ. Hoc mõ incarnatio ſiue vnio
verbi diuini ad naturã humanã nõ ẽ na/
turalis ſed ſupnaturalis. probat̃: qꝛ nõ
fit ab agente naturali naturalr̃ ſed ſup/
naturalr̃. pbat̃: qꝛ a ſolo đo potuit fieri
Scđo mõ vt diſtiguit̃ ꝯ violẽtũ. Propõ
Hoc mõ ẽ naturalis: qꝛ quelibꝫ creatu
ra habet naturalẽ inclinatõeꝫ ad obedi
endũ diuine potentie ꝛ maiorẽ q̃ ad qđ/
cunq̃ aliud. ¶ Unde potẽtia obedien/
tialis ẽ illa qua deus põt facere de crea/
tura ꝛ ope ſuo q̃cquid nõ implicat ꝯtra
dictõꝫ ¶ Tertio mõ vt diſtiguit̃ ꝯ liberꝫ
Propoſitio. Hoc mõ incarnatio v̄bi nõ
eſt naturalis ſed libera: qꝛ de⁹ mere ꝛ li/
bere vniuit ſibi in vnitate pſone naturã
nr̃aꝫ ¶ Quarto mõ vt diſtiguit̃ ꝯ artifi
ciale Propoſitio Hoc mõ icarnatio xp̄i
eſt artificialis: qꝛ ẽ ab arte diuina ſilr̃ ꝛ
quelibet creatura. ¶ Scđs termin⁹ eſt
natura diuina q̃ capitur quinq̃ modis.
Uno modo ppriiſſime p ipa natura di/
uina ſiue deitate in qua tres pſone coex/
iſtunt que eſt increabilis: ꝛ ſic ẽ pma en/
titas: cõis patri ꝛ filio ꝛ ſpũiſcõ a ſeipa.
ꝛ ſic de iſta nõ querit̃ hic. ¶ Alio mõ ca/
pitur pſonaliter ſiue nocionalit̃: ꝛ ſic ca/
pitur p aliquo includente ꝛ habẽte diui
nam naturã. Pria ppõ. Sic pr̃ dr̃ diui/
na natura: ſilr̃ filius ꝛ ſpũſſanct⁹ dr̃ di/
uĩa natura Propoſitio Illo mõ accipit̃
natura diuina in titulo q̃ſtionis: q̃ñ que
ritur. Utꝝ diuina natura. i. diuina per/
ſona q̃ includit naturam vnitam. ꝛc.
¶ Tertio mõ capit̃ put ẽ pncipiũ natu/
rale pductiuũ naturaliter diuine pſone

Propoſitio. Iſto modo intellect⁹ i pīe
diceret̄ natura: ſimiliter ꝛ memoria fecū
da nō autē volūtas. ¶ Quarto mō pro
qualibet vi exiſtente naturalit̄ in natu/
ra diuina. Propoſitio. Iſto mō oīa at/
tributa poſſunt dici natura ſcꝫ intelle/
ctus voluntas ꝛ ſapiā: qꝛ de⁹ naturalit̄
habet ſapiam ꝛc. ¶ Quinto mō capit̄ p
ut idē ē qḋ incōmutabilis neceſſitas Et
ſic dicit ſolū cōditionē circa actū elicitū
Propoſitio Iſto mō ſm noīales eq̄ incō
mutabiliter pr̄ producit ſpiritū ſanctū
ſicut filius. ¶ Tertius termin⁹ eſt na/
tura humana. Unde nihil ē aliud natu
ra humana q̄ humanitas. Et humani/
tas capit̄ trib⁹ modis. Primo mō ꝓ ptī/
bus cōponētib⁹ hominē vt corp⁹ ꝛ aīa.
Et ſic dicim⁹ ꝙ duplex eſt homo ſcꝫ in/
terior ꝛ exterior. Unde homo interior ē
aīa. Homo exterior ē corpus. Et ſic hu
manitas capit̄ aliqñ ꝓ ptibus. ¶ Scḋo
modo capit̄ ꝓ forma totius reſultāte ex
illa ꝯpoſitiōe. Propoſitio. Iſta entitas
diſtructa fuit in morte xp̄i. Sed ꝯ nūq̄
dimiſit qḋ ſemꝫ aſſūpſit. R̄ndeo. Uerꝫ ē
de ptibus: nō autē de iſta forma totius.
ꝛ ſic capitur in q̄ōne. ¶ Tertio mō capi
tur ꝓ proprietatib⁹ corporis hūani: vt
iſte fecit mihi magnā humanitatē: idēſt
magnā charitatē exhibuit. ¶ Quartus
termin⁹ ē vnio: ꝛ hec ē triplex ad totam
naturā hūanam quā aſſumpſit. ſcilicet.
Quedā gratuita. Quedā beata. ꝛ ypo
ſtatica. Prima ē illa qua v̄bū diuinum
vnit̄ nate hūane quā aſſūpſit ꝑ grāz gra
tū facietē: imediate eīn repleuit de⁹ illā
aīam quā aſſumpſit ſūma grā in primo
inſtanti ſue creatōis. ¶ Scḋa ē illa q̄ fit
ꝑ clarā viſionē dei. Propō. Iſta etiā ha/
buit ab iſtāti ſue creatoīs nec mag⁹ vidꝫ
mō q̄ tūc i cruce Correlariū. Ex q̄ ſeq̄t
ꝙ ñ fuit viator ſimpl'r ſꝫ ꝯphēſor. ¶ Ter
tia ypoſtatica de q̄ ad ꝑpoſituꝫ: ꝛ tm̄ vꝫ
ſicut vnio ſuppoſital' ſiue pſonal'. Notā/
dū aūt ꝙ ſuppoſitū ē ens ꝯpletū nō ꝯſti/
tuens cū alio vnū ens ꝑ ſe nec alteri in/
herēs nec ab altero ſuſtentatū. Pria pti
cula ponit̄ ad dr̄iam aīe intellectualis ꝛ
forme informātis. ¶ Scḋa ponit̄ ad dif/
ferentiā ptiū integralium: vt caput ꝛc.
¶ Tertia ponit̄ ad dr̄iam oīm accidēti/
um q̄ inherent actualit̄ vl' aptitudinal'r.
¶ Quarta ponit̄ ad dr̄iam hūane natu
re in xp̄o q̄ ſuſtentat̄ a diuina natura. Cor
relariū. Ex q̄ ſeq̄tur ꝙ pſona ē ſuppoſitū
intellectuale. ¶ Itē ſuppoſitū in plus ſe
habet q̄ pſona: qꝛ oē indiuiduū de ge/
nere ſubſtātie ē ſuppoſitū excepta huma
nitate xp̄i: ſuppoſitū dꝛ ꝯcretiue de natu
ra hūana. ¶ Unio ypoſtatica ſm Sco/
tū ē quedā dependentia alicui⁹ nature
poſterioris ſuſtentat̄e ad aliquā naturā
priorē ipam ſuſtentificantē: ꝛ iſta eſt ſin/
gulariſſima. Nota ꝙ accidēs hꝫ duplicē
habitudinē ad ſuum ſubiectū. Pria di/
citur informantis ad informatū: vt pa/
ries dicit̄ albus ab albedine: ꝛ iſta ponit
imꝑfectionē Scḋa dicitur habitudo ſu
ſtentificati ad ſuſtentificans: qꝛ paries
ſuſtentificat albedinē: ꝛ iſta nō ponit i/
perfectionē. Unio ypoſtatica ē huic ſi/
millima. ¶ Notandum ꝙ vnio ypoſtati
ca ſupra deſcripta a Scoto capit̄ large
ꝛ non ſtricte: et eſt triplex. ſcilicet.
Perſonalis. Suppoſitalis. Suſtentifi/
calis. Unio perſonalis eſt illa q̄ aſſumi/
tur aliqua natura in vnitatem perſone.
Unio ſuppoſitalis eſt illa q̄ aſſumitur
aliqua natura in vnitatem ſuppoſiti.
Unio ſuſtentificalis eſt illa qua aſſumi
tur aliqua natura in vnitatē indiuidui.
Pro quibus ponunt̄ tales propoſitiōes
¶ Prima eſt: ꝙ de⁹ pōt aſſumere aliqḋ
in vnitatē ſuppoſiti ꝛ nō in vnitate perſo
ne: pꝫ quia ſi deus aſſumeret naturam
lapidū vel azini nō aſſumeret in vnitatē
perſone: ergo nō eſſet perſonalis ſed be/
ne ſuppoſitalis. ergo ꝛc. ¶ Secūda pro/
poſitio. Deus poteſt aliquid aſſumere ī
vnitatem ſuſtentatis ꝛ nō in vnitatē ſup
poſiti vel ſuppoſitabilis: ꝛ per ꝯſequens
nō in vnitatem perſone: patet qꝛ poteſt

aſſumere materiam primã que nec ẽ ſup
poſitabilis nec perſonabilis:tamẽ deus
eam ſuſtentaret:q2 non ẽ maior ratio de
homine ꝙ̃ de quacunqꝫ creatura alia:
cuz omnis creatura ſit inperfectiõe obe/
dientiali. Similiter dicenduz eſt de ac/
cidentib⁹:vt albedo ⁊c̃.que nõ ſunt ſup/
poſitabilia nec perſonabilia. Unio er/
go perſonalis eſt ſuppoſitalis ſed nõ ecõ
tra: et omnis vnio ſuppoſitalis eſt ſub/
ſtantificalis ⁊ nõ econtra:quia ſicut iſta
tria ſe habent per ordinem ſm ſub ⁊ ſu/
pra ſcꝫ perſona ſuppoſitũ ⁊ indiuiduum
ſic iſte tres vniones ſe habent per ordi/
nem:vt patet:q2 ſicut perſona eſt ſuppo/
ſitum ſed nõ econtra:⁊ omne ſuppoſituz
eſt indiuiduũ ſed nõ econtra:quia indi/
uidua accidentiũ nõ ſunt ſuppoſita ta/
men bene ſunt indiuidua:ita ⁊c̃. ypoſta
ſtaſis dicit͛ ab ypos qð ẽ ſub ⁊ teſis po/
ſitio. ¶ Unio ypoſtatica alio modo ca/
pitur ſtricte:⁊ iſto modo ſola vnio ſuppo
ſitalis dicitur vnio ypoſtatica. ¶ Nota
propoſitiões de humanitate. Propoſi/
tio prima. Licet homo ⁊ hũanitas pro
principali ſigto important vnam ⁊ ean
dem rem:tamẽ poſſunt ſupponere pro di/
uerſis rebus ſimpliciter diſtinctis. patꝫ
prima pars:quia abſtractum ⁊ concre/
tum pro ꝑ ſe ſignato ſignificant eandez
rem. Secunda pars patet:q2 homo eſt
termin⁹ concretiu⁹ ⁊ cognotatiu⁹:⁊ idõ
poteſt ſupponere ꝓ ſuppoſito:qð ſuppoſi
tum fuit ab eterno:⁊ quod ſuppoſitũ eſt
filius dei. Humanitas autẽ non poteſt
ſic ſupponere:q2 iſta eſt heretica:fili⁹ dei
eſt humanitas:⁊ tamẽ iſta eſt vera. Fili/
us dei eſt homo:quia humanitas impor
tat ſolum nomẽ nature. ¶ Humanitas
poteſt ſic deſcribi. Eſt natura cõpoſita
ex corpore ⁊ anima intellectuali Homo
vero eſt natura compoſita ex corpore et
anima intellectiua que ẽ ſubſtãtata ab
aliquo. vel eſt aliquod ſuppoſitum ſub/
ſtentans talem naturã. ¶ Secũda pro/
poſitio. Licet hec propoſitio particula/
ris:aliquis homo ẽ realiter humanitas
ſit vera. hec tamẽ vniuerſalis. omnis ho
mo eſt realiter humanitas eſt falſa. pri/
ma pars patet:quia ſortes ⁊ plato ſunt
realiter humanitas. ⁊c̃. Secunda pars
patet:quia xp̃s eſt homo ⁊ non humani
tas. ¶ Tertia propoſitio de rigore ſer/
monis. Iſta eſt falſa. Filius dei aſſum/
pſit hominẽ eo ꝙ ibi homo ſupponit pro
ſuppoſito:⁊ eſſet ſenſus ꝙ filius dei aſſũ/
pſiſſet filium dei. Et ſi inueniat͛ in ſcri/
ptura capitur cõcretum pro abſtracto:
⁊ eſt ſenſus. Aſſumpſit hominẽ id eſt na
turam humanã:ſicut iſta. Scientia in/
flat:⁊ iſta. Uirtutes ſunt elate cum refe
runtur ad ſe ſupple. id eſt virtuoſi cũ at/
tribuunt ſibi illas virtutes ſunt elati et
ſuperbi. ¶ Nota ꝙ deus eſt vbiqꝫ ꝑ eſſẽ
tiam preſentiam ⁊ potentiam. Per eſſen
tiam id eſt per naturam:quia nõ eſt ve/
rius in paradiſo ꝙ̃ in qualibet creatura
vel ĩ inferno. Eſt tamẽ in paradiſo bea
tis vt obiectuz beatificũ. Per preſentiã
quia omnia nuda ⁊ aperta ſunt ocul͛ ei⁹
Per potentiam: quia omnia conſeruat
in eſſe ⁊ niſi cõtinuo conſeruaret nõ poſ
ſemus nec aperire os. ⁊c̃. ¶ Nota ꝙ dr̃
omne ꝟbũ nõ erit impoſſibile. Ibi ꝟbũ
capitur ꝓ verbo mentali. cogitatione.

Rñſio ad queſtionem.

Dicendũ ẽ ꝙ poſſibile abſqꝫ dubio fuit
naturã humanã vniri diuine in perſona
filij. Rõ aũt h⁹ ẽ iſta. Q2 illa attribuẽ/
da ſũt diue potẽtie q̃ ſibi nõ derogant:⁊
talia ſunt q̃ poſſibile ẽ poſſe Diuinã aũt
naturã hũane vniri in vnitate ꝑſone nõ
eſt aliud ꝙ̃ diuinam perſonam que ab
eterno fuit ypoſtaſis reſpectu diuine na
ture:eſſe ypoſtaſim reſpectu hũane na/
ture in tempore. Hoc autem non dicit
aliquã imꝑfectionem ſed ꝑotius digni/
tate ⁊ nobilitatẽ. Sicut em cũ deus ab
eterno ſit bon⁹ in nullo fit derogatio bo
nitati ſue cũ eſt cã bonitatis create in tẽ
pore:ꝙ̃uis bonitas creata longe ſit infe

rioꝛ bonitate increata: ſic cum pſona fi/
lij dei ſit ypoſtaſ intellectualis ꝛ ſpūal:
ꝛ increata ab eterno:in nullo derogat ei
ſi ſit ypoſtaſis rōnalis nature create ī tē
poꝛe. ¶ Et queadmodū de⁹ de nō creā/
te fit creans in actu abſq ſui aliqua mu
tatiōe vel innouatiōe: ſolū facta muta/
tione ex parte nature create. Sic perſo
na filij dei que nō erat ypoſtaſis huma/
ne nature in actu: habet eſſe ypoſtaſis
abſq aliqua ſui mutatōe vel innouatio
ne ſola facta mutatione ex parte natu/
re aſſūpte. ¶ Et queadmodū de⁹ qui ē
in creatura p eſſentiā pñtiam ꝛ potētiā
in nullo dependet ab ipa:ſed poti⁹ depē
det ab ipo creatoꝛe tanq̄ a cā cōſeruan/
te ꝛ ſuſtentante. Sic de⁹ cū ē in creatu/
ra rōnali p vnionē nō dependet ab ipſa
ſed poti⁹ ecōuerſo:rōnalis creatura de/
pendet ex ypoſtaſi diuina ꝛ habet ſuſten
tari in illa:ſicut natura ſuſtentat in per/
ſona. Et ſic pꝫ ꝙ vnio diuine nature cū
humana in nullo derogat nobilitati di/
uine. Et iō cū oīa attribuenda ſint deo
que nō derogant omnipotentie eius:in/
dubitāter ponendū ē eius incarnatiōis
myſteriū eſſe deo poſſibile;ꝑpter qđ di/
xit angelus ad mariam in ei⁹ pmoꝛdio
aperiens incarnatiōis myſteriū nō erit
impoſſibile apud deū omne vbū. Vnđ
ꝛ ꝯcedende ſunt rōnes que hoc oñdunt
ſcꝫ ante oppoſitum.

Secūdo querit. Vtrū

quelibet trium pſonaꝝ vna pſona poſſit
vniri ſine altera. ¶ Altera capit dupl'r.
Vno mō pticulari: ꝛ tūc eſt idē ꝙ aliq
Alio mō capit relatiue vt ē relatiuū di/
uerſitatis ſube ꝛ ē ſenſus. Vtrū vna poſ
ſit ſine alia:hoc ē filius ſine patre:vl' pa/
ter ſine filio: ¶ Rñdeo dicendū ē ꝙ ſine
dubio vna pſona incarnari pōt ita ꝙ nō
alia incarnet:ſicut opis euidētia manife
ſtat. Et rō hui⁹ ē iſta:q2 cū ꝯtingat du/
pliciter cōpari creaturā ad creatoꝛē:Vi
delicet ſm ſuſceptionē alicui⁹ cōpletio/
nis.et ſm relatiōis habitudinē (Cōple
tio dr a cōpleo es.ere.inde cōpletio.i.ꝑ/
fectio) ¶ Pꝛia cōpatio neceſſario reſpi/
cit tres pſonas indiſtīcte ꝛ diuiſim. pꝛo
eo ꝙ in eis ē vna pfectio eēntialis. Com
paratio vero ſm habitudinē relationis
pōt eſſe reſpectu alicui⁹ pſone determi/
nate ꝛ diſtincte;p eo ꝙ iſte pſone relatio
nibus diſtinguūt. ¶ Silr de⁹ dupl'r ha
bet cōpari ad creaturā: videlicet in rōe
pncipij cauſantis:ꝛ in rōne ſuppoſiti ſu/
ſtentificantis ¶ In pꝛima cōpatione ne
ceſſario ſibi cōicant tres pſone p eo ꝙ in
deo eſt vnica natura:ꝛ vnica eſt virtus
opatiua p quā de⁹ creaturaꝝ eſt cauſa.
¶ Secūda vo ꝯpatio pōt reſpicere ali/
quā pſonā diſtīcte;p eo ꝙ ꝛ ſi vna perſo/
na cōicat cū altera in natura ꝛ vtute ei⁹
diſtinguit tñ ab alia in ſuppoſito ꝛ per/
ſonali ꝓpꝛietate. ¶ Qm̄ ergo in vnione
naturaꝝ ſiue incarnatiōe pſona diuina
fit ſuppoſitū ſiue ypoſtaſis humane na/
ture:ita ꝙ vnio ſiue incarnatio non tm̄
dicit habitudinē dei ad creaturā pmo/
dum cauſe:imo etiā per modū ſuppoſiti
Similiter ex pte creature nō dic com/
parationē ſolū quātū ad ſuſceptionē cō
pletionis:ſed etiā quantū ad habitudi/
nem relationis. Hinc eſt ꝙ incarnatio
poteſt cōuenire vni perſone:ita ꝙ nō cō/
ueniat alteri. Vnde rationes hoc oſtē
dētes ꝯcedende ſunt p oppoſitū. ¶ No/
ta ꝙ quattuoꝛ ſunt noīa in diuinis qui/
bus vtuntur greci et his coꝛreſpondent
quattuoꝛ latina. Pꝛimū vſia ꝛ tm̄ valet
apud latinos ſicut eſſentia. Scđm vſio
ſis cui coꝛrñdet ſuba. Tertiū ypoſtaſis
ſuppoſito. Quartū pꝛoſopon ꝛ coꝛrñdꝫ
ei i latino pſona. ¶ Perſona capit tripl'r
Vno modo p facie laruata vt q̄ fingūt
ſpeciem alienam. Secundo modo capi
tur p perſona exiſtente in dignitate:vt
decani curati. Tertio modo capit pꝛo/
pꝛie que ſic diffinit a Richardo. Eſt in
tellectualis nature incōmunicabilis ex
iſtentia. ¶ Nota ꝓpoſitiones duplices

ſunt relationes ſcȝ cõmunes ⁊ equipan/
tie: Alie diſquipãtie: ⁊ ſũt duplices ſcilicȝ
ſuperpoſitionis ⁊ ſuppoſitionis. Relati
ones cõmunes ſunt que ſunt eiuſdem ra
tionis in vtroqȝ extremo: vt ſimilitudo
duarũ albedinũ tales relationes non
ſunt inter deum ⁊ creaturaȝ: patet quia
nunqȝ deus relatione reali refertur ad
creaturã. Relationes diſquipantie ſũt
ille q̃ non ſunt eiuſdẽ rationis in vtroqȝ
extremo: vt paternitas ⁊ filiatio. Rela
tiones ſuperpoſitionis ſunt ille que im/
portant aliquã principalitatẽ in vno ex
tremo ſcȝ fundamẽto vt diuinũ magiſte
riũ. Relationes vero ſuppoſitionis ſũt
que important aliquã inferioritatem in
ſuo fundamento: ⁊ diſtinguũtur inferi/
ores alie ſuperiores. ¶ Unio nature hu
mane ad verbũ diuinum non dicit rela/
tionẽ cõmunẽ ſiue equipantie ſed diſqp/
antie: quia non ẽ mutua: qꝛ verbũ diui/
num non refert realiter ad creaturã ſed
bene econtra. ¶ Hec vnio verbi dicit re/
lationẽ ordinis: realem in vno extremo:
cui in altero extremo nulla realis corre/
ſpondet. Ubi enim eſt prius ⁊ poſteriꝰ
ibi eſt relatio ordinis: ſed verbũ diuinũ
eſt prius ⁊ humana natura eſt poſterior
ergo. Non eſt autem relatio ordinis cau
ſati ad cauſam: qꝛ talis relatio termina
tur ad totã trinitatem. Nec eſt relatio
cauſati prioris ad poſterius: qꝛ verbum
diuinũ non eſt cauſatum ſed eſt relatio
ordinis nature poſterioris ſubſtantate ad
verbum diuinũ tunc ad prius ſubſtan
tificans. ¶ Ex his ſequit ꝙ eſt triplex
relatio ordinis. ſcȝ cauſe ad cauſatum
cauſati prioris ad cauſatum poſterius
⁊ ſubſtantificati ad ſuſtentificans.

Tertio querit. Utrum

vna perſona poſſit vniri cum alia vnio/
ne ypoſtatica. Aduertẽdum ꝙ queſtio
non q̃rit abſolute vtrũ vna perſona ſcȝ
pater vel filius poſſit cum alia vniri: qꝛ
certum eſt apud omnes ꝙ diuina perſo
na non poteſt aſſumere aliam: quelibet
tamen perſona creata eſt aſſumptibilis
a ſuppoſito diuino in ſenſu diuiſo. Et
nullum ſuppoſitũ diuinũ poteſt ab alio
ſumi. Sciendũ ꝙ de rõne perſone ẽ ꝙ
ſit cõmunicabilis ſed differenter. Nam
pſona diuina eſt incõmunicabilis tripli
citer: ſcȝ vt qd: et: vt quo ſcȝ p modũ for
me informantis: ⁊ etiam eſt incõmuni/
cabilis cõmunicabilitate poſſibilitatis:
quia vna perſona nõ poteſt cõmunicari
alicui. No ſic de perſona creata que non
importat vel dicit repugnãtiaȝ ad ſe cõ/
municandũ ſicut increata. ¶ Ex quo ſe
quitur ꝙ perſona nõ oĩmode ⁊ vniuoce
dicitur de perſona creata ⁊ increata: qꝛ
dicitur de perſona diuina ꝙ ſibi repug/
nat cõmunicari: nõ ſic de creata. ¶ No/
tandum ꝙ triplex eſt negatio. Quedã
eſt negatio nuda ⁊ pura actus. Quedã
negatio aptitudinis: alia ẽ negatio poſ/
ſibilitatis. Exemplũ de prima: vt quan
do lapis eſt exiſtẽs ſurſum ẽ negatio ex/
iſtentie deorſum actualiter nõ inclinati
onis naturalꝭ: ſimiliter cũ nõ rideo actu
eſt negatio actus nõ aptitudinis. ¶ Ne
gatio aptitudinis eſt illa que negat ap/
titudineȝ: vt cum dicitur: ſuperficies nõ
eſt alba. quia nõ habet aptitudinẽ natu
ralem ad ipſam: quia eſt neutralis ad al
bum ⁊ nigrum. Alia ẽ negatio poſſibili/
tatis que negat poſſibilitatem ſicut in
bruto ꝙ ſit rationale includit impoſſibi
litatẽ. ¶ Illud dicitur perſona quod eſt
penitus cõmunicabile ⁊ oportet ꝙ non
innitatur alteri: ſed quia natura huma/
na innititur verbo diuino ⁊ cõmunicat
ſibi: ideo propter hoc non erit perſona.
Hoc tamen non obſtante non eſt nega/
tio aptitudinis: quia eſt apta nata ad hꝫ
ꝙ ſit perſona. Similiter anima ſepara/
ta licet habeat incõmunicabilitatem ſi/
ue negationeȝ actus: eſt tamen apta na
ta cõmunicari corpori. ¶ Perſona autẽ

ſm Scotum creata eſt illa que nõ inniti tur nec eſt apta nata initi. idest depen dere. Perſona autem diuina eſt illa que habet duas predictas conditiones: ita ꝙ neqꝫ poteſt initi id eſt ſuſtẽtificari vel comunicari qđ idem eſt.

¶ Queritur ergo vtrum vna perſona diuina poſſit vniri cum alia aſſumendo vnam ⁊ candẽ natnram.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tali ↄcl'oe ꝙ plres perſone nõ pñt vnũ ⁊ eundẽ hominẽ aſſumere ad talem vnitatẽ que facit cõmunicationẽ ydiomatũ: ⁊ ly hominẽ accipitur pro humanitate: concretum pro abſtracto. ¶ Cõmunicatio ydiomatum eſt terminus cõplexus includens duos terminos ptiales. Cõmunicatio ydiomatũ ſic deſcribit: eſt mutuatio vł verificatio aliquoꝝ ꝓdicatorum vel proprietatũ duarũ naturarum ad inuicem vnitarum in vnitate perſone. yd omata vt hic capiuntur nõ ſunt niſi proprietates vel ꝓdicata aliquorum: vt ꝓdicata hominis dicuntur eius proprietates ⁊ ydiomata. Propter vltimã articulum: nota ꝙ perſona verbi aſſumendo naturã humanam' fit homo: ideo propter hocvtriuſqꝫ nature fit in chriſto cõmunicatio ydiomatũ. i. predicatoꝝ ⁊ proprietatũ. Iſta tamẽ predicatio debet fieri incõcreto: vt iſte homo qui pendet in cruce eſt impaſſibilis vel immortalis. Hoc intelligẽdo ſm diuerſas naturas ſcꝫ humanã ⁊ diuinã nõ tamẽ cõceduntᷓ cõtradictoria: vt iſta: Eſt crucifixus: nõ eſt crucifixus. Diximꝰ ergo ꝙ plures perſone diuine nõ poſſunt vniri ⁊ eundem hominẽ aſſumere ad vnitatem que facit cõmunicationẽ ydiomatum: quia manifeſte implicat cõtradictionem: nec eſt factibile: patet: quia ſi hoc eſſet poſſibile hoc eſſec in vnitate aſſumẽtis aut aſſumpte nature: ſed vtrunqꝫ eſt impoſſibile. Primum patet: quia vnitas aſſumentis nõ ẽ niſi duplex: ſcꝫ perſone: ⁊ eſſentie. Sed ſi aſſumerent in vnionẽ eſſẽtie: ergo humana natura efficeretur diuine. Si perſone: ergo tres ꝓſone efficerentᷓ vnica perſona: ꝙ eſt hereticum. Si in vnitatem aſſumpti: hoc etiam eſt impoſſibile: quia vnitas aſſumpti eſt indiuiſibilis. Unde deus vt dicit Damaſcenus aſſumpſit naturam noſtraꝫ cum at homo. i. ſingulari: ab a qđ ẽ ſine ⁊ thomo diuiſibilis q: ſine diuiſibilitate. Itẽ clarum ẽ ꝙ ſi pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctꝰ aſſumerent candem naturã: eẽt vnꝰ homo: patet q: ſignificato hoc homine verum eẽt dicere: hic homo eſt pater: ⁊ hic homo ẽ filius. ⁊c̃.

Circa ſolutionem vltimi argumenti

notandũ ꝙ licet tres perſone diuine nõ poſſint ſimul' ⁊ ſemel vnã ⁊ eandẽ naturã in vnitate perſone aſſumere: poſſunt tamẽ aſſumere vnã ⁊ eandem naturã in vnitate indiuidui vł ſingularitatis. Ita ꝙ tres perſone nõ eẽnt vna perſona: ſed vnus homo eẽnt: ⁊ hec vnio nõ eẽt perſonalis nec ypoſtatica ſꝫ eẽt vnio ſuſtentifica. Hec ẽ opinio Guilhelmi Uarlionis.

Quarto queritᷓ. Utrũ

quelibet ꝓſona trium ꝓſonarum poſſint incarnari per ſeipam. De iſtã queſtione ſunt due opiniones. ¶ Prima ẽ ꝙ nulla ꝓſona poteſt incarnari niſi ꝓſona verbi Ratio iſtorum ẽ: quia credũt ſe ſeq̃ beatum Anſhelmũ: Sed nihil euꝫ oĩno ſequũtur. pro eo ꝙ Anſhelmꝰ nõ vult dicere ꝙ ſit impoſſibile apud deum aliam ꝓſonã a filio incarnari: ſed vult hoc dicere ⁊ oñdere ꝙ nõ ẽ ita decens de alia perſona ſicut de perſona filij.

¶ Circa ſecundum articulũ: queritur. ⁊ eſt in ordine.

Queſtio quinta. vtrū in opere incarnationis ſeruet̃ debita cõgruentia ex pte dei. Et ꝙ ſic videt̃ infinita potētia: ſapiētia z bonitas debet ſe pfecte manifeſtare: ſed nõ põt ſe perfecte manifeſtare niſi ꝑ effectū aliquo mõ infinitum. Nihil aũt ē infinitum actu niſi ſolus deus: ergo ad hoc ꝙ diuine potētie ſapiētie z bonitat̃ infinitas manifeſtetur: cõgruū fuit aliquē effectum fieri cui attribueret̃: cē idem qđ ē bonum infinitū: ſed hoc fuit cū deus vnitus ē carni. ergo zc̃. Item pfectiſſime agere ē pducere rem ſuā actionē ad ſtatum z cõplemētū: ſed ſtatus z cõplemētuȝ corpꝫ ē coniunctio primi cū vltimo. Principiū autē per qđ facta ſunt omnia ē verbum ſiue deus. Ultimū aũt in operib9 ē homo: ergo ad hoc ꝙ pfecta eēt opatio pcedens a perfecta potētia cõgruebat ꝙ dina natura vniretur cū humana. Itēȝ deꝰ largiſſimū remuneratorē diligētes ſe remunerare: ſed hõ q̃ ē amator nõ beatificat̃ perfecte niſi in ipõ deo qui ē tota merces: nec btificat̃ pfecte niſi totalr̃ btificet̃ z ex pte corpis z ex pte aīe z ex pte ſenſus exterioris: z ex pte ſenſus interioris. Senſus aũt exterior nõ põt btificari niſi in re corpali: ḡ cū deceat deū pfecte hoīeȝ btificare: z de9 btificat hoīeȝ ī ſeipõ dando ſe in pmiū decebat euȝ hr̃e naturam nõ ſolū ſpūalē ſed etiā corporalem: z hoc ē in incarnatione. ḡ. ¶ Itēȝ deum decebat hominē qui ſeduct9 peccauit ſibi recõciliare: ſed vbi ē cõueniēs reconciliatio ibi cõuenit eſſe reconciliatorem z mediatorem. mediator autē debet cū vtroqꝫ extremorum cõmunicare: Hoc aũt nõ eſt niſi per vnionem diuine nature z humane in vnitate perſone: ergo videtur ꝙ opus incarnationis maxime congruum fuit pietati diuine. Reſpondeo dicendum ꝙ abſqꝫ dubio congruum fuit z deuȝ decuit incarnari. Et hoc propter ſue potentie ſapientie z bonitatis eminētem manifeſtationem: que quidem facta eſt in humani generis aſſumptione. ¶ Congruū etiam fuit propter diuinorum operum excellentē conſummationeȝ: q̄ quidē facta eſt in hmõi generꝭ aſſūptioēcum vltimū cõiunctuȝ eſt primo. Ibi enim ē perfectionis conſummatio ſicut pȝ in circulo qui ē perfectiſſima figurarum: qui etiam ad ideȝ punctū terminatur a quo incipit. ¶ Decebat etiam propter ſuphabundantem precij ſolutionē ad liberationē hominis captiuati: qꝛ ſola perſona diuina erat que preponderabat toti humano generi. Poſtremo decebat propter ſupeffluentem hominis glorificationē vt nõ tātūmodo inueniret homo in deo paſcua interius: imo etiam paſcua exterius. Et ſic paȝ ꝙ opus incarnationis multum quidem per omnē modum deo cõgruebat: z quantum ad eius infinitatē z quātum ad eius perfectionem z quantū ad ad pietatem z quantū ad ei9 liberalitatem. ¶ Ad infinitatem in ſeipõ: ad perfectio em in operando: ad pietatem in liberando: z quantum ad liberalitatē ī remunerando concedende ſunt: ḡ ratiões z ſunt applicabiles ad probandū iſtas quattuor congruitates. ¶ Nota ſolutionem vltimi articuli. Unde quando arguitur. Quicunqꝫ adorat deum inſculpta ymagine facit deo iniuriam. Dicendum ꝙ verum eſt quando credit ipſum habere effigiem in propria natura: qualis credit ipſum eſſe quid corporeum cū ipē ſit ſpiritus nobiliſſim9. Incarnatio aũt nõ facit eū habere effigiē in ſe ſꝫ vniri ei qui habet effigiem ſalua dei ſpūalitate nobilitate. ¶ Sexto q̄rit̃ q̄ fuit incarnatiõis ratio pcipua. Nota ꝙ ratio hic capitur pro cauſa. Cauſa autem capitur dupl'r. Uno mõ ꝓprie: z ē illud q̄

poſito ponit̄ vel poteſt poni aliq̄d ⁊ ſine
quo aliquid nō poteſt poni ⁊ iſto modo
ſola cauſa incarnatiōis fuit volūtas di/
uina. Alio modo ip̄prie nō pro reſpe/
ctu alterius ſed put ad quandā poſitā/
tem vnius ꝓpoſitionis ad aliā ducit ſm
ꝯñaꝫ aliquā: ſicut ponit̄ in reprobatiōe
maloꝝ peccatū eſſe cauſam damnatiōis
non proprie cū peccatū nihil ſit ſed im/
proprie: qꝛ iſta eſt bona ꝯſequentia: iſte
erit finaliter mal⁹: ergo dānabitur. Et
ſic in omni ꝯſeq̄ntia naturali ſiue eſſen
tiali que tenet ꝑ locum intrinſecū: ante/
cedens dicit̄ eſſe cā ꝯſequent̄: vt ſortes
eſt homo: ergo ſortes ē aīal. Et de cauſa
hoc modo capta ē queſtio

Decimo querit̄. Vtrū

redemptio generis humani ſit cā huius
benedicte incarnatiōis. Rñdeo ad pre/
dictorū intelligentiā eſt notandū ꝙ cir/
ca hoc duplex ē magiſtroꝝ opinio. Qui
dam eñ dicere volunt ꝙ de incarnatio/
ne loqui eſt duplex. Eſt eñ incarnatio
carnis aſſumptio. De carne autē aſſum/
pta ē loqui dupliciter: aut quantum ad
ſubſtantiā: aut quantū ad defectū paſſi
bilitatis. Si fiat ſermo de ipā ad defe/
ctum paſſibilitatis ⁊ mortalitatis dicūt
ꝙ incarnationis p̄cipua ratio fuerit ge/
neris humani redemptio: niſi eñ homo
peccaſſet ⁊ lapſus fuiſſet ⁊ redimendus
eſſet xp̄s carnem mortalē nō aſſumpſiſſ
Si autē loquamur de incarnatione ſm
ꝙ dicit aſſumptionē humane nature: lo/
quēdo ſimpliciter: ſic dixerūt ꝙ p̄cipua
ratio incarnationis nō eſt liberatio hu/
mani generis: qꝛ etiā ſi homo nō peccaſ/
ſet xp̄s incarnat⁹ eſſet. Sed hui⁹ ratio ē
ꝑfectio multiplex ſurgens ex dignitate
illius operis. Incarnatio eñ facit ad ꝑ
fectioꝫ hoīs: ⁊ per ꝯſequēs ad ꝑfectionē
toti⁹ vniuerſi in hoc ꝙ ꝯplet ⁊ ꝑfectionē
dat humano generi ſm illud qđ reſpicit
naturam: ⁊ ſm illud ꝙ reſpicit gratiam
et ſm illud qđ reſpicit gloriā. Scđm il
lud qđ reſpicit naturā in incarnatione
eſt ꝯſūmatio modorū educendi hominē
in eſſe: qui ſunt quattuor: vt patet in vl/
timo articulo ꝑ iſta parte. Eſt etiā con
ſūmatio in cōparatione ad ꝑfectionem
agentis in hoc ꝙ in incarnatione homo
eſt vltimus qui coniūgitur cū ſuo prin/
cipio vnione qua ſub deo nulla ē maior
facit ad perfectionē hominis quātuꝫ ad
illud qđ reſpicit gratiā: quia in incarna
tione aſſumit xp̄s humanā naturā: rati/
one cuius plene habet eſſe caput totius
eccleſie cui⁹ corporis membra vniri ha/
bent ratione charitatis ⁊ gratie: ⁊ ſimul
cum hoc facit ad perfectionē meriti: qꝛ
oīa merita pendent ⁊ meliorant̄ merito
xp̄i: Facit etiā ad perfectionē glorie ī eo
ꝙ homo in deo ſuo inuenit paſcua quā/
tū ad partem corporalem. et quantum
ad partem ſpiritualem ſiue ingrediatur
ſiue egrediatur qđ nō faceret ſi de⁹ non
eſſet incarnatus. Completus eſt etiam
totius humane nature appetitus dū per
opus incarnationis nobiliſſima ydonei
tas que erat ī humana natura: ſm quā
vnita erat diuine ad actum perfectum
reducit̄: ⁊ ratione hui⁹ multiplicis per/
fectionis que ſurgit ex opere incarnati
onis congruū fuit deum incarnari. Et
quia hec multiplex perfectio non reſpi/
cit tm̄ ſtatum nature lapſe: imo etiaꝫ re/
ſpicit ſtatum nature inſtitute: ideo ſi ho
mo lapſus non fuiſſet: nihilomin⁹ deus
incarnatus eſſet: quia ita cōpetebat ho/
minē perfectū ēe ⁊ ſm naturā ⁊ ſm grāꝫ
⁊ ſm gliam: ſicut ſi eēt in ſtatu lapſo: ⁊
q̄dāmō ampli⁹. Et ſm iſtam opinioneꝫ
⁊ qui hanc opinionē ſequūtur concedūt
rationes que ad hanc partē adducunt̄.
¶ Nota hanc opinionē tenent Lyconi/
enſis Alexander de ales ⁊ Scotus cum
quibus magiſter Stephanus: beatus
ſanctus Thomas remanet dubi⁹ ⁊ ſol/
uit rationes pro ⁊ cōtra. Rationes pro

ad oppoſitū z auctoritates per hoc effu
giūt qꝛ diſcõuenit eas intelligi ſm ꝙ in/
incarnatio dicitur carnis mortalis et
paſſibilis aſſumptio. Loquitur em̄ ſcri/
ptura z littera de incarnatione ſm eum
modum qui fuit poſt lapſum nō per euꝫ
modum qui fuiſſet homine ꝑſiſtente in/
ſtatu innocētie. Alioꝝ vero poſitio fuit
ꝙ precipua ratio incarnatiōis fuit repa
tio generis humani ꝗuis multe ſint ra/
tiones cōgruētie huic ãnexe. Iſta eſt em̄
precipua reſpectu omnium quia niſi ge/
nus humanū fuiſſet lapſum verbum dei
non fuiſſet incarnatum. Et ratio huius
eſt: quia incarnatio dei eſt ſuper excedē/
tis dignationis: z ideo cum ſit ibi quidē
exceſſus non fuiſſet introductum incar/
nationis myſterium: niſi preceſſiſſet ex/
ceſſus oppoſitus per ipſum corrigenduꝫ
z reſtaurādum. Vñ niſi deus ouem ſuã
perdidiſſet non de celo ad terram deſcē/
diſſet. Quis autem horū modorum me
lior ſit nouit ille qui pro nobis incarna/
tus eſt. Quod etiam horum alteri pre/
ponendum ſit difficile eſt videre pro eo
ꝙ vterqꝫ modus catholicus eſt: et a vi/
ris catholicis ſuſtinetur. Vterqꝫ etiam
modus excitat aīam ad deuotionem ſm
diuerſas conſiderationes. Videtur au/
tem primus modus magis conſonare iu
dicio ratiōis. Secūdus tamen ſicut ap/
paret plus cōſonat pietati fidei. Primo
quia auctoritatibus ſanctoꝝ z ſacre ſcri
pture magis cōcordat. Nam auctorita/
tes tam noui ꝗ veteris teſtamenti. Vbi
de filij dei deſcenſu loquitur: generꝭ hu
mani liberationē rationē reddunt ꝙ pa
tet ſingula diſcurrendo. Sancti etiam
hoc dicunt ſicut pꝫ ꝑ argumēta in aū op
poſitū. Et quia diuina eloquia nobiliſ/
ſimam z precipuam incarnationis ratio
nem aſſignãt generis humani liberatio/
nem nihil etiã a nobis dicendum eſt pre
ter ea que nobis ex ſacris eloquijs claret
ideo magꝭ videtur pietati fidei conſonū
ꝙ precipua incarnationis ratio ſit libe/
ratio generis humani ꝗ aliter ſentire.
Et hoc aperte dicit auguſtinus in libro
de verbis domini in ſermone. lxxviij. tra
ctãs illđ Luc. xix. Venit em̄ filiꝰ homi/
nis ſaluuꝫ facere qđ perierat. Si homo
non periſſet filius hominis non veniſſet
Et expreſſius ideꝫ tractans illud prime
timoth. i. Venit in hunc mundum pec/
catores ſaluos facere. Nulla cauſa veni
endi fuit chriſto ratio niſi peccatores ſal
uos facere. Et ideꝫ plura dicit ad hoc ꝯ
tinentia. Et in illa oratione que incipit
A cella aromatica que dicitur eē Aug.
h ipſum habeẽ expreſſius. Ad hoc etiã
concordant verba bernhardi et glo. ſup
dictum locum epiſtole ad thimo. ¶ Se
cundo vero predictus modus magis cō
cordat pietati fidei: quia deū magis ho/
norificat ꝗ precedens. Nam precedens
modus quodāmodo deum intra perfe/
ctionem vniuerſi concludit z quandam
neceſſitatem incarnatiōis imponit ei cū
dicit opera eius non poſſe aliter ad per/
fectionem duci. Hic autem modus dicē
di cum dicit ꝙ incarnationis myſteriuꝫ
eſt ſuper omnem perfectiōeꝫ. Ponit chri
ſtum eſſe ſupra omnem perfectioneꝫ vni
uerſitatis ſiue quantum ad naturam. ſi/
ue quantum ad gratiam. ſiue quantum
ad gloriaꝫ. Et hoc recte facit: quia ſicut
dicit philoſophꝰ. li. xi. prio philoſophie
Deus ſupra omnem vniuerſi ordinē po
nendus eſt: ſicut non dicitur eſſe dux de
exercitu ſed ſupra exercituꝫ. ¶ Tertius
modus iſte dicendi de incarnationis my
ſterio eſt magis commendabilis dum di
citur ꝙ hoc myſterium non debuit fieri
niſi ex maxima cauſa vt pote propter pla
candam diuinam iram et reſtaurãdi om
nia ſiue que in celis ſunt ſiue que in ter/
ra. Et ideo diſcõuenit ꝙ tantum myſtē/
rium non fuiſſet introductum niſi pre-

ceſſiſſet lapſus nobiliſſime creature ꝛ offenſio maieſtatis diuine. ¶ Quarto etiam fidelem affectum magis inflammat plus enim excitat deuotionem anime fidelis ꝙ deus ſit incarnatus ad delenda ſcelera ſua q̃ conſumanda opera ſua. Quoniam ergo hic modus dicendi et ſi non videatur eſſe ita ſubtilis ſicut precedens plus tamen conſonat pietati fidei. in hoc auctoritatibus ſanctorum cōcordat magis et deum magis honorificat: etiam incarnationis myſterium magis commendat et affectum noſtrum ardentius inflammat. Ideo concedendum eſt vt predicte auctoritates oſtendunt ꝙ precipua ratio incarnationis fuit redemptio generis hūani: q̃uis multe alie cōgruentie huic ratiōe ſint annexe. ¶ Nota ꝙ ſi homo nō peccaſſet adhuc potuiſſet chriſtus veniſſe vt redemptor perfectiſſimus. Deus enim per acceptionem meritorum chriſti perfectiſſimorum potuit preſeruare totum genus humanum a lapſu. Sed redemptio alicuius preſeruatiua a peccatis ē multo nobilior quā redemptio ſubleuatiua. ergo chriſtꝰ potuit venire vt perfectiſſimꝰ redemptor quamuis perfectiori modo venerit et debet intelligi de potētia dei abſoluta nō ordinata. Tali enim modo redemptionis perfectiſſimo qui ſcilicet eſt per preſeruationem dicunt multi doctores redeptam fuiſſe digniſſimam matrem dei non ſolum a peccatis actualibus ſed etiam ab originali a quo merito paſſionis chriſti preſuata fuit: Poteſt etiā dici ꝙ omnes electi perfectius redimūtur merito paſſionis a peccatis: que non committunt et poſſunt committere redemptione preſeruatiua q̃ ſubleuatiua.

Undecimo queritur.

Que trium perſonarum fuerit magis idonea ad incarnatiōem. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ perſona verbi ad incarnationem inter ceteras perſonas fuit magis idonea ſiue loquamur de ipſa incarnatione in ſe: ſiue prout ordinata eſt ad humani generis redemptionem. Si eñ loquamur de ipſa incarnatione in ſe: magis congruum fuit perſonā filij incarnari ꝛ inquantum eſt imago: et inquantum eſt verbū et inquantum eſt filius. ¶ Inquantum eſt imago quia homo aſſumptibilis erat ratio dignitatis imaginis ꝛ quia filius eſt imago patris ideo magis conueniens erat filij perſona aſſumere carnē. Rurſus quia filius dei verbum eſt patris ſic procedit ab ipſo vt pater ſe manifeſtet per ipſum: et ideo ſicut ad intentionis manifeſtationem verbum intellectuale copulatur voci ſēſibili: ſic ad diuinitatis reuelationem verbum patris congruum fuit incarnari vel vniri carni Poſtremo quia filius eſt ſemel genitus ab eterno ſic congruebat eum carnem aſſumere vt eſſet de genere hoīm ꝛ ita hominis filium et ideo decebat ipſum magis incarnari q̃ patrem et ſpiritum ſanctum. Et hoc eſt ꝙ dicit Auguſtinꝰ in libro de trinitate et magiſter in littera ꝙ filius dei non queſiuit niſi matrem in terris quia iam habebat patrem in celis magis ergo decens fuit filium incarnari quam aliam perſonam. Si loquamur de ipſa incarnatione ſm ſe. ¶ Fuit etiam magis cōgruum. ſi loquamur de ipſa incarnatione ſm cōparationem ad generis humani redemptionem et hoc apparet ſi conſideremus hominis lapſum: et reparādi modum ꝛ reparationis fructum Si ꝯſideremus hoīs lapſum videbimꝰ ꝙ lapſus fuit appetēdo dei falſam ſimilitudinem et equalitatem: ꝛ quia filio primo attribuitur equalitas. Hinc eſt ꝙ quaſi ex ipſo ſumpſit homo lapſus occaſionem ꝛ ideo inde ſumere debuit reparationem. Et hoc dicit bernhardus expla

ma ꝛis illud propter me oꝛta eſt hec tem/
peſtas tollite me' Jone.ij. Uide in ale/
xandro iſtā materiā ⁊c. ¶ Aut certe in h
ꝙ hoc preſumpſerat dei ſimilitudinē di/
recte contra filium peccauit: ⁊ ideo filio
magis competebat vindicta ⁊ indulgen
tia ⁊ hoc eſt ꝙ dicit anſelmꝰ in libꝛo cur
deus homo. Homo ergo erat moꝛiturꝰ
⁊ diabolus ꝙ̄ erat expugnaturus ambo
falſam dei ſimilitudinem preſumpſerāt
Unde ſpecialius aduerſus euꝫ peccaue/
runt. Jlli itaqꝫ cui ſpecialiter fit iniuria
conuenientius attribuitur culpe vindi/
cta ⁊ indulgentia. ¶ Rurſus ſi ꝯſidere/
mus modum reparationis magis compe/
tit filio. Reparati enim ſumus per medi/
atoꝛis obedientiam et ſupplicationem ⁊
quia magis competit filium ſupplica /
re patri ⁊ obedire. Hinc eſt ꝙ magis cō
peti perſone filij incarnari ꝙ̄ alij vnde
anſelmꝰ in libꝛo cur deus homo. ¶ Con
uenientius conſonat filium ſupplicare
patri quam aliam perſonam. Poſtremo
ſi conſideremus reparationis fructum vel
effectum magis competebat filio incar/
nari: quia incarnatio ad hoc oꝛdinatur
vt ſimus filij dei. Si ergo poſterius per
illud habet reduci quod eſt prius in eo/
dem genere congruum fuit vt filij dei ef
ficeremur per eum qui eſt filius natura
lis. Unde Auguſtinus in.iiij. de trinita
te. Ut homo ex deo naſceret̃. primo ex
ipſis natus eſt deus: oppoꝛtuit enim vt
per euꝫ efficeremur filij adoptiui qui eſt
filius naturalis. Et ſic patet per omnē
modum ꝙ congruentius fuit filium in/
carnari ꝙ̄ alium. et concedende ſunt ra/
tiones que ad hoc inducebantur. ¶ No
ta ꝙ filius adoptiuus eſt qui non eſt na
turaliter genitus ab eo cuius dicitur fi/
lius nec habet ius in hereditatem poſſi/
dendam ſuccedendi ſed ex gratia ado /
ptatur vt habeat ius ad hereditatem
qui euꝫ adoptat. ¶ Unde ad hoc ꝙ aliqͣs
dica filiꝰ adoptiuꝰ q̃ttuoꝛ reqͥrunt̃. Pri/
mo ergo reqͥritur ad filiatōeꝫ adoptōis
extraneitas in eo q̇ adoptat̃ ad eū q̇ ad
optat. Secundo requiritur gratia id
eſt gratuita voluntas adoptantis. Ter
tio requiritur bonuꝫ ſiue hereditas pꝛo
qua habenda adoptatur. Quarto re/
quiritur ꝙ nō habeat ius ⁊c̄.

Duodecimo queritur.

Quo tempoꝛe fuerit magis congruum
filium dei incarnari. Nota ꝙ triplex eſt
tempus ſcilicet legis. Primum legis in/
dite. ſecundum legis ſcripe. tertium le /
gis gratie. Primum durauit ab adam
vſqꝫ ad moyſen. ſecundum a moyſe vſqꝫ
ad chꝛiſtum. tertium a chꝛiſto vſqꝫ ine /
ternuꝫ. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ ſicut
rationes oſtendunt que ſunt poſt oppo
ſitum magis congruum fuit filium dei
incarnari quaſi in fine ſeculoꝛum quam
in pꝛincipio. Poteſt autem huius qua/
druplex ratio aſſignari quare tamdiu
incarnari diſtulerit. ¶ Prima eſt pꝛo/
pter peccatum hominis puniendum ibi
enim manifeſtatur diuine vltionis ſeue
ritas que tantos clamoꝛes et luctus ho
minum tanto tempoꝛe ſuſtinuit: anteqꝫ
vellet deſcendere. et ipſe adam cum po/
ſteritate ſua tanto tempoꝛe expectauit
in limbo exulans a paradiſo ⁊ hoc pꝛo /
pter manifeſtationē diuine iuſticie que
nihil inultum dimittit. ¶ Secunda fu/
it pꝛopter moꝛbum melius curandum
Moꝛbus enim ſpiritualis non curatur
debite niſi infirmus pꝛius cognoſcat et
pꝛo curatione eius gratus exiſtat plus
enim homo egrotat per ingratitudi /
nem pꝛo curatiōe ꝙ̄ culpe commiſſione
Et ideo debuit deus bn̄ficiū incarnati/
nis differre vt hō ꝯuinceret̃ de ipotētia ⁊
ignorātia anteqꝫ incarnaret̃. Et in lege
indita: ⁊ in lege ſcripta: vt ſic conuictus
confugeret ad diuinam miſericoꝛdiam

et gratiam et confugiens curaretur ef/
ficaciter. ¶ Tertia ratio eſt propter or/
dinē vniuerſi ſeruandum: quia enim hoc
erat plenum id eſt maximū beneficium
defferri debuit vſqʒ ad plenitudineʒ die
rum. Et propter hoc dicit apoſtolus
Ad gala. quarto. At vbi venit plenitu
do temporis miſit deus filiuʒ ſuum fa/
ctū ex muliere factuʒ ſub lege. ¶ Quar/
ta ratio fuit propter incarnationis be/
neficium amplius commendandum qđ
enim amplius differtur: et diutius deſi/
deratur et precioſius reputatꝰ. Et ideo
beneficiuʒ incarnationis quod eſt inter
dei beneficia precioſiſſimum prius de/
buit eſſe deſideratum et expectatū quaʒ
exhibitum. Et propterea magis cōgru
um fuit filium dei incarnari in fine tem
porum: ⁊ concedende ſunt rationes que
hoc probant.

Circa ſecundam
diſtinctionem queritur. pri
mo. Utrum maior ſit con/
gruitas in rationali creatu
ra ꝗ̄ in toto vniuerſo an econtrario. Ui
de reſolutionem in textu. Ad primam
rationem in oppoſitum vbi dicit Augu
ſtinus In rebus mirabilibꝰ tota ratio
facti eſt potentia facientis. Dicendum
ꝙ duplex eſt ratio ſcilicet. Cauſalitatis
et congruitatis. Cauſalitatis eſt in effi/
ciēdo. Congruitatis in ſuſcipiēdo. Cū
ergo Auguſtinus dicit ꝙ ratio facti to/
ta eſt potentia facientis intelligit de ra/
tione cauſalitatis non de ratione ꝯgrui
tatis. Ad ſcđʒ vbi dicitur infinitam di/
ſtantiam non magis appropinquat vnū
ꝗ̄ alterum. Sed omnis creatura a na/
tura diuina diſtat ⁊c̄. Dicendum ꝙ hoc
intelligitur de diſtātia per receſſum ab
equalitate ⁊ participatione nature eter/
ne: quia nihil eſt vniuocum creature ad
creatorem in nullo etiam creatura crea/
tori poteſt equari: ſed non habet verita
tem de diſtantia que attenditur per cō/
parationem ad conuenientiaʒ ſm ratio/
nem ordinis et imitationis. Nam ratio
nalis creatura immediate in deum ordi
natur et expreſſiue inter creaturas deuʒ
imitatur et ratione huius aſſimilatiōis
et conuenientie habet rationem imagi/
nis et congruitatis reſpectu diuine vnio
nis. Ad illđ qđ obijcitur ꝙ magꝭ aſſimi
latur vniuerſum totum ꝗ̄ ratioalis cre/
atura. Dicendum ꝙ aſſimilari dicitur
dupliciter. Intenſiue vel extenſiue. Et
extenſiue veruʒ eſt ꝙ magis aſſimilatur
mundo architipo ſiue deo maior mun/
dus ꝗ̄ minor ſiue vniuerſitas tota ꝗ̄ ra
tionalis creatura. Qualitatiue ſiue in/
tenſiue eſt econuerſo propter magnam
diſtantiam aliquarum partium eius in
quibus relucet diuina bonitas delōgin/
quo ſicut in veſtigio.

Secūdo queritꝰ. Utrū
maior ſit congruitas ad vnionem in hu/
mana natura quam in angelo an econ/
uerſo. Et ꝙ ſit maior in angelo videtur
Deus ſpiritus eſt ſicut dicitꝰ. Iohā. iiij.
ergo creatura que plus habet de ratio/
ne ſpiritualitatis plus cōuenit cum deo
et que plus conuenit cū deo. plus eſt vni
bilis in vnitate perſone. cum ergo na/
tura angelica ſit ſpiritualior quam hu/
mana videtur. Reſpondeo dicenduʒ ꝙ
abſqʒ dubio maior fuit congruentia ad
vnionē in creatura humana ꝗ̄ in angeli
ca. Et hoc quidem ſatis manifeſtat ipſa
operatio diuina. Deus enim nuſꝗ̄ ange
los apprehendit ſed ſemen abrahe ap/
prehendit. Ratio autem maioris con/
gruentie dupliciter accipitur videlicet
ſm humane nature inſtitutionem. ⁊ ſm
eiuſdē reparationē. Scđm nāqʒ hūane na
ture iſtitutōʒ maior ē ꝯgruitas ī hūana
natura ꝗ̄ āgelica. Et h̄ triplici de cāſ.

Propter pſonalē diſtinctionē. Propter maiorem diuini exemplaris repreſentationē. Propter mltiplicē hominis cōpoſitionem. Prima pꝑter perſonalē diſtinctionem: que quidē in humana repit̄ ſm originem: et non angelica et ideo magis cōgruebat ꝙ perſona filij que diſtinguit̄ a perſona patris ſm originem eam naturam acciperet in qua proprietatem filiationis retineret ꝛ hoc quidē factū eſt in humane nature ſuſceptione. Nā quidē ipſe qui ab eterno erat patris filius ex tēpore factus eſt filius virginis matris.

¶ Scđa cauſa ē propter maiorez diuini exemplaris repreſentationem ratiōe cuius homo dr̄ minor mūdus. Anima em̄ rationalis nō tm̄ repreſentat deū prout cōſideratur in ſe ſcꝫ inqꝫtum vnitur corpori qđ regit ꝛ in quo toto habitat ſicut deus in maiori mūdo. Et hoc dicit Auguſtinus pluries Ratiōe huius maiorꝭ cōformitatis maior erat ratio vnibilitatis. ¶ Tertia ratio eſt pꝑter multiplicē hois cōpoſitiōez. Qꝛ em homo cōpoſitꝰ eſt ex natura corpali ꝛ ſpirituali: ꝛ quodāmodo cōicat cuꝫ omni creatura ſicut dicit gregorius. Hinc eſt ꝙ cū humana natura aſſumit̄ et deificat̄. quodāmodo omnis natura in ea exaltatur. dū in ſuo ſimili deitati vnitur. Et hic eſt ꝙ aſſumptio humane nature plus facit ad totiꝰ vniuerſi pfectionez: ꝙꝫ angelice: ꝛ iō maior ē i ea ꝯgruitas ad vnionē etiā ſꝫ ſuā inſtitutionē. ¶ Similr̄ ꝛ ſm repationez maior cōgruitas in ea repitur ad vnionē triplici de cauſa ſcilicꝫ: qꝛ homo magis indigebat ꝛ minus indignus erat etiam plius ei proderat vt filius dei aſſumeret naturam ſuaꝫ Magis indigebat qꝛ totus lapſus fuerat. id eſt tota natura: vel ſpēs hois: minus idignus erat: qꝛ p aliū corruerat: plus ei pderat: qꝛ adhuc ī malo obſtinatus nō erat. Quoniam ergo diuina miſericordia iſta tria pēſat in beneficijs q̄ impendit. Hic eſt ꝙ deus qui eſt diues in miſericordia pꝑter nimiam charitatez qua dilexit nos magis aſſumpſit humanam naturam ꝙꝫ angelicā: qꝛ maior reperiebatur in ea cōgruentia ad ſuſcipiendū tantum beneficium diuine miſericordie vt per illud releuaret̄ a miſeria. Hec autē ratio que ſumpta eſt ad humani generis repationem efficacior ꝛ principalior eſt ꝙꝫ precedēs. Quia vt ſupra precipua ratio incarnatōis fuit humani generꝭ repatio. Ad id qđ obijcit̄ in contrarium. Primo dicendum eſt qꝛ ꝛ ſi plus cōueniat intēſiue. non tamen plus extenſiue. Homo enim cōuenit in ſpiritualitate ratione anime ꝛ corpus ſup addit, um facit ad cōformitatis maioritatē et ſic vtroqꝫ videlicet ſpiritu ꝛ corpe maior fit repreſentatio exemplaritatis diuine. Ad id etiā ꝙ obijcit̄ ꝙ angelus magꝭ indigebat ꝙꝫ homo: dicēdū ꝙ falſum eſt homo em̄ totaliter indigebat quia totaliter lapſus fuerat angelus vero nō. Et ſi obijcis ꝙ angelus lapſus magꝭ indigebat ꝙꝫ homo lapſus. Dicēdum ꝙ ſi magis indigebat minus tamē dignus erat quoniaꝫ ex maiori ſuperbia peccauerat Unde bernhardus in cāticis. Quis tā īdiget miſericordia ſicut miſer. Et quis tam indignus eſt miſericordia ſicut miſer ſuperbus. Preterea ipſa aſſumptio angelice nature angelo lapſo nō prodeſſet quia cū obſtinati ſint naturalit̄ ī malicia non inflammarentur ad humilitatem nec ad charitatem pexhibitionem tāti beneficij ꝛ exempli. Et id videmus hodie in multis peccatoribus quibus pꝑter ſuam peruerſitatē valde parum prodeſt incarnatio chriſti.

Circa tertiam diſtinctionem tertij ſententiarum queritur. Utruꝫ caro beate marie virginis fuerit ſanctificata ante animationem. Uirgo eſt concretuꝫ huius abſtracti virginitatis. Nota ꝙ virginitas capitur quattuor modis. Primo modo dici

citur eſſe integritas carniſq̄ da; ⁊ ſic oīs
mulier naſcitur virgo:et iſta virginitas
ſiue integritas carnis non eſt virtus mo
ralis ⁊ meritoria patet quia nulla virtꝰ
ineſt nobis a natura. Ite; virginitas vt
eſt virtusꝰ moralis ⁊ meritoria poteſt eſ/
ſe in vtroqꝫ ſexu in differēter: virginitas
que ſola eſt integritas carnis reperitur
in muliere ſolum. Et eſt quoddam peſ/
ſulum vel quedā pellicula que vocatur
caſtrum virginitatis. ¶ Secundo capi/
tur ꝓ inexperiētia cuiuſcūqꝫ veneree de/
lectationis in perſona apta nata experi/
ri. Iſto modo Virginitas eſt terminus
priuatiuꝰ quia ponit negationē experiē
tie veneree delectationis ⁊ ponit aptitu
dine;. Ex quo ſequitur ꝙ angeli nō poſ/
ſunt habere virginitatem quia nō ſunt
apti nati. Et ſic iſta virginitas nō eſt vir
tus nec meritoria: patet quia eſt in pue/
ris paruis qui non habent vſum ratiōis
¶ Tertio capitur pro habitu continen/
di ab omni venerea delectatione cum ne
gatione voluntarie experientie de prete
rito. Iſtomodo mulier. xxv. vel. xxij. an/
norum que nunqꝫ cecidit eſt virgo et eſt
vere virtus ⁊ meritoria vite eterne. licet
habeat voluntatem matrimonio cōiun/
gi quādo placuerit parētibus. ¶ Quar
tomodo capitur pro habitu continendi
ab omni venerea delectatiōe cum nega/
tione voluntarie experiētie de futuro ꝓ/
pter deum ⁊ iſto modo diffinitur ab Au
guſtino. Eſt continentia qua integritas
carnis ipſa creatori carnis ⁊ anime voue
tur conſeruatur et conſecratur: ⁊ eſt per
fecta ſpecies continentie. Notandum ꝙ
virginitas ſe habet ad continentiam ſi/
cut magnificentia ad liberalitatem. Li/
beralitas eīn reſpicit materiā circa ſum/
ptus ſiue magnos ſiue paruos. Magni/
ficentia autem ſolum magnos ſumptus
Et ſic omnis magnificentia eſt liberali/
tas ſed non econtra ſm ariſtotelem. iiij.
ethicorum. ſic continentia dicit abſtinen
tiam ab omni actu libidinoſo illicito cō
tra leges matrimonij ⁊ iſta eſt in matri/
monio. Continentia vero in virginitate
Ideſt virginitas dicit continentiam ab
omni coitu ſcilicet licito et illicito et ſic
omnis virginitas eſt continentia et non
ecōuerſo. Sola ergo virginitas mentis
eſt virtus: patet quia caro non eſt ſuſce/
ptiua ꝟtutis ⁊ gratie de ſe. Aliqua mu/
lier etiam naturaliter loquēdo poteſt eſ/
ſe mater alicuius ipſa remanente totali/
ter virgine virtute: vt de oppreſſa violen
ter ⁊ contra voluntate; ſuam que poteſt
cōcipere. Virginitas que eſt virtus po/
teſt in vtroqꝫ ſexu deperdi per ſolam vo
luntatem experiendi delectationē vene/
ream poteſt tamen recuperari per peni/
tentiam niſi poſuerit illam malam volū
tatem in actum. Et aliqui doctores di/
cunt ꝙ etiam virginitas carnis ſiue inte
gritas poteſt amitti per ſolam volitionē
intenſam libidinoſa; vel in aſpectu intē
tenſo mulieris vel ecōuerſo vel in tactibꝰ
mulierum quia in talibus aliquando e/
mittitur ſemen ⁊ poteſt frangi pellicula
illa que dicitur clauſtrum virginale.
Virgo beata habuit omnes iſtas virgi/
nitates. Prima; quia chriſtus exiuit de
vtero ſuo abſqꝫ aliqua fractura ⁊ ſic duo
corpora fuerunt in eodem loco. Quar/
tam habuit quia dicunt doctores ꝙ ipſa
vouerat virginitatem alioquin fruſtra
dixiſſet non cognoſco virum id eſt nō co
gnoſcere propoſui ⁊ noui. Sāctificatio
virginis. Require in Varillone.

Scdo queritur. Utru;

anima beate virginis fuerit ſanctificata
ante peccati originalis cōtractionē Re
quire in ſermone Nondum erant abyſſi
¶ Sciendum circa ſcd̄; articulum ꝙ a/
liquod pōt eſſe in alio q̄nqꝫ modis Uno
modo effectiue cauſaliter vl' virtualiter
et ſic omnis effectus eſt in cauſa ſua an/
teqꝫ producatur ſicut rana ē in ſole vir/
tualiter calor aque ī igne ⁊c. Et hoc mo
do omnia ſunt in deo virtualiter. Alio

modo aliquid poteſt eſſe in alio materi/aliter ſic tota dom⁹ anteq̃ fiat eſt in lignis et lapidibus ex quibus fieri debet. Tertio modo ſm rationem ſeminalem iſto modo filius generãdus in gentibus naturaliter anteq̃ concipiatur. Quarto mõ ſeminalr̃ ſicut quercus eſt in glande ꝛ petrocilium eſt in ſemine petrocilij. ¶ Nota dicti modi q̃cquid eſt in aliquo ſm rationẽ ſeminalem eſt in eo ſeminaliter ſed nõ econtra: quia proprie ratio ſeminalis eſt cõcubitu viri ꝛ mlieris. Unde caro xp̄i fuit in lumbis priorũ parentum ſeminaliter tãq̃ ex materia in qua prefuit quia ſãguis virginis vnde fabricatum eſt corpus chriſti geſſit vicem ſeminis lz ergo nõ fuerit ſm rationem ſeminalẽ fuit tñ ſeminaliter. Quinto modo aliquid dicit̃ eſſe in alio obiectiue vel tanq̃ in potentia appetitiua vt iohãnes eſt in amore meo. Et hoc dupliciter vel habitualiter ꝛ ſic ſp eſt. vel actualiter et ſic eſt dum eum actualiter amo. At homo: id eſt particularis: vide textũ. Caro chriſti fuit peccato obnoxia. Iſta ꝓpoſitio eſt exponenda vel falſa: de rigore ſmonis quia ſanguis chriſti de quo formatum eſt corpus chriſti nõ erat corpus eius quia ſanguis ille prius corrumpit̃ et perdit formam ſanguinis ꝛ conuertit̃ in carnẽ. ¶ Secunda caro chriſti in parentibus fuit ſeminaliter traducta. Si dicitur ꝙ ſm legem concupiſcentie eſt falſa: bene conceditur ꝙ fuit traducta ſeminaliter ſed non ſm rationez ſeminalem. Caro chriſti fuit decimata eſt falſa quia aliquez decimari in aliquo non eſt niſi a parentibus deſcendere ſm rationẽ ſeminalem.

Tertio queritur. Utrũ caro chriſti fuerit in parentibus aliter q̃ caro aliorum hominuz ſm legem propagationis. Dicendum ꝙ dupliciter eſt loqui de carne chriſti: aut quantum ad materiam vnde ſumpta eſt. aut quantum ad formam ſm quam anime chriſti coniuncta e ſt et a verbo invnitatem perſone aſſumpta. Si loquamur de carne chriſti ſm materiam hoc eſt de eo vnde facta eſt caro chriſti ſic concedit̃ a magiſtro ſiue in littera ꝙ pctõ fuit obnoxia: q2 ante ꝯceptionẽ chriſti tota maſſa humani generis corrupta erat ſicut ſupra monſtratum eſt. Si autem loquamur de carne xp̄i ſm formã ſic dicẽdum eſt ꝙ nũquam peccato fuit obnoxia quia nunquam habuit illam formaz ꝙ eſſet ĩmunda et maculata. ¶ Secundum autem ꝙ caro dicitur dupliciter ſic et de propagatione dupliciter contingit loqui. Aut ratione materialis aut ratione formalis. Si rõne materialis cõtingit loqui ꝙ ſic propagata fuit ab adam vſq̃ ad virginem in tota illa genealogia: et tota illa propagatio fuit ſm legez nature et concupiſcentie. Si quantum ad eſſe actuale et formale ſic concepta fuit a virgine ꝑter legez nature et ꝯmunem legem concupiſcentie. Et ſic patet ꝙ vno modo dicendi cõcedi poteſt ꝙ caro chriſti materialiter loquẽdo ſic fuit in lumbis parentum ſm propagationem ſicut caro aliorum hominũ. hec eſt prima opinio que eſt falſa ſm magiſtruz noſtrum. ¶ Secunda opinio. Sed quoniam caro cõtum eſt de ratione ſui nominis non nominat materiam ipſam tantũ: ſed materiam ſub tali forma. et propagatio et lex ꝓpagationis addita ei quod eſt caro xp̄i reſpicit eius eductionem. ſm eſſe actualeale. hinc eſt ꝙ hec eſt ĩpropria. ĩmo falſa. caro chriſti fuit obnoxia et hec caro xp̄i fuit ex parẽtib⁹ ſemialit̃ traducta ꝓ eo ꝙ in oĩb⁹ cõtũ ẽ de vi ſermonis predicatũ rõe materie tm̃ nõ attribuit̃ ſbiecto ſed rõe materie ſb tali forma. Caro em̃ res eſt ſubſtãtialis. ꝛ ideo q̃uis ſupponat ꝓ vbo d̃ ꝑterito opz tñ ad idẽ tp̃s referri formaz ꝑdicari cũ ſubiecto. ꝛ iõ oẽs

ꝓdicte locutiões tã̄ꝗ̄ falſe ⁊ ĩproprie ſũt negãde niſi ꝓferantur cũ determinatiõe ſcȝ rõe materialꝰ ꝑncipij. Si aũt alicubi abſolute ꝓferanť cũ determinatiõe ſunt exponẽde. Cõcedẽdũ eſt ꝙ̄ ꝙ aliter fuit caro xp̄i ſm ꝓpagationis legẽ in ꝑentibꝫ ꝙ̄ aliorũ hoim. Nã caro alioꝝ hoim or/ tum habuit a ꝑentibꝫ ſm ſemialem rõnẽ ⁊ ſm legẽ cõcupiſcẽtie. Illud aũt dr̄ pro cedere ſm rõnem ſeminalẽ qđ quidẽ exit ĩneſſe ſm virtutẽ ⁊ oꝑatiõeȝ nature ſicut ſunt illa in quoꝝ ꝓductiõe natura nõ ſo lum ſe hȝ ꝑ modũ obediẽtis ⁊ ſuſcipiẽtis Imo etiã ꝑ modũ nature agẽtis ⁊ dantꝭ ſpẽm ſiue cõpletionẽ. ⁊ hoc ĩportat ꝙ di/ co ſeminalis ratio ꝓprie loquẽdo. Illud aũt intelligiť traduci ſm legẽ cõcupiſcẽ tie in cuius procreatiõe ꝯcurrit feditas delectatiõis carnis ex ꝑte viri generãtis ⁊ mulieris cõcipiẽtis: neutrũ hoꝝ in ge/ neratiõe xp̄i fuit. Nam cõceptio eius mi rabilis fuit et ſupra virtutẽ nature. Nõ fuit eñ ex virili ſemie. pro eo ꝙ caro eiꝰ cõcepta fuit ex ſola mr̄e. Neꝗ̄ ſm legeȝ cõcupiſcẽtie: qꝛ nõ interuenit delectatio ex cõmixtiõe ſexus. Conceptus eñ fuit ex caſtiſſimis virginis viſceribꝫ.

Quarto queriť. Utrũ corpus xp̄i ꝓductũ fuerit ad ꝑfectã mo/ lem ſubito aut ſucceſſiue. Et qꝛ ſucceſſi ue oſtendiť primo Luce. ij. Puer iſte cre ſcebat. ſȝ crementũ etatis ſequiť cremen tum molis ergo. Itẽ ſicut pȝ ex hiſtoria euãgelica xp̄s habuit neceſſitates infan/ tiles vñ ⁊ lactatus fuit a matre. Hoc au tem non eſſet niſi ꝑuulus eſſet in ꝙ̄titate ergo videť ¶ R̄nſio dicẽdũ ꝙ corpꝰ xp̄i ꝙ̄tum ad ꝙ̄titatẽ molis ad ꝑfectionẽ de ductũ eſt per ſucceſſionẽ tp̄is. ⁊ rõ huius eſt qꝛ ꝑfectio quãtitatis illiꝰ corꝑis fuit oꝑatõe nature cuius eſt oꝑari ſm ſucceſ ſionẽ tp̄is. Si aũt querať vñ eſt ꝙ deus corpus illud ad ꝑfectioneȝ illius voluit deduci mediãte nature oꝑatiõe. Dicen/ dum ꝙ hoc fecit deus valde ꝯgrue. Hoc

eñ ꝙ̄uis aliomõ facere poſſȝ ſic tñ fecit ad cõfirmandã fidei firmitatẽ ⁊ veritatẽ ad cõmẽdandam humilitatis virtutẽ ad cõſeruandam vniuerſitatis legẽ. In hoc eñ fidei veritas cõfirmať dũ manifeſte oſtendiť ꝑ cõuerſationẽ ⁊ ſimilẽ modum proficiendi in etate. ꝙ xp̄s nõ fantaſticã ſȝ verã carnẽ aſſumpſit ⁊ hoc ꝗdẽ valde fuit oꝑtunũ: qꝛ ſine fidei veritate nullꝰ eſt incarnatõis fructus. Hũilitatis etiã virtꝰ in hoc cõmendať dũ dei filius ꝗ eſt rex ⁊ dñs dominãtiũ factus eſt paruulꝰ et qui prius nullo indigebat. lacte ma/ terno ſicut alij ꝑuuli paſcebať: pãnis in/ uoluebatur. ⁊ alia plura geſſit ꝗbus hu militatis vilitas commendatur. Et hoc valde oportunũ fuit qꝛ ꝓpter hoc potiſ/ ſime deus deſcendit de celo vt ſuꝑbiã ex tirparet. Uniuerſitatis etiaȝ lex ⁊ ordo cõſeruatur qꝛ vnicuiꝗ̄ nature cõceſſit ꝓ priã oꝑationẽ. nec vtitur miraculis vbi natura per ſe ſufficienter põt oꝑari. Et qꝛ natura in xp̄o ſatis ſufficienter pote/ rat corpus xp̄i ad ꝑfectaȝ ꝙ̄titatẽ dedu cere ita ꝙ in nullo derogabať eius digni tati. Ideo noluit tp̄s anticipare vt tã̄ꝗ̄ vniuerſitatis iuſtus adminiſtrator vnũ quodꝗ̄ iuxta virtutẽ ſibi cõpetentẽ oꝑa ri ſineret. Et hoc quideȝ cõuenie bat: qꝛ naturã nolebat ꝑimere ſed reꝑare: ⁊ hoc inſinuat quia maior ꝑtãs vſum inferioꝝ poteſtatis non debet abſꝗ̄ cauſa priua/ re. Et ſic patet ꝙ valde rationabiliť deꝰ corpus xp̄i ad perfectam quãtitatẽ mo/ lis deduxerit ꝑ tempis ſucceſſioneȝ. No ta quomõ poſſibile fuit deo formare cor pus chriſti in tanta quantitate molis in quãta fuit crucifixus: ſicut facit in cõſe/ cratione corporis ſui ꝙ̄tidie. Nota Au guſtinus in tertio de trinitate tractans illud verbum Ioh. xxi. Soluite templũ hoc dixerũt iudei. xlvi. annis. Hic nume rus perfectioni dominici corꝑis ꝯuenit cõgrue qꝛ vt dicũt phiſici tot diebus for ma humani corꝑis perficitur cũ omnes alij fere in. xli. diebus.

Quinto q̄ritur Utrum mēbroꝝ formatio ⁊ diſtinctio facta ſint ſubito an ſucceſſiue ī corꝑe dn̄ico. ¶ Reſpōdeo dicēdū ꝙ abſqȝ dubio ſicut dicit Aug⁹. ſcȝ in duobꝫ primis articul' poſt oppoſitū. Corpus xp̄i abinſtanti ꝯceptionis habuit ꝑfectionē organizationis. Et rō hui⁹ ſumi pōt ex ꝑte verbi aſſumētis: ⁊ ex ꝑte virtutis efficientis: ⁊ ex parte virginis cōcipientis. Ex parte verbi aſſumentis: qꝛ nō decebat illud aſſumere ꝑtem hūane nature: vt eſſet hō ſm̄ q̄d: ſed totā humanā naturaȝ ⁊ ita carnē et animā maxime cū aīa dat carni cōgruētiam vt vniaꝛ cum diuina ⁊ humana natura: ſicut oſtenſuȝ eſt ſupra. Et quoniā aīa nō eſt nata vniri niſi carni formate: organizate Jō in primo inſtanti ſue cōceptionis fuit corpus xp̄i ad ꝑfectiōis organizationē deductū. Rō etiā eſt ex ꝑte virtutis operantis: qꝛ ibi virtus diuina oꝑatur mirabiliter. Hoc eſt enim miraculū miraculoꝝ ꝙ femina cōcipiat deum. Et iō ad ſue miraculoſe potentie oſtenſionē ſubito formauit illud corpuſ ꝙ natura nō poteſt formare niſi ſucceſſiue. Rō vero nihilomin⁹ eſt ex ꝑte virginis cōcipientis que ſtatim vt ꝯſentit repleta fuit ſpūſancto ⁊ mater dei effecta. Iuxta illud qđ angel⁹ āminciabat. Et qm̄ mater dei nō eſſet niſi de⁹ quē conceperat vnit⁹ eēt carni ⁊ caro: nec deo nec anime ꝯgruebat niſi haberet mēbroruȝ diſtinctionē cōuenientē. Hinc eſt ꝙ ab inſtanti ꝯceptionis corpus xp̄i debuit ī membroꝝ diſtinctione ꝑfectū eſſe.

Circa quartā diſtinctionē querif. Utrum filij dei incarnatio debeat appropriari patri an ſpūi ſancto. ¶ Nota drīam inter propriuȝ et appropriatū. qꝛ ꝓpriū vni ſoli ꝑſone conuenit vt generare ꝯuenit patri. Appropriatuȝ autē eſt illud ꝙ attribuitur vni perſone vel propter errorem vitandum vel propter veritatem manifeſtandum: Propter errorem vitandum: vt po tentia attribuitur patri propter hereticos qui dixerunt patrem antiquum ⁊ debileȝ. Sapientiā filio quia dicebāt īſipiētem. Clementiā ſpūi ſancto: qꝛ dicebāt eſſe eum ſpiritū tempeſtatis. Licet paꝛ ⁊ filius ⁊ ſpūſanctus ſit vna potentia: ſapientia ⁊ bonitas ⁊ tm̄ ꝯueniat vni ſicut alteri. Propter veritatem ⁊c̄. dicif. Quia amor in diuinis capiꝛ dupliciter Uno mō eēntialiter ⁊ ꝯuenit trinitati. Alio mō perſonaliter: ⁊ ſic ꝯuenit ſpiritui ſancto inq̄tum ſpūſanctus procedit a patre ⁊ filio ꝑ modū doni ⁊ amorꝭ Paternitas ē habitudo ſiue relatio producentis naturaliter ſīl'is ꝓducto ī naturali intelligibili vel ſenſitiua. Unde paternitas vt dicit Areſto. fundaꝛ ſuꝑ genuiſſe. Dicif naturaliter ⁊ nō libere: ⁊ ſpūſanct⁹ nō dicif filius patris vel filij qꝛ debent ꝯuenire in ſpecie: ideo ſol nō dicitur pater lune. Dicif etiā ſenſitiua qꝛ bene eſt paternitas inter bruta ꝯ aliquos: ⁊ ꝑ iſtā diffinitionem pꝫ diffinitio filiationis que ē habitudo producti naturaliter ſīl'is ꝓducenti in natura intelligibili vel ſenſitiua. Rn̄deo ad queſtionē ꝙ opus incarnatiōis manifeſtatiuum ē diuine potentie ſapīe ⁊ bonitatꝭ: ſm̄ diuerſas cōditiōes in ipō repertas. Cōtigit em̄ loqui de ipō ſcȝ oꝑe quātuȝ ad vnibilia ⁊ q̄tuȝ ad vnionis modum ⁊ q̄tū ad vnionis fructū. In cōparatione ad vnibilia inter que eſt infinita diſtantia manifeſtaꝛ diuina potentia. In compatione vero ad vnionis modū con gruentiſſimū ꝓut cōpetebat ad hūanuȝ remediū manifeſtaꝛ dei ſapiētia: quia ille qui vicerat hominē ꝑ hominē victus eſt. ¶ Et nota ꝙ deus potuiſſet nos aliter redimere ſi voluiſſet: vt mittēdo vnū angelum vel creando aliquē hominē puruȝ ſine peccato ſed non tn̄ manifeſtata fuiſſet dei ſapīa. In compatiōe vero ad

fructū ſiue effectū ꝯſequētē q̄ ſe obtulit deo pr̄i in odorē ſuauitatis manifeſtat̄ diuina bonitas: mia: ⁊ charitas. Et hoc eſt qḋ dicit Damaſ. lib. iij. cap. ij. Mon ſtrat̄ ſit in incarnatiōe. bonitas iuſticia. ⁊ ſapia. Bonitas quidē. q2 nō deſpexit ꝓprij plaſmatis infirmitatē ſʒ viſcera ei⁹ cōmota ſunt ipō cadente: manū por rexit iuſticia qm̄ hoīe victo n̄ aliū fec̄ vi cere tyrānū. Sapia: qm̄ inuenit aporiā id ē vulneris difficilis curā decētiſſimā. Om̄ g̊ in incarnatiōis ope ſm ꝯpatio/ nes diuerſas ꝯuenit uenire appropriata tribus pſonis valde excellēter ⁊ pcipue Hinc ē ꝙ ꝯceptio cuʒ ſit opus triū pſo/ naꝝ appropriari pōt trib⁊ pſonis ſm di/ uerſas cōpationes ſicut oñdunt rōnes. Scriptura tn̄ magis appropriat ſpiri/ tui ſancto: vt pʒ Luce pmo ꝙ̄ alicui tri um pſonarū. Et hoc duplici rōne. vicʒ ꝑpter errozis excluſionē. q2 in ꝯceptiōe hūana ꝯſueuit ſe īmiſcere feditas cōcu/ piſcētiae: ac p hoc original̄ culpa. Ne il/ lud ergo dicat̄ fuiſſe in kōceptiōe xp̄i ↄ2 ꝯceptus fuiſſe de ſpū ſancto ad excludē dū carnalē ꝯmixtionē ⁊ ꝯcupīe fedita/ tē. Alia rō ē propt̄ veritatꝭ manifeſtati/ onē. Jllud em̄ ꝙ maxime ꝑparauit vir/ ginē ad filij dei ꝯceptionē fuit amor di/ uin⁹. Unde queadmodū mlier ꝯcipit p viri dilectionē ⁊ ipi⁹ adheſionē q̄ eſt cuʒ deſiderio ⁊ amore virtutis gn̄atiue. ſic btā virgo propt̄ amoris ſingularitatē ꝯcepit deū ex deo: ⁊ iō ꝯcepiſſe ↄ2 ↄ ſpū ſcō. Et hāc rōnē aſſigt̄ Hugo de ſcō vi/ ctore in quodā ſuo libꝛo vbi ſic dic̄. Cō/ cepit virgo maria de ſpū ſcō nō, ꝙ ↄ ſpūs ſancti ſubā ſemen ptus accepit: ſed ꝙ p amorē ⁊ opatiōeʒ ſpūſſancti ex carne vir ginis diuino ptui ſubam miſtrauit. Nā q2 amor ſingularit̄ in corde ardebat. iō in carne ei⁹ mirabilia faciebat amor. ſſ. Cui⁹ dilectio: quia in corde nō ſuſcepit ſociū. ideo opatio in carne illi⁹ non ha/ bebat exemplū. Et ſic patet ꝙ propter errozis excluſionē ⁊ veritatis manifeſta tionem incarnatio filij dei potiſſime ap propriari debet ſpūi ſancto. Et propter has rōnes duas frequenter in ſcriptura fit appropriatio.

Tertia queſtio.

Utrū xp̄i cōceptio vel incarnatio fuerit ex me ra gratia. An hoc impetrauerūt patrū merita ſanctorū. ¶ Reſpondeo dicēdū ꝙ de beneficio incarnatiōis ſicut de ali/ is bn̄ficijs diuinis loqui eſt triplicer ſcʒ Quantum ad ſubſtantiā v[illegible]ntiā. ⁊ Quantum ad efficaciā. Et quantū ad circūſtantiā. Si loquamur de ipō quā/ tum ad eſſentiā ſic dicenduʒ ꝙ illud be/ neficium erat ſupra ſanctoꝝ patrū me/ rita. Propterea quia nō eſt iuſte retri/ butionis ſed dignationis eminētiſſime: ⁊ nō ſequitur merita hoīs lapſi ſed pori us ē fundamētū omnis meriti: q2 null⁹ deo placere potuit poſt lapſum abſqꝫ fi de iſtius beneficij vel in gn̄ali vt ſuple ſimplices vel ſpeciali: vt prophete ⁊ ſapi entes. Et ſm hanc viam ꝑcedūt ratio/ nes ⁊ auctoritates ad pmā partē indu/ cte. Sicut patet pme Thimo. iij. Appa ruit benignitas ⁊c̄. Sed approbatio il/ la benignitatis ⁊ humanitatis e filij dei hūanatio: ſicut in gloſa dicit̄: ergo videt̄ ꝙ filij dei hūanatio n̄ fuerit mediātib⁹ noſtris meritis. ¶ Jtem ſuper illud pſ. Reſpice in teſtamentū tuū: glo. memi/ nit ꝑmiſſionis: q2 merita deficiūt: ⁊ loq̄/ tur de ꝑmiſſione incarnatiōis. g. ¶ Si vero loqmur de beneficio incarnatiōis quātū ad efficaciam ſic cū eius efficacia eſſet duplex. videlicʒ ꝙ ordinabatur ad liberationē a ſeruitute culpe ⁊ a reatu carentie viſionis dei: quodāmodo cadit ſub merito: quodāmō nō. Nam quātuʒ ad liberationē a reatu carētie diuine vi/ ſionis ⁊ captiuitate diaboli. Hoc meru erunt ſancti patres ⁊ cadit ſub merito. ¶ Nota ꝙ Scotus dicit cōtrariū ⁊ eſt ꝯtra hoc. Quātum vero ad ereptionē ʒ de ſtatu culpe nō cadit ſub merito: niſi

quis large ſumat meritum ad meritum cōgrui z cōdigni. ¶ Si vero loquamur de beneficio incarnationis quantū ad temporis circūſtantiā poteſt cōcedi abſq calūnia ꝙ cadit ſub merito eccleſie p̄cedentis. Sancti enim patres flagrantiſſimis deſiderijs meruerūt incarnationis accelerationē. In quarū perſona dicit yſaias.lx. Vtinā dirumperes celos z deſcenderes ꝛc. Et ſic patz ꝙ incarnationis beneficium quātū ad eſſentiā nō cadit ſub merito: quātū vero ad tēporiſ. circūſtātiā cadit ſub merito. ¶ Quātū vero ad efficaciā mediā quodāmodo cadit ſub merito: quodāmodo non. Si tu obijcias ꝙ deus nō citius incarnatus ē: ꝙ diſpoſuerat ab eterno ꝓpter merita patrū. Dicendū ꝙ ꝓpter merita patrū deus p̄uiderat ſe accelleraturū: z ſic fecit ſicut p̄uiderat.

Tertio querit. Utrum

meruit beata virgo xp̄m cōcipere. An fuerit cōceptio illa ſolū ex munere gratie diuine. ¶ Reſpondeo dicendū ꝙ ē loqui de merito ſm̄ triplicem gradū z differantiam. ¶ Eſt enim meritum primo Congrui in quo peccator dicit gratiaz ſibi mereri cū ad gratiā ſe diſponit z preparat. Digni quo ſcz vir iuſtus orat ꝓ alio z meret exaudiri. Condigni ꝗ quis ex tanta charitate meret tātaz gratiam ¶ Dico ergo ꝙ beata ꝟgo maria cōcipere filium dei ante incarnationē meruit merito congrui: quoniā p̄ nimia ſua puritate z humilitate z benignitate ydonea erat vt efficeretur dei mater. Poſt annūciationē vero poſtꝙ ꝯſenſit z ſpirituſſāctus incopioſitate gratie in eam deſcendit nō ſolū habuit ꝯgruitatē ſed z dignitatem: z extunc meruit nō ſolum merito congruitatis ſed dignitatis obumbrari z inpregnari virtute altiſſimi. Sed merito cōdigni nō potuit mereri cōcipere filiū dei. Pro eo ꝙ hoc excedit omne meritum: z etiam qꝛ erat ipſius meriti gloirioſe virginis fundamentū. Siue etiaz dicamus deum fieri hominē: ſiue dicamus mulierē fieri matrem dei. Vtrūqꝫ ē ſupra ſtatū que debetur creature: z iō tam hoc ꝙ illud fuit fuit benignitatis z gratie. Et propterea ſicut dixi ꝙ gratiā primā poteſt mereri iuſtus preceden ti merito dignitatis: nō tm̄ merito congrui: ne ergo ꝑderet rationē gratie Sic poteſt cōcedi ꝙ beata virgo nō merito cōgrui ſed merito dignitatꝫ meruit conceptionē: illam nō ſolum cōgrua ſed z digna. ¶ Ad illud qd̄ obijcitur ꝙ maiꝰ ē meritū totius eccleſie ꝙ virginis marie Dici pt̄ ꝙ ꝗuis eſt maiꝰ meritū patruꝫ ꝙ virginis extenſiue: nec tamē oportet ꝙ intenſiue: quia beata virgo poſtꝙ annunciatione audita ab angelo: ſanctificata fuit a ſpūſancto munere gratie tanto eſt plena vt aliquid poſſit mereri digne qd̄ nō poſſent ſi omnes alij eēnt congregati ſimul. ¶ Nota ꝙ aliq̄ dicuntur maxime diſtantia dupliciter. Primo ꝓpter diuerſitatē quia in nllo vl in paucꝭ cōueniunt: z ſic diſtant deus z creatura ſic etiā quātitas z albedo. Alia ſunt diſtantia propter repugnantiā: qꝛ in vno ſunt impoſſibilia z tamē nō ſunt diuerſa: quia in multis cōueniunt vt albedo z nigredo: calor z frigus: que ſūt eiuſdē rationis z generis. Sic autē deꝰ z creatura nō diſtant: z ſic de primis nō eſt verum qd̄ dicitur que diſtāt minime ſunt vnibilia. quia deus z creatura quāuis maxime diſtent propter diuerſitatez nō tamen ſunt incompoſſibiles ſiue repugnantes: immo maxime conuenientes. ¶ Nota multitudo naturarum non repugnat perſone: vt ptꝫ in xp̄o: nec multitudo perſonarum obuiat vnitati nature: vt patet in diuinis Ideo errat qui dicit ꝙ ſimplicitas ſiue vnitas opponitur multitudini: ſed ſimplicitas opponit cōpoſitioni.

Quarta queſtio. vtrū

beata maria ſit genitrix dei appellāda.
Neſtorius hereticꝰ dicebat ꝙ ṽgo ma/
ria genuerat purū hominē ſcȝ xp̄m: idō
dicebat eam mr̄em xp̄i ſed nō dei intelli
gendo per xp̄m puꝝ hominē qđ tamē ē
falſuȝ: qꝛ xp̄s ſigt̄ qđ deus. Propterea
dicit Damaſcenus dei genitricē nequa/
ꝙ̄ appellamꝰ xp̄o:tocon. i. xp̄i genitriceȝ
ſed vocamus theotocon. i. dei genitricē
Rn̄deo ad qōnē ꝙ ṽba fidē xp̄ianā ex/
ꝑtinētiā debēt eē ab errore lōgiqua ꝛ de/
uotioni approximanda: maxime illa in q̄
bus eſt ſermo de virgine maria. Ipſa em̄
cunctas hereſes interemit in vniuerſo
mundo. veritatē in ſeipā ꝯcipiēdo ꝛ pa/
riēdo Ipſa aūt toto hūano generi recōci
liatiōȝ ꝓmeruit merito ꝯgrui. Et iō er
ga eā debȝ oīs xp̄ianoꝝ deuotio ardere
ꝛ ꝓpterea qꝛ illū ꝯcepit q̄ nō tm̄ dicēdꝰ
ē xp̄s ꝓpter vnionē ſed etiā deus verus:
ꝓpter eternā generationē. Iō dei geni/
trix debet dici vt ex ip̄o vocabulo hono
ret̄ ꝛ impietatis error extinguat̄ qui dic̄
mariā ꝯcepiſſe puꝝ hominem.

Circa quintā di/
ſtinctionē querit̄. vtrū aſ/
ſumere ſit actus ꝯueniens
diuine nature. Per aſſum/
ptionē ꝛ vnionē ypoſtaticā idem intelli
go: tm̄ vltra aſſūptio tria ip̄ortat. Prio
actionē: termiationē: ſcđo tertio relatōȝ
Actionē q̄deȝ ip̄ortat. qꝛ aſſumere ē ad
ſe ſumere ſiue trahere: ꝛ rōne huius ꝑn/
cipalit̄ ꝯuenit diue nature: qꝛ poſſumꝰ
dicere hoc mō ꝙ pr̄ aſſumpſit naturam
hūanā effectiue ꝛ etiā ſpūſſan. effectiue
ſicut filius. Inqn̄tum aūt aſſumptio im
portat terminationē hoc ſolū ꝯpetit fi/
lioſcȝ ſcđe pſone: ꝛ tunc eſt falſa iſta: pr̄
aſſumpſit naturā humanā. Inquātum
autē importat relationē cōpetit tā per/
ſone diuine ꝙ̄ humane nature. qꝛ ꝯcedi
tur ꝙ pſona dina vnitur hūane nature.
ꝛ etiā ꝙ natura hūana vnit̄ dine nature.

Reſolutio ſtat in ſeptē

dictis: quoꝝ primū eſt ꝙ iſtud verbum
vnire ꝛ aſſumere ip̄ortant principaliter
vnionem diuine nature ad humanā na/
turam differunt tm̄ ſm modū ſignifican
di: vt patet. ¶ Secundū dictū qđ eſt ꝙ
verbum vniendi dicit̄ ab vnione q̄ magꝭ
importat relationē ꝙ̄ actionem. ṽbum
autem aſſumendi đr ab aſſumptione q̄
magis importat actionē ꝙ̄ importat re
lationē. ¶ Tertium ꝙ̄uis cōcedatur ꝙ
diuina natura vniat̄ ſibi naturā huma-
nam ꝛ eidem vniatur. Nullo mō tm̄ con
ceditur ꝙ diuina natura aſſumat̄. Non
em̄ alia vnione vnit̄ diuina natura hu/
mane ꝙ̄ humana natura diuine nature
et idcirco vnitur diuina natura huma/
ne nō vnione propria ſed vniōe qua hu/
mana ſibi vnit̄. Illa vero nō cōceditur
ꝙ diuina natura nō aſſumat̄: qꝛ aſſumi
dicit paſſionē: ſed diuina natura nō ha/
bet paſſiōeȝ nec pōt pati: ḡ nō pōt aſſu/
mi. ¶ Quartum dictū drn̄t vnire ꝛ aſ/
ſumere adinuicē. qꝛ vnire nō dic̄ termi/
num intrinſecū relatiōis vl̄ actiōis de/
terminate: ſed aſſumere importat termi
nū intrinſecū tam actiōis ꝙ̄ relationis.
Terminꝰ qui aſſumit̄ in iſta vniōe ē na
tura hūana. terminꝰ q̄ aſſumit ē natura
dina. ¶ Quintū cū iſtud vocabulū aſ/
ſumere ip̄ortat relationē ꝛ actionē: tam̄
terminꝰ ille interiꝰ intellectꝰ pōt referri
ad vtrūqꝫ vel ad alterū tm̄: ip̄ortat aūt
actionē que facta eſt a tota trinitate re/
lationē vero: qꝛ hec aſſumptio nō eſt ni/
ſi vnio. Ille đr interiꝰ intelligere, q̄ clari
us ꝛ ꝓfundius intelligit. ¶ Sextū ſi ver
bū aſſumēdi ip̄ortat ſit̄ actiōȝ ꝛ relatiōȝ
tūc natura dina nō đr aſſumere naturā
hūanā: qꝛ qn̄ aſſumere ip̄ortat vtrunqꝫ:
tūc qn̄ đr de aliq̄ mō ip̄ortat illud ſoluȝ
eē vnitū ſed ip̄ortat eē vnitū tali vnione
naturali. Natura diuina nāqꝫ nūqꝫ aſ/
ſumit naturā hūanā in vnione nature.

Septimū ſi iſte termin⁹ aſſumere īpor/tat relationē ſolū ꝛ vnionē: tūc pt ꝯcedi ꝙ diuina natura: naturā hūanā aſſūpſit ꝛ ſibi vniuit. ¶ Nota ꝙ ydea ē rō eterna in mente diuina ſm quā aliqd ē forma/bile ad extra. Et capit ydea dupliciter. Uno mō ꝑ forma denoīate: ꝛ tūc nō eſt aliud niſi cognitio diuina. Alio mō ca/pit ꝑ denoiato: ꝛ tūc ydea non ē niſi res cognita in mēte diuina. ydee in mēte di/uina ſūt vnū in ſuba capiēdo ꝑ forma de/noīato ſiue ꝑ ſimplici cognitiōe diuina: tñ ꝑ cōnotata diſtinguūt: qꝛ alia ydea/lapidis alia hoīs ꝛc. ydea lapidis eſt la/pis cognit⁹ a deo. ydea equi eſt equ⁹ co/gnitus a deo.

Querit ſecūdo. Utrū

aſſumere ꝯueniat diuīe ꝑſone. ¶ Reſolu/tio ē ꝙ aſſūptio īportat actionē ꝛ relati/onē ꝛ ſminū vtriuſqꝫ ſcꝫ actōis ꝛ relatio/nis. Hoc ē ꝑſonā aſſumētē ꝛ naturā que aſſumit. Et rōne iſtoꝝ triū actiōis rela/tionis ꝛ ſmini aſſūptio cōpetit ꝑſone di/ue non cuilibꝫ ſed filio. Nā diue ꝑſone cōuenit oē ꝓncipiū actiuū ꝛ rōnabil' na/ture ſuppoſitū. Utrūqꝫ ſpectat ad eius dignitatē ꝛ nobilitatē. Et iō dīna perſo/na pt hūanā fabricare tanꝙ ꝓncipium effectiuū ꝛ ſtabile: tāꝙ ꝓpriū ſuppoſitū. Ita ꝙ eiuſdē cauſe erit cauſale ꝓncipiū ꝛ ſuppoſitū ꝑſonale: ꝛ ita ꝑ h̄ ſe hꝫ in rōe ꝓncipij ꝛ rōne medij ꝛ in rōe ſmini. Ra/tione ꝓncipij cōpetit actio Rōne medij relatio. Rōne vtriuſqꝫ ſmini ſminatio. Diuina eīm ꝑſona fecit vt ptes nature vnirētur in ſe. Iō cōcedēdū ē ꝙ hec aſſū/ptio cōpetit diuine ꝑſone. ſ. filio.

Querit tercio. Utrum

aſſumere ꝑſone cōueniat rōne nature an ecōuerſo. Pro declaratōe aduertēdū ꝙ ꝙ qſtio includit duas cauſales. Pria ē. vtꝝ hec ſit ꝟa: qꝛ pſona dīna aſſumit na/turā hūanā: iō natura dīna aſſumit na/turā hūanā. Ul' hec qꝛ natura dīna aſſu/mit hūanā. Iō ꝑſona dīna aſſumit natu/rā hūanā. ¶ Reſolutio ſtat in qttuoꝛ di/ctis. Primū ē qꝛ tria ſūt intelligēda h⁹ vocabuli qđ ē aſſumere ſcꝫ actio: relatio ſminatio. Scđꝫ aſſūptio īqꝫtū actio cō/petit ꝑſone rōne nature. Tertiū dēm ē ꝙ aſſūptio inqꝫtū ē ſmiatio ꝯpetit nafe rōe ꝑſone. Quartū ē ꝙ aſſūptio inqꝫtū relatio cōuenit tā nature qꝫ ꝑſone diue ꝛ nō rōne ꝑſone nec rōne nafe. pꝫ qꝛ ſicut ꝑſona diuina vnit nature hnmane. Ita ꝛ diuina natura vnit nature humane.

Querit quarto. Utrū

hec ſit cōcedēda: Diuina natura ē caro fcā. ¶ Reſolutio tota ſtat in duabꝫ pro/poſitiōibꝫ. Pria ē ꝙ iſta dꝫ admitti ꝛ cō/cedi ꝛ ſic intelligi dīna natura ē incarna/ta qꝛ ſcpta legit a doctoꝛe autētico Da/maſceno Aymus oēm ꝛ pfectā naturā in vnā ypoſtaſim incarnatā eſſe: nec ſim/plicit' ipꝛopa: duplicē tñ fac' intellectuꝫ quoꝝ vn⁹ ē veri⁹ ꝛ catholic⁹ licet ali⁹ ſit ambigu⁹ pꝫ hoc ꝑ ꝑri aroē ſic. Ois ꝓpō ē admittēda q̄ ē catholica vera ꝛ ꝓpria: ſꝫ pdicta ē hmōi. ꝛc. mioꝛ pꝫ: qꝛ illa ꝓpō hꝫ duplicē ſenſū vt dictū ē. Prim⁹ ē di/uina natura ē incarnata. i. carni vnita: ꝛ in iſto ſenſu ē vera ꝛ ꝓpria. Ali⁹ ſenſus ē diuina natura ē incarnata. i. caro facta ꝛ iſte ſenſus ē ipꝛopri⁹ ꝛ dubi⁹. Scđa. hec ꝓpō natura dīna ē caro facta nō ad/mittit a ſchola theologoꝝ ſm Scotum ſola ē ꝟa ꝑ ydēptitatē vt ſit ſenſus. eſſen/tia dīna ē ille q ē hō: ꝛ qꝛ ē ipꝛopa ꝛ redu/cit ad vnā q ē ꝓpria imediate ſcꝫ ad iſtā. De⁹ ē hō: ē cōcedēda: ſꝫ ſcđa ſcꝫ iſta eſſē/tia dīna ē caro nō ē aliq mō admittenda qꝛ reducit imediate ad iſtā: eēntia dīna ē hō qꝛ etiā ipꝛopa. ꝛ ē ſenſ⁹. dīna nafa ſm qđlibet ſui ſiue ſm ſe totā ē incarna/ta qđ ꝯ qſdā hereticos dicētes ꝙ diuina natura ſm vnā ptē ſui ē icarnata ꝛ non ſm aliam.

Quinta queſtio. Utrū

ſit cōcedēdū q̄ hūana naťa ſit aſſumpta a deo. ¶ Reſolutio ē q̄ vere ⁊ ꝓprie loquēdo cōcedi pōt ⁊ dʒ hūanā naturā a deo aſſūptā eſſe. Pro eo q̄ Phs dicit q̄ natura accipiť ꝓ ſ̄ba foꝛma ⁊ ꝓ vera materia. ⁊c̄. Alioq̄n perit fides nr̄a cu᷒ ſeptē articli ſ̄ſpiciūt diuinitatē ⁊ ſeptē ſ̄palitatē. Sʒ ꝯ̄ arguiť. oē qḋ aſſūiť ab aliq̄ ī vniōʒ acq̄rit aliquā ꝓprietatē ei᷒ cui vniť: ſed natura hūana nō acq̄rit aliā ꝓprietateʒ ſ̄bi diuini cū cōicatio ydiomatū nō fuit in abſtractʒ. igiť ⁊c̄. Rn̄deť ad minoꝛeʒ q̄ hūana naťa rōe ſuppoſiti: h̄ ē i ꝯcreto bn̄ acquirit ꝓprietates dei lʒ nō rōe foꝛme. i. i abſtracto. Licet ei ꝯcedim᷒ iſtā: hō ē deus: nō tn̄ ꝯcedim᷒ iſtā: naťa humana ē de᷒: lʒ hōēt naťa hūana idē ſint ⁊ h̄ ꝓpter diuerſos modos ſ̄cādi. Natura ḡ hūana in abſtracto nō acq̄rit ꝓprietates diuinas ⁊ h̄ intellige in recto: q̄ʒ in aliquo bn̄ acq̄rit: vt lʒ non dicam᷒ natura hūana ē de᷒: bn̄ tn̄ dicim᷒ q̄ natura humana eſt in deo.

Queſtio ſexta. vtrum

de᷒ aſſūpſerit hūanā pſonā. De᷒ h̄ ſupponit pro pſona filij dei ſcʒ xp̄i. ¶ Reſolutio ſtat in vno dicto in q̄ oēs ꝯueniūt. Et ē tale. Hec ꝓpō q̄ pſona diuina aſſūpſit pſonā hūanā ē falſa q̄ncūq̄ mō intelligať. Et h̄ intelligiť trib᷒ modis. vt pʒ in textu. ¶ Nota q̄ ſunt duo articuli ꝑncipales in fide nr̄a. Prim᷒ eſt de trinitate deſfinat fideʒ catholica q̄ ſ̄t tres pſone in vna eēntia q̄ ē oīno immultiplicabilis ⁊ indiuiſibilis ⁊ ſingulariſſima q̄ tota ē in q̄libet. Scḋs articul᷒ ꝑncipaľ ē de incarnatiōe ſ̄bi vbi ponimus multitudinē naturaꝝ q̄ in xp̄o ſūt plures nature. ſ. natura hūana creata: ⁊ natura diuina increata. Natura hūana humilis tpaľē creationē. Et d na natura ętnā generationē.

Septimo querit̄ vtrū

ſit ponere intentionē pſonālitatʒ in aīa ſepata a oī vniōe circūſcripta. ¶ Rn̄deo ſ̄ʒ mgr̄ ſniaꝝ ⁊ Hugo de ſcō vic. Dixerunt q̄ aīa ſepata a coꝛpe ē pſona. tn̄ cōiť magiſter ⁊ doct. pariſienſes tenēt oppoſitū. In h̄ errauit mgr̄ ⁊ ē ꝑm᷒ erroꝛ illi᷒ terrꝫ. Ipe eni tenuit octo erroꝛes in libro ſniaꝝ. Duos in q̄libet lib. In ꝑmo lib. diſt. xvij. dič q̄ charitas q̄ ē amoꝛ dei ⁊ ꝓximi n̄ ē q̄d creatū ſʒ ē ſpūſſanct᷒. Secūd᷒ di. xxiij. poniť vbi dič q̄ hec noīa trinus ⁊ trinitas n̄ ponūt q̄d poſitiuū ī do. In. ij. lib. diſt. v. dič q̄ in angeľ btis p̄remiū ꝑceſſit meritū. Scḋs ē ibidē: dič q̄ nihil de aľi nēto traſit in ſ̄rutem hūane nature. In t̄io lib. diſt. v. dič q̄ aīa ſepata ē pſona. ſcḋs ibidē: dicit q̄ xp̄s ī triduo fuit hō. In. iiij. lib. diſt. i. dicit q̄ baptiſm᷒ iohānis cū ipoſitōe manuū equipollebat baptiſmo xp̄i. ſcḋs ibidē dicit q̄ de᷒ pt̄ cōicare potentiā creādi creature. Vn̄ licet ſeminauerit multos erroꝛes q̄ nūc reputāť erroꝛes ſic, de ꝯceptiōe ⁊c̄ tn̄ iſti ꝓpoſiti apud oēs veros doctoꝛes ⁊ ab oī ſchola repudianť ⁊ ꝯdemnantur. Dico ḡ q̄ aīa ſepata a coꝛpe nō eſt perſona. patet in textu.

Octauo queriť vtrum

cōcedendū ſit q̄ de᷒ aſſūpſit hominem. ¶ Rn̄deo dicēdū ē ſ̄m fidē nr̄am q̄ hōʒ hūanitas nō ſūt totaliť eadē. Ita q̄ q̄cq̄d ē hō ē hūanitas ⁊ ecōtra. pʒ q̄ ſuppoſnūt ꝓ reb᷒ diuerſis: ita q̄ hec ē vera. fili᷒ dei ē hō. ⁊ hec ē falſa: fili᷒ dei ē hūanitas. Ideo dico q̄ hūanitas ſic diffiniť. Humanitas ē natura ꝯſtituta ex coꝛpoꝛe ⁊ aīa rōnali ⁊ nihil aliḋ connotat: ⁊ ſic pʒ q̄ hūanitas nō dʒ de filio dei. Nā ꝯcedimus q̄ filius aſſumpſit naturā humanā ex quo ſequiť filiū dei nō eē ſcʒ naturam humanam q̄ eſt regula fidei inter aſſumens ⁊ aſſūptū ē realis diſtinctio. Eadē rōne nō ꝯcedimus iſtā: fili᷒ dei aſſūpſit hominē. q̄ fili᷒ dei ē homo. Idē aūt nō aſſumit ſeipm. Iſta ꝓpō eſt vera q̄ue dʒ q̄ hec ꝓpō eſt ip̄pꝛia: fili᷒ dei aſſūpſit

hominē ꝓpť duplicē cauſam: tū ꝓpť
defectum diſtinctionis: tū propter defe/
ctuꝫ ordinis: q꞉ aſſumere importat quē/
daꝫ ordinē ⁊ reſpectū eius qd naturalit̄
antecedit ipam aſſumptionē. ¶ Cum ḡ
neceſſe ſit illud qd aſſumit̄ p̄ſupponi ⁊ p/
cedere ſaltē naturaliter ipam aſſumpti
onē nō poteſt recte ꝯcedi ꝙ de⁹ aſſum/
pſit hominē cum eſſe humanū vt viſum
eſt non precedat ſed ſequit̄ ipam aſſum/
ptionem.

Nono querit̄. vtrum
ſit cōcedendū ꝙ filius dei aſſumpſit hu
manitatē. ¶ Rn̄det̄ p duas ꝓpoſitiōes.
Pma ē. ꝙ humanitas capit̄ tripl'r. Prio
pro ptib⁹ ꝯſtituentib⁹ hominē: ⁊ iſto mo
do capit̄ ſepe in ſacra ſcriptura: vt cum
d꞉. Hō interior ⁊ homo exterior. Et eti
am in epiſtolis ſalutātis frequēter op/
tatur alicui ſalus in vtroqꝫ homine ⁊c.
Secundo capitur pro natura humana
reſultante ex talib⁹ partib⁹ diſtincta rea
liter ab illis: ⁊ iſta humanitas eſt media
inter res corporales ⁊ ſpirituales: quia
per corpus conuenit cum reb⁹ corpora/
libus: ⁊ per animam cum angelis: ⁊ iſta
humanitas eſt vel poteſt dici ſm̄ Grego
riū omnis creatura: quia participat cuꝫ
omni creatura. Tertio capitur pro qua
cunqꝫ proprietate conſequente ipam na
turam humanam vt riſibilitas. ¶ Se/
cunda propoſitio. quocūqꝫ modo capia
tur humanitas verum eſt ſimpliciter ꝙ
filius dei aſſumpſit humanitatem. patꝫ
in libro iſta propoſitio.

**Circa ſextam di/
ſtinctionem** queritur. vtrū
xp̄s ſit duo. ¶ Pro declara
tione huius queſtionis eſt
aduertenduꝫ ꝙ duo capitur dupliciter.
ſcilicet maſculine ⁊ neutraliter. Quan/
do eſt maſculini generis: tūc ſemper po
nit diuerſitatem in perſonis. ⁊ ſic duo in
uenitur in diuinis. Quando autem ca/
pitur neutraliter ponit diſtinctionem
⁊ diuerſitatem in natura: ⁊ ſic nō inueni
tur in diuinis. Et ſicut dictū de duob⁹
maſ. gener꞉: ſic dicēdū eſt de duob⁹ femi
nini generis ſcꝫ ꝙ ponit differētiā in per
ſona: vt d꞉ in ſimbolo. Alia ē pſona pa/
tris alia filij ⁊c. ¶ Scd̄m p̄dictā diuiſiōis
iſtius noīs duo. Pono tres propoſitio/
nes. Prima ꝙ xp̄s nullo mō dicendus ē
accipiendo duo maſculine: pꝫ quia xp̄s
nō eſt due pſone. Secūda xp̄s nullo mo
do dicendus ē duo capiēdo neutraliter
patet: q꞉ due nature nō p̄dicāt̄ in abſtra
cto de xp̄o: nec ē due nature. licꝫ eīn iſta
ſit vera: xp̄s ē natura diuina: tn̄ iſta ē fal
ſa: xp̄s ē natura humana. Tertia lꝫ xp̄s
non ſit duo nec maſculine nec neutralit̄
pōt dici ꝙ in xp̄o ſunt duo: capiēdo duo
neutraliter. Hoc poteſt ꝯcedi ꝙ xp̄s hꝫ
duo neutralit̄. patet: q꞉ habet in ſe duas
naturas ſed illud d꞉ habere duo neutra
liter eo ꝙ hꝫ duas pſonas: ḡ ⁊c. ¶ Reſo
lutio tota ſtat in vna diſtinctiōe ⁊ quiqꝫ
ꝓpoſitioib⁹. Diſtinctio ē ꝙ xp̄m eē duo
intelligit̄ tripliciť. Primo ꝙ xp̄s ſit duo
id eſt due nature. Scd̄o ꝙ dicat̄ eē duo
id eſt due pſone. Tertio ꝙ dicat̄ eē duo
.i. due reſ nature ſiue duo ſuppoſita. Vn̄
res nature ypoſtaſis ⁊ ſuppoſitū ideꝫ pe
nitus ſunt ⁊ pro eodeꝫ accipiuntur. Nā
vt dictum eſt in iſto tertio ſuppoſituꝫ in
diuiduum ⁊ perſona differunt: quia om
ne ſuppoſitum eſt indiuiduum ⁊ nō econ
tra: et omnis perſona eſt indiuiduum et
non econtra. Dico vlterius ꝙ res natu/
re nō diuidit̄ de indiuiduis accidentiuꝫ
nec etiam de ſubſtantijs incompletis id
eſt de corpore ⁊ de anima. In iſta diſtin
ctione ponunt̄ due ꝓpōnes: quaꝝ pma
eſt: ꝙ nullus vnqꝫ doctor poſuit ꝙ chri/
ſtus ſit duo. id eſt due nature. Littera
hereticum ē ſimpliciter dicere xp̄m eſſe
duo loquēdo de dualitate pſone: patet
per ſimbolū. Nō duo tn̄ ſed vn⁹ ē xp̄s.
pꝫ ergo ꝙ xp̄s nullo modo ē duo ſꝫ vnū

¶ Juxta oīa pdcā ponā octo ꝓpoſitio/
nes ꝑ ordinē vt ſimus cauti in loquēdo
circa iſtā materiā. Et harū ſeptē erunt
negatiue ⁊ catholice ⁊ ꝑ ꝯſeqns affirma
tiue eis oppoſita ſunt heretice ceſſande.
octaua erit affirmatiua ⁊ heretica. Pri/
ma ꝑs nō ē due pſone. Scđa in xpo non
due perſone. Tertio xps nō ē duo ſup/
poſita. Quarta in xpo nō ſūt duo ſup/
poſita. Quinta xps nō eſt due res natu
re ſeu ypoſtaſes. Sexta in xpo non ſunt
due res nature vel ypoſtaſes. Septima
xps nō eſt duo indiuidua. Octaua: q̄ ē
heretica in xpo ſunt duo indiuidua.

Secūda queſtio. Utrū

perſona xpi ſit vna vnitate ſimplici: an
ꝯpoſita ¶ Reſolutio tota qōnis ſtat in
vna diffinitōe ⁊ qnqȝ ꝓpoſitiōib⁹. ¶ Di/
ſtictinctio eſt talis. Cōpoſitio capitur
dupliciť ſcȝ ꝓpe ⁊ large Quid ſit ꝯpoſi
tio proprie dicta ſic poteſt deſcribi. Eſt
vnio aliquoꝝ duoꝝ habentiū inclinatio
nē mutuā ad cōſtitutionē vnius tertij.
¶ Secundo capiť large: ⁊ ſic pōt deſcri/
bi. Eſt alicui⁹ nature vel entis cuȝ alio
poſitio ſine cōſtituāt vnū tertiū ſiue nō
¶ Prima ꝓpoſitio. Perſona xpi nō pōt
dici cōpoſita nec ē in pſona xpi. Cōpoſi
tio ꝓpria dicta pȝ in libro ꝑ argumenta
ante oppoſitū. ¶ Scđa aſſerere pſonam
xpi eſſe cōpoſitā ꝯpoſitiōe propria non
ſolū ē falſum ſed etiā hereticū. ¶ Ter/
tia pſonalis vnio naturaꝝ in xpo poteſt
dici ꝯpoſitio large capta: pȝ q2 tūc ꝯpō
nihil aliud ē niſi vnio. ¶ Quarta aſſere
re in xpo ē ꝯpoſitionē large captā nō ē
hereticū ſed verū ⁊ catholicū. Et iō ſe/
cūda opio que recitať in lr̄a mgr̄i q̄ dic
xp̄m eſſe ꝯpoſitū vera eſt ⁊ catholica: q2
nō vult dicere ꝙ pſon ı xpi ſit ex pluribꝫ
naturis cōſtituta: ſed ꝙ vna natura eſt
alteri vnita. ¶ Quinta: q2 vocabulum
ꝯpoſitionis ē calūniabile in materia in/
carnationis. Jdeo doctores pn̄tis tpis
ſenſū ⁊ rem pdicte opinionis retinentes
declināt ꝯpoſitionis vocabulū: ⁊ pro eo
noīe vnionis vtūtur.

Tertia queſtio. Utrū

xps ſm ꝙ homo ſit aliquid. An hō pdi/
cetur de xpo ꝑ modū habit⁹ ⁊ accidētis
¶ Reſolutio ſtat ı vna diffinitiōe ⁊ dua
bus ꝓpoſitiōb⁹. ¶ Diſtinctio tal' ē Jſta
propoſitio xps eſt homo ꝑ modū habi/
tus ⁊ accidentis habet dupl'r intelligi.
Primo ꝙ illa precio ſit pure accidētal'
ita ꝙ nō ſit ſubſtātialis. Aut ꝙ aliq̄ mo
do habeat rōeȝ. i. modū ſeu ſimilitudinē
pdicatiōis accidētalis: ſit tn̄ ſm verita/
tē ſubal' pdicatio ¶ Pria ꝓpō ē: falſū eſt
ꝙ xps ſit hō ꝑ modū hitus ⁊ accn̄tiȝ. Se
cūda pt ꝯcedi ꝙ xps ē hō ꝑ modū hitus
⁊ accn̄tis intelligēdo. ſcđo modo pȝ ex
duplici ſilitudine quaȝ hȝ iſta pdicatio
cū accn̄tali. Nā ſic accn̄s ſuſtēnificať in
ſuo ſubiecto: ita hūanitas xpi i diuinitate
ſic tn̄ ꝙ nō inheret ei. Jtē pȝ alit': q2 ſic
accn̄s nō dat pmū ēē ſuo ſubo ſȝ aduēit
ei p⁹ ſuū ēē ꝯpletū: ſic hūanitas ē q̄ſi ad/
uēticia ⁊ q̄ſi accn̄s filio dei: q2 n̄ dat ei p
mū ēē ſȝ aduēit ei p⁹ ſuū ēē pfectū ⁊ ꝯple
tum. J[illegible]e due ꝓpropoſitiones clare pa/
tent in libro.

Quarta queſtio Utrū

iſta vnio ſacra t'minata ſit ad vnitatem
pſone an nō ¶ Rn̄deo ſciēdū ꝙ vnio vl/
tra ea q̄ dicta ſūt ē q̄druplex. Una ē i q̄
ē vni⁹ vnibil' i naturā alteri⁹ ꝯuerſio vt
vnio gutte aq̄ in dolio vini: ⁊ rō iſti⁹ vni
oīnis ē: q2 ibi ē repugnātia ⁊ pdn̄atio.
Repugnātia qdē q2 vinū a tota ſpē eſt
calidū: aq̄ vo ē frigida. Predn̄atio aūt
q2 vinū ē forti⁹ aq̄. Alia vnio ē i q̄ ē vtri
uſqȝ vnibilis alteratio ⁊ tertie nature ꝓ/
ductio vt vnio elemtoꝝ ad cōſtōem ali/
cui⁹ mixti. Rō āt tal' vniōis ē: q2 ē ibi re
pugnanntia ſed non eſt predominatio
excellens. ¶ Tertia vnio eſt qua non eſt
vnitorum alteratio: ſed vnius tertie na/
ture ꝯſtitutio: ⁊ ſic aīa ⁊ corp⁹ vnīūtur

¶ Rō iſti⁹ vniōis ē qꝛ ibi nō ē repugnā/
tia ſꝫ ē mutua depēdēdētia vni⁹ ad alteꝝ.
¶ Quarta ē in qua nec eſt trāſmutatio
vnitoꝝ nec depēdentia nec tertie nature
cōſtitutio ſꝫ eſt vni⁹ nature ab altera ſu
ſtētatio ⁊ in altera inſertio: vtiqꝫ vna ar/
boꝛ ſuſtētificabiť in ſtipite alteri⁹ ⁊ ratio
huius vnionis ē qꝛ ibi eſt excellēs pdñā/
tio ⁊ nō eſt repugnātia nec dependentia
mutua. ⁊ iſto. quarto modo vnionis na/
tura humana vnita eſt diuine. Iſtis pre
notatis facilis eſt ad q̄ſtiōeꝫ rñſio: q̄ iſta
vnio ſacratiſſima terminata eſt ad vnita
tem perſone ⁊ non ad vnitatem ⁊c̄.

Quīto queritur. Utrū

iſta ſacra vnio ſit ſingularꝫ. ¶ Rñſio q̄
iſta ſacra vnio eſt ſinglaris. ¶ Sciendū
q̄ phs ponit multos modos vnionis in
vi. phiſic. c. de vno. Dicit q̄ eſt vnuꝫ ꝑ ſe
aliud eſt ꝑ accidēs. Duplex eſt vnū ꝑ ac
cidens. Unū eſt ſicut accidens in cōcre/
to. Aliud ē qn̄ duo accidētia ſunt in vno
cōcreto. Unū ꝑ ſe dī nouē modis ſcꝫ: cō/
tinuatiōe: ſpē: gñe: diffinitiōe: indiuiſibi/
litate: numero: ſimplicitate: totalitate: ꝓ
portiōe: ⁊ materia ⁊ qꝛ nulla iſtarū vnio
nū eſt ſilis vnioni xp̄i. Ideo eſt ponēda
alia vnionis diuiſio ſm theologos. Nec
ē mirū ſi phi nō poſuerūt iſtū modū vni
onis ſacratiſſime qꝛ illā nō nouerūt ⁊ etiā
ſolū naturaľr loquebāť. Btūs aūt bern
bardus doctoꝛ melliſluus ponit nouem
modos vnionis. Primus eſt vnitas col/
lectiua. Scd̄s ē vnitas ꝯſtitutiua. Ter
tius eſt vnitas cōingatiua. Quart⁹ eſt
eſt vnitas natiua. Quint⁹ eſt vnitas po
teſtatiua. Sext⁹ eſt vnitas cōſentanea.
Septimus eſt vnitas votiua. Octau⁹
eſt vnitas dignatiua q̄ eſt ꝑſonalis hoīs
cū deo. Nonus eſt vnitas trinitatis.

Circa diſtinctio/
nē ſeptimaꝫ q̄riť. Utrū hec
propoſitio ſit vera. De⁹ eſt
hō. Dicēdū q̄ abſqꝫ dubio
ſcd̄ꝫ fidē catholicā tenēdū ē firmiť q̄ pdi/
cta ꝓpō eſt vera rōne vnionis ꝑſonalis ī
xp̄o q̄ eſt nature q̄ facit vnuꝫ p̄ri de alio
in ꝯcreto qꝛ q̄cūqꝫ vni ⁊ eideꝫ ſingulariť
ſingulariter ⁊ vnitate tento ⁊ in cōicabi
li ſunt eadē: ita eadē ſunt īter ſe. ſꝫ ſic q̄
de xp̄o dī de⁹ ⁊ hō ꝗ diſtinguiť de ſeinui
cē. Nō tñ pdicta ꝓpō ē imediata ſꝫ hec ī
mediata: natura hūana ē vnita vbo dei
et ex hac ſequiť iſta ſcꝫ q̄ vbū diuinū eſt
hō. Et ad hāc ſequiť de⁹ ē hō ad quā ſeq
tur iſta q̄rta. hō eſt d̄s q̄ ē ꝯuertēs tertie
Sꝫ de mō pdicādi ē triplex oppinio vide
in textu q̄rū due p̄ie reprobanť ⁊ tertia
teneť. Nō eñ eſt pdicatio formaľ ſiue eſ/
ſentialis vt hō ē aīal: nec cauſaľ vt d̄s eſt
ſpes mea: cauſatiue vt loq̄ ē op⁹ hūanuꝫ
eſt pdicatio cauſaľ. Nec ē accidētaľ q̄ eſt
qn̄ pdicatū eſt accidens. ſubiecto vľ ecō/
uerſo nec ē idētica ſiue iplicatiua vt dic̄
ſcd̄a opinio q̄ dicit q̄ hec: de⁹ ē hō eſt ve/
ra ꝑ iplicationē ⁊ ſenſus eſt ille q̄ ē deus
eſt hō fili⁹ eñ dei q̄ eſt de⁹ idētitate ē hō
nō valꝫ vt pꝫ ī textu. ¶ Dicēdū ꝗ ē q̄ h̄ ē
ſinglarꝫ mod⁹ pdicādi ſcꝫ ꝑ vnionē iō ei
hō pdicať de deo qꝛ vniť ei in vnitate ꝑ/
ſone ⁊ qm̄ hec vnio ē ſinglaris nō ē mirū
ſi ſingularē modū exigit pdicandi iō hec
pdicatio nō reduciť ad aliq̄s modos pdi
cādi ꝯſuctos. ¶ Nota q̄ ē dr̄a īter vniuo
ce pdicari ⁊ pdicatū vniuocū. Uniuocū
pdicatū ē qd̄ pdicať d̄ aliq̄b ſm id̄ nomē
et eādē rōnē vt albū pdicať de lapide pa
riete ⁊ eq̄ ⁊ hoīe ſm idē nomē ⁊ eadē rōnē
q̄ eſſe eſt diſgregatiuū viſus. Ad pdicari
aūt vniuoce reqriť vltra q̄ rō nois ſit de
q̄dditate ei⁹ de q̄ pdicať. Iſta ſunt ſyno
nima vniuoce pdicari: q̄dditatiue ī p̄io
mō dicēdi: ⁊ formaľr ⁊ eſſentiaľr ſūt ideꝫ
homo aūt dī de deo nō vniuoce ſꝫ tanqꝫ
vniuocum predicari.

Scd̄o queritur. Utrū

ſic iſta ꝯcedit de⁹ ē hō ꝑ ꝑſona filij ſic iſta
ſit ꝯcedēda. De⁹ nō eſt hō ꝑ ꝑſona p̄ris.
¶ Rñdeo. ſm Bonauē. q̄ hec nō ꝯcedē

da eſt: deus nõ ē hõ: qꝛ nõ eſt ſile. qꝛ iſte
termin⁹ de⁹ ꝛc̄. vide textũ. ¶ Dicēdũ ſm
aliquos ꝙ vtraqꝫ eſt vera et rõ eſt qꝛ iſta
deus eſt hõ. ꝛ deus nõ eſt hõ ſunt indiffi
nite ſingulariter qꝛ illa ꝓpõ eſt indiffini
ta in qua ſubijcitur terminus cõis ſine ſi
gno q̄tificate: ſꝫ ſic ē h ergo ꝛc̄. Qꝛ aũt
iſte terminus deus ſit cõis pꝫ qꝛ ille ter/
minus eſt cõis q̄ vere põt pꝛedicari de
plurib⁹ ſꝫ iſte termin⁹ d̄s eſt hmõi g̃ ꝛc̄.
et ſic dicit okã ꝛ gregorius de arimino.
Iſte termin⁹ de⁹ in ſacra ſcriptura hꝫ di
uerſam ſuppoſitõeꝫ. Aliqñ em̃ ſupponit
pꝛo perſona diuina. Aliqñ ꝓ eſſentia di
uina cõi ipſis tribus ꝑſonis. p̄ma pars
pꝫ ꝑ illud pſ̄. Propterea vnxit te de⁹ d̄s
tuus oleo letici e. Ita ꝙ li primũ deus ē
vti caſus et ſupponit ꝓ ꝑſona filij: ꝛ ſcd̄ꝫ
li deus ſupponit ꝓ patre ꝛ eſt ſenſus. O
deus fili ꝓpterea vnxit te deus tuus id ē
pr̄ tuus ꝛ hoc dicit Aug⁹. pꝫ etiã ꝑ illud
pꝛio Ioh. Vbũ erat apud deuꝫ: qꝛ apud
importat diſtinctionē q̄ nõ eſt inter ver/
bũ ꝛ naturã diuinã. Et ibi bñdicat nos
deus de⁹ ꝛc̄. Scd̄a pars pꝫ ꝑ illud apl̄i.
Sol⁹ deus hꝫ imoꝛtalitateꝫ. Et ꝑ illud
Exo. Audi iſrl̄ qꝛ dñs deus tuus vnus
eſt id eſt eſſentia diuina vnica eſt ꝛ indi/
uiſibilis. Itē pꝫ ꝑ illud Aug⁹. in pꝛimo
li. de trinitate. Deus eſt pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ ſpũſ/
ſanctus. Et in vno ſermone de vno mar
tyre. Quis ē deus pr̄ ꝛ filius ꝛ ſpũſſan.
et cõſtat ibi qꝛ ibi ſupponit deus ꝓ diui/
nitate. neqꝫ pr̄ ē p. fili⁹ ꝛ ſpũſſan. ꝛc̄. Et ī
iſta ꝓpõne de⁹ genuit deũ: ꝛ de⁹ ē hõ de⁹
nõ ſupponit ꝓ natura diuina ſꝫ ꝓ ꝑſona
qꝛ iſta deitas genuit vel eſt hõ eſt hereti
ca. Sequit̄ ex hoc ꝙ in iſta de⁹ nõ eſt hõ
li deus ſupponit ꝓ perſona ideo dicendũ
ꝙ q̄tũ ē de ſermone rigoꝛis. Iſta eſt ſin
gulariter cõcedenda de⁹ nõ genuit deuꝫ
et iſta de⁹ nõ eſt hõ qꝛ ſunt indefinite et
ad veritatē īdefinite ſuffic̄ ꝙ vna ſingu/
laris ſit vera. Iſta aũt deus nõ eſt homo
hꝫ duas ſingulares veras. ſ. de⁹ pr̄ ꝛ de⁹
ſpũſſctũs nõ ē hõ que ambe ſunt vere er

go ipſa vera. Sil̄r dicendum eſt de iſta
deus non genuit deũ. Hec aũt dicta ſm
opinionē iunioꝛũ modernoꝝ. Sꝫ pꝛima
ſm opinionē antiquoꝝ ideo ſecurioꝛ ꝛc̄.

Tertio querit̄. Utrum

hec ſit admittenda. deus factus eſt hõ.
Notandum ꝙ duplex eſt factio actiua ꝛ
paſſiua. Pꝛima eſt habitudo faciētis ad
factũ qd̄ accipit eē poſt nõ eſſe natura vl̄
tp̄e a tali faciēte. In hac diffinitiõe ſunt
due particule. Pꝛima eſt habitudo faciē
tis ad factũ loco genere. ¶ Scd̄a ꝑticu/
la qd̄ accipit ꝛc̄. qꝛ de ratione eius facti/
onis eſt eſſe poſt non eſſe et hoc ponitur
ad differenciam filij dei: q̄ ſꝑ fuit. Ideo
non põt dici factus. Ex quo ſequitur ꝙ
ſi deus creaſſꝫ mundũ ab eterno ad huc
fuiſſet ibi vera factio: quia licet non ha/
buiſſet eſſe poſt non eſſe tempoꝛe vel du
ratione habuiſſꝫ tamen natura: qꝛ mun/
dus quãtum eſt de ſe habuiſſet pꝛius nõ
eſſe quãtitate eſſe niſi deus impediuiſſet
pꝛeueniēdo ita ꝙ fuiſſet ibi pꝛioꝛitas na
ture priuatiua. ¶ Factio paſſiua eſt ha/
bitudo ipſius facti ad ipſum faciens ꝛc̄.
ſicut in pꝛioꝛi diffinitione. Filius auteꝫ
dei ꝛ ſpiritusſanctus. licꝫ ſint ꝓducti nõ
ſunt tamen facti quia ſunt ex ſe eque ne
ceſſarij ſicut pater q̄uis nõ ſint a ſe. No
tandum ꝙ creatio: factio: actio: ſic diffe/
rũt: qꝛ Actio ſemper ſubiectũ pꝛeſuppo/
nit in qd̄ agat̄. Creatio nihil oīno p̄ſup/
ponit ſed eſt de nihilo ꝛ eſt ſoli deo poſſi
bilis. Unde eſt ꝓductio alicuius de ni/
hilo. Ex quo ſequit̄ ꝙ creatio ꝓpꝛie non
eſt actio: ꝛ ſi dicatur actio mag̃ dicitur
grãmaticaliter loquendo ꝙ realiter vel
metaphiſicaliter loquendo ſicut dicit̄ ꝙ
creo eſt verbum actiuũ factio aũt eſt q̄d
cõe actiõi ꝛ creatiõi. Factio iterũ eſt du
plex q̄daꝫ dicitur factio ſimpliciter: alia
factio talis qualis vel factio ſm q̄d. Si
cut em̃ iſtud verbum eſt ponit̄ in ꝓpõne
de eſt ſcd̄o adiacente. Aliquando in ꝓpõ
ne de eſt tertio adiacente: quando auteꝫ

ponitur primo modo dicit exiſtentiam
ſimpliciter quãdo ponitur ſcdo mõ dicẽ
eſſe ſcꝫ de tertio adiacẽte. Nõ eẽ exñte ſi
ue eſſe ſimpliciter ſed ĩportat tale eẽ ſm
illud qđ ſpecificatur ꝑ tertiũ vt eẽ albũ
vel nigrum ⁊c̃. Sic dicendum eſt de iſto
verbo ſubſtantiuo fio. Qñ eĩ ponit̃ in
propõne de eſt ſcdo adiacente importat
factionẽ ſimpl'r vt deus fit ⁊c̃. qñ aũt po
nitur in propoſitione de eſt tertio adia/
cente importat actionem ſm exigentiaꝫ
vel ſpecificationẽ tertij. qđ ponit̃ in ꝓpõ
ne. Factio ergo ſimplicit ẽ qua aliqđ fit
ſimpl'r de nõ eſſe ad eſſe factio autem ali
q̃lis eſt qua aliquid fit tale vt ſor. fit al/
bus ⁊c̃. Queſtio aũt intelligitur de fa/
ctione non ſimpliciter que eſſet plana ſꝫ
factione aliquali. Ad quã Rñdendum
eſt ſimpliciter affirmatiue ſcꝫ deus fcũs
eſt homo. Si eĩ factus cadat ſup totã
propoſitionẽ ſenſus eſt factũ ẽ ita ꝙ iſta
propoſitio ſit vera. Deꝰ factus ẽ homo
et hõ factus ẽ deus: ⁊ q̃uis ſit verus ſen
ſus ⁊ ab omnibꝫ cõceſſus nõ tñ eſt verus
de rigore ſermonis quia h̃ ꝑticipiuꝫ qđ
eſt factus cum dicit̃ maſculini generis ⁊
adiectiuum adiectiue tentũ non poteſt
ponere rem ſuam circa copulam ſed ne/
ceſſario ponit q̃tũ eſt de virtute ſermo/
nis circa ſubiectum vel predicatum. Si
autem li factus tenet ſe ex parte p̃dicati
eſt ſenſus. Deus eſt q̃ đ deẽ hõ bõ factus ẽ
vel productꝰ ⁊ ſic põt dici ꝙ ſenſus ẽ fal
ſus quia homo dicitꝰ de xp̃o dicit ſuppo/
ſitum diuinum qđ minime ẽ factum ⁊ iõ
xp̃s non eſt homo factus. Si auteꝫ li fa
ctus determinet vnũ extremoꝝ in cõpa/
tione ad aliud ſic eſt ſenſus deus ſe fecit
hominem per humanitatẽ aſſumptiõem
ſicut homo facit ſe doctum per acquiſi/
tionem doctrine ⁊ ſic ſenſus eſt verus ta
men aliquid habet ĩproprietatis ⁊ aliud
proprietatis. Hoc enim ꝑticipiuꝫ factꝰ
tria importat videlicet anteceſſionẽ ex ꝑ
te ſubiecti ⁊ inceptioneꝫ ex ꝑte predicati
et tranſmutationeꝫ ex ꝑte vtriuſq̃ vt in

hoc Exẽplo. N. factus ẽ ſapiens. N. eĩ
fuit anteq̃ eſſet ſapiens: ⁊ poſtea incipit
eſſe ſapiens ⁊ eſt tranſmutatio tã in. N.
q̃ in ſapientia. In propoſito autẽ eſt re/
perire anteceſſionem ex ꝑte ſubiecti: ⁊ in
ceptionem ex ꝑte p̃dicati: ſed nõ eſt repi
re trãſmutationẽ in ſuppoſito dei: ⁊ ideo
factus hic cadit a propria ſignificatiõe
q̃tũ ad tertiã ꝯditionem: nec importat
tranſmutationem ſed vnionem licꝫ ergo
habeat aliquã proprietatẽ q̃ tñ habꝫ ve
ritatatem ideo recipit̃: qꝛ in expꝛſſione fi/
dei magis cõſiderat̃ ſermonis veritas q̃
ſignificatiõis congruitas. Ea enim que
ſunt fidei nr̃e vt dicit Augꝰ. melius itel
ligimus q̃ ꝓferamus. Et gregorius dicẽ
ꝙ excelſa dei balbutiẽdo reſonamꝰ. Cõ
cedendus ẽ ergo predictus ſmo q̃tã ad
ꝓmũ ⁊ tertiũ ſenſus ſuos. Nota ꝙ factio
proprie loquẽdo lꝫ iportat mutatõeꝫ nõ
tñ factio large loquẽdo nõ eſt ibi impfe/
ctio. De iſta ꝓpõne etiã. Hõ factꝰ ẽ põt
ſimiliter diſtigui ſicut de priori. Si eĩ
factus importat rem ſuam ſcilicꝫ ſuper
totam propoſitionẽ ſuã. ſenſus eſt: fctũ
eſt ꝙ hec ꝓpoſitio hõ factus eſt deus eſt
vera ⁊ eſt verus ſenſus ⁊ cõceſſus vel ma
gis permiſſus a doctoribus ſacris ⁊ iſte
ſolus eſt verus. Si autem li factus po/
nat rem ſuam ſuper predicatum ſenſus
eſt homo factus eſt deus id eſt homo eſt
deus qui eſt factus ⁊ iſte ſenſus eſt here/
ticus: quia deus non eſt factus: q̃uis ſit
genitus. Si autem li factus ponat rem
ſuam circa vtrumq̃ extremum et dicat
ordineꝫ ſubiecti ad predicatũ ſenſus eſt
homo factus eſt deus id eſt qui prius e/
rat homo factus eſt homo poſterius et
hic ſenſus eſt falſus quia eſſe hominem
hominem nunq̃ acceſſit in illo ſuppoſito
eſſe deum nec diuinum eſſe aliquatenus
inchoatur. Unde magis eſt impropriã
hec propoſitio homo factus eſt deus q̃
hec deus factus eſt homo et rarius in/
uenitur in ſacra ſcriptura. Si tamen
alicui legatur vel inueniat̃ tunc ſm. Pri

mum ſenſum eſt accipiēda. ¶ Notandū
q hec ꝑpō hō factus eſt deus de rigore
ſignificatiōis ſimpliciť falſa ē patet. om
nis ꝑpoſitio ē falſa ſimpliciter ꝛ de rigo
re ſignificationis cuius ꝯtradictoria eſt
ſimpliciter vera: ſed cōtradictoria iſtius
hō factus eſt deus eſt ſimpľr vera ꝑ ꝛc.
Minor probatur. ꝯdictoria iſti' eſt iſta
null' hō fact' ē de' q ē ſingulariť vera ꝛ
de rigore ſignificatiōis: q2 null' ali' hō a
xpo fctūs eſt de' vt pꝫ inductiōe nec ipſe
hō q dr xps fact' eſt deus cū ille hō xps
ſit ab eterno de' ꝛ clarū ē q hō eſt nomē
ſuppoſitiz ibi ſupponit ꝑ ꝑſona diuina q
ſꝑ fuit de' ꝛ ꝑ ꝯňs iſta null' hō fctūs eſt
de' eſt vera: q2 ei' oēs ſingľares ſunt ve
re vt pꝫ iducedo. ¶ Scđa ꝑpō lꝫ aūt hec
ꝑpō de' eſt hō: ꝛ hec hō eſt de' icepint eē
vere null' tñ hō icepit eē de'. ¶ Pria ps
pꝫ q2 oīs ꝑpō q nūc eſt vera ꝛ pri' nō fuit
vera icepit eē vera qñcꝫ. ſꝫ iſte ꝑpōneſ ds
eſt hō ꝛc. non fuerūt vere in tpe legis na
ture ꝛ ſcripte ꝛ fuerūt vere poſtea in no/
uo teſtamēto. Scđa ps ꝑpōnis pꝫ indu
ctiue: q2 nec iohēs nec petr' ꝛ ſic de alijs
a xpo nec ipſe xps icepit eſſe de' cū fuerit
ab eterno de': icipit eñ iportat habitu/
dinē ad non eſſe pcedens. ¶ Tertia ꝑpō
Iſta ꝯſequētia nō valꝫ. De' fctūs eſt hō
ergo hō fctūs eſt de': q2 añcedēs ē verū ꝛ
ꝯňs falſum: q2 ex vero nō ſequiť falſum:
ſed ſolū verū. Et ſi dicas q hec cōuertiť
ſimpľr cū ſit indefinita. Sic ꝯuertiť er/
go qđ fctm̄ ē hō ē vľ fuit ds. Itē hec ꝯňa
nō valꝫ de' fctūs ē hō ꝑ deus fctus ē ali/
quid q2 arguiť ab inferiori ad ſupius ne
gatiue. Itē nō valꝫ de' incepit eſſe hō: ꝑ
incepit eē. Iſta eñ fctūs ꝛ icepit icludūt
negationē. Iſta eſt vera: aliqs hō fuit ab
eterno q tñ icepit eē ex tpe q2 fili' dei q ē
hō fuit ab eterno ꝛ icepit hō eſſe in tēpe.
Itē lꝫ aliqs hō non poſſit nō eſſe tñ poſſi
bile eſt q null' hō ſit. Pria ps pꝫ q2 fi li'
dei nō pōt nō eſſe ſimpľr ꝛ ipſe eſt hō ꝛc.
Scđa ps pꝫ ꝑ ipm̄ vbū diuinū q2 pōt di
mittere naturā hūanā ꝛ ipſam anichila/
re ꝛ oēs hoīes ꝛ iſta eēꝫ vera null' hō eſt
Notandū q cōicatio ydiomatū nō tꝫ in
pdicatis que exprimūt vnionē nature
humane ad diuinā. Quia cōicatio ydio
matū in pdicatiōibꝫ fit ꝑpter vnionē nō
ergo fit ſm̄ illa q exprimūt vnionē: ꝛ iō
nō eſt fctūs de' lꝫ fctūs eſt hō ſic hic na/
tura diuina aſſumpſit naturā diuinā igi
tur natura humana aſſumpſit naturam
diuinam non ſequitur.

Quarto queriť. Utrū
filius dei pdeſtinatus ſit. Sciēdum q p
deſtinatio eſt preordinatio alicui' crea/
ture intellectualis ad gľiam principaľr
et ad grām ꝛ merita in ordine ad gľiam
min' principaľr facta a volūtate diuina
Et dr pordinatio: q2 nō eſt aliud q act'
diuine volūtatis quo ordinat ꝛ vult ꝛ de
terminat alicui dare gľiam nō ꝑpter bo
na ꝛ merita q puidit fieri a tali creatura
Sed ex mera ſua bonitate ꝛ liberalitate
vt dicit de iacob. Ro. ix. q̄uis neminē
reprobat niſi ꝑpter demerita puiſa. Et
diciť alicui' creature: q2 ſola creatura in
tellectuaľ eſt pdeſtimabiľ q2 ſola eſt glo/
rificabilis eo q ſola ad imaginē dei ē ca/
pax ꝛ pticipſ eſſe pt. Deus nō eſt pdeſti/
nabilis: q2 quicqd pdeſtinaſ ſubijciť pde
ſtināti ꝛ ſic filius increatū deus nō eſt pde
ſtimabilis. Omēs homines ꝛ omnes an
geli ſunt predeſtimabiles q̄uis non ſint
omnes predeſtinati. Dicitur ad gloriaꝫ
principaliter quia primo vult dare glo/
riam his qui predeſtinantur primitate
intentiōis. Ita q predeſtinatio reſpicit
ſolum principaliter finē que eſt gloria
eterna. Dicitur ad gratiam ꝛc. Non eñ
poſſumus habere gloriam ſine gratia et
meritꝭ in adultis: que reſpicit minus pn/
cipaliter predeſtinatio vt diſpoſitionem
neceſſariam ad gloriā ex ordinatiōe diui
na. ¶ Rñdeo q fili' dei nō eſt pdeſtina/
tus ſꝫ xps ē pdeſtinatus ꝛ fili' dei eſt pre
deſtinatus inquātuꝫ hō. Dicendū ꝑ ē q
q̄uis hec ſit cocedēda xps eſt pdeſtinat'.

pro eo ꝙ nominat hypoſtaſim in rebꝫ na
ture vt hec chriſtus eſt p̄deſtinat⁹ vt ho/
mo: ratione determinatōis adiūcte qꝛ ſi
bi ꝯuenit diffinitio p̄deſtinatiōis incꝑtū
eſt homo. hec tn̄ non eſt ꝯcedenda filius
dei eſt predeſtinatus. Et ratio eſt ꝑpter
repugnantiam intellectuū qꝛ precatum
repugnat ſubiecto vel intellectus predi
cati vel rō repugnat intellectui et ratiōi
ſubiecti. Repitur aūt triplex repugnan
tia. Nam hocvocabulū predeſtinat⁹ cir/
ca predeſtinatum tria importat ſcꝫ habi
tudinē effectuū benficioꝝ reſpectu cau
ſe. Effectus ſunt multi: natura: grā: me/
rita ꝛc̄. importat etiam acceptionē ꝓ do/
num gratie gratiſfaciētis ꝛc̄. Tertio im
portat in predeſtinato inchoationē quā
tū ad eſſe nature qꝛ ſm originē p̄deſtina/
tur q̇ nondum eſt hec verba dicuntur ꝑ/
pter illos qui in vnigenitū dei impieta/
tē loquūtur putāt em̄ eū inter illos cōnu
meranduꝫ eſſe qui anteq̄ꝫ fierēt predeſti
nati ſunt vt eſſent ergo impiuꝫ eſt dicere
filium dei eſſe predeſtinatuum. Et pri/
mum intellectum habet quia deſcendit
a verbo paſſiuo. Secunduꝫ habet qꝛ de
ſcendit a verbo actiuo dicente ordinem
ad finē. Tertiū habet qꝛ cōponitur a ꝓ/
poſitione dicente anteceſſioneꝫ ſicut ab
hac ꝑpoſitione pre gratificat⁹ filius dei
dicit illā perſonā ꝛ cauſam nō effectum
Dicit etiam illam perſonam ꝑut compe
tit illi filiatio per naturā non per gratie
donum. Dicit etiā illam ꝑſonam vt eter
nam non habentem initium. Et ſic exp̄ſ
ſe eſt repugnantia intellectuū inter ſub
iectum ꝛ predicatum. Notandū ꝙ pre/
ſcia capitur dupliciter. Uno modo lar/
ge ꝛ eſt ſcia dei reſpectu oīm futuroꝝ ſi/
ue bonoꝝ ſiue maloruꝫ. Et de hac dicit
apoſtolus Ro. viij. Quos p̄ſciuit hos
et p̄deſtinauit ꝛc̄. ꝛ in pluſq̄ꝫ predeſtinā/
do. Aliomodo ſtricte ē reprobatio mul
toꝝ et ſic diſtinguitur cōtra p̄deſtinatio
nem. Ita ꝙ eſt ſcīa dei reſpectu futuro/
rum maloꝝ tm̄ ꝛ ab hac preſcia dr̄ repro
batus preſcit⁹. Et ſi dicas ꝙ except̄ꝫ vo
cabulis importantibus vnionem neceſ/
ſe eſt eſſe cōicatiōeꝫ ideomatū ſꝫ vocabu
lum p̄deſtinatiōis vnionē non importat
q̄ꝫtuꝫ eſt de ſe ergo ille hō eſt predeſtina/
tus ꝛ ille homo ſit filius dei neceſſario ſe
ſequitur ꝙ fili⁹ dei ſit predeſtinat⁹. Di/
cendum ꝙ non ſolum illa excipiēda ſunt
nomina: ſed etiam alia vocabula ex qui/
bus conſurgit repugnātia intellectuum
et tale eſt vocabulū predeſtinatiōis ꝛ cō
ſimilia vt melius manifeſtabit̄ infra di.
xi. de iſta filius dei eſt creatura.

Quito queritur. Utrū

hec ſit vera filius predeſtinatus eſt eſſe
homo. ¶ Sciendum ꝙ predeſtinatio ſic
deſcribitur ab Auguitino in li. de bono
preſcientie. Predeſtinatio eſt preſcīa et
prepatio bn̄ficioꝝ dei: per que certiſſime
liberant̄ q̇cūq̄ꝫ liberant̄. Et dicit̄ p̄ſcia q̄
eſt certa ꝛ infallibilis noticia futuroruꝫ
Unde oīs preſcia in deo eſt ſcīa ſed non
econtra rōne conotatorum licet ſint idē
formaliter. ꝛ ponitur in diffinitione loco
generis. Scia di ē reſpectu oīm ſiue bo/
norum ſiue maloꝝ p̄ſtium futuroꝝ ꝛ p̄/
teritoruꝫ. Preſcia ſolū eſt reſpectu futu
rorum ſiue bonoꝝ ſiue maloꝝ. Predeſti
natio autem ſolum reſpectu futuroꝝ bo
norum. Tamen formaliter loquendo ꝛ
q̇dditatiue nō eſt ipſa preſciētia ſed ſolū
cōicatur ꝛ ſuppoſitiue. Predeſtinatio em̄
formaliter ꝛ q̇dditatiue eſt actus volūta
tis diuine qꝛ deū predeſtinare aliquē nō
eſt aliō niſi deū ſibi velle dare vitā eter/
nam et media ordinata ad illam. Sed
cōſtat ꝙ hoc eſt actus volūtatis diuine
ergo ꝛc̄. Cum aūt nullus actus volūta/
tis diuine ſit formaliter actus intellect⁹
dei ip̄a predeſtinatio q̇dditatiue nō pōt
eſſe nec dici preſcia. Actus aūt volūtat̄ꝫ
et actus intellectus diſtinguūtur forma
liter qꝛ vnus non includit aliū in primo
modo dicendi per ſe ergo ꝛc̄. Ex hīs ſe/
quitur ꝙ predeſtinato nō eſt preſtia for/

malif q̃uis ſit pſciã ſuppoſitiue z ↄcomitãter. Hec ſcḋa ps pȝ qꝛ nihil volitū niſi precognitū. Et qꝛ pdeſtinatio eſt velle dare gloriaȝ nature intellectuali ergo deus pcognouit illud ſe facere. Ideo doctores vſi ſūt tali pdicatõe ↄcomitatiua z preſuppoſitiua. Et bñficiorū dei. Ad differentiã pſcie ſtricte capte q̃ eſt reſpectu ſolū maloꝛ z penarū infligẽdarū malis p pctis. Omnes em̃ grẽ gratis date z gratūfacientes z omia bñficia dei z dona ſpūſſancti ordinata ad vitã eternaȝ mediate vel imediate ſunt effect⁹ ipius pdeſtinatiõis vt pȝ p auguſtinū q̃ dicit ꝙ pdeſtinatio eſt preſcientia beneficiorum eorum. Ne dum gratia gratumfaciens ſed attricio ſpes z fides informes z omnia opa bona moraliter z timor ſeruilis ſunt effectus diuine pdeſtinatiõis q̃uis vita eterna ſit primus pmitate intẽtõis z principal' effectus pdeſtinatõis. ¶ Nota ꝙ differẽtia eſt inter gratias grat; datas z grã gratūfaciẽte qꝛ grẽ gratiſdate mediate ordinãt ad vitã etnã ſȝ grã gratūfaciens imediate. ... in diffinitiõe p q̃ certitudine zc̃. ſ. a pctis z morte etna. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ cū illud participiū pdeſtinatus dicat anteceſſionẽ z reſpectu termini et reſpectu predeſtinati. Terminus eſt gloria qꝛ prius ſumus pdeſtinati q̃ ſaluati tripliciter põt illam ipoꝛtare vl' reſpectu ſubiecti vl' reſpectu pdicati vel reſpectu totius dicti. ¶ Primo modo ſenſus eſt filius dī ante preuiſus eſt eſſe hō q̃ eſſet filius dei et iſte eſt falſus. ¶ Scḋo modo ſenſus eſt fili⁹ dei ante preuiſus fuit eſſe homo anteq̃ eſſet homo et hic eſt verus. ¶ Tertio modo ſenſus eſt ꝙ predeſtinatuȝ ẽ vt filius dei eſſet homo z eſt ver⁹. Sic ergo ſcḋo modo z tertio modo ꝓpoſitio ab oĩbus doctoꝛib' ↄcedit' vt dicit mgr̃ in lr̃a. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt prophetia quedaȝ dicitur predeſtinationis. Alia cõicationis. Prima eſt qñ reuelat' aliquod futuroꝝ ꝓut eſt in preordinatione diuina et hec ſemꝑ impletur vt fuit prophetia ſamuelis de deiectione ſaulis z exaltatiõe dauid vt etiam fuit de hac yſa. vij. Ecce virgo cõcipiet: Prophetia cõmunicationis. Eſt quando reuelatur aliqua punitio futura ꝓut eſt in cauſis ſcḋis ſm diſpoſitionem earum vt yſa. xxxviij. de ezechia. Secundum em̃ cauſas ꝓpinquas duas: q̃ erãt multe deſtitutões coꝛporis remotas vt ſunt iflueñe coꝛpoꝝ: celeſtiū erat moritur⁹ et hec ſꝑ nõ iplet'. ¶ Et ſi dicas ꝙ predeſtinatio ẽ reſpectu glorie et gratie nõ reſpectu nature ſed eſſe hominem dicit pdicatum naturale nõ donū gratuitū ergo reſpectu illius nullus debet dici predeſtinatus. ¶ Dicendū ꝙ cum vocabuluȝ pdeſtinat iõis pſone profertur claudit in ſe intellectum gratie et glorie vtputa cū dicitur aliquis eſſe ſimpliciter pdeſtinatus. Cum autẽ ei addit' determinatio exterior ſolum retinet intellectuȝ principalis ſignificati ſcȝ prioris ſcilicet preordinationis vel preuiſionis vnde cū iſte ẽ predeſtinatus habere gratiam z gloriam predeſtinatus tantū valet ibi ſicut preuiſus vl' preordinatus et eſt ſil'r de iſto concedere zc̃. Poſſet tñ dici ꝙ z ſi eſſe hominem de filio dei predicet eſſe naturale concernit tamen gratiam vnionis z ideo totale pdicatum nõ exit extra rõnẽ predeſtinatiõis. ¶ Et nota ꝙ codẽ mõ diſtinguẽdo eſt iſta hõ eſt predeſtinatus eſſe filius dei quo mõ eſt diſtincta propoſitio predicta ſcilicet filius dei predeſtinatus eſſe homo. Ita ꝙ ſi ponat anteceſſionem reſpectu predicati eſt falſa ſi reſpectu ſubiecti eſt vera et etiam ſi reſpectu totius copulati eſt vera vt patet in textu. Tamen de iſta homo eſt predeſtinatus eſt zc̃. põt dici eodem modo quo dictum eſt ſupra de iſta Homo factus eſt deus: qꝛ iſta eſt cõtradictoria prioꝛ;. Nullus homo eſt predeſtinatus eẽ filius dei z eſt vera ergo ſua cõtradictoria eſt falſa: ꝙ aũt iſta vniuerſalis nullus hõ. zc̃. qꝛ nullus alius a xp̃o

eſt p̄deſtinat⁹ eē fili⁹ dei nec ipſe hō q̄ eſt
xp̄s q2 hō ibi ſupponit ꝓ pſona diuina q̄ ē
eternalr̄ fili⁹ dei ſm̄ iſtū doctorē Bona
uētura. Et ad illud Ro.i.ꝛ glo. dicit̃ ꝙ
iſta ꝓpoſitio apl̄i eſt vera inquantū po/
nit anteceſſionem reſpectu totius ꝓpoſi
tionis ꝛ tota ratio eſt q2 homo de xp̄o di
ctus ſupponit ꝓ filio dei. Uel pōt dici ꝙ
natura humana in xp̄o eſt proprie p̄de/
ſtinata vt vult gl. ordīaria ſup pri. Ro.

Circa octauā di/

ſtictiōez. Prio q̄rit̃. Utrū
hec ꝓpoſitio ſit ↄcedēda. di
uina natura eſt de ỽgine na
ta. ¶ Sciendu3 ꝙ fides catholica indu/
bitanter ꝛ firmiter cōfitetur duas nati/
nitates eſſe in chriſto vna3 eternam qua
natus eſt a patre ab eterno ſm̄ naturam
diuinam. Aliā tempale3 qua xp̄s ſm̄ na
turam humanā natus eſt ex tp̄e a virgi/
ne glorioſa ſine p̄re. Et hec multiplica/
tio natiuitatū eſt ratione duarum natu
rarum que ſunt in xp̄o ꝛ etiā ratione plu
rium generationū actiuarū quaru3 vna
eſt eterna alia eſt tp̄alis ꝛ vna ꝛ eade3 ꝑ
ſona eſt in qua ſunt due generatōes paſ
ſiue correſpōdētes duab3 gn̄atiōib3 acti
uis predictis. Generatio autem paſſiua
eterna ē filiatio qua verbu3 diuinū eſt fi
lius dei. Et generatio paſſiua dicit̃ nati
uitas eterna: et generatio tēporalis paſ/
ſiua qua eſt filius virginis eſt natiuitas
tempalis. In hac diſtinctione autē agit̃
de generatione ſiue de natiuitate tempa
li. Multiplicātur aūt predicte natiuita
tes ꝓpt̃ diuerſas mēſuras: q2 generatio
actiua q̄ dr̄ paternitas: et paſſiua q̄ eſt a
patre mēſurātur eternitate. Illa aūt q̄ ē
a mr̄e menſurat̃ tēpe. Ideo dicit̃ tp̄alis.
¶ Nota ꝙ duplex eſt natiuitas. ¶ Pria
eſt in vtero q̄ fetus fit primo hō vt patz
Mathi p̄mo. Dicēte angelo ad ioſeph
Qđ in ea natu3 ē de ſpū ſancto eſt. Alia
eſt natiuitatas ex vtero qua puul⁹ egre/
ditur de matre primo apparens viſibilis

¶ Reſponſio dicendum eſt ad q̄onē ꝙ p̄
dicta ꝓpoſitio eſt falſa nec recipitur q2 ē
impropria ꝛ hoc ꝓpter duo. ¶ Prio pro
pter ↄfuſionē vitandā ꝓprietatū pſona
liū: ꝛ ꝓprietatum naturaliū ſiue eſſentia
lium q̄ duo p̄cipue ſunt obſeruanda cir/
ca ſermonē catholicum ꝛ veritatis fidei
exp̄ſſiuū. Non ḡ recipit̃ ꝙ diuina natu/
ra ſit nata de virgine ꝓpter qđ etiā non
cōcedit̃ ꝙ ſit nata de p̄re ꝛ h̄ ē ꝙ dic̄ ma/
giſter in lr̄a ꝙ res q̄ nō eſt de p̄re genita
non videt̃ de matre nata: nec res aliqua
filiatōis nomē habet in humanitate q̄ il
lud nō teneat in diuinitate. Propter vi/
tādū etiā cōfuſionē ꝓprietatū naturaliū
nō recipitur. Sicut em̄ in beatiſſima tri
nitate diſtincte ſunt pſone adinuicē ꝛ ea
rum ꝓprietates ſic in xp̄o ſunt nature di
ſticte adiuicē ꝛ earū ꝓprietates q̄uis cō
ueniāt i ſuppoſito. Ideo ꝓprietates vni⁹
nature nō dn̄t p̄dicari de altera natura
in abſtractōe ↄſiderata ne ex h̄ itelligat̃
ꝙ diuina natura ꝛ hūana ſint vna eſſen/
tia. Qđ em̄ p̄dicat̃ de altero i abſtracti/
one nō itelligit̃ ↄuᷓre ei ſolū rōne ſuppo
ſiti verū etiā rōne forme. Ideo predicta
locutio non debet recpi.

Secūdo querit̃. Utrū

naſci đ ỽgie vere dicat̃ đ natura aſſūpta
¶ R n̄deo ꝙ natura hūana pōt capi du/
plicit̃. ¶ Uno mō rōne ꝑciū cōſtituētiū.
¶ Alio mō rōne forme cōis ↄn̄tis totu3
copoſitū. Et p̄mo mō capit̃ ꝓ toto cōpo
ſito ex ꝑtib3 ↄſtituētib3 hāc hūanā natu/
rā. Et ſcđo mō capit̃ ꝓ natura hūana in
cōi ſiue i vniuerſali q̄ ↄſeq̄tur hāc hūanā
naturā ꝛ dr̄ ſpēs ꝛ vtroq3 mō aſſūpſit fi/
li⁹ dei hūanā naturā verū ē em̄ ꝙ aſſum/
pſit carnē ꝛ aīa3: aſſūpſit etiā naturā ↄſe
quentē. Utroq3 ēt p̄dictoꝝ modoꝝ ↄtin
git dicere hūanā naturā nat̃a de ỽgine.
Nam ſi humana natura dr̄ cōpoſitum
h̄ modo poteſt dici et concedi ꝙ ſit na/
ta de virgine non ratione totius ſed par
tis ſcilicet carnis que in vtero virginis

fuit cōcepta ⁊ ex vtero virgīs pdūt. Si vero natura humana dicitur forma cō/munis ꝯñs totū cōpoſitum adhuc con cedendū eſt ꝙ fuit nata in xpo nō rōne ſui ſed ratiōe ſuppoſiti in quo habet exi/ſtere ⁊ in quo habet multiplicari.

Tertio queritur. Utrū hō veracit̄ dicat̄ de diuina natura id eſt. Utrum hec ꝓpoſitio ſit vera, diuina na/tura eſt homo Reſpōdēdum ꝙ in diui/nis eſt reprire duplicē pdicatiōe: q̄dā eſt p idēptitatem: alia eſt p denoīatiōnē licʒ non vſqquaqʒ ꝓprie id eſt oīno ⁊ refert̄ hoc ad denoīationeʒ ⁊ tantū valet ſicut ꝙ nō eſt oīno ſimile qꝛ ꝓpriſſime loquē/do predicatio denominatiua eſt acciden talis ⁊ in diuinis nō eſt accidens. Predi catio p denominationem differt á pdica tione p idēptitatē qꝛ prima eſt p moduʒ denominatiuū ⁊ ſub ratiōe forme quaſi inherētis et denominātis vt hic deus eſt iuſtus. deus eſt bonus: ⁊ pater generat. Predicatio p idētitatē eſt qñ aliqd pdi/catur ratiōe ſuppoſiti ꝓpter ſummā ſim/plicitatē ⁊ idētitatem vt cū dicit̄ diuina eſſentia eſt pater: ⁊ eſt ſenſus eſſentia di/uina eſt ille qui eſt pater. Ex quo habe/mus duplicem pdicationē in diuinis ſcʒ ratione forme: id eſt p denominationeʒ ⁊ vocat̄ a doctore ſubtili formal̄ ⁊ etiam ratiōe ſuppoſiti id ē p idēnitatē. Omnia aūt nomina adiectiua verba et ꝑticipia predicant̄ p denoīatiōnē vel ſm ſco. pre/dicant̄ formaliter. Omnia ſubſtantiua predicant̄ p idētitatē. Dicēduʒ eſt ergo ad qōnem ꝙ ꝓpoſitio eſt vera p idētita tem qꝛ diuina natura eſt filius p idētita tem et ipſe filius dei eſt homo ſcʒ p vnio nem ergo ⁊c̄. Et ſic vera rōne ſuppoſiti ⁊ eſt ſenſus diuina natura eſt ille qui ē ho mo. Iſta aūt implicatio q̄ eſt hō qui ſcʒ filius dei eſt homo. ⁊ pdicatio nō p idēti tatē nec p cām nec p denoīatiōnē ſʒ ſo/lum per vniōnē vt prius habitū eſt. Ita ꝙ eſt duplex pdicatio ibi. Diuina natu/ra eſt ille: qui eſt homo: prima eſt p idēti tatem ſcđa p vnionem. Si aūt ſit pdica tio rōne forme ſiue p denominationē eſt falſa et eſt ſenſus diuina natura eſt ho/mo id eſt diuina natura eſt humanitate informata ⁊ ſic eſt falſa. ¶ Sciēdum eſt etiam ꝙ ſunt in diuinis quattuor gene/ra predicationū ſm hylariū ⁊ auguſtinū. Hylarius fuit primus qui compoſuit li brum de trinitate. Poſtea auguſtinus. Quedam ſunt q̄ddicatiue ī quibus pdi cata dicuntur de ſubiectꝭ in p̄rio modo dicēdi p ſeyt hec d̄s eſt ens infinitū. vita intellectualis ſpūs ſubſtantia et ens et deus eſt. Alie ſunt denominatiue vt de⁹ eſt iuſtus. bonus. miſericors ⁊c̄. licet hec predicata nō dicāt niſi diuinā eſſentiam realiter tn̄ important illam per moduʒ qualitatis. Alie dicuntur idētice quan/do vnuʒ extremum in abſtracto dicitur de alio extremo in abſtracto ꝓpter infi/nitatē formalem vtriuſqꝫ extremi vel al terius tantum vt iuſticia dei eſt miſeri/cordia. intellectus eſt voluntas: eſſentia diuina eſt paternitas. Infinitum enim idētificat ſibi q̄dcūqꝫ ſibi cōpoſſibile: qꝛ nō pōt recipere accidēs. Et differt mul/tum dicere predicationē idētificāt p idē titatē: qꝛ predicatio p idētitatem hn̄ fit in concreto vt diuina eſſentia eſt homo alia nō ſcʒ p idētifica. Alie ſunt predica tiones in diuinis eſſentiales nō capiēdo ſic ꝙ ſit idē ꝙ quidditatiue ſʒ capiēdo eſ ſentialiter eo modo quo tres pſone ſunt vna eſſentia vt filius eſt id qđ eſt pater ſpiritusſctūs eſt id qđ fili⁹ ergo. ſſ. eſt id qđ eſt pater: ⁊ fit qñ in neutro genere im portatur eſſentia diuina.

Quarto querit̄. Utrū cōcedenduʒ ſit xpm bis eſſe natū. ¶ Re ſponſio dicendum ꝙ ſm phm. v. ethico. Actus tripliciter hʒ multiplicari vide/licʒ ſubiecto vt ſi ego loquor ⁊ tu loqua ris ſunt due locutiōes. Multiplicatur etiam termino vt ſi me moueā ad duos

terminos vt pote ad clauſtrū ⁊ ad eccle/
ſiā: talis motio dr multiplr. Multipli/
citer etiā tpe vt ſi bis comedi ſemel i ma
ne ⁊ ſemel in ſero. ¶ Cū ergo aduerbiū
numerādi dicat numerū act⁹ aliquorū
iſtoꝝ triū modoꝝ neceſſe ē vt importet
ipm numerari. Aduerbium em̄ cum ſit
adiectiuū verbi ſub rōne verbi iportat
illū numeꝝ qui ē ipius actus. ſm ꝙ act⁹
hic ē ex pte tꝑoris ſiue duratiōis. ⁊ iſte
ē numer⁹ qui ē ex pte mēſure. Qm̄ ergo
generatio xpi eterna menſurat eternita/
te: et natiuitas ſiue generatio tꝑoralis
ipo tempore: ita qd ē in illa cōpletionē
habet in nunc eternitatꝫ: in iſta in nunc
tpis. Hinc eſt ꝙ ꝯcedi pōt ⁊ debet xpm
bis natum eſſe. Unde Aug⁹. de fide ad
petrū. Unigenit⁹ dei pmo ⁊ ſecūdo na/
tus ē ſemel ex pr̄e ſcl' ex matre. ⁊c. Vi
de in textu hanc materiā.

Quinto q̄ritur Utrum

in xpo ſint due filiatiōes. Sciendū ꝙ fi
liatio ē habituatio ꝓducti naturalr ſilis
ꝓducenti in natura intellectuali vel ſen
ſitiua. Et dr hitudo loco generiſ: produ
cti ad differentiā paternitatis: ſilis pro
ducti ad dr̄iam alicui⁹ ꝓducti per gene
ratonē equiuocā. in natura intellectua
li vel ſenſitiua: ad dr̄iam ꝓductoꝝ q̄ ſūt
in naturꝫ in ſenſibilib⁹: ⁊ dr naturaliter
ad dr̄iam ꝓducti liberē vt producit ſpiri
tuſſanct⁹ in diuinis. ¶ Rn̄. ſm Bona/
uenturā ꝙ in xpo licet ſint due natiuita/
tes nō ſūt tn̄ due filiatiōes. Et ratio eſt
qꝛ cū filiatio hꝫ cōꝑationē ad tria ſcꝫ ad
ſubiectū in quo ē ad terminū ad quem ē
⁊ ad ꝓncipiū a quo ē ſcꝫ potentiā gene/
neratiuā actiuā. Numer⁹ aūt relatiōis
ſm dr̄iam formalē ſiue ſpecificā cauſat
a ꝓncipio a quo ē: vt paternitas ⁊ dn̄iū
ſunt due relatōes in aliquo hoīe que nu
merant: nō rōne eius in quo ſunt princi
paliter ſed rōne eius a quo ſunt: qꝛ poſ/
ſunt eē due relationes in hoīe vno reſpe
ctu eiuſdē. Plurime aūt relatōes ſm nu
meꝝ accipit a ſubiecto i quo ē principa/
liter nō a termino nec a ꝓncipio. Et qm̄
ꝓprietas ſubiecti numerari habꝫ ratiōe
ſuppoſiti ⁊ ſubiectū filiationis ē ipa per
ſona nō natā niſi rōe pſone. Hinc ē ꝙ cū
i xpo ſūt due natiuitates ñ tn̄ ſūt plures
filiatiōes ſed vna tm̄. ¶ Sꝫ ſimpliciter
Scot⁹ dicit oppoſituꝫ dič em̄ ꝙ ſicut in
xpo ſunt due natiuitates ſiue generatio
nes: ſic ponēde ſunt due filiatiōes. ⁊ iō ē
Quia ad multitudinē terminoꝝ relati
uorum ſequit multiplicatio relationuꝫ.
Unde ſi ego ſū pater ⁊ genuerim decē
filios ſicut filij multiplicāt: ſic etiā mul/
tiplicant paternitates. patet: qꝛ ſi vnus
moriat nō ſum pat' illius defuncti ⁊ ta/
mē remaneo pr̄ alioꝝ. ¶ Ad multitudi
nē fundamtoꝝ relationū ſeqt multipli/
catio relationum: vt ſi ſint due albedi/
nes q̄ ſunt fundamta ſiliuꝫ: ⁊ iō ſūt due
ſilitudines rōne duoꝝ fundamtorū. In
ꝓpoſito aūt fundamtū filiatōis nō ē ꝑ/
ſona ſed natura ⁊ in xpo ſunt due natu/
re: ideo ſunt duo fundamta filiationum
Ideo erūt due filiatiōes vt pri⁹ dictū ē.
de duab⁹ natiuitatib⁹. Ad multitudinē
terminoꝝ ⁊ fundamtorū ſimul ſequitur
multitudo relationū: vt pꝫ ex ꝑcedētib⁹
Et cum dicit ꝙ filiatio ē ꝓprietas perſo
ne ⁊ nō eſt proprietas nature. Poteſt eti
am dici ad ſcdm ꝙ minor nō ē vera: pr̄e
em̄ meo vel matre mea viuentib⁹ ego ha
beo duas filiationes: vnā ad patrē aliā
ad matrē: pꝫ qꝛ defuncto vno adhuc ma
net filiatio ad matrem meam. Ad ter/
tiā negēt aſſumptū: qꝛ ad multitudinē
diſcipłoꝝ multiplicant magiſteria: nec
ſequitur ꝙ mltiplicitet ingr: qꝛ ad mul
titudinē abſoluti ſiue forme non ſequit
multiplicatio ꝯcretoꝝ ſed ad multitu/
dinē ꝯcretoꝝ requirit tā multiplicatio
forme q̄ȝ etiā ſubiectoꝝ. Ad veritatem
cōcreti nō ſequit veritas abſtracti. Pōt
etiā ſcia multiplicari remanēte virtute
ſcientis.

Queritur sexto. Utrum xps ſit filius naturalis rõne vtriuſq̧ natiuitatis.i.vtrũ xps ſit fili⁹ dei naturał p generationẽ eternalẽ:ꝛ vtrũ ſit ꝛc.ſcilꝫ tẽporalis ꝛ eterne. Ille dicit̃ fili⁹ naturalis alicui⁹ q̃ ẽ ꝓduct⁹ naturalit̃ ab eo ſimilis ſibi in natura intellectuali ꝛ ſenſitiua. Requirit̃ ergo ꝑmo ꝙ ſit ꝓduct⁹ ab eo:ex h̃ pꝫ ꝙ defecit turpiter warilio dicens. Johãnẽ euãgeliſtã eẽ filiũ ꝟgis naturalẽ factũ p verba ſaluatoris q̃ dic̃ in cruce. Ecce mr̃ tua. Implicat em̃ cõtradictionẽ:aliquẽ filiũ eẽ naturalẽ alicui⁹ ꝛ ab eo nõ eẽ genitũ:ꝛ dꝛ naturalit̃ ad dr̃iam ſpũſſancti q̃ ꝓbatur liber et alioꝝ protectoꝛ libere. Dicit̃ etiã ſimil̃ ꝓducti in natura decretu cui⁹ rana nõ ẽ filia ſolis nec pediculus hoĩs. Dicitur ĩ natura intellectuali vł ſenſitiua:qꝛ filiatio nõ reꝑit̃ in natura inſenſibili. ¶ Reſpõdeo ad q̃õnẽ ꝙ penes vtrãq̧ natiuitatẽ tã etnã q̃ tp̃alẽ dꝛ xps vere fili⁹ naturał. Et rõ eſt:qꝛ xps ẽ ꝓduct⁹ ſilis ex ſili ſm ſilitudinẽ ꝛ coueniẽtiã in naẗa: productus eſt em̃ tã a p̃re eternał̃r q̃ a mr̃e tp̃aliter ꝯſilis p̃ri ſm naturã diuã ꝛ ſimił mr̃. ſm naturã hũanam in natura intellectuali. Naturalis ãt dic̃ mag̃ habitudinẽ ꝑncipij actiui q̃ habitudinẽ forme. Dr̃ em̃ fili⁹ naturał q̃ ẽ a natura ꝛ q̃ trahit naturã ab aliq̃: nõ ꝙ ip̃a filiatio ſit ꝓpetas ꝯ̃ns ipſã naturam ſed mag̃ pſonã. Eſt em̃ ꝓpetas pſone. Uñ hec ẽ mag̃ ꝓpꝛia:xps ẽ fili⁹ naturał vł natura q̃ xps ẽ fili⁹ eẽntialis vel filius eẽntia:in ablatiuo Fatẽdũ ẽ q̃ xpm filiũ naturalẽ ꝟginis eẽ rõne tp̃alis natiuitatis ſic̃ ẽ fili⁹ naturał p̃ris rõne etne natiuitatis ¶ Nota naturale capit̃ vno mõ ꝓut diſtinguit̃ ꝯ̃ ſupnaturale:h̃ mõ incarnatio ſiue vnio ꝟbi diuini ad naturã hũanã nõ ẽ naturał ſed ſupnaturalis. Scd̃o mõ vt diſtinguit̃ ꝯ̃ violentũ: hoc mõ ad naturã hũanã ẽ naturał qꝛ q̃libꝫ creatura hꝫ naturalẽ inclinationem ad obediendũ diuine potẽtie ꝛ maioꝛem q̃ ad q̃d cunq̧ aliud. Tertio mõ vt diſtinguit̃ ꝯ̃ li. arb. h̃ mõ incarnatio ñ ẽ naturalis ſed libera:qꝛ de⁹ mere libere vniuit ſibi in vnitate pſone naturã noſtraꝫ Quarto mõ ꝓut diſtinguit̃ ꝯ̃ artificiale:hoc modo incarnatio ẽ artificialis:qꝛ eſt ab arte diuina ſic̃ quelibet creatura.

Circa nonam diſtinctionẽ tertij queritur. Utrum cultus latrie ſit exhibendus humanitati ſiue carni xpi. Sciendũ ꝙ latria ẽ quedã reuerentia. ¶ Duplex eſt aũt reuerentia. Quedã ẽ exterioꝛ. Quedam ẽ interioꝛ. Pria fit per actus interioꝛes ſcꝫ p actuꝫ intellect⁹ ꝛ actũ voluntatis. Scd̃a fit p actus exterioꝛes qui ſunt ſigna reuerẽtie interioꝛes:vt ſunt genuflectiones ꝛc. Reueri aliquẽ actu interioꝛi ẽ reputare bona ſua pſona reſpectu illi⁹ quẽ aliquis reueret̃ cui⁹ bona extimat magna vt ſi ego reuereoꝛ ꝟginẽ beatã repudian do ei⁹ bona magna ꝛ mea pua:imo pene nulla reſpectu bonoꝝ ꝟginis glorioſiſſime. Sic etiam de quocunq̧ quẽ reuereoꝛ. Duplex eſt aut em tale reuereri ſiue reuerentia interioꝛ. Quedam eſt latrie Quedam dulie. Reuereri actu interiori reuerentia latrie ẽ extollere ĩ coꝛde.i. in anima bona alicuius tanq̃ ſumma a quo ſic magnificans habet omĩa bona ſua ꝛ quicquid habet. Et ſic due conditiões requirũt̃. Pri̊o opꝫ ꝙ extollat eũ quem reueret̃ tanq̃ habentẽ bonitatem ſupꝛemã:ꝛ talis reuerentia ẽ ſoli deo debita. Secundo requiritur ꝙ ſit magnificãs ꝛ extollens ꝛ recognoſcat ſe habere ab illo quicq̃d boni habet ꝛ bone nature ꝛ foꝛtune ꝛ gratie.ꝛc.ꝛ talis reuerẽtia non habet obiectum cõueniens niſi ſolum deum. ¶ Huic autem actui interioꝛi qui eſt actus latrie coꝛreſpondẽt aliqui actus exterioꝛes qui ſunt ſigna ꝛ proteſtationes talis reuerentie interio/

ris:vt omnes cerimonie exteriores quaſ
in eccleſia fideles xp̄i faciunt ſicut in le/
ge veteri erant ſacrificia ⁊ oblatiões ani
malium.⁊c̄: ¶ Vltra ex his actibus tam
interioribus ꝙ̄ exterioribꝫ frequenť ite/
ratis generatur habitus qui dicitur la/
tria. Ex his ergo ſequitur ꝙ latria po/
teſt capi tripliciter. Vno modo ꝓ actu
interiori quo reueremur deum actu in/
teriori reputando bonitatē eius ſummã
Alio modo pro actibus exterioribus ſig
nificantibꝰ huiuſmodi actum interiorē
Tertio modo pro habitu aggregato ex
frequentibus actibꝰ latrie. Et iſte habi
tus habet pro obiecto actum reuerētie
contra deum:⁊ continetꝫ ſub iuſticia qua
redditur vnicuiqꝫ quod ſuũ ē. Et ſic p̄t
diffiniri latria. Latria eſt reuerentia ſo/
li deo debita ⁊ ſibi exhibita. In q̄ diffini
tione ponitur reuerētia loco generis: qꝛ
eſt cõmunis latrie ⁊ dulie:qꝛ dulia ē pro
prie reuerentia que debetur creature in
tellectuali virtuoſe rõne ſue virtutꝫ Et
dꝛ ſoli deo debita loco d̄rie: qꝛ differt ꝑ
hoc a dulia. Et dicitur exhibita loco co
plem̄ti:qꝛ nunqꝫ ē latria completa nec
perfecta niſi deo exhibita. ¶ Latria eſt
ſũma veneratio potētialis. Cultꝰ reue
rentia honor. Iſta tria ſunt idem in pro
poſito. ¶ Et nota ꝙ latria in greco ha/
bet tria nomina.ſcilicet .theoſebia: eu/
ſebia. In latino vocatur autem religio
ſeruitus ⁊ pietas. ¶ Religio ſm̄ Tulli/
um eſt que ſuperioris cuiuſdam nature
quã diuinam vocant cultum cerimoni/
amqꝫ affert:⁊ a tali religione dicunť om
nes chriſtiani religioſi:de religiõe chri/
ſtiana cuius religionis chriſtus eſt ſum
mus patriarcha. Dicitur etiã ſeruitus
ſimpliciter ⁊ anthonomatice :qꝛ ipſe deꝰ
ſicut eſt ſupremus dominus. ſic eſt ſibi
correſpondens ſumma ſeruitus qua di/
citur latria de qua ſeruitute dicit ſalua
tor.Matthei.iiij. Et Deutero.octauo.
Soli deo ſeruies. ¶ Dicitur etiam pie/
tas inquantum tendit in deum ſummũ
bonum:quia eſt pater omnium ſũmus.
¶ Et pro iſtis ponitur talis propoſitio
Prima nulla creatura ſm̄ ſe ⁊ abſolute
ꝯſiderata ē beatificãda ſeu adoranda ado
ratione latrie. Patet ex predictis in dif
finitione latrie. ¶ Correlarium. Nulla
imago cuiuſcunqꝫ ſancti etiam ipſiꝰ chri
ſti eſt adoranda adoratione latrie. Et
probatur de imagine contra antiquos
doctores qui dicunt ꝙ crux inquantum
eſt ſignum chriſti crucifixi adoratur ea/
dem adoratiõe q̄ ipſe chriſtus ī ſe adora/
tur:ita ꝙ nõ eſt niſi vnus ⁊ idem motus
ad imaginem ⁊ imaginatum ¶ Contra
hoc arguitur ſic: qꝛ illa habitudo que ē
ſigni ad ſignatum ē vera creatura. Nõ
enim eſt aliud ꝙ̄ relatio vł realis vel ra
tionis que eſt in ipſa cruce:⁊ per cõſeqñs
eſt creatura.et ſic nõ eſt adorãda adora
tione latrie. Item ſi crux eſſet adorãda
ratione illius relationis latrie:ſequitur
ꝙ beata virgo eſſet magis adoratõne la
trie adoranda.patet cõſequētia:qꝛ bea/
ta virgo maiorem habuit habitudinem
ad filium ſuũ qui eſt chriſtus deus ⁊ ho
mo ꝙ̄ habeat crux. Ipſa enim materni/
tas eſt maior habitudo ꝙ̄ ſit habitudo
ſigni ad ſignatum. Item ſi talis habitu
do eſſet ratio adorãdi crucem: ſequitur
ꝙ accidentia in ſacramēto altaris eēnt
adoranda tali adoratione:patet: qꝛ illa
accidentia ſunt vere ſacramentum: ⁊ ſi/
ſignum corporis chriſti deitati vniti:et
ſub illis ē in preſentia propria ſicut eſt
in celo qua non ē in imagine crucis.
Et clarum ē ꝙ nullo modo debēt ado/
rari cũ ſint pure creature:ſed ipſe deꝰ ſub
illis ſpēbus cõtentus adoratur: ꝗ crux
inquãtũ repñtat xp̄m nõ ē adorãda ado
ratione latrie. ¶ Secũdum correlariuꝫ
Imagines ſcõ ad repñtandũ p̄rēꝫ in di/
uinis vł ſpūſcm̄ quo ad deitateꝫ nullo
honore ſūt venerãde nec adorãde adora
tione latrie:ſed potius ſunt deſtruende

q3 q̄cq̄d ē impium debet deſtrui in eccle
ſia. Sed iſte imagines facte ad repre/
ſentādum patrem vel ſpiritū ſanctum
in diuinis ſūt maxime impietatis: ergo
ſunt penitus deſtruende. Unde Dama
ſcen⁹ in q̄rto. Inſipientie maxime ⁊ ipie
tatis eſt figurare qḋ diuinū ē. Unde vt
ibidem dicit ante inacrnatiōe3 xp̄i vt in
veteri teſtamento nullo mō licitum fuit
figurare aliquib⁹ imaginib⁹ aliquā diui
na⁊ ꝑſona⁊. Sed p⁹q̄ dei fili⁹ hūana3
naturā ſibi vniuit: licitū eſt ipm tm̄ figu
rari. ¶ Itē q̄cquid eſt ſignū falſū ⁊ erro
nee figuratū debet repelli ⁊ deſtrui in le
ge ꝟitatis: ſed iſte imagines p̄dicte ſunt
ſigna falſa: ḡ ⁊c̄. minor patet. illud eſt ſi
gnu3 falſū qḋ alit̄ rep̄ntat ſigtū q̄ ſit in
rei ꝟitate: ſed p̄dicte imagines falſe3 er
ronee rep̄ntant p̄re3 ⁊ ſpm ſanctum ali
ter q̄ ſunt in veritate quia repreſentant
ipſum patrem vt antiquum barbatum:
⁊ ſpm̄ ſanctū vt colūbam qḋ eſt falſum:
⁊ ipiū credere. ¶ Si dicas ꝙ ſpūſſanct⁹
apparuit in ſpecie columbe. Dico tamē
ꝙ nō aſſumpſit ſpūs ipam columbā vel
linguas igneas in vnitate ypoſtatica: iō
ſpūſſanctus nunq̄ fuit columba. Pre/
terea ipa colūba nō rep̄ntabat ſpm̄ ſcm̄
in ſe ſiue i ꝑſona ſua ſed ſolū rep̄ntabat
aliquē effectū factum vel faciendū a ſpū
ſcō appropriate: ⁊ ſic de alijs. Si dicas
ꝙ licitū eſt ſpm̄ ſcm̄ depingere in ſpē co/
lumbe: q2 in eo app̄uit: querit̄ q̄re nō de
pingit̄ ſub ſpē ignis vel flat⁹. ⁊c̄. ¶ Ite3
oē qḋ ē ꝓuocatiuum ad idolatriā eſt de/
ſtruendū ⁊ abolēdū: ſed hm̄ōi imagines
ſūt ꝓuocatiue ad idolatriā: ḡ ⁊c̄. maior
ē nota: mīor probat̄: q2 cla⁊ ē ꝙ hee ima
gines q̄ in eccl̄ia depingūt̄ fiūt propter
laicos ſimplices tm̄ūmodo ſ3 videt̄ ſim/
plices hm̄ōi imagines p̄dictas iudicant
⁊ credūt patrē ⁊ ſpm̄ ſcm̄ eſſe tales in ſe.
ḡ ⁊c̄. ¶ Tertiū correlariū. Uirgo glo/
ſa mater dei nō eſt adoranda adoratiōe
latrie p3. q2 ſolus de⁹ ē tali adoratōe ad
orādus: ḡ ⁊c̄. ¶ Quartū. Crux chriſti
in qua paſſus eſt xp̄s non eſt veneranda
adoratōe latrie. p3: q2 nec ī q̄ſtū ē res ī ſe
nec in q̄ſtū rep̄ntat xp̄m: nec in q̄ſtū teti/
git ſacratiſſima xp̄i mēbra: nec in q̄ſtū in
ea xp̄s exercuit myſteriū nr̄e redēptōis.
ḡ ⁊c̄. Pmo mō n̄: q2 ſic ē pura creatura ⁊
lignū. Nec ſcd̄o mō. q2 illa relatio ſigni
ad ſignatū eſt ſola creatura. nec t̄rtio mō
q2 ꝯſtat ꝙ multe res alie vt fuerūt ma/
nus crucifigētiū ⁊ ſepeliētiū ip3 ⁊ maria
magdalena tetigerūt eū. ⁊ ſuꝑ oīs ſua
mr̄ digniſſima veri⁹ ip3 ⁊ ꝑfecti⁹ ⁊ diuti⁹
tetigit portauit ⁊ freq̄nter oſculata ē ſā
ctiſſimis eū labijs. Et tm̄ hoc nō obſtan
te ipa nō d3 adorari latria. ḡ ⁊c̄. Item
nunq̄d ipe demon portauit eū ſuꝑ mōtē
excelſū. Nec quarto mō cōſtat ḡ ꝙ non
ſolū exercuit redēptiōe3 hūani generis
in cruce: ve⁊ etiā ⁊ p̄ncipali⁹ in ſui ſan/
guinis bn̄dicti effuſione q̄ tm̄ ſeꝑatus a
corꝑe ⁊ a diuinitate nō fuit nec ē adorā/
dus adoratiōe latrie. ḡ nec crux. ḡ. ⁊c̄.
¶ Itē planū ē ꝙ p̄ncipaliſſime redēptō
nem hūani gener3 in ſua bn̄dicta hūani
tate exercuit: ⁊ tm̄ ꝯſtat ꝙ ſi a diuinitate
eſſet ſeꝑata nō eēt adorāda latria. vt di/
cit Aug⁹. ⁊ habet̄ in l̄ra Et dicūt cōiter
oīs doctores. ḡ multo min⁹ ipſa crux.
¶ Nota ꝙ cū crucem adoramus ipſum
xp̄m adoramus: ita ꝙ loco crucis intelli
git̄ eſſe xp̄s quaſi cōcretū loco abſtracti
vbi ibi. O crux aue ſpes vnica ⁊c̄. ſenſ⁹
eſt. O xp̄e crucifixe ¶ Nota ꝙ ſanguis
xp̄i verus ⁊ nō tm̄ miraculoſus q̄ reman
ſit ſuꝑ terrā poſt reſurrectōe3 nō ē ado/
rād⁹ adoratione latrie. Ille dr̄ ſanguis
xp̄i verus qui aliquando fuit in corpo/
re xp̄i ⁊ vnitus diuinitati aliquādo fuit
Q, aūt nō ſit adorandus. patet: q2 tal̄
ſanguis nō eſt vnitus diuinitati: ergo. ⁊c̄.
Sanguis autem xp̄i qui eſt in altari p⁹
cōſecrationē eſt adorandus latria: eo ꝙ
eſt vnit⁹ diuinitati ſicut corpus chriſti.
Sanguis autem xp̄i miraculoſus q̄ ſci/
licet nunq̄ fuit vnitus xp̄o ſed de nouo
a deo eſt creatus. vt Pariſius dicitur eē

q̃ effuſus ab vna hoſtia gladio ꝑ quẽdaꝫ iudeũ vulnerata: talis inq̃ ſanguis nõ eſt adorandus nec venerandus tanta veneratione quãta ſanguis qui ſemel vnitus ẽ xp̃o. ¶ Adorare ſm Rabanũ. Eſt eum qui eſt adorandus tota mentis intentione querere. Unde iſta differũt ſcꝫ orare: adorare: colere. Orare ſiue oratõ eſt quedam eleuatio mentis in deuꝫ per cognitionẽ ꝛ amorem. Adorare autem vltra hoc addit ꝙ queramus deuꝫ tota intentione. Querere credẽdo ꝛ firmiſſime ſentiendo ipm̃ habere ſũmam bonitatem: ꝛ ab ipo omne bonum emanare: ꝛ ſine ipo nihil boni poteſt haberi. Colere dicit omnia predicta addendo cerimonias exteriores: vt ſunt genuflexiões ſacrificia. ꝛc̃. ¶ Et nota ꝙ large capiendo cultus: honor: ꝛ reuerentia ſunt ideꝫ Damaſcenus. Nõ nudam carnem adoramus ſed vt vnitum diuinitati in vnã ẏpoſtaſim dei verbi. ¶ Reſpondeo ad q̃ſtionem dicendũ ꝙ caro xp̃i dicit̃ multipliciter. Uno modo pro toto homine xp̃o: vt Joh. pmo. Uerbum caro factũ eſt. Et hoc modo: quia ille homo᷒ ẽ deus ſ rõne perſone verus adorandus ẽ latria. Alio modo caro xp̃i capitur ꝓvt dic̃ corpus tm̃: vt dicitur cõtra animam: ꝛ hoc modo dupliciter. Uno modo per ſe et abſolute nõ inquãtũ eſt vnitũ diuinitati ꝛ ſic nõ debet̃ ei cultus latrie: qꝛ vt ſic ẽ pura creatura. Alio modo vt ẽ vnitum verbo diuino: ꝛ hoc modo dubiuꝫ eſt an debeat adorari latria: ſimiliter de aĩa chriſti. ¶ Et de hoc ẽ duplex opĩo. Prima dicit ꝙ caro xp̃i neq̃ ſm ſe neq̃ vt vnita verbo diuino eſt adoranda adoratione latrie: qꝛ ſiue conſideret̃ ſiue nec ſꝑ eſt infra limites nature: quia nec natura humana: nec illa vnio eſt deus ſed pura creatura. nec in iſtis fit cõmunicatio ẏdiomatũ ꝓp er repugnantiã intellectuum. Unde ſicut nõ dicendũ ẽ humanam naturam in ipo eſſe eternam. quia eſt vnita eterne: ſic hoc modo dixerunt: ꝙ nõ ſit adoranda latria. Alia opĩo dicit ꝙ licet humanitas ſm ſe conſiderata nõ ſit adoranda latria: tamen vt conſideretur vnita diuine nature ſiue verbo diuino eſt adoranda adoratione latrie. pro eo ꝙ ſecus eſt de exhibitione honoris ꝛ ꝓprietatibus alijs. Honor eñ non reſpicit hanc vel illam ſed reſpicit ipam ꝑſonã. Unde q̃uis purpura ꝛ veſtimẽtũ non ꝑticipet proprietates regis abſolute: cõmunicat tamen in honore ꝛ reuerentia ſicut dicit Auguſtin᷒ ꝛ recitat magiſtra in littera. Et ideo quia ẽ vna ꝑſona in xp̃o cui debetur reuerentia ſũma vna adoratione eſt adoranda. ſ. latria quantũ ad vtraq̃ naturã ſicut vna ꝛ eadem adoratione adoratur ĩ vno homine caput ꝛ pes. Unde Damaſcenus Xp̃s ẽ perfectus deus ꝛ perfect᷒ homo quem adoramus vna adoratiõe cũ pr̃e ꝛ ſpũſancto ꝛ incõtaminata carne eius. ¶ Ad hanc aũt auctoritatẽ dicerent illi de pͥma opinione ꝙ cum capit̃ dupliciť Uno modo copulatiue: ꝛ ſic nõ capitur hic. Alio modo aſſociatiue ꝛ ſic capitur hic: quia ipa natura nõ debet ſecludi ab adoratione latrie. Humanitas ẽm vnita verbo diuino ẽ incluſa in t̃mĩo totali adorationis: tamen ſeduditur in oratione adorationis: quia ille homo ſoluꝫ inquãtũ deus eſt adorandus adoratiõe latrie. ¶ Notandum ꝙ dictio excluſiua quotienſcũq̃ additur alicui ſubiecto reſpectu alterius ꝑdicati excludit oẽ illð a quo vere negat̃ illud ſubiectum: vt ſolus petrus eſt intus: ꝛ nihil aliud ab eo eſt intus. Sienim dictio excluſiua additur alicui ſubiecto ſupponit pro toto intellectuali vel eẽntiali reſpectu alicuius ꝑdicati alic᷒: ꝙ non poteſt cõpetere toti niſi cõpetat parti. Illa propoſitio ĩ qua dictio excluſiua addit̃ toto eſſentiali de eſt ſcðo adiacẽte ẽ falſa ꝛ ĩpoſſibiľ vt tm̃ homo ẽ ergo homo ẽ ab excluſiua ad ſuã preiacentẽ vltra homo ẽ ꝙ aĩa eius rõnalis eſt vltra. Anima rationaľ eſt: ergo aliq̃d aliud ab homine ẽ ꝛ vltre/

riuſ: ꝗ aliquid aliud ab homine ē: ergo nō tm̄ homo ē Similiter de dictione exclusiua addita termino relatiuo i ꝑpoſitione de eſt ſecūdo adiacente. Et hoc iō; quia al's duo cōtradictoria eſſent ſil' vera ſcꝫ: tm̄ pater eſt ꝛ nō tm̄ pater eſt. ¶ Soli deo ſuies ſeruitute latrie. Hec propoſitio ſic exponitur. Deo ſernies ꝛ nulli alij rei a deo ſeruies. Sed humanitas chriſti ſiue ſm ſe conſiderata ſiue vt diuinitati vnita ē alia res a deo: ergo ei non eſt ſeruiendum ſeruitute latrie. Et ſic poſſet replicari contra ſolutionem primi articuli in textu. ¶ Sciendum ꝙ licet xp̄s ſm ꝙ hō deū orauerit ꝛ adorauerit. quia iſto modo eſt eo maior: ſicut dicunt euangeliſte ꝙ orauerit in ortulo nō tamen concedendū eſt ꝙ xp̄s orauerit vel adorauerit ſimpliciter id eſt ſine iſta determinatione inquantū homo vl' ſm naturam humanā. Et ſi arguatur: xp̄s ſm ꝙ homo orauit: ergo xp̄s orauit cōſequentia nō valet: imo ē falſa ſm ꝗd ad ſimpl'r. Et ratio ē: quia xp̄s ē nomen ſuppoſiti diuini ꝙ ē filius dei cui nullo modo orare competit. Etiam ad vitandū errorem Neſtorij ꝗ poſuit in xp̄o duas perſonas vnam orantē ꝛ aliam exaudientem. Et errorem Arrij qui ponebat filiū minorē patre ꝛ ei ſubiectū: ꝛ ita ꝙ ip̄e debebat patrem adorare ꝛ orare. Idcirco ad cauendum huiuſmodi errores eccleſia nō dicit xp̄e ora pro nobis. ſed xp̄e exaudi nos ꝛ miſere nobis. In hoc ergo ē ſumma ſentētia ſm omnes: ꝙ quando adoramus xp̄m nō ſecludimus humanitatē nec ad eā reſpicimus ſed ad perſone dignitatē.

Secūda queſtio. Utrū cult⁹ latrie exhiberi debeat imagini xp̄i

Imago poteſt capi tripliciter. Primo modo dicit' imago id ad cuius exemplū aliud fit Gen̄. i. Faciam⁹ hominem ad imaginē ꝛ ſimilitudinē noſtrā. Secundo modo capit' ꝑ aliō ꝑducto ꝑ modum nature: qd̓ ꝑ om̄ia ē equale ſuo producenti. ꝛ ſic ſolus filius dei in diuinis dicitur imago patris. ꝛ ſic imago ꝑ adeq̄tionē. Tertio mō capit' pro quodā repſentatiuo alicui⁹ imaginati ſm quandā imitationē in quadā propinq̄tate Et ſic imago beatiſſime ꝟginis marie dicitur imago eius. ſ. virgꝫ ꝛc̄. ſic crux d̓r imago crucifixi ꝛ ſic de alijs. Tria aūt requirūtur ad hoc ꝙ aliq̄d dicat' imago alteri⁹ ſm Scotū in. iij. lib. Prio opꝫ ꝙ ſit ſilitudo repn̄tans totū et non ſolū partem ꝛ ſic imago differt a veſtigio: qꝛ veſtigiū repreſentat ſolū ꝑtem vt pedum partē: vtpote cū bos tranſiens imp̄mit ſilitudinē pedū in terram. Scd̓o oportet ꝙ imitet' illud qd̓ repn̄tat. et iō ſi duo oua ſint ꝑ omnia ſil'ia ſibi inuicē vnū non eſt imago alteri⁹: qꝛ vnū nō imitatur aliō: ſed bene ē ſibi ſil'e. Tertio opꝫ ꝙ referat' ad imaginatū talis imago. Eſt eniꝫ ſolū imago formaliter ꝑ illā relationem q̄ talis res refert' ad rem quā ſig̃t. et ſic talis relatio dicit' imago formaliter.

Notandū ꝙ cult⁹ latrie pōt alicui exhiberi dupl'r Uno mō ꝑ ſe qn̄ ſcꝫ in eo cui exhibet' ē cā talis honoris Et h̓ mō adoratur d̓s: qꝛ in deo ē ſumma maieſtas vl' bonitas cui per ſe debetur honor latrie Alio mō per accidēs quādo in eo cui exhibet' nō ē cā talis honoris: ſed ſoluꝫ fit ꝑpter aliquā habitudinē quā habet ad talem cām honoris: ꝛ ſic ſm vnā opinionē exhibet' cultus latrie humanitati xp̄i vniti verbo diuino ꝑ accidēs rōne ſcꝫ vnionis ad verbū diuinū: vt d̓r de veſtimento regis. Aliq̄d aūt pōt habere duplicē habitudinē ad cāꝫ honoris. Uno modo tāq̄ꝫ ad ideꝫ ſuppoſituꝫ: ꝛ ſic humanitas xp̄i vnita ꝛc̄. Alio modo hꝫ habitudinē extrinſecā ad id in q̊ ē cā honoris latrie. vt ē de cruce ꝛ mr̄e dn̄i. Soli āt deo ꝑ ſe debet' cult⁹ latrie: qꝛ in eo ſolo ē cā vl' rō latrie. Hūanitati aūt vnite deo non ſm ſe ꝛ abſolute ſed ſolum per accidens: vtpote inquantū ē vnita deo qn̄ aliqd̓ ſup

poſitum per ſe adoratur latria: adorat etiam per accidens quicquid ē in eo. ſed humanitas xpi ē in ſuppoſito diuino. ꝑ tc.

Rñſio ad queſtionem.

Dicendū ꝙ imaginū introductio nō fuit ſine cā rōnabili. Hoc em̄ fuit propter tres cauſas. Primo ppt ſimpliciū ruditatē. Scdo affectuū tarditatē. Tertio memorie labilitatē. ¶ Prio inuēte ſunt vt ſimplices qui non poſſūt ſcripturas legere in hmōi ſcripturis z picturis tanꝗ inſcripturis aptius poſſint ſacra noſtre fidei legere. Scdo vt excitent ad deuotionē dū cernūt oculis corporeis q̄ xpus ꝓ nobis geſſit. Tertio vt beneficia nob pſtita dei ad memoriā reducāt. Et nota ſm modernos z Aug. in lib. de doctria xpiana. Qui venerat tale ſignū diuinitus inſtitutū eius vim ſignificationeꝗ itellige: non hoc venerat quod videtur z trāſit: ſed illud poti⁹ ad qd talia cūcta ſūt refrenda

Tertia queſtio. Utrū

cultus latrie mrī xpi debeat exhiberi.

¶ Rñſio eſt ꝙ beatiſſima virgo maria ē pura creatura: z iō ad honorē z cultuz latrie nō aſcendit. pz p tria argumēta q̄ ſunt in oppoſitū vltima. Sz qm̄ excellētiſſimū nomē habet ita ꝙ excellenti⁹ pure creature cōuenire nō pōt. iō nō tm̄ debet ei honor dulie ſed yꝑdulie. Hoc aūt nomē ē ꝙ ꝟgo exiſtens dei mat eſt. quod quidem tante dignitatis eſt ꝙ nō ſoluz viatores ſed etiā cōprehenſores nō ſolū hoies vez etiā angeli reuereant q̄dā prerogatiua ſpeāli. Et ꝗ mat dei ē: ē plata ceteris creaturis eā p ceteris decēs ē honorari z venerari. Hic aūt honor ꝯſueuit a mgrīs yperdulia vocari. Et accipitur ꝟbum illud de glo. pmi. R. viij. vbi dicit dulia maior z dulia minor. ¶ Nota ꝙ dulia propꝛijſſime capta vt ſcz diſtinguit ꝯtra latriam z yperduliā. Eſt honor debitus ſoli creature rōnali in teſtimonium virtut. Honor z ponitur loco generis. ¶ Sunt enim tres honores ſupremus. ſcz latria: infimus ſcz dulia. medius ſcz yperdulia. Primus ratione ſumme maieſtatis. Scdus ratione virtutis. Tertius rōne cuiuſdam excellentis ꝓrogatiue. Et ē honor excellentiſſimis creaturis intellectualib debit⁹ ratione aliquarum ſpāliū ꝓrogatiuarū in quibus excellunt ceteras creaturas. Capiendo proprie duliam: de⁹ non eſt adorandus ipa. Item nulla res inanimata vt imago xpi: vl crux adoranda ē dulia: patet per ſecūdaz pticulam. Tertia particula in teſtimoniū. Ex quo ſequit ꝙ demōes z dānati nō ſūt adorādi adoratione dulie qz nō ſunt virtuoſi. Nulli etiam peccatori inquantū eſt peccator debetur honor dulie ¶ yperdulia habz tres gradus ſm antiquos. Primus z ſupremus debetur humanitati chriſti abſolute conſiderate. Secundus gradus debetur beatiſſime matri dei ratiōe ſue virginee puritatis: et fecunde virginitatis que concepit z peperit vnicuz dei filiuz. Terti⁹ gradus ſm antiquos debetur cruci chriſti in qua pependit: qd tamen nō videtur vez nec placet cū non ſit creatura rōnalis. ¶ Poſſet dici ꝙ tertius grad⁹ debetur forte beatiſſimo patri noſtro Franciſco ratiōe illius excellentiſſime prerogatiue q̄ fuit inſignitus ſtigmatibus ſacris chriſti tanꝗ ſtrenuiſſimus ſignifer regis regum z domini dominantiuz ſaluatoris chriſti. Bruliſer poſuit hanc propoſitionem. Si omnes gratie ſanctorum ſanctaz z omniuz angelorum eſſent ſimul vnite adhuc maior eēt grā virginis glorioſe. Hoc idem repies in ſermone de aſſūptiōe eiuſdem. ¶ Notandum ꝙ eſt duplex dominiū. ſ. Preſidentie ꝙ cōicat de⁹ beatiſſime matri ſui. ideo dicit domina angelorum et omnium creaturarum. Maieſtatis dominiū z omnipotentie non poteſt alteri adeo cōicari cū ſit dñium independens.

¶ Notandū ꝙ hec ꝓpoſitio ē cōcedēda Mater dei ē mater oīm creaturaꝝ. In ꝟgine glīoſa ē ei triplex mr̄nitas. Pria vʒ p̄ſidentie ⁊ eminētie p̄latōis: ⁊ hec eſt general' reſpectu oīū. Scđa ē cure ⁊ ſpecialis cōmiſſionis: hec ē ſpecial' reſpectu hoīm. ſ. electoꝝ. Tertia ē nature ⁊ ineffabilis generatōis ⁊ ē ſpālīſſima q̄ ē ſolum reſpectu filij dei. Ex hoc eīn ꝙ mat' dei ē p̄lata ceteris creaturis ⁊ hāc habuit in inſtanti ꝯceptōis filij dei. ⁊. dicit' omniū mr̄ queadmodū p̄lat⁹ dʒ pr̄ omniū ſuorū ſubditoꝝ. Habuit etiā tūc tantā gratiā quātā diſpoſuerat ſibi dare de⁹. Sicut eīn de⁹ dederat p̄mo hoī in ſtatu innocentie dn̄ium p̄ſidentie reſpectu oīm creaturaꝝ iſti⁹ mūdi ſenſibilis. ſ. creaturaꝝ ſenſibilium irrōnaliū. Sic dedit beate mr̄i ſue in aduētu ſuo dn̄ium p̄ſidentie reſpectu oīm creaturaꝝ. Jō dʒ regina ⁊c. Mr̄nitas aūt cure ⁊ ſpēal' cōmiſſionis: hec ē reſpectu ſolū hoīm: ⁊ hāc maternitatē dedit xp̄s mr̄i ſue cū pēderz in cruce dicēs. Mulier ecce fili⁹ tu⁹. In illis eīn ꝟbis xp̄s cōmiſit mr̄i ſue Johem diſcipulū ſuū: ⁊ in ipō oēs electos. q. d. O mr̄ iā morioꝛ: tibi ꝗ cōmēdo oēs electos. pro quibꝫ morioꝛ ꝓ quoꝝ ſalute curā ſpeciale habeas. Et de iſta mr̄nitate dicim⁹ in hymno. Mōſtra te eſſe mr̄em mūdo. Tūc eīn ſolū fuerūt ei recōmēdati hoīes viatores electi non reprobi nec boni angeli. Sic ꝗ habem⁹ pr̄ez in cel': ſcʒ miſericoꝛdiaꝝ. ita habem⁹ mr̄em in cel' miſericoꝛdie ⁊ pietatꝭ. Mr̄nitas tertia ē ſolū reſpectu filij ſui natural'.

Quarta queſtio Utrū

cultus latrie ſit exhibendus cruci xp̄i. ſ. vere. ¶ Notādū ꝙ ē duplex crux xp̄i. q̄dā ē in qua pepēdit xp̄s ꝗ tetigit coꝛpus eius: ⁊ de iſta qō ē. Et ē ſenſus. Utrum illud lignū in ꝗ fuit ꝯfixū ſacratiſſimuꝫ coꝛp⁹ ſaluatorꝭ ſit adorādū. ⁊c. Alia eſt crux in qua nō pependit xp̄s ſed ē ſoluꝫ imago crucifixi: vt ē crux q̄ in eccl'ia ponit: ⁊ hec nō ē tm̄ venerāda ſic vt quātū p̄ma. ¶ Rn̄deo ad qōnem. Dicēdū ꝙ ē duplex opinio. Prima dic' ꝙ crux xp̄i. dʒ adoꝛari yperdulia eo ꝙ fuit inſtrumtuꝫ redemptiōis humane Sed quoniā adoratio illo modo videt' eſſe ſolum ad res q̄ ſunt rationis capaces ¶ Adoꝛatio eſt quedam oꝛatio ad aliq̄d oꝛdinata. Un̄ adoꝛare ē aliq̄d oꝛare: crux autem chriſti oīno caret rōne. ¶ Secunda opinio dicit eā eſſe adoꝛandam ſolum inquātū in ea pependit chꝛiſtus: nec ei aliqua honoꝛis reuerentia exhibenda niſi rōne crucifixi: ſicut nec imagini niſi ratione imaginati. Jdeo dicunt ꝙ cruci cultus eſt latrie exhibendus ⁊ nullus alius nec dulie nec yperdulie. Rem enim inſenſibilem ſtultum ē honoꝛare cum ꝓ indifferenti habeat honoꝛem ⁊ vituperium: et confirmat' per Damaſcenū. c. iij. de ſanctis imaginib⁹ vbi dicit ꝙ nō crucē adoramus ſed typum: id eſt figurationem. ¶ Opinio ſancti Bonauenture eſt ꝙ crux xp̄i in qua pependit inquātū etiam res ē creata eſt honoꝛanda honoꝛe veneratōis queadmodū deferim⁹ reuerētiā vel venerationem ſacramentis eccleſie. Jnquantum autem eſt ſignuꝫ crucifixi debet adoꝛari adoꝛatione latrie: ſed totus ille honoꝛ debet referri ad crucifixum dei filium. Unde Damaſcenus in capitulo de cruce dicit. Jp̄m quidē p̄recioſum lignuꝫ crucis venerabile in quo ſeip̄m pro nobis xp̄s obtulit vt ſanctificatium tactu coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis decēter eſt adoꝛandum. ¶ Nota ꝙ duplex ē laus. Prima propter nature excellētiaꝫ ſcʒ ſue nature: vel q2 ē res pulchꝛa et bona ⁊ ſaluti neceſſaria Secunda ꝓpter virtutꝭ ſtrēnuitatē. Sic duplex ē honoꝛ Quidā exhibetur in teſtimoniū ꝟtutis ⁊ iſte nō debetur cruci xp̄i niſi rōne crucifixi cui⁹ q̄dē virt⁹ ⁊ intelligentia ⁊ excellētia ē ſup oīa. Ali⁹ honoꝛ exhibet' in ſignum alicuius nobilitatis ⁊ excellētie ⁊ hoc modo honoꝛ nō exigit merita: nec

requirit virtutem in honorificato vel co
gnitionez ſed aliquam dignitatis ratio/
nem obquam debeat ſibi reuerentia ex/
hiberi ⁊ hoc modo quadam nobilitatio
ne deus lignum crucis nobilitauit dum
in ea pependit ⁊ genus humanum rede/
mit ⁊ ideo crucem laudamus et venera/
mur. Ex iſta nobilitate ⁊ mltiplices ei⁹
laudes decantat eccl'ia ⁊ per preſentiam
iſtius ſacratiſſimi ligni mlta ipẽſa ſunt fi
delib⁹ bñficia ⁊ miracla ⁊ itelligas ꝙ oĩa
hec dicta ſunt de xp̃o crucifixo cui⁹ lau/
des dcãtat eccl'ia: vt ĩ exaltatõe cruc ⁊c̃.

Quito queritur. Utrũ
latria exhibenda ſit mẽbris xp̃i. ¶ Sciẽ
dum ꝙ membrũ xp̃i eſt duplex qddẽ verũ
aliud myſticũ. Primũ membrũ xp̃i verũ
eſt aliqua ps integralis vera ipſius veri
corpis xp̃i cõſtituẽs veraciter ⁊ integrali
ter ipm corpus xp̃i vna cũ ceteris mem/
bris vt eſt manus pes ⁊c̃. Iſtud mẽbrũ
põt capi dupliciter. Uno modo large.
Alio mõ ſtricte. Primo modo large eſt
quelibʒ ps integral' ⁊ realis ⁊c̃. vt s. ⁊ ſic
caput nõ diſtinguitur contra alia mem/
bra. Stricte captũ diſtinguit' contra ca
put ⁊ hoc modo caput nõ eſt membrum
Sed eſt radix ſenſus ⁊ motus quos ca/
put influit in alia membra ⁊ de iſtis non
eſt ad ꝑpoſitum. Membrũ xp̃i myſticũ
eſt q̃libet creatura rationalis pura exñs
in charitate ⁊ gr̃a vel quilibet homo iu
ſtus habẽs fidẽ ⁊ charitatẽ. Prima diffi/
nitio cõpetit bene angelis bonis ⁊ homi
nibus. Scda ſolũ ꝯpetit hoĩbus bonis
Ex hijs diffinitionibus eliciuntur mlta
correlaria. Primũ eſt ꝙ nll's demon eſt
membrum xp̃i. Scdm nll's infidelis eſt
mẽbrũ xp̃i. Tertiũ ꝙ infideles viatores
poſſunt eſſe membra xp̃i q̃uis demones
nõ poſſint de potẽtia di ordiata. Quar
tũ xp̃iani ⁊ fideles exiſtẽtes in pctõ mor/
tali non ſunt membra q̃ diu ſunt in illo
pctõ qꝛ nõ habent gr̃am. Ex quo ſequi/
tur ꝙ omnes tales exiſtentes in mortali
peccato ſunt membra luciferi et diaboli
pʒ per gregoriũ in vna omel'. An nõ mẽ
bruʒ diaboli iudas pilatus herodes ⁊c̃.
Un̄ in euangel'. Pater veſter diabolus
eſt et ꝑ cõſequẽs caput. Ecõtrario ſequi
tur ꝙ xp̃s eſt caput angeloꝝ bonoꝝ ꝑ in
fluentiã beatitudinis accidentalis nõ eſ
ſential' inq̃tum hõ nec ſm cõformitatez
nature qꝛ nec ſm naturã diuinã nec hu/
manam eſt eis conformis: qꝛ nec influit
eſſentialẽ btitudinẽ effectiue inq̃tuʒ ho
mo: qꝛ eã non efficit: nec meritorie qꝛ me
ruit eis primam gr̃am vt fecit hominib⁹
Tamen influit eis btitudinem acciden
talem qꝛ purgat illuminat et perficit q̃
ad btitudinez accidentalẽ ꝑtinent. Un̄
ephe. i. Propoſuit de⁹ reſtaurare in xp̃o
omnia ⁊ que in celis ⁊ que in terris ſunt.
gloſa ordiaria. Inſtaurauit celeſtia dũ
minũ angeloruʒ diminutiuũ compleuit.
Itẽ ibidem. Ipſe dedit caput ſup omnẽ
eccl'iam ⁊ conſtituit eum ſupra angelos
principatus ⁊c̃. Sancti p̃res veteris te/
ſtamenti fuerũt membra xp̃i ante incar/
nationem filij dei cũ habuerunt fidem ⁊
gratiaʒ ac ꝑ ꝯñs influxit xp̃s eis ſenſum
et motũ ⁊ ⁊c̃. Nll's enim vnq̃ a tempore
caſus adam ſaluatus eſt niſi merito xp̃i
paſſi vl' p̃uiſi vl' exhibiti. Eccl'ia veterꝭ te
ſtamẽti nũq̃ fuit a cephala: ⁊ dr ab a ꝙ ẽ
ſine: ⁊ cephalũ qd ẽ caput qꝛ ſp hũit xp̃m
pro capite cũ eẽnt ei⁹ mẽbra. Ad h̄ eĩ ꝙ
xp̃s dicat' caput eccl'ie myſticũ veteris te
ſtamenti nõ reqrit' ꝙ hẽat actual'r natu/
ram humanã ſibi vnitã vt pʒ ex p̄cedẽn/
tibus etiã ſm naturã humanaʒ ⁊ in hoc
dĩr caput myſticũ a capite vero corꝑali
Ad hoc eĩ ꝙ xp̃s eſſet caput myſticũ ve
teris eccl'ie nõ oportebat ꝙ ſm humanã
naturã eſſet ſed ſufficit ꝙ eſſet p̄cuiſus
ſm illam et ꝙ merito paſſionis ei⁹ p̄uiſe
infunderet deus hoĩb⁹ fidez ⁊ gr̃am. Et
h̄ ſic fuit de xp̃o. Caput reſpectu alioꝝ
mẽbroꝝ habet excellentiã in ſitus altitu
dine ⁊ ſic xp̃s ſm diuinitatẽ ẽ oĩm caput
in potentiarũ cõprehenſione vl' capaci/

tatē ſic ſm humanitatē eſt bñ caput oīm q2 eius grā aīe eſt maior omnibus alijs et ſic de alijs virtutibus. Excedit etiā caput mēbra q2 influit ſenſū a pte āte z motum a pte poſt p nuchā colli vel vicariū cerebri. Jta xps ſm hāc ꝯditionem eſt caput hoīm z angeloꝝ q2 influit omnib9 angelis inq̃tū ſuꝑ eos e9 eſt z hominib9 inq̃tū hō: inq̃tū deus effectiue: inq̃tū hō meritorie. Caput etiā dirigit mēbra eſt ergo caput dignitate ſicut leo dr̄ caput aīalium irrationalium. Principiatione ſicut fons principiat fluxū aque riuuloꝝ. Directione ſicut paſtor dirigit gregē: z prelatus ſubditū z ſm hāc triplicē ꝯditiōm xps eſt caput hoīm z angeloꝝ ſed ſm cōformitatē nature ſolum eſt caput hoīm. Ad hoc aūt q aliquis ſit mēbrū xpi non requirit neceſſario q hēat fidē ſed ſufficit q hēat charitatē vt p3 de cōprehēſoribus q̄ fide carēt z ſpe ſed nō charitate.

Reſpondeo ad queſtionem.

Dicēdum q mēbris xpi nō d3 exhiberi cult9 latrie cum ſint pure creature. Nos eñ ſumus mēbra xpi ſm humanā naturā z ſic ſumus mēbra xpi q non tollit rōnē ſeruitutis nec ponit eſſentialitatem dignitatis. ¶ Nota q p̄latus aliq̄s pōt eſſe peccator duplici pctō. Uno mō pōt eſſe malus pctō qđ de directo nō impedit nec repugnat executiōi ſui officij: z propt̄ h̄ p̄lat9 nō eſt ſuſpēſus z debeo ei obediri in licitis z de iſto dicit petr9 apl's Nō tm̄ bonis ſ3 etiā diſcol'. Si aūt eſſet mal9 pctō qđ repugnat directe executiōi ſui officij ipō facto nō eſt amplius p̄lat9 ſ3 deponit vt p3 de papa cuius officiū ꝑ pric ē manutenere fidē catholicā ꝯ hereticos z extirpare hereſes. Et iō pp̄ ſi ſit heretic9 ipō facto depoſitus eſt. Silr̄ eſt dicēdū de p̄latꝭ cordigeroꝝ q̄ cogūt trāſgredi ordinē vl' religionē z regulā ſuam ſuos ſbditos vt p3 de pecunia zc̄. ¶ Nota q differt hoīem eſſe ad imaginē z ſilitudinē: q2 imago ꝯſiſtit i naturalib9 ſili-tudo in gratuitꝭ. ¶ Nota q corpus xpi verū in ſacro altari ſignificat corp9 xpi myſticū vt vult et declarat Aug. dicens māducatio eñ ſacri altarꝭ ſignificat vnionem membroꝝ adinuicē z cū capite.

Sexto querit. Utrum

cultus latrie poſſit exhiberi xpi aduerſario ſine pctō id eſt in aliquo ſc3 caſu dabili. Jta q excuſat ignorātia. Et ē alia queſtio in fine argumentoꝝ. ¶ Utrū ſacerdos fingens ſe conſecrare z nō conſecrās faciat vel poſſit facere idolatras fideles illā hoſtiā nō ꝯſecratā adorātes: z ſit qđ illa occaſione cuiuſdā decretal' dicētꝭ q plus peccat mal9 ſacerdos q̄ nō cōſecrat vl' nō ꝯficit z ſimulat ſe ꝯficere zc̄.

Reſponſio ad primam

queſtionē. Dicendū q honor latrie pōt exhiberi diabolo dupliciſ. Uno mō ſimpliciter aut ſub ꝯditōe. Si ſimplr̄ z tal' adoratio nō pōt fieri ſine idolatria. Offert ei tūc cult9 latrie alteri adeo nec excuſat rōne ignorātie. Quia nūq̄ ignorātia excuſat aliquem de malo qñ h3 remediū ſufficiēs ad vincēdū talē ignorantiā vincibilē. Circa ea que ſunt ꝑtinētia ad fidei neceſſitatē z ſalutē nunq̄ eſt ignorātia inuincibil' q2 facienti q in ſe eſt deus nūq̄ deficit. Talis aūt qui adorat diabolū ſibi in figura xpi appentem h3 triplex adiutoriū p qđ pōt errores euitare. Primū eſt remediū ꝓmotiōis ſacre ſcripture q̄ multotiēs dicit q multi in noīe xpi venturi ſunt mendaciter. Scđm eſt orationis interne qua ad deum d3 hō recurrere vt cor eius illumineſ. Tertiū eſt ſuſpenſio credulitatis ſue non eñ d3 hō omni ſpūi credere ſed ꝓbare qui ex deo ſunt. Qui eñ cito credit in talib9 leuis eſt corde z fortaſſis inflatus corde dū ad tales viſiones z reuelatiōes idoneū ſe eē eſtimat. Uñ tales viſiones vel appitiones poti9 formidāde q̄ deſiderāde. Narraſ de q̄dā patre ſanctiſſimo cui cū dia-

bolus in ſpecie chriſti apperet. Ille clau
ſis oculis dixit ſe in hac vita nolle chri/
ſtum videre ⁊ diabolus eius humilitate
ↄfuſus ſtatim euanuit. Econtra de plu
ribus narrat qui ſe ad viſiones idoneos
reputauerūt ⁊ deſiderauerūt: ꝙ ad mul/
tas inſanias et errores precipitati ſunt.
Alio modo pōt quis adorare diabolū
ſub conditiōe hoc eſt dupliciter. Aut qꝛ
conditio illa eſt habitualiter aut actiua
liter conſiderata. ſiue appoſita. Si eſt
actualr̄ appoſita: ſic non adorat luciferū
ſed magis chriſtum: quia non ſtat ado/
ratio niſi ſtante conditione ⁊ ad eum re/
fertur ad quē refertur adorationis im/
plicatio. Si autem conditio illa ſit ſub
conditione habitualiter appoſita: hoc
modo non ſufficit ad vitandum peccatū
idolatrie reſpectu huius apparitiōis ſi/
ue transfigurationis ſufficit tamen reſpe
ctu ſacramenti altaris. Nam talis trāſ/
figuratio eſt inſolita ⁊ ideo non debꝫ ad
eam precipitanter ſequi adoratio ſed cū
maturitate ⁊ preuia oratione. Sed con
ſecratio hoſtie eſt cōſueta ideo ſufficit ꝙ
adorans in habitu hoc habeat vel hanc
conditionem videlicet ſi conſecratio de/
bito modo facta eſt. Unde pauci ſunt fi
deles vel nulli qui in hac adoratiōe pec
cant. Omnes enim accedunt cum con/
ditione iſta. Qꝛ autē obijcitur ꝙ ſacer
dos facit eos idolatrare hoc ītelligitur
ↄtrum eſt ex ſe ſm Bonauēturā. ¶ Sci
endū eſt ꝙ duplex eſt ignorātia ſcꝫ facti
⁊ iuris Ignorātia iuris eſt qua quis vel
aliquis ignorat aliqua principia alicuꝰ
iuris ⁊ concluſiones ſequentes ex talibꝰ
primis principijs talis legis vel iuris.
Triplex eſt ius ſcilicet diuinum natura
le et humanum vel poſitiuum: ꝙ eſt du/
plex ſcꝫ eccleſiaſticum et ciuile. Uel tri/
plex eſt lex ſcilicꝫ diuina humana: ⁊ ciui
lis. Et ſicut triplex eſt lex iſta ſm hoc ē
triplex ignorantia iuris diuini poſitiui
ſiue canonici ⁊ ciuilis In iure diuino eſt
tale principium omnis tranſgreſſio diui
ni precepti facta ab aliquo libere ē pec/
catum mortale ex quo ſequitur iſta con/
cluſio fornicatio eſt peccatū mortale ⁊
ignorantia talis dicitur ignorantia iu/
ris diuini. Aliquando tamen poteſt q̇s
habere ſcientiam principiorum iuris et
ignorare concluſionem ex illis conſequē
tem et talis ignorantia adhuc eſt iuris
vt ſi quis ſciat ꝙ tranſgreſſio diuine le/
gis eſt peccatū mortale ſed ignorat an
fornicatio ſit pctm̄ mortale. In iure ca
nonico ſiue poſitiuo ꝑncipiū ē ꝙ ieiunā
dū ē in q̄dragesima. Ignorātia facti eſt
qua quis ignorat an aliquod factū par/
ticulare ſit bonum vel malum vel de ali
quo facto an ſit faciendum vel non faciē
dū vel verū vel falſum. Sicut ſi lucifer
apperet in ſil'itudīe crucifixi neſcit ſi ſit
xp̄s vel nō: q̇ ad veritatē vel falſitatē dī
ignorātia facti reſpectu ſcꝫ adoratiōis.
An debeat adoratio illi exhiberi tanꝙ̄
bonum dicitur ignorantia facti q̇ ad bo
num vel malum. Ita ꝙ ignorantia iurꝫ
eſt de vniuerſali ignorantia facti eſt re/
ſpectu particl'aris alicuius vt patet de
iacob ⁊ lya cum concubuit fuit ignoran
tia iuris. Ignorantia autem opponitur
ſcientie qualitercunqꝫ capta ſiue priua/
tiue ſiue cōtrarie ſiue ↄtradictorie. Sci
entia aūt ꝓut nunc ſufficit eſt triplex q̄/
dam eſt īptinentium ad ſalutem vt geo/
metrie ſcientia Alia eſt vtilium ad ſalu
tem vt ſcire euāgelia ⁊ ſacrā ſcripturā et
etiā grāmaticā ⁊ logicā q̄ valēt ad noti
ciā ſacre ſcripture grāmatica qꝛ ſcriptu/
ra ē in latino. Logica ad diſcernēdū verꝫ
a falſo Ad diſcurrendū de vno paſſu ad
aliū ad diſtīguēdū ad diuidendū ⁊ ad re
pellēdū ⁊ exponēdū. Alia eſt ſcīa necc̄ia
ad ſalutē vt ē ſcīa articl'oꝝ fidei ⁊ ꝑcepto
rū decalogi. Dꝫ tm̄ iſta diſticctio ītelligī
reſpectu diuerſoꝝ ſtatuū ⁊ ↄditionū di/
uerſarū ꝑſonaꝝ qꝛ hoī maritato ñ ē vtile
ſcire ſcripturam ſacram. Sed prelatis
eccleſie vt epiſcopis ⁊ doctoribus eſt ne/
ceſſariū vt poſſint reddere rōnē de fide

et ſpe ⁊ ſacr̃tis eccleſie. Neceſſe eſt etiaꝫ
alicui ſcire explicite qđ ſolū eſt alteri ſci
re implicite vt articuli de trinitate de/
bent ſciri explicite a prelatis ſed ſufficit
ſimplicibus laicis ſcire implicite vel cre
dere credēdo ꝙ eccl'ia credit. Et tot mo
dis dicit̃ vnuꝫ oppoſitoꝝ quot modis dı̃
reliquū. Jđ triplex eſt ignorātia oppoſi/
ta triplici ſcie pdicte. Prima eſt ignorā/
tia ip̃tinētiū ad ſalutē non eſt culpa ſiue
ſit volūtaria ſiue ſit inuolūtaria. Jgno
rantia aūt vtiliū ad ſalutē ſiue ſit volun
taria ſiue nō cōtrū eſt de ſe nō eſt pctm̃ ſꝫ
cōtēpt⁹ talis ſcie eſt pctm̃ mortale. Pri/
ma ps pꝫ qꝛ ſi de ſe eēt pctm̃ eſſet cuilibꝫ
pctm̃ qđ̄ē falſuꝫ qꝛ nō eſt pctm̃ ſimplici
bus. Nō em̄ obligamur ad faciēdū ſp id
qđ ſp eſt melius et vtilius: qꝛ via ſalutis
eſſet nimis difficilis. Scđa pars pꝫ quia
cōtemptus oim vtiliū ad ſalutē eſt pctm̃
mortale qꝛ p ꝯn̄s videt̃ cōtēnere ſuā ſalu
tē. Jgnorātia neceſſarioꝝ ad ſalutē ē du
plex quedā eſt penitus inuolūtaria alia
eſt volūtaria. Tertia eſt ptim volūtaria
partim inuoluntaria. Prima eſt inuolū
taria ſcilicet ignorantia neceſſariorū ad
ſaluteꝫ q̄ eſt in puulis Jgnorantia oīno
volūtaria eſt in illis qui poſſunt ſcire et
tamen nolunt ⁊ eſt dupler q̄dā eſt in illiſ
qui pn̄t ſcire ⁊ volūt neſcire ⁊ dicitur af/
fectata ſimplr. Alia eſt in illis q̄ poſſunt
ſcire ⁊ nō volunt ⁊ eſt affectata ſm quid
Jgnorantia neceſſariorum ad ſalutē vo
lūtaria que dicitur affectata: vel ſimpli/
citer vl' ſm q̄d eſt peccatū mortale. Qui
libet enim vtens ratione tenetur ſub pe/
na peccati mortal' ſcire neceſſaria ad ſa/
lutem: quia tenetur facere neceſſaria ad
ſalutem ⁊ nō poteſt facere niſi ſciat. Ꝙ ⁊c.
ps. Noluit intelligere vt bn̄ ageret ⁊c̄.
Jgnorantia partim voluntaria partim
inuoluntaria eſt in illis qui poſſunt ſci/
re et bene vellent ſed negligunt ſcire ſm
illud. Omnes volūt ſcire ſed nō omnes
penam volunt apponere ⁊ dicitur igno/
rantia craſſa ⁊ ſupina et talis ignorātia

neceſſariorum ad ſalutem eſt peccatum
mortale licet non ita graue ſicut prece/
dens. Quia qui negligit ꝙ eſt neceſſari
um ad ſalutem negligit ſuam ſalutem ⁊
per conſequens peccat mortaliter. Du/
plex eſt ignorantia quedam excuſat a to
to: alia a tanto. ¶ Prima tollit oīno cul/
pam vt in puulis ⁊ carentibus ratione.
¶ Scđa nō tollit totaliter peccatum ſꝫ
diminuit grauitatem pctī. Jta ꝙ pctm̃
factum ex tali ignorantia nō eſt ita gra/
ue ſicut ſi fuerit cum ſcia ꝙ tale opus eſt
pctm̃ mortale ⁊ hec ignorātia eſt quodā
modo cauſa peccati ad min⁹ ſine qua nō
fieret. Et eſt exemplum in lamech q̄ oc/
cidit cayn. Et de multis iuuenibus q̄ fa
ciunt multa peccata ex ignorantia. Jte
rum duplex eſt ignorantia q̄dam eſt in/
uincibilis alia eſt vincibilis. Vincibilis
eſt illa quam viator poteſt vincere ⁊ au/
ferre apponēdo debitā diligentiā Jgno
rantia inuincibilis eſt illa quam viator
viator ignorans nō pōt vincerce vel re/
mouere adhibita etiam quacūqꝫ diligē/
tia. Jgnorantia inuincibilis eſt duplex
quedā eſt īnata. alia icidens. Prima eſt
que in eſt a natura vt in puulis q̄ carent
ratione ⁊ fatuis a natiuitate. Alia eſt in
cidens que aduenit alicui poſt habitum
vſum rationis. ⁊ eſt duplex q̄daꝫ euenit
ex culpa precedente vt in ebrio: q̄dā eue
nit nō ex culpa: vt qn̄ quis dat operā rei
licite incurrat talem ignorantiā vtpote
ſtudio ⁊c̄ Jgnorātia inuincibilis ⁊ īnata
excuſat a toto vt pꝫ in infantib⁹. Jlla au
tem q̄ eſt incidēs nō ex culpa precedente
ſed ex eo ꝙ talis ignorās dedit operam
rei licite excuſat a toto ſi efficiatur ex to/
to ignorans ita ꝙ nihil habeat de vſu ra
tionis. De ignorantia que eſt incidens
ex culpa precedente. An excuſat eſt di/
diuerſitas opinionuꝫ ⁊ ſm aliquos non
excuſat a toto licet bene a tanto ex eo e/
nim ꝙ incidit ex culpa propria non to/
taliter excuſatur niſi forte diceretur de
loth q̄ dormiuit cū filiab⁹. Nā ſm ariſt.

Ebrij mereni duplices increpatões: ſm
alios excuſat a toto Jgnorantia inuinci
bilis nūq̄ excuſat a toto licz a tāto pene

Septimo querit. Utrū
latria ſit in genere virtutis. Sciendum
q̄ virtus capit dupliciter. Uno modo
generaliter. Alio modo ſpecialit. Spe/
cialiter capta eſt duplex qdam eſt mora
lis. Alia eſt theologica. Uirtus moral'
eſt habitus q̄ habentē pficit ⁊ eius opus
bonum reddit: ⁊ dī habitus loco gener;
Qui habentem pficit: id eſt ornat deco
rat pulchrificat ⁊ ponitur ad differētiā
viciorꝝ mētem deturpantiū ⁊ fedantium
Et eius opꝰ bonū reddit q2 ſp inclinat
virtus ad bonum opus. Alia eſt diffini/
tio. ij. ethico. Uirtus eſt habitus electi-
uus in medio ꝯſiſtens quoad nos prout
ſapiens determinabit. In hac diffinitio
ne ſunt quattuor pticule. Prio eſt habi-
tus loco generis: electiuus q2 ille habitꝰ
generat ab electiōibus ⁊ inclinat ad ele/
ctionem et ponitur ad differentiam ha/
bituum nonelectiuorum qualis eſt pru/
dentia que eſt in intelligentia vbi nō eſt
electio ꝑprie ſed ſolū eſt in volūtate ⁊ q2
prudentia nō eſt in volūtate iō nō gn̄at
electionē nec generat ab electiōibus ſed
eſt potius regula ⁊ auriga virtutū mo/
raliū ⁊ ideo ꝑpriiſſime nō eſt virtus mo/
ralis tamen large capiēdo ꝟtutē moralē
ipa prudētia pōt dici moralis. Tertia p
ticula in medio ꝯſiſtēs ad dr̄iaʒ extrēoꝝ
viciorꝝ. Oīs eñ virtus eſt īter duo extre
ma q̄ ſunt vicioſa vt pꝫ de liberalitate.
Quarta particl'a q̄ ad nos ꝑut ⁊c̄. Ubi
tangitur directiuū virtutis. Nō eñ con
ſiſtit virtꝰ in medio ex natura rei vel me
dio indiuiſibili ſed ſm rectā rōneʒ q̄ me
diū ſhʒ quādā latitudinē vt ſapiēs id eſt
prudens iudicabit. Bonitas eñ virtut;
moral' ē ꝯformitas ad prudētiā. ¶ Uir/
tus theologica ſm aug. ē bona qualitas
mentis qua recte viuitur ⁊ qua nullꝰ ma
le vtit quā opat deus in nobis ſine nob.

Et ponit q̄litas loco gn̄is: bona ad dif/
ferentiā malaꝝ qualitatū. mētis ad dif/
ferentiā qualitatū corpaliū ⁊ capit mēs
vt dicit ab emineo nes. ⁊ includit intelle
ctū ⁊ volūtatē que eminēt' alijs potētijs.
dicit qua recte ⁊c̄. ad dr̄iam ſcīe ſpecula-
tiue que lʒ ſit bona qualitas mēt; tn̄ nō
neceſſario p eā recteviuit ſed mag; recte
intelligit vt patet de multis magnis cle
ricis qui peſſimeviuūt. Et dī ⁊ q̄ nullus
male vtit ad dr̄iam potētiarum natura/
lium vt eſt volūtas ⁊ liberū arbitriū ꝯcu
piſcibilis ⁊ iraſcibilis q̄bus poſſumꝰ ma
le vti ⁊ etiā bn̄ vti. Et dʒ intelligi q̄ vir
tutibus nullus male vtit vt habitu incli
natiuo q̄uis poſſet quis male vti vt ob/
iecto circa qd̄ volūtas male afficit vt po/
te ſupbiendo: de illis tn̄ q̄tū eſt in ſe ⁊ de
ſe nullus pōt male vti q2 ex ſe ſp ad bo/
num inclināt. Et dicit vltimo quā deus
opatur in nobis ſine nobis ad differenti
am virtutū moraliuʒ q̄ generāt ex actibꝰ
frequentatis ſicut ex pluribus actibꝫ hu
militatis acq̄rit humilitas: ſic etiā dicas
de petis. ¶ Uirtutes autē theologice a
deo vt cauſa totali ꝑducuntur ſine nob
effectiue opantibus tn̄ nō ſine nobis re/
cipientibus ⁊ ſunt tres fides ſpes ⁊ cha/
ritas. ¶ Sunt aūt q̄ttuor cardinales ⁊
ad iſtas quattuor cardinales ꝑncipales
reducūtur oēs alie morales. Nō pōt eē
de vtraq̄ virtute ſcʒ theologica ⁊ mora/
li. Uirtus aūt gn̄alr capta ē quoddā ſu
perius ad virtutē theologicā ⁊ moraleʒ
Et pōt ſic deſcribi. Uirtus generaliter
capta eſt amor ſe habēdi ad oīa vt debet
Un̄ augꝰ. de moribus eccl'ie dicit q̄ vir
tutes nō ſunt niſi amores q̄daʒ ordinati
et ideo in diffinitione cuiuſlibet virtut;
ponitur loco gener; amor: ⁊ loco dr̄iarū
ponit actꝰ alq̄s pticulariū ꝟtutū. Et pōt
ſufficiētia ſeptē virtutū ſumi ſic. Nā om
nis virtus ē amor ſe habēdi vt debet. aut
ergo ſe habet ad creatorem vel creaturā
Si primuʒ hō duplr vel vt ipſe creator
agnoſcatur ⁊ ſic eſt fides vel vt poſſidea

tur ⁊ habeatur ⁊ hoc eſt dupliciter vł vt habeatur in futuro ⁊ ſic eſt ſpes: vł vt iã eſt habitus in preſenti vita ⁊ ſic eſt charitas ꝑ quã deū habemus q̄uis impfecte ⁊ enigmatice. Vñ gregorius. Qui enim deū amat iam habet quē amat. Vel tal' amor habēdus eſt ad creaturã. Et hoc tripliciter vel ad illã creaturam q̄ ſubt⁹ nos eſt ⁊ ſic eſt caro noſtra ⁊ ſic eſt tēpantia vł eſt circa eam: q̄ eſt iuxta nos vt eſt prim⁹ ⁊ ſic eſt iuſticia: aut ē circa aliquã creaturã q̄ eſt ꝯ nos. Et hoc eſt duplr vł talis inſidiaꝛ nob ſic ē prudētia q̄ faċ cauere deceptões iſidiatoris: vł tal' creatura ē nos moleſtãs ⁊ pſequēs ⁊ circa taleꝫ eſt fortitudo. Aliq autē dicuntur theologice q̄ ſunt de deo vt obiecto immediato ⁊ ꝓpinquo. Et dr̄ a theos ꝙ ē de⁹ ⁊ logos quod ē ratio vel ſermo quaſi ſermo de deo. Virtutes autem morales habēt pro obiecto aliud creatum. Non auteꝫ differūt ꝑ finē qꝛ oīs virtus hꝫ deū ꝓ fine ad deū finaliter ducūt habentem ſe. ducūt ergo virtutes oēs ad deū mediate vł immediate. Dicuntur aūt q̄ttuor morales cardinales ꝑ ſimilitudinē ad cardinē oſtij qui cardo eſt pars oſtij mediante qua pre oſtiū claudiꝛ ⁊ apiꝛ. Aliqñ autē etiã capiꝛ ꝓ foramine in quo talis pvertit totū oſtiū ꝑ illaꝫ. Sic metaphiſice in quattuor virtutib⁹ moralib⁹ dꝫ verti tota vita hoīs rōnaliter viuentis. Dicunꝛ principales qꝛ ad eas reducuntur omēs alie ⁊ dicūtur pollitice qꝛ ſm eas dñt ciuitates ⁊ cōitates regi. vł dicūtur cardinales q̄ſi cordiales q̄ ponūtur in mēte et non in corpe ⁊ tūc dicunꝛ a cordian grece qđ eſt cor latine.

Ad queſtionem Dicendum ꝙ latria capiꝛ tripliciter. Prio mõ pro actu interiori ſeu ꝑ reuerentia interiori deo exhibita rōne ſūme maieſtatꝭ ⁊ ꝑ ꝯſeqñs ſūmi dñij. Scđo mõ ꝓ actu exteriori vt ē ſacrificiū altaris vel actus exteriores vt genufleẋiões q̄b⁹ pſtamur primum actū īteriorē. Tertio mõ ꝓ habitu aggenerato ex illis actib⁹ tã interiorib⁹ q̄ exteriorib⁹ ita ꝙ eſt latria virtus ⁊ latria actus. Scđm aūt ꝙ ſtat ꝓ hitu ipi⁹ aīe habilitãte ipſã ad cultū dei ſic eſt habitus virtutis inq̄tū eſt circa bonū difficile ⁊ meritoriū ⁊ ad ſalutē neceſſariū ⁊ circa huius opa precipue ꝯſiſtit virtus. Et ſi arguas ꝙ latria nō eſt v̈tus ſic nulla virt⁹ eſt ſeruit⁹: ſꝫ latria eſt ſeruit⁹ q̄dē vt pꝫ ꝑ auguſtinū .x. de ci. dī: Et ē ſuit⁹ q̄ dō demus ſeruire ſꝫ latria. g ⁊c. maior pꝫ qꝛ virtus vt virtus eſt in libera volūtate ⁊c. ¶ Rñdeo ꝙ eſt duplex ſuit⁹ q̄dē eſt qua ſeruiꝛ homini: ⁊ eſt ſeruit⁹ q̄ ſuitur deo. Et iterū eſt ſeruit⁹ neceſſitatꝭ ⁊ eſt ſeruitus q̄ eſt ex mera volūtate ⁊c. Dicēduꝫ ergo ꝙ ſeruit⁹ illa q̄ fit homini ex neceſſitate aliquo modo derogat hominis libertati ⁊ iō nō hꝫ in ſe excellētiã virtutis. Seruit⁹ aūt q̄ ſeruiꝛ deo ex mera volūtate ponit hoīeꝫ in ſtatu altiori ⁊ tanto magis facit hoīem liberū q̄to magis elongat ſe homo a pctō ⁊ talis eſt ſeruitus latrie. Et nota ꝙ latria virtus dicitur cultus cauſaliter qꝛ cauſaꝛ ab actu ſicut quelibet virtus acquiſita: cult⁹ autem eſt actus nō habitus. ¶ Notandum pro alio articulo ꝙ pietas dī triplr ſm Auguſtinuꝫ .x. de ciuitate dei. Vno modo pietas idē eſt ꝙ theoſebia ⁊ ſic idē eſt pro cultus dei. Alio modo dī pietas officium parentib⁹ exhibitum. Tertio mõdo dicitur petas miſericordia que proximis in opibus exhibetur de hijs autē dicitur ſm prius ⁊ poſterius ſm quãdam analogiã vt dicitur ibidē. ¶ Nota ꝙ aliter reueremur deū ꝑ timorem aliter ꝑ latriam. In timore eīn reſilimus in ꝓpriã paruitatem conſiderando noſtram nihileitatem reſpectu diuine maieſtatis. In latria autem ſiue in honore eſt teſtificatio ⁊ ꝓteſtatio diuine maieſtatis tãq̄ ſupreme ratione cuius eſt in deo ſummum dominium reſpectu creature et ſic latria eſt poti⁹ in actione: timor in paſ/

ſione. Queritur.

Octauo querit̄. Utrū latria ſit virtus generalis vel ſpecialis.
¶ Notandū ꝙ aliqua virtus pōt dici ge
neralis ꝛ cōmunis triplicit̄. Uno modo
pdicatiue. Alio modo regulatiue. Ter/
tio modo formatiue. Uirt⁹ cōis per pre
dicationez eſt que predicat̄ de omnibus
alijs virtutib⁹ ꝛ ſic iuſticia cōiter capta
eſt virtus cōis. Non aūt ſi capiatur ſtri/
cte ꝛ ſic eſt vna de quattuor cardinalib⁹
Juſticia cōiter capta eſt quecunqꝫ recti/
tudo anime ſiue ſit in declinādo a malo
ſiue in faciendo bonum ꝛ ſic capitur ab
ambroſio ſuper lucaz iuſticia cōis ē virtus.
¶ Uirtus cōis relatiue eſt pruden/
tia que eſt regula omniū virtutuz ad me
dium dirigēs ꝛ ab extremis declinare do
cens. Bonitas eñ moralis nō eſt niſi cō
formitas virtutis moralis ad ſuam pru/
dentiam. Uirt⁹ generalis formatiue di
citur eo ꝙ eſt forma omnium virtutum
et ſic gratia et charitas dicitur virtus cō
munis formatiue quia producit actus
virtutum ad finem vltimum qui eſt bea
titudo eterna ꝛ ipſe deus qui eſt beatitu
do obiectiua. Quelibet enim virtus mo
ralis habet ſuum finem propinquū qui
non eſt deus ſed per charitatem omnes
fines proprij virtutum ad deum reducū
tur ꝛ ordinantur.

Ad queſtionem Dicendum ꝙ latria nominat habitū ꝛ eſt virt⁹
vt ſupra. Capitur etiaz pro ipſa venera/
tione actuali ad quam habitus ordina/
tur ꝛ dicitur cultus dei. Cultus autem
dei poteſt capi tripliciter. Uno modo
generalit̄ alio modo ꝓprie. Tertio mo/
do magis proprie. Primo modo cultus
dei dicitur actus directus in deum ſub
ratione finis ꝛ ſic eſt omnis virtutis. Se
cundo modo ſcilicet proprie dicitur eſſe
actus in deum directus non ſolum rati/
one finis ſed etiam obiecti ꝛ ſic eſt virtu
tum theologorum vt credere in deuz ꝛc̄.
Et ſic capitur ab auguſtino in encheri/
dion diſticte. Si queritur quomodo co
litur deus. reſpondeo ꝙ fide ſpe ꝛ chari/
tate. ¶ Tertio modo cultus dei dicitur
actus in deum directus non ſoluz ratio/
ne finis obiecti ſed etiā ſub rōne honora
bilis ꝛ eſt actus adorationis ꝛ ſic eſt vir/
tus ſpālis ꝛ hoc mō eſt ipſius latrie. Sicͭ
eñ idolatria non dicit̄ quodcūqꝫ pctm̄.
Sic latria nō dr̄ ꝗcūqꝫ hītus ſed ille ſm
quē cultus adorationis exhibet̄. Et in/
tellige ꝙ latria eſt reſpectu dei nō ſolum
vt finis ſed etiaz obiecti ſupple mediati
vel remoti nō propinqui vel imediati qꝛ
ſic eſt honoratiōis vel adoratiōis. ¶ No
ta ꝙ eſt triplex ſacrificiuz ſcilicet Bone
opationis. deuote orationis. honeſte im
molationis. Primū eſt oīm virtutū. pſ̄.
lix. Sacrificiū dō ſpūſ ꝯtribl'at⁹. Et ſic
capit̄ ab aug. x. de ciuitate dei. vi. c. Ue/
rum ſacrificiū eſt oē opus qd̄ agit̄ vt ſctā
ſocietate inherenius deo. Scdm eſt vir/
tutū theologoꝝ qꝛ oīo maxime dꝫ inni/
ti virtutibus theologicis. Tertiū ē ꝑti/
nēs ad latriā vt ē ſacrificiū miſſe. Ipi⁹
eñ latrie eſt tale ſacrificiū deo ꝛ hoc ſa/
crificiū ſoli deo debet̄ vt dicit Auguſt.

Nono queritur. Utrū latria ſit ꝟtus cardinalis an theologica
¶ Notādū ꝙ tres ꝯditōes reqrūt̄ ad vir
tutē theologicalē. Prīo ꝙ hēat deū ꝑ ob
iecto imediato. Scda ꝙ innitat̄ ꝑme ve
ritati tāqꝫ regule īfallibili actuū hūano
rū. Duplex ē regl'a actuū hūanoꝝ: ꝑma
interna ꝛ ē ipa prudētia q̄ dr̄ auriga ꝟtu
tū. alia ē externa. ſ. volūtaſ diuia vl' pria
ꝟitas. Tertia ē ꝙ īfūdat̄ imediate a dō

Reſponſio ad queſtionē. Sciendū ꝙ licꝫ latria notificet̄ ꝑ cul
tū latrie ſiue ꝑ ſeruitutem vt dicatur la
tria eſſe ſeruitus ſiue cult⁹ deo debitus.
Et iſta duo quaſi pro eodem accipiun/
tur: Differūt tamē ſm ꝓpriā acceptiōez

Cultus em̄ dei reſpicit actū interiorē ⁊ exteriorē ⁊ magis interiorē ꝙ̄ exteriorē. Et ideo cū latria de rōne ſui vocabuli idem ſit ꝙ ſeruitus ſm ꝙ exponit aug⁹. in libro de trinitate Latria ꝓprie reſpicit actum exteriorem. Theoſebia vero vel euſebia idem eſt ꝙ cultus diuinus ſiue bonus cultus. Et ideo proprie reſpicit actū interiorē. Et qm̄ virtus que reſpicit actū exteriorem verſatur quodāmodo circa actionē exteriorē ⁊ eſt in genere virtutꝫ cardinalis hinc eſt ꝙ latria eſt virtus cardinalis. Et qꝛ conſiderat actū exteriorē ſub rōne debiti ⁊ in cōparatiōe ad alterū ⁊ hoc ipſi⁹ iuſticie qua redditur vnicuiqꝫ qđ ſuū ē. Rurſus qꝛ ſpecies iuſticie ſm ꝙ ordinatur ad venerandum naturā ſuperiorē eſt ipſa relatio ſiċ dicit tullius: hinc eſt ꝙ latria non ſolū eſt in genere virtutis cardinalis tanꝙ̄ in genere ſubalterno. In genere vero iuſticie ſicut in genere propiquo. In genere vero relatiōis ſicut in genere ꝑmo. Et hoc eſt ꝙ dicit auguſtinus. li. x. de ci. dei c. i. qđ idē eſt apud grecos latria quod apud latinos religio excepto ꝙ nomē religiōis eſt in pl⁹. Unde ibidē dicit ꝙ cultus deo debitus quattuor nominib⁹ nūcupatur duobus apud grecos ⁊ duobus apud latinos. Apud grecos dicit̄ latria ⁊ theoſebia dicit cultum interiorē ſiue euſebia. Apđ nos vero dicit̄ pietas ⁊ religio. Differt aūt latria ⁊ theoſebia ſm propriā acceptionē lꝫ aliqñ accipit̄ ꝓ eodem qꝛ theoſebia dicit cultū interiorē q̄ ꝓprie ſpectat ad ꝟtutes theologicas ſed latria exteriorē ſeruitutē q̄ ſpectat ad iuſticiam ſcꝫ virtutē cardinalē. ¶ Hec autem dicta ſunt de latria ſm ꝙ ꝓprie accipitur ꝓ habitu dirigente ad cultum exteriorem qui ꝓprie dicitur ſeruitus dei ⁊ adoratio. Et hoc modo non eſt idem latria ⁊ theoſebia vt dictū eſt. Si autē latria dicat̄ cultus interior cū ille cōſiſtat in credēdo et ſperādo et diligēdo deū: ſic dicit auguſtin⁹ in enchi. ſic nō ponit̄ eſſe virtus cardinalis ſed theologica non in ꝙ̄ ab aliis diſtincta ſꝫ ꝯñs ad oēs illas ⁊ hoc modo nō accipitur ita proprie ſicut modo predicto cum latria ꝓprie loquendo ſit ſpecies religiōis ſicut dulia ⁊ nomen eius impoſitum fuit a ſeruitute vt dictū eſt. vtroqꝫ tamen modo cōuenit reperiri eam dici ⁊ ſm hoc doctorum poſitiones diuerſificari vt quidam ponunt eā ſpēꝫ ꝟtutꝫ cardinalis ſcꝫ iuſticie q̄dā vero tres iſte theologicas circumplecti. ¶ Notandum ꝙ ſm preceptū includit duo. Primum eſt ꝙ omnis reuerētia potentialis deo eſt exhibēda ſm ꝙ nulla irreuerētia fiat deo: ꝙ̄tum ergo ad actum exteriorem eſt virtus cardinalis ꝙ̄tum ad actum interiorē amplectitur virtute theologica q̄ quidē eſt fides ⁊c̄. Idē dicendum de primo precepto ⁊ quia latria impletur per actum exteriorē ideo non eſt neceſſe eā eſſe virtutē theologicā.

Decima queſtio. Utrū

latria ſit virtus diſtincta a dulia. Dulia capitur tribus modis ſcilicet. Communiter. Proprie. Appropriate. Dulia cōmuniter capta ē virt⁹ ſm quā exhibetur reuerentia cuicunqꝫ ſiue creatori ſiue creature rōne cuiuſcunqꝫ excellentie exiſtentis in eo. In hac diffinitione ponitur virtus loco generis ſm quā exhibet̄ ratio cuiuſcūqꝫ ſiue creari ſiue creare: ⁊ in hanc ꝑticula ꝯtinetur latria quia latria ē quedā dulia videlꝫ cōmuniter capta: rōne etiā qꝛ ſi nulla ſit excellētia in aliquo nō debet honorari. Et hec debet̄ deo rōne ſue excellentie. Dulia ꝓprie capta ē virtus ſm quā ſeruus exhibet reuerētiā dño ſuo: ⁊ ponit̄ loco generis. ſm quā ſeruus ⁊c̄. Et ponitur ad differentiam honoris quo dominus honorat ſeruum ſuum: et iſtis duobus dulia continet ſub ſe latriam. Inquantū enim deus eſt dominus omnipotens debem⁹ ei duliā q̄ ſum⁹ ſerui ei⁹. Dulia appropriate capta ē virt⁹ ſm quā honorant

dn̄os ſuos tp̄ales ꝛ mortales: ꝛ dicit̄ du/lia appropriate: qꝛ q̄uis ſit cōis de ſe ad latria ꝛ illuꝫ honorem quiꝰ debetur tem poralibus dn̄is: qꝛ tn̄ impoſitū ē ꝓpriuꝫ nomē illi honori qui debet̄ deo. ſ. latria: Ideo dulia appropriat̄ illi honori q̄ debetur dn̄o temporali.

Reſpondendum eſt ad

q̄ſtionē. Et ſi nomē latrie ſm̄ Aug. x. d ciuitate dei importat cultū diuinū debi tum maieſtati diuine. nomē tamē dulie tripl'r dicit̄. Uno modo ſm̄ quādā ano/logiā: ꝛ tunc importat cultum debitum nature ſuperiori ſiue creature ſiue crea/tori ſm̄ aliquā ratonē ſm̄ quā creator cōicat creature: vtpote ſm̄ ratonē dn̄ij. Tres ponūt̄ ꝑticle. Pria cult' loco ge/neris. Secūda debitū ꝛc̄. ꝑ hoc includit latriam. Et nota ꝙ aliq̄ natura dr̄ ſupe rior altera dupl'r. Uno mō ꝙ ſit ſupior in puris naturalib': ꝛ ſic nō capitur hic. qꝛ ſic nō deberē honorē homini ꝟtuoſo: qꝛ natura mea eſt ita ꝑfecta ſicꝰ ſua. Se cundo mō quātū ad aliquā excellentiaꝫ exiſtentē in eo: vt prelatus ē ſupior ſub/dito rōne ꝑlationis ſil'r pater filio. ꝛc̄. Tertia particula ſm̄ aliquā equitateꝫ qꝛ ſicut de' premiat bonos ꝛ punit ma/los ꝛ iniuſtos. Sic dn̄i tēporales debēt facere. Cōueniūt etiā in bōitate: qꝛ ꝑti/cipant cū deo in bonitate etiā in pater/nitate ꝛ magiſterio: ꝛ hoc ꝑticipatiue: et hoc modo accipit̄ in gloſa ſuper illð pſ̄. In eccl'ijs benedicite deo: gl'a deo cui debet̄ latria dn̄o cui debet̄ dulia. Secū do modo accipit̄ ſm̄ anthonomaſiam: ꝛ ſic eſt debita reuerentia creature vnite vel aſſūpte per quē modū accipitur ſup illud pſ. Adorate ſcab. pe. ei'. Ubi dr̄ ꝙ yperdulia maior debet̄ ſolū humani/tati xp̄i. Tertio modo dulia accepta ſꝫ ſignificationē ꝓpriā dr̄ honor vl' reuerē/tia debita rōnali creature exhibita. Et iſto modo cōſueuit accipi ſm̄ cōem vſū. Honor loco generis ponit̄. Debita ad differentiā latrie: qꝛ diſtinguunt̄ ſpē iſti duo honores. Rationali creature dicit̄ ad dr̄iam rex inſenſatax ꝛ brutox aiali/um. ¶ Ex quo ſequit̄ ꝙ nulla imago eſt honoranda adoratiōe dulia: neqꝫ vt tal' res vel vt tale ſignū. quia q̄mōcūqꝫ acci piat̄ nō eſt creatura ronalis: idē etiā di/cendū eſt de cruce xp̄i ꝛ alijs crucibus. Ultra pōt queri.

Undecio querit̄ vtrū

debeatur cuilibet creature rationali. ¶ Rn̄deo ſm̄ vnā opinionē ꝙ nō tātum debet̄ beatis exiſtentib' in patria: ſꝫ etiā viatorib' q̄diu ſunt in gr̄a gratumfaci ente. Nulli tamē viatori q̄ eſt ꝑſona pri uata que nō habet excellentiā aliquam q̄di eſt malus ꝛ in pctō ꝛ caret actu v:r tuoſo debet̄ dulia: quia caret excellētia virtutis. ¶ Notandū tamen ꝙ oēs pre/lati magiſtri principes ꝛ patres quauis ſint mali debēt honorari honore dulie: ptꝫ ꝑ btm̄ Petrū qui dicit nō tātuꝫ bo/nis ꝛ modeſtis. Et ph's. ix. Ethic. Dijs mgr̄is ꝛ ꝑentib' nō poſſum' equiualēs reddere. Demones tn̄ ꝛ dānati nl'lo ho/nore ſunt honorādi: qꝛ nō ſunt capaces ꝟtutis. Dicunt tn̄ aliq̄ ꝙ oms viatores etiā mali differūt a dānatis: qꝛ q̄diu ho mines viatores ſunt: apti ſunt ad bonū ꝟtutis ꝛ gr̄e: ideo ꝛc̄. Quarta ꝑticula ꝛ ſibi exhibita: ibi tangit̄ cōpletiuū dulie. Et hoc modo ē ad propoſitum.

Duodecimo queritur

Utrū latria ꝛ dulia ſint diuerſe ſpēs vir tutis. ¶ Ad hoc ꝯuenienter reſpondet ꝙ ſic. Et rō hui' ē: qꝛ latria ꝛ dulia con/ſiderāt exteriores cultus qui formalem habent dr̄iam ſcꝫ qꝛ creatori ꝛ creature exhibet̄. Alius em̄ eſt modus adorandi creatorē: ꝛ alius adorandi creaturam: ꝛ alia ratio motiua: ꝛ alia ratio ꝟtut' di/rectiue in hac ꝛ in illa: ꝛ cōcedenduꝫ eſt ꝙ latria ꝛ dulia ſunt diuerſe virtutes. ¶ Notandū ꝙ charitas ē quidā habit'

quo deus habetur carus et dilect⁹ ab aliq̃ nõ tanq̃ bonũ ꝑuatũ et ꝑticulare ſ3 bonũ cõe et cõdiligẽdũ ab alijs quoꝝ amor eſt ei placẽs Nõ em̃ ſũme diligo aliquẽ quẽ diligi volo ab alio c⁹ amicicia ẽ ei diſplicẽs ſm rectam rõem. Et q2 amicicia dãna toꝝ nõ placet deo idõ nõ ſũt ꝓximi nr̃i q2 eoꝝ aĩcicia ñ ẽ grata dõ imo inimici ꝓpiſſie ſt odiẽdi. Oẽs aũt beati et viatores boni ſũt ꝓximi nr̃i: q2 eoꝝ amicicia eſt deo grata q2 diligũt deũ et eos diligit deus q̃ debem⁹ eos diligere: q2 ſm Ariſt᷑ amicoꝝ ẽ idem velle et nolle. Diligere ꝓximũ nihil aliud eſt q̃ velle ipm̃ diligere deum. ſi amicicia eius ſit ei grata. Et hoc ſuppoſito ꝙ ſumus in gratia. Et q2 de quolibet viatore dubium ẽ an ſit in gratia an non debemus quẽlibet viatorem nõ diligere abſolute ſed ſub ꝯditione ſc3 ſi eius amicicia ſit placens ei: et ꝙ ſaluetur ſi deo placet. Et quia certum eſt ꝙ in eccleſia militanti vſq3 ad finem mundi erunt aliqui boni et iuſti. Ideo poſſum⁹ diligere abſolute aliquos optando: vt deum diligãt et a deo diligantur Ex his ſequit᷑ ꝙ nullus pctõr ẽ proxim⁹ nr̃: quia amicicia pctõrꝝ qui ſc3 ẽ in pctõ mortali nõ ẽ placens et grata deo: q̃uis poſſit eſſe amor peccatorꝝ meritorius de congruo et diſpoſitiue. Ideo non ẽ van⁹ q̃uis nõ ſit deo gratus. ⁊c.

De predeſtinatione verbi

Circa decimã diſtinctionẽ. q̃rit᷑ Vtrũ hec ſit admittẽda xp̃s ſ3 ꝙ hõ ẽ dõ ¶ Sciendum eſt ꝙ hec dictio ſ3 ꝙ ẽ ſincathegorɥma r̃duplicatiuum: et hec ſicut alie dictiones ſincathegorematice reduplicatiue: vt inq̃tũ3 ea ratione eatenus et ſm ꝙ huiuſmodi omnes iſte dictiones poſſunt capi quadrupliciter. Vno modo preciſiue et abſtractiue quando ſc3 denotant terminũ ſup quẽ cadunt teneri ſm ſuã rationem formalẽ3 preciſã3 et abſtractã a ſuis inferioribus vt animal inquantũ aĩal: nec ẽ rationale nec irrationale: vt ens inq̃tũ ens nec ẽ finitum nec infinitum hoc ſm ſuaꝝ rõnẽ formalẽ abſtractã a ſuis inferioribus Vnde omne inferius eſt de quiddi tate ſui ſuperioris. Alio modo poſſunt capi permiſſiue quãdo denotãt ꝙ inter terminũ reduplicatũ ſuper quẽ cadunt et inter ꝑdicatum principale nulla ẽ repugnantia: nec inter ꝑdicatũ et ſubiectũ principale: et ſic hec ꝯcedunt᷑ animal inq̃tum aĩal eſt rationale vel irrationale ens inquantum ens eſt infinitum vł finitum. Et hic modus capiendi dictiones reduplicatiuas nõ ẽ in vſu: et ꝑ iſtis ponuntur propoſitiones alique. ¶ Prima hec propoſitio. xp̃us ſm ꝙ homo eſt deus: ẽ falſa capiendo ly ſm quod preciſiue et abſtractiue: et tunc eẽt ſenſus Xp̃s ſ3 ꝙ hõ ẽ de⁹: idẽ xp̃s ſm hũanitatẽ ẽ dõs que ẽ falſa. Secunda. hec ꝓpoſitio xp̃s ſm ꝙ homo ẽ deus ẽ vera capiẽdo ly ſm ꝙ permiſſiue: quia inter terminũ reduplicatũ et ꝑdicatum ꝑncipale nõ ẽ repugnãtia: nec inter ꝑdicatũ ꝑncipale et ſubiectũ ꝑncipale. Subiectum ꝑncipale ẽ xp̃s predicatum hõ termin⁹ reduplicatus ẽ hõ: ſignum reduplicatiuũ vł reduplicatio ẽ ſm quid. Et notã ꝙ in omni ꝓpoſitione reduplicatiua ſũt iſta quattuor ſc3 ſubiectũ ꝑncipale ꝑdicatũ principale termin⁹ reduplicatiu⁹ et dictio reduplicatiua. Tertio modo dictiões ꝑncipalr̃ reduplicatiue pñt capi ſpecificatiue qñ ſc3 ipe ſpecificãt t̃minũ reduplicatũ eẽ rõẽ formalẽ ſ3 quã ꝑdicatũ ꝑncipale ineſt ſubiecto vt lac inq̃tũ album immutat viſũ. i. licet in lacte ſint multe rõnes vt dulcedo ⁊c. nõ tñ immutat viſũ niſi ꝑ albedinẽ. Qñ em̃ in aliq̃ ſubiecto ſunt multe rõnes formales ſiue eſſentiales ſiue accñtales: et ponitur in tali ꝓpoſitiõe dictio reduplicatiua tẽta ſpecificatiue denotat᷑ ꝑdicatũ ꝑncipale ineſſe ſubiecto ſm talem rõnẽ: vt ens inquãtũ ens ẽ ſubiectũ methaphiſice et ſm aliq̃s

ens inquātū mobile ē ſubiectū in philo/ſophia naturali.i.licet ens habeat multas rōnes nō tamē ſm quamlibet ē ſub/iectum methaphiſice ſed ſm aliquam zc. ¶ Et nota ꝙ dictio reduplicatiua ſi tenet' vel permiſſiue vel preciſiue vel etiā ſpecificatiue a tali dictione reduplica/tia ad eſſe nō valet ꝯña ¶ Tertia ꝓpoſitio.capiendo ly ſm ꝙ ſpecificatiue: hec ꝓpoſitio ē fl'a:xp̄s ſm ꝙ homo eſt deus: tunc enim ſenſus eſſet ꝙ ratio humani/tatis eſſet quare illa perſona que ē xp̄s eſſet d's qđ eſt fl'm. Quarto mō pñt ca/pi reduplicatiue:z hoc dupl'r. Uno modo cauſal'r:alio modo cōcomitant'. Cauſal'r quādo denotant terminū redupli/catiuū ſuper quē cadunt eſſe cām preci/ſā z adequatā inherētie p̄dicati ad ſubiectū;vt omnis homo inquātū rōnal' eſt riſibil'.ibi enī ly inquantū denotat ꝙ rationale ē cauſa p̄ciſa imediata z adeq̄ta q̄re homo ē riſibil':z dicitur adequata. q2 denotat ꝙ in ē p̄dicatū ſubiecto ꝑ ra/tionale z ꝑ cām adequatā:z ꝑ ꝯſequens Capiendo autē i qōne ly ſz qđ reduplicatiue z cauſal'r :iſta propoſitio eſt fl'a. xp̄s ſm ꝙ homo ē deus:tunc em̄ denotaretur ꝙ homo eſſet cauſa adequata:qđ illud ſuppoſitum eēt deus:ꝙ fl'm ē Alio modo capit' reduplicatiue gr̄a cōcomi/tātie:quando ſcz denotat ꝙ inter termi/num ſuꝑ quem cadit predicatum principale ē neceſſaria cōcomitātia vel neceſſa/ria ꝯña:vt ſortes inquātū ē riſibil' ē ho/mo:quia riſibil' z homo ſūt ꝯuertibilia: z inſeꝑabil'r ſe ſe cōcomitant'. Et ſi vis ſcire quō propoſitiōes reduplicatiue exponunt' vide ſūmlas in paruis logicali/bus. Capiendo aūt ly ſm qđ reduplicatiue ꝯcomitant' ſcz gr̄a ꝯcomitantie hec ꝓpoſitio eſt vera:xp̄s ſm ꝙ homo ē de⁹. Tunc enī dicere ꝙ xp̄s ſit de⁹ ſm ꝙ ho/mo nō ē aliud quā dicere ꝙ eſſe deū competit pſone xp̄i exiſtenti in hūana natu/ra:ita ꝙ diuinitas z hūanitas cōcomitātur ſe inſeꝑabil'r circa eandem pſonam Iſte aūt modus capiēdi diſtinctōē reduplicatiuā nō ē ita cōis z ꝓpri⁹:ſic qñ ca/pit' r'duplicatiue cauſal'r Et nota ꝙ iſta ꝓpō dña icq̄tū ſt d'a ſūt ꝯuenictia ē v'a gr̄a cōcomitātie. Tū aduerte ꝙ ſm mo/dernos m'ltos ñ fit reduplicatio gr̄a cōcomitantie niſi tmīn⁹ reduplicat⁹ z p̄dicatū p̄ncipale nec̄io z iſeꝑabil'r ſe ꝯcōitētur:tñ pt dici ad ſuſtinēdū doctorē ſeraphicū ꝙ q̄uis de⁹ z hō nō ſe cōcōitent' neceſſario z inſeꝑabil'r ꝑ naturā:tñ ſm or/dinatiōē diuinā ſe inſeꝑabil'r ꝯcomitāt'.

Querit' ſecūdo. Utrū

illa ſit v'a:xp̄s ſm ꝙ hō ē pſona. ¶ Rñ. dicēdū ꝙ abſq; dubio ſi hec dictio ſm qđ accipiat' ꝑut iportat rōnē cāe vel forme: idest (ꝑut ē r'duplicatiua cāl') ē negāda ſimplr:ꝓ eo ꝙ pſonalitas xp̄o ſm natrā hūanā ꝯuenire nō pōt Jpa em̄ ꝯiūcta ē rei digniori z iō ñ pt hr̄e rōnē pſone q̄ attēdit' ſcdm excellētiā dignitatꝭ i eo de q̄ d'r:nec tñ ꝯiuncta ē rei digniori q̄cunq; cōiunctione ſed cōiunctione ſiue vnione pſonali.z iō neceſſe ē eſſe in xp̄o reſpectu duaꝝ naturaꝝ vnā pſonā. Sz illa ñ pt attēdi penes natāz aſſūptā creatā necc̄e ē q̄ attēdi ſm naturā aſſumētē z icreatā:z ꝓpterea hec admittit':xp̄s ſm ꝙ de⁹ ē pſona:hec reſpuit' xp̄s ſm ꝙ hō ē pſona ſic ꝓbāt rōnes ad ſecūdam ꝑtem inducte. ¶ Nota tamen ꝙ ſm modernos iſta eſt ip̄ropria. Chriſtus ſm ꝙ deus eſt perſona:quia diuinitas non eſt ratio nec cau/ſa quare xp̄s eſt perſona:quia ſequeret' ꝙ deus eſſet perſona:qđ eſt falſum capiendo ly deus non perſonaliter ſed eſſentialiter ſcz ſm qđ d'r pater z filius z ſpi/ritusſanctus ſunt vnus deus:tñ ſi teneatur pſonaliter nō eſt difficultas.

Tertio querit'. Utrum

deus poſſit aſſumere pſonā. ¶ Reſpon/deo ꝙ licet natura aliq̄ q̄ ē pſona poſſit aſſumi a v'bo diuino nll'a tñ natā q̄ eſt pſona remanēs pſona pt a v'bo diuino aſſumi

q̄z q̄ñ aliqua natura aſſumit̃ ꝯſtat ꝙ ta/
lis natura ſuſtentat̃:ꝛ per ꝯñs ꝑdit ſuā
ꝑſonalitatē de cuiꝰ ratōe ē nō ſuſtenta/
ri alio ab ¶ Dicendū ḡ ꝙ perſona in ſen
ſu diuiſo ē aſſumptibilis:tñ in ſenſu com
poſito nō ē aſſumptibilis. Implicat eñ
ꝯtradictionē ꝑſonam aſſumi a ꝑſona.q̄z
talis aſſūptio ē ad vnitatē ꝑſone. Si aūt
ꝑſona aſſumeret̃ in ſenſu cōpoſito. iā nō
eēt vna ſed due perſone. ¶ Notandū ꝙ
ab iferiori capto cū r̄duplicatōe arguer̃
ad ſup:ꝰcū eadē reduplicatiōe ē fallacia
accñtis vel ꝯñtis:vt petrꝰ inq̄ztū hō eſt
riſibilis:ḡ petrꝰ inquātū animal ē riſibi
lis eſt falſa ꝯñtis ꝛ etiā accñtꝫ. Sic etiā
arguit̃ hic. Xp̄s ſm ꝙ iſte hō ē perſona:
ergo xp̄s ſm ꝙ homo ē ꝑſona.q̄uis autē
doc.ſeraphicꝰ dicit ꝙ iſta ſit ṽa Xp̄s ſm
ꝙ iſte homo ē perſona ſi iſte demonſtrat
perſonā videt̃ tamē eſſe ip̄ꝛop̄a:quia cer
tū ē ꝙ perſona nō ē ratio ſuppꝛius:ſic h̄.
Petrus ſm ꝙ petrus ē petrꝰ ꝛc̄. ¶ Et ſi
arguas ꝙ xp̄us ſm ꝙ homo eſt perſona.
Eſto ꝑ impoſſibile ꝙ verbū dimitta na
turā humanam:tunc ille hō ieſus ſm ꝙ
homo ē perſona:ſed ꝯſtat ꝙ nihil ſibi ac
creſceret propt̃ illā ſeꝑationē.ḡ verum ē
nunc ꝙ iheſus ſm ꝙ homo ē perſona.
Rñdeo dicendum ꝙ eſſet perſona:quia
ſibi cōueniret diffinitio ꝑſone que ē hec.
¶ Perſona eſt natura intellectual' con/
pleta non conſtituens cuꝫ alio vnuꝫ:nec
alteri inherens nec ab alio ſuſtentatum
Et d̄r natura intellectual':ad differētiā
nature diuine ꝛ relationū in diuinis: q̄z
natura diuina nō ē perſona formaliter:
q̄uis ſit realiter:q̄z de rōne perſone eſt
icōicabilitas que nō ꝯuenit nature diui
ne formal'r. nec etiā paternitas formal'r
ē ꝑſona q̄uis hñ real'r ſit ꝑſōa.ꝛ ad d̄raꝫ
ꝑtiū integꝛliū d̄r ſcd̄o nō ꝯſtituēs ꝛc̄ .nec
alteri inherens ad d̄riam accñtiū nec ab
aliquo ſuſtentatū ad d̄riam humanita/
tis in xp̄o. Omnes autē iſte ꝑticule dif
finitionis perſone cōuenirent tali natu
re humane ſi a verbo dimitteret̃. Item
eēt natura intellectual' incōmunicabil'
exiſtentia incōmunicabilis vt quo:et vt
qd̄ :eſſet:ergo ꝑſona.quia tunc hr̄et aliū
modū exiſtendi:quia nō eſſet vnita dig/
niori nec haberet ſuppoſitū alterꝰ natu
re nunc ē econuerſo. Et ſi dicas ꝙ nulla
dignitas ei accreſceret. Dicendū ꝙ ille
homo ſit ꝑſona ſm ꝙ homo:hoc non eſt
propt̃ dignitatis crementū ſed propter
minorationē ex illa ſeꝑatione:quia tunc
natura illa pꝛiꝰ habuit ꝓ ſuppoſito per/
ſonā eternā.nunc autē poſt ſeꝑationem
habet perſonā tēporalē. Multo aūt di/
gnius ē habere ꝑſonā eternam alterius
nature q̄z ꝑſonā temporalē ſibi omnino
ꝯnaturalē. Nā p̄mo modo ꝑſona facie
bat ip̄m vere dici ꝛ eſſe deuꝫ.ſcd̄o modo
hominē puꝫ. ¶ Ex his ſequit̃ ꝙ aliq̄ na/
tura que nō ē perſona pōt incipere eē ꝑ/
ſona ſine acquiſitione alicuiꝰ entitatis:
ſiue abſolute ſiue reſpectiue. Impoſſibi
le tñ ē ꝙ aliqua natura q̄ nō erat pꝛiꝰ ꝑ/
ſona ꝛ incipit eſſe perſona:q̄n aliq̄d per/
dat:q̄z tunc ꝑderet vnioneꝫ. Per quam
erat in illa ꝑſona:ꝛ ꝓpter ꝑditionē talis
vniōis d̄r eſſe ꝑſona ꝓpꝛia perſonalitate
¶ Et nota ꝙ perſona ꝓ ſuo formali nō
dicit aliquid dignitatis:q̄z nō dicit niſi
negationē depēdentie:tñ pro conotato
bene dicit dignitatē qd̄ ē eē in natura in
tellectuali cōpleta. Hec autē dignitas
nō adveniret ille nature cum ſit in illa.
Aliqua etiam natura q̄ nō ē ꝑſona pōt
deſinere eſſe perſona abſq̄ de perditiōe
entitatis abſolute ꝛ reſpectiue ꝛ abſq̄
acquiſitione alicuius entitatis :ita ꝙ q̄/
libet ꝑſona creata ē ꝑſona ꝯtingenter.

Quinta queſtio.

Utrū iſta ſit vera. Xp̄s ſm ꝙ homo ē indiui/
duū:xp̄s ſm ꝙ homo ē ſuppoſitū xp̄s ſm
ꝙ homo ē ypoſtaſis:ꝛ de ꝯſimilibꝫ quert̃
tur q̄d veritatis habeāt ꝛ q̄d ꝓpꝛietatis
Et ē queſtio de ly ſm qd̄ erit vt propꝛie

reduplicatiue ſcꝫ ꝛ cauſaliter capitur. ¶ Rñdeo dicẽdũ ꝙ accipiẽdo ꝓprie iſtã reduplicatiuã ſm ꝙ qdã ex hmõi locutionibꝫ ſunt ſimplr fľe ꝛ iꝓprie iõ notãde Et ex hmõi locutiõibꝫ qdã ſunt diſtinguẽde, p eo ꝙ hñt aliqd ꝓprietatꝫ ꝛ aliqd improprietatis. hec ei ẽ falſa ꝛ iꝓpria xps ſm ꝙ ẽ hõ eſt pſona: ꝛ etiã xps ſm ꝙ hõ ẽ ypoſtaſis. Sꝫ pma ẽ falſa duplici de cã. Pŕio qꝛ pſona iportat ꝓprietatẽ dignitatis iportat etiã fundamtũ toti⁹ exñtie naturaľ. Neutrũ aũt horum ineſt chriſto rõe nature hũane aſſumpte ſꝫ ratione nature aſſumẽtis Scðã pꝫ eiſt fľa altera illaꝝ cãꝝ: qm̃ ꝛ ſi ipoſtaſ nõ dicat ꝓprietatẽ excellẽtie dicit tñ fundamẽtum exñtie. Hoc aũt i xpo nõ ẽ aĩa nec caro nec totũ cõpoſitũ ſed vbũ increatum: ꝛ ſic ambe ſunt falſe ꝛ iꝓprie. Et ſi alicui legãt ſunt exponẽde ꝛ ſm aliã exceptionẽ illius determinatiõis. ſm ꝙ ẽ homo ſunt intelligẽde. Hec aũt de q̃ nunc eſt ſermo ſcꝫ xps ẽ indiuiduũ ſm ꝙ hõ: ꝛ ſuppoſitũ pñt habere ꝓprietatẽ ꝛ improprietatẽ ſm diuerſã acceptionẽ iſtoꝝ vocabuloꝝ. ¶ Indiuiduum eñ dꝛ duplr. Uno mõ large qð ſcꝫ de vno ſolo predicaẗ: ꝛ hoc mõ albedo petri vel parietꝫ eſt indiuiduũ. Alio mõ capiẗ indiuiduũ ꝓprie ꝛ ſtricte ꝛ ẽ qð eſt ab aliis diuiſum: ꝛ ſubſiſtit in ſe ꝛ ꝑ ſe. Hoc mõ hũana natura in xpo nõ ẽ indiuiduũ. Eſt eñ vnita verbo increato ſicut ſuo ſuppoſito: et h̃ mõ capiẽdo indiuiduũ nõ ẽ i acñtibꝫ per hunc etiam modũ diuidendũ eſt cũ dꝛ: xps ſm ꝙ hõ ẽ indiuiduũ. Eſt ſuppoſitũ in quo ſuppoſitũ de quo. Si dicaẗ ſuppoſitũ de q̃ alteri pdicaẗ ꝛ qð ſubijciẗ ſupiori: xps ſm ꝙ ho ẽ indiuiduum. Si vero dicaẗ ſuppoſitũ in q̃ totũ eẽ rei ſtabilitur ꝛ fundaẗ. Sic nõ ẽ ꝯcedendum xpm eſſe ſuppoſitũ ſm ꝙ hõ niſi arteẗ rõ ſuppoſiti vt diſtinguiẗ ſuppoſitũ accidẽtaliũ ꝛ ꝓprietatũ accñtaliũ Uñ qꝛ i vnica ſui acceptiõe tam nomẽ indiuidui q̃ ſuppoſiti eq̇pollet ypoſtaſi. falſo pdicte locutiões ex eadem cã ex q̃ ꝛ locutio predicta ſcꝫ xps ẽ ypoſtaſis ſm ꝙ hõ. Sequretur enim ꝙ in xpo eſſent duo ſuppoſita ꝛ due ypoſtaſes ꝛ illa nõ eſſent vnum nec eẽt vera vnio. Scðm autem aliã acceptionẽ poſſunt ꝯcedi: ꝛ ꝑ hoc poſſunt diſſolui omnes rationes que poſſũt induci pro vtraq; parte. ¶ Et nota ꝙ perſona ſuppoſitũ ꝛ indiuiduũ ſe habent ꝑ ordinem. Omnis eñ pſona eſt ſuppoſitũ ꝛ indiuiduũ nõ econuerſo. Perſona eñ eſt ſuppoſitũ intellectuale. Suppoſitũ eſt indiuiduũ de gñe ſubſtãtie ꝛ breuiter omne indiuiduũ de gñe ſubſtãtie ꝑ ſe ſubſiſtens ꝛ nõ alteri innitens. Indiuiduum aũt reperitur in generibꝫ accidentiũ ita ꝙ ẽ infimum cuiuſlibet generis qð de nullo alio pdicaẗ in qd: ꝛ i primo modo dicendi per ſe ꝛ ſic natura huna in xpo ẽ bñ indiuiduũ: qꝛ eſt vnuꝫ indiuiſibile in ples ſubiectiuas partes.

¶ Nota ad ꝓpoſitiões oẽs pdictas ꝛ ad ſiles pt dici ꝙ ly ſm ꝙ pt capi pciſiue ſiue abiectiue: ꝛ ſic omnes ſunt falſe. Si capianẗ ſpecificatiue etiam ſũt fľe. Si vero capiatur ly ſm ꝙ permiſſiue omẽs ſunt vere ꝛ ſic intelligende ſunt vbi inueniunẗ a doctoribꝫ ſacris Si autem ly ſm ꝙ capitur reduplicatiue. hoc eſt dupliciter: vel cauſalr: ꝛ ſic ſunt oẽs falſe vľ gřa cõcomitãtie: ita ꝙ dicat indiuiſionẽ ꝛ cõcomitãtiã: ſic ſm docto. ſeraphicũ ſũt bone ꝛ pñt ꝯcedi. ¶ Añq̃ ꝓpõ reduplicatiua ſit vera gřa cauſe: reqritur veritas q̃nq; ꝓpoſitionũ. Prima exponiẗ vide in ſũmul in de exponẽtibꝫ. Hõ inquãtũ rõnaľ eſt riſibil: ſic exponiẗ. Hõ eſt riſibilis ꝛ ẽ ſua piacens Scðã hõ eſt rõnalis. Et nota ꝙ eodẽ mõ debẽt pdicari ſic in reduplicatiua. Tertia ẽ ſemper vľis: vt omẽ rõnale eſt riſibile: qꝛ inq̃tũ denotat vniuerſalitatẽ Quarta ſi aliqd ẽ rõnale illud ẽ riſibile. Quinta ẽ cãlis: ꝛ qꝛ aliud eſt rõnale illud eſt riſibile practica in ꝓpoſito iſtã. xps inq̃tũ hõ eſt indiuiduũ ꝛ inuenies. q̃ntã eẽ falſam q̃ eſt talis. Qñ aũt eſt reduplica/

tio grã cõcomitantie tũc ad veritatẽ pro
poſitionis requirit veritas quattuor ꝓpo/
ſitionuȝ: exemplũ vt ſortes ſm qꝺ homo
eſt riſibilis Sic exponitur: Si eſt vera
grã cõcomitãtie. ſoꝛ ẽ riſibil' ſortes ẽ ho
mo: omnis homo eſt riſibilis: ꝛ ſi aliqꝺ ẽ
hõ illud eſt riſibile: et ſic ẽ vera grã con/
comitãtie. Sic iſta: xp̃s inquãtũ homo
ẽ perſona vel ſuppoſitũ: xp̃us ẽ perſona:
xp̃s ẽ homo: omnis homo ẽ perſona: ꝛ ſi
aliqꝺ ẽ homo id ẽ ꝑſona vel ſuppoſitum
ꝛ omnes ſunt vere ꝛ conditionales: quia
homo ꝛ perſona ſemper ſe cõcomitatur
ꝛ ſunt omnes vere ſolũ grã ꝯcomitãtie.

Queſtio ſexta. vtrum

filiatio adoptionis ſit in xp̃o: id ẽ vtruȝ
xp̃s ſit filius adoptiõis. ¶ Sciendũ ꝙ
adoptio ẽ duplex. Quedam ẽ humana
Alia diuina. Iſtud nomẽ adoptio trãſ/
fert' ab humana ad diuina a iuriſtis ad
theologos. Adoptio humana ẽ alicui9
ꝑſone extranee in filiũ vl' nepotẽ aut de/
inceps ſm gradus ꝯſanguinitatis legi/
tima aſſumptio. In hac diffinitiõe ponũ
tur quattuor particule. Prima eſt per/
ſone ad dr̃iam nature irrõnalis. Nul/
la enim natura poteſt adoptari niſi ſit
intellectual'. Et dicitur extranea perſo/
na que nõ habet ius ad ſuccedenduȝ in
hereditatẽ ꝛ ponitur ad differentiã filij
natural' qui nõ poteſt adoptari ad ſuc/
cedendũ in hereditatem qꝛ habet ius in
her. ditatẽ rõne naturalis cõſanguinei/
tatis. Predicte autem ꝑticule dicunt il/
lud qꝺ aſſumitur: qꝛ perſona extranea:
ꝛ dicitur in filiũ ꝛc̃. quia talis habet ius
ſuccedendi in hereditatem ſicut fili9 na/
turalis: ꝛ hec ꝑticula dicit ad quid aſſu/
mitur ſcȝ in filiũ ad ſuccedendũ in here/
ditatẽ capiendam. Ultimo dicit' legiti/
ma ꝛ per hoc includit' modus quo aſſu/
mit' ſicut in prioꝛib9 tactũ eſt de eo qꝺ
aſſumit' ꝛ eo ad quod aſſumitur. In hac
autẽ tangit' modus: qꝛ debet aĩo beni
uolo ꝛ nõ ex odio ꝓprioꝝ filioꝝ vl' ex in/
uidia. ¶ Ex his ſequitur quid eſt filius
adoptionis: quia eſt ille qui nõ ẽ genit9
naturalit' ab aliquo nec habet ius ex ge
nere naturali ad ſuccedendũ in heredi/
tem ſed ex mera gratia adoptiõis ꝯfert'
ei ius ſuccedendi. ¶ Tres aũt ꝯditiões
requirunt' ad filium adoptiuũ. Primo
requirit' extraneitas in adoptato: ſic ſcȝ
ꝙ nõ ſit naturalit' genit9 nec habeat ius
ex genere naturali ſuccedendi in heredi
tatẽ. Secundo requirit' grã. i. gratuita
voluntas adoptantis: ꝑ qꝺ excludit' co/
actio. Tertio reqrit' hereditas ad quaȝ
adoptat'. ꝛ hec tria ſunt ꝯſubalia ipi ad/
optioni. Per ſilitudinẽ aũt ꝛ ſm aliquã
ſilitudinẽ transfert' adoptio ad diuina
ab hũanis. Adoptio ꝗ diuina ẽ alicui9
nature intellectual' extranee i filiũ dei:
vl' filiã ſeu i hereditatẽ et'nã, gr̃uita ipi9
dei aſſũptio. Et ſũt quattuoꝛ ꝑticule i hac
diffinitiõe ſic in ꝓori. Dr̃ nature intelle
ctual' ad dr̃iaȝ creaturaꝝ irrõnaliũ. Ex
tranee ad dr̃iaȝ filij dei qui nõ pt̃ adop/
tari: qꝛ ẽ fili9 dei naturalis ꝛ ſm naturã
diuinã hȝ ius in hereditate eterna. Illa
aũt ꝑſona dr̃ extranea q ẽ nõ filia dei vl'
fili9 dei ꝑ generationẽ naturalẽ. Aliq ta
mẽ ꝑſona põt eſſe nõ filia vel fili9 dupl'r
Uno mõ negatiue q ſcȝ ſm ſuã primaȝ
originẽ. i. productionẽ eſt indifferens ad
filiationẽ grẽ ꝛ ire: ꝛ hoc mõ ſi ponat' ꝙ
angeli fuerũt aliquãdo in puris natura
lib9 tunc erunt extranei negatiue: qꝛ nec
erãt in grã nec in pctõ. Eodẽ modo di/
cendũ eſſet de Adam ꝛ Eua ſi teneatur
ꝙ nõ fuerunt creati in grã ſed ſolum in/
iuſticia originali. Alio mõ pt̃ dici extra/
neus. i. nõ fili9 dei ꝯtrario: ꝛ ẽ ille qui eſt
in peccato mortali qui eſt filius diaboli
nõ per creationẽ ſed per imitationeȝ cu
ius hereditatẽ (ſcȝ penã eternã) debȝ cũ
eo accipere Omnes antẽ hoĩes excepto
xp̃o quãtũ in ſe eſt ꝛ ex natura ſua fuerũt
filij ire ꝛ extranei cõtrarie. Quãuis cũ
beata virgo nũq̃ de facto fuit extranea
tamẽ inquãtũ in ſe fuit erat extranea qꝛ

de ſe nec de ſua natura habebat gratiã
ſuum enim eſſe naturale inquantũ erat
in primo inſtãti nature precedebat gra/
tiam. Et ſi dicas ꝙ tunc xp̃s ſm ꝙ ho/
mo vl' ſm humanitatẽ haberet filiatiõẽ
adoptionis: qꝛ ſuũ eſſe naturale ſm hu/
manitatẽ precedit naturalit' gratiam.
¶ Dicendũ ꝙ ſm ſuã primã originez q̃
eſt ſm naturam diuinã nõ fuit extrane⁹
ita ꝙ in ſecunda origine ſue ꝑductiõis
ꝑpter idẽptitatẽ ꝑſone nõ hũit extranei
tatẽ: imo rõne idẽptitatis ꝑſone ꝛ prime
originis habuit ius in hereditatẽ eternaz
Et dꝛ in diffinitiõe inhereditatẽ dei q̃ ẽ
beatitudo eterna ꝯſiſtens in vidẽdo de/
um clare ꝛ amando fruitiue ꝛ tenẽdo ſe/
cure: ꝛ dꝛ gratuita ip̃a dei aſſũptio. Gra
tuita q̃ ſcꝫ dicit' dupliciť. Uno mõ quia
ab eterno nos elegit ꝑ p̃deſtinationẽ ex
mera ſua voluntate ꝛ gratuita bonitate
Alio mõ per gratiã habitualẽ que ẽ cha
ritas q̃ nos facit deo gratos ꝛ filios dei
actu adoptiuos: et ſic ẽ duplex gratuita
dei aſſumptio ꝑ p̃deſtiationẽ eternã: et
charitatẽ tẽporalẽ. ¶ Nota ꝙ ẽ duplex
filius. Quidã ẽ naturalis q̃ ꝑduct⁹ na/
turaliter ab aliquo ſilis ꝑducti in natu
ra intellectuali vel' ſenſitiua. Alius ẽ ꝑ
creationẽ Deutero. xxxi. Nõne ip̃e ẽ pa
ter tuus q̃ fecit ꝛ creauit ꝛ poſſedit te.
Terti⁹ eſt ꝑ adoptionẽ vt p̃dictus eſt.
¶ Nota tñ ꝙ nõ ẽ oĩno ſilitudo int' fili/
um adoptiuũ hũanũ: ꝛ inter filiũ adop/
tiuũ dei: qꝛ viuente p̃re hoĩe fili⁹ adop/
tatus nõ põt ſuccedere in hereditatẽ et
ante adoptionẽ nõ erat in p̃rãte adoptã
tis. Nõ ẽ aũt ſic de adoptiõe dei vt ptꝫ.
¶ Rñſio dicendũ ꝙ ad q̃onem ꝙ abſqꝫ
dubio hec nõ admittit' ſcꝫ xp̃m eẽ filium
dei ꝑ adoptionẽ ſiue ꝑferat' ſimpl'r ſiue
cũ determinatõe: vtpote. Hõ ẽ fili⁹ dei
adoptiu⁹ ſm hũanã naturã ꝙ nõ valet
Illa eñ ꝑſona ex p̃ma ſui origĩe hꝫ ius
natural'r in hereditatẽ eternã nec ꝑ ad/
uentũ ſcḋe ſue originis ſiue generatiõis
tp̃alis ꝑdidit ius ꝙ habebat ex genera/
tione naturali in hereditatẽ eternã. Un
de ille hõ ꝑ cõmunicatiõẽ ydiomatũ di/
citur filius dei naturalis: ergo ꝑ hoc ha
bet naturaliter ius in hereditatẽ et'naz.
Illa autẽ ſe ſequũtur ĩ textu que ſũt po
ſita in declaratione terminoꝝ. Diligen/
ter vide. Unde glo. ſuper illud Philip.
ij. Dñs noſter ieſus xp̃us in gl'ia ꝛc̃. In
quantũ homo aſſumpſit nomen dei non
per gratiam adoptionis ſed ꝑ gratiam
vnionis. Item Ambroſius tractans il
lud Roma. i. qui p̃dſtinat⁹. Legi ꝛ per/
legi ſcripturas ieſum filiuꝫ dei minime
adoptiuũ inueni. Sed nõ debem⁹ at/
tribuere xp̃o ꝙ nõ poſſumus ꝑ ſcriptu/
ras autenticas aut rõnes neceſſarias cõ
firmare: ergo omnino reijciẽdum ẽ xp̃m
filium dei eſſe adoptiuum.

Septimo querit' vtrũ

xp̃s ſit filius dei ſm ꝙ homo Poteſt cõ/
cedi ꝙ ſic. Et ſi queratur Utrum ſit fili
us dei per gratiam vel per naturam.
¶ Dicendũ ꝙ ſm qḋ homo eſt fili⁹ per
dĩ gratiã: ſed tunc nõ ſequitur ergo fili⁹
dei adoptiuus: qꝛ hoc nõ ẽ ꝑ gratiã ad/
optionis ſed per gratiam vnionis q̃ mul
to excellentioꝛ eſt nec habet repugnan/
tiam ad filiationem naturalem: imo fa/
cit illam ꝯcõmunicari: nec importat ali
quã imperfectionem: nec amittitur nec
conſumitur ſicut gratia adoptionis

Octauo querit' vtrum

filiatio adoptionis cõueniat' nobis per
xp̃m. ꝛc̃. ¶ In adoptione humana repe/
riuntur conditiones ſex: ꝛ in tribus con
uenit cũ adoptiõe dĩna ꝛ in alijs nõ Pri
mo inuenit' extraneitas ex p̃te adoptati
ſcḋo grã adoptõis. tertio hereditas ad
quam adoptatur Iſta tria inueniuntur
in adoptiõe diuina. Primo eſt gratuita
dei voluntas per quã ſumus grati deo
per gratiam ſuam. Scḋo ẽ extraneitas
quo ad nos. Tertio ẽ hereditas ad quã
adoptamur ſcilicet regnum dei.

¶ Notandū autē ꝙ inter adoptionē hu
manā ꝛ diuinā eſt differentia in tribus.
Primo quia homo adoptans aliquam
ꝑſonā nō dat ſibi eſſe: qꝛ nō ē pater eius
naturał. In adoptiōe autē diuina ē op/
poſitū: quia omnes capiunt eē a dō. Se
cundo qꝛ hō adoptās ante adoptionem
nō habuit poteſtatem ſuꝑ eū quē adop/
tat ſed velim⁹ nolim⁹ ſꝑ ſum⁹ ſub ptāte
dei oīpotētꝭ. Tertio qꝛ adoptat⁹ ab ho
mine nunq̄ȝ ſuccedit in hereditatē niſi
mortuo prē: ſȝ ius in hereditatē mortuo
pr̄e adoptato. Sed nō ſic filij dei adop
tiui cū ipe de⁹ ſit īmortalis. ¶ Nota ꝙ
q̄druplex ē filiatio. ſcȝ ꝑ naturā q̄ ē ha/
bitudo ꝓducti naturalr̄ ſil'is producēti
in natura intellectuali vł ſenſitiua ꝛ eſt
duplex. Quedā increata que ē habitu/
do ꝓducti naturalr̄ ī natura intellectu/
ali ſm̄ vnitatē ſingulariſſima eiuſdē na/
ture. Alia ē creata que ē ſuperius deſcri
pta eſt cū hoc in natura eiuſdem ſpeciei
ſemꝑ. Filiatio ꝑ creationē ē hītudo ali/
cui⁹ creati (qđ ē fundamētū vł ſubiectū
religiōis ad deū creantē ꝯformis ſibi ſȝ
rōnem imaginis naturalis ad dr̄iaȝ cre/
aturaꝝ irrōnabiliū qꝛ naturalr̄ ſumus
ad imaginē dī ¶ Ex his ſeq̄r ꝙ q̄uis de
us dicat̄ vere ꝓncipiū oīm reꝝ creatura
rū ꝑ creatōȝ: nō tn̄ dr̄ pr̄ ꝑ creationē oīȝ
qꝛ requirit̄ ad pr̄nitatē ꝙ ſit ſilitudo in
imagine naturali: ptȝ etiā ꝓma ꝑs: qꝛ ab
ipo oīa ſūt. Filiatio ꝑ adoptionē ē habi
do alicui⁹ nature intellectuał adopta/
te a deo ad vitam eternam: conformis
deo ſm̄ rōnem imaginis naturał ꝛ ſilis
ſibi in grā ꝛ ceterꝭ donis ḡtuitis: ponit̄
hītudo loco generꝭ. Dicit̄ alicui⁹ natu/
re intellectuał loco ſubiecti filiationis:
ꝛ ad dr̄iaȝ nature irrōnał dꝛ adoptate
a deo vbi tāgit̄ fundamētū filiatōis. Dr̄
a deo loco cāe efficiētis. ad vitā eternaȝ
loco finis ꝛ hereditatis hn̄de. cōformis
deo ſm̄ rōneȝ imaginis nature ad maio
rē expſſionē ꝛ ad dr̄iam beſtiaꝝ. Nunq̄ȝ
eīn aliq̄s pōt eſſe fili⁹ alicui⁹ niſi ſit aliq̄
mō cōformis: ꝛ dꝛ vltio: ꝛ dꝛ ſilis ſibi in
grā ꝛ ceterꝭ donis gratuitꝭ ad dr̄iaȝ dā/
natoꝝ ꝛ pctōꝝ ¶ Ex q̄ ſequit̄ ꝙ hec filia
tio in viatoribꝫ ē ꝑdibilis ꝛ reacq̄ſibilis
In dānatis autē irrecuꝑabił ꝺ potētia
dei ordinata. In beatis purꝭ creaturis
ē inamiſſibił de potentia dei ordinata.
¶ Nota ꝙ ē dr̄ia inter imaginē dei ꝛ ſili
tudinē: imago eīn ꝯſiſtit in purꝭ natura
libꝫ ſilitudo āt ꝯſiſtit ī ḡtuitꝭ. ſ. fide ſpe
ꝛ charitate ꝑ quā hō ē deo ſilis. Filiatio
ꝑ nūcupationē eſt hītudo alicui⁹ creati
ad deū creantē ꝯformis ſm̄ rōnem ſibi
imaginis naturał ꝛ diſſilis ab eo ꝑ cul/
pā mortalē. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ oīs hō ī pctō
mortali exn̄s pōt dici fili⁹ dei ꝑ nūcupa
tionē. Hec aūt aut filio ꝑtim ꝯtinet ve/
ritatē ꝛ ꝑtim nō. Veritatē qꝛ vere ſunt
filij dei ꝑ creationē. Ex q̄ aūt ſunt deor/
dinati ꝛ diſcordes a voluntate rectiſſima
dei ſt̄ effecti inimici dei ꝛ aduerſarij mor
tales. Jō meli⁹ dicunt̄ inimici dei q̄ȝ fi/
lij. ¶ Rn̄deo ad q̄ōnem dicēdū ꝙ iſta ꝓ/
poſitio ꝑ ē eq̄uoca in ꝓpoſito pr̄ ei īpor/
tare cām effectiuā ꝛ ꝓncipalē: pōt etiā i/
portare cām meritoriā ꝛ toti⁹ minus ꝓn
cipalē. Si importat cām meritoriam vł
diſpoſitiuā abſq̄ȝ dubio veꝝ ē ꝙ ſum⁹ fi
lij adoptionis per xp̄m Jp̄e enim nobis
meruit gratiam ꝑ quā ſumus filij adop
tiui inquantū eſt caput eccłie. Et nō ſo
lum reſpicit naturam diuinam ſed etiā
humanā. Si autem importat cām effe/
ctiuā ſic ad huc veꝝ ē. Pater enim nos
adoptauit. ergo ad inchoationē ꝑ filiuȝ
ꝛ ſpiritū ſanctū. Et ſi per appropriatio/
nē loquimur per filium nos adoptauit
quo ad inchoationem ꝑ ſpiritū ſanctuȝ
quo ad cōſumationē. Ad noſtram enim
adoptionē duo ꝯcurrunt ſcȝ redemptio
que facta ē per filij miſſionē ꝛ gratifica/
tio que facta ē per ſpiritusſancti miſſio/
nem. Et hoc eſt qđ dicitur in lib. de ſpi/
ritu ꝛ anima. c. vi. A patre ꝑ filiū ꝛ ſpiri
ritū ſanctū ad nos diuina deſcendunt.
Pat̄ ſiquidē tradidit filiūȝ q̄ redimeret

nos miſit ſpm̄ ſctm̄ q̄ ſeruos adoptaret ī filios. filiū dedit in pciū redēptiōis. ſſ. in priuilegiū adoptiōis. Et ſic pʒ per oēm modum ſiue p dicat rōne diuinaȝ ſiue ef fectiuā: z h ſiue p appitionē ſiue p pprie tatē verū eſt q ſumus filij dei adoptiui per xp̄m Joh. i. dedit eis ptātem filios dei fieri, hijs q̄ credūt in noīe ei⁹. Cōſtat q euāgeliſta loquit̄ de xp̄o q̄ ē v̄bū incre atū ꝑ zc̄. Itē Ad gala. iiij. Miſit de⁹ fi liū ſuū fctm̄ zc̄. natū zc̄. ¶ Nota tn̄ q fi liatio adoptōis ꝯuenit. ſpūſſan. z appro priari pōt rōne gratificatiōis ſed p hoc nō excluditur qn̄ cōueniat filio. Si em̄ p pprietateȝ loqm̄ur indiuiſa ſunt opa trinitatis. Si vero p appropriationē ni hil īpedit qn̄ aliud diuerſis de cau⸗ poſ ſit de pluribus perſonis appropriari et ſic intelligit̄ illud. Ro. viij. Non accepi ſtis ſpm̄ ſeruitutis. ſ. itimore ſʒ ſpm̄ ado ptionis filij dei. Et illud ioh. iij. niſi qs renatus fuerit zc̄. Et ſi querit̄ per qd̄ do num grē efficiamur filij dei. Dicēdū q fi lij dei ſum⁹ inq̄tū ſum⁹ ꝯformes imagi ni filij eius naturalis id eſt ſine macula z pctō ſm illud. Ro. viij. Quos predica uit cōformes fieri imagini filij ei⁹. Hoc aūt eſt dupl'r. Aut p remotionē a maloꝝ hoc p grāȝ baptiſmalē q̄ inq̄tū eſt ſacra mentalis medela eſt ꝯtra maluȝ. Aut p ordinē ad bonū. Et hoc pōt eſſe dupl'r. Aut ex pte intellectus z ſic eſt fides aut ex pte effectus z ſic eſt charitas. Si dica tur timor vel hūilitas facere filios hoc ē diſpoſitiue. Et nota q qn̄ dr̄ Ro. viij. ꝯformes fieri imagini filij ei⁹ ibi ē ꝯſtru ctio itrāſitiua id eſt imagini q̄ eſt fili⁹ ei⁹

Nono queritur. Utrū filiatio adoptiōis ſit in nob̄ p cōpatiōeȝ ad xp̄m. Hoc eſt q̄rere. Utrū ſimus filij adoptiui ipſius xp̄i. ¶ Rn̄deo q abſq̄ dubio filiatio p adoptionē cōpetit nob̄ reſpectu totius trinitatis a q̄ ſumus cre ati. Et ſic cōpetit reſpectu xp̄i. Un̄ xp̄s pōt dici pr̄ noſter. Sicut em̄ in diuinis nomē principij accipit̄ eſſentialiter vt po te cū dr̄ reſpectu creature. Accipit̄ etiaȝ nocionalit̄ cū dr̄ reſpectu ꝑſone. Sic no men patris dicat̄ reſpectu ꝑſone dicitur ꝑſonaliter. Si vero dicat̄ reſpectu natu turalis creature eſſentialr̄ dr̄ vn̄ ſicut pr̄ et filius z ſpūſſctūs ſunt vnū p̄ncipiū re ſpectu creature rōne p̄ductiōis nature ſic ſunt vn⁹ pr̄ rōne collatiōis grē. Nota q illud p̄dicatū in diuinis dr̄ eſſentialit̄ qn̄ habet ſimilē modū exiſtendi z p̄dica di ſicut diuina eſſentia. Diuina autē eſ ſentia eſt vna ſimpliciſſima in trib̄ z p̄di cat̄ de ſingulis ꝑſonis ſit̄ ſic p̄ncipatus z paternitas qn̄ dicunt̄ eēntialiter eſt vna rō p̄ncipij z paternitatis ſingulariſſimā ex̄ns in trib̄ ꝑſonis: z dr̄ de ſingulis ꝑſo nis z de oibus ſimul vt volūtaſs diuina et bonitas zc̄. Nota q perſonale. p̄dica tū in diuinis vbi ſoli ꝑſone ꝯuenit pprie capiendo p̄dicatuȝ perſonale nocionale aūt pprie captū vt dicit̄ ꝯtra perſonale z eſſentiale dr̄ de duab̄ ꝑſonis z ſic pater et fili⁹ ſunt vnū p̄ncipiū ſpūſſcti. Eſſen tiale p̄o ē cōe trib̄ ꝑſonis vt p̄us dictū ē.

Circa vndecimā diſtinctōeȝ q̄rit̄. Utrū p̄de ſtinatio xp̄i ſit nr̄e p̄deſtina tionis ꝯformis id ē. Utruȝ predeſtinatio dicat̄ vniuoce de xp̄o et de nobis. Predeſtinatio eſt diuinū ppoſitū + dādi vitā eternā. Due ſunt p ticule diui num ppoſitū id eſt volitio diuina vn̄ eſt p̄deſtinatus cui deus vult dare vitā eter nam. Un̄ p̄deſtinatio dicit actū volūta tis reſpectu dare zc̄. q2 p̄deſtinatio nō ē niſi reſpectu finis vltimi. Predeſtinatio for'l'r nō eſt niſi diuinū velle. z dr̄ dādi vi tā eternā p qd̄ p̄deſtinatio dr̄ ab electio ne q2 elcetio eſt reſpectu entiū ad finē p̄ deſtinatio aūt eſt reſpectu finis vltimi. Elegit em̄ ab eterno electos q̄ ſūt entia ad finē. Predeſtinauit autē ad finē q̄ eſt vita eterna. Un̄ p̄deſtinatio p̄cedit prio ritate intentiōis electionē z electio voca

tionez q̄uis ſit aliter in executione. Vñ
p̄deſtinatio reſpicit vitam eternā electio
etiā reſpicit ad finē vocatio p̄cedit in re
id eſt executiōe ꝛ ſequit̄ electio p̄ grām ꝛ
tandē predeſtinatio id eſt effect⁹ p̄deſti/
nationis p̄ gl̄iam. ¶ Rn̄deo dicēdū q̄ p̄
deſtinatio xp̄i quodāmodo hꝫ ꝯformita
tem ad nr̄aꝫ: ꝛ quodāmodo difformitatē
pꝫ cōſiderādo quattuor q̄ ſunt in p̄deſti
natione. Pōt em̄ cōſiderari p̄deſtinatio
in cōparatiōe ad p̄deſtinātē q̄ eſt tota trini
tas. Scd̄o mō ad p̄deſtinatum. Tertio
mō ad terminū ꝛ Quarto mō ad initia/
lem ſtatū q̄ eſt ſtatus pc̄ti q̄ ē termin⁹ a
quo. Si p̄io mō eſt vni⁹ rōnis ꝛ confor/
mis modi ē p̄deſtinatio xp̄i p̄deſtinatiōi
nr̄e pꝫ. Nā eodē modo quo de⁹ ꝓpoſuit
ab eterno dare vitā eternā aīe xp̄i ſic etiā
ꝓpoſuit gl̄ificare ab eterno quos in tp̄e
gl̄ificat. Si etiā cōpatōe ad ſtatū inicia
lem ſic ſimpl̄r eſt dr̄ia inter xp̄i p̄deſtina
tionē ꝛ nr̄am q̄r ipē eripuit nos de ſtatu
pc̄ti vel ſubleuatiue ſicut oēs alios vl̄ p̄
ſeruatiue vt btā ꝫ virginē ꝛc̄. Hic aūt ſta
tus nō fuit in xp̄o aliquo mō ideo h̄ mō
nulla eſt ꝯuenientia. Cōpando aūt p̄de
ſtinationē ad p̄deſtinatū ꝛ terminū par/
tim differēter ꝛ p̄tim ꝯuenienter Si em̄
in cōpatiōe ad p̄deſtinatuꝫ eſt dr̄ia q̄r in
nobis p̄deſtinatio eſt reſpectu nature et
reſpectu p̄ſone in xp̄o autē eſt reſpectu
nature ſꝫ nō p̄ſone ꝛ ſic ē ꝯueniētia in na
tura q̄ vtrobiq̄ ē p̄deſtinata ſꝫ nō p̄ſona
xp̄i in cōpatiōe ad terminū. ſ. ad grām ꝛ
gl̄iā eſt ꝯueniētia: q̄r ipē ꝛ nos ſum⁹ p̄de
ſtinati ad grām ꝛ gl̄iam. Eſt dr̄ia tn̄ q̄r
ſum⁹ p̄deſtinati ad grāꝫ ꝛ gl̄iam ſucceſſi
ue q̄r prius ad grāꝫ q̄ ad gl̄iaꝫ. Nō aūt
ſic xp̄s q̄ hūit grām ꝛ gl̄iam ſil̄ ſcꝫ inſtāti
creatiōis aīe ei⁹ Itē nos ſum⁹ p̄deſtina-
ti ad grāꝫ ſingl̄arē xp̄s aūt ad gratiā vni
onis ꝛ ſingular. s p̄ſone ꝛ hic hꝫ q̄d habe
mus ꝛ habūdat mł̄to a nob̄. Verū eſt q̄
q̄d p̄deſtinatio xp̄i ꝛ eſt ꝯformis nr̄e aliq̄
mō difformis. Et ſi notificet̄ ſm̄ illō in
quo cōformamur eſt vnio ſm̄ diſcōueni

entiā nō. Predeſtinatio ſm̄ auguſtinum
in de p̄deſtinanatione ſctōꝝ eſt ꝓpoſituꝫ
miſerēdi ꝛ eadē cū iſta q̄d eſt ꝓpoſitū mi
ſericorditer dandi vitam eternam ꝛ frui
tionem diuinam.

Secūdo querit̄. Utrū

p̄deſtinatio xp̄i reſpectu nr̄e p̄deſtinatio
nis ſit forma exēplaris id eſt ſit exēplar.
Duplex eſt exēplar ſcꝫ interi⁹ q̄d eſt aliq̄
ratio exn̄s in mēte artificis ſm̄ q̄ artifex
ꝓducit opa ſua ad extra ſicut domifica-
tor p̄ exēplar domus q̄d eſt actus cogno
ſcēdi q̄ ē ſil̄itudo rei cognite. Exēplar ex
terius ē q̄dā forma exterior ſm̄ quā arti/
fices mechanici regulāt operatōes ſuas
¶ Rn̄deo q̄ p̄deſtinatio pōt capi dupli
citer. Vno mō ꝓ per ſe ſignificato. Alio
mō ꝓ cōnotato. P̄mo mō ꝓ ſe ſignificato
nō eſt aliud q̄ velle vel ꝓpoſitū diuinuꝫ
dandi vitā eternā q̄d q̄dē ꝓpoſitū eſt di
uina eſſentia p̄ realem idētitatē. Scd̄o
mō eſt grā et gl̄ia ꝛ eſt effect⁹ diuine vo/
lūtatꝭ. Predeſtinatio xp̄i ꝓ p̄ ſe ſignifica
to nō eſt forma exēplarꝭ nr̄e p̄deſtinatio
nis nec ecōuerſo q̄r oēs p̄deſtinatiōes h̄
mō nō ſ̄t niſi vna ſcꝫ ꝓpoſitū diuinū ꝛ ni
hil pōt eſſe exēplar ſui ipſius. Si aūt ca/
pit̄ ꝓ cōnotato p̄deſtinatio xp̄i nō ē exē/
plar p̄deſtinatōis nr̄e exēplar inq̄ iteri⁹
q̄r deus nō p̄deſtinauit aliquē aſpiciēdo
ad p̄deſtinationē xp̄i vel ad gl̄iam ꝛ grāꝫ
xp̄i q̄r nihil agit d̄s reſpiciēs aliō extra p̄
q̄d agat. et dr̄ bn̄ tn̄ exēplar exteri⁹ reſpe
ctu p̄deſtinatiōis nr̄e directiuū reſpectu
ſūmi artificiſ ſꝫ reſpectu nr̄i tā in creden
dis q̄ i expectādis q̄ etiā opādis. Tūc
em̄ i nob̄ recte ē grā d̄i qn̄ xp̄o efficimur
cōformes. ꝛ talia etiā p̄ grām futura ſūt
corpa nr̄a q̄le xp̄s in ſua reſurrectiōe mō
ſtrauit ſm̄ q̄ dicūt ſcti. Et nos ipſi ſi vo
lumus ad vltimū terminū p̄deſtinatiōis
p̄uenire neceſſe habem⁹ in auctorē fidei
et ꝯſūmatorē aſpicere queadmodū p̄me
petri ſcd̄o xp̄s paſſus eſt ꝓ nobis vob̄ re-
linquēs exēplū. Et ꝓ tanto dicit augu-

ſtinus de p̄deſtinatiõe ſctõꝝ p̄clariſſimũ
lumen nr̄e p̄deſtinationis eſt ieſus: quaſi
ad vnũqueq; nr̄m dicat deus Aſpice et
fac ſm exẽplar qđ tibi in mõte mõſtratũ
eſt hoc eſt in xp̄o cui⁹ oĩa illa veteris te/
ſtamẽti appropriata fuerunt ſigna. Vñ
Ro. viij. Quos p̄deſtinauit cõformes
fieri imagis filij ſui Illud aũt cui dʒ res
ꝯformari eſt exẽplar ei⁹. Sua ei excellẽ/
tiſſima vita vl' exhibita p⁹ ſuã icarnatõꝫ
vel figurata ab initio mũdi fuit exẽplar
ꝛ forma oĩs bone vite ꝛ ſcẽ ꝯuerſatiõis:

Tertio querit̃. Utrum in p̄deſtinatiõe xp̄i reſpectu nr̄e ſit vera
rõ cãlitat̃. Idẽ verũ p̄deſtinatio xp̄i ſit
cã nr̄e p̄deſtinatiõis. ¶ Notãdũ ꝙ eſt tri
plex cã efficiẽs q̄dã ẽ ꝓprie effectiua alia
eſt diſpoſitiua tertia eſt excitatiua. Oẽ
ei qđ efficit vel diſponit vl' excitat diſpo
nentẽ vl' efficiẽtẽ aliq̃ no põt dici efficere
vl' cãre: vt ꝯuerſiõis pauli fuit triplex cã
ſcʒ ꝓprie effectiua q̄ fuit d̃s q̄ ꝓprie erat ꝛ
dat grãꝫ. Cã diſpoſitiua ꝑ modũ ſupplica
tiõis fuit ſtephanus exorãs deuꝫ deuote
ꝓ lapidãtib⁹ ſe inter q̄s ꝓncipal' fuit pau
lus. Cã excitatiua fuit ꝯuerſiõis magni
tudo ꝛ fuit predicatio xp̄i. Et poſſꝫ dici
ꝙ cã excitatiua pauli fuit xp̄i dictũ dicẽ
tis Saule ꝛc̃. ¶ R̃ndeo dicẽdũ ꝙ p̄deſti
natio xp̄i ꝛ nr̄a p̄nt capi dupl'r. Uno mõ
ꝓ ꝑ ſe ſigficato. Alio mõ ꝓ ꝯnotato. Pre
deſtinatio p̄mo mõ xp̄i nõ eſt cã nr̄e p̄de
ſtinationis nec eẽ cũ vtraq; ſit eterna ꝛ
ſit diuina eſſentia. Si ſcd̃o mõ ſcʒ rõne
cõnotati diſtinguẽdũ eſt iterꝫ q2 eſt cã in
gñe cãe efficiẽt̃ q̄ ꝓprie d̃r cã de q̄ nũc lo
q̃mur. ꝛ hec ẽ i triplici dr̃ia effectiua vt d̃s
Si loq̃mur de cã effectiua ꝓprie ſic p̄de
ſtinatio xp̄i rõne ꝯnotati nõ eſt cã nr̄e p̄/
deſtinatiõis pʒ q2 effect⁹ ſiue ꝯnotatũ p̄
deſtinatõis eſt grã ꝛ glĩa q̄ a ſolo deo eſt
vt pricipio effectiuo p̄s. Grãꝫ ꝛ glĩaꝫ da
bit dñs. Predeſtinatio aũt xp̄i q̄ ẽ cã diſ/
poſitiua ꝑ rõnẽ meriti ẽ cã nr̄e p̄deſtina/
tiõis rõne ꝯnotati: q2 xp̄s nobis meruit
primam gratiam ꝛ gloriam ꝛ fuit cã me
ritoria noſtre p̄deſtinatõis ꝛ ſalutis non
cauſa principalis. Tota eñ trinitas ab
eterno diſpoſuit nullaꝫ grãm nec glĩam
dare homini niſi per meritum paſſionis
chriſti vnde gregorius dicit ꝙ predeſtinatio
iuuatur oratiõibus ſctõrum ergo a for/
tiori meritis xp̄i. ¶ Utrum hec ſit con/
cedenda chriſtus eſt creatura. Et hic no
ta ꝙ creatura dicit̃ a creari q2 illđ ꝙ cre
atur dicitur quaſi creatura. Creari acci
pitur duobus modis. Uno modo large
Alio mõ ſtricte et eſt aliq̃d fieri ꝛc̃. fieri
ponitur loco generis q2 omne creari eſt
fieri ſed nõ omne fieri eſt creari: in eſſe a
ſolo deo ĩmediate efficiente: ꝛ hoc poni
tur ad drĩam ꝓductionũ naturaliũ: poſt
oĩno purũ nihil vel poſt nõ eſſe: ꝛ hoc ad
differẽtiã generatiõis vel alicui⁹ factõis
Et iſto mõ xp̄s nõ ẽ creatura etiã ſm hu
manitatẽ q2 cauſata a btã virgĩe ꝛ ex pu
riſſimis ſanguib⁹ ei⁹ formata fieri. Cre
ari aũt large eſt aliq̃d fieri in eſſe ſm pri
mũ ſui eſſe a deo nõ tm̃ imediate neq; ſo
lũ ſcʒ excludẽdo cãm ſcđã poſt nõ eſſe
in ſubiecto nõ excludendo ſubiectũ illi⁹
eſſe Dicit̃ fieri loco generis. Dicit̃ in eſſe
vbi tangitur terminus relatiõis ad deũ
Ab iſto creari eẽ aliud a deo ẽ creatura
excepto xp̄o ꝛ ſic capit̃ in q̄õne. Dicẽdũ
ergo cũ iſto ſm primũ ſui eſſe. Duplex ẽ
eſſe p̄mũ quoddã eſt quo ipſa res hʒ eſſe
adeq̄te vt hõ eſt hũanitate et põt dici eẽ
ꝑtiale et eſſe. Et eſt eẽ alterius ꝑtis q̄ eſt
prior genere altera parte vt corp⁹ reſpe
ctu anime. Ad hoc ĝ ꝙ aliq̃d creet̃ a deo
oportet ꝙ accipiat ſuum eſſe primum to
tale vel partiale ſi habeat: xp̄s autẽ nul/
lo mõ accipit primũ ſui eſſe nõ totale: q2
nõ eſt in chriſto. Non enim reſultat ter/
tiũ cõpoſituꝫ ex vnione nature hũane cũ
diuina Non etiam eſſe ꝑtiale primũ qđ
eſt eſſe diuinũ qđ quaſi eſt ꝑtiale. ¶ R̃n
deo ergo ad q̄õnẽ ſm ſctm̃ Bonauen. ꝙ
predictus ſmo a doctorib⁹ theol'. cõiter
non recipitur chriſtus ſiue filius dei eſt
creatura Adherent enim verbis magi/
ſtri in littera de rationibus vide textum

¶ Rñ ideo hãc opinionẽ tenẽt cõiter do ctores pisienses. Sʒ Jeronymus et aug. damasce. ⁊ Richard⁹ de. s. vic. affirmãt esse cõcedendã wozilon etiaʒ dicit ꝙ est singulariter cõcedẽda ſm ꝙ hõ. ¶ Notã dum ꝙ est vanũ vanitate corruptõis qđ est corruptibile ⁊ sic oĩs creatura est va/ na ⁊ sic intelligit̃ hec auctoritas pauli. Ro. viij. Uanitati subiecta est oĩs crea tura. Alia est vanitas variationis q̃ua aliqđ põt mutari de vno accidẽte in aliđ accidẽs ⁊ sic accipit̃ in p̃dicta auctoritate Alia est vanitas viciositatis q̃ aliud dr̃ viciosum ⁊ culpabile ⁊ sic peccator dicit̃ vanus vnde vani sunt filij hoĩm ⁊c. in/ quantum. sc. peccatores. Alia est vani/ tas ociositatis q̃ hõ ociose viuit. Ezech. xvi. Hec est iniquitas sororis tue sodo/ me. Nota ꝙ de quocũq̧ predicat̃ inferi/ us⁊ supius dʒ intelligi de supiori cõueni ens inferiori essentialiter: creatura autẽ nõ est supius essentiale ⁊ q̃dditatiuũ ad ho/ minẽ ideo q̃uis ↄcedat̃ ꝙ xp̄s sit hõ non tñ creatura qꝛ creatura nõ dicit̃ q̃ddita/ tiue nec essentialiter de hoĩe. Nota ꝓ so lutione vltimi articuli q̃onis p̄ceden/ tis ꝙ necessariũ dicitur dupl'r. Uno mo do ꝑ se singulariter ⁊ absente ⁊ sic inter entitates incomplexas nihil est necessa rium nisi deus. In cõplexis autẽ princi/ pia p̄ria sunt necessario quib⁹ repugnat eẽ ⁊ sic cõtingens non est cã talis necessa rij. Contingens aũt ꝙ trãsijt in p̄teritũ nõ est sic necessariũ. Aliud est necessariũ per accidens talis aũt necessarij bñ põt eẽ cã aliqđ ↄtingẽs ⁊ ista solutio ẽ optia.

Quĩto querit̃. Utrum

hec ꝓpõ sit ↄcedenda. Iste hõ incepit eẽ demonstrato xp̄o vł xp̄s icepit eẽ. ¶ Scie dũ ꝙ xp̄s est natura suppositi vel hypo/ stasis vel ꝑ se subsistẽs ĩ duabus natu/ ris sc. hũana natura ⁊ diuina vt damas. Prima ꝓpositio verbum diuinũ per se et precise sumptuʒ id est vnitũ hʒ huma/ nitatem sibi vnitã dicitur xp̄s qꝛ xp̄s est nomen suppositi subsistẽs in duabus na/ turis. Scḋa propositio verbum diuinũ ab eterno nõ fuit xp̄s qꝛ nõ habuit natu ram humanam sibi vnitam ab eterno sʒ incepit eẽ xp̄s quando in vtero virginis copulauit sibi naturaʒ humanam. Ter tia propositio. Uerbũ diuinuʒ non fuit xp̄s in triduo mortis sue qꝛ tũc nõ habuit naturã humanã: sibi vnitã qꝛ fuit destru cta lʒ haberet corpus et aiam. Quarta propositio est cõtingens xp̄s incepit esse qꝛ aliqñ fuit vera ⁊ ẽ verañ fuit at falsa ab eterno qꝛ ṽbũ eternũ nõ fuit ab eter/ no xp̄s nec et in triduo. Ex hijs sequit̃ ꝙ ſm scotũ hec cõcedit̃ xp̄s icepit eẽ ratiõe nature humane quam connotat iste ter/ minus xp̄s diuine ꝑsone vnitã. Uñ xp̄s tm̃ valet q̃tũ verbũ homo. Ita iportat duas rõnes quasi ꝑciales ↄstituẽtes xp̄ʒ lʒ ꝯ hec ꝓpõ verbũ incepit eẽ sit falsa et heretica. Ista tñ ṽbũ homo icepit eẽ est vera. De isto termino incipit. Sciendũ ꝙ oĩs ꝓpõ de incipit in qua termini sup ponũt ꝓ reb⁹ ꝑmanẽtib⁹ exponit̃ ꝑ posi/ tionẽ p̄ntis ⁊ negatiõem prioꝛ vt dom⁹ incipit esse id est domus nũc est ⁊ dom⁹ prius nõ fuit: ⁊ sic ista xp̄s incipit esse ex/ ponitur xp̄s nũc est in instãti sue incarnati onis ⁊ ĩmediate ante nõ erat: qꝛ verbum ante instãs incarnatiõis nõ fuit xp̄s. De isto termĩo esse duplex est esse sc. simpli/ citer qđ est substãtiale vt distiguit̃ ↄ ac/ cidentale ⁊ tale esse simpl'r duplex est in xp̄o sc. natura diuina ⁊ humana natura quã quarũ qualibet ↄsequit̃ suum pro/ prium esse simpliciter ⁊ substãtiale. Aliđ est eẽ accidentale siue ſm q̃d In xp̄o du/ plex est eẽ simpl'r sc. primũ qđ est esse di uinũ ⁊ ſm tale esse est ab eterno. Aliud ẽ esse ſm christum scilicet esse humanum ⁊ quia christus incepit eẽ simpliciter post nõ eẽ sc. naturaʒ humanam que est eius eẽ ſm simpliciter ideo simplicit̃ cõceden dũ est ꝙ christus incepit esse. Et si argu as christus incepit esse christus est fili/ us dei ergo filius dei incepit eẽ. Dicẽdũ

ꝙ iſte ſillogiſmus non valet q2 omnis ſil
logiſmus expoſitorius debet reduci ad
vnā vniuerſalem. Iſte autem ſillogiſm⁹
nō poteſt regulari ꝑ dici de omni q2 ma
ioꝛ eſſet falſa. Sic reducitur ꝗcquid eſt
xp̄s incepit eſſe ⁊ hec eſt falſa: q2 fili⁹ dei
eſt xp̄s ⁊ non incepit eſſe. ¶ Nota ꝙ nul
la ꝑpō heretica dꝫ dici q̄ habet aliquem
ſenſū verū: ſed iſta ꝑpō xp̄s icepit eſſe (⁊
ſm mgr̄m. ſ. ⁊ ſm egidiū de roma et ſm
durandū qui eā diſtinguūt) hꝫ aliquā
ſenſū verū ⁊ ſm talē ſenſum eſt ↄcedēda
ergo nō eſt heretica. Sciendū ꝙ eſt tri
plex propoſitio quedam eſt ſimpl'r vera
Alia ſimplic'r falſa: tertia eſt multiplex
q̄ ſcꝫ in vno ſenſu eſt vera ⁊ ī alio ē falſa.
Prima eſt que nullū ſenſum hꝫ falſum
vt deus q̄ ē pater gn̄at. Scd̄a eſt q̄ nul
lum ſenſum habet verū vt hō eſt lapis
deus nō eſt. Tertia que nō eſt ſimplicit'
vera nec ſimpliciter falſa: ſed habet plu
res ſenſus quoꝝ vn⁹ eſt verus ⁊ alter eſt
falſus vt canis currit hec eſt multiplex
cā hui⁹ termini canis. Omnis ꝑpō autē
ſimpl'r falſa: ſimpl'r ē negāda et oīs ꝑpō
ſimpliciter vera eſt ſimpliciter cōceden
da nec eſt opus talē diſtinguere. Illa au
tem ꝑpoſitio q̄ eſt multiplex. Eſt diſtin
guēda nec eſt ſimpl'r negāda nec ſimpli
citer concedenda.

Sexto querit'. Utrum
hec ꝑpō. Hō incepit eſſe deus ſit cōcedē
da. Nota ꝙ qn̄ hec ſacra vnio fuit facta
iſte ꝑpōnes iceperūt eſſe vere hō eſt de⁹
et deus eſt homo. ¶ Rn̄deo dicendū eſt
ꝙ abſqꝫ dubio hec ↄceditur. Deus ince
pit eſſe homo tanqꝫ vera q2 eſt vna expo
nibilis cuius oēs exponentes ſunt ve
re que ſunt hec. Deus eſt hō et prius nō
fuit homo in pri̊o inſtāti diuine incarna
tionis. Hec autē ꝑpō homo incepit eſſe
deus ſm Bonauenturā eſt cōcedēda vt
pꝫ in textu. ¶ Sed dicēdū ꝙ lꝫ hec ꝑpō
homo eſt deus incepit qn̄qꝫ eſſe vera q2
ī inſtāti ſue incarnatōis incepit eſſe vera
q2 prius nō fuit vera ⁊ tunc fuit vera er
go incepit eſſe vera tenet ↄn̄a: nec alius a
xp̄o nec ipſe xp̄s incepit eſſe deus ⁊ ↄn̄a
ab exponibilibꝰ ad ſuā exponibilē. Nul
lus tn̄ homo icepit eſſe de⁹ pꝫ q2 nec ille
nec iſte nec alius a xp̄o nec ipſe xp̄s ince
pit eſſe deus ꝫ nullus homo incepit eſſe
deus pꝫ iſta ꝑs xp̄s nō incepit eſſe de⁹ ⁊c̄.
q2 xp̄s eſt filius dei et deus eſt etern⁹ ꝫ
nō incepit eſſe deus hec aūt opinio videt
ſecurioꝛ q̄ꝫ opinio Bonauen. ¶ Nota ꝙ
iſte ꝑpoſitōes qn̄qꝫ fuerūt vere ſit' null⁹
homo eſt deus: aliqͥs hō erit deus qui tn̄
nūqꝫ incipiet eſſe deus. Itē licꝫ hec ꝑpō
poſſit deſinere eſſe vera hō eſt de⁹ hec tn̄
eſt ipoſſibilis hō deſinit eſſe deus. Pria
pars pꝫ q2 verbū diuinū pōt dimittere
naturā humanam ⁊ ꝑ ↄn̄s homo poteſt
non eſſe deus. Scd̄a pars pꝫ q2 hō ille q̄
nūc eſt xp̄s non pōt deſinere eſſe deus: q2
neceſſario eſt deus. Et ſi arguas. Iſta
eſt vera deus icepit eſſe hō ergo a ſimpli
ci conuerſione homo incepit eſſe deus.
¶ Reſpondeo dicēdū ꝙ nō ſic cōuertit'
ſed ſic ergo qđ incepit eſſe hō eſt vel fuit
deus ſicut dicitur de iſta deus fact⁹ eſt
homo ſic cōuertitur qđ factū eſt homo
eſt fuit deus. Itē arguit' hec ē vera. De⁹
incepit eſſe homo ꝑpter vnionem ſꝫ vnio
eſt reciproca ⁊ mutua ergo ſicut iſta con
ceditur hō incepit eſſe homo ⁊c̄. vide te
xtum. ¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ cōicatio idio
matum non eſt in ꝑdicatis qui exprimūt
iſta vnionē q2 cōicatio idiomatum ꝑſup
ponit vnionē. Modo aūt incepit expri
mit vnionem. ¶ Item arguitur ſic. In
ſtāti in quo filius dei incarnatus eſt hec
eſt vera homo eſt de⁹ et ante hoc nō fuit
deus ergo homo incepit eſſe deus patet
ab exponibilibus ad exponibilem ſuā
¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ vna exponentiū eſt
falſa ſcilicet iſta homo nō fuit de⁹ q2 ille
homo qui eſt xp̄s eternaliter fuit deus ⁊
q2 vna exponētiū eſt falſa ideo ſua expo
ſita eſt falſa que eſt homo icepit eē deus
Itē arguit' Anteqꝫ homo eſſꝫ nec homo

erat hō nec aliq̄d aliud qꝛ ſubiectuꝫ tūc pꝛo nullo ſupponit: ſed homo incepit eſſe hō aūt hō non potuit eſſe ꝛ deꝰ ꝗ ſi hō incepit eſſe: homo hō incepit eſſe deus. Dicēdum ꝙ ſcd̄a pars minoꝛis eſt falſa ſcꝫ illa homo nō potuit eſſe deꝰ anteꝗ̄ eſſet homo imo fuit deus anteꝗ̄ eēt homo qꝛ fuit d̄s ab eterno: ꝛ fuit hō in tp̄e ꝛ ex tp̄e

Circa diſtinctionem duodecimam. Queritur. Utrum decuerit filiuꝫ dei aſſumere humanam naturam de maſſa p̄ditionis ſiue de gnere adam vel ade. Genus capitur hic ꝓ genere vł parentela. ¶ Reſpōdeo dicēdū ꝙ abſq̄ dubio filius potuiſſꝫ carnē aſſumere aliūde quā de maſſa coꝛrupta ſiue aliunde ꝗ̄ ex hijs q̄ ꝓceſſerunt de genere adam. Magis tn̄ cōgruebat ꝙ de genere ade carnē aſſumeret. Et lꝫ multe ſint congruētie q̄ nos latent iuxta multi foꝛmitatem ſapiētie dei tamen ſm̄ verba et dicta ſanctoꝝ quattuoꝛ poſſunt aſſignari rationes. Prima eſt propter cōſeruandam rectitudinē iuſticie vt videlicꝫ eiuſdem generis eſſet ſatiſfactoꝛ ꝛ pꝛeuaricatoꝛ. Nam ꝛ ſi alterius generis eſſet non attribuereť eidem generi ſatiſfactio cui eſt offenſio ac per hoc non recte ſeruareť iuſticie rectitudo: que ab illo genere req̄rit emendam in quo repit pꝛecedentem offēſam. ¶ Secūda eſt propter manifeſtandam dulcedinem miſericoꝛdie vt videlicet ipſe dominus qui ab homine cōtēptus fuerat tanꝗ̄ ab aduerſario et inimico ipſe idem generi humano vniretur in chꝛiſto in vnitate perſone in quo manifeſtatur mira dei condeſcēſio in hoc ꝙ ip̄e genus humanum ſibi inimicum coniungere voluit in indiſſolubile vinculuꝫ iuxta illud ꝙ dicitur Ro.v. Cōmēdat autem charitatē ꝛc̄. ¶ Tertia autem ratio ē ad declarandā oꝛdinationē ſapientie que quidēꝫ oꝛdinatio nullo poteſt infringi vicio. Decreuerat eīn deus ꝛ oꝛdinauerat vt genus humanuꝫ totū multiplicaretur ꝛ diſſeminaretur ex vno ꝓpter repꝛeſentationē illius vniuerſaľ pꝛīcipij qd̄ deus eſt nec per hoc peccatuꝫ infringi debuit: ꝛ ideo xp̄s mediatoꝛ dei et hominum homo verus nō aliunde ſꝫ de maſſa totius generis humani debuit foꝛmari. ¶ Quarta vero ratio ē ad ꝯfirmādam altitudinem id eſt dignitatem humane nature quā deus in tanta dignitate condiderat vt nulli alij generi creature ſed ſoli deo eſſet obnoxia id eſt ſubiecta Si ergo nō modicum eſt obnoxia redēptoꝛi decēs eſt vt redemptoꝛ: aut ſolum eſſet deus: aut ſi haberet in ſe genus nature create hoc eſſet de genere illius maſſe que oꝛtum habꝫ a lumbis ade. Propť has ꝗ rōnes cōgruentie que ap̄pent manifeſte: ꝛ a verbis ſanctoꝝ habet firmitatem concedendum eſt ꝙ non ſolum fuit cōgruum ꝙ xp̄s aſſumeret carnē de nr̄o genere ad rep̄ationem humane nature. Uerū etiam hoc magis fuit congruum ꝗ̄ ꝙ alio modo faceret licat alio modo facere potuiſſet et ad hoc ſunt rationes poſt oppoſituꝫ Heb.ij. Qui ſanctificat et qui ſanctificatur ex vno oēs ſed chꝛiſtus eſt qui ſanctificat qui nō ſanctificātur ſunt filij adam videť ergo ꝙ ſicut filij ſunt de genere ade ita etiā xp̄s fuerit vel debūerit eſſe. Item ꝓ culpa hominis nō decet niſi hominem ſatiſfacere ergo pꝛo culpa oīm filioꝝ ade nullus debet ſatiſfacere niſi qui ſit filius adam ſꝫ chꝛiſtus ſatiſfecit ꝓ culpa noſtra ergo debuit eſſe de genere noſtro et de noſtra maſſa. Uide in textu alias duas.

Scd̄o queritur. Utrū xp̄s potuit peccare. ¶ Rn̄deo dicenduꝫ ꝙ abſq̄ dubio. Anima chꝛiſti nō potuit depꝛauari aliq̄ culpa moꝛtali vel veniali. Et rō huius eſt triplex ſcꝫ plenitudo gr̄e cōfirmatio gloꝛie ꝛ vnio diuine nature ꝛ hūane. Plenitudo gr̄e facit ꝙ ip̄e xp̄s ſm̄ humanā naturā habuit gr̄am cō

firmatiõis ſed illa grã adeo. li. ar. confir
mat vt nollo modo poſſit infirmari per
culpã. Hoc ipſum facit cõfirmatio glo/
rie q̃ quidẽ fuit in xp̃o a ſue conceptiõis
primordio ſtatim eñ fuit btũs z cõpre/
henſor: et ſicut btũs nõ poteſt dãnari ſic
etiam nõ poteſt preuaricari: ac ꝑ hoc in
xp̃o nulla potuit eſſe ſm aniũã macula
peccati. ¶ Poſtremo h̃ efficaciſſime fac̃
vnio diuine nature z humane in vnita/
te perſone que vnio facit vt idiomata cõ
municẽtur z ipſa non põt frangi ſi ergo
deus nõ poteſt eſſe pctõr et non põt non
eẽ homo planũ eſt ꝙ illa vnio nullaten⁹
ſuſtinet xp̃m ſm humanaz naturã pecca
re potuiſſe. ¶ Boetius dicit ꝙ xp̃s de oĩ
ſtatu aliquid aſſumpſit. De ſtatu autez
ante peccatum aſſumpſit innocentiam.
De ſtatu poſt peccatum aſſumpſit pen/
nam. De ſtatu cõprehenſoris impoſſibi/
litatem peccandi locus aũt tenet ab au/
ctoritate negatiue. Ideo dicit quidam
doctor ꝙ nimis durũ videt̃ dicere ꝙ xp̃s
nũq̃ riſerit licet nõ iueniat̃ in euãgelio z
maxie qñ erat ꝑuul⁹ cũ bñdictiſſima mr̃e
ſua ipſa ſibi arridẽte. ¶ Sz ↄtra arguit̃
xp̃s potuit dicere falſum ḡ potuit pec/
care. Dicendum ꝙ dicere eſt duplex.
Uno mõ idẽ eſt ꝙ ore ꝓferre z h̃ mõ abſ
q̃ dubio potuit ꝓferre locutionẽ falſam
qꝛ talis ꝓlatio eſt perfectiõis. Alio mõ
dicere idem eſt ꝙ aſſerere vel affirmare
et hoc modo nõ potuit qꝛ veritas ad fal
ſitatem declinare non potuis z hoc qui/
dem nõ fuit ĩpotẽtie ĩmo magis potẽtie

Tertio querit̃. Utrum

chriſtus potentiam peccandi habuit vl̃
aſſumpſit. ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ
potentia peccandi dicitur dupliciter.
Uno modo dicitur potentia peccandi
ipſa potentia qua peccatur. Et ſic po/
tentia peccãdi nominat ipſum lib. arbi/
trium creatum quod quidem poteſt in
bonuz adiutum gatia: z quia per ſuam
naturam eſt defectiuum benefaciendi.
Hinc eſt ꝙ illa potẽtia ſiue facultas di/
ci poteſt potentia benefaciendi z poten
tia peccãdi nullus enim peccat niſi per
illam. ¶ Correlarium illo modo ratio
peccãdi fuit in chriſto patz quia habuit
li. arbitriuz. Unde damaſcen⁹. Omnia
que in natura noſtra plantauit deus aſ/
ſumpſit dei verbum. Si ergo potentiaz
qua peccamus et benefacimus deus ab
illo initio in nobis plantauit videtur ꝙ
eam ex tempore dei verbum aſſumpſit.
Item damaſcenus. Totũ me aſſumpſit
vt me totum redimeret. Alio modo dici
tur potentia peccandi: potentia ordina
ta ad peccandum vt potentia nominet
aliqđ medium inter ſubſtantiam z pec/
candi actum per quod ſubſtãtia illa po/
tuit exire in peccati perpetrationem.
Si ḡ primo mõ potẽtia p̃dicãdi capiat̃. ſic
abſq̃ dubio fuit in xp̃o. vt ꝓbat et dicit
Damaſcen⁹ ſupi⁹. ¶ Si ꝯo potẽtia pec
candi dicat̃ potẽtia vt ordinata ad pec/
catum perpetrandum: ſic non eſt conce/
dendũ ꝙ xp̃s hũit potentiã peccãdi ꝓ eo
care non potuit: et talis ordinatio im/
mo de ordinatio diminuit de plenitudi/
ne libertatis. ¶ Et nota ꝙ idẽ dicit ſco/
tus ſub alijs tamen verbis. Dicit enim
ꝙ duplex eſt potentia ſcilicet remota et
propinqua chriſtus ergo potuit pecca/
re potentia remota ſed non potuit pec/
care potẽtia propinqua. Sic etiam di/
cendum eſt de beatis z damnatis reſpe/
ctu eius ꝙ eſt mereri poſſunt enim mere
tñ potẽri potẽtia remota q̃ ẽ volũtas nõ
tia ꝓpinq̃: eo ꝙ ſunt ꝑpetuo ĩpediti ꝑ ob
ſtinationem ſicut beati per gratiam con
firmati.

Quarto querit̃. Utrũ

decuerit deum aſſumere muliebrem ſe/
xum ad reperandum genus humanum
Sexus dicitur a ſenſu vnde per ſexum
fit diſcretio. Uñ ſex⁹ nõ facit diſtictiõez
formalẽ lz bñ materialẽ. Mulier dicitur
quaſi mollis aer. ¶ Reſpõdeo dicẽduz
ꝙ abſq̃ dubio non ita decuit deum aſſu
mere ſexum femineũ ſic virilẽ in vnitate

perſone. Et rō hulus eſt: q2 mlˀiebris ſe/
xus non eſt tante dignitatis ſicut virilis
Excellit enim ſexus virilis muliebrez et
q̄tum ad dignitatem in principiando z
q̄tum ad virtutem in agendo: et q̄tum
ad auctoritatez in preſidendo. Quantū
ad dignitatem in principiādo q2 omns
tā viri quam mulieres ex vno viro fue/
rūt in quo eſt expreſſa rep̄ſentatio egreſ/
ſus rez ab illo vnico principio primo et
ſummo. ſ. deo. Quātū ad virtutē in agē
do ſimiliter precellit q̄niam viri eſt age
re z mulieris eſt pati vnde plus hz ſexus
virilis de virtute actiua propter qd̄ z ro
buſtior eſt zre z noiatione. Quantū ad
ad auctoritatem in preſidendo etiā pre/
excellit. Nam ſm ordinem rectum non
mulier viro ſed vir preficitur mulieri tā
quam caput corpori ſicut dicit apoſtolˀ
Quoniam ergo in verbo aſſumente na/
turam humanam eſt precipua dignita/
tas in principiando z virtus in agendo
et dn̄ium in preſidendo. Hinc eſt q̄ ma/
gis decuit ſexum virilem quā muliebrez
aſſumi a v̄bo increato. Unde phs in li.
de animalibus dicit q̄ femina eſt vir oc/
caſionatus hoc eſt imp̄fectus & ſi homo
aſſumptus debuit eſſe perfectiſſimus nō
ergo debuit mulier eſſe ſed tantum ma/
ſculˀ. Itē apl̄s prie ad corinth. xi. dic̄ q̄
caput mulieris eſt vir nō ecōuerſo zc̄.

Quinto querit. Utruz

magis decuerit carnem aſſumere de viro
ſimul z muliere q̄z de muliere tm̄. ¶ Re
ſpondeo dicendū q̄ xp̄s abſq3 dubio po
tuit carnem aſſumere ſi voluiſſet de viro
et muliere vel etiam de viro tm̄ ſicut aſ/
ſumpſit de muliere tm̄ ſicut eni̅ purifica
uit op̄atione ſpū̅ſſancti vterum virgina
lem (intellige ſi erat aliq̄d purificabile)
ſic z purificare z ſanctificare potuiſſet ſi
voluiſſet generatiuam in viro pariter et
muliere vt ex eis ſanctus et imaculatus
naſceret abſq3 aliqua macula z feditate
Potuit itaq3 ſine incōueniētia ſi voluiſ/
ſet carnem aſſumere ſm legez nature in/
ſtitute de viro z muliere ſed tamen non
fuiſſet congruum ſicut nunc: z hoc mul/
tiplici ratiōe congruentie ob quam ma/
gis decebat vt carnem aſſumeret de ſola
muliere. Prima eſt ad ſeruandam digni
tatem matris que ob conceptionem filij
dei non amiſit priuilegium virginitatis.
Secūda propter ſeruandam honorificē
tiam patris: xp̄s enim ſm generationem
eternam habebat patrem z cum iſte ple
ne ſibi ſufficeret in celis: non venit in ter
ris patrem querere: ſed ſolum matrem
ne duobus patribus filius exiſtens neu
trius eſſet dei filius plene et ſic iniuria
primo patri quodammodo fieret. Ter/
tia eſt propter complendam perfectiōez
vniuerſiuatis in modis educendi homi/
nem in eſſe. Quia cum eſſz quadruplex
modus educendi hominem in eſſe ſcz de
viro et muliere nec de viro nec de mulie/
re de viro ſine muliere: de muliere ſine vi
ro. Tres primi modi preceſſerāt z ideo
nō reſtabat niſi quartus modus vt eum
deus adderet: qd̄ nō feciſſz ſi alio modo
cōceptus eſſet. Quarta ratio eſt propt̄
correſpōdētiam ɔgruitatis lapſus z re/
peratōis vt ſicut lapſus eſt i vtroq3 ſexu
ſed primo in muliere eſt inchoatus et in
viro conſummatus ſic eſſet in reparatio
ne vt mulier credendo z concidendo in/
ciperet diabolum fugare in abſcondito:
et poſtea filius in manifeſto cum vince/
ret in duello. ¶ Sz cōtra arguitur chri
ſtus humanam aſſumpſit naturā vt nos
curaret a morbo originalis peccati. Si
ergo originale peccatuz traducitur per
viam generationis de maſculo z femina
videt̄ q̄ ſic debuit naſci vt ſicut ſua mor
te nos a morte damnatiōis liberauit ſic
ſua origine noſtre originis vicioſitatem
ſanaret. ¶ Dicendū q̄ deus venit ſic cu
rare z ſic diſpoſuit vt curaret p̄ſonā non
vt curaret ipſam naturā id eſt paſſiones
naturales. Unde medicina xp̄i non ha/
bet in nobis efficatiā in actu generatio-

nis ſed in actu regenerationis q̄ incꝫ re/
generatio nō ē ex carne ꝛ ſanguine ſꝫ ex
aqua ꝛ ſpū ſancto: ꝛ iō non oportuit nec
decuit euꝫ ſic naſci ſicut nos naſcimur cū
illū modū naſcendi nō diſpoſuerit imu
tare p ſuū aduentum: vt fides hr̄et meri
tū: alioqn deꝑhenderet fides p hūanum
experimentū. ¶ Ad illud apl̄i Heb. ij.
Debuit p oīa fratribꝫ aſſimilari: ſed ſili
tudo pmaxime cōſiſtit in generatiōe: ꝗ
videt ꝙ ſicut alij generātur ex patre et
matre: ſic ꝛ xp̄m decebat. ¶ Dicēduꝫ ad
auctoritatē ꝙ veꝝ ē de his que ad nr̄am
ſalutē ꝛ eruditionē ſunt ordinata: ſꝫ tal'
modus naſcendi nec nr̄e ſaluti nec nr̄e
eruditioni a deo cōpetit: ſicut ille quem
xp̄s elegit: ꝛ iō quātuꝫ ad naſcēdi modū
nō debuit aſſil'iari. ¶ Preterea alia rō ē
qꝛ nos p talem modū naſcendi cōtrahi/
mus morbū ſed xp̄us bonus medicꝰ im
munis a morbo debuit eſſe. Hinc eſt ꝙ
in tali modo naſcendi nō debuit nobis
aſſimilari nec nobiſcū cōuenire.

CIrca decimā ter
tiam diſtinctionē queritur
Vtrū in xp̄o gr̄a ſingularꝭ
pſone ſit gr̄a creata vel in/
creata. ¶ Sciendū ꝙ triplex eſt gratia
Quedā que dicit vnionis. Alia ſingu/
laris pſone: alia capitis. Prima pōt ca/
pi duobꝫ modis. Vno modo effectiue q̄
nihil aliud ē ꝗꝫ bonitas ip̄a ſeu benigni
tas dei que gratuite voluit aſſumere ſeu
vnire ſibi naturā humanā vnione ẏpo/
ſtatica ꝛ voluit eſſe homo. Et de iſta dꝛ
ab Aug. In rebꝫ p tp̄s ortis ſūma gr̄a
eſt. i. ſūma dei cōdeſcenſio: qua humana
natura vnit verbo diuino in vnitate p/
ſone abſqꝫ vllis meritis p̄cedentibꝫ ſꝫ ex
ſola dei gratuita volūtate. Et dꝛ gratia
vnionis intranſitiue. i. gr̄a q̄ ē eſt vnio.
Alia ē gr̄a ſingularis pſone: ꝛ dꝛ eſſe in
xp̄o tribꝫ modis. Vno mō quantu ad
habitū: qꝛ in ip̄o ſūt omnes habitꝰ vir/
tutū ꝛ in nullo alio ſunt omnes habitꝰ
(vel ad minꝰ in tanta plenitudīe) ſicut ha
buit aīa xp̄i: qꝛ deꝰ dedit ſibi tantā gr̄aꝫ
quantū potuit cape: ꝛ quicquid ponit ī
xp̄o in ſummo ponit: licet dicāt aliq no/
minales ꝯtrariū. Item habuit gratiaꝫ
ad vſum: qꝛ omnes virtutes in xp̄o ha/
buerūt vſus ſuos q̄ ſpectāt ad pfectiōꝫ
Et ꝓpterea dicunt fuiſſe in eo oēs ſen/
ſus qꝛ vſum habuit cōpletū oīm dono/
rū excellentiori mō ꝗꝫ vnqꝫ ad hoc pt in/
gi poſſit ab aliquo. Quantū ad effectū
ſiltr improportionabil'r excedit gratia
xp̄i: qꝛ propter hoc ꝙ ille hō erat filius
dei meritū illius penſat ſm dignitatem
illius pſone a qua exit opus: ꝛ propter/
ea meritū paſſionis ſue in infinitū exce/
dit merita paſſionū noſtraꝝ. Et ob hoc
ꝙ deus erat: mors eius fuit pēſata a dō
ꝗꝫtum erat ille qui moriebat. Et iō ꝗꝫ/
tum ad ſufficientiā ſi infinita milia hō/
minū eēnt reatu originalis aſtricta per
illius paſſionis effectū potuiſſent eſſe li/
berata. ¶ Tertia gr̄a ē gr̄a capitis ꝛ eſt
illa qua ē caput eccl'ie militantis ꝛ triū
phantis. Nota ꝙ caput naturale habet
excellentiā ſupra cetera mēbra. Et hoc
tripliciter. Primo in altitudine. Scd̄o
in nobilitate potentiaꝝ: qꝛ oēs potentie
ſunt ibi nobiliores ſicut ſunt ſenſus inte
riores. Tertio in cōprehenſione: qꝛ ꝯp̄/
hendit omnes potentias ꝛ ſenſus interi
ores ꝛ exteriores. Et dicit ſic caput a ca
pio pis. qꝛ capit oēs ſenſus corporis. ita
xp̄s excellit caput electoꝝ. Prio in alti/
tudine: qꝛ ſm diuinitatē ē caput omniū
ſm autē naturā humanā nō ē caput om
niū in altitudīe ꝗꝫuis ſm alias duas cō
ditiones poſſit dici caput ſm humanaꝫ
naturā omniū electoꝝ: eo ꝙ gr̄a xp̄i ſu/
perat in pfectione ꝛ nobilitate oēs gr̄as
Secunda cōditio capitis eſt influentia
quia caput habet influere ſenſū ꝛ motū
omnibꝫ membris. Influit ſenſum a par
te anteriori vt patet in oculis ꝛc̄. A pte
autē poſt influit motū p nucā vl' vicariā
colli. Sic xp̄s influit in omnes electos

homines ſenſum fidei ⁊ motū charitatꝫ
⁊ hoc ſm vtrāqꝫ naturā: ſm naturā diui/
nā in agendo: ſm naturā humanā i me/
rendo. Tertia cōditio ē directio: q2 ca/
put dirigit omnia alia mēbra ad opera
ſua. Sic xp̄s dirigit nos ad oīa opa me/
ritoria. Sic ꝑ xp̄s ē triplex caput. ſ. di/
gnitate: origine: directiōe. ¶ R̄ndeo ad
q̄ſtionē dicendū ꝙ abſqꝫ dubio in xp̄o ē
ponere donū grē: q̄ quidē grā dr̄ grā ſin/
gularis ꝑſone ⁊ hoc: q̄dē donū ē creatū.
Et rō hui⁹ ē q2 tale donū grē aīam deo
aſſilat ⁊ ad bonas opatiōes ⁊ meritori/
as exercendas habilitat. Qm̄ ergo aīa
xp̄i fuit deiformis ⁊ ad bene opandū ha/
bilis alioqn nō fuiſſet idonea ad vniōēꝫ
nec ad meriti ꝑfectionē. ideo neceſſe fuit
in xp̄i aīa repiri donū talis grē ⁊ ex eadē
cauſa neceſſe fuit ipam eē creatū: vt ani/
mā poſſit informare tanqꝫ ꝑfectū ſuum
ꝑfectibile: ⁊ vt potentias poſſit habili/
tare ſicut q̄litas ſuū ſubiectū q̄lificare.

Secūda queſtio. Utrū

in xp̄o ſit grā infinita vł imenſa. ¶ No/
tandū ꝙ aliquid dicit̄ immenſū triplicit̄
negatiue: ꝑuatiue: ⁊ affirmatiue. Priua/
tiue ē qđ nō habet menſurā ē tn̄ aptum
natū habere. Negatiue imenſū ē qđ nō
ē menſuratum nec ē aptū natū menſura/
ri nec pōt menſurari: ⁊ ſic de⁹ ē immēſus
⁊ etiā infinitus negādo actū potētiam ⁊
aptitudinē: tn̄ nō eſt imenſus ꝑuatiue
nec infinitus. Poſitiue imenſū ē qđ ha/
bet ſūmā plenitudinē ꝑfectiōis ⁊ entita/
tis ſine termino ⁊ ſine fine. Et ſic deus
ē immenſus ſolus. Immēſū aūt negati/
ue bene dr̄ de ente ꝓhibito puta chyme/
ra. Queſtio intelligit̄ de imēſo poſitiue
capto. ¶ R̄ndeo ad q̄ōnem dicendū ꝙ
aliquid mēſura carere ſiue imenſū eē du/
plr̄ eſt. vł abſolute in ſe vł etiā ꝓpatiue
Si ergo loqmur de grā xp̄o collata ſm
ꝙ eſt ſingularis ꝑſona in ſe ſic eū dic̄ do/
num creatum neceſſario finitū ē ⁊ mēſu/
ratū. Finitas eīm ⁊ mēſuratio circa crea/
turā potius dicit cōplementū qꝫ impfe/
ctionē. Unde Sap. xi. Omne creatuꝫ
habet numeꝝ: ſpeciem: ⁊ pulchritudinē
menſurā. i. limitationē: ⁊ pondus. i. ordi/
nem ad operationē ad quam vna queqꝫ
res inclinat̄ naturalit̄. Si autem loqua/
mur de cōparatione ad gratias aliorū ho/
minū: ſic improportionabil̄r excedit rōe
vnionis ad ꝑſonā verbi. Ad quā vniōēꝫ
gratia illa diſpoſuit animam xp̄i. Gra/
tia enim illa propter cōiunctionē ſūmā
cum verbo eterno habet excedere i in/
finitum ⁊ incōmenſurabil̄r gratias alio/
rum hominū tripl̄r: ſcꝫ quantū ad vir/
tutū habitus: ⁊ quantū ad vſus ⁊ quan/
tum ad effectus. quātū ad habitus vir/
tutū nunqꝫ enim aliqua creatura poteſt
tm̄ proficere ꝙ tā nobilis ⁊ ꝑfecti habi/
tus ſit capax ſicut anima chriſti coniun/
cta deo in vnitate perſone quantum ad
vſus virtutum. Require ante in decla/
ratione terminorū queſtionis huius.
¶ Nota ꝙ qꝫuis ſāct⁹ Bonauē. i textu
dicat ꝙ deus nō poſſet anime chriſti da/
re maiorem gratiā nec addere illi gratie
ꝑmanēte i ſubo aliquē gradū. Tn̄ vide/
tur dicere ꝙ poſſet illi gratie ſine ſubie/
cto exiſtenti addere aliquē gradum. vt
patet in ſolutione vnius argumēti. Ta/
men Scotus dicit ꝙ illi gratie addi ali/
quis non poſſet gradus: nec in ſubiecto
nec extra: eo ꝙ illa gratia eſt ſūma ¶ Et
ſi arguas vt arguūt nominales ꝙ quili/
bet gratie gradus ē alteri vnibilis cum
ſint eiuſdem ratiōis. ergo gratie xp̄i po/
teſt aliquis addi gradus ſaltem ſi ſit ſi/
ne ſubiecto. ¶ Reſpondēdū ꝙ antece/
dens eſt verū ſi gratia nō ſit ſumma: et
quia gratia xp̄i eſt ſūma ideo nō poteſt
augeri in cōmēdando eīm xp̄m (dic̄ ſco/
tus. Melius eſt excedere qꝫ deficere ſi. p/
pter ignorantiā oportet in vnū illorum
incidere

Tertia queſtio. Utrū

grā ſingularis ꝑſone in xp̄o fuerit grā

plena atq̧ pfecta. ¶ Nota q̄ inuenit̃ in ſacra ſcriptura quadruplex plenitudo gratie. ¶ Rn̄deo dicēdū q̄ abſq̧ dubio in xp̄o ſm humanā naturā ab ipi⁹ cōceptiōis pmordio fuit grā pfecta ⁊ ɔſūmata plenitudo. Nō em̄ decebat verbū increatum vniri anime pfectiſſima vniōe qualis ē vnio in vnitate pſone quin aīa eſſet deiformis ſm qđ erat poſſibile ⁊ iō nō tm̄ deiformitatē habuit grē ⁊ glorie ſed etiā ſup omnē grāȝ ⁊ gloriā. Nec tm̄ fuit in eo plenitudo ſufficientie ſicut in ſcīs de qua plenitudine dr̄ Act. vi. Stephanus plen⁹ grā. Et oīs iuſtus habet hanc plenitudinē ſufficientie. Alia ē plenitudo p̄rogatiue ⁊ ē in beata v̄gine maria. De qua Luce. i. Aue gratia plena. q2 fuit maxima p̄rogatiua q̄ ɔcepit filium dei. Alia ē plenitudo numeroſitatꝫ ⁊ copioſitatis de qua Ephe. iiij. Aſcendit ſup celos vt adimpleret oīa que eſt in toto corpe eccl'ie ⁊ hec fuit in xp̄o: q2 oīa dona q̄ quaſi mēbrꝫ eccl'ie ſūt diſpſa in xp̄o aggregata ſūt. Alia ē plenitudo ſupabūdantie. De qua Joh. i. Uidimus gl'iam ei⁹ ⁊c̄. Et de iſtis pōt intelligi q̄ſtio. ¶ Nota etiā q̄ ē plenitudo grē extenſiua q̄. ſ. extendit ſe ad multas gratias. Et etiā plenitudo intenſiua q̄ grā eſt taȝ intenſa q̄ nihil pōt ſibi addi. ⁊ ea nulla alia pōt eē maior: Et q̄ſtio etiā intelligit̃ de iſta diſtictiōe ð vtroq̧ mēbro Et ſic patet reſponſio.

Quarta queſtio queritur.

Quid ſit gratia capitis ſm ēentiaȝ Utꝝ vicȝ ſit quid creatū vel increatum Et nota q̄ grā capitis in xp̄o ē ſm quaȝ xp̄s ē caput eccl'ie. ¶ Rn̄deo dicēdū ad predictorum intelligentiā ē notandum q̄ caput in ſpiritualib⁹ tranſſumptiue dicit̃ a capite in corporalibus. Omnis autē transferentes ſm aliquā ſimilitudinem transferunt. Et ideo caput in ſpiritualibus dicitur ſm cōcomitantiam ad aliquam proprietatem capitis natural' In capite autem naturali hec tria reperiunt̃ ſcȝ q̄ eſt membris cōforme in natura eſt membrorꝫ p̄ncipium ſcȝ in ſitu eſt etiā influxiuum ſenſus ⁊ motus ī aliis membris. Et propterea in xp̄o reperiūtur omnes ſenſus pfectiori modo q̄ꝫ in alijs membris. Omes autē has ppꝛietates ē in xp̄o reperire reſpectu honorꝫ ⁊ iō valde rōnabiliter ſcā ſcriptura dic̄ xp̄m eē caput eccl'ie. Sed p̄ma ppꝛietas ſcȝ cōformitas cōpetit ei rōne humane nature. Unde Aug⁹ ſuper Joh. Uni⁹ nature ſunt vitis ⁊ palmites. ppꝛea. ⁊c̄. Cetera vide in textu qui clarus eſt.

Utrum gratia capitis

ſit alia q̄ꝫ ſingularis pſone ⁊ grā vniōis Uide reſolutionem in textu Juxta hoc queritur.

Quinta queſtio. Utrū

mediante illa gratia ſcȝ capitꝫ q̄ ē ī xp̄o deus. i. trinitas influat ſenſū in oēȝ aliā creaturā habētē grāȝ ſiue angelicā ſiue humanā. ¶ Rn̄. ad pdictorꝫ intelligentiā ē notandū q̄ ſenſus in ſpūalib⁹ attendit̃ quantū ad cognitōȝ. motus quātuȝ ad affectionē ⁊ dilectionē q̄ ē pondus inclinans vnūquēq̧ ſpm̄. i. vnāquāq̧ naturā ſpūalē ⁊ trahēs ad locū ſibi debitū Influere ergo motum ⁊ ſenſū ē cauſare in nobis fidē ⁊ dilectionē: ſiue fidē opantem p dilectionē ſiue cognitionē ⁊ amorem. ¶ Attendendū autem q̄ cognitio ⁊ dilectio eſt in triplici differentia Quedam que reſpicit ſtatum meriti: ⁊ hec dicitur gratuita. Quedā vero in q̄ conſiſtit ſuba p̄remij. ⁊ hec dr̄ glorioſa. Quedam eſt vtriq̧ ānexa q̄ nec ē ð ēentia meriti nec pmij: ſȝ de bn̄ eē vt ſt̄ reuelatōes illuſiōes. Scđaȝ hāc triplicē dr̄iaȝ cognitiōis ⁊ dilectōis ē dicere q̄ grā capitis īfluat ī mēbra: grā icreata effectie ſȝ creata meritorie ⁊ dispoſitiue. nā ppt̄ meritū paſſiōis xp̄i p̄uiſſuȝ patribus pcedentibus dedit deus grām recōciliationis:

z ꝓpter exhibitum dat nobis grãm re/
cõciliationis habũdantiꝰ in qua quidez
gratia ē ſenſus cognitiõis z motꝰ affe/
ctionis. Et rurſus ꝓpter illã paſſionem
aperta ē ianua vt omnibꝫ membris xp̄i
detur dilectioꝛ cognitio glorioſa in qui
bus cõſiſtit ꝑfectio motꝰ z ſenſus. Et h̄
eodē angelis myſteria multa reuelãtur:
z gaudia multa referunt̄ de reſtauratio
ne ſua que inueniſ̄ facta per xp̄m. Et id
etiã z ipi accipiũt motũ et ſenſũ non in/
quã illũ qui ē de eſſentia grē z glorie ſed
qui ē de ben: eſſe z ꝑfectione. ¶ Conce
dendũ eſt ꝙ grã capitis redũdat i om
nes ciues ſupne hieruſalem: licꝫ ſm plꝰ
z minus. Nã magꝭ in hoies qui redimũ
tur ꝙ̄ in angelos qui reintegrant̄ magꝭ
ꝙ̄ in eos qui ſequũtur aduentũ eius ꝙ̄
in eos qui ꝑceſſerunt: qꝛ clarius vident
z credunt z cariſmatũ donis ampliꝰ per
fundunt̄. Propter hoc ſi paſſio promiſſa
tm̄ illis valuit vt illos ꝑ viã ſalutis per
duceret amplius paſſio exhibita z ſolu/
ta hoc debuit facere.

Circa decimam quartã diſtinctionē queriſ̄ primo. Utrũ aĩma xp̄i co/
gnoſcat verbuꝫ cognitione
alia ꝙ̄ illa que ē ipm̄ verbum ¶. Notan
dum ꝙ verbũ interius ē noticia actual'
ꝑfecta z diffinitiua aliciꝰ rei. ad dr̄iam
noticie cõfuſe ꝓducta a memoria fecun/
da q̄ ē ipe intellectꝰ habēs obiectuꝫ ſibi
p̄ns vel in ſe vel in ſua ſpecie obiectũ re
p̄ſentante. ¶ Nota ꝙ verbũ capiſ̄ tripl'r
Uno modo pro deceptione: vt ꝟba dat
omnis amans. Scd̄o modo ꝓut eſt vox
ſignificatiua ꝑ modũ fluxus vel fieri: et
z ſic ē vna pars orationis. Tertio modo
ꝓ loquela que ē duplex: quedã interioꝛ
alia exterioꝛ q̄d dr̄ verbũ vocale z exteriꝰ
Interioꝛ loquela eſt verbũ interius qd̄
eſt noticia. Uide in textu Rn̄ſionē. nã
textus eſt clarus

Queriſ̄ ſecũdo. Utrũ
anima xp̄i in cõtemplando deũ ꝯphen/
dat ipm̄ verbũ ſibi vnitũ. ¶ Notanduꝫ
ꝙ cõp̄rehenſio capitur tripliciter. Uno
modo vt idē eſt ꝙ charitatis adheſio: z
ſic capitur a Bernardo ad Eugenium
Si ſanctus es cõprehendiſti. Secũdo
modo idem ē qd̄ clare videre. z perfecte
amare. ad Phil. iij. Si quomõ appħen
diſtis in quo cõprehenſus ſum z ſic diſti
guitur cõprehenſoꝛ a viatoꝛe. Tertio
mõ idē ē ꝙ clauſio inť terminos vł fines
vt vinũ cõꝑhendiſ̄ a dolio. z h̄ mõ dici/
mus ꝙ deꝰ eſt incõprehenſibił. z hoc vl
timo mõ capitur in queſtionis titulo.
¶ Nota ꝙ apprehenſio z cõprehenſio ſe
habent ſicut ſuperiꝰ z inferius: qꝛ omĩs
cõprehenſio ē apprehenſio z nõ ecõuerſo
¶ Et nota ꝙ ſm Scotũ due ꝯdictões
requirunt̄ ad hoc ꝙ aliq̄d ab aliquo cõ/
p̄hendaſ̄. Pria ē ꝙ intelligat ipm̄ obie/
ctũ quantum eſt intelligile. i. ſm omneꝫ
ſuã intelligibilitatē: z intelligēdo q̄cq̄d
ē in obiecto intelligibile ſcꝫ oē p̄dicatuꝫ
dicibile de illo obiecto. Scd̄a cõditio ē
ꝙ intellectꝰ ſit tãte intelligibilitatis in
cõtẽplando actiue quãte intelligibilita
tis ē ipm̄ obiectũ: z ſic deꝰ ē incõprehen/
ſibilis a creatura ſed ſoli diuino intelle/
ctui ē diña eẽntia cõprehenſibił. z ſic dr̄
ad q̄ſtionē ꝙ aĩa xp̄i nõ ꝯphendit ipſuꝫ
verbum diuinum quod eſt deus.
Reſponſionem quere ĩ textu.

Tertio queriſ̄. Utrum
aĩa xp̄i in cõtemplãdo deũ defigat aſpe
ctum in ipm̄ lumen eternũ zc̄. ¶ Notan
dum ꝙ ē duplex lumē ſcꝫ corpoꝛale qd̄ ē
aliqua qualitas effectiue ꝓducta ab ipa
luce recepta ſubiectiue in corpoꝛe ꝑſpi/
cuo illuminato. et iſtud eſt intẽtio z ſpe
cies lucis. Aliud eſt ſpirituale qd̄ ē du/
plex ſcilicet creatum z increatuꝫ. Crea
tum eſt triplex. Quoddam eſt poſſibile
Quoddam eſt ipa potentia intellecti/

tiua vt illud pſ̄. Signaſti lumen. Secunduꝫ eſt accidentale ⁊ eſt actualis cognitio qua res cognoſcitur. Tertiū eſt habituale ⁊ eſt quidā habitus glorie diſponēs intellectū beati ad lumen accidentale quo videtur diuina eſſentia: ita ꝙ intellectus creatus nō poſſet aſſurgere ad cognitionē intuitiuā diuinitatis ſine eo. Et hoc lumen ponunt cōmuniter doctores: q̄uis doctor ſubtilis dicat h̄ lumen nō eſſe neceſſariū. Aliud eſt ergo lumen increatum ſiue eternū qđ poteſt capi dupl'r. Uno modo eſſential'r: et ſic eſt diuina eſſentia: ⁊ ſic pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpiritusſanctus ſunt vnum lumen. Secundo modo capitur perſonalit': ⁊ ſic poſſumus dicere ꝙ ſunt tria lumina: in diuinis: ⁊ iſto modo dicimꝰ deū de deo lumē de lumine. Et de iſto lumine eſt queſtio noſtra ⁊ ē ſenſus. Utrū anima xpi in cōtemplando deū defigat aſpectu. i. intellectū in ipm lumē qđ ē ipſe deus. Reſpōſio patet in textu.

Quarta queſtio. vtrū

anima xpi eadē cognitione habituali q̄ cognoſcit verbū agnoſcat alias res i verbo. ¶ Notandū ꝙ habitus pōt capi ſex modis. Primo modo tranſcendenter a quo dicit' habere denoīatiue vt ē vnum poſt p̄dicatū reponibile in pluribꝰ predicamentis ſm diuerſos modos dicēdi: Alio modo ꝓ quodā reſpectu derelicto ex his que circa corpus ſunt in ipo corpore: ⁊ ſic ē vnū predicamētum. Tertio modo vt eſt quedā forma ꝑfecte habita ab aliquo ſubiecto oppoſita ipi ꝓuatio/ni: ⁊ ſic ē vnum extremū ꝓuationi oppoſitū: vt eſt viſus auditꝰ lumen ⁊ quecūq; forma ſiue ſubſtantialis ſiue accidental' que habet priuationē oppoſitā. Quarto pro qualitate perfecta habita ab aliquo ⁊ de difficili mobili ab eodē inclinānte ipm ad perfecte operandū. Et ſic eſt de prima ſpecie qualitatis vt eſt ſciētia ⁊ etiam calor ⁊ frigus que diſponūt ignem ad operandum: q̄uis etiam calor ⁊ frigiditas ponantur in tertia ſpecie q̄litatis: quia ſpecies qualitatis non ſunt proprie ſpecies ſed ſolum modi qualitatis. Quinto modo ꝓ qualitate aggñata ex frequētatis actibꝫ: vt ē ſciencia et caſtitas: ⁊ talis qualitas eſt in ꝓma ſpecie qualitatis Sexto modo capitur pro quocunq; principio mouēte ad exeūduꝫ in aliquā operationē ſiue illud principium ſit ſubſtātiale ſiue accn̄tale. Et hoc modo omnis forma ſubſtantialis ⁊ oīs forma accidētal' que ē principiū agendi di poteſt dici habitus. Illo mō etiam q̄libet rō cognoſcendi obiectū eſt habitꝰ cum ſit ratio operandi. Silr̄ ſic ſpēs intelligibil' ⁊ omnis ſilitudo rei ducens nos in cognitionē ipiꝰ rei cuiꝰ ē. ⁊ ſic etiam deus eſt habitꝰ cū dicat' rō intelligēdi oīa ⁊ exemplar omniū. Verbū em̄ diuinū ē quaſi ſpeculum oīa repreſentans voluntarie tamē. ¶ Nota ꝙ tripl'x ē cognitio ſcꝫ actualis: habitualis: ⁊ virtualis Actualis ē illa qua aliquid cognoſcitur actualiter Uirtualis ē in qua aliq̄d itelligit' tā q̄ aliq̄d ꝑ ſe incluſū i prio intellectu: vt cogſcēdo hoieꝫ cognoſcit' virtualiter aīal. Habitual' cognitio ē q̄ obiectū ē pn̄s ipi intellectui ad h̄ ꝙ intellectus prompte ⁊ expedite intelligat ipm obiectū ceſſante oī impedim̄to. ⁊ ſic ſpecies intelligibil' ē cognitio habitual': qꝛ ꝑ eā intellectꝰ ē ꝓmptus ad intelligēdū obiectū cuiꝰ ē ſpēs ceſſante oī impedimēto. Et talis cognitio habitual' ē generatiua actual' cognitiōis. ¶ Vide reſolutionē textꝰ. Nota ꝙ ſm phm ſcđo ⁊ tertio de aīa. Aīa nr̄a ē quodāmō oīa ſ. ꝑ ſilitudinē qꝛ aīa hn̄s ſpēm vl' actū itelligēdi de re aliq̄ ē rei illi ſilis ꝑ ſuā ſpēꝫ vl' actū intelligēdi: iō dr̄ q̄dāmō illa res. ſ. ſilitudinarie ⁊ intētionalr̄. Ex hac auctoritate ſumit' cōiter a doctoribꝫ ꝙ ad h̄ ꝙ intellectꝰ aliquid intelligat necē ē ipm aſſiliari rei cognite. ⁊c̄.

Quinto q̄ritur Utrum

anima xp̄i cognoſcat in verbo actu ꝺ'ia que cognoſcit habitu. Cognitio actualis ē qua intellect⁹ actual'r fert' in rē cognitā. Cognitio habitual' ē qñ obiectū ſic ē p̄ns intellectui in rōne intelligendi ꝙ intellect⁹ pōt ſtatim exire ī actū elicitū ceſſante oī impedimēto: illo mō ſpēs intelligibil' ꝺ̄r cognitio habitual': ꝛ hoc mō ꝟbū diuinū ē cognitio habitual'r̄ in intellectu beati cuiuſlibȝ qꝛ intellect⁹ beatus hñs ꝟbū ſibi p̄ns in rōne actu intelligibil' pōt ſtatī exire in actū elicitū cognoſcēdi ꝟbū ip̄m ꝛ etiam alia obiecta. Nota ꝙ cognoſcere habitual'r ħ modo eſt idem qꝺ eſſe in potentia ꝓpinqua cognoſcendi. Uide textum.

Queſtio ſexta. vtrum

aīa xp̄i cognoſcat oīa in ꝟbo q̄ cognoſcit verbū. ¶ Notādū ꝙ tripl'x ē noticia ſcȝ gl'oſa quā aīa xp̄i hȝ ꝺ dīna eēntia ī ꝟbo Alia ē infuſa q̄ ē ꝑ ſpēs intelligibiles in intellectu ſue aīe in p̄mo inſtāti ſue creatiōis a verbo imp̄ſſas: ſic̄ ꝺ̄r de angel' ꝛ Adam. Tertia noticia aīe xp̄i ē expimētal' quā hȝ de reb̄ ī ꝓprio genere Scd̄m p̄ma noticiā nō ꝓfecit: quia hec noticia gl'ioſa nūq̄ȝ creuit: nec etiā ſcd̄a noticia: ſcȝ infuſa vl' ſimplicis intelligētie creuit qꝛ ꝑ ſpēs infuſas ſibi in p̄ncipio creationis ſue aīe cognoſcebat oīa q̄ poſtea cognouit. Ille ꝺ̄r ꝓficere in noticia q̄ aliq̄d diſcit qꝺ pri⁹ neſciebat. Scd̄m autē tertiā noticiā q̄ ꝺ̄r expientie bñ aīa xp̄i ꝓfecit: qꝛ didicit ex his q̄ paſſus ē obediētiā. Heb. i. Cognitio aūt ſimplicis noticie cōſiſtebat in habitibus ꝛ ſpeb̄: ipi aīe xp̄i a p̄mordio inditis ex bñficio ꝯditoris. Cognitio ꝟo expientie ꝯſiſtebat ī vſib̄ ſenſuū exterioꝝ. Om̄ ꝗ habitus et ſpēs inp̄ſſe fuerūt ipi aīe xp̄i in oīmoda plenitudīe. Hinc ē ꝙ xp̄s ꝓficere nō potuit in cognitiōe ſimplicis noticie. Qꝛ vero ſenſus exterioꝝ ad aliquid ꝯuertebatur de nouo ad qꝺ prius ꝯuerſus nō fuerat. Hinc eſt ꝙ in cognitiōe experiētie ꝓficiebat. Iuxta ꝙ glo. dicit ſuꝑ illꝺ Luce. ij. Proficiebat ieſus etate ꝛc̄. Sicut carnis ē etate proficere: ſic aīme gratia ꝛ ſapientia Et ſic anima xp̄i quāuis non profecerit ſm̄ cognitionem ſimplicis notitie (ꝙ ideȝ eſt qꝺ ſcientia abſtractiua) proficiebat tamen ſm̄ cognitiōȝ experimentalem: nec nō ꝛ etiam ſm̄ cognitionē intuitiuā Ille autem profect⁹ ſcientie experimental' in xp̄o in duobus differt a profectu noſtre cognitionis. Primo xp̄s nō proficiebat veniendo in noticiam rei prius incognite ſed proficiebat alio modo veniēdo ſcȝ per experiētiam. In alio differebat qꝛ erat ſolū ſm̄ apparentiam qꝛ ſcȝ apparebat acquirere noticiam rei prius ignote: non tamē ſic proficiebat: quia omnia que ſcit ſciebat noticia abſtractiua. Nos aūt proficim⁹ ſm̄ veꝝ exiſtentiā: qꝛ ſicut apparem⁹ cognoſcere rem pri⁹ ignotā ita eſt ꝺ facto qꝛ acquirim⁹ de nouo ſpēm intelligibilem alicuius rei quā ſpem prius nō habuim⁹: nō ſic ē de aīa xp̄i vt prius patet

Septimo querit' vtrū

deus cōicauerit aīe xp̄i omnipotentiam ſic̄ cōmunicauit ei oīſciam. ¶ Omipotentia ē potentia actiua: cauſatiua: vel creatiua reſpectu cuiuſcūq̄ȝ cauſabil' ſiue creabil'. Et ꝺ̄r potētia loco generis. Actiua ad dr̄iam paſſiue cauſatiua vel cratiua ad dr̄iaȝ potētie qua pater generat filiū ꝛ qua pater ꝛ filius ꝓducūt ſpiritū ſanctū Et ꝺ̄r reſpectu cuiuſcūq̄ȝ cauſabil' ſiue creabil' ad maiorē exp̄ſſionem ¶ Ex quo ſequit' ꝙ impoſſibile non cadit ſub omnipotentia nec etiā oē poſſibile vt diſtinguit' poſſibile ꝯ impoſſibile qꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus ſunt poſſibiles ħ modo ꝛ tamē nō ſunt obiecta diuīe omnipotētie ſed ſolū poſſibile cauſabile ꝛ diſtinctum realiter a deo. ¶ Notanduȝ ꝙ omnipotentia capitur dupl'r. Uno mo

do ſtricte que ſcʒ pōt imediate cauſare
omne cauſabile ſine cauſa media. Et h̄
modo oīpotentia eſt ſolū credita a fide/
libus nec phi hanc ꝯcederent. Alio mo
do large q̄ ſcʒ pōt mediare vł imediate
omne cauſabile: ꝛ ſic ꝯcederēt phi ꝙ de
us eſt omnipotens q꞉ pōt omnia poſſibi
lia cauſabilia mediate ꝯcurſu cauſarum
ſecundaꝝ. Oīſcia ē noticia cuiuſlibʒ ſci
bilis: ita ꝙ oīniſcia reſpicit omne ſcibile
Ex h̄ ſequit̄ ꝙ oīmiſcia ad pl̄a ſe extēdit
q̄ꝫ omnipotentia: q꞉ plura ſunt ſcibilia
q̄ꝫ ſint cauſabilia. q꞉ deus ē ſcibilis: ꝛ ta/
mē nō cauſabil̄ ꝛ omne cauſabile ē ſcibi
le ꝛ nō ecōuerſo. Omniſcia eſt duplex.
quedam habitualis: alia actualis. Ac/
tualis eſt qua actu iudicat de omni ſci/
bili ꝛ actual̄r cognoſcit oē ſcibile. Alia
omniſcia ē habitual̄ q̄ eſt per ſpēs intel/
ligib.les innatas vł inditas a ꝑmordio
alicui intellectui: ꝛ hoc modo aīa xp̄i ha
bet bene oīniſcientiā habitualē quia ha
bet ſpecies ſibi inditas a primordio ſue
creationis omniū intelligibiliū: ꝛ in ill̄
cognoſcit oīa habitual̄r. ¶ Reſponſio
in textu. Nulli creature pōt de⁹ cōicare
omnipotentiā ꝑ naturā: q꞉ ſic̄ excellen/
tia diuinitatis. i. ip̄a diuinitas: nulli po
teſt cōmunicari ſic̄ forma vł proprietas
accidental̄ vł eſſential̄: ſic nec oīpotētia
q꞉ omnipotentia dei nō eſt niſi volūtas
dei: q̄ nō pōt cōicari creature tanq̄ꝫ for/
ma: īō aīe xp̄i nō pōt oīpotētia cōicari: li
cet autē ꝑ naturā omnipotentia non ſit
cōicabil̄ creature: cōicat̄ tñ ip̄i hūanita/
ti xp̄i ꝑ cōicationē ydiomatuʒ q̄ ortū hʒ
ex ꝑſonali vniōe. Sic̄ eñ poſſum⁹ dice/
re ꝙ hō ē de⁹: ita poſſum⁹ dicere ꝙ hō ē
oīpotens: vide textū ꝛ rōnem quare. ꝛc̄.

CIrca quintādecimam diſtinctionē querit̄

Utrum cōgruū. i. ꝯueniēs fuerit tales defect⁹ reꝗri.

¶ Duplices ſūt defectus. Quidā gene
rales: ꝛ ſunt illi qui dicunt̄ de omnibus
hominibus vt fames ꝛ ſitis ꝛ mori. ꝛc̄.
Defectus ſpeciales ſunt illi qui non cō/
ueniunt omnibus: vt eſſe gibbum cecuʒ
ꝛc̄. Et ſic chriſtus nō aſſumpſit hos de/
fectus. Iterum duplices ſunt defectus
humane nature. Quidam ſunt culpa/
biles vt ſuperbia: nec de iſtis ē queſtio.
Alij ſunt qui de ſe non ſunt culpabiles:
ſed ſunt ordinantes ad culpam: vt ſunt
motus carnis ꝛ dicuntur primi motus:
nec etiam chriſtus iſtos cōſumpſit: ꝛ de
iſtis eſt ignorantia: quia multi faciūt ex
ignorantia que non facerent ſi nō igno/
rarent. Alij ſunt qui non ſunt culpabi/
les nec trahentes ad culpam: vt eſurire
ſitiri ꝛ mori: ꝛ iſtos chriſtus aſſumpſit.
¶ Si omnes paſſiones noſtre eſſent de
vno latere ꝛ paſſiōes chriſti ꝺ alio. paſſi
ones chriſti preponderarent q꞉ marty/
res habuerunt refrigerium: vt patet de
Laurentio: chriſtus autem non. q꞉ ſum/
mum dolorē habuit. ¶ Reſponſio abſ/
q̄ꝫ dubio congruum fuit chriſtum aſſu/
mere naturam noſtram cum defectibus
ꝛ paſſibilitatibus. Et hoc ex triplici cā
principaliter videlicet.
Propter precium noſtre ſalutis.
Propter exemplum virtutis.
Et propt̄ fulcimētū noſtre fragilitatis.
Primo propter precium noſtre ſalutis:
quia propoſuerat nos redimere nō cor/
ruptibilib⁹ auro ꝛ argēto ſed precioſiſſi
mo ſanguine ſuo: ꝛ animā ſuā ponere ꝑ
animabus noſtris. Ad hoc autem non
eēt idoneus niſi naturā deficientē ꝛ paſ/
ſibilem aſſumpſiſſet: ꝛ ꝓpterea defectus
noſtros ꝛ penalitates debuit ī ſeip̄o ha/
bere. Alia etiā ex cauſa cōtrarium fuit
hoc ip̄m vicʒ propter exemplum virtu/
tis: ſpēaliter autē humilitatis patiētie ꝛ
pietatis: quibus mediantib⁹ ꝑuenitur
ad celum: ꝛ in quibus chriſt⁹ voluit nos

imitari ipm̄. ſm il'ud Matth. xi. Diſci/
te a me ꝛc. Tertia ratio eſt propter ful/
cimentū noſtre fragilitatis: ob quaꝫ na
tura rationalis habet in ſe difficultateꝫ
ad credendū vera ꝛ iraſcibil' ad ſperādū
ardua ꝛ concupiſcibilis ad amandū bo/
na. Et ideo voluit xp̄s nō tm̄ nob ſimi/
lari in natura ſed etiā in defectib ꝛ pe/
nalitatib vt manifeſtando in ſe verita/
tem humane nature p̄beret in ſe fulcimē
tum noſtre rōnali ad credēdū. Oſtendē/
do nihilomin⁹ imenſitatē ſue mīe ꝑ ſu/
ſceptionē noſtre miſerie p̄beret iraſcibi/
li fulcimentū ad ſperādum. Oſtēdēdo
magnitudinē ſue beniuolentie preberet
ↄcupiſcibili incitamētū ad ſe amanduꝫ
Et ideo licet incōgruū videatur hmōi
defect⁹ repiri in xp̄o ſi ꝑ ſe ↄſiderēt: tñ ſi
ad finē referant magna repitur congrui
tat' cōdeſcendentia. Ad hoc enim xp̄s
aſſumpſit naturā humanā vt nobis ī il/
la eternā vitā mereret quā prim⁹ parēs
nobis abſtulit: ſed meritū precipuū con
ſiſtit in tolerantia paſſionū ꝛ defectuuꝫ
humanaꝝ: qꝛ ḡ decuit xp̄m p̄cipue meri
to mereri decuit: ꝛ per cōſequēs defect⁹
ꝛ paſſiones in ipſo reperiri: ergo ꝛc.
¶ Nota ꝙ ſancta trinitas decreuit nul
lum bonum dare humane nature niſi ꝓ
pter meritū paſſionis xp̄i: nō ꝙ chriſtus
aſſūpſerit defectus culpabiles ſed ſoluꝫ
penales: quia talis infirmitas poteſt eē
materia exercende virtutis. Virt⁹ eniꝫ
fortitudinis exercet potiſſime in ꝑpeſſi
one terribilium eoꝝ maxime q̄ mortē in
ducunt: ꝛ hec ſpēs fortitudinis ē nobili/
or: qꝛ dr̄ patientia ē nobile vincēdi gen⁹
Vincit eīm qui patitur. Alia eſt ſpecies
fortitudinis ꝑ quā repelluntur repellē/
da ſm rectū dictamen rationis: ꝛ poteſt
ſm Scotum in tertio dici bellicoſitas:
que non eſt ita nobilis ſicut patientia.
In paſſione autem ſua chriſtus abſcon
dit fortitudinem poteſtatis ꝛ bellicoſi/
tatis qua poteſtate ꝓſtrauit hoſtes ſu/
os in orto expulit demones a corporib⁹
obſeſſis: qua etiam expulit vendentes ꝛ
ementes de tēplo ꝛ alia huiuſmodi mul
ta perfecit in vita ſua. Hec fortitudo. ſ.
potentie in cruce abſcondita fuit forti/
tudo aūt iuſticie (id eſt patientie ꝛ hu/
militatis) nō fuit abſcondita: ſed tunc
maxime enituit per quā hoſtes ſpiritua
les qui ſūt peccata: ꝛ demones vno cru/
cis ſue verbere proſtrauit: portas infer/
ni fregit ꝛ ianuam celeſtis patrie electꝭ
aperuit ꝛ hoc per penā crucis que nō eſt
inflicta neceſſitate que ē inordinata (ni
ſi culpa preceſſerit in eo qui punitur).
ſed per penā voluntarie aſſumptā: que
nō requirit culpam p̄ceſſiſſe in eo q̄ puni
tur ſed ſolum in eo pro quo ille punitur
Et ſic medicus noſter xp̄s curauit vul/
nera peccatoꝝ noſtroruꝫ per contraria.
Iuxta illud contraria cōtrarijs curant
quia principiū noſtre corruptionis fuit
delectatio inordinata in eſu ligni vetiti:
ſic xp̄s paſſus ē in ligno ſūmū dolorem:
in guſtu felli ꝛ aceti amariſſimi: ꝛ ſic de/
fect⁹ ꝛ penalitates noſtre egritudine cō
trariant ꝛ aduerſant penſata eius cā et
origine. Vl' ſm ſcm̄ Bonauen. illa au/
ctoritas: cōtraria ↄtrarijs curantur ꝛc.
Intelligit q̄tū ad prima curātia ſicut ē
grā q̄ curat culpā: q̄tū vero ad ꝓximaꝫ
ꝑitatē non ſemper habet. q⁹ dolor ē me/
dicina doloris ſicut dolor xp̄i fuit medi
cina doloꝝ noſtroꝝ quos per pctā īme/
ruim⁹. ¶ Nota ꝙ duplex ē virtus ſcꝫ na
turalis ꝛ moralis. Et ſm hoc duplex ē
pugna ꝛ duplex victoria. Vna q̄ ꝟtutē
naturalē reſpicit: alia que reſpicit ꝟtu/
tem moralē. Pugna ergo ꝛ victoria con
tra peccatū ſpectat ad virtutē moraleꝫ.
Xp̄s autem cū venit ad vincendum ad
uerſariū venit ad expugnandū ꝛ deuin/
cendū pctm̄: ꝛ iō ꝟtus moral' cōpetebat
ei vt poſſet ſupare: ꝛ de pctō ſupauit in/
imicos in aere eleuat⁹. Et de iſta virtu/
te dicitur Eſa. v. Cōſurge conſurge in/
duere fortitudinem brachij ꝛc. ¶ Vir/
tus autēꝫ naturalis in illo conferebat

ad hanc victoriā quin potius eius oppoſitum. Magis em̄ vincitur ⁊ diabolus ⁊ pctm̄ in humilitate et patientia. Scḋe corinf. xij. Virtus in infirmitate perficitur. Pōt etiā auctoritas p̄dicta intelligi de fortitudine potētie ⁊ hoc in reſurrectione ſua. Ois hūiliatio virtuoſa ⁊ laudabil' ortū hʒ ex diſcretiōe rōis nō ḡ pcedere dʒ ex īpetu ſed ex cā rōnabili.

Secūdo querit. Utrū

xp̄s aſſumpſit oēs defectus nr̄os. ¶ Rn̄deo xp̄s nō accepit defectus culpabiles vt ſupbire furari mechari: qꝛ pctm̄ nō fecit ⁊c. Nec etiā defectus deſcendentes a culpa vt ſunt ignorantia ⁊ p̄mi motus et rebellio carnis ad ſpiritum: quia fuit miniſter iuſticie omnino ſegregatus a peccato. Alios autē defectus naturales ſeu generales ⁊ penales qui ſequuntur totā naturaʒ humanam: vt fames ſitis decuit xp̄m accipe: qꝛ tales faciūt ad veritatē nature humane oſtentationē: ⁊ ad opis pp̄ter qd̄ venerat cōſummationeʒ Defectus aūt pſonales vt ſunt cecitas ⁊ huiꝰ nō aſſumpſit. ¶ Nota ſolutioneʒ tertij argumēti. Dicēdū ꝙ mīa dn̄i ſemper ſe oſtendit ſalua rectitudine iuſticie et ordine ſapientie ideo nullos defectus debuit xp̄s aſſumere q̄ nō eſſent ordinati ad nr̄m pfectū ⁊ expeditionē nr̄e ſalutis. Multi em̄ ſunt q̄ potius impediuiſſent q̄ꝫ iuuiſſent. Sicut defectus mēbrorum vel ſenſuū ⁊ aliorum ſimiliū.

Tertio querit. Utrum

in chriſto fuerint a natura an a voluntate id ē ſi volūtarie aſſumpſit. ¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ ſicut dicit magiſter in lr̄a. Ex alia ⁊ alia cā ſunt iſti defectꝰ in xp̄o ⁊ nobis. Jn nobis em̄ ſunt ex neceſſitate contracti: ſed in xp̄o ſunt ex volūtate aſſumpti. Et hoc pʒ ſic. Nos em̄ iſtos defectꝰ trahimus a pentibus pp̄ter legē ppagationis ⁊ pp̄ter legē cōcupiſcētie ex cuius cōcupiſcētie reatu inſunt pli: dico pp̄ter legem concupiſcētie que militat in illis membris. Nam paſſibilis generat paſſibilem ⁊ hn̄s legē ꝯcupiſcentie in mēbris generat filiū ſubiectū cōcupiſcētie ex cuius cōcupiſcētie reatu inſunt pli oēs penalitates. Et pp̄terea dicūtur iſte penalitates in nobis cōtracte q̄ſi ex cōcurſu duoꝝ tracte videlicet ppagatiōis nature ⁊ corruptionis cōcupiſcentie. Jn xp̄o aūt ſecus eſt ip̄e em̄ neutro mō fuit ppagatus nec ſm ppagationē legis naturalis: nec ſm corruptioneʒ libidinis. Sed ſpūſſanctus aduenīēs in ipſam fecūdās carnē eius ab omni feditate corruptiōis purificauit paſſibilitatē tn̄ reliquit. Ex illa aūt carne ſapientia p̄ris ſcʒ ipſe filiꝰ dei edificauit ſibi corpꝰ imaculatuʒ. Et illud corpus vniuit ſibi cū aīa rationali que quidem imunitateʒ habuit a culpa ⁊ in ſe: ⁊ in carne ꝯiūcta. Et ſicut imunitatem habuit a reatu culpe ſic ſm ordinem diuine iuſticie imunitatem habere debuiſſʒ a paſſibilitate miſerie. Qꝛ ḡ in carne illa remanſit penalitas hoc fuit ex diſpenſatiōe ipſius aſſummentē ꝯcurrēte ſimul accepta rōe illius anime rationalis q̄ in iſtāti ſue creatiōis habuit vſū cognitionis ⁊ placuit ſibi tali corpi vniri propter ſalutem generis humani. Et ſic patet ꝙ tales defectus fuerūt in chriſto non neceſſitate generationis ſed voluntate diſpenſatiōis: voluntate inquaʒ diuina p̄ueniente: ſed voluntate creata concomitante. Dico autem ipſos fuiſſe a voluntate diuina non tanq̄ꝫ affligēte de nouo ſed tanq̄ꝫ a relinquēte ⁊ acceptante cum in eius poteſtate et arbitrio eſſent defectus illos excludere. ¶ Quicunq̄ implent preceptum domini et ad intentioneʒ ſuam ⁊ in charitate merētur vitam eternam.

Quarto querit. Utrū

chriſtus habuit ignorantiam in rationali id eſt in intellectu. ¶ Notandum Qꝛ habemꝰ tres potentias vel vires in ani

ma noſtra ſcilꝫ cōcupiſcibilem iraſcibi/lem ꝛ rōnalem. Uis rationalis nō eſt niſi intellectus. Uis ꝯcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis ſunt duplices quedā ſenſitiue ꝛ organice. Alie intellectuales ꝛ nō organice. Organice ſūt q̄ habēt organa ſua iuxta cor. Unde cōcupiſcibilis habet quādam pelliculā iuxta cor q̄ dilatať qn̄ homo gaudet ſiue qn̄ hꝫ dilectationē q̄ etiā reſtringitur qn̄ triſtať ꝛ anguſtiať. Alia vis ſcꝫ iraſcibilis hꝫ vnā aliā burſaꝫ ſcꝫ pelliculam etiā iuxta cor. Duplicia aūt ſunt obiecta illarū viriū q̄dā ſunt q̄ ſunt p̄mo appetibilia ꝛ q̄daꝫ que ſunt p̄mo fugibilia: vt cibus eſt obiectū p̄mo cōueniens aiali q꞉ ſine cibo nō poteſt viuere: abſentia aūt cibi ē obiectū p̄mo diſconueniens. Alia ſunt obiecta ſcđo appetibilia ꝛ ſcđo fugibilia: vt ammouens cibum animali eſt obiectum ſcđario diſcōueniens vindicabile vero ſecūdario appetibile ꝛc. ¶ Uis aūt concupiſcibilis ꝛ iraſcibilis inq̄tum ſunt in pte intellectiua (ꝛ dicunť intellectuales ꝛ nō organice) ſunt idem cū voluntate ꝛ differūt ſolū ex pte obiectoꝝ ſcꝫ amatoꝝ vel odibilium. ¶ Notādū ꝙ ignorātia capiť tripľr ſcꝫ priuatiue ꝛ ſic ignorātia nō eſt niſi carentia ſcīe in ſubiecto apto nato. Negatiue vt lapis diciť cec⁹ ꝑ negationē. Cōtrarie vt illi q̄ volunt venire ꝑ argumenta ꝛ rationē ad cognitionē veritatis vt ſi homo negaret ꝙ hō eſt animal rōnale et de ſimilibus. ¶ Reſpondeo ꝙ ſicut nō aſſumpſit peccatum ſic nō aſſumpſit defectū ignorātie ex pte intellectus. Et ratio huius eſt: q꞉ nec ip̄m decebat nec nobis expediebat. Ipſum non decebat: q꞉ anima eius debuit eſſe deiformis et per oīa repleta luce ſapientie ꝛ rectitudine iuſticie: ignorantia auteꝫ eſt priuatio ſcientieꝗꝫ poteſt eſſe via in errorē ꝛ obliquationem a rectitudine iuſticie ac per hoc chriſto nō competebat. Nobis etiam nō expediebat ſi quos venerat redimere neſciuiſſet dirigere. Si enim ip̄e defectum ignorantie habuiſſet nos redimere neſciuiſſet dirigere etiaꝫ neſciuiſſet quia ſi cecus ceco ducatū p̄bebat ambo infoueā cadunt. Et ideo nec ipſum decebat nec nobis expediebat ꝙ talem defectum aſſumeret concedenduꝫ eſt ergo ipſum defectum ignorantie nequaꝗ̄ in ſe habuiſſe. ¶ Contra hanc reſolutioneꝫ videtur dicere apoſtolus vbi ait. Sciētia inflat ſed chriſtus ſumme ſe humiliauit. ꝯ ꝛc. ¶ Dicendum ꝙ eſt loqui de ſcientia ꝓut eſt abſꝗꝫ charitate et a charitate diuiſa vel prout charitati cōiuncta. Prout eſt a charitate diuiſa id eſt contraria ſic dicit ap̄ľs ꝙ inflat: ꝓut vero eſt charitate coniuncta: ſic nō eſt via ad inflationem: ſed potius ad rectitudinem ꝛ edificationem ꝛ humilitatem. Ex cognitiōe enim ſui ꝛ dei conſurgit perfectō humilitatis et h̄ ſcđo modo fuit in xp̄o. Uel alia ſolutio pōt dari ſcꝫ ꝙ debꝫ capi abſtractū pro concreto. Scientia id eſt ſciens occaſione accepta: non data: inflatur Xp̄s in ſua infantia habuit defectum eloquētie. ꝯ ꝛc. Uide textum.

Quīto querit. Utrum

in xp̄o fuerit paſſio triſticie paſſio que ē triſticia ꝛ eſt ꝯſtructio iraſcitiua. ¶ Nota. O. ꝛ hoīem nō ꝯtriſtari de quibus bōꝫ illō nō ē ſapiētie ſꝫ duritie. Paſſio triſticia: ꝛ dolor diſtīguūť q꞉ ſicut dolor eſt carnis ita triſticia ē ipſi⁹ animi offenſio Quia dolor ꝓprie eſt in pte ſenſitiua ſō nō eſt dolor in animabus ꝛ demonibus Triſticia aūt eſt in aīa vel in parte intellectiua ꝛ hoc loquendo ꝓprie ꝛ nō large Un̄ ſm̄ augu. xiiij. de ciuitate dei. c. xv. Dolor eſt offenſio aīe ex carne: ꝛ q̄dā ab eius paſſiōe diſſenſio. Triſticia vero eſt diſſenſio ab hijs rebus q̄ nobis nolētibꝫ accidunt. ¶ R̄ndeo abſꝗꝫ dubio ſicꝫ textus euāgelicus dicit in xp̄o fuit vera triſticia: ſumma nō tamen oīno quomodo in nob eſt. Eſt eīn q̄dam triſticia que eſt p̄ter ratiōis imperiumꝫ iſta conſurgit

ex quadā neceſſitate et ſurreptione ſicut motus pͥmi ⁊ hec cōis eſt ſapiētibus et inſipientibꝫ bonis et malis: ⁊ hec nō fuit in xpo: qꝛ diſponit ad pctm̄. Alia ē ↄtra ratiōis iudiciū rectū in qua ratio ſubijcitur ſenſualitati vt qn̄ aliquis ex triſticia vellet malū pͥximo Alia eſt triſticia q̄ eſt ſubiecta rōnis imperio ⁊ iudicio ⁊ eſt qn̄ quis triſtatur ratione dictante ⁊ ſuadente ipſum tantū et taliter ſup aliquo debere triſtari: ⁊ iſta fuit in xpo tm̄. quia de nullo triſtatus fuit: niſi ſm qd dictabat ei ratio ⁊ hoc innuitur Joh. xi. vbi dicitur ieſus infremuit ſe ſpiritu in quo oſtēditur ꝙ turbatio ⁊ triſticia rationi non pͥſidebat ſed ſubiacebat Nunꝗ tamē fuit perturbatus id eſt pfecte turbatus.

Sexto queritur. Utrū in xpo fuit paſſio vel affectio ire: ⁊ eſt cōſtructio intrāſitiua. ¶ Capit paſſio pro quadam qualitate cōſequente actum intellectus Jra pt eſſe in pte ſenſitiua ⁊ in parte itellectiua Jra in parte ſenſitiua vocat dolor. Jn pte intellectiua vocatur triſticia. ¶ Duplex eſt ira ſcꝫ per zelū de qua dicitur Jraſcimini ⁊ nolite peccare Jra enim nō ſemper ſonat in viciū ſꝫ in virtutē Scd̄o eſt ira per viciū: ⁊ eſt illa que abſorbet equitatē: vt qn̄ aliquis paratus eſt facere alteri qd nō vellet ſibi fieri ex deordinatione voluntatis. Jllo modo ſm ariſtote. ij. rethorice. Jraſci eſt appetere vindictam propter appetentem rationem: idem propter apparentem vituperationē ¶ Reſponſio ad q̄ſtionē. Notandum ꝙ quadruplex eſt ira q̄dam deteſtatōis. Alia inquietationis. Alia turbationis partis ſenſitiualis tm̄. Quarta eſt ira cōmotionis et obnubilationis partis itellectualis. Prima eſt illa qua aliquis peccatum deteſtatur pō. Jraſcimini ⁊c. Et iſta fuit in xpo imo tota trinitas fuit illo modo irata in trāſgreſſione ade. ¶ Arguit ſic. Jn quocūꝗ eſt ponere zelum vindicte eſt ponere motū ire ſed in xpo fuit zelus vindicte ſicut patꝫ eiecit emendentes ⁊ vendētes de templo ꝗ ⁊c. ¶ Reſpondent doctores antiqui ⁊ dicunt ꝙ deus iraſcitur figuratiue tm̄. Sed ſcotus dicit ꝙ vere et formaliter. ¶ De ſcd̄a ponitur tale dictum xps habuit illam in parte ſenſitiua vt pꝫ ex textu euāgelij. Habuit em̄ dolorē acerbiſſimū qꝛ tenerrimum habuit corpꝰ in quo fuit paſſus ⁊ maxime in manibꝫ ⁊ pedibꝫ in quibus maxime viget ſenſus vn̄ legit A planta pedis vſꝗ ad verticem capitis nō fuit in eo ſanitas. ¶ Jra cōmotionis fuit etiā in xpo in parte itellectiua ſm illud cepit tedere ⁊ pauere. Licet nō perturbationis et etiā qn̄ eiecit vēdētes ⁊ emētes de tēplo. ¶ Differētia eſt inter ſpiritum ⁊ aīaꝫ qꝛ ſpūs capitur pro anima intellectiua. Aīa autem capitur aliquando p anima ſenſitiua vt pꝫ in li. de ſpū ⁊ anima. ¶ Jſta cōmotio ſine turbatio q̄ dicit deflectionē rōnis ab equitate non pͥſidebat rationi ſed ſubiacebat. ¶ Jlla eſt ira obnubilatiōis q̄ excecat ⁊ obnubilat intellectū. Et iſta nunꝗ fuit in xpo ⁊ ¶ Per iſtā diſtictōeꝫ ſoluunt argumenta. Pͥa argumēta pbāt ꝙ habuit tres pͥos modos. Sꝫ nota lꝫ xps nō habuit iram deteſtationis reſpectu mali pene: qꝛ volūtarie aſſumpſit: tn̄ habuit reſpectu mali culpe: vt probāt argumenta añ oppoſitū imo tota trinitas. ¶ Jrā turbationis vel inquietationis ptis ſenſualis patiebatur inꝗtuꝫ poterat vnde Johānis. xi. Jeſus autem infremuit ſpiritu ⁊ turbauit ſeipſum in pte ſenſitiua. ¶ Cōmotionis ira etiam fuit in chriſto ſcꝫ partis intellectualis ſm illud Repleta ē malis anima mea lꝫ haberet etiā ſūmuꝫ gaudiū. Et lꝫ ↄtraria nō poſſint in eod cē naturalr pñt tn̄ eē p diuinā potētiā. Pōt etiā dici ꝙ hūit ſūmā leticiā ⁊ ſūmā triſticiā reſpectū diuerſoꝝ obiectoꝝ qꝛ ſūmā leticiā hūit ſm ptē itellectiuam ſummam triſticiā de peccatis noſtris et ingratitudine iudeoꝝ: hūit nihilominus

ſummũ gaudiũ de deo ſm ſcʒ ꝑtem intel
lectiuã: qꝛ ſm ꝑtem ſenſitiuam repletus
erat malis pene a planta pedis ⁊c̄. Ira
obnubilatiõis nunq̄ꝫ fuit in xp̄o que vo/
catur vicium.

Queritur incidentali/
ter. Utrum xp̄s habuerit timorem: Et
arguitur ꝙ nõ Scribiť em̄ prime iohis
quarto Perfecta charitas foras mittit
timorem ſed xp̄s habuit perfectiſſimam
charitatē ergo nullus videť in eo timor
fuiſſe. Item Aug. li. lxxx. triũ qõnũ. Si
gnum ꝑfectionis eſt nullus timor ſed in
chriſto fuit ſumma ꝑfectio ergo nullus
oĩno fuit in eo timor. Itē nullus timet
qđ põt effugere: ſed xp̄s cert⁹ erat oēm
penã ſe poſſe effugere ergo videť ꝙ nihil
timebat. ¶ Rñdeo dicēduʒ ꝙ timor eſt
in triplici differentia. Quidam enim eſt
gratuitus: quidam libidinoſus: ⁊ quidã
naturalis: inter vtrumq̄ꝫ medius. ¶ Ti
mor gratuitus eſt in triplici differentia
Quidã eſt timor pene: ⁊ vocatur timor
ſeruilis qꝛ habet vnum oculũ tm̄. Qui
dam ē timor offenſi: ⁊ iſte ab aliq̄bus vo
catur timor inicialis et habet duos ocu
los: qꝛ reſpicit penã ⁊ offenſam. Ali⁹ eſt
timor reuerentie: ⁊ iſte vocať timor filia/
lis. Prima ⁊ ſcđa differentia timoris nõ
fuit in chriſto ꝓ eo ꝙ ꝑfecta charitas fo/
ras mittit timorē vtrũq̄ꝫ Sed ſm tertiã
differentiã fuit in xp̄o: qꝛ ſic a ꝑfecta cha
ritate nõ expellitur ſʒ potius cõſummať
ſm illđ yſaie. xi. Replebit eũ ſpũs timo
ris domini. Et ſm illud pſ. Timor dñi
ſctũs ꝑmanet in ſeculũ ſeculi. Et per h̄
patʒ rñſio ad primũ obiectũ. ¶ Eſt etiã
alius timor libidinoſus et iſte ſimil'r eſt
in mľtiplici differentia: qꝛ q̄dã eſt timor
mundanus ⁊ alius timor humanus. Et
nullus iſtorum fuit in xp̄o nec etiã eſt in
viro perfecto. Et ſic intelligitur verbũ
Augu. ꝙ ſignũ ꝑfectiõis eſt null⁹ timor
Et ꝑ hoc pʒ ad ſcđm. ¶ Eſt iterũ tertio
timor naturalis iſte eſt in triplici drĩa.

Quidam eſt ſenſualitatis preuenientis
rationē quidã ſenſualitatis ſubiacentis
rationi. Quidaʒ vero ipſius partis ra
tionalis. Primus timor ē nature corru/
pte: ⁊ quodãmodo inordinate ſimiliter ⁊
tertius: Secundus vero eſt nature cor/
rupte ſed tamen ordinate. Quãuis er/
go fuerit in chriſto defectus paſſibilita/
tis tamen nõ fuit defectus inordinatio/
nis ⁊ vicioſitatꝭ. Et hic eſt ꝙ fuit in chri
ſto timor medio modo non primo vľ ter
tio modo. Et per hoc patet tertiũ obie/
ctum. Nota ꝙ timor naturalis non eſt a
ſpirituſancto per moduʒ gratie: qꝛ eſt a
natura: tamen poteſt ſtare cum gratia ⁊
charitate. Et ſic patet ꝙ ſunt ſeptem ti/
mores. Primus naturalis. ſecũdus mũ/
danus. tertius humanus. quartus hor/
ribilis. quintus ſeruilis. ſextus initialis
ſeptim⁹ filialis. ¶ Timor naturalis ē il
le qui oritur a natura quo quilibet na/
turaliter timet incõmoda nociua ⁊ ꝯtra
ria ſibi: in iſta diffinitiõe ſunt due parti/
cule. Prima ꝙ iſte timor oritur a natura
quo quilibet ⁊c̄. ¶ Primum correlariuʒ
Iſte timor fuit in xp̄o ſicut ⁊ vera triſti/
tia: qꝛ timuit nociua ⁊ cõtraria carni ſue
que ſcʒ paſſurus erat a iudeis ideo dice/
bat: triſtis eſt anima mea vſq̄ꝫ ad mortē.
Et niſi de⁹ ⁊ diuinitas preſeruaſſʒ eum
fuiſſet mortu⁹. ¶ Scđm correlariũ iſte
timor nõ eſt vicioſus qꝛ nõ fuiſſet in xp̄o
ſi fuiſſet vicioſus. ¶ Tertium correlari/
um Iſte timor non eſt meritorius de ſe
vite eterne: quia nullus poteſt mereri ex
puris naturalibus quia meritum ortuʒ
habet a charitate ⁊ nõ a natura ſicut iſte
timor oritur a natura. ¶ Scđs timor ē
mũdan⁹ q̄ naſcitur a concupiſcentia in/
ordinata bonorum temporalium ⁊ dici
tur timor mundanus ſciliʒ quo aliquis
mallet offendere deum mortaliter q̄ꝫ ꝑ/
dere bona temporalia. In iſta deſcripti/
one etiam due particule ſunt: prima quo
aliq̄s ⁊c̄. ſcđa bona tēpalia qꝛ iſte timor
reſpiciť bõa tꝑalia. ¶ Timor hũan⁹ ē ille

quo intantū ſe diligit aliquis: vt vellet deum offendere mortaliter. quam pati mortem vel aliquā grauem infirmitatē. In iſta deſcriptiōe ſunt due particle. Pria eſt quo ſe diligit aliqs inordiate. ¶ Cor. primū. Ille timor naſcitur a cōcupiſcentia inordinata ſui. Omnis eñ timor pcedit ex amore. Quattuor eñ ſunt diligenda ex charitate poſt deū: primo anima propria. ſcdo anima primi. tertio corpus proprium et quarto corpus primi. Quare eſt quod ego timeo īfirmitates corpis et mortem: qz diligo corpus meum. Scda particula quo aliquis vellet offendere deū mortaliter quam pati mortem vel aliam grauem infirmitatem pz qz Omne nolle pſupponit velle z amor cōcupiſcētie pſupponit amorem amicitie. Exemplū de iſto timore: vt qs minaret alicui: niſi fornicaret occideret eū. Si ille eligeret fornicari quam euadere mortē peccaret mortaliter. Deberem magis velle quod deus annihilaret oēm creaturā ſub eo quam ipſum offendere mortaliter qz p nulla re mūdi peccandū eſt. Timor iſte phibetur a xpo in euangelio ibi. Nolite timere eos q occidunt corpus zc. eſt preceptū (ſm glo.) ſed potius eum timete zc. eſt exhortatio Ibi phibetur timor mūdanus expreſſe z p pſequens prohibetur timor humanus qz bona temporalia ſunt minima bona. ¶ Scdm correlariū. Iſti ambo timores ſunt culpabiles z vicioſi ſp et nūquam ſunt meritorij. ¶ Tertium correlariū. Iſti duo timores nūquam fuerunt in xpo patet qz nullum viciū fuit in xpo. ¶ Quartus timor ſcz horribilis eſt quo qs timet cū magna pfuſione z turbatōe maior ne pena ſibi īfligatur a deo p pctis a ſe cōmiſſis a quibus tñ nō vult ceſſare ſed in ipſis pmanet obſtinatus: z iſte timor eſt in hominibus obſtinatis damnatis z demonibus vt pz p iacobū demones credūt z cōtremiſcūt ſcz timore horribili: et timore ſeruili. Scdm illud ſapientie. v. Videntes turbabūtur timore horribili. Ideo eſt ſemper cum confuſione z turbatione ¶ Correlariū primū Demones nec habēt fidem informē: qz bene credunt qd deus eſt omnipotens z ſciunt qd deus poſſet eis infligere maiorem penam quam habent et ideo timent timore horribili ne deus eis infligat. Unde etiam damnati et demones valde timent diem iudicij: qz tūc recipient maiorem penam quam nunc habebant. ¶ Correlariū. ij. Iſta eſt heretica quod timor ſeruilis eſt in damnatis. ſz bñ horribilis timor. Reperitur etiam in hominibus viatoribus deſpatis: vt in cayn q ſemper fuit timidus et timebat ſemp ne deus fligeret maiorem penam qz occiderat fratrē ſuum Iudas etiam timebat ne deus puniret eum acriter ideo ſe ſuſpēdit. ¶ Correlariū. iij. Et timor horribilis de ſe non eſt vicioſus nec meritorius ſed pprie penalis qz continue timet iſto timore in penam peccatorum ſuorū z ideo nō fuit in xpo iſte timor. ¶ Quintus timor in ordine dicitur ſeruilis. Et ē ſm auguſtinum quo quis timet penam gehennam: z quo quis continet ſe a peccato et a vicijs: quo etiam preſentiam iudicis z penas pro peccatis ab ipſo infligendas metuit. Ad veritatem copulatiue requiritur vtraque pars eſſe vera. Ideo auguſtinus facit copulatiuam in diffinitione iſta Impoſſibile eſt timorem ſeruilē eſſe in demonibus z damnatis. qz impoſſibile eſt quod ceſſant a peccatis z hoc intelligitur de potentia ordinata: qz qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. ¶ Nota quod de ratione iſtius timoris ſunt duo ſcz timere penam gehēnam. Et ſcdo quo quis continet ſe zc. Ideo peccatores qui audiūt pdicare penas inferni z nō ceſſant a vicijs z pctis non habent hunc timorem. Iſte timor eſt preparatorius ad grām ideo facit ceſſare a pctis pz. Initiū ſapiētie timor domini. lz hec auctoritas poſſit intelligi de timore initiali. Exemplū de acu q penetrat pānum. ſed nūquam remanet in panno qz iſte timor īducit gratiā in anima

ſicut acus filū in pannū. Tertia pticu/la quo pūiaz iudicis ꝛc. Non tñ propter penas infligendas in iudice:ſed ipm iu/dicem timet ille q ſeruilem timoꝛē habꝫ ¶ Coꝛrelarium pꝛimū. Timoꝛ ſeruilis nō eſt in btis vt pꝫ per diffinitionē hui⁹ timoꝛis:qꝛ pfecta charitas foꝛas mittit timoꝛem. ¶ Scđm coꝛrelariū. Nec fuit in xpo lꝫ nō ſit culpabilis:ſed virtuoſus et bonus ſed inſufficiēs. ¶ Tertiū coꝛre lariū. Nec etiā eſt in viatoꝛibus pfectis iuſtis ꝛ ſctis qꝛ timēt deū ſicut pꝛēꝫ ꝛ nō pꝛopter penā infligēdā. ¶ Quartū coꝛ/relariū. Timoꝛ ſeruilis nec eſt in pctōꝛi bus obſtinatis ꝛ pmanētib⁹ volūtarie in pctis ſuis. Iſtud pbaꝛ p ſcđaꝫ ptē copu/latiue diffinitiōis timoꝛis fuit. ¶ Qui/tū coꝛrelariū Nō pōt eſſe in dānatꝭ ꝛ de monibus qꝛ ꝙtumcūꝙ timeāt demones nūꝙ tñ ceſſant a pctis:ꝛ iſte eſt monocu lus:ꝛ ideo impfec us. ¶ Sextū coꝛrela/rium Timoꝛ ſeruilis eſt bonus moralit ſiue virtuoſusꝛ laudabilis. ¶ Septimū timoꝛ ſeruilis eſt bonus et vtilis vt dicit auguſtinus.xxxiiij. diſt.infra. ¶ Octa/uum coꝛrelariū Multū repꝛehēſibiliter et vituꝑabiliter pdicaꝛ in ecclīa ſctā dei timoꝛē ſeruilē eſſe vanū ꝛ inutilē. ¶ Sex-tus timoꝛ eſt initialis. Et eſt ille q ſuc/cedit timoꝛi ſeruili qꝛ eſt virtuoſioꝛ ꝛ eſt quo qs timet peccare ptim pꝑter penaꝫ partim pꝑter dei amoꝛē ſiue amoꝛe iuſti cie quo etiam timetur iuſticia gehēne:lꝫ minus pꝛincipaliter. Sed p hūc timoꝛē timeꝛ deus pꝛincipaliter. ¶ Pꝛopō pꝛīa Iſte timoꝛ videlicet inicialis ſtat cū cha ritate nec foꝛas mittitur. ¶ Pꝛopō ſcđa Iſte timoꝛ nō fuit ī xpo qꝛ reſpicit penā in pte nec etiā eſt in btis ſtat tñ in nouiꝛ cōuerſis ꝛ nouiter iuſtificatis. Uñ notā dū. Qꝛ duplex eſt initiū ſcilꝫ extrinſecū ꝛ itrinſecū Initiū extrinſecū ē ipe timoꝛ ſeruilis.initiū ꝟo itriſecū eſt timoꝛ initi/alis ꝛ manet in ſeculū ſecli. ¶ Septim⁹ timoꝛ eſt filialis quo quis ſolūmodo ex amoꝛe ꝛ charitate timet offendere deuꝫ et ſepari adeo. Non eſt ibi intuitus pe/ne ſed ſolū amoꝛis. Et iſte timoꝛ fuit in xpo qꝛ virtuoſiſſimus eſt ꝛ optimus. Et dicitur filialis qꝛ bti timent ſepari id eſt nunꝙ vellent pꝛo quacūꝙ re mundi ſe/parari ab eo vel id eſt non volunt ſed ſci unt tamen ꝙ nūꝙ poſſunt eum offende/re ꝛ per cōſequens nec ſepari ab eo ergo timoꝛ ſeruilis bonus: initialis melioꝛ:fi lialis optimus.

Circa diſtinctionem ſextādecimā queritur pꝛimo. Utrū in xpo fuerit vera paſſio doloꝛis. Notan dum p declaratiōe iſtius termini doloꝛ Qꝛ doloꝛ verus eſt paſſio potētie ſenſi/tiue ſeu appetitus ſenſitiui:cauſatus ex leſione carnis ſenſitiue ꝛ ex pceptōe eiuſ dem leſionis. Paſſio ponitur loco gene/ris:potētie ſenſitiue poniꝛ ad driam tri/ſticie ſtricte capte. Coꝛrelarium. Homi nes peccatoꝛes poſt iudiciū maioꝛes paſ ſiones habebunt extenſiue quam lucifer et demones ceteri:qꝛ erunt dānati in coꝛ poꝛe ꝛ anima:ꝛ patieñtur in illis: Demo nes autem non habebunt doloꝛē ſenſiti/uū:habebūt tñ foꝛte maioꝛem triſticiam in anima ꝙ ipſi damnati. ¶ Secunduꝫ coꝛrelarium Anima damnata poſt dieꝫ iudicij plures paſſiōes ſuſtinebit ꝙ nūc quando non habet coꝛpus ſibi vnitum ¶ Reſpondeo ad queſtionem. Qꝛ abſ/ꝙ dubio ſicut euangelium dicit:ꝛ fides catholica ſentit: Uera doloꝛis paſſio fu it in xpo. In ipſo enim fuit caro paſſibi/lis ꝛ perfoꝛabilis:fuit etiam virtus ſen/tiendi ſm quam anima compatitur coꝛ/poꝛi leſo quoniam ergo hec duo verum doloꝛem faciunt ſcꝫ vera leſio ꝛ verus le ſionis ſenſus et hec duo vere fuerunt in chꝛiſto:indubitanter ergo tenenduꝫ eſt ꝙ in chꝛiſto fuit vera paſſio doloꝛis. Nā ſi aliquis aliter dicat ſm ꝙ antiqui here

tici dicunt incidit in errorem antiquum
ſaracenorum qui dicunt ꝙ chriſtus et ſi
videretur pati ⁊ dolere non tamen vera/
citer habuit dolorem ⁊ paſſionis ſenſum
Is non ſolum euacuat fidem xp̄i ⁊ chri/
ſti euangelium:ſed etiam euacuat redē/
ptionē noſtram:⁊ xp̄m dicit nō eſſe chri
ſtum Dum eñ dicit ipſum chriſtuꝫ non
fuiſſe veraciter paſſum dicit ipſum non
ſatiſfeciſſe ac per hoc genus humanum
non eſſe redemptū. Dum vero dicit ip̄m
ſimulaſſe pati. dicit ipſum eſſe mēdacem
et ita nec mediatorem ſꝫ potius decepto
rem. Et propterea qui dicunt chriſtum
non veraciter doluiſſe vel paſſum fuiſſe
etſi videantur exterius ipſum honorare
ſm̄ tamen veritatem blaſphemant ip̄m
impiiſſime. Unde yſa. liij. vidimus eum
nouiſſimum virorū ſcilicet in paſſionib⁹
virum dolorum et ſcientem infirmita/
tem. Itē in pſona chriſti dicitur in pſ̄.
xxi. Ego ſum pauper ⁊ dolēs. Sed chri
ſtus vere fuit pauper et mendicus tem/
poraliter ergo vero dolore fuit afflictus
¶ Item ſatiſfactio facta eſt per penam
doloris ſed chriſtus veraciter ſatiſfecit:
quia languores ipſe tulit et dolores no/
ſtres ipſe portauit ergo veraciter doluit
¶ Item aut vere patiebatur et dolebat
aut non. Si vere ſic habeo propoſitum
Si non vere patiebatur ⁊ videbatur pa
ti ergo ſeducebat oculos ſpectantiuꝫ in
ſua paſſione. Pari ratione ⁊ in qualibet
alia ſua operatione:et ſi hoc:totum euā/
gelium eſt mendacium:⁊ eius mirabilia
falſa:et fides chriſtiana inanis ꝑ opera.
Si ergo hm̄oi et erronea ſunt et falſa
reſtat ⁊c̄. Ubi eſt fortitudo abſcondita
eius ante faciem eius ibit mors Augu/
ſtinus. xiiij. de ciuitate dei dicit ꝙ dolor
eſt diſſenſus ab his rebus que nobis no/
lentibus accidunt. Nota ꝙ chriſtus in
paſſione ſua non exercuit miracula po/
tentie ſed potius eſt vſus armis pati/
entie.

Scd̄o queritur. Utrū

in chriſto fuerit dolor acerbiſſim⁹. ¶ Di
cendum ꝙ dolor paſſionis chriſti inter
ceteros dolores ⁊ paſſiones fuit acerbiſ/
ſimus ⁊ acutiſſimus vnde trenorꝫ. iij. O
vos omnes (tam preſentes ꝙ̄ futuri) q̄
tranſitis per viam attendite et videte ſi
eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus. Et h̄
dicitur in perſona chriſti ergo videtur
ꝙ nullus dolor alius habeat ei equari.
Item omēs fluctus induxiſti ſuper me.
Unde ſi omnes pene et triſticie omni/
um martyrum eſſent de vno latere ⁊ pe/
ne quas chriſtus paſſus eſt de alio late/
re, pene chriſti ſuperarent omnes illas
non quantum ad formalitatem vel mul
titudinem varietatum: quia non ſuſti/
nuit omnia genera tormentorum que
martyres ſuſtinuerunt:ſed quantuꝫ ad
equiualentiam ⁊ acerbitatem. Ideo di/
cit Induxiſti ſuper me omnes fluct⁹ tu/
os. Et hoc patet ſi illa conſiderētur que
doloris paſſionem acerbiorem reddunt
hec ſunt tria ſcilicet. Cauſa paſſionis:
modus patiendi:conditio patientꝭ. Si
primo conſideretur cauſa ob quam chri
ſtus paſſus eſt tunc fuit in eo doloris af/
flictio magna non enim patiebatur pro
culpa propria immo pro aliena:non pro
amicis tantum ſed etiam pro inimicis:
et etiam pro hijs quos videbat ingratos
Si autem conſideretur modus patien/
di fuit in eo paſſio dolorꝭ acerbior. Tū
propter generalitateꝫ quia in omnibus
membris affligebatur tum etiā propter
continuitatem:quia ſuſpendiuꝫ eius cō
tinuebatur. Et claui adeo affligebant
pendentē ſicut afflixerūt quādo manus
eius ⁊ pedes confodiebantur in quibus
maxima erat afflictio:propter neruos ⁊
muſculos ibidem concurrentes in quib⁹
p̄cipue viget ſenſus. D꞉ ꝙ claui erāt ob
tuſi:vel ad min⁹ parū acuti: Beda dic̄ ꝙ
fuerūt q̄ttuor claui tū plꝰes alij ⁊ fere oēs

dicunt ꝙ poſuerunt pedem ſuper pedez et ſic ſunt tres claui: O duriſſima crux: O duriſſimi claui: O q̃to dolore afficiebatur illa ſcā mr̄ videndo filiū ita doloroſe pati. Dicitur cōiter ꝙ mortua fuiſſet niſi deus preſeruaſſet eam miraculoſe. Si autem conſiderct qualitas ſiue cōditio patientis: maxima erat afflictio propter maximaz teneritatem cōplexionis ꝛ propter ſenſus viuacitatez. Unde q2 nullus potuit ei equari nec equalitate cōplexiōis nec viuacitate ſenſus iō dolor illius oīm dolorꝫ fuit acutiſſim9. Et ideo rationes que hoc oſtendunt concedamus ꝛ ei grās quātas poſſumus ꝛ ſupra quā poſſumus referamus ſi quo mō donet nobis vt tam grauiter patienti cōpatiamur. ¶ Notandum ꝙ iſte ſuperlatiuus accutiſſimus dupliciter habet exponi. Uno modo negatiue vt dolor xp̄i fuit acut9 ꝛ null9 eo acutior. Alio modo affirmatiue vt dolor xp̄i fuit acutus ꝛ oī alio acutior. ¶ Ad penultimū argumētū Acerbitas pene nō tm̄ penſat ex parte agentis q̃tum ex pte patientis. Act9 em̄ actiuorū eſt in patiente diſpoſito in ſcdo de anima. Et q2 qualitas complexionalis in xp̄o reddebat ipm ad maiorē dolorem diſpoſitum ideo bene cōcedo ꝙ clauus ferreus in vna manu vl' duobus pedibus multo plus incōpabiliter afflixit xp̄m q̃ ignis ſanctum laurentiū ſuo martyrio ꝛc.

Tertio querit. Utrum

xp̄s neceſſitatem aſſumpſerit patiendi. ¶ Sciendum ꝙ duplex eſt neceſſitas q̃dam ꝯñtis alia ꝯñe. Prima eſt qñ aliq ppoſitio in ſe eſt neceſſaria. et ſic neceſſaria qđ nō poteſt eē falſa. Ut ppoſitiōes in materia naturali vt de quolibz eſſe vl' non ꝛc. Et ſic dico ꝙ non neceſſe habuit pati xp̄s hac neceſſitate abſoluta q2 potuiſſet deus redimere aliter gen9 humanum licet non eſſet aliquis alius modus conuenientior. Potuiſſꝫ enim creare hominem ſi voluiſſet ꝛc. et ſi ille mortuus fuiſſet ꝛ ſctā trinitas acceptum habuiſſet illū genus humanum redemptū fuiſſet. Oportebat pati xp̄m nō ſimpliciter ſed ſuppoſita volūtate diuina. Uñ duplex eſt neceſſitas vna abſoluta alia eſt conditionata. Alia eſt neceſſitas ꝯñe que eſt quādo aliqua ꝯña eſt neceſſaria ſiue antecedens ꝛ ꝯñs ſint neceſſaria ſiue nō ſiue ſit vera ſiue falſa: ſiue ipoſſibil' Et iſta vocat ꝯditionata ꝛ ſic dico ꝙ ſuppoſita voluntate diuina neceſſe fuit chriſtum pati. ¶ Xp̄s aſſumpſit iſtū defectū qui eſt neceſſitatis patiendi. Quātum em̄ erat de lege nature corp9 illud erat reſolubile ꝛ mortale ꝛ niſi fuiſſet ꝯſeruatum miraculoſe aliquādo ſenio defeciſſꝫ Similiter dicendū de adam ſi diu ſupuixiſſet tandē mortuus fuiſſet niſi deus preſeruaſſet ſi tamen permanſiſſet deus tranſtuliſſet eū ante mortem. Ex quo pꝫ ꝙ mors eſt quodāmodo naturalis: ꝛ naturaliter cōſequitur corpus noſtrum cū ſit ꝯpoſitū ex cōtrarijs elementis. ¶ Attendendum eſt tñ ꝙ nō oīmodo fuit neceſſitas patiendi in xp̄o p quem moduz eſt in nobis ſꝫ quodāmodo ſic quodammodo alite. rhabet em̄ neceſſitas patiendi compari ad tria videlicet ad cām ad ſubiectum ad virtutē corpis regitiuam Si cōſiderct per opationem ad cām ſic eſt in nob ex duplici cā. videlicꝫ propt feditatem corruptiōis culpabil' ꝛ pꝑter q̄litatez naturalis cōpoſitionis Ideo em̄ habemus neceſſitatē ad patiendū q2 reatum originalis pcti contrahimus ꝛ q2 ex contrarijs agentib9 ꝛ patientib9 ꝯſtituti ſum9 ita ꝙ cōtinua in corpe nr̄e ſit reſolutio. Xp̄s aūt neceſſitatez habuit ex altera cā. Paſſibilis em̄ fuit nō propter reatum peccati originalis ſꝫ pꝑter modū talis cōpoſitionis. Similiter p compationem ad ſubiectum. Alio modo eſt neceſſitas patiēdi in xp̄o ꝛ in nobis. In nobis em̄ eſt neceſſitas patiēdi ſiue p comparatione ad naturaz. In xp̄o aūt neceſ

tas erat ad patiendū non ꝑ cōpationez
ad ꝑſonā:q2 nllā poterat aſtringi neceſ/
ſitate q2 oia erant ei ſubiecta:ſed ꝑ com
parationē ad naturā aſſumptā. Simili
ter ꝑ cōpationē ad virtutē regitiuā. alit
eſt in nobis neceſſitas patiēdi ꝙ̄ in xp̄o.
Eſt eñ in nobis virtus regitiua ex par
te nature ⁊ ex ꝑte volūtatꝫ regitiue ⁊ re
ſpectu vtriuſqꝫ ē neceſſitas patiēdi i no/
bis. Eteni nec natura nec volūtas pōt i
nobis paſſionē cohibere|:patimur enim
nolum⁹ velimus. In xp̄o aūt neceſſitas
fuit reſpectu virtutis natural' ſed nō re/
ſpectu volūtatis nihil eñ inuitus ſuſti/
nuit nec ſuſtinere potuit:q2 non meruit
Et ſic pꝫ ꝙ neceſſitas patiēdi aſſumpta
fuit a xp̄o ⁊ in xp̄o fuit ꝑ aſſumptionem
tñ nō eodē modo vl' eo modo ꝙ in nobis
eſt per cōtractionē. Jō xp̄s q̄ſi medium
tenet int̄ ſtatū nat̄e lapſe ⁊ nat̄e iſtitute
Nam in nob̄ natura ⁊ volūtas paſſioni
ſubeſt. In Adam natura ⁊ voluntas paſ
ſioni preerat. In chriſto vo paſſioni ſub
erat natura ſed p̄erat voluntas.

Querit̄ quarto. Utrū

xp̄s paſſus fuerit ſm rōnē:an tm̄ ſm ſen
ſualitatē. ¶ Notandū ꝙ tres ſūt partes
in aīa noſtra. Uegetatiua. Senſitiua.
⁊ rōnalis. Prima pars non ē ſuſceptiua
doloris vel gaudij proprie loquendo. et
habet tres ꝑtes. generationē:augmēta/
tionē:⁊ nutritionē. Iſte ꝑtes aīe non di/
cunt̄ partes quātitatiue ſed virtuales.
¶ Alia ꝑs aīme nr̄e ē ſenſitiua ⁊ iſta ē ca
pax doloris Et habet decē partes. ſ. qn
qꝫ ſenſus interiores ⁊ qnqꝫ exteriores. et
quilibet ſenſus apt⁹ nat⁹ ē pati. Et ꝗli
quilibet ſenſus hꝫ duas potentias ꝑtia/
les. Una dicit̄ apprehenſiua ⁊ cognitia.
Et alia dr̄ appetitiua: ꝑ p̄mā ſenſus ha/
bet iudicare de ſuis obiectis:ꝑ ſecūdaꝫ
autē appetit vel ꝓſequit̄ obiectū| qđ ſibi
potētia apprehenſiua p̄ntat vt couenieñs
Obiectū aūt dr̄ ꝯueniens ſenſui ad qđ
potētia appetitiua inclinat̄ naturalr̄ tā/
ꝙ ad ſuū ꝑfectiſſimū extrinſecū:ꝑ potē
tiā etiā appetitiuam ſenſus refugit obie/
ctum ſibi diſcōuenieñs ſm iudiciū appre/
henſiue potentie. Dicit̄ vero obiectum
diſcōuenieñs; a quo, appetitus naturalit̄
reſilit tāqꝫ a ſuo corruptiuo extrinſeco:
in cuius p̄ntia ſenſus dolet ⁊ triſtat̄ ſuo
modo ſicut delectat̄ in p̄ntia ſui obiecti
ꝯuenientꝫ. Et ſic in hoīe ſunt due poten
tie ſenſitiue ꝑtiales: vt patet. Uñ Auicē
na dicit ꝙ delectatio ē ꝯiunctio cuiuſli/
bet ꝟtutis cum ꝯuenienti ⁊ ē ibi p̄dica/
tio cauſalis. Et eſt ſenſus ꝙ delectatio
cauſatur vel ſequit̄ ad ꝯiunctionem vir/
tutis cū ꝯuenienti ſuo. Et bñ dicit cu/
iuſlibet virtutis:q2 in qualibet potentia
vt dictū ē ſunt due potentie ꝑtiales:cuꝫ
potētia appetitiua. Propoſitio. Omēs
ſenſus xp̄i interiores ⁊ exteriores patie/
bant̄ in ſua paſſione dolorē etiā acerbiſ/
ſimū. De tactu nō ē dubiū:qui tact⁹ ex/
tendit̄ ꝑ totum corpus ad modū retis
vt ſi aliquis eēt indutus aliquo rheti et
vbiqꝫ corꝑis paſſus ē dolorē acerbiſſimū
q2ia ipi tactui in xp̄o fuit ꝯiunctū obie
ctum diſcōuenientiſſimū ⁊ corruptiuuꝫ
etiam ſm omnē ꝑtē ſui. Senſus audit⁹
paſſus ē audiendo clamores iudeoꝝ ⁊c̄.
Senſus olfactus in fetore ſputorum:⁊
loci fetore vbi crucifixus ē. Guſt⁹ in po
tu fellis ⁊ aceti. Uiſus in videndo ſuos
inimicos crudeliſſime in eum ſtridentes
dentibus ⁊ crucē ⁊ clauos ⁊ p̄parationes
ad ipm̄ crucifigendū. Senſus ꝯmunis
qui iudicat de differētijs obiectiuorum
paſſus eſt in agonia ſicut in orto. ⁊c̄.
¶ Pars intellectiua q̄ eſt in homine: eſt
anima cōtinens duas potentias ſcꝫ co/
gnitiuā ⁊ appetitiuā. Et eſt paſſibil' ſm
appetitiuā potentiā ſolum ⁊ nō ſm potē
tiam apprehenſiuā vt apprehenſiua ē: vt
eſt de ſenſibus:⁊ ſic capit̄ i textu rō pro
ꝑte intellectiua. vt ꝯtinet duas poten/
tias. ¶ Rñdeo ad q̄ōnem. Sciendꝫ ꝙ
ſicē dic Aug⁹ in lib. de ciui. dei. lib. xiiij.
⁊ cap̄. xv. Duplex ē dolor. Unus qui eſt

anime ſm ſe qui ꝓprie loquẽdo dr triſticia. Ali⁹ qui ineſt aie ex carne. Utrũqꝫ dolorem conſtat certiſſime fuiſſe in anima xpi. De primo nõ ẽ dubiũ. ¶ Cõpaſſus ẽ enim et doluit ꝓ peccatis noſtris: ꝛ iſte dolor in voluntate rõnali erat procedẽs ex cõſideratiõe intellectiua rõnis. vicꝫ ex recognitione pctõꝝ noſtroꝝ que nolebat eē ꝛ ex hoc triſtabaꝛ. Dolor tñ ꝓprie ẽ in pte ſenſitiua qui ẽ offenſio aie ex carne. Aia eñ qꝛ ꝯiungiꝛ corpori tanqꝫ pfectio ſuo pfectibili inclinaꝛ naturaliter ad ipm corpus ratione familiaritatis quã habet aia ad carnẽ: ꝛ ex hac familiaritate aia nata ẽ ꝯdelectari ꝛ compati pti ſenſitiue: ꝛ iõ quãdo ſenſualitaſ delectaꝛ i pñtia ſui obiecti ꝯueniẽtꝭ anima delectaꝛ ꝛ ꝯgaudet ꝛ ecõuerſo de triſticia. ¶ Nota ꝙ in paſſione vł tpe paſſionis triſtabatur xpus de pctis Ade ꝛ Eue Dauid manaſſe ꝛ de caſu ſuoꝝ diſcipuloꝝ: ꝛ de pctis cuiuſlibet noſtrũ: et oĩm maxime electoꝝ que clariſſime cognoſcebat ꝛ deteſtabaꝛ tanqꝫ obiecta ſibi diſcõuenientia ꝛ dei offenſiua ꝛ magꝭ triſtabaꝛ de iſtis qꝫ de penis quas ſufferebat. Uoluntas eñ appetit naturaliter ꝛ tendit ad deũ vt ad ſummũ bonũ: tanqꝫ ad locũ ſibi cõuenientẽ: in quo ſicẽ lapis in centro quieſcit: vł leue ſimplr ſurſum: nec erit vnqꝫ voluntas quieta niſi ad illud ꝑueniat: ꝛ ſic de⁹ ẽ primũ amabile ꝛ primũ obiectũ volũtatis. Eſt eñ deus ſũmũ bonũ honeſtũ ꝛ ſummũ comodum ꝛ delectabile. Uoluntas ẜ ſm affectionẽ iuſticie inclinaꝛ ad deum inqꝫ tum ẽ bonũ honeſtũ qđ eſt ꝓpť ſe appetendũ ſm affectionẽ cõmodi inclinaꝛ ad deum tanqꝫ in ſummũ bonũ vtile et delectabile. Sic etiã mlta alia obiecta voluntati cõuenientia vt ſunt proximi: ꝛ ea que ſunt ad ipm ordinata. Sũmuꝫ diſcõueniens voluntati ꝛ pcipuũ ẽ peccatũ ꝛ ẽ ſummũ malũ inhoneſtum ꝛ incomodum ꝛ turpe ꝛ ab hoc obiecto naturaliter ipa voluntas exſe ꝛ ex ſua natura reſilit: ipm odit: ꝛ fugit. Et ſi aliquĩ peruerſi homines appetant ꝛ ament peccatum: ipi proijciunt illud nobiliſſimuꝫ iocale noſtre voluntatis: in turpitudinẽ peccati vt in foueam vł vt in ſtercus viliſſimũ: ꝛ hoc ꝑ deliberationem male voluntatis Sicut ergo anima chriſti ſumme deũ amabat: ita ſumme odiebat peccatum: ꝛ preteritum preſens ꝛ futurum Et illa videbat eſſe poſita et ponenda: ꝛ hoc nolebat: ideo triſtabatur ſumme quantũ ſcilicet odiebat ipm peccatum. Sicut ergo ſumme deum diligebat: et in hoc amore ſumme delectabatur: ita ſumme odiebat peccatum: ꝛ in hoc ſummo odio triſtabatur Ideo chriſt⁹ i cruce ſuſpenſus maiorem incompabiliť patiebatur in mente triſticiam de peccatꝭ noſtris qꝫ pateretur dolorem inſenſualitate. Et ſi dicas ꝙ hoc videtur incõueniens: quia dictum eſt ꝙ in ſenſualitate chriſti fuit acerbiſſimus dolor ꝛ tantus quanti erat ipa ſenſualitas capax. Si ergo fuit acerbiſſimus videtur ꝙ nõ potuerit eē in mente maior triſticia ratiõe peccatorum noſtrorũ qꝫ habuit ex dolore ſenſualitatis. Dicendũ ꝙ ſunt diuerſe ſpecies ideo non compabiles. Si eñ deus faceret vnã albedinem in ſummo: ꝛ vnam nigredinẽ etiam in ſummo adhuc albedo incompabiliter excederet nigredinem: quia ſunt diuerſe ſpecies ꝛ albedo ex tota ſua ſpecie eſt perfectior nigredine. Similiter poſſet dicꝭ de homine ꝛ econuerſo ꝛc̃. Sic iſte due triſticie in mente chriſti vna de peccatis alia de dolore ſui corporis: ſunt de diuerſis obiectis. Ideo ſaluator cum lachrymatur in cruce non profecto de ſuo dolore lachrymatur principaliter: ſed de peccatis noſtris ꝛ noſtra ingratitudine: ſũmũ tamen dolorem ſuſtinebat in corpore: Ideo dicebat hely hely ꝛc̃. Unde ad Heb. v. Qui in diebus carnis ſue preces ſupplicationeſqꝫ ad eum qui poſſet illum ſaluum facere a morte cum clamo

te valido ⁊ lachrymis offerens exaudi/
tus ē pro ſua reuerentia Non ita clama
uit cum dixit. In manus. ⁊c. Uñ Am/
broſius. Doles domine non tua ſ; mea
vulnera. Et probabiliter dici poteſt ꝙ
cum moreretur clamans fortiſſime hec
dixit. Sanctiſſime pater hanc oblatio/
nem paſſionis triſticiarum: dolorum et
anguſtiarum pro ſalute omnium electo
ruꝫ digneris acceptare ⁊c. ⁊ ibi fuit miſ/
ſa celebrata ſolenniſſima ⁊ toti trinitati
acceptiſſima ſed doloriſſima in qua pon
tifex noſter chriſtus obtulit ſemetipſuꝫ
in ſacrificium ſuper altare crucis ꝓ pec/
catis noſtris delendis ⁊ bonis merito/
rijs acquirendis: ita ꝙ merito illius paſ
ſionis beatiſſime: omnia peccata que re
mittuntur delentur: ⁊ omnia bona gra/
tuita hominibus dantur: qecunq; dan
tur: nec alicui vnꝙ deus contulit aliqđ
bonum nec conferet quod nō procedat
ab iſto fonte. Ideo ſi vis a deo aliquaꝫ
obtinere gratiam in illo fonte haurias:
ibi cōtinua meditatione inhabita. ſi vis
proficere in vita. Unde Bernhardus.
Dolores ⁊ labores chriſti ⁊ oīa tormē/
ta que pro nobis ſuſtinuit meditari di/
xi ſapientiam. Hec me in aduerſis eri/
gunt in proſperis reprimūt: ⁊ inter icō
moda triſtiaq; huius vite via regia ince
denti tutum vtrobiq; prebent ducatuꝫ.
Hec mea philoſophia chriſtum cogno/
ſcere ⁊ hunc crucifixum. ¶ De alio autē
dolore qui ineſt anime ex carne non eſt
vſq;quaq; euidens. Diſtinguūt eīm ma/
giſtri noſtri cōmuniter: Iſtam tamē di/
ſtinctionem impugnat doctor ſubtilis
nec ē opinio iſtius doctoris. Ideo war/
lion male aſſignat. ¶ Diſtinctio ergo ta
lis ē. Rō habet dupliciter conſiderari:
videlicet vt ratio: ⁊ vt natura. Paruuli
habent rationem vt natura: ⁊ nō vt ra/
tio: quia non habent vſum rationis: nec
poſſunt habere ꝙdiu ſunt in etate incō/
petenti. Ideo dormientes habēt ratio/
nē vt ratio eſt. Si conſideretur ratio vt
ratio: ſic paſſiones que ei attribuuntur
ſunt conſequentes eam ⁊ ꝓpam delibera
tionē. Et hoc modo aīma chriſti corpo
ri patienti nō compatiebatur: imo mul/
tum gaudebat ⁊ congratulabatur. Ue/
hementer enim placebat ei pati pro ſa/
luti generis humani. Si autēꝫ conſide/
retur ratio vt natura: ſic cuꝫ habeat na
turalem appetitum ⁊ inclinationem ad
corpus: vt pote perfectio ad perfectibi/
le: patitur corpore patiente. Anima enī
rōnalis non tm̄ ē perfectio corporis hu/
mani ſm potentias ſenſibiles cum cor/
pus humanum ſit ordinatum ad nobi/
liorem perfectionem ꝙ̄ ſit corpus bru/
tale ſed ſm ſe totam: hoc ē ſm completā
ſue eſſentie vt ſuarum potentiarum vni
uerſitatem ē corporis perfectio ⁊ habet
ad ipm naturalem appetitum ⁊ inclina/
tionem et cōiunctionem ac per hoc dele
ctationem ⁊ compaſſionem. Conceden
dum ē ergo ꝙ anima xp̄i compaſſa fuit
ſm rationem ſm ꝙ cōſideratur ratio vt
natura cum paſſio corporis fuerit acer/
biſſima ſicut oſtenſum ē ſupra. ¶ Sed ꝯ
nihil idem ſm idē de codē gaudet ⁊ con
triſtatur: ſed a nīa xp̄i ſm rōneꝫ gaude/
bat de doloribꝫ ⁊ paſſiōibꝫ ꝙs corpꝰ ꝑfe/
rebat: ḡ patiēte corpe non patiebat aīa
nec affligebatur. ¶ Rñſio dicendum ꝙ
nihil īpedit ꝙ rō de aliꝗ gaudeat vt rō
⁊ ꝯtriſtet vt natura; ꝓ eo ꝙ aliqđ ꝑt re/
pugnare volūtati ſm appetitū naturalē
⁊ ꝯſonare volūtati ſm appetitū delibe/
ratiuū. ¶ Nō ſm ſcotū ꝙ triplex ē nolle
Nolle ſimpliciter ⁊ abſolutum.
Nolle conditionatum.
Et nolle naturale.
Primum non habuit xp̄s ſed ſecunduꝫ
habuit: vt patet in ſua orōne quando di
xit. Pater ſi poſſibile ē tranſeat a me ca
lix iſte. Aliud ē nolle naturale. Et vo/
catur a Bonauentura vt natura. Sci/
endū ſm Scotum ꝙ ē nolle ſimpliciter
⁊ abſolutum cōditionatum ⁊ naturale.
Et hec reperiunt in ratione vt ratio eſt

Ad nolle autē abſolutum ſequit̃ triſti/
tia ſm oēs p̄dictos doc. Etiam ad nolle
ꝯditiōatū quo aliquis nollet aliq̄d q̄ꝝtū
in ſe ē: tamē vult ſimpl'r ne pereat: vt pꝫ
d̄ iaciente merces ſuas in mari: ad iſtud
inquā nolle ſequit̃ triſticia: vt pꝫ d̄ mer/
catore cū proijcit merces in mari: facͥ cū
triſticia ꝛ dolore: ꝛ tñ vult proijcere ſim
pliciter ne pereat: ꝛ rōe iſtius velle non
triſtat̃ ſed quia nō vult ꝯditionate inq̄ꝫ
tum in ſe ē ſcꝫ vt pote ſi eēt ſerenitas te/
poris ꝛ ad illud nolle ꝯditionatū ſequi/
tur triſticia ꝛ ſufficit tale nolle ad cauſā
dum triſticiā. Nolle naturale ē q̄ volū/
tas nō vult incōmoda corpis ꝛ ē actꝰ eli
citus ꝛ liber: ꝛ nō ſolū inclinatio natura
lis ſm ꝙ aliqui intelligunt. Dicit̃ auteꝫ
naturale qꝛ ē ſolū ꝯſonum naturali in/
clinationi ꝛ ꝯſequit̃ naturā aīe ꝑpter cō
nexionē ipiꝰ ad corpus. ¶ Ex quibꝫ pre
habitis ponunt̃ duo dicta ſm ꝙ dicitur
triplex nolle de rōne xp̄i. ¶ Primū eſt rō
xp̄i vl' volūtas xp̄i vt volūtas ē nō triſta
ta ē triſticia ꝑueniente ex nolle abſolu/
to de paſſione. Nō em̄ nolle habuit re/
ſpectu paſſionis ſed ſimpl'r ꝛ intenſe vo
lebat: ꝛ ad iſtud velle ſequebat̃ gaudiū:
ꝛ ſic forte intelligunt antiq̄ magiſtri ꝙ
nō dolebat ex illo nolle ſui ꝛ abſoluto.
¶ Scdm dictū. Volūtas āt xp̄i vt vo/
luntas ꝛ rō vt ratio vere fuit ꝯtriſtata
triſticia ꝑueniente ex nolle ꝯditionato
qꝛ q̄ꝝtū in ſe erat voluntas: ipa nolebat
pati qꝛ mors d̄ ſe nō ē appetibil' nec ama
bilis: q̄ꝝuis ꝑpter aliquid bū poſſet deſi
derari vt ſancti fecerunt deſiderando eē
cum xp̄o. Sic etiā xp̄s nolebat pati q̄ꝝ/
tum in ſe erat ſi ſcꝫ genꝰ hūanū voluiſ/
ſet deus alio modo reparare. Sed iam
poſito ꝙ deus noluit alio modo repare
xp̄s voluit ſimpl'r pati. Cōpa etiam pra
cticando ſi potes xp̄m mercatori piclitā
ti in mari qui ne corpa pereāt merces in
mari ꝓijcit libere: ꝛ velle abſoluto tamē
etiam dolet: qꝛ ſi bene eēnt omnia .ſ. ſere
nitas nollet: ꝛ ſic habet triſticiā d̄ nolle
ꝯditionato. Sic etiam xp̄s orta tēpeſta
te ſcꝫ inuidia diaboli ꝯtra hoīeꝫ quem
tentauit ꝛ ſupauit ꝛ filium mortis fecit
Ne hō periret in mari dānationis eter/
ne ꝓiecit merces p̄cioſiſſimas ſcꝫ animā
ſuam: corpus ꝛ vitā ꝛ omnes potentias
ſenſitiuas in mare amariſſimū dānatio/
nis tēporal': qꝛ dānatus fuit tēporal'r ne
homo dānaret̃ eternal'r: ꝛ ſic voluit ab/
ſolute: ꝛ tamē noluit ꝯditionato nolle:
ſtante videlicet homine in iuſticia origi
ginali ꝛc̄. ad qđ nolle ſequit̃ triſticia: et
vtiq̄ꝫ ſumma vt pꝫ clare ſupra. ¶ Et ſi
dicas videt̃ impoſſibile ꝙ aliq̄s gaude/
at ſūme ꝛ triſtet̃ ſumme de vno ꝛ eodem
ſubiecto: ſed xp̄s voluit pati ad qđ ſeq̄/
tur gaudiū ꝛ noluit pati ad qđ ſequitur
triſticia vt p̄dicit̃. ergo ꝛc̄. Dicendum ꝙ
falſum ē. Poteſt nanq̄ꝫ eadem voluntas
de eodē ſubiecto gaudere ꝛ triſtari: ſed
ſm diuerſas rōnes .i. diuerſos reſpectus
Nec ſunt ſic ꝯ̄ria triſticia ꝛ gaudium.
¶ Pro quo nota ꝙ paſſio xp̄i poteſt con
ſiderari dupl'r. Uno modo vt erat repa
tiua generis humani: cā redemptionis
eiuſdem ꝛ meritoria omniū bonorū. Et
ſic eam volebat chriſtus ꝛ omnes ſancti
ꝛ ea propter debemus etiam gaudere d̄
paſſiōe eiꝰ: queādmodū fert̃ ꝙ Indi q̄s
ꝯuertit ſctūs Thomas exultēt ī die pa
raſceues. Alio modo poteſt conſiderari
paſſio chriſti inquantū deſtitutiua erat
ꝛ leſiua ꝛ corruptiua illius ſacratiſſimi
corporis ꝛ per conſequens vite ſue nobi
liſſime: Et ſic chriſtus hoc modo inquā
tum in ſe erat: nolebat eam: nec etiā ſan
cti nec beata virgo. ¶ Tertium dictuꝫ
Voluntas chriſti vt voluntas id ē na/
tura: contriſtata fuit triſticia prouenie/
te ex nolle naturali. Patet: nam ſicͣ ani/
ma chriſti fuit perfectiſſima ꝛ pulcher/
ma. Sic etiam corpus eius pulcherri/
mum ꝛ aptiſſimum qđ cum leditur ani
ma naturaliter condolet: ꝛ hoc ratione
naturalis inclinationis quā hꝫ ad ipſuꝫ
corpus. Et ideo de illa vehementi paſ/

ſione corpori illata cõpatiebat̃: ⁊ ex illa
compaſſione dolebat: id eſt triſtabatur.
Item nolle ſimpliciter nõ eſt tota cau/
ſa triſticie. ideo qñ ſic arguit̃. Xp̃s vo/
luit ſuã paſſionẽ ſimpl'r ⁊ abſolute: ergo
nõ habuit triſticiã: ꝯña nõ valet: q2 ar/
guit̃ ab inſufficienti ⁊ ẽ fallacia accñtis
Vide Scotum in. xv. diſtinctiõe tertij.
¶ Nota ꝙ antequã aliqua duo intẽtio/
nalia ⁊ ſpũalia ſint ꝯ̃ria debent ẽẽ ꝺ eo/
dẽ obiecto i eodẽ obiecto ⁊ ſm eãdẽ rõ3
Si aũt ſint propter diuerſas rõnes nõ
ſunt cõtraria ſicut dolor ⁊ triſticia. Cõ
traria autẽ ⁊ phiſica ⁊ realia nõ poſſunt
eſſe in eodem ſubiecto quia nõ habẽt ta
lem reſpectũ ab obiecto.

Quinta queſtio Utrũ

anima xp̃i paſſa fuerit ſm ſuperiorẽ por
tionẽ rõnis. ¶ Rõ capit̃ hic ꝓ ip̃o intel/
lectu ⁊ voluntate ſimul. Iſte potẽtie due
intellectiue. Aliquãdo dicit̃ portio ſu/
perior. Aliqñ inferior. Inquãtũ reſpici
unt obiecta eterna pater: fili⁹: ⁊ ſpũſſan
ctus dicunt̃ portio ſuperior. Ip̃e etiam
intellectus ⁊ ip̃a voluntas. inquantum
cõſiderat ſeipam: ⁊ iſta inferiora dicunt̃
portio inferior: ⁊ nõ differũt ex pte potẽ
tie ſed ꝓpter diuerſa officia ſm Augu.
¶ Portio ſuperior itẽ capit̃ dupliciter
Uno mõ ſtricte ⁊ ẽ ip̃e intellectus ⁊ ip̃a
voluntas vt reſpiciunt deũ ꝑfectiones
intrinſecas: vt iuſticia: ſcĩa: ſapiẽtia. ⁊c̃.
Et ſic nõ capit̃ in q̃õne: q2 hẽbat ſũmam
leticiã: hoc mõ capiendo ſc3 videndo deũ
p̃rem ⁊ ſpiritũ ſanctũ. Alio mõ large ca
pit̃. Et eſt ip̃e intellectus vt iudicat de
aliq̃bus creatis ſm regulas eternas: et
ip̃a voluntas inquãtũ vult aliq̃d creatũ
vel increatũ referendo tñ ad deũ. Et ſic
capit̃ portio ſuperior in nr̃a q̃õne ⁊ non
ſtricte. Et ſenſus q̃õnis ẽ large captum
q2 ſummũ gaudium habebat xp̃s ⁊ tm̃
quãtũ nunc habet. ¶ Reſponſio ad q̃/
ſtionẽ. Paſſio xp̃i nõ ſolum ſtetit in par
te ſenſitiua nec ſolũ peruenit in portiõe
inferiori ſed extendit ſe vſq3 ad ſuperio/
rem. Sicut em̃ anima nr̃a ex cõiunctio/
ne ſui ad corpus infectũ tota corrumpi
tur ⁊ tota inficit̃ ſm omnẽ ſui vim ⁊ ſm
omnẽ partem ſc3 tam inferiorem ꝙ̃ ſu/
periorẽ. Sic aĩa xp̃i ex coniunctione ſui
ad corpus patiens ⁊ afflictũ tota patie/
batur ⁊ affligebat̃ vt per illã paſſionem
⁊ dolorẽ illũ tota peccatrix aĩa curaret̃.
⁊ ſic dolor ⁊ paſſio fuit in xp̃o ſm ſupmã
ꝑtem rõnis: quãuis in ea fuerit gaudiũ
fruitionis: Licet autẽ hoc teneat̃ tanꝙ̃
verũ: difficile tamẽ ẽ ad intelligendũ q̃li
ter in anima xp̃i ſm eandẽ potentiam ⁊
ſm eundẽ ſtatũ potentie fuerit dolor et
gaudiũ: nec dolor ſupueniẽs diſcõtinua
uerit gaudiũ imo fuerit ſimul. Nec iterũ
ꝙ maius ẽ dolor intenſus valde fecerit
gaudiũ min⁹ ẽẽ ꝑfectũ. Ad hec autẽ in/
telligenda tria oportet ſupponere q̃ ſũt
vera ⁊ probabilia videlicet. ¶ Prĩa ſup
poſitio: ꝙ gaudiũ fruitionis ⁊ dolor paſ
ſionis nõ ſunt affectiones ꝯtrarie: quia
nõ ſunt reſpectu eidem nec oĩno eodem
mõ inſunt eidẽ ſed vnũ ineſt ꝑ ſe: alterũ
ꝑ accñs: q2 gaudiũ ineſt ꝓpter ꝯiunctio/
nem gratuitã ip̃ius cũ deitate: ſed dolor
ꝓpter cõiunctionẽ naturalẽ ip̃ius cum
carne. ⁊ quia ſunt affectiões nõ ꝯtrarie:
pñt in anima eſſe ſm eandẽ partem.
¶ Secunda ſuppoſitio ẽ ꝙ non tm̃ hu/
iuſmodi dolor ⁊ gaudium non ſunt con
traria: ſed vnum ẽ materiale reſpectu al
terius. Et capitur ibi materiale ꝓ ma/
teria circa quã: ⁊ ideo ſimul eidẽ ineſſe
potuerunt ſicut in vero penitente vide/
mus ꝙ ſimul dolet ⁊ gaudet. Sic ⁊ ani
ma xp̃i ſm naturam corpori patienti cõ
patiebatur tamen de illa paſſione ⁊ cõ/
paſſione letabatur.
¶ Tertia ſuppoſitio ẽ ꝙ xp̃s ſimul erat
viator ⁊ comprehẽſor ita ꝙ viatoris co/
gnitio nõ impediebat comprehenſoris
cognitionem: nec affectio affectionem: ⁊

Illud fuit in chꝛiſto ſingulare: Propter
officiuꝫ mediatoꝛis quo debebat expiri
⁊ diuina ⁊ humana: quia naturaltr homo
poteſt eſſe in aliquo homine. Unde ſi/
cut ſimul ⁊ ſemel poterat perfecte ꝯuer/
ti ad deū ⁊ conuerti ad nos ſcꝫ cōpatien
do nobis id ē peccatis noſtris: ita ꝙ vna
illarum conuerſionū alterā nō impedi/
ebat nec retardabat ſic potuit ſꝫ eandē
partē anime ſimul ⁊ ſemel gaudere ī deo
⁊ cōpati coꝛpoꝛi ſuo. Ita ꝙ nec doloꝛ a
gaudio nec gaudiū a doloꝛe pateret ali
quā diminutionē ſiue remiſſionē. Cōce/
dendū eſt ergo xp̄m ſm ſuperioꝛem poꝛ
tionē rationis doluiſſe in paſſione incꝫ/
tum tamen illa ratio conſideratur per
modum nature. Et non ſolum per mo/
dum nature ſed per modum rationis:
vt ſupꝛa.

Queritᷣ ſexto. In qua

parte aīe fuerit doloꝛ intenſioꝛ. Utrum
in pte rōnali aut in pte ſenſibili. ¶ Ani
ma intellectiua qn̄ ē ꝯiuncta coꝛpoꝛi ha
bet tres partes nō integrales ſed virtua
les ſcꝫ vegetatiuā: ſenſitiuā: ⁊ iſta eſt ca/
pax doloꝛis ⁊ intellectiuaꝫ: ⁊ iſta habet
duas preciſe potentias intellectum ſcꝫ
⁊ voluntatē. ¶ Reſpondeo ad p̄dicto/
rū intelligentiā ē notandū ꝙ in chꝛiſto
duplex doloꝛ fuit ſm ꝙ dicunt ſancti: vi
delicet doloꝛ paſſionis ⁊ doloꝛ cōpaſſio/
nis: ⁊ vtercꝫ doloꝛ fuit intenſus ⁊ acer/
bus. Multū enim in ſe doluit ⁊ multū
nobis cōdoluit ⁊ vtercꝫ iſtoꝝ doloꝛū in
ſenſualitate fuit ⁊ in rōne ſed oꝛdine ꝑ/
mutato. Nam paſſionis doloꝛ ⁊ carnis:
Primo attingebat animā ſm ſenſualita
tem: ⁊ deinde ſm alias vires. Doloꝛ ve/
ro cōpaſſionis ꝑmo erat in rōne ⁊ ex ra/
tione redūdabat in ſenſualitatē. Sicut
enim ratione noſtra dolente pro pecca/
tis noſtrꝭ gemit ſenſualitas ⁊ lachꝛyma
tur: ſic ⁊ xp̄s: qꝛ multū pro p̄ctis noſtrꝭ
doluit ⁊ fleuit. Cū ergo cōgamꝰ doloꝛē
ſenſualitatis ad doloꝛē ratiōis. Hoc po
teſt eē duplici genere. Et ſi quidē intel/
ligatur de doloꝛe paſſionis cum ille p̄i/
mo ſenſualitatē attingeret: cōcedenduꝫ
eſt animā xp̄i ſm partē ſenſualeꝫ magis
doluiſſe: ſicut oſtendūt ratiōes ad ꝑmā
partē inducte. Si vero intelligatur de
doloꝛe compaſſionis quo interiꝰ afflige
batᷣ propter pctā nr̄a cū oꝛtū ⁊ oꝛigineꝫ
haberet in ratione cōcedendū ē ipſū ma
gis rationē doluiſſe ſicut oſtēdunt rati/
ones ad ſequentē partē adducte. Et ſic
patet reſponſio ad queſtionē pꝛopoſitā.
Patet etiā reſponſio ad obiecta. Mem
bꝛa enim huius queſtionis habent ſe ſi/
cut excedentia ⁊ exceſſa. Si quis querat
vlterius cū ratio ⁊ ſenſualitas ſm duo
genera doloꝛis mutuo ſe excedāt ꝗs eo/
rum fuerit intenſioꝛ in xp̄o. vtrum vicꝫ
doloꝛ paſſionis vel cōpaſſionis. Reſpō/
deri poteſt ꝙ doloꝛ cōpaſſionis fuit intē
ſioꝛ quaſi incōparabiliter. Et ratio hu/
ius eſt: quia q̄uis magna cauſa eēt do/
lendi in ſenſualitate pꝛopter inhonoꝛa/
tionē dei ⁊ ſeparationem ipius anime a
carne: magna etiam eēt diſpoſitio ad do
lendū pꝛopter optimā complexionem.
In doloꝛe tamē compaſſionis amplioꝛ
erat ratio dolendi pꝛopter dilectiōis ni/
mietatem. Scd̄m eīm ꝙ dilectio maioꝛ
eſt ſm hoc ſunt plage compaſſionis ma/
ioꝛes. Unde multoplus compaſſio chꝛi
ſti exceſſit alioꝛum cōpaſſiones q̄ꝫ paſſio
paſſiones: ſicut fuit in eo maioꝛ excellen
tia dilectiōis quā paſſionis reſpectu ali
oꝛum licet in vtrocꝫ multum excederet.
Et ille doloꝛ ꝙ fuerit intenſioꝛ colligitᷣ
ex duplici ſigno. Unuꝫ eſt ꝙ maluit ani
mam ſuā a coꝛpoꝛe ſepari q̄ꝫ ꝙ nos eſſe/
mus a deo ſeparati. Aliud vero ſignum
eſt ꝙ fleuit pro peccatis noſtris ſed non
fleuit pro penis coꝛpoꝛis ſui: ſicᷣ Bern/
hardus dicit. Planctus autem ſignum
eſt amaritudinis ⁊ doloꝛis. Et ideo hoc
eleganter exprimit cancellarius Philip

pus in quadam proſula valde notabili z deuota. Ait enim ſic. Homo vide qd pro te patior: ad te clamo: qui pro te morior: vide penas quib⁹ afficior: vide clauos quibus confodior cum ſit tant⁹ dolor exterior: interior tamen planctus eſt grauior tam ingratum dum te experior Dolor cōpaſſionis ē ille dolor quo ꝑ voluntatē cōdolebat nobis.

¶ Diſtinctio decimaſeptima.

Circa decimam ſeptimam diſtinctionē queritur. Utrum in chriſto fuerit voluntatū pluralitas.

¶ Volūtas eſt appetitus liber: Appetitus loco generis: liber loco differentie. ¶ Voluntas capitur dupliciter. Uno modo communiter z large: z ſic capitur pro quacunq potentia appetitiua correſpondenti alicui potentie apprehenſiue vel cognitiue ſiue talis potentia ſit intellectualis ſeu rationalis vel ſenſitiua ſiue creata ſiue increata. Et ſic i chriſto ad minus ponende ſunt tres voluntates: ſcilicet diuina: humana: ſenſitiua: capiendo large pro appetitu ſenſitiuo: z ſm ꝙ ſunt decem appetitus ſenſitiui: ſic poſſunt poni large decem volūtates abuſiue: tamen capitur z improprie Et ſic non capitur in queſtione. Alio modo capitur voluntas ſtricte z proprie: z ſic capitur pro appetitu rationali ſeu libero. vel intellectuali correſpondenti ipſi potentie intellectiue ſm quā aliquid volumus vl' nolumus: z ſic capitur ibi volūtas: et ſic voluntas non eſt in brutis. Et ſic non fuerunt decem voluntates i xpo ¶ Secunda diſtinctio. Voluntas pōt capi tripliciter, ſcz rationalis. Primo modo capitur pro illa potentia rationali correſpondente alicui intellectui ipſi potentie intellectiue. Et ſic eſt eadem cuz anima: z ſic capitur in queſtione pro primis actibus. ¶ Secūdo modo capitur pro actu volūtatis ſupple pro actu primo: et ſic non aliud ꝙ actus voluntatis nihil eſt ita in poteſtate voluntatis pro actu primo ſicut ipa voluntas pro actu ſecundo ſiue velle. Hec Auguſtinus. Et ſic nullus poteſt ſe excuſare de diligendis inimicis vl' de dimittendis peccatis ¶ Tertio poteſt capi in xpo determinate vbi ponit tres ptes imaginis ſcz memoriā: intelligentiā: z volūtatē: q̄ voluntas eſt ipa potentia vt eſt actualiter volens: vl' vt ſubeſt ipſi actuali volitioni: ſicut de intelligentia z memoria. Et ſic voluntas ibi accipitur pro potentia voluntatis et pro amore ab ipo pcedēte Et ſic capitur non tantū pro actu pmo ſed etiam pro actu ſecundo. ¶ Reſpondeo dicendumq cum ſint in chriſto plures nature intellectuales videlicz diuia z humana: neceſſe eſt in xpo plures eſſe voluntates. ¶ Triplex eſt natura intellectualis ſcz ſuprema z diuina. alia eſt media z angelica: alia eſt infima z humana. Sicut enim in vna natura corporali nobili puta igni. Iſta duo ſe cōcomitantur videlicet lux z calor. Sic in natura ſpirituali perfecta neceſſe eſt duo reperiri: his duobus correſpondentiā: vicz cognitionem z affectionez. Lux correſpondet intellectui ſiue cognitioni: calor affectioni. Sed cognitio ē actus rationis: z affectio eſt actus voluntatis. Cum ergo in xpo ſint pl'es nature ſpirituales: neceſſariū ē in xpo ponere pl'es intellectus z plures voluntates: et hoc manifeſtat magiſter in littera per multimodas ſanctorum auctoritates. Unde concedende ſunt rationes hoc probantes.

Querit̄ ſecūdo, de voluntatū numero z ſufficientia. Voluntas duplex ē. Quedam naturalis z qdā deliberatiua. Voluntas deliberatiua ē ipa potentia rational' volitiua incptuz

eſt dn̄a ſuoꝝ actuum: que.ſ. ſm ꝙ libere elicit actum volendi vł nolendi: amādi vł odiendi: ꝛ penes iſtam reſidet pecca/tum vł meritum vł demeritum. Unde Bernhardꝰ. Tolle volūtatē ꝛ infer nꝰ nō erit. ¶ Volūtas naturał capit̄ tribꝰ modis. Primomō pro inclinatione natu/rali ſiue appetitu naturali qđ ipa voluntas inclinat̄ ad ſuā ꝓpriā perfectionem: qꝛ quelibet res inclinat̄ ad ſuā ꝑfectio/nē. Et ſm iſtā inclinationē volūtas nr̄a tendit in deū tanꝗ̄ ad ꝑfectiſſimū ſuum ꝛ etiā ſm iſtā omnes appetunt eſſe beati id eſt inclinant̄ ad beatitudinē natura/liter. Ideo licet peccata nr̄a prohibeāt nos aſcendere cum xp̄o: tamē omēs appetunt beatitudinē naturalit̄. Secundo modo voluntas naturalis capitur pro ipa potentia volitiua vt etiā ē libera ꝛ exiſtens in puris naturalibus: ꝛ vt diſticta contra ſeipam informatā donis gratuitis. Et iſto modo parui pueri dr̄ vo/luntas naturał. Iſto modo etiā volun/tas peccatoꝝ tam viciatoꝝ ꝙ̄ dānatoꝝ ꝛ ipoꝝum demonū dr̄ naturalis: qꝛ ſpo/liata donis gratuitis id ē carens chari/tate dicit̄ naturał: ſed ſupnaturalis n̄ quantū habet charitatem vł dona gra/tuita dr̄. Tertio dicitur voluntas naturalis prout elicit etiā libere aliquē actū conformē inclinationi naturali. Unde in voluntate nr̄a ſunt due affectiōes ſcꝫ iuſticie ꝛ cōmodi. Prima tendit ad ho/neſta. Scđa tendit ſemper ad cōmoda. Rn̄ſio pꝫ in textu. ¶ Voluntas pieta/tis in xp̄o dicit̄ per cōparationē in malo alieno. id ē in dolore appetitus ſenſitiui ſuſpirabat. Voluntas carnis per paſſi/onem in malo proprio murmurabat: id eſt quātū ex ſe erat paſſionē refugiebat. ¶ Unde murmurare capit̄ dupliciter. Uno modo proprie: ꝛ ſic nihil aliud eſt ꝙ̄ aliqđ bonū factū loqui male detrahēdo illi q̄ fecit illud bonū vt qn̄ aliqs pu/nitus iuſte murmurat ꝯ̄ placitū. Si autē aliquis dicat veritatē vł loquit̄ de aliq̄ qui male facit non ē murmuratio. Alio/mō capit̄ large: ꝛ ſic nihil aliud eſt ꝙ̄ ab obiecto diſcouenienti ꝛ corruptiuo vel offenſiuo declinare ſeu tale ꝯ̄tum in ſe ē refugere. ꝛ ſic capit̄ hic. ¶ Querit̄ de il laꝝ voluntatū ꝯformitate ꝛ ꝯcordia ſcꝫ

Tertio querit̄. Utrum tres volūtates q̄ fuerūt in xp̄o ſcꝫ diui/na ꝛ hūana rōnalis ꝛ intellectiua ꝛ volūtas ſenſualitatꝭ ꝛ appetitꝰ ſenſitiuꝰ qui ꝯſequitur imaginatiuā ſm mgr̄m ſentētiaꝝ fuerunt omnino ꝯformes vł repu/gnantes. Cōformitas create volūtatis ad increatā debet ſe cōformare omniū actuū humanaꝝ. Et ē duplex regula. ſ. externa ꝛ interna. Interna ē ꝛ cā ꝛ ratio rōnis: qꝛ recta rō dictat vt bona fiāt ꝓ/pter deum qđ iuſtū ē iuſte exequēs id eſt ſm virtutem prudentie. Externa ē pncipalis ꝛ ē voluntas diuina qꝛ neceſſe ē ſi volumus ſaluari ꝙ ꝯformemꝰ voluntatem noſtrā voluntati diuine ꝛ tunc opa noſtra ſunt recta ſi conformemus ea ad ipam. Unde nihil aliud ē ꝙ̄ ꝯformitas voluntatis nr̄e: ad voluntatē increatā ꝓceptiuā. Et dr̄ externa. i. extra nos. et iſta cōformitas ē quadruplex. qꝛ quedā eſt ſm cauſam naturalem que ē qn̄ volūtates iſte ꝯformāt̄ i vno volito obiecto id ē qn̄ ambe volūtates idē volūt. ꝛ iſto mō volūtas rōnalis hūana xp̄i ꝛ volun/tas diuina fuerūt ꝯformes: qꝛ vna ſnīam dictauit: alia ſnīam acceptauit: ꝛ iō i volito erant ꝯformes factꝰ ē obediens. ꝛc̄. ¶ Alia ē cōformitas penes cām efficientē: ꝛ tūc illa ꝯformitas ē quādo ille due voluntates ſic ſunt conformes ꝙ voluntas creata vult illud qđ voluntas diui/na vult ipam velle: licet non velit voli/tum vt deus vult ꝙ pater meus vł fra/ter moriatur ꝛ ego nolo. Et ſic voluntates noſtre non ſunt conformes in volito ꝛ etiā poſſumus hoc velle ex charitate:

quia compatior illi nec pecco. Volun/
tas humana non tenetur ſe conforma/
re in omni volito voluntati diuine: vn/
de quando aliquis moritur in peccato
mortali deus vult eum damnari ⁊ effica/
citer vult: ⁊ tamen ille non tenetur vel/
le. Tenemur tamen voluntatem noſtrā
conformare volūtati diuine in omni vo/
luntate ſua preceptiua vł inhibitiua: vt
ſi deberet: volo ꝙ tu velis. Alia eſt con/
formitas ſm̄ cauſam finalem. Et eſt illa
qua voluntas creata conformat ſe volū/
tati diuine referendo omnia in deum.
Alia eſt conformitas ſm̄ cauſam forma
lem. Et eſt illa qua voluntas creata cō/
formatur voluntati diuine faciendo ali
quid ex charitate vtputa deꝰ creauit cre
aturas ad noſtram vtilitatem ex chari/
tate. Et tandem fecit hominem ſeipſū
propter hominem. Et quando deus pu
nit homines imittendo tribulatiōes: fa/
mes: peſtilentias: quaſi ipſum cogimus
per penitentiā: dum benefacimus: qꝛ nō
eſſent peccata ſic faceret nos tranſire ꝑ
bona temporalia vt nō amitteremꝰ eter
na qꝛ non letatur in perditione viuen/
tium. Et hoc facit qꝛ non poteſt dilige/
re peccatum: qꝛ ſi diligeret iam peccaret
qđ eſt impoſſibile: quādo ergo voluntas
creata facit aliquid ex charitate tunc cō
formatur in hoc volūtati diuine. ¶ Re/
ſpondeo ad predictoꝝ intelligētiam di/
cendum ꝙ conformitas voluntatis ſcili
cet create ad voluntatem increatam in
duobus conſiſtit videlicet in volito ⁊ in
ratione volendi. Conformitatem dico
in volito: qñ diuerſe voluntates vnum ⁊
idem volunt. Conformitatem in ratio/
ne volendi: eſt quando idem eodem mo/
do volunt ſm̄ cām formalem vel altera
earum vult illud eodem modo quo ſupi
or increata vult eā velle ⁊ hoc eſt ſm̄ cau
ſam efficientem Auguſtinus: filius vult
pia volūtate ꝙ deꝰ vult ſimpliciter nec
in hoc peccat qꝛ non tenetur ſe in hoc cō
formare deo: qꝛ hoc non precepit. Sed
ſi preciperet me velle mortē fratris vel
alicuius iam tenerer ex precepto confor
mare me ſibi. Cum ergo ad perfectā cō/
formitatem iſta duo concurrant: ſcilꝫ in
ratione volendi ⁊ in volito. Alterū eoꝝ
eſt de neceſſitate conformitatis videlicꝫ
cōformis in mō. i. in ratione volendi Al
terū vero aliqñ eſt de neceſſitate videlicꝫ
in preceptis diuinis in quibus homo de
bet obedire et velle ſicut deus. vt deus
vult ꝙ homo nō fornicetur nec occidat
nec faciat cōtra precepta dei ⁊c̄. Aliquā/
do de congruitate vt acceptare infirmi/
tates gratulanti animo tenemur patien
tiam habere tamē nec contra deum per
impatientiam murmurare ꝙ eſſet pecca
re. Aliquando vero poteſt neceſſitatem
et congruitatē vt eſt conformitas in vo
lito: ſicut deus vult ꝙ amicus meus mo
riatur et ego volo et quo deus vult et h̄
eſt preter neceſſitatem et congruitatem
quia deus non vult me hoc velle immo
oppoſitum ⁊ hec eſt vicioſa conformitas.
Conformitas aſſimilationis eſt conformi/
tas in volito. Conformitas ſubiectiōis
eſt conformitas in ratione volendi vt ſi
aliquis preciperet alicui ſubdito vt ab/
lueret ſcutellas et ille acceptaret tamen
ipſe prelatus nollet hoc facere ibi eſſꝫ cō
formitas ſubiectionis et non conformi/
tas aſſimilationis in volito. poſſibile eſt
enim ꝙ voluntates ſint conformes ita
ꝙ vna ſubſit alteri ⁊ tamen non volunt
idem quia voluntas ſuperior nō vult in
feriorem velle qđ ipſa vult: ſꝫ magis vel
le contrarium: quoniam ergo conformi/
tas in ratione volendi fuit in oībus vo/
luntatibus chriſti: qꝛ ſic volebat ſenſua/
litas ſic volebat rō eaꝫ velle: ſic volebat
ratio chriſti etiam ſicut diuina volūtas
volebat ipſam velle. Ideo concedendū
eſt ꝙ in chriſto fuit voluntatum concor
dia ⁊ conſonantia: quis ex parte volun/
tatis non eſſet identitas: quia vnaqueꝗ
pars ſiue voluntas quod ſuum erat vo/
lebat. Et hoc eſt ꝙ dicit magiſter huiꝰ:

ſm diuinam voluntatē qḋ iuſtum erat
voluit ſm voluntatem rationis iuſticie
conſenſit ⁊ iuſticiam approbauit: ſm au/
tem voluntatem pietatis ſine odio inti/
me condoluit miſerie: quē admodum ſm
voluntatem carnis iuſticiam non accu/
ſabat: ſed penam recuſabat: Una queqꝫ
voluntas qḋ ſuū erat operabat: ⁊ qḋ ad
ſe pertinebat ſequebat voluntas diuina
iuſticiā approbauit voluntas rationalis
obedientiam voluntas pietatis volebat
miſericordiam: voluntas carnis naturā:
neqꝫ altera alteri cōtraria erat. Sicut
eñ deitatis itererat nō deſerere iuſticiā
ſic carnis intererat naturā ſeruare ⁊ pie
tatis alienā miſeriā non iuuare: Juſtū
eñ erat carni ꝙ paſſionē ſuam noluit qꝛ
hoc erat ſm naturam. Et iuſtū erat deo
ꝙ paſſionē illius voluit qꝛ hoc erat ſm
iuſtiā. Et ſic pꝫ ꝙ lꝫ diuerſa eēnt volita
volūtatis. tñ in chriſto habuerūt cōſonā
tiam. ¶ Uidetur ꝙ iſte voluntates ſint
repugnantes ex ipſa dominica oratione
qua dicebat non ſicut ego volo: ſed ſicut
tu vis: ergo aliud volebat xp̄s ſm ꝙ hō:
et oppoſitum ſm ꝙ deus: ergo voluntas
humana nō erat conformis diuine. Rñ
dendum ꝙ cōformitas volūtatis ad vo/
luntatē dupliciter attenditur. Aut ſm
aſſimilationē. Aut ſm ſubiectionē: dñs
aūt a ſenſualitatis volūtate non require
bat conformitatem aſſimilatiōis vt idē
vellet ꝙ ipſe vellet: ſꝫ conformitatē ſub/
iectionis vt id vellet ꝙ deus ordinauit
eum velle: ⁊ dominus in predicta oratio
ne ⁊ locutione tollit conformitatem aſſi/
milationis cū dicit: non ſicut ego volo: ⁊
ponit cōformitatem ſubiectionis in hoc
ꝙ oſtēdit ſe velle diuine voluntati ſubeſ
ſe. Unde in predicto verbo inſinuatur.
Duplex volūtas in xp̄o: vna ſcꝫ rōnis q̄
erat ſil'is ⁊ ſic ſubiecta diuine voluntati
Altera vero ſenſualitatis quā rō ſubijcie
bat voluntati diuine: lꝫ ipſa ſenſualitas
contrarium appeteret ⁊ ita ꝯ̄uis nō erat
ſimilis erat tamē ſubiecta ac per hoc nō
erat ꝯtraria. Item xp̄s flebat de deſtru
ctione hierl'm ꝙ volebat hierl'm non de/
ſtrui: ⁊ ſm diuinā iuſticiam volebat ipā
deſtrui: ergo voluntas humana aduerſa
batur diuine. Dicendum ꝙ ſicut hugo
dicit ꝙ illa erat volūtas pietatis ⁊ ideo
flebat qꝛ miſericordiā diligebat: ⁊ qꝛ dˢ
ſic eam velle volebat ideo diuine volun/
tati repugnabat: erat eñ ibi cōformitas
in ratione volendi ꝯ̄uis nō eſſet in voli/
to. Qꝛ eñ ſic vellet hoc habebat a deo:
et deus volebat eum ſic velle.

Quarto querit. Utrū

decuerit xp̄m orare id ē cōgruū. ¶ Ora
tio eſt triplex q̄dam logica alia rethori/
ca ⁊ theologica. Pria eſt vox complexa
ſignificatiua ad placitū Rethorica dī
quelibet propoſitio diſuaſiua vl' perſua
ſiua que perſuadet que proponit ab ali
quo rethore facta alicui pricipi Alia eſt
theologica. Et eſt quidam ſapor mentꝭ
in deum terminatus. Et ſic diffinitur a
doctoribus. Eſt affectus mentis piꝰ: in
deum directus: In iſta deſcriptione q̄t/
tuor ponunt particule. Primo ponitur
affectus non autē ſꝫ pius affectus. Uñ
affectus pōt capi duobus modis Uno
modo ꝓ potentia appetitiua ⁊ ſic eſt ipſa
voluntas ⁊ ſic non capit hic. Alio modo
pro actu affectādi ſiue ꝓ actu affectiōis
⁊ ſic capitur ibi. Et per hoc dicūtur ab
intellectu. Licet oratio ꝓprie capta q̄ eſt
a volūtate libera vt libera eſt: neceſſario
prerequirat cognitionem intellectus tñ
formaliter non eſt talis actio: ſed eſt affe
ctio. Pius a pietate. Pietas autē capit
ibi pro cultu diuino completo ſpe fide ⁊
charitate. ¶ Pri appō nulla oratio eſt ꝓ
prie orō niſi fulciat fide ſpe ⁊ charitate.
Orō eñ eſt q̄dā auis pulcherrima emiſ
ſa ab arca noe eccl'ie: et qñ eſt bñ ordina
ta retulit ramū oliue virentē vnde due
ſunt ale ſcꝫ fides ⁊ ſpes ⁊ ſine hijs nō po

teſt volare:charitas autē eſt vita oꝛōnis
qꝛ moꝛtua ſine ipſa eſt:etiā oꝛdinata pul
cherrima plumis ſcꝫ humilis et ſubdita
reuerens ⁊ deuota. Uñ latria eſt cultus
ſoli deo debitus vide .ſ. in di.ix. quō dr̄
pietas in theoſebia ⁊c̄. ¶Scđa propoſi
tio pagani ⁊ infideles nō poſſunt oꝛare
quādiu ſunt tales:qꝛ oꝛatio ē pietas cō/
plectēs cultum diuinum totū id eſt fidē
ſpē ⁊ charitatem. ¶Sequit̄ coꝛrelariū.
Licet idolatrie colēdo idola petāt mul/
ta a diȷs ſuis:tñ nō oꝛant:qꝛ oꝛatio eſt af
fectus pius ⁊ opoꝛtet ꝙ ſit charitate foꝛ/
matus. ¶Tertium coꝛrelarium. Judei
licet multa petant a deo permanētes in
perfidia ſua nō poſſunt oꝛare:qꝛ nō poſ/
ſunt habere affectum piū. ¶Tertiū coꝛ
relarium. Demones ⁊ damnati non poſ
ſunt oꝛare:qꝛ licet habeant fidem ⁊ ſpeꝫ
non tñ foꝛmatam nō tamen timēt timo/
re ſeruili ſed hoꝛribili. ¶Quartum via
toꝛes oēs in eccleſia xp̄i exiſtētes:q̄ꝫ diu
in peccato moꝛtali:nō oꝛant pꝛopꝛie lo/
quendo pater quia non pie oꝛant qꝛ pie
tas complectitur ſpem fidem ⁊ charita/
tem:qꝛ ſunt ſicut ligna arida ⁊ ſicca non
animata. Unde differentia eſt inter pe/
tere ⁊ oꝛare bene tales pñt petere ſed nō
oꝛare qꝛ omnis qui oꝛat petit ⁊ nō econ/
uerſo. ¶Unde p̄iculoſum ē accipere ele
moſynas ⁊ bona ad oꝛandum vt faciūt
religioſi ⁊ ſacerdotes qꝛ ſunt fures et la/
trones qꝛ miſſe eoꝝ ⁊ oꝛationes nihil va
lent q̄ꝫtum ad opus operātis ſiue ad me
ritum perſonale ideo videant ſibi:⁊ etiā
illi qui faciunt eos celebꝛare qꝛ melius
facerent ſi latrare facerent vnum caneꝫ
q̄ꝫ facere eos celebꝛare q̄ꝫtum ad meri/
tum perſonale dico. Si vis aliter dicere
poſſes:ꝙ duplex eſt oꝛatio quedaꝫ infoꝛ
mis ⁊ iſta eſt ſine charitate. Alia eſt foꝛ/
mata charitate. Et q̄ꝫdiu homo ē in pec
cato non poteſt oꝛare. ¶Quintum coꝛ/
relarium. Juſti et bene dirigentes affe/
ctum ſuum pium in deuꝫ pꝛopꝛie oꝛant
vt ſupꝛa pateꝫ. Omnes ſancti ⁊ ipſe chꝛi
ſtus pꝛopꝛiȷſſime ⁊ ſine intermiſſione pꝛo
nobis oꝛant. ¶Ad hoc ꝙ aliqua oꝛatio
ſit exaudibil̄ a deo opoꝛtet ꝙ habeat ad
minus quinq̄ꝫ conditiones. Pꝛimo ꝙ fi/
at diſcrete. Jdeo mater filioꝝ zebedei
petens ꝙ vnus ſederet ad dexteram ⁊c̄.
non fuit exaudita quia erat indiſcreta.
Uel ſi quis male diceret aliquem. Se/
cundo ꝙ fiat pie id eſt ad ſalutem: quia
omnia que petimus:petere debemꝰ pꝛo
ſalute noſtra eterna:ideo paulus nō fuit
exauditus. Et multi petunt multa qui
non exaudiuntur:quia non pie id eſt ad
ſalutem petunt. Tertio opoꝛtet ꝙ fiat
perſeueranter:⁊ iſta perſeuerantia debꝫ
intelligi maxime ſine interruptione pec
cati. Quarto opoꝛtet ꝙ fiat iuſte id eſt
ex gratia et charitate. Quinto opꝫ ꝙ
fiat pꝛo pꝛopꝛia ſalute:quia aliquando
perſona pꝛo qua oꝛatur eſt indigna ⁊ in
peccatis et quādocunq̄ꝫ aliquis petit cū
iſtis conditionibus: indubitanter acci/
pit licet ita cito non accipiat tamen acci
pit. ¶Reſpondeo abſq̄ꝫ dubio decens ⁊
congruum fuit chꝛiſtuꝫ oꝛare in diebus
carnis ſue id eſt paſſibilitatis. Et hoc
quattuoꝛ de cauſis. Pꝛimo pꝛopter me/
ritum quia ſua petitione merebatur no
bis q̄ minꝰ idonei eramꝰ ad ſusceptionē
bñficioꝝ dei. Non em̄ oꝛabat pꝛo ſe niſi
conditionaliter in oꝛto:ſꝫ pꝛo nobis fer/
uenter et humilime totis ſanctam trini
tatem oꝛabat et ex totis viſceribus gra/
tie:et omnium virtutum:et ſue nature
humaniſſime ⁊ frequētiſſime cum lachꝛi
mis ⁊ ſuſpiriȷs. Secundo oꝛauit pꝛopt̄
exemplum vt ſcilicet diſcipulos ſuos et
per conſequens alios inuitaret ad oꝛa/
tionis ſtudium:in cuius exercitio ma/
xime ſuperatur aduerſarius pꝛopter qđ
dicit dñs diſcipul̄ ſuis Math. xxvi. vigi
late ⁊ oꝛate. Tertio oꝛauit pꝛopter veri/
tatis argumentuꝫ vt oſtēderet ſe eſſe ve/
rum hominem ⁊ vere a deo miſſum:ppt̄
qđ dr̄. Johā. xi. Gr̄as tibi ago qꝛ tu me
miſiſti. Quarto oꝛauit ppt̄ offiu qꝛ xp̄s

habebat dignitatem ſacerdotis ꝛ pontificis. Unde ſicut ad ipſius officium ptinebat ſacrificiuꝫ offerre ꝓ peccatis ita ꝓ peccatoꝛibꝰ exoꝛare. Unde ad heb. vij. Talis decebat vt eſſet nobis pontifex īmaculatus: ſegregatus ꝛ excelſioꝛ celis factus: hijs ergo de cauſis cōgruuꝫ fuit ꝛ decens vſum oꝛationis in xp̄o reperiri. Concedende ſunt ergo rōnes hoc ꝓbantes. ¶ Oꝛatio ꝓprie loquēdo nō collocatur in pte ſenſitiua ideo ponit̄ tertia pticula ſcꝫ in diffinitione oꝛonis mētis. Dicitur aūt mēs ab īminco eo: qꝛ oꝛatio eſt ſubiectiue in mēte. Quarta particula: in deum directus: ad denotandum obiectum ratiōis. ¶ Pro dictoꝝ clarioꝛi enodatione tres pono ſuppoſitiones. Pꝛia ſuppoſitio nullus hō ꝓpꝛie pōt oꝛare aliū hoīem vt ex iſta particula pꝫ. Scd̄a nullus hō pōt oꝛare angelos nec beatos nec virginē glorioſam vt pꝫ. Tertia licꝫ nullus hō poſſit oꝛare ſanctos: pōt tñ licite rogare ꝛ petere ab eis aliquid tñ ſancti oꝛāt cōtinue deū ꝓ nobis. ¶ Nota ꝙ cum deus diſponit vel vult aliud facere nō diſponit in omnē euentū. ſed preſuppoſitis antecedētibꝫ que ſunt bona opera ſicut diſponit nos ſaluare: ſi tamen velimus ꝑ bona merita ſalutem acquirere

Quinto querit̄. Utrum

xp̄s in omni oꝛatiōe ſua fuerit exauditꝰ. ¶ Rn̄deo oꝛatio eſt triplex ſm ꝙ eſt voluntas triplex in xp̄o quedā eſt rational' creata. Alia pietatis q condeſcendit appetitui ſenſitiuo. Alia ſenſualitatis. ¶ Oꝛatio eſt petitio ꝓcedēs ex voluntate ꝛ deſiderio ſm ꝙ volūtas humana fuit in xp̄o ſm triplicem differentiam ſic et oꝛatio. Nam qdaꝫ oꝛatio fuit exprimēs ſiue ꝓcedens a volūtate rōnis quedā ex volūtate pietatis qdam a voluntate carnis. Oꝛatio ꝓcedens a voluntate rationis ꝓcedebat a volūtate q̄ qdē reqrebat exaudiri ꝛ talis oꝛo in omnibꝫ eſt exaudita. Propter hoc ꝙ iſta volūtas erat per oīa cōfoꝛmis voluntati diuine: tum qꝛ a deo petebat digne ꝛ ſancte ꝙ in omnibꝫ erat exauditus ꝓ ſua reuerentia ꝛ dignitate. Oꝛatio ꝓcedēs a voluntate pietatis ꝛ volūtate carnis nō fuit in xp̄o exaudita ꝑ omnia tñ qꝛ hac volūtate non cōfoꝛmabat̄ deo in omni volito ſicut habitum eſt pꝛius: tū etiaꝫ qꝛ illa petitio plꝰ oꝛdinabatur ad nr̄am inſtructōeꝫ ꝙ ad diuinam: Magis eīm petebat hac voluntate vt nos erudiret ꝙ vt deum ad ſuam petitionē inclinaret. Cōcedenduꝫ ergo eſt ꝙ xp̄s exauditus fuit in oīm petitiōe q̄ petijt vt exaudiret̄ h̄ eſt in oī eo qd̄ petijt voluntate rōnis ſiue rōne abſoluta.

Sexto queritur. Utrū

illa oꝛatio qua oꝛauit in paſſiōe vt calix transferret̄ a ſe fuit a ratiōe an a ſenſualitate. ¶ Notandum ꝙ ly calix hic nō capitur ꝓ vaſe argenteo: vel aureo vel calibeo ſꝫ pꝛo paſſione. Calix eīm eſt idē ꝙ paſſio in ꝓpoſito ꝛ ſic oēs martyres calicem dñi biberunt. ꝛ ſic capiebat xp̄s ibi calicem. qñ dixit: calicem qdeꝫ meum bibetis. ¶ Rn̄deo ꝙ de predicta oꝛōne eſt loqui dupl'r. Aut q̄tum ad materiā vel q̄tū ad foꝛmā. Materia cuiuſlibet oꝛationis eſt id qd̄ petit̄ ab aliq̄. Foꝛma aūt oꝛatio eſt diſcretio petentis ꝛ modus petendi. Ut aliquis habēs temptatōes rogat auferri ſibi illos ſtimulos. hec ē materia: tñ qñ dicit ꝯiter ſi ſit bn̄placitū ſuum: vl' ſi ſit expediēs ſaluti mee: ꝛ hec eſt foꝛma oꝛonis. Si loquamur de ipa oꝛatione xp̄i q̄tū ad materiā fuit a ſenſualitate tm̄: qꝛ ſenſualitas hoc petebat ꝛ affectabat ſcꝫ nō moꝛi. Si aūt loquamur q̄tū ad foꝛmā ſic cū foꝛma petitionis reſpiciat diſcretionē ꝓponentis ꝛ talis modus ꝓponēdi ſit a diſcretione rōnis. concedendū eſt ꝙ talis oꝛo fuerit volūtatis rationalis Ad qōneꝫ ꝓpoſitam ergo eſt dicendum ꝙ nō eſt ſimpliciter concedendum ꝙ talis oꝛatio fuerit ſimpliciter rationis vel ſimpliciter ſenſualitatis. Sꝫ

quodãmodo ipſius ſenſualitatis q̃ntum
ad materiã:ſed rõnis q̃ntũ ad formã hʒ
ſenſualitatis vt mouẽtis ſed rationis vt
proponentis:ſenſualitatis vt ꝑ quo:ſed
ratiõis vt a quo. Unde bene ⁊ recte dici
tur ꝙ ratio fuerit aduocatrix ſenſualita
tis q̃ȝ appetitus ſenſualitatis neſcit ora/
re. ¶ Sȝ tũc reſtat queſtio. Cum ratio
ſciret ſenſualitatẽ in hac petitiõe nec ex/
audiẽdam nec dignã exaudiri vt pote q̃ȝ
petebat cõtrariũ dei ꝓpoſiti:quo modo
hanc petitionẽ ꝓpoſuit:⁊ ꝓ ea allegauit
¶ Dicẽdum ꝙ ad hoc fuit triplex ratio
nec tamen chriſtus abſolute volebat ex/
audiri. Huius tamen. ¶ Prima ratio
et precipua fuit ad manifeſtationem ve/
ritatis nature aſſumpte que naturaliter
recuſabat paſſionẽ ⁊ in hoc erudiuit fidẽ
noſtram. ¶ Scḋa vero ad cõfirmandã
noſtram ĩbecillitatem vt nõ diffidamus
ſi paſſionũ pericula exhorremus ⁊ in hoc
erexit noſtram ſpem. ¶ Tertia vt oſten
deret voluntatẽ nr̃am volũtati diuine eſ
ſe ꝑ oĩa ſubijciendã qḋ oſtẽdit in ↄditõe
appoſita. Non ſicut ego volo ſȝ ſicut tu
Et in hoc ordinauit charitatẽ in nobis
que affectũ nr̃m diuine voluntati cona/
tur ſubijcere. Unde magis orauit in il/
la oratione ꝓ nobis: q̃ȝ oraret ꝓ ſe. Et at
tendenduȝ eſt ꝙ oratio illa in petitione
illa ſeruauit formaȝ prudentis ⁊ fidelis
aduocati: qui deſideriũ ſenſualitatis ꝓ/
poſuit: ſeruata tamen forma iuris. Di/
ctat eñ ius diuinuȝ ꝙ omnis appetitus
debet eſſe deo ſubiectus.

Circa decimam
octauã diſtĩctiõeȝ p̃rio q̃rit
Utruȝ xp̃s meruerit ab in/
ſtanti ſue conceptiõis. Ha/
betur ſupra q̃d ſit meritũ. Uide in ſcḋo
diſtin. v. De merito angeloꝝ habes etiã
ꝙ triplex eſt meritũ. xxvij. diſt. ij. ſcilicet
meritũ cõdignum. cõgruum ⁊ dignum.
¶ Notãduȝ ꝙ iſte ꝑpões. a. ab. abſ. q̃ñ
adduntur alicui termino dicunt ordinẽ
vel includendo illum terminum cui ad
duntur vel excludendo vel incluſiue vel
excluſiue vt ab inſtanti cõceptionis põt
capi incluſiue id eſt in primo inſtãti ſue
conceptionis: vel ab inſtanti põt capi ex
cluſiue id eſt poſt primũ inſtans ſue ↄce
ptionis vel poſt primuȝ inſtans in quo ꝑ
ductus fuit meruit. Unde fuerunt ſex
in primo inſtãti ſcȝ tp̃is cõceptiõis ſue.
¶ Primo fuit ibi collectio puriſſimoruȝ
ſanguinum virginis marie ⁊ in inſtãti il/
lo repoſita in loco debito. Secũdo fuit
organizatio ⁊ formatio perfectiſſima il/
lius corporis ſacratiſſimi. Tertio fuit aĩe
creatio. Quarto fuit vnio aĩe cum cor/
pore. Quinto fuit aſſumptio totius hu
manitatis xp̃i ad verbum diuinũ. Sex/
to fuit gratificatio q̃ȝ fuit repleta ſũma
gratia. Septimo fuit beatitudo q̃ȝ ha/
buit claram viſionem diuinitatꝭ. Octa
uo fuit perfectiſſimuȝ meritũ quo obtu
lit ſe deo patri. Et fuit ꝑfecta operatio
meritoria quia accepit mãdatũ a patre
mori pro humano genere et in illo inſtã
ti acceptauit illã obedientiã ⁊ ibi fuit p̃/
mo crucifixio ſua voluntaria. Et illud
inſtans vocatur inſtans conceptionis.
Ideo in iſta queſtiõe diuerſificati ſunt
doctores ſcȝ ſcotizantes cõtra doctores
cões ⁊ antiquos: q̃ȝ primi ſcotiſte tenent
ꝙ iſta octo fuerunt ſimul facta in eodeȝ
inſtãti tp̃is in predicta ↄceptõe filij dei.
Doctor ſeraphic⁹ videt̃ approbare vtrã
ꝙ opinionẽ tñ magis videt̃ declinare ad
tiquos dicẽdo ꝙ eſt planior ⁊ cõior. Be/
atus thomas etiã dicit in tertio ꝙ placȝ
ſibi ſcȝ opinio ſcotiſtaruȝ. ¶ Reſpõdeo
ad queſtionem. Ad perfectionem meriti
duo cõcurrunt videlicet ipſe actus gra/
tuitus id eſt gratia ⁊ habitus ipſius id ē
actus id eſt vſus vel operatio. Non eñ ſuf
ficit habere gratiã ſȝ oȝ operari. ¶ Primũ
dictũ xp̃s a principio ſue ↄceptionis me
ruit q̃ntum ad habitũ gratuituȝ qui red
dit hñtẽ dignũ premio id ē habuit grãȝ
et charitate que eſt radix merendi ꝓprio

modo q₃ omni bono₃ p̄mio dignū fuit ¶ Scōm dictū declarās opinionē alexā dri l₃ xp̄s meruerit statim post p̄ncipiū ſue cōceptionis non tñ meruit in p̄mo inſtati illius ꝯceptionis. Et rō iſto₃ eſt q₂ opatio d₃ ſequi ordine tp̄is eē ſubſtā/ tie. Na₃ operationes ſunt accidentia et qualitates ergo opoꝛtebat eſſe ſubſtan/ tie p̄cedēs opari. ¶ Tertiū dictū. Si alicubi inueniat̄ ſcriptum ab aliquibus doctoꝛibus ꝙ xp̄s a p̄ncipio ſue ꝯcepti onis meruerit dicunt verum eſſe ſm ꝙ a dicit oꝛdinem p̄ncipiū extra ſumptum id eſt poſt nō intra: ꝛ per iſtā diſtinctōe₃ declināt auctoꝛitates ſctō₃. ¶ Quartū declarās opinionē ſcotiſtarū xp̄s in ipſo cōceptionis p̄moꝛdio incluſiue meruit q̄tu₃ ad actū ꝛ vſum virtutis hoc eſt da tum ei p̄ gratiā perfectiſſimam vt in p̄i mo inſtāti nō ſolū haberet habitus vir/ tutū ſed ꝛ actus ꝛ vſus vnde ſimul ince/ pit eſſe vſum habere compꝛehenſoꝛis in anima xp̄i etiā in eodem inſtanti habuit omnia p̄dicta cū actu meriti qui conſi ſtit in motu volūtat̄. Vñ iere. xxxi. No uū faciet dñs ſup terrā mulier circūda/ bit virum. Videt̄ ergo ꝙ xp̄s fuerit vir ab inſtanti conceptionis ſue ſed conſtat ꝙ non fuerit q̄tum ad etatem ḡ fuit vir q̄tū ad animi vigoꝛē ꝛ p̄fectam operati onem viri p̄fecti q̄ conſiſtit in merendo. Scōm ꝙ in illo inſtanti incepit eſſe ho/ mo xp̄s fuit perfecte btūs ꝛ in eodē inſtā ti fuit creata aīa ei⁹ ꝛ infuſa coꝛpi₃ hūic infoꝛmationē gr̄e ꝛ exiuit in actū meren di iſtud dictū p₃ ex p̄cedentib₉ dictis ꝛc̄.

Secūdo querit̄. Utrū

chꝛiſtus aliquid meruerit poſt cōceptio nē ¶ Triplex eſt meritū ſc₃ interp̄etati uum de cōgruo ꝛ de cōdigno. P̄mū eſt quo quis meret̄ ſimpl'r abuſiue De cōdi gno eſt quo q̄s meret̄ ſimpl'r p̄p̄ie. Me/ ritū de cōgruo eſt quo q̄s meret̄ p̄tim p̄/ p̄ie ꝛ partim impꝛopꝛie Meritū ſimpli citer abuſiue. (conſtruendo ly ſimpl'r cum abuſiue) eſt op us de genere bono₃ tñ factū mala intentiōe. Talia eñ opa aliquando remunerantur a deo ex imen ſa largitate ſicut inuitur de nabuchodo noſoꝛ vt eſt dare elemoſynā cū murmu/ re vt p₃ in legenda ſancti elimoſynarij. Meritū de ꝯgruo ē op⁹ bonū de gñe fa ctū cū itētiōe bona et alijs circūſtātijs tñ factū fit ī pc̄ō moꝛtali Et de talib₉ d̄ cō gruo faciēs diſponit ſe ad gr̄am. Meri/ tum de ꝯdigno eſt opus bonū factu₃ ex charitate. Cum ergo queritur. Utrum xp̄s meruerit poſt ꝯceptionē non querit̄ de p̄mo nec de ſcd̄o modo ſ₃ q̄ritur de tertio. ¶ Rñdendū ergo ad hoc ꝙ trib₉ modis mereri ꝯtingit ex cōdigno. Uno modo mereri eſt ex indebito facere debi tum ſicut meretur quis in gratie infuſi/ one et motu lib. arb. quia tunc meretur vitam eternam. Scd̄o modo mereri eſt de debito facere magis debitum vt con/ tingit de pꝛofectu in pꝛofectu₃ de virtu te in virtutem. Tertio mō mereri eſt de debito vno mō facere debitū aliomodo. Aliomodo de debito p̄ habitū facere de bitum per vſum: et de debito per vnum actum facere debitum per alium actum eque bonu₃. Omnibus hijs modis chꝛi ſtus meruit nobis Meruit eñ nob gra/ tie pꝛomotionem meruit ꝛ bonoꝛu₃ ope rum multiplicationem. Sibi autem nō meruit niſi tertio modo tm̄ poſt conce/ ptione₃: ipſe enim non potuit facere ſibi de indebito debitum cum omni bono eſ ſet dignus. Sed qđ erat debitum vno modo fecit debitum pluribus modis: et ita meruit ſm tertium modum dicendi meritu₃ ſolum non pꝛopter imperfecti/ onem a parte meriti ſed pꝛopter perfe/ ctionem a parte merentis. ¶ Nota ꝙ conſiliu₃ ſanctiſſime trinitatis decreuit ab eterno nullum nobis impendere bo/ num gratie gratiſſacientis ſiue gratiſ/ date niſi pꝛopter meritum doloꝛiſſime paſſionis chꝛiſti filij ſui vnigeniti pꝛopt̄ quod meritum dat deus diſponentibus

primo gratiã iuſtificatiõis ꝛ pſeuerãtie ꝛ profectus in bono: meruit etiaꝫ nobis omnia bona opera ꝛ meritoria que nos facimus quia illa opera non erunt deo grata niſi fundantur ſuper merituꝫ paſſionis chriſti. Et nota ꝙ chriſtus tãtum intenſiue habuit ꝗtum habuit per totã vitam ſuam ꝛ in hora mortis. In illo eñ inſtanti obtulit ſemetipſum et ſuam vitam ꝛ omnia que facturus paſſuruſq́ erat ſanctiſſime trinitati ex intenſiſſima voluntate ꝛ charitate in qua oblatione tantum meruit ꝗtum in cruce. Non tamen tantum paſſus eſt quantum in cruce quia tunc non experiebatur paſſionẽ nec etiam ipſe imaginatiue ſic offerebatur paſſio ſicut in orto. Ideo peſſime et heretice dicitur a quodaꝫ ꝙ tantum patiebatur in vtero matris ꝗtum in cruce Ideo dicitur in textu non propter imperfectionem meriti quia primum meritum chriſti fuit perfectiſſimum propter perfectionem merentis quia fuit perſona diuina et infinita. Et hoc eſt ꝙ dicit in littera non profecit chriſtus ſm meritũ ꝗtũ ad ꝟtutẽ meriti tñ ꝗtũ ad numerum meritoꝝ qꝛ addebat merita meritꝭ plura hũit merita i paſſiõe ꝗ̃ i ↄceptõe.

Tertio querit. Utrum

chriſtus aliquid meruit in paſſione. Paſſio capitur ibi pro corruptione ſubiecti in quo eſt chriſtus non tamen meruit in actibus meritorijs ſed nõ tantuꝫ in iſtis ſed etiam in paſſionibus ſibi illatis a iudeis ꝛ ſeruitoꝝ pilati ꝛ hoc meruit accipiendo illas voluntarie non enim paſſus fuit fruſtra ſed ex rationabili cã nec paſſus propter demeritum culpe: ſed propter amoreꝫ veritatis ꝛ iuſticie: videbat eñ principes ſacerdotuꝫ ꝙ erant diſtorti a lege dei per auariciam ꝛ hypocriſim ꝛ alia. Et hoc videns xp̃s non tacuit vicia eorum Ideo procurauerũt crucifixionem eius. Et etiam declarauit legem quam illi peruertebãt. ¶ Notandum ꝙ in paſſione eſt duo conſiderare. Uidelicet paſſionis cauſam ꝛ paſſionis ſuſtinẽtiam. Paſſionis cauſa eſt a violentia agentis proprie ſed paſſionis ſuſtinentia eſt a voluntate patientis. Quantuꝫ ad primum paſſio non eſt meritoria: nec demeritoria quia eſt ab extra Iudei tñ et pilatꝰ ꝛ crucifixores fuerũt remota cã paſſionis chriſti ꝛ iſti demeruerunt ſm plus et minus. ¶ Nota ꝗtuꝫ ad ſcḋm poteſt eſſe meritoria vel demeritoria. Meritoria autem ſi quis eam perferat ex voluntate bona. Demeritoria autē ſi quis eã ſuſtineat inpatienter et ex voluntate iniqua. Quando ergo chriſtus paſſionem pertulit non tantum ex voluntate bona immo etiã ex volũtate optima quia ſummo niſu ꝛ conatu Hinc eſt ꝙ paſſio eius meritoria nõ ſolũ fuit ſicut paſſiões ſanctorum: ſed ſup oĩa merita tenuit principatum. Nota ꝙ ſi ĩfinita eſſent peccata etiaꝫ horribiliſſima nõ tñ tantũ diſplicerent deo: ꝗtum placuit voluntas chriſti optima qua cum ſummo niſu et conatu amoris offerebat deo ſuas ſacratiſſimas paſſiões ꝛ triſticias ꝛ anguſtias ideo meritum paſſionis chriſti dicitur fuiſſe ſufficiens ad delendum oĩa peccata: tñ ꝗtuꝫ ad efficaciam ſolum delet peccata qui ſe diſponũt vel electoruꝫ finaliter. Et hoc ſiue in inſtanti ſue conceptionis in quo etiam obtulit trinitati ſanctiſſime ſuam paſſionẽ futurã in quo meruit tm̃ ꝗtuꝫ in paſſionis horaꝛ hoc intenſiue ꝗuis in paſſione magis meruerit extenſiue.

Quarto querit. Utruꝫ

xp̃s ſibi meruit dei fruitionẽ ſiue ꝓmiuꝫ fi̇ale. ¶ Fruitio capit tripľr. ſ. coitꝛ ſic frui eſt vti cũ gaudio id eſt delectatõe ꝛ breuit nihil eſt fruitio niſi actꝰ vł opatio volũtatis gaudioſa. Et ſic capit i eplã ad philemonem vbi aplš dicit ita frater fruar te in domino. Scḋo mõ capit fruitio ꝓprieꝛ eſt alicui amore inherere propter ſe: ꝛ ſic importat motum volũtatis

cũm quiete ⁊ eſt operatio voluntatis de tatiua. Tertio modo capitur fruitio p/ pꝛijſſime ⁊ ſic frui eſt in cognitis quieſce/ re voluntate delectata ꝑpter ſe ⁊ ſic iclu dit vtrãq; p̄dictam qꝛ eſt opatio volũta/ tis detatiua ⁊ gaudioſa in qõne capitur frui ꝑpꝛijſſime. ¶ Nota duplex eſt pmiũ ſcʒ ſubſtãtiale ⁊ eſt videre deũʒ ⁊ amare fruitiue ipſum ⁊ dꝛ aurea. Scd̃m eſt pꝛe mium ↄſubſtantiale ⁊ eſt in pte ſenſitiua nõ enim ſolum anima erit beata: ſed oẽs alij ſenſus erunt beati ſuo modo qꝛ quie ſcent ⁊ ſũme delectabunꝛ in obiectis ſibi cõuenientibus. Tertiũ eſt pꝛemiũ acci/ dentale ⁊ eſt quodlibet gaudiũʒ habitũ de creatura. ¶ Reſpondeo dicendũʒ ꝙ cõiter nõ cõceditur ꝙ xp̄s ſibi meruerit ſubſtantiale pꝛemium ⁊ hoc innuit mgr̄ in lr̄a ſatis expꝛeſſe. Rõ huius eſt. Naʒ meritũ dicit oꝛdinem ad pꝛemium ſicut diſpoſitio ad complementum: ſicut via/ ad terminũ ⁊ ideo neceſſe eſt meritum p̄/ cedere pꝛemiũ vel tpe vel ſm oꝛdineʒ na ture. Neutro modo aũt debuit in xp̄o p̄ cedere nec pꝛeceſſit. ꝑpter hoc ꝙ aĩa xp̄i nõ eſſet idonea ad vnionẽ niſi eẽʒ beatiſ ſima ⁊ deifoꝛmiſſima qδ fit p gr̄e ĩfuſio/ nem. Si ergo neceſſe fuit vnionẽ illã an tecedere oĩa merita ſm oꝛdinem nature: neceſſe ergo fuit deifoꝛmitateʒ gloꝛie in chꝛiſto pꝛecedere omẽʒ vſum gr̄e. Ideo gloꝛia in xp̄o p̄ceſſit omnia merita ꝑpter ſummã dignitateʒ q̃ fuit in aĩa xp̄i a ſua creatione: ſcʒ pꝛopter vnioneʒ ipſius ad verbũ. Sicut ergo incarnatio nõ cadit ſub merito ſic ip̄a gloꝛia anime xp̄i. Vñ Aug. xiij. lib. de trinitate In rebus p tẽ pus oꝛtis id eſt in omnibus effectibꝫ dei illa ſũma gr̄a eſt id eſt gratuita dei cõde ſcenſio vel volũtas q̃ homo in vnitate p/ ſone cõuinctus eſt deo. Et in ench. dicit ꝙ nullis p̄cedentibꝫ meritis ille hõ copu latus eſt deo ſed illa copulatio non po/ tuit eſſe ſine dei fruitione q̃ eſt pꝛemium ſubſtantiale iſtud tñ pꝛemiuʒ eſt duplex quoddã eſt obiectiuum et eſt ipſe deus. Aliud eſt ſubiectuũ.

Quinto querit̃. Utrũ meruerit xp̄s ſui coꝛpis gloꝛificationem. ¶ Notandum ipſius xp̄i ⁊ cuiuſlibet ho minis cõplete bt̄i triplex eſt gloꝛificatio Quedam eſſentialis que cõſiſtit in opti mis opationibus intellectus ⁊ volunta tis tendentibus in deum ⁊ hec dicit̃ glo/ rificatio anime. Alia quedã cõſubſtanti alis q̃ cõſiſtit in perfectiſſimis operatio/ nibus potentiaruʒ ſenſitiuarum ſm q̃s tendunt in ſua obiecta pfectiſſima: qꝛ ſi/ cut aĩa xp̄i eſt gloꝛificabilis ſic potentie ſenſitiue ſunt nate gloꝛificari ſm q̃d id ẽ ſm operationes ſuas. Et dꝛ ſm quid: qꝛ anima eſt gloꝛificabilis ſimplr̄ ⁊ de iſta eſt queſtio. pñs qꝛ clarũ eſt ꝙ ante paſſi/ onem nõ habuit coꝛpus gl'ificatũ. Que dam accidentalis cõueniens anime que eſt quoddam gaudiũ de aliquo facto vi ctoꝛioſo: vt virgines de hoc ꝙ vicerũt in virginitate ⁊ ſimilr̄ doctoꝛes ⁊c̃. Et dici tur aureola et ſimiliter gaudent oẽs de conſoꝛtio bonoꝝ ⁊ vocat̃ vt pꝛius. Alia eſt gloꝛificatio accidentalis coꝛpis ⁊ ſũt quattuoꝛ dotes de quibus in quarto di cetur. Pꝛima gloꝛificatio a doctoꝛibus ſacris vocatur ſtola. ſcd̃a ⁊ tertia gloꝛifi catio vocatur ſcd̃a ſtola ⁊ in hoc excede/ mus angelos qui habent ſolũ pꝛimaʒ qꝛ non habent potẽtias ſenſitiuas ⁊ ſic eri/ mus magis beati extenſiue. Similr̄ ho/ mines damnati plus puniunt̃ q̄ꝫ demo/ nes ſcʒ extẽſiue: qꝛ lucifer ſolũ punietur in intellectu ⁊ volũtate. Homines autẽ cum hoc puniãtur in potẽtijs ſenſitiuis vtputa infeꝛioꝛibꝫ. Et ideo ſicut homĩes puniuntur. ita hoĩes pꝛemiabunt̃ in po/ tentijs ſenſitiuis: qꝛ deus pꝛonioꝛ eſt ad miſerandum q̄ꝫ puniendũ ⁊ hoc eſt con/ tra mgr̄ʒ Joh. gerſon. ¶ Rñdeo dicẽδ ꝙ xp̄s abſq; dubio meruit ſibi gloꝛifica tionem ſui coꝛpis nõ ſolum agendo ſed etiã in patiendo vt dicit magiſter in lr̄a expꝛeſſe. Ratio eſt qꝛ xp̄s dei ⁊ hominũ

mediator ſimul debet eſſe cōprehenſor ꝛ viator. Cōprehenſor ꝓpter ſuā dignitatē ꝛ viator ꝓpter noſtrā neceſſitatē. Et idō ꝓtim debuit eſſe ī ſtatu glīe: ꝛ ꝓtim ī ſtatu miſerie. In ſtatu miſerie nō debuit eē ſm ſupiorē portionē ſed ſm inferiorē .i. ſm carnē. Et ideo ſm diuinā diſpoſitionē neceſſariū fuit differri corporis glorificationē xp̄i, vt xp̄s eſſet in ſtatu in quo ꝓ nobis poſſet mereri ꝛ ſatiſfacere. Dum aūt xp̄s nobis merebat ꝛ ꝓ nobis ſatiſfaciebat: faciebat deo placentiſſimū opus ꝛ ita remunerabile ſm aliquā ꝑtem glīe. Cum autē nō poſſet remunerari q̄ntum ad p̄mā ſtolā ſed quantū ad ſtolā ſecundā merebatur vtiq̄ tunc xp̄s ꝓprij corporis glorificationē. Cū Scotus dicit ꝙ nō meruit directe q2 niſi fuiſſet impedimentū glīa aīe redūdaſſet naturalit̄ ī corpus tamē meruit illā corporis glīaȝ indirecte: q2 meruit illi⁹ impedimēti ceſſationē ꝛ āmonitionē.

Queſtio ſexta. Utrum

chriſtus meruerit nobis ianue paradiſi apertionē. ¶ Sciendū ꝙ triplex eſt paradiſus. Prim⁹ terreſtris: alius celeſtis Et iſte ē duplex. quidā ſpiritual': alius corporal'. Prim⁹ ē locus ameniſſimus et tēpatiſſim⁹ in oriente poſit⁹ in quo ſunt delicie plurime: ibi ſunt arbores cū floribus folijs ꝛ fructib⁹. Alius ē celeſtis corporal' in quo ponunt beati: ꝛ d̄r celū empyreū: de quo dicit ap̄ls ꝙ fuit rapt⁹ vſq̄ ad tertiū celum. ¶ Paradiſus celeſtis ſp̄ualis nihil ē aliud q̄ clara viſio dei et fruitio ſequens clarā viſionē dei. Et licet de ſecūdo ꝑadiſo poſſit eſſe q̄ſtio nr̄a tn̄ p̄ncipaliter ē d̄ vltimo. ¶ R̄ndeo ad p̄dictorum intelligentiā eſt notanduȝ ꝙ eſt paradiſus terreſtris ꝛ ē paradiſus celeſtis ſcȝ ſpiritual': q2 de celeſti corporali locutus eſt in ſecundo. Et Adā peccāte vtriuſq̄ ianua clauſa fuit. Clauſio autē ianue ꝑadiſi terreſtris ſignum fuit clauſionis ianue paradiſi ſcȝ ſpiritual'.

Eſt autē paradiſus celeſtis apta viſio dei. Clauſio autē huius ianue fuit īpoſſibilitas videndi deū facie ad faciē que impoſſibilitas conſurgebat ex demerito peccati Ade: ꝛ ex decreto diuine ſentētie quo ſcȝ de⁹ determinat neminem ad ſui aſpectū admittere. Unde ſi beata Maria deceſſiſſet ante paſſionē filij ſui deſcēdiſſet ad infernum cū patrib⁹ niſi facta ſibi eēt emenda ꝛ ſatiſfactio ꝓ illo pctō. Et q̄m emenda ꝛ ſatiſfactio ē ei per xp̄m hinc ē ꝙ ꝑ meritum xp̄i nobis patuit ingreſſus in celum. ¶ Nota ꝙ imagines ī q̄drageſima cooperiunt ad deſignanduȝ clauſionē paradiſi celeſtis: tpe aūt paſſionis eius amouent ad deſignandū apertionē illius ianue q̄ eſt facilis ꝓgreſſus ad videndū deum facie ad faciē.

Circa decimānonam diſtinctionē queritur. Utrū ꝑ paſſionē xp̄i fiat remiſſio peccatoꝝ. ¶ Nota ꝙ eſt dr̄ia inter remiſſionē culpe: ꝛ infuſionem grē. Infuſio eīn grē ꝛ remiſſio culpe nō ſunt vna ꝛ eadē mutatio ſed ſunt due mutationes licet nō reales quia impoſſibile ē vnū ꝛ idem plurificari ꝛ non multiplicari ſed remiſſio pōt multiplicari remanēte vna ꝛ eadē infuſiōe. ꝗ ꝛc̄. maior patet. minor ꝓbatur: q2 cū d̄s ꝑgit ad cōfeſſionē cū multitudine pctōꝝ tot ſunt ibi remiſſiones quot ſunt culpe ꝛ obligationes. Cuilibet eīn culpe correſpondet ꝓpria remiſſio ꝛ tn̄ ē ibi vna remiſſio dūtaxat infuſio grē. Itē impoſſibile eſt vnū ꝛ idem ſepari ꝗ ꝛc̄. ꝛ eē ſine ipo ſed remiſſio culpe ꝛ infuſio grē poſſunt ab inuicē ſepari. ꝗ ꝛc̄. maior patet ꝛ fundat īmediate in p̄mo p̄ncipio. minor pꝫ: q2 ī angelis btīs fuit infuſio gratie cum eēnt in ſtatu innocentie ſine remiſſione culpe. Etiā in btā virgine cui gratia fuit infuſa ſine remiſſione culpe: et in anima xp̄i q̄ eſt eiuſdē rōnis cum noſtra. Silr̄ dicendū ē de remiſſione culpe que

poteſt ineſſe alicui ſine infuſione grẽ de
potentia dei abſoluta. Pōt eñ de⁹ potẽ
tentia abſoluta remittere culpam z nõ
dare grãm: vt patet de rege terreno qui
pōt alicui q̇ eũ offendit remittere offen/
ſã nõ recipiendo eũ in grãz: tñ nũq̃ ꝺ fa
cto de⁹ remittit pctm̃ mortale alicui q̇n
etiã ĩfũdat grãz: z h̄ ex ſua benignitate
ĩeffabili. Remiſſio aũt culpe ẽ deletio ob
ligatiõis ad penã eternã ad quã obligaṫ
p pctm̃ mortale anteq̃ peniteat. Ita ꝙ
terminaṫ iſta mutatio ꝓuatiua ad nõ ob/
ligationẽ: ita ꝙ termin⁹ a q̊ ẽ obligatio.
z termin⁹ ad quẽ ẽ ñ obligatio. Infuſio
aũt grẽ ẽ a nõ eẽ grẽ adeſſe grẽ: ſic remiſ/
ſio ẽ mutatio ꝓuatiua z ĩfuſio grẽ ẽ mu/
tatio poſitiua ex parte termini ad quez
Unde ablatio mali z collatio boni di/
ſtinguũtur. Iſta autẽ ablatio mali ſiue
remiſſio culpe attribuiṫ app̄ropꝛiate paſſi
oni chꝛiſti. Et collatio gratie attribuiṫ
tur magis appꝛopꝛiate reſurrectiõi chꝛi
ſti. Unde ad Roma. iiij. Traditus eſt
ꝓpter delicta nr̃a z reſurrexit ꝓpter iu/
ſtificationẽ noſtrã. ¶ Rñdeo ad qõnez
ꝙ iuſtificatio nr̃a attribuiṫ tã paſſioni:
q̃ꝫ reſurrectiõi xp̄i: vt habeṫ ĩ textu ſacre
ſcripture z glo. ĩ plib⁹ locis p̄ſertim vbi
ſ. Utraq̃ ſcꝫ moꝛs z reſurrectio xp̄i de/
licta nr̃a tollunt z vtraq̃ iuſtificãt. At/
tamẽ neutri. i. nec paſſiõi nec reſurrecti/
oni attribui pt̄ ꝓpꝛie cãſalitas iuſtifica
tiõis ſiue deletio culpe: qꝛ ibi ꝓpꝛie nõ ĩ/
uenitur aliqꝺ gen⁹ cauſe: hñt tñ nihilo/
minus aliquã cauſalitatẽ ĩ hoc ꝙ habẽt
aliquã cauſe ꝓpꝛietatem. Attribuit eñ
his iuſtificatio nr̃a p modũ meriti inter
uenientis: qꝺ quidẽ habet diſpoſitionis
grãm z rõnem z reduci habet ad cauſaz
materialẽ. Per modũ exempli ꝓuocan/
tis z excitãtis qꝺ quidẽ habet reduci ad
cauſã mouẽtẽ z efficientẽ. p modũ exem/
plaris dirigentis vl̓ regulantis. qꝺ ha/
bẽt reduci ad cãm formalẽ. Per moduz
termini quietantis qꝺ quidẽ hꝫ reduci
ad cauſã finalem. Et ita his duobꝫ attri
buiṫ iuſtificatio ſm ꝓpꝛietatẽ cuiuſlibet
generis cauſe. Attñ rõ merendi iuſtifi/
cationẽ attribuiṫ ſoli paſſioni z nõ reſur
rectioni. Ratio vero terminãdi z quie/
tandi attribuiṫ reſurrectiõi ad quã ter/
minaṫ iuſtificatio z nõ paſſioni. Duo ve
ro inter media ſcꝫ excitatio z regulatio
attribuũṫ vtriq̃. Naꝫ paſſio excitat nos
ad dei dilectionẽ z vlterius inſinuat no
bis qualr̓ debeam⁹ moꝛi pctĩs: z ita ẽ ex
emplũ ꝓuocans z exẽplar regulans. Et
qꝺ ſit exẽplũ habeṫ ex p̄ma Pet. ij. Xp̄s
paſſus ẽ p nobꝭ vobꝭ relinquẽs exẽplũ vt
ſe. veſ. ei⁹. Q, ſit exẽplar habeṫ ad Ro
mano. vi. Si cõplantati ſum⁹ ſilr̓itudi/
ni moꝛtis ei⁹ ſilr̓ z reſurrectõis erim⁹ Si
militer z reſurrectio hꝫ rõnẽ exẽpli ꝓuo
cantis z exemplar dirigentis. Pꝛouocat
eñ nos ad iuſticiã p quã accipim⁹ illaz
glr̓iam quã credimus xp̄m habuiſſe ĩ ſua
reſurrectiõe vt tã ĩa ſint coꝛpa glr̓ie q̃lia
xp̄s in ſua reſurrectiõe mõſtrauit. Diri/
git etiã nos dũ ad ei⁹ exẽplar conamur
ambulare in nouitate vite. Iuxta illud
qꝺ dꝛ ad Rom. vi. quõ xp̄s reſurrexit a
moꝛtuis p glr̓iam p̄ris ita z nos in noui/
tate vite ambulem⁹. z ſic tã paſſio q̃ꝫ re/
ſurrectio habet rõnez excitantis z regu/
lantꝭ reſpectu nr̃e iuſtificatiõis ſꝫ duo
que in nr̃a iuſtificatione habẽt ꝯſidera/
ri ſcꝫ ablatio mali z collatio boni.

Secũda queſtio. Utrũ

p paſſionẽ xp̄i facta fuerit cyrographoꝝ
deletio. ¶ Pꝛo notitia hui⁹ termini cy/
rographo ẽ notandũ ꝙ hic cyragraph⁹
vl̓ hoc cyrographũ dꝛ a cyros grece qꝺ
ẽ manus latine. z graphia ſcriptura: q̃ſi
ſcriptura manu facta: z poteſt capi dupli
citer ſcꝫ ꝓpꝛie z metaphoꝛice. Pꝛopꝛie
eſt littera manu ſcripta debitoꝛis que cõ/
mittiṫ vl̓ daṫ creditoꝛi: vt ſi aliq̇s cõmo
dat centũ floꝛenos alicui z dat cedulaz
ſcꝫ debitoꝛi: z dꝛ quaſi ſignum manuale
Alio modo cyrographus capitur me/
thaphoꝛice ſeu large vl̓ trãſumptiue: et
ſic capiṫ hic. Et ẽ quedã obligatio qua
aĩa ẽ obligata ad aliquã penã trãſeũtẽ

culpa actuali interiori ꝛ exteriori ad re/
atū remanēs in aīa:rōne cui⁹ diuina iu/
ſticia habet nos puniri ꝗ̄tū ad penam
diabolica malicia habet nos accuſare ꝛ
conſciencia noſtra habet contra nos re/
murmurare. Nota textū tñ. Que autē
ſit iſta ſcptura que dr̄ cyrographum de
creti ꝛ cyrographū culpe:diuerſimode
pt̄ aſſignari ſm̄ diuerſas expoſitiones q̄
innuūt̄.ſup̄ ſcd̄a ad Col. Culpa ē act⁹
peccati interioris vl̄ exterioris. Scien/
dū ꝙ cyrographū culpe dr̄ eē memoria/
le quo aīa tenet̄ aſtricta ꝛ obligat̄ alicui
pene:ſicut aliq̄s quando obligat ſe alte
ri facit ei cyrographū:ꝛ hoc innuit Au
guſtinus in littera cū dicit culpaꝝ cyro/
grapha deleta ſunt:quib⁹ peccatores vl̄
debitores ante diabolo tenebant̄: ꝛ dr̄ il
lud cyrographū culpe ꝛ cyrographū de
creti:quia talis obligatio ꝯſurgit ex no
ſtra culpa tanꝗ̄ ex merito ꝛ ex diuina ſē
tentia tanꝗ̄ ex decreto:ꝛ ſic cyrogr̄phuꝫ
dicit̄ eē memoriale illud quo quidē pec/
catū manet ꝗ̄tum ad reatū. Rōne cu/
ius diuina iuſticia habꝫ nos punire dia
bolica malicia nos accuſare ꝛ detinere:
ꝛ conſcīa nr̄a remurmurare contra nos.
Et illud cyrographū aduerſū nos ha/
bet inſcribi ꝓpria voluntate non ſolū ꝓ
peccatis noſtris actualibus ſed etiam ꝓ
peccato primi parentis:ꝛ ratione huius
diabolus habet in nos aliquā poteſtatē
vl̄ ſimpliciter vl̄ ad tempus. Qm̄ ergo
xp̄s ꝑ paſſionē ſuam nō ſolum impetra/
uit nobis remiſſionē culpe ꝗ̄tuꝫ ad ma/
culam ſed etiam quātū ad reatū. Hinc
eſt qđ dicit apl̄s ꝛ Auguſtin⁹ ꝙ xp̄s per
paſſionē ſuā deleuit cyrographa culpa/
rum. Sed apl̄s dicit ſingulariter delēs
cyrographum decreti:quia loquitur de
memoriale tranſgreſſionis p̄mi parētis
Auguſtinus vero dicit pluraliter.quia
loquitur de remiſſione omniū peccato/
rum quantū ad reatum vt perfectū exp̄
mat paſſionis effectum. Iſtud cyrogra/
phum optime recognoſcit in peccatore
diabolus ꝛ eſt groſſe loquēdo. Vna cor
da ꝑ quā trahit ipm̄ ad infernū:vl̄ quan
do peccator peccat nihil aliud fac̄ ꝗ̄ po
nere cordā in collo ſuo quo ſuſpēdetur
ī inferno vl̄ dat ſigillū manuale ꝛ ſignū
ſuū diabolo q̄ obligat̄ ad penā eternam
Si querit̄ quis habebit illud ſignū vel
cyrographū. Dicendū ꝙ deus ꝛ homo
ꝛ diabolus hēbat ſed different̄: qꝛ deus
habebat vt iudex:hō vt reus: diabolus
vt accuſator. Et ſicut latro fert inſigne
cyrographū ꝯ ſe.i.ſignū puta ꝯ: ſic hō
ſeipm̄ ferebat cyrographū:nec ꝑ illđ cy
rographū acquirebatur aliqđ ius dia/
bolo. Quāuis cm̄ homo iuſte detineret̄
ipe tamē iniuſte detinebat. ¶ Notandū
ꝓ primo argumēto in oppoſitū ꝙ dupli/
citer poſſumus loqui de efficiendo vel
effectu paſſionis xp̄i. Aut quātū ad ſuf/
ficientiā. Aut quantum ad efficaciam.
Si loquamur quātū ad ſufficientiā ſic
ſe extendit ad omnes hoīes ꝛ ad omnes
culpas. Si vero quantū ad efficaciā:ſic
ſe extendit ad eos ſolūmodo qui bapti/
zantur in nomine eius q̄ abſoluūt̄ a rea
tu original̄ peccati ꝛ actual̄:ita ꝙ a dia
bolo non pn̄t ampli⁹ teneri niſi forte ſe
ei voluntarie ſubijciāt:ꝛ noua ꝯtra eos
ſcribantur cyrographa.

Tertio querit̄. Utrum

ꝑ paſſionē xp̄i liberati ſum⁹ a ptāte dia
boli.ꝙ ſic videt̄ ꝑ h̄ qđ habet̄ ad Ephe.
vi. Nō ē nob̄ colluctatio aduerſus car/
nē ꝛ ſanguinē ſed aduerſus mūdi recto/
res ꝛ tenebrarū harum.ḡ demones ad/
huc nos īpugnāt ꝛ huic mōo adhuc p̄n/
cipāt̄.ḡ a ptāte diaboli libati non ſum⁹
Itē.ij. Timo.iij.dr̄ ꝙ in nouiſſimis die/
bus inſtabūt tp̄a ꝑiculoſa. Et h̄ ipm̄ dr̄
ij. Theſſa.ij.ꝛ in Daniele ꝛ in Apocal̄.
ꝙ in tp̄e antexp̄i hēbit diabol⁹ magnaꝫ
poteſtatem tentandum et vexandum.
ergo non videtur ꝙ per paſſionem ami
ſerit poſſe ſuper genus humanum. Itē
poteſtas diaboli vel eſt ad nocendum:

vel ad tentādū. Sȝ nunꝗ̄ potuit noce/
re niſi ꝑmiſſus. nunꝗ̄ in pctm̄ etiā potu
it ꝓcipitare niſi ꝓberet ei volūtas z con/
ſenſus: z hoc ipm̄ pōt z modo: ſi ergo ab
inicio nihil potuit ampliꝰ: videtur ideȝ
qđ prius. Itē poteſtas diaboli maxime
in duobꝫ cōſiſtit: vicȝ in obſeſſiōe corpo/
rū z in excecatione mentiū: ſed poſt paſſio
onē xp̄i adhuc multi a diabolo fuerunt
obſeſſi: multi etiaȝ fuerūt grauiſſime ex
cecati. ergo videt̄ ꝙ ptās diaboli non ſit in
aliquo diminuta ꝑ paſſionē xp̄i. Q, dia
bolus multoꝝ corꝑa obſeſſit docet expe
rientia ꝙ iteꝝ multoꝝ mētes excecat. ꝓ/
batur ꝑ illud qđ dr̄ ſcđe Coꝛ. iiij. Deꝰ
huius ſeculi excecauit mentes infideliū
¶ Pro quo notandū ꝙ diaboli duplex
eſt ptās. Una detinēs vl' attrahēs. alia
pugnans. Poteſtas diaboli detinēs eſt
illa qua attrahebat z detinebat iuſtos:
quoſcunꝗ̄ in limbū z nll's poterat eua/
dere hāc ptātē. Alia ē pugnās z ē ptās
ꝓcipitādi in malū. i. pctm̄ vl' ꝑ fallaciaȝ
vl' ꝑ potentiā. ¶ Rn̄deo dicendū ē ꝙ ꝑ
paſſionē ſumus liberati a ptāte diabo/
li: oēs ꝗ̄tū ad ſufficientiaȝ. ſed illi ſoli q̄
ſunt de eius corꝑe. i. eccl'ie ꝗ̄tū ad effica
ciam. Oēs em̄ nō ſe diſponunt ad reci/
piendū gratiā xp̄i: vt ſūt iudei infideles
z mali xp̄iani. Diabolus aūt añ paſſiōȝ
xp̄i habebat duplicem manū. vicȝ attra
hentem z impellentem. Manus attra/
hens erat ptās trahēdi ad limbū etiā iu
ſtos z ſanctos. Manus ipellens ſiue pu
gnans erat ptās precipitandi in maluȝ
vl' ꝑ fallaciam vl' ꝑ violentiā qr tempta
bat vt draco: tēptabat vt leo. Et prima
manꝰ ſcȝ attractiua erat tante potentie
vt nll's poterat ei reſiſtere. Et hec fuit
ei oīno amputata ꝑ paſſionē. Manum
autē impellentē z pugnātē habebat ita
fortē vt cum magna difficultate poſſet
quis ei reſiſtere. Et ideo in mltis regna
bat imo fere in omnib⁹ vt pȝ de ipo Job
Omnes em̄ vl' ſupabat ꝑ fraudulentiā
vl' ꝑ violentiā: z hec ptās debilitata ē ꝑ
paſſionē ꝑ quā lumen veritatis aperitur
cōtra diabolicā fraudulentiā. Nam te
nebat fere totū mundū inuolutū idola/
tria: mō āt nll's ē credo q̄ ſit idolatra ꝗ̄/
uis ſint diuerſe ſecte. Et adiutoriū vir/
tutis attribuit̄ cōtra diabolicā violētiā
Apparuit autē lumē veritatis z interiꝰ
ꝑ diuinā inſpirationē: z exteriꝰ ꝑ huma/
nam inſtructionē. Jam em̄ fere omnibꝫ
ē veritas ꝑpalata: z iō eſt deſtructa ido/
latria que ꝓus repugnabat. Adiutoriū
etiā virtutis tribuit̄ ꝑ gratie infuſioneȝ
que repͥmit ꝯcupiſcētiā: z ꝑ angelicā ꝓ/
tectionē que cōprimit ptātes aduerſas:
z hoc virtute paſſionis merito cuiꝰ mit/
titur nobis ſpūſſanctꝰ: mittunt̄ etiam z
ipi angelici ſpūs vt ſuꝑetur aduerſariꝰ
vnde diabolus ſuꝑ oīa abhorret memo
riā paſſionis z figurā crucis ꝑ quā ſumꝰ
a ptāte eius liberati. ¶ Ad argumenta
in oppoſitum ad ꝑmum qñ dr̄ ꝙ adhuc
reſtat nobis aduerſus zc̄. Dicendum ꝙ
ꝗ̄uis nobis incūbat pugna nō tñ elōga
mur a victoria niſi interueniat nr̄a ne/
gligentia: ſm qđ dr̄ ꝑme Coꝛ. x. Fidel'
qui nō ꝑmittit vos tēptari ſupra illđ ꝙ
poteſtis ſed fac̄ cū tētatione ꝓ. Et ideo
ex illa auctoritate nō pōt haberi ꝙ nob'
ꝓſideat ptās diabolica ꝗ̄uis nos exerce
re nō deſiſtat. ¶ Ad ſcđm argumētū dr̄:
ꝙ in nouiſſimis diebꝫ. zc̄. Dicendū eſt ꝙ
ꝗ̄uis ꝑ paſſionē ſit poteſtas diabolica
ſuꝑata tamen in nobis ē dare vires ho/
ſti z nos ſubiugare poteſtati diaboli. et
quia in nouiſſimis diebus habundabit
multoꝝ ꝑuerſitas z refrigeſcet charitas
vires ſumat diabolica poteſtas: z iuſto
dei iudicio ꝑmittetur amplius ad ma/
lum impellere ꝗ̄ permiſſus fuerat in tē
pore precedenti. ¶ Ad illud qđ obijci/
tur ꝙ nihil poterat niſi per dei permiſſi
onem ſicut z nunc. Dicenduȝ ꝙ deꝰ ipm
amplius permittebat ex ſuo iuſto iudi/
cio z conſenſus noſter amplius ei ſubia/
cebat ex vitio noſtro: et ꝑ hec regnabat
ignorantia: regnabat etiā cōcupiſcentia

cõcupiſcẽtia deficiebat: etiã veritas de/ficiebat etiã gratia. Sicut eñ dr Joh. pmo. Lex p moyſen data ẽ gratia z veritas p ieſum chriſtũ facta ẽ. ¶ Ad illud qd obijcit q adhuc põt in vexationẽ corpoꝝ z excecationẽ mentiuꝫ. Dicendũ q h nõ poteſt mõ niſi qs ei ex culpa ſua vires tribuat. vel, niſi ſit ex ſpeciali cauſa vt puta ad humiliationẽ alicuius ſic ſũt illi qui ſacramenta xpi contemnunt. vt puta cõfirmationẽ eukariſtiã: aquã be/nedictã zc. Qui vero humilit z deuote ſacris z ſacramẽtalib ſe ſubijciunt que a paſſione xpi hñt virtutẽ nõ formidant diabolicã ptãtem. Tanta ẽ eñ virt ſacramentoꝝ eccl'ie vt etiã extendant ſe vſq ad infideles. Vñ nõ tot hodie diabolus obſidet qt diabol cõſueuerat obſidere. Scribit eñ Gregori in dyalogo de quodã iudeo cũ vellet dormire in loco deſerto muniuit ſe ſigno crucꝫ z demo/nes ſuuenieñtes cũ vellẽt ipm offendere a ſigno crucis repulſi ſũt z dixerũt ipm eſſe vas vacuum ſed ſigtum.

Quarta queſtio. vtrũ per paſſionẽ chriſti abſoluamur a pena peccati.

¶ Nota q triplex eſt pena pro pctis ſcꝫ Tpalis: media z eterna. Pria eſt pena ſatiſfactiua pro peccatis actualibus que habet finem: z nõ ẽ perpetua. Et illa iniungit a ſacerdote in ſacro pe/nitentie z ẽ in purgatorio. Pena eterna ẽ pena inflicta, p peccatis actualib: mortalib que durat in eternũ z ẽ pena damnatoꝝ: z pctõ mortali correſpõdet talis pena. Pena media q ptim ẽ temporalis z ptim eterna. ẽ carentia viſionis diuine ,ppter peccatũ originale: z dicitur tem/poralis: quia ſoluꝫ durauit vſq ad paſſionẽ chriſti: et dicitur eterna quia niſi deus illis patribus ſuccurriſſet p paſſionem xpi fuiſſent eternaliter in limbo et eſt eterna i paruulis qui ſine baptiſmo decedunt. ¶ Nota q adhuc duplex eſt pena ſcꝫ oppreſſiua: alia eſt promotiua.

Prima ẽ ignorantia ſubiectio demonis z obligatio ad penã eternam: z ab hac liberati ſumus. Secũda ſunt miſeric qs patimur in quib exercemur p patientiã z ab hac non liberauit nos: ſed ad illas nos animat z animãdo facit: vt pena il/la nõ poſſit opprimere nec pualere: z iſto modo poſſet dici quodãmõ liberare ab illo genere pene: ſcꝫ pmotiue nõ vt affligat ſed vt nõ pualeat. ¶ Rñſio ad que/ſtionẽ dico q paſſio xpi nos libauit a pena tpali z ab eterna z ab ea q ẽ int verãq media. A pena inqꝫ tpali nos liberat z vtute illi cõdonant nob pctã nõ ſoluꝫ quãtũ ad culpã z reatũ pene eẽne ſꝫ etiã quãtũ ad dimiſſionẽ pene ſatiſfactorie: ſicut hꝫ fieri in ſacro baptiſmatꝫ. A pẽa eẽna nos liberat liberãdo a culpa. Duꝫ eñ p paſſionẽ xpi gra impetrat: p quam culpa dimittit nob pene eterne morꝫ relaxat. Liberari etiã a pena q quodãmõ ẽ inter vtrãq penaꝝ iſtaꝝ media. q q dẽ ẽ carentia viſiõis diue ex demerito pcti Ade: z illa q dẽ fuit ad tps ,ppter gratiã reptã in eis q detinebãt in limbo. debe/ret tñ hre eternitatem hito reſpectu ad culpã Ade. vñ qñtũcũq paſſio oblatata eẽt dña põtia fuiſſet ei ſubtracta niſi deus adinueniſſet aliquã viã z ab hac pẽa liberati ſum p paſſionẽ xpi. z ſic pꝫ q p oẽm modũ veꝝ ẽ paſſionẽ xpi efficacẽ eẽ ad liberãdũ nos a pẽa pcti. ¶ Sꝫ ꝯ ar/guit Pnia ois: penal ẽ. nã pẽitere ẽ penã tenere. Si g p paſſionẽ xpi libati ſum a pena: videt q iã nõ ſit op pnia: ſꝫ h di/ctũ ẽ ſtm. g z pmũ. ¶ R ñ. dicẽdũ ẽ q imo nos liberat qñtũ ẽ de ſe: qz ẽm q dr i lra in baptiſmo ois pena q p pctõ debet penitus relaxat. Vñ ſic habet i textu. pctã dꝫ nra. i. pena pctoꝝ nroꝝ: dr in corpore ſuo ſup lignũ portaſſe qz ipi penã quaꝫ in cruce tulit Omis pena tempalis que p pctõ debet in baptiſmo penit relaxat vt nulla a baptizato exigat. Sꝫ cũ ho/mo peccata iterat reddit ſe indingnum tanto beneficio. Jdeo confugiendũ eſt

ad ſecūdā tabulā naufragij que ē pnīa: que ē min⁹ nobilis ꝙ baptiſm⁹ q2 nō ſic abſoluit a penā z a culpa.

Quinta queſtio Utrū ſolus filius dei ſit redēptoꝛ aut etiā pat̄ z ſpūſſanctus. ¶ Rñdeo ad hoc ꝙ fili⁹ dei ſit redēptoꝛ pōt intelligi duob' modis ſm ꝙ in ſe duas habet naturas: vicʒ diuinā z humanā. Quodā enī modo hͦ ei cōuenit ſm humanā naturā: z quodā modo ſm diuinā naturā. Pꝛimo modo cōpetit ſoli filio: ſed ſecundo modo competit filio vna cum pr̄e z ſpūſancto. Vide ꝯſequenter in textu Bonauenture.

Sexto querit̄. ſecūdū quā naturā ſit xp̄s mediatoꝛ. ¶ Rñdeo ꝙ cū mediatoꝛ dicat officiū recōciliationis z mediatoꝛ debeat differri ab illis quos recōciliat z xp̄s ſm diuinā naturā ſit ille cui fit recōciliatio. Dicendum ꝙ nō pōt eē mediatoꝛ ſm diuinā naturam ſed ſm humanā naturā in qua pōt recōciliare ſm diuerſas ꝓprietates in quib⁹ cōicat cum deo z cū homine. Habebat eīm iuſticiā z innocentiā in qua cōmunicat cum deo: z moꝛtalitatē in qua cōmunicat cū homine: z dū moꝛs cōiungit̄ iuſticie in eodem cōfederat̄ homo pctōꝛ z moꝛtalis: deo iuſto z īmoꝛtali. Reconciliati eīm ſum⁹ ꝑ moꝛtē hominis innocentis. Concedende ɋ̄ ſunt rōnes oſtendentes ꝙ xp̄s ē mediatoꝛ ſm hūanā naturā.

Circa viceſimā diſtinctionē querit̄. Utrū cōgruū fuerit humanā naturā a deo reparari ¶ Aduertendum ꝙ duplex eſt congruitas. Una pure honeſtatis. Alia ē neceſſitatis vel imutabilitatis. Pꝛima ē illa ɋ̄ aliqͩ dr̄ ꝯueniēs: decens: rōnale: honeſtum: licet nō ſit neceſſariū. Et iſto mō ꝯueniēs fuit humanā naturā a deo reparari: q2 ſicut ceciderat ꝑ inobediētiā ſic reparari per obediētiā cōgruū erat. Alia ē ꝯgruitas neceſſitatis vel mutabilitatis. Et ē illa qua aliquid dicit̄ ꝯgruū qͦ ē quodāmō neceſſariū z de iſta etiā ē queſtio iſta ſm illud opoꝛtebat pati xp̄m z ita intrare. Et in vtroqꝫ ſenſu tractat̄ q̄ſtio ī textu. ¶ Ultra hoc duplex ē neceſſitas: Quedam abſoluta z ſimplr̄: alia ē neceſſitas ſm quid vl̄ cōditionata. Neceſſitas abſoluta ē illa qua aliqͩ ē ſic neceſſariū qͦ oppoſitū ei⁹ nō pōt eē nec fieri: ſicut deū eē: deū viuere q2 ē entitas ſūme neceſſaria. z oēs ꝓpoſitiōes que ſunt in pᷣmo et ſcđo modo dicendi ꝑ ſe: z oīa pᷣma pꝛincipia ſunt ꝓpoſitiōes neceſſarie in materia naturali. Alia ē neceſſitas ſm qͩ vl̄ ꝯditionata vl̄ ꝯſequentie. Et ē illa qua aliqͩ dr̄ neceſſariū aliq̄ ꝯditione p̄ſuppoſita: z ſic neceſſariū fuit pati xp̄m: p̄ſuppoſita ſcʒ volūtate diuina. Et vocat̄ in textu neceſſitas īmutabilitatꝭ: z cū iſta neceſſitate imutabilitatis bñ ſtat cōtingens ſimplr̄: q2 mere xp̄s ꝯtingent̄ moꝛtu⁹ ē: ꝓpter ſcʒ nimiā charitatē. ¶ Notādū ꝙ adhuc duplex ē neceſſitas: ſcʒ ineuitabilitatis z īmutabilitatis. Neceſſitas imutabilitatis ē illa ɋ̄ aliqͩ ſic ē neceſſariū ꝙ oppoſitū ei⁹ nō pōt ei ſuccedere licet pōt nō eē ſimplr̄: q2 in dīna oꝛdinatione nō eſt ſucceſſio. Nc̄citas ineuitabilitatis ē ɋ̄ aliqͩ ē ſic neceſſariū ꝙ oppoſitū ei⁹ nō pt̄ ſuccedere vl̄ fieri ¶ Rñdeo ꝙ abſqꝫ dubio ꝯgruū ēē z decēs reparari genus hūanū: cōgruū inqꝫ ē z decēs ñ ſolū ex pte dei ſed etiā ex pte hoīs Ex pte dei videtur ꝑ q̄tuoꝛ ſuppōnes manifeſtas ɋ̄ elici pñt ex dictꝭ Anſ. in lib. i. Cur deꝰ hō. ¶ Pꝛia ē hec. nullaten⁹ decet ſūmaʒ ſtabilitatē ꝑmittere ſuū ꝓpoſitū īfirmari. ¶ Scđa ē hec. nullaten⁹ decet ſūmā benignitatē. i. mīaʒ ꝑ pctō vni⁹: totā poſteritatē e⁹ ſempit̄nal̄r dānari ¶ Tertia ē hec: nullaten⁹ decet ſūmā ſapiaʒ nobiliſſimā creaturā ꝑmittere vniuerſal̄r ſine ſuo fraudari. ¶ Quarta ē hec: nullaten⁹ decet ſūmā ꝟtutē ꝑmittere ſuū ſuū ab alio in ſempiternū iniuſte detineri ſʒ niſi repatio interueniſſet multi ſerui dei

ꝛ ſancti detinerent in limbo. ḡ ꝯgruū fu
it ꝛ decēs ꝑ reꝑatiōis bñficiū ſubueniri
generi hūano. Sic pōt argui ī alijs ſup
poſitiōib⁹ ſicut in iſta. Ex ꝑte ꝓo homi/
nis ꝯgruentia ē ſilr ſi ꝯſideret dignitas
hoīs ꝯditi ꝛ mod⁹ labēdi ꝛ ſtatus lapſi.
Dignitas nāqꝫ hoīs ꝯditi tāta erat vtꝑ
pter ipm facta ſunt vniuerſa. Si ḡ hō ca
reret ſuo fine. i. btitudine, iam oīa eſſent
ſuo fine defraudata: oīa tñ creata ſūt ꝓ/
pter bonos ꝛ nō malos: qꝛ pctōꝛ nō ē di/
gnus pane quo veſcitur ſm Auguſtinū
Modus autē labendi fuit qꝛ hūana na
tura totalr cecidit alio peccante. i. pmo
parente ꝛ alio ſuggerente: ꝛ iō decēs fu/
it ipam ꝑ aliū releuari. ꝛ ſicut filij pecca
uerunt in ꝑente ꝛ parēs peccauit diabo/
lo ſuggerente: ſic etiā hō reꝑararet dño
releuante. Stat⁹ etiā hoīs lapſi reꝑati-
oni ꝯgruit qꝛ in illo ſtatu vel pnia fuit
cū miſia facienti ꝙ in ſe ē de⁹ nūqꝫ defic
qꝛ ꝯgruū ē ꝛ pnia q̄dā mō placat diuinā
iuſticiā: miſia ꝓ ꝓuocat miaꝫ. ꝛ ſic ptꝫ
ꝙ ꝑ oēꝫ modū ꝯgruū fuit rꝑari gen⁹ hu
manū. Cōgruū inqꝫ ex ꝑte opificꝫ ꝛ con
gruū ex ꝑte opis. ſꝫ ꝯgruitas ex ꝑte opiſ
pura ꝯgruentia ē ita ꝙ ñ ponit nccītatē
nccītatē, inqꝫ ñ ieuitabilitatꝫ q̄ diuidit ī
coactionē ꝛ ꝓhibitiōꝫ ſꝫ nccītatē imuta
bilitatis q̄ ꝯſurgit ex ſtabilitate ꝛ imu/
tabilitate diue iuſticie ꝛ diſpōnis. Hec
aūt nō artat diuinā potētiā ad oppoſitū
ſed eā determinat ad tale ꝓpoſitū. Vñ
Anſ. in lib. Cur de⁹ hō. Cū dicim⁹ deū
aliqͩd facere nccītate: intelligendū ē ꝙ h
facit nccītate ſeruādi honeſtatē q̄ neceſ
ſitas nō ē aliud qꝫ incōmutabilitas ho/
neſtatis. ¶ Nota in ſolutione ſcdi argu
menti. Ad illud qḋ obijcit ꝙ nō decuit
deū tenere hoīem ne caderet. Dicenduꝫ
ꝙ ſi hō voluiſſet ſtare nunqꝫ dereliqͥſſet
eū vt caderet: ſed ſtare noluit: non debu
it ipm ꝯſeruare inuitū. ſed qꝛ hō p⁹ lap/
ſum voluit reſurgere: iō decuit deuꝫ ſibi
manū porrigere: Jta ꝙ man⁹ iſta ad il/
los ſe extendit qui volunt reſurgere nō

ad eos qui nolunt.

Queritr ſecūdo. Utrū

magis ꝯgruat gen⁹ hūanū reꝑari ꝑ ſa/
tiſfactionē quā ꝑ aliā viā. ¶ Satiſfactio
ē duplr: q̄dā cōitr ꝛ gñalr capta. alia ē ꝓ
prie ꝛ ſtricte capta. Pria ē redditio volū
taria equalētꝫ alts indebiti. Jn iſta diffi
nitiōe q̄ttuor ꝑ ordinē ponūtr ꝑticle Pri
ma ꝑticla ē redditio: Nā ſatiſfactio nō ē
ſimplr donatio: iō ponit ad dr̄iaꝫ abſo/
lute dōatōis. Scda ꝑticla volūtaria vñ
ſi aliqͥs mltū pateret ꝓ pctis ꝛ nō accep/
tat volūtarie ꝛ patient nō ſatiſfac. Ex h
ſeqͥt ꝙ dānati ſi ñ ſatiſfaciūt lꝫ ſatꝫ patiāt.
Tertia ꝑticla ē equalētꝫ: qꝛ ſi min⁹ red/
dat qͥs deo vl ꝓxīo qꝫ abſtulit non ſatiſ/
fac: iō dīc cōmēſuratōꝫ. qꝛ dr̄. facite di/
gnos fruct⁹ pnie. Quarta ꝑticla alia in
debiti: qꝛ ſi tenet qͥs ad aliqͩd ex p̄cepto
vl voto ꝑ illud nō pt ſatiſfacere ꝓ pctis
ſuis. Et de iſta ſatiſfactōe intelligit iſta
tota diſtinctō ꝛ iſta qōe qꝛ ñ potat xpa
ſatiſfacer ꝓ nob ſatiſfactōe ꝓpe ꝛ ſtricte
capta: ꝛ vt īfra patebit. Alia ē ſatiſfactio
ꝓpe ꝛ ſtricte capta ꝛ ē oꝑatio exterioꝛ la
borioſa vl pēal volūtarie aſſūpta ꝓ pctō
a ſe ꝯmiſſo vl ad vindicādū pctm̄ a ſe cō
miſſū ꝛ h ad placādū diuinā offenſā. Pria
ꝑticla ē oꝑatio exterioꝛ ꝛ ponit ad dr̄iaꝫ
ſatiſfactōis cōit capte q̄ ē de actualib⁹ tā
interib⁹ qꝫ exteriorib⁹. Eſt āt oꝑatio ex/
terioꝛ illa q̄ elicit a potētijs ſenſitiuis ſic
ieiuniū: dare elyam: orare: ꝛ ſic de alijs.
Scda ꝑticla laborioſa vl penal. vñ nō
q̄cūqꝫ oꝑatio exterioꝛ ē ſatiſfactoria ſed
tm̄ penal ꝛ laborioſa. Tertia ꝑticla eſt
volūtarie aſſūpta. qꝛ nūqꝫ hō pt ſatiſfa/
cere niſi volūtarie patiat ad vindicādū
qꝛ penitēs dꝫ aſſumere oꝑatōꝫ p̄dictam
Quarta ꝑticla ē ad vīdicādū. ꝛc. ꝛ hic
ſequitur ꝙ xp̄s proprie nō ſatiſfecit vel
penituit: quia nullum peccatuꝫ habuit.
Unde dicebat Ambroſi⁹. Doles domi
ne nō tua vulnera ſed mea: ꝛ hoc ad pla
candū. Jſto modo iſta ꝑticula nō coue/

nit xpo ꝛ etiam alie ſed non penultima.
¶ Reſpõdeo ꝙ abſqꝫ dubio magis congruū ꝛ decēs fuit genꝰ humanū reparari p̄ ſatiſfactionē ꝗ̄ p̄ aliā viā ſm̄ qđ dicit Anſhel. ꝛ Aug. Et ratio huiꝰ ē ꝛ ex p̄te dei ꝛ ex parte noſtra. Ex p̄te inqꝫ dei qꝛ vniuerſe vie dñi miſericordia ꝛ ꝟitas id eſt iuſticia cū ipe ſit ſūme iuſtus ꝛ miſericors. Et ideo in reparatione generꝭ humani que eſt excellentiſſima viarum dei. cõgruū eſt vt ſimul cõcurrat mīa et iuſticia. Et ideo decens fuit vt deus ab homine ſatiſfactionē exigeret p̄ iniuria facta. Et ſi homo nõ poſſet tunc miſericordia diuina ſubueniret dādo mediatorē qui pro eo ſatiſfaceret: ꝛ iſte modus magis fuit ꝯgruus ꝗ̄ alius. Nā ſi deus culpā nõ dimiſiſſet ſed vindictā exegiſſꝫ nõ manifeſtaret̄ eius mīa. Si vero oīno dimiſiſſet nec ſatiſfactionē exegiſſet non manifeſtaretur eiꝰ iuſticia. Si ergo iſte due conditiones ſunt in dei opere ſeruā de p̄cipue: magis congruebat humanaꝫ naturam reparari p̄ ſatiſfactionē ꝗ̄ per aliam viam ex parte dei reparantis.
¶ Magis etiā cõgruebat ex p̄te noſtri: p̄ eo ꝙ reparatio noſtra ad hoc erat: vt nos reduceret a culpa ad iuſticiā a miſeria ad gloriam. Sicut ergo cum genus humanū cecidit per culpaꝫ deū inhonorauit ꝛ per p̄uaricationē ꝛ inordinatā dilectionem: ſic cum redit a culpa ad iuſticiam: decens eſt vt deū honoret ſuſcipiendo penā: ꝛ in hoc magis repatur ad normā iuſticie qꝛ cõtraria ꝯtrarijs curātur. Rurſus ſicut glorioſiꝰ ē acquirere vitam eternā per merita ꝗ̄ ſine meritis Sic glorioſius ē reconciliari deo p̄ ſatiſfactionē ꝗ̄ ſine ſatiſfactiõe. ¶ Concluſio reſponſalis. Modus ergo reparādi per ſatiſfactionē plus cõuenit noſtre iuſtificationi ꝛ noſtre glorificationi. Probatur ꝯcluſio. Illa via magis cõuenit repationi humani generis in q̄ magꝭ ſeruat̄ honorificentia dīne maieſtatis. Sꝫ peccator cū peccat p̄ p̄uaricationē deuꝫ inhonorat. ſi ḡ pctm̄ dimitteret̄ ſine ſatiſfactione pctm̄ relinq̄ret̄ abſqꝫ honorꝭ ablati recõpenſatiõe. Cuꝫ autē ſatiſfactio reddit̄ honor recõpenſat̄: ergo in mõ reparandi hominē p̄ ſatiſfactioneꝫ magis ſeruatur honorificentia diuine maieſtatis ꝗ̄ p̄ aliū modū. ¶ Sed ꝯtra magis decet deū facere qđ magꝭ facit ad oſtenſionē ſue benignitatis ꝛ mīe: ſed dimittere pctā oīa abſqꝫ aliqua ſatiſfactione pene: hoc ē maioris mīe ꝗ̄ exigere p̄ illis pniam. Si ergo deꝰ ē miſericordiſſimꝰ ꝛ benigniſſimꝰ adeo vt benignior ñ poſſit cogitari. videt̄ ḡ ꝙ modꝰ ille reparandi q̄ eſt p̄ter ſatiſfactionē magis cõueniat diuine excellentie. Dicēdū ꝙ ſumma benignitas ꝛ miſericordia in deo nõ excludit iuſticiā: qꝛ ſicut ē miſericordiſſimus ita etiā iuſtiſſimꝰ: nec ē magꝭ miſericors q̄ꝫ iuſtus: ꝛ ideo nõ ſic debuit manifeſtari mīa in ope repatõis: ꝙ iuſticia nõ h̄ret locū ſed ita debuit manifeſtari dīna mīa ꝙ ſimul cū hoc oſtendet̄ dīna iuſticia. Et hoc idē factū ē cū deꝰ reparauit genus humanū p̄ mortē filij ſui: vbi fuit maxima equitas in exigendo tante ſatiſfactiõis. Dicunt̄ ꝛ maxima benignitas in tradendo vnigenitū filiū ſuum. Multo em̄ maius magꝭ fuit ꝙ deꝰ ſubiret mortem q̄ꝫ peccata nr̄a cõdonaret. multo etiā maius fuit dando nobis filium ꝛ pctā cõdonare q̄ꝫ ſi ſimplr̄ pctā cõdonaſſet. Qui em̄ p̄prio filio ſuo nõ pepercit ſed etiā pro nobis tradidit illum.
¶ Ad ſecundū dicendū ꝙ ſicut deus exigit a nobis mandatoruꝫ ſuorum obſeruantiam non propter ſuā indigentiam: ſed propter ordinationē noſtram q̄ debemus ei tanq̄ꝫ dño obedire: ſic ꝛ pctōꝝ exigit emēdā ñ p̄pt̄ h̄ vt indigeat ſꝫ vt nos reducat ad ordinatiõꝫ debitaꝫ. Itē ille modꝰ magis ꝯuenit repatõe hūane qui magis ē oñſiuꝰ dine potētie p̄ eo ꝙ reparatio ē q̄dā recreatio: ſꝫ ſi deꝰ abſqꝫ oī ſatiſfactõe ſolo ꝟbo repaſſꝫ genꝰ hūanū: ſic fabricauit mūdum maior eēt ibi diuine

virtutis oſtēſio ꝙ magis ꝯuenit. ¶ Dicē
dum ꝙ et ſi in omni opere dei oſtendatꝰ
diuina potentia: In opere tñ reparationis
magis manifeſtatur diuina benignitas:
⁊ miſericordia ⁊ ꝑ ꝯñs ipa iuſticia eis an
nexa. Et ideo cum poſſet vno verbo ge
nus humanum reparare: maluit tñ reparare
cum difficultate et penalitate: qꝛ magis
oportunum erat ibi oſtendere miſericor
diam ꝙ potentiã. Potentia em̄ ſatis cla
ruerat in rerũ eductione: ſed ad huc late
bat miſericordia oſtendebat deus in ho
minis reparatiõe. ¶ Minima leſio xp̄i vel
minima gutta ſanguis xp̄i effuſa ſi pla/
cuiſſet trinitati acceptaſſe ſuffeciſſꝫ. Sꝫ
totum effudit ꝓ noſtra ſalute ⁊c̄.

Tertio querit. Utrum

aliqua creatura pura potuerit ſatiſſface
re ꝓ toto genere humano. ¶ Aliqua cre
atura dicitꝰ pura per carentiã duoꝝ com
mixtoꝝ duarum naturarũ in ꝓpoſito vt
puta eſt angelus. ¶ Dicēdum ꝙ de duo
bus cõſueuit fieri ſatiſfactio ⁊ requiri vi
delicꝫ de iniuria ⁊ de dãno. Si ergo deꝰ
requirit ſatiſſactionē ab humano gene
re aut requirit pro vtroqꝫ aut pro altero
horum. Si pro vtroqꝫ planũ eſt ꝙ impoſ/
ſibile eſt aliquã puram creaturam deo
ſatiſſacere pro humano genere pro eo ꝙ
tam grauis eſt iniuria que infertur deo
ob excellentiſſimam eius dignitatē: ⁊ tñ
quãdocunqꝫ homo trãſgreditꝰ precepta
dei facit ſibi iniuriam: ſicut tũc ꝙ nulla
pura creatura põt recõpenſare aliquid
ei equale. probatio. Satiſſactio dꝫ pro/
portionari offenſe et iniurie. Sed tanta
eſt offenſa et iniuria ꝙtus eſt ille cui of/
fenditꝰ cum ergo deus ſit infinitus offen
ſa ⁊ iniuria dei eſt infinita: ſꝫ nulla crea/
tura nec eius operatio eſt infinita: ergo
nulla pura creatura põt ſatiſſacere ꝓ of
fenſa ⁊ iniuria deo illata. Sed talis fuit
iniuria adeꝫ poſteritatis ſue qꝛ deum cõ
tempſit. ꝙ ⁊c̄. Si vero exigit ſibi ſatiſſa/
ctionem de ſolo damno condonando iniu
riam nec ſic põt pro toto gñe humano ſa
tiſſacere aliqua creatura pura. Aut em̄
illa creatura pura eſſet homo aut non.
Si homo cum nullus homo purus poſ
ſit equiualere toti generi humano: talis
homo offerendo ſeipſum deo nũqꝫ recõ/
penſat damnũ qḋ adam intulit corrũpē
do totũ genus humanũ. Si eſſet nõ ho/
mo: nec ſic adhuc poſſet dãnum recõpen
ſare ſi pura creatura eēt aut ſi poſſet: nõ
tamē ſatiſſaceret: qꝛ ad illud genus ſpe/
ctat ſatiſſactio ad qḋ ſpectauit trãſgreſ/
ſio. At ſi hoc poſſꝫ nõ tñ deceret ꝙ natu
ram humanam in ſtatum priſtinũ reuo/
caret eſſet em̄ ex hoc ſubiecta alij genere
creature. Et ex hoc habetur ꝙ nõ ſoluꝫ
pura creatura non poſſet deo ſatiſſacere
ſi alterius generis eſſet: ſed etiam nec ſi
eſſet adeo aſſumpta cõueniret vt pro hu
mano genere ſatiſſaceret: ⁊ ideo cum pu
ra creatura nõ poſſet pro toto genere hu
mano ſatiſſacere: nec alteriꝰ generis cre/
atura deceret aſſumi: oportuit vt ꝑſona
ſatiſſacientis eſſet deus ⁊ homo. Iſta eſt
opinio ſancte thome ⁊ allex. de hal. Sꝫ
ſcotus eſt ꝯtra eos in preſenti qõne ideo
rationes quas facit hic doctor ſeraphicꝰ
pro parte ſua ſoluit doctor ſubtilis. Et
licet opinio iſtiꝰ ſeraphici ſit forte deuo/
tior: opinio tamen doctoris ſubtilis eſt
verior ſm iudiciũ magiſtri noſtri videlꝫ
ꝙ pura aliqua creatura potuit ſatiſſace
re de potētia dei abſoluta ꝓ toto genere
humano ⁊ ꝙtum ad iniuriã ⁊ ꝙtum ad
damnum vtputa mittendo vnũ ſanctuꝫ
angelum de celis: vel creando vnũ nouũ
et facere ipm viatorem ⁊ dare ei ſũmam
grãm ⁊ fruitionē ⁊ ſic ꝑ grãm illaꝫ mere/
re nobis vitam eternã vel creandũ vnuꝫ
hominem purum vt prius. vide ſcotũ in
quarto diſtinctione. xiiij. ¶ Nota nulla
peccata mortalia in ſe ſunt infinita. Licet
ſint ab obiecto infinito. Jdō illa ꝓpō cõ/
munis q̄ datur a doctoribꝫ. Tãta eſt of/
fenſa ⁊ iniuria ꝙtus eſt ille qui offenditꝰ
eſt falſa: ⁊ ibi anſhelmus defecit ⁊ docto

reſ ipſum ſequentes pʒ qꝛ ſi hoc eſſet verum omnia pctã mortalia eſſent ĩfinita: et ſic nullũ maius aliud cũ infinito nihil poſſit addi: qꝺ tñ eſt cõtra ſententiã doctoꝝ thelogoꝝ ominum: qui dicunt peccata ſpiritualia eſſe grauiora quam carnalia: ita ſi velint intelligere de potẽtia abſoluta non ſunt tenendi. Decreuit tñ ſancta trinitas ꝙ nũq̄ꝫ reconciliaret̃ homini niſi per mortem filij ſui. ¶ Nota ꝙ omne opus meritorium eſt tantum bonum q̄ꝫtum adeo acceptũ ideo ſi placuiſſet ſibi acceptare bona meritoria ade: ſatiſfeciſſet ꝑ ſe: qui per centuʒ annos egit pniam nec tamen ſufficiebat. ¶ Propoſitio veriſſima plus penſat vitam ꝛ animam vnius hominis iuſti deus: quam vitam ꝛ animam innumerabiliuʒ peccatorum. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt potentia ſcilicet abſoluta ꝛ ordinata. Potentia abſoluta eſt illa qua ipſe deus poteſt facere q̄cquid nõ implicat contradictionẽ: ꝛ ſic ꝓcedit opinio ſcoti. Potentia ordinata eſt illa que reſpicit leges ꝛ decreta ordĩata a deo: ꝛ ſic ordinauit de redemptione humani generis per filiũ ſuum: ꝛ ſic ĩtelligit (vt credo) doctor deuotus Bonauentura ꝛ oẽs alij precedẽtes ipſum: ꝛ ſic iſti doctores ſunt concordes Non oportuit ergo neceſſario deum incarnari ꝛ neceſſario chriſtum ꝑmori oportuit de dei potentia abſoluta quia aliter potuiſſet facere: erat tamen neceſſarium de potentia dei ordinata. ¶ Ad primuʒ argumentũ qñ dicitur ſi pura creatura eſſet aut eſſet homo: aut nõ homo. Dicẽdum ꝙ vtroq̄ꝫ modo ſi eſſet purus ergo eſſet ꝛc̃. nõ eſſet verũ qꝛ nõ fuiſſet in peccato originali cõceptus. ¶ Ad ſcꝺm negatur minor a doctore ſubtili.

Quarto querit̃. Utrũ

aliquis adiutꝰ grã potuiſſet ſatiſfacere ꝓ ſeipſo: vtputa abrahã qui amicus dei appellatus eſt ergo habebat gratiã. ¶ Reſpõdeo duplex eſt ſatiſfactio ſcʒ plena ꝛ ſatiſfactio ſemiplena. ¶ Pria eſt qñ ſil't fit ſatiſfactio de iniuria ꝛ de dãno. Satiſfactio vero ſemiplena eſt qñ remiſſa offenſa: ſatiſfactio fit ꝓ dãno. ¶ Intelligẽdũ eſt tamen ꝙ peccans mortaliter incurrit quattuor dãna. Primuʒ eſt amiſſio vite eterne ꝛ amicitie dei. Scꝺm ꝑditio grẽ dei. ¶ Tertiũ amiſſio actuuʒ meritorum. Quartũ acq̄ſitio tormẽtoꝝ inferni. Et nota ꝙ ꝓ nullo peccato in quo fit auerſio a deo põt ſatiſfacere aliq̄s hõ purus ſatiſfactione plenaria nec ꝓ ſeipſo: nec ꝓ alijs: ĩtelligitur de dei potẽtia ordinata propter hoc ꝙ offenſa ꝛ iniuria illa oĩno excedit purã creaturã. Scꝺm vero ſi loquamur de ſatiſfactiõe ſemiplena illa videlicet in qua remiſſa offenſa: requiritur emẽda de dãno. Sic dicẽdum ꝙ hõ põt ſatiſfacere ꝓ ſuo pctõ actuali ſed nõ pro originali pctõ. Scotꝰ dicit ꝙ ſi placuiſſʒ deo acceptaſſe bona opa alicuiꝰ hoĩs iuſti: potuiſſʒ ẽt ille ſatiſfeciſſe de pctõ originali ꝛ actuali: ſʒ loquit̃ de potẽtia dei abſoluta: doctor ſeraphicus autẽ loquit̃ de potentia ordinata ꝛ ſic ꝯcordãt. Unñ deus põt de potẽtia abſoluta remittere alicui iniuriã ſiue culpã nõ remittẽdo ſibi dãnũ id eſt nõ recipiendo eũ ad amiciciam ꝛ grãm ꝛ ad vitã eternã. De potentia tñ ordinata ita eſt clementiſſimus ꝙ nũq̄ꝫ remittit iniuriã: q̄n etiã recipiat in vitã eternã. Rõ autẽ huius eſt qꝛ pctm̃ actuale dicit deprauatõeʒ volũtatis originale deprauatiõeʒ nature: In hoc autem differt deprauatio nature a deprauatione volũtatis qꝛ corruptio voluntatis reſpicit ꝑſonã vt eſt in diuiduũ: ſʒ corruptio nature vt eſt alteriꝰ ꝑncipiũ. Itẽ qꝛ volũtas eſt vertibilis ꝛ corruptio ĩ ea extñs ẽ facile mobile: qꝛ vero natura vno modo mouetur: corruptio in ea extñs eſt difficile mobilis. Qñ ergo deordiatio volũtatis ĩtroducta ꝓ actuali eſt nature ſingalaris: ꝛ facile mobilis recõpenſari põt ꝑ vſum grẽ gratũfacientis reſpicit ꝑſonã ſingulareʒ. Impoſſibile ḡ fuit

ꝙ aliqͦs ꝓ pctō originali alicuiꝰ hoīs ſa/
tiſfaceret: niſi oīno a pctō originali mun
dus eſſ3 de iure ſicut xp̄s: iō beata virgo
nō potuiſſet ſatiſfacere ꝓ pctō originali:
q2 nō fuit mūda a peccato p̄dicto de iu/
re ſed tm̄ de gr̄a z bn̄fi:io ex ſingulari p̄/
uilegio. Et ſic p3 ꝙ ꝓ minimo pctō origi
nali nec ꝯgrū ad ſatiſfactionē plenariam
nec ꝯgrū ad ſcīplenā qͦs potuit ſatiſface
re aliqͦs niſi xp̄s hōz deus: intelligēdo ſꝑ
de potētia dei ordinata: l3 purꝰ hō ſatiſ/
facere poſſ3 de actuali pctō adiutus gr̄a
ſed ſatiſfactiōe ſemiplena q̄ ſupletionez
z cōplemētū recipit a paſſiōe xp̄i: xp̄s em̄
ſatiſfaciēs ꝓ om̄i offenſa: oībus impetra/
uit gr̄am ꝯgrū ad ſufficientiā: z merito il
lius ſatiſfactiōis hō ſuſcipiēs gr̄am ſatiſ
facit poſtea deo ꝓ leſione quā intulit ſi/
bi actualis culpa.

Quīto querit. Utrum

deus debuerit modū ſatiſfaciēdi ꝑ paſſi
onē xp̄i acceptare. ¶ Ubi notādū ꝙ du/
plex eſt debitū videlicet obligatiōis vel
neceſſitatis: z congruitatis Iſta queſtio
eſt de debito obligatiōis z neceſſitatꝫ: q2
īpoſſibile eſt deū obligari nob. S3 bn̄ ē
debitū honeſtatꝫ z ꝯgruitatꝫ ex bn̄placi
to ſuo. ¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ modū iſtum
vltra ceteros modos debuit deꝰ accepta
re: quia nobiliſſimus eſt inter omēs qui
poſſunt eſſe: vel excogitari: vel imagina
ri. Fuit enim acceptiſſimus ad placan/
dum deum congruentiſſimus ad curan/
dum morbum: efficaciſſimus ad trahen/
dum genus humanum: prudentiſſimus
ad expugnandum generis humani ini/
micum. Primum fuit quidem acceptiſſi
mus ad placandu3 deum propter quod
dicit Anſhelmus in libro cur deus ho/
mo: capitulo vndecimo. Nihil aſperius
et difficillius poteſt homo ad honorem
dei pati ſponte z non ex debito ꝙ̄ mor/
tem. Et nullatenus poteſt magis ſeip̄m
dare homo ꝙ̄ cum ſe morti tradit ad ho
norem ipſius. Et hoc eſt qđ dicitur ad
Ephe. quinto. Tradidit ſeipſum obla/
tionem z hoſtiam deo in odorem ſuauita
tis. Secundo etiam fuit congruentiſſi/
mus ad curandum morbum. primus em̄
homo peccauerat per ſuperbiam gula3 z
inobedientia3 ſicut dicit gregorius. Uo
luit enim deo aſſimilari per ſcientie ſub/
limitatem (z ſi non adam ad minus eua)
guſtare ligni ſuauitatem z tranſgredi p
cepti diuini limitatem. Et quoniam cu
ratio habet fieri per contrariu3 ideo mo
dus ſatiſfaciendi congruentiſſimus fuit
per abiectionem: humiliationem z diui
ne voluntatis impletione3: z hec omnia
ſatis relucēt in ipſa paſſione. Et de hijs
dicit apoſtolꝰ ad phili. ij. humiliauit zc̄.
vſq3 ad mortem crucis. Tertio autem
fuit efficaciſſimus ad trahendum genus
humanu3: hijs enim ſolis paſſio ad ſalu
tem valebat qui volūtatē mera ꝑ amorē
deo adherebant. Non enim decreuit de/
us aliter genus humanum ſaluare: niſi
libero volūtatꝫ arbitrio z nullo alio mo
do (ſaluo voluntatis arbitrio) deus ho/
minem magis potuit attrahere ad amo/
rem ſuum ꝙ̄ ſuſcipiendo pro eo crucis
patibulum propter ꝙ dicitur Iohānis
duodecimo. Ego ſi exaltatꝰ fuero a ter/
ra omnia traha3 ad meipſum. Et hugo
de arra ſponſe. Ut oſtenderet tibi quan
tum te diligeret non niſi moriendo te
liberauit non tantum pietatis benefici/
um impenderet: verumetiam charitatis
affectū monſtraret. Quarto fuit ad vin
cendum aduerſarium prudentiſſimus.
Decebat enim vt chriſtus ſua pruden/
tia ſuperaret diabolum ſicut diabolus
ſua auſtucia decepit primum hominem
quod dicitur Iob. xxvi. Prudētia eius
percuſſit ſuperbum. Et quarto. Nun/
quid poteris capere leuiathan homo.
Propter qđ dicitur diſtinctione precedē
ti capitulo primo. Uenit redemptor et
victus eſt deceptor: tetēdit illi muſcipu/
lam crucem ſuam: poſuit ei quaſi eſcam
ſanguinem ſuū. Ex his quattuor rōnibꝫ
ſatis apparet ꝙ modus iſte ſatiſfacien/
di pro nobis: fuit ꝯgruētiſſimus z a deo

maximie acceptandus. Deus enim mor/tem non fecit nec letatur in perditione viuorum. Nam mors eſt pena ſm ꝙ eſt afflictiuaȝ nature corruptiua: Delectaẜ tamen ⁊ placȝ ſibi optime voluntas: per quam pena ſuſtinetur ⁊ ad honorem dei ordinatur ⁊ ad abſolutionem rei.

Sexto querit. Utrum alio modo potuerit genus humanuȝ ſaluare. Et ꝙ ſic videtur per illud ꝙ dicit leo papa in quodam ſermone in ramis palmarum. Omnipotentia filij dei que propter eandem eſſentiam eſt eſſentialis patri potuiſſet liberare genus humanū ſolo imperio voluntatis ſue niſi diuinis operibus maxime congruiſſet vt nequitie hoſtilis aduerſitas eo quo vicerat vinceretur. ¶ Reſpondeo ad queſtioneȝ vt ſupra poteſt queri vel de potentia dei reparantis vel ex parte generis humani reparati: Si ex parte dei reparantis ſic abſ ꝗ dubio aliter potuit genus humanum reparari et liberari ſicut ſancti dicūt. Unde Auguſtinus ð trinitate ⁊ habetur in littera Dicimus modum poſſibile deo fuiſſe: cuius poteſtati cūcta ſubiacent ſȝ noſtre miſerie ſanande conuenientioreȝ alium non fuiſſe. Et gregorius in mora libꝭ. Qui nos fecit exiſtere ex nihilo re/uocare etiaȝ ſine morte ⁊ paſſione ſua potuit. Et magiſter hugo de ſancto victo/re Alium modum aſſignat in libro de ſacramentis. Non eſt enim limitanda po/tentia diuina: immo ſicut ſolo nutu mentis ⁊ imperio voluntatis creare: ita etiaȝ potuit repare. Si auteȝ queritur de po/tentia ex parte generis humani ⁊ liberati. Sic dicendum ꝙ determinatum fuit ſibi poſſe ad hāc viam: ⁊ iſto modo intel/ligendo poteſt cōcedi ꝙ genus humanū nō potuit aliter reparari. Sic conceditẜ ꝙ nullus hō pōt ſaluari niſi credat in chriſtum non enim patet alia via ſalutis nobis nec aliud nomē ſub celo in quo oportet nos ſaluos fieri. Potuiſſȝ tamen deꝰ ſi voluiſſet aliud nomen dare in quo ſalus noſtra conſiſteret. Alij rñdent ad q̄ſtionem hanc per diſtinctionem dicētes ꝙ duplex eſt potentia dei ſcilicet abſoluta ⁊ ordinata qđ idem eſt cum diſtinctione iſtius doctoris deuoti: qñ dicit de po/tentia dei reparantis idem eſt ꝙ potentia abſoluta vel etiam ex pte gñis humani reparati. Et hoc intelligitur de potentia dei ordinata.

Circa viceſimaȝ primam diſtinctionē queritẜ primo. Utruȝ in morte xpi anima ſepata fuerit a deitate. ¶ Sepatio ⁊ vnio opponuntur oino: quot modis aūt dicitur vnū oppoſitum tot modis dicitur ⁊ reliquū. Sed in xpo ſunt quattuor vniones ꝫ ⁊ quattuor ſeparationes. Pria eſt vnio aie cū corpo/re. vniẜ eīm ſicut pfectio ſuo perfectibili Et ad iſtam vnioneȝ ſequitur vita hois et iſti vnioni opponiẜ mors Alia eſt vnio in xpo ſcȝ deitatis vł verbi diuini ad animā Tertia ē deitatis ad carnē Iſte tres vniones realiter diſtinguūẜ: q⁊ q̄cūꝗ relatōes hñt terminos eſſentialr̄ diſtincto realr̄ diſtinguūẜ: ſȝ ſic eſt h. ꝫ ⁊c̄. Quarta eſt vnio verbi diuini ad totā hūanam naturā. Nō eī tm̄ vniuit ſibi aiaȝ vł carnē ſȝ etiā illaȝ entitatē reſultabat ex aia ⁊ corpe q̄ dr̄ humanitas: ⁊ ſic pñt itelligi q̄ttuor ſepatōes ſm ꝙ fuerūt q̄ttuor vniones ſed q⁊ xpi aia ſepata fuit a corpe: iō fuit vere mortuꝰ. ¶ Rñdeo dicēdū ꝙ in morte non fuit aia ſepata a vbo diuino. Et rō huiꝰ ē q⁊ nec deū decebat: nec nob expediebat nec illi aie congruebat. Deū nō decebat q⁊ indiſſolubili mr̄imonio ſibi eā ɔiūxerat vñ ſicut nō decet virū relīq̄re vxorē: ſic nō decuit verbū dei ab aia ſepari. Nob nō expediebat q⁊ ſi facta fuiſſet ſepatio: anima illa nō habuiſſet po/tentiaȝ ad eripiendum genus captiuum nec mediatoris officium ad reconcilian/dum et neutrum nobis erat expediens

ſed potius eius oppoſitum. Anime etiā illi nō congruebat tum qꝛ innocētiſſima ꝛ tum qꝛ beatiſſima: qꝛ innocentiſſima nō poterat cōtra voluntatem ſuam ſepari ab eo. Et quia beatiſſima ideo non poterat velle ſepari ab eo.

Secūdo querit. Utrū

in morte xp̄e diuinitas ſit ſeparata a carne. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ in morte chriſti non fuit diuinitas ſepata a carne Et huius triplex eſt ratio ſcꝫ. Liberalitas a parte aſſumentis: dignitas a pte aſſumptibilis ꝛ vtilitas a pte aſſumptiōis Liberalitas inꝗ ꝛc. cum deus det aliqḋ donum non ſubtrahit illud ſine culpa. Si ergo nulla culpa interuenit non decuit diuinam liberalitatem carnē quā ſibi liberaliter vnierat ſepari a ſe. Dignitas ꝛc. fuit in cauſa quare iſta vnio non debuit ſepari a ſe. Caro eīm non debuit videre corruptionē ſm̄ illud pſ̄. Nō dabis ſanctū tuum videre corruptionē ꝛc. Sicut ergo nūꝗ decuit ipſam incinerari: ſic nūꝗ decuit a verbo ipſam ſepari. Utilitas aūt ex pte aſſumptionis ad ḣ ipm̄ faciebat ꝛc. Ad hoc eīm fiebat vnio illa diuinitatis ad humanā naturā ꝛ carnis ad animam vt procuraretur nr̄a ſalus. Et qm̄ ſepatio carnis a diuinitate in nullo faceret ad nr̄am ſaluteꝫ: pro eo ꝙ non poteſt per eā fieri ſatiſfactio cum diuinitatis nō poſſit ſentire dolorem et penam in ſepatione ipſius a carne Hinc eſt ꝙ non eſt cōueniens carnē ſepare a diuinitate. Unde ad hoc paſſio non habebat aliquem ordinem.

Tertio querit. Utrum

verbum vnitum fuerit carnit anime duplici vnione id eſt diſtincta. ¶ Opinio ſcoti ē ꝙ in xp̄o fuit quadruplex vnio vt dictuꝫ eſt ſupra: ꝛ iſte quattuor vniones nō ſolum in triduo poſt mortem xp̄i fuerunt realiter diſtincte: ſꝫ in principio incarnationis fuerūt etiam realiter diſtincte: pꝫ qꝛ fuit diuerſitas ex parte fundamentoꝝ ꝛ terminoꝝ. Et eſt regula ꝙ qn̄cunꝗ alique relationes habent diuerſa fundamenta vel diuerſos terminos illa dicūtur realiter J te aūt doctor vult habere ꝙ ante paſſionem vniuit ſibi vnica vnione Scotus autem dicit ꝙ ſemp fuerunt diſtincte ſiue diuerſe vniones pꝫ qꝛ habuerunt diuerſa fundamēta vtō. ſꝫ vide textum. ¶ Nota ꝙ triplices ſunt anime decedentes dr̄ter a corpib9 noſtris. Quedam cum gr̄a ꝛ ſine peccatis ꝗtuꝫ ad culpam ꝛ penā. Jta ꝙ nō habēt aliḋ purgabile ꝛ iſte ſtatim euolant ad celos in inſtāti mortis. Alie ſunt que decedūt cum gratia ꝛ ſine culpa tn̄ cū aliqua pena perſoluēda ꝛ. iſte vadūt ad purgatorium: ſed ſoluta pena euolāt ſtatim contra io. xxij. Alie ſunt que decedūt cū culpa mortali ꝛ per cōſequēs cū pena ꝛ iſte ſine dubio damnantur. Prime ſunt impaſſibiles ſtatim euolant poſt ſepationē ad celuꝫ. Alie patiunt. ad tempus. Alie patiuntur ad ſemper ꝛ ippetuū. ¶ Queritur de quoꝝ numero fuit anima chriſti. ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ duplex fuit opinio vt tangit deuotus doctor. Opinio tamen quā recitat ipſe in textu queꝫ videtur ſuſtinere eſt ꝓbabilior.

Quarto querit. Utrū

ex illa ſepatione caro fuerit mortua an poſt eam habuerit vitā cū habuerit verbum diuinū ſibi vnitū qḋ eſt vita p eſſentiam. ¶ Nota ad pn̄s Mortuū capitur trib9 modis Prio mō negatiue. Et ſic ē illud ꝙ nō habet vitam nec eſt aptū natum habere vitā vt ꝙ ligna ꝛ lapides dicuntur mortua. Alio modo capitur priuatiue ꝛ eſt illud qḋ nō habet vitam: ſed eſt aptū natum habere vitam ꝛ ſic caro xp̄i dicebatur mortua ꝛ nō primo modo ꝛ ita eſt de corpibus noſtr. Tertio modo capitur ꝯtrarie ꝛ ſic illud dicit mortuum ꝙ prius viuebat ꝛ poſtea p mortē vite cōtrariam deſtructum ꝛ corruptuꝫ

eſt ꝛ ſic qñ homo moritur deſtruit in hu manis que pri⁹ viuebāt. Et ſic pꝫ ꝙ alit caro nr̄a dicitur mortua ſcꝫ priuatiue: ꝛ tot⁹ homo dr̄ mortu⁹ ꝯtrarie: qꝛ deſtruitur tota entitas: ꝛ ſic etiam fuit mortu⁹ ille hō qui dicit xp̄s. ¶ Scd̄s termin⁹ eſt vita. Ubi nota ꝙ triplex eſt vita. Nam quedam eſt vita nature alia gr̄e ꝛ tertia glorie. Prima eſt triplex quedā vegetatiua alia animalis ꝛ ſenſitiua alia rōnal. Prima eſt cōis nobis ꝛ herbis ꝛ aialib⁹ irrationalibꝫ. Vñ aia eſt principiū quo viuim⁹: mouemur: nutrimur: augemur: ꝛ ſentimus: ꝛ intelligimus. Et hec diffinitio cōuenit ſm diuerſas ſui partes tribus animabus vita animalis eſt cōis nobis ꝛ animalibꝫ. Tertia ē triplex: qdā increata que eſt deus. Alia eſt creata ꝛ eſt duplex quedaꝫ angelica: alia ſpiritualis que eſt in anima noſtra. Uita gr̄e ſoluꝫ cōuenit exiſtentibꝫ in gr̄a ꝛ eſt ipſa charitas: ꝛ vita glorie eſt clara viſio dei ꝛ fruitio ſequens. ¶ Rñdeo ad q̄nem dicendum ꝙ abſqꝫ dubio caro xp̄i poſt ſeparationem aie mortua fuit priuatiue caruit eīm vſu ꝛ complemēto vite. Res eīm corpis non eſt nata viuificari: niſi ab aliqua forma ſpirituali ipam cōplēte ꝛ ꝓportionali qm̄ ergo in ipa ſepatiōe anime aia xp̄i caruit hmōi forma iō vere mortua fuit Et ꝙuis haberet diuinitatē vnitam nō tamen ab ea viuificabatur: non propter defectum a parte viuificantis ſed propt̄ improportionem viuificabilis.

Quinto querit. Utruꝫ

propter morteꝫ carnis ſit mors perſone verbi attribuenda id eſt vtrum iſta poſſit concedi filius dei eſt mortuus.

¶ Reſpondeo dicenduꝫ ꝙ abſqꝫ dubio concedendum eſt filiuꝫ dei pro nobis fuiſſe mortuū. Et hoc per communicationem idiomatuꝫ ideo attribuitur ſibi nō ſm naturam diuinam ſed ſm humanaꝫ Non per eſſentiā aut per inherentiaꝫ qꝛ non poteſt ſibi inherere mors: ſed ꝑpter idiomatum communicationem. Et hoc in nullo derogat diuine maieſtati ꝛ multum conſonat pietati nullum eīm verbū maioris dignationis reſonare poteſt in auribus cordis hominis q̄ꝫ ꝙ vnigenit⁹ dei filius mortuus fuerit pro nobis debitoribus mortis ꝛ ideo nō tm̄ eſt hoc credendum ꝛ aſſerendum tanq̄ꝫ verū ſed etiam frequentiſſime recolendum.

Circa diſtinctionem viceſimamſecundam q̄ritur. Utrum chriſtus fuerit homo in triduo.

¶ Notandum: quid ſit homo nominis diffinitione. Homo eſt natura compoſita ex corpore ꝛ anima intellectiua non ſuſtentata ab aliquo vel eſt ſuppoſitum ſuſtentans talem naturaꝫ compoſitam ex corpore et anima. Et iſta particula vltima conuenit ſolum chriſto. Et ex hoc ſequitur ꝙ chriſtus in triduo non fuit homo quia cui non conuenit diffinitio hominis: non eſt homo: ſed chriſto non conueniebat predicta diffinitio hominis ergo non fuit homo: ꝙ patet videndo particulas quia ſibi nec prima nec ſecūda nec tertia cōueniebat in triduo ergo. ¶ Secundus terminus triduū ꝛ dicitur a tris ꝙ eſt tres ꝛ dies vnde in propoſito triduum dicit tripliciter. Primo dicit triduum id eſt tēpus in quo in matutinali officio treni cantantur Ieremie. Hoc modo dies iouis veneris ꝛ ſabbati: ante diē reſurrectionis dicuntur triduum et hoc modo capiendo xp̄s bene fuit hō in triduo qꝛ die iouis ꝛ veneris vſqꝫ in horam nonam. Secundo dicitur triduum illi dies artificiales: in quib⁹ anima chriſti a corpore ſeiuncta eſt: et hoc modo totus dies veneris ſabbati: ꝛ dies dominica dicuntur triduum: hoc etiam modo in triduo chriſtus fuit homo: quia die veneris vſqꝫ in horam nonam ꝛ die dominico ab hora reſurrectionis ꝛ deinceps. Tertio dicit triduum per ſynecdochen: id ſoluꝫ

ſcilicet tempus in quo a corpore chriſti anima ſeiuncta eſt. hoc modo hoc triduum dicitur dies veneris ratione vltime ſue partis dies ſabbati integer ⁊ dies dominica ratione ſui inicij ⁊ hoc modo chriſtus non fuit homo in triduo. ¶ Reſpõdeo dicendũ ꝙ circa hoc fuit triplex modus dicendi primus eſt ꝙ non ſolum vere chriſtus in triduo poſſit dici homo: ſꝫ etiam hoc poteſt de quolibet hoĩe mortuo. Secundus vero modus dicendi eſt ꝙ hoc non debet concedi de alijs poteſt tamen concedi de chriſto. Tertius modus vero dicendi eſt ꝙ illud non debet concedi de chriſto nec de alijs hominibꝫ Et primum modum dicendi tenuit hugo de ſancto victo. Secunduꝫ magiſter ſententiarum. Tertium vero tenet communis opinio doctorum pariſienſium. Hec ꝓpoſitio: chriſtus in triduo fuit homo: nullo modo eſt concedenda ſm omnes doctores modernos. Et iſta ẽ reduplicatiua ⁊ ſpecificatiua.

Secũdo querit᷑. Utrũ

chriſtus ſm ꝙ homo fuerit in loco determinato. an vbiqꝫ ſcꝫ in triduo. ¶ Reſpõdeo ꝙ iſta queſtio poteſt eẽ de re. Et poteſt eſſe de ſermone Tunc eſt queſtio de re quando queritur vtrum humanitas chriſti fuerit vbicũqꝫ fuit diuinitas. Et capitur ibi humanitas ꝓ anima. Et ad queſtionem reſpondendum eſt ꝙ nõ: qꝛ diuina natura eſt immẽſa ⁊ infinita. Unñ nullum locum ſibi determinat: ſed humana natura cum ſit creata et finita locum ſibi determinat. Unde nõ erat vbicunqꝫ humanitas: ſed in ſepulchro ratione corporis vel in inferno ratione anime ſicut dicit magiſter in littera. Similit᷑ ratione humanitatis ꝗ̃tum eſt de ſe in vno tantum loco eſt. Qꝛ enim ſit in pluribus hoc eſt ſub ſacramento: ſm quod dicit Innocentius ſcilicet ꝙ dicitur eſſe alicubi ſacramentaliter. Alicubi perſonaliter: alicubi localiter. Localiter eſt in celo: ſacramentaliter eſt in altari: perſonaliter eſt vbiqꝫ. Et ſic humana natura in chriſto habet ꝙ ſit in loco determinato. Si autem fiat queſtio de ſermone vide textum.

Tertio queritur. Utrũ

corpus chriſti per triduũ fuerit in ſepulcro. Uel poteſt queri in qua hora reſurrexit chriſtus. ¶ Reſpõſio ad predictorum intelligentiam eſt notandum ꝙ nõ conueniebat corpus chriſti ſtatim poſt mortem ſuſcitari. Nec tamen conueniebat ſuſcitationem eius vſqꝫ ad generalem reſurrectioneꝫ differri. Et ratio huius ẽ quia noſtre fidei certitudo qua credimus nos reſurrecturos: fundata ẽ ſupra veram reſurrectionem chriſti. ¶ Ad hoc auteꝫ ꝙ conſtet nobis de veritate reſurrectionis duo concurrunt. Primum ꝙ oportunum eſt: ꝙ conſtet de veritate mortis. Scd̃m eſt: ꝙ oportet ꝙ cõſtet de veritate ꝯiunctionis iterate anime ⁊ corporis vel carnis. Ueritas mortis non cõſtitiſſet nobis ſi chriſtus ſtatim reſurrexiſſet: ſed potuiſſet aliquis ſuſpicari ipꝫ finxiſſe ſe mortuum. Ueritas iterate cõiunctionis non conſtitiſſet ſi chriſtus nõ adhuc reſurrexiſſet ergo potius poſſet quis deſperare ꝙ̃ expectare: immo certe ſi non reſurrexiſſꝫ. fides in apoſtolis omnino defeciſſet nec aliquis fuiſſe chriſtuꝫ deum crederet ſed hominem purum neceſſe ergo fuit propter noſtre fidei veritatem et firmitatem reſurrectioneꝫ chriſti accelerari nec tamen a deo accelerari quin manifeſtaretur veritas mortis ideo vſqꝫ ad tertium diem diſtulit et nõ amplius quia per tempus illud poterat vere manifeſtari fuiſſe mortuus Requieuit ꝗ ſic̃ dicit fides noſtra ꝑ triduũ in ſepulchro non tamen per tres dies integros ⁊ cõpletos ſꝫ ꝑ vltimam partem diei veneris ⁊ primam partem dominice diei ⁊ per totam diem ſabbati. Ita ꝙ requietio illa per triduuꝫ intelligenda eſt

per ſynodochen. Et in hoc oēs ſancti cōcordant. Licet de hora ipſius videatur eē cōtrouerſia. Nam qdam videntur dicere ꝙ ſurrexit ī media nocte. Opinio auguſtini eſt in quadam gloſa ſup primū machabeoꝝ ꝙ xp̄s fuit mortuus .xl. horas: ꝛ ꝙ ſurrexit in aurora. Ideo nō concordat cū duabus opinionibus quas recitat ſanctus Bonauentura Math. xij. Sicut Jonas fuit in vētre ceti ꝛc. Iſta auctoritas hꝫ itelligi p ſynodochen Jō oportet cōputare ꝛ accipe noctem precedentem dieꝫ veneris in qua captus fuit: et qꝛ expirauit hora nona ꝛ poſitus fuit in ſepulchro circa horam quartam. Jō fuit ibi per illū diem naturalem tn̄ p ſynodochen. Scd̄a dies fuit itegra ꝛ ſine ſynodochē. Tertia dies habuit ad minus mediam noctem vel fere totam illi⁹ diei. Ideo fuit ibi per tres dies naturales per ſynodochen tamen.

Quarto querit. Utrū

anima xp̄i deſcenderit ad inferos. ¶ Infernus capitur quattuor modis primo mō dicitur oē illō qd̄ eſt ſub globo lunari ꝛ ſic prima ps eſt ignis. Scd̄o aer caliginoſus ꝛ eſt infernus demonum ꝛ dicit profundus reſpectu celi empyrrei. Et illo modo quattuor elemēta dicunt inferniꝫ ſic poſſum⁹ dicere ꝙ ſumus in inferno de quo loquebat ꝓpheta: eruiſti aīaꝫ meam ex inferno inferiori. Dicitur etiaꝫ infernus eo ꝙ ibi multe ſunt miſerie ꝛ ſic nō capitur h. Alio modo dicitur infern⁹ qdā locus ſubterrane⁹ in quo deſcēdūt filij ade pro peccatis ſuis ꝛ iſte locus habet tres cameras Uide ſuperius. ¶ Reſpondeo dicenduꝫ ꝙ nomine inferni aliquādo intelligit pena aliqn̄ locus pene. Et ſm hoc dupr pōt aliquis dici deſcēdere ad inferos. Aut qꝛ deſcēdit ad penam aut qꝛ deſcendit ad locū pene primo modo nō cōuenit xp̄o quia in eo nec fuit pena dāni nec fuit pena ſenſus. Secundo modo competit xp̄o deſcēdit eīn ad illam parteꝫ in qua erant iuſti qui detinebantur merito peccati primi gentis q̃ q̄dem ps conſueuit lymbus appellari. Ad illam inquā partem deſcendit non compulſus neceſſitate ſed ſua volūtate ꝛ poteſtate. Ratio autē quare voluit deſcendere ad eripiendos illos qui detinebant ibi cōpediti (cū etiā poſſet hoc facere nō deſcēdendo) fuit duplex videlicet ꝓpter conſolationē vinctorū ꝛ propter confuſionem aduerſariorum. Propter conſolationem vinctorum qꝛ fuit eis magna cōſolatio de p̄ntia ipſius aīe ieſu xp̄i ꝛ magna fuit dignatōis oſtenſio in hoc qꝛ ipe perſonaliter voluit deſcendere ad eos ꝓpter hoc dicit dama. ꝙ deſcēdit vt hijs q̄ in tenebris ꝛ in vmbra mortis ſedent ſuper luceſtat ſicut in ſua natiuitate deſcēdit vt luceret hijs q̄ in tenebꝛ erāt. Propter confuſionem aduerſarioꝝ vt ipſi demones cōfunderentur ex ſua p̄ntia: ꝛ ſic̄ vicerat eos in terra in natura aſſumpta humana ſic anima eius de eiſdem triumpharet apud inferos ipos inuitos expoliando. Qd̄ deſcendit ad inferos habet in ſymbolo apl̄oꝝ deſcendit ad inferos.

Quīto querit. Utrum

omnes animas q̄ in iferno erant liberauit. ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ dn̄s in inferno non liberauit niſi animas electorum ſuoꝝ: ꝛ eoꝝ q̄ erāt mēbra ipi⁹ Dicit ꝙ infernus eſt diametraliter ſub paradiſo terreſtri ꝛ ſicut ille locus eſt ſuprem⁹ locus eſt ameniſſimus ita ille locus q̄ vocatur infernus profundiſſim⁹ eſt ꝛ viliſſimus. Quis eīn paſſio xp̄i omnibꝫ ſufficerit: nō tn̄ influit niſi in eius mēbra. Et ideo ſoli per paſſionem ſaluati ſunt qui vel erant eius membra qn̄ paſſus eſt vel futuri erāt per cōuerſionē ad ipm. Qm̄ ergo multi erāt in inferno qui nec membra xp̄i erant nec mēbra xp̄i futuri erant qꝛ non erāt in ſtatu merendi. Ideo non oēs dn̄s eripuit de iferno ſed tm̄ electos Et hoc eſt ꝙ dicit gregorius in quadaꝫ

omelia infra octauas paſche. Ait enim
ſic. Quod enim ante paſſionem domi/
nus dixit i reſurrectõe ſua impleuit. Si
exaltatus fuero a terra omnia trahã ad
me. Omnia em̃ traxit qui de elect ſuis
apud inferos nullũ reliquit. Oia abſtu
lit vtiq electa. Nota q ex p̃dictis ſatis
pbabiliter põt dici q xp̃s deſcendit ad
purgatoriuz z liberauit aĩas ibi exñtes
Unde etiã per Oſee dixit. Ero mors
tua o mors morſus tu⁹ ero inferne. Q z
em̃ in electis ſuis funditus occidit mor
tem mors mortis extitit. Q z vero in in/
ferno ptem abſtulit z ptem reliquit non
occidit fundit⁹ ſed momordit infernuz.
¶ Concedendũ ẽ ergo q xp̃s in ſuo de/
ſcenſu ad inferos nõ omnes liberauit d
inferno. ¶ Ubi nota q duplex ẽ miſeri/
cordia ſcz miſericordia liberãs q̃ libera/
uit totaliter a culpa vel pena. Alia ẽ mi
ſericordia pcens: z iſta ẽ bene in inferno
qz punit citra condignũ nõ qd remane/
at aliquid impunitũ: ſed qz min⁹ punit
q̃ poſſet iuſte puniri. ¶ Sed ↄ̃ reſoluti
onẽ q̃ſtionis arguit. Si ſolos bonos de
inferno liberauit z malos reliquit: cum
plures eſſent mali q̃ boni. Uidetur q
xp̃s nõ plenã ſed ſemiplenã victoriaz de
diabolo obtinuit. ¶ Dicendũ q falſũ ẽ
Mali em̃ per peccatuz quaſi nihil facti
ſunt z ad nõ eſſe tendunt: z ideo ipſorum
defectus in nihilum cõputat: z ppterea
in nullo minuit plenitudo victorie ſup/
ne per abſentiam maloꝝ.

Querit ſexto. Utrum

ſtatim poſt mortẽ introduxerit eas i ce/
lum ſcz empyreũ. ¶ Notandũ q celum
poteſt capi dupl'r. Uno modo pro loco
beatoꝝ: z de iſto. ſ. empyreo ẽ iſta p̃ſens
q̃ſtio. Alio modo capit celum p premio
beatoꝝ ſcz clara viſione dei z fruitiõe ſe
quenti: z ſic nõ capit hic: quia ſtati poſt
mortẽ xp̃i viderũt eum. ¶ Rñdeo dicen
dum q aĩe ſanctoꝝ nõ ſtatim p⁹ mortez
educti ſunt in celũ q̃tum ad locũ: ſtati

tamen p⁹ reſolutionẽ aĩe a corpore i xp̃i
deſcenſu ad inferos viderũt lumen eter/
num z beate facte ſunt: z patefactũ ẽ ce/
lum eis quãtũ ad p̃miũ. Unde in loco
etiã infernali exiſtentes habuerũt para
diſum z apertã dei viſionẽ q̃ nõ eſt aliud
q̃ vita eterna. Licet aũt beatitudinem
ſtatim poſt mortẽ xp̃i haberent nõ tamẽ
locuz beatitudinis ſtatim adepte ſunt.
Qm̃ ipſe xp̃s debuit in oĩbus primatuz
tenere z p̃mo genit⁹ eẽ in mult fratrib
tanq̃ caput omnium. Dicit mgr hic q
aĩa xp̃i ſtetit tm̃ in limbo cũ patrib⁹ ſic
corpus in ſepulchro. Sed in reſurrecti/
one ſua eduxit aĩas patꝝ z reliq̃t eas in
paradiſo terreſtri. Reſurrectio aũt xp̃i
z eius aſcenſio differri debuit ppter no/
ſtre fidei cõfirmationẽ: idõ em̃ dilata fuit
reſurrectio vt oñderet q vere mortuus
fuerit. Et idõ etiã dilata fuit aſcẽſio vt p
multa argumẽta oñderet q vere reſur/
rexerit: ſm qd d z Act. i. Prebuit ſeipm
in multis argumentis apparẽs eis. zc̃.
Qm̃ g̃ nulla aĩa in celũ debuit aſcẽde/
re ante xp̃m z xp̃i aſcenſio propt nr̃az ſa
lutẽ debuit differri. Hinc ẽ q aĩe ſcõruz
nec ſtatim fuerunt de limbo educte nec
ſtatim in celeſti paradiſo fuerũt collo/
cate diuina diſpenſatione hoc faciente
ad noſtram ſalutẽ. Sed cõtra dicit Lu
ce. xxiij. Hodie mecum zc̃. Auguſtinus
hoc exponens dicit Paradiſus ibi dicit
nõ locus empyrei nec loc⁹ paradiſi ter/
reſtr ſed ipſa dei viſio: vbicũq em̃ hõ ſit
dũ tamen deũ aperte videat poteſt dici
in paradiſo eſſe.

Circa viceſimaz

tertiã diſtinctionẽ q̃ritur.
Utrũ fides ſit virtus. Et
loquimur de fide qua quis
credit in deũ. ¶ Fides põt capi duplici
ter. Uno modo pro fide formata z ẽ il/
la que ẽ cũ charitate z opibus bonis: qz
charitas ẽ forma virtutũ nõ q informet
eas: ſed quia reddit eas placentes deo.

Secundo capit᷑ pro fide informata ⁊ eſt
ipſamet fides que ē in aliquo ſine chari/
tate: ⁊ eadē fides ſm hūanā q̄ ē formata
⁊ informis: q᷑ nullū peccatū mortale re
pugnat fidei niſi hereſis: oīe aūt pctm̄
mortale repugnat charitati. ¶ Primus
termin⁹ ē fides. ſcd̄s credere ī deū. ¶ Fi
des accipit᷑ nouē vl' decē mo͡is. Pri͡o mō
p̄ ſpōſione. i. p̄miſſiōe. i. Timo. v. Pri/
mā fidē irritā fecerūt. Scd̄o mō p̄ fide/
litate. Jere. vij. Pereat fid͡s ⁊ ſcīs. Ter
tio mō capit᷑ p̄ ſacro fidei: ⁊ iſto mō capi
ebat Aug⁹. Nō ē alid͡ hr̄e fidē ī puulos
q̄ȝ hr̄e fidei ſacrm̄. Quarto mō p̄ ꝯſcīa.
Roma. xiiij. O ē qd̄ nō ē ex fide. i. ꝯ cō/
ſciāȝ ⁊c. Quito mō capit᷑ p̄ aſſenſu con
cluſiōis p̄ rōnē p̄bate. Boeti⁹ Argumē
tū ē rō rei dubie faciens fidē. Sexto mō
capit᷑ p̄ cognitōe ꝯ̄pl'eſſiōis. Ro. i. Juſti
cia dei reuelat᷑ ex fide in fidē. glo. in fide
ſpei. Septio mō capit᷑ p̄ hitu fidei infor
mi: ⁊ ſic capit Jacob᷑. Fides ſine opib⁹
mortua ē. et ſic capit᷑ in ſcd̄a pte nr̄e di/
ſtīctiōis. Octauo mō capit᷑ p̄ hitu fide
īformate. Ro. i. Juſt⁹ ex fide viuit. ⁊ ſic
capit᷑ fides h̄ ⁊ ñ alijs modis Nono capi
tur p̄ actib᷑ fidei. Vñ aug⁹. Fides ē cre
dere q̄ nō vides. Decio ⁊ vltio capit᷑ pro
obiecto ipſius fidei ſm qd̄ dr̄ in ſimbolo
athanaſij. Hec ē fides catholica. Fides
aūt formata h̄ȝ ſex notificatōes. Pria ē
ſm Aug᷒. Fides ē virt⁹ q̄ credūt᷑ q̄ nō vi
dent᷑. Jn iſta diffinitiōe ponit᷑ ṽtus loco
gener᷒ q̄ credūt᷑ loco dr̄ie. ſ. charitat᷒: q᷑
p̄ charitatē nō credim⁹ ſȝ amam⁹: q̄ ñ vi
dēt᷑. ponit᷑ ad drīaȝ ſcīe. Et iſta diffinitō
ē ad gen⁹ p̄priū Scd̄o mō ꝯſiderat᷑ q̄ȝtū
ad finē vltīmū: ⁊ ſic diffinit᷑ Fides ē ſuba
ſperādaȝ reȝ argumētū ñ appentiū: ⁊ ca/
pit᷑ ibi ſb̄a p̄ fundamēto: q᷑ fides ē q̄litas
⁊ fides ē fundamētū oīm ṽtutū ſperāda
rū reȝ. i. reȝ q̄ ſperāt᷑. ponit᷑ argumētū nō
apparētiū q᷑ eſt de abſentib᷑ vl' reddens
mētē redargutā. Tertio ꝯſiderat᷑ q̄ȝtuȝ
ad obiectiuū ⁊ p̄ncipiū motiuū. ⁊ ſic dif
finit᷑ ab Aug᷒. ad ꝯſtantiū. Fides ē illu

minatio mētis ad ſūmā ṽitatē. Cōſide/
rat᷑ nihilomin⁹ q̄ȝtū ad actū p̄priū ⁊ ſic
diffinit᷑ a Damaſ. Fides nō ē inq̄ſit⁹ cō/
ſenſus circa p̄mā ṽitatē. i. aſſenſus nō q̄/
ſit⁹: h̄ ē aſſenſus q̄ q̄s libere aſſentit ṽita
ti nō innitēs alicui rōni. Cōſiderat᷑ etiā
in ordine ad ſubiectū: ⁊ ſic diffinit᷑ a Dio
niſio in li. de diuis noib᷑. c. vij. Fides eſt
vnicū fundamētū (ſcȝ toti⁹ fidei xp̄iane)
credētiū (tāq̄ȝ ſubiectū) eos collocās ve
ritati. Cōſiderat᷑ etiā ad hitus alios in
cōparatione q̄ȝtū ad aſſentiendi modū. et
ſic diffinit᷑ ab Hugo. in li. de ſacris. Fi/
des ē certitudo q̄dā de reb᷑ abſentib᷑ ſu/
pra opinionē: q᷑ opīo eſt cū formidine d̄
oppoſito. Jdeo ē nobilior cū ſupra opi/
nionē ⁊ infra ſcīaȝ ꝯſtituta: q᷑ ſcīa ē que
dam noticia certa ⁊ euidens. Fides aūt
nō h̄ȝ euidentiā: id͡ dr̄ enigmatica. i. ob/
ſcura ſed ē certiſſima. ¶ Alius termin⁹
ē credere in deū. Drīa eſt inter credere
deo: credere deū: ⁊ credere in deū. Cre/
dere in deū ē credere amare q̄ȝtū ad affe
ctū. credēdo in eū ire quātū ad opus ex
credēdo ei adherere p̄pſſionē mali ſcȝ
patiendo: ⁊ ei⁹ mēbris incorpari p̄ dile/
ctionem ¶ Ex quo ſequit᷑ q᷑ peccatores
non credunt in deuȝ nec illi q̄ odiuȝ ha/
bent contra proximū ſuum. Credere de
um ē credere ꝙ ipē ſit deus qd̄ etiā mali
faciunt. Sed credere deo eſt credere ve
ra eſſe que loquitur qd̄ ⁊ mali faciunt ⁊
nos credim⁹ homini ſed nō in hominem
¶ Boauentura in dubijs litteralib⁹ di
cit ꝙ quadruplex genus actus annexuȝ
eſt ipi fidei ſm ꝙ iungitur charitati ſm
q̄druplicem cōparationē. Jdeo quattuor
ponit in eius notificatione. Fides enim
prout iuncta eſt charitati ordinat.

Primo ad amandū deum.
Secundo ad faciendum bonū.
Tertio ad fugiendum malum.
Quarto ad diligendum proximum.

Et iuxta hec quattuor ponunt quatuor
actus in illa notificatiōe vicȝ credendo
amare q̄ntū ad effectū. credēdo in eum

tre q̄ntū ad op⁹ bonū:credēdo ei adhere
re q̄ntū ad tolerātiā mali:credēdo ī cor/
porari mēbris q̄ntū ad dilectionē proxi/
mi.¶ Ex h̄ pūt haberi correlaria.¶ Pri
mū nulli pagani z infideles credunt ī de
um.¶ Scōm demones z dānati nō cre/
dūt in deū:;vt pȝ ex diffinitōe.qꝛ odiunt
deum qđ ē cōtra diffinitionē:ergo auto/
ritas illa Jacobi dȝ intelligi de duobus
p̄mis modis.¶ Tertiū correlariū. nll's
fidelis z xp̄ianus ex̄n̄s in pc̄ō mortali:
credit,ī deū qꝛ ñ amat deū amore chari/
tatiuo z ſibi placenti¶ Quartū nullus
peccans actual'r qñ peccat credit ī deuȝ
licet credat deum vl' deo.pȝ qꝛ credēdo
nō vadit in deum.¶ Quintū nll's īpati
ens z remurmurās ꝯ deū credit ī deum.
qꝛ qui diſcordat a voluntate dei infligē
te ſibi penā nō implet tertiā particulaȝ
diffinitionis. ¶ Sextum correlarium.
Nullus odiens proximū actual'r credit
in deum vt per quartā particulā.¶ Sȝ
contra hec arguit'. Si hec eēnt vera di/
cens ſimbolū peccaret mortal'r vl' venia
liter:pȝ qꝛ mentit':ſed omne mēdacium
eſt pc̄m:ergo zc̄.¶ Rñſio q̄ ex̄n̄s ī pec/
cato mortali z dicens ſimbolum apoſto
loꝝ vel nicenū.Dicendo illa nō mentit'
licet nō credat in deum:qꝛ nō dic̄ in per
ſona propria ſed eccleſie.Si tñ vellet di
cere in perſona ꝓpria tāq̄ꝫ obſtinat⁹ mē/
tiretur z eſſet ſibi penitentia imponēda
Per hanc fidē ait magiſter.ſ.ibi iuſtifi/
catur impius.¶ Septimū correlarium
ꝑ fidem informē nullus credit in deum.
¶ Octauum correlarium. Fides qua
credimus in deuȝ inclinat z ordinat ad
amandum deum charitatiue ad bonuȝ
faciēdum fugiēdū malum z ad diligen/
dum proximum.¶ Reſponſio dicendū
q̄ abſq̄ꝫ dubio ip̄a fides qua credim⁹ in
deum non tm̄ eſt virtus: verum etiā au/
riga omniū virtutum. Sicut de prudē/
tia dicit Bernhardus ad Eugenium z
phi. Virtus quidem eſt quoniam in ea
conſiſtit rectitudo vite ſm̄ regulā iuſti/
tie. Juſtum em̄ eſt vt intellectus noſter
ita captiuet' z ſubiaceat ſumme veritati
ſicut affectus noſter debet ſubiacere ſū/
me bonitati:quia ī nobis ſunt p̄ciſe due
potentie ſcȝ voluntas z intellectus. In/
tellectus inclinatur ad verū ſicut lapis
tendit deorſum z voluntas inclinat' ad
bonum.iō agim⁹ ꝯ naturā qñ facimus
pc̄m ſicut ſi lapis haberet voluntatem
z ꝓijceret ſe ſurſum;faceret ꝯ inclinatio
nem propriam. ¶ Secunda propoſio.
Non poteſt eſſe anima noſtra recta niſi
intellectus ſumme ꝟitati propter ſe z ſi/
bi omnia aſſentiat:z affectus ſumme bo
nitati adhereat ſcȝ obtēperando oibus
preceptis z captiuādo intellectū noſtrū
ſibi. Et ſunt duo que peruertunt ordi/
nem iſtum ſcȝ ꝑtinacia in volūtate z ig/
norantia in intellectu. Hāc autē recti/
tudinē nō hȝ q̄s nolēs ſed volēs. Nemo
em̄ plus credit deo q̄ȝ ſibi:|niſi ꝑ hoc q̄
vult intellectuȝ ſuū captiuare in obſeq̄
um xp̄i. Si ḡ captiuatio intellectus in
obſequium ſūme ꝟitatꝭ ſpectat ad recti
tudinē vite. voluntas q̄ q̄s vult ſe capti
uare ē voluntas recta z habit⁹ q̄̄ mediā/
ante ad hoc expedit z adiuuat' facit ad
rectitudinē voluntatis.ḡ ſi iuſticia non
eſt aliud q̄ȝ voluntatis rectitudo:z fi/
des nō ē aliud niſi habit⁹.q̄ intellectus
noſter voluntarie captiuat' in obſequm
xp̄i. Reſtat q̄ habit⁹ fidei ſpectat ad re
ctitudinē vite ſm̄ regulā iuſticie. z ideo
habet in ſe rationē virtutis vere z pro/
prie nec ſolum hȝ in ſe rationē virtutis
vere ſed magis aurige virtutum quarū
libet tā theologicaꝝ viꝫ q̄ȝ cardinali/
um. Sine fide enī non eſt cognitio ſum/
mi et veri boni. Sine cognitione autem
ſummi z vere boni non poteſt eſſe expe/
ctatio z dilectio. Cognitio autem p̄am
bula eſt et dirigit affectum ad expectan
dum z ad deſiderandum. Et iō neceſſa/
rio fides:ſpem: et charitatem precedit
tanquam regula et auriga ipſarum.
¶ Ruſus ſine cognitione ſummi boni

non pōt eſſe recta intentio. Hoc eñ ſolum fit recta intentione qđ fit ad honorē ꝛ gloriā dei. Sine vero recta intentione nullus actus virtutis recte incedit Qm̄ ergo habit⁹ fidei ē quo mediante ſummū bonū a mentib⁹ nr̄is enigmatice cognoſcit̄. Hinc ē ꝙ fides dirigit noſtrā intētionē: ꝛ ꝑ hoc regula ē oīs opationis bone: ꝛ oīs virtutis meritorie. et ſō nō tm̄ debet dici virtus gratuita. id ē deo placens: ſed etiā ꝟtutū gratuitarū regula ꝛ auriga. Nō placem⁹ deo ꝑ bona naturalia ſed ꝑ virtutes ſolū. Quātum ꝑcellit iudiciū viri iudiciū pueri tm̄ precellit iudiciū viri xp̄iani iudiciū viri phi. Et iudiciū rationis ſurſum ꝯuerſe iudiciū rōnis ad inferiora depreſſe.

Secūda queſtio. Utrū fides ſit in pte aīe cognitiua. i. ī intellectu an affectiua. i. in volūtate. ¶ Et ſūt quattuor opiniones in textu. Pria dicit ꝙ fides ē in potentia cognitiua ꝛ ī intellectu ſpeculatiuo inq̄tū ſpeculatiu⁹ eſt Iſtā opinionē videt̄ tenere Franciſ. de maronis ſed ē falſa. ¶ Scđa opinio eſt Scoti: Thome: ꝛ Alexandri quā debemus tenere. Et ē ꝙ fides ē in intellectu practico. Intellect⁹ eñ practic⁹ dr̄ eſſe intellectus extenſus ſm qđ vult phs ꝙ intellectus ſpeculatiuus fit extenſiue. ¶ Tertia opinio ē Hugonis q̄ ponit fidem in intellectu ꝛ voluntate. ꝛ iſta etiā nihil valet. Non eñ perditur fides niſi per pctm̄ hereſis: ſpes niſi ꝑ pctm̄ deſperationis. Charitas aūt perdit̄ ꝑ omne pctm̄ mortale.

Tertio querit̄. Utrum fides ſit certior ꝙ̄ ſcia. ¶ Duplex ē certitudo: quedā adheſiōis: alia ē ſpeculationis. Certitudo ſpeculatōis ē noticia vera abſq3 dubitatōe ꝛ deceptōe. Et dr̄ noticia ſpeculationis. i. ipa noticia que ē ſpeculatiua. ꝛ ponit̄ noticia loco generis ꝛ ē in intellectu. Uera ponit̄ ad differentiā hereſis ꝛ erroris: abſq3 dubitatione ꝛ deceptione ponit̄: q2 certitudo excludit omnē hereſim ꝛ erroris dubitationē: nec aliqs de aliq̄ decept⁹ pōt eē certus. Alia certitudo dr̄ adheſionis. Et ē firma adheſio q̄ volūtas vult adherere firmiter alicui veritati ſiue credite vel ſcite. Dicit̄ primo firma ad drīam adheſiōis infirme. qua volūtas vult adherere ꝛc̄. ponit̄ ad drīam ſpeculatiōis q̄ ē in intellectu ꝛ iſta in voluntate. ¶ Reſponſio qñ cōpam⁹ certitudinē fidei ad certitudinē ſcie pōt intelligi dupliciter Nā vno mō ſcia pōt dici apta ꝛ certa viſio dei in pria: ꝛ ſic nō format̄ qſtio hic. q2 ſcia iſto modo ꝑcellit in certitudine ipam fidē: ſicut glīa ꝑcellit grām ꝛ ſtat⁹ prie ſtatū vie. Alio mō dicit̄ ſcia cognitio ſc3 ſcialis quā quis habet in via. Et iſta pōt eſſe duplicit̄. Aut reſpectu illorum quoꝝ ē fides. Aut reſpectu aliorū cognoſcibiliū. Si reſpectu illoꝝ quorū fides ē: ſic ſimplr loquēdo certior ē fids ꝙ̄ ſcia. Uñ ſi aliqs phoꝝ cogſcit aliquē articuloꝝ rōcināđo: vt pote deū eē creatorē: vł deum eſſe remuneratorē: nunꝙ̄ tm̄ ita certitudinaliter cogſcit per ſuam ſciam ſicut ver⁹ fidelis ꝑ ſuā fidem. Si autē loquamur de ſcia ſm qđ ē cognitio alioꝝ cognoſcibiliū: ſic quodā modo certior ē fides ꝙ̄ ſcia. ꝛ quodā mō ecōuerſo Eſt eñ certitudo ſpeculatiōis ꝛ ē certitudo adheſionis Et pma reſpicit intellectū. Scđa vero reſpicit ipm affectum Uide textū. Duplex eſt dubitatio circa fidē. Quedā q̄ ē vincens ꝛ trahens ī oppoſitum. ꝛ iſta dubitatio ſtat in hereſi Alia ē dubitatio admiratiōis vł titillationis ꝛ iſta bene ſtat in fide. ¶ De deſcriptione fidei ab apl'o aſſignata quoniam inter ceteras eſt magis autentica. Diffinit autē apl's fidē ſic. Heb. xi. Fides ē ſubā rerū ſperandaꝝ argumentū nō apparentiū. ¶ Notandū ꝙ tūc diffinitio ſiue notificatio eſt recte aſſignata: qñ nihil cōtinet ſuꝑfluum: vel etiam di/

minutū: ⁊ hoc ē qn̄ p ipſam notificationē ipſius diffiniti eēntia plene indicat ⁊ ap/te manifeſtat: ⁊ ab oībꝫ alijs ſepatur. H autē ē reperire in pꝓpoſito ſi qs attēdat. Nam ipſa fides ſm̄ eēntiā ſuam aliud re ſpicit ex pte intellect⁹: et aliud ex parte affectus: habet em̄ affectū ſtabilire ⁊ in/tellectū illuminare. Et inq̄ntū affectuꝫ ſtabilitat ðꝛ ſubſta ſiue fundamētuꝫ. In/q̄ntū autē intellectū illūiat ðꝛ argumtū qꝛ mentē reddit argutum. i. clarā. Ut ḡ plene fidei eēntia explicaretur oportuit eā diffiniri ſiue notificari vt diceret ſub ſtantia ſit ⁊ argumentū. Dꝫ em̄ diffini/tio totā eēntiam diffiniti in ſe claudere. Debet etiā nihilomin⁹ apte notificare. Qm̄ ḡ habit⁹ ꝟtutis duplr̄ notificari habet. vicꝫ p finē vltimū ⁊ ſuuꝫ obiectū Finis autē ipſius fidei ꝯſiſtit in etna bea titudine quā ſperam⁹: ⁊ ita ē in reb⁹ ſpe/randis. Obiectū autē cōſiſtit in ꝟitate nō viſa: ⁊ ita ē in rebꝫ nō apparentib⁹. iō oportunū fuit fidē diffiniri p res ſperā/das ⁊ nō apparentes: vt ſic notificatio fi dei nō ſolū eēntiā explicaret plene p in/tellectū ⁊ affectum: ſꝫ etiaꝫ manifeſtaret apte p finē ⁊ obiectuꝫ. Dꝫ etiā diffinitio diffinitum ab oībus alijs ſepare. Et q̄/niā fides formata diſtingui hꝫ a fide in/formi. Diſtingui habet etiaꝫ ab habitu cuiuſlibet alterius virtutis. A fide inq̄ꝫ informi dicit q̄ntū ſuſtentat totā fabri/cam ſpūalem. ab alijs autē virtutibꝫ in/quantum veritati nō viſe facit adherere Iō quantum ad hec duo dicit ſubſtan/tia rerum ſperandarum vt diſtinguatur a fide informi. Et argumentuꝫ nō appa rentiū vt diſtinguat ab habitibꝫ aliaruꝫ virtutum. Et ſic pꝫ ꝙ predicta notifica tio nihil cōtinet ſuperfluum nihil dimi/nutū: nec ē in ea clauſula nec dictio imo nec etiam ſillaba ocioſa. Argumentum in logica facit fidem. Fides i theologia eſt ipſmmet argumentū Cuiuſlibet vir/tutis alterius a charitate eſt duplex for ma quedam intrinſeca. Et dicit propa

eſſentia ipſius vt propria forma humili/tatis. caſtitatis eſt pꝓpria natura ⁊ eſſen tia. Alia eſt extrinſeca ⁊ eſt ipſamet cha/ritas ⁊ gratia dei. Uirt⁹ illa ðꝛ īformis q̄ caret iſta forma extrinſeca ⁊ nō intrin/ſeca: qꝛ ſi careret intrinſeca nō eēt virt⁹. Ex q̄ ſequit ꝙ duplex ē fides. q̄dam in/formis alia formata. De prima querit hic. vtrꝫ ſit in genere virtutis an non

Quarta queſtio. vtrū

fides informis ſit virtus. R̄n̄. dupliciṫ virtus accipit. Uno mō proprie. Alio cōiter ⁊ large. Prop̄e capta ē rō recta. i. recta regula pducēs in ſūmū finē. p hoc qð ðꝛ recta regl'a diſtinguit ꝯ̄ vicia et h mō ꝟtus ē pꝛincipiū opis meritorij. et ðꝛ ſolūmō de habitu gr̄a informato ſine q̄ nō ꝯtingit pꝑuenire ad finē gl'e: ⁊ iſto mō nulla virtus informis ðꝛ virt⁹. Alio mō dicit virt⁹ cōiter ⁊ large habitus rectifi cans potētiā aliqua rectitudine iuſticie ⁊ vigorans eam circa opus difficile quā/uis nō pducat eā in fine ſiue etiā pducat Dicit habit⁹ rectificans: qꝛ oīs virt⁹ re ctificat mentē ꝯ̄ aliqð viciū. Oīs enim potentia in ſuis opibus pōt bene agere ⁊ etiam deficere. iō indiget aliquo rele/uante ⁊ dirigente aliqua rectitudine. ⁊c̄ p hoc diſtinguit a ſciā ſpeculatiua. ⁊ vi/gorans ⁊c̄. ⁊ illud qð ſequit quāuis non eſt de eēntia virtutis cōiter capte. Iſto mō accipiēdo ꝟtutē habitus pollitici in formes dn̄r eē virtutes. Hoc etiā mō fi/des informis que quidē eſt in malis xp̄i anis eſt vere virtus. Probat qꝛ per ha/bitum fidei informis rectificat intelle/ctus hominis dū captiuatur in obſequi um xp̄i ad aſſentiendū pm̄e ꝟitati pro/pter ſe ⁊ ſup omīa vigoratur etiā vt cre/dat vere nō apparentia: vt etiā vite erro nea ⁊ fantaſtica ſicut apparet in multis xp̄ianis carentibꝫ charitate qui libenter ⁊ humiliter audiunt verba ſpectātia ad doctrinam fidei ⁊ abhorrent viriliṫ he/reticā prauitatē. Aug⁹ in lib. q̄ intitulatur

de vera innocētia dic̄. Cū certe ꝟtutes poſſint bonis ꝛ malis eſſe cōes: ſola dilectio ſiue charitas ē ꝓpria ꝛ ſpēal' virtus pioꝝ atqꝫ ſcōꝝ. ¶ Sꝫ ꝯ arguit' Jacobi ij. Fides ſine opib' mortua ē. Sꝫ nihil qđ ē mortuū hꝫ in ſe rōnē ꝟtutis. Si ḡ fides ſine grā caret opib' fructuoſ: ꝛ ſic mortua ē iam. ḡ nō hꝫ rōnē ꝟtutis. Dicēdum ꝙ nō đr mortua qꝛ careat oī vtilitate ꝛ efficacia ſed qꝛ caret gratuita q̄ ē vita ꝑfecta: ꝛ iō ex hoc non pōt ꝯcludi ꝙ nō ſit ſimpl'r virt⁹ ſed ꝙ nō ſit virtus ꝓprie dicta. ¶ Quadruplicia ſunt opa hūana: q̄dā ſunt viua: alia mortua. alia mortificata: alia mortifera. Viua dicūt' illa q̄ fiunt ab hoīe exñte in charitate: ꝛ ſm inclinationē charitatis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nō oīa opa facta ab hoīe hñte charitatē ſunt viua: vtputa fricare barbam ꝛ alia indifferentia opera. ꝛc̄.

¶ Scđa ꝓpoſitio. Ad h̄ ꝙ aliq̄ opa humana ſint meritoria vel viua due conditiones requiruntur vt pꝫ in deſcꝑtione ¶ Tertia ꝓpoſitio. Nulla opa q̄ꝫtūcūqꝫ bona facta ab hoīe exñte in pctō mortali ſunt viua opa. ¶ Opa hūana dicūt' viuere dupl'r. Uno mō ꝓncipiatiue et eliciti ue. Alio mō final'r ꝛ vltimate. vt qñ aliq̄ſ ī charitate exñs fac̄ aliqđ bonū opus: illud opus elicit' a ꝓncipio vite in caritate ꝛ ordinat' ad vitā eternā. Opa mortua dicunt' illa q̄ ſm ſe bona ſunt et ꝟtuoſa moral'r ſed tñ fiunt ab homīe exiſtēte in pctō mortali. Et ſic due ꝯditiones req̄runtur ad opa mortua. Pⁱo ꝙ ſit op⁹ virtuoſuꝫ: ꝛ in h̄ dñt ab opibus mortiferis q̄ ferūt ſecū mortē. Secūdo optet ꝙ fiāt ab hoīe exñte in pctō mortali. ¶ Quarta ꝓpō. Opa dñr mortua qꝛ carent ꝓncipio vite. i. caritate. ꝛ carēt fine vltimo. i. vita eťna. Et lꝫ iſta opa ñ ſint meritoria vite eťne: ſunt tñ vtilia vt in q̄rto dicet'. Opa mortificata dicunt' illa q̄ [illegible] fuerūt fcā ab hoīe hñte grām ꝛ ſm inclinatōꝫ charitatꝭ. Sed tñ pctō interueniēte fuerūt mortificata. Et dñr mortificata qꝛ niſi peniteat de pctō: nūq̄ꝫ habebit vitā eternā ꝓ illis. Et ſic pꝫ ꝙ iſta opa fuerūt aliqñ viua. ꝛ ꝑ ꝑniām reuiuiſcunt ꝛ erit ꝓmiat⁹ ꝓ illis in vita eterna ſi ꝑſeueret. Sꝫ opa mortua nūq̄ꝫ reuiuiſcunt qꝛ ſunt facta cū voluntate peccādi. Opa mortifera ſūt peccata mortalia ꝛ q̄ fiunt ꝯ ꝓcepta dina. Et dicunt' mortifera qꝛ ferūt ſecū mortem: qꝛ ſunt venena charitatꝭ ꝛ etiā qꝛ digna ſt̄ morte eterna. ¶ Nota ꝙ ſola fides iformis ē in genere ꝟtutis q̄ credūt' oēs articuli vl' explicite vl' implicite: qua etiā reſpiciunt' oēs errores. Ex quo ſequit' ꝙ ñ eſt eadē fides informis ī malis xp̄ianis ꝛ in demonib': qꝛ in malis xp̄ianis rectificat' potentiā aſſentiendo ꝛ adherendo ꝓme veritati ꝓpter ſe ꝛ ſup oīa. Ita ꝙ ī illo habitu ē rectificatio ꝛ vigor ꝛ hoc q̄dā perfectio ē: qꝛ ꝑ hanc fidē adhuc ſperant reuerti ad deuꝫ ꝛ ꝯſequi ſalutē Demones autē non.

Quinta queſtio Utrū fides informis ſit infuſa an acquiſita.

¶ Rñſio ad ꝓdictoꝝ intelligentiā ē notandū ꝙ cū credere ſicut dicit Aug⁹ ſit cogitare cū aſſentiōe. Ad h̄ qđ habitus fidei plene ꝛ integre habeat' nccē ē ꝙ intellect⁹ inſtruat' de credibilib' vt poſſit illa cogitare ꝛ incline t' vt poſſit ill' aſſentire ꝛ primuꝫ quidem ē materiale ī fide. Secundum vero eſt formale: ꝛ vtrūqꝫ reperitur tam in fide informi: q̄ꝫ in fide formata. Nō enim dicitur informis. qꝛ careat omni forma: ſed quia careat forma gratie gratumfacientis. Cum ergo queritur. Utrum fides ſit habitus acq̄ſitus vel infuſus. Reſpōdendū ē ſi loquamur de fide quantū ad illud qđ eſt materiale in ea vicꝫ quantū ad cognitionem illam qua cognoſcimus qui ſūt articuli fidei: ꝛ ſcimus quid ē quod per nomen dicitur: ſic ꝯcedendū eſt ꝙ fides eſt per auditum ꝛ per acquiſitionē ſm legeꝫ cōmunē. Nemo enim ſcit qui ꝛ quot ſūt articuli fidei niſi didicerit legēdo vl' audiendo niſi forte hoc habeat per priuile

gium ſpeciale. Si autem loquamur de
fide q̄ntum ad formale videlicet quãtuz
ad illud quod facit aſſentire: ſic dicẽduz
eſt ꝙ quedam fides informis eſt per ac/
quiſitionem: quedam per infuſionẽ. Nã
quedam aſſentiunt veritati audite mo/
ti humana perſuaſione: vtpote ꝑ amorẽ
z reuerentiã dicentis. vel propter mira/
cula: vel propt̓ rationes z argumẽta. Et
talis fides eſt ſimplr̓ acquiſita nec dicẽ/
da habere rõnem ꝟtutis: qꝛ nulli⁹ ẽ vi/
goris nec roboris ſublata de medio ipa
humana rõne. Quidam autẽ aſſentiunt
veritati fidei propter diuinã illuſtratio
nem ſicut illi qui innitunt̓ ꝓme veritati
ſuꝑ oia z propter ſe ſicut multi xp̄iani q̄
charitatẽ nõ hñt: z in talib⁹ fides ẽ ꝑ in/
fuſionem: voluntarie em̄ aſſentiunt con
comitante diuina illuſtratiõe vl̓ illumi/
natõe. Illũiatiõe inq̄ꝫ que rõnez eleuat
in his qui ſunt ſupra ipam. Unde ſicut
illũiatioꝫ ad futura ꝑcogſcẽda dicũn⁹
eſſe infuſã ꝑpter hoc ꝙ in ipa eleuat̓ aĩa
ſupra ea q̄ ſunt ei naturalia ſic intelligẽ
dum ẽ in ꝑte iſta. Concedendũ ẽ ergo fi
dem informẽ ſm ꝙ virtus ẽ eſſe donũ di
uinitus collatũ z habitũ infuſum. Qñ/
cunq̄ꝫ aliq̄s ẽ heretic⁹ circa vnũ articu/
lum fidei: de⁹ amouet ſibi fidem infuſã.

Querit̓ ſexto. Utrum

fides informis ſit in demonibꝫ. ¶ Rñſio
dicendũ ꝙ ſicut ex p̄cedentibꝫ pꝫ fides
informis dꝛ duobꝫ modis. Quedã que
innititur ꝓme ꝟitati ꝑpt̓ ſe q̄uis i ipaꝫ
nõ tendat amando: z iſta ẽ i xp̄ianis ma/
lis. Eſt tamen habitus virtuoſus z do/
num ſpũſſancti. Alia eſt fides informis
que innitit̓ ipi veritati articuloꝝ propt̓
rõnem creatã: z iſta nõ ẽ virtus nec habi
tus infuſus nec donũ ſpũſſancti. Prima
dicit̓ informis qꝛ caret forma gratuita.
Scd̓a dꝛ iformis: qꝛ caret fidi veritate
z forma gratuita. Nã illa credulitas q̄
quis aſſentit articul̓ ꝑpter rõnẽ createꝫ
nõ ſolũ caret intentiõe habitus gratuiti
ſed etiã intentione habit⁹ virtuoſi. Nul
lius virtutis videtur eſſe credere: cum
quis credit innitendo ꝑſuaſioni quã vi/
det. Si ergo hoc ſcd̓o modo accipiatur
informis fides ſic concedi poteſt eã reꝑi
ri in demonibꝫ. hñt em̄ aliquã noticiã et
credulitatẽ de articul̓ z credibilibꝫ: q̄ q̄/
dem põt dici fid̓s ſiue credulitas ꝑpter
hoc ꝙ nõ ẽ in eis viſio apta. Et illa q̄dẽ
cognitio ꝑti fuit eis idita a ꝓma ꝯditõe
ꝑ ſpẽꝫ infuſa: ꝑtim ex acq̄ſitiõe. A ꝓma
em̄ ꝯditiõe ſua habuerũt cognitionez ali
quã de articul̓ ꝑtinẽtibꝫ ad trinitatem:
q z ſi tunc nõ meretur dici fides imo po
tius cognitio cõtẽplatiõis propt̓ abſen/
tiã enigmatꝫ: ꝑcõ tñ ſuꝑueniẽte z enig/
mate ſubſequẽte. Illa cognitio meruit
dici fides cũ ſit cognitio enigmatica de
his q̄ ſpectãt ad diua. Quãtũ ãt ad ar/
ticulos ſpectãtes ad hũanitatẽ eſt in eis
cognitio acq̄ſita ꝑ mlt̃a miracula z expe
rimẽta z extorta q̄ſi neceſſitate quadam
Dũ em̄ demones vidẽt aꝑte eos q̄ xp̄m
credũt z ei cõformãtur nõ poſſe dãnari:
manifeſta rõne cogũtur credere fidẽ cre
dentiũ in xp̄m veꝝ ẽe. Ac ꝑ h̄ ꝑ ꝯñs cre/
dunt oia ẽe vera q̄ xp̄iani credũt: z ex h̄
ꝑterrẽtur: propt̓ qđ dic̓ beat⁹ Jacob⁹ ꝙ
credũt z ꝯtremiſcũt. Si ꝟo loquamur
de fide iformi ſm qđ accipitur ꝓmo mõ
vicꝫ ꝑut ẽ hitus ꝟtuoſus z hit⁹ infuſus
z etiã volũtari⁹ h̄ mõ: z ſi reꝑiat̓ i xp̄ia/
nis viatoribꝫ nõ tñ pt̃ reꝑiri i demõibus
tũ qꝛ ipi nõ ſt̃ apti ad ſuſcipiẽdos hitus
infuſos: tũ qꝛ volũtas coꝝ mag̃ꝭ prona ẽ
ad ipugnãdũ ꝟitatẽ z pietatẽ. ¶ Nõ ſo
lutõꝫ de auctẽ Jacobi z de glo. Dicẽdũ
ꝙ i vtriſq̄ꝫ reꝑitur fides: ſed tñ alit̓ z alr̓
ſic ꝓus dcm̄ ẽ. xp̄iani em̄ noictenꝰ volũ/
tarie aſſentiũt z illa fid̓s pt̃ eis ẽe via ad
ꝟtutẽ z q̄dã mõ rectificat coꝝ mẽtẽ z ſi ñ
plene nõ ſic ãt ẽ i demõibꝫ qꝛ ipi credũt:
coacti z quaſi cum quodam murmure.
¶ Nota enim ꝙ xp̄iani qui ſunt in pctõ
mortali q̄ꝫdiu ſunt in tali ſtatu dumta/
xat ſunt chriſtiani nomine et non re.

Sicut religioſi deformate ⁊ male vite dicunť religioſi ſolū nomine tenus: q̄ꝛ ha/ bitū ferunt ſed nō habent rem.

Septimo querit̄ vtrū

fides informis oīno expellat̄ p aduentū gr̄e. ¶ R̄nſio notandū ꝙ cū dico fidē in formē. Dico tria vi:ʒ habitū ⁊ ipius ha/ bitus vſum: ⁊ defectū annexū. Et q̄tuʒ ad hec tria pōt tripl'r intelligi ꝙ fides i formis expellat̄ ſiue euacuet̄ p grām ſu/ puenientē. Et ſm hūc triplicē modū in/ telligendi tres fuerūt circa hoc opiones ¶ Pria ē gr̄a ſupueniēte fides informis expelliť nō ſolū q̄tū ad informitatem .i. culpā ſed etiā q̄tū ad vſū ⁊ q̄tū ad ha/ bitū. Uide in textu. ¶ Secūdus mod⁹ dicendi qui paꝝ aut nihil valet. Actus fidei vel opatio nō ē aliud q̄ ꝙ volūta/ rie aſſentire pme v̄itati ꝑpter ſe ⁊ ſuper oīa. ¶ Opinio ꝓbabilioꝛ ⁊ tenenda ē ꝙ fides informis p aduentū gr̄e excludit̄ q̄tū ad ſolū defectū ſaluo habitu ⁊ vſu ⁊ hoc quidē videt̄ ſatis rōnabile cū gr̄a opponat̄ habitui illi infuſo ſolū ratione informitatis ſicut habit⁹ opponit̄ ꝑua/ tioni. ¶ Nota mai⁹ lumē abſorbet mi/ nus lumē. Diſtinguo vel q̄tū ad eē pri/ mū ⁊ ſic negat̄ illud dictū: q̄ꝛ luna ſi ſit in emiſperio nr̄o ita bn̄ lucet de die ſicut de nocte ⁊ etiā ſtellas vl' quātū ad appa rentiā: ⁊ ſic bn̄ ꝯceditur. ¶ Ad illud qđ obijcit̄ ꝙ lumen gratie gratūfacienť de bet ſufficere ad ardendū. Dicendum ꝙ ſufficit gratia gratūfaciens cū ꝑſuppoſi/ tione tn̄ gratie gratis date. Dona enim gr̄e gratūfaciēť nō excludūt dona gra/ tie gratis date. imo magis illa i ſuo adi uentu cōplent ⁊ ꝑficiunt ⁊ quodāmodo ab eis vigorant̄ ⁊ ꝑficiunt̄. iō non ſequit̄ ꝙ adueniente gr̄a gratūfaciente ſuper/ fluat habit⁹ fidei informis nec remanen te habitu informi: ꝑpter h̄ lumen gratie gratumfacientis ſit inſufficiens. Unū/ qđq; enim donum dei ſufficiens eſt ſm il lud ad qđ habet ordinem.

Octauo querit̄ vtrum

aduenīete gratia fides informis fiat for. mata. ¶ Duplex ē formatio: q̄dā intrin ſeca. Alia extrinſeca. Pria dr̄ illa q̄ eſt p aliquā formā inherentē realr̄: vel inex/ iſtentē materie vl' ſubiecto ꝓprio vt aīa nr̄a ē forma ſiue informatio corpis nr̄i. Et ſic nō capit̄ in q̄ſtione p̄cedenti. Alia extrinſeca ⁊ ē illa q̄ fit p aliqđ extrinſecū adueniēs alicui venuſtans ⁊ decorās eū licet n̄ ſit in eo inheſiue: ⁊ ſic lux dr̄ infor matio coloꝝ. ¶ R̄n. In iſta q̄ōe ſt̄ tres opiones vt pʒ i textu. Tertia ē ꝙ hitus fidei informis format̄ ab ipa gr̄a: ⁊ iſta videt̄ eē ꝓbabilioꝛ ⁊ facilioꝛ q̄ p̄dce vicʒ ꝙ ipa gr̄a gt̄ūfaciēs ꝯpatur ad hit⁹ vir/ tutū ſubtractos: ſic ꝯpatur lux ad colo/ res. In h̄ tn̄ ē dr̄ia: q̄ꝛ iſta corpalis n̄ ita efficacit̄ pōt educere coloꝛes de potētia in actū q̄tū adeſſe qđ hʒ coloꝛ in genere coloris ſm ꝙ ipa gr̄a ex n̄e in ipa aīa pōt facere germinare habit⁹ v̄tutū. Ipa em̄ adueniēs gr̄a in aīa carentib⁹ habitibus v̄tutū ſe habet q̄ſi originale principium illoꝝ q̄ntū ad eſſe pmū. Unde ſicut plu uia infuſa terre hn̄ti in ſe ſeminariū: fac eā germinare donec veniat ad fructum cōpletū. Sic intelligendū ē de gratia re ſpectu habituū. paꝝ v̄tutū q̄ntū ad ipo rum eē primū. Nō āt pōt facere lux ſup infuſa exteri⁹ reſpectu coloꝝ. Sʒ ſi cō/ paremus coloꝛes ad lucē ⁊ hitus v̄tutū ad gr̄am gt̄ūfacientē q̄ntū adeſſe vtpo/ te quantū adeſſe coloꝝ in genere lucidi ⁊ habituū in genere g̃tuiti: tunc ē ſimili tudo exp̄ſſa: vt ſicut multi coloꝛes i vna domo tenebroſa exiſtentes efficiunt̄ lu/ minoſi per vnā luminoſitatē ſupuenien tem: ⁊ ab illa informantur ⁊ decorantur ⁊ venuſtantur: ſic habitus v̄tutuʒ infor mes exiſtētes i aīa: venuſtāt̄ ⁊ decorant̄ ab vna gr̄a ſupueniēte. ⁊ ſm hmōi hūc mo/ dū intelligēdi ifuſionē gr̄e ⁊ v̄tutū faci/ le ē intelligere q̄lit̄ hitus fidei informis formet̄ p ipi⁹ gratie aduentū. Dicit̄ em̄

formari ſic coloꝛ tenebroſus formatur ad luminis ingreſſum: ⁊ ſicut ex coloꝛe ⁊ lu/ mine ſuper infuſo nõ fit vnum per eſſen/ tiam. Sed vnum per oꝛdinationẽ quan daꝫ ſic nec ex gr̃a gratũfaciẽte ⁊ infoꝛmi fide intelligitur fieri vnũ niſi ꝑ quãdã oꝛdi nationẽ ⁊ relationẽ: qꝛ fides infoꝛmis ꝑ aduẽtum gr̃e incipit cõplete oꝛdinari in finẽ. ⁊ in deũ credere ⁊ eidẽ complacere. ¶ Nota in ſolutiõe vltimi argumẽti. ꝑt accipi ſimile de infuſione gr̃e ⁊ virtutum in pluuia ⁊ terra ſeminata: ſicut de infoꝛ matione virtutũ a gratia accipitur in lu mine ⁊ coloꝛe. Si em̃ vna pluuia adueni at in terram in qua ſunt plantata diuer/ ſa ſemina que nõ germinauerũt: facit il/ la germinare ⁊ ſm̃ diuerſitatẽ ſeminũ di uerſas plantas pꝛoducere. Si vero iam alias germinauit: ſed ꝓpter defectuꝫ aq̃ iam arefacte ſunt plante: tũc pluuia de/ nuo veniens facit illas plantas vireſce/ re. Sic gr̃a adueniẽs in animam in qua ſunt ſemina habituũ virtutũ: facit ipſam germinare Ita ꝙ ipſa habita: habentur per ↄ̃ñs ⁊ virtutes et continue facit illa creſcere quouſqꝫ perducat ad perfectio/ nem. Et ſi contingat merito peccati: hu moꝛem gratie auferri. Habitus illi vir/ tutum efficiuntur quaſi aridi: ⁊ poſtmo/ dum ſi reſtituatur pluuia ⁊ humoꝛ gra/ tie: non opoꝛtet ꝙ anima iterum germi/ net ſed illa que germinauit per humoꝛẽ gratie aduenientem iteꝝ reuiuiſcat.

Circa diſtinctio/ nem viceſimamquartam q̃/ ritur. Utrũ fidei ſubiectuꝫ ſit ita veꝝ ꝙ ei nõ poſſit ſub eſſe falſum. ¶ Rñſio fidei habitui ſiue foꝛmate ſiue infoꝛmi non põt ſubeſſe fal ſum: quia ipſa fides nõ põt falſificari iõ neceſſe ẽ ponere ꝙ ipſi habitui fidei nec falſum ſubſit nec ſubeſſe poſſit. Queãd modum em̃ diuina pꝛeſcientia que ex re bus non pendet: certiſſime cognoſcit: nõ ſolum ea que ventura ſunt neceſſario: ſꝫ etiam cõtingentia. Ita ꝙ circa ea nõ po teſt decipi. Sic ⁊ fides que cognitiõi di/ uine pꝛeſcie initit: a qua etiã illuminatur ⁊ dirigatur: certã credulitatẽ ⁊ illuminatio/ nem habet de futuris ⁊ contingentibus ita ꝙ illa q̃tuꝫ eſt de ſe poſſint nõ eueni/ re. Fides tñ nec põt decipi nec poteſt er/ rare. ¶ Nota Spes eſt certitudo ꝓueni ens ex gr̃a ⁊ meritis nullus ſperat ſe ha/ biturum vitam eternaꝫ niſi cũ ꝑſuppõne meritoꝝ ⁊ qꝛ efficacia meriti includit fi/ naliter perſeuerãtiã. Hinc eſt ꝙ in actu ſpei implicatur ↄ̃ditio ꝑſeuerantie fina lis. ¶ Bonauentura dicit, Omnis fide lis recte adoꝛãs hoſtiã cõſecratã: adoꝛat ſub ea ↄ̃ditiõe ſi perfecta ſunt circa ipſaꝫ ea que ad conſecrationeꝫ ſunt neceſſaria ſm̃ inſtitutionem diuinã: ⁊ ſic nunq̃ꝫ de/ cipitur nec errat.

Secũdo queritur. Utrũ fides ſit circa cõplexum: an circa incom plexuꝫ. ¶ Rñſio Cuiuſlibꝫ ſcie põt eſſe duplex obiectũ ſcꝫ complexum ⁊ incom plexum. Complexum eſt illud ꝙ cõple/ ctitur plures dictiones ex quibus com/ ponitur ⁊ ſuboꝛdinatur alicui actui intelle/ ctus: q̃ dr̃ cõpoſitio ⁊ diuiſio vt hõ eſt ri/ ſibil'. Articuli fidei ſunt obiecta cõplexa vt deus ẽ trinus ⁊ vnus q̃ dicuntur enũcia bilia Incõplexũ ẽ id ꝙ nõ cõplectitur plu res dictiones ⁊ ſuboꝛdinatur actui ſimpli/ ci intellectus vt deus id eſt ꝑma veritas eſt incõplexũ obiectũ. Nota ꝙ obiectuꝫ cõiter et per accidens et materiale acce/ ptum idem ſunt. Et ſunt oĩa q̃ creduntur ⁊ tenentur reuelata a ꝑma veritate. Ob iectum foꝛmale aũt ꝓpꝛie ⁊ ꝑ ſe acceptũ eſt ipſamet veritas pꝛima in ſe. Enũcia/ bilia ⁊ ꝓpõnes ſunt idẽ. ¶ Sũt tres opi niones in textu. Due pꝛie ſunt falſe ter/ tia ẽ tenẽda ⁊ vera Cognitõ ſcial' manu ductiue rõcinationis eſt illa q̃ acqrit de deo ꝑ argumẽtatões neceſſarias vt dedu cit ſcotus in pꝛio ſcda diſtinctione. Quñ dr̃ articulus eſt ꝑceptio diuine volunt⁊

tis ibi nõ eſt predicatio eſſentialis vł for malis ſʒ cauſalis q꜡ articulus nõ eſt pcep/ tio ſʒ eſt ſenſus. Articulus eſt pceptio id eſt aliqd faciẽs nos habere pceptionẽ diuine voluntatis tendens in ipſa id eſt faciens tendere in ipam.

Circa diſtinctionem viceſimãquintã q̃ritur. Utrum ſufficienter cõtine/ anť ibi oĩa illa que oportunũ eſt id ẽ oʒ credere ad ſalutẽ id ẽ Utrũ articuli cõtineanť ſufficiẽter in ſymbolo apłoꝝ. ¶ Et dr̃ ſymbolũ a ſin: ꝙ eſt cõ ꝛ bol⁹ ꝙ eſt ſnĩa: q̃ſi multoꝝ ſnĩa. ¶ Rñ/ ſio Doctrina fidei hʒ tria: q̃dam añtia: ꝛ dicũť prĩa pꝛĩcipia: ſicut illud oẽ totũ: ꝛc̃ Et ſi ab equalibꝫ eq̃lia ꝛc̃. q̃ dicũť digni tates ꝛ ianua Sũt etiã pprĩa pncipia vt in ſcĩa de hoĩe. Homo eſt aĩal rationale Cõſeq̃ntia ſunt ↄcluſiones q̃ ſequũť ex prio pncipio p demõſtrationẽ vide ſolu tionẽ in textu ĩ fine iſti⁹ articłi. De ſuffi ciẽtia cõtũ ad eos q̃ pceſſeřt aduẽtũ xp̃i.

Secũdo queriť. Utrũ eis ſuffecerit ad ſalutẽ credere ea tm̃ que ſpectãt ad diuinitatẽ. Dicẽdũ ꝙ ſic̃ mul tis auctoritatibꝫ pbat mgr̃ in lr̃a. Et p̃/ mo Aug. ĩ de li. ar. ꝛ gr̃a Nemo liberať a dãnati one q̃ p adam facta eſt: niſi p fi dem ieſu xp̃i. Idẽ Aug. in li. de nuptꝭs ꝛ ↄcupiſcẽtia. Eadẽ fides mediatoris q̃ nos ſaluat: ſaluos iuſtos faciebat anti/ quos puſillos cũ magnis q꜡ ſicut credi/ mus xp̃m in carne veniſſe. Ita illi ventu rũ. Et ſicut nos mortuũ ita illi moritu/ rũ. Et ſicut nos reſurrexiſſe ita ꝛ illi re/ ſurrecturum. Et nos ꝛ illi ad iudiciũ vi uoꝝ ꝛ mortuorum expectamus. Poſt la/ pſum ade nullus ſaluari potuit abſq꜡ fi/ de mediatoris. Nullus eñ ab illo pctõ originali poterat liberari niſi p illuʒ me/ diatorem crederet vel ipſe pro ſe ſi eſſet adultus: vel alius pro ipſo ſi eſſet paruu lus. Et ratio huius eſt q꜡ cum gratia et veritas per ieſum chriſtum facta ſit: ꝛ li/ beratio ab illo pctõ originali ſit facta p merita xp̃i: et merita nõ ſe extẽdant niſi ad illos qui efficiuntur eius membra ꝛ ei copulantur p fidem ſicut impoſſibile eſt nũc aliquẽ ſaluari aliter niſi eidem copu letur per fidem vel p fidei ſacramẽtũ: ſic impoſſibile fuit tũc poſt lapſum aliqueʒ peruenire ad ſalutem qui aliquo modo in xp̃m mediatorem non crederet Ideo auteʒ dico aliquo modo q꜡ fides media toris põt haberi dupliciť: implicite ꝛ ex/ plicite. Explicite vt ſi quis crederet fili/ um dei aſſumpturũ noſtram humanita/ tem: naſciturum devirgine. paſſurum in cruce: reſurrecturum tertia die. Et hoc modo explicite non erat omnibus crede re oportunũ id eſt neceſſariuʒ. Sed hꝭs ſolũ quibꝫ erat a deo reuelatũ ſicut ſan/ ctiſſimis patribus. Implicite vero cre/ dere. Eſt credere redemptorem futuruʒ taliter ꝛ eo modo qualiter et quo modo illi credebant quibus a domino eſt reue latum: ꝛ hoc quideʒ erat omnibus opor/ tunũ. Et hoc ẽ qd̃ dicit hugo de ſancto victore in libro de ſacramẽtis. Hec ſunt inq꜡ quibus ab inicio nihilominus recta fides vnq꜡ haberi potuit Credere vide/ licet vnum deum eſſe creatorem omniuʒ et rectorem vniuerſorum ipſum quideʒ non eſſe mali actorem: eoꝝ tamen qui in malis ſuis miſericordiam quererent ꝛ ex pectarent futurum redemptorem. Hoc ſimplicium fidei in initio ſuffeciſſe credi mus ꝛ tamen fidem natiuitatis eius paſ ſionis reſurrectionis ꝛ aſcenſionis ſue: et hoc eos veriſſime habuiſſe credimus ꝛ di cimus q꜡ credentibus ꝛ ſcientibus hoc fi de ꝛ deuotione adheſerunt. Sic ergo cõ cedendũ eſt ꝙ nullus poſt lapſum ſalua ri potuit abſq꜡ fide mediatoris qua ꝛ phi carruerũt ſuis meritis ꝛ virtutibus inhe/ rentes ideo tan꜡ ſupbi ꝛ a xp̃i membris ꝛ meritis ſepati et excluſi ſunt a gaudꝭs paradiſi. ¶ Nota ex ſolutione ſcd̃i argu menti. Si quis ſperaret ſaluari ex meri/

tis proprijs ſiue meritis mediatoris nō
recte ſperaret ſ; potius preſumeret. De
ſufficientia fidei q̄trum ad eos qui aduē
tum xp̄i ſunt ſubſecuti.

Tertio queritur. Utrū

omnes teneantur credere oēs articulos
explicite poſt aduentum xp̄i. ¶ Reſpon
ſio dicendum eſt ꝙ om̄es xp̄iani poſt ad
uentum xp̄i tenentur credere oēs articu/
les. Hoc aūt tripliciter poteſt eſſe. Aut
omnes credere implicite. Aut oēs crede
re explicite. Aut quoſdā implicite quoſ/
dam explicite. Credere omnes implici/
te ē fidei diminute. Non em̄ ſufficit mo
do alicui qui habet vſum rationis in ge/
nerali credere redemptorem z remunera
torem: a deo em̄ noticia quorūdam arti/
culorum manifeſta eſt ꝙ nullus habens
vſum ratiōis ignoret: niſi omnino negli
gat z contēnat dei cultum z ſalutem ſuā
Credere autē quoſdam implicite quoſ/
explicite. Hoc eſt ad fidei ſalutem neceſ
ſariū poteſt em̄ fidei ſimpliciū ſufficere.
Ad illos aūt tenētur explicite credēdos
quos manifeſtat eis nō ſolū p̄dicatio: ſ;
etiam eccl'iaſticus vſus z cōſuetudo ſic ē
de vnitate z trinitate quā poſſunt noſſe
ex ipſo actu conſignationis cōſignāt em̄
ſe In noīe. pa. z. f. z ſpirituſſan. ¶ Sco/
tus tn̄ in hoc eſt cōtra iſtum doctorē. Et
ſicut eſt de natiuitate paſſione reſurrecti
one z peccatoꝝ remiſſione: quos cogno/
ſcere pn̄t et ipſis ſolēnitatib⁹ quas eccle/
ſia celebrat et actib⁹ ſacerdotum. Ideo
ab hoꝝ cognitione vel noticia nullus rō
ne vtens excipitur: nec ignorantia excu/
ſatur: qꝛ non pōt eſſe talis ignorātia ſine
negligentia z contemptu. Alios etiā ar
ticulos nō ita manifeſtos tenet̄ vtiqꝫ cre
dere iplicite. Implicite aut voco crede/
re vt in generali credāt vniuerſaliter om
ne qđ credit ſacroſctā mater eccl'ia. Ita
ꝙ in p̄ticulari a nullo illoꝝ diſſentiant:
nec aliquē articuloꝝ diſcredant. Crede
re aūt oēs articulos diſtincte z explicite
eſt fidei iam p̄fecte hoc em̄ non eſt de ge/
nerali fidei neceſſitate: ſi neceſſarium eſt
alicui illis eſt neceſſarium qui in cogniti
one fidei p̄fecerūt: z illis potiſſime qui fi
dem alijs explicare z manifeſtare tenent̄
vel etiam qui officiū docendi z predican
di aſſumūt; Sicut ſunt hn̄tes curā ani/
marum z predicatores verbi dei z docto
res ſacre ſcripture: z alij quoꝝ ꝯuerſatio
verſatur circa fidei veritatē. Hoc tn̄ nō
credo eſſe oportunum id eſt neceſſarium
omnibus qui ſaluātur. Multi em̄ ſunt
boni ſimplices qui q̄uis ſint p̄ue cogni/
tionis: ſunt tn̄ magne deuotiōis: z tales
piu; eſt credere ad ſalutē peruenire. Et
propterea cōcedendū eſt ꝙ l; oportunū
ſit omnibus nō ſolu; credere oēs articu/
los implicite ſed etiam quoſdam explici
te poſt aduentum xp̄i: nō tn̄ eſt neceſſari/
um oīb⁹ maxīe ſimplicib⁹ credere oēs
explicite. ¶ Nota in ſolutiōe penultimi
argumēti. Simplex hō vel vetula cū au
dit aliq̄d nouū p̄dicari non debet ſtatim
aſſentire quouſqꝫ nouerit illud vniuerſa
liter ab eccl'ia teneri. Unde p̄ter remedi
um diuine inſpirationis et oṙonis ad qđ
ſp̄ recurrēdū eſt. Hn̄t ſimplices remedi/
um hūane inſtructiōis ad qđ pn̄t ꝯfuge
re vt errores valeāt declinare. De ſuffici
ētia fidei q̄tū ad ꝯtinētiā ſyboli aplici.

Quarto querit̄. Utrū

ſufficiēter cōtineant̄ ibi oīa illa q̄ oportu
num eſt credere ad ſalutem. ¶ Iſta que/
ſtio eſt p̄ria in iſta diſtinctione z ſolū po
nā vltimā ſufficiētiā. ¶ Rn̄ſio Notādū
ꝙ cū omēs articuli ſint de deo: aut ſ'm ꝙ
eſt in natura p̄pria: aut ſm ꝙ eſt vnitus
nature hūane: neceſſe eſt q̄ſdā articl'os eē
ſpectantes ad diuinitatem: quoſdam ad
humanitatem. Illi aūt q̄ ſpectant ad di
uinitate;. Aut reſpiciūt diuinā eſſentiā
in ſe. Aut reſpiciunt diuine eſſentie per/
ſonas et hypoſtaſes. Aut reſpiciūt eius
operationes. Si autem reſpiciant diui
nam eſſentia; in ſe ſic eſt vnus articulus

fm ꝙ vnica ꝛ ſimplex eſt diuina eſſentia ꝛ hoc inſinuatur cum dicitur. Credo in deum. Si aūt reſpiciāt diuine eſſentie ꝑſonas ſiue hypoſtaſes fm ꝙ tres ſunt ꝑſone: tres ſunt articuli quoꝝ vnꝰ ē. Credo in deū pſēꝫ oipotētē. Aliꝰ vero notaꝛ cū dꝛ. Et in ieſum xp̄m filiū eius vnicuꝫ dominum noſtrum. Alius cum dicitur credo in ſpiritumſanctum. Si autem reſpiciant diuine eſſentie oꝑationes. Hoc poteſt eſſe tripliciter fm ꝙ triplex eſt eiꝰ operatio. Quarum vna eſt in collatiōe nature: ꝛ hec eſt creatio. Altera in collatione grē ꝛ hec eſt ſanctificatio. Tertia eſt in collatione glīe ꝛ hec eſt glorioſa reſuſcitatio. Et fm hoc ſunt tres articuli Quoꝝ vnus notaꝛ cū dicitꝛ credo in creatorem celi ꝛ terre. Alter cū dicitꝛ ſanctā ecclīam catholicam ſanctoꝝ cōionem remiſſionē pctōꝝ. Alius cū dicitur: Carnis reſurrectionem ꝛ vitam eterna amē. Et ſic ſunt ſeptem articuli circa diuinitatem reſpicientes ipſam diuinam eſſentiā in ſe: ꝛ in ꝑſonis ꝛ in operibus eius: ꝛ pꝫ eoꝝ ſufficientia: qꝛ nō hꝫ ipſa pluribꝫ modis conſiderari. Similiter circa humanitatem nō eſt repiri niſi ſeptē articulos principales fm ſeptem actus xp̄i redēptoris: qui ordinantur ad nr̄am redēptionēꝫ: quoꝝ primus eſt incarnari. Et de hoc eſt vnus articulus. Qui cōceptꝰ eſt de ſpū ſancto. Scd̄s eſt naſci. Et de hoc eſt aliꝰ articulus. Natus eſt de maria virgine. Tertiꝰ eſt pro nobis ſoluere ꝛ de hoc eſt alius articulus. Paſſus ſub pōcio pilato crucifixus mortuꝰ ꝛ ſepultꝰ Quartus eſt infernū ſpoliare: ꝛ de hoc eſt alius articulus. Deſcēdit ad inferna Quintus eſt de morte triūphare ꝛ de hꝫ eſt aliꝰ articulꝰ. Tertia die reſurrexit a mortuis. Sextus eſt celeſtia trāſcendere. Et de hoc eſt alius articulus. Aſcendit ad celos ſedet ad dextraꝫ patris dei omnipotētis. Septimus eſt ad iudiciū venire. Et de hoc eſt aliꝰ articulus. Inde venturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Et ſic patet ꝙ ſunt ſeptem articuli ſpectantes ad diuinitatem ꝛ ſeptem ſpectātes ad humanitatem. In quibus vniuerſitas fidei continetur.

Circa viceſimaꝫ ſextam diſtinctionem queritur. Utrum ſpes ſit virtus gratuita. ¶ Rn̄ſio Spes capitur tribus modis primo dicitur affectio al's ſiue paſſio animi Iuxta illud ꝙ phi ꝛ ſancti dicūt quattuor eſſe animi affectiones videlꝫ gaudiū ꝛ dolorē ſpem ꝛ timorem. ¶ Uis ꝯcupiſcibis eſt de bono ꝛ malo pn̄ti. ¶ Uis iraſcibilis de ſubiecto bono ꝛ malo eſt de futuro ꝛ difficili ꝛ ardua. Et ſpes eſt circa iſtaꝫ vim ſcꝫ de futuro bono ꝛ difficili. Et q̄ttuor p̄dicteas aſſiones reſpiciunt iſte due vires. Due p̄rie ad p̄mā: due vltime ad vltimā Secūdo modo capiꝛ ſpes ꝑ ip̄a re expectata ꝛ iſto mō deus dꝛ ſpes vel etiaꝫ bona padiſi iuxta illud ad timoth. ij. Expectantes btām ſpem. Et iſtis duobus modis non capitur hic. Tertio modo capitur pro habitu qui dirigit anime motū et affectum id eſt operationem anime et iſto modo capitur hic ꝛ iſto tertio modo dicendi: ſpes non tm̄ eſt virtus gratuita immo etiaꝫ virtutū gratuitarum ſuſtentamentum ꝛ anchora. ¶ Spes fm magiſtrū. Eſt certa expectatio future eterne beatitudinis ex meritis ꝛ gratia proueniens. Eſt primo certa expectatio et ibi tangitur actus ſpei: quia ſperare eſt expectare. ꝛ dicitur certa quo ad differētiam expectationum incertarum ſicut illi qui ſeruiunt in curijs magnatorum et reguꝫ. Secūda particula future beatitudinis ꝛ ibi tangitur obiectum ſpei: ꝛ ad differentiam bonorum temporalium Tertia particula ex meritis ꝛ g̃. p. Ibi tangitur motiuum. hō em̄ mouetur vel debet moueri ex meritis: qꝛ ſi aliquis nō habet opera bona nec vult emendare vitam: nullam habꝫ ſpem. ſꝫ eſt p̄ſumptio

Et ſicut dictuȝ eſt ꝙ eſt fides duplex ſci
licet formata ⁊ informis. Sic dicenduȝ
eſt de ſpe. Et poteſt dici ꝙ iſta diffinitio
non ſolum ↄuenit ſpei formate. Sed etiā
informi vt ſi aliqui habeant nō vſum bo
norum operum nec radicem id eſt chari
tateȝ: habent tamen propoſitum emen/
dandi ⁊ habendi charitatem ⁊ ſic etiam
poſſet dici ꝙ tales non preſumant. Vir
tus quidē gratuita eſt ⁊ dicuntur virtu/
tes gratuite que ſunt iuncte charitati ⁊
cum charitate: qm̄ in hoc ꝙ facit animā
expectare ea que ſunt ſup oēm eſtimati/
onem humanaȝ ⁊ ea q̄ promiſit largitas
diuina facit oino cōfidere ⁊ īniti ſumme
et īmenſe largitati ſicut fides facit aſſen
tire prime virtuti ⁊ charitas facit adhe/
rere ſumme bonitati. Et dū anima ipſi
immenſe largitati innitiꝛ ꝓpter ſe et ſup
omnia rectificatur ⁊ ſuper ſe eleuatur ⁊
deo accepta efficitur: neceſſe ē ergo ꝙ ha
bitus quo mediante fit illud rationē ha
beat gratuite virtutis. Et qꝛ cū anima
innitiꝛ ei q̄ nō poteſt deficere ꝗuis ipſa
de ſe ſit deficiēs ⁊ vacillās fūdaꝛ tn̄ ꝑ ſpē
quaſi per firmaȝ petram. Et propterea
dixi ꝙ ſpes nō tantūmodo eſt in genere
virtutum gratuitarum ſed etiā tanq̄ an
chora ⁊ ſuſtentamentum.

Secūdo queriꝛ. Vtrū

ſpes ſit genus virtutis vel ſpēs ſpecialiſ
ſima id eſt an ſpes ſit vna virtus habens
genus ſubalternuȝ ſub ſe habēs plures
ſpēs. ¶ Vbi nota ꝙ duo ſunt actus ꝓn/
cipales ſpei. Primus eſt cōfidere in dn̄o
Alius eſt expectare. ¶ Rn̄deo dicendū
eſt ꝙ queadmoduȝ fides lȝ ſit circa mul
ta credibilia vna tamē virtus eſt: qꝛ vna
eſt principaliter ratio mouendi in omni
bus credibilibus ſic ⁊ virtus ſpei quot/
cūqȝ ⁊ quantacūqȝ ⁊ quecūqȝ bona expe/
ctet vna virtus eſt ⁊ vnitatem hȝ ſpeciei
ſpālīſſime qꝛ vna eſt rō cui innitiꝛ in ex/
pectando. Sicut eīm fidei virtus aſſenti
endo prime veritati ꝓpter ſe ⁊ ſup oia il
la credit que ſibi ſumma veritas dictat
eſſe credenda: ſic ipſa ſpes ↄfidendo ⁊ in
tendendo īmenſe ⁊ indeficientiſſime lar/
gitati diuine oīa illa expectat que ſibi
deus ꝓmittit eſſe in futuro retribuenda.
Et quēadmodum fidei virtus oīa que/
cūqȝ credit principaliter non ſolum cre/
dit deo: ſed etiā de deo ⁊ circa deum: ſic ⁊
ipſa ſpes oia que expectat nō ſoluȝ expe
ctat a deo: ſed etiā expectat illa obtinere
in ipſo deo vt habendo deum habeat oē
bonū. ¶ Nota ꝙ qn̄ ſpūales veniunt cō/
ſolationes ſuſcipiēde ſunt cū reuerentia
⁊ grārum actiōe ⁊ humilitate. Seruire
tamen deo ꝓpter tales cōſolationes ha/
bendas eſt vicioſum ſicut ſeruire deo ꝓn
cipaliter ꝓpter bona paradiſi id eſt vo/
luptates habēdas ē vicioſum ⁊c. ¶ Ad
illud ꝙ obijciꝛ ꝙ diuerſoꝝ actuū diuerſi
ſunt habitus dicendū ꝙ verū eſt qn̄ ⁊c.
nota illud argumētū in textu. ¶ Ad illō
ꝙ obijcitiꝛ ꝙ oīs virtus tendit ⁊ ordinaꝛ
ad fineȝ ſuū aſſequēdum. Dicendum ꝙ
tendere in fineȝ pōt eſſe dupliciter. Aut
promerendo ⁊ habilitādo Aut expectā
do. Primus modus tendendi eſt cōis oī
bus virtutibꝫ ſȝ alius modus ꝓprius eſt
ipſi ſpei. Nulla eīm virtute expectamus
beatitudineȝ niſi mediāte ipſa ſpe ꝗuis
omni virtute ipſam beatitudineȝ merea
mur. Poteſt quidē alia virtus actū expe
ctandi īportare: ſȝ nulla virtus niſi ſpes
pōt elicere: qꝛ illius virtutꝫ eſt ille actus
loquendo formaliter.

Tertio queritur. Vtrū

Virtutes cardinales theologice ⁊ mo/
rales differāt. ¶ Pro tertia queſtiōe no/
ta ꝙ virtutes cardinales id eſt morales ⁊
theologice drn̄t in quattuor. ¶ Prio qꝛ
virtutes theologice habēt deū ꝑ obiecto
Charitas hȝ deū inquantuȝ ſummū bo/
num fides inq̄tuȝ eſt ſūma veritas: ſpes
inq̄tum eſt ſumma largitas. Alie virtu
tes ſunt de obiectis creatis vt obediētia
caſtitas ⁊c. ¶ Scda dria virtutes theo/

logice habent ſuperiorem portionez ani me pro obiecto. Virtutes aūt alie ſubie ctantur in aīa ſm portionē inferiorem. ¶ Tertia dr̄ia eſt ꝙ virtutes theologice nō habent exceſſum in actibus ſuis ꝑ ni/ mietatem ſuoꝝ actuū. Virtutes autem morales bñ habent exceſſum in actibus ſuis ꝑ intenſionem nimiā. Exēplū de p̄ri mis vt null9 pōt excedere in amādo deū in credendo in deum: et in ſperando et in confidendo in deum. Exemplum de ſecundis: vt patet de liberalitate ꝛ alijs. ¶ Quarta dr̄ia eſt q2 p̄ie nō mediāt in ter duo mala. alie autem mediant vt pa tet de liberalitate ꝛc̄. Cum ergo querit̄ Vtrū ſpes ſit virtus cardinalis an theo logica. ¶ Reſpōdeo dicenduz abſqꝫ du bio ꝙ ſpes eſt in genere virtutis theolo/ gice. Et rō ſumit̄ ex p̄te obiecti ꝛ ex par/ te ſubiecti vide in textu. ¶ Nota ſpūale edificium ꝑ virtutē theologicā inchoat̄ vtpote per fidemꝛ virtutem theologicā conſummatur vtpote ꝑ charitatez ergo per virtutem theologicam habet erigi quia eiuſdem nature debet eſſe medium cum extremis. Si ergo erigitur per ſpē reſtat ꝙ ſpes eſt virtus theologica.

Quarto querit̄. Vtrū virtus ſpei aliquando ſit informis: an ſꝑ ſit formata id eſt coniuncta charitate. ¶ Notandum ꝙ virtutes ſine charitate ſunt ſicut precioſiſſimi cibi poſiti in vaſe immūdo ꝛ fetido quia virtutes ſine cha ritate ſunt informes nec poſſunt place/ re deo quia offeruntur in diſco immun/ do id eſt a conſcientia immūda: licet om nes de ſe ſint bone ꝛ optime. ¶ Reſpon deo dicenduz ꝙ abſqꝫ dubio virtus ſpei poteſt eſſe informis ſicut fides. Poteſt enim aliquis ſperare vitam eternam ſi/ ne gratia gratumfaciēte ſicut manifeſte apparet. Et iterum Iſte actus ſperan/ di ab aliquo habitu procedit qui quidē habitus bonus eſt ꝛ tenet etiam quodā/ modo rationem virtutis pro eo ꝙ poten tia quam perficit quodammodo rectifi/ cat ꝛ vigorat. Rectificat inqꝫ ordinem dum aliquam ordinationem ꝛ inclinati/ onem tribuit ad gloriam tanqꝫ ad finez vltimum vbi ſtandum ꝛ in quo eſt quie/ ſcendum. Vigorat etiam in hoc ꝙ ele/ uat potentiam ad eterna bona expectā/ da ꝛ quandam ſtabilitatem ei tribuit ne per deſperationem ſuccumbat. Et ideo ſicut fides abſqꝫ charitate eſt virtus in/ formis: quia tribuit anime quandam re ctitudinem ꝛ vigorem que compleri ha/ bet ꝛ perfici per gratie infuſionem: ſic in telligendū eſt ꝛ circa ipſam ſpem. ¶ Sꝫ contra videtur per diffinitionem ſpei. Spes eſt certa expectatio ꝛc̄. Sed im/ poſſibile eſt diffinitum ſepari a diffiniti/ onibus ergo impoſſibile eſt ſpem ſepari a meritis ꝛ gratia: ſed qñ cum hijs eſt: ſꝑ eſt formata ergo impoſſibile eſt ſpem vir tutem eſſe informem. ¶ Dicendū ꝙ qua dupliciter poteſt aliquis exire in actuz ſperandi. Aut enim ſperat habendo me rita in propoſito ꝛ in radice id eſt chari/ tate ꝛ effectu Sicut homo iuſt9 qui deo diu ſeruiuit. Aut ſperat habendo meri/ ta in propoſito ꝛ in radice id eſt charita/ te ſed nō in effectu ſic̄ ille qui ante bonū vſum virtutum poſtqꝫ ſuſcepit gratiam expectat vitam eternam ꝛ beatitudinez Et iſte eſt in nouit̄ conuerſo a peccatis. Aut ſperat habendo merita in propoſi to tamen nō in radice nec in effectu. Si/ cut ille qui peccator eſt qui ꝓponit mul ta bona facere ꝛ per illa ſaluari. Aut ſpe rat nō habēdo merita nec in effectu nec in radice nec in propoſito: ſicut ille qui faciendo mala ꝛ in malis proponēs per/ ſeuerare: ſed ſolum dei miſericordia cre/ didiſſe aſſecuturum gloriam neglecta di/ uina iuſticia. Primus actus eſt ſpei for/ mate ꝛ iam exercitate. Secundus actus eſt ſpei formate et poſt infuſe. Tertius actus eſt ſpei informis. Quartus eſt ipſi us preſumptionis. Cum ergo dicitur ꝙ ſpes procedit ex gratia ꝛ meritis. Dicen dum ꝙ aut diffinitur ibi ſpes, put eſt vir tus formata et ſic nulla ē obiectio de ſpe

informi. Aut ſi diffinitur ibi ſpes gene/raliter ſm ꝙ eſt virtus dr̄ ꝓcedere ex gracia ꝛ meritis que quidem vel habent̄ in re vel habentur in ꝓpoſito ꝛ ſic nō eſt inſtātia de ſpe informi. ¶ Duplex eſt act⁹ ſpei. ſcilicet principalis ꝛ minus ꝑncipalis. Actus ſpei pricipal' eſt ꝯfidere de immenſa largitatis diuine. Alius eſt min⁹ pricipalis qui eſt expectare magna pro/miſſa dei ſcilicet ſeipſum q̄ ē corona vite

Quinto querit̄. Utruȝ

ſpes in actu ſuo ſit certitudinal' An du/bia: de vtroq; intelligitur qō hec. ¶ Duplex eſt certitudo ſcȝ ſpeclatiōis ꝛ adheſionis: iſta qō eſt de certitudine adheſionis: ꝛ nō ſpeculationis. ¶ Rñſio ſtat in vna concluſione que eſt talis. Abſq; dubio virtus ſpei in ſuo actu habet certitudinem. Sȝ cōtra arguit̄ ſic ſpes ſm actū ſuū procedit ex habitu vel conſideratio/ne grē ꝛ meritorum: ſȝ nullus certus eſt vtrum habeat grām an non: ergo videt̄ ꝙ ſpes in ſuo actu nullaȝ hēat certitudi/nem. dicendum ꝙ q̄uis de meritis non habeatur certitudo per ſcientiam neceſ/ſariam ſiue euidentem: haberi tamen poteſt certitudo ꝑ probabilem cōiecturā: ꝛ per quandam ipſius bone volūtatis cō/fidentiā: que cōſurgit ex cōſcientia bona Puritas em̄ cōſcientie q̄ introducitur ꝑ expulſionē culpe: dat ipſi anime quādaȝ ſecuritatem ꝛ certitudinem de merito iā inchoato: ꝛ ꝑ ꝯñs certitudinē de premio conſequendo nullus ſperās fallit̄ ꝓ eo ꝙ ſpes nō facit ſimplicit̄ exſpectare ſȝ ſub conditione. videlicet ſi perſeuerauerit vſq; in finem.

Sexto querit̄. Utrum

timor ꝛ ſpes ſint vnus vel idem habitus vel diuerſi vide in textu. Septimo q̄rit̄ de ſpe ꝑ cōꝑatione ad meriti vſuȝ. Utrū ſcȝ ſpes ex bonis meritis habeat ortum. ¶ Rñſio ſpes capitur quattuor modis Primo modo pro habitu dirigente ꝛ re/gulante aīam nr̄am circa btitudinem expectatā a nobis. Et in baptiſmo infun/dit̄ hec ſpes ſicut fides ꝛ charitas. Spes eſt habitus hoc modo nō tamen hȝ ortū ex meritis: ſed potius merita habet ortū ex ea. Unde Aug. Uirtus ē bona qua/litas mētis quā in nobis ſine nobis oꝑa/tur ꝗ ſi ſpes eſt virtus deus oīa in nobis operatur ſine nobis. ꝗ nō hȝ ortū ex me/ritis nr̄is. Et argumēta q̄ ſunt in oppoſitum hoc idem probant preter vltimum. ¶ Alio modo capit̄ ꝓ actu credēdi. Et ſic paruuli habent habitū ſed nō actum ¶ Cōcluſio. Spes ꝓut eſt actus ſperādi oȝ ꝙ ſit ex ītuitu meritoꝝ. Ideo dic̄ hay mo ē certa ꝛc̄: null⁹ em̄ recte ſperat eter/nā btitudinē niſi qui deo ſeruiuit vel ꝓ/ponit deo ſeruire. ¶ Tertio mō capit̄ ꝓ ſtatu vie in q̄ nos ſum⁹. Et vocat̄ ſtatus ſpei: q2 ſꝑam⁹ hr̄e vitā eternā ꝑ bona merita pcedētia ꝛ cōcomitātia. Et hoc mō accipit̄. Ad Ro. v. Tribulatio oꝑat̄ patiētiā: patiētia ꝓbatiōeȝ: ꝓbatio ſpē glo. id eſt certitudinē ſpei ad quā ſcȝ certitu/dinē ꝑuenit̄ ꝑ bona merita: ꝛ maxie ꝑ to/lerātiam ꝛ ſuſtinentiam tribulationum. ¶ Quarto mō capit̄ ſpes ꝓ ipſa re ſꝑata q̄ ē ipſe de⁹: ꝗ ſpes hoc mō capta nō ꝓue/nit ex merit. ſȝ ē finis oīm meritoꝝ ꝛ premiū. ¶ Quīto mō capit̄ ſpes ꝓut ē vna de paſſiōib9 animi nr̄i: ſm ꝙ doctores aſſignāt q̄ttuor vt s̄ patuit. ¶ Nota aūt ꝙ merita ꝯtigit dupl'r intueri: vl' attribuē/do ſibi. vl' attribuēdo diuie grē. Intueri autē merita attribuēdo ſibi h̄ eſt ſuꝑbie ꝛ vanitatis. Et ſic intuētur ſuꝑbi q̄ dicūt man⁹ nr̄a excelſa: ꝛ non dñs fecit hec omnia. Contra quos dicitur Deutero. ix. Non dicas in corde tuo: propter iuſti/ciam meam introduxit me dominus vt terram hanc poſſiderem: intueri autem merita referendo ad diuinam gratiam hoc eſt humilitatis et veritatis. Et hoc modo intuebat̄ paulus merita ſua. ꝑme corintheo. xv. habundatius omnibus laboraui: non autē ego ſed grā dei mecū

¶ Contra reſolutionem queſtionis Arguitur ſic Quanto quis pfectior eſt tāto eſt humilior quāto humilio: tāto minus preſumit ſiue cōfidit de meritis ꝓ̄prijs: ergo ſi ſpes pfecta iūcta eſt cū h.:militate perfecta videtur ꝙ nec ſpes nec eiꝰ vſus oriat ex intuitu meritoꝝ. ¶ Solutio argumētivtē. ſ. ītueri merita ꝯtigit.

Septio queritur de ſpe

per cōparationem ad habitū charitatis. ¶ Utrum ſpes precedat charitatem ordine nature an ecōuerſo. ¶ Non eſt queſtio de habentib⁹ ſed de actibus qꝛ ſimꝉ infunduntur. ¶ Reſponſio plana eſt in textu. ¶ Notandum. Spes cōpata ad actuꝫ ſuū ꝛ charitas cōpata ad actū ſuū actus ſpei pcedit actuꝫ charitatis. Act⁹ eīn ſpei pꝛepat ꝛ diſponit ad actū charitatis tāꝗ ad pfectiōem ꝛ ſpūalis edificij cōplementum: cōſtructio eīn edificij ſpiritualis: ſiſis eſt edificio materiali. Sꝫ in edificio materiali nō ſolum fundamētum pꝛecedit edificij cōplemētū ſed etiā paries ſm rectū ordinē antecedit ipſum tectū. Si ergo fides aſſimilatur ipſi fundamēto ſuſtētanti: ꝛ ſpes pieti erigēti: ꝛ charitas tecto cōſumāti. Videꝉ ꝙ ſpes pꝛecedit ipſam charitatem.

Octauo querit de ipſa

ſpe per compatione ad obiectū. ¶ Utrū ſcꝫ ſpes ſit i bonū ſub rōne boni. ¶ Rñſio ſunt due opiniōes in textu. ¶ Scōa eſt iſtius doctoris ſcꝫ ꝙ obiectuꝫ ſpei eſt bonum nō ſub ratione boni futuri vt pꝛima opinio dicit. Sed magis ſub ratiōe ardui ſiue magni ¶ Nota hāc ꝓpoſitionem nullus recte cōfidens cōfidit ꝛ innititur niſi in eo qui nec poſſit nec velit ſibi deficere. Doctoꝛ ſubtilis eſt alterius opinionis ꝛ iꝓbat ambas opiniones.

Nono queritur de ſpe

per compationem ad obiectū. ¶ Utruꝫ ſcꝫ ſpes ſit in pte cognitiua vel affectiua

¶ Rñſio dicēdū ꝙ abſqꝫ dubio ſpes eſt in potētia affectiua (ꝛ in hoc cōcoꝛdant omnes doctoꝛes) eſt ei in ipā iraſcibili ꝗ eſt pars potētie actiue. Et in hoc diſcoꝛdat ſcotus ꝛ iſte. ¶ Nota ꝙ potentie iraſcibilis nō tm̄ eſt deteſtari mala culpe et perpeti mala pene. Sed etiam aggredi terribilia ꝛ erigi ad magna ꝛ ardua. Et ſic ſunt quattuoꝛ actus ipſius vis iraſcibilis. Et ſunt quattuoꝛ virtutes ipſum rectificantes ſcꝫ iravirtuoſa que eſt deteſtari peccata patientia foꝛtitudo ꝛ ſpes ¶ Nota impoſſibile eſt peccatoꝛi exiſtēti i moꝛtali pctō ſaluari niſi per timorē ſeruilem ꝛ per ſpem infoꝛmē. Ideo nō ſolum timoꝛ eſt vtilis et bonus vt dicit auguſtinus ſed neceſſarius.

Circa viceſimaꝫ

ſeptimam diſtinctionē queritur. Utrū charitas ſit habitus ab alijs virtutibus diſtinctus. Aut omnibus virtutibus cōis ꝛ generalis. ¶ Charitas eſt duplex quedam creata alia increata. Pꝛima eſt duplex pꝛimo modo eſſentia diuina vocaꝉ charitas ſm illud deus charitas eſt. Et ſic nō eſt attributum. Alio modo capiꝉ charitas pꝛout eſt attributuꝫ. Et ſic eſt amoꝛ quo deus amat ſeipſum pꝛop ter ſe ipſum: ꝛ oia ꝓpter ſeipm: ꝛ eſt actus diuine volūtatis. Alio modo capiꝉ charitas increata appꝛopꝛiate. Et ſic capitur tribus modis ſm ꝙ attribuitur tribus perſonis. Pꝛio modo pr̄i ſm illud ꝓpter nimiam charitatem qua dilexit nos pꝛ ꝛc. Secūdo modo attribuitur filio qꝛ ex nimia charitate qua dilexit nos ſibi placuit incarnari ꝛ crucifigi. Tertio mō charitas attribuiꝉ ſpūiſctō ſicut potentia patri ꝛ ſapientia filio. ¶ Alia eſt creata ꝛ ē duplex quedā eſt infuſa ꝛ quedā acqſita Infuſa diffinitur pꝛimo ſic. Charitas infuſa eſt donum dei excellentiſſimū in mēte infuſum a deo ipſi nature intellectuali pficiens eius voluntatē reddens ipam

ſm portionē ſuperiorem quo ad deū to taliter extaticā ꝛ faciēs quo ad portiōꝫ inferiorē ꝓmi dilectiui. Primo eſt do num dei ꝛ nō creaturaꝝ ꝛ ponit loco ge/ neris. Excellentiſſimū ad dr̄iam alioꝝ donoꝝ que apl's enumerat. ꝑme Coꝛ. xiiij. Dr eē excellentiſſimū: qꝛ ducit nos imediate ad finē vltimū. in mediate. ꝛc. tñ nr̄m ē nos pparare: deo ꝯuenit infun dere. Ipi nature ponit tanq̃ ſubiectuꝫ ꝓpriū: pficiens: iſtud ē ſubiectū ꝓpin/ quū precedēs ſubiectū remotum ſcꝫ red dēs ipm extaticā. i. in extaſi Extaticus. ca. cum. Hoc pꝫ de fratre Egidio et de maria Magdalena. Et ibi tangit obie ctum charitatis quo ad primū actū Et faciens: hic tangit ſecund⁹ actus. ¶ Se cunda diffinitio. Charitas dr̄ a caris q̄ ē gr̄a: qꝛ idē eſt gratia ꝛ charitas ſm do/ ctorē ſubtilē. Differūt tñ q̄tū ad conno tatū: qꝛ gr̄a eſt reſpectu ſuperioꝝ ad in/ ferioꝛes. Charitas dr̄ reſpectu inferioꝝ ſiue charitas ad ſupioꝛes dicunt tamen idē habitū. Et d iſta ē q̄ſtio pn̄s. ¶ Gra tia autē pōt ſic deſcribi. Eſt q̄dā habi/ tus ſupnaturalis immediate infuſus a deo ipi nature intellectuali: p quā ipa ē deo grata ꝛ accepta ad vitam eternam. tanq̃ digna tali pmio (tamē ex benepla cito diuino tm̄) p quā etiā ipa ē ſponſa ꝛ amica ꝛ filia dei: p quā omnis actus ei⁹ factus ſm inclinationē talis habitus ē meritorius vite eterne. Et dicitur chari tas quaſi cara vnitas. Omnis charitas eſt ſanctitas ꝛ vnitas: ſed nō econtra: qꝛ vnitas dicit tm̄ amoris vnionē ſcꝫ ipoꝝ amātiū (interciuiū liuree) ſiue ille amor ſit bonus ſiue malus Sanctitas autē vltra addit puritatē mundicie ſic Va/ lerianus amabat Ceciliā. Vbi eſt ergo ſanctitas ibi ē vnitas ꝛ nō ecōtra. Cha/ ritas autē dicit vnitatē ſanctitatē ꝛ ad/ herentiam ſuper omnia.

Secūda queſtio. Vtrū habitus charitatis ſit vnus indiuiſus.

An per ſpēs multiplicatus. ¶ Duplex eſt indiuiſio. Prima ē ſpēs ꝛ eſt illa qua aliq̇d repugnat diuidi in plures ſpecies Secunda ē indiuiſio diuidualis q̄ſtio ē de indiuiſiōe ſpecifica. ¶ Charitas ſm Auguſtinū Eſt virt⁹ (ꝛ ponit tanq̃ ge nus) qua deū videre coqꝫ pfrui deſidera mus. Itē in libro de moꝛib⁊ eccl'ie ſic dif finit. Charitas ē animi affectio iuſtiſſi/ ma cōiungens nos cū deo. Item in lib. de ſpiritu ꝛ anima. Charitas ē iuſta vi/ ta copulans amantē cum amato. Cha/ ritas ſm magiſtꝝ ſniaꝝ eſt dilectio qua diligit deus propt' ſe ꝛ proxim⁹ ꝓp ter deū ¶ Reſpōſio ad q̄onem Dicendū q̄ habitus charitatis eſt vnus ꝛ indiuiſus ſm ſpēm licet ſm nūe ꝑplurificet in di uerſis eīn animab⁊ plēs ſunt charitates cū habitus ꝛ accidētia numerent penes ſubiectū: in omnib⁊ autē in quib⁹ ē vna charitas ſpecie ꝛc. Diligere idem eſt q̄ velle bonum.

Tertio querit. Vtrum habitus charitatis ſit gratuitus. i. ipſa

gr̄a. An aliq̇d addit vltra gr̄am ſic ha/ bitus aliaꝝ virtutū. Hoc ē querere vtꝝ charitas ſit idem cū gr̄a. i. vtrum gr̄a ſit idē q̄ charitas. ¶ Charitas ſm apl'm. ꝑme ad Timo. i. Eſt finis p̄cepti de pu ro corde ꝛ cōſcia bona ꝛ fide non ficta. Dicit finis p̄cepti primo: qꝛ ſm Augu ſtinū q̇cq̇d patꝫ: quicquid latet in diuis ſcripturis totum implet qui tenet chari tatē in moribus. ¶ Rn̄ſio. Eſt duplex opinio in textu. Prima eſt Scoti q̄ tenē da ē ꝛ eſt talis. Charitas ē oīno idē cum gr̄a per eſſentiā ſola relatione differens. Dicit eīn gr̄a inq̄tum reſpicit totā ani/ mā reddens ipam ſcꝫ gratā deo. Chari tas autē inquātū regit ꝛ dirigit volūta/ tem: ꝛ hoc videt ſigre ipm charitatis no men: ꝛ apl's videt innuere ꝛ rō approba/ re. Nomē ipm ſignificare videt qꝛ chari tas dicit a car' grece qd idē ē qd gr̄a. ꝛc ¶ Alia opinio eſt ſcti Bonauenture ꝛ

ſancti Thome ſed hoc mō relinquūtur.

Queritur quarto. Utrū poſſibile ſit motū charitatis eſſe mercē nariū. ¶ Motus ꝛ actus idē ſunt. Act⁹ cuiuſlibet virtutis pōt dici mot⁹: ꝛ act⁹ charitatis pcipu⁹ ē diligere deū ſup om nia. Et q̄ſtio pn̄s eſt de iſto actu. Capit tn̄ hic mot⁹ ſilitudinarie ꝛ ipꝛopꝛie ꝛ ꝓ/ pꝛie vt capit ph's. Actus em̄ quarūcūq; potētiaꝝ pn̄t dici mot⁹. Mercēnari⁹ de riuat a noīe merces dis. Aliqui dupli/ cant n: aliqui nolunt duplicari: nō tn̄ eſt magna vis. Et ſic deſcribit. Eſt ille qui pncipalr h3 oculū ad mercedē. i. reſpicit mercedē pncipalr: q2 ſi reſpicit min⁹ pn cipalit mercedē: nō ꝑpter h̄ mercēnari⁹ eē. Scđm hoc intelligendū ē q dupler eſt merces: vic3 creata ꝛ increata: tp̄alis ꝛ eterna. Et ſm hoc duplex ē mercēna/ rius. vic3 bon⁹ ꝛ mal⁹. Et duplex ē mer cimonia. Una laudabil: alia vitupabil Nā qui pncipalr reſpicit ad mercedem creatā ꝛ tp̄alē mal⁹ mercēnarius eſt. Et hunc vitupat dn̄s di. Joh. x. Mercēna/ rius aūt fugit eo q mercēnarius ē. Ille vero q̄ reſpicit pncipaliter ad mercedē eternā. De q̄ Gen̄. xv. Merces tua ma/ gna nimis bon⁹ mercēnari⁹ ē. Et h̄ mer cēnari⁹ panib⁹. i. meritis bonis habūdat ſc3 fidei: ſpei: ꝛ charitat; ſic dic Ambro ſius ſup illud Luce. xv. Q̄uāti mercēna rij ꝛc. q ſunt mercēnarij boni ꝛ multi q̄ ſpe eternoꝝ deo ſeruiūt. De pꝛīa merci/ monia intelligēdo nō ē dubiū q motus charitatis nō pōt eē mercēnari⁹: q2 illa nec ē a charitate nec cū charitate cū cha ritati repugnet. De ſcđa mercimonia dubiū ē ꝓ eo q illa pōt eē cum charita/ te nō tn̄ ē oīno certū vtrū ſit a charitate Nā q̄dā dicere voluerūt q nō ē a chari/ tate ſed poti⁹ ab effectu nature charita/ te cōcomitante. Amoꝛ em̄ charitatis vt dicunt cū ſit amoꝛ gratuit⁹ nō intuetur pꝛemiū: imo libent facit oīa hoīe3 ſerui re deo ſic fili⁹ prī ſuo. Scotus ē huius opinionis. Alijs aūt videt q talis affe/ ctus mercēnari⁹ poſſit eſſe a charitate. Deſideriū em̄ habendi eternā mercedē ꝛ fruendi eterno bono eſt deſideriū grē: nec ē amoꝛis natural nec acquiſiti ſ3 ꝓ tius amoꝛis gratuiti: pcipue illud deſi/ deriū quo dicebat apl's. Cupio diſſolui ꝛ eē cū xp̄o Ad affectu3 em̄ charitat; nō tm̄ ſpectat amare deu3 amoꝛe amicicie: imo etiā amoꝛe ꝯcupie. Scotus dic cō/ trariū ſc3 q amoꝛ ꝯcupie nō ē act⁹ cha/ ritatis ſed actus ſpei. ꝛ ſic rn̄det Scot⁹ ad pma argumenta q ꝓcedunt de actu ſpei ꝛ nō charitatis. Tert⁹ ſequit. Frui em̄ ē amoꝛe inherere ꝛ ꝯſtat q frui deo ē ꝑ charitatē: ꝛ iō voluerūt iſti dicere ꝛ ſa/ tis ꝓbabiliter vt videt q motus chari/ tatis ſm aliqđ gen⁹ mercimonie poſſit eē mercēnari⁹ ſc3 ſm q ꝯſtituit mercedē ſuā circa bonū icreatū ad qđ tendit: ſic ad finale pmiū ꝛ deſiderat tāq̄ oē bonū Rōnes tn̄ i oppoſitū ſunt ꝓ iſta opione. ſicut tenet ꝓ pꝛima. Bernhard⁹ de dili gendo deo. Et ſi ſine pmio nō poſſit ſer/ uiri tn̄ ſine intuitu pꝛemij ſeruiri d3. Et paulopoſt Seruiam⁹ deo in charitate q̄ timoꝛē expellit laboꝛē nō ſentit: pmiū nō req̄rit: meritū nō intuet Cn̄ rn̄det ad iſtam auctoꝛitatē ꝛ dicit q duplex ē mo tus in charitate: vic3 motus amicicie: et motus ꝯcupie. Motus amicicie eſt ille quo quis deſiderat deo placere ꝛ ſerui/ re. Motus ꝯcupie eſt quo deſiderat de um habere ꝛ videre. Cū ergo dic Bern hardus q deo ſine intuitu pꝛemij ē ſer/ uiendum: intelligit de amoꝛe amicicie ſ3 per hoc nō excludit quin charitas amo/ re ꝯcupiſcētie exoptet ꝛ deſideret illam ſummā mercedē apꝑhendere ad qua3 finaliter intendit peruenire.

Quinto q̄ritur Utrum idem motus dilectionis poſſit eē in deū ꝛ in pꝛoximu3. id eſt vtrum eodem actu amoꝛis. Exemplū poteſt habere de pꝛi/ ma diffinitione que habetur in textu. vt

ſi diligã petrum ⁊ iohannẽ tanq̃ diuerſa obiecta ⁊ diuerſos terminos. Et ſic ſm diuerſitatem obiectoꝝ variant actꝰ. Vel ſi aliqua mulier haberet filium dilectiſſimũ ⁊ haberet doctorez vel magiſtrum: illa mulier diligit filiuʒ precipue ⁊ magiſtrũ propter filium. ¶ Nota ī ſolutione tertij argumẽti. Unde totaliter refert honor in illum qui per imaginem ſigitur nõ eñ adoratur ſignũ ſm q res ſed ſolum ipm ſignatũ.

Sexto querit. vtrum

actus dilectionis in deũ .i. ipius charitatis habeat modũ ¶ R̄nſio ad queſtionẽ ſtat in quattuor ꝓpoſitionibꝰ ¶ Prima propoſitio. Aliquis actus v̓tutis põt dici tripl'r habere modũ. Primo modo ꝑ limitationẽ quantũ ad ſeipm. Secundo modo ꝑ aggregationẽ circũſtantiaꝝ. Tertio modo per medietatẽ inter ſuperfluum ⁊ diminutũ. ¶ Secunda propoſitio. Omnis actus v̓tutis cuiuſcunq̃ ſit habet modũ ꝑ limitatioẽ ad ſeipſuʒ pʒ: quia omnis actus v̓tutis eſt finitus ⁊ limitatus: ⁊ quia charitas eſt v̓tꝰ creata: ideo habet modũ ꝑ limitationẽ ad ſe ipaʒ. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Omnis actus virtutis moralis ⁊ meritorie hʒ modum ꝑ aggregationẽ circũſtantiaꝝ debitarũ quia nullus actus fit laudabil' niſi cũ cõcurrant debite circũſtantie. ¶ Correlariũ. Charitas cum ſit virtus meritoria habet modũ per aggregationẽ omnium circũſtantiaꝝ debitarũ: ⁊ modus qui eſt circa actuʒ charitatis: vt ſi quis diligat deũ ſuper omnia ⁊ propter ſe ex toto corde: ex tota aĩa ⁊c. ⁊ ex tota mente. Sed modũ illũ qui eſt ex medietate inter ſuperfluum ⁊ diminutũ nõ habet: qꝛ obiectuʒ eius ẽ imenſum ⁊ infinitum. ¶ Quarta propoſitio eſt. Licet omnes v̓tutes politice .i. morales habeãt modũ ꝑ medietatem inter ſuperfluum ⁊ diminutũ: charitas tñ nõ habet: qꝛ obiectum eiꝰ eſt imenſum ⁊ infinitũ: nec etiã aliqua v̓tus theologica ratione predicta. ¶ Nota q qui vult eſſe perfectꝰ dei amator priꝰ debet ſe exercere in amore ꝓximi: ſicut qui vult eſſe cõtemplatiuꝰ bonus prius debet eſſe bonꝰ actiuꝰ ſicut docet Gregꝰ. Hec Bonauentura diſtinctione .xxvij. q̃ſtione quarta .articuli ſecundi

Septimo querit vtrũ

teneamur ad illũ modũ implendũ queʒ dñs in ꝑcepto iplicat. Matth. xxij. Diliges dnm deũ tuũ ⁊c. ¶ R̄nſio. Duo ſũt in illa auctoritate: ſcʒ ꝑceptum diligẽdi deũ. qñ dič diliges: ⁊ modꝰ qñ dič ex toto corde ⁊c. ¶ Notãdũ q cũ aliq̃ dicãt ſacri doctores modũ ꝑdictũ poſſe impleri: aliq̃ dicãt nõ poſſe impleri. ex h̄ ãmonemur (ſi vtrunq̃ videre poſſumus) q vno mõ ad ꝑdictũ modũ obligamur ad implendũ: alio mõ excitamur ad ipſum deſiderandũ. Unde modꝰ ꝑdictus vno mõ ẽ diſpoſitio meriti. Alio mõ ẽ diſpoſitio pmij. Hoc autẽ ẽ ſm duplicẽ moduʒ totalitatis cordis: animeː ⁊ mentis. Dupliciter eñ põt intelligi q amor dei poſſideat totũ cor. Aut ita q excludat oẽm affectũ extraneũ: ⁊ tunc dñat plene ⁊ perfecte cordi. Hoc aũt eſt qñ oẽs motꝰ cordis per amorẽ referunt in deũ: ⁊ hec totalitas ponit dominiũ plenũ. Alio modo dicitur amor dei totũ cor poſſidere: quando excludit omnẽ affectũ ꝯtrariũ. Hoc eſt q nihil diligatur ſupra deũ vel equaliter ipſi deo. Et ſic diligit deum ex toto corde qui diligit propter ſe ⁊ ſuper omnia. Totalitas que excludit omnem affectum extraneum non poteſt haberi ante adeptoẽ glie: niſi ad ipm deũ aſpiciamus ⁊ in ipm feramur cõtinue ¶ Secunda vero totalitas poteſt haberi per infuſionẽ gratie que eſt expulſiua omis mortalis culpe. Primus modus nõ obligat ad ſui impletionẽ ſed exprimitur ī ꝑcepto vt ſciamꝰ quõ ꝑ amorem debeamus tendere et vt nemo ſe perfectuʒ arbitretur quouſq̃ illã ꝑfectioẽ fuerit aſ/

ſecutus: tenemur autē admodū iplēdū.
¶ Si quis opponat: modū illū ſimplici
ter poſſe impleri in via quantū ad aliqḋ
tēpus in quo poteſt bonꝰ totalit̉ ferri in
deū: ita vt nec ſint in eo motus charita/
ti oppoſiti nec etiā extranei. ¶ Reſpon/
deri poteſt ꝙ licet ħ poſſit eē aliquādo
ſit in aliquibꝫ pſonis excellentibꝫ: nō tñ
cōiter reperit̉ i hominibꝫ iuſtis. Preter/
ea licet ſit ibi totalitas motuū vt nunc:
nō tñ ſimpl'r. Et iō defectus eſt a pfecta
totalitate que ē totalitas motuū ꝛ tpm.
ꝛ hec ē que ſimpl'r excludit motū extra/
neum Et ita ꝙuis aliquo mō ipleri poſ
ſit modus ille: nō tamē oio ſicut inſinua
tur in illo pcepto. Et hoc innuit Augꝰ.
cum dicit. Cū aliqḋ adhuc ē carnal' cō/
cupiſcentie non oimode ex tota aia dili
gitur deꝰ. Sꝫ neceſſe eſt in hac vita eſſe
aliqḋ carnalis ꝯcupiſcētie: ꝗ impoſſibi/
le ē pceptū illud impleri in hac vita.

Circa viceſimaꝫ
octauā diſtinctionē querit̉
Utrū ex charitate diligen/
de ſint creature irrōnales.
¶ Rñſio ſtat in duabꝫ diſtinctionibꝰ et
aliquibꝫ dictis. ¶ Prima diſtinctio. Ali
quis actus dr̄ eſſe ex aliqua ꝟtute duo/
bus modis. Uno modo ſic a mouente
ꝛ ipante vel poteſt eſſe tanꝙ ab eliciēte
ꝛ informante. ¶ Primū dictū. Oia opa
meritoria noſtra ſunt a charitate tanꝙ
a virtute mouente ꝛ impante: qꝛ ex cha/
ritate poſſum ire ad ſanctū Jacobum: ꝛ
ex charitate leuare feſtucā de terra ꝛ mū
dare eccleſiā. ¶ Scdm dictū. ſolū ꝟtus
illa dr̄ eſſe ex charitate elicitiue quā re/
ſpicit charitas formal'r ꝛ directe: ſic dili
gere deū ꝛ primū quē non hꝫ aia elicere
mediante alio habitu ꝙ habitu charita
tis. Unde beatꝰ Augꝰ. viij de trinitate
Qui diligit hoīes: vl qꝛ iuſti ſūt: vel qꝛ
vt iuſti ſint amare debet. ¶ Scdm ħ in
telligēdū ē ꝙ aliqḋ diligi ex charitate pt
dupl'r. Uno mō ex charitate ipante: et
ſic ꝯcedi pt ꝙ irrōnales creature ſūt dili
gēde ex charitate. Sic eī charitas ipat
ꝛ mouet ad faciēdū ꝛ dicēdū ꝛ cognoſcē
dū oia que ſpectāt ad ſalutē nr̄am ꝛ lau
dem diuinā: ſic etiā impat ad amanduꝫ
Uñ qꝛ multe irrōnales creature date ſt̄
nobꝭ in adiutoriū ad exercēdū opa meri/
toria: ordinate etiā ſūt ad laudādū deū
Hinc ē ꝙ charitas q̄ ē amatrix dei ꝛ pxi
mi ipat tales creaturas diligi. Alio mō
dr̄ aliqḋ diligi ex charitate eliciēte ꝛ in/
formāte: ꝛ ſic diligit̉ ex charitate illḋ in
qḋ ē formal'r ꝛ ppriꝰ actus ipiꝰ charitatꝭ
tale aūt nō ē niſi illḋ qḋ ē ſūmū bonum
vl' cui ſūmū bonū natū ē aliq̄ mō vniri p
cognitioꝫ ꝛ amorē. Jō cū creature irra/
tionales nō ſint ħ mō capaces dei: qꝛ nō
ſunt ad dei imaginē: p charitatē nō pōt
eis exoptari ſūmū bonū: ꝛ iō charitas ñ
deſcēdit ad illa diligenda ſm actū ſuum
ppriū ꝛ formalē: ꝛ p ħ talia nō diligunt̉
ex charitate eliciente. ¶ Et ſi tu q̄ras q̄
virtus elicit illū actū dilectiōis q̄ qs dili
git creaturas inꝙtū ſunt a deo ꝛ ad deū
Dicendū ꝙ hec eſt cuiuſdam pietatis ꝛ
affectionis natural'. Sic eñ hō diligit
canē quadā pietate naturali: qꝛ vidꝫ eū
ſibi obedientē: ſic ꝛ ceteras alias beſtias
ꝛ irrōnales creaturas natural'r ex q̄daꝫ
pietate ināta diligit ꝛ fouet Sic erat fo
uere ꝛ diligere ꝙtū erat ex pma ꝯditiōe
Uñ ſm qḋ hō plus reformat̉ ꝛ reducit̉
ad ſtatū innocentie ſm ħ magꝭ ſibi man
ſueſcunt hmōi creature: ꝛ ipe circa eas
maiori pietate mouet̉. Sic de btō Frā/
ciſco legit̉ ꝙ erga hmōi creaturas mira
pietatis teneritudine afficiebat̉: quia iā
quodāmō innocētiā recupauerat in cu/
ius rei ſignū creature irrōnales eidē ob/
tēperabant. ¶ Et ſm hanc diſtinctionē
pꝫ rñſio ad queſtionē: qꝛ vno mō creatu
re predicte ex charitate ſunt diligende:
vicꝫ ex charitate imperante Alio modo
ꝟo ex charitate vicꝫ eliciēte. ¶ Eſt etiaꝫ
alius modꝰ reſpondendi ad q̄ſtionē etiā
ſatis bonus. Predictus tñ eſt pulchrior

z melioꝛ. ¶ Nota ꝙ deū creaturas irra/
tiōales diligere ē eas ſuare ī eſſe nature:
pl⁹ cōnotat cū dr̄ aliqd eſſe ex charitate
Sed aliquid diligere ex charitate ē ſū/
mū bonū ei exoptare: z ideo plus connotatur cū dr̄ eſſe ex charitate: h̄ eſt ſūmū
bonū diligendū. Et aliqd eſſe deo dile/
ctum. Et iō nō ſequit̄ ꝙ ſi deus eas dili/
gat ꝙ ex charitate amande ſint.

Querit̄ ſecūdo. Utrū

ex charitate diligēdi ſint demōes. ¶ Re
ſponſio. Dicēdū ꝙ ſicut irrōnalia ex ca/
ritate nō ſint diligenda elicitiue: qꝛ non
ſunt oꝛdinata ad illi⁹ ſūmi boni aſſecu/
tionē qđ ſuis dilectis charitas exoptat:
ſic demones qꝛ ſunt obſtinati in malicia
etiā ſunt impoſſibiles effecti ad ꝑuenien/
duz ad btitudinē eternā: diligēdi nō ſūt
ex charitate elicitiue. Charitas āt nul/
los facit diligere elicitiue niſi eos quos
optat ad ſūmā btitudinē ꝑuenire. Nul/
los autē optat ꝑuenire ad illā btitudi/
nē ſempiternā (cū moueat̄ diſcrete z ra/
tionabilr̄) niſi eos q̄ ſunt habiles ad ꝑ/
ueniendū z ſcḋm oꝛdinem nature: z ſm
oꝛdinē diuine iuſticie. Qm̄ ḡ demones
z ſi ſint apti nati ꝑ naturā felicitari z in
deo beatificari. qꝛ tn̄ diuina iuſticia re/
pugnat ꝑ quā ſunt dānati ad ꝑpetuam
miſeriā. Hinc ē ꝙ charitas ſūmū bonū
eiſdē nō optat. Jdō ꝯcedendū ē ꝙ demo
nes nō ſunt ex charitate diligendi. Eo/
dē etiā modo dicendū ē de damnatis
ſm qđ ex charitate diligere accipit̄ pro/
prie Si ꝟo ex charitate diligere accipi/
atur large, put actus diligendi ē ex cha/
ritate imꝑante: ſic demones q̄dāmō ſūt
diligendi z quodā modo odiendi. Rōe
culpe ſunt odiendi: in q̄ ſunt deo diſſimi
les diligendi rōne nature Uerūtn̄ quia
habens charitatem multū deteſtat̄ eoꝝ
culpam: z culpa eoꝝum totaliter z inſe/
parabiliter poſſidet eoꝝum naturā. Hinc
eſt ꝙ charitas naturalis magis mouet
affectum naturalem ad diligendū crea/
turas irrationales q̄ȝ ad diligendū de/
mones. ¶ Ratio quare charitas excel/
lentioꝛ ſit alijs virtutibꝫ eſt: quia maxi/
me nos efficit deifoꝛmes. id eſt deo ſimi/
les: tum ratione liberalis exhibitiōis: tū
ratione cōfoꝛmis vniōis: tum rōne fina/
lis quietationis. ¶ Rōne liberalis exhi
bitionis: qꝛ ſicut deus ex amoꝛe tribuit
omnia dona: ſic charitas liberalit̄ exeq̄/
tur omnia obſequia z mandata. Rōne
cōfoꝛmis vnionis: qm̄ ſicut pater z fili⁹
nectunt̄ nexu amoꝛis z vniunt̄: ſic homo
ꝑ charitatē adherendo deo efficitur vn⁹
ſpūs. Propter qđ dicitur Joh. xvij. Ut
ſint cōſūmati in vnū ſicut z nos vnū ſu
mus. Ratione finalis quietatiōis: quia
cū amoꝛ ſit pōd⁹ fac̄i deū tēdere z i deū
tēdere eſt in deo q̄eſcere: ſicut coꝛꝑalia ꝑ
ſua pondera in ꝓprijs locis ſituari hn̄t
z ſtabiliri: His ergo de cauſis ꝑ charita
tē efficitur homo maxime cōfoꝛmis.

Tertio querit̄. vtrum

ex charitate ſint diligendi mali homies
id eſt exn̄tes in pctō moꝛtali. Et malus
ibi opponit̄ iuſto. ¶ Rn̄. dicendum ꝙ d̄
malis hominibꝫ dupliciter cōtingit loq̄:
z duplr̄ etiā ꝯuenit eos conſiderare: vel
inquātū ſunt hoīes vl̄ inq̄ntū ſunt mali.
Siue inquātū hn̄t in ſe rōnē diuine ima/
ginis ſm quā ſunt capaces eťne btitudi
nis. Uel inquatū carent ꝑfectiōe diuine
ſimilitudinis q̄ ē charitas. Si pmo mo
do ꝯſiderem⁹ hoīes malos inquātū vi/
delicet ſūt hoīes ad dei imaginē ſm quā
ſunt capaces btitudinis, ſic ex charitate
diligēdi ſunt: ꝑ eo ꝙ liberalitas charita
tis z ei⁹ āplitudo oēs recolligit q̄ ad il/
lā ſūmā btitudinē hn̄t idoneitatē. Sive
ro ꝯſiderem⁹ hoīes malos ſm ꝙ mali ſē
z ꝑuati ꝑfectiōe diuine ſimilitudinis. i.
ꝟtutū: ſic poti⁹ ſunt deteſtandi q̄ȝ dili/
gendi. Sic eidē hoīes odiendi ſunt z di/
ligendi. Odiendi q̄dē rōne inoꝛdinatio
nis culpe. Diligendi vero rōne oꝛdina/
bilitatis nature: q̄ poſſibilis ē ad ꝑfectōꝫ

gr̃e. Hoc eſt q̄d dicit Gregꝰ. Quia etſi indignationē debemꝰ vitijs: cōpaſſionē: tñ debemꝰ nature. Et Iſidorꝰ in lib. de ſũmo bo. Totū xp̄m nō diligit q̄ hominē odit: bonū ē nō odire naturā ſed culpā licet ergo maloꝝ culpā odiamus: ipſos diligere debemꝰ.

Quarta queſtio queri-

tur Utrū ex charitate diligēda ſint corpora nr̄a. ¶ Quattuor ſūt diligēda p̄ ordinē. Aliq̄d ē ſup̄ nos ſcȝ deꝰ. Aliq̄d q̄d ē intra nos ſcȝ aīa nr̄a. Aliq̄d q̄d ē iuxta nos ſcȝ p̄ximꝰ nr̄. Aliq̄d q̄d ē infra nos ſcȝ corp̄a nr̄a. ¶ R̄nſio dicēdū q̄ cū charitas ſit pondꝰ inclinās ad ſūmū bonū ⁊ pfectā btitudinē: oē illud fac̄ diligere q̄d ē btm̄ vel btificabile. ¶ Qm̄ ḡ ɔtingit aliq̄d eē btm̄ tripl'r. p̄ eēntiā ⁊ p̄ p̄mā influentiā: ⁊ p̄ quādā redūdātiam. Hinc ē q̄ oīa iſta ex charitate ſūt diligēda ſm p̄riꝰ ⁊ poſteriꝰ: ſm maiꝰ ⁊ minus: Btm̄ aūt p̄ eēntiā ē ſolus deus. Btm̄ p̄ p̄mā influentiā ē rōnalis ſp̄us. Btm̄ deniq̄ p̄ quādā redundātiā ē. corpꝰ humanū in q̄d gaudiū gl'ie redundat p̄ cōiunctiōē ſui ad aīaȝ. Hinc ē q̄ caritas nō ſolū facit nos diligere deū ⁊ rōnalem ſp̄m ſed ⁊ corpus noſtrū.

Quinta queſtio. Utrū

ex charitate ſint diligenda dona gratuita. Eſt querere. Utrū debeamꝰ diligere ip̄aȝ charitatē ⁊ ip̄am fidē ⁊ ip̄am ſpem informatā charitate. ¶ Notādū. Dona gratuita ſunt illa, p̄pter q̄ acceptat hñtē hm̄ōi dona ad vitā eternam. Charitas eſt donū gratuitū p̄ eēntiā. Cetere autē v̄tutes ⁊ dona dicunt̄ dona ḡtuita per affluentiam ip̄ius charitatis. Per dona gratuita homo ordinat̄ ad vitā eternaȝ ¶ R̄n. Sūt tres opiones in textu: due p̄me nihil valēt. tertia ē ſc̄i Bonauēture q̄ ē q̄ duplex ē charitas: motꝰ ⁊ affectus Eſt eñ dilectio amicicie: ⁊ dilectio ɔcupiſcētie. Amor amicicie ē ille. q̄ optatur alicui bonū. Amor v̄o ɔcupiſcētie ē ille q̄ deſiderat̄ alicui bonū. Qm̄ ḡ deſiderium bonoꝝ ſpiritualiū eſt ip̄ius charitatis ſm q̄ ſancti dicūt ⁊ bona ſpiritualia retinēt rationē honeſti. Cōcedendū ē q̄ bona gratuita ex charitate diligēda ſunt. Et hoc exp̄ſſe dicit Aug. in. viij. d̄ trinitate Cū dicit q̄ ip̄a charitas ex caritate diligenda eſt expreſſe: ⁊ docet ip̄ſa expientia viros ſp̄ūales qui nihil tā deſiderant poſt deū q̄ hr̄e perfectā dei dilectionē. ¶ Sȝ cōtra arguit̄. Nulla creatura carens rōne ē diligenda ex charitate: ſed hm̄ōi dona gratuita rōnem nō habēt. ḡ non debent diligi ex charitate. ¶ Dico q̄ ſi intelligat̄ de dilectiōe amicicie veꝝ eſt. Si vero de dilectiōe cōcupiſcētie nō eſt veꝝ. ¶ Et ſi tu obijcias q̄ tūc bona tp̄alia erūt diligēda ex charitate: cū charitas facit illa bōa ɔcupiſci p̄pter obſequiū dei. Dicendū q̄ nō eſt ſimile: q̄ȝ illa bona tp̄alia hñt rōnē cōmodi ſed bona ſpiritualia hñt rōnem honeſti: ⁊ iō ɔcupiſcētia ſapie in ſcripturꝭ laudatur: ɔ̄ſuis ɔcupiſcētia pecunie vituperetur. ¶ Preterea: bona tp̄alia ſunt minima bona: ſicut dic̄ Aug. ſed dona gratuita inter bona maxia cōnumerantur. iō de iſtis nō ē ſimile. Q̃is amor cōcupiſcentie p̄ſupponit amorē amicicie. ¶ De diligendoꝝ numero ⁊ ſufficientia: dicit eñ beatꝰ Augꝰ q̄ quattuor ſunt ex charitate diligenda: vicȝ deꝰ: ⁊ noſip̄i: p̄ximus: ⁊ corpꝰ noſtrū. Sed ɔ̄ videt̄ q̄ ibi ſit ſupfluitas: q̄ȝ q̄ ſunt eiuſdē ſpeciei nō diſtinguunt̄ niſi numero ⁊ nō dn̄t facere diuerſa mēbra diſtinctiōis ſed nos ⁊ p̄ximus ſumꝰ eiuſdē ſpeciei: ḡ nō dȝ hō hña charitatē cū p̄ximo ſuo p̄ diuerſis diligētibꝰ numerari: ḡ ⁊c. R̄n. ad q̄ſtionē dicēdū q̄ numerꝰ diligibiliū ex charitate et ſufficientia dupl'r pōt accipi. Uno mō p̄ ɔparationē ad ip̄aȝ dilectionē. Alio mō p̄ ɔparationē ad ip̄m diligētē. Scdm ip̄aȝ dilectionē pōt accipi numerꝰ ⁊ ſufficiētia Cū enim dilectio ſit appetitus boni: In

appetitu autē boni ē cōſiderare ipm̄ bonū deſideratū:hoc ē ſummū bonū ⁊ ipm̄ qui deſiderat:⁊ ipm̄ cui deſideraꝛ bonū: Bonū autē deſideratū h̄ ē ſūmū bonū; Ille qui deſiderat eſt habens charitatē cui autē deſideraꝛ pōt eē in quadruplici dr̄ia. Aut qꝛ optat ſūmū bonū ipi deo: aut ſibi ipi:aut ſibi ſimili:aut ſibi adherenti. Jō quattuoꝛ ſunt ex charitate diligenda:qꝛ numer⁹ diligendoꝝ nō accipitꝛ ꝑte optantis vel ex ꝑte boni optati cū ſit vnū:ſed ex ꝑte eius cui optatur qđ cū ſit in q̄druplici dr̄ia q̄ttuoꝛ ſūt diligendoꝝ mēbꝛa ⁊ h̄ eſt qđ ſupꝛa dictu; eſt ꝙ in p̄dicta diuiſione ſumiꝛ numerus diligendoꝝ ſm̄ dilectionē amicicie q̄ ðꝛ quis diligere aliu; qn̄ vult illi bonum. Alio mō pōt ſumi numer⁹ ⁊ ſufficiētia diligendoꝝ ex cōparatione ad ipm̄ diligentē. Nā diligens aut habet reſpectu; ad ſe aut ad illud qđ ē ſupꝛa ſe. Aut ad id qđ ē iuxta ſe:aut ad id qđ eſt infra ſe. Et ſm̄ hoc quattuoꝛ tātūmodo diſtinguēda ſunt ex charitate

Circa viceſimā; nonā diſtinctōꝫ q̄riꝛ Utrū oꝛdo ſit in charitate reſpectu diligibiliū.i.vtꝝ debeā pꝛius diligere deū ꝙ me:⁊ ꝑmū ꝙ coꝛpus meū.vel vtꝝ debeam⁹ oīa iſta equaliter diligere ſic ꝙ nō ſit oꝛdo. ¶ R̄nſio dicendū ꝙ charitas ē vinculū ligās.iuxta illđ qđ dicit Ap̄ls ad Col.iij.vbi vocat eā vinculū ꝑfectiōis. Et Dionyſius in q̄rto de diuinis noīb⁹ dicit ꝙ amoꝛ ē virtus vnitiua. Uñ cū amoꝛ charitatis ſit amoꝛ maxime liberaꝉ. Amoꝛ autē liberalis ðꝛ qui tendit in amatū nullā expectando redditionē multa cōplectitur ⁊ in vnū colligit. Unđ charitas non tm̄ vnit fini eū in q̄ ē ſed etiā q̄dāmō ligat ei qđ natū ē ad eūdē finem peruenire Nec tm̄ eſt charitas vinculum ligās ſed etiā potius pondus inclinans. Qđ enim eſt pondus in coꝛpoꝛibus:Hoc eſt amoꝛ in ſpiritib⁹. Quoniam igitur vnūqđq; per ſuū pondus habet oꝛdinari vt i leuibus ⁊ grauibus ⁊ charitas pondus eſt ⁊ equa ponderatrix. Hinc eſt ꝙ ipi charitati maxime competit ratio oꝛdinis Et quoniā ipa eſt vinculum ligans ⁊ circūplectens multa. Ideo non tm̄ oꝛdinat ipſum diligendum in finem. Sed etia; ad ipa dilecta ſm̄ ꝙ ratio diligēdi ⁊ ipe habitus charitatis diuerſimode comparatur ad illa. Unde Auguſtinus in lib. de doctrina chꝛiſtiana dicit ꝙ pꝛimo diligendus eſt deus qui eſt ſupꝛa nos Secundo nos ſum⁹ diligendi. Tertio modo qđ iuxta nos ē. Quarto mō qđ infra nos eſt. Et ſic patet ꝙ eſt oꝛdo reſpectu diligendoꝛum in charitate ¶ Nota pꝛo ſolutione cuiuſdā argumēti. Pꝛopoꝛtio capitur duob⁹ modis ſcꝫ ſtricte ⁊ large. ¶ Pꝛopoꝛtio ſtricte capta Eſt habitudo rerum eiuſdem generis que conſiſtit in quadam cōmenſuratione ſm̄ qua; exceſſum multociens ſumptum poteſt reddere excedens:vt nouem ſe habet in pꝛopoꝛtione tripla reſpectu triū:⁊ ſic verū eſt ꝙ creati ad increatum nulla eſt pꝛopoꝛtio. Hoc modo nec finiti ad infinitum. Alio modo large eſt quedam habitudo aliquarum rerum ſiue eiuſdem generis vel alterius adinuicem ſine cōmenſuratione ſm̄ quandam conuenientiam analogie. Hoc modo pꝛopoꝛtio ē boni creati ad increatum :id ē agens idē manens natum eſt ſemper facere idem. Illa auctoꝛitas ſic habet intelligi. Uel ei ly idē excludit pl'alitatē effectuū:⁊ ſic non habet veritatē reſpectu agētꝭ naturalꝭ ⁊ agentis liberalit. Uel ly idem excludit varietatē effectuū:⁊ ſic hꝫ veritatem in agenti naturali reſpectu eiuſde; paſſi.

Secūda queſtio.

Utrū ſit oꝛdo charitatis ꝑ ꝯpationē noſtri ad deū.i.vtrū charitas in diligendo deū ꝑponat nobis:hoc ē q̄rere. vtrū ex chari-

tate debeam⁹ plus diligere deū ꝙ noſ/ metipſos. ¶ Rñſio dicendū ꝙ ſm ordi/ nē charitatis de⁹ ꝑponēdus ē nob intm̄ vt amor reſpectu noſtri nec eōri nec pōt ꝑponi amori dei ſalua ſuba charitatis. Rō aūt hui⁹ ē iſta: qm̄ charitas facit deū diligi tanꝗ finē vltimū ⁊ tanꝗ ſummū bonū: ⁊ q² finis vltim⁹ ē vnus ſol⁹, ⁊ ſū/ mū bonū ſiſr nō habēs aliquid ſuperi⁹ ſe vel ſibi eq̄le Hinc ē ꝙ ſm legē charita tis impoſſibile ē aliq̄d plus deo: vl' equa liter ipi deo amare. Charitas eīm q² dili git deū ſicut ſūmū bonū diligit eū ſuper oīa. Quia diligit ipm̄ ſicut finē vltimū diligit eū propter ſe Qd aūt diligiꝭ pro pter ſe ⁊ ſup oīa diligiꝭ dilectiōe fruitio/ nis: qd vero ꝑpter aliud diligiꝭ dilectio ne vſus diligiꝭ. Cū ḡ charitatis ſit oīa ad deū tanꝗ ad finē vltimū referre, ſicē ponderis ē corp⁹ ad locū ꝑpriū inclina/ re. Hinc ē ꝙ charitas facit nos deū pl⁹ quā noſmetipſos diligere Tertio q̄ritur de ordine charitatis ꝑ ꝯparatōe noſtri ad proximū.

Tertia queſtio Utrum

ſm ordinē charitatis ꝑponēdū ſit bonū ꝑpriū: bono ipius ꝑximi: hoc eſt querere Utrū ex charitate debeam⁹ plus dilige re ſalutē proximi nr̄i ꝙ ſalutē ꝑpriam. ¶ Et ꝙ ſic videꝭ. Eccl. xiiij. Qui ſibi ne quā eſt: cui aliī bon⁹ erit: ꝑ hoc videꝭ ꝙ nō pōt aliq̄s aliū ordinate diligere niſi pri⁹ ordinato diligat ſe. ¶ Itē Aug⁹. in enchi. tractās illud verbū. Date elemo/ ſynā ⁊ oīa munda ſūt vob. Qui vult or dinate elemoſynā dare a ſe dʒ incipe: et eā ſibi ꝑmo dare Eſt eīm elemoſynā op⁹ mie de qua veriſſimeꝗ dictū ē. Miſere/ re aīe tue placens deo. Si ergo hō pri⁹ dʒ miſeri ſibi ꝙ aliī: videꝭ ꝙ ſm ordinē charitatꝭ amor ſui ſit amore ꝑximi ꝑpo/ nēdus. ¶ Rñ. dicēdū ꝙ ſm ordinē cha/ ritatis amor ſalutis ꝑprie ꝑponēd⁹ eſt amori ſalutis aliene ſm ꝙ auctātes ſan/ ctoꝝ innuūt manifeſte: ⁊ ſm etiā ꝙ cōſo/ nat ⁊ dictat iudiciū rōnis recte ⁊ inſtin/ ctus nature. Sicē eīm natura appetit ſuā ꝯſeruatiōē: ſic charitas ſuā ꝑfectionē: ſʒ natura magis appetit ꝯſeruatiōē ſui i ſe ꝙ in ſuo ſīl: ḡ ⁊ charitas plus appetit ꝑ/ fici in ſe ipā ⁊ in aīa in q̄ ē: ꝙ charitatem aliā appetat ꝑfici in aīa aliena: ḡ ſm re/ ctū ordinē charitatꝭ amor ſui ꝑmitti dʒ amore ipius ꝑximi. Rō aūt hui⁹ eſt: q² q̄libet pondus plus trahit corp⁹ in q̄ ē ad ſituʒ ſibi debitū ꝙ trahat aliud cor pus ſibi annexū. Hinc ē ꝙ charitas per prius deſiderat deū nobis vniri ⁊ in no/ bis habitare: ⁊ nos in ipm̄ deū tendere ⁊ in ipo quieſcere ꝙ appetat in aliq̄ alio q̄ nobiſcū hēat aliquā ſimilitudinē. In ordi ne ḡ charitatꝭ ꝑferꝭ dilectio ſui: dilectio ni ipi⁹ ꝑximi. Et hui⁹ ſignū ē ꝙ illi ſtul ti rephēdunꝭ ⁊ ſtulti reputanꝭ q̄ ſalutē ꝑpriā negligūt ⁊ ꝓcurāt alienā. Huius etiam ſignū eſt: quia ⁊ ſi homo ex chari/ tate debeat diligere ꝑximū quantum ſe ipm̄: ita ꝙ eſſet ibi oīmoda equalitas iā duos proximos deberet diligere in du/ plo ꝙ ſeipm̄: ⁊ tres in triplo: ⁊ ſic vlteri⁹ aſcendendo ꝙ in nullo habente charita tem repiri cōtingit quātūcunꝗ ꝑfecto. ¶ Sed contra arguiꝭ prime Cor. xiij. Charitas non querit que ſua ſunt. Et iteꝝ alibi. Nullus qd ſuū eſt querat ſed qd alterius. ergo videꝭ ꝙ charitas ſm ſuam perfectionē inclinet magꝭ ad amā dum alteꝝ ꝙ ad amandū ſeipm̄. ¶ Iteꝝ Matth. xxij. Diliges proximū tuū ſicut teipm̄: hoc qd ē: ſicut: aut eſt nota ſimili/ tudinis aut equalitatis Si ſimilitudis tm̄ eadē ratione poſſet dicere. Diliges ꝑximū ſicut deum. Si equalitatis: ergo non videꝭ ꝙ ſit ordo dilectiōis reſpectu noſtri ad dilectionē reſpectu proximi. ¶ Itē Greg⁹ i q̄dā omel. Neo ad ſeipm̄ hre charitateʒ dʒ. Ad h̄ eīm ꝙ charitas ſit necc̄e ē vt dilectio in alteꝝ tendat. ḡ cha ritas ꝑ ꝑuſ ordinat hoīeʒ ad alteꝝ ꝙ ad ſeipm̄. ḡ in ordine charitatis videꝭ ꝙ no bis ꝑmitti debeat ꝑxim⁹. ¶ Ad primuʒ

dicendum eſt q̄ ſuū idem eſt qđ propriū
Proprium aūt querere hoc eſt duplicit.
Uno modo put proprium dicitur cū p̄/
ciſione. Et ſic excludit bonum cōmunē
illo modo ſonat in vicium. Et de iſto di
cit apoſtol⁹ q̄ charitas non querit q̄ ſua
ſunt. Alio modo dicitur bonum: ppriū
bonum qđ pertinet ad ſe ita q̄ in appeti/
tu illius boni voluntas nec repugnat di
uine voluntati: nec p̄iudicat cōivtilita
ti ſicut eſt appetitus ſalutis ppriē: et iſto
modo diligit quis ſe ex charitate. Et ſic
accipiendo nō negat apl's q̄n homo per
charitatē debeat qđ ſuū eſt querere: cū
ipſemet cuperet diſſolui et eſſe cū xpo ſi/
cut dicitur ad phi. i. ¶ Ad auctoritatē
grego. ꝛ argumentum dicendum q̄ hoc
non dicitur q̄ charitas p̄ prius reſpiciat
ordinem hominis ad p̄ximū q̄ ad ſeipm
ſed q̄ nō ſufficit q̄ aliquis amor ſit cha/
ritas vt homo amat ſeipſum. Licz enim
amor charitatis a ſeipſo incipiat debꝫ ta
men in alterum protendi.

Quarto querit. De or

dine charitatis p̄ compatione patris ad
filium. Utrū ex charitate magis diligē/
di ſint parentes q̄ filij. An econuerſo: bñ
dicitur ex charitate q̄ ex naturali incli/
natione mag̃ inclinant ad diligendū fi/
lios pentes q̄ filij pentes. ¶ Rñſio ad
qōnē ſm Amb. Scđm ordinē charitat̃
pentes p̄ponēdi ſunt filijs: ꝛ hoc intel/
ligendum eſt ceteris parib᷒: q̄ ſi parētes
eſſent mali ꝛ filij boni: tūc filij eſſent ma/
gis diligendi iō dicit ceteris parib᷒. Rō
eñ eſt q̄ amor gratuit⁹ facit memorē eē
perceptoꝝ bñficioꝝ: ꝑpter q̄ ꝛ ſacra ſcri
ptura p̄cipiēdo ꝛ admonēdo iducit nos
ad pentū bñficia recolēda. Et q̄ plura
bñficia recipim⁹ a pentib᷒ q̄ a filijs ideo
ſm ius diuinū: plus eis tenemur et ma/
gis eoꝝ ſalutem diligere ꝛ p̄curare debe
mus. ¶ Tres ratiōes in oppoſitū currūt
de dilectōe naturali ſm quā magis incli
natur affectus hois ad filios q̄ ad p̄rēs

Dilectio autē gratuita mag̃ reſpicit be
neficioꝝ collationē ꝛ fraternoꝝ ciuiū cō/
pletionē ad quā indifferēter pentes ꝛ fi/
lij comparantur. Et caſu poſito q̄ pentes
ꝛ filij alicui⁹ eſſent in extrema neceſſita/
te nec poſſem ſuccurrere amboƀ magis
ordine charitatis: debeo adiuuare ꝛ ſub
uenire pentib᷒: ſi poſſibile eſt mihi: q̄ fi/
lijs proprijs.

Quinto querit. De or

dine charitatis p̄ cōparationem domeſtici
ad extraneum. Utruz domeſticus id eſt
familiaris honeſtus ſit extraneo p̄po/
nendus. ¶ Reſponſio voluerunt alij
qui dicere q̄ ille differētie aſſignate per
ambroſium nō ſunt ſm ordinem charita
tis: ſed bñ ſm ordinem inclinationis na/
turalis tñ nō concordant verbis ambro
ſij ꝛ etiā verbis magiſtri. Ideo dicenduꝫ
q̄ ordo q̄ attēditur penes p̄dictas dif/
ferētias nō tm̄ eſt ipſius charitatis ſicut
tollerātis: ſed etiam eſt ipſius ſicut regu
lantis naturā ꝛ ei cōſonantis. Q̄ eñ p̄/
mo diligantur ꝑpinqui q̄ extranei: hoc
nō eſt nature inordinate: ſꝫ potius de or
dine nature. Sicut eñ prius tactum eſt
rectus ordo diffuſionis eſt ꝛ prius cōice
tur ꝑpinqꝛori ꝛ deinde remotiori. Q̄uā/
tum ergo charitas rectū ordinē natu/
ra nō aufert. Hinc eſt q̄ charitas ſuꝑue
niens illū ordinē nature p̄ficit ꝛ p̄ficiēdo
dꝫ eodē ordine ordinari: non q̄ ordo ille
cōpetat ſibi ſm ſe q̄ cōpetit ei rōne na/
ture in q̄ ē. Propt̄ qđ attēdēdū eſt q̄ du/
plex ordo attēdit in charitate vn⁹ q̄ ei cō
petit ſm ſeipm ꝛ iſte ordo attēdit penes
bonū ꝛ mag̃ bonū ꝛ maxie bonū vñ cha
ritas de ſe magis mouet ad amādū ſpm̄
q̄ corp⁹: ꝛ deū ſūmū bonū q̄ ſpm̄ crea/
tū. Ali⁹ v̄o ordo eſt q̄ cōpetit ei: rōne na
ture ſubſtrate: et hic attendit ſm dr̄ias
has: q̄ ſunt ꝑpriū ꝛ alienū ꝑpinquū ꝛ ex/
traneū. Affect⁹ eñ charitatis ſubſternit
ſibi affectū nature: ꝛ illū p̄ficit ꝛ regit ſm
illud qđ hꝫ in ſe rectitudinis ita etiā qđ

intelligitur ceteris paribus ⁊c̄.

Sextoqueritur. Utruȝ ordo charitatiſ attēdatur penes affectū tm̄ an ſimul penes effectū ⁊ affectum. In textu recitatur q̄dam opinio falſa q̄ eſt ꝙ ordo charitatis attenditur ſolū q̄tuȝ ad effectum exteriorem non q̄tū ad affectum interiorem. Et pōt exemplum dari de vno homine qui haberet ꝑpriū patrem ⁊ ꝑprium filium in vna naui q̄ ambo cadunt ⁊ ſubmerguntur ſcȝ pr̄ iſtius ⁊ filius: ille nō pōt ſubuenire ambobus cui illoꝝ ſuccurrere tenet. Dicendū contra iſtos de iſta prima opinione ꝙ nō ſolum ſuccurrēdum eſt pr̄i ſm ordinē charitatis nō ſolū q̄tum ad effectum exteriorem: ſed etiam q̄tum ad affectum interiorem. Et hoc intelligendum eſt in omnibus gradibus charitatis ceteris pib9. Si em̄ in duobus dilectis eſt par dignitas ⁊ neceſſitas q̄tum eſt de iſtis ꝓprietatibus ⁊ cōditioib9 equaliter ſunt amādi effectu ⁊ affectu: ſed ſi in altero illorū frater additur ſanguinis propinq̄tas facit magꝭ ipm̄ amabilē vtroq; modo. Et iſto modo intendit ambroſius charitatis ordinem aſſignare reſpectu ꝓximoꝝ ꝙ notat cū dicit ꝙ domeſtici ſi boni ſunt malis filijs ſint p̄ponendi. ¶ Notanduȝ ꝙ triplex eſt affectus: vel accipitur trib9 modis ſimiliter ⁊ effectus. Uide ante ſolutionem in textu rationum. ¶ Notandum ſm doctorem in ſolutiōe vltimi argumenti tertie queſtiōis p̄ntis diſtinctionis ꝙ deus vult ꝙ amemus magis honorem ſuū q̄ cōmodum nr̄m ⁊ honor dei dȝ plus in corde nr̄o p̄ponderare q̄ noſtrum cōmodum. Tn̄ nunq̄ charitas ſeparat honorem dei a cōmodo nr̄o ſpūali nec eſt voluntatis diuine vt nos appetamus aliq̄d qđ ſit ī demeritū ſalutꝭ nr̄e ꝑpter honorem ſuuȝ. Sicut em̄ eſſentiale eſt nature appetere eē ſic eſſentiale ē gratie appetere deo placere: et deo inherere Ideo nunq̄ deus illud a nobis exigit vt magis ſalutem alienam q̄ ꝑpriā diligamus. Et qđ dicit ap̄ſ ꝙ optabat eē a xp̄o anathema: illud intelligitur ad ip̄s ⁊ ſub cōditiōe videlicet ſi optabile eēt. ¶ Sed cōtra q̄nēȝ iſtam vltimā arguit ſic Multi ſunt q̄ plus delectant cū amico ſuo loqui q̄ per orationem loqui deo q̄ videt ꝙ nullus talis charitatē habeat ordinatam qđ valde durū videt dicere. ¶ Patet rn̄ſio q̄ talis delectatio ſequitur ſenſibilē expientiā ⁊ q̄ ꝓximū ſuū videt: deū aūt non videt. Hinc eſt ꝙ plus delectantur aliq̄n alloqui ꝓximū q̄ orare deū. Licet multo plus deum diligat q̄ amicum ſuū. Licet autē iſte affectus ſit in viris carnalibus qui huic mundo dediti ſunt: aliquo modo ſit tol'erabilis In viris tn̄ ſpūalib9 id eſt religioſis quorum eſt expiri q̄ ſuauis ⁊ dulcis eſt deus valde eſt rep̄henſibilis ⁊ cū magna diligentia dȝ extirpari ⁊c̄.

Circa diſtinctionē triceſimā querit. Utruȝ cū quantulacūq; charitate poſſit q̄s reſiſtere quātecūq; tētationi. ¶ Nota quātulus. la. lū. eſt diminutiuū iſti9 nōis quātus. ta. tū. quātulacūq; eſt ſignū diſtributiuū pue quātitatis. ¶ Rn̄deo dicendū ꝙ hoc dupliciter pōt intelligi. Aut loquēdo de poteſtate charitatis ꝑ cōparationē ad adiutorium diuine ꝓuidentie gubernantis. Aut ꝑ cōparatione ad vires liberi arbitrij cōpātis: ſm vtrūq; iſtoꝝ modoruȝ fuit hic duplex modus dicēdi. Pria opinio eſt ꝙ ex quātulacunq; charitate pōt q̄s reſiſtere quātecūq; tētationi. Alij ꝓ ꝙ nō. Sed doctor iſte ꝯcordans iſtos dicit ꝙ vtriq; verū dicūt: nec ſibi ꝯtradicūt ſi bn̄ intelligant. Si em̄ loquamur quātū ad tētationis exordium: quātulacūq; charitas pōt reſiſtere quantecūq; tētationi: quia deus hominem habentē charitatē nūq̄ deſerit: niſi ille voluntarie ab eo recedat: quin potius ſm ꝙ augetur tentātis bel

lium operatur deus charitatis augmentum. Vñ quãtumcũqꝫ ſit modica charitas in hoie: nũqꝫ põt imiut⁹ ab aduerſario deijci: qꝛ ſm ꝙ creſcit bellũ creſcit adiutoriũ: ſi hõ faciat qḋ i ſe ē. Si aũt loq̃mur de tẽtatiõe q̃ʒtũ ad ↄſumationē victorie ſic nõ põt eē ꝙ hõ ex modica charitate reſiſtat tentatiõi maxime: qꝛ nõ patitur ordo diuine iuſticie q̃n ex victoria magni belli: fiat ãplificatio meriti. Vñ ſicut iſta duo nõ cõtradicũt ſed ſiľ natura ſunt: poſſibile ē ꝙ ex parua charitate in principio tẽtationis et ex magna in fine reſiſtat magne tẽtationi. ¶ Similr̃ ſi loquamur de potẽtia charitatis ꝑ cõpationem ad vires liberi arbitrij coopantis. Duplex fuit opinio Nã quidã dixerunt ꝙ ex quãtulacũqꝫ charitate põt quis reſiſtere quãtecũqꝫ tẽtationi q̃dam ꝙ non De viribus liberi arbitrij ē loqui dupliciter: ſcilicet adiuti gratia vel q̃ʒtum ad libertatem voluntatis: vel q̃ʒtum ad vicium difficultatis ad bonum ꝛ pronitatis ad malũ. Si ergo loquamur de gratia per compationem ad libertatem voluntatis: ſic cũ ipſa voluntas de ſe ſit libera ad conſentiendum: ꝛ per gratiã ſit liberata a ſuitute peccati ꝛ cogi nõ poſſit: poteſt quãtecũqꝫ tẽtationi reſiſtere. Si autem loquamur per compationeʒ ad vicium difficultatis et pronitatis ſic non poteſt reſiſtere impulſui tẽtationis fortis: niſi charitas a deo fortꝫ ſit ꝙ ſuo vigore contra pronitateʒ refrenet a malo: ꝛ cõtra difficultatem accendat ad bonum. liberum enim arbitriũ ex vna parte adiutum adiutorio gratie: ex alia corruptum vicio concupiſcentie ſm ꝙ magis ꝛ magis fortiter excitatur per hoc indiget maiori repreſſione. Et ſic diuerſis conſiderationibus cõcedi poteſt de charitate per compationem ad liberuʒ arbitrium ꝙ quãtulacunqꝫ charitas poteſt reſiſtere quãtecũqꝫ tentationi ꝛ poteſt q̃dem ſi compatur ad dominium libertatis Nõ põt ſi competur ad pronitatis et difficultatis vicium.

Secũdo querit̃. Vtrũ hõ in quãtulacũqꝫ charitate ↄſtitut⁹ teneat̃ mortē ꝓ xp̃o ſubire. Hoc eſt q̃rere. Vtrũ oĩs hñs charitatē quãtãcunqꝫ minimã: teneat̃ vitã ſuã exponere pro xp̃o. ¶ Rñſio notãdũ ſubire mortē intẽtione placẽdi deo. Hoc poteſt eſſe tripliciter. Vno modo q̃n adeſt neceſſitas vel deſerendi iuſticiã vel amittẽdi vitã. Alio mõ quando ſe offert oportunitas diuinam gloriam manifeſtandi ꝛ edificandi eccleſiam. Tertio modo ſolũ ex hoc ꝙ vitam ſuam habet exoſam. Primũ eſt iuſticie ꝛ neceſſitatis. Scdm̃ eſt perfectionis ꝛ ſupererogationis. Tertiũ eſt ſeueritatis et crudelitatis. Vñ auguſtinus illos q̃ ſemetipſos prefocant ꝛ precipitio collidunt propter vite preſẽtis odium dicit eſſe ſceleratiſſimos homicidas tractãs illud Jo. xij. Qui odit aiam ſuam in hoc mũdo in vitã eternã cuſtodit eã. ¶ Ex q̃ ſequitur primũ dictũ ꝙ nullus dꝫ exponere vitã ſuã intẽtione placẽdi deo ex eo ꝙ vitã ſuã hꝫ exoſam. ¶ Scdm̃ dictũ q̃libet xp̃ian⁹ in caſu neceſſitatꝫ teneť ſubire mortē ꝓ xp̃o vñ ꝓ loco ꝛ tp̄e vbi talis optio dať vľ qḋ iuſticia deſerať: vľ qḋ vita corporalis ꝑdať: ibi oēs q̃ʒtũcũqꝫ ſint ꝑfecti teneñť morteʒ ſubire ꝛ ẽligere magis deo dilecto mori q̃ʒ ipſo offenſo viuere. Vbi ꝟo taľ neceſſitas nõ iminet nec dať optio. tñ offert ſe oportunitas manifeſtãdi diuinã gľiam ꝛ edificãdi eccľiam ſi hõ ſe morti exponat: mortē ſubire ē ꝑfectõis ꝛ ſuperogatiõis ad quã nõ oēs tenent ꝓ xp̃o. Nota ꝙ ita in caſu neceſſitatis p̄ceptũ ē oia tp̃alia deſerere cuilꝫ boĩ ſicut ꝛ mortē ſubire: imo multo fortꝰ vñ hoc dať intelligi ꝑ locũ a minori.

Tertio queritur. Vtrũ perfectam charitatem habentes teneantur ea que ſunt perfectionis implere. Et iſta q̃ſtio poteſt intelligi de oĩ ſtatu

tam religioſorum ꝙ ſecularium. ¶ Re/ſponſio notandum ꝙ multiplex eſt ge/nus perfectionis. Et multiplex eſt ra/tio obligandi. Quinqꝫ enim genera per fectionis conſueuerunt diſtingui. Pri/mum eſt perfectio ſufficientie que conſi/ſtit in adimpletione mandatorum. Et de hoc math.v. Eſtote perfecti ſicut et pater veſter perfectus eſt. Secundum eſt perfectio religionis que cōſiſtit in ob ſeruantia conſiliorū. Et de hoc dicitur math.xix. Si vis perfectus eſſe vade et vende omnia que habes ꝛc. Tertiuꝫ eſt perfectio prelationis que conſiſtit in re/gimine ſubditorum. Et de hoc dicitur Luce.vi. perfectus omnis erit ſi ſit ſicut magiſter eius. Quartum eſt perfectio operationis que cōſiſtit in oſtenſione ex emplorum de hac dicitur Gen̄.vi. Noe vir iuſtus atqꝫ perfectus in generationi/bus ſuis fuit. Quintuꝫ eſt perfectio trā quillitatis que conſiſtit in obſeruatione difficillimorum et optimorum de hac p̄/me Johan.iiij. Perfecta charitas foras mittit timorē. Et philoſophus dicit ꝙ perfecta virtus optimarum eſt operati/ua. Similiter intelligendum eſt ꝙ quin qꝫ modis obligatur aliquis ad aliud. Primuꝫ genus obligationis eſt propter mandatum diuinuꝫ ꝛ ſic omnes obligat Secundum eſt propter votum emiſſuꝫ ſicut religioſi ꝛ illi qui vouent. Tertiuꝫ eſt propter officium ſuſceptum. Quar/tum eſt propter vitandum ſcandalum. Quintum eſt propter conſcientie iudi/cium ¶ Cū ergo queritur. Utrū homo in perfecta exiſtens charitate teneatur ad opera perfectionis. Dicenduꝫ ꝙ ſi p/fectio accipiatur primo modo vicꝫ p̄ pfe ctione iuſticie que cōſiſtit in pfectione ꝛ in impletione mandatoꝝ ſic obligat̄ ad illam perfectionē ſicut ꝛ alij: ꝛ eo magis de bono ꝛ equo quo magis pcipit donuꝫ p̄ qđ poſſit iplere diuinū mandatū. Ha/bentes perfectam charitatem nō obligā tur ad implenduꝫ illa q̄ ſunt in alijs gnī bus perfectorum ꝛ hoc ꝙ̄tum eſt ex par te vel obligatione diuini mandati. Ex q̄ ſequitur ꝙ religioſi non obligantur ad magis ſeruanduꝫ mandata dei (ꝙ̄tū eſt ex parte mādati) ꝙ ſeculares niſi inter/ueniat aliqđ vinculum q̄ttuor ſequenti/um videlicet votum: vel officium ſuſce/ptum: vel ſcandalū ratiōe cuius obliga tur ad perfectionem operationis: vel cō/ſcientie dictamen p̄ qđ obligatur ad per fectionē tranquillitatis. Hijs em̄ inter uenientibus ſuperinducit̄ noua obliga/tio ad hmōi genera perfectionum predi ctarum. Sed ſtatus charitatis ꝙ̄tū eſt de ſe neceſſariam obligationem non in/ducit. ¶ Nota ꝙ illud ꝙ dicit gregoriuſ ꝙ rationes donoꝝ creſcūt ſicut creſcunt dona hoc verū eſt ꝙ̄tū ad ea q̄ ſunt neceſ ſitatis. Preterea hoc nō dicitur ꝙ de⁹ ſp exigat neceſſario ab hoīe totū qđ pōt: ſꝫ qꝛ exigit de bono ꝛ equo ita ꝙ illa exigē tia nō inducit tūc ratiōnē neceſſitatis ſꝫ cōgruitatis: ꝛ ei⁹ obmiſſio nō iducit cul pam mortalem ſed venialem: dominus autem nō ſolum exigit rationem de mor talibus ſꝫ etiam de venialibus ſm illud qđ dicitur Math.xij. Homīes reddēt ratiōnē de omni verbo ocioſo.

Quarto querit̄. Utrū oēs teneant̄ diligere inimicos ꝙ̄tū ad ef/fectum. ¶ Rn̄ſio. Duplex eſt inimicus nature hūane quidē qui eſt ſupra vł ſm ſtatum vie ſcꝫ diabolus. Alius eſt inimi cus hoīm ſcꝫ faciens alicui iniuriā vel in inferens aliqđ dānum adhuc iſte eſt du/plex: q̄dem pſonalis. Alius cōis perſecu torꝫ eccl'ie vt nero ꝛ alij. Queſtio pñs in/telligitur de inimico pſonali. ¶ Duplex opinio ponit̄ in textu: pma reprobat̄ ab iſto doctore tanq̄ inſufficiēs: p̄ eo ꝙ ſm ꝙ auctoritates ſctōꝝ ſonant expſſe ꝛ ipſa rō apte cōuincit non eſt charitas vera ni ſi diligat oē diligibile Jō nō habꝫ aliqs charitatē niſi diligat omēs illos q̄ ſunt in ſtatu vie ſiue ſint amici ſiue inimici

Vñ dicit in pſ. cxviij. Latum mandatū tuū nimis qꝛ mandatū charitatꝫ ad oēs ſe extēdit: ꝛ ſicut lōgitudo mādati ſe extendit ad oēm durationem tpis: ſic longitudo ad oēm pſonam hominis viatoris. Unde ſicut aliquis nō haberet charitatem ſi pponeret etiam in vno ſolo die peccare ꝛ in alijs benefacere qꝛ deficit ſibi longitudo mandati: ſic eſto ꝙ aliqs oēs homines diligat preter vnū ſolū quē a dilectiōe excludit charitatem nō habet qꝛ deficit ſibi longitudo illius charitatꝫ vl' mandati. ¶ Propterea eſt alius modus dicendi ꝙ diligere effectu eſt duplex ſm ꝙ duplex eſt affectus amorꝫ quidē a charitate elicitus: ꝗdeꝫ a charitate īpatus ille eſt affectus amoris a charitate elicitus quo quis optat alij ſummū bonū ſiue btitudinē eternā Jlle vero eſt affectꝰ īpatus quo quis optat alij bonuꝫ tpale ꝛ pſperitatem tranſitoriaꝫ. Amor em̄ charitatis facit ꝙ hō velit alij omne bonum: ne dū ſummum bonū ſed etiam tēporale: niſi illud ſit impediēs ad ſaluteꝫ Si ergo loqmur de affectu primo a charitate eliciēte: dicūt ꝙ oēs tenēt diligere inimicos etiā actu inimicātes ꝛ eis vitaꝫ eternam optare ſcꝫ ex charitate ꝛ nō vtilitate vel conſolatione nr̄a. Si aūt loqmur de affectu imparo quo qs optat alij proſperitateꝫ tpalem: ſic nō omnes tenētur diligere ſed ſufficit non odiſſe. Et h̄ eſt ꝙ ambroſius dicit Sufficit ꝙ inimicos diligamus ꝛ nō odio habeamus in ꝗ innuit ꝙ cū duplex ſit charitatꝫ affectus Uno tenemur diligere Altero vero ſufficit non odiſſe. Unde ad nō odiendum inimicos ꝛ nō gaudendum de malis eoꝝ oēs tenent. Dicitur Prouerb. xxv. Cuꝫ ceciderit inimicus tuus ne gaudeas. Et eccl'ia. viij. Noli de mortuo inimico gaudere: diligere vero omnino ꝗtum ad affectum elicitū ꝛ īpatum optādo ei bona eterna ꝛ tpalia hoc eſt pfectionis ꝛ ſuper erogationis. Diligere vero ad bona eterna hoc eſt neceſſitatis ꝛ preceptiōis ꝛ ad hoc oēs generaliter ſunt obligati: tā pfecti ꝙ īpfecti ſicut ratiōes que ad ptem primam inducuntur oſtendunt.

Quinto querit. Utruꝫ

omnes teneantur diligere inimicos ꝗtū ad effectum. ¶ Rn̄ſio eſt duplex opinio in iſta qōne ſicut in pcedenti. Pria nihil valet: qꝛ eodē mandato precipimur diligere inimicos ꝛ eis bn̄facere. ſi ergo mādatum illud generale eſt: videtur ꝙ gn̄aliter oēs obligent ad vtrūqꝫ. Et iterū pfecti ꝗtum ad obligationē que eſt p mādatum: ad nihil obligantur ad qd̄ nō obligantur īpfecti: qꝛ mandata dei omnibus generaliter pponunt. Si ergo p illud mandatū obligant perfecti ad diligendum inimicuꝫ tam affectu ꝙ̄ effectu Uidet ſimiliter de īpfectis idē eſſe dicēdū. ¶ Et iō eſt alius modus dicēdi: ꝙ diligere in effectu exteriori h̄ pōt eſſe dupliciter Aut qn̄ ſe offert tpis oportunitas Aut qn̄ incumbit neceſſitas. Si loquamur de exhibitione opis exterioris generaliter: qn̄ ſe offert tpis oportunitas: ſic diligere inimicos effectu cumulus eſt pfectionis. Si autem loquamur de exhibitione opis qn̄ incūbit neceſſitas ſic diligere inimicos effectu eſt generał' neceſſarie obligatiōis: qꝛ ſi quis videt primū ſuū ſiue amicum ſiue inimicū neceſſitatē hēre ꝛ claudit viſcera ſua ab eo. (Juxta ſniam iacobi) iam amplius nō eſt charitas dei i eo Vñ etiā exod. xxiij. Si videris aſinū odie ntis te iacere ſub onere nō p trāſibilis ſꝫ ſubleuabis cum eo. Et h̄ ipſum dicit Prouerb. xxv. Si eſurierit inimicus tuꝰ ciba illū ſi ſitierit potū da illi. Jtem math. v. Diligite inimicos veſtros bn̄facite his ꝗ oderūt vos: ꝛ orate p p. vos. Si ergo ſpatet ꝙ ſicut diligere effectu vno mō neceſſitatis eſt alio mō pfectionis ꝛ ſup erogatiōis.

Sexto queritur quid ſit

maioris perfectionis ꝛ meriti. Utrū di/

ligere amicũ an diligere inimicũ. ¶ Rñ ſio notandum ꝙ cũ querit̃ de cõparatione iſtoꝝ duoꝝ motuũ dilectionis:q̃ itoꝝ vnᵒ eſt erga inimicũ dupliciter põt q̃ri. Aut prout cõpant̃ ad diuerſos habitus ꝛ ra/ dices. Aut put cõpant̃ ad eundẽ. ¶ Pri/ mum dictum. Si compat̃ amoꝛ ad ami/ cum ꝛ ad inimicũ abſq; dubio multo ma gis et excellentius eſt diligere inimicum q̃ȝ amicũ: ꝛ multo pfectioꝛi habitu indi/ gemus ad hoc ꝙ poſſimus exire in iſtum actum q̃ȝ ad hoc vt exeamus in alterum Et hoc ẽ qð dicit Aug. in enchi. ꝛ habe/ tur in lr̃a. Magnuȝ eſt erga eũ qui tibi nihil mali fecit eẽ bñficiũ ꝛ beniuolum. Illud vero multo grandius ꝛ magnifi/ centiſſime bonitatis eſt vt tuum q̃ȝ ini/ micum diligas. Uide reſiduũ in textu. ¶ Omnibꝫ tamen penſatis ſi q̃rat̃ quis iſtoꝝ motuũ amoꝛis excedat reliquũ du plex eſt opinio. De pr̃ia videt̃ eſſe magi/ ſter in lr̃a. Alia eſt opinio q̃ videt̃ eſſe ꝓ/ babilioꝛ ꝙ dilectio inimicoꝝ eſt excellen tioꝛ ſimpliciter loquendo qꝛ magꝭ in ea exercitat̃ perfectio charitatis. Auctoꝛitas auguſtini approbat multũ iſtam opinio nem que ſupꝛa poſita eſt. Bonauentura etiam videtur magis declinare ad iſtaȝ q̃ȝ ad aliam cum ipſe ſoluat rõnem in cõ trariũ ad foꝛmaȝ. ¶ Sed contra q̃to di lectio eſt excellentioꝛ tanto eſt dilectiõi ſimilioꝛ. Sed deus diligit magis diligẽ tes ſe iuxta illud qð dicit̃ Prouerb. viij. Ego diligentes me diligo. Igit̃ dilectio amicoꝛum magis aſſimilatur dilectioni dei q̃ȝ dilectio inimicoꝛum ergo eſt mul/ to pfectioꝛ. ¶ Reſpõderi poteſt ꝑ inter emptionẽ minoꝛis: qꝛ perfectio dilectio/ nis diuine magis manifeſta eſt in hoc ꝙ dilexit nos cũ eſſemᵒ inimici q̃ȝ ſi eſſemᵒ amici Iuxta illud ap̃li Ro. v. Cõmen/ dat autem deus charitatem ſuam in no bis: quia cum adhuc peccatoꝛes eſſemᵒ ſm tempus: xp̃s pꝛo nobis moꝛtuus eſt. Unde ꝛ ſi in dilectione amicoꝛum chari tas dei oſtendat̃ eſſe magna in dilectiõe inimicoꝛum oſtẽditur eſſe nimia. Iuxta illud Ephe. ij. ꝑpter nimiam charitateȝ ſuã q̃ dilexit nec ꝛc̃. ¶ Ad vltimũ argu mentum reſponderi poteſt ꝙ in exhibiti one alicuius bñficij ꝛ executiõe alicuius actus duplici intentione põt homo ſe ex ercere: aut ꝑpter ꝑfectum alterius aut ꝑ pter meritum ſuũ nec dꝫ hõ in operibus ſuis. tm̃ meritũ ſuũ intueri: ſed etiã ꝑfe/ ctum ꝑximi: lꝫ ergo in exercitatiõe circa dilectionẽ inimici maioꝛ ſit via ꝑficiendi ꝛ lucrãdi ꝛ ad perfectionem perueniẽdi. Cꝫ tamẽ magis obligatur hõ amico q̃ȝ inimico frequẽtius dꝫ in amoꝛe amici ſe exercere. Unde quãdo dicit ꝙ debemus nos exercere in hijs que ſunt maioꝛis pfe ctionis. Dicendum ꝙ illud non eſt vl̃ q̃ȝ q̃ȝ verũ imo magꝭ debemᵒ nos exercere in hijs que ſunt maioꝛis obligationis.

Circa diſtinctio nem triceſimãprimã querit̃ Utrũ charitas ſemel habi ta poſſit amitti id eſt deper di. ¶ Rñſio fuit olim opinio ꝛ ſn̄ia mul toꝝ: ꝙ charitas ſemel habita nũq̃ȝ amit tatur que opinio a longe recitatur a ma giſtro in lr̃a ſꝫ hec opinio eſt potiᵒ erroꝛ ꝛ inſania q̃ȝ ꝛc̃. Reſtat igit̃ ꝙ ſm rectuȝ dictamen rationis recte charitas pdi po teſt in via vl̃ in ſtatu vie. ¶ Cõtra argui tur foꝛtioꝛ eſt charitas in bono q̃ȝ ſit ali qð pctm̃ in malo. Sed magis foꝛte non põt deſtrui ꝑ minus foꝛte ergo charitas nõ põt expelli ꝑ peccatum nec per aliud habet expelli ꝛc̃. Dicẽdũ ꝙ amiſſio cha/ ritatis nõ eſt pꝛopter hoc ꝙ pctm̃ aliud agat in ipſam eã expellẽdo ſicut vna foꝛ/ ma naturalis aliã: ſꝫ hoc eſt qꝛ cũ eẽ cha/ ritatis depẽdeat a duobꝫ: vicꝫ a deo influẽ te: ꝛ a libero ar. ſuſcipiẽte. Cũ aũt liberũ arbitriũ a deo ſe auertit charitas i ſemet ipſa deficit qꝛ ſic oꝛdinauit ꝙ nũq̃ȝ cha/ ritas id eſt gr̃a remanebit cũ pctõ moꝛ/ tali. Et qꝛ liberũ arbitriũ nõ ſe auertit ni ſi peccando: hinc eſt ꝙ charitas dꝫ ꝑ pec

catum expelli: nõ propter fortitudinem ipſius peccati agentis: ſ3 ppter defectū ipſi⁹ liberi arbitrij ſuſcipietis: grã em̄ deſtruitur effectiue a deo z annihilatur: demeritorie aūt a lib. arbi. hois. ¶ Cū pñter arguitur q3 liberū arbitriū ſequitur affectionē pdñantem. Hoc nõ intelligitur de affectiõe pdñate in habitu: ſ3 de pdñante in actu. q3uis aūt in hoie hñte charitatē affectio charitatis pdominetur in habitu: cõtingit tñ affectionē carnalē3 pdñari in actu zc.

Secūdo queritur. Utrū a charitate cadens poſſit reſurgere in equali: vt habeo de mane charitatē: duplicē vel centū gradib9 poſtea pecco mortalr tota gratia illa deſtruitur. Sed queritur poſtea vado ad confeſſionem z reſurgo. Utrū reſurgere poſſim i equali charitate. Et q ſicvidetur. Unde habetur expreſſe in gloſa ſuper illō Leuitici. vij. Hec eſt hoſtia pro delicto. gloſa. Eque placet deo virtus iuſtorum z digna penitencia peccatorum que reſtituit in gradum priſtinum. Item Luce. xv. Cito pferte ei ſtolam primam ibi gloſa priſtine dignitati filium reſtituit: ſed non reſtituitur in priſtinam dignitatē3 niſi habeat equalem charitatem ergo zc. Ite3 hoc ipſum oſtenditur per exemplum q3 dauid poſt peccatum homicidij reſurrexit deuotior. Et petrus poſt negationē reſurrexit fortior: ſm q auctoritates ſanctorum z ſcriptura innuit. Iſta tñ qõ eſt de poſſibili. ¶ Rñſio Unde dico q poſſibile eſt hominem inequali charitate reſurgere. Cū em̄ dicamus q̄titatem grē menſurari ſm diuinam largitatē ſiue ſm ſuſcipientis idoneitatem recte conuenit intelligere q charitas in qua quis reſurgit poteſt eē equalis illi charitati a q̄ ds prius cecidit. Nam ex pte diuine largitatis planum eſt. Ad eius em̄ commendationem ſpectat vt nõ minus larga dona tribuat homini q3 āte tribuebat ſm q dicit Auguſtinus niſi ineptitudo ſuſcipientis impediat ideo ſm q homo habet maiorem contritionem z diſplicentiam de peccatis: z amorem erga deum cū maiori gratia reſurgit. ¶ Ex parte vero hominis ſe diſponentis ſatis planum eſt poſſibile eſt enim vt homo poſt peccatū amplius deteſtetur malum z abhorreat peccatum q3 prius. Sicut multi corrupti amplius deteſtantur peccatum carnis q3 multi qui nūq3 fuerunt lapſi. Et ſic rationabiliter poni poteſt z debet q contingat hominem reſurgere in equali charitate z rõnes que hoc oſtendunt cõcedende ſunt. Sed contra amos. v. Nõ adijciat vt reſurgat virgo iſrael q2 ſemel aberrans z ſi reportetur humeris pij paſtoris non tamen habet tantam gloria3 cum eo qui nunq3 errauit: gloſa: Non negat quin poſſit reſurgere ſed ne poſſit reſurgere virgo. Dicendu3 q duplex eſt gloria quedam accidentalis z ſic gloria illa habet veritatem. Quedam vero eſt gloria qua quis gloriatur ſe nūq3 peccaſſe in qua non poterit reſurgere qui aliquādo peccauit ſi loquamur de glia premij ſubſtantialis: que conſiſtit in videndo z amando deum non hab3 veritatem z penes hāc attenditur q̄titas charitatis nõ penes aliam.

Tertio queritur. Utrum hō poſſit reſurgere in charitate minori. ¶ Uidetur q in eq̄li vel maiori. Uñ Ro. viij. Scimus qm̄ diligētibus deū oīa cooperantur in bonū gloſa ipſe etia3 caſus i mortale: ſed caſus i mortale pctm̄ nõ cooperatur i bonū niſi hō reſurgeret i eq̄li vel i maiori charitate. Uidetur ḡ q neceſſariū ſit hoie3 i eq̄li vel maiori reſurgere. ¶ Rñſio Omiſſis falſis opiniõib9. Dicedū q ex q̄ hō ſe preparare poſſit ad maiorē et ad minorem z ad equalem charitatem communis e3 opinio q hō põt z in maiori et in minori z in equali charitate reſurgere ¶ Ad auctoritatē apoſtoli z ad glo. Dicedū q illud nõ intelligitur: q2 ſe coogentur

in bonū q̄tum ad augmentum p̄mij ſubſtantialis ſed hoc pōt eſſe q̄tum ad quā dam humiliationē: ꝛ diligentiorē boni conſeruationē ꝛ cautionē mali vitationē que adiuuant hoīe ad hoc q̄d pſeueret vſq ad finem. Et melius eſt homini habere paruam charitatem vſq in finem pſeuerātem: q̄ magnā ꝛ in media via deficere. Exēplū pōt poni de iſta qōne. Si aliquis eſſet q̄ haberet vinum in infinitū ꝛ faceret clamare q̄ oēs qui habere volūt de vino ſuo afferrēt vaſa ad bñplacitum ſuū etiam q̄tūcunq magna ꝛ oīa implebuntur. Moral'r deus habet vinū id eſt gratiam infinitā oēs q̄ volunt habere de illa afferrent vaſa id eſt corda q̄ q̄tomagis erunt magna id eſt munda p deteſtationem peccati mag' implebunt de illa gratia. Et ſi pua contritionem parum habebunt ꝛc.

Quarto querit. Utrū fides in gloria euacuetur.

¶ Reſponſio Eſt duplex modus dicēdi. Primus modus reſpōdendi eſt q̄ aliq̄ dixerūt q̄ nō eſt ſimpliciter rñdēdum affirmādo vl' negādo Uide in textu. ¶ Et ppterea eſt ali' modus dicēdi magis cōis ꝛ viſitatus: qꝛ ſi loquamur de habitu fidei ſm q̄ fides eſt virtus ſpecialis: ſic p glīam h̄ ſimpliciter euacuari, p eo q̄ fides eſt habit' virtutis inq̄tū intellectus inclinat ad affectū ſicut in precedentibus oſtenſum fuit Hoc aūt nō poſſit eſſe q̄ diu intellectus de ſe incertus eſt de hijs que credere dꝫ ꝛ q̄m in patria illumīatio ꝛ charitas viſionis precedet motū affectionis nec ab illa inclinabit intellect' ppter ipſius ſummi luminis claritatē a qua itellect' nullo modo poterit diſſentire. Hinc ē q̄ habitus fidei ſimpliciter per viſionem gl'ie pōt tolli ſm q̄ auctoritates ſctōꝝ et glo. dicunt ſatis expreſſe ¶ Simil'r dicendū eſt de ſpe ſicut de fide: qꝛ habitus ipſius ſpei ſimpl'r euacuat in gl'ia ꝛ ei ſuccedet habitus nouus. Et ratio huius eſt: quia habitus ſpei habilitat ad cōfidendum ꝛ innitendū deo cū quadam protenſione ꝛ erectione ꝛ expectatione. Et q̄m ſtatui glorie repugnat expectatio p̄mij ſubſtātialis: ꝛ protenſio et illa erectio ꝛ ibi ratio cum ibi affectus oīno quietatur. Hinc ē q̄ habitus ipſius ſpei ſimpliciter dꝫ euacuari ſm q̄ ſpes nominat habitū virtutꝫ theologice qui habilitat ipſam aīam. ad expectandum ſubſtantiale premiū hoc probant argumēta. vide textum. ¶ Nota q̄ differt dicere videre deum in ſpeculo ꝛ videre deum per ſpeculum. Per ſpeculum em̄ dꝫ videre deum qui aſcēdit a cognitione creature ad cognitionē creatoris. In ſpeculo autē videt qui deū in ipſa creatura clare intuet. Pria viſio nō erit in gloria qꝛ nō erit ibi neceſſaria ſcala. Scd̄a vero erit qꝛ deus videbit apte in omnibus creaturis vt dicit Auguſtinus in libro vltimo de ci. dei. Et illa viſio q̄ eſt per ſpeculū ſpectat ad ipſam fidem. Illa que ē in ſpeculo creature ſpectat ad cognitionem veſpertinā q̄ bene poterit ſaluari in prima.

Quarto querit. Utrū habit' ſcie euacuet in patria.

¶ Rñſio eſt triplex modus dicēdi in textu duo primi dimittunt quaſi inſufficienter dicentes. Ideo eſt tertius modus dicendi qui eſt coior q̄ cū tria ſit conſiderare in ipſa ſcia videlicꝫ habitū vſum ꝛ modū. Sciētia q̄tū ad habitū manet ꝛ cōplet: q̄tuꝫ vero ad vſum mutat ſed nō tollit: q̄tum ad modū: ſimpliciter euacuat ꝛ deſtruit Habitus em̄ non tollitur: qꝛ perfectiōi nō impugnat: nō em̄ repugnāt iſta duo deū videre: ꝛ ſcire ppoſitiones ꝛ cōcluſiones ꝛ principia geometrie: ꝛ alicuius alterius ſciētie. Uſus vero nō tollitur omnino: qꝛ ſi eſſet habitus abſq vſu et actu eſſꝫ incōpletus ſiue minus cōpletus: q̄d nequaq cōpetit ſm ſtatum illū pfectiſſimum ꝛ cōpletiſſimū: mutat tñ ppter annexam imꝑfectōeꝫ. Modus vero qui at/

tenditur in diſcurſu ꝛ inq̄ſitiōe: ꝛ q̄dam
ſucceſſiua ratiocinatiōe ꝛ collatione ſim
pliciter deſtruet. ꝓ eo ꝙ in pr̄ia mod⁹ co
gnoſcendi erit ꝑ ſimplicē aſpectū cū ibi
habeat deiformis intellect⁹ ꝑ gl̄ie cōple
mentū. Et ſic ſm iſtā opinionē ſcīa quo
dāmodo ſaluat ꝛ q̄dāmō mutat: ꝛ q̄dam
modo deſtruit ꝛ euacuat. ¶ Hic autē ter/
tius modus diuidendi magis conſonat
ipi glo. pme Coꝛ. xiij. ꝛ auctoritati ma
giſtri: magis etiā cōſonat recte rationi.
Jō magis dꝫ poni ꝛ pt rōabili⁹ ſuſtineri

Quinto q̄ritur Utrum

cōtingat charitatis habitū in pr̄ia eua/
cuari. ¶ Rn̄ſio abſq; dubio. Charitas
in patria nō euacuat ſed ꝯſūmat ſm qđ
dicit apl's pme Coꝛ. xiij. Charitas nū/
q̄ excidit: glo. ibi. Nec in h̄ ſeculo nec ī
futuro: ꝛ ſi opa eius ceſſent. ¶ Ad cuius
intelligentiā notandū ꝙ quedā ē diſpo/
ſitio que reſpectu eius ad quid diſponit
habet oppoſitionē. Quedā vero ē q̄ ſim
pliciter diſponit. Et prima quidē ꝑ ad/
uentū ei⁹ ad qđ diſponit euacuat. Se/
cunda vero ꝑficit ꝛ cōſūmat. Et hmōi ē
euidens exemplū. Nā primo mō diſpo/
nit medius coloꝛ ad extremos ꝛ tepidi/
tas ad frigiditatē. Et ſuꝑueniente extre
mo medius coloꝛ tollit ꝓpter h̄ qđ me
diū nō tm̄ ad extremuꝫ diſponebat ſed
etiā repugnabat. Secūdo mō diſponit
tranſparentia ad lumē. Nā ſuꝑuenien/
te lumine tranſparentia ꝛ ꝑuietas non
tollit ſed magis ꝑficit ꝛ decoꝛat: ꝑ hunc
etiā modū intelligendū ē in ipāꝝ ỽtutū
habitib⁹ que diſponunt ad gl̄e cōplemē
tū. Nā quedā diſponūt ſic ꝙ hn̄t aliquo
modo oppoſitionē ei ad qđ diſponunt: ſi
cut fides ꝛ ſpes que dicūt ipius crediti:
ꝛ ſperati abſentiā ꝛ carentiā quoꝝ oppo
ſita ſunt in gl̄ia. ſ. viſio aꝑta ꝛ tenſio fir/
ma. Jō neceſſe ē hos habitus tolli ꝛ eua
cuari ꝑ aduentū gl̄ie. Et ē alia diſpoſi/
tio que nō habet rōnem oppoſitiōis ſed
tm̄ diſpoſitiōis. ꝛ talis diſpō ē charitas
q̄ ad gl̄iam diſponit ſicut impꝑfectū ad ꝑ
fectū non tm̄ habet repugnantiā ad ipm̄
imo cōfoꝛmitatē expreſſam: ꝛ iō quantū
ad habitū nō euacuatur: ſed dum tollit
impꝑfectio ipe habitus ꝑficit ꝛ cōſūmat:
Si auteꝫ querat rō huius quare chari/
tas magis cōſūmat cōplemēto glorie q̄
alius habitus virtutis theologice. Hu
ius poteſt tripl'x rō aſſignari: Prima at
tendit penes qualitatē ipoꝝ habituum.
Altera vero penes dignitatē potentiaꝝ
Tertia penes largitatē diuinoꝝ muneꝝ
Quātū ad ꝑ̄ntē qualitatē habituū rō
ſumit talis. qꝛ dilectio ē reſpectu abſen/
tis ꝛ pn̄tis. Uiſio vero ꝛ tenſio nō ē niſi
reſpectu habiti ꝛ pn̄tis: expectatio ỽo et
credulitas ē tm̄modo reſpectu nō habi/
ti ꝛ abſentis. ꝛ iō tam actus q̄ habitus
ipius charitatis ſtatui pr̄ie ꝛ vie ē cōis.
ꝛ per hoc magis confoꝛmis eſt charitas
vie charitati patrie q̄ habitus creden/
di: habitui videndi vel q̄ expectatio tē/
tioni penes dignitatē potentiarum ipa/
rum. Attenditur ratio ſic: quia ſic̄ vult
Bernardus de amoꝛe dei: vbi deficit in
tellectus ibi pꝛoficit affectus. Et Dyo
nyſius. de diui. no. c. vij. De ſapia dicit
ꝙ multo alti⁹ aſcendit affectus nr̄ ꝛ vis
affectiua q̄ vis agnitiua. Ait enim ſic.
Opoꝛtet cognoſcere noſtꝝ intellectum
quedā habere potētiā ad intelligenduꝫ
ꝑ quā videt intelligibilia. vnitionē vero
excedentē intellectus naturā ꝑ quā con
iungit ad ea que ſunt vltra ſe: ꝛ qm̄ alti
us eleuat ipa vis vnitiua in hoīe. Jdeo
habet quādā p̄cipuā excellentiā digni/
tatis. ꝛ habitus ipam ꝑficiens ē aliis ha
bitib⁹ maioꝛ ꝛ excellentioꝛ: ac ꝑ hoc ſta/
tui gl̄ie cōfoꝛmioꝛ. Penes largitatē etiā
diuinoꝝ muneꝝ rō ſumit qꝛ viris ſanctꝭ
dn̄s largitatē ſue benignitatis quodam
modo cōicat ꝛ p̄guſtare facit dulcedinē
eterne refectionis vt in tribulationib⁹
nō ſuccūbāt ꝛ in vaſtitate heremi p̄ ari/
ditate ꝛ inopia refectiōis nō deficiant.
Cū ergo ſape celeſtia non poſſit niſi gu/

ſtus diſpoſitus ſm diſpõez illi ſtatui cõ-
uenientẽ. diuine largitatꝫ mun⁹ hoc requi-
ſiuit vt guſtui nr̃o daretur habit⁹ ꝛ di-
ſpoſitio ſm quã ſtatui glīe eẽt cõformis
Hec autẽ diſpõ eſt habit⁹ charitatis ꝑ
quã diſpoſiti ſum⁹ ad ſpũalia deguſtan-
da ſm ꝙ vult mgr̃ Hugo. Ideo chari-
tatis habitus nõ euacuaꝫ ſed magis cõ-
ſũmatur in patria.

Sexto queriꝫ. vtrum Charitas habeat in patria dilatare.

¶ Nota illud dꝫ dilatari qd acq̃rit ma-
iorẽ latitudinẽ. ¶ R̃nſio ꝙ longitudo
charitatis dupl'r põt attendi: vicꝫ ĩ ma-
gnitudine libertatis ꝛ iſta põt vocari ĩ-
tenſiua. Et diligendoꝝ multitudine: et
iſta põt vocari extenſiua. Prima latitu-
do eſt charitati eẽntialis. ſed ſcḋa ẽ eidẽ
accidentalis. Quantũ ad primã latitu-
dinẽ cõcedendũ eſt charitatẽ ĩ patria di-
latari q2 creſcit eius bonitas ꝛ cõicatio-
nis liberalitas: ꝛ virtuoſitatis laudabi-
litas: ꝛ pro iſta ſunt rõnes ante oppoſitũ
vltima ſic habet. Affectio ſeq̃ꝫ cognitio-
nẽ ſed in patria cognitio dilatabiꝫ ꝛ am-
pliabiꝫ. g̃ neceſſe ẽ charitatis affectionẽ
ſiĺr dilatari. Quãtũ aũt ad ſecũdã la-
titudinẽ charitas in p̃ria non dilatabiꝫ
quin potius reſtringeꝫ nõ rõne ipi⁹ cha-
ritatis ſm ſe ſed ex pte diligibiliũ. pau-
ciora eñ erũt diligibilia. Nũc autem ex
charitate diligendi ſunt q̃ ſunt in ſtatu
p̃rie ſiue qui ſunt in ſtatu vie q̃ ordinati
ſunt vt poſſint ad illum ſtatũ peruenire
Sed poſt cõſũmationẽ numeri electoꝝ
ſolum illi ex charitate diligendi erunt q̃
erunt in ſtatu patrie: quia alij nõ erunt
potentes peruenire ad illius ſummi bo-
ni ꝑticipationẽ. Concedendũ ẽ ergo ꝙ
charitas in patria dilatabitur intenſiue
Ampliori eñ affectu diligeꝫ de⁹ in ſe et
in creaturis ſuis adeo vt ille qui modo
videtur eſſe remotus in patria ſit aman-
tiſſimus ꝛ amplius inuiſcerabit ſibi tunc
charitas omnes beatos ꝙ̃modo poſſit
homo vnum amiciſſimuꝫ ſibi affectuoſe
diligere. ¶ Nota ꝙ dicit in oppoſitum:
quanto virtus magis eſt vnita tãto ma-
gis ẽ infinita. i. tanto magis pt ĩ multa.

Septimo queriꝫ Vtrũ ordo charitatis in patria habeat imu-tari.

An is ſit ordo patrie qui ẽ ordo vie
vt prio noſipos ꝛ deinde ꝓximos diliga-
mus. ¶ R̃n. Circa hãc q̃ſtionẽ ẽ dupl'r
modus dicendi. Vnus ẽ ꝙ ĩ p̃ria ſaluaꝫ
ordo charitatis q̃ ẽ in via nõ tm̃ ꝑ cõpa-
tionẽ noſtri ad deũ ſed etiã ꝑ cõpatioẽꝫ
noſtri ad ꝓximũ. Vnde in omni ſtatu ſi-
ue glīe ſiue vie plus hõ diligit ſeipm̃ ꝙ̃
ꝓximũ: ꝛ plus circa ſeipm̃ afficiꝫ. deinde
plus circa illos q̃ ei cõiuncti ſunt ꝙ̃ cir-
ca illos qui ſunt minus cõiuncti. ¶ Ali-
us autẽ modus dicendi ẽ ꝙ duplex ẽ or-
do charitatis. Quidã cõueniẽs charita-
ti ſm ſe: qui quidẽ attendiꝫ ſm gradum
ꝛ dr̃ias boni vicꝫ aſſignatus ab Augu.
ante. Alius ẽ qui attendiꝫ rõne nature
ſubſtrate: vtpote ille qui ẽ ſm dr̃ias pro-
prij ꝛ alieni propinqui ꝛ remoti: ꝛ iſte or-
do aſſignaꝫ ab Ambroſio ſupius. Vn⁹
iſtoꝝ modoꝝ ſcꝫ ille q̃ ẽ charitatis ſm ſe
manet in patria: ille eñ ẽ charitati eſſen-
tialis. Vnde magis diligit homo in pa-
tria deũ ꝙ̃ ſpm̃ creatũ: ꝛ ſpm̃ magis q̃ꝫ
corpus. Alius ꝟo qui attendiꝫ rõne na-
ture ſubſtrate nõ manebit ꝓ eo ꝙ nõ cõ-
petit illi ſtatui. In ſtatu nanqꝫ beatitu-
dinis ꝑfecta erit obediẽtia nature reſpe-
ctu glīe: perfecta cõformitas volũtatis
nr̃e reſpectu diuine: ꝑfecta etiã redũdã-
tia leticie cõis: vide ad longũ in textu.
¶ Nota dicit beatus Anſel. in proſol.
cap̃. vltimo. In illa ꝑfecta charitate in-
numerabiliũ angelorum ꝛ hominũ bea-
torum vbi nullus minus alium ꝙ̃ ſeipſꝫ
diligit non aliter gaudebit quiſqꝫ ꝓ ſin-
gulis alijs q̃ꝫ pro ſeipõ. Prim⁹ ordo eſt
cõmunior. Secũdus ẽ ſubtilior. vterqꝫ
tamen probabilis Vide warlion in ſe-
cunda pte p̃me q̃ſtionis h⁹ diſtinctiõis

CIrca triceſimā ſecūdā diſtinctionē q̄ritur. Utrū deus dilexerit creaturas eternalr̄.i.ab eterno ¶ Rñ. Uerba q̄ dicunt̄ de deo ſunt in triplici dr̄ia. Quedā dicunt̄ de deo reſpectu creature ꝛ ad extra. Et ſunt illa q̄ cōnotant effectum in actu ſic̄ verbum creandi. Uñ cōnotare ē aliq̄d p̄ter p̄ncipale ſignificatū importare. Quedaꝫ q̄ cōnotant effectū in h̄itu.i.in potētia: ſic vocabulū p̄deſtinādi Quedā q̄ idr̄nter dicunt̄ vtroq̄ꝫ modo ſic̄ vocabulū diligēdi. De⁹ em̄ d̄r aliquē diligere vl̄ q꞉ actu cōicat ei bonū. vl̄ q꞉ ꝓponit cōicare. Et qm̄ cōicatio eſt effectus in t̄pe: ꝓpoſituꝫ vero cōicandi ē ab eterno. Hinc ē ꝙ diligere de deo aliqñ dicit̄ eternal'r aliquando t̄epora:'r d̄r. ¶ Unde duplex eſt dilectio.ſ.electionis ꝛ approbatiōis. Prima eſt ab eterno q꞉ ab eterno intellexit Petrū ꝛ omnes electos: intellexit etiā Judam ab eterno ꝛ oīēs reprobos ꝛ iſtos nō elegit: q꞉ nō obligabat̄ alicui. Ideo p̄mos elegit ex mera gr̄a: alios autē nō: nec voluit eis aliq̄d bonū Alia ē dilectio approbationis: ꝛ iſta ē in actu. Jō deus in hac dilectione nō diligit eos q̄ actu ſūt mali: nec approbat ſed reprobat inquantū mali. ¶ Nota ꝙ deus diligit creaturas effectu nō affectu: q꞉ affectio eſt vinculum amicicie q̄ aliqui colligunt̄: et p̄t eſſe in bonis ꝛ malis: q꞉ paſſio ē: ideo nō eſt in deo. Dilectio eīm debet eſſe efficax Frui ē alicui adherere amore ꝓp̄t ſe. vti aūt ē alicui amore adherere ꝓp̄t aliud.

Querit̄ ſecūdo. Utrū

oēs creaturas de⁹ diligat generaliter. ¶ Nota duplices ſūt creature: q̄daꝫ rationales vt angeli ꝛ hoīes. q̄dā irrōales vt oīa irrōnabilia ꝛ inſenſitiua. ¶ Rñ. notādū ad intelligentiā q̄ſtionis ꝙ de⁹ nō d̄r creaturā diligere rōne affectionis ſed rōne cōicatiōis alicui⁹ boni.i. rōne dilectiōis affectiue: ita ꝙ dilectio dei potius d̄r eſſe dilectio effectus q̄ꝫ affectus. Cōicatio aūt diuine bonitatꝫ attēditur ī duplici genere effect⁹: vicꝫ in effectibus nature ꝛ in effectibꝫ gr̄e. Effect⁹ nature oīb꞉ ē cōis. effect⁹ gr̄e ꝓ'nō. Hinc eſt ꝙ dilectio dei quātū ad effectū nature ē oībus cōis ꝛ general': ꝛ ſm hāc d̄r diligere oēm creaturā. Quātū ad effectū gr̄e eſt ſpālis ꝛ ē illa q̄ de⁹ ordinat aliquem ad bona gr̄e ꝛ glr̄ie: ꝛ quātū ad iſtum q̄ſdam diligit: q̄ſdā odit: q꞉ quidā hn̄t in ſe effectū gr̄e: quidā defectū culpe ꝛ pene. vñ ex h̄ ſequit̄ ꝙ bñ ſtat dilectio dei generalis alicuius cū odio ſpāli. Rōnes ergo oēs q̄ inducunt̄ ad p̄mā p̄tē ꝛ ꝓbāt deuꝫ diligere omnē creaturā: q꞉ ꝓbant de dilectione cōi q̄ attēdit̄ quātū ad cōicatōꝫ boni general' vtpote natural' bonitatis. Uñ Sapiē.xi. Diligis oīa dñe ꝛ nihil odiſti eoꝝ q̄ feciſti. Itē Gen̄.i. Uidit deus cuncta q̄ fecerat ꝛ erāt valde bona: ſꝫ ſūmū bonū nō pōt non diligere bona. g̊ de⁹ diligit oēm creaturā. ¶ Ad illō q̊d obiicit̄ a Hugo. de ſcō vic. ꝙ amor tranſformat amātē ī amatū. Dicēdū ꝙ illud veꝝ ē de amore affectiōis q̄ fac̄ in alterū tendere: ſed amor diuin⁹ nō ē amor affectionis inclināſ ad alteꝝ ſed alia inclināſ ꝛ trahens ad ſeip̄m.

Tertia queſtio Utrum

deus diligat oēs creaturas equaliter.i. ita diligat creaturas irrōales ſic̄ rōales ¶ Rñ. ꝙ de dilcōe dei ē loq̄ dupl'r. vicꝫ ſm ēētiā ſiue ſm naturā ꝛ ſm efficaciā ſiue ſm actū ēētialē ꝛ ſm effectū conſequētē. Si aūt loq̄mur de dilcōe quātuꝫ ad ēētiā ſiue quātū ad actū ēētialē ſic nō tm̄ eq̄li dilectione diligit oīa: imo tm̄ vno ꝛ eodem actu ſimplici ꝛ indiuiſibili nll'o variato q̄ q̄dē ē diuina vſia diligit ſe ꝛ oīa alia. vſia tm̄ valet ſic̄ ēētia ꝛ q̄cq̄d ē ī d̄o ē ſua vſia.i.ē ēētia ſua. iō diligit ſe ꝛ oīa dilectōe īfinita ꝛ īmutabili. Si autē loq̄mur de dilectiōe quantū ad ef-

ficaciā ſine q̄tū ad effectū ↄſequētē: ſic cū effectus ad ipa dilectiōe dei procedē/ tes ſint ordinati ꝛ ſeſe excedētes. Deus magis diligit nos in pr̄ia q̄ ibi: nō tamē magis intenſiue ſed quātū ad efficaciā q꞉ cauſabit in nob fruitōꝫ ſui ipi⁹: modo aūt ſolū cauſat in nob fidē. ¶ Scot⁹ reſpondet ad iſtā q̄onem ꝛ dicit ſub alijs verbis tū in idē redit qd̓ ē loq̄ de dilectione duob modis vt̓ ꝑ ſe vt̓ de cōnotato. Ponit etiā vnū aliū modū r̄ndendi ſub alijs ꝟbis clarioꝛib qui in idē redit.

Querit̄ quarto. Utrū

deus magis diligat hoīem q̄ angelū an econuerſo. ¶ R̄n. dicēdū q̄ cū de⁹ dicat̄ diligere creaturas effectu ſm q̄ duplex ē effectus ꝑncipal̓ dei reſpectu creature rōnalis ſm h̓ pt dilectio dei maioꝛ ꝛ minoꝛ duplr̄ ↄſiderari. Eſt em̄ effect⁹ ↄditionis ꝛ effect⁹ repationis. Et in effectu ↄditiōis .i. creatiōis p̄cipue manifeſtat̄ dei potētia: ſed in effectu repatiōis p̄cipue manifeſtat̄ dei mīa. Et i vtroq̄ manifeſtat̄ dei ſapia. Si ḡ loq̄mur de dilectione dei q̄tū ad effectum creatiōis: ſic magis dilexit angelos q꞉ melioꝛa ↄtulit eis naturalia q꞉ incoꝛruptibilia ꝛ mag̃ potentes eos fecit: ꝛ in eis magis manifeſtat̄ diuina potentia. Si aūt loq̄mur q̄tū ad effectū repatiōis ſic mag̃ hoīes diligit q̄ angelos qm̄ angelos deſeruit: hoīes aūt releuauit. Et ſic p꞉ q̄ ſm diuerſos effect⁹ hō ꝛ angel⁹ in dilectiōe dei ſe mutuo excedūt. ¶ Si aūt q̄ras q̄ iſtarū dilectionū magis excedat reliquā. Tūc r̄ndēdū ē q̄ ē loq̄ de dilectiōis exceſſu: vt nūc vt̓ ſimpl̓r ſiue ſm ſtatū p̄ntē vel ſm ſtatū finalē. Si loq̄mur de exceſſu dilectiōis ſm ſtatū p̄ntē ſic ↄcedēdū ē q̄ magis diligat angelos q̄ hoīes. Si ꝟo loq̄mur ſm ſtatū final̓ q̄ñ in q̄ repatio fiet ꝛ erit ↄſumata. ſic videt̄ ſatis rōnabiliter poſſe dici q̄ magis diligat homines De p̄rib eīn hēbit hō in ꝑadiſo vn̄ gr̄us ꝛ deuot⁹ exiſtat deo q̄ angelicus oꝛdo:

tū ꝑpter b̄nficiū incarnatiōis: tū ꝓpt̄ beneficiū redēptionis. tū ꝓpt̄ b̄nficiū eminētis gloꝛificatōis q̄ nō tm̄ manifeſtāt erga nos diue charitatis magnitudinē: ſed etiā eius nimietatē: ſm illō q̄d dr̄ Ephe. ij. De⁹ q̄ diues ē in mīa ꝑpter nimiā charitatē q̄ dilexit nos cū eſſemus moꝛtui pctō: ↄuiuificauit nos xp̄o: ꝛ pro iſta p̄te ſūt rōnes inoꝑpoſitū. Uide ibi.

Quinto querit̄. Utrū

deus magis dilexerit genus hūanum q̄ xp̄m. ¶ R̄n. dicendū q̄ xp̄s noīat pſonā in duab naturis: quaꝝ vna ē nobilitatꝭ ꝛ dignitatꝭ infinite. ſ. natura diuina Et ipa pſona in ſe ꝛ in natura vnita rōne ꝑſone (nō in ſe) habet quādā nobilitateꝫ ꝛ dignitatē ſingularē ꝛ ineſtimabileꝫ: ḡ abſq̄ oī calūnia pōt ↄcedi ꝛ dici q̄ deus magis dilexerit ꝛ diligat xp̄m q̄ totum gen⁹ hūanū ꝛ h̓ ſatis expſſe colligitur ex ꝟbis Anſel̓. vbi oñdit q̄ vita illi⁹ hoīs ꝓponderabat toti mūdo imo etiaꝫ mille mūdis. ¶ Sꝫ ↄ habet̄ Joh. iij. Sic dilexit mūm vt filiū ſuū vnigenitū daret. ſꝫ q̄ dat aliq̄d ꝑ aliq̄ magis diligit illud ꝑ quo dat q̄ id qd̓ cōmutat Si ḡ de⁹ filium ſuū dedit ꝑ ſalute generꝭ hūani. videt̄ q̄ magis gen⁹ hūanū q̄ xp̄m dilexerit. ¶ Dicēdū q̄ illud ē verū qñ p̄ciū ab emēte oīo alienat̄ ꝛ transfert̄ in dominiū alienū. ſic aūt nō ē in ꝑpoſito: q꞉ pr̄ non tradebat xp̄m ſine ſpe rehabēdi eū: imo ſic tradidit eū ad moꝛtem tpalē vt ſine moꝛtꝭ diſpēdio ſuſcipet eū ad vitā imoꝛtalē. vn̄ xp̄s q̄uis vitā ſuā ꝑ nob poſuerit nō tm̄ illā amiſit q꞉ eadē ꝟtute q̄ aiaꝫ poſuit volēdo pati: ipſā reſūpſit volendo reſurgere. Solutio argumēti. ¶ Q̄ ſi dr̄ q̄ ſtult⁹ ē mercatoꝛ q̄ emit rē cari⁹ q̄ valeat. Dicendū q̄ illud nō hꝫ ꝟitatem niſi in eo mercatoꝛe q̄ hꝫ indigentiā p̄cij ꝛ poti⁹ intendit in mercādo ſeipm̄ ditare q̄ꝫ alienā inopiā releuare. Nō ſic aūt eſt in deo qui eſt diues in mīa ꝛ bonoꝝ noſtroꝝ nō indiget. qui mercatoꝛ ꝓpt̄

ſuã vtilitatẽ augendã ſed propt̃ nr̃aꝫ in opiã releuãdã: q̃ etiã nõ mercatur ad ſui vtilitatis ꝓmotionẽ ſed poti⁹ ad libalitatis oñſionẽ. Et p̃terea maiori p̃cio voluit nos redimere q̃ꝫ nos valeremus: vt eius libalitatẽ circa nos cognoſcentes: ex totis p̃cordijs eidẽ adhererem⁹ vt eũ diligerem⁹ ⁊ etiã p̃cioſitatẽ nr̃am ex tanti p̃cij imẽſitate meli⁹ cognoſceremus. ¶ Alia ſolutio. Preterea de⁹ nõ redimebat ab alio ſcꝫ diabolo vl̃ hoĩe aliq̃ ſed a ſeipo. Man⁹ eĩ mie redimebat a manu iuſticie in q̃ redẽptiõe nõ tm̃ ꝯſiderabat̃ p̃cioſitas rei empte ſed etiã dignitat̃ ip̃ius iuſticie cui illatũ fuerat damnum ⁊ offenſa. Et q: offenſio diuine iuſticie imenſe quãdã hẽbat imẽſitatem. Jõ q̃ꝫuis hõ redẽpt⁹ nõ eẽt valoris infiniti neceſſariũ tñ fuit ip̃um redimi p̃cio multo maioris ⁊ imẽſioris valoris q̃ꝫ ſit valor generis humani.

Sexta queſtio. Utrum magis deus dilexerit Johãnẽ q̃ꝫ Petrũ

¶ R̃ñ. Notandum q̲ Johãnes dilexit dulci⁹ ⁊ Petr⁹ feruẽti⁹: q: iohẽs accepit ſpẽalẽ grãm ad amandũ deũ in ſe p contemplationis ſaporẽ. Petrus ꝟo p̃cipue ad diligendũ deũ in p̃ximo p actiõis laborẽ. Et hinc ẽ q̲ petr⁹ diligebat̃ a xp̃o: forti⁹ quãtũ ad effectũ interiorꝫ. Johãnes familiari⁹ quãtũ ad ſigna exteriorꝫ cõuerſatiõis: nec ẽ incõueniens Johẽm Petro p̃poni: vt dic̃ Chryſ. Diligebat eĩ dñs iohẽm magis familiariter propter ingenitã manſuetudinẽ ⁊ propter virginalẽ puritatẽ. ⁊ etiã propt̃ iuuẽtutem que etiã ceteris parib⁹ facit hominem diligi magis tenere. ⁊c̃.

CIrca triceſimaꝫ tertiã diſtinctionẽ q̃ritur. Utrũ oportunũ ſit. i. nẽce vel vtile ſit preter virtutes theologicas cardinales ponere. Quid ſit virtus cardinalis ⁊ theologica. vide in diſtinctione. ix. vt ſupra in fine. q. vij. ¶ Duplex eſt oportunitas nẽcitatis ſcꝫ et vtilitatꝫ. Jllud dr̃ oportunum oportunitate nẽcitatis qđ ẽ neceſſariũ. Jllđ dr̃ oportunũ oportunitate vtilitatis qđ ẽ vtile. ¶ Nota q̃ttuor ſunt ꝟtutes cardinales q̃ reſpiciunt ꝓximũ: tres ãt ſũt theologice q̃ reſpiciunt deũ. De vtraq̲ etiã oportunitate ẽ q̃ſtio p̃ñs. Duplex ẽ tñ nẽcitas. Quedã abſoluta. ⁊ de iſta ñ intelligit̃. Alia cõditionata ẽ ⁊ de ea eſt q̃ſtio p̃ñs. ¶ R̃ñ. Notandũ q̲ general̃ nẽcitas omniũ ꝟtutũ theologicaꝝ ⁊ cardinaliũ ẽ ad rectificandũ potẽtias aĩe ꝯtra obliquitatẽ ⁊ ad vigorandũ ꝯ difficultatẽ. Omnis potentia que põt recte ⁊ nõ recte agere in op̃ibus ſuis. oĩs talis potentia indiget aliquo regulante ⁊ directore ad hoc q̲ recte agat. Oĩs potentia que difficulter agit indiget aliq̃ habitu vel aliqua virtute ip̃am habilitãtẽ facilitantẽ ⁊ vigorantẽ: ⁊ ſic ẽ de volũtate noſtra que eſt defectibilis: iõ indiget ꝟtutib⁹ ip̃am regulantib⁹. Et qm̃ cõuenit hominẽ ordinari ad deũ cõuenit nihilomin⁹ hoĩem ordinari ad proximum ⁊ ad ſeip̃m: ⁊ in his põt obliquari ⁊ ip̃ediri ſiue retardari. Hic ẽ q̲ nõ ſoluꝫ indiget habitib⁹ ip̃m vigorantib⁹ put ordinat̃ ad ſeip̃m: ⁊ rectificãtib⁹ put directe tendit in deũ cui⁹ ſũt hitus ꝟtutum theologicaꝝ: ſed etiã indiget hitib⁹ ip̃m regulãtib⁹ ⁊ rectificãtib⁹ put ordinatur ad ſeip̃m ⁊ ad ꝓximũ: ⁊ tales ſunt hitus ꝟtutũ cardinaliũ ſiue moraliũ. Un̄ ſic̃ preter p̃cepta p̃me tabule q̃ directe ordinant̃ in deũ: oportunũ fuit p̃cepta ſcđe tabule ponere q̃ ordinãt ad proximũ ſic etiã in hitib⁹ ẽ intelligendũ: ⁊ ꝑpterea p̃ter habitus ꝟtutũ theologicaꝝ neceſſariũ eſt ad ſalutẽ ponere habitus ꝟtutuꝫ cardinalium. ¶ Querit̃ ſcđo de virtutibus cardinalibus quantum ad ipſaruꝫ diuerſitatem.

Querit̃ ſecundo Utrũ

omnes ꝟtutes cardinales ſint vna ꝟtꝰ:
an diuerſe. ¶ Rñ. dicendū ꝙ ē loq̄ d̄ vir
tutibꝫ cardinalibꝫ tripl'r: vel q̄ꝫtū ad for
mā ꝑ quā ſunt gratuite: ⁊ q̄ꝫtū ad formā
ꝑ quā ſūt meritorie: ⁊ q̄ꝫtū ad formā per
quā ſūt ad ſpāles actuū d'rias ordinate
Si loq̄mur de forma ꝑ quā ſūt ꝯtuite:
ſic in illa potiꝰ vniunt' q̄ꝫ diſtinguūt'. q̄r
illa forma ē gr̄a gratūfaciēs: q̄ lꝫ ſit vna
tñ gratā reddit deo aīaꝫ cū vniuerſ' po
tētijs eiꝰ ⁊ hītibꝫ ꝟtuoſis. Si loquamur
de ipis ꝟtutibꝫ q̄ꝫtū ad formā ꝑ quā me
ritorie ſūt ⁊ hñt rōnē merendi ꝑfecte: ſic
magꝫ ꝯnectūt' ⁊ vniūt' q̄ꝫ diſtinguant': q̄r
illa forma ē charitas ꝑ quā ꝟtutes cete
re tāq̄ꝫ pōdere vnico ad vnū finē vltimū
inclināt' q̄ſi ad locū ꝓpriū. Si ꝟo loq̄
mur de ipis ꝟtutibꝫ ſm formā ꝑ quā ad
ſpāles ⁊ actuū d'rias ſūt ordinate. ſic di
co ꝙ ꝟtutes cardinales ēētial'r et for
mal'r diſtinguūt'. Et eaꝝ diuerſitas col
ligit' ex q̄nq̄ꝫ ꝯpatiōibꝫ ſic in oppoſito pꝫ
¶ Nota oꝑa moralia dñr illa q̄ eliciunt'
vl' iꝑant' ab ipa volūtate ſm eē cōpletū
dictamē recte rōnis. ¶ Oꝑa meritoria
dicūt' illa q̄ eliciunt' a volūtate ſm incli
natōꝫ charitatꝫ vl' gr̄e. Propō. Omne
opꝰ meritoriū ē opꝰ morale ⁊ nō ecōtra
¶ Virtutes cardiales vno mō dñr ꝟtu
tes q̄ habilitāt ad oꝑa moralia Alio mō
dñr ꝟtutes nō ſolū q̄ habilitāt ad hmōi
oꝑa ſed etiā q̄r eleuāt ad oꝑa meritoria
¶ Scd̄a ꝓpō. Virtutes morales īq̄ꝫtū
inclināt vl' habilitant ad oꝑa meritoria
moralia: radicalit' ſūt a natura ſꝫ ꝯpleti
ue vl' ab opeꝝ frequētia: vel a gr̄e influē
tia ⁊ ꝓſidentia vl' ex vtraq̄ꝫ. A natura ī
quā ſūt radicaliter: q̄r plātata habemꝰ
in nr̄a natura rectitudinē ꝑ quā apti ſu
mus licet imꝑfecte ad oꝑa virtutꝫ ⁊ ho
neſtatis: ſed dū aſſueſcimꝰ paulatī effici
tur nob' facile qd̄ prius erat difficile ſm
ꝙ dic̄ Bernhardꝰ ad eugeniū ꝙ nihil ē
adō difficile qd̄ ꝯſuetudo ñ r̄ddit facile

Tertio queritur de vir

tutibꝫ cardinatibꝫ q̄ꝫtū ad durationem.
Vtꝝ in patria maneāt an euacuentur.
¶ Rñ. dicendū ꝙ actꝰ nr̄i oīs glorioſi
erunt fortes ⁊ iuſti: prudētes ⁊ caſti. ita
ꝙ iuſticia excludat oēm obliq̄tatē. Pru
dentia oēm errorē: fortitudo oēm mole
ſtiā: tꝑantia oēm libidinū repugnantiā
ſm qd̄ dicit Augꝰ. ⁊ mgr̄ tangit in lr̄a.
Et ſic pꝫ ꝙ ꝟtutes cardinales excellen
tiori modo manebūt in pr̄ia q̄ꝫ ſꝫ ī via.
Vnde rationes ꝯcedende ſunt. ⁊c̄.

Circa triceſimaꝫ

quartā diſtinctionē q̄ritur
primo. Vtꝝ dona ⁊ ꝟtuteſ
ab inuicē differāt ¶. Notādū
ſex ſꝫ gn̄a donoꝝ ſpūaliūꝫ q̄ dns d̄corat
aīaꝫ ſuā tāq̄ꝫ ſpōſus ⁊ pulchrificat. Pri
mū donoꝝ genꝰ ſūt ꝟtutes. ſcd̄m ſꝫ do
na. tertiū ſꝫ btitudines. q̄rtū ſūt fructꝰ.
q̄ntū ſꝫ ſenſus ſpūales. ſextū genꝰ ſꝫ ſa
cramēta. ¶ Primū genꝰ ſūt ꝟtutes tres
theologice ſcꝫ fides: ſpes: ⁊ charitas. et
q̄ttuor cardinales. ſ. iuſticia: prudētia:
fortitudo ⁊ tꝑantia. Secundū genꝰ ſūt
ſeptē dona ſpūſſancti ſcꝫ ſapia: ītellectꝰ
ſcia: ꝯſiliū: fortitudo: pietas: ⁊ timor dei
Eſa. xi. Requieſcet ſuꝑ eū ſpūs dñi: ſpūs
ſapie ⁊ intellectus: ſpūs cōſilij: ⁊ fortitu
dinis: ſpūs ſcie: ⁊ pietatis. Item Gregꝰ
ſuꝑ Job. Nati ſunt ei ſeptē filij dic̄. q. ſe
ptē dona ſpūſſancti. ¶ Tertiū genꝰ ſūt
beatitudines ⁊ ſunt octo: pauꝑtas: luctꝰ
mia: mititas: cordis mūdicia: pax: patiē
tia: ꝑſecutio ꝓ xp̄o. ¶ Quartū genus ſꝫ
duodecim fructꝰ. Gal'. v. Caritas gau
diū: pax: patiētia: benignitas: bonitas:
longanimitas: māſuetudo: fides: mode
ſtia: cōtinentia: caſtitas. Quintū ſꝫ ſen
ſus ſpūales ⁊ ſunt duo ꝑ modū intellec
tus ſcꝫ viſus ⁊ auditus: viſus a ſe: audi
tus ab alio: tres vero ꝑ modū affectus:
ſcꝫ odoratus a longinquo: ſapor a pro
ximo: ſed tactus de ꝯiuncto. ¶ Sextuꝫ
genus donoꝝ ſpūalium ſunt ſeptem ſa
cramēta ꝓut ī q̄rto dicet'. ¶ Nota ꝙ aīa

ꝑ virtutes recte agit ꝑ dona ſpűſſancti expedite ꝛ ꝑ btitudines ꝑfecte. Jō per habitus virtutum potentie aie rectificanť: ꝑ dona expediunť: ꝛ ꝑ habit⁹ beatitudinū ad agendū ſiue patiendū perficiunť. ¶ Nota ſm Scotum in pñti. diſtinctione ꝙ virtutes dona ꝛ beatitudines fructus ꝛ ſenſus ſpūales poſſunt reduci ad virtutes. Uide ibi. Sunt idem eſſentialiter licet diuerſis nominib⁹ nominenť. ¶ Notādū virtus ſm Aug. eſt bona qualitas mētis qua recte viuitur: qua nemo male vtiť quā de⁹ in nob ſin e nobis opatur. Sed vtraqꝫ iſtaꝝ diffinitionū cōuenit cuilibꝫ dono ꝛ cuilibꝫ virtuti: quoꝝ autē diffinitiones ſunt eedem ꝛ ipa ſunt eadem: ergo videť ꝙ virtutes ꝛ dona habeant idēptitatē omnimodā.

Circa ſecūdam huius diſtictionis ptem queriť pꝛimo. Utrū timoꝛ ſeruilis ſit donū ſpūſſancti diuinitus datū. ¶ Notandū timoꝛ eſt triplex: ſcꝫ paſſionalis: actualis: ꝛ habitualis. Prout ē cōmunis iſtis tribus poteſt ſic deſcribi. Eſt quedam reſilitio ab obiecto arduo ſiue excellēti ſiue illud ſit bonū ſiue malū. ꝛ poteſt hec diffinitio cōuenire iſtis tribus: ſcꝫ timoꝛi paſſionali actuali ꝛ habituali. Quodcunqꝫ obiectuꝫ qđ ē arduum ꝛ magnū ſiue ſit bonū ſiue malum ē obiectum timoꝛis. Ibi tangiť actus timoꝛis quādo diciť reſilitio. Et diciť malum vel bonū ꝫ Damaſcenum ¶ Ubi nota ꝙ duplex ē reſilitio. Quedam eſt ab obiecto malo: ꝛ ſic reſilitio ē cū fuga reſpectu mali. Alia eſt reſilitio ab obiecto bono: ꝛ iſta eſt cū reuerentia ꝛ iſto mō reſiliunt bti ꝛ boni. ¶ Ulteri⁹ notandū ꝙ timoꝛ paſſionaľ idē eſt ꝙ ipa paſſio. ꝛ ē qdā affectio aīe ſm quā dꝫ expectare futuꝝ malū Et capiť ibi affect⁹ ꝑ paſſiōe. Oēs doctoꝛes ponūt qttuoꝛ paſſiōes q̄ ſunt qttuoꝛ affectiōes. ſ. gaudiū ꝛ ſpes: ꝛ iſte ſūt de obiecto ꝯuenīēti qꝛ gaudiū ē ſꝫ de bono pñti: ꝛ doloꝛ ē de oppoſito ſcꝫ de malo pñti. Spes aūt eſt de bono futuro: ꝛ timoꝛ ē de malo futuro. Affectio aūt poniť loco generis. ſm q̄ īā: ad dr̄iaꝫ ſpei Aliť deſcribiť ſic. Timoꝛ ē expectatio obiecti diſcōuenientis diſtātis. Et iſta dať ab Aug. et poniť expectatio loco generꝫ ꝛ poniť diſtans ꝑ futuro Jſte tioꝛ nō erit in patria: qꝛ ſꝑ ē circa malū. Jō non ē deſcriptio generaľ ipius timoꝛis. ¶ Notādū ꝙ tioꝛ paſſionalis diuidiť in ſex ſm Damaſcenum. Quidā q̄ dꝛ ſegnities: ꝛ ē timoꝛ future opatiōis. Scđs ē verecundia: ꝛ ē tioꝛ in turpi actu ſic faciēs aliqđ nephariū timet ne videať. Terti⁹ timoꝛ ē erubeſcētia ꝛ ē timoꝛ in expectatōe ꝯuitij Quartus ē admiratio: ꝛ ē tioꝛ ex magna imaginatione vel fantaſia. Quint⁹ ē ſtupoꝛ ꝛ ē timoꝛ ex inſolita admiratiōe. Sext⁹ eſt agonia: ꝛ eſt timoꝛ qui aliqñ vocatur naturalis a Damaſceno: ꝛ ē timoꝛ cuiuſ cūqꝫ aduerſitatꝫ offendentꝫ affectōis noſtre. ¶ Coꝛelariū. Nullus tioꝛ paſſionalis ē vitioſus ꝛ culpabiľ: nec ꝟtuoſus vľ laudabiľ moꝛaliť: qꝛ in his qui ſunt nobis a natura nec laudamur nec vitupamur: ꝛ iſte timoꝛ paſſionaľ eſt naturalis Jſte fuit qñqꝫ in xp̄o qñ ſcꝫ oꝛauit ī oꝛto. ¶ Sciendū inſuꝑ ꝙ ꝛ timoꝛ actuaľ diuidiť in ſex. Primus ē naturalis. ꝛ eſt ille q̄ q̄s timet aliqđ hoꝛribile ſiue moꝛtem ꝛ ē ante rōnis deliberationem: ꝛ iſte multū cōcoꝛdat cū agonia xp̄i. ¶ Scđs human⁹ quo quis mauult peccare moꝛtaliť q̄ ſuſtinere aliquā leſionē in coꝛpe vľ moꝛteꝫ. ¶ Tertius mundan⁹ q̄ quis pꝛeeligit peccare moꝛtaliter q̄ perdere bona tꝑalia vľ poſſeſſiones ſuas: et iſti duo timoꝛes ſunt vitioſi et pꝛohibentur a chꝛiſto ibi. Nolite timere eos qui occidunt coꝛpus. ¶ Quartus eſt timoꝛ ſeruilis: et ſic deſcribitur ab Auguſtino. Eſt quo q̄s timet penā gehenne: ꝛ q̄ q̄s continet ſea peccatis. Et h ac ꝑticla habeť ꝛ ſeq̄tur ꝙ demōes nō hñt iſtū tioꝛē ſeruilem q̄ etiā pꝛeſentiaꝫ iudicꝫ metuūt

z penā p pctīs ab ipo infligēda metuit: et ideo magis timetur iudex q̄ pena. Iste ē prim⁹ timor virtuosus vel z bon⁹ z p que paulatim fit ɔsuetudo iusticie. ¶ Quit⁹ ē timor initial' q̄ qs timet pec/care prim pp̄ter penā: z prim pp̄t amo/rē dei Et iō hȝ duos oclos: vnū ad penā z in h̄ ɔuenit cū tīore ſuili Aliū ad amo rē: z i h̄ ɔuenit cū tīore caſto. z iō docto res capiunt aliqn̄ p vtroqȝ: vn̄ bō hȝ iſtū timorē qn̄ incipit hr̄e caritatē z iſti duo tīores euacuabn̄t in pr̄ia ¶ Sext⁹ ē tīor caſt⁹ reuerētial' vl' tīor filial' q̄ qs solo in tuitu amorꝭ timet offēdere deū vl' ſepari ab eo: z iſtū tīorē hn̄t boni z etiam bt̄i. Et ſic pȝ q ſunt triplices tīores ꝟtuoſi ḡdatim ſe hn̄tes: pm⁹ bon⁹. ſ. ſeruil'. ſe/cūdus melior. ſ. initialis. terti⁹ optimus ſcȝ caſtus z reuential'. ¶ Tior horribil' ē ille quo qs timet cū maxīa cōfuſiōe et turbatiōe iudicē ne ſibi infligat penā p offenſa a q̄ tn̄ nō vult recedere ſed in ea ꝑmanere obſtinat⁹: vl' ſi habeat aliquaȝ penā timet ne habeat maiorē cū tīore et turbatōe. Et iſte ē in dānatꝭ z demōib⁹ z aliqn̄ in viatorib⁹ boīb⁹ peſſimis: vt pȝ de Cain. ¶ Et nota q dupl'r dr̄ timor ḡtuit⁹. q̄dā dr̄ grauit⁹ a ḡra ḡtiſdata: z ē tīor ſeruil'. Ali⁹ ē timor ḡtuit⁹ a ḡra gratūfaciente z iſte vocat' timor filialis ¶ Et nota q q̄t ſt̄ timores actuales tot ſunt timores hituales excepto naturali cui rn̄det inclinatio natural' ¶ Secūd⁹ termin⁹ ē donum. ſpūſſeti. Donū capit' q̄ttuor modis. pmo ɔmuniſſime. Scd̄o ɔmuni⁹. Tertio cōit'. z Quarto ꝓprie Cōmuniſſime capit' p oī eo qd̄ eſt alicui liberal'r cōicatū ſiue inꝑpria ꝑſona ſiue in alijs domis. ¶ Primū dcm̄. O is enti tas ſiue ſit creata ſiue increata. iſto mō ē donū. Nā pr̄ liberal'r cōicat eēntiā ſuā filio z pr̄ z fili⁹ ſpūiſcō: z iſtud ē pmum donū. O ē etiā eē creature libe z libalit' d r' a deo. ſm illd̄. Quid habes qd̄ non accepiſti. Pr̄ etiā pōt dici donū ſm illd̄ Ioh. xv. Ego z pr̄ ad eū veniemus. zc̄.

Donū cōius captū capit' p oī' illo q ē li beralit' ꝑductū ab aliq z datuȝ liberalit' alicui: z hoc mō oīs creatura ē donū: ſpi rituſſāct⁹ etiā ē donū hoc mō vt pȝ z etiā fili⁹ put dr̄ Eſa. Fili⁹ dat⁹ ē nobis. iſto mō pr̄ in diuinis nō pōt dici donū. qz nō ē dat⁹ ſed dat: pmo mō tn̄ ē donū. Et drīa ē inter ꝑductū liberal'r z ꝑductū libere fili⁹ ꝑducit' libaliter nō libere: ſol⁹ ſpūs ſanct⁹ ꝑducit' a pr̄e z filio libere: qz pr̄ ꝑducēs filiū ꝑducit ipm natural'r nec a re/cipit aliqd ab eo. Donū cōiter captū ca pit' p aliq bono libere collato alicui q̄ſi i poſſeſſionē ei⁹ trāſlatū z dn̄iuȝ: z iſto mō accipiūt donū dn̄i iuriſte. Donū ꝓ ꝓprie capit' p dono qd̄ ē oē donū: p quod oīa alia hn̄t rōneȝ doni. z ſine q̄ nihil hȝ rōneȝ doni. Et iſto modo amor ē donuȝ z h̄ vult ſcūs Bonauē. i pmo diſtinctōe decia. ¶ Scd̄a diſtinctio de dono z ca/pit' q̄drupl'r. ſ. cōiter: ſtricte: ſtrictius: et ſtrictiſſime Cōiter eſt donū: bonū oē qd̄ libere libalit' voluntarie z gratuite cōica/tū ē creature: z ſic oīa naturalia z ḡtui/ta nr̄a dicunt' donum: ſm illd̄ Jacobi. i. O ē donū optimū. i. dona naturalia: et oē donū pfectū. i. gratuita dona vt vult glo. ɔſeruatio etiā ſanitatꝭ dr̄ donū hoc mō z breuit' oīa. z ſic nō capit' h̄. Donū alio mō capit' ſtricte: z ſic ē oē bonū a do collatū libe: ſupaditum ipi creature p li beralē z beniuolā ſui coopatiōȝ ipi⁹ dei coopantis nature nr̄e: z ſic iuſtificatio i/pij ē donū dei. Caſtitas z ſcia z oēs ꝟtu tes ſunt dona dei. Stricti⁹ donū ē oīe bonū collatū a deo libalit' ſupadditum naturalib⁹ p imediatā ifuſionē a deo ſi/ne nob̄ coopantib⁹ vt fides: ſpes: z tīor ſeruil': z alij etiā duo tīores. Quarto ca pit' donū ſtrictiſſime p oī bono collatuȝ a deo ſic q ē eēntial'r gratuitū a ḡra gra tū faciente. z ſic ſeptē dona ſpūſſancti di cunt' dona hoc modo: qz ſm iſtū docto/ctorē ſemp ſunt gratuita. q̄ſtio pn̄s non eſt de primo dono nec de ſcd̄o ſȝ de t'tio. Ideo dicit diuinitus datum. i. infuſum

Donū eſt;datio irredibilis ſimplr̄ ⁊ eſt communis deſcriptio. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Abſq; dubio timor ſeruilis eſt donum ſpiritusſancti. Et rō hui⁹ eſt q̄m ſicut donum dei eſt noſſe ſiue crede/re penas futuras pro eo q̄ ibi eſt quedā cordis illuminatio ⁊ directio:ſic donum dei eſt illas penas eternas refugere ⁊ ti/mere pro eo quod et tali dono eſt quedā cordis emollitio:⁊ fluxus concupiſcenti alis reſtrictio:⁊ in hoc quedam rectifica tio. Qꝛ enim ibi ſit emollitio ſatꝫ inuit Jeremias propheta cum dicit indurasti cor noſtrū vt non timeremus te. Qꝛ ibi ſit fluxus concupiſcentialis reſtrictio:in nuit ꝓpheta in pſ. Confige timore tuo carnes meas:qđ quidē non ſolum fit ti/more caſto:ſed etiam ſeruili quo timent eterna ſupplicia ⁊ timentur diuina iudi/cia. Et propter illorum timorem ceſſat homo a peccatorum perpetratione:licꝫ non omnino ceſſet a voluntate:ſicut dic̄ gloſa:quod eſt totum ex diuino munere Unde Prouerb. xv. In timore domini declinat omnis a malo. Et Eſa. xxvi. A timore tuo domine cōcepimus ⁊ parturi uimus ſpiritū ſalutis. ¶ Illud qđ dicit iſte doctor ibi propter illorum timorem ceſſat homo a peccatorum perpetratio/ne. Licet non omnino intelligatur q̄ nō peccet actualiter quia totaliter ceſſat vo luntate ⁊ opere licet habitualiter nō ceſ/ſat quia libēter peccaret niſi timeret pe/nam inferni ⁊ diuinum iudiciū. ¶ Quā do dicitur q̄ timor ſeruilis principaliter reſpicit penā intelligendum ſm altiſio dorē ñ.id eſt diuini infligentem penam ⁊ punientem et ſumitur ab euangelio ibi. Eum timete qui poteſt corpus ⁊ animā perdere in iehennam. Non dicit timere penam ſed dominum.

Tertio queritur. De ti

more gratuito q̄tum ad diuiſionē qua diuiditur in inicialem ⁊ filialem. Utrū iſte ſint diuerſe timoris ſpecies. ¶ Notā dum duplex eſt timor gratuitus. Quidam a gratia gratiſdata ⁊ eſt timor ſer/uilis qui vtroq; oculo reſpicit deum vt punientem:⁊ de iſto non eſt ad propoſi/tum hic. Quidā eſt gratuitus a gratia gratumfaciente. Et iſte eſt duplex quidam eſt qui dicitur inicialis. Alius qui dicitur filialis. Et iſtis duobus modis eſt hic ad propoſitū. Et eſt queſtio vtrū diſtinguantur in genere moris:ſicut ho/mo ⁊ aſinus in genere animalis. ¶ Re/ſponſio eſt;triplex modus dicēdi in iſta queſtione. Primi duo modi ſunt inſuffi/cientes ⁊ parum valentes. Ideo doctor iſte eligit mediam viam ſcilicet q̄ timor inicialis et filialis nō tm̄ dr̄nt ſicut dr̄nt ſpēs formaliter differentes:cū vnus quo dammodo ſit materialis reſpectu alte/rius ⁊ quodammodo claudatur in alte/ro. Timor enim inicialis timet penā ⁊ offenſam. Timor vero filialis offenſam quidem timet:⁊ attēdit ſummi patris re uerentiam:⁊ ſic vnus quodāmodo ſe ha bet ex additione ad alterum ⁊ ideo non dr̄nt ſicut due ſpēs diuerſe vnū genus di uidētes. Et tñ eſt ibi dr̄ria ſolū q̄tū ad ſtatū qꝛ eo q̄ timor inicialis principalit̄ aſpicit offenſam. Timor ꝟo filialis et ſi vnū oculū hꝫ ad offenſam:principalr̄ tñ hꝫ aliū ad dei reuerentiā. Et qꝛ diuerſa hñt ꝓncipia motiua. Hinc eſt q̄ ſunt di/uerſi modi timendi. Qꝛ vero vnus clau dit in altero ⁊ alteri ſubſternitur. Hinc eſt q̄ ꝓprie loquēdo nō ſunt alterius et alterius ſpēi:pñt tñ dici diuerſi timores cū rōne ſtatuū:tū rōne modoꝝ timendi:tum etiam rōne principalium motiuoꝝ.

Quarto querit̄. De ti

more gratuito q̄tū ad ei⁹ diminu/tionē Utrū creſcēte charitate timor d/creſcat ¶ Rñſio obmiſſis opinionibꝫ q̄ parum valēt dicēdum ſm iſtū doctorē. Qꝛ du/plex eſt vſus ipſi⁹ timoris gratuiti. Un⁹ inq̄ quo cor hōis ſollicitat̄ ex ꝯſideratio ne ſue fragilitatis. Ali⁹ vero quo humi

liatur ex cōſideratione ſue pulcratis ⁊ di/
uine magnitudinis. Et primus vſus in/
uenitur cum charitas perficitur: q2 confi
dentia cōſurgit ex pfectiōe charitatis vt
iam hō dicat illud apli Ro. viij. Quis
nos ſepabit a charitate xpi ⁊c. Alius do
vſus creſcit charitate creſcēte: ſicut timo
ris habit⁹. Unde q̄to aliqs plus habet
de ſpiritu amoris: tanto plus h3 de ſpū
timoris: q2 tanto magis elōgat̄ a ſpiritu
ſupbie ſiue tumoris ſm ꝙ dicit augusti.

Quinto queritur. de ti
more gratuito q̄tum ad euacuationem
Utrum in patria maneat an euacuetur
Dicendum ꝙ ſicut tactum fuit in prece/
dentibus: timoris eſt intueri tria: videl3
penam vt fugiat ſuple pctm̄: offenſionē
vt illam caueat. maieſtatem ſummam vt
illi ſubiaceat exhibendo reuerētiam. Et
ſm hoc triplex eſt differentia doni timo/
ris. Unus qui principaliter reſpicit pe/
nam id eſt iudicem penam infligentem ⁊
iſte eſt ſeruilis. Alius vero qui vnū ocu/
lum habet ad penam ſed tamē principa
liorem habet ad offenſam vitandam: ⁊ h
eſt inicialis. Tertius aūt q̄ vnum oculū
id eſt reſpectū: h3 reſpectu offenſe vitan
de alium vero reſpectu reuerētie exhibē
de ⁊ ſic eſt filialis caſtus amicabilis. Et
ſi vnus vſus ſit in refugiendo ne ſeparet̄
a deo: alter tn̄ excellentior ⁊ magis preci
puus eſt reuerendo ſummam maieſtatē
domini reſiliendo in propriam paruita/
tem. Et hic quidē vſus fuit in xpo: et eſt
in ſanctis angelis ⁊ erit in omnibus ſan
ctis ⁊ beatis. Et q̄tum ad iſtum oculū
⁊ vſum manet donum timoris in patria
ſm illud pſ. Timor dn̄i ſanctus perma
net in ſeculum ſeculi. Et eccl. pmo Ni /
hil melius q̄ timere deum. Quantum
vero ad alios iferiores tollitur: quia iſti
competunt ei ſm ſtatum imperfectionis
quia vero remanet ei vſus principalis:
hinc eſt ꝙ non dicitur euacuari ſed ma/
gis perfici ⁊ ſaluari ⁊c.

Circa diſtinctio/
nem triceſimāquintā queri
tur. De actu ⁊ obiecto ipi⁹
doni ſapientie. Utrū act⁹
ipſius doni ſapientie attendat̄ penes co
gnitionē3 veri an penes affectionem bo
ni. Hoc eſt querere vtrum actus ſapien
tie ſit perfectio intellectus vel volunta/
tis id eſt vtrum ſit in voluntate vel intel
lectu. ¶ Rn̄deo ꝙ ſapientia quadrupli
citer cōſueuit accipi tā a phis q̄ a ſctis.
videlicet. Cōiter ⁊ minus cōiter ⁊ pprie
⁊ magis proprie. Cōiter accipiendo ſa/
pientiam: ſic ſapiētia dicit cognitiōe3 ge
neralē3 rerū ſm ꝙ diffinit eā Auguſtin⁹
Et phs ſapiētia eſt cognitio reru3 diui/
narum ⁊ humanaru3. Et phs dicit: ſapi
ens eſt qui oīa nouit ſm ꝙ ↄuenit. Alio
modo dicitur ſapiē. ia minus cōiter ⁊ ſic
ſapientia dicit cognitionē3 non quācūq3
ſed cognitionē3 ſublimem vic3 cognitio
nem rerum diuinarū eternarū. Et ſic ac
cipit eā apoſtolus pme corinth. xij. Alij
dat̄ per ſpiritū ſermo ſapiētie: alij ſermo
ſcie ſm qđ exponit auguſtinus dicens: ꝙ
ſapientia eſt cognitio eternoꝝ: ſcia vero
eſt cognitio creatorum. Et ſic etiam di/
cit philoſophus ꝙ ſapientia eſt cognitio
cauſarum altiſſimarum. Tertio modo
accipitur ſapientia pprie: ⁊ ſic nominat
cognitionem dei ſm pietatem: ⁊ hec q̄dā
cognitio eſt que attēditur in cultu latrie
quē exhibem⁹ deo p fidē: ſpem ⁊ charita
tem ſm quem modum accipit Aug. xiiij
de ci. dei exponēs illđ Job. Ecce pietas
Et ſapiētia idē eſt qđ theoſebia et theo/
ſebia idem eſt qđ cultus diuinus qui cō/
ſiſtit in tribus virtutib9 ſm ꝙ ipſe dicit
in principio enche. ad laurentiū. Quar
to modo dicit̄ ſapiētia magis pprie. Et
ſic eſt cognitio dei expimentalis: cū dul/
cedine ⁊ ſuauitate dei ⁊ hoc eſt vnū de ſe
ptem donis ſpūſſancti: cuius actus cōſi/
ſtit in guſtando diuinam ſapiētiā ſuaui/
tate: ⁊ multotiens ſapientiores ſm alios

modos ſunt minus ſapientes iſto modo q2 ibi cognitio ad oſtium ſtat:affectio et amor intus intrat. Et qm̄ ad guſtum interiorem in quo eſt delectatio neceſſario requiritur actus affectionis ad cōiungēdum z actus cognitiōis ad apprehēdendum ſm illō phi quo dicit q2 delectatio eſt cōiunctio cōuenientis cum conuenienti cum ſenſu eiuſdē. Hinc eſt q2 actus doni ſapiētie partim eſt cognitiuus z ptim affectiuus. Ita q2 in cognitione inchoat z in affectione conſūmatur ſm q2 ipſe guſtus:vel ſaporatio vel experimētalis doni z dulcis cognitio z ideo actus pcipuus doni ſapientie proprijſſime dicte eſt ex pte affectionis. Ratione cuius dī. Ecci. q2 ſapiētia ſm ſuū nomē eſt. Et gregorius dicit q2 actus eius eſt reficere. Et dionyſius dicit q2 iſtius ſapiētie ē amātez eſſe.

Secūdo querit. Utrū

actus precipuus doni ſcientie cōſiſtat in actione id eſt in ope exteriori:vel in cōſideratione id eſt contemplatione. ¶ Rñſio Notādum q2 ſcie quadruplex eſt differentia. Quedaz eſt q̄ ꝯſiſtit in intellectu pure ſpeculatiuo et hec eſt fundata ſupra principia rationis:z hec eſt ſciētia acquiſita de quacūq3 creatura:ſicut ſciētia humane phie. Quedā eſt aūt q̄ cōſiſtit in itellectu idinato ab affectu:et hec eſt fundata ſupra pncipia fidei:q̄ quidē ſunt articuli:z nihilominus acquiſita:z hec ſciētia eſt ſcripture ſacre quā nullus habere pōt niſi ſaltē habeat fidem informē. Quedam autē eſt q̄ cōſiſtit itellectu ſiue ratione incp̄tum inclinat affectū ad operationē:z hec fundata eſt ſupra principia iuris naturalis:q̄ ordinat ad rectitudinem z honeſtatez vite z hmōi eſt ſcientia virtutis prudentie. Quedam aūt eſt ſcia q̄ conſiſtit in itellectu ſm q2 eſt inclinatus z inclinans. Inclinatus inq3 a fide z inclinans ad bonā opationē:z hec fundat ſup pncipia fidei:z ortū h3 a dono grē:z talis eſt ſcientia q̄ eſt donuz ſpiritusſancti. Et ex hoc p3 quis ſit actus prius huius doni. Eſt eīn act9 eius dirigere ad agēda:ſm pexigentiā regule ipſius fidei:cuius eſt dirigere ad opa miſericordie vt nō tm̄ bona pro bonis reddat ſm qō dictat lex nature:ſed etiā bona p malis ſm q2 dictat lex grē ad exēplar ipſius ieſu xp̄i in quo fuit gratie habūdātia z ideo ad ipſam ſciam nō ſolūmodo ptinet dirigere in agendis ſed ex cōſequēti pertinet ei noſſe ea que ſunt fidei tanq3 fundamentum ſue directionis:z vlterius noſſe humanitatez xp̄i tāq3 exemplar ſui regiminis ita q2 hic triplex actus cōuenit ei ſm triplicē reſpectū. Unus vicz reſpectu obiecti motiui:alter ꝟo reſpectu ſui fundamēti:z tertius reſpectu exēplaris excitatiui. Et q2 pncipalis actus accipitur ex pte obiecti. Hinc eſt q2 pcipuus actus doni ſcie eſt dirigere circa actiōez ſm q2 dicit auguſtinus. Actus cōſiliādi ſm tuliū i pmo rhetorice. Eſt rō excogitata id eſt moroſa nō pcipitata q̄ſi extra cogitata:ſcz p et ꝯtra:vere id eſt recte et in bonis. Ideo capit abuſiue conſiliū in euāgelio. Ubi dicitur:collegerūt ꝯſiliū aliquid faciēdi vel nō faciendi. ¶ Nota cōſiliū dare non eſt magne vtilitatis nec etiaz magne ꝟtutis. Cū multi ſciāt alijs cōſulere qui ſeipſos regūt miſerabiliter valde. Donum enim cōſilij eſt ordinatū ad propriā primo z principaliter vtilitatez Cōſulere pūt reſpicit alterū accidit dono cōſilij. Donū eīn cōſilij ꝑprie reſpicit directionē actus proprij. Propter qō dici pōt q2 actus doni cōſilij eſt ſeipſum dirigere:z vlterius cum habundat ſcire in conſimili alterum adiuuare et dirigere.

Circa diſtinctio

nem tricēſimamſextam queruntur ſex. Primum de ꝯnexione virtutū gratuitarū. Et nota ibi q2 ſcd̄m omnem ſtatum verum q2 neceſſe eſt habentem gratiam:habere omnes virtutes que ſunt perfecte vel

illud eis correſpōdens. Rō aūt hui⁹ cō nexionis ſumi pōt quadruplr̄ ſm̄ q̄druplex gen⁹ cauſe. Uide ibi ſatis pulchre.

Secundo querit̄. De

connexione donorum. Uide litteram.

Tertio queritur. Utrū

ſit ↄnexio in ꝟtutib⁹ polliticis ita ꝙ vna habita neceſſe ſit hēre oēs (polliticꝫ) id ē moralib⁹. ¶ Reſponſio Eſt duplex opinio. Prima eſt ſtoicoꝝ q̄ modo nō tenet̄. Alia fuit opinio de quib⁹ fuit ariſtote. ⁊ tenet̄ ⁊ dr̄ ꝙ ſimplr̄ loquendo vicꝫ q̄ꝫtuꝫ ad omne tp̄s: ⁊ q̄ꝫtum ad ipſos habitus virtutū: pꝫ q̄ꝛ multi pollent virtute prudentie qui tn̄ nō habent largitatem aut ꝟtutē patiētie: multi etiā iuſticiā ad ꝑximū ſeruāt: q̄ tn̄ in ſeipis nō hn̄t ↄtinētiā.

Quarto querit̄. Utrū

ſit ↄnexio in viciꝭs ⁊ pctīs. Et ꝙ ſic videtur. Eccs. ix. Qui in vno peccauit multa ꝑdet bona. Itē Jacobi. ij. Qui ī vno peccauerit fact⁹ eſt oīm re⁹. ¶ Rn̄ſio dicēdū eſt ꝙ cū ad pctm̄ duo ↄcurrāt vicꝫ auerſio ⁊ cōuerſio: duplr̄ cōuenit cōꝑare vicia ⁊ pctā adinuicē: vel inq̄ꝫtū auertūt ab vno bono incōmutabili: vl' inq̄ꝫtū cōuertūt ad bona ↄmutabilia. Si ergo loq̄mur de viciꝭs ſm̄ ꝙ auertūt ab vno bono cōmutabili ſic priuāt hoīeꝫ gr̄a ⁊ ceteris virtutib⁹ gratuitis. Dicunt̄ eni gratuite a gr̄a gratūfaciēte iō ſine ipſa ſunt informes: ⁊ faciūt ſcꝫ oīa pctā hoīem dignū priuari gl̄ia ⁊ premio corn̄dēte oībus bonis meritis ⁊ h̄ q̄dē ita fit ꝑ vnuꝫ viciū: ſicut per cetera. Et q̄ꝫtū ad hoc vicia ⁊ pctā hn̄t cōnexionē id eſt cōuenientiā quādā: ꝑ eo ꝙ ab vno auertūt ⁊ oīb⁹ viciꝭs vnus ⁊ idem deus offenditur. Si vero loquamur de viciꝭs q̄ꝫtum ad conuerſioneꝫ ſicꝫ conuerſiones ad diuerſa bōa cōmutabilia diuerſe oriūt̄ in nob' ꝓnitates in vicia: ꝑ que obligamur ad diuerſa penarum ſupplicia ⁊ hoc modo in viciꝭs nō eſt cōnexio. q̄ꝛ ꝑ quolibet punietur hō ſpeciali pena ſibi dbita. Nec etiā poſſunt eſſe cōnexa ꝑpter repugnātiam ꝓnitatū: nec habēt cauſam ꝑpter quā cōnectant̄ q̄ꝛ ex diuerſis operib⁹ oriunt̄ ⁊ ad diuerſos fines tēdunt. Qm̄ ergo vicia ex ꝑte cōuerſionis ſumūt originē ⁊ diſtinctionē: ex hac ꝑte ↄnexionē nō habēt licet aliquo modo in auerſione cōueniāt ¶ Ad illud aūt eccī. ⁊ Jacobi Dicendū ꝙ nō dicit̄ ꝙ ꝑpter vnū vicium incurrat aliq̄s alioꝝ vicioꝝ ꝓnitates et defectibilitates neceſſario ⁊ imediate ſed hoc dicitur q̄ꝛ qui peccat in vno peccato charitatem perdit in qua eſt plenitudo meritorum ⁊ impletio mandatoꝝ xp̄i. Aut certe dicitur ꝙ perdit multa bona et fit reus q̄ꝫtū ad omnia pro eo ꝙ priuat̄ omnibus virtutibus gratuitis. Uel tertio modo q̄ꝛ perdit oīa merita que pri⁹ habebat. Efficiunt̄ eni ex vno peccato mortali oīa inutilia ad gl̄iaꝫ aſſequēdā. Uel quarto modo dr̄ mlt̄a bona ꝑderet oīm reus eſſe: q̄ꝛ merito vni⁹ pcti ꝑdit eterna premia q̄ oīb⁹ virtutib⁹ ⁊ meritꝭ erāt reddenda. Hoc aūt nō eſt ꝑpter cōnexionē virtutū ⁊ dotū ſiue ꝑmioꝝ eis correſpōdentium ob quā cōnexioneꝫ ſi quis vno ipſoꝝ bonoꝝ priuatur neceſſe eſt vt priuet̄ ⁊ ceteris.

Quinto querit̄. Utrū

ſit ponere equalitatē in habitib⁹ gratuitis. Dicunt̄ habitus virtutes ⁊ dona cū gr̄a gratūfaciēte de quib⁹ querit̄. Utrū ſint equales in habēte. ¶ Rn̄ſio vide textum pulchrū. Et prim⁹ modus dicēdi ē melior ſecurior et ſubtilior iō tene ipm̄. ¶ Ad illā auctoritatē ꝑme corinth. x.ij. Nūc manet fides ſpes ⁊ charitas tria h̄ maior aūt hoꝝ eſt charitas Hoc itelligitur rōne exerciciꝭ in actu ſuo ſ quo plus haurit̄ de gr̄a: ⁊ mior ē occaſio ꝑclitādi. Affectus eni amorꝭ diuini dū abſtrahit a terrenis: facit recedere ab occaſiōe peccati. Dum vero vnitur celeſtibus facit inde haurire būorē gratie ſpiritusſancti

Sexto queritur. Utrū
charitas ſit forma virtutum. ¶ Rñſio
habitus cuiuſlibʒ virtutis poteſt tripli/
citer conſiderari. Uno modo ꝑ cõparatio
nem ad ſuum obiectum. Secundo mo/
do ad ſubiectum. Tertio modo ad fi/
nem vltimū Uirtutes cõpate ad ſua ꝓ/
pria obiecta habent proprias formas q̄/
bus diſtinguunꝛ:qꝛ hñt ꝓprias formas
ad in ſeipſis ꝛ ſic nõ ſunt formales nec ꝑ/
fectibiles ab aliquo vno cū ipſe ſint for/
me ꝛ perfectiões diſtincte. Si autē loq̄/
mur de virtutibus in compatiõe ad ſub
iectum ſic forme ſunt:ꝛ tñ nihilominus
formabiles. Forme quidē ſunt informā/
tes ſubiectum q̄ꝫtum ad bonitatem mo/
ralem per ſeipſas:tñ non ſufficiunt q̄ꝫtū
ad bonitatem gratuitam per quā aīa ef
ficitur deo placita ꝛ accepta. Et ideo ꝑ
fici poſſunt ꝛ formari per grām q̄ ſimul
gratificat animam ꝛ habitus exiſtentes
in illa. Poſtremo ſi loq̄mur de ipſis ha/
bitibus virtutum in cõpatione ad finē
vltimū ſic forme ſunt:ꝛ formabiles etiā
Forme ſunt q̄dem:qꝛ diſpoſitões ipſius
anime ordinātes ad ꝑueniendum in finē
formeabiles tñ ſunt:qꝛ ꝛ ſi omnes diſpo
nant ad tendendum ad finē vltimum:ꝑ/
fectio tñ attēdētie venit ex ipſa charita/
tate. Sicut corpora grauia inclinantur
ad centrū per pondus molis. Sic ſpūs
tendit ad ſummū ꝑ pondus dilectionis
Iſte tñ doctor ſꝑ ponit differentiam in/
ter charitatem ꝛ grām per charitatē ſm
ipſum ſemꝑ meremur:per gratiā ſumus
accepti deo: tñ ſcotꝰ nõ ponit differētiā.

Circa diſtinctio/
nem triceſimamſeptimaʒ q̄
ritur. Utrū deus debuerit
hoī imponere mandata ob
ligatoria. ¶ Nota debitū duplex eſt:qđ
dam obligatiõis quoddam cõgruitatis
Iſtud nomē deus cum iſto verbo debeo
bes.ſꝑ importat venenuʒ: qđ non eſt de
debito obligationis:ſʒ ꝯgruitatis. Mā
datum dicitur quaſi manu datū. Man/
datum:ꝑceptū:ꝓhibitio dr̄ñt. Mādatū
eſt cõe ad preceptū ꝛ prohibitionē. Pre/
ceptum eñ eſt tm̄ de mandato affirma/
tiuo:ꝓhibitio de mandato negatiuo mā
datum aūt reſpicit affirmatiuū ꝛ negati
uum. ¶ Decalogi dicitur a decas grece
ꝙ eſt decem:ꝛ logos ꝙ eſt verbum quaſi
ſermo decem verboꝝ. Uñ dei mandata
dicūtur decalogus. ¶ Rñſio dicendum
abſq̄ dubio verba decalogi debuerunt
dari per modum precepti. Intelligo de
debito congruitatis ꝛ obligatiõis:quia
deꝰ nulli obligatur. Ita ꝙ nõ ſolum in
eis hõ īſtrueref:verumetiā obligaretur.
Et rõ huius eſt:tum quia deuʒ decebat
tum qꝛ nobis expediebat:deū vtrīq̄ dece
bat:qꝛ in hijs verbis decalogi cõſiſtit re
gula iuſticie ſm ꝙ dictat lumen recte ra/
tionis. Et qm̄ deus tanq̄ iuſtus dʒ eſſe
emulator rectitudinis ꝛ iuſticie ꝛ in ſub
ditis ꝛ in ſeipſo. Hic eſt ꝙ homini leges
impoſuit iuſticie:ad quas ipſum obliga
uit vt nullo modo liceret ipſum ipune ꝑ
tergredi. Uerba igitur decologi ꝑ mo/
dum obligationis debuerūt dari:qꝛ ſic
decebat diuinam iuſticiam ꝛ equitatem:
nec tm̄ decebat equitatem īmo etiā eius
maieſtatem. Sicut enim decet ſummam
maieſtatem a creatura ratiõali omni re/
uerentia coli::ſic etiā decet ꝙ rationalis
creatura ad manifeſtationem illius ſum
me maieſtatis ꝑ obedientiaʒ famuletur
Et ꝓptera decuit ipm̄ imponere hoī le/
ges ꝛ mandata obligatoria. Non ſolum
autē decebat deū:ſed etiam nobis expe.
diebat tum propter glīam nr̄aʒ augmē/
tandam:tum propter pacem conſeruan
dam:propter glīaʒ vtrīq̄ augmentandā
qꝛ glorioſius eſt homini obtinere beati/
tudineʒ ꝑ merita quam ſine meritis. Et
qm̄ cū aliud redditur ex meritis:quodā
modo homo qui meref obligat ſibi retri
butionem:ꝛ magis decet hominem obli
gari deo:q̄ꝫ deuʒ hoī. Hinc eſt ꝙ ad oꝑa

per q̄ cõtingebat mereri debuit homo p preceepta obligari vt dum obligat⁹ obe/ diret in merito ꝓficeret ⁊ ad maiorez cu mulum grĩe ꝑueniret. Alia eſt ratio pro pter pacem conſeruandam q̄ tm̄ bonuz eſt(ſic dicit auguſtin⁹)vt cetera pacē ap petant. Pax aūt ſeruari non pōt vbi ho mo vſurpat ſibi qḋ eſt alienum. Ideo vt pax ſeruaretur inter hoīes:debuit deus mādata homini tradere in quibus obli/ garetur ne qḋ eſt alienum vſurparet:ſed redderet deo ⁊ ꝓxīo qḋ eis deberet ne al/ teri iniuriam faciendo pacem frāgeret ⁊ frangendo pacez ipſe in ſe pacē amitte ret:ſic ḡ decuit verba decalogi tradi per dictū obligatiōis ⁊ precepti:tū q2 decēs erat ex parte dei:tū quia expediens erat ex pte noſtri. ¶ Ad auctoritatem a pl̄i q̄ vult ꝙ mandatū ꝑincendit ꝯcupiſcētiam Ro. vij. Dicendum ꝙ illud veritatē ha bet:ſed valde per accidens et occaſiona/ liter. Ex hoc em̄ ꝙ per legē erat peccati cognitio:cum per ipſam non erat gratie collatio:cōcupiſcentia incendebatur in vetitū ⁊ hominem ſcientez fecit perpetrare pec catū:ex hoc occaſionaliter fiebat ⁊ ipſius cōcupiſcentie incēſio ⁊ peccati aggraua tio. Sed hoc nō erat de preſenti intētio ne ferentis mādata:nec de ipſo⁊ obliga/ tione mandatorũz. Nam dn̄s ſic tribuit mandata obligatoria ꝙ ſp fuit paratus et promptus tribuere grām adiutricez ad illa implenda. Vn̄ ꝙ per mandato⁊ ob/ ligationem augeret͛ concupiſcentia:hoc non erat ex ipſis mandatꝫ:ſed potius ex negligentia ⁊ culpa hominis. ¶ Ad ter tium argumētum vero dicitur ꝙ obliga tio repugnat libtati peccandi:poſſe aut peccare non eſt libertas nec pars liberta tis. Et ideo dum obligatio mandati re pugnat libertati malefaciendi libertatē non minuebat:ſed poti⁹ augebat. ¶ Cō tra arguit͛ ſic liberalius dat aliqḋ donū qui dat ſine onere q̄3 qui cum oneris im/ poſitione. Si ergo obligatio precepto/ rum magnum onus eſt ⁊ deus liberaliſſi mus videtur gratiam ⁊ gloriam debuit dare homini:ita ꝙ ipſum non obligaret ad aliquod mandatum. ¶ Dicendu3 ꝙ et ſi maioris libertatis ſit ex parte dan/ tis:non tamen eſt tante glorie ⁊ excellen tie ex parte ſuſcipientis. Et quoniā de⁹ in cōferendo premium non tantū inten/ dit ſue libertatis manifeſtationem:imo etiam glorie nr̄e promotionez. Hinc eſt ꝙ maluit nobis eternam beatitudinem per impletionem mandato⁊ ⁊ meritum obediētie:q̄ nullo merito precedente.

Secūdo querit͛. Utrū

precepta decalogi obligent ad opa for/ mata id eſt meritoria. i. Utrū homo ob/ ligetur ad implēdū mādata ſm inclina/ tionē charitatis. ¶ R̄n̄ſio in iſta qōne ē triplex modus dicendi. Prim⁹ nimis au ſterus. Scḋs nimis remiſſus Ideo bo/ nauentura ponit aliū modum qui eſt te/ nendus. Et reſpōdet ſic ꝙ Opa forma ta poſſunt dici dupliciter. Uno modo per excluſionem deformitatis peccati. Alio modo per impoſitionem dignitatꝭ meriti. Si primo modo accipiātur ope/ ra formata ſic vtiq3 ad opa formata ob/ ligant. Obligant em̄ ad vitandum om/ nia peccata mortalia. Si autem dican/ tur alio modo opa formata ſic accipiun tur ꝓprie:⁊ tūc diſtinguēdum eſt in ipſa obligatiōe. Eſt em̄ obligatio abſoluta ⁊ obligatio ꝯditionalis. Obligatio abſo luta eſt qua qs ſimplr̄ ad aliqḋ faciendū obligatur:ita ꝙ ſi illud nō facit incurrit omiſſiōis reatū. Obligatio vero ꝯditio nalis eſt qua qs obligatur ad aliqḋ faci endum:ſi vult ꝑuenire ad premiū:et hec obligatio in eo q̄ omittit:nō īducit omiſ ſionis pctm̄:ſ3 ponit īplicite ꝯditiōis de fectū. Si igit͛ loq̄mur de obligatiōe con ditionali:mandata decalogi obligāt ad opa formata. Si qs em̄ vult ad vitaz in/ gredi:neceſſe eſt ex charitate ſeruare mā dita:q̄ quidē charitas ē meriti ꝓncipiuz Si aūt loquamur de obligatiōe abſolu ta:tūc diſtinguēdum eſt in ipſis manda tis:ꝙ dupliciter cōuenit de eis loq̄. Aut

de eis in vnū collectis ꝓut hñt reduci ad
mādata duo charitatꝭ. Aut de quolibꝫ
ꝑ ſe ſigillatim. Si de eis collectis in vnū
cū igitur cōtinueī regula iuſticie ſm or/
dinem ad deum ꝛ ad ꝓximū per quā ex/
cluditur omē pctm̄: ſic ꝯcedi pōt ꝙ obli
gāt ad aliqđ opꝰ formatū. Uel ſi ſe hꝫ vñ
exire poſſit in illud: vel in diſpoſitione ſi
nō hꝫ vnde poſſit in illud exire: vel in di/
ſpoſitione ſiue ꝑ preparationē ad illud. te/
netur eñ hō ſic mādata decalogi imple/
re vt ꝑ ipſoꝝ impletionem precept locum
ipſi grē: qua obtenta exeat cū locus ꝛ tē/
pus eſt in opa meritoria adiplendo duo
charitatis mandata. Si aūt loquamur
de quolibꝫ ſigillatim ꝛ ꝑ ſe: ſic accipiēdo
proprie opus formatum. Hoc eſt opus
meritorium: ꝛ loquēdo de obligatōe ab/
ſoluta: mandata decalogi non obligant
ad opera formata.

Tertio querit. Utrum

obligatio mandatoꝝ decalogi attendit
ſm legem nature. Aut ſm legem ſcriptu
re. ¶ Sciēdū ꝙ triplex ē lex ſcꝫ nature:
ſcripte: ꝛ euāgelice ¶ Rñſio notādū ꝙ ē
loq de mādatoꝝ decalogi obligatiōe tri
plicit ſm ꝙ eſt de ipa ſufficiētia fidei: ſm
ꝙ articlos fidei ꝯtingit credere tripl'r vi
delꝫ iplicite: explicite: ꝛ quoſdā iplicite ꝛ
quoſdā explicite: ſic ꝛ de pceptis decalo/
gi itelligēdū eſt. Et ſm iſtū triplicē mo/
dum. obligatio mādatoꝝ decalogi reſpi
cit triplicē ſtatū vicꝫ ſtatū nature iſtitu/
te: ſtatū nature lapſe: ꝛ ſtatū legꝭ ſcripte
Ita ꝙ ſtatū legis ſcripte reſpicit ſimpl'r
ꝛ explicite vl' lucide vl' diſtīcte: ſm ꝙ illa
decē mādata a deo fuerēt ꝓnūciata ꝛ ſcri
pta: ſtatū vero nature lapſe reſpicit obli
gatio dcalogi iplicite ſm duo pcepta iu/
ris naturalis q̄ natura ſꝑ dictabat: vicꝫ
q̄ faceret alijs ꝙ ſibi vellet fieri. Statū
aūt nature inſtitute reſpiciebat quodā/
mō iplicite ꝛ q̄dāmō explicite. Quedaꝫ
eñ ſunt pcepta ordinātia ad deū: q̄dam
vero ad ꝓximū. Ad pcepta nācꝫ illa q̄
ordinant ad deū explicite obligabat ho
mo in ſtatu nature inſtitute vbi idoneꝰ
erat ꝛ diſpoſitus ad colendum deum in
tegre ꝛ perfecte. Ad mandata vero que
ordinant ad proximum obligabatur im
plicite: ꝓ eo ꝙ neceſſitas explicandi mā/
data illa: ortum habuit ex multiplici de
ordinatiōe que ſubſecuta eſt ex pria trāſ
greſſione. Et illđ colligi pōt ex eo ꝙ dr̄
Ecci. vij. loquēs de hoīs cōditione. Sē
ſu impleuit cor illoꝝ ꝛ bona ꝛ mala oſtē/
dit illis: poſuit oculos ipoꝝ ſuper corda
ipſorum ꝛc. vſcꝫ ibi Attendite ab omni
iniquo: et mandauit illis vnicuicꝫ de ꝓxi
mo ſuo Ubi colligit explicita obligatio
hominis reſpectu cultus diuini: ꝛ impli
cita reſpectu vitande leſionis ipſius pro
ximi. Scdm̄ hoc igitur patet ꝙ obliga/
tio mandatorum decalogi radicaliter ſe
quitur legem nature: ſꝫ q̄tū ad explica/
tioneꝫ ſequit legē ſcripture. Explicatio
eñ mādatoꝝ plenaria decologi oportu/
na fuit ſm ſtatum pcti ꝓpter obſcurati/
oneꝫ luminis rōnis: ꝛ ꝓpter obliquitatē
volūtatis: qꝛ eñ volūtas corrupta: ꝓni/
pta erat ad multiplicem deordinationē
oꝑtebat eā regulari ꝑ multiplicia māda
ta. ¶ Rurſus qm̄ ſcriptura cordis iteri
or ꝓpt pctm̄ erat obnubilata: ꝛ hō q̄ fue
rat ſpūali mēte ꝑditus: effectꝰ erat ſenſi/
bilis ꝛ carnal': oportunū erat vt exteriꝰ le
geret ꝛ itelligeret ꝛ audiret ꝑ ſenſus cor
poris ea ꝑ q̄ poſſet in rectitudinē iuſticie
regulari. Et iō explicatio ꝛ diſtictio mā
datorūꝫ decalogi ſpectabat ad legē ſcri
ptā q̄uis obligatio ſpectaret ad legē idi
tā. ¶ Notādū ꝙ ſicut dr̄ de virtutibꝰ ꝙ
maneat in patria ſm excellentiores ꝛ no
biliores vſus ꝛ actus. Sic cōcedi poteſt
ꝙ adimpletio mandatorūꝫ decalogi ſal/
ua erit in patria Multo tamen nobilio
ri et excellentiori modo q̄ꝫ ſit in via: ſm
ꝙ ibi excellentiori modo ordinabitur et
ad deum ꝛ ad proximum. E ſecūdum ꝙ
voluntas excellentiori modo erit ad bo/
num ordinata a malo remota. ¶ Nota

q̄ oīa peccata capitalia in mandatis decalogi habēt prohiberi. Nam ſuperbia ꝓhibetur in adoratiōe dei: ⁊ in honorificatione proximi. Inuidia vero et ira in fuga homicidij. Accidia in ſanctificatione ſabbati Auaricia vero in prohibitione furti. Luxuria ⁊ gula ſibi coniūcta in prohibitione mechie ⁊ adulterij. Ubi ꝓhibetur omnis coitus: ⁊ immoderata delectatio carnalis.

Circa diſtinctionem triceſimam octauam q̄ritur. Utrum eſſentiale ſit mēdacio eſſe falſum. ¶ Notandū Mendaciū eſt falſa vocis ſignificatio cum intentiōe fallendi Hic ſunt tres particule. Prima eſt vocis ſignificatio et ponit loco generis ⁊ eſt cōſtructio intranſitiua ibi id eſt vox ſignificatiua. Ideo neceſſario ad mendacium nr̄m requiritur vox. Dicitur nr̄m ad differētiā demonū qui per conceptus ſuos aliquādo ſeipſos decipiunt. Secunda particula eſt falſa: vnde anteq̄ aliq̄s dicat mendaciū requiritur et oꝫ q̄ illud qḋ dicat ſit falſum: (et hoc ſe habet vt materiale) cum intentione fallendi: et hoc ſe habet vt formale. ¶ Primum correlariū. Aliquis poteſt vere mentiri nullum tamen mendacium proferendo vel dicendo penitus. Patet qꝛ aliquis pōt verum dicere q̄ putat eē falſum. Mentiri eñ nihil aliud eſt q̄ ire cōtra mentem: ergo aliq̄s poteſt mentiri ⁊ tñ non dicit mendaciū: qꝛ illud dictum in ſe eſt verū. ¶ Scdm Licet aliquis poſſit vere mētiri dicendo verum: nūq̄ tñ poteſt dicere mendaciū dicēdo verum. ¶ Tertium Ad completam rationem mendacij duo neceſſario requiruntur ſcꝫ q̄ dictum ꝓnunciatum ſit falſum ⁊ proferens intendat decipere ⁊ fallere aliū. Mētiri eſt (ſm mgrm) loqui cōtra hoc qḋ animo ſentit ſiue illud verum ſit ſiue non. ¶ Correlariū. Omne mendacium eſt falſum. Non aūt oīe falſum eſt mendacium vt ſ̄ pꝫ. ¶ Rñſio q̄ dictum exterius prolatum compatur ad intentionem dicentis ſiue proferētis ⁊ ad ipſam rem ſignificataꝫ. Et ſm hoc ſortitur dictū illud ratione duplicis falſitatis vel veritatis nam ꝑ compationem ad rem dicitur verus ſermo: per compationem aūt ad intentionē dicentis dr̄ verax. Sic etiā falſitas duplex eſt circa ſermonem nam per compationem ad rem (videlicet cū non eſt adequatio rei ⁊ ſermonis) dicitur ſermo falſus per cōpationem vero ad intentionem dicentis cū nō eſt adequatio ſermonis ⁊ intentionis dicitur ſermo fallax ſiue mendax. Quoniam igitur mendaciū de ratione ſui noīs nominat ipſum dictum per cōpationem ad rem et ad ipm̄ dicentē. Hinc eſt q̄ ad cōpletam mendacij rationeꝫ duplex falſitas cōcurrit. Una ꝑ compationem ad rem ⁊ altera ꝑ compationem ad intentionem loquentis. Et hanc duplicem falſitatem tangit auguſtinus in diffinitione mendacij cum dicit. Mendacium eſt falſa ſignificatio vocis cū intentione fallēdi. Prima autem falſitas tenet in mēdacio rationeꝫ materialis. Scd̄a vero rationem formalis: ⁊ ab illa ſcd̄a denominatur quis mendax: ergo propter hanc duplicem compationeꝫ quā importat ipm̄ mendaciū de ratione ſui noīs: neceſſe eſt ad eius completam rōnem concurrere ꝑdictam duplicem differentiam falſitatis Mentiri autem dicit actum per compationem ad ipſum loquētem. Unde ad hꝰ q̄ aliquis dicat mentiri: ſufficit falſitas que concurrit ex diſcordia vocis ⁊ intentionis. Et hoc patet ex ipſa diffinitione vocabuli. Qꝛ mentiri eſt contra menteꝫ ire. Contra aūt mentem vadit nō ſolum ille qui dicit falſum ſcienter ſed etiam q̄ dicit verum qḋ putat eſſe falſum vñ minus importatur cū dicimus aliqueꝫ mētiri q̄ꝫ quādo dicimus aliquē dicere mēdacium. Quamuis eñ intentio fallēdi ſufficiat ad hoc vt aliquis dicat mentiri

tamē nō ſufficit ad plenā rōnē mendacij ſm qd dicit mgr in lra. Mēdaciū ſimplr ē aliqd dictū in quo ē falſitas p ꝯparatōez ad rē z intētionē. Mēdaciū alicui ē illd in q ē falſitas ſolū qd ad intētionē. Mēdaciū ad aliqd ē illd i q ē ftitas ſolū qd ad rē

Querit ſecūdo. Utrū

eēntiale (.i. neceſſario) ſit mēdacio eē pec catū. ¶ Notādū aliq ſunt act⁹ cōtingēter mali ſicut blaſphemare: odire deum querit q. Utrū mentiri ſit aliqñ bonū vl ſemp ſit malū z pctm̄. ¶ R ñ. abſq dubio. Oē mendaciū ē pctm̄ z adeo ē ipſi mēdacio eēntiale eē pctm̄: vt nullo pacto: nullo fine: nulla diſpēſatiōe nec humana nec diuina poſſit fieri bñ. Et hoc dicit Aug⁹. expſſe z nitit mgr ꝓbare: z i hoc cōiter ꝯcordāt doctores ſz rōnē h⁹ eſt difficile aſſignare. Et ad h poſſumuſ niti diuerſimode. Una nāq rō reddi pt ex ei⁹ pte ꝯ qd ē mendaciū. Mēdacium em̄ ē ꝯ ꝟitatē: ꝯ hoīcidiū ꝯo z furtū ꝯ creaturā. ¶ Sunt q tres modi dicēdi. Duo pmi nihil valēt. Terti⁹ mod⁹ ē iſti⁹ doctoꝝ ꝙ duplr dr eē aliqd malū. Aut ex genere actus vt pote cū act⁹ tranſit ſup materiā indebitā. Aut ex malicia intentiōis. Cū aūt tranſit act⁹ ſup materiaz indebitā hoc pōt eē duplr vl reſpectu di vel reſpectu ꝓximi. Si reſpectu dei ſic ē malū in ſe z ſm ſe, nec vllo mō pt bñ fieri ſicut ē odire ſūmū bonū z blaſphemare deū. Si reſpectu ꝓximi ſic ē nocumētuz inferre ꝓximo in pſona vl in reb: ſic eſt malum in ſe z pt aliquo fine bñ fieri: qz pōt recta intētio ſuuenire ex diſpenſatione. Cū autē aliqd ē malū ex malicia intentiōis tunc ſiue ſit reſpectu dei ſiue reſpectu ꝓximi ſimplr malū ē: z nullo fine pōt bñ fieri: qz dicit ꝑuationē debiti finis. Uñ facere h maluz eē bonū nihil aliud ē facere ꝙ aliqd eē ſil bonuz z malum. Tale autē ē mendaciū. Nā mēdaciū nō ſolūmō dic malū ex h ꝙ actus trāſit ſup materiā indebitā ſed etiaz ex intentiōne indirecta. Qm̄ ad eſſe mendaciuz iſta duo ꝯcurrunt: vicz dicer falſum: z intentio fallendi. Et pmū ē malum in ſe: z pōt bñ fieri: ab eo q ignorant dicit falſum. Rōne ꝯo ſcdi eſt malū ſm ſe z nullo fine pt bñ fieri: nec circa ipſuz pōt diſpenſari. Sicut nullo mō pōt bñ fieri ꝙ aliquis cognoſcat aliena intētione adulterādi ſiue iꝓbitate voluntatis. Cōcedendū eſt q ꝙ eēntiale eſt ipſi mendacio eſſe peccatuz: z ꝙ ipm mendaciū ē malum ſm ſe ſicut dicit aug⁹. qm̄ de rōne ſui noīs icludit iordiatā itētiōz

Tertia queſtio Utrum

mendaciū ſit pctm̄ mortale rōe ſui generis. i. vtꝝ oē mendaciū vl qdlibet ſit peccatum mortale rōne ſui generalitatis. ¶ R ñ. ꝙ abſq dubio nō oē mēdaciuz ē pctm̄ mortale imo ꝯtrū ē de rōne ſui generis. i. cōitatis indrnſ ē pctm̄ z ad mortale z ad veniale. Et rō hui⁹ ē: qz lingua poſita ē in lubrico z facili⁹ ē loqui ꝙ facere. iō nō ſepe pōderaſ act⁹ lingue nec ponderari pt facilr. ꝓpter qd dr Jacobi iij. Qui nō offendit in ꝟbo hic pfect⁹ ē vir: ꝓpt qd etiā pctm̄ mēdacij nō ē gnaliter mortale. Sz mortale fit rōne materie circa quā vt in materia fidei vl mori: z rōne cōtēptus: ſic aliqs ꝯſuet⁹ non curās euitare: z rōne nocumēti in fama vl reb tpalib z etiā rōne libidinis mentiendi. Libido ibi capiſ ꝓ amore inordinato ſicut iſti magni bauitores q faciūt mendaciū eē pniciosuz z mortale. p. Et qñcunq nulla iſtaꝝ coditionū adeſt tūc ē pctm̄ veniale qz non ē pctm̄ mortale niſi vbi libido interuenit z ꝯtēpt⁹. ¶ Ad id ps. Perdes oēs q loquūſ mendaciū. Dicenduz ꝙ ſicut glo. exponit nō intelligiſ h dictū de mēdacio gnalit ſed ſm dñaz mēdacij pniciosi. Uñ diſtributio illa nō ferſ ad ipm mendaciū ſed ad pſonas mētientes illo gñe mendacij ¶ Ad illd etiā Sapie. Os qd mentiſ occidit aiam. z ē nō intelligiſ de quolibet mēdacio ſz mē

dacio pnicioſo. ¶ Et ſi obijciat q aug⁹. exponit q q̄cunq mētit occidit animā. Dicēdū q nec ibi intēdit aug⁹. deſcribe re p oīb⁹ differētijs mendacij: ſed intelli/ gens d̄ mēdacio pnicioſo qd eſt i doctri na religiōis dic q nllo pacto nullo fine pt qs mētiri:q̄n occidat aiam ſuam.

Quarta queſtio Utrū

oīne mendaciū ſit mortale viris pfectis ¶ Rō duplex ē ſtat⁹ viroꝝ pfectoꝝ. q̄dā ē ſtat⁹ pfectiōis exercēde vt paſtores et plati. Ali⁹ ē ſtat⁹ pfectiōis acq̄rende vt religioſi oēs de vtroq eſt q̄ſtio preſens. ¶ R̄n. Eſt triplex mod⁹ dicēdi in iſta q̄one. Prim⁹ ē ſatis rōnal' z tenet a mul tis: z ē q mendacia illa q̄ ſūt venialia im pfectis ſūt etiā venialia pfectis virꝭ. Et pbat ſic. Ad nihil obligat aliq̄d religioſ⁹ q̄ alter xpian⁹ niſi p votū emiſſū ſ; nō p mittit n̄ iurare ſiue dicere mēdaciū ioco ſum vl' ocioſū: g̃ nll's religioſus dicendo tale mēdaciū peccat mortal'r. S; tn̄ q̄ pfecti minorē h̄nt pnitatē ad mendaciū q̄ impfecti. Hinc ē q graui⁹ peccāt. vñ Aug⁹ nō vult oñdere vt dicūt q oē mē/ daciū ſit mortale pctm̄ pfectis ſed cum nullū mendaciū poſſet bñ fieri: mag; tñ indecēs ē z incōueniens circa impfectos q̄ circa pfectos. ¶ Scōs mod⁹ pōit du plicē pfectionē. ſ. religiōis z trāq̄llitatis De p̄mis pfectis nō intelligit Aug⁹. ſ; de ſcōis. Iſte mod⁹ tñ reprobat ab iſto doctore. ¶ Et ppterea ē terci⁹ mod⁹ di cēdi q̄ ē iſtius doctoris q ad aliq̄d obli gat hō ſpāliter preter alios vl' rōne voti emiſſe vl' rōne officij pmiſſi: vl' rōne ſcan/ dali alios inuitātis: vl' rōne pſcie dictā/ tis. Sic g̃ dicam⁹ viros pfectos obliga ri ad nō mentiendū aliq̄ genere peti: cū h̄ nō ſit ex pcepto nec ex officio cōmiſſo: nec ex voto aut propt' ſcādalū z pſciētie vinculū. Propt' q nota q quidā ſūt per fecti publici: quidā ſt' pfecti occulti. Ui ris publice perfectis adhibet' fides tāq̄ cōfirmatorib⁹ veritat; : z qm̄ mendaciū de pbenſū: facit vt bō alteri nō credat. Si viri pfecti mentirent' iam nec ipis cre/ derct' nec aliquib⁹ z magnū ipi veritati fieret p̄iudiciū: z daret' alijs occaſio ſcan dali. Et iō tales viri pfecti debēt habere pſciam q p nulla re dicāt falſum ſcient' q̄n g̃ dicūt peccāt mortal'r: tū q̄ faciunt cōtra pſcie dictamē. tum etiam q̄ alios ſcandalizant actiue. Non ſic autē homi nes ſcandalizant' de his qui ſunt imper fecti vel etiā de pfectis occultis. Ideo ta les nō ſic obligant' ad oē mendaciū vitā dum. Et ē exemplū hui⁹: q̄ ſi quis ipu/ gnaret fidē: licitū eēt impfectis fugere z latere: ſed viri pfecti tenent' ſtare z libe/ re cōfiteri ne p ipoꝝ fugā z latitationē; populus infirm⁹ cadat a fide. Uñ con/ ſcientia debet eis hoc rōnabiliter dicta/ re. Pōt igit' cōcedi ſm Aug;. q viris p/ fectis quoꝝ perfectio publica eſt mēda/ ciū q̄tūcūq pui ipuraf i mortale pctm̄ qm̄ propt' ſcādalū vitādū dictare d; eis pſcia nullaten⁹ eſſe mentiendū ne faciāt venire in ptēptū;. Et hoc videt' ſenſiſſe Auguſtinus qui fuit precipu⁹ veritat; amator: z oīs vir qui veritatē amat ve/ hement' odit mendaciū. Unō d; Ecci. Potior ē fur q̄ aſſiduitas viri mēdacis Uide ante oppoſitum auctoritates Au guſtini. Et nota opinionem Scoti pul chrā z tenendam.

Quinto queritur. de

ipi⁹ mendacij diuiſiōe. Diuidit em̄ Au guſtin⁹ z mḡr mendaciū p tres dr̄ias p̄/ mas vic; inofficioſū: iocoſū: z pnicioſum Pernicioſū ē qd ordinat' ad nocēdū ali/ cui ſiue in mēte cū aufert vtutes eo mō q̄ pñt auferri ſiue in corpe ſiue in bonis fortune: ſiue in bonis honeſte fame: z h̄ mendaciu; ſp eſt pctm̄ mortale. ¶ R̄n. Notādū q cū mendaciū habeat p for/ ma z pplemēto intentiō; fallendi ſm in tentiō; ipius mentient; h; in ſpēs diuer ſificari. Mentiens aūt aut intendit p̄/ deſſe aut delectare aut ledere: ſm q in/

tendit ꝓdeſſe ē mendaciū officioſum: ſm qđ intēdit delectare ē mendaciū iocoſū: ſm qđ intendit ledere ē mendaciū pernicioſū. Ledere aūt pt aliqs dupľr. Aut dāno tpali: aut dāno ſpūali. Et ſi ledit dāno tpali. h pōt eē dupľr. Aut ſimpľr ledit aut ita ledit vnū ꝙ alteri prodeſt. Et ſm h ſunt tres drie mēdacij pnicioſi quaꝝ vna cōſiſtit in eo genere mendacij q quis mentit in doctrina religionis: ꝛ h qđ facit ad nocumētū boni ſpūalis: ſcꝫ fidei. Alia dria cōſiſtit in hoc vt mendacium ſimpľr obſit. Tertio ꝓo dria conſiſtit in h ꝙ mendaciū ſimpľr non obeſt ſed alicui prodeſt alicui obeſt. Si vero qs mentit vt delectet ſic ē mendaciū iocoſū. Et h pōt eſſe dupľr. Aut vt delectet alterum. et ſic eſt mendaciū ſimpľr Aut vt delectet ſemetipm in mentiēdo ꝛ ſic eſt mendaciū libidinoſuꝫ. Si vero quis mentit vt proſit alteri: aut mentit vt ꝓſit in rebus: ꝛ ſic ē vna dria mēdacij officioſi. Aut ꝓſit in ſanctitate ꝛ caſtitate mentis: ꝛ ſic ē tertia. Aut vt proſit in ſalute ꝛ vita corpis: ꝛ ſic ē alia. Et ſic pꝫ ꝙ tria ſunt genera mendacioꝝ q̄ in octo ſubdiuidunt membra. Tā mala eſt priuatio alicuius boni alicui quātum erat vtile illud bonum.

Circa triceſimaꝫ nonā diſtinctionē queritur Vtꝝ omi piurio cōueniat adeſſe mendaciū. i. vtꝝ ōme piuriū ſit mendaciū. ¶ Notādū ꝙ piuriū ſic pōt deſcribi. Eſt temerariū ꝛ inordinatū iuramentū. Primo ponit iuramentū loco generis. Scđo inordinatuꝫ ad driaꝫ veri iuramēti ꝛ liciti. ¶ Iuramentū aūt ſic deſcribit a iuriſtis. Eſt affirmatio vel negatio de aliquo ſacre rei affirmatiue firmata. ¶ Sciendū ꝙ ad hoc ꝙ aliquod iuramentum ſit licitum: oportet ꝙ habeat tres cōditiōes. Prīo oportet ꝙ ſit veritas ex pte rei vľ ex pte intētiōis ſi ſit de futuris. Scđo oportet ꝙ habeat iuſticiā. i. honeſtuꝫ ꝛ licitū: qꝛ omne iuramentū qđ ē de aliq̄ iniuſto et inhoneſto ē illicitū. Tertio opꝫ ꝙ fiat cū iudicio. i. diſcretiōe ꝛ debitis circumſtantijs. Jō oē iuramentū qđ fit ſine diſcretiōe eſt illicitū licet obliget ¶ Nota duplex ē iuramentū: qđdā aſſertoriū aliud ē ꝓmiſſoriū. Primū ē ſꝙ de pteritis ꝛ pntibus: quoꝝ eſt determinata veritas Scđm ē illđ quod eſt de futuris: quoꝝ nō eſt determinata veritas. Et iſte due ſpecies aſſimilant duabus ſpeciebus ſophiſmatibꝫ ſcꝫ poſitōi ꝛ petōi. Juramētum promiſſoriū vocatur ab iſto doctore obligatoriuꝫ licet nō ſit obligatoriū. Juramentum autem promiſſorium ſic deſcribitur a Scoto. Eſt aſſertio dicti humani quod ipſum ſit verum vltimate. Aſſertio capit ibi pro affirmatiue vľ negatiue ꝛ non proprie pro affirmatiue dicti homini loco materie: ꝙ ſit verum ponitur loco differentie formalis ꝛ vltimate. qꝛ ſm Aplm. Finis oīs ꝯtrouerſie ē iuramentū. Jō dicit vltimate: qꝛ qn̄ hō iurat nō debet vlteriꝰ ꝓgredi. Jurare eīn eſt inuocare deum in teſtem. Jđo qn̄ aliqs dicit: deꝰ eſt mihi teſtis: eſt vera iuratio. Magiſter autem ſic diffinit iuramentū dicens ꝙ iuramentum ē mendacium iuramēto firmatū: propter iſtaꝫ diffinitionē fit pma q̄ſtio. ¶ Rn̄. Triplex modus dicendi. Primꝰ modꝰ nō ē tenendus: qꝛ ſequit mgrm ad lraꝫ: quia ſm Augu. cuꝫ homo iurat ꝙ putat eſſe verū ꝛ tn̄ ē falſum temere iurat. ¶ Alij dixerunt ꝙ non omne periuriū eſt mendacium: pro eo ꝙ non ſolūmodo cōtingit incurrere crimen piurij propť ꝟitatis defectū: veꝝ etiā ꝑpter defectū iuſticie ꝛ iudicij. Jdeo ſi quis iurat aliquid facere qđ ē illicitū ipo facto ē piurꝰ. Et ſimiliter ſi quis iuret ſine diſcretione. ¶ Sed inſtantia iſta que fert magis videtur habere locum in iuramento obligatorio id eſt promiſſorio q̄ȝ in iuramento aſſertorio. Jn illo eīn proprie reperit

iudiciū ꝛ iuſticia: ꝛ iō ad hec remaneat qō. Utrū oē piuriū qḋ opponit̄ iuramēto aſſertorio ſit mēdaciū cū ſit ꝟitatꝫ ꝓuatiuū. ¶ Propterea tertio adhuc pōt reſponderi ꝙ ſicut patuit ī p̄cedenti diſtictiōe. Aliqḋ ē mendaciū ſimplr̄ ꝛ ſm rationē ꝯpletā. Aliqḋ ē mendaciū ſm qḋ: vicꝫ q̄tū ad ipius mendacij materiam Aliqḋ ē mendaciū ſm qḋ q̄tū ad ipius mendacij formā. Mendaciū ſmp̄ qḋ ꝛ ſꝫ formā. ē qḋ hꝫ falſitatē in voce ꝛ intētōe Mendacium vero ſm quid ſm materiā eſt qḋ hꝫ falſitatē in voce ſꝫ nō ī itētiōe. Mendaciū ſm qḋ ꝛ ſm formā ē qḋ hꝫ falſitatem in intentiōe ſed non in voce. Cū ḡ querit̄ vtrū piurium oppoſitū iuramento aſſenſato vniuerſalr̄ claudat in ſe mendaciū. Dicēdū vl' large capiat̄ ꝛ ſic ꝯcedit̄: vl' ſtricte ꝛc̄. vide textum.

¶ Nota ꝙ ꝓhibet̄ piuriū in ſcḋo p̄dicamēto ꝓme tabule inq̄tū p ipm piurium facit q̄s ꝯtumeliā ſūme ꝟitati aſſumēdo eā inuanū dū aſſumit eā ad ꝯfirmatōēꝫ falſi ſciti vl' falſi opinati vl' etiam dubij

¶ Aiaduertendū ꝙ ſicut ꝯſcia erronea in moribꝫ nō excuſat factū iniuſticie: ſic eſtimatio falſa in his que credunt̄ nō excuſat iuramentū falſum.

Querit̄ ſecūdo. Utrū

oē piuriū ſit pctm̄. ¶ Dicendū ꝙ abſꝗ dubio piuriū ē malū nō ſolūmō in ſe: ſed etiā ſm ſe. ita ꝙ nullo mō pt̄ bn̄ fieri piuriū loquor inordinatū ꝛ temerariuꝫ Rō aūt hꝰ ē duplex. Una propt̄ hoc ꝙ piuriū plerūꝗ claudit in ſe mendaciuꝫ: qḋ ē ſm ſe malū. Alia ꝟo rō ē ḡnalis: qꝛ oīs piurās ꝯtumeliā fac̄ ſūme ꝟitati dū eā adducit ad eiꝰ ꝯfirmationē ad qḋ nō deberet aſſumi: ꝛ iō qꝛ nō tm̄ deordinat hoīeꝫ ad ꝓximū ſed etiā deordiat hoīeꝫ ad deū: inde ē ꝙ ſemꝑ eſt malū. Et in ſolutiōe ꝓmi argumenti Adeo eīm ē nomē dn̄i terribile ꝛ venerabile ꝙ nullus debꝫ eū in teſtimoniū aſſumer̄ niſi nouerit qḋ loquat̄. Un̄ ignorantia nō excuſat ī tali iuramento. Hoc eīm debꝫ vnuſq̄ſꝗ ſcire ꝙ nō debet iuramento alq̄d firmare niſi ſi de illo ſit certꝰ. Un̄ ſi talis iḡret rē de. q̄ iuret hoc ipō ſcit ſe male iurare ſi eam iuramēto affirmat: ꝛ iō n̄ excuſat̄ a culpa.

Tertio querit̄. vtrum

omne piuriū ſit mortale pctm̄. ¶ Rn̄. ꝙ piuriū duo dicit vicꝫ iurationē ꝛ inordinationē. Eſt eīm piuriū iuramētuꝫ indebitū ꝛ inordinatū. Juratio āt triplx̄ eſt. Quedā ē deliberata ꝛ ſolēnizata. ſ. qn̄ teſtes iurāt ſupra ſcā dei euāgelia in iudicijs p̄ntia. Quedā ē delibata ſed nō ſolēnizata qn̄ q̄s ī oculto iurat aliq̄d ex deliberatiōe intendēs illḋ p dīne ꝟitatꝫ teſtimoniū ꝯfirmare. Quedā aūt ē nec deliberata nec ſolēniſata ſic̄ qn̄ q̄s iurat in cōi ſmone nō attēdens que inuocat ꝛ ad qḋ: ſed ex q̄dā ꝯſuetudine. ꝛ ſm h̄ piuriū pōt cōmitti triplr̄. Nā ſi cōmittat̄ circa iurationē deliberatā ꝛ ſolēnizatā ſic ē graue pctm̄ ꝛ enorme. ita ꝙ reddit hoīeꝫ infamē. Si ꝟo cōmittat̄ circa iurationē nō ſolēnizatā nec deliberatā: ſic nō ē pctm̄ mortale ſed veniale. ꝓpter h̄ qḋ linḡ in lubrico poſita ē. Si ꝟo cōmittat̄ circa iuratiōꝫ deliberatā lꝫ nō ſolennizatā. Scotꝰ dicit ibi ꝙ iſto mō ē pctm̄ mortale ſine diſtinctōe. Jſte tn̄ doc. bonauen. diſtinguit: qꝛ aut deliberat de dicto ꝛ iuramēto. vtrū vicꝫ dictū ſit veruꝫ ꝛ vtrū ſit iuramētū ꝯfirmādū ꝛ tūc ſi piurat mortalit̄ peccat. aut deliberat ð dcō tm̄ vtrū ſit verū. nō tn̄ de iuramēto ſupaddito ꝛ tūc pt̄ eē veniale pctm̄. Ualde tn̄ cauendū ē: qꝛ veniale illḋ ē piculoſū ꝛ mlꝰtū appropinq̄t ad mortale pctm̄. Cōcedendū ē igit̄ ꝙ nō oē piurium ē mortale pctm̄ ſic illud qḋ nō eſt deliberatum.

Querit̄ quarto. Utrū

licitū ſit iurare p deū ꝛ nō peccare. q̄daꝫ fuit opīo. ſ. manicheorū ꝙ oē iuramtū ē illicitū ꝛ ꝓſūpſer̄t hoc ex ꝟbo dn̄i. Matthei. v. Et ex eo qḋ dr̄ Jaco. v. q̄ verba male intellexerūt Cōtra hos dic̄ Augꝰ ꝙ iuramētū nō fuit ꝓhibitū propt̄ ſe ſed

ppt vitādū piuriū iste etiā error venit ex manifesta igrātia:qz nesciuerūt itelligere q aliū sensū facit negatio pposita signo vnī z aliū sensū facit postposita. Preposita ei fac eqpollere pticlari negatie:postposita suo contrario. Unde non differt dicere non oīs homo currit et omnis hō nō currit. Dñs aūt nō dixit oīno nō iurabis:sz nō iurabis oīno. Uñ nō phibuit oēz iuratiōez:sz phibuit q nō eēt oīno:z sine oī cā iurādū. Et iō isto errore abiecto tā q̄ irrōnabili z pnicioso:pcedēdū ē q licitū ē iurare p deū et h̄ cōit tz vniuersitas fideliū:qz tñ nō ē sic licitū qn aliquo mō possit eē illicitū. Dubiū ē iter doc. Utrū iurare p deū dicat actū bonū in genere: aut actū idifferētē:z sunt opioniōes due satz pbabiles:qz vltia q̄ dicit q iurare p deū de sē sit indifferens vide ibi in solutione vltimi argumenti.

Quinto queritur. Utrū

iurare p deū licite.i.seriose z cū discretione factū sit licitū appetēdū. ¶ Rñsio dicēdū q nō:z h̄ est ppt occasionē mali adiūctā. Et ē sile sicut affluētia diuiciaruz: qz distrahit hoīez ne cultui dei intēdat: nō eē in appetitu:sz possit licite z meritorie possideri. Sic etiā intelligēdū est circa ipm iuramentū. Et pptereā btūs Jacobus dicit nolite iurare nō solū ostēdēs vitādū eē actū iuratōis sine cā sz etiā affectū. Uñ etiā monemur circa actū iurationis pter piculū piurij vitare ɔsuetudinē:vitare etiā actuz pter necessitatē:z vitare affectū. Et ad iuramētū nō dz qs ire vltroneus.i.volūtari⁹:sz coact⁹. Et hui⁹ sile pōt reddi in psidētia platōis:q̄suis eīn bonū sit z licitū alijs pesse. Nō tñ est appetēdū sz poti⁹ fugiēdū:z ad illud dz hō trahi q̄si inuit⁹:qz cū amat platio frequēter ē rō supbiēdi:z quodāmō apostatandi z recedēdi a deo. ¶ Ad auctoritatē dñi:z iacobi. Dicēdū q nō phibetur actus iste qz malus ē sz qz occasio ē mali: nec phibet vlr sz ne qs iuret irreuerent.

Sexto queritur. Utrū

liceat iurare per aliqd creatū. ¶ Rñsio Dicēdū q iuramētū assertoriū dupl'r hz fieri. Qdā p ipzecationē qddā p ipius veritatis testimonij inuocatōez. Per imprecationē aūt iurat cū dī vt viuat fili⁹ me⁹ vl pr̄. Hoc est dicere nisi ego ipleuero q pmitto:vel nisi ipleuero qd iuro nō viuat fili⁹ meus vel pr̄ meus. Et in hac forma iurādi creatura ad testificādū nō iuocat sz poti⁹ ipi creatori oppignorat sz q dic aug. z hoc qdē ē licitū qz cuius ois creatura sit ipsi⁹ creatoris:tñ bonū vl solatiū q ex ipsa creatura pcipim⁹ z a deo nob ɔcessuz ē:tāq̄ nrm oppignorare possum⁹:z iō licita est hec forma. Licet h̄ iuramēti gen⁹ fm q dic aug. in lrā sit grauissimū. Illō vero iuramētū fit p veritatis ipius testimonij inuocationez:qn alīqs iurat p aliquē ad iuocādū illū in testē. Pōt aūt creatura dupl'r aduocari in testimoniū. Aut fm se. Aut inq̄tū ē vestigiū veritatz diuine. Si fm se hoc mō nō sz qz sic crederet q aliqd diuinū essz in ca rōne cui⁹ dicti veritas possit p hmōi testimoniū ɔfirmari. Scdo mō vero inq̄tū in ea relucet vestigiū diuine veritatis:licitū est iurare p creaturā. Hoc eīn nihil aliud est q̄ iurare p eū q in creatura relucet:z tūc nō veneratr qs creaturā sz creatorē. Uñ sicut honor q exhibet imagini refert ad pthotypū.i.ad exēplar pmū sic dicit Dam. Ita hoc mō iuratio facta p creaturā refert ad ipam creaturaz actorē. ¶ Sz ɔ pi⁹ pp̄.xxij.q.i. Si qs p capillū vl caput dī iurauerit si ī eccl'iastico ordine est deponat si laic⁹ anathematizet. Dicēdū q h̄ canō loquit ɔ illos q credebāt deū fm diuinitatē hēre caput vel capillos z tales erāt blasphemi. Aut certe ɔ illos q irreuerēter nomināt mēbra xp̄i z quodā exq̄sito mō iurādi diuidūt ipm q̄si mēbratim qz valde rationabil'r sunt arguēd z redarguendi.

Septio queritur. Utruz

ille q iurat falsum p lapidem sit piurus. ¶ Rñsio dicēduz q sic fm q dicit aug.

q̄m iurās ꝑ lapidē aut intendit ipſi lapi
di reuerētiā exhibere aut actori lapidis.
Si lapidi intendat reuerentiā exhibere
dupl'r peccat ſi vero actori lapidis tunc
abſq; dubio piurat:q2 ipſi creatori lapi
dis ꝯtumeliā facit tñ nō eius ꝑ effectum
creature intellectū aſſumit in vanū. Si
q̄s tñ nō ſerioſe iuraret:ſed quodāmō lu/
dere intendit:nō eſt dicēdū piuriū:q2 iu/
rare nō intēdit:ſ3 poti⁹ ludere. Eſt tñ ta
lis mod⁹ loquēdi ſatꝫ reprehēſibilis ꝛ ca
ueri d3 a virꝭ ꝑfectꝭ ꝛ eē a bonis religioſ

Octauo querit. Utrū

obligatio ꝯtrahat ꝑ iuramētum doloſum.
¶ Notandū iuramētū ꝓmiſſoriū eſt qua
druplex doloſum. Coactū. Cautū ꝛ ca
rēs oīb3 iſtis ſc3 doloſitate ꝛc. Doloſum
eſt cū aliq̄s iurat aliq̄d facere:ꝛ tñ in ipo
actu iurādi itēdit oppoſitum. Et oē tale
iuramentū eſt pctm̄ mortale. Incautū3
iuramētū ē illud q̄d trāſit ſup indebitā3
materiā ſimil'r ꝛ illicitā vl' trāſit ſup ma
teriā q̄ l3 eſſ3 de ſe licita ē tñ illicita ma/
teria iuramēti. Ut ſi q̄s iuraret occide/
re aliquē vel fornicari q2 eſt de materia
illicita. Et q̄cūq; iurat hoc mō ſiue intē
dit h̄ facere ſiue nō peccat mortal'r. Se
cūda ps dicit vel trāſit ſup materiā. Si
cut ſi q̄s iurat nūq; intrare religionē3:q2
eſt licitū ſecularib3 nō itrare religionem
Jurare tñ de hoc eſt pctm̄ mortale. Et
de iſto ē q̄d pñs. ¶ R̄nſio triplex eſt mo/
dus dicēdi. Prim⁹ modus dicēdi eſt. Ju
ramētū doloſum ſimpl'r obligat. l3 intē/
dat aliū decipe nec aliquo mō excuſat ꝑ
cordis fraudulētiā ꝛ ī iſto latere ſūt dñi
iuriſte. Sed dñi theologi ꝛ illi q̄ ſunt de
ſcđo mō dicēdi dicūt ꝙ obligatō iuramē
ti eſt obligatoria ſicut obligatio voti et
mr̄imonij. Jō videt alijs dicēdū ꝙ ſicut
mr̄imoniū nō eſt verū niſi interſit iterior
conſenſus nec eſt votū obligatoriū3 niſi
ſit intētio obligādi. Sic etiā nec ipm̄ iu/
ramentū doloſum dicēdū eſt:eſſe ſimpl'r
obligatoriū in quo q̄s ſic iurat:vt tñ ꝑ il
la vba ſeipm̄ obligare nō intēdat. Et ꝑ/
pterea ſm̄ iſtos diſtinguit. Duplex forū
vic3 forꝫ eccl'ie:ꝛ forꝫ cōſciētie. Scđm fo/
rum eccl'ie iuramētū tale eſt obligatoriū
in foro dei q̄ iudicat ſm̄ ſecreta conſcie ꝛ
ſm̄ veritatē:iſte q̄dē nō obligat:q2 nō vo/
luit obligare ſeip3 q2 tñ doloſe iurauit ꝛ
nomē dei inuanū aſſūpſit ſtatim in actu
ipſo cōmiſit crimē piurij nec reportat cō
modū de malicia:q2 apud deū ex illo iu/
ramēto iudicat dign⁹ pena eterna. Uñ ſi
veniat ad pniā3 eſt ei grauis pnia iponē
da:ꝛ ſanū ꝯſiliū ē ei dicēs:vt merito cul/
pe ſibi iponat ꝛ iuramētū cōpleat ī quo
ꝓmū decipe intēdebat. l3 nō poſſit ſibi
ꝓbari in facie ipi⁹ eccl'ie. ¶ Ad illud yſi/
dori. Quacūq; arte vboꝝ q̄s iuret de⁹
accipit ſicut ille cui iurat intelligit. Di/
cēdū ꝙ h̄ dicit nō q2 ipſe de⁹ ad h̄ putet
hoīem obligatū:ſ3 q2 ex hoc ꝙ ille nō in/
tēdit iurare ſicut ille itēdebat recipe de⁹
q̄ h̄ reqrebat ex veritate ꝛ iuſticia repu/
tat ip3 obligatū ad penā vl' pōt ille ſm̄o
cauſal'r itelligi vt dicat ꝙ de⁹ ſic accipit
et ſic vult accipi ab ipſa eccl'ia:ꝛ ſic vult
etiam iudicari.

Nono queritur. Utrū

oē iuramētū coactū ſit obligatoriū ¶ No
tādū duplex ē coactō q̄dā ē ſimpl'r. Alia
eſt ſm̄ q̄d. Pria eſt illa q̄ aliq̄s neceſſitat
ſimpl'r ad agēdū vel volēdu3 aliq̄d ſic ꝙ
nō poſſit in oppoſitū. Et iſto mō ipoſſibi
le eſt volūtatē cogi humanā ad actū vo/
lēdi:etiā ab ipſo deo:q2 de ſe eſt rex. Et
de iſta nō eſt h̄ ad ꝓpoſitu3. Coactio ſm̄
q̄d eſt illa q̄ aliq̄s metu maioris mali vel
piculi facit illū actū ad quē inducit. Ut
mercator icidēs in latrones timēs ne oc
cidat ab eis ꝓmittit cētū ſcuta:ꝛ iſte me
tus cadit in ꝯſtātē virū nunq; tñ metus
alicui⁹ pene d3 inducere cōſtātē virū vt
peccet mortaliter. Et ſi ſic inducatur nō
eſt cōſtans vir. Quādo ḡ querit de iura
mēto coacto. Utrū omne iuramētū ꝛc.
¶ R̄nſio ꝙ ſunt ſcđo mō dicēdi ſatꝫ pro

babiles. Ultimus tñ ꝑpter reuerẽtiam beati aug. tenef. Excuſatio a tãto eſt qñ aliqs minus graue peccat faciẽdo aliud ꝙ ſi faceret illud libere: vt ſi qs cogeref facere fornicationẽ ⁊ facere latrocinium minus graue peccaret lȝ mortalr̃ peccaret ꝙ ſi libere faceret. Uñ duplex eſt forum videlicȝ eccl'ie ⁊ diuinum ita ꝙ obligatio iuramenti coacti econtrario ſe habet obligationi iuramenti doloſi reſpectu hui⁹ duplicis fori. Nã in foro eccl'ie iuramẽtũ coactũ non eſt obligatoriũ: tũ qꝛ eccl'ia preſumit ꝙ iſte qui coacte iurauit non iurauit voluntate implẽdi iuramentum: ſed potius euadendi periculũ: tum qꝛ etiaȝ ille qui iurare cõpulit: cum malicioſe ⁊ doloſe proceſſerit nullũ ius acquiſiuit nec de malicia commoduȝ reportare debuit. Unde nullũ habet ius repetendi. In foro autem dei Juramentum coactum obligatorium eſt quia cũ deus aſpiciat voluntatem interiorem: et voluntas non poſſit cogi coactione ſufficienti ſed inducente: et ita voluntas coacta: voluntas fit: iudicat deus taleȝ hominem obligari. Et ideo in foro conſciẽtie ſm̃ theologos conſulenduȝ eſt ei qui ſic iurauit (niſi relaxationem inueniat) iuramentum implere. Et hoc dico ſi iuramentum illud fuit reſpectu rei licite. ¶ Nota in prima ſolutione primi argumẽti. Si qs (ait doctor) coactiõe inducẽte cogaf vt votũ emittat vicȝ vt in periculo mortis exiſtens a dño liberef nõ videtur abſurdum dicere eum eſſe obligatuȝ

Decimo querif. Utrũ

iuramentum incautum ſit obligatoriuȝ Juramentũ autem incautum dico ꝙ ꝟgit in exitum malum vel in exitum min⁹ bonũ. ¶ Notandum ꝙ multipliciter cõtingit iuramentum eſſe iuramentum incautum. Primo modo quando iuratur aliqd qđ vergit ſimpliciter in ſalutis detrimẽtũ. Sicut cũ aliqs iurat ſe facturũ aliqd qđ nõ põt ſine pctõ mortali cõſummari. Scđo mõ dr̃ iuramẽtũ eſſe incautũ cũ qs iurat aliqd ꝙ ꝟgit in ſalutis ſue diſpẽdiũ ⁊ ꝑfectõis ipedimẽtũ vt puta cũ iurat qs ſe nũꝙ intraturũ religionem. Tertio mõ dr̃ iuramentũ incautũ cũ qs iurat aliqd in oẽm euẽtũ qđ vno caſu cõtingente vergit in ſalutis diſpẽdiũ Alio caſu cõtingẽte vergit in ſalutis ꝑfectũ. Sicut cũ iurat aliqs ſe nũꝙ recepturũ prelationẽ: qđ qdeȝ eſt in ſalutis diſpẽdiũ ſi vtilis ſit ⁊ canonice eligaf: et a maiore ſi iniũgaf. tunc aũt vergit in ſalutis ꝑfectũ ſi ſit ꝑſona vtilis ſibi ⁊ alijs ad ſtatuȝ illũ ꝓmoueri. Si ḡ loqm̃ur de iuramẽto incauto. Primo mõ ſic abſꝙ dubio nõ ẽ licitũ nec obligatoriũ: imo q ipȝ obſeruat cõmittit pctm̃. Si ꝟo loqm̃ur de iuramẽto icauto. Scđo mõ ſic nec ẽ licitũ nec obligatoriũ: lȝ ipm̃ obſeruare nõ ſit pctm̃: qꝛ nõ eſt pctm̃ nõ intrare religionẽ: graue pctm̃ tñ eſt iurare ſe nũꝙ aſſenſurũ ad gradũ ꝑfectõis: qꝛ in h̃ qdã mõ ipugnat ipi⁹ iuſticie ꝑfectiõeȝ ⁊ ſpũſ ſcti inſpirationẽ. Si ꝟo loqm̃ur de iuramẽto. Tertio mõ ſic vno caſu cõtingente eſt obſeruãdũ: vicȝ qñ vergit in ſalutis ꝑfectũ. Alio ꝟo caſu cotigẽte ẽ illicitũ ⁊ nõ obſeruandũ: videlicet cum in ſalutis detrimentum vergit.

Circa diſtinctio-

onem quadrageſimam querritur. Primo de differentia que aſſignatur penes radicem Aſſignatur aũt dña hec penes radicẽ ſm̃ aug. ꝙ lex vet⁹ radicabaf in timore: ⁊ lex noua in amore. ¶ Notãdũ ꝙ duplex ẽ lex. Quedã eſt naturalr̃ ⁊ ẽ regula iuſticie oĩb⁹ vñtib⁹ rõne naturalr̃ inſita q̃ ꝑcipit fieri q̃ ſi' fiẽdaꝛ. ꝓhib⁹ ꝯria Alia ẽ lex poſitiua hũana ⁊ regl'a iuſticie vtẽtiũ rõe oim dictãſ aliqd fieri ſub taxatione alicui⁹ pene. Alia ẽ lex diuĩa ⁊ ẽ regl'a iuſticie eterna ꝑcipiẽs aliqd fieri ſub pena pene etn̄e. ¶ Ad qõnẽ R̃ndef ꝑ vnã diſtinctionẽ et duo dicta. ¶ Diſtinctio. Cũ cõparamus has leges adinuicẽ hoc pt̃ eſſe dupl'r. Uno mõ ſm̃ ſtatũ cõeȝ. Alio

mō ſm ſtatū ſpālis perſone. ¶ Primū di
ctū. Si compamus has duas leges ſm
ſtatū ſpālis ꝑſone ſic nō eſt dr̄ia qꝛ multi
in lege euangelica ducunt ſpū timoris.
⁊ econtra multi in lege veteri ducebant
ſpū amoris vt patet de dauid moyſe ⁊ ſic
de alijs ſanctis. ¶ Scðm dictū. Si com
paremus has duas leges ſm ſtatū cōem
ſic drn̄t iſte due leges: qꝛ lex moſaica re/
ſpiciebat ſtatū imꝑfectiōis: ⁊ ideo duce/
bant ſpū timoris. Lex vero noua ⁊ euan
gelica reſpicit ſtatuȝ ꝑfectionis. Sicut
dr̄ Math. vi. Eſtote ꝑfecti ſicut pr̄ vr̄ ꝑ
fectus. Ideo dr̄ lex amoris: lex vetꝰ erat
lex occidens: lex noua eſt lex viuificans.

Secūdo queritur. De

de dr̄ia ꝗ aſſignat penes effectū. Uicȝ ꝙ
lex vetus erat lex occidēs: lex vero noua
eſt lex viuificās: ⁊ hec dr̄ia accipit ab aplo
ij. corinth. iij. vbi dicit Lr̄a occidit ſpūs
aūt viuificat. ¶ Rn̄det ꝑ duas diſtincti
ones ⁊ duo dicta. ¶ Prima diuiſio mul/
tipliciter dr̄ aliqd iuſtificare. Uno mo/
do effectiue: ⁊ ſic deus ſolūmodo dr̄ iuſti
ficare. Scðo mō formaliter: ⁊ ſic gr̄a dei
dr̄ iuſtificare: qꝛ informat ipſam aīam ex
pellēdo obliqtatē peccati ⁊ culpe: ⁊ dādo
rectitudinē iuſticie. Tertio mō dr̄ aliqd
iuſtificās nō ſolū in hitu verūetiā in effe/
ctu. Et ſic charitas iuſtificat ſine fides
ꝗ opat ꝑ charitatē. Quarto mō dr̄ aliqd
iuſtificās in ipſiꝰ iuſticie exercitatione ⁊
vſu: et hoc mō mādata dei in qbꝫ iuſticia
exercet iuſtificare dicūt qn̄ mō debito ob
ſeruant. ¶ Scða diſtinctio dupl'r pōt i/
telligi lex vetus. Uno modo ſm ſenſum
lr̄alē. Alio mō ſm ſenſum ſpūalē. ¶ Pri/
mū dictū lex vetꝰ vt capiebat ſm ſenſuȝ
lr̄alē occidebat. Et hoc eſt intelligendū
occaſione accepta: qꝛ de ſe nō occidebat.
¶ Scðȝ dictū. Sicut lex noua viuificat
ita lex vetus ſm ſenſum ſpiritualē viuifi
cabat tunc temporis.

Tertio querit. De diffe

rentia legis euāgelij ꝗ̄tū ad dr̄iaȝ antiq̄
leg̃. Dr̄ eīm moiſaica lex eſſe grauitatis
lex. Et lex euāgelica dr̄ eē lex ſuauitatis
¶ Rn̄det ꝑ vnā diſtinctionē. Et tria di
cta. ¶ Diſtīctio: tripl'r ē loq de iſtis dua
bus legibꝫ. Aut rōne ꝓceptoꝝ obligātiū
Aut rōne affectōnū mouētiū. Aut rōne
ſacroꝝ adiuuantiū. ¶ Primū dictū. Si
loqmur d̄ hijs duabꝫ legibꝫ rōne ꝓcepto/
rū obligātiū. Dicēdū ꝙ in antiq̄ lege tri
plicia erāt ꝓcepta. Quedaȝ erāt ꝓcepta
moralia: ⁊ ſunt decē ꝓcepta: ꝗ etiā hēmꝰ
in lege noua: ⁊ iſto mō nō drn̄t: qꝛ etiā in
lege euāgelica tenemur ea obſuare. alia
erāt ꝓcepta cerimonialia Et iſto mō lex
vetꝰ erat grauior ſine cōꝑatiōe q̄ȝ ſit lex
euāgelica: qꝛ vt dic̄ Rabiſalomō bn̄ ha/
bebat ſexcēta ꝓcepta cerimonialia Alia
erāt ꝓcepta iudicialia: ꝑ ꝗ erāt ſbditi iu/
dicibꝫ. Et iſto mō lex euāgelica vt ē tra/
dita a xp̄o leuior ⁊ facilior ē q̄ȝ ſit lex ve/
tus qꝛ xp̄s nulla iudicialia precepit licet
ſm decreta ⁊ leges ꝑlima ſūt q̄ȝ i lege ve/
teri. ¶ Scðm dictū Si cōꝑemꝰ iſtas du
as leges rōne affectionū mouētiū ſic leui
us ē euāgeliū xp̄i q̄ȝ fuerit lex moſaica:
qꝛ ad obſuātiā leg̃ euāgelice amor nos
mouet Mathi. xi. Iugū ei meū ſuaue ē
⁊ onꝰ meū leue. Sȝ ad obſuātiam legis
moſaice timor erat affectio mouēs. Ut
pȝ Exoð. vij. vbi dr̄ ꝙ manꝰ moyſi erāt
graues. ¶ Tertiū dictū Si cōꝑemꝰ iſtas
leges adinuicē rōne ſacroꝝ adiuuātium.
Sic mlt̄o leuior ē lex euāgelica q̄ȝ mo/
ſaica: qꝛ ſacra illiꝰ leg̃ mlt̄ū hēbāt pōde/
ris: ⁊ parū hēbāt de efficacia ꝟtutis. Eꝫ
eſt in ſacris noue leg̃ qꝛ magnā hn̄t vtili
tatē ⁊ parū de pōdere. Ad laudē ⁊ gl'iaȝ
illiꝰ ꝗ ē via veritas ⁊ vita: ꝗ cū. p. ⁊. ſſ. vi.
⁊ reg. vnꝰ deus in ſecula.

Expliciūt nōnulla reportata ſuꝑ ter/
tiū ſn̄iarū doctoꝝ ſeraphici ſancti bone
uēture ordinis ſacri minoꝝ de obſeruan
tia ſub ꝑſidētia Reuerēdiſſimi mgr̄i fra
tris ſtephani brulefer eiuſdeȝ ordinis ſa
cre theologie ꝓfeſſoris ſcotici alme vni/
uerſitatis ꝑiſieñ. metis gallie cōportata

Reportata admodum
lucida ſup ſancti Bonauenture quar/
to ſniaꝝ Reuerendi mgr̄i fratris Ste/
phani brulefer ordinis minoꝝ ſacri elo/
quiȷ̄ pfeſſoris clariſſimi Pariſienſ Sco/
tici feliciter incipiunt.

Circa prin/
cipiū q̄rti ſniarum
ſancti Bonauētu/
re doctorꝫ ſeraphi
ci. ¶ Notādum ꝙ
omnes ſacrarū lit/
terarum interpre /
tes: ꝛ ſacre theolo/
gie profeſſores aſſe
runt ꝙ ſacra theologia eſt quedam co/
pioſiſſima apotheca in qua inuenit om
nis homo quicquid eſtꝫ ei neceſſarium ꝛ
vtile ad aīme ſalutē ꝛ eternā gloriā cōſe
quendā. ¶ Nā primo inueniunf ibi de/
cem decalogi mandata: q̄ ſunt ad vitaꝫ
eternā neceſſaria ¶ Secūdo eq̄ſſima xp̄i
ꝯſilia q̄ tutiſſime ſunt ad vitā eternā p/
mouentia. ¶ Tertio ſaluberrima ſacr̄a
expiantia hoīeꝫ viatorē a ſordib⁊ pctōꝝ
¶ Quarto premiaglorioſa ꝛ beatifica:
viatorē ad amorē dei alliciētia ¶ Quin
to tormenta horribiliſſima: hoīeꝫ ſuper/
bum ꝛ cōtumacē a pctis retrahentia: qꝛ
ipa cōminaf malis mala innumerabilia
q̄ oculus nō vidit nec auris audiuit: nec
in cor hoīs aſcēderūt: ſicut ꝛ ecōtra pro/
miſit ꝛ p̄parauit infinita ꝛ inexcogitabi
lia bona ſuis ſanctis ꝛ ſeruitorib⁊. Hec
nō docet grāmatica nec logica nec phi/
loſophia ſed ſūmus theologus deus ea
chriſtianis ꝛ electꝫ reuelauit p ſacrā ſcri
pturā. Et ſic pꝫ ꝙ ſacra ſcp̄tura ꝛ theo
logia ē copioſiſſima apotheca ſufficiēs
ad ſanitatꝫ ꝯſuatōꝫ ꝛ morbi ſanatōꝫ. vn̄
Chryſ. ſup Mat. xxij. In ſacra ſcp̄tura
ꝛ theologia iucait ignorās q̄d addiſcat
inuenit cōtumnx quid timeat: laborans
quo p̄mief: puſillanimis quo nutriatur:
famelic⁹ ꝯuiuiū: vulnerat⁹ remedium:
impinguat⁹ refrigeriū. ¶ In iſta aucto
ritate tangunf ſeptē ſtat⁹ hominū. Pri/
mo ignorantiū. Scd̄o ptinaciū ꝛ ſuper/
boꝝ. Tertio iuſtoꝝ. Quarto incipien/
tiū cū puſillanimes ſuauib⁊ verbis ꝛ do
ctrinis debeant nutriri. Quinto perfe/
ctorum. Sexto lapſoꝝ. ſeptimo pficien
tium cū dr: impinguat⁹ refrigeriū quia
cū pficientes agitanf multis tētationi/
bus ibi inueniunt refrigeriū ꝛ ꝯſolatio/
nē. Unde dic̄ Hugo de archa noe in p̄/
mo libro. Sacra ſcriptura liber ē vite.
cuius origo eterna: cui⁹ viſio incorpal
eēntia: cui⁹ cognitio vita: cui⁹ ſcriptura
indelibilis: cui⁹ aſpectus deſiderabilis:
cuius doctrina facil: cuius ſcia dulcis:
cuius pfunditas inſcrutabilis: cui⁹ ver/
ba innumerabilia: vnū tn̄ verbū ſt om̄ia
ſcꝫ charitas. Naꝫ oēs ſacre ſcripture ad
hoc tendunt vt deducāt nos ad amoreꝫ
dei. ecce vbum vnū. Amor em̄ dei vſqꝫ
ad ꝯtēptū ſui faciunt ciuitatē dei. Sic̄
ecōuerſo amor ſui vſqꝫ ad ꝯtēptū dei fa
ciunt ciuitatē diaboli (vt dicit Augu).
Ille tenet quicq̄d latet: q̄cq̄d pꝫ in diui
nis ſermōib⁊ q̄ charitatē ſuat in morib⁊.

Circa diſtinctio
nē primā (que ē de ſacroꝝ
inſtitutione querif primo.
Utrū ſacra debuerīt inſti/
tui. ¶ Sacramētū ſm Scotū) ē ſignuꝫ
ſenſibile gratiā vel effectū dei gratuitū
ex inſtitutione diuina efficacit ſignificāſ
vel rep̄ſentans ordinatum ad ſalutē ho
minis viatoris. ¶ In hac diffinitiōe ſex
ponunf particule. Prima ē ſignū: ꝛ po/
nitur loco generis. Secunda ſenſibile
tanq̄ fundamentū illi⁹ ſigni: qꝛ in diffi/
nitionib⁊ relationū debet poni fūdamē/
tum ꝛ termin⁹ vt additamēta ꝛ ē ſenſus
Sacramentū ē ſignum. i. ē relatio ſigni
ad ſignatū fundata in aliquo ſenſibili.

Tertio ponitur etiā termin⁹ qui ē gra/
tia dei vel effectus dei gratuit⁹ corpoꝝ
xpi in sacro altaris: qḋ est gratuit⁹ dei
effectus. Quarto ponit̄ ex institutione
diuina ad drīaꝫ alioꝝ signoꝝ naturaliū
ꝛ etiā institutoꝝ ab homine. Dicit̄ q̄nto
efficaciter.i.veraciter certitudinal'r ꝛ.ꝓ
noſtice rep̄ſentās ad drīam equiuoci et
dubij. ¶ Unde signū ē duplex.ſ. verax
ꝛ certum ꝛ vniuocum. Aliud eſt ſignum
incertum ꝛ dubium ꝛ equiuocū: qḋ.ſ.in/
differenter poteſt habere ſignificatum
ꝯcomitans vel nō: vt emittere ſaliuam
ab ore ſuꝑ barbā quia huiuſmodi ē ſig/
num furie ſed nō certū: vt pꝫ de Dauid
Signū certū ē qḋ ſemꝑ ſignat ſuum ſi/
gnatū ſi nō ſit impedimentū in ſuſcipiē
te: ꝛ ſic capit̄ hic cum dicitur efficaciter
ſignās. ¶ Et illud ſignū ē triplex. quod
dam ē ſignum rememoratiuū reſpectu
preteriti: vt imago alicuius ſancti. Ali/
ud ē demonſtratiuū reſpectu preſentis
vt ſignum pendens ante tabernā. Ter
tiū ē ſignum pronoſticum ꝛ ē reſpectu
futuri qualia ſunt ſigna nr̄a ſacramen/
talia: quia ſacramentū non ē ſignum re/
memoratiuū quia in eo qui baptizatur
nunq̄ fuit gratia. Nec ē demonſtratiuū
quia cū in actu ſit applicans non ē gra/
tia: ſed ſignat̄ ꝙ in vltimo inſtanti ver/
boꝝ erit gratia in ſuſcipiente vl' effect⁹
dei gratuit⁹. Ideo ſacramentū ē ſignū
pronoſticum. Et dicit̄ efficax: quia cum
deus omnipotens ꝛ veraciſſimus promi
ſerit eccl'ie ꝙ dabit gratiā ſuſcipientib⁹
ſacramenta ineffabiliter: ita ſit. Et poſ/
ſet dari exinde de aliq̄: de cuius veritate
non dubito ſed credo veraciſſimū. Si
poſtq̄ fui eius inimic⁹ in ſignū reconci/
liationis mihi manū ꝑberet: hoc eſſet ſi/
gnū efficax recōciliatiōis: qꝛ ordinaſſet
illud ſignū. Sexto dꝛ ordinatū ad ſalu/
tem: vbi tangit̄ finis ſacramentoꝝ: quia
finis ſacramētoꝝ in preſenti ē ſalus gra
tie ꝛ in futuro glorie. ¶ Primū correla/
rium. In ſtatu glorie nō erunt ſacramē
ta cum ſint principaliter inſtituta ad de
lendū pctā ꝛ ſananda vulnera viatoris.
¶ Secundū. Si Adam nō peccaſſet ſꝫ
ſtetiſſet in ſtatu innocentie non fuiſſent
inſtituta ſacramēta: quia niſi fuiſſꝫ mor
bus nullū inſtitutum fuiſſet medicamē/
tum. ¶ Tertium. In inferno nulla ſūt
ſacramenta: quia ſacramēta ordināt̄
ad ſalutē hominis viatoris: ſed dānati
nō ſunt amplius viatores. ¶ Quartuꝫ
In purgatorio nulla ſunt ſacramenta:
qꝛ nō ſunt ibi hoīes viatores. ¶ Quin/
tum. Sacramenta eccl'ie ſolū ordinant̄
ꝑ eccl'ia militante ꝛ ꝑ hominib⁹ viatori
bus. Unde eccl'ia militans ē oīm ꝯgre/
gatio fideliū viatoꝝ. ¶ Notandum ꝙ
viator purus dicit̄ ille qui nō habet pre
miū beneficū ſibi poſſibile de lege ꝯmu
ni: ꝛ ē in ſtatu merendi ꝛ demerendi aut
pōt eſſe de lege ꝯmuni. Per hoc qḋ dici/
tur: qui nō habet p̄miuꝫ beneficū: exclu
dunt̄ beati: per hoc qḋ dicit̄ ſibi poſſibi/
le de lege comuni: excludunt̄ damnati.
Per h̄ aūt qḋ dicit̄ in ſtatu ē merendi ꝛ
demerendi excludunt̄ exn̄tes in purga/
torio. Per h̄ qḋ dicit̄ aut pōt eſſe: exclu/
dunt̄ furioſi ꝛ puuli ꝛ hmōi carētes vſu
rationis. Ex iſto correlario tria ſequun
tur dicta. Primū. Nō omnis viator ē in
ſtatu merendi vel demerendi: vt pꝫ d̄ eo
qui ē in pctō mortali. Secūdū. Omis
homo viuēs vita mortali pōt mereri vl'
demereri ſi vtat̄ rōne. Tertiū dictum.
Quāuis demereri ſit ſemꝑ fugibile a
viatore tū ꝑ infinitū tempus mereri nō
ē eligibile ſm rectā rationē ab hoīe via/
tore qꝛ ſemꝑ eſſet in via ꝛ nunq̄ in ter/
mino. ¶ Sextū correlariū. Homo volē
do nō mereri pōt mereri ꝛ aliquādo me
retur: vt patet de Paulo qui cupiebat
diſſolui ꝛc. vbi nō poterat mereri. Et d̄
Helya qui orabat deum vt mereretur.
ꝛ ſic de alijs. ¶ Notandū etiā ꝙ duplex
ē debitum ſcꝫ obligatiōis quo quis tene
tur ꝛ obligatur alicui: ꝛ ſic de⁹ non pōt
eſſe debitor ipi creature nec cuiuſcunq̄.

ſed ipa creatura obligatur ei. Aliud eſt debitum cōgruitatis: ⁊ ſic debuerunt ſacramenta inſtitui. Item aliquid poteſt inſtitui a deo per modū precepti ⁊ obligationis. Alio mō per modū conſilij et ſalubris monitionis. Et hoc modo conſilia xpi ſunt inſtituta: ⁊ quicunqȝ nō facit iſta inſtituta non peccat mortaliter. ¶ Prima propoſitio. Non omnia ſacramenta inſtituta ſunt a deo ꝑ modū precepti ⁊ neceſſarie obligationis: vt ſacramenta cōfeſſionis: extreme vnctionis: et matrimonij quo ad omnes: nec ſacramentum ordinis ⁊ eukariſtie quo ad eiꝰſum ꝑtionē: ⁊ quantum ē de precepto dei: ſecus ē de precepto eccl'ie. ¶ Scd'a propoſitio. Sacramentū baptiſmi ⁊ ſacramētum penitentie ſunt inſtituta a deo per moduȝ obligatiōis neceſſarie: cetera autem ſacramēta ſunt inſtituta a deo per modū conſilij ⁊ salubris exhortationis. De ſacramento baptiſmi patet Johannis. iij. Niſi quis renatꝰ fuerit. Ubi dicunt omnes doctores ꝙ baptiſmus fluminis ē neceſſarius ad ſalutē omnibus ceſſante impedimento. De ſacramento penitentie ē certū ꝙ neceſſarium ē ei qui pꝰ baptiſmū cecidit in peccatum mortale. Unde Luce. xiij. Niſi penitentiā egeritis omnes ſimul peribitis.

Ad queſtioneȝ reſpondetur.

Ponendo tres concluſiones. ¶ Prima cōcluſio. Inſtitutio ſacramentoꝝ deū decuit. Hoc ē decens fuit ⁊ congruū ꝙ deus inſtitueret ſacramēta. Primo em̄ decuit dei miſericordiā: quia homo gratiā male ſeruabat propter volūtatis vertibilitatē. Ideo inſtituit deus ſacramenta ad que homo recurrēs gratiam recuparet: ⁊ ideo miſericordie magne fuit ſacramenta inſtituere: maxime qꝛ nō ad remiſſionē culpe tm̄ verūtiā ad remiſſionē pene faciūt. Secundo decuit dei iuſticiā: qꝛ cū ſit iuſtuus exigebat aliquam humiliatōeȝ per quā homo ad reconciliationē ⁊ gratiā ſe diſponeret vt quando homo peccauit: iuſtum ē ꝙ penitentiā faciat. Tertio decuit eius ſapiētiam. Sūme em̄ ſapientie ē in his inuenire remediū que fuerūt occaſio lapſus vt ſicē homo per lignū cecidit: ita per lignū remediū ſalutis inueniret. Et quia homo occaſionē lapſus a viſibilibꝰ ſumpſerat: decuit diuinā ſapiām in eiſdē remedium inuenire. ¶ Secunda ꝯcluſio. Inſtitutio ſacramentoꝝ nobis egrotis expediebat. Primo ad nr̄i humiliatiōm quia ſicē per vim iraſcibilē homo ē pronus ad elationē: ita decēs fuit inſtituere ſacramenta ad ſui humiliatiōeȝ: vt ē ſacramentū penitētie. Scd'o ad nr̄i eruditionē: quia ceci eramꝰ ⁊ ignorabamꝰ viam ſalutis Ideo inſtituta ſunt ſacramēta. Tertio ad nr̄i exercitationē: quia ſicut homo erat ⁊ ē faſtiditꝰ quo ad ꝯcupiſcibilem vim vt non ſaperent ei ſpiritualia: ita ꝯgruum fuit inſtituere ſacramenta ad ſui exercitationē ⁊ excitandū animū nr̄m ne poſſet faſtidiuȝ generari vel tediū. ¶ Tertia ꝯcluſio. Licet non fuerit neceſſariū a deo inſtitui ſacramēta neceſſitate ineuitabilitatis: tn̄ fuit neceſſariū neceſſitate ꝯgruitatis. Pria ps patet: qꝛ deꝰ nō obligauit potētiā ſuam ſacramentis ſed deus pōt conferre gratiam ſuā ſine ſacramētis de potētia ſua abſoluta. Et hoc ē qd' dicit magiſter in littera. Secunda pars patet ſup. Nota ꝙ facienti qd' in ſe ē nunqȝ deꝰ deficiet nec ē apud deū acceptio perſonarum Ideo pōt dici ꝙ poſſibile ē de qualibet ſecta aliquos ſaluari in ſenſu diuiſo: qꝛ quicunqȝ infidelis viuens ſm legem naturalem: ⁊ vnū credens rectorē mundi q̄ ē deus: ⁊ querens ab illo perſeueranter ſibi dari noticiam veritatis: indubitanter illā deus ꝯferret ei vel per ſe: vel per angelum: vel per hominem: quomodo ſue prouidentie placuerit vt baptiſetur et ſi non baptiſmo fluminis tamē ei nō deerit baptiſmus flamis: cuiꝰ ſacerdos

ſummus ē adminiſtrator. Et hoc quia nō alligauit de⁹ potentiā ſuā ſacramentis: ꝛ ille erga que pdicta fiunt ē ver⁹ xpianus. ¶ Notandū ꝙ ſacrm matrimonij fuit inſtitutū. Primo ꝓpter officiū nature ſcʒ ad pcreandā prolē propt̄ honorē diuinū. Scdo propt̄ ꝯcupiſcētiā vitandā. Et licet anteꝙ̄ Adam peccaſſet fuerit inſtitutū: tñ ꝓprie nō fuit ſacramētū matrimonij: qꝛ nulla erat ꝯcupiſcentia vitanda. ¶ Notandū pterea ꝙ in generali ſeptē ſūt ſacra. Vñ verſus. Abluo firmo: cibo: peniteo: vxor: ordinat: vngit Cū igit̄ dr̄ abluo: notat̄ ſacrm baptiſmi qđ eſt ſacramentū incipientiū. Sacramentū aūt cōfirmatiōis notat̄ cū dicit̄: firmo. ꝛ illud ē ſacrm militantiū. Cum vero dr̄ cibo: notat̄ ſacrm eukariſtie: qđ eſt ſacrm proficientiuʒ. Cū dr̄ peniteo: notat̄ ſacrm penitentie qđ eſt ſacrm deficientiū ꝛ reſurgentiū. Cū dr̄ vxor: notatur ſacrm matrimonij in adiutorium et remediū ꝯtra ꝯcupiſcentiā. Cū autē dr̄ ordinat: notat̄ ſacrm ordinis: qđ eſt ſacramentū docentiū alios pugnare. Vltimo vero dr̄ vngit: vbi notat̄ ſacramentum extreme vnctionis: qđ eſt ſacramentū exeuntiū. ¶ Nota finalit̄ ſm Augu. Maius ē iuſtificare impiū ꝙ̄ creare celum ꝛ terrā. Cū eīm deus iuſtificat impium creat gratiā: que creatio fit ꝑ omnipotētiā ꝛ eſt maius: qꝛ poſtꝙ̄ hō lapſus eſt reddit ſe indignū. Et nota ꝯtra ingratos pctōres recidiuātes ꝙ cū ſit maius iuſtificare impiū ꝙ̄ creare celū ꝛ terram: qñ tantū beneficiū ꝯtēnunt et deſtruunt demeritorie per pctm̄ mortale: maximā iniuriā faciūt deo: ꝛ ſibi dānuʒ inferunt: ꝛ ſe dignos efficiunt nunꝙ̄ a deo releuari.

Querit̄ ſecundo Vtrū

ſignificatio ſit de eſſentia ſiue integritate ſacramenti. ¶ Notanduʒ ꝙ duplex ē ſignificatio ſcʒ Actiua ꝛ eſt relatio rei ſignantis ad rem ſignificatā. Alia ē paſſiua que eſt relatio rei ſignate ad rem ſignificatā. Et qſtio ē đ ſignificatōe actiua. Et vtraꝙ ſignificatio eſt duplex .ſ. voluntaria ꝛ natural. Volūtaria eſt q̄ attribuit̄ ſigno ſignāti ex inſtitutōe voluntarie: vt circulus ante tabernā ſignificat vinū venale. Naturalis aūt eſt illa q̄ attribuit̄ ſigno ſignati nō ex inſtitutione volūtaria: ſed ꝑ naturā ſuā repreſentat illud qđ ſignificat vl̄ ſignatū: vt qñ videt̄ fumus naturalit̄ ſignificat̄ ꝙ ibi ſit ignis ¶ Notandū ꝙ duplex eſt ſignificatio ſcʒ equiuoca ꝛ vniuoca. Equiuoca eſt relatio ſigni ſignantis eſſentialit̄ ꝛ indifferent̄ plura et diuerſa ſignata vt canis reſpectu canis latrabilis: ſiderꝫ celeſtis ꝛ piſcis. Vniuoca eſt relatio ſigni ſignantis ad vnū primū ſigantū qđ ſolum importat ꝛ ſub eadē rōne. Sacramentū igit̄ eſt ſignū vniuocū qꝛ deffinitur ad ſignandū grām ꝙ̄tū eſt ex ſe. ¶ Correlariū. Signū equiuocū nō eſt certū ſed dubiū: ſed vniuocū ſemꝑ ē certum. ¶ Itē ſignū ſm Tulium eſt qđ ſe offert ſenſui: aliquid aliud relinquēs intellectui. In hac diffinitiōe multum reſtringitur ſignū: qꝛ ſm hanc nihil eſt ſignum niſi ſenſibile: nec pōt ꝯuenire brutis animalibꝫ: niſi dicat̄ itellectui vl̄ fantaſie. Vel dic ꝙ ſignare eſt aliqđ intellectui repſentare. Ex quo ſequit̄ ꝙ oīs res pōt eſſe ſignū: qꝛ q̄libet eſt repſentatiua ſui in intellectu: ꝛ ſi non poſſumus quālibet rem intelligere: hoc eſt ex parte nr̄e infirmitatis: ꝛ nō ex pte rei: et iſta ſignificatio eſt naturalis. Unde ſignuʒ certū et verax eſt qđ ſemꝑ ꝛ infallibilr̄ habet ſuū ſignificatū ſecū: vl̄ pcedenter ꝓ ſigno rememoratiuo: vl̄ cōcomitant̄ ꝓ ſigno demōſtratiuo. vel ꝯſequent̄ pro ſigno pronoſtico: ꝛ hoc niſi ponat̄ obex: ꝛ impedimentū ex pte illius cui tale ſignū applicat̄. Signū incertū ꝛ dubiū eſt ꝙ qñꝙ habet ſuū ſignatū cōcomitāter ꝛ indifferenter. quandoꝙ ſuū oppoſitū. ¶ Nota ꝙ differt aliquid eſſe đ eſſentia

alicuius:ꝛ eſſe idem eſſentialiter alicui. Illud em̄ eſt de eſſentia alicuius quod includitur in eo in p̄mo modo dicendi per ſe: vel qđ eſt de diffinitione quidditatiua eius. Illud aūt eſt idem eſſentialiter alicui quando idētificatur realiter et eſſentialiter cum illo vt ꝓpria paſſio. Et ille modus dicendi habeť ab Auguſtino. xiiij. de trinitate: dicēte ꝙ memoria ꝛ intelligentia ꝛ bonitas ſunt vna vita: vna mens. Nam potentie anime nō ſūt eſſentia anime: ſed diſtinguunť formaliter ab aīa. ¶ Ad ꝓpoſitum: queſtio nr̄a intelligiť. Utꝝ ſignificare ſit de eſſentia ſacramēti ita ꝙ ſignificare non ſit eſſentialiter idē cum ſacramēto: ſed incluſuꝫ q̇dditatiue cū eo. ¶ Terti⁹ ꝛ diffinitiue termin⁹ declarand⁹ eſt ſacrm̄. Unde ſacramentū (ſm̄ magiſtrū) eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma: vt eius imagineꝫ gerat ꝛ cauſa exiſtat: ibi forma poniť loco generis: ꝛ tm̄ valet ſicut ſimilitudo q̄dam extrinſeca rep̄ſentans ip̄m ſignatū viſibilis. i. ſenſibilis. Imago poniť pro ſimilitudine vt ſicut corpus exteri⁹ lauatur: ita interiora mundanť in ſacramento baptiſmi. Ut cauſa exiſtat: ibi tāgitur efficacia ip̄ius ſacramenti. Sacramentū aūt ſm̄ Scotū (qui inter doctores melius diffiniuit) ē ſacre rei ſignum Hoc modo aqua benedicta ē bn̄ ſacramentū: qꝛ ſignat ablutionē peccatorum venialiū. Hugo autē in primo libro de ſacramentis p̄te nona: cap. iij. ſic diffinit Sacramentū eſt aliqđ materiale elemētū ex ſimilitudine rep̄ſentans ex inſtitutione ſignans ꝛ ex ſanctificatiōe gratiā continēs inuiſibilē ꝛ ſpiritualem. Uide warlion. Prima p̄ticula ē corporale elementū foris ſenſualiť ꝓpoſitū. i. applicatum vt fit in baptiſmo. ibi tangiť materia ſacramenti. Capitur tamen ibi elementum large pro quocunq̄ corporali ſenſibile ſiue ſit ſenſibile elementū purū ſiue mixtum. Iſta tamen predicatio eſt materialis ꝛ non formalis prout diffinit Scotus.

Ad queſtionem reſpondetur p̄ talem ꝓpoſitionē. Sacramentalis medicina de ſua integritate hꝫ ſignificationē ſcꝫ certam ꝛ vniuocā: vt ſupra Et pro iſta propoſitione ſunt argumenta ante oppoſitū. Ratio aūt huius ē (vt credo) q̄m ſacramētal medicīa ē ſufficiēs medicamē: qꝛ igiť hō lapſ⁹ nō tm̄ lapſus ē in pronitudinē concupiſcentie: ſed etiā in cecitatē ignorantie. Ideo vt in vtraq̄ cureť per ſacramētū nō tm̄ debet habere ſacramentū gratuitum quid ſꝫ etiam myſticum: ꝛ ita figuratiuū ꝛ ſignificatiuū. Per iſta ſigna ſēſibilia ducimur in cognitionē inuiſibiliū. Rurſus qꝛ eſt ſufficiens medicina de ſe fert ſecum preparatoriū ſuū. Unđ ſicut medicina corporalis diſponit hoīeꝫ vt ei ſit ſalutifera nō prodeſt niſi p̄pareť ſuſcipiens: ſic neceſſe ē fieri ſpūaliter: ꝛ q̄m fides diſponit hoiem vt ei ſint ſalutifera ſacramenta vt motus fidei p̄ exhibitionē ſigni vt requirat ſignatū: ꝛ hoc diſponit ad curationē. Ideo tanq̄ medicina efficax et ſufficiens ſacramētalis medicina habet ſignificationē de ſua integritate: et ita eſſentialiter loquendo ſacramētū eſt ſignum. ¶ Itē ſacramenta nō ſunt ſigna rememoratiua nec ꝓprie nec improp̄e ſigna demōſtratiua ſm̄ Scotū: ſed ſunt ſigna pronoſtica ꝓbať. Omne ſignū efficax reſpectu ſui ſignificati ē ſignū pronoſticū. Sꝫ omne ſacramentū ē ſignuꝫ efficax reſpectu ſui ſignificati: ğ om̄e ſacramentū ē ſignū ꝓnoſticū: ꝓbatur maior. Omne ſignū efficax reſpectu ſignificati eſt reſpectu futuri. Sꝫ om̄e ſacramentū ē ſignum efficax reſpectu ſignificati ſui: ğ oē ſacramentū ē ſignū pronoſticum. Minor probať. qꝛ ſignuꝫ efficax ē quo poſito ordine nature: ſeq̇ť ſuum ſignatum: vel poſterior duratiōe. Unđ de ratione ſigni efficacis eſt ꝙ precedat natura vel duratione ſuū ſignatum. p̄ñt

etiã oĩa ſigna ꝑ allegoꝛiã ⁊ impꝛopꝛie eē rememoꝛatiua. Nõ video aũt ꝙ poſſint eſſe ſigna demonſtratiua niſi capiendo pſens large

Tertio querit. vtrum

ſacramẽta ſint gratie cõtentiua. ¶ Gratia gratis data ē aliqd additũ eſſentialib⁹ naturalitatib⁹ creature rõalis iuuãs ⁊ pparans ipaꝫ ad habendũ gratiã gratũ facientẽ: vel ad vſum eius ſi iã habeat Contentiuũ eſt illud qđ ē aptũ natum continere. Eſt autẽ triplex cõtinentia. ſcꝫ cõſeruatiua ⁊ localis: alia ē ſubiectiua: tertia ſignatiua ⁊ figuralis. Cõſeruatiua ⁊ localis ē illa qua locatũ continetur in loco ſuo ipo cõſeruante. Iſto modo vinũ continet in vaſe. Continentia ſubiectiua ⁊ foꝛmalis ē illa qua aliqđ ſubiectũ cõtinet ſuũ accidẽs ſibi realiter ⁊ foꝛmaliter inhęrens: vt paries dicitur cõtinere albedinẽ ſcꝫ ſubiectiue et foꝛmaliter. Cõtinentia ſignatiua ⁊ figuralis ē illa qua ſignũ ſignat ſuũ ſignatũ contineri ab aliquo. Illo modo circul⁹ pendẽs ante tabernã cõtinet vinum ſcꝫ ſignatiue ⁊ figuraliter. Et de iſtis continentijs eſt queſtio pꝛeſens. Circa duas pꝛimas errauerũt antiqui doctoꝛes: qui dicebant ſacra cõtinere gratiã ſicut vas vinũ qđ ē falſum vt patebit. Uel etiã ꝙ gr̃a foꝛmaliter inhereret ſacramẽtis ⁊ ſignis ipis ſicut albedo in pariete: ⁊ iſti peius dixerũt. ¶ Nota ꝙ nõ ē poſſibile etiã per potentiã diuinã ꝙ accidẽs mere ſpũale inſit alicui coꝛpoꝛali inheſiue ⁊ realiter: ſicut nec accidẽs coꝛpoꝛale põt infoꝛmare aliquid mere ſpũale. Iõ gr̃a nõ põt inherere ſacramẽtis: ſed bñ de⁹ faceret illã aſſiſtere ſacramẽtis ipis ſicͭ coꝛp⁹ xp̃i aſſiſtit ſpẽb⁹ ſacramẽtalib⁹ Reſolutio queſtionis ſecundũ mentem magiſtri ⁊ ſancti Bonauenture. ¶ Pꝛopoſitio. Gratia nõ continet aliquo modo in ipis ſacris eẽntialr tanꝙ aqua in vaſe vl medicina in pixide: imo hoc intelligere ē erroneũ. Sed dicuntur continere gratiã: q2 ipa ſignãt: ⁊ quia, niſi ſit defectus ex pte ſuſcipientis in ipis inuenitur gratia ⁊ ſemꝑ confert: ſic intelligẽdo ꝙ gratia ſit in anima nõ in ſignis viſibilib⁹ ſacramẽti: ⁊ pꝛo tanto dicuntur vaſa gr̃e. Poſſunt etiã dici vaſa ratione alia: q2 ſicut qđ ē in vaſe nõ ē de ipo: nec ex ipo ſed ab ipo haurit: ſic gr̃a nõ eſt a ſacramentis: nec de ſacramentꝭ ſed oꝛit a fonte eterno: ⁊ ab illo hauritur: ab ipa anima de ipis ſacramentis. Et ſic quis recurrit ad vas cum requirit liquoꝛem: ſic querenti liquoꝛem gratie ⁊ nõ habẽti recurrendũ ē ad ipa ſacramẽta: vt pꝫ. Nullus enĩ põt melius domare paſſiones ſuas coꝛpales ⁊ carnales ꝙ̃ deuote ⁊ reuerent ⁊ timoꝛate ſumere ſacrm̃ coꝛpoꝛis xp̃i. Hec ē opinio magiſtri. Et ſic patet reſponſio ꝙ ſacra nõ ſunt ꝯtentiua gr̃e ſcꝫ ꝯtinẽtia ꝯſeruatiua ⁊ locali: nec foꝛmali ſed ſignatiua ⁊ figurali.

Quarta queſtio tres ĩ

ſe habet queſtiões: ⁊ ſunt argumẽta pꝛo ⁊ ꝯtra ad quãlibet qõnẽ vt pꝫ in textu. Pꝛimo queritur Utrũ ſacramenta ſint gratie effectiua: hoc eſt querere. vtrum cauſent gr̃aꝫ effectiue ¶ Gratia ē foꝛma nobis collata a deo ſine meritis gratũfaciens habentẽ: q2 gr̃a reddit habentẽ charꝫ deo ⁊ opus ei⁹ bonũ reddens: id ē meritoꝛiũ: ſic diffiniebat gr̃a antiquit⁹ Magiſtri Pariſieñ. dicunt ꝙ eſt foꝛma cõtra magiſtrũ ſententiaꝝ qui nõ ponebat aliquã foꝛmã creatã ⁊ inherentẽ anime noſtre: ſed dicebat ꝙ ſpũſſanct⁹ per ſe habitabat in nobis rõnalibus creaturis collata a deo. Ex hͦ ſequitur.

Solutio queſtiõis pꝛe

ſentis. ¶ Pꝛopoſitio. Iſta tria ſcꝫ effectiuũ: cauſatiuum: ⁊ pꝛoductiuũ habẽt ſe per oꝛdinem. Effectiuum enĩ eſt ens pꝛoductiuũ alicuius effectus in genere cauſe efficientis: ideo tm̃ valet effectiuũ

ſicut cauſa efficiens. Cauſatiuum autez
eſt ens productiuū alicuius effectus in
genere alicui⁹ per ſe cauſe ſiue formalis
ſiue finalis: ſiue materiał. Productiuū
vero eſt aliqua res potēs producere ali/
quod producibile: ⁊ iſtud producibile ē
bene in diuinis. Unde actus ⁊ potentia
in diuinis non differunt: quia idem eſt
in deo generare ⁊ poſſe generari. ¶ Pro
poſitio. Omne effectiuuz eſt cauſatiuū
ſed non econtra: ⁊ omne cauſatiuum eſt
productiuū ſed nō econtra: vt patet ex
diffinitionib⁹ eorum.

Secūda queſtio. Utrū

ſacramenta ſint cauſa efficiens gratie.
Iſte queſtiones ſe habent per ordinem
quia ſi ſacramenta nō ſint cauſa efficiēs
gratie queritur. Utrum ad minus ſint
cauſa diſponens ad gratiā. Iſte autem
queſtiōes nō ſūt de cauſis materiali: for
mali ⁊ finali ſed efficiente. ¶ Notanduz
ꝙ gratia dicitur operans inquantū gra
tificat animam: ⁊ dicitur cooperans ea/
dem gratia inquantum dirigit ⁊ incli/
nant ad opera meritoria Uł dr̄ operās
quando inclinat ad actū interiorem eli/
citum: ⁊ dicit̄ cooperans reſpectu actuū
¶ Notandū inſuper ꝙ triplex eſt cauſa
efficiens ſcz proprie effectiua: diſponens
⁊ ſine qua non. Cauſa efficiens proprie
effectiua eſt illa que dat eſſe ſuo effectui
ip̄m vere ꝓducendo in genere cauſe effi
cientis. ¶ Correlarium. Hoc modo pa
ter ē cauſa filij ⁊ deus omniū rerū. Cau
ſa efficiens diſponens eſt illa que vere ꝓ
ducit aliquam formam diſponentez ad
vltimum effectum: ſiue principalem effe
ctum: ſic tamen ꝙ non attingit vltimuz
effectum. ¶ Correlariū. Iſto modo ge/
neratio hominis eſt cauſa diſponens re
ſpectu anime rationalis: quia producit
formā proprie organicam corporis hu/
mani que diſponit ad animā rationalē.
Et hoc modo intelligitur queſtio ſecū/
da ſcz vtrum ſacramentū aliquod in ſu/
ſcipiente cauſet diſpoſitiones ad grām
gratum facientē: vtpote in ſacramento
baptiſmi: effectus proprius eius eſt ab/
lutio corporis baptizati ad quam deus
producit gratiam. Cauſa efficiens ſiue
qua non eſt illa que neceſſario requirit
ad ip̄m principalem effectum vł ad eſſe
effectus. licet ip̄m non producat vere ne
c̄ aliquid eſt diſponens ad ip̄m princi/
palem effectum. ¶ Correlarium. Hoc
modo vnio anime cum corpore pōt dici
cauſa ſine qua non: ⁊ ē minime cauſa ⁊ i/
proprie: tamen reducitur ad cauſaz effi
cientem. Et de iſta eſt etiā queſtio.

Tertia queſtio que ra/

tione huius queſtionis mouetur ē Utꝝ
in ſacramentis ſit aliqua virtus ꝑ quaz
influunt in ip̄am animā. Declaratio ter
minorum Anima a natura ſua ē tanꝗ̄
tabula nuda: depingibilis tamen ſcien/
tijs et virtutibus. ¶ Quid ſit virt⁹ mo
ralis in ſecundo Ethicoꝝ dicit̄ eſſe que
habentem perficit: ⁊ opus eius bonum
reddit. Uirtus autem effectiua (d̄ qua
ad propoſitum) eſt ratio agendi ⁊ ꝓdu/
cendi effectum ip̄i agenti. ¶ Propoſitio
In omni agente eſt id quod cauſat: Et
id quo cauſat: vt ignis in ſe eſt id quod
cauſat: ⁊ calor id quo cauſat. Uel ē illd̄
principiū quo agens agit. Item princi/
pij ratio ⁊ virtus idem ſunt. Uirt⁹ au/
tem adhuc ē duplex ſcz naturalis ⁊ ſpi/
ritualis. Uirtus naturalis ē vltimum
de potentia: vt ignis ē producere ignem
quia prio calefacit: deinde producit ig/
nem. et de iſta non eſt queſtio. Uirt⁹ ſpi
ritualis eſt aliqua ratio agendi imedia/
te infuſa a deo in aliquo quo poſſit exire
in effectum. Et de iſta ē queſtio vltima.
¶ Nota Augu. in. iij. de trini. Sacrm
eſt id in quo ſub rebus viſibilibus vir/
tus diuina ſalutē nr̄am ſecreti⁹ opatur.
Gratia dei gratum faciens eſt quidam

habitus ſupnaturalis a deo immediate
infuſus i natura itellectuali per quē ipa
creatura intellectualis ē dignavita eter
na:chara z grata deo:ſponſa dei z filia
Et dicit habitus loco generis. Dicitur
ſupnaturalis ad differentiā omniū ha/
bituū acquiſitoꝝ ſiue intellectualium ſi
ue moraliū. Et dicit ſupnaturalis: qꝛ ex/
cedit oēm ꝟtutē creature: quia illā nul/
la creatura pōt creare: ꝙuis poſſit acq/
ri per deuotā orationē z diligentē ꝑpa/
rationē. In natura intellectuali ponit
ad denotandū ſubiectū ipius grē qđ eſt
natura intellectualis: z in hoc notatur
gratie nobilitas: ꝑ quā etiā ibi denotan
tur effectus grē: qꝛ deus ordiauit nullū
acceptare in amiciciā niſi habeat hanc
grām tāꝗ veſtē pulcherrimaꝫ. Alia eſt
gratia que dicit gratis data que ſupius
ē deſcripta Et eſt triplex ſcꝫ habitualis
actualis z motiua. Habitualis eſt que
aliqđ donū habituale habet additū: vt
caſtitas: pietas. Unde Criſantus. Ni/
ſi tuo imbre extincta fuerit flāma libidi
nis nō pōt animus ꝑuenire quo tendit.
Errat qui proprys virib9 putat ſe caſti/
tatem obtinere. Unde Sapiens. Scio
ꝙ ꝯtinens eſſe nō poſſū niſi de9 dederit:
z hoc ſcire donū dei eſt. ¶ Sciendum ꝙ
duplicia ſunt creature ronalis natura/
lia. Quedam ſunt eſſentialia vt eſſentia
anime z ea que ſequunt eam naturalit z
neceſſario: vt intellect9 z volūtas. Alia
ſunt accidentalia vt clemētia: ingenioſi
tas: pulchritudo corpis: facūdia: z pñt
dici gratie gratis date. ¶ Propoſitio.
Omnes gratie gratis date ordinantur
ad grām: z deus dat illos vt homo reci/
piens ꝑ illas ſe diſponat ad gratiam vel
ad melius vtendū. Gratia gratis data
actualis ē aliquod actuale donū addi/
tum zc. vt ſupra patuit diffinitione gra
tie gratis date. vt ſunt inſpiratiōes dei:
interiores predicationes z monitiones
exteriores: z tribulationes z omne illud
quod deus nobis facit vt relictis pecca/
tis ad eum redeamus. Unde Johānis
decimoquinto. Nemo poteſt ad me ve/
nire niſi pater traxerit eum. ¶ Nota ꝙ
deus trahit quoſdam dulciter per pro/
ſperitates z cōſolationes z interioresꝙ ſ
dam ſuauiſſimas deuotiones: z hi trahū
tur ſicut paruulus trahitur ad matreꝫ:
cum ei ꝑſentat pomum vel aliquod con/
cupiſcibile. Gratia vero motiua gratiſ
data (ſm Petrum de aliaco) eſt ſpecia
le dei auxilium vel beneplacitum diui/
ne voluntatis quo nos mouet ad bonuꝫ
Apocalipſis.iij. Ecce ego ſto ad hoſtiū
Et hec gratia de principali ſignificato
importat quid increatum id eſt diuinuꝫ
beneplacitū z cōnotat monitionē.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duab9 opinionib9. Prima eſt do/
ctoris ſancti Thome. Secūda fuit pri/
mo diſputata a magiſtro guilhelmo pa
rienſi: z approbauit eam Alexander de
Hales. Et Scotus multum eam am/
pliauit z modo tenet cōmuniter ab om/
nibus doctoribus. ¶ Prima propoſitio
In ſacramentis noue legis eſt aliq̄ vir/
tus ſpiritualis creata per quam inferūt
in animā: z habent rationem cauſandi
differenter reſpectu triū effectuum. Di/
cunt enim ꝙ in ſacramentis datur gra/
tia gratumfaciens datur etiā in eis gra
tia gratis data. ſicut eſt caracter (z hoc
in tribus ſacramentis duntaxat ſcilicꝫ
baptiſmo: confirmatione: z ordinis ſa/
cramento que ſunt irreiterabilia) et eſt
indelibile. Et eſt ornatus anime i alijs
quattuor ſacramentis. Sed iſte orna/
tus preciſe non placet Scoto. Datur
etiam debilitatio fomitis ſiue expeditio
potentiarum. Hec eſt efficacia gratie.
Et in hoc concordant omnes doctores
excepto de illo ornatu. Dicunt etiam ꝙ
licet ſacramenta noue legis nō ſint cau
ſa proprie effectiua gratie gratumfaci/
entis ſunt tamen cauſa ſine qua nō. Et
pro iſta queſtione ſunt argumenta ſex.

ibi poſt oppoſitum vide in textu. ¶ Se/ cunda propoſitio Sacramenta noue le/ gis ſunt proprie cauſa effectiua reſpectu caracteris et ornatus. Iſte ornatus ni/ hil eſt q̄ gratia dei. ¶ Tertia propoſi/ tio Sacramenta ſunt cauſa diſponens reſpectu efficacie gratie: ſiue reſpectu il/ lius virtutis: ſcilicet reſpectu debilita/ tis fomitis: ſiue roboris potentiarum. Sic ergo dicunt q᷑ ſacramentū eſt cau ſa gratie: vt ſine qua non eſt cauſa cara/ cteris et ornatus efficiens: et cauſa effica/ cie gratie et ſanationis potentiarum vt diſponens et hoc per virtutem que eſt in ipſo ſacramento ſpiritualem a deo col/ latam ſibi. Nota q᷑ ſacramenta veteris legis nihil valebant ex parte operis ope rati: ſed ſolum ex parte operis operant̄. Non ſic in ſacramentis noue legis: quia ſemper valēt ex parte operis operati: nō autē ſemper ex parte operis operantis niſi ſcilicet aliquis ſit in gratia. Impoſſi bile enim eſt vt quis mereatur alijs et nō ſibi: hoc intelligendo de merito perſona li vt eſt in ſacramento altaris. Nam ſi/ cut creatura nō poteſt recipere poteſta/ tē creandi: ſic nec dandi gratiā. ¶ Opi nio Scoti ſtat in ſex dictis et tribus ex/ emplis. ¶ Primum dictum Cum in ſa/ cramentis non ſit proprie cauſalitas re/ ſpectu gratie: in ſacramentis non eſt po nenda aliqua virtus ſuper naturalis ſpiritualis ſacramentis inherens que ſit qualitas: vel proprietas aliqua abſo/ luta nec effectiua nec diſpoſitiua. Pri/ ma pars patē quia ſolus deus poteſt cre are gratiam. Secunda pars patet ibi. In ſacramentis non eſt ponenda virtus aliqua ſpiritualis. Unde notandum q᷑ ad diſpoſitionē gratie requiruntur duo Primo requiritur fides: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo: quia ſi quis crederet ſacramenta ſibi non valere cer tum eſt q᷑ ei non valerent. Secundo re/ quiritur deuotio. Et ponitur tale exem plum Nam ad verbū heliſelei Naamā ſe lauante aſtitit virtus diuina effectiua ſanitatis: et deuotio et obediētia Naamā diſpoſitiua. Nulla tamen cauſalitas vir tutis fuit nec in verbis Heliſei nec in aq̄ iordanis q᷑ poſito q᷑ aliq̄s leproſus ad aquam acceſſiſſet: non propterea fuiſſet curatus a lepra niſi ſpecialis gratia dei aſtitiſſet ibi. Sic dicendum eſt de ſacra/ mentis. ¶ Secundum dictū diuina vir tus aſſiſtens ſacramento eſt proprie cau ſa gratie et caracteris. licet fides et deuo/ tio ſuſcipientis diſponat ad gratiam: eo q᷑ ad prolationes verbi aſſiſtit virtus di uina aquis et infundit gratiam et regenē rat dum hijs ſubijcit ſe ei per fidei pro/ feſſionem et obedientiā. ¶ Tertium di ctum Sacramenta dicuntur habere vir tutem: et eſſe cauſa gratie: et habent vir/ tutem cauſandi et efficere gratiā: ſm mo/ dum loquendi: propter aſſiſtentiā diui/ ne virtutis. Et ponitur exemplum Po/ ſito q᷑ rex ſtatuerit q᷑ quicunq̄ habue/ rit tale ſignum tali hora habebit centū libras. Sic dicendum eſt de ſacramen/ tis q᷑ deus ordinauit q᷑ quicunq̄ recepe rit ea debite habebit gratiam ſuam.

¶ Quartum Licet in ſacramentis non ſit ponenda aliqua virtus proprie dictā tamen ponenda eſt aliqua virtus largo modo capta etiam creata. ¶ Correlari um Uirtus hoc modo dicitur efficax or dinatio alicuius ad ſignandum produ/ ctionē alicuius effectus et gratie. Exem plum. Littere regie annulo regis ſigillā te: magne ſunt dignitatis et virtutis re/ ſpectu valoris: tamen in eis nulla eſt vir tus abſoluta ſed ſolum per virtutem re gis et eius aſſiſtentiam: quia mortuo re/ ge lr̄e ille nullius ſunt valoris. ¶ Quin tum dictum Sicut ſacramenta ſunt ſi/ gna efficacia gratie a deo iſtituta vt qui ea ſuſceperit debito modo habeat inde gratiam: nullam autem habeat gratiā: ad hunc actum. Illa nūq̄ ordinatio eſt/

ficax virtus eſt ſacramenti:ꝛ ratiõe illi⁹ diſponit hominem vt habeat gratiã:q2 efficaciter ordinat ad habendam ꝛ ſuſcipiendã gratiam. ¶Ruſus dicunt iſti ꝙ ex tali pactiõe dominus aſtringit ſe quodammodo ad dandum gratiam ſuſcipiẽti ſacramentũ:aſtringit enim quodammodo deum ad conferendum:et dicitur virtutem habere ad efficiendum et etiã diſponendum:ꝛ ſicut extenditur nomen virtutis:ita verbum efficiendi vel diſponendi:quia non efficit vel diſponit influendo:ſed efficaciter ordinãdo.¶Sextũ dictum Sicut hec extenduntur:ita ꝛ nomen cauſe:quia non dicitur cauſa ſm ꝙ eſt principimu operandi:ſed ſm ꝙ eſt ratio ordinandi.

De differẽtia ſacramẽtorum noue legis et veteris.

Queritur Utrum ſacramenta veteris legis iuſtificabant. ¶Magiſter hanc differentiam aſſignat dicens ꝙ ſacramenta veteris legis tantum promittebant ꝛ non dabãt: hec autem dant. Unde communiter eſt differentia ꝙ ſacramenta noue legis efficiunt qđ ſignãt:ſ3 veteris leg̃ nõ ¶S3 cõtra hoc eſt Hugo in libro de ſacramẽtis. Ideo duplex eſt opinio de iſta queſtione. ¶Sciendũ igitur ꝙ duplex eſt ſacramentũ ſcilicet ſtricte captum:ꝛ eſt ſignum ſenſibile ꝛc̃. vt᷑ diffinitum eſt. ¶Propoſitio Hoc modo capiendo ſacramentum:nulla erant ſacrameta veteris legis:excepta circumciſione.¶Correlariũ Hoc mõ nõ capit̃ hic ſacrũ. Alio modo capitur ſacramentũ large:et eſt ſacre rei ſignum. ¶Propõ Ueteris legis ſacrificia ſeu que facebãt veteres bene erant ſacramenta hoc modo:quia ſignabant ſacram rem ſcilicet paſſionem vel aliquid aliđ. ¶Prima opinio eſt magiſtri:ꝛ Gilberti porretani qui dicebant ꝙ in ſacramentis veteris legis nõ merebantur homines exercendo illa nec ꝑ ſe nec per accidens nec iuſtificabant. Sed iſta opinio Hogoni non videbatur rationabilis. Uide in textu. ¶Reſolutio q̃ſtionis ¶Propoſitio Sacramẽta per ſe nõ iuſtificabant:cõiuncta tñ cum fide et deuotione conferebãt gr̃am Si vero q̃ratur ratio vñ hoc eſt:p3 rñſio:q2 ſacramenta nr̃a iuſtificant rõne operis opati: illa autem ope operantis:q2 cauſalitas ſacramẽtorum nõ eſt aliud ꝙ̃ quedã efficax ordinatio ad recipiendum gratiã ex pactiõe diuina:hoc autẽ fuit ſolum in ſacramentis noue legis ꝛ nõ veteris niſi in circũciſione:q2 ibi fuit pactio. Quare aũt in iſtis eſt modo pactio ꝛ ordiatio et in illis nõ:p3 q2 tũc fuit tempus figure ꝛ vincẽdi duricie:modo ẽ tempus gratie ꝛ reparationis antique.

De gratia ſacramentali

queritur. Utrũ gr̃a ſacramentalis ſit eadem ꝑ eſſentiam cum gratia virtutũ. ¶Reſolutio queſtionis. ¶Prima ꝓpõ Gr̃a ſacr̃alis eſt gr̃a gratũfaciẽs realiter ꝛ eſſentialiter:p3 q2 omnis illa gr̃a q̃ expellit ꝛ curat a pctõ mortali eſt gr̃a gratũfaciẽs:q2 ſola illa expellit pctm̃. Sed gr̃a ſacr̃alis eſt hmõi ergo ꝛc̃. ¶Correlarium Q isvirtus alia a charitate poteſt ſtare cum pctõ:ꝛ etiã facere miracula:et illud correlarium ꝓbat maiorẽ. Minor aũt p3:q2 eſt remedium cõtra morbũ vt p3 in baptiſmo ꝛ pnĩa. ¶Scđa ꝓpõ Ls ſacramentalis gratia de ꝑ ſe ſignificato ſit gr̃a gratumfaciens:tñ cõnotat aliq̃đ qđ nec eſt formaliter ip̃a gratia gratum faciens:nec põt ſeparari realiter:q2 connotat expulſionẽ culpe Sed iſta expulſio ꝛ remiſſio nõ eſt gratia gratumfaciens:q2 deus põt remittere culpã ꝛ nõ dare gr̃ã de potẽtia ipſius abſoluta ꝙ tñ de potẽtia dei ordinata nunꝙ̃ deus facit:q2 quõcunꝙ̃ remittit culpã infundit gr̃am:gra ergo ꝑdicta rõne ſui ꝑ ſe ſignificati vocatur gr̃a:ꝛ rõne ſui connotati vocat̃ ſacra

mentalis. ¶ Correlarium Gratia predi
cta complete capta ſcꝫ ꝓ per ſe ſignifica
to: ꝛ pro ſuo ꝯnotato eſt ens per accidēs
qꝛ ſaltē aggregat ens reale ſcꝫ grām et
ens rōnis ſcꝫ ſigna q̄ ſunt in ſacramentis
ergo in nullo eſt predicamento. ¶ Ter/
tia ꝓpō Lꝫ in ſtatu innocētie fuiſſet grā
gratūfaciens non tñ fuiſſet grā ſacrālis
qꝛ gratia ſacrālis nō eſt niſi vbi eſt mor/
bus. Sed ibi nullus fuiſſet morbꝰ ergo ꝛc.
¶ Quarta ꝓpō Grā virtutū eſt grā gra
tūfaciens: qꝛ oīs gratia que facit omnia
opera virtutū accepta deo ad vitā eter/
nam eſt gratia gratumfaciens: qꝛ a ſola
grā ſunt accepta deo. Sꝫ grā ꝟtutū eſt
hmōi: qꝛ dirigit oīa oꝑa virtutū ad vitā
eternā Nam ſicut ſol eſt lux luminū: qꝛ
illuſtrat oīa inferiora: ſic ꝟtutes ſunt lu
mina: ſed accipiūt lumen ſuum a gratia
gratūfaciente. ¶ Quinta Licet grā vir
tutū de ꝑ ſe ſignificato ſit grā gratūfaci
ens: tñ de cōnotato ꝯnotat oēs habitus
ꝟtuoſos ſubſtractos gratie: quaꝓpter
dicitur gratia virtutū qꝛ omnes habitꝰ
aliarū virtutū ſunt ſubſtracte id eſt for
mate a gratia gratumfaciēte: ꝯtrum ad
id qđ eſt eſſe meritorium ꝛ dignum vita
eterna. ¶ Sexta Hoc totum gratia vir
tutum ratione per ſe ſignificati dicitur
gratia: ſed ratione connotati dicitur vir
tutum. ¶ Septima Gratia virtutuum
complete accepta nō eſt aliqua vna res:
ſed omnes virtutes: ſed omnes virtutes:
non ſunt vna virtus. Unde gratia vir/
tutum eſt vnū ens per aggregationē.
¶ Correlariū. Hec gratia fuiſſet in ſta/
tu innocentie: quia habuiſſemus omens
virtutes ¶ Octaua propoſitio Gratia
virtutū lꝫ ꝓ per ſe ſignificato eſt omnino
idē cum gratia ſacramētali qꝛ ambe pro
per ſe ſignificato nō ſunt niſi grā gratū/
faciens. ¶ Nona Gratia virtutum pro
cōnotato nō ē idem eſſentialiter ꝛ realiť
cū grā ſacramētali: qꝛ grā ꝟtutū ꝓ ꝯnota
to nō eſt niſi habitus aliarū virtutum: ꝛ

grā ſacrālis ꝓ cōnotato nō eſt niſi vnus
effectus ſcꝫ remiſſio culpe. Nota ꝙ idē
ſunt: eſſe idem per eſſentiam: eſſe idem eſ
ſentialiter ꝛ eſſe idem realiter: licet nō ſit
de eſſe. Finaliter ſciendum ꝙ de hac que
ſtione tres ſunt opiniones: quarū tertia
eſt Sanc. Bonauen. ꝛ tenēda. Et reſo/
lutio queſtionis ſatis pꝫ ex dictis.

Circa ſecundam
prime diſtinctiōis ptē. Pri/
mo q̄rit Utrū ad remediū
originał ſuffecerit fides in/
formis. Remediū eſt medicina q̄ poſt la
pſum ſuccurrit curando ꝛ ſanando. Un̄
medicina eſt duplex ſcꝫ. Preſeruatiua q̄
preſeruat a morbo futuro Alia eſt medi
cina ſubleuatiua q̄ ſubleuat a morbo p̄/
ſenti. ¶ Correlariū Hoc modo remedi/
um eſt medicina ꝛ nō prio mō. Sciēdū
ꝙ qñ deus creauit adā dederat ſibi me/
dicinam preſeruatiuā id eſt iuſticiā ori/
ginalē: ꝛ ſi ſteriſſet nō hūiſſet remediū vt
pꝫ ſed qꝛ cecidit indiguit ꝛ ſanatōe ꝯtrū
eſt ex ſe. Notandum ꝙ peccatum origi/
nale eſt carentia iuſticie originalis debi/
te: qꝛ in primo ꝑente accepte: ex eius cri
mine ꝑdite cui corrñdet obligatio ad
penā dāni diutatat: ad diā ꝑctō ꝛ mor
taliū actualiū: ex p̄miſſa crimis trāſgreſ/
ſiōe ꝓueniens. ¶ Correlariū Adā nō ha
buit pctm̄ originale. Juſticia autē origi
nalis eſt q̄dā habitꝰ ſupnaturał īmedia
te a deo infuſus ipē aīe Ade faciēs perfe
ctā pacē ꝛ tranqllitatē inter ptē ſenſuali
tatis ꝛ rationē ꝛ volūtatē ꝛ ptē itellectu
alē ¶ Propō iſtud donū q̄ ad aliqđ erat
nobiliꝰ habitu charitatis: pꝫ qꝛ faciebat
ꝑfectā pacē inter partē ſupiorē ꝛ inferio
rē: tñ ſimplr donū charitatis eſt nobiliꝰ
cū ꝑ ipſam aīa reddať chara ꝛ amica dō:
qđ nō faciebat iuſticia originalis. Carē/
tia autem dicit negationē cū debito ha
bendi illud qđ negatur. Unde catulus
ante nonū diē non dicitur cecus: qꝛ tunc

debet habere viſum. Item Adam rece-perat donum originalis iuſticie pro ſe ⁊ pro tota ſua poſteritate: ideo ſumus de-bitores: quia ſi non habemus hoc non puenit ex defectu ipſius dei dantis: ſʒ ipſius recipientis: qui non cuſtodiuit. Iteʒ iuſticia aliqua poteſt dici debita. vt in ſe accepta et actione propria deperdita accipientis. Sic non habemus nec habuimus iuſticiam originalem. Sciendum etiam ꝙ fides informis eſt duplex ſcilicʒ laudabilis ⁊ virtuoſa: alia eſt damnabilis et vicioſa. Prima eſt virtus ſuper naturalis theologica formaliter exiſtẽs in intellectu viatoris extra charitatem exiſtentis inclinans ipſum ad libere et voluntarie aſſentiendum prime et ſumme veritati propter ſe et ſuper omnia: rectificans et vigorans ipſum ad vitandum omnem prauitatem hereticam: et ad firmiter credendum aliqua vera que non ſunt apparẽtia vt ſunt articuli fidei. Et de iſta eſt queſtio preſens. Secunda eſt quedam credulitas de articulis ſicut de credibilibus fidei noſtre quadam neceſſitate ⁊ coactõe extorta per multa miracula et experimenta: et quodam murmure et terrore ſuſcepta. Et ſic eſt fides in demonibus et non in viatoribus. Et de iſta intelligitur auctoritas beati Iacobi Demones credunt et contremiſcunt. ¶ Pro reſolutione queſtionis ſunt due opininiones in textu probabiles. Prima eſt magiſtri Richardi et Petri de tharentaſia. Secunda eſt ſpecialis opinio Conueniunt auteʒ ambe in tali concluſiõe. ¶ Per fidem informẽ quantum cunqꝫ informem dabatur remediuʒ paruulis. Sed habent diuerſos modos aſſignandi. Secunda opinio dicit ꝙ remedium non dabatur ſolum ratione crediti ſicut prima dicit: ſed ipſa fidei profeſſio id eſt actus elicitus fidei lʒ informis.

Secũdo querit. Utruʒ

ad remiſſionem originalis ſuffecerit ſola fides ſuple in paruulis. Hugo in libro de ſacramentis dicit eſt viciuʒ quod naſcẽdo contrahimus id eſt in cõceptione noſtra per ignorantiam in mente: et per concupiſcentiam in carne iſta diffinitio non eſt formalis: ſed potius materialis: quia nec ignorantia nec concupiſcentia ſunt peccatum originale. Item peccatum originale vocatur pluribus nominibus in ſecundo ſcilicet lex carnis lex nature lex membrorum: tyrannus: cõcupiſcentia: concupiſcibilitas: fomes.

Intelligitur auteʒ queſtio an ſola fides ſuffecerit: id eſt ſi habitus fidei ſufficit ſine aliquo ſigno exteriori. Nota Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt: id eſt omne quod fit contra conſcientiã eſt peccatũ mortale. Reqre modos accipiendi fides in materia fidei in tertio ſententiarum. Uel etiam poteſt eſſe queſtio iſta pro actu fidei: ſine tamen ſigno exteriori aliquo: vl̃ ſi requirebatur aliquod ſacrificium vel decimatio vel aliquod aliud ſignum. ¶ Reſolutio queſtionis in duabus ſtat opinionibus. Prima ponit talem propoſitionem. ¶ Sola fides habita ſiue informis ſiue formata non ſufficiebat ſm omnes doctores. Requirebatur etiam ſm omnes actus fidei in quo profitebatur paruulum curandum eſſe ob eo quem expectabant. Et de hoc eſt duplex opinio. Aliqui enim dicunt ꝙ oportebat ꝙ fieret profeſſio non tantum actu mentis vel oris: ſed etiam ſigno viſibili vt puta in oblatione vel in ſacrificio ſiue decimatione vel aliquo alio ſigno. Sed Gregorius in moralibus dicit quod apud nos valet aqua baptiſmi hoc egit apud veteres: vel pro paruulis ſola fides: vel pro maioribus: id eſt adultis virtus ſacrificij: vel pro hijs qui ex abrahe ſtirpe prodierunt myſterium circumciſionis. ¶ Ideo eſt alia opinio ꝙ

pꝛofeſſio fidei ſufficiebat qualitercūqꝫ fieret:ſiue actu cordis:et hoc pꝛīcipaliter requirebatur ſiue ſigno ſiue verbo:dum tñ fieret a pentibus ꝛ haberetur reſpect⁹ ad puulum. Siautez queraꝛ quare magis fides parentum requirebatur. Dici poteſt ꝙ parentes dicunꝛ hic omnes qui curam gerebant de paruulo:ꝛ iſtius opinionis eſt Richardus ꝛ Petrus de tharentaſia. Alij dicunt ꝙ debent capi ibi parentes pꝛopꝛij:qꝛ per ipſos paruulus contraxerat culpam Jdeo cōgruū erat vt coꝝ fide mereretur gratiam:ſed pꝛīa opinio eſt miſericoꝛdioꝛ.

Tertio queritur. Utrū requiraꝛ virtus ſacrificij in remediū oꝛiginalis in adultis. Sacrificiū poteſt capi tripliciter. Uno modo cōmuniter et ſic eſt oblatio facta deo in recognitionē ſupꝛemi dominij ſui ſiue fiat actu interioꝛi in ſpiritu ſiue fiat actu exterioꝛi: affectu ſcꝫ et effectu. Oblatio ponitur loco generis:facta deo ad differentiā ſacrilegioꝛuꝫ idolatroꝝ. Alio modo ſacrificiū capitur pꝛopꝛie ꝛ eſt oblatio qua offerebatur aliqua hoſtia ſeu victima deo:cuius aliqua ps cremebatur in altari ꝛ altera cedebat ad vſum offerentis. Et dicitur victima ad differentiam inanimatoꝛum vt oleum frumentum ꝛ vinum qꝛ hoc totum fiebat in animalibus:ꝛ ſic diſtinguitur a pꝛima acceptione que intelligitur tam de inanimatis ꝙ̃ animatis. Et dicitur cuius aliqua ps ꝛc̄. ad differentiam holocauſti qꝺ totaliter cremabatur:ꝛ ſic etiam pꝫ quid ſit holocauſtū Tertio modo ſacrificium capitur pꝛopꝛiiſſime:ꝛ dicitur quaſi ſacrumfactum: quia pꝛece myſtica conſecratur pꝛo noƀ in memoꝛiam dominice paſſionis:ꝛ hoc ſolum conuenit ſacramento altaris ꝛ noue legis. ¶ Coꝛrelariū. Sacrificium in queſtione capitur cōitur ꝛ ꝑpꝛie:ꝛ nō vltimo modo. Jtem Uirtus ſacrificij pōt capi dupliciter. Uno modo poteſt eſſe ipſa fides que faciebat valere ipſum ſacrificiū in lege antiqua:qꝛ de ſe nihil valebant:ſed tm per fideꝫ venturi valebāt ꝛ ſic nō capiꝛ hic. Alio modo dicitur interna mētis attritio ſiue diſplicentia de peccato actuali eo ꝙ addiderant peccata:ꝛ ſic accipit Gregoꝛius in auctoꝛitate pꝛeallegata vel pꝛo fide:melius tamē videtur pꝛo interna mentis attritione. Adultus ſm iuriſtas eſt ille homo qui compleuit. xxv. annos:quia vſqꝫ ibi creſcit et tunc dicitur adultus. Adultus alio modo eſt viatoꝛ habens vſum rationis:per quem poteſt diſcernere inter bonum ꝛ malum. Adultus eñ cōnotat ſtatū in quo homo creſcit. Dicitur habens vſum rationis ad differentiam fatuoꝛū ꝛ ratione carentiū. Dicitur per quē ꝛc̄. ꝛ hoc citius eſt in vno ꝙ̃ in alio vt pꝫ de illo puero de quo loquitur Gregoꝛi⁹. iiij. dialogoꝝ. ꝛ ſic accipiꝛ hic adult⁹. ¶ Rñſio ad queſtionē. Pꝛopoſitio Jn lege nature tria fuerunt genera ſacramentoꝛuꝫ ſcꝫ decimationes oblationes ꝛ ſacrificia Sacramentuꝫ capitur tribus modis vt ſupꝛa dictū eſt. Uno modo ꝑpꝛie. Pꝛopoſitio Nulla fuerūt ſacramēta in lege nature capiendo ſacramentum pꝛopꝛie patet de iacob qui effudit oleū ſuper altare qꝺ erexerat. Sacramentū communiter captum:dicuntur quedā ſigna a deo inſtituta ꝛ nō ante legeꝫ nature per que homines frequentabant in quibus ſe exercebant in colendo deum. Dicitur notanter non ante legeꝫ nature pꝛopter ſacramentum matrimonij:qꝺ fuit inſtitutum in paradiſo terreſtre ꝛ ſic capitur ƀ ſacramentum. Jtem ſub oblatione compꝛehenditur pꝛimitia que fiebat ex pꝛimis terre fructibus vel ex pꝛimogenitis aīaliū mundoꝝ. Decimatio eſt decime ptis oblatio:ꝛ noue ptes ſibi reſeruādo. Sciēduꝫ ꝙ ptes aliq ꝛc̄. dicunꝛ q̄ aliquotiens ſumpte reddunt numerum ſuū eſſentialem vt ſunt. i. ij. iij. que cōſtituunt numerum ſenariuꝫ. Jtem ternarius nu

merus componitur ex partibus aliquo/
tiens ⁊ nō aliquotis ⁊ ideo eſt perfectior
Denarius aūt eſt perfectiſſimus ad quē
ſtat reſolutio omnium numerorum ⁊ di
citur limes primus: centum autem eſt li
mes ſecundus ⁊c. Ad euidentiam predi
ctorum tria ſunt videnda: primo que ſit
ratio inſtituendi illa ſacramēta: ſcdo q̄
ſit modus: tertio que efficacia. Oblatio
capitur tripliciter. Uno modo commu/
niſſime ſcilicet pro omni illo quod deo iu
ſte offertur cum deuotione ſiue actu in/
teriori ſiue exteriori: ⁊ ſic nō capitur hic.
Secundo modo communiter prout ſci/
licet diſtinguitur contra decimam ⁊ pri
mitiam: ⁊ ſic quodcūq̄ offerebatur deo
preter decimam ⁊ primitias dicebatur
oblatio. Tertio modo capitur oblatio
ſtricte: ⁊ ſic diſtinguitur contra ſacrifici/
um et holocauſtum: ⁊ ſic capiebatt pſal/
miſta dicendo. Acceptabis ſacrificium
iuſticie oblationes ⁊ holocauſta: ⁊ ſic fie
bat in rebus inanimatis: vtputa in liqui
dis: ⁊ ſic capitur hic ab Hugone triplici
ratione. Prima ratio eſt dei honorifica/
tio. Notādum ergo ꝙ fides in iuſtis om
ni tempore cucurrit ⁊ nullus niſi in fide
ſaluatus eſt: ergo tempore legis natura/
lis hec fides erat que fideles illumina/
bat ad hoc ꝙ crederent ꝙ deus erat cre/
ator redemptor et remunerator: ideo fi/
des illuminabat ⁊ dictamen nature con
ſonabat: vt homo deo ſeruiret: et ſua ab
ipſo recognoſceret: ⁊ hoc q̄d credebat ſi
gno viſibili etiam quodāmodo manife/
ſtaret ideo ſigna fuerunt tempore legis
nature in quibus deꝰ honorabatur qui
omnia creauerat vt in oblatione: ſimili/
ter honorabatur vt redemptor: vtputa
in ſacrificio. Ut pfectꝰ remunerator in
decimatiōe. Et nota quodammodo de/
narius eſt perfectiſſimus numerus: quia
tres perfectiones habz in ſe. pria eſt vni
tatis. ſcda ternarij. tertia ſenarij: que ſiſ
iuncta faciūt denariū: ⁊ ideo ibi eſt ſtatꝰ

Propter hoc honorabatur deus vt per/
fectus remunerator: vnitas em̄ eſt perfe
cta: q2 eſt oīs numeri perfectio. Secun/
da ratio eſt fidei redemptoris profeſſio:
ſicut enim nullus ſine fide poteſt deo
placere ſic nullus ſine fide mediatoris a
peccato reſurgere: ⁊ ſicut fides ſimplici/
ter dictabat dei honorificationem ita et
hec profeſſionem. Et q2 tunc profitetur
homo qn̄ q̄d interius credit exterius ma
nifeſtat. Ideo tempore legis nature fue
runt ſigna ad hoc manifeſtandū. Etiā
honorabatur vt redemptor ⁊ hoc modo
tria conſiderantur: ſcilz redemptū vt ge
nus humanum ⁊ hoc per decimationem
homo enim ſignatur p decimā dragmā
perditā. Scdo ipſe modus redimendi
⁊ eſt ipſa paſſio domini noſtri ieſu xp̄i: et
hoc per oblationē. Tertio cōſideratur
ipſum preciū ⁊ hoc per ſacrificiū in quo
erat ſanguinis effuſio. Et iſta pfeſſio in
huiuſmodi ſignis erat maxie neceſſaria
pro ipſis imperfectis. Perfectis em̄ deꝰ
reuelauit ſacramenta fidei: imperfectis
celauit. Unde minores adherebāt fidei
maiorū ⁊ credebant implicite: ⁊ ſicut im/
plicite credebant: ſic ſigna data ſunt eis
a maioribus in quibus fidem implicite
profiterentur. Tertia ratio eſt vite agē
de inſtructio. Sicut em̄ aliquis nō pote
rat deo placere ſine fide nec a pctō reſur
gere ſine fide redemptoris ſic nec in bono
ſtare ſine bono opere. Et ideo fidei adie
cta ſunt ſigna que ſignificarēt ea que ne/
ceſſaria ſunt cum fide. Hec autem tria
ſunt in corde: et ſunt tria exterius q̄ hijs
ſequentibus ſignantur in decimatione
peccati recognitio et eius dimiſſio: quia
in ea daf deo q̄d pfectū ⁊ q̄d bonū ē: ⁊ re/
manet nobis q̄d eſt imperfectū. Unde ſi
gnatur ꝙ bona tātū ſunt a deo: ſz mala
a nobis. In ſacrificio ſignatur interna
contritio: quia ſacrificium deo ſpiritus
contribulatus: ⁊ exterior carnis macerā
tio: quia occidebatur pecus. Unde mos

tificanda ſunt corda et membra noſtra. Romanorum.xij. Exhibeatis corpora veſtra ⁊c. In oblatione enim requiritur mẽtis deuotio:⁊ exterior bona operatio que ſi aſſint cum fide ſufficiunt ad ſalutem:⁊ ſic patet ratio inſtitutionis. Secundo debʒ attendi modus inſtituendi non enim inſtituta ſunt per modum precepti vt dicit Hugo Conſilio erudiuit paruulos:loquens pro illis qui fuerunt tempore leg. Tertio attendenda eſt efficacia in hys. Et notandum ꝙ de ſe nullam habebant efficaciam mundandi vel iuſtificandi:ſed ſolum ratione fidei redẽptoris. Non enim erãt inſtituta ad hoc ſed ad hec que predicta ſunt.

Quarto querit̃. Utrũ remedium circumciſionis congrue ſit inſtitutum. ¶ Circũciſio ibi eſt remediũ ad remouendum peccatum originale diſtinguens populũ fidelem a populo infideli. Cuius deſcriptiõis ſunt due partes. Primo circũciſio fuit inſtituta in remedium contra originale peccatũ. Secundo fuit inſtituta in officiũ:ſignificabat enim peccatum originale ꝗtum ad cauſam que eſt propagatio libidinoſa q̃ fit in pte generatiua:ideo debuit ibi poni remedium. Signabat etiã ꝗtum ad proceſſum etiam ꝗtum ad effectum In officium diſtinguentis ſcilʒ populum fidelem ⁊c. ¶ Rñſio ad queſtionẽ. ¶ Propoſitio Inſtitutio circũciſionis cõgrua fuit:quia fuit expreſſum ſignum curationis originalis. Ad illud quod obijcitur Deus non delectat̃ in penis. Dicendũ eſt ꝙ pena. Uno modo comparatur ad punitum:⁊ ſic nõ placet deo. Non enim creauit nos deus ad puniendum. Alio modo comparatur pena ad meritum ſcilicet ad preexiſtentem culpam ⁊ ſic eſt in ea manifeſtatio iuſticie et ordis ⁊ ſic placet deo inquantum iuſtus. Tertio comparatur ad finem vel effectuʒ vtputa iuſtificationem rei ⁊ ſic placet ei inquantũ eſt miſericors. Unde in punitione (que eſt via ad iuſtificationem) relucet miſericordia ⁊ iuſticia:⁊ ita eſt placens deo:et talis fuit pena circumciſiõis. De forma ſiue integritate circumciſionis. Notandum. Illud dicitur eſſe de forma ⁊ integritate alicuius quod non poteſt eſſe ſine illo ⁊ reqrit̃ neceſſario ad eẽ eius:ſic ptes domus neceſſario reqrunt̃ ad eẽ domus Illud aũt eſt de decẽtia alicuius qđ nõ requiritur neceſſario ad eſſe alicuius:ſʒ ad bene eſſe:ſicut feneſtre in domo. queſtio poteſt eſſe de vtraqʒ ⁊c. ¶ Propoſitio Tria fuerunt neceſſaria ⁊ de integritate ſacramenti circumciſionis ſcʒ ſexus maſculinus:membrum preputij modus circumcidendi que fienda erant circulariter amputando ſcilicet interiorẽ Partem illius membri. Dies tamen octauus non erat de neceſſitate: vt patet in Abraham ⁊ vernaculis ſuis et proſelitis nouiter conuerſis tamen omittentes illam in die illo peccabant facientes contra preceptum domini quia precipiebat illam fieri in tali die Reſolutio patet ex dict. Unde Triplex eſt circumciſio ſcilicʒ ſacramentalis de qua iam dictũ eſt. Alia eſt moralis ⁊ eſt illa qua circumcidũtur corda noſtra ab omi iniquitate. Tertia ẽ circũciſio anagogica ⁊ ẽ illa q̃ p meritũ paſſiõis xpi fiet in iudicio circũciſio corpor nr̃oꝝ mũdando ab omni corruptiõe

Quinto queritur. de efficacia circũciſionis. Utrũ ſacrm̃ circũciſionis ſit grẽ collatatiuũ. i. vtrũ ex vi circũciſiõis ꝯferat̃ grã. ¶ Regula Scoti. ita ordinauit ds ꝙ nũqʒ aliqs erit ĩ puris naturalibus:ſʒ oĩs hõ de lege dei ordinata vel eſt in grã:vel in pctõ mortali:et ĩpoſſibile ẽ aliquẽ eẽ ĩ grã ⁊ pctõ mortali Nota Scotũ in pñti materia in qrto. ¶ Pro reſolutione huius qõnis ſciẽdũ eſt ꝙ quattuor ſunt poſitiones de ipa in

textu:quarum tres reprobantur ab iſto doctore. Quarta vero eſt ipſius ꝛ ꝓ nūc tenenda que in tali ſtat dicto. ¶ In circumciſiōe dabatur gratia:ſed tamē paruula reſpectu eius que datur in baptiſmo:ꝛ qꝛ gratia quātumcunqꝫ parua plenum effectum habet ad delendum omnē culpam mortalem:ſed ſemiplenū ad habilitandū potentias anime ꝛ ad proficiendum:ideo circumciſio dicitur ordinari ad effectū ablationis culpe:nō qꝛ ipm ſolum haberet:ſed qꝛ ſolum habet complementum.

Circa diſtinctionem ſcdā querit̄ Primo Utrum omne tempus fuerit idoneum ad inſtitutiōez ſacramentorū. Duo ſunt ſtatus temporis ſcꝫ tempus nature inſtitute ꝛ ſm aliquos ſoluz fuit per tres horas ꝛ per tres horas hō ſtetit in padiſo terreſtri cū confuſione. Pro iſto tempore datur talis ꝓpoſitio. ¶ Nulla ſacramēta debuerunt nec fuerunt inſtituta in ſtatu nature inſtitute:pꝫ qꝛ nullum fuit ibi pctm̄ nec ſequela peccati. Alius eſt ſtatus nature lapſe:ꝛ diuiditur in tria tpa ſcꝫ in legez nature:ſcripte ꝛ gratie. Pria icepit a lapſu ade ſm Hugonē ꝛ durauit vſqꝫ ad Abraham:ſm alios autem vſqꝫ ad moyſen. Scd̄a incepit ab his et durauit vſqꝫ ad chriſtum. Tertia durabit vſqꝫ ad finem mundi. Et pro iſto tempe talis ponitur propoſitio. ¶ Homo viator ꝛ lege nature ꝛ lege diuina obligat̄ vt recedat a malo:ꝛ ad bonum accedat ſm illud pſ. Declina a malo ꝛ fac bonuꝫ. Sed humana natura vulnerata per peccatum non potuit iſta duo facere ſcꝫ declinare a malo et facere bonum ex puris naturalibus ꝛ dicere contrarium eſſet error pelagij Jō videns deus miſeriaꝫ humane fragilitatis ꝛ obligationem voluit et dedit ſemp remedia ſalubria ꝛ iſta fuerunt ſacramēta. incepit autez tempus remedij a lapſu Ade ꝛ profecit in lege ſcripta ꝛ cōſūmatum eſt in euāgelio ſcꝫ tempe legis noue Ideo idoneum fuit ꝛ congruū inſtituere ſacramenta in iſtis tribus tempibus ſcꝫ in tpe legis nature vbi inſtituta fuerunt oblationes decimationes ꝛ ſacrificia In tempore legis ſcripte fuit inſtitutum ſacramentū circūciſionis in tempe legis noue inſtituta ſunt ſepteꝫ ſacramēta:tn̄ ſm magꝭ ꝛ min⁹ qꝛ tempe legis nature inſtituta fuerunt ſacramēta ꝑfecto modo:tēpe legis ſcripte ꝑfectiori modo tempore vero legis noue ꝑfectiſſimo modo:qꝛ ꝯtra omnes morbos dat̄ remediū Unde notandum ꝙ duplex eſt malū ſcꝫ pene ꝛ culpe. Malū culpe eſt triplex ſm ꝙ triplex eſt culpa. Prima eſt culpa originalis contra quā ordinatuꝫ fuit ſacramentum baptiſmi. Alia eſt culpa actualis id eſt mortalis ꝯtra quā ordinatū fuit ſacramētū penitentie. Tertia eſt culpa venialis contra quā fuit ordinatū extreme vnctionis ſacramentuꝫ. Malum pene eſt qd̄ patimur propt̄ pctm̄ primi parentis:ꝛ eſt quadruplex. Primum eſt ignorantia cōtra quam inſtitutum eſt ſacramentū ordinis ꝛ maxime qꝛ ſacerdotes debent ſe exercere in ſciētia ꝛ ſapientia. Scd̄m malum eſt malicia ꝯtra quā ordinatum fuit ſacramentū eucharistie vbi maxime viget ꝛ demonſtrat̄ bonitas ꝛ miſericordia. Tertium malū eſt impotentia:qua ſumus debiles ad reſiſtendū inimicis ſpiritualibus:cōtra quā inſtitutum fuit ſacramentum confirmationis. Quartum malum eſt cōcupiſcentia cōtra quam inſtitutum fuit ſacramentum matrimonij. Et ſic patet qualiter ſacramenta noue legis ſufficienter ſunt inſtituta ad fugiendum malum ꝛ reſiſtendū ei. Nunc videndum eſt qualiter ſunt vtilia ad proſequendum bonū. Notanduꝫ igitur ꝙ oia bona quecunqꝫ ſint poſſunt attingi per actus ſeptem virtutū:quarū tres ſunt theologice ſcꝫ fides:ſpes ꝛ charitas:ꝛ quattuor cardinales ſcꝫ tempan

tia: iuſticia: fortitudo: ꝛ prudẽtia. Baptiſmus igiť ē adiutoriū ꝓ actibus fidei. Extrema vnctio pro actibꝫ ſpei. qꝛ recipimus extremam vnctionē vt liberati a pctīs venialibꝫ citiꝰ eamus ad paradiſum Eukariſtia pro actibꝫ charitatis. Matrimoniū ꝓ actibꝫ tēperantie. Penitētia ꝓ actibꝫ iuſticie. Confirmatio ꝓ actibꝰ fortitudinis. Ordo autē ꝓ actibꝫ prudētie. Et ſic patet qualiter ſacra noue legis ſunt ordinata ad fugiendū ꝛ repellēdum malū ꝛ ꝓſequendū bonū.

Reſolutio igitur queſtionis

in his duabꝫ ſtat propoſitionibꝫ. ¶ Prima. Omnia ſacramenta data a deo erant remedia ad fugiendū malum ¶ Scđa. Oia ſacra ſunt inſtituta ad ꝓſequendū bonū. Et oia ſacra pncipaliť ꝛ ſpecialiter ſunt inſtituta in remedium excepto matrimonio qđ pmo inſtitutuꝫ ē in officium.

Queriť ſecūdo. Utrū

in diuerſis tpibꝫ debuerūt alia ſacra inſtitui vel ſemp eadem. Pro declaratiōe ponunť due ꝯcluſiones date a Scoto. ¶ Prima Legē euāgelicā ꝯgruū fuit perfectiſſimis ſacramentis adornari: qꝛ lex euāgelica ē pfectiſſima lex quā tota trinitas inſtituit ꝛ ordinauit dare homini viatori: ſm illud Matth. xxvi. Noui ꝛ eterni teſtamenti. Diciť aūt eternum: teſtamētū: qꝛ pꝰ ipm nullū erit. ¶ Secūda ꝯcluſio. Oia ſacra legis noue fuerit imediate inſtituta a xpo aliquo mō: vel ſimplr ꝛ abſolute vel approbatiue. Prio patet de baptiſmo: qꝛ ante mortem xpi apoſtoli baptizabāt: etiā pꝰ reſurrectionē dixit diſcipulis ſuis ꝙ baptizarēt alios. Marci vltimo. Scđo pꝫ de ſacro eukariſtie in cena anteꝗ patereť. Tertio patet de ſacro ꝯfirmatiōis: Joh. Accipite ſpm ſcm. Quarto pꝫ de ſacro penitētie. ibidem Quoꝝ remiſeritis pctā. Quinto pꝫ d ſacro extreme vnctiōis qꝛ qñ mittebat diſcipłos binos ꝛ binos: & ꝙ vngebāt īfirmos ꝛ ſanabāť Sexto pꝫ de ſacro mřimonij qꝛ approbauit illđ cū dixit. Quos deus ꝯiunxit hō nō ſepet. Septimo pꝫ de ſacro ordinis: Nam in ſacro ordinis ſacerdotaľ maxie ē duplex ptās. Prima ſup corpus xpi vez̄ ſcꝫ i cōſecrando. ꝛ iſta ptās fuit data ſacerdotibus in cena xpi. Alia ē ptās ſup corpus xpi myſticū eis data Joh. xx. Quorum remiſeritis. ꝛc.

Reſponſio ad queſtionē

¶ Propoſitio. Debito ꝯgruitať alia ꝛ alia ſacra inſtitui debuerūt ſm ꝙ fuerunt diuerſa tēpora. Nā ſicut lex noua ē perfectior: ita pfectiora debuerunt inſtitui in lege noua. Prio ibi aptum documentum diuini ſecreti. Scđo ibi: efficax remediū morbi. Tertio ibi Pulcrū ornatū ſponſi ꝛ ſponſe. Reuelatio igiť ſecretoꝝ nō debet fieri in omī tpe: ſꝫ illo potiſſime in quo intellectus hoīs ē capacior: ſic ſacra pfecta dilata ſūt vſqꝫ ad tēpus pfectū Sicut igiť in homine ſexta etas ē perfectior vbi maxie viget intellectus: ſic etiā in mundo ē ſexta etas ꝗ eſt pꝰ aduentū xpi. ¶ Un̄ ſeptē ſūt etates hoīs. Prima dr infantia ꝛ durat a natiuitate vſqꝫ ad ſeptimū annū. Secunda etas ē puericia que durat a ſeptimo vſqꝫ ad decimūquartū. Tertia etas ē adoleſcentia que durat a ꝗtuordecim vſqꝫ ad xxv. annū. Quarta etas ē iuuētꝰ: ꝛ diciť a iuuando. qꝛ debēt maxime iuuare parentes ꝛ impendere obſequiū: ꝛ durat a viceſimo ꝗnto vſqꝫ ad ꝗdrageſimū annum. Quinta etas ē virilitas: ꝛ durat a ꝗdrageſimo vſqꝫ ad ſexageſimū annum Sexta dr ſenectꝰ: ꝛ durat a ſexageſimo vſqꝫ ad ſeptuageſimūoctauū Septima durat a. lxxviij. vſqꝫ ad finē: ꝛ dr decrepitus. ¶ Sic etiā i mōdo ſunt ſeptē etates. Prima etas durauit ab Adam vſqꝫ ad Noe. Scđa a noe vſqꝫ ad Abraham. Tertia ab Abraham vſqꝫ ad Dauid

Quarta a Dauid vſqꝫ ad trāſmigrōēʒ babylonis. Quinta a trāſmigratōe babylonis vſqꝫ ad xp̄m. Sexta a xp̄o vſqꝫ ad diē iudicij. Igitᷣ ſicut i ſexta etate hō ē ſapientioꝛ: ⁊ in eo viget magis intellectio: ſic etiā in iſta ſexta etate mundi homies ſunt capatioꝛes ad recipiendū ſacramenta ⁊ ſecreta diuina. Scđo: quia ſacramēta ſunt medicamētū moꝛbi efficax: ⁊ illo tēpoꝛe debent dari in quo efficatius curēt: ſed ſpūalis infirmitas efficaciter nō curatᷣ niſi qñ cognoſcitᷣ ⁊ ſentitur: alioquin redditur homo ingratus ⁊ peioꝛi vulnere infirmatᷣ: ideo neceſſe fuit ſacramenta differri quouſqꝫ moꝛbꝰ tātū in valeſceret ꝙ ipm moꝛbū cognoſceret ⁊ remediū q̄reret. Hoc fuit tp̄e grē: qꝛ tempoꝛe legis nature cōuictꝰ ē ēē cecꝰ ⁊ tunc venit lex docens ⁊ onerans: ⁊ tūc cōuictus ē de impotentia: tunc ḡ reſtabat tp̄s gratie in quo moꝛbꝰ iaʒ cognitꝰ curaretᷣ: ⁊ in hoc ſacra cōpleta darentur Tertio qꝛ ſacra ſunt in pulchꝛū oꝛnatū ſponſe: ideo xp̄s debuit ea illi ſponſe reſeruare a qua nunꝗ̄ ſepari deberēt: ⁊ qꝛ talis fuit eccl'ia collecta ď gentibꝫ ſcꝫ cōgregatio chꝛiſtianoꝝ ⁊ nō ſinagoga que ipm deſeruit ⁊ negauit: ideo debuit ea reſeruare vſqꝫ ad tēpus gratie: nihilominus tñ aliqua impfecta ſacramēta illis tempoꝛibꝫ dedit pcedentibꝫ tēpus gratie ſm ꝙ congruebat illis tempoꝛibus inſtitutionē. Septima ꝟo etas mundi incipiet in requie ſanctoꝝ poſt iudicium ⁊ durabit vſqꝫ in eternū.

Tertio queritur de numero ſacramentoꝝ tempoꝛis euangelij.

Reſpondetᷣ ponendo tres ꝓpoſitiones ¶ Pꝛima. Congruū eſt in lege euangelica plura eſſe ſacramenta: qꝛ ſacramenta data ſunt nobis ad docendum nos ⁊ erudiendū: ſed ſi fuiſſet vnū ſolū ſacrm̄ datum non ſufficienter exercitaret nos: qꝛ hoc eēt nobis faſtidioſum ſemꝑ exercere nos in vno ſolo ſacramento: ḡ congruū fuit plura eſſe ſacramēta. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Tantū ſunt ſeptē ſacra i lege euāgelica ⁊ nō plura: qꝛ ſacramēta pñcipaliter ponuntᷣ in remediū ſeptem moꝛboꝝ qui maxime vigēt in nobis. ¶ Tertia. Sacramenta noue legis ſunt medicamenta efficacia ſanando infirmitates ſunt adiumenta ſalubꝛia: cōſeruando ⁊ adiuuādo virtutes: ſunt etiā arma bellica muniendo ⁊ armādo xp̄i milites.

¶ Notandū ꝙ eccl'ia militans eſt cōgregatio omniū fideliū viatoꝛū ſub chꝛiſto duce militantiū: cōtra diabolū: carnem ⁊ mundū. ¶ Pꝛimū coꝛrelariū. Pagani ⁊ infideles non ſunt de eccl'ia militante. ¶ Scđm. Beati ⁊ cōpꝛehenſoꝛes etiaʒ nō ſunt de eccl'ia militante. ¶ Tertium Nec xp̄s licet ſit dux ⁊ rectoꝛ eccl'ie militātis. Unde notandū ꝙ iſta eccl'ia militans habet arma. Pꝛimo baptiſmus eſt armatura intrātiū eccl'iam militātem. Secundo ē terribilis (ſm q̄ď dꝛ Cāticoꝝ q̄rto. Ipa eſt terribilis vt caſtroꝝ acies oꝛdinata) qꝛ munita ⁊ foꝛtis: et ħ ꝑ ꝯfirmationē. Tertio dicitᷣ acies: quia ꝯiuncta ⁊ vnita eſt xp̄o ⁊ hoc per eukariſtiaʒ. Quarto dicitᷣ oꝛdinata: ⁊ hoc per ſacramentū oꝛdinis. Quinto qꝛ aliqui ex ea extrahuntᷣ ꝑ moꝛtē coꝛpoꝛalē: ideo inſtitutū eſt ſacramentum matrimonij ad multiplicandū pꝛolem. Sexto: quia multi pſternūtᷣ per culpā moꝛtalē: ideo inſtitutū eſt ſacramentū penitētie ad reſurgendū. Septimo ē ſacramētū exeuntium ſcꝫ extrema vnctio. ¶ Coꝛrelariū. Quicunqꝫ egreſſus fuerit de eccl'ia militante cū omībꝫ armis ſuis ſcꝫ ſacramētis ꝯferētibꝫ gratiā ſine dubio vadit ad eccl'iaʒ triūphantē. ¶ Scđm coꝛrelariū Quicunqꝫ exit de eccl'ia militante ſine armis neceſſarijs ad ſalutē vt ē baptiſmꝰ penitētia ſine dubio in infernū vadit.

Quarto queritᷣ de baptiſmo iohannis a quo fuit inſtitutus

¶ Notādum ꝙ baptiſmus iohānis po/

teſt capi tripľr. Primo modo paſſiue ꝑ illo baptiſmo quo fuit baptizatꝰ ⁊ ſanctificatus in vtero matris ſue: ⁊ iſte vocatur baptiſmus flaminis: ⁊ de iſto non ē hic ad ꝓpoſitū. Secundo modo capitur actiue: ⁊ hoc dupľr. Uno modo ꝑ illo baptiſmo quo baptizabat iohānes homines in nomine xp̄i: ⁊ ſub forma baptiſmi xp̄i: hoc ē tempore q̄ diſcipuli xp̄i baptizabant: ita ꝙ potuiſſet ab eis inquirere modū baptiſmi xp̄i: ⁊ ſimiliť baptizari ſicut ⁊ ceteri apl̄i: nec etiā de iſto eſt queſtio: q: iſto modo qui erant baptizati a iohanne nō debebāt iterū baptizari Tertio modo capiť actiue ꝑ illo baptiſmo quo baptizabat iohānes homies in nomine venturi xp̄i: et iſto modo iterū erāt rebaptizādi baptiſmo xp̄i: ⁊ ſic capitur hic. ¶ Rn̄ſio ad qōnem poniť talis ꝯcluſio. Licet baptiſmi iohānis deꝰ fuerit p̄ncipalis inſtitutor: iohannes tamen fuit adminiſtrator plenariꝰ ⁊ precipuus: ita ꝙ deꝰ baptiſmū iohannis inſtituit ⁊ ei officiū baptizandi commiſit: vt nullꝰ baptizaret illo baptiſmo: niſi ipſe vel aliquis eius auctoritate: ⁊ inde ē ꝙ denominať a iohanne: ⁊ ceſſauit iohāne ceſſante. Sȝ in baptiſmo xp̄i nullꝰ erat adminiſtrator plenariꝰ: q: ibi erat interior regeneratio que ſolū fit a deo non a miniſterio humano. Nullus etiam erat adminiſtrator p̄cipuus: q: xp̄s inſtituit baptiſmū: ⁊ ideo qn̄ baptizabant beati: Petrus ⁊ Paulus ⁊ ceteri apl̄i nō appellabať baptiſmꝰ pauli nec petri ſed xp̄i.

Quinto queritur. Ad

quid fuit baptiſmus iohānis inſtitutꝰ. Hoc ē vtrū efficiebat grām. ¶ Reſponſio. Baptiſma iohannis fuit inſtitutuȝ propter tria. Primo ad p̄ſignandū baptiſma xp̄i: ſicut dicit mgr̄ in lr̄a: ꝙ baptiſma iohis erat ſacre rei ſignū: ⁊ ſic pt̄ vocari ſacr̄m capiēdo ſacr̄m large. Scd̄o fuit inſtitutū ad aſſuefaciēdū ad baptiſma xp̄i. Marc. iij. Ego baptizo ⁊c. glo. tm̄ corpe lauo: quia peccata ſoluere nequeo: vt ſicut naſcendo ⁊ p̄dicando precurro: ſic baptizando ad baptiſma xp̄i dirigam: ⁊ q̄ntum ad hoc nō ē ſacramentum ſed ſacramentale: ſicut torneamentum in quo milites aſſueſcūt nō ē bellū. Tertio fuit inſtitutū ad nūciandū baptiſmū xp̄i: manifeſtando auctorem ſcȝ xp̄m ⁊ preparando materiā ſcȝ aquas. Johānis decimo. vt manifeſteť in iſrael Propterea veni ego in aqua baptizans Et illo actu baptizandi ꝯtulit chriſtus aquis vim regeneratiuā cum tactu carnis ſue mundiſſime. Concedendū ē igiť ꝙ baptiſmus iohannis erat inſtitutus ad ſignificandū ⁊ nō ad efficienduȝ gratiā: quia nō purgabat pctā ſed erat inſtitutꝰ ad ſignificandū: aſſuefaciendū ⁊ nūciandū baptiſma xp̄i.

Sexto queritur de vſu

baptiſmi iohannis ſiue de efficacia eius Utrū baptiſmus iohānis cum impoſitione manuū equipollēs eſſet baptiſmo chriſti. ¶ Notandū ꝙ apoſtoli xp̄i poſt q̄ȝ baptizauerant homines imponebāt manꝰ ſup illos ꝑ modū confirmationis in ſignū ꝙ recipiebāt ſpiritūſanctū: ⁊ ſic ē queſtio. Poſito ꝙ aliqui fuiſſent baptiſmo iohannis baptizati: vtrum ſufficeret poſtea ꝙ apoſtoli imponerēt manus ſup illos: ita ꝙ nō eſſent iterū rebaptizādi. vel vtrū requirebať ꝙ iterū tenerenť rebaptizari baptiſmo xp̄i. ¶ Rn̄. O[m]ēs illi qui erāt baptizati baptiſmo iohannis: rebaptiſandi erāt baptiſmo xp̄i Et ibi errauit magiſter qui dicit ꝙ baptiſati a iohāne qui habebāt trinitatȝ fidem nō erāt rebaptiſandi baptiſmo xp̄i: ſed ſufficiebat manuū impoſitio per apl̄os xp̄i: ⁊ in hoc nō teneť mgr̄ Unde Auguſtinꝰ Baptiſauit Judas: ⁊ rebaptiſatū nō ē: baptiſauit iohes ⁊ rebaptiſatum ē Jtē legiť Actuū. xix. ꝙ Paulus rebaptiſauit baptiſatos baptiſmo iohannis. i.

Circa terciam diſtinctionē querit̄ pmo: quid ſit baptiſm⁹ ſm ſuā eēntiā Utꝝ aqua vel intinctio in aquā. ¶ Baptiſm⁹ ē ablutio hoīs viatoris aliqliter ꝯſentientis vel nunq̄ vſus libero arbitrio facta in aqua elemētari fluida: ab alio ſit̄ abluente ꝛ proferente certa verba a xp̄o inſtituta cū intentiōe faciendi qđ intendit eccl'ia xp̄iana facer̄ Primo dr̄ ē lotio vel ablutio: que q̄dem ꝯtactus ē aque fluide libere ſe ꝯtingētis .i. cutē ſine impedimento: ꝛ ſepantis int̄ cutem ꝛ ad corpus: ſic ꝙ imediate tāgat ¶ Correlariū. Aqua imbibita ſpongie ſic ſcꝫ ꝙ ꝯtingat corpus pueri p̄ciſe mediante ſpongia: puer non ē baptizatus: q̄uis tangat̄ cū illa ſpongia niſi exp̄matur ab illa ſpongia. ¶ Scđm correlariū Si puer inuolueret̄ corio aliq̄ ꝛ mergeretur in aqua: ſic ꝙ nō tangeret corpus pueri nō eſſet baptizatus: qꝛ nō ablueretur. ¶ Tertiū exiſtens in vtero matris ſm oēs ſuas p̄tes nō pōt baptizari: ꝛ ſic baptiſmus mulieris cū ſit: ſufficit ꝓ puero baptizādo: ꝛ qñ dr̄ ē ablutio: ē predicatio fundamentalis ꝛ non formalis ſic ibi. Nomen ē vox in logica. Dicit̄ hoīs viatoris ad differentiā angeloꝝ: demonū ꝛ brutoꝝ: qꝛ ē ſacr̄m militantis eccl'ie ꝛ ad d̄riam illoꝝ qui ſunt extra viā. Dicitur aliqualr̄: qđ ponit̄ ad d̄riam adultoꝝ: qui debēt venire cū deuotiōe ꝛ diſplicentia de vita veteri. Et dr̄ aliqualr̄ v l'ṽtualiter vl' actualr̄: ꝛ h̄ ꝯ Pe. d alia co q̄ dicit ꝙ ſufficit ꝙ adult⁹ nō diſſentiat ſed nunq̄ pro pueris. Quinto dicit̄ vel nunq̄ vſus ꝛc̄. Dicit̄ facta in aqua: ad d̄riam vini ꝛ aque artificial̄. Fluida qꝛ ſi eſſet in ſpongia niue vel glacie non eſſꝫ baptiſmus. Dicit̄ ab alio ſcꝫ hoīe viatore: ꝛ ibi exp̄mit̄ idone⁹ miniſter. Ideo ſi angelus malus baptizaret aliquē de lege cōmuni nō eēt cenſendus baptizatus: nec eſſet ſibi credendū. Si t̄n bonus angelus vel aliquis ſanctus baptizaret. nō eſſet iteꝝ baptizādus. Dicitur certa verba a xp̄o ꝛc̄. Ex hoc ſequit̄ ꝙ ſi aliquis eſſet mancus ꝛ alter mutus ꝛ vnus diceret verba: ꝛ alter ablueret: nihil faceret. Hec autē ſūt verba. Ego baptizo te ī noīe p̄ris ꝛ filij ꝛ ſp̄üſancti amen. i. ita fiat. Et ibi ſunt q̄nq̄ vt pꝫ p̄mū t̄n ꝛ vltimū ſcꝫ ego ꝛ amen: nō ſunt de neceſſitate t̄n omittens ſcienṫ vl' per ignorantiā peccat. Ideo aliqua ſunt de neceſſitate ſacr̄i: ꝛ aliq̄ de neceſſitate miniſtri vt melius infra videbit̄. ¶ Propoſitio. Q̄s hō cuiuſcunq̄ ſecte intēdens facere qđ eccl'ia facit ꝛ intēdit facere cū ꝯditiōib⁹ requiſitis vere baptizat. Baptiſmus autē ſm mḡrm in p̄nti diſtinctione ſic deſcribit̄ Eſt intinctio. i. ablutio corpis exterior fcā ſb forma vboꝝ p̄ſcripta. Et iō diffinitio baptiſmi ſup⁹ poſita nō ē niſi declaratiua iſti⁹ diffinitiōis magiſtri. Hugo aūt ſic diffinit. Eſt aq̄ abluendis criminib⁹ ſctīficata. t̄n mḡr melius diffinit: licet b̄tūs Bonauentra hat magis ad iſtā ſm Scotum ꝛ moder nos. ¶ Nota ſolutionē vltimi argumenti vbi ponunt̄ quattuor diffinitiones et quattuor acceptiones.

Querit̄ ſecundo Utrū

expreſſio verbi vocalis ſit de integritate baptiſmi. ¶ R̄n. Neceſſe ē exp̄mi vbuꝫ vocale: qꝛ de⁹ ꝯtulit vim verbo. Unde ſine vbo nulli⁹ ē efficacie. R̄ō aūt quare de⁹ voluit exprimi ē pfecta fidei profeſſio vt ſit in facto ꝛ verbo. Et etiaꝫ pfecta ſignatio qꝛ eīn pacta ē regeneratio p verbū incarnatū: ꝛ vbum incarnatuꝫ optime ſignat̄ p vbum voce inductum Ideo voluit ꝛ inſtituit ꝙ eēt ibi verbuꝫ vocale.

Tertio queritur vtrum

ad cōpletū ꝛ integꝝ eſſe baptiſmi ſit neceſſaria fides alicui⁹ articuli. Articul⁹ (vt habitū ē in tertio. diſtincti ōe. xxiij)

aliter capit̃ a grãmaticꝫ:alit̃ a rhectori/
cis:aliter a geometricis:ꝛ aliter a theo/
logis. ¶ Reſolutio queſtionis. Duplex
eſt fides:ſcꝫ,perſonalis:ꝛ ē fides ſingu/
larum pſonaꝝ:ꝛ iſta pōt deficere. Alia ē
fides eccľie:ꝛ iſta nō deficiet vſqꝫ ad iu/
diciũ. Sed hoc ē ex protectione diuina.
¶ Propoſitio. Fides baptizantis nō eſt
neceſſaria ad cõplementũ ꝛ integrũ eſſe
baptiſmi:nec etiã baptizati. patet: quia
adultus baptizand⁹ nō habet fidē infu/
ſã:qꝛ infundit̃ in baptiſmo. Nec fides
etiã parentũ requirit̃ ad integꝝ baptiſ/
mi. Sed neceſſaria ē fides eccľie de aliq̃
articulo vel articulis fidei. ¶ Correla/
riũ. Peccatores puta luxurioſi:auari ꝛc̄
ſunt de eccľia ꝛ mēbra xp̄i licet putrida:
ſed poſſunt ſanari ꝑ penitētiã:ſed here/
tici ſunt ab eccľia.

Quarto querit̃. Utrũ

verbũ exp̄mens actũ baptizandi ſit de
neceſſitate forme baptiſmi. ¶ Notãduꝫ
ꝙ aqua elementalis fluida ē materia ba
ptiſmi capiendo materiã large. Forma
autē baptiſmi capiendo formã large:eſt
in verbis ꝓlatis a baptiſante que ſunt
Ego baptiſo te ĩ noīe patris ꝛ filij ꝛ ſpi/
rituſſancti Amen. In iſtis ṽbis exp̄mũ
tur quinqꝫ. Primo pſona baptizans. ibi
ego. Secũdo actus baptizandi:ibi ba/
ptiſo Tertio perſona baptizata:ibi te.
Quarto inuocatio trinitatis:ibi in no/
mine. pa. ꝛ fi. ꝛ. ſſ. Quinto imploratio
diuina:ibi Amen. ¶ Primũ correlariũ.
Primũ ṽbũ. ſ. ego:ꝛ vltimũ. ſ. amen nō
ſunt de neceſſitate forme baptiſmi tamē
miniſter omittens peccat mortaliter.
¶ Scđm correlariũ. Licet exp̄ſſio act⁹
baptizandi ſit de neceſſitate ſacramēti:
nō tamē eſt de neceſſitate exp̄mere actũ
baptizandi (ſcꝫ baptiſo) in p̄ma pſona.
qꝛ greci ſic baptizant. Baptizet̃ ſeruus
xp̄i in nomine p̄ris ꝛ filij ꝛ ſpirituſſancti
¶ Tertiũ correlariũ. Licet exp̄ſſio per/
ſone baptizate ſit de neceſſitate baptiſ/
mi:tm̃ nō ē neceſſe exprimere in ſecunda
pſona vt pꝫ:qꝛ greci exprimũt tertiã p/
ſonã. Unde latini licet baptizarent ex/
p̄mendo tertiã pſonam tm̃ peccarēt mor
taliter:quia ꝯtemnerent modũ eccleſie.
¶ Rñſio ad queſtionē. Uerbũ exp̄mēs
actũ baptizandi (. ſ. baptiſo) ē de neceſſi
tate forme baptiſmi. Unde alexander
tertius dicit. Si quis pueꝝ in aqua ter
merſierit dicēdo in noīe patris ꝛ fi. ꝛ. ſſ.
niſi dicat ego baptiſo te:talis immerſio
nō ē baptiſmus.

Quinto q̄ritur Utrum

exp̄ſſio totius trinitatis ſit de neceſſita/
te baptiſmi. ¶ Rñſio. Plena exp̄ſſio tri
nitatis eſt de neceſſitate baptiſmi:ita ꝙ
neceſſe ē noīare patrē ꝛ filiũ ꝛ ſp̄m ſãctũ.
ꝑ expreſſionē oris:nec ꝓdeſt nec obeſt ſi
bãptizans credat ĩ corde vel nō:ſed ſuf/
ficit ꝙ ore ꝓferat verba baptiſmi. Ad il
lud qđ obijcitur ꝙ apľi in primitiua ec/
cleſia baptizauerunt in nomine xp̄i. Di
cendũ ꝙ fuit licitũ in p̄mitiua eccleſia:
qꝛ nomē xp̄i erat ignotũ ꝛ ꝯtumelioſum
ꝛ ideo vt exaltaretur:baptizabant apo/
ſtoli in noīe eius. Alia ratio:quia nomē
xp̄i implicat ꝛ inſinuat totã trinitatem.
Xp̄s enim dicitur vnctus:ꝛ ideo inſinu/
at vngentē. ſ. patrē:ꝛ vnctũ. ſ. filium: et
vnctionē. ſ. ſpiritũ ſanctũ.

Sexto queritur de va

riatione forme in nominando totã trini
tatem. ¶ Notandum ꝙ in forma baptiſ
mi ſunt verba principaliora que ſunt in
nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpirituſſancti:ita
ꝙ ſi diceretur. In nominibus patris et
ꝛ filij ꝛ ſpirituſſancti. nō eēt baptiſmus:
Et in iſtis poteſt fieri quintuplex varia
tio. Prima dicitur mutatio in nomine
trinitatis:ꝛ eſt quando ponitur nomen
pro nomine:vtpote ſi loco patris dica/
tur genitoris:ꝛ ſic iſta variatio impedit

ſacramentū ſiue fiat ex certa ſcientia ſi/
ue alio modo. Et ideo nō oportet dice/
re: In nomine genitoris ⁊ geniti ⁊ proce
dentis ſed in forma data a xp̄o ſcʒ in no
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti ¶ Se
cunda eſt additio. Et ē quando nomen
quod nō ē expreſſum in forma ſupaddit᷑
vt ſi dicatur. In nomīe patris omnipo/
tentis: ⁊ ſic diſtinguēdū eſt: quia aut eſt
additio vocis diſtrahens: vt in nomine
patris maioris ⁊ filij minoris ⁊c̄. tūc nō
eſſet baptiſmus: quia hoc ē hereticū di/
cere. Aut ē additio vocis nō diſtrahēs
nec repugnans: vt in nomine patris in/
geniti ⁊ filij geniti ⁊ iſta additio nō īpe/
dit ſacramentū. Tertia eſt corruptio: ⁊
ē quando prolatio nominis ē minus be/
ne ꝓlata: vtpote ſi dicat᷑ In nomine pa/
trias ⁊ filias: ⁊ ſic diſtinguendū ē. Aut
eſt tanta corruptio ꝙ nullo modo tenet
ſenſum: ⁊ ſic omnino impedit: vt dicere.
In nomīe tis ⁊ li ⁊ ti aut non ē tāta cor/
ruptio quin bene maneat ſenſus. vt de
puero balbutiente. Quarta eſt tranſ/
mutatio: ⁊ ē quando aliter ordinat᷑: vt
In nomine filij ⁊ patris ⁊ ſpiritusſancti
⁊ ſic ē diſtinguendū: aut fit ſimpliciter ⁊
ſine erroris dogmatizatione: ⁊ ſic nō im
pedit: aut fit ex certa malicia ⁊ cū here/
ſi: ⁊ tunc impedit. Quinta eſt interpoſi
tio ⁊ ē cū in medio cadit actus vt ſternu
tatio: vel verbum: vt in nomine patris:
id eſt iſta aqua eſt valde frigida. ⁊ filij ⁊
ſpiritusſancti: ⁊ ſic ē diſtinguendū: aut
eſt tanta intermiſſio ꝙ diſcontinuet in/
tentionē ⁊ longā facit moram vtpote ſi
longū facit ſermonē: vel vadit ad venā/
dum: ⁊ tunc neceſſe ē vt reincipiat: aut ē
parua intermiſſio ⁊ morula vt eſt ſternu
tatio vel alia parua morula: ita ꝙ non
diſcontinuatur actus: ⁊ ſic non oportet
reincipere. Ex his patet reſponſio.

Septimo querit᷑ Utrū

ſacramentum baptiſmi debuerit inſti/
tui in aqua. ¶ Notandum ꝙ aqua pro/
ut nunc ſufficit eſt triplex. Quedam eſt
aqua artificialis: ⁊ eſt illa que fit ꝑ actio
nem ignis decoquentis ⁊ reſoluentis ex
miniſterio artificis applicātis actiua paſſi
uis ⁊ paſſiua actiuis Et iſta aqua nō eſt
elementum ſed eſt corpus mixtum. Et
ſic aqua artificialis (vt aqua roſea) nul
lo modo eſt conueniens ad ſacramentū
baptiſmi. Alia eſt aqua naturalis: ⁊ eſt
aqua elementalis: pura tam per immixti/
onem ꝙ̄ per iuxta poſitionem. Tertia
eſt aqua vſualis pura per immixtioneʒ:
licet non ſit pura per iuxtapoſitionem.
¶ Correlarium. Aqua vſualis ⁊ aqua
naturalis ſunt eiuſdem ſpeciei: et ſunt
cōuenientes ad ſacramentū baptiſmi.
¶ Reſolutio queſtionis ſtat in tribus
propoſitionibus. ¶ Prima. Sacramē/
mentum baptiſmi inter omnia ſacramē
ta ē ſumme efficax ⁊ maxime neceſſariū.
Nam in ſacramento tria ſunt. Primo
inprimitur character. Secundo datur
gratia mundans ſcilicet a peccato origi
nali. Tertio datur virtus ad extinguen
dum ardorem libidinis ⁊ concupiſcen/
tiarum. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Hec om/
nia tria que dantur in baptiſmo opor/
tuit dari in aliquo ſigno quod deſigna/
ret illa tria: ⁊ iſtud ſignum ē aqua. Pri/
mo aqua ſignat characterem ī eo ꝙ cor
pus dyaphanum. Secūdo aqua ſignat
gratiam mundanteʒ in eo ꝙ lauat ⁊ mū
dat. Tertio ſignat virtutem extinguen
tem ardorem libidinis: in eo ꝙ aqua eſt
frigida. ¶ Tertia propoſitio. Quia a
ſacramento baptiſmi nullus abſoluitur
⁊ in eo omnes cōmunicant: ideo neceſſe
fuit ꝙ fieret de materia cōmuni ſcilicet
de aqua que ē cōmunis tam diuitibꝰ ꝙ̄
pauperibus: ⁊ talis ē liquor aque.

Octauo querit᷑. quan

do inſtituit dominus ſacramentū bap/
tiſmi. ¶ Dicendum ꝙ chriſtus primo
baptiſmum inſtituendū inſinuauit: in/
ſtituit ⁊ confirmauit. Inſinuauit quidē

verbo ꝛ facto. Facto cuꝫ baptizatus fuit a Johanne in aqua ꝛ oſtendit ceteros credentes in aqua foꝛe baptizandos. Uerbo cum ꝑdixit Nicodemo Johānis tercio. Niſi quis renatus fuerit ex aqua. Secundo inſtituit: cum ipē baptizare cepit ꝑ diſcipulos. Johannis tertio. Poſt hec venit in terrā iudꝛam ꝛ baptizabat: ꝛ ſi non ipē in ꝓpꝛia perſona: tamē diſcipuli in ſua preſentia. Et Luce decimo. Diſcipulos miſit ad ꝑ̄dicandum ꝛ baptizandum binos. ꝛc̄. Tertio cōfirmauit baptiſmum ꝛ verbo ꝛ facto. Facto cum de latere eius non tm̄ ꝓfluxit ſanguis: verum etiam aqua. Uerbo autem confirmauit: quando poſt reſurrectionem diſcipulos ad baptizandos omnes ꝛ ſingulos miſit. Math. vltimo

Nono querit. Utrum

ex inſtitutione baptiſmi in aqua collata ſit. aliqua vis aquis. ¶ Notanduꝫ ꝙ vis poteſt capi quadrupliciter. Primo modo capitur pꝛo violētia ſiue coactione: et ſic diffinitur a iuriſtis. Uis ē maioꝛis rei impetuꝫ qui repelli non poteſt Secundo modo capitur ꝑ foꝛtitudine vt iſte homo habet magnam vim: id eſt foꝛtitudinem. Tertio modo capitur ꝑ potentia anime: vt vis intellectiua: vis viſiua. Et iſtis tribus modis non capitur hic. Quarto modo capitur ꝑ virtute aliqua ſiue coꝛpoꝛali ſiue ſpirituali: vt ſancti vi id ē virtute fidei fecerūt miracula. Et iſto modo capitur hic. Declinatur autem ſic. Hec vis: hui⁹ vis: et habet ſolū accuſatiuū pluralem contra Alexandrū: ꝛ conuertunt̄ vis ꝛ virtus. ¶ Ad q̄onem reſpondetur ꝙ dominus contactu mundiſſime carnis ſue vim cōtulit aquis nō ꝙ illa vis ſit aliqua ꝓpꝛietas vel eſſentia abſoluta addita aque ſed ſola oꝛdinatio dei: qꝛ inſtituit baptiſmū fieri in aqua quando ipē voluit īmergi in aqua: ꝛ ſic dedit vim regeneratiuam aquis. nō ꝙ mundicia xp̄i tranſiret a carne ip̄ius in aquam: ſed cum dominus eſſet mundus: noluit ob aliud in aquā mergi niſi vt illa imerſione aqua haberet iſtam oꝛdinationē.

Decimo queritur quotiens

oportea[t] mergi puerum in aqua. ¶ Reſpondetur ꝑ tres concluſiones. ¶ Pꝛima vnitas vel multitudo imerſionum non eſt de neceſſitate baptiſmi: qꝛ ꝑ ſolam aſperſionem aque ſuꝑ puerum fit baptiſmus. ¶ Secunda concluſio. Licet vnitas vel multitudo īmerſionū nō ſit de neceſſitate baptiſmi: tamē ē de congruitate ꝛ hoc ꝓpter ſignationeꝫ: qꝛ quādo ē vnica imerſio: ſignat diuinam eſſentiam eſſe vnicā: vl' ſignat vnicā moꝛtem xp̄i. quando vero ē triplex īmerſio: ſignat tres ꝑſonas in diuinis: ſcilicet patrē ꝛ filiū ꝛ ſpiritū ſanctū: etiā ſignat illos tres dies quib⁹ xp̄s fuit in ſepulchꝛo etiā ſignat diminutionē concupiſcētiarū q̄ maxime ſunt tres. Pꝛima carnis. ſecunda oculoꝝ. ſ. auaricia. tertia ambitioſa ꝛ vane glie. ¶ Tertia ꝯcluſio. Puer pōt baptiſari vna imerſione ꝛ vere baptiſat⁹ ē ſic̄ ſi eſſet ter imerſus

Undecimo querit quā-

tū oportea[t] ꝑuulū īmergi ad hoc vt ſit baptiſat⁹ an oporteat īmergi totū coꝛpus an aliquā ꝑtem coꝛpis. ¶ Rn̄det̄ ꝙ pſumit̄ ꝙ apl'i baptiſauerunt aſꝑgendo ꝛ mos ille ſeruatur adhuc in plurib⁹ eccleſijs: ꝛ maxime in eccleſia gallicana: et ſeruari poteſt: quia ē ibi integra ratio ſacramenti. Et debet ſemper ſeruari ī omnibus eccleſijs cum neceſſitas imminet. aut propter infirmitatem baptiſantis: quando ſcilicet habet manus nimis debiles: vel rudis ē: ꝛ time[t] ne ledat pueꝝ. Ul' ꝓpt' īpotētiā ꝛ infirmitatē pueri: vt pote ſi nō eēt tot⁹ nat⁹: vl' ꝓpt' penuriā elemēti: vt ſi fiat modicū d' aq̄. Et ī iſtis neceſſitatib⁹ debēt oēs eccl'ie ſic baptiſare. Etiā poſſunt baptizari ſolū ꝑ aſper/

ſionē:etiā quando nulla eſt penuria:vel infirmitas:vt patet in eccl'ia gallicana. Mos tamen cōmunis eccl'ie eſt baptiza re īmergendo. Et modus ē iſte. Sacer/dos eīm debet puerū tenere per latera: et verſa facie ad aquam debet mergere: ita ꝙ habeat caput verſus orientē pmo. ſcdo verſus aquilonē:tercio verſus me/ridiē. Et ſi ē multū de aq̄:totū corp⁹ dȝ mergi ſi parū:ſufficit ꝙ imergat̄ princi/palis pars vt caput ⁊ pectus:vel caput tm̄ vel facies tm̄.q: ibi ſunt oēs ſenſus.

Duodecimo queritur.

Utrum adueniente baptiſmo debuerit ceſſare circūciſio.¶ Rn̄ſio. Non ſolum circūciſio ſed etiā oīa ſacramenta lega/lia ceſſare debuerūt:aduenientib ſacra mentis noue legis. Et hoc propt̄ tria. Primo q: illa ſacramēta erant obſcura ꝗtum ad ſignificantiam:erant eīi vela men ⁊ ſignū noue legis. Ideo aduenien te veritate qui ē chriſt⁹:debuerūt illa ſa cramenta veteris legis ceſſare. Secūdo q: erant parue virtutis ꝗtū ad efficaci/am. Tertio q: erāt grauia ꝗtū ad ob/ſeruātiam:et hec omnia illi legi cōpete/bant que erat lex figure ⁊ oneris ad cō/frigendā duritiem ⁊ ſuperbiam ceruicis iudaice. Lex autē noua oppoſitas habȝ cōditiones:q: ē lex veritatis:grē ⁊ ſuaui tatis. Auguſtin⁹ ꝯtra Fauſtū. Prima ſacramenta que obſeruabant̄ pnunciati ua erant xpi venturi.que cū ſuo aduētu xp̄s impleſſet ablata ſunt ⁊ alia inſtitu/ta ꝟtute maiora:vtilitate meliora: actu faciliora ⁊ numero pauciora.

Tredecimo queritur.

Utrum circūciſio ceſſauerit ante pmul/gationem euangelij.¶ Notandum ꝙ in ſtitutio:promulgatio ⁊ obligatio ſe cō/comitantur.¶ Prima propoſitio. Inſti tutio baptiſmi preceſſit promulgationē quia nulla lex poteſt promulgari:id eſt diuulgari niſi prius fuerit inſtituta:eti/am promulgatio preceſſit obligationē. ¶ Secunda propoſitio. Congruū fuit ꝙ baptiſmus prius obligaretur per mo dum conſilij ꝙ̄ per modum precepti.q: lex noua eſt lex gratie ⁊ ſuauitatis. ¶ Tertia propoſitio. Duo ſunt tempo ra baptiſmi:quādo ſcȝ chriſtus miſit di/ſcipulos ſuos binos ad baptizandū:ita ꝙ poterant homines circūciſionem vel baptiſmū recipere ⁊ alterꝫ ipoꝝum ſuffi/ciebat:quia primū tempus ſub conſilio ⁊ incepit ab inſtitutione baptiſmi. Jo/hannis tertio.¶ Quarta ꝓpoſitio. Tē pus fuit in quo ipa circūciſio fuit morti fera ⁊ durauit a promulgatione euāge/lij (quando ſcȝ diſcipuli xp̄i pmulgaue/runt euangelium in omnē terram) vſqꝫ ad diē iudicij. Ex his patet qñ ⁊ quomo do ceſſauit circūciſio.

Circa diſtinctio

nē quartā queritur primo. Utrū baptiſm⁹ digne ſuſci pientib deleat omnē culpā. ¶ Notandū ꝙ accedentes ad ſacramē/tū baptiſmi ſunt in quadruplici differē/tia. Quidam ſunt qui recipiunt ſacra/mentū ⁊ rem ſacramenti:vt ſunt puuli: etiā oēs adulti veniētes ad baptiſmum nō ponentes obicem ſed cum deuotione recipiunt ſacramentū:⁊ rem ſacramenti id eſt gratiā. Alij ſunt qui recipiunt ſa/cramentū ⁊ nō rem ſacramēti. vt ſi quis adultus oſtendat exteri⁹ recipe baptiſ/mum ⁊ etiam intendat interi⁹ recipe ſa/cramentū tñ in corde ſuo hȝ voluntatem peccādi:vtpote fornicandi vel furandi. talis recipit ſacramētū baptiſmi nec eſt rebaptizandus:ſed nō recipit rem ſacra mēti ſcȝ grām q: ponit obicē. Tertij ſūt qui nec recipiūt ſacr̄m nec rē ſacramēti: vt ſi quis adultus veniens ad baptiſmū oſtendat exterius ſe recipere baptiſmuꝫ ⁊ tamen interius non intendit: talis eſt

rebaptizandus Quarti recipiuut rē ſa
cramentiz non ſacramentum: vt baptiſ/
mo flaminis ⁊ ſanguinis. ¶ Notandum
ꝙ triplex eſt culpa Quedam eſt culpa
originalis ⁊ idem eſt ꝙ peccatum origi/
nale: de qua ſuperius diſtinctione prima
huius quarti ſatis patuit. Alia eſt mor/
talis: ⁊ ab Auguſtino ſic diffinitur. Pec
catum mortale eſt aliqđ dictuz vel factū
vel concupitum contra legem dei: ibi no
tantur modi tres peccatorum ſcꝫ pecca
tum oris: cordis⁊ operis. Tertia eſt cul
pa venialis. Intelligiť itaqꝫ queſtio ſic.
Poſito ꝙ aliquis adultus ꝯmiſerit mul
ta peccata tam mortalia qꝫ venialia: et
venerit ad ſacramentum baptiſmi cum
contritione ſuorum peccatorum ⁊ cū vo
luntate ſe emendandi. Utruz baptiſmꝰ
deleat omnē culpam abſqꝫ eo ꝙ talis ve
niens ad baptiſmum confiteatur pecca/
tum. ¶ Reſpondetur ꝙ abſqꝫ dubio (et
in hoc concordant om̄es doctores) talis
recipit remiſſionem oīm peccatoꝝ ſuoꝝ
⁊ reſtituitur homo in priſtinam innocen
tiam qꝫtum ad animaz. ita ꝙ ſi illico mo
reretur: immediate euolaret ad celū. Et
ratio cauſalis fuit diuina libertas: que
tantam huic ſacramento contulit effica/
ciam. Si queratur autez ratio huius cō
gruitatis. Reſpondetur ꝙ eſt dulcedo
diuine miſericordie: eo ꝙ virtꝰ paſſionis
ſpecialiter huic ſacramēto adeſt: ideo de
dit expreſſam ſignificantiaz. Hoc ſacra/
mentum inter cetera magis iudicat ani
mam fieri puram⁊ ſanctam ⁊ eſt primuz
fundamentum ad omnia alia ſacramen
ta: ⁊ eſt remediū congruū ꝯtra oīa pctā.

Secūdo quoriť. Utruz

ſacramentum baptiſmi deleat omnē pe/
nam. ¶ Nota ꝙ pena ſic diffinitur. Pe/
na eſt aliqđ dānum vel malū priuās bo/
num conueniēs: ꝓpter meritū precedēs.
ibi poniť dānū loco gn̄is: qꝛ oīs priuatio
eſt dānū vel malum. Dı̄ priuās: qꝛ om̄e
malū eſt priuatio alicuiꝰ boni qđ de ſe ē
cōueniens. Notandū ꝙ duplex eſt pena
ſcꝫ dāni et ſenſus. Pena dāni eſt ip̄m dā/
nū ſeu ꝑuatio boni. ¶ Correlariū Hāc
penā habent pueri q̄ decedunt abſqꝫ ba/
ptiſmo: qꝛ priuātur a viſione diuina. Pe
na ſenſus eſt illa que infert dolorē: ⁊ hec
eſt aliquod poſitiuū ⁊ non priuatiuū: ſi/
cut pena dāni. Pro intellectu dictorum
ponuntur quattuor ꝓpoſitiones. ¶ Pri
ma in ſtatu beatitudinis nulla eſt pena
qꝛ in illo ſtatu beatitudinis ſemꝑ eſt bo
nū: qđ eſt mali oppoſitum. ¶ Scđa pro/
poſitio Si adam non peccaſſet: non ha
buiſſemus penam quia non habuiſſemꝰ
demeritum precedens. ¶ Tertia Licet
deus de ſua potentia abſoluta poſſet in/
fligere tantā penā matri ſue virgini glo
rioſe: qꝫtum habet lucifer: tm̄ ſibi nō eſſet
pena: pꝫ qꝛ de rōne pene eſt ꝙ ſit culpa ꝑ̄
cedens: ſed ipſa glorioſa virgo nūqꝫ ha/
buit culpaz: ergo. ¶ Quarta ꝓpō Licꝫ
bruta animalia moriantur et plurimos
dolores ſentian: non tamen habent pe/
nam: quia iſta omnia nō inferuntur pro
pter peccata ſeu demerita: ſed illi dolo/
res ſunt eis naturales. Notandum inſu
per ꝙ quadruplex eſt pena: quedam eſt
pena acta ⁊ eſt illa quam q̄libꝫ peccator
facit ſibiipſi peccādo: peccatum enim de
ſe eſſentialiter eſt pena ſm Bonauentu
ram in ſecundo. Unde Auguſtinus iuſ
ſiſti domine ⁊ ita eſt vt omne peccatum
ſit ipſi peccanti pena. Alia eſt pena con/
tracta: ⁊ eſt illa q̄ infligitur propter pec/
catum primi parentis: vt fames: ſitis in
firmitas ⁊ conſequēter mors. Tertia di/
citur pena inflicta: ⁊ ē illa que infligitur
a iudice propter demerita contra legez
commiſſa: et iſta ſemper infert dolorem
ſenſus: ſicut patet in damnatis: vel exi/
ſtentibus in purgatorio: et etiam in la/
tronibus. Quarta eſt pena permiſſa: et
eſt illa qua aliquis iuſto dei iudicio per/
mittitur cadere: et relinquitur a deo ſic
ꝙ faciliter de vno peccato labitur in ali
ud. De illa in apocalipſi. Qui in ſordi/

bus eſt ſordeſcat adhuc. Iteruꝫ duplex eſt pena ſatiſfaciens: ſcilicet voluntarie aſſumpta: ⁊ inuoluntarie aſſumpta. Pena voluntarie aſſumpta eſt illa que voluntarie aſſumitur ab aliquo nō tamen pro peccatis a ſe commiſſis. ¶ Correlarium Hoc modo chriſtus habuit penaꝫ quādo paſſus eſt pro nobis. Alia eſt pena ſatiſfaciēs voluntarie aſſumpta propter delicta prius a ſe commiſſa: ſicut eſt penitentia. ¶ Correlarium Iſta pena non fuit in chriſto: nec in virgine glorioſa. Pena vero inuolūtarie aſſumpta etiā eſt duplex: quia quedam eſt eterna ⁊ infernalis: ⁊ eſt carentia glorie: et afflictio ſeu dolor inflictus. Alia eſt temporalis et illa habet finem ſicut pena purgatorij. ¶ Propoſitio Unica eſt pena ſatiſfaciens nec voluntarie aſſumpta cuiuſmodi eſt pena malefactorum: damnatorum ¶ Reſponſio. Sacramentum baptiſmi abſoluit ab omni pena īfernali: ⁊ ab omni pena tēporali ſatiſfactoria ſiue aſſumpta: ſed non a pena contracta per peccatum originale: abſoluit enim a pena perſonali: ſed non a naturali. Unde Pena naturalis eſt que omnibus conuenit: ſiue que omnibus infligitur: ſicut ſunt pene conſequētes peccatum primorum parentum. Pena vero perſonalis eſt illa q̄ conuenit alicui ⁊ non conuenit alteri: vt ſunt pene infernales. Rō autem quare baptiſmus abſoluit a tātis penis eſt bonitas dei: qui dedit tantam efficaciā ipſi ſacramento baptiſmi. Ratio auteꝫ quare in baptiſmo non dimittūtur pene naturales (ſicut fames ſitis infirmitas: tentatio ⁊ mors) eſt quia deus ſic ordinauit ⁊ eſt congruum propter tria. Primo ad manifeſtandum diuini iudicij equitateꝫ vt ſententia de morte ade immobilis permaneret. Secūdo ad oſtendendum fructuꝫ paſſionis chriſti. vt omnes ipſius ſe noſcāt egere: vt penas remittat. Tertio ad amplificandum meritum liberi arbitrij. Promouent enim huiuſmodi penalitates ad bonuꝫ Dantur enim primo propter humilitatem Iob. iij. Sagitte domini militāt in me quarū indignatio ⁊c. Secundo propter timoris incuſſionem Iob. vi. Terrores domini militant contra me. Tertio propter ſuiipſius cognitionem Eſaie. xxviij. Tantūmodo ſola vexatio dabit intellectum. Quarto propter ſtimulationeꝫ ad bonū Michee. ij. Surgite ⁊ ite: quia non habetis hic requiem: ⁊ hoc facit maxime remorſus conſcientie q2 nūq̄ꝫ dimittit peccatorem in pace. Quinto ꝓpter nō peccandi exemplum Zacharie. iij. Adam exēpluꝫ meū ab adoleſcentia mea. Sexto propter exercitiū virtutum: et maxime in virtute patientie Romanorū. v. Et gloriamur in ſpe glorie filioꝝ dei: non ſolum autem ſed ⁊ gloriamur in tribulationibus: ſciētes q2 tribulatio patientiam operatᷣ ⁊c.

Tertio queritur. Utrū

digne recipientes ſacramentum baptiſmi: oṁes equaliter recipiant eius efficaciam. ¶ Reſpōſio ſtat in quattuor propoſitioibus. ¶ Prima propoſitio. Res ſacramēti baptiſmi eſt caracter quid autem ſit caracter dicetur poſtea. ¶ Secūda Res baptiſmi eſt gratie infuſio.

¶ Tertia propoſitio eſt reſtitutio innocentie. ¶ Quarta propoſitio (que eſt ſecūda principalis quia prime tres ꝓ vna computantur) q̄ꝫtum ad caracterem in baptiſmo non eſt maior efficacia in vno q̄ꝫ in alio: quia omnes equaliter recipiūt caracterem. ¶ Tertia propoſitio Quātum ad reſtitutioneꝫ innocentie: non eſt maior efficacia in vno q̄ꝫ in alio: q2 vnus nō eſt magis innocēs q̄ꝫ alius. ¶ Quarta propoſitio Quantum ad remedium (qđ eſt gratia) maior poteſt eſſe efficacia in vno q̄ꝫ in alio. Unde notanduꝫ ꝙ gratia habet duplicem actum ſcꝫ delere peccatum: ⁊ habilitare in bonum: q̄ꝫtuꝫ ad delectionem peccati maiorem habet effectum in eo qui plura commiſit peccata

ſʒ propter hoc nō eſt gratia maior:quia
modica gratia poteſt delere omnem cul/
pam:q̄ʒtum vero ad habilitatem ad bo/
num in eo qui magis ſe diſpoſuit maio/
rem habʒ efficaciā:ꝛ preterea ipſa eſt ma
ior:qꝛ ex hac parte attenditur augmen/
tum gratie. Et hoc etiam verū eſt de ſa/
cramentis penitentie ꝛ euchariſtie.

Quarto querit. Utrū

aliq̄s inuitus ſiue coact⁹ ſuſcipiat ſacr̄m
baptiſmi. ¶ Notādū ꝙ duplex ē coactō
ſcʒ ſimpliciter ꝛ ſm q̄d Coactio ſimplici/
ter eſt illa qua aliq̄s neceſſitatur vel vio/
lentatur ſimpl'r ad aliq̄d faciendum vel
patiendum:ſic ſcʒ ꝙ nō poteſt nō agere:
ſʒ neceſſario agit:ꝛ nō poteſt nō pati:ſed
neceſſario patit. ¶ Prima propoſitio im
poſſibile eſt voluntatem nr̄am cogi ſim/
pliciter ad volendū vel nolenduʒ:qꝛ nul
lam ſimpliciter coactum eſt liberuʒ. Sʒ
omnis actus voluntatis elicitus a volū
tate eſt liber. g̃ ꝛc̄. ¶ Scd̄a ppō Nullus
actus humanus pōt dici ſimpliciter co/
actus. Unñ Actus human⁹ eſt ille q̄ eſt li
bere elicit⁹ ab hoīe:ſiue ſit velle:ſiue nol
le Sʒ aliud eſt actus hoīs:qꝛ act⁹ hoīs
eſt oīs actus ſiue ſit elicitus ab hoīe ſiue
nō:vt ſunt ꝯcupiſcētie ī pte ſenſitiua:qn̄
aliqn̄ veniūt abſq̄ elicione hoīs:ꝛ etiā vi
dere audire ꝛ ſil'es dicunt act⁹ hominis.
¶ Tertia ppō Membra hoīs pñt ſim/
pliciter cogi ab aliquo extrinſeco ad ali/
quid op̄andū:vt qn̄ cogunt latrones in/
carcerari vel de thurificatiōe idolis Co
actio ſc̄o ſm q̄d dr̄ illa q̄ q̄s timore pene
vel alicui⁹ ſupplicij:vl' ex amore cogit ad
aliq̄d faciēdū qd̄ tn̄ libere nō faceret:niſi
eſſent timores vl' amores:vt de mercato
re pijciēte mercātias ſuas in mare in ca/
ſu neceſſitatis. ¶ Rn̄ſio ad queſitū Du
plex eſt coactio ſcʒ ſufficiēs vl' ſm ſimpl'r
Alia eſt inducēs vel ſm quid Si aliq̄s
mergatur coactiōe ſufficiente:vt pote qꝛ
violenter acceptus eſt:ꝛ ipō renitēte ma
nib⁹ ꝛ pedibus merſus eſt:tunc talis nul
lo modo eſt baptizat⁹:qꝛ nullo mō in eo
fuit conſenſus vel voluntas Si aūt ali/
quis īmergat coactiōe inducēte:vt pote
minis ꝛ flagellis ita ꝙ magis vult ſe ſub
ijcere ſacro eccl'ie q̄ʒ morte perire:hoc pt̄
eſſe dupl'r aut talis intēdit alios illude/
re ꝛ mortē euadere vt pote:ſi dimittat ſe
immergi:tn̄ interius nullo modo inten/
dit recip̄e baptiſmū:tūc talis nullo mo/
do recipit ſacr̄m. Aut talis coactus fine
finali magꝭ acceptare baptiſmū q̄ʒ peri
re:tūc ſiue credat:ſiue nō:ſiue velit habe
re gr̄am ſiue nō talis eſt baptizatus.

Quinto querit. Utrū

furioſi ſunt baptizandi. Pro reſpōſione.
¶ Notandū ꝙ ſi aliq̄s ſit effectus a nati
uitate demēs:iudicandum eſt ſicut de p/
uulo:ꝛ pōt baptizari cuiuſcunq̄ ſecte ſit
etiam ipō inuito:ꝛ ſaluatur talis Si au
tem effectus eſt furioſus poſt vſum libe/
ri arbitrij:queritur Utrum ſaluatur ta
lis. Dicendum ꝙ aut erat in ſtatu gra/
tie ꝛ charitatis quando cecidit in illam
dementiam:aut in peccato mortali Si
erat in gratia:et dementia perſeuerat in
eo vſq̄ ad mortem incluſiue. Dico ꝙ ſal
uabitur finaliter quicq̄d faciat in illo tē
pore. Si autem erat in peccato mortali
ꝛ pſeuerat vſq̄ ad mortē:ſine dubio erit
dānatus:qꝛ iudicabit ſm diſpoſitionem
in q̄ erat qn̄ fuit effect⁹ demens. Hoc dʒ
multū inducere homines ad viuendum
virtuoſe:ꝛ in ſtatu gratie ꝛ ad vitanduʒ
peccata.

Sexto queritur. Utrū

fict⁹ recipiat ſacr̄ʒ baptiſmi ꝛ nō rē ſacra
menti: ¶ Notandū ꝙ fict⁹ eſt q̄ aliud exte
rius p̄tendit ꝛ aliud īte̅dit īteri⁹. Et tal'
fict⁹ pōt accedere ad ſacr̄m baptiſmi du
pliciter. Uno mō cū intentōe decipiēdi
xp̄ianos:ꝛ nō ppter deuotiōeʒ recipiēdi
illud qd̄ eccl'ia intendit dare:imo nullo
modo intendit ſacramentum recipere:
tunc talis non recipit ſacramentum nec

rē ſacramenti.licet immergatur in aqua et fiant ei alia myſteria. Et de iſta fictione nō eſt queſtio. Alio modo poteſt qs adultus accedere ad ſacramentum baptiſmi in peccatis commiſſis: ⁊ tamen interius habꝫ propoſitum recidiuandi cū intentiōe recipiendi qđ eccleſia intendit dare ſcꝫ ſacramentum baptiſmi: talis recipit ſacramentum ⁊ nō rem ſacramenti ſcꝫ gratiaꝫ: nec debet rebaptizari: nihilo minus facta confeſſione ⁊ habita contritione: poteſt illam gratiam recuperare. Et per hoc patet reſponſio ad queſtioneꝫ: cetera ſunt clara in textu.

Septiō querit. Utruꝫ fictus recipiat rem poſt ſacramentuꝫ recedente fictione. ¶ Reſpondetur ꝙ ſacramentum baptiſmi cum non ſit iterabile imprimit caracterēꝫ: ideo ille fictus habet omnem efficaciam recedente fictione quam habuiſſet in baptiſmo ſi non fuiſſꝫ fictus. Unde baptiſmus remittit illa peccata ꝗ̄tum ad penam et culpam que preceſſerunt baptiſmum: nec eſt penitentia iniungenda: que autem poſt cōmiſit: virtute penitentie remittuntur: et pro illis eſt pnitentia imponenda ſibi.

Octauo querit. Utrū baptiſmꝰ flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficiat ad ſalutē. ¶ Notandum ꝙ ſanctificatio eſt duplex ſcilicet vie et patrie Sanctificatio vie eſt infuſio gratie gratūfacientis alicui nature intellectuali: ⁊ iſto modo tam adulti ꝗ̄ paruuli ſctīcantur per gratiam. Et notandum ꝙ ſolus deus poteſt ſanctificare nec eſt officium beate virginis nec angeloꝝ nec ſanctorum ſanctificare: ⁊ de iſta eſt hic queſtio. Sāctificatio aūt patrie nihil aliud eſt ꝗ̄ glorificatio: et ſolus deus ſanctificat etiaꝫ hoc modo: nec de iſta eſt hec q̄ſtio. Notādū inſuper ꝙ triplex ē baptiſmus ſcꝫ fluminis flaminis et ſanguinis. De baptiſmo fluminis ſupra dictum eſt Baptiſmus flaminis eſt infuſio grē gratumfacientis: immediate facta a ſpiritu ſancto: per quam homo mundatur ⁊ purificatur ab omni peccato: ⁊ iſte eſt reiterabilis. Baptiſmus ſanguinis qui fit ꝑpter martyriuꝫ: ⁊ capitur ibi effuſio ſanguinis ꝑ quocunqꝫ tormento de quo homo moritur pro chriſto: vt ſuffocatione ſuſpēſiua. ¶ Prima propoſitio Nullus baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem de poteſtate dei abſoluta: quia deus nō alligauit potentiam ſuam ſacramentis.

¶ Secunda ꝓpoſitio Nullus baptiſmꝰ fluminis: etiaꝫ de potentia dei ordinata eſt neceſſarius ad ſalutem: patꝫ quia baptiſmus ſanguinis ſufficit ad ſalutem ſicut patet de Emerenciana ⁊ de innocentibus ergo baptiſmus fluminis non eſt neceſſarius. Item baptiſmꝰ fluminis eſt ſufficiens ergo baptiſmus flaminis non eſt neceſſarius. Et baptiſmus flaminis eſt ſufficiens ergo baptiſmus ſanguinis non eſt neceſſarius: ergo patet ꝙ nullus baptiſmus eſt neceſſarius. ¶ Tertia ꝓpoſitio Cuilibet viatori de lege dei ordinata neceſſarius eſt baptiſmus fluminis ¶ Quarta propoſitio Cuilibet viatori de lege communi eſt neceſſarius baptiſmus flaminis. Notanduꝫ etiā ꝙ triplex eſt ſalus ſcilicet nature glorie et gratie. Salus nature eſt integra et tuta incolumitas et ſanitas corporis cum temperantia nature: cum calido ⁊ humido qđ eſt ſanguis: ⁊ de iſta non eſt queſtio Salus gratie nihil aliud eſt ꝗ̄ gratia gratumfaciens que reddit nos gratos deo Salus auteꝫ glorie eſt duplex Quedā eſt obiectiua: et eſt ipſe deus. Unde pſ. Dominus illuminatio mea ⁊ ſalus mea Domini eſt ſalus. Alia eſt formal' ⁊ ſubiectiua: et ē clara dei viſio. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in qnqꝫ ꝓpōnibꝰ. ¶ Pria Baptiſmꝰ flamīs eſt neceſſariꝰ ad ſalutē qꝛ nihil aliud ē ꝗ̄ grā gratumfaciēs ſine

qua non poteſt haberi ſalus. ¶ Scđa ꝓ
poſitio Baptiſmus fluminis eſt neceſſa
rius ad ſalutē: q2 eſt ſub precepto: eo ꝙ
xp̄s ſic ordinauit. ¶ Tertia Q2 deꝰ ne
minē obligauit ad impoſſibile ex ſuo pce
pto: iō aliqs pōt ſaluari abſqȝ baptiſmo
fluminis: vtpote. Si aliquis haberet vo/
luntatem baptzari: ⁊ tn̄ non poſſit inue/
nire oportunitatē: talis ſaluaref abſqȝ
baptiſmo fluminis. Unde qđ quis non
poteſt facere: ſit velit facere reputatur ꝓ
facto. ¶ Quarta ꝓpoſitio Nullus ſine
baptiſmo flamīs pōt ſaluari: ſi talis ha/
beat oportunitatē ⁊ negligat. ¶ Quin
ta ꝓpoſitio ⁊ ad queſtionem reſponſiua
Baptiſmus fluminis ſine baptiſmo flu/
minis ſufficit ad ſalutem dum tamen nō
ieniatur oportunitas recipiēdi baptiſ/
mū fluminis. Dicunt multi ꝙ beata ma
ria ⁊ omnes apoſtoli fuerūt baptizati: ſȝ
quando vel vbi non legitur.

Nono querit quis ba
ptiſmus iſtoꝝ ſit dignior. ¶ Notandū
ꝙ nouē ſunt baptiſmi ſm Damaſcenū
Primus baptiſmus eſt diluuiū tpe Noe
Scđs eſt maris rubri. Vñ apl's prime
corinth. x. Omnes baptizati ſunt in nu
be ⁊c. Tertius eſt baptiſmus luſtratōis
qui fiebat ex aqua ⁊ cineribꝫ vitule ruffe
combuſte et ſignabat paſſionem chriſti.
Quartꝰ eſt baptiſmus iohānis: de quo
dictum eſt ſupra. Quintꝰ eſt baptiſmꝰ
xp̄i paſſiue: quando ſcȝ fuit baptiſatus
a iohanne. Sextus eſt baptiſmus peni/
tentie: qui eſt purgatiuus a culpa: ⁊ non
a pena: ⁊ ſm aliquos vocatur baptiſmꝰ
flaminis. Septimus eſt baptiſmus flu/
minis: qui fuit inſtitutꝰ a xp̄o: et purgat
a culpa ⁊ a pena. Octauus eſt baptiſmꝰ
linguis igneis quē receperūt apoſtoli in
die penthecoſtes ⁊ iſte purgat a culpa ⁊
pena ⁊ etiam a ſequela pene. Nonus eſt
baptiſmus ſanguinis: et iſte eſt perfectiſ
ſimus: q2 facit hominē euolare ad celos.
Notādū etiam ꝙ ſanguis capif quadru
pliciter. Primo modo pro ꝓgenie: vt qñ
dicitur iſte eſt de ſanguine meo id eſt ꝓa
rens meus. Scđo modo capitur pro hu
more quodā calido ⁊ humido: vt eſt ſan
guis humanus quo fouef corpus huma
num. Tertio modo pro peccato. Unde
pš. l. Libera me de ſanguīb ⁊c. Quar/
to modo ꝓ vita: vt in hymno. Pro te ef/
fundens ſanguinem id eſt vitam. ¶ Ad
queſtionem reſpondetur ꝙ baptiſmꝰ flu
minis ⁊ baptiſmus ſanguinis ſe habent
ſicut excedētia ⁊ exceſſa. Nā baptiſmus
fluminis extenſiue hȝ maiorem efficaciā
q2 liberat a culpa originali mortali ⁊ ve
niali: ⁊ etiam imprimit caracterem ⁊ dat
gratiā ⁊ multos liberat: baptiſmus aūt
ſanguinis paucos liberat: q2 pauci ſunt
martyres reſpectu baptizatoꝝ. Sed li/
cet nō ſit dignior extenſiue baptiſmo flu
minis: eſt tamen dignior intenſiue: q2 li/
berat hominem ab omni miſeria ⁊ facit
eum euolare ad celum: ⁊ hec efficacia pre
cellit omnes alias. Nec eſt ſacramentuȝ
q2 deſunt ſibi conditiones ſacramenti.

Decio queritur. Utrū
baptiſmus ſanguīs ſit ſacramētū ſaltē.
¶ Notādū ꝙ baptiſmꝰ ſanguis ſit quo
tienſcūqȝ qs morif pro fide catholica: vt
pro veritate. Baptiſmus vero flaminis
ſit quotienſcūqȝ quis per miſericordiaȝ
dei ſanctificatur vel iuſtificatur a pecca
tis ſuis ſiue fiat in vtero: ſicut de hiere/
mia ⁊ iohāne baptiſta: ſiue extra vterū: ſi
ue virtute penitentie. ¶ Reſponſio ad
queſtionem baptiſmus ſanguinis nō eſt
ſacramētum: q2 deficiūt ei omnia q̄ ſunt
de ratione ſacramenti: ſcȝ repreſentatio
ex ſimilitudine: ſignificatio ex iuſtifica/
tione: ſanctificatio ex verbi prolatione.
Et etiam (vt dicit magiſter in textu) ſa/
cramentuȝ baptiſmi tantum in aqua ce
lebratur: ⁊ non alio liquore: ſed ſanguis
non eſt liquor eiuſdeȝ ſpeciei cum aq̄ ⁊c.

Undecimo querit qua

re citius vocatur baptiſmus ſanguinis ꝙ baptiſmus ignis:cum tñ multi martyres in igne fuerũt martyrizati:ꝛ in exilio. ¶ Dicẽdum ꝙ in martyrio ponitur vita carnis:carnis autem vita conſiſtit in ſanguine:et etiam(vt dictum eſt)ſanguis aliquãdo accipitur pro vita. Alia ratio:quia multi fuerũt liberati ab igne ꝛ a ſubmerſiõe aq̃ ſ; nulli a pena gladij.

Duodecimo queritur.

Utrum paruuli in baptiſmo recipiant ſanctificationem. ¶ Notandum ꝙ paruulus poteſt capi quadrupliciter prout nunc ſufficit. Primo modo dicitur paruulus per carentiaȝ iniquitatis. Unde apoſtolus Galicia eſtote paruuli.

¶ Correlarium primum Chriſtus erat ita paruulus in cruce:ſicut in vtero matris ſue virginis glorioſe. ¶ Scdm correlariuȝ Uirgo glorioſa erat ita puula quando cõcepit xp̃m:ſicut erat quando concepta eſt in vtero matris ſue. ¶ Tertium Johãnes baptiſta erat magis paruulus quando baptizauit xp̃m ꝙ quando fuit conceptus:quia conceptus fuit in originali peccato. ¶ Quartum Correlarium Impoſſibile eſt aliqueȝ hominem ſaluari de potentia dei ordinata niſi ſit paruulus:capiendo paruulum pro carentia iniquitatis. Secundo modo capitur paruulus pro carentia elatiõis et iſti ſunt humiles. Et de iſtis dicebat chriſtus Mathi.xviij Sinite paruulos venire ad me. Et iterum Niſi quis humiliauerit ſe ſicut paruul9 iſte nõ introibit in regnum celorum. Tertio modo capitur paruulus per carentiam diſcretionis. Et ẽ homo qui nũꝙ vſus eſt libero arbitrio:vt ſunt parui immediate nati ꝛ etiam ꝙtumcunꝙ magni in ꝙtitate qui nunꝙ habuerunt vſum liberi arbitrij:vt ſunt fatui ꝛ furioſi:ꝛ iſto modo ſoluȝ capitur hic. Quarto modo capitur paruulus p defectuȝ perfecte ꝙtitatis:ꝛ ſunt illi qui nõdũ attigerũt.xxv. annum q2 ſm ph̃s vſꝗ ad illam etatem poſſunt creſcere:ꝛ iſto modo(ſicut ꝛ duobus primis)non capitur hic. ¶ Ad queſtionẽ reſpõdetur ꝙ abſꝗ dubio paruuli in baptiſmo recipiunt ſanctificationẽ q̃ eſt expulſio culpe originalis:ꝛ hoc per meritum paſſionis xp̃i.

Tredecimo queritur.

Utruȝ puuli recipiãt plene rem hoc eſt gratiam cum habitibus virtutum que ſunt fides:ſpes ꝛ charitas. ¶ Reſpõſio. Paruulis dantur habitus pfecti virtutum:ſicut ꝛ adultis:ꝙuis per illos non operentur. ¶ Propter quod notanduȝ ꝙ potentie aie dupliciter impediunł ne debite exeant in actus ſuos. Uno modo a corporis imperfectione ꝛ corruptione:ꝛ ſic impediũtur in paruulis:ſtultis ꝛ dormientibus. Et contra hoc impedimentum eſt corporis perfectio ꝛ bona diſpoſitio. Alio modo impediuntur ab habitu malo:vt concupiſcentia:ſiue a culpa et contra hoc impedimentũ eſt grã:q̃ eſt in paruulis baptizatis:ꝛ ideo nõ impediuntur ex parte culpe:ſed impediũtur ex parte imperfectionis corporis.

Quartodecimo queritur.

Utrum equalis gratia detr omnib9 paruulꝭ in ſacramento baptiſmi. Pro declaratione ponuntur quedã correlaria. ¶ Primũ correlariũ Stat enim de lege dei ordinata aliquos duos puulos pueros i ſacro baptiſmi ſic ſe habere ꝙ alt eorꝫ recipiat maiorẽ grãm ꝙ alius:ꝛ hoc nõ ex pte ſacri ſ; virtute parentũ ꝛ patrinorꝫ ꝛ etiã baptizãtis ſe diſponẽtis ꝛ orãtiũ pro puero. ¶ Scdm correlariũ Melius eſt puerũ baptizari a bono ſacerdote ꝙ a malo. ¶ Tertiũ Stat de lege dei ordinata duos pueros baptizatos ineq̃li in eterna btitudine premiari:ꝛ hꝫ ppt meritũ offerẽtiuȝ:ꝛ iõ errãt illi q̇ dicũt ꝙ qui pueri equalr pmianł in gloria:q2 certum eſt ꝙ grã in futuro:ꝯcomitał graꝫ

que habet in pñti:ſed multi recipiūt maiorem grãm in baptiſmo ꝙ alij:vt pꝫ de ſancto nicolao.ꝛc̄. ¶ Reſolutio qonis ſtat in tribꝫ dictis cū diſtinctōe tali Grã ꝛ pōt mēſurari ſm liberalitatē dei dantꝭ pōt menſurari ſm diſpoſitionē recipientis. ¶ Primum dictū Licꝫ grã menſuretur principalr ſm liberalitatē dei dātis: tñ menſurat aliqualr ſm diſpoſitionem ſuſcipientis:ꝛ hoc de cōgruo. Et hoc poteſt ſolūmodo fieri in adultisꝛ nō in paruulis qꝛ certuꝫ eſt ꝙ paruuli nō poſſunt ſe diſponere. ¶ Scdm dictuꝫ Qꝛ deus opatur in baptiſmo ſm exigētiā ſacri:ſꝫ notū eſt ꝙ puuli nō poſſunt ſe diſponere ideo pueri equalr recipiūt grãm de lege cōi. ¶ Tertiū dictū Qꝛ poteſtas dei nō eſt alligata ſacro nō eſt neceſſe ꝙ ſemper det equaliter:ſed pōt ꝯferre cuivult grãm.

Circa diſtinctionem quintam queritur. Prio. Utruꝫ ſoli ſacerdotes ſiue clerici habeant ptãtem baptizandi. ¶ Notanduꝫ ꝙ clericus capit duobus modis. Uno modo pro viro docto:ſcientifico:perito:ſcientia pleno:repleto ꝛ experto. Ecōtra:laicus capitur pro viro indocto:imperito: inſipiente et lapideo Unde laicus dicitur a laos grece quod eſt lapis latine. ¶ Correlariuꝫ Omnis clericus inqꝫtum cleric⁹ eſt laudabilis. ¶ Secundum correlariuꝫ Laicus inqꝫtum laicus eſt vituperandus. ¶ Tertium Clerici a toto genere de iure preponuntur ꝛ debent preponi laicis Secūdo modo capitur clericus pro homine habente aliquod officium in eccleſia. Unde Clericus eſt homo in eccleſia chriſti ſm ordinē ſacramentaleꝫ deſeruiens. ¶ Correlariū primuꝫ Necꝫ angeli necꝫ demones ꝓprie ſunt clerici. ¶ Secundum Sarraceni et heretici iſto modo nō ſunt clerici. ¶ Tertiū ille dicitur clericus q̄ hꝫ officiū hoſtiarij ſiue lectorꝫ vel vnū de ſeptē ordinibus. ¶ Quartuꝫ correlariū Tōſura nō eſt ꝓprie ordo nec facit hoieꝫ clericū Et ꝑ oppoſitū:laicus ſcdo modo capit ꝓ hoie nō habente ordinē ſacralem in eccl'ia xp̄i. ¶ Sciēdū etiā ꝙ ſacerdos capit tripl'r. Uno mō idem eſt ꝙ ſacrꝫ datus. ¶ Correlariū iſto mō hoies laici:ꝛ etiā mulieres pñt vocari ſacerdotes:ꝛ breuit q̄ iuſte viuūt ꝛ hoc mō nō capit hic. Scdo mō dicit ſacerdos q̄ſi ſacra dās. ¶ Correlariū Hoc mō i antiq̄ lege ꝑmogeniti erāt ſacerdotes:ꝛ nō alij. Et iſti primogeniti habebāt tria ꝓuilegia. Primū qꝛ recipiebāt bñdictiōeꝫ pr̄is. Scdm priuilegiū:qꝛ cōſtituebant dñi fratrū ſuoꝝ. Tertiū qꝛ recipiebant primogenita oim bonoꝝ. Tertio mō ſacerdos capit q̄ſi ſacra docēs:vt maxime ſunt ſacerdotes noue legis:q̄ debent eſſe ſacris dati:ſacra dantes ꝛ ſacra docētes Notandū ꝙ ſex ſunt ptãtes:de quibꝫ inferius dicet:ſed ꝓ nunc eſt q̄ſtio de ptãte miniſterij. ¶ Rñſio ad qōnem. Nō ſolū clerici ꝛ ſacerdotes ſed etiā laici ꝛ mulieres pñt baptizare. Unde notandū ꝙ baptiſmus eſt ſacrm:vnū verū ꝛ integrum ¶ Correlariū primuꝫ Qꝛ baptiſm⁹ eſt ſacrm:ꝛ ſacrm eſt ſignum ſenſibile:ideo diaboli nō pñt baptizare:nec angeli boni de lege communi:eo ꝙ ſunt inuiſibiles ¶ Secundū correlariū eo ꝙ baptiſmus eſt ſacramētū vnū:ideo duo hoies ſil' nō pñt baptizare:ſed reqrit ꝙ vn⁹ ſolus baptizet. ¶ Correlariū tertiū. Qꝛ baptiſmus eſt ſacrm verū:iō ille q̄ baptizat oꝫ cū intētiōe ꝓferre verba:vñ ſequit ꝙ nec fatuus:nec furioſus:nec infans carēs diſcretione:nec ebri⁹ q̄ caret vſu rōnis:nec mutus pñt baptizare. ¶ Quartū correlariū Qꝛ in elemēto aq̄ imergi puer oꝫ: iō mācus nō pōt baptizare. ¶ Quintuꝫ Ois hō q̄ pt exercere ea q̄ ſunt de itegritate ſacri pt baptizare:ꝛ i neceſſitate oꝫ et notanter' dr in neceſſitate: qꝛ ſi aliqs laicus baptizaret in preſentia ſacerdotꝫ peccaret. ¶ Sextū correlariū Null⁹ pt ſeipm baptizare. ¶ Septimū Un⁹ pōt

ſimul baptzare plures:dicendo Ego baptizo vos:in noie.pa.z fil'.z ſpũſſan.amẽ

Secũdo querit̃. Utruʒ

heretici poſſint baptizare. ¶ Notanduʒ ꝙ hereticus pôt capi quinqꝫ modis. Primo modo capit̃ pro omi excõicato ab ecclesia vt infra patebit qõne q̃rta. Scḋo modo ꝑ omni peruerſore ſacramentorũ vt eſt ſimoniacus qui emit bñficia eccleſiaſtica. Tertio modo pro omni illo qui putat vel dubitat fidem catholicam eſſe falſam vel fictam:z iſto modo ſortilegi: qui negant fidem catholicaʒ ore z corde dicuntur heretici:z etiam omnes iudei z pagani z omnes qui ore z corde negauerunt fidem:z iſtis tribus modis capitur large. Quarto modo capitur hereticus proprie pro illo qui eſt xp̃ianus vel reputans:vel qui putauit ſe eſſe xp̃ianum:errans tñ ꝑtinaciter contra veritateʒ. Dicitur reputans:pro illis q̃ ſe baptizatos eſſe reputant:et non ſunt. Quinto modo:pro om̃i illo qui ꝑtinaciter aſſerit vel determinat aliquã hereſim:z iſto modo capitur ꝓpriſſime. Unde Hereſ eſt dogmã falſum:cõtrarium fidei orthodoxe et iſta eſt diff nitio o.ham. Sic hereticꝰ eſt ſerioſe baptizatus:vel gerens ſe pro baptizato dubitans vel errans ꝑtinacit̃ contra catholicam fidem. Sunt eñ q̃tuor genera veritatũ. Primũ genus veritatum eſt continentia oim̃ propoſitionum que ſillogiſtice pñt elici:z deſcẽdũt a ſacra ſcriptura:ſicut ſi quis veller ꝑtinaciter dicere ꝙ xp̃s nõ habuit neruos vel naſum:qꝛ illḋ pôt elici ex illo qḋ ſcriptũ eſt:z homo factus eſt. Scḋm genus veritatum ſunt omnes ꝓpoſitiones que determinantur per totam eccleſiam. Tertium genus veritatum catholicarũ ſunt omnia que data fuerunt nobis a xp̃o:et ab apoſtolis:nõ per ſcripturas ſꝫ ore tenus vt eſt confeſſio peccatorum. Quartum genus veritatum eſt ꝯtinentia oim̃ veritatum exiſtentium in ſacra biblia.

¶ Reſpõſio ad queſtionẽ. Sicut dictũ eſt ꝙ de integritate ſacramẽti baptiſmi ſunt imerſio in aquam:ꝓlatio verbi z intentio faciendi qḋ facit eccleſia z hereticus manens hereticus pôt illa tria habere:ideo pôt baptizare:et baptizat qñ aliquod iſtorum nõ deficit:operatur eñ tũc non vt hereticus:ſed vt catholicus. Unde Auguſtinus. Nulli ſacramẽto eſt iniuriandum:illi aũt iniuriantur ſacramẽto qui dicunt illud polluí per pollutionem miniſtrorum. Ideʒ. Errare potero hereticus tñ non ero:qꝛ nõ omnis errãs eſt hereticus.

Tertio queritur. Utrũ

mali miniſtri licet catholici dent ſacramentum z rem ſacramẽti id eſt gratiaʒ. ¶ Notanduʒ ꝙ quadruplex eſt malicia ſcꝫ nature:ex genere:ex circũſtantia z demeritoria. Malicia nature ẽ carẽtia alicuius entitatis:ſiue alicuius perfectiõis naturalis in aliquo ente:cui naturaliter dꝫ cõuenire z cõpetere ſibi reddens ipm̃ imperfectum. Uel eſt additio ſuperflua entitatis alicuius in aliquo reddens ipꝫ deformẽ:vt eſt monſtruoſitas vt ſi quis naſceretur cum duobus capitibus:vel ſine brachijs:z iſto modo non capitur hic Malicia vero ex genere eſt illa q̃ conuenit alicui actui vel operationi alicui:eo ꝙ tranſit ſuper aliqḋ obiectum diſcõueniens:z hoc ſm̃ rectaʒ rationẽ:vt eſt odire z blaſphemare deuʒ. Unde notandũ ꝙ actus malus ex genere:nũqꝫ poteſt bene fieri. Malicia ex circũſtãtia eſt illa q̃ cõpetit alicui actui:qui eſt bonus ex gñe tñ caret aliq̃ circũſtantia neceſſaria. vt dare elemoſynam propter vanam gloriã Malicia demeritoria eſt illa q̃ eſt in peccato mortali:z de iſta proprie eſt hic queſtio. Notãdum inſuꝑ ꝙ catholicus eſt ille qui credit implicite vel explicite actu vel habitu oĩa que ꝑtinent ad fidem orthodoxam formatã vel informẽ. ¶ Correlariuꝫ primũ. Paruuli baptiſati ſunt

catholici cenſendi habitu. ¶ Secundū
Omis hō habens charitatē ē catholicus
q̄z nō pōt habere charitatē ſine fide in/
fuſa. ¶ Tertiū. Omnes exiſtētes i gra
tia: etiā quando dormiunt ſunt catholi/
ci: q̄z habitu credunt. ¶ Quartū correl/
lariū. Omis hō peccator xp̄ian⁹ exiſtens
in pctō mortali alio a pctō hereſis: dicit̄
catholicus: q̄z licet nō habeat fidem for
matā tamē habet fidē informē ¶ Quin
tum. Nec iudei nec ſarraceni ꝛ non bap
tizati dicunt̄ catholici ¶ Rn̄ſio ad que
ſtionē. Malus ſacerdos. i. qui ē in pctō
mortali nō t̄m dat ſacramētū ſed rem ſa
cramēti. i. gratiā: nō ip̄e ſed deus cui⁹ ſa
cramenta ſūt bona ꝛ impolluta. Et ſic
p̄z q̄ peccatū ſacerdotis nō impedit: q̄n
baptizat⁹ recipiat grām: miniſter enim
in baptiſmo nō mundat: neq̄ interi⁹ ba
ptizat ſed de⁹: ꝛ ſic de⁹ baptizat p̄ncipa/
liter: miſter autē miniſterialr̄ dat t̄m ſa
cramentū: q̄ ē tantū exterior ablutio fa/
cta cū cōditionib⁹ requiſitis. Res vero
ſacramenti ē ip̄a gratia mundans ſpiri/
tualiter aiā a pctō: inter iſta mediat̄ ca
racter: q̄z dicit̄ ſacramētū ꝛ res ſacramē/
ti diuerſis reſpectib⁹. ¶ Notandum q̄ ē
q̄ƀdam opus q̄ƀ habet virtutem a cha/
ritate iterna ſolū. quoddā aūt habet vir
tutē ab inſtitutione diuina. Primum ē
opus virtutis ꝛ vitij: ꝛ a deo penſat̄ ſm̄
quantitatē voluntatis. Scd̄m eſt opus
ſacramenti: ꝛ hoc penſat̄ ſm̄ meritum et
dignitatē chriſti inſtituentis: tale ſemp
remanet efficax ꝛ impollutū: nec pōt ali/
quo modo pollui: ſic nec meliorari: ha/
bet eñ v̄tutē a xp̄o nō a miniſtro: ſic̄ ſe/
men iactū in terrā eq̄liter fructificat ſi/
ue ſit bon⁹ q̄ ſeminat ſiue mal⁹. ¶ Que
ritur incidentalr̄ vtrū peccet q̄ accedit
ad ſacerdotē malū. Rn̄. q̄ non: imo ma
gis peccat ille qui eū recuſat: credēs ſa/
cramentū p̄ ip̄m diſpēſatū eē viciatū: q̄z
facit iniuriā ſacro. Itē eſto q̄ ſacerdos
petat p̄ciū p̄ baptiſmo: nūq̄d ē ei dādū.
Si ſic (cū emat ſacr̄m) ē ſimonia. ſi non
aut remanet nō baptizat⁹: ꝛ h̄ ē p̄iculū
aut baptizat⁹ ſine ſacerdote p̄ter nccita
tē. Quidā dicūt q̄ q̄s ſe p̄us d̄z baptiſa
ri facere a layco: ſed eſto q̄ nō eēt alius:
dicūt q̄ nō pōt dare p̄ciū vt ſacr̄m emat
ſed vt emat aquā. S̄z eſto q̄ aq̄ ſit cōſe/
crata: tūc dicūt q̄ ante debet puulū di/
mittere mori ſine baptiſmo: q̄z nō ſūt fa
cienda mala vt eueniāt bona. meli⁹ t̄n ē
dicere q̄ dari p̄t p̄ciū nō ad emendū ſa/
cramentū vel aquā ſed ad redimendum
vexationē iuris ſui: ꝛ hoc magis videtur
ꝯſonare pietati ꝛ rōni ꝛ iuri.

Quarto querit̄ Utrū

heretici dent rem ſacri. ¶ Heretic⁹ ſm̄
Augu. ē qui alicui⁹ t̄palis cōmodi ꝛ ma
xime vane glīe: p̄ncipatuſq̄ ſui grā: no/
uas opiones ꝛ falſas aut gignit aut ſeq̄
tur. ¶ Rn̄. ad q̄ōnē. Baptiſm⁹ q̄ datur
ab hereticis in forma eccl̄ie baptiſm⁹ ē:
q̄z regenerat filios eccl̄ie nō hereſi: rege/
nerat etiā filios in xp̄o. Habet igit̄ bap
tiſm⁹ ſp̄ efficaciā niſi habeat obicē in ſu/
ſcipiente. Tūc aūt h̄z obicē: q̄n ille qui
baptizat̄ ꝯſētit hereſi: ꝛ h̄ fit trip̄r: aut
q̄n ē heretic⁹ ꝛ fauet errori: aut ſi nō eſt
heretic⁹ t̄n vadit ad hereticū p̄cīſū i con
tēptū eccl̄ie. Aut ſi nō ē p̄cīſus vadit t̄n
ad occultū quē ſcit eē hereticū: p̄pter ali
q̄d ꝯmodi v̄l fauorē: ꝛ tunc nihil accipit
ab heretico. S̄z ſi nō pōt h̄re potentiā
diſcernēdi vt puul⁹: aut q̄n iſte heretic⁹
ē occult⁹ ꝛ credit̄ eē xp̄ian⁹ catholicus:
aut q̄n hō ē in neceſſitate ꝯſtitutus ſolo
neceſſitatis intuitu credit̄ eē baptizat⁹.

Quinto queritur. que

ē iſta p̄tās quā xp̄s dare potuit ꝛ nō de/
dit. ¶ Notādū p̄ declaratōe q̄ circa ba/
ptiſmū p̄nt ſex p̄tātes aſſignari. Pria ē
p̄tās auctoritatis: ꝛ ē illa q̄ de⁹ a ſeipo ꝛ
nō ab alio habet p̄tātem mūdādi a cul/
pa ꝛ dandi grām: ꝛ iſta ſolūmodo deo cō
petit. ¶ Correlariū. Implicat ꝯtradi/
ctionē creaturā h̄re p̄tātem auctoritat̄

in baptiſmo ptẽ:q2 talis ptãs ẽ infinita ſed implicat ↄ̃dictionẽ hoĩe3 hr̃e ptãte3 infinitã:ḡ ꝛc.ꝛ de iſta ptãte nõ ẽ hic qo. ¶Scd̃a ptãs ẽ coopatiõis:ꝛ ẽ potentia diuinit⁹ accepta qua hõ in tali actu baptizando ẽ coopatoꝛ:vt ẽ dimittere pec cata. ¶Tertia ptãs ẽ ptãs excellentie: ꝛ ẽ illa ſm quã aliq̃s baptizãs ꝓpter ei⁹ ſcitatẽ maioꝛẽ ↄfert grãm in baptiſmo. ¶Quarta ẽ ptãs inuocatiõis:ꝛ eſt illa qua homo poſſet baptizare in noĩe Petri vel alicui⁹ ſancti:ſicut in noĩe xp̃i vel trinitatis. Quinta ẽ ptãs inſtitutionis: vt ſi xp̃s inſtitueret ꝙ aliq̃s poſſet baptizare in vino ꝛ in q̃libet liquoꝛe ſic̃ i aq̃. ¶Sexta ẽ ptãs miniſterij qua de⁹ dat vt per hoĩe3 poſſit etteri⁹ miniſtrari:et verbũ ꝛ elemẽtũ. ¶Propoſitio. Primã ptãtem nec deus potuit dare nec dedit. vltimã dare potuit ꝛ dedit. De oib⁹ intermediis dicũt magiſtri ꝙ dare potuit ſed nõ dedit.ſcd̃a3 ꝛ tertiã non dedit:ne ſpes in hoĩe poneref.q̃rtã ꝛ quintã non dedit ne eſſent tot baptiſmi q̃t baptiſte. ¶Ad q̃ſtionẽ rñſio. De⁹ dare potuit vt hõ ſm actũ interioꝛẽ baptizato gratia3 obtineret nõ grãm efficiẽdo ſed ipa3 impetrando ſicut dedit homini ptãtẽ faciendi miracula:nõ q2 ipe efficeret:ſed virtute ſibi a deo data quotiẽs vellet:ipetraret:ſed hãc nõ dedit homini.ſ.vt tm̃ poſſit interius in ſaluãdo aĩam:ſic̃ exterius virtute miraculoꝝ ſanat coꝛpa:q2 tunc ad eos recurreref ꝓ ſalute anime ſicut ad deũ. De⁹ aũt quantum ad hanc ptãtem omnes fecit equales:vt ſalutem anime ipi ſolo deceat relinquẽdã. ¶Ad exponendũ illud Auguſtini. Maius ẽ iuſtificare impiũ q̃3 creare celũ ꝛ terra:m Notandũ ꝙ ex pte dei nõ ẽ mai⁹ iuſtificare impiũ q̃3 creare celũ ꝛ terrã:q2 eque potens ẽ deus iuſtificare impiũ ꝛ creare celum ꝛ terrã:tamẽ ex pte cõnotatoꝝ et ex pte noſtri maius ẽ:quia in creatione celi ꝛ terre ẽ ex nihilo creatio. S3 in iuſtificatione peccatoꝛis quattuoꝛ cõcurrunt. Primo ẽ creatio gratie:ꝛ iſta equipollet creationi celi ꝛ terre. Scd̃o eſt remiſſio culpe:q2 deus põt remittere culpam abſq3 datiõe gratie:ſicut rex tpalis poteſt dimittere culpã ꝛ penã ſeruitoꝛi eius nõ recipiendo eũ ad priſtinũ officiũ Sed tam liberalis ẽ de⁹ ꝙ nõ ſufficit ei dimittere culpã:ideo ſequif tertiũ Tertio igif ẽ reformatio anime infundendo gratiã ꝛ adoptãdo animã i filiã. Quarto eſt oꝛdinatio ad vitam eternam:quia poſſet dare gratiã abſq3 datione gloꝛie ſed non ſufficit deo iuſtificando impiũ: dare ei grãm:ſed eum habilitat ad gloriam obtinendã. Et ſic patet qualif in tribus iuſtificatio impij excedit creationem celi ꝛ terre.

Sexto queritur. Utrũ xp̃o data ſit ptãs dimittendi peccata.

¶Reſponſio Duplex ẽ poteſtas dimittẽdi pctã:ſc3 effectiua ꝛ diſpoſitiua. Poteſtas effectiua dimittẽdi pctã ſolũ conuenit deo:ſic eñ ſolius dei eſt dimittere pctã ꝛ non hominis:q2 xp̃s interius baptizat non ſm ꝙ homo:ſed ſm ꝙ deus. Poteſtas vero diſpoſitiua eſt que fit ꝑ aliquid:vt pote ꝑ modũ meriti:ꝛ ſic xp̃s meruit nobis dimittere pctã ꝛ q̃tũ3 ad penã ꝛ q̃tũ ad culpã. Unde quia de⁹ ẽ dedit dona hominib⁹ ꝛ cõdonauit culpam:quia vero homo innocens: accepit in nobis dona.i.meruit vt nos accipere mus. Meruit autẽ nobis xp̃s remiſſionem culpe:ꝛ relaxationẽ pene ſua paſſione que fuit deo g̃tiſſima:ꝛ in ſe fuit acerbiſſima:nullo ex delicto ſuo: imo ꝓpẽ ſoluenda debita noſtra:ꝛ in h̃ hab3 xp̃s excellere inq̃tum homo in ptãte dimittendi peccata q2 per ſe poteſt totũ cõdonare ſicut ꝛ fecit mlieri (Johãnis.viij) in adulterio dep̄henſe:ꝛ nunc etiam põt ſine claue aliqua. Alij autẽ homines ſi poſſunt:hoc ẽ ptãte per quã domin⁹ eis cõmiſit ſue paſſionis theſaurũ ꝛ meritũ diſpenſandi id eſt cuſtodibus theſauris

Ideo ampliori modo nobilitatis attri/ buit xpo:etiã ſm qḋ homo:ptãs dimit/ tendi pctã ꝗ̃ alijs:non ꝗ ipſe deleat cul/ pam:qꝛ talis deletio fit p gratie infuſio nē ꝛ creationē:et iſte ē actus infinite po tentie:creatura vero finita infinite po/ tentie nō ē capax ꝛ ideo nullo modo nec vnite nec nō vnite creature alicui cõue/ nit ptãs baptizandi interiꝰ ſiue remittē di peccata effectiue:ſed ſolum diſpoſiti/ ue:ꝛ hoc cõpetit merito xpi vel tm̃ for/ maliter ꝛ hoc cõpetit gratie quã impe/ trat xps:non ſm ꝗ homo.

Circa diſtinctio nem ſextã querit̃ primo qḋ ſit character. vtꝝ ſit ditus ¶ Notandũ ꝗ charact̃ ſm Scotũ ſic diffinit̃. Eſt ſignũ ſpũale im preſſum recipienti ſacramentũ nō itera bile: indelibiliter manens poſtꝗ̃ rece/ ptum ē:diſtinguẽs ſuſcipientē ſacramē/ tum a non ſuſcipiente. In iſta diffinitio ne quinqꝫ ponuntur particule. Primo ponitur ſignum ſcꝫ diſpoſitiuũ ad grãꝫ ꝛ in hoc conuenit cuꝫ ſacramentis: et ꝓ/ pinquius ſignat:ꝛ ponitur loco generis Secundo ponit̃ ſpirituale loco differē/ tie:ad differentiã ſacramentoꝝ q̃ ſũt ſi/ gna ſenſibilia. Tertio ponitur impſſuꝫ recipienti ſacra.nō ite. Unde notãdum ꝗ ſolꝰ deꝰ pōt impmere characterē (qḋ ē nobilius) nec ē officiũ beate marie vir/ ginis nec angeloꝝ impmere characte/ rem:quia a deo creat̃ ſicut aĩa ꝛ gratia: ꝛ ſignũ manuale dei. Non iterabile po/ nitur ad differentiam ſacramentoꝝ que pñt reiterari. Unde tria ſunt ſacramen ta q̃ nō pñt reiterari.ſ.baptiſmus:cõfir/ matio ꝛ ordo. Quarto ponit̃ indelibili ter manẽs poſtꝗ̃ ſemel receptũ ē. Ex q̃ ſeqt̃ur ꝗ in dãnatis nō delet̃ character: ſcꝫ ad obprobriũ ipoꝝ ꝛ maiorē ↄfuſio/ nē:nec etiã delet̃ in btĩs ad maiorē eorũ gloriã ꝛ pulchritudinē:intelligit̃ tñ illḋ de potentia dei ordinata. qꝛ poſſet deꝰ delere. Quinto ponit̃ diſtinguens ſuſci pientē:ꝛc̃.quia diſtinguit oues ab hedis Unde ſignũ diaboli manuale ē peccatũ mortale.ideo infideles (qꝛ peccato mor tali ſunt inſigniti) nō ſunt ḋ familia xpi Sed oẽs xpiani baptizati ſunt de fami lia xpi rõne huius ſigni:ꝛ ē primꝰ gdus familie xpi. Secũdus gradus in altiori gradu (q̃ ſunt de familia xpi) ſunt ↄfir/ mati qui ſunt tanꝗ̃ milites ad defendē/ dũ regem.i.ad ↄfitendũ nomē xpi corã infidelibꝫ Adhuc ē gradus altior (ſicut in curia reg̃ ſunt baliui ꝛ iudices) ꝛ iſti ſunt ſacerdotes in curia xpi familie qui cõſtituunt̃ i gradu nobiliſſimo. In alijs ſacramẽtis nō iprimitur character. No tandũ ꝗ in charactere ponunt̃ ſex ſigna ſm doctores. Primo ē in charactere ſig/ nũ aſſimilatiuũ:qꝛ aſſimilat alteri hñti characterē. Scḋo ē ſignũ diſſimilitiuuꝫ qꝛ diſſimilat hñtem ſacramentũ a nō ha bente. Tertio ē ſignũ ↄfiguratiuũ:quia cõfigurat nos xpo:eo ꝗ per iſtud omẽs recipientes efficiunt̃ de familia chriſti. Quarto ē ſignũ diſpoſitiuũ tanꝗ̃ cau/ ſa ſine qua non:qꝛ character p̃cedit gra/ tiã:ꝛ ſine ipo ḋ lege cõmuni nō habetur gratia: ꝛ ſic patet ꝗ de lege cõi chara/ cter ē neceſſariꝰ ad ſalutē. Quīto ē ſig/ nũ obligatiuũ qꝛ obligat ſuſcipiẽtes ad obſuãtiã mãdatoꝝ dei. Sexto ē ſignuꝫ rememoratiuũ:qꝛ in futura vita cogno ſcent̃ xpiani p characterē Notãdũ ꝗ ha bitꝰ ibi capit̃ ꝓ q̃libet q̃litate pfecta vel imꝑfecta de difficili mobili vl̃ de facili acq̃ſita:vel infuſa:vel innata diſponẽte ꝛ pficiẽte ipaꝫ aĩaꝫ. Sex aũt ponũt̃ opi/ niones in textu. Pria dic̃ ꝗ nō ē aliḋ ꝗ̃ quidã reſpectus:ꝛ iſtã defendit Scotꝰ ꝛ dic̃ ꝗ ē pbabilis ꝛ etiã vltima:vide in textu vbi ponit exẽplũ de ſigno ante ta/ bernã ꝛ de eccl̃ia ↄſecrata Caract̃ (ſm Dionyſium in libro de eccleſiaſtica hie/ rarchia) eſt ſignum ſanctum cognitiõis vel cõicatiõis fidei ꝛ ſacre ordinationis datũ accedẽti:ab hierarcha.i.epiſcopo.

Dicit ſcm̄:q2 diſponit ad ſcitatē.i. gr̄az Dicit cognitiōis vel cōicatiōis fidei: q2 ſicut fides ē fundamētū ꝟtutū:ita chara cter fundamētū ſacroꝝ. Dicit eſt ſacre ordinatiōis ⁊c̄. ⁊ reprobatio ſcī Bona/uenture parū valet ſm Scotū. ¶ R̄n. ad q̄ſitū Character (ſm ſcotū) cū ſit in aīa ⁊ ſit q̄litas ſpūalis ē habit⁹ n̄ paſſio nec potentia. Vn̄ tria ſunt in aīa.ſ. po/tentia:paſſio:⁊ habitus: nā diſpoſitio ē in aīa ⁊ nō ē potentia nec paſſio. Pōt tn̄ habit⁹ accipi dupl'r. Vno mō large:et ſic character ē habit⁹. Alio mō ſtricte: ſic q2 character ē ꝑpetu⁹:ideo habitus. ſed q2 nō ꝑficit ſed diſponit ad vlteriorē ꝑfectionē.ſ.gratie:⁊ quo ad hoc ē diſpo/ſitio. Unde ſciendū ꝙ ē quoddā lumen ſpūale ſemiplenū:vt quidam calor gr̄tis datus:⁊ illud nō dicit ſignaculū aīe vl' ſignari i aīa ſm p̄s. Signatū ē ſup nos lumen vultus tui dn̄e:ſignatū inquam ꝑ naturā:⁊ iſtud bn̄t etiā infideles vt eſt intellect⁹. Aliud ē lumē ſpūalius qd̄.ſ. ꝑ ſacra diuina dat in quib9 imp̄mit cha/racter:⁊ iſtud habēt ſoli xp̄ani boni et mali ꝑ gr̄am ſpiritusſancti.

Secundo querit. Ad

quid vicȝ ſit vtilis. Preſupponēdo ꝙ ca/racter ſit vtilis. Alexander de hales po nit ſex vtilitates characteris in q̄rta pte in materia de charactere. Character,ſ3 Scotū ſic diffinit. Character baptiſma lis ē quidā habitus ſpūalis indelibil' im preſſus imediate a deo ſuſcipiēti ſacr̄m baptiſmi diſponens imediate ⁊ de ꝑpin quo ip̄m ſuſcipientē ad gr̄am gratūfaci entē ꝯfigurās ip̄m filio dei approꝑate ⁊ toti trinitati coīter vel eēntialit' diſtin/guēs baptizatū baptiſmo fluminis a nō baptizato tali baptiſmo ⁊ aſſimilās ta/liter baptizatū cuilibet talit' baptizato obligās recipientē ad obſeruandā legē xp̄i. Dicit habit⁹ ſpūal':ad dr̄iaȝ habitu um corꝑaliū vt roboris: fortitudinis ⁊c̄ Dicit ſuſcipienti ſacr̄m:q2 multi ſt' ſal/uati q̄ nō bn̄t characterē:ſicut oms illi qui nō fuerūt baptizati baptiſmo xp̄i.ſ. fluminis: Jō p̄res in veteri teſtō nō ha/buerūt characterē:nec etiā illi ſancti vl' ſcē qui vel que fuerūt baptizati baptiſ/mo flaminis vel ſanguinis:nec beat⁹ io/hānes baptiſta habuit niſi fuerit bapti/zatus baptiſmo xp̄i. ¶ Notandū ꝙ vti/le dr̄ q̄ttuor modis. Prio mō ꝑ illo qd̄ ē appetibile ꝑpter aliud tm̄ ⁊ nō ꝑpter ſe. ſine q̄ illud qd̄ appetit pōt haberi:vt po/tio amara q̄ ē vtilis ad ſanitatē:non tn̄ neceſſaria. Scd̄o mō capit' vtile pro illo qd̄ ē appetibile ꝑpter aliud tm̄ ⁊ nō ꝑpt ſe:ſine quo illud qd̄ appetit nō pōt habe ri vt ē amputatio tibie:q̄n quis h3 ignē ſacrū in ip̄a tibia. Tertio mō ꝑ illo qd̄ ē appetibile ꝑpter ſe ⁊ ꝑpter aliud ſine q̄ il/lud qd̄ appetit pōt haberi:vt ē ingreſſio religionis q̄ ē appetibilis ꝑpter ſe. q2 eſt bonū:⁊ ꝑpter aliud.ſ.btitudinē. Quar to mō ꝑ illo qd̄ ē ꝑpter ſe appetibile ⁊ ꝑ/pter aliud ſine q̄ illud nō pōt h̄ri:⁊ iſto vltimo mō character ē vtilis:q2 ꝑ ſe eſt bon⁹ ⁊ etiam diſponit ad gr̄am. ¶ R̄n. Char acter ē ſignaculū ſacrale a deo im p̄ſſum:⁊ iō gr̄am ſigt:imo aliq̄ mō ꝑpa/rat:q2 vſus ſacroꝝ nō tm̄ ē in ſignando ⁊ q2 gr̄am ſignat ⁊ ad gr̄am diſponit:iō babet aliquā ſimilitudinē cum gr̄a: que eſt ſimilitudo dei:ideo aliquo mō confi/gurat deo:⁊ quia omnes cōfigurat vni: aſſimilat etiā gregē dn̄i inter ſe: ⁊ ꝑ hoc diſtinguit ab aliis qui nō ſunt de grege ⁊ etiā diſtinctionē facit in eodem grege: ſm aliā ⁊ aliā rōnem aſſimilandi. ¶ Di/cendū ergo ꝙ character ē vtilis ad ſignā dum:ad ꝑparandū: ad aſſimilādū: ⁊ ad diſtinguendū. ¶ Pro declaratōe q̄dam notande ſunt ꝑpoſitiōes. ¶ Prima ꝑpo ſitio. Character ē ſignaculum ſacrale a deo īmediate ip̄ſum ¶ Scd̄a. Non tm̄ ſignat gr̄am ſed etiā diſponit ad gratiā ⁊ ꝑparat ad eā. ¶ Tertia: q2 character ſignat gr̄am ⁊ ad gr̄am diſponit. iō aliq̄ modo aſſimilat gre ¶ Quarta. Q2 gr̄a

gratū faciēs eſt ſilitudo dei: iō charact ad ipſam diſponēs z pparās z ipſam ſig/ nificans z quodammodo ꝯfigurās nos deo. ¶ Quinta ppoſitio. Quia chara/ cter omnes ꝯfigurat vni: ideo aſſimilat gregē xpi inter ſe. ¶ Sexta ppō. Qz di ſtinguit eos q̄ ſunt de grege xpi ab aliis qui nō ſunt de grege xpi. ¶ Septima p poſitio. Diſtinguit eos qui ſunt ð eodē grege xpi ſm ꝙ receperūt diuerſa ſacra ¶ Nota ſm Bonauenturā ꝙ character diſponit ſicut quodā lumen z calor dat᷒ Diſpoſitio eīm illa non ē neceſſitatis: ita ꝙ agens nō poſſit aliter agere vl' ſuſcipi ens capere: ſed tm̄ congruitatis. qz enī natura corrupta ē ꝑ peccatū z indiſpoſi ta ad grām: ꝯgruū fuit ꝙ intercidet di ſpoſitio media. Eſt autē ſicut lumē ſtel/ le p̄cedens ſolem in aurora diei: ſic cha/ racter p̄cedit grām ſicut ꝑuum lumen. Eſt etiā paruus calor ſiue tepiditas q̄/ dam reſpectu magni caloris ſignat etiā grām ineſſe: z ꝙ ibi nō eſt: illud ē ex defe ctu ſuſcipientis tm̄. ¶ Notandū etiam ꝙ triplex ē aſſimilatio. Prima ē ꝑ vnius qualitatis ꝑticipatōz creature ad crea/ turā. Scōa ꝑ imitatiōz creature ad de/ um. Tertia per oīmodā indiuiſionē ſcz dei ad deū: ſiue vni᷒ perſone ad alteram Aſſimilatio aūt creature ad deū vl' per/ fecta eſt vel ſufficiens vel ad ſufficientē diſponens. Prima ē in gloria. z hec non cōpatit diſſimilitudinē aliquā nec culpe nec miſerie. Scōa ē in gratia: z hec ꝯpa tit diſſimilitudinē miſerie ſed nō culpe. Tertia eſt in charactere: z ꝯpatit vtrā/ qꝫ: qz ſolū eſt gratie gratis date: z mul/ tum longinqua.

Tertio queritr in quo

ſit character ſicut in ſubiecto ¶ Notan dum ꝙ character eſt nomen grecū z idē eſt in latino ſicut figura. Hebreoꝝ ꝓmo cū ſit figura ſubſtātie eius: in greco ha/ betur character. ¶ Notandum itaqꝫ ꝙ character capit tribꝫ modis. Primo pro qualibet nota exteriori q̄ facit venire ali quid in mentē alicui᷒. Vñ Hiero. Ser mo caldaicus z hebraic᷒ ſolū differunt characteribꝫ. Scōo mō capit p q̄libꝫ di ſtinguente aliqd ab alio: z iſtꝭ duobꝫ mo dis nō capit hic. Tertio mō p q̄dā ente ſpūali īmediate impſſo a deo: ſuſcipien/ ti ſacrm̄ nō iterabile. Et ſic diffinit ab antiqs doctoribꝫ. Caracter ē diſtinctio ſuſcipientis ſacrm̄ a caractere eterno. ſ. filio dei īmediate impſſa aīe rōnali ſm imaginē ꝯfigurans trinitatē creatā. i. trinitati creanti. diſtinguens a nō confi guratis ſm ſtatū fidei. Triplex eīm eſt ſtatus fidei: vt infra patebit. ¶ Nota ꝙ ſanct᷒ Thomas ponit caracterē in in/ tellectu. Scotus aūt in voluntate. Do ctor aūt iſte z Alexander de hales po/ nunt eum in tota imagine. vt patet.

Quarto queritur. per

quid caracter impmat. vtꝝ. ſ. impmat ꝑ virtutes an ꝑ ſacra. ¶ Notandū ꝙ im/ preſſio pōt ſic diffiniri. Impſſio ē aliqua pductio cauſalis z effectiua alicui᷒ rei ī aliq̄ ſubiecto qð informat. ¶ Primum correlariū. Pater in diuinis nō pōt im/ primi qz nō pōt pduci. ¶ Scōm Entia repugnātia (vt chymera) nō pñt impri/ mi. ¶ Tertiū. Fili᷒ in diuinis nō pōt ī/ primi nec etiā ſpūſſanct᷒: qz nō pñt cau/ ſari. ¶ Quartū Angel᷒ nō pōt impmi qz nō pōt eē in ſubiecto ꝑ informationē ¶ Quintū. Nulla ſubſtātia ꝯpoſita et ꝯpleta pōt impmi: qz nō pōt eſſe in ſub/ iecto ꝑ informationē. ¶ Rñſio. Chara cter ē ſignū interi᷒ diſtinctiuū: qz ſ ſigni care nō ꝯuenit ei niſi rōne ſigni viſibil. Iō nō impmit in ꝓtutibꝫ ſed ſolū ī tribꝫ ſacris nō iterabilibꝫ. ſ. ī baptiſmo tāqꝫ ī ſtatu fidei genite. i. in ꝯfirmatōe tāqꝫ in ſtatu fidei roborate. In ſacro ordis tan qꝫ in ſtatu fidei mltiplicate qz officiū ſa cerdotis ē mltiplicare fidē z gñare ſpūa liter filios z filias. Et ſic pꝫ ꝙ triplx eſt diſtinctio in xp̄o. ſ. bonoꝝ a mal' fortiū

ab infirmis:clericoꝝ a laicis. Et hec di/
ſtinctio pceſſit in figura in pplo iſrl. Pria
cū oēs ſunt diſtincti ab egiptijs ad veni
endū in terrā pmiſſiōis. Scda cū fortes
ab infirmis diſtincti ſūt ad pugnādū in
bellū. Tertia cū leuite ab alio pplo di/
ſtincti ſūt ad miniſtrādū in tēplo. Et ꝗ
tm̄ tria ſūt ſacra q̄ reſpiciunt ſtatū fidei
determinatū:baptiſm⁹ pmū:qꝛ ibi fides
gignitˀ ꝛ hō ab egiptijs ſepatˀ. Confirmatio
ſecūdū:qꝛ ibi diſcernitˀ:ꝛ ordo tertiū: qꝛ
ibi virt⁹ multiplicāda datˀ:ꝛ hō vt ſctus
ad miniſteriū tēpli a laicis ſepatˀ:iō i iſta
tria tm̄ impmitˀ caracter:pmū pcedit de
neceſſitate. ſcdm ꝛ tertiū de congruo:quia
vero interi⁹ ſpūalr diſtiguēs:iō i ſacris
q̄ ſunt nō carnal ppli:ſed ſpūal:iō impri
mitˀ in ſacramētis noue legis nō veteris
qꝛ diſtinctiuū nō vnius ſed multoꝝ vni/
tiuū in vno ſtatu fidei.

Quinto q̄ritur Utrum

character indelibilitˀ iprimatˀ. ¶ Notan
dū ꝙ deletio ē triplex. Pria ē deletio ac
ceptiōis vl acceptatiōis diue:ꝛ eſt illa q̄
delet gr̄a vel ipa charitas p quā hō ē ac
ceptabilis ad vitā eternā:ꝛ iſta deletio ē
peſſima:ꝛ eſt a deo effectiue a petōribus
demeritorie. Un̄ ps̄. Deleantˀ de libro
viuētiū:ꝛ cū iuſtis nō ſcribantˀ. Scda ē
deletio iniqtatis puerſe.ꝛ ē illa q̄ pctm̄
mortale deletˀ i aliq̄:ꝛ iſta ē optima :ꝛ fit
p gr̄am formalr. De hac dicebat ps̄. ſm
multitudinē miſerationū tuaꝝ dele ini/
quitatē meā.ꝛ de iſtis nō ē hic ad pposi/
tū. Tertia ē deletio entitatꝫ create.ꝛ ē
illa q̄ deletˀ ꝛ dſtruitˀ aliq̄ entitas creata
ꝛ iſta ē duplx. Quedā ē ānullatiua ſim/
plicitˀ ꝛ totalitˀ:ꝛ ē illa q̄ res ſic deletˀ ꝙ ex
ea nihil remanet : vt qn̄ deletˀ ꝛ deſtruitˀ
gr̄a totalitˀ:ꝛ h̄ fit qn̄ qs peccat mortalr
Alia ē deletio ānullatiua prialr:ꝛ ē illa
q̄ aliqd annihilatˀ:ſic tn̄ ꝙ aliq̄ pars ei⁹
remanet vt fit in morte aialis. Un̄ cara
cter nō deletˀ p deletionē qn̄ qs peccat:li
cet deleat gr̄am. ¶ Correlariū primum
Character nō deletˀ p deletionē accepta
tiōis diuine:qꝛ pōt ſtare cū petō. ¶ Se
cundū. Character nō deletˀ nec pōt de/
leri p deletionē iniqtatis puerſe. ¶ Ter
tiū. Character nō ē delibil p deletoꝛ en/
titatis create ab aliquo ente naturali.
¶ Quartū correlariū. Character ē de/
libil de potentia dei increata vt olim di
cebat. Delebo oēm ſubam quā creaui a
facie terre:ſed character ē entitas inde/
libil de potētia dei ordinata:qꝛ ſic ordi/
nauit. Et ſic pꝫ rn̄ſio ad q̄onem ꝙ cha/
racter ē indelibil nec vnq̄ deletˀ de potē
tia dei ordiata:ꝛ rō ē qꝛ de⁹ ordiauit ſic.

Sexto queritur vtrum

baptiſm⁹ debeat iterari. ¶ Rn̄ſio ſtat i
q̄ttuor ppoſitiōibꝫ. ¶ Pria. Baptiſm⁹
nō debet iterari. ¶ Scda. Baptiſmus
nō pōt iterari. ¶ Tertia. Si qs bapti/
zet ſcdo baptiſmo nihil facˀ. ¶ Quarta
Si qs ſcienter baptizet bis aliquē :graui
ter peccat:ꝛ propter h̄ efficitur ſacerdos
irregularis.

Septimo queritˀ Utrū

aliqs poſſit in vtero baptizari:ſicˀ ꝛ ſan/
ctificari. ¶ Notādū ꝙ triplex ē ſanctifi
catio. Pria ſanctificatio ē gr̄e infuſio:et
iſto mō ſacr̄m penitētie pōt dici ſanctifi
catio:qꝛ ibi infunditˀ gr̄a. Scda ſancti/
ficatio ē excellēs culmē virtutū vel alicu/
ius virtutis: ꝛ iſto mō viri pfecti dn̄r ſm
theologos ſci:ſm vero phos vocantˀ viri
heroici: ꝛ iſte due ſanctificatōes ſūt ſan/
ctificatiōes vie. Tertia ē ſanctificatio
glie q̄ habetˀ in patria. ps̄. Exultabunt
ſancti in gl̄a.ꝛc. ¶ Notandū ꝙ loquen/
do de rigore ſermonis iſta differunt. gr̄e
infuſio:ſanctificatio:ꝛ glificatio. Nam
ois gliosus ē ſcūs:ſed nō ois ſanctus eſt
glioſus:vt pꝫ de ſcō viatore:etiā omnis
exñs in gratia ē ſanctus pprie loquēdo:
vt pꝫ in paruis pueris. ¶ Ad q̄onem re
ſpondetˀ ꝙ ſanctificatˀ (vt hic capitur):
eſt ille qui recipit gr̄am ſpūſſancti. Pre/
ſuppoſito igitur ꝙ puer poſſit ſanctifica

ri in vtero matris. vt p3 de Jeremia et Johanne baptiſta tn̄ nunq̄ poteſt bap tizari baptiſmo fluminis niſi aliqđ me/ brum pueri exterius appareat: ita q̄ re/ quiritur q̄ aqua tangat aliquod mem/ brum pueri: ⁊ principalis ratio hui⁹ eſt quia deus ſic ordinauit.

Octauo querit. Utrū

ſanctificatus in vtero debeat baptizari cū natus ē. ¶ R̄ſio. Sanctificatus de bet baptizari baptiſmo aque: ſic̄ bapti/ zatus baptiſmo flaminis: cui⁹ triplex ē ratio. Prima ē ꝓpter bonū obedientie: q2 deus precepit vt oīs renaſcatur aqua Scd̄o ꝓpter humilitatē: q2 debet ſe re/ putare pctōrem ⁊ indigere xp̄i redēptio ne. Tertio ꝓpter vnitatē: vt ab alijs mē bris xp̄i nō diſcordet.

Nono querit. Utrum

intentio ſit đ neceſſitate baptiſmi ¶ No tandū q̄ intentio pōt capi duobus mo/ dis ſc3 large ⁊ ſtricte. Intentio large ca pta ſumit quinq̄ modis. Primo modo pro quacunq̄ ſpecie repñſentatiua alicu/ ius rei: ſiue illa ſit ſpēs intelligibil: ſiue ſenſibil: vt ſm Auguſtinum. Lumen ē ſpēs repñſentatiua lucis: ⁊ iſto modo nō capitur hic. Secundo modo pro quo/ cunq̄ actu alicuius potentie tendentis in aliquod ſiue ſit potentia cognitiua ſi ue appetitiua: ſiue tendat ī aliud tanq̄ ī obiectum: ſiue tanq̄ in finē. Tertio mō capit pro obiecto intento a potentia: vt dicunt logici q̄ duplex ē potentia. ſ. pri/ ma ⁊ ſecunda. Quarto modo ꝓ aliqua mutatione augmentatiua vl' pfectiua ⁊ intenſiua ſm quā aliqua forma pficitur ſuſcipiendo plēs gradus. Quinto mo/ do ꝓ oī mutatiōe augmētatiua ſiue fi at ꝑ appoſitionē ſiue ꝑ additionē ſiue fi/ at intenſiue ſiue extenſiue: vt quādo di/ citur q̄ aliquid intendit id eſt augmen/ tatur. Et de iſtis q̄nq̄ modis nō intelli/ gitur q̄ſtio. Intentio aūt ſtricte capta ē actus volūtatis tendētis in aliquē finē. ꝑ aliqd vel ꝑ aliqua ad ipm̄ finē ordina/ ta. ¶ Correlariū pm̄ū. Nullus act⁹ po tentie ſenſitiue ē intentio ꝓprie loquen/ do eo q̄ non ē actus voluntatis. ¶ Se/ cundū. Null⁹ act⁹ intellect⁹ ꝓprie pōt dici intentio: ¶ Tertiū. Reſpectu pte/ riti nō pōt eſſe intentio: ꝓprie loquendo q2 intentio ē reſpectu futuri: nō cuiuſli/ bet futuri: ſed futuri tendētis in finem. Nec etiā ꝓprie loquēdo intentio pōt eē pñtis. Et de iſta intentiōe ſtricte cap ta ē pñs q̄ō. Et iſta intentio ē triplex .ſ. actualis: habitualis: ⁊ virtualis. Unū il/ le dicit intēdere actualr: q̄ actu intendit ad illud qđ intendit: vt qn̄ quis actu in/ tendit celebrare: ⁊ iſta ē perfectiſſima: et iſta non ē in dormiente. Ille autem dici tur intēdere habitualiter: qui habet ha bitum ex actib⁹ frequentatis: inclinantē ad actu3 quē intēdit: ⁊ iſta ē imperfecta intentio: ⁊ poteſt eſſe in dormiente. Ille vero dicitur intendere virtualit' q̄ pri⁹ habuit intentione3 aliquid facere. tamē quando illud adimplet non intendit vt ſi quis intenderet celebrare: ⁊ añ miſſa3 haberet illam intentionem tn̄ per tota3 miſſam non intendit ad ea que profert. ¶ Reſolutio q̄ōnis habet in trib⁹ ꝓpo/ ſitionib⁹. ¶ Prima intentio actualis nō requiritur in baptizante: ad h̄ q̄ bapti/ ſet: q2 de⁹ non obligauit hominē ad im/ poſſibile: nec ad nimis difficile: ſ3 ē valđ difficile q̄ ſemper actiue tendat ad ea q̄ exercet: ḡ ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Inten/ tio habitualis nō ſufficit: q2 iſta ē ī dor/ miente: ſed ſi aliquis dormiendo bapti/ zaret ibi nō eſſet baptiſmus. ¶ Tertia intentio virtualis ē neceſſaria: ad hoc q̄ aliquis baptizet: vt pote ſi aliquis bap/ tizaret non requirit q̄ actu qn̄ baptizat habeat intentionē actualem baptizādi: ſed ſufficit q̄ pri⁹ habuerit. Et ſilit' di/ cendum eſt de omnibus ſacramentis. ¶ Concluſio. In omni ſacramento ne/ ceſſaria ē intentio ſaltem virtualis

Decimo querit̄ Utrūꝫ

recta intētio ſit neceſſaria ad baptiſmū. ¶ Notandū q̄ duplex ē intētio actualꝭ. Quedā ē recta ꝛ ē actus volūtatꝭ tēdentis in aliquē finē debitū ꝛ debito mō: ꝑ aliquid vel aliqua ad ip̄m finē ordinata vt qñ aliqs vult intrare religionē ꝓpt deū: ibi eſt intentio recta. Alia ē intētio ꝑuerſa: ꝛ eſt actus volūtatis tendentis in aliquē finem indebitum vel indebito modo per aliqd vel ꝑ aliqua ad ip̄m finem ordiata: vt quādo aliquis vellet intrare religionē ꝓpter honores habēdos vel ꝓpter malū finē: ibi ē intentio ꝑuerſa. ¶ R̄ñſio. Ad ſacramentū baptiſmi nihil facit intentio recta nec aliquid obſtat intentio nō recta q̄tū ad ſubſtātiaꝫ ſacramenti ſed nocet vel prodeſt tm̄ habenti illam intentionē: vt pote ſi aliquis ſacerdos baptizaret ꝓpter pecunias illa ꝑuerſa intentio non nocet baptizato ſꝫ ſufficit ꝛ requirit̄ q̄ ſacerdos intēdat facere qđ eccl'ia intendit.

Undecimo queritur.

Utrū puuli debeāt cathezizari. ¶ Notandū q̄ iſta tria ſcꝫ ſacrū: ſacramentuꝫ ꝛ ſacramentale differunt. Sacrū eīm dr̄ quodlibet ꝑtinēs ad ſanctitatē: ſiue ſit i ſigno vt eccl'ia: cimiteriū ꝛ ſacra vaſa: ſiue tanq̄ in effectu: vt mens humana dicit̄ ſacra ꝑ grām: ſiue ꝑ eſſentiā: vt de⁹ ē ſacer ꝑ eſſentiā. Sacramentū aūt ſuperius ꝓlixe declaratum eſt: diſtinctōe prima. Sacramentale vero dicit̄ eſſe illud qđ ē ordinatū ad ſacramētū tanq̄ ꝓuiū ꝛ diſponens ad ſacr̄m: ꝛ ſic capit̄ h̄ in q̄ſtione: vt cathecíſmus ꝛ exorciſmus dicunt̄ ſacr̄alia baptiſmi: aliqñ tñ capitur ſacr̄ale pro eo qđ eſt de eēntia ſacramenti: ꝛ iſto mō nō capit̄ h̄. ¶ Notādū q̄ cathecíſm⁹ ē inſtructio de his q̄ ꝑtinēt ad fidē catholicā: ꝛ ſic in ꝓmitiua eccl'ia cathezizabant̄ adulti añ baptiſmū ꝛ iſtruebant̄ de his q̄ ſūt neceſſaria ad fidem catholicā obſeruādā. ¶ Ad q̄ōnem r̄ndet̄ q̄ in ꝓmitiua eccl'ia cathecíſm⁹ in adultis p̄cedebat baptiſmū. Pr̄io vt baptizandi inſtruerent̄ de credēdis. Scđo vt ſe obligarēt voluntarie ad dei impia faciēnda. Paruuli q̄dē ꝛ ſi nō poſſint doceri p̄ñt tñ ꝑ patrinos obligari: iō fit i eis cathecíſmus ꝛ patrini obligāt puuluꝫ ad ſeruādā fidē catholicā. Diony. Senſus verboꝝ que dicunt patrini ē q̄ cū puer ille i ſeniū venerit teneat ſacras ꝓfeſſiones. Etiā patrini obligant̄ ad inſtruendū pueꝝ vel ad faciendū inſtrui puerū poſito q̄ talis puer nō habeat alios parentes vel doctores docentes eum

Duodecimo queritur.

Utrū exorciſmus habeat aliquā efficaciā in puulo vel in adulto. ¶ Notanduꝫ q̄ exorciſm⁹ i greco idē eſt qđ ꝯiuratio i latino. ¶ Eſt aūt triplx exorciſm⁹. Quidaꝫ ē exorciſmus ſalomonis: ꝛ ē ille q̄ fit ꝑ aliq̄ ſacra verba ꝛ per certos characteres quib⁹ fugant̄ demones ꝛ de iſto nō ē hic ad ꝓpoſitū. Ali⁹ ē exorciſm⁹ benedictionis ꝛ eſt qñ ꝯiurat̄ aliqua creatura vt ordinet̄ ad aliquē actū benedicti. Et iſto modo exorcizat̄ aqua benedictiōis: ꝛ ſic nō capit̄ hic. Terti⁹ eſt exorciſmus ſolēnitatꝭ ꝛ ſic diffinit̄. Exorciſm⁹ ē ꝯiuratio diaboli q̄ arcet̄ ptās diaboli ne noceat baptizādū a ſuſceptōe ſacr̄i: ne etiā habeat tātā ptātē ſup exorciſatū q̄tam hr̄et ſi nō eēt exorcizat⁹: ꝛ iſto mō exorcizant̄ pueri ꝛ adulti baptizādi ꝑ ꝯiurationē diaboli ¶ R̄ñ. ad q̄ſitū. Exorciſm⁹ valet ad duo. Pr̄io ꝓpter ſolēnitateꝫ qꝛ baptiſm⁹ dꝫ fieri ſolemnit̄ qñ oportunitas dat̄: eo q̄ ē ianua oīm ſacroꝝ. Scđo valet ad cohibendū diabolū vt nō poſſit occidere puulū nec ita fortiter vexare adultū. vt retrahat eum a baptiſmo. Uñ nō ē ꝯ vexatiōꝫ quā faciat i corpe: ſed quā faceret in aīa ꝛ ip̄ū: qꝛ diabolus ex q̄ videt hoīem p̄parare ad baptiſmū: ip̄m vexaret. Uñ Gregori⁹ dic̄ q̄ illos

pulſare negligit: quos deceptos iure ſe poſſi dere ſentit ſed quãdo videt ſe deſeri tũc prouocatur.

Irca diſtinctio/

c. nem ſeptimã querit͛ primo de cõfirmatiõe. Utrũ ſit neceſſariũ in ſacramento ꝯfirmatiõis habere formã verboꝝ. ¶ Notãdum ꝙ confirmatio ſm theologos capit͛ tribus modis. Primo mõ capit͛ ꝓ firma et cõſtanti adheſione in bonũ ⁊ ſic diffi/nitur. Confirmatio eſt pſeuerantia cõtinua: firma ⁊ pfecta: alicuius volũtatꝫ in bonũ: ⁊ iſto modo bti dicunt͛ cõfirmati in bono: qꝛ ſp pſeuerant in bono. Scdo mõ capit͛ ꝯfirmatio pro impoſſibilitate peccãdi p grãm: ⁊ ſic põt diffiniri Cõfirmatio eſt ipoſſibilitas peccãdi p grãz: ſolum ꝓueniens ex manutenẽtia dei omnipotentis: ſeu ex dono ⁊ ꝓuidentia ipſius qua cõtinuat ſuos iuſtos ⁊ beatos firmiter in bono: ⁊ iſto mõ bti dicũtur impec/cabiles: ⁊ hoc p grãz in ſolo aũt deo ẽ impoſſibilitas peccandi p naturã. Tertio modo capit͛ ꝓ ſacramento ꝯfirmationis ⁊ ſic capit͛ hic: ⁊ diffinit͛ a Scoto Confirmatio eſt vnctio hominis viatoris aliq̃liter cõſentiẽtis: vel libero arbitrio nunq̃ vſi facta in frõte in figura crucis cũ criſ/mate ſanctificato et h̄ a miniſtro idoneo ſimul cũ intentiõe debita in vngẽte ⁊ ꝟ/ba certa ꝓferẽte ſignificãs efficaciter ex inſtitutiõe diuina vnctionẽ aĩe p grãm roborãtẽ ad ꝯfitendũ cũ ꝯſtãtia fidẽ xp̄i ¶ Rñſio Forma eſt de neceſſitate ſacri ꝯfirmatõis. Forma vero hec eſt Signo te ſigno crucꝫ ꝯfirmo te criſmate ſalutꝫ in noie. p. ⁊ fi. ⁊ ſpũſſ. Notãdũ ꝙ anteq̃ aliq̃s poſſit confirmari reqͥrit͛ ꝙ ſit baptizatus. Notãdũ etiã ꝙ criſma eſt oleum oliue balſamatũ id ẽ mixtũ cũ balſamo ⁊ ꝯſecratũ ab epiſcopo.

Secũdo querit͛. Utrũ

materia ſit neceſſaria ſacrõ ꝯfirmatiõis. ¶ Notãdũ ꝙ qñcunq̃ plura entia ꝯcurrũt ad ĩtegritatẽ alicꝰ minꝰ ꝑncipale qḋ eſt de neceſſitate totiꝰ ĩtegritatꝫ põt vo/cari: materia maiꝰ aũt pͥcipale ꝑt vocari forma: vt in ſacrõ baptiſmi aq̃ ẽ minꝰ pͥcipalez dĩ materia: ꝟba aũt q̃ ſũt maius pͥcipale dicunt͛ forma Sĩlr i ſacrõ cõfirmatiõis: criſma: balſamũ ꝯſecratuz dĩ materia ꝟba ꝟo dicũt͛ forma. Rñſio Sicut forma eſt neceſſaria: ita etiã materia eſt neceſſaria in omni ſacramento.

Tertio queritur. Utrũ

ſolꝰ ep̃s poſſit miſtrare h̄ ſacrm̃. ¶ Dicẽdũ ꝙ illud ſacrm̃ non põt nec dꝫ p alios diſpẽſari. i. miſtrari q̃ p epõs: ⁊ ſi aliꝫ preſumũt nihil faciũt. Et rõ huiꝰ eſt qꝛ au/ctoritas eccl̃ie fuit ꝺriuata ad membra ſm primũ ordinẽ eccl̃ie. Un̄ ſicut apl̃i h̄ poterant ſoli: ſic nũc ſoli eoꝝ ſucceſſores pñt ꝯferre h̄ ſacrm̃ ⁊ nllus inferior eoꝝ.

Quarto queritur ꝺ vir

tute ⁊ efficacia ſacri confirmatiõis. Preſuppoſito ꝙ det grãz cũ ſit ſacrꝫ noue le/gis q̃rit͛. Utrũ det grãz gratũfaciẽtem. ¶ Rñdet͛ ꝙ ſicut inuit Rabanꝰ: ⁊ mgr̃ dic̃ ⁊ cõiter oẽs doctores ꝯcordãt in hoc ꝙ ꝯfirmatio dat grãz gratũfaciẽtẽ. Sꝫ notãdum ꝙ duplex eſt grã gratũfaciẽs Quedam eſt iuſtificatiõis: q̃ facit de nõ grato gratũ: de inimico amicũ: vt grã q̃ datur in baptiſmo ⁊ in ſacrõ penitentie. Alia eſt grã gratũfaciẽs augmẽtans: q̃ facit de iã grato magis gratũ: de iã ami/co magis amicũ. Et iſta eſt grã q̃ dat͛ in ſacramento ꝯfirmationis.

Quĩto querit͛. Utrum

eadẽ grã ꝯfert͛ in baptiſmo ⁊ ꝯfirmati/one. ¶ Rñſio Grã gratũfaciens in aĩa eſt vna: qꝛ vna eſt aĩa q̃ gratificat͛ et rur/ſus tota grã tollit͛ vnico pctõ. Propter hoc dĩ ꝙ vnica eſt grã p eſſentiã: ſꝫ habꝫ diuerſos effectus qꝛ effectꝰ grẽ in ſacrõ baptiſmi eſt iuſtificare: ⁊ purgare a pec/

cato:effectus aūt gratie in ſacro confir/ matiōis eſt roborare.

Sexto queritur. vtrum

copioſius munus grē cōferatur in cōfirmatione ꝙ̄ in baptiſmo. ¶ Dicēdum ꝙ grā cōfirmatiōis pſupponit grām baptiſmalem:ſicut bñ eſſe preſupponit eſſe. Poteſt itaqꝫ duplex fieri cōpatio inter hoꝝ gratias. Uno mō pñt compari cōpatōe preſuppoſitionis:ꝛ ſic oino maioꝛ eſt grā cōfirmationis ꝙ̄ baptiſmalis:qꝛ grā q̄ datur in baptiſmo augmentatur in cōfirmatiōe. Alio mō pñt iſte grē compari compatione preciſiōis:vt ſcꝫ iſta grā que additur ſit maioꝛ vel minoꝛ: tunc ſine dubio grā baptiſmalis eſt maioꝛ ꝙ̄ grā ꝯfirmationis qꝛ maius eſt viuificare moꝛtuū:ꝙ̄ iā viuificatū ſanare vel foꝛtificare:ſꝫ in ſacramēto baptiſmi moꝛtuꝰ ꝑ pctm̄ viuificatur per grām. In ſacro aūt cōfirmatiōis ſolum roboꝛatur per gratiam.

Septio queritur de vſu

id eſt de receptione ſacri cōfirmationis. Utrū ſit gñalis omnibꝫ:ſcꝫ tam viris ꝙ̄ mulieribus:tā puulis ꝙ̄ magnis:tā mutis ꝙ̄ loquētibꝫ:tā clericis ꝙ̄ laicis:tā ſanis ꝛ viuentibꝫ:ꝙ̄ infirmis ꝛ moꝛientibꝫ. ¶ Rñſio Illud ſacramētū omnibꝫ cōpetit his qui ſunt de acie pugnātiū in bello ſpūali:ꝛ qꝛ hoc cōpetit omni ſexui idō ꝛ hoc ſacrm̄ oibꝫ cōpetit. Uñ Hugo in li. de ſacramētꝭ. Omnino periculoſum eſt ſi ab hac vita ſine cōfirmatione migrare contingeret ꝛ moꝛienti etiam opoꝛtunū eſt ſupplere recipere.

Octauo queritur. Utrū

grā ꝯfirmatiōis ſit de neceſſitate ſalutis ¶ Reſolutio qōnis ſtat in duabꝫ ꝓpōnibus cū diſtinctione tali. Neceſſitas eſt duplex ſcꝫ ſimpliciter ꝛ ꝯditionata. Neceſſitas ſimpliciter ē qñ aliq̄d ē ita neceſſariū ꝙ ſine illo non pōt qs ſaluari vt ſacramētū baptiſmi Neceſſitas aūt cōditionata ē illa q̄ pręſupponit aliq̄d ad hꝫ ꝙ ſit neceſſaria:vt ſi aliqs velit viuere:neceſſe eſt comedere. ¶ Pria ꝓpoſitio Grātia cōfirmatiōis nō eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutē ptꝫ qꝛ puulus baptizatꝰ: nō cōfirmatus:qñ moꝛitur euolat ad celos ¶ Scda ꝓpō Receptio ſacramēti cōfirmationis eſt cuilibꝫ adulto ad ſalutē neceſſaria ſuppoſito ꝙ habeat opoꝛtunitatem plenariam recipiēdi. Uñ Melchiades papa dicit (ꝛ habetur de cōſecratiōe diſtinctione quinta) Quia in hoc mundo tota etate victuris inter hoſtes inuiſibiles et picula gradiēdū eſt:ꝛ baptiſmo regeneramur ad vitam poſt baptiſmū cōfirmamur ad pugnā Hugo. Quid pꝛodeſt ꝙ per baptiſmū a lapſu erigeris niſi etiam per cōfirmationē ad ſtādū cōfirmeris:quaſi dicat nihil.

Nono queritur. Utrum

poſſit dari ante ſacrm̄ baptiſmi. ¶ Rñdetur ꝙ abſqꝫ dubio iſtud ſacrm̄ nō pōt dari ante ſacramētū baptiſmi:et ſi aliqs attentaret nihil faceret:pꝫ ex duplici rōne. Primo ex pte grē qꝛ in baptiſmo datur grā iuſtificās:ꝛ in ſacro cōfirmatiōis datur grā roboꝛans:q̄ nō pōt haberi ſine pma grā ſcilꝫ iuſtificāte. Scdo pꝫ ex pte caracterꝭ qꝛ in baptiſmo datur caracter q̄ eſt fundamentum oim alioꝝ ſacroꝝ:ſine quo nō pōt haberi alius caracter:vl̄ alij caracteres non poſſunt haberi.

Circa diſtinctōꝫ

octauam q̄ritur pꝛio. Utrum ſacrm̄ euchariſtie debuerit id eſt cōgruū fuerit pfigurari. ¶ Notandū ꝙ euchariſtia ſic diffinitur a Scoto. Euchariſtia eſt ſacramētū coꝛpoꝛis ꝛ ſanguinis xp̄i veraciter cōtētiuum ſub ſpēbus panis ꝛ vini poſt cōſecratiōnē factā a ſacerdote.i.ſb certis verb̄ cū debita intētiōe ꝓlatis ex inſtitutiōe diuina ſignificās coꝛpus et ſanguinē xp̄i ſub illis ſpēbꝫ realr̄ cōtineri:ꝛ ipm digne ꝛ re

uerenter recipientes realr̄ refici. In iſta
diſtĩctõe ponũtur ſeptẽ ꝑticule. Pria eſt
ſacr̄m: ⁊ ponit̄ loco gn̄is. Scd̃a corꝑis ⁊
ſanguis xp̄i realiter ꝯtẽtuũ: ⁊ ponit̄ ad
driam alioꝝ ſacroꝝ: qꝛ in iſto ſolo ⁊ excel
lentiori ſacro cõtinet̄ xp̄s veraciter: ⁊ nõ
ficte ſicut dixerũt quidã heretici: ſed eſt
ipſe verus xp̄s: q̇ natus eſt de maria vir/
gine ⁊c̄. ita ꝙ ĩ iſto ſacr̄o tota trinitas cõ
tinet̄ ⁊ xp̄i humanitas. Eſt etiã verbuꝫ
diuinũ: ⁊ qꝛ verbũ eſt deus. iõ ibi ẽ eſſen/
tia diuina: ⁊ p̄r ⁊ ſpũſſctũs ſacr̄alr̄ et ali/
ter q̄ĩ alio loco. Tertia ꝑticl̄a: ſub ſpẽ/
bus panis ⁊ vini hic tangit̄ materia iſti⁹
ſacr̄i. Quarta ꝑticula factã a ſacerdote
vbi tangit̄ idoneitas miſtri: qꝛ ſolus ſa/
cerdos põt cõſecrare: nec põt btã maria
virgo nec angeli nec demões: nec alij ho
mines a ſacerdotib̄ pn̄t ꝯſecrare. Qui/
ta ꝑticula cũ certis verb̄ cũ intẽtiõe ꝓla/
tis: ibi tangit̄ forma cõſecratiõis de qua
poſtea dicet̄. Sexta ꝑticula ex iſtitutio/
ne diuina: ibi tangit̄ excellẽtia qꝛ imedia
te fuit inſtitutũ a xp̄o ieſu. Septima ꝑ/
ticula: ⁊ ipm̄ digne ⁊c̄. ibi tãgit̄ efficacia
iſtius ſacramẽti. Notãdũ ꝙ iſtud ſacr̄m
excellit alia: q̄ttuoꝛ excellentijs. Pria qꝛ
iſtud ſacr̄m ẽ ſꝑ veruꝫ: nec vnq̄ꝫ põt ipe/
diri. Alia vero ſacramẽta poſſunt impe
diri ex indiſpoſitiõe ſuſcipiẽtiũ vt pꝫ de
ſacr̄o baptiſmi in ficto. Sed in ſacro eu/
chariſtie quocũq̄ꝫ impedimẽto poſito ſꝑ
ibi eſt p̄ncipalis effectus: ſcꝫ ꝯtinẽtia coꝛ
poris xp̄i: nec ſolũ h̄ ſꝫ etiã ſcd̃a ꝑſona tri
nitatis ⁊ diuinitas: ⁊ ꝑ ꝯn̄s tota trinitas
cũ p̄r ſit in filio ⁊ ſpũſſctũs: ⁊ filius in pa
tre ⁊ in ſpũſctõ. Et h̄ adoramus p̄ncipa/
liter: nõ ſolũ corp⁹: ſꝫ corpus vnitũ diui/
nitati. Scd̃a excellẽtia ẽ qꝛ iſtud ſacr̄m
qd̃ ſignat ꝯtinet: qꝛ ſignat corp⁹ xp̄i qd̃ ẽ
refectio ſpũalis aĩe: qꝛ ibi gr̄a ꝯfert̄ ⁊ eſt
ibi vere: baptiſm⁹ aũt ⁊ alia ſacr̄a ſignãt
gr̄am ⁊ tñ in ipis nõ eſt gr̄a ſꝫ ẽ in anima
Tertia eſt: qꝛ illud qd̃ ſignat̄ ibi eſt gr̄a
ꝑ ſe exn̄s: alia vo ſacr̄a nõ ſignãt niſi gra
tiã accñtalẽ ſiue inherẽtẽ: ⁊ ſic pꝫ ꝙ iſtud
ſacr̄ꝫ hꝫ excellẽtiſſimũ ſignatũ qꝛ ſignat
ibi deũ eſſe ⁊ ꝑ ꝯn̄s trinitatẽ totã. Quar
ta excellẽtia eſt qꝛ iſtud ſacr̄m eſt in eſſe
ꝑmanẽti: qꝛ ineternuꝫ ꝑmanet: alia vero
ſacr̄a nõ ſunt ꝑmanẽtia qꝛ celebrato ſa/
cramẽto baptiſmi ampli⁹ ſacr̄m baptiſ/
mi nõ eſt actu ſed tranſijt illa ablutio: ⁊
nõ remanet: ſunt ergo cũ fiũt ⁊ nõ vltra.
Notandũ ꝙ in hoc ſacr̄o ſunt tres act⁹
Prim⁹ eſt ꝯſecratio. Scd̃s eſt ipm̄ ſacr̄ꝫ
Tertiũ eſt ipius ꝑceptio. Cõſecratio ẽ
quidã act⁹ ſacr̄alis p̄ui⁹ ad ipm̄ ſacr̄m: ⁊
ſunt v̄ba neceſſaria ad ꝯſecrationẽ. Vñ
cõſecratio eſt aliud a ſacramẽto. Sacr̄ꝫ
ſunt ipſe ſpẽs: ſcꝫ illa albedo ⁊ rotundi/
ta q̄ prius erãt informãtia panẽ poſt cõ/
ſecrationẽ illa eadẽ remanẽt in ſacr̄o eu/
chariſtie. Perceptio eſt q̇daꝫ actus ſacr̄i
q̇ eſt via ad h̄ ꝙ corpus xp̄i ſumat̄ a fide
libus ⁊ ad icorꝑandũ caput: ſcꝫ xp̄m ipi
mẽbro ſcꝫ hoi fideli: ⁊ ipm̄ xp̄i mẽbrũ ca/
piti: ꝑ hunc actũ digne ſuſcipiẽs incorꝑa
tur xp̄o ⁊ toti trinitati vnit̄ tanq̄ꝫ mem/
brũ capiti: ⁊ iſta incorꝑtio fit ꝑ amorẽ et
gr̄aꝫ: nihilominus in ꝯſecratiõe dat̄ gr̄a
ꝯſecrãti: ſi ſit dign⁹ ⁊ ꝑcipiẽti. ¶ Rn̄ſio
ad qõnẽ iſtud ſacr̄m debuit p̄figurari ꝓ
pter duo ſcꝫ rõne dignitatꝭ ⁊ difficultatꝭ
Prio rõne dignitatis qꝛ p̄dicatũ ⁊ expe/
ctatũ erat ſicut donũ dei excellẽtiſſimuꝫ
iõ figure huius ſacramẽti p̄ire debuerũt
Unde figurarũ p̄miſſio nõ fuit aliud
q̄ꝫ fame eius diuulgatio. Scd̃o rõne dif
ficultatis: qꝛ hoc inter cetera ſacramẽta
eſt difficillimũ ad credendũ: imo inter ce
tera credibilia. ideo debuerũt homines
aſſuefieri quadam manuductione. Uo/
luit ergo xp̄s eſſe nobiſcũ (vt creditur ꝓ/
babiliter) in tali ſigno ſenſibili vt magis
excitet̄ q̇libꝫ ad amorẽ xp̄i recogitãdo il/
lũ amorẽ dulciſſimũ quẽ nob̄ in paſſiõe ⁊
morte oſtendit. Ideo dicit Luce. xxij. et
mathi. xxvi. Hec quotienſcunq̄ꝫ feceri/
tis ⁊c̄. Vñ tota deuotio xp̄ianoꝝ eſt ad
iſtud ſacr̄m: qꝛ deuoti⁹ audit miſſaꝫ q̄ꝫ a
liud officiũ: ⁊ ꝯfitẽtur dũ recipiunt.

Secundo querit̃ de nu

mero ꝛ ſufficientia figurarũ huius excel/
lentiſſimi ſacramenti. ¶ Notandum ꝙ
oẽs cibationes ꝛ potationes et occiſiões
animaliũ ꝛ alia ſacrificia que a deo erãt
inſtituta repreſentabãt iſtud ſacrificiuꝫ
ſcilꝫ ſanctiſſimũ ſacr̃m: ſed reducunt̃ ad
quattuoꝛ figuras ſm mgr̃m ſcꝫ agnũ pa
ſchalẽ: manna: ſacrificiũ melchiſedech et
ſanguinẽ qui fluxit de latere xp̃i. Notan
dum ꝙ figura põt capi q̃nqꝫ modis. Pri
mo modo capit̃ figura ꝓ q̃titate termi/
nata. Secũdo mõ pro diſpoſitiõe ꝯñte
ex q̃titate. Tertio mõ capit̃ grãmatice
vt figura ſimplex et cõpoſita. Quarto
modo pro quadam imagine repreſentã/
te imaginatũ: vt imago crucifixi repſen/
tat xp̃m crucifixũ: ꝛ omĩbus iſtis modis
nõ capitur hic. Quĩto modo ꝓ quacũqꝫ
re vel quocũqꝫ exẽplo ducente in verita/
te rei: ꝛ iſto mõ capitur hic: vt in ãtiquo
teſtamẽto mãna repreſentabat ſanctiſſi/
mum ſacr̃m euchariſtie: qꝛ ſicut manna
deſcẽdebat de celo: ita xp̃s qui eſt verus
panis deſcendit de celo: etiã ſicut mãna
erat commeſtibilis ꝛ ad vſum filioꝝ iſra
hel ita xp̃s ſumit̃ a nobisꝛ ſiẽr pꝫ de aliĵs
figuris. ¶ Ad qõnem rñdet̃ ꝙ magiſter
in lr̃a ſufficienter aſſignat figuraſ in hoc
ſacramẽto habito reſpectu ad oẽs leges
nam in lege nature ponit figuraꝫ ſacrifi
ciĵ Melchiſedech In lege moiſi ponit fi
guram agni paſchalis: ꝛ figurã mãne in
deſerto: ꝛ in lege gr̃e ſanguinẽ paſſionis
xp̃i Sufficiẽtes ſunt figure ſi attẽdam⁹
ad ea que pꝛeſignant̃. Nam in ſacramen
to eſt viſibilis foꝛma ſcꝫ ſpẽs: ꝛ hec pꝛeſi
gnata eſt in ſacrificio melchiſedech. Et
eſt res ꝯtenta ſcꝫ coꝛpus xp̃iꝛ hec fuit in
agno paſchali pſ̃ignata. Tertia eſt res
ſignata tm̃: que eſt refectio ſpũalis: ꝛ hec
eſt in mãna pſ̃ignata. Et virtus dãs effi
caciã: et eſt meritũ paſſiõis xp̃i: ꝛ hec ẽ in
ſanguie q̃ fluxit de latere xp̃i. Vñ tres ꝓ
me tenẽt rõneꝫ figure: ſed vltima magis
tꝫ rõnẽ cãe. Vñ oẽs oblatiões: ſacrificia
ꝛ occiſiões thauroꝝ et occiſoꝝ reducunt̃
ad agnũ paſchaleꝫ: id eſt xp̃m. Auguſti/
ſtinus doꝛmit adã vt fiat eua: moꝛit̃ xp̃s
vt fiat eccl̃ia. Doꝛmiẽte aũt adã fit eua
de latere: moꝛtuo xp̃o lancea ꝑcutit̃ lat⁹
vt pfluãt ſacr̃a quib⁹ foꝛmat̃ eccleſia.

Tertio queritur que fi/

gura ſit expꝛeſſioꝛ. Vtrũ illa q̃ fuit tẽpe
legis nature: an illa que fuit tp̃e leg̃ mo
ſaice. ¶ Rñſio Figure illarũ legũ ſm di
uerſas ꝯſiderationes mutuo ſe excedũt in
expꝛeſſiõe: ſicut oñdũt rões. Põt eñ h̃
ſacr̃m pꝛefigurari q̃tũ ad ritũ ꝛ ſignuꝫ
vel q̃tũ ad effectũ ꝛ ſignatũ Si q̃tũ ad
ſignũ ꝛ ritũ: tũc expꝛeſſioꝛ figura ꝓceſſit
in ſacrificio melchiſedech: q̃ obtulit pa/
nem ꝛ vinũ ꝛ iſtud ſanctiſſimũ ſacr̃m ſiẽr
offert̃ ſub eiſdẽ ſpeciebꝫ. Si aũt q̃tũ ad
effectũ ſic expꝛeſſe pꝛeſignat̃ in mãna: qꝛ
per iſtud omnes reficiebantur.

Quarto queritur. vtrũ

ſacr̃m eucharistie debuerit inſtitui a ꝓn
cipio. ¶ Notãdum ꝙ iſtud ſacr̃m noiat̃
q̃nqꝫ modis. Pꝛio mõ dr̃ hoſtia. Scõo
ſacrificiũ: ꝛ h̃ qꝛ ibi repñtat̃ mẽoꝛia paſſi
onis xp̃i: q̃ fuit hoſtia et ſacrificiũ ꝓ oib⁹
oblatũ. Tertio mõ dr̃ eucharistia: ꝛ idẽ
ẽ ꝙ bõa gr̃a ꝛ ipẽ xp̃s ẽ ipa gr̃a. Quarto
mõ dr̃ viaticũ qꝛ refic̃ viatoꝛes: ꝛ ſic dr̃ ci
b⁹ viatoꝝ. Quĩto dñ cõio: qꝛ vnit noſ
ipĩ xp̃o: ꝛ vnit nos ĩter noſipſos tãqꝫ mẽ/
bꝛa capiti xp̃o ĩuicẽ. Notãdũ ꝙ a pꝛinci/
pio h̃ totũ ꝯplexũ põt capi dupl̃r. Vno
mõ cauſal̃rꝛ effectiue ꝛ denotat ꝓncipiũ
aliq̃d cauſale ꝛ ſic dicim⁹ ꝙ oĩa ſũt a ꝓn
cipio cauſali: q̃d ẽ d̃s: ꝛ iſto mõ ñ capit̃ h̃
Alio mõ capit̃ tpal̃r ꝛ ſucceſſiue: ꝛ dicit
ſucceſſionẽ imediatã vel ſatꝫ ꝓpinquã ꝛ
ſubitã poſt initiũ rei: ꝛ ſic dr̃ ꝙ diabolus
a ꝓncipio peccauit id eſt ſtati poſtqꝫ cre
atus eſt: ꝛ iſto mõ capit̃ h̃ a ꝓncipio: ꝛ ſic
eſt ſenſus queſtionis. Vtrum ſacramen/
tum eucharistie debuerit id eſt cõgruuꝫ
fuerit iſtitui a ꝓncipio id eſt ſtatim poſt
lapſum pꝛimi gentis. ¶ Rñſio. Hoc ſa/

cramentum congruebat legiˢ gr̄e tm̄:tū propter rem cōtentā que eſt corpus xp̄i verū:qui xp̄s nondum erat natus de maria virgine: tum ꝑpter xp̄i efficaciā q̄ eſt vinculum charitatis:que charitas in lege noua apparere ⁊ habūdare debuit in anteriorib9 autem imperfecte poſſideri vt ita grad9ſit i mūdo ſic̄ in vno hoie.

Quinto queritur. vtrū debuerit inſtitui ante paſſionem chriſti vel poſt. ¶ Reſpondetur ꝙ iſtud ſacramentum ſanctiſſimum continet corpus chriſti verum:et vere eſt ibi cibus:⁊ precipuus effect9 cibi eſt reficere:ideo tempore refectionis debuit inſtitui:etiaȝ eſt cibus paſchal':ideo in paſchali cena debuit inſtitui. Quia vero erat ſignū amoris⁊ in receſſu debet oſtēdere homo amoris ſigna et memorale vt arti9 in memoria maneat:ideo in vltima cena inſtituit chriſtus hoc ſacramentum ſanctiſſimū.

Sexto queritur. vtruȝ prius confecerit ꝙ̄ verbum protulerit. ¶ Reſponſio Xp̄s ſimul cōfecit:⁊ ſimul verba ꝓtulit:⁊ hoc eſt intelligēdū ſimultate īmediatiōis:q2 in illo inſtāti quo vba fuerūt totaliter ꝓlata:etiā in illo iſtāti fuit ꝯfectū corpus xp̄i:nec eſt cōſecratio facta niſi ſit finita ꝓlatio verboꝝ. Et ꝙ̄uis poſſ3 ꝯficere ſine vbo debuit tn̄ cōficere verbū dicendo:vt apl'is formā traderet:q2 dn̄s nō tm̄ ibi ſuā potentiā oſtēdebat:ſed etiā diſcipulos informabat.

Septimo querit' i qua die fuit inſtitutuȝ iſtud ſctiſſimū ſacr̄m. ¶ Dicēdū ꝙ in die iouis fuit facta inſtitutio iſtius ſacr̄i. Vn̄ notāduȝ ꝙ dies iouis fuit a deo decorata in q̄ttuor. Prio q2 illa die fuerūt create aues in aere ⁊ piſces in aq̄:ad denotādū ꝙ tā cōtēplatiui q̄ ꝑ aues deſignant':ꝙ̄ actiui q̄ ꝑ piſces ſignant' pn̄t ⁊ debēt recipe iſtud ſctiſſimum ſacr̄m. Et notat' ꝑ hoc ꝙ martha ⁊ Maria magdalena receperūt xp̄m in domo ſua. Scd̄o ē ornata iſta dies in hoc ꝙ in ipſa beata virgo pn̄tauit filiū ſuū in templo. Tertio q2 in iſta die inſtitutuȝ eſt a xp̄o iſtud ſacramentū. Quarto quia eadem die chriſtus aſcendit in celum.

¶ Poteſt etiaȝ queri qua hora fuit inſtitutum iſtud ſacr̄m. ¶ Rn̄det' ꝙ hora cōpletoriȷ̄ q̄ hora ornat' tribus gratiȷ̄s. Primo i ipſa fuit facta annūciatio dn̄ica:qn̄ miſſus eſt gabriel angelus ad virginem. Scd̄o in ipſa fuit inſtitutū iſtud ſacr̄m. Tertio eadem hora xp̄s fuit ſepultus.

Octauo querit' de forma verbi in ſacramento euchariſtie. Et primo de forma verbi ſup panē que eſt. Hoc ē corp9 meū:q̄d ſc3 iſtud ꝑnomē h̄ demōſtratiuū demōſtret an' demonſtret corp9 xp̄i an panē. ¶ Notādū ꝙ iſta dictio eim̄ nō ē de neceſſitate ꝯſecratōis:q2 xp̄s non pretulit eā qn̄ dedit corpus ſuū diſcipulis ſuis:tn̄ ſi q̄s ſacerdos ſcienter omitteret peccaret mortaliter ꝓ eo ꝙ eccleſia inſtituit illā dictioneȝ addi:ſ3 cōſecraret. ¶ Pro reſolutiōe q̄onis ſunt multe opiniones:ſicut p3 in textu. Tn̄ mgr̄ Stephanus brulefer t3 primā que dicit ꝙ ſacerdos dicit illa verba nō vt ſua:ſed vt xp̄i. Vn̄ materialr̄ tenent' nec tūc eſt q̄rere q̄d ibi demōſtret' ꝑ ꝑnomen vel q̄d copulet' ꝑ verbū q2 nec eſt ibi ſubiectum nec p̄dicatū nec copulatuȝ nec verbū:tamen iſta non eſt opinio Bonauenture.

Nono queritur de forma verbi ſup vinū. Hic ē calix ⁊c̄. Vtrū hec forma ſit recta. ¶ Notandū ꝙ calix capit' multis modis. Prio mō ꝑ paſſiōe ſiue morte. vn̄ pat' ſi poſſibile eſt ⁊c̄. ps. Calicē ⁊c̄. Scd̄o mō capit' ꝑ quodā genere poculoꝝ q̄d fiebat ex quodaȝ ligno aromatico. Tertio mō ꝑ quodā vaſe aureo vl' argēteo vel ſtāneo in q̄ ꝯſecrat' corpus xp̄i. Quarto mō ꝑ q̄libȝ vaſe ſiue lapideo ſiue vitreo facto ad modū calicis: ⁊ iſto mō dr̄ de iohāne euāgeliſta ꝙ dederūt ei venenū in calice. Quīto mō capit'

pro quocunque potu contento in vaſe: et iſto modo vinum dicitur calix. Sexto modo capitur calix pro precioſo ſanguine xpi: et iſto modo ſolum capitur hic: et ſignat proprie ſanguinis xpi effuſionem in cruce. Et quando dicitur hic eſt calix etc. idem eſt: hic eſt potus meus qui eſt ſanguis meus. ¶ Reſponſio queſtionis ſtat in duabus propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio ſeu concluſio. Hec forma. Hic eſt calix ſanguinis mei: eſt recta et congrua. ¶ Secunda concluſio Hec forma an ſit ſufficiens et tota: dubitatur: tamen Bonauentura credit quod eſt tota et ſufficiens ad conſecrationem ſanguinis tamen quod ſequitur ſcilicet noui et eterni teſtamenti myſterium fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum non ponitur fruſtra quia ibi ponitur effectus ipſius ſacramenti: tamen iſta verba non ſunt de eſſentia et neceſſitate ſacramenti: dimittens tamen ſcienter formam ordinatam ab eccleſia peccat mortaliter: tamen vere conſecrat dicendo quattuor prima verba. ¶ Notandum quod in iſtis verbis ſcilicet noui et eterni etc. ponuntur tres effectus. Primus eſt innouatio teſtamenti et eius confirmatio cum dicitur noui et eterni teſtamenti eterni a parte poſt quia in morte xpi confirmatur teſtamentum: et nouum efficitur: quia vetus fuit in ſanguine animalium et thaurorum: quod ibi eſt euacuatum. Secundus effectus eſt fidei manifeſtatio: quia in lege antiqua fides erat obſcura: ſed in effuſione ſanguinis xpi fuit manifeſtata fides: quia omnia ſacrificia que fiebant in antiqua lege: erant ſignum et vmbra iſtius ſacramenti: et hoc notatur cum dicitur myſterium fidei. Tertius effectus eſt amoris dei erga nos oſtenſio: cum dicitur qui pro vobis et pro multis etc. Et ſic exponitur. Qui pro vobis iudeis effundetur et pro multis ſcilicet gentilibus vel ſic pro vobis ſacerdotibus: et pro multis laicis. Ideo ſi quis ſacerdos vellet excludere ſe a merito miſſe ſue: et dare alicui peccaret mortaliter: etiam ſi vellet aliquos de eccleſia excludere: quia debet generaliter pro omnibus orare.

Decimo queritur de ſacramento euchariſtie quantum ad ſignationem vi3 quid ſit res ibi et quid ſacramentum ¶ Reſponſio

In hoc ſacramento ſunt tria. Primo eſt aliquid quod eſt ſacramentum tantum: et ſunt ille ſpecies viſibiles que remanent poſt conſecrationem que ſunt albedo rotunditas ſapor et rubedo vini. Secundo ibi eſt aliquid quod eſt res ſacramenti tantum et perfecte: et eſt corpus xpi myſticum vnum corpus xpi myſticum eſt vnio omnium fidelium exiſtentium in charitate militantium ſub xpo. Tertio ibi eſt aliquid quod eſt ſacramentum et res ſacramenti: et eſt ipſum corpus xpi verum. Ideo Bonauentura dicit (ſicut dicunt magiſtri) tria ſunt in hoc ſacramento: ſpecies viſibiles corpus xpi verum: et corpus xpi myſticum. ¶ Correlarium Fideles exiſtentes in peccato mortali non ſunt proprie de corpore xpi myſtico: quia est purum et nitidum: ſicut corpus xpi est puriſſimis ſanguinibus virginis conceptum ſic corpus xpi myſticum eſt ex puris fidelibus.

Undecimo queritur de vnitate huius ſacramenti. Utrum ſit vnum

¶ Pro queſtionis clariori elucidatione ponuntur tres propoſitiones. ¶ Prima Sacramentum euchariſtie non eſt vnum vnitate indiuiſibilitatis: quia ſpecies vini diſtinguuntur a ſpeciebus panis: et etiam ex verbis differentibus vt patet in conſecrationibus. ¶ Secunda propoſitio Sacramentum euchariſtie non eſt vnum vnitate integritatis abſolute: quia illud dicitur vnum vnitate integritatis abſolute: quod conſtituitur ex pluribus partibus integrantibus ipſum ſed iſtud non conſtituitur ex pluribus partibus integrantibus ipſum. ergo. ¶ Tertia Sacramentum euchariſtie dicitur vnum vnitate integritatis relatiue et quaſi comparatiue: illud dicitur vnum vnitate integritatis comparatiue quod ordinatur ad vnum: ſed ſacramentum euchariſtie inſtituitur ad ſignificandum vnum ſcilicet corpus xpi. ergo etc. talis integritas ordinationis vnius diſpoſitiue venit a natura: quia nec panis eſt per ſe plene reficiens nec vinum: ſed vtrunque vna plena refectio Ideo Gregorius dicit: quia ſacramentum vna ordinatione ordinatur ideo ſtatim dicit. Et poſita vt hoc tuum ſacramentum etc.

Circa diſtinctionem nonam queritur primo quot ſint modi manducandi iſtud ſcitiſſimum ſacramentum. ¶ Notandum quod

grāmatice loqn̄do iſta tria dr̄nt: edo: es: comedo: ⁊ mādūco as. Nā edo es: eē: eſt comedere total'r vl' vorare vl' turpit' co/medere cibū ſine maſticatiōe. Comedo aūt ſignat cū alijs comedere turpit' vl' cū aliqs vorare: ⁊ nō differt ab edo: niſi qꝛ ſignat cū hoc ſocietatē habere. Māduco vero eſt idē ꝙ honeſte comedere. ¶ Notandū ꝙ in māducatiōe corꝑali tria ſūt. Pͥo eſt cibi maſticatio. Vn̄ ſi qs pone/ret cibū in ſtomachū ſine maſticatiōe ꝓ/prie nō eſſet māducatio. ¶ Scḋo eſt cibi maſticati in ſtomachū traiectio. Tertō eſt cibi traiecti cū corꝑe incorꝑatio. Si/milr̄ i iſto ſacro ſpūal'r loquēdo iſta tria debēt eſſe. Pͥo maſticatō ꝑ fidē. Scḋo dꝫ eſſe maſticati in ſtomachū traiectio ꝑ ſpeꝫ. Tertio dꝫ eſſe ꝑ charitatē incorꝑa/tio. Tamen differt a cibo corꝑali: qꝛ in/corꝑamus cibū corꝑalē in nos ſꝫ in cibo ſpūali ſcꝫ in iſte ſacro ↄuertimur in ipm cibū: q̄ eſt xp̄s. Vn̄ xp̄s dixit Auguſtino cibus ſum grandiū: crede ⁊ me mādūca: nō cōuertes me in te: ſꝫ tu cōuerteris in me. Notādū p̄terea ꝙ q̄druplex eſt mo/dus mādūcādi (ſm̄ doctorē ſubtilē) iſtō ſctiſſimū ſacr̄m Aliqs em̄ pōt mandūca re ſacr̄m eucharistie tm̄: ⁊ nō ſacra'r nec ſpūal'r vt ſi qs ſumeret ſacr̄m iſtud ſicut aliū cibū nec credēs ibi eſſe corp⁹ xp̄i: nō dijudicās corp⁹ dn̄i: talis mādūcat ſacrꝫ ſꝫ nō ſacraliter: nec ſpūal'r. Scḋo aliqs pōt ſumere ſeu mādūcare ſacral'r ſꝫ non ſpūaliter vt ſi qs exn̄s in pctō mortali re cipiat ſacrꝫ: tn̄ cū fide informi credēs ibi eſſe corpus xp̄i. Tertio aliqs pōt mādu ducare ſacraliter ⁊ ſpūaliter: ſicut ille q̄ cū fide ſe p̄parat ꝑ purā cōfeſſionē ⁊ ↄtri tionē de pctīs. Quarto aliqs mādūcat nō ſacral'r ſꝫ ſpūaliter tm̄: ſicut ſunt illi qui ſunt in gr̄a q̄ ꝓpter reuerentiā aliqn̄ abſtinēt a receptiōe iſtius ſacri: etiā oēs qui ſunt in gr̄a ꝑ fidē: ſpem ⁊ charitatem mādūcāt ſpūalit'. Vn̄ Auguſtin⁹ Crede ⁊ mādūcaſti. ¶ Ad qōneꝫ r̄ndet' ꝙ du plex eſt modus mādūcandi: ſcꝫ ſacral'r ⁊ ſpiritualiter: ⁊ iſti ſunt duo modi princi pales: ⁊ alij reducunt' ad iſta duo.

Secūdo queritur quid ſit mandūcare ſpūaliter. ¶ R̄nſio Mā/dūcare ſpūaliter eſt cū fide ſpeꝫ charita te xp̄o adherere. Vn̄ ſicut in mādūcatio ne corꝑali tria ſunt principal'r ita etiā in mandūcatiōe ſpūali. Maſticatio ſpūal' eſt recogitatio cibi ſcꝫ carnis xp̄i ꝑ nobiſ expoſite in p̄ciū ad redimendū: ⁊ in cibū ad reficiēdū. Incorꝑatio vero attendit' dū recogitās charitatis amore ei qḋ co/gitat' iūgit' ⁊ ſic incorꝑat' ⁊ dū incorꝑat' re ficit' ⁊ magis aſſimilat'. Ad h̄ ergo ꝙ qs ſpūaliter mādūcet req̄rit' recogitatio fi/dei: ⁊ affectio charitatis ⁊ ſic patꝫ q̄d ſit mandūcare ſpūaliter.

Tertio querit' quid ſit mādūcare ſacral'r. ¶ R̄nſio. Mandūca re ſacral'r eſt mandūcare ſacr̄m ita ꝙ re/quirit' intētio ⁊ intētōis regulatio: vl' ſm̄ fidē q̄ eſt in ipō vel ſm̄ fidē q̄ eſt in altero Intentio inquā neceſſaria eſt Si em̄ qs iret ad mēſam ⁊ intēderet corp⁹ reficere ⁊ aliqs ꝑ pane cōi ſacr̄m ſibi ſicut paneꝫ offerret: ⁊ intēderet oīno cibū corꝑalē aſ ſumere nemo diceret eū ſacral'r mādūcaſ ſe. ¶ Correlariū Mus vl' canis ⁊ cetera aīalia brutalia p̄nt mādūcare ſacr̄m ſed nō ſacraliter Neceſſe ē ergo ꝙ illa intē/tio dirigat' vel ſm̄ fidē q̄ eſt in ipſo vel in altero: qꝛ vl' opꝫ ꝙ credat ꝙ ſub illa ſpē aliquid ſpūale lateat qḋ ſumere intēdit vel dꝫ ꝙ ſaltē intendat ſumere qḋ alios credere eſtimat q̄uis ipſe nō credat.

Quarto querit'. Vtrū xp̄s mādūcauerit ſacrꝫ q̄libꝫ p̄dictoꝝ mo doꝝ. Hoc eſt vtꝝ mādūcauerit ſeipm ſa cramētal'r ⁊ ſpūal'r. ¶ R̄nſio ꝑ duas hēt ꝓpōnes. ¶ Pͥa Xp̄s mādūcauit ſeipm ſacral'r Vn̄ gloſa ſup illō Leuitici. viij. Cūcꝙ de ſanguine arietis ⁊c̄. Gloſa Eſt cij. primo ſacerdos: deinde filij ſanguie in tingebant': qꝛ xp̄s in cena prius ſangui/nē accepit: deīde diſcipl'is dedit. Et ruꝝ

ſus ibidē dicit gloſa:bibit et alijs bibere dedit. Itē Eliā⁹ dic̄ q̄ xp̄s p̄mo dedit ſibi ne alij potū ſanguiſ abhorrerēt ¶ Secūda ꝓpō Lȝ xp̄s mādu caauerit ſeipm ſacramentalr̄ nō tñ ſpūalr̄:q̄ viator(cōtū cūcꝙ ꝑfect⁹)q̄ñ māducat ſpūalr̄ iſtud ſacramētū motu vel habitu augmentaꝛ in charitate:ſȝ in xp̄o nō potuit augmētari charitas cū ab inſtāti ſue cōceptionis fuerit ꝯſūmat⁹ in grā ⁊ charitate.ḡ ⁊c̄.

Quīto querit̄. Utrum

mali id eſt pctōres ſumāt corpus xp̄i vel racit̄.¶ R̄nſio Mali recipiūt ſacr̄m qđ eſt corp⁹ xp̄i verū:qđ natū ē de maria virgine:qđ pepēdit i cruce qđ a mortuis reſurrexit ⁊ eſt in celꝭtñ nō recipiūt rē ſacri que eſt vnio in corpe myſtico ꝑ charitatē ſȝ recipiūt ſacr̄m ad dānū ſuū: Nā q̄ mā ducat indigne iudicium ⁊c̄.

Sexto queritur.vtrum

peccator q̄ eſt in pctō ex certa ſciā mādu cet corpus xp̄i dānabiliter. ¶ Notāduȝ q̄ hō pōt eſſe in pctō dupl'r. Uno modo ſciēter q̄ñ bñ ſcit ſe eē in pctō mortali:⁊ ñ vult penitere nec ꝯfiteri.et iſto mō capitur in q̄ōne. Alio mō pōt eē in pctō igrāter:q̄ñ ſcȝ ē in pctō mortali tñ igr̄at ⁊ nō hȝ memoriā de pctō. Et de iſto mō dicet̄ in q̄ſtione ſequenti. ¶ Ad q̄ōnem dicendū q̄ peccator qui eſt inpeccato ex certa ſciā ſumit ſibi corpus xp̄i ad dānationē nō q̄ ipſum corpus xp̄i aliquam maculam det aīe:ſȝ q̄ peccator ipſum cōtemnit. Unde talis committit duo peccata. Primo cōmittit pctm̄ omiſſionis in hoc q̄ ſe nō p̄parat debite:nō dijudicans corpus xp̄i. Secundo cōmittit pctm̄ cōmiſſionis:quia contēnit deum.

Septīo querit̄.Utruȝ

videre vel tangere corpus xp̄i in peccato mortali ſit peccatum mortale.¶ Reſpōſio eſt in quattuor propoſitionibus. ¶ Prima Quicūcꝙ recipit corpus chriſti in peccato mortali ſciēter peccat mortaliter.¶ Secunda propoſitio Uidere corpus chriſti in peccato mortali nō eſt peccatum mortale:niſi fiat cum mala intentiōe.¶ Tertia Tāgere corpus chriſti in mortali peccato(neceſſitate vrgente)non eſt peccatum mortale.¶ Quarta Tangere corpus xp̄i in pctō mortali (neceſſitate nō vrgēte)eſt pctm̄ mortale

Octauo queritur. vtꝝ

peccator ſumēdo corpus xp̄i mortaliter peccet ¶ Notādum q̄ queſtio intelligit̄ de peccatore exiſtente in peccato mortali per ignorātiam vel ignoranter.¶ Ad queſtionē reſpōdetur(ad predictoꝝ intelligētiā)q̄ in hoc ſacramento teneꝛ pci piens ſe preparare:q̄ deus venit ad habitandum in homine. Preparatio autē ſemper eſt ſufficiēs:q̄ñ inimicus dei expellitur de hoſpicio per veraȝ examinationē et contritōeȝ ſiue iudiciū pnie in q̄ pctōr eſt reus ⁊ accuſator ⁊ ē ibi ꝯſcīa ſcȝ deus ⁊ ē ibi arbiter ſcȝ ip̄e ſacerdos. Rurſus q̄ diuia maieſtas ſūma ſe dignatōne humiliat et diuina bonitas offert grām dȝ homo vltra predicta cū metu reuerentie ⁊ cum omni dilectione accedere ad hoc q̄ digne māducet. Digne autē māducare eſt ſufficient̄ ſe preparare ſcȝ cū oīs pctī expulſione cū reuerētia ⁊ dilectiōe Quidam igitur ſunt qui ſe ſufficiēter p̄parāt ſm̄ veritatē ſicut ſunt illi qui fecerūt bonā ⁊ longā examinationem Unde dicit Scot⁹ q̄ qui accedit ad iſtud ſacr̄m dȝ ſe preparare:ac ſi vellet ad aliqđ opus arduiſſimuȝ accedere:vt eſt pro morte euitanda:hij habent diſplicentiā de peccatis ⁊ voluntatem cauēdi Quidā ſunt q̄ nō ſufficienter ſe prepant ſm̄ veritatē tñ ſufficienter ſe prepant ſm̄ ꝓbabilitatem et ſunt illi q̄ examinant cōſciam ſuā ſufficiēter ſm̄ coꝝ iudiciū:tñ in eis remanet aliqđ pctm̄ mortale de quo nō habēt memoriā. Et iſti(ſm̄ Bonauen.)nō māducant digne:q̄ nō ſe preparauerūt ſufficienter:nec indigne:q̄ ſe preparauerūt ꝓbabiliter. Tales q̄uis nō recipiāt graȝ:tñ nō

incurrũt offenſam. Sʒ iſta opinio videť eſſe nimis dura Jõ Scot⁹ dicit ꝙ pctm̃ tale deleť ꝟtute ſacri ꝛ recipit grãꝫ i hoc caſu. Durandus aũt dicit ꝙ tale pctm̃ remittiť ꝟtute ſacri vel reduciť ad mẽo/riam pctm̃ vt ꝯfiteať. ꝛ hec opĩo multũ placet. Ad illud qḋ obĩciť de digneꝫ in digne ſumẽte: qꝛ ẽ ibi mediũ: ꝗuis nõ ſit mediũ inter dignũ ꝛ indignũ: ẜm tamen Scotũ ꝛ Durandũ nullũ ẽ mediũ: qꝛ ꝗ ſe ꝑparat ẜm ꝓbabilitatẽ: recipit grãm: ſi coterať de oib;. Jtẽ nullus teneť ſuffi cíẽter ſe ꝑparare: ꝙ ꝯñs nullus põt ſcire vtꝫ accedat digne ꝛ in grã. Jõ ſufficit ꝑ paratio ẜm ꝓbabilitatẽ: hoc ẽ ẜm dicta/men ꝯſcíe: ꝛ in ħ debet hõ eſſe ꝯtent⁹. ꝗ ẜm Scotũ talis grãm recipit. Jteꝫ inde uotus capiť dupľr. Uno mõ ꝯrie vt eſt ille qui accedit cũ ꝓpoſito peccãdi. Alio modo ꝓuatiue vľ negatiue: ꝛ ðꝛ ille qui caret deuotiõe: ꝛ talis indeuotio nõ im/pedit: qꝛ habere deuotionẽ nõ ẽ in ptãte noſtra. Ad vltimũ ꝙ iuſtus ex tali ꝯſcia ſe reddit magis inhabilẽ nõ ꝓpť culpaꝫ ſed ꝓpter ꝯſciam erroneã. que quidem ꝗdiu ꝑſiſtit obligat vt nõ recipiat grãꝫ ꝓpter ħ ꝙ nõ poteſt cũ hac ꝯſcia recipe quin ꝯtẽnat. Quidã aũt neutro modo ſe ꝑparãt imo ꝯtennũt: ꝛ iſti ſine dubio indigne mãducãt Apľs. ꝑme Coꝛ. xi. Probet aũt ſeipm̃ hõ ꝛč. ſcꝫ ꝑ diligentẽ examinationẽ ꝛ diſcuſſionẽ ꝯſcie ſue per attritionẽ ꝛ diſplicẽtiã de pctis ꝯmiſſis per purã ꝛ verã ꝯfeſſionẽ vocalẽ. ꝑ ꝓpo/ſitũ abſtinendi de cetero a pctõ

Nono queritur Utruꝫ

peccet dãnabiľr qui coꝛp⁹ dñi dat ei quẽ ſcit eſſe pctõꝛem. i. eſſe in pctõ moꝛtali. ¶ Notãdũ ꝙ ille peccat dãnabiľr qui peccat moꝛtaľr: qꝛ pctm̃ moꝛtale ẽ pctm̃ ad dãnatiõeꝫ. Sciendum ꝙ dñia ẽ inter manifeſtabile: manifeſtum: ꝛ notoꝛium. Manifeſtabile ẽ illud qḋ põt mãifeſta/ri in publico ꝑ teſtimoniũ duoꝝ teſtium Manifeſtũ ꝟo ẽ illud qḋ ſciť ꝑ teſtimo/nium duoꝝ teſtiũ Notoꝛiũ aũt põt fieri tripľr. Uno mõ fit aliqḋ op⁹ notoꝛium ꝑ ſniaꝫ iudicis. Scḋo mõ ꝑ ꝯfeſſionem factã in iudicio: vt ſi quis ꝯfiteret pctm̃ ſuũ in iudicio. Tertio mõ ꝑ euidẽtiã rei ꝗ nulla tergiuerſatiõe rei põt occultari vt ſi ꝗs occiderit hoĩem in publico coꝛã hoib⁹ ꝛ oĩbus. ¶ Rñ. Sacerdos debet coꝛp⁹ dñi dare illi quẽ ſcit eẽ pctõꝛem ſi petat in apto: ſi ſit pctõꝛ occult⁹: et ipſe ſolus ſcit. Si notoꝛi⁹ nullo mõ debeat dare ſiue petat ſiue non. Sič dñs dič: et Ciprian⁹. Nolite dare ſcm̃ canib;: ð hy ſtrione. Ratio aũt ꝗre dꝫ dari ẽ multi/plex. Prima ẽ qꝛ neſcit an deus occulte opeť. Scḋa ne ꝑdat crimẽ eius: Tertia ẽ ne alios ſcãdalizet. Quarta qꝛ ius ha bet in facie eccľie: ꝛ tunc tenetur illi ius ſuum petenti reddere.

Circa diſtinctio

nem decimã ꝗriť ꝑmo Utꝫ coꝛpus xp̃i ſit i altari ẜm ve ritatẽ. ¶ Notãdũ ꝙ altare põt capi multis modis. Pꝛio capiť pꝛo ꝑ̃o deo ꝟo: trino ꝛ vno: ꝛ ð iſto altari di cit pš. Jntroibo ad altare dei ꝛč. i. ibõ ad deũ meũ. Scḋo mõ capiť ꝑ ꝑ̃o dño nr̃o ieſu xp̃o Apocaľ. vi. Uidi ſub alta ri dei aĩas interfectoꝛũ. i. vidi ſub pꝛote ctiõe xp̃i aĩas interfectoꝝ. i. martyrum. Tertio mõ capiť altare ꝑ glꝛoſa ꝛ bñdi cta cruce in ꝗ pependit xp̃s. vñ caniť in hymno paſcali. Cui⁹ coꝛp⁹ ſciſſimũ in ara crucis toꝛridũ. i. in altari. Quarto mõ ꝑ aĩa cuiuſlibet iuſti exñtis i gratia. Quinto mõ põt capi ꝑ aĩa peccatrice ꝛ iſtud altare ẽ ſacrilegũ. Sexto ꝑ ſta/tu eccľie militãtꝭ. Septio ꝑ illo loco i ꝗ i lege veteri offerebãť victĩe. Octauo ꝑ ꝑadiſo vbi ſũt aĩe btẽ: ꝛ oĩb; iſtis modis nõ capiť ħ. Nono capiť ꝑ illo loco i ꝗ vľ ſup quẽ ſacerdoſ i noua lege offert coꝛp⁹ Et iſtud ẽ duplex. qḋdã ẽ fixũ: ſič ẽ coĩť in eccľijs: tñ reqriť ꝙ ſit lapideũ. Aliḋ ẽ altare viaticũ qḋ põt poꝛtari: ꝛ reqriť ꝙ

ſit lapideū: ꝛ ꝓprie iſto mō nō capitur h
Decimo capiť ꝑ ſpēb panis ꝛ vini ꝯſe/
cratis q̄ ſpēs ꝯſecrate vere ꝯtinēt corp⁹
xp̄i: ꝛ iſto mō ꝓprie capiť hic. ¶ Rñ. In
altari ē corp⁹ xp̄i verū qđ natū ē de ma/
ria virgine qđ circūciſū octauo die: qđ
crucifixū ē qđ fuit ſepultū. qđ reſurrexit
tertia die: qđ aſcendit ſup oēs celos: qđ
eſt in glīa p̄ris: ꝛ veniet cū eadē iudica/
re viuos ꝛ mortuos. ¶ Notandū ꝙ di/
uina potentia ꝛ bonitas relucet in h ſa/
cramēto alti⁹ ceteris ſacr̄is. Vñ cetera
ſacr̄a excellit ꝛ q̄ſi ꝯſūmatiuū ē oīm alio
rū ſicut charitas oīm ꝟtutū. Primū igitur
hic manifeſtať dei potentia in opis ſin/
gularitate. Cū em̄ panis in xp̄i corpus
verū ꝛ integrū in multis altaribꝫ ꝯuertiť
nullo remanēte cōi ꝛ ſubito h fit: ꝛ hoc
oñdit ſe de⁹ poſſe ſup oēm potētiā opa/
tiuā in ꝯuerſione: qꝛ in ꝯuerſione natu/
rali aliqđ remanet cōe. ſ. materia ꝑma.
vt qñ ex aqua fit vinū. Sup imaginati
uā potentiā in hoc ꝙ idem ē in plurib⁹
locis. Sup intellectiuā in h ꝙ tam ma
gnū ꝛ integrū in tam parua ſpē facit ex/
iſtere nō ꝯtractū. Scđo relucet ibi di/
uina ſapīa in opis ꝯgruitate. Xp̄s eniꝫ
dñs nr̄ ſatis magnū ꝑplm dño acqſierat
ipos in ſuo corꝑe myſtico vniēdo. In h
aūt corꝑe (qđ ē eccl̄ia) ſūt multi ꝛ diuerſi
ſunt viatores ꝛ infirmi: ſūt etiā pctīs q̄ti
dianis circūdati: ꝛ qꝛ ſunt multi in vno
corꝑe: indigēt ꝯnexione: qꝛ viatores idi/
gent refectiōe: ꝛ q̄tidianis pctīs iplicati
indigent oblatiōe: ꝛ hec quidē nō tm̄ in/
teri⁹ fienda erāt ꝑ grām ꝟtutū: ſed exte
rius ꝑ grām ſacroꝝ. Congruū ḡ fuit vt
haberēt exteri⁹ vnū ꝯnectēs: ſic hēbant
vnū interi⁹: ſed illud vnū debuit eē vbi
mēbra: ꝛ ita (cū in multis ſint mēbra lo/
cis) debuit eē: ꝙ ꝯgrueret eē in multis.
ſed h nō ē niſi deus vł deitati vnitum:
ſic aūt ē corpus xp̄i. ḡ corpus xp̄i debuit
dari in ſacr̄o exteriori qđ ē vnū in q̄ oēs
fideles eius vniunť in mādu cādo vnam
ꝛ eandē eſcam haberēt. Cōgruebat etiā
vt haberēt exteri⁹ reficiens in ſacr̄o: ſꝫ
reficiens animā nō eſt niſi deus: vel deo
vnitū: ꝛ hoc ē corpus xp̄i vnica oblatio.
Et ita ꝯgruum fuit: vt corpus xp̄i verū
in ſacr̄o iſto eſſet. Cōgruebat etiā vt ha
berent oblationē exteriorē: ſed domin⁹
vnica oblatione offerēdo ſe oēs alias ob
lationes euacuauerat: ḡ ſi nō debuit re/
ficere qđ deſtruxerat: debuit nobis da/
re illam eandē quā obtulit ꝛ nō aliā: qđ
ē corp⁹ xp̄i oblatū in cruce ita ſacrificať
in altari. Et ex h ptꝫ q̄trum valet ꝙ obi
cit ꝓpter ꝯgruitatē ꝙ hō non humiliať
in h ſacramēto. Dicēdū ꝙ imo: qꝛ in ſig̃
exteriori viſibili ē humiliatio. In h eni
ſup oīa humiliať ꝛ captiuať hoīs intelle
ctus: qꝛ credere ꝯpelliť ꝙ nullaten⁹ pōt
ꝯprehendere. Preter h etiā in h ſacra/
mento ē exemplū totius humilitatis: qꝛ
dñs maieſtatis tā mendico ꝛ pauꝑe pal
lio adhuc in exemplū humilitatꝭ ꝛ pau/
ꝑtatis veſtiť. Tertio apparet diūa boni
tas ſiue clementia in vtilitate. Nā ex h
ꝙ xp̄s ē ibi corꝑalit̃ p̄ns: fidei meritū au
getur dū hoc credit: qđ nullatenus rōne
ꝯgnoſcit: charitatis etiā deuotio inflam
mať qū ſentit dñm p̄ntem in carne. Sicut
em̄ ad p̄ntiā ignis expelliť frigus: ſic ad
p̄ntiā carnis xp̄i expelliť tepor. Vñ Da
maſcenus dicit ꝙ caro xp̄i ē tanq̄ carbo
ignitus. Itē ſpei fiducia ſubleuať: dum
em̄ ipm eundē offert patri qui oblat⁹ ē
in cruce: q̄s ē qui nō ꝯfidat exaudiri

Secundo queriť. vtrū

corpus xp̄i ſit in altari ſm̄ ſuā naturalē
q̄titatē: an ſit ibi q̄titate abſtractum.
¶ Notandū ꝙ corp⁹ xp̄i capiť ibi ꝓ alte
ra ꝑte ꝯpoſiti: diſtincta realiť ab alia ꝑ/
te. ſ. ab aīa: ſicut dicim⁹ ꝙ corp⁹ xp̄i fuit
in ſepulchro. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt
quātitas ꝟtutis ſcꝫ ꝛ molis. Quanti/
tas ꝟtutis ē illa qua vnūquodq̄ ens eſt
perfectū vel ꝑfectione totali ꝛ ſimpliciť
ꝛ ſic ſolus deus eſt perfectus vel perfe/
ctione ꝑtiali ꝛ finita: ꝛ iſto modo omnis

creatura ē perfecta: tamē aliqua magis habet de perfectiōe ꝗ̄ alia: ⁊ de iſta quātitate nō ē hic queſtio. Quātitas autē molis eſt illa ſm quā quanti vł quoti dicimur. Et iſta quantitas hꝫ tres dimenſiones: que ſunt longitudo: latitudo: et ꝓfunditas: ⁊ de iſta quantitate eſt queſtio: videlicet. Utrū corpus xp̄i in altari habeat tātū de longitudine ⁊ latitudine ⁊ ꝓfunditate ꝗ̄tum habuit in cruce: ⁊ ſic nunc habet in celo. ¶ Rñ. Corpus xp̄i eſt in altari ſm ſuā naturalem ꝗ̄titatē: ⁊ nō videt̄ ⁊ ē preſens

Tertio queritur vtrum

corpus xp̄i ſit ſub ſpeciebꝰ diffinitiue. i. accidentibꝫ viſibilibꝫ. ¶ Notandum ꝙ ſpēs capit̄ multis modis. Primo mō capit̄ pro exteriori ꝯpoſitione ſm quā ꝗs dicit̄ pulcher ⁊ ornatꝰ. pš. Specie tua ⁊ pulchritudine ⁊c̄. Scđo modo ꝓ forma dante eſſe ſpecificū ꝫ formale: ⁊ iſto modo diſtinguitur ꝯ̄ materiā. Tertio modo ꝓ ꝗ̄cūꝗ ſiľitudine rep̄ſentatiua aliquā rē ꝗ eſt ratio cognitiua illius rei. Quarto mō capit̄ ꝓ manerie reꝝ: ſic dr̄ In orto meo ē ſpēs talis herbe. Quīto pro eterna btītudine ꝗ ē viſio dei: vt dr̄ in collecta epiphanie: vſꝗ ad ꝯtēplādā ſpēm tue celſitudīs ꝑducamur. Sexto capit̄ ſpēs vt ē vnū de ꝗnꝗ vłibꝰ. Septimo capit̄ ꝓut ē quoddā accñs ꝑtiñs orationis: ⁊ ſic capiūt grammatici. Octauo capitur pro imagine figurata vel artificiali facta ad ſiľitudinē alteriꝰ. Et oībꝫ iſtis modis nō capitur h̄ ſpēs. Nono capit̄ pro ꝗcunꝗ ſigno viſibili ⁊ ſenſibili diſtincte rep̄ñtatiuo alicuiꝰ rei viſibił: ⁊ h̄ ē ex inſtitutione dīna: ⁊ iſto mō capitur h̄ vt in ſacro altaris ſpēs ſūt: albedo: rotunditas: illa imp̄ſſio imaginis alicuius figure ⁊ ſapor panis ⁊ vini. ¶ Notādū etiā ꝙ aliquid pōt eſſe in loco ꝗ̄druplr̄ Primo mō circūſcriptiue ſiue dimēſiue ⁊ eſt illud qđ ſic ē in loco ꝙ totū locatū eſt ī toto loco: ⁊ pars locati correſpōdet pti loci: ⁊ iſto mō vinū ē in dolio tāꝗ̄ ī loco ſuo. ¶ Correlariū. Deꝰ nō pōt eſſe ī loco circūſcp̄tiue. qꝛ deꝰ nō hꝫ ꝑtē ⁊ ꝑtem. ¶ Scđm correlariū. Angeli nō pñt eē ī loco circūſcp̄tiue nec etiā aīa: qꝛ nō hñt ꝑtem ⁊ ꝑtem. Tertiū. Corpꝰ xp̄i ī ſacro nō eſt in loco circūſcp̄tiue ſic patebit in ſeqñti qōne. Scđo modo aliꝗd pōt eſſe ī loco diffinitiue. i. determīate: qđ. ſ. ē in loco ꝑ realē p̄ñtiā ⁊ exiſtētiā. ſic tñ ꝙ qñ eſt in loco illo de potentia ſua naturali nō pōt eē in alio: ⁊ eſt ī loco indiuiſibilr̄ ⁊ iſto mō corpꝰ xp̄i eſt in ſacro diffinitiue: qꝛ de ſua ꝓpa natura nō p̄t eſſe in pluribꝫ: ſed ſolū ꝑ potētiā diuinā tñ proprie loqñdo nō ſic capit̄ diffinitiue ī preſenti qōne. Tertio mō aliꝗd dr̄ eſſe in loco īmenſiue: qđ ex ſua īmenſitate ſeu illīmitatione ad locū neceſſario ⁊ dē ſua natura eſt in ꝗlibet loco. ¶ Correlariū. Solus deꝰ ē in loco īmenſiue. Quarto mō aliꝗd dr̄ eſſe in loco ſacrālir̄ qđ eſt in illo loco ꝑ realē p̄ñtiā ⁊ exiſtētiā tāꝗ̄ ſb̄ ſigno viſibili rep̄ñtante ipm̄ ex inſtōne diuina: ⁊ iſto modo corpus xp̄i eſt in ſacramēto altaris: hoc eſt ſub illis ſpeciebus: ⁊ poteſt eſſe in pluribus locis ſacramentaliter. ¶ Ad queſtionem reſpondetur (ſicut dicit Innocentius) Quēadmodum dei filius ſm diuinitatē habet triplicem modū eſſendi: videlicet ī omnibus ꝑ eſſentiā: in iuſtis per gratiā: in xp̄o per vnionem: ſic corpus xp̄i localir̄ eſt in celo: perſonaliter ī verbo: ſacramētaliter in altari. Et h̄ tertio mō dicit̄ ipm̄ reperiri in pluribus locis: ⁊ poteſt eſſe: quia plures ſunt ſpecies ꝯtinentes. Sꝫ ſm Scotū ratio quare poteſt eſſe ī pluribꝫ locis: ē dei voluntas ſimpliciter. Et ſic pꝫ reſponſio ad qōnem ꝙ corpꝰ xp̄i nō ē ſub ſpeciebꝫ diffinitiue. i. determiate capiendo eſſe ī loco diffinitiue ſtricte ꝓ illo qđ eſt determinate in aliꝗ loco; ſic ꝙ non eſt in alijs locis: ſed notum eſt ꝙ

corpꝰ xpi ē in plꝰib⁹ locis ſacramētaliter.

Quarto queritᷣ Utrū corpꝰ xpi ſit dimenſiue.i.localitᷣ extenſiue ſiue circūſcptiue ſub illꝰ ſpēb⁹. ¶ Sciendū ꝙ illud dr̄ eē dimēſiue alicubi qḋ ita ē in illo ꝙ totū in toto ꝛ ps in parte ſm ꝯmenſurationē:ꝛ hmōi nō debuit eſſe corpꝰ xpi ſub ſacro:qꝛ tunc neceſſarium eēt illi eq̄ri ꝛ ꝯfigurari ſic probāt rōnes ſed h̄ nō ꝯgruebat ꝟitati ſacri:qꝛ ad veritatē ſacri requiritᷣ ꝙ ſit ibi in q̄titate ſua:ꝛ ſi equaretᷣ hoſtie nō eēt in q̄titate ſua ſed formaretᷣ nō in ſua figura: ꝛ iō h̄ nō debuit fieri:ſed debuit fieri vt corpꝰ hñs ſuā ꝑfectionē eſſet in illa hoſtia: nec corpꝰ excedit hoſtiā:nec excedit̄ ab ea. ¶ Notandū etiā ꝙ duplex ē ꝯuerſio.q̄dā ē ꝯuerſio partialis q̄ pōt fieri ab agēte naturali:vt fit in trāſmutatiōib⁹ elementoꝝ ꝛ ſꝑ aliqḋ cōe remanet:qꝛ ſemꝑ materia remanet.vt aq̄ in vinū. Alia eſt ꝯuerſio totalis q̄ fit ab agente ſupnaturali:vt p3 in ſacro altaris:qꝛ tota ſbā panis ꝯuertitᷣ in ve ꝛ corpꝰ xpi. Itē motus trāſlationis fit ꝟtute diuina ſolū.qꝛ ſicut ꝟtute diuina corpꝰ xpi efficitᷣ.ita in hoc ſacro ꝟtute diuina mouetᷣ. Ad motionē hoſtie ſciēdū ꝙ motio illa nō fit a ſacerdote nec ab angelo:ſed a ſola ꝟtute diuina:qꝛ ſic determinauit. Et qꝛ nō ē ſub mō quātitatiuo extēſibili ꝛ viſibili: idō nō pōt tractari:videri vel moueri motu locali. Iō iſte ꝓpōnes:comedi corpꝰ xpi tetigi ꝛ vidi corpꝰ xpi:ſunt intelligende de ſpeciebus panis ꝛ vini.i.vidi ſpecies et ſacrm̄ ſub quib⁹ ꝯtinetᷣ corpꝰ xpi. Motu aūt giratiuo non mouetᷣ nec ꝑ ſe nec per accñs:ſed ad motū ꝑtiū niſi transferatᷣ tota hoſtia. ¶ Rñ.ad q̄ſitū. Corpꝰ xpi nō ē circūſcptiue ſub illꝰ ſpēb⁹:qꝛ corpus xpi h3 ibi tatū de latitudine ꝛ longitudine q̄tū h3 in celo ꝛ habuit in cruce:ſ3 non tū ē ꝙ nō im̄ occupat de loco. igitur ꝛc. Quali aūt h̄ pōt fieri. nō pt hūana rō intelligere:ſed opꝫ ſuū intellectū ꝛ oē3 rōnē captiuare ꝛ ſubijcere:ꝛ credere ſume ꝟitati q̄ ē xps. Iō Innocētiꝰ diſtinguit eſſe localitᷣ ꝯ eſſe ſacramentalitᷣ.

Quinto queritur Utrū corpꝰ xpi ſit in q̄libet pte hoſtie. ¶ Notandū ꝙ hoſtia pōt capi multis modis. Primo mō capitᷣ hoſtia cōiter pro oī ſacrificio qḋ offerebatᷣ deo in lege antiq̄ ſiue eēt pro expiatōe pctōꝝ ſiue pro pace hñda. Scḋo mō capitᷣ ꝓprie ꝓ ſacrificio qḋ offerebāt pagani ꝛ idolatre:idolꝭ pro victoria hñda. Et iſtis duob⁹ modis nō capitᷣ h̄. Tertio mō capitur magꝭ ꝓpe: ꝛ idē ē ꝙ ſacrm̄ eukariſtie:ꝛ ſūt ille ſpēs ſc3 illa albedo ꝛ illa rotūditas ſb q̄b⁹ ꝯtinetᷣ corpꝰ xpi. Et d3 hoſtia hmōi hr̄e ſeptē ꝯditiōes q̄ ꝯtinentᷣ in h̄ ꝟſu. Parua nitens:ſana:teres:azima:mūdaq3 ſcpta Et ꝑ iſtas ꝯditiōes myſtice notatᷣ fuga ſeptē pctōꝝ mortaliū. Primo d3 eē pua ſc3 pue q̄titatis:ꝛ ꝑ h̄ notatᷣ euitatio ſuꝑbie:eo ꝙ xps tātū ſe humiliauit ꝙ voluit ꝯtineri ſub illis puis ſpēb⁹. Scḋo debet eē nitēs.i.ſplēdida:ita ꝙ nō ſit aliq̄ macula euidens:ꝛ ꝑ h̄ notatᷣ euitatio inuidie. Tertio d3 eē ſana.i. itegra ꝛ ꝑ h̄ notatᷣ euitatio ire. Quarto d3 eē teres.i.rotūda:ꝛ ꝑ h̄ notatᷣ euitatio accidie:qꝛ cōiter corpa rotūda ſūt agilia:ita debemꝰ eē ꝓmpti ꝛ agiles ad bona opa exercēda. Quinto d3 eē azima.i. ſine fermēto ꝛ ꝑ h̄ notatᷣ euitatio auaricie Sexto d3 eē mūda.qꝛ ſi eēt lutoſa nō eēt decens:ꝛ ꝑ h̄ notatᷣ euitatio luxurie. Septimo d3 eē ſcpta:h̄ ē debet in ea imꝑmi aliq̄ figura:ꝛ ꝑ h̄ notatᷣ euitatio gule q̄ guloſus nullā h3 figurā tēꝑātie:ꝛ iſto mō capitᷣ hoſtia in pñti q̄one. Quarto mō capitur hoſtia ꝓpiſſime pro re cōtenta in ipa hoſtia:ꝛ ē ipe xps. Uñ canit eccl̄ia in hymno. O vere dig̈ hoſtia:et iſto mō nō capitur h̄. Quinto capitᷣ hoſtia pro q̄cunq3 hoīe iuſto ꝛ ſcō:ſcificāte ſe totalitᷣ dño:ꝛ h̄ mō etiā nō capitur. h̄ ¶ Ad q̄onem rñdetur ꝙ qñ panis ē ꝯſe/

erat⁹ totū corp⁹ xp̄i ē in ſingul' ptib⁹: et iam anteꝗ frangat' hoſtia. Nec ꝓpterea ſequit' ꝙ xp̄s ſit infinities in hoſtia: quia ꝗuis aīa ſit in q̄libet pte corꝑis: tn̄ ſemel ē: q2 vnū ē corpus. Silr i vna hoſtia (ꝗuis in oīb⁹ ptib⁹) ē ibi tm̄ ſemel: nec hoſtia ē diuiſibilis in ptes infinitas.

Sexto queritur vtrum equalis ꝟtutis vel maioris ſit panē in corp⁹ xp̄i ꝯuertere: q̄nte eſt aliqd de nouo creare. ¶ Notādū ꝙ panis ē duplex. increatus ⁊ creat⁹. Panis increat⁹ capitur duplr. Uno mō eēntialit' ⁊ ē tota trinitas Uñ Lu. xiiij. Beat⁹ q̄ mādu cabit panē in regno dei. Alio mō capit' ꝑſonaliter: ⁊ ē ipe fili⁹ dei. Joh. vi. Ego ſū panis viu⁹ qui de celo deſcēdi. Panis vero creatus pōt capi q̄ꝗ modis: ad q̄s pn̄t oīa aliā reduci. Prim⁹ panis ē ſacralis ⁊ ē corpus xp̄i. Joh. vi. Panis quē ego dabo caro mea ē ꝓ mundi vita. Secundus panis ē ſpūal': ⁊ ſunt ꝟtutes exiſtes in hoīe iuſto: nā aīa reficit' ꝑ ꝟtutes: ſine q̄bus morit' aīa ſpūalr. Terti⁹ ē panis ſcientialis: ⁊ ē ipa ſcīa ꝑ quā iuuenes docent' a doctorib⁹. Uñ Apl's. ij. ad Thimotheū. iiij. Erit eīn tp̄s in q̄ ſanā doctrinā nō ſuſtinebūt ⁊c̄. Quart⁹ ē panis materialis: de quo q̄tidie veſcimur corporalit'. Uñ. Frange eſurieti panē tuū: ⁊ de iſto ſolo pane ē h̄ ad ꝓpoſitū. Quītus ē panis penitential': q̄ deguſtat' ꝑ cōtritionē: maſticat' ꝑ ꝯfeſſionem: ⁊ digerit' ꝑ gr̄e ſuſceptioēz. Ps. Surgite poſtꝗ ſederitis q̄ mādu catis panē dolorꝫ ¶ Notandū ꝙ duplex ē ꝯuerſio. Quedam ē large capta: ⁊ capit' ꝓ quacunꝗ mutatione vnius rei in aliā rem: ſiue illa ſit ſubſtantie in ſb̄am: ſiue accidentꝫ in accn̄s. Et hec adhuc ē duplex. Quedā eſt naturalis ⁊ ē illa que fit virtute agentꝫ creati. ſ. nature vt ex aqua generatur aer ex aere ignis: ex homine ſano fit hō eger et infirmus: ex aqua frigida mediāte igne fit aqua calida. Alia eſt ꝯuerſio ſupnaturalis: ⁊ ē illa que fit ab agente ſupnaturali: qui ē deus: vt qn̄ ipe ꝯuertit femināā Loth in ſtatuā ſalis: qn̄ etiā deus cōuertit petōrem ad pniam: ſic de Paulo ⁊ Magdalena. Et de iſtis ꝯuerſionib⁹ nō ē ad ꝓpoſitum. Alia ē ꝯuerſio realis ſtricte capta: ⁊ idem eſt ꝙ tranſſubſtantiatio. Et diffinit' a doctore ſubtili. Cōuerſio ē tranſitio totalis ſub̄e in ſb̄am. ibi tranſitio ponit' loco generis: totalis ponit' ad dr̄iam generatiōis naturalis: in qua nō eſt totalis trāſitio: q2 ſemper remanet materia cōis que pri⁹ erat ſub vna forma: poſt ſub alia vt materia aeris ſub forma aeris: ⁊ poſt ſub forma ignis: ſi ex aere fiat ignis. Dicit' ſub̄e in ſb̄am: ad dr̄iam illi⁹ tranſitiōis in qua mutat' accidens in aliud accidēs: vt quando ex aqua frigida fit aqua calida. ¶ Notandū inſuꝑ ꝙ creatio pōt dici triplr. Primō capit' ꝓprie: ⁊ eſt ꝓductio alicui⁹ entis de nō ente ſimplr ⁊ oīmode: ⁊ iſtud creare ſolū ꝯuenit deo: ⁊ iſto mō capit' i q̄ōne: vt de nihilo creare aīam. Alio mō capit' creatio ꝓ ordinatōe. Uñ Eſa. xlv Ego dn̄s faciēs pacē ⁊ creās malū Tertio mō capit' ꝓ recreatiōe: vt qn̄ deus recreat ⁊ reformat aīam ꝑ grām. ¶ Rn̄. Si loq̄mur de ꝟtute creāte ⁊ tranſſubſtantiante q̄tū ad ſe nō ē dr̄ia: q2 de⁹ eſt ipa ꝟtus creans ⁊ tranſſubſtantians: q2 eque potēs ē creare celū ⁊ terrā d̄ nihilo ſic mutare panē in corp⁹ xp̄i: ⁊ econuerſo: Si aūt querat' quantū ad effectū q̄s fit maioris potentie. Dicendū ꝙ in q̄libet harꝫ opationū ē ꝯſiderare: ꝑncipium initiale: terminū finalē: ⁊ diſtantiā mediā: Quātū ad ꝑncipiū initiale: maiorꝫ virtutis ē creare de nouo celū et terram ꝗ tranſſubſtētiare panē in corp⁹ xp̄i. q2 ex nihilo fit aliquid. Sed q̄tū ad diſtātiā mediā equalis ꝟtutis ē: quia vtraꝗ potētia ē īfinita ⁊ ſolī deo reſeruat' Quantum vero ad terminū finalē. q2 in creatione fit vt q̄d nō erat ſit: in trāſſubſtātiatione fit vt q̄d erat alicubi ſine mutatōe

sit alibi. Jō q̄tū ad terminū finalē maius ē creare: sed videtur q̄ trāssubstare sit maius. ¶ Correlariū. Cū corp⁹ xpi est cū aīa z etiā ē ɔiunctū diuinitati: z ibi i sacro ē diuinitas. Jō ista transsubstātiatio quantū ad nobilitatem excellit oēm aliam creationem.

Septimo querit Utrū

virtus trāssubstantiādi sit maior z nobilior ꝟtute ɔcipiendi corp⁹ xpi. ¶ Notādū q̄ duplex fuit ꝟtus in ɔceptiōe corporis xpi. Quedā fuit increata z supnaturalis: z ē tota trinitas ipa diuina. de q̄ dr̄ Luc. i. Et ꝟtus altissimi obūbrabit tibi. Alia fuit virtus naturalis: z fuit illa virtus ɔcipiendi q̄ erat i btā ꝟgine maria. ¶ Ad q̄ōnem rñdet q̄ ipa pōt esse de virtute supnaturali: z de ꝟtute naturali. Si loq̄mur de ꝟtute supnaturali. Dicendū q̄ vna nō ē maior alia: q2 oīa fiūt p solū velle dei. Si aūt q̄rat de manifestatiōe facta p effect⁹. Dicendū q̄ se habent sicut excedentia z excessa. Licet enim vtrūq̄ sit nobilissimū z ondat dei potentiā esse summā in illo. s. in ɔceptiōe filij dei in btā virgine magis laudatur maiestas diuina: sed in transsubstātiatiōe magis captiuat ratio nr̄a. Si aūt loq̄mur de ꝟtute naturali, put cōicat creature s3 q̄d dr̄ q̄ ꝟgini data ē ptās ɔcipiendi: et sacerdoti p ꝟbum ptās ɔficiendi. Sic loquēdo simplr ꝟtus ɔcipiendi ē dignior z nobilior z excellentior: q2 magis nobilitat subiectū. Mai⁹ eīm ē eē mrē3 dei q̄ eē sacerdotē: mai⁹ ē ɔcipe q̄ ɔficere. q2 termin⁹ actiōis pl⁹ accipit a ɔcipiēte mrē q̄ a ɔficiente sacerdote. Accepit eī a mrē hūanitatē z esse non tm̄ h̄ vel ibi. Jn ɔsecratōe ꝟbo (sicut meli⁹ patebit) corpus xpi nō incipit eē. Jn ɔceptiōe autē septē fuerūt mirabilia seu opatiōes: Primū fuit collectio subita z scificatio purissimoz sanguinū z deductio in locū cōueniētē gñationi z ɔceptioni: q̄ q̄dē gutte sanguinis erāt añ disgsp̄ totū corp⁹ btē ꝟginis. Scd̄a opatio fuit pfecta formatio z organizatio corpis xpi in eodē instanti: q̄ z pria facta ē opatio: cuius eēt corp⁹ valde puū. Tertia opatio fuit creatio aīe. Quarta. Unio aīe cū corpore Quinta fuit corpis z aīe sibi vnitarum assūptio a ꝟbo diuino in vnitate psone. Sexta fuit sūme collatio grē z oīm virtutū pfectio. Septima fuit pfecta beatificatio z glorificatio: q2 habuit aīa in illo instanti tantā gl'iam quātā h3 nunc in celo. Hec septē mirabilia opa facta fuerūt in eodē instanti: de quibz pōt exponi illud Esaye. Jn die illa apphēdēt septem mulieres. i. septem operationes mirabiles viz vnū sc3 xp̄m.

Octauo querit. Utrū

virtus transsubstātiādi. i. ɔuertendi sit data ꝟbo prolato: an solū sit virtus ꝟbi increati. i. filij dei. ¶ Pro rñsione duplr ē opio. Prima ē sancti Thome q̄ modo dimittit. Scd̄a opio ē mgr̄i Guillermi parisieñ. z isti⁹ doctoris q̄ virt⁹ ꝟbi extenso noie dr: nō q2 aliqua q̄litas sit data ꝟbo p quā opatur: sed ex diuina institutione hoc firmatū ē: vt ꝟbo prolato a sacerdote sup panē cū intentione ɔficiēdi panis transsubstātiet. Uñ ad plationē illi⁹ verbi: verbū increatū fac illa: g ordinatio verbi infallibilis ad talē effectū virtus dr: que nō ē aliqua qualitas data verbo. nec aliquid de nouo creatū Hec positio mgr̄oz ē z bñ intelligentiū

Nono queritur Utru3

virtus verboz possit cōuertere quantācūq̄ materiā. ¶ Pro resolutiōe sūt tres opiniones. Prima opinio ē nimis arta: quia sic dicit Aug⁹. z habet distinctiōe octaua. Forma verboz in quibz cōsistit vis ɔficienda valde modica ē: z cōstat additā esse hmōi ad solennitatem. Alia opinio dicit q̄ si assit intentio verbum z elementū ē sacramentū in quantacunq̄ materia. Unde si sacerdos totū panem

de foro intenderet ꝯficere: ꝯfectum eſſz
ꝛ ſimilit᷑ totū vinū de celario. Hec opio
nō placet iſti doctori: qꝛ ē nimis ampla.
dum nimis tribuat ꝟbo et miniſtro in/
fert ꝯtumeliā ſacramento. Nec creden/
dū ē ꝙ xp̄s hoc daret: tum nec ſapiens h̄
dictaret hoc eſſe dandū: ꝛ ip̄e ſapientiſſi
me fecit oīa: ꝛ maxime ſapienter hoc in/
ſtituit ſacr̄m. Opinio tertia ꝛ ad qōnez
rñſiua que dicit ſine preiudicio ꝙ nō ſit
ꝟtute verboꝝ ꝯuerſio: niſi aſſit intentio
ꝛ intentio cōcors inſtitutioni eccl'ie: qꝛ
ſic dic̄ Hugo. Omne ſacramētū irritū
reputat᷑ ſi ꝯtra inſtitutionē celebrat᷑ In
tentio aūt eccl'ie ꝛ inſtituentis ē ꝯuerte
re ad vſū fideliū. Unde cū dr̄ ſm̄ inten/
tionē regulat᷑ ad tantā materiā ſe exten
dit ad quantam pōt ſacerdos ꝯuertere
qđ debebat ꝛ ꝯgruit ſumi in vſum fide/
liū. Per hoc ſequit᷑ ꝙ ſacerdos non pōt
ꝯficere panē de foro vl' vinū de celario.
Sciēdū ꝙ elemētū pōt accipi dupliciter
Uno mō ꝑ elementato: ꝛ ſic pōt capi ſic
cā ꝑ cauſato: ꝛ ſic panis eēt elementum.
Alio mō capit᷑ ꝑ omi illo ꝯcurrēte min⁹
ꝑncipalr̄ ad integralitatē ſacramētorū.
ꝛ ſic capit Aug⁹. Accedit ꝟbum ad ele
mentū ꝛ fit ſacramentū: ꝛ ſic capitur h̄
ꝛ in oībus ſacramētis ꝛ i baptiſmo ꝛ cō/
firmatiōe. qꝛ claꝝ eſt ꝙ balſamū ꝛ oliue
oleū nō ē ꝓprie elementū: ſed ꝯcurrit mi
nus ꝑnci palr̄ ad integritatem illius ſa/
cramenti.

Decimo querit᷑ Utruz

talis exiſtentia ſit ſupra intellectū via/
toris. Exiſtentia ē illa q̄ aliquid dicitur
exiſtere in reꝝ natura actualr̄. ¶ Propo
ſitio. Aliter dicit᷑ exñtia de deo (. qꝛ ne/
ceſſario) ꝛ aliter de creaturis: qꝛ cōtingē
ter: poſſet eīm eas annihilare. ¶ Notan/
dū etiā ꝙ intellect⁹ capit᷑ q̄ttuor modis
Uno mō ꝑ potētia intellectuali q̄ intel
ligit᷑: ꝛ ſic capit᷑ in qōne. Alio mō ꝑ actu
intelligēdi. Tertio mō ꝑ obiecto intel/
lecto: vt aſin⁹ ē aīal: aīal ē de intellectu
aſini. Quarto mō capit᷑ ꝑ ſnīa. Itē illđ
eſt ſup̄ intellectū qđ nō p̄t intelligi ꝟtu/
te ꝓpria naturali intellect⁹: ſic ꝙ ex pu/
ris naturalib⁹ nō p̄t attingere ad cogni/
tionē illi⁹ rei. Uiator ē ille q̇ nō hꝫ noti/
tiā intuitiuā deitatis (ꝛ ꝑ h̄ ſecludūt᷑ be/
ati) poſſibilē ſibi de potētia dei ordina
ta: ꝛ ꝑ h̄ ſecludunt᷑ dā nati. Ex h̄ ſequit᷑
ꝙ nos ſum⁹ viatores. Sequit᷑ etiām ꝙ
iſte doctor defecit in hac deſcꝑtōe. Uia
tor ḡ ē ille q̇ cognoſcit ꝑ ſpeculū .i. ꝑ co/
gnitoꝝ fidei: ꝛ ē in ſtatu merendi ꝛ deme
merēdi: ꝑ vltīmā ꝑticulā ſecludunt᷑ illi
q̇ ſunt in purgatorio ꝯ primā deſcꝑtōez
Iſta tñ ē adhuc inſufficiēs. Huguillius
Uiator ē hō trāſiens in terminu eterne
māſionis: potēs agendo hereditare per
merita ad vitā eternā: vl' ad mortē etnā
ꝑ demerita. Iſta ē melior duab⁹ primis
ꝛ tñ adhuc ē inſufficiēs: pꝫ qꝛ dic̄ ꝙ via/
tor ē hō. Ex h̄ ſequit᷑ ꝙ angel⁹ nō ē via/
tor. Iō ſic deſcribit᷑ veri⁹. Uiator ē crea
tura rōnalis q̄ nō hꝫ p̄miū beatificū ſibi
de potētia dei ordinata poſſibile: ꝛ ē in
ſtatu merēdi ꝛ demerēdi: aut eē p̄t de le/
ge cōi. ꝛ h̄ dr̄ propt᷑ ꝑualos ꝛ furioſos.
¶ Rñ. ꝙ duplex ē opio in textu. Prima
reprobat᷑ a doctore. iō alit᷑ rñdet ꝙ h̄ eſt
ſupra nr̄m intellectū. Utrū aūt ſit intel
ligibile. Dicendū ꝙ dupl'r eſt loq̇ de in/
tellectu nr̄o. ſ. vt eſt hūan⁹ (ꝛ dr̄ huma/
nus quātū intelligit ꝟtute propria ꝛ na
turali) vel vt eſt fidelis Si vt eſt huma
nus ſic intelligit conuerſus ad imagina
tionem ꝛ ſenſum ꝛ iudicat ſm̄ cauſas in
trinſecas ꝛ inferiores. Deficit autem in
aſſentiendo: quia non aſſentit niſi ꝑ ma/
nuductionem que ortum habet ab ima
ginatione ꝛ ſenſu. Item quia iudicat ſꝫ
cauſas intrinſecas ꝛ creatas: ꝛ ita com/
parando potentiā cōtinendi actiue ipſi
us hoſtie ad potentiā continendi paſſi/
ue: et ipſius corporis: et quia inuenit re/
pugnantiam ꝛ inproportionabilitatem
ideo ꝯdicit in rōcinando. Et ita iſte ar
ticulꝰ dr̄ eſſe ſupra intellectū: ꝛ contra

intellectū: ſm ꝙ ē intellect⁹ hūan⁹. Si aūt loqmur de intellectu ſm ꝙ̄ ē fidel: ſic dicēdū ē ꝙ aſſentit ſm dictamē fidei: ⁊ ſm regulā ꝟitatis eterne: iō ſufficit in aſſentiēdo: ⁊ ꝯcordat in ratiocinādo. In tellect⁹ eñ fidē hñs ſtatim credit: et ꝙ̄ h̄ ꝓpoſitū ē ſibi. ſ. ꝙ xp̄s ē ſub ſpēb⁹ illis: et h̄ adiut⁹ lumine fidei. Silr ꝯcordat in ratiocinādo: q2 aſpicit ad cauſas ſupio/ res. ſic eñ dicit intellect⁹. De⁹ pōt face re oīe qđ ē ꝯgruū ⁊ decens ⁊ fides aſſu/ mit: ꝯgruū eſt ꝙ caro xp̄i exponaſ in ci/ bo: ⁊ iō ꝯcludit ꝙ de⁹ h̄ poſſit facere ſibi Itē intellect⁹ dīc ꝙ veritas nō pōt dice re falſū: ⁊ fides aſſumit: ꝟitas dicit h̄ eſt corpus meū: ⁊ ꝓcepit vt diceref: ḡ dixit verū. Cū ḡ ſit ī nobis duplex intellect⁹ ſc3 fidelis ⁊ human⁹. Iō ſentim⁹ in nob̄ aliqñ colluctatōes. Fidelis ſꝫ intellect⁹ ꝓualet ei q̄ ē humanus: q2 eleuat ipm ex tra aīalitatē: attñ nō intātū eleuat ꝙ cō/ ꝓhendat vt meritū fidei integrū mane/ at: ⁊ h̄ ptꝫ: q2 intellect⁹ hūanus dīc ꝙ ī/ poſſibile ē ꝙ maius ꝯtineaſ a minori: et fidelis intellectus rn̄det ꝙ vez eſt loca/ liter: ⁊ corpus xp̄i magnū nō ē ibi locali/ ter ſed ſacraliter: ⁊ ꝗuis illđ ſit impoſſi bile: tñ poteſt eē deo poſſibile: ⁊ q2 neſci/ mus quid deus poſſit mutato mō eēndi iō intellect⁹ ſibi ꝓualet: tñ nōdū ꝯphen/ dit. Et ſic patent rōnes ad vtrāqꝫ ꝑtem ꝑme ꝓcedunt de intellectu ſm ꝙ eſt hu/ man⁹ ⁊ ſcđe de intellectu ſm ꝙ ē fidelis

Undecīo querif. cum

alīȷ articuli fidei ſint ſup intellectū: pro pter quod magis dr̄ de iſto ꝙ̄ de alīȷs. ¶ Dicēdū ꝙ in hoc quodāmō cōicat no ſtra imaginatio cū ipm ſit imaginabile ⁊ qm̄ illudiſ ei q2 vt eſt ſub ſacro ſubter fugit imaginationē: imo ſup ipām ē: vt ꝓhabitū fuit: cū accipiat modū eſſendi quā habet ſpūs. Ideo cū repugnet ima ginatio magis ē ꝯtra intellectū: ſed ī ar ticulis alīȷs. ſ. diuinitatis omnino defiē: ⁊ nō adeo repugnat. ¶ Arguif. Omne qđ eſt ſupra intellectū ē ſupra verbum ⁊ ſermonē: q2 ſermo ortū habet ab intelle ctu: ḡ nō videſ ꝙ aliquis poſſit de h̄ ſa/ cramento loqui.

Duodecimo queritur.

iuxta h̄. Si totū eſt fidei qđ ē in hoc ſa/ cramēto videſ ꝙ peccet quicunqꝫ ſe in/ tromittit diſputare de ipo. ¶ Reſpon/ ſio. Nō diſputaſ ad generandā fidē: ſed ad nutriendā: ne ꝓpť ignorantiam ali quis ꝯtendat repugnans fidei vľ neget ꝯſequēs ad fidē: ⁊ hoc vtiliſſimū ⁊ ne/ ceſſariū ē: q2 multa ponunſ in hoc ſacro ab incautis: in quibus ē periculū ī aſſe/ rendo. Unde diſputamus nō vt melius credamus: ſed vt fidem illibatam ſerue/ mus dum ipa cognita errores cauemus ⁊ cauendo in veritate ꝯſiſtamus.

Tredecimo queritur.

Utrū exiſtentia xp̄i ſub ſacramento ſit ſupra ſenſū ꝯprehenſorīs. ¶ Senſus ca pitur qnqꝫ modis. Primo modo ꝓ aīma ſenſitiua que ineſt omnib⁹ animalibus. Scđo modo ꝓ potentia ſenſitiua aīme Sūt eñ decē potentie in anima. ſ. qnqꝫ exteriores: ⁊ qnqꝫ interiores: ⁊ ſic capiſ ī queſtione nr̄a. Tertio modo capiſ pro actu ſentiendi: ⁊ ſic viſus ⁊ auditio dicū tur ſenſus. Quarto modo pro obiecto ſenſato: ⁊ ſic roſe ⁊ herbe odorifere dicū tur bene ſentire. Quinto modo capiſ ꝓ ſignatiōe ꝑfecta ⁊ integra: vt oīo ꝑfecta generat ꝑfectū ſenſum in aīo auditoris Cōphenſor dr̄ a ꝯphenſiōe. Cōphenſio aūt dr̄ multiplr̄. Prio mō idē ē ꝙ adhe/ ſio charitatꝭ. iſto mō peccatores nō dñr ꝯp̄ hēſores: q2 ſm Bern̄. Si ſciūs es ꝯphen diſti (ad Eugeniū) p adheſioꝫ charita/ tꝭ. Scđo mō idē ē ꝙ clara viſio ⁊ ꝯphē/ ſio dei. ⁊ ſic q̄cūqꝫ videt deū clare dñr cō ꝓhēſores: ⁊ ſic capiſ ī qōne iſta. Tertio mō capiſ ꝓut idē ē ꝙ interclufio: ⁊ ſic ſo lemus dicere ꝙ de⁹ ē incōphēſibiľ. Pōt aūt ſcđs modus ꝯphenſionis ſubdiuidi

Vno mō rōne memorie:ꝛ hoc per tenſio
nem. Scdo rōne viſionis per claram vi
ſionē. Tertio mō rōne amoris fruitiui ꝑ
fruitionē. Itez cōprehenſio capiť adhuc
dupľr ſm Scotuz. Vno mō ꝓprie ꝛ eſt
intellectio cōpletiua ꝛ ꝑfectiſſima q̄ itel/
ligitur aliqđ obiectū itelligibile tm̄ q̄tū
eſt intelligibile:ꝛ intellectus eſt tante in
tellectiuitatis q̄te intelligibilitatis eſt
obiectū. ¶ Correlariuz Nulla creatura
pōt cōprehendere deū:nec aīa xp̄i:qꝛ nō
hꝫ tantā intellectiuitatē ſicut de⁹ habet
¶ Scdm correlariū Solus deus eſt cō
prehēſor ſuꝑꝑius. Scdo mō cōprehēſio
capiť large:put eſt clara viſio dei ꝛ frui/
tio. Et de iſta dicit apľs. Si quo mō cō/
prehendā deū:in quo cōprehenſus ſum.
¶ Rn̄ſio Exnītia corꝑis xp̄i ſub ſacro ē
ſolimata ſuꝑ oēꝫ modū eſſendi oīs ſpūaľ
rei ꝛ oīs corꝑis:ꝛ oīs rei corꝑaľ ꝛ dimēſi/
ue cum viſus nō poſſit abſtrahere a q̄ti/
tate:qꝛ de rōne ſenſatoꝝ eſt ꝑcipere:ꝛ ha
beat corpus ſm moduꝫ exiſtēdi corꝑalē
ꝙ nullo modo viſus q̄tūcūq; glorioſus
ad hoc attigit vt videat ibi ſicuti eſt:eti
am ſi preſens ſit. ¶ Pria ꝓpō Null⁹ ocu
lus cuiuſcūq; ſiue cōprehenſoris ſiue vi/
atoris virtute ꝓpria pōt videre corpus
chriſti in ſacramēto altarꝭ:qꝛ anteq̄ ali/
quis oculus videat aliquod viſibile viſi
one naturali:oportet ꝙ recipiat ſpecieꝫ
talis intelligibilis ꝑ mediū corꝑale. Sꝫ
corpus xp̄i(vt eſt ibi)non poteſt cauſare
ſimilitudinem vel ſpeciē ſui in oculo:qꝛ
non habet modum q̄titatiuū. xp̄s etiaꝫ
nō poteſt videre ſeipſum pꝫ vt ſupra:nec
etiam habere aliquā ſenſationem ꝛ cor/
poralem operationeꝫ. ¶ Secunda ꝓpō
Oculus glorificati nō pōt virtute glo/
rie videre xp̄m. ¶ Tertia ꝓpō. Deus nō
poteſt facere(etiam per miraculū)ꝙ ocu
lus beati videat corp⁹ chriſti vt eſt in ſa
cramēto altarꝭ:qđ ſic ꝑſuadeť:qꝛ de⁹ nō
pōt facere ꝙ oculus corꝑalis gľificatus:
vel nō:videat angelū id eſt ſbam angeli/
cā:qꝛ non eſt viſibilis tali viſione. Ta/
mē melius dicitur ꝙ deus poteſt facere
vt videatur ibi corpus per miraculum.
Nota tm̄ ꝙ ſi alicui miraculoſe oſtenſuꝫ
eſt:nūq̄ tm̄ oſtenſum fuit in forma quaꝫ
ibi habet(vt cōiter diciť)qꝛ oſtēſum fuit
in forma ꝑuuli:ꝛ ipſe eſt ibi ſm eandem
q̄titatē quā hꝫ in celo:ꝛ ſic eſt in qualibꝫ
parte:ꝛ iſte modus exiſtēdi abſtrahit ab
omni ſenſu.

Circa diſtinctōꝫ vndecimam queritur p̄mo. Vtrū in hoc ſacro ſit aliq̄ cōuerſio panis in corp⁹ xp̄i

¶ Notandū ꝙ cōuerſio ꝛ trāſſubſtātia/
tio idem ſunt. Vñ trāſſubſtātiari ꝛ con/
uerti(vt eſt hic ad ꝓpoſitū)eſt rē eſſenti/
aliter ꝛ intrinſece mutari:tali mutatiōe
ꝙ res totaliter deſinit eſſe ſm ſe ꝛ ſm qđ
liber eſſe ſuū eſſentiale et intrinſecū:cui⁹
terminus ad quem eſt aliqđ poſitiuū qđ
prefuit. In iſta diffinitiōe ponūtur ꝗque
dam particľe. Vñ rem eſſentialiter ꝛ in
trinſece mutari. Poniť ad dr̄iam aliqua
rum mutationū deꝑditarū ſiue acciden
taliū. Tali mutatione ꝛc̄. poniť ad diffe
rentiā corruptionis naturalis. Cui⁹ ter
minus ꝛc̄. poniť ad dr̄iam annihilatiōis
que eſt oīno nō ens:vt ſi deus annihila/
ret me: Eſt aūt dr̄ia inter ſubſtantiatio/
nem ꝛ trāſſubſtantiationē vt pꝫ in dua/
bus propoſitionibꝫ ſequētibus. ¶ Pria
ꝓpō. Aliquā ſubſtātiā exn̄tē trāſſubſtan
tiari in rē nō exn̄tē eſt impoſſibile pꝫ per
diffinitionē trāſſubſtātiatiōis. ¶ Scda
propoſitio Res exn̄s poteſt ſubſtātialr
verti in aliquā rē nō exiſtentem: vt pꝫ de
vxore Loth:q̄ conuerſa eſt in ſtatuā ſaľ
q̄ ſtatua non erat ante ꝯuerſionē. Et ſic
pꝫ qualiter differāt ſubſtātiatio ꝛ tranſ
ſubſtantiatio. ¶ Rn̄ſio ad q̄ōnē. Verb
prolatis fit cōuerſio panis in corp⁹ xp̄i:
ita ꝙ panis totaliter deſinit eſſe:ꝛ eccľia
cōiter tenet hanc opinionē videlicet ꝙ ē
ibi conuerſio panis in corpus chriſti:nō
inq̄ in ꝑtē corꝑis:ſꝫ in totū. Et reproba

tur opinio contraria. Sed ↄtra Grego
rius dicit (⁊ habet in littera) Quis fide
lium dubiũ habere poſſit in hora imola/
tiõis celos apiri ſũma ⁊ yma ſociari. Ui
det ſm Gregoriũ ꝙ deſcẽdat. g̃ ibi nõ eſt
cõuerſio. Dicẽdũ ꝙ iſte ſermo ẽ tropic⁹
id eſt figuratiuus: ⁊ dicunt celi apiri ſili
tudinarie ſcʒ ꝙ diuina bonitas: nob tũc
tribuit panẽ celeſtẽ. Sũma eẽ ⁊ yma di/
cit ſociari ꝑpter corꝑis xp̄i pñtiam. Et
rurſus ꝑ manus angeloꝝ dicit deferri q̃
tum ad deuotionẽ offerentis q̃ mittit ſa/
crificiũ ⁊ orationẽ i celũ quã ad angelos
ſpectat domino preſentare.

Secũdo querit. Utrũ

totus panis conuertat in corpus xp̄i an
aliquid remaneat preter accidentia.
¶ Notandum ꝙ totum põt capi tripl'r.
Uno modo cathegorematice: ⁊ eſt ali/
quod ens cõſtitutũ ex ꝑtib': ⁊ iſto mõ ſo/
let logici dicere Totuʒ qđ eſt imũdo eſt
in oculo meo: q2 pupilla oculi mei eſt to/
tum (q2 cõpoſitũ ex ꝑtib') ⁊ eſt in mũdo:
⁊ in oculo meo. g̃ ⁊c̃. Scđo mõ totuʒ ca/
pit ſyncathegoreumatice ⁊ ẽ q̃libet ꝑs: ⁊
iſto modo ſolent dicere logici: ꝙ tot⁹ ſor
tes eſt minor ſorte: id eſt quelibet ꝑs eſt
minor ſorte: ⁊ iſtis duobus modis nõ ca/
pitur in preſenti q̃one. Tertio modo ca
pit totũ ꝑti cathegoreumatice ⁊ ꝑti ſyn/
cathegoreumatice: et eſt ens cõpoſitũ ex
partibus ⁊ q̃lbet ꝑs: vt in ſacro altaris
totus panis ⁊ q̃libet ꝑs eius cõuertit in
corpus xp̄i. Notãdũ ꝙ accidẽs (ꝓut nũc
ſuffic̃) capit dupl'r. Uno mõ ꝓ ꝑ ſe ſigna
to: vt dicit inherẽtiã alicuius entis natu
ralis: ſic dicimus ꝙ albedo inheret pari/
eti. Iſta inherentia que diſtinguit ab al
bedine dicitur accides. Alio mõ capitur
accidẽs pro denominato: ⁊ eſt illa quali/
tas que inheret: vt eſt ipſamet albedo vl'
nigredo: ⁊ iſto modo capitur hic accidẽs
¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ totus
panis cõuertitur in corpus xp̄i ſolis acci
dentib' remanẽtib'. Si queras ſub quo
genere motus vel mutationis ↄtinetur.
Dicendum ꝙ hec eſt mutatio ſingularis
que nullũ ſimile plenum habet. Aſſimi/
latur tamen in aliquo: q2 eñ in hac mu-
tatiõe nihil cõmune manet. aſſimilatur
creationi q2 vero principiũ initiale non
eſt nihil (ſcʒ in pane) ſed ẽ aliq̈d: ideo diſ/
ſimilis eſt creationi: ⁊ ſimilis generatiõi.
q2 vero terminũ finalem nõ habet ſcʒ ali
quid de nouo factũ (q2 factũ fuit in vte/
ro virginis) ſed prius exiſtens: ideo diſſi/
milis generationi ⁊ ſimilis augmẽto eſt
Cetera patent in textu.

Tertio queritur. Utrũ

iſta conuerſio ſit annihilatio. ¶ Notan/
dum ꝙ duplex eſt mutatio ſcʒ naturalis
⁊ ſupernaturalis: ⁊ quelibʒ illarũ eſt tri
plex. Mutationũ itaq; naturaliũ prima
eſt de ſubiecto in ſubiectũ ⁊ eſt illa cuius
vterq; terminus eſt ens poſitiuuʒ vt de
aqua frigida fit calida. Alia ẽ mutatio
q̃ eſt de nõ ſubiecto in ſubiectũ: ⁊ eſt illa
cuius terminus a quo eſt nõ ens: ⁊ termi
nus ad quẽ eſt ens: vt generatio eſt ꝓgreſ
ſio de nõ eẽ ad eſſe. Tertia ẽ mutatio de
ſubiecto in nõ ſubiectuʒ vt corruptio eſt
de eſſe ad nõeſſe: vt qñ hõ morit. Super
naturaliũ aũt mutationũ ꝑma eſt de nõ
ſubiecto in ſubiectũ. vt eſt creatio. Se-
cũda eſt de ſubiecto in nõ ſbiectũ: vt ẽ an
nihilatio: põt aũt ſic diffiniri: ãnihilatio
eſt deſtructio alicuius eſſe ſimpl'r in pu/
rũ nihil: vt ſi deus deſtrueret celũ ⁊ terrã
in purũ nihil. Tercia ẽ mutatio ſuꝑ na/
turalis: que eſt de ſubiecto in ſubiectũ: ⁊
idẽ eſt ꝙ ↄuerſio: ⁊ iſto mõ panis mutat
in corpus xp̄i nec eſt dicẽda annihilatio
ſed in melius ↄuerſio. Hijs dictis facili/
ter. ¶ Rñdet ad q̃onẽ ꝙ tal' ↄuerſio nõ
nõ eſt annihilatio: pʒ ꝑ diffinitionẽ anni/
hilatiõis: panis eñ non deſtruit in purũ
nihil: ſʒ ↄuertit i ens ꝑfecti⁹. ſ. i corp⁹ xp̄i

Quarto queritur. vtrũ

panis ↄuertat in totũ xp̄m hoc eſt in q̃d/

libet qđ eſt in xp̄o. Vlcʒ vtrū panis con
uertatᷣ in diuinitatē in aiam in corp⁹ ꝛ in
ſanguinē. Xp̄s tm̄ valet ſicut de⁹ homo
¶ Rn̄ſio Panis ꝑ ſe ↄuertitᷣ in corpus
xp̄i qđ eſt ps hūanitatꝭ q̄ īformatᷣ ab aīa
nec panis ↄuertitᷣ in ſanguinē: nec ī aīaʒ
nec in diuinitatē. ¶ Propō ℒʒ panis ſo
lū ↄuertatᷣ in corp⁹ xp̄i tn̄ ↄcomitāter ꝛ
ꝑ inſeparabilē vnionē eſt ibi ſanguis ꝛ aīa
xp̄i ꝛ diuinitas. Silr dicēdum eſt de ſan
guine: ſcʒ ꝙ vinū ſolūmō ↄuertitᷣ in ſan/
guinē: tn̄ cōcomitanter eſt ibi corp⁹ aīa xp̄i
et diuinitas. Et ſic pʒ ꝙ xp̄s eſt tot⁹ ſub
vtraqʒ ſpecie.

Quito queritᷣ. Vtrum

hec conuerſio ſit ſubita an ſucceſſiua.
¶ Notādū ꝙ illa ↄuerſio dr̄ ſubita q̄ fit
in inſtāti ꝛ in pūcto indiuiſibili. Dura/
tio aūt ſucceſſiua eſt illa q̄ fit in tp̄e ꝛ di/
uiſibilr: q̄ritᷣ ḡ Vtrū q̄n ꝓfertᷣ aliq ps v̄/
boꝝ: an aliq̄ ps corpis xp̄i cōuertatᷣ et ſic
fiat ſucceſſiue. ¶ Rn̄ſio Hec ↄuerſio fit
ſubito ꝛ in inſtāti: ꝛ nō ſucceſſiue: ꝛ fit in
inſtāti ꝓlatiōe verboꝝ: ſcʒ ꝓlatione vltie
ſyllabe. Hoc fit ꝑ verbū icreatū: qđ opa
tur in inſtanti.

Sexto queritur quibus

verb̄ debeat exprimi iſta ↄuerſio. ¶ No
tandū ꝙ v̄bū ibi capitᷣ ꝓ loq̄la exteriori.
¶ Reſolutio qōnis ſtat in q̄nqʒ ꝓpōnib⁹
ꝛ vna ↄcluſiōe. ¶ Pria ꝓpō: qꝛ panis in
iſta ↄuerſiōe trāſit in totū corp⁹ xp̄i (ꝛ h̄
virtute diuina ꝛ ſupnaturali) iō iſta con
uerſio eſt ſingularꝭ ꝛ miraculoſa. ¶ Se/
cūda ꝓpō Ipſi⁹ panis ad corp⁹ xp̄i nul/
la eſt idētitas: ſʒ adiuicē dn̄t. ¶ Tertia
Panis nullā hʒ cauſalitatē ad corp⁹ xp̄i
nec efficiētem: nec materialem nec finalē
¶ Quarta In corpe xp̄i nulla eſt inoua
tio ſm idētitatē abſolutā: qꝛ ideʒ ē in ce/
lo q̄ eſt in ſacro. ¶ Quita ꝓpō In pane
nulla ē ſm cauſas iferiores ordīatio ad
iſtā ↄuerſionē: qꝛ nec ſol: nec aer: nec alia
elemēta faciūt ad iſtā ↄuerſionē. Pro q̄
notādū ꝙ duplices ſunt cāe Quedā ſūt
inferiores: ꝛ ſunt oēs creature alie a deo
Cā vero ſuperior ē ipſe de⁹. Ex hijs ſupe/
rius dictꝭ eliciuntᷣ qttuor regle. ¶ Pria
ē ꝙ oīa v̄ba ſignificātia idētitatē panis
ad corp⁹ xp̄i faciūt ſermonē falſum. Vn̄
oēs tales locutiōes iꝑprie ſunt ꝛ expo
nēde panis eſt corp⁹ xp̄i: vlᷣ qđ fuit panis
eſt corp⁹ xp̄i. Oēs tales ſimplr ſunt fal
ſe ꝛ nullo mō admittende ſeu recipiēde.
¶ Scđa regula Oia verba ſignātia in
nouationē circa corpus xp̄i ſunt falſe di
cta vt nō pōt vere dici corp⁹ xp̄i generatᷣ
ex pane: corp⁹ xp̄i fit ex pane: ꝛ ſic d̄ alijs
ꝓpōnib⁹ q̄ ſignant innouationē circa cor
pus xp̄i Que aūt ſignāt ↄuerſiōeʒ ꝛ trā
ſitū vere dicuntᷣ: vt panis cōuertitᷣ in cor
pus xp̄i. ¶ Tertia regula: qꝛ nō eſt ordi
natio panis ad corp⁹ xp̄i ſm cauſas iferi
ores: iō v̄ba ſignātia (ſicut h̄ verbuʒ pōt
abſolute dictū) faciūt locutionē falſam
vt ſi dicatᷣ panis pōt eſſe corpus xp̄i: ſʒ ſi
dicatur ordinatio ſm cauſas ſuperiores
tunc eſt in locutione veritas: ſi verba ſi/
gnant conuerſionem ꝛ tranſitum: vt ſi di
catᷣ panis poteſt ↄuerti a deo. ¶ Quar/
ta regula: quia nulla eſt cauſalitas ſed
ſolum tranſitus panis in corpus chriſti.
Omnes prepoſitiones cauſalitatem im
portantes reddunt locutionem impro/
priam: vt ſunt ex de ꝛc̄. vt de pane fit cor
pus xp̄i. ex pane fit corp⁹ chriſti: oēs ta/
les ſunt improprie. ¶ Concluſio reſpon
ſalis Illa propoſitio eſt vera et propria
in qua verbum ſignificans non cauſali/
tatem: nec idētitatem: nec innouationeʒ
nec ordinationem naturalem: ſed ſolum
conuerſionem cum prepoſitione impor/
tante tranſitum: vt hec eſt vera. Panis
conuertitur in corpus xp̄i. Et hic eſt ve/
rior ꝛ ſecurior modus loquendi.

Septimo queritur.

Vtrum hoc ſacramentum ↄfici debeat
in ſpē panis ꝛ vini. ¶ Notādū ꝙ ↄficere
capitur multis modis. Vno mō idem ē

ꝙ ſimul facere: ⁊ dicitur con: qđ eſt ſimul et facio quaſi ſiml' facere. Alio modo idē eſt ꝙ perficere: vt iſte cōfecit iſtū librum id ē perfecit. Tertio modo idē eſt ꝙ deficere vel deſtruere. Quarto mō idem eſt ꝙ componere ⁊ cōmiſcere. Eccl: xxxviij. Unguentarius vnctiones ↄficiet ſanitatis. Quito modo idē eſt ꝙ cōuincere vt iſte cōfecit hoſtes id ē ↄuicit. Sexto mō idē eſt ꝙ tingere: ſic dicimus iſte pān⁹ eſt cōfect⁹ id eſt tinctus. Et oibus iſtis modis nō capitur hic. Septio cōficere id ē corpus xp̄i cōſecrare: ⁊ iſto mō capit' hic. Notandū ꝙ duplex eſt vinū. Quoddaꝫ materiale: ⁊ eſt ille liquor precioſus q̄ naſcitur ex vinea: ⁊ ab ipſo vite diſtillatur ad vſum hoīs: ⁊ de iſto vino materiali eſt hic ad ꝓpoſitū. Aliud eſt vinū ſpūale: et iſtud eſt quadruplex. Quoddā eſt vinū ſpūale bonū ⁊ dlectabile: vt eſt vinū grē ſpūſſancti: eſt etiā vinū ſcie Cātico℞. v. Bibi vinū meum cum lacte meo: bibi vinū: id eſt grām dei: cum lacte id eſt cū ſcientia. Scđm vinū eſt ſummū ⁊ delectabile: ⁊ eſt vinū eterne glorie: que eſt ipſemet deus. Pš. Inebriabuntur ab vbertate domus tue. Uinum letificat cor hominis. Tertiū eſt vinum vanū ⁊ deteſtabile: ⁊ eſt vinū delectatiōis humane ⁊ luxurie: ad Epheſeoſ. v. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. Quartū vinū eſt duruꝫ ⁊ execrabile: ⁊ eſt pena eterna pš. Fex eius non eſt exinanita bibent omēs peccatores terre. ¶ Rñſio ad qōnem Iſti⁹ ſacri duplex eſt res ſcꝫ corpus xp̄i veruꝫ: et corpus xp̄i myſticū: ⁊ qꝛ ſigna ſunt inſtituta ꝓpter ſignationē rei ſignate: ideo talia debuerūt eſſe ſigna: q̄ de ſui natura vtrūqꝫ exprimerent. Nam ſicut corpus myſticū ē cōgregatio oim fideliū in charitate exñtiū: ſic panis fit multis granis ſimul ↄgregatis: ⁊ vinū ↄfluit ex multis racemis ſimul preſſis. Etiam qꝛ corpus xp̄i datur in verū cibum: ideo inſtitutuꝫ eſt iſtud ſacrm̄ vt cibus nō qualiſcūqꝫ ſꝫ vt cibus ↄueniēs: cib⁹ efficax: cib⁹ ſanās cibus in omnib⁹ cōis. debuit propterea inſtitui ſignū qđ quidē eſſꝫ cibus habēs iſtas ꝓprietates. Cibus aūt magis ↄueniens eſt panis de frumento: ⁊ vinum de vua: ⁊ huius ſignum eſt: qꝛ nature nō generat ex frequentatione faſtidiū: eſt etiā efficax in confirmando: qꝛ panis confortat: ⁊ vinū letificat: eſt etiā ſuauis. Ulterius eſt cibus cōis ⁊ vſitatus: maxime inter gētes rationabiliter viuentes. Cetera patent in textu.

Octauo queritur. vtrū

vtraqꝫ harum ſpecierū ſit de integritate ſacramenti. ¶ Rñſio In hoc ſacro ſunt duo ſcꝫ efficacia ⁊ ſignātia. ¶ Prima ꝓpoſitio in qualibet harum ſpecieruꝫ per ſe etiā remota alia eſt totū ſacramentum q̄tū ad efficaciā: qꝛ ſub ſpecie panis continet' ſanguis cū corpe: et ſub ſpecie vini cōtinetur corpus cū ſanguine. ¶ Scđa ꝓpō Utraqꝫ harū ſpērum cōiunctim requirit' ad integritatē iſtius ſacri q̄tū ad ſignificātiā: qꝛ i iſtis ſpēb⁹ ſignat' ibi xp̄s vt eſt reficiens fideles ſuos ſacral'r: ſꝫ ꝑfecta refectio nō pōt eē in ſolo potu: nec in ſolo cibo: ſed requirit' vtrūqꝫ. ideo q̄tū ad ſignantiā reqritur vtraqꝫ iſtarū ſpecierum. Notandum ꝙ mādūcare iſtud ſacramentum ſpiritualiter eſt recognoſcere et affici circa eius paſſionem: que fuit in multiplici afflictione corpis: ⁊ effuſione ſanguinis: in quo manifeſtat' imenſa dei charitas: ⁊ in hoc anima perfecte reficitur et delectatur.

Nono queritur. Utrū

aqua ſit de integritate ſacramēti euchariſtie. ¶ Notādū ꝙ q̄ttuor ſunt de integritate hui⁹ ſacri ſcꝫ materia ⁊ ē duplex quedā eſt materia ex qua ↄſecrat' corp⁹ xp̄i: ⁊ eſt panis triticeus Alia ē materia ex q̄ ↄficit' ⁊ conſecratur ſanguis xp̄i: ⁊ eſt vinū de vite. Scđo reqrit' forma: ⁊ ſunt ꝟba neceſſaria ad ↄſecratiōes: ſcꝫ h eſt eī corp⁹ meū. Tertio reqrit' ordo: qꝛ niſi cō

ſecrans eſſet ſacerdos: nõ poſſet ↄſecrare
Quarto reqͥrif intẽtio: qꝛ reqͥrif ꝙ ſacer
dos intẽdat ↄſecrare. Alia aũt non ſunt
de neceſſitate ſacr̃i. ¶ Ex hẏs pꝫ rñſio ꝙ
aqua nõ eſt de integritate ſiue neceſſita/
te ſacr̃i: tñ ꝗ ſcienter omitteret ponere ex
cõtẽptu: vl̃ credẽs ꝙ eſſet hereſis ponere
aquã tũc peccaret mortal̃r. Si aũt faci/
at ex negligentia diſtinguẽdũ eſt: qꝛ vel
fac̃ ex negligẽtia plena qñ. ſ. nullã adhi/
bet diligẽtiã: ꝛ ſic peccat mortal̃r: qꝛ opꝫ
ire ad iſtud ſacr̃m ſctiſſimũ cũ reuerẽtia
ꝛ diligẽtia. Si aũt omittat ex negligen/
tia ſemiplena: qñ ſcꝫ aliquã adhibet dili
gentiã: ſꝫ nõ ſufficiẽtẽ tũc peccat venial̃r
Nõ aũt quare ponif aq̃ cum vino eſt qꝛ
aqua ſignat ppl̃m: vinũ autẽ ſignat xp̃m
qui eſt caput: ꝛ illa cõmixtio ſignat vnio
nem cum capite.

Decimo queritur. vtrũ

hoc ſacr̃m poſſit cõfici in oĩ pane ꝛ vino.
¶ Rñdef ꝙ ſolũ põt cõfici in pane tri
ticeo ħ eſt de frumẽto: ꝛ ſine fermẽto: ꝛ ĩ
vino de vite. Nec põt ↄfici in pane de or
deo: nec de ſiligine: ꝛ ſic de alẏs ſpẽb; di/
ſtinctis a tritico. Nec etiã põt ↄfici ſan/
guis in ſicera: vel ceruiſea: nec in alia ſpẽ
diſtincta a vino de vite.

Undecimo queritur de

mõ quo xp̃s cõfecit quo ad ſignũ exteri⁹
Utrũ ſcꝫ xp̃s ↄfecerit in pane azimo: an
in fermẽtato. ¶ Notandũ ꝙ panis dicif
fermẽtatus: qñ in ipſo pane ponif fermẽ
mentũ. Unde notandum ꝙ fermentum
eſt duplex. Quoddam eſt corporale et
materiale: ꝛ eſt illud qđ facit leuare pa/
ſtam: ꝛ vocaf grece leuain: ꝛ dicitur a fer
ueo ferues. Aliud eſt fermentũ ſpũale: ꝛ
eſt pctm̃. Un̄ prime corintheoꝝ. v. Ex/
purgate vetus fermentum id eſt pctm̃.
Notandum etiã ꝙ panis dicitur azim⁹
quãdo in ipſo pane nõ ponitur fermen/
tum. Et dicitur azimus ab a qđ eſt ſine ꝛ
zima qđ eſt fermẽtũ quaſi ſine fermento
Inuenif autẽ azimus in ſacra ſcriptura
multis modis. Primo mõ cum lactuca.
Exod. xij. et edẽt carnes nocte illa aſſas
igni: ꝛ azimos panes cũ lactucꝫ aggreſti
bus. Et in hoc notaf ꝙ debem⁹ ſumere
hoc ſacr̃m cũ lactucis aggreſtib; id eſt cũ
penitentia. Scđo mõ inuenitur azimus
cũ palenta: ꝛ ibi capif cũ polẽta ꝑ quodã
grano rotundo Joſue. v. Comederunt
de fructib; terre: ꝛ azimos panes cũ polẽ
ta. Et in hoc notaf ꝙ debemus ſumere
iſtud ſacr̃m cũ polẽta: id eſt cũ multitu/
dine bonoꝝ operũ. Tertio mõ inuenif
azimus cũ oleo Leuitici. vij. Offerẽt pa
nes ſine fermẽto ↄſperſos oleo: ꝛ lagana
azima vncta oleo. Et in hoc notaf ꝙ de/
bem⁹ iſtud ſacrꝫ ſumere cũ oleo id eſt cũ
charitate. Quarto mõ inuenif azim⁹ cũ
cinere. Exod. xij. Coxerũt farinã ꝛ fece/
runt ſubcinericios panes azimos. Et in
hoc notaf ꝙ debemus iſtud ſanctiſſimũ
ſacr̃m ſumere cũ mortalitatis future cõ/
ſiderata meſtitudine: ꝛ etiã cũ meditati/
one mortis xp̃i. Quĩto mõ ĩuenif azim⁹
cũ carne. Judicũ ſexto Ipẽ appoſuit co
ram angelo azimos panes ꝛ carnes.
¶ Rñſio ꝙ xp̃s cõfecit in pane azimo: ꝛ
nõ fermẽtato: ꝛ ꝗ aliter faceret: lꝫ ↄſecra
ret: tñ peccarꝫ: qꝛ nõ ↄformaret ſe eccl̃ie
Romane diſtinctiõe. xij. qõne. xiij.

Duodecimo queritur

de mõ quo xp̃s ↄfecit ꝗ ad ↄtẽtũ iterius
Et q̃rif q̃le corp⁹ dedit diſciplis in cena:
an paſſibile vel ĩmortale. ¶ Notãduꝫ ꝙ
corpa btõꝝ hñt q̃ttuor dotes. Primo ha
bent claritatẽ. Fulgebũt iuſti ſicut ſol.
Scđo hñt ĩmortalitatẽ: Juſti aũt ĩppe/
tuũ viuẽt. Tertio habẽt agilitatẽ ita ꝙ
in puo ſpacio tpis pñt de celo in terrã de
ſcendere ꝛ eꝫ. Quarto hñt ſubtilitatẽ:
ita ꝙ ꝑpt coꝝ ſubtilitatẽ duo corpa pñt
ſimul ꝛ ſemel eſſe in eodẽ loco: ſicut pꝫ de
corpe xp̃i qđ trãſiuit ꝑ tumulũ clauſum
ꝛ veniebat ad diſcipl̃os ſuos ianuis clau
ſis. Xp̃s vſus eſt ſubtilitate in natiuita/
te ſua: qñ natus eſt: btã maria remanẽte

virgine: vſus eſt agilitate in mari clari/
tate in mõte: ⁊ imortalitate in reſurrecti
ne ſua. ¶ Rñdet ꝙ xp̃s in cena dedit ta/
le corpus diſcipulꝭ ſuis: quale habuit: ſcꝫ
paſſibile ⁊ mortale: nõ tñ eſt intelligẽdū
ꝙ corpus xp̃i ꝑut erat in ſacro potuiſſet
ibi: ſcꝫ in ſacro pati. Notãdū ꝙ ſi petrꝰ
cõſecraſſet in triduo mortis xp̃i nõ fuiſſꝫ
ibi aĩa ꝯiuncta corpi: ſꝫ fuiſſet ibi diuini
tas ⁊ ꝓpterea adorãdū adoratiõe latrie
Si aũt ꝯſecraſſet ſanguinẽ vere cõfeciſ/
ſet: ſed diuinitas nõ fuiſſet vnita ipſi ſan
guini: qꝛ erat ſeparatus a corpe: ⁊ ꝓpterea
nõ erat tũc ſanguis (etiã ꝯſecratus) ado
randus adoratione latrie.

Circa diſtinctio/nem duodecimã q̃rit p̃mo.

Utrũ ſit poſſibile accñtia
eſſe ſine ſubiecto: etiã ꝑ mi
raculū. ¶ Notãdū ꝙ miraculū eſt aliqd
arduū ⁊ inſolitū: ſupra ſpem ⁊ facultatẽ
admirantis: ⁊ inſolitū ibi non capit pro
illo qđ raro fit: qꝛ ſequeret ꝙ eclipſis eẽt
miraculū: ſꝫ capitur ꝑ illo qđ fit ꝯ cõem
curſum nature. Unde triplicia ſunt mi
racula. Quedã ſunt q̃ fiũt ꝑ publicã iu/
ſticiã: ⁊ ſunt illa que fiũt ꝑ deprecatiões
deuotorꝝ: in quibꝰ ẽ publica iuſticia per
grãm: qꝛ deus (q̃ eſt ip̃a iuſticia) habitat
in eis. Alia ſunt q̃ fiunt ꝑ ſigna publice
iuſticie ⁊ ſic faciũt peccãtores: qui lꝫ ſint in
pctõ tñ habẽt illam grãm gratiſdatã a
deo per quã pñt facere miracula. Que/
dam vero ſunt q̃ fiũt ꝑ priuatos ꝯtus ⁊
iſta fiũt ꝑ inuocationeꝫ demonū q̃ demo
nes ſciũt priuatos ꝯtus: ⁊ iſto mõ anti/
chriſtꝰ faciet miracula. Sꝫ iſta vltia dif
ferũt ab alijs duobꝰ modis tripl'r. Prĩo
qꝛ duo prĩa fiunt imediate a deo: iſta ꝟo
fiũt a demone. Scdo drñt: qꝛ illa fiũt ꝓ/
pter bonū cõe: iſta vero fiũt ꝓpter vanã
gl'iam. Tertio qꝛ illa fiunt ꝓpter laudẽ
dei: iſta ꝟo ꝓpter deceptionẽ ⁊ fraudem.
¶ Notandū etiã ꝙ duplex eſt ſubiectū.
Quoddã eſt vltimatū ⁊ eſt illud qđ vlti
mate ⁊ principal'r terminat depẽdẽtiã
accidẽtis ſibi inherẽtis: ſic paries dr̃ ſubie
ctum albedinis. Aliud eſt ſubiectū ꝓxi/
mū: ⁊ eſt illud qđ ꝓxime (nõ tñ vltimatẽ
nec principal'r) terminat depẽdẽtiã acci/
dentis inherẽtꝭ: vt ſupficies dr̃ ſubiectū
ꝓximū albedinis: ⁊ iſtis duobus modis
põt capi in pñti qõne. Sciẽdū etiã ꝙ ac
cidens põt capi duobꝰ modis ſcꝫ ꝑ ꝑ ſe ſi
gnificato ⁊ ꝑ cõnotato vt patuit diſtin/
ctiõe .xi. qõne .ij. huiꝰ: ⁊ iſtis duobus mo/
dis p̃t capi accñs in pñti qõne. ¶ Reſo/
lutio qõnis ꝑ tres ꝓpõnes. ¶ Pria im
plicat ꝯdictionẽ intelligere accñs ꝑ ꝑ ſe
ſignato ſine ſubiecto. ¶ Scda ꝓpõ im/
plicat ꝯdictionẽ accñtꝫ. ¶ Tertia ꝓpõ ⁊
ad qõnẽ rñſalis Nõ iplicat ꝯdictioeꝫ ac
cidentia eſſe ſine ſubiecto ꝑ miraculū: qꝛ
hoc nõ poſſet fieri ꝑ naturã. Cũ eñ acci
dẽtia ⁊ ſubiectū differãt ꝑ eſſentiã iõ põt
deus ſine omni icõueniẽtia ꝑ virtutẽ ſuã
illa ſeparare. Itẽ baſiliꝰ in exameron. Cū
eñ deꝰ poſſit plus facere q̃ intellectꝰ in/
telligere: ⁊ intellectꝰ intelligat accñs p̃te
ter ſubiectū. g̃ deus põt h̃ facere ꝙ acci/
dens ſit ſine ſubiecto.

Secũdo querit. Utrū
cõgruat ꝙ in h̃ ſacro ſint ſpẽs ſine ſubie
cto. ¶ Rñſio nõ ẽ icõueniẽs: imo valde
ꝯueniẽs ⁊ ꝯgruū. Cetera patẽt in textu

Tertio queritur. Utrū
ſit verū accidentia ibi eſſe ſine ſubiecto.
¶ Rñdet ꝙ cõiter tenẽt mgri ꝙ accñtia
ibi ſint ſine ſubiecto.

Quarto queritur ð mu
tatione ⁊ actiõe illorꝫ accidentiū: ⁊ queri
tur. Utrũ illa accidentia poſſint couer/
ti in alimẽtū. Notandū ꝙ alimẽtum eſt
aliqd cõceſſum a deo ⁊ natura aĩalibus
et plantis ꝓpter reſtaurationẽ humorꝫ q̃
per actionẽ calorꝭ in corpe ꝯtinue diſſol
uũtur ⁊ deperduntur: ⁊ dicitur alimẽtū
qꝛ alit ⁊ nutrit. ¶ Rñſio Illa accidẽtia
pñt couerti in alimẽtū: ⁊ ꝑcipiens ſacrm

alitur ꝛ nutrit. Et illud ſatis pbari pōt ad ſenſum Manifeſtū eſt eni pcipieti ꝙ per ſumptōez vini ſiue illius ſpēi ſitis extinguit: ꝙ ſi nō extingueret fides non haberet meritū: qꝛ ibi ēēt experimentum.

Quīto querit. Utrum

accñtia habeāt ptātem ɔuertēdi alia ſacramēta in ſacrā: vtpote ſi vino ɔſecrato id eſt ſpeciebus vini ɔſecrati apponat aq̄ Utrū illa aqua (etiā qūtūcūqꝫ modica) conuertatur in ſacrm. ¶ Rñſio Accñtia nō habēt virtutē ɔuertendi aliā ſbam in ſacrm: ꝛ rō hui⁹ ē: qꝛ in hoc ſacro eſt trāſſubſtātiatio: Trāſſubſtātiatio autē non fit ſine verbo. Ideo qūtuncunqꝫ appo / natur aliud elementum niſi aſſit verbuꝫ non fit ſacramentum.

Sexto queritur. vtrum

accñtia habeāt opatiōes ſuas p naturaꝫ an p miraculū. ¶ Notādū ꝙ in iſtis accidentib⁹ ſunt tres opatiōes. Prima opatio illoꝝ accidētiū eſt mutatio ſenſus ſcilicet mutare guſtū vł tactū: ꝛ de iſta mutatiōe eſt pñs qō. Unde mutatio ſenſus (put eſt ad ppoſitū) eſt aliqua opatio: q̄ ipm ſenſibile cauſat obiectiue ꝛ pᵒiᵃliter actū ſentiendi in ſenſu: ſic ſapoꝛ imutat in guſtu actū ſentiēdi: coloꝛ imutat in viſu actū ſentiendi. Scđa opatio illoꝝ accidentiū eſt trāſmutatio: vt eſt putrefactio. Uñ putrefactio eſt coꝛruptio ppoꝛtionis elemētoꝝ in mixto pp̄ter exalationem humidi a coꝛpe ɔtinētis ptes in mixto facta a calido coꝛpe circūſtantis. Iō ſi aliqs ſepeliret in niuib⁹ ppetuis nunqꝫ coꝛrumperetur ſm Ariſtotelē qꝛ humiditas hꝫ cōtinuare ptes: ſicut ſiccitas diſſoluere. Tertia opatio eſt nutritio. Itē differentia eſt inter nutritionē ꝛ refectionem Refectio eñ eſt alimēti ſumptio ad replendum loca euacuata p digeſtionem Nutritio inſequitur refectionem: quia eſt alimēti in alitum conuerſio per virtutem digeſtiuā Et ſm: has tres operationes ſunt tres parue queſtiones. Prima. Utrum illa immutatio ſenſus ſit naturalis: an miraculoſa. Secunda. Utrum illa putrefactio ſit naturalis an miraculoſa. Tertia queſtio vtrū illa nutritio ſit naturalis an miraculoſa. Ad iſtas queſtiones reſpondetur ponendo vnam diſtinctionem et duo dicta. Diſtinctio Omnes iſte operatiões poſſunt comparari vel ad virtutē a qua egrediūtur vel ad obiectū circa qđ operant. ¶ Primū dictū. Si comparent ad virtuteꝫ a qua egrediunt tūc omnes ille operationes ſunt miraculoſe: qꝛ iſte opationes nec ſunt ſubſtantiales: nec dependent a ſubſtātia. ¶ Scđm dictū Si cōparent ad id circa qđ opantur: tūc ſunt naturales: qꝛ qñ illa accidentia imutant ſenſum vel putrefiunt aut nutriūt nō eſt miraculum: ſed eſt miraculuꝫ ꝙ habent illam virtutem.

Septīo querit. Utruꝫ

vera fractio ſit in coꝛpoꝛe chꝛiſti. ¶ Reſpondetur ꝙ corpus chꝛiſti non frangitur: immo in quotcunqꝫ partes diuidat hoſtia eſt coꝛpus totum et integruꝫ: nec dicitur māducari coꝛpoꝛaliter, eo ꝙ coꝛpaliter maſticetur. Sicut enim nō frangitur ſic nō maſticatur.

Octauo querit. Utrū

in ſpeciebus ſit vera fractio. ¶ Reſponſio Diuiſio eſt ibi vera quantitas vera, ſolidita: ꝛ quia diuiſio conſequitur quantitatem per ſe: ideo ſicut eſt ibi vera quātitas: ita eſt vera fractio in iſtis ſpeciebus: non tamen ſequitur ꝙ coꝛpus chꝛiſti frangatur.

Nono queritur quid ſi

gnificent partes. ¶ Notandum ꝙ communiter diuiditur hoſtia in tres partes ꝛ eaꝝ ſignificatō ɔtinet ī hījs v̄ſib⁹ Hoſtia diuidit in ptes (ſcꝫ tres) tīcta bñs. Plena ſicca (ſcꝫ magna) notat viuos: ſer

uata ſepultos:ſcʒ in purgatorio. ¶ No/
tādū q antiqͦtus vna ps reſeruabaſ vſqʒ
ad finē miſſe:ſʒ mō nō reſeruaſ pꝑter pi/
culū. ¶ Rñſio Hoſtia ſignificat paſſio/
nem xpi ſʒ tres ptes fracte ſignant ptes
corpis myſtici. Et qꝛ corpa myſtica ſūt ī
triplici dña. Quidā eīn regnāt in padi
ſo:qdā ſecuri expectāt ī ſepulchꝛo:ſcʒ in
pugatorio qdam aūt pugnāt in merito:
ſicut ſunt viatores. iō tres ptes fiunt in
hoc ſacro. Nota tñ q mali ꝛ pctōres nō
ſignanſ in aliq pte hoſtie. Et ſm Augu.
ſacrificiū corpis xpi ſolū p hijs offerri dʒ
qui ſunt de corpe xpi myſtico:necvalʒ q
xps p oībꝫ eſt oblatus:qꝛ hic nō ſignanſ
oēs (vt dictū eſt) p qbꝫ eſt oblatus:ſʒ tm̄
illi q ſunt de corpe xpi myſtico.

Decimo querif. Utrū

hoc ſacrm̄ habeat efficaciā in quolibʒ vi
ro iuſto ¶ Pro declaratōe notādū q du
plex eſt efficacia ſcʒ actiuaꝛ paſſiua. Ef/
ficacia actiua eſt duplex Quedā eſt effi
cacia actiua pro actu pmo:ꝛ eſt rō effecti
ua ipſiꝰ agentis:p quā agēs efficit ꝛ cau/
ſat:vt calor ē cā effectiua quare ignis ca/
lefacit. Alia eſt efficacia actiua p actu ſe
cūdo:ꝛ eſt ipſa actio ipſius agētis:p quā
agēs efficit ꝛ cauſat:vt calefactio ī igne.
¶ Correlariū Iſta efficacia tā p actu p
mo q̄ p actu ſcdo in ſacro:eſt ſp in deo:ꝛ
de iſta nō eſt hec qō. Efficacia vo paſſi/
ua nihil aliud eſt q̄ effectus pductus et
cauſatus ab ipſo efficiēte:vt gr̄a pōt eē
efficacia in hoc ſacro:ꝛ de iſta eſt hic qō.
Notādū q vir dr̄ iuſtus qñ nō eſt in pec
cato mortali:ſʒ in gr̄a. ¶ Reſolutio qō/
nis habeſ per tres ppōnes. ¶ Pria ppō.
Hoc ſacrm̄ non hʒ efficaciā in viro ſiue
iniuſto ſiue iuſto:niſi digne accedat.
¶ Scda Digne accedit qñ ſe prepat di/
gne:ꝛ ſicut digne dʒ. Ideo dʒ accedēs co
gitare q ibi eſt xps verus deus et verus
hō:ꝛ p ꝯns tota trinitas:ac diuina maie
ſtas ꝛ ſic dʒ accedere cum amore ꝛ hono
re. Notandū q anteq̄ aliquis digne ſe
prepet ad iſtud ſanctiſſimum ſacrm̄ reci
piendum tria requirunſ. Pmo opꝫ q di
ſcernat iſtū cibū ſpūalē ab alijs cibis:ꝛ
hoc p fidem:tm̄ eīn ſacrm̄ recipe ſicut re
cipiſ alius cibus nō eſt ꝯgruum nec fru/
ctuoſum. Scdo oꝫ ſuū hoſpiciuʒ prepa
re p verā examinationē:pme corinth. xi.
probet aūt ſeipſ hō. Tertio opꝫ q ſuū
hoſpitē ſcilʒ xpm cū honore ꝛ amore reci
piat:ſicut fecit zacheus. Et qꝛ multi re/
cipiūt h ſacrm̄:q ſe nō debite prepant. iō
multi ībecilles ꝛ īfirmi ꝛ dormiūt multi
¶ Tertia ppō Lʒ h ſacrm̄ nō hēat effi/
caciā in viro iuſto eo q nō ſe digne prepa
rat:tñ nō incurrit mortalē offenſionē ſʒ
venialem. Notādum q triplex eſt obex:
quare hoc ſacrm̄ non habet efficaciaʒ in
recipiente. Primus obex eſt pctm̄ mor/
tale:in quo cōmittiſ offenſa mortalis.
Scds obex eſt omiſſio debite prepatio/
nis. Tertius obex eſt ſollicitudo vel di/
ſtractio nimia circa exteriora. Iō vir iu
ſtus nō ſp manducat ſpiritualr̄:vt puta
quando dormit:vel qñ diſtrahitur p co/
gitationes extrinſecas. Sed tūc ſpūali/
ter manducat quādo mouetur motu fi/
dei ꝛ charitatis:ꝛ tūc maſticat ꝛ incorpa
tur:ꝛ ideo ſi neglig t nō reportat effectū
Notandū etiaʒ q triplex eſt memoriale
paſſiōis ſcʒ in ſcripto in verbo ꝛ in ſacra
mēto. In ſcripto:vt qñ paſſio deſcribiſ
vel narraſ p ſcripturaʒ vel qñ imaginibꝫ
exprimiſ:ꝛ hoc eſt memoriale quaſi mor
tuū:ꝛ habet fieri ad viſum qui apprehen
dit magis de lōginquo. In verbo vtpo/
te quando aliqs verbotenus narrat paſ
ſionem xpi ꝛ illud prim eſt viuum ꝛ par/
tim eſt mortuū viuū eſt in corde bonorū
predicatorum:ſed mortuū in corde tep ī
dorum et malorum vel viuū in corde et
cogitatiōe:non viuū in voce:ꝛ hoc eſt ad
auditū. Auditus autem nō ita de lōgin
quo apprehēdit. In ſacro vero eſt memo
riale cum ipm corpus xpi ſignatur ꝛ con
tinetur in ſpecie panis:ꝛ ſanguis in ſpe/
cie vini:ꝛ hoc eſt memoriale viuū:qꝛ ipē

ipſe xp̄s ſeipſm̄ ibi p̄bet: offerens nob̄ cor/ pus qd̄ p nobis fuit occiſū: ⁊ ſanguinē qui p nobis fuit effuſus: ⁊ h̄ ē ad guſtū qui de p̄mo apprehendit: vt iā nō qua/ ſi ſpeculatiue ſed quadā experientia paſſi onis eiꝰ memores ſimꝰ. Si ergo accēdit affectū nr̄m paſſio deſcripta: ⁊ amplius feruenter p̄dicata: multo magis inflam/ mare debet ⁊ afficere in hoc ſacro expſſa ⁊ hoc abſq dubio facit ſi qs ſenſū habet ⁊ illum ꝯuertit ad hoc ſacrm̄ ⁊ ille effi/ caciam reportat. Ille vero audit miſſā nō qui tantum verba dicit vel audit ſi/ ne deuotione: ſed ad hoc memoriale to/ tā mentis intentionē ꝯuertit.

Undecio querit vtrū

habeat efficaciā in aliquo pctōre. vlꝫ q̄ eſt in pctō mortali. ¶ R̄nſio. Scd̄m ge nerale inſtitutionis ſacramenti rōnem: iſtud ſacrm̄ datum ē in cibum illis qui ſunt de corpore xp̄i: ⁊ oēs tales h̄nt cha/ ritatē: ideo effectum habet ī ſolis iuſtis Effectus aūt ī iuſtis ē liberādi a culpa veniali: ⁊ p̄ſeruādi a mortali vt patebit

Duodecimo queritur.

que ſit efficacia huius ſacramēti. ¶ Re ſpondet ꝙ huius ſacramenti plures ſūt effectus. Primus tamen ⁊ p̄ncipalis eſt magis vnire: quia digne accedentē red/ dit feruentiorē: vt carbo ignitꝰ: ⁊ iterū reddit firmiorē: vt bonus cibus. Et ex hoc ꝙ reddit charitatē magis ignitam: adiuuat ad cōſumendam pctī venialis rubiginem. Secūdus effectus eſt remiſ ſio pctōꝝ venialiū. Nō autē requiritur ꝙ ſemꝑ pctā omnia dimittant: ſed parū aut multū ſm̄ ꝙ accedens ſe diſponit. Tertiꝰ effectus ē p̄ſeruatio a culpa mor tali. Quartꝰ effectꝰ ē augmētatio ꝟtu/ tum. Quintus effectus elicit a doctore ſubtili: ⁊ ē remiſſio pctī mortalis obliti: facta tn̄ diligenti examinatione cōſcien tie ſue. Et ſm̄ Durandū. Uel tale pec/ catū mortale remittit virtute huius ſa/ cramenti vel ad memoriam reducit vt confiteatur.

Tredecimo queritur.

Utrū neceſſe ſit ⁊ teneamur ad h̄ ſacra/ mentū accedere. ¶ R̄nſio. Hoc ſacra/ mentū nō ē de neceſſitate q̄tum ē d̄ ſua inſtitutione: qꝛ parui pueri bene ſaluan tur abſq hoc ſacramento: ſed tenet qs ex aſſumpto officio: vt cū ſacerdos viuit de altari: vt (parochianus) debet ſerui/ re altari. Si autē nō viuat de altari ſed in libertate ſua maneat: non tenet ma/ gis q̄ aliꝰ hō ex debito: ſed magꝭ de bo no ⁊ equo: ex mandato ſupaddito: eo ꝙ inſtituit eccl̄ia vt fideles cōicarēt ſemel in anno ⁊ in morte. Unde ſi quis negli git nō ē ſine ꝯtēptu: iō peccat mortalit̄

Decimoquarto queri/

tur. Quid ſit melius an frequētare: an tarde accedere. ¶ R̄nſio. Si quis eſſet ſemꝑ paratꝰ: ſemꝑ vtile eēt hoc ſacramē tū recipere: vt ſcꝫ ſi haberet habitaculū mundū ſcꝫ ꝯſciam bonā ⁊ puram: ⁊ ſpi/ ritualiter comederet hunc cibū cuꝫ ho/ nore ⁊ deuotione. Quia igitur tempo/ re primitiue eccl̄ie erant mundi p bap/ tiſmum ⁊ innocentiam ⁊ charitatē ardē/ tes: per donationem ſpiritusſancti. ideo congruebat eis quotidie communicare quia vero poſtmodum charitas refrigu it ⁊ per peccata: mundicia baptiſmalis (vt in pluribus) perdita eſt: relictū fuit iudicio ⁊ conſcientie vniuſcuiuſq vt re/ ciperet quando diſpoſitum ſe videret: ne aliter manducaret ad ſuam damna/ tionem. Et quia homines inceperūt fie ri negligentes: oportuit vt iterum inſti/ tueretur a ſummo pontifice frequenta/ tio. Sed quia frequentabant multi: et non bene ſe preparabant. Ideo inſtitu/ it Fabianus vt tribus anni ſolennitati/ bus in quibus homines melius paran/ tur. ⁊ quas deſiderabilius expectant cō municarent. ſcꝫ in natali: paſcate: ⁊ pen/

theccoſte. Et q2 hoīes proceſſu tempoꝛis in his tribus tēpoꝛib⁹ negligenť ſe pa/ rabant. Ideo hoc ad extremū ē ad pa/ ſca reductum:qđ p̄cedit tempus p2epa ratiōis ſcʒ quadrageſima. Si ǵ queriť Utrū expediat frequentare alicui. Di/ cendū q̄ ſi ſe videat eſſe in ſtatu eccleſie p2imitiue:laudandū ē quotidie cōmuni care:ſi autē in ſtatu finalis eccľie (vtpo te frigidum ⁊ tardū) laudandū ē q̄ ra/ ro:ſi autē medio modo: medio modo ſe debet habere. Aliquādo ei dʒ ceſſare vt addiſcat reuereri aliq̄n accedere: vt in flāmetur amoꝛi:q2 tali hoſpiti debetur honoꝛ:debeť ⁊ amoꝛ

Quintodecimo q̄ritur

Utrū homo debeat ſe retraheř ab hoc ſacramēto ꝓpter imundiciam coꝛpalem ¶ Reſpondeť q̄ quadruplex ē imundi/ cia coꝛpoꝛalis. Quedā eſt immundicia coꝛpalis que ē coniūcta ſpirituali ſm ve ritatem:vt pollutio veniens ex turpi co gitatione vel ex crapula:⁊ iſta imundi/ cia impedit:pꝛopter h̄ q̄ homo debet ſe reputare imundum. Unde non recipit ſacramentū cum reuerentia qui ſic im/ mundus ē niſi neceſſitas ꝯpellat. ⁊ pꝛo/ pter hanc reuerentiam p2iuatur fructu ⁊ incurrit damnū. Secunda immundi/ cia coꝛpoꝛalis q̄ ē ꝯiuncta ſpirituali ſm ꝯfoꝛmitatem vt pollutio veniēs ex dia/ bolica illuſione:vel ex nature ſuperflui/ tate in qua ſentitur pruritus ⁊ delecta/ tio inoꝛdinata:⁊ iſta imundicia arcere debet de ꝯgruo:tamē non neceſſitat: q2 nō eſt certum q̄ anima ſit ibi maculata tamē pꝛobabiliter poteſt dubitari:⁊ iō qui ſe reputat indignum bene facit Un de Iſidoꝛus de ꝯſecratione diſtictione ſecunda. Quiſquis nocturna illuſione polluitur:⁊ q̄uis extra memoꝛiā turpi/ um cogitationū ſeſe p2eſentiat inquina tum:tamen h̄ vt tempetur culpe ſue at tribuat:ſuamq̄ imundiciā ſtatim fleti/ bus tergat. Tertia imundicia eſt que nō ē ꝯiuncta ſpirituali:tamen ē generās hoꝛroꝛem immundicie ⁊ pollutio veni/ ens ex infirmitate:⁊ iſta ē indifferens:q2 tantū ē pena:⁊ ideo nō arcet. Si tamen ratione hoꝛroꝛis abſtineat:deuotio ⁊ re uerentia ē laudanda. Unde nec mulier menſtruata artať:nec etiam mulier poſt partum. Quarta vero imundicia ē pu/ re coꝛpalis nullum hoꝛroꝛeʒ imundicie generās:vt imundicia in pedibus:vtpo te q̄n aliquis habʒ lutoſos ⁊ maculatos ⁊ iſta eſt indifferens ⁊ nullo mō impedit Unde ſi quis querat. Utrū ſemꝑ pol/ luitur coꝛpaliter ceſſare debeat. Dicen/ dum ē q̄ ſi ſentit inquinationē illā mul/ tum inclinaſſe animā (q2 in actu illo fit homo caro:ſiue in ſomnijs ſiue in vigi/ lijs) ꝯſulendum eſſet ei facere reuerenti am ſacramento. Si autē ſentit naturaʒ magis expeditam ⁊ vlteri⁹ deuotio tra/ hat ad pceptionē:⁊ ſolennitas etiam tra hat vel aliquid qđ multū recompenſet: tunc poſſet ſine remoꝛſu ad ſacramentū accedere. ¶ Notandū tamē q̄ q̄uis pol lutio ſit pct̄m veniale:magis tamen im/ pedit q̄ aliud veniale.pꝛopter hoꝛroꝛis diuturnitatē ⁊ maioꝛē deoꝛdinationem

Circa diſtinctio nem tredecimā queriť p̄mo Utrꝫ omnis ſacerdos poſ/ ſit conficere id eſt ꝯſecrare coꝛpus xp̄i. ¶ Reſpondetur q̄ duplices ſunt ſacerdotes. Quidam ſunt iuſti et boni:⁊ iſti poſſunt ꝯficere. Alij ſunt ſa/ cerdotes pc̄ōꝛes ⁊ mali. Et iſti adhuc ſunt duplices. Quidā ſunt occulte pec catoꝛes qui ſūt de eccľia (ſalteʒ nomīe): ⁊ tales p̄nt ꝯficere. Alij ſūt ſacerdotes manifeſte mali:⁊ iſti ꝯficiūt ⁊ p̄nt ꝯficeř q2 ꝓpter pct̄ā coꝝ nō p̄t caracter deleri: etiā ſi fuerit degradat⁹. Et ſic pʒ q̄ oīs ſacerdos q̄tū ad v̄itatē p̄t ꝯficere. Sʒ ē dr̄ia q̄tū ad vtilitatē:q2 boni ꝯficiunt ad vtilitatē ſui ⁊ aſſiſtentiū qui cū fide ⁊ deuotione miſſam audiūt. Mali autē

occulti ſolum ad dānationē ſuā: et non aſſiſtentium ꝯficiunt. Mali vero manifeſte pctōres (ꝛ maxime heretici preciſi ab eccleſia) ꝯficiunt ad damnationem ſuam ꝛ omniū aſſiſtentium habentium noticiam de pctō illiꝰ ſacerdotis. ¶ Notandū ꝙ ſanctus Thomas ꝛ antiq doctores in h̄ ꝯcordant ꝙ idem iudicium eſt de publicis ꝯcubinarijs ꝛ publicꝭ hereticꝭ. ſꝫ hec opio nō tenet̄: qꝛ refrigeſcet charitas vbi abūdat iniqtas Mat. xxiiij.

Secundo querit̄. vtrū ſoli ſacerdotes poſſint ꝯficere. ¶ Rñdetur ꝙ ſic: ꝛ ſi alq̄ faciunt nihil oīno faciunt. Ratio quare ſolis ſacerdotibꝰ cōmittitur ꝯficere hoc ſacramentū eſt: qꝛ hoc ſacramentū eſt digniſſimū: ꝛ in magna reuerentia habendū. ideo fuit perſonis ſpēalibus ꝯmiſſum ꝛ ꝯmitti debuit: aut ergo ratione ſanctitatis: aut ratione auctoritatis. Si ſanctitatis (vt dicunt heretici) tunc ergo nemo eſſet certus vtꝝ ꝯficeret ꝛ ſalus noſtra penderet ex aliena bonitate. Si ratione auctoritatis: ꝛ auctoritas pōt tam bonis q̄ malis ꝯcedi: ꝛ hanc vocamus ordinem ſacerdotij. Non ꝯſideratur ergo in poteſtate ꝯficiendi dignitas: ſed tm̄ auctoritas que eſt in ſacerdotibꝰ ratione characteris. Sancti viri non dñr ſacerdotes ab oblatione corporis dñi ſed ſui: quia vnuſquiſq; corpus ſuum offert hoſtiam viuentem. ad Roma. xij.

Tertio queritur. cū poteſtas ſacerdotalis ꝯcurrat ad ꝯſecrandum: ꝛ verbi virtus. Circa qđ magis reſidet poteſtas: an circa verbum vel circa ſacerdotē. ¶ Notandū ꝙ poteſtas ſacerdotalis ꝯficiendi pōt capi dupl'r. Uno modo pncipaliter ꝛ potentialiter: ꝛ iſta eſt poteſtas auctoritatis. Et iſta ſoli deo ꝛ toti trinitati ptinet. Secunda eſt ptās inſtitutiōis ꝛ hanc habuit xp̄s: qñ inſtituit hoc ſacramentū. Tertia eſt poteſtas miniſterialis: ꝛ iſta ē ptās quā habent ſacerdotes. Et iſta ptās eſt quedā ordinatio ipius ſacerdotꝭ: qua ipē ſacerdos ordinat̄ ad ꝯficiendū miniſterialit̄ iſtud ſacramentū ꝛ iſta ordinatio eſt in verbis. ¶ Ad q̄ſtionē rñſio. Uirtus verbi nō eſt aliqua qualitas abſoluta: ſꝫ ſolum ordinatio ad talē effectuꝫ. vt ad eiꝰ ꝓlationē fiat: nō ad ꝓlationē factā a q̄libet ſed habēte xp̄i ſignaculum. Et ƀm hanc poſitionē dicendū ꝙ vna eſt ptās ꝯficiendi ꝯſiſtens in miniſtro ꝛ in verbo cum intentione ꝛ ꝓlatione verborum ſuper debitam materiam.

Quarto querit̄ Utruꝫ melior ſit miſſa ſacerdotis boni q̄ mali. ¶ Notandum ꝙ miſſa pōt dici ab emittendo: ꝛ idem ē ꝙ emiſſa: ꝛ iſta eſt miſſa cathecuminorum: qꝛ emittebant̄ cathecumini antiquitꝰ: qñ ſacerdos incipit offerre ſacra. Alia ē miſſa ſacroꝝ ꝛ durat vſq; ad finē: ꝛ dr̄ miſſa a mittendo: qꝛ ibi mittit̄ agnꝰ. i. xp̄s ad patrē ad dimittendū pctā nr̄a. Alio mō pt̄ dici miſſa a dimittēdo: ꝛ ē i fine qñ pp̄ls dimittit̄ qñ. ſ. diaconꝰ dic̄ Jte miſſa ē. Uñ ſic exponit̄ Jte miſſa ē: ite ſupple ſecuri qꝛ miſſa ē hoſtia. ſ. xp̄s ad patrē vt intercedat ꝓ nob. Notādū etiā ꝙ miſſa valet tripl'r. ſ. ſpecialiſſime gñaliſſime: ꝛ ſpēalit̄. Pmo mō miſſa dr̄ valere ipi celebrāti ſpēaliſſime: qꝛ nō pt̄ applicare ſuā miſſā alicui qn ipē habeat maiorē patrē ꝓ ſe. Scđo mō miſſa valet gñaliſſime ꝓ tota eccl'ia: taꝫ pro viuis q̄ defunctis: ꝛ etiā celebrās nō debet aliquē excludere. Tertio mō miſſa valet ſpēalit̄ illis ꝓ quibꝰ celebrat miſſā vt puta qñ celebrat ꝓ aliq̄ ſpēali defuncto aut viuo. Nec tñ ſic pōt valere iſtiꝰ q̄ celebrat̄. qn etiā valeat toti eccl'ie generaliſſime ꝛ celebranti ſpēaliſſime. Exēplū: vt ſi miſſa eēt duodecim graduū: q̄tuor primi gradꝰ ſūt celebrāti vl' ꝓ celebrāte: q̄tuor vltimi ꝓ tota eccl'ia: ꝛ q̄tuor medij pro illo pro quo celebratur.

¶ Ad q̄ōnem r̄ndetur per ſex propoſiti/ones. ¶ Prima ꝓpoſitio. In qlibꝫ miſſa a ſacerdote celebrata inuenitur duplex opus.ſ.opus operatum: ⁊ eſt ip̄e xp̄s q̄ ſe offert patri pro nobis. Aliud ē opus operantis ⁊ ſunt illa: celebratio: oratio/nes ⁊ proceſſus miſſe que fiūt a ſacerdo/te. ¶ Secunda propoſitio Miſſa dicta (etiam a ſacerdote quātūcunq̄ peccātore). ex parte operis operati ſemper aliquid valet. ¶ Tertia. Miſſa mali ſacerdotꝭ ex parte operis operati tantū valet q̄n/tum miſſa boni ſacerdotis. ¶ Quarta. Miſſa mali ſacerdotis quantū ad opꝰ operantis nihil omnino valet. ¶ Quin ta ꝓpoſitio. Miſſa mali ſacerdotis (ſim pliciter loquendo) non ē ita bona ſicut miſſa boni ſacerdotis: qꝛ miſſa boni ſa/cerdotis habet duplex meritū ſcꝫ ex p̄/te operati: ⁊ ex parte operantis: Miſſa vero mali ſacerdotis habet ſolum meri/tum ex parte operis operati. ¶ Sexta propoſitio. Melius ē audire miſſaꝫ bo/ni ſacerdotis q̄ꝫ mali: qꝛ ſacerdos ī miſſa orat pro circumſtantibus.

¶ Poteſt hic queri: quare quorundam miſſe prohibētur audiri. Unde ſm̄ Du randū prohibentur audiri a quattuor. Primo ab hereticis publicis Secundo a ſciſmaticis qui ponunt diuiſionem in eccleſia. Tertio a ſimoniacis: qui ven/dunt beneficia ⁊ ſacramenta eccleſie. Quarto a fornicarijs notorijs ¶ Notā dum q̄ triplex ē notorium. ſcꝫ facti: iurꝭ ⁊ preſumptionis Notoriū facti eſt illud qđ ita ſe conſpectui hominum exhibet: q̄ nulla tergiuerſatione poteſt celari vt ſi quis percuteret aliquē publice ⁊ corā omnibus. Notoriū vero iuris ē duplex. Quoddā ē per ſn̄iam quādo ſcꝫ aliqs ↄdemnatur in iudicio. Aliud ē ꝑ ſpon/taneam voluntateꝫ quando confitetur ſponte in iudicio. Notorium autē pre/ſumptionis (vt ē cōſanguineitas) ſicut quando preſumitur q̄ iſte ē filius talis: tamen non poteſt de aliquo aſſertiue ꝫ veraciter probari. De duobus primis modis notorijs (ſcꝫ facti ⁊ iuris) poteſt ſacerdos licite notorius fornicarius iu/dicari: tamen propter ſuſpitionē vel alia ſigna probabilia non poteſt licite iudi/cari. Unde cauſa quare miſſe prohiben tur audiri ab iſtis quattuor modis ſa/cerdotum ē triplex. Primo propter opus iuſticie: qꝛ non ſunt digni cōficere: ⁊ ſi cō ficiant non ſunt digni audiri. Secūdo propter opus miſericordie: vt confuſi d̄ culpa redeant ad gratiam. Tertio pro/pter opus prouidentie: vt alij retrahant ab eoꝝ imitatione.

Quinto queritur Utrū

corpus xp̄i traijciatur in ventrē muris. ¶ Notandum q̄ differunt venť aluus ⁊ vterus. Uenter eſt qui cibos digerit: ⁊ mittit ad ſingulas ptes corporis ⁊ eſt illa pars que eſt a fundo infimo ſtoma/chi vſq̄ ad inguinem. Aluus ē illa pars interior que nō videť in qua reponūtur ſordes. Uterus vero pertinet ad mulie res in quo ponunť infantes. Notādum q̄ traijcere idē ē q̄ intra proijcere ¶ No tandum inſup q̄ mus capiť dupliciter. Uno modo idem eſt q̄ terra: ⁊ diciť ab humo: ⁊ ſic non capitur hic. Alio modo capiť mus vt eſt animal puſillum quod ab humore terre naſciť. Et dicunt phi/loſophi q̄ tale animal non bibit. ¶ Pro reſolutione queſtionis due ſunt opinio nes. Aliqui enim dixerunt q̄ corpꝰ xp̄i continetur in illis ſpeciebus inſepabili/ter q̄ꝫdiu ſunt ſacramentuꝫ. Et ideo di/cunt q̄ corpus xp̄i eſt ſub illis ſpeciebꝰ in ventre muris q̄ꝫdiu ille ſpecies ſūt in farina panis. Et iſta opinio modo tene tur ⁊ eſt ſecurior. Alia opinio eſt q̄ cor/pus chriſti nullo modo deſcendat ī ven/trem muris: ſed quando incipit rodere. tunc ſacramentum eſſe deſinit ⁊ corpus chriſti in ſubſtantiam panis redit: ⁊ ſimi liter dicendum eſt quando proijcitur in cloacam vel in latrinam. Sed iſta opio

modo nõ tenetur: qꝛ corpus xp̄i non põt maculari ꝓpter aliquas ſordes: nec etiã corrodi a mure qḋ ẽ glorioſum.

Sexto querit̃ Utrum

corpus xp̄i deſcendat in ventrẽ homĩs. ¶ Notandum ꝙ deſcendere in ventrem ẽ dupliciter. Uno modo q̃tũ ad ſubam ꝛ iſto modo aliquid qḋ non ẽ cibus põt deſcendere in ventrẽ ſicut ſaliua põt deſcendere in ventrẽ: ꝛ tamen non ẽ cibus. Alio modo q̃tũ ad efficaciã: ꝛ iſto modo cibus deſcendit in ventrẽ q̃tum ad efficaciam qꝛ nutrit. ¶ Correlariũ primũ. Corpus xp̄i nõ deſcẽdit in vẽtrem q̃tum ad cibandi efficaciã: qꝛ licet corpus xp̄i deſcendat cum illis ſpẽbꝫ tamen nõ couertit̃ in cibum ꝛ alimentũ. ¶ Secundũ correlariũ. Corpus xp̄i vadit in mentẽ quantũ ad cibandi efficaciam: qꝛ reficit mentẽ. ¶ Notandum ꝙ in mentẽ ire põt eſſe dupliciter. Uno mõ quãtuꝫ ad ſubſtantiã: ꝛ ſic vadit qḋ illabit̃ animę ꝛ ẽ ſolus deus. Alio modo quantum ad efficaciã: ꝛ ſic dꝛ ire in mentem quod ipſam reficit. ¶ Rñſio. Corpus xp̄i non ſolũ in ventre hominis vadit ſed ibi manet q̃diu ſpẽs ille ſũt ordinabiles ad refectionẽ. Unde vadit in ventrẽ ꝛ morat̃ quouſqꝫ refectionis opatio cõpleatur

Circa diſtinctionem

decimãquartã in qua poſtq̃ dictũ ẽ de tribus ſacramentis. ſ. baptiſmo. confirmatiõe ꝛ eukariſtia determinat̃ dꝫ ſacramẽto penitentie. Et diuidit̃ in duas partes. In prima determinat̃ de penitẽtia in generali. In ſecunda in ſpeciali. Pro prima itaqꝫ parte preſentis diſtinctionis.

Primo querit̃ Utrum

penitentia ſit virtus. ¶ Pro fundamento huius materie ponuntur alique auctoritate. Deutero. xxiiij. Non accipies loco pignoris inferiorẽ ꝛ ſuperiorẽ molã. nõ accipies. i. nõ auferes: loco pignoris. i. a ꝯfeſſione pctõris inferiorem molam id ẽ timorẽ ꝛ ſuperiorẽ molam: id ẽ ſpem. Pro mola ſuperiori Ezechielis. xviij. Si impius egerit penitentiaꝫ ab omnibus pctis que opatus ẽ vita viuet id ẽ habebit gratiã ꝛ nõ morietur morte eterna. Omniũ iniquitatũ eius non recordabor. Penitentiam agite appropĩquabit regnũ celorũ. Matthei. primo. Pro mola timoris. ſ. inferiori. Luc. xiij. Niſi penitentiã egeritis omnes ſit̃ peribitis. ſupple damnatione eterna. Timete eũ qui põt corpus ꝛ animã perdere in gehennã. Matthei. x. Licet autẽ penitẽtia naſcat̃ ex ſpe ꝛ timore: magis tamen ex timore ſm magiſtrũ ſententiaꝝ i textu. ¶ Notandũ ꝙ quadruplex ẽ penitẽtia. Quedã ẽ ſacramentalis: ꝛ eſt ipſum ſacramentũ penitentie: qḋ ẽ remedium ꝯtra pctm̃ mortale actuale ꝯmiſſũ poſt baptiſmũ: ꝛ debet adminiſtrari per ſolos ſacerdotes. Et ſic diffinit̃ a Scoto. Sacramẽtũ penitẽtie ẽ ablutio ſcelerũ hominis penitẽtis facta certis verbis: ex debita intentione ꝓlatis a ſacerdote iuriſdictionẽ habente ex inſtitutione diuina ſignans efficaciter abſolutionẽ anime a pctõ. In iſta diffinitione ponũtur octo particule. Primo dꝛ ꝙ ẽ abſolutio Unde abſolutio ẽ ſententia diffinitiua abſoluens reum vel ligans: data a iudice ꝯmiſſario ſcꝫ ſacerdote. Et propterea nõ dat̃ a deo ſupremo iudice: ſed a ſacerdote ſolũ qui abſoluit vł ligat peccatorẽ. ¶ Correlariũ. Iſtud ſacrm̃ eſt ſacramẽtũ iudiciale: qꝛ ꝯfeſſor ligare ꝛ ſoluere põt ſm ꝙ videbit̃ ſibi. Scḋa pticula hominis. Ex quo ſequit̃ ꝙ angeli nõ pñt penitere lꝫ potuiſſent añ caſũ. Tertia pticula: penitẽtꝫ ponit̃ ad drĩaꝫ hoĩs q̃ nõ ꝯmiſit pctm̃ actuale. ꝛ ſi q̃s non hꝫ pctm̃ non dꝫ penitere: ſic fuit btã virgo maria. iõ nõ accipit ſacrm̃ pnĩe. Et etiã ponit̃ ad differentiã pctõris nõ penitẽtꝫ

qꝛ ſi haberet voluntatem pſeuerandi in
pctō ſuo nō poſſet abſolui. Quarta pti
cula facta certis verbis:.i. determinatis
¶ Notandū ꝙ nō ita certa ⁊ determina
ta ſunt verba ſicut in ſacro baptiſmi et
eukariſtie:tn̄ (vt dicit Scot⁹) Cōgruū
eſt vti iſtis verbis. Ego abſoluo te ab oī
bus pctīs tuis in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpi
ritusſancti ⁊ omnia p̄cedētia ⁊ ſequētia
nō ſunt neceſſaria ſed de bona ꝯgruita/
te. Quinta pticula ex debita intentio-
ne ꝓlatis Et hoc debet intelligi ſicut in
alijs ſacris. Sexta pticula a ſacerdote:
ponit̄ ad dr̄iam alioꝝ qui nō ſunt ſacer/
dotes. Unde Scotus. Nihil diſpenſā/
dum in hoc ſacro poteſt diſpenſari a laī
co:⁊ hoc ē cōtra multos. Septima par/
cula:iuriſdictionē habente: ponit̄ ad di
ferentiam illoꝛum qui nullā habēt iuriſ
dictionē:vt vnus curat⁹ (qui nō habet
iuriſdictionē ſup parrochianos alteri⁹
cure) nō pōt abſoluere illos niſi habeat
ecōſſam ptātem a papa vel ab epiſcopo
Octaua pticula:ſignans efficaciter.⁊c̄.
Unde illa verba ſcꝫ Ego abſoluo te.ſi
gnant abſolutionē aīe a pctō. Secūda
potentia dr̄ actualis que nihil aliud eſt
ꝙ̄ ipe actus penitendi:quo ipe pctōr ac
tualiter penitet de pctō a ſe ꝯmiſſo. No
tandū ꝙ actus penitendi ē quadruplex
Quidā ē actus penitēdi qui ē vindica/
re ꝯmiſſū. Et ē vindicare pctm̄ a ſe com
miſſū. Unde vindicare nihil aliud eſt ꝙ̄
velle punire vl' velle penā infligere ali/
cui ꝓ pctō. Exemplū vt deus vindicat
pctā:quia infert penā pro pctīs. Unde
duplex ē pena. Quedā ē generalit̄ cap/
ta ⁊ accipit̄ pro quocunqꝫ incōmodo vl'
diſcōueniente qd̄ pōt ꝯuenire parti ſen
ſitiue. Alia ē pena ſpecialiter capta: et
accipit̄ pro quocunqꝫ incōmodo :vl' diſ/
conueniente quod pōt ꝯuenire parti in/
tellectuali:vt ē triſticia que ē in anima.
Secundus actus penitēdi ē habere diſ
plicētiam de pctō a ſe ꝯmiſſo. Tertius
actus penitendi ē acceptare gratant̄ pe
nam inflictā ꝓ pctō a ſe ꝯmiſſo. Quar/
tus actus penitendi ē patient̄ ferre pe/
nā inflictā ꝓ peccato:⁊ iſte actus non eſt
tanti meriti ſicut terti⁹. Tertia ē penitē
tia habitualis:⁊ ē habit⁹ habilitās ho/
minē ad penitēdū ſub debitis circūſtan
tijs a ſupmo legiſdatoꝛe dictatis ex mul
tis actib⁹ frequētatis penitēdi generat⁹
inclinās ad cōſimiles actus illis ex qb⁹
generat̄:⁊ de iſta penitentia habituali ē
queſtio iſta. ¶ Notandū ꝙ ibi ponit̄ ſb
debitis circūſtantijs:qꝛ ſi quis peniteret
ꝓter vanā gl'iam:nō eſſet vera penitētia
Jdeo pōitur a ſupmo legiſdatoꝛe dicta
tis. Et ſunt iſte tres circuſtantie ſcꝫ con
tritio:ſatiſfactio:⁊ verecūdia de pctīs q̄
habetur p ꝯfeſſionē. Quarta ē peniten
tia paſſionalis ⁊ ē ipa triſticia volūtarie
aſſumpta pro peccatis a ſe ꝯmiſſis Sci
endū etiā ꝙ virt⁹ capit̄ dupl'r. Uno mō
generaliter vt ē quid cōmune ad ꝟtutē
moꝛalem ⁊ theologicā. Alio modo capi
pitur ſpecialit̄ ⁊ ē duplex. Nam quedaꝫ
ē moꝛalis:alia vero ē virtus theologica.
de quibus omnib⁹ ꝓlixe dictum ē in re/
poꝛtatis ſup tertio ſentētiaꝝ:diſtinctio/
ne nona:q̄ſtione ſeptima. Penitētia ſm
Ambroſiū ē mala p̄terita plāgere ⁊ plā
genda iterum nō committere. Unde in
omni bona cōfeſſione tria requiruntur.
Primo doloꝛ ⁊ triſticia de cōmiſſis pec/
tis. Secūdo requiritur integra ⁊ diſtin
cta cōfeſſio omniū peccatoꝛum ſuoꝛum
Auguſtinus. Jmpium eſt a deo dimidi
am ſperare veniam. Tertio requiritur
ꝓpoſitum nō redeundi ad vomitum:
ſicut facit canis. ¶ Reſponſio ad que-
ſtionem. Penitentia ē habitus virtutis
ſm ꝓpꝛiam acceptationē non tm̄ ſm cō
munem ſicut patebit meli⁹ in ſeq̄ntibus

Secundo querit̄ vtruꝫ

penitentia ſit virtus generalis vel ſpeci
alis. ¶ Notandum ꝙ aliqua virtus pōt
dici generalis tripliciter. Uno modo ꝑ
p̄dicationem:quia p̄dicatur de omnib⁹ꝫ

alijs virtutibus: ⁊ ſic iuſticia communi/ter capta dicitur eſſe virtus generalis ⁊ cõmunis. Et ē quecunq̧ rectitudo ani/me docēs declinare a malo ⁊ facere bo/num. Secundo modo aliqua virtus di citur generalis ꝑ regulationē: ⁊ ſic pru/dentia ē regula omniū virtutum: q2 om nes virtutes debent regulari ꝑ pruden/tiam. Unde prudentia docet tenere me-dium ⁊ abijcere extrema. Tertio modo aliqua virtus dicit̄ generalis ꝑ formati onem: ⁊ ſic charitas ⁊ gratia gratūfaci/ens ē virtus communis: q2 format alias virtutes ⁊ facit eas acceptabiles deo. ¶ Reſponſio. Penitentia ē virtus ſpe/cialis: quia ſicut ira per zelum qua dete ſtatur omne malum in primo ē ſpecia/lis virtus: quia reſpicit illud ſub ratiōe digni pena: ſic etiam penitentia ē virtus ſpecialis: q2 reſpicit ſub rōne mali pro/prij a ſe contra deum ꝑpetrati; put ho/mo ex hoc dignus ē puniri.

Tercio queritur. Utrū

penitentia ſit virtus theologica vl' car/dinalis. ¶ Notandū ꝙ virtutes theolo gice ⁊ cardinales differunt quadrupliciter. Primo modo quia virtutes theolo/gice reſpiciunt deū ꝓ obiecto: vt fides reſpicit deum ei adherendo. Uirtutes vero cardinales reſpiciunt creaturā ſi/cut fortitudo res arduas. Secūdo diffe runt: quia virtutes theologice reſpici/unt portionem ſuperiorem anime: quia reſpiciunt deum. Uirtutes vero cardi/nales reſpiciunt portionem inferiorem: ſcȝ proximum. Tertio modo differunt: quia virtutes theologice nō poſſunt ex/cedere per nimietatem: quia non poteſt aliquis nimis diligere deum: vel nimis ſperare in deo. Uirtutes autem cardi/nales poſſunt excedere per nimietatem: vt aliquis diſtribuēdo bona ſua vbi nō oportet: non dicitur liberalis ſed prodi/gus. Quarto modo differunt: quia vir tutes theologice non ſunt in medio: q2 non habent extrema ſcȝ nimietatem: ſi/cut dictum eſt. Uirtutes autem cardi/nales ſiue morales ſunt in medio ⁊ inter extrema ſicut liberalitas ponitur inter prodigalitatem ⁊ auariciam. ¶ Reſpō/detur ad queſtionem ꝙ penitētia ē vir/tus cardinalis: ⁊ continetur ſub iuſticia Unde penitentia non ē niſi quedam iu/ſtitia qua peccator vult vindicare pec/catū cōtra legē dei a ſe cōmiſſum.

Quarto queritur. In

qua vi anime ſit penitentia. ¶ Notādū ꝙ triplex ē vis. Quedā ē vis rationalis ⁊ ē ipſemet intellectus ſiue potentia rati onalis. Alia ē vis cōcupiſcibilis ⁊ ē illa que appetit obiecta primo ſibi ꝯuenien/tia ⁊ fugit obiecta diſcōuenientia. Un/de notandū ꝙ circa cor ſunt due pelli/cule: vna ē tanq̄ organū ꝯcupiſcibilis: ⁊ dilatat̄ illa pellicula quando homo le/tatur. Unde quādo homo ꝯcupiſcit ci/bum tunc letat̄ qn̄ habet. Si aūt nō ha/bet tunc triſtat̄. ita etiam aīa vi ꝯcupi/ſcibili ſcȝ per charitatē: deum ꝯcupiſcit tanq̄ primo omni cōueniens. Tertia ē vis iraſcibilis: ⁊ ē illa q̄ fugit obiecta ſe/cundo ſibi diſcōuenientia. Unde notan dū ꝙ circa cor ē alia pellicula q̄ reſtrin/git̄ quando homo triſtatur de pctō a ſe ꝯmiſſo: hoc facit per vim iraſcibilē. No tandum ꝙ duplex ē ira. Quedam ē ira per zelum ⁊ ē velle punire pctā aliena: ⁊ iſta ira fuit in xp̄o: Sicut patet quādo eiecit vendentes ⁊ ementes de templo. Pſalmiſta. zelus dom⁹ tue comedit me. Alia ē ira per penitentiam: ⁊ ē velle pu/nire pctā propria: ⁊ iſta non fuit in xp̄o. nec in beata maria: quia nullum habu/erunt peccatū. ¶ Reſponſio. Peniten/tia vt eſt ſpecialis virtus ē in iraſcibili quia per penitentiaȝ vult homo punire pctm̄ a ſe ꝯmiſſū tāq̄ obiectū ſibi diſcō ueniens. Unde Aug⁹ in li. de penitētia

Penitentia ē quedā dolentis vindicta: ſed ꝯſtans ē ꝙ vindicta ē ipſius iraſcibil. Pſ. Iraſcimini. glo. Quid iuſti⁹ ꝗ̄ vt ſuis quiſꝗ̄ iraſcatur pctīs poti⁹ ꝗ̄ alienis: ſecꝗ̄ puniēs ꝑ penitentiā ſe deo offerat. Itē Chryſ. Perfecta penitētia cogit penitentē oīa libenter ſufferre: ſed hō eſt ipſius iraſcibilis. ergo penitentia ē in vi iraſcibili.

Quinto queriť de origine penitētie. vtꝝ concipiatur a timore ſeruili.

¶ Notandū ꝙ origo penitentie ē triplex. Quedā ē ꝑncipalis ꝛ efficiēs. et ē ipſe de⁹ qui ꝑ benignitatē ꝛ liberalitatem ſuā trahit nos ad penitentiā. Vnd. Nemo pōt ad me venire niſi pater me⁹ traxerit eū. Item ad Roma. ij. Ignoras ꝙ benignitas dei te attraxit ad penitentiā. Aliqui eñ trahunť per flagella aliȷ̄ vero portanť inter brachia dine dilectiōis. Et de iſta origine nō ē hō ad ꝓpoſitū. Alia ē origo ꝑparans que diciť deprimens ꝛ ē ipſe timor ſeruilis: de q̄ eſt mentio in pn̄ti q̄ſtione. Tertia eſt origo diſponens q̄ diciť ꝓmouens ꝛ ē timor initialis. ¶ Notandū ꝙ ſextuplex ē timor ꝓut dictū ē in tertio: diſtinctiōe quindecima. ¶ Reſolutio q̄ōnis patet ꝑ quinꝗ̄ propoſitiones. ¶ Prima. Origo ſiue conceptio penitentie virtutis principalis ꝛ effectiua ē ipſe deus. ¶ Scđa propoſitio. Conceptio ꝛ origo pn̄ie diſpoſitiua ē partim a nobis. Auguſtinus. Qui creauit te ſine te: non iuſtificabit te ſine te. ¶ Tertia propoſitio. Diſpoſitio debita ad penitentiā ꝓcedit ex diuine iuſticie cognitione: ꝛ ex cognitiōe diuine miſericordie. Ex prima cognitōne gn̄atur timor ſeruilis. ꝛ ex ſecūda cognitōe generatur ſpes. ¶ Quarta propoſitio. Si pctōr habeat timorem ſeruilē ꝛ habeat ſpem venie ꝛ incipiat facere quod in ſe ē tunc eſt diſpoſitus ad veram penitētiā. ¶ Notandum preterea ꝙ quattuor requiruntur ad hoc ꝙ aliquis incipiat facere quod in ſe eſt. Primo requiritur dolor ꝛ diſplicentia de pctīs. Secūdo cōfeſſio integra ꝛ diſtincta. Tertio ſatiſfactio larga. Quarto propoſitum nunꝗ̄ redeundi ad vomitum ꝛ pctā. Quinta propoſitio. Penitentia magis ꝯcipitur timore ꝗ̄ ſpe. quia timor concipit: ꝛ ſpes promouet. Ex hoc patet ꝙ ꝯcipitur timore ſeruili ſꝫ ſufficē ꝙ tior ſeruil. ꝑparet. Nec ē incōueniens: quia ꝯceptio iſta nō ē per productionē in eſſe: ſed per diſpoſitionē ꝛ ꝑparationē: ꝛ ideo non oportet ꝙ penitētia ſit cū timore ſeruili: ſed ſufficit ꝙ timor ſeruilis ꝑparet.

Sexto queritur de ordine. Vtꝝ penitētia ſit ꝑma virtus inť alias virtutes.

¶ Notandū ꝙ aliq̄d diciť prius dupl'r. Vno mō dignitate: ꝛ ē illud qđ eſt dignius: perfectius: ꝛ excellentius reſpectu alioꝝ: vt homo inť oīa aīalia đr dignior ꝛ ꝑfectior. Alio mō đr ꝑus origine: ꝛ ē illud qđ pri⁹ naſcitur et generať: vt flores ꝛ folia dicunť pri⁹ naſci ꝗ̄ fruct⁹. ¶ Correlariū. Si fiat queſtio de prioritate dignitatis: certum eſt ꝙ penitentia nō eſt prima inter ꝟtutes: quia virtutes theologice que reſpiciunt deum pro obiecto ſunt priores dignitate: ꝛ inter virtutes morales. Latria eſt dignior aliīs: ꝛ poſt latria penitentia importat dignitatem. Sed nō ē queſtio đ prioritate dignitatis. ¶ Sed queritur. Vtrum penitentia ſit prima prioritate originis. Dicendum ꝙ latria ꝛ penitentia ſunt digniores aliȷ̄s virtutibus: quia licet penitentia reſpiciat pctm̄ ꝓ obiecto tamē reſpicit illud vt ē offenſiuū dei ꝛ latria vt cultus ei debit⁹ exhibeatur. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt penitentia. Quedam eſt penitentia virtus acquiſita: ꝛ eſt illa que acquiriť ex actib⁹ penitētie frequentatis. Et hanc penitentiam cōmuniter habent religioſi que ſepe cōfitentur. Et de iſta penitentia nō ē q̄ſtio. Alia eſt penitentia infuſa q̄ immediate

īfunditur a deo:⁊ operatur deus in nob᷑ ſine nobis. Unde Nemo pōt ad me venire niſi pater meus ⁊c̄. ⁊ de iſta eſt queſtio. Et iſta eſt ſemper cum charitate et eſt penitentia iuſtificans. Et dicitur penitentia formata:qꝛ eſt cum gratia:que eſt accepta deo ⁊ placens. Penitentia vero informis eſt illa que precedit iſtam et eſt attritio:⁊ dicitur informis:qꝛ eſt ſine gratia. Iſta q̄ŏ eſt de penitētia formata ⁊ de virtutib᷒ formatis. Sciendū ꝙ homō p̄cōr nullas h̄z virtutes formatas: lꝫ poſſit habere informes. ¶ R̄n̄ſio queſtionis ſtat in duab᷒ diſtinctiōib᷒ ⁊ trib᷒ dict. Prima diſtincio aliquid poteſt dici prius origine dupl'r. Uno mō ſm ſubſtantiā:vt qn̄ paruus puer baptizatur omnes virtutes infunduntur in ipſo ſm ſubſtātiā:⁊ qn̄ homo grām recipit:q̄ decorāt ⁊ ornant aīam noſtrā. ideo nō ſunt fruſtra prius origine. Alio modo aliq̄d dicitur prius alio ſm vſum:⁊ eſt quo aliquis prio vtitur:vt ſi quis reciperet de nouo duo inſtrumēta ſcꝫ vnam ſecurim ad diuidendum ligna:⁊ cultellū ad ſcindēdū panē ſi prius vteret̄ cultello:ſcindēdo panē:tūc cultellus diceret̄ prior ſm vſum. ¶ Primum dictū. Oēs virtutes ſm ſubſtātiā ſimul ⁊ ſemel infundunt̄ ſicut quādo aliquis adultus baptizatur tūc deus infundit in eo omnes virtutes q̄tum ad ſubſtantiam. Secunda diſtinctio. Aliquam virtutem eſſe priorē alia ſm vſum pōt eſſe dupliciter aut ſm imaginis informationem:aut ſm ingreſſum et reparationem. ¶ Secundum dictū Fides eſt prima ſm informationem imaginis:quia fides eſt in intellectu:qui intellectus precedit alias potentias. ¶ Tertium dictū Penitentia eſt prima ſm regreſſum ⁊ reparationē: qꝛ poſtq̄ homo peccauit:nō poteſt ad eum redire ꝑ gratiam niſi habeat penitentiā:⁊ ſic actus penitētie eſt prim⁹ qꝛ immediatior eſt omnium virtutum:qꝛ penitentia virtus:facit declinare a malo:⁊ facere bonum.

Septimo querit̄. Utrū contingat cadere a vera penitentia. ¶ Notandum ꝙ tria requirūtur ad perfectam veram penitentiam. Primo req̄rit̄ ꝙ proponat ⁊ doleat de pctīs p̄teritꝫ cōmiſſis. Scđo ꝙ non cōmittat actu aliquod pctm̄ de nouo ꝓ illo tēpe pro quo penitet ⁊ dolet. Tertio ꝙ ꝓponat nūq̄ cōmittere pctm̄:nec redire ad vomitū. Et hijs habitis eſt vera penitentia virt⁹. Et eſt Utrū habens talem penitentiā poſſit cadere. ¶ Reſpondet̄ breuiter ꝙ ſic:ſicut pꝫ de dauid rege q̄(poſtq̄ peccauit in adulterio:homicidio ⁊ ꝓditione primi Regum.c.xi. ⁊. xij.) veraciter penituit:⁊ habuit veram penitētiam:tn̄ adhuc cecidit nūerādo ꝑplm ſcđi reg.xxiiij.

Octauo querit̄. vtrum contingat per penitentiam reſurgere:h̄ eſt penitentiam reiterare. ¶ R̄n̄det̄ per duas cōcluſiones. ¶ Prima penitentia pōt reiterari totiēs:quotiēs homo eſt in hac vita. ¶ Scđa concluſio Penitentia poſt hanc vitam non poteſt reiterari:qꝛ penitentia non pōt reiterari niſi in ſtatu merendi ⁊ demerendi.

Nono querit̄ quare penitētia poſſit ⁊ debeat reiterari:⁊ baptiſmus non. ¶ Pro reſolutiōe notādum ꝙ triplex ē ratio. Una eſt:qꝛ in baptiſmo imprimit̄ caracter qui eſt indelibilis in penitentia nō. Secūda ratio:qꝛ baptiſmus eſt cōtra morbū nō iterabilem:qualis eſt originalis morbus:ſed penitentia eſt contra morbū iterabilē qual' eſt morbus actualis peccati ⁊ mortalis:medicina autē dꝫ aptari morbo. Tertia rō eſt qꝛ baptiſmus h̄z totā efficaciā a paſſiōe pnīa vero h̄z efficaciā nō tm̄ a paſſiōe:ſꝫ ab actu nr̄o:⁊ iō baptiſmus nō iterat̄:ſicut paſſio:pnīa vero iterat̄ ſm ꝙ voluntas cōuertit̄ ⁊ reuertit̄. Inde eſt ꝙ in baptiſmo oīs pena remittit̄ in pnīa nō. Et

ſi baptiſmꝰ iteraretur dareṫ nobis occa/ſio peccandi: nō ſic eſt in penitētia qꝫ be/ne punit. Contra ad hebreos ſexto Im poſſibile ē apud eos qui ſemel illumina/ti ꝛ prolapſi ſunt rurſus renouari ad pe/nitentiam. primo intelligitur hec aucto ritas: impoſſibile ē ex proprijs viribꝫ no/ſtris: vel aliter: id eſt difficile: vel ſm glo/ſam: impoſſibile renouari per baptiſmū ¶ Regula Omnis penitentia ſolēnis ē publica: ſꝫ nō omnis publica eſt ſolēnis Penitētia ſolēnis eſt illa que fit extra ec cleſiam in manifeſto in cinere ꝛ cilicio: q̄ pro horrendis grauioribuſqꝫ ac manife/ſtis imponiṫ: vt ꝓ homicidio ꝛc̄. Publica vero penitētia eſt illa que fit publice: nō tū cum tanta ſolēnitate: vt illi qui publi ce flagellantur.

Decimo queriṫ. vtrum

omnis agens pniam ſuper culpā inueni/at veniam: etiam q̄ntumcūqꝫ peccauerit. ¶ Notandum ꝙ agere penitentiaꝫ ſup culpaꝫ nihil aliud eſt q̄ꝫ dolere de culpa ꝓpria ꝛ triſtari. ¶ Reſpōſio Aliqͥs pōt agere penitentiam ſine dolere de culpa cōmiſſa dupliciter aut ꝓpter leſionē na/ture: et offenſionem maieſtatis diuine ꝛ ipſius iuſticie. Penitentiaꝫ ſuper culpa cōmiſſa poteſt quis habere ex ſola natu/ra ꝛ ſine aliqua gratia. Sicut eīm homo naturaliter ſe diligit: ita etiā omne odit ꝓpter qꝺ maluꝫ incurrit. Et hec penitē/tia eſt in malis ꝛ dānatis ꝛ erit aliquan/do in malis angelis cū abſorpti fuerit a penis. Unde ille dicitur eē abſorptus a penis: qui ſic eſt afflictus ꝙ non eſt inten tus niſi circa penam quā ſuſtinet. Et ſic ſunt modo dampnati: ꝛ ſimiliter erūt de/mones poſt diez iudicij. Nam modo nō ſunt abſorpti ī penis: qꝛ ſi eēnt abſorpti: non eſſent occupati ad tētandū nos licet habeant ſemper aliquā penam. Et hāc penitentiā que fit propter penaꝫ inflige̅/dam ſolū vel inflictam nō acceptat deus nec penitēs inuenit gratiā vel veniā. Et hanc penitentiam habuit anthiochus ꝙ veniam petijt tn̄ nō inuenit: ſicut pꝫ ſe/cundi machabeoꝝ. ix. Etiam hanc peni tentiam habuit Eſau. Unde ad Hebreos xij. loquēs apoſtolus de Eſau ait. Non inuenit locū penitentie: q̄ꝫq̄ꝫ cum lachry mis poſtulaſſet eā. Et rō huius fuit: qꝛ nō fecit penitentiam ꝓpter offenſam dei ſed ſolum ꝓpter amiſſionē bn̄dictionis. Alia eſt penitētia qua quis penitet pro/pter dei offenſam: et eſt paratus facere emendam ꝛ hoc nō eſt diuina gratia gra tumfaciēte vel gratiſdata. Et oīs agēs penitentiam hoc modo q̄ntūcunqꝫ pecca/uerit inuenit gratiaꝫ. Et ſi ꝑ impoſſibi/le poneret ꝙ diabolus haberet: vtiqꝫ do minus daret ei veniam. Et hec eſt potiſ/ſima ratio quare nō inuenit gratiam: qꝛ non habet nec poteſt habere hanc peni/tentiam ſcꝫ ꝓpter dei offenſam.

Undecimo queritur de

effectu penitentie iterate. Utrum neceſ/ſe ſit reſurgere equali charitate vl̄ maio/ri. ¶ Reſpondetur ꝙ reſurgit in maiori ꝛ equali ꝛ minori ſm ꝙ ſe melius preparat et diuina largitas diſpenſat. Unde pōt reſurgere aliqͥs in minori gratia ꝛ chari/tate: vt qn̄ ꝯtingit perfectum cadere: qn̄ reſurgit niſi ſe multū preparet per magnā cōtritionē ꝛ penitentiā non eſt ſtatim ita perfectus ſicut prius erat anteq̄ꝫ peccaſ/ſet: qꝛ nemo repente fit ſūmus: pōt etiaꝫ in maiori charitate qn̄ multū ſe preparat: ſicut pꝫ de dauid qui factꝰ eſt deuotioꝛ poſt pctm̄: ꝛ petrus robuſtioꝛ ꝛ cautioꝛ.

Duodecimo queritur.

Utrū perfecta penitentia reſtituat in p̄ ſtinum gradum. ¶ Notandum ꝙ perfe/ctum capitur tripliciter vel tribus mo/dis. Uno modo aliquid dicitur ꝑfectuꝫ quo ad eſſe: ꝛ eſt illud cui nihil deeſt. Et iſtud eſt duplex quoddā ē perfectū quo ad eſſe ſimpliciter ꝛ extra genꝰ: ꝛ iſto mō ſolus deus eſt perfectus. Alio modo ali

quid dr̄ pfectum in gn̄e et ſm quid et eſt illud cui nihil deeſt de neceſſario requiſitis ad perfectionē eius: ſic homo dicit̄ pfectus. Et iſto etiam modo pn̄ia poteſt dici perfecta quando hꝫ omnes ꝯditiones requiſitas ad bonā perfectā penitē tiam. ꝛ iſto modo dicitur penitentia perfecta in preſenti queſtione. Secūdo mō aliquid dicitur pfectū ſm virtutē ꝛ eſt illud quod habet virtutem que non exceditur ab alio: ꝛ hoc eſt dupliciter vel ſimpliciter: ꝛ ſic ſolus deꝰ dicitur perfectus vel in genere ꝛ ſm quid: ꝛ ſic aliquis dicit̄ perfectus ſm virtutem qui hꝫ virtutem que nō exceditur ab alio: ꝛ ſic aliquis dicitur perfectus theologus. Tertio modo aliquid dicitur perfectum ſm finem: et eſt illud quod habet finē ꝯſummatuꝫ ſic ſancti dicunt̄ habere finem perfectuꝫ Et iſtis duobus vltimis modis nō capitur hic perfecta penitentia. ¶ Reſponſio ad queſtionem Penitentia pfecta poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo q̄tum ad durationem: vt ſi quis ieiunet q̄diu imponit̄ ei: et compleat qđ ſibi eſt impoſitum ſm rectā taxationeꝫ ſacerdotis. Et ſic nō eſt neceſſe aliquem in ſtatū priſtinum reſtitui: qꝛ ita negligenter poteſt exequi: ꝙ nō preparat ſe ad tantam gratiam quantaꝫ amiſit. Alio modo poteſt conſiderari penitentia perfecta quātum ad feruorem: vt ſi aliquis ita feruēter penitet et dolet de culpa ſm ꝙ contingit ei qui de tāto ſtatu cecidit. Et ſic penitentia perfecta reddit penitentem in priſtinam ſanitateꝫ: ꝛ in priſtinum ſtatum. Unde auguſtinus in libro quinqꝫ rationum. Penitentia eſt res optima et perfecta: oēs defectꝰ reuocās ad pfectū.

Tredecimo queritur.

Utrum penitētia reſtituat homini opera bona priꝰ mortificata p culpā. ¶ Notādū ꝙ q̄druplicia ſunt opa humana ſcꝫ viua mortua mortificata ꝛ mortifera: de quibus prolixe dictum eſt ſuper tertiuꝫ diſtinctione. xxiij. q. iiij. Unde opa dicūtur mortificata: que alias fuerunt factā in charitate: ſed poſtea per peccatū ſunt mortificatata: quia qui offendit in vno: factus eſt omnium reus. ¶ Reſponſio Opera que prius fuerunt mortificata per peccatum: per penitentiam viuificātur: ꝛ ſunt digna eterna remuneratione. Notanduꝫ ꝙ hec auctoritas Hugonis Nemo in ſpe correptionis peccare debꝫ qꝛ qđ ſemel amittitur ipſuꝫ amplius nō recuperatur: non debet intelligi ꝙ opera mortificata non poſſint viuificari ſed debet intelligi de ope bono quod homo potuiſſet facere vel feciſſet illo tempore quo peccauit: qđ quidem non recuperabit: quia ſi alio tempore velit facere opꝰ qđ omiſit: perdit opus qđ debuiſſet in illo tempore facere. Unde Seneca Grauiſſima eſt iactura temporis: quia nō poteſt recuperari.

Circa diſtinctionem quindecimam queritur primo. Utrum poſſibile ſit deo reconciliari per ſatiſfactionem. ¶ Notādum ꝙ ſatiſfactio capitur dupliciter. Uno modo generaliter ꝛ communiter ꝛ eſt redditio voluntaria equalentis alias indebiti. Ibi redditio ponit̄ ad drīam donatiōis volūtarie: volūtaria ponit̄ ad drīam redditiōis inuolūtarie: q̄ pprie nō eſt ſatiſfactio: tā in actu exteriori q̄ꝫ interiori. Satiſfactio aūt pprie capta eſt opatio exterior laborioſa vel penalis volūtarie aſſumpta ad puniedū pctm̄ a ſe cōmiſſum: ꝛ ħ ad placādū diuinā offenſam. Opatio exterior ponit̄ ad drīam ſatiſfactiōis large capte q̄ pōt in opatiōe interiori fieri. Laborioſa vel penalis. In ħ cōtinent̄ tres opatiōes. ſ. ieiuniū: orō ꝛ elemoſyna. In hijs tribꝰ ſatiſfacimꝰ deo Uñ p ieiuniū itelligunt̄ oēs pegrinatiōes: maceratiōes carnis: ꝛ cetere afflictiōes. ¶ Pria ꝓpō Lꝫ xp̄s p paſſionē ſuam ꝛ mortē ſatiſfecerit

p peccatis p̄ris ſatiſfactiōe large capta:
nō tamen ſatiſfecit ſatiſfactiōe ꝑprie ca/
pta. ¶ Scd̄a ꝑpō Nullus pōt ſatiſface/
re ſatiſfactiōe ꝑp̄ie dicta ꝑ alio lʒ poſſit
ſatiſfactiōe large capta. ¶ Tertia Bt̄a
virgo nō potuit ſatiſfacere ſatiſfactione
proprie capta:q2 nūq̄ habuit peccatuʒ.
¶ Quarta ꝑpō Demones nō pn̄t ſatiſ/
facere:nec ſatiſfactione large nec ꝑprie
capta:q2 inuite ⁊ nō voluntarie ſuſtinēt
penam:ideo nō ſatiſfaciūt:ſed ſatiſpati/
untur. ¶ Reſponſio. De omni eo qd̄ eſt
in pctō nō eſt ſatiſfactio:qm̄ hoc eſt ipoſ
ſibile. Unde ⁊ deus nō exigit ſatiſfactio
nem de omni eo qd̄ eſt in culpa:ſʒ aliqd̄
condonat per miſericordiaʒ:⁊ de aliquo
requirit ſatiſfactionem ꝑ iuſticiam vt ſi/
mul ſit hic miſericordia ⁊ iuſticia.

Secūdo querit. Utrū

ſit poſſibile deo ſatiſfacere de vno pecca
to ſine alio. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt
ſatiſfactio ꝑprie dicta. Quedam eſt re/
cōciliatiua:qua quis ſatiſfacit deo ex de
uotiōe ⁊ in gratia ⁊ vocat ab aliquib9 ſa/
tiſfactio meritoria. Alia ē ſatiſfactio ſo/
lutiua pene:⁊ eſt qui fit in peccato mor/
tali. Et lʒ ſit ſolutiua pene ⁊ ſatiſfaciat
deo q̄tum ad penam:tn̄ nō eſt meritoria
¶ Reſpondet ꝙ ſi ſatiſfacere capiat pro
penitere:ita ꝙ peniteat de vno pctō ꝛ nō
de alio:ſed illud referuet nō confitendo
tunc notū eſt ꝙ nō ſatiſfacit. Unde Au/
guſtinus impium eſt a deo dimidiaʒ ſpe
rare veniaʒ. Item Gregorius in omelia.
Qui ſic alia plangit vt alia ꝯmittat:pe
nitētiā agere aut ignorat aut diſſimulat
Si autem capiat ſatiſfacere ꝑut eſt pe/
nitentiam iniunctam implere.tūc pōt ſa
tiſfacere de vno peccato ſine alio:vt ſi fu
erit iniunctū penitenti ꝙ pro peccato ſu
perbie dicat ſeptem pſalmos ⁊ vacet ora
tioni:pro peccato luxurie ieiunet ⁊ ꝑ pec
cato auaricie det elemoſynam:tunc pōt
ſatiſfacere de vno peccato (ſcʒ luxurie) ſi
ne alio:q2 non tenetur ſatiſfacere ꝑ omni
bus ſimul ⁊ ſemel.

Tertio queritur. Utrū

extra charitatē abſtinētē a peccatis:poſ
ſibile ſit ſatiſfacere. ¶ Reſponſio. Ho/
mo q̄diu eſt in peccato (ſm Bonauētu/
ram) nō poteſt ſatiſfacere:ſed requiritur
ꝙ pniam iniunctam ſibi faciat in gratia
et ſine peccato mortali. Sʒ moderni do
ctores:⁊ Scotus dicūt ꝙ homo exiſtēs
in peccato mortali poteſt ſatiſfacere:nō
tamen meretur.

Quarto querit. Utrū

opera ſatiſfactoria facta extra charitatē
reuiuiſcāt ſiue viuificent adueniēte cha/
ritate:⁊ debeāt in ſortē cōputari. ¶ No/
tandum ꝙ dr̄īt opa humana ⁊ opera ho
minis. Opera enim humana nō ſunt cō
munia hominibus et beſtijs ſicut orare
deū ⁊ diligere primū. Opa do hoīs ſūt
cōia beſtijs et hoib9:ſicut dormire:bibere ⁊
comedere. Notādū eē ꝙ q̄druplicia ſūt
opa hūana.ſ.viua mortua mortificata ⁊
mortifera ꝑut hēt diſt.xxiij.tertij.q.iiij.
Ulteri9 ſunt quedā opa viuificata ⁊ ſūt
illa opa q̄ aliqn̄ fuerūt mortificata ꝑ pec
catū:ſʒ adueniēte grā viuificant. ¶ No/
tādū inſup ꝙ ſors capit multis modis.
Pmo mō ꝑ euētu vel ꝑ aliq̄ fortuna:pſa.
xxi.⁊ ſup veſtē meā miſerūt ſortē. Scd̄o
mō capit ꝑ ſortilegio. Tertio mō ꝑ diui
natiōe. Quarto mō capit ꝑ pte vt porti
one alicui9 hereditatis. Quīto capit ꝑ
capitali. Nā capitale pōt capi ꝑ tota ſū
ma pecūie. Pōt etiā capitale capi ꝑ capi
tali pena:etiā ꝑ capitali ſnīa pene. Et ca
pit ſors in pn̄ti q̄ōne metaphoricē ꝑ capi
tali pena:vt ſi det pniaʒ alicui ieiuniū q̄
tuor dierū:totū illud ieiuniū vocat ſors:
⁊ q̄libet dies vocatur pars ſortis. ¶ Re
ſpondetur ad queſtionem ꝙ opera ſatiſ/
factoria facta extra charitateʒ ⁊ in pctō
mortali adueniente gratia nō reuiuiſcūt
quantum ad collatiōem glie:ſʒ ad vitā
eternā ſʒ reuiuiſcūt ⁊ viuificant q̄tū ad
remiſſionē pene ⁊ dn̄t in ſorteʒ cōputari

qꝛ principalis effectus penitentie eſt ſatiſfacere pro pctō ⁊ euitare penam inflictam pro peccato.

Quito querit (ſuppoſito ꝙ per opa facta extra charitatez nō fiat ſatiſfactio nec viuificent) Utrum

homo per ea mereatur aliquid. ¶ Notādum ꝙ ſm Scotū (ſicut dictū eſt in queſtione precedenti) iſta queſtio preſuppo/nit vnum falſum: qꝛ ſm Scotum ⁊ modernos doctores ꝑ opa facta extra charitatem fit ſatiſfactio: ⁊ viuificant ꝗtuz ad remiſſionē pene Notandum etiam ꝙ triplex eſt meritū ſcʒ de ꝯgruo: de digno ⁊ de cōdigno. Meritū de ꝯgruo eſt quādo peccator facit qḋ eſt in ſe ⁊ pro ſe: ipſo ſemper remanente in peccato. Meritū vero de digno eſt quando aliquis iuſtus et in gratia exiſtens orat: vel aliquid bonum operatur pro exiſtente in peccato: ⁊ iſtud eſt melius ꝙ̄ primuz. Meritum autem de condigno eſt quando aliquis exiſtens in gratia orat: vł aliquod opus bonum operatur pro ſeipſo ⁊ iſtud meritum eſt optimum. ¶ Reſponſio Peccator apud deum nihil meretur de condigno: ſed tamen mereri poteſt de ꝯgruo. peccator aliquando facit bonum opus in genere propter vanam gloriaʒ: ex hoc opere non meretur mercedem: ſed penaʒ quia procedit ex contumelia. Aliquando autem facit opus bonum ad dei gloriam: ⁊ propter amorem dei quem habʒ et hoc non poteſt eſſe ſine aliqua gratia gratiſdata: que diſponit de congruo ad gratiam gratūfacientem quam deus acceptat: et ex hoc meretur de congruo: qꝛ facienti quod in ſe eſt: nunꝗ̄ deus deficit. Etiam nullum malum impunitum: et nullum bonum irrenumeratum.

Sexto querit. Utrum

bona opera facta extra charitatem valeant ad tollerabiliorem penam. Hoc eſt ſuppoſito ꝙ nō remunerentur in hoc mūdo. Utrum valeant ad tollerabiliorem penam infernalem. Notādū ꝙ opera facta extra charitatē valēt ad ſex. Prio ad tpaliū multiplicationē Eſaie.i. Si volueritis ⁊ audieritiſ me bona terre comedetis. Scdo ad tēpalis pene diminutionem.iij. Regū.xxi. Nōne vidiſti achab corā me humiliatū. iccirco nō inducā ⁊c. Tertio ad grē impetrationē: ſicut raab inuenit grām ꝑpter opera q̄ nūciis fecit Joſue.vi. Quarto ad bone vite aſſuefactionē Trenoꝝ.iij. Bonuz eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcētia ſua. Quinto ad peccati reſiſtentiam: qꝛ peccatū trahit ſuo pondere ad aliud. Eccł.iij. Ignez ardentē extinguit aqua: ⁊ eleemoſyna reſiſtit pctō. Sexto valet ad tollerabiliorem penam eternā: nō qꝛ diminuant penā que eſt in inferno: ſed valent ad tollerabiliorem penā ex cōſequēti: qꝛ niſi feciſſent illa bona: maiora pctā cōmiſiſſent: ⁊ cū maiori cōcupiſcētia: qꝛ bona opera diminuūt cōcupiſcentiam. Et ſic pʒ ꝙ illa bona opera valēt ad tollerabiliorem penam.

Septīo querit quid ſit

ſatiſfactio. Un̄ Aug. ſic eam deſcribit. Satiſfacere eſt pctoꝝ cauſas excidere: ⁊ earum ſuggeſtionibꝫ aditū nō indulgere Et ꝯtinet iſta deſcriptio ſeu notificatio tria. Prio cōtinet ꝙ ſatiſfactio ſemꝑ reſpicit pctm̄: ⁊ eſt ſꝑ ꝑ pctō. Un̄ q̄ non hʒ pctm̄ nō pōt ſatiſfacere. Scdo ꝯtinet ſatiſfactio emēdā pñtē de pctis cōmiſſis: et hoc tangit cū dr̄ Satiſfacere eſt pctōꝝ cauſas excidere. id eſt remouere ꝑ dolorem. Tertio ſatiſfactio ꝯtinet firmū ꝓpoſitū de futuro ⁊ hoc tāgit cū dr̄: ⁊ eoꝝ ſuggeſtionibꝫ aditū nō indulgere. Item. Anſhelmus Satiſfacere eſt honorē debitū deo iꝑēdere ſupple: pro pctō nā illa diffinitio Augu. reſpicit receſſuʒ a malo Iſta ꝟo anſhelmi reſpicit acceſſū ad bonū

Octauo querit cui ſit

facienda ſatiſfactio. ¶ R ſideꝛ breuiter: ꝙ ſatiſfactio ꝑncipaliter fit deo: qꝛ de⁹ iniuriatur per culpā: qꝛ pctm̄ eſt ſpꝛeto incōmutabili bono rebus cōmutabilib⁹ adherere. hec Auguſti. Uide textum.

Nono queritur per qualia opera debeat fieri ſatiſfactio. ¶ Rn̄ſio Satiſfactio dꝫ fieri per opera penalia ꝛ laborioſa. Et hoc propꝛ quattuor que ꝑlixe habentur in textu.

Decio querit' per que opera contingat ſatiſfacere. ¶ Notādū ꝙ tria ſunt per que debemus ſatiſfacere ſcꝫ per oratiōē ieiunium ꝛ elemoſynaꝫ. ¶ Notandum etiā ꝙ ieiuniū capit' duobus modis. Primo modo ieiuniuꝫ dicit'. quoddā inteſtinuꝫ tenue in quo nihil recipitur: ſed eſt ſemper vacuū: ꝛ de iſto nō eſt queſtio. Scd'o modo ieiuniū dicitur abſtinētia a cibis vel viciis. Et iſtud eſt duplex. Quoddā eſt ſpūale ꝛ illd' eſt abſtinētia a quolibet pctō mortali: ꝛ de iſto ieiunio quilibet viatoꝛ tenetur ieiunare ad ſemper ꝛ pꝛo ſemper. Et iſtud ieiunium eſt neceſſariū ad ſaluteꝫ. In iſta parua deſcriptione ſunt due particule. Prima eſt abſtinētia: et ponitur loco generis. Secunda particula a quolibet peccato mortali. Ex quo ſequit' ꝙ quilibet viatoꝛ tenetur ſemper ieiunare iſto ieiunio: vt dictū eſt: ꝛ iſtud eſt pꝛincipale ieiuniū: ꝛ de iſto ieiunio nō eſt hec queſtio. Aliud eſt ieiunium coꝛpoꝛale et ſic diffinitur a dioniſio. Jeiunium eſt parſymonia victus abſtinentiaqꝫ ciboꝝ. In qua due ponūtur particule: ſed ſecūda exponit pꝛimam. Et iſtud ieiuniū coꝛpoꝛale non eſt neceſſarium ad ſalutem nec obligat ad ſemper nec pꝛo ſemꝑ. Unde poſſibile ē ꝙ hō nūqꝫ ieiunet coꝛꝑaliter ſeu ieiunio coꝛꝑali: tn̄ nō eſt trāſgreſſoꝛ pcepti eccl'ie pꝫ qꝛ non tenet' ad ſp. Scd'o qꝛ poſſibile eſt aliquē eſſe conſtitutū in tali neceſſitate coꝛꝑali vel ex infirmitate ꝙ non poterit ieiunare: ꝛ lex diuina nō obligat ad impoſſibile. Et de iſto ieiunio coꝛpoꝛali eſt hic queſtio. Notādū igitur ꝙ triplex eſt ieiunium coꝛpoꝛale. Quoddam eſt ieiunium nature: ꝛ eſt quādo aliquis eſt ieiunus: qꝛ illa die non comedit: eſt autē iſtud ieiuniū neceſſariū volenti celebꝛare. Aliud eſt ieiuniū virtutis: ꝛ ē actus abſtinentie virtutis regulatus ſm̄ dictamē recte rationis: vt ille qui ſobꝛie comedit: ꝛ de iſtis nō ē queſtio. Tertiuꝫ eſt ieiuniū eccl'ie: qd' inſtitutuꝫ eſt ad macerandum carnem pꝛo peccatis: ꝛ eſt afflictio carnis ſm guſtuꝫ et de iſto eſt hic queſtio. ¶ Notanduꝫ inſuper ꝙ triplex eſt oratio ſcilꝫ logica rhetoꝛica ꝛ de iſtis nō eſt q̄ſtio. Tertia vero eſt oratio theologicalis ꝛ ſm theologos eſt pi⁹ ꝛ humilis affectus mentis in deū directus. Ibi affectus ponitur loco generꝭ: qꝛ pꝛopꝛie oratio ſtat in affectione. Dicitur pius. Unde ille pie orat qui deuꝫ perfecte diligit. Mentis ibi tangitur ſubiectum: ꝛ dicitur mens ab emineo: es. Unde oratio ſtat in pte intellectuali ꝛ nō ſenſitiua In deum directus: ibi tangitur obiectū ſcilicet deus. Pꝛo tertio termino (qui eſt elemoſynam) ¶ Notanduꝫ ꝙ triplex eſt elemoſyna ſcilicet in coꝛde: i oꝛe: ꝛ in opere. Elemoſyna in coꝛde eſt miſericoꝛdia in coꝛde compatiendo pꝛoximo: et dicitur ab elemon quod eſt miſericoꝛdia: et ſina: quod eſt mandatum: quaſi mandatum miſericoꝛdie. Sꝫ elemoſyna in oꝛe eſt ad conſolandum verbis pꝛoximum. Elemoſyna vero in opere fit ſubueniendo pꝛoximo in neceſſitate. Et ſic diffinitur eſt opus quo datur quid indigēti ꝑ compaſſionem ꝛ pꝛopter deum. Une elemoſyna poteſt fieri triplici bono fine. Uno mō ex naturali pietate: ꝛ iſta ē in aīalibus bꝛutis: ꝛ iſte finis ē bonus. Secūdo mō ex iuſticie virtute: qꝛ iuſtū ē ſubuenire populo chꝛiſtiano: et iſte finis eſt melioꝛ. Tertio mō poteſt fieri ex amoꝛe dei ꝛ iſte finis eſt optimus. Finaliter ſci

endū ꝙ duplex ē elemoſyna. quedā ē elemoſyna corpal: ⁊ eſt ſeptuplex. Unde verſus Viſito poto: cibo: redimo: colligo: veſtio cōdo: Viſito ſcȝ infirmos: poto ſitiētes: cibo eſuriētes: redimo incarceratos: colligo errantes: veſtio nudos: et condo: id eſt ſepelio mortuos. Alia eſt elemoſyna ſpiritualis: ⁊ illa ſimiliter eſt ſeptuplex Unde verſus. Conſule caſtiga: ſolare: remitte: fer: ora: et hijs additur compaſſio. Conſule: id eſt doce ignorantem: caſtiga delinquenteȝ: ſolare: id eſt conſolare triſtem: remitte delinqnentibus in te: fer id eſt porta infirmitates alioruȝ: ora pro proximo. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Contingit ſatiſfacere per ieiuniuȝ orationem ⁊ elemoſynaȝ: ⁊ omnes alij boni actus reducuntur ad iſtos tres. Ubi prime epiſtole Johannis ſecūdo. Omne quod eſt in mundo aut eſt concupiſcētia carnis: ꝯ quā eſt ieiuniū: aut eſt concupiſcētia oculoꝝ ſcȝ auaricia ꝯtra quā eſt elemoſyna: aut eſt ſuperbia vite contra quam eſt oratio.

Undecimo queritur de

quibus debet fieri elemoſyna. ¶ Dicendum ꝙ debet fieri de bonis proprijs: iuſte acquiſitis et neceſſarijs: ſupple ſm cōmunem vſum viuendi. Unde ſm Scotum Nullus poteſt dare pecuniam fratribus minoribus. ¶ Correlarium Fratres minores non poſſunt facere elemoſynam: quia nihil habent proprium.

¶ Secundum correlarium Alcatores et vſurarij nō poſſunt facere elemoſynā de male acquiſitis: ſed potius tenentur reddere ꝙ̄ dare.

Duodecimo queritur.

Utrum ieiunio contingat ſatiſfacere.

¶ Reſponſio Jeiuniuȝ eſt opus ſatiſfactorium: ſm ꝙ ipſe dominus dicit Mathei. xvij. Hoc genus demoniorum non eijcietur niſi in oratione ⁊ ieiunio. ¶ Notandum ꝙ ieiunium valet ad quattuor. Primo vt corpus ſpiritui non repugnet contumaciter. Prouerbiorū. xxix. Qui delicate a puericia nutrit ſeruum ſuum ſentiet illum contumacem ſeruum: id eſt corpus. Secundo valet vt corpus ſpiritui: totaliter ſubijciatur. Prime corintheorum nono. Caſtigo corpus meum: et in ſeruitutem redigo ⁊c̄. Tertio valet vt corpus non crucief eternaliter Eccl. ſecundo. Eſt qui multa redimat modico precio: ⁊ Ezechielis quarto. Diem ꝓ anno dedi tibi. Quarto vt corpus glorificetur eternaliter: ſecunde corintheorum quarto. Id enim quod in preſenti eſt momentaneum et leue tribulationis noſtre ſupra moduȝ in ſublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis.

Tredecimo queritur.

Utrum contingat ſatiſfacere oratione. Et cum duplex ſit oratio ſcilicȝ vocalis et mentalis queritur que magis ſit ſatiſfactoria. ¶ Notandum ꝙ triplex eſt oratio: quedam eſt pure mentalis: quādo labia non mouētur ſed cor ad deum loquitur. Alia eſt pure vocalis et eſt quando hō nihil cogitat: nec in gnāli nec in ſpāli ita ꝙ nō referat ad ſenſum ꝟboꝝ vł ad finē intētioneȝ: ſed cū orat fabricat caſtra et ſic mentalis excedit ſimpliciter vocalem ⁊ paruȝ valet. Alia eſt mixta in qua ſcilicet orat mentaliter et vocaliter: ⁊ de iſta eſt diſtinguendum: quia aut verba illa impediunt affectum: quia ſcilicet ſic inflammatus eſt ꝙ verba impediunt affectum cordis: tunc oratio mentalis eſt melior ⁊ vtilior. Si autem verba vniantur: ita ꝙ nō impediāt: tūc vtilior eſt vocalis: et multi ſunt tales: ⁊ maxime illi q̄ nō ſunt ſpirituales: ad quoꝝ affect⁹ ꝓuocādos inſtitute ſunt vocales orōnes. Si q̄raſ q̄ oratio ſit ſatiſfactoria. ¶ Rn̄ſio Credo ꝙ oīs orō ſit ſatiſfactoria. q2 nulla eſt in q̄ nō laborēt vires aīales: ⁊ quā

tum delectat̃ ſpūs tm̄ caro frequēter ta/
beſcit. Firmiter aūt teneo ꝙ illa inter ce
teras eſt ſatiſfactoria: in qua accēdit hō
ad gemitum Grego. Amores in cōpun/
ctione gemitus: nō ornata verba reſona
re. Mathi. vi. Orantes nolite multum
loqui: ſicut ethnici faciunt. ¶ Regula
Omnis oratio vocalis reqrit orationē
mentalē: ſed nō econuerſo apud deū eīm
nō eſt agendum verbis: ſ; affectibus.

Ultimo queritur. Utrū

reſtitutio ſit ps ſatiſfactionis. ¶ Notā/
dum ꝙ reſtitutio eſt redditio alicui⁹ rei
bone ⁊ vtilis: que fuit iniuſte ablata vel
iniuſte detenta. ¶ Rñſio Reſtitutio nō
eſt pars ſatiſfactiōis: ſed fundamentum
Pro quo ſciendū ꝙ quedā requiruntur
ad penitētiā ſiue ſatiſfactiōem vt funda
menta ⁊ talia ſunt pctī dimiſſio: ⁊ aliene
rei reſtitutio. Et iſta reſtitutio non pōt
imponi a ſacerdote pro pnīa ⁊ ſatiſfacti
one: qꝛ iam obligat̃ ex lege diuina. Que
dam requirūtur vt expedientia: vt vita
re prauam ſocietatē. Quedā vt ſatiſfa/
ctoria: vt ieiuniū et elemoſyna. Alia ſūt
perficientia: vt ſunt opa ſupererogatio/
nis. Et iſta non ſunt neceſſaria Luce. x.
Quodcūq; ſupererogaueris reddam ti
bi. Ex quo ſequitur ꝙ non ſunt neceſſa/
ria niſi de congruo.

Circa diſtinctio/

nem ſedecimā queritur de
cōtritione: ⁊ primo ꝗtū ad
quidditatem. Uñ mgrī di/
cunt ꝙ cōtritio eſt dolor voluntarie pro
pctīs aſſumptus. Scotus dicit Contri
tio eſt deteſtatio ſeu diſplicentia pctōꝝ
a ſe cōmiſſoꝝ: libere elicita a volūtate ad
placandā diuinā offenſam. ¶ Ad qōnē
rſpōdet̃ ꝙ ſicut pctm̄ perpetrat̃ per cō/
ſenſum ſic econtra delet̃ ⁊ deſtruitur per
diſſenſum voluntatis rationalis. Et qꝛ
diſſenſus ab ea re quā impoſſibile eſt nō
eſſe generat dolorem ſicut dicit Augu/
ſtinus. Ideo dicendum ꝙ ɔtritio eſt do
lor per eſſentiam. Sed attēdendum ꝙ
dolor dicitur dupliciter. Uno modo eſt
ipſe diſſenſus voluntatis. Alio modo eſt
paſſio reſultans ex illo diſſenſu: per quē
prorumpit homo in lachrymas: ⁊ ille diſ/
ſenſus eſt de eſſentia cōtritionis: ſed illa
paſſio eſt effectus eius. Notandum etiā
ꝙ aliquis poteſt habere diſplicentiā de
peccato a ſe cōmiſſo dupl̄r. Uno modo
ipſo exiſtente adhuc in peccato et vocat̃
attritio: ⁊ eſt actus informis: qꝛ nō fit in
gratia licet ſit bonus: qꝛ eſt neceſſari⁹ ad
ſalutem. Alio modo aliquis poteſt ha/
bere diſplicentiam ipſo exiſtente in gra/
tia: ſcilicet poſt confeſſionem: ⁊ vocatur
contritio. Demum notandum ꝙ ad ve/
ram contritionem quattuor requirun/
tur. Primo requiritur diſplicētia de pec
catis a ſe commiſſis. Secūdo dolor qui
concomitatur illam diſplicentiā. Ter/
tio pudor de peccatis non de confitēdo
ipſa peccata. Quarto ſequitur gaudiū
de contritione quam habet.

Secūdo queritur. vtrū

ɔtritio ſit in genere moris: id ē ſit actus
virtutꝭ. ¶ Reſpōſio Cōtritio eſt actus
virtutis moralis ſcilicet iuſticie: quia ptī
net iuſticie deteſtare peccatum: ⁊ eſt mo/
tus ſpecialis virtutis ſc; patientie.

Tercio queritur de con

tritione quo ad quātitatem. Utrum ne
ceſſe ſit dolorem contritionis eſſe maxi/
mum. ¶ Notandum ꝙ dolor poteſt dici
dupliciter maximus: et ſic dicendum eſt
de omni ſuperlatiuo. Uno modo poſiti
ue: affirmatiue: ⁊ tūc eſt ſenſus dolor cō/
tritionis eſt magnus et omni alio maior
Alio modo negatiue: ⁊ ē ſenſus. Dolor
contritionis eſt magnus et nullus eſt eo
maior. ¶ Rñſio ad queſtionē Dolor po
teſt dici diſplicentia de pctō: ⁊ eſt diſſen/
ſus voluntatis. Uel poteſt dici paſſio ex
hoc reſultans ꝙ quā ꝓrūpit hō ad lachri

mas. Si ꝗ accipiaꝛ dolor hoc ſcḋo modo. Dicendū ē ꝙ nō ē neceſſe magis dolere de pctō ꝙ̄ de damno tpali: nec etiaꝫ neceſſe ē dolere: qꝛ nō ē in ptāte cuiuſlibet: tamen ꝙ aliquis magis doleat de pctō ꝙ̄ de aliquo damno: ē perfectionis ⁊ ꝯgruū: non tamen neceſſariuꝫ. Si autē dolor accipiaꝛ pmo mō ſcꝫ ꝓ diſſenſu voluntatis. Dicendū ē ꝙ ſicut habens charitatē debet diligere ſup omia. ſ. ꝙ ꝓ nullo dāno vel cōmodo velit offendere deū: ſic intelligendū ē de diſplicentia cōtritionis: qꝛ ſic debet hō deteſtari pctm̄ cōmiſſum ꝙ ꝓ nulla re mundi debuiſſet illud cōmiſiſſe.

Quarto queriꝛ. Utrū

poſſibile ſit in dolore cōtritionis cadere exceſſum. i. ꝙ cōtritio ſit nimia. ¶ Reſolutio ſtat in trib' dictis ⁊ i vna diſtinctione que talis ē. Contritio capiꝛ dupliciter. Uno modo vt ē dolor, put ē diſplicentia volūtatis rōnalis. Alio modo vt ē dolor ⁊ paſſio redūdans inſenſualitatem. ¶ Primuꝫ dictū. Contritio put eſt diſplicentia de pctō cōmiſſo pōt eſſe nimia: quia ſicut nemo pt nimis amare deū: ita nemi pōt nimis diſplicere pctm̄ qꝛ ē ꝯtra deū. ¶ Scḋm dictū. Cōtritio vt ē paſſio redundans in ſenſualitatem: vix aut nunꝙ̄ ē nimia. ¶ Tertiū dictuꝫ Poſſet eſſe tantus dolor in pte ſenſitiua ꝙ nemo poſſet ſufferre niſi abbreuiando vitā ſuā.

Quinto queritur Utrū

cōtritio ſit mot' inſtantane' vel ſucceſſiuus. ¶ Rn̄ſio. Poſſum' loqui de cōtritione tripl'r. ſcꝫ quantū ad durationem ꝗ̄tū adeſſe: ⁊ ꝗ̄tū ad ſuū fieri. Tunc dr ꝙ ꝯtritio ꝗ̄tum ad durationē ē ſucceſſiua. Unde ꝗ̄diu hō viuit ſemp debet cōtritionē querere ⁊ habere de pctis (ſi recordatur ſaltem) ꝗ̄tum ad ſuum fieri. Quandocunꝗ enim habet recordationem de pctis ꝯmiſſis debet habere ꝯtritionē ⁊ dolere de illis. Contritio autem ꝗ̄tum ad ſuum eſſe ē ſubſtātanea: quia ꝯtritio ē actus ꝑmanens.

Sexto queritur vtrum

homo debeat ſemp conteri ¶ Rn̄detur ꝙ (ſicut dicit Hugo) Cum deus abſoluit hominē a culpa: ligat eū vinculo perpetue deteſtatiōis: teneꝛ eīn ſemp malū quod fecit deteſtari. Sed qꝛ deteſtatio talis eſt pcepti affirmatiui quod ſemp obligat ſed nō ad ſemp. Ideo dico ꝙ tenetur cōteri ſed nō ad ſemp: ſed ꝓ loco ⁊ tpe: vicꝫ cum recogitat pctā ſua in quibus offendit deū.

Septio queritur. vtrū

cōtritio poſſit intendi ¶ Notandum ꝙ intentio poteſt capi quinꝗ modis: ſicut prolixe dictū ē diſtinctiōe ſexta. queſtione. xiiij. tertij hui'. Sed hic capiꝛ intentio pro omni mutatiōe augmētatiua: vł ꝑfectiua ⁊ intenſiua: ſm quā aliqua forma ꝑficiꝛ: ſuſcipiendo plures grad': vt calor in igne diciꝛ augmentari ⁊ minui. ¶ Reſponſio. Contritio poteſt intendi. Unde ſicut certum eſt charitatē augeri: ita ⁊ penitentiā: ac per hoc contritionem augeri ⁊ intendi.

Octauo queriꝛ Utrū

per contritionē plus vel intenſius oporteat cōteri de vno pctō ꝙ̄ de alio ¶ Reſpondetur ꝙ de contritione poſſum' loqui dupliciter. Uno modo vt eſt deletiua culpe. Alio modo vt ē deletiua pene. Si loquamur de contritione vt eſt deletiua culpe: ſic operatur in inſtanti cōtra omne pctm̄ cōmiſſum: ſed in actu nō poteſt habere ordinem reſpectu ſpecialiuꝫ pctōꝝ: igitur contritio ꝗ̄tum ad deletionem culpe non intenditur plus vel minus. Si autem loquamur de contritione vt eſt deletiua pene: tunc oportet conteri per contritionem plus vel intenſius ſm qḋ peccatū ē magnum vel ꝑuū.

Nono queritur Utrũ
ſit neceſſe penitere ⁊ dolere pro originali pctõ. Rñſio. De originali pctõ poſſumus loqui dupl'r. ſcʒ ꝯmuniter ⁊ ſpẽaliter. Si cõmuniter vt ẽ in omnibus. ſic ad eius deletionẽ nõ requiritur aliquis actus ex parte illius in quo eſt vt ptʒ in puulis. Si autẽ loquamur ſpẽalit' quãtum ad adultos: hoc poteſt eẽ dupliciť aut tales adulti ſe habere neſciũt: ⁊ tũc nõ oportet ꝙ aliquis actus deteſtatiõis interueniat nec teneñť penitere. Aut tales adulti ſciunt ſe habere pctm̃ originale: tunc ꝯgruum ẽ ꝙ ſibi diſpliceat: quia eſt ꝯ deũ: tamẽ nõ ẽ neceſſariũ penitere.

Decimo queritur vtrũ
adultũ accedentẽ ad baptiſmũ cũ actuali (ſicut patet de iudeo exiſtẽte in pctõ mortali accedente ad baptiſmũ) neceſſe ſit ante ſacramentũ penitentie accipere ꝗ̃ baptiſmi. ¶ Rñſio. Penitentia capiť dupliciter vno modo vt ẽ virtus cuius actus ẽ cõtritio: ⁊ tunc neceſſe ẽ ꝙ precedat baptiſmũ in adulto qui habʒ actuale pctm̃. Nemo enim inchoare põt nouam vitã niſi eũ peniteat veteris vite. Alio modo capiť penitentia vt ẽ ſacramentũ ſm qd' homo ꝯfitetur vt recipiat abſolutionẽ: tunc non ẽ neceſſe p̃cedere ſed de ꝯgruo poteſt. Fit enim ꝯfeſſio ſacerdoti propter tria. Primo vt homo erubeſcat. Secũdo vt pctã ſua recognoſcat. Tertio vt de coꝝ remiſſione deo ĩgratus non exiſtat: ⁊ ꝗ̃tum ad hoc congruum ẽ ſed non neceſſe: nec debet ſequi abſolutio nec ligatio: q2 oĩno abſoluiť in baptiſmo. igitur penitentia ꝗ̃tuʒ ad ꝯtritionẽ precedit neceſſario: ꝗ̃tũ ad cõfeſſionẽ: de ꝯgruo ⁊ quãtum ad abſolutionẽ ⁊ ſatiſfactionẽ neutro modo.

Undecĩo queriť de penitencia
poſt baptiſmũ. Utrũ de mortalibus per ignorantiaʒ ꝯmiſſis neceſſe ſit penitere. ¶ Rñdetur ꝙ penitere de aliquo eſt dupliciter ſcʒ in generali ⁊ in ſpeciali. In generali quãdo homo dolet generaliter de omni offenſa dei quã ſibi fecit. In ſpeciali autẽ quando dolet de hac vel illa. Dicendũ ẽ ergo ꝙ de pctis ꝯmiſſis ꝑ ignorantiã debet penitere ĩ generali ⁊ dicere cũ propheta. Delicta iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas. ⁊c̃. In ſpeciali vero nõ teneť penitere ſʒ tenetur facere qd' in ſe eſt vt ſciat ⁊ peccata recognoſcat. Cõmittũť enim pctã dupliciter. Uno modo per ignorantiã iuris: ⁊ tunc cognito iure ſcit hõ ſe peccaſſe vt puta qui fornicat' ẽ: ignorans illud eſſe pctm̃ tũc debet penitere poſtea. Secũdo mõ ꝯmittunť pctã per ignorantiã facti: diligentia debita non adhibita. et tunc quãdo cognoſcuntur domino reuelante debet penitere: vt ſi hõ proijciẽdo lapidem: ipo neſciente occideret hominem: tunc ex quo nõ facit prius diligentiã reſpiciendi ante proiectionẽ lapidis teneť orare: vt dñs reuelet ⁊ parcat ei.

Duodecimo queritur.
Utrũ de pctis ſcienť ꝯmiſſis ⁊ poſtmodum oblitis teneať homo cõteri an poſſit de talibus ſine penitentia ſaluari. ¶ Rñdetur ꝙ oblitus: aut ẽ oblit' omnino ita ꝙ nõ recordatur nec in generali nec in ſpeciali: aut oblitus eſt tm̃ in ſpeciali ſed tamen in generali recordatur. Si oblitus eſt in ſpeciali ſolum vt quãdo ſcit bene ſe ꝯmiſiſſe aliquod pctm in tali tempore: ſed tamen non poteſt bene diſcernere quale fuit: tunc tenetur in generali de negligentia ſua. Si autem ſit oblitus in generali ⁊ ĩ ſpeciali: adhuc tenetur penitere: quia debet hõ probabiliter credere ꝙ in multis offendit quoꝝ nõ recordatur: et ſic ex illa eſtimatione doleat: ſicut ſi certus eſſet tamen debet in omnibus iſtis adhiberi diligentia.

Tredecimo queritur.

de penitentia venialium. Utrū veniale poſſit fieri mortale. ¶ Notādū ꝙ pctm̄ veniale ſic pōt diffiniri. Pctm̄ veniale ē aliqđ factum dictum vl' ꝯcupitum contra monitionē diuinā: cui correſpondet ſm leges ſapientie diuine punitio ſoluꝫ temporalis pene. ibi ꝯtra monitionē diuinam ponif ad differentiā pcti mortalis qđ ē ꝯtra legem dei. ¶ Ad queſtionē rn̄ſio. Triplex ē genus pcti venialis. Quoddā enim ē ex ſurreptione: ꝛ ideo veniale: quia vitari nō poteſt tunc: tamē multi ſunt doctores moderni dicentes ꝙ primi motus nō ſunt pctā venialia ſꝫ homo in hoc meref reſiſtendo Aliud eſt ex cogitatione ſine cōſenſu: ꝛ iō veniale: quia nō plene ꝯſentit hō in cogitatione Tertium ē veniale cum ratione ꝛ cum ꝯſenſu: ſed tamen ideo ē veniale. qꝛ non eſt deordinatio ꝯtra preceptū diuinum vt mendacium iocoſum: ꝛ ebrietas. Cū igitur queritur: vtrū veniale fiat mortale: ſi intelligat ꝙ hec culpa ꝑ eſſentiam fiat illa nulla eſt queſtio: qꝛ hoc eſt impoſſibile. Si autē intelligat ꝙ illud qđ alias erat veniale poſſit fieri mortale, vt mendaciū iocoſum ꝛ ebrietas. Dico ꝙ quoddā fit mortale ꝛ quoddam non fit mortale. Primū igitur veniale qđ committif preter rationem nunꝗ̄ fit ſeu eſt mortale pctm̄. Sed ſecundo modo veniale ꝑ delectationem citra ꝯſenſum fit mortale per ꝯſenſum: ꝛ ita per complacentiam ſm ꝙ placitum dicitur ꝯſenſus vt ſi aliquis cogitans đ aliqua muliere habeat ꝯplacentiā ꝛ aduertat: tunc illa delectatio deliberata pōt eſſe mortalis. Tertiū veniale qđ ē per delectationem citra deum qđ fit cū ꝯſenſu poteſt fieri mortale per libidinē magnā ſicut mendacium iocoſum: vt ſi aliquis eēt aſſuefactus cū libidine ꝛ delectatione dicere mendacia iocoſa. Auguſtin⁹. Plura venialia obruūt: nō ꝑ ſe ſed qꝛ diſponunt ad libidinē nō diſpoſitione neceſſitatis: ſed pꝛnitatis.

Quartodecimo queritur de penitentia venialiū ꝗ̄tū ad neceſſitatē remedij. vtrū teneaf quis penitere de venialib⁹. ¶ Rn̄def ꝙ (ſicut tactū eſt) tria ſunt gn̄a venialia. Quedā ſūt ex ſurreptione ꝛ de his nō tenemur penitere niſi de ꝯgruo. Quedā ſunt ex cogitatiōe ſine ꝯſenſu quibus ſi ꝯſentiaf incidit homo in mortale ꝛ đ talib⁹ tenetur homo penitere nō ſimplicif ſed in caſu ſiue ꝓ loco ꝛ tempore qn̄ recogitat ea ne ſi ꝯſentiat cadat. Quedā aūt ſūt venialia que ꝑ ſui multitudinē augent libidinem: ſicut illa in quibus eſt ꝯſenſus: ſed deordinatio infra deū: ꝛ nō ꝯtra deum ſicut mendacia iocoſa: ꝛ de talibuſ tenef hō penitere ne multiplicenf ꝛ hō ꝑiculo ꝛ diſcrimini ſe cōmendet. Sciēdū autē ꝙ penitere nō capif hic ꝓ ꝯfiteri

CIrca diſtinctione decimāſeptimā ꝗ̄rif primo Utrū ad iuſtificatoꝫ impij ſit neceſſaria infuſio gratie ¶ Notandū ꝙ iuſtificatio pōt capi tripliciter, Uno mō idē ē ꝙ ad grām ꝓparatio: ſic qn̄ aliquis habet attritionē de pctis ſuis: ꝛ iſto mō non intelligif ꝗ̄ſtio. Alio mō capif iuſtificatio vt ē grē infuſio. Tertio mō pōt capi iuſtificatio vt ē in iuſticia exercitatio: ſic dicim⁹ ꝙ iuſt⁹ ex fide viuit ¶ Rn̄. Ad iuſtificatoꝫ ipij ē neceſſaria grē infuſio: qꝛ ſic de⁹ de ſua mīa ꝛ bonitate decreuit ꝙ qn̄ iuſtificat impiū etiam dat grām: Ad Roma. iij. Juſtificati ꝑ grām ipius

Secundo querif. vtrū ad iuſtificationē ſit neceſſari⁹ mot⁹ liberi arbitrij. ¶ Notādū ꝙ liberꝫ arbitriuꝫ noīat duo inꝗ̄tū liberꝫ noīat volūtateꝫ inꝗ̄tū aūt arbitriū noīat intellectum. ¶ Rn̄ſio. Sicut iuſtificatio nō ē niſi volentis: ſic etiaꝫ eam deus nō dat niſi volenti: dum ſit in ſtatu tali ꝙ conſentire

⁊ diſſentire poſſit: ideo ad ſuſceptionem iuſtificationis in adulto requirif motuſ liberi arbitrij ſm quē cōſentit grā. Un/de Bern̄. de libero arbitrio. Opus ſa/lutis duo requirit. ſ. deū dantē: ⁊ liberū arbitriū recipiens ⁊ conſentiens. Augu ſtinus. Qui creauit te ſine te: nō ſalua/bit te ſine te. ſeu nō iuſtificabit te ſine te ¶ Notandū ꝙ prim⁹ motus per quē cō ſentit homo gratie eſt motus fidei. Ad Roma. v. Juſtificati ꝑ fidē glosa. id ē motu liberi arbitrij qui ē ex fide. Ideo dicif Actuū. xv. Fide purificante corda quia motus fidei primo requirif ad pu rificationē.

Tertio queritur. vtrū

ad iuſtificationē neceſſaria ſit cōtritio. ¶ Rn̄ſio. Loquendo de iuſtificatiōe. ꝑ/ ut eſt infuſio grē req̄runf q̄ttuor ad iu/ ſtificatōꝫ duo a deo. ſ. expulſio culpe: et infuſio grē: ⁊ duo a nob. ſ. liberi arbitrij cōmotio ⁊ pcti ꝑ ꝯtritionem deteſtatio. Pſ. Cōmouiſti terrā ⁊ conturbaſti eaꝫ ſana cōtritiones q: cōmota ē. Cōmoui/ ſti terrā: ibi tangitur motus liberi arbi/ trij: quando homo cognoſcit ſe peccaſſe ⁊ per motum fidei credit ꝙ deus pōt ei indulgere: cōturbaſti eā: ibi tangitur de teſtatio pcti per cōtritionē. Sana cōtri tiones: ibi tangitur expulſio pcti q̄ fit a deo. quia cōmota: ibi tangif infuſio gra tie: q: ꝑ infuſionē gratiē homo ponif in pace ⁊ quiete ⁊ remouef cōmotio.

Quarto querif Utruꝫ

ad iuſtificationē neceſſaria ſit confeſſio. ¶ Notandum ꝙ duplex ē cōfeſſio. ſ. lau dis ⁊ fraudis. Cōfeſſio laudis eſt q̄dam gloria ⁊ iubilatio per quā magnificatur ⁊ benedicitur deus cum omni gratiarū actione omnimoda. Pſalmiſta. Confi/ temini domino quoniā bonus. Confite bor tibi domine in toto corde meo: ⁊ de. iſta confeſſione non eſt queſtio Cōfeſſio autē fraudis ſic poteſt deſcribi. Eſt ſe/ creta manifeſtatio pctōꝝ actualium a ſe cōmiſſoꝝ vocaliter facta ſacerdoti iuriſdictionem habenti: ⁊ hoc propter veniam ⁊ abſolutionem obtinendam. ¶ Notandū ꝙ confeſſio diuidif in voca lem: mentalem: ⁊ cerimonialē. Cōfeſſio vocalis prius eſt deſcripta. Cōfeſſio mē talis eſt quedam poſtulatio qua aliquiſ poſtulat veniā de pctis ſuis. Confeſſio vero cerimonialis eſt qua aliquis confi tetur ſe peccaſſe offerendo aliquod ſacri ficium ſicut fiebat in lege moſayca. ¶ Ad q̄ōnem reſpondef ꝙ ſi iuſtificatio dicatur gratie infuſio non eſt neceſſaria cōfeſſio. Unde iſta quattuor ſoluꝫ ſunt neceſſaria ſcꝫ gratie infuſio: liberi arbi/ trij motio: pcti expulſio: ⁊ cordis contri/ tio. ſm enim rectum ordinē (ſicut pate/ bit) Cōfeſſio ſequif tpe ⁊ natura cōtri/ tionē. Cum ergo ipā ꝯtritio nō ſit ſine iuſtificatione nec ecōuerſo: ſequif ꝙ ſine ꝯfeſſione iuſtificatio eſſe nō poteſt. Pſ. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtici am meam domino. i. diſpoſui confiteri pctm̄ meum. Caſſiodorus. Magna pie tas dei ꝙ ad ſolam promiſſionē pctm̄ di mittit. Auguſtinus ſuper illud idē: Lu/ ce clarius ꝯſtat cordis ꝯtritione nō oris ꝯfeſſione pctā dimitti. Tamen notan/ dum ꝙ ꝯfeſſio eſt neceſſaria in facto vel in voto: quia requiritur ꝙ tempore ⁊ lo/ co penitens intendat confiteri.

Quinto querif Utruꝫ

infuſio grē neceſſario p̄cedat expulſionē culpe. ¶ Notandū ꝙ infuſio grē poteſt capi duob modis. Uno mō ꝑ ꝑductōe grē q̄ ē creatio: q: ē de nō eē ad eſſe. ⁊ iſto mō ꝑprie capif h ſm Bonauentu. Alio mō capif ꝑ nō eē, vnito ad eſſe vnitum ⁊ idē ē ꝙ gratificatio. ſ. q̄n grā infūditur in anima. ⁊ ſm aliquos intelligif q̄ſtio ſic. ¶ Un̄ notandū ꝙ i eodē inſtāti crea tur grā ⁊ infunditur in anima. Et ideo q̄ſtio nō intelligitur de prioritate tpis nec ꝑfectiōis ſed de prioritate nature.

¶ Rñſio. Deus expellit pctm̄ p gratiā ſic ſol per radios tenebras. Sic dicitur Actuū. xv. Fide purificās zc. z h̄ ſupra monſtratū ē. ¶ Ideo cū cā p̄cedat effectū infuſio gr̄e naturalit̄ prior ē expulſione pcti. Ambroſius. Quēadmodū intrās animā ſapientis diſciplina; ipꝛudentia; tollit: ita pfecta virtus iniquitatē.

Sexto querit̄. vtrum

expulſio culpe neceſſario p̄cedat ꝯtriti/ onē. ¶ Rñdetur ꝙ (ſicut ſupra dictū ē) cōtritio neceſſaria ē in ipius gr̄e infuſio/ nem. Unde z ꝯtritio p̄cedit pcti expul/ ſionem natura.

Septio queritur. vtrū

nēc ſit ꝙ attritō p̄cedat ipī iuſtificatō; ſiue ꝯtritiō;. ¶ Notādū ꝙ attritio ē diſ plicētia d pctīs a ſe cōmiſſis ante iuſtifi cationē. ¶ Ad q̄ſtionē rñdetur ꝙ ſm ſpe ciale priuilegiū; poteſt deus iuſtificare ſine omī p̄paratiōe: ſic̄ pt; de btō Pau/ lo iuſtificato: in quo nulla p̄ceſſit prepa ratio nec ꝯtritio ſm legem tñ ꝯmunem nō iuſtificat niſi eos qui ſe p̄parant: ſic̄ dicitur zacharie. Conuertimini ad me z ego cōuertar ad vos. Et ideo dicēdu; ꝙ attritio p̄cedit impū iuſtificationem.

Octauo querit̄ Utru;

ꝯfeſſio neceſſario ſequatur iuſtificatōe; ¶ Reſponſio. Cōfeſſio ē inſtituta ſub p̄cepto ſicut meli⁹ patebit infra. Et iō poſito ꝙ aliquis haberet tantā ꝯtritiō/ de pctīs ſuis ꝙ iuſtificaret̄ abſq; ꝯfeſſio ne tñ tenet̄ poſtea ꝯfiteri: z ſi nō cōfitet̄ cadit a iuſticia. Sic̄ eni nullus pōt iu/ ſtificari qui ſacra ꝯtemnit: ſic nullus in iuſticia pſeuerat ſi poſt iuſtificationem ex ꝯtemptu negligeret ꝯfiteri. ꝑ ꝯcedē/ dum ē ꝙ ꝯfeſſio p⁹ iuſtificationem ē ne/ ceſſaria neceſſitate precepti: tñ excuſat ī poſſibilitas.

Nono queritur vtrum

mandatum de ꝯfeſſione ptineat ad legē nature. h̄ eſt vtrū exiſtentes in lege na/ ture ſc; ab Adam vſq; ad legē moyſi te nebantur ꝯfiteri ſaltē ꝯfeſſiōe mentali. Quid aūt ſit ꝯfeſſio mentalis: vocalis: z cerimonialis p̄lus dictum ē. ¶ Rñſio Confeſſio mētalis ē de dictamine iuris naturalis ī ſpeciali Un̄ ius naturale in ſpeciali ē quedam regula oībus virtuti bus ratione iuuata: vt honorare paren/ tes. Sic naturaliter cognoſcit̄ ꝙ quan/ do offenditur deus ſibi debet̄ reſtitutio p cognitionē culpe z petitionē venie Et ſic pt; ꝙ cognitio diuine offenſe ē de' di/ ctamine nature adiute p; fidem. Quo/ modo em̄ ſcit homo ſe offendere deum quē nō videt niſi p aliquē radium fidei. ¶ Notandū ꝙ duplex ē confeſſio vocal̄ Quedā ē que fit ſoli deo qñ homo inter ſe z deū vocaliter ꝯfitetur pctā ſua. Et iſtomodo natura dictat ꝯfiteri deo non ſimplicit̄ ſed in caſu: vtputa qñ de⁹ ex/ igit ſic̄ exegit ab Adam z Caym. Alia ē ꝯfeſſio vocalis que fit homini. Et iſto modo natura nō dictat ꝯfiteri homīnī niſi in generali. Natura em̄ dictat ꝙ oī/ bus modis oportet deo reconciliari qui bus ipē ſtatuit. Un̄ natura; dictabat ꝙ ſi deus arbitriū ꝯſtitueret inter ſe z pec catorē ꝙ ipī eēt culpa reuelanda. Notā dum finaliter ꝙ ꝯfeſſio valet ad ſeptē. Primo ad pcti cognitionē. z hoc propt̄ inſtructione; ſacerdotis. Leuitici. xliij. Si difficile z ambiguū apud te zc. Se cūdo ad cogniti deletiō;. Pſ. Dixi ꝯfi tebor. zc. Si p̄poſitū valet q̄to magis opus. Tertio ad cogniti z deleti ſatiſfa ctionē q2 erubeſcentia ē mag̃ ps ſatiſfa/ ctiōis. Ecci. iiij. Eſt ꝯfuſio educēs grā; z glīa;. Quarto ad pene diminutione; in ptāte clauiū. Mat. xvi. Quodcūq; ſolueris ſup terrā zc. Quīto ad dei lau dē Ioſue. vij. Da glīa; deo z ꝯfitere pec cata tua. Sexto ad interceſſorū multi/ plicatiō;. Iaco. v. f. Cōfitemī alterūtꝛ pctā vr̄a zc. Septio valet ꝯfeſſio ad cō ſcientie aſſecurationē. Un̄ ſtatim dū ꝯ

rit peccaui: audiuit: trāſtulit dñs pctm̄ tuū a te. ij. Reg. xij. ꝛ hoc magnū bonū ē. ij. Cor. i. Gloria noſtra hec ē: teſtimoniū ꝯſcientie noſtre.

Decimo queritur vtrū

ꝯfeſſio fuerit inſtituta in lege ſcripta. ¶ Rñſio. Uocalis ꝯfeſſio prout eſt ſacramentū ſolius legis noue fuit nec preceſſit i lege veteri niſi in figura qꝛ illi legi nō cōpetebat: preceſſit aūt in h̄ ꝙ ſacerdotib⁹ data erat auctoritas diſcernēdi inter leprā ꝛ nō leprā: ſcḿ ꝛ ꝑbanū.

Undecimo queritur.

a quo fuit inſtituta. ¶ Rñdetur ꝙ confeſſio fuit a xp̄o inſtituta. licet nō inueniatur quādo. Credēdū eſt ergo ꝙ nullus apl̄orum attentaſſet inſtituere tam durum ꝛ arduū ſacr̄m niſi habuiſſent a xp̄o: licet nō ſit opinio Bonauenture.

Duodecimo queritur.

Utrū oēs adulti boni ꝛ mali ad ꝯfeſſionem teneanť. ¶ Notandū ꝙ ille dꝛ bonus qui ē ĩ gratia dei ꝛ nullū habet peccatū mortale. Ille vero dicit̄ malus qui eſt in pctō mortali. ¶ Ad queſtionē reſpondet̄ ꝙ de malis nō ē dubiū ꝙ tenentur ꝯfiteri. Sed de bonis ſunt diuerſe opiones Bonauentura em̄ dicit ꝙ teneri ad ꝯfeſſionē pctōꝝ ē duplicit̄. ſcꝫ ex inſtitutiōe p̄ma que fuit ab apl̄is data ſb̄ p̄cepto: ꝛ iſto modo tenet̄ quis ꝯfiteri niſi de pctō mortali. Alia fuit inſtitutio a patrib⁹ data in generali ꝯcilio: ꝛ vulgatum ab Innocentio tertio. Et propter iſtā inſtitutionē tenent̄ oēs ꝯfiteri ſemel in anno. Et ideo boni qui ſolū hn̄t veniale pctm̄ tenent̄ ſemel cōfiteri ſcꝫ in paſcate: ꝛ h̄ propt̄ tria que habent̄ i textu. Tamē opinio Scoti ē ꝙ nullus tenet̄ ꝯfiteri de venialibus.

Tredecimo queritur.

Utrū pctōꝛ ſtatim cū pōt teneat̄ ꝯfiteri. ¶ Rñdetur ꝙ quidā ad ꝯfeſſionem obligant̄ nō ex culpa ꝯmiſſa ſed ex eccl̄iaſtica inſtitutione: vtpote illi qui nō habent mortalia pctā tales differre poſſūt vſqꝫ ad paſca: qꝛ mandatū illius decretalis nō obligat̄ niſi ſicut obligat ad eukariſtiā ad quā p̄parat ꝯfeſſio ſacerdoti facta. Quidā vero nō ſolū obligant̄ ex eccl̄iaſtica inſtitutione: ſed ex ꝓpria trāſgreſſione ꝛ hi tenent̄ ex inſtitutiōe ſacramenti: ſicē ſunt illi qui ſunt in pctō mortali. De talib⁹ eni generaliter pōt aſſeri ꝙ poſſūt vſqꝫ ad paſca differre tamen videt̄ periculoſū. Siliter ꝙ teneant̄ ſtatī ꝯfiteri quādo ſe offert oportunitas videtur ſatis durum. Ideo videt̄ rationabiliter ſentiendū mediū ſcꝫ ꝙ ſit oportunitas loci: temporis: ꝛ ſacerdotis. Dupliciter aūt poteſt ſe quis ante paſca offerre: aut ita ꝙ timet̄ ne vnq̄ ſe offerat: ſicut ē in his qui grauit̄ infirmantur vł ſe ponunt in articulo mortis: ꝛ tales tenent̄ abſqꝫ dubitatiōe ad ꝯfeſſionē Aut ita ꝙ maior oportunitas expectatur vł q̄tum ad temp⁹: vel q̄tū ad ſacerdotē qñ ſcꝫ intendit ſacerdotē habere prudētiorē: ꝛ ſic pōt differri ſine aliquo pctō: tamē aliter ſentiendū ē de religioſo: aliť de laico. Nam religioſo totū tēpus vite ſue ē temp⁹ penitentie: ꝛ ideo habēti copiam ſacerdotis: ſi peccauit mortaliter: credo ꝙ tenet̄ ſine mora ꝯfiteri.

Decimoquarto querit̄

Utrū obligemur ꝯfiteri ex charitate. ¶ R ñ. Ad ſacr̄m pnie nō ē neceſſe accedere cū charitate vł diſpoſitiōe ad charitatē ſufficientē ſm veritatē: ſed ſufficit ſm ꝓbabilitatē. Hec aūt diſpoſitio ē attritio qꝛ aliqñ ꝯtigit ꝙ aliqs añ ꝯfeſſiōꝫ hꝫ tm̄ de attritōe ꝙ acq̄rit grāꝫ ſꝫ nō reꝗrit ꝙ ſit tāta attritio ſm v̄itatē: qꝛ ſepe ꝓpter cōfeſſiōꝫ ſupadiunctā ꝛ abſolutionē ſacerdotꝭ: tal' attritio format̄ ꝑ grām.

Decioquinto queritur

cui ſit cōfitēdū. vtꝝ ſufficiat cōfiteri laic'

cõ. ¶ Rñdet̃ ꝙ duplr̃ põt loq̃ de cõfeſſione. Uno mõ put ẽ opus ꝟtutis. vt̃ qñ aliq̃s ad ſui humiliatiõnẽ dic̃ pctã ſua: ꝛ ſic q̃s pctm̃ ſuũ cuilibet cõfiteri põt ſiue clerico ſiue laico. Bernñ. ſup cantica. Uir pfectus tantus ẽ virtutis amator: ꝙ vellet omnes noſcere mala ſua: dũ tamen eis nõ eſſet occaſio mali ſed boni. Tñ ſm doctores modernos ꝛ maxime Scotũ nõ ẽ ibi prudentia: ſed aliquãdo piculum. Alio modo poſſum⁹ loqui de cõfeſſione put ẽ opus ſacr̃ale, put ſcʒ ordinat̃ ad recõciliatõꝫ q̃ fit p abſoluroꝫ ꝛ ligationẽ. Et qm̃ hec ptãs collata ẽ ſol ſacerdotibꝫ (ſicut melius patebit infra) ideo hec cõfeſſio nulli niſi ſacerdotibus eſt fienda.

Decimoſexto querit̃.

Utrũ cõtra voluntatẽ proprij ſacerdotis liceat cõfiteri alij diſcretiori. ¶ Notandũ ꝙ ꝓpri⁹ ſacerdos poteſt capi ſex modis. Primo mõ aliquis dr̃ proprius ſacerdos alicui⁹ qui hꝫ iuriſdictionem ordinariã modo inferiori: vt ſunt curati. Scdo mõ qui habet iuriſdictionẽ ordinariã modo principaliori: vt ſunt epi. Tertio modo qui habet iuriſdictionem excellentiſſimo mõ: ꝛ iſto mõ papa dicit̃ ſacerdos reſpectu omniũ xpianorum. Quarto mõ qui habet iuriſdictionẽ delegatã vl̃ cõmiſſariam ab alijs: vtpote a papa vel epo aut curato. Et iſto modo mendicãtes (ꝛ maxime frẽs minores et ꝑdicatores) ſunt ꝓprij ſacerdotes: qꝛ habent iuriſdictionẽ delegatã a ſũmo pontifice. Quinto modo dr̃ ꝓpri⁹ ſacerdos ex pmiſſione: ꝛ ex cõi cõdeſcenſione iuris ſic qui habent licentiã a iure eligendi ſibi ꝓprios ſacerdotes: ſic ſũt epi ꝛ abbates. Sexto dr̃ ꝓpri⁹ ſacerdos ꝓpter neceſſitatẽ vt ẽ in articulo mortis: qꝛ tunc ſimplex ſacerdos non priuilegiatus põt in neceſſitate quẽlibet abſoluere. ¶ Ad queſtionẽ rñſio. Quilibet tenet̃ cõfiteri ꝓprio ſacerdoti: accipiendo ꝓprium ſacerdotẽ pro aliquo iſtoꝝ modoꝝ. Et iõ bene ſequit̃. Iſte ẽ cõfeſſus fratri minori: ḡ eſt cõfeſſus ꝓprio ſacerdoti: nec tenetur amplius cõfiteri ſuo curato: quia eque bene ẽ proprius ſacerdos: frat̃ minor vel aliquis hñs iuriſdictionem delegatam ſic̃ proprius curatus qui habet iuriſdictionem ordinariam.

Decimoſeptio querit̃

Utrũ neceſſe ſit cõfiteri ꝓprio ſacerdoti corã populo. ¶ Notandũ ꝙ p corã populo intelligit̃ corã multis audientib⁹ confeſſionẽ. ¶ Rñſio. Confeſſio ſacramentalis ſacerdoti ſoli ꝛ in ſecreto debet fieri: niſi ſit pctm̃ adeo enorme ꝙ totam cõmouerit vrbem: q̃d quidẽ debet quis cõfiteri in publico: vt i publico puniatur: tamẽ hec punitio nõ debet imponi a cõfeſſore in cõfeſſiõe ſacramentali.

Decimo octauo q̃ritur

quid ſit confitendũ. Utrũ ſcʒ oporteat confiteri omnem venialem culpã. ¶ Reſpõſio. Confeſſio venialium nõ ẽ in precepto: eſt tamẽ conſiliũ ꝛ maxime ꝓ religioſis qui debent eſſe pfecti. Et ideo bonum ẽ eis cõfiteri pctã venialia: nõ tamẽ obligant̃. qꝛ venialia multis modis delent̃: vtpote dicẽdo. Pater noſter. accipiendo aquã benedictã: p feruentẽ orõneꝫ p bñdictionẽ datã a ſacerdote in miſſa. vl̃ ab epo. Tñ ſm Bonauentu: pctã venialia ſunt cõfitenda in caſu qñ ſcʒ penitens nõ habet pctã mortalia: qꝛ (ſic̃ ſup⁹ dictũ ẽ) ſm ordinatõꝫ eccl̃ie quilibet tenetur ſemel cõfiteri omni ãno pctã ſua: Inſup in h̃ cõcordãt oẽs doctores ꝙ ſi aliq̃s eẽt dubi⁹ ſi eẽt i pctõ veiali vl̃ mortali: tũc tenet̃ cõfiteri ꝓpter periculum.

Decimonono q̃ritur.

Utrũ ſit cõfitenda omnis peccati morta lis dr̃ia: ſcʒ cordis: oris: ꝛ opis pctm̃ etiã latens ꝛ manifeſtũ. ¶ Notãdũ ꝙ pctm̃ mortale ẽ aliq̃d dictũ vel factũ vl̃ cõcupitum contra legem dei. ¶ Reſponſio.

Omnis pcti mortalis differentiam ne/ceſſe eſt cõfiteri: ſiue ſit latens ſiue mani/feſtū. Unde ſi ſacerdos bene ſciret pec/catum: tamen penitens deb3 ei dicere in cõfeſſione: qꝛ prius ſciebat pctm̄ incgtu3 homo: ſ3 neceſſe eſt ꝙ noticiā habeat in/quātum vicarius dei. Etiam ſicut peccator non erubuit cõmittere peccatum co/ram deo: ita oportet ꝙ erubeſcat coram homine manifeſtando peccatum ſuum. Neceſſe eſt etiā confiteri oīam pcti mortalis ſiue ſit cordis: ſiue oris ſiue operis.

Viceſimo querit. vtrū teneamur confiteri omne3 peccati circūſtantiam. ¶ Notandū ꝙ circumſtantia eſt illud qđ eſt extra ſubſtantiam actus quodāmodo tamen attingens ipſum: vl' quātum ad eſſentia3: vt ſunt tempus: locus: modus agendi: vel q̄ntū ad effectum ſicut eſt multilario grauis vl' leuis: vel q̄ntum ad cauſam: ſiue efficientem ſiue finalem: qꝛ in pctō fornicationis (ceteris paribꝫ) plus peccat religioſus q̄3 ſecłaris ¶ Reſpondetur ꝙ circumſtantie que attingunt peccatum: quedam ſunt alleui/antes: que ſcilicet alleuiant peccatum. Et iſte circumſtantie de neceſſitate non ſunt confitende: ſed bonum eſt ſilere: ni/ſi propter hoc ſatiſfaciat alieni inquiſitioni: vel ad vitandum perturbationē ſa/cerdotis: vel etiam ad vitandum ſcandalum penitentis. Alie ſunt circumſtantie in aliud genus trahentes: ſicut adulterium: ꝛ eſt grauius q̄3 ſimplex fornicatio. Et iſtas circumſtantias neceſſe eſt con/fiteri. Alie ſunt circumſtantie aggrauātes: ſicut grauiꝰ eſt cõmittere fornicationē in die dñico: q̄3 in feriali. Et ſecurius ē ꝯfiteri iſtas circūſtātias: tñ nō ſunt ne/ceſſe cõfiteri: niſi ꝑpria ꝯſcīa obligaret.

Circa diſtinctionem decimāoctauā (in qua de clauibꝫ eccłie incipit mētio) Primo queritur. Utrū claues eccleſie date ſint. ¶ Notādum ꝙ eccłia ibi capitur pro clero id eſt prō cõ/gregatione ſacerdotum. Notandu3 etiam ꝙ claues ſpirituales dicūtur ad mo/dum clauium materialium. Unde cla/uis materialis eſt proximum inſtrumentum aperiendi vel claudēdi oſtium per quod intratur in domum. Clauis ſpiri/tualis eſt quedam poteſtas vel auctori/tas iudiciaria qua ſententiatur cui celū eſt aperiendum propter merita: vel claudendum propter demerita. Per accidēs tamen eſt ad claudendum: et principali/ter ad aperiendum: ꝛ in hoc differt a cla/ue materiali que fit pricipaliter ad claudendum: ꝛ minus principaliter ad ape/riendum. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Triplex eſt clauis ſpiritualis ſcilic3 au/ctoritatis excellētie ꝛ miniſterialis. Clauis auctoritatis eſt ꝑncipalis poteſtas iudiciaria: qua aliquis iudicat eminēter et excellenter huic celum aperiēdum vel claudendum: ꝛ hanc ſolus deus hab3: ꝑ quam dimittit debitū eterni ſupplicij ſcilicet peccatum mortale. Clauis autem excellentie eſt iudiciaria poteſtas auferēdi debitum ſolutiōis: ꝛ iſtam habet chriſtus qui ſoluit debitum noſtrum: quan/do pro nobis mortuus eſt: ꝛ aperuit no/bis paradiſum ꝛ depoſuit obſtaculū peccati originalis. Clauis vero miniſterial' eſt per quā dimittitur pena temporalis que eſt debitū peccati dimiſſi ꝛ remiſſi: ꝛ iſta data fuit petro ꝛ alijs ſacerdotibus Mathi. xvi. Tibi dabo claues reg. celo.

Secundo queritur ad qđ ſūt iſte claues. Et ſuppoſito ꝙ ſint ad apiendū q̄rit. Utrū ſint ad claudēdum. ¶ Rñſio ꝑtās ſacerdotibꝫ cõiter data ē ſup ſbditos: nō ad oīno ſoluēdū debitu3 qꝛ nō debebat h̄ cuilib3 cõicari: ne culpa ſine pena remaneret. Jō data ē eis ꝑtās vt ligādo ſoluerēt: ligādo ad vnū ſc3 ad penā temporalem ꝛ abſoluerent ab alio ſcilicet ab eterna pena. Sed non eſt da/ta poteſtas ligandi niſi propter ſolutio/nem: quia ligant pena tēpali: vt ſoluant

a pena eterna:tñ miniſterialiť. q᷑ ꝓpriè loquendo ſolus deus pōt ſoluere a pena eterna:ſicut patebit infra.

Tertio querit̃ de poteſtate ligandi ⁊ ſoluendi in foro penitentiali.i.ſacro penitētie

Utrum ſacerdos poſſit in culpā. Hoc ē vtr͛ habeat ptātē dimittendi vel remittendi culpā. ¶ Reſponſio ad q̃ſtionē habēs clauē ꝑ ptātē ⁊ clauis mediator ē dei ad hominē: ⁊ hoīs ad deū. Unde ꝑ ipm hō pctōꝛ aſcendit ad deū. Et ſic ſacerdos ē angelus dei:⁊ mediator:⁊ ſe habet ꝑ modū ſupplicantis. Etiā cōmuniter ſacerdos ante abſolutionē orat ꝓ penitente:⁊ quādo dat abſolutionē p̄ſuppoit ꝙ ē abſolutus a deo. Sacerdos eñ nunq̄ abſolueret quēq̄ de quo nō preſumeret ꝙ eēt abſolutus a deo. Si ergo queratur verū ptās clauium ſe extendat ad delendā culpam. Dicendū ꝙ bene poteſt ſe extendere ꝑ modum depcantis ⁊ impetrantis (⁊ illud ſignatū ē in benedictione ſacerdotū. Numeri ſexto) ſed nō per modum impantis. Quoniā ergo ptās ſanat per modum actiui ⁊ imperantis per ſe. Hinc ē ꝙ poteſtas clauium ꝓpriè loquendo nō extēdit ſe ſupra culpam. Unde Auguſtin⁹ ⁊ Gregorius dicunt ꝙ in ſuſcitatiōe lazari:figurata ē reſuſcitatio pctōris: ſed lazarus priꝰ ē a domino viuificat⁹:q̄ traderet diſcipulꝭ exoluendus. ꝟ ⁊c̄.

Quarto queriť vtrum

ſcientia ſit clauis. ¶ Notandū ꝙ duplices ſunt claues.ſcꝫ potētie ⁊ ſcietie. Per clauē ſcientie diſcernit ſacerdos inter leprā ⁊ lepram. Per clauem vero poteſtatis iudicat ſacerdos cui celū ē apiendū ⁊ cui claudendū. Et iſta ē principalis et p̄ſupponit clauē ſcientie. Unde clauis ſcientie ſic pōt diffiniri. Clauis ſcie ē auctoritas cognoſcendi in cauſa pctōris. ſi illi ſit aperiendū celū ꝓpter merita vl claudendū ꝓpt̃ demerita. ¶ Correlariū. Clauis ſcie non eſt habitus ſcie:nec ipa ſcia q᷑ multi habēt clauem ſcientie: qui nō habent habitū ſcientie :vt pꝫ i ſacerdotib⁹ huius tempoꝛis qui parū ſciunt ⁊ tamē habēt clauem ſcientie: q᷑ ſacerdotes:⁊ acceperūt eam in ordine. Et ideo bene dicit̃ in diffinitione ꝙ clauis ſcie eſt auctoritas cognoſcendi ⁊ nō habitus ſcie. ¶ Rñſio. Scientia ē clauis nō inſtrum dicit habitū:ſed inſtruꝫ dicit auctoritatem ſiue officiū diſcernendi licet ſcie habit⁹ ſit diſpoſitio ad bene ſe agendū in claue ptātis.quia nemo pōt bñ diſcernere an celum ſit apiendū aut claudendū niſi habeat habitū ſcientie.

Quinto q̃ritur Utrum

ſcia ſit alia clauis q̄ potentia ſoluendi. ¶ Rñdetur ꝙ ſunt due claues diſtincte Nam ſicut in foro iudiciali duo ſūt: ita in foro penitētiali. In illo eñ duo ſunt actus ſcꝫ diſcernere cām:⁊ poſtmodum ſententiare:ita etiam in foro penitentiali:ptinet claue ſcie diſcernere inter leprā ⁊ leprā:⁊ claui potentie ꝑtinet iudicare: igitur ⁊c̄.

Sexto queritur vtrum

aliquis poſſit vel debeat excōmunicari. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt excōmunicatio ſcꝫ maior ⁊ minor. Excōmunicatio maior ē ſepatio a cōione fideliū ⁊ eccleſie q̄tū ad fructū ſacramentoꝝ :⁊ q̄tuꝫ ad ſubſidia tam corporalia q̄ ſpiritualia. ¶ Notandū ꝙ triplex ē cōmunio. Quedaꝫ ē cōio ſpūalis ⁊ charitatiua:⁊ extra iſtā nullus poteſt eijci q᷑ poſſum⁹ particulariter orare ꝓ excōicatis. Alia ē communio corporalis:⁊ extra iſtā ꝑ excōicationē quis expellitur. Tertia ē ꝯmunio ptim ſpūal᷑ ⁊ ptiꝫ corpalis q̄ aliqs ſepat̃ a cōione ſacroꝝ ſolū ꝑ minorē excōicationē. Excōicatio eñ minor eſt expulſio a pceptiōe ſacroꝝ ¶ Notādū etiā ꝙ ꝑ maiore excōicatōꝫ qs ꝑuat̃ a q̄ꝗ ſubſidijs ſic ptꝫ in h̄ v̄ſu. O s:orare: vale:ꝯiua:

mēſa qd negat O s:id eſt oſculū loque
la:orare id ē oratio:vale id eſt ſalutatio:
conuiua:conuerſatio vel habitatio:men
ſa id eſt cōmunicatio menſe. ¶ Ad que/
ſtionē reſpondetur ꝙ ſicut in medicinali
bus duplex eſt modus curandi ſcilꝫ per
medicamenta lenientia:vt per emplaſtri
appoſitionē:ꝛ per medicamenta aſperan
tia:ſicut per ſectionē. Et ſicut in mora
libus eſt duplex modus corrigendi ſcꝫ ꝑ
dulces monitiones:ꝛ ꝑ aſperas increpa/
tiones:ſm ꝙ ſunt duo genera hominum
quia quidam ſunt plicabiles ꝛ tractabi/
les quidam vero duri ꝛ rebelles. Sic eti
am in diuinis ꝛ eccleſiaſticis iudicijs eſt
duplex modus curandi. Dñs enim inſti
tutor vel fundator nō ſolum dedit medi
camenta ſacramentoꝝ ad curandum ac
cedentes:ſed gladiū ſpiritus qd eſt ver
bum dei:ꝛ poteſtatem amputandi ꝛ reſe
candi cōtemptores ꝛ rebelles. Et ſic pꝫ
reſponſio ꝙ aliquis poteſt:vel debet ex/
communicari.

Septimo querif. vtrū

pro dāno:vel pro iniuria illata ecclīe qs
debeat excōmunicari. ¶ Reſpōſio Du/
plex eſt excommunicatio:ſiue excōmuni
candi modus. Quedam eſt excōmuni/
catio a iure ꝛ preſeruatiua:vt quicūqꝫ ꝑ/
cuſſerit clericū:vel incenderit eccleſiā eſt
excōmunicatus. Alia eſt excōmunicatio
a iudice et curatiua:et eſt quando iudex
per ſententiam excōmunicat aliquem.
Notādū pro ſolutione queſtionis ꝙ ꝓ
ſolo peccato contumaci debet quis exco
municari maiori excōmunicatione. Un
de contumax dicitur ille qui ſemel:ꝛ bis
monitus. Tertio ꝑemptorie citatus nō
comparet:aut ſi comparet nō vult ſtare
iuri:vel quādo offenſa eſt manifeſta ꝛ iuſ
ſus a iudice nō vult emendare.

Octauo qrif a quo poſ

ſit excōmunicatio fieri. Reſponſio Po/
teſtas excōicandi collata eſt petro:vt ꝑ/
lato:ꝛ deſcēdit in omnes perſonas eccle
ſiaſticas que habent prelationem vel iu/
riſdictionē ſicut archidiaconi:ꝛ aliqua
capitula. Ideo qui nō habēt iuriſdictio
nem in foro iudiciali:vt ſimplices ſacer/
dotes nō poſſunt excōmunicare niſi per
commiſſionem vel in caſibus determina
tis:vt in furto et rapinis obſeruatis tñ
circūſtantijs debitis:qꝛ nemo poteſt ex/
cōmunicari niſi pro peccato contumaci.
Cetera patent in textu.

Nono queritur. Utruꝫ

aliquis poſſit pluries excommunicari.
¶ Reſpondef ꝙ excommunicatus bene
poteſt iterum excōmunicari:vel eiuſdeꝫ
excommunicationis iteratione renoua/
ri ad maiorem ſui confuſionem:ꝛ voca/
tur aggrauatio ꝛ reaggrauatio:vel alia
excommunicatione:propter noue culpe
cōmiſſionem:ꝛ tunc tot erunt excommu/
nicationes quot cauſe principales pro q̄
bus excōicaf. Sicut em̄ iteraf culpa:ita
rōnabiliter iterari pōt ꝛ dꝫ ipſa pena.

Decimo queritur. vtrū

cōicās cū excōicato ſit excōicatꝰ. ¶ Rñ/
ſio Duplex eſt excōicatio(ſicut ſupradi/
ctū eſt)ſcꝫ maior ꝛ minor. Minor tm̄ ſe/
parat a ſacris. Maior vero nō tm̄ ſepat
a ſacris:ſꝫ etiā ab actibꝫ legittimis:q̄ cō/
tinenf in hverſu O s ꝛc̄. ſexta qōne huiꝰ
diſtinctiōis. Et ſic pꝫ ꝙ cōicās cū excō/
cato maiori excōicatiōe ſilr eſt excōicatꝰ
tñ minori excōicatōe. Tñ excipiunf aliq̄
ſcꝫ ignorātes ipꝫ eſſe excōicatū etiā vxor
qꝛ tenef reddere debitū marito ſuo cū re
qrif ſilr filij et filie q̄diu ſunt ſub manu
parētū etiā ſerui ꝛ ancille ꝑegrini ꝛ pau/
peres:qñ nō hñt vñ alibi ſuſtētenf. Silr
quicūqꝫ cōicāt ex vtilitate vt pctōr a via
ſua mala recedat ꝛ corrigaf:ꝛ hec circū/
ſtātie iſꝫ ꝟſu cōtinenf. Utile lex humile
res igrata neceſſe. Utile.i.grā vtilitatꝭ
lex.i.mrīmonij:hūile.ppt ſuos. res igno
rata.ppt igrātiā nec̄c.i.ppt neceſſitatē.

Undecio querif. vtruꝫ

aliq̄s poſſit abſolui inuitus.i.ipſo nolen te. ¶ Rn̄det̄ q̄ dupl'r eſt loquēdū:de po tētia excōicādi z abſoluēdi vl' de facto vl' de iure. Differt eīm facere z iuſte facere. Si loq̄mur de fctō:vt ſi ep̄s excōicet nō cōtumacē p̄termiſſo ordine iuris.i.non habitꝫ p̄euijs monitialib⁹ talis excōica/ tus eſt(q̄uis iniuſte lata ſit ſn̄ia)z tenet̄ eā ſuſtinere lꝫ nō ſit excōicat⁹ in foro cō ſcientie z corā deo niſi cōtēneret excōica/ tionē:q2 ꝓpter ɔtēptū efficeret̄ dignus ex/ cōicari:z ligaret̄ apud deū. De iure aūt eſt excōicatus:quādo ſm ordinē iurꝫ ab eo qui habet iuriſdictionē canonicā fert̄ ſn̄ia in cōtumacem z hic ligat̄ apud deū. Similiter intelligendū eſt in abſolutio ne q̄ pōt aliq̄s abſolui de iure vl' de fctō De iure nullus excōicat⁹ abſolui pōt ni ſi in eo ceſſet cōtumacia z ipſo volēte ab ſolui. De facto abſolui pōt ſm volunta tē prelati i cuius poteſtate fuit ſentētiā inferre z reuocare. Un̄ ſi tal' abſoluat̄ in foro iudiciali:eſt abſolutus:nec eſt excō catus q̄ ei cōicat:tn̄ in foro cōſcientie ad/ huc eſt excōicatus. Si aūt excōicat⁹ fuiſ ſet iniuſte poſſet eū prelatus de iure ab/ ſoluere:etiam inuitū:nō ꝓpter ſuū meri tum:ſed ad remouendū errorē ꝓprium Tamē inuite abſolutus ſemp remanet in pctō mortali:ꝓpter cōtēptum eccleſie

Circa diſtinctio/ nē decimānonā q̄rit̄ p̄mo. Utrum claues date ſint ſa cerdoti legali an ſoli ſacer/ doti euāgelico ¶ Notādū q̄ ſacerdos le galis eſt ille q̄ erat īſtitut⁹ in lege moſai/ ca:z dr̄ ſacerdos figuralis:z ſm q̄d Sa/ cerdos aūt euāgelic⁹ eſt q̄ eſt inſtitut⁹ tpe legis euāgelice:vt apl'i:z ceteri ſacerdo/ tes ſubſequētes:z dicunt̄ ſacerdotes ſim pliciter:z ſm veritatē ¶ Rn̄ſio Ptās cla uiū ſcꝫ ſciet ptātis data fuit ſacerdotib⁹ euāgelicis z nō legalib⁹:nec īchoata fuit in lege veteri ſed magis figurata.

Secūdo q̄rit̄. Utrū

malus ſacerdos cōicet cū bono in ptāte clauiū. ¶ Notādū q̄ malus ſacerdos dr̄ ille qui nō eſt in grā:ſed in pctō mortali. Bon⁹ aūt ſacerdos dr̄ q̄ ē in grā. ¶ Rn̄ det̄ q̄ ē loq̄ de collatōe clauis alicui q̄tū ad ea q̄ ſūt d̄ neceſſitate:vl' q̄tū ad ea q̄ ſūt de idoneitate. Si loq̄mur q̄tū ad ea q̄ ſūt de nec̄citate:ſic ad eē clauis ſuffi cit donū ſpūſſcti ſm grām gratiſdatā:h̄ aūt īfallibil'r z ſm diuinā iſtitutiōeꝫ dat̄ oī ſuſcipiēti ordinis ſacrꝫ ſiue ſit bon⁹ ſi ue mal⁹. Rō aūt huius eſt:q2 donū grē gratiſdate nō repugnat iniq̄tati q̄n ſiml' ſtet cū ea:ſic pꝫ in ſcīa z in alijs donis.et rurſus ꝑuerſitas nō repugnat vtilitati il lius doni:ſic ſi mal⁹ p̄dicaret z bn̄ p̄dica ret:z freq̄nter fructificat ꝓpt̄ q̄d noluit dn̄s ꝓhibere eū q̄ in noīe ipi⁹ eijciebat de monia. Et ſic pꝫ q̄ ptās clauiū data eſt mal' ſacerdotib⁹ ſicz bonis q̄tū ad id q̄d ē de neceſſitate clauis:ſiue q̄tū ad execu tiōeꝫ. Si aūt loq̄mur q̄tū ad idoneita/ tē. Dicēdū q̄ null⁹ ē idone⁹ z dign⁹ habe re ptātē clauiū:niſi ſit i grā. Rōnes pa/ tēt in textu. Et ſic p̄ dicta pꝫ rn̄ſio ad q̄ō nem q̄ claues ſunt in malis ſacerdotib⁹.

Tertio q̄ritur. vtrū

claues dent̄ in ordine ſacerdotali ¶ Rn̄ ſio Claues z ptās clauiū dant̄ in ordine ſacerdotali tm̄. Et h̄ itelligit̄ de foro pe nitētiali:q2 ſacerdos in q̄tū ſacerdos:nō hꝫ ptātem in foro iudiciali z publico.

Quarto q̄ritur. vtrū

Utrū hec ptās comitet̄ inſepabil'r ordi/ nē ſacerdotalē. Hoc ē vtrū q̄libet ſacer/ dos ſp h̄eat ptātē clauiū in foro penitēti ali. ¶ Rn̄ſio Dupl'r poſſum⁹ loq̄ de iſta ptāte aut q̄tū ad eſſentiā:vl' q̄tū ad vſū Si loq̄mur q̄tū ad eſſentiā. Dicēdū q̄ illa ptās radicalr̄ ē in ipā aīa:ſicut cara/ cter:et ſic inſepabil'r ſe tꝫ cū ſacerdotali ordine tā in pn̄ti vita q̄ in alia Si aūtē loq̄mur de potētia q̄tū ad vſū:tūc neceſ ſario req̄rit̄ ſtat⁹ viator:z p̄ mortē dicit̄ ptās vſū amittere. Etiā i d̄gradatꝫ ſciſ/ maticꝫ:hereticꝫ:p̄cīſ:fornicarijs notorijs

excommunicatis:⁊ huiuſmodi perditur
vſus ⁊ executio poteſtatis:⁊ nō eſſentia.

Quīto querit. Utrum

ſacerdos qui poteſt abſoluere ſubditū
vnum poſſit ⁊ quemlibet. ¶ Reſponſio
Solus ſummus pontifex de iure poteſt
quemlibet abſoluere:ideo virtꝰ eſt in eo
vnica ⁊ ſolus eſt inter prelatos qui habe
at plenitudinem poteſtatis:et quoniam
per receſſum ab vno fit multiplicatio:et
per hoc virtutis diminutio:ideo q̄to p̄/
lati alij ſunt inferiores:tanto minorem
poteſtatem habent:quia epiſcopi mino/
rem poteſtatem habent q̄ȝ ſummus pon
tifex:⁊ curati minorem q̄ȝ epiſcopi:⁊ cui
libet limitata et artata eſt ſua portio:et
hoc de lege communi:quia excipiuntur
quinqȝ caſus. Primꝰ Si ouis aliena in
parrochia ſua deliquit. Secundus Si
mutauit ſibi domiciliū:ſicut eſt in ſcho
laribus manētes pariſius. Tertius Si
ſit vagabūdus. Quartus Si ſacerdos
proprius ſit inſcius vel malicioſus:⁊ pe/
tita licentia vult adire peritiorē. Quin
tus caſus eſt in articlo neceſſitatis ⁊ mor
tis:et in hoc caſu non oportet licentiam
petere. In alijs autem oportet non a ſa/
cerdote penitentis ſolum eſſe licentiatū
(quia ipſe non poteſt ſubditum licentia
re)ſed oportet licentiatū eſſe ab ordina
rio ſcȝ epiſcopo.

Sexto queritur. vtrū

inferior poſſit abſoluere ſuperiorem ipſo
volente. ¶ Reſponſio Inferior poteſt
abſoluere ſuperiorem:ſi ſuperior velit ei
ſe ſubijcere.

Irca diſtinctio/

nem viceſimam queritur p̄/
mo.de pena purgatoria.
Utrum ſit ponere penam
purgatoriam. ¶ Notandum ꝙ purgato
rium nō capitur hic ſolummodo:pro lo
co qui eſt in iferno ⁊ pars inferni(de quo
dictum eſt in tertio diſtictione.xxij.) ſed
intelligitur p̄ omni pena purgatoria ſi/
ue ſit in terra:ſiue in aqua:ſiue in aliqua
parte inferni:que dicitur purgatorium.
¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ abſqȝ
dubio poſt hanc vitā(ſicut dicit ſcriptu
ra ⁊ auctoritates ſctōꝝ:⁊ plures reuelati
ones:⁊ rationes cōcordant ⁊ eccleſia vni
uerſalis cōfirmat:q̄ pro illis orat)eſt po
nere penam purgatoriam. Ratio autē
huiꝰ eſt:qꝛ vniuerſe vie dn̄i miſericordia
et veritas. Sic autem miſericordia par/
cit dominus:vt veritati ſiue iuſticie nō
faciat preiudicium. Ideo dimitti culpā
et penam eternā ita tamen vt obligatū
teneat ad penā temporalē. Unde Apo/
ſtolus prime corintheoꝝ tertio. Ipſe au
tem ſaluus erit:ſic tamen quaſi per ignē
ſcȝ purgatorij. Item Auguſtinus Aut
homo punit:aut deus punit:ſed frequē/
ter aliq̄ cōuertuntur in fine qui nō puni/
untur in pn̄ti.ergo neceſſe eſt ꝙ puniant
a deo in futura vita:ſȝ nō in pena eterna
inferni.ergo oportet ꝙ puniātur in pur
gatorio.

Scdo queritur. Utrū

pena purgatoria ſit maxima penarū tē/
poraliū. ¶ Notandum ꝙ pena purgato
ria eſt temporalis:qꝛ finem habȝ. Nam
certum eſt ꝙ poſt iudicium non erit pur
gatorium. ¶ Reſponſio Pena purgato
ria eſt maior et grauior:q̄ȝ homo in hoc
mūdo poteſt pati. Unde Maior eſt pe/
na eſſe in purgatorio:q̄ȝ cōburi vel acer/
biſſime verberari in hoc mundo. Sicut
dicit Gregorius ꝙ idē ignis cōburit exi
ſtentes in inferno:⁊ exiſtentes in purga/
torio. Non tamen ſequitur ꝙ minor pe/
na purgatorij ſit oī alia pena tp̄ali gra/
uior:qꝛ mlti poſt mortē faciūt penā pur
gatoriā in hoc mūdo:ſicut dicit Grego.
de illo q̄ faciebat purgatoriū ſuū ſuiedo
eūtes in balneis. Etiā aliq̄ parū affligū/
tur in purgatorio:ſicut pȝ de btō Augu
ſtino:q̄ tranſijt p̄ purgatoriū. Et ſic pȝ ꝙ

illa indefinita ē vera. Pena purgatoꝛia eſt maxima penarum tēpaliū. Et iſta vniuerſalis eſt falſa Omnis pena purgatoꝛia eſt maxima penarum tempoꝛalium.

Tertio queritur. vtrū illa pena purgatoꝛia ſit voluntaria.

¶ Reſpōdeť ꝙ aliqua pena diciť voluntaria tripliciť. Uno mō qꝛ aſſumiť a voluntate imꝑante: ſicut eſt pena penitencialis: qꝛ voluntas imꝑat facere penitenciam: ⁊ iſto mō pena purgatoꝛia non eſt volūtaria: qꝛ ibi exiſtētes vellēt eē extra vt irent ad ꝑadiſum. Scḋo modo quia ſuſtinetur a volūtate acceptāte: ſicut eſt pena martyrū: qui gaudebant in penis. Et iſto mō pena purgatoꝛia nō eſt volūtaria: qꝛ ibi nō gaudent de illa pena: qꝛ bene vellent ab illa liberari. Tertio mō pena diciť voluntaria: qꝛ ſuſtinetur a volūtate tolerāte. Et iſto modo pena purgatoꝛia eſt voluntaria: qꝛ patienter ⁊ toleranter ſuſtinetur.

Quarto queriť. Utrū in illa pena ſit maioꝛ certitudo de gloꝛia ꝙ̄ in via.

¶ Rn̄ſio Exiſtentes in purgatoꝛio maioꝛem certitudinem habent de gloꝛia ꝙ̄ exiſtentes in via. Nam triplex eſt certitudo. Quedam eſt patrie vbi eſt certitudo tentionis euacuās expectationem ⁊ timoꝛem. Alia eſt certitudo vie: q̄ eſt certitudo expectationis mixta timoꝛe: qꝛ quilibet labi pōt ꝙ̄diu viatoꝛ eſt. Tertia eſt certitudo media: q̄ eſt in purgatoꝛio: ⁊ eſt certitudo expectatiōis (qꝛ nondū obtinēt) ſed eſt euacuatio timoꝛꝭ propter cōfirmationē: qꝛ ſciūt ſe deinceps peccare nō poſſe. Et ſic pꝫ ꝙ ī pena purgatoꝛia ē maioꝛ certitudo ḋ glia ꝙ̄ ī via

Quīto queriť. Utrum miniſterio bonoꝝ angeloꝝ vel maloꝝ pena iſligatur.

¶ Rn̄ſio Sicut diuina iuſticia iubente: ⁊ flatu eius ſuccedēte maliciaduren̄ in inferno poſt iudiciū: ſic etiā ⁊ nūc in purgatoꝛio. Non eīn videť ꝓbabile ꝙ demones illud miniſteriū exerceant: cū ibi purgeť peti ſcoꝛia ſm quam ꝗdāmodo anima ſimilis eſt diabolo: ⁊ ſuā ſimilitudinē nolit diabolus deſerere: ſed potius cōfirmare: nec vnꝙ̄ exerceat hominē niſi in quo ſperat victoꝛiā acq̄rere. Rurſus nō videtur hoc pꝛobabile ꝙ miniſterio fiat angeloꝝ: vt tam grauiter illos puniant.

Sexto queritur a quo poſſit fieri relaxatio ſiue indulgentia.

¶ Notandū ꝙ qn̄cūꝙ aliquis eſt in charitate: quodlibet opus qḋ facit valet tribus modis. Pꝛimo modo valet ſpecialiſſime ſcꝫ ſibi exiſtenti in charitate vt aliquis celebꝛās miſſam pꝛo alio plus intēſiue valet ſibi ꝙ̄ illi ꝓ quo celebꝛat. Secundo modo valet generaliſſime ſcꝫ pꝛo toꝛa eccleſia. Et iſta ſunt merita ſuperogationis: q̄ ponuntur in theſauro ecclie de quibꝫ meritis fiunt relaxationes ⁊ indulgentie. Tertio modo valet ſpāliter ꝓ illo ꝓ quo fit illud opꝰ meritoꝛiū: vt qn̄ aliq̄s celebꝛat ꝓ alio. Et ſic q̄ celebꝛat ꝓ alio in gr̄a. Pꝛio ſibi valet miſſa. Scḋo illi pꝛo quo celebꝛat: ⁊ tertio toti ecclie. Notādū vlterius ꝙ theſaurus ecclie nō eſt ſolum aggregatus de meritis ſuperogatiōis qꝛ cito euacuareť. ſꝫ etiā aggregatur ex merito paſſiōis xp̄i bte v̄gis ⁊ oīm ſctōꝝ. Et ex illo theſauro accipiunť indulgētie ⁊ relaxatiōes.

¶ Rn̄ſio ad qōnē Ad ſolos ep̄os ꝑtinet facere relaxationes ⁊ idulgētias. Rōnes patēt in textu

¶ Coꝛrelariū Nec cardinales ı̄ꝙ̄tū cardinales: nec abbates: nec ceteri ſacerdotes pn̄t ı̄dulgētias dare: ſꝫ ſolꝰ ſūmꝰ pōtifex ⁊ ceteri ep̄i. Et rō eſt: qꝛ ſolus ep̄s eſt ſpōſus ecclie: q̄ auctoꝛitatē hꝫ ſup eccliā Notandū ꝙ ep̄s nō pōt facere indulgētias ı̄ aliena diocesi ꝙ̄ ſua: ſꝫ poſſit cōicare bōa ſua ſbditꝭ alienis Etiā q̄libꝫ ſiue ſacerdos ſiue laicus poteſt bona ſua cōmunicare aliis.

Septimo queritur pꝛo

quo debeat relaxatio fieri. Utrum ſcȝ p ſpūali an pro corpali. ¶ Rūdetꝙ ſicut videmus in politijs et cōmunitatibus humanis ꝙ theſaurus ibi publice propter duo maxime ꝯſueuit ꝓferri ꝛ cōicari exterius: ſcȝ ad gl'iam principis: ꝛ ad vtilitatē cōitatis: ſic in ſpūalibꝫ cōicat thesaurus eccl'ie ꝑ indulgentias duplici de cauſa. Primo ꝓpter gloriaȝ dei. Et qm̄ gloria ꝛ laus dei ē qn̄ ſancti ſui honorant in conſtructiōe baſilicarū ſuarum in cōmemoratione virtutū ſuarū: ꝛ hoc quidem fit in predicationibꝫ ꝛ ſermonibꝫ. Ideo ꝑ hijs omnibꝫ indulgentie recte fiunt. Secundo propter cōem vtilitatem. Et qm̄ cōis vtilitas eſt defenſio terre ſancte: defenſio fidei: ꝓmotio ſtudij ꝛ cōſimilia. iō pro talibꝫ adhuc debēt fieri. Et qm̄ hec conſiſtunt in actibꝫ exterioribus: dicitur ꝙ relaxatio fit ꝛ dat ꝑ actibus corpalibꝫ

Octauo queritur cui relaxationes pñt fieri. Utrum exiſtenti in purgatorio: an ſolum viuēti in hoc ſeclo ¶ Reſpōſio Relaxatio ſiue indulgētie collatio (ſicut in precedētibꝫ colligitur) duo dicit: ſcȝ theſauri eccl'ie cōicatiōem: ꝛ cū hoc quādā iudiciariam abſolutiōeȝ ſicut expreſſe colligit ex decretali de penitētijs ꝛ remiſſiōe. Q' aūt ꝯſuluiſti. ꝛc̄. Dico igit ꝙ qꝛ bona et theſaurus eccl'ie ſunt in ſūmi pōtificis ptāte: et illi q̄ ſunt in purgatorio (ratōe charitatꝭ) ſunt idonei ſpūalia bona recipe: qꝛ papa eis pōt bona eccl'ie cōicare. Quantū aūt ad auctoritatē iudicādi (cū illi iā iam exierint forū eccl'ie ꝛ eccl'iaſticū iudiciū) videt ꝙ eis nō poſſit fieri abſolutio niſi ꝑ modū depcatiōis ꝛ ſuffragij: ꝛ ſic ꝓprie loquendo nō fit eis relaxatio: qꝛ relaxatio dicit iudiciariā abſolutionē. Sȝ ſolū fit via/tori: ſup quē papa pōt tam adiuuādo ꝙ̄ iudicādo. Sup exītes aūt i purgatorio ſolū pt adiuuādo ꝛ etiā q̄libꝫ in ſuis orōnibꝫ ꝛ bonis opibꝫ. Sup exītes ꝟo in eccl'ia triūphāte nihil pōt: nec adiuuādo nec iudicādo. Item dicit Bonauē. Diſpenſatio bonoꝝ eccl'ie diſcrete ꝛ cū moderamine facieda eſt aliodn̄ (niſi diſcrete fiat) deus nō acceptat. Et bona ſpūalia nō pñt diſſipari: nec ꝯ̄ diuinā acceptionē diſtribui: ꝙ̄uis poſſint bona tpalia nō ſoluȝ diſpenſari: verū etiam diſſipari de facto: ꝙ̄uis aliter dictēt ius diuinum eſſe faciendum.

Nono querit de valore indulgentiarū. Utrū valeāt tm̄ ꝙ̄tū p̄dicatur. ¶ Notandū ꝙ cōiter ſm doctores ad hoc ꝙ indulgētie vel relaxatiōes aliq̄d valeāt exigit duplex cōditio ex pte donantis: ꝛ dup'ex ex pte recipiētis. Ex parte dantis reqrit potentia: ꝛ honeſtaꝫ rationabil' cā. Nō em̄ credenda eſſȝ idulgentia valoris alicui⁹: ſi q̄s daret cā cuntibꝫ videre torneamēta. Ex pte vero recipientis exigit cōfeſſio cū vera ꝯtritiōe ꝛ fides cū vera deuotōe vt vere de peccatis ſit penitēs: ꝛ vere cōfidens ꝙ paſtorꝭ indulgētia valeat ſibi. ¶ Rūſio Quāti taſ idulgētie attēdit reſpectu pene dbite ꝑ pctīs ꝯfeſſis ꝛ dimiſſis: ꝛ nō attēdit rōne ſcorie pctī: qꝛ idulgētie nō abſoluūt a culpa: ſȝ ſolū a pena. Dicēdū ē igit ꝙ ꝙ̄titas idulgētie ꝛ dimiſſiōis illi⁹ pene menſurat ſm iudiciū ſūmi pōtificis vel ei⁹ q̄ fecit idulgētias. Ille aūt q̄ dat idulgētias cū eas tribuit ꝯſiderat cām ꝑ q̄ reputat eū dignū tāta grā: ꝛ ſm plus vl' minus ꝑticipāt de idulgētia. Verbi grā Stationes rome iſtitute ſunt vbi ſunt indulgētie determiate. Hoc inſtituebāt pr̄es ꝓpter pegrinos q̄ veniebāt de locꝭ remotꝭ nec eſtimauerūt dignū ēē tāta grā eū q̄ eſt nat⁹ iuxta eccl'iaȝ: ſic eū q̄ de remotis venit ptibꝫ vñ nec tātā recipit grāȝ: ſȝ aliq̄ꝫtā. Cōcedēdū ē igit ꝙ idulgētie tātū valēt ꝙ̄tū ſonāt ꝙ̄tū ē ex pte dātꝭ: tñ nō tm̄ valēt cuilibꝫ ꝙ̄tū ſonāt n'eqꝫ oībꝫ ſic pꝫ

Circa diſtinctionē viceſimāprimā ꝑmo qrit Utrū venialia poſſint deleri ſine grā. ¶ Rūſio Petrā

venialia nõ pñt deleri ſine gr̃a gratũfaciente ita ꝙ q̃zdiu hõ ẽ in pctõ mortali nõ deleńť pctã venialia. Sʒ ſi moriť i pctõ mortali cũ venialibꝫ:puniet in iferno ad tẽpus ꝓ venialibꝫ:ita ꝙ ꝑ aliqđ ſpaciũ tẽporis magis affligeť ꝛ h̃ ꝓ pctis venialibus quouſqꝫ ſatiſfecerit:ꝛ hec eſt opinio Scoti. Auguſti. de ci. dei. xxi. Nec magna nec parua pñt nobꝫ dimitti:ſi nõ dimiſerimus debitoribꝫ noſtris.

Secũdo querit. Utrũ

venialia poſſint deleri a gr̃a:ſine ɔtritione ſiue exteriori pena. Rñdeť ꝙ lʒ venialia valde ɔgrue ꝑ pñiam deleanť:pñt tñ ꝑ gr̃aʒ adiutaʒ aliquo ope exteriori aliť deleri:ſicut ꝑ ſacra eucharíſtie:extreme vnctiõis ꝛ baptiſmi:ꝑ aque aſperſionẽ ep̃alẽ bñdictionẽ ꝛ miſericordie exhibitionẽ per orationis dominice deuotam exorationẽ ꝛ paſſiõis xp̃i feruẽtẽ meditationẽ. Et ſic pʒ ꝙ ad deletionẽ venalium nõ eſt neceſſaria cõtritio ſiue interior pena:ſʒ pñt deleri ꝑ illos actus exteriores etiã poſito ꝙ hõ nõ cogitet:nec recordeť de pctis venialibꝫ a ſe cõmiſſis.

Tertio queritur. vtruʒ

in purgatorio poſt hanc vitã fiat aliqua purgatio ab aliqua culpa an ſolũ a pena ¶ Notandũ ꝙ in purgatorio nõ fit purgatio pctĩ mortalis quo ad culpã:qꝛ de lege cõi q̃libet decedens in peccato mortali damnatur in inferno:tamen in purgatorio bene fit purgatio peccati mortalis quo ad penaʒ:ꝛ ideo q̃ſtio nõ eſt de culpa mortali:ſʒ ſolũ veniali. ¶ Rñſio In purgatorio poſt hanc vitã pctã venialia deleńť quo ad culpaʒ. Greg. in q̃rto dialogorũ dicit ꝙ quedã leues culpe remittuńť in futuro:ꝛ ibi multa dicit q̃ ad oſtendendũ hoc faciũt. Si dicas ꝙ hoc itelligat q̃tũ ad reatũ pene:hec ñ ſoluit qꝛ in futuro (vtpote in purgatorio) non ſolũ fit purgatio a reatu penarũ venialium verũetiã mortaliũ:cetera patent.

Quarto queritur. vtrũ

purgatio illa fiat ꝑ igneʒ materialẽ aut per ſpũalẽ. Rñdeť ꝙ lʒ Auguſtinus viſus fuerit dubitare:alij tñ doctores nobis auferũt dubitationẽ (qm̃ hoc cognouerũt multiplici ratiõe) vt Gregorius in quarto dialogorũ:ꝛ iſidorꝰ de ordine creaturarũ:ꝛ cõiter tenẽt doctores nr̃i tp̃is ignẽ purgatoriũ eẽ materialẽ ſiue corporalem q̃ eſt calidiſſimus ꝛ obſcuriſſimus Uñ idem ignis cõburit exiſtentes in inferno:ꝛ purgatorio.

Quĩto queriť. Utrum

vnus libereť ante aliũ. ¶ Rñſio In illo igne citius purgať vnus q̃ʒ alius (vt dič Auguſtinus ꝛ omnes doctores in h̃ concordãt) q̃ eñ diutius in pctõ ꝑmanſit dignum eſt vt diutius ſuſtineat penam.

Sexto queriť. Utrum

aliq̃s ſctõꝝ euolet in celũ ante iudiciuʒ. ¶ Notãdũ ꝙ ſctũs pt̃ capi tripl'r. Uno mõ large ꝓ q̃libet exñte in gr̃a dei:ꝛ iſto mõ aliq̃ pñt in hac vita eſſe ſcti. Uñ Sãcti eſtote:qꝛ ego ſctũs ſum. Scđo mõ capiť ſctũs ꝓpriſſime ꝓ illo q̃ eſt in gr̃a dei q̃ nõ hʒ aliqđ purgabile ꝛ videt eſſentiã diuinaʒ:vt ſunt btĩ exñtes in gl'ia ꝛ iſtis duobꝫ modis nõ capiť in q̃one pñti. Tertio mõ capiť ſctũs ꝓprie ꝓ illo q̃ ẽ in gratia ꝛ nihil hʒ purgabile:tñ nõ videt eſſentiam diuinã:ſicut ſunt aĩe q̃ in purgatorio fecerũt pñiaʒ ſuã. Uel ſancti:q̃ decedentes de hoc ſeculo nihil habẽt purgabile:ſicut fuit beatus franciſcus ꝛc̃.

Septimo queriť. vtrũ

liceat aliq̃đ pctm̃ in cõfeſſiõe dimittere. ¶ Notãdũ ꝙ q̃õ ñ itelligiť de venialibꝫ pctis:qꝛ nõ ẽ neceſſe ɔfiteri venialia pctã ꝛ ꝑ ɔñs aliq̃ pctã venialia pñt dimitti:ſʒ itelligiť q̃ſtio de pctis mortalibꝫ. ¶ Rñſio anteq̃ʒ aliqua cõfeſſio ſit bona ꝛ rite facta neceſſe eſt ꝙ confitens dicat om̃ia peccata ſua mortalia:ſimul et ſemel in

vna ⁊ eadẽ ꝯfeſſiõe:⁊ vni ⁊ eidẽ ſacerdoti ita ꝙ nll'a pctā moꝛtalia ſciẽter reſeruet qḋ ſi nõ fecerit ꝯfeſſio erit irrita. Vñ qt tuoꝛ modis cõfeſſio fit irrita duobꝫ mo/dis ex pte abſoluẽtis ⁊ bis ex pte cõfiten tis. Ex pte abſoluẽtis. Pͥo ſi nõ ſciat: qꝛ nõ põt abſoluere niſi hẽat notitiaꝫ de pctõ. Scḋo ſi nõ poſſit:qñ ſcꝫ nõ hꝫ ptā/tem abſoluẽdi. Ex pte aũt ꝯfitẽtis. Pri mo ſi ficte cõfiteat̃. Ille aũt ficte cõfitet̃ qui vnā ptem pctõꝛum ꝯfitet̃ vni:et aliā alteri:etiā qñ nõ hꝫ diſplicẽtiaꝫ de pctis ſuis:nec itẽdit emẽdare ſe. Auguſtinus Impiũ eſt a deo dimidiā ſperare veniā. Notandũ ꝙ ſi aliqͥs vere fuiſſet cõfeſſus pctā ſua vni ſacerdoti ⁊ p duos dies ſe/quẽtes recoꝛdaret̃ de aliquo pctõ nõ cõ/feſſo tũc bonum eſt ꝙ cõfiteat̃ illud eidẽ ſacerdoti:ſi aũt nõ poſſit habere copiaꝫ illiꝰ ſacerdotꝭ ⁊ cõfiteat̃ alteri:tũc alteri ſacerdoti ñ tenet̃ reiterare alia pctā cõ/feſſa tñ ꝯgruũ eẽt ⁊ ſecuriꝰ alia reiterare

Octauo querit̃. Utrũ

liceat aliqḋ in cõfeſſione addere. ¶ Rñ/ſio Nullꝰ dꝫ aliqḋ addere ꝯtra teſtimo/nium ꝯſciẽ ſue:qꝛ nec cã humilitatis aut alterius ſimulatiõis nõ dꝫ dicere mẽda/cium qꝛ tũc perderet̃ cõfeſſionis meritũ. Tamen qñ lingua nõ cõtradicit cõſcien tie poteſt abſqꝫ pctõ aliqḋ addere:etiaꝫ cũ merito vt ſi quis cõmiſiſſet pꝛuũ pctm̃ ⁊ crederet ſe cõmittere magnũ pctm̃:tũc dicẽdo in cõfeſſione ſe grauiter peccaſſe: tũc licitum eſt illud addere (lꝫ falſum) et tñ non demeretur:ſed meret̃.

Nono queritur. Utruꝫ

in cõfeſſione liceat aliena pctā referre. ¶ Reſpondet̃ diſtinguẽdo. Quia aut aliena pctā ſunt ad accuſationem pctõ/rum noſtroꝝ imptinẽtia:ita ꝙ bñ poſſu/mus accuſare pctā noſtra ſine reuelatio ne alienoꝝ pctoꝝ tũc non eſt licitum alie na pctā referre:imo qui hoc malicioſe fa ceret moꝛtaliter peccaret. Si aũt aliena pctā ſint ptinẽtia ad accuſationẽ pctoꝝ noſtroꝝ:ita ꝙ nr̃a pctā nõ poſſumus ac/cuſare abſqꝫ reuelatione alienoꝝ pctoꝝ: tunc licitum eſt aliena pctā accuſare no ſtra:ſic tñ in generali aut alio mõ taliter ꝙ confeſſoꝛ non intelligat perſonam cũ qua fuit commiſſum peccatum.

Decimo querit̃. Utruꝫ

in aliquo caſu liceat cõfeſſionem reuela/re:hoc eſt querere. Utrũ ſacerdos in ali quo caſu poſſit abſqꝫ pctõ cõfeſſioneꝫ re/uelare. ¶ Reſponſio Pro nullo ſcanda/lo eſt confeſſio reuelanda vt dicit Greg. ⁊ habet̃ in littera. Unde ſacerdos talit̃ debꝫ noſcere quaſi nõ audierit ⁊ nouerit Ideo ſigillũ cõfeſſionis eſt diligẽtiſſime cuſtodiendũ ꝓpter ſcandalũ ne peniten tes retrahant̃ a confeſſione. Propter qḋ factũ fuit miraculum magnũ ꝙ quidam publice cõfeſſus eſt in mari ⁊ naui ꝓpt̃ pꝛiculũ qḋ euenerat in mari:⁊ poſtqꝫ ven tũ ẽ ad poꝛtũ:⁊ ſaluꝰ fuerat ⁊ oẽs aliꝫ ne mo nouit quod dixerat ille. Rñdet̃ igit̃ ꝙ in nullo caſu licet cõfeſſionẽ reuelare. Notandum ꝙ dr̃ia eſt inter ſigillũ cõfeſ ſionis:⁊ ſigillũ ſecreti. Aliqḋ eñ dat̃ ſub ſigillo cõfeſſionis qñ ſcꝫ pctā cõfitet̃ in cõfeſſione ſacᷓali. Et iſta nullo mõ dꝫ re uelari. Aliqḋ aũt dat̃ ſub ſigillo ſecreti: qñ ſcꝫ aliquis dicit aliqḋ alteri ſub fide ꝙ nõ reuelabit illud:tũc aliqua data ſub iſto ſigillo pꝛeiudicabilia nõ debẽt reci/pi:⁊ pñt reuelari abſqꝫ pctõ vt ſi aliqͥs di ceret alteri ego occidam frẽm meum: vel ego cõburam talem ciuitatẽ:tunc in tali caſu poſſet illud reuelare. Et ſic futura que ſunt pꝛeiudicabilia data ſub ſigillo ſecreti pñt reuelari. Preterita vero nul/lo modo debẽt reuelari. ¶ Regl'a ad oẽ ſecretũ celandũ tenet̃ quilibꝫ hõ de iure

Undecimo queritur.

Utrũ ꝯfitens poſſit ſacerdotẽ licẽtiare. ¶ Rñſio qñ hõ ꝯfitet̃ pctā ſua ſacerdo/ti nõ põt in cõfeſſiõe ſacerdoteꝫ licẽtiare

vt peccata ſua reuelet: qꝛ non habet hãc auctoritatem nec poteſtatẽ. Nec etiã extra confeſſionẽ poteſt dicere reueletis ea que dixi vobis in confeſſione: nec etiam confeſſoꝛ debet reuelare. Si aũt cõfitẽs velit ꝙ cõfeſſoꝛ reuelet peccata ſua: poteſt ei extra confeſſionẽ dicere. Rogo reueletis talia ꝛ talia peccata q̃ ego cõmiſi: tũc ſacerdos poteſt illa reuelare. Nec propterea cõfitens licentiat eum: qꝛ ſm Scotum confitens non põt ſacerdotem licentiare. Et cum ſequuntur doctoꝛes moderni.

Duodecimo queritur.

Utrum ſciens aliquid per confeſſionẽ ꝛ per aliã viam teneat illud celare. ¶ Notandũ ꝙ aliquid poteſt ſciri dupliciter extra confeſſionẽ. Uno modo per viam ſecretam ꝛ occultam: ꝛ eſt quando illud non põt pꝛobari per teſtimoniũ duoꝛuꝫ vel trium. Alio modo per viam publicam ꝛ manifeſtã quãdo põt pꝛobari ꝑ teſtimoniũ duoꝝ vel triũ. ¶ Coꝛrelariũ. Sciens aliquid per confeſſionẽ: ꝛ ꝑ aliam viã teneť illud celare. ¶ Scdm coꝛrelariũ. Illud qd̔ ſcitur per ꝯfeſſionem et per viam publicã ſcitur duplici via: ita ꝙ homo põt vnum modũ obliuiſci. ſ. per ꝯfeſſionẽ: ꝛ aliũ modũ ſcire ꝛ reuelare ſcꝫ per viã publicã. ¶ Rñſio. Sciens per confeſſionẽ aliquid: ꝛ ꝑ viã ſcꝫ publicam: non tenetur illud celare. Sed ſi velit reuelare non debet dicere. ego ſcio illud duplici via (quia tunc reuelaret cõfeſſionem) ſed ſimpliciter debet dicere. Ego hoc ſcio. Tamen ſecurius eſt ꝙ nihil dicat: niſi ſit coactus. Nã tunc cum magna maturitate reuelandum eſt alienum pctm̃ qñ prodeſſe poteſt.

Irca diſtinctionem viceſimãſecundã ꝑmo

queriť. Utruꝫ pctã dimiſſa redeãt ꝙ̃tum ad maculã ſiue culpã. hoc eſt q̃rere. Utrũ qñ hõ peccat redeant ꝙ̃tum ad maculã alia pctã de quibꝰ fecerat penitentiã. ¶ Notandũ ꝙ iſta tria ſcꝫ macula reatꝰ ꝛ offenſa nõ differũt ſimpliciter: ſed rõne. Nã trãſeũte actu peccati tam interioꝛi ꝙ̃ exteriori: ibi remanet obligatio ad penã eternã ꝛ iſta obligatio aliqñ vocať macula: aliquãdo reatus: ꝛ aliqñ offenſa. Inꝙ̃tuꝫ eſt diſcõueniẽs aie vocať macula. Inꝙ̃tum ducit ad penã eternã: dr̃ reatꝰ. Inꝙ̃tum ꝟo infligiť a deo vel diſplicet deo diciť offenſa. ¶ Rñdeť ad queſtionem. Peccata dimiſſa nullo mõ redeunt quo ad culpã: qꝛ poſtꝙ̃ deus ꝑ gr̃am deleuit ꝛ dimiſit peccatum nunꝙ̃ illud redit in animam. Rõnes patẽt in textu.

Secũdo q̃ritur. vtrum

peccata dimiſſa redeãt ꝙ̃tum ad reatũ. ¶ Notandũ ꝙ reatus ꝓpꝛie eſt obligatio ad penã eternaꝫ. Pena ꝟo eterna eſt duplex. Quedã eſt pena damni: ꝛ ẽ ꝑpetua pꝛiuatio viſionis dei. Et ſic pctã dimiſſa redeunt ꝙ̃tum ad penã damni: qꝛ eque bñ pꝛiuať aliqs viſione dei in inferno pꝛo vno pctõ moꝛtali: ac ſi cõmiſiſſet mľta pctã moꝛtalia. Et ſic intelligitur hec auctoꝛitas. Qui peccat in vno factꝰ eſt oim̃ reus. ſupple ꝙ̃tum ad penã dãni. Alia eſt pena ſenſus q̃ dãnati affliguntur in coꝛꝑe vel in aia: ꝛ tũc diſtinguendum eſt. aut em̃ talis q̃ recidiuat in pctm̃ ꝑfecit penitentiã in gr̃a de pctis ꝑus dimiſſis. ꝛ ſic pctã dimiſſa nõ redeũt ad reatũ aut talis nõ ꝑfecit pniam ſuã in gr̃a: ſed in pctõ moꝛtali: ꝛ tũc (ſm Bonauẽtu.) Pctã dimiſſa redeũt: ita ꝙ erit punitus in inferno de pctis ꝓteritis. Tamen hec nõ eſt opinio Scoti ꝛ doctoꝝ modernorũ dicentiũ ꝙ nõ eſt neceſſe pniam adimplere in gr̃a. Et ideo dicunt oẽs ꝙ pctã dimiſſa nullo mõ redeũt ꝙ̃tum ad reatũ: ſiue ꝙ̃tum ad penã eternã: tñ in hoc cõcoꝛdant oẽs ꝙ ꝓpter ingratitudinem magis aggrauať peccatũ. Et teneť ille ꝯfiteri de illa ingratitudine.

Tercio querit. Utrum ſacramentū pnie fuerit inſtitutum?
¶ Rñſio. De penitētia eſt loq dupliciť. aut put eſt recōciliatiua dō. aut put eſt recōciliatiua nō ſolū deo: ſꝫ etiā eccleſie Si loqmur put eſt ſolū reconciliatiua deo: ſic eſt de dictamine legis nature: q̄ dictat ꝯteri de pctō ꝛ humiliari debere tñ cum aliqua illuſtratione fidei: qꝛ niſi deꝰ illuminaſſet patres legis naturalis nō potuiſſent ex ſeipis inueniſſe modum penitēdi. Et ſic dicendū eſt ꝙ in lege nature nō fuit inſtituta penitētia pro prie loquēdo: ſed ſolū inſinuata: et tunc dñs inſinuauit qñ poſt peccatū Adā vocauit Geneſ.iij. Ubi es Adam: vbi dicit gloſa ꝙ monebat eū redire ad cor iuxta illud Eſaie.xlvi. Redite preuaricatores ad cor. Si aūt loquamur de penitentia ſm ꝙ eſt ſacramentū eccleſie: ꝛ ſic habuit inſtitutionē in lege ſcripta ſiue moſayca tñ imꝑfecte ꝛ ſm quandā generalitatē in determinatione oblationū: q̄ erāt loco ꝯfeſſionis ꝛ ſatiſfactionis. In lege aūt noua vbi vnitas eccleſiaſtica eſt ꝑfecta ꝛ recōciliatio plena: penitētia inſtituta fuit ſm ſtatū ꝑfectionis. ꝛ q̄tuꝫ ad formale qđ eſt abſolutio ſacerdotalis ꝛ ligatio: qđ dñs inſtituit ꝛ ꝓmulgauit qñ (Johis.xx.) poſt reſurrectionem ſuā dedit diſcipulis ſuis poteſtatē clauium. ꝛ q̄tum ad materiale: qđ eſt q̄dā lucida ꝛ apta ꝯfeſſio. nō ſolū in gñali: ſꝫ etiā in ſpeciali: qđ dñs inſtituit ꝛ apl'os docuit: ꝛ ipi a dño edocti ꝛ accepta eius ꝑtāte ꝓmulgauerūt. Nō eñ nob̄ tradidiſſent niſi a dño vel a ſpūſctō accepiſſent. Et ſic pꝫ ꝙ ſacrm̄ penitētie ꝑfecte fuit inſtitutū in lege noua a xp̄o.

Quarto querit quid ſit ſignū ꝛ ſignatū q̄ ad ſignificationē pnie
¶ Rñſio. Duplr̄ poſſumus loq de ſacro pnie. ſicut dictū ē. aut ſm ꝙ ē ſolū recōciliatiuū dō. aut ſm ꝙ nō ſolū recōciliat dō ſꝫ etiā eccl'ie. Si ḡ loqmur đ ſacro pnie recōciliāte ſolū deo: tūc res ſacri ē remiſſio pctōꝝ. ſignū ꝟo ſtat in iſtis tribꝰ ſcꝫ. in exteriori ꝯtritione: ꝯfeſſione ꝛ ſatiſfactiōe. Quātum ꝟo ad eccleſiam addit abſolutio a pctis a ſacerdote data.

Quinto queritur. vtrū pnia habeat ꝛ teneat fundamēti rōnem.
¶ Rñdet ꝙ fundamentū dr̄ dupliciter. Uno mō locus in q̄ edificiū ſtabilit: et hoc mō xp̄s dr̄ fundamentū. Et hoc bñ notat in gloſa ꝑme Chorinth.iij. vbi dr̄ ꝙ ſicut totū edificiū materiale tēdit deorſum: ſic edificiū ſpūale tendit ſurſum qꝛ xp̄s dñs q̄ eſt fundamētū ſpūalis edificij eſt ſurſum. Alio mō dr̄ fundamētū illud ſm qđ res fundat ꝛ ſtabiliť ſuo ſuſtentaculo. Et hoc pōt eē triplr̄. aut eñ eſt illud p qđ ꝓhibēs remouet. aut illud p qđ ibi locat. aut p qđ ꝯfirmat ꝛ ſtabilitur. Si eſt illud p qđ remouet ꝓhibēs ſic eſt pnia q̄ remouet immundiciā peccati: ſup quā erat ꝯſtructa machina diaboli. Si aūt ſit vt collocās: ſic duo ſunt in nobis p que nati ſumꝰ collocari ꝛ tendere ad locum nr̄m ſcꝫ intellectus ꝛ affectus. Intellectus locat in xp̄o p fidem ꝛ affectus locat ꝛ cōglutinat p charitatē. Si aūt ſit vt defendēs ꝛ roborās. hoc ē dupliciter. aut eſt defendēs ꝯtra ventuꝫ ꝓſperitatis: ꝛ ſic eſt humilitas. aut ꝯtra ventū aduerſitatis: ꝛ ſic eſt patientia ſiue fortitudo. Et ſic p hoc fundat aīa ſupra petrā: ꝛ ſic pꝫ ꝙ rō fundamēti de oībus dr̄ ſm quandā analogiā q̄ ortū hꝫ ꝛ radicē in xp̄o. Dicendū igiť eſt ꝙ pnia ē fundamentū accedēti ad xp̄m de regione diſſimilitudinis ſiue peccati.

Sexto querit. Utrum pnia ſit tabula. ¶ Rñſio. Penitentia ſiue dicat fundamētum ſiue tabula: ſub tropo dictū eſt: tñ ſm aliā ꝛ aliā acceptionem ſm ꝙ ſit duplex trāſlatio. Penitētia eñ eſt virtus: ꝛ ſic cōpetit ei rō fundamēti: qꝛ fundamentū oīm virtutū eſt qꝛ oportet prius liberari a malo q̄ facere bonū. Penitētia etiam eſt ſacrm̄: ꝛ ſic cōpetit ei ratio tabule. Nā cum aliquis

patitur naufragiū in mari: neceſſe eſt ꝙ ſaluet͛ per aliquod adiutoriū. Tabula autē eſt adiutoriū aliqđ collatū ꝑ quod poſſet aliq̄s qui eſt in periculo naufragij ſubleuari a periculo peccati. Et hoc modo penitētia dr̄ tabula. Nā ſicut duplex dr̄ periculū ⁊ naufragiū pctī. ſ. originale ⁊ actuale: ita eſt duplex ſacrm̄. et tabula ſaluans. Nā contra originale eſt pͥma tabula ſcʒ ſacrm̄ baptiſmi. Cōtra actuale eſt ſcđa tabula ſcʒ ſacrm̄ pnīe.

Circa diſtinctionem viceſimātерciaʒ querit͛ primo. Utrum ſacrm̄ extreme vnctionis principaliter ſit ordinatū ad morbū corꝑalem an ad ſpūalem. ¶ Notandū ꝙ ſacrm̄ extreme vnctionis eſt ipſa vnctio. Et diffinit͛ ſic ſm̄ Scotū. Sacramentū extreme vnctionis eſt vnctio infirmi hoīs penitētis facta in determinatis ꝑtibus corꝑis cum oleo ab epō ꝯſecrato: miniſtrata a ſacerdote: certa verba cū debita intentione ſimul proferēte: ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificans vel repn̄tans finalē curationē peccatorū venialiuʒ. In hac diffinitione tangunt͛ nouem particule. Prima particula tangitur ibi: vnctio. et eſt materia ꝓpinqua. oleū ꝟo eſt materia remota. Scđa particula hoīs infirmi ⁊ ponit͛ ad differētiā hoīs ſani cui non debet dari hoc ſacrm̄. Nec etiā cuilibet homini patiēti ſe in periculo mortis exponere: vt in mari vel in prelio eunti: nec etiam cuilibet infirmo ſed grauiter infirmāti. de q̄ probabiliter creditur ꝙ decedet de hoc mūdo. Tercia particula eſt penitentis. Uñ nec parui pueri q̄ non habent vſum rōnis: nec furioſi: nec etiam q̄ perdiderūt vſum rōnis debent habere iſtud ſacramentū: niſi prius ante furiam queſiuiſſent. ¶ Correlarium. Beata virgo non habuit iſtud ſacramētum: quia nunq̄ penituit: eo ꝙ nullum habuit peccatum. Quarta particula. in determinatis partibꝰ corporis ſcʒ in organis potentiarū: ſcʒ in oculis: vbi ē potentia viſiua. ī auribus: vbi eſt potētia auditiua. in naribꝰ: vbi eſt potētia odoratiua. in ore: vbi viget potentia guſtatiua. in manibꝰ: vbi viget potētia tactiua. in pedibus: vbi eſt potentia motiua in lumbis: vbi eſt in viris potentia generatiua: ⁊ in vmbilico in mulieribꝰ. Et ſic in toto ſūt vndecim vnctiones. Quinta particula cū oleo: ibi tangit͛ materia remota. Unde triplex eſt oleum. ſ. cathecuminorū: quo vnguntur cathecumini et parui pueri ante baptiſmum. Aliud eſt oleū balſamicū: vbi eſt balſamū ⁊ vocatur criſma. de quo vngunt͛ confirmādi ⁊ baptiſati. Terciū eſt oleum infirmoruʒ in quo non eſt balſamū. Sexta particula ab epō conſecrato: quia ſolus epiſcopus poteſt iſtud oleū conſecrare. Septima ꝑticula miniſtrata a ſacerdote: ibi tangit͛ idoneitas miſtri: q͛ ſi laicus attētaret iſtđ ſacramētū dare: nihil faceret. Octaua ꝑticula. certa ꝟba cū debita intētione ſil͛ ꝓferente. de qbꝰ poſtea dicet͛. Nona. ex inſtitutione diuina: ibi tāgit͛ cā finalis. ¶ Rn̄ſio ad qōnē. Iſtud ſacrm̄ ꝑncipal͛r ordinat͛ ad morbū ſpūalē. ſ. ad delēda pctā venialia. Cetera patēt ī textu

Scđo q̄rit͛. Utruʒ hoc ſacrm̄ iſtituerit xp̄s vel aliq̄s eiꝰ diſciplīs ¶ Rn̄det͛ ꝙ licet aliq̄ voluerūt dicere ꝙ xp̄s iſtituit h̄ ſacrʒ. tn̄ Bonauē. ⁊ Sco. ⁊ oēs q̄ſi doctores moderni cōcordāt in h̄ ꝙ xp̄s nō inſtituit: ſʒ pꝰ aſcēſionē eius ſpūſſan. ꝑ apl'os h̄ ſacrm̄ inſtituit: ſicut ſup̄ dictū ē de ſacro ꝯfirmatōis: nec etiā apl'i inſtituerūt. ſed ſolū ꝓmulgauerūt. Uñ dicit Scotus ꝙ oīa ſacra noue legis data ſunt a xp̄o vel a deo.

Tercio querit͛ de huiꝰ ſacri materia. ¶ Rn̄ſio. Materia huiꝰ ſacri (ſicut dicit mgr̄ in lr̄a: ⁊ cū eo concordant oēs) eſt oleum ab epiſcopo conſecratum: nō mixtum criſmate: nec alio liquore. Cetera patent.

Quarto queritur. vtrū forma verbi ſit de eſſentia huius ſacri. ¶ Notādū ꝙ in omi ſacro noue legis cō currūt duo ſcʒ materia ſicut i baptiſmo aqua eſt materia: ꝛ in extrema vnctione materia eſt oleū. Concurrit etiā forma: et ſunt aliq̄ verba q̄ debēt ꝓferri: ꝛ ſunt tanq̄ principalius in ſacramēto: materia ꝟo tanq̄ minus principale.

¶ Rñſio. Forma verbi eſt de integritate ſacri q̄ debet fieri ꝑ modum depcationis. Forma aūt (ſm ꝙ tenet romana ecclesia) hec eſt. Per iſtam ſanctā vnctionē ꝛ ſuā piiſſimā miſericordiā indulgeat tibi dñs quicquid oculoꝝ vicio deliquiſti. Et ſic dicēdū eſt in alijs organis potentiarū ſcʒ in aurib⁹: narib⁹ et ſic de alijs. Rōnes autē q̄re potius in iſto ſacramēto omnino eſt de eēntia q̄ in alijs patet in textu.

Quito querit quis debeat amminiſtrare hoc ſacrm. ¶ Rñdetur ꝙ huius ſacri diſpēſatio ꝛ amminiſtratio: ex officio ſpectat ad ſacerdotes. Et iſtud confirmat auctoritas ꝛ ratio. Vñ Jacobi vltimo dī. Inducāt pſbyteros ꝛ orent ſup eū. Ratio aūt eſt: qꝛ cuʒ huius ſacramenti materia ſit oleū conſecratū non debet amminiſtrari nec cōtingi niſi ab eo q̄ habet man⁹ cōſecratas: et talis eſt ſacerdos. Ideo nō ſe extēdit ad oēs: nec ad ſolos epos: qꝛ cum hoc ſit ſacramētū piclitantiū qd datur ſolis grauiter infirmis: de quib⁹ credit de proximo eminere mors: ꝛ epiſcopi nō poſſint ſemp adire: ideo multos oporteret periclitare. Notandū ꝙ bene dī in reſpōſione queſtionis ꝙ ſoli ſacerdotes debeant ex officio illud adminiſtrare: qꝛ aliquādo aliq̄ alij amminiſtrare pñt ex ſingulari priuilegio: vel ex merito. ſicut legit de virgine glorioſa ꝙ multos iniunxerit in morte: ſicut legit ꝙ vnxit beatum martinū. Etiā pꝫ de beata Genouefa: que inungebat infirmos ꝛ ſanabant vel ſpūaliter: vel corpaliter: ſed hoc erat ex merito ꝛ ꝑpter ſanctitatē ſuam.

Sexto querit cui debeat ſacramentū iſtud dari. ¶ Rñſio. Illud ſacramentum debet dari ſolis infirmis. rōne vtentib⁹ ꝛ in periculo mortis exiſtentib⁹. ¶ Correlariū. Nō debet dari paruis pueris: nec furioſis a natiuitate: eo ꝙ nunq̄ habuerunt vſum rōnis. Nec etiā debet dari perdēti vſuʒ rōnis niſi ꝑus anteq̄ pderet vſum rōnis q̄ſierit iſtud ſacramētū. ¶ Correlariū ſcōm Iſtud ſacramentū nō debet dari ſenteciatis ad mortē: ſiue ſint iuſte vel iniuſte ſententiati: qꝛ corā eccleſia dicunt infames.

Septimo queritur in q̄ loco debeat fieri vnctio. ¶ Rñdet ꝙ ex quo iſtud principaliter ordinat ad veniālium deſtructionē (ſm ꝙ ex textu beati Jacobi capit) ꝛ venialia ꝑpetrant in aīa: ꝛ ab aīa ſm vnionē ipſius ad carnē corruptam. Eſt aūt triplex aīe potētia ſm quā tangit corp⁹ ſcʒ ſenſitiua: generatiua ꝛ ꝓgreſſiua. ꝛ ideo iſtarum potētiarū organa debēt inungi. ꝛ qm̄ quinq̄ ſunt organa deſeruientia quinq̄ ſenſib⁹ ſcʒ oculi. nares. os. aures ꝛ manus. Lūbi aūt deſeruiunt potētie generatiue: et pedes potentie ꝓgreſſiue: ideo iſte ſeptē partes inungunt. Et ſic in toto ſunt vndecim vnctiones: qꝛ due in aurib⁹: due in oculis: due in manib⁹: due in pedib⁹ vna in ore: vna in naribus ꝛ vna in lumbis: ſi ſint viri. Si autem ſint mulieres poſſunt inungi in vmbilico vbi viget potentia generatiua: vel ꝑpter verecundiam pñt inungi in lumbis. Notandū ꝙ ſi infirmus nō haberet pedes aut man⁹: tñ inungi debet in ptib⁹ magis ꝓpinquis vel appropinq̄ntib⁹ illas ptes. Etiā poſito ꝙ fuiſſet ſurdus ꝛ cecus a natiuitate: tamē debet inungi in illis partibus quia ſi non vidit: tamen habuit voluntatem videndi ꝛ audiendi.

Octauo queritur quo
tiens debeat hoc ſacr̄m dari. Dicēdū ꝙ
tria ſūt ſacr̄a ꝑ que impͥmit̄ character.ſ.
baptiſmus:ↄfirmatio:ꝛ ordo. ideo non
pn̄t iterari. Omnia vero alia ſacr̄a poſſūt
iterari:qꝛ ꝑ ipſa nō impͥmit̄ character.iō
iſtud ſacr̄m pōt iterari ꝛ etiā iterari toti
ens quotiens q̄s infirmat̄ tali infirmita
te ꝙ eſtimat̄ de morte. ¶ Notandū ꝙ ſi
ſacerdos dans iſtud ſacr̄m poſtq̄ȝ iunxiſ
ſet oculos ꝛ nares ꝛ poſtea moreret̄ vel
nollet ꝑficere:tūc alter ſacerdos non dȝ
incipe ad inungendū oc̄los ſed deberet
ꝑficere qđ alter ſacerdos incepit. ¶ No
tandū ꝙ ſi aliquis hr̄et ꝓlixā infirmita/
tem totiēs debet ei dari h̄ ſacr̄m :q̄tiens
de morte ipſius eſtimat̄ :dūmodo ſit ali/
qđ ſufficiens interuallū (qđ cōiter nō li/
mitat̄ a doctoribꝫ licet aliqui voluerint
dicere ꝙ requirit̄ ſpaciū triū menſiū pro
interuallo). Nā ſicͭ in illa met infirmi/
tate iterant̄ peccā venialia:ita etiā ipſoꝝ ite/
rari remediū. Cetera patent in textu.

Circa diſtinctio/
nē vigeſimāquartā querit̄.
ꝑrio de ordinis ſignaculo.
Utrū clerici ordinādi debe
ant tonſurari. ¶ Notandū ꝙ tonſura ē
amotio capilloꝝ a pte inferiori rotunde
facta:ita ꝙ videant̄ aures. Et ſic ↄuerſi
ad religionē etiā laici debent iſto modo
tonſurari:nō tamē debēt coronari. Un̄
corona ē amotio capilloꝝ orbicularis a
pte ſupiori capitis orbicularis.i.rotun/
de. ¶ Notandū etiā ꝙ ordinādus venit
ab ordine Ordo aūt ꝓut nunc ſufficͭ eſt
duplex ſeu capit̄ dupl̄r. Uno mō ꝓ con
grua diſpōne reꝝ pariū ꝛ ipariū. Et ſic
diffinit̄ ab Aug. Ordo ē reꝝ pariū diſ/
pariūq̄ȝ vnicuiq̄ȝ ſua loca tribuens con
grua diſpō. In q̄ diffinitōe ponūt̄ tres ꝑ
ticule. Pͥa pticula ē ↄgrua diſpō:ꝛ po/
nit̄ loco gn̄is.nā ois ordo ē diſpō ꝛ non
ecōtra:qꝛ mlta ſūt bn̄ diſpoſita q̄ nō ſūt
ordinata Scđa pticula.pariū diſpariū
q̄ȝ:h̄ ē ſimiliū ꝛ diſſimiliū eq̄liū ꝛineq̄liū.
Nā ſi oīa eēnt eq̄lia:ibi nō eēt ordo. Ter
cia pticula vnicuiq̄ȝ ſua loca tribuēs: vn̄
iſte ordo ē in paradiſo:qꝛ vnuſq̄ſq̄ȝ locat̄
ſm̄ merita ſua ꝛ etiā ſꝫ officia. Iſte ordo
etiā ē i reꝝ natura ſicͭ in celo ꝛ in t̄ra. Dȝ
etiā eē in pollitijs hūanis. Etiā i eccl̄ia
militāte ē iſte ordo in q̄ eccl̄ia ē ſummus
hierarcha q̄ ē xp̄s: vicariꝰ eius eſt papa.
ꝛ ſic deſcēdēdo vſq̄ȝ ad minores ſacerdo
tes. Scđo mō capit̄ ordo ꝓ aliq̄ gradu
eminēti:ꝛ iſto mō p̄latꝰ dr̄ hr̄e ordinem
etiā ep̄s:rex:impator:ꝛ ceteri habentes
gradū eminentie dicūt̄ hr̄e ordinem Et
iſto mō capit̄ in pn̄ti q̄one ꝛ nō pͥmo mō
Un̄ pōt ſic diffiniri ordo ꝓut ē in eccl̄ia.
Ordo ē gradꝰ p̄eminēs in eccl̄ia diſpo/
nēs de ↄgruo ad aliquē actū ptinentem
ad ↄſecratiōeȝ vel diſpenſatioȝ eukari/
ſtie:ibi ſunt due pticule. Prima pticula
Gradꝰ p̄eminēs in eccl̄ia:ibi tāgit̄ dr̄ia
ab ordine pͥmo mō capto. Scđa ptic̄la:
diſponens de ↄgruo ꝛc̄. Unđ ↄſecratio
corꝑis xp̄i ē ſūmꝰ ꝛ excellētiſſimꝰ gradꝰ:
ꝛ oēs alij ordies ſ̄t iferiores ipo Notādū.
ꝙ in iſto ordine ſcđo mō capto ſūt ſeptē
ḡdus. Pͥmꝰ ḡdꝰ (q̄ ptinet immediate
ad ↄſecratioȝ) ē ſacerdotiū. Scđs ḡdꝰ
ē imediate diſpenſans iſtud ſacr̄m euka
riſtie:ꝛ ē officiū diaconatꝰ:qꝛ antiquitꝰ
diacones miniſtrabāt ꝛ diſpenſabāt ſan
guinē xp̄i:ſed mō nō diſpenſant: qꝛ ſunt
ſacerdotes ſufficiētes:ꝛ etiā mō non dat̄
ſanguis cōicantibꝫ. Tertiꝰ gradꝰ ē ime/
diate diſponēs ad diſpenſationē ꝛ cōſe/
crationē:ꝛ ē officiū ſubdiaconatus: qui
habet offerre panē ꝛ vinū ſacerdoti. Et
iſti tres ordines dicunt̄ ſacri:nec poſſūt
vxorari habētes eos:ſed tenentur viuere
caſte. Sunt alij tres gradus diſponētes
ad deuotionē. Si ad deuotionē interio/
rem:ſic ē officiū accolitatꝰ.qꝛ officiū ac/
coliti ē accendere candelas ꝛ luminaria
que accendunt hoies ad deuotionem.
Quintus gradus diſponit ad h̄ ꝙ po/

pulū faciat intentū:ꝛ ſic ē officiū lecto/
ris. Sextus gradus ē in hoc diſponens
ꝙ expellit indignos ſpūs:ꝛ iſto mō ē offi
ciū exorciſte. Septimꝰ gradꝰ ē diſponēs
in hͦ ꝙ expellit indignos hoīes ſcꝫ excōi
catos:ꝛ ſic eſt officium hoſtiarij. ¶ No/
tandum etiā ꝙ ſacramentū ordinis non
eſt ipē ordo ſed ꝓprie vocatur ordinatio
Eſt igitͬ ordinatio (ſm Scotum) inſti/
tutio alicuiꝰ in gradu eccłie ꝑeminente
cui ꝯuenit aliqđ miniſteriū circa eukari
ſtiam exhibēdū facta a miniſtro idoneo
ſcꝫ epiſcopo certa verba ꝓferente:ꝛ cuꝫ
intentione debita aliquo ſigno viſibili
repñſentans ex inſtitutiōe diuina ſignās
miniſteriū gradus illius grām ꝑeminē/
tem qua ordinatus digne aliquod mini
ſteriū exequatur. ¶ Ad queſtionē reſpō
detur ꝙ clerici ꝛ ordinādi debent tonſu
rari ꝛ coronari:ꝛ hoc propter duo. Pri/
mo propter diſtinctionē:qꝛ ꝑ coronā di/
ſtinguuntͬ a laicis. Scđo propter erudi
tionē:qꝛ in hoc ꝙ in tonſura eſt ſupflui/
tatis capillorū amotio: inſtruuntͬ cleri
ci ꝙ vitanda ē ſuperfluitas terreneitatꝭ
ſm illud Apoſtoli pme ad Timotheū
vltimo. Habētes alimēta ꝛ quibꝫ tega/
mur his cōtenti ſumus. In hoc etiam ꝙ
corona ē in ſūmitate capitis inſtruuntͬ
clerici ꝙ ſumma bona ꝛ celeſtia debent
deſiderare: ſm illud Apłi ad Philip. iij.
Noſtra ꝯuerſatio in celo eſt.

Secūdo queritur vtrū

corona ſit ſacramentum. ¶ Reſponſio.
Sicut de tranſeūtibus de vno ſtatu ad
alium premittitur aliqđ preparatoriū
quod nō ponit in ſtatu ſed diſponit: ſic ī
propoſito intelligendū eſt. Nam ſicut
nouitius in religione nec dicitͬ ſecularis
nec religioſus: ſed mediat inter illa duo
ꝛ nouiciatus ē quedam diſpoſitio ad re/
ligionem. Sic recipiens coronā non ſu/
ſcipit ſacramentum ordinis ſed eſt que/
dam diſpoſitio ad ſacramentū ordinis.
Unde recipientes coronam improprie
ꝛ confuſe vocantur clerici: quia proprie
loquendo nullus dicitur clericus niſi re
cipiat aliquod ſacramentū ordinis. Et
ſic patet ꝙ corona nō eſt ſacramentum:
ſed quedam diſpoſitio.

Tertio queritur. Utrū

in ſuſceptione corone fiat abrenūciatio
temporalium. ¶ Reſponſio. Suſcipiē/
tes coronam nō cōpelluntur necꝫ de iu/
re diuino nec humano abrenunciare tē/
poralibus ꝙtum ad poſſeſſionem: tamē
de bono ꝛ equo minus debent inſudare
ſollicitudini temporalium ꝙ laici ꝛ ma
xime illi qui ſunt in aliquo ordine ſacro
Una ratio: quia nō expectant poſteros
Alia ratio eſt: quia magis debent eſſe
intenti ad ſpiritualia ꝛ ſollicitudo tem
poralis impedit ſpiritualem.

Quarto queritͬ vtrum

prelati eccleſie teneantͬ clericis ꝙtuꝫ ad
temporale ſtipendiū. hoc ē. vtrum tene/
antur nutrire quoad victum ꝛ veſtituꝫ
quos ordinant. ¶ Reſpondetur ꝙ cleri
cus ordinatus aut eſt ad ſacros ordines
promotus aut non. Si ſit ad ſacros or/
dines promotus ꝛ non habeat vnde vi/
uat (cum ei eccleſia teneatur tanꝙ mi/
niſtro ad ſeruitium eccleſie deputato: et
ipē indigeat). Dicendum ꝙ epiſcopus
qui eum promouit ſibi de neceſſarijs ꝓ/
uidere tenetur. Si autem nō ſit promo/
tus ad ſacros ordines ſed ſolum ad mi/
nores tunc nō tenetur epiſcopus eū nu/
trire. Etiam ſi habeat ſacros ordines ꝛ
habeat patrimonium de quo bene poſ/
ſit viuere: adhuc nō tenetͬ eccłia vel epi/
ſcopus ei prouidere de ſtipēdijs. Nihilo
minus debet ille promotus ad ſacros or
dines eccleſie ſeruire ratione ordinis.
Et hoc confirmatur per illud quod di/
citur in decretali Alexandri libro ter/
tio de prebendis. Epiſcopus ſi aliquē
ſine certo titulo de quo neceſſaria vite
percipiat in diaconum vel preſbyterum

ordinat tamdiu ei neceſſaria vite ſubminiſtret: donec ei in aliqua eccleſia conuenientia ſtipendia militie clericalis aſſignet niſi talis de ſua vel paterna hereditate ſubſidia vite poſſit habere.

Quinto q̄ritur Utrum

ordo ſit in eccleſia. ¶ Notandum q; ordo ibi capitur pro congrua diſpoſitione parium z imparium. ¶ Reſponſio. In eccleſia neceſſarius ē ordo: z hoc duplici ratione: ſcilicet propter pulchritudinem z rectitudinem. Primo propt̄ pulchritudinem. Cum enim in eccleſia ſit multitudo niſi eſſet ibi ordo: tunc eſſet confuſio. Secundo propter rectitudinem. Etenim multitudo cum ē in ſtatu in quo deuiare poteſt errat ſi non habet ducem nec rectorem. Sicut dicit̄ tertij Regum vltimo. Uidi cunctum iſrahel diſperſum in montibus: ſicut oues non habentes paſtorez. Quoniam ergo eccleſie multitudo eſt in ſtatu in quo poteſt deuiare: indiget capite z regimine: z cum vnus non poſſit omnibus ſufficere ad omnia. Ideo oportuit ſm plus z minus eccleſiaſtica officia z poteſtates diſtribuere vt eccleſia regatur et dirigat̄ ſine errore.

Sexto queritur. Utruz

ordo ſit ſacramentum. ¶ Dicendum q; ordo dicitur dupliciter. Uno modo dicitur ordo ipa relatio ordinatorum: vt prelatio z ſubiectio. Et ſic ordo non dicitur ſacramentum: quia tunc ſequeretur q; haberent omnes ſacramentum ordinis: quia oms vel ſunt prelati vel ſubiecti. Alio modo dicitur ordo ordinata poteſtas ſm quam ipm ſubiectum poteſt z debet ordinari: z hoc dupliciter. Uel ad opus ſcilicet ad poteſtatem cōſecrandi corp⁹ chriſti: et ſic eſt ordo diaconatus: ſubdiaconatus: z ceteri ordies inferiores. Unde datur iſtud ſacramentum quando epiſcopus dat poteſtatem alicui cōficiendi corpus chriſti: z illa ordinatio vocatur ſacramentum. Similiter dicendū ē de ordine diaconatus z de alijs inferioribus ordinibus.

Septimo querit̄. vtrū

ſacramentū ordinis ſit noue legis pprium. Hoc eſt querere. Utrum hoc ſacramentum fuerit in lege antiqua. ¶ Reſponſio. Sacramentum ordinis fuit in antiqua lege figuratiue ſed nō vere. Et ideo reſpondetur q; ſacramentum ordinis eſt noue legis proprium. Et ſic dicēdum eſt de omnibus alijs ſacramentis: excepto ſacramento matrimonij: d' quo poſtea dicetur.

Octauo querit̄ Utruz

ordo ſit ſacramētū vnū vel plura ¶ Reſpondetur q; eſt vnum vnitate integritatis z nō plura ſacramēta: habet tamē ptes multas que ſacramenta nō plurificant: pro eo q; nō ſunt omnino ptes ſubiectiue. ¶ Notandum itaq; q; prout nūc ſufficit triplices ſunt partes. Quedam ſunt ſubiectiue: vt omnia inferiora dicūtur partes ſubiectiue reſpectu ſuperiorum: ſic homo eſt inferius reſpectu animalis. Alie ſunt partes integrales que conſtituunt aliquod totum ſm q; ē quātum. Et iſte ptes non inueniuntur ī angelis nec in anima ſed ſolum in corporalibus. Unde. Nulla pars integralis recipit integritatem ſicut paries: tectum: z fundamentū dicuntur partes domus Alie ſunt partes poteſtatiue: z ſūt que conſtituunt aliquod totuz poteſtatiuū Unde totum poteſtatiuuz eſt illud qd in ſe eſt ſimplex in eſſentia ſua: ſed continet plures poteſtates vel virtutes: ſicut anima intellectiua (que ī ſe ſimplex eſt) continet multas potētias ſcz intellectū voluntatem memoriā. z ceteras potentias. Et ſic in pposito omēs ordines (q̄ ſunt in toto ſeptē) dnr ptes poteſtatiue q; ꝯſtituūt vnū totū poteſtatiuū z inte

grale: qđ dicitur vnū sacramentū.

Nono queritur vtrum character imprimatur i quolibet istorum ordinū. ¶ Rñsio. Licet aliqui voluerint dicere q in solo sacerdotio imprimatur character tñ hec opinio nō tenetur a doctoribus. Unde. Hec ē opinio Bonauenture q character imprimitur in quolibet septē ordinū: et tā principalis ē: quia sacrm ordinis nō potest iterari. vnde qui recepit ordinē accolitatus nō potest amplius illū recipere: et sic dicendū ē de alijs.

Decimo queritur vtrum in diuersis ordinibus diuersi characteres imprimantur. ¶ Rñdetur q i diuersis ordinibus iprimuntur diuersi characteres. Et ratio ē: quia nō solū suscipientes istos ordines distinguuntur a laicis per ipos: immo etiā inter se inuicem est distinctio. Nam alia ptās datur in ordine ostiarij: et alia ptās datur in ordine accolitatus: et sic de alijs. Ideo sicut diuerse ptātes dantur: ita diuersa signacula siue characteres debent imprimi.

Undecimo queritur. Utrū characteres diuersorum ordinū sint essentialiter ordinati. ¶ Notandū q ordo essentialis ē ille qui ē inter duo extrema sic se habentia q iplicat contradictionem posterius eē sine priori: sicut ē impossibile prius aliquid diligere q̄ cognoscere: quia diligere se habet vt posterius: cognoscere vero vt prius. Augustinus. In uisa diligere possumus: incognita nequaq̄. Nihil em̄ volitū nisi precognitum. ¶ Querit igitur hec questio. Utrū aliqs ordo posterior possit dari sine priori: vt pote ordo sacerdotij possit dari ante ordinem diaconatus. et sic de alijs. ¶ Responsio ad questionē. Dupliciter possumus loqui de ordine: aut de ordine necessitatis: vel de ordine congruitatis. ¶ Pria ppositio. Characteres diuersorum ordinū nō sunt ordinati ordine necessitatis siue ordine essentiali: quia pōt aliqs recipe ordinē pñbyteratus anteq̄ fiat accolitus vel diaconus: et sic de alijs: tñ peccaret mortaliter si scienter hoc attētaret. ¶ Scđa propositio. Characteres diuersorum ordinum sunt ordinati ordine congruitatis. Nā congruū ē et valde decēs q ordinate dentur ordines. Ordo autē talis ē. Primo datur ordo ostiarij. Scđo lectoris. Tertio exorciste. Quarto accolitatus. Quinto subdiaconatus. Sexto diaconatus Septio pñbyteratus ordo. Unū si eps scienter mutaret ordinē peccaret mortaliter: et si scienter vel ignoranter daret ordinē pñbyteratus alicui nō habenti alios precedētes ordines: tunc teneretur postea in secreto solum dare istos ordines qui dimissi fuerant. Et sic dicendū ē de alijs ordinibus

Duodecimo queritur. qñ imprimatur character in diuersis ordinibus. ¶ Rñsio. Character imprimitur in quolibet istorum ordinū in porrectiōe vel datione rei materialis: vtpote libri vel vasis: vel clauis: vel calicis: sm q competit ipi ordini: et in platiōe verborum. p que datur ptās ordinato: vtpote in ordine pñbyteratus datur calix in ordinādo cū prolatiōe istorum verborum. Accipe ptātē conficiendi corpus xpi. Nec solū datur character in datione illius rei materialis. nec solū in platiōe verborum sed i ambobus et p illa duo imprimitur character. Ora vero alia q̄ fiūt scilicet bñdictio epi: impositio manuū: inunctio digitorum fiūt pp̄ter solēnitatē vel aliqua mysteria q̄ plixe dicuntur in textu.

Tredecimo queritur. de ordinibus quantum ad numerum et distinctionem: et queritur de diuisione ordinū inter sacros ordines et nō sacros ¶ Rñdetur q sacrm ordinis habet plures gradus. Prima quidem diuisio inter istos ordines est per gradus superiores et inferiores siue per gradus sacros et non sacros. Gradus enim sunt

oꝛdines ſacri ſūt oꝛdines p̄ſbyteratꝰ dia conatꝰ ⁊ ſubdiaconatꝰ: quoꝝ officiū eſt poꝛtare vaſa ſacra: offerre ſacrificiū ⁊ cō ſecrare diſtincte ſm p̄tātē eis datā et iſti obligant̄ ſeruare caſtitatē. Oꝛdines aūt nō ſacri vt ſunt accolitꝰ exoꝛciſta lectoꝛ ⁊ oſtiarius qui nō tenentur ſeruare caſti tatem: quia poſſunt vxoꝛari.

Decimoquarto q̄ritur

Utrū pſalmiſtatꝰ ſit oꝛdo? Un̄ pſalmi ſtatꝰ ē officiū pſalmiſte. Pſalmiſta ē can toꝛ in eccleſia q̄ non ſolū h3 cantare pſal mos: ſed bn̄dictōnes. i. bn̄dicamꝰ dn̄o: et laudes. i. alleluia. ⁊ ſacrificiū. i. offerto riū. ⁊ gn̄alit̄ oīa q̄ ptinēt ad officiū cano nicoꝝ. ¶ R̄nſio. Pſalmiſtatꝰ ꝓpꝛie nō ē oꝛdo ſ3 officiū oꝛdini ānexū: ⁊ dr̄ oꝛdini annexū q2 maxime ↄuenit illi facere offi ciū pſalmiſte q̄ debet aut pōt oꝛdinari. Ȝ nō ↄuenit laycis qui non poſſunt oꝛdi nari officium pſalmiſte facere.

Quintodecimo q̄ritur

Utrū ep̄atus ſit oꝛdo? R̄ndet̄ breuiter ꝙ ep̄atꝰ nō ē oꝛdo: q2 ſunt ſolū ſeptē oꝛdi nes) ſed ē q̄dā dignitas ⁊ p̄eminētia que addit̄ ſuꝑ oꝛdinē p̄ſbyteratꝰ Un̄ nullus p̄t fieri ep̄s niſi ꝓus fuerit ſacerdos.

Sedecimo q̄ritur. vtꝛū

oꝛdines ſint ſeptē aut plures vl̄ paucio res? ¶ R̄ndet̄ ꝙ tm̄ ſūt ſeptē oꝛdīes: tres ſacri ⁊ q̄tuoꝛ n̄ ſacri: ſufficiētia patuit ȝ

Circa diſtinctio nē. xxv. (in q̄ determinat̄ de p̄tāte oꝛdinandi) q̄rit̄ ꝓmo Utrū ſolus ep̄s poſſit oꝛdi nare ¶ Notādū ꝙ q̄tuoꝛ ſūt modi ep̄oꝝ q̄dā ſunt patriarche ⁊ ſunt q̄tuoꝛ. quidā vocant̄ metropolitani: quidā archiep̄i: ⁊ quidā ep̄i. Et oēs iſti pn̄t dare oꝛdines. ¶ Ad q̄ōnē r̄ndet̄ ꝙ ſm ius cōe (ſicut ſa cri canones bn̄ dicūt) non pōt aliq̄s oꝛdi nes diſpēſare: p̄ſertim oꝛdines ſacros ni ſi ſolus ep̄s. Huiꝰ aūt ſtatutū oꝛtū h3 ex

ſacra ſcriptura: q2 cū dn̄s duo genera di ſcipuloꝝ habuit: quoſdā in numero duo deno. quoſdā in numero ſeptuageſimo. Pꝛimos apl̄os noīauit: ſuꝑ q̄s etiā fun dauit eccleſiā: ipſos tn̄ ꝓmo fundendo ī ſe. Alios appellauit ſimplices diſcipl̄os Et apl̄is ꝓmo collata fuit p̄tās iponen di manꝰ ⁊ cōſecrādi: nō aūt ſimplicib2 di ſcipulis. ¶ Notādū ꝙ ep̄s dr̄ ab epy q̄d eſt ſuꝑ ⁊ copin q̄d ē intendere q̄ſi ſuꝑ in tendere: q2 hn̄t vigilare ſuꝑ gregē ſuum Un̄ ep̄us grece idē eſt ꝙ ſpeculatoꝛ lati ne. Notandū vlteriꝰ ꝙ ſoli ep̄i pn̄t conſe crare abbates moniales et eccleſias: niſi ex ſpeciali ꝓuilegio: ſicut ſūt alique mo niales priuilegiate.

Secūdo queritur. vtꝛū

ep̄s hereticꝰ poſſit dare oꝛdines? Quid autē ſit hereticꝰ dictū ē ꝓus diſt. v. q. iiij. huiꝰ q̄rti. ¶ Reſponſio. Licet magr̄i do ctoꝛes voluerūt dicere ꝙ nullus hereti cus poſſit dare aliq̄d ſacr̄m: tamē ꝑ illu ſtriſſimū doctoꝛē Auguſtinū apte ē no bis hec q̄ſtio patefacta: ꝙ ſacr̄a eccleſia ſtica hereticꝰ pōt dare qui foꝛmā eccleſie ſeruat ⁊ intentionē h3 faciēdi q̄d facit ec cleſia. Et ſic patet r̄nſio ꝙ ep̄us hereti cus pōt oꝛdines dare q̄tū ad veritatem ⁊ hoc ꝓpter perfectionē ſacramētoꝝ que ꝓpter maliciā vel peccatū dantiū vel re cipientiū nō poſſunt violari nō tn̄ q̄tū ad vtilitatē ſemꝑ dantur: ⁊ hoc propter obicem qui ponit̄ a parte dantis vel ſu ſcipientis: tamen poteſt poni obex in ſa cramento penitētie q̄tū ad ſuſceptionē ſm veritatem: quia anteq̄ recipiatur ſa cramentū penitētie: opoꝛtet ꝙ ſuſcipiēs habeat cōtritionē cū ꝓpoſito emēdandi ſe: ſicut dictū eſt in materia de penitētia

Querit̄ tercio. Utrum

ſym: niacus ep̄us aliquē valeat oꝛdines vendere. ¶ Symonia eſt ſtudioſa volun tas emendi vel vendendi aliquod ſpiri tuale vel annexū ſpirituali: ibi ſtudioſa voluntas accipitur pro actu voluntatis.

Unde ſtudioſa voluntas ē magnū velle
vehementer ſe applicans ad aliquid ꝑfi
ciendū. Scđa particula emendi vel ven
dendi ꝛc. Unde ſymonia venit a ſymo-
ne mago. Nā fuerūt duo ſymones: vnus
bon⁹ ſcꝫ ſymon petrus: alter mal⁹ ſcꝫ ſy-
mon magus: q̄ vidēs ꝙ ſctūs petrus po
nebat man⁹ ſup homies ꝛ tūc recipiebāt
ſpm̄ſctm̄ viſibiliter: tunc ille ſymon ma-
gus voluit a btō petro emere gratiā illā
ꝛ tunc btūs petrus rn̄dit ꝙ grā dei non
poterat vendi. ꝛ ſic ab illo ſymone mago
venit ſymonia. Tercia particula vel an-
nexū ſpūali: vt ſi aliqs vellet vendere ca
licem cōſecratū: ꝛ vltra p̄cīū auri vel ar-
genti vellet vendere ꝯſecrationē: dicēdo
iſte calix eſt conſecrat⁹: ideo plus debeo
habere q̄ᵐ de alio nō conſecrato: tunc ibi
eſſet ſymonia. ¶ Reſponſio. Spirituale
capiᵗ tripl'r. Uno mō pro illo qđ ē pure
ſpūale: ita ꝙ nō adiūgiᵗ rei corpōali: ſi
cut ſunt grā ꝛ virtutes ꝛ dona gratiſda-
ta. Et hec de iure nec vendi nec emi p̄nt
nec etiā de facto: quia ſi qs vellet emere
gratiā alterius: p̄deret quicq̄d p̄cij pone
ret. Alio mō ſpūale capiᵗ pro illo qđ ad
iungiᵗ rei corporali q̄ tn̄ rōne illi⁹ ſpūa-
lis cōſecraᵗ ꝛ accipit rōnem ſpūalis. Et
hoc ſpūale de iure nō pōt vendi: pro eo ꝙ
non pōt poni ſub p̄cio. De facto tn̄ rōne
rei corporalis vendi pōt: tn̄ cū pctō mor
tali ꝛ eſt ſymonia: vt ſunt ſacra eccleſia-
ſtica. Et ſic patet rn̄ſio ad qōnē ꝙ ep̄us
pōt vendere ordinē de facto ꝛ vere ordi-
nabiᵗ recipiens ordinem. tn̄ ambo cōmit
tunt ſymoniā ꝛ peccant mortal'r. Tercio
modo capiᵗ ſpūale pro illo qđ adiungiᵗ
rei corporali q̄ tn̄ habet rōnē tpalis: vt
calix cōſecratus: ꝛ ius patronat⁹: qꝛ ibi
conſecratio iuncta eſt argento ꝛ ius pa-
tronatus fundo. Et illud dr̄ ſpirituale:
quia annexum ſpūali. Et tunc ſpūale de
facto pōt vendi tn̄ de iure nō pōt vendi:
quia tunc eſſet ſymonia. Calix tamē cō-
ſecratus pōt bene vendi: dū tamē nō ven
datur illa conſecratio ſed valor argenti
tamen illa cōſecratio tranſit cū venditio-
ne argenti vel auri: nec oportet poſt ven
ditionem iterū conſecrare.

Quarto queriᵗ. vtrum dans ordines ſymoniace ex hoc ipſo fiat
hereticus. ¶ Reſponſio. Sacri ordines
nec aliquod ſacramentorū pro pecunia
dari pōt ſine graui et enormi peccato ꝓ
eo ꝙ ſpirituale (qđ ex ſola libertate pro
ſui dignitate dandū eſt) mercatur et fit
vile. Rurſus quia illud quod erat imp̄-
ciabile ſub precio ponitur qđ nullo mo
do poteſt fieri: quin fiat cōtumelia ſpiri
tuiſancto: ideo non ſolum eſt malū in ſe:
ſed etiā ſm̄ ſe. Si autē queraᵗ an ſit pec-
catum in fide vel in moribꝰ: Dicendum
ꝙ ille qui emit ſpiritualia: aut credit ea
pro precio eſtimari poſſe ꝛ valore terre-
ne rei equari: et pro pecunia poſſideri.
Et hec eſt hereſis manifeſta: ꝛ ſic eſtima
uit ſymon magus talis eīn erat infidel':
quia credidit gratiam non eſſe gratiam
Aut ille qui vendit vel emit huiuſmodi
ſpiritualia: non hoc credit ꝙ gratia dei
poſſit vendi vel emi: ſed tamen ꝓpter ar
dentem auariciā quā habet hoc facit: et
tunc eſt peccatū in moribus ꝛ nō hereſis
Et ꝓpterea qui hoc vltimo modo ven-
dit vel emit ſpiritualia nō fit hereticus.
Sed ſi p̄mo modo emat vel vendat. ſcꝫ
credendo ꝛ ſuſtinēdo ꝙ emere ꝛ vendere
ſpiritualia poteſt licite fieri: tunc epiſco
pus dando ordines ſymoniace: ex hoc fit
hereticus.

Quinto q̄ritur de poſſi bilitate ſuſcipiendi ordines Utrum ad
hoc ꝙ ab aliquo poſſit ordo recipi requi
ratur ſexus virilis. hoc eſt querere vtrū
femine poſſint ordines recipere. ¶ Re-
ſponſio. Mulieres ad ſacros ordines:
nec etiā ad minores ordines admitti nec
poſſunt nec debēt. Et ſi obijciatur in re-
ligione monialiū quedā vocantur p̄ſby-
tere: ꝛ quedā dyacone. Dicendum ꝙ ali
qua mulier vocatur vſurpatiue p̄ſbytera

ra propter diſcretionē vel bonos mores: vel propter prelationē. Etiam aliqua vocatur diacona: quia facit officiū dyaconi: legendo in matutinis omeliā euangelij nec propterea recipiunt ordines.

Sexto queritur. vtrum

ad ſuſceptionem ordinis neceſſarius ſit vſus rationis. ¶ Reſpondetur ꝙ ad aliquem requirit vſus rationis de neceſſitate ſacramenti ad aliquē ordinē de neceſſitate pcepti: et aliquos de honeſtate ⁊ congruitate. Ad epiſcopatū nāq (qm ibi contrahit matrimoniū ſpirituale) neceſſario requirit conſenſus ſine quo non fit matrimoniū nec ſpirituale nec corporale vt infra videbit: ac p hoc neceſſario requirit vſus rōnis ⁊ diſcretionis de neceſſitate ſacramenti. Ad ordines vero ſacros requiritur vſus de neceſſitate precepti: pro eo ꝙ non debēt ad illos admitti niſi qui poſſunt ad cōtinentiā obligari. Et ideo qui ordināt ſcienter eos qui nō poſſunt obligari (quia ratione carent) faciunt contra ſtatutū ⁊ preceptū eccleſie. Et ideo ſi tales ordinant caracterē recipiunt de facto nec debent iterū ordinari. Ad minores autem ordines requiritur de honeſtate rationis vſus. quia ibi cōmittuntur officia que ſpectant nō ſolū ad habentes vſum rationis ſed etiā ad habentes ſcientiam litterature. Sed tamen quia illi ordines ſūt ad aſſuefactionem ex aliqua vtilitate vel neceſſitate videtur expediens: poſſunt ad minores pmoueri ordines: etiam ante annos diſcretionis. Sed ꝙ ita paſſim promouentur ⁊ beneficijs eccleſiaſticiſ ditentur: vix poteſt eſſe ſine contemptu canonum ⁊ ſcandalo hominum: et periculo animarum. Concedende ſunt igitur rationes oſtendentes ꝙ non eſt neceſſarius vſus rōnis ad eſſe ſacramenti: vel ſuſcipere: ſed ſolū ꝙ de congruitate ⁊ honeſtate.

Queritur ſeptimo. vtrū

ad conſumptionē ordinis neceſſaria ſit indiuiſio carnis? ¶ Notandū ꝙ diuiſio carnis ⁊ indiuiſio carnis opponuntur: ⁊ quoniā (iuxta philoſophū) oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Ideo videndū eſt quid ſit diuiſio carnis. Diuiſio carnis eſt illa qua aliquis eſt ſortitus ſecunda cōiugia: ⁊ hoc duobus modis. Primo modo quādo aliquis habet plures vxores ſucceſſiue. Secūdo modo quādo aliquis habet vnicā vxorem que habuit alium virū: ⁊ iſtis duobꝰ modis fit homo bigamus. Indiuiſio vero carnis eſt quādo aliquis habuit vnicā vxorem que nunq̄ habuit alium virum.

¶ Reſponſio ad queſtionē. Bigamꝰ nō poteſt promoueri ad ſacros ordines ſcz ad dyaconatū: ſubdyaconatū ⁊ ſacerdotium: ⁊ potiſſime ad epiſcopatū. Et ideo in his ordinibꝰ nō debet fieri diſpēſatio nō qꝛ ſacrm̄ eſſentialr deficiat: imo bigamus recipit caracterē: licz indebito mō Tamē in ordinibꝰ minoribꝰ ex cauſa neceſſitatis poteſt fieri diſpenſatio.

Octauo querit. vtrum

ad ſuſceptionē ordinis ſit neceſſaria conditio libertatis. Notandū ꝙ libertas ⁊ ſeruituꝰ opponunt de q̄ libertate dicet in materia de mr̄imonio. Tn̄ put nūc ſufficit. ſeruituꝰ pōt ſic diffiniri. Seruituꝰ eſt obligatio vl ſubiectio q̄ aliqs ſic ſubijcit ſuo dn̄o ad oēs actꝰ hūiles et viles: talr ꝙ etiā dn̄s pt eū vēdere ſicut vnā beſtiā ⁊ econtra ille dr̄ liber q nō ſic ſubijcitur.

¶ Reſponſio. Iſtud ſacramentū non ſolum reſpicit honeſtatē interiorē ſed etiā exteriorem. Unde requiritur honeſtas a parte originis: nomis: corporis: actionis: conditionis ⁊ cōuerſationis. Propt defectū a parte originis ineptus eſt filiꝰ ſacerdotis: ſpurius. ⁊ etiā qlibet illegitimus. A parte nominis ſiue fame: inepti ſunt infames ⁊ publice penitētes. ppter defectū a parte corporis: inepti ſunt corpore viciati: ſicut leproſi et epilentici et demoniaci. ppter defectū a parte actionis: vt quādo incidit in peccatū enorme

ſiue factū vt homicidium: ⁊ hoc ꝓpter magnū horrorē ⁊ ſanguis effuſionē: ſiue iuſte ſiue iniuſte fiat. ꝓpter defectū cōditionis vt ſeruus: et ꝑ hoc patet rñſio ad queſtionē ꝓpter defectū cōuerſationis.

Circa diſtinctionem .xxvi. (in q̄ de mrīmonīj ſacro incipit determinatio duos hñs articulos) q̄ritur ꝑmo de inſtitutione mrīmonīj qñ fuit inſtitutū. ¶ Notādū ꝙ aliud ē matrimoniū: aliud ē ꝯct⁹ mrīmonīj: ⁊ aliud eſt ſacrm̄ mrīmonīj. Diffinit̄ itaq; matrimoniū a Scoto ſic. Matrimoniū ē vinculū indiſſolubile int̄ marē ⁊ mulierē ex mutua trāſlatōne ptātis corpoꝝ ſuoꝝ in ſeinuicē facta ad ꝓcreandā ꝓlem debite educandā. In iſta diffinitōe ſunt q̄tuor pticule. Prima pticula ē vinculū idiſſolubile .i. obligatio idiſſolubil' q̄ ꝑpetuo tenet. Vñ ſi aliq̄s eoꝝ eſſet leproſus: tñ adhuc tenet̄ vnus alteri reddere debitū Scđa pticula int̄ marē ⁊ feminā. Unde int̄ duos mares nō p̄t eſſe mrīmoniū nec etiā int̄ duas mulieres. Tercia pticula ex mutua trāſlatione ptātis corpoꝝ ſuorū in ſeinuicē. Vñ qñ aliq̄s eoꝝ cōmittit adulteriū: cōmittit furtū: q: furat̄ dādo corp⁹ ſuū alteri qđ ñ ſibi ptinet ſ; ſuo marito: ⁊ etiā (q: frāgūt qđ ꝓmiſert i ſacro) cōmittūt ſacrilegium. Quarta pticula facta ad ꝓcreādā ꝓlem: q: mrīmoniū fuit inſtitutū vt fiat ꝓles ad laudādū et ſeruiēdū deo. Contract⁹ ꝟo mrīmonīj ē maris ⁊ femine mutua tranſlatio ptātis corpoꝝ ſuoꝝ ꝓ ſuo ꝑpetuo ad ꝓcreandā ꝓlem debite educandā. Sacrm̄ aūt matrimonīj ē exp̄ſſio certoꝝ ꝟboꝝ vel ſigno ꝟꝝ maris ⁊ femine ad ſeinuicē ſignātiū traditionē mutue ptātis corpoꝝ ad ꝓlē ꝓcreandā debite educādā ex inſtitutōne diuina efficacit' ſignificās gratiā ꝯferendā mutuo ꝯſentib⁹ ad cōiunctionē mutuā aioꝝ grioſaꝝ. Pria pticula ē exp̄ſſio certoꝝ ꝟboꝝ (q: oīa ſacra noue legis ſūt in ꝟbis) de q̄b⁹ ꝟbis poſtea dicet̄. Cetere pticule patēt ex ſupdictis ¶ Ad q̄onem rñdet̄ ponēdo tres ſuppoſitões. ¶ Prima ſuppoſitio. Matrimoniū fuit iſtitutū in officiū ſc; ad ꝓlē ꝓcreādā: et h̄ ꝑmo mō ante lapſū pcti. ſc; anteq̄ adā peccaſſet. Alio modo matrimoniū fuit inſtitutuꝫ poſt lapſum peccati. ⁊ tunc fuit inſtitutum nō ſolum in officiū: ſed etiā in remedium. Unde apoſtolus. Unuſq̄ſq; accipiat ſuā ꝓpt̄ fornicationē vitādā. Scđa ſuppoſitio. Uſus mrīmonīj fuit iſtitut⁹ ꝓpt̄ duplex remediū ſc; ꝓpt̄ ignorantiā qđ erudit inq̄tū ſignū ⁊ i remediū ꝯ cōcupiſcētiā qđ refrenat illā ¶ Tercia ſuppoſitio. Officiū mrīmonīj ante lapſum fuit iſtitutū q̄tū ad duas opationes potentiarū ſc; cognitiue et gñatiue de q̄b⁹ p; in textu. ¶ Notandū ꝙ mrīmoniū differt ab alīj ſacris: q: oīa alia ſex ſacra inſtituta ſunt ſolū ꝓpter remediū: matrimoniū vero nō ſolū in remediū ſed etiaꝫ in officiū eſt inſtitutū.

Secundo q̄ritur a quo

fuerit ſacrm̄ matrimonīj iſtitutū. ¶ Reſpondet̄ ꝙ fuit inſtitutū a deo. Vñ Mathei .xix. Quos de⁹ ꝯiūxit hō nō ſeparet Itē Geneſ ꝑmo. de⁹ dixit eis. Creſcite ⁊ multiplicamini: ſed illud cremētū erat ꝑ vſum act⁹ mrīmonial'. Fuit etiā inſtitutū qñ deus locut⁹ eſt ꝑ os ade q̄ dixit. Hoc nunc os ex oſſibus meis: ⁊ caro de carne mea eſt ⁊c̄.

Tercio queritur qualit'

fuerit inſtitutū mrīmoniū vtrū ſc; inſtitutio mrīmonīj fuerit ſub p̄cepto. ¶ Reſponſio. Prima inſtitutio mrīmonīj fuit facta ſub p̄cepto (ſicut dicit mgr̄) ⁊ preceptū iſtud fuit affirmatiuū: ſicut p; ꝑ illud Geñ. ꝑmo. qñ de⁹ p̄cepit ade ⁊ eue ꝙ creſcerēt ⁊ mltiplicarent̄ et adhuc illđ de⁹ reiterauit poſt ꝯſūmatōꝫ diluuīj S; attēdēdū ꝙ iſtud p̄ceptū nō ſꝑ durauit ſed ſolū pro illo ſtatu in quo pauci erāt: ⁊ ideo neceſſarium erat generare ⁊ multi/

plicare prolem. Sʒ in lege gratie fuit fa
cta indulgentia: ſicut patet quādo xps
cōſuluit virginitatē. Et ſi obijciatur ꝙ
beata virgo vouit virginitatē et tamen
erat in lege antiqua. Dicēdū ꝙ hoc fuit
ex inſpiratōe ſpeciali ſpiritusſancti. Et
ſimiliter dicendū eſt de Iheremia et de
multis alijs qui in veteri teſtamento cu
ſtodierūt caſtitatē. Tamen in pncipio
inſtitutionis fuit magis ſecretū pceptuʒ
propter paucitatē hominū.

Pro ſecundo huius diſtinctionis articulo querit̄ primo de in
tegritate matrimonij. Quid ſit in ſacra
mento ſignū ꝛ quid ſignatū. ¶ Reſpon
detur ꝙ ſicut i alijs ſacramētis aliquid
eſt qđ eſt res tm̄ aliquid qđ eſt ſignū tm̄
ꝛ aliquid qđ eſt ſignuʒ ꝛ res (que omnia
prius determinata ſunt) ita etiā in ſacra
mento matrimonij omnia iſta ſunt ponē
da. Nam in iſto ſacramēto ſignū eſt ver
bum vel nutus: verba itaqȝ ſunt iſta. do
ſi des. do vt des: qn̄ autē ſunt muti: tunc
pōt fieri per nutū ꝛ ſignū vel oſculando
vel amplexendo: ꝛ iſta ſunt principale ſi
gnum: ſignū autē minus principale ē co
pula carnalis. Signatū autē in hoc ſa
cramento eſt cōiunctio xpi cum eccleſia
que cōiunctio ſignificatur p ſignū: ꝛ per
illam coniunctionē carnalem.

Secundo querit̄. qđ ſit in hoc ſacramēto cauſans ꝛ quid cauſa
tum. Utrū ſcʒ hoc ſacramentū aliquid
efficiat. ¶ Reſponſio ad queſtionē. Su
ſcipientibꝰ hoc ſacramentū datur reme
dium (qꝫtum eſt de ratione ſacramenti)
qđ excuſat coitū: quia facit illū venialeʒ
ſiue nō eſſe peccatū: qui (niſi eſſet matri
moniū) ſemper eſſʒ mortale: ꝛ hoc pōt eē
ſine gratie dono: ꝛ habuit hoc iſtđ ſacra
mentū poſt lapſum. Sed nunc tempore
legis noue nō tm̄ pſtat hoc remediū: ſed
etiā aliquod gratie donū in ſuſcipienti
bus digne: vtpote in his qui vniūtur ex
charitatis conſenſu ad procreandā pro
lem ad diuinum cultum.

Querit̄ tercio. Utrum carnalis cōmixtio ſit de integritate ma
trimonij qꝫtum ad ſignationē ꝛ efficaciā
Dicendū ꝙ integritas dupliciter accipi
tur. videlicet qꝫtum ad eſſe neceſſitatis:
vel qꝫtum ad eſſe completionis ſiue ple
nitudinis. Si loquamur qꝫtum ad eſſe
neceſſitatis ſiue ſufficientie: veruʒ eſt ꝙ
ſacramentuʒ matrimonij habet eſſe ſine
cōmixtione carnali. Et ſic inter virginē
mariā ꝛ ioſeph fuit verū matrimoniū: ꝛ
tamē inter eos non fuit copula carnalis
Si autē loquamur qꝫtū ad eſſe cōpletio
nis ꝛ plenitudinis: ſic copula carnalis ē
de integritate ſacramenti: ita ꝙ alio mō
matrimoniū nō eſſet ꝯſummatū. Unde
dicunt iuriſte ꝙ qn̄ in foro eccleſie vir et
mulier ꝓmittunt ſibi inuicē fidem: tunc
illud vocat̄ matrimoniū ratū p copulaʒ
vero carnalē tunc fit cōſummatū.

Circa diſtinctionem vigeſimāſeptimā pmo
querit̄. Utrū matrimoniū
ſit cōiunctio maris ꝛ femie
¶ Reſpōdet̄ ꝙ matrimoniū (ſicut dicit ma
mgr̄ in lr̄a) eſt viri ꝛ mulieris ꝯiunctio: com
indiuiduam vite conſuetudinē retinēs.
¶ Notandū ꝙ ibi ꝯiūctio nō capit̄ p cō
mixtione carnali: ſed pro ꝯiunctōe aīoꝝ
que fit per prolationē verboꝝ de pſenti
vtpote. Ego accipio te in meā: ꝛ ego ac
cipio te in meum.

Secūdo q̄ritur quid ſit matrimoniū. hoc eſt querere quare citiꝰ
vocat̄ matrimoniū q̄ patrimoniū a pre.
Dicendū ꝙ mr̄imoniū dr̄ a matre: quia
mulier ꝓpter creationē liberoꝝ facta eſt
in adiutoriū viri. Et qꝛ ex ꝓcreatōe pro
lis magis incūbit ſibi labor: ideo meliꝰ
vocat̄ matrimoniū a matre q̄ patrimo
nium a patre. Poteſt etiā vocari nuptie
quaſi a nubibus: quia nubentes operiri
ſolebant: ꝛ coꝝ capita velabant̄. Poteſt

etiā iſtud sacrm̄ vocari ꝯiugiū a cōmuni iugo. q2 vir z mulier in coiugio z matrimonio habēt equalē ptātē ſup ſeinuicem q̄tū ad actū matrimonij.

Tercio queritur vtrum ꝯſenſus ſit cauſa matrimonij. ¶ Rñſio. Conſenſus ē cauſa mr̄imonij nō tota: ſꝫ cū inſtitutōe diuina: ꝯſenſus aūt nō alterius tm̄ ſed vtriuſqꝫ perſone: ita ꝙ ambo conſentiant.

Querit quarto Utrum ad ꝯtrahendū matrimoniū ſufficiat conſenſus vocalis abſqꝫ mētali. ¶ Rñdetur ꝙ eſt loqui de mr̄imonio dupl'r aut in facie eccl'ie: aut in facie ꝯſciētie ſm̄ duplex forum ſcꝫ iudiciale z penitētiale. Et ſm̄ hoc ē dupl'r iudicare q2 in foro iudiciali iudicat ſm̄ allegata. in penitētiali foro ſm̄ veritatē z ꝯſcientiā. Si ergo loq̄mur de foro pniali (quia ibi eſt iudiciū ſm̄ veritatē z in ꝯſpectu dei) dicendū ꝙ (ſicut dicunt doctores nr̄i) nō eſt ibi matrimoniū: nec matrimoniū iudicandum z rō pncipalis ē: q2 i oibꝫ sacris requirit intentio volūtaria faciēdi qđ facit eccleſia. Si autē loq̄mur de foro iudiciali et eccleſie (vbi ſm̄ allegata oportet iudicare) tūc ibi iudicabitur eſſe matrimoniū abſqꝫ cōſenſu mētali: q2 eccleſia iudicat ſm̄ exteriora: tñ ibi eccleſia decipitur.

Querit quinto de inſolubilitate q̄tū ad mr̄imoniū ꝯſūmatū. Utrū tale ſit ſolubile. ¶ Reſpondet ꝙ tale matrimoniū nunq̄ pōt ſolui niſi de cōſenſu ambarū partiū ſcꝫ viri z mulieris vtpote qñ ambo vellent intrare religionem: ita ꝙ nullus eoꝝ pōt mr̄imoniū ꝯtrahere niſi poſt morte alterius.

Sexto querit de inſolubilitate illi⁹ matrimonij qđ ſolum eſt in animoꝝ ꝯiunctione. ¶ Rñſio. Tale matrimoniū nō ē inſolubile q2 pt̄ ſolui. Uñ ſi aliq̄s eſſet ꝯiunct⁹ cū aliq̄ muliere per mr̄imoniū ratū z ñ ꝯſūmatū poſſꝫ abſqꝫ licentia z ꝯſenſu mulierꝭ intrare religionē z vouere caſtitatē. Et poſt annū pbationis (qñ ſcꝫ ille vir eſſet pfeſſus) poſſet illa mulier accipe aliū virū: tñ nō poſſet ante ipſi⁹ pfeſſionē. Sil'r dicēdū ē dē muliere. ¶ Notādū ꝙ exiſtētes i mr̄imonio rato pn̄t de ꝯſenſu amboꝝ ſemꝑ ſeruare caſtitatē: ſicut de maria z ioſeph q2 nūq̄ beata ꝟgo accepiſſet ioſeph in virū niſi fuiſſet certa ꝙ ioſeph nō q̄reret ſibi debitū mr̄imonij. Notandū vltra ꝙ exiſtētes nouit in mr̄imonio rato nō tenēt reddere debitū niſi fuerint ꝑ ſpaciū duoꝝ menſiū in mr̄imonio ita ꝙ ſi alter eoꝝ q̄reret debitū illo ſpacio duoꝝ mēſiū: alter poſſet licite denegare. Et hoc dicūt iura.

Circa diſtinctionem. xxviij. q̄rit p̄mo Utrū ꝯſenſus đ futuro faciat matrimoniū. ¶ Notādū ꝙ duplex eſt ꝯſenſus. ſcꝫ de pn̄ti z de futuro. Cōſenſus de pn̄ti eſt q̄ exp̄mit ꝑ ꝟba de pn̄ti: vt ego accipio te in vxorē z c̄. Conſenſus de futuro ē q̄ exp̄mit ꝑ ꝟba de futuro: vtpote ego accipiā te z c̄. ¶ Rñſio. Nunq̄ fit matrimoniū niſi exprimatur ꝯſenſus per verba de p̄ſenti.

Secūdo querit. vtrum ꝯſenſus ad tēpus faciat mr̄imoniū. Cōſenſus ad tp̄s ē qñ limitat tp̄s in ꝯſentiendo: vtpote. Ego ꝯſentio tecū i mr̄imoniū vſqꝫ ad decē ānos. ¶ Rñdet ꝙ ad h̄ ꝙ ſit mr̄imoniū neceſſe ē ꝯſenſum eſſe et exp̄mi ſimpl'r. Jdeo ſi aliq̄s ꝯſentiret in mr̄ioniū q̄ ad tp̄s tūc ibi ñ eēt mr̄ioniū.

Queritur tercio. Utrū ꝯſenſus ꝯditionat⁹ faciat mr̄imoniū. vt ego accipio te i meā ſi dederis mihi cētū libras. ¶ Rñſio. Si ꝯſenſus fiat ꝑ ꝟba de futuro tūc nō ē ibi mr̄imoniū. Si aūt ꝑ ꝟba de pn̄ti diſtinguēdū ē. Nota ꝙ ibi ſunt multe diſtinctōes z m̄lti caſus qui manifeſte tractāt in libro q̄ dimitto ꝓpt ꝓlixitatē vide bonauē. ibidē i eadē q̄ōe

Querit̄ quarto. vtrum ꝯſenſus tacit⁹ faciat mr̄imoniū. ¶ Reſpondet ꝙ mr̄imoniū non ꝯhibet̄ niſi cōſenſus exteri⁹ exp̄mat̄ ꝑ ꝟba ꝯueniētia vl' ꝑ nutus idē importātes ſicut ꝑ amplexus oſcula ⁊ huiuſmodi. Cetera patent.

Quinto querit̄. vtrum ꝯſenſus de p̄nti exp̄ſſus in occulto veruꝫ faciat mr̄imoniū ¶ R̄ñſio ē ꝙ ad eē mr̄imonij ſufficiūt iſta duo. P̄rio vt ſit legitimitas i ꝑſonis: qꝛ p̄r nō p̄t ducere filiā nec ecōuerſo: nec frater ſororē. Scd̄o requirit̄ vnitas in ꝯſenſu. Ad ſolennitatē vero ⁊ decorē ſiue honeſtatē req̄rit̄ ⁊ parentū traditio ⁊ ſacerdotꝫ bñdictio. Et ſic pꝫ ꝙ ꝯſenſus de p̄nti exp̄ſſus in occulto verū facit matrimoniū dūmō ſit legitimitas in ꝑſonis ⁊ vnitas in ꝯſenſu: ita ꝙ ambo ꝯſentiāt tñ ſi aliq̄ facerēt ita peccarent mortalr̄ quia facerēt contra inſtitutionem eccleſie.

Querit̄ ſexto ī quid debeat eſſe ꝯſenſus vtrū in carnalē copulā ¶ R̄ñſio. Ad verū mr̄imoniū nō req̄rit̄ copula carnal' tñ oportet ꝯſentire in carnali copula vl' abſolute vel ſub ꝯditiōe: ita ꝙ oportet hr̄e intentionē ꝯſentiēdi in copulā carnalē ſi aliq̄s eoꝝ debitū q̄rat ¶ Notādū ꝙ int' mariā ⁊ ioſeph fuit veꝝ mr̄imoniū ita ꝙ ſi ioſeph q̄ſiuiſſet matrimonij debitū ꝟgini marie ipſa tenuiſſet reddere. Nec ꝑpterea ſeq̄t̄ ꝙ nō vouerit caſtitatem: qꝛ certificata erat a deo ꝙ ioſeph nūq̄ ei q̄reret debitū matrimonij.

Circa diſtinctionem. xxix. q̄rit̄ p̄mo Utrum ꝯſenſus coact⁹ faciat matrimoniū. ¶ Notādū ꝙ voluntatē cogi p̄t capi dupl'r. Uno mō ſimpliciter ⁊ ſic volūtas nō p̄ōt cogi. et iſto mō non capit̄ in q̄one. Alio mō p̄ōt capi ſm̄ q̄d: q̄ñ ſcꝫ aliq̄s cogit̄ ad faciendū aliq̄d vel ꝑ vim vel ꝑ metū. Uñ vis ē rei maioris impet⁹ q̄ repelli nō p̄ōt. Met⁹ aūt eſt inſtantis vel futuri periculi trepidatio ¶ Ad q̄onē r̄ñſio. Cōſenſus coact⁹ vi nō facit mr̄imoniū nec ibi ē matrimoniū vt q̄ñ q̄s rapit̄ ducit̄ trahit̄ inuit⁹ ipſo reclamante ⁊ renitente. De ꝯſenſu coacto ꝓpt̄ metū diſtinguēdū ē. Nā duplex ē metus Quidā ē met⁹ leuis: vt q̄ñ paruū maluꝫ minat̄ vt dare alapā vel hmōiꝫ: ⁊ tunc cōſenſus cū tali metu nō īpedit mr̄imoniū Alius ē met⁹ iuſt⁹ q̄ñ aliq̄s cōminat̄ dānum mortis mutilatōis: ſeruitutis ⁊ ſtu p̄ri: poſito ꝙ ille q̄ cōminat̄ habeat ꝑtātē hoc facerē. Et ſic r̄ndet̄ ꝙ conſenſus coactus metu iuſto non facit matrimoniū: nec eſt ibi matrimoniū.

Querit̄ ſecundo. Utrū ꝯſenſus ī renitentē generet ſibi p̄iudiciū vt ñ poſſit ꝯhere cū alio mr̄imoniū. ꝑbi gr̄a Si iohānes ꝯſentiat ī mr̄imonio cū bertha ⁊ bertha nō velit ꝯſentire vtꝝ iſte iohānes gñet ſibi p̄iudiciū itaꝙ ñ poſſit accipe aliā vxorē. ¶ R̄ñſio: Ille nullū ſibi facit p̄iudiciū qꝛ ad mr̄imoniū req̄rit̄ cur cōſenſus amboꝝ. Et ideo ille poteſt accipere aliam vxorem.

Querit̄ tercio. Utrum aliq̄s poſſit ad mr̄imoniū ꝯpelli per p̄ceptū patris: R̄ñdet̄ ꝙ ꝯtus debet eſſe liber oīno. Et iō nō p̄t cōpelli aliq̄s a parentib⁹ ad recipiendū aliquā in mr̄imoniū. Tñ p̄r p̄ōt p̄cipere filio vt aliquam recipiat in mr̄imonio: ⁊ fili⁹ tenet̄ ei obedire in trib⁹. ſcꝫ q̄ñ ē rōnabil' cauſa vt q̄ñ hꝫ inimicicias cū aliq̄ alio vt fiat pax inter eos. Scd̄o q̄ñ charitas cōpellit vt ſi aliq̄s vellet accipere meretricē: p̄r p̄t p̄cipere ꝙ nō accipiat. Tercio q̄ñ ē ꝑmiſſio volūtaria: vt q̄ñ aliq̄s ſine ſcitu p̄ris contraxit mr̄imoniū cū aliqua tunc p̄r p̄ōt ei p̄cipere ꝙ eam accipiat.

Circa diſtinctionē. xxx. q̄rit̄ p̄mo vtrū ꝯſenſus erroneus faciat mr̄imoniū. ¶ R̄ñſio. Erroꝛ p̄t eſſe

dupliciter. Primo circa ꝑsonā ſicut pa/
tet de iacob qui credebat habere rache/
lem: ⁊ tñ habebat lyam: ⁊ tunc ibi nō eſt
matrimoniū. Alio mō pōt error eſſe cir/
ca ꝓprietates vt ſi quis crederet habere
vnam ꝟginē ⁊ tñ haberet meretricē vel
crederet habere humilē ⁊ habet ſupbā.
Et ſic dicendū ē ꝙ iſte errores nō impe/
diunt matrimoniū. Tñ vnus error pōt
impedire. ſcꝫ qñ vir vel mulier ſunt i ſer
uitute: q2 ſi aliquis crederet habere libe
ram ⁊ tñ haberet ſeruitricem: tūc error
iſte impediret matrimoniū.

Queriť ſecūdo. vtrum

cōſenſus mřimonialis beate marie deo
fuerit placit⁹ ⁊ in ſe honeſt⁹. ¶ Notādū
ꝙ in virginis marie mřimonio tria fue
runt. Primo ipa vouit ꝟginitatē anteꝗ̄
accepiſſet ioſeph in virum. Scđo nupſit
viro. Tercio nupſit ipſi ioſeph qui erat
de cognatione ipſius ⁊ de tribu eadē ſcꝫ
iuda. Notandū ꝙ i ſacra ſcriptura tres
laudabiles inuenim⁹ Joſeph. Prim⁹ io/
ſeph fuit fili⁹ iacob ⁊ primogenitus Ra
chelis vxoris iacob: ⁊ iſte ſignat chriſtū:
quia fuit vendit⁹ a fratrib⁹. Secūdus
ioſeph fuit iſte ſponſus ꝟginis marie q
honorať in euangelio tribus rationib⁹ ⁊
noib⁹. Primo mō vocať ſponſus marie.
Math. ij. Scđo mō iuſtus vocať et ca/
nonizať in euangelio Math. ij. q2 ibidē
vocať iuſtus. Tercio mō vocať in euan/
gelio př vel. Luce. ij. Ego ⁊ př tuus do/
lentes q̄rebam⁹ te. Tercius ioſeph fuit
ab arimathia. de quo dř in euangelio ꝙ
erat iuſtus. Notandū etiaꝫ ꝙ maria eſt
nomē hebreū ⁊ interpřatur tripl'r. Prio
mō maria. i. maris ſtella: quia ducit na/
uigantes in hoc mūdo ad portū ſalutis.
Scđo mō dř illuminatrix: q2 genuit lu/
men mūdi ſcꝫ xp̄m ieſum. Tercio mō in
terpřatur dña. Notādū ꝙ Anna mater
marie habuit tres viros. Prim⁹ fuit ioa
chim de quo habuit vnaꝫ filiā ſcꝫ ipſam
ꝟginē mariā matrē dei q deſpōſata fuit
ioſeph. Mortuo ioachim: accepit Cleo
pham fratrē ioſeph: ⁊ genuit ex eo aliaꝫ
filiā quā ſil'r mariā noiauit. Hec autem
maria ex Alpheo viro ſuo quatuor fili/
os genuit. ſcꝫ iacobū minorē: ioſeph iu/
ſtum q̄ et barſabas dictus ē. Simonē et
Judā. Mortuo ſcđo viro Anne terciuꝫ
accepit noie Salome ex quo aliā filiam
genuit: quā rurſus mariā vocauit: et ze/
bedeo in cōiugem tradidit. hec autē ma/
ria duos filios genuit ex viro ſuo ſcꝫ ia/
cobum maiorē ⁊ iohannē euangeliſtam.
Ex his patet genealogia xp̄i. De q̄bus
ꝯſtant tales ꝟſus. Anna ſolet dici tres
cōcepiſſe marias. Quas genuere viri io
achim: cleophas: ſalomeꝗ̄. Has duxere
viri ioſeph. alpheus: zebedeus. Prima
parit xp̄m: iacobūꝗ̄ ſcđa minorē. Et io
ſeph iuſtū peperit cū ſimone iudā. Ter/
ciam maiorē iacobū: volucreꝗ̄ iohannē
¶ Ad queſtionē reſpondeť ꝙ ħ totū qđ
in illo matrimonio geſtū eſt ſcꝫ ꝙ beata
virgo vouit caſtitatē ⁊ fuit nupta viro.
ſcꝫ ioſeph: familiari ꝯſilio ſpiritusſancti
factū eſt. Rationes patent in textu.

Tercio queriť Utrū cō

ſenſus libidinoſus ſit cauſa matrimonij
vtputa cū aliquis conſentit in aliquam
propter diuitias vel propter pulchritu
dinem. ¶ Reſponſio. Conſenſus libidi/
noſus dupliciter dicitur: aut quia inten
dit libidinē per modum finis ⁊ obiecti:
videlicet quia talis conſenſus nihil que
rit niſi carnalem copulam extorquere. i.
feminā nō vxorē ducere ⁊ illud ꝓuat in/
tentioneꝫ contrahendi: potiſſime in foro
cōſcientie. Alio modo dicitur libidino/
ſus: quia ſi cōſentiat in aliquā vt ducat
in vxorem: tamē hoc nō facit propter ſer
uandam caſtitatē: ſed propter explendā
cupiditatē ſiue voluptatem: ⁊ iſte cōſen
ſus nō eſt contra ſacramenti veritatem:
ſed contra vtilitatē: quia iſte ꝯſenſus eſt
cauſa matrimonij. ꝓmus vero ꝯſenſus ē
contra veritatē ſacramenti.

Circa diſtinctionem triceſimāprimā querit̄ Primo de bonis matrimonij: q̄ ſint bona in matrimonio. ¶ Reſponſio. Tria ſunt bona i matrimonio (ſicut dicit Aug⁹.) ſcꝫ Fides. Proles. ⁊ Sacramētū. ibi fides capit̄ ꝓ fidelitate quā habēt ⁊ ꝓmiſerūt ſibijnuicem vir ⁊ mulier. ⁊ ſacr̄m capit̄ ibiꝓ ꝓ inſeparabilitate et indiſſolubilitate inter virum ⁊ mulierem.

Querit̄ ſecundo de numero

numero ⁊ ſufficientia bonoꝝ matrimonij. ¶ Reſpondet̄ ꝙ ſicut dictū eſt. Auguſtinus ponit tria bona. ſcꝫ fidē. prolem. ⁊ ſacramentū. q̄ bona ſunt cōtra triplex malum cōcupiſcentie ſcꝫ fluxū. inordinationem ⁊ faſtidiū. Fluxus aūt dr̄ eſſe in matrimonio qn̄ vir ⁊ mulier cōmittūt adulteriū: ⁊ ꝯ hoc malū eſt fides. i. fidelitas. Inordinatio aūt dr̄ in matrimonio: qn̄ ꝯtra vſum nature vel nimis inordinate cognoſcunt ſe mutuo. ꝓpter qđ impedit̄ bonū prolis. Ad hoc igit̄ ꝙ matrimoniū habeat eſſe cōpletuꝫ tria ſunt neceſſaria ſcꝫ inſtitutio. vſus ⁊ fruct⁹. Rōne inſtitutionis eſt bonū ſacramenti. ſcꝫ inſeparabilitas rōne debiti vſus: fidei bonum: rōne fruct⁹ cōferentis vſum eſt bonū prolis. Et ſic patet ꝙ ibidē eſt triplex bonū ſcꝫ honeſtū. vtile. ⁊ delectabile. Rōne boni honeſti ē fides: rōne vtile conferentis prole: ⁊ rōne delectabil' eſt ſacramentum Rōe ſingularitatis in vnione eſt fides: ⁊ rōne vtilitatis proles: rōne inſeparabilitatis eſt ſacr̄m. Et ſignāt triplicē ꝓprietatē vnionis xp̄i cū eccleſia: quia vnitur ſcꝫ vni: ⁊ quia ex ea filias generat: ⁊ quia nunq̄ ſeperatur ab ea.

Querit̄ tercio. Utrum

iſta tria bona ſint de neceſſitate ſacramēti. ¶ Reſponſio. Cū ſint tria bona matrimonij. ſcꝫ fides. proles. ⁊ ſacr̄m (ſicut tangit magiſter i littera ⁊ accipit ab auguſtino) vnū ſcꝫ ſacr̄m eſt de neceſſitate ſacramēti. Sacramētū eīm venit ex mutua obligatione ⁊ diuina inſtitutione et ſignatione illi⁹ vnionis: et ideo quia iſta ſunt de neceſſitate ſacramēti: ꝓ ꝯſequēs ⁊ ſacramētū. Sꝫ alia duo bona quodāmodo ſunt de eſſe ⁊ quodāmodo de bene eſſe: q̄m vſus matrimonij abſqꝫ his pōt eſſe. Uñ ſterilitatis ⁊ aborſus procuratio ⁊ fidei fractio nō diſſoluūt matrimoniale vinculū contractū. Matrimoniū eīm nō tm̄ ꝓpter bonū prolis inſtitutū eſt ſed etiā in remediū ⁊ in ſignū. Si aūt hō ſtetiſſet: tūc ſemꝑ fuiſſet hoc bonū: quia tm̄ fuiſſꝫ in officiū: ⁊ hoc bonū nō deeſſet. quia nulla eſſet ſterilitatis pena.

Querit̄ quarto Utrum

coitus ꝓpter prolem poſſit eſſe ſine omni culpa. ¶ Reſponſio ſancti Bonauenture ⁊ oēs katholici dicunt matrimonij coitū ꝑ ſacr̄m excuſari a culpa mortali: maxime qn̄ gr̄a prolis fit. Et hoc videt̄ ſentire Aug⁹. ꝙ cū de⁹ ꝑfectū det remedium cōtra morbū: ⁊ qn̄ gr̄a ꝓlis coitur pōt eſſe ſine omni culpa: ⁊ hoc eſt magis cōſonū rōni ⁊ pietati fideli: ſi tñ hec intentio duret a principio vſqꝫ ad finē: vt nō deflectatur ad aliud medium: quod tamen eſt valde difficile.

Querit̄ quinto. Utruꝫ

coitus cōiugalis cauſa fornicationis vitande poſſit eſſe ſine omni pctō veniali. ¶ Reſpōſio. Qui coit cauſa fornicationis vitande: aut hoc ē in ſe aut in altero Si in altero vt reddat debitū: hoc ē pure iuſticie ⁊ meritoriū: hoc ē fidei: ⁊ eſt de bonis matrimonij: ideo a culpa excuſat̄ omnino. Qui ꝟo coit cauſa fornicatōis in ſe vitande: in hoc ſemꝑ peccat venial'r Alij dicūt ꝙ eſt i remediū ⁊ ſic ñ peccat.

Queritur ſexto. vtrum

coire cū vxore rōne ꝯcupiſc ſatiāde ſit ſꝑ pctm̄ mortale. ¶ Rñdet̄ ꝙ aliq̄ dicūt ꝙ q̄ final'r cognoſcit vxorē vt habeat illam

miſeram delectationē q̄ dᷓ eſſe in coitu. ſemꝑ peccat mortalr̄ q̄n illā ponit añ finē principalē. Sȝ hec opinio. Licet ꝓbabilis videaꝛ: tñ nimis dura ē. Licet eñ viris cū vxoribus iocari ⁊ etiā delectari ⁊ veniale eſt: ita tñ ꝙ faciant affectu maritali. Secus ſi quis cognoſceret eo mō quo nō debet cognoſci: vl' q̄ cognoſceret eā dato ꝙ nō eſſet vxor eius: ſicut meretricem: tunc peccat mortaliter.

Circa diſtinctionem triceſimāſecundā queritur primo. Utrū poſt carnalem copulā poſſit vir continere vxore nolente. ¶ Reſpondeꝛ ꝙ cōtinere eſt duobus modis: aut oīo ita ꝙ debitū nec petat nec ſoluat. Et iſto modo vir non pōt cōtinere vxore inuita et ꝯtradicēte: q2 non pōt ei auferre ius q̄d habet in corpus viri. Scđo mō pōt ꝗs ꝯtinere: non oīo ita ꝙ debitū nō petat tñ petenti ſoluat: ⁊ iſto mō poteſt vir cōtinere vxore ꝯtradicente ⁊ vouere pōt: ⁊ ſi voueat: tenetur ſeruare.

Scđo queritur. Utruȝ vir ante carnalē cōmixtionē poſſit continere vxore nolente. Notandū ꝙ ꝯtinere capiꝛ ibi pro oīni ꝯtinere. ¶ Rñſio. Añ conſummationē mr̄imonij vtraqꝫ ꝑſona nec oīno obligaꝛ: nec oīno eſt libera. Nō obligaꝛ oīno: q2 pōt mori mūdo intrādo ſeȝ religionē et vouendo caſtitatē. Nec etiā oīno eſt libera: q2 ſi vult huic mūdo viuere: neceſſe hȝ petenti debitū reddere: ⁊ hoc ſi per ſpaciū duoꝝ menſiuȝ fuerint in matrimonio rato; q2 ante illud ſpacium non obligatur quis coruȝ reddere debitum. Notandū ꝙ ſi matrimonium violenter conſummareꝛ: vtpote ſi vir violenter cognoſcat vxorem ſuam: tunc matrimoniū eſt ꝯſummatū: et non pōt amplius alter coꝝ vouere caſtitatē niſi de cōſenſu amboꝝ.

Tercio queriꝛ. Utrum oporteat debituȝ reddere ſi alter fuerit leproſus. ¶ Rñdeꝛ. Q2 q̄uis lepra ſoluat ſpōſalia: non tñ pōt ſoluere mr̄imoniū. Et ideo cū aliq̄s eſt leproſus: tunc mulier teneꝛ ei reddere debitū ſi petat: ⁊ ecōuerſo: tñ non teneꝛ cohabitare ſimul ꝙ̄tum ad ſocialē habitationē.

Quarto queritur. vtrū teneaꝛ reddere debitū fornicanti. ¶ Reſpondeꝛ. ꝙ ſi alter fornicaꝛ ⁊ hoc pōt alter ſcire ꝑ ſigna ꝓbabilia: et ꝑ coniecturas apertas: nec tenetur ſoluere: nec ab eccleſia eſt cogēdus. Si aūt ambo ſūt fornicatores: tenentur reddere.

Quinto queritur. vtrū tpe mēſtruoꝝ obligeꝛ mulier ad debitū reddendū. Notādū ꝙ menſtruū eſt pro fluxus ſanguinis q̄ ſolet euenire mulieribus ꝑ mēſem vel ꝑ circuitū lune ⁊ cauſat in eis infirmitatē. Etiā q̄n vir cognoſcit mulierē tpe iſto: ꝓles efficiꝛ gibboſa vl' ceca: vl' leproſa: vel hȝ aliā infirmitatem. Etiā iſte ſanguis eſt venenoſus: ita ꝙ ſi canis comederet efficereꝛ rabidus: ⁊ ſi ſāguis iſte tāgeret ſegetes deſiccareꝛ ¶ Rñdeꝛ ad q̄ōnem. Q2 oīni tpe ſiue in mēſtruo ſiue in alio debet debitū reddi: ſed nō debet peti: ideo ſi aliq̄s coꝝ petat alter debet reddere: tamen ille qui petit malefacit.

Sexto queritur. vtruȝ tpe dierū ſolenniū debitum poſſit licite peti ⁊ ſolui. ¶ Rñſio. Debitū eſt ſꝑ poſcenti ſoluendū (ſicut dicit magr̄) nec tñ licet ſemper petere: quia bonum eſt diebus ſolēnibus abſtinere.

Septimo q̄ritur. vtruȝ in celebrādis nuptijs debeat tps obſeruari. Notanduȝ ꝙ in nuptijs faciendis tria tpa debent obſeruari. ſ. a tpe prime dñice aduētus vſqꝫ ad octauā ephie. A tpe ſeptuageſime vſqꝫ ad octa. paſce. et

a tercio die añ aſcēſionē xp̄i vſq3 ad octauā pētheccoſtes ſiue feſtū trinitatꝫ. Et h̄ maxime fit propt̄ diſſolutiones q̄ ibi fiunt: et ꝑpt̄ choreas: q2 mr̄imoniū qḋ fit per ſimplicem cōſenſum pōt in iſtis tp̄ibus bene fieri.

Octauo queritur. vtrū mr̄imoniū ɔtractū in tp̄e indebito debeat ſeparí. ¶ Pro ſolutione notandum ꝙ iūctos mr̄imonialiter triplici mō ſeparat eccleſia. Quoſdā ſimpl'r q̄ ꝗtum ad vinculū oſtēdens inter eos nō fuiſſe matrimoniū. ⁊ hoc eſt ꝑpter hoc ꝙ interuenit aliqḋ impedimentū qḋ eſt ɔtra ſubſtantiam mr̄imonij vel ex parte ɔſenſus vel legittimitatis ꝑſonarū. Et illud dr̄ impedire ɔtrahendū: ⁊ dirimere iā contractū. Quoſdā ꝟo ſepat ſimpl'r ꝗtū ad temp⁹ ſolū in penā: ⁊ hoc ꝑpt̄ aliqḋ crimen qḋ eſt contra mr̄imonij bonum. Quoſdā aūt ſeparat ad tp̄s ſolū ad penitentiā agendā: ⁊ hoc qñ interuenit aliqḋ impedimentū qḋ non eſt ɔtra matrimonium: nec ꝗtum ad ſubam: nec ꝗtū ad bonū: ſed inducit peccatum: ⁊ tale eſt interdictū eccleſiaſticū. Et de tali ſeparatione intelligit̄ dictū ſeu auctoritas canonis quā mḡr adducit. Et ſic dicendū ꝙ tales nō debēt ſimpl'r ſepari: ſed ſolū ad tp̄s in penā peccati: q2 ɔtempſerunt mandatū eccleſie. Et hoc fit iam in aliorum terrorē: ſicut in mr̄imonio clandeſtinorum.

Circa diſtinctionem triceſimātercīā querit̄ primo de ɔcubinis. Utruz ſit ɔtra legē nature cōcubinā habere. Notandū ꝙ cōcubina pōt capi dupliciter. Uno mō ꝑprie: et ſic pōt diffiniri Cōcubina eſt mulier q̄ ad vſuz veneris nō legittime tenet̄. Et ſic omēs meretrices dicunt̄ ɔcubine: ⁊ hoc mō capit̄ in p̄nti q̄ōne. Alio mō capit̄ ɔcubina cōiter ⁊ pōt dici ois mulier que ad vſuz veneris tenetur ſiue legittime ſiue illegittime ſic tñ ꝙ nō ſit principalis vxor viri. Et iſto mō Abraam habuit cōcubinas: ſimiliter dauid habuit multas concubinas nec tñ fuerūt meretrices: et iſtō mō non capit̄ in p̄nti q̄ōne. ¶ Reſpōſio. Jus naturale dr̄ tripl'r. ſ. cōiter: ꝑprie ⁊ magis proprie. Jus naturale cōiter captū ſic diffinit̄ ab Iſidoro. Jus naturale eſt qḋ in lege ⁊ in euāgelio cōtinet̄. Et iſto modo habere cōcubinā eſt ɔtra ius naturale: q2 ɔtra legē ⁊ euāgeliū. Unī in lege moſayca ſcribit̄ Deut. xxiij. Non mechaberis. vbi ꝓhibet̄ omnis coit⁹ nō matrimonialis. Etiā in lege euāgelica dr̄ p̄me Co2. v. ꝙ fornicarij non habent partē in regno dei. Jus naturale ꝑprie captū diffinit̄ in principio decretorū ſic Jus naturale eſt qḋ eſt cōmune omniuꝫ nationū: ⁊ hoc ius eſt qḋ dictat recta ratio. Et ɔtra hoc ius naturale eſt habere ɔcubinā: quia recta ratio dictat ꝙ vn⁹ debet vni adherere vel plurib⁹ vxorib⁹ tñ ꝑ matrimoniū: ſicut in lege veteri poterāt habere plures vxores ꝑ diſpēſationē: tamē nō poterāt habere meretrices. Tercio mō capit̄ ius naturale ꝑpriiſſime: ⁊ eſt qḋ natura docuit omia aīalia. Et hoc mō habere ɔcubinā non eſt contra naturā oino: nec oino ſm naturā: q2 quedā aīalia bruta ſunt que in indiuiduam copulā cōiunguntur.

Scḋo querit̄. Utrū ſit cōtra legē nature ꝙ vn⁹ habeat plures vxores. ¶ Dicendū eſt ſicut de ɔcubina diſtinguēdo tripliciter ius naturale ſicut dictū ē in p̄cedēti q̄ōe. Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ antiq̄ p̄res (etiā ſcti. ſ. Abraā: dauid) habuerūt plures vxores: ⁊ tñ nō peccauerūt in hoc. Dicendū ꝙ de⁹ eos diſpēſabat: q2 de⁹ pōt ſupra naturā.

Tercio querit̄. Utrum deus debuerit diſpenſare ꝙ licitum eſſet habere concubinas: ⁊ ꝙ licitū eēt habere vxores. Notādū ꝙ cōcubina ibi capit̄ ꝑ mlīere q̄ ad vſuz venerꝫ legittime

tenet: ſic tñ ꝙ non ſit principalis vxor vi ri: ⁊ non capitur hic cõcubina pro mere trice. ¶ Reſponſio ad veram diſpenſati onem ⁊ ad hoc ꝙ bñ ꝯuenienter ea vtãt: concurrũt quattuor ſcꝫ neceſſitas: vtili tas: cõgruitas: ⁊ honeſtas: q̃ omia erant in diſpenſatione a deo facta in antiquis patrib⁹. Vñ non oẽs diſpẽſabat de⁹ in antiqua lege: ſed ſolũ illos q̃ bñ ſciebant vti: q: honeſte ⁊ caſte vtebant: ⁊ etiã quã do erat neceſſe. Nota ꝙ iſta q̃ttuor pro lixe declarant in textu ſcti Bonauẽtu.

Quarto querit. Utrũ

virginitas ſit virtus. ¶ Rñſio. Uirgi nitas ſiue continẽtia virginalis tria di cit. Primũ eſt abſtinentia ab omi coitu illicito. Vñ. Ois coitus dicit illicitus q̃ nõ eſt mrimonialis. Scõm eſt ab omi coitu licito Coitus aũt dicit licitus qñ fit in mrimonio. Terciũ eſt integritas mentis ⁊ carnis. Ex iſtis põt dici diffi nitio virginitatis. Uirginitas eſt abſti nentia ab omni coitu tam illicito q̃ lici to: ⁊ integritas mentis ⁊ carnis. Pot eti am ſic diffiniri. Uirginitas eſt habitus ꝯtinentie ꝑfectus ⁊ decorus. Unde tri plex eſt ꝯtinentia ſcꝫ mrimonialis: virgi nalis ⁊ vidualis. Continentia mrimoni alis eſt qua aliquis vel aliqua ꝯtinet ab omni coitu illicito: ⁊ iſta habet fructum triceſimuꝫ. Continentia vero vidualis eſt qua aliquis vel aliqua ꝯtinet ab omi coitu licito ⁊ illicito: non tñ ſemꝑ conti nuit: ⁊ iſta habet fructuꝫ ſexageſimum. Continentia virginalis eſt qua aliquis vel aliqua vult ſemꝑ ꝯtinere ab omi coi tu licito ⁊ illicito: ⁊ ſemꝑ cõtinuit. ⁊ hec habet fructum centeſimum.

Quinto querit. vtrum

ꝟginitas ſit melior ⁊ ꝑfectior q̃ alie ꝯti nẽtie. ¶ Rñ. Jn ꝟginitate ẽ tria ꝯſide rare (ſicut dictũ ẽ) ſcꝫ habitũ: ſtatũ: ⁊ de corem virginitatis. Si loq̃mur q̃tum ad habitũ: ſe habẽt vt excedẽtia ⁊ exceſſa q: ex maiori virtute põt continere etiam ꝯiugata q̃ virgo: ⁊ ecõuerſo. Si autem loquamur ad decorẽ: ſic ſemꝑ ꝟginitas prefertur ꝯtinẽtie ꝯiugali: q: eſt ibi cor ruptio feda: in virginitate aũt eſt incor ruptio ſancta. Si ꝟo loquamur q̃tum ad ſtatum: eſt loqui dupliciter: aut ſm idẽ tẽpus: aut ſm diuerſa tp̃a. Si ſm idẽ temp⁹: hoc eſt dupliciter. Aut ſm tẽ pus legis: ⁊ ſic ſtatus ꝯtinẽtie ꝯiugalis oĩo prefert: ⁊ ſtatus virginitatis ꝓhi bet: ⁊ ſterilitas maledicit: ⁊ habet in con tumelia. Aut ſm tp̃s gr̃e (vbi nõ requi rit fecũditas ventris: ſed ſctitas ⁊ incor ruptio ⁊ puritas mẽtis) tũc virginitas ꝑfert ꝯtinẽtie cõiugali. Si aũt ſm di uerſa tp̃a loquamur: vtpote cõtinentie ſtatũ ꝯſiderem⁹ in tp̃e legis: ⁊ virginita tem in tp̃e gr̃e: ſic vnuſq̃ſq; in ſuo ẽ opti mus: ſic ſtat⁹ ſtatui nõ ꝑfert: nec meritũ merito: dũ tñ ſit charitas eq̃lis. Et hoc eſt qđ dicit Auguſtin⁹ ꝙ celibatus Jo hannis non ꝑfertur ꝯiugio abrae.

Sexto querit de virgi

nitate ꝑ cõparationẽ ad ꝑmiũ. Notan dum ꝙ triplex premiũ legim⁹ in ſcriptu ra ſcꝫ premiũ ſubſtãtiale: accidentale et fructus. Premiũ ſubſtãtiale eſt clara vi ſio ⁊ fruitio dei: ⁊ vocat aurea: ⁊ iſtã au ream hñt oẽs bti. Premiũ accidẽtale eſt illud qđ datur alicui ſancto propter ali quã ꝓrogatiuã: ⁊ vocat aureola: et hanc habent virgines: doctores: ⁊ martyres. Et de iſtis duob⁹ ꝑmijs figuraliter ha betur Exodi. xxv. vbi preceptũ eſt fieri ſupra magnã coronã aliã coronulã Per magnã coronã intelligit aurea. per par uam autem coronam intelligitur aure ola. Premiũ aũt fructus eſt qñ aliquis meretur triceſimum fructũ ſicut conti nentes in matrimonio. vel ſexageſimuꝫ ſicut continentes in viduitate. vel cente ſimum ſicut continentes in virginitate. ¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ in in tegritate (ſicut ſupra dictũ eſt) tria ꝯſi

derantur ſcʒ habit⁹:ſtatus ꝛ decoꝛ. Ha bitui coꝛreſpōdet aurea:ſtatui: fruct⁹: ſed decoꝛi integritatis aureola: ꝛ ſic pꝫ ad queſtionē ꝙ p̄miū virginitatis eſt aureola. Notandū ꝙ ſi aliqua virgo in mente ꝑderet virginitatē ꝛ nō in coꝛpe: ſi poſtea peniteat:non ꝑdet aureolā.

Septimo querit. vtrū

licitū fuerit vxoꝛem repudiare. Notan dū ꝙ materia de iſto libello repudij in antiquo teſtamēto accipit ex illo Deut. xxiiij. Si acceperit hō vxoꝛem ꝛ habue rit eā: ꝛ nō inuenerit grām ante oculos eius ꝓpter aliquā feditatē. ſcribat libel lum repudij:ꝛ dabit i manu illius:ꝛ di mittet eam de domo ſua. Dicitur libel lus:quia ibi pauca verba dicebant: vt ꝑ poꝛc: vir dicebat mulieri. Recede a me quia ꝓmitto tibi ꝙ nunꝙ̄ cōuenies me cum. Dicit etiā repudiū vxoꝛis a refu to as ꝛ es edis qđ eſt domus q̄ſi refutās ꝛ repudiās eā a domo ſua ꝛ ꝯſoꝛtio ſuo. ¶ Reſpōſio. Repudiū vxoꝛis (ſicut do minus dicit) nunꝙ̄ fuit licitū vt ſine cul pa fieret:qꝛ qui faciebat libellum repu dij:peccabat moꝛtaliter. Tamen licitū fuit ꝙ fieret ſine pena:qꝛ qui ex cauſa ſuf ficiente faciebat libellū repudij nō erat punitus. Cauſa itaqꝫ faciendi libelluꝫ repudij erat:quādo mulier erat leproſa vel habebat moꝛbū caducum.

Octauo queritur. vtrū

repudiare vxoꝛem debuerat permitti. ¶ Reſpondet ꝙ quadruplex eſt permiſ ſio. Pꝛima eſt ꝑ pꝛiuationē p̄ceptionis: et ſic apl's permittit minus bonū: quia non pꝛecepit maius bonū:ſicut virgini bus permittit nubere. Scđa eſt per pꝛi uationē ꝓhibitionis: ꝛ ſic venialia dicū tur permiſſa:quia non ꝓhibita:ſed moꝛ talia ſolum ſunt pꝛohibita. Tercia eſt per pꝛiuationem punitionis:ꝛ ſic repu diatio vxoꝛis eſt permiſſa:quia non pu nitur in lege. Sic etiā dicitur ꝙ ſic per mittuntur meretrices. Quarta vero permiſſio fit per pꝛiuationem cohibitio onis: et ſic omnia mala dicuntur a deo permiſſa:que non pꝛohibet. Permiſit ꝫ moyſes: quia non poterat ꝓhibere hoc malum:quin triplex malū inde ſequere tur. Pꝛimo quidē defectus ſacramenti: qꝛ non vellent vxoꝛes ducere. Secundo multiplicatio foꝛnicationis. Tercio ho micidium. Et ſic patet reſpōſio.

Nono queritur. vtrum

vxoꝛ poſt repudium debeat viro recon ciliari. ¶ Reſponſio. Licitū eſt poſt re pudium vxoꝛē viro recōciliari:niſi cul pa interueniat adulterij:pꝛopter quam puniendā pꝛohibetur ne ad virū redeat quia tūc licite fiebat diuoꝛtiū hieremie tercio. Qꝛ lex dicit ꝙ non eſt recipienda intelligitur ꝓpter adulteriū cōmiſſum: non quia non ſit vxoꝛ:ſed contra matri moniū fecit: Ergo ſequit ꝙ lex iudica bat inſeparabile coniugij ſacramentū.

Circa diſtinctio

nem triceſimamquartā pꝛi mo queritur. Utrum ma trimonium habeat impedi mentum. ¶ Rñdet ꝙ matrimonium ha bet plura impedimēta: quia nec religio ſus:nec aliquis impotens generare poſ ſunt ꝯtrahere matrimonium: ſicut pa tebit poſtea.

Scđo queritur de nu

mero et ſufficientia impedimentoꝝ ma trimonij. ¶ Reſponſio. Matrimonium habet plura impedimenta. Quedā em̄ impediūt de congruitate:non tamen de neceſſitate: vt nubere tempꝫ interdicti: vel tp̄e ꝓhibito vt in quadrageſima: qꝛ ſi q̄s ꝯtraheret tp̄e illo:vere cõtraheret ꝛ ibi eſſet mrīmoniū:tñ peccaret moꝛta liter q̄ ꝯtraheret iſto tp̄e. Quedā autē impediūt de neceſſitate:qꝛ nō ſtat cū eis ſacrm̄:ꝛ illa dicunt impedire cōtrahen dū ꝛ dirimere ꝯtractū:qꝛ q̄uis eſſet con tractū de facto:tñ in veritate non fuit ſa

cramentū nec matrimoniū verū. Impedimēta ita ꝙ illa ꝯtinent͛ his verſibus. Error. cōditio. votū. cognatio. crimen. cultus. diſparitas. vis. ordo. ligamē. honeſtas. Si ſis affinis: ſi forte coire nequibis Hec faciēda negāt: cōnubia facta retractant. De qbꝯ īpedimētis in ſequentibus videbit͛ queſtōnibꝯ. Et ſic pꝫ ꝙ ſunt duodecim impedimēta. Sufficiētia eorum patet in textu Bonauēture.

Querit͛ tercio. Utrum īpotētia natural͛ coeundi m͞rimoniū impediat. ¶ Reſponſio. Impotētia natural͛ coeundi: aut tpalis ē: aut ꝑpetua. Si tpalis: nō impedit: vtpote ſi eſſet impedimentū ꝑ tres ānos ſolūmodo: tunc nō impedit. Si aūt impotētia coeundi ſit ꝑpetua tūc impedit ꝯhendū ꝫ dirimit ꝯtractū: ita ꝙ vir hn̄s tale impedimentū non pōt ꝯhere matrimoniū: nec etiā mulier: ꝫ ſi iā factū eſſet matrimoniū poſſet dirimi. Et ſi alter ꝯiugū petat ſeparationem: ſepandi ſunt. ſi aut ē velint mutuo cohabitare: pn̄t: vt q̄ nō pōt mulierē habere vt vxorē habeat vt ſororē tn̄ ibi nō eſſet verū matrimoniū: licet recepiſſent ſacramentum.

Querit͛ quarto de impotentia coeundi accidētali q̄ eſt maleficium. Notandū ꝙ maleficiū eſt virtutū naturaliū faſcinatio ſiue obſtupētia. Et fit qn̄ diabolus ꝑ aliquā artem impedit naturalia: vt qn̄ ad reqſitū ſortilegarū impedit diabolus ꝙ aliqs non poſſit cognoſcere vxorē ſuā: dando impedimētū circa partē generatiuā. ¶ Ad queſtionē rn̄detur ꝙ impotentia coeundi accidentalis: aut eſt tēpalis aut ꝑpetua. Si ſit tpalis: nō impedit. Si aūt ſit perpetua diſtinguendū eſt: quia aut p̄cedit legitimam cōtractionē matrimonij: aut ſequitur. Si p̄cedit: facit ꝑſonā illegitimam ita ꝙ impedit ꝯtrahendū ꝫ dirimit iam ꝯtractū. Si aūt ſequit͛: tunc nō impedit ꝯhendū ſicut de ſectis dicit͛ cauſa xxxiij. queſtione. vij. Illi qui matrimoniū ſani contraxerūt: ꝫ vni ex duobus aut amentia: aut furor: aut infirmitas aliqua accidit ob hanc cauſam cōiugia talia ſolui nō poſſunt.

Querit͛ quinto. vtrum furia impediat matrimoniū. ¶ Reſponſio ſtat in hac diſtinctione. Furia vl͛ concomitat͛ matrimoniū: aut p̄cedit aut ſequitur. Si concomitat͛ tūc impedit matrimoniū: quia talis furioſus nō habet poteſtatē ꝯſentiendi: quia non habet vſum rōnis. Si aūt p̄cedit: ꝫ ille hꝫ lucida interualla: hoc eſt ꝙ in aliquo tpe habeat vſum rōnis: tunc ſi ꝯtrahat in illo interuallo eſt verū matrimoniū: nec pōt dirimi. Si aūt nō habeat lucida interualla hoc eſt ꝙ ſemꝑ ſit in furia: tūc illa furia impedit matrimoniū ꝫ ꝯtractū dirimit Si vero illa furia ſequat͛ matrimoniuꝫ tunc nō dirimit: ſed manet matrimoniū.

Sexto queritur de peruerſitate ꝫ ꝑuerſione voluntatis ꝫ inceſtuoſis: vtputa cū qs iacet cū vxoris ſorore Utrū tale crimen impediat matrimoniū ꝫ faciat ꝑſonā illegitimā. Notandum ꝙ inceſtus cōmittit͛ qn̄ aliqs cognoſcit cōſanguineā ſuā: vtputa matrē aut ſororē aut cognatā: vel qn̄ cognoſcit affinem: vtpote qn̄ cognoſcit ſororeꝫ vxoris ſue. ¶ Reſpōſio. Aliqs pt̄ cōmittere inceſtū cognoſcendo vxoris ſue ſororē dupliciter: aut anteq̄ ꝯhat m͞rimoniū cuꝫ ſorore: aut poſt ꝯtractionē. Si poſt contractioneꝫ matrimonij: m͞rimoniū illud nō ſoluit͛. tn̄ ille q̄ cōmittit inceſtū: amittit ius petendi debitū vxori ſue. Non tn̄ ꝑdit ius reddēdi. imo tenetur reddere ſi vxor eiꝰ petat dūmodo ipa nō ſit i culpa ꝫ ꝯſcia ſceleris. Si aūt cognouit ſororē ante m͞rimonij ꝯtractionē: etiā poſt ſponſalia de futuro: nullū ē m͞rimoniū ꝯctū rōne affinitatis. Un̄ ſepandi ſunt iudicio eccl͛ie: ꝫ mulier pōt nubere. Uir aūt (ꝗtū de rigore iuris) nubere nō poteſt.

Sponſalia aūt de futuro dicunt qñ per verba de futuro ꝓmittūr in futuro i matrimonio ꝯiungi: proferēdo iſta verba. Ego accipiā te in meā: ⁊ econuerſo.

Circa diſtinctionem.xxxv. Primo queritur

Utrū liceat vxorē ex fornicationis cauſa dimittere.

¶ Notandū ꝙ diuortiū ē ſeparatio viri ⁊ vxoris ꝗtū ad thoꝝ ⁊ ꝗtū ad cohabitationē facta ſolēniter ⁊ publice ꝑ man⁹ epī. Uñ pro declaratione notandū ꝙ anteꝗ̄ fiat diuortiū oportet ꝙ vir ⁊ mulier ſint matrimonialr̄ cōiuncti: quia nō pōt fieri diuortiū int̄ virū ⁊ mulierē nō cōiugatos: ſed ſolūmodo dr̄ ſeparatio. ¶ Ad queſtionē dicit̄ ꝙ ꝓpter fornicationē licitum eſt fieri diuortiū int̄ ꝯiuges altero poſtulante. Et rō hui⁹ eſt: qꝛ dñs ꝯceſſit. Rō autē quare ꝯceſſit hec ē: quia nō ſeruanti fidē (imo frangenti) non tenet̄ vir fidē ſeruare. ⁊ ſilr̄ dicendū eſt de muliere. ¶ Notandū ꝙ cauſa iſti⁹ diuorcij debet eſſe culpabilis: quia ſi mulier etiam cognita ab alio violenter: aut ignorāter credendo de alio ꝙ eſſet marit⁹ ſuus: tūc nō debet fieri diuortiū. Etiā requirit̄ ꝙ culpa ſit ſingularis: quia ſi ambo eſſent fornicarij: tūc nō deberet fieri diuortiū. Etiā ſi vir eſſet in culpa ꝙ vxor eſſet fornicaria: tunc etiā nō deberet fieri diuortium: vt ſi ex ꝯſenſu mariti mulier fornicaretur. Notādū ꝙ poſt diuortiū factū ſi alter ꝗ fornicat⁹ fuerat poſſit ꝑcipere ⁊ probare ꝙ alter etiā fornicat̄ tunc poteſt eum cogere per epiſcopum ad adnihilādum diuortiū ⁊ ad inuicē vniendū.

Secundo querit̄. Utrū

dimittere vxorē fornicariā ſit in ꝑcepto. ¶ Reſponſio. Fornicans cōiunx aut fornicat̄ in manifeſto aut in occulto. Si in occulto: ſic nō poteſt dimittere: quia nō poteſt probare: ⁊ non eſt noſtrū de occultis iudicare. Si in manifeſto: aut perſeuerat in malicia: vel cōuertit̄ ad penitentiam. Si ꝑſeuerat in malicia ſic qꝛ ſcandaliſat: vir tenetur vxorē corrigere iuxta mandatū dñi euangelicū: et ſi nō correxerit tenet̄ eā dimittere. Et ſimiliter dicendū eſt de viro. Si aūt penitet et ſe corrigit nō tenet̄. Unde Jeronim⁹. Si vir ſcit vxorē deliquiſſe: ⁊ mulier ꝑmanſerit in fornicatione: ⁊ viuit cum ea: vir particeps eſt peccati eius. Tenet̄ ergo vir vxorem corrigere ⁊ fornicantē dimittere. Similr̄ ⁊ mulier tenetur.

Queritur tercio. Utrū

poſſit quis vxorē fornicantē auctoritate propria dimittere ſine iudicio eccleſie. ¶ Reſpondet̄ ꝙ ꝯtingit vxorē a viro dupliciter dimitti: vel quantū ad thorum tm̄ vel quantum ad thorum et cohabitationē. Si primo modo: ſic dico ꝙ vir cōperto ⁊ cognito certitudinalr̄ ꝙ vxor fornicetur vel ecōuerſo pōt debitū denegare nec ad hoc tenet̄ niſi ꝑ cenſuram eccleſiaſticā cōpellatur: ⁊ tunc ſi cōpulſus debitum reddiderit nullū ei iudiciū generatur. Si autē loquamur de ſeparatione ſecūdo modo ſic dicit̄ diuortiū et hoc qꝛ eſt in manifeſto: ideo nō dꝫ fieri in occulto: ſed in facie eccleſie. Et quia matrimoniū eſt magnum ſacramentū: non ſub quocūꝗ̄ iudice: ſed ſub epiſcopo debet fieri diuortium.

Querit̄ quarto. vtrum

diuortio celebrato vir poſſit aliam vxorem ducere vel vxor alium virū. ¶ Reſponſio. Diuortiū pōt fieri dupliciter: aut quia ꝑſone erant illegitime ad contrahendū ſimplr̄: ⁊ tunc vterꝗ̄ poteſt alteri nubere: quia matrimoniuꝫ fuit nullum. Poteſt etiaꝫ diuortiū fieri propter crimen fornicationis: ⁊ tunc nō poteſt cōtrahere nec vir nec mulier: quia cū eēnt ꝑſone legitime: fuit inter eos ſacramētū quod ē vinculū inſolubile. Unde diuortium non eſt ſeparatio ꝗtum ad vinculum ſacramentale ſed ꝗtum ad debituꝫ ⁊ cohabitationem.

Querit̃ quinto. vtrum poſt diuortiū poſſint vir ⁊ vxor inuicem reconciliari. ¶ Rn̄det̃ q̃ ad recōciliatio nem faciendā: aut vterq̄ concordat: aut vterq̄ diſcordat: aut vn⁹ petit ⁊ alter re pugnat. Si vterq̄ concordat: abſq̄ du bio fit recōciliatio. Si vterq̄ diſcordat nec pōt nec debet fieri niſi fiat ſcandalū eccleſie: q̄ ſcandaliſat̃ pro eo q̄ vterq̄ for nicatur publice. Unde i illo caſu debet eos eccleſia cogere ad recōciliandū. Si autē alter petit: aut nocēs petit innocen tem: ⁊ ſic nō debet cogi ad recōciliationē aut innocēs petit nocentē: vt vir caſtus vxorē adulterā: ⁊ ſic inuita debet recon ciliari p iudiciū eccleſie: aut nocēs nocē tem petit: vt mulier q̄ p̄us ē fornicata re petit virū q̄ eſt poſt diuortiū fornicat⁹ ⁊ ſic reſtituēdus ē marit⁹ vxori etiā inui tus. Quātūcunq̄ tñ mulier faciat peni tentiā nūq̄ acq̄rit ius in virū ipſo nolen te niſi vir fornicet̃: ⁊ hoc ꝓpter ꝯtumeliā quā intulit m̄rimonio: q̄ directe pecca uit ꝯtra bonū fidei. i. fidelitatis.

Sexto queritur. vtrum poſſit fieri diuortiū ſi nō p̄cedat aliqua culpa. ¶ Reſponſio. Diuortium inter legitimos coniuges poteſt fieri dupliciter: aut vt in eodem ſtatu perſiſtant: aut vt ad frugem melioris vite tranſeant. Si in eodem ſtatu perſiſtant: tunc non debet niſi manifeſta culpa p̄cedat: tum ꝓpter p̄iculū: maxime qn̄ ſunt iuuenes: tum etiā ꝓpter ſcandalū. Si vt ad frugem melioris vite trāſeāt: tūc aut vterq̄ eſt volūtari⁹ aut alter inuit⁹. Si vterq̄ eſt volūtarius: tunc pōt fieri ſine culpa: ita tñ q̄ vterq̄ votum emittat ſolenne ⁊ vterq̄ habitum religionis aſſumat: niſi ſit talis ꝑſona de qua nulla poſſit oriri ſuſpicio q̄ voto ſolenni emiſſo poterit re manere i domo. Si aūt oportet vtrūq̄ cōuerti (ſicut exp̄ſſe in pluribꝫ decretalibus tangit̃ de cōuerſione coniugali. Et rurſus) tale diuortiū fieri debet per ꝑſo nam publicā: maxime p epm. Si autē alter vult cohabitare: nullo mō fieri po teſt niſi per culpam p̄cedentem.

Circa triceſimā ſextā diſtinctionē p̄mo que ritur Utrū error ꝯditōnis impediat matrimonium. I. Utrū ꝯditio ſeruitutis cū ꝯdictione do mini matrimoniū impediat. Notandū q̄ ſm magiſtrū Hugonē ſeruit⁹ hꝫ tres gradus. Prim⁹ ē obedītialis ſubiectio vni⁹ ad alterꝫ in actibꝫ decentibꝫ. Et iſto mō filij ſeruiūt ⁊ obediūt patribꝫ: etiam iſta ſeruitus eſt in religione: q̄ iuuenes debent obedire ſenioribꝫ: ⁊ maxime pla tis. Et fuiſſet etiā iſta ſeruitus poſito q̄ Adā non peccaſſet. Scd̄s gradus ſerui tutis ē obligatio ⁊ ſubiectio vni⁹ ad alte rum: q̄tū ad act⁹ viles ⁊ ſeruiles: ita tñ q̄ ille ſeru⁹ remanet liber ad ꝯſeruatio nem ſpeciei ſcꝫ ad accipiēdū vxorē abſq̄ licentia dn̄i ſui: et etiam q̄ remanet liber ad ꝯſeruationē indiuidui ſcꝫ ad conſer uandū bona ſua: vt qn̄ aliquis ad tem pus ſeruit alicui dn̄o: ⁊ de iſtis duabus ſeruitutibꝫ non eſt hic queſtio. Tercius gradus ſeruitutis ē totalis obligatio ⁊ ſubiectio vnius ad alterū q̄tū ad actus viles ⁊ ſeruiles: ita q̄ ille ſeruus non re manet liber ad ꝯſeruationē ſpeciei ⁊ in diuidui: imo dn̄s eius pōt eū vendere et de ipſo facere ſicut de vna vacca vł aſino Et de iſta ſeruitute hic eſt ad ꝓpoſitum Prima ſeruit⁹ vocat̃ filialis. ſcd̄a politi ca: ⁊ tercia vocat̃ extrema: ⁊ ab aliquibꝫ miſera. ¶ Ad queſtionē reſpondet̃ q̄ ſm ius nouū cōditio ſeruitutis nō impedit matrimoniū etiā dn̄o ꝯdicente: q̄ ſeru⁹ etiā ꝯiugatus pōt dn̄o ſuo ſeruicia exhi bere. Unde per matrimoniū non ſubtra hitur a domini poteſtate.

Querit̃ ſecundo. Utrū ꝯditio ſeruitutꝫ cū errore impediat ma trimoniū? Conditio ſeruitutis fit cum errore: quādo vnus ipſo ignorante accipit

pſt alium ſeruū. ¶Rñſio. Error cōditionis pōt eſſe tripl'r. Aut paris: vt cū ſeruus contrahit cū ancilla ⁊ econuerſo: ipſis igorantib⁹ alterū eoꝝ eſſe conditionis ſeruitutis. Aut melioris: vt cū ſeruus contrahit cum libera. Aut deterioris: vt liber cum ancilla. In pmis duobus caſib⁹ error nō impedit mr̃imoniū. In tercio vero dirimit matrimoniū: et impedit niſi poſt cognitionē ſeruitutis conſenſerit verbo vel facto.

Tercio queritur cuius

conditionē ſequatur ples. Utrū patris aut matris. ¶Rñdetur ꝙ ſm leges ciuiles ſiue ius impiale: partus ſequitur ventrem. Ideo dicendū ꝙ ſi mulier ſit ancilla: proles erit ſeruilis cōditionis. Et ſi pater ſit ſeruus et nō mater: tunc ples non erit ſeruilis conditionis.

Quarto querit. de im-

pedimēto qđ venit ex defectu etatis. circa qđ tria querunt. Primo. Utrū ſtat⁹ etatis impediat mr̃imoniū. Notandū ꝙ debita etas eſt pubertas. Ūn pubertas in maſculo incipit in quartodecimo anno: quia in pudendis incipiūt habere primā barbā. ⁊ tunc poſſunt coire. In muliere aūt incipit in duodecimo anno ¶Ad queſtionē rñdet. ꝙ matrimonium eſt in officiū: in remediū: ⁊ in ſacramētū vel ſignū. In officiū inꝗ̃ procreādi prolem. In remediū: cōtra impulſum libidinis. Et in ſacramentū inſolubilis cōiunctionis. Quoniā igit añ tps pubertatis nō pñt maſculi ⁊ femine gñare: nec feruorē libidinis incitant tanꝗ̃ impotētes ad eius actū. Et etiā quia añ illud tps ſunt variabiles: ⁊ mr̃imoniū eſt immutabile. Ideo decreuerunt iura tales ꝑſonas nō eſſe legitimas añꝗ̃ ad tps veniant pubertatis.

Quinto queritur. vtrū

defectus etatis impediat contractionē ſpōſalium. Notandum ꝙ ſponſalia dicuntur a ſpondeo es. ere. Ūn ſponſalia ſunt futurarū nuptiarum promiſſio. ¶Rñſio. Spōſalia de iure non poſſunt cōtrahi ante ſeptimum annum. Et ſi cōtrahantur: defacto nihil fit.

Sexto queritur. vtrū

ſponſalia cōtracta poſt ſeptimū annum poſſint diſſolui per mutuū conſenſum. ¶Rñdendū eſt ꝙ ſponſalia multis modis poſſunt ſolui. Prim⁹ modus eſt voto ſupueniente: puta ſi alter ſponſoꝝ intrauerit religionē. Scđs mod⁹ ſupueniente mr̃imonio: puta ſi cōtrahat cū alia ꝑ verba de pñti poſt ſponſalia. Terci⁹ modus ſupueniēte affinitate: puta ſi cognouit conſanguineā ſponſe. Quartus ſupueniēte infirmitate incurabili: puta lepra vl' mutilatōe alicui⁹ mēbri. Quintus modus eſt altero ſe abſentāte: puta cū vadit in regionē longinquā ſine licentia. Sextus. altero fornicante: puta cū alter cognoſcit alterā ꝗ̃ ſponſam ſuam Septimus eſt. vtroqꝫ volente. Et ꝑ hoc patet rñſio ad queſtionē. Qꝛ ſponſalia ꝯtracta poſt ſeptennīū poſſunt diſſolui per mutuū conſenſū. Octauus modus eſt minore petente: puta ſi cōtracta ſint ſponſalia inter aliquos duos quoꝝ alter eſt in debita etate: alter eſt minor: ecclſia magis fauet minori. Primis duobus modis ſoluunt ſpōſalia ipſo facto: alij ꝟo per iudicium eccleſie.

Circa diſtinctio-

nem triceſimāſeptimā pmo querit. Utrū ordines minores impediant matrimoniū ¶Rñſio. In iſtis ordinibus minorib⁹ eſt ꝯſiderare ordinē ⁊ officiū ſiue miniſteriū et bñficiū. Et hec tria pñt cōparari ad mr̃imoniū. Nā minores ordines: nec rōne ſui: nec rōne ordinis: nec caracteris: impediunt matrimoniū: quia ꝗ ſolum haberet minores ordines: poſſet contrahere cum muliere: et vti ea in matrimonio Sed tamen minores ordines

impediunt matrimoniũ: quia habẽt oppoſitionẽ ad mrĩmoniũ: ꝙtum ad vſuʒ ꝑpter honeſtatẽ rõne bñficij ⁊ miniſterij q2 matrimonio iunctus non põt tenere bñficium nec miniſtrare circa altare: tñ poteſt ꝯtrahere ſine impedimento.

Secũdo queritur. vtrũ

ſacer ordo impediat matrimoniũ. No/tandũ ꝙ tres ſunt ſacri ordines .ſ. ordo ſubdyaconatus: dyaconatus ⁊ pſbyteratus. ¶ Rñdeť ꝙ abſq3 dubio (ſicut ſacri dicunt canones) ſacer ordo impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ et dirimit iam contractũ: habet eĩm inſeparabiliter continentiam annexam ex voto ⁊ ſtatuto.

Tercio queritur. vtruʒ

eccleſia debuerit inſtituere hoc: ⁊ ꝑ tale ſtatutũ clericos ad ꝯtinentiã obligare. ¶ Reſpondeť. ꝙ iſtud ſtatutũ de cleri/corũ cõtinentia fecit eccleſia: q2 decuit: q2 expediens fuit. Vñ ſi vxor ſacerdo/tis greci iret ad aliquẽ aliũ: ⁊ cognoſceret eam poſtea: hec ſciens: tunc eſſet irre/gularis. ideo ad remouendũ iſtud vici/um: latini ſe obligauerũt ad cuſtodien/dum continentiã: tum ꝑpter auctorita/tem plators maxime ſummi pontificis tum ꝑpter ꝯſenſum ſubditoꝝ ⁊c̃.

Quarto querif. Vtrũ

vxorem adulterã occidere licitum ſit. ¶ Rñſio. Interfector ꝓprie coniugis: ſi ex certa ſcientia facit: peccat ꝙrũcunq3 illa ſit adultera. Peccat aũt non tm̃ contra canones: ſed etiaʒ contra ius ciuile. Contra ius diuinũ et canonicũ peccat in ipſo facto qm̃ non debet ipſaʒ adulte/rã interficere: ſed corrigere: cum de9 peccatori paratus ſit parcere in lege grẽ: ſi/cut in exemplo patet mulieris adultere Iohis. viij. Ideo vir non debet vxorẽ ſu/am interficere: etiã poſito ꝙ eam inueni/at in adulterij facto: tñ leges ciuiles concedũt ꝙ ſi vir inueniat vxorẽ ſuã in actu malo ſcʒ adulterio: poteſt eam occidere ſed in hoc non teneñť: q2 ꝯtradicũt legi diuine: in qua precipiť nulluʒ occidere: tñ adhuc ſm̃ illas leges non debet eã occidere: niſi eã inueniat ĩ facto adulterij.

Quinto querif. vtrum

grauius ſit peccatũ (in genere loqndo) occidere matrẽ: ꝙ vxorem occidere. ¶ Reſpondeť. ꝙ abſq3 dubio graui9 peccatum eſt (in genere loquẽdo) occidere matrẽ ꝙ vxorem: tum rõne pſone exterioris: cui minor debetur reuerentia: tum rõne minoris ꝓnitatis: pronior eſt enim hõ iracundus ad verberandũ vxoreʒ ꝙ matrẽ: qñ eĩm ꝑpter aliquã cauſam diſ/plicet: mirabile odiũ ⁊ tediũ generať: et ideo pronior eſt ad occidendũ vxorẽ ꝙ matrẽ. Ad occidendũ eĩm matrẽ: nullꝰ natura inclinať: niſi ſit ꝑ iniqtatẽ ꝯuer/ſa in crudelitatẽ ſup beſtias.

Sexto querif. Vtrum

vxoricidiũ impediat matrimonium. ¶ Rñſio. Aliquis põt vxorem occidere tripliciter. Aut pſequẽdo culpã: vt cuʒ in fornicationis crimine deprehendit: et adeo deteſtať ꝙ in vltionẽ criminis eam occidit. Aut pſequẽdo naturã: vt ſi mulier ꝑpter aliquẽ defectuʒ quẽ habet in ſe: non hʒ gratiã viri: ⁊ ꝑpter iſtam dete ſtationẽ eam occidit. Aut pſequẽdo matrimoniũ: vt cũ mechať cũ aliq quã vult ducere in vxorem: ⁊ non poteſt niſi vxore mortua: ⁊ ideo eã interficit. Primum eſt graue peccatũ ꝑpť exceſſum. Scđm eſt grauius. Terciũ grauiſſimũ. In qlibet iſtorum prohibeť a matrimonio cõ/trahẽdo: ſed magis in ſcđo: ⁊ maxime in tercio. Et in oĩbus his tribus caſibus poteſt eccleſia diſpẽſare: ⁊ maxime in iuuenib9: ſed in pmo defacili. In ſcđo difficilius. In tercio aũt quodãmodo ſic ⁊ qdãmõ non: quia nõ diſpenſabiť reſpe/ctu illius perſone cum qua mechabatur: et propter quã in matrimonio habendam occidit vxorem ſuã: poteſt tamẽ diſpenſari de alijs.

Circa diſtinctionem tricesimãoctauã querítur primó qđ ſit votuʒ ſm eſſentiã. Notandũ ꝙ votuʒ ꝓprie dictũ poteſt ſic diffiniri. Votũ eſt ꝓmiſſio ꝓpoſiti ſupererogatiui boni facta deo ad bonũ finem: ex deliberatione firmata ꝑ intentionẽ obligãdi ſe ad implẽdum ꝓmiſſuʒ. ¶ Correlariũ pmũ. Nullus põt vouere homini: ſed ſoli deo: põt tñ benefacere ꝓmiſſionẽ hoĩ. ¶ Secõm correlariũ. Non põt ꝗs vouere ꝛ votum facere de his ad q̃ teneť: vtpote non põt ꝗs vouere ſeruare mãdata dei: ſed requiriť ꝙ votũ ſit de bonis ſupererogationis: hoc eſt ad q̃ non teneť: ſicut ſeruare caſtitatẽ: pauꝑtatẽ ꝛ obedientiã. ¶ Terciuʒ correľ. Votũ non põt fieri niſi ꝓpť bonum finẽ: ꝙ ſi alio mõ fiat: non eſt ꝓprie votum. ¶ Quartũ correľ. Votũ debet fieri ex deliberatione firmata: qđ ſi fiat ex ſurreptione: ꝛ ſine deliberatioe firmata ꝓprie non eſt votũ. Et ꝑ iſtã diffinitionẽ patet rñſio ad queſtionẽ. ꝙ iſta duo ſunt de voti eſſentia ſcȝ ꝓmiſſio ꝛ intentio obligandi.

Secõ queritur Utrum poſſit fieri votũ de oĩbus. ¶ Pro ſolutione notandũ ꝙ oĩa opera: vel ſunt bona vel mala: vel indifferẽtia. Bona opa ſũt duplicia. Quedã ſunt cõia: ꝛ ſunt ĩ ſtatu cõmuni: ſicut eſt matrimoniuȝ. Alia ſunt bona ſupererogationis: ꝛ ſunt q̃ faciũt ſtatũ altiorẽ ꝙ̃ ſit ſtatus cõmunis: vt ſunt tria vota religionis. Et ſic ꝑcepta ſunt bona cõmunia. Cõſilia ṽo ſũt bona ſupererogationis. Per opa mala intelliguntť pctã. Opa indifferẽtia ſunt q̃ de ſe nec ſũt bona: nec mala: ſicut ẽ leuare feſtucã: fricare barbã. ¶ Rñdeť igiť ad qõnẽ ꝙ votũ pt capi dupľr. Uno mõ gñaliter: ꝛ ẽ de his q̃ ad deũ ptinẽt ꝛ faciũt ad ſalutẽ: ſicut ſũt ꝑcepta. Alio mõ capiť ſpãliter ꝛ ꝓpe: ꝛ ẽ de his q̃ ꝓmouẽt ad ſalutẽ vltra ſtatũ cõmunẽ: vt ſunt cõſilia xpĩ: q̃ ſunt opa ſupererogatõis: ꝛ oĩa bona opa ad q̃ nõ tenemur: ſicut ẽ ꝑegrinatio: ieiuniũ ꝛc̃. ¶ Regula. Queciꝗ̃ ſunt bona cadũt ſub voto: q̃ aũt his oppoſita ſunt (vt q̃ ad diſpendiũ ſaluťȝ vergũt) ſub voto cadere nõ pñt. vtpote non põt ꝗs votũ facere de occidẽdo hominẽ. Nã votũ debet habere tres comites: ꝗs habet iuramẽtũ. ſ. veritatẽ: iudiciũ ꝛ iuſticiã. Primo nãꝗ̃ neceſſe eſt vt ſit iuſticia. ſcȝ vt illud qđ voueť ſpectet ad ſalutẽ ꝛ ſit bonũ ꝛ honeſtũ. Secõ ẽ iudiciũ: vt vouẽs deliberate voueat ꝛ nõ ꝑcipitanť. Tercio eſt veritas: vt diſcrete ꝛ iuſte: qđ vouit: ꝑſoluat. Si ꝗ̃ illud qđ voueť: ad detrimẽtũ faciat iuſticie nõ ẽ lex voti: nec obligatio. ſed ipſi voto fit iniuria: nec eſt obligatio ad ſeruandũ: ſȝ potius ad penitendũ. De opib⁹ aũt indifferentib⁹ dicendũ eſt ꝙ duplex eſt indifferẽs. Quoddã eſt qđ põt circũſtantionari circũſtãtia virtutis ſicut comedere ꝛ abſtinere: q꞉ comedere de ſe eſt op⁹ indifferẽs: tñ põt aliꝗs ex charitate comedere: ſicut fecit ſanctus Franciſcus: ꝛ hꝫ põt vouerí. Aliud eſt opus indifferens qđ nihil facit ꝗ̃tuȝ eſt de ſe: vt leuare feſtucã. vel ire ad ꝑata. ꝛ hoc non põt voueri ſeu non põt fieri votum. Et ſic ptȝ ꝙ de oĩbus opibus bonis que faciũt ad ſalutẽ põt fieri votũ. loquendo de voto generaliter capto. et ſpecialiter fit votũ de operibus ſupererogationis.

Tercio queritur de materia ĩ q̃: ſiue de ſubiecto in q̃ eſt votũ: hꝫ eſt q̃rere ꝗs poſſit vouere. ¶ Rñ. Votũ ꝓcedit a libera volũtate. Oĩs ğ q̃ libere põt facere qđ vult: nullo impedimẽto in ſe exiſtente nullo homine defacto impediente: nullo iure prohibente: poteſt ſimpliciter vouere: qui aũt in oĩbus ſubeſt nihil põt ꝑ ſe vouere: q̃ aũt in aliquib⁹ ſubeſt ſm id in q̃ ſubeſt nõ põt vouere. ¶ Primũ correľ. Qm̃ vxor ſubeſt viro: ꝛ puer pr̃i in regimie vite: nihil poſſunt

circa huiuſmodi vouere qđ ſit ſtabile:ſi
ne eoꝝ auctoritate: vtpote mulier nō po
teſt vouere ire ad ſctm̄ iacobum: vel ad
ſanctam Barbarā ſine licentia viri.
¶ Scđm correlariū. Quia vir in debi-
to carnis ſubeſt vxori:ideo nō pōt voue
re caſtitatem abſq; conſenſu mulieris.
¶ Terciū correlariū. Religioſus ſub-
eſt in omnib⁹ q̄ ſunt intra religionē. Et
ideo nihil pōt ſine ſui prelati vouere vo
luntate. ¶ Quartuꝫ correlariū. Quia
ſeru⁹ ſubeſt dn̄o ſuo q̄tum ad ſeruitiū
corpale. Jdeo qđ cōtra hoc eſt: non pōt
facere: ꝛ in iſto vouere.

Quarto queritur de ob

ligatione voti. Circa qđ tria queruntur.
Primo de voti obligatione ꝑ cōparati-
onē ad mrimonij cōtractionē. Et ſuppo
ſito ꝙ votū cōtinētie publicū ꝛ ſolenne
impediat matrimoniū ꝯtrahendum: et
dirimat cōtractū. queritꝛ. Utrum votū
ſimplex impediat matrimoniū. Notan-
dum ꝙ duplex eſt votū ſcꝫ publicum et
priuatū. Uotū publicū eſt illud qđ po-
teſt in publico ꝛ in iudicio ꝓbari ꝑ teſti
moniū duoꝝ vel trium. Uotū ꝟo priua
tum ſiue particulare eſt illud qđ non pōt
ꝓbari ꝑ teſtimoniū duoꝝ vel triū. No-
tandum vlterius ꝙ adhuc duplex eſt vo
tum ſcꝫ ſolenne ꝛ ſimplex. Uotū ſolēne
eſt qđ ſolemniſatꝛ aliqua iſtarū ſolennita
tum ſcꝫ vel ſacri ordinis ſuſceptione: vt
pote quādo fit ſubdyaconus vel dyaco-
nus: vel ꝓfeſſionis emiſſione quando fit
coram prelato: vel habitus profeſſoruꝫ
aſſumptione cum alijs que hominē pro
feſſum oſtendunt. Uotū autem ſimplex
eſt quod fit ſine aliqua iſtarum ſolenni-
tatum. ¶ Ad queſtionem reſpondetur.
Q2 votum continētie eſt tale votum ꝙ
generaliter impedit matrimoniū cōtra
hendum: ſed non generaliter dirimit iā
contractractum: niſi ſit ſolenniſatum.
Nam ſi aliquis emiſiſſet ſimplex votuꝫ
non poſſet contrahere matrimoniū ſine
peccato: qđ ſi tamē faceret: nō poſſet po
ſtea dirimi matrimoniū. Si autem emi
ſiſſet votum ſolenne: non poſſet mrimo-
nium contrahere: immo ſi cōtrahat ma
trimoniū debet dirimi ꝛ dirimitur.

Quinto queritur. vtrū

poſſit mutari votum. ¶ Reſpōdetꝛ ꝙ li-
cet votum mutari ex cauſa ſcꝫ ꝙ recipit
recōpenſationē: ſed nō ex leuitate nec ex
propria voluntate quā obligauit: ſed ex
neceſſitate ſiue vtilitate cū prelati aucto
ritate: excepto voto religionis etiā ſta-
tus ꝑfectionis: in quod poteſt aliud vo-
tum cōmutari ſine prelati licentia: quia
propter ſui dignitatem licentiā dant iu
ra. Sanum tamen eſt conſilium ꝙ fiat
ſuperioris auctoritate. vbi nō creditur
ꝙ cōtradicat: ne videatꝛ ex leuitate ꝓce-
dere: ꝛ auctoritatē ſuperioris contēnere.
Notandū ꝙ q̄ſtio intelligitꝛ de paruis
votis: ſicut de ieiunio: ꝑegrinatione: et
ſic de alijs q̄ pn̄t recompēſari.

Sexto queritur. vtrum

ſummus poontifex poſſit diſpenſare in
voto. Reſponſio. Diſpenſatio dicitꝛ du-
pliciter. Uno modo vt eſt iuris relaxa-
tio ſiue reuocatio. Alio mō vt ē iuris de
claratio. Papa igitꝛ pōt diſpēſare in vo-
to: vt diſpēſatio eſt iuris declaratio: q2
pōt etiā auctoritatiue declarare vota:
vt cū aliqs vouit ieiunare ꝛ poſtea ꝓpē
infirmitatē nō pōt ieiunare papa pōt de
clarare ꝙ ꝑ orationē vꝉ elemoſynā: q̄ eq
ualet illi ieiunio pōt ſatiſfacere. Si aūt
accipitꝛ diſpēſatio: vt eſt iuris reuocatio
tūc papa in nullo voto pōt diſpēſare: q2
ſoli deo ptinet reuocare votum. Et ideo
papa nō pōt reuocare quantūcunq; par
uum votum pōt tn̄ illud declarare ſm
ꝙ pōt recōpenſari. Tamē in trib⁹ votis
religionis. ſ. paupertate obediētia ꝛ caſti-
tate. papa non pōt diſpēſare reuocādo
vota: nec etiā cōmutādo: q2 nihil ē meli⁹
in tota xp̄ianitate q̄ ſtat⁹ ꝑfectionis: ꝛ ideo
non poſſent recōpenſari hec tria vota.

Circa diſtinctio-nem triceſimãnonaȝ primo querit̃. Utrũ matrimoniũ poſſit cõtrahi inter fidelẽ ⁊ infidelẽ. Notandũ ꝙ infidelis põt capi dupľr. Uno mõ qꝛ caret fide. vt ille qui eſt baptiſatus: et tñ eſt hereticus. Alio mõ qꝛ caret ſacro fidei. i. non eſt baptiſatus. Et de iſtis duobꝰ modis põt intelligi q̃ſtio. Ꝗuis magis intelligat̃ q̃ſtio de infideli non baptiſato. ¶ Rñſio. Si aliquis eoꝝ ſit infidelis. i. ꝙ ſolũ careat fide: tunc illa infidelitas impedit mrĩmoniũ ꝯtrahendũ: ſed nõ dirimit cõtractum. Si aũt aliquis eoꝝ ſit infidelis. i. ꝙ careat ſacramento fidei ſcȝ baptiſmo tunc illa infidelitas impedit mrĩmoniũ ꝯtrahendũ. ⁊ dirimit iã contractũ.

Scđo querit̃. Utrũ ſacramentuȝ mrĩmonij ſit inter fidelem ⁊ infidelem? ¶ Rñdet̃ ꝙ mrĩmoniũ eſt inſtitutũ in officiũ. in remediũ. ⁊ in ſacrm̃ et iſta cõplete hȝ ſm ꝙ eſt inter fideles. Apud ꝓo infideles hȝ iſta ſm rõnem ſemiplenã: nam in officiũ qꝛ eſt ꝓcreatio plis legittime: ſed nõ ad cultũ dei. Apđ aũt fideles eſt ad cultum dei. Et rurſus dat̃ ibi gr̃a remittẽs cõcupiſcentiã rõne bñdictionis adiuncte. Apud infideles ꝓo maritali affectu cognoſcẽtes vxores eſt excuſatio a culpa: ſed nõ dat̃ gratia: apud fideles eſt vtrũqȝ. Et ideo ad q̃ſtionem dr̄ ꝙ inter infideles eſt mrĩmoniũ. licet ſemiplenũ ⁊ non ratum propter defectum fidei ſacramenti.

Tercio querit̃. Utrum matrimoniũ infideliũ excuſet coitũ ſiue ꝯiugalẽ actũ: vt non ſit ibi peccatum. ¶ Rñſio. Matrimoniũ inter infideles ẽ in remediũ ſemiplenũ: qꝛ infideles affectu maritali vxores ſuas cognoſcẽtes excuſantur a culpa: ſed non dat̃ eis gratia. Et ꝑ hoc pꝫ rñſio ad q̃ſtionẽ.

Quarto queritur. vtrũ mrĩmoniũ añ baptiſmũ ponat in numerum cũ matrimonio ꝯtracto poſt baptiſmum. ita ꝙ talis bigamus iudicetur. ¶ Reſpõſio. Qui añ baptiſmũ habuit vnã vxorem (ſicut dicit Auguſtinꝰ ſup eplaȝ ad Thimotheũ) ⁊ poſt baptiſmũ habuit aliã dr̄ bigamus. Nec ibi tenet̃ opinio Hieronymi q̃ dicit ꝯtrariũ.

Quinto queritur. vtrũ altero veniente ad fidẽ: altero remanente in infidelitate: ſoluat̃ mrĩmoniũ ꝗtũ ad fidelem. ¶ Rñdet̃ ꝙ dupľr loquẽdũ eſt de matrimonij ſolutione: aut ꝗtũ ad cohabitationẽ ⁊ mutuã ſeruitutẽ: tũc hȝ eſt in ptãte fidelis. Si aũt loq̃mur de ſolutione ꝗtũ ad vinculi ruptionẽ diſtinguendũ eſt: qꝛ aut infidelis vult cohabitare cũ fideli: aut non. Si nõ vult cohabitare: nec debituȝ matrimonij reddere: tũc frangit̃ mrĩmoniũ. ⁊ põt fidelis aliã accipere vł religiouẽ intrare. Si aũt vult cũ fideli cohabitare: adhuc diſtinguendum eſt: qꝛ ſi vult habitare cũ fideli cuȝ blaſphemia noĩs xp̃i. aut vt fidelẽ ad infidelitatem attrahat: tunc fidelis põt ſeparari: ⁊ põt frãgi mrĩmoniũ q̃ ad vinculum. Si autem velit cohabitare ſine blaſphemia noĩs xp̃i: ⁊ ita ꝙ nõ ptrahat fidelẽ ad peccatũ: tũc non ſoluit̃ mrĩmoniũ: qꝛ nec iniuriat̃: nec facit ꝯtumeliam deo: nec matrimonio: nec marito.

Sexto queritur. vtruȝ matrimoniũ ſoluat̃ q̃ ad infidelẽ. ¶ Reſpondendũ ꝙ ſtatim poſt diſceſſum ſoluitur vinculũ a parte viri fidelis: quia ſtatim poteſt alteri coniungi. Sed mulier remanens infidelis non põt alteri cõiungi in mrĩmonio ꝗdiu maritus eius viuet: ⁊ hoc in penam peccati: niſi maritꝰ eius intret religionẽ. vel ſuſceperit ordines: quia tunc poſſet cum alio contrahere. Notandũ ꝙ ſimiliter dicendũ eſt in iſtis de viro ſicut de muliere ⁊ ecõuerſo.

Septimo q̄ritur. vtrū matrimoniū ſoluat ſi alter coniugū ſit infidelis. ſpecialiter quo ad fidem.
¶ Rn̄ſio. Altero coniugū labente in infidelitatē. non ſoluit nec frangit vinculum m̄rimonij: poſſunt tn̄ bene ſepari q̄ ad cohabitationē. Ratio autē hu9 eſt vt p̄cludat malis via ſimulationis et deceptionis: q2 multi fingerēt ſe hereticos: vt dimitterent vxores ſuas. Cetere rōnes patent in textu.

Octauo queritur. vtrū infidelibus venientib9 ad fidem ſoluat matrimoniū ꝑpter ꝑſonarū illegittimitatem: vt ſi habet ſororem in vxorem.
¶ Rn̄ſio. Illegittimitas ꝑſonaꝝ ad matrimoniū eſt duplex. Una eſt ſm̄ naturam ⁊ inſtitutionē diuinā. vt puta ꝙ filius non ꝯtrahat cū matre: nec ꝑ cū filia. Itē ꝙ alligatus vxori non ducat aliam: vel etiā in gradib9 diuina lege prohibitis Leuit. xviij. (vt dicunt iuriſperiti) vbi ꝓhibent ſcd̄s gradus. Et hec illegittimitas aſtringit fideles ⁊ infideles: et ſi in illegittimitate tali contrahit matrimoniū apud infideles: ſoluit cū veniunt ad fideꝫ: quia quod extra dei decretum factum eſt (vt dicit Ambroſius) non putādum eſt matrimonium: ſed cū cognoſcitur emendandū: hoc debet emēdari. Unde ſi iudeus contrahat cum ſorore in ſecūdo gradu ad fidem veniens ab ea ſeparatur. Si aūt contrahat cum vxore fratris (quia hoc eſt in lege cōceſſum) non ſeparatur. Alia eſt illegittimitas ex eccleſie conſtitutione: vt ſunt perſone infra quartum gradum: ⁊ hec non artat infideles: nec impedit matrimonium quin contrahatur: quia non tenentur eccleſie ſtatuta ſeruare. Et ideo venientibus ad fidem propter iſtam illegittimitatem non ſoluitur matrimonium.

Circa quadrageſimā diſtinctionē querit p̄rimo. Utrū conſanguinitas ſit aliqđ vinculū. ¶ Pro declaratione ponende ſunt alique difficultates ⁊ alique regule. Notandū itaqꝫ ꝙ conſanguinitas eſt vinculū ꝑſonarū ab eodē ſtipite deſcendentiū: carnali ꝓpagatione contractū. *[margin: conſanguinitas.]* Stipes autē vocat ꝑſona a qua duxerunt aliqui originem: a qua deſcendētes ſunt cōſanguinei ad inuicē: ⁊ illi etiam a quo ſunt. Scd̄o videndum eſt quid ſit linea cōſanguinitatis q̄ ſic diffinit. Linea eſt ordinata collectio perſonarū ꝯſanguinitate ꝯiunctarum ab eodē ſtipite deſcendentiū diuerſos gradus continēs. Et dicit ordinata collectio: qm̄ ſicut ordo eſt in linea p̄dicamētali ſm̄ ſuperius ⁊ inferius ſic in linea ꝯſanguinitatis prius ⁊ poſterius: ſicut patet in arbore. Tercio notandū eſt ꝙ gradus eſt habitudo diſtantiū perſonarū qua cognoſcitur quota generationis diſtantia differant inter ſe due perſone. Et nota ꝙ iſta diffinitio eſt ſm̄ iura canonica: non ſm̄ iura ciuilia: q2 hic gradus accipiunt ſm̄ numerū collectarum in linea. His viſis notande ſunt he tres notule ſiue regule. ¶ Prima regula. Nulli licet contrahere cū aliqua vſqꝫ ad quartū gradū incluſiue: ⁊ talis ē huiuſmodi ꝓhibitio ꝙ ſi q̄s ꝯ eā p̄ſumpſerit copulari: nulla longinq̄tate defendatur annoꝝ cū diuturnitas tp̄m nō diminuat pcc̄m: ſed augeat. ¶ Scd̄a regula. Toto gradu ꝑſone deſcēdentes a ſtipite diſtant a ſeinuicem: quoto diſtāt a ſtipite. Et ideo ſi aliquis vult ſcire quoto gradu aliq̄ ſibi attineant (cū talis attinentia originēꝫ ducat a ſtipite) oportet ꝙ ad illā ꝑſonā recurrat cui ꝯiungitur immediatius. Exempla manifeſta ſunt vt ſi ab a ꝓcedat g ⁊ b: ⁊ b generet c: et c generet d: ⁊ d e: et e f. Similiter g generet h: et h generet i; et i k: et k l. Si vis

ſcire quotto gradu diſtant f et l. opoꝛtet vtriuſq̄ generationē ad a reducere quia totto gradu differūt ad ſcinuicem quotto a ſtipite ¶ Tercia regula eſt: qñ perſone inequaliter diſtant a ſtipite: vt pote quādo vna in ſcdo gradu et altera in quinto: tunc linea cōſanguinitatis et gradus debet cōputari ſm diſtantiam magis remoti. Et iſta regula confirmatur p illud qđ dicitur extra de ꝯſanguinitate in vltima decretali q̄ eſt in gregoriana. Ratio autē huius eſt: q2 tota ratio ꝓximitatis oꝛtū habet a ſtipite. ergo nullus ꝓximioꝛ eſt alicui collaterali q̄ ſtipiti. Si ergo diſtat a ſtipite p quinq̄ gradus. pari rōne diſtat a collaterali. ¶ Rñſio ad queſtionē. Cōſanguinitas eſt vinculum qđ ſpecialiter eſt in genere hominis z nō in genere beſtiarū. Rationes patēt in textu.

Scđo queritur. vtrum

cōſanguinitas matrimonio p̄ebeat impedimentum. ¶ Rñſio. Vinculū ꝯſanguinitatis impedit matrimoniū in aliquo ſui gradu pꝛopter dictamē legis nature. in aliquo propter pꝛohibitionē legis diuine. In aliquo ꝑpter ſtatutū eccleſie. Vñ. Naturale eſt apud oēs q̄ filius non coniungaꝛ matri: z q̄ filia nō coniūgatur patri. Pꝛopter aūt pꝛohibitionē legis diuine impediꝛ matrimoniū p cōſanguinitatē vſq̄ ad ſcđm gradu3: ſicut ptz Leuiti. xviij. vbi pꝛohibetur q̄ frater nō accipiat ſoꝛoꝛem in vxoꝛē. Vlterius ꝑpter ſtatutū eccleſie ꝓhibeꝛ matrimoniū a ſcđo gradu z deinceps.

Tercio q̄ritur vſq̄ ad

quē gradum conſanguinitas impediat matrimoniū. ¶ Dicendū q̄ ſm tpa nr̄a matrimoniū impediꝛ a gradibus cōſanguinitatis vſq̄ ad quartū gradū incluſiue: ſicut ptz extra de conſanguinitate. Nō debet. in decretali edita in concilio generali. Quare aūt ſic inſtituit eccl'ia rōnes ꝑlixe z ꝯgruitates patēt in textu ſancti Bonauenture. Et in figura ſeq̄nti ſcz arboꝛe conſanguinitatis.

Sequitur arboꝛ conſanguinitatis.

Circa diſtinctionem

q̄dragesimamp̄rimaz (in qua de affinitate agiꝛ) queriꝛ pꝛimo. Vtrū p oēm coitū contrahaꝛ affinitas. Notandū q̄ differt eſſe affinē: z eſſe ꝯſanguineū. Nā ꝯſanguinitas venit ex carnis ꝓpagine: ſed affinitas venit ex carnali cōmixtiōe p̄ſuppoſita ꝯſanguinitate. Vñ affinitas ſic diffiniꝛ. Affinitas ē ꝓximitas pſonarū ex carnali copula ꝓueniēs carēs omi parētela: z p̄ſupponēs ꝯſanguinitatē. Vñ ſi q̄s cognoſcit mulierē: efficiꝛ affinis oībus cōſanguineis mulieris p illam cōmixtionē: z ecōuerſo in muliere. ¶ Coꝛrelariū. Licet vir ꝯtrahat cū muliere: niſi habeat carnalē cōmixtionē cū muliere ipa: ꝯſanguinei viri nō erūt affines illi mlieri. His viſis ponunꝛ q̄dā regule. ¶ Pꝛima regl'a. In pmo gn̄e affinitat3 nō l3 ꝯhere vſq̄ ad q̄rtū gđū incluſiue: ſic dictū ē de ꝯſāguinitate Q ſi q̄rtū gđū velis cogſcere: recurre ad pſonā mediāte q̄ ꝯcta eſt affinitas: z totto gđu diſtas a perſona cui es affinis: vt ſi ꝯtraxiſti cū mliere: fact⁹ es affinis ꝯſanguineis illi⁹ mlier3: z q̄to gđu aliq̄s eſt ꝯſanguine⁹ vxoꝛis tue: toto gđu eſt tibi affinis. z ſicut ei attinet i q̄rto gđu: ita z tibi. z ſicut nō liceret vxoꝛi ꝯhere in illo gđu: ita nec tibi. ¶ Scđa regl'a eſt q̄ ex q̄ ꝯ:ta eſt affinitas moꝛtua pſona mediāte q̄ ꝯtracta eſt affinitas nihilomin⁹ manet affinitas. p eo q̄ viculū ē ꝑpetuū ſicut de ꝯſanguinitate. ¶ Tercia regl'a Affinitas ꝯhiꝛ nō ſolū p mr̄imoniū: ſed etiā p coitū foꝛnicariū. Et p h̄ ptz rñſio ad q̄onē q̄ affinitas gn̄aliter ꝯhiꝛ p oēm coitū in q̄ eſt cōmixtio ſeminū. Et notāter ponitur cōmixtio ſeminū: q2 ſi ſolū eēt pollutio extra vas vſui mr̄imonij deputatū: tunc non eſſet ibi affinitas.

Scđo queritur. Utruꝫ affinitas tranſeat in alterū: vtpote ſi petrus cōtrahat cū maria ꝛ moꝛtuo petro maria contrahat cū altero. vtputa cum iohāne: tunc querit. Utrum ꝯſanguinei petri ſint affines ipſi iohāni? ¶ Rñdet. ꝙ non: qꝛ affinitas neceſſario preſuppoſnit ꝯſanguinitatē. mō ꝯſanguinei petri nullo mō ſunt ipſi marie ꝯſanguinei: ſꝫ ſolū affines: ꝛ hoc loquendo ſm moderna tpa: nam antiq̄tus ſolebāt tria poni affinitatis genera. Uerbi grā. Si petrꝰ contrahat cum maria: ꝯſanguinei petri erūt affines ipſi marie. ꝛ conſanguineis eius in pmo gñe affinitatꝫ. Si aūt moꝛtuo petro: maria ꝯtrahat cū alio. vtputa cū iohāne. tūc antiquitus ꝛ ſm antiq̄ iura conſanguinei petri defuncti erant affines ipſi iohanni in ſcđo gñe affinitatis. Si ꝟo defuncta maria: iohānes contrahat cuꝫ altera: vtputa cū katherina: tunc ꝯſanguinei petri erāt affines ipſi katherine in tercio gñe affinitatis. Sꝫ mō illa duo vltima genera non habent locum: ſed ſolū primū genus.

Tercio querit. Utrum affinitas ꝑſtet mr̄imonio impedimētū. ¶ Rūſio. Affinitas impedit mr̄imoniū ſicut habet extra de ꝯſanguinitate ꝛ affinitate: ꝛ hoc intelligendū eſt de affinitate que precedit mr̄imonij ꝯtractionē: nō de ea q̄ ſupuenit. Si eñ precedat: impedit ꝯtrahendū ꝛ dirimit iam ꝯtractum qꝛ facit ꝑſonā illegittimā ſm eundē modū ꝛ eaſdē rationes: ꝑ quē modū ꝛ ꝑ q̄s rōnes facit ꝯſanguinitas. Si aūt ſequatur matrimoniū: non pōt ipm diſſoluere cū ſit vinculū indiſſolubile. Si tñ cōtractum eſt ꝛ ꝯſummatū: ambo ſunt ad ꝯtinentiā monendi. Si ꝟo ꝯtractū eſt ꝛ ratificatū ꝑ verba de p̄nti (cū ſolui non poſſit: niſi alter coniugū ingrediat religionē) opoꝛtet neceſſario ꝙ ille q̄ malicioſe cognouit cōſanguineā vxoꝛis ſue abſtineat a petitione debiti: qꝛ non pōt petere: ſed tñ reddat debitū: ſi eiꝰ vxoꝛ nō vult ꝯtinere: vel opoꝛtet ꝙ ille ingrediatur religionem qđ pōt facere: qꝛ nondū mr̄imoniū eſt ꝯſummatū. Si tñ vxoꝛ ſit in culpa: ita ꝙ ꝯſenſerit in peccatū. perdit ius petēdi debitū. Sic ḡ concedendum eſt ꝙ affinitas p̄cedens matrimonium ꝗ̄tum ad primū genus: ita impedit matrimoniū ſicut ꝯſanguinitas.

Circa quadrageſimāſecundā diſtinctionem (in qua de ſpūali determinatur cognatione) Primo querit. Utrū cognatio ſpūalis ꝯtrahat ꝑ ſacra. ¶ Notanduꝫ ꝙ cognatio ſpūalis eſt ꝓpinquitas aut ꝓximitas ꝓueniens ex ſacramēti donatione vel ad illud tentione. De donatiōe ſacramēti: vt qñ ſacerdos vel alius baptiſat vel dat aliđ ſacramentū. De tentione ad illud ſacramentū: vt ſunt illi q̄ tenent in baptiſmo baptiſatū: ꝛ vocant patrini vel matrine. Notandū etiā ꝙ tres ſunt ſpecies in cognatione ſpūali. Una dr̄ patrinitas vel matrinitas: ꝛ hec attendit inter eū q̄ baptiſat vł qui tenet baptiſatū: ꝛ inter baptiſatum. Alia dr̄ cōpaternitas: q̄ attēditur inter patrē ſpūalē ꝛ carnalē: et ſic ille q̄ baptiſat vel tenet puerū: eſt cōpater vel cōmater pueri p̄ris ꝛ mr̄is. Tercia ſpecies dr̄ ꝯfraternitas: ꝛ hec intelligitur inter patrē ſpūalem et carnalē: vt ſi aliqs pater habeat filiū carnalē. ꝛ ille pater teneat in baptiſmo aliquē puerū: iſte puer erit frater ſpūalis predicti filij carnalis. Notandū inſuꝑ ꝙ perfecta cognatio ſpūalis ſolūmō ꝯtrahit in duobꝫ ſacris ſcꝫ in baptiſmo ꝛ in cōfirmatione Ex h̄ pꝫ rñſio ad q̄nē ꝙ cognatio ſpūalis cōtrahit ꝑ ſacra. Notandū ꝑterea ꝙ ſpūalis cognatio ꝯtrahit dupl̄r. ſ. directe ꝛ indirecte. Indirecte: vt qñ efficitur cōmater alicuiꝰ ꝑ actū viri. vel ecōuerſo vir efficitur cōpater ꝑ actū vxoꝛis: vt ſi vxoꝛ alicuiꝰ viri teneat aliquē puerū in

baptiſmo tunc ille vir efficitur indirecte cōpater matris pueri: directe vero ɔtrahitur per actū propriū quando ſcʒ tenet aliquē puerū in baptiſmo.

Secundo querit̄. Utrū cognatio ſpūalis impediat matrimoniū. ¶ Reſponſio. Cognatio ſpūalis pt ſequi aut p̄cedere matrimoniuʒ. Si ſeqtur gn̄aliter verū eſt ꝙ nō pōt infringere matrimonij vinculū. Sed tn̄ q̄ꝰtum ad ius ſoluēdi debitū ē diſtinguēdū: quia aut h̄ factuʒ eſt ex neceſſitate: vtputa qn̄ paruulus ē in piculo mortis: et nō ē qui baptiſet euʒ. Aut ex ignorantia: vt pote ſi aliqs baptiſet puerū ſuū vel teneret: ꝛ tn̄ nō crederet ipm̄ eſſe filiū ſuū. Aut ex induſtria. In p̄mo caſu ſimplr̄ nō perdi tur ius ſoluēdi mr̄imonij debitū nec petendi. In ſcd̄o caſu ſimplr̄ (ſi facta fuerit diligentia) nō perdit̄. In tercio caſu perdit ius ſoluēdi q̄ hoc facit: tn̄ (qꝛ peccatū ſuū alteri nō debet imputari) tenetur reddere niſi ambo ſcʒ vir ꝛ mulier in hoc fuerint ɔſentiētes. Si aūt cognatio ſpūalis p̄cedat matrimoniū (illa inquā q̄ ɔhitur p baptiſmū ꝛ ɔfirmationē) tūc impedit ɔhendū: ꝛ dirimit iā ɔctū. Impedit aūt cognatio matrimoniū ſm̄ tres differētias. ſcʒ paternitatis. cōpaternitatis. ꝛ fraternitatis: de quibꝫ dictuʒ eſt in queſtione p̄cedenti: ꝛ patet in textu.

Querit̄ tercio. Utrum ſpūalis cognatio traſſeat ab vno in alterum. ¶ Reſponſio ſtat in vna diſtinctōe q̄ p hos patet v̾ſus. Que mihi: vel cuius mea: natū fonte leuauit. Hec mea cōmater: fieri mea nō valet vxor. Si qua mee natū: nō ex me fonte leuauit. Hanc poſt fata mee non inde vetabor habere. Declaratio habetur in textu.

Querit̄ quarto. vtrum cognatio legal̄ ſit aliqδ vinculū. ¶ Notandū ꝙ cognatio legalis ē ꝓpinquitas ſiue ꝓximitas proueniens ex adoptione. Unde triplex oritur propinquitas ſiue ꝓximitas ex adoptione. Una eſt quaſi deſcendentiū: q̄ attendit̄ inter adoptantem: ꝛ filiū vel filiam vel neptim adoptatam. Alia ē a latere ſcʒ illa q̄ eſt inter filium naturalē ꝛ filiā adoptiuā. Tercia vero eſt quedā affinitas q̄ eſt int̄ adoptatam ꝛ vxorē adoptantis vel int̄ adoptantem ꝛ vxorē adoptati. Notandū itaqꝫ ꝙ adoptare ē pſonā extraneā in filiū vel filiam: vel nepotem: vel neptim: vel deinceps legitime aſſumere ¶ Correlarium primū. Mulier nō pōt adoptare: niſi ex reſcripto p̄ncipis ſibi in ſolatiū cōcedat̄ filiorum. Iſte em̄ actꝰ ē ꝓprie virorum. ¶ Secundum correlariū. Non pōt vir minor viginti annorum aliquē adoptare niſi forte iuſta cauſa interueniat. Uñ ille poteſt adoptare q̄ paterfamilias ē ꝛ ſui iuris. ¶ Tercium correlariū. Requirit̄ ꝙ vir adoptans poſſit gn̄are. Nā ſpado vel nimis frigidus nō poteſt adoptare. ¶ Reſponſio. In cognatione legali eſt vinculum ꝛ hoc ſtatuit eccleſia.

Querit̄ quinto. vtrum cognatio legalis impediat matrimoniū ¶ Reſponſio. Cognatio legal̄ impedit matrimoniū: ꝛ hoc ſtatuit eccleſia.

Querit̄ ſexto. Utrum cognatio legal̄ trāſeat ī alterū ¶ Rn̄det̄ ꝙ vinculū adoptionis trāſit in alteram pſonā dupl̄r. ſcʒ p carnis cōmixtionē: et p generationē. Per carnis cōmixtionem trāſit ad ſemp: vt ſi aliquis adoptet aliquē filiū: ille filius nunꝙ̄ pōt matrimonium ɔhere cū vxore adoptantis. Sil̄r ſi talis filꝰ adoptatus ɔheret matrimoniū cū aliqua muliere: tunc nunꝙ̄ pater adoptans pōt ɔhere cū illa muliere. Sʒ p generationē trāſit ad tēpus: quia filij naturales nec ſemp cohabitāt nec ſemp cū parentibꝫ habent bona indiuiſa: imo cū emancipantur: patrem ꝛ matrē relinquunt ꝛ etiā filij adoptiui poſſunt emancipari. Et hinc eſt ꝙ nō manet vinculuʒ

quia poſt emancipationē filius naturalˀ pōt accipere filiā adoptiuā: tñ pater ꝗ adoptauit nūꝗ̄ pt eā accipe: nec etiā pᵒ emancipationē. ¶ Ad ampliorē pdictorum declarationē notandū ꝙ matrimoniū aliqñ impedit ꝓpter iuſticiā publice honeſtatis. Vñ publice honeſtatis iuſticia ē quedā ꝓximitas ex ſponſalibus ꝓueniens: habens robur ex eccleſie inſtitutione ꝓpter honeſtatem. Et ideo ſi petrus ꝯtrahat cū bertha: licet non cognoſcat eā carnalr̄: tñ poſt mortē berthe nō pōt petrus matrimoniū ꝯhere cū cōſanguineis berthe: nō quia eis ſit affinis q2 non fuit carnalis copula: ſed propter publice honeſtatis iuſticiam.

Querit ſeptimo de ſedere nuptiali circa qd̄ tria requiruntur

Primo vtrum nuptie ſecūde ſint licite. ¶ Reſponſio. Non tm̄ ſecunde nuptie ſed etiā tercie z quarte z ampliores ſunt licite: dū tñ fiant bono fine. ſc3 ꝓpter prolem generandā: vel ꝓpter fornicationem vitandā vel ꝓpter neceſſitatē ſuā ſuſtentandam: vt cū ꝯtrahit vir cū muliere vt ipm̄ foueat z econuerſo. Unde Auguſtinus. Non ꝯtemnimᵒ quoslibet nuptias. Et Iheronimᵒ etiā ait ꝙ dominus nō damnauit mulierē ſeptemuirā. i. que habuit ſeptem viros.

Octauo querit. vtrum

nuptie ſecūde ſint ſacramētales ſiue habeant rōnē ſacramēti. ¶ Reſponſio. Dupliciter eſt loqui de ſecūdis nuptijs aut in ſe aut in relatione ad pmas. Si in ſe: ſic (cū ſit ibi ꝯſenſus exp̄ſſus inter legitimas pſonas) eſt ibi ſacramētū: nec eſt ibi diuiſio ſed vnio carnis viri et mulieris. Si autē loqmur in cōparatione ad pmas: ſic manet in eis incōpleta ſacri rō ꝓpter carnis diuiſionem: quia in primis carnē ſuā vniuit cū viro: in ſecundis cum alio: z talis diuiſio tollit de plenitudine ſignificationis: quia prime nuptie ſignificant vnionem chriſti cum eccleſia: quod ꝓprie nō ſignificant ſe eunde.

Nono queritur vtrum

ſecunde nuptie ſint honorabiles. ¶ Reſponſio. Secūde nuptie ꝓprie loquēdo nō ſunt honorabiles vt p3 p illud ceſarienſis concilij. Preſbyteris in nuptijs bigami prandere nō cōuenit: cū penitētia bigamᵒ indigeat. Si igit ſecūde nuptie eſſent honorabiles nō prohiberet p̄ſbyteris in ipſis prandere. Alie rōnes patent in textu. Notandū tñ ꝙ licet nō ſint honorabiles nō tñ ſunt vituperabiles quia carent culpa: imo ſunt tollerabiles. Vñ nec dñs nec ſancti eas ꝓhibent tanꝗ̄ malas: ſed tñ eas non ꝑſuadent tanꝗ̄ defectiuas. Cetera patent in textu.

Circa diſtinctionem

qdrageſimātercia (in qua poſt determinationem prime partis huiᵒ libri pncipalis: q̄ ē de ſanitate gr̄e incipit determinare de ſanitate glorie.) Primo querit An reſurrectio ſit futura. Notandū ꝙ duplex ē reſurrectio. Quedā eſt increata: z eſt ipſemet deus efficiens z cauſans reſurrectionē creatā tam corporalem ꝗ̄ ſpūalem. Et iſta reſurrectio nō eſt futura: ſed fuit ab eterno. Alia ē reſurrectio creata z iſta ē triplex. ſc3 ſpūalis. tpalis z corporalis. ¶ Reſurrectio ſpūalis eſt illa qua qs reſurgit de pctō ad gratiam Et iſta ſolum fit a deo. Unde in apocalipſi. Hec eſt reſurrectio prima. beatus qui habet partem in iſta reſurrectione. Et de iſta non eſt queſtio. Sed reſurrectio tēporalis eſt illa qua quis quādoꝗ̄ cadit de proſperitate huius ſeculi: z tandem reſurgit ad talem proſperitatem: ſicut patet de Iob. neꝗ̄ de iſta eſt hic ad ad propoſitum. ¶ Reſurrectio vero corporalis eſt reunio animarū intellectiuarum ad corpora ſua. Poteſt etiā ſic diffiniri. Reſurrectio eſt corporis facti corruptibilis ad animā iterata vnio. Et de

iſta eſt hic queſtio. Notandū φ futurū eſt aliqḋ poſſibile quod erit qñq͡3. ¶ Ad queſtionem reſponſio. Recta fides dicit reſurrectionē corpoꝛu3 noſtroꝝ: ſicut dicunt tria ſimbola fidei. Et ad hoc credendū fideles adiuuanť ꝑ fidē reſurrectionis xp̄i iā facte. Si em̄ xp̄s eſt caput ⁊ mēbꝛa debent cōfoꝛmari capiti: cū xp̄s reſurrexit ꝯn̄s eſt vt et nos reſurgamus vt autē credat fidelis reſurrectionē xp̄i ꝑſuaſum ē ſibi ꝑ apoſtoloꝝ multa teſtimonia. Perſuadet etiā ipſa pietas fidei φ nullo mō xp̄i corpus incineratū pōt excogitare. Sup hoc fidei fundamētū ſuperedificať ꝑſuaſio rōnis triplicis. Prima rō eſt renumeratio iuſticie diuine φ retribuet homini ſicut meruit. Nam reſurrectio erit beatis augmentū gloꝛie: ⁊ repꝛobis augmentu3 pene. Scḋa rō eſt ꝯfirmatio gloꝛie: φ oēm anime cōplebit appetitū. Tercia rō eſt ꝑfectio nature φ cōſiſtit in toto cōpoſito: nō in altera eius parte: quia hoīs ꝑfectio nō ſtat p̄ciſe in anima nec pꝛeciſe in coꝛpoꝛe: ſed in illa vnione coꝛpoꝛis ⁊ anime.

Secundo q̄ritur Utrū

reſurrectio ſit oīm hoīm. ¶ Reſponſio. Sicut oīm eſt moꝛs: ita oīū erit reſurrectio. Notandū aūt φ duplex eſt reſurrectio. Quedā ē reſurrectio ad iudiciū ⁊ iſto mō reſurgent oēs. Alia ē reſurrectio ad vitam eternā. Et de iſta reſurrectione dı̄ Johannis. vi. Nemo venit ad me niſi pr̄ qui miſit me traxerit eū ⁊ ego reſuſcitabo eū in nouiſſimo die. Et iſta reſurrectōe nō oēs reſurgēt: ſ3 ſolū beati

Queritur tercio. Utrū

reſurrectio ſit oīm ſimul an ſucceſſiue. ¶ Reſponſio. Reſurrectio coꝛpoꝝ non erit ſucceſſiua: ſed oīm ſimul. Et huius pn̄t eſſe rōnes ſex. Prima ē ſeueritas diuini iudicij que penā incinerationis inflixit coꝛpoꝛi vſq͡3 ad aduentū filij dei ſecundū: ſicut inflixit penā carentie viſionis vſq͡3 ad aduentū pꝛimū: ⁊ hui⁹ rō eſt quia oēs ſum⁹ in vno pꝛincipio peccati. Uñ ꝑ iſtā rōnē excipiť beata virgo: que iā reſurrexit (vt pie tenet eccleſia) quia nō fuit in oꝛiginali cōcepta. Scḋa ratio eſt meritū fidei: quia multū meremur in credendo nos remunerari ⁊ reſurgi qui videmur eſſe ſimiles beſtijs in moꝛiēdo q͡3 ſi hoc expimento viderem⁹ nō habere mus meritū. Tercia rō eſt vnitas coꝛpoꝛis myſtici: quia cū oēs vnū coꝛpus ſumus in chꝛiſto. ideo neceſſe eſt φ ꝯtū ad aliquā gloꝛia3 ſc3 coꝛpoꝛis reſurgamus ſimul. Quarta rō eſt ſubſidiū nr̄e infirmitatis: q͡3 ſancti dū deſiderant ſua coꝛpoꝛa vehemētius etiā deſiderant ſalutē noſtrā: ⁊ ideo ſepius oꝛant ꝓ nobis: quia nunq͡3 coꝛpoꝛa coꝝ erūt vnita ſuis aīabꝫ quouſq͡3 reſtaurata erit antiqua ruina. Quinta rō eſt manifeſtatio diuine iuſticie: quia cū omnibus debet eſſe notum quanta iuſticia damnet malos ⁊ ſaluet bonos: ideo vltimā diſtributionē diſtulit vſq͡3 ad vltimum ſeu nouiſſimū diem vt omnes compareant et videant peccata ſua: ⁊ peccata omniū: nec ſancti triſtabuntur dicendo. Miſericoꝛdias domini in eternū cantabo. Sexta ratio eſt cōſummatio gloꝛie: quia tunc ſimul ꝯſummetur gloꝛia: quia licet angeli habeant omnē gloꝛiā eſſentialē: tamē non habent omnē gloꝛiā accidentalē: quia gaudiu3 erit eis de reparatione antique ruine: et de gloꝛia coꝛpoꝛum noſtroꝝ. Similiter dicendū eſt de hominibꝫ beatis pꝛopter quatuoꝛ dotes coꝛpoꝝ que ſunt claritas agilitas. ſubtilitas: ⁊ impaſſibilitas.

Querit̃ quarto Utrum

reſurrectio ſit eoꝛūdē ẜm numerū. Notandū φ ad identitatem ẜm numerū rei naturalis requiriť φ ſint eadē pꝛincipia ſc3 eadē materia ⁊ eadē foꝛma ¶ Rn̄ſio. Reſurrectio erit eoꝛundē numero: quia idem hō qui moꝛtuus ē reſurget in ſua pꝛopꝛia carne ⁊ anima ⁊ hoc erit virtute diuina ⁊ ſupꝛa naturā. ¶ Pꝛo amplioꝛi

declaratione queſtionis ponunt̄ quedã ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Omnē entitatē cauſabilē pōt deus ſimplr̄ creare ⁊ pducere ad eſſe de omnino nihil. Et iſto mō creauit naturā angelicā: ⁊ materiā pmā. ⁊ etiā creat aīas noſtras. ¶ Scdā ꝓpō. Omē entitatē realem abſolutā et reſpectiuam quā deus pōt creare: illā pōt omnino annihilare. ¶ Tercia ꝓpō. Omnē entitatē abſolutā quā de⁹ creauit: ⁊ poſt creationē ſimplr̄ annihilauit: poſt adnihilationē eandē numero pōt reparare: quia eque res manēt poſſibiles poſt creationē ⁊ adnihilationē ſicut erāt ante creationē. Nec valet qđ obicit̄ ꝙ deus non pōt facere ꝙ mulier corrupta ſit iterum virgo: quia illud pteritū nō ponit idētitatem abſolutā. Sed deus pōt facere ꝙ illa mulier corrupta habebit eandē integritatē mentis ⁊ corporis ſicut prius habebat anteꝙ corrūperetur: ⁊ iſtud dicit idētitatē abſolutā. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Deus pōt ex quolibet facere qđlibet vt ex lapidib⁹ pōt facere hoīem: ex hoīe pōt facere angelū ⁊ ecōuerſo. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Omne quod non implicat ꝯtradictionē poteſt deus facere.

Querit̄ quinto. vtrum reſurrectio ſit naturalis: an miraculoſa hoc eſt. vtrū agens naturale poſſit facere reſurrectōnē: an ſolū poſſit fieri a deo Notandum ꝙ agens naturale eſt omne aliud a deo. ¶ Reſpōſio ad q̄ſtionē. In reſurrectione tria ſunt. Primū eſt corporis ex pulueribꝫ reformatio. Vñ pulueres ibi capiunt̄ pro illa materia de q̄ formata erant corpora: ſiue illa ſit ſub forma vermiū ſeu herbarū: ſiue aque: ſiue terre: ⁊ breuiter ſub quacunqꝫ forma ſit Et iſta collectio puluerum fiet miniſterio angeloꝝ etiā ſucceſſiue vt dicit Scotus. Sed reformatio corpoꝝ fiet a deo ⁊ ſupra naturā. Secundū eſt ipſi corpori reformato anime vnio. Et licet ſanctus Bonauentura dicat hoc eſſe per naturam (quia anima ſe vnit corpori ſuo qđ valde deſiderabat) nō tamen tenetur a Scoto. Et melius videtur ꝙ hoc ſit ſupra naturam: quia licet anima ſe poſſit vnire corpori: ſicut mouens mobili (ſicut poteſt diabolus) nō tamen poteſt ſe vnire corpori tanqꝫ forma informās ſuo informabili (quod requirit̄ ad perfectā vnionem) ſed ſolum hoc fiet a deo. Tercium quod eſt in reſurrectione eſt vnitorum. ſcꝫ corporis ⁊ anime: inſeparabilis colligatio. i. vnio quod etiam fiet ſupra naturam. Et ſic patet reſponſio ad queſtionem ꝙ reſurrectio erit miraculoſa et non naturalis.

Sexto queritur que ſit cauſa noſtre reſurrectionis. ¶ Reſponſio. Reſurrectio chriſti eſt cauſa noſtre reſurrectionis. Unde in chriſto eſt aſſignare noſtre reſurrectionis duplicē cauſam. ſcꝫ efficientē ⁊ exemplarē. Efficientem autē eſt dupliciter aſſignare: aut ſicut primū principiū: ⁊ ſic chriſtus ſm diuinitatē: et tota trinitas eſt cauſa efficiens: aut ſicut inſtrumentum ⁊ ſic eſt vox chriſti ſm humanitatem: ad cuius vocationem mortui reſurgent. Unde tantā virtutē habebit illa vox ꝙ audietur in paradiſo: in inferno: in purgatorio: et ꝑ vniuerſum orbem: ita ꝙ ad illam vocem omnes cōparebunt. Similiter cauſa exemplaris eſt duplex. Una in qua res cognoſcitur ⁊ diſponitur. ⁊ ſic eſt filius dei ſm diuinā naturā ⁊ tota trinitas. Alia eſt qua res inchoatur et exemplificatur. ⁊ ſic ē reſurrectio chriſti: quia talia erūt corpora noſtra (vt dicit Auguſtinus de trinitate) quale chriſtus ſua reſurrectione monſtrauit.

Pro ſecūda parte diſtinctionis hui⁹ in qua de apertione librorum agitur duos habens articulos. ¶ Circa primum itaqꝫ articulum.

Primo queritᷓ de libro vite. Utrū liber vite ſit filius dei. Notandum φ liber poteſt capi dupliciter. Uno modo ꝓprie: ⁊ ſic capitur ꝓ ſuo ꝓprio ſignificato ad qḋ imponitur vt liber Ariſtotelis dr̄ liber: ⁊ ſic nō capitur hic. Alio mō capitᷓ trāſſumptiue ⁊ metaphorice: ⁊ iſte ē duplex ſcꝫ liber vite ⁊ cōſcientiarū liber. Liber vite capitᷓ duplr̄. Uno modo nihil aliud ē q̄ⁿ ipſa noticia dei in qua viuūt oīa ꝑ noticiā. Et dicitᷓ liber methaphorice nā liber ꝓprie capt⁹ cōtinet duo ſcꝫ ſcientiam in ſe: q2 in ipſo ſcribitᷓ ſcientia: ita ⁊ in libro vite ſcribuntur oīa ꝑ verā noticiā. Habet etiā aliqd quo ad nos: q2 liber facit nos habere memoriā oblitoꝝ: ſic et in fine iudicij: oīa erūt aperta: tā bona q̄ⁿ mala: ⁊ ſic reducentur ad memoriam. Unde ſicut dicit Aug⁹. Liber vite iſto mō eſt quedā vis diuina cauſata imediate a deo qua fiet vt in die iudicij vnicuiq₃ bona ⁊ mala reducenᷓ ad memoriā. ¶ Ad queſtionē reſpondeᷓ ꝑ tres ꝓpōnes. ¶ Prima propō. Liber vite eſt ipſa dei noticia q̄ viuunt oīa. ¶ Scḋa ꝓpō. Liber vite eſt quedā vis diuina cauſata imediate ⁊c̄. vt ante qōnis reſponſionē habitū ē. Et iſto mō liber vite eſt qḋ creatū. ¶ Tercia ꝓpō. Nec humanitas xp̄i nec xp̄us inq̄ⁿtū hō dicendus eſt liber vite. Et ſic pꝫ rn̄ſio.

Queritᷓ ſecundo que ſit hui⁹ libri ſcriptura. ¶ Reſpōſio. Sicut ars ⁊ exēplar ē totius trinitatis ⁊ tñ appropriatur filio: ſic ⁊ liber vite. Sed notandū φ creaturarū ad deū ē duplex cōparatio. Una in exeundo ⁊ hec ē omniū creaturarū: q2 oīa exeunt a deo. Et ſic filius dei dr̄ ars plena oīm rōnū viuentiū ⁊ ſcriptura hui⁹ libri ē eterna diſpoſitio oīm producendoꝝ q̄ⁿtū ad ſuas rōnes ⁊ ydeas. Alia eſt cōparatio in redeundo: ⁊ hec eſt creaturarū ad beatitudinē ordinatarū: q2 regreſſus eſt ꝑ virtutē: quies ꝑ beatitudineꝫ. Et ſic filius dei dr̄ vite liber. Et ſcriptura iſtius libri eſt predeſtinatio oīm ſaluandoꝝ. ⁊ ſic ſoli ſaluandi ſcribuntur in iſto libro.

Tercio queritur vtrum neceſſe ſit hunc librū aperire. ¶ Reſpondetur φ (ſicut dictū eſt) liber ē exeuntiū ⁊ redeuntiū. Differunt autē exitus ⁊ regreſſus: quia exitus tm̄ a deo dependet. Sed regreſſus eſt a dei grā ⁊ voluntate nr̄a: q2 regreſſus eſt ꝑ merita que fiunt a deo ⁊ voluntate nr̄a. Qm̄ igitᷓ iudicium erit ſm̄ merita nr̄a: ⁊ merita ſunt a nob: ⁊ a deo. ideo ad penſandā quantitatem ⁊ dignitatē meritoꝝ neceſſe eſt aperiri libros ꝯſcientiarū ⁊ librū vite: in quo apparet quātitas gratie ſm̄ menſuram liberalitatis diuine.

Queritur quarto q̄lr̄ us aperietᷓ liber. ¶ Reſponſio. Dupliciter eſt loqui de apertione libri: aut q̄ⁿtū ad ipſius libri intuitionē: ⁊ ſic ſolūmō aperietur bonis: qui videbunt eſſentiā diuinam: ⁊ ipa (tanq̄ⁿ in vero libro) videbūt ſcripta in libro. Aut ad ſubſequentē cognitionē: ⁊ ſic omnib⁹ erit apertus: quia boni ſe ibi legentes cognoſcent ſe ꝑdeſtinatos. Mali ꝟo ex hoc ipſo φ in libro legere nō potuerūt: ſcient ſe eſſe non predeſtinatos ad vitam.

Circa ſecundum articulum ſcḋe partis queritur de libris ꝯſcientiarū. Et primo queritᷓ Utrū oīa merita leganᷓ in ꝯſcientia vel quedam. Notandū φ meritū capitur duob⁹ modis. Uno mō large: ⁊ eſt qḋcunq₃ opus a voluntate libere elicitū vel imperatuꝫ dignuꝫ remuneratōe vl̄ ꝑmio aut dignū ſupplicio vel pena eterna. Et iſto modo capitᷓ in ꝑſenti qōne meritū. Alio modo capitᷓ meritū ꝓprie et eſt qḋcunq₃ opus a voluntate libere elicitū vel imperatū dignū ꝑmio ⁊ vita eterna. Et iſto modo ſola bona facta in charitate dicunᷓ meri

ta. Liber ꝯſcientie eſt ipſe intellect⁹ in q̄
ſunt vel fuerūt ſcripte oēs cogitationes
bone vel male: q̄ in nobis fuerūt: ⁊ ē ipſa
voluntas in qua ſunt vel fuerūt omnes
affectiones bone vel male quas vnq̄ ha
buim⁹: ita ꝙ ex iſtis duob⁹ codicib⁹ com
ponit̄ liber ꝯſciētie. ¶ Reſponſio. Oim
meritoꝝ erit ibi lectio ⁊ memoria. Ra/
tiones patent in textu.

Querit̄ ſecundo. Utrū
quilibet legat oīa in alterius ꝯſcientia.
¶ Reſpondet̄ ꝙ oia nota erunt omnib⁹
tam bona q̄ mala in ipſo iudicio ſm ꝙ
vult Anſhelmus ⁊ Bernhardus ⁊ text⁹
⁊ gloſa conſonant. Unde Bernhardus
ſup illud prime Corinth. iiij. Illumina
bunt̄ abſcondita tenebrarū: dicit cuncta
archana cunctoꝝ cunctis ibi patebunt.
Etiā dānati videbūt beate magdalene
⁊ oīm ſanctoꝝ merita ⁊ ecōuerſo. Nec ha
bebunt beati erubeſcentiā: ſed erit bea-
tis materia laudandi deū: ⁊ erit dānatis
in ſcandalū ⁊ penaꝫ. Et ſic manifeſtabit̄
iuſticia ⁊ miſericordia dei.

Querit̄ tercio. Utrum
oia videant̄ ſimul ab omnib⁹. ¶ Reſpon
ſio. Omnes repente vel ſimul oia pctā
videbūt: ⁊ credendū eſt magis ꝙ ſimul.

Circa diſtinctio/
nem quadrageſimāquartā
(cui⁹ due ſunt ptes quarū
quelibet tres hꝫ articulos)
querit̄ primo. Quid reſurgat q̄tū ad in
digentiā. vtrum humores reſurgāt. No
tandum ꝙ quatuor ſunt principales hu
mores corporis humani. ſcꝫ ſanguis. co/
lera. melancolia. et fleuma. Et quilibet
hō participat in iſtis q̄tuor tn̄ aliq̄ plus
in vno q̄ in alio. Notandū etiam ꝙ ſm
Auicennā differūt humor ⁊ humiditas
Nā humor ppꝛie eſt in venis. Humidi
tas autē eſt extra venas: et dirigitur ad
alia mēbra. Et iſta eſt duplex. Quedaꝫ
eſt nutrimentalis qua nutrimur: et iſta
humiditas nō reſurget. Alia eſt humidi
tas cōplexionalis q̄ efficitur caro ⁊ iun/
gitur corpori noſtro ⁊ iſta humiditas re
ſurget. De humorib⁹ autē dicendū eſt ꝙ
abſq̄ dubio humores reſurgent ſicut di
cit Ambroſius in ſermone de martyrib⁹
Dignū et cōgruū ⁊c. Notandū ꝙ hoies
reſurgēt in pfectiori etate. ſcꝫ. xxx. ānoꝝ

Querit̄ ſecundo de his
q̄ ſpectāt ad ſupfluitatē: q̄ ſunt inteſtina
capilli ⁊ vngues. vtrū reſurgent. ¶ Re-
ſpondet̄ ꝙ reſurget in corpore nō tm̄ qḋ
eſt de ipſi⁹ neceſſitate. ſcꝫ caput. cor. bra
chia. ⁊ cetere partes principales: ſed etiā
qḋ eſt de integritate ⁊ de decentia ⁊ pul
chritudine. Cū igitur capilli et vngues
ſint de decentia (quia caluiciū eſt impfe/
ctio nature) ideo reſurgent. Silr ⁊ inte-
ſtina ſunt de nature pulchritudine. Uñ
Aug⁹. i libro de ciuitate dei. In interio
ribus viſcerib⁹ (que nullū decus modo
videnſ̄ habere) ita pulchritudo rōnis de
lectabit: vt omni forme apparēti q̄ ocul̄
placet ſm mentis iudiciū pferatur.

Quantū ad ſecūdū arti
culū querit̄ pmo. Cū caro eſt in duob⁹
hominib⁹. Utrū reſurget in pmo vel in
ſecundo. Notandūꝫ ꝙ Ariſtoteles dicit
ꝙ aliqui homines ſunt ita beſtiales ꝙ ve
ſcuntur carnibus hominū ⁊ huiuſmodi
ſunt tartari ⁊ barbari. Cum ergo caro
pmi hominis mortui cōuertatur in ſub
ſtantiam ſecundi hominis ⁊ carnē come/
dentis illas carnes: queritur in quo iſto
rum hominum reſurget illa caro. ¶ Re
ſponſio. Reſurget in primo: quia ſecun/
dus furatus eſt illam et ſibi vſurpauit.
Et reparabit deus materiā ſecundi de
alia materia.

Queritur ſecūdo q̄d in
quolibet reſurgat quantum ad mēbra.
vtrum ſcꝫ materia vniuſcuiuſq̄ membri

reſurgat in ſuo membro an indifferenter in quolibet. ¶ Reſpondet ꝙ in membro ſiue in eius materia eſt aliquid ꝯſiderare qđ eſt de ſubſtantia ꝛ ꝑfectione: et ſic vnūquodqꝫ membrū ex ſua ꝓpria materia reformabit. Eſt etiam aliquid qđ eſt de ſuperfluitate ſicut aliqua mēbra plus habent de materia ꝙ̄ ꝯueniens ſit forme mēbri ꝛ tunc qđ eſt ſuperfluū in vna parte ꝑ totū diſpargetur ſi alia mēbra indigeant materia: vt nō abundent vnū mēbrum ab altero niſi ꝙ̄tum debet.

Pro tercio articulo partis

prime querit Qualia erunt corpora reſurgentiū. et primo ꝙ̄tum ad electos. Utrum corpora electoꝝ reſurgant cum deformitatibꝫ. Notandum ꝙ duplices ſunt deformitates. Quedā ſunt de ordinatiue que veniunt ex malo ꝛ deformi ſitu membrorū: vt ſi aliquis haberet oculos in pectore: vel brachiū in capite. Et iſte nō remanebunt in beatis. Alie ſunt deformitates quātitatiue: vt ſi quis haberet nimis groſſum caput: vel nimis groſſum ventrē. Et ſimiliter beati non reſurgent cū iſtis deformitatibꝫ. Et ſic breuiter concedendū eſt ꝙ nulla deformitas erit in corporibꝫ electorum.

Secūdo querit. vtrum

deformitates reſurgent in corporibꝫ dānatorum ¶ Reſpondet breuiter ꝙ in corporibus damnatoꝝ nulla erit pulchritudo: ita ꝙ ſi habuerint turpitudinem in hoc mūdo in eis remanebit. Et ſi in hoc mundo habuerint pulchritudinē: auferetur ab eis: ꝛ erunt turpiſſimi et viliſſimi: pleni omni feditate ꝛ infectione. Notandū tamen ꝙ in eis non erit deformitas per diminutionē. Nam ſi in hoc mundo nō habuerit quis brachia vel tibias tunc illa deformitas reparabit ad augmentū pene vt puniatur in omnibꝫ membris: quia in hoc mūdo bene voluiſſent brachia ad faciendū mala.

Circa ſecundam

partem huius diſtinctionis querit de paſſibilitate damnatoꝝ. Et primo queritur Utrum ſit ponere cruciatū eternū quē vocamus infernū. ¶ Notandum ꝙ infernus capitur tribus modis. Uno modo pro omni illo quod eſt ſub globo lunari Et ſic iſte mūdus dicit infernus. Habet etiam quatuor loca ſm ꝙ ſunt q̄tuor elementa. Unde pſ. Eruiſti animā meam ex inferno. Alio mō capitur infernꝰ pro loco ſubterraneo. Et iſte habꝫ quatuor loca ſiue cameras. In prima ꝛ ſuperiori eſt limbus patrum: in quo erant patres ante paſſionē xp̄i. Et ibi nulla erat triſticia nec pena ſed ſolū ꝓuabant ad tempus viſione diuina. In ſcđa camera eſt purgatoriū in q̄ purgant aīe decedentes cū grā habentes aliqđ purgabile. Et in iſtis ſolis duobꝫ locis deſcendit xp̄s: ſm ꝙ dicit ſimbolū fidei. Deſcendit ad inferna. In tercia camera eſt limbus puerorū qui moriunt abſqꝫ baptiſmo: et ibi nullū patiunt dolorē nec triſticiā: ſed ſolum priuant viſione diuina. In quarta camera ꝛ infima eſt locus damnatorū et ibi cruciant eternaliter. Et omnibꝫ iſtis modis ꝓprie nō capitur hic infernꝰ. Tercio modo capit infernꝰ pro cruciatu ꝛ pena: quo cruciatu ꝛ pena dānati affliguntur. Nā poſſibile eſt ꝙ dānati poſſint in alio loco cruciari extra illū locū q̄ vocat infernꝰ: ꝛ iſto mō capitur hic. ¶ Ad queſtionem reſpondet ꝙ quorundā fuit opinio ꝙ licet ſit infernus: nō tñ eſt eternus quia nimis durū eſſet ꝙ pro vno peccato mortali momentaneo cruciet hō eternaliter. Et iſta opinio fuit Origenis et ſequaciū eius. Sed in hoc multum errauit: quia contrariū dicit chriſtus Matthei. xxv. capl'o. Ite maledicti in ignem eternum. Item Iſaie vltimo. Uermis eoꝝ non morietur: ꝛ ignis eoꝝ non extinguetur Congruū etiā ē vt pulchritudo

infernus. Origen[...] erro[...]

vniuerſi ſeruet quibuſdā antitheſis (hoc eſt ꝓ cōtrariū) vt ſicut bonis bona reddun tur eterna: ita ⁊ malis eterna ſupplicia. Neceſſariū eſt etiā ad ſeruandū ordinē iuſticie. vt vnicuiꝗ reddatur ſm merita ſua cū ventum fuerit ad iudiciū. Peccator autē cū peccat: peccat cōtra bonum eternū ⁊ infinitū: ⁊ ex hoc dignus eſt cruciatu eterno. Et dū deceſſerit nō eſt amplius locus meriti: ac per hoc nō erit remiſſio pcti. Ideo quia ſemper eſt culpa: ſemp etiā erit ⁊ pena. Nā poſt mortē nō deletur culpa mortalis: quia nō eſt amplius tempus merendi vel demerendi. Multe ſunt alie rationes in textu. Vide ibidem.

Secundo q̄ritur vbi ſit infernus.

Notandū ꝙ infern⁹ ibi capit ꝓ loco inferni in quo cruciāt dānati ¶ Ad queſtionē dicit ꝙ licet Auguſtin⁹ voluerit dicere ꝙ infern⁹ nō eſt locus corporal' ſed eſt qd ſpūale tñ a modernis nō tenet Sed ſequunt Gregoriū q̄ dyalogorum quarto. dicit infernū eſſe locū corporalē ⁊ ſubterraneū q̄ exiſtit in medio terre. Et ſicut celū empyreū eſt locus pulcherrimus ⁊ ameniſſim⁹ ita ille locus ē teterrimus ⁊ viliſſim⁹. Eſt etiā in medio ⁊ in infimo terre. Nā ſicut mediū poli dicit infim⁹ locus: ita ⁊ mediū terre dicit infimus locus eo ꝙ īmūdus. Et ē ſub paradiſo terreſtri deſcendendo in centro: id eſt in corde terre.

Circa ſecundum hui⁹ partis articulū querit de qditate pene infernal' Et primo vtrū affligens in inferno ſit ignis verus: habēs formā et naturā ⁊ ignis ſpēm. Notandū ꝙ qdruplex eſt ignis. Quidā eſt ignis elemētaris ⁊ eſt ipm elementū quod eſt in ſpera ignis: ⁊ iſte ignis nō cōburit: quia celū ē incorruptibile. Alius eſt ignis calcis ⁊ eſt ille q̄ accendit aqua ⁊ extinguit oleo: ⁊ iſte ignis ē in calce. Tercius ē ignis infernalis ⁊ iſte ignis ē vſtiuus: ⁊ non combuſtiuus: quia vrit et nō cōburit: infert paſſionē ⁊ nō mortē. Quartus eſt ignis pinguedinis q̄ fit ex multis ꝯfectionib⁹: ⁊ iſte ignis nec vrit nec cōburit: ſed ſolū illuminat. Vnde dicit Guillerm⁹ pariſienſis ꝙ ſi qs inungeret capillos ſuos illo igne bñ ꝑ ſpaciū duarū vl' triū horaꝝ daret lumē ⁊ claritatē pſentib⁹. ita q i vna menſa ꝑ totā cenā nō indigerent alio lumine. ¶ Notandū etiā ꝙ adhuc triplex eſt ignis. Quidā eſt ignis carbo: et iſte ignis viuit in terra capiendo terrā large tā pro ligno q̄ȝ pro ferro ⁊ ceteris metallis: ⁊ etiam pro ipſa terra. q: in aliqbus partib⁹: vtpote in brabantia et flandria fit ignis de terra. Scđs eſt ignis flāma ⁊ iſte viuit in aere quia notū eſt ꝙ flāma ignis ſemper aſcendit ſurſum ⁊ viuit in aere. Tercius ē ignis lux: ⁊ iſte viuit in ſeipſo. ſcȝ in ſua ſpera q̄ eſt imediate ſub globo lunari ⁊ iſte ignis (licȝ ſit calid⁹) nō cōburit ſed ſolū lucet q: ibi nō eſt materia cōbuſtibilis. ¶ Reſponſio. Licet Auguſtin⁹ noluerit iſtā qōnem ſoluere (quia videbat ei temerariū eā ſoluere) tñ Gregori⁹ (qui fuit doctor modern⁹) tanꝗ inſpirat⁹ a ſpūſctō dicit q̄rto dyalogoꝝ. Ignē infernalē corporalē eſſe nō ambigo: cū dicat. Ite maledicti in ignē eternū. Math. xxv. Et cum ſecuti ſunt oēs doctores moderni. Sed habet alias ꝓprietates ⁊ operationes q̄ȝ habeat noſter ignis quia ille ignis eſt tenebroſus ⁊ ſulphureus ⁊ tamen non conſumit corpora in que agit.

Secundo q̄ritur Vtrū

puniens in inferno ſit ignis ſolus: hoc ē querere vtrū dānati ſolū cruciēt ī igne ¶ Reſponſio. In inferno (ſicut ex ſcriptura colligitur) quatuor elementa eſſe creduntur ad ꝑfectā damnatoꝝ punitionē Vnde in inferno eſt calor intenſiuus in igne ⁊ frigiditas intenſiua in aqua. Vñ Iob. xxiiij. Ab aquis niuiū tranſibunt,

ad calorem nimiū. Erit eñ ibi ignis ar/
dens: ⁊ aqua cōgelans ⁊ aeris inquietu/
do ⁊ ꝑturbatio ⁊ terre fetor. Vñ Grego
rius. In inferno erit frigus importabi/
le: ignis inextinguibilis: fetor intollera/
bilis. Poſſibile eſt etiā ꝙ aliqs in eodez
inſtanti habeat intenſiuū calorē ibi ⁊ in/
tenſiuū frigus: ⁊ hoc in diuerſis mēbris
Nam eſt poſſibile ꝙ diues dānatus ſolū
cruciabat in lingua ꝑ calorē ignis: ⁊ qđ
in ceteris membris habuiſſet intenſiuū
frigus. Ad illud qđ obijcit ꝙ dñs dicit
Matth. xxv. Ite maledicti in ignē eter/
num: ⁊ ibi ſolū nominat ignē ⁊c. Dicen/
dum ꝙ ꝑ ignē intelligit oīs cruciatus.
vel ꝙ ipe nominauit ignē tanꝙ̄ pncipa/
lem penā. Et ſm phm a maiori debet fi
eri denominatio.

Circa terciū arti/
culū (ꝗ eſt đ actione ignis) queritur primo. Vtrum ille ignis ſit cōſumptiuus cor/
porum. Notandū ꝙ cōſumptio eſt deſi/
tio rei c̄trum ad eſſe ſubſtātiale: ⁊ idem
eſt ꝙ annihilatio. ¶ Rñſio. Licet ignis
affligat corꝑa: tñ non ꝯſumit. Si autē
queraf. Vtrū corrūpanf corꝑa in igne.
Diſtinguendū eſt de corruptione. Naz
vno modo corruptio dicit deſitionē rei
c̄trū ad eſſe ſubſtātiale: ⁊ hoc mō idē eſt
ꝙ cōſumptio. Et tali mō non corrūpenf
cū non moriank. Alio mō corruptio idē
eſt ꝙ pꝰuatio bone diſpoſitiōis: ⁊ hoc qñ
a corporibꝰ damnatoꝝ auferet quies et
bona diſpoſitio que generat in aīa vo/
luptatem. Et iſto mō corꝑa damnatoꝝ
corrumpenf: quia nullā habebūt conſo/
lationem: ſed erūt abſorpti in pena. Et
per hoc patet rñſio ad qōnem ꝙ ignis in
fernalis non eſt cōſumptiuꝰ corpoꝝ.

Scđo queritur. vtrum
ille ignis ſit afflictiuus ſpirituū. Notā/
dum ꝙ ibi ſpūs capif pro angelis ⁊ aīa/
bus intellectualibꝰ. ¶ Rñſio. Spūs ſe/
parati a corpore cruciantur non tm̄ per
ſummi boni abſentiā: ſʒ etiā ꝑ afflictiuā
pñtiam ſcʒ per ignem. Sed videndū eſt
qualiter hoc fiat. Dolor eñ (ſicut patet
per Auguſtinū. xiiij. de ciuitate dei) eſt
diſſenſus ab his rebus que nobis nolē/
tibus accidunt. Vñ ad hoc ꝙ dolor ge/
nerēf ab aliquo in anima: quattuor con
currunt. duo ex parte aīe. Primū eſt per
ceptio ex parte cognitionis. Scđm de/
teſtatio ex ꝑte affectionis. Et iſta duo
ſunt in demonibꝰ. Primo qꝛ habēt verā
cognitionē qꝛ locus inferni eſt horribi/
liſſimus: viliſſimus ⁊ ſumme afflictiuꝰ.
Scđo qꝛ coartabunf ⁊ cōtra voluntatē
ſuā incarcerabuntur ibi: et ideo ex illa
deteſtatione generabif in eis maximus
dolor ſiue triſticia. Silr̄ dicendū eſt de
aīabus. Sed ex parte agentis ſcʒ ignis
ſiliter requirunf duo. Vnū eſt ꝙ immit
tet anime ꝑceptionē ⁊ cognitionē. et ſic
ignis erit inſtrumentuʒ diuine iuſticie:
qꝛ ſemper demones ⁊ anime habebūt in
mente memoriam illius ignis: ita ꝙ nō
poterūt ſeparari ab illa cogitatione. et
hoc in eis cauſabit maximā triſticiam.
Aliud eſt ꝙ violenter ⁊ inſeꝑabiliter ad
hereat ꝯtra repugnantiā volūtatis. Et
ſic demones ⁊ aīe in ſe erunt afflicte: qꝛ
nollent cogitare de illo igne: ⁊ tñ detine/
buntur ⁊ ꝯtra voluntatē ſemper cogita
bunt đ illo igne. Et iſte eſt modus quo
affligenf demones ⁊ aīe in ſe. Et dicitur
ibi aīe in ſe: qꝛ aliā afflictionē adhuc ha
bebunt de cōbuſtione corpoꝝ ſuoruʒ: ſi
cut patʒ ꝑ experientiā. Notandū ꝙ nec
demones nec aīe in ſe cōburenf in igne:
ſed ille ignis cauſabit in eis triſticiaʒ: ſi
cut dictum eſt.

Circa diſtinctio/
nem q̄drageſimāquintam (cuiꝰ tres ſunt articul) q̄ri
tur pmo đ receptaculis aīa
rum. Vtrū añ xp̄i aduentū aīe deſcēde/
rint ad infernū. Notandū ꝙ infernꝰ ibi
capif pro loco ſubterraneo. Et iſte hʒ

q̃tuor cameras: vt patuit diſt. p̃cedẽti. ¶ Ad queſtionẽ dĩ ꝙ aie decedentes in gratia ante aduentũ xp̃i recipiebanť in limbo patrũ: ⁊ per conſequens deſcendebant in infernuȝ: qꝛ ille limbus eſt vna de cameris inferni. Notandũ ꝙ ibi aduentus xp̃i capitur pro illo aduentu q̃n in triduo paſſionis ſue deſcendit ad inferna.

Secũdo queritur. vtrũ

poſt aduentuȝ xp̃i habeant receptacula vel loca determinata. ¶ Rñſio. Poſt aduentum xp̃i (ſcȝ poſt deſcenſum ad inferos: expoliando infernũ: extrahẽdo ſanctos patres de limbo et etiã exiſtẽtes in purgatorio) nulla aia deſcẽdit ad limbum patrum. Sȝ nunc ſolũmodo ſunt q̃tuor receptacula. Quidã eñ decedũt in gratia. nihil hñtes purgabile: et iſti euolant in celum. Quidã vero decedũt in gratia habẽtes purgabile: ⁊ iſti recipiuntur in purgatorio. Alij decedũt in originali peccato tm̃: ⁊ iſti deſcendũt ad limbũ pueroꝝ. Quarti aũt decedunt in peccato mortali actuali: ⁊ iſti deſcẽdũt in inferno infimo: fetidiſſimo et viliſſimo: vbi eternaliter cruciabuntur ⁊ horribiliter.

Tercio queriť. Utrum

anie a ſuis receptaculis aliq̃n exeant. ¶ Rñdeť ꝙ quidã a deo cõdemnanť ad tp̃s: vt pote quouſqȝ ad p̃ces aliquoruȝ ſanctoꝝ liberenť: ſicut pȝ de lazaro. Etiam de Trayano qui ad p̃ces Gregorij fuit liberat⁹ a penis inferni. Et iſto modo aie mutãt receptacula. Quidã autẽ condemnanť ſententia definitiua ⁊ eterna: ⁊ iſto modo nõ mutant receptacula niſi deus permittat ꝑpter aliqd̃ bonum Similiter dicendum eſt de exiſtentib⁹ in purgatorio. De beatis aũt dicenduȝ ꝙ exeunt ſepe: quia poſſunt nos iuuare reuocando a malo: docendo bonum: cõfortando ⁊ liberando: ſicut patet de infinitis miraculis tam beate Marie q̃ȝ franciſci: nicolai ⁊c̃.

Circa ſecundum

articulum queriť de ſuffragijs que recipiunt anie defunctoꝝ a viuis. Et primo queritur. Utrũ ſuffragia proſint defunctis q̃ ſunt mediocriť boni. ¶ Notandũ ꝙ quatuor ſunt genera ſuffragioꝝ (ſcḿ Gregoriũ) quibus anime in purgatorio exiſtentes iuuanť. Primo oblationibus ſacerdotũ: ⁊ iſtud eſt ꝑcipuũ ſuffragiũ. Scd̃o orationibus ſanctoꝝ ſiue ſint in patria ſiue in via. Tercio elemoſynis charorũ. Uñ ille diciť charus qui aliqd̃ bonum facit alicui. Uñ ſi aliquis q̃tũcunqȝ extraneus oret pro aliq̃ i purgatorio exiſtenti ille dĩ charus. Quarto ſubſidijs ſiue ieiunijs cognatoꝝ. Uñ ille dĩ ibi cognatus q̃ aliqd̃ ſubſidiũ facit alteri. Et ſub iſto q̃rto genere contineť ꝑegrinationes: flagellationes et ieiunia ⁊c̃. Notanduȝ ꝙ illi dicunť valde boni q̃ euolant immediate ad celos abſqȝ trãſitu purgatorij. Quidã ſunt valde mali: q̃ moriunť in pctõ mortali: ⁊ illi deſcendũt ad infernũ. Alij ſunt mediocriter mali ⁊ mediocriter boni: ⁊ ſunt illi q̃ moriunť in gr̃a tñ hñt aliquid purgabile. ⁊ iſti deſcendunt in purgatoriũ. ¶ Correlariũ primũ. Suffragia eccleſie nullo modo proſunt beatis. Auguſtinus Iniuriã facit martyri q̃ orat ꝑ martyre. ¶ Scd̃m correľ. Suffragia eccleſie nullo mõ ꝓſunt damnatis ⁊ cõdemnatis ſententia diffinitiua. Nã aliq̃ deſcenderũt in inferno qui nõ erãt cõdemnati ſentẽtia diffinitiua: ſed ſolũ cõditionata et ad temp⁹: ſicut patet de puero quẽ ſuſcitauit beatus iohãnes euãgeliſta: ⁊ de vno triũ mortuorum reſuſcitatorum a beato Hieronymo ⁊ iſtis profuit oratio beatorum: ideo notanter dicitur ſententia diffinitiua. ¶ Tercium correlarium et ad queſtionẽ reſpõſiuũ. Suffragia eccleſie proſunt mediocriter

bonis ſcʒ exiſtentibus in purgatorio: et hoc ꝓpter dignitatē ꝛ neceſſitatē. Nam qꝛ ſunt in gratia: ideo digni ſunt eccleſie ſuffragijs. ꝛ hoc dictat iuſticia: qꝛ etiam in penis ſunt ꝛ neceſſitate. ideo miſericordia dictat ꝙ orandum eſt pro ipis.

Scḋo queritur. Utruʒ proſint ſuffragia facta ꝑ malos. Notandum ꝙ ille ibi dr̄ malus ꝗ eſt in peccato mortali. ¶ Rn̄detur ꝙ quidā dicūt generaliter ꝙ ſuffragia eccleſie ꝓſunt: ſiue fiāt a malis ſiue a bonis. Et ratio hui⁹ eſt: quia tam boni ꝙ̄ mali faciūt ſm doctrinam eccleſie: ꝛ faciunt pro eo ꝗ eſt in charitate. et vbi deficit charitas facientis: ſupplet charitas eccleſie dictātis: ꝛ mortui ſuſcipientis. Sed nō credo breuiter ꝙ oratio peccatoris aliquid mereatur apḋ deū: niſi ſolū diſpoſitiue: qꝛ diſponit de cōgruo. ꝛ de cōdigno ad meritū. Opus enim formā recipit ab agente proximo: ſicut aqua a vaſe ꝯtinēte: nō a fonte. Similiter corona valorem ꝛ pulcritudinē habet a gēmis ꝛ ab auro ꝛ nō a quatuor elementis. Et ideo diſtinguendū eſt: qꝛ ſuffragia facta: aut ſunt oꝑa ſacramentalia: vt ſunt oꝑa miſſe ſiue celebratio et tunc ratione ꝯtenti (quia oꝑa dei ſunt) ꝓſunt quia xp̄us ibi ꝯtinetur. ſiue fiant a bonis ſiue a malis: non rōne cōſecrātis. Aut ſunt alia oꝑa. Et hoc dupl'r. Aut eīm fiunt pure a malis ſicut aliquis malus orat: vel ſe affligit ieiunādo: ꝑegrinando ꝛc̄. pro aliquo: ꝛ tunc nō credo ꝙ valeāt defunctis. Aut fiunt a malis ad imperiū alicui⁹ boni defuncti: vel amici eius: de re que illius eſt in elemoſynā. vel ad conſortiū alterius: vt qn̄ duo legunt vnū pſalteriū: vnus exiſtens in charitate: alter nō. ꝛ in alijs operibus vt qn̄ datur elemoſyna iuſto vt oret pro mortuo. Et tunc valent: rōne charitatis boni hominis cōiuncti. Concedendū enim eſt ꝙ nō proſunt ſm ꝙ fiunt a malis tm̄. concedenduʒ nihil ominus ꝙ proſunt ſi concomitatur charitas viri iuſti ex Bonauētura. Un̄ Eſaie ꝑmo. Cum multiplicaueritis orōnes veſtras: non exaudiam. manus eīm veſtre plene ſunt ſanguine. gloſa id eſt peccato.

Tercio queritur quantuʒ proſint ſuffragia? Et cū non proſint eq̄liter omnib⁹. queritur cui magis proſint: an ei qui magis meruit: an ei pro ꝗ ſpecialiter fiunt. ¶ Pro reſpōſionis elucidatione tres ponuntur diſtinctiones. Prima diſtinctio. Suffragia facta valēt trip'r. Uno mō ſpecialiſſime. ꝛ hoc mō valent illi ꝗ facit ſuffragia. Scḋo mō generaliſſime valent: ꝛ tūc valent eccleſie quia non poſſet aliq̇s facere aliqḋ opus meritoriuʒ quin proſit eccleſie. Tercio modo ſuffragia valent ſpecialiter vl' generaliter. ꝛ iſto mō valēt illis pro quib⁹ ſpecialiter fiunt. vt ſi q̇s diceret miſſam vel oraret pro parētibus: illa valet ſpecialiter ipis parētib⁹ toti eccleſie generaliter ꝛ ſibi ſpāliſſime. Et iḋo qō de ſecundo mō ſcʒ de valore ſpeciali hʒ intelligi. ¶ Scḋa diſtinctio. Suffragia facere pro aliquo pōt eſſe dupliciter. aut in cōmuni: vt quādo aliquis orat in cōmuni pro omnibus exiſtentibus in purgatorio. Aut in ſpeciali: vt qn̄ aliq̇s orat pro patre. vel pro amico ſuo. ¶ Tercia diſtinctio. Suffragia poſſunt fieri pro aliquibus dupl'r. Uno mō ſatiſfactorie vt. ſ. ſatiſfaciāt pro aliq̄ pena alicui⁹ exiſtentis in purgatorio vel pro oib⁹. Et tūc plus ꝓficit illi ſoli pro ꝗ dr̄ miſſa ꝙ̄ ſi diceretur miſſa in cōmuni pro omib⁹: qꝛ tūc ꝗlibet haberet partē ſuā: ꝛ diſtribueretur cuilibet ſm meritū ꝛ neceſſitatē ſuā. Alio mō ſuffragia pn̄t fieri ꝓ aliq̄ ꝑ modū ſupplicationis. Et tūc pōt aliq̇s celebrare miſſaʒ ꝑ modū ſatiſfactōis ꝓ aliq̄ ſpecialiter. ꝛ pro oibus alijs in cōmuni ꝑ modū ſupplicatōis Nec ꝓpť h̄ diminuitur meritū illi pro ꝗ dr̄ miſſa ſpāliter. Exēm vt ſi eēnt duodecim incarcerati: ꝛ ꝗlibet

deberet centū ſcuta: poſſet aliqs ſoluere debitū pro vno. liberādo eū a carcere: et ſolū depcari pro alijs. ¶ Ad qſtionē dicitur q ſi ſuffragia fiant in cōmuni; tūc magꝪ pſunt illis q magꝪ meruerūt et magis indigēt. Si aūt fiant in ſpeciali; tūc magis illis pſunt p quib9 fiunt.

Quantū ad terciū articulum (in quo de ſuffragijs q impendūtur viuis a ſanctis ſiue defunctis agit) querit primo. Utrū ſancti orent p nob. ¶ Rūdet breuiter q ſancti orant pro nobis. Primo propter neceſſitatē noſtram quia vidēt nos indigere: et ideo orant p nobis. Scđo propter dei voluntatē: qr vult vt vnū mēbrū releuet aliud.

Secūdo queritur. vtrū ſancti ſuis orationibus impetrēt nobis aliqua. ¶ Rūſio. Sanctorū orationes multa nobis impetrāt bona ſcꝫ merito et affectu. Nam merent nobis merito qđ pceſſit: qr ſibi amplius non merent: ſed propter merita pcedencia nobis merent quia multa merita fecerūt ſine quibus fuiſſent ſaluati. Affectu etiā impetrant multa nobis bona: qr nos diligunt: et idcū affectu orant deū pro nobis. Et qm (ſm phūm) amicoꝝ eſt idem velle: ideo cū aliquē diligūt (p modū dicēdi) cōpellunt illū diligere. Uñ btā virgo multos peccatores recōciliare dicitur.

Tercio queritur. vtrū vtile nobis ſit ſanctos pro nobis orare. ¶ Rūdet q ſic: qr deus decreuit et voluit ſcꝫ pter noſtrā inopiā ſanctoꝝ gliam et dei reuerentiam.

Circa diſtinctionem quadrageſimāſextam (cuius duo ſunt articuli) queritur primo. Utrū aliqua mitigatio pene fiat damnatis propter ſuffragia eccleſie. ¶ Rūdet q licet aliqui voluerint dicere q in dānatis mitigatur pena (et iſta fuit opinio Prepoſitiui et ſequacium eius) tñ in hoc errauerunt. Ideo vera opinio et cōmunis eſt q ſuffragia dānatis non proſunt nec eccleſia intendit orare pro ipis. Notandum q ſi aliquis oraret pro aliquo damnato: ipſo neſciente talem damnatū: illud ſuffragiū reuerteret in ſuum meritum. ſm illud pſalmiſte. Oratio mea in ſinu meo conuertet. Uel diſtribuet exiſtentibus in purgatorio: et breuit tale ſuffragium vel tale bonum nō perdet.

Scđo queritur Utrum damnatis fiat mitigatio pene pter pietatē miſericordie dei. ¶ Rūſio. Mitigatio pene damnatoꝝ dupliciter pōt intelligi. Aut q̄tum ad taxationē et inflictionem pene: vtpote qñ ſtatim poſt mortē taxat pena dānato. Et ſic abſqꝫ dubio ē ibi mitigatio: quia de9 punit citra cōdignum ita q nō tm̄ punit peccatorē q̄ntū meruit: et ideo ibi eſt miſericordia et iuſticia. Alio mō pōt intelligi mitigatio pene poſt taxationē et inflictionē Et hoc modo nulla cadit mitigatio a miſericordia diuina: quia extunc claudit eis dñs viſcera pietatis.

Tercio querit. Utrum deus miſericordius agat cū vno q̄ cum altero. ¶ Rūſio. Magis miſereri pōt intelligi tripliciť. aut habitu. aut actu. aut effectu. Primo mō et ſcđo mō impoſſibile eſt deū magis miſereri vni q̄ alteri. Uñ. Deū miſereri habitualiter ē ipſa pietas et benignitas q eſt in deo; et eſt equaliter in deo q̄tum ad oēs. Deū aūt miſereri actualiter eſt velle miſereri qđ etiā q̄tum ad oēs eſt equaliter in deo quia vult omnib9 miſereri. Tercio modo ſcꝫ q̄tum ad effectum: vbi eſt releuatio a miſeria: verū eſt q deus agit miſericordius cum vno q̄ cum altero taꝫ in pñti q̄ in futuro. Cetera patet.

Quarto querit᷑. vtrum deus agat iuſtius cū vno ꝙ̄ cum altero ¶ Reſponſio. Juſticia in opere vno mō dicit ſeueritatē: ⁊ ſic iuſtius agit in vno ꝙ̄ cū alio quia ſeuerius punit. Alio mō iuſtius dicit ordinem p̄mij ad meritum ⁊ ſic dico ꝙ iuſtiſſime retribuit omnibꝫ Cetera patent.

Pro ſecūdo articulo q̄ritur primo. Utrū in aliquo opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas. id eſt iuſticia. ¶ Reſponſio. Miſericordia ⁊ veritas ē in ope creature rōnal': ⁊ hoc qdē nobilitatis eſt: ergo multofortius et nobilius in operibꝫ dei eſt miſericordia ⁊ veritas

Secūdo querit᷑. vtrum in omni opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas. ¶ Reſpondet᷑ ꝙ ſic. Qualiter autē miſericordia ⁊ iuſticia accipiuntur. Reſpondet᷑ ꝙ largiſſime. cōmuniter ⁊ ꝓprie Et qualiter ſe habeāt ad inuicem: clare patet in textu.

Tercio queritur vtrum in omni opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas ſm ꝙ dicunt᷑ largiſſime vel ſm ꝙ ꝓprie accipiuntur ¶ Reſponſio. Jn omni opere dñi ſemp ē miſericordia ⁊ iuſticia: quocunq; mō accipiantur: ita ꝙ nō pñt ſeparari. Unde in baptiſmo qn̄ quis iuſtificatur ſine aliquibꝫ meritis p̄cedentibus: non ſolū eſt ibi miſericordia in hoc ꝙ deus totaliter remittit culpā et penā: ſed etiam eſt ibi iuſticia: in hoc ꝙ aliquę penalitates remanēt in anima ⁊ corpore Etiā cū deus aliquē damnat: nō ſolum eſt ibi iuſticia eum puniendo: ſed etiam eſt ibi miſericordia: quia nō tantum punit ſicut meruit.

Quarto querit᷑. vtrum poſſit deus aliquē punire pure ex iuſticia: vl' pure remunerare ex miſericordia ita ꝙ iſta duo ſeparentur. ¶ Reſponſio. Jmpoſſibile eſt in operibꝫ dei iuſticiā ſeparari a miſericordia: loquēdo de potencia dei ordinata. Si autē loquamur de potentia dei abſoluta: tūc poſſet facere iuſticiā ſine miſericordia: ⁊ ecōuerſo.

Circa diſtinctionem quadrageſimāſeptimā (que duos habꝫ articulos) Primo querit᷑ vtrū apoſtoli iudicabunt. ¶ Reſponſio. Judex in aliquo dicit᷑ duplici ratione. Aut quia ipſius ē ferre ſententiā: et ſic ſolus xp̄us iudicabit tanꝙ̄ principalis iudex. Aut quia aſſiſtit ferenti ſententiā ſm ꝙ aliq̄ iudices aſſiſtunt in iudicio. Et ſic apoſtoli iudicabunt. Mathei. xix. Sedebitis ſup ſedes iudicantes ⁊c̄. Qꝫ autē dicitur ſedebitis nō ē intelligendū ꝙ apoſtoli ſedeāt ſeſſu corporali: ſed hoc ponit᷑ ad dignitatē. Judicabūt etiā fratres minores: ⁊ oēs qui ꝓpter xp̄m reliquerunt oīa: ⁊ ſecuti ſunt chriſtū.

Secūdo q̄ritur. vtrum angeli iudicabūt. ¶ Reſponſio. Angeli nō iudicabunt poteſtate iudicatoria (ſicut dictū ē de apoſtolis) ſꝫ ſolū aſtabūt rōne approbationis. Auctoritates autē que dicunt ꝙ dñs veniet cū angelis non ſunt intelligende ꝙ veniet cū angelis iudicantibꝫ ſed miniſtrātibꝫ. Cetera patēt

Tercio queritur vtrum omnes iudicabuntur tam boni ꝙ̄ mali. ¶ Reſpondetur ꝙ iudiciū dicit᷑ tripliciter. ſcꝫ cōmuniter. ꝓprie: ⁊ appropriate. Judiciū cōmuniter captū dicitur collatio manifeſta meriti ad p̄miū. quando videbunt merita ⁊ demerita omniū. Et ſic omnes iudicabunt᷑: quia omnes cōuenient: ⁊ patebit quomodo deus omnibꝫ retribuet ſm merita. Et hoc eſt ꝙ dicit apoſtolꝰ. Oēs manifeſtari oportet. ⁊c̄. Judiciū ꝓprie dictū ē diſcutio meritoꝝ ⁊ prolatio cū quadā diſcuſſione ⁊ diffinitione ſententie. Et ſic non omnes iudica

buntur. Sed erunt quatuor ordines in iudicio: duo ex parte damnandorum et duo ex parte saluandorum. Aliqui ex parte dãnandorum erunt iudicati quibus dñs dicet. Eſuriui et non dediſtis mihi manducare etc. Et iſti erũt chriſtiani: qui licet habuerint fidẽ: tamẽ caruerũt bonis operibus. Alij ſunt qui caruerũt fide: ſicut pagani et infideles: et iſti tunc nõ iudicabuntur: quia nõ tenuerũt fidei ſacramẽta: ideo increpationem iudicis in ſe ferri nõ audient ſed damnabuntur abſq; ulla increpatione. Ex parte aũt electorum aliqui iudicabuntur: et ſunt illi xpiani qui vite maculas lachrymis tergũt et elemoſinarum ſupinductione operiũt: quibus dñs dicit. Eſuriui et dediſtis mihi mãducare etc. Alij vero non iudicabuntur: et erunt illi qui ſeruauerunt cõſilia xpi ſicut apoſtoli. martyres et renunciantes ſeculo. Tercio modo iudiciũ dicitur appropriate vt eſt ipſa cõdemnatio et ſic ſoli mali iudicabuntur.

Queritur quarto. vtrum

angeli iudicabuntur. ¶ Reſponſio. Angeli mali iudicabuntur iudicio cõdẽnationis. Et hoc propter quatuor rões. Prima ex parte iuſticie dei: quia ſicut hominum fiet vniuerſale iudiciũ ſic et angelorum condemnatio. Scđa ex parte glorie chriſti quia triũphauit de diabolo qui fuit iudicatus a mẽbro diaboli ad ſuggeſtionem eius. Tercia ex parte meriti: quia ſicut participes fuerũt culpe humane: ſic contumelie et pene. Quarta rõ ex parte ſupplicij cõſummandi: vt ſi quid penarum eis deeſt ſuppleatur plene: quia ſimul cum damnatis incarcerabuntur.

Quantũ ad ſecũdũ articulum

(qui eſt de igne qui pcedet faciem iudicis) queritur primo vtrũ ille ignis ſit elementũ. ¶ Reſpondetur quod ille ignis non tm̃ aſcendet: ſed magis deſcendet: ſicut pluit dñs ſup ſodomã et gomorrã. ideo dixerũt aliqui quod ille ignis nõ erit elemẽtalis ſed de nouo creabitur alius ignis. Poteſt aliter cum Auguſtino dici quod ille ignis erit elemẽtalis et idem cum noſtro igne vſuali: quẽ dñs ſic augmentabit ſicut fecit aquas diluuij vt ſicut tunc purgatus fuit mũdus per aquã: ita in die iudicij purgabitur per ignem: ita quod ignis qui eſt in terra aſcendet: et ignis qui eſt ſuper terrã (ſcz in ſua ſpera) deſcendet. Et iſta eſt verior opinio.

Secundo queritur. Utrũ

virtus illius ignis ſit naturalis vel ſupra naturã. Notandũ quod ille ignis purgabit omnia elemẽta: erit enĩ vſtiuus et nõ conſumptiuus (ſicut dictũ eſt de igne infernali) et extendetur iſte ignis a ſpera lune vſq; ad centrũ terre: ita quod (ſm aliquos) miſcebitur cũ igne infernali. ¶ Ad qõnem dicitur quod eſt loqui de ignium conflagratione tripliciter ſcz quantũ ad inchoationẽ: progreſſum et cõſummationẽ. Dicendũ ergo eſt quod quantũ ad inchoationẽ erit ſupra naturã. Nam tunc incipiet a centro terre: et purgabit totã terrã et aquã et aerem: et ignẽ: quia ignis infernalis et ignis noſter vſualis: et aliqua pars ignis elementalis ſimul cõgregabuntur et hoc virtute diuina. Secũdo modo quantum ad pgreſſum (qui ẽ purgare vere et ſubtiliare) dicẽdũ quod erit a virtute naturali. Notandũ tamẽ quod nõ cõſummabit nec deſtruet elementa: ſed ſolũmodo purgabit ea. Tercio modo quantũ ad cõſummationẽ: ſcz quod ſeparabitur et deſcendet in infernũ ad vrendũ et affligẽdũ damnatos: et hoc erit virtute diuina.

Queritur tercio de illius

ignis extenſione. ¶ Reſpõſio. Ille ignis aſcendet et extendetur tantũ quantũ durant corpora cõſumptibilia et paſſibilia. Et quia corpora celeſtia nõ ſunt receptibilia impreſſionis aliene: ſed ſũt incorruptibilia: ideo quantum durat ſpaciũ cõtinens elemẽta aſcendet flãma ſcz vſq; ad lunã ſub qua imediate ſpera ignis ẽ: vt eſt elementũ: et vlterius nõ aſcendet. Et ideo

dicendū ꝙ nō aſcendet vſqꝫ ad ſidera in/cluſiue: plus tñ aſcēdet ꝙ̄ aqua diluuij: ſicut clare patet.

Querif q̄rto. Utrū ille ignis p̄cedet iudiciū vel an ſequef. ¶ Reſponſio. Iſte ignis habebit duos effect⁹. Nam purgabit electos: quia multi erūt viui qui erūt in gratia: ⁊ tñ habebūt ali quid purgabile: ⁊ ſic purgabunf in illo igne ⁊ faciēt illi penitētiā: nō in corpore ſed ſolū in aīa: quia in illo raptu morien tur ita ꝙ nō deſcendent in purgatorium. Et durabit ille ignis imediate ante iu/diciū bene ꝑ ſpaciū vnius aut duoꝝ die/rum. Alius effectus iſti⁹ ignis erit affli gere damnatos: ⁊ erit poſt iudiciū quia cum dominus dixerit. Ite maledicti ⁊c̄. deſcendent cum illo igne ad infernum.

Circa diſtinctio/nem quadrageſimāoctauaꝫ (que in duos partif articu/los) querif primo Utrū po/teſtas iudiciaria xp̄i ſit ſm humanitatē aut ſm diuinitatē. ¶ Reſpōſio. Ad hoc ꝙ aliquod iudiciū ſit firmū duo concur runt ſcꝫ autoritas in ſententiandoꝛ po/teſtas in retribuendo p̄miū ſm meritū. vel ſuppliciū ſm demeritū. Et ſi alterū hoꝝ deficiat nō ē iudiciū. ¶ Correlariū. Nulla creatura quātūcunqꝫ magna po teſt aliquem obligare ad aliquid ſub pe na peccati mortalis: quia ꝓ peccato mor tali debetur pena eterna: ſꝫ nemo poteſt aliquem damnare pena eterna ſed ſolus deus. ergo ⁊c̄. Unde ſequif ꝙ papa non poteſt imponere aliquid ſub pena pec/cati mortalis. His viſis dicif ad queſtio nem ꝙ xp̄s iudicabit ſm diuinitatē ⁊ hu manitatē. Nam ſm diuinitatē eſſentialr habet illa duo ſcꝫ autoritateꝫ ⁊ poteſta/tem: ſm autē humanitatē collata ē ſibi autoritas et poteſtas per gratiā. Et ſic ſm diuinitatē iudicabit principalr: ſm vero humanitatē min⁹ principaliter.

Secūdo queritur. vtrū in forma diuinitatis apparebit malis. ¶ Reſponſio. Mali nō videbunt patrē nec ſpiritūſanctū: ſed videbunt filiū: nō in forma dei: ſed humanitatis: tamē ve/re cognoſcent ip̄m eē verū deū ꝑ ſigna et effectus. Et ſic patet ꝙ reprobi nō vide bunt eſſentiā diuinam. Unde Iſidorus (et habef ab Auguſtino) In forma in q̄ iudicatus ē videbunt vt doleant: in for/ma diuinitatis nō videbunt ne gaudeāt. Notandū ꝙ diuinitas nō poteſt videri oculis corporeis: ſed ſolū mentalibus.

Tercio querif de quali/tate forme in qua xp̄s apparebit vtrum ſcꝫ in forma glorioſa xp̄us apparebit re/probis. ¶ Reſponſio. Chriſtus appare bit in forma glorioſa non tm̄ bonis: ſed etiam reprobis. Boni em̄ reſpicient glo rioſam formā cū gaudioꝛ gloria: ſed ma li cum pena ⁊ cōfuſione. Confundentur em̄ in aſpectu eius: ⁊ nō poterūt vultum eius ſuſtinere ꝓpter ꝯſcientie remorſuꝫ: ⁊ propter expectationē ferende ſententie contra eos. Ad illud qđ obijcitur Ma/thei. xxiiij. Apparebit ſignum filij homi nis in celo. Hoc ſignū erit ſignuꝫ crucis in celo. Cum ergo crux ſit ſignū infirmi tatis: videtur ꝙ apparebit in infirmita te ⁊ nō in gloria. ¶ Reſpondef ꝙ xp̄s ap parebit cum cicatricibus: cruce ⁊ ſignis paſſionis ſue: nec erunt ſigna infirmita/tis p̄ſentis: ſed p̄terite: imo erunt ad glo riam: decentiam: et pulchritudinē: quia erunt ſigna victorie. Et ſimiliter dicen/dum eſt de martyrib⁹. Unde dicit Cri/ſoſtomus ſuꝑ Matheū: ꝙ crux radijs ſo lis erit lucentior. ſimiliter et cicatrices. Uñ canit eccl'ia. O crux ſplēdidior ⁊c̄.

Querif quarto de hora iudicij. Utrum alicui creature ſit nota. ¶ Rñdef ꝙ hora diei iudicij abſqꝫ du/bio ē nota toti trinitati et hoi aſſumpto ſcꝫ xp̄o ſm hūanitatē: ē aūt ignota oib⁹

in ſtatu viatoꝝ exiſtentibꝰ eſt etiã igno/ ta demonibꝰ ꝛ dãnatis. Utrũ autẽ nota ſit angelis et aĩabꝰ beatis: eſt magna inẽ doctores cõtentio. Quidã eñ dicunt ꝙ ſic: quidã autẽ ꝙ nõ. Difficile eñ eſt de hoc determinare. Tamẽ poſſibile eſt ꝙ beata virgo ꝛ aliqui angeli ſuperiores: ꝛ alique anime beate ſciant horã iudicij: ſicut aliqui angeli norunt incarnationẽ chriſti: ꝛ aliqui ignorauerũt. Et hec opi nio eſt communior: ꝛ eam tenet ſanctus Bonauentura.

Quantũ ad ſecundũ ar/ ticulum queriẽ primo Utrũ corpora ſu percelestia remunerabunẽ. ¶ Notandũ ꝙ corpora ſupercelestia dicunẽ que ſunt ſuper celos. hoc eſt ſuꝑ elementa: vt ſunt celum criſtallinũ. celum ſiderũ. ꝛ celũ ſtellarũ erraticarũ. Notandũ ꝙ hec que ſtio (que prima facie videtur ſtolida: qa ſola creatura rõnalis proprie loquendo remuneratur) mouetur ꝑpter illã glo/ ſam que habetur ſuper illud Eſaie. xxx. Erit lux lune ſicut lux ſolis: et lux ſolis ſicut lux ſeptẽ dierũ. gloſa. Sol et luna premiũ ſui laboris recipient. ¶ Reſpon ſio. Tripliciter aliquid eſt remunerabi le. Primo modo qd eſt aptũ natum me/ reri. ꝛ hoc eſt liberum arbitriũ. Et iſto modo corpora celeſtia nõ remunerabun tur. Alio modo aliquid ẽ remunerabile qd eſt ipſi merenti ꝯiunctũ. ꝛ iſto modo corpora humana ꝑmiabunẽ ꝛ nõ corpo/ ra celeſtia. Tercio modo qd eſt ad ipſũ ordinatũ ſicut ad obſequiũ. Primo mo/ do ꝑmiabitur homo in ſeipſo. Secũdo modo in corpore ſuo. Tercio mõ in eis ꝙ ſibi ſunt vtilia. Et iſto mõ corpora ſu perceleſtia ꝑmiari nõ eſt aliud ꝙ͂ homi/ nem in illis ꝑmiari. Ideo in luce ꝛ ſplen dore augebuntur ꝛ creſcent ꝛ in eis dele ctabitur creatura intellectiua beata.

Queriẽ ſecundo. Utrũ corpora celeſtia quieſcabunẽ. ¶ Reſpon/ ſio. Sol ꝛ luna poſt iudiciũ nõ tendunt ad occaſum (ſicut dicit Iſidorus et ha/ betur in litera) ſed in ordine ſuo in quo creati ſunt ſtabunt. Et probabilior opi nio eſt ꝙ ſol ſtabit ĩ oriente ꝛ luna in ple nitudine ſua in occidente: eo ꝙ ibi crea/ ti ſunt. Et lux lune erit ſicut lux ſolis: ꝛ ſol erit ſeptuplicieẽ clarior ꝙ͂ ſit mõ. Et iſta erũt ad ꝯſolationẽ beatoꝝ ita ꝙ ha bebunt celum empyreũ pro palacio ꝛ ce naculo: ꝛ ſolem ꝛ lunam ꝛ cetera corpora celeſtia pro ſubcameris. Et ſi placuerit eis in vno momento et paruo ſpacio de/ ſcendent et aſcendent ad iſta corpora ce/ leſtia. Et ſic reſpondetur ꝙ corpora ce/ leſtia quietabuntur.

Queriẽ tercio. Utrum innouabunẽ elemẽta. ¶ Notandũ ꝙ ad innouationem duo requirunẽ. ſcꝫ identi tas ꝛ permanentia in ſubſtantia ꝛ muta tio in accidentibus. Et per hoc patet re ſponſio ad queſtionem ꝙ elementa inno uabuntur quia ꝑmanebunt in ſubſtan/ tia: ꝛ mutabuntur ꝙ͂tũ ad aliquas qua litates ꝛ proprietates. Nam in eis rema nebunt proprietates leuitatis ꝛ ponde/ roſitatis; quia terra erit ſemper ponde/ roſa: ſimiliter aqua: ꝛ ignis ꝛ aer ſemper erunt elementa leuia. Etiã remanebunt qualitates ẜm quas eſt receptio influen tie luminis vt perſpicuitas ꝛ tranſparen tia: tamẽ in eis nõ erit proprietas calidi tatis. frigiditatis. ſiccitatis. ꝛ humidita tis. Et iſta eſt opinio Baſilij ꝛ etiã bede Alia eſt opinio probabilior ꝙ elementa non innouabuntur nec ẜm ſubſtantiam nec ẜm qualitates prout dicũt ſubſtan/ tiam: ſed ꝙ͂tũ ad rationẽ corruptionis ꝛ generatõnis innouabunẽ: qꝛ rõ agendi ꝛ multiplicandi auferetur ab eis.

Queriẽ quarto. vtrum innouabuntur plante ꝛ animalia bruta ¶ Reſpondetur ꝙ non quia nec anima/ lia: nec arbores: nec herbe: nec aurũ: nec

argentū erunt: quia poſtq̄ elemēta fuerint purgata p ignē: non erit amplius in eis: nec generatio nec corruptio: ſʒ ſolum ꝯſeruabunt in eſſe

Irca diſtinctionem quadrageſimamnonā (que in duas diuidit ptes tractans de btitudine) querit primo quid ſit beatitudo. Beatitudo (ſm Boeciū ꝓſa ſcda. tercij libri) eſt ſtatus omniū bonoꝝ aggregatione ꝑfectus. Prima particula ē ſtatus. Unde ſtatus eſt ꝑmanētia legib⁹ ſapiētie diuine firmata. Triplex eſt ſtatus. Primus eſt ſtatus nature inſtitute ſcʒ ſtatus innocentie anteq̄ Adā peccaſſet. vbi erat permanētia legib⁹ ſapiētie diuine firmata q ſi ipſe nō peccaſſet: ⁊ nō comediſſet de ligno vetito ſcʒ ſcientie boni et mali nunq̄ mortuus fuiſſet: nec habuiſſet aliquas tentationes: nec vexationes. Secundus eſt ſtatus nature deſtitute vel lapſe: vbi eſt ꝑmanētia legib⁹ ſapie diuine firmata q oēs morient morte corpali Tercius eſt ſtat⁹ nature reſtitute. Et iſte ē i ꝑadiſo celeſti vbi eſt ꝑmanētia legibus ſapientie diuine firmata: q beati nunq̄ morientur: ſed ſemꝑ erunt beati. Scda particula. Omniū bonoꝝ. Nō eſt intelligendū q habeantur ibi oīa bona ſm veritatē (quia ibi non erit aurū: nec argentū: nec vinū: que ſunt bona) ſed habebuntur omīa bona ſm equiualenciā. Tercia particula ꝑfectus. Uñ ille dicit ꝑfectus cui nihil deeſt. ⁊ ſic ꝓprie loqñdo ſolus deus eſt ꝑfectus. ⁊ beati habebunt deū per verā viſionē: tentionem et fruitionē: ⁊ ideo erunt beati beatitudine increata. Notandū itaq̄ q duplex ē beatitudo. Quedā eſt increata: ⁊ eſt ipē deus. Alia eſt creata. ⁊ illa eſt duplex. Quedā eſt integralis. ⁊ iſta ſtat in trib⁹ Primo in clara viſione dei: ⁊ iſta euacuabit fidē. Scdo in tentione dei ꝑ amorem: quo amore ſancti tenent deū tanq̄ bonum cōmodū: ⁊ per iſtam tentionem augmentabit ⁊ perficietur amor concupiſcentie: ⁊ euacuabitur ſpes per iſtam. Tercio in fruitione dei ſequēte claram viſionem dei: ⁊ per iſtam ꝑficietur charitas. Et iſtis trib⁹ dotib⁹ dotabitur aia Alia eſt beatitudo creata ꝑncipalis in qua principaliter ſtat beatitudo: et eſt fruitio ⁊ amor amicicie. Et ideo ſi queratur in quo ſtat principaliter btitudo. Reſpondet q in fruitione ⁊ amore amicicie: quia ſi electi viderent deū: ⁊ nō diligerent. ꝓprie non eſſent beati. Bonauentura dicit q beatitudo eſt finis nr̄m ſatians appetitum. Uñ duplex eſt finis Quidā eſt obiectiuus q̄ attingit ꝑ operationē: ⁊ eſt ipſe deus: ⁊ ſi hoc modo capiatur beatitudo eſt increata Alius eſt finis formalis: ⁊ eſt ipā operatio attingens: ⁊ ſic tres dotes anime dicunt beatitudo: ſicut dictum eſt: ⁊ iſto mō in diffinitione capitur vt eſt creata. Notandū etiā q duplex ē ſatiās. Quoddā eſt obiectiuū: ⁊ eſt ipē deus. Aliud eſt ſatians informans: ⁊ ſunt ille opationes ⁊ dotes ſatiantes animā. Et iſte dotes non ſunt ſubſtantie: ſed accidentia q̄ immediate cauſant a deo. Auguſtin⁹ ſic diffinit beatum. Ille dicitur beatus q̄ habet quicquid vult: ⁊ nihil mali vult.

Scdo querit. qualiter beatitudo ſit appetibilis Utrū ſcʒ oēs appetant beatitudinē veram. ¶ Notandum q triplex eſt appetitus ſcʒ naturalis: animalis et rationalis. Appetitus naturalis eſt quedam inclinatio vel tendentia naturalis qua vnaqueq̄ res tendit ad ſuum finē. Et iſte appetitus non ſolum eſt in animalibus rationalib⁹ ⁊ brutis: ſed etiā in rebus inanimatis: ſicut lapis naturaliter tendit deorſum: et ignis tendit ſurſuʒ. Et iſto appetitu naturali omnes appetunt beatitudinē ſcʒ tam homines q̄ angeli etiam mali. Appetitus ſenſitiu⁹ et animalis eſt ille qui

conſequitur ſenſum quo natura intelle/
ctiua ⁊ brutalis appetit ſibi obiectū cō/
ueniens: ⁊ fugit obiectū diſconueniens.
Et de iſto appetitu non eſt queſtio: q2
iſto appetitu non poteſt appeti beatitu
do. Appetitus aūt rōnalis eſt voluntas
noſtra q̄ libere elicit ſibi cōueniens. Et
iſta p̄ſupponit intellectū: q̄ cognoſcit̄ eli
gibile: ⁊ de iſto appetitu ꝓprie eſt q̄ſtio.
licet poſſit etiā eſſe de appetitu naturali
¶ Ad queſtionē dī ꝙ cum duo ſunt que
faciunt appetitū ſcʒ conuenientia ⁊ indi
gentia: qm̄ igitur aīa rōnalis creata eſt
ad imaginē dei ⁊ ſimilitudinē: ⁊ facta eſt
capax boni ſufficientiſſimi: ⁊ ipa ſibi nō
ſufficit cum vana ſit ⁊ deficiens. ideo ve
ram beatitudinē appetit naturalit̄. Nō
aūt appetitu rōnali ⁊ deliberatiuo ſem/
per appetit: q2 non oēs verā beatitudinē
cognoſcūt ⁊ ideo in ſpeciali eam nō appe
tunt: licet appetant in generali: q2 quili
bet appetit qđ ſibi bonū eſt. Notandū
preterea ꝙ triplex eſt ꝯueniens. Primū
eſt ſm̄ veritatē qđ de ſe eſt conueniēs et
bonū. Aliud eſt ꝯueniens ſm̄ apparentī
am: qđ de ſe non eſt ꝯueniēs ſed apparet
bonum ⁊ ꝯueniens: ſicut qn̄ auari appe
tunt pecuniā. Terciū eſt conueniēs ſm̄
ꝑſtitutionē qđ de ſe nō eſt bonū: nec ap/
paret bonū ⁊ ꝯueniēs: ſed aliquis ꝓpter
peruerſitatem ſuam vult illud tanq̄ ſi
eſſet cōueniēs: vt qn̄ aliquis vere cogno/
ſcit ꝙ occidere hoīem eſt malū: ⁊ tn̄ pro/
pter maliciam ſuam illud vult facere.
Ad intelligentiam illius qđ dicit̄ ꝙ ani
ma noſtra eſt vana et deficiens. Notan/
dum ꝙ ibi vanitas non capitur pro va/
nitate qua aliquid dicitur inutile: ſed
capitur pro vanitate verſionis: ⁊ iſto mo
do oīs creatura eſt vana: quia eſt verti/
bilis ⁊ pōt annihilari.

Tercio queritur. vtrū

homo ſit ſubiectum beatitudinis ſcđm
animam an totum coniunctū. ¶ Pro de
claratione notandum ꝙ in homine ſunt
tres entitates reales realiter a ſe inuicē
diſtincte. Prima ē entitas anime: ⁊ iſta
eſt mere ſpiritualis. Alia eſt entitas cor
poralis ſcʒ corpus. Tercia eſt etiā enti/
tas ſubſtātialis realis ⁊ realiter ab alijs
diſtincta ⁊ eſt humanitas que eſt forma
totius hominis: ſcʒ vnio corporis cum
anima. Et hec annihilatur quando ani
ma ſeparatur a corpore.
¶ Reſponſio. Beatitudo (cum ſit gau/
dium de bonis) eſt i aliquo ſicut i ſubie/
cto dupliciter. Primo per inherentiam.
et ſic gaudium eſt in ſola anima et iſto
modo ſola anima dicitur ſubiectum be.
atitudinis. Alio modo gaudium eſt in
aliquo ſicut in coniuncto per quandam
redundantiam. Et ſic quia corpus eſt
coniunctum anime ideo gaudium redū
dat in corpus. Concedēdum eſt igitur
ꝙ beatitudo non eſt in corpore tanq̄ in
ſubiecto primo: ſed tamē eſt ibi propter
coniunctionē per quandam redundan/
tiam ⁊ comparticipationem. Et ſic pro
prie loquendo: homo eſt ſubiectum bea
titudinis ſm̄ animam.

Quarto queritur ſcđm

quid inſit beatitudo. Utrum ſit in ani/
ma primo ſm̄ ſubſtantiam: an ſm̄ potē/
tiam. Notandum ꝙ potētie anime ſunt
intellectus ⁊ voluntas.
¶ Reſponſio. Gloria et beatitudo ſtat
in anime potentia. Et dicit Bonauen/
tura ꝙ ſtat in ambab⁹ potentijs ſcʒ i in/
tellectu et voluntate. Sed contrarium
dicit Scotus ꝙ nullus habitus eſt ſi/
mul et ſemel in intellectu et voluntate:
ſed dicit ꝙ beatitudo p̄ncipaliter eſt in
voluntate qua tenetur deus per amorē
amicicie. Et iſta opinio Scoti tenetur
probabilior.

Quinto querit̄ de ſta/

tu glorie ſiue operatione cui inſit ¶ No

tandum ꝙ in beatitudine duplices ſunt actus. Quidam ſunt ſubſtantiales ꝛ ꝑncipales: et ſunt reſpectu boni increati. Et iſti ſunt tres ſcꝫ clara viſio dei: fruitio ꝛ tentio: ꝗ̄ꝗ̄ principaliter ſtet beatitudo in fruitione que eſt in voluntate qua diligitur deus amore amicicie tāꝗ̄ bonum honeſtum ꝛ ſumme amandum. ❡Ad predictorū intelligentiam notandum ꝙ duplex eſt amor ſcꝫ amicicie et concupiſcentie. Amor amicicie eſt quo diligitur aliquid propter ſe: ꝛ iſte amor eſt principalis ꝛ optimus. Et iſto modo beati diligunt deum: ita ꝙ ſi deus eis inferret penam: nihilominus vellent eum diligere tanꝗ̄ ſumme diligendum Et vocatur dos fruitionis: que ſequitur claram viſionem: in qua fruitione ſtat beatitudo. Amor cōcupiſcentie eſt quo diligitur aliquid tanꝗ̄ bonum cōmodum. Et iſto modo beati diligunt deum tanꝗ̄ ſummū commodū et cōcupiſcibile. Et vocat̄ dos tentionis. Alij ſunt actus accidentales et minus principales. Et ſic beati leticiam habebūt de beatitudine et claritate ſuorum corporum. et de beatitudine ꝛ bono proximorum. Et de iſtis actibus proprie nō eſt queſtio. ❡Ad queſtionem reſpōdet Bonauentura ꝙ actus glorie ſunt ille tres dotes anime: ſcꝫ clara viſio dei: fruitio et tentio. Et ſic ptꝫ reſpōſio.

Sexto querit̄ de differenti participatiōe beatitudinis.

Utrū omnes equalem habeāt beatitudinem. ❡Reſponſio. Duplex eſt beatitudo. Quedam eſt beatitudo obiectiua: ꝛ eſt ipſa eſſentia diuina. Et de iſta beatitudine non eſt queſtio: quia certum eſt ꝙ omnes habebunt eandem beatitudineꝫ obiectiuā: quia omnes deum videbunt Matthei. xx. dicitur ꝙ omnes ſingulos acceperunt denarios. et dominus tantum dedit nouiſſimo quantum primo. Alia eſt beatitudo formalis: ꝛ ſunt ille tres dotes ſcꝫ clara viſio dei: fruitio ſequens et tentio et etiam gaudium accidentale. Et ſic diſtinctio et diuerſitas erit in premijs ſm magis et minus correſpondentia meritis precedētibus: qꝛ qui plus meruit plus premiabitur: et qui minus min⁹: ita ꝙ aliqͥs clarius videbit deum ꝗ̄ alter: ꝛ plus diliget deuꝫ et magis habebit de gaudio ꝗ̄ alter: nec propterea inuidebit alter de bono alterius: quia vniti erunt perfecta charitate. Et ſimiliter dicendū eſt de gaudio et beatitudine accidentali: qꝛ martyres habebunt ſpeciale gaudium de ſuo martyrio: ꝛ ſimiliter dicendū eſt de virginib⁹ ꝛ doctoribus: quia hi tres habebunt aureolam.

Poteſt hic queri Utrū

ſanctus linus: vel alius ſanctus minor beato Petro: tantum gaudium habeat de bono petri. ſicut de ſuo proprio. ❡Pro ſolutione ponuntur quatuor correlaria. ❡Primum correlarium. Beatus petrus (ſi habeat maiorem charitatem et magis de gratia ꝗ̄ linus) plus gaudet de bono lini ꝗ̄ ipſemet linus de ſuo proprio bono. ❡Scdm correlariū. Beatus linus econuerſo non tm̄ gaudium habet de bono petri: ſicut ipſemet petrus de ſuomet bono: quia non tantum habet de charitate ſicut petrus. ❡Tercium correlarium. Licet beatus linus tantam vellet gloriam petro: quā tam ſibi ꝛ etiam maiorem (quia ſcit euꝫ plus meruiſſe) non tamen tantū gaudet qntū ſi haberet illā gloriā: quia ſi haberet illam gloriā haberet maiorem charitatē et poteſtatem intenſius gaudendi. ❡Quartum correlarium et reſponſiuum ad queſtionem. Beatus linus maius gaudium habet de ſuo paruo bono intenſiue: ꝗ̄ de maiori bono petri.

Circa ſecundam partē huius diſtinctionis (cuius quattuoꝛ ſunt articuli) querit̃ pꝛimo. Utruꝫ gloꝛia coꝛꝑis ſit de ſubſtantia btitudinis ſiue augmētet glīaꝫ aīe. ¶ Notādū ꝙ ſm Bonauen. beatitudo dicit̃ gaudium ꝑ eſſentiā. Scotus aūt dicit ꝑ cōcomitantiā: quia dicit ꝙ poſſit aliqs videre ꝛ diligere deū (ꝛ per ꝯſequēs beatus) ꝛ tamen nullum haberet gaudium.

¶ Ad queſtionē rn̄ſio. Gaudiū pōt eſſe maius quadrupliciter. Pꝛimo de maiori obiecto. Et iſto mō nō erit maiꝰ gaudiū: qꝛ quilibet gaudebit de bono infinito ſcꝫ de deo: qđ eſt obiectū beatitudinis. Scđo mō gaudium pōt eſſe maius qꝛ ex maioꝛi habitu. Et ſic maius gaudium inuenit̃ reſpectu diuerſoꝝ: qꝛ maioꝛi habitu gaudet petrus ꝙ̄ linꝰ. Sꝫ non reperitur reſpectu eiuſdē ꝙ̄tum ad diuerſa tꝑa: quia nō habebit maioꝛē habitū petrus poſt iudicium (qn̄ ſcꝫ aīa coniunget̃ coꝛꝑi) ꝙ̄ ante iudiciū. Tercio mō gaudiū pōt eſſe maius: quia latius ꝛ de pluribus. Et ſic reperit̃ in eodē ſm diuerſa tꝑa: quia petrus de pluribꝰ gaudebit poſt iudiciū ꝙ̄ modo: qꝛ gaudebit de gloꝛia coꝛꝑis ꝛ anime: ꝛ gloꝛia omniū ſaluatoꝝ. Quarto mō gaudiū pōt eſſe maius: ex eodem habitu intenſius. Et ſic aīa intenſius gaudebit de coꝛpoꝛe ſuo poſt iudiciū ꝙ̄ ante: quia licet nūc gaudeat eo ꝙ poſt iudiciū illud habebit: tn̄ poſt iudiciū intenſius gaudebit: quia tunc ipſi coꝛpoꝛi iunget̃ ꝛ nullum habebit retardans nec expectans. Concedendū eſt igit̃ ꝙ gloꝛificatio coꝛpoꝛis facit ad maius gaudium ꝙ̄tū ad extenſionē. facit etiam ꝙ̄tum ad intenſionem: non augendo habitū: ſed remouēdo impedimentum.

Scđo queritur de oꝛigine btitudinis ſiue gloꝛie. Utrum ſit a gloꝛia anime oꝛiginalit̃. i. cauſaliter.

¶ Rn̄det̃ ꝙ dupliciter ē loqui de dotibꝰ coꝛpoꝛis in quibꝰ eiꝰ gloꝛificatio ꝯſiſtit vel ꝙ̄tum ad diſpoſitionē: vel ꝙ̄tuꝫ ad ꝯſummationē. Si ꝙ̄tum ad diſpoſitionem: erūt immediate a deo: qꝛ nō poteſt aīa cauſare iſtas dotes. Si aūt ꝙ̄tū ad ꝯſummationē: ſic ſunt a glīa aīe ſue. i. ab aīa glorioſa: ita ꝙ q̄nto aīa erit glorioſioꝛ ꝛ beatioꝛ: ita etiā coꝛpꝰ eo ꝙ aīe gloꝛia redundabit in coꝛpus. Un̄ Dionyſius ad dyoſcoꝝ. Btitudo nō eſt coꝛpoꝝ: ſed ab aīabꝰ redundat in coꝛꝑa.

Quantū ad ſecundum articulū querit̃ pꝛimo de numero ꝛ ſufficiētia dotum. Utrū ſint tm̄ q̄ttuoꝛ dotes coꝛꝑis: vel plures. ſ. claritas: impaſſibilitas: ſbtilitas ꝛ agilitas ¶ Notādū ꝙ dos capit̃ tripl'r. Pꝛimo mō iuridice et ciuiliter: ꝛ nihil aliud eſt ꝙ̄ illud qđ dat ſpōſus ſue ſponſe qn̄ nubit: ꝛ hoc an̄ ꝯſummationē mr̄imonij. Scđo mō capit̃ natural'r ꝛ phiſice: ſic nihil aliud eſt ꝙ̄ ꝓpꝛietas ꝛ virtus alicuius rei: ſic dr̄ iſte eſt bn̄ dotatus in foꝛtitudine: in prudentia ꝛc̄. Un̄ Boecius libꝛo pmo. Et vt breuiter oēs dotes eius includā. filius eſt patri ꝛc̄. Tercio mō capit̃ dos theologice ꝛ ſuꝑnaturaliter. Et ſic diffinit̃ a Thoma de aq̄no. Dos eſt oꝛnatus perpetuus datus coꝛꝑi ꝛ aīe: vite ſufficiēs: in eterna btitudine ꝯſiſtens. Et ſunt ſeptem dotes ſcꝫ tres ipſius aīe ſcꝫ clara viſio dei. fruitio ſequēs viſionē dei ꝛ tētio. Sunt ꝛ q̄ttuoꝛ dotes coꝛꝑis. vt ſuꝑ. Et accipit̃ ſufficientia iſtarū dotū ex ſapientie tercio. Fulgebunt iuſti et tanꝙ̄ ſcintille in arundineto diſcurrēt. In fulgoꝛe notat̃ claritas in ſcintilla: impaſſibilitas: in arundineto ſubtilitas ꝛ in diſcurſu agilitas. Et ꝑ hoc patꝫ rn̄ſio ad queſtionē ꝙ quattuoꝛ ſunt dotes coꝛpoꝛis. Multas ſufficientias ponit Bonauentura in textu. inter quas vltima eſt conuenientioꝛ ꝛ melioꝛ: ꝛ ſumitur ab auctoꝛitate apl'i pme Coꝛintheoꝛum. xv. dos

Seminat in corpore: reſurget in incorruptione: et ita reſurget cum incorruptione et quattuor dotibus. Vide cōparationem in libro Bonauenture.

Scdo queritur. vtrum dotes corpis ſint equaliter in omnibus vel ſm magis vel minus. ¶ Rñſio. Dotes in corporib⁹ beatorum ſunt ſm magis et minus et pfectius: et minus perfecte in diuerſis ſm ꝙ aliqui maiorem habent gloriā in anima et gaudiū maius. Nam certū eſt ꝙ corp⁹ xpi eſt et erit oib⁹ aliis pfecti⁹ dotatū: ſilr corp⁹ btē marie virginis et ſic ɔ̄ſequenter deſcendēdo. Tū nullus eſt ſanctus tam paruus quin habeat quattuor dotes: non tamen ita pfecte ſicut alius in maiori gloria conſtitutus: ita ꝙ vnū corpus erit agilius alteri. Ad illud qđ obijcitur ꝙ quilibet ſanctus ſm voluntatē ſuam erit vbicunqꝫ voluerit. ergo equaliter habebūt ſancti agilitatē. Dicendum ꝙ hoc intelligit ꝙ nullū habebūt impedimentū: tñ ſucceſſiue diſcurrent: ita ꝙ aliqui velocius ꝙ̄ alij.

Circa tercium articulum querit de ſenſuum remuneratione. Et ſuppoſito ꝙ erunt in patria: quia erit anima habēs ſuas potētias (cū nullam amittat) erit etiā corpus habēs oīa ſua organa. Et circa hoc querunt duo. Primo. Utrū in patria oēs ſenſus habeant ſuos actus. Notandum ꝙ ſenſus ibi capitur pro potētia ſenſitiua: vt ſenſus: viſus eſt ipſe viſus: et reſultat ipſa potentia ex toto cōpoſito ſcꝫ tam ex anima ꝙ̄ ex corpore: qꝛ aīa ſeparata a corpore: ppꝛie non habet ſenſus qꝛ caret organis. Et ideo anima ſeparata a corpore non poteſt ſentire nec videre. Similiter corpus ſeparatum ab anima non habet ſenſus: quia licet habeat organa: tamen non habet potentiam: que maxime viget in anima.

¶ Reſpondet ad queſtionē per tres propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Licet poſſe ſentire ſit ex cōiunctione potentie cū organo bene diſpoſito: ſentire tamen eſt ex coniunctione ipſius potētie cū obiecto. Et iſta ppō prius declarata eſt. ¶ Scđa ppoſitio. Quia in beatis erūt potentie iuncte organis bene diſpoſitis ideo ibi erunt omnes potentie ſentiēdi. ¶ Tercia ppō. Quia obiecta omnium ſenſuū non erūt in gloria ſed quorundā: ideo quidā erunt in actibus ſuis in ſuo ſenſu: quidam non. Nam ſenſus viſus et ſenſus tactus erunt in actibus ſuis: qꝛ ibi videbimus corpora nr̄a glorioſa: qꝛ erunt lucida et colorata. Etiam erit ibi obiectum tactus ſcꝫ lenitas: vt eſt dulce et leue tangibile: ita ꝙ amplexabimur et oſculabimur inuicē abſqꝫ aliqua deordinatione: ſed cū omni honeſtate. tamē non erit ibi ſenſus guſtus: nec ſenſus olfactus. tamē probabile eſt ꝙ ibi erit ſenſus auditus ſm illud pſalmiſte. Exultationes dei in gutture eoꝝ: nam ſancti cantabūt cantu corpali cum ſumma melodia et concordia. Alterius aūt opinionis eſt Richardus de media villa ꝙ omnes ſenſus habebunt ſuos actus. Dicit eñ ꝙ deus cauſabit in corporib᷒ beatorum odorē egregiū: vbi ſatiabit ſenſus olfactus. Similiter in lingua cauſabit deus quandā humiditatē: vbi ſatiabitur ſenſus guſtus. Et hec opinio magis placet.

Scdo queritur. Utrū illi ſenſus qui ſūt in ſuo actu cognoſcāt per ſpeciei receptionem. ¶ Notanduꝫ ꝙ anteqꝫ habeant actus ſenſus: duo requiruntur ſcꝫ potentia ſentiendi et obiectuꝫ ſenſibile: verbi gratia anteqꝫ aliquis videat requiritur primo ꝙ habeat potentiā videndi: ſcđo ꝙ ſit obiectum ſenſibile. Unde ſi aliquis haberet optimā diſpoſitionem et potentiam viſus: ſi eſſet in tenebris et obſcuro loco nihil videret. Et iſti

militer ſi eſſet in loco clariſſimo z nō haberet potentiā viſus: ita q eſſet cecus: nihil videret. Notandū q aliquid cognoſcitur p receptionē ſpeciei: qn̄ obiectum ſenſibile cauſat ſpeciē ſuāpſiuus in recipiente: vt ſol cauſat in viſu nr̃o ſpeciem ſolis: albedo in nobis ſpeciem albedinis. Et ſimiliter dicendū eſt de alijs ſenſib9. ¶ Rn̄ſio. Senſus glorificati cognoſcēt recipiēdo ſpeciē ab ipo obiecto ſenſibili.

Quantū ad quartū articulū

queritur pncipaliter de glia corporis in ſpeciali que in quattuor dotib9 conſiſtit. Et ſubdiuiditur iſte articulus in quattuor ſm q quattuor ſunt dotes corporis.

Irca primū igitur articulū (qui eſt de impaſſibilitate) duo queruntur. Primo. Utrū corpus glorioſum ſit impaſſibile ab intrinſeco.

¶ Rn̄ſio. Corpora illa ſunt incorruptibilia z indefectibilia (z oēs cōcordāt in hoc) tam ab intrinſeco q̄ ab extrinſeco. z hoc loquēdo de potētia dei ordinata. ¶ Notandum q aliquid eſt incorruptibile: immortale: impaſſibile z ſic de alijs dupliciter. Unomō per naturam. Et ſic ſolus deus eſt impaſſibilis z immortalis. Alio mō per gratiaꝫ. Et iſto modo beati dicuntur impaſſibiles. Notandum q in beatis erunt humores ſcꝫ ſanguis z humiditas: z etiam calor ordinatus z quattuor elementa: ſicut ſunt in mixto tñ nō corrumpentur. z hoc ex virtute diuina.

Scdo queritur Utrum

corpus glorioſum ſit impaſſibile paſſione veniente ab extrinſeco: ſicut igne vel cultello. ¶ Rn̄ſio. Corp9 glorioſum eſt impaſſibile ab extrinſeco: ita q ſi corp9 glorioſum eſſet in igne infernali: non pateretur. Un̄. Impaſſibilitas vt eſt dos corporis eſt quedā virtus ad nō patiendum immediate data a deo ipſis corporibus beatis pro remuneratione z tāq̄ pro dote.

Quantū ad ſecundum

articulū queritur primo. Utrum corpora illa ſint peruia: an colorata: an luminoſa? Notandum q duplex eſt peruietas. ¶ Quedā eſt qualitatiua: z eſt quedam diſpoſitio qualitatiua diſponens ad videndum ea que ſunt in eo: vt per criſtallum videmus que continentur in eo. Alia eſt peruietas poroſitiua: z ſunt ipſa foramina vel pori per que videbimus in gloria: interiora noſtri corpis. Et p iſtos poros nunc exeunt ſudores et pili. Notandum poſt hec q coloratum nihil aliud eſt q̄ ſuſceptiuum coloris: vt paries dicitur coloratus: quia eſt albus: vel niger: vel rubeus zc. Notandū demum q luminoſum capitur dupliciter. Uno modo vt eſt ſuſceptiuū lucis. Un̄ lux eſt in corpore lucido pprie loquēdo: vt ſol dicitur lucidus: quia lucet. Et iſto modo pprie capitur hic. Alio modo vt eſt ſpecies z ſimilitudo lucis. Un̄ lumē eſt in corpore dyaphano z tranſparenti: vt lumen dicitur eſſe in aere: in vitro z criſtallo zc. Et ſic pꝫ qliter differūt lux z lumen. ¶ Ad queſtionē rn̄detur q corpa beatorum erunt colorata z luminoſa z erūt peruia peruietate poroſitiua ad modum criſtalli pulcriora non autem peruietate qualificatiua: quia ſequeretur q eēnt corpora organica: qđ non pōt eſſe: quia ſi ſic: ſequeretur q quelibet pars corporis eſſet ipm corpus. Nam oīa corpora quia ſunt organea: vt quelibet pars aeris eſt aer: quelibet pars criſtalli eſt criſtallus. Notanduꝫ vlterius q claritas eſt lux manifeſtans ſeipſam. Nā lux abſcondita non dicitur claritas: ſed ſolum modo dr̄ lux. Notādū etiam q iſta ſunt ſynonima: puritas dyaphaneitas: pſpicuitas z tranſparentia.

Scđo queritur Utrum corpora glorioſa poſſint claritatē ſuam ſm imperium anime ſue oculis noſtris occultare. ¶ Reſpondet Bonauentura ꝙ licet non poſſemus videre corpꝰ glorioſum in ſe ꝓpter nimiam eius claritatē tamen poſſemus illud videre in ordinatione: ſicut eſt de ſole. Ulterius: q2 corpus glorioſum eſt ſubtile: ꝛ per ſubtilitatem ſuā poteſt om̄e corpus penetrare non glorioſum (vt infra patebit) lō poſſet corpus glorioſum oculos nr̄os penetrare: ꝛ ſic non eſſet obiectū nobis viſibile: quia qđ intra oculos noſtros eſt non poſſumus videre. Qualiter autem hoc poſſit fieri: poſtea dicetur in materia de dote ſubtilitatis. De xp̄i corpore autē (qui poſt reſurrectionē ſuam diſcipulis non apparuit glorioſus: licet corā ipſis eſſet preſentialiter in ſpecie pegrini: vel ortulani ꝛc̄.) Dicendum eſt ꝙ aliud eſt de xp̄o ꝛ de pura creatura: quia chriſtus deus eſt et potuit facere qđ voluit. Nā maior potētia collata eſt xp̄o q̄ ceteris ſanctis.

Conſequēter queritur de dotē ſubtilitatis: ꝛ primo Utrū corpus glorioſum poſſit penetrare corpus non glorioſuʒ. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt ſubtilitas ſcʒ ſpiritualis et corporalis. Subtilitas ſpūalis dicitur eſſe quedaʒ ingenioſitas exiſtens in intellectu diſponens ipſum intellectum ad acute ꝛ perfecte aliquid cognoſcendum. ꝛ de iſta nō eſt queſtio. Subtilitas autem corporalis eſt duplex ſcʒ raritatis ꝛ virtutis ſiue actiuitatis. Subtilitas raritatis eſt quedam qualitas exiſtens ſubiectiue in corpore raro ipſum diſponens ad faciliter patiendum: vel ad hoc ꝙ faciliter penetretur: vt aer et cetera corpora mollia que dicuntur rara: quia mollia ꝛ defacili ſunt penetrabilia. Subtilitas ꝓo virtutis ſeu actiuitatis eſt quedam qualitas exiſtens in corpore: diſponēs ipſum ad faciliter agendum ſeu faciliter penetrandum. Et de iſta ſola ſubtilitate virtutis eſt hic ad propoſitum. Notandū inſuper ꝙ ſubtile vł penetratiuū poteſt dici tripliciter. Uno modo quia habet figuram acutam aptam ad aliquid penetrādum: vt acus faciliter penetrat pānum: enſis faciliter aliquid mole penetrat: vt caput ꝛc̄. Alio modo ꝓpter materie puletatem: vt aer. ꝛ iſtis duobꝫ modis non capitur hic. Tercio modo aliquid dicitur penetratiuum ſiue ſubtile per virtutē actiuā. Et iſto modo capitur hic. ¶ Ad queſtionem dicitur (ꝛ omnes concedunt) ꝙ corpora glorioſa habent dotem penetrabilitatis. ꝛ poſſunt penetrare omne corpus non glorioſum. Sed quomodo illud fiet eſt magna cōtrouerſia inter doctores: ſicut patet in textu. ¶ Opinio tamen Scoti (que eſt ſecurior) eſt ꝙ corpus glorioſum poteſt eſſe in eodem loco cum nō glorioſo. Unde penetrabit totum corpus non per poros (vt dixerunt aliqui) ſed penetrabit totum corpus: ita ꝙ duo corpora erunt ſimul et in eodem loco: et hoc virtute diuina. Bonauētura. Corpus glorioſuʒ non poteſt penetrare corpus glorioſum quia vnum nō eſt materiale reſpectu alterius (licet ſit materiale in ſe) nec penetrabile ab alio. Et ideo q̄uis ſit ibi ſubtilitas: deficit tamē penetrabilitas. Et ideo plura corpora glorioſa nō poſſunt eſſe ſimul de potētia dei ordinata.

Secūdo queritur. vtrū corpus glorioſum ſit palpabile tactu a nō glorificato. ¶ Notandum ꝙ tangibile eſt quod pōt percipi ꝑ ſenſuʒ tactus. ¶ Ad queſtionem reſpōdet Bonauentura. Cum dico tangibile: duo dico ſcʒ qđ pōt immutare ſenſuʒ: ꝛ hͦ eſt ꝑfectōis ꝛ qđ nō pōt latere tactū nr̄m: ꝛ hͦ eſt imp

fectionis: et qr remanebit qd eſt pfecti/onis: et tolletur quod eſt imperfectio/nis: ideo dico q corpus glorioſum poteſt ſe prebere tangibile: et poteſt ſe latitare ſe nō prebere tangibile corpori nō glorificato. Nam tangi poteſt cū ſit corpus verū: nō vanum ſeu fantaſticū: latere poteſt quia poteſt penetrare organū tactus Primū habet per virtutem nature. Secundū per effectū ſpūalis potentie ſibi a deo date. Concedendū eſt igitur q corpus glorioſum tangi pōt a corpore non glorioſo. Unde Luce vltimo capitulo dixit chriſtus diſcipulis ſuis Palpate et videte quia ſpiritus oſſa et carnem non habet &c.

Conſequēter queritur

de dote agilitatis. Et primo queritur. Utrum agilitas ſit in omnibus corpo/ribus glorioſis. Notandum q agilitas eſt facilitas exiſtens ſubiectiue in corpore animato ad prompte mouendū ipm motu progreſſiuo cuius principiū eſt anima. Nominales dicunt q tempus et motus ſunt eadē res. Item ſm aliquos primum mobile eſt celū criſtallinū ſm aliquos nouū celum. ſm aliquos celū ſtellatū .i. octaua ſpera. ¶ Propoſitio. Ceſſabit omnis motus celorum omniū poſt iudiciū. ¶ Sol ſtabit in oriente: luna in occidente. ¶ In beatis nō erit motus ad formā. ¶ Corpora beatorum nō indigent loco ¶ Motus omnis eſt ppter carentiā alicuius rei. Unde duplex eſt motus ſcz ad formā et ad ſitum. Motus ad formā eſt propter indigentiam. Motus ad ſitū eſt propter libertatem. Iſte motus propter libertatē non habet imperfectionē. Notandum q ſex ſunt differētie poſitionū ſcilicet dextrum et ſiniſtrum. ſurſum et deorſum. ante et retro. Et ſic patz rñſio.

Secūdo qritur. vtrum

illa agilitas inclinabit corpora glorio/ſa ad omnes iſtas differētias poſitionū ita q illa corpora glorioſa nō habent aliquam inclinationē magis ad vnā q ad aliam: ſic q magis ad ſurſum q ad deorſum inclinantur: vel ad ſiniſtrum q ad dextrum et econuerſo. et ſic de aliis.

¶ Propoſitio. Erit in corporibus beatis grauitas: ſed nō impediens. ¶ Alia ppoſitio. Poſt corpus glorioſum anima tum pulcherrimū corpus eſt celū empireum. nihilominus beati diſcurrēt vbi volunt extra: nec habebūt minorem beatitudinem eſſentialem.

¶ Rñſio ad queſtionē. Agilitas inclinabit corpus glorioſum ad oēm differentiam poſitionis: ita q eque bene inclinabit ad ſurſum ſicut deorſum et econtra: ad ſiniſtrū ſicut ad dextrum: ad ante ſicut ad retro: ita q vbi voluerit ire anima nullum habebit reſiſtens nec impedimētum a corpe glorificato.

Circa diſtinctionem quinquageſimam (in qua de ſtatu damnatorū determinatur: cuius qttuor ſunt articuli) queritur primo. Utrum damnati velint ſe peccaſſe. Notandum q duplex eſt voluntas ſcz abſoluta et conditionata. Voluntas abſoluta et kathegorica eſt quādo aliquis actu vult aliquid vt velle fornicari ſimpliciter: velle furari etiam abſq aliqua conditione. Voluntas vero conditionata eſt quādo qs vult aliquid cum cōditione: vt ego bene vellem furari ſi deus non prohibuiſſet: ego bene vellem manere de matutinis ſi ego non eſſem punitus.

¶ Reſponſio. In damnatis pena infernalis aufert a voluntate ipſorum actum volendi peccare: ſiue voluntatem abſolutam peccādi. quia reuera damnati nō appetunt luxuriari: nec ſuperbire et hoc propter penas quas ſe ſentiunt ex hoc incurriſſe. Tamē habitu et volūtate cōditionata vellēt peccare. Unū bñ vellēt luxuriari ſi nō eſſent puniti. Et hec ē opinio

Bonauenture. Sed nõ tenetur a doctoribus modernis. Nã dicunt ꝙ ſicut ſancti cõtinue laudabunt deum: ita damnati continue blaſphemabunt deum ⁊ non ſolum vellent peccare ſed actu peccabũt ⁊ etiã erũt obſtinati in peccato. ſm illud pſalmiſte. Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper. Et licet ſemꝑ peccent: nõ tamen demererẽtur: ſed illa voluntas peccandi eſt eis pro pena. ſm illud Apocalipſis. Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Sed veniamus ad reſolutionem queſtionis. Ad illud igitur quod ĩ queſtione querit (vtrum damnati velint ſe peccaſſe) reſpõdetur ꝙ bene vellent ſe nõ peccaſſe: nõ ꝙ peccatũ eis diſpliceat: quia iniuſtũ ⁊ contra deum: ſed quia diſplicet eis pena pro peccatis eis inflicta Unde de: non bene vellet nõ ſuperbiſſe: et iudas nõ prodidiſſe chriſtum. Et hec eſt opinio ſancti Bonauenture ⁊ cum eo concordant doctores.

Querit ſecundo. Utrũ

volũtate deliberata damnati malint nõ eſſe ꝙ̄ ſic eſſe. Hoc eſt vtrũ magis appetant nõ eſſe ⁊ annihilari: ꝙ̄ eſſe in tormẽtis. ¶ Reſpondet ꝙ omnes concordant in hoc ꝙ damnati mallent non eſſe ꝙ̄ ſic eſſe in tormẽtis. ⁊ hoc ꝓpter illas penas. Unde Apocalipſis nono. In dieb⁹ illis deſiderabunt hoĩes mori: ⁊ fugiet mors ab illis. Item Auguſtinus in libro de miſeria huius mundi: loquens de dãnatis dicit. O mors ꝙ̄ dulcis eſſes: q̄bus tam amara fuiſti. te ſolum deſiderant: q̄ te vehementer oderunt. Sed in hoc appetitus damnatoꝝ eſt inordinatus. indiſcretus ⁊ fantaſticus quia non eſſe nullo modo eſt appetendũ appetitu recto. Similiter nec eſſe damnatũ nec eſſe infelicẽ eſt appetendũ: ſed vtrũꝙ eſt fugiendũ.

Sed querit quod illoꝝ

eſt magis fugiendũ. ¶ Reſpondetur ꝙ ſe habent ſicut excedentia ⁊ exceſſa: ideo vtrũꝙ altero eſt magis fugiendũ diuerſis conſiderationib⁹. Nam non eſſe ſimpliciter eſt magis fugiendũ ꝙ̄ eſſe damnatum quia illud eſt magis fugiendum quod magis aufert de bono: ſed non eſſe magis aufert de bono: quia totũ bonũ ⁊ totum eſſe annihilat: ſed eſſe damnatũ ſolum partem boni annihilat: quia licet male viuant ⁊ ſint in penis: tamẽ ſemper ſunt in eſſe: ⁊ eſſe eſt bonũ: igitur ſimpliciter loquendo nõ eſſe eſt magis fugiendum ⁊ minus appetendũ ꝙ̄ eſſe damnatum. Etiam ſm appetitũ honeſti: damnati deberent magis eligere eſſe damnati: ꝙ̄ nõ eſſe: quia ſunt ibi in inferno ad iuſticiã manifeſtandã. Si autem loquamur de appetitu qui refugit incõmodũ: ſi daretur in optione damnatis tunc deberent magis appetere nõ eſſe ꝙ̄ eternaliter damnari: quia eſt magis portabile nõ eſſe ꝙ̄ eternaliter damnari. Sed certum eſt ꝙ damnati magis eligũt nõ eſſe ꝙ̄ eternaliter damnari: quia ſequuntur appetitũ ſuum ⁊ nõ reſpiciunt honorem dei. Et hec omnia dicit bonauentura: ⁊ licet bene tamẽ ſm aliquos doctores inſufficienter dicit. Dicunt eñ ꝙ damnati ſunt miſeri ⁊ in miſeria. Unde duplex eſt miſeria ſcʒ culpe ⁊ pene. Miſeria culpe etiam eſt in damnatis ⁊ ſm eam damnati ſm rectam rationem ⁊ ſm appetitum honeſti deberent magis eligere ſimpliciter nõ eſſe ꝙ̄ eſſe in culpa: quia nulla re debet deus offendi. Alia ẽ miſeria pene. ⁊ ſic ſm rectam rationem damnati magis deberẽt eligere eſſe in pena ꝙ̄ ſimpliciter non eſſe.

Tercio queritur vtrum

damnati mallent omnes eſſe damnatos ꝙ̄ quoſdã eſſe damnatos ⁊ quoſdam eſſe beatos. ¶ Reſponſio. Duplices ſunt affectiones. Quedam ſunt libidinoſe que generant delectationẽ ⁊ iſte parum vigebunt in damnatis propter multitudinẽ

penarum. Alie ſunt affectiones inuidio
ſe in quibꝫ nulla eſt delectatio:ſed ſemꝑ
eſt penalitas ꝛ afflictio ſpiritus ꝛ iſte au
gebuntur in damnatis. Quoniā igitur
in damnatis augebitur odiū ꝛ inuidia:
ꝛ vehementer triſtabuntur ꝛ inuidiā ha
bebunt de beatitudine ꝛ gloria electoꝝ
ideo vellent ꝙ nulli eſſent ſancti ꝛ ſalua
ti:ſed omnes damnati:licet multitudo ꝛ
augmētatio augeat in eis penas. Et po
nitur exemplū de febricitante qui licet
ſciat aquā frigidā ſibi eſſe nociuā. tamē
ꝓpter appetitū inordinatū quem habet
vult eam bibere. Sic eſt de damnatis:
quia licet ſciant multitudinē damnato
rum eis eſſe in penā. tamen ꝓpter inordi
natam affectionem inuidie quā habent:
vellent omnes eſſe damnatos:ꝛ hoc ſim
pliciter loquendo ꝛ in generali:ꝛ dicitur
ſimpliciter:quia ex quo ſciunt pro certo
ꝙ aliqui erunt ſaluati: ideo magis vel
lent ꝙ aliqui eſſent ſaluati ꝙ̄ alij ſicut
patet Luce. xvi. de diuite illo epulone q̄
deſiderabat ꝙ fratres nō veniſſent ſecū
in inferno:quia fuiſſent ei in maiorē af
flictionem. Unde pater dicit filio. Ma
ledictus tu es in carne. ꝛ econuerſo ꝛc̄.

Circa ſecundum articulum (qui eſt de exceca
tione ſiue tenebroſitate) que
ritur primo. Utrū ibi ſint
tenebre corporales. Notandū ꝙ duplex
eſt tenebra. ſcꝫ corporalis et ſpiritualis.
Tenebra corporalis eſt priuatio lumi
nis tam primarij ꝙ̄ ſecundarij. Unde lu
men primarium eſt ipſum lumen qđ im
mediate cauſatur a luce in corpore dia
phano: vt lumen qđ eſt in aere. Lumen
ſecundariū eſt quod cauſatur a lumine
ſicut eſt vmbra. Et ſic patet ꝙ differen
tia eſt inter vmbrā ꝛ tenebrā. Etiam dif
ferunt lux ꝛ lumen:ſicut patuit in prece
denti diſtinctione in materia de dote cla
ritatis. Tenebra ſpiritualis eſt duplex.
Quedam eſt tenebra ſpiritualis intelli
gentie ꝛ cognitionis ꝛ vocatur ignoran
tia. Et per oppoſitū ſcientia dicitur lu
men ſpirituale. Unde cōmuniter dicit
ꝙ ſcientia nō habet inimicū preter igno
rantem. Et de iſta tenebra eſt queſtio ſe
quens. Alia eſt ſpiritualis tenebra me
morie:ꝛ nihil aliud ē ꝙ̄ obliuio ꝛ priua
tio actus memorādi. Et de iſta tenebra
eſt tercia queſtio. Alie ſunt tenebre de q̄
bus nō eſt queſtio: ſicut peccatū dicitur
tenebra:ꝛ ſic ſunt ſeptē tenebre particu
lares ſm ꝙ ſunt ſeptē peccata mortalia.
Sed de iſtis non eſt queſtio. ¶ Ad que
ſtionem reſpondetur ꝙ ſm Iſidoꝝ ignis
gehenne habet lucē ad aliquid ꝛ ad ali
quid nō:quia ignis gehenne aliquo mo
do lucet vt damnati habeant vnde do
leant ſcꝫ ad videndū triſtia ꝛ horribilia
Et iſte ignis eſt fumoſus. ſulphureus ꝛ
tenebroſus. Ignis autē gehenne non lu
cet ad conſolationem damnatoꝝ. Et ſic
patet ꝙ ignis gehenne lucet aliquo mo
do:vt damnati videant vnde doleant:et
nō lucebit luce claritatis ꝛ pulchritudi
nis:ne habeāt vnde gaudeāt. Notandū
ꝙ quicquid videbunt dānati erit in coꝝ
deſolationē:nec videbunt indifferentia:
nec delectabilia:ſed triſtia.

Secūdo queritur. vtrū
erunt ibi tenebre ſpirituales ꝙ̄tum ad
actum cognoſcendi. Quid ſit tenebra
ſpiritualis in p̄cedenti queſtione dictuꝫ
eſt. ¶ Reſponſio. Sicut eſt triplex actꝰ
lucis corporalis (ſcꝫ manifeſtare:dirige
re ꝛ delectare) ſic ꝛ in luce ſpirituali. Si
loquamur ꝙ̄tum ad actū primū: ſic di
co ꝙ nō omnino extra lucem erunt:quia
eis aliqua erunt manifeſta: ꝛ hoc ad cu
mulum pene: vtpote erunt peccata que
cōmiſerunt. Et manifeſtatio et cogni
tio illorum erit eis in magnam penam.
Si loquamur ꝙ̄tum ad ſecūdū actum
qui eſt dirigere:ſic dico ꝙ omnino erunt

extra lucem: quia non poterunt dirigi. Erunt eñ extra omnē viam: et tempus ꝛ locum bene agēdi: ſicut dicitur Eccleſiaſtes nono. quia nec tempus nec ratio: nec ſcientia erūt apud inferos. Si vero loquamur ꝙ̄tum ad terciū actum (qui eſt delectare) ſic dico ſimiliter ꝙ erūt extra lucem omnino: quia nihil cognoſcēt actu in quo delectentur: erunt enim abſorpti omnino a magnitudine penarum Hec Bonauentura.

Tercio queritur vtrum

in damnatis ſint tenebre ꝙ̄tum ad actū memorādi ¶ Reſpōſio. In dānatis erit recordatio ꝙ̄tū ad meſticiā ꝛ dolorē: ſed i eis nō erit recordatio ad directionē nec cōſolationem. Et breuiter ſic̄r dicendū eſt de actu memorandi: ſicut de actu cognoſcendi. Et inter omnia recordabilia recordationem habebunt de peccatis a ſe commiſſis.

Quantū ad terciū arti-

culum querit̄ de cognitione anime ſeparate. Et primo queritur vtrū anima ſeparata habeat vſum potentie ſenſitiue. ¶ Notandum ꝙ potentia ſenſitiua capitur tripliciter. Primo modo pro principali ꝛ formali principio ipſi⁹ ſenſationis ꝓductiuo principaliter ipſius actus ſentiendi. Et hoc eſt quedaꝫ formalitas ſiue perfectio ſe tenens in anima que realiter diſtinguitur ab illa. Alio modo capitur materialiter et inſtrumentaliter: pro ipſo inſtrumento corporeo mediante quo anima habet potentiam videndi ꝛ ſic capitur ꝓ principio materiali productiuo principaliter ipſius actus ſentiendi. Et iſto modo nihil aliud eſt ꝙ̄ ipſum organum cuiuſmodi ſunt oculi ad vidēdū: ꝛ aures ad audiendum ꝛc̄. Tercio modo capitur potentia ſenſitiua propriiſſime: pro aliqua entitate reſultante ex aggregatione ipſius coniuncti ſcꝫ ex anime potentia ꝛ organo mediante quo ſenſus exeunt in actus ſuos. Et ſic capit̄ pro toto aggregato ex principio formali ꝛ organo. Et iſto modo potentia ſenſitiua non eſt ſolum illa formalitas que eſt in anima: nec ſolum organa dicuntur potentie ſenſitiue: ſed ſunt totius cōiuncti. ſcilicet perfectiones anime et organo conuenientes ſicut aures ſunt organa conuenientia ad audiendū oculi ad videndū. manus ad tangendū Et iſte terci⁹ mod⁹ capitur hic in qōne: ¶ Ad queſtionē reſpondetur ꝙ proprie loquendo: impoſſibile eſt animā a corpore ſeparatam habere vſum potentie ſenſitiue: quia potentia ſenſitiua eſt aliqua entitas reſultans ex coniunctione corporis ꝛ anime. Nam anima ſeparata a corpore nec poteſt videre viſu corporali nec guſtare: nec tangere: ꝛ ſic de aliis ſenſib⁹ Et hoc dictum eſt in diſtinctione quadrageſimanona. parte ſecunda. articulo tercio. queſtione prima: quia quicquid cognoſcit anima ſeparata a corpore hoc cognoſcit potētia intellectiua. Et dictū Caſſiodori nō intelligitur de potentiis corporalibus ſed de interioribus: ita inquiens. Anima ſeparata videt: audit ac reliquis ſenſibus efficacius vtitur per intellectum ſuppleꝫ quia trahit ſecum potentias. Et ſimiliter dicendum eſt de angelo. Et licet non habeant potentias ſenſitiuas ꝛ exteriores tamen perfectius anima ſeparata per potentiam interiorem ꝛ intellectiuam cognoſcit. ¶ Concluſio. Impoſſibile eſt animā ſeparataꝫ a corpore habere potentiā ſentiendi: qꝛ eſt totius coniuncti ſcilicet corporis et anime: capiendo potentiam ſenſitiuam pro toto aggregato. Hec cōcluſio eſt reſponſiua ad queſtioneꝫ. Item Auguſtinus dicit ꝙ anima trahit ſecum imagines rerum corporalium: ꝛ per illas imaginatur ꝛ cognoſcit ꝛ vtitur potētia ſenſitiua interiori. Et hec eſt opinio doctoris Bonauenture.

Secūdo querit̄. vtrum

anima ſeperata cognoſcat ea q̄ circa nos
geruntur: dico per comparationē ad ſta
tum viatoꝝ. ¶ Reſpondetur ad queſtio
nem ponendo tres diſtinctiones et qua-
tuor ꝓpoſitiones. ¶ Prima diſtinctio.
Duplex eſt cognitio ſcꝫ per doctrinam:
ꝛ per inuentionē. Cognitio per doctri-
nam eſt illa que habetur a doctore legen
te clare qui verbis cōmunibus et claris
vtitur. Cognitio per inuentionē eſt illa
que inuenit̄ ab aliquo ingenioſo ſiue ab
aliquo doctore. ¶ Secunda diſtinctio.
Cognitio per inuentionem eſt duplex.
Quedā eſt rei preſentis ꝛ per certitudi
nem vt quando videtur aliquid preſens
ꝛ certitudinaliter. Alia eſt rei abſentis
ꝛ per quandā coniecturationē vt quan-
do aliquis veſtigia bouis videt in niui-
bus vel in terra: tunc habet coniecturaꝫ
ꝙ bos ibi tranſiuit. Et iſta cognitio nō
eſt ſemper vera: quia poteſt aliquis im-
primere veſtigiū bouis: ꝛ tamē in verita
te nō tranſiuit bos. ¶ Tercia diſtinctio
Cognitio per doctrinam poteſt eſſe tri-
plex. Quedā eſt a deo imediate: ſicut ꝓ-
phete multa cognouerūt per reuelatio-
nem diuinā. Alia eſt que fit ab homine
vł a demone. Et iſta reuelatio poteſt de
cipere: quia ꝛ homo ꝛ diabolus poſſunt
fallere ꝛ falli. Tercia eſt que fit ab ange
lo bono: ꝛ iſta eſt ſemper vera. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Anime ſeparate per certitudi
nem rei p̄ſentis non poſſunt habere noti
ciam de his que circa nos aguntur: niſi
hoc eſſet ex ꝑmiſſione diuina ſcꝫ ꝙ veni-
ant ad nos. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Anime
ſeperate poſſunt habere noticiā de his q̄
circa nos aguntur per quandā coniectu
rationem: etiam anime damnate. Ut ſi
quis auarus haberet filiū prodigum: ſi
ille auarus dimiſiſſet filio ſuo multa bo
na poſt mortē: tunc coniecturā haberet
ꝙ fili⁹ ſuus ꝯſumeret bonū. ¶ Tercia ꝓ
poſitio. Anime ſeperate poſſunt habere
noticiaꝫ de his que circa nos aguntur: ꝑ
reuelationem tam in bonis ꝙ̄ in malis.
In bonis per reuelationeꝫ bonoꝝ ange-
lorum. In malis per reuelationē demo-
num: ad augmentationē pene. ¶ Quar
ta ꝓpoſitio. Anime ſeparate poſſunt ha-
bere noticiā de his que circa nos agunt̄
per illuſtrationē diuinā quādo ſcꝫ deus
eis reuelat. ꝛ hoc tm̄ eſt in bonis ꝛ etiam
exiſtentibus in purgatorio. Nam illi q̄
ſunt in inferno nō habent iſtas illuſtra-
tiones: qꝛ ſunt indigni: ſic patet ꝑ aucto-
ritates Auguſtini et Gregorij in textu.

Querit̄ tercio de cogni

tione anime ſeparate per comparationē
ad ſtatū beatoꝝ. Utrū mutuo ſe cogno-
ſcant. ſcilicꝫ damnati bonos ꝛ ecōuerſo.
¶ Reſpondet̄ ꝙ ſic. Nam conſideratio
ſiue cognitio glorie bonoꝝ eſt reprobis
pena. Et cōſideratio ſiue cognitio pene
reproboꝝ eſt electis gaudiū: quia dam-
nati ꝯſiderāt gloriā ſub ratione amiſſio
nis. electi vero penaꝫ ſub ratione diuine
vltionis. Unde letabit̄ iuſtus cum vide
rit vindictā. Et nunc ꝛ poſt iudiciū con
ſiderabunt electi penam: quia gloria ele
ctorum ſemꝑ manet: et poſt iudiciū erit
copioſior. Damnati vero (licꝫ modo cō
ſiderent gloriā ꝛ bene cognoſcant btōs)
poſt iudiciuꝫ qn̄ anima iunget̄ corpori:
nō amplius cōſiderabūt illam gloriam
quia totalr̄ erūt in penis abſorpti: ita ꝙ
nō poterūt ad alia vacare nec cogitare.
Ad intelligentiā illi⁹ Luce. xvi. (vbi di
ues petebat guttā aque ad refrigerādū
linguā ſuā) notandū ꝙ nō affligebat̄ in
lingua materiali aut corporali: quia nō
habeat: eo ꝙ ſola aīa cruciabat̄: ſed affli
gebat̄ in aīa ex ꝯſideratione illius pene
quā habebit poſt iudiciū: ſicut prius di
ctum eſt ꝙ anime affligunt̄ ab igne mate
riali per ſolā ꝯſiderationē illi⁹. Et ſilr̄
demones affligent̄ poſt iudiciū.

Circa vltimū articulum Queritur primo. Utrum damnati habeant vermem materialē ſiue corporalem. ¶ Notandū ꝙ vermis dicit̄ tripliciter. Primo modo dicitur quaſi veritas miſſa. Et iſto modo filius dei qui miſſus eſt a patre in mundū pro ſalute generis humani dicitur vermis. ſm illud pſalmiſte. xxi. Ego ſum vermis ⁊ nō homo. Auguſtinus. Uermis. i. veritas miſſa: ⁊ nō homo: quia nō ſum cōceptus ex ſemine viri ⁊ mulieris ſic̄ ceteri homines. Alio modo dicitur vermis animal. Et ſic vermes dicuntur quedā animalia parua ſuper coſtas ſuas ambulātia: ⁊ ſi habeāt pedes ſunt valde parui ſicut pediculi ⁊ ceteri vermes generati ex corruptione ſiue ſint in terra ſiue in aqua: Et iſto modo etiam ſerpentes dicuntur vermes. ⁊ ſic capitur vermis in queſtione. Tercio modo dicit̄ vermis a rodendo quia corrodit et remordet et ſic vermis ſpiritualis. ſcilicet ſinderesis dicit̄ vermis. Et de iſto dicetur in duabus ſequentibus queſtionibus. ¶ Ad queſtionem dicitur ꝙ Auguſtinus viceſimo de ciuitate dei ponit circa hoc duas opiniones. Quidam voluerunt dicere ꝙ vermis iſte ſit ſpiritualis ⁊ horum opinionem dicit ſibi magis placere. Et hec opinio cōmuniter a doctoribꝫ tenetur. Alij vero volunt dicere vermē illum eſſe materialem. Propter verba ſcripture Judith vltimo. Dabit ignem ⁊ vermem in carnem eorum. Et ſic patet per primam opinionem ꝙ in inferno nō ſunt vermes materiales. Ad auctoritatem Judith dicendū ꝙ ſicut ignis materialis affligendo corpus etiam affligit animā per redundantiam: quia vnita eſt corpori: ſic vehemens dolor ⁊ remorſus anime: ſiue triſticia redundat i corpꝰ ſm illud Prouerbiorū. xvij. Spiritus triſtis exiccat oſſa. Et ſic dicit̄ ꝙ erit ignis et vermis in carne eorum.

Secundo q̄ritur Utrū in damnatis ſit vermis ſpiritualis. ¶ Pro declaratōne queſtionis notandū ꝙ vermis capitur duobus modis. Uno modo proprie. ⁊ ſic ſunt illa parua animalia de quibus dictum eſt in queſtione precedenti. Alio modo capitur methaphorice: ⁊ ſic capitur in preſenti queſtione. ¶ Et eſt quedam triſticia ⁊ continuus remorſus cōſcientie: que oritur ex putrefactione peccati ex concurſu duoꝝ mouentiū ſcꝫ voluntatis naturalis ⁊ voluntatis libere ſibiīnuicem obuiantium ⁊ ſibiīnuicem reſiſtentium. In iſta diffinitione ſunt ſex particule. Prima particula eſt triſticia: ⁊ ponitur loco generis Unde triplex eſt triſticia in damnatis. Prima eſt carentia beatitudinis. Secūda erit de igne affligente eos. Tercia triſticia eſt vermis. ¶ Secunda particula eſt ꝯtinuus remorſus conſcientie et ponitur ad differentiam triſticie que dicitur carentia beatitudinis ⁊ triſticie que generatur ex afflictione ignis. ¶ Tercia particula. ex putrefactione ⁊c̄. Peccatū dicitur putrefactum et putridum quando homo moritur in illo ¶ Quarta particula ex concurſu ⁊c̄. Uoluntas naturalis eſt ſinderesis. Uoluntas autē libera in damnatis eſt obſtinatio cōtinuo in peccatis manendi. ¶ Quinta particula ſibiīnuicem obuiantium: quia ſi haberent obſtinationem ⁊ nō haberent ſinderesim: tunc non eſſet vermis: vt patet in mundanis hominibus ⁊ obſtinatis: qui nullos aut paruos habent remorſus cōſcientie. ¶ Sexta particula. ſibiīnuicem reſiſtentium. Unde ſi ſinderesi nō daretur reſiſtentia per obſtinationem: tunc proprie nō eſſet vermis ſicut patet in bonis viatoribus qui ſtatim obediunt veritati ⁊ ſinderesi immediate faciēdo pe/

nitentiam. ¶ His viſis faciliter reſpondetur ad queſtionem q vermis ſpiritualis eſt in damnatis.

Queritur tercio. Utrū vermis ille ſit inuariabilis. ¶ Reſponſio. Iuſto dei iudicio fiet vt mali ſimul omnia peccata memorentur: vt de omnibus continue torqueantur. Et ideo vermis in damnatis eſt inuariabilis: ita q continue mordebit: nec minuet: nec augmentabitur: quia ita intenſiue mordebit in vna hora ſicut z in alia. ¶ Notandum tamen q intenſius erit in aliquib9: ſm q aliqui plura peccata commiſerūt In alijs autem minus intenſe mordebit ſm q8 minus peccauerunt. A quo ipſe pius z miſericors Ihesus mundi ſaluator nos cuſtodiat. Qui cum patre z ſpiritusancto viuit z regnat deus per immortalia z infinita ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Expliciunt Reportata admodū ſubtiliſſima venerandi patris Steffani Bruleſer: ordinis diui Frācisci de obſeruantia in theologia magiſtri longe excellentiſſimi in quartum librū Sentētiarum Seraphici Doctoris Bonauenture cōportata quidē Metis Gallie. Impreſſa vero p magiſtrū Iacobū de Pfortzheim Ciuem Baſilienſem. Anno ſalutis noſtre. Milleſimoquingenteſimoprimo.